Nicolai Tudeſchij Catinenſis Siculi,

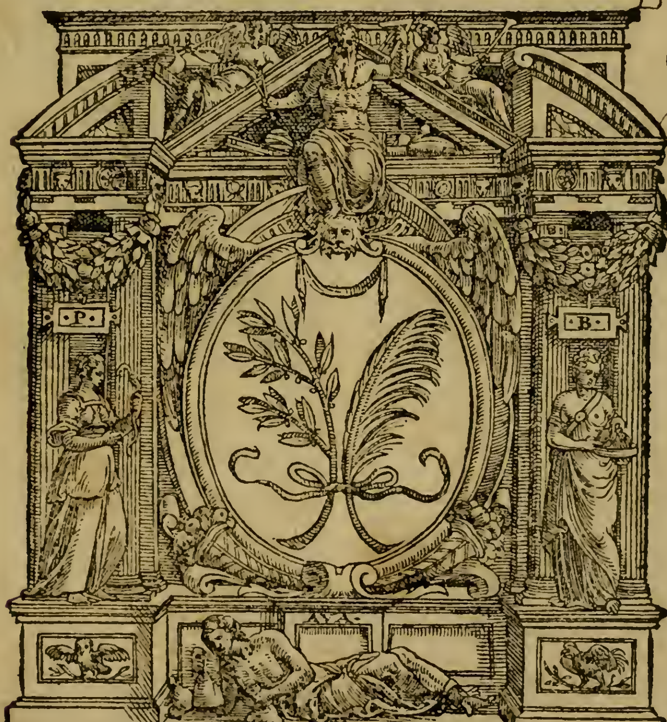
ABBATIS PANORMITANI PONTIFICIAE DISCIPLINAE CORYPHÆI,

Conſilia, iuriſq; reſponſa, ac Quæſtiones,

OMNIBVS CV̀M IVDICANTIBVS, *tùm conſulentibus apprimè conducentia.*

Suo uerò priſtino nitori, ſublatis citra propè numerum erratis, magis, atque anteà, reſtituta.

Petro Vendramano Corrigente.

VENETIIS, Apud Bernardinum Maiorinum Parmenſem, MDLXIX.

ABBATIS PANORMITANI

iuris Reſponſa luculenta non minus, ac docta, ſummo labore & induſtria nunc recens ac omnium nuperrimè excuſſa, in omnium gratiam incipiunt.

CONSILIVM PRIMVM.

1 *Sponſus, qui contraxit ſponſalia per uerba de præſenti cum Titia & accepit ab ea nomine dotis centum, ſi decedat ante matrimonij conſummationem, an lucretur dotis dimidiam.*
2 *Matrimonium ex ſolo conſenſu de præſenti, an ſit uerum.*
3 *Pactum de lucranda certa parte dotis in caſu mortis, an ſortiatur effectum ſuum altero coniugum religionem intrante.*
4 *Nuptiæ, dictio multipliciter in iure ſumitur.*
5 *Sponſalia uulgariter dicuntur per uerba de præſenti.*
6 *Statuta ad ius commune reduci debent, quantum fieri poteſt.*
7 *Lex conſtat ex mente, & uerbis.*

1 FActi contingentia talis eſt.† Quidam A. contraxit ſponſalia per uerba de præſenti cum quadā B. & ab ea recepit dotis nomine mille. Cōtigit, ꝙ ante, q̄ ſic deſponſāta duceretur ad domum, uel aliter conſummaretur matrimoniū, uita functa extitit. Nūc quæritur, an dictus ſponſus lucretur dimidiam dotis? uiſo ſtatuto infraſcripto, uidelicet, Si qua deceſſerit ſine filiis ex uiro, cui nupta eſt, tempore ſui obitus, remaneat dimidia pars ſuarum dotium apud maritum, non computato in dicta dimidia lucro donationis propter nuptias: qua parte maritus priuari non poſſit, &c. Poſtmodū factæ fuerūt aliquę additiones ad dictū ſtatutū, in q̄bus ſp̄ facta fuit mētio de filiis exiſtētibus, uel nō. ¶ Et Chriſti & eius matris noībus inuocatis, arguitur primò, ut ueritas magis eluceſcat, ad partē affirmatiuā ſic. Statutū in deferendo hoc lucrū marito, ſolum requirit duo, ſ. ut nupta mulier ſit, & ut decedat ſine filiis ex marito. Sed hæc duo cōtigerunt in facto propoſito, ut ſtatim probabo; ergo debet habere medietatem dotium. Cōſequentia de ſe ſatis eſt nota; & maior ēt probatur. Nā uerū eſt dicere, ꝙ iſta deceſſit ſine filiis ex marito, cum nemo appareat, & facta non præſumuntur, ut c. in præſentia, de pro. & c. Raynutius, & c. Raynaldus, extra de teſta. & in c. cum in iure, de off. deleg. cum ſimi. Quòd fuerit nupta, apertiſſimè probo per tex. ualde not. iudicio meo in l. cum fuerit, ff. de cond. & dem. ubi apertiſſimè probatur nuptam dici, licet non fuerit cognita. Et quod plus eſt, etiam ſi non fuerit ducta; & ſatis eſt, ꝙ interuenerit ad matrimonium conſenſus de præſenti: qui ſolus facit matrimonium, & non carnalis commiſtio, ut probatur ibi in fine illius leg. & latius hoc tenent gl. & Bar. ibi. ¶ Secūdo probatur per l. iij. ff. de dona. inter ui. & ux. iuncta gl. in uer. concubinæ. ubi notanter matrimonium dicitur, & maritus & uxor dicuntur ꝯctis dūtaxat ſponſalibus per uerba de præſenti, licet non interuenerit carnalis copula. Et ſic concludit ibi gl. ꝙ ſicut donatio, ēt conſtante matrimonio prohibetur inter uirum & uxorem cōſummato matrimonio, ita & matrimonio non conſummato, ex quo interuenit conſenſus de præſenti. Et quāquam ibi dicat hoc de iure canonico tenere, dico idem de iure ciuili, ut ꝓbatur in aut. de nup. §. nuptias, & ibi bona gl. & opt. facit ille tex. ad iſtā partē: ubi probatur maximè iuncta gl. nuptias ꝯhi ex ſolo conſenſu utriuſque, ſ. uiri & mulieris, licet aliud non interue-

2 nerit. ¶ † Tertiò probo per multa iura canonica, quæ cōmuniter dicunt matrimonium eſſe uerum ex ſolo conſenſu de præſenti, licet aliud non interuenerit adeò, ꝙ per ſecundum etiam cum copula non tollitur primum: quia habuit iam ex ſuo conſenſu ſuam eſſentiam, ut probatur in c. fi. de ſpon. duo. & 27. q. 2. c. ſufficit, & c. cum nuntiatur cum multis ſequē ad idem c. unicum, de uoto, lib. 6. & no. ꝑ Hoſt. in c. ex publico, de conuer. coniu. Facit. n. diffinitio matrimonij, quæ ponitur & declaratur. 27. q. 2. i prin. & inſti. de nup. in prin. ubi bonus tex. cum gl. ¶ Quartò uī de hoc prima fronte caſus maximè iunctis dictis Bal. ibi in l. Deo nobis, C. de epiſc. & cle. ubi dicitur probari, ꝙ

3 †pactum de lucranda certa parte dotis in caſu mortis, ſortitur effectum ſuum altero coniugum intrante religionē; & tamen certum eſt, quod poſt conſummationem matrimonij non licet alteri coniugum intrare religionem de conuer. coniu. c. cum ſit, & c. ex publico, cum multis ſi. Sic uidetur intelligendus ille tex. qñ alter intrat religionē coniuncto matrimonio, & nondum conſummato: quia ſic licet etiam altero inuito, ut in c. ex publico, & c. ij. eo. ti. Et ſm hoc uidetur probare ille tex. ꝙ dictum pactum de lucrāda certa parte dotis in caſu mortis, uendicet ſibi locum ēt interueniente morte poſt contracta ſponſalia per uerba de præſenti, matrimonio nondum conſummato; ſicut contigit in caſu noſtro. Et pro his faciunt ea, quæ leguntur in l. non ſine, C. de bo quæ lib. ¶ Sed his non obſtantibus, ꝯrium de iure puto uerum, ſ. ꝙ dictus uir nil lucretur prætextu dicti ſtatuti. Et primò facio pro funda-

4 mēto duo ſuppoſita. Primum, † ꝙ uerbum nuptiæ, multipliciter in iure capitur. Qñq; capitur pro ipſa mera eſſentia coniugij, quæ ſolo conſenſu de præſenti interueniēte cauſatur, ut probatur in d. l. cum fuerit in d. §. nuptiæ, & c. oē nuptiarum bonum. 27. q. 2. cum ſimi. ¶ Quandoq; ſumitur pro ipſa commiſtione carnali, quæ interuenit cōtracto prius matrimonio, ut probatur in c. cauſam, & luce clarius probatur in c. genuit, maximè iuncta gl. ij. quæ hoc tenet apertiſſimè, eadem cauſa & q. & ibi aliquid per Archi. ¶ Qñq; ſumitur pro apparatu & feſtiuitatibus, quę fiunt tempore, quo uxor ducitur ad domum uiri, ut pro-

batur in c.noſtrates, & c.fœminæ.30.q.5.& ſic capitur in euãgelio,ubi dicitur Factæ ſunt nuptiæ in Cana Galileę, quando Ieſus ibi fecit de aqua uinum. Et hęc ultima expoſitio uidetur magis propria & conſentanea uulgo; unde eſt uulgare quorũdam locorum,ut ibi dicitur le noze; & ſic ſentit Gaſp.de Cald.ſuper rub.de ſponſa. ¶Secundum præſuppoſitum eſt,ꝙ uerbum,matrimonium, ſeu cõiugiũ quandoq; uerificatur in matrimonio contracto ꝑ uerba
5 de præſenti, carnali copula nondum interueniente; † Et ſimiliter dicuntur ſponſalia per uerba de præſenti; & ſic ſolent nuncupari, muliere nondum ad domum deducta uiri,ut clariſſimè apparet in c.ſicut ex literis,& pręcedenti de ſponſa.& clarius in c.tertio loco,de præſum.cum ſi.Quandoque ſolum uerificatur uerbum matrimonij,ſeu uerbum uxoris,& mariti,in coniugio carnali copula conſummato,ut probatur in c.debitum, de biga.in prin.& in c.ex publico,de conuer.coniug.& elegantius probatur in c.ſi qs deſpõſata.27.q.2.ubi dr̃.Si qs deſpõſata ſibi,& tradita utatr̃,ritè ꝯiugiũ uocatr̃. Ad idẽ.c.quapp̃,§.ea.cã.& q. Vñ ſurgat hæc diuerſitas,ſatis colligi. põt ex his, q̃ leg.& no.ĩ d.c.quapp̃,ꝑ.d.c.debitũ,& ꝑ gl.ĩ d.c.ex publ.ſępe all. ¶His pſuppoſitis ĩfero ad deciſionẽ qõnis nr̃ę, & hoc mõ. cũ uerbũ,uxor,& uerbũ,maritus, uerificentr̃, & uerificata repiantr̃ poſt mr̃imoniũ ꝯſummatũ,& nõ anteà & maximè uerbũ,nupti, qđ ꝓpriè adaptatr̃ ſaltẽ ad illã q̃ ſolẽniter ducitr̃;ergo hæc interptatio ſcript fiẽda eſt ĩ caſu nr̃o. Antecedẽs.ſ.plenè ꝓbatũ fuit. Cõſequẽs aũt apertiſſimè ſic ꝓbo. iuſta cã reſtringẽdi ſtatutũ eſt, qñ ſimplr̃ & latè eo ĩtellecto,qs indebitè lucrũ capet. uel alter dãnũ pateretr̃, Primũ not. ꝓbatr̃ ĩ l.ut gradatim.§.ſed & ſi lege, ff.de mu.& ho.& c. Abbate, de uer.ſig. Scđm ꝓbatr̃ ĩ l.ij & l.adigere §.quis,de iure pat.& l.fi.§.in ꝯputatione, qđ ibi no.C. de iu.delib.& utrũq; lege melius, q̃ alibi ꝓbatr̃ ĩ c.cũ dilectus,de ꝯſue.ibi ꝯſuetudo probata,q̃ iuri cõi nõ pіudicet. ubi non ſolũ reſtringuntr̃ uerba ſtatuti ad intellectũ quodãmõ exucũ. ſed & multũ à lõgè uerbis adaptabile. unde uerbũ,electio,relatũ ad quoſdã,capitr̃ ꝑ cõfirmatione. & hãc theoricã firmauitr̃ ẽt Bar.in l.oẽs ppli,ff.de iuſt.& iu. ¶Ad idẽ,ubicũq; ſtatuta ſunt pęnalia,q̃ ſatis dicuntr̃ pęnalia,ex quo diminuunt pr̃imoniũ alicuius,ut not.Io.An.in d.c.j.de ele.lib.6.uerba debẽt reſtringi, ut nõ capiãt illũ intellectũ, quẽ caperent ſm latã ſigñationẽ uerborũ. hoc ꝓbatr̃ ĩ c.cũ ĩ cũctis,de ele.iũcto.c.ſi ꝯpromiſſarius,eod.ti. lib.6.& ꝑ Io.An.ĩ reg.odia, de reg.iu.lib.6 ĩ Mercu.facit qđ ipſe no.ĩ c.ſtatutũ,de ele.lib.6. Sed cũ ĩ caſu nr̃o nõ ſolũ diſtributiuè,ſed collectiuè oĩa hæc ſupradicta interueniãt,ergo debet fieri pdicta reſtrictio, qđ patet. Nã iſte uir illicitè & nulla iuſta cã exigẽte capet hic medietatẽ dotiũ,licet mr̃imoniũ nõ ꝯſummauerit, nec ſolẽniter ſpõſam ad domum duxerit.Itẽ hr̃des puellæ paterentr̃ graue dãnũ ex illa larga interpretatione.Itẽ pіudicatr̃ iuri cõi, cũ debeat ſol.matrimonio dos redire ad mulierẽ ut in c.j.de do. poſt diuor.reſti.cum multis ſi.& pſato ex ſolo capite debeat accõmodari ſtatuto ille intellectus maior,cũ oĩs receſſus à iure cõi ſit odioſus & iõ reſtringendũ, ut in c.j.& ij.de fil.pſb.lib.6.& d.c.cũ dilectus. Ad idem notabile dictũ Inn.in c.cũ dilecti,de do.ubi dicit,ꝙ priuilegia inquãtũ tãgũt iura concedentiũ,latè interpretamur,ut ibi in c. olim,de uer.ſig.& l.fi.de cõſti.prin.Sed inquãtũ tãgũt iura aliorũ,ſtrictè, ut in c.ex tuarũ, de autho.& uſu.pal. Et idẽ Io.An.in d.c.olim;& adduco tex.in l.ij.§.ſi quis à principe,ff.ne qd in loco publ.Ergo hoc ſtatutũ,cũ ſit tale,ẽt ſi ſit priuilegiatũ, debet ſtrictè intelligi in pіudiciũ hr̃dũ puellæ;& maximè ſi conſiderabimus cãm ſtatutũ hoc ual de odioſum iudicabitr̃ ſine cã ſm illũ uagũ intellectũ quo ad diſparitatẽ inter ſponſum & ſpõſam,ſeu uirũ & mulierẽ,Cũ uiro pmortuo,maximè ante traductionẽ, & cõſummationẽ mr̃imonij nullũ lucrũ cõſequitr̃ mulier;nec ſuſtinuit uir aliqua onera mr̃imonij,ꝑ profectò mẽtẽ.l.ſi C.de do.ante nup.& c.ſi.de do.inter uirũ & uxo.¶Scđò principalr̃ in hãc ſniãm me mouet ẽt mẽs ſtatuti, q̃ multifariè colligitr̃. Primò ex principio ipſius,dum dicit: Deceſſerit ſine filiis,&c.quæ referuntur ad illa uerba: Tpe ſui obitus deceſſerit ſine filiis. Qđ patet ex le. & theorica Bar. in l.ex facto,ff.de uul.& pup.ubi dicit,ꝙ qualitas adiecta in aliqua oratione,intelligitur ſm tps uerbi,cui adiicitr̃; pro hoc gl.no.ĩ c.ſtatutũ, in prin.ĩ uer.canonicus, in fi.q̃ ſic debet intelligi,de reſcrip lib.6. Ex q̃bus profecto uerbis uidentr̃ ſtatuẽtes de muliere intellexiſſe, quæ erat in ſtatu & potẽtia ſui obitus faciẽdi filios.Hæc.n.uerba ſine filiis,&c.includũt in ſe priuationẽ filiorũ,& includũt in ſe habilitatẽ & potẽtiã actus,ſeu habitudinis filiorũ. Et notabilr̃ probatr̃ in fi.in l.j.ff.de ſuis & legi.ubi ꝑ Bar.ĩ uer. inteſtatus. ſed in caſu nr̃o hæc mulier tpe obitus nõ erat in tali ſtatu & potẽtia cũ nõ fuiſſet adhuc ducta in domũ uiri.Ergo clariſſimè patet,ꝙ illa uerba ſtatuti nõ uerificãtur in ea,maximè cũ ꝑ eã,quominus duceretr̃ nõ ſteterit, ar.c.ſicut ex literis,de ſpõſa. Eſt ẽt aduertẽdũ,ꝙ in oĩbus addõnib.factis ad illud ſtatutũ ſup filiorũ cõmemoratione, ex ꝯiecturis pſumitr̃ euidẽter mẽs ſtatuẽti l.licet,ff.de leg.j. ¶Tertiò põdero principalr̃ illa uerba. Ex uiro, cui nupta eſt,&c. Nam ꝓpriè ſm cõem uſum loquẽdi,q̃ ꝯtraxit ſpõſalia ꝑ uerba de pñti,ante, q̃ ducat mulierẽ ad domũ ſuã,nõ dr̃ uir illius mulieris, niſi ex ꝯſuetudine quorũdã locorũ; ut ꝓbatr̃ in c.genuit.27.q.2.ubi dicit Hiero. Cũ audies,Ioſeph uirũ Mariæ,ſuſpicio tibi nõ ſubeat nuptiarũ,i.ꝯiunctionis carnalis,ſed recordare ꝯſuetudinis ſcripturarũ,ꝙ ſpõſi uiri,ſpõſæ uocentr̃ uxores;& infra apertè ſentit, ubi ẽt Hiero.ꝙ ꝯhẽns per uerba de pñti,ſicut ꝯtraxit beata uirgo cũ Ioſeph.propriè dicitur potius ſponſus, q̃ uir, ex quo adhuc non eſt ducta: ſed uocatus fuit Ioſeph uir ꝑp ꝯſuetudinẽ ſcripturarũ;ꝑ hoc illud.c.ſicut ex lr̃is, & c.ult.de ſpõ.ubi appellantr̃ ſponſalia de pñti.Et ꝑ hoc,ꝙ ante traductionem alter poteſt altero inuito intrare religionem, & diſſoluere matrimonium, ut ſ.dixi. Ergo non põt dici ſtrictè uir ſuus,ſ.de proprio ſignificato. Illud tñ in circũſtantiis eſt uerũ; & hoc uerbum,uir,& mulier, ſępe ponũtur ꝑ eo, q̃ ꝯſummauit mr̃imonium, & maximè ex cõi noſtri tpis ꝯſuetudine; ergo iſte intellectus debet in aĩo nr̃o reſtringibiliter capi ꝑ ea.quæ ſuperius dixi,& ꝑ reg.odia reſtringi,de reg.iu li.6.
6 ¶†Et qa ſtatuta debẽt reduci ad ius cõe, quãtum fieri põt,ut probatr̃ in c.cũ dile ctus,de ꝯſue.& l.ij C.de noxa.Inn.in c.cãm,q̃,de reſcr. & Bar.in l.oẽs populi,ff de iuſt.& iu. ¶Itẽ ſtatutũ, dicit, nupta,& pleniſsimè de hoc uerbo dixi ſ.in prin. Itẽ dicit apud maritũ,&c.Sed in multis locis & ſcriptis appellatur ſpõſus ante,q̃ traducat,& nõ maritus,ut ſ.plenè all.& d.c. genuit,& maximè attẽta ꝯſuetudine huius ciuitatis, & ferè oĩum locorum,in quibus fui, ſm quam appellatur ſpõſus, etiam illa die, qua ſolẽniter duxit in domum, donec conſummaret matrimonium.Et cõis uſus loquẽdi attendẽdus eſt ẽt in ſtatutis: qa in qualibet diſpõne cõis uſus loquẽdi pfertur ꝓpriè ſignificationi uocabuli, ẽt in materia reſtringibili,ut no.Io.An.ĩ c.fundamẽta,de ele.lib.6. & Bar.in l.omnes populi,ff.de iuſt.& iu.Inn.in c.olim, de uerb.ſig.& gl.in c.nonnulli,de reſcrip. Iura hoc probantia non allego: quia copioſè allegantr̃ in dictis locis. ¶Vltimò adduco pulchrum motiuum, quòd elicio ex dictis Petrus & Cy.principaliter in l.non dubium, C.de legi. & facit quod ibi not. Baldus,& in l.ſcire,ff.de excuſatio. tutor.

tutor.& in l.ſi quis ſeruo,C.de furt.& ſer. corrup. & per Din.in regu.ſi.de reg.iur.lib.6.Quod motiuũ tale eſt:Nõ ſolũ debemus recedere à uerbis legis, & ſeruare mentẽ, vbi mens expreſſa eſt: ſed ẽt,ubi mens ſeu rõ non eſt in lege expreſſa,dũmodo illa rõ præfinita ſit naturalis, & naturaliter & cõiter poſſit probari per ſimile.per q̃ rationẽ,ẽt ſi lex eſſet contraria, contrarium imaginari poſſit; & notabiliter probari põt per l. ſcire oportet.§. ſufficit, de excu.tu.dum dicit ibi tex.ex ipſa naturali iuſtitia &c. Ad idẽ.l.mulier,iuncta gl.ff.ſol.matri.vbi coniecturatur mens contra ipſius uerba.Ad idem de uerb.ſign. c.intelli
7 gẽtia,& 1.q.1.c.Marchion,& l.ſcire leges,ff.de legi. † Nã & notabiliter dicit Bal. ſicut homo conſtat non ſolum ex aĩa,ſed & corpore;ita lex ex mente,ſeu rõne & uerbis; & uerba ſe habent ut corpus,& ſuperficies.Ratio aũt ſe habet ut ſpiritus & aĩa;& hæc magis debent reſtringi, quam ſuperficies uerborũ,ut d.l.ſcire,cũ ſi. Ad coniecturãdum aũt rationem legis,ubi non eſt expreſſa,debemus cõiecturare, propter quid feciſſet,ſeu qua ratione fuiſſet motus uir ſapiens,cũ talis præſumatur legiſlator. Lex enim dẽt eſſe rõnabilis.4.diſt.c.erit autẽ;& doctori & iudici data ẽ poteſtas legem interpretandi.l.vna,C. de profe.qui in ciuita.Cõſtan.lib.12.no.Inno.in c.cũ ſpeciali,de appel.Sed certẽ in caſu noſtro nõ poteſt præſumi, quòd cauſa lucri fuit affectus cõiugij, ſeu reliquiæ ſponſaliorũ de præſenti: quia eadẽ ratione porrexiſſet cõſimile lucrũ ad mulierẽ, quia uir & uxor nõ debẽt in iſtis ad imparia iudicari. c.gaudemus,de diuor. & melius quo ad propoſitũ in c.ſi. de do.poſt diuor.reſti. & l.ulti.§.pe.C.de dona.ante nup. Nec poſſumus coniecturare, quòd ratio fuerit,quòd uir eſt caput mulieris.Hæc enim rõ non ſufficit,ut patet in d. c.ſi.& quod not.glo.in l.deo nobis,C.de Epiſ.& cle.nullã ergo aliã bonam efficacem rõnem poſſumus cõiecturare in hac diuerſitate inter uirum & uxorem, niſi quia uir in traducendo ad domũ, & in ſuſtinendo onera matrimonij facit multas expenſas. Nã ferè expẽdit totã dotẽ in ornamentis & conuiuio; ita, quòd ſi uellet illa ornamenta uẽdere,non repeririet dimidium eius, quod expẽdit. Item expenſas factas in conuiuio inuſitabili, ſicut à ſimili,nullo modo recuperat maritus. ne vir remaneat in ſumptibus, uoluit ſtatutũ ſibi prouidere in lucro medietatis dotium;ſic in ſimili ſibi prouidit lex in reſtitutione dotis in l.alia,ff.ſo.matr.In uxore autẽ ceſſant iſtæ rõnes;merito ſtatutũ ſibi lucrũ non attulit.Cum ergo hæc & nõ alia ſit ſtatuti rõnabilis & ſufficiens ratio, non debet habere locum in caſu noſtro,ubi ceſſat ratio legis.Et licet fortè fecerat aliquos ſumptus: non tamen fecit illos exceſsiuos, qui ſolent fieri in ſolenni traductione. Non enim de modicis eſt curandũ.l.ſcio.ff.de in inte.reſt.& c.1. e.ti. Nã & ſponſa aliquos ſumptus facit inter conſanguineos,& ſaltẽ ad honorandum ſe prima vice: in quo tamen ſtatutum non uidetur habuiſſe conſiderationẽ. Ex his clariſsimẽ infertur ad deciſionẽ huius caſus, ut dictus uir nil lucretur uirtute dicti ſtatuti. Reſtat nunc reſpondere ad primum & ultimum motiuũ:quia ad alia ſatis patet reſponſio ex prædictis. Et primò ad l.cũ fuerit.dico enim ut ſuprà dixi, quòd uerbum nuptiarum quãdoque uerificatur in coniugio cõtracto ex ſolo conſenſu:ſed quãdoque nõ, ut ſuprà plenẽ probaui. Nã in d. l. cũ fuerit,ideò ſufficit contrahere per ſolum conſenſum: quia ibi ſumus in teſtamentis,in quibus fit larga interpretatio,ut in c.cum dilecti,de don.merito capitur ille largus ſenſus. Sed in caſu noſtro ſumus in materia ſtricta, merito debet capi alius intellectus ſtrictior.Nec hoc inuſitatum eſt,ut idẽ uerbũ aliter ſumatur in materia larga,aliter in materia ſtricta: imò expreſsẽ probatur hoc poſſe & debere fieri,in c.cum dilectus,de conſue.& in c.ſtatutũ,iunctis ibi not.per Ioã. An.de elec.lib.6.facit quod no.Bart.in l.4.§. ait prætor, ff.de dam.infec.& hoc quotidie uſitamus. Idem in d.l.cũ fuerit,fuit ſatisfactum menti ſtatuentium, ut ſuprà dixi. Reſtat reſpondere ad.l. Deo nobis,C. de Epi. & cler. ad quam reſpondeo ſimpliciter. Primò,quòd ibi nullo modo colligitur, quòd matrimonium nõ eſſet conſummatũ, nec ualeat illud,quod poſt conſummationẽ põt cum cõſenſu alterius,ut c.cũ ſis,& c.uxoratus,& c.ad apoſtolicã, de cõuer.cõiu.& tali caſu põt intelligi illa lex. Secundò reſpondeo, & ſubtilius:ibi pactum lucri erat cõe & uiro & mulieri,ut ibi in tex.& gl. Adeo, quòd ſi fuerit aliqua diſparitas,reducitur ex diſpoſitione iuris ad paritatẽ,ut ibi ſecũdum intellectum glo.quo caſu non põt,dici quòd lucrum ibi deferatur propter expenſas, uel onera matrimonij:quia non uendicaret ſibi locum in muliere ꝑ prædicta, ſi neceſſariò onus intelligitur propter illã paritatẽ, quòd propter affectionẽ matrimonialẽ cedit illud lucrum.quę affectio accidit ex ſola eſſentia matrimonij,de conuer.coniu.c. ex publico,de uo.c.ti.lib.6. ideo uẽdicabat ſibi locũ ante etiã traductionẽ & conſummationem matrimonij,maximẽ cum uterque poſſit ibi eſſe in lucro & damno;& ſic eadem iuris diſpoſitio. Ita eſt in caſu noſtro:quia ceſſat ratio ſtatuti,ceſſare debet ſtatuti diſpoſitio,iuribus uulgatis.Vide bo.glo.in ſimili in replicatione doli,quæ quandoque conceditur: quãdoque negatur, eadem ratione remanente ſemper,ut not.in c. dilecte,de except.Ad.l.non ſine,C.de bo.quæ lib. quòd non obſtat; quia loquitur in diſpoſitione fauorabili, ſecus in odioſa,ut ibi cõiter not.& maximẽ Bald.qui uidetur contrariari his,qui ſenſit.in d.l.Deo nobis.Et profectò omni affectione ceſſante,hanc partem puto ueriſſimam. Nec mouere debet iudicem in contrarium aliquorum fortè ſingulorum opinio; quia aut in terminis eorum non concurrunt omnia prædicta, aut tanquam euidenter reprobata per prædicta,non eſt ſequenda, quandoque eſt euidenter falſa,uel probabilibus rationibus poteſt conuinci,ut bonus iudex acutiſſimi ingenij æſtimabit ſecundùm cõſi. de ferijs.c.capellanus; alleg.ad hoc tex.not. in l.1.§.ſed neque ex multitudine,C.de uete.iur.enu.Et hæc ſufficiant Laus Deo.

CONSILII SEQVENTIS ARGVMENTVM.

D V M *eſſet materia quæſtionis inter quendam dominum Ioãnem ex una parte, & quendam Gulielmum de Caſtellionis occaſione mutui ex alia parte, tandem inſtante Poteſtate dicti loci, compromiſerunt in quendam Gaſparem tanquam arbitratorem & amicabilem compoſitorem;qui illicò in palatio Poteſtatis, ubi factum fuit compromiſſum, auditis petitionibus dicti domini Ioãnis actoris,& reſponſione dicti Gulielmi, & quibuſdam eorũ iuribus, promulgauit arbitramentum & laudum condemnans dictum Gulielmum ad ſoluẽdum dicto domino Ioanni Florenos 15. in alijs uerò abſoluit eum ab impetitione dicti do. Ioannis. qui dominus Io. ſtatim ante, quàm exiret de palatio approbauit dictũ laudum. poſt determinatum officium dicti domini Poteſtatis dominus Ioannes proclamauit, petendo illud arbitrium reduci ad æquitatem boni uiri,dicens ſe enormiter læſum,cum deberet habere à dicto Gulielmo longè maiorem quantitatem.Dicebat etiam non ſibi obſtare illam probationem & homologationem arbitramenti:quia ipſam fecerat per impreſſionem domini Poteſtatis, qui iniunxit ei, ut nullo modo exiret palatium,niſi approbaret dictum arbitramentum: quia Poteſtas erat terribilis contra ſibi reſiſtentes. Dictus uerò Gulielmus ſic prouocatus reſpondit,quòd totum*

laudum erat iniquum & iniuſtum, cum in nullo teneretur dicto domino Ioã. vnde petebat totum laudum annullari & cancellari. &c. Venerunt tandem ad probationem pro parte domini Ioannis fuerunt producti duo teſtes ſuper mutuo, & duo poſt terminum: qui tamen inueruerunt intra terminum datum ad probandum. Primi duo depoſuerunt ſuper confeſſione facta de dicto mutuo à dicto Gulielmo: fuerunt tamen ſingulares in depoſitionibus ſuis, quas deponebant ſuper diuerſis confeſſionibus. Alij uerò duo teſtes ſatis uidebantur probare præceptum Poteſtatis dicto domino Ioãni factum modo prædicto. Pro parte uerò Gulielmi fuerunt producti aliqui teſtes, qui etiam fuerunt ſingulares in dictis ſuis, deponentes ſuper confeſſione dicti Ioannis, qui multas & certas quãtitates pecuniarum receperat pro reſtitutione, à dicto Gulielmo &c. Quærebatur, quæ eſſent partes iudicis in hoc caſu.

CONSILIVM II.

1 *Petitio reductionis ad arbitrium boni uiri, eſt quaſi quædam appellatio.*

2 *Reductionem ex iniquitate petens, ipſam iniquitatem probare habet.*

3 *Iudex, ad quem, ſi inſpectis actis antiquis, uel nouis, non uidet ſententiam iuſtificari, debet illam retractare.*

CHriſti, eiusque matris nominibus inuocatis, conſului, quòd iudex deberet retractare & annullare totum laudum & arbitramentum, & declarare dictum Gulielmum in nullo teneri dicto domino Ioanni, ac imponere ſibi ſilẽtium, & abſoluere dictum Gulielmum ab impetitione illius, & condẽnare illũ in expenſis factis in hac cauſa. Et quãquã hoc nudũ conſilium debuiſſet ſufficere, cũ peteretur à iudice, & ſic eſſet deciſiuum, & non à partibus, ſicut obſeruatur in ſententia ferenda iuxta conſilium doct. in c. ſicut, de re iud. per Io. And. in addi. in titu. de ſen. prola. §. qualiter, uerſ. cæterũ Et no. quòd conſiliarij; ne tamen fortaſſe ex conſilij nuditate aliquorum animus in ſcandalum aggrauaretur, aliqua breuiter animum meum ad hoc iudicium mouentia inſerui; Et pro fundamento euidentiali præmitto
1 plura. † Primò, quòd petitio reductionis ad arbitriũ boni uiri, eſt quaſi quædã appellatio. l. 1. C. de arbi. cum ibi not. tamen tollit præſumptionem laudi, ut in ſimili not. in appellatione ab excõmunicatione, quæ licet non ſuſpẽdat excommunicationem, ut c. paſtoralis, de appel. ſuſpẽdit tamen præſumptionẽ iuſtitię & proceſſus, & deuoluit cauſam ad ſuperiorem, ut no. Inno. in c. bonæ, el 1. de ele. & in c. quoniam contra, de proba. facit quod not glo. in c.
2 ad reprimendã, de offi. ordi. Itẽ etiam præmitto, † quòd petens reductionẽ ex iniquitate, habet probare ipſam iniquitatẽ, & grauamen; quã iniquitatẽ, ſeu grauamen probare poteſt aut ex antiquis actis, aut ex nouis, iuxta tamẽ diſtinctionẽ Bar. ĩ l. ſi ſocietatẽ. §. arbitrorũ, ff. pro ſocio, & perfectius in conſi. 275. & in Spe. de arbi. §. ulti. uer. ſed nunquid; & uide Io. And. in addi. Spec. eod. tit. §. prælle. uer. item, quid ſi cõpromiſſum, & per Ant. But. in c. Quintauallis, de iureiurã. Non tamen eſt, quia ex eo præſumatur multum pro dicto arbitratoris iuxta no. in c. poſt ceſſionem, de prob. ſed quia hæc eſt intentio actoris petẽtis laudum reſcindi. Tertiò prĕmitto, quòd licet appellatus, qui ſententiam approbauit, non poſſit ex ſua perſona petere confirmationẽ ſententiæ, de re. iu. c. quod ad conſultationem; tamen ſi appellans inſtat contra ſententiam, poteſt appellatus petere, ut illi ſententię addatur, uel detrahatur, & ſic, uel aliter informetur, quia appellatio, licet ab una parte interpoſita, ſuſpẽdat totã ſententiã. l. 1. ff. ad Turpil. & c. uenientes, de iure iur. cũ ſi. unde ex perſona alterius conſequitur appellatus, quod ex perſona ſua conſequi non poſſet; & ſimile habetur in c. autho. Martini, de conceſ. præben. lib. 6. & in l. petendæ, C. de temp. in integ. reſti. Ad prĕdicta facit. ca. Raynutius, & c. Raynaldus, de teſta. & l. omnem honorem, C. quando prouo. non eſt neceſ. Et hanc concluſionẽ notabilem tenent do. de Ro. deci. 358. & ſic dicũt in curia fuiſſe obtentũ. Sequitur Ant. de But. in c. cum Ioannes, in fi. de fide inſtr. Et pro hoc facit, quia iudex appellationis ſuccedit loco iudicis, à quo; & ſic debet facere totũ id, quod facere poterat, & debebat iudex, à quo; bonus tex. in c. cũ cauſa, de ſen. & re iud.
3 Quartò præmitto, † quòd ſi iudex, ad quẽ, inſpectis actis antiquis, uel nouis, non uidet ſententiam iuſtificari, debet illã retractare, in c. cum ad ſedẽ, de reſti. ſpo. No. doct. in c. in præſentia, de renun. & no. in l. per hãc. C. de tẽp. app. His præmiſſis infero ad deciſionẽ præſentis materiæ. Cũ enim ex deductis nunc in iſto iudicio reclamationis clarè conſtitit dictum dominum Ioannem nõ habere plenã probationem ſuper mutuo, cum teſtes fuiſsẽt ſingulares quibus fides non adhibetur, ut in c. cum dilecti, de elect. & c. licet, de proba. maximè inſpectis probationibus alterius partis, infertur dictum arbitrum, ſeu arbitratorẽ iniuſtè & iniquè condemnaſſe dictum Gulielmum in Florenos 15. Iudex ergo prouocationis, qui ſuccedit loco arbitri, ſeu arbitratoris, debet dictum Gulielmum in totum abſoluere à petitione illius actoris, ſicut à principio debuiſſet feciſſe ille arbiter. Ad hoc quod no. ĩ d. §. arbitrorũ, & d. c. cum ad ſedẽ; facit quod no. Bart. in l. 1. ff. de leg. 3. & Inn. in c. ſtatutum, de reſcrip. li. 6. & olim incipiebat, præſenti. ubi ſingulariter dicunt, quòd ab iſto iudice reclamationis non põt appellari, ſicut nec à bono uiro, cũ ſuccedit loco illius. Nec obſtat, ſi dicatur iſtũ Gulielmũ approbaſſe laudũ latum; quia uidetur approbaſſe, inquantum alia pars uoluerit approbare & admittere ſuam approbationem; ſicut in ſimili no. gl. in c. 3. de eo, qui mit. in poſ. & ſicut ſuprà dixi in appellato, qui cõſequitur ex perſona alterius, quod ex propria perſona conſequi non poteſt. Item facit, quia partes aſſumpſerunt diſputationem de iniuſtitia & de iniquitate totius laudi, & conſtitit eo ipſo, quòd claruit Ioanni prædicto ius non competere; ergo iudex debet totum laudum retractare; ſicut in ſimili not. dicit Inn. in c. cum dilecti, de elec. & c. cum Bertoldus, de re iud. ubi uult idem in ſententia, quæ tranſiuit in rẽ iudicatam. Poteſt etiam dici, quòd illa diſpoſitio teſtiũ facta extra terminum datum ad probandum non ualuerit, ex quo intra terminum non adhibuerit aliquam ſolicitudinem, ut teſtes examinarentur. Et notabiliter dicit Bar. reprobando But. in d. l. damni. §. Sabini, ff. de dam. infe. & facit quod no. domini de Ro. deci. 7. & ita tenui ſcribẽdo in c. licet, de proba. ubi plenius hoc proſequor; & hæc ſufficiant, ut prius dixi, & hoc ſit conſilium deciſiuum, & ſic quaſi ſententia, &c. Laus Deo omnipotenti.

CONSILIVM III.

1 *Vtilitas communis clericorum ubicunque uerſatur, onus debet eſſe utriuſque commune.*

2 *Bona eccleſiarum ſunt deputata publico uſui ſpiritualis.*

CAſus, ſuper quo conſilium petitur, talis eſt. Quidam potens dominus ad petitionẽ quorundam ſubditorum ſuorum decreuit ædificare ſeu conſtrui, & ædificari facere muros in quadã uilla poſita in ſuo territorio pro tuitione hominum ibidem habitantium,

habitantium,ſeu habitare uolẽtium,ut tutius poſſint ibidem degere propter hoſtiles incurſus. Veruntamen cum quoddam ſolenne monaſterium habeat ibidẽ certas poſſeſſiones & domus,quę coluntur & habitantur per homines dictæ uillæ, inſtat dominus,maximè ad poſtulationẽ habitantiũ in dicta uilla, quatenus monaſterium debeat pro rata contribuere ad ſumptus faciẽdos in ædificationem dictorum murorum. Reſiſtit monaſterium allegans immunitatem eccleſiaſticam diuino iure & humano conceſſam.Quæritur quid iuris? Poſtulato prius diuino ſuffragio,de cuius honore agitur, videtur primò dictũ monaſterium pro rata teneri. † Vbicunque enim communis utilitas clericorum & laicorum uerſatur, onus debet eſſe utriuſque cõmune;ad hoc tex. in c.peruenit,de immu. 2 eccle.vbi uiri eccleſiaſtici ſubeunt cuſtodias murorũ contra inimicos,ſicut illi laici,quatenus,cũctis uigilantibus, melius ualeat ciuitatis cuſtodia procurari, ut dicit text. in d.c.peruenit. Si ergo tenentur ad onera perſonalia,inſtante communi utilitate,fortius ad realia, cum facilius excuſentur clerici à perſonalibus,quàm realibus,cum in primis retrahantur à diuinis officijs, ar.33. q.8.c. reprehenſibile,& in l.placet,C.de ſac.ſan.eccle. Secundò notãter inducitur.l.ad inſtructiones,C.eo.ti. vbi dicit text.ꝙ ad inſtructionẽ itinerũ, uel pontium,etiã uenerabiles domus,ſeu eccleſiæ tenentur; pari ratione debent teneri ad ædificationem murorum,cum utrinque uerſetur utilitas publica,& pietas.Ergo pauperes ibidem degentes; quòd tenuerunt quidam,ut refert ibi Cy.Tertiò facit.l.ad portus,C.de ope.publi. vbi expreſsè cauetur de murorũ ædificatione & reparatione; & ſubijcitur neminem excuſandum fore dignitatis priuilegio. Quartò redditur ratio. Certum eſt bona eccleſiarum expoſita fore pietati pauperum tamen communi; unde pro alendis pauperibus eiuſdem, ab impreſſionibus defendendis, & captiuis redimendis, etiam ipſarum rerum eccleſiaſticarum dominia exponi & alienari poſſunt,ut in c.aurũ, & in c.ſacrorum. 12.q.2.& ibi de hoc in ſumma.Sed in caſu noſtro agitur, ut pauperes ibidẽ degentes eripiantur & ſubleuentur,ut non captiuentur.Ergo eccleſiæ non debent eſſe immunes ab oppreſſionibus tyrannorum & inimicorum,& tunc,ut non captiuentur.Ergo eccleſiæ non debent eſſe immunes ab alijs collationibus.Et hanc opi.ſenſerunt quidã Mod. in c.non minus,de immu.eccle.poſt gl.& ibi Hoſt.qui uidetur ibi glo.ſequi;quæ tamen non loquitur expreſsè in ædificatione murorum.Ipſe tamen Hoſt. contrariũ aperte tenuit in ſumma, ut ſubijciam in his, quæ primo adduco. Sed his non obſtantibus contrariam ſententiam arbitror ueriorem,quã probabo pluribus rationibus, & ſummorum doctorũ authoritatibus.Et primo adduco.c.non minus,præall.ubi tractatur de foſſatis faciendis,quæ profecto concernunt cuſtodiã ciuitatis, & tàm utilitatem publicam clericorum, quàm laicorum; & tamen deciditur, quòd à clericis non debet exigi aliqua contributio; imò prohibetur ſub anathematis diſtrictione, niſi Epiſcopus tàm neceſſitatem quàm utilitatem inſpexerit,& ſine aliqua coactione ad releuandas communes utilitates, uel neceſſitates,ubi laicorum non ſuppetunt facultates,ſubſidia per eccleſias æſtimet offerenda.Et põdera illud uerbum,communes utilitates,&c.iuncto.c.aduerſus,e.ti. Ex quo patet,quòd etiam imminente cõmuni utilitate clericorum & laicorũ, non tenentur clerici aliquid conferre, niſi ſponte uelint,approbãte Epiſcopo & clero,& ubi laicorum non ſuppetunt facultates;& hodie per c.aduerſus, præal. non poſſunt clerici in caſu prædicto ſponte ſoluere, Romano Pontifice inconſulto. Et fuit illud ſancitum propter quorundam imprudentiam,ſæpe allegãtium talem neceſſitatem,uel utilitatem. Secundò ad idem adducitur tex.no.in auth.item nulla communitas,C. de epiſc. & cle.ubi generaliter prohibetur, ne quis audeat ab eccleſijs exigere collectas,exactiones,angariꝯ, uel perangarias; quæ omnia propter publicam utilitatem in defenſionem reipublicæ, in qua includitur utilitas laicorũ, & clericorum,exiguntur.Ad idem etiam.c.1. de immu. eccle.lib.6.& c.quãquã pœna,eo.ti.& cle. præſenti,eo.tit.& c.fi.de uita & hone.cle.& l.placet,C.de ſacroſan. eccle.l. 2.C.de epiſ. & cler. 16.q.1.c.generaliter, cum infinitis ſimilibus, quæ eximunt eccleſias & ipſarum bona ab omnibus collectis,gabellis,exactionibus, & ſimilibus. Probatur quartò hac ratione, † bona eccleſiarũ ſunt deputata publico uſui ſpirituali. 12.q.1.c.uidentes.16. q.1. c.quoniã,de præben.c.ratio.& d.l.placet.hoc dicit tex.in c.nulli liceat. 12.q.fi.quòd omne id,quod eccleſiæ cõſecratur, ſiue fuit animal,ſiue ager,ſanctum ſanctorum efficitur,& ad ius pertinet ſacerdotũ.Non ergo debent mundano uſui & publico deſeruire; quia ſemel Deo dicatum,ad humanos uſus amplius transferri non debet, ut regula, ſemel Deo dicatum,de regu.iur. lib.6. Ius enim publicum etiam conſiſtit in ſacerdotibus.1.di.c.ius publicum.Laici ergo cum ſint mundani,& principaliter habent utilitatẽ ex re publica mundana, debent ſubire onera reipublicæ mundanæ;bona uerò eccleſiarũ,quę ſunt Dei debent deſeruire reipublicæ ſpũali.Simile uidemus in perſonis.Nã milites ſeculares militant mundo; milites uerò cœleſtes militãt Deo. Et ſic illi in temporalibus,iſti in ſpũalibus, ut in c.reprehenſibile,& c.quo caſu 23.qõ.ulti.Rectè ergo dixit text.in d.c.non minus, quòd quandiu laicorũ facultates ſuppetunt, ẽt ſponte,non debet eccleſia aliquid elargiri,niſi ſubtrahantur bona uſui ſpũali. Hinc no.tex. in cle.quia cõtingit,de relig.do.dicit,quòd deputata certo uſui largitione fidelium, non debent deputari ad aliũ uſum, authoritate Romani Pontificis duntaxat excepta. Hinc text.in d.c.non minus, hæc onera publica dicit eſſe laicorum,ut patet ibi;Iſti uerò onera publica ſua,&c. licet in ſequentibus tractent de cõmuni neceſsitate,uel utilitate.Sed dixit illa laicorum;quia eis incumbunt rationibus prædictis,licet quidã & malè ĩtelligat illũ tex.per illud uerbũ,ſua, &c. quòd loquatur de neceſſitate laicorũ duntaxat;quod profecto nõ eſt uerum,& cũ non replicauit poſtmodũ de laicis;ſed dicit de cõmunibus; & idem dicit in dict.c. aduerſus,& maximè de propria,ubi dicit, quòd ſua intereſt prouidere cõmunibus utilitatibus. Intelligit ergo de utilitate clericorum & laicorum. Hãc ẽt ſententiã probat cõmunis theorica doctorũ utriuſque iuris,de qua per canoniſtas in c.fin.de ui.& ho.cle. & in c.1. de immu.eccl.lib.6.in cle.præſenti, de cenſi. per Ioan.de Lig.per Bar.in l.reſcripto,ff.de mune.& hono. & in l.placet,C.de ſac.ſan.eccle.& in conſimilibus locis. Dicunt enim, quòd bona eccleſiarum non tenentur ad aliqua onera mundana, niſi prius fuiſſent facta tributaria, ſeu cenſualia ante,quã ueniſſent ad eccleſiã; ita,quòd ſoluiſſent certum tributum,uel cenſum. Aliter autẽ non tenentur, quãquã priores poſſeſſores prius ſoluiſſent tempore neceſſitatis,uel utilitatis aliquas collectas, uel actiones;ad hoc multa iura ſuperius alleg. Hanc ſententiam præcisè quo ad caſum noſtrum, ſcilicet in refectione murorum, tenet gloſſator ſubtilis in decre.16.q.1.c generaliter.§. nouarum.ubi expreſsè dicit glo. per d.l.ad inſtructiones. Idem apertiſſimè uoluit ille iuris canonici ſpeculum Io. An.in d.c.non minus,ſuper glo.ubi dicit, quòd clerici nõ tenentur;quia nulla lege Digeſtorũ,nec Codic. nec ulla

legis authoritate potuit reſtringi eccleſiarum immunitas. Hanc eandem ſententiam ſe.utus eſt gloſſator iuris ciuilis clariſſimus in d.l.ad inſtructiones,ubi firmauit eccleſias non teneri ad refectionem, uel conſtructionē murorum. Idē ibi Bar.iuris ciuilis illuminator,dicēs,quòd d.l.ad inſtructiones,in parte corrigitur per authen. item nulla communitas,præall. Diſtinguit onera realia,& ea, quæ imponuntur perſonis pro rebus propter bona,ut ad prima teneantur eccleſiæ;ad ſecunda non. Vnde pro refectione pontium & murorum onera imponuntur perſonis pro rebus. Nullo enim iure cauetur poſſeſſiones ad hæc onera obligatas fore.Quid plura?ipſemet Hoſt.correxiſſe uidetur opinionem ſuam,quam tenebat in c.nō minus, nouiſſimè in ſumma ſua tit. de immu. eccle. §. à quibus, uerſic. ad extraordinaria. ubi dicit,quòd hodie eccleſiæ ſint immunes ab omnibus iſtis oneribus concernentibus ſiue publicam utilitatem,ſiue priuatam per dictam auth. item nulla communitas,cum ſimili.Et ſic quòd hodiè nō procedit ex toto diſpoſitio.d.l.ad inſtructiones, & ſic incidit cum opi.Bar. Multi etiā alij doctores antiqui hanc opinionem ſecuti ſunt, de quibus non curo, cum in hanc ſententiam habeamus iuris illuminatores,ut gloſſatores utriuſque iuris,& Io.And.& Hoſti.& Bar.Quis ergo auderet oppoſitum conſulere,maximè contra religionem, cum non modica ſit ratio,quæ pro religione facit.l. ſunt perſonæ,de religi.& ſump. fu. Et profectò ſi quis ponderet gloſſ.d.c.non minus,non ſentit opi.in principio adductam;imò contra ſentire uidetur.Nam illa glo.eſt poſita ibi,ſuper caſu excepto, quando epiſcopus & clerus inſpexerint neceſſitatem,uel utilitatem communem,& laicorum facultates non ſuppetunt;& tūc abſque ulla coactione poſſunt elargiri.Vnde glo.uoluit ibi potius exemplificare de utilitate,uel neceſſitate communi,quā ponere caſum exceptum à diſpoſitione illius.c. Et ſatis patet,dum dicit;conferre enim debent,&c.Et ſic per uerbum,enim, continuat ſe ad tex. Si enim uoluiſſet ponere caſum exceptum,dixiſſet;conferre tamen debet; uel per uerba ſimilia fuiſſet locutus.Et quicquid ſenſerit, ſatis hæc opinio ſupra recitata fulcita eſt iuribus,rationibus, & authoritatibus.Quare concludo dictum monaſterium ad hęc onera ſubeunda teneri non debere, niſi ſeruaretur diſpoſitio illius.c.nō minus, ſcilicet Romano Pontifice prius cōſulto,ut dicitur in d.c. aduerſus. Et ſic ſeruatū fuit aliàs facta commiſſione excellenti utriuſqne iuris doctori domino Anto.de Roſellis, & mihi per potentes dn̄os priores communis Senarū proprie in quæſtione facti,quę uerſabatur cum magnifico & deuotiſſimo monaſterio ſanctæ Mariæ montis Oliueti,& clauſula, licet nudo uerbo, & ſuccinctè tunc fecerimus relationem. Non obſtant huic concluſioni contraria ſuperius formata.Et primò reſpondeo ad c.peruenit.habet enim uarios intellectus. Primò enim intelligitur in terris in temporalibus eccleſiæ ſubiectis.Secundò intelligitur ſecundū illa tempora,in quibus illa ciuitas Trecen. opprimebatur ab infidelibus, & imminebat timor ſubitaneus & improuiſus,ut ibi no.Inno.Item etiam intelligitur de clericis,qui non ſunt à diuinis ſubtrahendi.23.q.8.c. reprehenſibile, ſed de hominibus eccleſiæ,qui aliàs gaudēt dicta immunitate.l.2. C. de epiſ.& cleri.12.q.2.c.eccleſiarum ſeruos, niſi eſſet neceſſitas urgentiſſima,ut no.Hoſtien.in ſumma,eo.ti.in d. §.à quibus,uer.uerè etiam perſonalia. Itē quartò non loquitur de fructibus & bonis diſtrahendis,ſed de quadam cuſtodia ad neceſſariam tuitionem ciuitatis, quæ imminet in caſu noſtro.Item præſumpto,quòd ſic eſſet magna neceſſitas,debet obſeruari tenor.c.non minus,& c. aduerſus, cum nullum ſubſit periculum in conſulendo Romanum Pontificem. Ad l.ad inſtructiones, allegatam ſatis ſuprà eſt reſponſum.Et l.portus,non ob. quia non loquitur de eccleſia,ut ſatis uoluit glo.in d.l. ad inſtructiones. Item illa.l. ſecundum unam ſolutionem ibi datam in gl. poteſt induci pro hac opinione noſtra,cū dicit, quòd graduati propter bonum publicum,quod fouent, ſunt ab illis oneribus priuilegiati; fortè debēt eſſe exemptæ eccleſiæ propter bonum publicū ſpirituale, & per alias rōnes ſuperius allegatas.Ad quartum motiuum reſpondeo, qđ procedunt pro redimendis captiuis, uel pauperibus alendis; in quibus caſibus eccleſia ſua bona diſtribuit; ſecus hoc caſu,ubi eccleſiæ nulla peruenit utilitas,& dominus caſtri recipiet totum commodum. Qui enim ſentit commodum,ſentire debet & onus,ut in regula,qui ſentit, de regu.iur. lib.6. Item non debent ſubtrahi cultui diuino, & pauperibus,ac alijs religioſis ſumptus neceſſarij,ut expendatur in cauſam non ſic neceſſariam, & ubi non ita directè fauetur pietati;& ſi neceſſitas maximè prætēditur, ſeruetur,quod habetur in c.non minus,& c.aduerſus. Video enim, quod eccleſiæ non tenentur ſubuenire dominis temporalibus,niſi inquantum uelint;& ſic cultus diuinus in nullo alteretur,ut in d.l.placet, & auth. item nulla communitas. fortius non tenetur contribuere ad ædificationem murorum. Vlterius me non extendo,cum religionis fauor, tantorum uirorum clariſſimorum authoritate fulcitus,ſatis abundè in hoc ſe ſuppetere uidetur,ad indiuiduæ trinitatis laudem,amen. Laus Deo.

CONSILIVM IIII.

1 *Voluntas coacta in malefactis à peccato non excuſat.*

2 *Communitas excommunicata per metum,an incidat in pœnam excommunicationis.*

3 *Papa Marcellinus fuit depoſitus,quia idolis ſacrificauit, quamuis coactus metu gentilium.*

4 *Metus magis excuſat mulierem, quàm uirum.*

FActi contingentia talis eſt: Quædam mulier accuſata de adulterio à uiro ſuo ad lucrandam dotem,& diuortium quo ad torum faciendum;mulier tanquàm prægnans ab alio,conuicta, allegat uiolentiam ſibi à quodam uiro in magiſtratu in loco abſtinentiæ illatam, & eā ex coniecturis ſufficientibus probat. Quæritur, an ex hoc debeat euitare pœnam legis?Et uidetur primò,quod non; † quia coacta uolūtas in 1 malefactis non excuſat à peccato,nec rurſus à pœna peccati.2.q.1.c.in primis.23.q.6.c.item ne.vbi dicitur,quòd quis debet potius omnia mala pati,quàm malo conſentire. Ratio huius dicti eſt, quòd ius conditionale nō tollit conſenſum.c.maiores,de baptiſ.& c meritò 15.q.1. & l.ſi mulier,ff.quod met. cau. Secundò hoc probatur à ſimili in c.in ſacris,quod met. cau. † ubi communitas excōmu- 2 nicata per metum incidit in pœnam excommunicationis; ſicut ille,qui cōmunicat ſponte. Redditur ratio ibi;quia licet metus culpā attenuet,eā tamen prorſus non excludit.Tertiò inducitur.c.nūc autem.22. diſt. † vbi patet Pa- 3 pam Marcellinum fuiſſe depoſitum; quia idolis thurificauit,licet Gentilium metu inductus feciſſet. Cum ergo hæc mulier,de qua quæritur,alterius libidini ſe proſtrauerit,& ſic mariti torum uiolauerit, non debet propter metum uindictam euadere per iura ſuperius allegata, & multa alia,quæ breuitatis cauſa omittuntur. Sed his,nō obſtantibus contrariam, ſententiam arbitror de iure ueriorem infraſcriptis rationibus motus, & multorum authoritatibus.

thoritatibus. Aut enim hæc mulier nim præciſa paſſa fuit; & in dubio dicendum, q̃ pœnam pati non debet; quinimò nec ullam peccati maculã contraxit; imò ex cordis caſtitate mereretur, niſi probetur contrarium. 22. q. 5. c. 1. & 2. & in d. c. in ſacris, uiolentia ſeu metus fuit conditionalis. Et dico, q̃ licet aliquod peccatum contraxit, & pœnitentia digna ſit, quia ad minus affuit aliqualis conſenſus; tamen pœnam adulterij pati non debet; & ſic nõ debet priuari dote, & cõſortio mariti, cum ſit adulterij pœna. hoc probatur expreſsè in l. nim paſſam, & in l. uxor. §. ſi quis planè, ff. de adul. & l. fideliſſima, C. eo. ti. & l. 1. §. remoueri, ff. de poſthu. Et ratio eſt; quia adulterium reſpectu legis non admittitur ſine dolo, licet fuerit ſeu interuenerit aliqualis culpa, ut no. probatur in l. pe. ff. de adul. tex. iuncta glo. fi. 34. q. 2. in lectum, & 15. q. 1. inebriarunt. Et iura procedunt etiam in metu cõditionali, ut apertiſſimè uoluit glo. ſeu ſentit in duobus locis. 32. q. 5. c. propoſito, aliàs incipit; Lucretiam. Pro hoc, quia dolus eſt calliditas, uel machinatio ad circunueniendum, &c. l. 1. ff. de dolo, quæ etiam ceſſant interueniente metu, licet conditionali. Et aduertendum, † quòd timor ſeu metus magis excuſat mulierem, quàm uirum, propter ipſius imbecillitatem, ut dicit glo. no. in c. cum iocum, de ſpon. Nam arbitratur, quòd non ſolum metus illatus per illum uirũ habeat excuſare mulierem à pœna adulterij, ſed etiam pudor & uerecundia quædam, in quam incidere timuit mulier in clamando, cum uideretur, ſed maximè noctis tempore à uiro præſertim poterit occidi. Ratio, quia ibi ceſſat dolus, qui requiritur ad incurrendam pœnam adulterij; ut ſuprà dixi. hoc ualde not. probatur in c. propoſito. §. Lucretiam, præalle. iuncta gl. cum ueritas facti contingat. Nam illa Lucretia nobilis & pudica in vrbe Romana propter hanc ignominiam & confuſionem uitandã exponit ſe libidini filij Tarquini regis; nec adultera fuit iudicata ab Auguſtino uiro ſanctiſſimo & doctiſſimo; imò de caſtitate mentis commendata, ut ibi intelligit gl. & bene. Quòd licet quo ad Deum non fuerit immaculata ab adulterio per iura ſuperius in princ. allegata; tamẽ quo ad pœnam legis fuit ab adulterio excuſata, cum non committatur ſine dolo, ut ſuperius dixi. Concludo ergo iſtã materiam, nõ debere eam pati ſubſcriptam pœnam adulterij. Ad iura in cõtrarium allegata poſſet multipliciter reſponderi. Sed unica reſponſio generalis ad omnia ſufficit, dicendo, quòd ubi ad incurrendam pœnam requiritur dolus, nõ ſufficit culpa. l. 1. C. ad l. Corne. de ſica. not. in l. in actionibus, ff. de in lit. iur. & inſti. de ſuſpec. tut. §. ſuſpectus, & l. quod Nerua, ff. de poſi. Ad incurrendam autem pœnam adulterij requiritur dolus; qui excluditur ꝑ metum, ut ſuprà pleniſſimè probatum eſt. Et ita uidetur firmare Bar. in l. quod Nerua, præallega. & etiam quo ad pœnam pecuniariã lata culpa non æquiparatur dolo, ubi lex expreſsè requirit dolum; & idem gloſſ. no. in l. magna negligentia, ff. de uerbo. ſigni. Et licet hic non agatur criminaliter ad pœnam adulterij; ex quo tamen agitur ad pœnam, non ſufficit illa culpa ſine dolo, præſertim cum hic agatur ad grauem pœnam, ut ſcilicet perdat patrimonium ſuum. Dos enim mulierum cenſetur patrimonium. l. 4. ff. de mino. & ut ſeparetur à uiro, & ſic priuetur iure petendi debitum coniugale, & uires alimentales paſſiuè, quod quàm graue ſit, quilibet diſcernere poteſt. Et hæc ſufficiant, &c.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

SEMPRONIVS *quandam domum ſuam locauit Titio pro tempore annorum octo, conſtituta penſione ſex Flore. in anno. immediatè poſt dictam locationem uendidit dictam domum Titio cõductori pro pretio centum Floren. auri; quod quidem pretium à dicto Titio emptore habuiſſe confeſſus fuit, non ſub ſpe futuræ numerationis, & renũciauit exceptioni non numeratæ pecuniæ. Poſt hæc dictus Titius emptor non obſtante confeſſione prædicta ſuper receptione pretij facta per Sempronium uenditorem, fecit & conſtituit ſe principalem debitorem & pagatorem dicto Sempronio uenditori in dictis centũ Floren. auri pro pretio dictæ domus, quos centum Florenos auri dictus Titius promittit dare & ſoluere ad terminum octo annorum, & interim promiſit anno quolibet ſex Florenos auri nomine penſionis ſecundum pactum locationis prædictæ cum pacto, quòd ſi dictus Titius aliquam partem dictorũ centum Florenorum offerret dicto Sempronio, ipſe Sempronius deberet illam partem recipere, & pro parte minuere penſionem dictorum ſex Florenorum. Accidit, quòd intra tempus octo annorũ nulla pars dictorum centum Florenorum fuit ſoluta dicto Sempronio per dictum Titium; ſed ſoluit ſibi ſex Florenos. dicto termino octo annorum elapſo, Sempronius agit contra Titium ad ſolutionem & exactionem dictorum centum Floren. Titius ipſe allegat, & dicit iam ſoluiſſe. 48. Florenos, et offert ſe paratum ſoluere Florenos. 52. pro reſiduo dictæ quantitatis; ſcilicet dicens ſe domum emiſſe, ut patet per inſtrumentum emptionis. & ideò non tenebatur ſoluere penſionem; & quod ſoluit, illud fuit pro uſura centum Florenorum prædictorum; & quod in fraudem uſurarum fuit dictum, ut ſolueret nomine penſionis, & ſic debet computari ſolutũ in ueram ſortem dictorum centum Florenorum. Sempronius replicat, quòd quãuis uendiderit domum, & confeſſus fuerit recepiſſe, tamen in ueritate nullum pretium habuit, quod debet colligi ex confeſſione & obligatione immediatè facta per Titium emptorẽ, & ſic pretio non ſoluto, dominium dictæ domus non fuit translatum in emptorem. ideò debetur ſibi penſio, donec totũ ſolueret pretium dictæ domus, & ſic dicti 48. Flore. nomine penſionis ſoluti non haberent attenuare dictum pretium. 100. Flo. & ſic pretium domus eſt integrè ſoluendũ. Quæritur quid iuris, &c.* NIC. ABB.

CONSILIVM V.

1 *Penſionem ſoluere de re propria quis non poteſt.*
2 *Contractus licet ex forma ſui non appareat uſurarius, iudicatur tamen uſurarius propter mentem contrahentium.*
3 *Vendens rem plus, quàm ualet, cenſetur uſurarius.*

CHriſti, eiuſdemq; matris nominibus innocatis, omiſſis argumentis, quæ ſatis friuole in fauorem dicti uenditoris poſſent fieri, ipſam rem ſubſtantiatim ſic attingam. Dico enim, meliori iudicio ſemper ſaluo, dictum Titium emptorem nõ teneri ad ſoluendum ultra. 52. Flo. & ſic. 48. Flo. ſoluti nomine penſionis, debent computari in uero pretio dictæ domus; quod probo multipliciter. Primò ſic, uidelicet. eo enim ipſo, quòd dictus locator emptori uendidit domum recepto pretio, uel ſaltem habita fide de pretio, & hic fuit contractus perfectus, & dominium domus tranſiuit in emptorem, & receſſum fuit à contractu locationis. hoc apertiſſimè probatur in l. ſi quis, ff. de acquir. poſſ. & inſti. de rerum diui. §. interdictum. §. uenditæ. Et q̃ huic fuit ſaltem habita fides de pretio, clariſſimè patet ex cõfeſſione ipſius uenditoris; quæ ſi eſſet fictitia, tamen ex ea ſatis colligitur, quòd intendebat de præſenti tradere rẽ ratione uenditionis, habita fide de pretio habendo in futurum, ut ſatis etiam colligitur ex obligatione, & confeſſione poſteà facta per dictum Titium emptorem. Cum ergo dominium fuit translatum in dictum emptorem, & receſſum à contractu locationis, ut ſuprà luce clarius probatum

batum eſt, non potuit de nouo illam confeſſionem ſubſequentem conficere,& ſuſcitari cõtractus locationis,& rẽcedi à contractu uenditionis & emptionis perfecto, & re non integra.C.quando lic.ab emp.d.l.1.& 2 Tertiò quia iſti hòc non [illegible]ebant; imò uolebant contractum emptionis & uẽditionis exiſtere in ſua firmitate, ut patet ex uerbis emptionis, ſeu confeſſionis. Patet ergo ex prædictis,
1 † quòd nomine penſionis nõ ualebat illa ſolutio,cũ de re propria quis penſionẽ ſoluere non poteſt,ut d.l. qui rem propriam.vnde etiã præſupponẽdo,quòd nulla fraus uſurarum interuenerit,is tamẽ,qui ſoluit indebitum, põt illud compenſare in uero debito ſoluẽdo.l.etiam,ff.de cõpenſa.de fi.inſtru.c.cum Ioãnes. facit.l. cuius per errorẽ, ff.de regu.iur.& c.fi.de ſolu.cũ ibi not. Puto tamen,quòd etiam ex alio capite poterit ipſe uenditor illos.48.Florenos in uerum pretium computare; quoniam ſi diligenter omnia geſta ponderentur, hæc penſio fuit cõſtituta in fraudẽ, & ſic eſſet uſura pro dilata ſolutione illorũ centum Florenorum, de quibus ſuprà reſpectu contiguitatis contractus.Si enim incontinenti intendebat uendere, & uendidit,& confitetur pretium recepiſſe,ad quid oportebat præmittere contractum locationis,cum nõ ſit præſumptio, quòd quis uelit incontinenti à priori propoſito recedere.l. non ad ea,ff. de condi. & demon. & de baptiſ.c.maiores. Et ex his, quæ incontinenti fiunt, oritur præſumptio fraudis,in c.officij,cum ibi no.de elec.& quę incontinenti fiunt,uidentur ineſſe.l.lecta,ff.ſi cer.pet.Secũdò præſumitur fraus ex eo; quia prius fuit uenditor cõfeſſus recepiſſe pretium nõ ſpe futuræ numerationis; imò renunciauerat exceptioni non numeratę pecuniæ;& tamẽ poſteà emptor confeſſus eſt ſe debitorem in centum Florenos occaſione pretij illius domus; & ex his contrarietatibus reſultat præſumptio fraudis,in c. ut noſtrum, ut eccle.benefi.Tertiò oritur præſumptio ratione præſumptionis ſolutionis faciendæ pro penſione cõtra naturam illius contractus uenditionis, qui præceſſerat. Ad hoc, quod legitur & no.in caſu ex illo pacto appoſito, ut ſi in tempus octo annorum ſolueret aliquam partẽ dictorum centum Flo. deberet fieri diminutio penſionis pro rata. Si enim dominium domus non eſt tranſmiſſum in emptorẽ, ut allegat uenditor,ad quid fieret illa diminutio pro rata,cum adhuc dominium eſſet penes uenditorem? Non enim poteſt dici,quòd pro parte tranſeat dominium, ſicut pro parte ſoluitur pretiũ.l.traditionibus,C. de pact. Ergo ex eo clarè concluditur,quòd pro mercede ſolutionis dictorum centum Flo. licitè fuit conſtituta dicta penſio, ut ſic exonerata parte debiti, exonerare debeat onus penſionis,ſeu mercedis. Ex his enim omnibus,& tã uberrimis coniecturis & præſumptionibus debet talis contractus iudicari in fraudem uſurarũ confectus iuxta ea,quæ ponuntur & habentur in c.ad noſtram,de empt. & uend. & c.illo uos,de pig.Et ſi diceres,quõ hic deberet præſumi & iudicari,cum non interuenit mutuum, ſine quo uſura non committitur,ut patet ex diffinitione uſuræ? Eſt enim lucrum ex mutuo,&c.ut plenè no.per Ioã.An.in reg. peccatũ,de reg.iu.lib.6.in Mercu.facit.c.cõſuluit,de uſu.
2 † Reſpondeo, quòd licet ex forma ſui non appareat contractus uſurarius; tamen propter mentem contrahentiũ debet iudicari uſurarius.Ex quo enim ex dilata ſolutione pretij debebat iſte uenditor recipere illud lucrũ, fingit ius,quòd emptor ſoluit pecuniam uenditori, & quod uenditor illam ſibi mutuauerit,& pro mercede uoluerit illud lucrum. Nec uideatur extraneum;quia eſt caſus expreſſus in iure in ſimilibus terminis in c. in ciuitate, & in
3 c.nauiganti, de uſu. † Vbi dicitur ſecundum communem intellectum illum uenditorem iudicandum uſurarium, qui uendit rem plus,quàm ualet,ex eo, quia ſolutionem pretij differt;& ſic non eſt contractus uſurarius ex forma ſui;quia ibi non ſit uerum mutuũ; ſed fingitur modo prædicto propter mentes contrahentium. Committitur ergo uſura,ſiue ſit mutuum uerum, ſiue fictum modo prædicto; & ita communiter notatur in iuribus prealle. Ex quibus omnibus cõcludo, quòd ex duplici capite poteſt iſte emptor obtinere intentionem ſuam; uel quia ſoluet, uel quia uſura qualitercũque capiatur, poteſt deduci in compenſationem pretij centum Florenorum, ut d.c.illo uos,cum ibi no.& c.cum contra,de pig. de iureiur.c debitores,cum ſi.Et hæc ſufficiant,&c. NIC. ABB.

CONSILIVM VI.

1 *Onera communitatis incumbunt laicis, & non clericis.*
2 *Gabellæ & datia ſoluuntur de rebus proprijs.*

CAſus, ſuper quo petitæ fuerunt allegationes. Quidam dominus Frãciſcus canonicus Maſſitanẽ. ex patrimonialibus uendidit uinũ, bladum,frumentum,porcos,& ſimilia,& in eis dicitur negotiari;habetq; aliqua animalia, quæ mittere uult ad loca paſturę communis Maſſitanẽ.ſine aliqua ſolutione,quã communiter faciunt ciues ibi pro releuãdis oneribus cõmunitatis;nec ẽt in rebus patrimonialibus, in quibus negotiari dicitur,uult ſubijci ſtatutis ciuitatis ſoluẽdo gabellas,datia,pedagia,& ſimilia, excuſando ſe dupliciter. Primò ratione clericatus. Secundò ex quodam pacto inito inter ipſam communitatem maximè & epiſcopum, & capitulum Maſſitanẽ. eccleſiæ,ut liceat Epiſcopo & capitulo ſine aliqua ſolutione mittere animalia ſua ad paſcẽdum in paſcuis communitatis. Contingit nunc dubitari de duobus. Primò, nunquid dominus Franciſcus debeat ſoluere paſcua, in quibus frequenter mittit animalia ſua propria ad dicta loca communitatis,ſecundum quod ſoluunt alij ciues iuxta formam ſtatuti communitatis. Ad primum dicendũ, quòd ſi loca paſturæ eſſe conſueuerũt, & ſunt uniuerſitatis, ſeu communitatis laicorum, tũc puto dictum dominum Franciſcum poſſe cogi ad ſoluendũ ſecundum formam ſtatuti & leges communitatis, ſi uelit animalia ſua mittere ad illa loca cõmunitatis. Ratio huius eſt;quia non dicitur hoc caſu communitas legem imponere clericis;nec dicuntur collectare clericos, uel datia,ſeu gabellas ab eis exigere; ſed dicuntur uſum uendere,ſeu uſumfructum rerum communitatis, quod poſſunt ſine iniuria cuiuſque. Nã in ſua re quiſquis eſt legitimus moderator,& arbiter,ut.l.in re mandata,C.manda. & c. de his,de ſepul. Quãquã enim clerici reperiantur priuilegiati,ut de rebus eorum non ſoluant gabellas, uel datia,ut in c.quãquã,de cenſi.lib.6.in cle.præſenti,eo.ti. & dicam latius in argumento ſubſequenti,non reperiuntur priuilegiati, ut poſſint uti pro ſe & animalibus eorum rebus communitatis laicorum; imò potius cõtra de iure diuino in lege habuerunt de terra promiſſionis;ſed illa ſolum ex diſpoſitione diuina fuit tradita laicis; clericis autem fuerunt ſolùm reſeruatæ decimæ & quædã aliæ pertinentiæ,ut habetur numeri.18.& not.in c.1.de deci.lib. 6.Si ergo uolũt uti rebus communitatis laicorum, debẽt ſoluere, ſicut uellent paſcere animalia in locis priuatis. Agit enim cõmunitas pro rebus ſuis, ſicut priuatus pro ſuis,ar.in c.licet,de proba.& c.conqueſtus,de fo. cõpe. & clerus eſt diuiſus à populo.Nam alius eſt clerus;alius populus d.c.ſi ſententia,de ſen.excom.lib.6.& 12.q.1.c.duo ſunt

1 ſunt genera.Item uideo, † quòd onera communitatis in-
cumbunt laicis & non clericis,ut no.in c. non minus,& c.
aduerſus,de immu.eccle.Cum ergo nolunt ſentire one-
ra rerum communitatis laicorum;ergo commoda ſenti-
re non debent.Non enim ferendi ſunt illi,qui lucra & cō
moda capere uolunt, & onera ſubire nolunt,C. de cadu.
tol.l.1.§.pro ſecūdo,& in reg.qui ſentit onus,de reg.iur.
libro.6. Et ſi diceres,quia clerici tenentur ad iſta,& non
2 ad ſolutionem gabellæ,ſeu datiorum,reſpondeo,†quòd
gabellæ & datia ſoluuntur de rebus proprijs . unde cum
perſonæ ſint exēptæ,ſic & res eorum:quia ſequuntur con
ditionem perſonarum,ut no.in d.c.preſenti,de cenſi.& c.
quāquā,eo.ti.lib.6. Non ergo poſſunt laici à perſonis nō
ſubiectis & exemptis hoc exigere ; ſed in caſu noſtro non
ſoluunt pro rebus ipſorum clericorum ; ſed quia condu-
cunt rem communitatis,ſeu emunt uſum,uel uſumfructū
perſonæ priuatæ cōmunitatis, meritò tenentur ſoluere ;
ſicut ſi conducerent uel emerent uſum,ſeu uſumfructum
perſonæ priuatæ;facit.c.1.de in integ.reſti.Si uerò iſta lo
ca paſturæ fuiſſent ad uſum communitatis clericorum &
laicorum,& ſic forent communia clericis & laicis,tūc nō
tenerētur.Dominus Federicus dicit,quòd per ſtatuta lai
corum non tenentur clerici ſoluere; tum quia ſtatuta lai
corum non afficiunt clericos,in c.bonæ quidem.96. di. &
c.eccleſia ſanctæ Mariæ,de conſti. Tūm,quia in rebus cō
munibus non poſſent ſoli laici conſtituere in præiudiciū
aliorum ius in rebus habentium; quare, quod omnes tan
git,debet ab omnibus approbari.c.quod omnes , de reg.
iur.lib.6.& c.ad hæc,de offic.Archi.Tūm,quia in re com
muni potior eſt conditio prohibentis, reg. in re commu-
ni;de reg.iur.lib.6.& l.Sabinus,ff.communi diui.& par in
parem non habet imperium.c.innotuit.de elec. Non ob-
ſtat prædictis pactum factum cum Epiſcopo,& c.Maſſanæ
eccleſię, ut licitum ſit eis facere animalia eorū in paſcuis
territorij Maſſaneñ. quia illud fuit conceſſum.c. non ſin-
gulis perſonis de capitulo. habebit ergo locum in anima
libus epiſcopalibus, nō autem in animalibus ſingulorum
canonicorum ; quia aliud eſt capitulum,aliud ſinguli.in-
dultum ergo capitulo non extenditur ad ſingulos de ca-
pitulo,in c.qui manumittitur,12.q.3.& in c.fi. de præbē.
lib.6.& in l.ſed & ſi.§.qui manumittitur,ff. de in ius uoc.
quinimò illud pactum potius facit contra dictum domi-
num Franciſcum;quia innuit tacitè illa loca non fuiſſe cō
munia clericis & laicis, ſed laicorum;& hoc ad primū du
bium. Ad ſecundum dubium huius dico, de prædictis nō
tenētur ſoluere gabellas,ſeu datia;quia ab his clerici ec
cleſiæ ſunt exempti cum omnibus rebus eorum. Non enī
tenentur ſoluere laicis,quibus non ſubijciuntur, nec ſta-
tutis ipſorum ſubſunt,ut probatur clariſſimè in d.c.quā-
quā.& d.cle.præſenti,per Spec.de immu.eccle.in fi.& Fe-
de.de Se. conſil.200. Nec eſt uerum , quòd uendendo ui-
num, bladum, oleum, & ſimi.ex rebus ſuis dicatur nego-
tiari,ut ſic ſit locus.c.fi.de uita & hone.cle.cum ſimilibus
legib.allegādis. Ille enim propriè dicitur negotiari,qui
emit rem,ut eam integram lucri cauſa uendat ; non ille,
qui emit rem,ut eam reducat ad aliquam formam; uel ſi
uendat uinum,ſeu bladum de rebus ſuis recollectum . ut
probatur in c.eijciens.88.diſt.not.doc.in materia noſtra
in d.cle.præſenti,& d.c.quāquā;Fed.dicto.conſi.200. Fa-
teor tamen,quòd ſi emeret rem,ut integram lucri cauſa
uenderet, quòd teneretur ſoluere ſecundum ſtatuta pa-
triæ,ſi tertiò per Epiſcopum monitus non deſiſtit,ut pro
batur in d.c.fi.de uita & hone. cle. Sed ante monitionem
non tenetur ad pedagium,ut in d.c.quāquā,& d.cle.præ-
ſenti.A contrario ſenſu not.Fed. in loco præall. & Spec.
ubi ſuprà,& hoc caſu iura non uidentur facere mentionē de monitione: quia fortè laici poſſunt non pati illa introduci abſq; ſolutione debita gabellæ, ſeu pedagij. Et hæc ſufficiant pro allegationibus.Ad plenum uideatur materia in d.cle.præſenti,& d.c.quāquā,& c.fi.de uita & honeſta.clerico. Laus Deo. NIC. ABB.

CONSILIVM VII.

1 *Iudex in ſententia an teneatur exprimere cauſam, ſi poſſent ex generali ſententia plures cauſæ elici.*

1 QVæſitum fuit à me in quæſtione facti, † utrum in ſententia teneatur iudex exprimere cauſam, ſi poſſent ex generali ſententia plures cauſæ elici? Reſpondi conſulēdo,quòd ſi ex uarietate poſſet parti præiudicium generari ; debet tunc iudex exprimere cauſam. Vt puta,ſi poſſet dubitari,an reus fuerit abſolutus ab impetitione libellātis; an quòd actor non probauit,an propter defectum inſtātiæ;an quia reus non poſſidebat;uel quid ſimile.hoc uidetur probari in l. properandum,C.de iud.& ibi expreſſa gl.uer.ideò etiam eſt de mente doc.in c.ſicut,de re iud.& Spec. in ti. de ſen. prola.§.qualiter,uer.uerum ſi rationes,& Io.And. in c ſi nem,de dolo & cont.& But.in c. examinata,de iu. & Spe. in ti.ſuprà alleg.ubi ponunt aliquos caſus,in quibus cauſa exprimenda eſt , ubi non poteſt alia ratio illorum caſuum elici,niſi ut euitentur æquiuoca;non tamen in præiudicium,quod poſſet imponere parti,uel aliter quoquo modo.Idem Bar.& quidam alij in l.2.§. ignominiæ,ff. ex qui.cau.infa. irro. Hoc etiam probaui alia ratione ; ubicunq; ex narratis in libello poſſunt elici plures & diuerſæ actiones, debet iudex compellere libellantem ad exprimendum nomen actionis;uel tali neganti denegare audientiam,ut euitetur incertitudo,ut no.in l. edita,C. de eden.& l.1.ff.eo.per Canoni.in c.dilecti, de iud. Et dicit Inn.in c.2.de ord.cog.quòd ſtultus eſt iudex,qui aliter libellum recipit.Ecce ergo,quòd licet aliàs in libello non ſit exprimenda ipſa actio,ut no.9. diſt. c. quo iure,& d.c. dilecti,& d.l.edita;tamen ex prædicta cauſa compellit iudex exprimere cauſam. Fortius ergo debet iudex ipſemet cauſam(ut euitetur incertitudo iſta)in ſententia exprimere,cum ſententia debeat eſſe clarior libello ; inſti. de act.§.curare.Not.Inno.in c.tanta,de exceſ.præla. Puto tamen, quòd ex omiſſione cauſæ non corruat ſententia, ſed interpretamur omninò rationem cauſæ congruētis.Et ſi multiplex eſt,interpretamur illam , quæ eſt minoris præiudicij.Ad hoc,quod no.Innocen. in c.2.de or. cog.& Spe.in ti.de offi.iud.§.deſeruit,uer. in ſententiæ & ſeq.ubi dicit, quòd reo ſimpliciter abſoluto , non obſtat actori iterum agere uolenti exceptio rei iud. & ineptam petitionem poterit probare ſecundum eum , & admitti debet per iudices & conſiliarios cauſæ,ar.in l.3.ff. de ſuſpe.tut. Ego puto,quòd etiam deficientibus probationibus,interpretabimur cauſam minoris præiudicij, arg. in prædicta.l.3.& eorum,quæ not.Innocen. in c.2. de ordi. cogni. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVAERITVR, *an religio inſtituta per Beatam Brigidam,quæ fuit per Papam confirmata , & demum per ſucceſſores in Papatu in dubium reuocata, dicatur eſſe contra ſanctorum patrum decreta , ſeu canonicas ſanctiones , præſertim quòd in tali religione inſtituendi ſunt etiam ſacerdotes ſeu fratres, qui debent deſeruire eiſdem monialibus in diuinis. Laus Deo.*

CONSI-

CONSILIVM. VIII.

1 *Religio inſtituta per beatam Brigidam an dicatur contra canonicas ſanctiones.*

CHriſti, eiuſdemquè matris, ac ipſius Brigidæ, cuius factum agitur, præſidio inuocato. † Primo uidetur arguendo ad partem
1
affirmatiuã (ut moris eſt) dictã religionẽ eſſe contra ſanctorum patrum decreta. ¶ Et Primò ꝓbari uidetur per ca. monaſteria. 18. q. 2. vbi expreſsè dicitur, monaſteria puellarũ longè à monaſterijs monachorũ eſſe conſtituẽda ꝑ ꝑ inſidias Diaboli, aut oblocutionẽ hominiũ. Sed in dicta religione ſanctæ Brigidæ ſacerdotes, ſeu fratres conſtituuntur in monaſterio puellarũ, ſaltem ſub clauſula generali; ergo expreſsè eſt contra ꝓhibitionem iuris ex honeſtiſſima cã factam. Secundò ad idem inducitur. c. in nullo, eadem cauſa. Monachi, & moniales non debẽt in vno monaſterio cohabitare; quinimò etiã monaſteria duplicia prohibentur à iure; uel vbi ſunt duo collegia monachorum, & monialium, vt. d. c. in nullo, &. c. diffinimus. Si ergo dicamus eſſe unicum monaſterium, in quo fratres & ſorores, ſiue ſint diuerſa collegia, & diuerſa monaſteria, à iure uidentur prohibita, ſaltem ꝑ ꝑ ꝓpinquitatem, & familiaritatem, & maximè hoc uidetur probari in c. in decima. 18. q. 2 ubi ꝓhibetur familiaritas illorum monachorum, qui habebant corrigere illas moniales. ¶ Item ſi bene ponderentur illa iura ſuperius allega. rõ prohibitionis eſt duplex. Prima ꝓpter crimẽ inceſtus, qđ ex propinquitate & familiaritate cohabitãtiũ ꝓuenire poſſet, &c. Secũda ratio propter malam opinionẽ, & propter oblocutiones hominum ſed iſtæ duæ rationes urgent & militant aduerſus dictam religionem ſanctæ Brigidæ; ergo eadem prohibitio eſſe debet, & vbi eſt eadem ratio, idem ius ſtatuendum, ut in. c. tranſlato, de conſtitutio. &. ca. cum dilecta, de confir. util. uel inutil. ¶ Item inter cętera, quæ continentur in dicta regula, cauetur. in. c 7. qđ abbatiſſa monaſterij debet eſſe caput & domina monaſterij; & confeſſor generalis ꝓpter iudicia fratrum, & conſeruationem ordinis abſque conſilio Abbatiſſæ nihil omnino faciat, ſed ipſa Abbatiſſa tanquam caput monaſterij eſt de negotijs & bonis monaſterij ordinandis conſulenda; & ſic Abbatiſſa ſecundũ eadem regulam uidetur caput omnium tã uirorum, q̃ mulierum. Qđ ſonat in abſurdum, cùm ſecundũ Apoſtolum uir debet eſſe caput mulieris; & non econtrà; & idem habetur in. c. hæc imago, &. ca. cùm caput, &. c. eſt ordo. 33. q. ẽ. v. Item facit id, quod per nonnullos obijcitur, uidelicet, quod cùm fratres teneantur obedire confeſſori, & non Abbatiſſæ, & ſorores ipſi Abbatiſſę ut in. c. 12. eiuſdẽ regulæ erunt duo capitula, & communiter duo monaſteria, & duo conuentus. ¶ Vltimò uidetur amplius non inſiſtendum, cum ipſe dominus Papa Martinus quintus hodiernus expreſsè in ſuis literis reuocatorijs aſſerat per illã reg. duplicia monaſteria conſtitui contra ius prohibitionis; & uerbis Papæ ſtandum eſt omnino, ex quo ſuper eis fundat intẽtionem ſuam, ut in cle. literis, de ꝓbat. ¶ Sed his non obſtantibus oppoſitum puto de iure uerum. Et primò moueor per id, quod habetur in. d. regula. c. x. vbi dicitur, ꝙ ſorores inſtituendæ in monaſterio habebunt clericos, qui canonice miſſam & officium eis decãtabũt, & ꝙ ipſi clerici à monaſterio ſororũ omnino ſint ſeparati. habentes per ſe curiam, in qua habitabunt, & de curia introitum in eccleſiã, & chorum inferiorem, habebũt autem ipſæ chorum ſuperius eleuatum, ita, ut ſacra uidere & officium audire ualeant &c. ¶ Ex quibus uerbis primò pondero, quod intentio beatæ Brigidæ non fuerit collocare ſeu inſtituere duo monaſteria, ſcilicet uirorum & mulierum, neque in uno monaſterio inſtituere maſculos & fœminas, ſed duntaxat inſtituere moniales, ſeu collegium monialium; & ꝙ iſti clerici, ſeu fratres non eſſent ibi tanq̃ facientes collegium, ſed tanq̃ ſingulares & ſeruitores in diuinis. Quod patet clarè ex illis uerbis, cum dicit clericos habebunt. Item ex alijs uerbis, dum dicit in eadem capitulo, ꝙ iſti clerici habebunt unam curiam ꝑ ſe ita, quod ſint omnino ſeparati à monaſterio ſororum. Quæ uerba ſonant, ꝙ iſti clerici, ſeu fratres non faciunt per ſe monaſterium, nec eſt niſi unum monaſterium ſororũ cũ dicatur, ꝙ à monaſterio ſororum ſint omnino ſeparati. Sed curia ſignificat ẽt locum habitationis, ſicut fieri uidemus hodie in omnibus monaſterijs monialium, quæ non ualent per ſe propter defectum ſexus celebrare miſſas & prædicare, vt. c. noua, de peni. & remiſ. habent ſacerdotes & ſeculares ꝓpe monaſteriũ eis celebrantes & prędicantes ꝑ qua obſeruantia facit. c. dilecta, de exceſ. pl. &. c. fi. de ſtatu reg. & fratres, ſeu clerici ſubſtituuntur loco illorum; & cum pſumantur ſancti omnes propter multas auſteritates, quas ꝓmittunt obſeruare, præſumendi ſunt honeſtiores, ſeu sãctiores. 16. di. c. nulli, &. c. doctos. Cum enim non poſſunt ſorores ſine ſacerdotibus eſſe eis diuina miniſtrantibus, melius eſt, quod habeant iſtos homines aptiores, ſeu ſanctiores electos inſtitutos per tam deuotiſſimam ſanctam, q̃ ꝙ habeant alios, ex quibus fortè ad mala facilius perueniant. Nec obſtat, ſi opponatur contra iſtos de familiaritate & cohabitatione; quia reſpondeo, ꝙ ſi bene ponderentur uerba regulæ ſuperius recitatæ, iſti clerici, ſeu fratres debent ſtare omnino ſeparati à monaſterio ſororum. & pondero uerbum, omnino, poſitum, quod denotat ſeparationem cõtinuam & remotionem modicam. Item in. c. 22. regulæ dicitur, ꝙ nunquàm confeſſor, uel aliquis presbyterorum, uel fratrum monaſterium monialium ingrediatur, niſi quando infirmis donanda ſunt ſacramenta; uel ſoror mortua ſepeliẽda; quibus caſibus ẽt ſecularibus clericis liceret; nec uitatur omnis familiaritas & cohabitatio, adeò, ꝙ ẽt in dicto capitulo regulæ continetur, in dicto monaſterio fore ẽt ferias ordinatas; ſed quando ſorores cõfitentur, audiri quidem poſſunt, minime uideri. ¶ Secundò principaliter in hanc ſniãm me mouet, quod habetur poſt principium eiuſdem regulæ in fine proemij in. c. quod incipit, hanc igitur, &c. ibi dicitur, quod ad honorem beatæ uirginis hanc religionem fundare uoluit per mulieres primò & principaliter, & nulla mentio fit de fratribus; quinimò plus dicitur in. c. 13. quod iſti ſacerdotes diuino tãtummodo officio, ſtudioque & orationi uacare debent, nulliſq; alijs ſe ĩplicarę negotijs, vel alijs officijs, q̃ uerba ſatis indicant monaſteriũ non eſſe commune, nec ibi eſſe, vt collegium, ſed ut ſeruitores in diuinis. Et ita intendunt uerba pręcedentis c. ubi dicitur, ꝙ negotijs & bonis monaſterij ſemper eſt Abbatiſſa conſulenda. Hoc ẽt intelligitur, dũ in. d. c. dicitur, ꝙ confeſſor generalis monaſterij, debet ab Epiſcopo loci recipere poteſtatem ligandi, atque ſoluendi, corrigendi atque reformandi omnes ſacerdotes fratres, &c. per quæ uerba ẽt arguitur fratres non eſſe ibi ut collegium perſiſtens. Nam ſi eſſent ut collegium, eligerent ſibi prælatum, qui ex ſola electione & confirmatione Epi ſubſecuta, conſequeretur dictã poteſtatem ligandi, ſoluendi, & corrigendi alios fratres, ut in c. j. de elec. 18. q. 2. c. j. &. c. Abbas, &. c. nullã, de effi. ordi. cum ab eccleſiarum. ¶ Tertiò principaliter induco dictum,

dictum c.in decima.18.q.2.quod ſuprà induxi in prium, alio modo inducendo,optimè facit ad materiam. ibi.n. concilio generali cōi cōſenſu oīum decretum fuit,ut mo naſteria uirginum in prouincia Beticamonachorum adminiſtratione,atq; præſidio gubernētur. Et ſubditur ibi, tunc tm̄ ſalubria in Chriſto dicatis uirginibus pbamus, ideſt damus,qn̄ eos patres ſpirituales eligimus, quorum nō ſolū gubernatione tueri,ſed ēt doctrinis ædificari poſ ſint,&c.¶ Ex quibus uerbis optimè arguere poſſumus di ctam regulam non eſſe ɔ dicta ſanctorū patrū, cum ibi p totū conciliū gñale deputati fuerint monachi ad regendū,gubernandū,& reformandū monaſteria monialiū, ita in caſu nr̄o ſine aliqua uiolentia iuris deputati poterunt dicti ſacerdotes,ſeu fratres adminiſtrare diuina dictis ſo roribus.Nec obſtat,ſi dicatur,ꝙ in d.c.in decima,omnino prohibeatur familiaritas monachorum & monialiū, ita,ut nec ad ueſtibulum,i.ad parlatorium accedere familiariter ſit permiſſum:quia in dicta regula ſanctæ Bri gidæ,ſi bene ponderentur uerba ſuperius inducta,non di citur oppoſitum:imò ferè idem,cum ut.ſ.dixi, illi ſacerdotes,ſeu fratres debent ſtare omnino ſeparati à monaſterio monialium,& nunquam poſſunt procedere ad parlatoriū,niſi rarò ex cauſis honeſtiſſimis;ꝗ nec imò audiē do confeſſiones poſſunt eas uidere. Si ergo ponderentur uerba regulæ,& omnia prædicta, non pōt dici eos habere monaſteria duplicia,Nec ꝙ habitent in uno monaſterio,cum debeant ſtare fratres ſeparati omnino à monaſterio ſororū, nec ad eas eſt familiaris acceſſus.unde ſaltem negare non poſſumus iſtum modum uiuendi nō fuiſſe hactenus iure prohibitū nec debemus extendere materiam in hoc actu odioſo cum retentione tantorum mo naſteriorum,maximè eo attento, ꝙ ſancta Brigida fuit nobiliſſima ſancta adeò,quòd ſuis operibus expoſcētibus fuit per ſummum pontificem canonizata;& ipſa cum tan ta ſolennitate aſſeruit reuelationem ipſius religionis cœ litus à Chriſto domino ſibi factam.¶ Accedunt no.p In no.in c.ne innitaris,de conſtitu.ubi dicit dicta ſanctorū omnino ſequenda,ex quo apertè reprobata non reperiū tur.¶ Item ex reprobatione multa monaſteria tūc repro barentur,cū dicti ſacerdotes,ſeu fratres non habent,nec habere poſſunt ſm̄ illam regulam per ſe monaſteriū,ſeu collegium:ſed ſunt ibi deputati tāquā ſeruitores in diuinis.vn oportet eis dare nouam regulam, & bonam,uñ ui uere poſſint,cum ſorores in hoc non teneantur,cū omnia bona ſint monaſterij ipſarum monialium , & nullā in eis communionem habeant dicti fratres , ut patet ſatis in c. x.& c.xiij.eiuſdem regulæ;Et ſic non habet locum diuiſio bonorū,de qua in ea,& dominus Papa in dictis literis retractatorijs facit mentionem. Et ut.ſ.dixi, cum nunc tractemus de retractabili facto & reuocatione eius,quod pluries approbatum fuit per Romanos pontifices,debemus facere in dictis iuribus,quæ obuiare uidentur, ſtrictiſſimam interpretationem,arg.in regula,odia, & regula,in pœnis,de reg.iur.lib.vi. & l. penul ff. de pœnis , & quod no glo in c.decet,de immu.eccle.lib.vi.Concludo ergo,meliori iudicio , & maximè domini noſtri ſemper ſaluo,dictam religionem ſanctæ Brigidæ non eſſe aliqua tenus uiolandam,ex eo,quòd monaſteria dicantur dupli cia:uel quod in eodem monaſterio habitent maſculi , & fœminæ.¶ Nunc reſpondeo ad argumenta pro parte con traria ſuperius formata.Et primò non obſtat c.monaſteria:quia loquitur,quando duo monaſteria æquè principalia ſunt fundanda . tunc enim cum nulla neceſſitas cogat,ſeu utilitas ſuadeat,debēt,ut euitetur malum re ipſa & opinione,diſtantia inter ſe collocari.Sed ſi bene conſideretur dicta regula,caſus uidetur eſſe proſus diuerſus cū unicum ſit monaſteriū monialium tm̄: ſed ſacerdotes, ſeu fratres tanquā deputati ad ſeruiēdū tm̄ in diuinis ha beant quandā habitationē duntaxat oīno ſeparatā à monialium monaſterio,ut.ſ.in dicta regula cōtinetur. Non obſtat c.in nullo:quia,ut ſ.dixi,fratres & ſorores non ha bitant ſimul in uno monaſterio,ut.ſ.dictū eſt,nec hn̄t per ſe monaſterium,ſed qdā curiā,ſeu habitationem , ut facilius poſſint ſeruire ſororibus in diuinis, & ſic non poſſunt dici monaſteria duplicia,ut.ſ.ēt plenè dixi. Ad c. in decima,ſatis.ſ.reſpondi.Nō obſtat duplex rō prohibitionis dictorū iurium;fateor tñ quòd ubi monachi faciunt p ſe collegium & regulā,debent longius inſtitui à monaſterio monialiū:quia tunc nulla ſubeſt neceſſitas, uel utilitas:ſed in malū re ipſa,uel opinione incidere poſſent. Et iō non mirum,ſi iura prohibuerunt , cū in una parte ſit periculum,& in altera malum,arg.in c.cùm ab omni ſpecie,de uita & hone. cler. Sed in caſu nr̄o ſubeſt ratio utilitatis,& neceſſitatis,cùm habeant eis deſeruire in dictis officijs;ita,quòd de facili non poſſent quotidie, ſi lōgius ſtarent,uenire in dictum monaſterium,maximè cùm non decet dictos fratres,& tanquā Deo deditos deuotiſſimos fratres quotidie exire cunctis horis per uicos & plateas ciuitatis,ar.16.q.j.ſi cupis.Nec curandum quid os loquētium undique loquatur,dummodo non recedamus à tramite ueritatis.Sed dicendum eſt , ſicut Chriſtus dixit de Phariſeis de ſe ſcādalizātibus. Sinite: cęci ſunt & duces cæcorum,ut habetur in c.magnæ,de uoto.Nec ob. aliud motiuum,ꝙ fit ſecundum unum de cap.regulæ de Abba tiſſa,cum ſit mulier,vr̄ caput,cum contrarium potius de bet eſſe.Nam hæc procedunt data paritate inter uirum & mulierē. Sed in caſu noſtro Abbatiſſa rōne dignitatis ſuæ hēt iuriſdictionem.ſ.dictum monaſterium, & poſſet habere iuriſdictionē in clericos ſeculares , licet in caſu nr̄o nullā iurisdictionē hēat in fr̄es,ut d.c.dilecta,de maio.& obe.& de exceſ.pla.dilecta:imo mulier rōne ſucceſſionis in regno poſſet hēre iurisdictionē pleniſſimam in oēs ſubiectos,ut in c.deuotiſſimā.12.q.2.& i c.dilecti, de arbit.¶ Nō obſtat penul.motiuū : qa in caſu nr̄o non ſunt duo capita æq principalia eiuſdē corporis: imò Abbatiſſa eſt.ſ.monaſteriū ſuū & moniales ſuas,ſicut de iure eſſe debet.Cōfeſſor uerò gñalis eſt.ſ.fratres loco Epi,cū recipiat ptātem & auctoritatē ab Epo, ut regula dicit. Et ſic nō ſunt diuerſa capita eiuſdē corporis,ſed diuerſarū pſonarū & diuerſo reſpectu,& in qbus caſibus unū ſubordinatꝰ,alteri ſubeſt;ſicut uidemus in Epo,& in plur bus plātis,& inferioribus.Non obſtat ultimum arg.de cle.lr̄is, de probat.& ꝙ ſtandum ſit uerbis Papæ:quia prium procedit,qn̄ Papa fundat intentionem ſuam ſuper facto pro prio:ſecus,ſi ſuper facto alieno. tum enim ſaltem admittitur probatio in contrarium,cum Papa in facto alieno de facili poſſet errare,ut no.dicit gloſſ.in dicta cle. literis.Sed in caſu noſtro Papa dicit in dictis literis reuocatorijs,ꝙ in dicta regula ſanctæ Brigidæ inter alia cauet expreſſè,ut monaſterium huius ordinis fundandū & con ſtruendū pro habitatione fratrū & ſororū,debeat eſſe du plex;quod re ipſa falſum eſt:quia,ſi bene inſpiciūtur uerba,realiter iſta monaſteria non poſſunt dici duplicia: ſed monialium,ut.ſ.dixi.ſed dn̄s Papa ſic ex falſa ratione po tuit ueriſimiliter eſſe deceptus,cum dicta regula conſi ſtat in facto,& non in iure,argumen.in c.j.de cōſti lib.vj. Et hæc dicta ſufficiant.uidi poſt hoc cōſilium literas bul latas domini Martini confirmantes prædictam religionem ſecundum deciſionem huius conſilij. Laus Deo ,& ſanctæ Brigidæ. NICOLAVS ABBAS.

CASVS

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CONVENTVS fratrum Minorum terræ Sancti Geneſii habebat quendam hortum pro neceſſarÿs. quare acquiſiuerunt quandam terram contiguam eorum horto, quam redegerunt in hortum, & ſic fecerunt ex illa terra nouiter acquiſita & eorum horto unum hortum, ac obtinuerunt à communitate terræ ſancti Geneſii, ut nõ tenerentur aliquid ſoluere pro libra, ſeu æſtimo ab olim impoſita dictæ petiæ terræ. contingit quandoque, quòd dictum hortum faciunt laborare per colonum partiarium, ſeu mediarium, quandoque per colonum pretio conductum, ſeu famulũ monaſterÿ, qui ſuſtentatur ex bonis monaſterÿ. petitur decima tam à fratribus, quàm à colono. Item à colono, ut ſoluat de prædicta terra ſecundum libram ab olim impoſitam. Fratres in contrarium allegant priuilegium ſuper decimis non ſoluendis de eorum hortis, & uirgultis eis conceſſum. Item reſpectu libræ ſeu ſemis allegant immunitatem eis conceſſam à dicto communi. Quæritur quid iuris, &c.

CONSILIVM IX.

1 *Fratres minores an teneantur ſoluere decimam de eorum hortis?*
2 *Res non priuilegiata ſi peruenit ad priuilegiatos aſſumit eorum priuilegium.*

CHriſti nomine inuocato amen. Hic cadunt quatuor dubia. Primum, nunquid fratres teneãtur ſoluere decimã præsbytero parochiali pro illa petia terræ nouiter acqſita. Secundũ, qd de colono. Tertiũ, nunqd fratres teneant̃ ſoluere æſtimũ olim impoſitũ dictæ petiæ terræ ante, q̃ peruenirẽt ad manus eorũ. Quartũ, quid de colono. ¶ Et breuiſſimè hæc attingendo & potius decidẽdo, q̃ ad partes inſtando, circa primũ puto, ꝙ
1 ſi priuilegiũ fuit eis ſimpliciter † cõceſſum, ut allegat̃, ꝙ de hortis eorũ nõ teneant̃ ſoluere decimã; q́ nõ potuerũt cogi ad ſoluendũ de illa petia terræ, q̃ eſt redacta ad hortũ; ergo ẽt ſup illa priuilegiati ſup hortis eorũ, arg. optimũ i c. qa circa, de priui. Nec debet una & eadẽ res diuerſo iure cenſeri, de ſerui. l. cũ qui. ¶ Nec apparet rõ, quare magis deberent ſoluere ꝑ dicta petia terræ nouiter acquiſita, q̃ ꝑ primo horto, cũ q̃libet terra nõ ſit ſuppoſita oneri decimarũ, vñ ea rõne, q̃ nõ ſoluunt de prima petia, ita nec de redacta. Facit, quod hẽtur in ſimili in l. gñaliter, ff. de fideiuſſo. & ꝑ Ioã. An. in c. cũ olim, de re iudica.
2 & in regula, is qui in ius, de reg. iur. lib. vj. Et ſi res † non priuilegiata ꝑuenit ad priuilegiatos aſſumit priuilegiũ eorũ, ut in c. vno, de iure pa. lib. vj. & qđ ibi not. in nouel. & in c. dilectus, de pbẽ. facit quod no. in authẽ. quas actiones, C. de ſacroſan. eccle. & ex ɔ̃rio ſequeret̃ abſurdũ. Finge. n. q́ a principio nullũ, uel ualde modicũ hortũ habuiſſent, dicemus ne, ꝙ nõ potuerunt de nouo acquirere ſine onere decimarũ? certè abſit, cũ nil ꝓdeſſet eis eorũ priuilegiũ ɔ̃. c. in his, de priuileg. Prædicta tñ intelligo uera, niſi hortus eorũ eſſet ita magnus, ut illũ facerent coli, & hortolitia ꝑtio diſtrahi. hoc. n. nõ licet, ut in cle. exiui de paradiſo, de uerb. ſign. hoc. n. repugnat eorũ regulæ, ut i dicta cle. exiui; & tunc putarẽ ſoluẽdã decimã: qa ad hũc caſum ſe nõ extendit priuilegiũ, ut d. cle. exiui. §. licet. & hoc de primo dubio. ¶ Ad ẽm de colono ſic: ꝙ aut colit nũmis, ſeu expenſis, quas hẽt à monaſterio; & non tenetur ſoluere decimam prædialem: quia illud lucrum prouenit à terra, quæ ſi producit, uel ne, ſemper hẽt mercedẽ ſuã, ut no in c. tua, de deci. Aut eſt mediarius, aut partiarius; & tunc debent inſpici uerba priuilegij ipſorum fratrum. Si. n. eximitur hortus ab onere decimarũ, tunc non tenetur colonus ſoluere decimam prædialem: quia terra eſt priuilegiata & exempta ab onere decimarum. Aut ſunt exẽpti fr̃es, ut quia dr̃ in priuilegio, quod fr̃es non tenent̃ ſoluere, ſeu nõ poſſunt cogi, uel ſimilia; & tũc talis colonus tenet̃ ſoluere de parte ſua: qa illa pars ꝓuenit à terra, q̃ nõ eſt priuilegiata. Sed perſonę fratrũ ſunt priuilegiatæ; & alia eſt obligatio dñi, & alia coloni, ut in c. à nobis, & c. tua, de deci. & idẽ ibi Paul. & cõiter doct. & hoc de ſecundo. ¶ Venio ad tertiũ, in quo dico, ꝙ fr̃es nõ tenent̃ ſoluere aliquid ꝑ æſtimo, ſeu libra olim impoſita tum ꝑꝑ immunitatẽ, quã habuerunt ab oĩbus dictę terrę: quã ẽt reuocare nõ poſſunt iuxta no. ꝑ Inno. & alios in c. nouit, de iudi. & in regula, quod ſemel placuit, de reg. iu. lib. vj. l. fi. de decre. ab ordi. fac. Tum quia puto eos exemptos à iure cõi, cũ onus certũ & mirabile nõ eſſet annexũ dictæ terræ iuxta no. per doc. in c. fi. de uita & hone. cle. c. peruenit, de cenſi. nõ obſtante theorica Bart. in l. reſcripto, ff. de mune. & hono. ¶ Ad quartũ, puto colonũ nõ teneri ad ſoluendum de parte ſua: quia illã partẽ recipit, ut lucrum pro opere ſuo, non aũt ut dñs, ſeu poſſeſſor horti. ar. in l. malè agitur, C. de pſcript. xxx. an. maximè hoc procedit in caſu nr̃o, ubi colonus nullã poſſeſſionẽ habet dicti horti, ſed onera, quæ ſoluuntur ꝑ poſſeſſionibus, ſunt tñ onera pr̃imonialia, ut. l. munerũ. §. pſonalia, ff. de mune. & hono. & iõ ĩponi dñt dñis, ſeu poſſeſſoribus rerum qualis nõ eſt iſte hortolanus ut ſupra dixi. Et hęc breuiſſimè ſufficiant. Laus Deo. NIC. ABB.

CONSILIVM X.

1 *Liberatio contingens in uno, non debet referri ad reliquum.*
2 *Seruitutes ubi ſunt duæ reſpectu eiuſdem rei remiſſio unius non excludit remiſſionem alterius.*
3 *Sententia lata prætextu falſorum inſtrumentorum, uel a iudice non ſuo, eſt annullanda.*

CHriſti eiuſque matris noĩbus inuocatis, In cã & qõne uertẽte inter clerum Piſanum ex una parte, & Matthæũ hoſpitalarium hoſpitalis noui dictæ ciuitatis Piſanę noĩe ipſius hoſpitalis ex alia parte, ut prolixitati parcam dimittam argumẽta, q̃ ad partes fieri à pleriſq; ſolent, & deſcẽdam concluſiuè ad deciſionem dubiorum. Quatuor enim allegant̃ contra clerum. ¶ Primò inſtrumentum deliberationis & liberationis factæ ꝑ pſidẽtes, ſeu Capitaneos dicti cleri. Scdo inſtr̃m liberationis factę ꝑ d. Calanũ ſyndicũ & camerarium dicti cleri. Tertiò aliud inſtrumentum quaſi eiuſdem effectus ad mandatum dicti ſyndici confectum. Quartò ſententia lata per honorabilem Poteſtatem Piſanum in hac parte delegatum magnificorum priorum ciuitatis Florentiæ; quæ omnia profecto non obuiant intentioni dicti cleri, ſi omnia per ſe bene diſcutiantur. ¶ Et iuxta ordinem uenio ad primum, quod eſt fundamentum in tota materia noſtra, ſcilicet ad liberationem factam per dictos Capitaneos. dico enim illam non obſtare clero Piſano, & per conſequens releuare dictum hoſpitalarium reſpectu onerum nouiter impoſitorum occaſione intereſſe, & prouiſionum fiendarum pro ſorte iamdudum confeſſa. Ad duo enim æquè principaliter erunt clerus, & dictus hoſpitalarius obligati, ſcilicet ad ſoluendum ipſum capitale iam impoſitum ad diſtribuendum, & ad ſoluendũ intereſſe, ſeu prouiſionẽ de ſorte eis iã mutuata. Ergo facta per dictos Capitaneos reſpectu quãtitatis iã impoſitæ, & diſtributæ non debent extendi ad aliquam quãtitatem, q̃ adhuc non erat ĩpoſita, neq; diſtributa, licet hæc quãtitas deſcẽderet occaſione primę quãtitatis, reſpectu cuius dictum

ctum hoſpitale fuit liberatum pro trecentis libris per dicto capitaneos. Hoc probatur.§.non ſolũ, iuncta gl.in l.& eleganter,ff.de dolo. & l.iij. §. idē Iul.ff.de eo qđ cer.lo. & p no.in l.3.C.depoſi.& per Bar.in l centũ Capuæ,ff.de eo qđ cer.lo.pro hoc, quia ex ſeparatis nõ fit illatio, de transl.præl.eo.ti.facit c.dilecti,de fo.cõp.& c.puenit, de fideiuſ.ubi ergo principaliter quis compellit ſoluere in-
1 tereſſe,ſicut ipſum debitum principaliter; † liberatio ergo contingens in uno,nõ debet referri ad reliquũ; maximè hoc dicẽdũ eſt in caſu nr̃o,in quo Capitanei cleri aio donãdi fecerũt illã remiſsionẽ principalis pro centũ.lib. vñ cũ hæc donatio redundet in ꝑiudiciũ alterius,ſ.totius cleri,dẽt reſtringi iuxta no.Inn.in c.dilecti,de don.& per
2 Io.And.in c.olim,de ver.ſig. ¶†Scđo principaliter patet in ſimili,ubi ſunt duæ ſeruitutes reſpectu eiuſdẽ rei, remiſsio unius nõ excludit remiſsionẽ alterius, ut l.ſi domus,ff.de ſer.vr.pđ.& c.ex tuarũ,& de auth & uſu pal.Ergo idẽ dicendũ in caſu,ubi remiſsio facta hoſpitali reſpectu partis hoſpitale cõtingentis de tota ſorte tñ ab olim impoſita.Et q hæc liberatio fuit facta reſpectu principalis tm̃ apertiſsimè colligit ex uerbo dictæ collationis, & liberationis.liberauit.n.hoſpitale ab omni debito cõtento in libris ratione impoſitionũ, ſeu diſpoſitionum iã factarum.Sed hæc impoſitio nouem millium Flore.quæ fit nunc,nondum erat tunc impoſita,nec erat deſcripta in libris cleri ; & per conſequẽs illa uerba generalia liberationis nõ extenduntur ad hunc caſum : quia uerba nõ pñt ad hunc caſum adaptari,& a uerbis non eſt recedendũ, niſi appareat expreſsè de mente diſponẽtis l.nõ aliter, ff.de leg.in c.fi.de uerb.ſig.Tum quia uerba generalia reſtringuntur ad ea tm̃, de quibus fuit expreſsè actum, ut l.qui cum tutoribus,& l.cũ Aquiliana.ff.de tranſa.& no.in ca.1. extra eo.ti.l.qui Romæ.§ duo fratres,ff.de uerb.obli.no. Bar.ibi maximè in fi.Et de his,quantum tamen ſit actum ex uerbis ipſius liberationis & aliorum inſtrumentorum, in quibus ſemper fit mentio de omnibus iam impoſitis ab olim & diſtributis; non autem de imponẽdis & diſtribuẽdis ultra ſortem,licet ipſius occaſione.¶Non obſtant uerba poſtmodum alterius manu in margine appoſita, quæ uidentur ſe extendere etiam ad imponẽda occaſione quãtitatis principalis:quia dico,q ſi bene uolumus aduertere , potius faciunt contra hoſpitale,quàm pro: quia cum ſint alterius manu deſcripta,& concernunt ſubſtantiã negotij,de quo agitur, inſtrumentum redditur uitioſum & ſuſpectum,& ſic nõ probant,ut clarè probatur in c.cũ uenerabilis,de reli.domi.& in c.inter dilectos,de fide inſtr. Et ſi de conſenſu partiũ notarius appoſuiſſet, ſeu feciſſet apponi,debuiſſet ſaltem in fine dicere,qualiter ipſe appoſuit,ſeu apponi fecit per aliũ,& cauſam,ſi tunc ſaltẽ probaſſet:alias ſecus,ut colligitur ex c.cum inter,de ſenten. & re iud.& ex his,quæ leguntur & notant in d.c.inter dilectos,& clarius in l.1 .& l.cancellauerat,ff.de his,quæ in teſta.delen.& per Bar.in d.l.& Archi.in c.cleri.30.q.9 vñ cum hoſpitale,ſeu ad eius petitionẽ uideat dicta falſitas facta,uidetur dubitaſſe de iure ſuo,& ſic quo ad uerum inſtrumentum ſe nõ extẽdit ad hunc caſum,arg. cap.cum olim,de offi.deleg. & c.olim de reſcr.& per Bar. in d.l.1. niſi fauore religionis aliud dicamus iuxta ea, quæ legunt & notant in c.uenerabilis,de excep.Et hæc ſufficiant quo ad tollendũ obſtantiã dictæ liberationis factæ per dictos Capitaneos cleri ¶Venio nũc ad ſecundum,& tertium,& expediã ſimul:quia eiuſdẽ ſunt effectus & ab eadẽ perſona,ſcilicet ſyndico,& dicuntur ab eo emanaſſe,ſeu ipſo di ſponẽte cõfecta; & dico,q multis ex cauſis poſſunt reſcindi & euacuari.Et illa rõne pdicta:quia uerba concernẽtia effectum huius præſentis negotij fuerũt appoſita alterius manu ; & ſic non faciunt fidẽ , ſed potius concludunt rationem falſitatis contra hoſpitale,ut pdixi in præcedentibus. ¶Secundò,quia ille ſyndicus nõ agebat de nouo liberare,ſed omnia facere ſecundũ liberationẽ,ſeu deliberationẽ illorum Capitaneorũ cleri,qđ patet expreſsè,ubi dicebat ſecundũ deliberationem,&c.Et ſic nil ultra inducunt,quã cõtineatur in illa deliberatione Capitaneorũ , ex quo eſt facta ad inſtar illius, licet plura contineant in illis, iuxta no.per Inn.& per Io.And.in c. inter dilectos, de fide inſtr.¶Item fuit deceptus ex uerbis falſis appoſitis in dicta deliberatione,ex quo arguo primò,q ubi principale nõ tenet,per cõſequens nec acceſſorium,nec omne id,qđ ex eo ob id proceſsit,ut eſt tex.no.in ſimili in c.inter dilectos.§.cæterum.præal.¶Tertiò & fortius facit:qa dicta interlineatura,ſeu ſcriptura facta in margine,etiã ſi nõ feciſſet mentionẽ de dicta deliberatione,adhuc & alia cauſa dicta in inſtrumẽto liberationis,ſyndicus nõ potuit hoſpitale liberare : quia, ex quo hoſpitale erat obligatũ ad contribuendũ una cũ reliquo clero in impoſitione ficienda reſpectu intereſſe & prouiſionis, liberatio facta fuerat per Capitaneos cleri duntaxat reſpectu ſortis ; nõ ualuit liberatio facta per ſyndicum cleri,ut ab hoſpitali nõ poſſit peti aliquid , etiã occaſione illius ſortis : quia illa eſt quædam donatio,quã adminiſtrator facere non poteſt cũ non habeat liberã adminiſtrationem; nec poteſt donare , niſi habeat ſpeciale mandatũ ad donandũ, in c.fi. de offi. uic.li.6.l.contra iuris,ff.de pac.filiusfa.ff.de don.& l.præſes,C.de tranſ. Et dictus ſyndicus nõ habebat mãdatũ ad donandũ:quia illa inſtrumẽta nõ proſunt in aliquo reſpectu eius,quod nunc petitur ab hoſpitali, ergo non poteſt prodeſſe . Et primò,quia fuit lata ſententia,& ut nunc attingam,an ſn̄ia abſoluere uideat,ſ.ab omni , qđ puenire põt occaſione ſortis:dico tñ ſn̄iam multis ex cauſis hoſpi-
3 tali nõ prodeſſe.†Et primò,q fuit lata ꝑtextu falſorũ inſtrumentorũ;& ideò annullari poteſt iuxta ea, quæ legu. & no.in c.licet,de prob.& C.ſi ex fal.inſtr.p totũ,& l.Diuus,ff.de re iud.& l.ſi ꝑtor §.Marcellus.ff.de iud. ¶Scđo, qa fuit lata a iudice nõ ſuo,de iud.c.at ſi clerici. C.ſi a nõ cõpe.iudi.per totũ.¶Tertiò,quia tp̃e impetratę liberationis nulla erat cõtentio inter clerum & hoſpitale; & ſic nõ ualuit reſcriptũ ad futura , cũ nõ ineſſet qualitas,cui applicaretur,iuxta ea,quę leg.& no.in c.fi.de reſcr. ¶Ex his cõcludit , q iura allegata pro parte ipſius hoſpitalis non proſunt ad cõcludendũ intentionẽ cleri;& ſic tenet hoſpitale contribuere portionem nouiter factã pro ſolone intereſſe,ſeu puiſionis faciẽdæ occaſione illius ſortis, &c. Et hæc ſufficiãt. Laus Deo omnipotẽti. NIC. ABB.

CONSILIVM XI.

1 *Solennitas iuris humani in diſpoſitione ad pias cauſas ceſſat.*
2 *Acta Spiritu Dei , non ſunt ſub lege.*

IN cauſa, quæ uertitur inter hoſpitale S.Mariæ de miſericordia ciuitatis Aretinæ ex una parte , & Frãciſcũ & Accurſium filios quondã Gregorij ex alia parte ſuper hæreditate quondã Lazari mercatoris Aretini, procedã potius dicẽdo ſcđm iudicium animi mei,q̃ more ſolito ad partes arguẽdo:qa ſatis per alios ad utrãq; partem argutũ eſt.Et pro clariori deciſione qõnis diſcutiã duo membra.¶Primũ,nũquid primũ teſtamẽtũ,in quo fuit inſtituta hæres dicta fraternitas, ualeat etiã ceſſante ſcđo aſſerto teſtõ ſine ſcriptis cõdito,in quo dñr inſtituti hæredes dictus Franciſcus , & Accurſius

Accurſius nepotes dicti Lazari teſtatoris,ſcilicet filij fratris dicti Lazari. ¶Scd'm mēbrū, poſita ualiditate ipſius teſtamēti, primò quærit de ualiditate ipſorū inſtrorū;qđ ſ.illorū ſit pferēdū?Et qa materia ſatis diſcuſſa eſt p alios ideo procedā ſuccinctè.¶Circa primū, dico teſtm̄ in ſe ualidū fore:quia hēt oēs ſuas ſolennitates requiſitas,maximè qa in diſpoſitione ad pias cauſas ceſſat ſolennitas† iuris humani,& ſufficit ſola iuris naturalis & diuini ſolēnitas,ut in c.relatū,de teſt.& q̄ ibi no. & in l.1. & ibi p oēs
1
2 C. de ſacroſ.eccl.†Quæ.n.ſpiritu Dei aguntē, nō ſunt ſub lege,de reg.c.licet,& 19.q.2.c.duo ſunt.Nec obſtant illa uerba teſtatoris, poſt curſum decē annorum prolata, q nolebat illud teſtamentū ualere,& ſic vr̄ teſtamentū anni hilatū p l. ſancimus, C. de teſt.quia ſi bene ponderentur illa uerba teſtatoris cū uerbis & factis per eum prolatis & geſtis,ſumus euidētiſsimè extra caſum illius legis. Nā illa lex loquitur tantum,quando teſtator ſimpliciter dicit,q nolebat teſtamētū ſuum ualere,& ſic receſsit ex toto a priori uoluntate cū curſu decē annorū:ſed in caſu noſtro non dixit ſimpliciter, q nolebat illud teſtamentum ualere, ſed limitatiuè.ſ.eo modo & forma, quo, ſeu qua conditum erat, & ſic habuiſſe uoluntatem in aliquo addē di,uel detrahendi;qđ clarè patuit ex ſequentibus. Nam poſt illa uerba ademit legatum factū eccleſiæ ſancti Franciſci,& hoc ſcripſit in copia, ſeu in margine copiæ illius teſtamenti, & ſic deduxit ad effectū priora uerba per eū in genere prolata,nec vr̄ aliter uoluiſſe a priori teſtamēto recedere,arg.etiā l.pręcipimus,in fi.C.de ap.Nam per præcedentia & ſequentia declarantur uerba obſcura l. ſi ſeruus plurium,& l.qui filiabus,ff.de lega.1. Si.n uoluiſſet plura renouare,plura ſcripſiſſet, ſicut fecit adimendo legatum factū fratribus.Nugatoria enim fuiſſet illa adēptio legati ſpecialiter facta, ſi uoluiſſet ex toto teſtamētū irritare. Sic ergo in eſſe ſuo recipit tantū limitationē in expreſsis,ut in cle.exiui,de uerb.ſign.& maximè qa in ægritudine conſtitutus dixit ſe feciſſe teſtamentū, & non poterat intelligi niſi de iſto,cū nullū aliud appareat tunc feciſſe,arg.in l.2. C.de autho. præſtan. & quod ibi no. & maximè hæc uera ſunt in teſtamento condito ad pias cauſas. Sicut.n.conditū inter liberos probatur quibuſcūq; indiciis,ut eſt tex.no.in l.fi.C fami. erciſ. ita dicendum teſtamento condito ad pias cauſas, maximè nō obſtantibus liberis teſtatoris.Nō.n.eſt hæc diſpoſitio minus priuilegiata,quàm illa,q̄ fit inter liberos,ut no.Bar.in d.l. 1. C. de ſacroſ.eccl.facit 19.q.vlt.c.ſi qua mulier. Anima enim præ cunctis eſt diligenda 12.q.1.c.pcipimus, & maximè in extremo uitæ cū nō ſit amplius locus pnīæ:qa qualis hinc qſq; ægredit̄, talis in iudicio apparebit, uel repreſentabit 25.diſt.qualis.Itē pſuppoſito ſine ueritatis piudicio, q p illa uerba prius plata uoluit teſtator taliter recedere a priori teſtō: tamē, ex quo in extremis poſitus dixit, q fecerat teſtamentum,vr̄ quaſi de nouo illam uoluntatem ueluti ultimā amplexatus fuiſſe cum nullū aliud teſtamentum reperiatur prius feciſſe, ut ſupra dixi. ¶Nec obſt.ſi dicatur,q illa fuerunt uerba enunciatiua ob aliud prolata,ſ.per modum cauſæ,quæ plenè non probant ultimam uolūtatem,licet aliud ſit in uerbis enūtiatiuis principaliter prolatis propter ſe,iuxta ea,quæ leguntur & notantur in l.ex hac ſcriptura,ff.de do.Dico enim illud procedere in ultimis uoluntatibus non ad pias cauſas. Nam ad pias cauſas probatur ultima uoluntas per uerba enuntiatiuè prolata,etiam p modum cauſæ,ut eſt text.in terminis in c.fi.de ſucceſ.ab inteſta.& tenet ibi Hoſt. & Ioā. Andr.& Bar.in d.l.1.& facit d.l.fi.C.fami.erciſ.cum poſsit probari quibuſcunq; indiciis,ut ſupra dixi, & maximè in hoc caſu,ubi apparet teſtamentum prius conditum,ſuper quo uerificantur illa uerba ſupra poſita, & hc operabunt̄ renouationem illius uoluntatis, præſuppoſito, q ab illa receſsiſſet,ar.inſti.de mili.teſta.§.ſed & ſi quis. Et præſuppoſito, q illa uerba enuntiatiua plenè non probarēt, ſed ſemiplenè,ut in d.c.fi.ſcd'm alium intellectum, qui nō eſt ita cōmunis,ſicut præcedens, nihilominus hoc ſufficeret ad inferendum,qđ ſupra dixi q non habeat animū ex toto recedendi a prima uoluntate; qđ colligitur ex multis poſteà ſubſequentibus, ut patet in præmiſsis, & in caſus poſitione.Per quod concludo ad primū membrum, q dictum teſtamentum,in quo fuit inſtituta fraternitas, ualidū & firmum exiſtit.¶Nunc uenio ad ſm, quod eſt magis difficile,q illorū alteri præualeat,& puto,q illud,in quo fuit inſtituta fraternitas, & omiſsis multis, quæ poſſunt adduci,fundamentum eſt hoc. Vbicunq; quis habeat præſumptionem & ueroſimilitudinē contra ſe, grauatur fortiori onere probandi aliter, quàm a iure requirat̄ in tali actu,unde probationes debent eſſe apertiſsimę,& tales teſtes,de quibus non ſit aliqua uerosimilis dubitatio, q debeant deierare.hoc probatur in tex.& gl.in l.nō eſt ueroſimile.ff.qđ met.cau.& in c.qa uero ſimile, de præſump.& in c ſuper hoc,de renun.Sed in caſu noſtro multæ ſunt pſumptiones, quæ inducunt apertè ſm teſtamentum non fuiſſe ueroſimile conditum,ſaltem per ea uerba, quæ aſſeruntur a parte, ergo grauatur pars aduerſa ad ipſum teſtamentum probandum.¶Prima præſumptio eſt, quòd teſtator uidetur habuiſſe animum mutandi primum teſtamentū,ſolum aduenientibus filiis naturalibus, & tamen dicitur poſtmodum mutaſſe, & nullam mentionē feciſſe de priori teſtamento l.ſi quis, in prin.ff.de leg.3. Et maximè in caſu noſtro erat facienda mentio, cum primum fuiſſet teſtatus ad pias cauſas pro anima ſua:poſtmodum dicitur teſtatus inter agnatos tranſuerſales, & nil reliquiſſe ad pias cauſas, ad quas prius effuderat ferè totum patrimonium,quod certè non eſt ueroſimile:quia ſaltem aliquam mentionem feciſſet de priori teſtamento,& aliquid reliquiſſet ad pias cauſas;maximè quia erat mercator, qui facile grauari debebat ære alieno, & non licita cauſa quæſitis,de pœ diſt.5.c.qualitas,& 88.diſt.c.eiicies & c.quoniā.Facit optimè, qđ legitur & notatur per Cy. in authen.hoc inter liberos,C.de teſta.arguēdo de diſpoſitione inter liberos ad pias cauſas,ut ſupra dixi? Et maximè debet ualere illa diſsimilitudo in caſu noſtro,in quo pia cauſa non concurrit cum liberis teſtatoris: ſed cum tranſuerſalibus, facit etiam c.cum olim, de re iudic. ibi patet, quòd ſi princeps dicit ſe prouiſurum alicui negotio certo,quòd ſi poſtmodum prouidit,alia non facta mētione, præſumitur non de liberalitate feciſſe, ſed potius circunuentus.facit quod no.Bar.in l.quod iuſsit, ff.de re iud. Sed in caſu noſtro teſtator in priori teſtamento ſolùm reſeruauit ſibi uoluntatem mutandi teſtamentum, ſuperuenientibus liberis; ergo non uidetur poſtmodum per uerba ſimplicia uoluiſſe recedere a priori teſtamento de illo mentione nō facta. ¶ Secunda prēſumptio eſt quòd teſtes non fuerunt in ſecundo aſſerto teſtamento rogati; ſicut realiter in quolibet teſtamento rogati debent adhoc adhiberi, ut l. hæredes palam §.in teſtamento, ff. de teſtamen. in l.hac conſultiſsima, C.eod.etiam ſi ſit teſtamentum militis, ut in l. diuus, ff. de teſtamen. milit. licet in eo ſit ſpeciale, quando morte adſtringitur, iuxta not. in dicta l. Diuus, & l.miles, C.eod. Nam plerunq; hæc uerba:te hæredem relinquo, proferuntur ad complacentiam alicuius; ideò fidem non faciunt,n. ſi teſtes fuerint rogati, ut dicta l.diuus. ¶ Non obſtat l.hac conſultiſsima.

conſultiſſima.§ ſi quis.ubi ſufficeret præſentia quinq; te-
ſtium,qñ inſtituuntur uenientes ab inteſtato; adeò,ut ue
niant ex teſtō imꝑfecto reuocato, ubi erãt extranei inſti
tuti,& ſaltem ueniant in cã inteſtati. Dico.n.illam legẽ
non ꝓcedere in caſu noſtro,ubi fuerat,ut ita dixerim,in-
ſtituta aĩa ipſius teſtatoris,ſeu ipſe Deus,ꝗ honoratur in
perſonis pauperum,quem debemus ſuper oĩa diligere ex
uiribus & tota mente. Hæc.n.pia cã magis eſt fauorabi-
lis,q̃ uenientium ab inteſtato,maximè cum non ſint de li
beris, ut notatur.d.l.j. maximè ꝑ Bar. Et ceſſat rõ illius
legis. Nam uoluntas ad pias cauſas minus ſolennis facit
ceſſare priorem ſolẽnem iuxta id, qđ habetur in ſiñi in
d.l.hac cõſultiſsima.§.ex imperfecto. No.in d.l.j.fortius
non debet uinci, ſi fuit ſolẽnis per ſecundam uolũtatem
minus ſolẽnem,ut in authẽ. multo magis,C.de epiſ. & cl.
& c.cum in cunctis,de ele. Et per hoc dico, ꝙ in ſecundo
teſtō præfato non debent ſufficere quinque teſtes; ꝗa ſu-
mus extra caſum illius legis; & iſtæ duæ præſumptiones
uidẽtur ex toto ualidare,ſeu reddere ſm̃ teſtm̃ aſſertum.
¶Tertia pſũptio eſt, quia pluries interpellatus ſemper
rñdit ſe uelle ſtare in priori teſtō;in quo,ut dixi,effude-
rat quaſi totum pr̃imonium in pias cauſas Vnde non eſt
ueroſimile, ꝙ teſtator uoluerit ex toto à bono ꝓpoſito
recedere, & à priori uoluntate toties cõfirmata reſilire,
ſaltem nil relinquendo in pias cauſas,præſertim cũ adue
niente notario,poſt aſſertum teſtm̃ ſine ſcriptura nunquã
uoluit rñdere:imo uertit ſe in latus;& idem fecit uenien
tibus poſt modũ aliis duobus notariis, quaſi in extremo
uitæ ſuæ.¶Ex his enim extremis debemus præſumere de
mediis,ſ.ꝙ non habuit animum recedendi à priori teſtō
iuxta gl notabilem in c.accedẽs,de conuer.cõiu.¶Quar-
ta præſumptio oritur ex dicta uxore,quæ dicit ſe ſemper
adſtitiſſe lateri mariti,& nunq̃ audiuiſſe,ꝙ uoluit muta-
re priorem uoluntatẽ,& teſtm̃ de nouo condere.Nec ob-
ſtat priori teſtō, ꝙ ſit legataria: quia ſaltem facit pſum-
ptionem iuxta plenè no.in c.inſuper,de teſt.ꝑ Io.And.&
alios: ꝗa fortè in omni euentu eſſet conſecutura ſuum le
gatum:ꝗa in priori teſtō erat clauſula codicillaris; quod
de præſenti non examino. ¶Quæ præſumptio patet:
quia oẽs ferè teſtes ſunt attinentes iſtorum nepotum, de
quorum cõmodo maximè agitur.& quãq̃ de iure uidean
tur tales poſſe adhiberi teſtes teſtō, cum ſolum excipiat̃
pr̃ hæredis,& fratres,ꝗ ſunt in eadem poteſtate cum hæ-
rede, ꝗa tunc ur̃ cõe negotium agi,ut ꝓbatur inſt.de te-
ſta.ord.§.in teſtibus, cum ſeq.facit.l.qui teſtō.ff̃ e. Tñ cũ
hic non fuerit adhibitus notarius, non ur̃ eis tanta fides
adhibenda, cum totũ teſtimonium hoc caſu oriat̃ ex eis,
maximè ubi ſunt tot præſumptiones ɔ̃ dictum teſtm̃; fa-
cit gl.not.in c.in literis,de teſti. Nec eſt fienda eſtimatio
de illis mulieribus,cum non poſſunt eſſe teſtes in teſtō.l.
hæredes palam,præal.Concludo ergo, ꝙ cum in caſu no
ſtro ſunt tot præſumptiones ɔ̃ ſecundum, ut credi poſsit
illud ueroſimiliter emanaſſe à uoluntate ſaltem delibe-
rata teſtatoris, deberent nepotes illud ꝓbare ꝑ ꝓbões
apertiſſimas longè maiores à lege requiſitas, ut s̃.dixi.
Sed ipſi hoc ꝓbare non poſſunt;quinimo non habent ꝓ-
bationes alias requiſitas ſaltem cũ debitis ſolẽnitatibus,
vt s̃.plenè dixi; ergo debent ſuccũbere. Item præſuppo-
ſito facto dubio debet iudicari pro cã pia & ſalutifera aĩę
defuncti,Dei religionem concernente,& pauperũ recrea
mina,ut oĩa iura clamant,& naturalis rõ urget. Item da-
ta ɔ̃rietate & conflictu ꝓbõnum,ſemper ſtandum eſt ma
gis ueroſimili, ut no.Inn.in c.j.eo.tit.lib.6. & quod ma-
gis naturæ negotij,de quo agitur,conuenit.l.iij.ff.de te-
ſti. & 4.q.3.c.ſi teſtes. Et hæc ſufficiant.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS *talis eſt, magnificus* Do. Ioan.Dux Arra. *duxit in vxorem magnificam* Do.Timborem *de Capraria filiã* Do. Bern. *de Capraria, dicto* Do.Bern.*conſentire nolente, ſed reluctante, quantum in eo fuit, conſenſu tamen omnium cõſanguineorum & affinium: nullæ dotes fuerant ſibi conſtitutæ præter promiſſionẽ per eandem* Do.Timborem *de omnibus actionibus contra ſuum genitorem, ſeu alium cõpetentibus nomine dotium, ſeu legitimæ in bonis paternis & maternis dicto* Do. Ioan. *loco dotis factam.* Deniq; Do.Bern. Io.*de Capraria filius legitimus & naturalis dicti* Do.Ber.*vigeſimũ ſuæ ætatis annũ excedens dicto ſuo genitore adhuc uiuente, promiſit dicto* Do.Ioan.*dare & conſignare nomine dotis ſororis ſuæ* 18.*mil. flor.* Arragon. *& ante, quàm pater eius obiret, & ipſius hæreditatem adeptus fuerit; & de hac promiſſione fecit ſcripturam manu ſua ſcriptam trium teſtiu ſubſcriptione iuramento & ſigillo ipſius* D.Bern. Ioãnis *roboratam.* ¶*Moritur poſtmodum dictus* Do.Bern.*genitor: adipiſcitur filius hæreditatem, & interpellatur, ut iuxta promiſſionem ſuam debeat dotem ſorori promiſſam ſoluere & conſignare; qui refugit ſoluere duas, aut tres cauſas allegans.* ¶*Primo, quia dicta* Do. Timbor, *ipſius ſoror perdidit omne ius ſibi de dote cõpetens, cum nupſerit patre ipſius inuito.* ¶*Secundo, quia cum dicta* Do.Timbor, *cum olim uiuente patre tenuerit, & adminiſtrauerit certo tempore comitatum regni Siciliæ recipiendo reditus & prouentus dicti comitatus, debet ante omnia adminiſtrationem de receptis reddere.* ¶*Tertio reſpectu obligationis propriæ ſe reſpondit fuiſſe minorem & deceptum. Negantur omnia per partem aduerſam, & petitur, quale ius competat dictæ* Do.Timbori *aduerſus dictum fratrem ſuum. Quæritur inſuper, nunquid habeat aliquod ius in dotibus maternis, cum mater deceſſerit ab inteſtato, relictis ſibi tribus filiis, uidelicet dicto* Do.Ioan.Bern. *& dicta* Do. . imbore, *& quadam alia* Do. Sabena.

CONSILIVM XII.

1 *Pater compellitur dotare filiam ex iudicis officio.*
2 *Statutum an ualeat, quo imponitur pœna contrahenti matrimonium cum filiafam. ſine conſenſu patris.*
3 *Matrimonium pertinet ad forum eccleſiæ.*
4 *Statutũ, per quod impediretur matrimoniũ ad tẽpus, non ualet.*
5 *Adminiſtrator quilibet, negotiorum geſtorum actione tenetur reddere rationem adminiſtrationis.*

IEſu Chriſti Saluatoris, & matris piæ patrocinio humiliter inuocato,
ut clarè materia thematis liqueat,octo dubia eli
cio. ¶Primum nunquid dicta dña Timbor nubendo con
tra uoluntatem patris perdiderit facultatem dotis pe-
tendæ.¶Secundum dubium præſuppoſito,ꝙ non, nũquid
illa petitio, ſeu iudicis imploratio quæ cõpetebat ɔ̃ pa-
trem, cõpetat hodie ɔ̃ fratrẽ, ꝗ ſucceſſit pr̃i in comitatu.
¶Tertium,an dicta dña Timbor poſſit petere legitimam
in bonis patris ſibi debitam iure naturæ, & in quibus bo
nis, intelligendo, quòd uelit deſiſtere à petitione do-
tis conſtituendæ ex bonis paternis. ¶Quartum dubium,
quid de dotibus maternis. ¶Quintum dubium, nunquid
poſſit petere legitimam iuræ naturæ una cum dote ſibi.
promiſſa à fratre, & ſic frater teneatur de bonis ſuis ra-
tione ſuæ obligationis dotem præfatam ſoluere. ¶Sex
tum,an dicta dña Timbor teneatur reddere adminiſtra-
tionem de reditibus comitatus, ex quo pater non petiit
adminiſtrationẽ in uita, & ipſam oportuit gẽtes armige
ras ad defenſionẽ dicti comitatus alere.¶Septimum du-
biũ,ſi legitima nõ ſufficit ad dotis conſtõnẽ ſm̃ dignitatẽ

mulierum, pſuppoſito q frater non teneatur ex ſua obligatione, qa minor; nunquid poſſit cōpelli ad dotandam ſm dignitatē ipſius dnæ: qa frater ſucceſſit in comitatu. ¶Octauū & ult. an dictus Do. Io. ualeat in effectu ſe à ſua obligatione iurata liberare uigore minoris ætatis, petēdo ſaltem abſolonem à iuro. ¶His diſcuſſis lucidē patebit, & uidebit, quale ius competit ipſi Dñæ Timbori aduerſus fratrem. ¶Venio ad primum, & uř primò, q non poſſit petere dotē, cum nubendo ſine conſenſu patris efficiebatur adeo ipſi patri ingrata, ut ab eo exhæredari poſſit. C. de inof. teſt. ī auth. & ſi poſt, in corpore, unde ſumit, ut cū de ap. cog. §. aliud quoq; cap ſm, uer. ſi uero. Et hoc ius ciuile uř in effectu approbatum p ius canon. ut in c. honorant 32. q. 2. ubi dř, q nō eſt uirginalis pudoris querere maritum, ſed curæ pñæ hoc relinquendum eſt, maximè cum p hoc conſulatur ipſis mulieribus, ſæpe ɔ ppria cōmoda laborantibus, pter ſexus infirmitatē. Nec pōt de patre conqueri, q eam nuptui non tradiderat, ex quo tūc ætatis ann. 25. non exceſſerat, ut in d. auth. & maximè uř, q dotem petere nō poſſit: qa cum př non teneat dotare filiam ex puiſione iuris ciuilis, ut l. q liberos, ff. de ritu nup. & l. fi. C. de do. pmiſ. potuit illud ius, lucrū, ſeu puiſionem ab eo inductā certis ex cauſis maximè honeſtis ſubtrahere, etiā in acceſſoriis ad mřimonium. Ad
1 hoc gl. no. in c. cum ſm leges, de hær. lib. 6. ¶† Item pater cōpellitur dotare filiā ex iudicis officio, ut reperiat cui nubere poſſit, ut in dictis iuribus no. Bar. in l. obligamur, ff. de act. & obl. Ergo, ex quo nupta eſt, deficit ſibi remediū dotis petendæ, cū ceſſet iuris rō, ut no. Bar. ponit poſt alios in d. l. obligamur, ff. de act. & obl. Ad idem & rō & iura ad dotē conſtituendā filiæ cōpellunt patrem: qa nullum remedium cōpetit filiæ patre uiuente in bonis pris. quæ rō ceſſat pře defuncto, cum habeat ſeu hře poſſit legitimam iure naturæ, qua ſine cā à patre priuari nō poſſet. l. ſcimus, & l. qm̄ in prioribus, C. de inof. teſt. & de teſta. c. Raynu. & c. Raynal. & in aut. ut cum de app. cog. §. aliud quoq; cap ſm, præal. ¶Sed prædictis nō obſtātibus, puto ſic dicendum, qđ aut dicta dña Timbor nupſit poſt 25. ann. ętatis ſuæ; & nulla īgratitudine de iure ciuili notari pōt, in aut. præal. Aut ante illam ętatē, & př p hoc expreſsè non exhęredauit eā: ſed eam ſuſtinuit etiam pterreundo eam in teſtō; & adhuc non pōt p hæredem filiæ ingratitudo obiici: imo teſt ñ euacuare pōt ex pteritiōe: de quo tñ dicendum, ut leg. & no. in l. oīmodo. C. de inof. teſt. & in d. auth. ut cum de app. cog. §. ſi aūt hæc obſeruata non fuerunt. ¶Sed dubium īminet, qd ſi př eā expreſsè ob hanc cām exhæredauit? & hoc caſu arbitror illā cauſam non eſſe ſufficientē, cum de iure canonico mřimoniū debeat eſſe liberū ab omni coactione & pœna. c. cum locū, & c. reqſiuit, de ſpon. in c. Gēma, cum ibi no. de ſpō. & in c. pe. & ult. & qđ in eis no. de ſec. nup. Ex puiſione iuris ciuilis nedum impedit libertas mřimonij in expectando conſenſum paternū; q imo præſtat cā mulieribus ad fornicationem cōmittendam, cum nō poſſit mřimonialiter coniungi, ſaltē uſq; ad 25. ann. ſine ingratitudinis iudicio. ¶Et p hoc optime faciunt no. Io. An in d. c. ſtatutum, de
2 hær. e. lib. 6. ubi format qōnem † Nunqd ualeat ſtatutum, quo imponit pœna ɔhenti mřimonium cum filiafamilias ſine conſenſu pris. & poſt multa concludit, q non: qa per hoc ſtatutum intimidatur mřimonium, & impeditur li-
3 bera facultas illud ɔhendi. † Item quia mřimoniū & eius cā, ac ipſius dependentia ptinet ad forum eccleſiaſticum, cum ſit ſacřm maximè in eccleſia. c. debitum, de bi ga. c. tuam, de ord. cog. & c. lator, q fi. ſint legit. ergo non potuit ius ciuile, ſeu ſtatutum laicorū ſuper eo diſponere, arg. in l. fi. ff. de iuriſd. om. iu. c. ut aīarum, de conſti. lib. 6. ¶Videmus. n. ob hanc cām multas ciuiles leges eſſe correctas. 30. q. 2. c. uno, & qđ in eis not. & p doct. in d. c. pen. & ult. de ſecun. nup. Et p Fed. de Señ. conſi. 35. ubi dicit, q cum mřimonium ſit unum de ſeptem ſacris, debet cū acceſſoriis & dependētibus regi & diſponi à iure diuino & canon. & non ciui. Nec tenent leges, quæ requirunt conſenſum pris: uel q rector puinciæ non poſſit ɔhere cum puinciali, uel tutor cū pupilla, & ſiřes. Ad idem gl no. ī c. de puellis. §. quibus uerbis. 36. q. 2. quę dicit nō eſſe ſtādum legibus, quæ phibebant matrimonia ɔhi inter raptam, & raptorē. Nec parēdum etiā legi: qa cum de iure cano. licitè inter tales ɔhatur mřimonium, de rap. c. cum cām, ceſſare debet interdictio legalis, & oīs pœna appoſita. Et ſi qs rectè inſpexerit, dicet hoc non eſſe ɔ legem ciuilem. Nam in his hmōi ſpiritualibus & acceſſoriis intelligenda ſunt iura, quæ dicunt, q leges non dedignantur ſacros canones imitari, in c. clerici, de iud. & in aut. ut clerici apud pro. Epiſcopos. §. pe. col. vj. uř ergo legis diſpō ſuam reuocare ſniam, ſi canon dicat ɔtrium; ad hoc quod no in regula, poſſeſſor, de reg. iu. lib. 6. & Io. And. in regula, ſine culpa, eo. ti. & hoc in Mercu. Quid plura? de hoc eſt gl. ordin. ſuper c. fi. 30. q. 2. & in c. de raptorib. 36. q. 1. & in utroq; loco uolunt, qđ licet filia nupſerit ſine conſenſu pris, nihilominus tenetur př eam dotare p d. l. & p aliquas rōnes prædictas, ſaltem ubi filia non elegit ſe indignum. hoc etiā uoluerunt ibi Arch. & alij, & Bar. in d. l. obligamur. ¶Limita tñ hoc, qñ filia pmiſit dotem, non ualens aliter nubere: qa ſi inuenit aliquē, cui nupſit ſine dote, ceſſat legis puiſio. & tenendo hāc limit. Bar. adhuc habemus intentum in caſu noſtro, cū dñs Io. dux Arrag. noluit eā recipere ſine dote: imo recepit pmiſsionē, ſeu ceſſionem eidem dñæ in hoc cōpetentem, ut ſ. præmittit in narratione facti. ergo in hoc dubio, q dicta dña Timbor ex ɔtu mřimonij maximè interueniente cōſenſu neceſſario, licet patre reſiſtente, non pdiderit ius ſibi cōpetens ad legitimam poſt mortem pris, ut ĩ. dicā. nec dotē à patre petendā, ſeu ab alio ſm iuris pmiſsionem, cū nupſerit perſonæ dignitate ac moribus digniſsime, uidelicet dicto dño. Io. ¶Non obſt. l. ɔria ſ. alle. Ad iura enim ciuilia ſatis ſuprà rñſum eſt. Ad c. honorantur, rñdetur, quod loquitur de honeſtate & non de neceſsitate, ut ibi no. in c. ij. eadem cā, & q. p gl. & doct. in c. j. de ſpō. in prin. ¶In iſtis enim ſpūalibus conſenſus patris de neceſsitate non eſt reqrēdus in c. ſi annū, de iud. li. 6. & in d. c. ſufficit.
4 † Nec ualet ſtatutum, p qđ etiam ad tēpus impediretur libertas mřimonij, in d. l. pe. & ult. de ſecū nup. Nā & ibi patet, q non potuit lex impedire mřimonium, etiā intra annum luctus, licet ſubeſſet cā honeſtiſsima, ut ibi: nec tenet pœna appoſita, ut ibi. fortius nec debet tenere in caſu noſtro, ubi impedit apponendo pœnam ſeu in tardādo mřimonium p pœnā ingratitudinis à tpe pubertatis, i. à 12. ann. uſq; ad 25. ut d. §. aliud, uer. ſi uerò. Non obſt. gl. in d. c. cum ſcdm: qa aut nō bene dixit, & ɔrium tenet gl. decreti in d. §. qbus uerbis. Aut pcedit ſolum, qñ tollit ſolum lucrum p leg. delatum; & ita ppriè loquitur: ſed ī caſu noſtro imponitur pœna, cū dos in muliere cenſeatur pŕimonium, ut l. iij. ff. do mino. & ſuccedit ſibi loco alimētorum iuxta no. in c. cum haberet, de eo, q. dux. in ma. Itē legitima debetur iure naturæ, ſeu quātitas, ſeu quota ſit determinata per legem ciuilem iuxta not. in c. Raynald. de teſtamen. & per Dyn. in regu. in dubio, de regu. iur. lib. 6. Ideo ſi liceret patri ex eo, quòd filia nupſit ſine licentia, exhæredare filiā, & denegare dotem, iam maximam pœnam imponeret; & ſic timore huius pœnę tolleretur

retur ſaltē ad tps libertas matrimonij. Pœnæ aūt appoſitio nō ualet, in hoc ut illam et gl. uoluit. ¶ Ad ultimū contrariū ſatis poſſet dici, q̄ ſi licētia ſibi data eſt ſufficiens ad dotem conſtituendā ſibi iuxta dignitatē ſuā, non pōt agere ꝯ fratrē quaſi hæredem patris ad conſtituendā ſibi dotē: quia ceſſat hoc caſu legis rō. Compellit.n. patrē ad dotandā filiam, ut inueniat, cui nubere poſſit iuxta no. ꝑ Bar. in d.l. obligamur. quæ ratio ceſſat mortuo patre, cū cōpetebat ſibi ius legitimæ, & pōt dotē ſibi conſtituere. Ceſſat.n. remediū extraordinariū, ex quo cōpetit ſibi ordinariū. Nec debet habere ex bonis paternis dotē, & legitimā, ut in aut. ex teſtō, & l. filiæ, C. de coll. Et hoc quo ad primū dubiū, ex cuius excuſſione remanet declaratum ſm. ¶ Venio ad tertiū, nunquid dicta dña Timbor poſſit petere legitimā, & in quibus bonis. Et breuiter dico, q̄ legitimā petere poterit, ſi aliud nō obſtet, ut patet ex his quæ dixi in primo dubio. ¶ Sed eſt dubiū, ex quibus bonis debetur, cū ipſius genitor haberet comitatus, & alia caſtra, & bona mobilia. Hæc qō ſatis deciditur ex no. per Io. An. & alios in c. licet, de uoto. Sciēdū eſt.n. q̄ Regnū, Ducatus, Marchionatus, & Comitatus nō diuidūtur inter filios præmortui, ſed deferuntur ordinæ geniture ꝑꝑ bonū publicum, ut unus ſit Princeps. Nā multitudo Principū noxia eſt, atteſtāte Philoſopho, & ordine naturę unus debet eſſe Princeps. 7. i.c. in apibus. Nec diuidunt̄ dignitates, cū ſint indiuiſibiles. Reſtat ergo, q̄ debeāt deferri recto ordine primogenitis, excluſis aliis filiis, ut probatur ī c. licet, & hoc approbatur cōſuetudine & iure diuino & humano, & ibi plenè no. ꝑ Old. cōſ. 97. Ad idē, quod hr̄ ī lib. feud. de feu. proh. alie. in c. imperialē. §. præterea. ubi dicit, q̄ prædictæ dignitates nō debent diuidi de comitatibus; ergo nō debet dotari dicta dña Timbor, vel habere legitimā: ſed debet relinquere primogenito loco ſuæ legitimæ. Nā defert̄ Regnū, ſiue comitatus iure hereditario, ut plenè diſputat, & cōcludit Old. in prędicto cōſ. De reliquis uerò bonis mobilibus & īmobilibus habere debet legitimā ſuā una cū alia ſorore. & hæc legitima erit ſm ius diſtinguenda, utrum fecit teſtm̄, uel ne, in aut. nouiſſima. C. de inoffi. teſt. & l. qm̄ in prioribus, & l. ſcimus, e.ti. Nec eſt fienda diſtinctio in iſtis bonis inter filios maſculos & fœminas ut l. maximū uitiū, C. de lib. præt. ī aut. de hære. ab inteſtato. ¶ Ex his infertur ad quartū dubium quid de dotibus maternis. Rn̄dendum eſt de dotibus maternis. debent.n. de iure cōi oēs tres filij æqualiter ſuccedere cōi matri. nec dictus Bern̄. Ioānes debet eſſe potior: quia, ut dixi, ſublata eſt hodie in hoc dr̄ia ſexus, & æqualiter oēs ſuccedunt in prædictis iuribus, ut in aut. in ſucceſſione. C. ad Tertu. ¶ Ad quintum dubium, nunquid dicta dña Timbor poſſit petere legitimam iure naturæ debitam, & dotem ſibi a fratre liberaliter promiſſam, non inſtando multum in allegationibus, credo, q̄ ſic. Moueor per tex. no. in l. una. §. accedit, cū ſeq. C. de rei uxo. act. ubi dr̄, q̄ ſi extraneus promittit, uel tradidit dotem pro muliere, vr̄ eā ſibi dotare de ſuo patrimonio. Et dicitur extraneus, quantū ad hoc quilibet, qui non habet dotandā in poteſtate, ut ibi ſingulariter habetur. Quòd procederet, etiam ſi ſit aliàs debitor mulieris, dummodo mulier negotia eius non gerat, ut no. dicit Bart. poſt gl. in l. fi. C. de do. promiſ. Cum igitur dictus dominus. Io Ber. frater dictæ dominæ Timbor ſororis ſuæ tēpore ꝓmiſſæ dotis negotia non gereret, nec eſſet dicta domina Timbor in eius poteſtate, uidetur dotē promiſiſſe de ſuo patrimonio futuro aīo donandi; & maximè in eo ſiēda eſt hæc interpretatio, qui debebat ſolus ſuccedere in comitatibus paternis, ſororibus expulſis. facit quod in ſimili no. ī l. cū quid, ff. ſi cer. pet. quia propriū nobiliū & comitū eſt donare, ut no. in c. 2. de ſupplen. negli. præla. lib. 6. & ī c. j. de dona. maximè ſuis neceſſariis & conſanguineis. 86. diſt. c. non ſatis. c. & ſi quæſtiones, de ſimo Poteſt igitur petere dotē a fratre tanquā ſibi donatā, & legitimā a bonis paternis & maternis iure proprio. Nec obſtat, ſi dicatur dictum dñm Ber. Io. promiſiſſe dotē, cum fuerit adeptus hæreditatem paternā, & ſic effectus promiſſionis fuit deſtinatus ad tēpus, quo geſturus erat negotia ſororis. Igit̄ perinde debet eſſe, acſi tūc promiſiſſet, ut l. quod ſponſæ, & quod ibi no. C. de dona. ante nup. & c. de uxore, de ſepul. Dico.n. q̄ neceſſariò infert̄, q̄ poſt mortē patris debe ret gerere & adminiſtrare bona ſpectātia ad dictā ſuā ſororē, cū non poſſit frater inuita ſorore capere oīa bona cōia patris; & ſic non probat hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe l. neq; natales, C. de pro ba. & in c. ij. de trāſla. præla. Non igitur ui ſenſiſſe, cum haberet poſſeſſionē comitatus: quia tpe promiſſionis nil habebat, cū eſſet filiusfamilias. Et ſi diceretur nō poterat iſte ſe obligare, cū eſſet minor filiusfamilias, uel ſaltē pōt petere reſtitutionē in integrū; rn̄de, prout. j. dicā ī ultimo dubio. ¶ Sed huic concluſioni obſtare ur̄. l. filiusfamilias, ff. ad Macedo. ubi dr̄, q̄ ubi filiusfamilias recipit pecuniā mutuā pro ſorore maritanda, agitur ꝯ patrē actione de in rē uerſo: quia patri acquiritur actio dotis, ſoluto matrimonio, & ſic uult, q̄ nō uideatur filius dediſſe de ſuo. Sed rn̄deo, q̄ illa lex loquitur, qn̄ filius dedit dotē agēdo negotiū pr̄is. Sed hic illa rō ceſſat, cū promiſerit dare dotē poſt mortē patris, & ſic ur̄ promiſiſſe poſt mortē patris: q̄a ad idē tēpus cōferebatur effectus obligationis, ut, d. l. qd̄ ſpōſæ. ¶ Capio nūc ſextū dubiū, nunquid dicta dña Timbor teneatur reddere rōnem adminiſtrationis, &c. † Et ur̄ primò, quod ſic q̄a q̄libet adminiſtrator act. neg. geſto. tenet̄ reddere rōnē adminiſtrationis ſuæ, ut l. j. §. officio, & ibi no. ff. de tute. & ra. diſtr. ¶ In ꝯriū facit q̄a filia eſt quaſi dña uiuēte pr̄e. §. ſui, inſti. de hære. qua. & diffe. & in l. ſuis, ff. de liber. & poſth. non igitur debet teneri ad rōnē reddendā, ſicut extraneus adminiſtrator, arg. in l. ij. ff. re. amota. Quid dicemus? ¶ Ego quidē conſidero in hoc dubio tres caſus. Primus, cū certum ſit aliquid ex reditibus comitatus, apud eā fuiſſe tpe morte patris; & profecto illud, quod ueniet in diuiſione patris, illud ueniet in diuiſione hæreditatis diuidendæ, ex quo non probat ſibi relictū fuiſſe a patre. Nec ſufficit, quod pr̄ nihil dixerit ī uita: q̄a, ex quo prouenit ex ſubſtātia paterna, uenit ad diuiſionē, niſi probetur relictū. hoc probat̄ in l. filiæ licet ī ſacris, C. de col. & l. cū oportet, poſt prin. & maximè iuncta gl. C. de bo. quæ lib. l. certū, C. fam erciſc. Et optimè probat̄ ꝑ locū a ſpeciali in d. l. cū oportet. §. ſi naūt res. ubi in bonis aduentitiis, quorū uſuſfructus acquiritur patri, ut ſi pr̄ noluerit poſſidere, ſed uoluit penès filium, cuius eſt proprietas, eſſe, & nihil dixerit in uita, non poſſunt hr̄des patris qōnē de illarū rerū uſufructu filio facere, cū pater ex illa diuturna patientia ur̄ uſumfructū filio donaſſe, ut ibi. Ergo in aliis bonis non aduentitiis, ſed pr̄nis ſecus eſt. Ad hoc, quod ibi gl. no. poſt prin. & in dictis iuribus ſuperius alle. ¶ Secūdus caſus eſt, qn̄ probatur aliquid perueniſſe ad dictā Timborē: ſed cōſtat illud conſumptū uiuente pr̄e; & tūc nō tenet̄ deducere in diuiſione: q̄a deſiit eſſe peculiū; pro hoc dicta. l. filiæ licet in ſacris, iuncta gl. ult. ¶ Tertius caſus, qn̄ probatur certū quid ad eā perueniſſe uiuente patre, nūquid præſumatur affuiſſe tpe mortis patris, ut ſic cōputet ſibi in legitimā; poteſt ſatis dubitari. Satis.n. puto; quod ſi allegat conſumptionem, teneatur oſtendere, in quā cauſam conſumpſit, arg. optimum in d. l.

in d.l cũ oportet,uer.ſed ĩ hac ſpecie.ubi ſpeciale ſtatuitur in patre,qui adminiſtrat bona aduentitia filij, quorũ uſusfructus ſibi quæritur,ut nõ teneatur reddere rõnem. Secus ergo in filio,qui nõ facit ſuum uſumfructũ, ut debeat reddere adminiſtrationem in bonis paternis. Si ergo ſpeciale eſt ibi in patre,& pp liberã adminiſtrationẽ, quã habebat in bonis aduentitiis: ſecus ergo in filio reſpectu bonorũ paternorũ. Ad idem dictus.§. ſinaũt res, arguendo ẽt per locũ à ſpeciali, ut ſ.facit.l.tres fratres, ff.de pac.& l.ſi ſoror,C.de coll. Puto tamen, quod nõ eſt ab ea exigenda iſta ſtricta ratio, ſicut ab extraneo, rõne cõſanguinitatis: ſed ſatis eſt, quod generaliter oſtendat, quantũ potuit uero ſimiliter expendere in ſtipendariis. ¶Item pro curia ſua & ſimilibus; nec tenetur oſtendere ſpecifice;quantũ expendebat in die in canibus,uel ſimilibus rõne prædicta.Nec oportet producere teſtes, ſed ſufficit,quod uero ſimiliter ſumptus fecit, ut in ſimili not. Inn.in c.cũ & plantare,de priuileg.¶Septimũ dubiũ fuit, ſi legitima non ſufficit ad dotandam dictam dominã Timborem ſecundum dignitatem ſuam, nunquid teneatur dictus dominus Bernardus Ioannes ad dotandam eam: quia frater, & quia ſucceſsit in comitatu? Præſumptio eſt, quod ipſe ex obligatione ſua non teneatur. In hoc dubio breuiter concludo ad partem affirmatiuã, ſcilicet quod teneatur duplici uinculo. Primo, quòd hæres patris.capit enim comitatus iure hæreditario, ut ſupra dixi, quemadmodum ergo ipſe pater ad hoc tenebatur, ut dixi in primo dubio; & ipſius hæres; ad hoc.l. poſtulante, & quod no.ff. ad Trebel.& l.quædam ſunt perſonæ.§. nihil intereſt, de eden. & l. ueteres, C. de contrahen.& commit ſtip.Ad idem quod no.Io.And.& Hoſtiẽ.in c.licet,de uoto. ubi dicit, quod licet primogenitus ſolus ſuccedat in comitatu:non tñ per hoc debẽt alij filij mendicare, ſed eſt eis per primonigenitũ tm̃ tribuendũ, unde uiuere poſsint, arg.in l.j.ff.de tute.& ra.diſtra. poſt princip. Si ergo teneatur alere, ergo & fœminã dotare cum par ſit dotis cauſa & alimentorum,ut no.Cy.in l.nõ omni,C.de admi.tuto.& no.ĩ l.ſi quis a liberis,ff.de liber.agno. Tenetur ergo dictus Ber.Ioã.dotare dictam dominã Timborem tanquã hæres patris,ſi nõ ſufficit ſua legitima,& ſi non habet aliũde bona. ¶Secũdo capite tenetur tanq̃ frater; & hoc inquantũ dicta domina Timbor non habebat,unde ſe dotaret,ut leg.& no.in l.cũ plures, ff.de admi.tuto.& per gl.& Cy.in d.l.non oĩ.utilius eſt ergo dictæ dñæ Timbori,in quantũ ſua legitima non ſufficit,& in caſu,quo dictus dñs Ber.Ioã.non ſit idoneus, ut tanq̃ contra hæredem patris, quã tanquã contra fratrẽ ratione pdicta agat.¶Vltimũ dubiũ fuit, utrũ dictus dñs Bernardus Ioannes ualeat ſe aliquatenus ab illa obligatione dotis ſoluendæ liberare, petendo ſaltem abſolutionem à iuramento. Et certè iſte articulus poſſet multum dubitari,pp ea,quæ habentur & no.in c.cum contingat,de iureiu.& in auẽ.ſacrã puberũ,C.ſi aduer.uen.& in l.ſi quis pro eo,ff.de fideiuſ.& pleniſſimè dixi in quadã mea diſputatione,quæ incipit:ſtante ſtatuto &c.Sed hic tranſibo leuiter attingendo ſolũ deciſiuè hunc articulũ. Et primò dico dictũ dñm Bernardũ Io.obligatũ ex illa ſua pmiſsione. Primò p l.filiusfamiliàs.ff.de act.& obl. & ad Maced.l.ſi filiusfamil.§.j. ubi patet filiũfamiliàs obligari regulariter ex contractu, uel quaſi, ex quo non recipit pecuniam mutuo, & maximè hoc caſu,ubi effectus contractus relatus exiſtit ad tempus, quo futurus erat ſuiiuris.l.in tempus,ff.de hær.inſtit.Nec obſtitit minoritas, quia iuramentum repræſentauit eum maiorem, ut d.aut.ſacramenta puberum, & cap.j.de deli.puer.Nec poteſt petere reſtitutionem in integrum ratione minoris ætatis: quia non cenſetur minor, ex quo interuenit iuramentum, ut in dicta auẽ.ſacramenta puberum, cum nota. Tum, quia aduerſus iuramentum ibi proprium non competit reſtitutio, licet ex ea quandoq; fiat abſolutio,ut notabiliter dicit Inn.ĩ c.ij.de iureiu. Sed aduerſus iurm alterius bñ datur minori reſtitutio in integrũ, ut.l.nã & poſtea,ff.de mino.¶Nunquid aũt debeat,petendo, abſolui ab illo iuro, poſſent multa allegari pro & ꝯ. Sed in hoc caſu credo eum non audiendũ,cum hoc iurm nullã cõtineat turpitudinem ex parte iurãtis, uel ex parte recipientis. Non.n eſt turpe,ut qui ſucceſſurus erat in duobus comitatibus,promitteret dotẽ.18.mil.flo.Arragonenſiũ pro ſorore ſua.Nec recipit ſoror turpiter obligationẽ, cũ excludat a ſucceſsione illarũ dignitatũ, ut.ſ. dixi; & quia propriũ eſt nobiliũ donare, maximè ſuis & domeſticis,ut in iuribus pallegatis.Ergo hoc iurm neceſſario eſt ſeruandũ per eũ. & Papa non poſſet abſoluere a iuro licitè præſtito,cã non ſubſiſtente,cũ iurm ſit de iure diuino,ut no.Inn.in c.cũ in cõtẽplatione,de reg.iu.& gl. & doc.in c.autho.15.q.6.facit gl.in c.non eſt, in uer. authoritate,de uot.& tex.in c.& ſi Chriſtus,de iureiur.Nõ eſt hic aliqua deceptio,maximè re ipſa,uel ex propoſito ita,ꝙ concludit dolũ ẽt pſũptũ, ar.l.oẽs.§.Lucius,ff.de his,quæ in frau.cre.& l.creditor.§.Lucius,ff.man.& l.qui teſtm̃,de proba.& l.ſi quis cũ aliter,ff.de uer.ob. Quo caſu rõne minoris ætatis & enormis læſionis poſſet fortè peti abſolutio à iuramento, ut no. per aliquos in d.c.cũ contingat,& in c.ij. de pac.lib.6. & facit.c.j.de iureiu.Dico tñ,quod hic non eſt talis deceptio ſed nulla,ſi cõſideretur qualitas promittentis, & illius, cui facta fuit promiſsio,& tẽpus promiſsionis & coniũctio ſtrictiſsima inter eos,quæ conſideranda ſunt in qualibet donatione,ut in c.& ſi quæſtiones,de ſimo.& c.magnæ, de uoto facit.l. ſi ſeruus cõis,ff.de dona.inter uirum & uxo.& quod not. in d.l.cũ quid,ff.ſi cer.pet. ¶ Nunquid aũt huic petitioni dotis habet obſtare illa exceptio, ut prius reddat rationem de adminiſtratione bonorum paternorum?credo,ꝙ non,cum hoc caſu non agatur iudicio fami.erciſ.quo caſu habet locum.l.filiæ, licẽt in factis,C.de colla.ſed ex propria promiſsione ipſius domini Bernardi Ioannis, & de liquido ad non liquidum non fit compenſatio.l.fi.C. de compen.cum ibi not.maximè cum hæc quæſtio de adminiſtratione non poſſet intra tantum tempus expediri, quo dicta promiſsio erat mandanda executioni, iuxta nota.per Barto.in l aufertur.§.qui compenſationem,ff. de iure fiſci.Nec obſt.quod obligatio fuit redacta in ſcripturã priuatã. Satis enim eſt, quod poſsit fieri fides, ꝙ fuerit dicti domini Bernardi Ioannis iuxta materiam.l. comparationes, C.de fide inſtrumento.& l.ſcripturas, C.qui pot.in pig hab.maximè cum hoc ſit ſigillum ipſius, ut per Innocent.in cap.2.de fide inſtrument. Caſus in cap.tertio loco, de proba.& maximè in caſu noſtro, ubi agitur de re fauorabili, arg.l.j §.accedit, C.de rei uxo.act.cum ibi not.¶ Ex omnibus ergo prædictis concludo dictam dominam Timborem poſſe petere tertiam partem in bonis paternis: uel tertiam partem habita diffinitione prædicta, ſiue ualeat teſtamentum conditũm per patrem, uel non. ¶ Item dotem ſibi promiſſam a fratre. Item quòd in caſu, quo dictus frater ſuus non reperiatur obligatus nomine proprio, & legitima ſibi competens in bonis paternis non ſufficeret ad eam dotandam ſecundum conditionem perſonæ ſuæ, poteſt agere contra fratrem tanquam contra hæredem patris ad dotem contemplandam, ſicut tenebatur ipſe pater.

poteſt

poteſt etiam compelli tanquã frater, ubi omnia remedia ſibi deficerent, ut plenè patet ex prædictis. Laus Deo.

CONSILIVM XIII.

1 *Aequitas in dubiis ſemper eſt obſeruanda.*

CAſus eſt, Quædam mulier ſimul habens maſculum & fœminã ex uiro præmortuo, nupſit ſecundo uiro, ex quo ſuſcepit duas filias: quo ſuperſtite diem ſuũ clauſit extremũ, prius condito teſtõ, in quo in oĩbus bonis ſuis tã in prælegando, quã inſtituendo oẽs filios tã primi, q̃ ſecundi mr̃imonij ęquales fecit, præter q̃ in quarta parte bonorum ſuorũ. Nam inter uiuos ꝑ prius cõtulerat filiabus ſecundi mr̃imonij. Poſt mortẽ dictæ dominæ oẽs filiæ & filius maſculus immiſcuerunt ſe pariter cũ bona concordia hæreditati, exigendo multa debita hæreditaria, & uendẽdo aliqua bona, recipiendo quiſq; portionem ꝓ rata inſtitutionis, & prælegati. Nunc filius primi mr̃imonij uult excludere à ſucceſſione ſororem ſuã prælegatariam & conſanguineã uigore ſtatutorum. De q̃bus oritur pugna iuris. ¶Et primo ur̃ duntaxat filium debere ſuccedere in totum dictæ matri, excluſa ſorore; quod ur̃ probari iũctis duobus ſtatutis, illo uidelicet ſub rubr. qđ mulieres habentes &c. qđ incipit, Si qua mulier dotata à patre, qualis fuit dicta ſoror, contra quã agitur, non põt ſuccedere matri ab inteſtato, quãuis ſuperſit filius maſc. ex ea. Sed hęc mater defuncta ur̃ in effectu deceſſiſſe ab inteſtato reſpectu triũ partium bonorum ſuorũ, ut colligitur ex ſecũdo ſtatuto ſuperius all. ubi dr̃, ꝙ mulier habens filios, uel filias, non poſſit relinquere, uel donare ultra quartam partem bonorum ſuorũ: ſed de quarta parte poſſit diſponere in præiudicium filij maſc. Pro hoc facit rubrũ illius ſtatuti; & licitum eſt ex rubro arguere, ex quo apertè non ꝯdicit nigro, ut no. plenè ꝑ Io. An. in addi. Spec. in tit. de diſpu. & all. in fi. & ꝑ gl. de pœ. diſt. 1. §. hæc aũt uerba, & C. ẽt ob chiro. pe. pi. re. po. ſuper rub & C. ne fideiuſſ. dot dẽ. & l. una, C. de profe. qui in urbe Cõſtã. lib. 12. cũ multis ſimi. Itẽ ratio ſtatuti excludentis filias dotatas à ſucceſſione fuit, ut cõſeruaretur dignitas agnationis; ad hoc. l. j. §. ſed ſi ſeruus, ff. de uẽ. inſpi. & per Bar. in l. ij. C. quæ ſit lõ. cõſue. Sed certe hæc eadẽ rõ non ur̃ fuiſſe in ſecundo ſtatuto, ut mulier nõ poſſit diſponere ultra quartã partẽ, & ꝙ reliquæ tres partes diuidant̃ inter filios ꝓ rata: ergo ſatis eſt, ꝙ mulier diſpoſuerit inter uiuos de quarta parte. De tribus ergo partibus non potuerit diſponere aliq̃d, ut in rubr. ſtatuti, & per ꝯñs ur̃ deceſſiſſe in illis ab inteſtato, arg. in l. j. ff. de hær. inſt. ¶Sed his nõ obſtãtibus, quę ſi bene ponderent̃, non obſtant, ꝯtrium puto de iure uerius. Et primo, hæc ſoror habet intentionem fundatã ꝑ ſe ex teſtõ cum fundamento iuris cõis, in aut. ut cũ de ap. cog §. aliud quoq; capr̃m, & C. ad Orfi. l. ſi qua illuſtris. ¶Videamus ergo nunc, an ſtatuta ꝑdicta eã excludere uelint. Et ꝓ parte negatiua primo induco oĩa ſtatuta ferè, q̃ loquuntur ſuꝑ hr̃ditate decedentis ab inteſtato, & reſeruant diſpõnem uoluntariã patris, uel matris. ergo ipſa muliere diſponẽte, potuerunt filiæ ſuccedere cũ maſculis, ar. in l. cum ꝑtor, ff. de iud. 25. diſt. qualis, de ꝑſump. c. nõne, & l. cõmodiſsimè, ff. de lib. & poſth. & maxime q̃a iura antiqua nõ debent corrigi, inquãtum reperiunt̃ poſſe. C. de ap. l ꝑcipimus. Nec ꝑ ſubauditiones debet induci legis correctio, ut no. gl. in c. cupiẽtes, §. cæterũ, de ele. li. 6. Vnde ſtatuta, ne corrigat̃ ius cõe, deberẽt ſtrictiſsimè intelligi, & reſtringi, quantũ fieri põt, de iureiu. c. in noſtra. facit. c. j. & ij. de fil. ꝑsb. li. 6. Nec ꝑ ſimitudinem rõnis debent extendi. l. qđ uerò ꝯ rõnem, ff. de legi. ꝑ Bar. in aut. quas actiones, C. de ſac. ſan. ec. Nec obſtat illud ſtatutũ ſuperius all. qđ ur̃ tollere mulieri diſponendi facultatẽ de tribus partibus, q̃a ſi bene ponderat̃, non ob. Dicit. n. ꝙ mulier habẽs filios, uel filias &c. ſic non tm̃ filiis maſc. uoluit ꝓuidere, ſed etiã fœminis. Itẽ non tollit ſimpr̃ poteſtatem diſponendi de tribus partibus, ſed cũ limitatione, ſi de ſua diſpõne filij priuarent̃. Itaq; tunc non põt diſponere, niſi de ſua parte, q̃ñ filij priuarent̃ à ſucceſſione; ita, ꝙ ad eos illæ tres partes non uenirent. Statutum ergo uoluit ꝓhibere dũtaxat inofficioſam ſeu indiſcretã uoluntatẽ, ſeu diſpõnem maternã: non aũt uoluit tollere iuſtã & legibus conſentaneã diſpõnem, q̃ñ diſponit æqualiter inter liberos. ¶Non obſtat, ſi dicat̃ ſtatutũ facere mẽtionem de maſculis tm̃, dũ dixit: ita ꝙ filij priuarent̃, &c. q̃a in illis uerbis fœminæ cõprehendunt̃. Tum q̃a maſculinum cõprehendit fœmin. in hac conclõne fauorabili penè, iuxta no. in l. j. ff. de uer. ſig. & ꝑ Arch. in c. ſi q̃s ſuadẽte. 17. q. 4. & ꝑ Cy. in l. quicũque, C. de ſer. fu. Tum q̃a ex quo in principio fecit mẽtionẽ de filiabus, uerbũ filij cõprehendit etiam filiã, ar. optimũ in l. q̃ filiab. ff. de leg. j. ¶Non obſtat, ꝙ rubrum ſtr̃ dicit ꝙ mulieres habentes filios, non relinquant ultra quartã partẽ: q̃a cum his uerbis diſponens loquat̃ gñalius & magis ſpecificè etiã aſsignando cãm, debet rubrũ ſuppleri, & intelligi ſm̃ nigrũ, ut eſt gl. no. in l. j. C. etiã ob chiro. pe. pi. re. po. & ibi no. & notatur in aut. ad hæc, C. de uſu. in gl. & doc. in ꝓœ. decr. ¶Et huic intellectui fauẽt quinq; cõſiderationes. Prĩo. n. ꝑ hunc intellectum fauetur teſtõ, cui ualde fauendũ eſt, ut hic, in c. cũ dilecti, de don. & l. j. C. de ſacroſ. ecc. & de re iudi. c. ſi. ubi tex. optimus. Scđo minus recedit̃ à iure cõi, & ſemꝑ in tit. debemus reſtringere uerba ſtatuti, ut minus lædant ius cõe, q̃ñ poſſunt, maxime ubi etiã uerſat̃ præiudicium, ut eſt tex. no. in c cũ dilectus, de cõſue. & d. c. in noſtra; & facit. d. l. qđ uerò, ff. de legi. Tertio nõ fit tanta dr̃ia inter maſculum & fœm. & ſic minus cõmittimus ꝯ. l. maximum uitiũ, C. de lib. ꝑt. Quarto filiæ non intantum excludent̃ à bonis maternis; & ſic ex parte earum eſt fauor: ex parte filij eſt odiũ, cum ipſæ filiæ tractent de nõ perdendo iſto iure quaſi naturali, & filius tractet de iure quærẽdo, & nõ eſt par eadẽq; rõ lucra capere, & quæſita perdere. l. ſi ſponſus. §. ſi maritus. ff. de do. inter ui. & ux.

1 †Quanto & ult. q̃a in dubiis ſemꝑ debemus ſequi æquitatem. l. placuit, C, de iud. & de trãſa. c. ſi. ff. de eo, qđ cer. lo. l. qđ ſi Epheſi, in fi. uoluit ergo ſtatutum ꝓuidere filiis ab inteſtato. Secus ergo, q̃ñ ipſa mater uult diſponere de bonis ſuis æqualr̃ inter oẽs filios, &c. ut patet ex ꝑdictis, non obſtante, ꝙ ſ. dixi de conſeruando iure agnationis, &c. quia in ueritate non eſt eadem rõ, q̃ñ deceſsit ab inteſtato, & q̃ñ uult condere teſtamentum, quia fieret maximum præiudicium mulieri in auferendo ſibi poteſtatem teſtandi, ut l. j. C. de ſacroſan. eccl. Item obſtant rationes ſuperius allegatæ. Et hæc ſufficiant.

CONSILIVM XIIII.

1 *Exceptio ſi fiat contra appellantem, quòd in caſibus à iure non conceſſis appellauit, iudex debet ante omnia de hoc cognoſcere.*

2 *Iuriſdictio ubicũq; negatur per obiectum exceptionis declinatoriæ, iudex ante omnia debet ſuper ea pronuntiare tacitè, uel expreſſè.*

3 *Exceptiones declinatoriæ ſi ſunt ueræ non tenet proceſſus ſuper principali, & quare.*

4 *Sententia ubi in una cauſa parit exceptionem, non debet in alia ſimul accumulari.*

IN indiuiduæ Trinitatis nomine amen. In cauſa, ſeu qõne uertente inter Andream Ant. Aretini ex una parte,& Lazarũ Thomaſii Conſamẽ. ex alia parte ſuper petitione reductionis cuiuſdã laudi inter eos lati ad arbitriũ boni uiri, Viſis oĩbus coram me productis, hũc artic. cõcludo, & breuiter illud dũtaxat,qđ quæſitũ extitit, An ſi dictus Lazarus grauatus extitit,poſsit habere ꝑ iudicem recurſum in eo,ꝙ ipſi Lazaro excipienti locum reductionis ad arbitrium boni uiri non fuiſſe, dictum iudicẽ audire potuiſſe ꝑdictum Andreã multis cauſis & maxime lege municipali obſtante,dictus iudex ꝑfixit terminũ dictis partibus ad iuſtificandũ prædicta,& ſic ꝓnũtiauit ad ulteriora merita cauſę ꝓcedendum, ſaluis tñ & reſeruatis utrique parti oĩbus & ſingulis ſuis,& cuilibet earũ exceptionibus & oppõnibus, q̃ cuilibet ueniunt reſeruandæ & reſeruari debent,& poſſunt ipſis partibus,& cuilibet earũ,prout latius colligitur ex dictis actis, quæ hñtur hic ꝓ expreſsis, quatenus contingat hunc artic. Et uĩ primò, ꝙ nullũ grauamẽ ex illa ſola interlocutoria, ſeu ꝑfixione termini eidem Lazaro iniunctũ fuerit;qđ probat̃ ſic. Super qualibet exceptione incidenti oportet iudicẽ ꝓnuntiare tacitè,ſ. ꝓcedendo ad actum ulteriorem exceptioni ꝯrium, uel expreſsè ꝑ ſuam interlocutoriã iuxta ea,q̃ leg. & no. in c.j.de ord.cog. & l.j.C.de ord.iud. ¶Nec refert, utrũ iudex expreſsè ſuper ea ꝓnuntiet, an tacitè tranſeundo ad ulteriora,ut ꝓbatur in c.ex parte M.de appel.& ibi ꝑ doc.& Io.An.in c.dilecti,eo.ti & Bar.in l.ã ꝓcedente,C. de dila. Et iõ opus eſt appellare, ſi pars ſentit ſe grauatã ex prætoritione:uel actus tranſit in rem iudicatã,ut plenè no.in locis præal. ¶Sed in caſu noſtro iudex ſtatuẽdo terminum ſuper meritis cauſæ uĩ exceptionem aduerſæ partis repuliſſe, & ſic ſuper eam interlocutum fuiſſe; ergo ſatisfactum eſt iuri. Nec põt dici grauare ex eo ſolo, ꝙ exceptionem repulit,cum iudici ſit tributa poteſtas repellendi, uel admittendi exceptionem, q̃ ſibi repellenda uĩ. nec ex eo ſolo grauat,ꝙ exceptionem ꝓbabilem repulit:quia potuit moueri ex iuſta cã ad eam non admittendam. Expreſsè no.Inno.in c.poſt electionem, de conceſſ. præb prope fi.& Io.And.in c.ſuper eo, el j.de appel.hoc ꝓbatur in c.interpoſita,eo.ti. Vbi patet,ꝙ appellatio interpoſita à reiectione ꝓbabilis exceptionis,non iuſtificat̃, eo ſolo ꝓbato, ꝙ exceptio legitima fuit oppoſita, & non admiſſa. Sed oportet,ut ꝓbetur ueritas ipſius exceptionis.& ibi dĩ expreſsè,qđ non contingit ex alio,niſi ex ratione ꝑdicta. ita dicam in ꝓpoſito, niſi ꝓbetur ueritas,ſ. ꝙ reductioni ad arbitrium boni uiri locus non erat, non eſt probatum grauamen ex illa ſola pronuntiatione.¶Secũdo clarius uidetur ꝓbari ſic. Iudex iſte reſeruauit partibus,& cuilibet eorum exceptiones ꝓpoſitas. igitur nulli præiudicauit,cum remaneat cuilibet ius ſuum ſaluum, & ꝙ hoc potuerit facere,eſt tex.in c.ad diſſoluendum,de deſpon.impu.facit.c.Cumana, de elect.cũ ibi no.igiẽ &c. ¶Sed his non obſtãtibus quæ uerè non obſtant,ꝯrium puto. Et primo induco tex.in c.Roma.§.ſi uero,cũ duobus.
1 §.præcedentibus,de app.lib.6.ubi dicitur,† ꝙ ſi ꝯ appellantem excipitur, ꝙ in caſibus à iure non cõceſſis appellauit, debet iudex ante oĩa de hoc cognoſcere, an ſic appellatione interpoſita, ſit ad eum deuoluta iuriſdictio. Ad idem,qđ habet̃ in §.præceden. Sed in caſu denegabat̃ iuriſdictio. ¶Sed exceptio,ſ.ꝙ recurſus fuerat factus ad iudicem in caſu uetito à ſtatuto ciuitatis,& ſic denegatur iuriſdictio;ergo prius fuit de hoc cognoſcendum, q̃ faceret tranſitus ad merita cauſæ. Hæc.n.petitio reductionis eſt appellationis ſpẽs, ut l.non diſtinguemus.§.cũ quidã, ff.de arb.no.in l.ſocietatem.§.arbitrorum,ff.pro ſocio,& in c.Quintauallis, de iureiuran. ¶Secundo probatur ſic,
2 † ubicunq; negatur iuriſdictio ꝑ obiectum exceptionis declinatoriæ,debet iudex ante omnia ſuper ea ꝓnuntiare tacitè,uel expreſsè, ut not.per Io.And. & alios in c.j. de ord.cog. Nec debet ante fieri tranſitus ad merita cauſæ,etiam reſeruatis exceptionibus. Probatur in c.ſi clericus laicum,de foro compe.facit.l.fi.C.de except.ño.in c.inter monaſterium, de re iud. & per Bart.in l.quidam conſulebat,ff.eo.tit. & probatur in l.ſi quis ex aliena,ff. de iud.& in l.ij.ſi quis in ius uoc.utrobiq; no. & per Inn. in c.ſuper literis,de reſcrip.& gl.in c.j.de offi.deleg.li.6. & in c.Romana,de pœnis,eo.lib. Sed in caſu noſtro opponebatur talis exceptio:qua declinabatur iuriſdictio iudicis. ergo iudex grauauit non ꝓnuntiãdo prius ſuper illa. ¶Nec obſtat, ſi dicatur, ꝙ ꝓnuntiauit tacitè tranſcundo ad ulteriora:quia nec etiam tacitè hic ꝓnuntiauit, cum reſeruauerit partibus exceptiones ; & ſic illa reſeruatio potius nocuit,q̃ profuit. ſi.n.pronuntiaſſet expreſsè repellendo exceptiones Lazari, uel tacitè tranſeundo ad actum cognoſcendi ſine illa reſeruatione exceptionis, ad uidendum,utrum intulerit grauamẽ,oportet cõſiderare ſtatuta & omnia allegata ꝓ ea quæ ſupra dixi. Sed in caſu noſtro non oportet hoc examinare, ꝙ eo ipſo grauauit, ꝙ uoluerit cognoſcere de meritis laudi, prius ꝓnuntiato,an ſibi cõpeteret iuriſdictio;& hoc declaro ſic. Aut enim uolebat ſimul cognoſcere de illis exceptionibus declinatoriis,& de meritis cauſæ ſimul & ſemel; & reſultat quædam contradictio. Nam ad exceptionẽ declinatoriã dicit ꝓcedendum; & procedendo ad ulteriora dicit contrarium; & hoc de directo eſt ꝯ caſum.c.exhibita, de iud. & c.tuam,de ord.cog.& c.lator, qui filij ſint legit.no.tangit Fed.conſi 221. Aut uoluit prius ꝓcedere ſuper meritis laudi, & poſt modum ſuper exceptionibus declinatoriis;& ordo eſt peruerſus & præpoſterus,ex cuius peruerſione, uel redditur proceſſus nullus : quia eſt peruerſio ordinis eiuſdem cauſæ iuxta plenè no. in l.ꝓlatam,C.de ſen.uel ſaltem tribuit facultatem appellandi iuxta.l.j.C. de appel.& no.in c.ij.de ord.cog. Nã grauamẽ infert partibus non modicum.† Si.n.exceptiones declinatoriæ ſunt 3
ueræ, non tenebit proceſſus ſuper principali, ex quo iudex prius non pronũtiauit ſuper ſua iuriſdictione, ut plenè no.Inn.in c præterea, de dila.& ꝑ Io.And.in regula, ſine poſſeſſione,de reg.iu.li.6. in Mercu. reperirẽtur igiẽ partes fruſtra litigaſſe;qđ quãtum ſit graue,quiſq; ſenſit. ¶Itẽ & tertio obſtat materia accumulationis, de qua ĩ l. edita,C.de edẽ.& l.fundi.l.fundũ,& l.ſed & ſi,ff.de exce.
4 ¶† Vbicunque.n.ſnĩa ſuper una cã parit exceptionem in alia, non debent ſimul accumulari, ut in iuribus præall. Sed ſic erat in caſu noſtro. nam ſi ꝓnuntiatur exceptioni reductioni ad arbitrium boni uiri obſtare ſtatutũ,uel cõuentionem locum non habere, obſtat exceptio ſuper cognitione,ſeu in purgatione laudi; igiẽ &c. ¶Et ꝑ hoc remanent ſoluta prima ꝯria. Dico.n.ꝙ ſuper illis exceptionibus iudex ꝓnuntiauit etiam tacitè ꝓpter reſeruationem exceptionis. Itẽ licet non grauauerit non repellẽdo exceptiones;grauauit tñ in eo,qđ uoluit facere tranſitũ ad merita cauſæ prius non diſcuſsis & examinatis exceptionibus declinatoriis.Hoc expreſsè uoluit Ant.de Bu. in c.exhibita, in j.col.ubi dicit,ꝙ non debet fieri talis trãſitus,reſeruatis exceptionibus.Et hoc oẽs tenẽt,licet fuerit uarietas inter doc.nũquid ꝓceſſus teneat appellatione & exceptione nõ interpoſitis; quod ibi plenius proſequor: ſed hic nõ tãgo:qa nõ facit ad ꝓpoſitũ. ¶Cõcludo ergo iſtũ Lazarũ fuiſſe grauatũ ex illa pronũtiatione & ꝑ conſe-

conſequens in omnibus aliis actibus poſtea ſecutis concernentibus merita laudi. Et per hoc tñ non concludo dictum Andreã fouere iniuſtitiam ſuper principali.nõ.n. fuit mihi cõmiſſum,ut conſulerem, utrum potuerit peti reductio illius laudi ad bonam æquitatẽ: ſed ſolũ utrum dictus Lazarus fuerit grauatus ex pronũciatione iudicis & dixi,ꝙ ſic per prædicta &c. NICOL. ABB.

CONSILIVM XV.

1 *Contractus iudicandus eſt à principali intentione contrahẽtium, quando uno & eodem contractu interueniunt duæ ſpecies contractus, ſeu duo proportionabilia diuerſis contractibus.*

2 *Vſura non oritur ex uero contractu locationis, ſed tantùm ex puro contractu mutui.*

3 *Vſura eſt lucrum ex mutuo pacto debitum, uel exactum.*

IN Ieſu Chriſti nomine, eiuſque genitricis. Quæritur, an pdictus ↄ̄ctus ſit fœneratitius,cũ ultra locationẽ locator obligauerit ſe ad mutuandum Florenos decẽ ꝓ tpe ſex annorũ,quibus locatio eſt duratura; & ſic exequendo obligat onem realiter mutuauit;& vr̃ primò,quod ſic. qcq̃d eñ ex mutuo iungit̃ pacto p̃cedente,uel actione ſubſequente, quicquid ſit illa,uſura eſt.14.qõ.3.c.2.&.3. quinimò ſola ſpes aliquid ex mutuo conſequendi, ſecuta datione facit hominem uſurarium ut in Euãgelio Lucæ:Mutuũ dantes nihil inde ſperantes,& tranſumptiue in.c.conſuluit,de uſu. Sed in caſu noſtro cõmodum reale æſtimabile uenit ex illo mutuo,cũ al's iſte conductor non obligaſſet ſe ad tantã penſionem conſtituẽdã.ergo eſt ↄ̄ctus uſurarius,cũ qcquid accedat ſorti ex parte accipientis, uſura eſt,ut iuribus pal. ¶Item conuentum fuit,cum mutuũ fuerit gratuitum,ſed aĩo habendi maiorem pẽſionem;igit̃, &c. Ad idẽ facit.c.ſi qs obiecerit.j. qõ.3. ubi dicit, ꝙ ſi uendo unum ex duobus,ſine quo alterum non contingit,& alterum cẽſetur uenditum Sed in caſu nr̃o non fuiſſet conſtituta tanta penſio reſpectu locationis, niſi interceſſiſſet mutuum. igitur totus ↄ̄ctus põt dici uſurarius.¶Sed his non obſtãtibus,quæ uidentur obſtare, ↄ̄rium puto de iure uerum.

1 Et primò eſt ſubtiliter cõſiderandũ. † ꝙ ubicunq; ex uno & eodem ↄ̄ctu interueniunt duæ ſpecies ↄ̄ctus,ſeu duo ꝓportionabilia diuerſis ↄ̄ctibus iudicandus eſt ↄ̄ctus à principali intentione contrahentium,ubi non apparet de intentione,recurrendum eſt ad coniecturas;& hoc expreſſè uoluit Io.An.in c.ad q̃ſtiones,de re.permu.& Bar.in.l. Ariſt.de dona.ſenſit Cy.in l.cũ te, C.de pac.inter emp & uen.& probat̃ in.l. tenetur, C.de act.emp.& in.l.ſi tibi,ff. ſi cer.pe.&.l.quicquid,de acq.re.do.& in.d.c.ad q̃ſtiones. ubi patet,ꝙ ꝑ alia ſpecie non iudicat̃ ↄ̄ctus permutationis,habito reſpectu ad ſpeciẽ, quę interuenit,ſed potius uenditio habito reſpectu ad pecuniam & principalẽ intẽtionẽ ↄ̄hentium,inſti.de emp.& uen. §.pretium.Ita e contra,ſi permutaui rem meam cũ tua, & quia mea plus ualebat, adieciſti certã quantitatem pecuniæ, non iudicatur emptio pp pretium qđ uenit acceſſoriè,ſed ꝑmutatio ꝓpter ſpecies ꝑmutatas, & principalẽ intentionẽ ꝑmutare uolentium,ut ꝓbat̃ in.d.c.ad quæſtiones,& no.Bar.in d.l. Ariſt.Ita dico ad ꝓpoſitum, in quo in iſto ↄ̄ctu interuenerunt duo habẽtia naturã diuerſam,uidelicet locatio & conductio,coniecturari multũ ex conuentione.Debemus ergo iudicare hunc ↄ̄ctum ſecđm intentionem ↄ̄hentium locationem & conductionẽ.& clarè patet ex uerbis contractus,licèt mutuũ ueniat acceſſoriè ad ſeruandũ ipſi cõductori,ut melius poſſit habitare in re locata.Igitur lucrum inde ꝓueniens non debet attribui mutuo, ſed locationi. ¶Sed præſuppoſito & non conceſſo,ꝙ hic non appa ret de mẽte ↄ̄hentium,tñ coniecturis hoc colligit̃ euidenter. Primò,quia ante,q̃ ſubmitteret̃ obligati9 mutui, iã ex ↄ̄ctu locationis uineæ cõductor ſe obligauerat ad affictũ,ſiue pẽſionẽ illã ꝓ.uinea dũtaxat.Nec aliq̃d dr̃,ꝙ ratiõe mutui. Itẽ ipſa res locata eſt longè pretioſior.q̃ ipſa quãtitas mutui. Itẽ ꝙ fuit actũ,ut pecuniã mutuatã poſſit reſtituere qñq; nec ꝑ hoc aliq̃d diminuit̃ de pẽſiõe ſtatuta rõne locationis. Et hæc eſt maxima cõiectura:qa re ſpectu mutui pẽſio nõ fuit ſtatuta: aliàs fuiſſet actũ, ut ſoluto mutuo penſio diminueretur,ſaltẽ pro parte.Itẽ non poterat iſte locator repetere mutuum quandocnq; durante tpe locationis.ergo ratione locationis fuit factum: al's potuiſſet repetere quandocunq;,ut eſt de natura mutui.Ita,ꝙ põt dici,ꝙ non ſit ex toto uerum mutuum, ſeu non habet omnia ſua accidẽtalia,ſeu naturalia ↄ̄ctus.Ad hoc,qđ no.per gl.in.l.ſi pœnam, ff.de uerbo.obli.in.d.l.ſi tibi,ff.ſi cer.pe. ¶Quid ultra? inſpiciatur conſuetudo regionis,in qua mediaris,quaſi ſemꝑ aliquid p̃ſtet̃, ut poſſit ſe melius regere;ad hoc de pig.c. illo uos,&.l.quia ſe miſſem,ff.de uſufr.&.ff.de edil. edi. l. quod ſi nolit.§.qa aſſidua,& quod no.Bar.in.l.nemo eſt,ꝙ neſciat,ff.de duo. reis.

2 ¶Ex contractu uerò locationis non oritur uſura, ſed tñ ex puro ↄ̄ctu mutui,ut in.c.eijciẽs.88. di. Not.plenè per Io.An.in regula,peccatũ,de reg.iu.lib.vj in Mercu. Non obſt.ꝙ interuenit mutuum.Nam ex ſtipulatione põt quis ſe obligare ad mutuãdum,ut.d.l.ſi pœnam, ff.de uer.obl.unde obligauit iſte ſe,ut ille facilius poſſit ſe regere in re locata.hoc idẽ ꝓbatur in pall.c.ad queſtiones, iunctis ibi no. per Inn.ubi patet, ꝙ una eccleſia cum ſuis poſſeſſionibus põt cõmutari cũ alia eccleſia, & ſuis poſſeſſionibus;& ſi altera abundat in poſſeſſionibus, põt licitè ꝑ aliam partem refundi pecunia. Nec per hoc dr̃ dari ꝓ iure ſpirituali, ſed potius pro fundis, dũmodo ↄ̄ctus ſint ſeparati,ſaltem quo ad naturã,ut ibi dicit.Inno.cum non agant pecuniam immiſcere cum ſpiritualibus, ſed pro tẽporalibus.Ita dico ad ꝓpoſitum,ex quo pẽſio non eſt cõſtituta pro ipſo mutuo, ſed ꝓ re locata, ut clarè colligit̃ ex ↄ̄ctu,& prædictis uerbis ↄ̄ctus; non obſtat interuentio mutui cũ poſsit tibi donare pecuniã, cũ hoc,ut tu illã mihi mutues.d.l.ſi tibi.ita poſſum tibi conſtituere certã pẽſionem ex re tua mihi locata,cũ hoc,ut mihi certã quantitatẽ des.Nec ago ex mutuo conſtituere penſionẽ:ſed uolo à te hanc prærogatiuam & cõmoditatẽ. nã cum illa pecunia poſſum multa bona agere ẽt cum re locata,& percipere longè plures uberiores fructus. ¶Item & ultimo in caſu noſtro deeſt diffinitio uſurę;ergo & ipſum diffinitũ, ut notat̃ ſuper rubrica,de ſum tri. & inſti.de ob.in principio.

3 † Eſt eñ uſura lucrum ex mutuo pacto debitum,uel exactum,ut notatur in.d.regula.peccatum.Sed hìc lucrũ non prouenit ex mutuo,ſed ex ipſa locatione,ut patet in ↄ̄ctu,& ex pdictis; ergo non eſt uſura.Ad iudicandũ autẽ ↄ̄ctũ uſurarium,ut in foro contentioſo,debet inſpici forma ↄ̄ctus,ut i.c.ciuitate,de uſur.Sed iſte ex forma ſui eſt locationis & conductionis. Non obſtãt ↄ̄ria ſuperius allegata:quia nego,ꝙ penſio cõſtituatur hìc rõne mutui, ſed ratione rei locate.nec aliquid hìc principaliter datur occaſione mutui:ſed totũ attribuitur locationi,licet conductor uoluerit hoc cõmodum à locatore, ut facere & ibi aliquã p̃ſtantiam duraturam tempore locationis,ut fortè poſſet emere boues, inſtrumenta,uel ſimilia.Concludo ergo ↄ̄ctũ non iudicandũ ex ſui forma uſurarium, ſed locationis & conductionis &c. NICO. ABBAS.

CONSILIVM XVI.

1 *Teſtes duo in qualibet re probanda ſufficiunt.*
2 *Notarius deponens ſuper aliquo caſu, non facit maiorem fidẽ, quàm vnus teſtis.*

CHriſti nomine inuocato, ad claram deciſionẽ præſentis dubij tria ſunt examinanda. Primo, an dictus Donatus teneatur cõi Caſtilionis tanquam inſtitor ipſius cõis, ſeu dicti Andreæ. Scđo, an ſaltem ſit obligatus ratione promiſſionis ſuæ, quã dicitur feciſſe dicto cõi ſ̃m cõfeſſionem præfatorum ſic deponentium; quod eſt quærere, vtrum dicta illorũ teſtium plenè probent dictum factum. ¶ Tertio, an ſaltem oĩbus deficientibus teneatur Donatus ratione ſequeſtri, quod dicitur ſibi factũ per cancellarium cõis Caſtilionis. Poſſet addi & quartũ, an prædictis non ſufficientibus diſtributiuè ad probandam intentionem dicti cõis, probent ſaltem in unum collecta. Et primo reſpectu primi vr̃ dictum Donatum obligatum fore ut inſtitorẽ. Nam inſtitor obligatur ex contractibus per eũ geſtis, ẽt functo officio, cũ illud officium ſit uoluntariũ; ſicut dicimus in procuratore & ſimilibus, ut not. gloſ. & Bart. in l. procurator quod, C. de proc. uidetur ibi tex. & in l. ſeruũ Titij, ff. mã. licet quidam tenuerunt contrarium. Sed primum vr̃ cõis opinio; & hoc ſentire uidet̃ gl. in c. ſicut. 48. diſt. Sed prædictus Donatus fuit inſtitor cõis ſeu dicti Andreæ; quod probatur. Nã inſtitor eſt, qui præficitur alienæ negotiationi quæſtuariæ, ut in l. inſtitor, & l. quicunque. ff. de inſtit. plenè per Inn. in c. qđ quibuſdã, de fideiuſſ. Sed dictus Donatus fuit præpoſitus negotiationi ſalis per dictum Andream, & ſic fuit eius inſtitor, & per conſequens obligatus exiſtit cõmunitati Caſtilionis, & cuicũq; alteri ratione contractus. l. j. ff. de exerci. Poteſt dici, ꝙ fuit inſtitor cõitatis Caſtilionis, inquantũ geſſit negotium ſuum & eius noĩe ſal uendebat. ¶ Sed his non obſtantibus, quæ uerè non obſtant, contrarium puto de iure uerũ. Nã inſtitor non tenetur, nec oritur illa actio inſtitoria, contra eũ, uel contra præponentem, niſi reſpectu contractus geſti per eũ in officio ſibi deputato. uñ ceſſante altero ceſſat dicta actio; & ita in caſu noſtro ceſſat. Nã dictus Donatus ſolum fuit præpoſitus ad uendendũ ſal ad minutũ, non autem ad emendum, nec ad recipiendum ſal à cõi florẽ. uel ab aliqua alia perſona. igitur non poteſt teneri tanquam inſtitor ex contractu facto per Andream magiſtrum ſuum; hoc expreſſe in l. quicunque, præallegata, ff. de inſtito. in §. nõ tñ oẽ. ubi dr̃, ꝙ ſi aliqs fuit præ opoſitus ad uendendum, ſolũ tenetur, quatenus uendidit, non aũt ſi emit; & idem ècontra. Item non obligatur inſtitor niſi quatenus ipſe contraxit in officio ſibi deſtinato, ut in l. j. de exerci. §. non aũt ex oĩ caſu. Sed in caſu noſtro dictus Donatus non cõtraxit cũ communi Caſtilionis, nec cum eo uigore ſui officii contrahere poterat, cum ſolum eſſet præpoſitus ad uendendũ ſal ad minutum, & dicto cõi non uendidit ſal, nec ab eo emit, nec tãquã inſtitor emere potuiſſet, cũ exceſſiſſet finẽ ſui officii. Solũ ergo obligabitur dictus Andreas, quatenus ipſe contraxit tanquã inſtitor uẽdendo ſal, & ſic ex officio, cui erat præpoſitus. Nec poteſt dici fuiſſe inſtitorẽ dicti cõis, cum per ipſum cõe non fuit præpoſitus alicui negociationi. Ergo nõ fuit eius inſtitor. d. l. inſtitor, & l. quicunque. Nec geſſit negociũ cõis, ſed ſolum ipſius Andreæ. nec poteſt dici obligatus cõi ex eo, quia ſal erat ipſius cõis, quia ex uenditione & traditione facta in ipſum Andream ſibi Andreæ fuit acquiſitũ dominium ipſius ſalis. l. traditionibus. C. de pac. ¶ Sed ꝑſuppoſito, non tñ conceſſo, ꝙ ſal ipſum remãſiſſet in domi nio dicti cõis: tñ pecunia inde proueniens nõ eſt cõis, ſed illius, qui uendidit, uel cuius nomine uendidit. l. ſi pecunia, C. ſi quis alteri, uel ſibi. Vnde rectius dictus Donatus ſoluit pecuniam dicto Andreæ, nec in aliquo tenetur dicto cõi. obligatur. n. Andreæ ratione contractus ẽt ex traditione rei alienæ. l. ſi urbana, ff. de cõd. ind. Inn. in c. i literis, de teſti. ubi no. dicit per d. l. ꝙ ſoluens locatori rei alienæ liberatur, cum dicto locatori teneatur rõne contractus. Nec poteſt conuẽniri per dñm rei, quia cum eo nullum contractum geſſit. ¶ Secundo principaliter faciũt no. per doc. & gl. in c. Michael, de uſur. ¶ Concluditur cõi opinione, ꝙ nudus miniſter ad uſuram exercendam non obligatur ad reſtitutionem, cum ſolus fuerit præpoſitus ad mutuandum & lucrũ recipiendũ. ideo ultra id, qđ gerit non naſcitur obligatio, licet gl. in d. c. ſicut, aliud ſenſerit fundando ſe, quia rem a iure reprobatam geſſit. Sed non in caſu noſtro uidetur quo ad mentẽ iuris conuenire, ut iſte donatus teneatur, cum rem licitã geſſit, & nudus miniſter fuit ad uendendum ſal ad minutũ: quia nec tacite, nec expreſſe, ſed ad hoc tm̃; nec aliquid cum cõi geſſit. Non ergo debet obligari cõi ad precium ſalis, uel ad ſolutionem gabellæ. ex contrario ſequeretur ad ſ̃m ꝙ nudus miniſter obligaretur in his, quæ geſſit cum magiſtro extra officium ſupra deputatum contra. l. in oĩbus negociis, ff. de act. & obli. Et hoc quo ad primũ, & ſ̃m, an obligetur ratione aſſertæ promiſſionis. Sed nunquid per dicta illorum teſtiũ probetur aſſerta promiſſio, uidetur ꝙ ſic. nam realiter in qualibet re probãda ſufficiunt duo teſtes, ẽt ex lege diuina, ut in euangelio: in ore duorum, uel triũ &c. Et habetur in iure in multis locis, in c. licet, lo primo, de teſti. & 2. q. 4. per totũ, & iura ſatis in hoc uulgaria ſunt, ſed in caſu noſtro nedũ ſunt duo teſtes, ſed longe plures. Nam ſunt quatuor, qui erant tunc de prioribus dicti caſtri, qui teſtificari poſſunt in cauſa communitatis, ut probatur in c. inſuper, & c. cum nuncius, de teſti. & c. & ſi Chriſtus, in fi. de iureiu. & 14. q. 2. ſuper prudentia, & maxime in negociis, quæ gerũtur in ipſa cõitate, ar. l. in l. conſenſu, C. de rep. pro quo in l. parentes, C. de teſti. & c. ueniens, el. ij. de teſti. in c. tertio loco, de prob. Itẽ adſunt hic alij duo teſtes, qui audiuerunt dcm̃ donatum dicentem ſe obligatum fore dicto cõi, & prædicto Andreæ: plene non probant de per ſe, quia deponunt ſuper uerbis enũciatiuis prolatis ꝑꝑ aliud, in c. ſi Papa, de priuil. lib. 6. no. in l. ex hac ſcriptura, ff. de dona. & in c. ſi de ſuc. ab inteſt. tñ inducunt præſumptionem, quæ multũ adiuuat dictum aliorũ teſtiũ, pro hoc bonus tex. cum gl. in c. illud, de præſump. & in c. cũ olim, de cenſi. & probatur in d. c. ſi. Itẽ adeſt, ſeu concurrit dictum cancellarij, qui dicit audiuiſſe ſæpe dcm̃ Andreã ꝓponentẽ in arengaria, ꝙ dictus donatus ſoluat cõi. ¶ Sed his non obſtantibus puto, quod ex dictis illorũ teſtiũ plene nõ probetur, quod dictus Donatus ſe obligauerit cõi. Nam dicti homines, qui fuerunt ex prioribus illo tp̃e, multipliciter pñt repelli a teſtimonio. Primo, qm̃ ubicũq; ſinguli de uniuerſitate deponunt in fauorem uniuerſitatis in actu, qui ſuccedit poſtmodũ in fauorẽ commodi, ſeu incommodi ſingulorũ de uniuerſitate, non ſunt tales idonei teſtes: quia in effectu deponerẽt ſuper facto proprio, & conſequuntur commodum. hoc probatur ratione naturali. Debemus. n. attendere effectum rei, ut apertiſſime tenent doctores, & maximè Io. Andr. in c. cum nuncius, præall. & in d l. parentes. vbi dicit, ꝙ ſi cõitas contendit de paſcuis ipſius cõitatis, ubi ſunt paſcua ſingulorum, illi de uniuerſitate non ſunt idonei teſtes. Et maxime hoc procedit in uniuerſitate ſeculari.

lari. Nam ſinguli nõ ſunt affecti ad ipſam uniuerſitatem; unde non probant ita plene, ſicut alij, nec etiam tractat ſolum cõmodum uniuerſitatis, ut no. Arch. in prin. ſed in caſu noſtro nedum tractat de cõmodo & fauore uniuerſitatis ſecularis, ſed in conſequentia de piudicio ſingulorum, qa deficiente dicta probatione, collecta uenit impo nenda ſingulis ad ſatisfaciendum oneribus cõmunitatis, & pro hoc facit qđ no. Bar. in l. deferre, ff. de iu fiſ. & in l. omnibus, C. de teſti. ubi dicit, q; ꝓcurator ad negocia nõ eſt idoneus teſtis, qñ perdita ipſa remaneret obligatus. ¶ Item & ſecundo dicti, q; fuerunt priores, repelluntur à teſtimonio rõne ſuſpitionis damni eis imminentis: qñ 2 non reperiendo idoneos fideiuſſores ipſi tenẽtur in ſubſidium, ff. de magiſt. conue. per totum. Nec obſtat, ſi dicat, q; ex ſuperabundanti, nõ ex neceſsitate recepe unt dictã fideiuſsionem. Nam licet non reperiatur expreſſe in ſtatuto cõmunitatis ſtatutum: tñ ex quo conſuetudo antiquiſsima eſt in dicta cõitate, ut priores recipiant fideiuſſores ab emptoribus gabellæ pdictæ, eo ipſo, q; aſſumpti fuerint iſti ad officium prioratus, uidentur obligati ad ſatisfaciendum; qd per alios ſolitum eſt fieri. Pro hoc uſ tex. in c. eccliaſticũ, & in c. his. 11. diſt bene facit tex. in l. q; ſi nolit, in §. qa aſsidua, ff. de edil. edi. ꝓ hoc qđ no. Bar. in l. nemo eſt q neſciat, ff. de duob. reis; & ibi dicit, quod in contractu tacite uenit id, qđ ſolitum eſt fieri; & iõ dicti quondam priores non ſunt in hac re idonei teſtes; cum euitent dãnum, de facili deponerent ſuper dicta promiſsione. ¶ Item & tertio non ſunt idonei teſtes: qñ ubicũq; officiales etiam depoſito officio uolunt deponere de actu geſto coram ſe uel per ſe, ex cuius geſtione, uel emiſsione laus, uel uituperium poſſet eis aſcribi, non ſunt idonei teſtes; & eſt no. doc. in c. cum nobis, de teſti. per Inn. in c. 3. de arb. Sed in caſu noſtro uituperiũ, uel ignorantia poſſet eis aſcribi, ſicuti non prouidiſſent, nec fecerunt, ut alij prædeceſſores. igitur &c. tres iſtæ conſiderationes etiam ſingulæ conſideratæ uidentur ſufficere, & multo fortius, ubi oẽs conuenerunt, ut in caſu noſtro. nec obſtat dictum illorum duorum teſtiũ. Nam primo, ut prædixi, ſolum deponũt de uerbis enunciatiuis prolatis ꝓpt r aliud; nec faciunt præſumptionem: quia ſunt ſingulares. nam deponunt ſuper diuerſis confeſsionibus, & nõ ſuper eadem re. unde licet uerus teſtis faciat præſumptionem, qñ deponit ſuper ipſo facto, de quo quæritur: ſecus tñ eſt, qñ deponit in indicio. oportet enim quod duo teſtes ad minus probent indicium, nec unus teſtis releuat, ita notabiliter ſentit glo. & apertius Bar. in l. fin ff. de quæſtio. Sed in caſu noſtro illa uerba enunciatiua ſolum faciunt indicium, cum fuiſſent ꝓlata propter aliud, nec probantur per duos teſtes; & iõ non releuant, nec coadiuuant. Et pro hoc cap. cum dilecti, de electio. c. tam literis, de teſtibus, maxime in abſentia partis. l. certum. §. ſi quis abſente, ff. de confeſſ. & quod not. in c. fin. eod. tit. Nec obſtat dictum cancellarij, qui non eſt iuratus, nec depoſuit in forma teſtimonij, ut in ſequenti mẽbro latius dicetur. Item neceſſario non concludit obligationem ſubſecutã: ſed ſolum dicit, q; Andreas dicit ſe facturum, q; donatus ſolueret cõmuni. unde non ſequitur, q; fecerit, maxime cum ipſemet Andreas poſtea depoſuerit dictum donatũ nunquam ſe obligaſſe. Et per hoc patet quid dicẽdum in ſecundo; & ſatis patet reſp̃ſio in contrarium ad tertium, nũquid obligetur rõne ſequeſtri. & non ſtando in uerbis, dico primũ, q; cum ſequeſtrum nõ appareat per literas cancellarii confectas poſtmodum ad requiſitionem dominorum, nullo modo probatur ſequeſtrum poſſe, etiam ſi cancellarius nunc atteſtaretur ſequeſtrum fuiſſe factum in pleniſsima forma; & hoc probatur apertiſsime primo qa uiuæ uoci notarij non eſt credendum, ut no. Hoſti. in c. poſt ceſsionem, de ꝓb. quininmo ſcriptura ſua non facit fidem etiã concepta ſuper actu, niſi habeat inſcriptionem teſtiũ, ut in auc. de hære & fal. §. ſi uero abſunt, & in au. de tabell. & in auc. de fi. inſtr. ſed hoc caſu etiam ſcriptura notarij nõ apparet: quia iſtæ literæ cãcellarii mere teſtimoniales atteſtantes factum de pterito nec fuerunt ſcriptæ tẽpore, quo dr̃ rogatus, nec eſt in ꝓtocollo ſuo, ergo nullã fidem faciunt, ut in dictis iuribus legitur & notatur. ¶ Item notarius deponens ſuper aliquo caſu nõ facit maiorem fidem, quam unus teſtis, ſed cõputatur in numero teſtium, ut l. Domitius Labeo, ff. de teſta. & clarius in c. cum Ioan. de fi. inſtru. & in caſu noſtro non habent uim unius teſtis: qa non deponunt in forma iuramenti, nec citata parte, nec præſtito iuramento; & iõ nihil ualet dictum ſuum, ut probatur aperte in c. tua, de coha. cleric. & mulic. & in c. inſuper, in c. tuis, de teſti. ¶ Item præſuppoſito, q; nunc ueniret, & iuraret in forma teſtimonij, nõ faceret plenam fidem: quia unus teſtis non ſufficit, etiam ſi epali pfulgeat dignitate, ut dicit tex. in c. licet ex quadam, de teſtibus. Et ꝓ hoc infero ad id, qđ dixi de quarto dubio, nunquid debeant oẽs iſtæ probationes ſeu præſumptiones ſimul coniungi ad faciendum plenam fidem iuxta regulam, q non proſunt ſingula, multa iuuant in c. cũ cauſam, de teſti. & in l. iij. ff. codẽ. & breuiſsimo dico, quod coniungi non debeãt: quia ubicũq; conueniunt præſumptiones diuerſæ ſpeciei, non coniunguntur ad faciẽdam plenam ꝓbationem: quia cum non cõmittantur in unum, non ſunt cõmiſcibiles hæc eſt theorica Bart. in l. admonendi, ff. de iureiu. & Io. Cald. & aliorũ in d. c. cum cauſam. Sed ita eſt in caſu noſtro. nã ſequeſtrum eſt unũ factum de per ſe ſeparatum à ꝓmiſsione aſſerta; ergo nõ poteſt coniũgi, nec coadiuuat dictum illorum teſtium, q; qñ fuerunt priores, ut dictum duorũ in nullo releuat, ut ſupra dixi. Quare concludo prædictis attentis dictũ Donatum non eſſe comitatui Caſtilionis aliqualiter obligatum. igitur &c. Laus Deo. NICOL. ABBAS.

CONSILIVM XVII.

1 *Mulier habens ſexaginta tantum in bonis ſuis, ſi donauit illa alicui, ut eam aleret, nec ad hoc requiſiuit iudicem loci, nec nepotem ſuum, quæritur, an præiudicet nepoti?*

STante ſtatuto tenoris infraſcripti, uidelicet ſi qua mulier habens filios, uel filias legitimas, unam, uel plures cuiuſcũq; ſexus fecerit teſtamẽtum, uel codicillos, uel donationes, nõ poſsit relinquere, dare, uel uẽdere, uel alienare; ita, q; filij eius, qui remãſerunt poſtea, poſsint priuari bonis ſuis niſi cauſa neceſsitatis, uel uictus, ſaluo q; quartam partẽ bonorum ſuorum pro ſuo arbitrio diſpẽſare, uel de ea poſsit diſponere non obſtante diſpõne, quę primo facta erat; poſtea fuit facta additio, ut ibi dicit, filios habens. Dicit etiã nepotes deſcendẽtes ex ea, & detracta fuerunt illa uerba, uidelicet fecerit teſtm̃, uel codicillos, uel donationes; & fuit additum in fine: reliquæ tres partes pro rata diuidantur. ¶ Item alio ſtatuto prouiſum fuit, q; nulla interpretatio fiat, uel admitti debeat ſuper aliquo capitulo ſtatutorũ: ſed ſicut uerba iacent, ſimpliciter & uulgariter intelligantur abſque ulla
1 interpretatione. † Contingit in facto, q; mulier quædam habens forte ſexaginta in bonis non habens aliter, unde uiuat,

uiuat,donauit illa bona quibuſdam attinentibus cũ hoc, ut deberent eam regere; nec ad hoc requiſiuit iudicem loci, nec nepotem filium filiæ. quæritur, nunquid præiudicatur ex hoc dicto nepoti quo ad tres partes? Breuitatis cauſa arbitror ꝙ ſic; ita, ꝙ dicti ſui attinentes habebunt illa bona, prout inter eos conuentum exiſtit. Moueor primo, ꝙ prædictum ſtatutũ excepit à ꝓuiſione ſua caſum neceſsitatis, nec caſum exceptum aliter determinauit. ergo pure relinquitur ſub diſpõne iuris cõmunis per hoc, quod de exceptione no.gl.ſuper rubr.de reg.iu. lib.6. facit optime.c.ſuſceptum,de reg iu.lib.6.& l.commodiſsime,ff.de lib.& poſth Sed de iure cõmuni poſſunt parentes aſcendentes de ſuis bonis libere diſponere, non requiſitis filiis,uel nepotibus, nec iudicibus, dummodo non faciant in fraudem deſcendentium, ut no.in l.hæreditati,ff.de bo.auc.iud.poſſ.ubi per Bar.in c. Raynutius, de teſta. itaq; filij nil habebunt poſt mortem parentum, ut ibi. ergo licuit iſti mulieri ſeruando ius cõmune contrahere,prout fecit,nepote,uel iudice nõ requiſito.¶Secundo & idem probatur ſic. ubicũque ſtatutum emanat contra iuris diſpõnem, eſt ſtrictiſsime intelligendum, & recedendum eſt à terminis iuris cõmunis, quanto minus fieri põt,ut l.j.§.hæc autem uerba,ff.de neg geſt.l.ſi uero §.de uiro,ff ſol.mat.in c.in noſtra, de iniur.not.Innocen. in c.cum cauſam, de reſcript. & Bart.in l.oẽs populi, de iuſt.& iur. Sed in caſu noſtro ſtatutum hoc eſt contra ius cõmune, ut mater non poſsit diſponere niſi de quarta; ergo, quatenus excepit cauſam neceſsitatis,debet reduci ad ius cõmune,ut libere in caſu neceſsitatis poſsit diſponere de omnibus bonis, ſicut põt de iure cõmuni etiã neceſsitate ceſſante. Satis.n.ſtatutum operatur contra ius cõmune, cum præiudicet extra caſum neceſsitatis.¶In caſu ergo neceſsitatis ceſſare debet cõmunis interpretatio, & additio. quare non poteſt fieri recurſus ad iudicem, uel ad nepotem ſine læſione iuris communis; quod non eſt neceſſario fiendum: quia ſtatutum debet reſtringi, ut reducatur ad terminos iuris cõmunis, in c.cum dilectus, de conſue. & l.ij.C.de noxa. Non ergo debet ampliari & late intelligi, ut recedatur a libera facultate iuris cõis, ſicut fieret in caſu noſtro,ſi eſſet opus recurrere ad iudicẽ,uel nepotem. Itẽ ex iſto intellectu contrarium ſequeretur, ꝙ mulier teneretur recipere alimenta ab eo forte,a quo non uellet, quod nunquam fuit de mẽte ſtatuti: ſed tñ noluit compeſcere illicitam & effrenatã diſpõnẽ. mulieris in præiudicando ſuis deſcendentibus ¶Item & quarto ſtatutum in prin.dicit realiter mulierẽ non poſſe alienare,poſtea excepit ſimpliciter caſum neceſſitatis ſui uictus.ergo tũc poteſt alienare ſine requiſitione nepotis, uel iudicis: alias autem non diceret non poſſe ſimpl'r, nã non ſimpl'r dicitur poſſe, qui debet habere alterius conſenſum,uel ſeruare aliquam ſolẽnitatem.l.tutor qui repertorium,ff.de admi.tuto.& C.de prædi.mi.ſine decre. 1
per totum.id.n.dicimur poſſe quod de iure poſſumus.c.facit homo.22.q.2.& l.filius,ff.de cond.inſti.Et maxime ad 2
iudicem non tenetur ire, ar.optimũ.l.ſi.C.de prædi.mi. 3
ſine decre.non ali.lib.10. ubi patet, ꝙ decretum ſic permiſſiuũ in certa ſpẽ alienationis contra iuris diſpõnẽ non extenditur ad alium caſum non prouiſum. Ita dicendum eſt in caſu noſtro. ¶Et ſi diceres,ꝙ non dicitur iſta facere ex neceſſitate uictus: quare neceſſitas eſt,quando non habet aliter, unde ſubueniatur in c quanto, de conſuet. Sed iſta habebat remedium petendo a nepote.dico,ꝙ ſtatutum noluit,quod mulier iret mendicando alimẽta ſua etiam per manus filiorum, uel nepotum, ſed ſolũ ut relinqueret extra caſum neceſſitatis.bene.n.ſciuiſſet ſtatutum hoc etiam dicere,ſi uoluiſſet, ar.de deci.ad audientiam. ſatis.n.grauauit eum extra caſum neceſſitatis;unde uoluit tollere prouiſionem a iure conceſſam in caſu indigentiæ,cum non debeat addi afflictio afflicto,de cleri. ægro.per totum. nec proprie dicitur ſine neceſſitate, ſi per mendicata ſuffragia habeat quærere alimenta: quia non dicimur poſſe, ubi honeſtas reſiſtit.d.l.filius, & opprobrium eſt mendicare.93.diſt.diaconus. uidetur inſuper de hoc caſus in auc.contra rogatus,C.ad Trebe.ubi dicitur,ꝙ rogatus,ut reſtituat,quicquid ſupereſt de hæreditate, tenetur ad minus quartam conſeruare fideicõmiſſario, niſi alienet pro neceſſitate ſui uictus, & ſic ſimpliciter concedit alienationem cã uictus.Nec requirit,ut prius ſuper hoc recurrat ad fideicommiſſarium, in cuius fauorem erat prohibita alienatio: quia nec decet, ꝙ uadat ad iudicem; no.in ſimili per Bart.in auc.res,quæ, cõmunia. de leg.ergo fortius non fuit neceſſe ire in caſu noſtro ad iudicem,uel requirere nepotẽ,ubi agitur de propriis bonis ipſius mulieris,& ubi aliter intelligeretur, fieret receſſus à iure cõmuni & ſine culpa.ita grauiter præiudicaretur mulieri ꝯ no.per Bar.in l.oẽs populi,& maxime hoc dicendum eſt in caſu noſtro, ubi agitur de bonis modicis,in quibus ceſſat ſolennitas urgente neceſſitate ét a iure adducta, ut probatur in c.terrulas,iũcto c.ſine exceptione.12.q.2. Et hoc profecto credo tenendum, licet in contrarium reputemus fore aliquorum doctorũ theoricam:ſed non poteſt procedere in caſu noſtro, ubi læderetur ius commune, & ita amare præiudicaretur mulieribus. ¶Quare concludo dictam conuentionem facti cũ dicitis agnatis ualuiſſe,ex quo in ueritate fecit ex neceſſitate ſui uictus, ut ſatis colligitur ex tenore ipſius conuentionis, licet aliter non adiuerit iudicem, nec ipſum nepotem requiſiuerit. Laus Deo. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVAEDAM domina Dominica uxor cuiuſdam Ambroſii poſt conditum teſtamentum uiro inſcio cohæredem extraneum inſtituit. de hoc teſtamento poſtea non habita mentione fecit ſolenniter quandam compoſitionem cum uiro ſuo, ut ipſa præmoriente, certa bona ipſius mulieris uenirent ad uirum cum certo onere ad pias cauſas; & illa bona continebant quaſi maiorem partem bonorum ipſius mulieris: & ſi econtra prius decederet maritus, deberent ad ipſam peruenire bona pertinentia ad maritum cum certis oneribus etiam ad pias cauſas. demum aliter dicto teſtamento non reuocato deceſſit dicta mulier. ¶Quæritur nunc, an compoſitio præiudicet teſtamento, cum de eo nulla fuerit facta mentio, uel econtra.

CONSILIVM XVIII.

1 *Donatio facta inter uirum & uxorem an ualeat.*
2 *Teſtamentum ſemel factum non reuocatur niſi per aliud ſolenniter perfectum.*
3 *Voluntas ultima eſt ambulatoria uſq; ad mortem.*

CHriſti eiusq; matris nominibus inuocatis, ut primo,ꝙ dicta compoſitio non naluerit:primo quia uidetur auferre uoluntatẽ teſtandi,ſeu teſtñ mutandi extante compoſitione,qñ oĩa bona mulieris uenirent;quod eſt ꝯ.l.ſtipulatio hoc modo cõcepta, ff.de uer.ob. eſt.n.ꝯ bonos mores,ut qs habeat hrdẽ ꝯ liberã uoluntatẽ, quæ debet eſſe ambulatoria uſq; ad extremũ uitæ,l.iiij.ff.de adimẽ.leg.& c.cũ Marthæ,de cele.miſ.Nec ob.quod iurm in hac cõpoſitione fuit appoſitum,quia

tũ,quia ut no.dicit Bar.in d.l.ſtipl'o, non obligat.c.nõ eſt
obligatoriũ,de re.iu.li.6.& maxime hoc vr̃ procedere ex
parte uiri,cui promiſit uxor ꝑ ſolennẽ ſtipl'onẽ oĩa bona
1 ſua. ¶†Scđo ꝓbat̃ ſic.donatio inter ui.& ux.facta nõ ua-
let,ut de dona.inter ui. & uxo. l.j.& ij.& c.fin. eod.ti. Sed
hæc fuit quædam donatio cum ex mutuo amore con-
iugali hoc proceſsit, igitur &c. Et ſecundũ quoſdã tális
donatio non firmatur iuramento,quia vr̃ ꝯ bonos mo-
res,ſi mutuo amore ſe ſpoliant, ut no. in c. cum contin-
gat,de iureiur.& in.l. ſi quis pro eo.ff.de ſideiuſſ. & l.ſe-
2 ius & Augerius ff.ad l.Fal. ¶ † Tertio facit, ꝙ teſtamen-
tum ſemel compoſitum non reuocatur, niſi per aliud ſo
lenniter perfectum.l.ſancimus,& l hac conſultiſſima,C.
de teſta. Sed teſtamentum non fuit reuocatum expreſſe,
nec tacite hoc dicendo iuxta ea,quæ habentur & notan-
tur in dictis ll.ergo debet ſtare firmum , & præiudicare
compoſitioni prædictæ. ¶ Sed his non obſtantibus,quæ
non obſtant,nec urgent contra compoſitionem,arbitror
dictam compoſitionem ualidam fore,& præiudicare te
ſtamento quo ad contenta in ea.Et primo adduco text.
in l.rem legatam ff.de adimen.leg.ubi patet, quòd lega-
tum in teſtamento teſtator ex mera liberalitate alii
3 donauit. ¶ † Item ultima uoluntas eſt ambulatoria uſ-
que ad finem mortis,ut in iuribus præallegatis.Nec po-
teſt quis ſibi ſtatuere legem in teſtamento, a qua non li-
ceat recedere,etiam ſi iurauerat,ut plene no.per Ioann,
An.in regula,quod ſemel de reg.iur.lib.vj.in Merc.not.
xiij.q.ij.ultima uoluntas uidetur tex.in l.ſi quis,in prin.
ff.de lega.iij.unde poteſt teſtator de bonis ſuis libere di-
ſponere in contrahendo tam in teſtamento , quam poſt
teſtamentum,ut l.hæredes palam,ff.de teſta.& d. c. cum
Marthæ.licuit ergo dictę Dominicę de rebus ſuis etiam
poſt teſtamentum diſponere,nulla ẽtiam habita mentio
ne de teſtamento,maxime contrahendo,ut fecit, ut ſatis
probatur in iuribus præallegatis.Solum ergo.reſtat ui-
dere,utrũ dicta compoſitio prædicto mõ ualuerit,& ma
xime inter maritũ & inter uxorẽ,& ſic indirecte reſpon-
detur ad ꝯriũ;& dico ꝙ ſic.Nã ſi bene inſpiciantur uerba
compoſitionis,non eſt in ea alicui coniugum ſublata li-
bertas teſtandi , ſeu teſtamentum mutandi , nec per ea
fuit derogatum hæredis inſtitutioni in teſtamento facte
non.n.promiſit dicta domina Dominica hæredem facere
maritum.Nec e ꝯ,nec dedit oĩa ſua bona pñtia & futura;
quo caſu poſsũt militare no.ꝑ Bar.in d.l.ſtipulatio, & ꝑ
Cy.& alios in l.fi.C.de pac.Sed ſolũ uxor diſpoſuit de q̃
buſdã rebus particularibus & maritus diſpoſuit de rebus
pñtibus,nõ aũt futuris.quo caſu ualet ſtipulatio ſm̃ gl.
& Bar.& oẽs in d.l.fi.& l.ſtipulatio cũ poſsint teſtari de
rebus acquirẽdis in futurũ.teſtm̃ dictæ Dñicæ remanet
inualidũ rebus & iuribus nõ cõprehẽſis in dicta cõpoſi-
tione teſtõ extãte, qđ tempore mortis nil ultra remãn-
ſerit, nil tñ habet obſtare.ſatis.n.ẽ ꝙ remanere potuit,
& ꝙ in pñti põt hr̃s adire hæreditatem , cum hæreditas
conſiſtat ẽt ſine bonis,cũ ſit nomẽ iuris.l.hr̃s appellatio
ff.de uer.ſig. & hoc colligitur ex uerbis dictæ cõpoſitio
nis,de qua obſeruãda non obligauerũt auferre liberam
facultatẽ teſtãdi,ſed de certis bonis dũtaxat paciſcendo
quinimmo dico,ꝙ ſi hr̃s adijt hr̃ditatẽ ex illo teſtõ , te-
net̃ & obligat̃ marito ad obſeruãtiã dictæ cõpoſitiõis, ad
hoc.l.ueteres,C.de ꝯhẽ.& cõmit.ſtip.& qđ no.in c. 1. de
teſt.& plus dico,ꝙ ſi oĩa bona pñtia & futura donaſſent,
ualeret donatio maxime interpoſito iur̃o, non obſtante
opi.Bar.quã moderniores nõ fuerũt ſecuti,cum teſtator
poſſit fieri ſine bonis particularibus,cũ hr̃ditas ſit nomẽ
iuris,ut prædixi;& ipſemet Bar.hoc ſenſit in auc.ingreſ-
ſi,C.de ſac.ſan.ecc.Nec ob.d.l.ſtipulatio,quia ibi tolle-
batur directe facultas hr̃dẽ inſtituendi,quòd non contin
git in caſu nr̃o,quicquid ſit de hoc caſu noſtro,tamẽ non
ob.opi.Bar.licet concordat cum hac cõpoſitiõe nõ uenę-
runt bona pñtia & futura,nec promiſerunt ſe inſtituere
hr̃des,ſed potius ſenſerunt contrarium ut prędixi.& per
hoc tollitur primum & ultimum motiuum. ¶ Non ob.il
lud de donatiõe prohibita inter ui.& uxo. multiplici ra
tione.Prima quia fuit morte confirmata quòd fieri po-
teſt c.fi.de dona.inter ui.& uxo.ut l.donationes, C. eod.
tit.Item quia non fuit donatio inter uiuos; ſed cã mortis
quæ non prohibetur inter maritum & uxorem . cum ex
hoc non efficiatur alter pauperior. ut l.in donationibus
C.ad l.Fal.& l.ſi cã mortis.ff.de dona. Item contrarium
poteſt dici quòd non fuit donatio, ſed quædam compoſi
tio ut mutuũ pactũ de lucrãdis certis bonis matrimonio
diſſoluto per mortẽ alterius ;qđ licitè fieri poteſt inter
coniuges ut d.c.fi.de dona.inter ui.& ux.& l. deo nobis.&
ff.de epiſ & cle.Nõ enim poteſt dici ſimpliciter donatio
quæ fit animo aliud conſequendi ſeu remunerandi.ut d.l.
hoc iure.in fi.ff.de dona.no. Bart. in prohemio digeſto-
rum qualis fuit iſta. ¶ Concludo ergo quòd teſtamen-
tum dictæ dominice remanet ualidum,& compoſitio fa-
ctam per eam cum marito eſt per omnia obſeruanda ma-
xime ratione iuramenti & diſpoſitionis facte ad pias cau
ſas.arg.c.relatum el.1.de teſta. Et hæc ſufficiant. Ni-
colaus Abbas.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVAEDAM *mulier promiſit trecentos nomine dotis filiæ ſuæ marito recipienti & ſtipulanti pro ſe, & nomine ſuo: hoc inter cætera in ipſo contractu adiecto, quòd matrimonio diſſoluto aliter, quam per mortem filiæ ſuæ, dicta dos deberet ſibi reddi poſtmodum natis filijs,ex dicto matrimonio deceſsit maritus; & ſic commiſſa ſtipulatione, dos fuit reſtituta dictæ mulieri.* De*niq; dicta filia tranſeunte ad ſecunda uota, promiſit dicta mulier eius mater ſecundo uiro trecentos nomine dotis: hoc inter cætera adiecto, quòd ſi matrimonium diſſolueretur per mortem eius filiæ, ſuperſtitibus filiis de ipſo matrimonio,tunc dos remaneret apud ipſum maritum retinentem nomine ipſorum filiorum; ita, quòd dos cederet ipſis filiis dũtaxat; & ad hoc obligauit ſe, & ſuos hæredes per ſolennem ſtipulationem moritur poſtremo dicta filia: ad cuius ſucceſsionem ueniunt filij primi matrimonij,dicentes ſe debere ſuccedere in dicta dote cum filiis ſecundi matrimonij, maximè occaſione ſtatuti loci, in quo inter cætera diſponitur,quòd ſi qua mulier tranſiuerit ad ſecũda uota,& deceſerit ab inteſt.relictis filiis ex primo matrimonio, & ex ſecundo,aut quocunque alio,& tunc eo caſu filij primi matrimonij, & ſecundi, & cuiuslibet matrimonij ſuccedant ab inteſtato dictæ eius matri æquali portione tam in dotibus eorum matris, undecũque habuerit.& proceſſerit, quam in aliis quibuſcunque eius bonis, nõ obſtante aliquo pacto appoſito in inſtrumento dotis ipſius matris &c. ſecundus maritus opponit de ſtipulatione prædicta. Quæritur; quid iuris &c.*

CONSILIVM XIX.

1 *Statutum,inquantum fieri poteſt,debet reduci ad terminos iuris communis,etiam per impropriationem uerborũ, ſi id expedit.*

2 *Maritus,qui tenetur dare partẽ eorũ,quæ habuit.filiis primi matrimonii , non compellitur ante lapſum anni reſtituere dotem, quæ conſiſtit in rebus immobilibus.*

CHriſti,eiuſque matris nominibus inuocatis. Videndum eſt primo pro ipſius clara deciſione,quid dicendum de iure

re communi Secundo,nunquid varietur in hoc iuris cõmunis diſpoſitio uigore dicti ſtatuti.In primo,omiſsis argumentis,quæ ad partes fieri ſolent, ſic mihi uidetur diſtinguendum,quòd aut mater dotauit filiam de ſuis proprijs bonis;aut de bonis ipſius filiæ,& hoc depræhẽdit̃ de adminiſtratiõe bonorũ ipſius filiæ. Nã ſi mater adminiſtrabat tpe ,pmiſsiõis bõa filiæ,tũc vr̃ mater de ſuo dotẽ cõtuliſſe. hoc colligit̃ ex his quæ leguntur, & notãtur in l.fi.C.de dot.promiſ.& l.una,C.de rei uxo.ac.§.accedit. ¶Primo caſu cum dotem contulerit ex propria ſubſtantia, potuit ẽt in præiudicium filiorum futurorum dotem ſibi reddi ſtipulari,ſicut quilibet extraneus,ut in d.§.accedit, & l.quoties,ff.ſo.ma.& ſic licitè potuit dando dotem ſecundo uiro,apponere pactum excluſiuum filiorum primi matrimonij, cũ in re ſua potuerit apponere quodlibet pactum,C.man.l.in re mãdata, & c.de his,de ſepul. hoc ergo caſu, excluſis filiis primi matrimonij, dos ipſa erat filiorum dũtaxat ſecundi matrimonij.¶Secundo caſu cũ mater dotauit de bonis filiæ non ualuit pactum appoſitum in prçiudiciũ filiorũ primi matrimonii, ſicut.n. directè non poſſet ipſa mater excludere filios primi matrimonii à ſua ſucceſſione.l.cum aliis,C.de ſecũ.nup & in Auth.vt cũ de appel.cog.§.aliud quoque capitulum; ita & fortius non potuit iſta dotando de bonis filiæ apponere pactum filiorum primi matrimonii excluſiuum, ar.in l.nemo põt,de leg.j.& l.ius agnationis,ff.de pactis. ¶Sed hoc caſu arbitraretur ipſam auiam teneri ad ſupplẽdum ſecundo marito de ſua ſubſtãtia cũ obligauerit ſe,& ſuos hæredes, & ad implementum omnium,quæ uenerunt in contractu.quantum ergò ſibi aufertur ex filiis primi matrimonij,tm̃ eſt ſibi ſupplendũ per dictã auiã de ſua ſubſtantia,cum potuerit ad hoc ſe obligare,arg.in l.rẽ alienã,ff.de contrahen.emp.& l.eleganter.§.qui reprobos,ff. de pign.actio.& l.exẽpto, de act.emp.& bene facit in ſi'i. c.inter cætera,de præben.Hæc procedunt inſpecta diſpoſitione iuris cõis. Sed nunc examinandum eſt,quid dicen-
1 dum eſt in ſpectis uerbis cenſuræ municipalis. ¶† Et uidetur primo. nam dictum ſtatutum debet, quantum fieri poteſt, reduci ad terminos iuris cõis, etiam per impropriationẽ uerborum,ſi expedit,ut in c.cũ dilectus,de con ſue.& l.ij C.de noxa.per doc.in c.cauſam quæ, de reſcri. intelligatur ergo dictum ſtatutum, quod uoluerit tollere pactũ appoſitũ in dote profecta ab ipſa filia, uel ipſius patre: ſecus, ſi ab extraneo,ut eſt mater in hoc caſu: quæ cum non teneatur dotare filiam,dicta mater debet prohiberi paciſci dotem ſibi reddi contra multa iura ſuperius alleg.& ſimilia. Nam cã iuſta eſt reſtringi ſtatutum, cum quis ſine culpa pateretur damnum, ut no.Bar.in l.oẽs.ff. de iuſt.& iu.uerum cum uerba ſtatuti ſatis in hoc uideantur clara,& generalia excludunt.n.quodcunque pactũ in inſtrumento dotis appoſitum, undecũq; mater habuerit dotem,uel proceſſerit ipſa dos;ergo includit ſtatutũ dotem profectã à matre, cũ dicat,undecũq; proceſſerit &c. generalia.n.uerba,generaliter ſunt intelligenda.19.diſt. c ſi Romanorum.30.q.1.c.ſi dormierit; & pro hoc quod in ſimili no.Bar.in l.4.§.prætor ait,ff.de dam.infec.ubi dicit, ꝙ ſi ſtatuto caueatur de reo citando in faciem, uel ad domũ, ſufficit quod fiat citatio perſonalis, uel ad domũ. Nec debet ad terminos iuris communis reduci,ut intelligatur, ꝙ prius ad faciem, ſi reperiri poteſt,inde ad domum:quia ſm̃ hunc intellectum nihil adderet ſtatutũ ad ius cõe.¶Cùm ergo in caſu noſtro uerba ſint clara diſponentia ſuper dotem maternam, undecũq; proceſſerit,generaliter ſunt intelligẽda,facit,c.in his,de priui.& ꝙ fuerit mens ſtatuentium, colligitur clare ex additione. ubi in prçiudicium ſtipulatur dotem ſibi reddi,diſponitur,ut certo caſu dos remaneat ibi penes dotatam,& ſuos hæredes, & maximè hoc procedit, cũ filia dotata a matre excludatur a ſucceſſione matris &c. prout ibi latius continetur. Sic uidentur ſtatuentes hoc caſu uoluiſſe præiudicare dotanti, ut non obſtante quocũq; pacto appoſito in inſtrumento dotali,debeant uenire ad ſucceſſionem matris filij primi, & ſecundi matrimonij.¶Cõcludo ergo in caſu noſtro,ꝙ ſiue dicta dos proceſſerit ex ſubſtãtia matris dotantis, ſiue ex bonis ipſius filiæ omnes filij tã primi, quã ſecũdi matrimonij ueniũt ad ſucceſſionẽ maternã æqualiter, & in uiriles portiones, ut in dicto ſtatuto continetur;& facit.d.l.cũ aliis.Sed ipſa mater, quæ nomine proprio ſe obligauit ſecũdo marito, tenebatur tm̃ de ſuo ſupplere,quantũ fuit ſibi ſubtractũ a filiis primi ma-
2 trimonij, ut in iuribus præall. ¶† Quando autẽ maritus tenebatur dare partẽ eorum,quæ habuit,filiis primi matrimonij; dico,ꝙ realiter maritus non compellitur ante lapſum anni reſtituere dotem,quæ conſiſtit in rebus immobilibus,ſicut in caſu noſtro,ut l.una.§.exactione,C.de rei uxo.act. Auia autem reſpectu partis ſuæ non reperitur in hoc priuilegiata.unde tenetur tradere intra tẽpus boni uiri arbitrio computandum iuxta not.in l.ij.& l.iiij.ff.de re iud.& l.ij.C.de uſu. rei iu.cùm ſi. Et hæc ſufficiant. NICOL. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

SVPER queſtione uertente inter commune,ſeu homines planiſtangarij ex una parte, & notarium artis lanæ ex alia parte, ſuper eo uidelicet an ſtatutum communis Senarum prohibens pãnos deferri in territorio Senen &c. prout plenè & latè continetur in dicto ſtatuto, quod incipit: Veduto che grãde quantità &c. habeat locum in dicta conſti. Planiſtangarij, & maximè reſpectu forenſium cleri non ſoluta gabella,de quo in dicto ſtatuto continetur, introduxerunt certam quantitatem pannorum ad dictum caſtrum, &c.

CONSILIVM XX.

1 *Territorium unde dicatur.*
2 *Diſtrictus unde dicatur.*

IN Chriſti nomine amen. Chriſti poſtulato ſuffragio, uidetur primo ꝙ ſic, ſiue inſpiciamus diſpoſitionem iuris cõis,ſiue continentiam capitulorum iãdudum initorum inter magnificum cõe Senarum ex una parte, & cõe & hoĩes dicti caſtri ex alia. de iure.n.cõi licuit dictæ cõitati Senarum in toto territorio ſeu diſtrictu gabellas rerum uehendarũ inducere,& certarum ſpecierum delationem prohibere, cum utatur in toto ſuo territorio iuribus principis,& tãto tpe his iuribus dicta ciuitas Senarum eſt uſa, ꝙ nõ eſt memoria in ꝯrium,ut in c.ſuper quibuſdam, de uer.ſign. in l.infamẽ, in fi.ff.de pub.facit quod no.Inn.in c.cum te, de re iud.& in c.cũ P.tabellio,de fide inſtr. Et ſic nõ ob.l. uectigalia,ff.de pu.que prohibet gabellas induci per inferiorem ab imperatore. Certum eſt,quod dictum caſtrũ
1 Planiſtangarij eſt de territorio,ſeu diſtrictu Senen.† Nã
2 dicitur territorium à terrendo, † & diſtrictus à diſtringendo.ideo ubicũq; quis habeat poteſtatem terrendi ſeu diſtringendi,totum illud dicitur de territorio,ſeu diſtrictu ſuo, ut in l.pupillus.§.territorium,ff.de uerb.ſig.per Bar.in l.non dubito,ff.de cap.& poſtli & quod legi.& no. in cle.ne Romani,de elec.unde licet poſſet diſceptari, utrum

trum dictum caſtrum ſit de comitatu Senon.maxime per
id,quod habetur in 20.c.dictorum pactorum: tamen ne-
gari non poteſt,quin ſit de territorio,de iuriſdictione &
diſtrictu,ut clare colligitur ex prædictis iuncta ſubmiſ-
ſione facta per homines dicti caſtri,ut patet clariſſimè ex
tenore ſubmiſſionis. dictum igitur ſtatutum concernens
totum territorium & diſtrictum Senen. extendit uinculũ
& uires ſuas ad dictum caſtrum. Quapropter ex non ſolu
tione gabellæ dicti pãni inciderunt in commiſſum,ut in.
c cum ſm legẽ,de hęre.li.6.& in l.fi. ff.de pub.cũ ſi.nec ca
pitula ſeu pacta inita ꝑ ciuitatem Senẽ. & dictũ caſtrum
habent in aliquo impedire uires dicti ſtatuti, ſeu pœnas
cõmiſſionis inſurgẽtes ex eo.Nam,ſi ponderet;non aufe-
runt ptãtẽ cõi Senẽ.ſtatuendi, & puniẽdi in dicto caſtro.
Tria enim uidenẽ capitula ad materiã facientia,uidelicet
ſcd̃m,nonũ,& uigeſimum. uidentur em̃ illa capitula ſolũ
eximere hoĩes,& cõe dicti caſtri à gabellis, & alijs graua
minibus. Non enim dãt ptãtẽ portandi de alijs locis ſpẽs
uetitas maximè reſpectu forenſium, q̃ non reperiuntur
priuilegiati.nec priuilegiũ uni conceſſum, ad alium extẽ
dendum eſt;nec lex ꝑſonalis ad alĩs ꝑſonas eſt extenden-
da.29.diſt.ꝑ totũ.dicta uerò pacta tanq̃ inita,habent uim
legis,ut in.l.Cæſar, ff. de pub. non pñt ergo hoĩes caſtri
Aq̃ pendentis, q̃ detulerunt pãnos ad dictũ caſtrũ Plani
ſtãgarij, ꝯ tenorem dicti ſtatuti uigore dictorum pacto-
rũ ſe defendere. ¶ Sed his non obſtantibus, quæ iudicio
meo non obſtant,puto, q̃ uigore dictorum pactorum di-
ctum ſtatutum non uẽdicet ſibi locũ in dicto caſtro Plani
ſtangarij ẽt nec in alienigenis deferentibus pãnos ad di-
ctum caſtrũ.Et prio ꝑ dictum capitulũ ſm dictorum pa-
ctorum,in quo inter cætera continetẽ,q̃ nõ ſolũ hoĩes,ſed
cõe dicti caſtri,debent eſſe excẽpti, & liberi tã in genere,
q̃ in ſpẽ ab oĩbus taxis, datijs,gabellis, & alijs q̃buſcun-
que grauaminibus realibus,& ꝑſonalibus ꝑ tpe. xx.ann.
tunc proximè futurorum. ¶ Sed certum eſt,q̃ ſi ex dela-
tione pãnorum, ẽt ꝑ forenſes delatorũ gabella in. d.c.2.
contenta ſoluereẽ pro ingreſſu caſtri prædicti, non eſſet
dictum caſtrum immune à gabellis, ſeu liberũ & exẽptũ,
cũ indirectẽ collectarenẽ,& gabellarentur hoĩes,& cõe di
cti caſtri, cũ oporteret aut carere dictis pannis aliquibus
alienigenis deferentibus, aut pro maiori ſolito emerent
cũ delatores uenderẽt carius ꝑꝑ onera gabellæ, ad hoc.
l.fundi partẽ,ff.de contrahẽ.emp.facit.c.quãto, de priui.
&.c.fi.de imu.eccle.li.6. ¶ Itẽ tenendo ꝯrium de directo
cõmitteẽ ꝯ dictum capitulum nonũ dictorũ pactorũ. quo
capitulo diſponiẽ,q̃ oẽs intratæ,reditus ordinarij, & ex-
traordinarij dictæ terræ Planiſtangarij,cuiuſcũq; condi-
tionis exiſtant,bancorũ ciuilium,& pœnarũ condẽnatio-
nes &c.ſint, & eſſe debeãt cõitatis hominũ Planiſtangarij
pro dicto tpe.xx.anno.Nec negari põt,q̃n gabella,uel pę
na poſita in dicto loco non ſit contra ĩmunitatem,ac bo-
nũ dicti caſtri, ſaltem in quandam conſequentiam. ergo
&c. Et ꝑ conſequens concludo,quòd dictũ ſtatutum,non
uendicat ſibi locum in dicto caſtro,nec etiam in alienige
nis deferentibus pãnos ad dictum caſtrum,&c. NICO.
ABB.

CONSILIVM XXI.

1 *Vicarius epiſcopi an ſit præferendus Archidiacono?*
2 *Vicarius epiſcopi aſſociatur ei in iuriſdictione.*
3 *Vicarius epiſcopi habet dignitatem, quãdiu eſt in officio.*
4 *Conſuetudo contra honeſtatem non ualet.*
5 *Humilitatis primus gradus quis ſit.*

CHriſti, eiuſque matris [illegible]
Viſo dubio,de quo [illegible]
rius dñi epiſcopi præferendus ſit dñ [illegible]
1 cono Bonoñ.&c ꝯ.† Et primo uidetur dic [illegible] Ar-
chi.pręferendum,cũ eius officium ſit ꝑpetuum,[illegible] ui
carij tpale.Vnde digniora ſunt ꝑpetuò [illegible]
tpalia;preterea Archidiaconus dr̃ eſſe uicar us [illegible],
ut no.ꝑ Io.And.in c.j.de offi. Archi. ¶Tñ his nõ obſtanti
bus,quæ uerè nõ obſtãt,ꝯrium puto uerius Et primò a[illegible]
duco:q̃a ille,q̃ eſt in maiori iuriſdictione,in dubio præfe
rendus eſt ibi minori in ſeſſionibus,ut in. c.ſtatuimus.17.
diſt.§.fi.&.c.ſeq. Archi.aũt,nullã ptãtẽ habet in uicarium
epiſcopi.Nec ẽt habet in aliquo iuriſdictionẽ contentio-
ſam de iure cõi;ſed duntaxat intẽtionem ſuam fundat de
iure communi ſuꝑ duobus expreſſis in ca.ad hæc, in.§. in
quadã,de offi.Arch.,ꝓcedunt potius ſm uarias conſuetu-
dines locorũ,q̃ de iure cõi,ut no. Io. And.in. d.§.in qua-
2 dam.Ad idẽ bo.gl.eſt in c.ad hæc,de exceſ.præla.¶ † Itẽ
& ſcd̃o uicarius epiſcopi dr̃ aſſociari epiſcopo in iuriſdi-
ctione,ut dixit tex.in.c.in noua actione.16.q.7.Ergo præ
ferendus eſt poſt epiſcopum omnibus diœceſanis,ar.in.c.
recolentes,de ſta.regu.& in. c.cum in tua diœceſi,de ſpõ.
¶ Itẽ & tertio,quanto q̃ſque præeſt melioribus,tãto ma-
ior eſt,& honeſtior,ut dicit tex.in aut.de defen.ciui.in.§.
nos igitur. Sed uicarius epiſcopi præeſt melioribus: quia
Archidiacono,& omnibus de diœceſi, ut.ſ.dictum eſt, &
habet iuriſdictionem ordinariam,& Archidiaconus nul-
lam habet iuriſdictionẽ contentioſam de iure cõi,ut ſu-
prà dixi.Eſt ergo longe maior ipſo Archidiacono;ergo il
li præferendus. ¶Itẽ & quarto generalis officialis epiſco
pi facit idem conſiſtorium, cum ipſo epiſcopo, & partici-
pat de iuriſdictione ipſius epiſcopi,ut in.c.2.de conſue.li.
6.& in.c.Romana,de app.eo.ti. Ergo honorandus eſt præ
omnibus præter epiſcopum,ſicut dicimus in papa,q̃ facit
idẽ conſiſtorium cum Deo, & not. Inno.& Hoſt.in.c.4.de
tranſla.præla.ideo poſt deum præ omnibus debet hono-
3 rari.Ad idẽ bonus tex.c fi.93.di. ¶† Non obſtant ꝯria ſu
perius formata Et priò ad primũ reſpondeẽ,q̃ uicarius
epi habet dignitatẽ, q̃diu eſt in officio, licet ſm quoſdã
extinguaẽ eo mortuo,uel remoto:uel remoueaẽ aliquo ĩ
ſtituto,ut no.in.cle.& ſi pricipalis,de reſc.& i.d.c.qm̃ ab-
bas.& ſatis eſt,qđ poſſit eſſe ꝑpetuus,id eſt ad uitã ſuã te
nere,ſi nõ remoueaẽ alio inſtituto,iuxta,no.in. d.cle.& ſi
principalis.Itẽ ſatis eſt,q̃ dũ uicariã obtinet, habet iuriſ
dictionẽ ordinariã ſ ipſum archidiachonũ; ergo pferen-
dus,& dignitas uicariatus ꝓpria eſt; unde iſti tractant
ſeparatĩ de officio uicarij. Et licet iuriſdictio ꝓcedat ex
iuriſdictione ſui epiſcopi:tñ habetẽ a legato, & nõ ĩmedia
te ab ipſo epiſcopo:aliàs nõ eſſet ordinaria iuxta no.ꝑ In
no.i.c.cũ ab eccleſiarũ,de offi or.&.l.q̃a, ff de iur.om.iu.
¶ Ad ſcd̃m argum.reſpõdeẽ, q̃ Archidiaconus dr̃ uica-
rius epiſcopi:q̃a illa duo, q̃ ſibi cõpetũt,de q̃bus in.d.§.in
quadã,ꝑtinebãt olim ad iuriſdictionẽ epiſcopi,ut no.Io.
An.i.c.j.de offi. Archi.ſed generalis officialis epiſcopi, ẽ
uicarius ĩ tota iuriſdictione,iuxta tñ ea, q̃ habenẽ in.c.li
cet,de offi.uic.li.6.Et facit idẽ cõſiſtoriũ cũ epiſcopo, qđ
non facit Archidiaconus. ¶Nõ ob. tertiũ argumentũ,qđ
dicit tenere locũ epi:q̃m ex eo q̃ dr̃ locũ tenere epiſcopi,
dr̃ iuriſdictio eſſe eadẽ cũ iuriſdictione epiſcopi:nõ aũt dr̃
ex eo,ut habeat poteſtatẽ in pſentia epi dũtaxat:imẽ ha-
bet ẽt in abſentia,ut.ſ.dixi.vñ dr̃ ſibi adiũctus in admini-
ſtratione,ut i.d.c.noua actiõe.¶Nõ ob.ultimũ argumẽtũ,
q̃ archidiaconus dr̃ maior poſt officiales epi, q̃a ipſe dẽt
honorari ut eps,ut.ſ.dixi,cũ habet iuriſdictionẽ epi in ar
chidiaconũ.Sed dr̃ maior reſpectu aliorũ clericorũ diœ-
ceſi.

ceſſ.Nam ut.ſ.dixi, uicarius facit idem cōſiſtorium cum epiſcopo.unde poſito epiſcopo per conſequentiam ponitur uicarius,Et prædicta ſufficiant.

FVit a me quæſitum poſtea. nunquid ualet ſupraſcripto caſu conſuetudo,q̄ eſt contraria omni iuri,Primò diuino , ut ſatis colligitur ex. c.ad hæc.88.diſ. ¶Secundo ordini naturali, ut colligit̄ ex.c.eſt ordo.33.q.v. ¶Item iuri canonico,cum maior in adminiſtratione præferendus ſit,ut.ſuprà.plenè fuit allegatum. ¶Item ciuili,ut colligitur ex.l.ut,gradatim,ff.de mune.& hono.&.l.j.ff.de albo ſcrib.ergo impræſcriptibilis,& potius dicitur peſtis, quàm conſuetudo,iuxta ea, q̄ habentur in ſimili.c. ad noſtram,in text.& glo. de proba.

4 ¶† Item conſuetudo contra honeſtatem,non ualet,ut in. c.cū decorem,de uit.& hone.cle.Et nimirum,cum principale,quod requiritur in lege,ſit ipſa honeſtas,ut.4.diſtī. c.Erit autem lex honeſta,&c.Si ergo iſta,quæ procedunt ex conſenſu expreſſo,non ualent ſine rōne,ut ibi:quantò minus conſuetudo non ualet,quæ inducitur ex conſenſu tacito?Et regulariter minus operatur conſenſus tacitus, quàm expreſſus,iuxta no.in.c.dilecti,de conſue.& in.l.2. C.quæ ſit lon.conſue.&.8.di.c.mala aūt conſuetudo,&.c. conſuetudo.Sed hæc cōſuetudo eſt contra rationē, ut patet ex prædictis.ſolum enim uidetur proceſſiſſe ex quadā uecordia & ambitione,ſeu ſtultitia,ut innuit tex.in c.legitimus.in prin.93.di. ergo non ualet; & quod rōne caret, extirpare neceſſe eſt 68.diſt.c.cor:epi, ī fi.& maximè hęc conſuetudo, quæ potius eſt corruptela, oīno extirpanda eſt:quia eſt ꝯ primum gradum humilitatis, neceſſarium.

5 ¶†Primus eīm gradus humilitatis, eſt deferre maiori, & non præferre ſe ęquali,ut no.gl.no.in cle.j.de reli.domi. ſuper uer.humilitatis.quæ ꝓſequitur alios gradus,& facit.c.de Conſtantinopolitanis.22. di.hinc eſt, ꝙ ius ꝓuidet contra iſtos,q uolūt ſe pertinaciter ꝑferre dignioribus,ut in pœnā teneant Vltimum locum,ut in.c. fi.93.di. expreſſe,ꝙ talis conſuetudo non ualet,uult tex. in.d.c.legitimus,ubi reprobatur mos locorum,in quibus diaconi uolebant ſe præferre præsbyteris,q̄bus tamen non erant ſubditi reſpectu iuriſdictionis, fortius non ualet hoc caſu,ubi uicarius habet iuriſdictionē in archidiaconum,ut prædictum eſt.facit.93. diſt. illud. & quāquā in fauorem Archidiaconi allegetur quoddam priuilegiū, quo inter cętera cauetur ipſum Archidiaconū debere poſt epm̄ primā ſedē obtinere:tn̄ priuilegium ſic generaliter loquēs, iudicio meo intelligi debet reſpectu aliorum clericorū iuriſdictionem non habentium in dictum archidiaconū. Nam priuilegium generaliter loquens,debet intelligi & reſtringi,ut abſurditas euitet̄,ut eſt tex.no.in ſimili materia.in.c.ex ore,de priui. abſurdum enim foret archidiaconū debere præcedere uicarium epiſcopi,ut patet ex ꝑdictis.¶Item priuilegium dat primam ſedem poſt epiſcopum. Sed inter epm̄,& uicarium ſuum in ſua diœceſi non eſt dare gradum,cum repreſentant idem tribunal,& conſiſtorium,in.c.2.de conſue.li.6.& in.c.Romana,de appel. eo.lib.dicitur ergo habere primam ſedem poſt epiſcopū, & immediate ſequitur epiſcopum. Nam uicarius corruſcat ex radijs Epiſcopi, & iuriſdictio ſua eſt, ſicut in ſimili dicimus de uxore, quæ nobilitatur ex genere mariti. l. fi.C.de incol.lib.x.Ex hæc ſufficiant. NIC. ABBAS.

CONSILIVM XXII.

1 *Vſurarius manifeſtus probatur per famam & argumenta.*
2 *Ius canonicum irritando teſtamentum manifeſti uſurarij , ad quid habuit reſpectum.*

IN nomine ſaluatoris,eiuſq; matris,amen. Quamq̄ cōſultatio ad maiorē, ut arbitror,claritatem ſit, quatuor ex themate elicere dubia;tn̄ in effectu in unum redigi poſſunt, uidelicet,an teſtamentum minoris annis. xxv. & maioris.14. non præſtita prius cautione ſcd̄m formam.ca. quamq̄,de uſur.lib.6.ualuerit,cum nō ꝓbetur apertè,& formaliter uſurā exercuiſſe,ſeu palā & publicè uendiſſe res,ſeu merces cariori pretio ꝑꝑ dilatam ſolutionem pretij , quàm q̄n pretium ilico ſoluebatur.Et vr̄ primò,ꝙ dictum teſtamentum ualuerit.Nā.c.quamq̄, prædllegatum irritat dū taxat ex defectu cautionis non præſtitæ teſtn̄ manifeſti uſurarij . unde non ſufficit, ꝙ teſtator fuit uſurarius,niſi ēt fuerit manifeſtus.ergo teſtamentum ex eo capite impugnari non pōt. conſequentia eſt nota. maior probatur in d.c.quamq̄. minor uerò probatur hac rōne. uſura non cōmittitur niſi in ꝯtu mutui , quod patet ex diffinitione ipſius.eſt eīm uſura lucrum ex mutuo &c. ut plenè no.per Ioā.And.in regula,peccatum,de regulis iur.lib.6.in Mercu.& 14.q.3.quaſi per totum,de uſur.c.conſuluit.in contractu emptionis & uenditionis non cōmittit̄ uſura, etiā ſi altera pars enormiter lædat̄,ut patet in. c.cū dilecti,extra de empt.& uendi.Sed prædictus ſolùm uendebat merces cariori pretio. ergo non commiſit uſuram . ¶Item & ſecundo de hoc vr̄ tex.in.c.in ciuitate,de uſu.ubi expreſsè dr̄,ꝙ huiuſmodi ꝯtus ex tali forma non poteſt cenſeri uſurarius,q̄q̄ uenditores peccatum incurrant,niſi dubium ſit, an illa merces plus, minus ue tp̄e ſolutionis ſit ualitura.pōt ergo dictus minor excuſari,etiam à peccato propter probabile dubium,an ſolutionis tp̄e dictæ merces forent plus ualituræ. ¶Item præſuppoſito, ꝙ peccauerit ceſſante dubio uariationis pretij : non tn̄ incurrit peccatum uſurarum, cùm non interuenerit mutuum, ut innuit tex,in.d.c.in ciuitate. ¶Item & tertio,præſuppoſito,ꝙ in effectu commiſerit uſuram taliter contrahendo: non tn̄ pōt dici manifeſtus uſurarius, cum talis cōtractus ex forma non appareat uſurarius, ut dicit tex.in.d.c.in ciuitate.Manifeſtum autem eſt id,quod clare patet,nec tergiuerſatione cellari poteſt,ut ī.c.manifeſta;&.d.c. de manifeſto 2.q.j.&.c.euidentia, de accuſa. ¶Quartò præſuppoſito ,ꝙ ex dictis contractibus publicè habitis reſultet uſura manifeſta in perſonam dicti minoris:iſte tn̄ effectus cauſari nō poteſt,cum municipali cenſura cauetur,minorem ſine certa forma, quæ in dictis contractibus non fuit ſeruata,contrahere non poſſe. fuerunt enim dicti contractus contra.l.ut in.l.non dubium, C.de legi. & in regula, quæ contra ius,de reg.iur.lib.6. Non enim uidetur contraxiſſe quo ad iuris effectum.¶Sed his non obſtantibus, quæ uero iudicio nō obſtant, cōtrariā ſententiā arbitror ſequendam.Et primò,tex.apertiſſimus in.c. nauiganti,de uſu.ubi dr̄,aliter ꝯhentem tunc demum excuſari à crimine uſurarū,cū ueriſimiliter dubitat̄,plus uel minus ſolutionis tp̄e merces uēditæ ualituræ forēt. Nec ēt ſufficit hæc dubitatio, niſi tēpore ꝯtus pro uiliori pretio dans merces non fuiſſet uenditurus pro minori pretio tunc oblato;quinimo quicunque offerebat pretium incontinenti,uendebat pro minori pretio, quam uenderet illis, qui in tempore differebant ſolutionem , ut clariſsimè probatur per libros ſuos,qui fidem faciunt,in cle.unica, de uſur.hoc etiam uoluit glo.in d.c in ciuitate, in uerſic. uenditores,quæ declarat tex.illum,dum dicit,quòd huiuſmodi contrahentes incurrunt pc̄tm̄ , exponit dictum uſurarium per d.c.nauiganti. nec dicit intelligendum dictum.c.in ciuitate,ſecundum diſpoſitionem illius c nauiganti.Et in hoc glo.optimè loquitur, quia unum ius eſt inter-

interpretandum ſecundùm diſpoſitionem alterius, cùm iuribus ſint concordanda iura, in c.cum expediat, de ele. lib.vj. in l.unica, C.de inoffi.do. Et cum iſtos contractus faceret palam, & publicè, & ad hoc haberet ſtationem paratam, ſatis dicitur uſura manif. ita; ad hoc quod not. gloſ. in c.j.& ij. de uſur.lib.vj. Bar. in l.fur. ff. de fur. & quod no. in c.ij. de uſur. ❡ Item & ſecundò qualitas manifeſta, quæ requiritur in d.c.quãquàm, non debet ſumi pro notorio, ſed prout manifeſtum, eſt ſpecies diſtincta à notorio. nam hæc propria huius uocabuli ſignificatio eſt nã manifeſtum eſt id quod probari poteſt, ut not.glo. in ca. ueſtra de cohab.cleri.& mu. Et tenet, quid medium inter occultum, & notorium, uel ſaltem manifeſtum dicitur, & famoſa inſinuatio, & communis & certa ſcientia, & ex certis proueniens, ſed in caſu noſtro dictus contractus probari poſſet, ac erat publica fama, & communis opinio de iniquitate illorum contractuum tempore, uitæ dicti minoris. ergo ſatis poteſt dici dictum minorem fuiſſe uſurarium manifeſtum. ❡ Tertiò hæc probatur

1 per tex.no. in c.cum in diœceſi, de uſur. ubi † habetur, quod per famam, & argumenta probatur quis uſurarius manifeſtus; ac in caſu noſtro non ſolum concurrunt argumenta, ſed uera probatio contractuum uſurariorum. Quinimò quod plus eſt, reperio fuiſſe conſultum per Bartol. Gaſ. de Cal & do.Card. Florentinum, quòd licet in uita non exercet quis publicè uſuram, ſi tamen poteſt probari, quod erat tempore uitæ uſurarius, ſatis probatur eum fuiſſe manifeſtum uſurarium, etiam ad effectum mutandi teſtamentum, quòd manifeſtum erat delictum, quod probari poterat; quanquam Fede. in conſilijs ſuis ab hoc ultimo deuiare uideatur, Non obſtant contraria ſuperius formata. Et primo ad primum, fatendum eſt, quòd dicti contractus ex formalitate non apparent uſurarij, cum ſint emptionis & uenditionis, & ſic quo ad formã, & apparentiam loquitur dictum.c. in ciuitate. Sed in ſpecie, & in aliis circunſtantijs, maximè illa, quia alijs uendebat conſimiles merces pro minori pretio, ſolutione in continenti facta, ſatis probantur contractus uſurarij, ut apertè innuit tex. in d.c.nauiganti. Nec ob. quod hic non interuenerit mutuum; quia dico, quod imò interuenit mutuum fictum. nam uidetur emptori fuiſſe illico pretium iuſtum, & ſtatim fuiſſe ſibi à uenditore inſtituẽdum in tempus cùm incremento illius pluris, quòd ſoluit pro dilata ſolutione, ut not.doct. in d.c. in ciuitate, & in c nauiganti. iura enim non ſunt impoſita uerbis, ſed rerum effectui in c.commiſſa, de etec.lib.vj. & ſi diceremus oppoſitum, parata eſſet uia eludendi, & materia promulgata contra uſurarios; quod non eſt dicendum, ut patet in c.ad noſtram, de empti. & uendi. & c. illo uos, de pig. facit c.quanto, de priuileg. & c.gaudemus, de diuor. Non obſtante capitulo, manifeſta. ibi enim capitur manifeſtum pro notorio, & non in proprio ſignificatu. nam a proprio uerborum non eſt recedendum ſignificatu, ex quo non conſtat de mente contraria, ut l. non aliter, de leg.iij. & in c.fin. de uerb.ſig. ❡ Item poſſet dici iſtum, notorium uſurarium, ex quo notoriè tenebat banchum paratum ad merces tali modo uendendas, Ad hoc not.glo. in d.c. 1.& 2. de uſur.lib.vj. iuncto. c.nauiganti. nam ſi dicti contractus faciunt iſtum uſurarium, ut ſupra probatum eſt, & publicè per eum exercebantur, ut præſupponitur in caſu, ergo negari non poteſt, quin fuit uſurarius publicus, & manifeſtus. Non obſtat ultimum motiuum, quòd obſtante ſtatuto non poterat contrahere. Reſpondeo enim dupliciter. Primò, quod contractus cenſetur prohibitus minori, quatenus alteri obligatur, non autẽ quatenus alter ſibi obligatur, ut probatur in l.Iulia.§. pe. ff. de ac.emp. facit l non eo minus, C.de proba. quod in ſimili habetur de eccleſia xij.q.ij.c. ſi qua de rebus, & per glo. in c.j. ne ſede uacan. per doct. in c. 1.& c.tue, de his, quæ fi. à præla. Non ergo obſtabat ſtatutum, quominus illo modo augmentaret patrimonium ſuum. † Secundò

2 reſpondeo, quod ius canonicum irritando teſtamentum manifeſti uſurarij, habuit reſpectum ad odium hominis non autem ad ualiditatem contractuum, quod patet manifeſtè ex eo, quia contractus ſuper uſura ſoluenda ſunt ipſo iure nulli; unde nulla obligatio acquiritur uſurario, ut in c.debitores, de iureiur.& ſolutæ poſſunt repeti ut d.c.debitores, & de uſur.c.cum tu. unde præſuppono, quòd minor non potuerit contrahere, nec ualuerit contractus, nihilominus, quantum in eo fuit, crimen uſurarium contraxit, ut in obligatione, quæ contrahitur ex pacto, conſideratur ipſum factum, ut in d.c.debitores, iũcto.c.quanquam. facit.c.nuper, de biga.& l.obligamur, ff. de ac.& obli. Nec obſtat minoritas; quia ubi pœna ipſo iure à iure imponitur, committens delictum prohibitũ, incidit in illam pœnam, licet aliquo reſpectu ueniat mitius puniendus, ut no. Bar. in l.ij ff.de recepta. Sed d. c. quamquam, irritat teſtamentum ipſo iure. ergo minor ligatur ſtatuti pœna; ad hoc c.j. de delic.pue.& c.ij. eod. tit. quod uidetur obſtare; ſed eſt reſtringendum ſecundum illam lec.& ſecundum illam theoricam Bar. in loco præal. Non obſt. generalis conſuetudo mercatorum ciuitatis; quia quod in ſe peccatum eſt, non excuſ. per generalem conſuetudinem, ſeu uerius corruptelam totius orbis, ut in c.adulterij malum, &c.& c.flagitia xxij.q.ij. quẽ ad nodum non excuſarentur homines, ſi directè, palam, & publice, exercent improbum fœnus uſurarium. Nam non refert quid ex æquipollentibus fiat in c.licet ex quadam, de teſti. & in delicto contrahendo non inſpicitur forma, ſed effectus, ut in c.ea quæ de ſimo. Bona enim denominatio malum non excuſat, nec ualet conſuetudo in contrarium, ut ibi, & eſt ad hoc ille bonus text. cum glo. Et hæc ſufficiant, quo ad tria prima quæſita. ❡ Venio ad ultimum quæſitum, quod quia ſatis facile eſt breuiter reſpondeo. Dico enim, quòd ius irritandi teſtamentum cõpetit ſororibus, quæ tanquam ab inteſtato ſuccedunt de iure communi fratri æqualiter cùm matre, ut in auth.de hære. quæ ab inteſta. defer. Nam.c. quamquam, ſolum mutat teſtamentum, non autem excludit uenientes ab inteſtato, facit, ut hodie habetur in auth.bona damnatorum, C. de bo. proſcrip. Coram quo autem iudice hæc quæſtio nullitatis ſit agitanda, dico quòd coram iudice eccleſiaſtico per no. in cle. compendioſam, de iudi. & in c.cum ſit generale, de fo.compe.& in eo, quòd quæritur de ſequeſtratione fructus, quæ fienda eſt quæſtione pendente, dico, quòd ſatis poteſt fieri ſequeſtrum, ſi timetur ueroſimiliter de dilapidatione, ſi poſſeſſor bonorum nõ eſt poterit cogi ad ſatisfaciẽdũ de fructibus interim percipiẽdis in caſu emptionis iuxta no. in c.ij.& fi. de ſequeſt. poſ.& fruc.& ſecus puto, ſi poſſeſſor eſt potens ad ſatisfaciẽdum, quia tunc ſolus dilapidationis fructuum timor non ſufficit ad ſequeſtrationem fructuum per d.c.fi.l.imperatores, ff.de appel. ubi ponit ſpecialem caſum poſt appellationem. In omni tamen caſu poterunt bona & fructus deſcribi iuxta theoricam Bart. in l. unica. C. de ſequeſt. Et hæc ſufficiant. Laus Deo. NIC.ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

AD *petitionem Petri Bartholomæi factum fuit ſequeſtrum certa*

certæ quantitatis pecuniarũ die.21.anno domini.M.cccxxxiij. apud Franciſcum Ioannis contra Hieronymum Antonij per officiales mercantiæ ciuitatis Senarum.deinde xxx.die menſis eiuſdem comparuit quidam Antonius ſuo proprio nomine & priuato,& ut procurator Hieronymi,prout apparere dixit manu Ioãnis Matthæi de Aiano notarij,& obtulit ſtare iuri,& iuri reſpõdere,& ſoluere iudicatum,& fecit citare dictum Petrum Bartholomæi per Dominicum del dota nuntium curiæ. Qui nuntius retulit ſe citaſſe ad domum ſolitæ habitationis dicti Petri,& di. Petro nõ cõparẽte.officiales fecerũt reſtitui pecuniã ſequeſtratã,dicto domino promittẽte,fideiubẽte,obligante,renuntiante,iurante.hæc uerba ita generaliter reperiuntur ſcripta per notariũ apud acta dictæ curiæ:denique pluribus, & pluribus menſibus elapſis,mortuo dicto Hieronymo, agitur pro parte dicti Petri Bartholo.anno.domini M.cccxxxvi.contra dictum Antonium, excipitur per dictum Antonium,quòd non eſt obligatus, eo maximè quia non ſunt illi officiales, coram quibus promiſit, cùm functi ſint eorum officio.Quæritur quid iuris?

CONSILIVM XXIII.

1 *Cautio de iudicato ſoluendo, an habeat uires coram alijs iudicibus.*

2 *Obligatio fideiuſſoris realiter finita obligatione,contra principalem ceſſat.*

CHriſti,eiusque matris præſidio inuocato. Videtur dictum Petrum non eſſe obligatum in aliquo. non enim tenetur tanquam procurator cum ipſius officium expirauit per mortem dicti Hieronymi re integra. l.mandatum,C.manda.& cle.fin.de procu.& per conſequens non debet teneri de antea geſtis procuratorio nomine; ſicut dicimus in tutore functo officio,ut in l.poſt mortem. ff. quando ex facto tut.ad idem.l.fi.ff. de inſti. non tenetur functo officio,nec debet teneri proprio nomine tãquam fideiuſſor, quia cum eſſet fideiuſſor non contractus, ſed de iudicio ſiſti,nec de hoc fecit ipſe aliquam ſcripturam propria manu,liberatus extitit,ex quo intra duos menſes dictus Petrus Bartholomæi non fuit proſecutus negotium iudicij,ut eſt text.no.in l.fideiuſſor, C. de fideiuſ. Quinimò non ſolum intra duos menſes non egit, imò plures menſes ſunt elapſi; ergo in illo uidetur dictus Antonius teneri ad reſpondendum pro dicto Hiero
1 nymo. ¶ † Tertiò obſtat,quòd cautio etiam de iudicato ſoluendo,non habeat uires coram alijs iudicibus,ſeu in alia inſtantia.l.cum apud & l.cum lite mortua,ff.iudi.ſolu.Sed in caſu noſtro non ſunt illi officiales. coram quibus facta fuit promiſsio.ergo extincta eſt cautio. Sed his non obſtantibus,quæ iudicio meo nihil obuiant,contrariam ſententiam puto ueram.Et primo dico hunc teneri procuratorio nomine per tex.expreſſum in l.procurator qui pro euictione,ff.de procu.ubi probatur ſecundũ lec. Bart.& ferè omnium,quòd procurator,qui obligauit, ſe tenetur. reſpondere etiam finito officio;ad idem l. ſeruũ Titij,ff. mand.Sed iſte Antonius expreſſe obligauit ſe,ét priuato nomine,ut patet ex narratione facti. igitur remanſit obligatus poſt mortem dicti Hieronymi.nec obſtat lapſus plurium menſium,uel anni;quia cum ſit actio ex ſua promiſsione orta contra eum maximè perſonalis illa non tollitur,niſi ſpatio.xxx.annorum.l.ſicut, C. de præſcript.xxx.anno.imò non uidetur, quòd currat præſcriptio,obſtante mala fide ex diſpoſitione iuris canonici ſecundum no.cõmuniter per Mod.in c.fi. de præſcrip. licet illud ſenſerit Barto.in l.ſequitur, §.ſi uiam. ff. de uſucap. Sed circa hunc caſum non inſiſto, quia non eſt neceſſarium quo ad caſum noſtrum,cum non ſit fluxum tantum tempus,ut dicatur completa præſcriptio contra hanc perſonam.Sed uidetur hunc Antonium obligatũ fideiuſſorio nomine potuerunt enim officiales in abſentia dicti Petri in reuocatione ſequeſtri capere fideiuſſorem in fauorem dicti Petri,ut in c.pe. de eo, qui mit. in poſ.Et eſt gl.or.in c.j.eo.tit.in uer.parati, & tenet Spec. in tit.de primo decre.§.iam de effectu,uerſi.antepe. quæ quidem obligatio non expirauit per lapſum anni, uel biennij, durante obligatione principali contra Hieronymum,hoc probo ſic.obligatio fideiuſſoris non ſoluitur realiter,durante obligatione principali, niſi in caſibus,quibus poſsit inſtare cõ prĩcipalẽ, ut eũ liberet a fideiuſsiõe,ut legi.& no.in c.fi.de fideiu.& in l.ſi ꝓ eo cõ quẽ. nec põt compellere aduerſarium ad agẽdum ad finem liberationis conſequendæ, ut in l.fideiuſſor,ff.eo.not.in c.
2 conſtitutus,eo.ti. † Sed ceſſat obligatio fideiuſſoris realiter finita obligatione cõ principalem,ut in l.græcè,in fi. ff.de fideiuſſ. Ab hac autem reperimus caſum exceptum in d.l.ſi fideiuſſor, ut liberatur ꝑ lapſum duorum mẽſiũ. q quidem caſus, cũ ſit diuerſus à regulis iuris, debet ibi ſtrictè intelligi, & non extendi ad caſum non expreſſum, arg.in l.præcipimus,in fi.C.de appel.ſed in caſu noſtro ſumus extra illum caſum.l.ſi fideiuſſ. ergo debemus de eo iudicare ſm regulam prædictã.Quod aũt ſumus extra caſum illius.l.probatur.illa.n.lex loquitur in eo,q fideiuſſit dũtaxat de ſiſtendo quẽ in iudicio. Sed in caſu noſtro fuit ꝓceſſum ad ulteriora: quia promiſit ſtare iuri,& reſpondere, ac ſoluere iudicatum, & in fi.ſimpliciter obligauit ſe,& fideiuſſit pro Hieronymo:hoc patet in ſcriptura contenta in actis curiæ.vnde aduertẽdum, q d.l.ſi fideiuſſor, ꝓprie loquitur, qñ iudicio inchoato quis dat fideiuſſorem de ſiſtendo in iudicio.Vnde, cum actor teneatur litem conteſtari intra duos mẽſes, & ſic præſtat cautionem,in 3.q.3 c.Induciæ.§.libellũ, & in aut.gñalr, C.de epiſ.& cle.ſi intra duos mẽſes non proſequit actor, ur retro ceſſaſſe ab intẽtione ſua. merito lex introduxit, ut fideiuſſor liberet, cum ille uideatur in culpa in nõ ꝓſequendo,& tacitè ur actum intra duos menſes litẽ cõte. Et ur uera rõ decidendi, & multum notabilis ad illam l. quã ſentit Hoſt.in ſumma,eo.ti.§.qualiter ſit fideiuſſor. ob hanc igitur rõnem, & tacitam partium conuẽtionem illa lex in caſu illo receſſit, & deuiauit à cõibus regulis, liberando fideiuſſorem ex lapſu illius modici temporis. hinc eſt,q fideiuſſor de iudicio ſiſti liberatur ꝑ caſum ſuperuenientem in ꝑſonam rei,ut in l.ſancimus,C.eo. Sed in caſu noſtro omnia prædicta ceſſant. hic.n.cũ uno erat lis inchoata,nec ſpes inchoandi de ꝓximo; ſed factũ fuit ſequeſtrum:quia dictus Hieron.erat ſuſpectus. Item fuit præſtita fideiuſsio de ſtando iuri priuato nomine; & in fine in renuntiatione ſequeſtri obligauit ſe ſimplr fideiubendo. ¶Vnde aduertendum, q illa ſcriptura, quæ eſt apud acta curiæ, eſt abbreuiatura cõfecta more notariorum, quæ debet extendi ſm eorum conſuetudinẽ iuxta no.in c.cum P.tabellio,de fide inſtru. & in l.Gallus,ff.de lib & poſth. Et ſi diligenter ponderetur,habet duas partes. nã in prima parte in principio cõparitionis obligauit ſe,ſuo proprio etiam priuato nomine,& ut procurator dicti Heieronymi ſtare iuri,& reſpondere iudicato, nec adhuc obtinuerat ſequeſtrum reuocari, ſed fecit citare dictum Petrum illo uero nõ comparente, obtinuit ſequeſtrum reuocari,& de nouo promiſit pro dicto Hieronymo,ac obligauit ſe, ac fideiuſsit ſimpliciter, nec fuit dictum de iudicio ſiſti.Et quòd fuerit illa obligatio noua ex interuallo facta, patet poſt primam obligationem,

nē,de qua in principio illius ſcripturæ,dicit,ꝙ fecit citare dictū Petrum, & quod nuntius retulit ſecitaſſe illum ad domum; & ſic oportuit interuallum intercedere, & poſtea illo non comparente, obtinuit reuocationem ſequeſtri fideiubendo pro dicto Hieronymo ſimpliciter, ſicut fieri debet in reuocatione ſequeſtri iuxta no.ꝑ Cy. in l.una,C.de prohi.ſequeſt.& per Can.in c.ij.eo.ti.ergo dicta obligatio durat in præſenti,& poteſt conueniri eſſe ctualiter, ex quo dictus Hieronymus, uel eius hæres eſt impotens ad ſoluendum iuxta materiam auth.præſente, C.de fideiuſ. Vltimò alia rōne fideiuſſio fuit hic præſtita, ut uitaretur ſequeſtratio iuxta theoricam doctorum ī dictis iuribus,& ꝑ Bar.ī l.litibus,C.de agri.& cēſi.lib.xj. & l.fideiuſſor,ff.qui ſatiſ.cog.& in l.ſenatus, de offi.preſi. debuit ergo ſapere naturā ſequeſtrationis, ut in c.eccleſia quæ, ut lit.pen.& in l.ſi rem & pretium,ff. de peti.hære.Inn.in c.ex ratione,de appel.Sed natura ſequeſtrationis eſt,ut duret,donec lis finē accipiat, iuxta no.in c.examinata, de iudi.& in l.ſi oleum,ff.de dolo.ergo & fideiuſſio, per quā euitatur ſequeſtratio, debet durare vſq; ad illud tempus; & hoc uř apertiſſimè de mente tex.in d.l. litibus, & l.ſi fideiuſſor, & l.ſenatus. Et ſi diceremus ad propoſitum, illud remediū fideiuſſionis nō eſſe ſufficiēs, ad fideiuſſionē euitandam. Non ergo hæc fideiuſſio ſapit ſimplicem naturā fideiuſſionis de iudicio ſiſti. Nec liberaretur hic fideiuſſor per mortē principalis,ſicut liberatur, cū obligauit ſe ad ſiſtendum reum in iudicium, cum non eſſet actori ſufficienter ſatisfactum.Non obſtant ſuperius in contrarium allegata. ſoluitur.n.mandatum re integra. Sed hic non erat res integra,cum obligauerit ſe pro domino.Item hic obligauit ſe proprio & priuato nomine,& fuit officium uoluntarium,& ſic ceſſat cōtrariū.l. poſt mortem.¶Nam ibi non obligauit ſe inſtitor,ut dř in tex. Sed in caſu noſtro ſic.ad.l.ſi fideiuſſor, ſatis fuit ſupra reſponſum ad l.cum apud,& l.cum lite,dico, ꝙ procedunt in fideiuſſore de iudicio ſiſti ſeu iudicato ſoluendo. Sed hic fuit ſimplex fideiuſſor, facta reuocatione ſequeſtri,ut.ſ.dixi.Item illa iura procedunt, qñ quis promiſit ſimpliciter de iudicato ſoluendo, non expreſſo nomine proprio iudicis. Nam tunc tenetur ex promiſſione corā iudice ſucceſſore eiuſdem tribunalis: quia uidetur idē iudex.l.deponebatur,ff.de iudic.& hoc apertè tenet Spec.in tit.de leg.§.excipi, uer.ſed quid ſi plures. apertius Bar.in l.cum apud; & ita fuit in caſu noſtro. Quare ex omnibus prædictus concludo,dictū Antoniū obligatū ad rñdendum, & ſoluendum iudicatum, ſēm prædicta. Et hæc ſufficiant ad præſentem articulū,&c. N I C. A B B.

CONSILIVM XXIIII.

1 *Remiſſio ſecundum conſuetudinem talis non fit.*
2 *Iudex delicti debet purgare prouinciam malis hominibus.*

Rodulphus ciuis Corneti,habens domiciliū in Viterbio,dū eſſet in Corneto, mandauit, ſeu perſuaſit Martinum ciuē Corneti interfici; quod ibidem factum eſt,ipſo Rodulpho Viterbij reſidente.poſt dies aliquos gubernator utriuſq; ciuitatis, habens a dño noſtro Papa omnimodā legati de latere poteſtatem,ueniens Cornetum,audita infamia dicti homicidij,in reditu ad ciuitatem Viterbień.dictum Rodulphum in ciuitate Viterbij capi mādauit,& fecit ipſum in manibus poteſtatis poni agitur nūc in Corneto de inquiſitione facienda,& de proceſſu formando ꝯ dictū Rodulphū de homicidio; petit remitti per ꝑtātem Corneti ad locū delicti uiterbium,cum Viterbium, & Cornetum ſint ſub eodē præſide, & ſupplicať gubernatori ſiue præſidi, ut mādet poteſtati uiterbij Rodulphū remitti ad locum maleficij perpetrati. ¶Dubitatur nunc de quatuor. Et primò, utrū ad requiſitionē poteſtatis ciuitatis Corneti gubernator ſeu præſes teneatur mandare poteſtati Viterbij, ut illum remittat:& ſi ad mandatum gubernatoris poteſtas uiterbij teneatur illū remittere.¶Secundo quæritur, an Rodulphus prædictus de homicidio in Corneto perpetrato rōne domicilij, qđ habet uiterbij,poſſit puniri,ī Viterbio ubi detineť captus,maximè cū dictę ciuitates ſint ſub eodē gubernatore?¶Tertiò quęritur,an remisſio debeat fieri ante inchoationem proceſſus contra dictū Rodulphū, uel poſt? ¶ Quartò an gubernator prædictus habens plenā poteſtatē legati de latere, potuerit dictum Rodulphum in dicta ciuitate uiterbij facere detineri rōne delicti in Corneto perpetrati, ad hoc, ut ibi puniatur,an ad locum delict remittatur. ¶Venio ad primū;.& uidetur ꝙ gubernator ſeu præſes nō teneatur remisſionē facere uel fieri mandare: ſed potius illū captū relaxare,uel relaxari facere:quia delictum fuit conſummatum extra territoriū uiterbij,unde etiam præſuppoſito, ꝙ mandatum fuiſſet de homicidio perpetrādo in ipſa ciuitate uiterbij,& ꝙ tñ non ibi,ſed in Corneto delictū ſecutū eſſet,non poteſt ex eo in uiterbio conueniri iuxta no.per Bar.in l.ſi ut proponitur,ff.de fideiuſſ.& in l.non ſolū.§.mandato,ff.de iniur.uidetur tex.iuncta gl.in cle. paſtoralis,de re iudi.in uer.necnō procedendo, & no.per aliquos ī c.ſi.de foro cōpe.ergo remisſio fieri debet ad locū delicti:quia ante capturam non fuit contumax in loco delicti; ergo capi in dicta ciuitate uiterbij ad finem remisſionis fiendæ non potuit iuxta no.in l.j.C.ubi de cri. agi opor.& uidetur tex.in auť.ut nulli.§.ſi uero quis cōprehenſerū,colla.9. ¶Itē præſuppoſito, ꝙ capi in uiterbio potuiſſet,uidetur ꝙ gubernator non teneať mandare poteſtati Viterbij, ut illū remittat:quia remisſio ad locū delicti uidetur potius de urbanitate, quam de neceſsitate,arg.d.cle paſtoralis,in uerſ.de more;not.Bar.i l.ſi cui, ff.de accu. ¶1 Item fortius conſuetudo habet per totam Italiam, ut non fiat remisſio, ut no.Bar.in l.ſepulchri,ff. de ſepul.uiola.Igitur uenit relaxandus.Non.n.poteſt puniri uiterbij; quia ibi non deliquit, nec remitti Cornetum,quia conſuetudo remisſioni contradicit.¶Item non fuerat contumax in loco delicti;igitur &c.Item pro hoc facit, quod dictus Rodulphus habet domicilium in uiterbio, ut præſupponitur in caſu narrationis. unde præſuppoſito,ꝙ delictum non fuiſſet commiſſum in territorio uiterbij· tamen rōne domicilij potuit accuſari,& inquiri de delicto alibi commiſſo, & ex hoc debita pœna comprimi,de quo uř caſus in c.cum contingat,de fo.cōp. tenet Ioā.And.iñ c.j.de rapto.& Bar.poſt Cy.in l.cunctos populos, C.de ſum.tri.& Ioann de Lig.in cle.paſtoralis, præal.uidetur tex.cum gl.in l.j.& ij.& in auť.qua in prouincia,C.ubi de cri.agi.opor.expreſsè idē Io.An.in addi. Spe.poſt Odof.in ti.de compe.iud.adi.§.j.uer.vj rōne criminis. uř tamen ibi uelle, ꝙ de iure ciuili hoc dictū procedat,qñ proceditur per uiam accuſationis:ſecus per uiā inquiſitionis tantum: quia iudex agit ad uindictam,& ſua non intereſt,ex quo deliquit extra territorium ſuum. nā in loco domicilij pōt conueniri nō ex eo,quia deliquit, ſed quia ſortitur forum, & ſic audire debet accuſantē ex hoc capite,& pōt illum punire,ſi delictū probetur. ¶Sed inqſitio delicti præſentis cōcernit delictū,qđ nō cōtingit iudici eſſe,ſi ex territoriū ſuū fuit cōmiſſum.& ad iura canonica,q̄ latè ꝑmittūt inqſitionē, dicit ꝙ ꝑcedūt in ſuo foro.

foro.ſed do. Archi.dicit in c.ſi.de foro cõpe.q; ēt de iure ciuili poteſt procedere iure domicilij per uiam inquiſitionis de delicto alibi cõmiſſo.nã cã,quare ĩ loco domicilij põt accuſari,licet alibi deliquerit q̃a & vbicũq; delinquit̃ ſubditus eſt iudici domicilij;& hæc cã locũ habet,ſiue procedat̃ per uiã accuſationis,ſiue inquiſitionis.¶ † Itẽ ſicut intereſt iudicis delicti purgare prouinciã ſuã malis hoĩbus, ut l.congruit,ff.de off.præſi.ita intereſt iudicis domicilij caſtigare ſubditos, & prouinciã ſuã purgare talibus hoĩbus,licet alibi deliquerint.d.l.cõgruit, & l.præſes, e.ti.& hoc reperio tenuiſſe.Bar.in l.cũctos populos, de ſum.tri.& fid.cath.quod uidetur uerius,& in caſu noſtro multũ refert: quia in terris eccleſiæ ſeruamus ius canonicũ, ut in c.ſi duobus,de app.& no.in c.quod clericis, de fo.cõp. ¶ Itẽ ſi bene ponderetur caſus,non expedit ex alio capite hoc multũ diſcutere:qm̃ gubernator,ſeu præſes habet iuriſdõnem nedum in loco domicilij,ſed in loco delicti;ſic poteſt per totã ſuam prouinciã illum facere capi,ut in d.§.ſi uerò quis cõprehenſorũ,& in c.nouit, de offi.deleg.ubi bo.tex.in ſimili.Nã tota prouincia eſt ſibi unum territorium;& ſic delictum fuit commiſſum in ſuo territorio, & in ſuo territorio captura facta potuit ergo & debuit gubernator ſeu præſes in qualibet parte ſui territorii illũ capi facere,ex quo in ſuo territorio deliquit, etiam ſi fuiſſet extraneus,ut d.l.preſes,& de offi.dele.c.ij. nam præſes, ſeu legatus, proprie habet in prouincia ſibi decreta iuriſdictionẽ, quã põt in loco exercere quilibet ordinarius,quicũq; ſit ille,& eſt maior oĩum poſt principẽ,ut l.ex oĩbus,cũ ſeq.ff.de offi.p̄ſi.no.Spe.in ti.de lega. §.nunc oñdendum,uer.legatus, & ſequẽti, & in §.ſupeſt. uer.j.eo.ti.legitur & no.in d.c.ij.& c.j.e.ti.in antiquis potuit ergo illũ capi facere, & alteri tradere,ut iuſtitiã faciat iuxta.c.ſi.ne.cle.uel mona.lib.vj. ¶ Ex prædictis inſero ad deciſionẽ ultimi dubij,& concludo affirmatiue,q\&d dñs gubernator nedum potuit, ſed debuit,etiam ex officij ſui debito,dictum Rodulphũ capi facere in dicta ciuitate Viterbij. ¶ Reſtat nunc examinare tria prima dubia ſimul, an poſſit Rodulphus puniri Viterbij, & an poſſit remitti Cornetum: uel de neceſſitate ſit illuc remittendus omiſſis cã breuitatis argumentis,quæ ad partes fieri poſſunt,dico concluſiuè,q; ubi non petitur remiſſio p̄ iudicem Corneti,in dubio puniri poſſit in loco domicilij, ut ĩ l.j.C.ubi de cri.agi.opor.& ibi hoc tenuit Bar.Bal.& Io.Cal.in c.j de rapto.probari uidetur in d c.cũ contingat,& d.l.j. Et ſi 9riũ diceremus, fruſtra tractaremus de domicilij foro,cũ ſemper quis conueniatur aut rõne delicti,aut contractus,aut rei.Eſt.n.forus ratione domicilij gñalior aliis,unde põt ibi conueniri de re exiſtẽte alibi, ut no.in l.ſi.C.ubi in rẽ act.& in c.ſi.de fo.cõp. ¶ Item de contractu alibi geſto,ut legitur de dicto alibi cõmiſſo,ut in iuribus præall.Et maximè in caſu noſtro, in quo p̄ſuppoſinimus gubernatorem habere iuriſdictionẽ,etiã in loco delicti Si uerò remisſio petitur per iudicẽ Corneti,arbitror q; de neceſſitate non ſit fienda,ſed poterit puniri in Viterbio.Moueor primo,q;.§.ſi uerò quis compræhenſorũ,loquitur,qñ delinquens exiuit prouinciã delicti,& in territorio alterius præſidis ſe contulit, quod nõ accidit in caſu noſtro,cũ ſit ſub eodẽ præſide. ¶ Itẽ præſes eſt maior iudice Corneti,& poteſt cognoſcere,& punire oĩa quæ fiunt in prouincia, ut d.l.præſes,& l.ex oĩbus. Nã & in loco delicti præſes, ut dixi, eſt maior p̄tãte Corneti. Nõ ergo poteſt per eum requiri,ut remittat ad eũ, ut dictis legibus. ¶ Itẽ & ſecũdò nõ eſt de neceſſitate fiẽda remisſio,quia conſuetudo cõis Italiæ non neceſſitat ad remittendũ iuxta ea,quæ Bar.no.ut.ſ.ſed Cald.apertius & latius hæc tractat in d c.j.de rapto & cõcludit,q; ſi delinquens nõ eſſet in loco domicilij;uel ualeret conſuetudo: quia p̄ hoc publica utilitas læderet̃,quæ req̃rit, ut delicta nõ remaneãt impunita eſſet talis cõſuetudo grauoſa; iõ non ualet de cõſuetudine.c.j.& c.ſi.Sed cõſuetudo,per quã iudex domicilij nõ remittit ad iudicẽ delicti, uel econtra,bñ ualeret,dũmõ alter prædictorũ,in cuius territorio degit,uellet delinquẽtes punire:quia tunc ceſſaret rõ prædicta; & ſm̃ hanc diſtinctionẽ arbitror reſtringendum dictum Bart. ¶ Ad propoſitum ergo,cum delinquẽs ſit captus in loco domicilii,& agitur, ut ibi puniatur, ſatis poteſt obſeruari illa conſuetudo de non remittẽdo.& hæc ratio concludit,q; etiam ſi iudex uiterbij ſine authoritate gubernatoris illum cepiſſet,non tenetur remittere ad locũ Corneti:ſed poteſt ex tertio capite, ut remisſio non fiat defendi,tenendo opi.Io.Cald.in d.c.j.de rapto. Nam doctores diuiſerunt ſe in materia remiſſionis, quidam aſſerentes de neceſſitate eam fiendam, niſi eſſet conſuetudo, quidam de urbanitate,& plenè no.per gl.in cle.paſtoralis, in uer.de more. Io.Cald.capiens mediam uiam diſtinxit, q; aut crimmoſus degit ſub iudice domicilij,qui intendit eũ punire; & procedit opinio, quod ex ſola urbanitate fiat remiſſio:aut degit ſub alio iudice domicilii, uel iudex domicilii non curat punire; & procedat illa opi q; ſit de neceſſitate fienda;ergo ex multiplici capite poteſt defendi, ut remiſſio ex neceſſitate non fiat,ut patet per prædicta. Sed nunquid uolũtarie poteſt remitti ad locum delicti,dicerem,q; aut gubernatoris & poteſtatis uiterbij uoluntas interuenit; & tunc in dubio fieri potuit: quia congruentius exercetur iuſtitia in loco delicti ad terrorem aliorum; ut ibi ceſſet ſcandalum, in c.j.de rapto.ij.q.vj.c.j.& l.capitalium.§.famoſos,ff.de pœnis,cũ multis ſi. Nã licet conſuetudo habeat, ut non cogatur iudex domicilij remittere:non tñ habet, ut remittere non poſſit,cum iſtud ſit mere facultatis.Si uerò gubernator uult remittere poteſtati uiterbij,conſtituendo eum ſuum delegatum; potuit illum eo inuito remittere: quia poteſtas hodie tenet in ciuitate locum præſidis iuxta not.per gl.in l.j.C.de præſcri.lon.tẽpo.& p̄ Bar.ff. de dã.infec.Vnde licet gubernator ſit eo maior, ſicut eſt maior epiſcopo, ut in iuribus ſuperius alleg.non tñ poteſt ſine alia rationabili cauſa extrahere captũ de manibus ordinarij,cũ locus ſit inter eos preuẽtioni reſpectu cognitionis.ibi.n.cauſa eſt finiẽda,ubi incœpta.l.ubi cœptum,ff.de iudi.facit quod legi.& no.in c.ex tenore, de reſcri.Et cũ hoc caſu remiſſio ſit uoluntaria,nõ eſt diſcutiendum tertiũ dubium:quia oportet fieri remisſio ante & poſt inchoationẽ p̄ceſſus. ſed eo caſu quo ueniret remisſio neceſſario fiẽda,debet præcedere aliqua ſummaria cognitio,ubi delictũ nõ eſſet notorium,ſed famoſum,de quo p̄ gl.ĩ d.cle.paſtoralis, & p̄ Bar.in d.l.j.C.ubi de cri. agi opor.Et hæc ſufficiãt quo ad dubia. ¶ Cõcludo ergo dictũ Rodulphũ potuiſſe capi in uiterbio,& poſſe ibi iudicari,& puniri,nec neceſſario eſt remittẽdus ad ciuitatẽ Corneti,licet uolũtarie remitti poſſet iuxta diſtinctionẽ prædictã.Et cõtraria ſuperius formata ſatis remanẽt ſoluta.nã p̄cederet primũ,ubi nõ cõueniret̃ in loco domicilij.Itẽ gubernator habet iuriſdõnẽ in loco utroque,ut prædixi.declarant̃ n.oĩa & limitant̃ ſm̃ p̄dicta; iõ al'r ſpecifice cã breuitatis nõ rñdeo. Laus Deo. NIC.ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CANONICVS *regularis expreſſè profeſſus regulam beati Aug.in cathedrali eccleſia Peruſina in clauſtro dictæ eccleſiæ in no-*

in nocte quartæ feriæ maioris hebdomadæ, dum canonici eſſent in matutinis, furatus eſt cẽtum florenos cuidam canonico, qui deputatus fuerat collector per clerum Peruſinũ ad exigẽdum certã pecuniæ quãtitatem pro faciẽdo quoddã munus do. noſtro Papæ. Furtum iſtud probatur tã per confeſſionem, quàm etiam per vnũ ſuum clericum, qui eum ſociauit, dum per dictum prædictæ pecuniæ ſubtraherentur. Vicarius abſente archipresby. Peruſino, habẽte ad hoc mandatum ab Epo proceſſit contra dictum uſq; ad ſententiam diffinitiuam excluſiuè. ¶*Contingit de tribus dubitari. Primò, an pceſſus iſte ualuerit, cum à nõnullis prætendatur quòd non: quia pceſſus non per vicarium epi, ſed per Archipresb. eius locum tenentem debuit explicari.* ¶*Secundo præſuppoſito ſine ueritatis præiudicio, quòd ad Archipresb. ſeu eius locũtenentem iuriſdictio pertinuiſſet, an defectus iſte ſuppleri poſſit per gubernatorem Peruſinum habentem plenam poteſtatem legati de latere.* ¶*Tertio qua pœna ueniat iſte canonicus puniendus, & ſi priuari poteſt portione, quã procurationem uocant eccleſiæ cathedr. Peruſinæ, cum non ſint diſtinctæ præbendæ, ſed capitulũ aſſignauerit unicuiq; canonico certam portionem, quã procurationem uocant; & ſic quilibet canonicus ſit diligentior in faciendo procuratione ſuam laborare, & anno ſingulo aduocato capitulo, quilibet canonicus reddit adminiſtrationem pcurationis, & pp̃ter aſſignationem ipſius portionis non uiuunt in cõi, ſed in eodem cla ſtro per ſe in cameris ſuis, ex quo ſequitur, quod de facto quilibet eorum habet proprium; ita etiam præſupponitur, quòd canonicus iſte, de quo quæritur, habet quandam eccleſiam parochialem conſuetam tamen conferri canonicis regularibus &c.*

CONSILIVM XXV.

1 *Archipresbyter an habeat iuriſdictionem in canonicos fori contentioſi?*

2 *Furtum an dicatur magnum ſcelus?*

SAluatoris, eiuſq; matris præſidio humiliter inuocato. Attingam iſta dubia concluſiuè omittendo argumenta ad partes prolixitatis uitandæ cauſa. Et iuxta ordinem circa pri-
1 mum dico, † q; Archipresbyter iuriſdõem non habet maximè in canonicos fori cõtentioſi, ſed pertinent ad epm. 11.q.1.c.de perſona, de offi.ord.in c.j.de fo.cõp.c.ſi qs ꝯ clericum, de iud.c.at ſi clerici. iura in hoc ſunt quaſi infinita. quã quidem iuriſdõnem circa actum inquirẽdi potuit demãdare vicario ſuo, in c.licet de offic.uic.lib.6.de iure ergo cõi ualuit pceſſus formatus p vicarium. Si uero de conſuetudine ptinet ad Archipresb. qđ eſſe põt iuxta c.irrefragabili.§.exceſſus, de offi.ord. tunc aduertendum, q; cũ iſta præſcriptio ſit ꝯ ius cõe, oportet q; cõcurrat titulus coloratus, & tẽpus 40.ann. uel ceſſante titulo, requiritur tẽpus, de cuius initio memoria non exiſtat, ut in c.non eſt, de conſuet.lib.6. Et qđ pertineat ad iuriſdictionem epi, probat̃ in c.cum ab eccl'iarum, & c.paſtoral. de offi.ord.& p̃ſuppoſito, q; iſta probant̃, tunc eſt uidendum, an pceſſus iſte formatus p vicarium ualuerit. Nam uř prima fronte, q; non: quia à iudice non ſuo, ut in d.c.at ſi clerici, & C.ſi à non cõpe. quaſi per totum. Sed hoc nõ obſtante dico, qđ iſte canonicus inquiſitus, uel conuẽtus coram vicario epi non excipit de incõpetentia, nec dixit iuriſdõnem pertinere ad Archipresb. unde iuriſdõnem vicarij ſeu epi prorogaſſe uř; & ſic ualebit proceſſus; de hoc eſt tex.cum gl.in l.j.C.ubi de cri.agi opor.& ſm Bar. & Bal. Nam in criminalibus habet locum prorogatio corã iudice habente iure proprio conſimilem iuriſdõnem, ut ibi no.per gl.& Bar.& per Inn.in c.de cauſis, de offi.dele. & per gl.in l.j.C.de iur.om.iu. ¶Sed dubium eſt, nunqd hoc pcedat in clerico ſine licentia ſui iudicis, q hic nõ interuenit; & uř q; non per c.ſignificaſti, de foro compe. ¶Sed hoc non obſtante contrarium põt dici hoc caſu, cũ prorogatur iuriſdictio epi, q eſt naturalis & ordinaria. Nam res de facili redit ad naturam ſuam 35. diſtin. c.ab exordio, & l.ſi unus, ff de pac. ſecus, ubi prorogaretur iuriſdictio alterius per ſubditum Epiſcopi ſine licẽtia Epiſcopi. tunc enim non ualeret prorogatio; & ſic loquitur d.c.ſignificaſti; & placet in dubio in caſu noſtro, in quo iſte canonicus non habebat ab Archipresbytero nec ordinem, neque beneficium. unde eſt ſibi ſubditus reſpectu nudi exercitij iuriſdictionis. unde eadem ratio, quæ eſt in eo clerico, qui progat ſine licentia ſui iudicis, eſt in iſto clerico quo ad caſum noſtrum iuxta not.in d.c.ſignificaſti, & per Bart.in l.j.ff.de iud. Et hoc quo ad primum dubium. ¶Venio ad ſecundum dubiũ præſuppoſito, q; dictus proceſſus non ualuerit, utpote quia iuriſdictio pertinebat ad Archipresbyterum, nec interuenit prorogatio modo prædicto; nunquid per gubernatorem poſſit defectus ſuppleri? & breuiter dico, q; non: quia cum actus iudiciales hoc caſu eſſent nulli, non põt legatus etiam de latere, talem defectum ſupplere: qa eſſet facere circa ſolennitatem iudiciorum multis uigiliis, & laboribus excogitatam ꝯ clemen.ne Romani, de elec.c.inferior 21.diſt. Et hoc apertè uoluit Spec.in tit.de leg.§.nunc oſtendendum.uer.18.ubi dicit, q; hæc ſuppletio pertinet ſolũ ad Papam, & maximè pcedit hoc in caſu noſtro. ubi non ſolum eſt ſupplere defectum circa ſolẽnitatem iudiciorũ, ſed dare iuriſdõnem non habenti in præiudicium pprij iudicis, & ſic priuare alium iure ſuo; qđ legatus facere non põt. nam ſolius principis eſt ius unius dare alteri iuxta no.in c.conſtitutus, de religio.domi.25.q.2.c.uiſam. Quinimo gl.dubitat in Papa, nũquid poſſit ius unius eccleſiæ ſine cã alteri donare, ut no.in c.1.diſt.22. ſup uer. in inſtãtiam, de quo p Spe.in tit.de leg.§.præal.uer.67. Ad prædicta facit gl.no.in c.pen.de hær.lib.6. quæ diſputatio concludit legatum non poſſe cõmittere cauſam ſui natura plenariã ſine ſtrepitu & figura iudicij tractãdã: quia eſſet tollere ſolẽnitates iudiciorum; & ita Spe.in ti. de leg.§.ſupereſt, uerſi.nunquid põt cognoſcere. facit qđ in ſimili no.Inno.in c.prudentiam, de offi.del. ubi vult, q; geſta coram iudice non ſuo, ratificari non poſſunt p iudicem pprium, etiam ſi ſuo nomine fuerunt geſta: qa corruunt ex defectu ſolẽnitatis iudiciorum, cuius libera diſpoſitio non pẽdet à poteſtate ppr'j iudicis, ſed principis; & illud dictum cõiter ſequuntur ibi doct. facit quod no.in gl.9.q.2.in ſumma. ¶Nũc uenio ad tertium dubiũ, qua pœna iſte canonicus ueniat puniendus. in quo aduertendum, q; ius canonicum facit dñam in quãtitate pœnæ ſm modum procedendi. regulariter ꝯ crimẽ graue induxit depoſitionem, ſi de eo conſtat p uiam accuſationis: ſed p uiam inquiſitionis pœna eſt minor, ita, q; circa depoſitionem pœna uř arbitraria: poteſt tñ priuari beneficiis, uel alia pœna affici, niſi ſint talia delicta, q impediũt ordinis executionem, etiam poſt peractam pniam, ut ſimonia, & homicidium; & de hoc eſt tex. in c.inquiſitionis, & in c.qualiter el ij.de accuſ.& c.dilectus.ij.de ſimo. licet ius ciuile non uideat̃ differẽtiam facere. l.iiij.C.de ſepul. uio.in l.ordo, ff.de pub.iud. in l.ea quidem, C.de accuſa. ſentit Bar.in l.ij.§.ij.de adul.& l.iij.§.præterea, de ſuſpe. tut. ſed de ſuſpenſione canonica reperiuntur aliquæ pœnæ iuris ciuilis, q uolunt, q; damnatus per uiã inquiſitionis de crimine famoſo, euitet infamiam propter modum procedendi; ita no.gl.in d.§.præterea, de ſuſp.tut.& l.iij. & l.fin.C.eo. & ibi per Cy.& l.j.C.de modo mul. Bar.tñ

aliter ſentit in l.infamē,ff.de pub.iud. & plenè per Bald. in l.etiam,de fur.per Spe.in tit.de ſent §.j uer.qui,de in-ſti.& faciunt hæc ad ſciendum, an ſi iſte dānatus per uiam inquiſitionis efficietur infamis. circa quod amplius non inſiſto:quia de hoc non quæritur,ſed ſolum de pœna imponenda.dico ergo rńdendo ad primum,ꝙ ſi iſte fuit accuſatus de hoc furto, pœna ordinaria debet puniri, q̄ eſt pœna depoſitionis ab officio & beneficio ; tex.eſt in c.cū non ab homine,de iud.no.Hoſt.in ſumma,de fur.ſub rub. & plus dicit ibi,ꝙ debet detrudi poſt depoſitionē in monaſterio ad agēdum pnīam.per.c.tuæ,de pœnis.¶Sed aduertendum,ꝙ illud c.tuæ, nō loquitur in furto ſimplici, ſed in latrociniis, qđ ſe habet in plus,q̄ furtum,ut in aut. ſed nouo iure,C.de ſer fugi.& in corpore,unde ſumitur, in authē.ut nulli iudi.in fi. & l.capitalium § famoſos latrones,ff.de pœnis.Sed quia tex.in d.c ſubiicit,ꝙ pro magnis ſceleribus imponiī pœna detruſionis, & depoſitionis,eſſet examinandum, an iſtud furtum dicatur magnū ſcelus; de quo per gl.no.in l.ad ea,ff.de reg.iur.per Bart. in l.non ſolum.§.ſi mādatum,ff.de iniur.aliquid no.in l.j. C.de requir.re. & cōis concluſio eſt ꝙ ſi ſit in magna re, dicitur graue delictum.unde in caſu noſtro, habito reſpe-
2 ctu ad circūſtantias † ſatis poteſt dici magnū ſcelus : tum quia in loco religioſo, tum quia in pecuniis deputatis ad honorem principis: tum etiam rōne temporis: quia in ſeptimana ſancta,dum cantarētur matutinæ; & ꝙ deterius eſt,religioſus, qui peccauit ꝯ uotum & ſubſtantialia regulæ uolēdo habere proprium,maximè furtiue. quæ oīa hæc aggrauant delictum 40.diſt. homo Chriſtianus, & c. cum quidam, de iureiu.& quod in eis nota. Ita concludo pœnam dicti.c.tuæ,ſatis poſſe infligi in caſu noſtro. Sed dubium eſt in caſu noſtro, quia iſte eſt regularis, nunqd debeat expelli ab eccleſia, & priuari de illa procuratione,quā habet in eccleſia Peruſina? & de hoc ſpāliter quæritur in caſu præſuppoſito.dico,ꝙ de hoc eſt ſpecialis do. Inn.Hoſt. & aliorum ſcribentium in d.c.dilectus.ij.de ſimo.ubi dicitur,ꝙ per depoſitionem non liberatur à iugo regulari:ſed non habebit uocem in capitulo,nec uocabiī ad cōes actus,nec ad recipiendum præbendam cōem, ſed in ergaſtulo ei prouidebitur ; ita dicit ad literā Io.And. poſt Inn. & Hoſt. priuatur ergo iſte ꝑ depoſitionem nedum præbenda,ſeu portione ſingulari, ſed etiam cōi, ut non comedat cum aliis, nec more ſolito tractet,ſed in loco arcto, ſꝫm ꝙ uiſum fuerit ſuperiori, ſibi prouidebiī in neceſſariis uitæ. facit.c.fi.de reg. & quod ibi no. & ſic poterit priuari etiam eccleſia parochiali,non obſtante ꝙ eā habuerit à ſede Apoſtolica, per id, quod no glo.in c.j.de confir.uti.Poterit etiam ſuperior ſecum diſpenſando,minus eum punire ; probatur in c.at ſi clerici.§.de adul. de iud.facit quod legi.& no.in l.quid ergo.§.pœna grauior, ff.de his,qui no.infa.& hæc procedunt, cum fuerit proceſſum ꝑ uiam accuſationis. Si uero per uiam inquiſitionis, tunc eſt maius dubium per ſuperius dicta. ſed dico,ꝙ illa procuratione poterit priuari, & etiam eccleſia parochiali per d.c.qualiter & qñ, el ij.de accuſ. ubi dicit tex. ꝙ ſi exceſſus grauis probatur per uiam inquiſitionis, licet delinquens non degradetur ab ordine: ab adminiſtratione tamen amouetur,licet quidam dixerunt,ꝙ illud c. loquitur in prælato : ſed in inferioribus clericis pœna eſt arbitraria ;.& ſic intelligunt. c.inquiſitionis. j.reſponſo, eo.tit.ut in eis no. ſed nihilominus dicendum,ꝙ ſuperior arbitrando poteſt priuare delinquētem omni adminiſtratione eccleſiaſtica,maximè regulari,ut in c.inquiſitionis in gl.in uerbo,aliquando. An autem hoc caſu pōt deponi aduerbialiter ab officio ordinum, uidetur ꝙ non per ſupradicta:ſed in cōtrarium eſt notabile & ſingulare dictum Innoc.in c.qualiter & quando. ubi dicit, ꝙ quando de crimine conſtat per confeſſionem, non inſpicitur modus agendi, ſed poteſt imponi pœna ordinaria, quantūcunque grauis : ꝙ tunc non ſit dubitandum, ꝙ fuerit conuictus per falſas probationes. Et dictum Innoc ſequitur do.Anto.de But.in c.dilectus,præall. & c.fin.de celebra. miſſ.& uidetur ibi caſus in c.ij.de pœn. & facit quod not. Bar.in l.ſi confeſſus,ff.de cuſto.reorum.cum igitur in caſu noſtro conſtitit de crimine per confeſſionem illius, poterit puniri,ac ſi fuiſſet actum per uiam accuſationis,ſiue inquiſitionis fuerit proceſſum contra iſtum canonicum regularem, poterit deponi ab officio,& omni beneficio, & adminiſtratione;ſed in nihilo remanet canonicus,& in aliquo loco arcto prouidebitur ſibi, prout uiſum fuerit ſuperiori, attenta maximè diſpoſitione.c.fin. de regu. ¶Attendendendum eſt tamen, ꝙ ubi proceſſus ex dictis cauſis reperiretur nullus,poſſet de nouo inchoari proceſſus nedum per archipresbyterum, ſi ſua eſſet iuriſdictio, ſed etiam per gubernatorem, ex quo poteſtatem habet legati:quia legatus cū quolibet ordinario,quiſq; ſit ille, eſt maior quolibet poſt principē, ut legitur. & no.in c.j. de off.leg. & in c.ij.eo.tit.lib.6. & per Spec. in tit.de lega.§ nunc oſtendendum, uerſi.ſi legatus, & ſeq.& ibi plenè, & in §.ſuper. Et compellitur dictus canonicus perſiſtere in confeſſione ſua iuxta no.in c.at ſi clerici,de iudi. & per Inno.in c.per inquiſitionem, de elect.per gl.& Bar. in l.capite,ff.de adult.& dicendum,ut plenius no.in dictis iuribus. Laus Deo. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVIDAM officiales terræ ſancti Geminani aſſerentes habere poteſtatem ad prouiſionem faciendam, à toto populo dictæ terræ, ſtatuerunt & ordinauerunt in effectu de omnibus bonis mobilibus,& immobilibus, relinquendis ſeu transferendis quomodocunque titulo lucratiuo ſiue in ultima uoluntate,ſiue inter uiuos, in quocunque loco, etiam ſi ſint hoſpitalia, ſiue ſint dictæ communitati ſuppoſita,ſiue non ; teneantur dicta loca, ſeu eorum rectores aſſignare, & ſoluere pro eorum reditu, & prouentu dictæ terræ ſancti Geminiani, & ad utilitatem ſacriſtæ ſancti Geminiani duos denarios pro libra ſecundum ualorem dictorum bonorum. Et uoluerunt hanc prouiſionem extendi etiam ad præterita relicta ſeu donata, in quibus adhuc executio non interceſſerat. hoc in ſumma quo ad materiam conſulendam habet illa prouiſio licet multa alia uerba ibidem contineantur, & ad alias extendantur perſonas. Nunc contingit dubitari, utrum hoſpitale quoddam fundatum in dicta terra ſancti Geminiani ſuppoſitum ornatiſſimo, & famoſiſſimo hoſpitali ſanctæ Mariæ de la Scala, ciuitatis Senarum teneatur ad obſeruantiam dicti ſtatuti &c.

CONSILIVM XXVI.

1 *Laici ſuper rebus propriis nondum in eccleſiam tranſlatis ſtatuere poſſunt.*

2 *Statuta laicorum an ualeant, quòd bona mobilia nō poſſint alienari in non ſubiectos iuriſdictioni ſtatuentium.*

IPſius Chriſti, eiusq; matris,cuius res agitur, humiliter implorato præſidio, uidetur quòd ſic. quāquam enim laici non ualeant ſtatuere ſuper rebus eccleſiæ, ut in cap.bene
1 quidem 96.diſt.& c.eccleſia S.Mariæ,de conſtit. † tñ ſuper rebus propriis nondum in eccl'iam tranſlatis eos ſtatuere

tuere

tuere poſſe ne qs recta fronte negare habeat, cum om-nes populi à iure poteſtatem ſtatuendi habeant, ut in l. oẽs populi, ff. de iuſti. & iure, & l. cunctos populos, C. de ſum. trini. & in re propria quiſque eſt legitimus moderator, & arbiter. l. in re mãdata, C. mãda. & c. de his, de ſepul. hinc Bar. in l. reſcripto ff. de mune. & hon. dat theoricã, qualiter bona trãſferẽda in eccleſia pñt ꝑ ſtatuta laicorũ affici, & obligari, & poſtmodũ cũ illo onere ſoluẽdi data & pſtãtias trãſeãt in eccl'ſiã, ita dicendum vr̃ in ꝓpoſito. ¶Statuerũt. n. iſti officiales ſuꝑ bonis eorũ in q̃cũque perſonam transferendis, & nõ ſuꝑ bonis eccleſiæ, cũ adhuc nõ eẽt eccleſiæ, ſed propria. Nã quemadmodũ potuiſſet quiſque priuatus relinquere hoſpitali cum onere illo ſoluendi duos denarios pro libra, arg. in c. cũ dilecti, de dona. & c. uerũ, de cõdi. appo. ita & tota communitas hoc ſtatuere poterit, quare quod fieri poteſt per pactum, debet poſſe fieri ꝑ legẽ ſeu ſtatuta, ut dicit gl. no. C. de decre. decuri ſuper rub. li. x. ꝑ Bar. in l. oẽs populi, præalle. uer. iuxta prædicta. Sed his nõ obſtãtibus, quæ uere, ſi ponderantur, non militãt in caſu nr̃o, ꝯriũ puto de iure dicẽdũ. Et primo adduco ad hãc q. quaſi ꝓ caſu. c. fi. de rebus eccle. nõ alie. ubi dr̃, ꝙ laici ſtatuere nõ poſſunt ſuꝑ mortuarijs, nec generaliter ſuꝑ alijs, quæ iure ſpirituali annexa sũt, & põderãdũ ẽ illud uerbum, annexa. ergo nõ ſolũ ꝓhibẽtur ſtatuere ſuꝑ meris ſpiritualibus, ſed ẽt ſuꝑ annexis, & ſuꝑ mortuarijs: qđ ibi procedit apertè ꝑꝑ not. ibi ꝑ doct. in expoſitiõe illius uerbi ſatis determinat̃ iſta quæſtio, ut dicamus relicta facta ad pium uſum, dici ſpãlibus annexa, eo qa deputantur ad ſpãlẽ uſũ, ſicut dicimus de mortuarijs, i. de his, quæ deferuntur cum funere, ſeu legãtur occaſiõe funerum, & per conſequẽs tale ſtatutum, quatenus comprehendit hoſpitale conditum, & alia loca pia, non ualet, tanquam conditum a nõ habẽtibus poteſtatẽ ſtatuẽdi. Scđò allego caſum apertum in c. requiſiſti, el j. de teſtamẽ. ubi tex. ponit regulã generalẽ, licet quæſtio fuit ſpiritualis de numero teſtiũ, ꝙ relicta facta ad pias cãs, nõ debẽt ẜm leges ciuiles, ſed ẜm decretorũ ſtatuta terminari, & tractari, qui ſi talia, cum ſint in pium uſum diſpoſita, nõ ſubijciant̃ diſpoſitionibus laicorũ, ẽt imperatorum, ſed ſoli eccleſiæ, & ita no. dicit intelligi illũ tex. Bar. in l. j. C. de ſacr. eccle. in repetitiõe ſua, in pe. col. ſeu ulti. Et canoniſtæ in d. c. relatum. in iſtis enim debet populus doceri, & non docere, & recurrere ad eccleſiam, quæ mater eſt omnium. & non debet põnere falcem in meſſem alienam, ut in c. docendus lxij. diſt. & in c. ſi imperator ea, diſt. Et ita debet intelligi dictam imperatoris, quòd lex ciuilis non dedignatur ſacros canones imitari, ut in aut̃ ut deter. ſit nu. cle. & in aut̃. de eccle. titu. & tranſſumptiue in c. clerici de iudi. ¶Tertiò hoc apertiſsimè uidetur uelle Bart. in d. l. j. ubi dicit, ꝙ ſuper pertinentibus ad piam cãm non ualet ſtatutum laicorum, ẽt imperatoris, cum hæc nõ ſit de eorum iuriſdictione, ſed eccleſiæ, ut probat per dictũ apoſtoli, & multa alia, multũ elegãter & prolixe. Quartò adduco no. per Io. And. in c. fi. de immu. eccle. lib. vj. in nouel. ubi ponit quæſtionem, an ualeat ſtatutum laicorum, ut bona immobilia non poſsint alienari, & transferri in non ſubiectos iuriſdictioni ſtatuentium: Et concludit non ualere reſpectu eccleſiarum, & piorum locorum: mouetur elegãter inter cetera, quia loca pia ſunt a principibus priuilegiata, ut libere eis donetur, uel uendatur l. j. & l. illud. C. de ſacroſ. eccle. ſtatutum ergo contrariũ non ualet duplici, ſeu triplici ratione. ¶Prima, quia laici inferiores non poſſunt tollere leges, & priuilegia tributa per ſuperiorem, maximè eccleſiæ, ut in c. cum inferior de elect. & ꝑ Bar. in d. l. oẽs populi, & xxv. q. ij quaſi per totum. ¶Secundò quia hoc eſſet contra libertatem eccleſiæ uniuerſalis, & per ꝯſtitutiões ſtatutarij ſunt, ipſo facto excõmunicati, & alijs pœnis iuris ciuilis ſubiecti, de quibus in aut̃. caſſa, C. de ſacroſ. eccl. & Bar. ẽt in dicta aut̃. caſſa. ¶Tertiò qa poteſtas cõdẽdi leges tributa inferioribus per l. oẽs populi, prealleg. ur̃ tributa ſine præiudicio priuilegij tributi ꝑ ipsũ imperatorẽ: qa generi ꝑ ſpeciẽ derogat̃, ut in c. ueniẽs, de præſcri. & regula, generi, de re-
2 gu. iu. li. vj. ꝑ Bar. in d. l. oẽs populi, in dicto uer. ¶ †Quar-
tò iuxta prædicta no. ita dico ad ꝓpoſitũ cũ eccleſijs & pijs locis ſit relictũ priuilegiũ, ut qlibet libere poſsit eis relinquere dicta l. j. & l. illud, nõ ualet dictũ ſtatutũ, cum impediatur libertas in donando, & acquirẽdo, cũ oporteat ſoluere de donatiõe, & maximè cũ dicat̃ in prouiſione prædicta, ꝙ ꝓ reditu dictæ terræ ſcti Geminiani, licet ad utililatẽ ſacriſtiæ, ſoluant̃ duo denarij ꝓ libra, & ſic uolũt facere eleemoſynã de alieno; qbus, ſeu ꝯ quos põt dici, ꝙ eleemoſyna unius eſt peccatũ alterius: nec debet unũ altare diſcooperiri, ut cooperiat̃ aliud, maximè per nõ habẽtẽ poteſtatẽ, ut in c. cũ cãni, de præbẽ. & ſpẽs furti eſt ſeruire uel eleemoſynã facere de aliena re l. ſi pignore ff. de fur. & j. q. j. c. non eſt putãda eleemoſyna. 14. q. v. c. forte, & c. multa. ¶Quinta ad idẽ adduco. l. ſãcimus. C. de ſac. ſan. eccl. canonizata, 23. q. 8. in qualibet ciuitate. § ſãcimus ubi ſatis colligit̃, ꝙ ab eccleſijs nil põt exigi etiã ex his, quæ acqrit titulo lucratiuo, uel oneroſo; ad qđ facit, qđ no. Cy. in l. deo nobis, C. de epiſco. & cle. & facit ibi tex. in princi. & maximè prædicta indubitãter sũt uera in relictis ſeu in donatis de præterito, licèt adhuc non ſit facta executio, in quibus ſtatuẽtes, ut ita loquar, non uident̃ ẽt habuiſſe iuris colorẽ. ¶Nã ex ſolo titulo relicti, uel donati, dominiũ & ius fuit acquiſitũ hoſpitali, ut in l. fi. C. de ſac. sã. eccl. licet executio nõ ſit facta, quo caſu illud qđ ſtatuere præsũpſerint in præiudiciũ hoſpitalis, ur̃ nulla rõne cõcipi poſſe, de directo. n. eſt ꝯ c. eccleſia ſanctæ Mariæ, de cõſti. & c. quæ ĩ eccleſiarũ, eo. ti. & c. fi. de rebus eccl. nõ alie. & d. c. bñ quidẽ, imo, qđ plus eſt tales cauſæ ẽt in foro ſeculari debẽt decidi ẜm canones & nõ ẜm leges, ut no. in c. j. & eccleſia, de conſti. Non obſtãt motiua in princi. allega. fateor. n. ꝙ laici poſsũt ſtatuere ſuꝑ bonis ſuis, illa bona obligãdo, ſeu onus in ꝑpetuũ imponẽdo. Sed in caſu nr̃o nõ obligant̃ illa bona ad onera illa, ſed diſpoſuerũt ꝯ loca, ad quæ illa bona trãſferri cõtingeret, & hoc facere nõ pñt, ut prædixi. Ad hoc qđ no. doc. in c fi. de uita & hone. cleri. in c. præſenti, de cẽſi. Itẽ aliud eſt obligare ſimpliciter bona, ut transferãtur, & maximè in piã cãm ꝯ oĩa iura ſuperius allegata. ¶Itẽ in hoc ſtatuto nõ oẽs cõſẽtiũt, cũ nõ fœminę, nec pupilli &c. & tñ illi nõ potuerũt libere relinquere hoſpitali. ¶Itẽ aliud eſt, cũ qs donat, uel relinquit, & uult onus imponere cũ ꝑ hoc nõ reſtringitur libertas donãdi eccleſiæ, nec uiolat̃ priuilegiũ eccleſiæ cõceſſum, & ſic loquuntur iurà in ꝯriũ allegata: aliud facere ſtatutum ſeu legẽ tollẽtẽ liberã facultatẽ legãdi & donandi, ꝓut quiſque uult. ¶Itẽ, ut dixi, nõ põt populus etiam ſuper rebus ſtatuere in pręiudiciũ eorũ. quæ ſpecialiter ſtatuta ſunt, & reſeruata principibus, & maximè ꝯ priuilegiũ eccleſiæ cõceſſum, ut ſ. dixi, & no. Bar. in d. l. oẽs populi. ¶Cõcludo ergo, ꝙ dicta prouiſio, ſeu ſtatuta dictæ terræ ſancti Geminiani non habẽt in aliquo præiudicare dicto hoſpitali, maximè cum ſpecificã mẽtionẽ fecerit de hoſpitali iuxta theoricam Bar. in l. cunctos populos, C. de ſum. trini. Et hæc ſatis abunde ſufficiant. Laus Deo. NICO. ABBAS.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS quædam Domina Gema ſuum condidit teſtamentū: & inter cætera ſic diſpoſuit &c. lego & iure legati dimitto infraſcriptis meis hæredibus hanc meam domum, in qua habito, poſitam &c. cum his conditionibus & pacto, uidelicet, quòd ipſi infraſcripti mei hæredes teneantur, & debeant ipſam uendere, & tradere Michaeli & Gabr. germanis, & filiis olim Nicolai pro florenis 100. boni & puri auri &c. Qui flor. 100. quo caſu ſic uendatur, expendantur, & conuertātur per infraſcriptos meos hæredes in refectione eccleſiæ S. Aug. de Maſſa, quæ dicitur de nouo fieri ſeu reparari; & hoc inquantū de nouo fiat, ſeu reparetur prælibata eccleſia. Et in caſu quo nō fiat, & reparetur de nouo dicta eccleſia, domum lego, & iure legati dimitto, & eſſe uolo dictæ eccleſiæ, & uendi per infraſcriptos meos hæredes, & etiam prætium in laborerio ſeu reparatione dictæ eccleſiæ. Elapſis pluribus annis, operarij domus S. Petri de Maſſa petunt dictos hæredes compelli ad tradendum domum prædictam conuertendam in fabricā dictæ eccleſiæ; & ſi id fieri non poßit, in alium pium uſum pro ſatisfaciendo uoluntati dictæ teſtantis ex parte hæredis multa obiiciuntur, & maxime inter alia, quòd dicta eccleſia S. Auguſt. non fit de nouo, nec reparatur, nec eſt in ſtatu, quo de nouo poßit fieri, ſeu reparari: nec debet in alium pium uſum conuerti: quia hoc non fuit de teſtatricis uoluntate tacita, uel expreſſa. Quæritur quid iuris?

CONSILIVM XXVII.

1 *Legato facto eccleſiæ acquiritur dominium à die mortis teſtatoris ipſo facto.*

2 *Fauor eccleſiis intantum non eſt præſtandus, ut aliis iniuriam faciamus.*

IN Chriſti nomine, amē. Vr̄ primo ꝙ ſi poſſit cōuerti in reparatione dictæ eccleſiæ, ꝙ res non habet dubium, ut fiat, prout poſtulant operarij, ſ. ꝙ uendatur, & precium conuertat̄ in reparatione eccl'iæ, prout teſtatrix diſpoſuit, ut in c. nos, de teſt. 13. q. 2. c. ultima uoluntas, & in aut. de teſt. quaſi ꝑ totum. iura ad hoc ſunt uulgaria. Si uero nō ſufficit ad reparationem, ſeu non reparat̄, tunc ur̄, ꝙ debeat cōuerti in alium pium uſum: q̄a legatum ad pias cauſas nō efficit̄ caducum: ſed, ſi non pōt, uel non ſufficit ad uſum deſtinatum, debet ꝑ ſuperiorem uocatis hæredibus ad aliū piū uſum conuerti, ut in c. nos, præal. & ibi no. melius in l. legatum, ff. de uſufr. leg. & ibi plenè ꝑ Bar. in l. pr̄. §. Tuſculanus, ff. de leg. iij. & in l. legatā, ff. de admi. re. ad ci. ꝑ Io. de Lig. in cle. contingit, de reli. domi. & in cle. exiui de paradiſo, de uer. ſig. habet. n. locum in iſtis locis illa regula: ſi non ualet, quod ago, ut ago, ualeat, ut poteſt ualere, de

3 deſpō. impu. c. j. lib. 6. ¶ † Itē legato facto eccl'iæ, acquirit̄ ipſo facto dn̄ium à die mortis teſtatoris. l. fi. C. de ſacroſ. eccl. pōt ergo eccl'ia de re legata diſponere, uel ad uſum deſtinatum, ſi fieri pōt, ut in cle. q̄a contingit, præallegata, uel in alium uſum conuerti, ſi fieri non pōt, ut in locis præal. ¶ Sed his non obſtantibus, quæ uere nō obſtant, ꝯrium puto de iure uerum. Et primo ꝓ fundamento præmitto, ꝙ prædictum legatum eccl'iæ factum nō purè, ſed ſub condōne ſuſpenſiua, ualet inquantum dicta eccl'ia de nouo fiat, ſeu reparetur, quæ conditio bis in teſtō repetitur, & de natura huius condōnis eſt, ut effectum diſpoſitionis ſuſpendat in euentū, ita, ut in antea non competat actio, ut in l. cohæredi, ff. de cond. & demonſtr. no. in c. uerum, de condi. appo. & in l. j. C. de conditio. quæ ſub modo. Ex quo infero, quod ante euentum dictæ conditionis, ſcilicet, ꝙ eccleſia fiat de nouo cum effectu, & nō in fraudem legatum prædictum non habet effectum. Nec obſtat d. l. ſi quia loquitur in legato purè facto. Sed, ut uidet̄, dicta eccleſia non fit, nec fieri poteſt de nouo; ergo legatū ad unum uſum deſtinatum peti non pōt, nec etiā debet in alium pium uſum conuerti: quia ꝯria procedunt, q̄n̄ legatum fuit purè factum contēplatione piæ cauſæ dūtaxat, & q̄n̄ teſtator aliter non ꝓuidit in caſu, quo ad uſum deſtinatum conuerti non poſſet, ut Bart. no. in d. l. legatum, ff. de uſufructu legato; & ſic loquitur. c. nos, de teſta. Sed cum ſit, ꝙ in caſu noſtro legatum fuit ſub condōne relictum: quia noluit hæredem teneri, niſi dicta eccl'ia de nouo fieret, ſeu repararet̄; & ſic nullum eſt legatum ante cōditionem extantem, & ꝑ ꝯñs fruſtra tractamus de cōmutatione, cum cōmutatio præſupponit legatum purū, arg. c. ad diſſoluēdum, de deſpō. impu. & in l. decē, de uer. ob. ¶ Item & ſecundo ur̄ de hoc caſus in l. pr̄. §. Tuſculanus, ff. de leg. iij. ubi teſtator legauit centum Sēpronio, & uoluit dari collegio cuiuſdam templi: dr̄ ibi, ꝙ collegio diſſoluto interim remanet legatum apud legatarium, nec fit cōmutatio ad alium uſum: q̄a teſtator de illo collegio dūtaxat ur̄ ſenſiſſe; ita & fortius in ꝓpoſito, ſub condōne repetendo non ualuit hæredem aliter teneri. ¶ Item & tertio cōmutatio legati ad aliū uſum fit ꝓpter tacitam uolūtatem teſtatoris, ut d. l. legatū. hinc eſt, ꝙ ſi teſtōr diſpoſuit aliter in caſu noſtro, ꝙ non pōt conuerti ad uſum ꝑ eum deſtinatum, ceſſat cōmutatio, ut eſt caſus pulcher in l. liberto. §. Lucius, ff. de annu. leg. no. Bar. in d. l. legatum. Sed teſtator clariſſime uoluit dictam domū debere remanere apud hæredē ſi dicta eccl'ia nō fieret de nouo; quod patet ex condōne bis repetita. hoc ſatis ur̄ ſentire in ſimi qōne eximius doctor do. Fed. de Sen. cōſi. 170. Nec eſt recedendum à uerbis teſtōris, niſi aliud appareat de mēte. l. non aliter, ff. de leg. iij. Ad prædicta etiā facit. c. cum di-

2 lecti, cū ibi no. de doṅ. & licet † fauor eccleſiis debeatur: non tñ tm̄, ut aliis iniuriam facere debeamus, arg. in c. ex tenore, de fo. cōp. & 17. q. 4. in fi. ubi patet, ꝙ donatio facta eccl'iæ, etiam purè, reuocatur ex tacita condōne, ut no. in c fin. de dona. fortius impeditur effectus, & non ex conſequentia conditionis. Et quia iſte caſus mihi uidetur clariſſimus, ideo decreui non inſiſtere uerborū multitudini. Nam quis forte ex hoc arbitraretur eſſe dubium. Laus Deo. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

EMANAVIT ſolenniter edictum, ſeu facta fuit prouiſio ſolenniter per habentem poteſtatem, ut notarij ciuitatis Senarū deberent denuntiare cēs contractus, teſtamenta, & ſimilia, quæ à principio eorum officij fecerant, uſq; ad eorum diem denuntiatione fienda in termino in prouiſione contento: alias contrafaciēs incideret ipſo facto in certam pœnam in ſtatuto contentam. demum quidam notarij multos contractus ſpecialiter denuntiauerunt. & non ualentes de facili oēs actus ſummariè, & ſummatim denuntiare, attulerunt omnia eorum ſcripta, & præſentauerunt officiali ſuper his deputato, facientes vnam denuntiationē generalem ultra illam ſpecialem, dicentes, quòd etiam denuntiabant omnia in eorum codicibus ſeu mēbranis contenta, & per ſpatium menſis cum dimidio dimiſerunt oēs eorum ſcripta apud officialem. tractu temporis accuſatur vnus de dictis notariis, quòd quādam donationem, de qua fuit rogatus per duos ann. ante decretum, non denuntiauerat: notarius ſe excuſat, quòd illa donatio erat contenta in ſcriptis per eum prolatis; & ſic ſatis fuit denuntiatum. Replicatur, quòd talis denuntiatio generalis nō ſufficit. Quæritur quid iuris &c.

Conſ.

CONSILIVM XXVIII.

1 *Officialis publicus obligatus ad edendam rationem ſatiſfacit edicto, ſi ſuum codicem, uel membranas tradidit legendas, uel ſcribendas.*

2 *Appellatio redacta in ſcriptis ualet, licet appellans eam non legat, dummodo eam iudici porrigat.*

3 *Certum dicitur non ſolum, quod in ſe eſt certum, ſed etiam per relationem ad aliud certum.*

4 *Donatio operis poteſt fieri nedum uerbo, ſed etiam facto.*

CHriſti, eiusq; matris præſidio inuocato, omiſſis allegationibus, quę ad partes fieri per nonnullos ſolent, ipſam rē attingere puto. dico nāq; dictū notarium ſatisfeciſſe edicto, & ꝑ conſequens in nullā pœnā incidiſſe. Et primo allego quaſi ꝑ
1 caſu. l. argētarius. §. edicto, ff. de eden. ubi probatur, † qd officialis publicus, obligatus ad edendam rōnē, ſatisfacit edicto, ſi ſuū codicē, uel membranas tradit legendas, uel ſcribendas. identitate ergo rōnis idem dicendum in caſu noſtro eſt. Satis. n. dictus ſer Marianus denuntiauit contractus, de quibus fuerat aliàs rogatus, ſi omnes ſuas membranas modo prædicto officiali loco denuntiationis tradidit. denuntiauit. n. facto, & ſi non uerbo; & non minus, imò magis ualet denuntiatio, quæ fit in facto indubitato modo prædicto, ſ. per traditionem ſcripturarū, quā illa, quæ fit uerbo, ut in c. dilecti, de app. & c. ad audiētiā, eo. tit. ¶ Secūdo hoc ur̄ approbari, in c. appellatio, de ap-
2 pella. lib. 6. ubi dicitur, † ualere appellationem, ſi eam in ſcriptis redactam appellans porrigit iudici, licet eā non legat; ſatis eam uī. legere, & appellare, ſi refert ſe ad ſcripturā iudici porrectam. Si ergo in appellatione, quæ eſt de minori iudice ad maiorē prouocatio, hoc ſufficit, fortius debet ſufficere in caſu noſtro, cum talis denuntiatio requiritur ad certificandum officialē ſuper cōtractibus, teſtamentis, & ſimilibus geſtis. Quæ quidem certificatio fortius, & certius colligitur, & aperitur ex traditione originaliū, quā ex nuda, & uerbali denūtiatione, ut in c. qm̄ cōtra, de probationi. ¶ Tertio adduco. c. qui ad agēdum, de procura. lib. 6. ubi hr̄, ꝙ caſus ſpeciale mandatū requirentes, ueniunt expreſſis quibuſdā, & ſecuta cl̄a gn̄ali; ad idē. l. ſed & ſi qs. §. quæſitū, ff. ſi quis cau. & quod ibi no. ꝑ gl. & Bart. ſed in propoſito fuit facta ſpecialis denūtiatio multorū ꝯctuū, & adiecta fuit cl̄a generalis, ſ. ꝙ conſequēter denūtiabit oēs alios contractus; ergo uidetur oēs de-
3 nuntiaſſe. ¶ Quarto adduco talem rationem, † certum dicitur non ſolum quod in ſe eſt certum, ſed etiā per relationem ad aliud certum, in c. cum uenerabilis, de religio. domi. & de excep. c. cum uenerabilis, & quod utrobiq; no. facit. l. certum, ff. ſi cer. pet. ſed in caſu noſtro notarius retulit ſe ad ſcripturas certas, quas habuit, in quibus nullā dubitatio poterat cadere. ergo nō pōt dici denuntiaſſe non clarè & certitudinariè; & maximè quia officiales acceptauerunt illas ſcripturas, & penes ſe tenuerunt per menſem cum dimidio. & facit ad idem dictum Bar. in l. eos, ff. de fal. ubi dat conſiliū teſti, qui repetitur ſuper eo, ſuper quo aliàs depoſuit, ut ſpecificē nō deponat, ne forte per obliuionē incidat in crimen falſi, ſed referat ſe ad primū dictum dicendo: ego omnia aliàs inductus dixi. unde refero me per omnia, & in oībus ad ea, q̄ in prioribus actibus continentur, & perinde ex hoc habebitur, ac ſi ſpecificē depoſuiſſet. ad propoſitum igitur redeūdo ergo oēs ꝯctus, & alia, de quibus rogatus fuit, ꝑut in his membranis hr̄, perinde haberi debent, ac ſi ſpecificè oēs & ſingulos contractus denuntiaſſet, maximè in materia pœnali, prout eſt noſtra, in qua debet fieri ſtricta interpretatio, ut euitetur pœna, regula odia, & regula in pœnis, de reg. iur. lib. 6. & uerba non capiunt illam latam ſignationem, quā ex proprio, & lato ſignatu uerborū habere poſſunt; quod eſt ualde attendendū & notandum in propoſito. iſta ſunt uerba Io. And. in regula, odia, præall. in Mercu. & probatur in c. cum in cunctis, de electione, in c. ſi cōpromiſſarius, eo. tit. lib. 6. Vltimo adduci poteſt. l. de pupillo. §. meminiſſe, iuncta glo. ff. de no. ope. nun. ubi
4 ꝓbat. ¶ † Quòd denuntiatio operis poteſt fieri nedū uerbo, ſed etiam facto, puta per iactum lapili, dummodo appareat de intentione denuntiare uolentis. faciūt ad prędicta. 11. q. 3. c. exiſtimant, & c. cū ſolum, cum concordantiis ibi ſignatis ī gl. ¶ Ad idem. l. iij. C. de ſen. quę ſine cer. quanti. & quod ibi no. Bar. & Io. An. in addi. Spe. in tit. de ſen. pla. §. qualiter, uer. ſed pone iudex, & Inn. in c. ij. de lib. ob. licet. n. ſn̄ia īcerta nō ualeat. l. j. C. de ſen. quæ ſine cer. & 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua: tn̄ ſatis eſt, ꝙ poſſit certificari per acta, maximè qn̄ iudex ſe retulit ad acta. ea. l. iij. & quod no. in locis præall. Ita dicendum in caſu noſtro, ut ſatis denuntiatio debeat dici certa, ex quo fuit facta per relationes ad membranas, in quibus continebantur denūtianda. Et hæc ſufficiāt. Laus Deo. NIC. AB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS, *ſuper quo conſilium petitur, in terminis infraſcriptis ſubiicitur. Caſtrum montis Spoleti territorij Senen. exemptum exiſtit ut præſupponitur, ab omni iuriſdictione epiſcopi Aretini, & immediate ſubiectum ad iuriſdictionem eccleſiaſticam domini abbatis monaſterij ſancti Antonij, accidit quòd homines dictæ terræ uolentes eorum hoſpitalibus conſulere, ſupplicari fecerunt domino noſtro Papæ Martino V. quatenus eis liceat ponere ibi rectorem, non expectata confirmatione alicuius ſuperioris. Ita de relictis dictis hoſpitalibus non teneatur dictorum hoſpitalium rectores abbati, uel alteri cuiuſcunq; ſoluere canonicam portionem dominus noſter Papa conceſſit eis literas plumbatas more Romanæ curiæ, in quibus inter cætera narrat, quòd pro parte hominum dictæ terræ fuit ſibi petitio exhibita, in qua inter cætera continebatur, homines dicti caſtri temporibus præteritis deputaſſe rectores ad illa hoſpitalia, domino epiſcopo Aretino id minime contradicente. Item mandauit commiſſario, quatenus uocatis epiſcopo, & abbate, ac aliis, qui fuerunt uocandi, de contentis in petitione diligenter ſe informet; & ſi contenta hominum uera eſſe reperit, & præfati epiſcopi ad hoc accedat aſſenſus, debeat authoritate Apoſtolica eis elargiri, quod petitur, prout latius in dictis literis continetur. Nunc dubitatur, an per prædicta uerba mentionem facentia de epiſcopo Aretino in aliquo poteſtas ſeu iuriſdictio acquiratur dicto epiſcopo, uel ſaltem probetur habere, ita, quòd ſaltem in futurum aliquod præiudicium generari poſſit dicto domino Abba. circa iuriſdictionem epiſcopalem, quam habet in dicto caſtro, ſeu hominibus dicti caſtri, cum prætendant ſe exemptos à dicto domino epiſcopo, & immediate ſubiectus dicto domino abbati, &c.*

CONSILIVM XXIX.

1 *Princeps in re ſua dicitur arbiter.*

2 *Effectus denominationis an probetur per nominationem incidenter in aliqua ſcriptura factam.*

CHriſti, eiusq; matris præſidio inuocato, firmiter puto nullum debere per dicta uerba dicto dn̄o abbati, ſeu hominibus dictæ terræ præiudicium generari circa exemptionē, ſeu iuriſdictio-

ctionē epiſcopalē dicto dño abbati debitã. Moueor primò ꝑ illud arg. gñale. Non probat hoc eſſe, quod ab hoc cōtingit abeſſe, de trãsla. pla. c. ij. & in l. neq; natales, C. de ꝓba. & qđ ibi no. Sed ſubmota oĩ iuriſdictione ex ꝑſona epi, inſtare pñc hoĩes dictæ terræ, ꝙ deputauerũt rectores dicto hoſpitali, ipſo dño epo minime contradicēte; quia in ueritate nunq̃ cõtradixit nec de facto, nec allegando aliquod iuris debitũ. Itē ꝙ dñs Papa uoluit hãc gratiam concedere dicto dño epiſcopo conſentiente. uoluit. n. in hoc forte honorare perſonam, & dignitatē ſuã. ſicut. n. potuit in conceſſione grãæ apponere aliquã aliam condõnē; ita potuit uelle ſine alterius præiudicio conſen
1 ſum dicti dñi epiſcopi præſtari, arg. in l. j. ff. de leg. ij. † Eſt enim quiſq; in re ſua legitimus moderator & arbiter, & maximè princeps. l. in re mandata, C. manda. cap. his, de ſepul. & c. bonæ, in fin. de poſtu. præla. ergo prædicta uerba non probant aliquã iuriſdictionē cõpetere dicto dño epiſcopo in dicto caſtro. Scđo probatur, ſic hoĩes dicti caſtri nõ poſſident, ſeu aliquã iuriſdictionē habent, imò ipſi poſſidentur quaſi a dño abbate. eorũ ergo poſſeſſio nõ potuit præiudicare dño abbati. l. fi. C. de acquir. poſſ. l. iij. §. quod ſeruus, ff. e. ti. no. Inn. ĩ c. olim, de reſti. ſpo. ubi plus dicit, ꝙ præſuppoſito, ꝙ ſubiecti alicui, obediant realiter alteri prælato tanquã ſuperiori, ſi tñ proprius prælatus contradicit, & eos pro huius tranſgreſſione excõicat, nullũ præiudiciũ circa poſſeſſionē ſibi generatur in hoc: quia iura incorporalia nõ admittuntur ſine ſcientia, uel patientia poſſeſſoris. l. ij. C. de ſerui. & aqua. no. Inn. idē ĩ c. bonæ, de poſtu. præla. & in c. conquerente, de offi. ord. & c. cũ dilectus, de religio. domi. & in multis locis. & maximè hoc procedit in caſu noſtro, in quo ex parte hominum ſolum interueniunt nuda uerba enunciatiue prolata ꝑ aliud, & ſic nullã diſpoſitionē inducunt. l. ex his uerbis, C. de teſt. & in c. ſi Papa, de priuile. lib. vj. & in cle. ſi Romanus de ſen. excõ. not. Bar. in l. ex hac, ff. de do. no. in c. fi. de ſuc. ab inteſta. Et uř caſus noſter probari in multis iuribus. Primò in d. c. olim, ſecundũ unum intellectũ, ut patet, ꝙ ſi hoĩes alteri ſubiecti patiuntur, & obſeruant excõicationem ab alio in eos fulminatam, non per hoc uidentur illi tanquã ſuperiori obtēperare uelle, nec iuriſdictionis aliqua poſſeſſio excõicatori acquiritur: quia potuerunt excõicationem obſeruare animo deliberãdi: uel quia bonarũ mentiũ eſt timere culpam, ubi culpa minime reperitur, ut in c. ij. de obſeruã. ieiu. ſic & fortius dicendũ in caſu noſtro, ubi præſupponitur, quod ipſi in petitione aſſerunt, quod dñs epiſcopus Aretinus non contradicit; per hoc fatentur eundem dñm epiſcopũ in eos habere aliquam iuriſdictionem: imò dico, ꝙ potius uidētur fateri oppoſitũ, cum ex taciturnitate uř contra eum tanquã diœceſanum ſcriptum. Cum. n. hæc uerba ueniant ad excluſionē iuris epiſcopi, non debēt operari contrarium effectũ contra intentionem proferentiũ, pro hoc in ſimili bonus tex. iuncta gl. in c. ſi iudice, de appel. lib. vj. ¶ Tertio uidetur probari in l. nõ epiſtolis, & l. ſeq. C. de
2 proba. † ubi patet, ꝙ per nominationem incidenter in aliqua ſcriptura factã non probatur effectus denominationis. Ad idem. l. epiſtola, ff. de pactis, & l. neq; profeſſio, C. de teſta. & optime. l. interrogata, C. de libe. cau. iuncta gl. ibi in l. iubemus, C. eo. ubi patet, ꝙ confeſſio expreſsè facta ꝯ libertatē non in iudicio liberalis cauſæ. non præiudicat confitenti. ergo idē in caſu nřo, & tãto fortius, quãto dicta uerba recognitionē aliquã ꝯ libertatem nõ importãt. ¶ Ad prædicta facit, quod legitur & notať in c cũ olim, de teſti. Itē reſpectu aliorũ uerborũ, in quibus dñs Papa exigit, ut ad gratiã faciendã interueniat conſenſus dñi epiſcopi, pōt rñderi multipl̃r. Primò, ut ſ̃. dixi, ꝙ forte dñs Papa uoluit honorare pſonam dicti dñi epiſcopi, uel forte cõfidens de ſolertia uoluit requiri eũ; & maximè hoc procedit põderatis duobus. ¶ Primò, quia nõ exigitur, ut conſentiat tanquam diœceſanus. ¶ Scđo, qđ in eiſdē literis dř, dictã terrã quo ad forum eccleſiaſticum pertinere ad dictum dñm abbatem: quæ uerba ſatis oſtendunt Papam per hæc uerba nullã iuriſdictionē uoluiſſe tribuere dicto dño epiſcopo in dicto caſtro: qm̃ imò & plus dico, ꝙ ēt ſi dñs Papa appellaſſet dictũ dñm epiſcopũ diœceſanũ illius caſtri, nõ ꝑ hoc præſumitur aliquid uoluiſſe de nouo cõferre dicto dño epiſcopo, ut probať ĩ d. cle. ſi Romanus, & in c. ſi Papa: quia hæc uerba ſunt enũciatiue prolata ꝑꝑ aliud, ut. ſ̃. dixi. unde dñs Papa in dubio nõ præſumit uelle præiudicare iuri tertij, ut in c. ſuꝑ eo, de offi. deleg. & in l. ij. §. ſi quis a principe, ff. ne quid in loco publico. Et hæc ſufficiãt, & multa minora ſuffeciſſent, cũ hoc uideatur mihi tenendum ſine dubio, ut poſtulantium trepidationi ſatisfieret plus, quàm dubium meretur inſtitutum. Laus Deo. NICOL. ABBAS.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

VISIS actis agitatis tam in inſtãtia cãæ principalis, quàm appellationis inter Ant. Dominici *ex una parte, &* Nicolaũ Ioannis Martini *ex alia parte ſuper quodam argumento dotis dominæ* Angelæ *matris dicti* Antonij *conſiſtentis in centũ quinquaginta florenis ac ſuper executione præcepti facti dicto* Nicolao *de ſoluendo, & nouiſſime ſuper ualiditate appellationis interpoſitæ à domino poteſtate terræ* Clauciani *ad honorabiles ſyndicos dictæ terræ per dictum* Nicolaum *ſuper reſiduo ſolutionis dicti argẽti.*

CONSILIVM XXX.

1 *Appellari licitè poteſt, quando in executione ſententiæ, uel præcepti infertur grauamen.*

2 *Statuta dubia ſumere debent interpretationem ſecundum ius, ut quamminus poſſunt, lædant ius commune.*

INuocato prius Saluatoris noſtri, eiuſq; genitricis pręſidio, pręcedã multum ſuccinctè. Nam multitudo actorũ, & allegatorũ cõfuſionē generat, ita, ut ipſis dñis ſyndicis, quibus ĩ pręſentia incũbit onus, cõpatiendũ ſit. Et pro loculẽta deciſione huius materiæ aduertendũ, ꝙ per dños ſyndicos appellationũ iudices quæritur dũtaxat, quæ ſunt ipſorũ partes in pronuntiãdo; & ſic oportet diſtinguere dũtaxat de ualiditate appellationis interpoſitæ ad eos ꝑ dictũ Nicolaũ, qui in libello appellatorio producto corã eis cõqueritur de executione præcepti ꝯ eum facti per dñm poteſtatē dictæ terræ in effectu petiit per dictos dños ſyndicos & eorũ officiũ ſententialiter pronuntiari, decerni, & declarari dictam executionem ꝯ eum factam iniuſtè, & iniquè & perperã factã in perſonã dicti Nicolai annullari, ac nullius fore efficaciæ, & momenti, eo qa fuit facta præter & contra formã iuris ſtatutorum dictæ terræ, ac pronũtiari & decerni ſibi Nicolao dari copiã petitionis, & præcepti ſuper dicta executione, cũ termino ad opponendũ cõtra dictum præceptum; quē quidem terminum ſibi recuſauit dictus poteſtas tradere &c. Ex parte uero dicti Antonij ĩ hoc articulo appellati excipit, ꝙ dicta appellatio nõ eſt admittẽda; quia ꝯ formã iuris & ſtatutorũ dictæ terræ loquẽtiũ ſuꝑ executione fienda, ut ſpãlr colligi põt ex forma exceptionũ productarũ per dictum Antonium. uidendum ſolummodo incumbit, an ab executione

cutione facta perſonaliter per dictum dominum poteſtatem potuerit appellari per dictum Nicolaum. Et omiſſis breuitatis cauſa argumentis,quæ ſatis friuole poſſent pro parte appellati fieri, concludo dictam appellationem iuſtam, & per conſequens admittendam. Et ad hanc ſñiam moueor ex pluribus tam ex diſpóe iuris cóis, q̃ ſtatutorum dictæ terræ.¶†Vbicunque.n.in executione ſñiæ diffinitiuæ,uel præcepti infert grauamé,licitè appellatur etiã de iure ciuili,cum non expectetur alia ſñia diffinitiua,in cuius appellatione poſſet grauatus à grauami ne releuari,ut legi.& no.in l.ab executione,C.quorũ appel.nó reci.& in c.qđ ad conſultationẽ,de re iud facit qđ no.in l.ij.ff.de app.reci.uel non, & aut.habita, C.ne fi.ꝑ patre,& 2.q.6.ſunt quorum ab executore. Sed in caſu noſtro poteſtas grauauit dictũ Nicol.exequendo illã ſñiam ſeu præceptũ;ergo potuit appellare. Quod aũt eũ grauauit,patet: qa denegauit ſibi copiã petitionis ꝓductæ per dñm Ant.Nec uoluit ſibi dare terminũ ad opponendũ,cũ de iure ꝯ executioné ſñiæ multa obiici poſſent,ut legit & no.in l.ij.§.condénatum,& in l.à diuo Pio,ff.de re iud.& utrobiq; ꝑ Bar.in c.de cætero,eo.ti.de offi.del.c.paſtoralis.§.qđ uero,& qđ ibi plenè no.& maximè ꝑ Inn. in d.c. de cætero; & maximè prædicta ꝓcedunt in caſu noſtro, ubi non petebat executio in rebus adiudicatis,ſed ĩ actione pſonali ꝯ ꝑſonam & bona iuxta formã ſtatuti; quo caſu noſtro fienda eſt citatio, & debet dari facultas parti ſe defendẽdi,ut ĩ l.à diuo Pio,præal.uerſ.ĩ uendóe,& ibi apertè Bar.hoc vult;qđ ſentit Inn.in c.cũ ſuꝑ,ꝓpe fi. de re iud.¶Nec huic ſñiæ obſtat ſtatutum ciuit.dictæ terræ, ſuꝑ quo ſe fundat appellatus, poſitũ ſub rub.de executione inſtri guarẽtigiæ,in uer.fi.ubi inter cætera diſponit,ꝙ ſñiæ & præcepta non querelata ſeu ſuſpenſa ꝑ remedium appłonis debent mãdari incontinẽti executioni, nec poſſit opponi, niſi id, qđ opponi põt ꝯ inſtrm guarentig.&c. prout in dicto ſtatuto latius continet;qa dico,ꝙ ſi diligẽter ponderabit finis illius ſtatuti, illud ſtatutũ luce clarius ꝓbat oppoſitũ,& fundat intẽtioné appellatoris. Nã ibi in fi.ponit clauſula hæc,quæ ſequit,uidelicet oſeruãdo però la forma è ſopra data ſecondo la forma del preſente cap. e come ne li inſtrumenti guarentig. Et ſic apertè vult finis illius ſtatuti in executione talis ſñiæ,uel pręcepti obſeruare modũ & formã præced.cap. & ſic obſeruatur in inſtro guarẽtig.ſed ĩ pñti.c.diſponit, ꝙ poteſtas &c eius vicarius teneant & debeant aſſignare terminum trium dierũ conuento ad recipiendũ copiã petitionis, & inſtri guarentig.& opponendum ꝯ illã. ergo apertè colligitur,ꝙ etiã in caſu noſtro debebat dari dictus terminus trium dierũ ad recipiendum copiã petitionis,& ad opponendum,licet non poſſet opponere niſi id,qđ opponi põt ꝯ inſtrm guarẽtig. qđ cum poteſtas humiliter requiſitus nó fecerit, ſatis appellare potuit dictus Nicol. ꝑ ea, quæ ſ.dixi.Nã illa clauſula in fi.ſtatuti poſita obſeruãda qũalificat præcedentia,ut in c.inqſitioni,& c.2.reqris,de ap. & qđ legit & no. maximè ꝑ Bar.in l.talis ſcriptura, ff.de leg.j.Ac idẽ qđ legit.& no.in l.Titio,ff.de uer.obl.& ĩ c. apłs.3.q.7.in gl.fi.& hoc etiã ꝓbatur alia conſiderõne.
2 ¶†Statuta dubia ſumere debẽt interpretationem ſm ius ita,ut quãminus poſſint,lædãt ipſum ius cóe,ut ꝓbat ĩ c. dilectus,de cóſue.in l.ij.C.de noxa.no.Inn.ĩ c.j.de reſcr. & Bar.ĩ l.oẽs populi,ff.de iuſt.& iu.& l.j.ff.ad leg.fal.Sed de iure cõi debet in executione ſñiæ præcepti, ſaltem in pſonali fieri citatio, quæ fit,ut pars opponere & ſe defendere poſſit,ut in d.§.in uendóe,& ibi Bar.& ꝑ Inn. ĩ d.c. cum ſuꝑ,& ꝓbat in ſiñ in c.à multis,de teſt. Et quia dictum ſtatutum,pręſuppoſito,ꝙ eſſet dubiũ in fi.ſui,quod tñ in ueritate nõ eſt,debet intelligi ſm ius cóe, ut requiratur citatio,& deẽ facultas parti ſe defendẽdi; & maximè,qa iura naturalia hoc ſuadent, ut licitum ſit cuiq; ſe defendere:imo etiam excóicato non denegatur defenſio, ut c.cũ inter,de exce.& iura clamant, ꝙ ꝯ inauditam partem nil eſt attendendũ,in c.j.de cau.poſ.& ꝓpric.& ĩ cle. paſtoralis,de re iu.3.q.10.c.caueant, & in c.oĩa facit.l.de vnoquoque, de re iud. Itẽ negari non põt, ꝙ data dubóe ſuꝑ intellectu ſtatuti, debuiſſet dñs poteſtas recurrere ad cõſilium ſapientis,ſm ꝙ diſponit in ſtatuto dictæ terræ;ad hoc.l.& poſt rẽ iudicatã,ff.de cód.ind.Vnde ſaltem ex hoc capite iuſta fuit appellatio dicti Nicol. Non ob.ſi dicat dictum Nicol.non fuiſſe audiendũ: qa non ſeruauit formam alterius ſtatuti ſuper ſolone fienda ſm qñatitatem petitorũ:qa,ſi bene aduertat, illud non facit ad caſum noſtrũ; qñ ſtatutum loquit de his, q petunt aliqd à conuento.nec dicit, ꝙ non facta ſołone in nullo audiat: qa ꝓceſſus ille nõ ualeat. Sed in caſu noſtro dictus Nic. nil petebat ꝑ nunc,ſed ſolum excipiebat petẽdo terminũ ad opponẽdum copiã petitionis; & ſic ſumus extra caſum illius ſtatuti.Nã uideo,ꝙ excõicatus,q nil põt in iudicio petere tunc ſi conuenit, põt ſe defendere, ut in d.c.cũ inter. ſic in ꝓpoſito, licet dictus Nic. nõ fuiſſet audiendus, qñ petebat ſołonem non factã,tñ à defenſione ꝯ petitionem dicti non debuit excludi. nã aliter ſæpe dãnaretur innocens;qđ eſt abſurdũ,ut in d.c.cũ inter. ¶Ex qbus oĩbus concludo, ꝙ dñi ſyndici debent ꝓnunciare appłoné dicti Nic.fuiſſe & eſſe iuſtã,& legitimam,& declarare dictã executionem factã in eius ꝑſonam ꝑ dictum poteſtatem fuiſſe,& eſſe nullã;& inquãtum eſſet aliqua,ipſam tã quã iniquam retractare,ac decernere copiam dicto Nic. dictæ petitionis factæ corã dicto dño poteſtate ſuꝑ executione fienda, aſſignando ſibi terminum trium dierũ ad opponẽdum ꝯ dictam executionem petitã, & condẽnare dictum Ant.dicto Nic. in expenſis factis in hac cã appellationis: qa temere litigauit, & demũ debent dicti ſyndici in cã ꝓcedere, ſicut fuiſſet proceſſurus dictus ptãs, cum ſuccedant in ipſius loco, de appel. c.ut debitus, cum ſimi.Et hęc ſufficiant quo ad pñtẽ artic. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

FACTI contingentia eſt talis. In ciuitate Maſſana eſt quedam laicorum fraternitas,quæ appellãtur fraternitas S. Crucis, & conueniunt in loco ordinis S. Franciſci in quadam capella ſub vocabulo S.Crucis, quæ quidem fraternitas multa pietatis opera ex ipſorum fratrum ſubſtantia, tum ex relictis dictæ fraternitatis accepit. Cui quidam fraternitati quidam Deo deuotus multa bona reliquit diſtribuenda ad pias cauſas; & ſpecifice fuit adiectum, ut daretur domino Epo Maſſanen. ſuper quantitate tamen non grauauit, relinquens conſcientiæ illorum de confraternitate. quæ quidẽ fraternitas donauit domino Epo florenos 12. & ab eo etiam habuit & recepit fidem, & liberam & integram abſolutionem de dicto relicto. Demum Epo mortuo,dicitur nomine ſucceſſoris,quòd dicta liberatio non ualuit pro tam modica quantitate; & petitur integra quãtitas tam illius relicti,quàm aliorũ. Ex parte confraternitatis allegant dictam liberationem ualuiſſe, & quòd dicta fraternitas non tenetur ad canonicam portionem, eo quod maximè non eſt memoria,quòd aliquando ipſam exoluiſſet,licet multa relicta ei facta fuiſſent. Quæritur quid iuris?

CONSILIVM XXXI.

1 *Prælatus ſolus ſine alia ſolennitate poteſt repudiare hæreditatẽ longam, etiam rei immobilis eccleſiæ factam.*

Hoſpitali

2 *Hoſpitalia ſine authoritate diœceſani conſtructa, non poſſunt dici loca religioſa, nec ſtrictè pia.*

3 *Leproſi ſtantes in aliquo loco authoritate epiſcopi non fundato, non tenentur ad iura epiſcopalia.*

CHriſti ſaluatoris, eiusque deuotiſsimæ genitricis ſuffragio implorato, ad claram deciſionem omnium prædictorum examinanda incumbunt tria. ¶ Primò, an dicta liberatio reuocari poſsit per ſucceſſorem. ¶ Secundò, an dicta frnitas, teneatur ad canonicam portionem epiſcopo loci ſibi exoluẽdam de relictis ſibi factis. ¶ Tertiò, præſuppoſito, quòd de iure teneatur, an uigore conſuetudinis, ſeu præſcriptionis poſsit dicta cõfraternitas ſe excuſare. ¶ Circa primum multum non inſiſtam: quoniam non uidetur mihi magnam dubitationem continere, cum certo certius ſit, dictum dominum epiſcopum illam liberationem facere potuiſſe. aut enim de relicto non debebatur quarta, quæ in ueritate non debebatur, ut patebit ex infra dicendis, & caſus eſt indubitabilis: quia ille idem epiſcopus non poterat plus petere, cum quantitas fuerit relicta in conſcientia illorum, iuxta ea, quæ habentur & no. in c. ſtatutum. §. aſſeſſorem, de reſcrip. lib. vj. gloſ. not. in cle. j. de iure patro. tum quia præſuppoſito, quòd aliquid plus deberetur epiſcopo, Epiſcopus cum habebat liberam adminiſtrationem redituum iuxta not. per glo. xij. q. j. c. duo ſunt genera; & probatur in c. cum nobis, in fi. de elec. potuit remiſsionem reſidui facere, maximè cum in piam cauſam uenirent omnia conuertenda. Nam epiſcopus tenetur ſuperflua conuertere in piam cauſam. lxxxiij. diſtin. ca. j. & xij. q. j. c. uidentes; & quicquid clerici habent pauperum eſt xv. q. j. c. ſolite. ergo potuit nedum partem, ſed totum relinquere frnitati diſtribuendum in pias cauſas; nam prælatus nedum acquirendo, imò de acquiſito non poteſt facere congruam eleemoſynam, ut in c. ad hæc & c. relatum ij. de teſt. quinimo modica cuicumque donare, ut in c. cæterum, de dona. ¶ Item dico, quòd prædictis rationibus, ſi quarta fuiſſet debita, & maximè; quia hìc agebatur de aquiſito perdendo, ꝙ poteſt epiſcopus facere conditionem deteriorem eccleſiæ, ut not. xvj. q. vj. §. fi. ubi bona gloſſ. & per Inn. in c. fraternitatem, de dona. optime faciunt not. per doct. in c. quoniam, de deci. hinc no. dixit Fede. de Senis conſi. ix. & ſequitur Bald. in l. pupillorum

1 C. de repu. hær. † quod ſolus prælatus ſine alia ſolennitate poteſt repudiare hæreditatem longam, etiam rei immobilis, eccleſiæ factam, quod aliud eſt non acquirere, aliud acquiſita alienare. Sed in caſu noſtro non eſt tanta dubitatio; quia reliquit relicta conuertenda in piũ opus & quia, ut infra dicam, in rei ueritate, quarta non debebatur. Concludo ergo ſucceſſorem non poſſe reſcindere dictam liberationem factam per prædeceſſorem. ¶ Venio ad ſecundum, quòd eſt magis dubitabile, an ſcilicet dicta fraternitas teneatur epiſcopo ob canonicam portionem. Et uidetur primò, quòd ſic: quia non ſolum de eccleſijs, ſed etiam de monaſterijs, & aliis pijs locis iura uolunt epiſcopum poſſe ſuam canonicam portionem exigere, ut probatur in c. requiſiſti, & c. fi. de teſta. Sed dicta fraternitas eſt collegium pium, ut in c. ſi quis lxij. di. & ibi per Archi. facit l. j. & quod ibi no. Bar. ff. de col. illi. & patet hoc rõne exercitij. Exercet. n. pietatis opera; ergo pia. dicitur enim locus pius, ex quo ibi exercentur opera pietatis, ut no. Io. An. in c. Ioannes, de teſta. & Spec. in titu. de inſtru. editio. §. nunc uero aliqua, uer. & ſcias, prope medium. Quid plura hoc expreſſe tenuit. d. Pet. de Peruſio in tractatu ſuo de quarta. ¶ Sed his non obſtantibus contrarium puto de iure procedere, maximè in caſu noſtro. moueor primò, quia hæc quarta debetur de relictis factis pijs locis epiſcopo ſubiectis, non autem de relicto perſonali, etiam ſi fuerit factum clerico. hoc probatur in c. requiſiſti, & c. fi. & x. q. j. de his, & c. antiquis, el ij. & no. Io. An. poſt Hoſti. in c. j. de ſepul. Sed in caſu noſtro non relinquitur dictæ fraternitati; ſed legatum fit loco; quia fraternitas non eſt aſcripta loco, ſed eſt collegium perſonale, & quoddam corpus fictum repræſentatum, ut l. mortuo, ff. de fideiuſſo. not. Bar. in l. fi. ff. de colleg. illi. poteſt enim congregari, quicunque uult argu. in cap. ſi quis ergo non debebatur quarta. cum enim tali fraternitati relinquitur, non habetur reſpectus ad locum, ubi congregatur, ſed ipſum corpus fictum & repræſentatum. & ſi quis uult pertinaciter ibi ſtare, dicendo, quòd fiat loco, dico quòd tanto eſt magis clarum, quòd quarta non debeatur; quia dicta fraternitas eſt in loco exempto, qui non tenetur epiſcopo ad canonicam portionẽ, ut cõiter no. doc. in c. officium, de teſtamen. Fede. cõſi. 116. ¶ Scdò principaliter moueor à rõne ceſſante, quare hęc quarta debeatur epo. Nã rõ fundamentalis eſt ipſa coĩo, quæ eſt inter epm & clericos ſibi ſubiectos, rõne cuius cõis oĩa bona erant communia inter epiſcopum, & loca inferiora. Sed quia communia ſolent ſcandalum generare. l. cum pater. §. dulciſsimis, ff. de lega. ij. & quod legi. & nota. in c. ſi quis, de uita & honeſta. cle. & in c. ex tenore, de ſenten. excomm. editi ſunt canones decernentes, quòd quarta debeatur epiſcopis, hæc clarè colliguntur ex dicto c. requiſiſti, & ex dictis Ioan. Andr. ibi hæc communis ratio ceſſat inter epiſcopum, & dictam fraternitatem. Non eſt enim communio ratione loci: tum quia locus non eſt fraternitatis, tùm qa locus ille eſt exẽptus non ratione perſonarum, cùm ſint puri laici, & ſic ſunt alterius generis, quàm epiſcopus, & duo ſunt genera Chriſtianorũ, unum clericorum, aliud laicorum, ut habetur in c. duo ſunt genera. xij. q. j. & ſic non eſt communio inter eos: imo eſſe non debet, cum uita clericorũ debeat eſſe ſeparata à uita laicorum, in ca. laicos, & c. ſequen. ij. q. vij. Nec per iſtam fraternitatem deſinunt iſti eſſe de iuriſdictione iudicis ſecularis, cum hoc nullo iure probetur, ſed potius no. oppoſitum in clemen. j. de religioſis domi. Et ſi quis uellet dicere aliam eſſe huius quartæ rationem, uidelicet propter onus epiſcopale, qđ ſubit epiſcopus in collatione ordinum, & cõſecratione, & adminiſtratione ſacramentorum, ut ſentit dictus Petrus in dicto tractatu. Hoſt. in ſumma, de ſepul. §. licitum. alias. §. uetus, uerſi. naturalibus; dico hanc rationem prorſus ceſſare, in hac confraternitate, cum iſta non ſubeat epiſcopus in iſtam confraternitatem nec rõne loci, nec perſonarũ ceſſare ergo debet diſpoſitio, ut in c. cũ ceſſãte, de app. 16. q. j. c. gñaliter ¶ Tertio induco hãc rõnẽ relictũ cõfraternitati nõ fit rõne loci, nec rõne pſonarum de cõfraternitate, ſed rõne pauperũ. unde hæc cõfraternitas vr̃ electa tanq̃ diſtributrix, & diſpẽſatrix ad pias cauſas, ut patet ex mẽtibus relinquẽtiũ, & colligitur ex mẽte dicti. c. ſi q̃s. ſed ex relicto facto pauperibus non debet̃ quarta epo; ut in c. ij. de ſepul. ẽt ſi ueniat diſtribuẽdũ ꝑ aliũ, uel ꝑ ipsũ epm, ut in l. nulli, & in l. ſi q̃s ad declinãdum, C. de epiſc. & cle. ergo nec de relicto facto dicto dictæ fraternitati. Nec obſtat unum dictum Io. And. poſitũ in c. dudũ, de cõuer. cõ. ubi dicit, ꝙ ſi relictũ fuit pauperibus certi loci, debet̃ quarta, arg. in d. c. requiſiſti. quia licet illud dictum ſit uerum, non tamen noſtræ cõcluſioni obuiat. nã quãdo relictũ fuit pauperibus certi loci,

ti loci,relictũ vr̃ nõ ſolũ cõtẽplatiõe perſonarũ, ſed ẽt loci,qa relictũ acqrũ ipſi loco pio, de quo põt diſponere ad libitũ.unde cũ locus pius ſubſit epiſcopo,merito ratio ne communis & oneris ẽpalis debet tale relictum cõmuni cari epiſcopo.Sed in caſu noſtro relictum nullo modo ac quiritur loco : & præſuppoſito ꝙ acquireretur quod tamẽ eſt falſum ceſſaret ratio,cum locus ille ſit exemptus: ſed relictum eſt perſonale, & factum principaliter ꝓpter indigentes.unde nulla ratio apparet,quare debeatur hęc quarta epiſcopo.& ſi bene iura antiqua ponderentur,hęc quarta fuit inducta propter indigentiam epiſcopi. unde honeſtum fuit uiſum, ꝙ loca pia ſubiecta epiſcopo ſubue nirent de omnibus ſubuenientibus, cum epiſcopus ſit rector, & caput talium locorum piorum, & adminiſtrator in multis, & multa onera ſubeat eorum contemplatione,ut habet.x.q.iij.ca.j.&.ij. Quæ quidem ratio ceſſat in iſtis laicis, qui non ſunt de iuriſdictione epiſcopi: ſed ſolum conueniunt , ut pietatis opera excerceant , ut. ſuprà dixi. iura de hac quarta loquentia communiter loquuntur in relictis factis eccleſijs & pijs locis,non autem factis collegijs iure approbatis; & ſic ceſſat fundamẽ tum tenentium oppoſitum.quinimo Bal.doctor excellentiſſimus.& duo alij doct.cum eo conſuluerunt ꝯ epiſcopũ in latioribus terminis,uidelicet, ꝙ de relicto facto hoſpitali authoritate epiſcopi non conſtructo quarta nõ debet qa iura loquitur de pijs locis , & ſic religionis,quæ ſubſũt epiſcopo.

2 † Sed talia hoſpitalia ſine authoritate diœceſani non poſſunt dici religioſa,nec ſtricte pia,cum poſſint ad libitum conſtructoris diſſolui ,ut in.ca.inter dilectos,& qđ no.ibi ꝑ Inno.de dona.&.c.de Xenodochijs,de re.domi.talis enim locus cũ ſit priuatus,non vr̃ capax relicti;& ſic uidetur relictum factum potius pauperibus, q̃ loco: fortius hoc eſt dicendum in caſu noſtro ; & præciſe in terminis noſtris ꝓ fraternitate,& ꝯ epiſcopũ poſt uerba longa determinabat Bar. in.l.ſi quis ad declinandum, C.de epi.& cleri. ¶Item negari ſaltẽ non põt caſum eſſe dubium:ſed in dubio ſtandum conſuetudini, q̃ eſt optima legum interpres,ut in.c.dilecto,de conſuetu.&.l.ſi de interpretatione,ff.de legi. Sed conſuetudo eſt in dicta ciuitate Maſſana,& cõiter in alijs locis,ꝙ à dictis fraternitatibus quarta non exigitur; ergo debet omnino ceſſare.Et huic rationi modò nullum uideo reſponſum.hoc ẽt uidetur ſentire Fede.conſi. 225.ubi dicit,

3 † ꝙ leproſi ſtantes in aliquo loco authoritate epiſcopi non fundato,non tenentur ad iura epiſcopalia,cum eorũ locus ſit priuatus, & non religioſus. ¶Concludo ad ſecundum articulum,dictã fraternitatem ad quartã de relictis nõ obligatã. ¶Venio ad tertium præſuppoſitum, ꝙ de iure teneatur,an uigore præſcriptionis ſeu conſuetudinis poſſit ſe tueri . Et hæc quæſtio reperitur formata ꝑ doc. in eccleſijs,an poſſint hoc iure præſcribere ꝯ epiſcopũ.Et reperio tres opiniones.Prima, quia poteſt præſcribi in quantitate,ſed nõ in totum. Secunda,ꝙ non obſtante conſuetudine, ſaltem debetur quarta. Tertia,ꝙ in totum poteſt præſcribi.hæc no.in.c.requiſiſti,&.c.officij,de teſta.& in.c.certificari,de ſecul quod in totum non põt preſcribi,ut uolunt Ioan.& Vincẽ.& Hoſt.in.d.c.requiſiſti, & idem ibi Inno.licet Hoſtiẽ.referat Inno.poſtea mutaſſẽ ſñiam in quæſtione facti, & dixit quartam deberi , non obſtante conſuetudine, de hoc tamen non apparet in lec.Inno. Item ipſemet Hoſti. latiſſimè hanc materiam diſcutiens in ſumma ſua , tit. de ſecul.in.§.an litium, aliàs ſub §.metus,in fin.illius.§.conclusit,ꝙ non obſtante,quod ipſe eſſet eps,ualet conſuetudo portionẽ diminuens,ſed non in totum tollens,cum uideatur irrationabilis:ſed præſcriptio ualet ꝯm eum,ſi titulus ſit ꝯ ius,ut in c.de quarta,de præſcript. Idem apertiſſime uoluit gl.i.c.1.de ſta.reg. & apertè ſentit ibi Io.ã. And.allegando corroborationem illius gl. c. de quarta, & multi moderni hoc ſequuntur.in.d.c.requiſiſti. Itaque hec vr̃ communis opinio, ut poſſit in totum præſcribi. & hec.opi.ſemper mihi placuit. Et caſus noſter rotũdus in. d.c.de quarta.ubi dicit pſbyterum poſſe ſe defendere aduerſus epiſcopum ſuper quarta decimarum, & oblatione defunctorum ex præſcriptione. ſed in caſu noſtro eſt præſcriptio tanti tpis,de cuius initio non eſt memoria.Quæ quidẽ præſcriptio ſupplet defectum tituli , & ualet contra ius commune,ut in.c.j.de præſcrip.lib.6.ergo huic ꝑſcriptioni eſt ſtandum, & plenè tollit hanc quartã,ut in. c.officij,de teſta.ergo & præſcriptio. Nãm præſcriptio ualet contra iſta immobilia eccleſiæ,ut in.c. auditis,& in.c. cũ olim,de reſcrip.fortius cõtra aquirenda,& maximè in caſu noſtro, ubi de iure non eſt clarũ hãc quartã deberi. Concludo iſtam fraternitatem poſſe ſe tueri præſcriptione,etiam præſuppoſito, ꝙ de iure teneretur.Ex his remanet primus articulus magis clarus. Recepit enim epiſcopus iſtos.12.Florenos ratione relicti,& non ratione quartæ ; & ſic non poteſt dicere ſucceſſor quartam non fuiſſe integrè ſolutam . Laus deo. NICO. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS *contingentia.Quidam iã defunctus,dum ageret in humanis,inter cætera in teſtamento ſuo ſic diſpoſuit.In primis quidem iudico corpus meum ſepeliri apud locum fratrum Minorum ſancti Franciſci de Senis,apud quẽ mihi eligo ſepulturam.in quo loco iudico,uolo,& mando,quòd mei fideicommiſſarij infraſcripti faciant ſeu fieri faciant unam capellam ſub uocabulo beati Bartholomæi apoſtoli in eo loco, quo dictis meis fideicommiſſarijs ui debitur. In qua capella cum ornamentis eccleſiæ, & paramentis, & alijs neceſſarijs ad eandem expendantur de bonis meis ducenti Floreni aurei,ut in ea perpetuo pro anima mea,meorumq; parentum diuinum officium celebretur,& dictum teſtamentum,ſeu legatum fuit factum anno domini. M. ccclv.& ſic ſunt elapſi iam. lxxx.anni,quòd nunquam fuit aliquid executum per dictos fideicommiſſarios, nec per alium. Nunc quæritur an circa petitionem dicti legati, obſtat præſcriptio. & præſuppoſito quòd obſtat, nunquid aduerſus eam poſſit implorari beneficium reſtitutionis in integrum,&c.*

CONSILIVM XXXII.

1 *Præſcriptio centenaria ſolum currit in relictis factis locis religioſis.*

2 *Scientia in facto alieno non præſumitur.*

3 *Eccleſia reſtituitur aduerſus actus iudicales.*

CHriſti, eiuſque matris præſidio humiliter poſtulato. Videtur primo dicendum , ꝙ ꝑſcriptio non habet hoc caſu locũ qm̃ nõ ualenti de iure agere non currit ꝑſcriptio,ut in.l.j.C.de anna.ex cep.ubi filio,uiuente patre , qui habet rerũ ſuarum uſum fru.non currit ꝑſcriptio:quia uiuente parente pro illis rebus agere non põt.l.non ſolum,C. de bo.quæ lib Ad idẽ. l.in rebus,C.de iur.do.ubi dicitur, ꝙ uxori cõſtãte matrimonio non currat præſcriptio in rebus dotalibus: qa conſtante matrimonio,nõ poteſt ꝓ illis agere,ut in.l.docce ancillam,C.de rei uen. Ad idem. c.quia diuerſitatem, de conceſ.præben. Sed ita eſt,ꝙ fratres minores non pñt eſſe in iudicio ꝓ rebus temporalibus , & ſic non poſſunt agere,ut in cle.exiui.de paradiſo,de uer.ſig.ergo nõ currit

1 rit prescriptio. ¶ † Præterea & ſecundo, in relictis factis locis religioſis currit ſola præſcriptio centenaria,ut in.l. ut inter diuinũ,C.de ſac.ſan. eccl. Sed in caſu noſtro tñ tp̃is lapſum non eſt;ergo ius eccleſiæ eſt integrũ, & maximè ſi conſideretur, ꝙ ſit totũ illud tempus. lxxx.anno. à parte teſtamenti inchoãdum non debet in præſcriptione computari:quia cum præſcriptio non currat ſine bona fide,de præſcrip.c.uigilãti,&.c.fi.& in regula,poſſeſſor malæfidei,de reg.iur. lib.6. & hæres extraneus præſumatur ſcire contenta in teſtamẽto; debet ſaltem reduci illud tẽpus,à quo bona remanſerũt apud ipſum hæredem, à quo præſcriptio non poteſt inchoari, obſtante malafide.Fuit enim in malafide,ex quo habuit ſcientiã huius legati.34. q.2.c.ſi uirgo,quam habuiſſe præſumitur ratione prædicta. ¶Itẽ & tertio fratres ignorauerunt relictum : quini-
2 mo communiter ignorabant, † nec præſumenda eſt ſcientia in facto alieno,ut in regula,præſumitur ignorãtia, de re.iur.lib.6.ergo nõ currit præſcriptio, quæ principaliter cauſata fuit in odium negligentium, ut in.c. uigilanti, de præſcrip. ¶Sed his non obſtantibus,quæ in ueritate in caſu nr̃o non concludũt,ut infra patebit, dico, ꝙ prius duo examinanda . ſũt Primò,quale ius ex illo relicto acq̃ſitũ fuit fratribus.Secundò conſiderandum, contra quem agitur pro executione dicti relicti.¶Ad primum concluſiuè dico , ꝙ nullum ius fuit acquiſitum fratribus prædictis, cum non poſſunt ſibi aliquid appropriare,ut in.d.clemen. exiui de paradiſo:ſed ius fuit acquiſitum ipſi eccleſiæ fratrum.unde licet in alijs religionibus & collegijs hoc ſit, ꝙ ipſi habent ius in eccleſia,& illud,quod conceditur eccleſiæ,uideatur conceſſum collegio; tñ in fratribus minoribus hæc dici non poſſunt:quia nullum ius habent in eccleſia,ſed ſolum ſimplicem uſum facti.unde eccleſia & locus pius uidẽtur uti præcario. hæc ſunt uerba Bar.in tractatu Minoricarum,qui incipit.Si aliquis in ſuo teſtamento.ubi ipſe refert,ꝙ licet fratres ſint incapaces hæreditatis,ut in.d.cle.exiui:hoc tamen non eſt referendum ad ipſorum eccleſiam , quia non poſſunt inſtitui hæredes,ſicut aliud collegium eccleſiaſticum. l.j. C.de ſa.ſan.eccl.quia per tale relictum nihil acquiritur fratribus. Idem & fortius dicendum eſt in relicto facto eccleſię,ergo ad diuinũ cultum ius acquiſitum eccleſiæ exercebitur, uel res relicta petetur,ut concludit Bart.in loco præal.in..c.ſequi. ꝑ ſyndicum eccleſiæ Romanæ, cum ſummus pontifex eſt rector eccleſiarum ipſorum fratrum Minorum:ipſi uero fratres habent uſum ſimplicem, ut.ſuprà.dictum eſt?poſſunt tamen ipſi fratres ſyndicũ nominare ex priuilegio eis indulto per papam Martinũ.iiij.Quod quantum ad relicta facta ab eccleſia non extitit reuocatũ,ut plenius no. Bar. in.d.tractatu.Si autem dictus ſyndicus haberi non põt:q̃a fratres nolunt nominare,uel fuerit eis interdictus, dicit, ꝙ epiſcopus poterit tale ꝓſequi rõne piæ cauſæ, ar.in.l. nulli,&.l.ſi quis ad declinandum,C.de epi.& cle.non obſtante,ꝙ eccleſia ſit exempta,ſicut ſi relictum cõcerneret aliquã piã cãm extra diœceſin.põt enim ſe epiſcopus impedire rõne ipſius relinquentis,ſi eſſet ſub cura ſua,ut.d. l.nulli,& quod ibi not.¶ Si aũt epiſcopus non faceret,uel eſſet negligens,põt ſe impedire ciuitas,in qua eccleſia eſt conſtituta,quia eccleſia ibi pertinet ad honorem & utilitatem oĩum ciuiũ, facit.l. j.ff.de publi.iudi. & optime facit.l. ciuitatibus, ff.de leg.1.& loquitur Bart. q̃n eccleſia fratrum eſt inſtituta hæres,ſicut in caſu noſtro,q̃n teſtator mandauit conſtrui capellã.Ego adduco tex.apertum in authen.de eccle.tit.col. 9.ubi dicitur, ꝙ facere exequi ſpectat non ſolum ad epiſcopum, ſed etiam ad ciuilem iudicem,ita,quod locus eſt præuentioni, ita dico,quod ciues hìc deputati Senis per conſilium generale poterunt hanc cãm cognoſcere.¶Concludo ergo circa hoc primũ, ꝙ ex tali relicto nullum ius fuit acquiſitum,nec eſt penes ipſos fratres, ſed penes eccleſiam promouendum tamẽ ꝑ perſonas antedictas. ¶Nunc ꝓ ſolutione q̃ōnis principalis eſt examinandum ſecundum q̃ſitum, quod nũc agitur, ꝑ quod apparebit, quale ius competat eccleſiæ , & an ſit ꝑſcriptum,& ꝑ quantũ tempus. In quo animaduertẽdum, ꝙ aut agitur ꝯ hæredem;& non põt ſe defendere in præſcriptione,ꝙ præſumitur in mala fide,ut ſuprà dixi. ¶ Idem vr̃ dicendum de hærede hæredis, licet ipſe fuerit bonæ fidei,quia cum cenſeatur eadem perſona,malafides defuncti nocet hæredi,& hoc eſt clariſſimum de iure ciuili, ut probatur in.l.cum hæres,ff.de diuer.& tẽpo.præſcrip. licet de æquitate canonica aliud uideatur , ut hæres,qui habet bonam fidẽ,poſſit ex æquitate incipere præſcriptionem,ut ſentit Di.in regula,poſſeſſor,de reg.iur.lib.6.facit quod leg.& no.in.c.de quarta, de præſcrip. & c.cura, de iure patro.cum agatur nunc ꝯ laicum , obſeruandum eſt ius ciuile,ar. eorum, quæ no.in c.2.de ar.lib.6.&.c.de clericis,de foro compe.aut agitur contra extraneum bonorum dicti teſtatoris poſſeſſorem,quod eſſe poteſt intẽtando hypothecariam iuxta.l. j. C. communia de leg. & tunc ſi quidem ille poſſidet ex ti. hæredis, & alleg. nunc præſcriptionem hypothecariæ actionis; & in dubio,ut cõpleatur præſcriptio,requiritur,ꝙ cum bona fide poſſederit.xl.annis,quia minori tempore non præſcribitur contra eccleſiam,de præſcr.c.de quarta,&.c.cũ olim,& quaſi per totum,& in authen quas actiones, C.de ſac.ſan.eccl. & in corpore de eccle.ti.§.pro temporalibus; & idem uidetur hoc caſu eſſe ꝯ priuatum : quia hypothecaria non præſcribitur minori tempore, ut.l.cum notiſſimi, C. de præſcrip.30.uel 40.anno.aut iſte tertius poſſidet ſine titulo hæredis:imò alleg.præſcriptionẽ ꝯ hæredem,& per cõſequens contra eccleſiam ; & tunc uidetur ſufficere tempus.40.anno. cum tit.ꝑ tex.in l.j.& ij.C.ſi aduer.hære.nã principaliter agit hypothecaria contra eccleſiam.Sed ipſum dominium hæredis,quod præſcriptum dico ex tempore,ut in iuribus præalle.niſi dicamus ſpeciale eſſe in iuribus eccleſiæ,ut nullo modo præſcribantur minori tempore. 40.anno. ut in.d.§.pro temporalibus.ubi tex. etiam loquitur de relictis ad pias cauſas, & apertè diſponit,ut exactio non præſcribatur minori tempore 40.anno.¶Ex his poteſt capi ſolutio principalis quæſiti, an præſcriptio ſit ualida,an completa. nec obſtant argumenta ſuperius in contrarium formata . Et primo ad primum fateor, ꝙ fratres ipſi minores non poterant, nec poſſunt agere:ſed alij poterãt agere,ut ſyndicus eccleſiæ Romanæ , uel epiſcopus loci, & ciuitas,ubi eſt ipſa eccleſia,unde per negligentiam adminiſtratorum currit præſcriptio ꝯ eum,qui agere non poteſt , ut apertè eſt uidere in relicto facto ꝓ redemptione captiuorum, & pauperibus alendis,qui agere nõ pñt cauſam,q̃m incerti ſunt captiui: ſed propter negligentiam epiſcopi currit præſcriptio,ut eſt tex.cum gl. in.d.l.ut inter diuinum,no.Fede.de Senis, de conſti.ca.1. Non obſtat,quod dicitur de filiofami, & de uxore:q̃a maritus non poſſidet ut uxoris adminiſtrator,ſed iure proprio,quod habet in illis rebus; & idem in patre.¶ Itẽ nulla eccleſia põt agere, cum ſit corpus inanimatum:ſed ꝓpter negligentiam poſſidentium,& adminiſtratorum currit præſcriptio contra eam, ut de præſcri. per totũ. Non ob.ſecundum argu.de. l. ut inter diuinum. ubi in talibus relictis admittitur duntaxat præſcriptio centum annorum:quia dico illam legem in hoc correctã per authen. quas actiones,quæ ibi immediate ſequitur, & habet cla-

rius

rius in corpore, unde ſumitur, ſcilicet de eccle. tit. §. pro tẽpalibus. ſentit glo. in c. fi. xvj. q. 4. unde hodie ſolum Romana eccleſia gaudet priuilegio cẽtũ annorum, ut in c. ij de præſcrip. li. vj. & in c. cũ nobis, eo. tit. & d. authen. quas actiones. Tertiũ argumẽtũ principale ſup ignorãtia fundatũ non obſtat, q. a præſcriptio currit ẽt ꝯ ignorãtes, ut pbat in l. fi. C. de præſcrip. lõ. tẽp. & d. c. ij. & c. uigilãti, de præſcri. uidẽt. n. quodãmõ negligẽtes, eo q nõ quærũt, quæ eis incũbũt, & ad eos ptinẽt, arg. in c. quamuis, de re gu. iu. ¶ Venio nunc ad fi principale quæſitũ an præſuppoſito, q præſcriptio cõpleta ſit, eccleſiæ in integrũ reſtitio aduerſus illã præſcriptionẽ indulgenda ſit, & eſt elegãs & ſubtile dubiũ, in quo antiq gloſſatores, & ſcribentes admiſcent uarias ſententias, & Ber. primus gloſſator multum in hoc uariauit in c. auditis, de præſcript. nũc in unã nũc in ꝯriã ſentẽtiã declinãdo, ſed tamẽ adhæſit opi. Io. & Vincen. qui conuenerunt reſtitutionẽ denegãdam, moti, quia iura uoluerunt eccleſijs in præſcriptionibus præiudicari, in c. placuit xvj. q. iij. & eadẽ cauſa. q. iiij. c. uolumus, ¶ Item quia ſi conſideretur reſtitutio, fruſtra emanaſſent iura præſcriptionis loquentia aduerſus eccleſiam. Idem tenuit Goffre. in ſum. de in integ. reſt. in ij. colum. dicens, quòd nunquam inuenit eccleſiam reſtitui in uſuca. quòd tempora ſubducãtur de medio, ut in c. j. de reſcrip. in præſcriptionibus iudicialibus eccleſia æquiparatẽ minori. Hanc opi. ſentit gl in cle. j. de integr. reſti. dicens illam cle. loqui de reſtitutione aduerſus pręſcriptionem contra quam datur reſtitutio, remittẽs ad no. in d. c. auditis, nihil de nouo inducens, ſed in contrariam ſententiã cõueniũt numero plures, & ingenio elegantiores primo Accur. gl. iuris ciuilis in d. authẽ. quas actiones, & aptius in auth. de eccl. tit. §. pro temporalibus. ubi dixit hoc communiter teneri. Scđò hoc tenuit Io. gloſſator decreti in c. placuit, el ij. xvj. q. 3. Inn. Papa doctor ſubtiliſsimus in c. j. de in integ. reſti. Hanc opinionem ſecuti ſunt Paul. de Leaza. & Io. de lig. in cle. i. de in integ. reſt. præalleg. c. auditis, Et ibi ferè omnes moderni in c. contingit, de trãſac. & Hoſtiẽ. in ſumma, de in integ. reſt. §. iij. prope finem ſenſerũt Bal. & Bar. in d. auth. quas actiones. ubi malè & nõ fideliter recitant opiniones canoniſtarum probatur hęc opinio rõne minori currit præſcriptio, tñ reſtituitẽ. C. ſi aduer. uſuc. & in l. fi. in qui cau. in integ. reſt. nõ eſt neceſ. no gl in l. ſicut, C. de præſcr. 30. ann. ergo idẽ dicẽdũ in eccleſia, quæ fungitur iure minoris in reſtit. ut in c. j. & c. auditis, de in integ. reſti. & in c. j. & ij. eo. tit. lib. vj. & in cle. una, e. ti. nec ualet, ſi dicatur illa iura loqui de ꝯctibus, & præſcriptionibus iudicialibus, quia non apparet rõ ſic reſtringendi. ſi. n. aduerſus ꝯctum, per quem ſecuta traditione transfertur dominium, datur reſtitutio; ergo fortius eſt concedenda aduerſus præſcriptionẽ, cum contractus ſit de iure gen. l. ex hoc iure, ff. de iuſti. & iure. & interuenit utriuſque partium conſenſus. l. ſicut, C. de act. & obli. Præſcriptio aũt eſt de iure ciuili inuenta, & cauſata circa partiũ conſenſus. Si ergo fortius uinculum diſſoluitur, multo fortius minus forte, argu. in auth multo magis, C. de epiſ. & cle. & c. cum in cunctis, de elect. ¶ Itẽ actus iudiciales, ut teneant, ſunt multum fauorabiles, & ſic ſunt litium finis, in c. finem litibus, de dolo & contu. & l. quidam æſtimauerunt, ff. ſi cer. pe. hinc alibi dixit gloſ. no. delictum prælati nocet eccleſiæ in iudicialibus, ſed non in contractibus, ut no. in regula, delictum pręlati, de
3 regu. iu lib. vj. † Sed aduerſus actus iudiciales reſtituitur eccleſia, ẽt aduerſus ſententiam, ut in c. j. de in integ. reſti. lib. vj & in c. auditis, præall. ergo multo fortius aduerſus præſcriptionem extraiudicialem. Præterea. d. clemen ti. indiſtinctè loquitur, ne aduerſus lapſum temporis reſtituatur eccleſia, ergo aduerſus præſcriptionem, quæ cauſatur ex temporis curſu. Et hanc partem arbitror ueriorem, maximè attenta ignorantia huius legati. nam in legatis, ut ſingulariter uoluit Bar. in l. j. §. ſi quis autem, ff. de iti. actuque priua. cauſa maior eſt reſtituenda ignoranti aduerſus præſcriptionẽ, ar. illius. l. ego adduco ad idẽ gl. no. quæ hoc ſenſit, in l. Pantonius, ff. de acqui. hære. ¶ Non ob. quòd iura uoluerunt eccleſiæ præiudicare per præſcriptionem, quia idem reperitur in minore, & tamen conceditur reſtitutio, nec ſequitur, quòd per hoc iura ſint fruſtratoria, quia hoc falſum, cum reſtitutio debeat peti intrà quadriennium, quo lapſo, alia iuſta cauſa non apparente, firma manet præſcriptio, ut in c. j. & ij. de in integ. reſt. lib. vj. ¶ Non ob. hoc expreſſe iure non caueri: quia ſatis eſt, quòd includatur ſub uerbis generalibus iura enim generaliter uolunt eccleſiæ ſuccurri per beneficium reſtitutionis, ut in iuribus præal. ¶ Sed reſtat nũc aliud non minus forte. nã præſuppoſito, quod reſtitutio ſit concedenda, tñ illa debet impetrari intra quadrienniũ à tpe læſionis, & nõ ultra, ut in d. c. j. & ij. de in integ. reſti. lib. vj. & in clem. j. eo. tit. & l. fi. C. de tempo. in integ. reſt. Sed in caſu noſtro eſt impoſſibile ſecundũ ea, quæ ſupra dixi; quia nedum tempus præſcriptionis completæ, & ſic læſionis, & ſic quadrienniũ, ſed maius tempus eſt lapsũ. ergo tali caſu cõtingẽte, nõ eſt hoc beneficiũ indulgẽdũ. ¶ Ad hoc reſpondeo dupliciter. Primò, quòd illud tẽpus quadriẽnij a principio eſt utile, unde non currit ignoranti, tex. eſt in c. j. eo. ti. lib. vj ubi dicit, ſi quis negligenter omiſerit &c. Sed ignorans non negligit, ut probatur in c ij. iuncto c. quia diuerſitatem, de conceſ. præb. Ad idem gl. in c. quam ſit, de elec. lib. vj. in uer. diſtulerit, & hanc opinionem ſingulariter tenuit Zen. & Io. de lig. poſt eum in dicta clemen. una, in uer. continuum. per hoc facit, quia quadriennium iſtud ſuccedit loco anni utilis, qui olim competebat, ut dicit tex. in d. l. fi. C. de tempo. in integ. reſt, debet eſſe ergo à prin. utile, ut ſic ſapiat naturam eius, in cuius locum ſubrogatur, ar. c. ut eccleſia, ut lit. penden. ¶ Scđò reſpõdeo nõ minus efficaciter. tex. in d. c. j. dicit non audiendam eccleſiam poſt quadriennium niſi aliqua rationabilis cauſa ſubſit, quæ mouere debet ſuperiorẽ ad hoc beneficiũ cõcedẽdũ, ſed ſi bene omnes circũſerẽtiæ in caſu nr̃o ponderẽtur, facilimè reperitur cauſa rõnabilis, hic primo fuit ignorãtia legati, quæ eſt iuſta cauſa reſtituẽdi ẽt maiorẽ, ut ſupra dixi. Scđò & melius, hic agitur de iure illius eccleſiæ, quæ ad hãc rẽ promouẽdã non habet ſpecialẽ & propriũ adminiſtratorẽ, cũ quo res eccleſiæ nõ poſſunt agi, & Papa eſt ualde remotus, & in iſtis curam impartiri nõ põt epiſcopus, & nõ curat cum pp exemptionẽ eccleſiaſticã minus ſoliti ſũt curare. Ad hoc, quod ſingulariter no. Inn. in d. c. olim, el j. de reſt. ſpo. ubi dicit, quòd ſi eccleſia inferior caret legitimo & immediato adminiſtratore, nõ currat contra eam præſcriptio, licet epiſcopus poſſet pro ea agere, & hoc ea rõne, quia non eſt, qui ſpecialem curam gerat, idem ergo & fortius eſſet dicendum, ut hic ſaltem illud tempus quadriennii non currat data probabili ignorantia, quæ hic ſatis præſumenda eſt &c. Laus Deo. NICO. ABBAS.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS *in effectu talis eſt. Iudex a ſede Apoſtolica deputatus quendam abſentem citauit per edictum, non ualens forte citare perſo-*

perſonaliter, & tandem illo non comparente, interdicti & excommunicationis ſententias in illum fulminauit, & ſic denique mandauit per eccleſias illum publicari, & uitari. demum ille ſic excommunicatus comparuit in eccleſiis illis, in quibus fuit publicatus, & fecit fidem de quadam appellatione ſua prius, quàm ſententiæ ille ferrentur, interpoſitas iuſtis cauſis apparentibus in ea, & illa præſertim: quia fuerat citatus ad locum ſibi notorie ſuſpectum, & minus tutum, dicens amplius eum uitari non debere; maximè quia iudex, ad quem, appellationem admiſit, & inhibuit, ne appellatione pendente procederetur ad ulteriora. ¶ Item quia reperiuntur quædam ſtatuta in eccleſia cathedrali illius loci, quæ uidentur concedere communionem in caſu prædicto. Iudex uero, à quo qui excommunicationem protulit, inſtat, ut uitetur, dicens appellationem nullam, maximè, quia ſententiæ illæ, & cenſuræ fuerunt latæ pro exceſſu notorio: hoc tamen reus omnino diffitetur. Quæritur, nunquid rebus ſic ſtantibus, debeat ille interim uitari in officijs diuinis, & alijs.

CONSILIVM XXXIII.

1 *Ordinarius debet in actu executionis ſententiæ obtemperare delegato.*
2 *Sententia excommunicationis iuſta, uel iniuſta: eſt timenda.*
3 *Appellatio manifeſti raptoris non eſt admittenda.*
4 *Notoria multa dicuntur, quæ non ſunt.*

CHriſti, eiusque matris præſidio humiliter inuocato, Videtur primo, quòd uitari debeat, per id, quod not. glo. in c. dilectus, de app. in fi. quæ dicit, quod ſi dubitat, an teneat appellatio, potius eſt uitandus, quam in dubio ei communicandum, arg. de ele. extra in c. fi. & melius facit c. illud eo. ti. ubi in materia noſtra. dr tex. quòd in dubijs uia tutior eſt eligenda, ſcilicet quod potius ſeruetur excommunicatio. ¶ Ad idem facit in ar. c. iuuenis, de ſponſ. cle. exitu, de uer. ſi. ubi dicit quòd in dubijs eligenda eſt uia, quæ eſt ſine periculo, ſed in caſu uitationis nullum ſubeſt periculum, & in alio ſic data ualiditate excommunicationis, ergo &c. per hoc etiam facit. c. j. & ibi no. gl. de ſeruti ¶ Secundo principaliter hoc uidetur tenere Inn. in ca. ad præſentiam, de app. ubi dicit, quòd quamquã excommunicatus poſt appellationem non teneatur ſe gerere pro excõmunicato, ſi de ſua appellatione confidit: ab alijs tamen uitandus eſt. c. per tuas, de ſenten. excom. ubi tex.
1 uidetur hoc inſinuare in uer. nos igitur. ¶ † Tertiò facit. c. paſtoralis. §. quia uero de offi. dele. ubi dicitur, quòd etiam ordinarius debet in actu executiõis ſententiæ obtemperare delegato, & ſi ſciat illius ſententiam iniuſtam. ergo cum delegatus in caſu noſtro inſtet, non uide-
2 tur ipſius præcepto refragandum eſſe. ¶ † Quarto quia ſententia excommunicationis iuſta uel iniuſta eſt timenda xj. q. iij. ſententia paſtoris. & ſubditus in dubio tenetur ſuperiori obſequi & parere. xxiij. q. quod culpa-
3 tur. & xj. q. iij. quod ergo. ¶ † Quinto de hoc eſt caſus in c. cum ſit Romana, in fi. de app. ubi dicitur appellationẽ manifeſti raptoris non eſſe admittendam & quod pro delicto notorio apoſtolus excõmunicauit Corinthũ abſentem & irrequiſitum, ad idem facit. ij. q. j. c. de manifeſta. ¶ Sed his non obſtantibus, quæ iudicio meo non obſtant dico in hoc articulo, ſaluo iudicio meliori, caſum eſſe in c. ſolent, in fi. de ſen. excomm. lib. vj. ubi dr, quòd ſi quis oſtendens ſe excõicatũ poſt appellationẽ probabilẽ poſtulat ſe admitti ad probandum, debet ſolum uitari in iudicialibus, & in alijs negotijs extraiudicialibus, nõ. unde electionibus & alijs ſpiritualibus, ſeu diuinis officijs admittendus eſt durante appellatione, & hoc clare uolunt ibi Inn. & Io. And. qui dicunt, quod etiam antequam admittantur probationes, an cauſæ appellationis ſint ueræ uel non, debet admitti ad prædicta, ſaltem cũ proteſtatione. unde ſatis eſt ſecundum eos, quod excommunicatus compareat, & dicat ſe appellaſſe ante ſententiam, & pro hac ſententia ego adduco tex. iudicio meo hoc aperte probantẽ in c. licet, eo. ti. lib. vi. ubi dicitur, quod ſi quis aſſerit ſe fuiſſe excommunicatum poſt appellationem, & fuit proſecutus appellationem infra tempus a iure ſtatutum, debet pronunciari & denunciari excommunicatus, ut uitetur & nedum in iudicialibus, ſed etiã in extraiudicialibus & aliis actibus legitimis, donec probauerit excommunicationem non fuiſſe legitimam, uel aliter docuerit de illius nullitate. Ecce ergo apertiſſime, quòd ante omnem proſecutionem appellationis nõ debet euitari, dummodo aſſerat ſe appellaſſe, & ſic infra tempus proſecutionis a iure ſtatutum. Et ſic in illis duobus. c. uidetur caſus huius. q. Aliud induco ad idem c. ſatis notabile in materia ca. dilectis, in fi. de appel. præalleg. ubi canonici communicantes excommunicatis poſt appellationem, & poſt denunciationem archiepiſcopi iudicantur inculpabiles, quia magis uoluerunt deferre appellationi interpoſitæ ad Papam, quàm denunciationi archiepiſcopi; & ratio omnium prędictorum poteſt eſſe, cum appellatio legitima habeat ſuſpendere iuriſdictionem iudicis, & ſic impedire ualiditatem excõmunicationis poſtea latæ, ut c. per tuas, de ſen. excõ. & c. cũ cõtingat, de offi. del. & d. c. licet, non debet præſumi iniuſticia appellatiõis cũ tãto præiudicio appellatoris, & quia etiam contra iudicem omnino non eſt præſumẽdũ, capitur quaſi media uia ut in iudicialibus, quæ ſunt magis odioſa, excommunicatus debeat euitari appellatione pendente: ſecus uero in extraiudicialibus, ne interim iuri ſuo præiudicetur, licet fateatur Inn. in d. c. ſolet. quòd in priuata familiaritate poterit in occulto euitari, ſi ſine ſcãdalo hoc fieri poterit, ſed non in publico, niſi notorie conſtaret appellationẽ fuiſſe iniuſtam, quia talis appellatio non defendit. d. c. cum ſit Romana, & c. cum appellatio, de appel. li. vj. ſed in caſu noſtro hoc non poteſt dici. Primo, quia iudex, ad quem recipit appellationem, & fecit quod facere non poterat, niſi prius recepiſſet appellationem uelut emiſſam ex cauſa probabili & non contra notorium, ut probatur in c. Romana. §. ſi uero, cum §. ſeq. & c. non ſolum, de appel. lib. vj. Item cum citatio fuit facta ad locum notorie non tutum, potuit in continenti appellare etiam in abſentia iudicis, ut in clemen. paſtoralis. §. & priſtina, & ibi gl. de re iudi. & quod legitur & not. in c. ex parte, de appel. facit. c. ſi iuſtus, eo. ti. & quod not. Innocen. in d. c. dilectus. Nec ualet, ſi dicatur, quòd notorie occupabat iniuſte bona eccleſiæ; quia hoc negatur per partem aduerſam, & allegabatur probabilis titulus poſſidendi, & ſic redditur res dubia, ut eſt glo. no. in c. fi. de offi. deleg. li. vj. facit l. iij. C. quibus ad liber. procla. non licet. ¶ Præterea multa dicuntur notoria, quæ non ſunt in c. conſuluit, de appell. & ſatis eſt, quod poterat habere aliquam iuſtam cauſam poſſidendi, ideo non debet excommunicari antequam audirentur ſuæ defenſiones, arg. bonum in c. licet epiſcopus, de præben. lib. vj. Item tex. in c. ſacro, prohibet indiſtincte aliquẽ excõmunicari non præcedente canonica monitione, quãtumcunque factum dicatur notorium, quia excommunicatio fertur ab homine non propter delictum, ſed propter cõtumaciam, ut no. gl. in c. epiſcopi. xj. q. iij. ſed paria ſunt aliquem non citare, uel ad locum notoriæ non tutum, an in

in dictis iuribus,&c.ſi duobus,de appel.Non obſtant cõtraria.Et primo gl.in.d.c.dilectis.debet.n.intelligi & determinari ſm iura noua ſupius alleg uel põt ſaluari ĩ priuata & ſecreta familiaritate,ut. ſuprà dixi,uel in iudicia libus.¶ Ad ſecundum de dicto Inn. in.c. ad præſentiam, de appel.dicendum;q́ debet intelligi & limitari,ut ipſemet not.in.d.c.ſolet.Nã mouetur ipſe ibi per.c. per tuas, de app. quod recipit hodie limitationem per c.ſolet,&.c. licet preal. ¶Ad tertium de.ca.paſtoralis,dico procedit, qñ ſententia eſt aliqua,licet iniuſta.Sed in caſu noſtro p̄ceptum iudicis ſuper uitatione eſt ipſo iure nullum, cum ſit ꝯ iura ſuperius allegata. Ideo tale præceptum poteſt contemni;ad hoc quod no.Inn.in.c.ſi quando,de offi dele.magis enim eſt obediendum iuri, q̄ mandato delegat. xj q.3.Iulianus, &. c.dominus,&.c. qui reſiſtit.Non obſt. quintum arg procedit enim,quando excommunicatio tenet,ut q̀a eſt iuxta. Sed in caſu noſtro præſupponit̃ nulla. ¶ Ad ultimum.d.c. cum ſic Romana, ſatis reſponſum eſt. nam negatur factum eſſe notorium,& allegatur iuſta cauſa poſſidendi. Item apoſtolus ſæpe Corinthum admonuerat,& factum erat notorium, quod nulla tergiuerſatiõe, &c. quod non contigit in facto noſtro. Et hec ſufficiant. Deo gratias. NICO. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

FACTVM, *ex quo dubia infraſcripta Oriuntur, ſic proponitur. Quidam laicus mercator fecit ſuum hæredem uniuerſalem quoddam monaſterium monachorum, eo uita functo, monaſterium adiuit hæreditatem, & in omnibus pro hærede ſe geſſit tam in iudicio, quàm extra capiendo bona hæreditaria, & eorum aliqua diſtrahendo, &c. Tandem repertum eſt in libris debitorũ teſtatoris, quòd idem ipſe teſtator, & ſuus prædeceſſor in eadem hæreditate tempore unæ eorum à diuerſis perſonis ad rationem octo, uel decem pro centenario receperunt certam ſummam uiginti milium Florenorum, multaq; debita ſimilis cõditionis dicto monaſterio per dictum teſtatorem relicta, fuerunt recuperata, & in communibus uſibus monaſterij expenſa. ortum eſt cõſcientiæ ſcrupulum pro eo, quòd monaſterium multas fecit expenſas ratione ipſius hæreditatis ſoluendo legata & alia debita multa, litigando tam in curia Romana, quàm extra, ac ædificando in monaſterio & alios ſumptus ratione hæreditatis faciendo intantum, quòd ad ſatisfaciendum de uſura iuxta librum teſtatoris uix ſufficerent ea, quæ de predicta hæreditate ſuperſunt una cum reliquis bonis monaſterij, & propter ſeruitutem chriſtianorum, & pro informatione ſimplicium fuit de quattuor dubijs circa præmiſſa petitũ. ¶ Primum dubium, an dictus teſtator ſit indubitanter ex dictis contractibus cenſendus uſurarius.¶ Secundum, utrum dictum monaſterium plenarie teneatur ad ſatisfaciendum de uſura teſtatoris iuxta ſummas contentas in libro debitorum.¶ Tertium, utrum alia bona monaſterij, non ſufficientibus bonis quæ ſuperſunt de dicta hereditate debeant pro ſatisfactione huiuſmodi debitorum exponi & alienari. ¶ Quartum, utrum papa de iure, aut alias canonicè, ſeu licite poſſit dicto monaſterio ſine periculo deſtructionis ſuccurrere diſpenſando, & inſuper in præmiſſis &c.* NIC. AB.

CONSILIVM XXXIIII.

¶ *Mobilia triennio uſucapiuntur, immobilia decennio, actiones. 30. annis.*

Vſurarius manifeſtus quo ad annullationem teſtamenti quis dicatur.

Libri uſurarum an reddant quem manifeſtum uſurarium?

Teſtes ſingulares non ſufficiunt ad probandum ueritatem delicti.

Chriſti, eiuſque matris præſidio humiliter inuocato, attingam iuxta ordinẽ prælibatum primum dubium qđ de iure clariſſimum eſt.quicquid.n.accedit ſorti ex pcõ uſura eſt, quantumcunque id ſit modicum,ſiue conſiſtat in pecunia numerata,ſiue in alia ſpecie,ut probatur. 14.q.3.per totã quæſtionẽ: quinimo ſolus aĩus mutuantis conſtituit eũ uſurarium, ſecuta traditione muneris ultra ſortem,ſi alias non fuiſſet mutuaturus deficiente ſpe lucri,ut probatur in euangelio Lucæ:Mutuum dantes,nihil inde ſperantes,& tranſſumptiue in.c. conſuluit,de uſur.deſipiunt. n.qui ſapiunt licere recipere.x.uel aliam minorem quantitatem ꝓ centenario,cum & munuſcula ex pacto recipere,uſura ſit in. c.2.14.q.3.facit tex.in.c.per ueſtras,de do. poſt diuor. & Bar.in.l.diuus,ff.ad.l. Fal. & Io.An. in reg. peccatum,de reg.iur.li.6.in Mercu.hæc breuiter quo ad primum.¶ Venio ad ſm,an monaſterium teneatur plenariè ſatisfacere. in quo dico animaduertendum, an teſtator fuerit uſurarius manifeſtus, an uero occultus. Nam ſi fuerit manifeſtus,non tenuit teſtm̃ neglecta cautione,de qua in.c.2.de uſur.lib.6. ¶Ille enim tex. annullat teſtamentum uſurarij manifeſti indifferenter,cautione de reſtituendis uſuris per eum non præſtita,nec reſeruata diſpoſitione ad pias cauſas,ad hoc.quod not.Bar. & Bal.in. l.1.C.de ſac. ſan.ec.& per conſequens monaſterium obligaretur ad reſtituendum omnia bona hæreditaria, quę peruenerũt ad illud poſſet tamẽ ſe defendere per præſcriptionem, cum bona fide poſſederit,& habuerit titulum pro hærede,tanquam tempus ſit lapſum, quod ſufficit ad præſcriptionẽ.
1 † Nam mobilia uſucapiuntur triennio: immobilia decennio,& actiones.30 an.ut legi.&.no.in.l. pro hærede,ff.de pet.hære. & in.l. j.ff. pro hærede.Sed in caſu noſtro cum agatur de excludendo ſuccedentes ab inteſtato,requiretur tempus.30.anno.quia non minori tempore præſcribitur iuri adeundi,ut no.per gl.& Bar.in.l.licet.&.l.cum antiquioribus, C.de iure deli.¶ Prædicta puto uera, niſi notorium fuiſſet teſtatorem fuiſſe uſurarium. nam tunc monaſterium præſumitur ueriſimiliter ſciuiſſe, arg. in.c. 2.de poſtu.præla.& in.c.q́ dictis.16.diſt. & non potuiſſet præſcribere: quia aut ſciebat teſtm̃ non ualere; & erat in mala fide.23.q.2.ſi uero credebat ualere, & errabat in iure;& error iuris impedit præſcriptionem, ut.l.nunquam. ff.de uſuca.&.l.quemadmodum,C.de agri.& cenſi.lib.xj. legitur & notatur in.c. apoſtolicæ, de dona.&. c.dudum, de deci. in cã tamen reſtitutionis habenda eſſet ratio expenſarum, cum monaſterium fuerit in bona fide,licet in iure errauerit.Itẽ non tenetur ad reſtitutionem fructuũ conſumptorum:quia illos fecit ſuos propter bonam fidẽ, ut eſt tex.no.in. l.ſed ſi.§.ſcire,ff. de peti.hrdi.per Bar.in. d.§.ſcire,& in.l.ex diuerſo,ff.de rei uen.per Di.in regula, poſſeſſor,de regu.iur li.6.ꝓ doc.in.c.grauis, de reſti.ſpo. Et de hac mã fructuũ dicendum eſt, ut plene no. in.d.ca.
2 grauis,& d.l.ex diuerſo. ¶ † Quis aũt dicatur manifeſtus uſurarius quo ad annullationem teſtĩ, cautione non preſtita,uario modo dicitur. Nam ſi tenebat banchum publice paratum ad mutuandum ad uſuram, in dubio dicitur manifeſtus & notorius.ut no.gl.2.q.2.manifeſta,& eſt melior gl.in. c. j.de uſur.lib.6.quæ poſuit multos alios modos publicationis, puta ſi fuit in iudicio confeſſus,uel cõuinctus,&c.ut ibi;alium modum ponit gl. in.d.c. 2.quando fuit hoc crimen cõfeſſus coram ſacerdote, & teſtibus, reddẽs libros uſurarios.¶ Item ſm Bar.ſi mutuauit in camera omnibus uenientibus ad eum, in.l. fur eſt.ff.de fur. notabilis modus colligitur ex glo.in.ca. cũ in diœceſi,de uſur. ¶Item ſi tempore uitæ ſuæ erat de hoc publica fa-

ma,ſatis cum aliquibus argumentis, & ita conſuluerunt multi ualentes uiri, quamq̃ Fed.conſi.62. uideatur uelle illud non ſufficere quo ad hoc, ut teſtm̄ factum ſit nullũ licet epiſcopus potuiſſet ex tali probatione illum publicare,& demum poſt publicationem teſtm̄ fuiſſet nullum, & hoc dictum habet equitatem,ne ſolũ fama cum indicijs nõ data ipſi prius facultate illam purgandi, puniatur qs, & ne teſtamentum ipſo facto irritetur.¶ Item poteſt dici publicus,ſi põt probari faciliter,puta per libros ſuos,ut no.Archi.in.d.c.2.in prin.glo. tamen no.bene ſentit contrarium in.c.ſane. 24.q.2.quæ eſt in uer. librorum,q̃ dicit,ꝙ ſi inueniantur rationes ſuæ uel inſtrã.per quę patet eum uſurarium fuiſſe,non poteſt communicari, niſi ſatiſfecerit,ſi hoc occultum fuit,quaſi dicere uelit,ꝙ per hoc ſolum non probatur uſurarius,& dicit ibi Archi.qđ multi magni uiri hoc dictum ſunt ſecuti, niſi appareant alia indicia: & hoc dictum uidetur contrariari ei,quod dicit. Archi.in.c.2.dicit aliquis de hoc uidetur caſus in cle.pe. de uſu.ubi libri ſeu rationes probant contra uſurarium. Sed poteſt certe reſponderi,ꝙ hic ſumus extra caſum illius cle.cum ibi conſtaret illos eſſe uſurarios. hic aũt loquitur,qñ non conſtabat niſi per oſtenſionem librorum. ¶ Quidam moderni in.c.cum in tua, de uſur. dicunt ſufficere codices uſurarum: quinimo plus dicunt ꝙ ẽt,ſi poſt mortem põt per teſtes probari defunctum fuiſſe uſurariũ,non ualebit teſtm̄:quia ſatis apparet illum fuiſſe manifeſtum,ex quo probari poterat uſurarius;& ſic recitant per aliquos fuiſſe conſultum.Sed ego reperio Bal.Lau.de Pun.Bar.de Saly.conſuluiſſe oppoſitum,ut refert do.Pe. de An. in repe. c.canonum, de conſti.concludentes, ꝙ ad annullationem teſtamenti requiritur, ꝙ uſurarius fuerit manifeſtus, ſeu notorius. unde capitur uerbũ, manifeſtũ, in.d.c. 2.ꝓ notorio.quare ñ.ſufficit fama:uel ꝙ per duos uel tres teſtes probetur uſurarius: quinimmo dicunt, ꝙ non ualet conſtitutio epiſcopi diſponens famam ſufficere,uel duos teſtes de ueritate ad probandum quem manifeſtum:quia ñ potuerit epiſcopus alterare diſpoſitionẽ iuris in præiudicium uſurariorum,& impropriare uocabula rei;cum nomina appellatiua ſint immutabilia.l.ſiqs in fundi uocabulo, ff.de le.j. & ita conſuluerũt Bononiæ, ubi erat talis conſtitutio hoc idem vř ſentire ipſe Bal.in. l j.C.de ſacroſan.eccle.ubi dicit non ſufficeř, ꝙ tres probent, quem fuiſſe uſurarium etiam apparentibus codicibus uſurarijs,niſi probentur actus publici, ſeu communis opi.quia tex.in.d.c.2.fundat ſe ſuper manifeſto in irritatione teſtamenti.Ego.credo ſecure poſſe dici,ꝙ cũ illud. c.2.imponat nouam pœnam, & ſatis attribuit cum priuet in effectu facultate teſtandi, quæ partim eſt de iure gen. & partim de iure ciui. iuxta no.in.l. qui teſtamento,ff.de teſt.& hoc faciunt ex iuſtiſſima cauſa tum fauore rei publicæ tum propter animarum periculum ipſorum uſurariorum,ut in.c.uſurarũ uoraginem,de uſur.lib.6.&.c.quãto,eo.ti.debent intelligi & uerba capi in ꝓprio ſignificatu;ita,ꝙ nec minus laxari, nec minus reſtringi debeant, arg.eo quæ no.in gl.in.l.quemadmodum,C.de agri.& cẽ ſi.li.11.manifeſtum uero in ſuo ꝓprio ſignificatu importat minus,quàm notorium,& plus quàm fama;unde omne notorium eſt manifeſtum,ut in.c. cum olim,de uer.ſigni.&.c.ueſtra,&.c.fi.de coha.cle. ſed non conuertit:quia nonomne manifeſtum eſt notorium, ut communiter no. doc.in.d.c.ueſtra,& not.in.c. quia ſuſpecti.3. q.6.manifeſtum uero communiter diffinitur maxime per Io. An. in. d.c.ueſtra,ꝙ eſt publica ſeu famoſa inſinuatio,uel proclamatio,& communis & certa ſcientia a certis autoribus,ꝓueniens,& in hoc ultimo habet in ſe plus, quàm fama, q̃ ſola ſuſpitione & incerto autore prouenit, ut ibi no. Io. An.ſed Io.Cal.in.d.ca.ueſtra, addit ad dictã diffinitionẽ quod probari põt quod placet ibi domino An.uult dicere, ꝙ manifeſtum eſt id quod probari poteſt ultra illam publicam ſeu famoſam inſinuationem, & ſatis credo hoc fuiſſe de mente Io.An. Nam ſi non poſſet ueritas probari,non differret a fama,& pro hoc.c.de hoc. de ſimo.&.c. porro,de diuor. Ille ergo dicitur manifeſtus uſurarius quo ad irritationem teſtamenti, qui uere probãri poteſt
3 uſurarius, & ultra hoc probet cõmunis fama loci.¶ † Ex quo infero,ꝙ libri ſoli uſurarum non faciunt eum manifeſtum:ſed cum fama ſufficiunt:uel ſi iudex eum publicauit per ſententiam.nam trãſit in notorium quod eſt plus, & ſic capio medium, unde non requiro neceſſario noto-
4 rium,nec puto ſufficere ſolã probationem delicti. ¶ † Itẽ dico, ꝙ ad probandum ueritatem delicti non ſufficiunt teſtes ſingulares,ut plene no.Fede.conſi.72. Etiam ſi hoc haberet conſtitutio epiſcopi, facit quod ad prædicta no. idem Fede.conſi.xvj. ubi tenet confesſionem factam extra iudicium per uſurarium non ſufficere, ut per hoc dicatur manifeſtus.¶ Non obſtat prædictis.c. cum in diœceſi,prealle.ubi uidetur ſufficere fama cum aliquibus argumentis, poteſt enim reſponderi,quod non loquitur quo ad irritationem teſtamenti,ſed quo ad exequendum pœnam.c.quia in omnibus,de uſur.quæ cum ſit modici præiudicij,non capiuntur uerba ita ſtricte,ut no.Fede.conſilio 72.prealle.Vel dico,ꝙ intelligitur de argumentis, quę ſufficiunt cum fama ad probandum quem uſurariũ, cum de facili conuinci nõ poſſunt,ar.c.illo uos,de pigno. c.ad noſtram,de empti.& uendi & quod legitur & not.in cle j.de uſur.Nam argumenta ſeu indicia qñque plene ꝓbãt.l.indicia,C.de rei uendi.&.l.ſciãt cũcti, C.de ꝓba.& no.in.c.tertio loco,de ꝓba.& ſic cõcordat cũ p̄dictis. & ꝓ hoc habeť,an teſtm̄ fuerit nullũ, & an dicta hæreditas ſit in caſu reſtitutionis, uel nõ p̄ſuppoſito ꝙ nõ ſit in caſu reſtitutionis.utputa quia nõ erat manifeſtus uſurarius modo prædicto,¶Quæritur redeundo ad principale dubiũ, an monaſterium teneať ſatisfacere de omnibus uſuris in libris prædictis contentis?Et breuiter dico,ꝙ aut monaſterium adiuit hæreditatem cum beneficio inuentarij: & in dubio nõ tenetur ultra uires hæreditatis,ut.l.fi. C.de iure deli.quatenus aũt ſuppetit hæreditas,detractis probabilibus expenſis, puto monaſterium teneri ad reſtitutionem,prout ex libris teſtatoris uſuræ eliciuntur.Nam faciunt in hoc fidem: quia regulariter libri faciunt fidem contra ſcribentem,ut in.l.quidam.§.numularios,& quod ibi no.ff.de eden.& in.l.exemplo,&.l.rationes, &.l.inſtrumenta,C.de probatio.& in.c.2.de fide inſtru.tum quia in caſu noſtro agitur ad exonerandam animam defuncti, nõ debet exquiri probatio multũ exacta,ut in cle.j. de uſur. & quod ibi not.& debet fieri hæc reſtitutio his, a quibus fuerunt extortæ uel eorum hæredibus,ſi ſuperſunt,ut in. c.cum tu,de uſur.uel tanquam incerta diſtribuenda ſunt pauperibus,ut in.d.c.cum tu, & de practica eſt bona glo. in.c.2.de uſur.lib.6.in.uer.ſatisfieri, & latius per Fede.c. j.Et hæc procedunt,etiam ſi defunctus nihil mandauit de uſuris reſtituendis, ut in.ca.tua nos,de uſur.iuncto dicto capitulo.2.in gl.in uerbo,mandauerunt. Aut monaſteriũ non confecit inuentarium, & tunc licet prima facie uideatur obligari etiam ultra uires hæreditarias per. l. fi. C.de iure deliberan.& per id,quod in eccleſia ſentit glo. in.c.j.de teſta.tamen dico,quod ex duplici capite nõ tenetur ad id,qđ ad illud peruenit:quia eccleſia hæres non tenetur ex omiſſione inuentarij ultra uires hæreditarias, ut no.Barto.in.l.j.C.de ſac. ſan.ecc.argu.aut.ſicut, eo.ti.

quia

quia hæreditas nō debet ſibi deferri niſi quatenus eſt lu croſa,ut in d.auť.ſicut. Et idem Bal.in l.fi.C.de iu.delib. mouetur per l.j.ff.de iu.fiſ.& quia eccleſia non debet gau dere minori priuilegio,quā fiſcus, ut no. in c.j.de in inte. reſti. ¶Secundo,quia non tenetur: quia uſuræ petũtur ex delicto defuncti; & ſic de iure ciuili non obligaretur hæres,niſi quatenus de delicto ad eum peruenit, ex quo lis non fuit conteſt.cum defuncto, ut l.ut debitum,C.ne ex deli.def.un.lex aūt ſinalis.C.de iu.delib.ſolum obligat ex omiſſione inuentarij illius,qui non poterat ſoluere inſolidum:ſed de iure ciuili non erat hæc petitio. Nam de iure canonico non tenetur hæres ex delicto defuncti ultra uires hæreditarias, ut in c.in literis de rapto. & in ſimilibus; & ita in terminis noſtris conſuluit Fede. conſi.21. & tenet do.Ant.in c. debitores, de iureiur. per Io.And. in c.ij.de uſu.lib.6. in nouel. ſentit gl.in c.fi.in uer.mandauerint. ¶Concludo ergo ſic ad iſtud ſecundum dubiū, monaſterium teneri, quatenus patiuntur uires hæreditatis, ita, ꝙ de bonis propriis monaſterij non tenentur aliquid exponere, niſi prout ſtatim dicam in tertio dubio. ¶Venio nunc ad tertium dubium, an non ſufficientibus bonis hęreditatis teneatur monaſterium exponere bona monaſterij? in quo dico,ꝙ ſi omnia bona hæredita ria extarent, non teneretur monaſterium aliquid exponere de ſuo, ut ſupra ſatis plene dictum fuit. Sed qm̃, ut patet ex caſus narratione,monaſterium multa cōſumpſit in utilitatem ipſius,arbitror monaſterium obligari ad ſa tisfaciendum de ſuo, quatenus ad ipſum ꝑuenit de bonis hæreditatis: quia in illis pōt dici monaſterium factū locupletius,cū de ſuo habuiſſet facere expēſas illas,quas fecit de bonis hęreditariis,ut in l.pupil.ff.de ſol. teneť ergo ad ſatisfaciendū iuxta uires hrditarias;& ꝓ debito ſatisfaciendo eccleſia cogiť etiam uendere bona īmobilia, ut in auť. hoc ius porrectū 10.q.2.& hoc de tertio. ¶Ad quartum,utrū Papa poſſit licite ſuꝑ his diſpēſare, ne ad alienationem bonorū ſequatur deſolatio monaſterij;credo, ꝙ ſuꝑ certis,i.his, q̃ debentur illis, à quibus fuerunt extortæ,uel eorum hrdibus,ſi ſuperſint, Papa licitè non diſpenſat:qa non pōt tollere pecuniā certis pſonis laicis, & dare monaſterio,arg.eorū,quæ no.Inn.in c.quæ in eccleſiarum,de cōſti.& c.inquiſitioni,de ſent.excō.facit qđ habetur in cle.paſtoralis, de re iud. & qđ no per legiſtas in l.fi.C.ſi contra ius uel util.pub.maxime cum uſuræ peti poſſunt ex condictione indebiti, ut not.in c. Michael, de uſuris,& c.debitores,de iureiur.& 16.q.6.ſi Eps.ſuper incertis autem in dubio pōt Papa diſpenſare, cum ſint in diſpoſitione eccleſiæ: quinimmo dico, & etiam Eps loci poſſet hanc conceſſionem facere, ut expreſſe no.Io.And. in c.ij.de teſta.lib.6. & ſic fuit alias diſputatum & concluſum,ut ibi no.ꝑ eum;& idē tenet Bal.in conſimilibus terminis in l.ſi qs ad declinandū,C.de epi.& cle.¶Puto etiā attentari poſſe, ꝙ ſi monaſteriū iſtud indigebat tꝑe teſtamenti, potuit ille teſtator oīa incerta dare monaſterio tanq̃ pauperibus,ut in c.cū tu,& qđ no. Io.An.in d.c.2. & ſic non tenereť requirere cōceſſionem Papalem,uel epiſcopalem: qa licite recipitur ab eo, q habet poteſtatem dandi pauperibus; & monaſterium indigens ſatis eſt pauper, ut no.in locis præal. & facit.l.priuilegia,C.de ſacro ſan.eccl.& c.diaconi 93.diſt. & 16.q.1.c.fi. ¶Poſſet etiā dici,ꝙ ſi tꝑe teſtamenti monaſterium non indigebat ſaltem in tanta quātitate, ſi tñ hodie indigēs fieret ex diſtributione incertorum; ꝙ ipſum monaſterij collegiū poſſet hęc inter certa diſtribuere eorum ecc.iæ & monaſterio, cū in hoc nulla notetur ambitio. Simile uidemus in Epo, q eſt diſpenſator bonorum eccliæ,12.q.2.uidentes:tñ poteſt capere ꝓ ſuis neceſſariis 12.q.2.Eps: cautius tamen eſt habere Epi, uel Papæ auctoritatem maxime propter tenentes opinionem,ꝙ incertorum diſtributio ſpectat ad Epiſcopum loci,& non ad hæredem de quo not.in d.c.2. de teſtamen. lib.6. & cap.cum ſit nimis abſurdum de Iudæ. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

FACTI contingentia talis eſt in ciuitate Senarum ſtatuto cauebatur,quòd uendentes panem venalē tenerentur & deberent ſoluere nomine gabellæ quatrenos octo pro ſtama. demum tractu temporis, quadam frumenti penuria, & caritudine imminente, facta extitit nomine cōmunis ſeu officialium ad huiuſmodi deputatorum publica proclamatio, in effectu continens, quòd cuique eſſet licitum facere panem venalem ſine alicuius gabellæ ſolutione. Cuius proclamationis intuitu multi inducti ſunt paniſices ad venalem panem faciendum, & hoc continuauerunt per bien nium ſine poſtulatione, ſiue ſolutione alicuius gabellæ. demū fuit eis intimata panis ſimpliciter remiſſio,ſed ſuſpenſa dūtaxat per tempus 18.menſium,& ſic inceperunt dictam gabellam pro futuro ſoluere. ¶Elapſo uerò 4.ann tempore, inſurgit notarius gabellæ contra dictos paniſices, dicens eos obnoxios ſolutioni gabellæ pro tēpore 6.menſium, in quibus fecerunt panem poſt lapſum 18.menſium prædictorum. At etiam dicitur per dictum officialem, quòd tenentur ſoluere pœnam fraudatæ gabellæ in ſtatutis Senarum contentam,ex eo,quia per illud tempus 6 menſium ſol uerunt minime dictam gabellam. ¶Ex parte paniſicum allegatur ignorantia dictæ prouiſionis,cū proclamatio fuiſſet facta pro rè ſuper remiſſione gabellæ. Quæritur quid iuris,&c.

CONSILIVM XXXV.

1 *Conſtitutio ſolenniter edita ligat indifferenter omnes poſt lapſum duorum menſium.*

2 *Leges inſtituuntur, cum promulgantur.*

3 *Ignorantia priuatorum non debet obeſſe communi.*

CHriſti, eiusq; matris prędſidio in omnibus inuocato, Videtur primo dictos paniſices teneri ad ſolutionem gabellę illorum ſex mēſium,ac ad pœnam fraudatæ gabellæ ꝑ tex.no.in l.interdum.§.licet,& § diui,ff.de publ.ubi patet, quod error nō excuſat, quo minus res incidat in commiſſum propter

1 uectigal non ſolutum. ¶†Secundo probatur aliter. Conſtitutio ſolenniter edita ligat indifferenter omnes poſt lapſum duorum menſium, ita, quòd poſt illud tempus non præſumitur ignorantia, ut in authen. ut factæ nouæ conſtitu.in rubro & nigro, & not.in cap.ij. de conſtitu. & hoc cum conſtitutio editur à principe. Si autem eſt inferioris, non datur tantum tempus, ſed minus arbitrandum per bonum iudicem, conſiderata quantitate territorij, quod diſtinguitur per dictum ſtatutum, cum non ſit æquum, ut tantum tempus aſſignetur in conſtitutione inferioris, quæ quandoque porrigit effectum ad modicam diſtinctionem, quantum aſſignatur in lege Principis, quæ diſtinguit totum orbem, ut not.Hoſt.in ſumma, de conſti.§.quando,& Ioā.And.ſuper data lib.6. ſequuntur cōmuniter in c.ij.de conſt.præal. At in caſu noſtro, tēpore reformationis factæ in conſilio generali nedum emanauerant duo menſes,ſed 18. ergo non poſſunt allegare ignorantiam, maximè cū non fuerit nouum ſtatutum,ſed quædā ſuſpenſio antiqui,& ſicut antiquum ſtatutum ligabat poſt 18.mēſes & non nouum, ut l.cū præcario,ff.de præca. ¶Tertio facit ad idem cap.j.de poſtul.

præla.ubi dicit, ꝙ poſtquam conſtitutio eſt ſoléniter edita,& publicè promulgata, præſumitur quis illius habere ſcientiam,nec facile audit prætendens ignorantiam: imo dixit Inn.in c.ij.præal. ꝙ non auditur allegans ignorantiam, niſi dilucide eam ꝓbet, ut in c.qđ dicitis 16.diſtin. & c.ꝓpoſuiſti 82.diſt. Sed his non obſtantibus ꝯrium puto de iure uerum. Moueor primo ꝑ tex.huius qōn s deciſiuum in d.c.j.de poſtu.præl.ubi ad hoc, ut qs aſtringatur ad conſtōnis obſeruantiam,exiguntur duo,ut conſtitutio
2 ſit ſoléniter edita,& ut publicè promulgeť. ¶ † Ad idem tex.in d.auť ut factæ nouæ conſti.& 4.diſt.c.in iſtis.§.leges.ubi dr̃,ꝙ leges inſtituunť,cum promulganť, & non in data,ut infra. Sed in caſu noſt:o illa reformatio gabellæ ſuſpenſæ non fuit ꝓmulgata,ſed fuit ſoléniter edita.ergo non ligauit cōtrafacientes. quinimo publicatio fuit facta pure ſine præfinitione alicuius tēporis; & ſic debuit ꝑſumi & ꝑpetua & pura,arg.in l.ſeruus,C.de pœnis, & c.cos 1.q.1.& qđ no.Inn.in c.ex literis,de conſt. Nec tenebanť panifici aliud inueſtigare, cū non debeat ſtatutum aliter præſumi factum,ꝙ̃ fuerit ꝓclamatum,ut in l.Labeo,ff.de ſupel.leg.imo pars,ꝙ̃ non publicať, non pōt dici ſtatutum ad effectum alium ſtringendū, ar.in d.§.leges, & qa vna & eadē res non debet duplici iure cenſeri, & ſic vna pars publiceť,& alia non,ut in c.cum in tua diœceſi,de deci.& 12.q.2.c.cognouimus. Ad idem.l.quidam hæredem dāna uerat,ff.de tri.ui.& oleo lega.ubi legando ſimpľr vinum, ur̃ teſtator legaſſe omne uinum,quod habebat,cū indefinitum æquipollet uniuerſali,ut in c.ut circa,de elec.li 6. ¶Sed in caſu noſtro proclamatio fuit ſimpľr, & pure facta; ergo ita pure obſeruanda eſt,& non aliter. ¶Secundo facio principaliter tale motiuum. ꝑ illam proclamationem uidetur inter cōe & panificos proceſſiſſe quaſi cō tractus, ſicut in ſimili no. Bar.in l.pen.ff.de decre.ab ordi.fa.ubi dicit,ꝙ ſi cōmune facit ſtatutum, ꝙ quicunque iuerit ad habitandum in ciuitate cluſina, ſit exēptus à ſolutione gabellæ, uidentur quaſi contrahere cōmune, & euntes ad habitandum, ita, ut immunitas ſemel conceſſa reuocari non poſſit,cū tranſiuerit in contractū uel quaſi. Si ergo cum iſtis panificibus, ſeu fornariis fuerit gn̄alr̃ quaſi contractum nō ualuit reformatio,ſaltem ut fornarij poſſint cogi ad ſolōnem gabellæ, & multo fortius ad pœnam fraudatæ gabellæ,cum nulla hic fuit ꝑ eos commiſſa fraus,ut clarè ꝓbatur per ſimile in l.ſed ſi pupillus. §.proſcribere, cum duobus.§.ibi præcedentibus,ff.de inſtito.ubi patet, qđ ſi qs præfecit publice inſtitorē alicui negotiationi, non ſufficit eum ſimpľr reuocare ad impediendos ꝯtus cum eo gerendos; ſed neceſſe eſt,quod puplicè proclameť, ut ſic alij ſint cauti ad deſiſtendum à ꝯtibus cum tali inſtitore gerendis,ne ſub illo prætextu,& indifferenter facile decipi poſſit. Nam omnis res ꝑ cauſas,ꝑ quas naſcitur,ꝑ eaſdē debet diſſolui, in regula, ſm naturam,de re.iu.lib.6. ¶Tertio principalr̃ probatur,ex alio capite,ꝓſuppoſito ꝙ illa reformatio ſuſpenſiua in cō ſilio gn̄ali edita ligaſſet ſine aliqua publicatione: tñ ꝓbabiliter ignorantes nō affecit,ut l.pen.ff.de decr.ab ordi fa.& l.iubemus,C.de teſta.& in c.ut animarum,de cōſti.lib.6.& legiť & no.in d.c.ꝓpoſuiſti.82.diſt. ¶Sed nulli pōt uenire in dubium,quin iſti piſtores,ſeu panifices, habuerunt ꝓbabilem cauſam ignorantiæ, cum non debeat in caſu noſtro ꝓſumi ſcientia conſtitutionis, ſicut in aliis caſibus, cum hic facta reformatione facta eſt proclamatio ſine tēporis præfinitione; & ſic aliter, quā proponať actus in concilio generali. Et ſic poterant ſtare ſecure abſque alia indagine, cum,ut ſupra dixi, non erat præſumendum, ꝙ aliter fuiſſet publicata, quā edita; & maximè,quia lapſo illo tēpore 18. menſium ab eis fuit extortum nomine gabellæ. nec pōt in caſu noſtro fieri fides de ignorantia,niſi per iuramentum iſtorum,cum agatur de ipſorum conſcientia; hoc dicit gl.ſingularis in d.c.ꝓpoſuiſti. ſtandum eſt iuro allegantis ignorantiam ſtatuti,& maximè in caſu noſtro, ubi concurrit illa urgens præſumptio ignorantiæ propter publicationem factam. Et maximè hæc procedunt reſpectu pœnæ fraudatæ gabellę,quæ imponitur reſpectu fraudis & doli; quæ ratio hic ceſſat propter ignorantiam,ut in d.c.ut animarum,& Cy.in l ſi
3 quis non dicam rapere,C.de epiſ.& cle. ¶† Item poſſet inſurgere aliquis dicens: non ur̃,ꝙ ignorantia priuatorum debeat obeſſe cōmuni,nec agitur hic de pœna, ſed de ſoluendo debitum ſuperiori. dico,ꝙ in caſu noſtro aliud eſt propter procedentem quaſi ꝯctum in cōmuni,& iſtos piſtores. ſi.n.fuiſſent certificati de ſolutione, forte non feciſſent amplius panē uenalē:uel non tm̄,uel de tali materia,uel modo; debent ergo gaudere beneficio proclamationis, donec legitimo modo eis fuerit denuntiatum, ne bn̄ficio principis decipiantur,cum bn̄ficio non decipi,ſed iuuari oportet, ut in c.j de priuil. & facit d.l.ſi pupillus. ¶Non obſtant ꝯria ſuperius alleg ad primum ad l.interdum, dico, ꝙ ibi loquitur de ignorantia craſſa & ſupina, ut ibi no.Bart.ſecus, ſi eſt probabilis, ut in caſu noſtro,ut ibi not. & in iuribus ſuperius alleg. ¶ Alia duo ꝯria ſatis per ſupra uiſa ſunt ſoluta. ꝓcedunt.n.qñ conſtitutio fuit publicè ꝓmulgata,& qñ ex aduerſo non allegata probabilis ignorantia. Sed in caſu noſtro illa reformatio ſuſpē ſiua non fuit publicata:quia in publicatione nihil fuit dictum de ꝓfinitione temporis. ¶Item hic allegatur ꝓbabilis ignorātia,quæ cauſatur ex prædictis. Concludo ergo, dictos piſtores non poſſe conſtringi ad ſoluendum gabellam pro dictis ſex menſibus, & fortius nec ad pœnā fraudatæ gabellæ, maximè iurantibus de ignorantia ſuſpenſionis. Et hæc ſufficiant. Laus Deo. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVIDAM Andreas ciuis Senenſis teſtamentum condidit. In quo inter cætera reperitur hoc capitulum. Item ſi contigerit filios ſuos mori quandocūq; ſine filiis legitimis & naturalibus: uel quod remaneat ex eis vnus filius dicti teſtatoris tantum nō habens filios,eo caſu, quo vnus maſculus tantum remaneret, legauit,& indicauit,& reliquit,quòd de bonis ſuis quolibet anno in perpetuum darent monaſterio fratrum Minorum de Senis ſuis duas ſalmas vini pro ſacrificio celebrando in dicta eorum eccleſia. ¶Contingit poſt mortem omnes filios maſculos, & fœminas decedere præter vnam fœminam, à qua petunt nunc dictum legatum. Quæritur, nunquid debeatur?

CONSILIVM XXXVI.

1 *Filiorum appellatione in fauorabilibus ueniunt fœminæ.*
2 *Maſculus & fœmina dicuntur correlatiua.*
3 *Dictio filius, ex propria ſignificatione filiam non comprehendit.*
4 *Vſus communis loquendi in ultimis uoluntatibus attendi debet.*

CHriſti, eiuſq; nominis præſidio humiliter inuocato, Videtur primo,ꝙ ſic hac rōne. legatum à principio conditionale poteſt in euētum conditionis peti, ut in cap.Raynutius,& in cap.Raynaldus, de teſt. & l.cedere diem, ff.de uerbo.ſignifi cum multis ſimilibus. Sed in caſu noſtro euenit conditio, cum romanſerit tantum vnica filia ſine filiis legitimis,

cæteri

cæteris mortuis etiam ſine liberis:ergo &c. Nec obſtat, ſi dicatur teſtatorem feciſſe dũtaxat mentionem de filio, & non de filia. Nunc aũt ſupereſt filia, & non filius, & ſic nõ uidetur impleta conditio: quia appellatione filij cõprehenditur etiam filia, ut in l.filij appellatione, & l.q ſquis,ff.de uer.ſig.legitur & no.i l.j.c.tit. in l.ſi ita, de lib. & poſth.apertè probatur in l.legati,in l.qui duos & l.ſeruus,& l.Lucius,§ quæſitum,ff.de leg.iij.ubi patet, q legãdo mulos,uidetur legaſſe etiam mulas, & legatis ſeruis ueniant etiã ancillæ;& legatis pueris,ueniunt ẽt puellæ Item appellatione fratrũ ueniũt ẽt ſorores, ẽt in materia legati,ut d.§.quæſitũ,legitur,& no.i l.tres fratres, ff.de pac.quod non ex alio, niſi quia maſculinũ concipit fœmininũ,ut in dictis iuribus,& l.ſi ita ſcriptũ.ff.de le.ij. & in c.ſi quis ſuadẽte.37.q.4.iũcto c.mulieres,de ſen.exc.

1 ¶† Item & tertio, communis utriuſq; doctorum opinio eſt, quòd in legatis, & aliis fauorabilibus appellatione filiorum ueniunt fœminæ, & quòd maſculinum concipit fœmininum, ut no.Bar.poſt doct.i d.l.j.ff.de uer.ſig.& l.ſi quis in tantam,C unde ui.& l.quicũque,ff.de ſer.fug.per Cy.& Archi.ſatis plenè in d.c.ſi quis ſuadente, & Io.de Lig.in cle.j de elec.per gl.in c.generali,de elec lib.vj.per Hoſt.in c.Raynaldus,de teſt.& Spe. in ti.de diſpu.& alle. §.poſt hoc aũt,uer.ult.ubi maſculinum. ¶Sed his nõ obſtantibus, quæ ueræ non obſtant in caſu noſtro, contrarium dico de iure uerum.Moueor primo,quia ſi bene põderentur uerba teſtamenti, in conditione fit mentio non ſolum de filio:ſed in ſequentibus addit de filio maſculo. quãquam autem in iure reperiatur, ut appellatione filij compræhendatur filia, ut in iuribus præall.nullibi tamẽ reperitur,q appellatione filij maſculi comprehendatur fœmina:imò contrarium in materia noſtra apertè uoluit Hoſt.Gof.& Io.An.in d.c.Raynal.ubi teſtator ſic filium ſubſtituit,ſi abſq; filiis maſculis moreretur,&c. Et pfati doc.dicũt,q ſi illud uerbũ,maſculus, nõ fuiſſet appoſitũ, ſufficiebat filias fœminas habuiſſe,quia maſculinũ &c. Et ſic apertiſſimè uolunt, q maſculinũ cõpræhendat fœmininum,qñ non eſt additũ uerbum,maſculis;aliàs ſecus,ut fuit in caſu noſtro. Et idẽ Bar.i l.cũ auus,ff de cõd.& demon. Et põt eſſe ratio differentiæ ultra eos. Nã uerbum, maſculus propriè conuenit uiris, & non fœminis. eſt.n. diminutiuum, & dicitur à mas maris addita,culus,ut dicit Papias. nomina.n.appellatiua ſunt immutabilia ab hoĩe, hinc eſt, quod error in eis uitiat lega.ũ, ut legi.& no.in l.ſi quis in fundi uocabulo,ff.de leg.j. Et ſic appellatione maſculi non uenit fœmina,cum hoc appellatiuũ maſculus, denotat diuerſum quid à fœmina.l.quæritur, ff.de ſta.& ho & c.ſi teſtes iiij.q.iij.§ hermaphroditus.

2 ¶†Item maſculus & fœmina ſunt correlatiua: quia dicitur maſculus reſpectu fœminæ,ſicut maritus & uxor: pater & filius unde cũ ſint omnino diuerſa,unũ nõ comprehendit aliud;ſicut ſi legarem marito,non cõprehenderetur uxor.uel ſi lego patri, non uenit filius: ſecus aũt, ubi fit ſolũ mentio de filio. Nã filius & filia non ſunt correlatiua;& filius dicitur a philos, quod eſt amor.l.liberorũ, in fi.ff.de uer.ſig.quod quidem uerbum propter etymologiã utriq; cõuenit,maſculo,& fœminę.¶Secũdo probo principaliter alia rõne,uerba ĩ qualibet diſpoſitione debẽt ſic intelligi, ut aliquid operentur, ut in c.ſi Papa, de priui.in vj.& l.ſi qñ,C de inoffi.teſt. Sed in caſu noſtro,ſi uoluiſſet teſtator cõpræhendere filiam fœminam,fruſtra feciſſet mẽtionẽ de maſculi;& ſic illa additio, maſculis, nil operaretur;quod non eſt dicẽdũ per prędicta;& aliud ſenſiſſet ubi dixit maſculus,dixiſſet,filius uel filia,ar.ĩ c. ad audientiã, extra de deci.& ille tex.bene facit. non.n. debemus recedere a proprio ſignificatu, ex quo aliter de mente non conſtat,ut ibi,& c.fi.de uer.ſig.& l.non aliter,ff.de leg.iij.

3 ¶†Tertio facit, q uerbum,filius, non ex propria ſignificatione, ſed per interpretationem, & extentionem comprehendit filiã,ut l.pronuntiatio,in prin. ff.de uer.ſig.& no gl.in d.l.j.ff.de uer.ſig & d.l.qui duos, de leg.iij.Sed ſi uerbum, maſculus, comprehenderet ẽt fœminam,concurrerent in eodem caſu duæ extenſiones, & impropriationes; quod non eſt dicendum, in l.ij.C.de dotis promiſ. ¶Quartò adduco.l.ſi ita,ff.de lib.& poſth. iuncta gl quam ibi ſequitur Bar.dicit enim ibi Bar.q appellatione filij ueniunt oẽs filij, & filiæ. dicit.n.gl hoc uerum, niſi fuiſſet adiectum nomen proprium: quia per illam adiectionem uidetur ſtrinxiſſe ſe ad unicum filiũ. ita in propoſito adiiciẽdo ultra uerbũ,filios, iſtam,qualitatẽ, maſculus, uidetur reſtrinxiſſe ad filium maſculũ, & non ad fœminam. ¶ Quintò probatur aperta rõne, id quod de ſui natura operat excluſionẽ, non debet inducere incluſionem, arg.ĩ c.ſi neceſſe, de do.poſt diuor.& c.fi. de uer.ſig.Sed uerbũ maſculi,adiecto uerbo,filius apponitur ad excludendum fœminam, cum ſit qualitas ſexus fœminini excluſiua;ergo non debet operari ipſius incluſionem.Nec obſtat,ſi dicatur teſtatorem in principio feciſſe mentionem de filio ſimpliciter: quia ex quo in eadẽ operatione,& diſpoſitione fecit mentionem de filio maſculo,uidetur ſemper intellexiſſe de maſculo. Nam uerba præcedentia dubia, capiunt intellectũ a ſequentibus. Et hoc apertè uidetur probari ĩ ſimili ĩ l.qui filiabus,ff. de leg.j.& l.fi.§.cui dulcia,ff.de uino tri.& oleo leg.& l.ſi

4 ſeruus,in fi. de le.j.¶†Sextò& ultimò probatur inconuincibiliter, in qualibet diſpoſitione, & maximè in ultimis uoluntatibus attendi debet cõis uſus loquendi,ẽt contra propriam ſignificationẽ uerborũ.l.filiorũ.§.quod tñ Caſſius,ff.de leg.iij.& l.cũ delanionis.§ aſinã,ff.de fun.inſtr. & l.Labeo,ff de ſupel.le.& ibi plenè.p Bar.p gl.in c.nõnulli,de reſcri.& p Inn.ĩ c.olim,de uer.ſig.Sed certo certior caſus eſt, q appellatione filij maſculi nemo intelligit fœminã:imò eſſet q̃d ſupinũ dicere oppoſitũ,ergo &c. ¶Et hoc ultimũ deberet ſufficere ad uictoriã huius cãæ; & per hæc ſunt ſublata argumenta formata pro parte contraria. ¶ Nec obſtat ſi diceretur,q pater uoluit grauare filiũ maſculum,potius uidetur uoluiſſe grauare fœminam,cum per maſculum conſeruetur agnatio.l.j.ff de uen.inſpi:& quod no in l.ij.C.quę ſit lon.conſue.quia dico aliam rationem eſſe in fœmina quantum ad iſtum caſum. Nam fœmina neſcit lucrari, & oportet quod maritetur, nec de facili reperiret ſibi maritum cum hoc perpetuò onere.Sed maſculus eſt dominus domus; & ſic poteſt negotiari, nec ita grauatur ex hoc onere. Et quicquid ſit,ſatis eſt teſtatorem dixiſſe de maſculo,& non de fœmina; unde ſufficit ita ſcriptum eſſe.l.proſpexit, qui & a quibus.vj.q.iij.ſcriptura. ABBAS.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVIDAM *diœceſanus uulteranæ reliquit monaſterio montis oliueti centum. Epiſcopus loci petit ex tali relicto canonicam portionem;monaſterium prædictum contradicit,allegans exemptionem, & etiam præſcriptionem tanti temporis, de cuius initio memoriæ non eſt. Quæritur,quid iuris &c.*

CONSILIVM XXXVII.

1 *Monaſteria dicuntur exempta reſpectu legis diœceſanæ.*
2 *Officium in quo remouetur, remouetur & offi.cij præmium.*

CHriſti eiuſq; matris præſidio humiliter inuocato. Tria ad claram deciſionem uidenda ſunt. Primò, an monaſteria religioſorũ, ceſſante ſpeciali exemptione, ad hanc portionem canonicam teneantur. Secundò, poſito quòd ſic, utrum ſpecialis exemptio defendat hoc monaſterium, & alia eiuſdem ordinis, cum totus ordo montis Oliueti dicatur ſpecialiter exemptus à iuriſdictione epiſcopi. ¶Tertio preſupoſito ꝙ exẽptio non proſit, an ſaltẽ rõne præſcriptionis, de cuius initio non eſt memoria, poſſit dñs eps ab impetitione huius monaſterij excludi. ¶Et primò ad primũ dubiũ, uidetur ꝙ omnia monaſteria ſunt libera a ſolutione huius portionis canonicæ, quia oĩa monaſteria ſunt exẽpta reſpectu legis diœceſanæ. ut 16. q. j. c. cũ pro utilitate, & c. dilectus, de offi. ord. cũ ſimili. ¶Sed ſolutio huius portionis ſpectat ad legẽ diœceſanã; ergo &c. Minor ꝓbatur ex theorica gl. ĩ d. c. dilectus. 10. q. 1. in ſumma. ubi no. ꝙ oĩa, quæ conſiſtunt in recipiẽdo, ut eſt cathedraticũ, quarta decimarũ, fraternaliũ, & ſimiliũ ſunt de lege diœceſana. ¶ Sed hoc nõ obſtante contrariũ dico de iure procedere, ut probatur apertè in c. requiſiſti, & c. officij, de teſta. ubi clare patet monaſteria, & alia pia loca teneri ad huiuſmodi quartã; tenet Inn. ĩ c. j. de ſta. mona. & Hoſt. in ſumma de ſepul. in §. à quibus, & communiter oẽs ſcribentes ſequuntur. nec eſt uera illa theorica gl. in d. c. dilectus, ꝙ clarè probatur in dictis iuribus. & de his duabus legibus diœceſana, & iuriſdictione remitto ad plenè no. in d. c. dilectus, & per Inn. in d. c. j. de ſta. mo. Ita ꝙ cõcludo illam exemptionem generalem tributam omnibus monaſteriis quo ad legem diœceſanam non ſufficere reſpectu huius ſolutionis canonicæ portionis. ¶Venio igitur ad ſecundum, an ſaltem proſit huic monaſterio exemptio ſpecialis. Et ſciendum, ꝙ Hoſt. fuit in ſimili opinione, quod non; ita tenuit in §. & ea quibus, niſi ſpecialiter eccleſia eximeretur ab hac quarta; & idem dicitur tenuiſſe quidam cardinalis de Tuderto in quodam ſuo tractatu. motiuũ iſtorũ eſt: quia hæc quarta debetur epo ab oĩbus eccleſiis ſuæ diœceſis, ut in c. conquerente, de offi. or. Sed certe, quicquid iſti dicant, oẽs alij doct. tã antiqui, quàm moderni tenent contrarium uidelicet, ꝙ ſi eccleſia ſit exẽpta a iuriſdictione epi, non tenetur ſibi ad hãc quartam, & ipſemet Hoſt. hoc uidetur tenere in c. officij, de teſta. ubi hoc tenet Inn. & clarius in c. noſtra, de ſepul latius Io. An. in d. c. officij, & ſuper rubrica. Et idem ibi do. Ant. de But. domini Cardi. Florentinus, Pe. & Pau. & omnes ſcribentes. Et ita conſuluit Fed. de Sen. excellentiſſimus decretorum doctor, ut patet in ſuis conſiliis conſ. 56. Sequitur dominus Bald. in l. ſi quis ad declinandam, C. de epi. & cler. & hanc opinionem legendo & conſulendo ſemper tenui fundamentum huius opinionis eſt, quia hæc portio debet̃ epiſcopo ab eccleſiis ſuæ diœceſis. ¶Item rõne ſuæ iuriſdictionis epiſcopalis & curæ, quã ſubit in dictis eccleſiis, ut probatur in d. c. requiſiſti, no. doc. in dictis locis præall. & maximè in c. officij, & ſuper rubrica. Sed inter epm & eccleſias exemptas ceſſat illa rõ; nec ſubit laborẽ in eis circa iura epalia, cum immediate ſubijciantur Romano pontifici, ut patet. 16. q. 1. c. frater noſter. Vñ dicimus, ꝙ Papa eſt epiſcopus exẽptorũ, ut no. gl. ĩ d. c. nulla. 93. diſt. & in c. authoritate; de priui. lib. 6. & forte ob hoc dixit Pe. ut recitat Io. An. in d. c. requiſiſti, ꝙ eccleſiæ exemptæ, debent hanc canonicã portionẽ ſoluere Papæ. Itẽ & ſecundo hoc uidetur probari in cle. dudum, de ſepul. ubi fratres prædicatores & Minores ſoluunt dũtaxat unã quartã, ſ. eccleſiæ parochiali, ſi defunctus fuit apud eos ſepultus, & ſup aliis portionibus ſeu deductionibus fiendis imponitur ſilentiũ oĩbus, quorũ appellatione ueniũt epiſcopi de iudici. c. j. ꝓ hoc
1 quod no. ibi gl. in uer. quartã. †Præterea in quo remouet̃ officium, remouetur & officij prẽmiũ. ff. de excu. tu. l. tria onera, cũ ſimilibus, & l. Seio, ĩ prin. ff. de an. le. & à quo remouetur cura, remouetur & præmium curæ. l. alũnæ, ff. de adimen. leg. ſed ab epiſcopo remouetur per exẽptionem cura & officiũ iuriſdictionis epiſcopalis; ergo & hoc præmiũ canonicæ portionis. Nec ob. c. in noſtra, de ſepul. ubi exẽpti ſoluunt quartam: quia ut dicit Io. An. & bene, in d. c. officij, illud. c. loquit̃ de alia quarta, quæ ſoluitur eccleſię parochiali de relicto facto eccleſię ratione ſepulturæ propriũ parochianũ illa debetur ab omni eccleſia, quantũcunq; ſit exẽpta, ex quo parochianus fuit apud illã ſepultus. ratio, quia illa ſoluitur propter ſacramenta, & diuina officia, quæ exhibuit in uita ſua parochiano, unde in recõpenſationẽ iura uoluerunt, ut teſtator dimitteret quartam partem eccleſiæ: & ſi non dimiſit, dant in ſubſidium actionem cõtra eccleſiã legatariã, ita quod in hoc non prodeſt exẽptis, ut in c. ij. de ſepul. & dicta cle. dudũ. Sed quarta, quæ debetur epo, ſoluitur ab ipſis legatariis ꝓp onera epiſcopalia, & cõionẽ, quã habet in eis, quæ oĩa ceſſant in exẽplis. uñ cõcludo, ꝙ eccleſia nõ tenet̃ ſoluere epo canonicã portionẽ funeraliũ, ſed eccl'ię parochiali. Sic & hic, ſi ipſius parochianus fuit apud illam eccleſiam exemptam ſepultus. Per quod concluditur monaſteria mõtis Oliueti, cũ ſint exempta a iuriſdictione epi, ad huiuſmodi quartam non teneri, ſi haberent populum nõ exemptũ. Nã tunc ratione populi nõ exẽpti habent cõionem cũ epo, & eps grauatur circa ius epale, ar. c. ex ore, de priuil. Ita ſingulariter limitauit hanc opinionẽ Inn. ĩ d. c. noſtra; quod ſatis placet, & hoc de ſecundo dubio. ¶Deſcendo ad tertiũ, præſuppoſito ſine ueritatis præiudicio, ꝙ hæc exẽptio non prodeſſet, q̃ in ueritate ꝓdeſt. ¶Nũquid ratione præſcriptionis poſſit dictũ monaſteriũ ſe tueri? Et breuiter concludo, ꝙ ſic tex. eſt apertus in c. de quarta, de præſcri. tenet gl. ord. in c. j. de ſta. mo. & idẽ ibi Io. An. per dictum. c. de quarta, incidenter poſt Fede. de Sen. Inn. in c. requiſiſti, de teſta. licet Hoſt. ibi dicat eũdem aliter fuiſſe poſtmodum interlocutum. Sed hoc non apparet in lectura ipſius Inn. ipſe tñ Hoſt. ſentit primam opinionem in c. certificari, de ſepul. & latius hanc materiã diſputandam aſſumpſit in ſumma, e. ti. in §. an licitum, aliàs ſub §. uetus; & ibi in fi. concludit non ualere conſuetudinem in totum abſorbentem hanc quartam, ſed pro parte ſic: præſcriptio tñ poteſt abſorbere, ſed requiritur titulus, cũ ſit contra ius. Sed in caſu noſtro non fuit titulus exemptionis. Nam cum opi. ſit cõis eccleſiam exẽptam non teneri, ut patet ex diſcuſſis in præcedẽti articulo, præſuppoſito ꝙ eſſet falſa, ſaltẽ præſtitiſſet legitimã cãm præſcribendi, & quaſi ar. optimũ & quaſi expreſsè ĩ c. cũ dilectus, de cõſue. ¶Itẽ eſto, ꝙ ceſſaret oĩs titulus, tñ hic eſt lapſus tanti tpis, de cuius initio memoria nõ exiſtit, qui habet uim tituli, ut patet. in c. j. de præſcri. lib. vj. & quod ualeat præſcriptio, tenuit Io. & Vincen. in d. c. requiſiſti, & cõiter moderniores ſcribentes, nec oportet in hoc multum inſtare, cũ apertè probetur in d. c. de quarta. ¶Ad idẽ facit. c. officij, de teſta. ubi patet ualere ĩ hoc priuilegiũ; ergo & præſcriptionem, cum iſta cõiter pari paſſu incedant. Nec mirum cum per præſcriptionem tollantur iura iã epiſcopo quæſita, ut in c. cum olim, & c. auditis, de præſcri. fortius acquirenda, ar. 16. q. 1. §. fi. ¶Concludo ergo dictum monaſterium, poſſe tueri ꝯ dñm epm ſup exactione huius canonicæ portionis, rõne, ſ. exẽptionis, & præſcriptionis. Et hæc ſufficiãt. Laus Deo. NI. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS in effectu talis eſt. Duo ciues vulterani occaſione cuiuſdam debiti inter eos contracti elegerunt quoſdam æſtimatores quorundam bonorum dandorum inſolutum pro dicto debito: dantes eiſdem poteſtatem æſtimandi, & promiſerunt ſtare eorũ æſtimationi ſub certa pœna. denique dicti arbitratores, ſeu æſtimatores, æſtimauerunt & laudauerunt ſecundum eorũ iudicium, quorum laudum una partium approbante, alia improbauit, & ad dominum poteſtatem loci recurſum habuit, petendo certis ex cauſis laudum dictum pronuntiari nullum, ſeu iniquum. Qui dominus poteſtas partibus citatis, præfixit terminum ad probandum incumbentia cauſæ, infra quem actor probauit intentionem, reo infra eundem terminum nihil probante, nec impedimentum allegante. ¶ Lapſo dicto termino actor petit atteſtationes ſuorũ teſtium publicari, reo contradicente. & petente terminum ſibi ſtatui ad probandum intentionem ſuam. Poteſtas autem, non obſtante contradictione rei, publicauit dicta teſtium, a qua publicatione per dictum reum extitit appellatum, allegantẽ potiſsimè duas cauſas dictæ appellationis. Prima, quòd terminus ad probandum cum debeat ſimul utrique parti ſtatui, ſcilicet primò actori, ſecundò reo. Secundò, quia citatus fuerit dictus reus ad uidendum ſtatui terminum actori: & ſic non poteſt ad illam actionem præfigi terminus ipſi reo ſed hac appellatione tanquam friuola reiecta, poteſtas debito tempore pronuntiauit dictum laudum nullum, a cuius pronuntiatione fuit per dictum reum iterum appellatum, & coram iudice appellationis, produxit ad probationem iuris ſui quædam capitula directo contraria capitulis productis coram domino poteſtate. Altera pars ſcilicet appellati, allegat appellationi locum, non eſſe, nec dicta capitula contraria poſſe produci. Quæritur, quid iuris.

CONSILIVM XXXVIII.

1 *Appellari non poteſt ante ſententiam diffinitiuam.*
2 *Arbiter quando cognoſcit loco iudicis, ab eo appellatur.*
3 *Iudex reductionis ſecundum bonam æquitatem arbitrari debet.*

CHriſti, eiuſque matris præſidio inuocato, tria ſunt ad claram dilucidationem indaganda. ¶ Primò, nunquid prima appellatio interpoſita ab interlocutoria, ualuerit. ¶ Secundò, an à diffinitiua lata per eundem dominum poteſtatem potuerit appellari. ¶ Tertiò, præſuppoſito ſine ueritatis præiudicio, q̀ dicta appellatio ſit admittẽda, nunquid capitula directo ɔ̃ria debeãt admitti in cã appellatiõis. ¶ Ad primum iuxta ordinem ueniendo, omiſsis breuitatis cã argumẽtis, quæ ad partẽ affirmatiuã fieri pñt, dico dictam appellationem ab interlocutoria non ualui
1 ſe. † Primò, quia regula iuris ciuilis habet, q̀ ante ſententiam diffinitiuam appellari, nõ põt, qñ grauamen eſt reparabile per appellationem a diffinitiua, ut in l. ante ſententiæ tempus, C. quorum appel. non recip. & in l. ij. ff. de ap. reci. uel non, & ibi plenè per Bar. in l. intra utile, ff de mino. ubi reſtringit, quod ipſe notauerat in d. l. ante ſententiæ, & facit. l. generaliter. § ij. C. de iureiuran. & c. ſuper eo. l. ij. de ap. Sed hoc prætenſum grauamen erat huiuſmodi, cum potuiſſet probare in appellatione a diffinitiua, ergo dicta appellatio non erat admittenda. ¶ Item & ſecundò, & melius, ex quo dominus poteſtas præfixerat terminum utrique parti ad probandum, non tenebatur, nec debebat terminum de nouo ſtatuere, non allegato, nec ꝓbato impedimẽto ꝑ aduerſã partẽ, quia oĩs probatio dilatoria intelligit̃ ꝑemptoria: tex. eſt apertus in c. licet, de proba. & ibi ꝑ doc. & in l. fi. & l. oratiõe, ff. de ferijs, tenet Archi. in c. iudicãtem. xxx. q. vj. & Bar. in l. j. C. de dila. §. uidẽdũ, uer. quid ſi data. ¶ Nec obſtant motiua partis aduerſæ. nã iuſta cã eſt ſũmaria, ut patet in ſtatutis uulteranæ, & potuit ptãs ſimul & ſemel utrique parti terminũ ſtatuere, tex. eſt in cle. ſæpe, de uer. ſig. & ibi hoc tenet cõiter ꝑ doc. Non obſtat aliud motiuũ, q̀ citatio fuit facta ad ꝑfigẽdũ terminũ actori, & nõ ipſi reo. hoc. n. habebat uitiare, ſi ipſe reus citatus nõ fuiſſet præſẽs in præfixione ſibi facta. Sic intelligo tex. & Bar. in l. aut q. aliter ff. qđ ui aut clã. Sed in caſu nr̃o cũ dictus reus fuerit pñs in præfixiõe termini, nõ erat neceſſaria alia citatio. Fit. n. citatio, ut pars ſit præſẽs, ſed data præſẽtia nõ ẽ neceſſaria citatio, ut no. Io. An. in c. fi. de elec. li. vj. facit l. ſi ut ꝓponis. ij. C. qño & qñ iu. ubi colligit̃ à ɔ̃rio ſẽſu, qđ ſi iudex citauit ad unum locũ, poſtea proceſsit in alio, parte præſẽte, actus tenet, licet ſecus eẽt, ſi pars fuiſſet abſens, ut ibi, & ꝑ Bar. ĩ l. fi. ff. quod ui aut clã. ¶ Tertiò facit ɔ̃ iſtã appellationẽ id, qđ ſtatim ſubijcit̃ in ſecũdo articulo. Ex qbus cõcludo dictã appellationẽ ab interlocutoria non ualuiſſe, & ꝑ cõſequẽs nõ ſuſpẽdiſſe iuriſdictionẽ dñi ptãtis, ut in c. nõ ſolũ, de appel. li. vj. ¶ Cõdeſcẽdo ad ſm articulũ, qd de appellatiõe à diffinitiua? Et iſte eſt articulus pulcher, & ſubtilis, & in effectu eſt quærẽdũ, nũquid à iudice ꝓdicto ſuꝑ reductõe arbitramẽti ad æquitatẽ poſsit appellari in quo principaliter duas reperio opiniones. Prima But. in l. ſi ſocietatẽ. §. arbitrorũ, ff. pro ſocio, qui tenuit appellari poſſe, cũ tanq̃ iudex pronũtiet. Et hanc opi. ſecutus eſt An. de But. in c. Quintauallis, de iureiur. Cõtrariã opi. tenet Io. And. in addi. Spec. in ti. de appel. §. in quibus, uer. quid ſi conuenit. ubi recitat ruſticanum antiquũ doc. hãc q. diſputaſſe, & terminaſſe, q̀ appellari nõ poſsit. prin cipale motiuũ eſt, q̀ ab arbitramẽto nõ appellatur, ergo nec a ſẽtẽtia, quæ ſuꝑ eo fert̃. ¶ Item iudex nõ cognoſcit in hac cã ut iudex, ſed ut bonus uir, ut in d. l. ſi ſocietatẽ, i fi. & hr̃ ꝑinde, ac ſi nõ ut iudex ad id fuiſſet aſſumptus. Vnde cũ iudex hoc caſu ſubroget̃ in locum boni uiri, ſicut à bono uiro arbitratore nõ appellatur, ita nec ab iſto iudice, qui ſubrogatus in alterius locum illius naturã ſortitur. ff. ſi quis cau. l. ſi eum, §. qui iniuriarum, & in c. eccleſia, ut lite pen. Sic uidemus in caſu conuerſo. Nã qñ arbiter cognoſcit loco iudicis, ab eo appellatur ut à iudice, ut in l. cum ſpiritualis, & l. apertiſsimi, C. de iud. & de offi. dele. c. arbitro, ff. q ſatiſ. co. ¶ Item facit, quia ſi diceremus ɔ̃riũ, partes inciderent in anfractis litigiorũ ꝑ primã & ſecundã appellationẽ, & ꝑꝑ hoc abhorruerũt doc. hãc opinionẽ; quæ mihi placet; reperio tenere Bar. in l. ij. in fi. ff. de leg. ij. ubi refert idẽ tenuiſſe Inno. in c. præſenti, de reſcrip. li. vj. quod hodie incipit, ſtatutum, ubi ui detur dare notabilẽ regulã, q̀ ubicunque iudex aliquid ut bonus uir arbitratur, nunquàm ab eo appellatur, dicit. n. Bart. q̀ nec ẽt põt peti reductio ad arbitrium boni uiri: allegat Iac. But. in d. §. arbitrorum. hanc etiam opinionem ſecutus fuit dñs Zab. Cardi. in c. expoſita, de arb. ubi refert idem conſuluiſſe do. Bar. de Sali. & idẽ ſentit Bar. in l. fi. C. de contrahen. empt. ¶ Pro hac opinione etiam facit, quia iudex reductionis non habet ſẽtentiare, ſecundum quòd primus arbitrator, ſed ſecundum bonam æquitatem habet arbitrari, ut no. Bart. in d. § arbitrorum, & ſic non poteſt dici, quòd cognoſcat ut merus iudex. Et hæc faciunt contra appellationem ab interlocutoria, de qua præmiſi, & illa non debuerat admitti, ſicut nec fuiſſet admiſſa corã arbitratore. Ex his cõ-

cludo dictam appellationem non eſſe admittendam.alle-
go & aliam cauſam principalem ex alio capite dictã ap-
pellationem infringentem. Vbicũque.n.appellatio ab in-
terlocutoria eſt manifeſtè friuola,non ualet appellatio,
nec à diffinitiua tanq̃ interpoſita à manifeſto cõtumace;
tex.eſt no.in cle.vnica, de dolo & contu. ſed prima appel
latio fuit manifeſtè friuola, quod patet per ſupradicta.
ergo nõ poterat appellari à diffinitiua; & per hoc rema-
net tertius articulus tanq̃ ſuperfluus. ¶Sed præſuppoſito
ſine ueritatis preiudicio, ꝙ dicta appellatio eſſet admit-
tenda, nunquid capitula directè contraria fuerint admit
tenda? Et hæc quæſtio dependet à primo articulo, utrũ
publicatio atteſtationum noceat; & dic,ꝙ ſi non fuit le-
gitimè facta, non debet obeſſe parti, ut no.Io.And.in c.
fraternitatis, & c.conſtitutus, el ij.de teſti. Si autem fuit
legitimè facta, non debet admitti propter periculũ ſub-
ornationis teſtium, ut no.in d.c.fraternitatis. Et eſt ho-
die tex.in cle.ij.de teſt. tenet Bar.in l.per hanc,C.de tem
po.appell. & in l.peremptorias, C.ſen. reſc.non poſſ. In
caſu noſtro publicatio fuit legitimè facta, cum pars ad-
uerſa non legitimè allegauerat contrarium,ut patet per
prædicta; ergo &c. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS, *ſuper quo conſilium petitur, in terminis infraſcri-
ptis eſt. Quidam* Bonauentura *Hebreus mutuo recepit à quodam*
Deodato *florenos* 1200. *ut conſtare dicitur ſcriptura priuata,
manu ipſius debitoris. Lapſu temporis quidam nomine* Genitus
*filius dicti debitoris non emancipatus, patre inconſulto, in eodem
chirographo ſubſcripſit ſe, hac forma.* Ego Genitus *confiteor ha-
buiſſe ex recepiſſe ex ſupraſcriptis* 1200. *quos polliceor traficá-
re, & bonam rationem reddere ipſi* Deodato. *Poſt prædicta mo-
ritur ipſe creditor, ſuperſtite ſibi quadam nepte impubere, puber
tati tamen proxima, quã ſibi hæredem vniuerſalem inſtituit, &
legatarios fecit ſibi quinque, & quemlibet ipſorum inſtituit in
quinta parte bonorum ſuorum. Tuncq; ſupraſcriptæ impuberi iu-
dex loci tutorem dedit ad negotia, lites & cauſas vnum ex ſupra
ſcriptis legatariis, qui tutor diligenter uiſis rationibus dicti de-
functi, & liberatione facta per eum de dicto* Bonauentura, *di-
ctum* Bonauenturam, *& eius hæredes à dicto debito* 1200. *flore-
norum liberauit, & abſoluit iuramento interpoſito tam per di-
ctum tutorem, quam per præfatam pupillam hæredem. ¶Nunc
quæritur, ſi præfatus* Genitus, *qui ſubſcripſit ſe eo modo, & for
ma, de quibus ſuprà ſit uigore dictæ liberationis abſolutus, &
ille tutor potuerit eum, & eius patrem liberare; & hoc aliis le-
gatariis inconſultis, &c.*

CONSILIVM XXXIX.

1 *Tutor licet non poſſit remittere debitum liquidum pupilli: non
liquidum tamen poteſt.*
2 *Iuramentum obligat Iudæos, ſicut & Chriſtianos.*

DIuini numinis præſidio humiliter inuocato,
duo ſunt examini ſubiicienda. ¶Primo,
utrum filius dicti Bonauenturę ſit liberatus. Se-
cundum quid de patre. ¶Circa primum, omiſſis breui-
tatis cauſa argumentis,quæ ad partes fieri ſolent, dico di
ctum Genitum duabus ex cauſis impeti non poſſe per hæ-
redes dicti Deodati olim creditoris. ¶Primo nunquam
ipſe fuit obligatus dicto Deodato: quĩ aut in ueritate ha
buit dictos 1200.florenos,aut non. Si habuit,talis pecu-
nia fuit patri mutuata,& ſic trãſiuit in dominium patris,
cum ex mutuo facto pecunia tranſiuerit in dñium ipſius
l.ij.ff.ſi cer.pet.& lucrum inde proueniẽs eſt cõmune ipſi
patri, & Genito filio iuxta no.ꝑ Bar. in l.cum oporteat,
C.de bon.quæ lib.& in l.j.ff.pro ſocio. Nec potuit filius,
patre inconſulto,nouare obligationem paternã,ut reſpe-
ctu illorum 1200.florenorũ ipſe eſſet obligatus loco pa-
tris, ut ſic pecunia eſſet ipſius, & proprio noĩe traficaret,
& negotiaretur ad utilitatem ſuam,& primi creditoris;
quinimo non egit aliquã nouationem,ſed ſimplr̃ fuit cõ-
feſſus ſe recepiſſe ex pecunia mutuata patri;ad hoc l.j. &
l.ij.C.de noua. unde indebite promiſit, & per errorem,
traficare,& reddere rõnem dicto Deodato, cũ nihil rece
piſſet ab eo, nec de ipſius pecunia. Et ſic talis ſcriptura,
ſeu cautio indebitè facta, non debet ſibi p̃iudicare, ut in
c.ſi cautio,de fide inſtr.& l.cũ de indebito,in fi.ff.de ꝓb.
Si uerò nullam pecuniã dictus Genitus recepit, qđ ur̃ ue
rius, & ſatis ur̃ colligi ex tenore liberationis factæ, tunc
clarum eſſet,dictum Genitum non eſſe obligatũ,cũ obli-
gatio realis non poſſit ꝯhi re non interueniente,ut l.ſi ti
bi.x.de pactis,& l.rogaſti,ſi cer.pe.& l.hactenus,de conſt.
pec. ¶Scđo ex illo capite dictus Genitus impeti non põt
uigore abſolõnis & liberationis factæ ꝑ dictum tutorem
& ipſam pupillã,q expreſſè liberauerunt dictũ Bonauen.
& eius filios tam reſpectu ſortis dictorum 1200.floren. q̃
reſpectu lucri,ut patet ex tenore dicti inſtr̃i liberatorij;
qđ an ex toto ualuerit examinabo ſtatim in ſequen.art.
¶Venio igitur ad ſecundum artic.an.ſ.tutor potuerit li-
berare dictum Bonauen.& ipſius filium,ſ.Genitum, præ-
ſuppoſito ꝙ ipſe Genitus ſit obligatus. Et uidetur primò,
quod non ꝑ l.pactum curatoris,C.de pact. & l.Lucius Ti
tius,§.fi.ff.de admi.tu.ubi patet,ꝙ pactum curatoris, ſeu
tutoris,poteſt prodeſſe minori in exigendo, non aũt no-
cere in remittendo. habetur.n.tutor loco dñi, cum bene
miniſtrat,& non cũ illegitimè,ut in l.qui fundũ,ff.ꝓ emp.
¶Sed hoc non obſtante ꝯrium ur̃ dicendum ex duplici iu
re. Primo ex communi theorica doc.in l.ſi præſes, C.de
tranſac.& d.l.pactum curatoris. ubi gl.Bar.& cõmuniter
1 alij doct.†uolũt, ꝙ licet debitum liquidum pupilli tutor
remittere non poſſit:ſecus tñ eſt, qñ debitum non eſt li-
quidum. Nam uidemus, ꝙ ſolus tutor poteſt tranſigere,
ut l.ſi pignore,in fi.& l.interdum,ff.de pac.quæ vult, ꝙ li
cet filius habens adminiſtrationem peculij, non poſſet re
mittere,ſeu paciſci de non petendo animo donandi:ſecus
tamen,ſi fiat animo non donandi, ut puta,quia diffidebat
de probationibus. tunc enim ualet remiſſio per habentẽ
adminiſtrationem, licet pro ea fienda nihil conſequitur.
Sed in caſu noſtro illud debitum 1200.floren.non ſolum
erat non liquidum:imo expreſſè apparebat ex libris de-
functi, ꝙ illi fuerat ſatisfactum, uel dicitur per ipſum tu
torem in dicto inſtrumento liberationis: potuit ergo li-
citè dictus tutor agnoſcendo bonam fidem dictum Bona-
uenturam, & filium liberare, maximè cum in hoc ſeque-
retur iudicium defuncti,ut patebat ex libris ſuis; quo ca-
ſu etiam in alienatione rei immobilis non requiritur p̃-
ſidis decretum.C.quando decre.opus non eſt,per totum.
facit ad prædicta in ar.l.peto, in prin.ff.de leg.iij. & l.pa-
ter, de leg.ij. ¶Secundo principaliter pro prædicta libe
ratione facit, quia pupilla iurauit maximè authoritate
tutoris, & promiſit non contrauenire. unde,cum non eſ-
ſet maior infante, & ſic doli capax, habuit iuramentum
ualidare contractum, ſeu liberationem, etiam ſi aliàs
fuiſſet inualida; ita, quòd inuiolabiliter tenetur ad ob-
ſeruationem iuramenti, ut in aut.ſacramenta puberum,
C.ſi aduer.uen. quæ licet loquatur in pubere, communi-
ter utriuſque iuris doct.tenent etiam procedere in impu
bere doli capace: qa ſicut peccando & periurando poteſt
ſe obli-

ſe obligare diabolo, ita Deo, ut in c.j.de deli.puc. ¶ Et hoc cõiter tenet Bar.& alij.in d.aut.ſacramenta,& cõiter canoniſtæ,& ſpãliter Hoſt.in c.cum contingat,de iureiu.
2 ¶ Nec obſtat, q̃ iſti ſunt Iudæi: quia iuramentum eſt de iure diuino,& obligat etiam ex diſpoſitione ueteris teſtamenti iuxta illud, redde dño iuramenta tua,ut tranſumptiuè habetur in c.& ſi Chriſtus,de iurein.Lex autẽ Moſaica bene ſtringit Iudæos, ut in c.gaudemus, de diuor. adeò, q̃ ad eam ſeruandam in naturalibus poſſint compelli per Romanum pontificem, ut no.Inn.in c.q̃ ſuper his, de uoto; facit ad prædicta.c.mouet.22.q.1.¶ Quare concludo, q̃ etiam ſi filius fuiſſet obligatus, quod tamen non credo, per ea,quæ dixi in prin.cum illa pecunia fuiſſet effecta patris, interueniente mutuo, unde non potuit eam promittere alij, uel traficare pro altero iuxta.l.cõtra iuris,ff.de pac.& l.filiusfa.ff.de dona tamen liberatio ſubſequẽs facta per tutorem & pupillam, maximè interueniente iuramento,habuit illos abſoluere,cum iuramẽtum tollat defectum ætatis, ut dicta aut.ſacramenta puberum.Nec obſtat,q̃ alij legatarij nõ conſenſerunt, cum ipſi non habebant adminiſtrationem bonorum pupillæ fateor tamẽ, q̃ hæc liberatio non præiudicat eis pro parte hæreditatis eis de latæ,cum unius hæredis tranſactio, alteri non præiudicat, cum alteri per alium iniqua conditio afferri non debet.l.j.C.de tranſac. Nam actiones hæreditariæ actiuæ,& paſſiuæ ipſo iure diuiduntur inter hæredes pro portionibus hæreditariis.l.ea quæ,C.famil. ercíſ.Et hæc ſufficiant &c. Laus Deo. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

FACTI *contingentia talis eſt. Nobilis & egregius Henricus quondam Federici de Criſino de Vincentia, filium uel filios maſculos legitimos & naturales tunc non habens, teſtamentum ſolenniter fecit: in quo dotem quibuſdam filiabus ſuis reliquit,& in ea dote eas hæredes inſtituit, iubens eas fore tacitas & contentas. Qui quidem teſtator cum haberet uxorem prægnantem, in dicto teſtamento filium, uel filios, ſi quos in futurum ex uxore prægnante haberet, unum uel plures legitimos & naturales hæredes uniuerſaliter inſtituit, atq; æqualiter. Sin autem dictus teſtator filium, uel filios legitimos & naturales, uel deſcendentes maſculos ex dictis filiis legitimos & naturales tempore mortis ſuæ non haberet, uel haberet,& dicti filij ſui maſculi & naturales deſcendentes ex eis legitimi & naturales decederent ſine filiis maſculis legitimis & naturalibus,& deſcendentibus ex eis maſculis legitimis & naturalibus, uulgariter, breuiloque. compendioſe, & per fideicommiſſum ſubſtituit, & hæredem & ſucceſſorem in bonis & hæreditate ſua eſſe uoluit, & ordinauit notabilem uirum Fed. quondam paſſu de Criſino dicti teſtatoris nepotem, ſi dicto tempore dictus Fed. extabit ei ſuperuiuus. Et in caſu quo dictus Fed. non extaret,& non ſuperuiueret, ſubſtituit in bonis & hæreditate ſua deſcendentes maſculos ex dicto Federico legitimos & naturales. Et ſi dictus Federicus, uel eius deſcendentes maſculi legitimi & naturales in rerum natura non forent, pupillariter, & uulgariter, & per fideicommiſſum ſubſtituit hæredem, & ſucceſſorem in bonis & hæreditate ſua uoluit eſſe Leonellum quondam Bartholomæi del Neuo de uicentia. Et ſi dictus Leonellus non extaret, ſubſtituit uulgariter, & pupillariter, & per fideicommiſſum deſcendentes maſculos dicti Leonelli legitimos & naturales. Et ſi deſcendentes maſculi dicti Leonelli legitimi & naturales non extarent, mandauit dictus teſtator, quòd hæreditas, & bona ſua deueniãt ad proximiores dicti teſtatoris. ¶ Poſt factum huius ſolenne teſtamentum, per aliquos annos dictus teſtator ſuperuiuens, tandem non mutata uoluntate deceſſit Federicus autem eius nepos ſubſtitutus, ut ſupra filiis maſculis legitimis & naturalibus ex dicto teſtatore non extantibus, uigore præfatæ ſubſtitutionis ſeu inſtitutionis prædictã hæreditatem dicti Henrici teſtatoris, & patrui ſui ſolenniter adiuit, contradicente nemine. demum elapſis quibuſdam temporibus, ad petitionem dicti Leonelli fuit dictus Federicus citatus per uicarium poteſtatis loci,& ad illius inſtantiam fuit per dictum uicarium præfixus terminus dicto Federico ad executionem quorundem legatorum factorum ad pias cauſas. Qui Federicus uidens ſe ex dicta hæreditate, ſeu eius occaſione ære alieno grauatum, adiuit epiſcopum Vicentinum, & obtinuit prorogationem termini ad biennium,& intra terminum prorogatum, non habens pecuniam pro ſatisfactione dictorum legatorum, aſſignauit pro ipſorum executione quædam bona dictæ hæreditatis, dicto dommo epiſcopo acceptanti & recipienti. Nunc contingit dubitari de tribus principaliter. ¶ Primò, utrum ſi dictus Federicus ſine liberis maſculis mori contingat, Leonellus ſubſtitutus, uel etiam eo deficiente, eius liberi maſculi legitimi & naturales admittantur ad dictam hæreditatem uirtute ſubſtitutionis prædictæ, an omnis ſubſtitutio in dictum Federicum teſtatoris nepotem hæreditatis aditione finita ſit. ¶ Secundo, utrum dictus Leonellus, poſito, quòd ipſe, uel eius filij admittantur, poſſit petere a Federico, quòd ſatiſdet de conſeruando, & non minuendo res hæreditatis,& reſtituendo cũ uenerit caſus ſubſtitutionis prædictæ, cum allegetur dictum Federicum male uti ſubſtantia ſua, licet ipſe Federicus alleget ſe alienaſſe ea, quæ alienata fuerint cauſa ſatisfaciendi æri alieno, & creditoribus hæreditariis. ¶ Item poſito, quòd debeat teneri, cum non reperiatur, qui uelit fideiubere, & realiter obligari, an ſufficiat ſimplex cautio ſua. ¶ Tertio dubitatur, an dictus Federicus ſit priuatus dicta hæreditate, qui non ſatisfecit legaliter ad pias cauſas intra annum præfixum à iudice, & non conſeruetur illæſus ex dicta prorogatione, & conſignatione bonorum factis modo prædicto. Et poſito, quòd ſit priuatus, utrum dicta hæreditas, ſeu ipſius bona, peruenire debeant ad dictum Leonellum, ſeu eius filios ſubſtitutos,& ad dominum epiſcopum Vincentinum uti pauperum & piæ cauſæ patrem, &c.*

CONSILIVM XL.

1 *Subſtitutio facta ſub conditione in euentum conditionis euaneſcit.*
2 *A uerbis teſtatoris non eſt recedendum.*
3 *Argumentum per locum a ſpeciali in iure eſt ualidum.*
4 *Iudex terminum à lege ſtatutum cauſa cognita alterare poteſt.*
5 *Interpretatio ſtrictiſſima eſt fienda in pœnis quæ ipſo iure imponuntur.*

CHriſti, eiusq; matris præſidio humiliter inuocato, uenio ad primum dubiũ. Et uidetur primò, q̃ decedente dicto Federico ſine filiis legitimis, & naturalibus, dictus Leonellus ut ſubſtitutus, uel eo decedente, eius filij debeant admitti ad dictam hæreditatem; quòd ſic oſtenditur in teſtamentis recurrendum eſt potius ad uoluntatem teſtatoris, quàm ad uerba ipſius teſtamenti.l.ſi mihi & Titio, de condi.& demon.etiam contra proprium uerborum ſignificatum, in l.Labeo,ff.de ſupel.lega.¶ Sed coniecturando teſtatoris uoluntatem uidetur ſubſtitutus dictus Leonellus, ſeu eius filij, eo non exiſtente ſine filiis maſculis legitimis & naturalibus.Ergo in euẽtum conditionis ſunt iſta admittenda, ut in c.Raynaldus, de teſta. Minor probatur ex tacita mente teſtatoris. non enim præſumitur teſtator magis dilexiſſe nepotem ex fratre, qui propriè non dicitur nepos, ut l.iuriſconſultus.§.nepos, ff.de gra.affi.quã proprios filios legitimos & naturales, cũ amor primus uincat omnem affectum.l ſi C.de cur.fur. Sed dictus teſtator

tor uoluit ſimpliciter inſtituere filios, ſeu nepotes ex filiis, qui ſunt uerè nepotes.d.§ nepos,& qui diliguntur ut filij,ut l.liberorum, in fin.ff.de uer.ſig. Sed ſubſtituit eis Federicum in caſu,quo decederent ſine poſteritate legitima & naturali, ut patet in caſus narratione. Ergo fortius præſumendum eſt uoluiſſe dictum Federicum ſubſtituere ſimpliciter, ſed tacitè grauaſſe eum de reſtituendo dicto Leonello, uel filiis, ſi ipſe decederet ſine legitima & naturali ſobole,licet expreſsè non caueat; ad hoc tex. no.in l.cum acutiſſimi.§.fideicom.& l.generaliter.§.cum autem,C.de inſti.& ſubſt. ubi patet, ꝙ licet pater in ſubſtitutione filij naturalis expreſſit de nepotibus: tamen tacitè præſumitur de eis cogitaſſe ad excluſionem ſubſtituti:quia non eſt præſumendum teſtatorem uoluiſſe alienum præferre propriæ ſoboli ut ibi dicit text. Ad idem tex.no.in l.cum auus,ff.de cond.& demon.ubi tacitè uidẽtur uocati filij ex nepote etiam ad excluſionem patrui ſubſtituti, ne uideatur magis dilexiſſe filium ſuperſtitẽ, q̃ ſobolẽ ex filio præmortuo;& eſt ille no.caſus.Ita in ꝓpoſito cum uoluerit teſtator propriæ ſoboli tribuere facultatem de rebus hæreditariis diſponendi ad libitum in caſu, quo decederet ſine poſteritate legitima: ſed ſibi ſubſtituit dictum Federicum nepotem;multo fortius idẽ præſumendum eſt uoluiſſe in perſona Federici, qui minus præſumitur dilexiſſe tum ex naturali ratione, ut in d.l.liberorum, in fi.tum ex inſtitutione, cum primo loco uocauerit filios,& deſcendentes ex eis. ¶Secundò principaliter facit alia & diuerſa ratio, & dicta onera appoſita inſtituto, uidentur repetita in ſubſtituto,ut l.illud, ff.de leg.j & l.non iuſtam, C.ad Treb.facit.l.vnica.C.de cadu. tol.Sed filiis propriis ſubſtituit in euentum carentiæ liberorum. Ergo idem uidetur repetiſſe in nepote ſubſtituto, & tacitè fortius hoc coniecturandum, quanto plus uī dilexiſſe filios, q̃ nepotem ex fratre. ¶Sed his nõ obſtantibus contrarium ſn̄iam arbitror ueriorem . mouet me principaliter.l.Lucius, ff.de hær.inſt. ubi teſtator inſtituit fratrem ſi prius moreretur antequã haberet filiũ, uel filiam,ſubſtituit duos ex ſeruis ſuis. inſtitutus adiuit hæreditatem, ſed non habebat filios. ¶Quærebatur, an dicti ſerui ſubſtituti deberent admitti, tanquam ſubſtituti, ſaltem in aliqua parte tanquam adiecti; & uidetur ibi per iuriſconſultum, ꝙ nec ut adiecti debent admitti, nec ut ſubſtituti,cum teſtator uoluerit eis preferre nedũ fratrem inſtitutum,ſed etiã filios. Et ſic ex ſola adiectione hæreditatis excludũtur ſubſtituti, licet fuerit in ſubſtitutione facta cõmemoratio filiorum, cum ſimpl'r fuerit frater inſtitutus,& non ſub conditione: ſi ſine liberis. ita principaliter uī dicendum in caſu noſtro, ex quo Federicus fuit in ſecundo gradu inſtitutus ſimpliciter,licet fuerit facta filiorum cõmemoratio in caſu,quo ipſe Federicus nõ extaret:ex quo tn̄ ipſe extat,& hæreditatẽ agnouit, euanuit prorſus ſubſtitutio, quãtuncunq; filios non procrearet,& eis nõ extantibus decederet,ut d.l.Lucius.

1 ¶†Ad idem facit,ſubſtitutio facta ſub conditione, euaneſcit in euentum conditionis l.j C.de condi.inſer.cum ſi. Sed Leonellus, & filij fuerunt ſubſtituti ſub conditione in caſu,in quo dictus Federicus, ſeu eius deſcendentes in rerum natura non forent; quod debet intelligi de exiſtentia tempore mortis teſtatoris, ut patet per dicta in primo gradu inſtitutionis. uerba enim ſequentia clarificantur & determinantur à præcedentibus.l.ſi ſeruus plurium in fin.ff.de leg.j. & l.qui filiabus, eod.tit. ubi bonus tex. ſed Federicus extitit tempore mortis teſtatoris,& hæreditatem agnouit. ergo euanuit ſubſtitutio facta de Leonello, & filiis, præſuppoſito, ꝙ Federicus ſine liberis decedat: quia cum alternatiuè de eo & filiis fuerit facta mentio,non ſufficit ad ipſius purificationem alteram partem exiſtere, ut in regula, in alternatiuis, de reg.iur.lib.6. & c.inter cætera,de reſcript.& quo ad materiam noſtram uidetur tex.in l.is qui ducenta.§.utrum,

2 ff.de reb.dub. ¶†Tertio principaliter facit, quòd à uerbis teſtatoris non eſt recedendum, niſi clarè pateat de intentione contraria.l.non aliter, ff.de leg.iij. Sed in caſu noſtro teſtator ſimpliciter ſubſtituit Federicum, & eo non extante, filios. neutris extantibus. Leonellum. ſed hic aliter, ſcilicet Federicus, exiſtit. Ergo euanuit ſubſtitutio clariſſimè ex uerbis. Nunc in reſponſione ad cõtraria ſuperius formata uidebitur,an illud ex uerbis ſenſerit . Vnde ad primum contrarium reſpondeo,quod nullis iuribus filij ſubintelliguntur, ut teſtator uideatur cõtra officium pietatis plus dilexiſſe extraneum,quàm poſteritatem filiorum,uel magis ſuperſtitem, quã ſobolem filij præmortui,contra illud,quod habetur inſtit.de hære.quæ ab inteſta.defe.§.cum filius. Sed in caſu noſtro, ſi bene conſideratur, prorſus ceſſat hæc ratio ; & militaret omnis abſurditas: quia non militat ratio ſic diſponendi, ut teſtator diſpoſuit. Nam in ſubſtitutione filiorum fuit ratio : quia patruus eſt loco patris. unde ſi filij decederent ſine ſobole, noluit teſtator nepotem ſuum , qui eſt loco filij, maxime ad conſeruationem agnationis,excludi. Sed uoluit uocari Federicum nepotem ex fratre, ne filij haberent materiam alienandi illa bona extra familiam,maximè Federico excluſo. unde uocauit illum, quẽ merito debebat prædiligere poſt filios : ſed in ſecũda inſtitutionis parte, quam fecit de Leonello, non militabat hæc ratio, cum ipſe Leonellus non eſſet de agnatione,& familia,nec attinebat ſibi eo gradu,quo deberet eũ diligere loco filij. unde merito uoluit eum excludi ſimpliciter per exiſtentiam Federici, uel filiorum ſuorum; & ſatis eſt, ꝙ ſumus extra caſum dictarum legum . Nam negari non põt,quin.d.l.acutiſſimi, & l.generaliter, præalle.fundentur ſuper maxima æquitate, ut patet in eis. Sed ius fundatum ſuper maxima æquitate contra regulas iuris non debet extendi, arg.in l.quod uerò, ff.de legi. imo uoluit Ioan.And.in c.j.& ij. ut lit.pend.lib.6. tale ius non extendendum, etiam ex identitate rationis. hic tamen non eſt rationis paritas, imo omnino diſſimilitudo, ut patet ex præcedentibus . Item in illis iuribus uerba non impropriantur ex toto: ſed fit ſuperlocutio, ſi decederet ſine liberis, in fauorem inſtituti ad excluſionem ſubſtituti. Sed in caſu noſtro fieret uerborum maxima impropriatio,ut patet ex prædictis, medio inſtituti, qui ita fuit prædilectus à teſtatore,& in fauorem ſubſtituti, qui non fuit à teſtatore ita dilectus. ¶Ad ſecundum contrarium dico, ꝙ non procedit in relictis factis ab inteſtato,uel oneribus inſtituto iniunctis, quæ uidentur repetita à ſubſtitutis ad hoc, ut uoluntati teſtatoris ſatisfiat. ¶Sed in caſu noſtro non agitur de relictis, uel oneribus iniunctis inſtitutis,ſed de quadam qualitate appoſita inſtitutis in primo gradu, quæ nõ fuit repetita circa inſtitutos in ſecundo gradu; facit.l.Iulius Paulus.ff. de cond.& demonſtr. ¶Item & melius, appoſita & dicta in inſtitutione, uidentur replicata in ſubſtitutione, niſi contraria ex coniectura eliciatur uoluntas teſtatoris, ut no.dicit tex.in l.illud, de leg.j. ¶Sed in caſu noſtro clariſſimè patet contraria uoluntas teſtatoris, cum in primo gradu aliam legem dixerit, quam in ſecundo . Nemo enim præſumitur dixiſſe, quòd mente prius non agitauit.l.Labeo, præalleg. Nec eſt ueroſimile, quòd incõtinenti fuerit oblitus,uel ſibi contrarius,ar.l.nõ ad ea,ff. de condi.

de condi.& demon. Et idē ſi uoluiſſet diſponere in Federico, quod in filiis, bene ſciuiſſet exprimere, & non alternatiue ſubſtituere, ut in ſimili dicit tex. in c. ad audientiam, de deci. Et hoc quo ad primum dubium, pro cuius deciſione uidetur ſublatum ſecundum. Nō enim eſt præſtanda cautio, ſi euanuit ſubſtitutio. ¶ Sed præſuppoſito ſine ueritatis præiudicio, q; ſubſtitueretur, quid dicendū; certe caſus uidetur indubitabilis, ut cautio ſufficiēs præſtetur, ut eſt caſus iuncta gl. j. ff. ut leg. no. Nā ſpeciale eſt in patre, qui rogatur reſtituere hæreditatem filio, ut cauere non teneretur, in l. iubemus, C. ad Treb. Ergo ſecus uidetur inter alios coniunctos. ualet† enim argumentum
3 per locum a ſpeciali, ut legi. & no. in c. præſenti, de prębē. lib. vj. Sed ī hoc caſu rogatus de reſtitutione, allegat impotentiam præſtandi ſufficientē. quædā iura in aliis terminis uidentur uelle, ut eo caſu, quo cautio non pōt præſtari ſufficiens, præſtētur illa, quæ præſtari poteſt, ſaltem iuratoria, ut in aut. generaliter, C. de epi. & cle. & in aut. ut nulli iudicū. §. ſi uerò, & in c. per ueſtras, q. fil. ſint legi. & in aut. de litigioſis. §. ad excludendas. hæc qō poteſt multū adoptari ad ſimilem qōnem, quæ fit in uſufructuario, qui tenetur cauere ſufficienter proprietario de utenda re ad arbitrium boni uiri, & ea reſtituenda finita cā uſuſfructus in c. fi. de pigno. & in aliis cauſis, & in l. uſuſfru. C. de uſuſfru. & utrobiq; p gl. & doc. utriuſq; iuris. Et in hoc multæ ſunt opiniones, ſed duæ ſunt principaliores, quæ ſatis uidentur in effectu cōuenire. Vna Hoſt. Io. An. & ſequentium in d. c. fi. ut ſufficiat iuratoria. Sed ſi aliquo modo ueniſſet ꝯ iuramentum, uel bona ſua inciperet diſſipare, perderet hoc priuilegium, arg. de deci. ſingeſtū. Alia eſt Bar. in d. l. uſuſfru. ut ſi perſona eſt ſuſpecta, fiat ſequeſtratio: alias ſtetur iuratoriæ cautioni; & ſic cedunt ad diſcordiam opiniones cōtrariæ. Ego ad materiā præciſe noſtrā allego tex. iuncta gl. notabi. in l. poſtquam. §. in præſenti, ff. ut leg. no. c. ubi uidetur innui, q; de hoc fiet ſequeſtratio apud probum uirum, qui reſpondeat de fructibus ipſi hæredi: uel ſaltem debet remanere apud hæredem, ſi non eſſet ſuſpectus, intelligo pręſtita cautione iuratoria, & ſic uidetur ibi probari opi. Bar. de inopia ſatis poteſt ſtari iuramento Federici, ar. in dicta aut. generaliter, ubi hoc uidetur probari: facit. c. nulli. de elec. lib. vj. Et hæc quo ad ſecundum. ¶ Aggredior poſtremo tertiū quæſitū, an dictus Federicus ſit priuatus hæreditate prędicta? uidetur primo q; ſic, iudex etiā ſecularis poteſt officium ſuum impartiri, ut legata ad pias cauſas executioni mandentur. ut notabiliter probatur in aut. de eccle. ti. §. ſi quis ædificationem. ergo cum monitio fuerit facta à iudice ſuo, & intra annum à die monitionis non fuerit paritum fuit Federicus hæres ipſo facto priuatus, & ilicò ex iuris diſpoſitione Leonellus tanquam ſubſtitutus extitit ipſo iure hæres, ut probari uidetur. in aut. hoc amplius, in uerbo, excluditur eo, q; præter, C. de fideicō. & melius in corpore, unde ſumitur in §. oībus, ad hære. & fal. & gl. apertiſſime uidetur tenere in eadem aut. de hære. & fal. §. ſi quis autē non implens, in uerbo, auferri quinimò plus uidetur uelle gl. no. iuncto tex. in c. ſi hæredes de teſt. q; hæres non adimplens uoluntatem defuncti in relictis ad pias cauſas ipſo iure priuatur, etiam debito bonorum ſubſidio, & idē ibi Hoſt. facit tex. iuncta gl. in c. Silueſter. 11. q. 1. ¶ Sed his non obſtantibus contrarium puto de iure uerum quo ad caſum noſtrum. moueor principaliter p tex. no. & ſingularem in materia iſta in c. nos quidam, de teſta. in uerbo, neglexerit. ubi patet tunc hæredem priuari, cum neglexerit per annum adimplere: ſecus ergo, ſi iuſta cauſa fuit impeditus; & hoc innuit ibi Hoſt. & apertius Fede. de Sen. conſ. 124. ut aut. hoc amplius, procedat, quando ex contumacia uel negligentia hæres differat ultra annum exequi ſentit Bar. ibi, & uidetur tex. iuncta gl. in uerbo, diſtulerit, inſti. de acti. §. item mixta; & illa glo. eſt ſatis not. ad materiam noſtram, & facit quod no. gl. in c. quā ſit, in uerbo, diſtulerit, de elec. li. vj. Sed iſte Federicus, de quo quæritur, non neglexit, nec ſine cauſa ultra annum diſtulit: ſed epiſcopum loci adiit, & ſatisfecit oneribus debitorum incumbentibus hæreditati, quæ primo expedieda ſunt. l. ſi uniuerſæ. C. de leg. & l. j. ff. ad l. Fal. & ſic habuit terminum prorogationis. Quod autem epiſcopus potuerit terminum prorogare cauſa cognita, ſatis probatur, ex dicto c. nos quidem, de teſta. & ex dicto conſi. Fede. Ipſe enim eſt principaliter iudex & pars in his legatis ad pias cauſas, & maiorem poteſtatem habet. quàm iudex ſecularis, ut ſatis colligitur ex l. nulli, & l. ſi quis ad declinandam, C. de epiſc. & cle. & melius in aut. de eccle. ti. §. ſi autem, qui hoc facere, & in c. ſua, & c. ſi hæredes, & c. Ioannes, de teſt. † Iudex autem poteſt regulariter terminum à lege ſtatutum cauſa cognita alterare, ut plenè not. per Bart. in l. ij. ff. de re iudi. per canoniſtas in c. quod ad conſultationem, eod. tit. in c. cum ſit Romana, de appel. & maximè in caſu noſtro, ubi iura ponderant negligentiam, ut ſupra dixi. Et præſumendum eſt epiſcopum iuſta cauſa fuiſſe motum ad prorogationem termini, ar. in l. j. & quod not. ibi Bart. C. de prædiis mino. ſine decre. lib. 10. & quicquid ſit ſatis eſt ad euitationem pœnæ q; iſte non neglexerit, nec ſine cauſa
4 diſtulerit, ut in iuribus præall. † Nam in pœnis, quæ ipſo iure imponuntur, debemus ſtrictiſſimam interpretationem facere, ut in regula, in pœnis, & regula, odia, de regu. iur. lib. vj. & quod ibi not. per Ioann. Andr. facit l. penult. ff. de pœnis. Et an nunc ſit liberatus ab executione illorum legatorum ex conſignatione illorum legatorum, & bonorum facta domino epiſcopo, ſatis poteſt argui quòd ſic per unum ſingulare dictum Specu. in titulo de inſtrumen. edic. §. nunc aliqua, uerſic. quid ſi executor in poteſtate iuris. ubi dicit, quòd habenti exequi piam uoluntatem currit tempus anni, etiam impedito non dico quo ad pœnam, ſed quo ad deuolutionem executionis fiendam domino Epiſcopo; & poteſt adiuuari dictum ſuum per glo. not. in c. ſtatutum, de præben. lib 6. in uer. numerandum, quæ uult, quod ubi tempus ſtatuitur non in odiū, ſed in fauorē alicuius, tunc currit etiā ignoranti, & non negligenti. Et pro illa gl. facit l. genero, ff. de his qui no. infa. Cum ergo poteſtas exequendo illa legata uideatur ſatis, quantum in ſe eſt ſatisfeciſſe, cum aſſignauit bona hæreditaria epiſcopo acceptanti, & recipienti. pro hoc bonus text. & in l. ſi §. & ſi præfatam, C. de iur. deli. & l. ſi neceſſariis. §. omnis, ff. de pig. act. & per hoc remanet ſolutum id, de quo ultimò quæritur, an deuolutio hæreditatis fiat ad dominum epiſcopum, an ad Leonellum ſubſtitutum. Non enim eſt locus deuolutioni, ut patet per prædicta. ¶ Sed, ut omnibus dubiis ſatisfiat, præſuppoſito ſine ueritatis præiudicio, q; dictus Federicus ſit priuatus; uidetur primò, q; dictus Leonellus tanquam ſubſtitutus ſit effectus hæres, ut in aut. de hære. Fal. & §. in oībus & §. ſi quis autē non implēs, in gl. in uerbo; auferri, & in d. aut. hoc amplius. In contrarium pro dño epiſcopo uidetur tex. no. in aut. de ecc. ti. j. §. ſi autem qui hoc facere. ubi dicitur, q; hærede non adimplēte legata pia, eps pōt uendicare omnia, ēt cum lucro medij tēporis; & eſt ille tex. prima frōte multū aduerſus. d. aut. de hære. & Fal. & d. aut. hoc amplius. reperio quendam doc. qui fuit ingenio pręſtātiſſimus reduxiſſe ad cōcordiā, ut ī legatis ad non

non pias cauſas ueniant ſubſtituti, in pijs uerò ſuccedit epiſcopus, quod ſatis placet, & ſic ſm hũc intellectũ pôt intelligi. c. ſi hæredes, præal. Et ſm hoc deuolutio in caſu noſtro fieret ad dñm epiſcopum, & nõ ad dictũ Leonellum. ¶ Nec obſtat, ꝙ hic nõ interuenit bina monitio, quæ uř requiri in d. §. ſi aũt qui hoc facere, quia ille. §. procedit, qñ nõ expectať annus, ſed incontinenti dimittiť pœna ſibi. ſed ſi expectatur lapſus anni, ſufficit unica monitio, ut in § ſi quis antem non implens, & in auť. hoc amplius, præal. Et ſic intellexit. Bar. in dicta auť. hoc amplius, & glo. in d. §. ſi quis autem non implens. Et hæc ſufficiant &c. NICOL. ABBAS.

CONSILIVM XLI.

1 *Alienatio facta de rebus monaſterij in caſu non conceſſo eſt nulla, quantuncunque forma fuerit ſeruata.*
2 *Officium ſuum quiſque præſumitur diligenter exercere.*
3 *Solemnitas omnis uidetur remiſſa per commiſsionem & indulgẽtiam Papæ.*
4 *Papa poteſt bona eccleſiæ alicui licitè donare, & præſumitur motus iuſta cauſa.*
5 *Priuilegium conceſſum non ſubdito non poteſt reuocari.*

SAluatoris, eiusque pijſſimæ genitricis poſtulato ſuffragio. Videndum eſt in effectu; an dicti fratres conſanguinei, de quibus in facti narratione, fuerint tuti ſuper emptione rerum monaſterij aduerſus abbatem & cõuentum ſancti Mauricij. In quorum quidem examinatione declarare, & diſcutere oportet quinque mihi exhibita uidelicet benedictionem primò factam. ¶ Secundò cõfirmationem Bonifacij Papæ. ¶ Tertiò ipſius reuocationem generalem. ¶ Quartò confirmationem Papæ Inno. ¶ Quinto reuocationem Io. Et primò dicta uenditio uř in ſe plurimos errores continere. Non enim interuenit cauſæ cognitio, quæ debet de iure cõi in alienatione rei eccleſiaſticæ interuenire. xij. q. ij. c. ſine exceptione, & maximè præcedẽte tractatu, ut no. Inno. in c. j. de reb. ec. nõ alie. li. vi. in uerbo tractatus, in fi. & per Fede. de Señ. con ſi. cxxxvij. nec per mandatum Papæ cauſæ cognitio fuit adempta, imò potius aucta, cum mandauerit diligenter inquiri de cauſis prætenſis ad alienationem faciendam, unde tum ex iuris ſolennitate omiſſa, tùm ex præteritione formæ mandati dicta uenditio corruit, ut in dictis iuribus, & in ca. cum dilecta, de reſcrip. & c. Piſanis, de reſti. ſpo. facit notabile dictum Bar. in l. diem proferre, §. ſtari, ff. de arbi. ubi dicit, ꝙ ſi fuit compromiſſum in arbitrum hoc expreſſo, ut pronuntiet ſm ius, ſi pronuntiat ꝯ, non ualet ſententia, quia contra formam compromiſſi, licet aliàs illa forma non expreſſerit dictum ipſius, licet contra ius potuiſſet reduci ad arbitriũ boni uiri, ut l. ſi ſocietatẽ. §. arbitrorum, ff. pro ſocio, & c. per tuas, & c. dilecti, de arbi. Ita in propoſito, præſuppoſito ſine ueritatis præiudicio, quod de iure cõi dicta uenditio ualuiſſet; tamen, quia epiſcopus Veron. cõmiſſarius Papæ dedit licentiam, non uerificatis prius cauſis contentis in reſcripto, nõ ualuit datio legitime. ¶ Ad prædicta optimè facit clemen. j. de reb. ecc. non alie. ubi patet, † ꝙ alienatio facta
1 de rebus monaſterij in caſu non conceſſo eſt nulla, quantuncunque forma fuerit ſeruata; quod etiam gloſſ. & Io. Cald. in c. j. de integ. reſti. & Archid. & Ioan. And. in c. ij. de re. eccl. non alie. lib. vj. & Bal. in auť. qui res iam dictas, C. de ſacroſan. eccl. & oportet cauſam ineſſe notam & euidentem, nec ſufficit, quòd naſcatur neceſsitas alienationis, ut no. probatur in c. j. de reb. eccl. non alie. lib. vj. Facit quod no. Bar. in l. ſi forte, ff. de caſtren. pec. & l. ſciendum, ff. de uerbo. ſig. & in auť. ſi quis in aliquo documento, C. de eden. de qua hic non conſtat, licet etiam mãdaretur in commiſsione. ¶ Scdò defectus eſt; quia alienatio non poteſt fieri conſanguineis prælati. eſt enim præſumptio iuris, quòd propter eos indebitè grauaretur eccleſia. hoc probari uidetur in auť. quibuſcunque modis, C. de ſacroſan. eccl. & hoc ibi tenere uidetur Bar. & Bald. facit. x. q. ij. c. hoc ius porrectum. facit optime text. cum glo. in c. peruenit. j. q. iij. ubi gl. dicit, ꝙ epiſcopi ſunt ceci circa nepotes, & alios conſanguineos. ¶ Tertio defectus eſt, quia hic non probatur pretium fuiſſe enumeratum, & per conſequens non uidetur tranſlatum dominiũ rerum uenditarum. Nam ubicunque uenditio permittiť propter cauſam, non pôt fides haberi de pretio, nec ſufficit confeſsio ſuper pretio recepto, niſi appareat ſolutum, uel commiſſum in cauſam, propter quam uenditio fuit ꝑmiſſa, ut no. probatur in l. a diuo pio. §. ſed ſi emptor, ff. de re iudi. & ibi expreſsè hoc tenet Bar. ad idem l. ſi procurator, ff. de iure fiſci. & qđ ibi not. per eundem. Sed in caſu noſtro Papa permiſit alienationem rerũ monaſterij uſque ad ualorem mille florenorum propter certas & expreſſas cauſas in commiſsione. Ergo non potuit Abbas uendendo, confiteri pretium recepiſſe, ex quo aliter non conſtat, quòd fuerit commiſſum in cauſis, rõne quarum conceſſa uenditio fuit. Aliud eſt enim confiteri pretium recepiſſe, & aliud ueraciter recepiſſe, ut in l. ſi ex cautione, & quod ibi no. C. de non nu. pecu. Et per hoc tollitur obiectio, quæ formari poteſt de notabili dicto Inno. in c. 1. depo. ubi dicit ſpeciale in mutuo, ut ſit neceſſe probare uſum, ſecus in contractu emptionis; & facit quod no. in l. ciuitas ff. ſi cert. peta. debet enim intelligi, quoniam conſtat prælatum pretium recepiſſe. Et ſic etiã poteſt colligi argumentum. C. de quadri. præſcrip. l. ij. §. fi. ubi patet, quòd licet procurator fiſci non poteſt habere fidem de pretio, ut d. l. ſi procurator. tñ ſi cõfitetur pretiũ recepiſſe, tutus eſt emptor, ꝙ ẽt no. Bart. in d. l. ſi ꝓcurator, debet. n. intelligi, qñ alienatio fuerit ſimpliciter ꝑmiſſa: ſecus, ſi ut pretiũ cõuerteretur in certã cãm, ſicut in caſu nřo, ut ſ dixi. ¶ Nõ obſtãt ꝑdictis confirmatio Bonifacij ex certa ſciẽtia facta: q. a ipſemet illã reuocauit quod potuit, cum ſine legitima cauſa conceſsit in grauamen eccleſiæ, ut in c. ſi quis præsbyterorum, de reb. eccl. non alie. & magnæ ſapientiæ eſt reuocatio male geſtorũ. xxij. q. 3. c. magna, & in c. non liceat Papæ. xij. q. ij. quod no. Arc. ubi dicit Papam peccare mortaliter, ſi alienat bona eccleſiæ, ut daret conſanguineis, uel amicis. ¶ Ad idem qđ ipſe no. in c. nõ debet xij. di. ubi poſt beatũ Thomam dicit bona eccleſiæ eſſe in poteſtate papæ ut adminiſtratoris, non autem habet uerum dominium, uel ueram poſſeſsionem illorum hæc enim ſunt dei, ut in c. cum ex eo, de elec. lib. vj. & per Innoc. in c. cum ſuper, de cauſa poſſeſ. & proprie. Nec obſtat confirmatio Inno. quia Io. ſucceſſor illius reuocauit, poteſt enim Papa reuocare geſta prædeceſſoris, ubi reperit iuſtam cauſam reuocandi, ut c. ſententiam. xxxv. q. ix. & c. tum ex literis, de in integ. reſti. quod procedit etiam in alienatione bonorum eccleſiæ, arg. eorum, quæ leguntur, & no. per Inn. in c. cum ſit generale, de fo. comp. facit optime tex. in c. quia ſancta. §. uerum lxiij. di. Et quamquam Bar. fuit ita coloratus, ut concludere in hac parte uideatur, contrariam tamen ſententiam puto ueram; & ſi bene diligenter uelimus omnia conſiderare, dicta uenditio legitimè facta reperitur. Nam Bonifacius primo commiſit epiſcopo Veronenſi ut ſe in-

ſe informaret de contentis in ſupplicatione, & ſi ea repe riret uera, daret illi abbati licentiam uendendi &c. ¶ Ex quibus uerbis clarè patet, ꝙ hoc non fuit mandatum epiſcopo ut iudici, ſeu ut iudicialiter procederet, cum nulla contẽtio eſſet cum parte contraria, ſed tanquàm bono uiro, ut ſe extraiudicialiter informaret. unde non tenebat̃ epiſcopus comparare ſuper hoc teſtes, & proceſſum publicare, licet fuiſſet utile, ſi ſe extraiudicialiter informaret, & hoc apertè uidetur in ſimili de mente Inno. in.c.dudũ, de pſum.in ulti. colum. licet in ueritate, cauſis ueris non exiſtentibus, factum eſſet nullum, ſi defectus cauſarum ꝑbaret in futurum. c.cum contingat, de reſcrip. Probatur etiam ratione, in alienatione rei eccleſiaſticæ neceſſario non requiritur, ꝙ teſtes recipiantur per ordinarium, uel quod interponat decretũ: ſed ſatis eſt, ꝙ interueniat cauſæ cognitio cũ ſolẽnitatũ reqſitarũ interpoſitione, ut no. Inno. & glo. in.c.j. de reb. eccl. non alie. lib. 6. ¶ Item uidetur mãdata ut commiſſario. ex quo enim ipſe papa poſſet extraiudicialiter procedere, & ſe informare, ita & ipſius commiſſarius, ar.c. ſuper literis de reſcriptis. Nam ea ratio, quæ mouerat delegantem, debet mouere delegatum, ut ibi, & per Innocent. in. dicto capitulo dudum. Sed in caſu noſtro, præſumendum eſt, quòd epiſcopus commiſſarius diligentem inquiſitionem fecerit, & cauſas ueras reperit, quod patet ex eo, ꝙ dedit poſtmodum licentiam alienandi, factis ſubhaſtationibus. Nam ex conſequenti præſumitur de antecedenti. l. illud, de acqui. hære.

2 re. & c. pſentiam, & c. præterea, de offi. deleg. † Præſumit̃ enim quiſque diligenter exercere officium ſuum, in.c. ad audientiam, de præſcri. & c. deputati, de appe. per. Cy. in. l. ſi quis decurio, C. de fal. maximè tamen ſi hoc aſſereretur, & præſupponitur in narratione epiſcopi commiſſariũ adhibuiſſe cauſæ cognitionem. facit gl. no. in. l. j. C. de fid. inſtr. & iure haſtæ fiſ. lib. x. & quod no. Inno. in.c. quoniã, de prob. Quicunq; ergo uult dicere cauſas expreſſas nõ fuiſſe ueras, habet hoc probare, cum præſumatur pro autho ritate iudicis poſtea interueniente, arg. in. l. j. & quod ibi no. Bart. C. do predijs decu. ſine decre. non alie. lib. x. quod ſatis ſenſit Inno. ſi bene ponderetur, in. d. c. dudum. nec erat neceſſe, ꝙ alius tractatus præmitteretur: quia diſcuſſio, quæ mandatur commiſſario, habetur loco tracta-

3 tus. ¶ † Item omnis ſolẽnitas uidetur remiſſa per commiſſionem & indulgentiam papæ, & ſatis eſt ſeruare uerba reſcripti. unde pure ſine alia authoritate, & ſolennitate potuerunt iuridicè abbas & conuentus habita licentia epiſcopi alienare bona uſque ad ualorem mille Florenorum. hoc uidetur ſingulariter probari per tex. in.c. ad audientiam, cl. 2. de eccle. edi. iuncta gl. & dictis doc. ibi. Et ſentit Arch. in.ca. antepe. 12. q. 2. Per hoc etiam tollitur obiectio, quæ fit, ꝙ iſti emptores conſanguinei erant abbatis. Nam alienatio prohibetur fieri cõſanguineis ꝑpter præſumptionem fraudis, quæ fraus omnino hìc ceſſat, cũ de authoritate epiſcopi eis fuerit alienatio facta. Cũ aũt ceſſat fraus, etiam conſanguineis alienatio fieri poteſt, ut notanter dicit Fede. conſi. 273. Et ſentit Bar. in d. aut. quibuſcunque modis, in fi. Ego etiam ultra alios dico, ꝙ illa aut. loquitur in conſanguineo œconomi, & non prælati. Nam œconomus non habet ita pingue ius, ſicut prælatus, ut no. v. q. 3. c. j. in gl. ¶ Item facilius præſumitur cõtra œconomum, q̃ contra prælatum, & totum conuentum. Quinimò allego tex. no. ꝙ prælatus poteſt alienare, & dare ſuis bona eccleſiæ, ſi tantundem confert eccleſiæ de ſuo patrimonio, ita, ꝙ nõ eſt neceſſe, ꝙ eccleſia melioretur: ſed ſatis eſt, qđ non deterioretur, ut ualde notabiliter probatur in.c. ſi quis qualibet, cum. §. præcedẽti. 12. q. 2. & expreſſius eadem cauſa. q. v. ca. ſi epiſcopus, & per Inn. & Io. An. in.c. cum in officijs, de teſta. fortius ergo poterat uendere ſuis pro iuſto prætio & neceſſitate eccleſiæ, cum & ipſe tutor poſſit palam emere rem pupilli. l. pupilli, ff. de autho. tu. ¶ Item ius ciuile non potuit hoc ꝓhibere. unde ſatis eſt, ꝙ per canones non reperitur prohibitum. cum enim ius canonicum certam formam tradit in alienatione rei eccleſiaſticæ, non eſt currandum quid ſtatuat ius ciuile, ut no. dicit Inno. & glo. in. d. c. j. de re. eccle. non alie. lib. 6. Solum ergo reſtat dubitatio, an ualuerit confeſſio ſuper receptione prætij, quod ſatis eſt dubitabile propter ſupradicta. Nam. d. l. ij. in fi. C. de quadri. pſcri. facit ſatis, ut ualeat, & probat, cum fiſcus & eccleſia procedant a pari, ut no. in.c. j. de in inte. reſt. ¶ Item hic interuenit confeſſio prælati, & totius conuentus, q n ultum poſſunt ſuper pecunia numerata. Ad hoc bonus tex. in.c. quod quibuſdam, de fide inſtru. & facit quod no. glo. in.c. 2. de ordi. cog. & gl. in.c. delictum, de reg. iu. li. 6. Et quod no Io. An. in.c. quia clerici, de iure patro. ubi communiter no. factum prælati, communicato conſilio prælati, præiudicare eccleſiæ. ¶ Præterea præſuppoſito, ꝙ aliqua dubitatio ſuper hoc oriatur, tamen confirmatio Bonifacij, & Inno. ita ſolenniter facta, facit ut præſumamus omne prætium fuiſſe numeratum, ſeu conuerſum in utilitatem eccleſiæ. Pro hoc bonus tex. iuncta gl. & dictis doc. in.c. conſtitutus, de religio. do. & in.c. ad hæc, de reſcrip. & cle. 2. eo. titu. in fi. ¶ Et inſtar ſacrilegij eſt, dubitare, an iſtud ſit licitum, & dignum, quod princeps cũ cã inſtituit, & confirmauit. 17. q. 4. ſi quis ſuadente diabolo. §. qui aũt, ff. ad. l. Iul. pe. l. ſacrileg. facit. 19. diſt. c. j. & l. quidam con

4 ſulebat, ff. de re iu. maximè † cum papa poſſit aliqua bona eccleſiæ alicui libere donare, & præſumitur motus ex iuſta cã. 12. q. 2. c. cum redemptor, in. c. ea nobis, de deci. & ibi per Hoſt. facit quod no. de præſcrip. c. cauſæ legitimè. notant legiſtæ in. l. j. C. ſi contra ius uel utili. pu. & in. l. reſcripta, & l. præſcriptione, C. de pre. impera. offeren. & præſuppoſito ꝙ cã nõ ſubeſſet legitima: tamen ſatis eſt tutus quo ad eccleſiam militantem, qui accepit, cum nemo poſſit in hoc papam redarguere. Ad hoc gl. no. in. ca. nõ eſt, de uoto, nec de ipſius facto iudicare 9. q. 3. c. nemo, & c. aliorum. ¶ Non obſtat, ꝙ ipſemet papa Bonifacius reuocauerit: quia ſi bene aduertatur, reuocatio non porrigitur ad caſum noſtrum, cum ſolum reuocauerit conceſſiones per ſe factas de rebus eccleſiæ non alie. ſed in caſu noſtro non ſolum donauit, imò etiam confirmauit ex certa ſcientia uenditionem, quæ ſatis poterat ſuſtentari, ſaltem ex iuris ſubtilitate citra omnem confirmationem, ut patet per ſupradicta, & aliud eſt confirmare, aliud de nouo concedere, ſeu donare, ut ſatis apertè colligitur in.c. inter dilectos, de fide inſtr. quare ſæpius non eſt ſienda illius inueſtigatio, c. ij. de tranſlatio. præla. & l. neque natales, C. de proba. ¶ Item poſſet non immerito attentari; ꝙ ex quo donauit ſponte, & ex certa ſcientia, & motu proprio, & priuilegium peruenit ad notitiam priuilegiati, ꝙ non potuerit amplius ipſe, uel alius reuocare non apparente de fraude, ſi incontinenti poſt, q̃ peruenit ad notitiam illorum fratrum, habuerit effectum ſuum, ut legit̃ & notatur in gl. in.c. j. de conceſ. præben. lib. 6. facit quod notabiliter uult Inno. in.c. nouit, de iudi Io. An. in.c. conſtitutus, de relig. do. & Arch. in.c. quicunque. 6. q. j ubi uo

5 lunt, † ꝙ priuilegium conceſſum non ſubdito reuocari non poſſit, & quod not. Bar. in. l. penul. ff. de decre. ab or. fa. & maximè hoc caſu, ubi acquiſitum fuit dominium illico, & ſic habuit effectum conſummatum, & tranſiuit in ius gentium. hinc dicitur, ꝙ perfecta donatio reuocari nõ poteſt.

poteſt.l.pfecta,C.de don.quæ ſub mo.ita, quod ipſe deus alio non apparēte nō reuocaret. xxij.q.ij.c.non tantum. nec laicus in patrimonialibus ſubijcitur papæ, ut no.Inno.in.c. inquiſitioni, de ſen.excō.facit.c. ſi duobus,de appella.in fi. Sed illa bona poſt uenditionem,& cōfirmationem in donatione ſecuta, fuerunt effecta patrimonia ipſorum laicorum. Et ridiculum eſſet dicere,ꝙ papa poſſit donare,& poſtea ad libitum alio non apparente reuocare;& fortè in eo præſumetur cauſa reſpectu laicorum non ſubiectorum; & quicquid ſit alio etiam capite ſubſtẽtatur.ſ. ex confirmatione Innoc. ſubſequenti ſolenniter facta.nec obſtat reuocatio Ioannis: tum quia nō uidetur poſſe reuocare in præiudicium laicorum, alia cauſa legitima non apparente, maximè cùm duo ſummi pontifices confirmaſſent & donaſſent. nam factum erat conſummatum, ut patet ex ſupradictis: tum quia illa reuocatio fuit apertè ſurreptitia,cum non fuerit facta mentio de ratificatione laudi. Nam laudum eſt quædam tranſactio ſeu compromiſſum,in aut.ut diſ.iu.& in aut. ſi uerò contigerit, C.de iud. Sed conceſſio non ualet,non facta mentione de compoſitione præcedenti,ut eſt text.apertus in.ca. ex multiplici,de deci. Et expreſſius in terminis noſtris ꝓbari uidetur in.c.cum olim,de præſcrip. Item omne tacitum, quod expreſſum habuiſſet propoſitum inducere ad negandum, uel etiam ad difficilius concedendum, habet uitiare,ut in. c. poſtulaſti, & ibi expreſſe per Hoſt. de reſcrip.Sed certo certius eſt, ꝙ ſi abbas dixiſſet,ꝙ laudum fuiſſet ab utraq; parte ratificatum, literas reuocatorias non habuiſſet,uel ſaltem nō ita de facili.ergo & c.Et hoc ſolum ſufficit ad annulationem literarum,& per hæc omnia concludo dictos fratres poſſe legitimè ſe defendere aduerſus abbatē & conuentum ſancti Mauricij,& contraria ſuperius formata, ſatis patent diſtincta, & ſoluta per præmiſſa &c. NICO. ABB.

CONSILIVM LXII.

1 *Hæreticus qualiter quis probetur.*
2 *Statutum epiſcopi an ualeat, quo cauetur, ut per quatuor teſtes ſingulares quis probetur uſurarius?*
3 *Teſtes ſunt ſemper ſingulares reſpectu ſenſus,per quem actus percipitur.*

EX multis agitatis in iudicio illud in effectu quæritur, utrum hæres ſit per cenſuram eccleſiaſticam ad exhibitionem libri paterni compellendus, cum aſſeratur à parte aduerſa in illo contineri uſuram receptam à defuncto,& probatur mutuum, ac defunctum fuiſſe uſurarium. Sed hoc ultimum ſolùm probatur per teſtes ſingulares,qui deponūt ſe mutuum recepiſſe à defuncto ſub uſuris, & quilibet dicit de facto ſuo. hæres uerò dicit ſe non teneri ad exhibitionē libri,allegans inſuper illum firmiter non habere. Et primo uidetur hæredem modo prædicto debere compelli ꝓ tex.no.in cle.unica,de uſu.§.cæterum. ubi dicitur uſurarium ad hoc compellendum,cum de uſuris agitur,& glo. ibi in uerbo, ipſos, idem dicit de ipſius hæredibus ſuis, uel extraneis,argu. in c.tua nos,de uſur.& c.Michael,&. ff.de eden. l. ſi quis ex argentarijs.§.j. nec. ſufficit uſurarium,uel hæredem dicere ſe librum perdidiſſe, etiā cùm iuramento,niſi probet caſum amiſſionis,arg.c.cum olim, de priuileg. quia cùm agitur de præiudicio,alterius,non eſt ſtandum ſoli iuramento, maximè in caſu noſtro, ubi conſtat illum librum defunctum habuiſſe, cùm ſe ad illū remittat in alio libro ſuo in iudicio in hac cauſa producto,& hoc per plura argumenta tenet gl.in dicta clem.una in uerbo,compellendi, & ſentiunt ibi cōmuniter ſcribentes. nec prodeſt,ſi dicatur nō conſtare defunctum fuiſſet uſurarium,cum teſtes ſingulares non probent,ut in iuribus infrà.allegatis: q.a ubi agitur de ꝓbatione alicuius uniuerſalis, quod habet partes ſucceſſiuas, diuerſitas in tēpore,& in partibus totius non uitiat. tunc habet uitiare,cum eſt probandum id,quod unico contextu explicatur: quia tunc diuerſitas in tempore importat diuerſitatem factorum,& tunc teſtes ſunt uere ſingulares. Exemplum, ſi agitur de probatione teſtamenti,& unus teſtis dicit, ꝙ fuit conditum die Lunæ:alius ꝙ die Martis.Nam aut iſti teſtes ſunt falſi,aut deponunt ſuper diuerſis teſtamentis, & ſic non debent probare, cùm quilibet deponat de uno teſtamento.Sed ubi deponunt de aliquo ſucceſſiuo habēte partes diſtinctas, & diuerſas in tēpore, diuerſitas non uitiat,quia non importat diuerſitatem facti, reſpectu totius,quod probandum imminet: exemplum in probanda poſſeſſione.Nam ſi unus deponit,ꝙ poſſedit Titius quinque annis, & alius dicit de quinque annis probata uidetur poſſeſſio decem annorum: quia ſuper eadem poſſeſſione deponunt.hoc uidetur de mente gl.in.l.ob carmē.§.fina. ff.de teſti. Et allegant quidam ibi pro nunc.l. quidam,C. de hære. Ad idem quod no.,Iaco. But.in.l.eccleſia,C.eo. 1 ubi dicit, † ꝙ ſi uolo probare unū hæreticum,ſufficit unū teſtē dicere,ꝙ audiuit illum dicere, ꝙ non credebat reſurrectionem mortuorum,& alium, ꝙ dixit ſe non credere Chriſtum filium dei.Sic vr̄ dicendum in propoſito, cū non agatur de ꝓbatione certi contractus.Sed in iſto vniuerſali, ꝙ defunctus fuit uſurarius,diuerſitas in tēpore, & in contractibus uſurarij non habet teſtimonium uitiare. Ad hanc ſniam poſſunt adduci tria exempla, quæ ponit Inn.in. c. qualiter & quando.2.de accuſa.cum agitur de proba.famæ,uel iuriſdictionis, uel perceptionis decimarum,non eſt neceſſe teſtes concordare in tempore;ſed ſatis eſt,ꝙ concordent in uniuerſo,ſ. ꝙ ſit infamis,uel ꝙ iuriſdictionem exercuit; uel decimas percepit. quia concordant ſatis in eo,quod probandum incumbit.¶ Sed his nō obſtantibus, contrariam ſententiam quo ad caſum noſtrum arbitror præualere. Et primò moueor, quia dicta cle.una non uendicat ſibi in caſu noſtro locum.fundat eīm ſe ſuper qualitate uſuraria. dicit eīm uſurarios compellēdos,& c.Oportet ergo prius conſtare defunctum fuiſſe uſurarium:quia ubi iuris diſpoſitio fundat ſe ſuper aliqua qualitate,neceſſe eſt illam prius probari tanꝗ fundamentum diſpoſitionis hoc ſatis probatur ex his,quæ legūtur, & no.in.c.j.de offi.dele.lib. 6.&.c.accuſatus §.ſanè, de hære.eo.lib.6. & quod not.in cle. una de ſequeſta. in gl.fi.& plenius & eleganter tactis per Bar. iuncta glo.& tex.in.l. j. ff.quod ui aut clam,maximè cum illa clem. inducat qd nouum deuians à communibus regulis iuris. Nō enim debet quis compelli ad exhibendum libros ſuos, quos priuatim in domo ſua tenebat ꝓ conſeruatione familiæ, ut no.in.d.cle.una,in glo. in uerbo, rationum:ſecus,ſi in publico teneret libros,ut faciunt iſti uſurarij manifeſti,quibus vr̄ tacitè mandatum,ut ſcribant: & ſic debet intelligi tex.& quod ibi notat Bart.in.l.quædam,in prin.ff.de edē. unde in odium uſurariorum tantum emanauit illa cle. una,in.§.cæterum,ut ſic uſurarij occulti,ſeu qui priuatos libros tenent,compellantur ex noua prouiſione libros edere.oportet ergo, ꝙ conſtet defunctum fuiſſe uſurariū. Quod certè in caſu noſtro probatum non eſt,per illos teſtes ſingulares. Et primò adducam authoritates,quas in materia reperio.Scd̄ò iura generalia.Tertiò rationes ſatis urgentes Fede. de Señ. qui in conſilijs ſubtiliſſimè ſe geſſit.

geſſit. hoc apertè tenet in terminis noſtris conſi.lxij.ubi dicit, ꝙ per teſtes ſingulares non probatur quem fuiſſe uſurarium,maximè cum deponunt de proprio facto,ſicut in caſu noſtro , cum ſimilitudo repellat à teſtimonio , ut
2 in.ca.perſonas,de teſti.¶ † Item & fortius ipſe confirmat conſi.17.ubi plus dicit,non ualere ſtatutum epiſcopi,quo cauetur , ut per quatuor teſtes ſingulares quis probetur uſurarius,cum hoc ſit contra ius,ꝙ epiſcopus ſtatuere nõ poteſt,iuxta no.in.c. ſuper his,de maio.& obe. &.25.q.2. c.inſtitutionis,&.c. igitur.plenè per Io. An.in.c.fi.de offi. archi.hanc opinionem in terminis noſtris poſt multa tenet dñs Ant. de Butr.reprobata opinio Ia.But. in.c.cum oportet,de accu. ubi inter cætera ad ꝓpoſitum dicit, ꝙ quandoque datur diuerſitas in cauſis dictorum, quæ habent ſe ad probandum ut totius partes diuiduæ, & teſtes non probant.unde,ſi unus teſtis dicit ſcio,quòd præſcripſit,quia uidi eum poſſidere;non probat,quandoque ſe habent partes indiuiduæ eiuſdem totius, & probant, ut ſi uolo probare miſſam , & induco duos teſtes, quorum vnus dicit ſe audiuiſſe epiſtolam , alter euangelium, & de hoc eſt glo.no. in.c. nihilominus.4. q. 9. idem ſecundum eum,ſi partes ſunt diuiduæ: quilibet tamen refert ad totum, ut ſi uolo probare decimam,unus dicit, quòd uidit me percipere decimam frumenti : alius decimam ordei: uel ſi uolo probare iuriſdictionem per unum teſtem me exercuiſſe certum actum iuriſdictionalem,per alium probo exercitium alterius actus, & ſic ſaluat exempla Inno. in.d.c.qualiter & quando. Si autem cauſæ ſe non habent ut partes inferentes ut totum, ſed ut cauſæ multiplicantes idem totum in ſpecie ; & non probant ſecũdum eum.exẽplum , Si uolo probare aliquem ſanctum.non enim ſufficit,ꝙ aliqui deponant de uno miraculo,& alij de alio,ut no.dicit Archi. in.ca.nouit.25.q.v. quod eſt contra illud dictum Ia.But. per quod infert in terminis noſtris, quod ſi unus deponit Titium uſurarium , alter quia mutuauit Caio, teſtes non probant illum uſurarium. Et aduertendum , quia per exemplum ſentit hoc procedere , etiam ſi teſtes non deponerent de proprio facto:ſecus,dicit ſi uolo probare aliquem famoſum uſurarium ; & unus dicit ſe audiuiſſe ab alijs quam alter ; quia ad famam probandã non obſtat hæc diuerſitas iuxta notata ꝑ Inn.in.d.c.qualiter,&.c.cũ oporteat,& per Bar.in.l.de minore.§.tormẽta, ff. de quæſtio hanc eandem ſententiam, quòd in caſu noſtro teſtes ſingulares non probant, uidetur uelle gloſ. ſingularis in.d.ca.nichilominus. 3.q.9. quæ uidetur dare regulam,quòd nunquam teſtes ſingulares probant,etiam ſi inducuntur ad probandum quid uniuerſale , ſeu totũ, niſi quando factum eſſet ſucceſſiuum,& indiuiduum,& teſtes deponant ſuper rebus indiuiduis totius .exemplum in probatione miſſe,ſi unus deponit de epiſtola,& reliqui de euangelio.Secus,ſi deponunt ſuper diuiduis,ut ſi unus dicit de euangelio, & alter de ueſperis:uel ſi probare uolo ſolutionem decimæ , unus dicit frumentum ſolutum, & alius fabam ; & ſic illa gl. quæ dicit de probatione iuriſdictionis,uel decimæ,apertè ſentit,quod non probant quem uſurarium , cùm deponunt ſuper actibus diuiduis, nec factum eſt indiuiduum,nec ſucceſſiuum. hoc idem uidetur apertè ſentire Pe. & Cy. poſt eum in. l.2. C. quæ ſit lon.conſue.ubi dicunt , ꝙ ad probandum conſuetudinem, & ſic quid uniuerſale, ſeu totum, non ſufficit teſtes deponere ſuper diuerſis actibus,ex quibus inducitur conſuetudo,niſi ſint conteſtes, qui ſimul uiderũt illos actus, quod ſatis in ſimili uidetur approbare Archi.in.d.c.nimirum.Hanc eandem ſententiam uidetur probare Innocen. in.ca.licet ex quadam, de teſti. Nam licet ibi primò colligit argumen. quod ſi uolo probare me uſum iuriſdictione, uel ſeruitute aliqua , & unus dicit de uno actu, alius de alio,quòd probant:tamen poſtea immediatè dicit tutius ſe credere dicendum , quòd quilibet teſtis ab eiſdem duobus, & eodem tempore audiuit : aliàs in ſuis dictis erunt ſingulares.falſum enim allegãt. ſuprà de elec.c.cum dilectis;& dicit de hoc notari in.d. c. qualiter & quando. Et ſic Inno ſtat in ultima opinione,quòd in probando aliquo toto,& ſucceſſiuè habente partes diuiduas, teſtes ſingulares non probant,licet quidam & malè allegant Innocen.pro contraria ſententia.Et aduertendum, quia per illud dictum declaratur dictum ſuum in. d.ca. qualiter & quando. Et ſic Inno.ſtat.in ultima opi.Nam Inno.ibi non dicit ſimpliciter, prout quidam malè allegant,ꝙ in probanda iuriſdictione , uel ſolutione decimæ ſufficiant teſtes ſingulariter deponentes de diuerſis actibus:imo primo poſuit illud dictum, & immediatè poſuit contrariam opinionem,dicendo quòd alij contra eum dicunt aſſerentes,quòd ubicũque aliquid teneretur probare , niſi teſtes de loco,tempore, perſonis, & alijs omnibus concordent, non habentur pro pluribus teſtibus,allegat dictum.c.nichilominus,& ꝙ omnino ſint in ſuis teſtimonijs ſingulares,allegat dictum.c. cum dilecti.unde tenent illi,ut ipſe refert , ꝙ etiam in probando famam, teſtes debent concordare , ut dicant tali die audiuimus talem rumorem, uel infamiam,& tali loco , & à talibus perſonis.Inno.aliter impugnat illam ultimam opinio.& Io.An.ibi ſimpliciter tranſit recitando quaſi ad contextum.Sed per dicta. in.d.ca. licet uidetur Innocen. approbare hanc ultimam opinionem tanquam tutiorem, & pro eo facit urgens ratio,quam infrà ſubijciam. Spe.etiam in duobus locis no. in gl.Inno.in.d.c.qualiter, referendo ſingulariter opiniones contrarias,ut.ſuprà dixi,& nullam approbat,ut patet in tit.de teſti.§.iam de interrogatorijs, uerſ. item de tempore,& in ti.de inquiſi.§.nunc uerum,ꝙ ſi negauerit.quinimo recitat ibi opi.Vicen.in. c.illud,de præſcrip.quæ dicit, ꝙ ſi unus teſtis deponit de fama in una parte ciuitatis,& alius de alia parte,non eſt fama ſufficienter probata:quia teſtes ſunt ſingulares.Hanc opinionem vr̃ probare gl.ordi.in.d.c licet ex quadam,q̃ dicit,ꝙ in ꝓbanda cõſanguinitate non ſufficit,ꝙ aliq̃ deponunt de uno latere, & alij de alio. Et ſic lõge fortius non uult ſufficere,ſi quiſque teſtis eſſet ſingularis in dicto ſuo. Et hæc ſufficiant reſpectu authoritatũ. ¶ Nunc ꝓbo inducendo iura. Et primò faciunt multa iura generaliter loquẽdo,nõ diſtinguẽdo inter actum ſucceſſiuum,& inter momẽtaneum, dicũt teſtes ſingulares nõ ꝓbare,ut in. d.c.nihilominus,&.c tãliteris,de teſti.&.c.cum dilecti, de elec.&.c.bonæ,el.j.de ele.uer.licet,cũ ſimi.nec reperitur aliq̃s tex.q̃ ꝓbet contrariã opinionẽ. Sed fuit nuda interpretatio quorundã, q̃ ſępe deſtruũt tex.per ſuas opiniones capitaneas, & contra eos facit ſingulariter illud, c. cũ dilecti.Nã ibi canonici uolebant ꝓbare, ꝙ non conſenſerant in illum electũ à cõpromiſſarijs,& q̃ſq; deponebat,ꝙ non conſenſerat,nec ꝑ hoc inferebãt multiplicitas actus;& tñ papa ibi dicit,ꝙ nõ ꝓbãt:q̃a ſunt ſingulares,cũ q̃libet deponat de ſuo conſenſu,q̃d apertè eſt cõtra mẽtẽ gl.i.d.l.ob carmẽ.§.j.¶ Ad idẽ dictũ.c.bonæ.ubi canonici uolebãt probare, ꝙ nõ fuerũt citati;nec ualet, ſi quiſque dicat ſe nõ fuiſſe citatum: & tamen ueniunt ad ꝓbandum illam uniuerſalem poſitionem, ꝙ capitulum non fuerat citatum. nec capitulum conſtituitur niſi ex ſingulis omnibus ignorantibus,arg.eo
3 rũ,quæ no.gl.in.c. ſi capitulo,de conceſ.pben.li.6.¶ † Probo poſtremo per rationẽ efficacẽ; in mino re,ſuper qua teſtes deponãt. ſemꝑ teſtes ſunt ſingulares reſpectu ſenſus, per

per quem actus percipitur. Nam ſi tu & ego uidimus Titium percutere Sempronium, tu ꝑcepiſti per ſenſum tuũ, & ego per meum, nec tuus ſenſus eſt meus, nec e contra. Ad hoc quod not. Bar. in. l. 2. ff. quemadmodum teſt. aper. unde hoc reſpectu cum exigitur, ꝙ ſint conteſtes, ſ. reſpectu obiecti, ſuper quo deponũt, oportet ꝙ ſint conteſtes, ſi eodem tempore ſe præſentauerunt ſenſibus ipſorum teſtium, unde appropinquatio ad ſenſum eodem tẽpore facta, facit eos eſſe cõteſtes, & hoc patet cuilibet ſubtiliter hanc rem conſideranti. Quare autem exigitur, ꝙ in hoc ſint conteſtes, & ſic ꝙ in eodem tpe ſimul perceperint, certe non alia rõne, quia uni teſti non creditur in preiudiciũ alterius, ut in iuribus uulgaribus. Sed qñ ſimul in oĩbus cõcordant, habet locum illa regula iuris diuini & humani: In ore duorũ, uel trium teſtiũ ſtat oẽ uerbum, in. d. c. licet uniuerſis, &. 2. q. 1. in prin. hæc autẽ ratio locum habet, ẽt qñ agitur de probando aliquid in genere, ſi teſtes deponunt ſuper diuerſos actus. ¶ Quomodo enim poteſt cõcludi in caſu noſtro titium fuiſſe uſurarium, niſi credatur cuilibet teſti de per ſe deponenti ſuper uno ạ̃ctu? Et ſic oportet neceſſario dicere, tenendo contrariam opinionem ꝙ uni teſti credatur, qđ eſt contra iura ſuperius allegata. Et ſi diceres, ſi articulus eſt generalis, ꝙ fuit uſurarius, & teſtes deponunt ſuper iſta uniuerſali poſitione, in qua uidentur omnes concordare, & ego reſpondeo, ꝙ nõ ſunt concordes in redditione cauſæ. unde debent etiam eſſe conteſtes in actu particulari, per quem mouẽtur ad deponendum ſuper uniuerſali. Nam ipſi non percipiunt per ſenſum illum uſurarium, ſed tantum illos actus particulares, ſuper quibus deponunt, de his uero, quæ in præſentia geſta ſunt, teſtibus deponere permiſſum eſt, ut in. c. teſtes. 3. q. 9. &. l. teſtium, C. eo. & in actu ṗſcriptionis per ſenſum requiritur, ꝙ teſtes ſimul fuerint, ut in. d. c. nihilominus. quare teneo cũ gl. ſingulari illius. c. nihilominus, ut dicamus, ꝙ regulariter teſtes non probant, niſi ſimul in eodẽ tpe id uiderint, ſuper quo deponunt, niſi factum ſit ſucceſſiuum & indiuiduum, & deponant ſuper partibus indiuiduis totius, exemplum in probatione miſſæ. uel qñ per foramen immediate unus poſt alium uiderunt teſtes aliquos adulterantes, ut ibi not. per Cy. in d. l. teſtium. nec eſt aliquis textus, qui dicat contrarium. non obſtat. l. quidam, C. de hære. quam quidam allegãt: quia nihil probat, nec etiam glo. in. d. l. ob carmen, iure probatur, nec eã ſimpliciter approbant docto. in. d. l. & ipſemet Bar. refert in. d. l. ob carmẽ, & in terminis noſtris ſunt plures authoritates contrariæ, ut patet ex præcedentibus. Et hæc ſufficiant, &c. NICO. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVIDAM *dominus Antonius frater cuiuſdam mulieris, ſ. dominæ Petræ uiduæ ſponte, & ex certa ſcientia certã dotẽ conſtituit dictæ ſorori ſuæ ad ſecundas nuptias tranſeunti, ad cautelã & ſecuritatem ſecundi mariti recipientis dotẽ à dicto domino Antonio pater dictæ mulieris promiſit dicto marito per ſolẽnẽ ſtipulationẽ ſub certa pœna eũ, & ſuos hæredes cõſeruare indẽnes ab omni petitione, lite, & contrauerſia, quàm moueri poſſet, ſeu mouere tur quãdocunq; per filios primi matrimonij, ſeu eorum noĩe, tã occaſione dotis, quàm generaliter oĩum bonorũ, q̃ pertinere poſſet ad filios primi matrimonij, ſeu eorum noĩe tã occaſione dotis, quàm occaſione dictæ dominæ Petræ matris. Contingit dictam mulierẽ decedere relictis filijs primi & ſecundi matrimonij. demum deceſſit filius ſecundi matrimonij, & lis inchoatur contra maritum ſecundũ per filios primi matrimonij occaſione matris eorum, dicentes ſe debere ſuccedere pariter una cũ filio ſecundi matrimonij.* ¶ *Quæritur, an ſecundus maritus teneatur dictis filijs primi matrimonij reddere partem dotium ſecundum, quòd ciuitatis ſtatutũ diſponit? Nunquid dictus maritus habeat regreſſum ſeu habere poſſit cõtra patrem dictæ mulieris occaſione ſtipulationis ꝓmiſſæ, maximè cũ ipſe pater ſponte iurauerit omnia prædicta, & ſingula firma, & rata perpetuò habere, & tenere, & in nullo contra facere, uel uenire per ſe, uel alium, de iure, uel de facto in iudicio, uel extra, aliqua ratione, ingenio, iure, modo, uel cauſa?*

CONSILIVM LXIII.

1 *Nomen litis comprehendit omnem actionem tam in rem, quam in perſonam.*
2 *Fieri dicitur poſſe, quod fit de iure.*
3 *Verbum bonorum comprehendit in ſe actiones.*
4 *Mens contrahentium in contractibus magis ſpectatur, quàm uerba.*

CHriſti, eiuſq; pijſſimæ matris poſtulato ſuffragio, Videtur primo dicto ſecundo uiro nullum ius in præſcripto caſu cõpetere contra patrẽ dictæ dñæ Petræ, ꝓmiſit eñ dictum uirũ, & hæredes conſeruare indẽnes ab omni petitione, &c. & ſic ut eſſent ſine dãno. ſed dãnum ꝓpriè eſt diminutio patrimonij, ut. l. 3. ff. de dã. infec. Sed in caſu noſtro non diminuit patrimoniũ dicti ſecundi uiri, cum iure cõpetat filijs primi matrimonij ſucceſſio. ſ. in bonis maternis ꝓ rata, ut. l. cũ alijs, C. de ſecun nup. Ergo non committitur dicta ſtipulatio. qđ eñ iure fit pœnã nõ mereť. l. Gracchus, C. de adul. & 22. q. 4. c. q peccat, & nemini iniuriã facit, q utitur iure ſuo. l. j. §. deniq;, ff. de aqua plu. arcẽ. ¶ Præterea dicta ſtipulatio ex alio capite infringitur: qa ſcilicet nõ potuit ꝓmittere factũ alienũ, ut. l. ſtipulatio iſta, in prin. ff. de uerb. obli. & inſti. de inuti. ſtip. §. ſi qs alienũ. Sed dictus pater ꝓmiſit factum filiorum primi mr̃imonij, ergo non ualuit ſtipulatio. ſed his nõ ob. contrariã ſñiam arbitror ꝑualere. moueor primò ꝑ tex. quaſi expſſum hũc caſum decidentẽ, iuncta gl. in. d. l. ſtipulatio iſta. §. ſed quatenus, &. §. hi q. & ibi habeť, ꝙ ſi ſtipulor mihi hr̃e licere certã rẽ ſub certa pœna, cõmittiť ſtipulatio, ſiue de iure, ſiue de facto mihi illa res euincať: qa, ut dicit ibi tex. hr̃e non licet, ſi aliqd ei diminuerat ex iure, qđ habuit. ita in ꝓpoſito, nõ põt iſte ſecundus maritus dici indẽnis, ſi pars dotis auferať ſibi aut filio ſuo, quãtũcũq; ꝑ filios primi matrimonij de iure auferať, & ꝑ hoc facit, qđ habeť in. d. l. ſtipulatio iſta. §. quæſitũ. ubi expreſſè dr̃, ꝙ ẽt circa rem alienam ualet iſta ſtipulatio, hr̃e licere, dũmodo ſubijciať pœna, ſicut in caſu nr̃o, Fingamus eñ, ꝙ Titius donat mihi rẽ alienã, & ꝓmittit me conſeruare indẽnem ab omni lite, & cõtrouerſia, &c. qs dubitat, q̃ tuncũq; mihi iure euincatur, obligatur mihi Titius ad intereſſe, iuxta ea, quæ habenť & notanť in. l. j. C. de euict. &. l. Ariſto, ff. de dona. unde licet hoc pactum non ualeat in ꝑiudicium filij primi matrimonij. l. ſi unus, ff. de pactis: quia res inter alios acta. l. j. C. de tranſac. &. ca. inter dilectos, de fide inſtru. tamen præiudicat ipſi patri ꝓmittenti de indemnitate, ut ſaltem cõmittatur pœna in ſtipulatione appoſita, ut. d. §. quæſitum, &. §. 1. ¶ Secundò principaliter faciunt uerba prædictæ ſtipulationis multum generalia, eo, quod fuit promiſſa indẽnitas ab omni petitione litis, & cõtrouerſia, quæ moueri poſſit, ſeu moueret, &c. unde pondera primò illa generalia uerba: ab omni petitione, & controuerſia: tã de iure, quam de facto. Nam qui omne dicit, nihil excludit, ut in c. ſolitæ, de ma. & obe & xix. di. c. Romanorum, & bene facit. c. Raynaldus, de teſt. ubi pœna appoſita ex conuentione,

tione,committitur,licet iure conueniat.¶ Secundum, facit illud uerbum,lite &c.† Nam nomen litis compræhendit omnem actionem tam in rem,quàm in perſonã,ut l.litis nomen, ff. de uer.ſig.actio autem eſt ius,inſti. de acti. in prin.Promiſit ergo,per hoc uerbum iſtum uirum ſeruare indẽnem ab omni actione iuris mouenda, contra eum per filios primi matrimonij,ſiue in rem,ſiue in perſonam.¶Item pondera illa uerba,quæ moueri poſſet,ſeu moueretur,&c.Nam illa uerba,moueretur,ſonant in factum.illa uero,quæ moueri poſſet ſonant in ius,quod patet per uerbum,poſſet. † ¶ Illud enim dicitur fieri poſſe,quod iure fit, ut in c.faciat. xxij. q. ij. & l. filius, ff. de condi.inſti.præter ergo illa uerba uoluit eum ſeruare indemnem,ſiue de iure,ſiue de facto filij primi matrimonij agerent contra eum.¶Tertio principaliter hæc ſententia probari uidetur per illam clauſulam generalem adiectam in ſtipulatione,uidelicet. Et generaliter occaſione omnium bonorum,quæ pertinere poſſent ad filios primi matrimonij occaſione dictæ dominæ Petræ &c.Vnde primo pondero uerba,omnium bonorum.†Nam uerbum bonorum eſt ualde generale cõprehendens in ſe ẽt actiones ut l.bonorum,ff de uer.ſig.Itẽ pondera illa uerba,quæ pertinere poſſent, &c. Non enim dicuntur poſſe ptinere,niſi de iure pertinerent,quod denotat illud uerbum,poſſent,per ſupra dicta.Et ſic clariſsimè infertur,ꝙ etiam reſpectu petitionis iuridice uoluit illum indemnẽ conſeruare. Præterea faciunt illa uerba generalia, quæ ſequuntur,uidelicet occaſione dictæ dominæ Petræ &c. negari enim non poteſt,quin occaſione matris eorum petant partem dotium d.l.cum alijs,C. de ſecun. nup. ergo locus eſt ſtipulationi. ¶ Quartò magnum argumentum præſtat prædictis forma iuramenti dicti promiſſoris, in eo,quod iurauit non uenire contra dictam promiſſionẽ de iure,uel de facto,aliqua ratione, ingenio,iure,modo, uel cauſa &c. Per quæ uerba ſatis poſſumus arguere ad præcedentia,quòd uoluit ſe obligare de indemnitate reſpectu petitionis filiorum primi matrimonij,ſiue de iure petatur,ſiue de facto. Nam uerba generalia præcedentia declarantur per ſequentia, in l. ſi ſeruus plurium, ff. de leg.j. & l. qui filiabus, & l. ſi cui dulci. ff. de ui. tri.& oleo lega.& in c.ſede cum ibi not.de reſcrip.¶Quĩtò principaliter induco talem rationem. † In contractibus magis ſpectatur mens contrahentium, quàm uerba, ut l.in conditionibus,ff.de con.& demonſt. quæ quidem mens elicitur ex coniecturis,ita,ut euidens dicatur mẽs, de qua per coniecturas cõſtat,ut notabiliter innuit text. in l.licet,ff.de le.j.Sed ſi diligenter contrahentium mentes cõiecturare uelimus,ob nullam aliam cauſam fuit dicta cautio,ſeu promiſsio facta,niſi ut dos aſsignata ſecundo marito,integrè remaneret apud filios ſecundi matrimonij.Nam propter filios primi matrimonij, qui ſuccedunt pariter cum filijs ſecundi in dote,ut d.l.cum alijs, raro uiduæ reperirent maritum cum eadem dote, cum dotem integram non ualeant remittere in filios ſecundi matrimonij. hinc eſt, quòd promiſsio iſta facta ſolum reſpectu filiorum primi matrimonij circa dotem aſsignatã à fratre,qui uidetur donare eo ipſo,quòd non ſtipulatur dotem ſibi reddi.l.unica.§.in extraneis,C.de rei uxo act. nullam enim actionem poterant filij mouere in uita matris,ſed tantum in morte,cum in uita parentum nullam legitimam petitionem habeant filij. l.j.§.fi.ff.de col. bo. Bar. in auth.ingreſsi,C.de ſac.ſan.eccle.& l.j.§.nec caſtrenſe,ff.de col.bo.Cautum ergo fuit reſpectu petitionis, quam iure facere poterant poſt mortem matris tàm de iure communi,quàm de rigore ſtatuti.Et ꝙ hoc ſit uerũ, ultra prædicta patet. Nam ſi tantum uoluiſſet maritus proſpicere,& non de iure recepiſſet promiſsionem generaliter reſpectu cuiuſcunque, qui mouet ſibi quæſtionẽ, ſed hic reſtringit ſe ad filios primi matrimonij,quod non poteſt dici ob aliud,niſi quia de iure poterant ſuccedere una cum filijs ſecundi matrimonij.Et ad prædicta multũ facit,quia non ſolum promiſit ſeruare maritum indemnem,ſed etiam ſuos hæredes Ex quo infertur, quòd etiã finita cauſa dotis,durabat dicta promiſsio de indemnitate ſeruanda.unde tacitè uidetur fuiſſe actum,ut dos integra remaneret apud filios ſecundi matrimonij, & quod tacitè agitur,habetur pro expreſſo.l.cum quid,ff. ſi cert. pe.Etiam hunc intellectum, multum adiuuat illud uerbum,quandocunque poſitum in illa promiſsione p quod uerbum infertur,ꝙ etiam à petitione fienda poſt mortẽ dictæ dominæ Petræ debebat Antonins ſeruari indemnis,maximè coniunctis illis uerbis,occaſione dictæ dominæ Petræ Facit ad prædicta in argu. l.quæ dotis cauſa, cũ materia ſua,ff.ſol.ma.Ex his omnibus concludo, ſtantibus prædictis terminis,dictum ſecundum maritum habere regreſſum contra dictum patrem promiſſorem pro ea parte,quam habebat reſtituere filijs primi matrimonij,ita,quòd in hoc,& in alijs locus eſt dictæ ſtipulationi.Et per prædicta ſatis patet reſponſum ad contraria ſuperius formata. Nam ſatis diminueretur patrimonium iſtius uiri,cum ex pacto tota dos deberet remanere apud eum,ſi euinceret ab eo pars.¶Nec obſtat, ꝙ promiſit factum alienum,quia appoſita fuit pœna,quo caſu ualet ſtipulatio,ut in dictis iuribus tum quia potius promiſit ꝓprium factum,quàm alienum,ſcilicet de aſſumendo in ſe litem,& ſeruare indemnem. Et hæc ſufficiant,&c. NICO. ABB.

CONSILIVM XLIIII.

1 *Mulier eſt ita ſubdita marito,ut præſumatur accerſita ab ipſo.*
2 *Renuntiatio ſimplex extraiudicialis an præiudicet.*
3 *Arbiter debet diligenter litem diſcutere.*
4 *Statutum deuians à iure communi debet reſtringi,quantum fieri poteſt.*

IN præſenti quæſtione duo ſunt dubia principalia.Primum,nunquid dictũ laudum fuerit nullum.Secundum,præſuppoſita nullitate,utrum debeat contra executionis petitionem huius nullitatis exceptio admitti,non obſtante dicto ſtatuto,quo omnino nullitatis exceptio, & defenſio uidetur inhibita.Et circa utrumque multum concluſiue procedam,cum materia per primum conſulentem ſatis ſit librata.uidetur enim mihi, quod dictum laudum ſit ipſo iure nullum duplici ex capite,ex parte mulieris, & inita uia ex parte mariti. In fauorẽ mulieris primo facit authen.ſi qua mulier,C.ad uelleia.Nam ſecundum intellectum,quem ibi ponit Odofr.qualitercunque maritus & uxor in eodem inſtrumento contrahunt, uxor non obligatur ipſo iure,niſi pecunia probetur uerſa in utilitatem ipſius mulieris,ut ibi dicitur in fine.Ratio, quia ſemper in dubio uidetur mulier adhibita, ut intercederet pro
1 marito.† Eſt enim mulier ita ſubdita marito, ut præſu-
2 matur accerſita ab ipſo marito. ¶ Nec obſt. † quòd ipſa mulier diceret renuntiaſſe tertia ratione procedente, etiam quia renuntiatio ſimplex extraiudicialis nõ præiudicat ipſi mulieri,ut no.Barto. in l.generaliter,C.co. titu.tum quia in caſu illius aut.nõ ualet renuntiatio,etiam ſi ſententia fieret,ut ibi leg.& no.& eſt ſpeciale in caſu illius

ſius authē.qn̄ uere,uel præſumptiue intercedat in eodē inſtrumento pro marito. Et facit in fauorem utriuſque, ſcilicet uxoris,& mariti,quia dicti arbitratores non diffinierunt totam quæſtionem,& ſic nō uidenť ſnīam dixiſſe,ut eſt tex.in l.dicere,& l.non diſtinguemus.§.quæſitū, ff.de arbi.debet enim arbiter ita pronūtiare, ut à tota lite diſcedatur,aliter non ualet ſententia,ut in iuribus præ all. Et eſt bona gl.in d.l.licere. Nec obſt. ſi dicatur compromiſſum fuiſſe inconſules artis lanæ tàm præſentes q̃ futuros,quia debet intelligi,quòd ſi præſentes non diffinirent in termino,poſſent ſucceſſores arbitrari,non autē debuit intelligi,ut pro parte diffinirent contra l. in hoc iudicio,cum ibi no.ff.fa.ercif.& per Inn.in c.cum inter de re iudi.uel ut ſententiam incertam proferrent contrarij. q.vj.c.ei qui §.diffinitiua,& per Inno.c.cū uenerabilis,de excep.in uer.autem. Non.n.ualet ſnīa,quæ nō eſt certa ꝑ ſe,uel relationem habeat ad actum,ut ibi no.Inn. & plenius per Io.And.in addi.Spec.in tit.de ſen.prola.§. quali ter,uerſi.ſed pone iudex. Et uidetur probari in l. iiij. C. de ſen.quæ ſine cer.quanti.¶ † Debet enim arbiter dili-
3 genter litem diſcutere, & totalem finem controuerſiæ imponere,ut l.ſi de meis §.recepiſſe,ff.de arbi. Ex quibus omnibus ſatis patet quid dicendum in primo dubio.¶ Circa ſecundum,quòd uř magis dubitabile, utrum non obſtante ſtatuto, debeat admitti hæc nullitatis exceptio, multum facit theorica Bar.in l.j.ff.quod ui aut clam,ubi inter cætera dicit,quòd ſi ſtatutum remouet omnem exceptionem & defenſionem,non eſt aliquod remedium,niſi ut pars ſoluat,& poſtea repetat,ſi habet iuſtam cauſam excipiendi,& uetante ſtatuto non fuit admiſſa, niſi uelit excipere remouendo illam qualitatem,ſuper qua ſtatutum ſe fundat,ut puta ſi dicit contra inſtrumentum publicum nulla admittatur exceptio,ſeu defenſio,poſſum excipere quòd inſtrumentum non eſt publicum,uel ſi dicit cō tra laudum arbitrorum nulla admittatur exceptio, poſſunt excipere,quòd illi non fuerunt arbitri,ut in hoc caſu propriè loquitur gl.in cle.unica de ſequen.quæ dicit, quod ſi aduerſus ſententiā non poteſt opponi exceptio, poſſim opponere de defectu iuriſdictionis ratio eſt quia ſi non habebat iuriſdictionem,non poteſt appellari ſententia,de re iudi.cle.paſtoralis,& no.in l ij.C.communia utriuſque iud.& ſic per hanc exceptionē detrahitur qualitas ſuper qua fundatur iuris diſpoſitio.¶ Sed in caſu noſtro hoc non poteſt dici, cum illi fuerint arbitratores, nec per hanc nullitatis exceptionem deſinit eſſe laudum arbitratorū.& optimè uř facere.c.ex parte.ij.de off. dele.iuncta glo.ubi habetur,quòd ſi in diſpoſitione tolluntur exceptiones ꝑ expreſſum,nō pn̄t opponi etiā ſi ſint rō nabiles. Sed his non obſtātibus, ɔ̄riū arbitror dicendum in caſu noſtro,duplici ex capite.primò, quia remotis generaliter exceptionibus,nō uř remota exceptio notorie legitima, ex quo de notoria qualitate in ſtatuto nulla ſit mētio.probatur optimè in ſimili in d.cl.paſtoralis,de appel.iūcto.c.ex conqueſtione,in gl.ſua de reſti.ſpo.dr̄.n. in c.paſtoralis,quod per clauſulam,appellatione remota remouetur omnis appellatio, quæ a iure expreſſe non indulgetur,& tamen ſi notorie grauatur,licet expreſſe ille caſus à iure non ſit determinatus,admittitur appellatio ut in d.c.ex conquæſtione,cum glo. Et hoc communiter tenent ibi doc. Ad idem facit.c.inter cætera,de re iud. & & qđ no.in cle.paſtoralis,præalle.in gl.in uer.non habebat. Hoc idem ſecundo probo per ipſius theoricam in l. omnes populi,ff.de iuſti.& iure,& l.non dubium,C. de legi.ubi dicit,quòd legitima cauſa eſt reſtringendi ſtatutū generaliter loquens,quando aliquis indebitè damnum pateretur.l.adigere.§.quamuis,ff.de iure patr.uel quando aliquis iniuſtè ad lucrum admittitur,ut in l.ut gradatim,ff.de mu.& hono.facit c.abbate,de uer.ſigni. uel ſi in caſu reſtrictionis ceſſat ratio,quæ mouit ſtatuentem, ut in d.§.quamuis facit ad prædicta.c.cum dilectus, de conſue.& l.ij.C.de nox. Sed in caſu noſtro nedum altera iſtarum rationum,ſed militant omnes. Nam ſi nō admittitur hæc nullitatis exceptio,iſti maritus & uxor indebitè ſentirent damnum,& iſti creditores iniuſtum conſequerentur lucrum ut patet ex ſeq.¶ Itē in dicta notorietate exceptionis ceſſat ratio generalis ſtatuti. nulla enim ratio potuit mouere ſtatuentem ad remouendas exceptiones, niſi quia timetur de malitia,& fraude opponentium,quę rentium dilatare iudicium,arg.optimum in d.c. ex parte Sed hæc ratio ceſſat,quando exceptio eſt notoria, argu. viij.diſt.c.ueritate manifeſtata. Nec ob.ſi dicatur, ꝙ nulla ratio eſt in ſtatuto expreſſa,quia licitum eſt coniecturare rationem,quæ potuit legis mouere latorem &c. & ſecundū illā cōiecturam licet reſtringere, uel ampliare ſtatutum,ut not.Cy & alij in d.l.non dubium,facit quod no.gl.j.diſt.c.conſuetudo.¶ Item ſtatutum deuians à iure communi debet reſtringi,quantum fieri poteſt,ut minus, quàm poſſit lædat ius commune,ut no probatur in d. c. cum dilectus,& d.l.ij.C.de noxa. Et quod hæc exceptio ſit notoria,patet,quia clarè colligitur ex actis,id autem ꝙ ex actis patet,poteſt dici notorium,ut eſt tex.in c.cum olim,de uer.ſigni. Et notant domini de Rota deci. 439. & no.Innoc.in c.ex inſinuatione,de appella. Secundo capite etiam debent admitti,quia ſtatutum remouet exceptiones contra laudum arbitrorum,ſed non poteſt dici laudum,ex quo controuerſia non deciditur,ſed ſit remiſſio ad alios,ut probatur in d.l non diſtinguemus,§. quæſitum dico ergo, quod hæc exceptio remouet qualitatem ſuper qua ſtatutum ſe fundat, & per conſequens debet admitti, ut d.l. j. & quod ibi not. quòd ui aut clam & per gloſ. in d. l.una,de ſequeſtra. Et hæc ſufficiant.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS. *Quidam dominus Bartholomæus olim epiſcopus Maſſanus quoddam fortilitium iuris epiſcopalis ſui cum domibus & alijs pertinentijs ad dictum fortilitium titulo locationis ad ix.annos tunc proximè futuros ſub annua penſione.cxxv. florenorum quibuſdam ſolenniter conceſsit; hoc ſpecifice inter cætera ſolemniter acto interdictas partes:uidelice ut conductores ipſi teneantur,durante dicto locationis tempore,dictum fortilitium, & domus ipſius, eorum proprijs ſumptibus in eo,in quo erant ſtatu, uel meliore conſeruare,& finito dicto tempore locatonis præfato epiſcopatui reſtituere. Contingit,quòd ipſorum conductorum incuria,uel negligentia,uel inaduertentia,domus dicti fortilitij in parte paſſæ ſunt ruinam,intantum,quòd epiſcopatus damnificatus exiuit ferè cc.florenis.denique finito tempore dictæ locationis,epiſcopus Maſſanus antedictus ad conductorum nimiam inſtantiam libere ab omni obligatione abſoluit gratis, & liberauit quo epiſcopo uita functo,ſucceſſor in epiſcopatu petit damnum reſtitui,allegando dictam liberationem eſſe nullam. Quæritur, quid iuris? & quia caſus non uidetur magnam continere dubietatem,breuiter procedam.*

CONSILIVM XLV.

1 *Prælatus poteſt donare modica de rebus eccleſiæ.*

2 *Epiſcopus habet nudam rerum epiſcopatus diſpenſationem.*

Chriſti,

CHriſti, eiusq; matris præſidio humiliter inuocato, Satis uidetur mihi clariſsimè dictam liberationem non ualuiſſe in præiudiciũ epiſcopatus. Nam remittere gratis, idem eſt, quod donare.l.quin etiam,ff.de calum.& c.ueniens, el.j.iuncta gl. de teſti. Sed epiſcopus non poteſt donare iura,& reditus eccleſiæ ſuæ ſine cauſa legitima; ꝙ ſi fieret,talis donatio, reuocat̃,ut probatur in c.ſi quos,& in c.de ſeruis.12.q.2. & in c.fraternitaté, de dona ubi dicit, ꝙ epiſcopus rerũ eccleſiaſticarũ eſt procurator,& non dñs; ideò conditionẽ eccleſiæ meliorare pôt: deteriorẽ ãt facere nõ debet, ut ibi dicit tex.¶Secundo ad idem facit.c.cæterum, de
1 dona.ubi habet̃,† ꝙ prælatus pôt modica de rebus eccleſiæ donare, ſi hoc habet conſuetudo, quaſi magnã donationẽ facere non poſſit,etiã ſi conſuetudo habet, quia cõſuetudo multũ dãnoſa eccleſiis nõ ualet, ut in c.j.de cõſuetu. Sed in caſu noſtro,ponderato damno, & reditibus ipſius epiſcopatus,ſatis uidetur donatio immenſa,maximè cũ ex ea remaneat eccleſia ruinoſa,& ſine ſpe refectionis; igitur dicta liberatio non ualuit. ¶Tertio probari uidetur per c.eps, in quo patet, † ꝙ eps habet nudam re-
2 rũ epatus diſpenſationẽ, nec poteſt de rebus mobilibus, aut imobilibus,ſeu reditibus diſponere ad libitũ:ſed ſm Deũ,ſi aliter facit,incurrit dãnationẽ; ad idẽ.1.q.3.c.ꝑuenit. ¶Quartò probatur per locũ à ſpeciali in c.epiſcopus,& c.bonæ.12.q.2.& in c.apoſtolicæ,de donationi. in quibus iuribus ex ſpeciali priuilegio conceditur epo, ut ædificãdo monaſteriũ de nouo,uel eccleſiã magnificãdo pro ſepulturis ſuis,poſſit dare cẽteſimã,uel quinquageſimã reditnũ eccleſiæ ſuæ:cũ hac tñ limitatione, ut eccleſiæ ſuæ ex hoc graue dãnũ nõ infligat; unde ſi ex hoc graue dãnum infligat,non ualet de iure, etiã in iſtis caſibus priuilegiatis, ut ibi no.Sed in caſu noſtro non ſolũ ſumus extra dictos caſus ſpeciales: ſed ẽt damnum ex illa gratuita liberatione illatũ eſt eccleſiæ,habita conſideratione ad tenuitaté redituum dicti epatus, & ad dãnum illatum dicto fortilitio,ſeu ipſius domibus. ¶Quintò facit, ꝙ qñcũq; quis habeat liberã adminiſtrationẽ,non tñ cõſequitur poteſtatem donandi,uel pactũ gratuitum faciendi, ut in l.contra iuris,ff.de pac.& l.filius,ff.de dona.& l. præſes,C.de tranſac.& c.fraternitatẽ,de dona.licet ergo epiſcopus dicatur in rebus epiſcopatus habere liberã adminiſtrationẽ, ut in c.cũ nobis,in fi.de elec.nõ tñ potuit in præiudicium eccleſiæ liberationẽ gratis facere, ut in iuribus præall. Et ad hoc optimè facit,quod not.Hoſt.& Io.An.in c.j de poſtu.ubi dicũt,quod de mero iure nõ licet prælato renuntiare gratis exceptioni utili eccleſiæ cõpetenti,ut.ſ.de pac.l.contra iuris,C.de tranſac.l.præſes.Ad idẽ.C.de pact.l.pactũ curatoris,& ff.ꝓ emp.l.ſi q̃s fund ĩ.§ ſi tutor, cũ ſimi.in quibus patet,ꝙ tutor, uel curator,uel adminiſtrator ciuitatis,& ſimiles, quantũcũq; habentes liberam adminiſtrationem, non poſſunt remittere gratis ius pupilli, ſeu minoris,uel ciuitatis, clarum & indubitatum.Nec obſt.ſi tu diceres prelatum,maximè epm habere adminiſtrationẽ,q̃ prædicti habeãt,ut patet ex gl.no.5.q.3.c.ſi.& per Inn.ĩ c.ueniẽs, de reſcrip. Nã fateor hoc uerũ, nõ tñ ita maiorẽ, ut poſſit ad libitũ donare,uel iura eccleſiæ remittere cũ graui dãno ſui epiſcopatus,ut probat̃ ĩ iuribus ſuperius allegatis, & ꝑ Inn. ĩ d.c.ueniẽs,& c.accedẽtibus,& hæc ſufficiũt. NIC.ABB.

CONSILIVM XLVI.

1 *Maritus et uxor poſſunt facere noua pacta ab his,quæ geſta ſunt ſuper primaria dote pro augumento dotis.*

2 *Mulier non poteſt augere dotem,niſi maritus pari incremento augeat donationem propter nuptias.*

3 *Mulier habens bona, ſi nubit, uidetur tacitè omnia bona ſua dare in dotem.*

OMnipotẽtis Dei poſtulato ſuffragio, Tria mihi oſtẽſa dubia elicio.¶Primum, an ſtante ſtatuto, ꝙ maritus lucretur dimidiam dotium, debeat Nicolaus Ioannis Martini de terra Anglarij ſuperuiuens quondam dominæ Angelæ uxori ſuæ lucrari dimidiam centum quinquaginta florenorum,quos in augumẽtum dotis, dictæ dñæ Angelæ cõfeſſus fuit ſe recepiſſe à ſer Leonardo Petri genitore dictæ dñæ Angelæ.¶Secundum dubium,nunquid Nicolaus lucretur medietatẽ quarũdã poſſeſſionũ dictæ dñæ Angelæ,quas dicit ſibi fuiſſe in dotem aſsignatas, quarũ adminiſtrationẽ habuit dictus Nicolaus in uita dictæ dominæ Angelæ; cum tñ non poſsit expreſsè probari per inſtrumentũ, uel teſtes dictas poſſeſsiones fuiſſe datas in dotẽ:imò filius dictę dñæ Angelæ ex alio mrimonio ſuccedẽs dictæ ſuæ matri ab inteſtato aſſerit illa fuiſſe bona parphernalia eius matris. ¶Tertiũ dubiũ,cũ dictus Nicolaus emerit à dicto Leonardo quædã bona pro ſe,& dicta dña Angela eius uxore,& eorũ hæredibus,debeat Antonius dominici Laudi de Anglario filius dictæ dñæ Angelæ ex alio uiro ſuccedere dictæ matri ſuæ in medietate illorũ bonorũ prædicto modo.¶Et procedatur in his dubiis concluſiue,ex quo per arbitros cõiter a partibus aſſumptos petitur conſilium ſuper partibus per eos aſſumẽdis.¶Circa primũ dico,†ꝙ ĩ augumẽto dotis poſſunt ma-
1 ritus & uxor facere noua pacta ab his, quæ geſta fuerunt ſuper primaria dote,ut eſt tex.in l.ſi conſtante,C.de do. ante nup.& ſi nihil de nouo actum fuit, ſtatur prioribus pactis & conuentionibus,ita,ꝙ ſtatuta & conuenta ſuper dote,habent locũ ſuper augumento dotis,cũ augumentũ ſit pars dotis,& una & eadem res non debet diuerſo iure cenſeri; pro hoc bo.tex.in c.cognouimus.12.q.2.& hanc ſñiam in terminis noſtris tenet gl.& Cy.in d.l.ſi cõſtãte, & uř tex.expreſſus in l.inter ſocerũ.§.cũ inter,in fin.ff.de pac.dota.Itaq; concludo,ꝙ ſi ualuiſſet illa augumẽtatio dotis, lucraretur dictus Nicol.dimidium illius augumẽti,ex quo noua pacta nõ interceſſerunt. Sed dicas, ꝙ non ualet illa augmentatio dotis: quia licet de iure potuiſſet utrobiq; uel alteri eorũ augmentare dotẽ, uel donationẽ ꝑꝑ nuptias,ut in d.l.ſi conſtante,tñ hodie de iure au-
2 thẽtico†nõ pôt mulier augere dotẽ,niſi maritus pari incremẽto augeat donationẽ ꝑꝑ nuptias, ne mulier decipiat̃,ut eſt tex.in aut̃.ſed iã neceſſe,C.de dona.ante nup. & in corpore, unde ſumitur, latius continetur, in aut̃.de æqua.dot.§.ij. ¶Concludo ergo circa hoc primum, ꝙ ſi dictus Nicolaus pariter augmentauit donationem propter nuptias,lucratur dimidiam augmenti, ſicut dimidiã dotis. Sed ſi ipſe non dedit incrementum, nil lucrabitur de augmẽto:quia non ualuit in præiudiciũ mulieris.¶Venio ad ſcdm dubiũ,in quo breuiter dico dictũ Nic.lucrari dimidiã partẽ illarũ poſſesſionũ: qa alia aſsignatione dotis non apparẽte,præſumẽdũ eſt illas poſſeſsiones fuiſſe ſibi in dotem aſsignatas; probo multipliciter. Primò,
3 †quia ſi mulier habẽs bona nubit, uidetur tacite omnia ſua bona dare in dotẽ,ut no gl.ĩ l.mulier bona,ff.de iure dotiũ. Sequit̃ Bar.& clarius & latius ĩ l.ſi conſtãte,ſf.ſol. mat. ¶Itẽ cũ pater dictæ dñæ Angelæ ex poſtfacto confitet̃ dotẽ,ut.ſ.dictũ eſt.ergo prius conſtituit ſibi dotẽ: qa non potuit eſſe augmentum dotis ſine dote,arg.in c.cum Marthæ,de cele.miſſa & c.ad diſſoluẽdũ,de deſpõ.impu.

& l.decē,ff.de uerb.obl.debemus ergo in dubio præſumere illa bona fuiſſe data in dotem: tū quia maritus habuit illorum adminiſtrationem : tum quia fuerunt data primo marito,ut colligitur ex teſtamento illius,& pater nō debet diminuere dotem filiæ tranſeuntis ad ſecundas nuptias,ut in aut. ſed quāuis,C.de rei uxo act. unde pſumi debet,ꝙ illa bona ſibi dederit in dotem: qa ex quo qs de iure tenet.ad factū, & illud reperit̄ factum, præſumit̄ geſtum ab eo,q ad hoc de iure tenebat̄, ut in l.ij.C.de ali. pupil.præſtan.& in l.cum ſeruum,ff.de uerb.obl.& quod no.Bar.& hoc de ſecundo.¶Circa tertium & ultimū dico dictum Antonium, ſi uult ſuccedere in medietate illorū bonorum emptorum per dictum Nicolaum modo prędicto,debere cōferre dicto Nicolao medietatē prætij: quia in dubio, ex quo ſolus Nicolaus tunc pro ſe, & uxore, & eorū hæredibus emit,præſumitur emiſſe de ſuis pecuniis propriis,& geſſiſſe in hoc negotiū uxoris & hæredū. Si ergo uxor, uel hæredes nolunt ratificare dictā emptionē, debēt ſoluere medietatē;hoc uidetur probari in l.iij.C. pro ſoc.& expreſsè hoc ibi tenet Bar.& idē ſentit ī l.ſi patruus,C.cōia utriuſq; iudi.& in l.quæ dotis,ff.ſol.mat.facit l.ſi ego.l.penult.ff.de neg.geſt. Nō.n.debet prę́ſumi donatio,ut in iuribus prædictis.nec ēt ualuiſſet inter maritū,& uxorē,cōſtātē mr̄imonio,ff.de dona.inter ui.& uxo. per totū,& in c.fi.eo.tit. ¶Ex inſtrumentis aūt non apparet,quod uxor de ſuo ſoluerit partē prætij, & hoc de tertio.¶Ex oībus prędictis dico, quod partes arbitrorū ſunt in hoc caſu, ut pronuncient dictū Nicolaum non debere lucrari aliquid de augumēto dotis, niſi, ut dixi, pbaret̄, ꝙ ipſe pariter augumētauerit donationē ppter nuptias. Itē ꝙ debeat lucrari partem illarum poſſeſſionum, tanquam dotalium. Inſuper, ꝙ dictus Antonius debeat ſoluere medietatem prætij eorum bonorum emptorum, ſi uult habere medietatem eorum ratificādo emptionē factā per dictū Nicolaū.Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

NICOLAVS *domini Spinelli de Picolominibus ex omni ſui parte ſenſatus,nominatus, & electus, & imbuſſulatus extitit ad officium priorum. procedente uero tempore caſu utroq; lumine priuatus eſt, & hoc ſenſu carens tempore extractionis, ad certam poteſtariam receptus extitit.quem quidem magiſtratum acceptauit. Sed à nonnullis obiectum extitit,eum ad hūc magiſtratum inhabilem ratione defectus. Quæritur quid iuris.*

CONSILIVM XLVII.

1 *Cœcus prohibetur aſpirare ad nouum magiſtratum: cœptum tamen retinere poteſt.*

2 *Cœcus poteſt ſuccedere patri, baroni, uel habenti aliam iuriſdictionem, licet de nouo talis dignitas ei conferri non poſſit.*

3 *Electio fit per ciues ad munera, quæ quis neceſſario ſubit, ex ea ſola acquiritur ius abſenti, & ignoranti etiam inuito.*

4 *Nominatus ad aliquod officium debet ſtatim appellare: alias recuſare non poteſt.*

CHriſti, eiuſq; matris præſidio humiliter inuocato, Videtur primo dictum Nicolaum fore inhabilem, & ſic non admittendum ad dictam poteſtariam per tex.expreſſum ī l.j.§.caſum,ff.de
1 poſtu.ubi poſt multa concluditur † ꝙ ad nouū magiſtratum cęcus aſpirare prohibetur: retinere autē iā cœptū poteſt: ſed prædictus Nicolaus nō cœperat dictā poteſtariā ante cęcitatē adminiſtrare:ergo ad illā reputādus eſt inhabilis. ¶Ad idē ſecundo facit gl.ī l.cęcus,ff.de iudi.quæ dicit,illā d.l.intelligēdā, quādo ante nō erat iudex cęcus; tūc nō prohibetur iudicis officio fungi:ſecus,ſi ante erat, ut in caſu noſtro. Nam per ſolam electionē non conſequtur quis dignitatē:ſed requiritur acceptatio & ingeſtio, ut probari uidetur in l.pupillus,ff.de cond.& demon.& l.ex eo,ff.de mili.teſta.& utrobiq; per Bar.maximè ī d.l. ex eo.uidetur gl.in l.priuatorū,C.de iuriſd.om.iud.quæ dicit per ſolam electionem conſequi ius dignitatis, licet non adminiſtrationē.¶Tertiò facit.c.nulli,de elec.lib.vj. ubi patet, ꝙ poſt electionē poſſunt etiam electores opponere defectum emergentem;& ſic nō ſufficit habilitas tēpore electionis, niſi etiam adſit tpe confirmationis, ſeu acceptionis. ¶ Sed his non obſtantibus,contrarium puto de iure procedere. Moueor principaliter per tex.ī d.l.j. §.caſu, de poſtula.ubi tex.dicit ad nouum magiſtratum aſpirare prohibere:quæ uerba ſi bene ponderentur,apertè probant dictum Nicolaum eſſe habilem.primo.n.dicit ad nouum &c.Sed non poteſt dici nouus magiſtratus, cū iādudum ante cœcitatem fuerit electus, & imbuxulatus, arg.in c.conſuluit,de iudi.¶Item ponderandum eſt uerbum aſpirare,quod apertè intendit hunc defectum repellere, cum inquit, initio deputationis: ſed in caſu noſtro, non poteſt dici, ꝙ cœcus aſpirauerit ad hunc magiſtratū cū iam fuerat denuntiatus tpe,quo erat undiq; ſenſatus. ¶Secūdo ad idem facit, quod no.Bar.in l.cœcus pall.ubi
2 dicit, † ꝙ cœcus pōt ſuccedere patri baroni, uel habenti aliā iuriſdictionē, licet de nouo talis dignitas ei cōferri non poſſit,quaſi ſatis eſt,ꝙ fuerit habilis tpe,quo habuit ſpē ſuccedendi:unde ſuperueniens cœcitas non priuat eū illa ſpe: ar.tñ eſt,ꝙ filius,uiuente patre,non habet adminiſtrationem in bonis patris,nec aliquid ius petendi legitimā, ſed ſolū ſpē, ut in l.j.§.impuberē,ff.de col.bo.No. Bar.in l.j.§.nec caſtrēſe, & aut.ingreſſi,C.de ſacroſ.eccl. facit quod leg.& no.in §.ſed ſui,inſti.de hęre.quali.& diffe.Vnde ſuperueniens cœcitas, non ſolū priuat de adminiſtratione iā habita, ſed & ſpe acqſita ante cęcitatem. Sed in caſu nr̄o p electionē, & imbuxulationē fuit dicto Nicolao acqſitū fortius ius, quā nuda ſpes: qa p electionē acqritur ius dignitatis, licet nō exercitiū, ut dicit gl. no.ī d.l.priuatorū., licet male repræhēdat̄ p Bar.ī d.l.ex eo.nā opi.illius gl. tenet gl.no.ī decreto.63.diſt.c.quāto, & do.ī c.tranſmiſſam,de ele.& maximè hoc eſt indubitatū in caſu,quo poſt electionē nō requiritur alia cōfirmatio,ſicut in caſu nr̄o;quo caſu ceſſat obiectio Bar.ut ipſemet uoluit in l.abſenti,ff.de don.ubi ſaluat gl.quā male repræhēdit ī d.l.ex eo.¶Nā ī ipſo electo dicit ī d.l.abſen-
3 ti.ubi † electio fit p ciues ad munera, q qs neceſſario ſubit,ex ea ſola acqrit̄ ius abſenti,& ignorāti ētiā inuito,ut.l. illud,cū l.ſeq.ff.de tu.& cu.da.ab his,licet nō acqrāt̄ adminiſtrādi ius, niſi poſtquā ſibi decernat̄ ad illud officiū, ar.ī l.ſi curbi.tu.nec eo inuito, pōt alius ad illud officiū deputari,C.qñ arb.tu. p totū.ſm eū ī d.l.abſenti.Cū ergo hoc officiū ſit hmōi,nec reqrit̄ alia cōfirmatio, ſtatim fuit dicto Nicolao ius acqſitū.ſ.tpe electionis,& deputationis. ergo cęcitas nō habet priuare iure iā qſito, cū nō poſſit dici nouus magiſtratus ut ī d.§.caſum,& d.l.cœcus. ad idē ēt.c.cū pcuſſio.7.q.1.de cle.ægro.c.j.ubi dr̄,ꝙ ſuperueniēs inhabilitas nō debet priuare iure iā qſito, ēt de dignitatibus eccl̄iaſticis,ne addat̄ afflictis afflictio,& ſine culpa ſua,ſic qs priuet̄ iure ſuo ꝫ.c.ſatis peruerſum.7 di.cū ſit potius cęcis miſerēdū,& eis de nouo ſubueniēdū, ut ī c.licet,de cōſi.¶Præterea facit tex.in l.q ad ſcribēdū, &
4 l.q ad ciuilia,C.de ap.ubi dr̄, † ꝙ noīatus ad aliqd̄ officiū,debet ſtatim appellare: alias illud recuſare non pōt, quaſi illico acqrit̄ ſibi ius,ut amplius puo carere nō poſſit; ergo

ergo nec ꝑ ſupueniētē cęcitatē priuari:& de hoc eſt tex. ĩ d.l.cęcus.ubi ſimpl'r dr̃, q̃ cęcus iudicãdi officio fungit̃. Nec obſtet,ſi dicat,qđ cum iudex habeat ꝑ ſe ferre ſñiam inſcriptis, ut l.j.& fi.C.de ſen.ex pi.reci.& c.fi.de re iud. lib.6. Cęcus aũt legere non põt; ergo &c. q̃a licet per ſe ferre non põt;poterit tñ ꝑ ſuum vicarium ferre. nam poteſtas eſt de maioribus magiſtratibus, q poſſunt ꝑ alium ſñiam ferre, ut no.gl.& Bar.in d.l.fi. Et dicit Bar. in cęco in d.l.cęcus nam & illiterati aſſumunt ad hæc officia,q̃ ꝑ alios ferant ſñiam, ut l.certi,C.de iud. Item hoc operat̃ neceſſitas ſuperueniens, rõne cuius multa permittuntur aliàs prohibita, ut de cle.ęgr.ꝑ totum, & l.ſi lõgius,ff.de iud. Non obſtāt alia ꝯria ſuperius formata. ſatis.n.patet rñſum per ꝑdicta. ꝑcedunt.n.qñ ius adhuc non erat acq̃ſitum tẽpore cecitatis ſuperuenientis:ſed hic plenum ius erat acquiſitum. Sed ſolum defuit exercitium, cum in caſu noſtro nõ requirat̃ confirmatio,nec acceptatio,nec ingreſſio : ſed etiam nolenti ius eſt acquiſitum,cum hoc ſit munus publicum,qđ neceſſario tenet̃ electus ſubire,vt ſ. dixi. Et hæc ſufficiant. ¶ Concludo ergo dictum Nicolaum à dicto officio poteſtariæ, licet nunc reperiatur cęcus,non eſſe priuandũ, ex quo tẽpore electionis, & imbuxulationis hunc defectũ non patiebat̃. Laus Deo. A B B.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS *talis eſt. Quidam Franciſcus Turij, habens ſororẽ carnalem,nomine Lenam, promiſit per ſcripturam priuatã dare in ſponſam cuidã Ioanni. Et ad hoc conuenerũt die 5. Apr. 1425. deinde die 5. Maij ſequentis ad maiorem ualiditatem rei ꝑmiſſæ Leonardus & Ioannes auunculi dictæ Lenæ per inſtrumentum publicum promiſerunt dicto Ioanni ſub quadã obligatione, ſe facturos, & curaturos, quod dicta Lena contraheret matrimonium per uerba de præſenti cum dicto Ioã. eandem obligationem de contrahendo matrimonio cum dicta Lena recipientes ab eo. quibus peractis Franciſcus frater dictæ Lenæ uolẽs incipere ꝑmiſſionem de contrahendo matrimonio cum dicta Lena per eum factam dicto Ioanni implere, in duobus banchis dari fecit dicto Ioanni pro parte dotium futurarum certam quãtitatem pecuniæ. poſt quæ dictus Ioan. quædam iocalia ſecundum regionis conſuetudinẽ miſit dictæ Lenæ tanquã ſponſæ ſuæ quæ omnia illa recepit ut ſpõſa & rumor erat in populo publico illam eſſe ſponſam dicti Ioan. ad quã ſæpiſſime dictus Ioan. tanquã ad ſponſam acceſſit tam in domo patris dictæ Lenæ, quàm in quibuſdam aliis locis, in quibus dicta Lena tanquã ſponſa inuitabatur. demum per partes prædictas ſæpiſſime dies ad contrahendum matrimonium de præſenti ſtatuta fuit: ſed per dictum Ioan. ſemper defuit, qui fictas, & ſimulatas occaſiones allegans, ſemper contrahere diſtulit, turpiter adamando quãdam mulierculam, quã loco concubinæ non modico tempore tenuit, & adhuc hodie detinere dicitur. Ex quibus omnibus dicta Lena prouocata, uidens ſe ita à dicto Ioan. ſperni, eum in ſponſum recuſat habere, & cum alio vult matrimonium contrahere, & diſcedere à dicto Ioanne nunc reluctante, & dicente, ſe paratum ad contrahendum matrimonium cum dicta Lena. Nunc contingit in iure depluribus dubitare. Et primo, nunquid inter dictam Lenam, & dictum Ioannem fuerunt ſponſalia de futuro contracta, cum dicta Lena in dictum Ioannem nunquam expreſsè conſenſerit. Secundo præſuppoſito ſponſaliorum vinculo, an dicta Lena ualeat licite à dicto ſponſaliorum contractu recedere, & alij matrimonialiter coniungi. Tertio nunquid dictæ pecuniæ quantitas ſoluta pro parte dotium per dictum Franciſcum poſſit repeti à dicto Ioan. ex quo dicta Lena cum eo matrimonium contrahere recuſat. Quarto, an dicti Leonardus, & Ioa . auunculi dictæ Lenæ, & Franc. frater carnalis eiuſdem remaneant in aliquo uigore dictarum ꝑmiſſionum dicto Ioanni obligati, cum non remaneat per eos, quominus matrimonium ſequatur inter eum, & dictam Lenam, ſed per ipſam Lenam dumtaxat, &c. Quæritur quid iuris ?*

CONSILIVM XLVIII.

1 *Spes matrimonij uiolari non debet.*

CHriſti, eiuſque matris præſidio humiliter inuocato, Attingam quodlibet dubiorũ ordine ante ſcripto. ¶ Et primum ſuper primo dicendum, ſuperfluitate contẽpta hic, inter dictos Ioan. & dictam Lenam ſponſalia de futuro fuiſſe contracta. quãquã.n.nec frater,uel auunculus, quinimo nec parẽtes ualeant mulierem obligare inuitam, ſeu inſciam ad matrimonium ꝯhendum : ſed requiritur neceſſario ipſius mulieris conſenſus libere,ut probat̃.c.vno,in fi.de deſponſa. impub.lib.6. & 30.q.2.c.ubi non eſt cõſenſus, & no.in c.j. de deſpõ.impu.facit.c.ſi annum,de iud.lib.6.tñ ſi conſanguinei ꝑmittunt nomine mulieris abſentis, & ea poſtmodum certificata expreſsè, uel tacitè conſenſit, puta recipiendo iocalia,ut ſponſa,.uel ſponſus tanquã ſponſus diuertitur ad domũ ipſius mulieris, ſatis cõualeſcunt dicta ſpõſalia,ut ex nũc, & aperte probari uř in c.literas, iũcta gl.de deſpõ.impu. & expreſsius in c.j.de mřim.ꝯcto ꝯ interd.eccl.in gl.in uer.tanq̃ in iuris,ĩ fi. & clariſſime tenet Io.And.in d.c.vnico,de deſpõ.impu.lib.6.ſuper gl.in nouel.ſua,dicens,q̃ inter parẽtes,& alios cõſanguineos hęc eſt dřia:quia ex ꝯctu parentum obligant̃ filij, ſi ſunt præſentes, & non cõtradicentes; unde ſola pñtia habetur ꝑ conſenſu ; & ſic proprie loquit̃ tex.in d.c.vno. ſed ĩ aliorum cõſanguineorum ꝯctu non ſufficit ſola præſentia:ſed requiritur qđ mulier certificata de ſponſalibus per eos ꝯctis tacitè ꝑ modos ante dictos,uel ſimiles cõſentiat,ut in iuribus præall. Et facit qđ no.in c.ſicut,de ſponſ. ſolũ enim conſenſus ſufficit ad ſponſalia,uel matrimonium ꝯhendum 27.q.2.c.ſufficiat,& de ſponſa.c.cũ locum.nec refert,qualiter cũq; habeatur, dũmodo de eo conſtet,iuxta no.in c tuæ, & c.cũ apud, de ſponſ. cum.n.ſatis per ea, q̃ in narratione ſunt dicta, ſicut apparet de conſenſu dictæ do.Lenæ uolentis ratificari ſponſalia ꝑ fratrem carnalẽ, & auunculos facta, dicerem ſpõſalia de futuro inter dictos Ioan.& Lenam fuiſſe contract. ¶ Venio igitur ad ſecundum, an ſaltem poſſit dicta do.Lena impune recedere à dictis ſponſalibus, Ioãne ſponſo inuito & reluctãte? Et uidetur primo quod nõ ꝑ tex.apertum in c.præterea, & c.requiſiuit, & c.ex literis,cũ multis ſimi.de ſponſa.in quibus iuribus patet dictam Lenam ꝑ iudicem eccl'iaſticum cõpelli ad matrimonium de preſenti ꝯhendum. Nec obſt.ſi dicatur dictum Ioan.multo tẽpore ex culpa ſua diſtuliſſe perfectionem dicti mřimonij. per hoc enim nõ eſt dicta Lena liberata à ꝯctu ſponſaliorum. debuit.n.ad minus expectare dictum Ioan.per biẽnium. quo elapſo libere potuiſſet alteri ſe copulare; ante ſine fraude hoc facere non põt,ut expreſsè probatur in l.ij C.de ſponſa. & ibi plenè per Cyn. quinimo non dicit ibi, q̃ per lapſum biẽnij culpa ſponſi ex toto diſſoluantur ſpõſalia: ſed q̃ ſi mulier alteri nupſit, uidetur ſine fraude,q̃a uoto ſuo tãto tẽpore à uiro eludi nõ eſt paſſa:ſed in caſu noſtro ante lapſum biẽnij uoluit dictus Ioan. cum dicta Lena ꝯhere, nec per eum remãſit, ſed per dictam Lenam. imo, ut dicit,poſſit attentari,q̃ etiam elapſo biẽnio tenetur cũ illa ꝯhere,ſi re integra vult ſponſus perficere mřimonium, cũ ceſſat tunc modus.d.l.ij. nec ex lapſu dicti tẽporis põt iuſtam excuſationẽ aſſumere cum alio ꝯhẽdi. facit ř arg.

l.mancipiorum,ff.de opt.leg. Nec ob.ſi dicatur ſæpe diē fuiſſe ſtatutum ad matrimonium cōtrahendum,& per dictum Ioannem defuiſſe; unde uideretur, dictam Lenam à ꝓmiſſione liberatam,ut in c.ſicut,de ſpō. no.Ioā.And. in c.de illis,eo.tit. Nam certe tex.ille. & Io.And.loquūtur, qñ à principio obligatus fuit reſpectu ad certā diē. Sed in caſu noſtro ſpōſalia à principio fuerunt purè contracta, licet poſtea de die ſimplr̃ ꝯhendi matrimonium conuenerunt. ꝑ hanc enim conuentionem nō reſtrinxerunt obligationē prius purè ꝯtractam, ut ſatis colligitur ex tex.d.l.ij.in fi. dū ponderat uota mulieris ſæpe ꝑ ſpōſum eluſa fuiſſe; & hoc apertè innuit tex.in d.c.ſicut, dum requirit præfixionem termini tempore ꝯtctus ſponſaliorū; facit ad prædicta.l.Celſus,ff.de arb. & c.cum dilecti, de do.& cōtu. ¶Sed his non obſtan.ex alio capite dico dictā do.Lenam nullo modo obligatam ad ꝯhēdum matrimonium cum dicto Ioan. ſed libere eam poſſe à dictis ſponſalibus recedere, & cū quo uiro maluerit matrimonium contrahere,ꝑ tex.apertum,cui rñderi non pōt,in c.quēadmodum,de iureiu.ubi dr̃, qđ etiam ſi ſpōſalia fuerunt iurata; tñ ſi alter ex ſponſis poſtmodum nō continuit, & ꝯ legem deſponſationis continuauit, non tenet̃ alter ad mrīmonium perficiendum: quia ex hac cā poteſt dimitti iam ductus;ideo fortius ducendus: quia,ut ibi dicit tex. turpius eiicitur, q̃ non admittitur, &c. ¶Nec obſtat iuramentum, quia intelligitur conditio,ſi alter ꝯ legē deſponſationis nō peccauerit: uel niſi quid aliud peius acciderit; puta alter coniugū efficeretur leproſus: uel naſum
1 perderet. uel aliquid ſimile, ut ibi dr̃. † Sicut.n.non licet uiolare libidinosè matrimoniū, ita nec ſpem matrimonij,ut l.ſi uxor.§.diuus, ff.de adult.& de iniu.l.apud Labeonem.§.ſpōſum. & no.in d.c.quēadmodum, in glo.in uer.nō admittere. Sed in caſu noſtro ꝓſupponitur dictū Ioan.poſt ꝯtctum ſpōſaliorum adamaſſe turpiter quādam mulierculam, & eam tēpore non modico ut concubinam tenuiſſe, & dictam ſpōſam ſuam eluſiſſe uariis uicibus,differendo ꝯtctū;ergo legitimè & impunè pōt ab illis ſpōſalibus, etiam ſi fuiſſent iurata, dicta do.Lena reſilire, & cum quo uiro maluerit ꝯhere. Nec obſt.ſi dicat̃.d.c.quēadmodum,loqui in ſponſa fornicante, non aūt in maſculo:qa dico eandem eſſe in hoc rōnem in ſponſo fornicante,ut apertè probat̃ in c.apoſtolus,32.q.7.facit quod leg. & no.in c.j.ut lit.non cōteſt. Quantum enim ad iſta non iudicantur ad imparia, de diuor.c.gaudemus, & 32.q.6. facit quod leg.& no.in c.1.2.3.4. & fin. & hoc quo ad ſecundum dubium. ¶Circa tertiū, nunquid pecunia tradita cā dotis poſſit repeti à dicto Ioan. dicta Lena repudiāte cum eo matrimonium dicta cā contrahere; dico certū eſſe ꝙ ſic:quia fuit tradita ob cauſam,ſ.matrimonij contrahendi, qua non ſecuta repeti pōt, ut in l.ſi mulier, & l.ſi extraneus, cum l.ſeq. & l.quod Seruius, ff.de condi.cau.da. & l.ſi ego, & l.licet.§.quoties, cum ſimi. de iure dot.in quibus iuribus cōmuniter dicitur, ꝙ ſi mulier,ſiue alius pro muliere aliquid dedit futuro marito cauſa dotis, poteſt illud nuptiis nō ſecutis repeti; & apertiſſimè in caſu noſtro tenet Bar.in d.l.quod Seruius. ubi dicit non eſſe neceſſe, ꝙ mulier prius alteri nubat: ſed ſatis eſt, ꝙ renuntiauerit ſpōſalibus, ad hoc, ut poſſit fieri repetitio; & hoc ſatis innuit finis illius.l.quod Seruius. Sed refero nūc ad dubium,per quem debet fieri hæc repetitio,an per dictū Franciſcum fratrem dictæ Lenæ, qui pecuniam exſoluit, an per dictam Lenam, cuius intuitu ſolutum fuit? Et in hoc dico conſiderandum, ꝙ aut dictus Franciſcus exſoluit de ſuo; & tunc habet ipſe actionem nomine proprio: quia licet frater, uel alius qlibet, q non habet mulierem in poteſtate,dādo dotem uidetur illam donare mulieri, niſi ſtipulatus fuerit illam dotem ſibi reddi,ut in l vna.§.accedit, & §.extraneum,C.de rei uxo.ac.tñ hoc uerum ſecutis nuptiis: ſed in eis nō ſecutis habet ipſe ſoluens repetitionem, tanquam cā non ſubſecuta,ut in l.ſi ego, & l.licet.§.quoties, ff.de iur.dot. & in l.ſi extraneus, præal.ſ̃m vnam lect.quā expreſsè ibi probat Bar.aut dictus Franciſcus ſoluit de bonis mulieris; & tunc ipſa domina Lena, ſi hoc approbauerit, ſaltem tacitè poterit repetere,arg.in l.qui ſe debere,ff.de condi. cau.da.& l.pen.ff.de neg.geſt. ubi bonus tex. & uidetur probare,ꝙ etiam ſi mulier ignorauit, tamen poterit nūc habendo ratum factum fratris pecuniā repetere.Sed dubium eſt,nūquid Frāciſcus uidetur exſoluiſſe de ſuo,animo donādi,an uero de bonis mulieris? in quo dico, ꝙ in dubio præſumendum eſt de bonis mulieris: ſecus autem, ſi non adminiſtraſſet, ut no.gl. & Bar.in l.fi.C.de dot.ꝓmiſſ. facit quod legitur & notatur in l.Neſennius,ff.de nego.geſt. & l.alimenta,C.eo.tit.ubi in ſimili per Bart.& maximè hoc procedit habito reſpectu ad ſtatutum huius ciuitatis Senenſis, quo cauetur, ut mulier dotata ꝑ fratrem non habeat regreſſum contra bona paterna, vnde uidetur dictus Franciſcus uoluiſſe ſe exoluere ab hoc onere: non autem de ſuo tradere, arg.eorū,quæ leg. & no.in l.ij.C.de ali.pup.præſtan. & melius in l.ſi cum dotem.§.ſi pater,ff.ſol.ma. Ex quibus omnibus cōcludo,ꝙ & ipſa domina poterit repetere approbando ſoľonem factam per fratrem,uel ipſe Franciſcus repetere, ea nō approbante, cum nō cogatur in hoc habere ratum factum fratris, ad hoc bene facit,quod leg.& no.in d.l.q ſe debere, iūcta gl. in uer.nomen te,de cōd.cau.data;& hæc de tertio.¶Deſcendo ad quartū & ult. an.ſ.dictus Leonardus, & Franc. & Ioannes in aliquo remaneant dicto Ioan.ex dicta promiſſione obligati: & breuiter dico,ꝙ non: tum quia ipſe contractus ſpōſaliorum inter ipſos ꝯhentes habebat conditionem tacitam, uidelicet ſi alter nō peccaret ꝯ legem ſponſaliorum,ut d.c.quēadmodum,de iureiu. & quæ ibi dixi latius,ita,ꝙ altero peccante, alter ſit ab omni obligatione abſolutus,& ibi fortius hoc idem dicendū in his q ꝓmiſerunt acceſſoriè de inducendo illam do. Lenam per ꝯtctum, cum ſtipulatio acceſſoria aſſumat ſibi naturā illius,cui accedit, ut in l.ſi eum.§.quæ iniuriarum, & qđ ibi no.ff.ſi qs cau.ſicut in ſimili dicit.l.ꝙ relicta ab inſtituto,uidētur repetita à ſubſtituto.l.licet,ff.de leg.j. & l. non iuſtam,C.ad Trebel.præterea non uidetur uenire ꝯ ꝓmiſſionem etiam iuratā,qui ex iuſta cā deſerit, ut l.qui iurato,ff.qui ſatiſd.cog. & 22.q.2.c.ne quis, & c.beatus. ¶Sed prædicta cā libidinis cum aliena muliere præſtat facultatem reſiliendi ab obligatione cōtrahendi matrimonium,ut d.c.quēadmodum,& c.apoſtolus.32.q.7.ergo nō uidentur prædicti ueniſſe ꝯ obligationem, maximè qa, ex quo dictus Ioā. ſua culpa dedit cauſam huic repudio, uidentur tñ promiſſores adimpleuiſſe eorū promiſſionē, ex quo ꝑ dictum Io.defecit,quominus mrīmonium effectum habuiſſet,arg.in l.iure ciuili,& l.Iulianus,ff.de cōdi.& demō. & in reg.imputari ei nō debet,de reg.iu.li.6. Præterea alia conſideratione nō obligantur prædicti ad aliquam pœnam promiſſam: qa cum mrīmonium debeat eſſe liberum, nō ualet obligatio pœnalis inter ipſos ſponſos,aut eorum parentes, ut c.Gēma,de ſpōſ.& l.Titia.ff. de uerb.obl.Et idem in coniunctis perſonis, qñ uerisimiliter non incurreret pœnam puella, uel maſculus induceretur ad ꝯhendum:qa ur̃ eadem rō, quę eſt in parētibus, arg.in l.heres meus,in fi.ff.de cōd.ind.idem tenet Io.An. in d.c.Gēma,in fi.& Bar.in l.Titia,in prin.Et qcqd ſit,tamen

men in caſu noſtro certiſſimnm eſt dictum Ioannem nil poſſe petere, cum ipſe culpa ſua præbuerit cauſam huic repudio, arg. c. fi. de iniur. & dam. dato. Et hæc ſufficiant. Laus Deo. NICO. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

FACTI contingentia talis eſt. Quidam Maſsitarius domunculam quandam per publicum inſtrumentum à quodam compatre ſuo. 25 florenorũ pretio emit pure & abſolute, ac dictus uenditor dedit emptori poteſtatem ingrediendi poſſeſsionem ad libitum. interim conſtituit ſe præcario à dicto emptore poſsidere, denique uenditione perfecta eadem die, & hora dictus uenditor dictam domum ab eodem emptore duorum florenorum pretio conduxit locationis titulo, pacto adiecto, ut dictam domum conductor locationis tempore durante ſuis expenſis reficeret. moritur poſtea emptor, & in teſtamento inter cætera titulo legati diſpoſuit, quòd ſi dictus uenditor per totum menſem tunc currentem daret ſuis hæredibus florenos. 25. quos pro pretio dictæ domus expoſuit, quòd daretur ſibi dicta domus, & quòd nihil dare & ſoluere teneatur pro temporibus retentis occaſione penſionis domus, intra quem menſem diſtulit uenditor conditionẽ adimplere, quinimò ipſe uel ſui hæredes ſoluerũt octo florenos nomine pẽſionis hæredibus dicti emptoris. Nouiſsimè mouetur cõtrouerſia per hæredes dicti uenditoris contra hæredes emptoris, dicentes illum contractum fuiſſe pignoratitium, & in fraudem uſurarum ſub nomine emptionis confectum; & in effectu opponunt quatuor ad huius fraudis & ſimulationis probationes. Primò, quòd ſtatim poſt uenditionem uenditor conduxit domum, & remanſit in poſſeſsione illius. Secundò, quòd fuit uendita pro modico pretio. Tertiò dicunt hoc præſumendum ex pacti illius adiectione, ut refectio domus pertineret ad conductorem. Quartò, quia domus prædicta nunquam fuit allibrata in bonis emptoris iuxta ſtatuta & conſuetudines illius ciuitatis: ſed remanſit in libra ipſius uenditoris, & pro illa ſemper onera ſubijt. Poſtremò adducitur uoluntas dicti teſtatoris, qui uidetur ſibi conſcientiam uoluiſſe de prædictis facere legando modo prædicto. Quæritur omnibus diſcuſsis quid iuris, &c.

CONSILIVM XLIX.

1 *Modicitas pretij dat magnum argumentum ſimulationis contractus.*

2 *Refectio, licet de iure ciuili immineat locatori, tamen ex ſpeciali pacto poteſt pertinere ad conductorem.*

OMnipotentis dei innocato ſuffragio. Videtur primo ex prædictis ſimulationem ſatis probari. ex quo. n. uẽditor poſsidebat, præſumitur ſimulatio, ut in l. ſicut. §. ſuperuacuũ, & qđ ibi no. ff. quib. mo. pig. uel hyp. ſol. ut dicit ibi Bar. qđ non excludit ſimulationis præſũptio, licet uenditor cõſtituat ſe emptoris noĩe poſſidere. Requirit̃ n. actualis & corporalis poſſeſsio ſm̃ eũ. Item † ſecundo modicitas pretij præſtat magnumm argumentnm ſimulationis, ut in c. ad noſtram, de empt. & uẽd. facit quod no. glo. in c. conquæſtus, de uſuris. ¶ Tertiò facit adiectio illius pacti, ut refectio ꝑtineat ad ꝯductorẽ. hoc. n. eſt de natura locationis, ut refectio pertineat ad ipſum locatorem, ut l. ſi merces, ff. loca. ideo talia pacta inducunt præſumptionem fraudis, ut in d. c. ad noſtram, & quod ibi no. ¶ Quartò facit ꝑſumptio illius oblationis, & diſpoſitionis teſtatoris. ¶ Sed his non obſtantibus, puto quod ex prædictis duntaxat nõ debeat iudicari ꝑdictus cõtractus eſſe ſimulatus. Moueor primò ex forma ipſius uenditionis, quæ in nulla ſui parte apparet uitioſa, ſtãdũ. n eſt formæ ꝯtus, donec ꝯriũ ꝓbetur, ut in c. in ciuitate, de uſur. & c. cũ Ioãnes, de fide inſtru. de præſcrip. c. ad audiẽtiã, & l. cum præcibus, de proba. ¶ Examinemus aũt an prædictæ cõiecturæ ſufficiant. Primò. n. nõ obſtat, ꝙ uẽditor in eodẽ inſtrumẽto domũ cõduxerit. hoc. n. nõ eſt à iure imꝓbatũ, imò expreſſe ꝑmiſſũ, in l. quædã mulier, ff. de rei uẽd. ubi tex. & Bar. imò uult ibi tex. ꝙ ꝑ huiuſmodi actũ locationis trãsferat̃ poſſeſſio in locatorẽs & ſic talis actus nõ ſolũ imꝓbat̃, imò in tm̃ approbat̃, ut trãsferat̃ ꝑ eũ poſſeſſio in aliũ, nõ ergo inducit præſumptionis ſimulationẽ, qa qđ lege ꝑmittente fit, uitio caret. l. Gracchus, C. de adul. & 23. q. 4. c. qui peccat. ¶ Ad ſm̃ circa modicitatẽ ꝑtij, reſpõdeo ꝙ illa allegatiò nõ eſt uera, ut mihi oretenus fuit expoſitũ. Hinc eſt, qđ dicta domus poſtmodũ fuit uendita ꝑ eodẽ ꝑtio, & ſi qua fuit re ipſa deceptio in pretio, fuit ualde modica, de qua non eſt curãdũ. l. in cauſæ. §. in pretio, ff. de mino. & l. ij. C. de reſcin. uendi. & c. cũ dilecti. & c. penul. de emp. &
1 uendi. ¶† Non ob. tertiũ, qa licet de iure cõi refectio immineat ipſi locatori, tñ ex ſpeciali pacto põt ꝑtinere ad cõductorẽ. hoc. n. nõ eſt ꝯ naturam ipſius ꝯtus, ſed præter, unde tale pactũ non eſt à iure improbatũ, imo approbatum. l. q. inſulã. §. fi. ff. loc. ualent. n. pacta ꝑter naturam ꝯtus appoſita, ut i c. vno, de cõmo. & c. bona fides, de depo. & l. j. ff. e. ti. Hinc dicit regula iuris, ꝙ ꝯtus ex cõuentione legẽ accipere dignoſcunt̃, ut in reg. ꝯtus, de reg. iu. lib. 6. Præterea onus iniũctum in ꝯtu, ur̃ pars pretij, ut l. fundi partẽ, ff. de ꝯh. emp. potuit ergo illud onus conuerti, ut ſuccederet ꝑ parte penſionis, maximè cum in facto ꝑponatur dictam domũ fuiſſe locatam ꝑ modica pẽſione. Ad quartum dico, ꝙ illa liberatio non releuat hæredes ipſius uenditoris: quia contingit hoc ex facto ipſius dũtaxat. hoc. n. non uenit in pactũ, & hic actus fuit ſecutus poſt uenditionem perfectam. Non obſt. quintum de teſtõ emptoris: qa ex illo non põt colligi cõiectura ſimulationis ꝯtus, cum in nulla ſui parte dixerit ꝯtum fuiſſe pignoratitium: imo appellat & dicit ſe exportaſſe pretium ꝑ illa re. unde potius colligit ꝯrium, cum in fine uitæ nõ præſumat̃ immemor ſuæ ſalutis. 1. q. 7. c. ſancimus. Nã uidemus, ꝙ debitori ſuo quandoq; quis legat liberationẽ, ff. de libe. leg. ꝑ totum. ita iſte potuit legare illi uenditori, qui erat cõpater ſuus penſiones pro tempore præterito debitas. Item ut haberet facultatem recuperandi illam domum, quã forte uendiderat propter neceſſitatẽ. Si enim fuiſſet contractus uſurarius, non legaſſet ad tempus unius menſis, & ſaltem purè remiſiſſet penſiones, ꝙ non facit, ſed conditionaliter, ſi. 25. florenos ſolniſſet intra menſem, nec eſt nouum, ut legatum fiat aliquo onere ſolutionis faciendæ annexo, ut l. Lucius, & l. iure ciuili, cũ infinitis ſimilibus. ff. de condi. & demon. ¶ Ex quibus omnibus concludo, quòd præmiſſorum conſideratione non poteſt dici dictum ꝯtum fuiſſe uſurarium. Non obſtãt ꝯria ſuperius alleg. Nã. §. ſuperuacuum, loquitur, quando non conſtabat uenditionem interceſſiſſe. ideò, ex quo is q. dicit ſe uendidiſſe, reperitur poſsidere, præſumitur non uendidiſſe, ut ibi not. ¶ Item ille tex. loquitur, qñ agit̃ de præiudicio tertij, ſed hìc ſolum agitur de præiudicio contrahentium. ¶ Præterea, ut ibi dicit Bar. qñ fuit ſoluta pẽſio, ceſſat omnis præſumptio ſimulationis, maximè cum hic fuerit ſoluta pro decem annis. Ad alia ſatis eſt ſupra. reſponſum. Et hæc ſufficiant.

CONSILIVM L.

1 *Acta facta in ſummario, non faciunt fidem in plenario.*

2 *Modus agendi ubi uariatur de ſummario ad plenarium, non prohibetur cumulatio, ſeu ratificatio eiuſdem negotij.*

3 *Sententia lata ſuper toto, non impedit iudiciũ agendi ſuper parte.*

IN nomine Dñi amen. Circa qõnem uertentem inter dñam Luciam filiam olim ex vna parte,& Angelum ſeruum eiuſdẽ terræ ex alia parte nihil attingam ex meritis cauſæ principalis,ſuper qua ſñia iam lata fuit: q̃m illa mihi commiſſa non extitit:ſed examinabo dũtaxat, an nouum iudicium poſſit intentari iuxta formam libelli per dictam do.Luciam producti,ſententia ꝯ eam lata,& appellatione ab ea interpoſita, non obſtantibus. Et tota uis qõnis dependet ab eo,nunquid primum & ſecundum iudicium ſic ſe habeant,ꝙ abſolutoria ſñia lata in primo,pariat exceptionem rei iud.in ſecundo. Nam ſi appellatio fuit admiſſa ꝑ iudicem,ad quem,ut allegatur per dictam do.Luciã, ſine tacitè renuntiauerit appellationi adeundo iudicẽ,à quo, firma remanſit prima ſñia,de appel.c.perſonas, & c.cũ ſit Romana, cum ſi. Si aũt dicatur pẽdere dicta appellatio, adhuc eadem eſt qõ,quæ eſt uidenda,an pendente primo iudicio poſſit accumulari. Secundo eſt examinandum,an tale ſit primum iudiciũ, quod abſolutoria lata in eo pariat exceptionem rei iudicatæ in ſecundo. Nam talẽ eſſe 3 ctum ꝓducente primo iudicio, non admittitur accumulatio ſecundi,obſtante exceptione, ut probatur in l.fundi,& l.fundum,ff.de excep.clarius in materia cumulationis plenè examinata ꝑ gl.Cy.& Bar.in l.edita,C.de edẽ. ꝑ Cano.in c.ij.de lib.obl. ¶Videamus igitur,an primum ſit tale, ꝙ ipſius ſñia abſolutoria pariat exceptionem rei iudicatæ in ſecunda nouiter intentata ꝑ dictam do. Luciam? Et uꝛ primò ꝙ non: q̃m id qđ examinatur ſummariè,non prohibeť poſtmodum in iudicium deduci plena-
1 riè,ut in l.pe.ff.de his q ſunt ſui uel alie.iu. † Hinc eſt,ꝙ acta facta in ſummario,non faciunt fidẽ in plenario,ut in c.ueniens,de teſt.Facit qđ no.Inn.in c.ij.de ord.cog.ꝓpe fi.ubi dicit,ꝙ ſi ꝯ agentem excepi de ſpoliatione mea, & ſuccubui,potero nihilominus illam ſpoliationẽ deducere ꝑ uiam accuſationis.¶Secundo principaľr faciunt no. ꝑ Bar.in l.q Romæ.§.duo fratres, in uerſ.v.opp.de uerb. obl.ubi ad propoſitũ dicit, ꝙ ſi ſuper exceptione pronuntiatur in caſu, quo ſummaria fuit cognitio, nõ obſtat res iudicata, ſi illud idem principaľr poſtmodũ in iudicium deduciť,arg.de re iud.l.à diuo Pio.§.ſi ſuꝑ rebus.Si uerò in cã cognoſcitur plenè;& tunc ſi ꝯ agentem pronuntiať, non põt accumulari aliud iudicium acceſſoriũ, & quodã modo dependens ex primo in d.§.duo fratres.Aut aliud iudicium eſt principalius,uel æque principale; & iterum poterit refricari, non obſtante exceptione rei iudicatæ, ut l.ſed ſi ante,de excep. Sed in caſu noſtro ſm iudicium eſt principalius,uel æque principale, & primũ fuit principale,& ſecundum fuit ſummariũ;ergo põt reſeruare exceptionem rei iudicatæ,uel iudicãdo cã appellationis nõ obſtãte. Ad idẽ,qđ no. Ant.de Bu.in c.aduerſario de ex- cep.ubi dicit,† qđ ubi uariať modus agẽdi de ſummario ad plenariũ,nõ prohibeť cumulatio, ſeu refutatio eiuſdẽ negotij iuxta no.in l.j.C.de cõd.ind.& in l.ſi qs à liberis, ff.de lib.agn. ¶Sed his non obſtan.q uere in caſu noſtro non obſtant,ut ĩ.clarè patebit, ꝯriam ſñiam arbitror ꝑualere,ſ.ꝙ illud nouum iudicium ꝑ dictam do.Luciam cumulari nõ poſſit exceptione obſtãte. ¶Primo moueor ꝑ indubitatam iuris regulã,ubicũq; ſaltem tria concurrunt in ſecundo iudicio, q̃ cõcurrebant in primo,ſemper obſtat exceptio rei iudicatæ. primũ ſi idem corpus, ſiue eadem quãtitas petiť. ¶Scđo,ſi idem ius, ſiue eadẽ ſit cã petendi. ¶Tertium,ſi eadẽ ſit perſonarum condõ.hoc ꝓbatur.in l.cum quærit, cũ duabus legib ſeq.ff.de exce.rei iud.no.in d.c.aduerſario: Sed in caſu noſtro hæc tria inſunt ſecundo iudicio: qa eadem quãtitas petitur nunc, q̃ in primo iudicio petebatur. eadem eſt cã petendi. Nam petebat reſtõnes dotis à dicto Angelo tanquam ab hærede fratris,& nunc idem dicit; & eſt eadem cã, & eadẽ eſt conditio perſonarũ. Ergo abſolutoria lata in primo,parit exceptionem rei iudicatæ in ſecũdo.¶Præterea & ſecundo,ubicũq; idem prorſus eſt finis agendi,non põt deduci per uiã agendi in ſecundo iudicio, quod fuit deductum in primo,etiam per uiã excipiendi,ut eſt tex.not.in l.duobus,ff.de exce.rei iud. Sed in caſu noſtro idẽ prorſus eſt finis agendi in ſecundo, qui fuit in primo. Nã dicta do.Lucia in primo & ſecundo iudicio nil aliud intendebat, nec intendit, q̃ ꝙ dos ſibi reſtitueref à dicto Angelo tanquam hærede ſui quõdam mariti; ergo nõ debet admitti cumulatio,ſeu refutatio ſecũdi iudicij,& eo maximè in caſu noſtro, ubi primo fuit actum per uiã agendi,& nunc idem prorſus refutať. ¶Item & tertio ex contrario ſequeretur,qđ idem dñs poteſtas poſſit ferre directè contrariam ſñiam,reuocando primam per eũ latam ꝯ literam & mentem.l.j.C.ſen.reſcin.non poſſ. ¶Quarto, † quod ſñia lata ſuper toto,impedit iudicium agendi ſuper parte; & e contra lata ſuper parte impedit refutare ſuper toto,ut l.ſi qs cum totum,in prin.& §.fi.ff.de exce. rei iu. fortius ergo in caſu noſtro debet obeſſe, ubi idem prorſus petitur,& eſt eadẽ cã. ¶Quinto & ult.faciunt eleganter tacta per Inn.in c.ſuborta, de cau.poſ. & proprie. ubi plus,ꝙ ſi ſuper deducto incidenter,ſeu per modum cauſæ partes aſſumunt diſputationẽ,& plenè proſequunť ſicut ipſum principale, ꝙ ſñia lata ſuper incidenti, parit exceptionem rei iudicatæ; ac ſi principaliter fuiſſet de illo actum; quod clarius quo ad propoſitũ ſequitur Ant. de But.in d.c.aduerſario. Sed in caſu noſtro nedũ partes aſſumpſerunt diſputationem plenam ſuper iuribus dictæ do.Luciæ:ſed etiam dicta do Lucia deduxit ius ſuum totum per uiã eligendi. Nam licet hoc egerit gñaľr,nõ declarata perſona, tñ ex quo poſtea cõparuit dictus Angelus ad citationem gñalem, & oppoſuit ſe do.Luciæ, & cũ ea plenè cœpit in iudicio ſuper reſtõne dotium contendere, & ſñia ſolẽniter fuit lata ꝯ dictum Angelum ab impetitione ipſius,non debet dicta do.Lucia poſſe illud idẽ in effectu replicare contra dictum Angelum: uel pẽdente appellatione,præſuppoſita pendẽtia, accumulare,cũ abſolutoria lata in primo pariat exceptionem rei iudicatæ in ſecundo. eſt.n.iudicium ordinarium, qñ ad citationẽ gñaliter cõparet aliquis aſſumens in ſe regulare iudiciũ, iuxta no.per Inn.in c.j.de elec.& Bar.in l.ſi ff.de qõni.in prin.& in fi. Non obſtãt ſuperius alle. ꝓ contraria parte. Et primo ad l.penul.rñdetur, ꝙ loquitur, qñ aliqd fuit deductum in iudicium non principaľr, ſed incidenter, & ſuper tali incidenti fuit cognitũ ſummariè reſpectu probationum, ut ſi petantur alimẽta à filio. incidenter.n.& ſummariè cognoſciť de filiatione. tunc non obſtante ſñia lata ſuꝑ alimẽtis, põt principaľr agitari ſuper filiatione, ex quo de ea nõ fuit plenariè cognitũ: ſecus,ſi plenè fuiſſet cognitum, ut ibi no.gl.& Bar. & patet ex no.in l.j.C. de ord.iud.Sed in caſu noſtro primum iudicium non fuit incidens,imo principale:nec ſummariè fuit cognitũ, imo plenè; adeò,ꝙ fuit recurſum ad conſilium ſapientis, & ꝑ conſilium ſapientis ſolẽniter pronuntiatũ. Non obſt.c.ueniens: qa,ut ibi dicit tex. ad aliud agebať primo,q̃ ſcđo. ¶Item in principio iudiciũ fuit ſummariũ reſpectu probõnum: quia ſolũ habuit ꝓbare, qđ ſua intereſſet agere. ¶Sed in caſu noſtro ad idem agiť primo & ſcđo,& utrũq; eſt plenariũ reſpectu probõnum,licet primũ eſſet ſummariũ reſpectu modi ꝓcedendi ꝑꝑ guarentigiã; ſed de hoc nihil ad nos: qa per hoc priuilegiũ non debet licere idẽ replicare

replicare in alio iudicio contra omnes regulas iuris. Nõ obſt. dictũ Inn. in c. ij. quia loquitur, qñ ſpoliatio ad aliũ effectum deducitur in ſecundo iudicio, quàm in primo. Nam in primo fuit deducta ad repellendum, in ſecundo ad conſequendum; & ſic deficit alterũ triũ de quibus. ſ. dixi, ſcilicet q non ſubeſt eadem cauſa petẽdi, ſeu idẽ finis. Non ob. no. per Bar. & do. Anto. quia procedunt, qñ fuit prius pronuntiatum ſuper exceptione, ſeu ſuper incidenti propoſito, ut patet ex iuribus, q̃ ibi allegãtur: & ſic nõ erat finis agendi. Sed in caſu nr̃o fuit pronũtiatũ ſuꝑ directa petitione ipſius dñæ Luciæ, quæ in effectu idẽ cõtinebat, quod ſecũda petitio. Nã nil aliud uoluit tã in primo, quã i ſcđo, niſi ut ſibi reſtituatur dos ab hærede mariti, & fuit cõtra eã ex defectu probationum pronũtiatũ, ut patet ex ſnĩa ad quã ſe refert. ¶ Itẽ ipſemet Bar. uult ĩ d. l. j. C. de ord. iud. q etiam ſi fuit pronuntiatum ſuper exceptione, non poteſt illud deduci per uiam agendi, ſi idem prorſus eſt finis excipiẽdi. Quare ex omnibus prædictis concludo, iſtud ſecundũ iudicium non poſſe intẽtari, ſiue appellatio nõ ſit admiſſa, uel deſerta, ſeu pẽdeat.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS *cõtingentia in effectu talis eſt. Quidam magiſter. M. nonnullas pecuniarum quantitates cuidam Eſau campſori cõſignauit ad partem honeſti lucri, & uariis uicibus pecunias alias illi campſori modo prædicto aſſignari fecit, & nonnunquam aliquas pecunias inde recepit. & de dictis receptis, dictus campſor ultra librum, quem tenebat in bancho, ſcripſit & fecit quendam codicem, ſeu librum paruum, qui iugiter ſtabat penes dictum magiſtrum. M. in quo quidem libello etiam continetur rationem fuiſſe uariis uicibus de certis temporibus inter eos habitã, & capitale liquidatum, & qualiter confitebatur dictus campſor dictum magiſtrum. M. debere habere certas quantitates pecuniæ ratione lucri prouenientis uſq; ad illud tempus rationis habitæ; & hoc uariis uicibus contigit. Veruntamen per quatuor annos ante mortem dicti magiſtri. M. non apparet aliquam rationem inter eos fuiſſe factam. deniq; dictus magiſter. M. parum ante mortem ſuum condidit teſtamentum, in quo inter cætera ſic diſpoſuit, uidelicet, item conſiderans ipſe teſtator, quòd ipſe habuerit, & habet facere certas rationes, & computos cum Eſau, &c. & confidens in totum de ipſo Eſau uoluit, dixit, & mandauit, quòd de dictis contractibus, & computis rationum ſtetur, & credatur, & ſtari, & credi debeat libro, ſeu libris propriis ipſius Eſau &c. Demum mortuo teſtatore dictus Eſau in reditione rationis exhibet libros ſuos, quos habebat in ſtatione, ſeu domo ſua. in quibus licet contineatur totum capitale dicti magiſtri. M. & plures aliæ partitæ datorum, & ſolutorum adinuicem; tamen de partitis, ſeu lucris capitalibus non continẽtur, niſi duo uel tres, cum tamen in libello, quem ipſemet ſcripſerat, & ſeruabatur penes dictũ magiſtrũ. M. continentur longe plures. Nunc uertitur in dubio, an debeat ſtari, & credi dictis libris, quos dictus Eſau producit ad præſens, in quibus non ſunt ſcriptæ omnes dictæ partitæ dictarum prouiſionum, & lucrorum. An uerò debeat ſtari & credi dicto libello ſcripto manu ipſius Eſau, quem dictus teſtator tenuit penes ſe. In quo quidem libello, ſeu ſcriptura priuata apparent, ut ſupra dixi, & calculatæ & factæ rationes uſq; ad annum domini. M. cccciij. & M. cccciiij. ita, ut uſq; ad dicta tempora debeat ſtari dicto libello ſeu ſcripturæ priuatæ, & poſt dictos annos uſq; ad mortem teſtatoris, quo tempore non apparet rationem fuiſſe calculatam, debeat ſtari libris, quos dictus Eſau de nouo producit, & oſtendit. Quæritur, quid iuris.*

CONSILIVM LI.

1 *Partes poſſunt remittere iuramentum teſtibus.*
2 *Librorum appellatione non ueniunt paruæ ſcripturæ priuatæ, uel libelli, quos faciunt mercatores pro ſecuritate creditoris.*
3 *Tantum dictio eſt taxatiua, & implicat in ſe negatiuam reſpectu aliarum probationum.*
4 *Teſtes ſi addunt ad inſtrumentum, non per hoc dicitur inſtrumentum reprobari.*

CHriſti, eiuſq; matris præſidio humiliter innocato, Videtur primò ſtandũ libris circa totalẽ rõnẽ, quos dictus Eſau producet, & non illi libello, quẽ penes ſe retinebat dictus teſtator. quãquã. n. ſtandum ſit ſcripturæ priuatæ in præiudiciũ ſcribentis, ex quo conſtat manu illius fuiſſe cõfectũ. l. rationes, & l. exẽplo, & qđ in eis no. C. de ꝓba. & l. ſcripturas, C. q. po. in pig. hab. ꝑ Bar. ĩ l. nuda, ff. de dona. arg. l. quædã. §. nũmularios, ff. de edẽ. & l. admonẽdi, ff. de iureiu. & ĩ authẽ. & ſi ꝯtus, C. de fid. iſt. ꝑ gl. & do. ĩ c. ij. de fid. iſtr. tamen, ex quo teſtator uoluit credi libris propriis ipſius Eſau, ſtandum eſt diſpoſitioni teſtatoris. nã potuiſſet teſtator diſponere, ut ſtaretur ſimplici uerbo ipſius Eſau ut l. Theopõpus. & ibi not. ff. de do. præle. quia in re ſua, quilibet eſt legitimus moderator, & arbiter. l. in re man-
1 da. & in c. de his, de ſepul. †Hinc eſt, q partes poſſunt teſtibus iuramentum remittere, ut in c. tuis, de teſt. facit qđ in ſimili no. Bar. in l. fi. ff. de accep. Vltima enim uoluntas pro lege ſeruanda eſt. 13. q. 2. c. ultima uoluntas, in aut. de nup. §. diſponat. ¶ Secundo multipliciter probatur per uerba dicti teſtatoris. primo enim dixit, confidens in totum &c. Et ſic non ſolum in parte, ſed etiam in totũ ſtandum libris ſuis; quod non ſeruaretur, ſi pro parte ſtaret libello, ſeu ſcripturæ priuatæ. ſecundo dixit, quod ſtaretur libris propriis dicti Eſau. unde pondero uerbũ, libris,
2 & uerbũ, propriis. †appellatione enim librorum, ſaltẽ ex cõi uſuloquendi, non ueniunt iſtæ paruæ ſcripturę priuatæ, uel libelli, quos faciunt plerũq; mercatores pro ſecuritate creditoris, & ipſi quos habẽt mercatores in bancho; ad hoc quod leg. & no. in l. librorũ, in prin. & in § qđ tamen Caſſius, ff. de leg. iij. & l. Labeo, ff de ſup. leg. Præterea illi dicũtur proprij libri, quorũ quis proprietatem habet, & de eis ad libitũ diſponit. l. Quintus, ff. de au. & argẽ. lega. & l. j. ff. de pecu. facit quod not. in c. ij. & c. cũ ad monaſteriũ, de ſtatu mona. Sed dicta ſcriptura priuata, ſeu libellus conſiſtens apud dictum teſtatorem, non erat huiuſmodi, cũ ipſius magiſtri eſſet. Ergo de hoc libello nõ intellexit teſtator; & ſic ſtandum uidetur libris dũtaxat ipſius Eſau. Tertio multum ſtringere uidentur uerba illa ex quo. n. dixit, q ſtandũ ſit libris Eſau tm̃, ut̃ exclu-
3 ſiſſe alias ſpecies probãdi in contrariũ. †Nã dictio, tm̃, eſt taxatiua, & implicat in ſe negatiuã reſpectu aliarũ probationũ, ut in c. cum eccleſia Sutrina, de cau. poſſeſſio. & proprie. & ibi per Io. An. poſt Goffre. in uer. tãtũ. ¶ Quarto principaliter facit theorica Iac. de Are. in l. j. C. ſi aduer. lib. ubi dicit, q ſi ex ſtatuto ſtandum eſt uerbo alicuius denunciantis, nunquã ab illius dicto eſt recedẽdũ per alias probationes: ſed uerbũ teſtatoris habet uim legis ĩ depẽdentibus a uoluntate ſua, ut. ſ. dixi. Ergo, ex quo teſtator uoluit fore ſtandũ libris propriis dicti Eſau, non eſt ab illis recedendũ per dictã ſcripturã, maximè priuatã, quæ offertur ab hæredibus. ¶ Sed his non obſtantibus, q̃ ſi recte põderẽtur, non obſtant, contrariã ſententiã de iure arbitror ueriorẽ. Et primo moueor ex uerbis pręfatæ diſpoſitionis, dũ dixit teſtator, q cũ ipſe habeat facere certas rõnes & cõputos cũ eſau, & cõfidens, &c. Ex quibus uerbis clarè colligitur, q fidẽ dicti Eſau, & librorũ ſuorũ elegit reſpectu rõnum & computorum non factorũ, in quibus proprie cadit cõfidentia, & fides, non aũt reſpectu

 eorum

eorum, quæ ſunt iam liberatæ & finitæ, de quibus clare cōſtabat per propriā ſcripturā ipſius Eſau. Vnde ēt tranſactio in iſtis impeditur; ad quod optimè facit. l. eleganter. §. ſi quis poſt tranſactionē, ff. de cond. ind. l. poſt rem iudicatā, de tranſac. & c. expoſita, de arbi. cū ibi nota. Indicamus n. diſpoſitionem, & ipſius effectū ad limites perfectionis; adeo, ꝙ etiam uerba reſtringūtur, ut cōueniāt perfectioni, ut l. cū pater. §. dulciſſimis. ff. de leg. ij. & l. fi. ff de hæred. inſt. Stetur ergo libris dicti Eſau reſpectu illius tēporis, in quo nulla apparet ratio geſta, & librata. ¶ Secundò & principaliter induco hanc rationem, teſtator uoluit, ut credatˀ libris dicti Eſau. Sed in caſu noſtro nō minus creditur libris ipſius, ſi deeſt in eis, ſuppleatˀ per aliam ſcripturam, maximè propriū illius Eſau. Nō. n. de hoc directè uenitur cōtra fidē dictorū librorum: licet quandoq; aliqua ꝑ obliuionē dimittātur. 23. diſt. c. præterea; & pro hoc eſt gl. no. in c. cum Ioannes, de fid. inſtr. in uer. quodlibet inſtrumentum, in c fi. quæ dicit, † ꝙ ſi teſtes addunt ad inſtrumentum, non per hoc dicitur inſtrumentū reprobari. hinc uidemus, quod non minus de geſtis Chriſti creditur euāgeliſtis, licet unus ſuppleatur per alium, ut legi. & no. in c. periculoſe, de uer. ſig. ¶ Tertiò pōdero illa uerba teſtatoris, confidons de ipſo Eſau, & c. per quæ uerba ſatis apparet, ꝙ teſtator noluit ꝑ illa uerba legatū ſibi facere: ſed dūtaxat eligere fidē, & fidelitatē ipſius. Sed per hoc & ſimilia uerba quantūcūq; generalia nūquā uidetur dolus remiſſus, ut l. creditor. §. Lucius, ff. māda. & l. Lucius, de his quæ in frau. credi. Sed in caſu noſtro uidetur dictus Eſau eſſe in dolo, ſi nō uult ſtare ſcripturæ propriæ ipſius, cū nemo debeat præſumi ita ſupinus, ſimplex, & ſtultus, ut ſcribat rationem geſtā, uel pecuniā pro lucro aſſignatam, quæ non fuerit geſta, uel aſſignata, ut notanter in ſimili dicit tex. nimis iniquū eſt, ꝙ quiſque ignoret, ꝙ dilucida uoce proteſtatus eſt &c. ut in c. per tuas, de proba. & l. generaliter, C. de nō nume. pe. maiorem autē fidem facit ſcriptura, quàm confeſſio: quia facilius quis errat in cōfitendo ex abrupto, quàm in ſcribēdo, ut no. Inn. in c. cū olim, de cēſi. & c. cū uenerabilis, de excep. ¶ Quartò pōdero illa uerba, libris ſuis propriis. per quæ quidē uerba teſtator uidetur magis elegiſſe fidē ſcripturæ ipſius Eſau, quàm uolumina librorū. ſed liber paruus conſiſtens penes ipſum teſtatorē poteſt dici Eſau ratione ſcripturæ, ſuæ, cum inſtrumenta ſæpe dicantur uera non rōne materiæ, ſed contentorum in eis, ut no. in c. j. de proba. & c. j. de fide inſtru. ergo &c. ¶ Quintò adduco no. in c. cōtinebatˀ, de deſpō. impu. iūcto. c. ꝑ tuas, de proba. licet. n. iure diſponatur, ut uiro aſſerēti ſuā vxorē, contrario nō obſtante, credatur, ut d. c. continebatur, & c. ſi quis uxorē. 32. q. 2. tamen auditur uxor uolēs probare contrariū per aſpectū corporis, ut d. c. per tuas. ita ī propoſito, licet teſtator dixerit ut credatur libris Eſau: quia confidebat de eo; tamen non ſequitur, quin poſſit probari contrariū, maximè per propriā ſcripturā ipſius Eſau, quod præſertim in caſu noſtro eſt tenendū, ubi ſcriptura illa non reprobat librū Eſau: ſed potius ſuppletur, vt. ſ. dixi huic ſententiæ uidetur concordare de ſepul. Ia. But. & Bal. in d. l. j. C. ſi aduer. rem iudi. ubi circa illud dictū Ia. de Bu. præall. dicunt, quòd licet ſtatutū dicat credendū eſſe uerbis denunciatoris: tñ ſi per alias probationes appareat denunciationē eſſe falſam, non debet iudex illi credere, arg. l. diuus, ff. de fal. ¶ Sextò adduco theoricam Bar. in extrauag. ad repri. ſuper uer. legibus. ubi notanter dicit, ꝙ ſi poſt legē generalem emanauit ſpecialis, exēplum in l. ſciendum, ff. qui ſatiſda. cog. iuncta aut. offeratur, C. de lit. cont. ſpecialis nō tollit generalē, niſi quatenus in ea exprimitur, niſi in lege noua dicatur, nō obſtāte quacūq; lege, quæ in totū, uel in partē huic obuiaret, arg. l. nā & poſteriores, de legi. & l. præcipimus, in fi. C. de appel. Ita uidetur in propoſito dicendum. quāquam. n. dixerit teſtator, ſtandum libris dicti Eſau: non tamen per hoc uoluit excludere fidem ſcripturæ ipſius Eſau, maximæ, cum per illum ſuppleatur ad libros Eſau, & poſſunt ad concordiā adduci, ut ſuper diffinitis, & calculis factis ſtetur libris: ſed ſuper aliis iam libratis alia poſſit probatio adduci. & pro hac interpretatione facit theorica Bar. in l. nō dubiū, C. de legi. & l. omnes populi, ff. de iuſt. & iu. ubi no. dicit, ꝙ cauſa ſufficiens, & iuſta reſtringendi diſpoſitionem eſt, quando uerbis ſic intellectis, alter ſine cauſa legitima caperet lucrum, & alius ſentiret damnum, ut l. gradatim, ff. de mune. & hono. & l ij. C. de noxa. facit optimè. c. cum dilectus, & quod ibi no. de conſue. & c. abbate, de uer. ſign. ¶ Ex quibus omnibus concludo ſtandum fore dicto libro paruo, ſeu ſcripturæ priuatæ ipſius Eſau ſuper illis partitis, & lucris aſſignatis dicto magiſtro. M. de quibus nihil dicitur ī libris dicti Eſau ſuper illis, & generaliter in omnibus, quæ ſupplentur ad libros dicti Eſau non obſtant contraria ſuperius alleg. Ad primum enim ſatis patet eſſe reſponſum, cum ut. ſ. dixi, non minus ſeruatur uoluntas teſtatoris, ſi fiat ſuppletio per aliam ſcripturam ipſius Eſau. ¶ Ad ſecundum dico, ꝙ ſatis ſtatur illius libris in totum, quatenus in eis continētur. ¶ Item non tollit probationem per contraria, ut. ſ. dixi. ¶ Non obſtat uerbum, propriis, & uerbum, libris. ſatis enim patet reſponſum per prædicta. ¶ Ad tertiū principale, quod uidetur magis ſtringere de illa dictione, tantum; dico, quòd illa dictio operatur hoc, ut ibi alias non crederetur libris illius Eſau, quatenus concernerent fauorem ipſius: ſed opus eſſet alio adminiculo, ut l. exemplo, & l. rationes, C. de proba. & per gl. & Bar. in d. §. nu- mularios, & in aut. & ſi cōtractus. propter hęc uerba fides adhibetur etiam in fauorem ipſius. Voluit ergo teſtator per illa uerba, quòd illis libris tñ crederetˀ, ꝙ alia probatio ab eo non ſit exigenda. Et pro hac interpretatione facit ſecurè ęquitas, ne capiat lucrum ſine cauſa, & ne admittatur uolens uenire contra propriā ſcripturā, quod omnia iura abhorrent. C. de nō nume. pecu. authē. cōtra qui, & de fide inſtr. l. ſi cautio, & l. cum de indebito, ff. de proba. & faciūt alia, quæ ſuperius inducta ſunt. ſatis enim eſt, ꝙ illa uerba operentur aliquid etiam contra ius. unde non debēt ita latiſſimè interpretari, ut multa iura lædantur, arg. opti. in l. ſi quando, C. de inoffi. teſt. & l. ij. C. de noxa. & d. c. cum dilectus, uel ſaltem intelligantur, ꝙ uelint excludere ſcripturam priuatam, non autem ſcripturam ipſius Eſau, per quam ſuppleatur ipſius libris: uel poſſunt intelligi, quando non offertur probatio in oppoſitum per ſupradicta. ¶ Ad ultimum ſatis eſt ſupra reſponſum in quinta ratione ad partem affirmatiuam. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVIDAM *in ægritudine detentus teſtamentum condidit; & filiis inſtitutis hæredibus, inter cætera ſic diſpoſuit. Itē uoluit & mandauit, quòd dicti hæredes, & eorū tutores teneātur et debeant diſtribuere, & erogare amore Dei, & pro anima ipſius teſtatoris illud, quod eis declarabitur per do. Marianam eius uxorem, cuius conſcientiā onerauit, cum eidem aliqua ſecreta animi ſui narrauerit, &c. Deniq; mortuo teſtatore, dicta do. Mariana eius uxor, petendo conſilium in foro animæ à duobus uiris probatiſſimis, dixit dictum teſtatorē ſibi impoſuiſſe, ut quādam filiam ſuam*

ſuam illegitimã, quæ iacebat apud hoſpitale S. Mariæ educi faceret, à dicto hoſpitali, & in domo ipſius teſtatoris nutriri, ac cũ dote 100. florenorum maritari, adiiciens dicta do. Mariana, quòd nil aliud fuit ſibi à dicto teſtatore iniũctum. hoc idem in ſubſtantia dixit alia uice in præſentia duarum dominarum, quarũ vna eſt uxor, & alia eſt ſoror vnius ex tutoribus dictorum filiorum, & fratris carnalis dicti teſtatoris. Poſtmodum elapſis ferè tribus annis à morte dicti teſtatoris, dicta do. Mariana turbata, & irata ex certis cauſis cũ dicto tutore, iuit ſponte ad vicarium domini Epiſcopi Senẽ. & aſſeruit iuramento ſibi prius delato, dictũ teſtatorem uoluiſſe, quod 70. floreni, quos olim pater dicti teſtatoris à quibuſdam indebitè extorſerat, reſtituerentur per ſuos hæredes illis perſonis, de quibus conſtat in libris patris teſtatoris. Itẽ dictus teſtator, dum uiuebat, uouerat uiſitare eccleſiã S. Antonij de Viẽna, & non potuit adimplere; uoluit, q́d mitteretur vnus propriis ſumptibus hæredum dicti teſtatoris. Et hanc dicit uoluntatem dicti teſtatoris fuiſſe eidẽ do. Marianæ declaratam. demũ calore inuidiæ quieſcente, acceſſerunt quidam ad do. Marianam, dicẽtes ſe mirari de his, quæ dixerat. quòd ſi poſſet illa reuocaret. Nunc quæritur, an ex illa confeſſione ſic facta in præſentia domini vicarij poſſent hæredes cõpelli ad exequendum ea ſic declarata, non obſtante confeſſione contraria prius, & poſtea facta.

CONSILIVM LII.

Teſtis ſi primo dixit vnum extra iudicium, & contrarium dicit in iudicio etiam cum iuramento, non creditur ſecundo dicto, ſed debet puniri de falſo.

Vxor, & ſoror tutoris an in cauſa teſtamenti teſtes eſſe poſſint?

IEſu Chriſti, eiusq́; piiſſime matris præſidio humiliter inuocato. Videtur primo ſtãdum declarationi factæ in præſentia dñi vicarij, de quo ur̃ caſus apertus, & no. ĩ l. Theopõpus, ff. de dote præle. ubi patet ſtandũ eſſe dicto vnius, quem teſtator elegit in fidem, & in hoc approbauit, & maximè quia iſta iurauit ſm̃ theoricam Bar. in d. l. Theopõ. ¶ Item primum & ult. dictum fuit ſine iur̃o: declaratio uerò facta in præſentia dñi vicarij fuit iur̃o præſtito. Sed dictum iuratum debet præferri dicto non iurato, ut in c. j. de conſan & affi. facit. l. iuſiurandum, C. de teſti. canonizata. 4 q. 2. c. iuriſiurãdi. Tertio cum iſta hoc caſu habeat̃ loco teſtis, cum deponat de uoluntate teſtantis, nõ ualuit dictum ſuum ſine iur̃o iuxta ſñĩam Bar. in d. l. Theopom. ¶ Sed his non obſtan. contrariam ſñĩam arbitror p̃ualere. ¶ Primo moueor per notabilem theoricam Bar. in l. eos, ff. de fal. ubi dicit, † quod ſi teſtis primo dixit vnum extra iudicium, ſi contrarium dicit poſtea in iudicio, etiam cũ iuramento, non creditur ſecundo dicto; quinimo poteſt puniri de falſo. ideo dat ipſe conſilium timenti uacillationem teſtium, ut prius extra iudicium faciat eos interrogari, qui ſi poſtmodum dixerint cõtrarium in iudicio, fides eis non adhibetur; & hanc ſentẽtiam Bart. ſequitur Anto. de But. in c. cum in tua diœceſi, de teſti. in ult. col. ſequendo illud dictum, caſus iſte eſſet deciſus. & licet illud dictum poſſit morderi aliquatenus, tñ propter multa alia hic concurrentia, puto indiſtinctè dictæ dñæ Marianæ non credẽdum. Primò, quia dum peteret cõſilium in ſecreto, ubi ceſſabat omnis timor, & placentia partis, dixerit contrarium, dicens fuiſſe dũtaxat ſibi iniunctum, ut illa puella eriperetur ab hoſpitali; & ſic factum extitit. Non enim eſt præſumendũ, quem dicere falſum, ubi petit conſilium animæ: quia non præſumitur immemor propriæ ſalutis 1. q. 7. c. ſancimus, & cap. literas, de præſump. & c. ſignificauit, de homici. Et in talibus ſtatur dicto ſacerdotis ſaltem ad confundendum cõtrariam confeſſionem; ad quod no. glo. & doct. in d. c. teſtimonium, de teſti. maximè quia ſm̃ dictum emanauit ex iracũdia; & ſic non deberet præiudicare, ut eſt tex. cum glo. not. in c. literis, de diuor. & primo tempore, quo uidebatur zelo Dei accenſa, ut d. c. literas, de præſump. ubi tex. ualde not. innuit, ꝙ per dictas qualitates magis ſit ſtandum primo dicto non iurato: uel ſaltem per primum dictũ tollitur præſumptio ſecundi dicti, ut ei ſimpliciter ſtetur. Non obſt. ſi dicatur, ꝙ illi qui deponunt de conſilio animæ, ſunt ſingulares; quia non fuerunt ſimul præſentes. dico enim, ꝙ propter ſubiectam materiã debet ei credi, cum conſilium non ponitur in publico iuxta not. in c. teſtimonium. ¶ Item illud idem aſſeruit in præſentia Dei & duarum mulierũ, quæ optime teſtificari poſſunt in cã ciuili, ut legi. & no. ĩ c. forus, de uer. ſig. & 15. q. 3. c. ex. eo.

2 ¶ † Nec obſt. ꝙ vna ſit uxor, & alia ſoror tutoris; quia cã non eſt tutoris, cum cõmodum uel incõmodum ad eum non ſpectet 2. q. 6. c. biduum, uerſi. palam. Item ſoror, & uxor poſſunt eſſe teſtes in ciuili, etiã ſi eſſet propria, licet forte ei minus credatur, q̃ aliis, iuxta no. ꝑ glo. & no. per Inno. in c. in literis, de teſt. & per Spec. eo. tit. §. j. per glo. 4. q. 5. c. j. facit tex. cum gl. in d. c. literas. ubi patet, ꝙ frater poteſt eſſe teſtis pro fratre. Sed in caſu noſtro nõ eſt dubium, cum cã non pertineat ad maritum, ſed ad filios dicti teſtatoris, & ipſius do. Marianæ. ¶ Præterea hic eſt alia coniectura multũ probabilis, in eo, quod poſt depoſitionem factam coram dño vicario dixit oppoſitum extra iudiciũ concordando dicto priori, ex quo debilitatur dictum coram dño vicario, ut ſibi ſoli non ſit credendũ: quod apertè uoluit Ant. de Bu. in d. c. cum tua, in ult. col. ubi dicit, ꝙ ſi teſtis dicit poſteà ↄ̃rium extra iudiciũ eius, quod dixit in iudicio, & ſñĩa adhuc non eſt lata, quod nõ ſit ſtandum dicto illius. hoc idem notanter ur̃ ſentire Inno. in c. prȩterea, de teſti. cog. Et in caſu noſtro hic plura concurrunt: q̃a nõ ſolum poſt, ſed prius uariis uicibus dixit oppoſitum, & turbata acceſſit ad dictum vicarium. ¶ Item ꝙ fœmina, cuius teſtimoniũ uarium & mutabile eſt, ut in c. forus, de uer. ſig. ¶ Item hoc idem ur̃ præſumẽdum ex qualitate dictorum. ad q̃d enim in ſecreto dixiſſet, ut mitteretur vnus ad uiſitãdũ eccleſiam S. Antonij? ¶ Item cum ipſe non fuiſſet ſolus hæres patris, ad q̃d aggrauaſſet ſe inſolidum ad reſtituendũ male ablata paterna, cũ non teneret̃ niſi pro ſua portione hæreditaria. l. ij. C. de acqui. hær. Sed primum dictum habet uериſimilitudinem, cũ uerecundum eſſet dicto teſtatori, q̃ erat nobilis, dimiſiſſe filiam, licet illegitimã, iacere incognitam apud hoſpitale; merito hoc dixit ſecretæ uxori ſuæ, de qua uoluit confidere; & in dubietate dictorum amplectẽdum eſt dictum magis uероſimile, ut 4. q. 3. c. ſi teſtes oẽs. no. Inn. in c. auditis, de præſcr. facit tex. in c. licet, de ꝓba. & hæc ſufficiant. Concludo ergo ſtãdum priori dicto, quod habuit executionem, & nõ aſſerto coram dño vicario, maximè cum illuſio, & uariatio reprobatur à iure, in cle. cum illuſio, de regu. iur. non obſtant contraria. procedunt enim, qñ alia non cõcurrunt in oppoſitum, ut patet ex prædictis. Laus Deo. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVIDAM *Andreas Petri, & Ioanna eius uxor ciuitatis Maſſanæ obtulerunt, dederunt, & dedicauerunt ſe ipſos, & omnia bona eorum, & cuiuſlibet eorum mobilia, & ſe mouentia, iura, actiones, & nomina eis, & cuilibet eorum qualitercunque pertinentia, omnipotenti Deo, & ordini, & conuentui fratrum*

Heremitarum

Heremitarum ſancti Auguſtini de Maſſa in manibus prioris conuentus eiuſdem loci, recipientis nomine totius conuentus, & prædictorum fratrum, dicti Andreas & Ioanna detinent quædam ex bonis prædictis, uel fortè omnia recipientes exinde debitum naturæ ſubſidium. Quæritur nunc de prædictis bonis, an debeant ſoluere collectas, & alia onera, quemadmodum ſoluunt cæteri laici eiuſdem ciuitatis? Et nunquid perſonæ eorum poſſunt grauari ad munera, ſeu onera ciuitatis, ſicut alij ciues, & incolæ illius ciuitatis, &c.

CONSILIVM LIII.

1 *Bona eccleſiarum non tenentur ad onera, & factiones laicorum tam de iure canonico, quàm ciuili.*

2 *Oblati religionum, qui ſe & ſua dedicauerunt, gaudent etiam in bonis, quæ tenent nomine monaſterij, omnibus priuilegijs illius religionis.*

3 *Serui eccleſiarum non tenentur ad onera laicorum.*

CHriſti, eiuſque matris præſidio humiliter inuocato, Succinctè & concluſiuè procedam, quia prædicta non uidétur mihi habere magnam dubitationem. Et primo circa bona, quòd ſint omnino exempta ab oneribus, & factio-
1 nibus laicorum.† Certum eſt enim, quod bona eccleſiarum ad hæc onera non tenentur tam de iure canonico, quàm ciuili, ut probatur in c. non minus, & c. aduerſus, de immu. eccle. & in l. placet, C. de ſacroſan. eccle. canonizata. xvj. q. j. c. placet. Sed prædicta bona dictorum Petri & Ioannæ fuerunt purè donata & oblata eccleſiæ ſancti Auguſtini; ergo immediate etiam ſine traditione tranſiuit eorum dominium in eccleſiam prædictam ex duplici capite. Primò ex priuilegio. l. fi. C. de ſacroſan. eccle. Secundò ex perſona iſtorum, qui obtulerunt ſeipſos. Nam per oblationem purè factam tranſiuerunt in poteſtatem eccleſiæ, ita ut quaſi ſint eccleſiæ, ut no. dicit glo. in c. ut lex continentiæ. xxvij. q. ij. ergo per quandam conſequentiam & dominium, & poſſeſſio illorum bonorum tranſiuerunt in eccleſiam per l. ſi adoptauero, ff. de priuile. & l. ſi arrogator, ff. de adop. tenet Io. And. in c. in præſentia, de proba. & no. xix. quæſtio. iij. c. ſi qua mulier, & expreſſè tenet Barto. in terminis noſtris in aut. ingreſſi, de ſacroſ. eccl. & ſic eccl'ia dr̄ hæc bona poſſidere, licet p̱ iſtos, ſicut dominus dicitur poſſidere per ſeruum, ut l. j. C. ſi per uim uel alio modo & l. fi. C. de acqui. poſſeſ. & in c. cũ dilecta, de reſcrip. Et uidetur ad prædicta text. in c. fi. qui cle. uel nouen. ſecundum lec. gl. & Inno. quæ communiter per alios ſcribentes tenetur. ¶ Certum eſt, quòd bona laicorum eccleſijs collata, eximuntur ob oneribus laicorũ, ut collectis, & ſimilibus, niſi eſſent onera certa, & perpetuo ipſis rebus annexa. tunc enim tranſeunt in eccleſiam cum onere ſuo. Hæc eſt communis concluſio doctorum utriuſque iuris, & no. Cano. in c. fi. de ui. & hone. cleri. & c. j. de immu. eccl. & in cle. præſenti, de cenſi & Bar. in l. reſcripto, ff. de mune. & hono. ¶ Secundò principaliter pro concluſione prædicta uidetur tex. apertus cum gloſ. in c.
2 j. de deci. in fi. ubi patet, † quòd oblati religionum, qui dedicauerunt ſe & ſua, gaudent etiam in bonis, quæ tenent nomine monaſterij, omnibus priuilegij, illius religionis, & facit optime ille tex. cum glo. ¶ Ad ſecundum dubium, nunquid dicti oblati gaudeant priuilegio eccleſiaſtico in eorum perſonis. Et dico quòd ſic, ex quo ſunt plenè oblati dicuntur autem plenè oblati, ex quo dedicauerunt ſe & ſua, ut in d. cle. j. in fi. iuncta glo. Ad idem gl. d. c. ut lex continentiæ, quæ dicit iſtos oblatos, eſſe quaſi
3 ſeruos eccleſiæ.† Clarumque eſt ſeruos eccleſiarum non teneri ad onera laicorum ut in c. eccleſiarum ſeruos. 12. q. 2. & loquitur ibi tex. de ſeruis omnino laicis. Multo fortius hoc idem dicendum eſt de iſtis, qui ultra ſeruitutem eccleſiaſticam ſunt religioſæ perſonæ, arg. in c. non dubiũ de ſenten. excomm & xij. q. j. c. duo ſunt genera: facit qđ no. Inno. in c. cum monaſterium, de elec. & Arch. in c. uno de exceſ præla. lib. vj. & Ioan. de Lig. in cle. per literas, de præben. Quinimò fuit opi. quorundam, quòd etiam ſeruientes clericis, ex quo ſunt in familia eccleſiæ, uel clericorum, gaudeant immunitate hac in perſonis, ut not. in glo. in c. eos xxxij. diſt. & per Archid. in c. clericum. xj. q. j. ¶ Quidam tamẽ in hoc ultimo ꝯ, quod tamen de præſenti diſputare non intendo, cum non faciat ad propoſitum noſtrum, ſed adduco in argumentum maximè, quia ſi in prædictis ſeruitoribus, & conductorijs ſunt opiniones, quid dicendum in iſtis, de quibus quæritur, qui ſe & ſua obtulerunt religioni? certe nullam in iſtis dubitationem habeo, quin ſint perſonæ eccleſiaſticæ, & gaudeant priuilegio eccleſiæ etiam in perſonis. in bonis autem non eſt diſceptandum, cum nulla bona habeant, ut pote per eos eccleſiæ collata. ¶ Quare concludo, quòd tam perſonę dictorum oblatorum, quàm bona per eos monaſterio collata, ſunt libera & exempta ab omnibus oneribus ſecularium, ſicut ſunt reliqua bona eccleſiaſtica, & perſonæ eccleſiaſticæ. ¶ Poſtea tamen fuit mihi relatum, quòd eſt facta quædam reformatio per ciues Maſſanos, qua inter cætera continetur, q̄ nemo ſuppoſitus poſſit ſe, uel ſua bona obligare alicui eccleſiæ etiam in præiudicium ordinis, irritando omnes ſuppoſitiones, & alienationes factas a decem annis citra. Iſta uerò obligatio, ſeu donatio fuit facta ante iſtam reformationem intra decennium præfinitum. Ego uero dico, quòd hæc reformatio non ualet in præiudicium iuris eccleſiæ iam quæſiti, ut in c. quæ in eccleſiarum, & c. eccleſia, de conſti. & c. fi. de rebus eccle. nõ alie. & ix. diſt. c. bene quidem. quinimo nec impedire poteſt diſpoſitionem in futurum faciendam, quia eſſet contra priuilegium conceſſum eccleſiæ uniuerſali, de quo in l. j. C. de ſacroſan. eccl. & plenius per Io. An. in c. f. de immu. eccle. niſi ſeruaretur cautela Bart. de qua in d. l. reſcripto, quæ hic ſeruata non fuit. ¶ Item hic agitur de rebus iam prius quæſitis eccleſiæ, in quibus non ualet promiſſio laicorum in contrarium, ut ipſemet Barto. expreſſè fatetur in d. l. reſcripto, de muneribus & honoribus. NICO. ABBAS.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS in contingentia talis eſt. Quidam Iacobus campſor, olim Ghini Pucij Graſſi ciuis Aretinus in teſtamento ſuo inter cætera ſic diſpoſuit. Item diſpoſuit iuſſa, & mandauit, quòd capella ſancti Matthæi facta in eccleſia plebis ſanctæ Mariæ de Aretio per ipſum teſtatorem, & Simonem eius fratrem dotetur de bonis communibus ipſius Iacobi, & Simonis dicti eorum nepotum hæredibus, uidelicet de quibuſdam bonis, ac poſſeſſionibus communibus cum prædicto Simone, & nepotibus ſuis, uidelicet filijs olim Cecilij & Petri fratrum quondam dicti teſtatoris, & dicti Simonis, & poſſeſſiones aſsignandas pro dote ſingulariter in teſtamento expreſſit cum ſuis confinibus, quòd dictæ poſſeſſiones debeant eſſe pro dote dictæ capellæ, & earum fructus perpetuo deueniant ad manus capellani præſentis & futuri pro ſuo uictu, & neceſſarijs etiam poſt hoc deceſſit dictus teſtator, ex quo remanſit filius & hæres quidam Ductius, qui poſtmodum deceſſit relictis duabus filiabus legitimis & naturalibus duntaxat, ſcilicet dominabus Franciſcina, & chriſtofora. Quæ quidam dominæ tanquam hæredes

hæredes patris una cum quadam domina Matthæa filia quondã dicti Simonis præſentauerunt quondam dominum Bartholomæũ canonicum & rectorem dictæ capellæ tunc uacantis. in termino edi torum fuit exceptum eas non eſſe patronas, quinimò ius patronatus plenè ſpectaſſe ad quendam Franciſcum Ghini. qui quidem Fráciſcus inſtituit hæredes quoſdam extraneos &c. Quæritur, nunquid ex dicto teſtamento illæ dominæ probentur patronæ alio in contrarium non probato, maximè cum in quadam permutatione aliàs facta de dicta capella dicatur in inſtrumento dictæ permutationis dictam capellam fuiſſe dotatam per dictum Simonem Ghini fratrem dicti Iacobi teſtatoris, uiſo dicto inſtrumento & alijs actis, & agitatis in hac cauſa coram domino uicario Aretino, &c.

CONSILIVM LIIII.

1 *Iuſpatronatus competit aut ex inſtructione, aut ex fundatione, aut d otatione.*

2 *Poſſeßio patronatus probatur per præſentationem ſecuta inſtitutione.*

3 *Baſilica aliqua ſi ſit conſtructa, & non apparet in cuius diœceſi, ad quem epiſcopum pertineat.*

4 *Iuſpatronatus eccleſiæ tranſit etiam ad hæredes extraneos.*

CHriſti, eiusque matris præſidio humiliter inuocato. Videtur primo, quod per dictum teſtamentũ, uel alia acta in hac cã non pro-
1 betur patronatum pertinere ad dictas mulieres: † quia iuſpatronatus cõpetit altero de tribus modis, ſcilicet ex conſtructione, fundatione, uel dotatione. 16. q.7.c.filijs, uel nepotibus.c.decedet, de imm.eccl.&.c.q.cũq;, &.c.Fulgentius, & c.piæ mẽtis, & ibi optime glo.de hac materia, & per Ioã.Andr.in rub.de increpat.facit c.nobis, & qđ ibi no.eo.titu.& an poſſit quæri pſcriptio.not. in c. querelã, de elec.& plenè per Ioã.An.in reg.quod alicui gratioſe, de regul.iur.lib.6.Sed in caſu noſtro non probatur neceſſario per dictũ teſtm̃, uel alio actu, dictũ dñm dictã capellam conſtruxiſſe, fundaſſe, uel dotaſſe, ergo &c. Cõſequẽtia patet.in dicto teſtamento ſolũ continent uerba teſtatoris: ſed dicto eius non ſtatur in fauorem ſuum, & præiudicium alterius, ut in. l.rationes defuncti, &. l. exemplo, &.l.inſtrumenta, C. de proba. facit.12.q.2.in prin nec inſtrumentũ dictæ pmutationis probat dictum Simonẽ illã capellam dotaſſe: quia illa uerba ſunt ꝓlata ob aliud & incidenter; & ſic non faciunt fidem, ut in.c.ſi papa, de priuil. lib.6.&.in.c.fin.de ſucceſ.ab inte. & C.de proba. l.non epiſtolis, &.l.non nudis, & plenè per Bar.in l.ex hac ſcriptura, ff.de dona.& per Canoñ. in.d.c.fi. & cle.unica, de proba.maximè cum illa narratio non eſſet de ſubſtantia permutationis, quam agebat: quinimo, ſi illa narratio fuiſſet de ſubſtantia permutationis, ex quo tñ nunc agitur de ualidate ipſius permutationis, ius patronatus nõ ꝓbatur, nec illa aſſerta dotatio per inſtrumentũ pmutationis, ex quo denuntiato inſtrumẽto nunc principaliter uertitur quæſtio, ut ꝓbatur in.c.illud, de præſump. & no.uoluit gl.in. l.optimam, C.de contrahen.& commit. ſtipu. Item tertio & fortius per inſtrumentum permutationis apparet Franciſcum olim Simonis Ghini fuiſſe ſolũ in poſſeſſione patronatus dictæ capellæ, quod patet non ex illa nuda narratione donationis factæ per Simonẽ patrem dicti Franciſci: ſed ex eo quia Franciſcus ſolus tanquàm patronatus conſenſit dictæ permutationi. Nam permutationi interuenit renuntiatio, & expreſſa uel tacita præſentatio, & ſequens per ſuperiorem inſtitutio, iuxta not.per gl.in cle.una, de re.permu.& ꝑ Fede.in trac.de permuta-

2 † Sed per præſentationem, ſecuta inſtitutione, probatur poſſeſſio patronatus, ut in c.conſultationibus, de iure pa. &.c.querelam, de elec.c.cum olim, de cau.poſ.& propriè, plenè per Innocen.in.c.2.de in inte.reſti.c.in literis, de reſti.ſpol. Ergo debet admitti tũc præſentatio per hæredes dicti Simonis, etiam ſi proprietas patronatus pertineat ad alium: quia præſentatio eſt quidam fructus iuris præſtandi, ideo pertinet ad poſſeſſorem bonæfidei, & non ad proprietarium, ut legitur & no.in.c querelam, &.c.conſultationibus, præal.quinimo plus uult Inn. no. in. d.c in literis, quod factis duabus præſentationibus, una à proprietario, alia à poſſeſſore, confirmanda, ſeu admittenda eſt potius illa, quæ fit à poſſeſſore per.d.c. querelam, &.c.conſultationibus; facit quod ipſe no.in.d.c. 2.de in inte.reſti.&. c.querelã, de elec.Sed dictæ dñæ non probant eſſe in poſſeſſio.e præſentandi, ſed ſolum dictus Franciſcus; nec ẽt probatur proprietas pertinere ad eas, ergo omnino ſunt repellendæ à petitione ipſorum. ¶ Sed his non obſtantibus, dico in hoc caſu ſubtiliter aduertendũ, quod dictus quõdam Iacobus Ghini frater dicti Simonis præſens aſſeruit in teſtamento illam capellam ſancti Matthæi fuiſſe conſtructam per eum, & dictum Simonẽ fratrem ſuum, & ẽt mandauit illam capellam dotari de bonis cõibus ipſius Iacobi, & Simonis, & nepotum ſuorum ex fratribus pmortuis, ut patet in teſtamento dicti Iacobi, & executorẽ teſtamenti fecit & deputauit dictum Simonẽ fratrem ſuũ. Nunc autem reperitur dicta capella conſtructa, & dotata per dñm Simonem executorẽ dicti teſtamenti de bonis aſſertis in teſtamento, qđ probatur ſic. ubicũque aliquis tenetur ad aliquid faciendum, in quo requiritur ſumptus, ſi illud appareat poſtea factum, præſumitur geſtũ ab illo, cui neceſſario hoc incumbebat: hoc nõ. probatur in l. 2. C.de alimen.pup.præſtã.& ibi apertiſſimè hoc tenet Hugo, in.l.cum ſeruus, ff.de uer.obli. ſed dicto Simoni tanquam executori teſtamẽti hoc incumbebat; ergo alio patrono non apparente, pſumendum eſt, quod dictus Simon dotauerit dictam capellam de bonis communibus, de quibus in teſtamento.pro hoc ẽt facit, quia capellæ non naſcuntur, ſed neceſſario requirũt cõſtructorẽ, & dotatorẽ, unde prima fronte pręſumitur habere patronum, ut no.Ioã.And. ſuper reg. quod alicui, de reg.iur.lib. vj.in Mercu. prope fi.Alio autem non apparente patrono, debet præſumi, hæredes Iacobi, & Simonis, & ſuorum nepotum (ex quorũ bonis pręſumendum eſt dictã capellã fuiſſe dotatam) eſſe patronos. ¶ Secundo ad idem optime facit.c.j.de reli.domi.
3 ubi probatur maximè iunctis notatis per doct. † quod nõ apparente in cuius diœceſi ſit Baſilica conſtructa, præſumit in illo loco aliquid pertinere ad illum Epm, qui probat ſe exercuiſſe in illo loco aliquod ius epale, licet non probet de exercitio omnium iurium epalium, quaſi ſufficiat tenuis præſumptio, ex quo non conſtat de iure alterius. ita in propoſito. ex quo non conſtat aliũ dictam capellã dotaſſe in teſtamento Iacobi, cum illa mandaſſet dotari de bonis cõmunibus, præſumẽdum eſt, ex quo nunc apparet dotata, dotẽ recepiſſe ex illis bonis cõibus, ut in teſtamento diſponitur. Et quia apparet de donatione modo prædicto, pręſumendũ eſt idem de conſtructione, ex quo non apparet per alium fuiſſe conſtructã, arg.d. c.j.¶ Tertiò ꝓbatur ex illis narratiuis contentis in dicta permutatione, in quibus cõtinet illã fuiſſe capellam dotatã ꝑ dictum Simonẽ Ghini quæ quidem, ubi non agitur de magno præiudicio, faciunt plenã probationem, maximè in factis antiquis, ubi non põt haberi de facili probatio, ut eſt glo. ſing.in.c.cum olim, de cenſi.quæ dicit per illum text. quod ſi in aliqua ſcriptura publica continetur de finibus alicuius epiſco-

epiſcopatus,ſtandum eſt illi, alijs de finibus non apparentibus, licet ſcriptura illa ſit ſimpliciter ob aliud cõfecta, ut ibi: imò ſaltem negari non põt, quin illa uerba faciant præſumptionem non modicã,ut probatur hic in tex.& eſt bonus tex.cũ gl.in.c.ſeries, de teſti.&.c. illud, de ꝑſump. &.c.fi.de ſuc.ab inteſt.& glo.in.d.l.opti. C.de contrahen. & cõmit.ſtip.quæ tñ dico ĩ teſtamento debent facere plenam fidẽ,arg.in.c.2.qui matri.accu.poſ.&.c.cum cauſa,de ꝓba.Nec ob.ſi dicatur,quod in dicta ſcriptura ſit mentio ſolum de Simone,& nõ de Iacobo,uel alijs nepotibus:qa dico Simonem hoc feciſſe nomine omnium tãq̃ executor teſtamẽti, cuius ipſe executor tenebatur facere,ergo ita præſumendum eſt iuxta no.in.d.l.2.C.de alimen.pup.præſtan.nõ enim dr̃,ꝙ noĩe proprio fecerit, & ſcripturæ ſunt adinuicem concordandæ, ex quo fieri põt, de fide inſtru. c.inter dilectos.§.ceterum,de uerb.ſignifi.c.nihil.facit.c. cũ expediat, de elec.lib.vj.&.l.unica,C.de inoffi.do.Pro hoc ẽt facit,ꝙ Franciſcus filius dicti Simonis conſenſit in illo actu ꝑmutationis tanq̃ patronus. Nec ob.ſi dicatur, ꝙ ipſe ſolus eſſet patronus & in poſſeſſione præſentandi, ut.s̃ dixi in ulti.argu.primæ partis. hoc enim non obſt. ſi diligenter & ſubtiliter ponderetur.Nã ubicunque ius ꝑſentãdi pertinet ad plures patronos ſimul,licet appareat aliquem ex eis tãtum præſentaſſe, & ad eorum præſentationem ſuperiorem inſtituiſſe præſentatum, ex quo non apparet expreſſe illos patronos præſentaſſe animo ſpoliãdi alios ſua poſſeſſione,non ſit præiudicium alijs patronis in ſequentibus actibus nec circa proprietatẽ,nec circa poſſeſſionẽ:quia negligens in uno actu non facit ſibi præiudicium in ſequẽti.hoc apertè colligitur ex ſubtiliter tactis per Innoẽ.& Cõpoſtel.in.c. querelã,de elect.& clarius in terminis noſtris ponit Fede.de Senis conſil.97.in ulti.articu.quinimò dico, ꝙ per præſentationem Franciſci, qui erat unus ex patronis ex parte patris, conſeruatur poſſeſſio omnium patronorum,ut colligitur ex locis præal.Cũ ergo dicta capella ſit dotata de bonis cõibus dicti Iacobi,& Simonis,& nepotum ex fratribus præmortuis, dico, ut dixi.ſupra,ꝙ omnes hæredes ipſorum ſunt patroni, & ſuccedunt in hoc iure patronatus hæredes per ſtirpes, & non per capita. unde oẽs hæredes Iacobi tenent locum unius,circa hæredes illorũ nepotum, qui repreſentabant duos fratres dictorũ Simonis, & Iac. tenẽt locum duorũ unde quatuor hic concurrunt à principio patroni,ſicut in bonis omnium quatuor fratrum dos capellæ emanauit, & ſic omnes deſcendentes ab iſtis,ſeu hæredes iſtorum tenẽt locum quatuor patronorum . hoc probatur hodie in
4 cle.2.de iure patro.¶ Et aduertendum, † ꝙ ius patronatus eccleſiæ tranſit ẽt ad hæredes extraneos, & non ad filios tm̃, ut no. Innocen.ſuper rub. de iuro patro.in fin. & Io.And.in.c.cum ſeculum,eo.tit.tangit glo.in.c.conſiderandum,&.c.cum filijs.xvj.q.7.Et hæc eſt cõis opi.Inno.licet q̃dam dicant contra:ſed primum uerius.ſi enim tranſit cum uniuerſitate uillæ in emptorem extraneum, in.c. ex literis,& in.c. cum ſeculum,eo.tit.fortius cum hæreditate ad hæredem extraneum. Quid autẽ ſi ſint aliqui hæredes pro æqualibus portionibus?uide per gl. & doct.in. c.j.eo.titu.ubi plenè no.de hoc. Et ex his concludo ad caſum noſtrum,ꝙ cum illę duę filiæ dicti nepotis ex filio dicti Iacobi,ſcilicet Franciſcina & Chriſtophora fuerũt hęredes uniuerſales dicti Iacobi, alio hærede extraneo non apparẽte,argu.in.l.in ſuis,ff.de libe.& poſthu.&.l.j. C.de his qui ante aper.tabu. cũ aſſerant ſe hæredes, argu. in.l. gerit,&.l.pro hęrede,ff.de acqui.hæredit. debent ipſæ tenere locum unius patroni, ſcilicet Iacobi hęredis paterni, & ſi non apparent alij,qui pñt legitimè docere ſe eſſe compatronos,debent admitti prę́ſentationes per iſtas dominas:q̃a imputandum eſt legitimè non comparentibus, arg.in.c.dilecti,&.c.cũ nobis,&.c.ſcriptum,de elec.& per Io.An.in.d.c.querelam, & ſic ſi non comparent,& doceãt de iure ſuo,& præſentant alium, inſtituendus eſt qui habet plures uoces patronorum, computando patronos ꝑ ſtirpes,& non per capita modo ꝓdicto,& q̃ maioribus iuuatur meritis,de quo dicẽdum,ut.d.c. 3.&.c. cũ aũt,de iure pa.de dña Matthęa filia dicti Simonis non fecit ſerioſe ſpecialem mentionẽ:q̃a habuit fratrem maſculum,unde ignoro,ſi pariter fuit hæres patris ſui cum dicto Franciſco. unde ſi fuerunt hęredes patris,ſaltem in parte bonorum,debet admitti tanq̃ patrona: quia oẽs filij Simonis tenent locum unius patroni, ut patet ꝑ prędicta, nec eſt diſtinguendum inter maſculum & fœminam.& ſi fœmina eſt hęres, ſuccedit in iure patronatus, ſicut maſculus; idẽ ſi cõſtruat,uel dotet ut no.Io.And.in.c.nobis,de iure pa.& Io.de Lig.in cle.ij.eo.tit.per.Fed. cõſi.xvj.facit. ca. ſi de conceſ' pręben.Secus dicendum,ſi dicta domina Matthæa non fuit hæres patris,uel fratris.Ex his clare patet, quid dicendum in tota iſta quęſtione,&c.

CONSILIVM LV.

1 *Collegium, quod à iure approbatum non eſt, non poteſt acquirere.*
2 *Mendicitatem publicam ſine euidenti cauſa neceſſitatis reprobant iura ciuilia, & canonica.*
3 *Donatio perfecta non reuocatur, nec conditiones ex poſt facto recipit.*
4 *Collegia miſericordiæ diſciplinatorum, & iuuantium oppreſſos ſunt à iure approbata.*
5 *Princeps, ſi concedit alicui licentiam transferendi domicilium, ſciens illum eſſe tutorem in loco, uidetur illum à tutela abſoluiſſe.*
6 *Procurator quicquid facit ultra contenta in mandato, non tenet.*

IN quæſtione, quæ uertit̃ inter fratres ſancti Frãciſci ex una parte, & illos pauperes,q̃ uulgariter appellãtur inhumati,ex alia ſuper quodam fundo,ſeu q̃buſdam terris, utriſque inſolidũ donatis ꝓ oratorio, & offficijs in eis ſubſtinendis,ut latius conſtat ex inſtrumentis ſuper dictis donationibus confectis. ¶ Vr̃ primo, ꝙ dicti inhumati nullum ius in illis habeant,quod probatur primo ſic, donatio illarum terrarũ fuit facta ſocietati eorũ,ut patet ex inſtrumẽto ſuꝑ hoc confecto:ſed eorum ſocietas non eſt à iure approbata,imo improbata , igitur nullum ius potuit eis acquiri.conſequentia clarè probat̃ in.l.collegiũ, C.de hære.inſti.&.l.j.§.deinde, & in.ca.j.de reli.do.lib.vj. iunctis etiam maximè no per Io.An.ibi, in quibus oĩbus dicitur
1 in effectu, † ꝙ collegium,quod à iure appobatum nõ eſt, nil põt acquirere.Minor aũt, ſcilicet,ꝙ iſti inhumati non faciunt ſocietatem,ſeu collegium approbatum, multipliciter probatur.¶ Primò per dictum.c.j.de relig.do.lib.6. ubi tex.expreſſe reprobat iſtos inuenientes nouum ordinẽ,ſeu religionem à iure, uel Romanis pontificibus non approbatos;ergo &c. Et ſaltem negari non poteſt, ꝙ ferunt nouum religionis habitum,ferunt em̃ certum habitum in contemptum ſeculi; & ille dr̃ certus habitus,q̃ eſt diſtinctus ab alijs,regula,ſeu conſtitutione,in colore, & forma;no.dicit glo.in cle. j.de elec. Sed habitus iſtorum inhumatorũ eſt diſtinctus ab alijs in utroque.ſ.in colore, & in forma ergo habent certum & determinatum religionis habitum contra diſpoſitionem illius. c. & per hoc facit

cit gl.ſingularis in d.c.j quæ eſt ſuper uerbo,habitū,quæ dicit per illum tex.non ꝓhiberi,quin ſingularis perſona ſectas nō inueniēs,& ſeorſum habitās nouū habitū inducre ſibi poſſit,ad hoc.xlj.d.c.parſimonia,& ſic expreſſe uoluit,ꝙ plures habitātes in hoc collegio nō poſſunt certū habitum inuenire & portare, ut uideantur in ſtatu religionis,unde tex.in d.c.j.loquitur in prohibitione alternatiue,ut nec nouam religionem inuenire,nec certū nec nouū habitum deferre &c.unde præſuppoſito, ꝙ non inuenerint religionē cū collegio ipſorū,ſaltē ex eo,q.a certū & nouū habitū adinuenerunt ſine licētia Romani pōtificis ſimul habitādo.ad idē optimè facit cle.j.de reli. do. ubi Papa reprobās ſtatum quarundam mulierum inſimul quodam uelamine habitantium,proteſtatus eſt,quòd per illā prohibitionem non intendebat inhibere mulieribus fidelibus,quin promiſſa continentia,uel non promiſſa honeſte poſſint in ſuis hoſpitijs cōuerſātes pœnitētiā agere & uirtutū dño in humilitatis ſpiritu deſeruire &c. unde pōdero illa uerba,in ſuis hoſpitijs,quia in hoſpitio, ſeu collegio nō licet habitare ſub quadā umbra religionis, ētcā pœnitētiæ.¶Tertiò facit.c.īdemnitatibus, prope finē,de elc.li vj.ubi Papa expreſsè proteſtatur,ꝙ p illam cōſtitutionem nō intēdit approbare ſtatū,ordinē ſeu regulam quarundam mulierū,quæ nec proprijs renuntiāt, nec profeſsionē faciūt regularē,ſicut in ſecularibus eccleſijs canonici ſeculares,&c. Ecce ergo, quòd nō licet conuenire ſimul cauſa religionis,licet conuenientes non renuntient proprijs,nec profeſſionē faciāt regularem, ſub quadā umbra,& uelamine religionis;quod ur̄ ꝫ intellectū Bar in l.j.ff.de colle.illici.qui dicit.c.fi.de rel. do.procedere,qñ plures cōueniūt in unū cā religionis, ita quod efficiūtur pſonæ eccleſiaſticæ,ſecus dicit,ſi remaneāt laici.hoc.n.vr̄ ꝫ illū tex.ubi mulieres illæ remanebant laicę & tñ noluit illarū ſtatū approbare,licet cōuenirēt cā religionis.Nec obſt l.j.ff.de colle. illici. ſup qua ſe fundat Bar.quæ poteſt procedere,qñ cōueniūt ſimul, nō tñ habitāt aſſidue ſub eodē tecto,nec aſſumūt ſibi nouū habitum unde canones ſupueniētes multipliciter illud limitauerūt ꝓp cōfuſionē & ſcādala,quę oriebant̄ ob hoc in eccl̄a dei, ut in d.c.fi.& in c.præalleg. ¶Quarto uidetur contra hoc caſus in.d.c.fi.de rel.do.ubi papa expreſsè prohibuit nedum nouam religionem inuenire,ſed ēt domus religioſam de nouo fundari, niſi regula & inſtitutio accipiatur de approbatis. Sed inhumati iſti quotidie ædificant domos religioſas de nouo ꝓ ſeipſis; quinimò in iſtamet terra,de qua eſt contentio,uolunt ædificare domum religioſam pro ſeipſis. ergo hoc non licet,& ſic donatio illa fuit nulla. ¶ Quinimò uidetur caſus in extrauaganti Io. 22.q incipit,ſancta Roma.quæ expreſsè,ſi non cauilletur,uidetur eorum ſtatū reprobare,maximè in eo,quòd expreſsè innuit iſtos collegiatos de facto non debere publice mendicare,ne eorū ſtatus uideat̄ approbatus. Et circa hoc ad
2 uertēdum,quòd ciuilia iura,& canonica expreſsè reprobant mendicitatem publicam ſine euidenti cā neceſsitatis,ut l.unica.C.de emenda.uali.li.xj.& xciij.diſt.c.diaconi.§ nunc autē,iuncta gl.& c.ſeq.ſed ſi nulla neceſſitas eſt cum poſſent uictum manibus quærere,& non tollere pauperum indigentium ſubſidia,ergo eorum ſtatus eſt ab utroque iure improbatus.¶Ex quibus omnibus concluditur,quòd ſi donatio eorum ſocietati facta non tenuit, ualuit donatio ſecundo loco facta fratribus ſancti Frāciſci quorum ordo eſt approbatus ab eccleſia,ut in d.c.j.de reli.do.& habuerunt in hoc loco acquirendo ſpecialem licentiam à domino Papa Martino,& ſic eis non obſtat.c.j de exceſ.præla.lib.vj.per hæc tollitur,quod obijcit, illū fratrē Antoniū Ioannis nō habuiſſe plenè mādatū ad illa loca reſignanda & donāda,quia nō fuit opus reſignatione ipſorū inhumatorū,qa ſi eis ꝓp incapacitatē ipſorū non fuit dñiū acquiſitū,ergo remanſit dñiū penes donatorē, & ſic libere potuit alijs donare,ut l.nec utile,ff.de acqui.re.do.not.gl.& Bar.in l.quod meo.§.à furioſo.ff. de acq.poſ.¶Secundo principaliter ꝫ iura inhumatorū facit, q.a Biancus Saboni,& Antonius Ioānis ambo inhumati, recipiētes donationē illarū terrarum,nō potuerūt ſocietati acquirere dñiū,cū ad hoc nō haberēt ab eorū ſocietate mādatū,& p liberā pſonā nobis nō acquirit̄, inſt. de inuti.ſtip.§.ſi quis ali. & p quas pſonas nobis acquirit̄. §. ex his itaque.¶Tertiò facit,quia pſuppoſito,ꝙ dñium illius fuiſſet acquiſitū,tñ ex renuntiatione libera procuratoris eorū illud pdiderūt,ut cle.j.de renun.& c.ſuper hoc, eo.ti.& l.ſi quis ui.§ differentia,ff.de acqui.poſ. ¶ Quartò omnibus deficiētibus ſufficere debet fratribus ſācti Franciſci cōceſſio dñi Papæ Martini,qui in iſtis ſpiritualibus & eccleſijs,& pijs diſpoſitionibus liberā habet facultatē, in cle.quia contingit,de rel.do.& c.innotuit de elec.& c. propoſuit, & c.cum noſtris, de conceſ. præben. ꝓ quo facit gloſſ.not. in c.principalem.9.quæſt 3. & Specul. in ti.de leg.§.nūc oſtēdēdū,uerſi.lvij.& melius in uer.89. §. nūc breuiter,ante fi.& Io.An.ſup dicto uer.57. facit gl.in c.cōſtitutionē,de relig.domi.& 25.q.2 .in ſūma.¶Sed his nō obſtātibus, dictos inhumatos ī dictis rebus donatis arbitror potiores huius cōcluſionis ſatis exploratū eſt argumētū.ipſi.n.fuerūt priores in donationis & in poſſeſſionis traditione,& ſic fuit in eos tranſlatū dominiū.l. traditionibus,C.de pac.inſti.de re.diui.§.nihil tā naturale.l.quoties,C.de rei uendi.
3 †Conſtat autem. ꝙ perfecta donatio non reuocatur,nec conditiones ex poſtfacto recipit,ut l.3.C.de reuo.do.& l,perfecta.C.de dona.quæ ſub modo. nec ſubeſt nec allegatur aliqua cauſa ingratitudinis, & ſic ſumus extra caſum.c.fin.de dona.& l.j.C. de reuocan.dona.non ergo ualuit donatio ſecundo loco fratribus ſācti Frāciſci facta, cū dñiū iā fuiſſet trāſlatū ī inhumatos, & nemo dat,qđ nō habet.c.ꝙ aūt.de iure pa.& i.q.7. Daibertū,in c.nup,de do.poſt diuor.reſti.& l.traditio, ff. de acquir.re.do.& ꝓbat̄ apertiſſimè in caſu nr̄o, in d.l.quoties. quare ad fortificandum ius iſtorum inhumatorum nō reſtat niſi reſpondere ad contraria ſuperius formata. ¶Et primò ad iura, quæ uidentur multū ſtringere contra ſtatū iſtorū inhumatorū,pōt dici,qđ loquūtur in alijs caſibus.Nā iſti inhumati,ut dicūt,nō habēt certū habitum ex lege,uel conſtitutiōe,uel aliter:ſed ad libitū illo utūtur,& poſſunt alia ueſtimenta tā in forma,q̄ in colore aſſumere,& ex diuerſis habitibus eodē tēpore uti,cum illa lex,uel cōſtitutio nō eos cogat in cōtrariū & ſic nō pōt dici eos habere certū habitū. ¶Itē dicūt ſe eē puros laicos & nullū habere ſuperiorē,& ſimul cōuenire cā deuotionis,ſicut faciebāt apoſtoli & alij beati Chriſtiani in primitiua eccleſia,quorum erat cor unum,& anima una. & oīa erāt illis cōmunia iuxta dictū pſ̄. Ecce quam bonū & quā iocūdū,habitare frēs in unū.Et ꝓ prædictis ur̄ bonus tex.ī c.dilectiſsimi.12,q.j.negāt etiā domū eorū eē religioſā,ſed pure ꝓfanā,ut puta dedicatā ſine authoritate epi,& ſine eccleſia.habēt.n.tm̄ oratoriū,ꝙ cuique in domo ꝓpria licitū eſt cā orādi habere, ut in c. unicuique, cū duobus ſeq.de cōſ.di.j.p Inn.in c.inter dilectos,de dona.ubi eſt bonus tex.ſm̄ lec.ſuam.Ad idē faciūt no.p Bar.
4 ī l.fi.ff.de coll.ill.ubi dicit,†ꝙ iſta collegia miſericordiæ, & diſciplinatorū, & iuuātiū oppreſſos ſunt à iure approbata p l.j.ff.eo.ti.& propriè ſtatum iſtorū inhumatorū uidetur approbare Anto.de But.in c.ij. de foro competen. ubi

ubi dicit, iſtos inhumatos cum regulariter uiuāt, eſſe perſonas eccleſiaſticas, licet profeſſionem non faciant, & qđ gaudere debent priuilegio eccleſiaſtico, allegat tex. cum gl. o. in c. indemnitatibus, de electio. lib. vj. in fin. & quod not. xj. quæſtio. ulti. c. fina. de maio. & obe. c. dilecto. ¶ Itē ſecundum eum, cum tales ſe aſtringant multis diſciplinis & ambulent diſcalciati, poſſunt dici in ſtatu pœnitentiū, qui ſunt ſub eccleſia. xj. quæſtione. j. c. aliud. qui ſtatus ab eccleſia probatur, & tales ſubſunt eccleſiæ, licet non ſit regula approbata, quia nec regulares dici poſſunt, cū non habeant uota perpetua, non tamen eſt reprobatus ſtatus uiuendi ſecundum eum, ad hoc inducit extrauagantē. Io. xxij. quæ incipit? Ratio recta, quæ tollit pœnas. cle. j. de reli. do. etiam quo ad illas, quæ Beguinæ uocantur, dummodo honeſtè uiuant, & ſe non implicent in prædicationibus; & ſic ex authoritate tanti uiri debet ſufficere reſpōſio ad contraria. & ad id qđ dicit de mendicitate, poteſt dici, q ipſi laborant, quatenus de eis mendicāt, quod nō eſt de iure improbatum. lxxxij. di. c. j. & xlij. di. c. qui etiam & quicquid ſit in iuris ſubtilitate, in qua nunc inſiſtere non intendo, illud præſertim me mouet in hanc ſententiam, quòd dominus noſter Martinus Papa domibus iſtorum inhumatorum conceſſit ex certa ſcientia aliquas indulgentias, ex quibus uidetur ſtatum eorum tolerare, arg. eorum, quæ no. Inno. in c. ueniens, de fil. preſby. ut ſaltem illud dictum procedat in principe, arg. l. Barbarius, ff. de offi. præto. Ad idem bonus tex. in l. ſed in hoc. §. fi. ff. de excu. tut. ubi dicit, † quòd ſi princeps concedit alicui licentiam transferendi domicilium, ſciens illum eſſe tutorem in loco, uidetur illum à tutela abſoluiſſe, ita & dominus Papa dando iſtas indulgentias, uľ ſtatum illorum approbare. nam ſi eſſent in ſtatu peccati, non prodeſt indulgentia, quæ conceditur uerè pœnitentibus, & confeſſis, de quo de peni. & remiſ. c. quod autem, & c. quod quidem. & licentia ſeu indulgentia, uel diſpenſatio extenditur ad ea, quæ neceſſario ex actu diſpenſato ſequūtur, ut dicit gl. no. in c. quia in tantum, de præben. & c. quia non poteſt, e. tit. lib. vj. & c. ſi quis in clero. vij. q. j. plenè per Ant. de But. in c. at ſi clerici. §. de adul. de iud. Et ad prædicta facit tex. opti. cum materia ſua in c. quia circa, de conſan. & affi. ubi patet, quòd tolerauit, ſeu diſſimulauit Papa in caſu ſpecificato, ubi dicit ſe uelle diſsimulare, inducit diſpenſationem, ut ibi? fortius ergo, ubi dat indulgētias, cum fortius operetur actus paſſiuus, quàm neglectus ut in c. ex ore de his, quæ fiunt a maio. par. ca. iuncto. c. ad decimas de reſt. ſpo lib. vj. ¶ Item in caſu dubio recurrimus ad conſuetudinem in c. cum dilectus, de conſue. & l. ſi de interpretatione, ff. de legi. fortius recurrendum ad iudicium Papæ tantum. Non enim negari poteſt, quin iſtorum inhumatorum ſtatus ſit dubius. Papa ergo dando indulgentiam, uľ declarare ſtatum eorum non improbatū a lege, poſſunt ergo iſti defendi uel mero iure, uel ex tacito iudicio Papæ, uel per ipſius diſpenſationem, ut colligitur ſatis ex prædictis. Et per hæc tolluntur prolixe allegata contra iſtorum ſocietatem. ¶ Ad ſecundum principale motiuum reſpondetur multipliciter. Primò, quòd illi Biancus, & Ant. recipientes illam donationem non erant extranei ab illa ſocietate, imò de ipſo corpore ſocietatis. quod autem donatur uni de corpore, contemplatione iſtius corporis, donatum acquiritur corpori, ut in c. requiſiti. in fin. de teſt. facit quod no. glo. de mona. inſti. de inuti. ſtipu. §. ſi quis alij. ¶ Item & ſecundo præſuppoſito qđ omnino fuiſſent extranei, ex quo nomine ſocietatis in humatorum receperunt, & illi inhumati poſtmodum habuerunt ratum ibidem ædificando, & habitando acquiſiuerunt illud dominium, ff. de neg. geſt. l. ſi ego, & l. pe. not. Bar. in l. qui mihi donatum, ff. de do. quinimò licet quis non poſſit alteri ſtipulari, tamen ſi ſtipulatur nomine alterius, ualet ſtipulatio illo poſtmodum ratum habente. d. l. pen. no. Bart. in l. ſtipulatio iſta. §. alteri, de uerb. obl. Non obſtat tertium motiuum de renunciatione procuratoris iſtorum inhumatorum? quia ut apparet in forma procurationis non habebat ad hoc mandatum. Requiritur enim in hoc ſpeciale mandatum. aliàs enim non ualet donatio, quātumcunque habebat plenam adminiſtrationem, & in l. filiusfami. & ibi per Bar. ff. de don. & l. 3 iuris regulas, ff. de pac. Non enim præſumitur quis procuratorem conſtituendo generaliter, uelle iactare ſuum. l. cū indebito, ff. de proba. facit. c. qui ad agendum, de procur. lib. vj. † Quicquid autem facit procurator ultra contenta in mandato, non tenet, ut in c. cum olim, el. j. de offi. de 6
leg. & l. diligenter, ff. manda. maximè cum agitur de alienatione reipublicæ quæ non debet alienari ſine diſcutione maxima, imò poſſet dubitari, an neceſſario deberet interuenire authoritas epiſcopi, de quo per Hoſt. in c. nulli, de rebus eccl. non alie. & l. iubemus, C. de ſacroſan. eccle. iuncta l. omnia priuilegia, C. de epiſ. & cleri. ubi omnino priuilegia tributa eccleſijs, extenduntur ad pia loca. dicitur enim pius locus, ubi actus pij exercentur, de quo per Spec. in titu. de inſtru. edit. §. nunc uero aliqua, uerſi. & ſcias, quod inter legata ad pias cauſas. ¶ Ad quartum & ultimum eſt reſpondendum, quòd illa conceſſio domini Pape nullius eſt momenti, tanquam ſurreptitia, cum falſum fuerit narratum, quòd illa dona ſpectarent ad alium & quòd libere uolebat conferre ipſis fratribus quòd erat falſum, cum iam dominium irreuocabiliter fuerit tranſlatum in iſtos inhumatos, ut ſuprà dixi. Princeps autem nunquam per ſuas literas intendit præiudicium afferre tertiò, de illo non habita mentione, in c. ſuper eo, de offic. delega. & l. ij. §. ſi quis à principe, ff. ne quid in loco publi. ¶ Item priuilegium per ſurreptionem obtentum, eſt ipſo iure nullum, ut no. in c. ad audientiam, de reſcript. & in c. j. & ij. de filijs præſby. libro. vj. & in c. inter dilectos, de fide inſtru. ¶ Ex quibus omnibus concludo iſtos fratres, ſeu pauperes, qui dicuntur inhumati, fore potiores in dominio illarum terrarum, de quibus ad præſens contentio eſt. Et hæc ſufficiant. Laus deo.

5 (left margin, beside "de excu. tut. ubi dicit")

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS contingentia talis eſt. Quidam Candor ciuis Lucanus, ſyndicus & procurator monaſterij monialium ſancti Carbonis de Luca ordinis Ciſtercien. dicto ſyndicario nomine, & uoluntate & conſenſu dominarum abbatiſſæ, & monialium dicti monaſterij ex una parte. Et quidam Lambertus quondam Coluirni Lucanus ciuis pro ſe & ſuis hæredibus ex alia parte compromiſerunt in quendam Archipræsbyterum Lucanum, tanquam dictarum partium arbitrum & arbitratorem & amicabilem compoſitorem ſuper omnibus & ſingulis cauſis, litibus, & quæſtionibus, controuerſiis, diſſenſionibus iuris inter ipſas partes uertentibus: ut illæ etiam intelligerentur lites, & quæſtiones, ſuper quibus fuit lata ſententia, &c. ut plenè de hoc conſtat ex inſtrumento ſuper hoc confecto, uigore cuius compromiſsi dictus archipresbyter inter cætera pronuntiauit, quòd domina abbatiſſa, capitulum, & conuentus dicti monaſterij teneantur & debeant hinc ad xviij. menſes proximè futuros quandocunque ad requiſitionem dicti Lamberti uendere, dare, tradere, & uenditionem facere de iure ualidā præfato Lamberto quædam bona immobilia dicti monaſterij in laudo expreſſa pro pretio centum & quinquaginta florenorum. Quod quidem laudum dictus candor ſyndicus dicti monaſterij approba-

approbauit, & dictus Lambertus nomine proprio poſtmodum infra terminum, xviij. menſium præſcriptorum, fecit coram domino uicario Lucani epiſcopi citari, & requiri dictas abbatiſſam & moniales, offerens ſe paratum ad emendum, & requirens, quòd abbatiſſa & conuentus deberet ſibi uendere bona in laudo comprehenſa, & ad hoc petijt illas compelli. illis autem ſcilicet abbatiſſa & monialibus allegantibus nullitatem laudi in illa parte, ac declinantibus forum epiſcopi, tanquàm exemptis, dictus Lambertus depoſuit dictum pretium centum quinquaginta florenorum de mandato uicarij apud quendam dominium. Nec aliter ſuper prædictis exceptionibus apparet lata ſententia ſed à tempore depoſiti facti emanauit tantum tempus, quòd recuperatio di[?]i depoſiti uidetur impoſſibilis, uel difficilis, maximè uigente quodam ſtatuto in ciuitate Lucana, inducente præſcriptionem decem annorum inter præſentes. 20. inter abſentes contra omne debitum, ut in eo latius apparet. Quæritur nunc, cui incumbat illius depoſiti periculum, vel proſecutio, &c.

CONSILIVM LVI.

.1 *Monaſterium ſine conſenſu diœceſani non poteſt bona immobilia alienare, nec per compromiſſum poteſt ſe ligare.*

2 *Prælatus per compromiſſum factum ſine conſenſu ſuperioris non poteſt perpetuum præiudicium eccleſiæ generare.*

CHriſti, eiuſque matris preſidio humiliter inuocato, Vtrimò, quòd ſpectet ad monaſterium per tex. apertum. in. l. ſi à te; C. de pac. inter emp. & uendi. iuncta. l. acceptam, C. de uſu. & quod ibi no. Bar. ubi patet, quòd ét ad actionem parandam ſatis eſt emptoris offerre, & conſignare, ſeu deponere pretiũ de mandato iudicis ita, quòd talis cõſignatio habet uim ſolutionis, & periculum pecuniæ ſpectat ad uenditorem. Sed in caſu noſtro prædictus Lãbertus obtulit, & de mandato uicarij conſignauit. Ergo periculum, ſeu pecuniæ proſecutio pertinet ad monaſterium, ut dictis ll. nec poſſunt abbatiſſa & moniales prætendere nullitatem laudi, cum eorum ſyndicus expreſsè emologauit laudum; & ſic poterunt compelli ad ipſum obſeruandum, ut in. c. per tuas, de arbi. &. l. pe. C. co. ti. Nec defuit poteſtas cõpromittendi, cum nõ ageret hic de libertate monaſterij, quo caſu non ualuiſſet compromiſſum ſine licentia papæ, ſi monaſteriũ eſſet exẽptum. Sed agebãt de alijs articulis, ut patuit ex diffinitione, ut pbatur in. c. cum tpe, de arbi. Nec legitimationem conſignationis, ſeu depoſiti habuerũt impedire allegata per ipſas moniales exemptas: quĩa conſignatio fuit facta ante probationem exemptionis. quinimò non apparet, quòd aliquando fuit ipſa exemptio plenè probata. quare alio modo non probato, uicarius epi cenſendus erat competẽs iudex. 18. q. 2. c. monaſteria, &. c. abbates, & de reli. do. ca. cũ uenerabilis, & de offic. uica. c. licet, ſic ſumus in terminis. c. acceptã, pręalle. Sed his non obſtantibus, contrariũ arbitror de iure præualere. Ad hanc contrariam ſñiam mouet me principaliter nullitas ipſius laudi, qua data, certiſſimum eſt illam conſignationem non produxiſſe iuris officium, quòd illud laudum fuit nullum, quatenus ſemper agebat monaſterium ad alienationem bonorum immobiliũ,
1 pbatur. † Sicut monaſterium ſine conſenſu diœceſani nõ poteſt bona immobilia alienare. 12. quæſtio. 4. c. in uenditionibus. Ita nec p cõpromiſſum potuit ſe ligare ad hoc: quia non debet licere indirectè, quod directè prohibetur in. c. tuæ, de procur. &. c. cum quis una uia, de regu. iur. lib 6. Ita notabiliter uoluit Hoſtien. in. ca. 3. de arbit. & Io. An.
2 poſt eum, † quòd per compromiſſum factum ſine conſenſu ſuperioris non poteſt prælatus perpetuum præiudicium eccleſiæ generare. ideo nõ poteſt ex compromiſſo ſequi alienatio, aliàs facta eſſet uia ad alienationem faciendam, & ita uoluit Lap. in allegatione ſua. 2. Idem apertè uoluit Fed. conſi. 89. ubi dicit, non ualere tranſactionem per prælatum eccleſiæ factam, ét cum conſenſu capituli, niſi interuenerit conſenſus & authoritas diœceſani, ex quo ſequitur alienatio rei immobilis ipſius eccleſiæ, uel aliud præiudicium perpetuum, pro hoc text. in. l. cum hi. §. ſi cũ lis, &. §. ſi un[?], ff. de tranſac. & ibi reſpondet ad. c. contingit, de tranſac. dicens, quòd ibi ſolum quæritur de iure. c. & reſpondet, ſaluo iure diœceſani. ſicut in ſimili no. gl. in cle. j. de re. ec cle. non alien. & bene, res redit ad naturam ſuam, ideo ualent pacta, & trãſactiones ſine authoritate ſuperioris. Ad idem quod not. Bar. in. l. nulli, ff. de tranſac. ubi idem uult in prælato. cõpromiſſum enim eſt quædam tranſactio, in authen. ut dif. iudi. §. ſi uerò. ¶ Item illud laudum erat cõtra formam iuris, inquantum arctabat ad uendendum bona eccleſiaſtica citra caſus permiſſos à iure & formã traditam, prout traditur in. c. exceptione. 12. q. 2. & in ſumma eiuſdem queſtionis. ergo hic fuit nullum, ut in. c. examinata, de c[?]nfir. uti. Si ergo nõ ualebat laudum, minime ualuit per conſequens illa conſignatio, & depoſitio, tanq̃ facta ex cã nulla, & à iure improbata, & ſic ſumus extra ſuperius allegata, cum monaſterium non eſſet obligatũ ex illo laudo ad uendendum, & per conſequens nec ad pecuniam recipiendam, & ſic periculum illud non fuit tranſlatum in monaſterium, nec habuit operari talis cõſignatio aliquem effectum, ex quo non fuit iuridicè facta. Ad hoc tex. iuncta glo. in. l. 2. C. de uſu & qđ no. Bar. in. d. l. acceptam. Et ſi diceret illud monaſterium eſt exemptum, & ſic non debet obeſſe diœceſani conſenſus defectus: quia dico, quòd papa eſt in exemptis loco diœceſani; & ſic ipſius authoritate debet fieri directa uel indirecta alienatio, ut no. in. c. authoritate, de priuile. li. vj. &. 24. diſ. c. nulla, &. c. cũ dilecta, de confir. uti. & eſt gl. aperta in terminis noſtris in. cle. j. de re. eccl. non alie. in uerbo, proprij. ptereà eſto ſine ueritatis piudicio, quòd pdicta non obſtarent, q̃ in ueritate concludunt: ex alio tñ capite periculũ pecuniæ non ſpectabat ad monaſterium: qa ad hoc, ut conſignatio habuerit ſuum effectũ, oportet, quòd fiat authoritate iudicis competentis, ut. d. l. acceptam, &. l. 2. C. de uſur. & quod in eis no. Sed notoriè conſtat uicarium epi non eſſe iudicẽ competentẽ religioſorum ordinis Ciſterciẽ. cum ille ordo ſit exemptus, & immediate papæ ſubiectus, ut no. in. c. cũ ordinem, de reſcrip. & iandudum fuit, & eſt in pacifica poſſeſſione exẽptionis, & ſic tollit ignorantia facti allegata. Itẽ cũ de hoc contenderetur, non debebat anteq̃ conſtaret illum eſſe iudicem, facere depoſitum ad eius mandatũ arg. in. l. nimis pperè, C. de execu. rei iudi. & in. c. ſuper literis, de reſcri. cum ſimi. & melius de iudi. c. exhibita, & per hoc patet reſponſio ad omnia motiua ſuperius allegata. Concludo ergo, quòd periculum, uel proſecutio illius pecuniæ depoſitæ pertinet ad dictum Lambertum, non aũt ad monaſterium. Et hæc ſufficiant. Laus deo.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

EX *infraſcriptis literis apoſtolicis, quarum quidem literarũ tenor ita præſentatus fuit mihi tranſmiſſus, uidelicet* Ioannes Epiſcopus *&c. Ad futuram rei memoriam, &c.* Et *poſt multa per ipſum dominum papam diſpoſita, & ordinata ſequitur in dictis literis, lege, ſiue apoſtolica conſtitutione, & ad hoc ut eo amplietur diuinus cultus, quo maiori canonicorum, & capellanorum numero dicta eccleſia fuit decorata, ſtatuimus, quòd Eps & capitulũ dictæ eccleſiæ pro tẽpore exiſtentes una cum dictis conſulibus toties,*

ties, quoties uidebitur eis expedire, de nouo creare, nec non conſti tuere poſſint ultra ſolitum numerum nouos canonicos, & canonicales p̄bendas, & portiones pro illis capellanis in illo numero, & quantitate de tempore in tp̄s decernere, prout honori & utilitati dictæ eccleſiæ cognouerint conuenire. Ita tamen, quòd ex p̄bendis in præſentiarum exiſtentibus, uel de eo, quod diſtribuitur de menſa dicti capituli in præpoſitum, & canonicos, ſeu capellanos qui nunc ſunt uel in futurum erunt inſtituti in beneficijs, q̄ nunc ſunt in eccleſia memorata, nihil poſſit aut debeat detrahi, aut diminui quouis modo, ac etiã quia futuræ præbendæ ac portiones huiuſmodi in eadem eccleſia inſtituendæ, ſeu decernendæ non ſint, nec eſſe debeant inferioris fructus, reditus, & prouentus, quàm principaliter exiſtens. ſi aũt ipſum capitulum creationi & inſtitutioni p̄dictis, aut eorũ alicui noluerint intereſſe, aut contradicerent, uel noluerint conſentire ſine cauſa ep̄o, & conſulibus ipſis concordare, tunc in eo caſu epiſcopus cum ipſis conſulibus poſſint, & ualeant omni iure creare canonicos & capellanos, & præbendas canonicales inſtituere, ac ẽt portiones huiuſmodi, &c. facere in præmiſſis, q̄ cum dicto capitulo potuiſſent aliquo nõ obſtante habeant, & habere cenſeantur authoritate p̄ſentium. &c. Et iuxta finẽ dictæ conſtitutionis domini Ioannis dictarum literarum ponuntur etiam iſta uerba, uidelicet. Per prædicta quoque aut aliquod prædictorum nullum intelligatur, aut poſſit præiudicium fieri aliquibus priuilegijs, uel indultis per ſedem apoſtolicam conceſſis hactenus circa p̄miſſa, uel aliquod eorundem conſulibus ante dictis uel operarijs fabrice memoratæ. ¶ Nunc ergo infraſcripta dubia eliciuntur. Primò an circa ordinationem, & creationem p̄bendarum, & demum electionem canonicorum, attentis uerbis dictarum literarum apoſtolicarum, debemus dicere, quòd ſint tres uoces, uidelicet una ep̄i, ſeu archiep̄i, alia canonicorum, alia conſulum, uel debemus dicere, quòd ſint duæ, uidelicet una ep̄i & capituli, alia ſit conſulum. Et quid ſi ep̄s cum capitulo ſiue conſulibus concordaret, & conueniret cum ep̄o & capitulo, ſed non maior pars conſulum? Et quid ſi conſules cum capitulo, uel maiori parte capituli diſſentiente ep̄o, concordarent, utrum canonici & capitulum ſint uocandi, ita, quod ſi non uocarentur, poſſent agere de contemptu? Et nunquid canonici intereſſentes, uel maior pars ipſorum poterit contra dicere, uel non conſentire ordinationibus, & inſtitutioni prædictis factis per archiep̄m, & conſules, ita, quòd ex eorum contradictione, uel non conſenſus præſtatione impediatur, aut annulletur creatio, ac etiam inſtitutio facta per archiep̄m, & conſules? ¶ Secundò principaliter dubitatur, cum in conſtitutione p̄dicta dicti domini Ioannis dicatur, quòd futuræ creandæ præbendæ non ſint, nec eſſe debent inferioris fructus, reditus, & p̄uentus, quam principaliter exiſtentes, quare cum in dicta eccleſia ſint præbendæ maioris fructus, mediocris, & minoris, quæritur, in qua quantitate iſtæ nouæ præbendæ creari debeant? ¶ Tertiò principaliter quæritur, an per dominos conſules, uel ſaltẽ una cum ep̄o in creatione aliarum p̄bendarum, & ordinatione præbendarum ipſarum apponi poſſint onera certa ſeu obſeruationes, ſeu qualitates in aſſumendis & promouendis ad dictos canonicatus & præbendas, & quæ, ut puta, quòd aſſumendi ſint ſacerdotes, uel quòd intra terminum promoueri teneantur, uel quòd reſidere, & continuam reſidentiam facere, uel talem miſſam tali tempore celebrare teneantur, & ſimilia? Et nunquid non facientibus, poſſit ordinari per dominum epiſcopum, cum capitulo, & conſulibus, uel ſaltem cum conſulibus, capitulo recuſante, quòd talia non ſeruantes moueantur, & quòd non facientes incurrant pœnam amiſſionis fructuum præbendarum, & aliorum emolumentorum; uel quòd ſaltem eis poſſint ſubtrahi dicti reditus, uel pars dictarum præbẽdarum per dictos conſules? ¶ Quartò principaliter quæritur, cum ita ſit, quòd tales præbendæ fuerint ordinatæ recte, & creatæ de reditibus, & bonis operariæ, & per conſequens deputatorum ad regimen dictæ operariæ, & ſic conſulum artis lanæ, & ſic uideantur ex dotatione acquirere ius patronatus, an dictum ius ſic dicatur acquiri, & ſic in creatione præfata poſſit ordinari per epiſcopum, & per præfatos conſules, quod, attenta donati ue præfata, deinceps in futurum conſules artis lanæ, qui pro tempore fuerint, ſint patroni prædictarum præbendarum, ita, quòd in illis præbendis uacantibus ſpectet præſentatio ad ipſos conſules, & ad dictum archiepiſcopum confirmatio, ita, quod in confirmatione non habeat interuenire capitulum &c.

CONSILIVM LVII.

1 *Prælatus ſi in aliqua electione habeat tertiam partem, capitulũ aliam tertiam, & aliqua uniuerſitas aliam tertiam, tunc uoces non iudicantur per capita.*

2 *Conſenſus capituli & epiſcopi ubi requiritur, non coniunguntur, ut ſufficiat habere maiorem partem.*

3 *Corpora plura quando ſimul coniunguntur, non ut faciẽtia unum corpus, ſed ut diuerſa, ad hoc, ut actus dicatur factus ab omnibus, ſeu maiori parte, oportet quòd interueniat conſenſus cuiuslibet corporis.*

4 *Promittens artificem intelligitur promittere de mediocri.*

5 *Reſcriptum Papæ in dubio trahitur ad ius commune.*

CHriſti, eiusque matris, atque Agathæ uirginis glorioſæ p̄ſidio humiliter inuocato, Attingã pro clariori conſultationis informatione quodlibet dubiũ de p ſe. Et primò iuxta interrogationis ordinẽ, primũ aggrediar, in quo incidenter multa annectuntur dubia. Et primò arguitur, q archiep̄s, & capitulum ſunt loco unius; ſic, ut habeãt in hoc tm̃ unã uocẽ. Conſules uerò loco alterius; & ſic habeant aliam uocẽ; ita, quod oẽs ſimul conſtituant duas uoces. hoc vr̃ prima fronte p̄bari in.l.fi. C.de impu. & alijs ſubſtit. ubi habet, q teſtator ita inſtituit. Titius una cum filijs ſuis, & Sempronius mihi hæredes ſunto ex tali inſtitutione patris cũ filijs, q ſimul coniunguntur, & penè ſcd̃m naturam ſunt eadem perſona, debere habere dimidiã, & ſic tm̃ haberet Sempronius ſolus, quantum pater & filij, q ſimul fuerunt coniuncti. ita uidetur dicendum in propoſito, cum enim ep̄s & cap̄lm ſimul coniungãtur, vr̃ q ſint loco unius tm̃. Conſules uero, q per ſe uocantur, debent eſſet loco alterius, ad idem, l.ſi quis in fundi, ff. de inſti. & ſubſti. ¶ Scd̃o principaliter facit, qđ no. Io. An. poſt Hoſt. in. c. ſcriptum,
1 de elec. † vbi dicit, q ſi in electione p̄latus aliquis habeat tertiã partẽ, capitulum aliã tertiam, al'qua alia uniuerſitas aliam tertiam, tantũ habet ſolus p̄latus, quantum habet totum capitulum, uel alia uniuerſitas, nec iudicantur uoces per capita. ita in propoſito, ex quo epiſcopus, & capitulum ſimul coniunguntur, & ẽt de iure faciunt unum corpus, ut in. c. nouit, &. c. q̃to, de his quæ fi. à præla. licet plures ſint numero, q̃ ipſi conſules, tantã uocem habent ſimul, quantã ipſi conſules. Sed his non obſtantibus, q uerè non obſtant; contrariam ſnĩam arbitror præualere, q oẽs prædicti ſint loco trium p̄ſonarum, non obſtante q epiſcopus & capitulum iungãtur per dictionẽ copulatiuã, &, de hoc vr̃ caſus apertus in ſimili in. l. ſi qs Titio, ff. de uſufr. accre. ubi patet, q teſtator ita dicit, Titio cum hęredibus meis, & Mæuio eandem rem relinquo, ex relicto fiunt tres partes, quarum una debetur Titio: alia hæredibus teſtatoris: tertia Mæuio, & ſubijcit ibi tex. non referre, an dicatur relinquo illi & illi, & Mæuio, an illi & illi cum Mæuio, ſemper enim ſunt tres partes. Ecce ergo, q dum coniunguntur duo per dictionem, cum, uocãtur oẽs æqualiter. facit. l. Titiæ textores, & quod ibi not ff. de leg. 3. fortius idem dicendum, cum coniungantur per dictionem, &. nã hæc dictio, &, per quam coniunguntur hic epi-

ſcopus

ſcopus & capl'm, facit utrūq; capitulatum uenire principaliter, ita, quod vnum pōt dici acceſſorium ad reliquū, ut eſt gl.in c.querelam,de ſimo. Idem ſentit gl.ff.de iur. & fa.ign.ſuper rub. ¶Sc'do ad idem ur tex.in l.ſi quis ita ſtipulatus,ff.de uerb.obl. ubi probat,ꝙ ſi duo in diſpōne coniungūtur ꝑ dictionem,&,oportet utrūq; interuenire. Sed ſi eps, & capitulum ſimul coniungant in vnam uocē, non uerificaretur diſpoſitio Papæ.finge.n.canonicos eſſe uiginti ſi eps coniungitur cum eis,eſſent 21. pone etiā,ꝙ decem canonici & eps conſentiunt ꝓ vna parte, alij decē ꝓ alia parte. Nec ſm ɔ̄riam ſnīam illi vndecim repreſentabant oēs, an conſtituant maiorem partem oīum; & ſic non erit uerū dicere, ꝙ capl'm hic conſenſerit,prout requiritur ex forma mādati; qa non eſt hic in aliqua parte capl'm, cū non reperiat maior pars capl'i in aliqua parte. Nam decē faciunt dimidium totius. Ad hoc.c.j.de his, q̄ fi.à prę̄la.& l.qđ maior,ff.ad muni.& bonus tex.in c.eccleſia,de elec.ubi patet, ꝙ non eſt dare capl'm, niſi ſaltē det maior pars totius,& nō maior pars cōparatione minoris. ¶Item pone alium caſum retentis dictis terminis, qđ ex uiginti canonici conſentiunt 15.pro vna parte, Archieps cum reliquis quinque ꝓ alia parte, ſm opinionem contrariam illi 15.conſtituerunt,ſeu præſentauerunt totam illam uocem eis cōpetentem; & ſic uenerunt contra formam mandati, cum nō interuenerit hic conſenſus archiepiſcopi: q tamen debet eſſe principalis in authorizādo, ut patet ex forma mandati.ut ergo iſtæ abſurditates ceſſent,dicamus ꝙ epiſcopus habet cōſentire per ſe,& conſules per ſe iuxta illud dictum Io.And.& Hoſt.in d.c.reſcriptū, quod bene cōuenit in caſu noſtro. ¶Tertio principaliter facit. epiſcopus & capitulum uocantur hic ꝑ nomina appellatiua,& collectiua vnico reſpectu,non autem tanq̄ ſinguli. ergo ut ſatisfiat reſcripto Papæ,oportet, ꝙ eps conſentiat,& capitulum per ſe. nā capitulum eſt corpus per ſe diſtinctum ab epo, & adeo,ꝙ appellatione capituli non uenit eps,ut patet ex diuerſitate titulorum. Nam alius eſt titulus,de his quæ fi.à præla.& maio parte ca. & licet fictè cōſtituant vnum corpus. ut d.c.nouit, & c.quanto;tamen eps eſt caput; canonici mēbra.Caput uerò differt à mēbris hanc ſnīam formauit glo.no.in clem.
1 ut hi,de æta.& qual. ¶Quartò uidemus,† ꝙ ubi epiſcopi & capituli requiritur cōſenſus,adinuicem non coniūgunt ut ſufficiat habere maiorem partē numero: ſed oportet, ꝙ eps per ſe conſentiat,& capl'm per ſe,ita,ut ſaltem habeatur conſenſus maioris partis capl'i, ut leg.& no.in c. vno,ne ſede uac & ibi bona gl. plenè & fidelr ꝑ Io.And. in c.à collatione,de app.li.6. Conſuluit etiā Fed.cōſulto prius Io.And.ut ipſe refert in cōſiliis ſuis cōſi.1. plenè ꝑ Cal in c.poſtulaſti, de conceſ.præb. licet Hoſt.aliter ibi ſenſerit.Sed oēs moderniores ibi ſequunt primum dictū, qđ procedit etiam cum epi,& capl'i cōſenſus requirat ex forma mādati,ut in caſu noſtro,de quo eſt gl.no.ī c.ſi ꝑꝑ de reſcr.lib.6.¶Quinto probat ex tenore reſcrip.ꝑdicti. Nam ſi eps & capl'm conſtituerent vnam uocē, nō diſtinguerētur in fi.reſcripti.ubi dicit notāter, ꝙ nō cōſentiēte capl'o poſſet eps ordinare cū conſulibus &c. vnicus & conformis debet eſſe ſenſus cuiuſlibet diſpōnis,nec debet ſeparari cauda à capite, ut alius ſit ſenſus in prima parte, alius in ſecda. Si.n.coniungerent, ſemꝑ remanerent coniuncti;ad hoc bonus tex.cū gl in c.maiores,de bapt.ī uer. ceterum,iuncta gl.in uer.authoritas; & præcedentia capiunt intellectū à ſequentib.in l.ſi ſeruus pluriū, & l.q filiabus,ff.de leg.j.¶Sextò & ult.dico, ꝙ in effectu nō multum refert hoc dubiū diſcutere,ꝙ ex forma mādati clarè colligit,ꝙ archiepi, & conſulū cōſenſus ſemꝑ requiriur:

capituli aūt ɔ̄dictio non nocet hoc probatur ſic. excluſio vnius,alterius operat ingreſſum, ut in c.cum renuntiatur 32.q.1.& l.cum prætor,in prin.ff.de iud.& 25.diſt.c.qualis, de præſump.c.nōne; ſicut in reſcriptis dr, ꝙ ſi capl'm uoluerit conſentire, aut intereſſe, aut ɔ̄dixerit,tunc eps cū ipſis conſulibus poſſint,& ualeant in fine cap.i &c.Ergo,cum ſolum excluſerit capl'm,ur aperte uoluiſſe, ꝙ ſine archiepi, & conſulum conſenſu non poſſit illa creatio fieri. ad qd enim excluſiſſet ſolum capl'm in caſu ɔ̄dictionis,ſi idē eſſet ɔ̄dicente archiepo,uel cōſulibus;uoluit ergo,ut in oī caſu archieps,& conſules cōſentiant;& hoc ur conforme iuri cōi. Nam archieps ſine conſulibus nō poſſet,cū conſules habeāt dare dotē, & ſpūalia ſine tꝑalibus eſſe non pñt 1.q.3.c.ſi qs obiecerit. nec cōſules ſine archiepo:qa laici non pñt conſtituere bñficia: ſed hoc ſpectat ad epm 18.q.1.c.quidā,de cōſe.diſt.1.c.nemo,& c.poſtulaſti, de iure pa. capl'm aūt in caſu ɔ̄dictionis rectè excluditur:qa ſine iuſta cā non pōt impedire ea,q̄ iuſtè ſtatuūtur ꝑ epm,ut no.Io.And.& Arch.in c.1.de cōſt. facit qđ leg.& no.in c 1.65.diſt. ¶Ex prædictis concludo,ꝙ archieps,capl'm,& conſules faciunt tres uoces; uerumtñ ɔ̄dictio capl'i non habet impedire actum, ſiue uoluerint intereſſe,ſiue ɔ̄dixerint,ſiue noluerint cōſentire, cum hæc materia ſit approbata ꝑ Papam:ſecus aūt,ſi ɔ̄dicerent cōſules,ſeu maior pars ipſorū,uel archieps; & loquor quātum ad ea,q̄ continentur in literis Ioānis, & ꝑ hæc remanent deciſæ multæ aliæ cōſultationes in primo dubio cōtentæ. Et primo illa,nunquid eps cum capl'o ſine conſulibus circa illam ordinationē,& electionē, de qbus in literis Ioā.poſſunt ꝓcedere. Et dicendum ꝙ nō, ut patuit ex prædictis.¶Item ſcđo,ꝙ ſi duo,uel tres ex conſulibus conuenirent. dico.n.non ſufficere, qa conſules uocantur hic per noīa appellatiua, & collectiua,i.ut vniuerſitas, & collegium,non ut ſinguli. Non ergo pñt dici cōſules conſentire, niſi maior pars ipſorum cōſentiat.d.l.qđ maior, & c.eccl'ia, & c.j.de his q̄ fi.à præla.& l.refert,ff.de regu. iu.ꝓ hoc bona gl.in c.cū inter canonicos,de elec. & tex.ī c.ap'ica 56.diſt. Patet etiam deciſio tertiæ conſultationis,uidelicet quid ſi cōſules cum capl'o, uel maiori parte capl'i,diſſentiente epo,concordarēt? dico.n.hoc non ſufficere,ut patet ex prædictis:qa archiepi & conſulū conſenſus tā ex forma mādati, q̄ de iure cōi neceſſario reqrunt. ¶Ad quartam conſultationē, utrum canonici, & capl'm ſint uocandi,ita,ꝙ ſi non uocent, poſſint agere de contēptu, dico,ꝙ ſi non uocent,actus non teneret vigore lrarū Papæ:qa hæc poteſtas eſt data ſimul epo,capl'o,& conſulibus. Si ergo capl'm non uocat,actus corruit ex defectu poteſtatis,& ex conuentione formæ mādati,ut in c.uenerabilis,de offi.dele.& c.cum dilectus, de reſcrip.& l.diligenter,ff.mand. ubicūque.n.poteſtas datur tribus, quod duo faciunt, alio irrequiſito, nō tenet:qa exercitium cōpetit eis ꝓ parte,de offi.dele.c.vno delegatorū, & c.cām matrimonij, & no.in c.prudentiam,eo.ti.ubi ꝑ gl.& Bar. in l.j.§.ſi plures,ff.de exer.facit.c.ſi duo, de ꝓcu.lib.6. & qđ legi & no.in l.ſi intereſt,ff.de arb & c.2.eod tit.lib.6. Nec ob.c.ſicut,de elec ubi actus ur tenere, non obſtante contēptu aliquorum, licet poſſit agi de contēptu: qa dico,ꝙ ibi non peccatur in forma,nec potentia: qm̄ de iure poteſtas vniuerſitatis eſt penes duas partes vniuerſitatis. l.nulli,& l.planè,ff.q cuiuſq; vniu.nomi.& l.nominationum,de decr.ab ordi.fa. Sed in caſu noſtro deficit poteſtas, q̄ datur hic oībus ſimul ¶Item cōmittitur ɔ̄ formā reſcripti: dico tñ, ꝙ ipſorum contradictio non uitiat, ut patet ex reſcripto. uocatur.n.capitulum: qa forte bene conſulendo poterit alios retrahere, ab ipſorū opin. ſicut

legitur, & no.in c.cum in ueteri, de elec.in c.cū olim, de arb.in d.c.ij.eod.ti.lib.6. ¶ Patet inſuper deciſio ultimæ conſultationis.ſ.primi dubij prædicti. dico.n.ꝙ contradictio capituli non habet obſtare ordinationi archiepi, & conſulum in his,quæ continentur in literis per prædicta; & ad prædicta addo tex.no.in c.paſtoralis, de reſcript.&
3 quod ibi not.† vbi patet, quod quando iunguntur plura corpora ſimul,non facientia unum corpus,ſed ut diuerſa, ad hoc,ut actus dicatur factus ab oībus,ſeu maiori parte, oportet ꝙ interueniat conſenſus cuiuſlibet corporis;per quæ dico non ſufficere, ꝙ eps cum aliquibus conſulibus faciat maiorem partem, ut dicatur factum à conſulibus, & ab epiſcopo,ſeu archiepiſcopo : ſed oportet,ꝙ epiſcopus conſentiat p ſe,maior pars oīum conſulum per ſe; & idem dicendum in c.eo caſu : q̄a eorum conſenſus diſtribueretur; & p hoc ſolutum remanet primum dubiū cum omnibus ſuis acceſſoriis. Nunc reſpōdeo ad ꝯria ſupra in principio formata.& primo ad l.fi.C.de impu.patet rñſio per no.ibi per glo.j.Bar.in d.l.ſi quis Titio. ¶ Ad dictum Hoſt.& Io.An.in c reſcriptum,dico,ꝙ procedit, qñ certum eſt, quia aliqui ſimul iuncti habent certam partem in electione. Sed in caſu noſtro, ex quo omnes uocantur æqualiter per noīa appellatiua, quodlibet corpus habet ꝑ ſe tertiam partē in diſpoſitione actus; & ſic in caſu noſtro pōt obſeruari, quod ibi notatur, ſaluo quod dr̄ de capitulo: quia illius ꝯdictio non obſtat,& aliorum ſic ex ſpeciali forma reſcripti, ut patet ex prædictis. Nec obſt. ſi diceretur,ꝙ dicti conſules non uocantur ad creationē, & inſtitutionem præbendarum ut principales, ſed potius tanquam poteſtatem habētes ad conſenſum,ut colligi uidetur ex principio reſcripti.ubi dr̄,ꝙ epiſcopus, & capitulum vna cum cōſulibus, &c. Iſta.n.ſunt diuerſa in ſe, ꝙ tres habeant in ſe ſimul actum explicare,uel duo de conſenſu tertij. Nam primo caſu oēs ſunt authores in facto. ¶ Secundo caſu ſunt tm̄ duo , & tertius præſtat cōſenſum, ut legi. & no.in c.j. ne ſede uac.lib.6. dico.n.hoc eſſe falſum,ſ.ꝙ conſules non uocentur ut principales. Nam ſi bene ponderentur uerba reſcripti,actus iurationis,& inſtitutionis refertur ad oēs pariter, ut patet ibi : quoties eis uidebitur de nouo creare. ¶ Item & clarius in fine reſcripti,ubi dicitur,quod capitulo nolente conſentire,ſeu intereſſe, Epiſcopus cū ipſis conſulibus poteſt, & ualet omni iure creare canonicos, &c. Et ſi in creatione & inſtitutione ſunt principales in hoc caſu, ex quo actus diſpōnis pariter refertur ad oēs, tātum eſt dicere,ille & ille,quātum ille cū illo; & iſte eſt proprius caſus.d.l.ſi qs Titio. Nam relictum referebatur ad oēs æqualiter; iō dictio, cùm,contingit principal'r;& hoc eſt,quod uoluit Fed.dicto conſi.1. ¶ Venio nunc ad ſcd̄m dubium principale,uidelicet cū antiquæ præbendæ reperiuntur diſparis ualoris,& ꝓuentus,& nouę iuxta formam reſcripti nō debeāt eſſe minoris ualoris q̄ antiquæ, & qual'r confirmabuntur antiquis; ur̄ primo,ꝙ nouæ debeāt fieri ad inſtar mediocrium. media.n.in dubio ur̄ author conſideraſſe,arg.in l. legato general'r,ff.de leg.j. quia ſub hac ſpecie reperitur
4 uarietas, non ſumma,aut uilis, ſed mediocris. ¶ † Item. ſi dicitur, ſi promiſi tibi artificem,nō intelligit de ſummo, nec prorſus indocto,ſed mediocri, ut in l.ſciendū.§.item ſciendum,ff.de ædil.edic. Item multa ſunt in iure q̄ in dubio eligunt mediam uiā, in c.quærenti, de offic.deleg. & 45.diſt.c.diſciplina, de reſtit.ſpol. c.literas, iuxta illud. Maior.n.mediis gratia rebus ineſt. de hoc medio expectando multa allegantur in c.ſcientes, de cenſi. ¶ Sed his non obſtātibus aliud puto in caſu noſtro per tex.notabilem in c.cū olim,de conſue.ubi notanter probatur,ꝙ ubi aliquid eſt fiendum ad inſtar alterius, ſi illud eſt diuerſum,eligitur id,quod eſt magis rationabile,iuri communi conſonans, & alteri minus præiudicans; & hoc no. ibi clarius Ant.de Bu.Vnde in caſu noſtro dico, quod debēt fieri nouæ ad inſtar illarum antiquarum,quæ magis ſunt rationabiles & iuri cōmuni conformes,ſiue ſint pinguiores,ſiue mediocres,ſiue infimæ: quia in dubio uidetur Papa cogitaſſe de præbendis rationalibus,arbitrans ꝙ in tā famoſo & florenti capitulo, & in urbe deberēt eſſe præ-
bendæ ſm̄ iuris cōmunis diſpoſitionem. † Nā reſcriptum 5
Papæ debet retrahi in dubio ad ius cōmune, etiā ſi oporteret clauſulas reſcripti tranſportare,ne aliquid abſurdū ſequatur, ut ꝓbatur in c.cum cauſam,de reſcriptis. Et ꝓ hoc reſcriptum Gregorij,ꝗ mandauit præbendas creare in eo ualore,ꝙ canonici inſtituēdi poſſent decenter uiuere,& iura ep̄alia perſoluere, & ꝓ hoc facit, quod no.glo. in c.j.21.q.1. Et melius in præbēdis facit tex. 12.q.1.§.fi. aliàs.n.ſequi poſſet abſurdum. pone n.quod mediocres ꝓpter guerras, uel negligentiam canonicorum ſint adeo diminutę, quod non ſufficiant ad procurandū ſingulis canonicis, dicemuſne Papam de illis intellexiſſe. certe minime,arg.in c.j.de conſue in c.nemo, de conſecr.diſt.1. & c.ad audientiā,el j.de eccl.ædific. & hæc de ſecundo princip.dubio. ¶ Venio ad tertium quæſitū, uidelicet an dicti conſules p ſe, uel ſaltem vnà cū epiſcopo poſſint ſtatuere circa nouas præbendas & nouiter in eis inſtituendos,&c. ur̄ quod ſic. primò ex reſcripto Gregorij, qui ur̄ hoc eis indulgere, ſaltem ut eps faciat cum conſulum conſenſu. Item per quādam conſequentiam ur̄ hoc idem licere ex reſcripto Ioannis: quia cui conceditur aliquid, uidetur conceſſum omne id, ſine quo primum cōmode exerceri non pōt.l.ad rem mobilem,& l.ad legatum,ff.de procur. & in c.prudētiam,& c.præterea,de offi.deleg. & cui conceditur principale & acceſſorium conceſſum eſſe ur̄, arg. in c.ex parte,el ij de deci.facit regula acceſſorium,de regu,lib.6. Sed inſtitutio & creatio canonicorum & ꝑbendarum non pōt cōmode fieri ſine ordinatione, & inſtitutione eorum, q̄ debent facere inſtituendi,arg.in c.ſignificantibus, de præbendis. Ergo data cōſulibus, & epiſcopo poteſtate creandi,ur̄ data poteſtas ordinandi: quinimmo uidetur, ꝙ ex iure patronatus poſſunt conſules ꝑ ſe ſtatuere: q̄a in traditione rei ꝓpriæ poſſunt apponere onus in c.de monachis,de præben.not.glo.in c.generali,de electio.lib.6. & in c.cum Bertold. de re iud. Sed ego arbitror,ꝙ conſules nec per ſe, nec cum epiſcopo ſimul poſſunt hoc conſtituere, ita ut ipſi dicantur authores in illis ordinationibus,& ſtatutis. moueor principaliter,quia iure cōmuni nōn licet laicis, etiam in traditione rerum ſuarum, quas faciunt eccleſiis, apponere cōditiones, ſeu modos ſpirituales; ita eleganter ponit Inn. in c.qm̄,ne præla.uices ſuas: quia non licet laicis de ſpiritualibus ſtatuere,etiam circa dotē, quā dant eccl'iæ.10.q.1. c.decernimus,de conſt.c.eccleſia S.Mariæ,& 96 diſt.c.bene q̄dē. Sed circa tp̄alia bene poſſunt à principio aliquod pactū apponere.ſic debent intelligi ſuperius all.in prima parte. Sed remedium eſt, ut archieps iſta ſtatuta confirmet ad petitionem conſulū; quod facere poteſt etiam recedēdo à diſpoſitione iuris cōmunis. hoc probat tex.no. in c.cū dilectus, de conſuet. ibi ad petitionem patronorum,&c. ¶ Ad idem quod no.doct.in c.ad audientiam, de cleri.nō reſi.ubi dicunt Hoſtien.& Ioā.And. ꝙ poteſt fieri conſtitutio contra non reſidentes, etiam ſi in eccleſia ſit conſuetudo in contrarium,dūmodo fiat principaliter ad utilitatem eccleſiæ,quod eſt notādum,& facit quod no.in c. cum omnes, de conſtit. ibi enim fuit reprobata illa conſtitutio

ſtitutio contra antiquam conſuetudinem:quia ex radice uitium proceſſerit,& nõ erat omnibus cõis, ut ibi no.Nã epiſcopus poteſt ſtatuere adiuuando ius cõe per appoſitionem pœnæ,ut no.in gl.in cle.ne Romani,de elect.plenè per Io.An.in c.fi.de offi.archi.& debet hoc facere epiſcopus ad petitionem patronorũ, ex quo ſtatuta ſunt honeſta,ut probatur ĩ d.c.cũ dilectus, facit.c.præterea.2.de iure patro.& debet in hoc epiſcopus requirere conſiliũ ſui capituli,de his,quæ fi.ã præla.c.nouit,& c.quanto,illorum tñ cõtradictio nõ obſtat, ex quo ſtatuta ſunt alias rõnabilia Sed haberi debent pro conſentientibus,ut no. Io.An.& Archi.in c.j.de cõſti.lib.vj.non obſtãt allegata pro parte cõſulũ in principio dubij.Nã reſcriptũ Gregorij non permittebat hoc conſulibus,ſed operariis,diſpoſitio aũt nõ extenditur de perſona ad perſonam,de priuil. c.ſanæ,& 7.q.1.c.petiſti, ſicut nec de caſu ad caſum, in c. tua,de præben.lib.vj. Et licet pariter conceſſiſſet cõſulibus:ſatis tñ eſt,ꝙ eis conceſſit,ut no.in fiñ in d.c.tua. Cõſules.n.non procedunt uirtute reſcripti Gregorij, ſed Ioãnis. Nõ obſt.quod dixi de reſcripto Ioãnis,ut ueniat illa poteſtas per quandam conſequentiam: quia negoꝰ, ꝙ ſine nouis ſtatutis nequeat fieri creatio præbendarum,& nouorũ canonicorũ.Poſſunt.n.relinqui diſpoſitioni iuris ut no.in c.ſuſceptum,de reſcript.lib.vj. ¶Itẽ cũ ſumus in materia diſpenſabili, & reſtringibili,ſ.ut laici diſponant de ſpiritualibus,debemus facere ſtrictiſsimã interpretationẽ,non ſolũ,ut non ueniant ſpecificè nõ cõceſſa, ſed ẽt ut non ueniãt ea,quæ ex proprio uerborũ ſignificatu poſſint cõprehendi,ut notanter legitur & no.in c.quod dilectio, de cõſan.& affi.& ĩ c.j & ij.de fil.presby.lib.vj.ꝑ Io. An.in regula,odia,de reg.iu.lib.6.in Mercu.& c.olim,de uer.ſig.per Bar.in l.beneficium,ff.de conſt.prin.& hoc de tertiò ¶Poſtremò condeſcendo ad quartum dubiũ in effectu continens,an præſentatio canonicorũ inſtituendorũ ad nouas præbẽdas pertineat ad cõſules, ex quo prębendæ fuerũt dotatę de bonis operariæ,quibus dicti cõſules præſunt. Videtur primo ꝙ ſic; quia ius patronatus cõpetit ex dotatione.16.q.7.c.piæ mẽtis, & quod ibi no. in c.filij,& c.decernimus,ea.cau.& q.cum multis ſi.ibus, quod procedit ẽt in donatione præbẽdarũ creatarũ in eccleſia collegiata,ut no.Inn.& clarius Io.And.in c.nobis, præall. licet gl.aliud dixerit,& minus bene,ĩ c.j.e.ti.Nec placet dictũ Hoſt.in d.c.poſtulaſti,ubi dicit, ꝙ deputatio ad præbẽdas cõpetit patrono in eccleſia collegiata,ſi patronus illam ſpecialiter ſibi reſeruauerit : alias ſecus; & ſic uoluit limitare gl.ĩ d.c.poſtulaſti.Sed illud dictũ nullo iure probatur.nam iura gñaliter in creatione quorũcũq; bñficiorũ reſeruant ius patronatus pręſentandi,dũmodo patronus ſpecificè ius nõ mutet,ut ĩ c.ſignificauit, de teſti. & 16.q.7.c.filiis piæ mẽtis.c.decernimus,cũ multis ſimi.facit quod no.gl.ĩ c.ſi quis baſilicã,de cõſe.diſt.1. tũc dicit Io.An.ĩ regula,quod alicui gratioſe, de reg.iu. lib.6.in Mercu.ꝙ epͤs non fundat hodie intentionẽ de iure cõi ſuper libera collatione beneficiorũ, ſed tñ ſuper inſtitutione, quia eccleſiæ non naſcuntur,ſed præſumuntur habere patronũ,ad quẽ pertineat præſentatio, per iura generalia ſuperius allegata. Ab iſta tñ generali iuriũ diſpoſitione ſolũ reperitur excepta electio prælati in collegiata eccleſia, & de canonicis nihil dicitur, ut d.c.nobis. Ergo præbendę remanent ſub diſpoſitione generali, arg.in l.præcipimus,in fi.C.de app.& in l.commodiſſime. ff.de lib.& poſthu.& in c.ſuſceptum,de reſcrip.lib.vj.l.cũ prætor,ff.de iudi.& c.qualis.25.diſt. Et ſic placet ſimplr mihi dictũ Inn.& Io.An.d.c.nobis. Sed in cõtrariũ, ꝙ ad dictos cõſules nõ poſſit pertinere præſentatio,probo ſic.

Operaria,ſeu fabrica eccleſiæ non eſt corpus uerum, ſed fictum, nec habet in ſe collegium : ſed ſunt quidã reditus deputati ad fabricam eccleſiæ,& per cõſequẽs ſunt ipſius eccleſiæ. Nã ſi dono,uel relinquo fabricæ, ſeu operariæ alicuius eccleſiæ dono, uel relinquo ipſi eccle.unde dominium acquiritur eccleſiæ, cuius commodum relictum ſeu donatum concernit. non.n.refert, cum quo teſtator loquatur, ſed inſpici debet, in quem diſpoſitionis cõmodũ transfertur, ut.l.cũ pater,§.donationis,ff.de leg.ij.& l.ij.§.biduum,ff.qñ appell.ſit & 2.q.1.c.biduum. Non.n. poteſt fabrica, cũ ſint quidã reditus eius habere dñium aliorũ redituũ:nec cõceditur utilitas ipſius eccleſie.facit l.collegium.C.de hære.inſti.ꝙ deputata ad uſum fabricæ ſint in dñio eccleſiæ ſatis colligit̃ per rõnẽ ꝑdictã, & 10. q.3.imo,& xij.q.ij.c.quatuor,& c.cõceſſis,cũ ſi.ius aũt patronatus acquiritur ei, ex cuius bonis res proceſſit, non autẽ illi, qui fuit auctor dotationis,unde ſi ex bonis alius eccleſiæ conſtituitur uel dotatur alia eccleſia,ius patronatus acquiritur eccleſiæ principali,ut probatur in c. apoſtolicos,in fi.coniuncta gl.ij.q.2.& c.ad audiẽtiã,el.2. de eccle.ædifi.Ideo in præſenti articulo hãc ipſam ueritatẽ eſſe arbitror ut diſtinguamus ſic, ꝙ aut dñiũ operariæ remanet penes commune, donec expẽdatur in ipſam fabricã,forte ex ordinatione ſic facta in principio,cũ bona donent̃ operariæ;ita ꝙ libera bonorũ diſpoſitio pertinet ad cõe Florentiæ;& tunc procedũt primæ allegationes, ut ĩde patronatus acquiratur cõitati,ex cuius bonis proceſſit dos dictarũ præbendarũ,& per conſequẽs præſentatio pertinebit ad cõſules,ex quo libera adminiſtratio iuriũ operariæ conceſſa eſt a cõitate ipſis conſulibus. aut dñium illorum bonorũ pertinet ad eccleſiã, ut quia purè bona fuerunt data epiſcopo;& tunc ipſa eccleſia habebit ius patronatus illarũ præbendarũ,ut in d.c.apoſtolicos, in fi.iũcta gl.facit quod no.gl.in c.unico,de iure patrona.lib.vj.& c.quia clerici,eo.tit.Nomine autem eccleſiæ hoc caſu ueniet epiſcopus cũ capitulo : quia epͤs eſt in eccleſia, de teſta.c requiſiſti, arg.7.q.1.c.ſcire debemus. Et hoc caſu procedunt.allegata in ſecunda parte ; & per hoc ſit ſatisfactũ oĩbus dubiis.Et q aliter ſcripſit,cõſiderauit ſubtilitates prædictas &c.Laus Deo. N I C. A B B.

CONSILIVM LVIII.

1 *Decimæ prædiales cui debeantur, eccleſiæ baptiſmali, aut parochiali,& per totum conſilium.*

2 *Obuentionum. & prouentuum appellatione ueniunt omnes decimæ, & quicquid prouenire poteſt.*

IN quæſtione, quę uertitur inter plebanũ ſancti Iuſti uulteranæ diœceſis ex una parte, & homines cõis Antipani, & communis ꝑſonatus eiuſdẽ diœceſis ex alia parte ſuper decimis prædialibus prouenientibus ex prædiis ſitis intra parochiã eccłię S. Bartholomęi exñtẽ intra limites plebani S.Iuſti:ad quã qdẽ plebẽ parochiani eccleſiæ ſancti Bartholomæi dũtaxat habẽt recurſum ꝑꝑ baptiſmatis ſacrm. reliqua uero ſacra recipiunt in eccleſia S Bar-
1 tholomæi:illud de iure quæritur † an decimæ prædiales debeantur eccleſiæ baptiſmali, quæ uidetur mater aliarum capellarum, an eccleſiæ parochiali, ubi prædia ſita ſunt, & ubi hoĩes ꝑcipiũt alia ſacramẽta. & hoc profecto dubiũ nõ eſt in iure paruũ,cum iura uarie in hoc caſu loquuntur.Nã doctores in uarias & diuerſas inclinauerunt ſñias;& ut liqueat quæſtionis difficultas,allegabo primò ad parte[illegible] Secundò ponam opiniones,quas in noſtro caſu rep-

reperio. Tertiò concludam, quod mihi in iure conſonum uidetur. Quod debeantur plebi ſancti Iuſti, quæ eſt baptiſmali, uidetur primo textus apertus in c. de decimis. 16. q. 1. ubi dicitur, ꝙ omnibus maioribus uiſum fuit decimas dandas plebibus tãtum, ubi ſacroſancta baptiſmata dantur. Ad idem c. ſtatuimus, & c. in ſacris, eadem cauſa, & quæſtio. ubi habetur, ꝙ excommunicandus eſt, qui præter epiſcopi conſcientiam, extra baptiſmalẽ eccleſiã, decimas ſoluere uoluerit. Idem uidetur uelle tex. 13. q. 1. c. eccleſiis. § in diœceſi. ¶ Secundò principaliter facit tex. in c. ex tranſmiſſa, de præſcrip. iuncta gl. pen. ubi patet, ꝙ mater eccleſia, ſ. baptiſmalis, uendicat ſibi omnes decimas ab hominibus capellarum, excluſis clericis capellarum ipſarum. ¶ Tertiò facit ſecundum unum intellectum quem ponit ibi gl. c. ad audiẽtiam, de eccle. ædifi. el. j. ubi patet, quòd licet capella propter hominum neceſſitatẽ cõſtruatur intra limites alicuius parochiæ tñ antiqua eccleſia remanet mater, & debet ſibi aliquis honor capellæ, ne prædiales decimæ eidem ſubtrahantur. ¶ Idem ergo dicendum in caſu noſtro. nam iſtæ capellæ fuerunt ex poſtfacto ædificatæ intra plebanatum ſancti Iuſti. quare illa plebs remanſit parochialis in multis iuribus. Et pro hoc ultimo faciunt. c. eccleſiæ, & c. quicũque. 16. q. 1. ubi dicitur, ꝙ propter eccleſias noniter ædificatas nõ debet antiquæ ſuis iuribus maximè decimis priuari. ¶ Quartò negari non poteſt, quin eccleſia baptiſmalis, ſit eccleſia parochialis omnium capellarum, cum aliter eis ſuo iure adminiſtrari non poſſet hoc ſacrm baptiſmatis, quod eſt principale & fundamentum aliorum ſacrorũ, ĩ c. fi. de preſ. non baptiz. quare abſurdũ uꝛ nõ preſeruare ius parochiale. Satis. n. eſt, ꝙ capellæ habeant decimas ꝑſonales, & alia iure parochiali. nã ſolæ plebes habebant antiquitus omnia iura parochialia: ſed ꝑꝑ hominum excreſcentiam fuerunt poſtmodũ conſtructæ capellæ, & parochiæ eis aſſignatæ: plebes tñ remãſerunt parochiales, ſaltẽ in ſacro baptiſmatis. unde tũ rõne huius ſacri, tùm qa propter nouas non debent prorſus priuari iure eorũ; tũ ut euitetur enormitas præiudicij, debemus dicere, ut ſaltẽ decimæ prædiales eis remanſerint, ut innuere uidẽtur illa. c. 16. q. 1. & c. quicũque. ¶ Ad contrariam partem, ꝙ debeantur eccleſiæ ſancti Bartholomæi, quæ eſt parochialis illorum de Antipano, adducũtur multa iura, quæ dicunt ad eccleſiam parochialẽ, ubi prædia ſita ſunt, decimas prædiales pertinere, ut in c. qm̃, c. cum cõtingat, & in c. cum in tua diœceſi, de deci. & uidetur tex. ſatis apertus in c. ad decimas, de reſti. ſpo. lib. vj. ¶ Secundo principaliter adduco bonum tex. in c. paſtoralis, de his quæ fi. à præla. ubi dicitur, ꝙ authoritate diœceſani fuerunt parochiæ limitatæ, quatenus ſingulorum parochialiũ prouẽtus in uſus eccleſiæ cederẽt, & ſtipẽdia miniſtrorũ &c. Ecce ergo, ꝙ omnes reditus ex ſpiritualibus prouenientes intra parochiã alicuius eccleſiæ cedunt illi eccleſiæ. ergo decimæ prædiales de prædiis ſitis in parochia, cum ſint reditus ſpirituales, de præſcrip. c. cauſam quæ. ¶ Tertiò uidetur probari non cauillando literam in c. ad audiẽtiam, el. j. de eccle. ædifi. aliter inducendo, q̃ ſupra. Ibi. n. ꝑꝑ nimiam diſtantiam eccleſiæ parochialis fuit ædificata capella intra limites parochiæ, fuitq; ibi certa uilla parochiæ aſſignata, & decreuit Papa, ꝙ omnes obuẽtiones & prouentus illius uillæ cederent ad ſuſtentationem
2 rectoris ibidem inſtituendi. dictum eſt aũt, † quod appellatione obuentionum, & prouentuum ueniunt oẽs decimæ, & quicquid eccleſiæ legitime prouenire poſſit, ut in c. tranſmiſſæ, & c. cum inter, de uerb. ſign. & c. dilecto, & c. cum inter, iuncta gl. in d. c. ad audientiam, & c. non ſolũ. Si ergo Papa ibi ſolenniter decreuit, ita dicendum eſt iuris eſſe in conſimili caſu, & in dubio ita factum fuiſſe ab initio, ut in c. cõſanguinei, de re iud. ¶ Quartò adduco bonũ tex. in c. fi. de iure pa. ubi probatur decimas prædiales deberi illi eccleſiæ, in cuius parochia ſita ſunt prędia, ẽt ſi prædiorũ dñi alibi habitent, & nullũ ſacrm percipiant ab eccleſia parochiali. fortius ergo ibi debẽtur, cùm dñi prædiorũ, ut eſt in caſu noſtro habitãt, ſeu coloni ſunt parochiani eccleſiæ prædialis, ut eſt eccleſia S. Bartholomæi in caſu noſtro ¶ Quintò arguitur ſic, ex quo eccleſia S. Bartholomæi eſt parochialis, habens parochiã limitatã, & diſtinctam ab eccleſia plebis S. Iuſti; ergo debet habere omnia iura parochialia, ut de parochia. quaſi ꝑ totũ, ut. 13. q. 1. c. 1. ¶ Sed decimæ ſunt de iure parochiali: quia, ex quo prædia ſunt in terra parochiali, de iure cõi decimæ pertinent ad eccleſiam parochialem, ut in c. fi. de paroch. & d. c. ad decimas, de reſti. ſpo. lib. 6. ¶ His argumentis præuiſis, interſerã opiniones quas in materia reperio: quarũ prima opinio habet, ꝙ ſtandũ eſt in hoc cõſuetudini, utrũ debeanꝛ eccleſiæ baptiſmali, aut capellæ ꝑ c. ad apoſtolicæ, de deci. & hoc uoluit ibi Inn. in gl. c. cũ contingat, e. tit. & Ray. in ſumma, eo. tit. & ab hac opinione nemo diſcrepat. Nã ex conſuetudine, ſeu præſcriptione poſſunt deberi illi eccleſiæ, quæ nullũ ius habet in illis, ut in c. cũ cõtingat, & in c. cũ in tua, de deci. ¶ Scd'a opinio, ꝙ ceſſante cõſuetudine debeãtur eccleſiæ baptiſmali, hãc opinionẽ tenet gl. in d. c. cũ cõtingat, & in c. ſtatuimus. 16. q. 1. Inn. in d. c. ad apoſtolicæ Tan. in c. nuntius, & Io. An. ſequitur in Spe. eo. tit. §. ij. poſt prin. dicitur tamẽ quod in tribus caſibus poſſunt deberi capellæ. Primus, cũ habeat id conſuetudo, ut. ſ. dixi. Secundus, quando in limitatione nouæ capellæ, cũ aliter animabus ꝓuideri nõ poſſet, eps de ſui capituli conſẽſu aſſignauit ipſi nouellæ capellæ decimas prædiales, ſeu limitationes ſuæ parochiæ. facit. d. c. ſtatuimus, & quod no. in d. c. ad audientiã, & c. conſtitutus, de reli. domi. alias niſi expreſsè aſſignaſſet, non uenirent prædiales (ſm eum) per dictũ. c. quicũque, & c. eccleſiæ. Tertius eſt, quando in aliquo magno territorio erant quãplures eccleſiæ, & nullæ baptiſmales, & de nouo una illarum in plebaniam & baptiſmalem eligit, uel de nouo una plebs conſtituitur illic cũ baptiſmo. tũc. n. ceſſant rationes ſuperius inductæ in plebe; imo reſoluuntur pro capellis ſm eum; & ponderanda ſunt bene hæc iura dicta: quia uidẽtur limitare opinionẽ ſuam, ut procedat, quando certum eſt capellam fuiſſe ædificatã intra limites plebis, quaſi tunc non debeat eccleſia antiqua ita enormiter lædi ex cõſtructione nouæ eccleſiæ. ¶ Tertia opinio, ꝙ prædiales debeãtur eccleſiæ prædiali; & in cuius parochia ſita ſunt prædia, licet nõ ſit baptiſmalis. Hanc opin. tenet Archi. in c. 1. 13. q. 1. dicẽs hoc ꝓbari in d. c. ad decimas, per quod dicit hanc cõcertationẽ ſopitã, & refert hoc ipſum tenere Laurẽ. Vinc. Gof. Ber. & Phi. in c. fi. de paroch. & gl. in d. c. j. 13. q. 1. & c. ad apoſtolicę, de deci. & Roſ. & Io. de Deo, qui ita no. in ſumma ſua de deci. §. ſed quibus, dicẽs, quod canones ꝯrium innuentes loquũtur ſm antiqua tpa. ſed hodie ſm Roſ. dãdæ ſunt eccleſiæ parochiali de iure communi. ẽt ſi nõ ſit baptiſmatis; ad hoc. 13. q. 1. in fi. & facit de mune. & hono. l. j. & ij. Hanc etiam ſententiã approbant Hug. & Laur. & dicit Archi. ubi ſ. eã ẽt approbare Ray. prout no. in ſumma ſua; de deci. in princip. & tenet etiam Hoſt. in c. cum homines, de deci. & in ſumma eiuſdem tituli. §. cui dandum, & nouiſſime contra Io. An. latè proſequitur & tenet Cal. eius filius adoptiuus, fundãs ſe multũ ſup d. c. ad audientiã, inducẽdo ut. ſ. nec obſtat grauitas præiudicij

ſuper

ſuper quo multum ſe fundat Io. And. aliàs intelligendum eſt hanc capellam per epm de conſenſu capituli ſui requiſiti, cui poteſt præiudicari, fuiſſe conſtructam, nec aliter fieri poteſt & debet, ad hoc faciunt notata in c. conſtitutus, de reli. do. ¶ Item ſecundùm eum, ſalua reuerentia Ioan. An. qui nititur reſpondere ad dictũ cap. ad decimas ſuper quo ſe fundat Archi. non eſt per eum ſufficienter reſpõſum, quia licet illa eccleſia ſancti Nicolai, quæ agebat, nõ eſt plebs, ut dicit Io. And. tamen tex. principaliter ibi ſe fundat, quòd decimæ proueniebant ex prædiis, quæ fuerunt ibi petita, & intra alienam parochiam conſtituta. Et per hoc ibi infertur, quòd ad illam eccleſiam illæ decimæ pertinebant. Et ſic aperte innuit, quòd prædiales debeant eccleſiæ, intra cuius parochiam prædia ſita ſunt, ſi prædia, de quibus nunc quærit, ſunt intra parochiã ſancti Barth. ergo illi debentur. Hanc inſuper opin. ſecuti ſunt moderni, & præcipuè Ant. de Bu. in c. cũ cõtingat, concordando opiniones, dicit, q aut noua parochia nõ habet ſpeciales limites, & tũc omnes ſunt in concordia, quòd prædiales debent eccleſiæ baptiſmali: quia proueniunt intra parochiã ſuã, Et hoc tenet ſpecificè Io. Cald. & hoc caſu procedunt canones antiqui præferentes baptiſmalem capellæ, aut ſunt capellæ aſſignati ſpeciales, & diſtincti limites, & tũc aut neceſsitas impellit, quòd baptiſmalis nõ ſufficit propter amplitudinem parochiæ, & omnes obuẽtiones debent aſſignari ipſi capellæ ex mãdato iuris, ut in d. c. ad audientiam. Nec tunc dr̃ inferri præiudicium antiquæ eccleſiæ, ex quo ius non præcipit, & in dubio præſumendum eſt ipſum hoc mandatum iuris fuiſſe ſecutum. Et ad iura contraria reſpondet, quòd intelligi debent, q ſine magna neceſsitate capella conſtructa eſt. Aut eſt dubium, quæ fuerit antiquior parochialis, uel baptiſmalis; Et in dubio dicit eas dandas eccleſiæ parochiali per c. cũ cõtingat, & c. ad decimas. Ceſſat. n. nũc rõ. c. quæcunque, & c. eccleſiæ. 16. q. j. Et hãc opini puto ueriſſimam, & inferẽ ad clarã deciſionẽ quæſtionis nr̃æ. dico. n. q ex duplici capite debet iſta eccleſia ſancti Bartholomæi obtinere. Primò, q habet parochiam certam & limitatam, & p̃ſumendum eſt, quòd fuerit neceſſitate ſecundum iuris diſpoſitionem ædificata, cum multum diſtet ab eccleſia plebis ſancti Iuſti, Et ſic quòd epiſcopus à principio ſibi adiudicauerit omnes obuentiones illius parochiæ, ſequendo diſpoſitionem iuris, de qua in d. c. ad audientiam. Itẽ ex alio capite leniori, quia nõ apparet, an plebs ſancti Iuſti ſit antiquior, q̃ eccleſia ſancti Bartholomæi. ergo habet fundatam intentionem de iure communi, ex quo prædia reperiuntur in ſua parochia, & hoc caſu ceſſant omnes rationes Io. And. nec ipſe tenet hoc caſu ꝯriũ, cũ non poſſet dici, q cum graui præiudicio plebis non debuit capella ædificari, cum non appareat poſtmodũ fuiſſe ædificatam. Eſto tñ, quod appareat, nihilominus ſibi deberent ex quo parochia ſibi fuit decreta, & non appareat de ꝯditione alicuius. hæc omnia ſatis clare uidenẽ probari ꝓ ea quæ allegaui in ſecunda parte. ¶ Nunc reſtat reſpondere ad contraria in prima parte fundata. ¶ Et primò ad c. de decimis, & c. ſtatuimus, & c. in ſatis xvj. q. j. reſpondeo dupliciter, primò q loquuntur de decimis ſitis intra parochiam plebis, quia in multis partibus non ſunt aliæ eccleſiæ parochiales præter plebes quod hoc ſit uerum, apertè probo per dictum c. in ſacris. ubi dr̃, q populi percipiebãt in eccleſia baptiſmali oĩa ſacramenta, & ſic innuit ſecus eſſe, ſi fuerint prædia ex parochiã plebis. ¶ Secũdò poſſunt intelligi, quando ſola plebs habet parochiã; capellæ uero ſine limitibus habeant curã certarũ ꝑſonarũ, & ſic etiam poteſt intelligi. c. ex tranſmiſſa. de præſc. ut clarè innuitur ex illo tex. ¶ Ad tertiũ argumentũ de. c. ad audientiam, dico ſatis ſ̃ reſpõſũ nã potius facit pro opinione ꝯria, quia papa mãdauit ſibi aſſignari obuẽtionem & prouentus parochiæ ipſi capellæ, ut ſ̃. dixi. In ſecunda parte argumẽtorũ ad c. eccleſiæ, & c. quicunque patet ex prædictis duplex reſponſio. Primò poſſunt intelligi, quando cõſtat, quod capellæ fuerint poſtmodum ædificatæ intra limites plebis, nec ipſis capellis fuerint certæ parochiæ aſſignatæ. ¶ Secundò, quod ꝓcedunt, qñ ædificantur nouæ capellæ non ex neceſſitate populi, ſed ex ſola uolũtate. tunc enim non debent antiquæ eccleſiæ priuari iuſtitijs ſuis propter nouiter ædificata, ſecus autem quando ex neceſsitate populi ut probatur in d. c. ad audientiam. ¶ Ad quartum & ultimum argumentum, dico quòd præſuppoſito, quod plebs ſit in aliqua parochiali hominum habitantium in capellis ſaltem ratione baptiſmatis, tamẽ reditus prouenientes intra parochiã capellæ deputantur à iure ipſi capellæ, ut d. c. ad audientiam, nec prædiales debentur ratione ſacramentorum. reſeruatur tamen eccleſiæ baptiſmali quidam honor ſecundùm impoſitionem in principio factã, uel loci conſuetudinem iuxta ea, quæ notantur in d. c. ad audientiam. Non autem debent ſubtrahi reditus decimales, ut ibi, & maximè procedunt prædicta in caſu noſtro, in quo non apparet, ut prædixi, quæ eccleſia ſit antiquior. ¶ Concludo ergo, quòd de iure cõi decimæ prædiales, de quibus quæritur, debentur de iure ſalua conſuetudine in contrarium, eccleſiæ ſancti Bartholomæi, & non plebi ſancti Iuſti, &c.

CONSILIVM LIX.

1 *Teſtator ſi dicat extraneo uoluntatem meam committo diſpoſitioni tuæ, uidetur illum inſtituiſſe hæredem, ut diſtribuat hæreditatem ad pias cauſas.*

2 *Subſtitutio in dubio potius debet interpretari, ut ſit directa, quàm fideicommiſſaria.*

3 *Trebellianica ceſſat in legatis ad pias cauſas.*

4 *Executor propriè eſt, qui exercet officium executionis.*

Viſo teſtamento quondam colini mei amici de Campagnatico comitatus Senarum, in quo inter cætera erat poſthumus inſtitutus, ſic diſpoſuit. ¶ Item uoluit, iuſſit, & mandauit, quod ſi dicti poſthumus, poſthuma, uel poſthumi nnus, una, uel plures, filius filia, uel filij. hæres ſeu hæredes ſupra inſtituti, nõ naſcunẽ uel naſcerenẽ & ad lucem non peruenerint. ſeu in pupillari ætate morerenẽ, q tũc & eo caſu, adueniẽte tali conditione, oĩa ſua, mobilia, & immobilia, res & actiones dẽtur, & cõcedanẽ, & diſtribuanẽ per ĩfraſcriptos eius cõmiſſarios pauperibus Chri amore dei & locis pijs ꝓ remedio peccatorũ ſuorũ in fabricatione piorũ locorũ faciẽdo capellas adaptãdo oſtia, tecta & muros eccleſiarũ, ꝓut & ſicut infraſcriptis eius fideicõmiſſarijs uidebit, & placebit &c. demũ mortuo teſtatore, uxor ipſius peperit filiã, q̃ in pupillari ætate deceſſit. Quæritẽ nũc de tribus. ¶ Primò, nunqd mater dictę pupillæ poſſit petere legitimã iure naturę cõpetẽtẽ matri ex bonis filiarũ, & quid de trebellianica. ¶ Secũdò, nũquid eps loci poſſit intra annũ ſe impedire de execuõe illius teſtãmenti? ¶ Tertiò, an poſt annũ deuoluaẽ executio ad dñm epm in nõ executis ꝑ fideicõmiſſarios? Circa primũ nr̃, q mater poſsit detrahere legitimã ſuã, qa mater ſuccedit filiæ ab inteſtato. C. ad Tertul. ꝑ totũ. nec ẽt expreſſe põt ꝑ filios priuari, ſicut nec ipſa filia, in auth. ut cũ de appel. cog. §. aliud quoq; capitulũ. Itẽ dicẽdũ nr̃ de trebellianica. nã dicta ſubſtitutio ad pias cauſas uidetur fuiſſe fideicommiſſaria

miſſaria,cũ non fuit uerbis directis facta,ſed obliquis,ut patet ibi:detur & diſtribuantur &c.iuxta notata in l.uerbis ciuilibus,& in l.centurio,ff.de uulg.& pup.c.ſi pater, de teſt.lib.vj. Ergo filia in reſtitutione poteſt detrahere Trebellianicã:quia licet in legatis factis piis locis,ſeu ad pias cauſas ceſſat Falcidia,ut in auth.ſiſr,C.ad l.Fal.non tñ Trebellianica, ut no.gl.in d.c.ſi pater.Et cũ filia nõ eſſet pure rogata reſtituere,ſed in euentum conditionis,ſ. ſi moreretur in pupillari ætate, potuit legitime detrahere duas quartas, unam debitam iure naturæ, aliam ex Trebelliano iuxta ea,quæ habẽtur,& no.in c.Raynutius, & c.Raynaldus,de teſt.no.gl.in l.Papinianus.§.meminiſſe,ff.de inoffi.teſt.facit quod leg.& no.in l.quãquam, C. ad leg.Fal. ¶Sed his non obſtantibus, dico quòd in caſu noſtro mater nihil poteſt de iure ſibi uendicare: quoniã ſubſtitutio facta impuberi fuit directa pupillaris. hoc patet ex eo, quia à nemine iſti fideicommiſſarij capiunt hæreditatem, ſed à ſeipſis. & ad illa uerba, dentur, & diſtribuãtur &c.ſubintelligũtur iſta uerba, ſcilicet fideicommiſſarij accipiant,uendant &c.ut in aut.de eccl.ti.§. ſi qs aũt;facit quod leg.& no.in l.alio,de ali.& ciba.lega. latè diſputat in terminis noſtris, & ſequitur Bar.in l.centurio, in repetitio.ff.de uulg.& pup.& in l.fundi Trebatiani.ff.de uſufru.lega.& ibi refert quatuor uicibus ſic cõſuluiſſe; & pro hoc facit.c.cum tibi, de teſta.ubi uidetur
1 caſus quaſi ſm communẽ lecturam.ibi.n.patet, † q̃ ſi teſtator dixit ad extraneum: uoluntatem meam committo diſpoſitioni tuæ, uidetur illũ inſtituiſſe hæredem, ut diſtribuat hæreditatem ad pias cauſas. ita dicendum in caſu noſtro,q̃ iſti fideicommiſſarij ſunt hæredes,& directo ſubſtituti pupillo ad pias cauſas; q̃ maximè indicant illa uerba:omnia bona ſua &c. & ſic uocauit iſtos fideicommiſſarios ad omnia ſua bona:facit quod leg.& no.in l.q̃-
2 dam teſtamento,ff.de uulg.& pup.¶†Itẽ in dubio ſemper debemus interpretari,ut ſubſtitutio ſit potius directa, q̃ fideicommiſſaria,maximè qñ ad pias cauſas eſt facta ſubſtitutio,ut in c.j.de teſt.lib.vj. ¶Hoc præſuppoſito tãquã ueriſſimo infertur, q̃ mater nil petere poteſt.Nam licet filius ex perſona ſua non poſſit excludere matrem, ut.ſ. dixi;pater tñ teſtando pro filio poteſt.nam illud teſtamẽtum eſt paternum,uel potius pars paterna; & hoc clariſſimè deciſum eſt in d.c.ſi pater,& uidetur ẽt fuiſſe de iure digeſtorũ,ut ĩ l.Papinianus.§.meminiſſe,de inoffi.teſt. ꝑ hoc etiam ceſſat Trebellianica,quæ non habet locũ in directa ſubſtitutione.d.c.ſi pater.¶Itẽ ex alio capite non habet hic locũ Trebellianica; † quia ad pias cauſas Trebellianica ceſſat,ſicut Falcidia,ut eſt hodie cõis doc.ſententia, ut habetur per moderniores in c.Raynaldus, de teſta.per Bar.in l.Marcellus,ff.ad Trebel.ubi reſpondit ad gl.dicti.c.j.quãm.ſ.allegaui in contrarium,per Bal.in l.id quod pauperibus,C.de epiſ.& cle. ¶Videt expreſſum in auth.de eccle.tit.§.ſi aũt hæres,& l.ſi quis ad declinandã,C.de epi.& cle.& ſic pluries per uiros præſtantiſſimos uidi conſultum, & per hoc patet rñſio ad oĩa ɔ̃ria ſuperius formata. ¶Venio ad ſecundum dubium, nũquid loci eps poſſit ſe intra annũ de executione impedire,uel aliquid de dicta hæreditate petere.Et primò dico, q̃ ĩ præſenti nihil poteſt petere: quia eps nõ capit quartã, niſi de relictis factis pauperibus, uel ad alias pias cauſas,ut in c. requiſiſti,de teſt.iũcta gl.in c.ij.de ſepul.& ĩ l.nulli,& l.ſi qs ad declinandam,C.de epi.& cle.rõ patet ex his, quæ no.in c.officij.de teſta.ſi iſti fideicõmiſſarij aliqua tribuerint eccleſiis,uel piis locis, poterit eps ab illis locis piis petere quartã,ſi hoc habet cõſuetudo: quia uidẽtur hæc bona capere ab ipſo teſtatore, cũ ipſe dicatur hoc facere ꝑ ſuos fideicõmiſſarios,ar.c.ſanè.de offi.deleg.& c.ſi apoſtolicæ de præbẽ.lib.vj.niſi det in aliquã cãm priuilegiatã pro fabrica uel aliis concernentibus perpetuũ cultum diuinũ;utpute,quod in eccleſia conſtruatur una capella, uel altare,uel præbẽda,uel q̃d ſimile. Ex his.n.nõ detrahit quarta, ut leg.& no.in c.fi.de teſt.dico ẽt q̃ intra annũ nõ põt eps ſe impedire circa executionẽ illorũ bonorũ quia illa non ſunt malè ablata & incerta; & ſic ceſſant no.in c.2.de teſta.lib.vj.& c.cum ſit nimis,de Iudæ.ſi ſint bona illius teſtatoris,qui uoluit pro anima ſua,& remedio ſuorum peccatorũ illa diſtribui in pias cãs,prout uidebitur,& placebit ſuis fideicõmiſſariis & ſic ꝑ eos, non per epos debet fieri executio,ut in c.tua,& in c.Ioannes, de teſta.& d.l.ſi qs ad declinandã, & l.nulli. uerũtñ põt eps interponere partes ſuas ut uniuerſa ſm defuncti uoluntatẽ procedant,ut d.c.tua,& c.Ioãnes, in aut.de eccl. ti.§.ſi quis aũt ædificationẽ;& hoc de ſecũdo.¶Venio ad tertiũ,nũquid poſt lapſum anni ſupplere poſſit in nõ executis ꝑ fideicõmiſſarios?dico ſic concluſiuè: quia de iure cõi poſt lapſum anni poteſtas exequendi deuoluitur ad epm, ut in c.nos quidẽ & c.ſi hæredes, de teſt & in auth. de eccl.ti.§.ſi quis aũt ædificationẽ. uerũtamẽ iſte annus nõ currit niſi a die monitionis, ut expreſsè colligitur in d.c.nos,& tenẽt ibi cõiter doc.& clarius colligit in auth. hoc amplius,C.de fideic.& in corpore,unde ſumitur,tenet Fed.cõſ.124. Dico ẽt iſtũ annũ non currere, niſi negligẽtibus,ut expreſsè colligitur ex d.c.nos quidẽ,in uerbo neglexerit.Et ſentit ibi Hoſt.& clarius Fed.ĩ loco pal. Sentit ẽt Bar.in d.auth.hoc amplius, & vr̃ tex.iuncta gl. no.inſti.de auth.tu.§.itẽ, in uerbo,diſtulerit.facit ẽt,q̃d no.in c.quã ſit,de elec.lib.6.in uerbo,diſtulerit.Si.n.impediũtur exequi intra annũ ex cauſa legitima,certè ptãs nõ deuoluit ad epm, quia nõ ualenti agere nõ currit tẽpus in c.qa diuerſitatẽ,de cõceſſ.ꝓbẽ.& in l.ɔ̃ maiores,C. de inoffi.teſt. ¶Idẽ dicerẽ ſi cõmode non poſſent:quia id dicimur poſſe, q̃d cõmode poſſumus ut in l.Nepos Proculo,ff.de uer.ſig.22.q.2.c.faciat homo.¶Verũtñ epi ſolẽt habere ſtatuta,quibus cauẽt,ut annus iſte currat habẽtibus exeq̃ à die mortis teſtatoris,& ſic expectata aliqua monitione,quæ ualeat,ut ſentit Fede.in loco pr̃all. Nã poſſunt epi facere ſtatuta,adiuuãte iure cõi, ut ĩ c.ij. de cõſti.lib.vj.ubi no.gl.in cle.ne Romani,de ele.plenius ꝑ Io.An.ĩ c.fi.de offi.archi.Sed dico illud ſtatutũ uẽdicare ſibi locum in meris executoribus,nõ aũt in iſtis cõmiſſariis,de q̃bus hic:qa iſti nõ dicũtur mere executores, cũ hẽant eligere & diſcernere,ĩ quã cãm,& qualiter illa bo-
4 na ſunt diſtribuẽda,†Executor eſt.n.ꝓprie,q̃ exercet nudũ officiũ executionis:ut ſi teſtõr mãdaſſet, q̃ darẽt cẽtũ tali ecc̃ie,arg.ĩ l.executorẽ,ff.de exec.rei iu.Notãter dicit Bar.ĩ l.q̃dã,ff.de le.2.oportet ergo,q̃ prius admoneãtur, niſi ſtatutũ ẽt de iſtis hñtibus eligere diſponeret; uñ ĩſpiciẽda ſunt uerba ſtatuti.Et hæc ſufficiãt. NIC.ABB.

CONSILIVM LX.

1 *Mandatarius,ſeu fideiuſſor,poteſt agere contra mandatorem,nedum pro ſorte principali, quando pro eo ſoluit, ſed etiam ad damna, & intereſſe.*
2 *Fideiuſſor pro uſuris ſoluendis ex ſimplici pacto poteſt ſoluere.*
3 *Fideiuſſor tenetur proponere exceptiones, ſibi,uel principali competentes, quando poteſt.*
4 *Debitores ciuitatis ſi ſoluunt tyranno, etiam ſimplici eius mandato, liberantur à ciuitate.*
5 *Vocans aliquem ad bellum iuſtum, tenetur illi actione mandati ad omnium damnorum refectionem.*

Quoniam

QVoniam ſatis abundè per excell.doctorem do.Antonium primo conſulentem materia diſcuſſa eſt, quorũdam additione ultra prædicta, q̃ uiſa ſunt mihi clariſſimè in hac materia concludere, contentus exiſtam. ¶Et primo pro faciliori concluſione præmitto, ꝙ dictus Ioannes uere, & ciuiliter, & naturaliter fuit obligatus dicto comiti Rolando ex fideiuſſione per eũ facta, cũ in carceribus poſitus ei ſcripſit, ut pro eo fideiuberet, ac etiam poſt relaxationẽ approbauerit, & de nouo ꝓmiſerit ipſum comitem Rolandum ab ipſa promiſſione conſeruare indẽnem. Nam in carceribus poſitus, dũmodo non efficiatur ſeruus, ſicut iſte Ioãnes non erat, iuxta no.in l.hoſtes,ff.de captiu.& poſtlim. reuer. maximè per Bar.& Inno. in c.olim. j.de reſti.ſpol. poteſt procuratorem conſtituere, & alteri ſe obligare. tãq̃ detinenti maximè ꝓ ipſius liberatione,ut notã.probatur in l.metũ.§.ſed licet,ff.quod met.cau. & l.Papinianus exuli,ff.de mino. not.Inno.in c.cum locum,de ſpõſa. & Bar.in l.qui in carcerem,ff.q; met.cau. ¶Secundo præ-
1 mitto, † ꝙ mãdatarius,ſeu fideiuſſor poteſt agere contra mãdatorem, nedum ꝓ ſorte principali,qñ pro eo ſoluit, ſed etiam ad dãna & intereſſe,ut ꝓbatur in c. peruenit, & c.cõſtitutus,de fideiuſſoribus,& in l.inter cauſas.§.impendia,& l.quæ mutuũ, in fi.ff.mand. quinimmo vult Innoc.in c.ſicut.ij.de iureiur. quod etiam dãna, quæ paſſus fuit caſu fortuito, ſi ueriſimiliter credebantur accidere, poteſt agere contra mãdatorem, & ſequitur Ioã.And. in regula, acceſſorium, de regu.iu.lib.6.in Mercu. ¶Tertio præmitto ſic, regulariter oẽs exceptiones cõpetẽtes principali cõpetunt fideiuſſori,& tenetur illas opponere,quas ſi prætermittat, ſciens illas debitori cõpetere, ſi ſoluat, non habet mandati actionem, tanquã ſoluat odio ipſius debitoris; ꝙ licet excuſetur ignorãtia facti: non tñ ignorantia iuris. hæc probantur in l.omnes exceptiones,ff.de excep.in l.ſi fideiuſſor,ff.mãda. ¶Quartò præſuppoſito, quod ſi fideiuſſor fecit quicquid potuit, nec ꝓ eo deficit, quin exceptiones reo,uel ſibi cõpetentes admittãtur:ſed ui fuit cõpulſus ad ſoluendum ſine culpa ſua,etiam ſi per iniuriam ſuperiorũ hoc acciderit; põt nihilominus agere contra mandatorem. hoc probatur ſm literam à ꝯrio ſenſu in d.l.exceptiones, & ſequit̃ ibi Bart.Io.And.in dicta regula, dãnum. ego ad hoc induco tex.apertiſſimum iuncta gl.in uerbo,iudicium, in l.nam & Seruius,ff.de nego.geſt. ¶His aũt præſuppoſitis dico, ꝙ multiplici ex cã dictus comes Rolã. habet regreſſum contra dictum Ioã. tam ꝓ ſorte ſoluta,quã etiam pro dãno & intereſſe;& primo qñ pro eo ſoluit, mandato præcedente, & occaſione more dicti Ioã.paſſus fuit illa damna,ut in iuribus ſuperius alleg. ¶Non obſtat ſi dicatur,ꝙ debuit ꝓponere exceptiones cõpetẽtes principali, maximè cum principalis eum certiorauerit, & ſic non poterat ꝑtendere ignorantiã,d.l.ſi fideiuſ. ¶Ad hoc enim rñdeo multipliciter, etiã præſuppoſito, ꝙ illi qui fecerũt proteſtationem, fuiſſent ueri procuratores,etiam præſuppoſita illarum exceptionum iuſtitia & ueritate. dico.n ꝙ fideiuſſor non tenetur cũ ſuo aliquali pudore exceptiones ꝓponere, licet de rigore & ſubtilitate iuris potuiſſet ꝓponere.de hoc eſt tex.
2 ualde not. in l.Quintus,ff.mand.ubi dicit̃, † ꝙ fideiuſſor ꝓ uſuris ſoluendis ex ſimplici pacto põt ſoluere.nec tenetur excipere, ꝙ nõ interuenit ſtipl'one ex fictione nudi pacti,notetur apud homines de facto,qa non tenetur cõſulere alteri,ſ.principali cũ ſuo pudore,ut ibi notanter dr̃. Ita ad ꝓpoſitũ,cum iſte comes ꝓmiſiſſet ſoluere illi Sempronio,etiã eo tp̃e,quo erat rebellis eccl'iæ; inhoneſtum videbat̃ tanto uiro allegare religionẽ,uel aliã exceptionem,q̃ apertiſsimè non cõcludebat iuſtitiam petentis, cũ ex hoc ſoleat diminui fides & opin.dñorum apud ſuos & alienos, maximè qa inhoneſtũ uĩ reprobare mores, quos ante approbauerat 32.q.5.c.horrẽdus, & in l.creditores, ff.de pri.cr.no.Bar.ĩ l.fi.C.de ſpõ.& ĩ c.queãd.de iureiu. ¶Scd'o queãdmodum non tenetur fideiuſſor exceptiones ꝓponere cũ aliquali pudore facti.d.l.Quintus, ita & fortius,nec cũ magno rerũ ſuarum periculo. Erat.n.ille Sẽpronius longè eo potẽtior,ut exitus edocuit,vnde ex denegatione ſortis, & ꝓpõne illarum turpiũ exceptionum meritò poterat iuſtè timere ſui ſtatus interitũ, uel bonorum ſuorũ ſeu maioris partis iacturã. Excuſatur ergo, ſi iſto timore ductus illas non ꝓpoſuit,ut optimè probat̃ ĩ l.nouiſsimè, ff.quod cum fal.tu. metus.n.oĩum bonorũ, uel maioris partis excuſat,ut in c.abbas,qđ me.cau.& c. frequens, de reſt.ſpo.lib.6. ¶Tertio ꝓbatur apertiſsimè
3 alia rõne † fideiuſſor tenet̃ ꝓponere exceptiones ſibi,uel principali cõpetentes,qñ põt: ut qa eſt coram iudice cõpetenti; ſed ubi non põt per potentiam aduerſarij,cui nõ ualet cõmode reſiſtere,non tenet̃: quinimo,ſi ſoluit,habet regreſſum ꝯ principalẽ;hoc probat̃ apertiſsimè ĩ d.l. nã & Seruius, iuncta gl.in uerbo,iudicium,ff.de neg.geſt. Nam ibi illi, de qbus ibi, promiſerunt in carceribus ſuo detentori;& ſic cõpetebat eis exceptio per l.pe.ff.qđ me. cau.qm̃ illi erant ſerui; & ſic nõ poterãt obligari ciuil'r; & tñ qa de facto non ꝓfuiſſet eis illa exceptio,ſi eã ꝓpoſuiſſent,habet regreſſum ꝯ tertium,pro quo ſoluerũt;qa eis non fuit imputãdum,vt ibi dicit. & licet ꝑ iniuriã eis factam illud contingit:tñ,ut ibi dicit gl.quã ſingl'r no.ibi Bar.qa illa iniuria contingit facto illius principalis, qui nõ fuit reuerſus, non imputatur eis. Vnde agunt ad dãnũ ꝯ principalem; ita punctual'r accidit in caſu noſtro. Nam iſte comes Rolandus non habebat iudicem cõpetentem ſaltem de facili ꝯ illum Sempronium,nec profuiſſent ſibi illæ exceptiones;quinimo Sẽpronium ꝓuocaſſent ad deteriora ꝯ eum,& ſic merito tacuit,etiã ſi fuiſſent ueræ.d. l.nam & Seruius,& 11.q.3.c.ſi qñ. nec dictus Rolan.ſponte ſoluit,imo expectauit inuaſionẽ,& deſolationem aliquorum bonorum ſuorũ,& ſæpe requiſiuit dictum Ioan. dictus comes Rolandus de iure & de facto releuare ab illo periculo, & non dimittere diu illum obligatũ in illa fideiuſsione, ut in c.fin.de fideiuſ. & l.ſi pro eo,C.mand. vnde ſaltem ex hac mora, qa diu ceſſauit illum liberare ſua fideiuſsione,tenetur illum releuare ab omni dãno & intereſſe:qa quicquid prouenit ex mora ſua,ſibi debet ĩputari.l.neceſſariò,ff.de peri.& cõ.rei uen.& d.c.ꝑuenit, & c.dilecta,de fo.cõp.maximè cum dãnum fuerit inflictũ odio ipſius Ioannis,& ſic cum eo debet retorqueri,ut notanter dr̃ in l.ſi merces.§.certè,ff.loc. ¶Quarto optimè faciunt no.p Bar.in tract.de tyrãno. ubi inter cætera di-
4 cit, † ꝙ ſi debitores ciuitatis ſoluunt tyrãno, etiam ſi ſimplici eius præconio,liberãtur à ciuitate: qa iuſto timore ducti ſoluerunt tyrãno, nec probabil'r poterant excipere ſine magno periculo; & maximè cum illud præceptum fieret odio ciuitatis, & ad hoc all.d l.nouiſsimè.l.Paulo Callimacho,ff.de leg.iij.cũ multis ſi. Ita in ꝓpoſito excuſatur dñs comes Rolãdus fideiuſſor,ſi exceptionibus etiã ueris non propoſitis ſoluit potius.n.luit uolens ſuo periculo conſulere,& relinquere onus repetendi Ioãni principali,facit, ꝙ no.in ſimili no.Io.An.in d.regula,dãnum, in Merc.in fideiuſſore, q ſoluit uſuras indebitas. Si ergo tyranno,q nullum ius habet,iuſtè ſoluit̃ inſtante timore. ita etiã ille Sẽpronius, etiam ſi fuiſſet rebellis eccl'iæ. Nã ut de hæreticis dicit Aug.nõnullos ſuſtinemus, quos inuiti toleramus 23.q.1.c.quiſquis, & 14.q.7.c.quicunque.

¶ Item reſpectu dānorum apertiſſimè facit dictum Inn. ī d.c.ſicut,ubi dicit,q̄ uocans aliquem ad bellum iuſtū,tenetur illi actione mandati ad oīum dānorum reformationem,licet iniuſta dāna fuerit paſſus: q̄a hoc eſt de natura mandati,etiam ſi ꝑ caſum fortuitū damna illa contingūt, dūmodo uerisimilr̄ ille caſus fortuitus poterat accidere. Ita dicendū eſt hic, cū occaſione mandati fuerit iſte paſſus dānum,etiam ſi iniuſte:debet tñ habere regreſſum ꝯ mandatorem.Nec obſt.ſi dicat̄,q̄ erat excōicatus: q̄a inſequutus fuit Cardinalem hoſtiliter. ¶ Pōt n.ad hoc multipliciter rñderi. Et primo,q̄ ꝓ utilitate noſtra maximè ut euitemus dānum,& ſtrages hominum,poſſumus excōicatos non uitare ſaltē in ſimplici canone, ut erat in caſu noſtro reſpectu momētaneæ ſoſonis,ut uī probari ſingulariter in c.ſi uerè, de ſen.excō. Et ſentit ibi Inn.in prin. vnde,ne ille Sēpronius inuaderet totam terrā dicti comitis Rolandi, ſicut inceperat iuſtè potuit illi ſoſonem facere. Item ſoſo non ſit hoībus ſuis, ſed ſuo familiari, qui licitè cōicat dño ſuo excōicato, in c.qui multos 11.q.3. ¶ Item,ut uideor pcipere, ille Cardinalis nō erat de obedientia Ioānis, ſicut erat ipſe Sēpronius, & ſic quo ad eū non gaudebat priuilegio Cardinalatus,arg.c.licet,de electio.& 23.diſt c.in nomine Dñi. Inſuꝑ excōicato ſm multos licitè ſoluitur debitum, ut uoluit Inn.in c.ueritatis, de do & cōtu.& gl. Io.15.q 6. c.nos ſcōrum, & Archi.ibi vnde licet aliqui contra; tñ habito reſpectu,q̄ pūctus eſt dubius,& periculū erat in mora, licitè ſoluit.d.c.ſi uere. Nam excōicatio debet nocere ipſi excōicato, & non tertio.in ſui odium ſubtrahitur cōio,& non tertij. vnde nec ex hoc ſequeret̄ deuaſtatio territorij ipſius comitis Rolandi. iuſte ſoluit etiam,præſuppoſito,q̄ uere fuit excōmunicatus,& etiam hæreticus. Si.n.permittitur cōio excōmunicati ad ipſius alimoniā, ne pereat.d.c.q̄m multos, in ñ.fortius in fauorem ſubditorum dicti comitis Rolandi, ne ex inuaſione Sempronij potentiſſimè perirent. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM LXI.

1 *Sententia ſi lata ſit inter præſentes, præſumitur, quòd iudex habuerit iuriſdictionem, ex quo tranſiuit in rem iudicatam.*
2 *Legatus, etiam de latere, non poteſt tollere ius alteri quæſitum.*
3 *Princeps ſolus poteſt tollere ius alteri quæſitum.*
4 *Poſſeſſio iuriſdictionis acquiritur per vnicum actum,qui non ſolet de gratia concedi.*
5 *Marchia Anchonitana ſpectat in ſpiritualibus & temporalibus ad eccleſiam.*
6 *Factum antiquum non dicitur ante lapſum 20.ann. quo ad impugnandam ſententiam de nullitate.*
7 *Scientia poſſeſſoris acquiritur in acquiſitione iuriū incorporaliū.*

SAluatoris, eiusq; genitricis Marię præſidio inuocato, In cā & q̄ōne, quæ ad præſens uertit̄ inter cōitatem, ſeu vniuerſitatem Montis S. Mariæ in Caxiano ex vna parte, & cōitatē ſeu vniuerſitatem Mōtisſani ex alia parte ꝓuinciæ Marchiæ Anchonitanæ ſuper nullitate ſñiæ latæ per dños Bartholomęum de Cremona,& Ant.de Ciuolis de Tridento,legum doctores,tunc cōmiſſarios magnifici & potentis dñi Pandolphi de Malateſtis,tum etiā ſuper quibuſdā finibus ipſarum cōmunitatum ut clariſſimè conſtat ex actis corā uariis iudicibus, in hac cā habitis, attingam ſuccinctè q̄dam princip.in materia: q̄m non habui tempus oīa acta trāſcurrendi propter feſtinantiā conſilium petētis. præſupponitur mihi in facto omnia uera eſſe, q̄ narrantur in cōſilio excell.doct. D. Matthęi de Felicianis. ¶ Et primo uidetur,q̄ dicta cōmunitas Mōtisſani foueat iuſtiſſimam cauſam, cum pro eo lata fuit ſñia per dictos cōmiſſarios iam ſunt anni 15. à qua licet fuerit per alterā partem appellatū: non tñ fuit tempore debito proſecutum; & ſic ſñia remanſit ualida. ſic tranſiuit in rem iud. ut in c. perſonas,& c.ſi Romana, & c.oblatæ, cū multis ſi.de app. q̄ facit ius inter partes, etiam ſi in ſe cōtineret iniuſtitiā, ut l.res iud.ff.de reg.iu. & l.ingenuum,ff.de ſta.ho. & c. cum inter, de re iud. & c.quod ad conſultationem, eo.ti. & in auth.ei q. ap.C.de tēp.app.& in cle.ſicut appellationem,de ap. Non obſtat defectus iuriſdictionis allegatus ī delegante quo ad cōmunitatem Mōtis S. Mariæ. Ad hoc enim multipliciter rñdetur. Primo per no.& ſingulare dictum Inn.in c.cum in iure,de offi.dele.& ſentit Io.Cal.in 1 c.q̄m contra, de proba. dicit.n.Inn. † q̄ ubi ſñia lata fuit inter præſentes, præſumit̄, q̄ iudex habuerit iuriſdictionem, ex quo tranſiuit in rem iud.vnde opponenti defectū iuriſdictionis incumbit onus probandi; & idem dixerunt multi, ſi fuit lata in abſentē contumaciter maximè,quādo factum eſt antiquum, ut not.in dictis iuribus,maximè ꝑ moderniores;& per hoc facit.l.Pomponius.§.rati,ff.de procur. & quod no.gl.in c.j.de elec.lib.6. Patet.n.q̄ poſt lit.conteſt non opponitur defectus mandati quo ad hoc, ut procurator habeat dicere de mandato, cū altera pars uiſa ſit in eum conſentire. ¶ Item & fortius dicendum in eo,q̄ appellauit à iudice: uel appellauit,& non fuit ꝓſecutus,& maximè cum factum ſit hic ſatis antiquum. poterat.n.habere magnificus do.Pandolphus iuriſdictionem delegatam:uel forte ſua fuit ꝓrogata; & ſic in dubio præſumendum eſt ex taciturnitate tanti tēporis. Ad idem,qđ no.in d.c.cum in iure,& c.bonæ,el j de elec. dicit.n.ꝓ ſententia præſumendum poſtquā tranſiuit in rem iud ut in iuribus præall. ¶ Secundo arguitur à ſufficienti partium enumeratione. aut dictus dñs de Malateſtis habebat iuriſdictionem in dicto caſtro Mōtis S. Mariæ aut nullam. primo caſu ualet in dubio illa ſententia: quia delegatus fungitur uice delegantis,ut in c.ſanè,de offi.eius,cui mā. eſt iuriſ.contra quā non potuit gubernator Marchię cauſam de nouo cōmittere. quia † delegatus,etiam de latere,non pōt tollere ius alteri quæſitum, in c.ſi. de confir. 2 uti. & immutare iuris ordinem,ut dicit gl.poſt Spe.in c. fin.de hæret.lib.6. ¶ † Solius.n.principis eſt tollere ius al- 3 teri quæſitum,iuxta no.in c.conſtitutus, de relig.do. & ī regula,indultū à iure,de reg.iu.in vj.& 25.q.2. ī ſumma, ¶ Si uerò dictus dominus non habebat iuriſdictionem, dicendum uidetur, quod aut litigando coram ſuis delegatis deputatis in hac cā prorogauerūt iſti de Monte S. Mariæ iuriſdictionē iſtius domini de Malateſtis;nō dico delegatorum ſuorū, ſicut quidam inconſiderate in hac cā allegauerūt. Non.n.hic cadit illa diſputatio,an delegati iuriſdictio poſſit prorogari. tunc.n. habet locum illa indagatio,quando delegatus vult cognoſcere ultra cōprehenſa in reſcripto iuxta no.in c.cū olim,el j.& c.P.& G.& c.de cauſis,de offi.del. ¶ Sed ex quo in caſu noſtro iſti delegati cognouerunt tñ de cā, & inter perſonas, de q̄bus in cōmiſſione eis facta,fruſtra indagat̄,an iuriſdictio delegata poſſit prorogari: quia iſti cōmiſſarij gerebant per oīa uices illius domini de Malateſtis, ut in iuribus ſuperius all. & ſic potius uī prorogata iuriſdō illius domini, q̄ cum aliàs ordinarius eſſet, iure ſuo potuit ſua iuriſdō ꝓrogari,& uirtute ꝓrogationis cām cōmittere,ut in l.j. ff.de iud. & l.ij.C.de iur.om.iu.l.ex conſenſu. C.de epiſ. aud.& c.ſignificaſti,cū ibi no.de fo.comp.Nā ꝓrogata iuriſdō eſt illius naturæ,cuius eſt iſta principalis,ut no. ī c.

P. & G.

P.& G.& patet in dicta.l.ij.unde ſicut poterat cõmittere ſuã iuriſdõnem.l.uni.C.qui pro iuriſdi.ita & prorogatã. in prorogatione uerò iuriſdictionis ſaltẽ ordinariæ ſuffi cit tacitus conſenſus partium, arg.in l.j.C.de iuriſd.om. iud.& l.ij.ff.de iudi.no.Bar.in l.j.ff.eo.tit.& Inn.ĩ c.ad pe titionem, de accu.in prin.ſed hoc notorium erat ipſis cõmunitatibus, q̃ eorũ ſyndici litigabant coram delegatis ipſius dñi.ergo ſufficere debebat ipſarum ccitatum tacitus cõſenſus:& ſic tolli uidentur multa p aliquos allegata ponderantes ſyndicum Montis ſanctæ Mariæ non habuiſſe mandatũ ad prorogandũ iuriſdictionẽ:quia ſyndici,ſed ipſe coitates uidẽtur prorogaſſe patiẽtes illos ſyndicos litigare corã illis; & ad hoc tex.notabilis iũcta gl. in d.c.cũ olim. aut ceſſante ,progatione, oportet dicere, q̃ iſte dñs de Malateſtis acquiſiuit iuriſdõnem iure proprio exercẽdo in iſtã cõitatem iſtũ actum iuriſdictionalem. Nã delegare cãm eſt iuriſdictionis, ut l.imperiũ,ff. de iuriſd.om.iud.in fi.no.gl.in c.ſi à ſubdelegato, de offi. deleg.lib.vj ¶†Per unicum aũt actum,qui nõ ſolet de gra tia cõcedi, acquiritur iuriſdictionis poſſeſſio, ut no.Inn. in c.cũ eccleſia Sutrina,de cau.poſ.&prop. & in c. bonæ, el.ij.de poſtu.præla.& ĩ c.dilectus, de ca.mo.Bar.in l.j.§. hoc interdicto,ff.de itine.actuq; priua.rõne cuius ualent ea,quæ poſſeſſor exercet, ut no.doct.poſt Inn.ĩ c.cum dilectus, de reli.do.& c.olim.2.de reſt.ſpo.facit.c.conſtitutionis,de iure patrona.& c.querelam,de elect.¶Tertio facit principaliter, quod no.gl.in c.ſignificaſti, de fo.cõp.q̃ dicit,q̃ litigans ſcienter coram iudice non ſuo,licet non potuiſſet prorogare iuriſdictionem illius, ut in clerico reſpectu laici.nõ tñ põt ꝯ ſentẽtiam uenire,ſaltẽ ut pactũ; ſicut acceptilatio inutilis, ff.de pact.l.ſi unus.§.penult. & ff.de accept.l.ſi acceptilatũ,facit.l.ij.C.cõia utriuſq; iudi.ubi bonus tex. ¶Quartò facit,quia audio notoriũ eſſe,q̃ magnificus & potens dñs Carolus de Malateſtis tẽpore illius ſententiæ exercebat omnimodã iuriſdictionẽ in dicto caſtro Montis ſanctæ Mariæ; qui ẽt cõmiſit cãm in genere dño Bartholomæo uni ex dictis cõmiſſariis.Et ſic ſaltẽ ex iſto capite debet ualere ſententia,ẽt præſuppoſito, quod dictus Carolus non habuiſſet ibidẽ de iure iuriſdõnẽ. Nã rõne publicæ utilitatis,ex quo reputatur tanquã dñs,probãtur ualere per eũ geſta.l.Barbarius,ff. de offi.præto.& 2.q.6.§.ueruntamen ¶†Quintò dñs Pandolphus erat,& eſt dñs Montisſani.Sed in iudicio finium regũdorũ uterq; eſt actor & reus,ut in c.ex literis,de ,pba.& ff.fami.erciſ.l.inter cohæredes.§.qui fami.erciſ.ergo potuit dictus dñs cãm cõmittere, quatenus lis mouebatur ꝯ ſubditũ ſuũ:quia actor ſequitur forũ rei,de foro cõp.c.cũ ſit gñale. ¶ Sed his non obſtantibus ꝯriã ſñiam arbitror præualere, dico & illã ſñiam multiplici rõne eſſe nullã.¶Primò,quia fuit lata ab eo,ſeu authoritate illius,de quo notorie cõſtat nõ habuiſſe iuriſdictionem in hac cauſa.†Tota.n.prouincia Marchiæ Anchonitanæ ſpectat in ſpiritualibus & temporalibus iuriſdictioni eccleſiæ, ut probatur in extrauaganti Ioãnis.22.quæ incipit dierũ excreſcente malitia, Romana eccleſia & hodie de præſenti exercet omnimodã iuriſdictionẽ. Nõ potuit ergo dñs Pandolphus hanc cãm illis doctoribus delegare. Nemo.n.dat, quod non habet.l.traditio.ff.de acquir.re. domi.& c de multa.1.q.7.& c.quod autẽ, de iure patro. quare ſententia ab iſtis tanquã iuriſdictione carentibus lata uiribus non ſubſiſtit.C.ſi à nõ compe.iudi.per totũ, & c.at ſi clerici, de iudi.& c.uno,de offi.deleg.quare deſertione appellationis non obſtante, poteſt dicta cõitas ſanctæ Mariæ agere de nullitate,ut eſt tex.in l.ſi expreſſim,ff.de ap.& tex.iuncta gl.c.licet,de ſen.excõ.lib.vj per doc.in cle.ſæpe,de appel. ¶Ad prædicta facit gl.multum notabilis in c.cum iure, de offi.deleg.quæ dicit, quẽ debere conſeruare inſtrumẽtũ poteſtatis iudicis: quia alias pro ſententia non præſumitur,& ibidem hoc latius.¶Secundò dicta ſententia eſt nulla,quia alter ex cõprõmiſſariis cõmiſit cauſæ cognitionẽ ſuo cõdelegato; quod facere nõ poterat, cũ eſſet delegatus non a principe, ut in c. cum cauſam, de app. & l.à iudice,C.de iudi. licet.n.delegatus à principe inferiori poſſit ſubdelegare articulum non iuriſdictionalẽ iuxta notabile dictũ Inn.in c.cũ Bertoldus, de iudi.pro quo facit tex.ſm unũ intellectum, & idẽ ſentit gl.no.iuris ciuilis in authẽ.de defen.ciui.prope finẽ:articulũ tamẽ iuriſdõnalẽ cõmittere nõ põt,ut in præallegatis iuribus.Nec obſtat,ſi dicatur, quod cõmiſit uices ſuas collegæ: eadẽ ratio prohibitionis eſt in collega,quæ in extraneo, & iura loquũtur in hac materia indiſtinctè.,p hoc facit gl.ĩ c.is cui,de offi.dele.lib.vj.& d.c. cũ cãm.pinde ergo eſt,ac ſi dominus Barth.ſolus ,pceſſiſſet; quo caſu indubitatũ eſt nõ ualere ,pceſſum corã uno ex duobus delegatis agitatũ,ut in c.cãm matrimonij,& ĩ c.uno delegatorũ,de offi.deleg.¶Tertiò corruit dicta ſententia ex defectu ordinis iudiciarij:quia dicitur litẽ non fuiſſe conteſtatã. Item dominus de Malateſtis, cũ recognoſcat ſuperiorẽ, non potuit cãm committere ſimpl̃r, & de plano,ſine ſtrepitu & figura iudicij,& ſic tollere ſollennitates, quia hoc ſolũ principis eſt, uel habentis iura principis, iuxta not per gl.in c.fi.de hære.lib.vj.& ſequit̃ Spec.in tit.de leg.§.ſupereſt, uer.ſed nunquid. ¶ Quartò facit,q̃ ubicũq; pars, pro qua lata fuit ſententia,aſſumit diſputationem coram iudice competente ſuper iuſtitia, uel iniuſtitia ſententiæ, ſi iudex reperit ſententiam iniuſtam; debet illam retractare,non obſtante, quod trãſiuit in rem iudicatam, ut no.ponit Inn.in c.cũ dilecti, de reſcript.& c.cum Bertoldus, de re iudi. Sed in caſu noſtro, ut mihi dicitur illa communitas Montisſani, aſſumpſit hanc diſputationem.ergo ſi iudex repellit illam iniuſtã, debuit eã retractare,ut fecit.¶Quintò hoc probo ſubtili ratione. iuriſdictio in communitatem montis ſanctæ Mariæ nũquam pertinuit nec de iure,nec de facto ad dominum Pandolphum.ſed tempore illius commiſſionis & litigij dominus Carolus de facto exercebat iuriſdõnem in dicta terra;unde dominus Pãdolphus ſimpl̃r nõ commiſit illam cauſam illis doctoribus,ſed quãtũ in eo erat, quaſi pro parte cõitatis Montisſani quæ cõitas ad eum pertinebat & pertinet. unde illam communitatem dixit eſſe ſuam: non ſic dixit de communitate Montis ſanctæ Mariæ quaſi ponens ſpem, quòd dominus Carolus licet in genere, commiſit cauſam domino Bartholomæo uni ex illis duobus commiſſariis, ſed dicti commiſſarij ſolius domini Pandolphi,qui non habebat aliquam iuriſdictionem in dictam communitatem montis ſanctæ Mariæ,ergo ipſo iure ſententia fuit nulla,maximẽ,quià,ut dixi,dictus dominus Pandolphus ſolus cõmittere nõ intẽdebat; pro hoc.c.cũ ſuper abbatia,& quod ibi no.de offi.dele.& c.ex parte Aſtenſis,de conceſ.præben. & quod not.Bar.in l.ſi is,ff.de acquir.hære ¶Nunc uenio ad reſponſionem contrariorũ,quæ uidentur prima frõte multũ urgere. Et primo ad primũ dico,quod non apparet partes hic fuiſſe præſentes in ſententia & præſuppoſito, q̃ partes fuiſſent præſentes,dico quod ſatis hic pro parte cõitatis Montis ſanctæ Mariæ probatur iuriſdictionis defectus. Fit.n.pro his ius cõe,& notorietas facti,ex qbus patet,quod plenaria iuriſdictio in dicta cõitate ,ptinet ad eccleſiã Romanã,alias ergo exercẽs pſumit̃ uſurpaſſe,n̄ ſi oſtẽdat titulũ uel coloratã poſſeſſionem,ut in ſi'i habet ĩ c.ad decimas, de reſti.

de reſti.ſpo.li.vj.facit.c.diſtinc.c.contra morem.Item, ut
proximè dixi,dominus Pandolphus non intendebat com
mittere reſpectu Montisfani.Nec obſtat factum eſſe anti
6 quum.† Primò quia eſt notabilis opinio,ut ante lapſum.
xx.annorum non dicatur factum antiquum quo ad impu-
gnandum ſententiam de nullitate,etiam reſpectu ordinis
ut uoluit Io.Cal.in d.c.quoniam,de proba.Item ſecus de
falſo,quia poteſt obijci intra xx.annos,ut in c.cũ uenera-
bilis,de exce.& l.querelam,C.de fal. fortius eſt ergo idẽ
dicendum in nullitate ſẽtẽtiæ ex iuriſdictionis defectu.
facit.c.ſuper eo,& quod ibi not.de fal.¶Item antiquitas
facti releuat,niſi apertè probarentur defectus , ceſſat. n.
præſumptio,ubi apertè apparet de ueritate.¶Etiam pa-
tet,quod dominus Carolus dictam communitatem reſti-
tuit eccleſiæ Romanæ tanquàm dominæ ut in facto mihi
præſupponitur.nec unquam aliquid habuit ibi agere do-
minus Pandolphus,quia non habebat ibi iuriſdictionem
nec intẽdebat iſte prorogare ipſius iuriſdictionem, quod
patet ex eo,quòd dominus Carolus,qui de facto exerce-
bat ibi iuriſdictionem,hanc commiſit cauſam, unde liti-
gabat illa communitas Montis ſanctæ Mariæ uigore cõ-
miſſionis factæ per dominum Carolum, prorogatio enim
non debet præſumi,ex quo conſtat ex coniecturis de con
trario,quia facta de facili non præſumuntur,ut in c. cum
in iure,de offic.delega.& l.unica,C.de man.princi. Nec
eſt uerisimile quem uelle prorogare iuriſdictionem in nõ
dominum,ex quo is,qui gerit ſe pro domino, illam cau-
ſam commiſit eidem.Ex hoc etiam dico , quòd dominus
Pandolphus non intendebat per illam commiſſionem ac
quirere iuriſdictionis poſſeſsionem,quam non intende-
bat.hoc patet ex uerbis commiſsionis,arg.l.ſi.ff.quemad.
ſer.amit.¶Et quod no.Innocen.in c.bonæ, præallegato .
nec etiam potuiſſet acquirere, quia in acquiſitione iſto-
rum iurium incorporalium requiritur ſcientia poſſeſſo-
ris, quæ hìc non probatur uerè,nec præſumptiuè.l.ij. C.
de ſerui.& aqua.not.Innocen.in d.c.bonæ,præalleg.& in
c.conquerente,de offic.ordi.& per Bar. in l.j. ff. de aqua
plu.ar.in l.ſi publicanus,§.in uectigalibus,ff.de publi. Ad
tertium ꝯrium reſpondeo,ꝗ glo.illa non eſt uera ſimpli-
citer,nec communiter approbatur ibi à doctoribus.ſen-
tentia.n.nulla habet uim pacti, quando poſtquam eſt lata
approbatur ex certa ſcientia a partibus,& ſic intelligit̃.
l.ij.C.communia utriuſque,ut ibi no.& in l.unica, C. qui
pro ſua iuriſdi.& l.licet,C.de iudi.per Anto.de But.in d.
c.ſignificaſti,quod hic non contingit.¶Ad quartum argu
mentum reſpondetur primò,ut dixi,quia licet dictus do
minus commiſerit,tamen commiſſarij proceſſerunt tan-
quam delegati ſolius domini Pandolphi,ut patet ex eo-
rum ſẽtẽtia.¶Item cum dominus Carolus nullũ habuit
uel habuiſſet ibi titulum,nihil ualuit,quicquid ipſe fecit
iuxta plenè not.per Inno.in c.nihil eſt,de elec. per Bart.
in tracta.de tyranno.facit.c.alienationes 12.quæſtio 2.&
c.1.de ſchiſma.& l.decernimus,C.de ſacroſan.eccle.Non
obſtat.l.Barbarius.ſatis enim reſpondetur per Innocen.
in d.c.nihil eſt.¶Ad ultimum argumentum dico quod,ſi
bene inſpiciantur uerba ſententiæ dictorum delegatorũ
communitatis Montisfani,prouocauit coram dictis dele
gatis unus,licet quilibet ſit actor,& reus in iſtis iudicijs
communibus tamen ille tenet actoris locum , qui primò
prouocauit ad iudicium,ut in l.in tribus,de proba.¶Con
cludo igitur partes iudicis apoſtolici in hac cauſa fore,
prout in ſuo conſilio concludit dominus Matthæus Feli
ciani , ſi ea quæ ipſe in facto narrat,uera ſunt &c.

CONSILIVM LXII.

1 *Prælatus ſine authoritate ſuperioris , & maximè ſine conſenſu
ſui capituli non poteſt compromittere ſuper iuribus eccleſiæ.*
2 *Prælatus ſolus tranſigendo non obligat ſucceſſorem.*
3 *Iudicium & contractus in perſonam prælati nomine eccleſiæ ac
tranſeunt efficaciter in eccleſiam, ſi non infertur alienatio iu-
rium eccleſiæ.*
4 *Fraudis præſumptio ceſſat ex qualitate iudicis & perſonarum.*

OMnipotentis dei poſtulato ſuffragio , Il-
lud de iure quæritur , an ui-
ſis compromiſſo & laudo inde ſecuto geſtis in-
ter reuerendum patrem quondam dñm Bartholomęum,
quõdã ep̃m Maſſanũ ex una parte,& Bartholomęum Ste
phani de Caſtro nouo ex altera parte,ac etiam pondera
ta confirmatione dicti laudi,ſeu ſententiæ poſtmodum fa
cta per dominum Ioan.tunc Papam.xxij. competant ali-
qua remedia,& quæ ipſi Bartholomæo Stephani,ſeu eius
ſucceſſori ꝯ & aduerſus ſucceſſorẽ domini Bartholomęi,
ep̃i,& epiſcopatum , ſeu aduerſus epiſcopum Maſſanum.
Et primò uidetur nullũ remediũ competere.Non.n.ualet
pronuntiatio,ut ſententia delegati apoſtolici, quia cum
eſſet laicus,delegatio ſibi facta per ſummum pontificem
maximè oraculo uiuæ uocis ipſo iure corruit, per c.ſta-
tutum,de reſcrip.lib.vj.Neque ualuit tanquam arbitra-
1 mentum uigore compromiſſi.† Prælatus.n. ſine authori-
tate ſuperioris,& maximè ſine conſenſu ſui capituli,non
poteſt compromittere ſuper rebus immobilibus , uel ſu-
per iuribus eccleſiæ ſaltem quo ad hoc ut obligatio tran
ſeat in eccleſiam,ſaltem per mortem compromittentis.
Sicut enim directè non ualet ſolus alienare bona eccle-
ſiæ,uel eccleſiam ſuam perpetuo obligare.12.q. 2.c.ſine
exceptione,& c.j.de his quæ fi.à præla. ita nec indirectè
ſcilicet compromittendo ut in c.peruenit , de arbi. & ibi
expreſsè hoc tenet Hoſti.& Specu.co.ti.§.reſtat, uer. ſed
nunquid clericis §.finitur,uer. ſed nunquid prælatus , &
Fed.conſi.xx.& Lap.in allegatione Io.Probatur alia ra-
2 tione.certũ eſt † quòd ſolus prælatus tranſigendo non
ligat ſucceſſorem,ſed tranſactio cenſetur duntaxat perſo
nalis.ut probatur in c.ueniens de cætero, de tranſac. er-
go idem dicendum in compromiſſo facto tanquam in ar-
bitratorem,& laudo inde ſecuto.Eſt enim quædam tran-
ſactio,ut legit̃,& notat̃ in auth.ſi uerò contingerit, C.de
iud.& in corpore,unde ſumitur,in ti.ut diſte.iud. & not.
Inno.in c.Quintauallis,de iureiuran.& Bar.in l.ſocieta-
tem.§ arbitrorum,ff.pro ſocio .¶Secundò principaliter
nõ ualet dictũ laudum,quia continet in ſe uſurariam pra
uitatem in eo,ꝗ cõdẽnat ep̃m ad ſoluẽdũ ſex florenos ꝓ
quolibet cẽtenario,donec ſoluerit capitale cõtẽtũ in di-
cta cõdẽnatiõe,q̃q̃.n.uſura nõ cẽſetur niſi ex contractu
mutui,ut in c.cõſuluit.de uſu.plenè per Io.An.in regula,
peccatum,de reg.iu.li.6.in Mercu.tñ ſufficit mutuũ uerũ
uel fictũ,ut leg.& no.in c.in ciuitate & c.nauigãti,de uſu.
patet in eo,q uẽdit merces plus,q̃ ualeãt,qa differt ſolu
tionẽ pretij.Nã ibi nõ eſt mutuũ uerũ,ſed fictũ, qa fingit̃
emptor ſoluere uerũ pretiũ emptionis,& recipere illud
mutuo ab emptore,& ꝓ uſura dare illud plus debito, ut
no.in dictis iuribus.¶Sic pari rõne uĩ dicẽdũ in ꝓpoſito,
ut ep̃s fingat̃ ſoluere illos 200.florenos,& poſtmodũ mu-
tuũ recipere,& ſoluere ſex ꝓ cẽtũ,qđ eſt illicitũ, ut ꝑ to
tũ ti.de uſu.maximè in d.c.in ciuitate,& c.nauigãti.¶Ter
tiò nõ obſtat p̃dictis ꝯfirmatio facta ꝑ Io.tũc Papã,qa illa
nõ fuit facta in forma cõi,ſed cõditionaliter,ſeu ſub cõdi
tione cõfirmat.n.omnia,ꝓut rõnabiliter ꝓceſſerunt &c.
Quæ quidẽ cõfirmatio nihil noui iuris tribuit, ſed anti-
quũ,ſi qđ ius erat ꝯfirmauit,unde parũ aut nihil operat̃,
uti in c.examinata,de cõfirma.uti.& in c.qa diuerſitatẽ,iũ
cta

cta gl.de cõceſ.pbẽd.unde nõ facit trãſactionẽ ꝑſonalem eſſe realẽ,ut eſt gl.no.quã omnes ſequunť in d.c.ueniens. ¶ Sed his non obſtantibus, quæ uerè, ſi ſubtiliter ponderẽtur,non obſtant,contrariam ſententiam præualere arbitror.Et primò dico,quod dicto Bartholomæo,ſeu eius ſucceſſori competit remedium petendi dictos.cc. Florenos:quia ſunt in obligatione uigore dictæ ſentẽtiæ & laudi,q̃q̃ ſucceſſor,ſeu eps Maſſanus poſſit ſoluere ſex ꝑ cẽtenario,& euitare ſolutionem ducentorũ Florenorum, prout in laudo continetur. Moueor, quia licet prælatus non poſſit per cõtractum, ſeu compromiſſum alienare bona immobilia eccleſiæ ſine ſolennitate,ut in iuribus allegatis,poteſt tñ compromittere, & contrahere nomine eccleſiæ,ita, ꝙ obligatio efficaciter tranſit in eccleſiam, ſi ceſſat alienatio iurium eccleſiæ, ut probatur in.c. dilecti, de fo.cõpe.&.c.2.de præca.&.c. j.de ſo. & cle.j. de reb.ec. non alie.no.Hoſt.in.c.contingit,de tranſac.probatur in ſimili.tutor tranſigit ſuper rebus pupilli.l.interdũ.§.qui tutelam,ff.de ſur.ergo & prælatus,qui cenſetur tutor eccleſiæ.16.q.j.c.in canonibus.no.glo.in.c.auditis,de in integ. reſti. Item adminiſtrator ciuitatis,ut.l.præſes,C.de tranſa.ergo & prælatus, qui habet largiorem poteſtatem, in. c.cum nobis,in fin.de elect.facit quod leg.& no. in. c.fi.v. q.3.¶ Item procurator habens generalem & liberam poteſtatem tranſigit, ut in.c. qui ad agendum,de procu.lib. 6.ergo & epiſcopus,q habet generalem & liberam, ſicut & quilibet alius prælatus.d.c.cum nobis,&.d.c.fi.v. q.3.eſt bo.tex.iuncta glo.in l.nulli,ff.de tranſact.ubi dicit prælatum ſolum poſſe tranſigere ſuper rebus eccleſiæ, ſi bona, de quibus eſt contentio, occaſione trãſactionis remaneãt penes eccleſiã,& eccleſia obligatur ad aliquid dãdum,uel faciendum.nam tunc nõ ſequitur alienatio:imo conditio eccleſiæ melioratur. Quo caſu non exigitur ſuperioris, uel alterius conſenſus,ut.l.cum hi.§.quid ergo, & qđ no. glo.in.§.ſi uni,ff.de tranſac.quod principaliter contingit in facto noſtro.ualuit ergo compromiſſum,ſaltem uigore approbationis poſtea ſubſequentis, cum fuerit quædam tranſactio facta circa alienationem rerum eccleſiæ, & eccleſia fuit meliorata.Et præſuppoſito,ꝙ fuiſſet læſa,imputandum eſt eccleſiæ, ſi non petijt reſtitutionẽ in integrũ, ſaltem à tutore dicti dñi Bartholomæi iuxta ea, quæ habentur & notan.in.d.c.j.de in integ.reſti.lib.6.¶ Nec obſtat,ſi dicatur,qđ imò ſequitur alienatio iurium eccleſię: quia eccleſia obligatur ad dandum annuatim ſex pro centenario in obligatione,qđ ſolus prælatus facere non põt. d.c.de cetero.Quia dico,ꝙ illa ſolutio annalis nõ eſt obligatio,ſed in facultate ſoluendi. Solum enim ſolutio ducentorum Florenorum eſt in obligatione ſoluendi, & ſic eccleſia põt ſe, ſi uult, unica ſolutione liberare, ut patet ex forma laudi,& ſententiæ.¶ Ad hoc quod leg.& no.in. l.miles.§.de cem ff.de re iud.Et maximè prædicta procedunt: quia dictus Chetius non fuit purus arbitrator, ſed etiam delegatus apoſtolicus, & proceſſit tanq̃ delegatus & arbitrator,ut patet ex tenore ſentẽtiæ, quod facere potuit.ꝓbatur in.c.niſi,de præben. facit quod no. Inno. in.c. cum ex officij,de præſcri.Et ſic,cum nõ fuerit ab eius ſententia appellatum,tranſiuit in rem iudi. de re iu.c. quod ad conſultationem. Et ſñia delegati tranſiuit in eccleſiam & ſucceſſorem:licet ſolus ꝑlatus fuerit in iudicio, ut not. in.c.edoceri,de reſcrip. facit d.c.dilecti,de fo.compe.Nã dictus dñs Bartholomæus delegationem apoſtolicam, & compromiſſum ac laudum inde ſecutum approbauit,& fecit noĩe epiſcopatus ſui. eccleſia autẽ nunq̃ moritur. 12.

3 q.2.ca.liberti, † & ſic iudicium & contractus in perſonam prælati noĩe eccleſię tranſeunt efficaciter in eccleſiam,ex quo non infertur alienatio iurium eccleſiæ, & ita dictum laudum,maximè ſecuta approbatione,cum ſit quidam cõtractus,ut.ſ dixi fuit eñ ita quaſi qđã emptio iurium dicti Bartholomęi:quã quidem emptionem noĩe eccleſię ſatis poteſt prælatus facere, cum acquirat eccleſiæ,facit c. 2.de dona.&.c.aurũ.12.qõ.2.&.c.quicunque ſuffragio,ea. cauſa & qõ.¶ Ex quibus poteſt inferri,ꝙ ẽt ceſſante confirmatione apoſtolica,obligatio orta ex dicto laudo,& ſẽtentia tranſiuit efficaciter in eccleſiam, maximè cum nulla ſit præſumenda ambitio, nec fraus ex qualitate perſonæ delegati & arbitratoris,qui fuit in hac ciuitate Senarum uir ꝓbatiſſimus. † Ex qualitate.n.iudicis,& arbitratorum ceſſat præſumptio fraudis,ut eſt bonus tex.in.c.niſi,de præben.Et ſic dicenda eſt illa tranſactio realis. d.l ꝑ ſes.Nec obſtat.dictum.c.ueniens,&.c.cæterum, de trãſac. ubi dicitur tranſactionem eſſe ꝑſonalem, & non realẽ ad confirmationẽ ſuperioris.Põt enim dupliciter reſponderi.Primò,ꝙ illa iura procedunt,qñ occaſione illius cauſatur perpetuum præiudicium eccleſiæ,ut quia alienantur bona,uel iura ipſius,& ſic ꝓpriè loquuntur iſta iura. Sed in caſu noſtro nulla ſequitur alienatio:imo acquiſitio iurium dictæ curiæ,de quibus erat contentio, & illa ſolutio annua ſex Florenorum pro centenario eſt in facultate ipſius eccleſiæ, & non in obligatione.unde põt eccleſia Maſſana unica ſolutione ducentorum Florenorum ſe liberare,ut.ſuprà dixi.vñ,ſicut cæteri cõtractus, & iudicia tranſeunt in eccleſiã & ſucceſſorem,ut in iuribus ſuperius allegatis,ita & iſta de quibus hic.¶ Secundò principaliter, ꝙ præſuppoſito ſine ueritatis præiudicio, ꝙ prædicta nõ obſtarent. attamen ex confirmatione apoſtolica efficiuntur prædicta ualida,& tranſeunt in eccleſiam,& ſucceſſorem. Ex confirmatione.n.apoſtolica ex certa ſciẽtia facta actus confirmatus validať,ſi fuerat inualidus,& efficiť realis, ſi primò erat perſonalis,ut probatur in. c.j. de tranſac.cum ibi no.& in.c.j.&.ij.de confir.uti.Adeò,ꝙ nullus de ipſius actus ualiditate,uel inualiditate citra Romanum pontificem cognoſcere põt,ut ibi. ¶ Ad ſcđm,quod actus efficiatur realis,& tranſeat in ſucceſſorẽ per confirmationẽ apoſtolicam,allego caſum expreſſum in.d.c.ueniẽs,ꝙ aũt iſta confirmatio facta fuerit ex certa ſcientia,probatur ex tenore geſtorum in poſitione.quoties.n.ea,quæ confirmantur,ſpecialiter ex confirmatione exprimuntur,dicitur ſuperior cõfirmare ex certa ſciẽtia,adeo,ꝙ illa uerba,q̃ ſolent in confirmatione inſeri, uidelicet,ſicut & prout proceſſerunt &c. ſtant non conditionaliter, ſed caſualiter.vñ exponunť illa uerba ſicut rationabiliter.i. qa rationabiliter,ut ꝓbať in.c.pe.de confir.uti.& ibi tex.& doc. In caſu noſtro exponuntur oĩa in litera confirmatoria, quæ ſunt in materia principali.Nec obſtat,ſi dicatur ſolutionẽ annuam illorum ſex Florenorum ꝑ centenario ibidem ſpecialiter non contineri:quia dico,illud minus confirmatũ, ſi dicatur facta ex certa ſcientia,quia,ut.ſuprà ſæpenumero prælibatũ exiſtit, illa ſolutio nõ eſt in obligatione,ſed tantũ in facultate.vñ non fuit opus illã ſpecialiter enarrare.Narrať.n.quod eſt principale in materia, & obligatione uerſatur,ſ.condemnatio in ducentis Florenis, & adiudicatio iurium eccleſiæ.Nec aliud ultra 200.Florenos pẽtere uult, uel intendit dictus Bartholom. uel eius ſucceſſor,ſatis colligitur ultra prædicta ex clauſula ibidẽ in fine,defectus, ſi q̃ forſan in oĩbus pręmiſſis interueniſſent. de cuius uirtute & potentia ſatis haberř ꝑ Spe.ti.de leg.§. nunc oſtẽdendũ,uer.18.& per Archi.in.c.Cenomanenſe. 61.diſt.ꝑ tex.& doc.in clemẽ.paſtoralis, de re iu.quæ quidem claſula apponitur nunq̃,qñ confirmatio fit in forma cõi,cum illa nil iuris tribuat,ſed antiquum ſimpliciter cõfirmet,

firmet,ut ſuprà dixi. Concludo ergo præmiſſa ualere ex triplici capite. Primò uirtute delegationis. Secũdò ex poteſtate arbitraria,& approbatione ſecuta. Tertiò ex confirmatione apoſtolica.¶ Ex quibus probatur primum, de quo.ſuprà facta eſt mentio. poteſt ergo dictus Bartholomæus,ſeu eius ſucceſſor agere cõtra epiſcopatum Maſſanũ, ſeu ſucceſſorem dicti dñi Bartholomei in epiſcopatu ad dictos ducentos Florenos:habet tamẽ epiſcopatus,ſeu ſucceſſor facultatem ſoluendi ſex pro cẽtenario. Et patet reſponſio ad contraria ſuperius allegata, prætercꝗ quo ad duo,ad quæ reſpondeo. Dico,ꝙ delegatio certe ualuit,licet eſſet purus laicus, eo ꝙ fuit facta ex certa ſcĩa papæ, cum ſciret illum laicum,& oraculo uiuæ uocis ſibi pſenti commiſerit cãm illam,ut patet ex uerbis papæ in dicta cõfirmatione contentis,& ſic non uitiatur commiſſio,ut no. uult. In.in.d.c.ſtatutum,de reſcri.li.6. ubi in primo facit, quod no. Io. An.in.c.nonnulli,de reſcrip. Nec eſt neceſſe, ut exprimatur ex certa ſcientia, ut quidam uoluerunt, & vr̃ prima fronte ſentire Io.An.in.d.c.ſic dicit glo.in cle.2. de re iud. Satis enim eſt,ꝙ ex ibidem expreſſis colligatur certa ſcientia papæ. Et ſic uoluit Io.Bu.in.d.c.nonnulli,& ſic debet intelligi ſua gl.in.d.cle.2.& ſic contingit in facto noſtro. Nam papa Ioan. habebat notitiam Chetij, & appellat eum in ſua litera confirmatoria ſimpliciter Chetiũ nec dicit eum clericũ,nec magiſtrum,uel in aliqua dignitate conſtitutum,ut fit cõiter de ſtilo.¶ Item præſuppoſito,& non conceſſo,ꝙ dicta cõmiſſio non ualuiſſet,nihilominus uirtute compromiſſi ſtaret concluſio prædicta, cũ dictus Chetius potius elegerit uiã boni uiri, ꝗ iudicis,ut patet ex tenore dictæ ſententiæ,& laudi,& uoluit ualere pronuntiationem meliori modo, quo poſſit ualere, & ſic etiam papa confirmauit.¶ Item papa in fine confirmationis ſuppleuit oẽm defectum.per quam quidem clauſulam purgantur oẽs defectus circa ſolennia iuris commiſſi, ut in Spe.& Archi.in locis preallegatis,quod eſt multum põderandum in caſu noſtro tãm circa conſenſum capituli,ꝗ ſuperioris,ſi de iure interuenire debuiſſet, licet non credam neceſſarium per ea quæ.ſuprà dixi.¶ Venio ad aliud ꝑrium,& dico,ꝙ ſi omnia bene ponderentur, nulla in dicto laudo reſultat uſura,niſi ex mutuo uero,uel ficto, & ex pactione partium,ut no.in dicta regula,peccatum,per Ioan.An. Sed in caſu noſtro nullum eſt mutuum uerũ uel fictũ,nec pactio partium:ſed illa prouiſio ex toto proceſſit ex arbitrio iudicis,& arbitrorum.non.n.dictus Bartholomæus aliquid mutuauit epiſcopo uerè,uel fictè. Nec poteſt exigere principale debitum;& ſic eſt contra naturam mutui,& ſic per conſequens ceſſat illud euangelicum:mutuum dantes nihil inde ſperantes, de uſu. conſuluit, & ꝙ iudex potuerit hoc facere ex poteſtate arbitraria, probatur in.c.niſi,de præbẽ.facit quod no.Inno. in. c.in ciuitate,de uſu.¶ Item hoc factum fuit in compenſatione,fructuum percipiendorum à dicta curia ante ſolutionem ducentorum Florenorum, qui cum pertinerent ad dictum Bartholomæum, ante ſolutionem illorum ducentorum Florenorum uoluit arbitrator in compenſatione ſibi tradi ſex pro centenario;facit ad hoc, quod no.Bar.in.l.ſiſtulas,in fi.ff.de contrahen.em.l.Iulianus.§.officij, ff.eo.&.l. fi.ff.de fun.do. & loco intereſſe licet aliquid participetur ex debito,ſi uerè intereſt,ut no.in.c. cõqueſtus,& in.l curabit,C.de act.emp.per Inno.in.c. ſacroſan.de ſenten.excom.facit.l.2.in fi.& quod ibi not.ff.de eo,quod cer.lo.Poſtremò dico,ꝙ ſi omnia prędicta deficerent,quę in ueritate iuris ſubſiſtunt,non poteſt cauillari: qm̃ ſi eccleſia Maſſana ſeu epiſcopus nolit recognoſcere illam ſententiam, ſeu tranſactionem tanꝗ perſonalem, tenentur reſtituere omnia quæ uigore illius ſentẽtiæ, ſeu laudi cõſecuti ſunt iſti:quia non debet laudum ualere ꝑ parte eccleſiæ & cõtra canones. Ad hoc.c.j.& quod ibi no.de in inte.reſt,&.c. cum olim,de cenſi.&.l.quod ſi minor.§.reſtitutio, &.l.intra utile,ff. de mino. facit quod no.gl.in.c.j.de in inte.reſti.lib.vj.& hoc eſt aliud & indeficiens remedium competens dicto Bartholomæo, ſeu ipſius ſucceſſori,facit ultra predicta.l.cum precibus, C.de preſcrip. uer. Et hec ſufficiant &c. NICO. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

STANTE quadam conſtitutione quondam Federici imperatoris,quam ipſe dedit hominibus & populo Maſſanenſi regni Siciliæ tenoris infraſcripti,uidelicet,uiri & uxoris bona omnia,à quacũque parte proueniant, natis filijs confundantur, & unum corpus efficiantur, & uolentibus uiro & uxore diuidere cum filijs, tertia pars bonorum tenetur patri,& altera matri,& reliqua tertia filio,uel filijs. Præmortuo uero patre,uel matre ab inteſtato,& filio uel filijs uiuentibus, patre ſuperſtite uel matre, tertia pars præmortui cedat filijs,uel filio,Et ſic ijdem filij habent duas partes,unam debitam ſibi iure naturæ, alteram parentis pmortui. Si uerò pater eius præmoriatur teſtatus, eius ſtabitur teſtõ, dummodo in eodem teſtõ de tertia filios ſuos recognoſcat Si uerò præmoriatur mater, poteſt de mobilibus tertiæ ſuæ portionis ꝑ uelle teſtari. Stabilia uero, ea mortua, cedunt filijs. Si aũt non ſunt mobilia,poteſt de ſtabilibus uſque ad medietatem ualoris eorundem ſtabilium iuſta æſtimationẽ teſtari. Quædam domina habens filios,& bona mobilia & immobilia,exiſtens in matrimonio, in ægritudine conſtituta,condidit teſtamentum,& pluribus legatis de mobilibus factis, legauit ad pias cauſas quandam rem immobilem. Quæritur an ex uerbis dictæ conſtitutionis,fauore piæ cauſæ, dictum legatum ualeat.

CONSILIVM LXIII.

1 *Statuta,& conſuetudines contra libertatem eccleſiaſticam ſunt ipſo iure caſſa, & irrita.*

2 *Diſpoſitio generalis non debet extendi ad illicita.*

3 *Statutum ciuitatis, uel domini diſponens, ne quis donet uel uendat rem immobilem alicui non exiſtenti de iuriſdictione ſtatuentium, non includit donationem, uel uenditionem in eccleſiam.*

4 *Lex quando ſimpliciter defert aliqua bona, uel certam quotam bonorum alicui ex bonis alterius, ille ſic prægrauatus, non poteſt etiam ad pias cauſas de bonis alteri delatis teſtari.*

5 *Bona alicuius quando publicantur propter delictum, non poteſt ille ſic priuatus teſtari,etiam ad pias cauſas.*

6 *Filiusfamilias etiam ad pias cauſas non poteſt teſtari de bonis aduentitijs.*

7 *Lex uel ſtatutum poteſt prohibere aliquem teſtari, ſaltem de certis rebus fauore alterius.*

CHriſti, eiusque matris preſidio humiliter inuocato, Vr̃ primò dictum legatũ non ualere.† nam oĩa ſtatuta & conſuetudines contra libertatem eccleſiaſticam, ſunt ipſo iure irrita,& caſſa,ut in.c. nouerit,&.c.graue, de ſenten.excõ.& in auth.caſſa,C.de ſac.ſan.eccl.illa uero ſtatuta ſunt contra libertatem eccleſiaſticam,quę tendunt contra ea,quę ſunt conceſſa à principe,uel à papa eccleſię uniuerſali, ut no. Inno.in.d.c.nouerit, Bar.in d.auth.caſſa. Sed conſtitutio, de qua.ſuprà ſi extendatur ad pias cauſas,eſt huiuſmodi. ergo aut non debet extendi, aut tanꝗ contra libertatem eccleſiaſticam,eſt ipſo iure nulla:modo probatur ſic.imperator

perator conceſſit priuilegium eccleſiæ uniuerſali,& cui-
libet membro ipſius eccleſię ſuper donationibus,& lega-
tis,& hæredibus.ut quilibet haberet liberam facultatem
donandi & relinquendi collegio eccleſiaſtico, ut in l. il-
lud.& l.j.& l.fi.C.de ſac.ſan. eccle. Inſuper priuilegiau t
eccleſiam,ut circa traditionē ex ſolo ti.acquireretur do
minium d.l.fi.Sed per hanc conſtitutionem tolleretū mu-
lieribus habentibus filios libera facultas relinquendi ec
4 cleſijs bona propria.ergo eſt contra priuilegium eccleſiæ
uniuerſali conceſſum,& per conſequens contra libertatē
eccleſiaſticā.Nec obſtat,ſi dicatur,qđ auth.caſſa & c. no-
uerit,& c.grauē,loquūtur de ſtatutis particularibus.hæc
autem conſtitutio,de qua in caſu noſtro,fuit edita ab im
peratore,qui potuit ſuam cōſtitutionem limitare.l. prin
ceps,ff.de legi.quia ex quo imperator conceſſit priuile-
gium eccleſiæ,non potuit amplius illud reuocare, quia
ex quo conceſſit non ſubdito,tranſiuit in contractum , ut
notanter uoluit Inno.in c.nouit,de iudi.& Ioann.And.in
c.conſtitutus,de re.do.& Archi.in c.quicūque.xj.q.j. Itē
Papa priuilegiauit eccleſiam in huiuſmodi relictis, adeo
quod in eis remiſit omnem ſolemnitatem legalem , ut in
c.relatum,de teſta.qua propter melius,& tutius eſt dice-
re,ut dictum ſtatutum generaliter loquens,non extenda
2 tur ad pias cauſas †,quia diſpoſitio generalis,nō debet ex
tendi ad illicita,ut in c.j.de iureiur.lib.vj. ¶Ad prædicta
facit quæſtio,quam ponit Io.And.in c.fin.de immu.eccle.
3 lib.vj. ubi quærit, † an ſtatutum ciuitatis, uel domini di-
ſponens,ne quis donet,uel uendat rem immobilem alicui
non exiſtenti de iuriſditione ſtatuentium, uel non ſub ꝓ
tectione communi , uel domini includat uenditionem ,
uel donationem in eccleſiam, Et finaliter concludit,ꝙ nō
uel ſi aliud diceretur propter intentionem ſtatuentium
contra libertatem eccleſiaſticam,ꝙ ſit nullum, mouetur
prædictis,& alijs rationibus.¶Secundò principaliter ſic.
conſtitutio irrationabilis non ligat. non enim habet le-
gis ſubſtantialia,de quibus iiij.diſt.c. ſit autem. lxxj. di-
ſtin.conſuetudo no.Bar.in l.omnes populi , ff. de iuſti. &
iure.ſed hæc conſtitutio,de cuius uirtute quæritur eſt ir
rationabilis,ſi extenderetur ad pias cauſas, ergo aut non
debet extendi,aut tanquàm irrationabilis non ualet . mi
nor probatur,lex uult,quòd eccleſiam, ſeu monaſterium
debeat quis computare ſaltem in numero filiorum, ut in
auth.ſi qua mulier,C.de ſacroſan.eccle.ſed hæc conſtitu
tio hoc non interdicit,ſed uires ſuas porrigit ad pias cau
ſas,ergo irrationabilis.Nam ſi contrariū eſt rationabile,
ego iſtud irrationabile . de natura enim contrariorum
eſt,ut ſi unum eſt bonum,ꝙ reliquū ſit malum.xxxij.quæ
ſtio.ij.c hoſpitiolum,& c intellecto,de iureiurā. Itē quis
debet magis diligere animam ſuam,quàm filios,ut patet
in euangelio,& c.Iacobus, de ſimo. facit xij.quæſtio. j. c.
præcipimus.hinc dicit Bart.in d. l. j. quod diſpoſitio ad
pias cauſas , eſt magis fauorabilis , quàm inter liberos .
¶Sed hæc conſtitutio contrarium afferret, ſi porrigit ui-
res ſuas ad pias cauſas:ergo irrationabilis.¶ Tertia irra-
tionabilitas,quia in portione deferenda filijs,facit diffe-
rentiam inter patrem & matrem contra.l. maximum ui-
tium,C.de libe.præte.¶Tertiò principaliter facit , quia
dicta conſtitutio non dicit mulierem non poſſe de immo
bilibus pro uelle teſtari,ex affirmatiua uero in aliquibus
non ſequitur negatio aliorum,quæ aliàs à iure concedun
tur.hoc probatur in c.ut commiſſi,de hære.lib.vj. iuncta
glo.& in clemē.ij.eo.titu.& ibi bona glo.in uer. ipſorum
commiſ.de iure autem communi conceditur parentibus
libera facultas teſtandi tam in immobilibus,quam in mo
bilibus,& ſatis ęſt inſtituere liberos in aliquo quantun-
cunque modico licet ipſi poſſint poſtmodum agere ad cō
plementum legitimæ.l.omnimodo,& l.ſcimus,C.de inof
fici.teſtamen.Et maximè procedunt prędicta,ſi teſtari uo
lunt ad pias cauſas dicimus ergo mentem conſtitutionis
fuiſſe,ut de mobilibus poſſit mulier teſtari pro uelle,etiā
nihil relinquendo liberis,ſed de immobilibus non ita li-
berè.¶Sed his non obſtantibus,quæ recto iudicio nō ob
ſtant,contrariam ſententiam arbitror præualere , quam
4 multipliciter ſic oſtendo.¶Et primò ſic,† ubicunque lex
ſimpliciter defert aliqua bona,uel certam quotam bono
rum alicui ex bonis alterius , ille ſic prægrauatus nequit
etiā ad pias cauſas de bonis alteri delatis teſtari, nec ec-
cleſia debet talia bona recipere,ut apertè probatur in c.
fin.xvij.q iiij.ubi Augu.dicit.Quicunque uult exhęreda
to filio hæredem facere eccleſiam,quærat alium, qui ſu-
ſcipiat,non Auguſtinum. Deo propitio neminem inter-
ueniet &c.ut ibi.certum autem eſt,quod portio debetur
filio non iure naturæ,ſed ex diſpoſitione legali,cum iure
naturali alimenta duntaxat filio debeantur.ut in c.ius na
turale alimenta.j.diſ.Non enim poteſt certa portio debe
ri filio iure naturali,cum illo iure omnia eſſent commu-
nia.viij.diſ.c.quo iure.xij.q.j.c.dilectiſſimus. Et ſic lex de
ferens filio portionem certam in bonis patris, priuat pa-
trem teſtandi poteſtate de illa portione , etiam ad pias
cauſas. ita dicendum in propoſito, cum dicta conſtitutio
defert bona ſtabilia matris præmorientis, etiam cum te-
ſtamento,ipſis liberis: ergo de illis non pōt mater teſta-
ri,etiam ad pias cauſas. Quod autem dicta conſtitutio po
terit hoc facere,patet.portio.n.debita liberis ex bonis pa
rētū,nō pōt ꝓ legē ſeu ſtatutū augeri,& minui, ut eſt ſen
tentia Dy.in regula,indultū,de reg.iu.lib.vj.in c.Raynu-
tius,de teſta.& dicit ibi,alibi non ita,ſicut ibi, bene pro-
bari.Attēditur.n.cōſuetudo in deductione legitimæ. te-
net Cy.in l.ſancimus,C.de nup.& Bar.in d.l.Titio.§.Ti-
tio genero,ff.de cond.& demon.& Bald.in l.cum Leonia
na,C.de epiſ.& cle.probatur ratione iuris naturalis,ut ſ
dixi filijs debentur ſolum alimēta.Sed iure poſitiuo fuit
eis delata certa portio.¶Et primò fuit quarta poſtmodū
aucta in tertiā,& dimidiā ſm filiorū numerū , ut ꝓbatur
in l.cū quæritur,iūcta auth.nouiſſima, C. de inoffi. teſta.
unde,ſicut potuit augere tertiā & dimidiā,ita potuit ſta-
tui,ut ſtabilia cedant filijs,reſeruatis mobilibus in libe-
ra facultate materna , & mobilibus deficientibus cedat
medietas ipſorū immobiliū,ut in d.cōſtitutione,arg.opti
mū.in l.cū ratio,ff.de bo.dā.& eorū quæ leg.& no.in l. nā
& ſi.ff.de inof. teſt. & quia pater & filius cēſentū eadē ꝑſo-
na,ut in auth.de iure.à mo.præ §.j.& in l.fi.C.de imp.&a-
lijs ſubſti.& 35. q.3.c. ꝯdicimus hac authoritate. hic dñiū
cōtinuatū in filiū.l.i ſuis,ff.de li.&poſt.Cū ergo iſta portio
ſtatutaria ſuccedat in locū portōis debitæ iure cōi , eodē
iure debet illa cenſeri,qa ſubrogatū dēt ſapere naturam
eius,in cuius locū ſubrogatū,de bapt.c. maiores & c.ecl'ia,
ut li.pē.facit qđ no.Inn.in c.ex rōne,de ap.ſicut ergo in il
la portione debita de iure cōi,nō pōt pr̄,uel mr̄ teſtari, ēt
ad pias cās,ut ī d c.fi.ita nec ī iſta ſtatutaria;qa eadē rōne
mouetū, maximè qa dicta cōſtitutio fuit edita ab impera-
tore,& ſic ē ius cōe quo ad eos.Et idē dicerē, ubi ipſa ci-
uitas hoc ſtatuiſſet, qa in hoc habet poteſtatē à iure cōi ,
ut d.l.oēs populi,ff.de iuſt.& iu. ¶Scđò prīcipaliter facit
qđ no.Io.And.in c.2.de uſu.li.6.& Bal.in l.j.C.da ſacr. ec
5 cl.ubi uoluit,†qđ in caſu, quo bona alicuius publicantū ꝓ
pter delictū,nō ṗt ille ſic priuatꝰ teſtari, ēt ad pias cās qa
toleretū de alieno, ꝯ c.filius,de teſta.Et uult ibi Io.An.in
bonis dānatorū,q̄ hodiè nō publicantū, ſed deferuntū agna
tis,ut in auth.bona dānatorū,C.de bo.ꝓſcrip. Et ex quo
caſu

caſu lex defert agnatis,& priuat poteſtate teſtãdi, nõ põt teſtari ẽt ad pias cauſas q̃a ex quo lex ſimpl'r prouidet,& non reperit ꝯrium iure noſtro,ſtãdum eſt diſpõni legali, in c.j.de no.ope.nun.& cum generaliter lex loquitur, generaliter debet ſeruari.xix.diſ.c.ſi Romanorum,& c.ſolitæ,de maio.& obe.Item ex quo bona deferuntur alijs ꝑ legem pro non dato habetur,qđ ab illo datur,qui de iure donare non poteſt.j.q.vij.c. Daibertũ, & l.traditio, ff. de acqui.re.do.& c.qđ autem,de iure patrona.Nec ob.fauor piæ cauſæ,quia procedit,cum teſtator, quod ſuũ eſt legat,ſecus,ſi legat non ſuũ,ut in caſu nr̃o,nec ꝑꝑ fauorẽ talium legatorum,debet alteri fieri iniuſtitia,de fo.compe.c.ex tenore,de dona.inter uir.& uxo.c.nuper, de pœnis.c.ſacram,facit.j.q.j.c.non eſt putanda. ſi ergo prædicta procedant,ubi lex defert bona ad aliũ ꝑꝑ delictũ,fortius idẽ dicẽdũ,ubi defert ex æquitate naturali, & fauore filiationis,cũ fauores debeant ampliari & odia reſtringi,ut in regula,odia reſtringi,de reg.iur.li.vj.¶Tertiò adduco bonum tex.in c.quæſitum.xvij.q.iiij.in fi.ubi notanter colligitur eccleſiam debere dimittere dona ſibi delata,quæ æquitate naturali ſuadente retinere non poteſt, licet de ſtricto iure retinere poſſit,ſed in caſu nr̃o omnis æquitas reſiſtit.ſatis eſt.n matrem teſtari poſſe de mobilibus, uel eis deficientibus,de immobilibus uſque ad medietatem,ut in dicta conſtitutione cauetur,quod vr̃ in effectu concordare,uel differre in ſentẽtia à dicta authen. nouiſſima.ergo eccleſia nõ debet hæc bona ſibi delata agnoſcere,quinimò ſi de ſtricto iure poſſet retinere, iure tamen poli debent filiæ reſtitui.¶ Quartò adduco nota

6 per Barto.& Bald.in l.ij.C.de ſac.ſan.ecc.† ubi uoluit filiumfamilias,non poſſe etiam ad pias cauſas teſtari in bonis aduentitijs ex generali legis diſpoſitione,quæ prohibet filiumfamilias teſtari fauore patris,ut l.pen.& fin. C. qui teſta.face.poſſ. & hoc uidet̃ apertiſſimè probari in c. licet pater §.fi.in fine,de ſepul.li.vj.unde firmat Bart.pro regula in l.j.quod ubicunque lex prohibet aliquem teſtari fauore alterius,nunquam fauore piæ cauſæ talis prohibitio cenſetur remiſſa;quod apertè probatur in d.c.licet ſic eſt punctualiter in caſu noſtro, ut patet ex prędictis.

7 ¶† Poteſt ergo lex,uel ſtatutum prohibere aliquem teſtari,ſaltem de certis rebus fauore alterius, cum hæc ſit conſuetudo, argum.l.uenditor.ff.commu.prędio.& l.dudum,C.de contrahen.emp.& l.mercatores, C. de merca.& mer.& quod ibi notatur,& maximè hæc procedunt tenendo glo ſingularem in l.illa inſtitutio,ff.de hæredi.inſti.quæ dicit ex gratia cõcedi facultatẽ teſtãdi,cũ de iure ſtricto quis nõ poſſit teſtari, cum effectus teſtamenti conferatur ad illud tempus,quo quis non eſt futurus dominus,& ſic perinde eſt,ac ſi eſſet conſtitutũ tẽpore inhabili.l.quod ſponſæ,C.de donatio.ante nup.facit.c.de uxore,de ſepul.& l.in tempus,ff.de acquiren. hære. de facili enim tollitur,ut no glo.in clemen.ij.de offic.ordina. facit.c.ab exordio.xxxv.di.maximè cauſa ſuggerente, ut in caſu noſtro.¶Cõcludo ergo dictũ legatũ de re immobili,licet ad pias cauſas factũ nõ ualuiſſe.nõ obſtant ꝯria ſuperius formata.Et primò ad primũ dico ſtatutũ nõ eſſe ꝯ libertatem eccleſiaſticam nec directè nec indirectè.Non enim fit prohibitio in odium eccleſiæ,nec prohibẽtur homines generaliter donare eccleſiæ,ſed conſtitutio auget debitam portionem filio.De portione ſic aucta prohibetur teſtari,quemadmodum patet in portione debita de iure communi,imo ſi ſubtiliter conſideretur,eſt conforme iuri diuino.poteſt.n.eccleſiam honorare in bonis mobi ibus,uel immobilibus,ſi mobilia non extant, iuxta tenorem conſtitutionis,& in cæteris bonis prouidere filijs, ne paupertate laborent,cum ipſe Deus mandet pauperibus ſubueniendum,& eccleſia tenetur de bonis ſuis prouidere pauperi.xvj.q.j.c.n.xij.quæſtione.ij c.aurũ. fortius non debet eis bona delata per legem auferre.aliàs ſi diceremus ꝯriũ,ſequeret̃,quod lex nõ poſſet aliquẽ priuare bonis ſuis ex cã ꝯ l ſi uerberatũ,ff.de rei uẽdi. & no. per Bar.in l.f.C.ſi ꝯ ius uel uti.publi.& Cy.in l. præſcriptione,C.eo.& ꝑ Inno.in c.quę in eccleſiarum,de conſti. & ꝯ tex.in c.ij.de uſuris,lib.vj.& c. cũ ẜm leges, de hęre. eo.li.cũ infinitis ſimilibus.Facit ad prędicta,quod in ſimili notat Bart.in l.reſcripto,ff.de muneri & honori. ſecus autẽ,ubi quis ſimpliciter prohiberetur alienare eccleſiã directo,uel indirecto alteri,eo ꝙ bona deferantur alijs, & ſic procedit quæſtio,quã ponit Ioã.And. de qua ſupra in ꝯrio.¶Ad ẜm ꝯriũ reſpondeo, quod hæc conſtitutio nõ eſt irrationabilis ꝑꝑ idẽtitatẽ & unitatẽ, quæ eſt inter patrẽ & filiũ,ut ſ̃ dixi;& ꝯriũ loquitur,cũ quis intrat monaſteriũ,nõ condito teſtamẽto tũc.n.ꝑꝑ onera cõputãda ſunt monaſteria in numero filiorum,ſecus,ubi ante teſtaretur,ut no.in authenti.ſi qua mulier, C.de ſacr.eccle. & c.in præſentia,de proba.ſi nullo modo intret monaſteriũ,quia tunc non tenetur aliquid relinquere eccleſiæ, ſalua portione legitima,de qua in c.ij.& c.j. cum ſimilibus,de ſepul.¶Item fateor,qđ quis debet magis diligere animam ſuam,q̃ filios,ſed non debet per hoc priuare filios portione eis delata à lege,ꝑꝑ eccleſiã. Nam & alijs modis põt animæ ſuæ prouidere,maximè quia põt eũ honorare ẜm tenorẽ dictæ conſtitutionis.Non obſtat, ꝙ dr̃ de differẽtia inter patrẽ & matrẽ,q̃a in multis eſt differẽtia,maximè de iure duodecim tabularũ, ẜm quã mater excludebat̃ à ſucceſſione filiorũ ꝑ agnatos ipſorũ filiorũ ¶Itẽ iſtud fuit cõpeſcere iudiciũ maternũ,q̃a mulieres laborãt ꝯ ꝓpria cõmoda & faciliter decipiũtur.l. ſi pater, C.de ſponſalibus.¶Ad ultimũ ꝯriũ reſpõdeo,ꝙ dicta cõſtitutio loquitur nõ ſimpliciter affirmatiuè, dãdo facultatẽ teſtãdi de mobilibus,ſed ꝓcedit ad ulteriora deferẽdo ipſa bona ſtabilia filijs,& ſic per conſequens ꝓhibet teſtari de eis,ut ſ̃ dixi.¶Probatur ſecundo modo in uerſi.autẽ ubi permittit de ſtabilibus teſtari uſque ad medietatem,ſi bona mobilia deſunt. ergo à ꝯrio, ſi mobilia extãt,prohibet teſtari de immobilibus,ar.in l.inter ſocerũ. §.cum inter,ff.de pactis.per Bald.in l.conuenticula,C.de epi.& cler.aliàs,ſi poſset ad libitum de mobilibus teſtari illa uerba conſtitutionis eſſent ſuperflua contra.c.ſi Papa,de priui.lib.vj.in l.ſi quando, ff. de inofficio. teſtam. ¶Tertiò probatur ex eo,quòd uerſiculus,ſi uerò præmoriatur,uenit aduerſatiuè ad uerſi.ſi uero pater. ubi patri indiſtinctè permittitur teſtari, dummodo filios de ſua portione recognoſcat.ergo in uerſi.ſi uerò præmoriatur uoluit diuerſum ius ſtatuere in matre,ad hoc,quod notatur in c. at ſi clerici,de iudi.Et hæc ſufficiant &c.N I. A B.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

IN dei nomine amen. Viſis compromiſſo & laudo inde ſecuto,& obiectionibus contra ea,& petitione ſuper nullitate, & reſponſionibus inde factis,& alijs agitatis inter. F.ciuem Vinetinũ ex parte una,& A.eiuſdem ciuitatis,ponderatis ſtatutis ſub hac materia diſponentibus,de duobus contingit compromiſſum impugnari,attentis maximè,quæ obijciuntur de ſcriptura priuata, & quòd fuerit compromiſſum, & laudatum ſuper uſuris, & quòd laudauerunt duo ex tribus alio ſubſiſtente irrequiſito. Secundò,an obiecta ſint talia & tantæ efficaciæ, quòd pendente dicta cauſa nullitatis,iudex poſſit,uel debeat de iure inhibere dicto, E. quod pendente dicta cauſa nullam faciat nouitatem dicto, A.uel non debeat

beat inhibere attentis reſponſionibus, & ſtatutis prædictis &c.

CONSILIVM LXIIII.

1 *Compromiſſum, quando factum eſt in tres, non valet pronuntiatio duorum, tertio irrequiſito.*
2 *Dictum arbitratorium ſi eſt contra Deum, non eſt illi parendum.*
3 *Laudum eſt quædam tranſactio, quæ prima fronte præſumitur iuſta, & æqua.*
4 *Arbitratores non tenentur ſcripturas facere, ſed ſatis eſt extraiudicialiter ſe informare.*
5 *Iudex ordinarius licet non debeat pronuntiare ultima die ſuæ iuriſdictionis ſi tamen pronuntiat, valet.*
6 *Cauſa nullitatis non impedit executionem ſententiæ caſu, quo illa ſententia fuit bis per competentes iudices confirmata.*
7 *Inſtrumentum capitur pro omni charta continente geſta inter partes.*

Omnipotentis dei nomine repetito, Venio ad primũ, & aſſumã ex obiectis ea, quæ uidentur aliquatenus prima fronte pũgere. Videtur enim primò dictum laudum nullum, qa ꝓlatum ultima die termini. fuit enim cõpromiſſum de menſe Auguſti, & data facultas pronuntiandi per totũ illũ mẽſem; arbittatores uerò ꝓnunciauerunt ultima die Auguſti, & die, quo non erant futuri arbitratores contra. l. cum, in fi. ff. de Iuriſ. om. iud. ¶ † Scđò, ubicũq; cõpromiſſum factum eſt in tres, non ualet pronuntiatio duorũ, tertio irrequiſito. l. ſi in tres, cum. l. ſeq. ff. de arbi. & quod le. & no. in. c. 2. e. tit. lib. 6. & in c. uno delegat[illegible]ũ, de offi. deleg. Sed in caſu noſtro duo iudicauerunt, ſeu laudauerũt, tertio irrequiſito, ergo laudum eſt nullum ex defectu poteſtatis, & maximè hoc ꝓcedit in caſu noſtro, in quo tertius non fuit tpe examinationis. Et ſic ſumus ex opinione Inno. de qua in. c. Raynaldus, de teſt. q̃quã Bar. melius dicat in. l. duo ex tribus, ff. de re iud. ꝙ ſi fuerint præſentes tempore examinationis, ſiue non, ſententia duorum non ualeret, niſi oẽs pronũciauerint, & hoc ex defectu poteſtatis: quia oẽs ſimul habent facultatem pronunciandi. d. l. duo, facit. d. c. uno, &. c. cauſam matrimonij, e. ti. ¶ Tertio facit ad inducendum nullitatem laudi, & compromiſſi qualitas cauſæ, ſup qua fuit ꝓnuntiatum: quia ſup uſuris, de quibus ſecularis ẽt iudex ordinarius cognoſcere non põt. fortius nec arbiter, maximè ſecularis, põt habere poteſtatem à partibus. Probatur primum ex his, quæ leg. & no. in cle. diſpendioſam, de iudi. & in. c. cũ ſit generale, de for. compe. in. c. illo uos, de pigno. & c. ad noſtram, de emp. & uen. ꝑ Bart. in. l. Titia, ff. ſol. ma. & l. 2. de iuriſ. om. iudi. ¶ Item fuit pronuntiatum ſuper iuribus eccle. & de iſtis ſpiritualibus non poteſt in laicum compromitti, maximè per laicos, ut in. ca. contingit, & c. per tuas, de arbi. iuncto. c. eccleſia ſanctæ Mariæ, de conſtitu. & c. bene quidem. xcvj. diſtin. & c ſi. de reb. eccle. non alien. ¶ Quarto euidenter colligitur nullitas laudi: quia fuit expreſſe prolatum ꝯ ius, maximè diuinum. quo caſu arbitramentum ſeu laudum ipſo iure corruit, ut eſt tex. apertus in. c. examinata, de arbi. Quod autẽ hoc laudum fuerit huiuſmodi, patet ex eo, quia mandauerunt arbitri ſoluere nedum uſuras, ſed ẽt uſurarum uſuras, quod non ſolum eſt contra ius diuinum, & canonicum, ut per totum tit. de uſuris ſed etiam contra ius ciuile, ut in auth. de eccle. ti. & in. l. ſancimus, C. de uſu. rei. iudi. & maximè reſpectu eccleſiæ: quia uoluerũt facere eccleſiam quodammodo uſurariam. nullum enim præceptum arbitratoriũ ligat ad peccatũ, ut no. Hoſt. in. ca. Quintauallis, de iureiur. ubi dicit,
2 † qđ ubi dictũ arbitratoriũ eſt ꝯ Deũ nullo modo eſt illi parendum, quamtuncunque interuenerit pœna uel iuramentum, alle. no. de tempo. ord. c. ad aures. Ego dico hoc procedere nedum in dicto arbitratorum, ſed quoruncunque iudicum, ut in. c. dominus, & c. Iulianus, & c. q. reſiſtit. xj. q. 3. ¶ Quinto uidetur laudum nullũ ex eo, quia ex generali compromiſſo pronunciauerunt iſti arbitratores ſuper rebus liquidis uigore ſtatuti Vincentini, ſcilicet ſuꝑ depoſito, de quo apparebat ſcriptura priuata habens ex illo iure municipali executionem paratam, ſicut inſtrumentum guarentigiatum, & ſuper rebus deciſis, & liquidatis per compoſitionẽ, & diuiſionem prius inter partes factas contra. c. expoſita, de arbi. & quod legi. & no. in l. eleganter. §. ſi quis poſt tranſactionem, ff. de condi. inde. & l. poſt rem iudicatam, ff. de tranſac. Sicut enim ſuꝑ rebus liquidis non poteſt tranſigi, ut in dictis iuribus, ita nec compromitti, cum compromiſſum ſit q̃dam tranſactio, ut not. authẽ. ut diffe. iudi. in prin. & in auth. ſi quando, C. de iudi. not. Inno. in. c. Quintauallis, de iureiur. & Bar. in. l. ſocietatẽ. §. arbitrorum, ff. pro ſocio. Nec iuuat illa clauſula generalis, poſita in compromiſſo, ut ſuper omnibus. ſuper quibus fuerit laudum, intelligitur lis; & quæſtio &c. quia per uerba generalia non uidetur data poteſtas pronuntiandi ſuper iam liquidis, de quibus nulla erat contentio ex regula in generali, de reg. iur. lib. vj. & c. fi. de officio iudi. eo. lib. & c. j. de iureiuran. eo. lib. & c. cumueniſſent, de inſti. hic tamen notanter dixit Ange. de Peru. in quodam conſilio, qđ incipit, uiſo cõpromiſſo prorogato, ꝙ per illam clauſulam non datur poteſtas pronunciandi ſuper his, ſuper quibus prohibetur tranſactio de iure, argu. in. l. cũ hi. §. ſed cum lis, ff. de tranſac. & quod no. Bart. in auth. ſi quis in aliquo documento, C. de eden. & in. l. & ſi forte, ff. de caſtr. pec. ¶ Sextò vr̃ nullum dictum laudũ, ſeu ſaltẽ iniquiſſimum & doloſum: quia, attẽtis oĩbus narratis in laudo, A. erat creditor de. E. tamen ex hoc laudo remanet debitor in mille nongentis Florenis. unde ſaltẽ ratione iniquitatis non meretur executionem: ſed debet reduci ad arbitrium boni uiri, ẽt ſi fuiſſet iuratum, & promiſſum de non petendo reductionem ad arbitrium boni uiri, ut no. Di. & Ioã. An. in regula, ſcienti, de reg. iur. lib. vj. & Hoſti. in. c. Quintauallis, de iureiu & ibi maximè ꝑ Anto. de But. & Bart. in. d. §. arbitrorum. debet. n. illud pactum intelligi, ſi æquè fuerint arbitrati, & ſi tanquam boni uiri & amicabiles compoſitores, ar. in. l. quæro. §. inter locatorem, & ibi per Bar. ff. loc. & d. c. Quintauallis, & plenè per Cy. ubi. ſuprà ¶ Sed his non obſtantibus puto, ꝙ alio non probato dictum laudum non poſſet dici nullum, nec iniquum, ſed præſumendum ualidum & æquum. ¶ Fundamentum huius concluſionis eſt: quia laudum prima fronte ita eſt ꝓſumendum, & aſſerenti illud eſſe iniquum, uel
3 nullum incumbit onus probandi. † Ratio, quia laudum eſt quædam tranſactio, quæ prima fronte præſumitur iuſta, & æqua, & aſſerenti contrarium incumbit onus probãdi, & non ſufficit probare partem fuiſſe deceptam inſpecto uero debito ultra dimidiũ totius, ut notabiliter probatur in. l. Lucius. §. fi. ff. ad Treb. Ita & laudum præſumit iuſtum adeo, ut nõ ſufficiat probare partem fuiſſe deceptã, inſpecto uero debito, nec ꝙ de iure aliter fuiſſet pronunciandum, ut no. Bar. in. d. §. arbitrorum, ratio, quia arbitratores non tenentur iudicare ſecundùm ius: ſed poſſunt pro bono concordiæ à iure deuiare, & dare id, quod eſt unius partis, alteri, ut. l. ſi de meis, ff. de arbi. & bonus tex. in c. niſi, de prebẽn. unde ad deprehendendum iniquitatem laudi oportet conſiderare ſtatum litis, & qualitatẽ perſo-

perſonarum,& compromittentium,& quare uenerunt ad compromittendum, & quantitatem deceptionis. ¶ Et ſi omnibus his conſideratis reperitur arbitros non pronunciaſſe,ſicut bonus uir egiſſet,tunc colligitur iniquitas,nõ dico nullitas,ut no.per Bart.in.d.§.arbitrorum, patet ex his,quæ leguntur & not.in d.l. Lucius,in fine. & in.l.2.C. de reſcinden.uen.& c.penul.de emp. & uendi. & q̃d onus probandi iniquitatem incumbit allegãti, tenet Ioã.And. poſt antiquos in addi.Specul. in tit.de arbi.§. ſequitur, uer.item quid ſi compromiſſum,& Barto. apertè ſentit in dicto.§.arbitrorum,& Fedc.cõſil. 274. Anto.de But.in.d. c.Quintauallis,facit,l.ab ea parte,&.l.uerius,&.l.ei incũ-
4 bit, ff. de proba.¶ † Item quia arbitratores non tenentur ſcripturas facere: ſed ſatis eſt eos extraiudicialiter ſe informare,ut not.Innoc.in. d.c. Quintauallis, & Barto.in. d.§.arbitrorum.Vnde abſurdum eſſet dicere,ꝙ pro laudi iuſtitia non ſit præſumendum,cũ ſm hoc nullum ferè laudum conſiſteret,cum non poſſet probari exactio. Ideo ſẽper dicens ſe læſum ex contractu habet probare,ut in.l.j. C.de fide inſtru.& iu. haſt. fiſ.lib.x.&.c.ij.eo.titu. in antiquis,non autem ſtans ꝓ contractu habet iuſtificare cõtra ctum.ita eſt dicendum in laudo, cum ſit quidam contractus,ut ſuprà dixi.facit ẽt, quia pro ſolennitatibus intrinſecis præſumitur.d. l.ab ea parte,in.fi.& inſti.de fideiuſſo. in fine,&.in.c.præſentia,de proba.no. Inno.in.c innotuit, de eo,qui fur.or.& Bart.in.l.ſciendum,ff.de uerbo oblig. & per hoc fundat̃ intentio ſtantis ꝓ laudo. Et ultra præmiſſa facit ſolennis promiſſio ipſorum compromittentiũ, qui promiſerunt à laudo ferendo non appellare, uel de nullitate dicere, ſeu de iniquitate opponere, nec petere ipſum,uel aliquod in eo contentum in totum, uel in partem corrigi,emendari,uel ad arbitrium boni uiri reduci: ſed illud compromiſſum & laudum inde ſecutum, & omnia contenta in eo perpetuò firma & rata tenere,& obſeruare,& in nullo cõtrafacere,uel uenire,&c. Et ſic quia frõte ſic allegat nullitatem, non uideo. nihil enim continetur in ipſo laudo, quod ꝓ partes expreſsè approbari poſſit,ergo ualuit pactum à principio factum de non allegando nullitatem, & ualere debent acta, ſaltem ui pacti,ubi alia remedia deficerent,arg. eorum,quæ no.per glo.in.c. ſignificaſti,de for.compe.l.una. C.qui pro ſua iuriſdictione,&.l.2.C. communia utriuſque iudi. & q̃q̃ aliqui caſus excipiãtur, cum dictio nullitatis prohibetur à lege iuxta no.in cle.j.de re iudi.l.j.ff.de tabu.exhib. tñ reſpectu partis renuntiantis, ſeu ſolenniter promittẽtis non ṽr illa locũ hr̃e,arg.c.q̃ periculoſum.7.q.j.& quia qui totum dicit, nihil excludit,in.c.ſolitæ,de ma.& obe.1 9.diſt.c.ſi Romanorum.Et ratio diuerſitatis poteſt eſſe.Nã qñ lex prohibet dictionem nullitatis,hoc facit,non ꝙ uelit actum nullum confirmare,ſed ꝑꝑ fraudis ꝓſumptionem,quæ quidẽ ꝓſumptio ceſſat,ſi probatio offertur incontinenti,ſic procedunt notata in.d.l.j. uel qñ allegatur nullitas ex reſpectu defectus iuriſdictionis.tunc.n.admittitur exceptio:quia detrahitur illa qualitas,ſuper qua lex ſe fundat in tollendo facultatem dicendi ſñiam nullam,quia non eſt ſententia,ſi iudex non habeat iuriſdictionem, ad hoc,quod no. Bart.in.l.j.in fi.ff.quod ui aut clam, & ſic procedunt not. in clemen.unica,de ſeque.poſ ſed qñ pars ſolenniter promittit nõ opponere de nullitate, hoc facit,quia uult omnino ualere in uim pacti, & ſic indiſtinctè præcludit ſibi uiã allegandi nullitatem,cuius ualiditas dependet à conſenſu ſuo,ad hoc,quod no.in.c cũ inter.P.&.C.ex trãſmiſſa,de renun.& in l.nemo põt,ff.de leg.j.& d.c. q̃ periculoſum,&.d.l.una.C.qui pro ſua iuriſ.¶ Nunc reſtat examinare,an obiecta ſint tantæ efficaciæ, ut prædictis non obſtantibus, poſſit dictum laudum dici nullum,uel iniquiſſimum, & dico ꝙ non. Et primò ad primum iuxta ordinẽ dico, ꝙ ſi bene inſpiciatur tps aſſignatum in cõpromiſſo, & dies lati laudi, non põt dici laudum non fore latum in termino,prout altera pars non bene allegat.Fuit eñi latũ die ultima termini, quod in dubio fieri potuit,ut expreſsè probatur in.c.conſuluit,de off. delc.ubi dr̃ delegatum poſſe pronuntiare ultima die termini; ergo fortius idẽ dicendum in arbitratore,cuius laudum eſt potius quædã tranſactio,ſeu contractus,quàm ſñia,ut no.in iuribus.ſuprà allegatis.Non ob.contrarium,loquitur enim in ordinario,cuius ſucceſſor uenit.Erubeſcit.n in abdicatione iuriſdictionis; ſecus aũt in delegato, uel arbitro, in quibus
hæc rõ ceſſat,ut no.Io.An.in.d.c.conſuluit.¶ † Item in or 5
dinario,licet non debeat ꝓnuntiare ultimo die ſuæ iuriſdictionis: ſi tñ pronuntiet.ualet,ut no. gl.in.c. & ſi Chriſtus,de iure.in uerbo,ſeruando,& no.in.l.meminiſſe,ff.de offi.ꝓcõ.Ex hoc ergo capite non poteſt dici laudum nullum. ¶ Venio ad ſcdam obiectionem,ad quam rñdeo,illa procedere in dubio, ſi aliud nõ fuiſſet expreſſum in cõpromiſſo,ſed ſimpliciter fuiſſet tribus data poteſtas, duobus ẽt,tertio abſente,& irreqſito,quod fieri põt.nam & iudicibus delegatis põt dari poteſtas, ut oẽs, uel duo, uel ſolus pronuntiare poſſit,ut in.c. cum plures,de offi. dele.lib.6. ergo idem & fortius in arbitratoribus, qui aſſumunt ſibi poteſtatem ab ipſis compromittentibus,pñt.n.partes remittere arbitris ẽt ſolennitates ſubſtantiales iudiciorũ, ut.l.diem proferre.§.ſi quis litigatorũ,ff.de arbi.no.Bart. in.d.§.arbitrorum.& quod hęc clauſula,ut unus,uel duo pronuntient,poſſi apponi,nec ſit inſolidum,expreſsè probatur in.l. non diſtinguemus. §. cum in plures,ff.de arbi. & in.c.uno de legatorum,de offi.deleg.lib.vj. Et ſic eſt penitus ſublata ſecunda obiectio. ¶ Ad tertiã obiectionẽ, quæ ṽr magis dubitabilis,reſpondeo, ꝙ cauſa uſurarum tunc eſt ſpiritualis,ſeu eccleſiaſtici fori, cũ dubitatur, an contractus ſit uſurarius;quo caſu cognitio ſpectat ad iudicẽ eccleſiaſticum duntaxat,& hoc caſu propriè procedũt contraria,ut no.Barto.in.d.l.2.&.l. Titia,allegata in contrarijs,&.c. cum ſit generale, de fo.competen.in clemen. diſpendioſam,de iudi.Sed in caſu noſtro non fuit cõpromiſſum, an cõtractus eſſet uſurarius,nec arbitratores ꝓnuntiauerunt contractum uſurarium,uel non uſurarium: quinimò nihil fuit dictum de uſuris:ſed duntaxat fuit condemnatio facta ad octo pro centenario,reducendo illa octo ad caput anni ratione damnorum & intereſſe.quæ quidem prouiſio uires ſumit ex duplici capite. Primò ratione conuentionis partium,& poteſtatis tributæ ipſis arbitratoribus ab eiſdem partibus, ut patet in laudo in.ca ꝙ incipit:Itẽ ſaluo &c.licet.n.à principio non ualeat conuẽtio de dando certum qd pro cẽtenario,ut in.c.debitores, de iureiuran.tamẽ poſt factum,quando ceſſat anxietas q̃rendi,uel inueniendi mutuum, bene ualet conuentio: quia ṽr quædam liberalitas, & recognitio ſeruitiorum, & reſartio damnorum. poteſt enim creditor poſt factum aliquid ſibi liberalitèr oblatum recipere, ut no. in.c conſuluit,de uſur.& 14.q.3.c.j.facit.c.quam pio,in fine,el.2.& c.tua,de ſimo. Simile uidemus in pacto legis cõmiſſoriæ, qd in pignoribus reprobat̃,ſi tpe cõtractus interuenit:ſecus,ſi ex poſt facto,cum ceſſat illa anxietas reperiẽdi mutuum,ut legitur & no.in.l.j. C.de pac. pigno. & ibi refert Cyn.& Bar.per canoniſtas in c.ſignificauit, de pigno.Nec obſtat,ſi dicatur,non credendum ipſis arbitratoribus, licet hoc aſſerant,ut in.c.qm̃ contra,de proba.ubi patet ꝙ non creditur iudici,niſi quatenus conſtat per acta.Nec ẽt obſtat argu.in.l.penul.C.de arbi.poteſt eñ dici aliud eſſe

in arbi-

in arbitratoribus, quod non tenentur facere ſcripturas, ut.ſ.dixi, unde eis uidetur credendum in his, quæ cõcernunt factum, cum plenè informati ſint, & partes elegerũt eos ut idoneos, ſaltē ſi hæc eadē deponunt corã iudice, ut ſingulariter uoluit Bar. in d.§.arbitrorum. ¶ Itē uidetur in hoc credendũ ipſis arbitris, cum agatur de modico ꝑiudicio, cum ipſi per ſe ſine hac conuentione partium facere potuiſſent, ut ſtatim dicam. In his uerò, quæ ſunt modici preiudicij, ſtatur uerbis enuntiatiuis, etiam notarij, ut eſt gl. no. in c.olim, de cenſi.& idem ibi Inn. facit quod no. gl. in l.optimam, C.de contrahen.& cõmit.ſtipul. ¶ Valuit inſuper dicta prouiſio ex ſecundo capite, ſ. ex poteſtate ipſorum arbitrorum, & iuris diſpoſitione. Nã ēt, ubi pecunia tradita eſt in obligatione, poteſt reſpectus haberi ad intereſſe, ratione damni contingentis, & lucri ceſſantis a tempore more, no. Inn. in c.ſacro, de ſen.excõ.& gl. ĩ c.cõqueſtus, de uſur.& l.cũ allegas, C.de uſur.& ĩ l.curabit, C.de act. emp facit l.ij. in fine.ff.de eo.quod cer.lo. & quod no. Bar. in l.una, C.de ſen.quæ pro eo, quod intereſt. ¶ Item ipſimet arbitri debent ſe plenè informare de maiori intereſſe ipſius creditoris, quàm fuerit facta condemnatio; & ueriſimiliter credendum eſt in mercatoribus. Nec ex hoc debet altera pars cõqueri, cũ ex illa pecunia ſoluta noīe ſuo receperit, uel recipere potuerit quolibet anno certũ lucrũ ex monte. ¶ Itē ratione ſui depoſiti condemnatus fuit ſibi eius aduerſarius ad eandē rõnē. unde, ut.ſ.dixi, credendum eſt oĩa fuiſſe per iſtos arbitratores legitimè in caſu noſtro librata, & agitata, niſi ꝑ aduerſam partem ꝯtrium probetur. ¶ Item iſti fuerunt arbitratores, qui pro bono pacis poſſunt aliquatenus excedere metas iuris & cõdemnare alteram partium ad dandũ aliquid alteri pro pecunia iã retenta, ut probatur in fini li in c.niſi, de preben.& ſic ceſſat totaliter obiectio de uſuris, & uſurarum uſuris, cum totum factum ſit loco intereſſe, niſi contrarium probetur, & enormis læſio inde ſequeretur, iuxta no. in d.c.Quintauallis, & d.§.arbitrorũ. Nec obſtat, quod dicit̄ de eccleſia, q̄a cõprõmiſſum, uel laudum non fuit hic ſuper ius ſpirituale; quo caſu procedunt ꝯtria: ſed ſuper illis pecuniis deputatis per ipſas partes ad refectionē eccleſiæ, quarũ pars eſt penes ipſas partes, quibus ut heredibus incũbit onus eccleſiam reficiendi, & in neceſſariis fulciẽdi. unde laudum in hac parte potius concernit præiudicium priuatum ipſarum partiũ, & hæredũ, quã eccleſiæ. Vnde nõ debemus reſpicere, quod eccleſia noĩetur in laudo. ſed in quē uerborũ effectus dirigitur, ut in l cũ pr̄.§.donationis, ff.de leg.ij. Et ex prædictis remanet ſolutũ ēt tertiũ argũ. ¶ Venio ad quintã oppoſitionē, ad quã dico, q̄ arbitratores nõ pronũtiauerũt ſuper depoſito in præiudiciũ ipſius, ſeu ꝯ ſcripturã priuatã ſuper illo confectã; quo caſu militaret ꝯtrium in fauorē ipſius depoſitarij, ſed ſuper diſcordiis nouiter ortis, ſ. ſuper dãnis & intereſſe contingẽtibus ex nõ reſtitutione depoſiti. ¶ Itē ut illius occaſione recepta per depoſitarium deberent reſtitui; quæ omnia nulli dubiũ eſt, quin in cõpromiſſum uenire poſſint, ut eſt caſus in d.c.expoſita, de arb. ¶ Itē plus dico, q̄ etiam ſi pronũtiaſſent expreſſè contra depoſitũ, non ꝑp hoc ſequeretur nullitas ipſius laudi: quia, cũ ſit illud capitulũ per ſe ſeparatũ, nõ habet inficere alia capitula laudi: quia quot ſunt capitula, tot ſunt ſnīæ, ut in l.uirũ.§ j ff.de mino. facit, quod no. Inn. in c.fraternitatis, de hęre & regula, utile per inutile, & qđ ibi no. de reg. iu. lib vj. Nõ ob. ſexta & ultima obiecto. Eſt enim multũ generalis & ſuperficialis. A n. erat creditor iſtius. E. certo reſpectu, ſ. depoſiti. ¶ Itē iſte. E. erat debitor ultra depoſitũ ratione hæreditatis. nũc aũt ex cã diuerſa efficitur creditor, ſ. quod ſoluit integram quantitatem pecuniæ pro illo. A. ita, quod ēt compenſato depoſito remanet creditor, maximè habito reſpectu ad damnum & lucrũ, non ad ſolutionem debiti prouenietis. nec hoc eſt abſurdũ, cum poſſet eſſe debitor certo reſpectu in parua quantitate, & creditor alio reſpectu in magna quãtitate. ex diuerſis. n. & ſeparatis nõ fit illatio, ut ĩ c.ij. de trãſla. ꝑla.& ĩ l.neq; natales, C.de ꝓba. uñ ex hoc ſolo nõ ꝓbat̄ iniquitas, neq; enormis læſio, maximè cum de iſto nouo debito cõſtat aperte per libros montis. Ex his ergo concludo ad primum dubium, q̄ ratione obiectorũ nõ probatur nullitas, neq; iniquitas laudi, & q̄ ſtãdũ eſt laudo, niſi contrarium probetur. ¶ Venio ad ſm principale dubiũ. Et uidetur primò, q̄ dicta inhibitio debeat fieri pendente cauſa nullitatis per tex. in cle.j. de re iud. arguẽdo

6 per locũ a ſpeciali. † Nã, ut ibi patet, cauſa nullitatis non impedit executionem ſententiæ eo caſu, quo illa ſententia bis fuit ſucceſſiuè per competentes iudices confirmata. Secus ergo, ubi unica dũtaxat ſententia lata reperitur, ut ibi no. ĩ gl.& maximè in caſu noſtro, ubi agitur de executione laudi, ſeu arbitramenti; quod non eſt tãti roboris, ſicut ipſa ſentētia l.j.& quod ibi no. C.de arbi. ¶ Scđo ad idē facit. l. iiij.§ condēnatum, de re iudi. ubi dicitur, q̄ nõ uidetur cõdēnatus quis, ubi ſentētia eſt ipſo iure nulla, nec ſententia nulla poteſt dici ſententia, ut ibi opponens ergo de nullitate detrahit qualitati actus, ſuꝑ quo ius ſe fundat in executione ſentētiæ merito debet ipſius executionē retardare iuxta no. per Bar. ĩ l.j.ff.qđ ui aut clam; ad idē. l. iudicati, C.ſi ex fal. inſtru.& l.ſi prætor.§. Marcellus, ff.de iudi.& c.de cętero, de re iudi. ¶ In ꝯtrium facit. l.fi. C.de ord. cogni. ubi patet exceptionē nullitatis nõ impedire executionē ſnīæ expreſſè uoluit Inn. in c.cũ in iure, de off. dele. ubi dicit, nullibi reperire tactũ, quod exceptio nullitatis impediat executionē ſnīæ; alleg. c.ſuſcitata, de in inte. reſti.& idē gl. ibi in uerbo, effectũ ſnīæ, niſi probatio afferret̄ incõtinēti, ar. c. literas, de reſt. ſpo. Nec tũc admitteret̄ ſm illas gl. ſi præſumptio calũniæ foret ꝯ excipientē; quo caſu debet mãdari prius ſnīa executioni, demũ audiri debet ꝑ uiã agēdi. ¶ Itē & tertio, quo ad caſum nr̃m expreſſè vr̄ cãtare ſtatutũ Vincentinũ ſub rubrica de gñali executione laudorũ, ubi ĩ effectu cauet̄ laudũ, ſeu arbitramētũ executioni mãdãdũ, ſicut inſtrm guarētigiatũ, oĩ appellatione nullitatis iniqtatis reductione ad arbitriũ boni uiri, oppoſitione, ꝯdictione, exceptione, uel diſſenſione remotis ac reiectis, &c. ubi latius continetur. cũ ergo ſtatutũ expreſſè remoueat dictionē nullitatis ad impediẽdã laudi executionē, fruſtra fit indagatio, an debeat remitti; quid dicemus. ¶ Certe circũſcripto ſtatuto, de iure cõi diſtinguendum cenſeo, ut diſtinguit Bar. poſt Spe.& Imo. in l.iiij.§.cõdēnatũ, præall. quem per omnia ſequitur Io. de Lig. in cle.j. de re iud.& l.j.ff.de tribu. Et concluſio eſt, q̄ ſi allegatur defectus poteſtatis inſinuatæ, impedit̄ executio, & intelligo, quando probabilis eſt negatio: alias uidetur calumnioſa & non admittenda, ut no. Inn. in c.tua, de cohabi. cle.& mulie. facit quod no. in l.poſt rem iudicatã, ff.de tranſac.& certè ĩ caſu noſtro nõ uidetur probabilis, cum expreſſè cõſtet de poteſtate iſtorũ arbitrorũ, ut patet ex forma cõpromiſſi, & ex his quæ.ſ.dixi. aut allegat̄ nullitas aliũde ꝓueniēs; & tũc ſi de ea cõſtat, uel cõſtare põt incontinēti, uel intra tp̄s, quod datur ad executionem ſententiæ, debet admitti, & impeditur executio: aliàs ſecus, & ſic reduci debent ad concordiã iura ſuperius pro & cõtra allegata. ¶ Sed in caſu noſtro caſus uidetur prima frõte magis clarus, cũ ſtatutũ expreſſè tollat facultatē dicẽdi nullũ, & ſtatu-

ſtatutum uidetur intelligendũ,& interpretandum, ut ali
quid addat ad ius cõe iuxta no.per Bar.in l.iiij.§.prætor
ait,ff.de dam.infec.tñ puto,ꝙ ubi nullitas eſſet clara,uel
ilico probari poſſet, & ceſſaret omnis præſumptio frau-
dis. quod eſſet admittenda, & impediret executio ſñiæ
ſtatuto nõ obſtante:quia mẽs ſtatuti nõ fuit uelle execu-
tioni mandare laudũ nullum cũ tãto præiudicio partis,
ſed potius tollere malitioſas oppoſitiones nullitatis,ſeu
dilationẽ nimiã euitare: quæ oĩa ceſſant data nullitate
manifeſta, uel ilico ceſſante fraude manifeſta, arg.opti-
mũ ad hoc in c.literas, de reſt.ſpo. & per gl.no.in l.j.§.ſi
aũt, de tabu.exhiben.& per Bal.ĩ l.data opera,C.q accu.
non poſ.& p Old.cõſ.45. Nam & ſtatutũ generale eſt in-
terpretãdum ſm ius commune;ut no.Inn.ĩ c.cauſam quæ
de reſcri.Et ſatis eſt,quod producat nouum ius agendi,
uel excipiendi iuxta no.per Bar.in l.j ff.ad l.Fal.facit,qđ
leg.& no.in c.ex parte,de uer.ſig.quãquam ſtatutum non
exprimat cauſam præallegatam, ſed generaliter loqua-
tur.tñ poſſumus,& debemus coniecturare rõnẽ naturalẽ
ſtatuti,& ſm illam ſic coniecturatã extẽdere, & reſtrin-
gere diſpoſitionẽ ſtatuti,ut eleganter no.Cy.in l.non du
bium,C.de legi.in ſtatuto uero præallegato nulla alia
bona ratio ſtatuti præter prædicta allegari põt.nec præ-
ſumẽdũ eſt,ꝙ lex ſit abſq; rõne: dico tñ quod per ea,quæ
obiecta ꝯ laudũ ante dicta ſunt,nõ uideo nullitatẽ de pñ-
ti, nec ilico probandã ꝑ ea quæ latius.ſ.dixi.Iudex ergo
diſcretus cõſideret obiecta,& obiicienda, & ſm prædicta
informabit motũ animi ſui ad faciendã inhibitionẽ, uel
denegãdam. Et in caſu,quo iuxta ꝑdicta admitteret cãm
nullitatis ante executionẽ, faciat ſeruari ſtatutũ ſituatũ
ſub rubr. quo mõ procedatur, cõ inſtrm uſurarium,&c.
Nã illud ſtatutũ emanauit ad fraudes euitãdas,arg.bonũ
ex his,quæ leg.& no.in c.lator,qui fil.ſint legi.& optime ĩ
c.ſtatutũ,de reſcrip.lib.vj.§.præferẽdo,& c.cõſtitutus,de
fideiuſ.loquitur.n.dictum ſtatutum gñalr de oĩ inſtrõ,&
quocũq; alio;ad hoc,quod no.Bar.in l.ſi quis legatum,ff.
de fal.ubi declarat ſignificatum huius uerbi inſtrumen-
7 tum. ¶†Capitur.n pro omni charta continente geſta in-
ter partes,& ut ibi latius per eum. ¶ Item faciunt uerba
illius ſtatuti loqui ẽtiã,quæ ſunt magis lata & arbitraria.
Et hæc ſufficiunt reſpectu iuris cõis,& ſtatuti: qm̃ utraq;
pars expreſſè promiſit non opponere contra laudum de
nullitate, non uidetur admittendũ; ut ſ.in prin.dixi, niſi
ſaltem in nullitate cõcurreret enormis læſio,ut ſic de ta
li nullitate nõ uideatur cogitaſſe,ar.eorũ,quæ leg.& no.
in c.ueniẽs,& c.Quintauallis, de iureiu & per Dy.in di-
cta regula,ſcienti,& per Bar.in §.arbitrorum,uel aliquid
aliud de quo uerisimiliter non fuerit cogitatum, arg.c.
fi.de offi.uic.lib vj. & regula,in generali,de reg.iu.lib.vj.
Et hæc ſufficiant.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

Facti contingentia talis eſt. Petrus de Mazolinis,ciuitatis Bononiæ deceſſit, relictis duobus filiis, Matthæo,ſ.& Petronio, & uxore nomine Agneſina. Qui Petronius,& Matthæus poſt mortem patris eorum ſteterunt ſimul, & habitauerunt nulla facta diuiſione, nec alia ſocietate facta de nouo. His ſic habitantibus Agneſina mater prædictorum donauit Petronio unam eius domum. his inſuper ſic habitantibus moritur Matthæus, relictis duobus filiis, Petro & Bartholomæo, qui uenientes ad diuiſionem cum Petronio eorum patruo, uolunt dimidiam dictæ domus donatæ Petronio per eorum auiam. Petronius ex aduerſo dicit, eam totam ſuam ex donatione ſibi facta à matre, neq; uenire in diuiſione. Quæritur, quid iuris.

CONSILIVM LXV.

1 *Fratres remanendo in communi ſi contraxerint tacitè ſocietatẽ, cõmunicando ſibi lucra eorum negotiationum,quas exercebant: tamẽ talis ſocietas nõ extẽditur ad alia lucra prorſus ſeparata.*
2 *Mater donando domum alteri ex fratribus,priuat indirectè filiũ & nepotes debito bonorum ſubſidio.*

CHriſti Saluatoris, eiusq; matris præſidio hu
militer inuocato, Attingam breuiſſi-
me deciſionem huius dubij ex propoſitis, omiſ-
ſis argumentis ad utrãq; partem, ne uidear hoc dubium
1 difficile reputaſſe, cum mihi uideatur caſus clarus. † di-
co enim dictum Petrum, & Bartholomæum non poſſe ex
perſonis propriis, aut ex perſona patris eorum poſſe pe-
tere partem illius domus à dicto Petronio à communi
matre ſibi donatæ, ſed illam domum præcipuam & ſoli-
dam eſſe dicti Petronij, nec uenire in diuiſione dictæ hæ
reditatis. Ad hoc primò allego tex.apertũ in l.cum duo-
bus.§.Papi.uel incipit.l.ſi fratres,ff.pro ſoc.ubi dr̃,ꝙ fra-
tres parentum hæreditates indiuiſas retinuerũt, ut emo
lumẽtũ,ac dãnũ in hoc ſentirent;quod tñ aliũde quæſie-
runt,in cõe nõ redigeretur. Et ſic, quicquid acquirit al-
ter undecũque,ex quo nõ cõtraxerũt ſocietatẽ,ut pręſup
ponitur in facto,nõ tenetur alteri cõicare. Idẽ eſt,ſi alter
ſenſerit dãnũ extra res cões;puta,q̃a fuit dãnatus ex ma-
leficio.debet.n.id,qđ ſoluit,ad partẽ ſuam imputare,nec
tenetr alter alterius ſentire dãnum in aliis debitis,quę ex
ꝑſona ſua ꝯxit; ut ſi maritauit filiam, uel quid ſiſe fecit,
ut l.ex parte.§.filius,ff.fam.er. plenè p Spe.ĩ ti.de iudi.§,
ſequitur,uer.qđ ſi duo fratres,& uer.quid ſi iſti;p Bar.in l.
Titiũ & Meuiũ,ff.de admi.tut.& l.ſi patruus,C.commu-
nia utriuſq; iud. & l.j.§.ſi quis hoc interdicto,ff.de itine.
actuq; priua.& d.l.ſi fratres.in q̃bus locis plus dicit,ꝙ ẽt
ſi fratres remanẽdo in cõi,ꝯxerint tacitè ſocietatẽ,cõicã
do ſibi lucra negotiationũ, q̃ exercebãt: tñ talis ſocietas
nõ extẽdit ad alia lucra ꝓrſus ſeparata, ſeu bona alr̃ ac-
quiſita,ut ex emptione & donatione legatorũ, & ſiſibus:
q̃a tacita ſocietas nõ extẽditur ultra uſum, ꝓ quẽ fuit cõ
tracta,arg.d.l.j § ſi q̃s hoc interdicto; facit qđ in ſiſi.no.
Inn.in c.dilectus, de ca.mo.ad idẽ facit.c.auditis, & c.cũ
olim,de pręſcrip.& 2.q.1.c.manifeſta,& ea.cauſa.q.4.c.1.
& apertius uidetur probari in l.coiri, cũ duabus ſeq.ff.ꝓ
ſocio.ubi patet,ꝙ ẽt ſi ſocietas ſit expreſſè cõtracta,ſi nõ
fuit diſtincta, ſed ſimplr̃ cõtracta, extẽditur ſolũ ad uni-
uerſa,quæ in cõtractu ueniũt.¶Quæſtus aũt intelligitur,
qui ex opera cuiusq; deſcendit,ut ibi in l.quæſtus;nõ au-
tem ueniunt hæreditates, legata, donationes cã mortis,
ſiue inter uiuos: quia hæc non ueniunt ex quæſtu,ſed ple
rũq; accidunt ex merito perſonæ, ut ibi dicitur. Fortius
ergo in caſu noſtro non ueniunt,ubi nec ſocietas fuit con
tracta.non eſt enim æquum,ut id,quod accidit ex proſpe
ritate fortunæ,debeat frater alteri fratri,uel nepotibus
communicare, arg.inſtitũ.per quas perſonas.§.iij.& §.ꝑ
terea;facit.l.filiæ,& quod ibi no.ff.fam.erciſ.dico tamẽ,
2 † quòd ſi mater donando illam domum alteri ex fratri-
bus priuauit indirectè filium,uel nepotes debito bonorũ
ſubſidio, ut puta qđ nõ habebat aliud in bonis, uel aliud
non remanſit ſibi, quod ſufficeret alij filio, ſeu nepoti-
bus ex eo ad legitimam debitam iure naturæ,quod tunc
poterunt iſti nepotes illam donationem reuocare, tan-
quam inofficioſam uſque ad portionem eis debitam iure
naturæ, ut legitur & notatur in c.Raynal. de teſta. & l.ſi
liqueat, de lega.ij. non autem tenetur Petronius ſimpli
citer cõmunicare nepotibus. ¶Concludo ergo, ꝙ ſi ma-
ter

ter adhuc uiuit, nihil poſſunt iſti nepotes petere: quia ui uentibus parentibus nullum ius in legitima competit filiis, aut nepotibus, ut l.j. §.ſi impuberi, ff.de colla.bon. Quinimo ſm Bart.in authen.ſi qua mulier, C.de ſacroſ. eccl.ſolum debetur filiis, aut nepotibus ꝑ mortem naturalem, & non ciuilem. Si autem mater, ſeu auia eſt mortua, & tūc aut donatio illa non fuit inoſſicioſa modo p̄dicto; & in nullo reuocatur, ſed ſimpliciter remanet ipſi Petronio: aut fuit inoſſicioſa; & reuocatur uſque ad legitimam portionem debitā alteri filio, ſeu nepotibus iure naturæ. debet.n.alter filius, ſeu nepotes ſuccedentes in locum filij in bonis matris, ſeu auiæ tertiam habere: quia ambobus filiis eſt debita tertia, ut in authen.nouiſſima, C.de inoſſi.teſt.no.in d.c.Raynaldus. Et hæc ſufficiant.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

VISO *quodā inſtrumento, in quo continetur in ſumma, qualiter Galeatius olim Tedhi domini Tegli de Viſis habitans in Caſtro Conſultorum, ſolēniter uendidit ſyndicis cōis Montis Guidi cōitatis Senarum ementibus pro dicto cōi terras, domos, & poſſeſſiones, quas dictus Galeatius habebat in dicto caſtro Montis Guidi, pro pretio & nomine pretij quadringentorū floren.auri, quod quidem pretium ex cōi conſenſu promiſerunt dicti ſyndici ſoluere dicto Galeatio intra quatuor annos hoc expreſſe acto inter eos, quòd donec dicti emptores nominibus, quibus ſuprà, non ſoluerent, & ſoluere diſtulerint dicto Galeatio dictum pretium quadringentorum floren. dominium ac proprietas dictarū poſſeſſionum, & domorum ſit & eſſe intelligatur apud dictū Galea. & hæredes ſuos. Et pro pēſione & affictu reſeruationis dicti dominij, & proprietatis dicti ſyndici nomine, quo ſupra promiſerūt & conuenerunt dare & ſoluere dicto Galea. recipienti pro ſe & ſuis hæredibus florenos 90. in fine tēpore dictæ ſolutionis debendæ ad vnum annum. His ſic inter dictos emptores & uenditores ſolenniter actis, pro parte dicti cōis fuit facta ſolutio dictorum 400 floren. uidetur.n.dictis emptoribus, quod non teneantur ad illorum ſolutionem; tum quia uidetur uſuraria prauitas, cum ex dilatione pretij fuerit facta promiſſio illorum 90. floren. tum quia uidetur contra omnem æquitatē, ut dictus uenditor habeat penſionem de re alij uendita. Quæritur, quid iuris &c.*

CONSILIVM LXVI.

1 *Vſura an poſſit erui ex ſupradicto contractu poſito in caſu ſuperiori.*

2 *Dominium ex ſola uenditione non traditur.*

3 *Onus ubicunque apponitur in contractu uenditionis, illud uidetur pars pretij.*

4 *Contractus ex conuentione legem ſumunt.*

CHriſti, eiuſque matris preſidio humiliter inuocato, Duo ad claram deciſ. prædicti thematis ſunt uidenda. Primum eſt, nunquid dictus ꝯtus uſuraria prauitate notari poſſit. Secundum, p̄ſuppoſita ꝯtus iuſtitia, an ſaltem dicti emptores poſſint aliquo remedio adiuuari, ne uideantur ſoluiſſe partem pretij, & integram penſionem illarum rerū, ſicut quilibet

1 extraneus conductor. ¶ † Circa primū breuiter puto nullam uſurariam prauitatē poſſe ex forma dicti ꝯtus notari. nā ſi ponderent̄ uerba ꝯhentium iuridice, apud dictū uenditorem remāſit dñium rerum uenditarū, donec debitum integrè ſolueret, cum non teneat̄ uenditor rē tradere ante integram ſoſonem ſibi factā, ut in l.Iulianus. §.offerri, ff.de actio.empti. ¶ Quinimo nec ſi traditur, trāsfertur dominium, niſi ſit habita fides de pretio, inſti.

2 de rerum diui.§.uenditæ. † Nec ex ſola uenditione trāſfertur dñium, ut in l.traditionibus, C.de pactis. at in caſu non fuit habita fides de p̄tio. Quinimo expreſſè fuit actū ꝯrium inter ꝯhentes, ut.ſ.dñium remaneret apud uenditorem, donec p̄tium integrè ſolueret, nec fuit res tradita niſi titulo locationis. iuſtè ergo potuit dictus uenditor dictas res uenditas dictis emptoribus, uel cuicūq; alteri locare, donec p̄tium integrè foret ſibi ſolutum. Sicut n. ante ſoſonem integram p̄tij rectè pcipit uēditor fructus, d §.offerri, ita & ipſam rem cuicūq; interim locare pōt. nec.n.intereſt, ſiue ipſe uēditor in ipſa remaneat, ſiue alij tradat, ut mercedem accipiat, ut eſt tex.in l.cum antiquitas, C.de uſu & habi. Quinimo ſi ipſe emptor, pretio nō ſoluto, fructus ſine alio titulo ꝑcepiſſet, teneretur ipſi uēditori ad intereſſe: quia ſi uolebat fructus percipere, non debebat differre ſoſonē prætij, ut in l.curabit, C.de act. emp. ¶ Ex qbus clarè concludit̄ ad primū, qđ nullatenus uſura in d.ꝯtu notari pōt, q̄ ſolum ꝓuenit ex mutuo uero, uel ficto, ut j.c.conſuluit, & in c.in ciuitate, & in c.nauiganti, de uſur. & plenè p Io.And.in regula, peccatum, de reg.iu.lib 6.in Merc. Quod quidem nullatenus interceſſit: ſed interuenit uerus, & purus ꝯtus locationis, & cōductionis intra tēpus ſoluendi pretij. Et maximè hoc ꝓcedit eo attento, q̄ hæc uenditio non poterat dici uſquequaq; perfecta, cum nec p̄tium ueniret purè de p̄nti, nec uenditor tenebat̄ tunc ad traditionem rei iuxta ea, q̄ leguntur & not.in l.neceſſario, C de pe.& cōm. rei uendi. ¶ Venio nunc ad ſecundum magis dubitabile, & uidetur nullum remedium dictis emptoribus cōpetere ante, q̄ integram ſoſonem conſtitutam ſoluāt. certum eſt, ut ex p̄dictis liquet, qđ dictarum rerū uenditarū dñium legitimè, donec p̄tium integrum ſolueret̄, remanſit apud dictū uenditorē. ¶ Itē q̄ licitè potuit illas res cuicūq; interim locari, ut ſ.cōcluſum eſt. ergo licitè pōt exigere pēſionē. d.l.cū antiqtas: aliàs uiderent̄ dicti emptores uim inferre, & poſſeſſionē interuertere, & ut p̄dones poſſidere. l.ſi ex ſt p̄one, ff.de acq.poſſ.l.nec ex uero & l.cū nemo, C.eo.

3 ¶ † Scđo probat̄ ſic, ubicūq; onus aliquod apponit̄ in ꝯtu uenditionis, illud uī pars p̄tij, ut l.fundi partem, ff.de cōtrah.emp ergo etiam hac cōſideratione pōt exigi illa pēſio, licet pars p̄tij quolibet anno ſolueret̄, cū forte ideo minus uendidit, ut ultra dictum p̄tium cōſequeret̄ dictos

4 florenos 90. ¶ † Tertio debetur pacto ſolēniter inter dictas partes habito. nam ꝯtus ex conuentione legem accipiunt, ut in regula, ꝯtus, de reg iu.lib.6.& l j.§.ſi conueniatur, ff.depoſiti. ſic & graue eſt fidē fallere. l.j.ff.de pac. ¶ Sed his non obſtantibus, arbitror dictis emptoribus cōpetere remedium, ut ꝓ rata ſoluti pretij fiat defalcatio, ſeu detractio pēſionis; hoc probat̄ in l.fi.ff.de fun.do. ubi probatur, q̄ ſi uēditor ſoluit partem pretij, non acquirit dominium ꝓ parte, ut l.fiſtulas.§.qui fundum, ff.de contrah.emp. & d.§.offerri: tñ integrè ſoluto pretio poteſt petere fructus ꝓ rata pretij, quod ſoluit; & hoc tenet ibi Bar.in l.fiſtulas, præal.& d.§.offerri; quod uī omni iuſtitia naturali ſubnixum, de qua argui pōt, etiam ſi lex deficeret, ut l.ſcire oportet.§ ſufficit, ff.de excu tut.& extra de app.c.ſecūdo requiris, in ſi no.gl i.diſt. c.conſuetudo. non.n.uidetur equum, imo iniquum, ut uēditor ꝑcipiat integram penſionem, & partem pretij. Quod cōtingeret maximè in tertio anno, in quo habuit uenditor tres partes pretij: ſi tñ hic haberet integrā pēſionē; ad quod optimè facit.d.l.Iulianus.§.offerri ubi tex.dicit uenditorem aut integrā p̄tij ſoſonē hr̄e debere. aut tenere rem uenditam, quaſi pignus ꝓ p̄tio. ergo equiſsimum eſt, ut ad limites ſoluti p̄tij reſtituat fructus, uel relaxet partem pen

ſionis; quod pretium fructuum eſt, iuxta no. ꝑ Bart. in l. ſi merces. §. uis maior, ff. locati, & in l. coté ferro. §. q maximos, ff. de publ. debet. n. ſibi fructus retinere, quãtum ſua intereſt, & non aliter, ſicut obſeruatur in perſona ipſius emptoris, q ſi habuit poſſeſſionẽ uigore uendõnis, & ſolũ ꝑtij partem ſoluit, obligatur ad intereſſe reſpectu partis non ſolutæ dũtaxat, & non reſpectu totius ꝑtij. Sic & emptoribus in caſu noſtro debet fieri relaxatio penſionis ꝓ parte ꝑtij ſoluti, & ſolũmodo, quatenus ipſius uenditoris intereſt, ſ. reſpectu partis non ſolutæ; nec debet cũ iactura aliena locupletari; facit optimè, quod in ſimili legitur & notat̃ in c. ſuã, de pœnis. Ité facit. l. fructus, cũ l. pen. C. de act. emp. ubi patet, qđ fructus rei uenditæ poſt ꝑfectã uendõnem, etiam ante rei traditionem, ꝑtinet ad emptorem, ſicut & ipſius rei periculũ & incõmodum. l. neceſſario, ff. de peric. & cõmo. rei uen. Venditor aũt ſolum põt petere ꝑtium cum uſuris, ſeu intereſſe, & ꝑtio nõ ſoluto. hodie aũt, ceſſante uſurarũ exactione, põt peti intereſſe, etiam de iure canonico, ut no. gl. in d. l. curabit, C. de act. empti, & in c. conqueſtus, de uſu. Et ſic uı̃, qđ ſolum debet hr̃e dictus Galeacius penſionem reſpectu partis ꝑtij nõ ſoluti: reliquã uerò partem intereſſe nõ, cũ reſpectu illius non poſſit ꝑtendere intereſſe. & quãquam poſſit inſtari, ut illud habeat locum in uendõne perfecta, q non uı̃ fuiſſe hic, cũ ꝑtium non eſſet purè de pñti ſoluẽdum, nec res foret tunc tradenda iuxta ea, q hñr, & notant̃ in d. l neceſſario: tñ conſidero mẽtem & rõnem iuris, q fuit ꝓuidere uẽditori reſpectu intereſſe; non aũt ut hr̃et fructus, & partem pretij, maximè maiorem, ut cõtingit in caſu noſtro. Non obſtant allegata pro ꝯria parte. Et primo ad primũ dico fatendum, q ante ſolutum integrum ꝑtium licuit dicto uenditori fructus ꝑcipere, & cuicũq; locare: tñ poſt integram ſolõnem tenet̃ reſtituere, uel defalcare ꝓ rata ſoluti ꝑtij, ut uoluit Bar. & patet ex prædictis. ¶ Ad ſcđm ꝯrium dico, q ꝯrium ꝓcederet, ubi onus ſimpľr apponeretur reſpectu uendõnis. Sed in caſu noſtro expreſsè fuit actum, & dictum, q ratione reſeruati dñij ſolueretur illa penſio. poſſibile. n. erat, q iſti emptores nõ ſoluiſſent nec partem pretij infra illos quatuor annos; & tñ integre ſine alia deductione, & remiſſione debuiſſent dictam penſionem. Sed facta ſolutione pro parte debetur penſio. Sed debet fieri remiſſio pro rata ſoluti pretij, ut patet ex prædictis. Et hoc modo etiam ſoluitur tertium. dico. n. quod pactum debet intelligi modo prædicto, ne iſte locupletetur cum iactura alterius &c.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

EPISCOPVS *Lucanus priuauit duos canonicos iam pluribus annis abſentes, & in eccleſia Lucana nõ reſidentes propter abſentiam eorum reditibus, præmiſſo tamẽ prius edicto generali apud eccleſiam cathedralem duntaxat, cum certo termino, elapſis quinque menſibus, uel circa dictam priuationem fecit oretenus denuntiari capitulo, ad quod pertinet dictorum receptio de antiqua conſuetudine, ut intra terminum iuris deberent duos canonicos eligere loco illorum iam priuatorum, & ſibi repreſentare per eum confirmandos, aſſerens ad eũ pertinere illud ius confirmãdi. ¶ Quæritur circa prædicta per capitulum dictæ eccleſiæ de pluribus. Et primo, nunquid epiſcopus potuerit dictos canonicos priuare ſaltem eo modo, quo priuauit, maximè attento, ſtatuto dictæ eccleſiæ confirmato iam olim per capitulum, & per multa tempora obſeruato in termino qui ſequitur, uidelicet. Item ſtatuerunt & ordinauerunt, quòd reditus & prouentus, qui pro tẽpore fuerunt in Lucano capitulo, niſi inter reſidentes per totum annum continuum minimè diuidantur. Si uero taliter reſidentes per tres tantum menſes contigerit abſentare, propter hoc de præbenda annua nihil penitus minuatur, ſed pro reſidentibus computentur. Quòd ſi ultra remanſerint, ſola eis pro rata temporis portio aſſignetur, dũmodo quolibet anno ad minus iam fuerint per ſex menſes continuos, uel interim aliter nihil percipiant de præbẽda &c. ¶ Secundo quæritur, nunquid tempus ſemeſtre præfixũ capitulo à iure ad eligendum canonicos inceperit currere à tempore priuationis dictorum canonicorum, præſuppoſita priuationis ualiditate, an tempore notificationis? & an ualuerit dicta notificatio, cum fuit ſimplici uerbo ſine ſcriptura facta? ¶ Tertiũ dubium, nunquid ius confirmandi pertineat ad epiſcopum, non obſtante conſuetudine in contrarium, ſecundum quam neminem electum per capitulum epiſcopus pro tempore exiſtens confirmat, ſed libera electio ſeu receptio canonicorum ad ipſum capitulum pertinuit. ¶ Quarto incidenter quæritur, an ſtatuta capituli per Epm confirmata, & per ſucceſſores obſeruata, poſſint tolli per Epiſcopum nouiter creatũ, ſeu uiolari contradicente capitulo, &c.*

CONSILIVM LXVII.

1 *Conſuetudo, ut quis non reſideat in canonicatu ſuo, etiam non tenendo vicarium ualet.*

2 *Clericus, quando ſcitur, quod eſt abſens, & congruè citari non poteſt, non debet citari per edictum generale, ſed perſonaliter præfixo ſibi termino comparendi.*

3 *Conſuetudo, ut ſolum ad capitulum pertineat recepto canonicorum ualet.*

CHriſti, eiuſque matris præſidio humiliter inuocato, condeſcendendo iuxta ordinem, & primò uidetur dicta priuatio ex multis poſſe impugnari, & primò ex defectu cauſæ. Secundò ex defectu ordinis non ſeruati. reſpectu cauſæ, quia cum de conſuetudine Canonici Lucani non requirerent reſidentiam. (Quæ quidem conſuetudo uidetur approbata, tacita adiecta conſtitutione, & à iure, ut eſt caſus in c. cũ omnes, & ibi gl. & doct. de conſti. & melius per Ioã. And.
1 in c. extirpandæ. §. qui uero, de præbẽ. † ubi vult ualere conſuetudinẽ, ut quis nõ reſideat in canonicatu ſuo, etiã non tenendo vicarium: ſi tñ eccleſia indiget poteſt compelli, ut per vicarium deſeruiat, arg. c. pen. de cle. non reſiden.) potuit dominus Eps ſimpliciter, ſtãtibus conſuetudine, & ſtatuto in cõtrarium illos priuare, cũ non poſſit ſolus tollere cõſuetudinem, & ſtatuta eccľie antiqua, & iam per Epm confirmata, ut in c. cum conſuetudinis, de conſue. & quod ibi no. Io. And. & ita Eps iſte, ſi uidebat conſuetudinem eccleſiæ oneroſam, debuit prius uocare capitulum, & canonicis ſtatuere tẽpus ſuper reſidentia fienda; quod põt iuxta no. in c. cum oẽs, & per Io. And. in c. ad audientiam, de cler. non reſi. & facto ſtatuto cõtra antiquam conſuet. ſtatutum intimare abſentibus, & eos reuocare ad reſidentiam. quod cum non fecerit, ſed ſimpliciter non habito reſpectu, uel ſaltem ſine conſilio capituli, ad priuationẽ ꝓceſſerit, merito dicta priuatio põt dici nulla, ut in c. nouit, de his, quæ fiunt à præla. ſine conſenſu, uel ſaltem cõſilio dicti capľi. d. c. nouit, & c. quãto, eo. ti. no. Io. And. in c. 1. de conſti. lib. 6. fortius hoc facere non põt, ueniendo ꝯ antiquam cõſuetud. & ſtatutum eccleſiæ, cũ tunc ſint duo impedimẽta. d. c. cũ cõſuetudinis. ¶ Ité præſuppoſito, q dñs Eps potuiſſet procedere ſolus contra abſentes: attamen, ex quo iſti defendebantur conſuetudine, non debebat Eps ilico poſt terminum ꝓcedere ad priuationẽ. Sed mitius procedẽdo facere prius deſeruiri eccleſiæ per vicarium ſubtractis reditibus ipſis abſentibus; & ſi tractu tẽporum perſeuerarint in contumacia,

macia,procedere ad priuationem,ut no in ſimili in c. pe. iuncta gloſſ.de clerici.non reſiden Item corruit dicta pri
2 uatio ex defectu ordinis non ſeruati.¶ † Nam ubi ſcitur, q; clericus abſens eſt,& congruè citari poteſt, non debet citari per edictum generale,ſed perſonaliter præfixo ſibi termino comparendi,ut in c.ex parte,& c.qualiter,& c.inter quatuor,cum ſi.de cleri.non reſi.eſt gloſſ.no.ad quam quotidie fit recurſus,in c.quoniam frequenter,§.ſi uero, de cle.non reſi.eſt gloſſ.quæ eſt in terminis in ſacris canonibus,quæ dicit ſententiam priuationis aliter factam nõ tenere,& illam ſequuntur communiter doctores.Item, ſi neſcitur,ubi eſt,debent fieri tres citationes ſucceſſiuè in eccleſia,poſt quarum lapſum debet abſens expectari per ſex mẽſes,ut ꝓbaē in c.ex tua,de cleri.non reſi.& ideo requirunē tres ſucceſſiuè;qđ non ſufficit unica ẽt peremptoria,ut plenè ꝓſequiē & firmat propriè Io.An.in terminis noſtris ſup rubrica,de cle.nõ reſi.in additio Spec. in ultima quæſtione;& hoc ſic ius ſtatuit,quia iſta citatio nõ fit in perſonam,nec ad domum,ſed in eccleſia, unde talis canonicus,qui nuntiabit abſenti,certiorabitur in ſecunda, uel tertia citatione,qui ignorauit in prima. Ad idem facit,quod in ſimili not.gloſſ.in cle.j.de uita & hone.cleri. in uerbo tertio.Sed in caſu noſtro non fuerunt hæc ſeruata ꝙ iſtos canonicos,cum mihi uerbo fuerit intimatũ, q; alter ſciebaē,ubi erat;nec eſt ita longe abſens, q; non poſſet cõmodè citari,nec fuit citatus ꝑſonaliter, fortius ſi non ſciebaē,ubi erat, tamen non fuit ſucceſſiuè tribus citationibus factis requiſitus,nec poſt illarum lapſum ꝑ ſex mẽſes expectatus.¶Ex quibus concludo dictam priuationẽ nõ ualere tùm ex defectu cauſæ, tùm ex defectu ordinis non ſeruati,¶Ex his ut ſuperfluum poſſet,relinqui ſecundum dubium,ſed ut ſatisfiat quærentibus quid dicendum,præſuppoſita ualiditate priuationis,dico ſic, q; aut ad canonicos ueroſimiliter peruenit notitia priuationis per c.quia diuerſitatẽ.in fin.de conceſ.præb.& c.licet,de ſupplen.negl̄i prælato.nec eſt neceſſaria intimatio priuationis,quia certus certiorari non debet,ut in regula,eũ,qui certus,de re.iur.lib.vj.& in l.j ff.de act. emp.& plenè per dom.de Rota,deciſ.xxv.& M.cxcj.Et hoc breuiter
3 de ſecundo ¶Quo ad tertium dico † ualere conſuetudinẽ,ut ſolum ad capitulum pertineat receptio canonicorum.Ita epiſcopus nõ põt obſtante conſuetudine uendicare ſibi ius confirmandi;tex.eſt in c.cum eccleſia uulterana,de elec.& c.poſtulaſti,de conceſ.præben. & c. unico, ne ſede uacam lib.vj.facit text.iuncta gloſſ.in c.fin.de regu.iu.eo.lib.Et hoc communiter tenetur ab omnibus doctoribus,quinimò etiam per ſingulares canonicos poſſet de conſuetudine ſeruanda fieri prouiſio,ut in c.fin. de ꝓbẽ.lib.vj.facit ad primum.c.cum in eccleſia,eo.tit. & lib. ¶Ad quartũ dico,q; conſuetudines & ſtatuta rationabilia, & antiqua nõ pt̄ eps ſic capitulo tollere, nec e contra capitulum ſine epo,ut d.c.cũ cõſuetudinis,quinimò ſi ſunt honorabilia eccleſiæ,nõ debẽt tolli etiã per epiſcopũ,& capitulum ſimul,ut no.Inno.in c.accedentibus, de priuil.Si uero tendant in graue præiudicium, ſeu dedecus eccleſiæ,debet eps ea tollere cum conſilio capituli, ſed ſi capitulum non uult conſentire,poteſt ſolus eps conuenire,etiam ſi interueniſſet iuramentum,ut in c.j.de his quæ fi.a maio.par.ca facit quod no.glo.in c.in his.xj.diſ. ſi autem factum eſſet indifferens,tunc puto requiri cõſẽſum capituli per dictum.c.cum conſuetudinis,& quòd ibi no.Io.an.And.poſt Abb.Et ex his patet,quid dicendũ in terminis quæſtionis noſtræ,ut ſupra fuit ſpecialius dictũ Et hæc ſufficiant,&c.Laus deo omnipotenti.

NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

IN *quodam ſtatuto Senenſi inter cætera ſic cauetur.* Anchora ordinamo,che neſſuno contra alcuno preſuma non pagare gabella per alcuno modo diretto,& obliquo, ꝑ la qua le doueſſe pagare gabella,o uerò per altro modo. e. chi contra farà,ſia condennato per ciaſcuno,che doueſſe pagare,in denari cento,&c.¶*Hoc ſtatuto uigente quidam magiſter Cyatorum,qui ex quadam reformatione ciuitatis tenebatur ſoluere nomine gabellæ omni anno,quo laboraret,ſeu laborari faceret cyatos,libras centum Senenſium.ſoluit pro quodam tempore gabellam.demum uno anno commiſſo,in quo modico tempore laborari fecerat,ſoluit pro anno ſequenti,nullam mentionem faciendo,quod præcedenti anno laborauerat,non tamen dicit oppoſitum,ſed ſimpliciter ſoluit pro illo anno, contra iſtum magiſtrum proceditur poſtmodum per officialem gabellæ proponẽtem ipſum fraudaſſe gabellam, & incidiſſe in pœnam dicti ſtatuti. dicitur pro parte dicti magiſtri,quòd ex eo,quod non ſoluit,nullam fraudem commiſit,quia non diſtulit ſoluere animo fraudandi, Quaritur quid iuris.*

CONSILIVM LXVIII.

1 *Pœna gabellæ non ſolutæ tranſit ad hæredes.*
2 *Fraudem committere dicitur,qui ad deceptionem alterius & ad ſui commodum aut uerum tacet,aut falſum exprimit.*
3 *Statuta debent intelligi ſecundùm proprium ſenſum uocabulorum*
4 *Frater profeſſus,exiuit ordinem,& accepit uxorem,an inquiſitor poßit contra illum procedere.*
5 *Publicanus,qui conduxit uectigalia à fiſco,ſi differat ſoluere tempore ſtatuto, poteſt cogi ad ſatisfaciendum, non tamen incidit in pœnam.*

IN Chriſti nomine,amen.Vr̄ primò dictũ magiſtrũ incidiſſe in pœnã ex eo, qa non ſoluit, nec ſe teneri ad ſolutionẽ ꝓfeſſus eſt, qđ ſic oſtẽdiē.ea.n.q̄ principi ſoluũtur, aut appellanē uectigal,aut tributũ,ſeu publica functio,uel pẽſitatio,ut no gl.& Bar.in l.j.ff.de pub.Sed ex ſolutõe.cuiuslibet tp̄e debito ipſo facto cõmittiē pena rõne tributi nõ ſoluti,nec ipſo facto cõfiſcaē,ut l.imperatores,& quod ibi no.ff.eo. & rõne uectigalis cõfiſcatur tota res,ex qua erat ſoluendũ
1 uectigal.†Ita,qđ hæc pœna trãſit ẽt in hæredes,ut l.fraudati,& l.cõmiſſa,ff. eo.qđ maxiẽ contingit ex eo, q; tales nõ ſoluẽdo,uidentur uelle fraudare principẽ,ſeu gabellã d.l.fraudati. ergo dictus magiſter non ſoluẽdo ꝑ illo anno,nec aliter debitorẽ ſe ꝓfitendo,tanquã gabellæ fraudator dẽt in ſtatuti pœnã ipſo facto incidiſſe.Et ꝑ hoc ad idẽ facit gl.in l.j.C.de uect.& cõmiſ.& in d.l.cõmiſſa,q̄ dicit,q; ſi quis ꝓfiteē ſe teneri ad ſolutionẽ gabellæ, nõ tñ ſoluit,nõ incidit in pœnã,ſed ſolũ obligaē ad ſolutionem debitã,ut in d.l.j.ſm̃ vnũ intellectũ Si aũt nec ſoluit,nec profitetur, tanq̃ fraudator incidit in pœnam ipſo facto. ¶Secundo principaliter probatur, q; aliter, ſtatutum ꝑall. punit fraudantem gabellam directè,uel indirectè,ſed dictus magiſter fraudem erga gabellam cõmiſit; ergo.mi
2 nor probatur is † dicitur fraudem cõmittere, qui ad deceptionem alterius,& ad ſui cõmodum aut uerum tacet, aut falſum exprimit; hoc probatur ex his, q̄ leguntur & no.in l.iuriſgentium.§.dolo malo.§.ſed ſi fraudãdi,ff.de pact. & l.j.§.dolum malũ,ff.de dolo. Sed dictus magiſter tacuit uerum,ſ.ſe eſſe obligatum ꝑ præcedenti anno, & ſoluit pro ſequẽti,ac ſi nulla præceſſiſſet obligatio.ergo ex hac cõiectura ur̄ noluiſſe decipere cõe, & fraudare gabellã,cũ fraus ſine dolo eſſe nõ poſsit q. nõ niſi ex coniecturis poſsit ꝓbari.l.dolũ,de dolo.c.ꝓſumiē,de reg.iu.lib.6.

Et in maleficiis præſumitur dolus, de præſump.c.j.hinc dicit ibi Inn.in c.j.q., ubi infertur malum uel damnum, ſemper præſumitur malus animus,niſi contraria præſumptio preualeat;alleg.l.ſi obſtetrix.§ fi.& l.ita uulneratus, ff.ad l.Aquil.Sed iſte magiſter damnum & culpam cōmiſit non ſoluendo debito tpe,nec aliter debitū profitēdo: ſed tranſiuit ad ſolutionem alterius anni,acſi in nullo eſſet obligatus de præſenti ergo; debet præſumi malo aīo feciſſe, & culpoſus præſumitur facere fraudulēter, ut in l.magna negligentia,ff.de uerb.ſig.Sed his nō obſtātibus ꝯriam ſententiā arbitror ueriorē. fundamētū huius meæ ſniæ eſt illud,ubicūq; lex imponendo pœnā corporalem, ſeu pecuniariā,exigit expreſſè uel tacitè dolū, ſeu fraudē, uel loquiť ꝑ uerba dolum ſeu fraudē importātia, ad incurrendā illā pœnā requiriť quē fuiſſe uere in dolo,uel in fraude,ita,q; nō ſufficit eū eſſe ī culpa ēt lata.unde lata culpa his caſibus nō æquiparať dolo, ut probať in c.ſi quis ſuadente.17.q.4.iuncto.c.ſi uero,el.ij.de ſen.excō.& l.ij.§ hæc actio,ff.ui.b o.rap.& l.ij.§ ſi quis ideo, ff.ne uis fiat ei & no.in d.l.magna negligētia,& eſt notabilis theorica Bar.in l.j.ff ſi quis teſta.lib.eſſe iuſ.fue.& facit quod ipſe not.in l.quod Nerua,ff.depoſi.& l.j.ff.de legi.& in l. aut qui aliter, ff.quod ui aut clā.ſed ſtatutū, de quo.s̄.fit mentio,loquitur per uerba importantia fraudē. ergo nō eſt locus illi pœnæ, niſi dictus magiſter fuerit in fraude: nec ſufficit, quod fuerit in culpa etiā lata. pro quo ēt facit.l.j.§.lege,& l.iij.ff.ad l.Iul.de ſica.& l.j.C.e.ti. Poſito hoc fundamento ueriſſimo examinare reſtat,utrū dictus magiſter fuerit in fraude, tenendo ſolutionē unius anni, & ſoluendo pro ſubſequenti; & profecto in nulla fraude iſtū reperio ¶Primò.n iuris regula eſt pro eo,quæ nō ꝑſumit quē doloſum:ſed aſſerenti dolū datur onus probationis,ut ī l.quoties.§.qui dolo,ff.de proba. ¶Secūdo ꝓbať ex proprietate uerborū.

3 † Statuta.n.debent intelligi ſm proprium ſenſum uocabulorū,ut not.Bal.in l.omnes populi,ff.de iuſt.& iu.fraus n.eſt idem ſm intellectū, quē ibi ponit Bar.uel meſt dolo,ut ſpecies ſm intellectū principaliorē, qui uř ibi magis placere gl.ita,quod fraus non eſt ſine dolo: ſed dolus ſm illū ītellectū pōt eſſe ſine fraude fraus.n.ſit,cū aliquē uolo decipere,& fallere ſine meo cōmodo;& quis iſtorum intellectuū teneať,nō multū curādū,quo ad propoſitū illud cōiter tenetur,ut ſine dolo nō cōmittatur fraus;quod probať in l.fraudis interpretatio,ff.de reg.iu.In dolo aūt eſt oīs calliditas fallacię machinatio ad circūueniendū,fallendū & decipiendū alterū adhibita,ut d.l.j §.dolū malū,& d.l.iuriſgētiū.§.dolo malo. ſed certe ſi iſte magiſter erat obnoxius cōi pro duobus cōtinuatis annis,& ſoluit dūtaxat pro poſtremo, nullā adhibuit fallaciā,uel calliditatē ad decipiendū cōitatē, ſeu gabellam fraudandam, facit.n.illud, quod a iure cōi ſibi permittitur.Nā ubicūq; quis eſt obnoxius creditori ex diuerſis debitis, poteſt ſoluendo commemorare, in quā cām uult ſoluere,ut l.Paulus.§.Paulus,ff.de ſolu. Nec dř cōmittere fraudem in eligendo debitū recens, & nō ſoluendo pro uetuſtiori cauſa,ut ibi.ceſſat.n.fraus in eo, quod fit lege permittente.l.Gracchus,C.de adult.& c.qui peccat.23.q.4.nec aliqua lege cauetur,quod eligēdo cām magis recētē teneatur debitor cōmemorare oīa debita præcedentia. gabella uerò unius anni eſt prorſus ſeparata à gabella alterius anni,ita, quod tot ſunt debita, q̄ ſunt pręſtationes, ut l.cū notiſſimi, & quod ibi no. C.de præſcrip.30.uel 40.ann. ¶Tertiò probo ſic,ubicūq; ad aliquod factū poteſt quis moueri ex cā doloſa,& fraudulenta,& ex cauſa licita & honeſta, uel ſaltē non doloſa, nunquā debemus in dubio præſumere cām fraudulētā,ut eſt tex.in l.merito,ff.pro ſocio. facit.c.eſtote miſericordes, de reg.iu.ſed dictus magiſter potuit omittere ſołonē ex impotentia ſoluendi,uel ex obliuione: quia illo anno modico tpe laborari fecerat propter peſtem ſuperuenientem, ob quā cauſam abſentauit ſe longo tpe à ciuitate,ut mihi præſupponitur in facto,& ſtetit per biēniū ante,q̄ aliquid ſolueret;ergo potius in hoc facto dubio debemus præſumere aliquam ex iſtis cauſis honeſtis, quàm præſumere fraudem & dolū,cū de quolibet debeamus præſumere bonum, ut in c.fi.de præſum.& experientia docemur,debitores ultra tēpus debitū differre ſołonē potius ex impotentia ſoluendi,quā aīo creditoris defraudandi;& ualet in dubio arg.a cōiter accidentibus,ut no.in c.j.de cleri.nō reſi.¶Itē ex alio excluditur præſumptio fraudis, & quod notoriè exercebat artē ſuam, & de oībus ſolutionibus fiebat ſcriptura.unde nō eſt uerosimile, quod notoriè uoluiſſet ſuā cōitatē fallere ceſſat ꝑſumptio fraudis, & doli in facto notorio iuxta no.ꝑ Iac. But.in l.ij.C.de ſum.tri.ad hæc tex.in l.nō exiſtimo,ff. de admini.tut.& l. qui ſine,de neg.ge.& l.ſi.de ritu nup.hinc concludit.But. 4

†ubi ſupra,ad quæſtionem,quæ fuit de facto, qdā frater profeſſus exiuit ordinē, & accepit uxorē. Quærebatur,an inquiſitor poſſet contra illū procedere; & concluſit ſic,quòd aut duxit clā uxorē; & præſumitur in dolo & nō errare;& ideo inquiſitor debet cognoſcere. aut accepit palam;& non præſumitur in dolo,ſed errare ita dico ad propoſitū, ſi iſte habuiſſet aīmū fraudandi, nō laboraſſet publice,ut fecit,ſed in occulto:quia qui male agit,odit lucē,de offi.del.c.cōſuluit pręterea ex omiſſione unius anni, & ſołone ſequentis non inferť præſumptio,qđ pro alio ſoluerit. uū nec expreſsè nec tacitè mētitur.Ideo ceſſat omnis calliditas & fallacia, quæ requiriť ad fraudē cōmittendā.¶Ad hoc bonus tex.& quod ibi no.in l.qcūque, C.de apoc.lib.11. 5

¶†Vlterius uide, q; ſi publicanus,qui cōducit uectigalia à fiſco,differat debito tpe ſoluere ſtatutum pretium fiſco, non incidit in pœnā aliquā; ſed pōt cōpelli,uel cogi ad ſatisfaciēdū cū uſuris modici tpis.l.uectigalia.§ fi.ff.de publi. ergo idē dicēdū in iſto magiſtro, qui uř teneri fiſco ex quodā quaſi ꝯtu inito cū cōitate. non.n.iſte magiſter celauit rem, ex qua erat ſoluenda gabella, ex quo præſumetur fraus l.fraudati,ff.de pub.nec tenebať ſoluere tributū de re ſua;quo caſu res incideret incōmiſſum,& ſic loquūtur iura ſuperius allegata : ſed tenebatur ſoluere ex quaſi ꝯtu inito cū cōi iuxta notata in ſimili per Bar.in l.fi.de decre.ab ordi.faci.nec tenebatur oñdere aliquā rē, cum non eſſet fiēda ſolutio pro rebus uehendis. quo caſu procedūt iura,q̄ loquuntur de profeſſione,& ſolutione:ſed tenebatur ſoluere ex cā:qa laborabat.unde,ſi nō ſoluit,eſt in culpa,nō tū ī dolo.Nec iſto caſu debemus præſumere dolū per ea, quæ ſupra latius dixi; Et per hoc ſit rñſum ad contraria in principio formata. ¶Concludo ergo dictum magiſtrū non incidiſſe in pœnam dicti ſtatuti,maximè quia in dubio debemus interpretari partem meliorem.l.hæ cauſæ, ff.de ſuſpe.tut.& l.interpretatione, ff.de pœnis,& regula, in pœnis,ff.de reg.iu.lib.vj.facit quod not.per Bar.in l.j. ff.de eſtrac. Et hæc ſufficiant. Laus Deo. NIC.ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

IN effectu caſus talis eſt. Cauetur inter cætera in quodam ſtatuto Senenſi, ſi quis receperit in ſolutum & pagamentum authoritate curiæ, aut alicuius iudicis aliquam rem immobilem pro primo & ſecundo decreto, uel aliter pro executione ſententiæ,laudi, uel alterius inſtrumenti publici in caſibus, in quibus ex ſecundo decreto.

decreto,uel in quocunq; modo ſibi adiudicata, tradita fuerit authoritate curiæ, uel iudicis,&c. Ita,quòd dominium, proprietas, ſeu poſſeſsio talis rei transfertur ; tunc in dictis caſibus ſolus recipiens teneatur ſoluere integram gabellam talis rei, ſ.denarios octo pro libra ; & poſt aliqua ſubiicitur ; ita, quòd parte ſemel alienata ſuffiiat ſemel gabellam talis rei ſolui.hoc ſtante ſtatuto, quidam Nannes domini Angeli habuit ex primo decreto occaſione cuiuſdam debiti quædam bona immobilia ſui debitoris,& tractu temporis obtinuit ſuper eiſdem ſecundum decretum, per quod illa bona fuerunt eidem tradita in ſolutum & pagamentū.à qua quidem ſententia, ſeu decreti interpoſitione fuit appellatum per partem aduerſam.& pendente appellatione factum fuit compromiſſum in amicos cōmunes, qui inter cætera irritauerunt & annullauerunt prædictum ſecundum decretū,ita, quod dictus Nannes reſtituit dicta bona immobilia uigore pronuntiationis arbitrorum. ¶Nunc quæritur, nunquid uigore dicti ſtatuti teneatur ſoluere dictam gabellam, &c.

CONSILIVM LXIX.

1 *Emptor mota ſibi q̄one ſuper re empta, ſi uoluntarie cōpromiſit, & ſuccubuit nō habet regreſſum de euictione cōtra uenditorē.*

2 *Poſſeſsionem pacificam non dicitur quis habere, ſi ilico ſuper ea mouetur ſibi quæſtio.*

3 *Paſſus ſecundum decretum,poteſt beneficio legis intra annum offerre debitum creditori, & recuperare ſua bona data inſolutum illi creditori.*

CHriſti, eiuſq; matris præſidio humiliter inuocato. ¶Videtur primo dicēdum q̄ ſic. nam à uerbis ſtatuti nō eſt recedendū, niſi aliter cōſtet de mente.l.non aliter, & l.ille aut ille,ff.de leg.iij. & c.fi.de uer.ſig. Sed ſtatutum arctat recipientē rem īmobilem ex primo & ſc'do decreto ad ſolonem gabellæ,& iſte Nānes habuit illa bona ex primo & ſc'do decr.ergo tenet̄ ad ſolonem gabellæ.ſtatim.n.cum recipit bona ex primo & ſc'do decr. acqſitum fuit ius gabellæ.l.cedere diē,ff.de uer.ſig & tenetur ad ſolonem, etiam ſi bona poſtmodum perirent penes eū.ſatis n.eſt ſemel fuiſſe locum diſpōni legis; ſicut in ſi'i dicit lex ſatis eſſe condōnem ſemel extitiſſe, licet nō durauerit.l.ſi qs hr̄dem,C.de inſti.& ſubſti. Et maximè hoc ꝓcedit ex uerbis ſequentibus in ſtatuto ī eo, qđ ad ſolonem gabellæ ſolum requirunt, qđ dn̄ium, ſeu poſſeſſio ſit trāſlata in recipientem. at in caſu noſtro nedum dn̄ium,ſeu poſſeſſio,quinimo & poſſeſſio fuerit ꝑ dictum Nānem per interpōnem ſecundi decreti trāſlata. cum.n.per primum decretum illorum bonorum detentatio eſſet penès dictum Nānem, uidetur, q̄ per ſecundum decr.ꝑ quod illa bona fuerunt ſibi data inſolutum,& pagamentum, ſtatim acquiſiuit dn̄ium, & ueram poſſeſſionem, cum non eſſet opus inductione in poſſeſsionem, cum ipſe idem illa bona detineret ; ita, q̄ illa ſententia ſtatim traxit ſecum executionē;ad hoc bonus tex in l.fin. C.de in do. impe. & inſtit. de rerum diui. §.interdum, cū §.ſeq. & quod no.Bar.in l.ſi finita.§.Iulianus,ff.de dā. infe.Nec ob.ſi dicatur illa bona non duraſſe penès eum, quin ꝑ hoc dictus Nānes non ualeat excuſari: qa cum ex facto ſuo uoluntario ꝑdidit,ſibi imputandum eſt. non.n. debebat cōpromittere, ſed appellationem proſequi. Ad hoc bonus tex in l.ſi dictum.§.j.ff.de euic. ubi dicitur,
1 † q̄ ſi emptor mota ſibi quæſtione ſuper re empta uoluntarie cōpromiſit,& ſuccubuit, nō habet regreſſum de euictione contra uenditorem. debuit.n.expectare ſententiā iudicis, & ſic procedere per actum neceſſarium.l utique, ff.de iud. ¶Quemadmodum n.non euitaſſet gabellam, ſi per tranſactionem, uel alium cōtractum illa bona tranſtuliſſet in alium: quia ſatis eſt ſemel ius fuiſſe acquiſitum gabellæ,arg.in l.cōmiſſa,& l.fraudati,ff.de pub. & l.continuus,ff.de uerb.obl. ita euitare non debet, ſi illa bona perdidit per cōpromiſſum : quia cōpromiſſum uoluntarium,eſt quædam trāſactio,ut legi.& not.in auth. ſi uerò contigerit,C.de iud.no.Inn.in c.Quintauallis,de iureiu. & per Bar.in l.ſocietatem.§.arbitrorū,ff.ꝓ ſocio ; & hec uidetur fortior rō,& uidetur de rigore prima frōte concludere,maximè attēto tex.in l.cum hi.§.ſi cum his,ff.de tranſac. Sed his non obſtantibus c̄triam ſententiam arbitror ueriorem, ad quā pluribus rationibus æquiſſimis & naturalibus moueor.Et primo,quia non pōt dici factum, maximè in re odioſa,cum nō duret factum,ut in c.nam & ego,de uer.ſig.cum concor.ibi poſitis in gl.ſicut in danda actione c̄ partem non dr̄ uerſum,cum non duret uerſum, ff.de in rē uerſo ; & uerbū, recipere, ſicut uerbū,habere, intelligi debet cū effectu, & nō ad corticē, ut in c.relatū, de præb.ita,quod diſpō ſtatuti habeat effectū permanentem,de pœni.diſtin.1. c.hæc aūt uerba, & l.j.& ij.ff.quod quiſq; iur. & 1.q.1. c.Marchion. ſtatutum ergo prædictū arctans recipientem bona ex primo & ſecundo decreto ad ſolonem gabellę debet intelligi de recipiente cū effectu,ita,quod trāſlatio dominij,ſiue poſſeſsionis tenuerit, & durauerit. Non.n.pōt dici facta trāſlatio, ſi ilico ſuus effectus extinguitur,ſeu impedit̄,arg.optimum in c.cōmiſ
2 ſa,de elec.lib.6. & quod ibi no.ubi patet, † quod non dicitur quis habuiſſe poſſeſsionē pacificam,ſi ilico ſuper ea mouetur ſibi quæſtio.non.n.fuit de mente ſtatuentium alligare & uinculare quem ſine cōmodo & reali exceptione ad ſolonem gabellæ,cum hoc repugnet rōni naturali,ſm quā nemo debet locupletari cum iactura alterius, ut in regula,locupletari,de reg.iu.lib.6. & l.nam hoc natura,ff.de cond.indeb. & maximè cū fiſcus tunc cenſetur abundare, cum habet ſubditos locupletes, in auth ut iudic.ſine quoquo ſuffragio.§.cogitatio. Et maximè quia gabellæ ſunt odioſæ.l.ij.C.noua uectig.inſti.non po.& l. uectigalia,& quod ibi no.Bart.ff.de publ. Sed in caſu noſtro nō durauit effectus ſecūdi decreti, cum ilico,per appellationem fuit extinctus, & ſic per actū legalem ſine oī culpa iſtius Nānis,ut probatur in l.ij.ff.de pœ.& l.j.ad ſi. ff.ad Turpi. Et licet fuerint opiniones,utrum per appellationem extinguatur ſnīa, uel ſuſpendat̄, cum tex.iuris cano.cōmuniter dicunt,quod ſuſpendat̄, ut in c.uenientes,de iureiu. & c.paſtoralis.§.ꝑtereà,de offi.deleg.& leges ciuiles dicūt,q̄ extinguatur in d.l.j.in fi. attñ ſatis eſt quo ad ꝓpoſitum noſtrū, quod effectus illius ſnīæ ex eo fuerit de præſenti ſublatus per appellationem; quod ꝓcedit etiam in ſnīa,quæ trahit ſecum executionem,ut ꝓbatur in l.furti,ff.de his qui no.infa.per quas leges ꝓbatur, quod ſecuta appellatione non pōt dici iſtum Nānem habere dominium,uel poſſeſsionem illorū bonorum ; ergo non tenetur ad ſolonem gabellæ. Nec obſt.quod iſte cōpromiſit: quia per hoc cōpromiſſum ſolum nō perdidit dominium & poſſeſsionem illorū bonorum, cum per appellationem gabellę iſte nō habuit uigore primi & ſecūdi decreti dominium & poſſeſsionem ; nec per actum cōpromiſsi debet incurrere illam pœnam, cum cōpromittendo uſus ſit iuris uia legitima,ut in clem.quādiu,de ap. & in auth.ſi tñ,C.de tēp.appel. Et ſicut ſuccubuit coram arbitris,ita potuiſſet ſuccūbere coram iudice appellationis. Item iſte Nānes nihil petit ab alio ex eo, quia ſuccubuit; quo caſu procederet diſpoſitio.l.ſi dictum præall. ſed ab eo petitur gabella,ad quā non tenetur,ex quo non habuit effectum ſecūdi decreti, nec per eū defecit, quin habe-

3 haberet. ¶ Secundo principal'r facit & eleganter, † quia paſſus ſecundum decretum pōt beneficio legis intra annū offerre debitum creditori,& recuperare ſua bona illi creditori data inſolutum, arg. optimum in l.fi.C.de iu.dot. impe.notanter dicit Bar. in d.§. Iulianus. ſi ergo debitor appellatione pendente conuenit cum iſto ſuo creditore interuentu arbitrorū,& recuperauit bona ſua,non debet imputari iſti. nam ſine quolibet cōpromiſſo hoc potuiſſet per ſupradicta. Et huic rōni non uideo rńſionem,ſaltem ſufficientem. non.n.debet iſte arctari ad ſoluendum clero,qđ in effectu non habuit. ¶ Tertio principal'r facit ꝑ iſto Nāne,quia in re dubia eſt ferenda ſnīa ꝯ fiſcum,ut eſt tex.no.in l.non puto,ff.de iu.fiſ.præſertim in caſu noſtro, in quo fiſcus contendit de lucro captando, & dictus Nānes de damno uitando,cū ex illo ſecūdo decreto nullum cōmodum fuerit conſecutus,& fiſcus nullum dānum paſſus; & hoc habet maximam æquitatem,ne fiſcus locupletetur contra oēm naturalem iuſtitiam,& bonam ęquitatem,& cū ſubditorum diſpendio. poteſt.n.in eorum diſpoſitionibus allegari naturalis iuſtitia.l.ſcire oportet.§. ſufficit,ff.de excu.tut. & l.ſecundo requiris, in fi.de ap. & ęquitas præferenda eſt rigori.l.placuit,C.de iud. & ſummam ęquitatem iudex ante oculos habere debet.l.quod ſi Epheſi, in fin.de eo,quod cer.loco, c.fin.de tranſactio. & per hęc patet reſponſio ad ſuperius alleg. procedunt enim in caſibus diuerſis à noſtro. ¶ Concludo ergo dictum Nannem non teneri ad ſolutionem gabellæ. Et hęc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVIDAM canonicus Maſſanus iandudum tenuit canonice quaſdam capellas in eadem eccleſia Maſſana, quibus nunc ſenectute, ſeu morbo ingraueſcente,ut illa beneficia requirunt,deſeruire non pōt. dominus Eps Maſſanus eum impellit,ut capellanum ſuis ſumptibus ibi retineat,uel ſaltē contribuat ad ſumptus vnius capellani ibi poſiti. dictus canonicus reſpondet, quòd ſuorum beneficiorum reditus ſummam 25. florenorum uix aſcendunt; ita, quod non poſſet ex eis ſuſtentari, & portionem capellano inſtituendo tribuere. Quæritur quid iuris, &c.

CONSILIVM LXX.

1 *Beneficium habens ſi ſit infirmus,& teneatur ponere uicarium ſi beneficium non ſufficiat ad amborum uitæ alimentum, quis prouidere debebit.*

2 *Cauſæ duæ quando concurrunt, quarum vna eſt naturalis, alia accidentalis,naturalis tunc præualet.*

3 *Beneficium an quis obligare poſſit?*

CHriſti, eiuſque piæ matris præſidio humiliter inuocato. ¶ Videtur primo dictum canonicum teneri ad dandum capellano competentem portionem,licet ex reſiduo ipſe abſq; penuria uiuere non poſſet ꝑ c.de rectoribus,de cler.egro.ubi dicit tex q, ſi rector eccleſiæ non ualet ex lepræ morbo eccłię deſeruire,dandus eſt coadiutor,qui de facultatibus eccleſiæ congruam recipiat portionem; & glo.ibi uř decidere
1 caſum noſtrum. ¶ † Quæritur.n.quid ſi eccleſia non pōt ſufficere utrique? & rńdet,quod deſeruiens eccleſiæ habebit reditus, & illi infirmo ꝓuidebit eps; allegat 82.di ſtin.c.j.& ij. ¶ Item & ſecundo non uř licitum, ut qs habeat plures capellanos in eadem eccleſia, maximè ſi eſt canonicus,ut in caſu noſtro; ſicut in eadem eccleſia non licet habere plures præbendas; imo per adoptionem ſecundæ uacat prima ipſo facto, ut in c.literas, & quod ibi no.de conceſ.præb. & in cle.fin.de præben. ita conſentaneum non eſt,ut quis habeat plura conſimilia officia,uel beneficia in eadem eccleſia:q̄a decoloratur ſtatus eccłię, & debito officio defraudatur, cum quis nō poſſet niſi pro vno deſeruire; facit quod no.Io.And.in d.c.literas. ¶ Sed his non obſtantibus contrariam ſententiā arbitror de iure præualere. Moueor primo per dictum c.de rectorib⁹, ubi coadiutori datur certa portio; ergo oēs reditus remanent ibi penes ꝑlatum; & ſic pinguius prouidet̃ rectori,q̄ coadiutori. Ergo ſi reditus utriq; non ſufficiunt,debet prius ꝓuideri rectori infirmo, tanq̄ digniori, & pinguius ius habenti,arg.in c.dilectus, & c.uolentes, de offi. dele.maximè quia infirmus cenſet̃ ſeruire.vnde dicit lex, quod famuli ęgroti,quos curamus,nobis ſeruire intelliguntur,ut l.iiij.§.Stichus,ff.de ſtatulib.& l.in rebus,ff.cō mod.ꝑ quas leges & c.j.de cle.egr. cum ibi no.probatur, quod eccłia tenetur alere rectorem ęgrotū; & ſi infirmitatis tp̄e denegarentur clericis alimenta, deterrerentur alij à clericatu,& non reperirent̃, qui uellent in Dei eccleſia militare,ut dicit tex.in c.j.præal. Hinc eſt,q, infirmis dantur quotidianæ diſtributiones, q̄ non dantur niſi deſeruiētibus & diuinis intereſſentibus, ut in c.j.de cler. non reſi.lib.6.per qđ patet, q, habendi ſunt infirmi ꝓ deſeruientibus, qđ intelligo, qn̄ infirmitas fuit immediata cā non deſeruientibus:ſecus, ſi ante infirmitatem nō deſeruiebat:quia tunc non gaudet beneficio infirmi, ut no.ī d.c.j.& uoluit Inno.in c.ad audientiam, de cler.non reſi.
2 ¶ † Præterea, qn̄ concurrunt duæ cauſæ, quarum vna eſt naturalis,alia accidentalis,naturalis ꝓualet.l.q habet,ff. de tutel.facit quod no.gl.in cle.ij.de offi.or. ꝑ prius ꝓuidendum eſt rectori infirmo, q habet titulum,& cenſetur deſeruire q̄ capellano ſeu coadiutori extraordinario nō inſtituto; & ſi eccleſia patitur defectum in miniſtris,debet eps parochiæ,de capellano prouidere; arg.optimum in ſimili in his,quæ legunt̃ & no.in c.j.& c.de his,de eccl. ædifi.ubi patet, quod beneficiatus non tenet̃ reficere eccleſiam,niſi de his,q̄ ſibi ſuperſunt. vnde primò debet ꝓuidere ſibi,& poſtmodum fabricæ; & ſi non ſufficit ſibi fabrica,populus uel eps debet ſubuenire, ut ibi plenius no.
3 ¶ † Ad idē.nam tēpore infirmitatis poſſet bene alter non habens,unde uiuere,contrahendo debite obligare beneficium, ut no.Io.And.in c.ex præſentium,de pig. & no.in c.j.de ſolu. Non obſtant ꝯria ſuperius inducta. nam gl.in d c.de rectoribus,uere non ꝓbat:quia iura,quæ allegat, ſolum dicunt,quod eps tenetur prouidere illis,qui uictū manibus ſibi quęrere nequeunt; nec loquuntur magis de clericis,quā de laicis.Sed in caſu noſtro iſte canonicus habet beneficia, quibus tēpore infirmitatis cenſet̃ deſeruire; & ſic debet ex illorum reditibus ſuſtentari. Et ꝯ illā gl.apertè ibi tenet Vincen. cuius opinionem referunt doctō. & cum eo tranſeunt, nec illam reprobant. quinimo doctor præcipuus ſ͂m illam opin.Vinc.conſuluit in qōne facti,ſ.do. Franc.Card.Florē.ut ab eo auditui uiua uoce, & ponit in d.c.de rectoribus. Ad ſecundum ꝯrium reſpōdeo,quod c.literas,& cle.ſupra all.loquuntur in duobus præbendis, non aūt in aliis inferioribus beneficiis eiuſdē eccleſiæ. Quinimo conſuluit Fed.de Senis conſi.115.canonicum poſſe ex diſpenſatione epi habere capellam in eadem eccleſia,cum diſpenſatione eiuſdē poſſet quis habere canonicatum,prębendā,& dignitatem,ſeu perſonatum,& officium in eadem eccłia,ut in c.j.iuncta gl.de cōſuetu.lib.6. Et hodie ex cōmuni conſuetudine retinere plura ſimplicia,præſertim qn̄ non exigunt reſidentiā,ſeu alterū non ſufficit ad ſuſtentationē bn̄ficij, ut plenè no. per gl.

per gl.in c.gratia,de reſcrip.lib.vj.& cle.gratiæ,eod.ti.& in c.dudum, el.ij.de elec.& per Inn.ibi & in c.iãdudum. ¶Et quicquid ſit de iure,uel conſuetudine: tamen in facto iſto præſupponitur dictum canonicũ legitimè dictas capellas poſſidere,nec de tituli legitimatione diſputatur ideo in hoc ulterius non inſiſto.¶Concluditur ergo, dictum canonicum non compellendum ad prouidendum capellano,uel ad contribuendum, ſi detractis ſibi neceſſariis,nihil ſibi ſupereſt. NIC.ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

IN hac cauſa, quæ ad præſens uertitur inter Iacobum quondam Matthæoli de Fabricano ex una parte, & Nicolaum Cane ex alia parte ſuper ualiditate quorundam contractuum, & iuramentorum,ac ipſorum relaxatione,pro luculenta deciſione habenda &c.

CONSILIVM LXXI.

1 *Statutum præſumens dolum, & ſimulationem in certis contractibus, maximè minorum, ualet.*

2 *Mulier ſi renuntiat Velleiano in eodem contractu extra iudicium, non ualet.*

3 *Statutũ diſponens in contractu,non habet locũ in quaſi cõtractu.*

4 *Statutum laicorum non ualet ſuper ſpectantibus ad iuriſdictionem eccleſiaſticam.*

5 *Iuramentum habet uim clauſulæ, ſi non ualet, quod ago ut ago, ualeat ut ualere poteſt.*

6 *Minor in ſpiritualibus poteſt eſſe in iudicio ſine curatore.*

7 *Minor iurans corporaliter ſe maiorem ceſſante dolo aduerſarij, excluditur à beneficio ætatis inducto à iure communi.*

8 *Fictio cadit ſuper certo: præſumptio ſuper incerto.*

9 *Iuramentum ſine cauſa legitima remitti non poteſt, etiam à Papa,in præiudicium alterius.*

CHriſti, eiuſq; matris pſidio inuocato, Quinque dubia examinanda informabo. ¶Primum,nunquid iuramento præſtito in minori ætate per dictum Iacobum in eo, quod primo iurauit ſe maiorem,& poſtmodũ iurauit ſuper obſeruatione cõtractus inciderit in aliquod uinculum, obſtante ſtatuto prouinciæ, in quo certa ſolennitas præfigitur contractibus minorum; qua poſt habita, decernitur, ut dicti contractus præſumantur,& fingantur doloſè facti, & nullam obtineant firmitatẽ;& nihilominus contrahentes cũ minoribus contra formã ſtatuti, iudicis arbitrio puniãtur. ¶Secundũ dubiũ, præſuppoſita inualiditate illorũ iurorũ,& cõtractus ex defectu ſolẽnitatis ſtatutariꝰ,an dictus contractus initus cũ dicto Iacobo minore poſſit ſuſtentari ex ratificatione ipſius Iacobi, iuro firmata tpe maioris ætatis, innuendo ſe in illo cõtractu fuiſſe deceptũ ultra dimidiã iuſti pretij.¶Tertiũ dubiũ,præſuppoſita ualiditate,& uinculo illorum iuramẽtorũ,uel alicuius illorũ debuerit audiri dictus Iacobus, petẽs abſolutionem a domino epo. ¶Quartũ dubiũ, utrũ dñs eps,& eius uicarius iuridice ſe geſſerint tã in pronũtiado, quàm in relaxãdo dicta iuramenta.¶ Quintũ & ultimũ,quæ ſint,& eſſe debeant partes iudicis appellationis. Rñdeo ad primũ. Et primò ad partẽ negatiuã, quod dicto iuro nullũ uinculũ
1 inſit.†Valet.n.ſm oẽs ſtatutũ præſumẽs dolũ, & ſimulationẽ in certis ꝯctibus,maximè minorũ,adeò, qꝫ iura in eis pſtita nullius efficiunt momẽti,tãquã dolo extorta,& ſimulata;ad hoc.l.ſi mulier, & ĩ auth.ſi qua mulier,C.ad uelle.l.pricipalibus,ff.ſi cer.pe.& l.unica,C.de ꝯ.iud.no. in terminis nrĩs Bar.in l.oẽs populi,ff.de inſt.& iur.in 8. ſeu 9.col.ubi dicit, q. aut ſtatutũ ſimplr annullat iurm, nõ ſeruata ſolẽnitate;& non ualet,aut diſponit, ut ꝯctus aliter celebratus præſumatur doloſus,ſeu q. minores dolo præſumant inducti;& ualet ẽt ad annullãdũ iurm. mouetur,qa ſtatutũ põt præſumere dolũ; & iurm dolo extortũ nõ ualet, ut ĩ c.cũ cõtingat,de iureiu.& c.ij.de pac. lib.vj.& auth.ſacra puberũ,C.ſi aduer.uẽ.plus ſentit Bal. in dicta auth.ſacra puberũ. dicit.n.quod ẽt ſi ſtatuta non fingãt dolũ & ſimulationẽ;& æquitatẽ,ut puta, qa malitia hoĩum illius loci erat prõpta ad decipiẽdũ minores, ualẽt ſtatuta annullãtia iura; & cũ habeãt æquitatem, & rationẽ naturalẽ,nõ poſſunt dici iuri cõtraria:fatetur cã bonã eſſe cautelã,quæ in multis locis ſeruat, ut contractus ꝯ ſtatuta præſumantur dolo, ſeu metu initi: plenius tñ idẽ Bal.hanc materiã attingit.in l.nõ dubiũ,C.de legi.attamen, quod ad caſum nrm uidetur uelle, ut iurm, non ſeruata ſolennitate ſtatuti,nõ ualeat.dicit.n.in effectu quo ad propoſitũ nrm,q. aut ratio prohibitionis ſtatuti fundatur ſuper ęquitate naturali;& non ualet iurm; ut puta qñ ſtatutum fundatur ſuper dolo & ſimulatione, ut in caſu noſtro.aut fundatur ſuper quadã æquitate poſitiua; & ualet;& hoc caſu poſſunt intelligi ea,quæ habẽtur in c.ij.& c.cũ contingat,& auth.ſacra puberũ præall. Et ſi quis diceret, hoc procedit reſpectu iuramenti interpoſiti ſuper obſeruantia ꝯctus,& nõ, qñ iurauerit per prius ſe maiorẽ.Rñdeo,q. ſi illud iurm fuit præſtitum in eodẽ ꝯctu, debet præſumi extortũ,ſicut ipſe ꝯctus: quia iurm non præſumitur propria uoluntate pſtitũ quod ferè ſemper a malo eſt, ut dicit tex.in c.ſuper hoc,de renũ. quia eadem facilitate, qua inducuntur minores ad contrahendum, induci poſſunt ad iurandum ſe maiores. Et ſi diceremus cõtrarium,tale ſtatutum nullius foret effectus,cũ facile minores inducti ad contrahendũ,iurarẽt ſe maiores. Ad hoc bonus tex.in d.l.ſi mulier.hinc Bar.ĩ
2 l.fi.C.ad uelleia.dicit, †q. ſi mulier extra iudiciũ renuntiet uelleiano in eodẽ contractu,non ualet: quia eadẽ facilitate, qua inducitur ad ſe obligandũ, induci põt ad renuntiandũ; & ſic lex eſſet ludibrio. Idem in ſimili no.in l.ſi ex cautione,C.de nõ nume.pec.ubi dicitur,non ualere renuntiationẽ in eodem contractu habitã,cũ quis cõfitẽt ſe recepiſſe pecuniã mutuã.Ad idẽ,quod ipſe no.in l. nemo põt,ff.de leg.j.ubi dicit,non ualere renũtiationem exceptionis ſimulationis in eodẽ cõtractu,qui dicitur ſimulatus:quia omnia,quæ ſunt in eodẽ inſtrumẽto, præſumi debent ſimulata, ſi contractus ſimulatus probetur. Ita dicẽdũ ur in propoſito,ex quo per ſtatutũ,nõ ſeruata ſolennitate,præſumitur cõtractus dolo extortus, oĩa tũc geſta tanquã acceſſoria,& præambula præſumi debẽt dolo extorta.Facit regula,acceſſorium,de reg.iu.lib.6 & l. oratio,ff.de ſpõ.& c.prudẽtiã, & c.præterea,de offi.dele. ¶Sed his nõ obſtantibus contrariã ſententiã arbitror veriorẽ. Moueor primo,qa dictũ ſtatutũ non debet extẽdi ad iurm prius præſtitum, cum iurauerit ſe ante oẽm contractũ maiorẽ:qm cũ ſtatutũ deuiet à regulis, non debet aliquatenus extẽdi ad caſum ſimilẽ fictioni.ut l.iij.§.hæc aũt uerba,ff.de neg.geſt.no.per Bar.in l.nõ dubiũ, præal. facit quod legi & no.in c.in ueſtra, de iureiu.& p Io.An. in regula, pro poſſeſſore, de reg.iu.lib.vj.in Mercu.& c. ſtatutũ, de elec.lib.vj.& l.quod uerò ꝯ rõnem,ff.de legi.
3 Quinimò,quod plus eſt,†ſtatutũ diſponens ſup ꝯctu, nõ habet locum in quaſi ꝯctu, ut no.dicit Bar.in l.apud Iulianũ,ff.ex qui.cauſ.in poſ.ea.& ĩ l.ſi minor,ff.de acq.hr. Sicut nec ꝯ ſtatutum ſuper quaſi contractu nõ habet locũ in uero ꝯctu,ut no.uoluit gl.in c.decet, de immu.ecc. lib.vj.

li vj.ubi dicit quòd diſpoſitio illius.c.annullans habitum iudicium in eccleſia,nõ extẽditur ad ꝯ̃ctus. ita dicẽdum uř in propoſito.quod ſtatutum iſtud diſponens ſuper cõtractu,nõ debet extẽdi ad iuramentum prius ſuper maioritate,cũ illud non ſit contractus,nec quaſi contractus,ut probatur ex his,quæ habẽtur in l. Labeo,la.ij.de uerb.ſigni.& l.oẽm obligatiõnẽ,ff.de iud.cum ibi not. Quinimò plus,quod ẽt ſi expreſſe ſtatutum uoluiſſet comprehendere illud iuramentum,nõ ualuiſſet,quia non ſpectat ad laicos decernere ſuper iuramento, ſicut nec ſuper alio iure ſpirituali,ut no.Hoſt.in c.quemadmodum,de iureiuran.probatur in c.uenerabilem,de elec.& no.per Fed. de

4 Senis conſi.9 1.& conſi.95.ubi generaliter dicit † nullum ſtatutum laicorum ualere ſuper ſpectantibus ad iuriſdictionẽ eccleſiaſticã.Ad hoc c.ſi imperator.xc.di ubi dř, ꝙ pro ſpiritualibus debet etiam imperator recurrere ad eccleſiam facit.c.nouit, de iudi.Probatur ratione inconuincibili,ſi enim non ualet laicus cognoſcere de ualidita te iuramenti,uel alterius actus ſpiritualis, ut in c.tuam, de ordi.cog.& c.lator,qui fil.ſint legi.& c.ſi iudex laicus de ſen.exc.li.vj.& not.Bart.in l.Titia,ff.ſo.ma.& l.j.de iuriſ.om.iud.ergo fortius nec ſuper illo ſtatuere,cum ſtatutum ſumat uires à poteſtate ſtatuentis,de ſenten. excom. c.a nobis,& l.ſi.ff.de iuriſ.om.iu.& c.ut animarũ, de conſti.lib.vj.Nec obſtat,ſi dicatur,quòd fuerit præſtitum ſuper contractu,quia ſtatutum præſumitur doloſum, quia hoc iuramentum,ut dixi,præceſſit cõtractum, nec poteſt dici pars contractus.unde eſto,quòd cõtractus in totum corruerit,ualeret nihilominus iuramentum, & ſic non debet iudicari ſecundum naturam contractus ad hoc. l. etiam,ff.de mino.& l.ſcire debemus,ff.de uer.ob.facit,qđ in ſimili no.Inno.in c.ſi.de reſti.ſpo. dicens eum ſuſtineri licet corruat iudicium,& probatur in cle. conſtitutionẽ, de elec.habet enim iuramentum ſubſiſtere per ſe, nec ẽt accedit cõtractui. unde poteſt pręſtari etiã ſuper contractu nullo,ut in c.debitores, & quod ibi not. de iureiur. Præterea magis deliberate præſumitur quis uenire ad iuramentum tanquam ad actum ſpiritualem,& animæ periculoſum,quàm ad cõtractum ſuper temporalibus,ideo facilius debet præſumi quis dolo inductus ſuper contractu,q̃ ſup̱ iuramẽto;ad hoc quod legi.& not.in l. cũ quis. §.codicillis,ff.de leg.iij.& in authen. de iureiur. à mori. præſt.per Bar.in l.ſciendũ,ff.de uerb.ob.& l.ij. C. de reſcin.uen.facit optime tex.cum ibi no.in l.cum pater.§.fi-

5 lius matrem,ff.de leg.ij.Hinc dicimus, † quod iuramentum habet uim clauſulæ,ſi non ualet,quod ago, ut ago, ualeat ut ualere poteſt,ut ibi,& probatur in c.ad noſtrã,

6 el. iij.de iureiu.Hinc etiam iure diſponitur, † ut minor poſſit in ſpiritualibus eſſe in iudicio ſine curatore,& non ſic ſuper temporalibus,ut in c.ſi annum de iudi.lib. vj.iũcta glo.l.clarũ,C.de autho.præſtan.¶ Ex his concluditur ualere primum iuramentum,quo iurauit ſe maiorem,cũ nõ probetur ipſum Iacobum dolo inductum ad iuramentum,nec ſtatutum ad hunc caſum extenditur per ſupradicta, & ceſſat per hoc argumentum ſupra in contrarium formatum.imò plus dico præſumendum,quòd ipſe Iacobus dolo ſuo iurauerit ſe maiorem, cum ipſe tunc ſciret ſe minorem,ut ipſemet narrat in libello ſuo, cui contra eum credendum eſt,ut l.cum pręcum, C.de lib.cau not. Bar.in l.certum.§.ſi quis abſente,ff.de cõfeſ.unde ſaltem hoc caſu debet præſumi dolus,cum ſciret ſe minorem, & procedere in dubio debet gloſſ.in l.ſi alterius,C.ſi mi.ſe. ma.di.& Ioan.And.poſt Nico.de Ma.in addi.Spec. in tit. de ſen.pro la.§.ut autem,poſt principium,licet Bar.aliter dicat in d.l.ſi alterius.ſed concordari poſſunt,ut ſi non ꝓ batur maiorem ſciuiſſe ſe minorem,non præſumitur dolus,ſed ſimplicitas,ut uoluit Barto.ſi autem probetur eũ ſciuiſſe,præſumatur dolus,ut in gl. & per Io. And. Nam iurando ſcienter ꝯ̃ ueritatem non põt niſi dolus præſumi.Ad hoc.l.quid.n.ff.de dolo,facit c.illud, & quod ibi no.de præſum.& hoc de primo iuramento.¶ Venio nunc ad ipſum contractũ,& iuramẽtũ ſuper eo appoſitũ,ſi probetur contractum ualere & tenere,ſtatutum debet iudicari,& cenſeri, ſicut ius cõe,& ab eo debet interpretationem ſumere,ut in c.cũ dilectus,de conſuetu & l. ij. C. de noxa.not.Inn.in c.cauſam,de reſcrip.& Barto.in l.omnes

7 populi,ff.de iuſti.& iure. † Sed minor iurans corporaliter ſe maiorem,ceſſante dolo aduerſarij,excluditur à beneficio minoris ætatis inducto à iure communi,ut in d.l. ſi alterius,C.ſi mi.ſe ma.di.Ergo debet etiam excludi à beneficio ſtatuti,quod etiam uoluit Ioan. And.& Nico. de Ma.in addi.prædicta.Pro hoc facit,quia, ex quo minor doloſe uerſatur,non debet uti minoris beneficio ætatis,l.j §.pupillum,ff.depoſiti,& l.auxilium, ff. de mino. Iſte autem iurauit ſe maiorem,ut ſupra probatum eſt,ergo non debet tanquam minor uti beneficio ſtatuti.Præterea dico,quod,etiam ceſſante primo iuramento, ualere tamen debet uenditio propter iuramentum de ea ſeruãda appoſitum:quia licet ualeat ſtatutum quo ad infringendũ contractum non iuratum:ſecus tamen, ubi interuenit iuramentum:quia non poteſt ſtatutũ laicorum in præiudiciũ iuramenti præſumere dolum:aliàs parata eſſet laicis uia inualidandi omnia inſtrumenta minorum, & mulierũ,præſumere id,ſcilicet dolum, uel ſimulationem,& prohibitum una uia,alia uia inducta admitti non debet.c.tuæ,de procu.& regula,cum quid una uia, de regu.iu.li.vj & ideo eleganter in hoc paſſu dixit do. Anto. de But.in c.cum contingat,præal.quod aut apparet legitima cauſa præſumendi dolum,ſeu ſimulationem in contractibus minorũ,& impeditur uirtus iuramenti,aut non apparet legitima cauſa pręſumendi,& ualet iuramentũ, etiam ſi ſtatutum ſpecifice annullaret iuramentum.Ego uero latius hunc articulum examinaui in quadam diſputatione mea,& nouiſſimẽ in lectura illius.c. cũ cõtingat, & ibi tunc concluſi,nunc etiam de nouo concludo, ꝙ ex quo nulla apparet ſpecifica & ueroſimilis coniectura ꝓſumendi dolum,uel aliam illicitam cauſam,non ſufficit ſtatutum ad euacuandum iuramentum;quia, non apparente cauſa urgente,non debet,nec poteſt impediri obligatio deo querenda,ar.xxv.q.j.ſunt quidam,& quod no. Inno.in c.quæ in eccleſiarum,de conſti.& melius in ca. quia plerique,in ſi.de immu.ecc.& per legiſtas in l.ſi.C.ſi contra ius uel uti publi.eſſet enim tale ſtatutum cauſa perfidiæ & periurij contra l j.C.ſi aduer.uen.& cõtra iura canonica.nec debet credi uerbis enuntiatiuis ſtatuti, cum talibus uerbis non ſit credendum, ex quo materia non pendet a mera diſpoſitione ſtatuentium iuxta not.ꝑ Bar.in auth.ſi quis in aliquo documento, C. de eden. & in l.ſi forte,ff.de caſtrẽ.pec.& l.ſciendum,ff.de uerb ob. ¶ Sed oportet,ꝙ extrinſecus probetur cauſa, puta quia in loco ſtatuti minores conſueuerant dolo induci, extrinſecus eſt probata.Et pro hoc facit.c.ij.de pact.lib. vj ubi tex.dicit talia iuramenta omnino eſſe ſeruanda,& tex.in auth.ſacramẽta, dicit inuiolabiliter &c.niſi dolo,uel metu probentur extorta;quod hìc non probatur.Quinimò, ſi bene ponderentur uerba illius ſtatuti,ſtatuentes uidentur dubitaſſe de uero dolo in eo,ꝙ in ſtatuto dř, ꝙ cõtractus præſumatur,& fingatur dolo extortus.unde pondero uerbum,fingatur.¶ † Fictio.n.cadit ſuper certo, & ꝓſumptio ſuper incerto,& quod poteſt eſſe uerum,ut no.in 8

l.una,C.de rei uxo.acti.§.accedit, in uerbo,præſumatur, & per canoniſtas in.c.is qui, de ſpon.& ſic uoluerunt ſtatuentes fingere,dolum,ubi non erat,qđ non potuerunt facere in præiudicium iuramenti.¶ Ex hoc uerbo clarè arguo, ꝙ non habuerunt ſufficientem cauſam præſumendi dolum.aliàs non fuiſſent uſi uerbo, fingatur. Præterea, ſi laici non poſſunt cognoſcere ēt incidenter; & acceſſorie de ualiditate iuramenti, uel alterius actus ſpiritualis. d. c.tuam,de ord.cog.&.c.lator,qui fi.ſint legi.& ita fortius in re dubia ſtatuere,ēt incidenter,& neceſſario.¶ Concludo ergo dictum contractum ualuiſſe, & ualere,& firmatū eſſe iuramento iuxta no.per Bart.in.l. ſi quis pro eo,ff de fideiu.& per canoniſtas in.c.cum contingat,præal.& dictū Bart.in.d.l.omnes populi,& Bal.procedat,quando à principio ſe non iurauit maiorem, & quando ꝓbaī ſtatuentes habuiſſe probabilē cām præſumendi dolū, & ꝑ hoc ſunt ſublata argumēta in ꝯriū formata.Et hæc cōcluſio maximè eſt tenēda ꝑ ea, q̃ infra in ſequenti dubio ſub jciam. ¶ Condeſcendo ad fīm,in quo,ut prolixitatem euitē,concluſiuè procedā. Et dico illam ratificationē, ſi facta fuit in maiori ætate,ſine omni ſcrupulo imponere oēm finem & ſilentium huic concertationi,ita,ut abſque aliquo dubio nulla poſſet nunc allegari deceptio,etiam ſi probareť ultra dimidiam iuſti pretij, ēt qñ interuenit iuramētum, quod habet excludere remediū.l.ij.C.de reſcin.uen.& ibi no.per gl.& Bar.&per gl.& doc.in.l.pe.de emp.& uen.Tū quia iſte.Iacobus dixit, ꝙ certificatus de uero pretio rei uenditæ,qđ plus ualebat,donabat:quod ſufficit fīm Bart. in.d.l.ij.facit.l.ſi quis donationis,ff.de contrahen.emp.Et licet hæc uerba protulerit dictus Iacobus in primo ꝯctu, cum eſſet minor,tamen,ex quo illū poſtmodū ratificauit, & aprobauit,vř de nouo protuliſſe,& contraxiſſe.l.j.C. ſi ma.factus.Facit qđ in ſimili no.Bart.in l.Theopompus,ff. de dote præleg.&.l.eos,ff.de fal.& quod no. in.ca.cum in tua,de teſti.Itē facit una conſideratio inconuincibilis,ex quo enim is,q idem confitetur,vř excluſus ab omni beneficio,ut conſidereť non per errorē donaſſe, quod plus ualet,& præſumi debet maximè ex ſpatio medij tēporis ueraciter de,uero ualore rei,ad hoc text.optimus in.l.ſi mulier;& in.l.unica,ꝑpe fi.C.de plus peti.no. Bar.in.l.cū ſcimus,de agri.& cenſi.lib.xj. Et hoc eſt ꝑcipuum in hac materia,licet prima confeſſio,ſeu donatio fuerit facta tēpore inhabili,ut probatur in.d.l.ſi mulier.¶Venio ad tertiū, & procedam tàm in hoc, ꝗ in ſequentibus concluſiuè,ut nimiam prolixitatem euitem. Et dico,quod nō debuit dictus Iacobus audiri, abſolutionem petens, ut patet ex ꝓdictis cum nulla interuenit deceptio, ēt ſi probaretur ualor rei ultra dimidiam pretij ſoluti, ſpōte enim donauit, qđ potuit,cum eſſet maior ætate tꝑe ratificationis. d.l.ſi qs donationis,& ſic,ēt ſi de facto abſolutereť à iuramēto, contractus tamen remaneret firmus & irreuocabilis,cum ſit de iure gentium.l.ex hoc iure,ff.de iuſti.& iure,adeo, quod ēt papa non poſſet illum reuocare;ad hoc,quod no. Inno.in.c.ij.de confir.uti.& in.c. inquiſitioni, de ſen.exc. nam ea,quæ ſunt de iure gentium,per principem tolli nō poſſunt,in cle.paſtoralis, de re iudi.& inſti.de legi.agnatute.in fi.& de iure naturali, gentium,& ciui.§. ſed naturalia,per legiſtas in.d.l.fi.C.ſi contra ius,uel uti.pup. & ꝑ ſuppoſito ēt,ꝙ dicta ratificatio non interueniſſet,non debuiſſet adhuc audiri, quia non probatur læſio enormis, imò nec aliqua,ſi bene ponderentur dicta teſtiū, ut patet ex eorum depoſitionibus,& ex no.per Bar.in.l. pretia rerum,ff.ad.l.Fal.&.d.l.ij.de reſcin.uen. & per gl.in. c.cum cā,de teſt.& ideo,non ſubſiſtente læſione enormi,non debet minor audiri,pro hoc dicta auth.ſacramenta,quę mādat iuramenta inuiolabiliter obſeruari, &.d.c.ij. de pact. lib.vj.ubi dř,omnino ſeruentur &c.per illum text.innuit ibi Archi.contra Nico.in.c.cum contingat, de iureiuran. ubi dixit mulierem poſſe in illo.c. ij.inſtare, ut abſoluať. nā hoc falſum eſt per dicta iura,& tenet do.Ant.in.d.c.cū cōtingat,& ego ſemper tenui, & latiſſimè fui proſecutus in dicta diſputatione.Nam,ſi indiferenter contra illa iura poſſet peti abſolutio, ſeruirēt quaſi de uento,qđ non dicendum eſt, cum emanauerint cum tanta ſolennitate. Nec eſt aliquis tex.in mundo,qui hāc abſolutionem hoc caſu indulgeat. Nec ob.c j.de iureiur.& not.in.c.debitores,eo.tit.quia ibi creditor uſurarius non reſtituendo: iō compellitur relaxare iuramentū: uel audiť petens abſolutionem. Quod non contingit in caſu noſtro, ex quo deceptio non probatur,& hoc in dubio ita eſt tenendum,qcquid alij ſenſerint.¶ Ex his infero ad quartum dubium in quo dico dictum epiſcopum, & eius uicariū in hoc facto, ſalua eorum reuerentia,non bene proceſſiſſe.primò quia abſoluerunt dictum Iacobum,nulla læſione legitime probata contra iuramentum.¶ Item quia ratificauerit illum contractum,& ſi aliquid plus ualebant dicta bona hoc donauerat emptori, & donatio perfecta fuit,ut c. fi.de don.
9 †& iuramētum ſine cā legitima remitti nō poteſt,ēt à papa in præiudicium alterius, maximè in lata ſententia, ut no.Inn.in.c. cū inter,de renun gl. & communiter doc.in. c.quanto, de iureiu. ex quo poteſt dici, ꝙ illa abſolutio non ualuit:quia facta à non habente poteſtatem. Item qa dictus Iacobus in primo contractu ſcienter, & appenſatè declarauerat iurando ſe maiorem,& ſic non debebat conſequi beneficium abſolutionis aduerſus fīm iuramentum: quia fruſtra legis auxilium inuocat,q committit in legē, de uſur.c.quia fruſtra.Item pronuntiauerunt, & abſoluerunt ſuper non petitis cōtra oīa iura uulgaria,& præſertim in eo, quod fuit pronuntiatum ſuper ipſo contractu, cū tm̄ fuerint aditi ſuper acceſſorio, ſ. ſuper iuramento. nam ſuper contractu debuerunt cauſam conſeruare proprio iudici,ut in.c.lator,&.c.cām,præal,& quod not.in.c. de prudentia,de do.poſt diuor.reſti. &.ca.cauſam,qui fil. ſint legi. & c.nouit, de iudi. ¶ Ex his omnibus infero ad ultimum, uidelicet, quod iudicis appellationis officium eſt in pronuntiando bene fuiſſe appellatum, & male ſententiatum, & abſoluendo dicere, contractum ualere, &c.

NICO. ABB.

CONSILIVM LXXII.

1 *Tranſactio facta cum aliquibus ex pluribus habentibus idem ius,non extenditur ad alios.*

2 *Pactum ut emphyteota non poſſit expelli ex ceſſatione ſolutionis canonis,ualet.*

3 *Conſuetudo qualibet contra eccleſiam non eſt ſemper nulla.*

Omnipotentis dei nomine inuocato,In negotio Guidonis Pauli de Vrbino ſuper iure emphyteotico duo ad claritatem totius materiæ excutienda incumbunt. Primò an capitula inita inter cōe Vrbini, &.c.eccleſię eiuſdem ciuitatis ſuper iure emphyteoitco, extendantur ad bona cuiuſdam abbatię ſita in territorio alieno.¶ Secundū dubiū, prę ſuppoſito,quod dicta capitula non ſint ad hunc caſum extendenda,an ſaltem poſſit dictus Guido Pauli defendi ex conſuetudine ibidē obſeruata, fīm quam bona cuiuſq; eccleſiæ in territorio urbini conſiſtentia ex defectu canonis non ſoluti nō poſſunt eripi ab emphyteota, ſed agi debet dūtaxat ad ſolutionē ipſius pēſionis,&c. ¶ In Chriſti no-

ſti nomine amen. Circa primum breuiter dico, dicta capitula nullo iure extédi debere ad bona dictæ abbatiæ. Primò ex defectu poteſtatis ſtatuentium. non enim potuerũt laici ſtatuta facere in pŕiudicium eccleſiarum, ét reſpectu bonorum conſiſtentium in eorum territorio, ut expreſſum eſt in.c.quæ in eccleſiarum, &. c.eccleſia ſanctæ Mariæ, de conſti.&.xcvj.di.c bene quidem, &.c.ſi. de reb.ecc. non alie.facit authen.caſſa, C.de ſac.ſan.ecc.¶ Secundò ꝙ ét data poteſtate ſtatuentiũ, nõ debet fieri extenſio ad bona illius abbatiæ: quia, ut clarè patet ex uerbis ultimi capituli, per quod fit extenſio, illa dirigi debet ad ꝑſonas, ut ibi, per omnes ſyndicos & procuratores, ſeu alio quouis nomine, & omnes factores quaruncunque eccleſiarũ, abbates, monachos, &c. Ideo non comprehendit bona eorum, qui ſunt de illo territorio, etiam ſi aliàs eſſent bona ſuppoſita iuriſdictioni ſtatuentium, ut clarè patet ex not. per Inn. in.c.poſtulaſti, de fo. compe.& Bar.in l.cunctos populos, de ſum.tri.facit, quod no Io.An.in.c. cum ſecundùm leges, de hæreti.lib.vj.licet.n. capitula cùm canonicis uideantur ſcripta in rem: tamen extenſio, quæ facit ad propoſitum noſtrum, eſt concepta in perſonas. non enim fuit dictum, ut illa capitula haberent locum in bonis omnibus ſitis in territorio urbini quo caſu diceremus legem eſſe datam uerbis, & non rebus, ſed fuit dictum, ut perſonæ deberent illa capitula ſeruare, & ſeruari facere, & ſic nõ poſſunt comprehendere abbates de alieno territorio, arg.in.l.j.ff.de tuto. & cur.da. ab his. Nec eo capite, quia canonici conſenſerunt, tenentur abbates ad illorum obſeruantiam: quia pactum non extenditur ad alienas per-
1 ſonas, uel res.l.ſi unus.§ ante omnia, ff.de pact ¶ † Quinimò tranſactio facta cum aliquibus ex pluribus habẽtibus idem ius non extenditur ad alios.l.j. C. de tranſact. Dico ét, ꝙ ſi eps, & capitulum conſenſiſſent, adhuc non fieret extenſio ad illum abbaté per.c.ueſtra, & quod ibi no. Inn.de locato. Ex quibus clarè concluditur ad primum, ꝙ uirtute illorum capitulorum, ſeu extẽſionis non poteſt dictus Guido Paulus ſe defendere. ¶ Venio ad ſm, utrum ſaltẽ uigore cõis obſeruantiæ, & conſuetudinis poſſet defendere ſe. Et primò vr̃, quod non: quia talis conſuetudo eſſet damnoſa eccleſijs; ergo non ualet, ut in.c.j.de cõſue. ¶ Secundò vr̃, ꝙ ſit contra ſubſtantiam contractus emphyteotici, cum de natura ipſius ſit, ꝙ penſione non ſoluta intra biẽnium, poſſit emphyteota per dominum expelli, ut in. c.potuit, de loca.& in.l.2. C.de iure emph.& inſtitu.loca. §.adeo, loquor de emphyteóta eccleſiæ. Nam in iure priuato requiritur ſtatutum tempus, ut in.d.l.ij.conſuetudo autem contra ſubſtantialia actus non ualet, ut in.c. 2.iuncta gl.de conſue.lib. 6.facit.l.per ſeruum, ff.de uſu & habi.¶ Item uideo, ꝙ ſi fiat pactum, in quo dicatur, ut non poſſit expelli: tamen intelligitur, ſi ſoluerit penſioné.unde, ſi ceſſat ſoluere per biennium, poteſt nihilominus expelli, etiam pacto non obſtante, ut eſt text. no.in.l.quæro. §.inter locatorem, ff.loca.quod ergo non poteſt facere pactum, non debet poſſe inducere conſuetudo iuxta no. ꝑ. gl.C.de decre.decu.ſuper rub lib.x.¶ Sed his non obſtantibus, contrariam ſniam puto de iure ueriorem. Moueor
2 primò, quia ualet † pactum, ut emphyteota non poſſit expelli ex ceſſatione ſolutionis canonis, ut notanter determinat glo. quam ſequitur Bart.in.l.2. C. de iure emphy. prealleg. Ergo debet ualere conſuetudo, cum ſit fortior, q̃ pactum priuatorum, ut ꝓbatur in.c.a.ſi.de conſue. facit quod no.gl.ſuper rub.præalleg.& quod not. Bar.in.l.omnes populi, ff.de iuſti. & iur. Nec illud pactum eſt contra ſubſtantialia cõtractus; ſed potius contra ſubſtantialia eſſet, ſi fieret pactum, uel conſuetudo, ut nulla ſoluta penſione, teneret contractus; quia non conſiſtit locatio, uel emphyteoſis ſine mercede, ſeu penſione.l.ſi merces, ff.loca.&.d.§.adeò.ſed ꝙ agatur ad penſionem, & non fiat expulſio.non eſt contra ſubſtantialia, ſed contra accidentalia, cum illa ſint de ſubſtantia, ſine quibus actus conſiſtere non poteſt, inſti.de emp.& uend.§.pretium.not.Bart.in l.prolatam, C.de ſent.& interlo.om.iudi.conſtat aũt contractum emphyteoticum conſiſtere ſine expulſione. d.c. potuit. nam, ceſſante pacto & conſuetudine, poteſt ꝓprietarius non expellere emphyteutam, ſed agere ad penſionem, ut in.d.c. potuit, & qđ ibi no.& in. d.l.ij.ergo ualet pactum.l.2.§.cõuenerit, ff.depoſi. &.c.uno, de commoda. & regula, contractus ex conuen.de reg. iur.li.6.¶ Præterea papa mandat decidi cauſas eccleſiaſticarum perſonarum & clericorum ſm conſuetudinem patriæ, ut in.c.3. de eo, qui mit.in poſſ.facit.c.cõſtitutus, de in integ. reſti. & text.à contrario ſenſu in c. cum cauſa, de re iudi.& qđ no.Bar.in.d.l.cunctos populos. Et intelligo, ut omnis ceſſet obiectio, quãdo eſt conſuetudo communis tam laicorum, q̃ clericorum, ſicut contingit in caſu noſtro. Non.n. potuiſſet hìc induci conſuetudo, ſine tacito conſenſu clericorum, ſicut in dicta.& ex non uſu inducitur conſuetudo, quando uſus habet in ſe tacitũ actum cõtra diſpoſitionẽ iuris cõis iuxta plenè no.ꝑ Io.An.in.c.Ioãnes, de emp. & uẽd.&.Cy.in.l.2.C. quę ſit lõga cõſue. & probať in.d. c.Ioãnes, ĩtelligẽdo tñ iuxta no.ꝑ Cy.ĩ loco pal.¶ Cõſuetudo nõ põt dare legẽ omnibus rebus exiſtentibus in territorio, cuiuſcunque ſint, ut in l.rebus, ff.de cenſi.& l.munerũ.§.patrimoniorũ autẽ, ff de mune. & hono facit.8.di. c.q̃ cõtra, &.12.diſt.c.illa, &.l.illud, & quod no.Inn in.d. c.poſtulaſti, &.Bart.in.d.l.cunctos populos. Et in ꝓpoſito facit, quod ponit Fede.in conſil.cxlvj & Io.And.poſt Archid.in.c.j.de ĩmu.ecc.li.vj.ubi q̃rũt de bonis abbatię exiſtentibus in alio territorio, q̃ ſit ipſa abbatia Non obſtãt conttaria ſuperius allegata.¶ Ad primum dico, hanc cõſuetudinem non eſſe multum damnoſam eccleſijs ſatis.n. eſt iam poſſe conſequi penſionem ſtatutam, & hoc æquitatem habet, quam eccleſia debet præ alijs obſeruare, ut in.
3 c.ſuam, de pœnis.¶ † Non.n. quælibet conſuetudo contra eccleſiam eſt nulla: ſed illa, quæ magnum præiudicium affert, & nulla ratione fulcitur, ad hoc.c. cum dilectus, de conſuetudi.&.c.cum eccleſia Sutrina, de cau.poſſeſſio. & proprieta.c.2.de conſuetu. lib.vj.&.c. abbate, de uerb. ſigni.cũ multis ſimilibus.¶ Ad primũ ſupra ſatis reſponſum eſt. Ad quartũ & ultimũ dico, ꝙ procedit, qñ ſimpliciter fuit conuentũ, ne inuitus colonus, ſeu iniquilinus expelleretur.intelligitur..n. tacita conditio, ſi penſioné ſoluerit, ut ibi: ſed nos loquimur, quando expreſsè habet cõſuetudo, ut emphyteota non poſſit expelli, ét canone ultra biennium non ſoluto: ſed agi poſſit, ut ſoluatur, quo caſu puto ualere conſuetudinem contra eccleſiam, ét alibi ſitam, ex quo bona ſunt in territorio, pro hoc, quod cõtractus ſuper re uidetur initus ſecundùm conſuetudinem loci, licet expreſsè dictum non ſit, ut in. l.quod ſi nolit.§. quia aſſidua, ff.de ædili.ædicto. notat Bar. in.l.nemo eſt, qui neſciat, ff. de duobus reis, facit.l.fina.in fine, C.de fide inſtrumentorum. Et hæc ſufficiant. NICO. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

IN diſputatione, quæ uertitur inter Laurentium dictum Tallo, & ſocios ex una parte, & Balthaſarem Gentilis ex altera parte ſuper captura & detentione ipſius Balthaſaris occaſione debiti paterni, uiſo quodam quinternulo mihi oblato, in quo duntaxat continentur quædam ſtatuta, & reformationes ciuitatis inclitæ Florentiæ,

Florentiæ, ac etiam ſententia lata per officiales mercantiæ contra dictum Balthaſarem in fauorem dicti Laurentij, & ſociorum, & quibuſdam ſimplicibus exceptionibus allegatis pro parte dicti Balthaſaris.

CONSILIVM LXXIII.

1 *Confiteri contra ſe quis poteſt, pro ſe autem minime.*
2 *Præſumendum eſt pro ſententia poſt, quàm tranſiuit in rem iudicatam.*
3 *Iudex non poteſt ferre ſententiam ſub conditione reſolutiua.*

CHriſti, eiusque matris pſidio humiliter inuocato, Videtur primo dictum Balthaſarem iniuſtè puniri, & minus debitè teneri, &c. per conſequens debere relaxari tã iure cõi inſpecto, quã municipalibus cenſuris. de iure. n. cõi hoc uidetur clariſſimũ, cũ liceat filio tã puberi, quã impuberi abſtinere ab hæreditate paterna, & euitare creditores hæreditarios, ut in. l. neceſſarijs, ff. de acq. hæredi. &. inſti. de hæredũ qua li. & diffe. §. ſin autẽ, cũ ſi. nec filius cõueniri põt noĩe patris. C. ne filius pro patre, in rubro, & nigro, maximè in. l. patris noĩe. ſed dictus Balthaſar ſe abſtinuit ab hæreditate Gentilis patris ſui, ergo cõueniri non poteſt, uel detineri ob debita paterna. Idem dicẽdum vr̃ ſtatutorum inſpecta diſpoſitione: qm̃ filij per illam obligantur, cũ eorũ parentes ceſſauerunt, uel fraudem ſeu dolũ cõmiſerunt, ut patet ex ſtatuto ſub rubrica, de filijs & alijs deſcẽdẽtibus & de patribus & alijs aſcendentibus, & de fratribus, q. ceſſant, & fugitiuorũ &c. & ſtatuto ſub rubrica de factoribus & diſcipulis alicuius ſocietatis, &c. Sed ex pdictis coram me non conſtat dictũ Gentilem patrem dicti Balthaſaris ceſſaſſe, fugiſſe, fraudem uel dolum cõmiſiſſe in factoria, uel trafico ſuo. ergo uirtute illorũ ſtatutorũ non tenet̃, & per conſequens, cum caſus iſte non ſit in ſtatutis prouiſus, debet relinqui diſpoſitioni iuris cõis, de reſcrip. c. ſuſceptũ. li. vj. l. & cõmodiſſime, ff. de lib. & poſthu. ¶ Nõ ob. ſi dicat̃ in libello Laurẽtij hoc cõtineri. ubi narrat̃ dictũ Gẽtilẽ ceſſaſſe, fugiſſe, fraudẽ & dolũ cõmiſiſſe: qa narrata in libello bene ꝓbant ꝯ libellantẽ, ut eſt tex. no. in. l. cũ pretium, C. de lib. cau. no. Bar. in. l. certũ. §. ſi qs abſente, ff. de confeſ. cano. in. c. j. e. tit. ſed pro libellante non: † quia
1 licet quis poſſet cõfiteri cõtra ſe: ꝓ ſe autem minime. 14. qõ. 2. in pri. imò clarè debet probare ea, q̃ proponit ĩ libello: aliàs dubia probatio non releuat, ut in c. in pſentia, de proba. Non obſtat ſententia pro dicto Laurentio lata: qa illa põt dici nulla, cũ fuerit prolata ſub conditione reſolutiua. fuit enim in fine ſibi reſeruatum, ꝙ ſi dictus Balthaſar probaret de iure ſuo ꝑ totũ menſem, tunc ſtatutũ, qđ dicta ſnĩa eſſet nulla, & nullius momẽti. hoc autẽ officiales facere non potuerunt: quia nullus iudex põt ſuam, uel ſui pdeceſſoris ſnĩam reſcindere, ẽt ſi poſtea appareat de innocentia rei, ut. C. ſen. reſcin. non poſ. l. j. &. 2. & l. diui, ff. de pœnis, &. l. j. §. fi. ff. de q̃ſtio. &. c. in literis, ff. de offi. de le. no. in terminis noſtris Bar. in. l. iudex, ff. de re iudi. per pdicta iura concludunt iudicẽ non poſſe ferre ſnĩam ſub conditione reſolutiua. ergo ſnĩa non debet tenere, tanq̃ lata cõtra ſolitũ & debitũ iuris ordinẽ. l. prolatam, C. de ſen. & interl. om. iu. &. 2. q. vj. c. ei q. §. diffinitiua. ſed profecto niſi aliud mihi oſtendatur, minime, prout arbitror apparet dictum Balthaſarem debere per pdicta relaxari. ¶ Primò contra eum apertè facit ſnĩa ꝑ officiales mercantię contra eum prolata, à qua minime apparet appellatum: imo ex lapſu tẽporis confirmata, quæ facit ius inter partes, etiam ſi à principio fuiſſet iniuſta, ut in c. cum inter, de re iud. &. l. ingenuũ, ff. de ſtatu ho. &. l. res iudicata, ff. de regu. iur. pro qua quidem ſententia præſumitur tàm reſpectu iuſtitiæ, quàm ordinis, ut in. c. in pſentia, de renun. &. c. bonę, de elec. &. c. cauſam q̃, de re iudi. not. Inn. in. c. cũ in iure, de offi. dele. &. c. qm̃ contra, de proba. &. d.
2 c. bonæ. ubi dicit † pſumendum pro ſententia poſt, quàm tranſiuit in rem iudicatam, quia durum eſt ſemper acta recenſere, & plenè no. per Io. Cal. in d. c. quoniam cõtra. unde cum in libello dicatur dictum Gentilem ceſſaſſe, fugiſſe, fraudem & dolum commiſiſſe, & ſuper his fuerint ꝓbationes hincinde factæ, ut narratur in ſententia, & officiales ſnĩam tulerint, approbãdo & confirmando captionẽ dicti Balthaſaris, & pronuntiando eũ uti filium in poteſtate teneri, & obligatum fore pro facto paterno dicto Laurentio, & ſocijs. q̃ quidem ſententia nec aliquo iure aut remedio reſciſſa, uel ſuſpenſa certè fecit ius inter partes, ut amplius non poſſit dictus Balthaſar de iniuſta ſententia conqueri. Nam non appellando vr̃ illi ſententię acquieuiſſe, ut. in. c. quo ad conſultationem, de re iudi. qđ procedit tam in ciuili, quàm in criminali, etiam ubi uenit imponenda pœna ultimi ſupplicij, ut. l. non tantum, ff. de ap. & d. l. j. §. fin. de quæſtio. &. d. l. diui, facit quod not. Bar. in. l. qui ultimo ſupplicio, de pœnis. Quinimò ſi poſt ſententiã non ſuſpenſam conſtaret de innocẽtia rei fortè ex probationibus de nouo repertis, ſolum princeps poſſet eũ reſtituere, ut no. probatur in. d. l. diui, & l. j. §. fin. pallег. & utrobique per Barto. facit. c. ſuborta, c. inter monaſteriũ, de re iud & l. ſub prætextu, C. de tranſact. Nec debet credi puris uerbis dicti Balthaſaris nunc allegantis patrem ſuum dolum non commiſiſſe: quia potius debet credi ſententiæ, quàm ſibi, & ſibi imputet, quare coram officialibus hoc non oſtendit, uel quare non appellauit. præterea hæc allegatio Balthaſaris, ꝙ pater ſuus non commiſit dolum, uel fraudem, & ſi uera eſſet, non concludit iniquitatem ſententiæ, uel capturam ſuã iniuſtam, qa, ſi bene ponderentur ſtatuta ſuperius per me allegata, prouident nõ ſolum contra factores fraudẽ, uel dolum adhibentes, ſed ẽt cõtra fugitiuos ceſſantes, aut reddere rationẽ ſuis magiſtris, & ſocijs nolentes, aut ceſſãtes reſignare eiſdẽ ea, q̃ debẽt. q̃ omnia allegata fuerũt per dictum Laurẽtium, & ſuper his probationes fuerunt inductæ per uarios doctores. conſultum eſt demum contra dictum Balthaſarem & pronuntiatum: contra quam ſnĩam nullitas per eum allegatur. unde alio non uiſo concludo dictum Balthaſarem iuſtitiam contra capturam, & detentionem non fouere. Non obſt. quod narratis in libello dicti Laurentij non ſit credendum in ſui fauorem. fatendũ eſt. n. ꝙ ſuper illa narratione iudex non debuit fundare ſnĩam, ſed ex quo apparet ſententia lata, præſumitur ꝙ ex ueris & iuſtis ꝓbationibus fuerit promulgata, ut in iuribus ſuperius allegatis, maximè cũ in ea narret̃, officiales teſtiũ depoſitiones, & aliàs chartas ſeu literas prius percunctatos fuiſſe. Non
3 obſtat ꝯrium. † fateor enim iudicem non poſſe ferre ſub condõne reſolutiua ſnĩam. Sed non per hoc corruit tota ſnĩa: ſed illa pars reſolonis habetur ꝓ non adiecta, & remanet ſnĩa pura. ut no. uoluit Bart. in. d. l. iudex, facit qđ no. in. l. dicere, cũ l. ſeq. ff. de arb. & ꝓ hoc facit, qa utile ꝑ inutile non debet uitiari, qñ utile põt ab inutili ſeparari, ut in regula, utile ꝑ inutile, & quod ibi no. de reg. iu. li. 6. & in. l. j. §. trebatius, cum ſeq. de aqua quot. & æſt. facit. l. j. §. biduum, ff. qñ appel. ſit. Et hęc ſufficiant. NIC. AB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CIVES *quidã Senenſes per triginta annos, & ultra rectori cuiuſdã eccleſiæ ſoluerunt annuatim certã pecuniæ quãtitatẽ occa ſione*

ſione quarundam platearum,ſeu domorum,quas dicebant ſe habere in emphyteoſim ab eadem eccleſia. Contingit poſtmodum, quod ciues quidam per plurimos annos non ſoluerunt ſolitum canonem. Nonnulli uerò dictas plateas,ſeu domos,in extraneos per uiam legati,ſeu hæredis inſtitutionis,uel donationis tráſtulerunt, dicto rectore penitus irrequiſito. Quæritur circa prædicta,quid iuris, &c.

CONSILIVM LXXIIII.

1 *Dominus poteſt petere ab emphyteota, ut exhibeat inſtrumentum emphyteoticarium.*

2 *Emphyteoſis eccleſiæ non tranſit ad hæredes extroneos.*

3 *Emphyteota non poteſt rem donare,uel legare,ſeu aliter transferre in extraneum.*

4 *Emphyteota non poteſt permutare domino irrequiſito.*

IEſu Chriſti, eiusque matris pſidio humiliter inuocato, Duo principalia circa prædicta ſunt examinanda. ¶ Primò nunquid p ſolutiones prædictas probetur dominium directum eccleſiæ,cũ nulla ſcriptura authentica de dominio, uel conceſſione emphyteoticaria appareat. ¶ Secundò præſuppoſito, ꝙ probetur dominium eccleſiæ, & emphyteoticaria conceſſio, nunquid per dictas conceſſiones, ſeu alienationes factas, irrequiſito rectore eccleſiæ, ceciderint dicti ciues à iure eccleſiæ eorum,ita, quod liberè illa bona ſint ad ius eccleſiæ reuerſa. & q̃q̃ hæc ſint plura pulchra dubia,& diffuſè poſſet argui p & contra attamen breuitatis cã procedam concluſiuè, ſubijciendo in ſumma,quid in eis ſentio. Et primò circa primum arbitror, ꝙ per dictas ſolutiones ſatis pbetur dominium directum eccleſiæ , ita , quod non poſſunt ulterius dicti ciues ſubtrahære ſe à dicta ſolutione, nec negare eccleſiam fore dominam , & patronam illarum platearum, ſeu domorum,hoc apertè uidetur probari in l.cum de in rem uerſo,ff.de uſur. & ibi hoc ſatis uoluit Bartol. imo ſufficere ſolutio decem annorum,ex quo facta fuit cõtemplatione iſtarum platearum, quod firmat ibi Bar.& maximè per modernos in. c.peruenit,de cenſi.facit.l.ſi.&.l.ius emphyteotici, C. de fun. pa. lib.xj.apertiſſimè tenet Spec. in terminis in ti. de loca.§. nunc aliqua,uer.64. Et facit ſingulariter ad prædicta unũ dictum Bald.in.l.prætor ait.§. j.ff.de eden.ubi concludit,
1 † quod dñs põt petere ab emphyteota,ut exhibeat inſtrumẽtum emphyteoticarium,& hoc ẽt tenet Spec. in.d.§ nũc aliqua,uer. 142. Et ſi non exhibet,dicit Bal. quod præſumitur emphyteoſis extincta & finita, & ſic poterit emphyteota expelli,arg.ibi,cum dñs habet intentionem fundatam ſuper materia ciuili & emphyteotica,cũ ipſe emphyteota nihil probet de iure ſuo . unde cum eccleſia habeat intentionem fundatam,per pdicta uidentur poſſe expelli. quod tñ ego non credo illud dictum eſſe ſic uerum , ſaltẽ eo caſu, quo probatur illos ſoluiſſe per.xl.annos per tex. notabilem in.l.benigne,C.de fund.pat.lib.11.Tenet apertè Specu. in caſu noſtro, cũ non appareat inſtrumentum, in dicto uerſi.cxlvij. & maximè in caſu noſtro pcedit dicta concluſio,cum non appareant ſuper prædictis libri antiqui eccleſiæ.Qui & ſi non ſint authentici; faciunt tamen fidem non modicam iuxta no. l. c. cum cãm , de probatio. ¶ Circa ſm dico, ꝙ illi qui non ſoluerunt per biennium, nec purgauerunt morã,ceciderunt à iure eorum per.c.potuit,de loca.& perdunt quicquid impenderunt nomine meliorationis,ut in auth.qui rem huiuſmodi,C.de ſacroſan. eccle.&.x.q.ij.c.hoc ius porrectũ,uer.qui rem.dubium eſt circa illos,qui donauerunt inter uiuos,& in ultima uoluntate.Spec.n.uoluit in dicto.§.nunc aliqua,uer.95.qđ non incidunt in aliquam pęnam , & idem uult in uerſi.cvij. & & ſeq.Idem Ioan.And.poſt Innocen.& gl.in uerſi.multos alios,in dicto.c.potuit,& Accur. & Cyn.in.l.3. C. de iure emphy.loquuntur tñ Accur.& Cy. in emphyteota priuato.ſed Spec. & alij loquuntur propriè in emphyteota eccleſiæ.dicunt.n.c.potuit, loquitur in alienatione, quæ fit mediante pretio:quia tunc habetur affectio ad pretiũ, & ideo nõ differt, an illud conſequatur ab extraneo,an à dño,ideo uoluerunt iura,ut requiratur prius dominus, ſi ipſe uelit emere : ſed in donatione,uel legato ceſſat iſta ratio,cum illa fiant propter affectionem,quę habetur ad pſonam donatarij, uel legatarij, ſeu hęredis,quæ non cadit in pſonam dñi:ſic ceſſat ratio illius.c. potuit.ſed Bar. apertiſſimè tenet oppoſitum tàm in priuato, q̃ in eccleſia,in.l.fin.C.de iure emphy. & latius in. l.ſi domus. § fin. ff.de leg.j.ubi dicit, ꝙ ſine licentia domini,non poteſt donari,nec in ultima uoluntate relinqui.Primò,quia tex.in d.l.fin. phibet alienationem . Item quia non eſſet ſufficiẽter dño cautũ:qa per illam tranſlationem ius ſuum efficeretur deterius: qm̃ non haberet aliquã actionem ad penſione cõtra ſucceſſorem; ſed oporteret agere rei uendicatione,qđ eſt periculoſum, & in emphyteota eccleſiæ dicit expreſſum eſſe in.l.2. C. ne rei do. uel temp.c. potuit. Tandem vř, ꝙ ſine requiſitione eccleſiæ non debet fieri, ſed ea requiſita ſic: tamẽ ex hoc interueniente ſuo conſenſu nullum præiudicium poteſt ſibi interuenire. Guil. tamen ut refert Io. An. ſimpliciter tenet id , quod tenet Bar.& facit,quod ipſemet Io. An.no.in.c. in præſentia,de proba.& in addi.Spec.d.§.nunc aliqua ,uer. ciij.ubi dicit,
2 ꝙ † emphyteoſis eccleſię non tranſit ad hæredes extraneos per id,quod habetur in authen. de non alie.aut permu.§.emphyteoſim, per quem multi dixerunt illũ.§.correctum;quod tenuit Bar. in auth.perpetua, C. de ſac.ſan. eccle.plenè per dictum Specu.in.d. uer.cxv.quia ſecundũ Io An.licet ſit correctus quo ad titulum ſucceſſorum,nõ tamen quo ad qualitates eorum , quaſi uelit, quod licet poſsit concedi in perpetuum,ut in.§.licentiam,non tamẽ reſpectu hęredis extranei, ut.d.§.emphyteoſim. Et p con
3 ſequens uideretur dicendum, † quod non poſsit emphyteota rem donare,uel legare, ſeu aliter transferre in extraneum,unde in hoc,ſi bene concipio, Io.An fuit aliquã tulum ſibi contrarius.Bar. tamen in.d.auth.perpetua, C. de ſac.ſan.ec.indiſtinctæ tenuit illum.§.emphyteoſim,eſſe correctum , licet aliter incidenter ſenſerit in. l. ſi tibi, ff.de pac.&.l.Gallus,ff.de lib. & poſt. Bal.in auth. ſi quas ruinas,C.de ſac.ſan.ec.tenet primo inſpiciendam eſſe loci conſuetudinem, an ſcilicet res eccleſiaſticę ſoleant tantum concedi uſque ad tertiã generationem,uel in perpetuum,ſed non reſpectu extraneorũ, & tunc illa ſeruanda eſt. Si uerò non appareat de conſuetudine, tunc inſpecto mero iure põt fieri conceſsio ſimpliciter in perpetuum, ex quo eccleſiæ utilitas hoc expoſcit,ut in.d.auth ſi quas ruinas.Ego ſimpliciter tenui in. c.præſentia, de proba. ꝙ ex cauſa neceſsitatis,uel utilitatis,uel alterius permittit alienatio directi & utilis dominij,fortius poterit res cõcedi in emphyteoſim perpetuam . ubi ſolum transfertur utile dominium,facit.c.2.de reb.ecc. non alie.lib.vj.&.c. nulli,eod.titu.in antiquis, cum ibi notatis . Et facit , qđ not.Specu.in.d.§.nunc aliqua,uerſi.7. & ꝙ not. Archi. & Io.And.in.d.c.ij.in ſum.&.x.qſtio.2.ca.perpetua.¶ Quid ergo dicendum in hac materia tam uaria?ego concluderem , ꝙ aut apparet inſtrumentũ emphyteoticum , & illi ſtandum eſt, ſi ex legitima cauſa appareat facta cõceſsio. 12.quæſtio.2.in ſumma,cum alijs ſuperius allegatis, durante

rante emphyteoſi,niſi conſuetudo patriæ repugnet,ualet donatio inter uiuos,uel in ultima uoluntate facta,quamquam in extraneo,etiam domini conſenſu non requiſito per regulam generalem quia quis poteſt ius ſuum in aliū transferre,ſi nulla lege prohibetur;pro hoc.c. nuper , de do.poſt di.reſt.& inſt.de re.diui.§.per traditionē,& l.nihil tā naturale,ff.de reg.iu.Item patet in c.potuit, per locū à ſpeciali.Nam ſi emphyteota eccleſiæ prohibetᷣ uēdere,domino non requiſito,propter rōnē ſupradictā ; ergo alios contractus alienationis facere non prohibetur , ut in c.nomine,de præſum.& l.prætor,ff.de iud.ſaltem titulo lucratiuo;& in contractu non lucratiuo poſſet intelligi.l.fi.C.de iure emphy.ubi prohibet uendere,uel in aliū transferre;quod intelligo,quando poteſt illud idem , qđ ab alio conſecuturus,à domino obtinere. Ideo eleganter Spe in d.§.nūc aliqua, uer.cxxj.& clarius ibi Io.An. in ad
4 di.uoluerunt,† quòd emphyteota non poteſt permutare domino non requiſito,ſed debet cū eo, ſi pōt illud conſequi à domino,quod ab extraneo,quia ꝑmutatio eſt quædam emptio l.j in fi.ff.de rerum permu.ſecus , ſi non pōt illud à domino conſequi, quod ab extraneo . Præterea concluſionem meam uidetur probare tex. in l. fin. C. de fun.pa.lib xj.ubi emphyteota fiſci poteſt donare rem emphyteoticariam,ſaluo iure fiſci;& ualet donatio . igitur idē in eccleſia,cum eccleſia,& fiſcus æquiparentur.l.ij.C. ne res do.uel tem.not.in c.j.de in inte.reſti. quia per hoc non alienatur dominium eccleſiæ ſine ſolemnitate, quia, ut dicit Io.And.in d.c.potuit, per hanc donationem non alienatur directum dominium,quod erat penes eccleſiā, ſed utile,quod erat penes emphyteotam.Et quod hoc fuerit de mente Bart.probo,quia ipſe fuit motus ad tenendum cōtrarium per rationem falſam.Nā ipſe dicit aliud in fiſco,quàm in priuato,uel in eccleſia;quia res fiſci trāſit ad quēlibet alium cum ſuo onere, ita, quod non habet neceſſe agere ꝯ nouum poſſeſſorem : ſed ſecus in priuato ſecundum eum,quia habet neceſſe agere rei uen.ſed hoc eſt falſum,licet Spe. hoc ultimum tenuerit in dicto § nunc aliqua,uerſi.cviij.quia res tranſit cum obligatione ſua ad quemlibet alium , ut probatur in auth. de non alie.§.ſcire.& ſingulariter notauit illum text.Bald. in d. auth.ſi quas ruinas.ergo dictum Bar. corruit corruente ratione.l.cū pater.§.dulciſſimis, ff.de le.ij. ¶Itē & aliud remedium contra ſucceſſorem non ſoluentem.cadit.n.ilico à iure ſuo,quicunque ſit ille,cum ſit res ita conditionata; ad hoc ſi de feu.fue.cōtrouer.c.uaſallus;facit,quod not. idem Bart.in l.cum ratio,ff.de interdi.& re.& expreſsè tenet Bald.in d.auth.ſi quas ruinas. Sed propter diuerſitatem opinionum non eſſet malum dicere, quòd ſi conceſſio ſit alicui,& ſuis hæredibus,ſimpliciter intelligi debeat de filijs,& non extraneis;Et ſic poſſet ſaluari Speculator,qui hoc tenuit,in d.§. nunc aliqua uerſic. cviij. ſed in caſu noſtro eſt dubium,cum non appareat aliquod inſtrumentum; & putarem in hoc attendendam conſuetudinem patriæ,arg.in l.quod ſi nolit.§.quia aſſidua, de ædi. edic.& in l.an in totum,C.de ædi.priua. & in l. circa locationes,C.locati.facit quod no.Bar.in l. nemo eſt qui neſciat,ff.de duo.reis.unde, ſi in loco ſolet fieri conceſſio recipienti,& hæredibus ſuis,etiam extraneis ualebit diſpoſitio in alium facta:aliàs ſecus non obſtat prædictis d.l.ij. C.ne re.do.uel temp.quam alle.Bar.nam illa.l. non magis loquitur in eccleſia,quàm in principe; ſed res principis poteſt donari ſaluo iure ſuo.d.l.ergo & res emphyteoticaria eccleſiæ.ad illam l ij.poteſt dici , quòd loquitur , quando quis alienauit illam rem ut ſuam;ita,quòd intendebat transferre utile & directum dominium,ſecus autē, quando emphyteota ſolùm intendit donare meliorationes ſuas. Item ſi non poteſt emphyteota indifferenter alij donare propter rationem Barto.modò non poſſet uendere domino nolēte emere. Nam,ſi dominus non uult emere,non debet ſibi inferri præiudicium, ut per hoc poſſit alteri uenditionem facere ; quod tamen eſt falſum, ut in d.l.ij.& c.potuit.uoluit ius ergo præferre dominum in alienatione eo caſu duntaxat,quo nullum fit præiudicium ꝙ ex illa prælatione emphyteota conſecutus eſt . Et hæc ſufficiant. NICOLAVS ABBAS.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVIDAM *deceſſit in ætate infantili, relictis matre , & auo paterno,& patruis. Quæritur de modo ſuccedendi in bonis illius,uigente hic Senis municipali cenſura in terminis,qui ſequuntur,uidelicet rubrica ſtatuti, inquantum ſuccedant aſcendentes ex linea paterna.* Nigrum *ſic diſponit. Item ſi qua perſona deceſſerit ab inteſtato ſine filijs legitimis & aſcendentibus ex linea paterna,necnon ſuperſtite fratre,uel ſorore,ſine filio uel filia fratris uel ſororis ipſius defuncti ex eodem patre tempore ſuæ mortis,nō admittitur mater, auus, uel alia talis perſonæ defunctæ, uel ex parte matris pōt ad plus uenire,quā ad quartam partē legitimè ſucceſſionis ab inteſtato oīum rerum mobilium & ſe mouentium & immobiliū præter domos,& caſtella olim talis defunctæ perſonæ. Alia uerò bona talis defunctæ perſonæ habeant parentes maſculi ex parte patris , & aui paterni uſque ad quartum gradum proximioris ordinis , & ſi ſuperſint tali perſonæ defunctæ frater , uel ſoror ſine filijs , uel filia fratris uel ſororis,tunc mater , auus , uel auia ex parte matris in nullo ſuccedant,&c.*

CONSILIVM LXXV.

1 *Mater tanquàm proximior excludit auum proximum .*
2 *Caſus omiſſus à ſtatuto uel ab homine,relinquitur in diſpoſitione iuris communis.*
3 *Statutum prohibens ſubauditum intellectum in ſtatutis , uidetur prohibere argumentum à contrario ſenſu.*
4 *Statutum excludens matrem à ſucceſſione filij inteſtati in fauorem agnatorum, non uendicat ſibi locum in infante, qui teſtari non potuit.*
5 *Statutum in fauorem agnatorum uſque ad quartum gradum excludit matrem à ſucceſſione totali ſibi iure communi debita.*
6 *Statutum ſi excludit à ſucceſſione filiam fœminam in fauorem maſculi,excludit etiam neptem.*
7 *Ratio & mens legis ſic ſe habent ad legem, ſicut anima ad corpus .*
8 *Argumentum à contrario ſenſu colligitur ex lege , ſeu ipſius mente .*
9 *Communis uſus loquendi præfertur propriæ ſignificationi uocis.*

CHriſti,eiusque matris præſidio humiliter inuocato, ¶Primò eſt uidendum de modo ſuccedendi inſpecto iure cōi, ac municipali ſecundum primum modum. Caſus uidetur clarè deciſus ꝑ tex.& glo.in auth.defuncto,C.ad tertul. & in corpore,unde ſumitur,de ſucceſ.quæ ab inteſ. deſe.
1 ¶ † Nam mater tanquam proximior excludit auum proximum,ſicut pater excluderet auiam maternam,ut expreſsè no.gl.in d.auth.defuncto:ſed difficultas , & non parua uerſatur circa intellectum legis municipalis,in quo proſequar duo membra principaliter. ¶Primò,nunquid mater ex capite ipſius ſtatuti excludatur ab auo paterno . ¶Secundò præſuppoſito,quòd uincatur ab ipſo auo, nunquid

quid ſaltem mater debeat conſequi legitimam ſibi debitam iure naturæ.¶Circa primum uidetur dicendum matrem præferendam totaliter ipſi auo, inſpecto ſolo iure
2 communi. Et arguitur primò ſic.† Caſus omiſſus à ſtatuto, uel ab homine, relinquitur in diſpoſitione iuris communis, ut l.ſi cum dotem, in princip.ff. ſolu.ma.& in c. ſuſpectum, de reſcrip. lib. vj. ſed ſtatutum ſolum prouidet ad excluſionem matris in totum, uel in certa parte, in duobus caſibus duntaxat. primus caſus, cum quis deceſſerit ab inteſtato ſine filijs legitimis, & aſcendentibus ex linea paterna, & non ſuperſtite fratre, uel ſorore, ſiue filio, & filia fratris & ſororis ipſius defuncti. quo caſu non patitur patrem admitti, niſi ad quartam partem legitimæ ſucceſſionis ab inteſtato omnium bonorum; & in hoc ſumus extra terminos ſtatuti, quia dictus infans non deceſſit ſine aſcendentibus, ſed auo paterno relicto. ¶ Secundus eſt caſus ſtatuti, cum quis deceſſerit ab inteſtato, ſuperſtite ſibi fratre, uel ſorore filio, uel filia fratris, uel ſororis; & in hoc caſu prouidet, & in totum mater excludi tur, & in hoc etiam ſumus extra ſtatutum: quia ille deceſſit nullo prædictorum ſuperſtite; ergo recurrendum eſt ad ius commune, ſecundùm quod mater excludit auum. Nec obſtat, ſi dicatur, quod à ꝯrio ſenſu pſumitur auus tanquam aſcendens debere excludere matrem, cum argumentum à contrario ſenſu fortiſſimum ſit in iure, ut in c. cum apoſtolica, de his quæ fi.a præla.& xxv.di.c.qualis, & l.cum prætor, ff.de iudi.& l.j.ff de offi eius, cui man. eſt iuſ. quia hoc caſu non uidetur habere locum dictum arg. cum in caſu contrario reperiatur deciſio iuris communis & regula communis uidetur, quòd argumentum a contrario ſenſu non habeat locum, ubi ius commune eſt in ꝯrium, ut probatur in c.a nobis, el ij.de ſen.exc.no.gloſ.in c.ſignificaſti, de elec.uel ſi ſurgat abſurditas l.ij.C. de cō di.infer.no.doc.in c.publicato, de elec in terminis noſtris expreſsè tenet Bart.poſt Iaco.But.in l.omnes populi, ff. de iuſti.& iur.& Bal.in l.apud antiquos, C.de furt.ubi dicunt non procedere argumentum a contrario ſenſu in ſtatutis, ubi reperitur ius commune in contrarium, ſicut eſt in caſu noſtro.¶Secundò ad idem facit, quod not. Bal. in
3 d.l.ij.C.de condi.inſer.ubi dicit,† quod ſi ſtatutum prohibeat ſubauditum intellectum in ſtatutis, uidetur prohibere argumentum a contrario ſenſu, quod dicitur ſubauditum. Non enim uenit ex uerbis, ſed ab interpretatione ut plenè no.Bar.in d.l.omnes populi, ad quod ego allego tex.not.in d.c.cum apoſtolica, in fin.ubi indirectè datur intelligi. ex quo colligitur apertè, quòd id, quod uenit per contrarium ſenſum, colligitur indirectè. Sed certum eſt, quòd per ſubauditiones non debet induci legum correctio, ut not.glo.in c.cupientes §.& ſi per uiginti, de elect.lib.vj.in uerſ.petere. ergo per argumentum a contrario ſenſu non debet induci legum correctio Nec obſtat, ſi dicatur, ex identitate, uel maioritate rationis auū debere excludere matrem, ſaltem in tribus ſucceſſionibus legitimis ab inteſtato, & in domibus & caſtellis: quia ſi remotiores excludunt matrem uſque ad quartum gradum, ut ſtatuto cauetur; ergo & fortius auus, qui eſt proximior, ut probari uidetur in l.iij.C.de bo.mat. Ad hoc enim in fauorem matris reſpondetur, quòd per idemtitatem rationis, vel maioritatem non debet induci legis correctio, ut not.Bart.in authen.quas actiones, C.de ſac.ſan. ec.Idem firmauit ibi Bald.ſaltem eo caſu, quo ratio non eſt in conſtitutione expreſſa; & per hoc optime facit.c.cō ſtitutionem, iuncta glo.in uer.proroga mus, de reg.iu.lib. vj.& qđ no.Io.And.in regula, in pœnis, de regu.iur. lib. vj.in Mercu.¶Quartò pro matre optimè facit, quādo ex alio capite ſumus extra terminos ſtatuti. Nam ſtatutum loquitur de decedente ab inteſtato: inteſtatus autem dicitur, qui deceſſit ſine teſtamento, habuit tamen facultatem & potentiam teſtandi; unde infans nō dicitur ꝓpriè decedere inteſtatus, ut l.j.in princ.ff.de ſuis & legi.& hoc in terminis noſtris apertè firmat Bar.in ti.de ſucc.feu.c j.
4 ubi dicit,† quòd ſtatutum excludens matrem à ſucceſſione filij inteſtati in fauorem agnatorum non uendicat ſibi locum in infante. qui teſtari non potuit: quia ſumus in caſu odioſo, & contra æquitatem naturalem, & mater excluditur à ſucceſſione filij contra.l.nam & ſi parentibus, ff.de inof.teſt.& debent uerba intelligi propriè & ſtrictè, nec ſm eū curādū de cōmuni uſu uulgariū, ſuper quo ſe fundat Bar.in d.l.j.quia ſecundum eum ſta tuta fiunt à peritis, & ſic uidentur fuiſſe uſi uerbis propriis. Secus dicit, ubi nō tractaretur de odio, & excluſione matris, ſed qualiter agnati admitti debeant ad bona defuncti inteſtati. Nam tunc bene uenirent non ualentes teſtari; & per hoc & ſupradicta uidentur etiam patrui dicti defuncti excludendi, cum ſumus extra terminos ſtatuti per ſupradicta; certumque eſt de iure communi excludere patruos, cum ſolum fratres defuncti concurrant ad ſucceſſionem cum parentibus dicta authen.defuncto.¶Sed quanquàm prædicta uideantur primo aſpectu multum urgere. Ego tamen contrariam ſententiam arbitror ueriorem, ſcilicet ut auus paternus excludat matrem, & patruos. Et primo hoc probatur per principium ſtatuti: a contrario ſenſu,
5 & tacita mente ipſius ſtatuti. Nam† ſtatutum in fauorem agnatorum uſque ad quartum gradum excludit matrem à ſucceſſione totali ſibi iure communi debita, & admittit eam duntaxat in quartam; & reliquas tres partes, ac domos, & caſtella defert ipſis agnatis. Nec purè admittit matrem ad illam quartam, & alios agnatos ad illas tres partes: ſed ita demum, ſi filius deceſſit ſine filijs legitimis, & aſcendentibus ex linea paterna, & non ſuperſtite fratre, uel ſorore, uel filio, uel filia fratris, uel ſororis ipſius defuncti; ergo iſtis, uel aliquo eorum ſuperſtite, mater debet excludi, non in totum per argu.a contrario ſenſu, & per tacitam mentem ſtatuentium. id enim, quod ueniret ex tacita mente, uidetur in ſtatuto, ut probatur in l.his ſolis, C.de reuo.dona.Bald.in l.non dubium, C. de legi. Et quod hoc ſit de mente ſtatuti, probatur ex eo: quia uocat agnatos ulteriores uſque ad quartum gradum in tribus partibus, & in domibus, & caſtellis, excluſa matre, unde fortius uidetur uoluiſſe excludere matrem, quando ſupſunt aſcendentes, de quibus tacitè, & per contrarium ſenſum facit mentionem in principio, uocat enim agnatos ulteriores in defectum aſcendentium, & deſcendentium, & fratrum, & filiorum. Si enim eorum cōtemplatione admiſit agnatos ulteriores, & remotiores in gradu ad excluſionē matris, fortius egit tacitè excludēdo matrē in totū, aſcēdētibus ſuperſtitibus; ad hoc tex. optimus in ſimili in l.iij.in uerſi.nam licet, C.de bo mat. ubi tex. etiam in materia correctiua, facit talem argumentationem, ut diſpoſitum in præiudicium filiorum habeat locum in nepotibus, ne filij deteriores nepotibus reperiantur, ad hūc effectum adduxit notanter Bald.illum text.in l pen.alias
6 fin.C.de in ius uoc.ubi per illum tex.dicit,† quòd ſi ſtatutum excludit a ſucceſſione filiam fœminam in fauorem maſculi, uidetur etiam tacitè excludere neptem, ſcilicet filiam filiæ: quia non debet plus concedi nepti, quam filiæ. nam ratio ſtatuti hoc non patitur. d.l.iij. Et idem in ſimili uoluit Bar.in l.ij.uer.ſed ſi forte, ad Tertul.ubi dicit, quòd ſi in fauorem agnatorū excluditur mater a ſucceſſione filij, uidetur ſtatutum excludere auum maternum

num,& alios remotiores aſcendenter per lineā maternā; ita dico in propoſito. Non eſt uerſimile, qđ ſtatutum uoluerit facere aſcēdentes deterioris cōditionis, q̄ trāſuerſales uſq; ad quartum gradum; ergo debemus dicere ꝙ in principio uocantur tacitè aſcendentes,& deſcendentes ad oīmodam ſucceſsionem iuris; & ſi diceremus contrarium,ſequeretur abſurdum,ꝙ cum filij & parētes defuncti non uocentur directè in aliqua parte ſtatuti ad ſucceſsionem, ꝙ melioris condōnis eſſent filij fratris & ſororis,quā filij & parentes ꝓprij; quod ꝓbatur ex eo. Nam ſtatutū in præmiſſa parte expreſsè & directè uocat iſtos: in uer.& ſi ſuperſint,expreſsè uocat fratrem & ſororem, uel filios ex eis: ſequeretur ergo,ꝙ iſti excluderent aſcendentes, & deſcendentes. Præterea ſtatutum in principio equiparauit aſcendentes,deſcēdentes,fratrem,ſororem, & filios eorum,ad iſtum.ſ.effectū,ut alij cognati trāſuerſales admittant̄ in tribus partibus,cū poſtea ad excluſionem totalem mr̄is,& aliorum agnatorū fecit mentionem de fratre,ſorore,& filiis eorum,ur̄ fortius uocaſſe filios, & aſcendentes ipſius defuncti;de quibus tacitè in principio fecerat mentionē. Non.n.eſt credendum ſtatutarios ita ſupinos, ꝙ iſtos trāſuerſales uoluerint præferri aſcendentibus, & deſcendentibus. Quoties.n.aliqui in certa parte diſpōnis æquiparantur, diſpoſitum in vno, uidetur diſpoſitum in reliquo etiam in materia pœnali,& correctiua,ut eſt tex.iuncta glo.in c.quāuis, in fi.de elec.lib.6. no.gl.in auth.quas actiones,pręal.facit l.fi.C.de indic.uidu.& gl.in c.j.in fi.C.de poſtu.præla. ad idem.l.qui filiabus,ff.de leg.j.quare aūt ſtatutum de illis expreſſam non fecit mentionem, ſicut de fratribus, & ſororibus,& eorū filiis,credo,ꝙ habuit illud ꝓ indubitato. Nam,ſi iſti excludunt in totum matrem,fortius illi,q ſunt ꝓximiores: quia, ſi uinco uincētem te ; ergo uinco te,ut in c.q̄a cunctis,& qđ ibi no.de conceſ.pb.lib.6. Et ex his coniecturis concludit,ꝙ mens ſtatuti eſt euidens ad incluſionem aui, & excluſionem matris. Nam de quo conſtat p coniecturas dr̄ euidens,ut notanter probatur in l.licet,ff.de leg.j. Et per ꝯñs concluditur, quod habet locum argumētum à contrario ſenſu in caſu noſtro, & ꝙ caſus omiſſus ꝑ uerba expreſſa, non debet relinqui diſpoſitioni iuris cōis; ſed debet dici tacitè cautus,& expreſſus.d.l.his ſolis.ubi notabiliter probatur. Nam mens legis eſt ipſa lex; ita,ꝙ ubi habet locum mens & rō legis, debet habere locū ipſa lex,ſiue ſit pœnalis,ſiue correctiua. Nam is cōmittit in legem,qui uerba legis amplectens,contra legis uirtutē uenit.l.non dubium,C.de legi.& c.fi.de reg.iu.lib.6.& ibi ꝑ Di. regulatur.n.ipſa lex à rōne,& mente legis,quæ idem eſt,quod rō legis,ut no.Di.in dicta regula fi.& Bal.in d.l. non dubium, & regulatur ſicut corpus ab ipſa aīa. Nam, ut notanter dicit Bal.in l.ſcire,ff.de excu.tut.ſicut homo conſiſtit ex anima & corpore, ita lex ex uerbis, & mente, ſeu rōne. † Ratio.n.& mens ſic ſe habent ad legem, ſicut anima ad corpus. dicitur.n.corpus ex diſpoſitione animæ:ita lex ex diſpoſitione rōnis. Et ſic in quacūq; materia ſumus,ubi habet locum mens legis, debet habere locum ipſa lex, ut apertè uoluit Bal.in d.auth. quas actiones. & quāquam in materia correctiua requiritur, ut rō ſit expreſſa: tn̄ alibi hoc notanter limitauit dicens, ꝙ licet lex non exprimat rōnem, tn̄ ſi non poteſt niſi vnica & naturalis ſeu indubitata ratio elici & præſumi ex ſtatuto, debet fieri extenſio ꝓpter limites rōnis,ac ſi ipſa ratio eſſet expreſſa ; ſecus,ubi rō dubitabilis. quo caſu poſſet ꝓcedere opin.Bar.in d.authen. quas actiones. hoc notabiliter uoluit Bal.in l.maximum uitium,C.de lib.præte. al legat.l.milites agrum , in prin.ff.de re.mil. & l. noīati, eo.ti. Et hoc idē in ſimili.q.determinauit Iac.Bu. ut ipſe refert. Nam in ſtatuto excludente filiā à ſucceſsione pr̄is in fauorem filij, dixit in quadam diſputatione, ꝙ appellatione filij uenit nepos, licet materia eſſet correctiua: q̄a dicit, ꝙ eſt eadem rō in nepote ex filio, q̄ eſt in ipſo filio.l.liberorum,in fi.ff.de uer.ſig. nam nō potuit eſſe alia rō ſtatuti,niſi ut cōſeruet̄ dignitas agnationis,& familię. l.j.ff.de uen.inſp. no.Cy.in l.Publia,C.de adul. Sed in caſu noſtro mr̄ excludit̄ à tribus partibus,à domibus & caſtellis,fauore agnationis,ut patet ex uerbis ſtatuti, dum uocat parētes maſculos ex linea pr̄is,& aui, uſq; ad quartum gradum. Item excludit̄ in totum fauore fratris,& ſororis,& filiorū eorūdem; qđ non pōt eſſe niſi fauore agnationis, & q̄a ſuccedunt in locum agnatorum, ut ſunt filij ſororum; ergo fortius hoc debet hr̄e locum in auo pr̄no, q eſt agnatus & ꝓximior cęteris, & in cuius defectum uocantur alij trāſuerſales ultra fratres, & filios eorum, ut patet ex forma ſtatuti,in quo concurrit illa & maior rō; nec alia rō naturalis ſtatuti pōt allegari ad excluſionem matris. Idem, qđ Bal.uoluit originalr̄ Cy.poſt Pet.in l. no.dubium,C.de legi.& in l.j.C.q̄ ſit lō·conſue.facit optimè,qđ no.gl.in l.tale pactum, in fi.ff.de pac.ubi no.ꝙ licet in l.non exprimatur rō,tn̄ illa eſt coniecturanda,q̄ potuit mouere iuſtum, & ſapientem principē. Et idē uoluit no.Bal.in d.l.ſcire. ¶Poſtremo in terminis noſtris nō ita clarè uoluit, Bal.in l.cōuenticulam,C.de epiſ.& cle. ubi dicit hanc q.fuiſſe de facto Florentiæ, ſtatuto cauebatur, ꝙ quælibet mulier ſuccedat matri ſuæ ab inteſtato , ſi nō exiſtunt filij maſculi:quærebatur,utrum à ꝯrio ſenſu ſtatuti, exiſtentibus maſculis, filia excluderet? Et cōcludit ipſe, ꝙ filię fœminæ debent excludi per fratres uolentes ſucceſsionem maternā: q̄a ſtatutum hoc ur̄ uelle à ꝯrio ſenſu,ut in l.q teſtō.§.mulier,ff.de teſta. & qđ ibi no.per Ci.in regula,factum,de reg.iu.lib.6. Item ſ̄m eum in pactis ſumit̄ arg.à ꝯrio ſenſu,ut no.probatur in l.inter ſocerum.§.cum inter, ff.de pac.dot. ergo idem in ſtatuto, qđ eſt quedam tacita conuentio,ut no.ſuper rub.C.de decr. decu.lib.10. hoc inſuper ur̄ uelle ſtatutum,ponderata ratione cauſæ finalis, q̄ ſemper inhæret diſpōni,ut no.ff.de cond.& demō.l cū tale.§.falſam. Nec obſtat ſ̄m eum.l.cōmodiſsimè, præall.ubi caſus omiſſus relinquitur diſpōni iuris cōis: quia illud ꝓcedit, cum caſus omiſſus non pōt haberi ꝑ expreſſo ex aliqua coniectura:ſed ubi pōt haberi ꝑ expreſſo,ſecus eſt,ut eo.ti.l.ſi ita. Nam uolūtas cuidens expreſsè,uel p coniecturam colligit̄.d.l.licet.Sed in caſu p̄dicto uoluntas ſtatu ētium eſt hmōi,e go &c. Et refert idem tenere Cy.in conſiliis ſuis adiiciens idem Bart. qđ no.ꝑ p̄dicta·q.caſus in d.§.cum inter, q melius facit ad hoc,q̄ quælibet alia lex. Et hanc opi.Bal.ſecutus fuit do.Pe.de Anc.in ſolē.cōmen c.canonum ſtatuta, de cōſti. Si ergo Bal.hoc uoluit cum legū correctione in q̄one p̄dicta,ubi non concurrebāt multæ coniecturæ,longè fortius hoc dicēdum eſt hic, ubi cōcurrunt tot coniecturæ, ad excluſionem mr̄is ꝑ auum paternum. ubi aūt nō cōcurrunt coniecturæ, ceſſabit arg.à ꝯrio ſenſu cū legum correctione;& hoc caſu ꝓcedit opi.Bar.& Iac.Bu.& aliorū, & ipſius Bal.q ſolet allegari in hoc arg.ꝯrius ꝑ notata ꝑ eum in d.l.apud antiquos,C.de fur.& in d.l.q teſtamēto. §.mulier,ff.de teſta. Sed in ueritate ſibi non ꝯdicit, ſed potius limitat oīa dicta ꝯria, ut patet ex rn̄ſione,quā facit ad l.cōmodiſsimè. Nec eſt uerū dicere, ꝙ hic fiat interpretatio extenſiua : q̄a,ex quo conſtat de mente ꝑ tot coniecturas, non dr̄ extenſiua, habito reſpectu ad mentē, ſed potius intēſiua,& intrinſeca,ſeu declaratiua:q̄a proprios terminos, q penes mentem ſunt,non extendit ; pro

hoc.l.ſi C. de indi.uid.ubi tex.opt.& in l.liberum.§.ſenatus,ff.de rit.nup. ubi tex tñ ex idẽtitate rõnis extẽditur diſpoſitio legis in præiudicium liberæ facultatis ꝯhendi mrimonium,& ſic cum derogatione iuris cõis,hoc uoluit
8 idem Bar.poſt Cy.in d.l.non dubium. ¶†Item argũ à cõtrario ſenſu colligitur ex lege,ſeu ipſius mente, ut ꝓbatur 15.q.3.c.ex eo, & in c.qualis 25.diſt. ergo non eſt curandum de legum correctione, ſi ex mente per coniecturas elicita apparet de uoluntate legis, q̃ habet eundẽ uigorem,inſt.de iure nat.gen. & ciui. §.ſed quod principi. Et ꝑ hoc patet rñſum ad omnia ꝯria ſupra formata in fauorem matris, præterquã ad ultimum; ad quod rñdeo, ꝙ licet ꝓpriè & ſtrictè loquendo non dicatur inteſtatus, ſed inteſtabilis,qui ex defectu ſenſus non põt facere teſtamentum.d l.j.ff.de ſuis & legit.tñ ex cõmuni uſu loquendi,talis dicitur inteſtatus. Et hũc ſenſum approbat iuriſconſultus.d.l.j in prin. & expreſsè tenet Bar.in d.l.in terminis noſtris,cum ſtatutum excludit mrem à ſucceſſione
9 filij inteſtati. † nam cõis uſus loquendi præfertur ꝓpriè ſignificationi uocis.l.librorum.§.quod tñ Caſſius, ff.de leg.iij.l.Labeo, ff.de ſupel.leg.l.cum delanionis.§.aſinã, ff.de fun.inſtr. Nec obſtat,quod dicit Bal.ꝙ cũ fiant à peritis,præſumendum eſt,ꝙ fuerunt uſi proprijs uerbis: qa dico,qđ ſtatuta hic Senis cõiter non fiunt à peritis,ſed ab ignorantibus iura. Ideo notãter dicit Bar.in l ſtip ulatio iſta.§.hoc quoque,ff.de uer.obl.q ſi ſtatutũ continet aliquod uerbum habens duas ſignificationes, vnam ꝓpriã, aliam ſm cõmunem uſum loquendi, debemus capere illam, quã habet cõmunis uſus loquendi ſm qualitatẽ ſtatuentium perſonarum, ex quo ipſi nõ ſunt iuriſperiti; ad hoc ille tex cum gl.ſua. Item dico, quod etiam leges cõditæ à peritis,debent intelligi ſm cõmunem uſum : quia lex debet cõuenire loco; ita notauit glo.in c.nõnulli, de reſcriptis. Etiam dicit Inn in c olim, de uer.ſig. ꝙ in interpretatione diſpoſitionis, ſiue ſit lex,ſiue priuilegium, ſiue aliquid aliud, recurrendum eſt ad cõmunem uſum loquendi.l.ſi de interpretatione,ff.de legi. & quo ad ſtatuta expreſsè uoluit Bar in l.oẽs populi,præall. ¶Ex his omnibus concludo ad primum, ꝙ auus maternus excludit matrem,& patruos ipſius defuncti. ¶Nunc cõdeſcendo ad ſecundum, nũquid mater debeat excludi etiã à legitima debita iure naturæ;& uidetur quod nõ:quia quẽadmodum filius non põt priuari in totum:quia hæc portio eſt ſibi debita iure naturali,ut l.cum ratio naturalis, ff.de bonis dam. Ita uidetur, quod nec parentes poſſint priuari,cũ pari modo eis ſit debita filiorum hęreditas, ut in l.nam & ſi parẽtibus,ff.de inoffi.teſt. Ideo onus alimẽtorum pariter incũbit parẽtibus,& filiis,ut ff.de lib.agn. l.j. & l.ſi quis à liberis. ¶Sed his nõ obſtantibus dico, qđ licet opiniones ſint,nunquid filij poſſint per ſtatutũ priuari legitima: tñ cõmunior opinio eſt,ꝙ ſic, exiſtẽte ſaltem cauſa legitima; & cauſa legitima eſt fauor maſculorum,& agnationis: vnde cõmuniter in Tuſcia filiæ fœminæ, & mater excluduntur fauore agnatorum. hoc expreſsè tenet Bal.in l.cum.l.Leoniana,C.de epiſc.& cle.& Bar.in l.Titio.§.Titio genero,ff.de cond.& demonſtr. & Cy.in l.ſancimus.C.de nup. & Dyn.in regula, indultum, de reg iu.lib.6. ſm Io.And in c.Raynutius,de teſta. nam non eſt uerum, ꝙ hæc portio ſit de iure naturali, cũ illo iure omnino eſſet cõmunis 8.diſtin.in prin. & 12.q.1.c.dilectiſſimi. ſed alimentorum præſtatio,eſt bene de iure naturali. 1.diſtin.c.ius naturale: ſed hæc portio quarta, tertia cũ dimidia, de qua in auth.nouiſſima,C.de inoffi.teſta.& in corpore,unde ſumitur, de triẽ.& ſemiſ.§.j.eſt de iure poſitiuo;ideo põt per ius poſitiuum diminui,& mutari & in totum tolli:quia nihil tam naturale,&c.l.nihil, ff.de reg iu.& in c.1.co.ti.& inſti.de legi.agn.tu.in fi.ſed ipſum ius alimentandi data neceſsitate tolli non põt, cũ ſit de iure naturali; & hoc caſu intelligatur opinio ꝯria: & ſic ſaluari põt dictum do.de Ro.deciſ.18. & eorum, q. tenuerũt,ꝙ in totum diminui non põt: ſed in caſu noſtro nõ cadit talis neceſsitas in matre. quare cõcludo ualere ſtatutum matris in totum excluſiuum in fauorem agnatorum; qđ etiam uĩ uelle Bar.in l.j.ff.de ſuis & leg.hoc ſuppoſito, dico,ꝙ in caſu noſtro mr̃ excluditur in totum: qa hoc uoluit ſtatutum,ſi bene ponderet̃. Nã ſi filius deceſſerit ſine aſcendentibus,& deſcendẽtibus,&c admittit ſolum mrem in quartam partẽ,& ſic diminuit ſibi legitimam,cũ illa de iure cõmuni eſt tertia non extãtibus aliis proximioribus,ſicut hic non extabãt, ut no.gl.in auth.de triẽ.& ſemiſ.§.j. & Bar.in d.auth.nouiſſima. Extãtibus uerò aſcendentibus & deſcendentibus ꝑ lineam maſcul.ſeu fratre,& ſorore,dicit ſtatutum, ut mater in nullo ſuccedat; & ſic uoluit priuare legitima in totũ:aliàs nihil adderet ad caſum præced. & q totum dicit, nihil excludit, de maio.& obe.c.ſolitæ,arg.19.diſt.c.ſi Romanorũ,cũ ſi. ¶Cõcludo ergo ex oĩbus prædictis, ꝙ dictus auus paternus,attenta mente dicti ſtatuti,excludit mrem in totum. Et ad ꝑdicta facit theorica Bar.ĩ l.ij.§.ſed fortè,ff.ad Tertul.ubi dicit,ꝙ ubi mater, uel filia excludit̃ fauore aliorum,uidentur illi tacitè uocati:quia eis illud lucrũ uenit applicandum;facit etiam ad prædictam concłonem notabile dictum Bart.in auth.itaque,C.cõia, de ſucceſſ. ubi ꝑ illum tex. & in l ij.C.de bo.quæ lib.dicit, ꝙ ubi parẽtes uocantur ad ſucceſsionẽ,parentes ex parte patris præferuntur in bonis quæſitis ex latere patris: parẽtes uerò ex parte matris præferũtur in bonis quæſitis ex linea mr̃na; quod eſt notabile,& ſingulare dictum.& quãquam poſſet dici illud dictum Bar.reſtringendum fore, qñ concurrũt parentes in pari gradu, ut uidentur uelle iura præall. qđ hic non contingit, cum mater ſit proximior; dico tñ, attenta rõne,& æquitate illius dicti, ꝙ uidetur idem dicendum in caſu noſtro,attenta mente ſtatuti. nam bona, de quibus quæritur, fuerunt quæſita ex latere patris. Et hæc ſufficiunt. NIC. ABB.

CONSILIVM LXXVI.

1 *Qualitas contractus præſumitur ex qualitate pretij.*
2 *Pactum de retrouendendo non liberum quando ſit, eſt præſumptio, quòd fiat cauſa lucrandi fructus illius medij temporis.*
3 *Statutum loquens in materia iuris, debet intelligi ſecundũ ius cõe.*
4 *Malæfidei dicitur eſſe, qui habet conſcientiam rei alienæ.*
5 *Hæres tenetur ſatisfacere animæ defuncti.*

IN præſenti conſultatione,Chriſti,eiusque matris præſidio humiliter inuocato, Tria ſuccinctè uidenda ſunt. Primò, an uenditio,quæ primo apparet facta de tota domo, ſit pſumenda ſimulata & in fraudem uſurarum confecta. Quo pſuppoſito erit conſequenter uidendum,quæ debent eſſe in hoc facto partes iudicis in ſentẽtiando. ¶Secundò præſuppoſito,ꝙ prima uenditio non poſſit probari ſimulata loco pignoris,utrum teneãtur hæredes emptoris ſoluere penſionem de medietate domus,quã poſtea retrouẽdidit ipſi uenditori, receptis ab eo nomine pretij florenis 50, pacto inter eos appoſito non obſtante. ¶Tertiò,an hęredes creditorum,ſeu uenditorũ poſsint ſe aduerſus agentem præſcriptione tueri uigore ſtatuti Senenſis dictantis, quòd quicũque aliquam rem immobilem poſſederit ſpatio

ſpatio decem annorum cum titulo, illam præſcribat. Redeo ad primum, in quo non inſiſtam argumentando ad partes more ſolito, ne uidear hac rē dubiam præter propoſitum æſtimaſſe. nam & iudicio meo, & ut uerius dicā, in omni iure noſtro ſcribendo caſus de hac qōne rotundus, qui nullo modo cauillari poteſt, uidetur in c. ad noſtram, de emp. & uen. ubi.n. contractus initur ſub forma emptionis, & uēditionis, iudicatur pignoraticius ex duabus cōiecturis dūtaxat. primò quia fuit uenditori factum pactum de retrouendendo, non tñ quādocūque, ſed à ſeptēnio uſq; ad nouēnium, i. intra ſeptēnium, & nouēniū, ita, ꝙ uolebat libere lucrari fructus ſeptem annorum. ¶Secūdò, quia interuenerat modicitas pretij, habito reſpectu ad uerū ualorem rei. Nā ex qualitate pretij præſu
1 mitur qualitas cōtractus. l. per diuerſas, † C. man. in c. & ſi qōnes, de ſimo. no. gl in l. j. ff. de ſuperficie, & Bar. in l. cotem ferro. §. qui maximos, ff. de pu. ¶ Item qui fit pactum de retrouendēdo non liberū, ut quia non uult recipiēs
2 teneri uſq; ad certum tempus, eſt præſumptio, † ꝙ hoc faciat cauſa lucrādi fructus illius medij tēporis loco uſuræ; & fortificatur hæc præſumptio ex modicitate pretij. Nam ſæpe præſumptio, nec mens, quæ nō ſufficit ex ſe ad ſententiam, tranſit in uiolentiā ex alia præſumptione interueniente; ita, quod ſufficit ad ſniam, ut eſt gl. no. in c. inſinuatum, de ſimo. & uidetur tex. in c. cum contumacia, iuncta gl. de hære. lib. vj. ſed in quæſtione noſtra non ſolum interuenerunt prædicta duo; ſed ēt multa alia adminicula ſunt; itaq; longè fortius debet in caſu noſtro ꝯtractus iudicari uſurarius. hic.n. ut incipiam ab illis duobus, primò fuit habitum pactum de retrouendendo non purè, ſed poſt feſtum S. Angeli tum proximè futurū ab uno anno futuro ad tres annos tunc futuros; ita, ꝙ uolebat poſſe liberè lucrari uſumfructum illius domus per annū & ſeptem menſes occaſione illorum centum Florenorū. ¶Secundò interuenit modicitas pretij, ꝙ apparet ex eo euidenter: quia ipſemet Antonius ante dictū ꝯtum ſoluebat noie penſionis pro dicta domo qñq; decem, qñq; octo flore. unde nō eſt ueroſimile, ꝙ domus ſit in ciuitate Senarū reditus 10. uel 8. flore. uel non ualeat ultra cētum florenos, cum cōiter in ciuitate res reditus quatuor uel quinq; florenorū ſoleat uendi pro cētum; facit quod no. per Bar. in l pretia rerum, ff. ad leg. Fal. & in l. ij. C. de reſcind. uen. ¶Preterea colligitur modicitas pretij ex ſcriptura illius creditoris. Nā promiſit, ꝙ in caſu, quo uenditor, ſeu debitor, nō redimeret domum intra trienniū, ꝙ daret ſibi 25. florenos ultra prætiū cētū florenorū primo taxatū. Et ſic nō eſt uero ſiſe, ꝙ a principio interuenerit uerū pretiū rei. ¶ Itē & tertio ex hac promiſſione. 25. flo. euidēter præſumit hic contractus a principio non fuiſſe ueræ emptionis & uēditionis, ſed potius pignoratitius: quia vr̄ ꝯ naturā contractus uenditionis, ut poſt factū illo nolēte retroemere debeat dari maius pretiū; unde non vr̄ a principio quod fuerit pfecta uēditio, in l. neceſſario, ff. de peri. & cōmo. rei uen. & ex talibus pactis ꝯ naturā contractus interuenientibus magis præſumit ꝯtractus pignoratitius, ut in c. illo uos, & quod ibi no. de pig. facit, qđ no. Bar. in d. §. qui maximos. ¶Quarta cōiectura ex eo, quia uoluit in pactis, ꝙ ſibi fieret retrouēditio, & ꝙ deberet debitor ſoluere omnem gabellam, & reliquos ſumptus fiendos circa notarios pro parte contingente utrūq; ꝯhentem; ita, ꝙ ille fictus uēditor nolebat ſentire aliquē ſumptū, ſed ſimplr̄ & abſolute lucrari uſumfructū dictæ domus, ſaltē pro tpe illorum menſiū. ¶Quinta coniectura colligit de ſequēti contractu in eo, ꝙ uoluit, ꝙ facta uenditione medietatis illius domus pro indiuiſo, nō teneretur ad pēſionē aliquā ultra duos annos ꝑꝑ dilationem in retro emendo aliā medietatē domus. Et ſic apertè facit ꝯtum uſurarium. Vnde ex hoc pōt facilius pſumi de qualitate ptij, ut in l. q. ſemiſſem, ff. de uſur. & i c. illo uos, in fi. de pigno. & in c. ex ſtudiis, & in c. mandata, de præſump. ¶Quòd aūt ſecundus contractus cōtinebat in ſe uſurariam prauitatem, patebit ex infra dicēdis in ſecundo dubio principali. Et ex prædictis oībus cōcluditur ad primū dubiū, ut clarè dicamus illū contractū factū ſub forma emptionis & venditionis fore ſimulatū, & cōfectū in fraudē uſurarū, & eſſe i ueritate pignoratitiū, cū cōcurrunt adminicula ultra neceſſario reqſita in d. c. ad noſtrā. Et nimirū, quod ēt i caſu magis dubitabili cōiter concluditur ꝯtum fore præſumendū uſurariū, ſ. cum ſimplr̄ fit pactum de retrouendendo, & interuenerit exiguū pretium; hoc clarè uoluit gl. ord. in c. conqueſtus, de uſu & Arch. in c. plerique. 14. q. 4. & do. Ant. i c. illo uos, de pig & ita per plurimas rōnes alias conſului, & legēdo tenui. Nec prædictis obſtant no. per Iac. de Are. ut refert Cy. in l iij C. plus ualere, quod agi. ubi dixit, quod tria ſimul iuncta non probant contractum uſurarium, ſ. pactum de retrouendendo, modicitatē pretij, & ꝙ emptor conſueuit uſuras exercere. Nam dictum ſuum eſt falſum, & iure non probatur, & nititur reſpondere ad c. ad nr̄am, præall. & minimè rn̄det: imo errauit in intellectu illius, & rn̄ſione ſua, ut expreſsè atteſtatur Io. An. in d. c. illo uos. Ex his concluditur, quales debeant eſſe partes iudicis in ſententiando. Nā dico, ꝙ debet pronuntiare, ꝙ pēſiones domus, quas ille creditor percepit, uel percipere potuit, computentur in ſortem debitam, & reſiduum debeatur una cum domo tradi, & aſſignari debitori, ut probatur in c. j. & ij. de uſur. & in l. cum contra, C. de pign. act. Non obſtant conuentiones ſecundo loco factæ: quia oīa fuerunt in fraudem uſurarum, & acceſſorium ſequitur principale, regula, acceſſorium, lib. vj. ¶Venio ad ſecundū, uidelicet præſuppoſito ſine ueritatis præiudicio, ꝙ per pdicta non probetur dictus contractus uſurarius, nunquid ſaltem uigore ſecundæ conuentionis teneatur ſoluere pēſiones pro dimidia parte domus à tpe, quo fuerunt ſoluti dicti quinquaginta floreni? Et quāquam non ſit neceſſariū hunc articulū examinare, cū ex ſupius dictis appareat dictū contractū fuiſſe fœneratitiū; attñ, ut mos geratur cōſulenti, breuiſſimè dico hæredem teneri ad ſolutionē illarū penſionū. Certum eſt.n. ꝙ ex ſecunda cōuentione fuit facta uēditio medietatis domus pro indiuiſo, & trāſlatum dñium, & poſſeſſio in illum primū uenditorem ꝑ ſcđm emptorē; quod apertè colligitur ex eo, qa ſoluta medietate totius pretij, ille ꝓmiſit ſibi ſoluere tres florenos noīe pēſionis pro dicta medietate uſq; ad certū tps tunc proximè futurū, & promiſit eidē facere inſtrm̄ uenditionis; per quod ſatis fuit in illū trāſlatum dñiū, & poſſeſſio medietatis pro indiuiſo, ut probatur in l. quadam mulier, ff. de rei uen. facit. l. quod meo, ff de acquir. poſſ. Nec obſtat, ſi dicat, quod licet promiſerit facere inſtrm̄ uēditionis, non tñ apparet factum: quia dico, ꝙ nō promiſit uendere, ſed facere inſtrm̄ uēditionis ad probationē fiendam; unde dico, quod non uendidit de præſenti; quod patet ex eo, quia tunc promiſit ſoluere penſionē; facit in ſimili. l. ſicut datā, C. de li. cau. & c. eccleſia S. Mariæ, ut lit. pen. inſtrumentum enim non eſt de ſubſtantia contractus: ſed fit ad probationem contractus. l. conſenſu, ff. de act. & obli. & l. pactū C. de pa. ¶His pmiſſis clarè patet illum obligatū ad ſolutionem penſionis conſtitutæ pro medietate domus. Nec obſtat, ſi dicatur cōuentionē inter eos fuiſſe habitā poſt duos annos tunc ꝓximè futu-

ros, intra quos non obligaretur ad ſolutionẽ alicuius pẽſionis, ſi non reſtitueretur ſibi reſiduũ pecuniarũ debitarũ; quia dico tale pactũ, ut puta cõtinẽs uſurariã prauitatẽ, non ualere, ut in c. debitores, de iureiu. nam uoluit illas penſiones retinere: quia differebatur ſolutio debiti ꝯ. c. cõſuluit, de uſur. & no. in c. dilecti, de arbi. ¶Et aduertendũ ſubtiliter: quia ex his uerbis habitis in hac ſecũda conuentione clare liquet primum & ſecundum ꝯtũ fuiſſe uſurarios. Nã dicit ſe uendidiſſe ſibi medietatẽ domus pro indiuiſo; & poſtea dicit, q̃ niſi reſtituat ſibi reſiduum pecuniæ, quã debet habere, q̃ nõ teneatur ſoluere. ¶Vnde non dicit, q̃ nolebat ſibi retrouẽdere aliã medietatẽ: ſed quod debebat habere pecuniã; & ſic in ueritate nulla interuenit uera uenditio, ſed totus ꝯtus fuit pignoratitius, & cõfectus in forma uenditionis in fraudẽ uſurarũ. ¶Poſtremò condeſcendo ad tertiũ & ultimum, in quo di
3 co, q̃ nulla poteſt hic allegari præſcriptio: †quia ſtatutũ loquens in materia iuris debet intelligi ſm ius cõe, ſ. ubi interuenit bona fides, ut in c. cum dilectus, de cle. nõ reſi. facit. l. ij. C. de noxa. & in c. cum dilectus, de conſue. & ſi aliter intelligeretur, non ualeret ſtatutum: quia induceret peccatum, ut in c. fi. de reſcrip. no. Bar. in l. oẽs populi, ff. de iuſt. & iu. in l. fi. C. ſi contra ius. uel utili. public. ut in caſu noſtro creditor fuit ĩ mala fide, ex quo ĩ fraudem uſurarum contraxit. 34. q. 2. c. ſi uirgo. Is enim dicitur in
4 mala fide, qui habet conſcientiam rei alienæ, ut ibi, † & ſic ex parte creditoris ficte ementis, uel illicitè paciſcentis non poteſt allegari aliqua præſcriptio. Idem dico in perſonam ſui hæredis duplici cõſideratione. primò quia mala fides defuncti nocet hæredi uniuerſali, ut l. cũ hæres, ff. de diuer. & tempo. præſcrip. ¶Secundò & melius, q̃ hæres tenetur ſatisfacere animæ defuncti, ut in c. à nobis in ſi. de ſen. excom. & in c. literis, de rapto. & c. fi. de ſepul. & ex his patet præſcriptionem non prodeſſe hæredi. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

Quidam Franciſcus dicitur conſignaſſe quibuſdam lanificibus florenos auri centum, pacto & conuentione firmatis inter dictas partes, uidelicet quòd deberent dicti lanifices habere, tenere, & traficare dictos centum florenos in eorum trafico, & arte lanæ; & ita, quòd ſtarent dicti floreni in dicto trafico ad damnum & ad lucrum, hoc expreſſo, quòd dictus Franciſcus non teneatur ſubire damnum in dicto capitali ultra decem florenos in anno; nec etiam admitteretur ad lucrum ultra decem florenos; ita, quod uoluit dictus Franciſcus non ſentire damnum, nec lucrum ultra decem in anno. Quæritur nunquid pactum ſit licitum, &c.

CONSILIVM LXXVII.

1 *Socij poſſunt inter ſeipſos conuenire, ut alter habeat duas partes lucri.*

2 *Societas ad hoc, ut ſit licita, oportet, quòd damna & lucra ſint communia.*

CHriſti, eiuſque matris preſidio humiliter inuocato, Videtur primò q̃ ſic. licet. n. uno ponente pecuniam, & altero operam, alio non expreſſo, damna & lucra debeant eſſe communia iuxta no. gl. quam ſequitur Bar. & communiter doc. in l. j. C. pro ſocio, & uidetur probari in l. ſi non fuerint, ff. eo. poſſunt ex conuentione hanc legis diſpoſitionem tollere, & conuenire, ut maiorem partem lucri ſentiat unus ſocius, quam alter, ut d. l. ſi non fuerint. §. j. cum l. ſequenti, & eſt
1 bonus tex. in §. de illa inſtitutione, eod. ti. †ubi dicitur ſocios poſſe inter eos conuenire, ut alter habeat duas partes lucri. Et nimirum, nam contractus ex conuentione legem capiunt, ut in regula, contractus, de reg. iu. lib. vj. Et pactum contra accidentalia, ſeu naturalia contractus bene ualet, ut, ff. de poſtula. l. j. §. ſi conuenerit, & in l. pacta conuenta, C. de cõtrahen. emp. & l. paciſci, & l. iuriſgẽ. §. ſi paciſcar, de pac. & c. uno, de cõmo. cum multis ſimi. Ita debuit teneri conuentio inter dictos, habita maximè ratione, cum uideatur ſatis honeſta, cum quilibet poſſet habere pariter ad lucrum, & ad damnum. Nam ſicut lanifices poſſent perdere nonaginta pro dicto capitali, ita potuiſſent lucrari nonaginta, ſi fuiſſent lucrati centũ in anno; unde ſaltem in ratione dubij contractus, debet ſubſtineri, arg. in c. in ciuitate, & c. nauiganti, de uſu. ¶Secundo principaliter de hoc uĩ quaſi caſus inſti. pro ſocio §. & adeò. ubi dicitur poſſe conueniri, ut alter ſentiat lucrũ, ſed non dãnũ, & ſic uĩ, q̃ periculũ capitalis poteſt ex pacto ad alterum dũtaxat pertinere; quod uidetur uelle Hoſtien. in ſum. de uſu. §. an aliquod, uerſic. quid ſi periculum, & Ioann. Andr. in cap. per tuas, de don. poſt diuor. reſti. ubi dicit, q̃ dos exacta à marito uergente ad inopiam deponitur apud mercatorẽ, qui cauebit, ut capitali ſaluo, rñdeat mulieri de parte honeſti lucri. ¶Si ergo paciſci poteſt, ut periculũ totius capitalis ſpectet ad recipientẽ, fortius ualet pactũ in caſu nr̃o, in quo iſte Frãciſcus uolebat uſq; ad decẽ quolibet anno ſentire de dãno, & pari mõ ſe parabat in lucro. ¶Tertiò ad idem facit: certũ eſt, q̃ inter prædictos fuit ꝯta ſocietas, & non mutuum, cũ dictus Franciſcus uellet ſtare & ad lucrũ, & ad dãnum, ſaltem uſq; ad decem; ergo ceſſat uſura, cum illa non uerſetur niſi in contractu mutui, ut in c. cõſuluit, de uſu. & c. eiiciens. 87. diſt. Et plenè per Io. An. in reg. peccatũ de reg. iu. lib. vj. in Mercu. Sed prædictis nõ obſtantibus, arbitror dictum ꝯtum nullo modo fuiſſe licitum. Primò probabo ꝑ authoritates, ut facilius adhibeatur fides. Secundò per iura & rõnes. hoc. n. uidetur primò tenere gl. ord. in decretis. 14. q. 3. c. plerique, ubi quærit. Nũquid licitè poſſit quis dare pecuniã ſuam mercatori, ut inde emat merces, & det ſibi partem lucri? Et dicit q̃ non, ſi periculũ ſpectet ad recipientẽ: quia uidetur quidã contractus mutui. Sed ſi ſocietatẽ contrahunt, q̃ periculũ ſpectet ad utrũque, dicit licitũ eſſe, quod unus ſocius det pecuniam, & alter ſuppleat cum labore, quod deeſt ĩ pecunia. d. l. ſi nõ fuerint, cũ. ſ. alle. Idem uoluit Goff. in ſumma de uſu. & in c. nauigãti, e. ti. dicẽs, †q̃ ad hoc, ut ſit licita ſocietas, & ceſſet oẽ peccatũ, oportet, q̃ dãna & lucra ſint cõia hanc eandẽ opi. tandẽ uoluit Hoſt. in d. §. an aliquod, uer. eſt tñ ueritas. in hac opi. concurrunt Azo, & gl. or. Accur. in d. l. ſi nõ fuerint. ubi dicĩt, q̃ ſi unus ſocius non cõfert magis in ſocietate, quã alter, nõ ualet pactũ inducens inter eos diſparitatẽ; quod eſt ualde notandũ. Itẽ uĩ uelle Io. Cal. in d. c. nauiganti. Sed in caſu nr̃o erat diſparitas inter iſtos ſine aliqua iuſta rõne; ergo nõ fuit inter illos ꝯta ſocietas; quod ultra prædictas copioſas, & ſolẽnes authoritates probatur hoc mõ. Societas ius quoddam fraternitatis in ſe habet, ut notãter dicit tex. ĩ l. uerũ, in prin. ff. pro ſocio. ergo pactũ inducens iſtam diſparitatẽ inter iſtos ſine cauſa rõnabili eſt contra ſubſtantiã contractus, cũ rumpat ipſum ius fraternitatis: quia de natura fraternitatis eſt, ut oĩa ſint cõia: hanc rõnẽ allegauit Hoſt. ut. ſ. & per eã receſſit à priori opinione, dicens inter ſocios non ualere, ut alter ſuſtineat periculũ ſortis tm̃. Nec obſtat, q̃ in aliis ꝯtibus ualeat pactũ, ut quis ſuſtineat periculũ, ubi alias nõ obligatã iure, ut ĩ depoſito commo-

commodato,& ſimilibus;quia ſecundum eum in alijs pa-ctum eſt contra accidentalia contractus. Sed in caſu noſtro eſt cõtra ſubſtantialia ꝑꝑ ius fraternitatis, quod eſt inter ſocios.d.l.uerum.¶Secundò hoc probo per d.l.ſi nõ fuerint,& d.§.de illo,cum ſequenti.ubi expreſsè dicitur quòd inter ſocios dãna & lucra eſſe debent æqualia,& poteſt ex pacto induci inæqualitas,quando alter poſuit plus induſtriæ,uel pecuniæ,& ſic ex cauſa, aliter autem uidet pactũ infringi tanquam ꝯ ſubſtantiã ſocietatis. at in caſu noſtro nulla ſubeſt legitima cã, quare dictus Franciſcus nõ deberet ſuſtinere æqualiter periculũ in ſorte,ſicut dicti.lanifices:ſed uolebat ſtare ſecurus,ut non perderet ultra decem;q̃d repugnat iuri ſocietatis & fraternitatis. Nec obſtat,ſi dicatur,quòd quædã de lucro nolebat participare ultra decem:quia per hoc nõ ceſſat diſparitas:imò magis creſcit. Item & melius nõ eſt ueroſimile,ꝙ in anno potuiſſent iſti lanifices lucrari ultra uiginti, uel parum plus;& ſic habuiſſet dictus Franciſcus ueroſimiliter partẽ ſuam integram,& lucrum.ſed bene eſt facilius contingẽs ut totum capitale,uel alio modo perdatur,& dicti lanifices habuiſſent duplicatum dãnum,nam perdidiſſent operas ſuas,& ſuſtinuiſſent totum periculum ſatis ultra decem:dictus aũt Franciſcus ſolus pati poterat unicum & modicum damnum. Et ſic nemo inficiari rationabiliter poteſt,quin magna inter eos ſine cauſa rationabili foret diſparitas. Nam de iure dictus Franc deberet ſolus ſentire damnum in capitali,etiam in toto;lanifices uerò ſolum in operibus,ut eſt gloſſ.ſingularis,qua ſequuntur Petr.& Cyn.in dicta.l.j.C.pro ſocio.quæ dicit, quòd perdita pecunia, quam alter contulit,ſoluitur ſocietas; nec tenetur is,qui præſtabat operam; & per hanc notabilem cõſiderationem clarè patet turpitudo & diſparitas prædicti contractus.nam lanifices poterant perdere operas, & ſuſtinere periculum capitalis,decem florenis exceptis Itẽ & tertio iura nullibi admittunt diſparitatem ſine cauſa rationabili concurrente in toto damno capitali, ut in d. §.ſi non fuerint,in d.§.de illo. Nec ob.§.adeo, inſtituta ꝑ ſocio:quia multipliciter ad illum reſpondetur per Hoſt. Io.Cal.in locis præalleg.¶Sed ego ſolitus ſum reſpondere clarius, & ut credo, ueracius.dico enim,ꝙ ille tex.debet intelligi in pacto iuri communi conformi, ſcilicet qñ fuit conuentum,ut is,qui operas ponit,non ſentiat damnum capitalis,ſed lucrum ſic. Et hoc ideo; quia ſatis ipſe ſentit damnum in operibus. Nam opera ſua ualet tantum, quãtũ alterius pecunia,ut ibi;merito ſatis eſt, ut ipſe perdat operas,& alter ſolus ſentiat damnum in capitali;& ita uř uelle tex.ſi finis illius.§ referatur ad precedẽtia,quod ſciendum eſt,argumentum in l.ſi ita ſtipulatus.§. Chryſogonus,ff.de uerb.oblig. Non autem admitterem, ut ualeret pactum,ut dans pecuniam non ſentiret damnum, ſed lucrum. Nam hæc ſocietas eſſet quaſi Leonina, & quaſi ꝯ ius fraternitatis ꝯ d.l.ſi non fuerint, & d.l. uerum, quia iſte haberet damnum operarum pecuniæ,& alter nullum damnum ſentiret. Item eſſet in effectu ꝯtus mutui; quia ſentiret lucra,& non damnum,dicit gloſſ.in d. c. plerunque. Et per hoc poteſt reſponderi ad tertium contrarium ſupra formatum. Nã licet uideaẽ ꝯcta ſocietas.tñ, ex quo pericula non erant communia,imò tanta diſparitas,uidetur potius quidã præſumptus & fictus ſeu ſimulatus ꝯtus mutui;& ſic contineret uſurariam prauitatem,arg.in d.c. in ciuitate,& c.nauiganti. Item præſuppoſito,quòd non eſſet uſurarius ꝯtus,ſaltem non licita ſocietas per prædicta;ergo nõ põt peti r͂õ ſocietatis, nec lucrũ, cum de facto petitur,quia ex pecunia non prouenit lucrum, ceſſante ſocietate,dicto c.ejciens.¶Ad authoritatem Io. And. in c.per tuas, dico, quòd de iure non probatur,ut etiam dicit Io.Cald.in d.c.nauiganti ¶Quidam tamen uolẽtes illud dictum ſaluare dixerunt,quòd procedit fauore dotis quod tamen mihi non placet, quia fauore dotis non debet committi pactum,ut in c.ſuper eo, de uſuris. Ex his remanent ſoluta omnia contraria ſuperius formata. Et poteſt inferri ad ſolutionem alterius dubij, de quo quæritur,an præſcriptio ſtatutaria habeat locum in caſu.nř.n.ꝙ ſic:qa illa pecunia remanſit purè indebito,& non in ſocietate, ergo idẽ dicẽdũ de eo,ꝙ in alio debito ex identitate rationis,de confirmatio.utili.c.cum dilecta & c.translato, de conſti.& l.illud, ff.ad legem Aquil. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM LXXVIII.

1 *Accuſatio uel inquiſitio ſi facta fuerit de inſultu facto cum armis,uel de percuſſione cum ſanguinis effuſione,& poſtea probatur ſimplex inſultus ſine armis, uel percuſſio ſine ſanguinis effuſione;debet fieri abſolutio.*

2 *Temeritas ſola ſufficit,ad hoc,ut quis condemnetur in expenſis*

VIſo toto proceſſu habito in accuſatione contra Venturellũ Manuelis Sabbatini Hebræũ habitatorẽ terræ Mõtis Spoletani inſtituta ꝑ quẽdã Nicolaũ olim Bartholomæi de Cortona, habitatorẽ dictæ terræ,tria breuiſsimè examinãda incũbunt ad luculẽtã facti deciſionẽ. Primò,an dictus uẽturellus,ſeu ipſius pr̃ eius noĩe cõparẽs,ſit abſoluẽdus,uel cõdẽnãdus. Sdõ pręſuppoſito,ꝙ ſit abſoluendus, an dictus Nicolaus ſit de calũnia ad pœnã talionis cõdẽnãdus. Tertio ꝓſuppoſito,ꝙ debeat calũniæ pęnam euitare, an ſaltẽ debeat cõdemnari in expẽſis factis in dicta accuſatione. ¶Quo ad primũ omiſſa ad utrãque partẽ argumentatione breuitatis cã,cũ ſit iſtud conſiliũ deciſiuũ,dico dictum Venturellũ,ſeu Manuelẽ eius genitorẽ noĩe dicti Venturelli filij ſui cõparẽtẽ debere a dicta accuſatione abſolui, moueor,qm̃ ſi ſupraſcriptæ reformationis,cuius diſpõne dictus uenturellus impetiť,uerba põderenť,duas partes principales cõtinẽt. Prima eſt,quòd omnes & ſinguli retaglatores pãni lanæ,lini,&c.omnino teneantur & debeant uenire ſtare,& exercere eorum artes in loco mercantie dictæ &c. Scd̃a pars eſt,ꝙ alibi apothecaliter nõ poſſunt retaglari,lini &c. ad pœnã,& ſub pœna floren.100. cuilibet contrafacienti &c. ¶Si autẽ diligenter ponderentur dicta teſtium inductorum contra dictum Venturellum, in nullam partem dictæ reformationis probať incidiſſe, in primam luce clarius conſtat non incidiſſe; quia ꝑ neminem teſtium probať dictum Venturel.eſſe retaglatorẽ, & artem retaglariæ exercuiſſe extra locum mercãtiæ, ſicut reformatio exigit: quinimo potius teſtes ſcd̃o loco inducti ꝓbant oppoſitum in eo, ꝙ vnanimiter dicunt dictum Vẽtur.retaglatorem fuiſſe ſeu apothecã retaglariæ habuiſſe,donec fuit facta dicta reformatio ꝓhibens modo ꝑdicto; & ſic limitando ſe ad tẽpus uř tacitẽ inſinuare & atteſtari, ꝙ poſt dictam reformatiõnẽ non exercuit dictam artẽ,arg.in l.cum ꝓtor,ff.de iud. & in l.ex eo, ff.de teſti.& in c.nõne, de ꝓſumi& 25.diſt.c qualis. Et ſatis eſt ad pœnam euitãdã,ꝙ non ꝓbetur ꝯriũ: qa facta maximẽ delicta nõ ꝓſumunť.l.vna,C.de mãd.prin & c.cũ in iure, de offic.deleg.cũ quilibet præſumatur bonus, niſi probetur oppoſitum, in c.fin.de ꝓſumpt & in c.vno,de reſcrip. ¶ Retaglaria enim poteſt dici, quam vulgus ſic appellat, cum non habeamus hoc iure diffinitum, ad hoc bonus text. in l. ſciendum. §.illud ſciendum, ff. de edilitio edic. & quòd notat Bart. in proœmio.ff. minime antem pro-

prol atum fuit, q̃ iſte poſt legem fuerit retaglarius, uel q̃ artem retaglariæ extra locum mercantiæ exercuerit, cum non probetur ſic habitus in dicta terra: uel q̃ dictã arte exerceret ſaltẽ admittendo omnes ſine delicto uolẽtes ab eo pãnum emere per uiam retaglariæ;quod vr̃ neceſſarium ad hoc,ut quis dicat̃ aliquã artẽ exercere, ad hoc quod legitur & notatur in l.palã,ff.de rip.nup.& q̃ no.Cy.in l.j C.de epiſ audi.facit ẽt,quod no.Bar.in l.ſp, ff.de iure immu.& in dicto.prooe.ff.ubi dicit illum propriè appellari mercatorem, qui maiorem partem fortunarum ſuarum habet in mercimoniis,cui eſt in hoc ſtandũ ſicut cõi appellationi uulgariũ,arg.in d.§.itẽ ſciendũ, & in l.cũ delanionis.§.aſinam, ff.de ſun.inſtru. & inſtru. leg.l.Labeo, de ſupel.leg. ¶ Contra uero dictum Venturellum nihil ex prædictis eſt probatum.Ex quo clarè cõcluditur, q̃ ex capite primæ partis dictæ reformationis uenit abſoluendus. ¶ Idem vr̃ mihi dicendũ reſpectu ſecundæ partis. illa.n.ſi bene põderetur, requirit unũ cum certa qualitate,ſ.quod extra locũ mercantiæ non poſſint appothecaliter panni retaglari,&c. Vnde cõſiderandũ eſt illud aduerbiũ appothecaliter,quod determinat,& qualificat uerbum, retaglari, iuxta no.per Bar.in l.ex facto, ff.de uul.& pup quare non ſufficit probare,q̃ ad incurrẽdã pœnam,q̃ quis retaglauerit pannos,niſi probetur, q̃ hoc fecerit appothecaliter:quia cum aliquid eſt probandum cum certa limitatione, ſeu qualitate, nõ ſufficit illud probare ſine qualitate, ſeu determinatione requiſita,ut in l.Fulcinius, & ibi per Bar.ff.ex qui.cau.in poſ.ea. & per eundẽ in l.diuus,ff.de re iudi.& hic non probatur, q̃ appothecaliter pannum uendiderit. Nã nullus teſtium deponit ſe uidiſſe dictum Venturellũ, illũ pannũ retaglaſſe,ſaltẽ appothecaliter, prout requirit ſtatutũ: imò potius probant oppoſitum, cum unus dicat ſe audiſſe à dicto Venturello,quòd pannum illum retaglauerit in mercantia. Itẽ alij teſtes ſimpliciter dicunt, ſe uidiſſe dictum Venturellum tradidiſſe dicto Nicolao tria brachia pãni lanæ.ex hoc nõ poteſt concludi,ẽt ſi uerum ſit, q̃ dictum pannum tradiderit dictus Venturellus appothecaliter, & retaglauerit pãnũ; importet idẽ, quod ut retaglarius, ut clare innuũt uerba ſtatuti præcedẽtia, quæ ſunt aĩaduertenda ad declarationẽ ſequentiũ, ut in lege ſi ſeruus plurium,in ſi.de leg.j.& in l.nũmis,de leg.iij.minimè aũt probatur quod ut retaglarius uẽdidit dictũ pannum. Et ideò non ſufficit ad cõdẽnationẽ Vẽturelli,maximè habito reſpectu ad qualitatẽ ſuæ perſonæ, cũ ex pactis initis cũ excelſa cõitate Florẽtiæ ſibi liceat uẽdere pignora tranſcurſa. Et habet ẽt in pactis,q̃ nullũ ſtatutũ poſſit fieri in preiudiciũ pactorũ ſuorũ;unde potuit eſſe,q̃ dictum pannũ uendiderit non apothecaliter ut retaglarius: ſed ut fœnerator, habẽs pro pignora tranſcurſa accuſatio.n. debet ex toto probari, ita ut probatio ipſam acceſſoriè concludat, ut in c.in præſentia, de proba.facit quod no. Bar.in l.nõ ſolũ §.ſed & reprobari,ff.de no.ope.nũ.hinc

1 no.dixit in l.ij.C.de proba.q̃ ſi fuit facta accuſatio, † uel inquiſitio de inſultu facto cũ armis, uel percuſſione cum ſanguinis effuſione, & poſtea probatur ſimplex inſultus ſine armis uel percuſſio ſine ſanguinis effuſione;debet fieri abſolutio:quia no probat̃ qualitas actus deducti in accuſatione,ad hoc.l.denũtiaſſe.§.quid tñ,ff.de adul.& l.ij. ff.ui.bo.rap cũ ſi. ita dico in propoſito. ¶ Ex his concludo,q̃ dictus venturellus nõ probatur incidiſſe, nec in primã,nec in ſecundã partẽ dicti ſtatuti; & ſic uenit abſoluẽdus:quia accuſatore non probãte,reus abſoluẽdus eſt, vt in iuribus uulgaribus. ¶ Venio nũc ad ſcd̃m an dictus Nicolaus accuſator ueniat de calũnia puniẽdus; & ĩ hoc poſſet examinari longa qõ, quæ in iure fit, nunquid accuſator dicatur calũniari eo ipſo, q̃ non probat de qõne plenè no.in l.j.ff.ad turp & ibi per Bar.i l.athletas, de his q̃ no.infa.& in c.ij de calum.& ij.q.iiij.c.qui non probat,& §.notandũ cũ multis ſimi. ¶ Sed nõ inſtãdo in uerbis,cõis concluſio eſt,q̃ accuſator deficiens in probatione,excuſatur a pœna calumniæ, ſi habeat pro ſe aliqua euidentia indicia,ut puta famã,uel auditũ a fide dignis,uel quid ſimile ut notatur in iuribus præall.maxime in d.§.calũniator,& optimè facit c.j.in fi.de elec.Sed ex dictis teſtiũ in hac cã productorũ ſatis poteſt euidenter coniecturari, dictum Nicolaum non fuiſſe in calũnia, ut uероſimiliter potuerit credere dictum Vẽturelliũ ex illo facto ueniſſe, õ reformationem prædictam. Calumnia autem conſiſtit in animo,& requirit dolum, qui nõ eſt ſine calliditate, & fraude.l.j.ff.de dolo. & l.iuriſgentium.§.ſed ſi fraudandi,ff.de pac.in qua dictus Nicolaus non uidetur fuiſſe. Ex quibus breuiter concludo ad ſecundum, uidelicet q̃ dictus Venturellus non ſit de calumnia ad pœnam talionis condẽnandus. ¶ Ad tertium,ſ.quid de expenſis, arbitror dictum Nicolaum in illis condemnandum:quia licet non fuerit in calumnia; tamen temere perſeuerauerit in accuſatione,cum debuerit prius diſcurrere,& ueritiores cõſulere,an per illud factum probaretur accuſatio inſtituẽda contra dictum Venturellum;quod cũ non fecerit,deprehenditur in temeritate,† quæ ſola ſufficit,ut quis condemnetur in expenſis, ut in c.calumniam, de pœni.& ibi per doctores,& plenius notatur in c.finẽ,de dolo & cõtumacia,& in l.eum,quẽ temere,& ibi per Bar.ff.de iudi.& in l.j.ff.ad turpil.per eundem. unde iuris ignorantia non excuſat à cõdẽnatione expẽſarum; tenet gl.& doc.in d.c. finem,& Bar.in d.l.j.ad turpil.& Spec.in tit.de expẽ.§.fi. uer.ex præmiſſis.Partes ergo iudicis poterunt in hac accuſatione abſoluere dictum Venturellum, ſeu Manuelẽ nomine filij ſui comparentem a dicta accuſatione, & cõdemnarẽ dictum Nicolaum in expenſis, quas probabiliter dictus Venturellus, ſeu pater pro eo fecit, ut in hac cauſa.de expẽſis uero præſentis cõſilij, cũ poteſtas ex ſuo officio ipſum petierit,cui incumbit,dico ſtandũ conſuetudini iuxta notata per Spe.in tit.de ſala.§.j.uerſ.cõſuetudo,& per gl.in clemen.ſtatutum,de elect.qua ceſſante ordinarius pro ſalario nihil petere poteſt; unde,ſi egit,ſuis ſumptibus illud obtinere poteſt,cum propter hæc onera incumbentia inſtituatur ſibi ſalarium iuxta no.per Ioã. An.in c.cũ ab omni,de uita & honeſt.cle.ſportulas tñ de iure ciuili,& aliqua munera petere poteſt;quæ tamen nõ ſunt de iure determinatæ.ſed ſtandũ eſt iuris conſuetudini,ut in authentica,offeratur;de hoc per gl.& Bar.in dicta auth.offeratur. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM LXXIX.

1 *Obligatus ad reſtitutionem fideicommiſſi uniuerſalis,uel particularis, tenetur regulariter cauere cum fideiuſſoribus.*

2 *Filius fratris, impropriè dicitur nepos.*

3 *Pater rogatus reſtituere filio,tenetur regulariter reſtituere.*

ILlud de iure quæritur, an filius cogatur reſtituere hæreditatem patruo, ſ.germano teſtatoris, ſi decederet ſine liberis, & teneatur cauere cum fideiuſſoribus de reſtitutitione fienda in euentum conditionis, ſeu reſtitutionis. Et breuiter dico hoc dubium pendere ex intellectu.l.iubemus, C.ad Trebel.

1 Illud enim indubitati iuris eſt, † quod obligatus ad reſtitutionem fideicommiſſi uniuerſalis uel particularis.

tenetur

tenetur regulariter cauere cum fideiuſſoribus,ut eſt tex. iuncta glo.in l.ſemper, ff.ut lega.no.caue. probatur expreſsius in l.ſi quando,eod.tit. ¶Item per locum à ſpeciali in l.filius,eod tit. Nam;ſi ibi eſt ſpeciale in filio nouiter emancipato,uel ſeruo manumiſſo,ut releuetur pater, uel dñs, præſtando cautionem ſub hypotheca bonorum ſuorum;in aliis ergo fortius non ſufficit cautio,etiã ſub hypotheca bonorum: quinimo etiam ſi eſſet impotens ad idonee cauendum; nõ ſufficeret nuda promiſsio, etiam cum hypotheca bonorum; ſed procedendum eſt iuxta ea,q̃ notabil'r habentur in l.poſtq̃,§ imperator,eo. ti. difficultas ergo, ut pdixi, oritur, qñ filius rogatus eſt reſtituere. Nam ipſe uř priuilegiatus,ut non teneatur ad hanc ſatiſdationem,ut d.l.iubemus. & quãquam ille tex. loquatur, qñ quis eſt rogatus reſtituere hæreditatem filio ſuo,nepoti teſtatoris,uel pronepoti,& deinceps:tamẽ quidam,q reputabantur moderni tempore Cy. dixerunt idem, qñ filius rogatus eſt reſtituere extraneo, ex idẽtitate, ſeu maioritate rationis, ne extraneus ſit magis ingratus,quã filius,ſeu nepos,uel coniunctus. Nam,ſi uinco proximiorem in gradu,fortius uinco remotiorẽ, ut l.iij. uerſi.ſed licet,C.de bo.mat. Et hoc argumentũ fecit Cy. uacillare in l.iubemus,in fi.tñ uř reſidere ipſe tandem in ꝯria ſnĩa,ut ille tex.non extẽdatur ultra perſonas ibi expreſſas: quia hoc uetuit expreſsè tex.in d.l.iubemus,in fi. ubi apertiſsimè probat̃ hæc ꝯria concl'o; & ibi apertè tenuit Odof.dicens illud ſpeciale inductum fuiſſe inter deſcendẽtes, ne diſcordia oriretur inter eos. Nam uř oriri quædam diffidentia ex petitione, & præſtatione huius ſatiſdationis. ſimile adduco in præſtatione fideiuſſoris de dote reſtituenda, prohibita inter maritum & uxorem ratione prædicta:ſecus in extraneo recipiẽte dotem ꝓ alio, ut legitur, & notatur ĩ rubro, & nigro.C.ne fide.uo.den. & maximè in l.& in dotibus.C.de dona.cau.non nu. ¶Itẽ tex.in d.l.iubemus,loquitur in nepote,& ꝓnepote: propriè autem ſm canones & leges talis dicit̃ filius filij, uel filiæ,& filius nepotis.ff.de gradibus.l.iuriſconſultus.§.ſecundo gradu,in fi & 35.q.6.c.j.& ij.& iij. † filius aũt fratris impropriè dř nepos ex cõmuni uſu loquendi, ut not. Io.And.in c.fundamenta,de elec.lib.6.plenius Fed.de Senis conſi.18. Iura autem, maximè antiqua debent intelligi ꝓpriè, & non ſm improprium uſum loquendi, præſertim hodiernum:quia legiſlatores peritiſsimi non utũtur uerbis vulgarium,ut notabil'r dixit Bal.in c.j.de ſuc ceſſ.ſeu facit,qđ no.Bar.i l.ſi ipſo iſta.§.hi q,ff.de uer.obl. ¶Quid plura? ad hunc noſtrum intellectum adduco ultra alias,duas gloſſas notabiles iuris ciuilis,vna eſt in l.j. ff.ut lega.no.caue.in uerſi.ſemper. ubi primo dixit, q; liberi teſtatoris non ſatiſdant per d.l.iubemus, & immediatè poſt ſubdit,q; illud eſt ſpeciale,qñ rogatur filius reſtituere ſuo filio. Secundo gl.magis notabilis eſt in l.filio,eo.tit.quæ adhuc magis reſtringit.d.l.iubemus,dicẽs eam procedere, ſi rogatus erat filius, & fideicõmiſſarius erat in poteſtate rogati; quod nõ cõtingit in caſu noſtro, & idem noluit ibi Bar. ¶† Præterea pater rogatus reſtituere filio tenetur regulariter ſatiſdare, ut probatur ꝑ locum à ſpeciali in d.l.filio.fortius ergo quis tenetur reſtituere patruo. Et ſic concludo in caſu noſtro,q; patruo ſit danda fideiuſsio. Nec eſt correcta.d.l.filio, per d.l.iubemus, ut no.gl.in d.l.filio,&c. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

INTER *magnificum commune Senarum ex vna parte, & Raynerium Toſcanum Mediolanenſem ex alia interceſsit certa ſolennitas conuentionis occaſione uſurarum reſtituendarum, quas Zeno in ultimo ſuæ uitæ reſtitui mandauit, & ad eas reſtituendũ dictus Raynerius per infraſcriptum modum ſe obligauit, uerba autem conuentionis ſunt hæc.* Che le vſure ſe debbiano integramente reſtituire per tempo de ſei anni, ogn'anno, vn tanto: laquale reſtitutione cominciata & fare ſe debbia con effetto per lo primo anno in calende de Zenaro, & coſi dipoi ſi ſegua de Zenaro in Zenaro, maſsime de detti ſei anni, rendendo primo a Citadini, poi a Contadini & ſottopoſti, ſecondo che per ordine furono ſcritti; & poi a quelli che ſi trouaſſero o foſſero foreſtieri, ſimilmente ſi facia la reſtitutione de tutti li denari in queſto modo, che de' preſenti ſi elegga vn depoſitario a tenere & rendere li detti denari de le vſure, cioè a quelli, che ſe troueranno le proprie perſone, a loro heredi per li altri, che uigorie a diſmettere a la caſa de la ſapientia. *quæritur, ſi &c. Modo præſuppoſitur, quòd quidam in primo termino tam ciues, quàm forenſes non petierunt eorum ſextam partem: adminiſtratores domus ſapientiæ illam petunt tanquam incertum. Quæritur, nunquid poſſunt, &c.*

CONSILIVM LXXX.

1 *Vſuræ ſi debentur abſentibus, debet ad illos mitti.*
2 *Reſtitutio quãdiu poteſt fieri illi, qui ſoluit, nunquã illa pecunia debet dari pauperibus, uel in aliam piam cauſam conuerti.*

CHriſti, eiusque matris præſidio humiliter inuocato, Breuiter concludo, q; ſi apparere põt, quibus dictæ pecuniæ debentur, nõ poſſunt adminiſtratores domorũ ſapientiæ petere nec de iure cõi, nec uigore dictæ conuentionis. De iure enim cõi clarum eſt, q; quãdiu ſuperſunt illi, à quibus fuerunt extortæ, uel eorũ hæredes, non debent diſtribui in piã cauſam, tanquã incertæ, ut eſt tex.apertus cum gl.in c.cũ tu, de uſu. & in c.ſicut dignum.§.res, de homi.quinimo vnũ
1 dicit gl.in c.cum tu, † q; ſi hi, qbus debentur, ſunt abſentes, debent ad illos mitti. Nulla ergo actio ad illas pecunias petendas cõpetit domui ſapientiæ, ꝑſuppoſito, q; de iure ſibi debeatur incerta; quia, ut dixi, non põt dici incerta per hoc, quod no.gl in c.ij.de uſu.lib 6. in uerbo, ſatisfactione, & per Feder.de Senis conſi.150. ¶Nam dictus Raynerius tenetur reſtituere illis, quibus clarum eſt deberi; à quorum obligatione non releuaretur, etiam ſi pauperibus reſtitueret, uel aliis quibuſcũque, in d.c.eos. quia debitum nõ remittitur, ſed augetur cum cuiquã improuidè ſoluitur, qñ alij ex debito eſt præſtandum, ut dicit tex.ĩ c.ea te, de reſcri.ff.de ſol. l.uero ꝓcuratori. nec tenetur ſoluere, etiã ſi domus ſapientiæ uellet ſibi pſtare cautionẽ de conſeruando eum indẽnem. illa.n.ſola non facit, ut qs teneatur ſoluere ei, cui nõ debet, an ſit cõſanguineus debentis recipere, ut no.gl.& Bar.in l.uero ꝓcuratori, præal.& l.q hoiem, eo.ti. Nec etiam uigore ſupra dictæ conuentionis tenet̃ dictus Rayn.ſoluere: qa ad ſoluẽdum domui ſapiæ obligatus eſt ſub condõne, ſ.in caſu, in quo pecuniæ eſſent inuẽtæ, & qa neſcirent, uel nõ poſſunt illi, qbus debent̃, uel eorũ heredes inueniri. Nã, ut di
2 cit gl.in d.c.cũ tu, † quãdiu põt fieri reſtõ illi, q ſoluit, nunquã illa pecunia debet dari pauperibus, ſeu in aliam piam cãm conuerti; & ſi improuidè ſolueret̃ ad piũ uſum, teneret̃ nihilominus dictus Rayn. iterum ſoluere debẽtibus recipere p iura ſuperius all.& no.Fed.ubi ſ.& Ant.de Bu.in d.c cũ tu. Antequã ergo exiſtat condõ incertitudinis, non põt peti. quia non dř ceſsiſſe dies ſolonis fiendæ, ut l.cedere diẽ, ff.de uer.ſig.& in c.prudentiã, & p Inn.de offi.del. pendẽte.n.condõne ſola ſpes in obligatione eſt,

iuſt.de uer.obl.§.ex condõnali,& q̃d in diem debet, licet ante ſolui poſſit;peti tñ non põt, in l.ↄtinuus.§.eo quidẽ tpe,ff.de uer.obl. & in c.vnico, de plus peti. ¶Concludo ergo,ꝙ, extãtibus illis, uel eorum hæredibus, quibus pecunia debetur, nõ poteſt per adminiſtratores domus ſapientiæ tanquam incerta peti, &c. NIC. ABB.

CONSILIVM LXXXI.

1 *Dos dicitur proprium fœminæ patrimonium.*
2 *Coniecturæ ꝓbabiles ſufficiunt ad ꝓbandũ ſciam alicuius facti.*
3 *Pater poteſt inſtituere filiam in dote.*

Omnipotentis Dei poſtulato ſuffragio, Vr primo dictã Catherinam nullo mõ impediri,quominus dictam dotem 800.florenorum ab hærede mariti ſui petere poſſit. nam ſiue dicamus illam dotem fuiſſe patris & filiæ cõmunem,ſiue ſolius filiæ,non liberatur ſoli patri ſoluens,ut in l.ij.ff.ſolu.ma. & l.qui hoĩem.§.ſi gener,ff.de ſol. ¶Et in caſu noſtro dico fortius ſoluentem patri non liberari: quia illa dos erat ſolius filiæ, cum tẽpore, quo pater filiam maritauit,eſſet emancipata. ¶Nam ſi dos cõſolidatur in perſonam ſolius filię, ſi ex poſtfacto emancipetur, ut in l.vnica.§.uideamus,C.de rei uxo.act. Fortius hoc contingit,ſi
1 ab initio erat emãcipata, ut no.Bar.ĩ d.l ij.†Eſt.n.dos ꝓprium fœminæ patrimoniũ,ut in l.iij.§.ſi igitur,ff.de mino.habet ergo filia fundatam intẽtionem ↄ hæredem mariti;nec alia, quæ poſtmodum interceſſerunt, habent ipſi filiæ præiudicare Non.n.obſtat, ſecunda conſtitutio maioris dotis,cum ſcd̃ò nuptui traderetur: qm̃ non habuit pecuniam primæ dotis à patre exactã, ſed dotem maternam;quod colligitur ex quãtitate utriuſq; dotis, maternæ.ſ.& ipſius filiæ; & clarius hoc elicitur ex fine, & liberatione, quã ut hęres matris fecit dicta Cathe.patri ſuo, ibi dũ dicit; & hoc iõ fecit,q̃a fuit confeſſa habuiſſe à dicto Bern.dictam dotem dñæ meæ,&c. licet.n.à principio dos 1400.florenorum fuiſſet ſimpl'r à patre conſtituta: tñ ex ſequentibus patet,ꝙ intendebat dare,& illam recipere dotem maternã. Nam ex ſequentibus declarantur præcedentia,ut l.ſi ſeruus plurium, in fi.& l.qui filiabus, de leg.j. & l.nũmis,de leg.iij. Non habet præterea obſtare dictæ Cather.finis & liberatio generalis, quã fecit patri ſuo: quia illa non refertur ad ignorata per dictã Cather.ut in l.tres fratres,C.de pac.& l.ſi ſoror,C.de coll. & l.nec ignorans,C.de don. facit quod legitur. & no.in l. qui Romæ.§.duo fratres, ff.de uer.obl. ¶Item quia liberatio fuit facta reſpectu eorũ, q̃ à patre petere poterat: ſed dictæ Cath. nihil tñ à patre exigit,nec ab eius hr̃de, ſeu à ſuo creditore,ergo &c. & eadem cõſideratione tollitur aliud motiuũ, q̃d formari põt ex teſtamentaria diſpõne paterna, & liberatione hr̃dis poſtmodũ ſubſecuta. ¶Sed his nõ obſt.ↄriam arbitror ſñiam ueriorem,& dico hæredem mariti oĩno liberatum ab obligatione, qua tenebatur dictę Cath. Moueor primò,quia ex ſolõne facta patri cõtingit liberatio,ſiue ab initio petierit pr̃,filia ſciẽte & non ↄdicente,ut l.ij.§.uoluntatem,ff.ſol.ma. ſiue ex poſtfacto ſciuerit, & non ↄdixerit, ſaltem aliquo actu poſitiuo interueniẽte,ut in l.Paulus,ff.rem ra.ha.& cle.j.de ꝓcu. & bonus tex.in l.filiusfa.abſente pr̃e,ff.ad Mace. facit,q̃d no.Bar.in l.cum tabernã.§.idẽ quæſiit,ff.de pig. & in l.quo enim,ff.rem ra.ha. & maximè hoc ↄtingit in l.ſi ſeruus cõis,ff.de do.inter ui.& ux. ubi rõne coniũctionis, q̃ eſt inter fratres,tacens habetur ꝓ conſentiente, etiam ubi agitur de iactura rei familiaris; ꝓ hoc,quod no.Cy. in l.inuitus,C.de proc. & Bar.in l.quæ dotis,ff.ſol.ma. ꝓ Cano.in c.nõne de præſumpt. ¶Quod aũt filia ſciuerit, uel aliquem actum poſitiuum approbatorium ſolõnis factæ patri ex poſtfacto fecerit, ſatis ur̃ elici, & probari ex ſcripturis mercatorum,in quibus fecit dictam Cathe.dictæ quantitatis creditricem; & aſſerit ſe pro ea ſoluiſſe uariis uicibus uarias quãtitates diuerſis perſonis. quamquam enim de iure libri mercatorum non faciãt plenam fidem in eorum fauorem, ut l.exẽplo,& l.rõnes,C.de ꝓba. & in c.ij. & quod ibi plenè no.de fi.inſtr.Tamen in ꝑiudicium tertij, & fauorem alterius ab ipſo mercatore, ſaltem ubi agitur de præſumẽda ſcientia tertij, faciũt plenam fidem iuxta no.in l.quędam.§.nũmularios,ff.de edẽ. & l.optimam,C.de contrah.& cõmit.ſtip.& in c.illud, de præſump. facit quod no.gl. & Inn.in c.cum olim, de cẽſi. ¶Ad idem quod no.Bar.in l.Celſus,ff.de uſucap. ubi dicit malam fidem, & ſic conſciẽtiam rei alienæ probari ꝑ
2 famam loci, & alias coniecturas. † Vnde ad probandam ſcientiam alicuius facti ſufficiũt probabiles coniecturę, cum alias de facili probari nõ poſſit. Præterea actus nominatus hic interuenit faciẽdo ex dicta pecunia aliis ſolui, ut ſatis colligitur ex libro mercatorum, cui ꝑſertim ex cenſura ciuitatis datur plena fides. ¶Scd̃ò hoc idẽ ꝓbatur ex generali liberatione,quã dicta Cather. fecit patri cum.n.ſciret, ut patet ex prædictis, dotem ſuã perueniſſe ad patrem, & eum ex certa ſcĩa ur̃ liberauit, ergo ratione dictæ dotis nihil amplius petere põt iuxta plenè no.per Bar.in d.§.duo fratres; & facit.d.l.tres fratres,in fi.à ↄrio ſenſu,de pac. Nec obſtat, ſi dicatur dictam Cathe.finem & liberationẽ feciſſe dũtaxat de pecuniis, quas dicta Cather.à ſuo patre petere potuiſſet:ſed cum nõ habuiſſet in petendo mandatum ab eo, neq; etiã nunc ab eo petit,ſed ab hęrede mariti: q̃a dico,ꝙ ex quo petiit dotem filiæ,& ſic ipſo geſto,& facto geſſit negotiũ filiæ,poterit dicta filia etiã à principio ignoraſſe habendo ratũ factum patris,& petendo dotẽ ab ipſo patre,ut legitur & no.in l.ſi abſentis, C.ſi cer.pet. & in l.ſi mr̃, C.de rei uen. & l.ij.C.pro ſoc. ur̃ ergo eum liberaſſe ab illa quãtitate primæ dotis,ex quo eam ab eo petere poterat. Illa enim uerba liberationis, petere poterat,&c. ſunt multum generalia, & ſolum denotãt potentiam petẽdi; ad hoc q̃d no in c.fi.de reſti.ſpol. unde ita liberãdo patrem ab eo, ur̃ ipſa habere ratam ſolõnem factam patri, & ipſum patrem liberare,arg.opt.in l.iij.ff.rem ra.hab. ubi dñs appellando à ſñia procuratoris approbat.Ad idem,quod in ſimili no.Bar.in l.j.C.de arb. ¶Tertiò & ult.principal'r, & fortius pro iſta parte facit, q̃d no.gl.in d.l.ij.ff.ſol.ma. in uerſi.adempta, & tex.in l.ſi cũ dotem.§.ſi pater, eo.ti. ubi dicitur,ꝙ licet ſolus pater exegerit dotẽ ſine uoluntate filiæ: ex quo tñ pater tñ ſibi in teſtamento reliquit, quanta erat dos, & filia acceptauerit relictũ, immediate præcludit ſibi uiam petẽdi dotẽ ab hæredе patris, uel ab extraneo creditore. Et aduertẽdum,q̃d tex.& gl.præall. in nullo põderant ſciẽtiam filiæ, ſed ſolum coniecturatã intentionem patris; ꝙ ex quo ſolus recepit dotem, uidetur relictum feciſſe filiæ animo cõpenſandi cũ dote per eum recepta. Nec ꝓfectò refert,an ab eo petat,an ab extraneo: q̃a ſatis à patre petit,ſeu ab ipſius hærede,cum ſi effectual'r competeret actio ↄ hæredem mariti, in effectu peteret ab ipſo patre, ſeu eius hærede ꝓpter regreſſum,quẽ habent ↄ hæredem patris; ad hoc optimus tex. in ſi'i in l.fi.C.de uſu.rei iu. Quinimo tex.in d.§.ſi pr̃ expreſſe,ſi bene ponderetur,denegat filiæ actionẽ ↄ extraneum,& apertius uoluit gl.pal.in d.l.ij.in uerbo,adẽpta. Et maximè hoc dicendum in caſu noſtro, ubi habemus quaſi

quaſi expreſſam in hoc uoluntatē teſtatoris. Reliquit.n. dictæ Catherinæ iure inſtitutionis octingentos Florenos,& ſic quantitatem primæ dotis per eũ receptam pro oĩ legitima, quã dicta Catherina petere poſſet in hæreditate dicti teſtatoris, & pro oĩ, & toto eo, quod ex alio capite dicta Catherina petere poſſit quacũq; alia de cau ſa &c. Et mãdauit,ut finē faceret hrdi ſuo, ut.ſ.latius &c. Ex quibus uerbis ſatis clare colligitur patrem, qui ſciebat ſe dotem recepiſſe, habuiſſe animũ cõpenſandi.† Nã
3 & in dote põt pater inſtituere filiã,ut no.gl.& Bar.ĩ l.iij. ff.de mino.facit.c.Raynutius, de teſta.& quod ibi no. Ex iſto capite non eſt curandũ de ſcientia,uel ignorantia dictæ Catherinæ.Sed ſatis eſt hunc effectum cõcipiendũ,ꝙ tantum receperit ex teſtamento patris,quantũ fuit, quod pater occaſione dotis receperit ex perſona filiæ. Ex quibus omnibus concludo dictæ Catherinæ denegandam actionem ſuper octingẽtis florenis tàm ꝯ hæredē patris, uel hrdem mariti,uel alterius cuiuſcũq; occaſione prædicta; & patet reſponſio ad omnia ſuperius allegata in contrarium. Et hæc ſufficiant, &c. NIC. ABB.

CONSILIVM LXXXII.

1 *Præſcribi põt contra imperatorē, ut nõ cognoſcatur in principē.*
2 *Argumentum ab etymologia uocabuli negatiue ſumptum ualet.*
3 *Imperium hodie dependet ab eccleſia.*
4 *Imperator non recognoſcit imperium a populo Romano, ſed ab eccleſia.*
5 *Titulus præſumitur ex coniectura.*
6 *Vaſalli proprie appellantur fideles.*
7 *Diœceſis tota eſt territorium epiſcopi.*
8 *Aſcendentes non ſuccedunt in feudo.*
9 *Frater ſuccedit fratri in feudo antiquo.*
10 *Vaſallus poteſt meliorem conditionem feudi facere: deteriorem uerò ſine domini uoluntate non.*
11 *Fideiuſſor non habet actionem contra principalem, ſi ſoluit non oppoſitis exceptionibus competentibus principali.*

Conditoris oĩum poſtulato ſuffragio, Quãquam in his dubiis copioſè,& diſertè ſit allegatũ & cõſultũ:attñ,ut iudiciũ meũ ꝑ uerba ſpãlia petẽti morē geram,attingã ſpãlr qđlibet ꝑfatorũ dubiorũ aliqua in mediũ deducẽdo ꝑ alios minime tacta;& qꝛ ex unius deciſione ad aliorũ ſolõnem põt perueniri, ab illo tanq̃ a principaliori inchoãdũ eſt iuxta ea, quæ habẽtur,& notãtur in c paſtoralis.§.j. de reſcriptis.& c.prudẽtiã,de offi.del.cũ ſi.lõ incipiã prius examinare,an ciuitates,& caſtra,de quibus eſt cõtentio, ſint bona feudalia:an uero propria,& pr̃imonialia ipſorũ concedẽtiũ.¶Et uĩ primò,ꝙ ſint propria,& à nemine recognoſcente debeẽ,ſaltẽ reſpectu utilis, & directi dñij poſſeſſio tpis, de cuius initio nõ eſt memoria, habet.n.uim tituli, ẽt in præſcribendo ꝯ ius cõe,ut eſt caſus ĩ c.j.de preſcrip. lib.vj.& l.hoc iure,§.ductus aquæ, de aqua.quoti.& æſti. Sed iſti nobiles progenitores iſtorũ contẽdẽtiũ ſiue Titi & Anſelini poſſederunt ciuitatē iſtam, & caſtra tanquam dñi per tantum tẽpus; ergo præſcripſerunt in illis liberũ & inſolidũ dñium & iuriſdictionem. ſiue.n.dicamus hæc bona pertinuiſſe ad eccleſiam Romanã, ſiue ad imperiũ, ſemper põt allegari præſcriptio: quia licet contra eccleſiã Romanam non currat præſcriptio reſpectu ſupremæ ꝑtãtis,nec ꝯ Deum,cuius uices gerit:tamen in ſpiritualibus iuribus,ut in poſſeſſione alicuius ciuitatis caſtri, uel uillæ bene currit præſcriptio,ut ĩ c.ad audiẽtiã,& qđ ibi not.de præſcri. ita eleganter dixit Inno.in c.bonæ, el.ij. de poſtu præla.in ij.col.ita & fortius dicendũ eſt in cõpetentibus imperatori.Nã ꝯ imperatori competentia cõpetit præſcriptio,ẽt ſi ſint talia,quæ in ſignũ ſpecialis priuilegij forent reſeruata, ut eſt tex.no.in c.ſuper quibuſdã, de uer.ſign.& in l.ſi publicanus.§.in uectigalibus,& ibi ꝑ
2 Bar.ff.de publi.†Quinimò multi uoluerunt,ꝙ etiam contra imperatorem poſſit præſcribi, ut non cognoſcatur in principem;de quo plenè no.in c.per uenerabilē, qui filij ſint legi.ubi hoc uoluit Inn.& per alios in cle.Romani, de iureiu.in prin.per Io.de Lig.& per Bar.ĩ l.j.ff.de aqua plu.arcen.& in l.hoſtes,de cap.& poſtli.re.& in l.infamē, in ſi.ff.de pub.& uidetur ueriſſimum,ſaltem quando præſcribitur paſſiue, ut ſubſit Papæ, ut uoluit Hoſt.in d.c.ꝑ
2 uenerabilem. ¶Secundo principaliter probatur ſic.† argumentum ab etymologia uocabuli negatiue ſumptum, eſt ualidum in iure, ut probatur in l.ij.§.appellata,ff.ſi cer.pet. Item ualet affirmatiue ſumptum, ſi non contradicat diffinitioni, ut no.Bar.in l.j.de teſt. Sed feudũ dicitur a fide & fidelitate, quam debet uaſallus præſtare domino per iuramẽtum,ut dicit tex in c.ij.per quos fiat inue.ſed iſti Titus & Anſelinus,aut progenitores eorum nunquam præſtiterunt, aut promiſerunt tanquã uaſalli; ergo non poteſt dici, ꝙ habuerunt in feudum: quinimò ſi à principio fuiſſet feudum, ex curſu tanti tẽporis fuiſſet præſcriptum iuxta not.per Ioan.Andr. in tit.de præſcript.in addi.Specul. in penult.& ult.col. per glo. in c.j. de capi.qui cu.uendi. & ibi per Bald. & uidetur probari in cap.ſi diligenti, & cap.ad audientiam, de præſcript. ¶Tertio ad idem oſtenditur ſic. ſi intra annum uaſallus non petit inueſtituram ab hærede, uel ſucceſſore domini, cadit à iure feudi, ut in c.j.de cap.qui cu.uen. ut legitur & notatur in c.ueritatis, de iureiu.ſed in caſu noſtro nõ eſt memoria, ꝙ unq̃ fuerit petita inueſtitura nec per hæredes.qui primò habuerunt illam ciuitatem,& caſtra,nec ab aliquo ſucceſſore in Papatu,uel imperio; ergo non eſt ueriſimile,ꝙ ſit feudum; facit quòd legitur & notatur in c.longinquitate.12.q 2.¶Sed his non obſtantibus contrariam ſententiam arbitror præualere;ad quã in primis adduco certo certius Romanum Põtificem habere intentionem fundatam in iuriſdictionalibus ſuper urbem Romanã, & toto ſuo territorio non ſolum ex donatione Cõſtantini facta in perſonam beati Siluestri, ſed ẽt ex approbatione, & diſpoſitione Ludouici imperatoris,ut in c.ego Ludouicus.63.diſt.& c.Cõſtantinus.96.diſtin.& in cle.Romani,de iureiu.Nec parum ab errore diſtat reuocate in dubium ualiditatē illius donationis, cũ tex.in c.fundamenta,de elec.lib.vj.dicat eã fuiſſe ex cauſis iuſtiſſimis diuinitus factam; hæc ipſe dicit Bal.ſuper proœ.libri feu.ultimate tenet Bal.in proœ.ff uete.plenè per Io.de Lig.in d cle.Romani. Et hoc uĩ hodie probari exq̃ſita rõne, †uidelicet imperiũ depẽdet hodie ab eccleſia,apud quã eſt utraq; ptãs.22.di.c.j.& ij.c.nouit,de iud. & in c.cãm,q̃ fil.ſint leg.& ꝑ gl.no.in cle.aduerſus,de hæ re.uoluit Bar.ĩ l.j.de req.reis.Et ſic credere eſt de neceſſitate ſalutis,ut eſt deciſum ĩ extrauagãti.Bonifacij,q̃ incipit unã ſanctã,& no.gl.in d.cle.aduerſus. †unᷓ hodie imꝑator nõ recognoſcit impiũ a populo Rom.qui illud acquiſiuit ꝑ impreſſionē ſine aliquo colore iuſtitiæ,ſed ab eccleſia, a qua cõfirmaẽ, & coronaẽ, & deponiẽ, qꝛ opus eſt,ut ĩ c.uenerabilē,de elec.& c.ad apoſtolicę,de re iud. lib.vj.& eccleſiæ iurat fidelitatē,& obediẽtiã, ut ĩ d.cle Romani,& per Papam transfertur imperiũ de gẽte in gẽtē.d.c.uenerabilem.unde Conſtantinus nil de nouo cõtulit eccleſiæ: ſed potius remiſit,quod ſuũ erat,ut dicit no. Io.de Lig.in cle.Romani.Et ſic nõ ualet rõ ad impugnãdum

dú illã donationem, quæ habet imperatorem non poſſe
diminuere iura imperij, de qua per glo in authen. quo-
modo opor. epiſ. §. j. ¶ Ex quibus omnibus ſatis concludi-
tur primum præſuppoſitum, quod Romanus pontifex ha
bet fundatam intentionem ſuper urbe, & toto ſuo terri-
torio, in temporalibus & ſpiritualibus, ut in d. c. funda-
menta. ergo inferre neceſſe eſt, quòd quicunque habet iu
riſdictionem in illo territorio, ius ſolum prætendere po
teſt de iure ſpeciali, cum Papa ſucceſſerit in illo loco im-
peratori, qui ſolus habebat ibidem iuriſdictionem. Nam
apud imperatorem duntaxat erat fons iuriſdictionis; &
ab eo tanquam à fonte emanarunt poteſtates in alios. ꝓ
ceſſerunt enim poteſtates inferiores ex magnificentia ip-
ſius principis, ut in authen. de exhiben. reis. §. æquiſſimũ,
& c. quis dicatur dux, colla. x. & hoc not. ibi Bald. & me-
lius in c j. de natura feu. & in c. uno, de pac. iur. fir. ubi di-
cit, quòd omnis iuriſdictio, & diſtrictus eſt imperatoris.
de iure communi. unde facit. vij. q. j. c. in apibus, & quod
no. per Io. de Ligna. & per alios in cle. paſtoralis, de re iu-
di. & in d cle. q Romani. Et cũ non conſtet in caſu noſtro,
quo iure ſpeciali progenitores iſtorum habuerint dicti
loca, & titulus ex tacita diuturnitate præſumendus eſt, ut
in d. c. j. de præſcr. lib. vj. & per Bar. in l. cum de in rem uer
ſo, ff. de uſu. & per Ioan. And. in d. cap. peruenit, de cenſi.
5 †Oportet ex coniectura præſumere titulum iuxta no. in
d. l. cum de in rem uerſo, & in c. conſtitutus, de relig. do-
mi. & l. ſi tibi pecuniam. ff. ſi cer. peta. Et per Bar. in l. cotẽ
ſero, §. qui maximos, ff. de publi. & gloſſ. not. in l. j ff. de ſu
perfi. quæ dicit. quòd pretium, & mercedis quantitas fa-
cit diſcerni emptorem a conductore. ¶ Ad idem bonus
text. & quod no. in l. ſi filiusfamilias, C. de peti. hære. & in
c. peruenit, de empt. & uendi. Certum eſt quòd ſi ex conie
cturis uolumus in caſu noſtro iudicare titulum, neceſſario
oportet dicere, quòd ſubeſt titulus feudalis: quia, ut pa-
tet ex ratione facti, nihil aliud legitime propter uſurpa-
tionem, quæ non eſt præſumenda, poteſt elici, & iudicari,
hic enim præſupponitur, quòd progenitores iſtorum ſe
fideles, & ſeruitores ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & Romano
rum pontificum pro tempore appellauerunt. Inſuper præ
ſupponitur, quòd quidam ex progenitoribus iſtorum ue
niens ad mortem, qui habebat tres partes in illis bonis,
mandauit in ultima uolũtate dictas terras teneri ad obe
dientiam & reuerẽtiam Romanæ eccleſiæ, a qua aſſeruit
ſe ac ſuos multa bona habuiſſe; quæ uerba clariſsimè in-
6 nuunt & inferunt illa bona eſſe feudalia. ¶ † Nam uaſalli
propriè appellantur fideles, ut in cap. de forma. xxij. q. v.
& in c. uno, de forma fide. coll. x Et licet quilibet ſit fide-
lis, quia fides ſeu fidelitas magis uerſatur in iſto contra-
ctu, quã in alio, ut inquit Bal. in proœ. feu. dominus quo-
dãmodo totaliter ſuam cõmittit uaſallo perſonam, ſcili
cet honorem, & bona; ideo feudum a fide, ſeu fidelitate di
ctum eſt. Et maximè hæc procedunt, cum ille in ultima
uoluntate mandauit, ut illa bona tenerentur ad obedien
tiam & reuerentiam ſanctæ Romanæ eccleſiæ, a qua aſſe
ruit ſe & ſuos multa bona ſuſcepiſſe; nec apparet, quòd a-
lia bona præter iſta habuerint a Romana eccleſia, tenere
autem bona ad obedientiam alicuius magis congruit na
turæ feudi, quam alteri titulo ſpeciali. Ad hoc bonus
text. in d cle. quòd Romani. Nec obſtat, ſi dicatur illa uer
ba, quòd eſſent fideles &c. quòd tenerentur ad obedien-
tiam Romanæ eccleſiæ &c. fuerunt dicta ex quadam de-
uotione, quam ſolent habere boni Chriſtiani ad eccleſiã,
quia dico hoc non eſſe ueriſimile: quia ea, quæ non ſolent
ex deuotione & humanitate dici, & poſſunt redundare
in maius præiudicium, non præſumuntur dicta ex affe-
ctione, ſed potius ex iure alteri competenti iuxta elegan
ter not. per Ion in d. c. bonæ, de poſtu. præla. & per Bar. in
l. j. ff. de iti. actuque priua. ¶ Ad prædicta facit auth. item.
ſi quis liberos, C. de natu. lib. ubi dicitur, quòd ſi habens
liberos naturales, uidetur eos legitimare. Item confeſſio
ſæpius iterata facit idem, licet non habeat omnia ſua ſub
ſtantialia iuxta tex. not. & ibi per Bar in l. cum ſatis, C. de
agri. & cenſi. li. xj. facit tex. in l. unica, C. de plus peti. & c.
per tuas, de proba. cum ibi no. non enim debemus hic prę
ſumere præſcriptionem: quia nullum adminiculum eſt de
præſcriptione, nec de facili debet præſumi: quia præſu-
meremus negligentiam Romanæ eccleſię, ubi eſt tanta
uigilantia, in c de offi. deleg. lib. vj. Nec priuilegium me-
ram continens donationem, quia non eſt præſumendum
eccleſiam donaſſe bona ſua contra c. non liceat Papæ. xij.
q. ij. & l. cum de indebito, ff. de proba. nec etiam dicendũ,
quòd ipſi ædificari fecerint ciuitatem, & illa caſtra: quia
in puncto præſupponitur contrarium. ſed etiam præſup-
poſito, quòd ſic eſſet, nihilominus, licet proprietas ædifi-
cij pertinere poſſit ad ædificantem, non tamen iuriſdi-
ctio: quia illa reſidet in territorio, ſicut ſeruitus in fundo
unde pertinet ad illum, cuius eſt territorium, ut c. j. uer.
ad hæc, & ibi per Bald. de pac. iur. fir. facit quod habetur
in l. pupillus. §. territorium, ff. de uer. ſigni. & quod ibi no
7 tatur. † Hinc dicimus quòd tota diœceſis eſt territorium
epiſcopi. xvj. q vij. c. omnes baſilicæ. & quanquam alius e-
piſcopus ibi ædificet eccleſiam; nihilominus iuriſdictio
pertinet ad illum epiſcopum, in cuius territorio eſt. xvj.
quæſt. v. c. 1. præſumamus ergo feudum; quod eſt magis
ueroſimile, & plerunque ab eccleſia Romana conſtitui-
tur, & non eſt maximi præiudicij. ualet enim argumentũ
a communiter accidentibus, in c. j. & quod ibi no. Io. Cal.
de cle. non reſi. Et inſpicimus in obſcuris, quod eſt uero ſi
milius, & plerunque fieri conſueuit, ut in regula, inſpici-
mus, de reg. iur. lib. vj. Et in dubijs minimum eſt ſequen-
dum, ut in regula, in dubijs. eo. lib. Et maximè hoc dicen-
dum fauore eccleſiæ, ne perdat dominium directum ſibi
de iure competens, ar. in l. ſunt perſonæ, ff. de reli. & ſum
pt. fune. ex his concludo præſumendum fore hæc bona eſ
ſe bona feudalia Romanæ eccleſiæ, uel ex conceſſione an
tiquitus facta, uel ex præſcriptione tanti temporis. Nam,
ex quo iſti tenuerũt illa bona, ut fideles eccleſiæ, uiden-
tur, ſi titulus non præceſſit, illud ius feudale ex præſcri-
ptione acquiſiuiſſe, quod fieri poteſt iuxta ea quæ legun-
tur & notantur in c. ad audientiam, de præſcrip. & per Bar
to. in l. cum de in rem uerſo, in fi. ff. de uſu. & in l. quemad
modum, C. de agric. & cenſi. lib. xj. facit l. fi. & l. emphyteo
ticum, C. de fun. patri. & in ſimili per glo. notabilem in l.
ij. C. de iure emphy. in uer. repellere, in fin. Non obſtat
huic concluſioni ſuperius alleg. in contrarium. nam pro-
cedunt, quando concurrit ſola poſſeſſio longiſſimi tempo
ris ſine alijs ꝓſequentibus denotantibus, alium contractũ
ut patet ex prædictis. ¶ Ad 2m reſpõdeo, q. licet iuramen
tũ fidelitatis ſit a uaſallo pręſtãdũ, hoc uerũ niſi a princi-
pio fuerit remiſſũ, qđ fieri pt, ut eſt tex. no. in d. c. ij. in ti.
ꝑ quos fiat inueſt. Et quanquam hoc non pręſumatur, quin-
imò niſi de pactis ſpecialibus probetur, præſumendum eſt
feudũ fuiſſe commiſſum, ſecundum communem conſuetu
dinem, & communes regulas feudorum, ut eſt tex. no. in c.
j. in fi. in tit. quid ſi inueſti. col. x. ubi hoc no. Bal. tamen ex
lapſu tanti tẽporis præſumendum eſt iuramentũ fuiſſe re
miſſum. d. l. filius, & c. peruenit, præalleg. Itẽ potuit tale
remanere feudũ francũ, & liberũ, ut ſolũ tenerẽtur iſti iu
ramẽto ad ea, quæ habentur in c. de forma, de forma fide-
li. prealle. ut ſentit Ioan. And. in addi. Specu. in titul. de
præſcrip.

preſcrip. in pe. & ulti.col. contra quæ non apparet, quod iſti aliquando contrauenerint, & ꝑ hoc patet reſpõſio ad tertiũ.nam vř preſcriptũ, ut non teneantur petere inueſti turam: ſed ex ſola confeſsione obligentur ad fidelitatem ſicut enim ex priuilegio poteſt hęc inueſtiture petitio re mitti, ut notantes probatur ex his, q̃ leguntur & notantur in, c.ueritatis, de iureiur. ita & ex pſcriptione, maximè tã ti tẽporis, de cuius initio memoria non exiſtit, cum illa ha berent uim conſti.d.c.j.de præſcrip. lib.vj.&.l.hoc iure.§. ductus aquę, ff.de aqua quoti. & æſti. ¶ Item poſſet dici, quòd præſuppoſito, quòd iſti fuiſſent priuati: tamen pa pa vř ei uelle indulgere, cum iſtud ſit inductum in fauorẽ dominij, unde per hoc non excluditur, qui ſit feudum, & quod ſtatutum eſt in uaſallorum odium, non debet in eorum commodum, & fauorem retorqueri, ut in.c.ij.de trã ſla.præla.ſatis n.eſt, q̃ aliquando hęc bona tenuerint ut fi deles, & ſeruitores Romanę eccleſię, & ad ipſius obedien tiam & reuerentiam, ut. ſuprà dixi. ¶ Ad prędicta adde notabilem text.cũ ibi notatis, maximè ꝑ Inn. in.c.j.de relig.domi.ubi dicitur, q̃ ſi non conſtet, in cuius diœceſi eſt eccleſia, uel ſaltem dubitetur, per exercitium unius actus à certo epo. facti pſumitur illam eccleſiã in totum ad eũ pertinere, ex quo non conſtat, q̃ pertineat ad alium. Et ſic per unum actum fit extenſio ad alios, ex quo non conſtat, quod hęc bona ſunt in territorio papę, & quod progenitores iſtorum tenuerunt ut fideles eccleſię, debet dici q̃ ex toto iure feudi pertineat ad eccleſiam Romanã, & ſic quod ſint obligati papæ ad ea, quæ habentur in.d.ca.j.de forma, & eſt ille tex.ſatis notabilis in materia noſtra. ¶ Ex his põt clariſſimè inferri ad ſolutionem aliorum dubiorum. Et primò, nunquid ſententia lata per ſenatorem urbis in fauorẽ matris uenientis ex perſona filiorum præmortuorum ꝯ Anſelinum filium ſuperſtitẽ teneat, dico,
8 q̃ ſi mater deduxerit in iudicium illam cauſam ut feudalem, dicens ſe debere ſuccedere ex perſona filiorum præmortuorum pro partibus eam tangentibus, ſententia nõ tenet; quia cum cauſa eſt inter uaſallos de feudo, domini feudi eſt iuriſdictio, & non loci ordinarij. dat.n.lex hanc iuriſdictionem ordinario priuatiuè, & extinctiuè ad iuriſdictionem ordinarij, ut eſt bonus tex.in c. cæterum, de iudi.& ibi apertè hoc tenet Inno.Hoſtien.& cęteri doc, ſequentes ſaltem qñ dominus feudi uocat uaſallos corã ordinario, ad idẽ.l. imperialem. §.præterea, de prohib.feu. alie.per Feder.ubi per gl.& Bal.Quinimò non poſſunt uaſalli etiam per expreſſum cõſenſum ꝓrogare iuriſdictionem alterius, omiſſo domino feudi ſine ſuo cõſenſu.ut no. gl.& Bal.in.d.§.ꝓterà. Bar.in.l.j.§.& poſt operis, ff.de no. ope.nun & in.l.j. ff. de iudi. Et canoniſtæ in.d.c.cæterum;
9 & vř de hoc tex.in.c.trãſmiſſa, de foro cõpe. Reperitur ergo ſententia iſta lata à non habente iuriſdictionem, & ſic nullius debet eſſe momenti, ut in.c.at ſi clerici, de iudi.&. c.ſi à non compe.iud.per totum.aut hanc cauſam deduxit mater, non tanq̃ feudalem, ſed propriam & priuatam, & dico, q̃ tenuit ſententia in præiudicium Anſelini: quia nõ datur hoc caſu iuriſdictionis defectus. nã lex dat iuriſdictionem domino feudi, qñ conſtat contẽdentes eſſe uaſallos, & de feudo contendere, ut in.d.c.cæterum, & in d §.ꝓterea, præalleg. ¶ Præterea, ſicut currit præſcriptio con
10 tra uaſallum, licet non noceat domino ignoranti, ut in.c. j.de cap.contra.ubi per gl.& Bal.& per Io. And in tit.de ꝓ ſcrip.in addi.præalleg. & per Bal.in.d.§ ꝓterea, in.d. ner. q̃ro pono, ita dicendum, q̃ ſententia debet nocere uaſallo, qui neglexit opponere peremptoriam ex conuentione feudi, ſed non domino ſaltem ignorãti, facit.c. ſaborta, de re iud &.c.cum dilecta, de confir.util.& quod notatur in.

d.c.ad audientiam. ¶ Ex his patet, quid dicendum de uiribus primæ ſententiæ. Nunc intro ad aliud dubium, uidelicet nunquid dictæ dominæ matri illorum præmortuorũ petenti executionem illius ſententiæ latæ contra Anſelinum filium poſſit Titus frater dicti Anſelini, & ipſius conuaſallus ſe opponere, & ipſam executionem impedire? & q̃q̃ prima fronte uideatur dicendum, q̃ non per theoricã Inno.in.c.ueniens, el.ij. de teſti. quam refert & approbat Bart.in.dicta.l.à diuo Pio, ff.de re iudica.in eo, q̃ dicit, q̃ ſi petatur executio in bonis ab alio poſſeſſis, non poteſt tertius pro ſuo intereſſe impedire executionem, cum poſſit poſtmodum agere contra iſtum nouum poſſeſſorem, ſicut potuiſſet agere ꝯ tertium, ad quod facit.l. is à quo, ff. de rei uendi. Ita in propoſito cum dictus Anſelinus poſſederit, contra quem mater egit, non uidetur, quod Titus tanquã tertius ſe opponẽdo poſſit impedire executionẽ. ¶ Ad idem aliud notabile dictum Inno.in. c. cum in iure, de offi.deleg. ubi dicit, nulli fore tantã exceptionem nullitatis ut impediat execut.onẽ ſententiæ, pro quo facit.c. ſuſcitata, de in integrum reſtitutione. ¶ His tñ non obſtãtibus, mihi vř aliter concludendum, & primò ad intellectum dicendorum præmitto, q̃ dicta domina nullum ius poteſt habere, ſeu habet in dictis bonis: quoniam cum ſint feudalia, & feudum ſit paternum, ſeu antiquum iſtorum progenitorũ Anſelini & Titi, mater nullo modo potuit ſuccedere filijs, tum quia fœmina taliter, niſi de ſpeciali conceſſione doceatur, non ſuccedit in feudis, et ſi ſit filia uaſalli, quod plus eſt, ut probatur in.c.j.de ſucceſ.feud.& in.c.j.de alie feu.paterni.colla.x.ſi ergo excluditur filia, ergo excluditur mater, ut in authen.in ſucceſſione. C.ad Tertul.quia, ſi uinco uincentem te, &c.ut in.c.authoritate, de conceſſ.præbẽ.lib.6. ¶ Item ex alio capite excludit mater: † quia aſcendentes non ſuccedunt in feudo; ſecus in deſcendentibus, ut probatur in.c.j. de natura. ſucceſſ. feu. ubi tex.no. ¶ Excluditur ex tertio capite, q̃ eſt de agnatis. unde, cum feudum ſit paternum, non põt deuenire ad cognatos: quinimò deficientibus agnatis reuertitur ad dominum, ut in.c.ij.de feu.mar.& in.c.j de ſucceſ.feu.His præmiſſis ad principale quæſitum dico, q̃ dictus Titus habet multa remedia cõtra petitionẽ dictæ domus. ¶ Primò.n. põt opponere in uim peremptoriæ, dicẽdo nullum ius ipſi domino competere per prædicta.ipſius enim intereſt opponere, ne alteretur natura feudi in ipſius præiudicium. Nam ſi dictus Anſelinus decederet ſine liberis, ad eum perueniret feudum, etiam contra uoluntatem ipſius Anſelini: quia uaſallus non poteſt de feudo diſponere in teſtamento in præiudicium liberorum agnatorum, q habent ſuccedere in feudo. † ¶ Nam frater ſuccedit fratri in feudo antiquo, ut in.d.c.ij.de feud.mar.& in.c.j.de ſucceſ feu.præalleg.& ibi per Bal. ¶ Item poteſt opponere impediendo executionem ſententiæ: quia, ut dixi, ſua intereſt, ut executio non fiat; qñ, cum iſta domina non ueniat, nec uenire poſsit ut uaſalla, ſed ut extranea, & tendat alterare naturam feudi, intereſt cuiuſlibet agnatorum, qui poſſet ſuccedere dicto Anſelino ab inteſtato, ne fiat executio, arg opti.in.l.j.ij.&.iij.ff.de libe.cau.& melius in l.à ſẽtentia, ff. de appel pro hoc facit text.no.in.c.j.de inueſti. rei.ali. qui dicit, † q̃ uaſallus põt meliorem conditionẽ feudi facere, deteriorem uero non ſine dñi uoluntate, uel eorum agnatorum, ad quos per ſucceſſionẽ peruenire poteſt, cui concordare uidetur textus in.c. j.de alie. feu.pater.& ſic dictus Titus ſatis prætendit intereſſe, ne fiat alteratio feudi ¶ Ceſſat ergo theorica Inno.item cum mater poſſideat pro indiuiſo, ſi admitteretur petitio dictę dominæ, poſſideret tantum pro parte. Nam in diuiſione

rei

rei cõis contingit alienatio.hinc eſt,quod minor põt ꝓuocari,ſed non prouocare ad diuiſionem.l.pe.C. de prædijs mino.¶ Nec obſtat alia theorica Inn.in.c. cum in iure:qa procedit,niſi excipiens uelit probare nullitatem intra tẽpus non prolixum, ut plenè notatur per Io.de lig.in clemen.1.de re iudic.& uidetur ibi tex.Nam, ſi eſt ibi ſpecialis caſus,in quo exceptio nullitatis non impedit executionem ſententiæ,ergo taliter habet impedire,argu.in.c.pręſenti,de præben.lib.6. & maximè hæc procedunt, ſi opponeretur nullitas ex iuriſdictionis defectu proueniens iuxta glo.notabilem & uulgatam in cle.1.de ſeq.poſ.& fruc. & quod no.Bar.in l.1.ff.quod ui,aut clam.Inſuꝑ dici poteſt, ꝙ niſi Titus opponat pro ſuo intereſſe,ſatis eſt in cõtinenti ſuperficialiter docere de ſuo intereſſe, ad hoc ut admittatur,& ſuſpendatur executio.¶ Poſtea uerò poteſt plenariè & ĩ debitis dilationibus docere,ut eſt textus ſingularis in.d.c.ueniens,el.2.de teſti.& ibi per Innocen.An autem poſſit oponi exceptio declinatoria contra ſenatorẽ ex priuilegio contradicendo,ꝙ cauſa eſt feudalis,Bal. in dicto.§.præter ea, tenet quod ſic:ſed tamen nõ bene firmat:ſed mihi placet una theorica, quæ colligi poteſt ex dictis Inn.in.d c cæterum.ubi notanter dicit,ꝙ aut actor agit generaliter, ita,ꝙ poteſt comprehendi cauſa feudalis in libello,& tunc poteſt excipi,ꝙ cauſa illa ſpectat ad dominum feudi, cum ſit feudalis:aut expreſſe apparet,ꝙ non deducatur cauſa ut feudalis, & tunc non poteſt opponi in uim declinatorię,quia;ex quo non agitur de feudo, ut feudo,nec agens dicit ſe uaſallum, excluditur iuriſdictio domini, cum iura faciant eum iudicem duntaxat,cũ q̃ſtio eſt inter uaſallos de feudo : ita dicunt iura prę allegata.Secus,ſi inter uaſallum & tertium, ut not. gloſſ.in dicto.c.cæterum,& ibi apertè tenet Anton.de Butr.& gl. in. d.§.pręterea. debet ergo opponi modis ꝓdictis . poteſt ẽt contra dictum dominum opponi defectus iuris ſui in uim declinatorię ad impediendum litis conteſtationem: quia ubi concluditur per exceptionem,actori nullum ius competere,ut contingit in caſu noſtro, poteſt ſic declinare:qa nemo ſine actione experitur.l.ſi pupilli.§.uideamus,ff. de neg. geſt.&.c.examinata; de iudi.notanter tenuit Bart.in. l.cum q̃rebatur,ff.iudi.ſol.Et per hoc uidetur expeditum illud dubium, Nunquid poſſet opponi de ineptitudine libelli.Item petitur diuiſio ciuitatis, & caſtrorum. fruſtra.n.querimus de ineptitudine, cum nullum ius ſibi competat per prędicta. Si autem hęc bona non eſſent feudalia, uel hęc domina eſſet admittenda aliquo iurę ſpeciali,tũc non putarem ex hoc libellum ineptum.Nam, ſi ſint feudalia,poſſunt diuidi,cum ius ſolum prouideat diuidi feudum,quod ſonat in nomine dignitatis, ut eſt ducatus,marchionatus,& ſimiles.Secus de alijs feudis, ut probatur in. §.prætereà ducatus,in.c. imperialem, de prohi.feu.ali.ꝑ Fede.& ibi apertè hoc tenet Bal. & ad illam diſtinctionẽ debet reduci dictũ Bar. in. l.ſi inter, ff.de admi.tut.&.l. ſi uni,aliàs incipit, Pomponius,ff.de re iudi. Facit,q̃d legit & notatur in.c.licet,de uoto. Ego tñ notanter dico unũ, q̃d nõ reperio ꝑ alios ponderatũ,ꝙ licet in aliorũ bonorũ diuiſione ſufficit unũ ex ſocijs ꝓuocare . quia nemo cõpellit in cõmunione eſſe,ut.C.commu. diui.per totum,at tamen in diuiſione bonorũ feudalium debent oẽs conuaſalli conuenire,& concordare: aliàs non põt fieri diuiſio, hoc uoluit tex.ſingularis, ſi bñ ponderetur,in.d.§.prætere a ducatus,in uer.ſi conſortes uoluerunt,& capitulũ. Requiritur ergo cõſenſus aliquorũ, ad hoc tex.iuncta gl.in. c.ſæpe,de uer.ſig. in fi.cum.n.ille tex. permittat diuiſionẽ cõtra naturã feudi,debet itelligi in ꝓprijs terminis,nec eſt à uerbis tex.recedendum,ut in.l.nõ aliter, ff.de leg.3. &.in.c.fin.de uer.ſig. Si uerò bona non ſint feudalia, tunc non uideo,q̃d impediat diuiſionem caſtrorum, cũ poſſint ſeparatim uendi,ex quo nõ conſiſtant in certa dignitate, ergo & diuidi:ſed reſpectu ciuitatis, q̃ eſt unicus locus,poteſt magis dubitari,cum hęc diuiſio contingat in præiudicium reipublicę,cuius intereſt non hr̃e plures dñ̃os,& territorium non diuidi,facit.l.fi. C. ſi contra ius,uel utili. pub. Et intereſt ciuium non mutare dñ̃m, ut uo. Inno.in. c.auditis,de præſcrip.&.c.inter quatuor,de maio. & obe. unde poſſet attentari, ẽt ꝙ ciuitas ueniat in iudicio cõi diuidundo,ſicut ueniunt alia bona, q̃ cõmodè diuidi nõ poſſunt,& eſt tunc procedendum, ut habetur in. l.ad officiũ, C.cõi diui. & inſti.de offi.iudi.& Bal.in.d.§.ꝑterea ducatus,ſentit,q̃d poſſit diuidi,ꝙ unus habeat uſq; ad certum locũ:alius reliquũ &c.q̃d tñ prius dixi, eſt æquius.¶ Venio ad aliud dubium,nunq̃d iſte Anſelinus ceciderit à iure ſuo: q̃a fraudulenter alienauit non excipiendo contra matrem. Et in hoc dicto aduertendum,ꝙ ſi teneamus illa bona eſſe feudalia,diſpoſitio teſtatoris ꝓhibentis alienationem ſub pęna,nil in hoc operat̃: q̃a non poteſt uaſallus in teſtamento diſponere circa feudum, ut in.d.c.j.de ſucceſ feu.¶ Item ſubeſt iuris prohibitio quo ad feudalia,in. c.ij.de uaſal.q contra conſt. Lotha.& in.§. ꝑterea,cũ ſimi. unde debemus hũc caſum decidere ſcd̃m iura feudorũ,& q̃d iſte debeat ꝑdere feudum:uel q̃d ipſo facto ceciderit à iure ſuo,ſaltem reſpectu partis alienatæ fraudulẽter, allе.pulchrũ tex.in.c.j.§.callidis inſuper machinationibus, de prohi.feu.alie.per Fede.quinimò plus debet puniri,cũ alienat in fraudem legis, quam cõtra factum in fraudem hominis,& ibi no.Bal & pro[illegible] not. & bonus tex.in ſimili.in l.ſi libertus minorem,ff. de iure pat.¶ Ex coniecturis.n.apparet,ꝙ malitiosè Anſelinus non oppoſuit, cũ haberet exceptiones ita paratas contra matrẽ,ut patet ex ꝓdictis,facit.l.j.ff.ad Turpil. unde ſicut alienat,qui patitur ꝓſcriptionem contra ſe,ut in.l. alienationis uerbum,ff.de uer.ſig.adeo,ꝙ dicit gl.no.in.c. placuit,el.2.xvj.q̃.3.q̃d contra epm̃, q̃ paſſus eſt currere præſcriptionem contra eccleſiam , põt eccleſia agere,ut conſeruet eam indemnẽ de ſuo,ita & is qui exceptiones debitas non oppoſuit,& tãto fortius,cum in caſu noſtro iſte uideatur feciſſe in fraudem.nam quod ex coniecturis elicitur, eſt euidens, ut in l.licet,ff.de leg.j. Et idẽ eſt remittere,quod dare.l. quin-
1 etiam,ff.de caſũ.in c.ueniens,el.1.de teſti.¶ Hinc eſt,† ꝙ fideiuſſor non habet actionem contra principalẽ, ſi ſoluit non oppoſitis exceptionibus competentibus principali. l. ſi fideiuſſor,ff. manda.¶ Idem uidetur dicendum, ſi bona non ſunt feudalia,tunc incidit in pęnã teſtatoris,cum,ut. ſuprà dixi,alienans in fraudem debet puniri, ac ſi directa uia alienaſſet.d.§ callidis,& in.l.non dubium,cum ibi no. C.de legi. Et per hęc remanent expedita dubia omnia in effectu &c. NICO. ABB.

CONSILIVM LXXXIII.

1 *Statutum dicitur contra libertatem eccleſiaſticam, ſi propter eum clerici efficiuntr timidiores.*

2 *Statutum laicorum etiam in fauorem eccleſiarum non tenet.*

PRæſens dubium in effectu conſiſtit, an ſtatutum laicorũ,quod inter cętera continetur,ut nemo audeat ſub certa pena apprehendere,uel capere poſſeſſionẽ alicuius bñficij, uel hoſpitalis ſine expreſſa licentia dominorum ſecularium,& ꝙ nullus notarius,ſeu teſtis interſit, cõtra libertatem eccleſiaſticam.Quo caſu faciliimè inſerri põt ad deciſionem aliorum

rum dubiorum,& dico non ualere dictũ ſtatutũ.Id.n.ſtatutũ dicit ꝯ libertaté eccleſiaſticã,qđ tẽdit ꝯ ea,quæ conceſſa ſunt eccleſiæ uniuerſali gñaliter, uel ſingulariter à deo, Papa,uel alijs principibus ſecularibus.hæc eſt cõis theorica omniũ doctorũ.c.nouerit,de ſen.& re iu.& ap.ꝓbat Bar.& Bal.in aut.caſſa irrita,C.de ſa.ſan.ecc. ¶† Addentes,qđ ẽt dr̃ ꝯ libertate eccleſiaſticam, ſi ꝑ ſtatutum laicorũ clerici efficerent timidiores, & laici audaciores ꝑ l.j.§.q onerãdæ,ff.quarũ rerũ ac.non da.Et de priuilegijs tributis eccleſiæ ꝑ ipsũ deũ,ponũt exẽplum de eo in dicto capitulo,nouerit,in priuilegio,ut ſola eccleſia adminiſtret rẽ eccleſiaſticã,ut in c.ſi imperator 96. diſt. de reb.eccl.nõ alie.c.fi. ¶Itẽ q' ad eccleſiã dũtaxat pertinet ius ſtatuẽdi de rebus & iuribus ſpiritualibus,ut in c.deni que,& in c.cũ ad uerum.96.di.facit.xij.q.j.c.duo ſunt genera, & c.eccl'ia, de cõſt.& c.bñ quidẽ.96 di.33.q.j.quod cunque ligaueris.Hinc eſt,qđ ſtatutũ laicorũ ſup huiuſmodi potius dr̃ deſtitutio,quàm conſtitutio,ut in d. c. fi. ergo reſtat manifeſtè concludere,q' præſens ſtatutum,cũ diſponit de rebus ſpiritualibus & eccleſiaſticis , quorum adminiſtratio & de eis iuriſdictio pertinẽt ex priuilegio ipſi eccleſiæ uniuerſali, & ſuis adminiſtratoribus, ut ſupra probatum eſt.¶Item eſt contra priuilegium tributũ eccleſiæ uniuerſali per Romanos pontifices in ipſorũ canonibus;ut ſuper huiuſmodi nullomodo ſit recurrẽdum ad ſeculares,ut patet in c.ij.de iud.& de offi.Archi. c. ut noſtrum, &c. ad hoc, & d.c.bene quidem, adeò, † quod etiam in fauorẽ eccleſiarum non tenet ſtatutum laicorũ, quod prouidet diſponendo,mãdãdo,ſeu pœnã, addendo iuxta ea quæ no.plenè in d.c.eccleſia,de cõſti.& ꝑ Io.An. & Hoſt.in c.fi.de ſol.& Io.de Lig.& Ant.de But.in c.quo clericis,de foro compe. Præterea uiolat hoc ſtatutum ſummum & principale tributũ ab ipſo Chriſto Romanis Pont.cõceſſum, illud uidelicet,Quodcũq; ligaueris ſuꝑ terrã &c.d.c.quodcũque;quod exponit Inn.in c. quanto, de cõſuc.dicens,quodcunque ligaueris,ſ.per ſtatuta,uel præcepta & in concernentibus animam,niſi ſint contra fidem &c.¶Sed hoc ſtatutũ eſt contra mandatum Papæ in ſpiritualibus,& cõcernẽtibus animæ ſactum, cum Papa mandet executori gratiæ ſuæ, ut mittat impetrantem in poſſeſſionem,quam timore pœnæ tradere non poteſt,ergo ex hoc etiam infertur,quod clerici efficiuntur ex hoc ſtatuto timidiores,& laici in ſtatuendo audatiores;Et ſic ex multiplici capite hoc ſtatutũ dici poteſt cõtra libertatẽ eccleſiaſticã.Et optimè ad prædicta facit.c.qm̃,de immu.ecc.li.vj.¶Ex his infero ad caſum noſtrum , quod ex duplici capite nec poſſeſſionẽ alias legitimè apprehendentes,nec teſtes intereſſentes,uel tabelliones de apprehenſione poſſeſſionis rogati incidunt in pœnam ſtatuti. Primò ex diſpoſitione iuris cõis.Nã ſi ſtatutũ non ualet, nec pœna appoſita,maximè cũ talia ſtatuta ſint caſſa & irrita,ut in d.aut.caſſa,& d.c.nouerit,& c.grauamen,eo.ti. Facit,quod notatur in cap.ſignifi.de offi.dele. & in l. pacta quæ cõtra,C.de pact.Quinimò ſtatuentes,& ipſa ſtatuta ſeruare facientes ſunt ipſo facto excommunicati, ut in dictis iuribus,ultra pęnam,de qua in d. authen. caſſa. nec excuſantur prætextu ſtatuti in fine ſtatutorum poſiti quo cauetur,quod ſtatuta contra libertatem eccleſiaſticam habeantur pro irritis,quia iura uolunt,ut ea deleri faciant de uolumine ſtatutorũ,ne aliquando de facto ſeruentur,ut in dictis iuribus,ut ita expreſsè firmauit Bart. Bald.in d.authen.caſſa. ¶Secundo capite ceſſant in prædictis pęnæ ſtatutariæ ex forma alterius ſtatuti;quo cauetur,ſi quod ſtatutum reperiretur contra libertatem eccleſiaſticam,illud ſit irritum,& inane, &c.ergo præmiſſũ ſtatutum nullas uires habet,etiam conſiderata mente ſtatuentium in d.auth.caſſa, Et maximè habito reſpectu ad reformationem ſtatutorum poſtea factam, in qua ferè idem continetur;&c. NIC. ABBAS.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

ILLVD in ſumma de iure quæritur, An donatio inter uiuos, & inſinuatione legitimè non accedente,excedens ſummam quingentorum florenorum, interueniente confirmatione imperatorum ex certa ſcientia facta,poſt mortem donatoris ualeat,ita,ut per eam præiudicetur debentibus ſuccedere ab inteſtato, &c.

CONSILIVM LXXXIIII.

1 *Princeps licet ex certa ſcientia poſsit mihi tollere ea, quæ ſunt iuris ciuilis; non tamen poteſt, quæ ſunt de iure gentium tollere.*

2 *Libertus debet per imperatorem reſtitui natalibus,patrono conſentiente.*

3 *Bannitus publicus,ſi reſtituatur per imperatorem in integrum, non debet illa reſtitutio trahi ad bona alienata in alio medio tempore per principem.*

4 *Princeps habet pleniſsimam poteſtatem ſuper ius poſitiuum.*

5 *Princeps,ſi ex certa ſcientia aliquid approbat,uel ſuo priuilegio inſerat , quod de iure communi non ualet firmum erit.*

6 *Imperator poteſt reſtituere libertum, etiam patrono non conſentiente, nec uocato.*

7 *Princeps licet non poſsit ſine cauſa reſcribere contra ius diuinum, ſi tamen reſcribit,præſumitur in eo iuſta cauſa.*

CHriſti, eiuſque matris præſidio humiliter inuocato. Vr̃ primò dictam donationem quatenus excedit ſummam quingentorũ aureorum,nullius eſſe momẽti,& pro nõ ſcripta eã fore habendã,ut probatur in l.ſãcimus,iũcta,l.ſi q̃s pro redẽptiõe, C.de dona.per quã.l.uidetur correcta.l.ſi tamen in donatione inter uiuos,qualis fuit iſta,nemo dubitat, quoniã talis ad ſui ualiditatem expoſtulat inſinuationem,quatenus excedit quingentos aureos, ut in iuribus præalleg. prodeſſe poteſt confirmatio facta etiam per gl.no.iuncto tex.ĩ l.quoties,C.de preci.impe.ubi no. †quòd licet princeps ex certa ſcientia poſsit mihi tollere ea,quæ ſunt iuris ciuilis,ut actiones,illa tamen,quæ ſunt de iure gentium,ut dominia rerum,auferre nõ poteſt, etiam ex certa ſciẽtia,quoniam illa ſunt immutabilia,inſt de iure natu.§.pen.& de legi.agna.tu.in fi.& v.di.in prin. Idem uoluit Inn.c.quæ in eccleſiarum,de conſti. ſed certum eſt, quòd per mortem donatoris ante confirmationem imperatoris ius fuit acquiſitum iſtis nepotibus tanquam proximioribus in hæreditate domini Anſelini patrui, ſaltem adeundi ipſius hæreditatem,ut in auth.de ſucceſſ.ab inteſt.& facit glo.no.in l.omnium,C. de teſta.quæ dicit, q' per teſtamentum datur plenum ius,quantum ad acquiſitionẽ dominij,plenius per mortem,pleniſſimè per aditionem,ſed cauſa inteſtati æquiparatur in hoc teſtamento, cum deferat hæreditatẽ proximioribus, ut in auth. poſt fratres,C.de leg.hære. ergo iſtud ius iam acquiſitum, & inhærens oſſibus iſtorum proximiorũ,ſ.nepotum,non potuit tolli ſine cauſa poſt confirmationem imperatorum, etiã ex certa ſcientia facta:id eñ,quod noſtrũ eſt,nõ põt ſine facto nr̃o à nobis euelli.l.id qđ noſtrũ,ff.de reg.iur. c.ab eo,de ele.li.6.& qđ legi.& no.ĩ.l.Iulianus,ff. de cõdi.inde. & in.l.3.ff.pro ſocio,& in cap.j.xxij.di.in gloſ. in uerbo, iuſtitiã, hoc idem uidetur uoluiſſe Bar.in l.fi.C.

ſi.contra

ſi contra ius,uel uti.publi.dicit,quod princeps nõ poteſt
mihi tollere rem meam ſine cauſa:quia cum habeat pote
ſtatem à deo,ut in authen. quomodo oportet epiſcopos,
deus nõ dedit poteſtatẽ ſibi peccandi,uel auferendi rem
alteri;ad hoc.xl.diſt.c.j.& cle.paſtoralis,de re iudi.¶ Se-
cundò principaliter ꝯ hanc confirmationẽ adduco tex.o-
2 ptimum in l.fi.ff.de nata.reſti.ubi dr̃,† quòd libertus de-
bet per imperatorem reſtitui natalibus patrono conſen-
tiente:quia ius patroni per hanc reſtitutionem amittitur
& per illum tex.dixerũt cõiter doctores, quòd princeps
in legitimatione fienda debet requirere agnatos, qui ſu
cceſſuri erant ab inteſtato,& cum eorum conceſſu legiti-
mationem facere,ſaltem eo caſu,quo filius petit ſe legi-
timari poſt mortẽ patris;quod tenuerunt canoniſte. in c.
per uenerabilem,qui fil.ſint legi.& Bar.in l.Gallus. §. &
quid ſi tãtũ,ff.de libe.& poſth.& Bal.in proœmio.C. ubi
per hanc rationem dixit,quod imperator non poteſt le-
gitimare in terris eccleſiæ:quia habet citare agnatos, in
quos cum nullam habeat iuriſdictionem in illis terris,
non poteſt citationem decernere , uel illis aliquatenus
præiudicare tanquam non ſubditis.¶ Sed in caſu noſtro
iſti nepotes non fuerunt in hac cõfirmatione uocati, nec
conſenſerunt,&c. Et per hoc infero ad tertiam impugna-
tionem contra dictam confirmationem . Nam hæc bona
dicuntur eſſe in ciuitate,comitatu,& diſtrictu Bononien
ſi,in quibus imperator nullam habet iuriſdictionem, ſed
plenum ius in temporalibus , & ſpiritualibus extinctiuè
pertinet ad Papam,ut in c.fundamenta,de elec.li.vj.& in
c.ego Ludouicus lxiij. diſtin.in c.Romani, de iureiur.in
d.c.per uenerabilem.Nec oportet diſputare de donatio-
ne eccleſiæ facta per Conſtãtinũ,cũ illa fuerit confirma-
ta,& approbata per multos imperatores,& per eccleſiã ,
ut in d.cle.Romani,& alijs iuribus ſuperius allegatis,ma
ximè in c.fundamenta,præal.ubi dicit , quod diuinitus
fuit facta.Vnde non procul eſſet ab hæreſi tenere contra
rium,inſpecto præſertim quod habetur in extrauaganti
Bonifacij,quæ incipit,unam ſanctam.Et pro illius ualidi
tate ſtat Bal.in proœmio digeſtorum in fi.nec potuit er-
go imperator ſuper illis bonis diſponere,ut ĩ d.cle.paſto
ralis;facit tex.in l fi.ff.de iuriſdi.om.iu. ¶Quartò princi-
paliter facit tex.in c.quamuis,& c.ſi pro te, de reſcrip.li.
vj.ubi hr̃,quòd reſtitutio,uel noua collatio non trahitur
retro cum præiudicio illius,cui ius medio tempore fuit
acquiſitum;per quod dicit Ioan.Andr.in regula, ſine cul
pa,de regu.iur.li.vj.in Mercuria.quòd ſtante iure ſpecia
li,ut primogenitus ſuccedat in totum,primogenitus na-
turalis,qui fuit legitimatus per ſequens matrimonium ,
non debet præferri ſecundo genito,legitimo & naturali;
quia illa legitimatio facta perſequens matrimonium nõ
debet retro trahi cum præiudicio ſecundi geniti,cum ius
primogenituræ iam quæſitum erat per prius . Ad idem ,
quod no.gloſ.& Bar.in d.§.& quid ſi tantum,& melius in
3 l.fi.C.de ſen.paſ.ubi dicit,† quod ſi bannitus publicatus
reſtituatur in integrum per imperatorem,non debet illa
reſtitutio trahi ad bona alienata in alium medio tempo
re ꝑ principẽ,arg.in l.bene à zenone,C.de quadrien.præ
ſcrip. ¶ Sed his non obſtantibus contrariam ſententiam
arbitror de iure ueriorem.Et primò pro fundamento di
co,quòd imperator concurrit in iuriſdictionis exercitio
cum quolibet domino inferiore habente iuriſdictionem
ſicut Papa cõcurrit cum quolibet prælato. Dicitur enim
imperator dominus mundi.l.deprecatio,ff.ad legẽ Rho.
de Iac.& d.l.bene à zenone,C.de quadri.præſcrip.& viij.
q.j.c.in apibus.fecit.n.deus duo magna luminaria in mũ-
do,unũ,ut præeſſet diei,alterum,ut præeſſet nocti. Impe
ratorem.ſ.in temporalibus,& Papam in ſpiritualibus , ut
dicit tex.in c.ſolitæ,de maio.& obe.& 96.di.c. ſi impera-
tor,& c.cum ad uerum.unde ſicut per uniuerſum mundũ
poteſt ad Papã recurri in ſpũalibus, ita ad imperatorẽ in
temporalibus,ut in d.ctis iuribus.Et hoc idẽ uoluit Bal.
in c.j.qui feu.da.poſ.& alibi dixit,quòd omnis iuriſdictio
& diſtrictio de iure cõi eſt penes imperatorẽ,ita no.in c.
j.de na.ſucceſ.feu.& in c uno,uer.ad hoc.de pa. iura. fir.
facit quod no.doc.in cle.paſtoralis,& clem.Romani,præ
alleg.His præmiſſis,probo,ꝙ dicta cõfirmatio debeat ua
lere & tenere in præiudicium iſtarum neptum.Et primò
allego tex.iuncta gl.ſingulari in cle.j.de immu. eccle.ubi
dr̃,ꝙ tanta eſt poteſtas principis circa ius poſitiuũ,ut fa
cta poſſint haberi pro infectis,quo ad oẽm iuris effectũ ;
ita,ut faciat retroire, ac ſi nunquam illud emanaſſet .
4 ¶† Hinc ibi cõcludit, ꝙ ſi aliquis incidit ĩ excõicationẽ
uigore alicuius cõſtitutionis, ſi Papa illã cõſtitutionem
uult habere pro infecta,nõ indiget ille aliqua abſolutio
ne,ſed perinde eſt,ac ſi nunquã fuiſſet excõicatus . habet.
.n. princeps pleniſſimã poteſtatẽ ſuper ius poſitiuũ,ut ĩ c.
propoſuit,de cõceſ.præb.& in l.princeps,ff.de legi.& l.di
gna uox,C.eo.ti.¶ Ad prædicta optimè facit totus titu-
lus de capti. & poſtli.reuer.ubi princeps contra ueritatẽ
fingit,& retrotrahit multa,ac ſi nunquam fuiſſent facta;
adeò,ut quis receperit ius perditum,& multa alia, ut ibi
pleniſſimè habetur,& maximè in l.poſtliminiũ eſt ius, e.
ti.¶ Cum ergo in caſu noſtro iſtis nepotibus & proximio
ribus fuerit ius adeũdi quæſitũ ex iuris ciuilis diſpoſitio-
ne,& ex eodẽ iure corruerit dicta donatio ex inſinuatio
nis defectu,ut d.l.ſãcimus cum de iure naturali,aut gen-
tiũ nõ requiratur hæc inſinuatio,ſed ſufficit ad ipſius do
nationis ualiditatẽ uoluntas donatoris, ut in §.per tradi
tionem,inſt.de rer.diui.ſed fuit inducta de iure ciuili,ſal
te ut hoĩes nõ fraudent̃ iuxta plenè no per Bar. in l. Mo-
deſtinus,ff.de don. potuit imperator tãquã dñs ſup hoc
ius poſitiuũ, habere illã legẽ ꝓ infecta quo ad oẽm iuris
effectũ;& ſic perinde ualeret donatio,ac ſi nunquã illud
ius emanaſſet;ſic etiam potuit dictam donationem retro
trahere,& ſupplere defectum iuris circa illam ſolennita
tem inſinuationis,ac ſi in principio inſinuatio interueniſ-
ſet;ad hoc optimè quod legi.& no.in l.omniũ,C. de teſt.
Hic enim expreſſe imperator uoluit illam donationem
retro trahi,ac ſi ĩ principio fuiſſet inſinuata;Et fecit hoc
ex certa ſcientia,& ſic ex plenitudine poteſtatis.hoc.n.im
portat dicta clauſula,ut innuit glo.notabilis in c. ad hæc
ſumus,de reſcriptis. Ad idem glo.fi.in c.ex multiplici, de
deci.ad materiã noſtrã iũcto tex.multum facit. ¶ Item ex
preſsè imperator hic ſuppleuit omnẽ defectũ, ſi quis in
dicta donatione interceſſiſſet,quæ ſuppletio ſaltem non
operatur quo ad ſolẽnitatem iuris iuxta notata per Spe
cu.in tit.de leg.§.nunc oſtendendum,uer.xviij.& per Ar-
chi.in Cenomanen.lvj.diſt.facit tex.& quod ibi no.in cle.
paſtoralis,de re iud.& in c.j.de tranſac. & quod ibi not.
5 Hoſt.ubi etiam dicit Inno.† quod ſi princeps ex certa ſciẽ
tia aliquid approbet,nec dũ cõfirmet, ſed ſolũmodò ſuo
priuilegio inſerat,quod de iure nõ ualet,firmũ erit;ſicut
ſtatutũ laicorũ ſup eccleſijs ualet,& pro confirmato ha-
betur,ſi Papa illud in ſuis literis approbet,arg.ff.de pig.
l.fideiuſſor.§.fi.& de conſtit.c.eccleſia ſanctæ Mariæ, 96.
diſt.c.bene quidem,cum ſimilibus,Cum ergo dicta dona
tio corruebat ex defectu ſolennitatis à iure ciuili intro
ductæ,ſatis potuit imperator illum defectum ſupplere ,
& decernere,ac ſi in principio interueniſſet per prædicta,
non obſtãte ꝙ medio tempore ius adeundi fuerit illis ne-
potibus acquiſitum : qa hoc ius illius peruenit mediante

iuris ciuilis diſpoſitione, circa quod,ut ꝓdixi,potuit imperator diſponere,habendo illud pro infecto quo ad omnem iuris effectum. nec imperator hic principaliter diſpoſuit circa ius priuatum illorũ nepotũ, ſed per quandã conſequẽtiã.principaliter.n.diſpoſuit circa ius ciuile,ſupplẽdo ſolennitatem ab eo requiſitam.multa n.permittuntur per conſequentiam, quę non admittuntur principaliter, ut.l.prima,ff.de autho.tu. Et præſertim,cum hoc ius fuiſſet nepotibus quęſitum non ex eorum contractu ſeu facto ſed ex iuris ciuilis diſpoſitione.unde uidemus in ſimili,ꝙ priceps admittit ſupplicationẽ ꝯ ſñiam, à qua nõ poterat appellari,ex quo iã fecerat ius inter partes,ut in.l.res iudicata,ff.de regu.iur.&.l.ingenuũ,de ſta.homi.&.c. cũ inter,de re iud.ut patet in auth.quę ſupplicatio,C.de preci. impe.offe.& ꝯ eũ reſtituit in integrum,ut in.c.tum ex literis,&.c.auditis,&.c.ex literis,de in integ.reſti. C. ubi & apud quos.l.appellationẽ.l.prima. ff. à quibus appel.nõ licet,&.c.ſuper quæſtionũ,de offi.deleg. & reſtituendo minorẽ in integrũ aduerſus contractũ,ꝑiudicat ẽt ei,ad quẽ medio tpe peruenit per contractũ factum cũ emptore minoris,ut in.l.cauſę,la prima.§.fi.de mino.¶ Itẽ reſtituit in integrũ aduerſus ꝓſcriptionem, per quam iuris authoritate fuerat acquiſitum ius pleniſſimũ iuxta notata in.l.fi.ff. rem rat.habe.& in.c. ad aures, de præſcri.¶ Ad prædicta facit.c.auditis,præallegat.& in cle.una, de in integ. reſtitu.¶ Secundò principaliter adduco tex.notabilem. in.l.2. ff.de na.reſt.in fine.ubi dixit tex.ꝙ imperatores non facile ſolent libertum natalibus reſtituere, niſi conſentiente patrono, cum non poſſet poſtmodũ ad liberti ſucceſſionẽ
6 uenire.Et tñ,ut innuit ibi tex.† poſſet imperator reſtituere libertum,patrono non conſentiente, & non uocato,licet de facili non ſoleat. poteſt ergo ex certa ſcientia facere,ſi uult:q.a,quod uix fit,tñ fit,ut in.c.2.de cogna.ſpir. lib.6.& ꝙ no.Inno.in.c. niſi cũ pridem, de renun.ubi dicit, ꝙ ſuperior,penes quẽ eſt poteſtas diſpenſandi, põt ẽt non uocatis illis,qbus præiudicat̃, diſpenſationem impedire, & per tex.illius l.ij dixit notanter Bar. in.d.l. Gallus.§.& quid ſi tm̃,quod ſi imperator uult legitimare aliquẽ,non uocatis agnatis,quibus delata eſt hæreditas,poteſt,dummodo hoc faciat ex certa:ſciẽtia, & ſic per iſta uidetur caſus noſter apertè deciſus.Nam fortius poterit in caſu noſtro ſupplere hunc iuris defectum in præiudicium iſtorũ nepotũ,quibus ius ſuccedendi erat ab inteſtato delatum, ex modico ſolennitatis defectu iuxta notata in. d.l.Modeſtinus, de dona. grauius.n. eſt legitimare,& fingere quem legitimè natum, ſeu reſtituere antiquis natalibus, ꝗ ſupplere ſolennitatis defectũ reſpectu inſinuationis, & utroque caſu præiudicatur his, quibus ab inteſtato hæreditas erat delata.¶ Tertiò principaliter adduco dicta not. per Cy.in.l.reſcripta,C.de preci.impe.offe.quæ communiter approbãtur per alios legiſtas, & canoniſtas modernos in.
7 c.ꝗ in eccleſiarum,de conſti. dicit, † ꝙ licet princeps non poſſit ſine cã reſcribere contra ius diuinum, tamen,ſi defacto reſcribat, præſumenda eſt in eo cauſa.unde,ſi princeps mandet aliquem interfici, uel rebus ſuis priuari,ſibi parendum eſt: quia iudicaret ſm̃ conſcientiam,nec præſumitur corruptibilis,& ſemper præſumenda eſt in eo cauſa,facit.c. in memoriam xix.di.&.quid culpatur.33.q.j & c.quid ergo.xj.q.3 Cum ergo imperator hìc dicatur ſe cõfirmaſſe ex certa ſcientia, debet pro eo ꝓſumi cauſa legitima, maximè quia in fauorẽ publicum põt princeps quẽ priuare re ſua,ut in.l. item uerberatum, de rei uendi.no. Bar.in.d.l.fi.C.ſi contra ius,& in.l.Antiochenſiũ, ff.de priui.credi.& in.d.l.reſcripta,& princeps hoc uidetur aſſerere in proœmio illius confirmationis, cum in ipſius perſona uerſetur ius publicum. conſiſtit. n.in ſacris,ſacerdotibus, magiſtratibus.& clericis ius publicum ut apparet ex uerbis ſuis enuntiatiuis,ſuper quibus ſe fundaſſe credendũ eſt,ut in cle.j.de proba.facit quod not.Bart.in l.ambitioſam,ff.de decre.ab ordi.facien. multò ergo fortius dicere neceſſario habemus,dictam confirmationem ualuiſſe,cum per eam non præiudicetur iuri ꝗſito ex facto partis,ſed ex mera iuris ciuilis diſpoſitione. Et per hoc concludo dictã confirmationem ualuiſſe, & ꝑiudicare illis nepotibus.Et per hoc ſubtiliter intuenti ſoluta remanẽt cõtraria ſuperius inducta contra confirmationẽ. procedunt enim,quãdo imperator principaliter uult diſponere contra ius gentium, tollendo ius ꝗſitum facto hominis tantũ uel uere,uel præſumptiuè ceſſante:ſed nos loquimur in iure quæſito authoritate iuris ciuilis. Et cum princeps principaliter diſponit ſupplendo defectum iuris poſitiui, uel reſtituẽdo id,quod deeſt,cã preſumenda eſt,ut dixi.¶ Ad ſecundũ contrariũ ſatis ẽt patet ſupra reſponſum ex prædictis.Nam.l.fi. loquitur de poteſtate ordinaria, ſed non de abſoluta, prout loquitur.l.2. e.ti. ꝗ hic interuenit per illam regulam,ex certa ſcientia,&c.¶ Ad tertium dico,ꝙ hìc non præſupponitur,ꝙ donator,ſeu iſti nepotes ſint de territorio, unde præſumo,qđ ſint de iuriſdictione imperij,& ſic ꝓſuppoſito,qđ bona ſint Bononię: tñ ex quo prę ſumit̃ de imperio, illa donatio ſic corroborata extendit̃ ad bona ubicunque ſita,ſicut in ſimili no.Bar.in.l.cunctos populos,C.de ſum.tri.maximè in illa ꝗſtione, utrũ teſtm̃ in certo loco ſcđm illius loci ſtatuta ſpecialia,debeat extendi ad bona exiſtentia in loco non ſuppoſito ſtatuenti, & concluditur ꝙ ſic, ut ibi pleniſsimè per eum, & facit.l. j.C. de teſta.cum ſimili.¶ Ad ultimum contrariũ dico, ꝙ in illis iuribus non interuenit uera in integrũ reſtitutio, ut ibi not.glo. Item non apparebat de uoluntate papæ,ꝙ noluiſſet actũ retro trahi cũ ꝑiudicio alterius:aliàs ſecus ut ibi apertè dicit tex.hìc aũt expreſsè apparet de uoluntate imperatoris. Et eodem mõ poteſt reſponderi ad authoritatem Ioã.Andr. in.d.regula, ſine culpa:licet etiam multi doctores ampliſſimi tenuerint contra opinionem ſuam, ut ipſemet ibi refert, ſed hic conſtat, ut dixi, de aperta uoluntate principis, qui potuit in hoc diſponere, ut ex prædictis colligitur. Et hæc ſufficiant. NIC. AB.

CONSILIVM LXXXV.

1 *Communis opinio tenenda,niſi notoriè male dicat uel rationabiliter conuincatur.*
2 *Legatum conditionale non tranſmittitur in hæredem.*
3 *Nemo poteſt in teſtamento ſibi eam legem dicere, ut à priore ei recedere non liceat.*
4 *Relatiuum,quis,uel,qui,coniunctum uerbo futuri temporis denotat conditionem.*
5 *Filius appellatur, qui ex uiro, atque uxore naſcitur,& unde dicatur.*
6 *Filius primogeniti poteſt dici primogenitus.*
7 *Clericus illicò priuatur, & denudatur omni priuilegio clericali, & applicatur foro iudicis ſecularis, bigamia ſuperueniente.*
8 *Laicus ſi fuit præuentus per iudicem ſecularem, & cauſa pendente, efficiatur clericus:non per hoc cauſa eximitur à foro pœnitentiæ ſecularis.*

IN præſenti quæſtione,omnipotentis dei poſtulato ſuffragio, Duo,ut morẽ petenti geram, addã aliorũ opin.& motiuis reſeratis ad utrãque partem,cum ſatis utrinq; ſit argutum,ſecundo

cundò omiſsis, breuiter atiingã,qm̃, ut belliſsimè habet apud.l j.C.de uete.iure enuclea. Ex multitudine authorum iudicandum non eſt,cum poſſit forſan & deteriorum ſnĩa & mnltos, & maiores in aliqua parte ſuperare. hinc
1 fortaſsè motus Io.An.in.c.j.de conſtitu.dixit. † Cõem opinionem ſequendam eſſe,niſi notoriè malè dicat, uel rationabiliter conuincatur,quod bonus iudex acutiſſimi ingenij exiſtimabit.¶ Primũ dubium erit, utrum filius primogenitus ꝑferri debeat patruo in maioritate conceſſa cuidã uiro nobili Petro Affe Hiſpano,habito ꝑſertim reſpectu ad uerba cõceſſionis eidẽ factę, ꝑ illuſtrẽ principẽ regem Caſtellæ, in qua inter cætera ad propoſitum continentut hæc uerba,uidelicet.Et ꝙ poſt obitum habeat ſuccedere,& hæreditare dictam medietatẽ dictarũ apothecarum primò nominatarum alter eorum,ut dictum eſt,uidelicet filius maior,quẽ habuerat de legitimo matrimonio & alij filij & filiæ & hæredes,q ab ipſo,uel à uobis deſcẽderunt ex noſtra linea de legitimo matrimonio:uel qđ ſit legitimatus ſm̃ ꝙ ius reqrit,uidelicet poſt obitũ alterius gradatim,& ſemꝑ conferatur maiori &c.¶Scđm dubium eſt, cũ patruus tanq̃ conſtitutus in minoribus ordinibus, fuerit ꝑ nepotem cõuinctus in curia Romana, & ꝓceſſus ibi fuerit à dño nullus factus,nunqd ꝑ ſuperuenientiã bigamię,q̃ dictus patruus dr̃ incidiſſe,ſit dicta cã exẽpta,uel eximenda à curia Romana,& remittenda ad iudicẽ ſecularem.¶ Venio igitur ad primũ,circa quod dico animaduertẽdũ,quod cũ filij & nepotes uocẽtur ad hãc ſucceſsionem ex diſpoſitione, & priuilegio regio,magis ſunt ponderanda uerba priuilegij, q̃ iuris cõis cenſura diſponens ſuper ſucceſſione patrui, & nepotum in bonis aui, uel patris.nam principaliter ibi tractatur de efficacia & cõphenſiua priuilegij,& attendẽda,& ponderanda ſunt ipſius priuilegij uerba,ut in.c.porrò,& in.c.recepimus,de priuileg. in aut.de mãda.prin.§.ſi quis autẽ, & ꝓfecto ſi p̃dicta uerba priuilegij,ſeu cõceſſionis, in quibus huius quæſtionis plenaria uis conſiſtit,ex corde animaduertuntur,clariſſimè patebit dictum nepotem preferendum. ¶ Moueor primò ad hoc dicẽdum, quia immediate poſt patris obitum, cui facta fuit principaliter conceſſio, uocatur primogenitus ex regia diſpoſitione.Et ſic hoc ius ſuccedendi conſequitur primogenitus nõ à patre,uel à lege cõi, ſed ex ſpeciali diſpoſitione regia iuxta notata ꝑ Bar.in d.l.ut iuſſu rã.ff.de ope.liber.& per Bal.in authentica, ſi quas ruinas, C.de ſacroſan.eccl.facit tex.cũ ibi notatis,maximè ꝑ Bal. in.c.una,de ſucceſ.feu.colla.x.Ergo hoc ius ſuccedendi illicò,cum primogenitus uenit ad lucẽ in habitu, & ſpe,cõſequitur,& eſt ſpes firma, & inuariabilis,cũ per patrẽ aut alium filium inferiorem tolli non poſſit, cũ tranſiuerit in contractum,ut in.c.j. de proba.& per Ioan.And.in.c. ſignificaſti,de foro.cõpe.facit tex.i.c.j.de feu.ſine cul. nõ amit. & no.Bal.in.c.j.de ſucceſ.feu.& per Bar. in. l.fin. aliàs penul.ff.de decre. ab ordi.fa. ¶ Et preſuppoſito, ꝙ princeps potuiſſet reuocare, ita, qđ dependet à ſolius principis poteſtate, dr̃ fieri non poſſe,ut in. l.apud Iulianum, in fin.ff. de leg.j.& no.Di.in regula, ſemel deo,de regu.iur. lib.6. ¶ Igitur hanc ſpem firmauit, & irreuocabilem tranſmiſit primogenitus in filium, hoc probatur ex identitate rationis, ſicut ſpem cõpetentem patri ex cõtractu conditionali tranſmittit ipſe pater in filium,ut in.§.ex conditionali,in ſtitu.de uerb.oblig.quod nõ contingit ex alio,niſi quia illa ſpes firma & irreuocabilis cum potentia de facili reducibili ad actũ habeatur pro actu,ut in.c. Piſanis, & qđ ibi notatur,de reſti.ſpo.ita & hæc ſpes firma, & inuariabilis, tanq̃ cõpetens ex priuilegio regis, debet poſſe tranſmitti in filium.Nec obſtat huic motiuo tex.in.l.una.§.ſinaũt,C.

2 de cadu.tol.ubi dr̃, † ꝙ legatum conditionale,quia ex eo cõpetit ſola ſpes,ante conditionis euentnm non tranſmittitur in hæredem:quia duplex põt eſſe diuerſitatis rõ:una quam allegat gl.in dicto.§.ex conditionali, dicẽs,ꝙ in cõtractu conditionali interuenit factum ipſius ꝯhentis nolẽtis proſpicere ſibi,& ſuis hęredibus:ſed in legato nullum factum legatarij interuenit,& principaliter intendit proſpicere perſonæ legatarij, unde cum non radicauerit in ꝑſonam ipſius legatarij ,non tranſmittitur in hæredem,unde teneo potius rationem illius gl.q̃ uerba. Cum.n.in caſu noſtro interceſſerit conceſſio regia, proſpiciens nedũ perſonæ ipſius primogeniti, ſed ẽt filiorum ſuorum,ut patet ex uerbis præallegatis;ergo hæc ſpes eſt tranſmiſsibilis in filium. Si enim ꝯhentes poſſunt,fortius lex priuata, hoc eſt princeps,arg.in.l.non impoſsibile, ff.de pact.præſertim hoc caſu, ubi ſpecialis diſpoſitio, principis hìc uoluit apertè prouidere nedum perſonæ primogeniti,ſed ẽt ipſius filij, ut patet ex uerbis conceſsionis, ibi: & alij filij & filiæ, & hæredes, qui ab ipſo uel à uobis deſcenderint, &c. & hæc conſideratio iudicio meo eſt optima. facit qđ in ſimili legitur,& notatur in.l.Lucius,la.2.ff. de hæredi. inſti.& notatur per Bald.in l.j.C.de his, qui ante apertas tabu.¶ Secunda diuerſitatis ratio inter.§ ex conditionali.&.§ ſinautem,pręalleg.eſt, ꝙ in contractibus uoluntas, ſeu ſpes eſt firma & recta;quia cõtractus ab initio ſunt uoluntarij,ex poſtfacto ſunt neceſſitatis.l.ſicut; C. de actio. & obl.ſecus in ulti.uolũtatibus: quia relictum non eſt ita firmum,cum dependeat à uoluntate teſtatoris; ut in.c.cũ
3 Marthæ,de celebra.miſ. ¶ † Nemo.n.poteſt in teſtamento ſibi eam legem dicere, ut ab ea ei recedere non liceat, ut inquit tex.in.l.ſi quis.in prin ff.de leg.3.ſed cũ in propoſito noſtro debeatur hoc ius primogenito,beneficio legis ſpecialis,quod tolli iudicatur impoſsibile,ut p̃dixi,ergo accedit ad naturam potius contractus,q̃ ultimæ uoluntatis,ut fiat tranſmiſsio in filium,nec curandum, ꝙ hìc nõ interuenit factũ filij, quia illa non eſt ratio neceſſario concludens: ſed potius illa,quam præmiſi, ſcilicet,quod ſpes eſt certa,& firma:hanc rationẽ notanter ſentit Ioã. And. in.c.licet,de uoto,& in additio.Specu. in tit.de feu.in.vj. col.Negari.n.non poteſt,quin fortius ius acquiratur primogenito hìc ex conceſsione regia purè facta, habita maximè cõmemoratione filiorum,q̃ ex contractu conditionali,cũ deficiente conditione,corruat totus contractus,dicto.§.ex conditionali. Sed dicta conceſsio ſemꝑ durat, & eſt pura, & firma, niſi in caſu, quo nullus reperiretur de agnatione iſtius Petri Affari,ut patet ex priuilegio,ergo fortius debet tranſmitti hæc ſpes, cũ cõpetat ius ſaltẽ in habitu de ꝑſenti, quàm illa fragilis ex futuro euentu dependens, quæ competit ex contractu conditionali. ualet eñ argm̃ ex indentitate rationis,uel maioritate,ut in iuribus uulgaribus,ꝙ autem hìc uocetur principaliter primogenitus poſt obitum Petri, ꝓbatur apertè per illa uerba: Quod qa poſt obitum ueſtrum,&c. Si.n.non intelligerentur de primogenito, profecto illa uerba ſuperflua erunt, cum in ſequentibus uerbis fiat mentio de alijs filijs deſcendentibus ab iſto Petro,& diſponitur,ut collatio ſemper fiat maiori. debet.n. diſpoſitio intelligi,ut uerba non ſint ſuperflua,ſed aliquid operentur,ut in.c.ſi papa,de priuile.lib.vj.&.l.ſi quando,C.de inoffi.teſta.Et ſemper uerba debent reduci ad caſum dubium,ut.l.j.in fine,ff.de adminiſtratio.tuto.&.l.Labeo.ad Carbo.¶ Secundò probatur ex alluſione uocabuli. nã cum uocet maiorem filium iſtius Petri,ergo primogenitum, cũ primogenitus ſit maior natura. dr̃ enim frater,uel minor ratione natiuitatis, ut in.ca.licet, de uoto,facit quod not.gl.in.c. conſuetudo

eſt.j.

eſt.j.diſt. ¶Secundò principaliter moueor in hanc ſnīam alia conſideratione,quia ſi bene ponderentur uerba.primogenitus nō uocatus ſub conditione, uidelicet ſi extabit tēpore mortis patris; hoc colligit̄ ex illis uerbis ibi.
4 ueſter filius maior,quē habuiſtis &c. ¶ † Nā relatiuū,qs, uel,qui,ſeu,quē,coniunctum uerbo futuri tēporis denotat condōnem, ut probatur in l.Sticus, qui meus erit,ff. de leg.j. & p Bar.ibi, vnde illa uerba,veſter filius maior, quem habuiſt s,&c.hoc impoi tant,i ſi quem habuiſtis,& in defectum primogeniti aduerto, q̄ uocat filios iſtius Petri,p prius uocat filios primogeniti; ergo maior illorum eſt pponendus;q̄ probatur ſic ubicūque.n.agitur de honore, uel onere applicando certis perſonis, & non pōt applicari niſi vni perſonæ; ſaltem eodem tpe,& non apparet,de qua perſona diſponens ſenſerit,ſtatur ſemp ordini literę,ut prius noīatus cenſeatur primo uocatus,ut ,pbatur in l.gnāLr.§.quid ergo,cum ſeq.ff.de fideicō.lib. & l.quoties,de uſufr.l.hæredes mei.§.peto,ff.ad Treb. & in c.pen.de elec.lib.6. & c.mandato, de præben.eo.lib. cum ſimil.no.Bar.in l ij.§.prius,ff.de vulg & pupil. hic autem in defectum primogeniti uocantur oēs deſcendentes ab eo, addito,ut vnus habeat poſt obitum alterius; ergo filius maior primogeniti eſt præferendus patruo, cum ſit prius nominatus. Nec obſtat, ſi dicatur hanc theoricam non habere locum,cum ordinata affectio contradicat,iuxta notata in d.l.hæredes mei,cum pr̄ præſumatur magis diligere filium ,pprium q̄ nepotem. Et primò cum nepos ab eo ſit remotior q̄ filius.¶†Hinc propriè,ſ.à philos,qđ
5 eſt amor, appellamus illum, q ex viro & vxore naſcitur: nepos aūt impropriè dr̄ filius, ut notanter ,pbatur in l.filium,ff de his, qui ſunt ſui uel alie.iu. Et p Bar.in l.liberorum,ff.de uer.ſig.dico.n.q̄ illa uerba non fuerunt prolata à patre; & ſic ceſſat pſumptio ordinatæ affectionis: ſed prolata fuerunt à rege, qui magis intendebat prouidere generi iſtius Petri, q̄ perſonis. ¶ item dubia debēt intelligi ſm̄ conſuetudinem loquentis, ut l.ſi quis ſeruū, de leg.j.& l.nēmis,de leg.iij.& l.cum de lanionis.§.aſinā, ff.de fun.inſtru.& l.Labeo, de ſuppel leg. cum ſimilibus.
¶Sed reges Caſtellę conſueuerunt honorare,& pferre filium primogeniti aliis filiis: qa repreſentat perſonā primogeniti, ut clarè patet ex uerbis quarūdam conſtōnum ipſius regni; ergo debemus præſumere,q̄ ſerioſe rex Caſtellæ in illa conceſſione fecit prius mentionem de filiis primogeniti, q̄ de aliis filiis ipſius Petri. ¶ Ad idē facit, quia ubi non cadit affectio inter perſonas, prius denoīatus eſt potentior. Ad hoc tex.optimus cum materia ſua in l.ſi cōmunis ſeruus ita ſtipuletur,ff.de ſtipu.ſeruo.per quā legem dixit ibi Bar. & no.p modernos in c. qm̄ abbas, de offi.deleg.q̄ ſi cā alicui delegetur expreſſo nomine ,pprio,& appellatiuo,ceſſantibus aliis coniecturis,dicemus diſpoſitionem eſſe perſonalem, uel realem ex ordine uerborum. Nam,ſi pcedit appellatiuū,cenſetur realis:ſi ,prium,perſonalis Et p eam ceſſat contrarium,qđ formari pōt de l.ſi mea,C.de bonis ma. Procedit.n.hoc ex ſpeciali diſpoſitione principis, qui non afficitur magis ad patruum q̄ ad nepotem; ſed habuit reſpectum ad ius primogenituræ,quod per plurimum apud principes,maxime Hiſpaniæ,frequētatur,ut prædixi,& patet ex conſtitutionibus regni Caſtellæ. Nec propterea obſtat,ſi dicatur,q̄ inter filios primogeniti,& patruos uocetur maior, ut patet ex illa clauſula ſuprapoſita ibi: & ſemper cenſeatur maior i &c. q̄ uidetur determinare omnia præcedētia, ut in c.inquiſitioni. & in c.ij.requiris, de appel plenè per Bar.in l.tali ſcriptura,ff.de leg.j.& l.prętor ait.ff.ui bo.rap. Quia dico, q̄ illa clauſula refertur ad pcedentia ordine ſucceſſiuo, ut ſit ſenſus, q̄ inter filios primogenitus pferatur ſemper maior; & ita eis deficientibus, inter alios filios dicti Petri.nā quēadmodum filij primogeniti uocantur p ſe,& alij filij d.Petri ſecundario uocant̄ p ſe, & pdicti illis debēt pferri;ita clauſula ſubiecta recipit intellectū à pcedentibus,ut ſicut in perſonis oēs uñr uocati ordine ſucceſſiuo, ita & illa clauſula qualificat filios primogeniti,& Petri ēt ordine ſucceſſiuo,arg.bonū ex his, q̄ leguntur & notantur in l.hæredes mei.§.peto, ad Trebellianum,& in c.olim,& c.abbatem,de reſer.& p Bar.in l.Gallus,ff.de lib.& poſthu. Hunc intellectum ſequendū, ſuadent oēs conſiderationes pdictæ,& ne princeps p illa uerba gn̄alia uideatur illicò receſſiſſe à iure iā delato primogenituræ ꝯ l.non ad ea,ff.de cond.& demon hoc etiā ſuadent & aliæ conſiderationes:quia perſona patris dr̄ p filium repreſentari, & ibi etiam eſſe & ſtare dicatur.l.cū antea,C.de agricolis & cenſitis, lib.11. & filij uox dicit̄ patris, inſti.de inutil.ſtip.§.eodem uero. & dicuntur eadem ferè perſona,C.de impub. & aliis ſubſtitu. l.fi.& vna caro 35.q.3.hac authoritate. ¶Item pater remanet in filio. hinc dicitur, q̄ pater magis diligit filium, quàm e
6 contra,ut not.in d.l.ſi liberorum, in fi. † vnde filius primogeniti poteſt dici primogenitus, & non ex toto fictè, ſed in parte uerè,cum in eo ſit ſubſtantia, & caro, & pars ipſius primogeniti; & ſic ceſſat, qđ opponitur de leg.iij. §.hæc autem uerba, ff.de neg.geſt. & eo amplius in caſu noſtro, quia Rex in conceſſione non ſolum fecit mentionem de primogenito, ſed etiam de aliis ab eo deſcendentibus, quos ſic anteponendo uidebatur præferre uoluiſſe ſuis patruis, ut in d.l. Lucius. Optime uidetur probari ſm̄ vnum intellectum,quē ſequitur Bal.in d.l.j.de his, q ante apertas tab. ſuadent inſuper multæ aliæ conſiderationes,quas fecit Io.And.in addi.Specu.præleg. ubi hanc opin.fouet,etiam ubi non fuiſſet facta mētio de filiis primogeniti. Et idem Oldr.in conſiliis ſuis,conſi.200.¶Sed in caſu noſtro uidetur irrita dubitatio p prædicta. Præterea optime facit.c.licet, de voto. ubi nepos præfertur patruo in regno. Et licet ibi regnum fuerit radicatū in perſonam primogeniti, cum de illo non poſſit pater diſponere ad libitū iuxta ea,quæ leguntur & notantur maximè per Bal.in c.j.de ſucceſſ feu.in proæmio illius libri feud. Sed potius illud diſponitur, q̄ filius primogenitus repreſentat ipſum primogenitum; & eſt iudicio meo hæc bona,& noua conſideratio. Et per hęc uidentur multum ceſſare motiua Cyn.& Bald. in l.ij.C.de bonis mater. & l.cum antiquioribus, C.de iure deliber. & Bar.in authē. poſt fratres,C.de legit.hæred. ubi dicit, q̄ ubi tractatur de ſucceſſ.feud. nepos non ſuccedit in locum patris:quia illa ſucceſſio non habetur à iure, ſed à conceſſione dominica; quod profectò uidetur cōtra tex.in c.j de ſucceſſ. feud. & in c.j.de natura ſucceſſ.feu. & in c.j.& iij.de feud. mar.colla.x. ubi nepos ſuccedit cum patruo in feudo, tenendo locum ſui patris, & ibi per Bal.in l.iij.ff.de interdic.& relega. Nec obſtat,ſi dicatur,q̄ ibi non excluditur patruus: ſed pariter ſuccedit cum nepote; quia eadem rō quæ eſt de parte quo ad partē,militat in toto quo ad totum.l q̄ de tota,ff.de rei uen.& c.paſtoralis.§.item cum totum,de offi.deleg.pro hoc dicto.c.licet,de uoto. Nec nepos ex perſona ſua excludit patruū,ſed ex pſona ſui patris;vnde conſtituitur ex perſona propria; ſimile in c.maritus,de cōceſſ.præb.lib.6. & optime ad propoſitum in l.j. §.fin.& l.ſi nepotes,ff.de colla.bono. & de coniungē.cum emancip.liber.l.j.§.ſi filius,ad fin m. per quæ patet, q̄ licet emancipatus de iure communi non conferat: tamen filius emancipatus confert nepoti emancipato ex fratre

conſtituto in poteſtate tempore mortis; quod non eſt ꝓpter aliud, niſi quia perſonam ſui patris repreſentat, ut d.l.ſi nepotes. ubi dicitur, ꝙ nepotibus confertur ut fratri, & cenſentur oẽs vnus eſſe, ſicut erat pater; ideo nepotes ſuccedunt per ſtirpes in locum patris, ut in l.ij.C.de ſuis & legi.hæred. Nec obſtat, ſi opponatur de l.j. alias ij,§.ſi impuberi,ff.de coll.ubi habetur,ꝙ ſpes ſuccedendi patri adoptiuo non uenit in collatione bonorum; & ſic non cenſetur eſſe firma in perſona filij:quia dico illud ꝓcedere: quia illud ſolũ uenit in collatione,quod filius acquiſiuiſſet patri, ſi non fuiſſet emancipatus: ſed illã ſpem non acquiſiuiſſet patri; ideo in collatione non uenit. Nec etiã obſtat,ſi dicatur,ꝙ quarta debita filio arrogato non tranſmittitur per filium in deſcendẽtes, ſi moritur filius uiuente arrogatore:quia hoc non ꝓbat ille tex.imo potius innuit contrarium,cum in principio ſimpl'r dixerit, ꝙ illa tranſmittatur in hæredem; quod uidetur tenere Io.And.in additionibus præalleg. ¶ Item tenendo alium intellectum,quod non tranſmittat,poſſet reſponderi illud ideo eſſe: quia per mortem ex toto diſſoluitur illa filiatio, & omnis illius ſequela. ¶ Sed non ſic eſt in caſu noſtro, cum propter cõceſsionem regum,quæ non ſolum uocauit filium maiorẽ,ſed etiam deſcẽdentes ab eo: tum quia hic concurrunt iura naturalia,quæ ſunt potentiora ciuilibus.l.qui habet,ff.de tute. & in §.ſed naturalia,inſt. de iure nat. Præterea ius primogenituræ eſt alienabile in ſpecialem ſucceſſorem,ut in c.q̃ periculoſum,& quod ibi notatur 7.q.1. ergo fortius tranſmiſsibile in filium & vniuerſalem ſucceſſorem; & hæc de primo dubio. ¶ Venio nunc ad ſecundum,in quo uidetur primò illum patruum fore exẽptum à iuriſdictione iudicis eccleſiaſtici per ſuperuenientiam bigamiæ uerè uel fictè, ut quia contraxit cum uidua, uel corrupta, dũ exiſteret in minoribus,ut in
7 c.vno,de bigamis,lib.6.ubi dicitur, † ꝙ bigamia ſuperueniẽte ilico priuatur & denudatur clericus ab omni priuilegio clericali,& applicatur foro ſecularis iudicis. Sed hoc non obſtante c̃trium puto de iure uerius. Nam priuilegium ſuperueniens non habet eximere cauſam à prioris iudicis poteſtate: quia cũ præuenit ꝑ citationis actũ, dum de ſua iuriſdictione exiſteret,ut in l.ſi quis poſtea,ff. de iud. & l.cum quædam puella, ff.de iuriſd.om iu. facit. l.ſi quis decurio,C.de fal. & c.propoſuiſti,de foro comp. fortius in caſu noſtro tenetur reus iam præuẽtus reſpondere coram iudice eccleſiaſtico,cũ mutauerit forum non in priuilegium, ſed in pœnam. quod enim ſtatutum eſt in odium ipſius, non debet in eius cõmodum retorqueri,ut c.ij.de tranſla.præla. & in authen. ſi neceſſe, de dona.in-
8 ter ui.& uxo. † Præterea cõmunis habet opinio, quod ſi laicus præuentus per iudicem ſecularem,efficiatur cauſa pendente clericus,non per hoc cauſa eximitur à foro pœnitentiæ ſecularis, ut no.Io.And. & cõmuniter doct.in c. vno,de obli.ad rati.& Spec.in tit.de reo,poſt prin.ſequitur Bar.in l.j.ff.de pœnis. ergo fortius cauſa clerici non debet eximi à manibus eccleſiaſtici,qui iam prẽuenit, ꝓpter denudationem & priuationem priuilegij eccl'iaſtici. Nam ſi clericatus ſuperueniens,non ſit potens hãc exceptionem facere, cum nõ ſolum mutet forum de iure diuino: ſed etiam mutat conditionem perſonæ, & ratione ordinis efficitur maior quolibet ſeculari, cum nulla dignitas ſecularis ſimilis ſit ſacerdotio 96.diſt.c.duo ſunt,& c. denique; fortius non habebit hoc inducere mutatio fori propter delictum, uel inhabilitatem. Non obſtat.c.j.de bigamis,præallegatum:quia debet intelligi de cauſis mouendis poſt contractam bigamiam: ſecus de iam motis ꝑ prædicta. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM LXXXVI.

1 *Legitimatus ad patris inſtantiam debet per omnia tractari, ſicut legitimè natus.*
2 *Pater ſi teſtamento prius facto fecerit filium legitimari, rumpitur teſtamentum.*

Omnipotentis Dei poſtulato ſuffragio, In queſtione,quæ uertitur inter Iulianum ſer Matthęi ex vna parte, & Antoniam mulierem filiam legitimam & naturalem Stephani fratris carnalis dicti ſer Matthęi ex alia parte ſuper hæreditate olim Mariæ amitæ dicti Iuliani,& Antoniam ac ſororem carnalem dicti ſer Matthæi genitoris antedicti Iuliani,& dicti Stephani. (Quæ quidem hæreditas,ut aſſeritur,conſiſtit dũtaxat in dotibus dictæ Mariæ) quis ſit ꝑferendus in dicta hæreditate, cum ſer Matthęus uiueret tẽpore mortis Mariæ, & in uita ſua legitimarẽ fecerit dictum Iulianum cõſentientem ꝑ Comitẽ palatinum,licet in extremo uitæ fecerit dictum teſtm̃, & ꝑterierit dictum Julia.& inſtituerit Io.ſibi nepotẽ ex d. Iulia. Dico,q̃d inſpecto iure cõi caſus eſt clarus,& ſatis apertus. Nam cum dicta Maria deceſſerit ab inteſtato ſine aſcendentibus & deſcendẽtibus, & bona ſua fuerint delata dicto ſer Matt. fratri carnali ꝓ dimidia,& dictę Antonię ꝓ alia dimidia, cum ſucceſſerit in locum Stephani fratris ſui, q etiã erat frater carnalis illius Mariæ defunctæ. (Nã,ubi agitur de ſucceſsione aui,uel patrui,ſeu amitæ,filij ſuccedunt in locum patris, & ſuccedunt ꝑ ſtirpes vnà cum fratre ſuperſtite eorum patruo, ut eſt caſus in aut.poſt fratres, & ibi ꝑ Bar.C.de legi.hær. & inſt.de hęre.q̃ ab inteſt.defe.§.cũ filiis,& in corpore quã quidem dimidiã dictus ſer Steph. tranſmiſit in hæredem ſuũ, cum in uita geſſerit ſe ꝓ hærede dictæ Mariæ petendo ipſius bona,ut l.ꝓ hærede, & in l.gerit,ff.de acq.hær.) & quãquam dictus ſer Matt.inſtituerit nepotem ex filio: tñ illa inſtitutio fuit nulla ex eo,ꝙ præteriit filium ꝓprium ad eius inſtantiam legitimatum,ſ.Iulianum;merito Iulianus põt dicere teſtm̃ nullum,& capere bona patris ſui ab inteſtato,ut in aut.ut cũ de appel.cogn.§.aliud quoq; capitulum, & quod legitur & notatur in l.filio præterito,ff.de iniuſt.rup.& irri.teſt.
1 † legitimatus enim ad patris inſtantiam,debet per omnia tractari,ſicut legitimè natus,ut in aut.quibus modis natura. efficiũtur ſui,§.illud. Nec debet obſtare,quod apertè obiicitur contra illam legitimationem,ſ.mater dicti Iuliani non petiit,ſeu conſenſit in dicta legitimatione: quia nullibi probatꝰ matrem debere conſentire.ſufficit.n. ꝙ ſolus pater,in cuius poteſtatẽ tranſit,cõſentiat,& ipſe legitimandus, qui in patris naturalis tranſit poteſtatem; Vnde etiam mortua matre, poteſt pater filium legitimari facere. hæc probatur in d.§.illud. Et no.Bar.in l.Gallus. §.& quid ſi tantum,ff.de lib.& poſth. & Bal in procemio C.& in l.reſcripta,in fi.C.de preci.impe.offeren. & Ioan. And. & cõmuniter doct ſequentes in c.per venerabilem, qui filij ſint legitimi; & dato conſenſu patris ſuccedit legitimatus etiam agnatis, & cognatis, ſaltem eo caſu,quo legitimans exprimit;ſicut fecit Comes de dicto Iuliano, ut diſputando tenuit Iac.de Bel.in aut.quib.mo.na.effic. legi.coll.vj. & latius ꝑ Io.An.in addi.Spec.in tit.de ſucc. ab inteſt §.j.uerſ.ex facto. Et facit ad materiam noſtram alia diſputatio dicti Iac.de Bel.in aut.qb.mo.na.effi.ſui,
2 coll.vij.ubi dicit, † ꝙ ſi pr̃ teſtõ prius facto fecerit filium legitimari, rũpitur teſtm̃ ſicut ꝑ natiuitatem poſthumi: qa ſi fictus filius ſuperueniens rũpit teſtm̃,ut monaſteriũ, in quo pater intrauit,iuxta no.in aut.ſi qua mulier,C.de ſacroſ.

ſacroſ.eccl.& 19.q.ultima.c.ſi qua mulier;fortius iſte legitimatus, qui habet cauſam naturalis concurrentem, arg.in l.filio,ff.de lib.& poſth. ¶ Item filius poſtea rogatus rumpit teſtamentum,d.l.filio, fortius iſte legitimatus, qui eſt naturalis. Et pro hoc ego adduco tex.notabilem in dicto.§.illud, ubi dicitur, q̃ poſt legitimationem nihil differt ab aliis filiis. per quẽ tex.clarè concluditur,q̃ teſtamentum prius factum rumpitur,ſicut rumperetur, ſi fuiſſet tunc natus.Item quod teſtamentum cõditum poſtea, in quo iſte legitimatus fuit præteritus, eſt ipſo iure nullum, ſicut contingeret,ſi prætermiſſet filium legitimè natum. ¶ Ex his concluditur,q̃ inſpecto iure cõmuni Iulianus tanquam hæres ſer Matthæi patris ſui debet habere medietatẽ:& ſi dicta Antonia eſt mẽte capta, tunc curator eius legitimè datus poterit & debebit petere bonorum poſſeſſionem. Et ſi poſtea moreretur in ea tempeſtate, debet illud peruenire ad dictum Iulianum: quia ad patrem ſuum perueniſſet,ſi mente capta nõ fuiſſet in medio tempore mortis Mariæ;hoc probatur p tex. notabilem in l.fi.uer.tale,C.de curato.furio. ¶Sed nunc uidendum eſt, an inſpecto aliquo iure ſpeciali debeat Iulianus in totum præferri ex perſona patris ſui. Et dico, quod ſic in caſtro Abbatie,ubi eſt aliquod ſtatutum,quo cauetur,q̃ extantibus maſculis uſq; ad certum gradum, fœminæ non ſuccedant, uel aliquod ſimile, tũc in dubio dicta Antonia fuit excluſa à dicto ſer Matthæo.Si autem ceſſat ſtatutum ſuper hæreditate,uidendum, nũquid poſſit adiuuari reſpectu qualitatis dotis, cum mihi præſupponatur uiua uoce dictam olim Mariam, fuiſſe maritatã per dictũ ſer Matthæum. in quo dicendum, q̃ dictus ſer Mattheus fecit pactũ in traditiõe, ut ad ipſum dos reuerteretur ſoluto matrimonio; tunc in dubio pertinet tota ad dictum Iulianũ per tex.in l.unica,C.de rei uxo.actio. facit.l.inter ſocerum.§.cum inter,ff.de pact.dot. ¶Idem eſt ceſſante pacto,ſi in caſtro Abbatiæ eſt ſtatutum, ut mihi præſupponitur,q̃ mortua muliere dos debeat redire ad dotãtem.nam ſuccedit prouiſio ſtatuti loco prouiſionis hominis,d.l.una.§.accedit.Et per hoc infero ad ſecũdum quæſitum, an aliæ ſorores dicti ſer Matthæi potuerint ſuas dotes, quas habuerunt à dicto ſer Matthæo, in alios transferre. Nam dicendum,q̃ non, ſi ſer Matthæus fecit pactum, uel ſubeſt ſtatutum, ut dos reuertatur ad dotantẽ ſoluto matrimonio,d.§.accedit: aliàs ſecus, niſi prætermito ſer Matthæo fratre carnali,inſtituiſſet turpem perſonam ut l.fratres,C.de inoffi.teſt.&c. NIC.ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

Dominus Abbas monaſterij S.Michaelis de Paſtigno, ordinis Vallis umbroſæ recognouit & confeſſus fuit extra iudicium cuidam ciui Florentino,qui geſſerat negotia monaſterij per longum tempus, ſe obligatum eſſe dicto ciui nomine monaſterij in florenis quingentis & triginta, cui prædictus ciuis dixit illam pecuniam expendiſſe, & conuertiſſe in utilitatem monaſterij, quam quidem confeſſionem ſyndicus generalis monaſterij ratificauit, & approbauit. Deniq; dictus ciuis impetrauit contra dictum dominum abbatem reſcriptum apoſtolicum, & coram iudice delegato petiit dominum Abbatem condemnari; qui ilicò coram delegato confeſſus fuit ſe teneri in dicta quantitate; & idem fecit ſyndicus generalis monaſterij. ex cuius confeſſionis uigore dictus delegatus tulit ſententiam contra dictum dominum abbatẽ ſuper dicta quãtitate,à qua minime fuit appellatum.quinimò ſoluit partem debiti.¶Poſtremò intra annum à tempore condemnationis dictus delegatus ad inſtantiã illius præcepit ſtrictè abbati,ut ſententiæ condemnatoriæ parere deberet.Quæritur,an inſpectis prædictis,competat aliquod remediũ dicto domino abbati aduerſus illam ſñiam & confeſſionem ſuam, atq; ſ.iudicat,&c.

CONSILIVM LXXXVII.

1 *Prælati poſſunt petere in integrum reſtitutionem,etiam ſine mandato eccleſiæ.*

2 *Officium iudicis delegati non extinguitur per ſolam ſententiam, niſi ſit executioni mandata.*

CHriſti, eiusq; matris præſidio humiliter inuocato, Dico unum ſubeſſe remediũ promptiſsimum & indubitatum, uidelicet petere reſtitutionem in integrum nomine monaſterij contra dictam ſententiam, ac etiam confeſsionem, quam ſine ſcrupulo obtinere debet, ex quo eſt intra quadriennium à tpe ſententiæ & confeſsionis. per quã quidem reſtitutionem debet in priſtinum ſtatum reduci, in quo erat ante ſententiã & confeſsionẽ;tex.eſt apertiſsimus tã in ſñia, quã in confeſsione in l.j & ij.C.de tẽpo.in integrũ reſti. 1 † Certũq; eſt abbatẽ & alios prælatos poſſe petere ut legitimos adminiſtratores in integrũ reſtitutionẽ, ẽt ſine mandato eccleſiæ,ut no.Inn.& alij poſt eũ in c.ſuſcitata, de inte.reſti. Tenent.n.prælati procurare ex eorũ officio negotia eccleſiarũ ſuarũ, ut i c.edoceri,de reſcrip.& qđ ibi notatur.¶Sed circa hoc uertitur dubium, apud quẽ, ſeu à quo debeat huiuſmodi reſtitutio poſtulari, & pfectò ab ipſo Romano põt.fice,uel alio ipſius delegato ſup hoc ſpãl'r impetrando reſtitutionẽ obtineri poſſe nõ eſt dubiũ,d.c.ſuſcitata,& c.tũ ex literis, & quaſi per totũ titulũ, de in integ.reſtit.& maximè in l.pen & l.fi.C.ubi & apud quos.ab ordinariis autẽ locorũ, ut epõ, ſeu ab archiepiſcopo obtineri nõ poteſt,nec etiam à gñali legato Papæ per tex.in c ij.de offi.dele.& expreſsius per tex.notabilẽ in l.aduerſus ſñiam,C.ſi aduer.rẽ iudic.dubiũ ergo remanet,an à dicto delegato,qui præfatã ſñiam tulit, poſſet hæc reſtitutio obtineri. Et uĩ primo, quod nõ per tex.notabilem in d.l.aduerſus. ubi dr,q̃ aduerſus eũ,qui uice principis iudicauit, ſolus princeps reſtituere põt, & per illũ tex.hoc tenuit ibi Bar.& Bal.& idem Bar.in l.fin. C.ubi & apud quos. ſed cõtrarium ipſe Bar.uidetur ſentire in l.iudex,ff.de re iud.ubi dicit,q̃ ſi ſententia nondũ eſt executioni mandata cum remaneat apud iudicẽ officiũ nobile,poterit ex eodẽ officio reſtituere in integrũ, ſicut poteſt ſententiã exequi & mulctare, ut patet in c.ex 2 literis,& c.ſignificaſti, & c.querenti,de offi.deleg.†Nõ.n. extinguitur iudicis delegati officium per ſolã ſñiam, niſi ſit executioni mandata,ut ſaltem lapſus ſit annus à tempore ſententiæ, ut in c.proxi.alleg.& ſic poteſt intelligi tex.& dictum Bar.& Bal.in d.l.aduerſus,quando ex toto iudex delegatus functus eſt officio ſuo; ut quia nõ reſtat executio,quia ſententia eſſet abſolutoria,& ſic traxit executionem ſecum: uel ſi erat condemnatoria,extitit executioni mandata: ſecus autem, ubi imminet executio ſienda, nec lapſum eſt tempus anni à die ſententiæ, ſicut accidit in caſu noſtro. Et pro hoc allego gl.notabilem ualdè,& Inn.in c.ſuſcitata,de in integ.reſti. ubi dicunt p illum tex.quòd procurator poteſt ſine ſpeciali mandato petere in integrum reſtitutionem cõtra ſententiam aduerſus ſe latã:quia dicitur petere incidenter,& non principaliter,ex quo adhuc ſententia non eſt executioni mandata, in c penul.eod.tit. Nam ſecundum Inn.mandatum iuriſdictionis ſimile eſt mandato procuratorio, ut in l.& quia,ff.de iuriſd.om.iud.& ſic apertè ſentit per hanc rationem, quòd in integrum reſtitutio petitur aduerſus

ſententiam nondum executioni mandatam.quo caſu,ſ.cũ incidenter contingit,poteſt iudex delegatus ſuper cauſa generaliter datus reſtitutionem in integrum concedere, ut in d.c.penul.de in integrum reſtitutio.& l.fi.C.ubi & apud quos; & ſic intelligendo poteſt ſaluari opinio, quã recitat gl.in d.l.aduerſus, quia habet pro odio; ideo lex eſt immutata per d.l.fi.ubi habetur, q; delegatus poſſit; intelligamus ſaluando modo prædicto, ut ſi adhuc pẽdeat executio,& per conſequens iuriſdõ,non poſſit: alias ſecus:hãc opinionẽ fouet æqtas,ut parcat laboribus,partiũ,& expẽſis ut in c cũ te, de offi.dele. ¶Præterea uidemus,quod cũ delegatus reſeruet ſibi executionẽ, & cãm aliis cognoſcendam, & diffiniendam committit, ſemper ad eum recurritur,ſi contingat à ſubdelegato appellari, ut in c ſi delegatus, de offi dele.lib.vj non.n.negari põt, quin hæc reſtitutio dicatur incidere in cauſa ſibi cõmiſſa,ex quo adhuc durat ſuũ officiũ nobile;ergo põt eã ſibi ĩdulgere,& de nouo cãm audire;ita,q; onus ꝓbãdi debitũ iure incũbit illi,cui hoc portat in integrũ reſtitutio.l. diuus,& q̃ ibi notãtur,ff.de in inte.reſti.& 2.q.3.§.notãdũ & reſtitutio ĩ integrũ ꝓoſtulari põt ẽt ꝑ uiã exceptionis ꝯ petitionẽ reſtitutionis in integrũ, l.poſtea.§.ſi minor,ff.de iureiu.Nec obſtat dñm abbatẽ ſoluiſſe partẽ cõdẽnationis:qa ex hoc nõ præcluditur uia,quin poſſet dici totã eſſe indebitã, nec ſolo partis indebitæ obligat ad ſoluendũ indebitũ,ut in l.fi.C.ne uxor pro marito:quinimò per iſtã reſtitutionẽ debet reduci ad primũ ſtatũ; & ſic ille ciuis cõpellat̃ reſtituere cũ effectu,qcquid recepit uigore ſñiæ, niſi probet de nouo debitũ;ad hoc l.i cãæ,ff. de mino.& l.uideamus,§ in Fauiana,ff.de uſu.& l.cum ꝓtor,ff.de uerb.ſig.Nam uerbum reſtitutionis,oẽm utilitatẽ actoris continet,ut ibi. Nec debet interim,dũ tractat̃ hæc reſtitutionis cã, ſñia executioni mãdari, ut in l.una, C.de integ.reſti.poſ.nec eſt aliqua ſuſpicio malitiæ ꝯ dictũ dñm abbatẽ ipſam poſtulantẽ,cũ apertè una ſua petitio foueatur,ut in d.c.j.& ij.de inte.reſti.lib.vj.Et ſic ceſſat ſpãlis diſpoſitio, de qua in c.ſuſcitata, de in integ.reſti.¶Puto ẽt,q; præſuppoſito,q; dictus delegatus non habeat poteſtatẽ reſtituendi in integrũ contra ſententiam tamen uidetur dicendũ, ut poſſit pronuntiare illã concedendam, & ſuperſederi executioni, & remittere cauſam ad Romanum Pontificem,arg.eius, quod legitur & no. in c.de cetero, de re iudi.& in c.biduũ.2.q.6.uerſ.ſiquidem,ubi gl.dicit,quod archiepiſcopus licet nõ poſſit deponere epiſcopum:tamen poteſt pronuntiare illum deponendum; & idem in legato dicunt doc.in c.j.de offi.le.ſic uidetur dicendum in propoſito. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

FACTI *contingentia ſic proponitur.In eccleſia Cathanienſi quadam monachorum regularium inualuit conſuetudo à tẽpore, de cuius initio memoria non extiſtit, quòd cuilibet monachorum pro ſibi neceſſariis dentur per epiſcopum loci, qui eccleſiæ omnes reditus percipit quinquaginta aurei. Omnes tamen monachi uiuunt in communi uictu; & quod ſupereſt ex dicta prouiſione, ut aſſignetur pro rata cuilibet pro indumentis & aliis neceſſariis. Nam epiſcopus ad alia monachorum onera non tenetur. contingit quod epiſcopo in remotis agente quidam ex monachis, qui nunc eſt doctor, dominus P. Ioannes de Maſſaro à vicario epiſcopi licentiatus cum facultate percipiendi dictam prouiſionem omnium ad ſtudia generalia ſe contulit, non determinato à vicario morã trahendi tempore. Nec expreſſè actũ extitit quibus ſtudiis ſeu ſcientiis uacare debet,demũ per plures annos ſciente, & conſentiente epiſcopo poſtmodũ reuerſo fuit dicto domino Ioãni ſeu alteri eius noĩe de dicta prouiſione omnino reſponſum.Nũc autem ab aliquibus annis elapſis epiſcopus loci, ſeu ipſius vicarius eo abſente ſibi deſiſtit reſponde re, præſertim occaſione ſumpta, quoniam dictus dominus Ioann s ultra quinquennium in ſtudio moram protraxit, nunc de præſenti doctor exiſtit, & ſic ſtudij cauſa prorſus ceſſauit. Quæritur nunc, an dictus dominus Ioannes poſſit dictam penſionem à tempore ceſſationis uſq; in præſentem diem petere, maximè cum abſens exiſtat,&c.*

CONSILIVM LXXXVIII.

1 *Iura loquentia de ſeruis reſpectu acquiſitionis, habent locum in monachis.*
2 *Abbas poteſt uendicare monachum ſuum.*
3 *Monachus proprium poſſidere non poteſt.*
4 *Monachis habere portiones priuilegiatas non eſt licitum.*
5 *Monachus ad quæuis ſtudia proficiſci non debet,niſi prius licentia à prælato petita.*
6 *Studium religioni competit.*

OMnipotentis Dei genitricisq; Mariæ ſuffragio humiliter inuocato, Videtur dictum dñm Ioan.in ſua petitione minimè audiendũ fore.¶Et primò hoc oſtenditur ex perſonæ agentis defectu. Nã quemadmodum ſeruo aduerſus dñm agere taliter non permittitur, ut in l.uix certis ex cauſis,ff.de iud.ita nec monacho aduerſus prelatũ ſuũ.cẽſetur.n.monaſterij ſeruus. & quãquã hec ſit ſpiritualis ſeruitus;ſtrictior tñ cenſetur, quàm ſecularis, ut probat̃ in c.multos.54.diſt & mundo mortuus cenſetur, & Deo uiuere.16.q.1.c.placuit.hinc dicitur,quod monachus nõ habet uelle, nec nolle: ſed totus dependeat à ſuperioris arbitrio,quod uice Dei ſupra caput ſuum poſuit.12.q.1. c.nolo,& c.nondicatis, & in c.ſi religioſus, de elec.lib.vj. & c.ij de teſt.c lib.facit, quod habetur in authẽ.de mona.coll.j.¶Scdõ hoc probatur ex defectu obligationis,q̃ eſt actionis mater.l.licet,ĩ fi.ff.de proc.& ſine actione nemo rectè experitur:l.ſi pupilli, ff.de neg.geſt. & l.tutor, C.e.Et quãquã de iure canonico non ſit neceſſe proponere actionis nomẽ,de iudi.c.dilecti;debet tñ ſubeſſe ius agendi,quod cãtur ex obligatione ciuili, ſi recta uia põderet̃,ut plenè no.in d c.dilecti, & eſt gl.notabilis 10.di. quo iure;no.Bar.in l.j.ff.de edẽ hinc eſt,q; ſi unum eſt in oblĩone,& aliud in facultate,& quis agit,ac ſi utrũq; eſſet alternatiuè in obligatione,ſuccũbit ẽt inſpecta ſimplicitata iuris canonici,ut eſt tex.no ĩ c.cũ dilecti, de emptio. & uen.ſed inter dñm & ſeruũ,ẽt paciſcentes,nulla oritur obligatio,ſaltẽ potens ad agendũ,ut in l.interpoſitas,C. de tranſac.ergo nec ĩter prelatũ &monachũ,ut not.Fed. conſ.252.& archi.in c.cum paſtoralis.2.q.7.maximè qa in perſona monachi non cadit actu aliqua obligatio: ſed quicquid acquirit,tranſit immediate ſine aliqua mora in monaſterium; ad hoc quod no.Inn.& alij in c.in præſẽntia, de proba.& in c.cum olim, de priuil.& per Bar in l. ſi communis ſeruus,ff.de ſtipul.ſer. ¶Et in his duabus ultimis allegationibus uoluit & bene Inno.& Bart. † quòd 1
iura loquentia de ſeruis reſpectu acquiſitionis,habeant locum in monachis. Ad prædicta bene facit.l.placet,ff. de acquiren.hæred.ubi dicitur, quod quoties hæreditas, uel quid aliud acquiritur ei, qui in poteſtate eſt, confeſtim acquiritur ei, in cuius poteſtate eſt, ita,ut neq; momento aliquo conſiſtere poteſt in perſonam eius, per quem acquiritur. ¶Ad idem.l.ſi adoptauero,ff.de procura.& l.arrogato,ff.de adop.Certũq; eſt monachũ eſſe ſub poteſtate ſuperioris.18.q.2.c.abbates, & d.c.nolo, & c.nõ dicatis,

2 dicatis,† q potest abbas uendicare monachũ ſuũ,ut nota tur in l.j.ff.de rei uendi.Si ergo obligatio non cõſiſtat in perſona monachi,ergo nec agere poteſt ut iuribus prẹal
3 legatis.¶Tertiò probat ex defectu capacitacis.†non.n.po teſt monachus proprium poſſidere.Nam proprietatis ab dicatio eſt unum de tribus ſubſtantialibus monachatus, ut in c.cũ ad monaſteriũ,& in c.2.de ſtatu regu. Et dr ꝓ priũ eo,quod uult aliquid poſſidere inuito uel clam a ſu periore ſuo,in d.c.cum ad monaſterium,& ibi ꝑ Ioã.An. ergo petitio dicti domini Ioã. notoriè uř inepta, & per conſequens dentibus lacerãda,ut no.Inn. in c.j. de offi. uica.& probatur in c.ſacerdotibus.xj.q.j.quinimò non po teſt monachus etiã ante monachatum cõuenire,ut liceat ſibi habere uſumfructum rerum,quondam ſuarum,ita ut in futurũ poſſet tenere inuito abbate: quia hoc ipſum de tinere ex pacto eſſet proprietas,& denotaret eum habere uelle & nolle,ut no.per legiſtas in aut.ingreſſi, & in aut.
4 ſi qua mulier,C.de ſacroſan.eccl. ¶ † Item nec licet mo- nachis habere portiones priuilegiatas, ſeu diſtinctas, ut notat Inn.in c.dilectus,el.ij.de præben. nec cellas priua- tas,niſi uitam ſolitariam ducant.xx.q.iiij.c. monachum.
5 ¶Quartò oſtenditur alia uia . † nam non licet monachis proficiſci ad quæuis ſtudia literarũ,niſi prius ſit eis à ſuo prẹlato,cũ cõſilio capituli,uel maioris partis licentia cũ di cõceſſa,ut ꝓbatur in c.ij.ne cle.uel mona.lib.vj.Sed di ctus dñs Ioannes minimè licẽtiã habuit ab epo qui in di- cta eccleſia cathanienſi eſt loco abbatis quo ad ipſos mo nachos iuxta ea quæ leguntur & notantur in c. cauſam quæ,de Iud.Nec fuit capituli conſilium requiſitum;ergo talis acceſſus illicitus.& per conſequens non remuneran dus ſed puniendus exiſtit.Nec cũ licentia uicarij põt,qa uicarij poteſtas ad talia minimè ſe extendit, ut ſatis col- ligit ex c.licet,de offi.uica.lib.vj.Facit optimè quod le- gitur & not.in c.fraternitatem.lxxj.diſtin. ¶ Quintò fa- cit,quod non ſtuduit in theologica facultate,rõne cuius priuilegiati poſſint percipere fructus beneficiorum in ab ſentia,ut in c.j.de magi.& quod ibi no.Hoſti. & per eũ in ſumma eo.§.fi.ubi dicit,q ſtudentes in alijs facultatibus non gaudeant eodem priuilegio.Si ergo clerici ſeculares in proprijs beneficijs, in quibus poſt collationẽ eis factã acquirunt ius,& poſſunt dicere illa beneficia eſſe ſua, ut in c.ſi tibi abſenti,de præben.li.vj.& c.pe.eo. ti. & c. fi. de conceſ.præben.eo.li.tali priuilegio in alijs ſciẽtijs ſtudẽ tes nõ gaudẽt,Ergo fortius nec monachi in bonis mona- ſterij,in quibus non habẽt tñ ius,imo poſſidentur à mo- naſterio,& dicuntur filij monaſterij,ut in c.ſicut,de ſimo nia.¶Sextò facit,quia præſuppoſito,q in alijs ſciẽtijs ſtu dentes illo priuilegio gaudere debeant,tamen non debẽt gaudere ampliori priuilegio,per argu.à minori, & ſatis probatur arg.c.ſuper ſpecula,de priuile. ſed illud capi.ꝑ ſtat ſolũ facultatẽ percipiẽdi fructus per quinquẽniũ,ꝑ q tẽpus dictus dominus Ioannes dicatur percepiſſe.ergo ul tra illud nullum ius ſibi cõpetit,maximè cum nũc ſit do ctor,& ceſſat cã ſtudij.unde ẽt ſi habuiſſet licẽtiam ad ma ius tempus,ex quo ceſſat indulgentiæ cauſa,debet ceſſa- re temporis dilatio;ad hoc bonus tex.in ſimili in l. a fi- lia.§.j.ff.ad Trebel.& in c.cum ceſſante,de appel.& l. ge- neraliter,C.de epiſc.& cleri.canonizata xvj.q.j.c.genera liter.optimè faciunt notata in c.cum ex eo,de ele.li.vj.& per Bar.in l.Lucius.ff.de leg.ij.¶Sed his non obſtantibus quæ,ut ex infra dicendis clarè liquebit, minimè de iure in caſu noſtro militant,contrariam ſententiam arbitror ueriorem.Et primo facio mihi fundamentum,quòd mo- nachus a ſanctis patribus,& a iure permittitur.ſtudio li- terarũ uacare.Hieronymus uir Chriſtianiſſimus. ex qua tuor eccleſiæ doctoribus unus inuitat monachos ad ſtu- diũ ſcribẽs ad Ruſticũ monachũ, dicẽs inter cætera,lẽgo tempore diſce,quæ poſtmodum doceas.16.q.1.c.ſic uiue . Et alibi ad eundem . Si clericatus titillat deſiderium, diſcas,quod poſſis docere.rationabilem hoſtiam offeras deo,ne ſis miles antequam tyro,ne prius magiſter, q̃ di- ſcipulus.Et poſt pauca,mihi placet,ut habeas ſanctorũ cõ tubernium,nec ipſe te doceas & abſque doctore ingredia ris uiam, quam nunquam ingreſſus es . eadem cauſa & quæſt.c.ſi clericatus.Contẽptor ſcientiæ potius eſt dia- boli, quàm Chriſti membrum, ut in c. fi. xxxviij. diſtin.
6 ¶ † Et quod ſtudium religioni conueniat,probat & pro- ſequitur Ioan.An plenè in c.ſanè,de reg hinc iura cano nica diſponunt,ut in monaſterio habeatur unus magi- ſter,qui in primitiuis ſcientijs inſtruat monachos, ut eis non deſit oportunitas in ſcientijs proficiendi.Et ſic expen ſis monaſterij debent monachi inſtrui,nedum in primiti- uis ut grammaticalibus,ſed etiam in alijs ſcientijs prin- cipalibus.hoc probatur in clemen.ne in agro, in fi.de ſta. regu. & prælatus ad hoc negligens debet per inferiorem compelli,ut ibi notatur.¶Ad idem dicto c. ij. ne cle. uel mona.lib.vj.ubi probatur,quòd cum licentia prælati poſ ſunt exire monaſteria, & proficiſci ad generalia ſtudia, & concordat.c.non magno,eo.ti.in antiquis,ubi prohibe tur monachis ire ad ſtudia,ut diſcant leges mũdanas,uel phyſicas;ergo ut intẽdat theologiæ,uel decretis, hoc eis licet,maximè ubi habent populum,uel ſunt in eccleſia ca. thedrali,ut in caſu noſtro,& notatur in d.c. non magno , & c.ſuper ſpecula, eo.ti.& per Ioan.An. in c.ij.ne cle. uel mona.lib.vj. Quin mò dubitatur,an inuito abbate poſſit eps dare licẽtiã monacho eũdi ad ſtudium expẽſis mona ſterij. Et fuerunt opiniones uariæ inter ſcribentes,ut no. in d c ij.per Io.And.& Arch.Eſt ẽt cõis doctorũ cõcluſio q monachus exiſtens in ſtudio de licentia ſuperioris,niſi aliud in datione licẽtiæ actum fuerit,poterit monaſte- rium pro neceſſitatibus ſtudij obligare: quia data licen- tia monacho ſtudendi,omnia uidentur conceſſa ſine qbus in ſtudio cõmodè eſſe non põt,ut no.in c.ex parte, de ac- cu & per Archi.in d.c.ij.ne cle.uel mona.li.vj.& in d.c.pa ſtoralis.¶Ex quo quidẽ fundamento apparet prima fron te intentionẽ dicti dñi Ioã.fundatã,cũ ſit monachus eccle ſiæ,& habuerit legitimè licentiam,ut ĩ patebit,nec fuit a ctum,ut aliàs faceret ſibi expenſas, ſed uiueret ex dicta ꝓuiſione annua,ut patet ex tenore literarũ confectarum mandato uicarij ſuper ſolutione ſibi fienda . Reſtat ergo reſpondere ſolum ad contraria ſupra formata, ex qua re ſponſione dilucidabitur intentio dicti dñi Ioan.& hæc re gula affirmatiua.Nec obſtat primum contrarium.licet.n. ſeruus regulariter non agat contra dominum: tamen mo nachus agere põt ſaltem implorando officium ſuperio- rum,ut a monaſterio recipiat ſibi neceſſaria,ad quæ mo- naſterium ſui ſuperioris nomine eccleſiæ obligatur,ut in c.olim,& in c.ex parte,Et quod in eis notatur,de accu.& in c.cũ ad monaſteriũ,de ſtat.reg.& c.fi.de regu.Facit qđ no.Io.An.in c.cũ ſingula,de præb.li.vj.Sicut & filius agit ꝯ patrem ad alimenta, ut in l.ſi quis a liberis,ff.de libe. agnoſcen & ſeruus cõtra dominum,ut in l.j.§.quod aũt, ff.de offi.præfe.urbis, & inſti.de his, qui ſunt ſui uel alie. iur.§.ſed hoc tempore,& necare uidetur,qui alimẽta de negat.l.negare,ff.de lib.agno. Nec obſtat ſi dicatur hoc procedere ratione alimentorum futurorum:ſecus in præ teritis,in quibus ceſſat ratio neceſſitatis . Similiter quod habetur in l.de alimentis,C.de tranſact.& quod notatur in l.cũ hi.ff.eo.admittiť trãſactio ſine ſuperiorũ authori- tate in alimentis præteritis, & non futuris,quia dico hoc

procedere in monacho, qui perciperet omnia neceſſaria à monaſterio. Sed cum in caſu noſtro epiſcopus non ſubueniat monachis niſi ex dicta annua penſione, ex longiſſima conſuetudine, ut prædixi, hæc prouiſio annua ſuccedit loco neceſſariorum; unde ex ea prouiſione, ſiue ſit de præterito, uel de futuro, debet ſibi emere libros ueſtimenta, & alia neceſſaria. Si.n. habuiſſet aliam prouiſionem tẽpore debito, prouidiſſet ſibi de neceſſariis, quæ nunc ex prouiſione futura prouidere non põt; & maximè hoc admittendũ eſt in perſonã dicti dñi Ioannis, qui caſu inopinato libros, & cætera utenſilia ſua incendio perdidit. ¶ Præterea hoc medio tpe, quo prouiſionem ſuam annuã non habuit, multa debita me teſte contraxit; ad quæ ſatisfacienda in dubio petere põt prouiſionem illam ab epiſcopo; & ad hoc habet implorare ſuperioris officium potuit.n. cauſa ſtudij obligare monaſteriũ uſq; ad ſummã ſibi cauſa ſtudij conceſſam, ut no. Archid. in c. cũ paſtoralis. 2. q. 7 & Spec. in tit. de ſolutio. §. fi. uerſ. monachum. Et per hæc infertur ad ſolutionem ſecundi contrarij. fieri enim poteſt, ꝙ formalis actio non competat monacho cõtra prælatũ ſuum. Sed poteſt ob prouiſionẽ annuam ſibi denegatam, quæ ſuccedit loco neceſſariorum, ut prædixi, recurrere ad ſuperiorem epiſcopi, officium ſuum implorando; ſicut facit ſeruus contra ſæuitiam dñi in denegando impiè ſibi neceſſaria, ut in iuribus præallegatis. Optimè ad prædicta facit, quod ponit Io. An. in regula, non eſt obligatorium, de reg. iu. lib. vj. in Mercu. ubi concludit ualere ſtatutũ abbatis, & conuẽtus cã uitãdæ murmurationis & ſcandali factum, ut pro indumẽtis & aliis neceſſariis liceat cuilibet monachorũ habere proprium, cũ illa decenter ſuccedunt loco neceſſariorum; & ſic eodẽ iure cum illis cenſetur, arg c. eccleſia, ut lite penden. & in l. ſi rem & pretium, ff de peti. hęre. Et tũc ſolũ dicitur monachus habere ꝓprietatẽ, cũ aliquid detinet clã ſuperiore, inſcio diſponẽdo de illo ad libitum ſuũ, ut no Io. An. in c. cum ad monaſterium, præall. Secus autem, ſi detineat ob iuſtã cãm ſciẽte & patiente, & maximè expreſſe diſponente ſuperiore, ut ibi per eum. Et probatur optimè ĩ c. inſinuante, qui cleri. uel mona. ubi tex. notabilis, ubi hoc idẽ apertè ſenſerunt gl. Inn. & cõiter doctores ibi. Nã & ſeruus dicitur habere, ſi dominus patitur: nec per hoc dicitur habere propriũ: ſed peculij adminiſtrationem, ut ĩ l. quam Tuberonis, ff. de pecu. facit. c. ij. de ſta. reg. & qđ ibi notatur. unde, dũ ẽps patitur illam antiquæ eccleſiæ ordinationẽ, ut cuilibet pro neceſſariis dẽtur quinquaginta, rectè & ſine peccato quilibet bene adminiſtrando illam prouiſionem capit, & eam petere poteſt, ex quo ẽps nõ ſuſtinet monachorum neceſſaria, ut de iure debet, cũ ſit abbatis loco, ut prædixi. ¶ Et per hoc remanet ſolutũ tertium contrarium ſupra formatum. ¶ Venio ad quartũ ꝯrium, ad quod ſoluendum dico, ꝙ de plano fatendum eſt Vicarium ex generali officij commiſſione non habere poteſtatẽ dandi hanc licentiã monacho ad ſtudia proficiſcendi per iura in ꝯriũ inducta. ¶ Sed in caſu nr̃o ex triplici capite poteſt dñs Ioannes ſe tueri. Primò propter abſentiam in remotis ipſius dñi epiſcopi; quo caſu latior patet tunc ipſius uicarij poteſtas. Ad hoc tex. notabilis in c. cũ nullus, de temp. ord. lib. vj. ubi habetur, ꝙ epiſcopo in remotis agente, poſſunt ipſius vicarij dare licentiã clerico aſſumẽdi ordines, quã in epiſcopi præſentia indulgere non poterãt, ut ibi; unde ne impediatur utilitas, & neceſſitas eccleſię, iure in abſentia ẽpi dilatant vicarij poteſtatẽ. Ita in propoſito, cũ in caſu nr̃o ageretur de præiudicio eccleſiæ, uel epiſcopi, & potius de honore, & re concupiſcibili, ad quem epiſcopus debet iugiter intẽdere, ut habeat penes ſe uiros doctos, maximè quia cũ capituli cõſilio debet cũcta eccleſię ſuæ peragere, ut in c. nouit, & c. quãto, de his, quæ fiũt a præla. & 12. q. 7. c. ẽps nullus; ſatis põt admitti Vicarij licẽtiã ſuffeciſſe, nec agitur hic de donatione uel alienatione ſeudis, imò de re & honore eccleſiæ agẽdo. nã in ſtudio obtinet ſolũ prouiſionẽ, quã habebat in eccleſia. Nec obſtat, ſi dicat, quod interim ſubtrahitur eccleſiæ, uel minuitur cultus diuinus: qa uacãs ſtudio dicitur promouere utilitatẽ eccleſiæ nedũ particularẽ, ſed ulẽm. Indiget.n. eccleſia ad ſui regimẽ uiris literatis, ut in c. cũ ex eo, de elec. lib. vj. Ob quã cãm dat facultas epiſcopi diſpenſandi cũ promotis ad eccleſiarũ parochialiũ regimina, ut minimè intra ſeptennium promoueri ad ſacerdotium teneantur ut ĩ d. c. cũ ex eo. Si ergo cauſa ſtudij ſubtrahatur ſuffragium principalis rectoris in eccleſia curata, fortius hoc admittendum eſt in caſu noſtro, ubi remanſerunt alij monachi. ¶ Ad idẽ tex. notabilis ĩ c. ſuper ſpecula, de magiſtris. ubi expreſsè reſpectu docentium, & addiſcentium minuitur in eccleſia ſuffragium. ¶ Secundò poteſt ſe tueri ex latiori poteſtate, quàm coniecturo dictum vicarium habuiſſe, cum dñs epiſcopus in curia exiſtens, ipſum miſerit ad capiendam poſſeſſionem epiſcopatus; unde uerõſimile eſt, quod dederit ſibi latiſſimam poteſtatem: hoc tamẽ ex inſpectione mandati cõprehendi poterit. Si.n. dedit ſibi poteſtatẽ faciendi, quicquid ipſe ẽps in ꝑſona facere poſſet, ſicut cõiter ſolet in mãdatis apponi, ſatis habuit vicarius poteſtatem dandi illam licentiam: quia per illa uerba dat libera poteſtas: unde põt vicarius oĩa facere, & etiã alienare, dummodo non contineat meram donationem; hoc legitur & notatur maximè per Bar. in l. procurator, cui libera, ff. de procu. & in l. creditor. § Lucius, ff. mãda. ¶ Itẽ ſm̃ Bar. in d. l. procurator, ſi epiſcopus promiſit ſe ratum habiturum, quicquid ipſe vicarius faceret. Idem dicendũ, ſi in mãdato fuerint expreſſi aliqui caſus expoſcẽtes ſpeciale mãdatum, ſubiecta clauſula gñali, ut in c. qui ad agendũ, de procu. lib. vj. facit, quod legitur & notatur ꝑ gl. & Bar. in l. ſed & ſi. §. quæſitum, ff. ſi quis cau. ¶ Tertiò poteſt ſe fundare dñs Ioã. inexpugnabiliter. quia dñs ẽps ueniens ad eccleſiam conſenſit, ut prouiſio annua daretur dicto domino Ioanni tunc abſenti. unde præſuppoſito, ꝙ dictus Vicarius non habuiſſet poteſtatem, ex quo tamen illa dedit tanquam Vicarius epiſcopi, & ſic nomine epiſcopi, & epiſcopus poſtea certificatus non ſolum tacuit, ſed uoluit, ut ibi fieret ſolutio annua; ſatis dicitur approbaſſe factum Vicarij; hoc apertè intelligitur ex theorica Bar. in l. quo. u. ff. rem ra. hab. ubi latè tractat, an ſi me abſente geratur actus ad me ſpectãs uidear poſtmodum ſciendo, & tacendo approbare, uel improbare. Et diſtinguit, ꝙ aut caſus ille concernit commodum & fauorem meum; & tunc eoipſo, quòd ſcio, & non improbo, uideor approbare, ut in l. ſi abſentis. C. ſi cer. pet. facit qđ legitur, & notatur in regula, qui tacet, de reg. iu. lib. vj. aut concernit meum præiudicium; & tunc, ſi ſuperuenit ſcientia, non uideor approbare l. procurator, ff. rem rat. habe. Si autem interuenit ſcientia cum aliquo caſu poſitiuo, ut quia recepi literas, ſeu inſtrumentum ſuper illo actu, & non contradixi; tunc uideor approbare eũ; ad hoc tex. notabilis ĩ cle. j. de procu. & l. ſi filius, C. ad Mace Et idem in hoc ult. no. idem Bar. in l. cum tabernam §. idem quæſiit, ff. de pig. & in l. Titius Seio, ff. de conſti. pecu. facit optimè. c. ex ore, cum ibi not. de his, quæ fiũt à maio. parte capit. ¶ Ad propoſitum ergo, cum in caſu nr̃o ageret de re cõcupiſcibili, & honorabili, ut eccleſia haberet ualẽtes monachos, ſola ſcientia ipſius dñi ẽpi hr̃ ꝑ ratihabitione.

bitione. ¶ Ité præſuppoſito, & non conceſſo, quod actus, iſte redundaſſet in præiudicium ipſius dñi Epi: tñ cum ultra ſimplicem ſciam interuenit actus poſitiuus, ſ. exhibitio illius prouiſionis, nullo modo inficiari poteſt, quin talis actus debeat haberi ꝓ ratihabitione, maximè cum alias uocaretur ipſe dñs Eps negligens & piger: q͞a permiſiſſet monachum uagari ſine licentia. Sed in dubio debemus ꝓſumere, ut excludat̃ peccatum, ut in c. eſtote, de reg. iu. Nõ.n. rectè potuiſſet ſibi ſoluere, niſi approbaſſet cauſam ſtudij; & ſic ceſſant no. per Bart. in l. Paulus rñdet, ff. rē ra. ha. Nec obſtat, quod dixi in ꝯrio, q͞ capituli conſilium non fuit habitum, niſi præſupponat̃ uina uoce, q͞ capitulũ conſenſit, ſed non fuerit inde ſcriptura conſcripta. ¶ Item capi̅m conceſſit ſibi in abſentia partem mortuariorum; & ſic nedum conſenſit, ſed fecit ſibi gratiam. Ex hoc etiã ſatis arguit̃ conſenſus; ad hoc qđ no. Io. And. in regula, q tacet, in Merc. lib. 6. & ꝑ Bar. in l. cum pr̃, §. libertus, ff. de leg. ij. & Bal. in l. ſi filius, C. de peti. hære. Et ĩ iſtis ſufficit tacitus ꝯſenſus, ut in c. ij. & iij. de his, q̃ fiunt à præla. & no. in c. j. de re. eccl. non al. lib. 6. ¶ Non ob. quintum ꝯrium multiplici rõne. ¶ Primò, q͞a licet ẽm unã opi. ius ſolum ipſo iure priuilegiat ſtudentes in theologia ut in d. c. fi. de magi. non tñ tollitur, quin ex ſpeciali licentia epi poſſit quis ſtudendo in aliis ſcientiis percipere reditus in abſentia, ut ꝓbat̃ apertè in c cũ ex eo, de elec. li. 6. & no. Hoſt. in ſumma de magiſt. §. j. in medio. Sed dñs Ioãnes habuit ſpecialem licentiam, ut prædixi. ¶ Secundò facit conſuetudo eccleſiæ. nam cõiter monachi illius eccleſiæ ſolét ſtudere in iure canonico, & percipere illam annuam penſionem; quo caſu deberentur reditus, ut no. idé Hoſt. in loco præal. Et quãquam in datione licentiæ non fuerit ſpecificatum, in qua ſcia ſtudere deberet, tñ propter eccleſiæ conſuetudinem ſatis uĩ indultum, ut poſſit in iure canonico ſtudere, arg. optimũ in l. q͞ ſi nolit. §. q͞a aſſidua, ff. de ędil. edi. & in l. fi. C. de fideiuſſ & quod not. Bar. in l. nemo eſt q neſciat, ff. de duo. reis; facit. c ex lr̃is, de cõſti. & c. cauſam, de reſcrip. ¶ Tertiò q͞a etiam his ceſſantibus, ſatis puto, q͞ etiam de iure cõi ſtudentes in aliis ſcientiis, dũmodo non prohibitis, poſsint percipere fructus bñficiorum in abſentia: q͞a promouent ſtudendo utilitatem eccľiarum; & iõ debent haberi pro pñtibus, ut in d. c. cum ex eo. Nam ſi exñtes in ſeruitio epi percipiunt fructus in abſentia, q non debent dici abſentes, ut in c ad audientiam, de cle nõ reſi. fortius idem dicendum eſt in ſtudentibus. ¶ Item põderanda eſt rõ. c. cum dilectus. e. ti. ubi dr̃, q͞ familiares Papæ gaudent fructibus in abſentia: quia ibi reddunt ſe obſequiales uniuerſis, & ꝓmouent nõ nunquã negotia eccľiæ. Idem ergo dicendum eſt in ſtudentibus, arg. illius c. cum ex eo. Et hanc opin. tenuit Archi. in c. ij. de priuil. lib. 6. & in c. de quibuſdam 37. diſtin. & ad c. fi. de magiſt. ſupplet, maximè; & idem fauore ſtudiorum tenuerunt nõnulli moderni in c. tua, de cler. non reſi. Ego uerò ſequens illam opin. rñdeo aliter ad illud c. fin ſ. q͞ reſpectu ſtudentium in theologia uoluit tollere conſuetudines, & ſtatuta eccleſiæ cõtraria, ut patet ibi in fine; & ſic uoluit illos dũtaxat priuilegiare in perceptione fructuum: quia ex tacita mente iuris oẽs priuilegiati ſunt. unde ſi ponderetur. c. cum ex eo, qđ loquitur generaliter in omni ſcientia, diſpenſatio ſolum fit, ut aſſumpti ad eccľias parochiales non teneantur ꝓmoueri ad ſacerdotium, quaſi reſpectu ꝑceptionis fructuum nulla requiratur indulgentia; quicq͞d ſit, ſani iuris ſubtilitate ſatis ex prædictis põt dictus dominus Ioan. ſe defendere. ¶ Venio ad ſextum & ult. contrarium, in quo dico, quod licentia ſimpliciter data, ut fuit in caſu noſtro, intelligit̃ durare ẽm qualitatem ſcię, in qua licentiatus debet inſiſtere. ſed tñ in ſtudio iuris canonici requiritur ſeptẽniũ, ut eſt tex. iuncta gl. in d. c. cum ex eo, ergo ad tépus tñ ui detur licentia data. & quãquam non fuerit in datione licentiæ expreſſum ius canonicum; tñ, ut prædixi, propter eccleſiæ conſuetudinem intelligitur. licet. n. ex acumine ingenij iſtud tẽpus poſsit præueniri. q͞a ingenium ſupplet tẽpus, & bene, & fortiter ſtudẽtibus, ut no. gl. in c tum ex literis, de in integ. reſt. tñ cõmuniter iſtud non contingit, maximè propter multitudinem lecturarum hodie; & utinam in ſeptẽnio eſſent bene periti. Hoc. n. ſatis ꝓbat experientia, quæ eſt efficax magiſtra rerum, de elec. c. quam ſit, lib. 6. ¶ Quinimo plus puto, qđ ſi ꝓpter defectum pecuniæ contingentem, quia eps debito tempore ſibi nõ ꝓuidit, non ualuit dñs Ioã. finito ſeptẽnio remeare ad patriam, & ſic oportuit eum contrahe. e multa debita, ſicut in ueritate ſibi accidit me teſte; quod poterit petere ꝓrrõgationem ultra ſeptẽnium, ſaltem ut ſuis creditoribus ſatiſfaciat: debet. n. monachus uiuere ex bonis monaſterij; nec eſt ſibi imputandum, cur non rediit, ex quo cõmodè ſine culpa ſua redire non ualuit. Et per hanc rõnem tollit̃ obiectio, quæ fit de doctoratu ſuperueniente. nam & debita contrahere potuit uſque ad ſummam ſibi pro ſuis neceſſariis deputatam, ut not. per Archid. in d. c. paſtoralis. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM LXXXIX.

1 *Libellus debet attendi circa uim concluſionis, & nõ narrationis.*
2 *Probationes ſi admittuntur de facto contra ſententiam, per quas probationes apparet illa ſentẽtia minus legitima, debet iudex magis inhærere probationibus, quàm ſententiæ prius latæ.*
3 *Probatio in contrarium per confeſsionem illius, in cuius fauorem ius præſumit, admittitur contra præſumptionem iuris, & de iure.*
4 *Notorium ſurgens ex ſententia, eſt notorium præſumptionis.*
5 *Præſcriptio maioris uirtutis eſt, quàm nuda ſententia.*
6 *Defenſio principalis magis pertinet domino, quàm ſubiectis.*
7 *Epiſcopus ſi agit contra aliquod monaſterium petende ibi eſ alia, & ille, qui primo ibi exercebat epiſcopalia, non defendit monaſterium, præiudicat ſibi quo ad poſſeſsionem.*

IEſu Chriſti Saluatoris, eiuſq; piiſsimæ genitricis humiliter poſtulato ſuffragio, In quæſtione, que ad præſens uertitur inter ciuitatem Exij ex vna parte, & caſtrum Beluederis ex alia parte, ſeu inter utriuſq; loci vniuerſitates, uidet̃ primo ſententiam ferẽdam in fauorem dictæ ciuitatis. Nam cum alias ſentẽtia fuerit lata contra homines dicti caſtri in fauorem dictæ ciuitatis, in effectu continẽs dictum caſtrum Beluederis olim caſtellare fuiſſe, & eſſe cũ ſuo territorio, & diſtrictu, & cum ſuis pertinentiis, & comitatu dictæ ciuitatis Exij, & nobiles de Buſtareto illud retinuiſſe, & poſſediſſe indebitè, & condẽnatos fuiſſe ad reſtituendum, & relaxandum cõmunitati dictæ ciuitatis Exij: & dictam vniuerſitatem dicti caſtri condẽnauit ad faciendum ſe recuperari ꝑ dictam ciuitatem; & ꝓnunciauit dictam vniuerſitatem eſſe cogẽdam ad ſe retrahẽdum à poteſtate, & iuriſdictione dictorum nobiliũ &c. Nec iſta ſñia aliquo remedio apparet fuiſſe, & eſſe reſciſſa, ſeu diſperſa. ergo ẽm eam eſt nunc iudicandũ, etiam ſi nunc appareant teſtes, uel inſtrumenta in contrarium: quia ſñia, ex quo non eſt lata expreſsè ꝯ ius cõe, licet ſit lata ꝯ ius litigatorum, nõ debet reſcindi etiam prætextu ꝓbationis nouiter repertæ. facit n. ſententia ius inter partes; hæc apertè probantur in c cum inter, de re iud. ubi tex. mul-

tum notabilis ui᷑ uelle hoc procedere, etiam ſi nunc appareat, q̄ ꝓbationes, quibus fuit lata ſententia, neceſſario non concludant intentum illius, pro quo fuit lata. ¶ Ad idem.c.ſuborta, & c.inter monaſterium, eod.tit. & l.imperatores, ff. de re iud. & l.ſub prætextu, C.de tranſac. & l. ingenuum, ff. de ſtatu ho. & l.res iud. de reg.iu. Nec obſtat, ſi dicatur, q̄ nunc nõ petitur id, quod in ſnĩa dicta cõtinetur, cum ſolum nũc fuerit petitum ꝓnuntiari, & declarari vniuerſitatẽ & homines dicti caſtri teneri, & obligatos eſſe ad ſoluendum in futurũ onera realia, & miſta, & perſonalia ꝑ rata eorum, quæ pro regimine dictæ ciuitatis imponuntur ꝓ tẽpore, ſicut ſubeunt aliæ vniuerſitates, & hoĩes caſtrorum, & villarum comitatus dictæ ciuitatis &c. † Libellus aũt debet attendi circa uim concluſionis, & non narrationis. Non.n.ampliatur concluſio libelli ex uarietate & multiplicitate narrationis, ut legitur & no.in c.ex parte B. de fo. cõpe, & c.literæ, de dila. & c.fi.de iud. no. Fed.de Senis conſi.23. quia dico, q̄ id, quod nunc petitur, ſatis in effectu continet̃ in illa ſnĩa iã lata. Si.n.pronuntietur illud caſtrũ Belnederis eſſe de diſtrictu & comitatu dictæ ciuitatis, & nobiles de Buſtareto illud retinere, ac retinuiſſe indebitè & iniuſtè, ac condemnati fuerunt ad illud reſtituendum & relaxãdum dictę ciuitati Exij. ergo cõcluditur, q̄ hoĩes dicti caſtri debent ſoluere onera impoſita, uel imponenda ꝑ dictos nobiles: nec poſſunt amplius illorum dñm nominare, ſeu p̄textu illius ſe defendere. imputent.n.ſibi, quare tũc non appellauerunt: debent ergo nunc rñdere dictæ ciuitati, ſicut & alia caſtra, quæ ſunt de diſtrictu & comitatu dictæ ciuitatis, cum in effectu talis effectus reſultet ex illa ſententia. ubicunq; enim caſtrum nullam iuriſdõnem habet: ſed tota iuriſdictio eſt penès ciuitatem; tenentur parere mandatis ciuitatis, & illius onera ſubire, & dicuntur ciues illius ciuitatis. hæc omnia probant̃ ex no.per Bar.ĩ l.j.ff.de dam.inf. & l.j ad muni. & l.non dubito, ff de cap. & poſtli.reue. Rurſus facit.l.q ad iura, ad munici. & l.incola, cum l.ſeq de mune. & hono. & quod no.Io.An.in c.j. de immu.eccl.lib.6. Probationes ergo nunc factæ ꝑ vniuerſitatem dicti caſtri, q̄ à 56.annis, & citra dicti nobiles poſſederunt oĩmodam iuriſdictionem in dicto caſtro, & ad eorum impoſitiones ſoluerunt onera & collectas, non habent releuare dictam vniuerſitatem; quia iam ꝓnuntiatum contra dictam vniuerſitatem fuit, q̄ indebitè & iniuſtè dicti nobiles poſſederũt iſtud caſtrũ; & ſic iniuſtè iſto caſu impoſuerũt onera, ut in c.licet, de ꝓb. & qđ no. Inn.in c.in literis, de reſti.ſpo. & c.ij. de in inte.reſt. à qua ſnĩa non fuit appellatum, ut p̄dixi. Et ſic hæc ꝓbõ nunc facta nõ releuat, ſed debet iuxta petitionem illa ſnĩa nũc mandari executioni, ut in c.cum ſuper, de re iud. & ĩ aliis iuribus ſuperius alle. Nec obſtat, ſi dicatur, q̄ poterat dictum caſtrum uenire per beneficium reſtõnis in integrũ per l.res publica, C.ex qui.cau.maio. quia ſ̃m gl.ibi illa l. non habet locũ in villis & caſtris. Et præſuppoſito, q̄ debeat obſeruari in caſtris populoſis, ut quidam dixerunt, & ſequitur ibi Bar. tñ ceſſat nunc iſtud bñficium, cum lapſum ſit quadriẽnium à tempore ſnĩæ. l.fin.C.de tẽpo.in integ.reſti.petẽ. no.Bar.in d.l.res publica. Nec obiici poteſt, ſi dicat̃, qđ conueniri debebant dicti nobiles, q. poſſidebant ſubiectionem in caſtro, & non homines illius caſtri, qui poſſidebantur, ut in c.inter quatuor, iuncta gl. de maio. & obe. & c.auditis, de præſcr. quia dico, q̄ etiã ſubditi pro eorum intereſſe, & q̄ ipſi faciunt, q̄ actor nõ poſſidet, conueniri poſſunt ſaltem ut ſnĩa ferenda p̄iudicet, ut ꝓbatur in c.cum inter, & c.cũ ſuper, de re iud. no.Inn. in d.c.auditis, & c.inter quatuor. ¶ Sed his non obſtantibus cõtrariam ſnĩam arbitror ueriorem; ut puta duplex poſſe adhibere remedium impediẽdi intentionem dictæ ciuitatis Exij, & ſubueniendi dictis nobilibus. Primò, q̄a licet illa ſnĩa reperiatur tranſiuiſſe in rem iudicatam; tñ, ex quo fuit de ea oppoſitum ꝯ legem, & probationes factum in ꝯrium, ut apparet nunc per ꝓbões legitimas q̄ dicti nobiles præſcripſerunt legitimè oĩmodam iuriſdictionem in dicto caſtro, cum de qua re cognouit iudex, de ea ꝓnuntiare debet, ut in l.de qua re, ff.de re iud. & c. cum ſuper, de cã poſſ. & ꝓprie. debet ꝓnuntiare ꝯ dictam ciuitatem, & abſoluere dictum caſtrũ ab impetitione ipſius ſuper cã nouiter impetrata; & ſic ꝓnuntiare legitimè fuiſſe appellatũ ab vniuerſitate dicti caſtri. Ad hoc eſt notabiliſſimum dictum Inn.in c.cum dilecta, de reſcr. & c.cum Bertoldus, de re iud. Et idem ſentit in c.fraternitatis, de frigi. & c.ex rõne, de appel. dicit.n.Inn.in prælegatis locis, † q̄ ſi probationes de facto admittuntur ꝯ ſnĩam, per quas ꝓbões appareat illa ſnĩa minus legitima, debet iudex magis inhærere ꝓbõnibus, q̃ ſnĩæ prius latæ. Et hanc opin.expreſsè firmat do.Ant.de Bu.in d.c. cum dilecta, dicens, q̄ ex quo ꝓbatio eſt facta, trãſit ĩ notorium; iõ tollitur effectus p̄ſumptionis ſurgẽtis ex ſententia, ſicut tollitur per confeſſionem partis, quæ similiter inducit notorium, ut notanter dicit idem Inn.in d.c. q̄ ſi is, pro quo fuit ſententia lata, confiteatur eam iniuſtam, debet iudex illam retractare; ad hoc qđ no. Cyn. & alij doct.in authen. ſed iam neceſſe, C.de dona. ante nup. ubi dicunt, † q̄ ꝯ p̄ſumptionem iuris, & de iure admittitur probatio ĩ ꝯrium per confeſſionem illius, in cuius fauorem ius præſumit; quod non procedit ex alio, niſi quia confeſſio tranſit in notorium. Idem eſt in ꝓbõne iam facta poſt concluſionem in cã, ut in c.olim, de uerb. ſig. Et no.dñi de Rota, deciſ.403. Facit, quod not.Inn. in c.conſtitutus, de fil.presby. ubi dicit, q̄ licet contra agentem poſſeſſorio non debeant admitti probationes ſuper defectu proprietatis, ut in c.in literis, de reſti.ſpol. & c.fi. de ordi.cog. tñ ſi per eius confeſsionem, & probationes admiſſas conſtaret de proprietatis defectu, tunc contra notorium non fieret ſibi reſtitutio. Et ſi dicatur notoriũ etiam ſurgere ex priori ſententia, & ſic non debet tolli per notorium ſequẽs, cum primum ſit æque potens; reſpondetur ſ̃m do Ant. † q̄ notorium ſurgens ex ſententia, eſt notorium p̄ſumptionis; & cum agatur hic de præſcribẽda iuriſdictione ꝯ dictam ciuitatem Exij, & nõ contra eccleſiam Ro.ſufficit præſcriptio cõmunis; ut ſi eſt cũ titulo, ſufficiat tps 10.ann.inter præſentes, & 20.ann. inter abſentes. Nam & in iſtis incorporalibus habet locũ hæc præſcriptio longi tẽporis, ut probatur in l.fin.C.de præſcrip.long.temp. & l.j.C.de ſerui. & ſi eſt ſine titulo, ſufficit tempus 30.uel 40.ann.ut 16.q.3. c.dilectio.§.põt. Et de directo ad caſum noſtrum ui᷑ tex.iuncta gl.in uerb. principal'r, in c.ad audientiam, de præſcr. & bona gl.in c. uolumus 16.q.4. & ĩ c.dilectus, de capel.mona. ¶ Ad idẽ, quod no.Bar.in l.publicanus.§.in uectigalibus, ff.de publi. in quibus iuribus colligitur, & no. q̄ contra tenentem iura principis poteſt præſcribi cõmuni iure, ſi tantum agitur de præſcribẽdo, & q̄ princeps conſeruet illęſus. Cum ergo nunc apertiſſimè conſtet per legitimas ꝓbationes, & ut præſupponitur, in iudicio admiſſas, q̄ dictum caſtrum eſt ſubiectũ dictis nobilibus de Buſtareto per præſcriptionem legitimam; & hęc probatio debet p̄ualere ſententiæ iã latæ, † cum maioris uirtutis ſit præſcriptio, q̃ nuda ſententia, ut colligitur ex notatis in l.fi. ff.rem ra.hab. & in l.obligationum.§.placet, ff.de act. & oblig. iunctis not.in l.Iulianus, ff.de cond.indeb. facit.c.ad aures,

aures,de præſcrip.vbi tex.dicit,ꝙ præſcriptio oẽm pror
ſus actioné excludit. & quod no. Io.An.in regula , poſſeſ-
ſor,de reg.iu lib.vj.in Mercn.iunctis nota.per Inn.in d.c.
quia plerique. hinc eſt, ꝙ ſi quis confiteatur ſententiam
iniuſtam,ét poſt tranſitum in rem iudicatam : uel poſtea
appareat iniuſta per probationes admiſſas, debet ſenten
tia retractari,ut ſ.poſt Inn.dixi:ſecus autẽ,ſi poſt cõple-
tã præſcriptioné conſtat ré fuiſſe alterius ſm communé
opinionem canoniſtarum, ut no.gl.& doc.in c.uigilanti ,
de præſcrip.& Io.An.plenè proſequitur, & tenet ſub di-
cta regula,poſſeſſor. Et debet hoc caſu præſumi dictos
nobiles de Buſtareto bona fide præſcripſiſſe,cum ante il-
lã ſnĩam poſſederint ultra triginta annos. nam ex lõgin-
quitate tanti tpis præſumitur ſnĩa iuſta , ét in incorpo-
ralibus,ut no.uoluit Inn.in c.ij.de integ.reſti.& Bar.ĩ l.ſi.
C.unde ui, in fin. Nec ſententia lata habuit præiudicare
ipſis nobilibus, ut ſtatim in ſecundo remedio dicã. Cer-
tũq; extat dictũ caſtrũ potuiſſe allegare ius nobiliũ,ut in
c.cũ olim,el.ij.de priuile.& c.cũ perſonæ, eo.ti.lib.vj.no.
Inn.in c.auditis , de præſcrip. Et ex iſto remedio dico in
cã iſta pronunciandum per iudicem appellationis , bene
appellatum , & debet abſoluere uniuerſitaté dicti caſtri
ab impetitione dictæ ciuitatis Exij:quia hoc debuiſſet fa
cere primus iudex ,ſi corã eo fuiſſet hæc præſcriptio ꝓ-
bata , ut probatur in c.Raynaldus,& c.Raynucius, de te-
ſtamẽ. facit quod no.Bar.ĩ l.cũ apud.ff.iudi.ſol. Iſtud tñ
remediũ eſt aliquãtulum dubiũ quo ad ipſos ſubiectos :
quia cũ eis contẽdentibus fuerit alias pronuntiatũ dictos
nobiles iniuſtè poſſediſſe; ergo nõ poſſunt alle gare nunc
illorũ poſſeſſionem,cũ in ipſorũ præiudicium præſumen
da ſit iuſta , ex quo ab illa ſnĩa nõ fuit per eos appellatũ.
Ideo tutius eſt,ꝙ ipſi nobiles compareant, & proponant
de iure ſuo, ut ſubiicitur in hoc ſequenti remedio. ¶Se-
cundũ remedium impediendi in effectu intentioné uni-
uerſitatis Exij eſt,ut dicti nobiles cõpareant pro eorum
intereſſe;quod facere poſſunt,ut in c.ueniens,el ij.de te-
ſti.& c.cũ ſuper, de re iud.& l.ſi ſuſpecta,ff.de inoff.teſt.&
in l.ad execu.& in l.à ſententia,ff.de appell. Et ſi uolunt
impedire executioné ſententiæ in caſu, quo ueniret feré
da ꝯ uniuerſitaté caſtri , ſatis eſt dicere de eorum iure ;
& hoc indubitatum,ſi tpe primæ ſententiæ ignorauerint
cauſam agi contra uniuerſitatem caſtri,cũ iuriſdictioné
poſſidebant , ut probatur in d.c.ueniens.& ibi per Inn.&
in.l.ſæpe,ff.de re iudi.not.Inno.& communiter alij doc.
in c.cum ſuper,& c.penul.eo.ti.Et ſi uolunt,quòd pro eis
pronuntietur,debent dare ſaltem qualéqualem petitio-
nem,ut no.Hoſt.& Ant.de But.in c.cum ſuper, præall.li-
cet ibi Inn.ſenſerit,ꝙ indiſtinctè iſte dñs cõparens pro iu
re ſuo,qđ habet in ſubiectis, debet audiri ſine alia peti-
tione,& põt uti probationibus factis per ſubiectos. Sed
mihi plus placet præcedens opinio : quia ſicut probatio
per ſubiectos facta nõ nocet dño abſenti,ut infra dicã,ita
nec prodeſſe debet,arg.eorũ,quæ no.in c.cãm,de teſti.&
ſatis præſumũtur ignorare,ſi erãt in ætate infantili, arg.
c.ſi.qui matrimoniũ accuſare poſſunt. Sed præſuppoſito,
quod ipſi fuerint ſcientes cauſam ſubiectionis agi ꝑ uni-
uerſitaté caſtri, & tacuerint, nunquid fuit eis irrogatum
præiudiciũ, aliquale eſt dubiũ;& præmitto illud certum
eſſe,ſubditos conueniri a tertio de iure ſubiectionis : tũ
quia eorũ intereſt non mutare dñium : tũ quia ipſi uidẽ-
tur facere,quominus tertius poſſidear nõ patiẽdo, ut.ſ.
dixi.hoc probatur in c.cum ſuper, de re iud.& c.cũ inter
eo.tit.no.Inn.& communiter doc.poſt eum in c.auditis ,
de præſcrip.& c.inter quatuor,de maio.& obe.& d.c.cum
ſuper. dixit tamen Inn.in d.c.auditis , quoſdam tenere ,

6 †quòd licet ſubiecti admittantur ad defenſionem,& poſ-
ſint conueniri , tñ defenſio primo loco pertinet ad illũ ,
qui poſſidet ſubiectioné: refert alios dicere & melius ſm
eum, ꝙ defenſio non pertinet principalius ad dñm , quã
ad alium,ſed plenè ad utrũque. ¶Sed principaliter perti
net defenſio ad ſubiectum,& ad defenſionem poſſidenté;
allegat.l.principaliter,C.de lib.cã;& cum hoc ſecũdo di
cto tranſeunt cõiter ibi doctores.¶Sed dubiũ eſt nũc , ãn
ſnĩa lata ꝯ ſubiectos noceat dño,ſeu ſubiectioné poſſidẽ-
ti,ſi ſciuit litem agitatam, & tacuit, nec a ſententia poſt-
modũ appellauit.Inn.in c.ſuborta,de re iudi.ſentit ꝙ ſic:
requirit tñ, ꝙ dñs ſciuerit litẽ agi,& nõ ignorauerit ius
ſibi competere in ſubiectos litigãtes : idẽ ét ſentit in d.c.
auditis : quia ſententia unius alij non præiudicat niſi ſci-
uerit,& non defenderit : quia tunc præiudicat; allegat.c.
quãuis,de re iudi.l.ſæpe.§.penul.ff.eo.Contrarium tamẽ
ipſe tenuit in c.cũ ſuper,de re iudi.ubi tenet,ꝙ non ſit ꝑ-
iudiciũ dño quo ad proprietaté , ſed ſolũ quo ad poſſeſ-
ſioné,nec ſit executio pro illo,qui ſententiã obtinuit ſuꝑ
ſubiectione dño ſciente , & tacente;& uidetur de hoc ibi
caſus.Idem tenet in d.c.quãuis.ubi dicit,ꝙ argumẽ.eius,
7 quod dicitur de liberto in d.l.ſæpe. † ſi unus eps agit con
tra aliquod monaſterium petendo ibi epiſcopalia : & il-
le,qui primo exercebat ibi epiſcopalia,nõ defendat mo-
naſterium, præiudicat ſibi quo ad poſſeſſionem ; & hanc
opinioné , ut nõ fiat præiudicium quo ad proprietatem
epi in dñio,licet ſciuerit, & non defenderit , tenet & ap-
probat Ant.de But.& cõiter alij canoniſtæ in d.c.cum ſu
per,& in d.c.quãuis,& uř apertè probari in d.c.cũ ſuper :
quinimò dñs Fran.de Zabarellis olim cardinalis Floren
tinus legendo tenuit in d.c.cum ſuper,ꝙ etiam ſuper poſ
ſeſſione non ſit præiudiciũ ipſi dño,ſi ipſe poſſidet , & ad
c.cũ ſuper, reſpondetur,ꝙ intelligitur, quando dominus
non erat in poſſeſſione. Nam ubi alias potuiſſet impedi-
re executionem fiendam in re uacãte prætextu iuris ſui ,
ut leg.& no.per Inn.in d.c.ueniens , de teſti.& per Bar.in
l.à diuo Pio,ff.de re iudi.nunc non poterit , ex quo fuit
ſciens,& non aſſumpſit defenſionem. ſed ſi ipſe dñs eſſet
in poſſeſſione, non debet ſua poſſeſſione priuari ꝑꝑ ſen-
tentiam latam contra ſubditos:quia hoc eſſet de directo
contra mentem illius capituli, ubi dicit, ꝙ ſententia lata
contra monaſterium pro epiſcopo, debet executioni mã
dari abſq; alterius epi præiudicio, qui dicebat monaſte-
riũ illud ſibi ſubiectum. Et ſubiicit ibi tex. Ratio eſt, qa
geſta contra monaſterium , non debent præiudi care epo
prætẽdenti ſubiectioné,licet ſciuerit,& nõ appellauerit,
quãuis res inter alios acta regulariter nõ debet aliis no
cere iuxta conſtitutiones canonicas, & ciuiles;unde põde
randa ſingulariter ſunt duo ex illo tex.¶Primò,qa dicit,
ꝙ abſq; præiudicio epi prætẽdentis ſubiectioné debet il
la ſnĩa mandari executioni: ſi.n.priuaretur poſſeſſione ,
non fieret abſq; ſuo grauiſſimo præiudicio, cũ magnũ ſit
poſſeſſionis commodum,cũ ſæpe ex defectu probationis
ſuper dñio perdatur ipſum dominiũ,ut in c.ſepe,de reſt.
ſpol.& onus probandi incumbit non poſſidenti.l.ſi.C.de
rei uẽ.& c.ex literis,de proba.& inſtitu.de interdic.§.cõ
modum.intelligatur ergo ille tex.de quolibet præiudi-
cio,quod generatur domino tacenti,cũ ſit executio in re
uacante,cum facilius ipſe obtinuiſſet,ſi nemo poſſederit.
d.c.ueniens ; & hunc intellectum uidetur tacitè ſenſiſſe
Inn.in c.quãuis,præalleg.in prin. ¶Secundò ponderanda
eſt multum ratio illius deciſionis, dum dicit,ꝙ res inter
alios acta &c. Et ſic ſingulariter uult illa,& neſcio alibi ,
ꝙ dñs dr̃ prorſus alia perſona quo ad hoc, ut nullum
ſibi fiat præiudiciũ,ſaltẽ graue,ex geſtis cũ ſibi ſubiectis;
& quod

& quòd illa regula, res inter alios acta, habet locũ in eo, & p ꝯñs infertur, ꝙ l. ſæpe, & c. penul. habent locũ in domino quo ad regulã ibi poſitã, & non quo ad caſus exceptos. hoc ego probo. Primo ꝑ rõnẽ ipſius Inno. in d. c. auditis. Nã ibi dixit, †quod defenſio, cũ de ſubiectione agit, pertinet principaliter, & æqualiter ad dominum, & ad ſubiectos: qa ſicut dñi intereſt nõ perdere ſubiectos; ita intereſt ſubiectorũ nõ mutare dñm; facit d. l. principaliter. ergo ſnĩa unius nõ debet alteri ẽt ſcienti nocere, qđ probo per dictã l. ſæpe, & d. c. pen. Tunc. n. ſnĩa unius nocet alteri, cũ is, cui primo loco cõpetebat actio, permiſit ſequẽtẽ experiri, cũ illũ poterat à iudicio repellere, ut ibi dr̃. Sed ſi æqualiter ad utrunque pertineat, nõ potuiſſet dñs ſubditos remouere à iudicio. Item quare eſt imputãdum hoc dño, cũ ſubditi litigẽt ꝓ intereſſe ſuo; & ſic ſententia habebit effectum ꝯ ſubditos, ut nõ poſſint ratione eorũ intereſſe amplius contradicere, ſed non contra dñm, cũ quælibet res nõ debeat excedere effectũ ſuũ, & tranſire ad alias ꝑſonas, de his quæ fiunt a maio, par. cap. c. q̃ſiuit, & l. ſancimus, C. de pœnis. dicet aliquis, hoc non ur̃ ꝯ tex. in d. l. ſæpe, in §. nã & ſi libertus. ubi dr̃, ꝙ libertus litigãs de ſtatu ſuo, cum reportat contrariã ſẽtẽtiã, præiudicat ipſi dño ſup ſuo iure patronatus. Ad illũ n. tex. põt reſpõderi dupliciter. Primò, qđ tex. ille habet duos intellectus. Primus, ut intelligat, qñ dominus interuenit in iudicio; & hoc ur̃ ſonare tex. dũ dicit, me interueniente &c. Et hunc intellectũ tenuit Ioan. An. & approbat Inn. in d. c. cũ ſuper. dixit. n. Io. & bene ſcđm Inn. qđ ſi quis iura petit, quæ ego poſſideo in re aliqua, me ſciente, & obtineat; nõ tamen mihi præiudicat, niſi eam defendam, & exponit uerba. d. l. ſæpe. ſ. interueniente, & defendente, & ſic apparet ſcđm eũ, ꝙ ſi offerat ſe defenſioni, debet ꝓbare de iure ſuo; aliter fieret ſibi præiudicium. hæc ſunt formaliter uerba Inn. in d. c. cum ſuper. ¶ Secundus intellectus fuit Rodulphi, ut ſufficiat ſola ſcientia; & licet Bar. hunc intellectum teneat in d. l. ſæpe, Inn. tñ Io. An. dicũt, ꝙ Papa ur̃ illũ intellectũ reprobare in d. c. cum ſuper. Sed ſi uolumus ſaluare intellectũ Io. An. & Bar. dicamus aliter, & ſic ꝙ aut loquimur in liberto litigãte, & ſic fit domino ſcienti præiudicium, ut in d. § nam & ſi libertus. aut loquimur in ſubiecto litigante, & nõ fit dño præiudiciũ, licet ſcienti, niſi ipſe interuenerit in iudicio, & obtulerit ſe defenſioni; & ita loquitur d. c cũ ſup; & hunc intellectum ponit dominus Ant. de But. in d. c. cum ſuper, Et ur̃ iudicio meo de mente Bar. in d. §. nã & ſi libertus. Et ſi ratio ſua bene ponderetur, rõ diuerſitatis: quia libertus fuit conſecutus libertatẽ a domino, & ſic ur̃ habuiſſe licẽtiã experiẽdi ſuper dominio, & conſequẽter ſuper iure patronatus ex licẽtia ipſius domini; merito fit domino ſcienti præiudiciũ, ſicut eadem ratione dr̃ in creditore litigãte ſuper dominio pignorũ agẽdo hypothecaria, ut faciat præiudicium debitori ſcienti. habuit. n. illã obligationẽ facto domini, & ur̃ ſibi dediſſe licẽtiã ſuper dominio litigandi, ut nota. Bar. in d. l. ſæpe. In ſubiecto aũt ceſſat hæc ratio, cum nihil habeat facto domini, ſed merè ipſe poſſidet. Si ergo litiget de ſubiectione, uenit merè pro intereſſe, & facto ſuo; ideo non debet præiudicare domino: imo dominus quo ad ius ſuũ cẽſet prorſus alia perſona, ut apertè uoluit tex. in d. c. cum ſuper, & cum hac expoſitione poteſt intelligi. c. ſuborta, & dictũ Inn. ibi. Nam loquitur de exempto litigãte ſup iure exceptionis. NICO. ABB.

CONSILIVM XC.

1 *Promittens ſub certa pœna ſe facturum & curaturum, quòd Titius contrahet matrimonium cum Sempronia, ſi fecit quicquid potuit, non tenetur ad pœnam.*

2 *Legatum ſi factum fuerit mulieri, ſi Titio nupſerit, uidetur prohibita, ne alteri nubat, ſed cum illo Titio tantum.*

3 *Iuſſus ſi eſt aliquis morari cum aliquo, uel contrahere, ſi ille recuſet, uel non poſſit commode, uel honeſte cum illo morari, uel contrahere, debetur legatum, & tollitur obligatio.*

Circa primum dubiũ Saluatoris per prius poſtulato ſuffragio, Vr̃, ꝙ ſi deiuſſores, q ꝓmiſerũt ſe facturos, & curaturos ꝙ magiſtri Petrus & Antonius iuxta ꝓmiſſionẽ cõſtruẽt, & facient magazinũ in oppido Liminij, ſub certa pęna teneanẽ, & obligati ſint ad factũ principaliter, i. ad conſtructionẽ ipſius magazini, & ẽt ad pęnã ꝓmiſſã, cũ opus intra tempus ꝓmiſſũ, ſ. 18. mẽſiũ factũ nõ eſſet, non obſtante caſu mortis in ꝑſonã magiſtri Petri an ꝑfectionẽ operis cõtingẽte, & qđ teneanẽ ad ipſius factũ principale, probari ur̃ per l. nemo eſt, qui neſciat, ff. de duo. reis, & l. ſi qs ꝓ te, cõiũcta gl. ff. de fideiuſ. in quibus iuribus probaẽ, ꝙ ẽt in obligationibus poſſunt interuenire fideiuſſores, & obligari ad ipſũ factũ principale, ad qđ erat obligatus principalis promiſſor. ur̃. n. interuẽtu fideiuſſoris tacitè agi, ut induſtria principaliter promiſſoris non uideaẽ electa. ſed ꝙ opus poſſit fieri per fideiuſſores, uel alios, qui ſunt eiuſdẽ peritiæ cũ ꝓmiſſione, ꝙ obligentur ad pęnã, patet quia ante mortẽ dicti magiſtri Petri pęna fuit commiſſa, cum intra tẽpus. 18. mẽſiũ iuxta promiſſionẽ opus factũ nõ fuit mors ergo ſuperueniens poſt pęnam cõmiſſam non liberat fideiuſſores; text. eſt in l ſi deceſſerit, ff. qui ſatiſd. cog. nec releuanẽ, ſi dicãt quòd poſt lapſum tẽpus operi fiendo præfixũ officiales Florentini ſup illo opere deputati una cũ domino & prioribus eiuſdem urbis deſtinauerũt pecuniã dictis magiſtris ꝓ opere perficiendo, & acceptãdo ipſũ factũ uidenẽ receſſiſſe tacitè a pęna, ut ſic ſaltẽ ope exceptionis poſſit liberari, ut in l. ij. ff. ſi quis cau. quia illud procedit, quando fuit ſimpliciter appoſita pęna: ſed quãdo fuit adiecta clauſula, rato manente pacto, tunc dilatio data poſt pęnã cõmiſſã ad opus perficiendũ nõ liberat à pęna iã cõmiſſa; tex. eſt not. in l. cũ ſtipulatus ſim mihi à Proculo, ff. de uerb. ob. & ibi per gl. & Bar. pro hoc bona gl. in c. dilecti, de arbi. in fi facit. l. pe & qđ ibi no. de tranſact. ¶ Sed his nõ obſtãtibus contrariã ſentẽtiã arbitror prænalere, ſi rectè alia in hoc negotio cõtingentia ponderenẽ. Et primò diſcutiã, utrũ dicti fideiuſſores remãſerint obligati ad factũ principale. Secundò, nũquid ad pœnam. ¶ Circa primum dico, quòd non: quia iſti fideiuſſores non promiſerunt factum principale; quo caſu loquitur d. l. nemo eſt, qui neſciat, ſed obligauerant ſe facturos, & curaturos, quòd magiſtri faciẽt iuxta promiſſionem; quo caſu nõ obligantur ipſi ad factum principale, cum illud non promiſerint, ſed ſe facturos & curaturos, quod illi facient, ut nota. Bartol. in d. l. ſi quis pro eo. quod ibi no. gl. ad hoc tex. in l. ſtipulatio iſta §. ſi quis dolũ, ff. de uer. ob. & inſt. de inut. ſtipu. §. ſi quis alium obligatio. n. ſumit effectũ à mẽte ꝯhentium, l. in cõuenientibus, ff. de uerb. ſign. Et maximè hoc tenẽdũ in caſu nr̃o, cũ non ſunt eiuſdem peritiæ cũ principalibus promiſſoribus, ut not. in d. l. ſi quis pro eo, & d. l. nemo eſt, qui neſciat; & hoc clariſſimum eſt. ¶ Venio ad ſecundum ſcilicet an ſint obligati ad pœnam; & concludo qđ non, quia pœna non fuit commiſſa ante mortem dicti magiſtri Petri; & ſic cum non defecerit pro eis, quin curauerint, & fecerĩt, ꝙ illi magiſtri opus ꝑficerent, non committitur ſtipulatio pœnæ, quia difficultas, ſeu impoſſibilitas

litas ſuperueniẽs impedit pœnæ commiſſionem; text. eſt no. in l. Si uehẽda, ff. ad legem Rhod. de iac. not. Bart. ibi latius, & clarius in l. cõmunis. § illud, de uerb. ob. Et idẽ in difficilioribus terminis, quàm noſtris cõſuluit Fede. de Senis habito cõſilio cũ Ioãne Paglareñ. ſicut ipſe refert
1 cõſilio. 117. ubi dicit, † ꝙ ſi qs promiſit ſub certa pœna ſe facturũ & curaturũ, ꝙ Titius cõtrahet matrimoniũ cũ Sẽpronia, ſi fecit qcquid potuit, nõ tenetur ad pœnã: qa ſatiſfecit obligationi, quãtũ in eo fuit, & difficultas impedit pęnę cõmiſſionẽ, ut in d. l. ſi uehenda. ¶ Sed in caſu noſtro non ſolũ ſuperuenit difficultas, ſed ẽt impoſſibilitas: quia ĩpoſſibile erat curare poſt mortẽ, ut ille magiſter Petrus opus ꝑficeret, ergo ex pſona dicti magiſtri Petri decedẽtis anteꝗ pęna cõmitteret, fideiuſſores non tenentur. nec illa obligatio trãſiuit in hæredes dicti magiſtri Petri: quia factũ in hæredes perſonę defuncti non tranſit in hæredẽ. d. l. ſi deceſſerit, & ibi ꝑ Bart. per qđ dicit, ꝙ ſi qs ꝓmiſit, ut poſſit ꝓ debito capi pſonaliter, illa obligatio nõ trãſit in hæredes. ¶ Ad idẽ. l. una. §. ſin autẽ, in fi. C. de cadu. tollẽ. ꝙ aũt pęna non eſſet cõmiſſa ante mortẽ dicti magiſtri Petri, non obſtante lapſu. 18. menſium operi perficiendo ꝑfixorum, probatur ex eo, qa, ut pſupponitur in facto, iſti cõduxerunt opus faciendum intra illud tẽpus, cũ hoc ꝙ ſuꝑ quodã muro antiquo ædificarent. ſed tãdẽ fuiſſet poſtea ꝑ officiales cõpertum, ꝙ illud opus ſic ædificandum nõ eſſet manſurũ, de nouo locauerunt dicto magiſtro Petro, ut illum murum ædificaret de nouo, & conſtituerunt ſibi pro illo nouam mercedem, appoſito tpe trium menſium ad ipſius muri ædificationẽ. Et ſi cũ ſecũdę ſtipulationi fuiſſet additum opus, quod non uenit in prima ꝓmiſſione, vř tacitè receſſum à tpe primò præfixo, ut ſaltẽ ui exceptionis conſeruẽtur: nec intra tps primũs conuentũ cõmittat pęna, ad hoc, quod no. gl. in l. fi. C. de noua. & ꝑ Bar. in l. pe. ff. de ꝓto. ſtipula. & per eundem, & gl. in l. 2. ff. de noua. Optimè ad pdicta facit. l. & nõ heſitatur, & qđ ibi no. Bar. ff. de uerb ob. ubi dř, ꝙ ſi qs ꝓmiſit intra certũ tps inſulã ædificare, demũ aliqua pars inſulę factæ incẽdio corruit dř ꝙ ibi debet ꝓmiſſor hře integrũ tẽpus ædificandi propter impedimentũ ſuperueniens, & ita vř dicendũ in caſu noſtro, cum mutato opere impediať diligentia, & per conſequens debet augeri tẽpus, ex quo aliud non fuit expreſſum, arg. in l. Seio. j. rñſo, in fi. ff de an. leg. & pria ſtipulatio interdũ capit dilationẽ, quaſi tacitè tps ineſt, ut in. l. interdũ, ff. de uerb. obl. Et ſi ꝓmitto ſimpř dare centũ, tñ intelligiť tacitè tempus, intra qđ ꝑ me ſolui poſſit. Et ꝙ hoc fuerit de mẽte cõtrahentiũ, ſatis facit: qa elapſo tpe. 18. menſiũ primo prefixo, nihil officiales pdicti ꝓpoſuerũt de pęna, ex his. n. q ſequunť, præſumitur ad præcedentia, ut. in. l. ſi ſeruus pluriũ, in fi. &. l. q filiabus, ff. de lega. j. Et præſertim hoc ꝓcedit, ſi illa clauſula, rato manẽte pacto, appoſita nõ fuit, ut no. in. d. l. cũ ſtipulatus ſim mihi à Proculo, & in l. ij. ſi quis cau. Idem tñ eſt, ſi fuit appoſita per pdicta, maximè quia hoc præſupponitur, ſcilicet ꝙ dictũ opus cũ conſtructione muri de nouo non poterat cõmode fieri intra tẽpus prius præfixum, facit. l. Nepos Proculo, ff. de uerb. ſig. Præterea, ſi nõ fuiſſet receſſum à tempore prius præfixo, ad quid fuiſſet appoſitum tẽpus triũ menſiũ nouũ murũ conſtruendi, cum ille murus ædificandus erat ſolùm ꝑꝑ conſtructionẽ magazini, unde ſatis erat tẽpus appoſitũ ſuper toto, cũ ratione totius tractabať de parte, argumẽ. co. ũ, q not. in c. auditis, de procu. & in. c. cũ dilecti, de dolo & cõtu. Et ex his infero ad ſm dubiũ, nunquid fideiuſſores ſint ſaltẽ obligati ex pſona magiſtri Antonij ſuperſtitis, & dico ꝙ non, tum per pdicta: tũm qa magiſter Antonius non obligauit ſe cũ dicto magiſtro Petro, ut eſſent duo correi, & ſic ceſſat. l. j. C. de duobus reis, & l. reos, ff. eo. cũ ſimi. ubi patet, ꝙ duo correi uidentur obligari inſolidũ, licet hodie ſecus ſit per auth. hoc ita, C. e. ti. Sed magiſter Petrus fuit, principalis promiſſor. ille autẽ magiſter Antonius obligauit ſe ad faciendum partẽ ſuam una cũ dicto magiſtro Petro, & ſic elegit peritiam & induſtriam dicti magiſtri Petri, qui erat magiſter preſtantior, & forte ſine eo non obligaſſet ſe ad tam grande opus. unde cũ ꝑꝑ cauſam mortis dicti magiſtri Petri non poſſit cõſtruere una cum illo magiſtro Petro, ſolutus eſt ab obligatione illa, & tenetur cum alio conſtruere. argumen. bonũ in. §. cũ autem, & in. c. is cui, de officio deleg. li. 6. & qđ notanter dicit Inno. in. c. fin. de offi. dele. facit. l. cũ
2 ita legatum, ff. de condit. & demonſtra, † ubi dř, ꝙ ſi ita legatum eſt factum alicui mulieri, ſi Titio nupſerit, vř prohibita, ne alteri nubat, ſed cum illo Titio tantum. ita in propoſito, ſi magiſter Antonius ſe obligauit, ut ędificaret unà cũ magiſtro Petro, ſi non põt cum illo laborare, non tenetur ſine eo, uel cum alio. hoc. n. important uerba obligationis, à quibus recedendum non eſt, cum non conſtet de contraria uoluntate. l. non aliter, ff. de leg. 1. & maximè in caſu noſtro: qa in dubio uerba ſunt interpretãda contra ſtipulatorem. debuerunt. n. illi officiales uerba latius concipere, cum fuit in eorum poteſtate, ut notanter dicit tex. in. l. quicquid aſtringendę, de uerb. ob. Ad idem facit l. j. C. de inſti. & ſubſti. & l. Caio, ff. de ali. & cib. leg. & l. mæuia, ff. de ann. leg. & quod in eis not. Bar. ubi patet,
3 † ꝙ ſi qs iuſſus eſt morari, cum aliquo uel contrahere, ſi ille recuſet, uel non poſſit cõmode, uel honeſte cum illo morari uel cõtrahere, debeť legatũ, & tollitur obligatio. Ex his infertur, ꝙ ſi dictus magiſter Antonius non remanſit obligatus poſt mortem dicti magiſtri Petri, nec fideiuſſores ipſius teneť ad pęnã: qa ꝓmiſerunt ſe facturos & curaturos, ꝙ illi facerẽt iuxtà promiſsionẽ ꝑ eos factã, & promiſsio fuit cũ illa qualitate facti, ut una cum magiſtro Petro dictum magazinũ deberet ædificare: tũ quia defenſio competens ei ratione coherentię, competit etiã fideiuſſori, ut in. l. exceptiones, la. 2. ff. de ex c. imò imputať ſibi, ſi ſciẽter eã omitteret, ut. l. ſi fideiuſſor, ff. manda. Ex quibus omnibus concludiť, ꝙ nec ex perſona magiſtri Petri, nec ex pſona magiſtri Antonij, dicti fideiuſſores ſunt in aliquo obligati. NICO. ABB.

CONSILIVM XCI.

1 *Pœnæ quando imponuntur diuerſæ alternatiuè à lege, & uerba legis diriguntur ad iudicem, optio non datur parti, ſed ſoli iudici.*
2 *Bona multa præſtantur inuitis, quando eorum conſulitur utilitati, non uoluntati.*
3 *Potentia de facili reducibilis ad actum, habetur pro actu.*
4 *Infirmus diues ſi prohibeat, ne ſibi dentur aliquæ medicinæ, nihilominus, ſi medicus curat eum, & dat ſibi medicinas, poterit poſtea repetere.*
5 *Prouiſio legis eſt magis fauorabilis, quam ſtatutum.*
6 *Iudex ex officio ſuo poteſt curatorem iam datum remouere, & alium deputare.*
7 *Actiones duæ quando competunt, una de iure communi, alia beneficio prætoris, una electa, remanet altera excluſa.*
8 *Facultas datur iudici temperandi à principio pœnam legis.*
9 *Minor non poteſt pro libito ſe à poteſtate tutoris ſola uoluntate eripere.*

POſtulato dei omnipotentis ſuffragio, Quo ad primũ dubiũ, Nũquid ſtante ſtatuto pdicto curator ſit dandus minori inuito, an non

non habenti curatorē, vr̄ primo, q non. Nam lege cauet, ut curator non detur minori inuito, niſi ad litem, ut inſti. de cura. §. itē inuiti, & alibi dr̄, q non debet dari niſi præſenti, & ſtipulanti, ut in l. qui habet, ff. de tute. Aliàs inſup lege cauetur, ut alius petere minori curatorem non poſſit: ſed ipſe ſibi petere debet, ut l. diuus. §. curatores, ff. qui pet. tut. uel cura. Cū ergo p̄ſens ſtatutum, quo cauetur, q cōſanguinei pnt petere curatorē minori, deuiet à diſpoſitione iuris cōis, debet ſtrictè ītelligi, ut minus, q̄ poſſit fieri, obuiet iuri cōi. l. 3. §. hęc autē uerba, ff. de neg. ge. c. ī noſtra, de iniur. c. j. & ij. de fil. p̄sby. lib. 6. facit, qđ not. Inn. in. c. cām, de reſcrip. & Bar. in l. oēs populi, ff. de iuſ. & iur. & l. j. ff. ad leg. Fal. & Io. An. in regula, pro poſſeſſore, de reg. iu. lib. 6. in Mercu. prouidet ergo illud ſtatum, ut conſanguinei admittantur ad petendum curatorem, ubi alias nō admittebantur, ut p̄dixi, & non intelligatur, ut detur minori inuito, ne in alio corrigatur ius cōe, p̄ſertim cū hoc non exprimatur in ſtatuto, & ſine iſto pōt ſtatutum habere ſuum effectum, facit. l. ſi uero. §. de uiro, ff. ſo. ma. & c. ſtatutum, de elec. lib. 6. Sed his non obſtabtibus ꝯriam ſniam arbitror p̄ſtantiorē. ¶ Primò per uerba dicti ſtatuti in eo, q dicit, q ſi peruenerint & nominauerint curatorem, uel curatores, uel iurauerint, q dictā petitionem faciunt bona fide, & pro utilitate minoris, & noīabunt meliores, dent̄ curator, uel curatores p̄dicti eidē minori intra. 15. dies poſt petitionē, & iuramentū prædictū unde pondero primò uerbū, dentur: qđ uerbū iudici p̄ceptiuum eſt, inducēs neceſsitatē, ſicut in ſimili habetur in. c. ſi diligenti, de fo. cōp. & c. j. de iniur. lib. 6. & c. de multa. §. is quoq;, de præben. q̄ uerba cū ſint imperſonalia, diriguntur ad iudicē ſolum, & ſic non requirunt uolūtatem minoris, uel alterius, ſed ſolū denotant factum, & officiū iudicis. Ad hoc, qđ in ſimili habetur in cle. j. de re iudi. iūcta gl. in uerbo, admittatur, quæ eſt no. Ad idem alia glo. no. in. l. ſi ſoror, C. de colla. facit qđ no. Cy. in. l. quicunque, C. de ſer. fugi. ubi di

1 ci, † q ſi diuerſæ pœnæ imponuntur alternatiue à lege, & uerba legis dirigūtur ad iudicem, optio non dat̄ parti, ſed ſoli iudici, ita, q ſufficit ſolius iudicis miniſteriū. Idē, quādo uerba proferuntur imperſonaliter: quia in dubio diriguntur ad iudicē, ut eſt tex. iuncta gl. in. c. à crapula, de uita & honc. cleri. & in c. fraternitatis. 34. diſt. & ca. ſicut, de iudi. ¶ Secundò facit, quia à uerbis non eſt recedendū, niſi apertè aliud conſtet ex mēte, ut in. c. fi. de uerb. ſig. & l. nō aliter, ff. de legatis. 3. Sed uerba ſtatuti in caſu nr̄o clariſſima & certa ſunt, cū dicant debere nominari per cōſanguineos, nec requirunt, ut minor uocetur, uel ut conſentiat, ergo indiſtinctè debent intelligi, ut ſiue uelit minor, ſiue non, debent illi noīari, ſeruata tn̄ forma ſtatuti deputati. cū. n. uerba clara ſint, ceſſat extranea interpretatio. l. ille aut ille, ff. leg. 3. & in. c. eſtote, de reg. iur. bene. n. ſciuiſſent ſtatuentes dicere, ſi noluiſſent, ut minor uocaretur, & cōſentiret. Cū ergo non dixerint, non eſt curandū, an minor reluctet, ad hoc bonus tex. in ſimili in. c. ad audientiam, de deci. & xix. diſt. c. ſi Romanorum, & c. ſolitæ, de maiorita. & obe. & l. de pretio, ff. de publ. ¶ Tertiò facit, q ſi non daretur minori inuito, ſed conſentienti duntaxat, ſtatutum non requireret illam ſolennitatem, ut conſanguinei iurarent, q dictam petitionem faciant bona fide, & pro utilitate minoris, cum ſine iſta deberet dari, ſi minor conſentiret poſtulationi conſentiendo, arg. l. ſi filius, & quod ibi no. Bal. in. l. cum pater. §. libertus, ff. de lega. 2. ¶ Præterea & quartò, ſi hoc eſſet uerū, illud ſtatutū de nihilo, uel de modico prouideret: quia non haberet minor niſi contradicere, & ſic impediret petitionē conſanguineorum, & euacuaret nominationem, & iuramentum conſanguineorum, & prouiſionē ſtatuti fundatā ſuper ſua utilitate, q nō eſt dicendū, arg. optimum in. c. in his, de priuile. c. ſi papa, de priuile. lib. vj. & l. ſi qn̄, C. de inoff. teſt. Nec eſt curandum hoc caſu de contradictione minoris, ex quo ſuæ utilitati & non uoluntati intendat prouidere ſtatutum, ut patet in illis uerbis, pro utilitate minoris &c. Ad hoc. c. qui emen-

2 dat. 45. diſt. ubi dicit tex. † q multa bona p̄ſtantur inuitis, qn̄ eorum conſulitur utilitati, non uoluntati: qa ipſi inueniuntur ſibi inimici eſſe. ¶ Ad idem. 33. q. 4. c. diſplicet, & c. ipſa pietas, & quod not. ponit Bart. in. l. 4 § prætor ait, ff. de dā. infect. ubi dicit, q ſi ſtatuto cauet̄, q fiat citatio ad faciē, uel ad domū, non debet intelligi, ut ſit alternatiua ordinis, & ſic primo ad facien, & in defectum domum, licet uerba legis ſic intelligantur, & exponantur, ut. l. ſcire oportet, ff. de excuſa. tuto. ſed debēt intelligi imponi uerba alternatiua, ut ſic ſufficiat citatio ad faciē, uel ad domū, ut ſtatutum aliquid operetur. Nec ob. argu. ſupra formatum, quod poterit operari, ut conſanguinei admittant̄ ad poſtulandū: qa iſte deffectus eſſet modicus, & quaſi inutilis, cum per ſolā contradictionem minoris forte diſcholi, p̄rſus illa prouiſio annihilaretur, & ſic uerba eſſent impoſita potius uerbis, q̄ rebus, cuius cōtrariū eſſe debet, ut in. c. cōmiſſa, de elect. li. vj. & l. 2. in fi. C. communia de leg. & uerba legis debent intelligi cū effectu, in. c. relatum, de cleri. non reſi. & l. j. §. hæc autē uerba, q quiſq; iuris Nec debet ita amare fieri interpretatio cuiuſque diſpoſitionis: ut ab alieno iudicio dependeat ipſius effectus, ut notan-

3 ter vr̄ tex in c. piſanis, de reſtit. ſpo. †. Potentia. n. de facili reducibilis ad actum, habetur pro actu, ut ibi unde ſicut uidemus, q lex prouidet prodigo inuito per dationem curatoris. l. j. ff. de cura. fur. & l. is cui bonis, ff. de uer. obl. do. nec ſanos mores receperit, ut. d. l. j. & mulieri, quæ luxurioſe uiuit, in. l. & mulieri, ff. eo. Ita ſtatutum hoc caſu uoluit preuidere minori. præſumpſit. n curatorem ſibi neceſſarium, ex quo conſanguinei admittuntur ad poſtulationē, & iurant, q bona fide, & utilitate minoris curatorem dari petunt, ad hoc l. j. ij. & iij. ff. de libera cauſa, & iudex ex officio debet prouidere minori, ut no. in. l. 4. §. hoc autē iudicium, ff. de dā. infec. ¶ Præterea, ex quo conſanguinei p̄ſumunt̄ mouere ſe bono zelo, ut in iuribus proximè allegatis, poſtulant & iurant, q faciant bona fide, & pro utilitate minoris ſi minor ipe contradicens eſt, vr̄ inſanus moribus, & diſſenſus ſuus non debet impedimentū p̄ſtare, ad

4 hoc no. gl. c. j. 83. di. q̄ notanter dicit, † q ſi infirmus diues prohibeat, ne ſibi dent̄ aliquæ medicinę, qđ nihilominus ſi medicus curat eū, & dat ſibi medicinas, pōt poſtea repetere, non obſtante. l. fi. C. de neg. geſt. quia p̄ſumitur nō ſanę mentis, ſic reſiſtendo, unde inuitum pōt medicus curare ita concludo in præſenti dubio, q ſeruata ſolennitate ſtatuti, pōt inuito per iudicē dari curator. ¶ Venio ad ſecundum, quod iudicio meo eſt difficilius, an iudicio cepto per cōſangnineos ſuper poſtulatione curatoris, ſeruata ſtatuti ſolennitate, facta, ualuerit datio curatoris poſtulati poſtmodum per ipſum minorem facta per iudicē, corā quo uertebatur quæſtio. Et uidetur primò ſic. nam certum eſt, q ipſi minori poſtulanti dandus eſt curator p̄ magiſtratum ex legis cōis prouiſione, ut in. d. l. diuus. §. curatores. Quę quidem legis prouiſio nō cenſetur in dubio ſublata per prouiſionem ſtatuti: ſed concurrunt ambo remedia, ut ad poſtulationem cōſanguineorum dari poſſit, & etiam ad poſtulationē propriā ipſius minoris. Nā antiqua legis prouiſio nō cenſetur ſublata per minorem: ſed ambæ concurrunt, niſi expreſſè caueatur in. l. noua, ut. in. l. quoties, & l. nunq̄, ff. de actio. & obliga. facit l. fi. C. de dona. & quod notanter ponit Bart. in. l. j. ff. ui bono. rapto. & gloſſ.

5 gloſſ.in c.quod olim,de Iudæis.† prouiſio autem legis eſt magis fauorabilis,quã ſtatutũ:quia in eo, ꝙ recedit à iure cõi,eſt odioſa,ut in iuribus ſupra alle.in prima parte. Ex quo ergo illo tẽpore concurrebat prouiſio legis cõis maximè cum uoluntate minoris uidetur,quòd ualeat datio prædicta argu.in regula,odia reſtringi,de reg.iur. lib. vj.& l.quod uero,ff.de legi.& c.cum dilectus, de conſuet. facit l.ij.C.de noxa.& optimè in l.præſens,in fi.ff.de pœnis.& alibi dicit tex.q,ubi concurrunt cauſa naturalis & accidentalis,præferenda eſt naturalis l.qui habet,ff.de tute.ſed prouiſio legis,ut curator detur minori poſtulanti, eſt naturalis,& magis fauorabilis, quam prouiſio ſtatuti, ut detur inuito ad poſtulationẽ cõſanguineorũ; ergo illa præferenda.Secundò facit l.quoties,C.de rei uendi. ubi patet,ꝙ ſi uẽdo rem duobus,ille potior eſt, cui res fuit primò tradita.Et ſic in pari cauſa ille pręfertur,qui prius peruenit ad conſummationem actus;facit c.tibi qui,de ꝑſcri.li.6.Sed in caſu noſtro inſtante poſtulatione conſanguineorum,& minoris,primò fuit cura decreta ad poſtulationẽ minoris;ergo ille potior,maximè cum nũc ceſſet ratio ſtatuti.fuit n.mens prouidere minori curatore indigenti,ut patet ex uerbis ſtatuti,ibi,pro utilitate minoris, &c.Sed nunc minor habet curatores,cõtra quos nihil male obijcitur;ergo ceſſare debet ſtatuti extraordinaria ꝓuiſio,arg.in c.cum ceſſante,de appell.& optimè facit. l. ex facto ff.de uulg.& pupill.quod ibi not.Bar.in l generaliter,C.de epiſc.& cleri.canonizata.xvj.q.j.& habenti curatorem non eſt dandus alius curator,ut in l.curatorem habenti,C.qui da.tuto.uel curato.

6 † Præterea iudex ipſe ex ſuo officio,põt ex cauſa curatorem iam datum remouere,& alium deputare.l.iij.§.præterea,ff.de ſuſpectis tuto. fortius ergo potuit non admittere curatorem per conſanguineos poſtulatum,& alium deputare ad petitionem minoris,cum facilius quis non admittatur,quàm remoueatur,ut in capitulo,quemadmodum,de iureiurando. Turpius eijcitur,quàm non admittitur,& c.ut ibi. Item fortiſſimè facit in ſimili capitulum;paſtoralis,de iure patronatus,ubi hr̃,ꝙ ſi patronus præſentet primò unum ad eccleſiam uacantem & Epiſcopus ſine cauſa legitima diſtulit illum inſtituere,ſi patronus præſentet alium, & illum inſtituit eps,ualet inſtitutio facta de ſecundo,licet eps puniatur,qui ſine cã legitima diſtulit inſtituere primũ. multo ergo fortius in caſu noſtro debet ualere datio ibi ſecũdi non obſtante præcedẽte prima conſanguineorum petitione,cum aliàs ſuperuenit ſecunda petitio ipſius minoris per iudicem admiſſa. nam in tali caſu poteſt eps inſtituere primũ,aut ſecundum ſine aliquali pœnæ metu,ut in c.cum aũt,eo.ti. Ad idem bene facit in ſimili.l relegatorum § ad tempus,ff.de interdic.& releg.ubi dr̃, iudicẽ nõ debere ei,quem relegat,bona in totum,uel in partem adimere,ſubiungit tñ,ꝙ ſi ãdemit,nõ infirmabitur ſententia,facit,quod leg & no.in l.quid ergo.§. pœna grauior, ff.de his,qui no.infa.ubi hr̃,ꝙ a prouiſione legis põt iudex recedere mitigando a principio pœnam;& dicit ibi,etiam ſi pœna apponatur per ſtatutum,& dicit Bal.in l.non dubium.C.de legi.quòd in dubio uĩ receſſiſſe à pœna legis, ſeu ſtatuti ex cauſa. Et hæc multum uidentur ſtringere ꝓ parte ipſius minoris,maximè quia ſuſpicio uidetur contra conſanguineos ita ſe ingerentes,arg.in l.quæ omnia,ff. de procura. Sed his non obſtantibus,meliori iudicio ſemper ſaluo,oppoſitum præualere arbitror. Et primò moueor, quia ſtatutum communis Florentiæ, a quo iudex recepit poteſtatem,mandat ipſi iudici,ut ſub certa forma,de qua in dicto ſtatuto,det curatorem. Quã quidem formã cum dictus iudex non obſeruauerit, non tenuit cura ſecundo loco per eum decreta,uel ſaltem eſt irritanda,ſicut irritatur electio facta contra formam ſtatuti, ut in c.cum dilectus,de conſuet. Facit c.abbate,de uerb.ſig. maximè cũ in caſu noſtro ſtatutum fuerit factum a populo Florentino;& ſic poteſt dici ius ciuile;no.Bar.in l.fi.ff.de pœnis, & l.4.ff.de uer.obl.maximè cum ciuitas Florentina imperatorem non recognoſcens, tantam poteſtatem habeat in territorio ſuo,quantam imperator in ſuo,ut no.Bart.in l. hoſtes,ff.de capti.& poſtli.reuer.& facit.c. per uenerabilem,qui fil.ſint legi.¶ Ad prędicta induco gl.multum notabilem in clemen.1 de iure patro.quæ dicit,ꝙ ſi mandetur aliàs poteſtatẽ nõ habenti,ut aliquid faciat ſub certa forma,licet ille ſit ordinarius,ſi illud fecerit forma non ſeruata,non ualet actus,facit c.cum dilecta,de reſcrip. & c.fi.de reſti.ſpo.& c.uenerabili,de off.deleg.& d.l. diligenter,ff.mandati.ſecus,ſi mãdaret̃ aliàs poteſtatẽ habenti, quia tũc actus nõ ſeruata forma poſtea data tenet, licet ꝗ faciens ſit puniendus:& ſic loquit̃.c.dilectus,el ij. de præben.& c.ſoli,in prin.de cõceſ.præben.li.6. cum ſimi. ¶ Ad propoſitum ergo,cum per poteſtatẽ à ſtatutis Florẽtinis hoc inter cætera ſtatuta caueatur,ut poſtulatis & nominatis curatoribus per cõſanguineos dẽtur ipſi nominati intra quindecim dies,& cathedralis tranſgrediendo formã ſtatuti illos nominatos non dedit intra quindecim dies, nec poſtea,ſed alios,non debet tenere ipſa datio curatoris.l.non dubium,& quod ibi no.maximè per Bal.C. de legi.ſed quoties datur certa & ſpecialis forma ſtatuti,nõ ſolum annullatur id,quod ſit contra formã,ſed ẽt id, quod ſit præter formam,ut no.probatur in c.prudentiam ibi,ille quippe,de offi.del.& c.ſi cui,de elec.li.6. Nec debet iudex moueri ꝑ æquitatẽ nõ ſcriptã cõtra ius ſcriptũ, ut in l.j.& ꝑ gl.& no Bar.C.de leg.& no.in l.placuit,C. de iud. & in l.fi.C.de tranſ. Nec debet iudex uelle uideri clementior l.ut dicit tex.in aut̃.de iud. Itẽ & ſecũdo, ubi cõcurrũt duæ partes in diſpoſitiõe,prima attentata & ꝓſẽtata ꝓualet,ex quo nõ poſsũt ambæ habere effectũ,ut in c.fi.de reſcr.l.6.ubi dr̃,ꝙ ſi duo impetrauerint cõſimilẽ gratiã ſub eadẽ data,prio pſẽtãs eſt potior. Inſuꝑ facit.l.qđ in hrẽdẽ §.eligere,ff.de trib.& c.ut quis duas,de elc.lib.6. & l.ꝑtor edixit.§.1.ff.de iniu.ita ad ꝓpoſitũ ꝓſuppoſito, ꝙ ẽt minor poſſit petere,ex quo cõſãguinei ꝓuenerũt, & intẽtauerũt ꝓuiſionẽ ſtatuti,& noĩatio iã uigore ſtatuti facta extitit, nõ licuit minori intẽtare poſtmodũ ꝓuiſionẽ legis,ſi legitimæ opponẽdo cõtra noĩatos ꝑ cõſãguineos, ꝑcluſa eſt n.ſibi dicta uia.d.l.ꝑtor edixit,& d.c.ut quis duas, de ele. li.6. Itẽ facit optimẽ.l.1.& qđ ibi no.ff.ui bo.rapt.& auth. qui ſemel,C.quomo.& qñ iudex.ꝓſumptio.n.eſt,ꝙ minor nõ moueat̃ bono zelo,cũ ꝑ prius nõ petierit,ſed demũ facta poſtulatiõe ꝑ ꝯſãguineos.¶ Poſſet ẽt,ſi ꝯrium diceremus,cõfingi fraus;quia ad excluſionẽ nominatorũ ꝑ cõſãguineos de facili minor ipſe nominaret ſuis moribus cõſentaneos,& ſic euacuaret prouiſionẽ ſtatuti,quod nõ eſt dicẽdũ.obuiãdũ.n.eſt figmẽtis & fraudibus,in c.quãto, in fi.de diuor. Præſumẽdũ eſt.n.ꝙ meliorem electionem faciãt cõſanguinei ætate, & diſcretione ꝓuecti, maximè cũ in hoc ꝓſtiterint iuramẽtũ,ꝗ ipſe minor,ꝗ adhuc rectum nõ habet iudiciũ,& poſſet illectus & ſeductus petere curatores,ex quorũ cura poſſet ſẽtire triſtẽ exitũ, & ſæpe minores ut mulieres laborãt cõtra ꝓpria cõmoda; ut dicit tex.in l.ſi pater,C.de ſpõſa facit.l.ſi uero nõ remunerãdi. §.ſi adoleſcẽs.ff.mãdati.cũ ſim. Sciuiſſet.n.ſtatutũ dicere, ꝙ uoluiſſet, ꝙ debẽt dari noĩati ꝑ cõſanguineos,niſi ipſe minor petat;ſed ſimpliciter & indiſtinctè diſponit, ut dentur noĩati ꝑ cõſãguineos hinc uidemus,ꝙ in multis locis uigẽt ſtatuta, ut ſine conſenſu eorum nõ poſſint obligari.

Aduer-

Aduertunt,n.q; iſta ætas multis captionibus expoſita eſt, & multorum inſidijs ſuppoſita,ut dicit tex.in l.j. de mino. Sed per interuentum conſanguineorũ,maximè cum iuramento,tollit̃ ſuſpicio fraudis,arg.in l.tranſactione, C. de tranſactionibus.¶Item præſumptio eſt cõtra minorẽ, qui nõ ualet acquieſcere conſi.conſanguineorum,argu.in c.ex ſtudijs ſuis,de præſumptio. ¶Præterea interdictũ Papæ ꝑ ordinariũ ꝑueniri ꝑ citationis actũ põt, ut in c. ut debitus de appel.& delegato per delegatũ,ut ibi plenè no.in c.j & c.ſi autẽ. & c.plerunque,de reſcr. & per citationẽ quis ꝑuenitur,ut non proſit poſtmodũ mutatio domicilij l. ſi qs poſtea,ff.de iudi.& l.cum quid,ff.de iuriſ.om.iud. & c.pro poſſuiſti,de ſo.cõpe.& ſic contraria collatio Papæ,& ordinarij de eodẽ beneficio,primò facta præfertur in c. ſi à ſede,de præbẽ.li.6.& in iuriſdictionẽ epi & prælati inferioris locus eſt præuẽtioni,ut no.Io.An.in c.paſtoralis, de of fi.ordi.ſentit Inn.in c.quãto,eo.ti.facit l.fin. C. de iuriſdi. om.iud.Ita dicendum in propoſito,q; concurrentibus pro uiſione legali,& ſtatutaria,præferenda eſt prima prouiſio intentata;facit xxxij.q.j.cum renunciatur,& quod not.In-
7 no.in c.j.de collu.dete.ubi dr̃,† q; ubi duæ actiones competunt,una de iure cõi,alia beneficio prætoris,una electa, altera remanet excluſa;facit d.l.quod in hæredem,§.eligere,& l.ita in fi.& l.licet ff.nau.cau.ſtab.¶ Ex his ſatis patet reſpõſio ad allegata ſuperius pro parte minoris.fateor.n. q; re integra cõpetunt ambæ prouiſiones:tamẽ,ex quo cõſanguinei præoccupauerunt ſtatutũ mandati,ut illi per cõſanguineos nominati dentur,tandẽ minor intentat prouiſionem legalem quaſi iam præuentus,ut in iuribus præallegatis.Non obſtat ſecundum argumentum de l. quoties, quia illud eſt,quia per uenditionem ſolum obligatur perſonaliter uendens ad perfectionem contractus.Sed per traditionem ſecundo factam acquiritur dominium,& poſſeſſio.l.traditionibus,C.de pactis.ideo res efficitur ſecundi, & primo tenetur ad intereſſe,ſicut prius tenebatur ex natura contractus,ut no in l.j.& l.exempto ff.de actio.emp. & põt conueniri de falſo,ut eſt tex.no.in l.qui duobus, ff. de fal.Secus autem,ſi primò fuiſſet acquiſitum ius in re;qa tunc ille eſt potior,non obſtante traditione ſecundo facta unde ſi uenditor conſtituiſſet & tradidiſſet,primus tamen eſſet potior per tex.no.in l.certè,ff. de præca. de qua per Io.An.in addi.Spe.de emp.& uendi.§.j.uer.& hoc ſcias; ꝑ Cy.in d.l.quoties,per Bar.in l.ſi is,qui pro emptore,ff. de uſucap. ita dicendum in propoſito.nàm per nominationẽ, & poſtulationem conſanguineorum iudex aſtringitur ad nominatos præſentandum,& prouiſio legis ur̃ excluſa, & ius,quod eſt modo,ur̃ acquiſitũ nominatis;facit, quod habetur in ſecundo ſtatuto præallegato;facit l.ſeueriter, C. de excuſa.tuto.& ur̃ ius afficiens ad rem ex ſola intẽtione, cum iudex teneatur illos dare;facit quod no.Inn.in c.dilectus,de offi.lega.unde non debuit ualere prouiſio de alio facta,tum quia contra formam ſtatuti: tum quia prouiſio legis ceſſauit attenta prouiſione ſtatutaria per ſupradicta non obſt.arg.de l.tutor,ff.de ſuſpec.tuto.quia dico iudicẽ non poſſe ex officio remouere tutorẽ,niſi ſibi ex apertiſſimis argumentis liqueat illum eſſe ſuſpectum,ut dicit tex. in dicto caſu,quod non contingit in caſu nr̃o.iudex.n.nõ debet procedere,ſm qđ ſibi ur̃,licet illud uideatur æquũ, ex quo ꝑ legẽ uel ſtatutũ eſt ꝑdita certa & determinata uia procedẽdi,ut no.dicit Inn.in c.j.de conſti.& Bart.in l.j.C. de legi.Non obſtat quartũ de.c.paſtoralis,& c.cum autem de iure patro.quia.c.cum aũt,procedit rõne poteſtatis tributæ patrono,ut poſſit uariare accumulando ante inſtitutionem,unde,data paritate inter præſentatos, epi eſt electio,ut ibi no.ad c.paſtoralis,dico idem eadem rõne. nam ex quo datur patrono laico facultas uariandi, acquiſitum eſt ius ſecundo præſentato,ſicut & primo;ideo ualet inſtitutio de ſecundo facta.Sed ſi eps ante præſentationẽ ſecundi ſpreuit primum inſtituere ſine cauſa,tenetur in eo,q; illum ſine cauſa inſtituere noluit ante præſentationem ſecũdi,ſed in caſu noſtro hoc non occurrit,quia ſtatutum præciſe mandat confidens de legalitate & iuramento conſanguineorum,ut per conſanguineos nominati deputentur, & ſic ſublatum eſt minori ius petendi curatorem, cũ res ſit non integra;imò præuentus fuit prouiſione ſtatutaria. Non obſtat quintum de l.relegatorum.§.ad tempus, quia lex ibi ultra procedit ſuſtinendo ſententiam,ut patet in c. ita,quòd non ſtetit in meris finibus præcepti: & ita ad illã legem reſpondet Bal.in d.l.non dubium ¶ Ad l.quid ergo,
8 dico,quòd loquitur in ſententia.† datur enim facultas iudici temperandi à principio pœnam legis,ut ibi.& in l.j.ff. ad Turpillia.ubi de hoc per Bart.& l.ij.& iij.§. notandum cum animus iudicis ex uarijs argumentis põt informari. Nec eſt neceſſe.in ſententia exprimere cauſam,ut in c.cauſam,& c.ſicut,de re iudi.ſi tamen iudex ſine cã recedit in ſententia,pœna prouiſa per legem punitur,ut no.Bart.in d.l.j.facit.l.ſi filius,ff.de iudi & C.de pœna iudicis,per totum.Sed extra iudicium non datur ſic facultas iudici recedendi à prouiſione legis uel ſtatuti cauſa non apparente, imò puniendus eſt tanquam tranſgreſſor legis,ut no. Bal. in d.l.non dubium,& ur̃ probari in c.dilectus, de tempo. ordi.facit quod no.Inn.in c. innotuit,de eo,qui fur.ordi. rece.Nec obſt.l.quæ omnia,ff.de procur.quia dico, quòd non debet præſumi contra conſanguineos, cum ipſi non appareant pro ſeipſis curam ſummere,ſed inſtant,ut boni curatores aliàs nominati dentur minori,& ut ſeruetur ciuitatis ſolennis prouiſio redundat enim in conſanguineorum ignominiam,ſi minor conſanguineus per malam curam reduceretur ad inopiam,arg.in l.j in fi. de lib. cauſa. ¶Ex quibus omnibus concludo,quòd datio ſecundi curatoris facta per iudicem ad poſtulationem minoris,facta legitimè poſtulatione,& nominatione conſanguineorũ, nõ ualet,alia cauſa legitima extrinſeca non apparente,ſed dãdi ſunt nominati per conſanguineos, niſi aliquid contra ius legitimè opponatur.¶Venio nunc ad tertium, & ultimum dubium,uidelicet ſi curator, uel curatores dati ad ꝑetionem conſanguineorum uigore ſupra allegati ſtatuti poſſint quandocunque ad uoluntatem minoris reuocari, uel perdurare uſque ad integram ętatẽ minoris.& in hoc concludendo breuiter,& ꝑp prolixitatẽ euitãdã arbitror q; durent uſque ad ætatem legitimam. Nec ad uoluntatẽ minoris ſunt reuocandi.primò moueor,quia minor curatorẽ habẽs æquiparat̃ pupillo, ſeu prodigo,cui bonis interdictũ eſt,ut legi.& no.in l.ſi curatorẽ habens, C. de in
9 integ.reſt.† ſed minor non poteſt pro libito ſe à poteſtate tutoris ſola uoluntate eripere,ut eſt expreſſum in l. ij. C.quando tut.uel cura.eſſe defic. Sic ergo nec minor a nexibus curatoris,ar.in.l.illud,ff. ad.l. Aquil.& c.cum dilecta,de confirma.uti.&.c.tranſlato,de conſti ¶ Secundò moueor,q; datio curatoris duret ad limites cauſæ, ratione cuius datur, tex.eſt i.l.j.ff.de cu.furio. ubi dicit, quòd ſi det̃ curator furioſo,uel ꝑdigo,durat curat, q̃diu furioſus ſanitatẽ, & prodigus ſanos mores receperit. ſed cũ in propoſito det̃ curator ꝑp defectũ ætatis,& ſtatutũ ſimpliciter mandat curatores dari minori, debet cura durare, q̃diu.min. ꝑuenerit ad ętatem integrã, ſ. 25.annorũ. Nã intra illam ætatẽ minor ſemꝑ eſt expoſitus inſidijs & captionibus aliorum,ut dicit tex.in.d.l.j.ff.de mino.¶Ad idẽ facit & tertio.l.ex ratio facto,ff.de uulg.& pupil.¶Quartò facit,qa ſi diceremus oppoſitum, fruſtratoria eſſet prouiſio,

uiſio:q̃a non haberet minor,niſi petere curatores remoueri,& ſic lex eſſet ſine effectu,& potius uerbalis,q̃ realis, ꝯ oĩa iura, & rationem naturalem, & omnem æqualitatem.¶ Quintò facit.l j. C. qñ tuto. uel cura. Nã ſpeciale eſt ibi,ut curatores deſinãt adueniente pubertate: q̃a fuerunt adiũcti tutoribus, & ſic cenſentur eodem iure cum illis.unde ſinit officiũ eius,cui adiungit̃, ut notanter probat ille tex.ſm Bar. ibi:ſecus ergo ubi curatores nõ adiũgũtur tutoribus, nec dantur pupillis,ſed adoleſcentibus: q̃a tũc durãt uſq; ad ꝑfectã ętatẽ,arg. ibi ꝑ locũ à ſpeciali.¶ Præterea,ſicut officiũ tutelæ durat uſq; ad ꝑfectam ætatẽ,hoc eſt pubertatem:quia datur pupillis,ut. d.l.j.C. quando tu.uel cura.ita & officium curæ debet durare uſque ad integrã ętatem,quia datur minori propter defectum ætatis,q̃ defectus durat uſque ad.25.annos,ut. ff.de mino.per totũ,&c. NIC. ABBAS.

CONSILIVM XCII.

Sententia abſque citatione & peremptoria,lata præſertim in criminali,nullius eſt momenti.

Conſenſus priuatorum non poteſt facere, ut ſententia nulla ex iuris diſpoſitione teneat.

Sententiam ſuam in totum retractare nemo poteſt citra principem.

CHriſti nomine inuocato,Contra ſnĩam latam aduerſus Dominicũ Conſti.municipem terræ Maglani per dominũ capitaneum tũc tẽporis ꝑdictæ terræ ꝑſidentem, ex officio inqſitionis Queriť, an ſubſit aliquod remediũ? Et breuiter dico uiſis actis mihi exhibitis ſuper dicta inquiſitione, ꝙ dicta ſnĩa ſit ipſo iure nulla, & nullum effectũ producere debet,rõ principalis,q̃ me mouet eſt,ꝙ dicta ſnĩa fuit lata dicto Dominico abſente,& non citato, licet tunc tp̃is exiſteret in carceribus illud.n.certiſſimum eſt, † ꝙ abſque citatione & perẽptoria ſnĩa lata,ꝑſertim in crĩali,ut ĩ caſu nr̃o, nullius momẽti exiſtit,ut probatur in cle.paſtoralis,de re iu.ẽt ſi foret lata ꝑ principẽ,ut ibi habetur:q̃a cũ defenſio ſit de iure naturali,nõ poteſt illa citatio, q̃ ſit ut reus ueniat ad ſe defendendũ,tollit ut dicit ibi tex. facit inſt.de iure natu. gẽ & ciui.§.ſed naturalia,& qđ not.Bar. in.l.cũ mulier,ff. ſol.mat.¶ Ad idẽ.l j.§.itẽ cũ ex edicto,ff.q̃ ſen.ſine app.reſci.&.in.c.cũ eccleſia,de conſti.&.3.q.ix.c. oĩa, de maio.& obe.c.inter quatuor,& in.c.j.de cau.poſ.& propriè.cũ infinitis ſimi.nec potuit cõualidari per omiſſionẽ appellationis,ut in.l.ſi expꝛ̃ſſim,ff.de appel. nec ẽt exp̃ſſe potuit illã ſnĩam nullã approbare,licet poſſet ratificare ex poſtfacto,ut.l.2.C.cõia utriuſq; iud.illud tamen ꝓcedit,ut ualeat tanq̃ quidã ꝯtus initus pari cõſenſu inter partes, nõ aũt ut ſnĩa,ut no.Bar.in.d.l.2.& in.l.una, C.qui pro ſua iuriſd.& eſt ratio, † q̃a conſenſus priuatorũ non põt facere, ut ſnĩa nulla ex iuris diſpoſitione teneat, cũ nõ poſſit ſup ius diſponere fundatũ ſuper utilitate publica. ff. de leg.j. l.nemo põt,&.l.priuatorũ,C.de iuri.om.iud.in caſu uero nr̃o nõ potuit dicta ſnĩa nulla ratificari ut contractus duplici reſpectu:primò quia nihil actum fuit per modũ contractus,ut no.in.l.j.C.de pact.¶ Item q̃a cũ ſnĩa lata fuiſſet ad mẽbri mutilationẽ,niſi ſolueret condẽnationẽ pecuniariã intra certũ tẽpus in ſnĩa contentã,nõ poterit dictus Dominicus ẽt ꝑ pactũ dictam ſnĩam nullã approbare: q̃a nemo dominus eſt mẽbrorũ ſuorũ,l. liber homo,ff.ad legẽ Aquil.& expreſsè probatur in.l.non tm̃, ff. de appel. ubi patet,ꝙ in pena corporali nõ põt quis approbare ſententiã contra remediũ iuris,facit.c.contingit, el.j.de ſen. excõ.&.c.ſi diligẽti,de foro cõpe.Nec obſtat,ſi dicatur, ꝙ capitaneus terrę fecit poſtmodũ cancellari illã partẽ, q̃ continebat manus amputationem:quia dico,ꝙ non potuit
3 poſt latã ſnĩam illud facere: † quia non põt aliquis citra principẽ ſuam ſnĩam in totũ, uel in partẽ retractare, ẽt ſi uideat eã iniuſtã,& hoc tã in ciuili,q̃ in criminali,ut.l.iudex,ff.de re iud.&.C.ſenten.reſcin.non poſ. l.j.&.l.moris eſt.§.& ſi fortè,ff.de pęnis.ubi tex. apertiſſimus in caſu noſtro,& hæc cõcluſio ueriſſima,& indubitata ſic clarè probari põt ex actorũ inſpectione ſnĩam fuiſſe latã parte non citata,nec ꝑſente,hæc.n.probatio, ꝙ nõ reperitur in actis ſufficit,ut in.c.qñ contra,de proba.& ibi hoc apertè tenet Io.Cal.ſaltẽ in facto non multum antiquo, ut in caſu noſtro,& Io.An.in addi.Spe.in ti. de ſen. § iuxta,uer.& not. ¶ Sed dubium eſt,q̃d ſi non apparet niſi ſnĩa,in qua nil dr̃ de ꝑſentia uel citatione partis,ut in caſu noſtro euenit,nũquid ſit ſufficiens impugnatio ex parte Dominici;ut ſic releuetur dicendo,Ego nõ fui citatus,nec ſnĩa hoc continet? dubiũ eſt pulcrum,cũ lapſum ſit tp̃s appellandi. Nã ſi appellaſſet,non foret dubiũ, quin iudici incũberet onus ꝓbandi citationẽ,ut ꝓbatur in.c.qñ contra, & ibi cõiter ꝑ doc.de proba.& tenet Spec.in loco ꝑalleg. in quo quidem dubio ſunt diuerſæ opi.ut recitat Spec. in loco ꝑalleg. & ur̃ ibi tenere, ꝙ poſtquã ſnĩa tranſiuit in rẽ iudicatã, pro ea ꝑſumitur,niſi probetur contrariũ. Inn. uero latius hũc articulum examinat in.c.cũ in iure, de offi.deleg.& uĩ magis inclinare,ut non ꝑſumat partẽ ꝑſentem fuiſſe, niſi ſaltẽ in ſnĩa hoc exprimatur, & hanc partẽ uĩ tenere Ioan. An.in addi.ꝑdicta.quinimò refert Guil.diſputaſſe, ꝙ ẽt ſi iudex dicat in ſnĩa,ꝙ partẽ citauit perẽptoriè,&quod illa non cõparente pronuntiauit &c.ꝑ hoc tamen non probatur peremptorium ꝓceſſiſſe:q̃a iudici non eſt credendum, ut in.d.ca.qñ contra;nec tabellioni ſcribenti,maximè cũ ſit atteſtatio de p̃terito,ut no.Inno.in.ca.qñ cõtra,& per Bar.in aut.ſi quis in aliquo documento, C.de eden.Secus dicit ibi Io.An. ſi in ſnĩa diceretur partẽ fuiſſe ꝑſentẽ: q̃a tunc creditur notario referenti, cum atteſtatio ſit de præſenti.hanc eandem opi.ſequitur Fede.de Se. cõſi. clxv.ubi dicit, ꝙ pars põt excipere contra primũ & ſm decretum, quod non ꝓceſsit peremptorium,& onus probandi contrarium incumbit aduerſario: quia non põt hic præſumi pro ſnĩa, ex quo non conſtat partẽ fuiſſe ꝑſentem: imò negat pars,& ſic ceſſant not.ꝑ Inno.in.c.innotuit,de eo,q̃ fur.or di.rece.&.d.c.qñ contra,&.c.cũ in iure. q̃ dicunt ꝑſumendũ pro ſnĩa,& proceſſu, qñ ſnĩa fuit lata contra pręſentẽ, & nõ fuit appellatum..ꝑſumitur.n.omnia rectè & ritè fuiſſe geſta,ex quo pars fuit ꝑſens,& non appellauit.q̃ rõ ceſſat,quando non apparet partem fuiſſe ꝑſentem,& hęc opinio mihi placet tanquam iuri & æquitati conſentanea.Nã ſi diceremus oppoſitũ, non haberet iniquus iudex niſi condemnare partem abſentem incitatã & indefenſam, & poſt lapſum decem dierum nõ hr̃et pars aliquã defenſionem, cum non apparentibus aliis actis præſumeretur pro ſententia,ex quo lapſum eſſet tẽpus præfixũ ad appellãdũ.¶ Itẽ ſi ſententia fuit lata contra non citatũ,non põt dici,ꝙ trãſiuit in rẽ iudicatã poſt lapſum decẽ dierũ:q̃a cũ ſit nulla; non põt illum effectũ hr̃e, ut in.d.l.ſi expreſsim, &.l.1.&.2.C.quando prouo.non eſt neceſſ.& 2.q.6.c.ci. q.§ diffinitiua,&.c.j.de re iudi. Et ſic ceſſat opi.Spe.qui fundat ſe ſuper tranſitum in rẽ iudicatã,ut pro ſnĩa præſumeretur.Et maximè hoc ꝓcedit ĩ caſu nr̃o,ĩ quo dictus Dominicus erat in carceribus tempore ſententiæ, & ſic fuit lata ſententia in abſentem,nec apparet de citatione legitima. Ex quibus omnibus concludo,ꝙ cum nõ apparet dictum Dominicum fuiſſe præſentẽ in ſententia,nec ad eã fuiſſe legitimè,

timè, & peremptoriè citatum, præſertim cum de cita-
tione nihil dicatur in ſententia, non debet dicta ſenten-
tia, mandari executioni contra dictum Dominicum, nec
ad aliquem effectum produci; niſi prius conſtet perem-
ptoriam citationem præceſsiſſe, uel eum fuiſſe præſen-
tem, &c. NICO. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

STATVTO *ciuitatis Gloſſetanæ cauetur de medico eligen-
do in hoc modo, quia præcipuè ad conſeruationem ſanitatis corpo-
ris attendendum eſt ægrotis (nã nihil melius fieri põt, quàm ipſos
reducere ad ſanitatẽ) hoc ſingulari lege prouidemus, quòd ſingu-
lis annis de menſe Ianuarij priores ciuitatis Groſſeti teneantur
eligere quẽdam bonum & ſufficientem medicum phyſicum cum ſa
lario, & pactis, quibus eis uidebitur conuenire, qui aſsiduè morari
debeat in ciuitate Groſſeti ad medicandum perſonas, à qua ſe ab-
ſentare non poſsit ſine licentia priorum, & ſi quidem ſe abſentaue
rit ſine licentia priorum, tunc ſalarium perdat. Et ſi fortè in prædi
ctis fuerunt negligentes priores prædicti, in ſumma .xl. Senenſium
puniantur. Et contingit, quòd priores exiſtentes de menſe Ianua-
rij non elegerunt medicum, prout tenebantur ex forma dicti Sta-
tuti. propter quod priores exiſtentes de menſe Maij uidentes ele-
ctionem medici fuiſſe omiſſam per dictos priores de menſe Ianua-
rij, uelent eligere quendam bonum & ſufficientem medicum cum
ſalario, & pactis, quibus eis uideretur, iuxta formam Statuti pro
tempore finiendi in Kalendis Ianuarij proximè futuri. Quæritur,
nunquid poſſint &c.*

CONSILIVM XCIIII.

1 *Diſpoſitio quando concipitur nomine dignitatis, ſemper ſucceſſor co
gnoſcit.*
2 *Poteſtas ſi eligatur pro ſex menſibus proximè futuris, ſi hoc tempo
re non poſsit officium excercere, non poteſt officium ſuum pete-
re pro alijs ſex menſibus.*
3 *Deputatus ad eligendum poteſt poſt tempus purgare moram an-
tiquam.*
4 *Succeſſores tenentur facere ea, quæ tenebatur prædeceſſores.*

SAluatoris Ieſu Christi, eiuſque pijsſimæ ma
tris prẹſidio humiliter inuocato,
Duo ſunt principaliter examinanda. ¶ Primò ad
quos ſpectet dicti medici electio, an ad priores nunc exi-
ſtentes, an uerò ad priores, qui fuerunt de mẽſe Ianuarij,
uel ad conſiliũ populi, à quo fuit editum præfatum ſtatu-
tum, uel ad neminẽ, ita quod ſit illa poteſtas extincta, ex quo
nõ fuit ſtatuti forma obſeruata tẽpore ſuo. ¶ Secundò p̃-
ſuppoſitò, quod poteſtas iſta duret apud iſtorũ aliquos, u-
trũ poſsit fieri conductio pro integro anno, an ſolũ pro re
ſiduo tẽporis uſq; ad mẽſem Ianuarij. ¶ Circa primum vr̃,
quod ad neminem illa poteſtas pro hoc reſiduo tẽporis per-
tineat uigore antedicti ſtatuti: quia cum ſtatutum quo ad
omnem ſui formam ſeruari non poſsit, ceſſat eius diſpo-
ſitio. Nam ubicunque multa concurrunt ad diſpoſitio-
nem legis, ceſſante aliquo requiſitorum concomitan-
tium, ceſſat legis diſpoſitio, ut probatur in c. quoniam fre
quenter. §. porrò cunctis, &. §. ſi uerò, extrà ut lite non
conteſta. & .l. liberorum, ff. de his, qui no. infa. & .l. adigere.
§. quãuis, ff. de iure patro. dr̃. n. in dicto. c. quod in cã matrimo
niali põt procedi lite non conte. contra coniugem abſen-
tem, & contumacem. Si autem ceſſet contumacia, ut quia
abeſt ſine culpa ſua, procedi nõ põt. non. n. concurrunt ea,
ex qbus fundatur legis diſpoſitio. Ita vr̃ in propoſito dicẽ
dum, quod cum ſtatutum requirat duo, ut electio fiat p prio-
res, & de menſe Ianuarij, q̃ in hoc tẽporis reſiduo concur
rere non poſſunt, debet ceſſare ſtatuti diſpoſitio: per conſi
lium. n. uigore illius ſtatuti fieri non poteſt: quia utrunq;
eſt requiſitum in perſona conſilij, & ceſſat. Non. n. põt fieri
electio de menſe Ianuarij, nec fieret per priores, qđ req-
rit ſtatutum. hæc enim poteſtas non fuit data conſilio,
ſed prioribus, & à uerbis non eſt recedendum, cũ nec ali-
ter de mente conſtet. l. ille aut ille, & .l. nõ aliter, ff. de leg.
3. & .c. fi. de uerb. ſig. & olim priores de menſe Ianuarij nõ
poſſunt: quia non fieret in tpe à ſtatuto requiſito: tũ quia
hæc poteſtas non fuit collata perſonis, ſed officio, & digni
tati prioratus. fuit. n. commiſſio facta expſſo nomine offi-
cij, & dignitatis, & non ſub expreſſione pſonarum, ſed re-
manet in dignitate, ut in. c. quoniã abbas, de offi. deleg. &.
c. ſi gratioſe, de reſcrip. li. vj & .l. ãnua. §. j. ff. de annuis leg.
2 ad propoſitum dixit Inn. in. d. c. quoniã abbas, † qđ qñ di
ſpoſitio cõcipitur noĩe dignitatis, ut qa cõmiſſa fuit epiſ-
copo Senenſi, ſemper ſucceſſor cognoſcit: & ſi ille, qui tũc
erat eps, tranſit ad aliam dignitatẽ, dimittit delegationẽ
ſucceſſori, p hoc. c. paſtoralis. §. prẹterea, de offi. ord. & ff.
de iudi. l. mortuo. Nam regula eſt ſucceſſorẽ teneri ad id,
quod predeceſſor, de ſol. c. 1. 11. q. 3. c. ſi eps. 12. q. 2. c. hæc
huius placiti. 18. q. 2. c. dubium, C. de ſeruo corru. l. furti.
p priores uerò nunc exiſtentes fieri non poteſt: qa non po
teſt fieri in tpe à ſtatuto requiſito, & ubicũque aliqd man
datur ſub certa forma ſeu qualitate, non ualet actus, niſi
adimpleatur mandatum in forma, ſeu qualitate, ut in. c. fi.
de reſti. ſpo. & .l. diligenter, ff. manda. & .c. cũ dilecta, de re
ſcrip. facit gl. no. in cle. j. de iure patro. uariat. n. diſpoſitio
ex tpe. ideò dixit lex, quod ſi legatur mihi uſusfructus in biẽ
nium continuũ à morte teſtatoris, & per hẹredem ſtete-
rit, quominus daret, nõ poſſum petere uſum fructũ ſequẽ
tis biennij: qa alius eſt uſusfructus futurus, & alius præ-
teritus: ſed petam æſtimationem, ut in. l. ſi uſusfructus,
ff. de uſusfruc. leg. Ad idem l. ſi non ſortem. §. libertus, ff.
de condi. indebi. hinc dicitur, quod ſi eligatur poteſtas pro
ſex mẽſibus proximè futuris, & hoc tpe nõ poſſit officiũ
exercere, non põt petere officiũ pro alijs ſex menſibus: qa
id, quod eſt in obligatione, uariat ex tpe dictis iuribus p
ximè allegatis, & quod leg. & no. in c. fi. de iudi. & per Bar.
in. l. & ideo, ff. de uerb. obl. & .d. §. libertus. ¶ Sed his nõ ob
ſtantibus, q̃ uerè, ut ex infra dicẽdis apparebũt, in caſu no
ſtro minimè obſtant, puto, quod priores p tpe exiſtentes poſ
ſint hanc electionẽ facere. Et pro primo caſu allego bonũ
3 tex. in. l. cũ quidam, ff. de lega. 2. ubi patet, † quod deputatus
ad eligendum, põt poſt tẽpus purgare moram antiquam,
ut fiat executio ab homine, uel à iure. nam ibi legatarius
tenebatur intra tẽpus bene eligere, ut legitur & not. in fi.
illius legis. ¶ Et q̃quam ex mora competat petitio fidei-
cõmiſſariis: tñ ante petitionem & lit. conteſt. &c. põt eligẽ
do poſt tẽpus purgare morã, & per illam l. dicit ibi Bar. quod
ſi teſtator reliquit aliqua diſtribuenda inter pauperes,
quos tales elegerint, poterunt illo anno elapſo eligere &
purgare morã, & ſic nõ deuoluetur per lapſum anni po-
teſtas eligendi pauperes ad epm: quia datus ad eligendũ
ab homine, uel à iure põt ſm eum morã purgare ante, q̃
ab homine, uel à iure ſit facta executio. ſecus, ſi ſit facta
executio, ut. l. ſi is cui, ff. commo. & quod ibi no. ¶ Secun-
dò vr̃ ẽt tex. in. l. mancipiorũ, ff. de optio. lega. ubi tex. mul
tũ not. dicit quod ſi alicui eſt data optio, iudex poteſt ſibi prẹ
figere terminũ ad optandum. & licet uelit ſi intra terminũ
non elegit, actionẽ legatorum, non competere ei: & tamẽ
dr̃ ibi, quod ſi intra terminũ non elegerit, põt poſt terminum
eligere, ſi ex hoc damnum hæres non eſt habiturus, pro-
pter quod iudex decretum fecit. Ita in propoſito, licet ad
eligen-

eligendum medicum tps eligendi in ſtatuto ſit præfinitū: tñ, ex quo per tpis lapſum non ceſſat ratio & cauſa ſtatuti, imò fortius militat; non debet eſſe excluſa ptās eligendi. pódero.n multū præfationem, & procemiū ſtatuti, ex quo arguere licet, cū colligit mês diſponêtis, ut l.fi.de hære.inſti.& l.cū pater §.dulciſſimis, de leg.ij.& in c.ubi periculū, & ibi p Io.An.ne cleri.uel mona.lib.vj.p Bar. in l.cū qui certarū, ff.de uerb.obl.& l.ambitioſa, ff.de decre.ab or.fa. Ratio enim ſtatuti fuit conſeruare ſanitatem, & prouidere ægrotis. quæ quidem rationes nō ceſſant poſt menſem Ianuarij: imò magis augent: quia quãto plus differtur, tanto magis mora eſt periculū allatura; & ideo nō debet ceſſare ſtatuti diſpoſitio. Nā ad rōnē legis debet limitari, reſtringi, & extêdi ipſa lex, êt ꝙ uerba ipſius legis, ut d.§.dulciſſimis, & l.ij.ff.ad Tertul.p Bar.ī l.item quæritur.§.qui impleto, ff.loca. Di.in regula fi.de reg.iu.lib.vj. Poſſunt igitur priores redargui, & puniri de negligentia, quia nō elegerunt: ſed poteſtas nihilominus durat, cum illud, quod eſt principaliter in obligatione, non uarietur tempore. nam medicus non minus prodeſt, ſi fuit electus de menſe Ianuarij, quā ſi eligatur nunc; ad hoc bonus tex.& quod ibi no.Bar in d.l.& ideo, ff.de uer. obl.ubi patet, quod ſi ad ædificandum inſulam fuit ſtatutum certum tempus, & pars inſulæ corruit, datur aliud tempus ad ædificandum: quia, ut ibi notanter dicit Bar. eruenda ſunt, quæ uariantur ex tpe, & in illis durat etiã poſt tps. ex quo.n.in obligatione uerſatur principaliter inſulæ ædificatio, non refert quo ad executionem obligationis, an fiat nunc, an poſtea d.l.& ideo, & bo.tex.in l. ſeruus, qui teſtamento.§.j.ff.de ſta.lib.& ad prędicta optimè facit: quia ſtatutum propè finem mandat puniri negligentiam priorum in prædictis, ſi non elegerint tempore debito, uel ſi permiſerint medicum abſentari &c. Illa enim duo dūtaxat fuerunt in ſtatuto præmiſſa. Et ſic illa clauſula negligentiæ punitiua non poteſt niſi ad illa referri, cum loquatur in plurali. ex quo ſequitur, ꝙ ſolū mandat negligentiam puniri, & nō adimat ptãtem, uidetur eis relinquere poteſtatem poſt tempus; ſicut dicimus in ſimili, cum ſtatutum aliquid prohibeat, & poſtmodum contrafacienti pœnam apponit. Nā per appoſitionē ſpecialis pœnæ uidetur uelle ſeruare actum, ut no.Bal.poſt Cy.& Io.in l.nō dubium, C.de legi. ¶Tertiò principaliter facit, ubicũq; mandatur alicui, ut certum quid faciat aliquo tempore, duo uidêtur mãdata: unū ut illud faciat: aliud, ut faciat aliquo tempore; & ſi non poteſt adimplere in tempore ex impedimento, uel negligẽtia, tenet illud exequi poſt tps, tex.eſt in c.cū dilecti, de dolo & cōtu.l.celſus, ff.de arb.ſed prioribus mandatur, ut eligant medicum ſingulis annis de menſe Ianuarij; ergo, ſi nō elegerint in tempore, & ſic non poſſunt adimplere mandatum in tpe, tenêtur illud exequi poſt tps, ut.ſ.dixi. Si.n. conſiderentur uerba ſtatuti, non datur hoc prioribus in priuilegium, ſed neceſſitantur ad hoc faciêdum, ut patet ex illis uerbis ſtatuti: teneantur eligere &c. debêt legi parere meliori modo, quo poſſunt. Nā hæc diſpoſitio refertur ad priores in genere, & ſic mãdatum non ſit perſo-
4 nis, ſed officio: ſequit ergo priores qñcũq; exiſtêtes. †Nā ſucceſſores tenêtur facere ea, quæ tenebantur prædeceſſores, ut in c.aduerſus, in fi.de immu.eccle.facit de ſent. ex.c.grauem, & c.nouerit.& d.c.j.de ſolutio.cū aliis iuribus ſuperius allegatis. ¶Quartò facit.c.ſi tibi abſenti, in fine maximè iuncta gl de præben.lib.vj.ubi poſt termi nū ad acceptãdū præfixū poteſt quis acceptare.itê quando iura præfigunt terminū ad eligendum, uel conferêdū, ſi uolūt poſt præfinitum têpus deuolui ad alios poteſtatem, hoc exprimunt: alias autem nō fit deuolutio poſt têpus, ut in c.quia propter, de elec.& c.j.de cōceſ.præbē.& aut.hoc amplius, C.de fideicom.& c.ij.de teſtamen.cū ergo in caſu noſtro ſtatutū non diſponat, ꝙ poſt menſem Ianuarij fiat ad alios deuolutio, ſed ſolum mandat negligêtiam puniri; remanet ergo poteſtas, & punitur negligentia. Concludo ergo, quod priores pro tempore exiſtêtes hãc electionem medici poſſunt facere, & puto, ꝙ per annū integrū poterunt illū conducere, ꝙ per ſtatutū principaliter diſponit, ut ſingulis annis fiat electio; & ſic quælibet electio debet durare per annum. Et licet annus eſſet inchoandus de menſe Ianuarij: tñ, ex quo inchoari illo tempore non poteſt, poteſt in ſubſequenti tempore annus finiri: quia non debet differri id, quod principaliter eſt in obligatione ꝑꝑ uarietatem temporis, cum tempus non conſideretur principaliter, ſed incidenter ad bene eſſe; & fortè quia tunc eſt principium anni. ¶Ad prædicta bene facit text.in l. ſeruus, qui teſtamento.§.j.ff. de ſtatulib.& in d.l.& ideo, & in l.domum, ff.de contrahen.emp.de omiſſione.n.modicæ ſolennitatis non eſt curandum, ut in l.j.in fine, ff.de uen.inſpic.ſic pro minimo non datur reſtitutio in integr.l.ſi ex cã, ff.de mino.& l. Scio, ff.de in integ.reſt.& c.penul.de rebus eccle.nō alie. & per hoc patet reſponſio ad ſecundum dubium. Nō obſtant contraria ſupra allegata. loquuntur.n.quando aliquod ſtudioſe mandatur ſeruari pro forma ſubſtantiali; ita, ꝙ actus non poſſit ſine forma cōſiſtere. illud.n.eſt de ſubſtantia actus, quo poſito ponitur actus, & quo remoto remouetur actus, ut no.Bar in l.prolatam, C.de ſenten. facit quod no.gl.in c.ij.de conſuetu.lib.vj.& 2.q.1.c.manifeſta, & quod no.in l.uniuerſa, C.de precib.impe.offe. Sed in caſu noſtro non fuit appoſitum tempus, ut eſſet de ſubſtantia electionis, ſed bene ad bene eſſe, ut patet ex rationibus appoſitis in ſtatuto, & ex his quæ ſupra dixi. ¶Item in electione poteſt mora purgari poſt têpus, niſi aliud diſponeretur à iure, uel ab homine, ut ſupra dictū eſt. Sed in caſu noſtro nil diſponitur in contrarium, nec electio medici uariatur ex tempore, ut ſupra dixi. Et hęc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

Quædam eccleſia non curata, per tempus, de cuius initio non eſt memoria, minimè cum aliis eccleſiis ciuitatis ad onera communiter incumbentia contribuit: ſed aliis ſoluentibus pro rata ſecundum impoſitionem & diſtributionem totius, ſuper his deputatis ipſi eccleſiæ minimè ſoluit, excepto quod à duodecim annis citra ſemel probatur ſoluiſſe, & contribuiſſe una cum aliis communi Senarum imponenti, & ex permiſſione ſummi Pontificis quandam collectam pro cuiuſdam caſtri acquiſitione. Nunc uerò ſyndicus totius cleri agit contra rectorem dictæ eccleſiæ petens, ut dicta eccleſia una cum aliis contribuat ad onera communia, & de præteritis ſatisfaciat. Quæritur quid iuris &c.

CONSILIVM XCIIII.

1 *Conſuetudo contra ius non ualet, niſi ſit rationabilis.*
2 *Eccleſia una poteſt præſcribere decimas in parochia alterius eccleſiæ.*

Ieſu Chriſti Saluatoris, eiusq; piiſſimæ genitricis ſuffragio poſtulato, Videtur primo, ꝙ nec à ꝑteritis, nec à futuris oneribus dicta eccleſia ſe per præſcriptionē liberare poſſit, Nam de iure cōi certum eſt, cum onera oībus incūbant.

debent ab oībus ſuperioribus ſubiri, ad q̄ tenentur etiam religioſi ꝓ capellis & eccleſiis eorū, ut in cle.ij §.ſunt nō nulli, de cēſi. facit regula, qđ oēs tangit; de reg.iu.li.6. Et dicit Inn.ī c.j.de ſtatu regu. qđ à lege diœceſana eſt, ut ſin gulæ eccľię contribuāt ꝓ negotiis cōibus totius diœceſis 12.q.2.c.nobis. 10.q.3.c.vnio. nec uř, ꝙ conſuetudo poſſit
1 eccľiam antedictā releuare: † qa conſuetudo ꝯ ius nō ua let, niſi ſit rōnabilis, ut in c.fi.de conſue. Hæc aūt non pōt eſſe rōnabilis: qa turpis eſt pars, q̄ non cōgruit vniuerſo, ut in c.fi.de ſpō.duorum. & naturæ conſonū eſt, ut hi non recuſent onera, q̄ rerum cōmoda amplectunť, ut in cle.j. de cōſti. & ſic talis conſuetudo uř ꝯ ęquitatem naturalē; ergo impręſcriptibilis. nec p̄ſcriptio ꝓdeſſe pōt: qa licet noīe alterius poſſit allegare p̄ſcriptionem, ut.ſ.alteri ſit ſubiecta, & ad illius mandatum teneať onera ſubire, ut in c.auditis, & c.cū olim, de p̄ſcr. & no. Io. An. in c.cū venerabilis, de cēſi. noīe tñ proprio non pōt hanc p̄ſcript. allega re: qa non potuit p̄ſcribere ꝯ obedientiam, nec ſe à corpo re, & à capite ſeparare, ut in c.cum non liceat à capite, de p̄ſcr.li.6. Et uř prima fronte in hac materia caſus in c.accedentes, de p̄ſcr. ubi canonici eccľię cathedralis ad petitionem totius cleri cōpulſi ſunt, p̄ſcriptione non obſtāte, ad cōtribuēdum vnà cum reliquo clero ad p̄ſtandum ꝓcurationem legatis & nuntiis ſedis Apoſt. & ponderanda eſt rō deciſiua illius tex. dicit.n. nolentibus, & quod oībus imminet, ab oībus cōportetur, &c. & tollit p̄ſcriptionem etiam longiſſimi tēporis; & ſic uř ex generali rōne illius literæ, ꝙ ꝯ onera cōmunia nō pōt à particularibus eccle ſiis p̄ſcribi, etiam tpe longiſſimo. ¶Sed his non obſtan. ꝯrium puto in caſu noſtro uerius. Et primo allego ꝓ hoc caſum iuncta gl. in uerbo, legitima, in cle.j.de cēſi. ubi ꝓbatur, ꝙ p̄ſcriptio prodeſt in his oneribus uitādis, in his tñ, quæ p̄ſcriptibilia ſunt ſm gl. ibi; & forte iō adiecit illam limit. quia dubitatur, nūquid aduerſus cathedraticū currat præſcriptio. Nam gl. in c.quicūq; 16.q.7. uoluit, ꝙ licet currat præſcriptio in quātitate; non tamen in totū, ut nihil debeatur: aliud tamen ſenſit Archid. in c.j.de p̄ben.lib.6. & plenius de hoc per Io. And. in c.cum venerabilis, ꝙ non poſſit eccľia ſuo noīe allegare præſcriptionem. Et idem in ꝓcuratione rōne uiſitationis, ut in c.cū ex offic.j, de p̄ſcr. idem in ꝓcuratione Legatorum, & nūtiorum ſedis Apoſt. d.c.accedentes. ſunt ergo quædā impræſcriptibilia: in aliis uerò oneribus reguľr currit præſcriptio, ut ſentit Io. And. in d.c.cū venerabilis. uidemus enim, ꝙ in quarta decimarum, & mortuorū currit p̄ſcriptio etiam ꝯ ep̄m, ut in c.de quarta, de p̄ſcr. no. gl. in c.de
2 ſtatu regu. ¶† Item vna eccľia p̄ſcribit decimas in parochia alterius eccľiæ, ut in c.j.de p̄ſcr.lib 6. & c.ad apľicę, de decimis. ¶Præterea certū eſt, ꝙ ꝑ priuilegiū poſſunt aliquæ eccľiæ ab oneribus cōibus eximi, ut d.cle.j. & ī c. cū venerabilis, ꝑal. ergo & p̄ſcriptione. Priuilegium.n. & p̄ſcriptio ęquiparanť, ut in c.duo ſimul, de offi.iud.ord. p̄ſertim qñ eſt tanti tp̄is, de cuius initio memoria non exiſtit. habetur.n. in memoria illa ꝓ titulo ſeu conceſſione, ut in d.c.j.de p̄ſcr.lib.6. & clarius in l.hoc iure.§.ductus aquæ, ff.de aqua quoti. & ęſti. & l.j. in fi.de aqua plu.ar. p̄ſumēdum eſt enim ex aliqua legitima cā fuiſſe exēptum, ex quo tanto tpe non ſoluit. uidemus.n. hoc procedere in præſcriptione ſeruitiorum & cenſus, ut ſufficiat allegare tñ tempus cā præſcriptionis, ut no. glo. in c.nullus ep̄s 1.q.1. & Io. An. in c.ꝑuenit, de cēſi. & Bar. in l.cum de in rē uerſo, ff.de uſuris. fortius hoc eſt admittēdum in p̄ſcriptione libertatis, q̄ eſt fauorabilior, ut ſinguľr dixit Io. de Lig. in c.accedentes, ꝑal. qa licet in ꝓcuratione legatorum, & nuntiorum ſedis Apoſt. non curat p̄ſcriptio ꝯ ipſos legatos, & nūtios, quo caſu intellexit illum tex. Tñ ꝯ reſiduum bene currit pręſcriptio, ut reliqui clerici ſeu eccľiæ teneanť ad integram ꝓcurationem legatorum, & nuntiorū. Nā hoc caſu nil detrahiť legatis, & nūtiis: qa ſolum p̄ſcribiť ꝯ reliquas eccľias; & fuit ſubtilis cōſiderō, licet tex. iudicio meo huic intellectui aliquātulū reſiſtat. Non obſt. ſi dicať, ꝙ tex. in d.c.accedentes, admittit ut legatos ſedis Apoſt. ſed p̄ſcriptionē reiicit, & ſic p̄ſcriptio non operatur id, qđ priuilegium. pōt.n. tripľr reſpōderi. Primò, ꝙ loquitur, qñ præſcriptio non induciť cum conſcientia illius, qui pōt priuilegium cōcedere: aliàs ſecus, ut ſentit ibi Ant. de Bu. ¶Secundò pōt dici, ꝙ non loquiť in præſcriptione tanti tp̄is, de cuius initio nō eſt memoria. nam illa habet uim conceſſionis, ut in iuribus ſuperius all. ¶Tertio pōt reſponderi, ꝙ loquitur in caſu ſpeciali fauore procurationis legatorum, & nūtiorum ſedis Apoſt. ſicut ſpeciale eſt in procuratione debita rōne uiſitationis, ut ꝯ illam nō curat pręſcriptio. d.c. cum ex officij. vnde pōt adduci ille tex. pro hac opinione per locum à ſpeciali in eo, qđ tex. ibi dicit; cum in talibus nequeat præſcriptio locum ſibi uendicare; ergo ſecus in aliis oneribus non priuilegiatis. ¶Vltimò facit, ꝙ ſicut vna eccleſia præſcribit contra aliam eccľiam in iuribus propriis, ut ꝑ totum titulum de p̄ſcriptione, fortius debet admitti præſcriptio libertatis contra omnes eccleſias, quā ſpāľr contra eccľiam particularem, ut notanter dixit Inn. in c. cum dilectus, de cōſue. ¶Cōcludo ergo ex prædictis & notatis per Io. An. in d.c.cum venerabilis, de cenſibus, ꝙ excepta procuratione rōne uiſitationis, & legatorū, & nuntiorum ſedis Apoſt. & charitatiuo ſubſidio, uel cathedratico ſm aliquos, poteſt eccleſia antedicta ſuo nomine ſe tueri ab aliis oneribus, & etiam à p̄dictis allegando præſcriptionem contra reliquas eccleſias ſm iſtam notabilē opin. Io. de Lign. Non obſtat ſi dicatur, ꝙ iam ſunt duodecim anni, ꝙ cum aliis contribuit; quia reſpondetur dupliciter. ¶Primò illa collecta fuit impoſita ſpeciali iure authoritate ſummi Pont. tam exemptis, q̄ non exemptis. ¶Item & ſecundo p̄ſuppoſito, ꝙ fuiſſet ſimpliciter impoſita per clerum, tñ cum præſcriptio iam fuiſſet tunc completa, nō potuit vnicus actus illam tollere. Nam requiriť tēpus ſufficiens ad p̄ſcriptionem, & ſic quadraginta anni, cum minoris tp̄is non curat præſcriptio. d.c.de quarta, & in auť. quas actiones, C.de ſacroſ. eccl. Ad hoc facit gl. no. in l.tēporalis permutatio, alias eſt.§.nemo alienæ, ff. de uer.ſig. q̄ dicit, ꝙ licet ꝑ vnicum actum interrūpatur p̄ſcriptio, dum eſt in fieri: poſtq̄ tamen eſt inducta, nō ſufficit vnicus actus in ꝯrium, quin debito tpe præſcribatur; de hoc eſt ibi tex. ſm vnum intellectum, & no. Io. And. in c.fi.de conſue. in tractatu conſuetudinis, ſuper quinto c. Nec obſtant alia ſuperius all. quia ex curſu tanti tp̄is pręſumitur cā rōnabilis, ut ſ̄. dixi. item eccľia iſta iuuabit ſe ex p̄ſcriptione, & nō ex cōſuetudine. nam ꝓpriè ita eſt p̄ſcriptio, cū ius libertatis non acquirať in cōi, ſed præciſe iſti eccľiæ. Ad quod no. in c.fin.de conſue. ubi no. in quo differat præſcriptio à conſuetudine. Et hæc ſufficiant ad laudem, & ad gřiam Dei oīpotentis. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVIDAM *canonicus regularis ordinis S. Auguſtini illum ordinem expreſſe profeſſus in monaſterio, in quo uiuebat ſub obſeruantia regulari, monaſterium, non petita, nec obtenta à ſuo ſuperiore licentia, ex quadam animi leuitate exiuit. Et cū per aliquod tempus uagaſſet ea animi leuitate, qua exigit, monaſterium ſancti Dominici, in quo non ſub obſeruantia regulari, ſed*

clauſtrali

clauſtrali ſecundum morem loquendi uiuebatur; iterum ibidem profeſſionem emiſit. Nunc quæritur, an religionis ingreſſus ſecundus, non petita, nec obtenta licentia à ſuo ſuperiore, imò omnibus prætermiſſis, nec de eis certiore effecto prælato, qui eum ad ordinem S. Dominici recepit, tenuerit? Item an huic liceat propria authoritate primum habitum reaſſumere, & in primo ordine S. Auguſtini permanere?

CONSILIVM XCV.

Inſtitutio tranſitus tempore non eſt attendenda, ſed obſeruantia. Regula canonicorum regularium an ſit ſtrictior, ſiue laxior regula monachali.

IN Dei nomine, eiusq; matris virginis glorioſę beatiq; Hieronymi, totiusq; cœleſtis curiæ triumphantis amen, In præſenti conſultatione breuibus agendo uerbis, tangendo tñ ueras concluſiones doctorum ſine argumentorum ulla concertatione, ueritatem tñ breuiter conabor ponere. Pro cuius elucidatione præmitto, ꝙ ſi quis profeſſus eſt in aliqua de religionibus approbatis, & uelit ipſa religione dimiſſa tranſire ad ſtrictiorem, ſiue arctiorē religionem, ſeu ordinē, debet primò licentiam petere à ſuo ſuperiore, ut eſt tex. & gl. ī c. licet, de reg. & ibi Io. An. & alij doc. & eſt gl. in c. cum ſingula, in uerbo, Canonice, de præben. lib. vj. Et licet de iſta materia, uidelicet qualiter, & quid requiratur ad hoc, ꝙ religioſus poſſit tranſire de ſua religione ad aliā, ſiue de ſuo monaſterio ad aliud monaſteriū, doctores in diuerſis locis uaria loquantur, & Spec. in eo. tit. §. nunc quoque, uerſ. 24. aliquid tangat, & per Ioā. in c. fi. de renun. & Io. And. poſt alios in c. non eſt, ſuper prima gl. de reg. & ſuper gl. in uerbo, prælatum, per doc. in cle. j. de elec. & per Inn. de iureiuran c. ſicut noſtris, & per gl. Inn. & alios doc. in c. ſignificatum, de reg. & per gl. in c. cum ſingula, de præben. lib. vj. & ibi Io. mona & per Archi. in c. ſi religioſus, de teſt. in vj. & per eundem Archidiacono. 19. q. 2. c. alienum. § ſed ſubaudiendum, & 20 q. 1. c. monachum, & plenè per Butr in gl. & doc. in d. c. licet, de regu. in quibus locis plenè tractatur, quid ſi religioſus tranſeat ad parem religionem: quid ſi ad laxiorem, quid ſi ad diuerſum locum eiuſdem religionis: quid ſi ad ſtrictiorem religionem. Tamen uera & indubitata omnium concluſio eſt, ꝙ ſi uult tranſire ad ſtrictiorē religionem, debet petere licentiam a ſuo ſuperiore; & tunc petita licentia, licet non obtenta, licitè poteſt tranſire per iura ſuperius allegata, & per doc. ī locis ſuperius prænominatis. ¶Secundò præmitto, ꝙ an una regula ſit ſtrictior altera, ad hoc, ne quis poſſit de una ad ſtrictiorem tranſire, non attēditur tempus inſtitutionis regulæ, ſed tempus, quo tranſit an illa, ad quam tranſit, ſit ſtrictior quo ad actualem obſeruantiam illa, à qua tranſit, licet illa ex inſtitutione regulæ fuerit ſtrictior; hoc tenet Inn. in c. ſanè, de regu. †quia non eſt attendenda inſtitutio, ſed obſeruātia temporis tranſitus; pro quo facit optimè ille tex. & textus de reg. in c. cum monaſterium, & c. cū cauſam, e. tit. quod intelligitur in limitata, prout no. Io. An. in d. c. ſanè, de reg. recitans opinionem theologorū, de qua ibi, & aliquid tangit gl. ſi in c. ſuper eo, de regula. & ibi aliquid, & quis ordo, ſeu quæ religio, ſiue regula dicitur ſtrictior altera, plenè per Inn. & Io. An. in d. c. ſane, de reg. & plenè per Pau. in clem. ut profeſſores. de reg. & aliquid per doc. in d. c. ſuper eo, & aliquid ꝑ Archid. in c. presbyteros. 20. q. 3. & ibi per eum, an canonicus regularis poſſit tranſire ad monachatum, de quo ꝑ eundem Archi. in c. mandauimus. 19. q. 3. & per Io. An. in d. c. ſanè

2 in quibus etiam locis habetur, † an dicta regula canonicorū regulariū ſit ſtrictior ſiue laxior regula monachali, ut in c. quod Dei timorem, de ſtatu regula. & utrū ſit ſtrictior ſeu laxior aliis regulis. ¶His præmiſſis deſcēdēdo ad caſum propoſitum, dicēdum arbitror, ꝙ cū dictus canonicus regularis non petita licentia à ſuo ſuperiore exiuerit monaſteriū ſuum ex quadam animi leuitate, nō inſpiratione diuina, & intrauerit aliud monaſteriū S. Dominici, ibidēq; profeſſionē fecerit, ꝙ non ualuerit aliquo modo tranſitus ad dictū monaſteriū S. Dominici, ēt præſupponendo, quod fuerit arctioris religionis, cum requiratur de neceſſitate ad hoc, ut poſſit tranſire, ꝙ licentiā petat à ſuo ſuperiore. inficitur. n. ſcd's tranſitus ex nō petitione legitima, ne bonū obedientiæ contēnatur, ꝑ tex. gl. & doc. in d. c. licet, de regula. & ibi cōcor. & hoc noluit. gl. in c. cum ſingula, in uer. canonicæ, de præben. lib. vj. & doc. in locis in principio allegatis. Et licet gl. in d. c. licet, de reg. diſputet, an ſi aliquis trāſeat ad ſtrictiorem religionem non petita licentia, teneatur redire ad primam religionē: tñ concludit, ꝙ ſi leuitatis cā tranſiuit, ut in caſu noſtro, tenetur omnino redire ſm omnes doctores. idem gl. & ibi tex. in c. mandamus. 19. q. 4. Et ibi gl. & ibi Io. An. poſt Butrium in d. c. intelleximus. Et hoc indubitatū eſt per doctores per ſupradicta. Licet etiā gl. in d. c. licet, de regula. uideatur tenere opinio. ꝙ ſi non leuitatis cauſa tranſiuit ad ſtrictiorem religionem non petita licentia, nō tenetur redire ad primam religionem, & idē ibi Goff. tamen Ioan. And. ibi & communiter oēs doct. & latè Butr. tenent, ꝙ indiſtinctè, quicūq; tranſeat ad ſtrictiorem religionem non petita licentia, ēt non ex animi leuitate, teneatur redire ad primum, cum non ualuerit aliquo modo trāſitus; ſic dicit Io. An. ſe uidiſſe pronūtiari. Idem tenet gl. in c. intelleximus, de æta. & quali. & ibi Inn. & idem gl & ibi Archi. in c mandamus. 19. q. 3. Et ſi dicatur, quid operatur hoc; ꝙ redeat ad primum, quia ſtatim poterit licentiam petere, & redire ad ſecundum? reſpōdet Io. An. in d. c. licet, ꝙ ſatis eſt, quia ſatisfacit iuri requirenti, ꝙ petat licentiam; allegat de accu. c. ad petitionē, de ſup. neg. prela. c. quia regulares; inducit ſimile, ſicut in ordinata elect. cōpulſus admittitur ordinata de eodē, & ſuper eodē, de elect. c. ſuper eo, & c. innotuit, ī fi. de iud. c. examinata. Itē poſſet reuerſus ad primū manere ibi mutato propoſito; allegat ad hoc de ſponſa. c. tua, & quod ibi no. ſuper gl. prima. Idem tenet Pau. in clemen. ideo, de regu. ne bonū obedientiæ contemnatur, & quia fortè rediens in ſua uocatione remanebit. Et rñdet ibi ad c. ſanè, de reg. Idem Butr. in d. c. licet, & ibi Io. An. rñdet ēt ad dictū. c. ſanè. ¶Ex quibus oībus clarè cōcludit, ꝙ cū prædictus canonicus regularis ex quadā animi leuitate tranſiuerit ad monaſterium S. Dominici, nō petita ſui ſuperioris licentia, ꝙ nō ualuerit tranſitus; quod etiam uē dicat ſibi locū, ſi nō ex animi leuitate trāſiſſet per ſupradicta. ¶Cōcludo fortè, ꝙ licitè poſſit ēt cū ſecūdo qa cū in monaſterio ſuo primo uiuat ſub obſeruātia regulari; & ī ſcđo monaſterio, ad quod trāſiuit, nō uiuat ſub obſeruātia regulari, ſed clauſtrali, tenēdo opi. Inn. ī c. ſanè, de reg. ut dixi. ſ. in prin. qđ tñ pro nūc nō firmo, uidelicet. ꝙ attēdat actualis obſeruātia tpe trāſitus, nō inſtitutio regulæ, an dicat ſtrictior, an laxior, de quo me remitto ad no. ibi per Io. An. & alios tñ ſm Inn. non ualuit prædictus tranſitus, cū non tranſiuerit ad ſtrictiorē religionē per ſupradicta. ¶Ex quibus omnibus infertur ad ſecundū quæſitū, qđ cū nō ualuerit tranſitus, licitè poterit ꝓpria authoritate dictus canonicus regularis redire ad ſuum

primum monaſterium, & in primo ſuo habitu & ordine permanere; & hoc uoluit Io. And. & Butr. in d. c. licet, de reg. cum dicunt, ꝙ tenentur redire; etiam ad hoc eſt tex. in c. intelleximus, de ęta. & quali. ibi, dum dicitur: ad primam domum redire curaſti, &c. ergo propria authoritate. qui reditus approbatur ibi per tex. & idem ibi glo. idem not. in c. mandamus 19. q. 3. dum dicit tex. præcipimus, ut redeat, ut idem ibi gl. hoc expreſsè uoluit ibi Archid. Idem apertè uoluit Pau. in cle. j. de reg. qui dicit, ꝙ, ſi non vult redire, cōpellatur redire. ¶Reuertatur ergo, & ſi non vult ibi ſtare, licētiam petat, & tranſeat ad ſecundum monaſterium. ¶Ex quibus omnibus clarè de iure cōcludo, tranſitum dicti canonici regularis nō ualuiſſe, nec tenuiſſe, & ꝙ dictus canonicus regularis licitè pōt propria authoritate recedere, & ad primum ſuum monaſterium redire: ibi deniq; in ſuo priori habitu, & ordine ꝑmanere, ut clarè & apertè ſupra oſtenſum & approbatum eſt. ¶Præterea, ſi dicamus, ꝙ iſte monachus, ſiue canonicus regularis tranſeundo ad aliud monaſterium alterius religionis non petita licentia ſit fugitiuus: nihilominus debet reddi, & etiam reſtitui monaſterio primo, ut in c. Ioan. de regu. quin etiam cōpetit ſibi actio ꝯ primum monaſterium, ut ibidem recipiatur, ut no. Io. And. ſuper dicta gl. fi. & in c. fi. eo. tit. & legitur, & notatur in gl. fi. in c. cum dilecta, de reſcrip. & in c. cum in eccleſiis, circa fin. de maio. & obed. per Hoſt. & in c. j. de infan. Cy. Lau. exponit, niſi ter aufugerit à monaſterio, ut dicit Io. And. in d. c. fi. de regu. ſiue dicamus, ꝙ temere tranſiuerit ad dictum ſecundum monaſterium, non petita licentia, nedum habita (etenim dicitur tunc temere tranſire, ut dicit glo. ibi, & ſuper ea Io. And. in d. c. Ioānes) procedit dicta concluſio. tamen melioris conditionis exiſtere uidetur trāſeundo ad ſecundum monaſterium, non petita licentia: qm̄ negando cum non dicatur apoſtata ex regula maiori apoſtaſia, q̄ inducit excōmunicationem, ut dicit Io. And. in d. c. Ioannes; allegat c. ij. ne cleri. uel monachi, lib. 6. ¶Præterea dictus tranſitus non petita licentia eſt nullus ipſo iure. Idcirco non præſtat impedimentum per ea q̄ leguntur, & notantur in regula, nō præſtat, de reg. iu. li. 6. & in c. cum acceſſiſſent, & c. cum M. & in c. pen. de conſti. in c. ſupplemento, intantum cauſa non confirmata per ipſum ſuppreſſum dicitur uacare: imo etiā ut uacans pōt impetrari, ut dicunt doctores. NIC. ABB.

CONSILIVM XCVI.

1 *Multitudo ſine iuſtitia gubernari non poteſt.*
2 *Licentiatus in religione proprie quis dicatur.*
3 *Papa ſolus diſpenſat, quòd quis tranſeat de maiori ad minorem.*
4 *Fratres prædicatores tranſeuntes ad monachos nigros, ſi non obſeruant regulam S. Benedicti, ſunt ueri apoſtatæ.*

IN Chriſti nomine amen, Cum ad aures reuerendi, & circūſpecti viri domini Pontij Stephani præcētoris eccleſiæ Antiſiodorenſis & canonici Biterenſis Apoſtolicæ ſedis nuntij, & delegati, ac monaſteriorum ordinum quorūcūq; non mēdicātium viſitatoris, correctoris, & reformatoris in prouincia Tuſciæ & Ianuæ ꝑ ſedem eādem inter cætera ſpecialiter deputati, uiſitādo monaſteriū S. Mariæ de Florē. ordinis S. Benedicti nigri habitus, & abbate carentis, fama publica referente, peruenit quod in dicto monaſterio erant nōnulli ꝓ monachis ipſius monaſterij ſe gerentes, & habitū ipſius publicè deferentes, & loca monachorum dicti monaſterij occupata tenentes, & bona ipſius monaſterij recipientes indebitè, & iniuſtè in dānum ipſius monaſterij, cū ipſius monaſterij non ſint uerè monachi, ſed apoſtatæ, de aliis ordinibus fugientes, uel abiecti de ipſo monaſterio ꝯ Deum & iuſtitiam ꝑ ambitionem & ſurreptionem intruſi, in aīarum ſuarum periculū, & monaſterij prelibati grauamen & dānum, dictus prefatus Pontius conſiderans, ꝙ iuxta authoritatem Hieron. non eſt bonū, panem filiorū dare canibus, hoc eſt lecatoribus & intruſis 16. q. 1. c. ſi cupis; monuit oēs & ſingulos gerentes ſe ꝓ monachis ipſius monaſterij, & cuilibet eorum ꝑcipiendo mandauit intra certum terminū, & perēptorium, ut quilibet eorum debere facere fidem de ſua inſtōne, uel titulo, qué habet in dicto monaſterio. ¶Corā quo intra dictū terminum qdam gerens ſe ꝓ monacho dicti monaſterij, q primo ꝓfeſſus fuit ord. fratrū Prædic. & ab ordine ipſo præciſus, & abiectus ſub forma inferius annotata, ad probandum titulum ſui monachatus, & inſtōnis producit literas reuer. P. D. Ioannis S. Theodori diaconi Card. Apoſtolicæ ſedis Legati, & adminiſtratoris dicti monaſterij, quarum authoritate receptus fuit in monachū dicti monaſterij, & ꝓceſſum factum per venerabilem patrem Epm Felluſieñ. executorem deputatum ad hoc per dictum Legatum, quarum literarum & proceſſus, & licentiæ præciſionis tenor talis eſt, ſub hac uerborum forma &c.

IN Chriſti noīe amē, Anno incarnationis eiuſdē 1334, indictione tertia, die 19. mēſis Octob. Nouerint vniuerſi præſentes inſtrm̄ publicum inſpecturi, ꝙ religioſus vir Cœnobius quōdam Richi infraſcriptus conſtitutus in ꝑſentia reuer. in Chriſto patris D. D. Thedectij Dei gr̄a epi Felluſieñ. executoris infraſcriptarum literarum dn̄i Cardinalis legati, in c. monaceñ. S. Mariæ de Florē. præſentibus religioſis uiris dn̄is Andrea priore clauſtrali, & Guilielmo Bonauentura Doſſo, Henrico Salui, Frā. Bartolo, Andrea de Pileſtris, & Bn̄dicto monachis dicti monaſterij, & cap. tanquā cap. dicti monaſterij de mandato dicti prioris moræ ſolito congregatis, præſentauit, & exhibuit dicto domino Epo quaſdā literas infraſcripti domini Ioānis Cardinalis Legati eius uero & ſolito ſigillo cum chordula alba pendente munitas, quarum tenor talis eſt. Ioannes miſeratione diuina S. Theodori diaconus Cardinalis, Apoſtolicæ ſedis Legatus venerabili in Chriſto patri domino Epiſcopo Felluſieñ. ſalutem in dn̄o, dilecti in Chriſto Cœnobij quōdam Richi ordinis Prædic. fratrum monita promerentur, ut animæ ſuæ ſaluti, quantum rōnabilr poſſumus, prouidere curemus. Cū itaque, ſicut oblata nobis ſua petitio continebat, ab ordine ipſo nuper licentiatus exiſtat, & cupiat, ſicut aſſerit, in monaſterio S. Mariæ abbatiæ Florentiæ vulgariter nūcupatæ ordinis S. Benedicti ſub ipſius ordinis regula dn̄o famulari, & ibi uitæ ſuæ reliquias conſumare. Nos ſuis ſupplicationibus inclinati, uolentes eum in hm̄oi ſuo laudabili ꝓpoſito confouere, paternitati ueſtræ authoritate, qua fungimur, præſentium tenore cōmittimus, & mādamus, quatenus, ſi eſt ita, eundē Cœnobium faciatis authoritate noſtra in monaſterio ꝑdicto, in monachum recipi, atq; fratrem, & ſyncera in dn̄o charitate tractari, ſibiq; habitum eiuſdē monaſterij, ac de cōibus fructibus, & prouentibus illius, ſicut vni ex aliis monachis, portionem integram exhiberi, conſtitutionibus & ſtatutis prædicti monaſterij de non recipiendis apoſtatis, & quibuſlibet aliis in contrarium editis, dum tamen per ſedem Apoſtolicam non fuerint confirmatæ, non obſtantibus quibuſcunque. Datum Senis Idib. Octob. Pontificatus ſanctiſsimi patris & domini noſtri domini Ioan. Papæ XXII. anno 19.

¶Item

¶Item præſentauit, & exhibuit dicto domino epiſcopo quaſdam literas infraſcripti fratris Ioannis & prioris, uero & ſolito ſigillo prioris prouincialis fratrum prædicatorum Romanæ prouinciæ, ceræ rubeæ impreſſo munitas. Quarum literarum tenor talis eſt.

VNiuerſis præſentes literas inſpecturis frater Ioannes de Pontatijs ordinis fratrum Prædicatorum in Romana prouincia prior prouincialis indignus ſalutē & ſyn
1 cerā in dño charitatem. † Iuſtitia, ſine qua multitudo gubernari non pōt, ſm grauitatē culparū, & acerbitatem adhibet pœnam, cū ius ſuum unicuique tribuens, crimina diſtringens, magis afflictionem ſm exigētiā tranſgreſſionum. ¶Frater igitur Cœnobius de Albietis de Florentia, qui grauiſſimam culpam commiſit in paraſceue apoſtatādo, acerbiſſima pœna plecti, & amaris doloribus caſtigari debebat, quam pœnam in pœnitentiam impoſitam, & imponendam, fortè contumaciter recuſauit. Ego igitur conſiderata beati Aug. & patris nři regula, quæ iubet reum emēdatoriā ſubire uindictā, quam ſi non tulerit, de nřo ordine, noſtraque ſocietate mandat proijci, ¶Viſo etiam, & diligentiſſimè inſpecto noſtrarū cōſtitutionum tenore, qui grauiſſimā appellat culpā, īcorrigibilitatē illius, qui nec culpas timet admittere & pœnas recuſat ferre, Quem dicit de nřo ordine præcidēdū de diffinitorū cōſilio, & aſſenſu ipsū fratrē Cœnobiū, qui iā ꝓfeſſionē à corde abiecit, habitū nřæ profeſſionis mando exui, & à corpore nři ordinis tāquam inutile mēbrum, non crudeliter, ſed miſericorditer, ne contagione peſtifera alios inficiat, præcido. Hanc autē ſuam ſeueritatem ſecundū Samaritani exēplum uulneribus ſaucij uinum & oleum infundentis pietatem uolens compati à ſententia excōmunicationis, quā ꝑp apoſtaſiam incurrit, abſolui. In cuius ſententiæ expulſionis, & abſolutionis teſtimoniū ſigillū noſtrum prouincialatus duxi præſentibus apponendum. Datum in urbe ueteri in nřo prouinciali capitulo Anno domino. M. 331. die 22. mēſis Septembris. ¶Eidemque domino ēpo humiliter ſupplicauit, quatenus ad executionem eorū, quæ in dictis literis domini legati continentur, procedere dignaretur. Qui dominus ēps debita cū reuerentia receptis, lectis, & conſideratis literis ſupraſcriptis uolēs contēta in dicti domini legati literis iuxta commiſſionē ſibi factam exequi reuerenter, quæſito primo per dictum dominum ēpm a priore, & monachis ſupradictis, ſi conſtitutiones dicti monaſterij de non recipiendis apoſtatis, ſint per ſedē apoſtolicam confirmatæ, & ipſius reſpondentibus, & aſſerentibus, quod per ipſam ſedem non fuerunt confirmatę, authoritate commiſſionis, & mandati ſibi facti per literas ſupradictas monuit dictos Andream priorem, Gulielmū Bonauenturā, Doffam, Henricum, Salui, Franciſcum, Barto. Andream & Benedictum, ut iuxta dictarum literarum continentiam eundem Cenobium in dictum monaſteriū, & in monachum reciperent, atque fratrem, utque ſyncera in domino charitate tractarent, & ſibi habitum dicti monaſterij, ac de communibus fructibus, & prouentibus illius ſicut uni ex alijs monachis portionem integram miniſtrarent. Qui dominus Andreas prior, & oēs alij monachi ſupradicti uolentes monitionem prædictam exequi reuerēter, eundem Cœnobium pacis oſculo in dicto monaſterio receperunt in monachum, atque fratrem, ſibi dicti monaſterij habitum exhibentes. Qui dominus Cœnobius prædicta omnia acceptans humiliter & deuote, genibus flexis, & manibus iunctis, fecit, & promiſit dicto epiſcopo uicario dicti domini Cardinalis recipienti pro dicto domino cardinali tanquam ſuo domino, & prælato obedientiam & reuerentiam conſuetā & mādās dictus dominus ēps mihi Soldo notario, & ſcribæ, ꝗ de prædictis publicū cōficerē inſtrm. Actū Florentiæ in capitulo dicti monaſterij, ꝑſētibus presbytero Meliore, capellano dicti dñi ēpi, ſer Sanctio, ſer Cautis notarijs, Et Frāciſco domini Sananennis de Florentia teſtibus ad hoc rogatis. Ego dictus Soldus Paleſim de Piſtorio, Imperiali authoritate notarius & iudex ordi. Et nūc ſcriba domini ēpi prædictis omnibus inter fui, eaque de mādato dicti patris, & rogato dicti domini Cęnobij ſcripſi, & fideliter publicaui. ¶Quæritur, an dictus Cęnobius ſit cenſendus uerus monachus abbatiæ prædictæ? Et quia ex diſt. negotiū magis clareſcit, facit de reſcriptis. c. ſuper literis, & ēt quia per quæſtiones diſtinctas, & particulares magis liquet natura totius, ideo in præſenti quæſtione utor diſtinctione. Et primo quæro, an iſte Cęnobius ſic abiectus, intelligatur habere licentiā tranſeundi ad aliā religionem. ¶Secdò, an litera legati ſibi cōceſſa ſup dicto monachatu ualeat. ¶Tertiò, an ꝓceſſus habitus ꝑ ēpm Feſulan. teneat. ¶Quartò, an receptio monachorum teneat, cum eum tractauerint ut monachū, nec ne. Et dico, quod nō cenſetur licētiatus, imò abiectus
2 cum ignominia. † Nam licentiatus proprie dř, qui de licētia ſuperioris ad alium ordinem tranſit, ut extra de regula. c. licet cum ſimi. Et ꝗ talis abiectus cenſeatur cū ignominia, facit de ſtatu monach. ea quæ. Nam aliud eſt eſſe abiectum, aliud fugitiuum, ſiue apoſtatam, ut de regula. c. ulti. & in extrauaganti Benedicti, paſtor bonus, quia ibi ponuntur ut diuerſa. Nec etiam fit ibi mentio de licentiatis, & quare: quia licentiati tranſiuerunt cum licentia, & debito modo, ut ſic nō ſint reuocandi; facit optimè de renun. c. quidam, ubi obtenta licentia renuntiandi compellitur renuntiare. Et ita obtenta licentia tranſeundi compellitur trāſire. Sed alij, ut fugitiui, & abiecti ſunt reuocandi. ut in iuribus præal. ergo nō ſunt licentiati, poſtquā cōpellūtur tales eos reuocare annuatim, facit optime & uidetur caſus legis. ff. de his qui no. infa. l. quod ait prætor. §. ignominiæ cā. ubi patet, ꝗ ſimpliciter miſſus non intelligat miſſus ignominiæ cā. Sed quādo ignominiæ cauſa mittitur, tunc ſemper hoc exprimitur. Sed hic in caſu nřo exprimitur, ꝗ ignominiæ cauſa abijcit, ergo nō eſt ſimpliciter licētiatus, cū cā ignominiæ eſt miſſus, ſiue abiectus. Itē ex alia cā patet, ꝗ ignominiæ cā fuit miſſus, ſiue abiectus. Nā fuit exauthoratus inſignijs militaribus, id eſt inſignijs religionis, ut patet in dicto. §. ignominiæ, ergo tā rōne expreſſionis facta in miſſione ſiue abiectione, quām rōne exauthorationis cenſetur ignominiæ cā miſſus, ſiue abiectus, ergo non poteſt dici talis licentiatus, cum iſta ſint ualde diuerſa, ut ſupra dictum eſt; certè non uideo, quomodo Item, ut patet in litera abiectionis, non datur ei licētia, ut tranſeat ad aliquē ordinē, uel monaſteriū: imò dicūt doctores, ꝗ nūquā abbas debeat monacho ſuo dare licētiā trāſeūdi ad aliū ordinē, niſi primo habeat monaſteriū paratū; alioquin eſt apoſtata, ſi aliter recedit, ut no. Inn. & Hoſt. de renuntia. c. ultimo, ergo patet, quòd etiā ſi eſſet in litera abiectionis dictum, quòd tranſiret ad aliquā religionē, nō expreſſo certo monaſterio, ꝗ non poſſit dici licētia: quia ꝗ ius eſſet data. ergo, quatenus magiſter in litera abiectiōis nihil ibi de hoc dicit: imò ſi bene conſideretur litera abiectiōis (quod eſt ualde notabile) euidēter concluditur, ꝗ licentia dici non poteſt, ꝗ nō eſt. Itē ad ſecundū dico, ꝗ literæ legati nullæ ſunt ipſo iure. Nam ſunt impetratæ tacita ueritate, & expreſſa falſitate, & ſic tales literæ non ualent, ut patet de reſcript. cap. ſuper literis, imò de iure cauetur, quòd in talibus literis nō debet aliquid ſubticeri, quod deberet animum concedentis

ad denegandum uel ad dandum mouere,ut in d.c.ſup literis,in gl.in uer. Ex hoc, & Io.And.de reſcr.ĩ c.grã,li.6. in gl.qa & hoc,de reſcr.c.poſtulaſti, & Arch.de prebẽ.c. non põt,lib.6.& 1.q.7.c hi q,cum ſimi.Sed qs hebes diceret,ꝙ legatus cõceſſiſſet,cum fuiſſet deiectus ꝑ ſua demerita tã turpia, & ꝙ die Veneris ſancti apoſtatauerit? certe nullus dubitat, ꝙ talem lr̃am ei non dediſſet: imo expreſſit,qđ erat licentiatus,ut patet in lr̃a Legati,quod erat falſum,ut ſupra patet,& ꝑ formam ſuæ abiectionis. Et ſic Legatus debuit intelligere de licentia debita, & ex cã probabili, & non ignominioſa ; facit.C.de his, q ueni. ętatis impetr.l.ſi.ergo,ut dictum eſt,literę ꝑ quas ſiuit receptio facta de eo ; ſunt nullæ,ut de reſcriptis.c.ad audiẽ- 3 tiam ij. Item ad hoc etiam facit: quia qñ aliquid prædicatur ꝑ prius,& ꝑ poſterius,ſimpliciter prolatum intelligitur datum per prius,ut no.ff.ſi ager uectig. uel emph. l.j.ubi nomine dñij intelligitur directum,non utile; ergo idem,de licẽtia.¶Item ſi bene cõſideres in litera Legati, dicitur,ſi ita eſt: & tñ ita non erat, neq; eps ſuper hoc fecit inueſtigationem, ut patet in proceſſu Epi Feſulani, & ſic exceſſit formam mandati,& ſic nõ ualet,quod factum eſt per epm,etiam ſi literæ Legati ualerent ; facit de reſcriptis.c. cum dilecta. nam talia mandata ſunt ſeruanda diligenter,ut de præbendis c.cũ de non ſacerdotali,li.6. ff.mand.l.diligenter,cum ſimilibus. cum ergo iſtæ literæ ſunt nullæ,& ꝓceſſus nullus rõnibus ſupradictis,patet,ꝙ receptio,& monachatus nullus eſt:quia uigore iſtarum literarum & proceſſus eſt receptus. ¶Item ad tertiũ dico, ꝙ talis proceſſus eſt nullus, & hoc per iura ſupra alleg. Non obſtat,ſi dicatur,ꝙ ſi mandetur alicui,ꝙ prouideat de tali beneficio perſonæ: ꝙ teneat prouiſio,etiam ſi ꝓuideatur perſonæ non idoneæ, ut no.Inno.de præſumpt. c.ult. & tangit Io.And.de offi deleg.quia iudices,in clemen.ſi bene conſideretur conditio iſtius,qui impetrauit literas.ſonat in conditionem,& non in monitionem,ut ꝑ not.ibi per dictos doct. Et ſi quod ſit ſtante conditione nullum eſt; aliter, qñ alicui mandatur,prouideat tali, ſi eſt idoneus,tunc cum prima facie quilibet præſumat̃ idoneus,ut in dicta decreta ult.niſi appareat contrarium,nõ eſt neceſſaria aliqua ꝓbatio, ſiue examinatio, ut ille habeat ſe ꝓbare idoneum. Sed qñ dr̃, ſi habuit licentiam, uel id ſimile,certè licẽtiam non præſumitr̃ habere,niſi eã oſtendat ; ſicut dicimus præſumitur idoneus, niſi probetr̃ ꝯrium. Sed hæc licentia nõ oſtendit ſe propter demerita ſua deiectum. Et ſic cum non habuit licentiam & mandatur ſub cõditione, ſi habuit licentiam, patet expreſsè, ꝙ illud, quod factum eſt ꝑ Epiſcopum Feſulanum, nullũ eſt,ut in iuribus ſupra alleg. ¶Item ad quartum dico, ꝙ receptio monachorum, & ꝙ tractauerint eum ut monachum,non facit eum monachum planum.n.eſt,ꝙ iſti monachi ſemper nitebantur cõſenſui, & literis dicti Legati, & proceſſui epi. Nam hoc patet, quia eſt mandatum eis, ut recipiant eũ iuxta literarum dictarũ continentiam domini Legati ; & ſic receperunt, & ſic ſemper intendebãt, & tractauerunt iuxta cõtinentiam dictarum literarum. Sed continentia literæ,& proceſſus erant nulli,& ſic receptio nulla. Nam præſumuntur manere in ea uolũtate, in qua erant tẽpore receptionis,niſi probetur mutata,ut de bapt.c.maiores,& quod metus cã.c. perlatum, & ff.de proba.l.cum qui,& ff.de leg.ij.l.Lucius, cum ſimilib. imo etiam ſi conſenſerint expreſsè, & recepiſſent eum nõ obſtantibus literis,proceſſus Legati,& epi non ualeret.Ratio eſt, quia receptio monachorum ad abbatẽ, & monachos dicti monaſterij ſpectat tã de iure,ꝙ de conſuetudine, ut de elec.cum eccleſia Vulterana, in gl.ij. ergo eorũ receptio non faceret aliquem monachũ:imo erat neceſſarius conſenſus Legati:quia tũc litera abbatis erat in illo monaſterio ex eo,quod erat cõmendatarius illius monaſterij,& legatus non mandat eum recipi ut abbas, imò ut legatus,ut patet ex forma literæ legati.imo etiã Legatus ut cõmendatarius,& ipſi non poſſent eum recipere : qa ſi bene cõſideretur,ipſe fuit abiectus de ordine Prædic.ubi eſt maxima obſeruãtia regularis, & in monaſterio ꝓdicto non eſt tanta obſeruãtia,ut in ordine ꝓdicto, ut eſt notorium ; facit de reg.c.ſanè. imo forte etiam non potuiſſet tranſire de licentia uera & expreſſa dñi Legati,quãuis ſibi fuiſſet ueritas expreſſa. ¶Facit optimè ad prędicta decr.ſanè.† Nam ꝙ quis tranſeat de maiori ad minorem,ſolus Papa diſpenſat ; no.Io.And. & Io.mona.de præb.c.cũ ſingula,lib.6. Et ſic cum iſte non tranſiuerit legitimè, eſt in caſu reuocationis iuxta formam prædictæ decr. paſtor bonus, patet, qđ etiam ius monachatus non teneret, nec tranſitus. Non obſtat,ſi dicatr̃, amice,licet non faceret eũ monachum,eo ꝙ tractauerunt eum ut monachum, qñ uiuebat legatus,eo ꝙ ad legatum ut cõmendatarium,& cõuentum ſpectet creatio monachorum : tñ poſtq̃ Legatus mortuus eſt,eũ tractauerunt ut monachũ,& tunc ipſi poſſunt facere monachos monaſterio carente abbate, ut de reg.c.ſi ad ſolum,lib.6. ¶Certè ut ſatis dictũ eſt, nõ conſenſerunt de nouo : ſed intelligunt durare in illo primo cõſenſu,uel etiã nõ poſſent facere,uel recipere expreſsè, nedum tacitè, ut ſupra ꝓbatum eſt. ¶Item qa per ſpãle priuilegium Apl̃icum eſt indultũ ordini Prædic. ꝙ dicti ordinis profeſſi nõ poſſint aſſumi uel trãſire ad monachatum nigri habitus. Et aduerte,qa ſi bene cõſideres, non inuenies,ꝙ iſte dñs Cœnobius fecerit obedientiã conſuetam epo recipienti vice & nomine Legati:qa iſta talis ꝓmiſſio obedientiæ non inducit ꝓfeſsionem regularem. Nam talem ꝓmiſſionem ꝓmittunt clerici, ut de maio.& obed.in c.his q. Sed qñ quis tranſit de vna religione ad aliam, licet in prima fecerit ꝓfeſsionem, tñ in ſecunda debet facere ꝓfeſsionem,maximè ubi regulæ ſunt diuerſæ ſicut eſt regula S.Auguſtini,quã habẽt Prædicatores, & regula S.Benedicti,quã habent monachi abbatię Florentiæ pręnoĩatæ. Et ſic patet per ſupra alleg. ꝙ iſte dñs Cœnobius, q non eſt, neq; fuit vnquã monachus in dicto monaſterio abbatiæ, ſic eſt inde reiiciendus tanquã intruſus.¶Et ad maiorem firmitatẽ ego Frãciſcus archipresb. & canonicus Florẽ. & doctor decretorũ præſens conſiliũ mei ꝓprij ſigilli appenſione duxi muniendum ¶Ego Frãciſcus Petri de Magiſtris archipresb.& canonicus Florẽ. doctor decretorum,ſicut ſupraſcriptũ eſt, & allegatũ ſentio,atq; cõſulo, & ad maioris roboris firmitatem huic ꝓſenti conſilio me ꝓpria manu ſubſcripſi,& mei ſigilli appẽſione duxi muniẽdum. ¶Ego Recuperus Gulielmi de S.Miniate decretorum doctor ſupradictis oĩbus aſſentio,& ita conſulo,ut ſuperius continetr̃ ; in cuius rei teſtimonium ꝓdicto conſilio me ꝓpria manu ſubſcripſi, & ſigillum meũ apponi mãdaui. ¶Ego Simon quõdam Bern. iudex de Baginolo vnã cum prædictis dñis Franciſco, & Recupero,eorũq; authoritate fieri conſului,prout ſupra ſcriptum eſt à dicto dño Pontio cõſultus;& ideo ſigillum meum appoſui &c. ¶Ego Io.An.ponderatis oĩbus,q ſcripta ſunt,diligenterq; libratis motiuis dñorum Frã.Recuperi montis conſulentiũ & ſubſcribentiũ,ut ſ.patet &c.

CHriſti, eiuſq; matris ac B. Hieronymi nominibus & ſuffragiis inuocatis,Idẽ conſulo,ſ.fratrem Cœnobiũ, de quo quæritur, non eſſe nec fuiſſe per ſupra deſcripta monachum ipſius monaſterij, quod dicitur Abbatia. & motiuis dictorum dominorum addendo, notandum eſt, ꝙ in

ꝙ in litera dñi legati ille ſe dixit nuper licentiatum: probauit autem coram executore ſe ultra trienniũ prius eiectum. qua eiectione, & ſi licentiatus dici poſſet, quod negatur, non tamen nuper, ſed ultra triennium fuerat prius data. Non eſt ergo illa, quam uidere debuit executor. Nam, ut doctores dicunt, nuper, eſt aduerbium compoſitum ex nouum, & tempus; quaſi nouum pro nouiter, cum autem ultra ſex menſes dicitur diu, de cõceſ præbẽ. c.ij. de hoc ſcripſi de fide inſtru. c. fin. ergo ultra trienniũ non eſt, nuper, maximè in hac materia: quia & unica dic monachus ſine monaſterio eſſe non debet. 16. q. 1. c. placuit, el. ij. hoc aũt expreſſo meritò monuiſſet legatum ad denegãdũ, ut. s̃. cum diuturnitas tẽporis aggrauet culpã; iura ſunt nota. ¶ Secundò aduertendũ, niſi fallentia in cõputo fuit falſa, aut inſtrumentum ſuper executione cõfectum. intuenti. n. ꝙ annus primus Pontificatus Papæ Ioãnis inchoauit anno natiuitatis Dñi 1316. die 5. Septẽb. qui tunc erat annus incarnationis 1317. facile conſtare poterit, quod 19. die Octobris currente anno 1334. præcedit idus ideſt 13. diem Octobris anni dñi Pontificatus papæ Ioannis fortè in integro anno, ſcilicet 6. diebus minus. Et ſic concluditur executionem literæ factam quaſi per annum ante datam literæ. ¶ Tertiò aſſero me pertinaciter tenere, ꝙ etiam ſi noua inſtitutio dñi noſtri non emanaſſet, nec tunc uiguiſſet prædictorum priuilegium,
1 de quo. s̃. dixi. † Veri apoſtatæ ſunt fratres prædicatores trãſeuntes ad nigros monachos non ſeruantes regulam Benedicti, ut plenè ſcripſi in ꝑdicta decre. ſanè, de reg. & iuxta ꝑdictæ aſſertionis teſtimoniũ huic ſcripturæ manu mea propria feci certũ ſigillũ appẽdi &c. NIC. ABB.

CONSILIVM XCVII.

1 *Sententia poteſt confirmari in cauſa appellationis, quo ad merita cauſæ.*
2 *Allegans in appellatione ſua unam cauſam, poteſt ab illa recedere, & aliam probare.*
3 *Accuſatus poſt denuntiationem, non poteſt accuſationem contra alium inchoare: tamen ante damnationem proſequi, & implere poteſt: poſt damnationem non.*
4 *Cauſa nullitatis interpoſita ante prolationem trium ſententiarum non debet impediri propter ſententias ſuperuenientes.*

SAluatoris noſtri Ieſu Chriſti inuocato ꝑſidio, Attingã iuxta ordinem quatuor dubia, q̃ ex facto eliciunt. ¶ Primũ eſt nũq̃d ultimus auditor, q̃ dictã trinã ſnĩam tulit, potuerit poſt dictam ſnĩam decernere remiſſionẽ ꝑdictam, cum per ipſam ſententiam fuerit quo ad caſum nullitatis officio ſuo functus. Et abiectis argumentis, quæ ad partẽ contrariã fieri poſſent, arbitror dictã remiſſionẽ fieri potuiſſe, non obſtante ſententia lata ſuper appellationis inſtãtia. Mouet me ad hanc ſententiã principal'r qm̃ cã nullitatis, & appellationis poſſent deduci ſimul, & in eodem libello, ſeu iudicio ſm oĩum doctorum ſnĩam, quã cõiter approbat cõis ſtylus iudiciorũ, licet aliq̃ doc. antiqui declinauerint in ꝯriam ſententiã. ¶ Prima tñ potior & cõior, ut nota. per Bar. & alios in l. ſi expreſſim, ff. de appel. & l. j. C. quæ ſen. ſine ap. reſcin. Notatur ꝑ Canoniſtas in c. dilecto, de appel. poſſunt ẽt iſtæ duæ cãæ nullitatis, & appellationis deduci ſeparatim, ẽt diuerſo tpe, ut in cle. j. de re iud. iũcta gl. in uerſ. donec. Et qđ plus eſt, de nullitate agi põt, ẽt poſt appellationẽ deſertã, ut in c. licet, de ſen. excõ. lib. vj. & no. in c. ſæpe, eo. tit. in antiquis actis, ẽt poſt tres ſnĩas latas ſuper eodem art. ut ĩ d. cle. j. iuncta præalleg. gl. Cũ ergo iſtæ duæ cauſæ nullitatis, & appellationis ſint diuerſæ, & diuerſi effectus, per ſnĩam, quam iudex profert ſuper inſtantia appellationis, nõ põt dici, ꝙ ſit functus officio ſuo ſuper cã nullitatis: q̃a ubicũq; plures cãæ committuntur iudici, niſi expreſsè fuerit ſic dictũ in cõmiſſione, ut ſimul illas decidat, per ſnĩam latam in una cauſa, nõ dicitur functus officio ſuo quo ad reliquas nondum diffinitas. unde põt ad deciſionem aliarum cauſarũ procedere, ut probatur in l. quid tamen, ff. de arbi. quod procedit; ẽt ſi tales ſint cãæ, quę ſecundum earum naturam habent aliquam in ſe connexitatem, ut petitoriũ & poſſeſſoriũ ſuper eadẽ re, quæ ꝑꝑ identitatẽ debent corã eodẽ iudice tractari, ut in c. j. de cau. poſſ. & proprie, & in l. nulli, C. de iudi. & in c. fi. eo. tit. Et tamen iudex, qui tulit ſnĩam in poſſeſſorio, nõ dicit̃ ſuo officio functus quo ad petitorium, licet ambæ cãæ eidem iudici fuerint ſimul cõmiſſæ, ut in c. ad ultimum, de cau. poſſ. & proprie & c. ſignificauerunt, de teſti. & c. cum ad ſedem, de reſt. ſpo. & facit cle. unica, de cau. poſſ. & proprie. Vnde in caſu noſtro fuerũt ultimo auditori cõmiſſæ cãæ nullitatis, & appellationis, licet ipſe iudex ſnĩam tulerit ſuꝑ inſtãtia appellationis, non per hoc põt dici functus officio quo ad cauſam nullitatis, & per conſequens cũ in cã nullitatis remanſerit iudex potuit decernere ſuper illa remiſſione ad partes, cũ per illam ſnĩam latam ſuper appellationis inſtãtia non ſit ſopita quæſtio nullitatis: q̃a, ut. s̃. dixi, iſtæ cauſæ diuerſæ ſunt
1 † Nam põt ſnĩa cõfirmari in cauſa appellationis quo ad merita cauſæ. Et tñ prima ſententia potuit eſſe nulla ex defectu ordinis iudiciarij: quia fuit lata in die feriata, ſeu alio reſpectu. hinc eſt, ꝙ iura uoluerunt, ꝙ etiam poſt deſertam appellationẽ ſuꝑ cauſa poſſit agi, de nullitate, ut præall. cle. j. ¶ Hoc etiã apertè probatur in ſimili in d. cle. j. in §. ſimiliter, iũcta gl. in uerſ. impediri, ubi patet, ꝙ ſi ante appellationẽ tertiæ ſnĩæ confirmantis duas ſnĩas præcedentes nõ impeditur proſecutio appellationis præcedentis à grauamine, fortius ergo dicẽdum in cauſa noſtra, cũ cauſa nullitatis ſit neceſſarior, quã cauſa appellationis à grauamine; nõ ergo debet ipſius cognitio impediri per prolationẽ tertiæ ſnĩæ. Et preſertim cũ nec fuerit de mente iudicis proferẽtis tertiã ſnĩam, qui immediatè poſt illã tertiã ſnĩam dedit remiſſionẽ ad partes ad probandos articulos datos in ipſa cauſa nullitatis. Ex his. n. quæ incõtinenti ſecuta ſunt, colligitur ſatis iudicis aĩus, ꝙ priores ſententias cõfirmauerit quo ad merita cãæ, nõ autẽ quo ad cauſam nullitatis coram eo pendentẽ: alias fuiſſet ſibi contrarius, quod non eſt praſumendum, ex quo incontinenti proceſſit ſuper cauſa nullitatis, arg. in l. non ad ea, ff. de cond. & demõ. & in l. lecta, ff. ſi cer. pe. & in c. officij, de elect. ¶ Præterea, ſi de nullitate põt agi poſt tres ſentẽtias, ut in d. cle. j. iũcta gl. præal. ĩ uer. donec, fortius debet poſſe procedi ſuper cã nullitatis iam attẽtata per lationẽ trium ſnĩarum, cũ minor ſuſpicio calũniæ oriat̃ hoc caſu, quàm in præcedenti, arg. in l. is q̃ reus, ff. de publ. iud. Et hoc quo ad primũ dubium. Nunc ſm attingã dubiũ, quo quæritur, an decretũ dictæ remiſſionis fuerit ſuperfluũ, & conſequẽter indebitè, & fruſtra conceſſum ex eo, ꝙ de aliis nullitatibus ultra illam, quæ ſurgebat ex falſitate dicti inſtri, cõſtare uidebatur ex articulis per dictũ Bar. datis, licet iudex ipſos nõ acceptaſſet, nec in cã nullitatis concluſum fuiſſet. Ad qđ quidẽ dubiũ mihi omnimodo uidetur reſpondendum negatiuè, uidelicet quod illud decretum remiſſionis non fuerit ſuperfluũ, licet ex aliis articulis plenius potuiſſet cõſtare de nullitate. moueor principal'r: q̃a nemo prohibet̃ pluribus exceptioni-

 bus,

bus,ſeu defenſionibus uti,licet q̃libet exceptio,ſeu defenſio per ſe ſufficiat cum nõ debeat quis ſe arctare ad vnam ſpeciem exceptionis,ſeu defenſionis, cũ poſſet in illa defectu ꝓbõnum deficere, & aliis non ꝓpoſitis iniuſtè ſuccũbere, ut ꝓbatur in regula,nullus pluribus, de reg.iur. lib.6. & l.nemo,de reg.iu.& quæ leguntur, & not.in c.ij. de teſt.& in c.exhibita,de iud.& in c.cũ iãdudum de app. & in c.audita,de reſti.ſpol. & in c.conquerente, de cleri. non reſi.& in c.auditis,& in c.cum olim,de præben.plenè per gl.in d.reg.nullus pluribus. clarè patet,ꝙ uariis defenſionibus quis uti põt in eadem cã, licet oẽs non ſint neceſſariæ ad uictoriam obtinendam. Sed ad cautelam põt quis uti hmõi diuerſitate, ut ſi ꝓbões deficiant in vna, poſsit obtinere ex aliis. Non.n.eſt anguſtanda copia ꝓbationum.l.curent, ff.de teſti. Et optimè facit ad prædicta.c.ſi fortè,de elect.lib.6. & in c.ut circa, eo.ti.& lib. & præſertim hoc dicendum in caſu noſtro, in quo iſte allegans nullitatem ſñiæ principaliter fundauit ſe ſuper defectu citationis. Nam talis defectus indubitanter reddit ſñiam nullam,cum citatio ſit fundamẽtum iudicij, ut inſti.de pœna teme.liti.prope fi. & 3.q.9. c.caueant, & c.ij. irruerunt,& in l.de vnoquoque,ff.de re ind.& in c.eccleſia S. Mariæ,de conſt.Vnde non debet iſta exceptio nullitatis tanquã principalis, & indubitata excludi ob alias exceptiones nullitatis, de quibus poſſet fortè in iure,uel in facto dubitari,& fortaſsis prõptiores erunt ꝓbões ad defectum probationis ꝓbandum,q̃ reſpectu aliarum defenſionum nullitatis. ¶ Ex quibus concluditur ad ſecundum dubium,ꝙ decretum dictæ remiſsionis non fuit fruſtratorium,nec fuit iniuſtũ,licet aliæ nullitates fuerint allegatæ. & ad prædicta bene facit tex. in l.ſcio quæſitum,

2 in fi.ff.de app.ubi patet,† qđ allegans in appellatione ſua vnam cauſam, põt ab illa recedere,& aliam ꝓbare: quia põt prouocationem ſuã quibuſcũq; modis iuſtificare, ut ibi dicit tex.in fi. ¶Ad quod optimè facit, quod no.Bar.ĩ d.l.ſi expreſsim, ĩ uer.quero ſi ꝓſecutus eſt,ff.de app.ubi plus dicit, qđ ſi qs vnam cauſam nullitatis tñ expreſsit in libello,& ſuccubuit; põt poſtmodum aliam cãm nullitatis ꝓſequi,ſicut in reali dicimus,ut in l.ſi mr̃.§.j.& in l. & an eãdem.§.actione,ff.de execu.rei iud. & in c.abbate ſanè,de ſent.& re iud.lib.6.¶Fortius ergo à principio põt plures nullitatis cauſas ꝓſequi, ut in iuribus ꝓxi.s̃.alle. ¶Ad tertium dubium, uidelicet utrum ante executionẽ dictarum trium ſñiarum poterit de cã nullitatis ante dictam tertiam ſñiam introductam cognoſci,& ſuper ea ꝓnuntiari, & uĩ primo ꝙ non ꝑ tex.in d.cle.j.de re iud. in j.rñſo.ubi dr̃,ꝙ is,q ꝯ ſe tres ſñias reportauit,non debet admitti ad agendum, uel excipiẽdum de nullitate ipſarum, uel alicuius ex eis, donec huiuſmodi ſentẽtiæ plenariè fuerint executioni demandatæ. Cum ergo iſte, de quo quæritur,reportauerit tres ſententias cõtra ſe, non debet admitti ad agendum, uel excipiẽdum de nullitate ante executionem dictarum ſentẽtiarum.Nec dictus tex. diſtinguit, utrum prius fuerit intentata cã nullitatis, uel poſteà intentetur: ſed ſimplr̃ excludit à facultate agẽdi, uel excipiendi ante executionem ipſarum ſñiarum: licet ergo iſte, de quo quæritur, fuerit admiſſus ante ꝓlationem trium ſñiarum in cã nullitatis; tñ poſt ipſarum triũ ſñiarum prolationem nõ debet amplius admitti, cum ex prolatione ipſarum ſñiarum ilicò ſurgat calũnia præſumpta ꝯ agentem. ¶Sed his tñ non obſtantibus contrariam ſententiam arbitror de iure ueriorem,uidelicet ꝙ etiam ante trium ſentẽtiarum executionem poſsit in dicta cã nullitatis fieri proſecutio, dũmodo per ipſum ſuccũbentem in principali nullum præſtetur circa trium ſentẽtiarum executionem impedimentum. Et primò ad hãc ſententiam ſuadet plurimum tex.in d.cle.j.& primo hoc modo inducendo. diſpoſitio.n.illius cle.j. quæ uetat, quem poſſe agere uel excipere de nullitate ante executionem trium ſentẽtiarum,eſt iuris noui inductoria, ut patet ex prin.ibi:ut calũniis litigantiũ obuietur &c.meritò debet in terminis ſuis dũtaxat habere locum,cũ ueniat in præiudicium agentis,uel excipientis de nullitate, arg.in reg. odia reſtringi, de reg.iu.lib.6. & in l.ij.§.ſi quis à principe,ff.ne quid in lo.pub. ſed tex.ibidem loquitur, cum tres ſententiæ ſint latæ, ut eo caſu non admittatur quis ad agendum, uel excipiendum de nullitate ante ipſarum executionem.in caſu autem noſtro non fuit actũ,uel exceptum de nullitate poſt trium ſententiarum ꝓlationem, uel ante; meritò non uendicat ſibi locum ille tex.in caſu noſtro. Nec obſtat, ſi dicatur, ꝙ poſt ſñiam tertiam ꝓſequẽdo cãm nullitatis dicat̃ agere de nullitate: q̃a dico,ꝙ nõ ꝓpriè dr̃ nunc agere, ſed potius ꝓſequi actionẽ prius intentatam ante ꝓlationem tertiæ ſñiæ. Aliud eſt enim agere de nullitate poſt ꝓlationem triũ ſñiarum,& aliud ꝓſequi actionem attentatam ante ꝓlationem ipſarum: q̃m tex.in d.cle.præſumit calũniam in agente, uel in excipiente de nullitate poſt tertiam ſententiam ꝓmulgatã tum propter ꝓſumptionem, q̃ oritur ex tribus ſententiis latis ſuper eodem: tum quia,ex quo non licet tertio appellare,præſumitur calũniosè agere,uel excipere de nullitate, ad hoc, ut poſsit impedire executionem ſentẽtiarum;quæ rões ceſſant in caſu noſtro. Nam,cũ iſte egerit de nullitate ante prolationem trium ſñiarum, cum ilicò poſt primam ſñiam propoſuerit de nullitate,& ſic eo tempore,quo ſibi cõpetebat facultas appellandi,ceſſant dictę præſumptionis calũniæ, & impediendi executionem ſententiæ; meritò debet admitti ad proſecutionẽ nullitatis, ut in propoſito. Et pro hoc optimè facit in ſimili tex.in

3 d.l.is qui reus,ff.de publ.iud.ubi patet,† ꝙ accuſatus poſt denũtiationem non põt accuſationem contra alium inchoare: tñ ante dãnationem proſequi & implere poteſt; poſt dãnationem non,ut plenius habetur in d.l.is q reus: ita in ꝓpoſito dicendum uidetur. Et pro hoc intellectu uidetur tex.in d.cle.j.in ij.rñſo, iũcta gl.in uer.impediri, ubi habetur,ꝙ ſi is,contra quem latæ ſunt tres ſñiæ, appellauit à grauamine ante prolationem ipſarum, nõ impeditur poſt ipſarum ꝓlationem appellationem ab interlocutoria prius propoſita ꝓſequi. Id ſolum ꝓuidet̃ ibidem,ꝙ prætextu appellationis non impeditur executio ipſarum trium ſententiarum. vnde aduertendum, ꝙ tex.ibidem in ſecundo reſpõſo non loquitur,ſicut in prima parte illius Clemẽ. nam in prima parte expreſſe dr̃, ꝙ poſt prolationem trium ſñiarum non admittitur quis ad agendum,uel excipiẽdum de nullitate ante executionem ipſarum ſñiarum. Sed in ſecundo reſpõſo ſolum dicitur, ꝙ prætextu appellationis prius interpoſitæ nõ debet impediri executio. vnde nec ꝓhibet proſecutionem appellationis prius à grauamine interpoſitę; & hoc aperTiſsimè uoluit gl.in uer.j.in uerb.impediri,in fi ¶Et aduertendũ,ꝙ ille, q dicit ſe prius appellaſſe à grauamine, dicitur in effectu proſequi nullitatẽ ſententię diffinitiuę ſequentis:quia,ſi appellatio ꝓnuntietur legitima,ſententia ſequens diffinitiua eſt nulla, tanquã lata ab eo, cuius iuriſdõ eſt ſuſpenſa ꝑ legitimam appellationẽ, ut in c.nõ ſolum, & in c.ſi à iudice,de appel.li.6. & in c.ſuper qõnũ, in fin.de offic.delega. Et nihilominus non impeditur appellans ipſam proſequi,poſt promulgationem tertiæ ſententiæ, dũmodo non impediatur executio ipſarũ ſñiarũ.

4 Ita dicẽdum pũctualiter in caſu noſtro,† Quòd cã nullitatis

tatis interpoſita ante prolationē trium ſniarum non debet impediri ꝑp ſententias ſuperuenientes. Satis eſt.n.ꝙ uirtus non impediat executionem ſententiæ; & pro hac opi. facit maximè æquitas. ex quo.n. cauſa nullitatis intentata eſt tempore legitimo, nõ debet impediri propter caſum ſuperuenientem, arg. in reg. factum legitimè, cum not. ibidem in gl. de reg. iu. lib. vj. & ne iudicialis inſtantia fruſtra euaneſcat contra.l. properandum, C. de iud. ¶Præterea & ultimò nullibi hoc prohibetur expreſſe; ergo proſecutio impediri non debet: quia, quod nõ eſt expreſsè ſancitũ, ſuperſtitioſis non eſt adinuẽtionibus ꝓſumẽdũ, ut ĩ c. cõſuluiſti. 2. q. 5 & hoc de tertio dubio. ¶Ad quartũ & ultimũ, in quo quæritur, an ſuppoſita nullitate primæ ſniæ, reliquæ duæ ſniæ cõfirmãtes primã, quæ nulla fuit, nullæ & inualide cẽſeri & iudicari debeãt eo ipſo, ꝙ cõfirmẽt ſniam nullã, de cuius nullitate non erat tp̄e aliarũ ſniarũ duarũ plenè cognitũ nec diſcuſſum. Ad hoc dubiũ faciliter rñdet̃ ꝑ tex. ĩ d. cle. j. iũcta gl. ĩ uerſ. donec & in uerſ. impediri. dico.n.ꝙ in cã nullitatis ſnia reddit, inefficaces alias ſnias; & ſi facta fuit executio; debet illa retractari. Nam ſnia nulla nõ meretur dici ſnia, ut l. iiij. C. condemnatũ, ff. de re iud. & aliæ ſniæ ſequẽtes redduntur inefficaces tanquã nitẽtes primæ ſententiæ, quæ fuit nulla, arg. in c. inter dilectos. §. ceterum, de fid. inſtr. Preterea ſecunda ſententia, ſeu eius effectus fuit ſuſpenſus ꝑ ſequentẽ appellationẽ. ¶Tertia aũt ſententia non ſimplr confirmauit præcedẽtem, ſed ſolum quo ad merita cauſæ. Vnde reſpectu nullitatis iudex ilicò dedit remiſſionẽ ad partes. uñ quemadmodũ prolatio triũ ſententiarũ antea latarum nõ impedit, quominus de nouo poſſit agi de nullitate ad effectũ retractandi executionẽ illarũ ſentẽtiarũ, ut in d. cle. j. iuncta gl. in uer. donec, & in uer. impediri; ita & fortius tres ſniæ non debẽt impedire effectũ cãæ nullitatis ante prolationẽ triũ ſniarũ intentatã. ¶Et hæc de quartò & ultimò dubio dicta ſufficiãt, &c. ¶Et ita ut. s. ꝑ me cõcluſum eſt, arbitror iuris eſſe ego Nicolaus Abbas Monacen. Domini noſtri Papæ referendarius, & eius cameræ auditor; & in teſtimonium me propria manu ſubſcripſi, & ſigillum meum ſolitum apponi feci, ſaniori iudicio ſemper ſaluo, &c. NIC. ABB.

CONSILIVM XCVIII.

1 *Priuilegium lite pendente conceſſum, de litis pendentia mentione non habita, non ualet.*
2 *Innouatio fit, ſi impetretur priuilegium tacita litis pendentia.*
3 *Superior non præſumitur in dubio iuri aliorum præiudicare.*
4 *Priuilegium, quatenus tendit in aliorum præiudicium, debet ſtrictè interpretari.*
5 *Secundum reſcriptum non inualidatur ex eo, quòd non faciat mẽtionem de primo ſi primum erat nullum.*
6 *Duo impuberes, ſi intendant contrahere matrimonium de præſenti, & exprimant uerba apta ad matrimonium contrahendum, contrahunt ſponſalia de futuro.*

IEſu Chriſti Saluatoris noſtri præſidio ex corde inuocato, In cã & qõne, quæ in præſentia uertitur inter canonicos eccleſiæ in Celeracolſi actores ex una parte, & dñm Ioannem Meſſet plebanum & canonicum prædictæ eccleſiæ collegiatæ ex parte alia ſuper reditibus, & prouentibus præbendæ, & canonicatus dictæ eccleſiæ ad dictum Ioannẽ pertinentibus, illud de iure requiritur, an indulgentia, ſeu gratia dicto domino Ioanni per ſanctiſſimum dñm noſtrum Eugenium Papam ſuper percipiendis fructibus, & reditibus dicti canonicatus in abſentia ad quinquennium conceſſa, iure ſubſiſtat; ita, quòd ſine dictorum canonicorum contradictione poſſit liberè reditus & fructus dicti canonicatus percipere. ¶Et primò ad materiã dilucidandam uidetur dictam gratiam nullius fore momenti, maximè in præiudicium pendentiæ litis; quod ſic
1 probatur. †Priuilegium lite pendente conceſſum, de litis pendentia mentione non habita, iure non ſubſiſtit, ut in c. fi. ut lit. pen. & cle. ij. e. tit. iuncta gl. in uer. innouaui, & c. cauſam, el j. de teſt. Sed prædictũ priuilegiũ lite pendente emanauit, nec de illa mentionem egit; ergo dictũ priuilegium nullum. & quòd emanauerit lite pendente, apertiſſimè probari uidetur per tex. d. cle. ij. ut lit. pen. ubi habetur, ꝙ lis pendere dicitur quo ad hoc, ut nihil innouetur poſtquã à iudice cõpetenti citatio emanauerit; & ad partem peruenit; dũtamen in illa citatione illa talia ſint expreſſa, per quæ plenè poſſit pars inſtrui, ſuꝑ quibus in iudicio cõuenit̃. Et clarius ad ꝓpoſitũ hoc in-
2 nuit ibi gl. in uer. innouatũ: †quæ dixit innouationẽ fieri, ſi impetret̃ priuilegium tacita litis pendentia. In caſu aũt noſtro talis præceſſit citatio: uel quod uerius eſt, licet citatio fuerit generalis, tñ comparente dicto dño Ioanne ex parte dictorũ canonicorum, fuit in iudicio petitũ, ut deberet dictus dñs Ioannes per iudicem compelli ad dimittendum canonicis prædictis fructus, reditus, & prouentus canonicatus, & præbendæ, quos in dicta eccleſia collegiata tenebat ꝑp eius non reſidẽtiam in prefata eccleſia. Et ſic in iudicio fuit inſtructus, ꝙ ſuper fructibus, & reditibus dicti canonicatus cõueniebat̃; ergo nõ potuit ſuper illis priuilegium impetrare, de litis pendentia mẽtione non habita. Si.n. litis pendentia inducitur per nudã citationem cum expreſsione eorum; ſuper quibus eſt conueniendus. d. cle. ij. Fortius induci debet per citationem generalem, facta poſtmodũ expreſsione in iudicio per uiam petitionis, cũ plus debeat operari expreſsio iudicialis, quã extraiudicialis; facit quod legi. & no. in c. venerabilibus. §. ſimiliter, de ſen. exc. lib. vj. Præterea & ſecũdo ex alio capite dictũ priuilegium corruit, ſ. ex defectu intentionis concedentis. Conceſsit.n. illam gratiam dñs apoſtolicus cum certa limitatione. uoluit.n. illam nõ ualere, ſi alias eidem dño Ioanni authoritate apoſtolica uel ordinaria in perpetuum, uel ad certũ tempus ſuper eiſdem fructibus in abſentia percipiẽdis gratia conceſſa fuiſſet. Sed dicto dño Ioanni fuerunt gratiæ in perpetuũ commiſſę per dñm abbatem, ad quẽ dicta eccleſia pleno iure pertinet; ergo gratia apoſtolica nullius fuit momenti. Hic.n. fuit gratia dñi abbatis in perpetuum conceſſa ꝑ c. licet canon, in fi. de elec. lib. vj. ubi patet, ꝙ ordinarius citra Papam non poteſt in perpetuum diſpenſare, i. ad uitã beneficiati ſuper non reſidentia in eccleſia cathedrali. ¶Tertiò impugnatur dicta gratia: quia non eſt adimpleta conditio, ſuper qua dominus noſter eam conceſsit, uidelicet ſi dominus abbas, & parochiani dictæ eccleſiæ cõſentirent, qui tamen non conſenſerunt. Nec ẽt dominus Abbas conſentire uult, licet dicat ſe nõ uelle infringere id, qđ per ſuũ prædeceſſorẽ geſtũ eſt, ſi iure ſubſiſtat. ſed illa gratia in perpetuũ facta nõ ualuit præſertim quo ad canonicatũ, ſuper cuius fructibus in abſentia percipiẽdis nulla facta fuit in gratia domini abbatis mẽtio; meritò tanquã odioſa nõ debet ad iura dictorũ canonicorũ prorogatiua extendi, arg. in c. ij. de filiis presby. lib. vj. & reg.
3 odia reſtringi, de reg. iu. lib. vj. † Nec præſumitur ſuperior in dubio uelle iuri aliorum præiudicare, ut in c. ſuper eo, de offi. dele. & in l. ij. §. ſi quis à principe, ne qd in loco publ. & dixit Inn. in c. cũ dilecti, de don. & Io. And. in c.

4 in c. olim, de uer.ſig.& Bar.in l.fi.ff.de conſti.princi. † ꝙ quatenus priuilegiū tēdit in aliorū præiudicium, debet ſtrictè īterpretari. ergo ſuper illa gratia domini abbatis non poteſt dictus dominus Ioannes ſe fundare,ut dicatur uigore illius cōſenſum domini abbatis habuiſſe. Sed his non obſtantibus contrariam ſententiam arbitror de iure ueriorem uidelicet dictam indulgentiam de iure,pre dictis non obſtantibus,ualere,quoniam Papa poteſt,qui buſcunque ſtatutis eccleſię non obſtantibus,gratiam face re; quia in talibus ſtatutis intelligitur excepta authoritas Papæ,ēt ſi eſſent iuramento firmata,ut leg.& no. in c. conſtitutus,de reſcr.Et nedū expreſsè, ſed ēt tacitè poteſt Papa ſuper nō reſidētia indulgētiā concedere,ut ſi conce dat alicui duas eccleſias curatas,uř tacitè ſuper non reſidentia in altera propter impoſſibilitatem diſpenſare, & no.gl.in c.non pōt,de præb.li.6.& priuilegium à principe cōceſsū,debet eſſe manſurū,ut in reg.decet,de reg.iur.l. 6.Dñs aūt apoſtolicus dictam gratiam conceſſit, quibuſ cunque dictæ eccleſiæ ſtatutis non obſtantibus, ergo uoluit dicta ſtatuta quo ad illā gratiā tollere,ſufficit.n. mē tio ita generalis,ut in cle.dudū prope fi.de ſepul.Nullum autem uitium dictæ gratiæ imponi poteſt,quod ſaltē appareat.¶Non obſt.motiua ſuperius facta.Et primò ad id, quod opponitur de litis pendentia,pōt multipliciter reſponderi.in primis ꝙ impetrationis tpe nōdū lis pēdebat ꝑceſſit.n gratia citationē illā per multos mēſes. Nā gratia fuit facta anno incarnationis Domini 1431.ut in finē literarū apoſtolicarū continetur.ſed citatio illa emanauit in 32.ut patet in actis eiuſdē cauſæ.Et ſic illa obiectio omnino ceſſat.¶Secundò præſuppoſito ſine ueritatis prę iudicio,ꝙ lis præceſſiſſet gratiam,non tamen habuit impedire ipſius gratiæ ualiditatē,quia,ſi bene citatio ſeu petitio ponderetur;gratia non uenit in præiudicium litis,ſuper alio autē litigabatur,& ſuper alio gratia fuit obtenta.lis.n.ſuper fructibus & reditibus præteritis,ſeu tunc ꝓſentibus erat,ut patet in prima & ſecunda petitionibus fa ctis nomine canonicorum,ſuper percipiendis in futurum non erat intentata quæſtio,nec intentari poterat,cū nullum ius competeret canonicis ad futuros reditus, an fructus deberent canonicis ꝑꝑ non reſidentiā cū canonicis, ante ergo contumaciam in nō reſidendo non competebat ius eis,contumacia autem de non reſidendo non poterat eſſe, niſi reſpectu preteriti tēporis, uel tunc præſentis,cū in futurū potuiſſet dictus dñs Ioan.reſidere,& capere fructus,tractus autē futuri tpis non ſpectat ad iudicē,ut in c. Romana.§.caueāt,& quod ibi no.gl.de ſen.excō.l.vj.& l.j. §.j.ff.de uſur.unde dř in tex.licet debitor ſub uſuris ſit in mora de præſenti,& ſic præſentes uſuræ debeant ſm iuſci uile;nō tñ ꝑꝑ morā de præſēti poſsūt peti uſuræ ꝓ futuro tpe,cum debitor nō poſſit dici in mora,& ſic ceſſat om nis petitio,ut dř in tex.no.Ita punctualiter dicendum eſt in propoſito.dictus. n. dominus Ioannes non impetrauit gratiam ſuper percipiendis fructibus præteritis,uel præſentibus,ſed ſuper futuris,ut patet in conceſſione gratiæ. Conceſſit.n.dominus apoſtolicus, ut à data illius gratiæ in quinquennium futurum poſſit percipere fructus canonicatus,& eccleſiæ,licet non reſideret ibidē,ſed in eccleſia ſancti Stephani, & ſic gratia in nullo præiudicat liti motæ, nec impeditur per illam litis pendentia, cum ex diuerſis non fiat illatio, ut in c.ij.de transla.præla.& l. neque natales,C.de proba.¶Præterea uirtus priuilegij propter litis pendentiam annullatur,ne aliquid in ipſius litis præiudicium innouetur,ut clarè dicit tex.maximè circa glo.in d.cle.ij.Sed dicta gratia non facit præiudicium liti,ut ſupra probatum eſt,cum non referat ſe ad alios fructus,ſuper quibus erat contentio, nec ad impedimentum illatum per dictum Ioannem,ſuper quibus in ueritate hř contentio,ut clarè colligitur in ſecunda petitione dictorum canonicorum,cum ſolum fuerit gratia ad quinquennium facta aᵒ die datæ,ſuper quo non poterant eſſe aliqua impedimenta præſtita,ergo nullo modo gratia tāgit illam litem,& per conſequens non poteſt ipſius ualiditas per illam litis pendentiam impediri,& hęc eſt ipſa ueritas indubitata.Nō ob.ſecundum motiuum uidelicet, ꝙ gratia illa fuit cōditionata,ſi alia ſuꝑ eiſdē fructibus nō ꝓceſſiſſet,& hic præceſſerat gratia dñi abbatis.Reſpondetur,ꝙ dñs noſter Papa habuit reſpectū ad gratiam, quæ habuiſſet in ſe ualiditatem;quia uerba ſunt intelligenda cum effectu,non autē debent illa uerba referri ad gřam, quæ non tenuit de iure,cum non poſſet dici gratia adhoc l.3.quod quiſque iur.& per Inn.in c.cum omnes,de conſt. facit.l.4.§.condemnatum,ff.de re iud.& c.relatum,de cle ri.non reſidenti.¶Poſuit enim dominus noſter Papa illā clauſulam,& eſt de ſtylo curiæ,ne quis ſuper non reſidentia conſequeretur duas gratias in præiudicium eccleſiarum,quæ ratio ceſſat,ſi præcedens non potuit effectū de iure ſortiri,& ſuccedit iuris reg.non præſtat,de reg.iu.li. vj.facit quod in ſimili no.in c.ex tenore,de reſcri.& in c.ꝓ latū,de iure pat.ubi not. † quod ſecundum reſcriptum nō 5
inualidat ex eo,ꝙ nō faciat mētionem de primo, ſi primū erat nullum;unde non habent locum iura inualidantia ſecundum ex hoc capite,quia debent intelligi de reſcripto primo.ſ.ualido,ut in iuribus proximè allegatis notatur.¶Ad tertiū & ultimū motiū reſpōdetur, qđ in facto mihi præſupponitur,ꝙ parochiani conſenſerint. Item dominus abbas iam tempore gratiæ conſenſerat,ut patet ex conceſſione ſuæ gratiæ ſeu diſpenſationis. Nam licet non ualuerit illa diſpenſatio reſpectu fructuum percipiendorum ꝑꝑ ſuperius dicta, colligitur tamen ex eo uoluntas & conſenſus domini abbatis.uoluit enim, quantum in eo, fuit facere gratiam dicto domino Ioanni,ut poſſit in illa eccleſia non reſidere, unde ſuccedit illa iuris regula, ſi non ualet,quod ago,ut ago,ualeat ut ualere pōt,in c. unico,de ſponſ.impube.li.vj.iuncta gl.in uerſi.matrimoniū, & in c.a nobis,eo.ti.in antiquis.hinc tex.iuris ciuilis dicit quòd ſæpe extra id,quod agitur,naſcitur obligatio, ut in
6 l.ſi is qui §.ultimo,ff.commoda.¶†Et præſertim facit. d. ca.unicum,ubi habetur,quòd ſi duo impuberes intendant contrahere matrimonium de præſenti,& exprimant uerba apta ad matrimonium contrahendum: quia non poſſunt matrimonium contrahere ætate impediēte, iuris interpretatione contrahunt ſponſalia de futuro,quia uidentur uoluiſſe ſibi conſentire omnimodo, quo poterant ita dicendum in propoſito, quod licet dominus abbas non potuerit illam gratiam dare in perpetuum: attamen conſentit tacitè,ut dictus dominus Ioannes ibidem non reſideret,& dominus Papa non requirit aliud ad purificationem ſuæ gratiæ, niſi habere inter cætera conſenſum domini abbatis,quo interueniente unà cum conſenſu parochianorum indulget priuilegium ſuper fructibus in abſentia percipiendis, quibuſcunque ſtatutis eccleſiæ in contrarium non obſtantibus.¶Concludo ergo ex omnibus prædictis,dictam gratiam dñi Papæ in quinquennium factam de iure ualere ſtatutis & conſuetudinibus eccleſiæ, & contradictione canonicorum minimè obſtantibus Et ita,ut ſ per me cōcluſum eſt,dico,& conſulo iuris eſſe, Ego Nicolaus de Cecilia Monacenſis abbas, & cameræ apoſtolicæ generalis auditor,& ad fidem prædictorū me propria manu ſubſcripſi,ac ſigillum meum ſolitum imprimi feci.
Laus Deo. NIC. ABBAS.

CON-

CONSILIVM XCIX.

Publicum ad hoc ut aliquid dicatur, quid requiratur.

Occultans ſeipſum malicioſe, ſiue impediens, ne poſsit ad eum citatio peruenire, habetur pro citato.

Publicitas cauſatur ex qualitate loci & multitudine aſtantium.

Notarius non debet ſine iudicis autoritate aliquid addere poſt, quàm inſtrumentum eſt parti traditum, & maxime in iudicio exhibitum.

Inſtrumentum, ſi in aliquo reperiatur falſum, totum, quod in illo inſtrumento continetur, caret roboris firmitate.

SAluatoris Ieſu Christi poſtulato ſuffragio, illud ĩ p̃ſentiarũ de iure requirit an conſideratis tribus in iudicio ꝓductis, uidelicet inſtruméto acceptationis, & ꝓuiſionis, & in poſſeſſioné corporalem inductionis in primis.¶ Ité alio inſtrumento petitionis inductionis in poſſeſſioné, & publicationis & acceptationis in tertia inſtantia productis.¶ Ité an releuatione facta per dominũ noſtrũ papam dicatur eſſe ſatisfactum regulæ ipſius dñi papæ Eugenij, in qua uoluit in effectu, qđ acceptans beneficiũ uigore gratiæ expectatiuæ teneatur infra menſem a tépore acceptationis ſibi prouideri facere, & infra alios tres menſes ĩmediate ſequentes teneatur acceptationé & prouiſioné ſic factas in loco beneficij publicare: aliàs gratia quo ad hoc, & acceptatio, & ꝓuiſio ſint nullæ. Et primo ṽr, qđ dictæ regulæ ſatisfactũ ſit tripliciter. primo per inſtm̃ in prima inſtãtia productũ. Nã ibidem in effectu continetur, quod procurator habés gratiam expectatiuã acceptauit eccleſiam parochialé, de qua eſt contentio, & uigore acceptationis non obtinuit ꝓuiſioné, ac etiã fuit inductus in poſſeſſioné per circulum inhærentem oſtio eccleſiæ, in qua ad certum tépus, ut poſſeſſor ſtetit, manſit, & dormiuit. & deinde eccleſiam cuidã capellano cõmiſit noĩe ſui principalis, q̃ omnia fuerũt acceptata in cæmeterio ipſius eccleſiæ, & de oĩbus & ſingulis fuit confectum inſtrumentũ publicũ per notarium in p̃ſentia quatuor teſtium. Per hec. n. ſatis patet eſſe ſatisfactum illi regulæ domini Eugenij. Nam nedum infra menſem ſeu tres, de q̃bus in dicta regula, ſed illicò & eodem contextu acceptauit eccleſiam, & obtinuit ꝓuiſioné & acceptationé, & prouiſioné in loco beneficij publicauit. Nã licet in inſtr̃o nõ dicaĩ de hac publicatione ſatis tñ fuit id facere, ex quo reſultet publicatũ, argumen. eorũ, q̃ legunĩ & notãĩ ĩ. c. cũ Ioãnes, de fide inſtrumẽ. & in. c. licet ex quadam, de teſti. qđ interuenerit publicatio ex actibus conté tis in dicto inſtrumento, patet primo: q̃a in loco publico cunctis ualentibus intelligere fuit acceptatio facta, & prouiſio ſecuta, ad hoc. c. j. de poſtu. p̃la. ubi dr̃, qđ † ad hoc, ut aliquid dicatur eſſe publicũ, non requiritur, ut ipſius notitia ſingulorum auribus inculcetur, ſed ſatis eſt, ꝙ publicè ſit actum.¶ Præterea fuit palam inductus in poſſeſſioné per circulum ſiue anulum affixum oſtio ipſius eccl̃iæ, & demum introductus in domum dotis eccleſiæ. ibidé ut poſſeſſo ſtetit, manſit, & dormiuit, ac ẽt ipſam eccleſiã de mũ cuidam capellano cõmiſit, quæ ꝓfecto geſta non pñt eſſe non notoria, ut in. c. quãto, & quod ibi notatur, de trãſla. p̃la. ubi bonus textus.¶ Ité de omnibus fuit confectum inſtrumentũ publicũ in preſentia quatuor teſtium ad hoc uocatorũ. Satis ergo publicauit acceptationé, & prouiſionem tã reſpectu loci, q̃ publicæ perſonæ, quàm eorum q̃ publica & quaſi notorie geſta ſunt, p̃ſertim cũ publicum ſeu manifeſtũ ſoleat q̃nque appellari, quod probari ꝑ teſtes põt, ut no. gl. in. c. ueſtra, de coha. cle. & mu. & no. Inn. in. c. tua, eo. ti. & p̃ſertim hoc dicendum in caſu noſtro, cũ in dcã regula non dicatur, ꝙ acceptatio & ꝓuiſio debeãt ſolenniter publicari: ſed ſimpliciter dr̃, qđ in loco beneficij publicentur.¶ Aliud eſt. n. ꝙ aliquid mandetur publicari, & aliquid mandetur ſoléniter publicari, ut de utroque eſt tex. notabilis in cle. cãm, de elec. Non obſtat, ſi dicatur, quod publicatio non fuit facta in eccleſia, ſed extra eccleſiã. q̃a dico, quod ſatis fit ĩ eccl̃ia, cũ fit ante eccleſiã ut eſt tex. in dicta cle. cãm, iuncta gl. nota. in uerbo, in domo.¶ Preterea regula p̃fata non dicit, qđ fieri in eccleſia debeat, ſed in loco beneficij. cæmeteriũ aũt, & domus dotis eccleſiæ dicuntur lòca eccleſiæ, ut per circulũ ſeu annulum oſtij ipſorum poſſit poſſeſſio apprehendi. nemo autẽ negare poterit illum non eſſe locum beneficij. Ad prædicta bene facit tex. in. c. ſicut antiquitus. 17. q. 4. & melius facit. c. ſi q̃s contumax, eadẽ cã, &. q. iũcta gl. prima; & quod no. Bar. in. l. meminiſſe, ff. de offi. procõ. Ex q̃bus oĩbus patet dictę regulæ ſatisfactũ fore per inſtrumentum in prima inſtantia productum, & hoc per ea q̃ ſupra dixi reſpectu primi inſtrumenti.¶ Ité & fortius: quia in ſcđo inſtrumento aperte dr̃, ꝙ procurator habens gratiam expectatiuam petijt dictas expectationé & prouiſioné publicari, & ꝙ in actu huius petitionis acceſſerunt ad eccleſiã acceptatam infra miſſarum ſolennia: illam tñ repererunt clauſam ꝑ parochianos ibidem incluſos, & ſubexecutore fortiter pulſante & portã aperiri petente nemo illorum, qui ſe incluſerãt, uoluit aperire malicioſe, ne inductio in poſſeſſioné, & publicatio prouiſionis in eadé eccleſia fierẽt, de quo impedimento fuit ibidé facta publica proteſtatio. Et ſubexecutor, q̃tum in ſe fuit, debitam acceptationem & prouiſionem in eodem loco publicauit, & illas eſſe factas publice dixit. Non eſt ergo imputandum parti, ſi prouiſio ſeu publicatio non fuit facta aliter in eccleſia. Satis enim põt dici facta, ex quo illi parochiani, apud quos debebat fieri, impediuerunt, & clauſerunt eccleſiam, in qua publicationem facere uolebant, ar. optimũ in fim li in capitulo, quoniã frequenter, in. §. porro, ut lite non cõteſta,
2 ubi habetur † pro citato, qui malicioſe ſeipſum occultat, ſiue impedit, ne poſſit ad eum citatio peruenire, ad idé regula, imputari non debet, per quem non ſtat, de regulis. iur. lib. vj. Et hæc quo ad ſ̃m inſtrumentũ dixi.¶ Tertio, qđ ẽt reſpectu releuationis factæ per dominũ noſtrũ papam non obſtat regula p̃allegata dicto prouiſo. nã dominus papa mandauit, ut conſtito de p̃miſsis cõtentis in dictis inſtrumétis, perinde in dicta cã procederetur, ac ſi dictæ regulæ de publicando fuiſſet & eſſet plenarie & ſufficienter ſatisfactũ, dñs aũt papa põt ſupplere oẽm defectũ ſolennitatis. 3. q. 6. ubi hæc quippe, in. c. j. de tranſac. & conſtitutionem factã põt hr̃e pro infecta quo ad iuris effectũ, ut eſt tex. in c. 1. iũcta gl. notabili in uerbo, pro ĩfectis, de immuni. ec.¶ Sed his non obſtantibus contrariam ſententiã arbitror de iure ueriorem. Et primo pro fundamẽto deciſionis huius q̃ọnis eſt uidendũ, qualiter ſit intelligenda dicta regula, quatenus p̃cepit acceptationé & prouiſioné publicandas. in quo arbitror dicendũ, qđ publicatio põt accipi proprie, & principal̃ duobus modis.¶ Prio illud publicari dr̃, qđ in notorium deducit.¶ Secundò, q̃ñ per publicationem tranſit in famã publicã loci, ut eſt tex. notabilis in. ca. tua, de choa. cle. unde publicũ aſſeritur id, qđ eſt notorium per euidentiam, uel famam, ut ibi: & pro primo facit gl. no. 2. q. 1. de manifeſta, quæ dicit, quod publicum eſt, quod omnibus patet, allegat bonũ tex. inſti. de ſuſpec. tuto. in. §. conſequens; non tamẽ intelligo, ut omnibus de ciuitate debeat eſſe manifeſtũ. Sed ſatis eſt, quod tranſeat in notitiam uicinię ſeu maioris partis, in qua actus geritur, ſicut de notorio dicimus, ut eſt bonus tex. in. c. cum

c.cum dilectus, de purga.cano. & not. ꝑ docto.in.c.ueſtra, de coha.cleri.& mulie.& in.c.de manife.2.queſtio. j.oportet ergo, ut aliquid dicatur publicum, ſeu publicari, ꝙ ita publice & palam fiat, ut tranſeat illico, uel ſucceſſiue in notitiam populi uicinię, uel maioris ꝑtis, ſicut dicimus de manifeſto, ut no.in præallega.c.ueſtra. Et ad ꝑdicta optime facit gl.no. Et in propoſito nr̃o eſt gl.ſingularis in.cle. j.de ſepul.in uerbo, publice, ubi tex.diſponit ſuper publice excõicato.& gl.ibidem intrando materiã, qs dr̃ publice
3 excõicatus, dicit, ꝙ † publicitas cauſat̃ ex quãtitate loci, & multitudine ſtantiũ.unde non ſufficit ẜm illã gl.notabilẽ ad hoc, ut dicat̃ publice excõicatus, ꝙ iudex in bancho corã duobus uel tribus teſtibus illum excõicauerit, quaſi uelit dicere, ꝙ qñ ius reqrit publicitatẽ alicuius actus, ad effectum, ut illius actus præſumat̃ apud alios notitia, debet intelligi de publicitate ſeu notorietate, ꝗ conſiſtit in facto, non aũt de illa, ꝗ cauſatur a iure. In cãu aũt nr̃o non põt dici, ꝙ acceptationis & ꝓuiſionis publicatio interceſſerit aſſumendo publicitatẽ, ꝓut de iure aſſumi debet ut patet ex ꝑdictis, & ex reſponſionibus ad motiua in contrarium addẽda clarius patebit. Et primo iuxta ordinem attingã ea, ꝗ reſultãt ex cõtentis in primo inſtrumẽto. licet.n.ꝓcurator illius Ioannis habẽtis gratiã expectatiuã petierit in ꝑſentia quatuor teſtiũ prouiſionẽ ſibi fieri de eccleſia prius per eum acceptata, ac in illius ſe induci poſſeſſionẽ, & ſubexecutor illi prouiderit, & ꝑ circulum ſeu anulum oſtij eccľie in poſſeſſionẽ eũ induxerit: non tamen ꝑ hoc põt dici, qđ acceptationis & prouiſionis interceſſerit publicatio, qa omnia iſta poterant ita contingere in ꝑſentia quatuor teſtiũ, & quod minime tranſierit in aliorũ notitiam, nec in inſtrumẽto dr̃, quod aliqui alij ab illis teſtibus eſſent ꝑſentes. Non.n. reſultat publicitas ex eo, ꝙ actus geritur in cimiterijs, uel in eccleſia, uel ẽt platea in præſentia quatuor duntaxat teſtium: ſed oportet, ut ſupra dixi, ꝙ actus geratur corã tanta multitudine, ut actus trãſeat in notitiam ſaltẽ maioris partis uicinię. Nec ẽt prodeſt, ꝙ in domo eccleſiæ dotis manſerit, dormiuerit, tandẽ illam eccleſiam alteri capellano cõmẽdauerit: quia omnia iſta poſſunt contingere abſque publicitate. Potuerunt eñ omnia hec contingere in præſentia iſtorum quatuor teſtiũ duntaxat, & non ꝓbat hoc eſſe, qđ ab hoc contingit abeſſe, ut in c.2.de tranſla.pla.& in.l.neq; natales, C.de proba. Et qđ prædicta uera ſint, tali ratione fortificatur. Prędicta eñ domini papæ regula requirit duo inter cætera. Primo, ut prouiſio fiat intra mẽſem receptionis. Scđo, ut publicatio acceptationis & prouiſionis ſequatur intra alios tres menſes. Certũ eſt.n.ꝙ de prouiſione debet fieri fides, ꝙ ipſa interceſſerit infra menſem, ut in.c.unico, ut eccle.benefi. Ergo, quod ſequitur in dicta regula de publicatione fiendã, debet intelligi de alia ſolennitate, ꝗ̃ de ꝑſentia triũ, uel quatuor teſtium. Nam ſi ex ꝑſentia trium uel quatuor teſtium induceretur publicitas, ſatis fuiſſet exigere probationem ſuper prouiſione: & tamen dicta regula ultra probationẽ acceptationis & prouiſionis exegit, ut acceptatio & prouiſio debeant publicari in loco beneficij. Oportet ergo neceſſario intelligi, ut publicatio fiat aliter, quàm per ꝑſentiam trium uel quatuor teſtium. Nec obſtat.c.quãto, de tranſla.prela.qa loquitur cũ eps tranſit de uno epiſcopatu ad aliũ, quod non põt eſſe non notoriũ, cũ publice ſe geſſerit pro epo in utroque loco. ¶ Ad cle.cãm, de elec.reſpondetur ꝙ licet tex. facit ibi mentionẽ de publicatione ſimpliciter, & de qua fit ſolenniter, non tamẽ tex.ibi dicit, ꝙ publicatio dicatur fieri in loco per populum frequentato, ut ĩ ꝑdicationibus, & ſimilibus. Publicatio autẽ ſimplex debet fieri ſaltem corã multitudine, ut ſic notitia tranſeat ſaltem in maiorẽ partem uicinię. Et ꝑ hoc patet reſponſio ẽt ad ea, ꝗ continent̃ in ſcđo inſtrumento ad id, qđ procurator prædictus petijt, ſcilicet dictam ſuam prouiſionẽ in loco beneficij publicari, & ꝙ ex facto parochianorũ eccleſiam claudentium non potuerit ſequi in eccleſia publicatio. Nam ſi non potuit hr̃e ꝑſentiam illorum, qui erant in eccleſia, debuit aliter prouiſionẽ ſuam publicare, puta adhibitis alijs parochianis utriuſque ſexus, ꝗ non erant in eccleſia cathedrali, uel in alio loco publico, ut in dicta cle. cãm, ubi bonus textus maximè iũcta gl.in uerbo, publicari. ¶ Nec ẽt obſtat, ꝙ dictus ſubexecutor dixerit, illius acceptationẽ; & prouiſionẽ ſe publicare: quia publicatio non dependebat a nuda uoluntate ipſius ſubexecutoris: ſed neceſſe erat ut de facto fieret publicatio, prout diſpoſitũ erat ex regula Eugenij dñi nr̃i papæ, & ubi opus eſt facto, uerba non ſufficiunt, ut in.c.j cũ ibi notatis de eo, qui mittit̃ in poſ.facit.l.alimenta, C.de nego.geſt. Poteſt ẽt ad dictũ ẜm inſtrũ reſpõderi & aliter, uidelicet ꝙ non facit fidem, cum eodem tp̃e dicatur fuiſſe cõfectum cũ primo, & tamen multa continentur in ipſo ſecundo, ꝗ non poterant concurrere ſaltem uериſimiliter cum contentis in primo. Nam utrũq; inſtrm̃ dr̃ confectum anno Dñi M.cccc.xxxij. die prima menſis Iunij hora tertiarũ, uel quaſi. Et tamen in primo inſtr̃o dr̃, ꝙ procurator prædictus acceptauit dictã eccleſiã, & de ea ſibi prouideri petijt, ac ipſum inueſtiri de eadem, & ad corporalem & actualem poſſeſſionẽ iuriũq; & pertinentiarum eiuſdem eccleſiæ induci Et ſubdit̃ poſtmodum, ꝙ dictus ſubexecutor de dicta eccleſia eidem prouidit, ac inueſtiuit, & ad corporalem, realem & actualem poſſeſſionẽ, iuriũque pertinentiarũ uniuerſarum eiuſdem ꝑ tactum circuli ianuæ ipſius eccleſiæ appoſiti induxit. Et deinde idẽ ſubexecutor prefatũ procuratorẽ duxit ad domum dotis ipſius eccleſię, ac ꝑ ſedis, & libri, ac miſſalis traditionẽ ad corporalẽ & realẽ poſſeſſionẽ ĩduxit: qa, ut dr̃ in dicto primo inſtr̃o, ad certũ tp̃s idẽ procurator ut poſſeſſor nomine procuratorio ſtetit, mãſit & dormiuit, & deinde eãdẽ eccleſiã cuidã cappellano gubernandã cõmittẽs ad propria receſſit. In ſecũdo autẽ inſtr̃o eadẽ hora, ut dr̃, cõfecto dr̃, ꝙ dictus procurator, qui paulo ante acceptauerat dictã eccleſiã, & de ea obtinuerat ſibi prouideri, petijt & requiſiuit dictũ ſubexecutorẽ, ut eũ in realẽ & actualẽ poſſeſſionẽ induceret noĩe procuratorio, ac acceptationẽ & prouiſionẽ de ipſa eccleſia factas publicaret. & demũ ſubditur ĩ dicto inſtr̃o, ꝙ dictus ſubexecutor ad poſtulationẽ dicti procuratoris acceſſit ad dictã eccľiã tp̃e, quo miſſe ibidem cantabantur, & eã reperiens ꝑ parochianos clauſam circulum ianuæ recipiens fortiter ante dictã eccleſiã pulſauit, & eã aperiri petijt, & illis parochianis ibidẽ incluſis aperire nolentibus fuit publicè proteſtatus, & dictũ circulum ad manus dicti procuratoris tradidit, per hoc, ut aſſeruit, eũ in poſſeſſionem eiuſdem eccleſię, in q̃tũ potuit, inducendo, dictaſq; acceptationem & prouiſionem publicatas dixit, &c. Deinde modicũ poſt ad dotem dictæ eccleſiæ tranſeuntes, & in ea conſtitutos, per introitũ tamen dictę domus dotis & ſedis & libri aſſignationem ẽt in poſſeſſionem dictæ eccleſiæ induxit. ¶ Quæ oĩa ſi bene penſentur & conſiderentur, ſunt uerè impoſſibilia, ſeu non uerisimilia. aut.n.notarius confecit ſcđm inſtrm̃ ſupplẽdo multa, ꝗ non in primo, ut de publicatione, & de eccleſię clauſura, & ſimilibus, Et hoc facere non potuit; tũ quia hæc noui ter addita ſunt confecta ſub imagine noui inſtri. ¶ †Itẽ qa non licet notario ſine iudicis auctoritate aliquid addere 4
poſt, quàm inſtrm̃ eſt parti traditum & maxime in iudicio exhibitum, ut in caſu noſtro plene ꝑ Io.An.poſt Spec.ſup data ſexti libri, & ꝑ Bart.in.l.ſi librarius, ff.de reg.iur.aut enim

enim confecit duo inſtrumenta tãquam ſuper actibus ge minatis,& hoc eſſe nõ põt ꝑꝑ contrarietatem, q̃ ex illorũ tenore reſultat,ſeu nõ uero ſimilitudiné.Nã,cũ fuiſſet inductus in poſſeſſioné uigore primi inſtri, fruſtra petebat iterum induci,prout dr̃ in ſcd̃o. ¶Itẽ quia in utroq; inſtr̃o dr̃,quod fuit inductus eadẽ hora in domo dotis ecclesię,& ſic nõ eſt uero ſimile,ꝙ eodẽ tp̃e actus fuiſſet geminatus.¶Prætereà in primo inſtrumento dr̃,ꝙ introductus in poſſeſſionem domus eccleſiæ ibidẽ ſtetit,manſit & dormiuit aliquo tp̃e in alio inſtr̃o eadẽ hora cõfecto dr̃, quod poſt acceptationẽ & prouiſionẽ procurator requiſiuit ſubexecutorẽ ipſius, ut ipſũ induceret in poſſeſſionẽ & acceptationẽ & prouiſionẽ publicaret,ita,quod multę inſurgũt cõtrarietates,& nõ uero ſimilitudines ex tenore utriuſque inſtr̃i,ut patere poterit intuenti.¶Secundo ergo inſtr̃o nõ eſt dãda fides ꝑꝑ ꝯrietatem & nõ uero ſimilitudinẽ,ut in c.imputari,de fide inſtr.& in l ſcripturæ ff. eo.ti.& in c.quia uero ſimile,de præſump.& per Inn.in c.

5 fr̃nitatis,de hær.ubi inter cætera dicit † quòd ſi inſtr̃m in aliquo reperiat̃ falsũ,totũ,quod in illo inſtr̃o continetur caret roboris firmitate.& ꝑꝑ falſitatẽ huius inſtr̃i minor fides eſt adhibenda primò, ut in ſimili no.Inn.in c.prætere a,de teſt.cog.& per hoc patet reſponſum ad ea,quæ cõtinentur in primo & ſecundo inſtrumentis.Reſpectu uero releuationis factæ per dominum noſtrum Papam poteſt dici,quòd illa non teneant tanquam per ſurreptionem obtenta,cum ſuggeſtum fuerit domino Papæ omnia fore uera,quæ in dictis inſtrumẽtis continentur;nec de illis poteſt fieri plena fides,ut patet per prædicta; ad hoc.c.ſuper literis,& c.poſtulaſti,de reſcri.quinimo dominus Papa expreſſe releuationem facit cum conditione ſi conſtiterit de præmiſſis &c. quæ quidem clauſula ſub intelligitur,etiam ſi non fuiſſet expreſſa,ut in c.ij.& qđ ibi no.de cenſi.¶Concludo ergo ex omnibus prædictis dictæ regulæ domini noſtri Papæ Eugenij non eſſe per contenta in dictis inſtrumentis & releuatione præfata ſatisfactum.¶Et ita,ut ſupra per me concluſum eſt, arbitror eſſe iuris.Ego Nicolaus de Tudeſchis abbas Monacẽ.domini noſtri Papę referendarius,& eius cameræ generalis auditor,& in teſtimonium me propria mea manu ſubſcripſi,& ſigillum meum ſolitum imprimi feci,meliori iudicio ſemper ſaluo. Laus Deo.

NICOLAVS ABBAS.

CONSILIVM C.

1 *Poſſeſsio tranſit etiam ex inutili contractu.*

2 *Succedens in locum alterius debet uti eo iure:quo ille,in cuius locum ſuccedit.*

3 *Conſeruator non poteſt procedere niſi ſuper notorio.*

4 *Appellari bene poteſt a ſententia iudicis declarantis quem incidiſſe in pœnam legis.*

5 *Spoliatus licet in iudicio conſecutus ſit poſſeſsionem. poteſt tamen per ſe agere ad pœnam.l.ſi quis in tantam.*

Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti ex corde inuocato præſidio,ad claram & luculentam præſcriptionem & thematis deciſionem plura dubia elicienda ſunt,& compendioſe illa examinabo.¶Primum nunquid poſſeſſio naturalis & ciuilis fuit dicto comiti per illam inuaſionẽ caſtri,& officialium expulſionẽ acquiſita,Ex quo inferã ad ſecũdum dubium, nunquid dicto epiſcopo fuerit per donationem communitatis acquiſita cõſimilis illius caſtri poſſeſſio,ſ.tam naturalis,quam ciuilis.¶Tertium,an licuit præfato militi, propria authoritate præſertim,poſt lapſum ſex menſium inuadere illud caſtrum non per ſuum expulſorem,ſed ꝑ epiſcopum donatarium poſſeſſum.¶Quartum,utrum dictus comes iuſtæ fecerit occupando illud caſtrum ad requiſitionem conſeruatoris dicti ep̃i poſt exceptiones & appellationes per dictum militem interpoſitas.¶Quintum & ultimum,an contra dictum comitem iure potuerit dictus miles intentare conditionem legis,ſi quis in tãtam.C.unde ui,petendo.ſ.eum priuari omni iure,ſi quod ei competebat in caſtro prædicto,& illum adiudicari eidem militi.Et ſi eidem comiti nullũ ius cõpeteret,ꝙ cõdemnaret̃ ad æſtimationẽ caſtri ꝑdicti ſoluẽdã eidem militi. ¶Circa primum breuiſſime dico,quod dicto comiti per primã occupationẽ ab eo factã acquiſita fuit ciuilis & naturalis poſſeſſio,& dictus miles fuit poſſeſsione ẽt ciuili ſpoliatus,quia cũ miles haberet in dicto caſtro officiales,& ſic per illos poſsidebat,ꝑ eiectionẽ illorũ ꝑdit totaliter poſſeſsionẽ ſuã,ut eſt tex.in l.fi.C.de acqu.poſ. & ibi hoc cõiter firmant doc.maximẽ Bart.ad idẽ bonus tex.in c.ex parte,ſ̃ de reſcrip.& per gl.& doc. in c. olim, cl.i.de reſti.ſpo.& ex hoc infertur ad ſ̃m dubiũ,nunquid per donationẽ factam ꝑfato ep̃o trãſiuit illa poſſeſsio. & profecto cũ intercceſſerit traditio poſſeſsionis,in eum trãſiuit,quod erat apud dictum comitem.& non amplius, ut in l.traditio,ff.de acquiren. rerum domi.& in c. nuper. de dote poſt di.reſti.facit l.j.§.ſi uero uxori,ff. de acqui. poſ.ubi patet † ꝙ ẽt ex inutili contractu tranſit poſſeſsio tranſiuit ergo in dñm ep̃m donatariũ poſſeſsio,q̃ erat apud comitẽ,nõ aũt dominiũ,cũ apud eũ minime conſiſteret.¶Ad tertiũ dubiũ,utrũ.ſ.licuerit præfato militi poſſeſsionem de fato & propria autoritate recuperare,præſertim poſt lapsũ ſex mẽſiũ,eo attento,ꝙ nõ inuaſor.ſ.comes.ſed ep̃s tũc poſsidens,qui nõ ſpoliauerat, nec ſpoliari mandauerat, nec ſpoliationem ratam habuerat, cũ nõ fuerit ſpoliatio facta ſuo nomine,& per conſequens ratam habere nõ poterat,ut in c.cũ q̃s,de ſent.excõ.lib.6.& in regula,cũ quis,de reg.iu.eo.li.Et ur̃ primo ꝙ licuerit, quia cũ ꝯtra ep̃m nõ cõpeteret interdictũ, unde ui,cũ nõ ſpoliauerit,nec ſpoliari mandauerit,nec ſpoliationẽ ratam habuerit,ut probat̃ in c.cũ ad ſedẽ,de reſti.ſpo. fortius nõ cõpetit remedium facti,ut propria autoritate poſſit illum deijcere.nam ſi deficit iuris remedium debet deficere remedium facti magis odioſum,ar.in aut.multo magis,C.de epiſcop.& cleric. & in cap. cum in cunctis,in princip. de elect. præſertim cum iura facultatem tribuentia ſuper poſſeſsione incontinenti recuperãda loquantur & prouideant contra inuaſorem,& fundãt ſe ſuper uiolentia,uidelicet ꝙ uim ui repellere licet, ut in d.c.olim,cl.j.de reſti.ſpol.& no.in.c.ſignificaſti,de homi.& l.3.§.cum igitur,ff.de ui & ui ar.& quod ibi no.maxime ꝑ Bar.præterea iura requirunt ꝙ poſſeſſionis recuperatio autoritate propria debeat incontinenti fieri, ut in iuribus ſuperius allegatis.hĩc dicit Bar.in l.in.C.unde ui, quòd debet fieri infra triduum.Sed hic ſtetit iſte miles per ſex menſes, ergo potius fuit ſpoliatio,quam poſſeſſionis ficta continuatio, ſeu uiolentiæ repulſio. Sed his non obſtantibus contrariam ſententiam arbitror uer iorem moueor primo per c.ſępe,de reſti.ſpo.ubi patet, quòd recipiens rem ſcienter ſpoliatori æquiparatur uiolento.unde contra talem competit remedium poſſeſſorium,ſicut contra uiolentum,ut ibi,& no.in c.cum ad ſedẽ,eo.ti.& facit qđ legit̃ no.in c.q̃a uero,de iud.merito talis poſſeſſio uitioſa & quaſi uiolenta nõ potuit, nec debuit impedire antiquũ poſſeſſorem,quo minus ſuã poſſeſſionem incontinenti recuperaret, cum talis recipiens dicatur

dicatur ſuccedere in uitium, dicto.c.ſæpe.& c.quia uero. at dictus eps recepit caſtrum a comite ſciens illud inuaſum per dictum comitem, cum illa inuaſio eſſet notoria in loco unde non præſumitur illam ignoraſſe. xlj. diſt. ꝙ
2 dictis, & de præſump.c.quanto, † & qui in locum alterius ſuccedit, eo debet uti iure quo ille in locum cuius ſuccedit, ut in c.eccleſia, ut lit.pen.facit.c.recolentes, de ſta. regu Nec ob quod ſupra dictũ eſt, ꝙ talis recuperatio debeat fieri incontinenti, quia dicendum eſt, quòd inconti nenti dr̃ aliquid fieri, cum commodè fieri poteſt, non diuertendo ad extraneos actus; ut l.ij.§.cõfeſtim, ff.ad Tertul.unde in caſu noſtro apertiſſimè dixit Bar.in d.l.iij. §. cum igitur, ff.de ui & ui arma.ꝙ tales poſſent eſſe circũſtãtiæ, ꝙ ẽt poſt ſex mẽſes à tẽpore deiectionis diceretur facere incontinenti, & ponit quaſi exemplum in terminis noſtris. Et idẽ ur̃ de mẽte glo.& doc.in ca.ſignificaſti, de homici. Erat enim iſte miles abſens & infirmus, & habebat agere ꝯ uirũ potentem, ita, ꝙ his attentis, ſatis poteſt dici eum incontinenti recuperaſſe. quibus concluditur, ꝙ licuit etiam contra hunc epiſcopum & in tempore præfinito ſeu præmiſſo poſſeſſionem dicti caſtri recuperare ꝓpria authoritate, ut fecit. etiam dici poteſt, quòd uim ui repulerit, ut in iuribus præal. ¶ Venio ad quartum, an dictus comes bene fecerit occupando poſſeſſionem caſtri ad requiſitionem illius conſeruatoris. Et concluſiuè procedendo, credo firmiter, quòd non ex multiplici capite.
3 Et primò † quia conſeruator non poteſt procedere niſi ſuper notorio, ut in c.j.ut ibi not.de offi.dele.li.vj. Sed in caſu noſtro, licet factũ expulſionis fuiſſet notorium, maleficium non erat notorium, imò allegatum fuit pro parte militis, quòd iuſte & ſine omni delicto potuit illa expulſio, & poſſeſſionis recuperatio fieri, quod patet ex ꝓlixi.alle.& ita factum extitit, & conceſſerunt delictum & notorietatem delicti, non tamen potuit conſeruator ulterius procedere tanquam ſuper notorio, ut clarè firmat glo.quaſi in terminis noſtris in d.c.j.prox.alleg. Et quamquam poſſit replicari ex aduerſo, quòd negato delicto, & confeſſo facto, ut puta, quia dicat ſe feciſſe ad ſuam defenſionẽ, uel animo recuperandi ſuã poſſeſſionem, licuit conſeruatori ad ſuam inſtructionem, per teſtes ẽt parte abſente inquirere ſuper notorietate maleficij, ut ibidem in d.c j.not.per Io.An.ꝙ ur̃ iſte conſeruator effeciſſe, Ad hoc põt tamen reſponderi, ꝙ delictum hic non poſſit eſſe notorium, cum nullum ſubeſſet delictum, unde nõ eſt qualitas ſine ſubiecto xxxij q.ij.c.quod uerò non formatum, & c. ad diſſoluendum, de deſpon. impu. Et ſic cum proceſſerit ad ulteriora, non pronuntiando factum, & delictum eſſe notorium, non ualuit, ſententia, nec proceſſus ſuus, ex quo in ueritate non erat iudex, cum deficiat qualitas, ſuper qua fundatur iuriſdictio, ut plenè no. per Inn.in c.præterea, de dila & in c.tua de cohabi.cle. facit l.in delictis.§.de tracta.ff.de noxa.& plenè no.per doc.in c ſi clericus laicum & c.cum ſit generale, de fo. compe.& ſi etiam pronuntiaſſet factum eſſe notorium; nihilominus non induceretur ualiditas proceſſus uigore appellationis ſubſequentis, quæ habet extinguere, ſeu ſuſpendere iudicatum l.j.ff.ad Turpi l.& l.j.ff.de pœnis, & c.uenientes, de iureiu.& quanquam in facta uero notorio nõ poſſit appellari, ut in c.cum ſit Romana, de appel.cum a ſententia iudicis declarantis factum eſſe notorium dẽt poſſe appellari, cum poſſet iudex iniuſtè declaraſſe, ſicut in ſimili dicit glo.no.in c.cupientes.§.quod ſi per uiginti, de elec.lib.vj.quod licet a ſententia iuris non appelletur, ut
4 in c.quia uerò, de appel.† tamen a ſententia iudicis declarantis, quem incidiſſe in pœnam legis bene põt appellari unde, cum in caſu noſtro fuerit appellatum ad conſeruatorem in facto ſaltẽ, pro tali non licuit comiti obtemperare iudici, cuius ſnĩa ſeu iuriſdictio erat ſuſpẽſa ꝑ ꝑ appellationis interpoſitionẽ, cũ executor non debeat parere mãdato euidẽter iniquo, ut no.in c.paſtoralis. §. quia uerò, de offi.del.debet.n.iudex ſecularis impendere brachiũ ſuum ad petitionẽ iudicis eccleſiaſtici, qñ implorat̃ ſcd̃m Deũ, nõ aũt iniuſtè, & in alterius iacturam, ut dicit tex.in c.j.de offi.ord.in fi.& ibi per doc. Et ꝙ iniuſtè eps proceſſerit, patet ultra prædicta ex ſẽtẽtijs in huiuſmodi cauſa prolatis, ut ſupra dr̃ in deſcriptione thematis. ¶ Ad prædicta facit unũ notabile dictũ Bar.in l. iuſtè poſſidet, ff.de acquir.poſſ.ubi dicit, quẽ non excuſari à delicto ex præcepto iudicis, ſeu decreto, ſi iudex nõ ritè proceſsit. Non ergo excuſatur comes ex præcepto conſeruatoris, præſertim cũ uidiſſet ciuitatem uoluiſſe uirtutem appellationis impedire per brachiũ ſuũ. Quinimò præſumitur ex pręterito eum fuiſſe maligno aĩo, arg.in c.ſcribã. Et quod ibi no.de præſump. Ex prædictis infert̃ ad deciſionẽ ultimi principalis dubij, an contra dictum comitẽ potuerit miles intentare cõditiõnẽ.l.ſi quis in tantam C.unde ui, modo prædicto. Et omiſſis argumentis puto dicendum, ꝙ ſic ex duplici capite. Primo ob primam inuaſionem uiolenter factam. Nam licet quis putet rem eſſe ſuã, & ſibi licere rẽ ꝓpria authoritate capere, nihilominus incidit in pęnam illius legis, ut in d.l.ſi quis in tãtam, & inſti.ui bon.rapto.§.j. Nec obſt.ſi dicatur, ꝙ cũ dictus miles prima authoritate dixiſſet ſibi ius recipiendo poſſeſſionem prædictam non debet amplius habere facultatem intentandi conditionem illius legis, cum uideatur uiolentiæ uitium purgatum, arg.in l.ij.C. quod me. cau. ¶ Ad hoc enim reſpondetur, quòd diſpoſitio illius.l.ſi qs in tantam, prouidet circa duo. Primò, ut inuaſor compellatur poſſeſsionem, quam abſtulit, reſtituere poſſeſſori; & in hoc illa lex non eſt pœnalis. Secundò, ut dominium illius rei amittat, ſi erat dominus. ſinaut ẽ, compellatur illarum rerum æſtimationem reddere, & in hoc illa lex eſt pœnalis, unde, licet ſit menti illius legis ſatisfactum per recuperationem poſſeſſionis, cum non poſsit, nec debeat amplius compelli ad poſſeſsionem reſtituendam, ex quo recuperata extitit, tamen remanet diſpoſitio illius l. quo ad ſecundam partem pęnalem, ut in pęnam uiolentię perdat dominium illius, ſi erat dominus, al ãs delictum uiolentiæ remaneret impunitum. Non enim fuit comes in aliquo punitus ex recuperatione poſſeſsionis per militem facta, cum ſolum miles rem ſuam recuperauit quam iure recuperare potuit, ut ſupra probatum eſt, & pro hoc alle.gloſ.mag.in d.l.ſi quis in tantam, parum ante ſui finem in uerſi.quod ſi egi.quæ concludit, quòd ſi ſpoliatus egit primo tantum ad rem, nihilominus ſuper eſt actio ad pęnam, cum actione.non officio iudicis debeatur pęna illius legis. Et ſic apertiſsimè uult.† quod licet ſpolia 5
tus ſit etiam in iudicio poſſeſsionem conſecutus, nihilominus põt poſtea ꝑ ſe agere ad pęnã.l.ſi qs in tãtã fortius hoc dicẽdũ in caſu nr̃o, in quo nõ egit primo ꝓ poſſeſſione dũtaxat recuperãda in iudicio ex iudiciũ utẽs iuris ꝑmiſſione, ſuã poſſeſſionẽ recuperauit.& hoc puto ſine aliquo ſcrupulo de iure procedere nõ.n.peccat, qui legis authoritate agit, ut in l.Gracchus, C.de adul.& 24.q.3.c.q peccat. Ex ſcd̃o capite põt agi ꝯ dñm comitẽ rõne uiolẽtiæ ſecũda uice allegata, qa, ut ſ dixi cõſeruator nõritẽ, nec rectè ꝓceſſit inuocãdo auxiliũ brachij ſecularis, præſertim poſt appellationẽ interpoſitã ut ſ probatum eſt, & patuit ẽt ex ſẽtẽtijs poſteà latis, ergo comes incidit in pęnã illius.l.ſi quis in tãtã, ẽt ſi fecit aĩo obediẽdi; quia tale

tale præceptum nõ excuſat a delicto,ēt ſi feciſſet ꝑ impietiã;ut no.dixi Bar.in d.l.iuſtè poſſidet,ut ſ tetigi,& facit d.§.j.inſti.ui bo.rap.Nã & ipſe iudex procedendo nõ rectè tũc dicit de uiolẽtia,ſi eã intulit,uel inferri mãdauit, ut in c.conquerente,de reſti. ſpol.& in cap. cum cauſa de offi. dele. & facit contra dictum comitem etiam, quod ſupra tetigi.Et ita ut ſuprà per me cõcluſum eſt arbitror iuris ego Nicolaus de Tudeſchis abbas Monacenſis, camera apoſtolicæ auditor, & domini noſtri papæ referendarius meliori iudicio ſemper ſaluo. Laus deo: amen. NICO. ABB.

CONSILIVM CI.

1 *Papa per ſuum priuilegium non intendit præiudicare inſtitutioni beneficij,niſi hoc apertè exprimat.*

2 *Priuilegium non præiudicat compoſitioni prius factæ, de illa ſpeciali mentione non facta.*

3 *Princeps ſi conceſſit alicui priuilegium cum aliquali reſeruatione iuris alterius, ualet.*

4 *Priuilegia omnia præiudicialia,ſunt ſtrictè interpretanda.*

5 *Præſcriptio quadraginta annorum ſufficit contra eccleſiam, citra Romanam,& nume.9.*

6 *Præſcriptio contra filium in rebus aduentitijs non currit, durante paterna poteſtate.*

7 *Præſcriptio eſt ſtricti iuris, & tantum præſcribitur,quantum poſſidetur,& non præſcribitur tempore guerræ,& nu.8.*

10 *Priuilegium imperatoris ualet quo ad ſuos ſubditos.*

11 *Priuilegium recipit largiſſimam interpretationem contra priuilegiantem.*

IN quæſtione, quæ u ertiẽ ſeu uerti ſperatur inter monaſteriũ ſanctæ Crucis montis Analenſis, Eugubinenſis diœceſis ex una parte,& fratres ordinis Ciſtercienſis ex alia ſuper ſubiectione, ſeu ſtatu monaſterij ſancti Bartholomæi, de Campo regio eiuſdẽ diœceſis; tria ad claritatẽ deciſionis arbitror examinanda.¶ Primò,nunqd per priuilegia exẽptionis, & unionis dicto monaſterio ſancti Bartholomæi cõceſſa,ſit ꝓiudicatum iuri monaſterij ſanctę Crucis.¶ Secundò præſuppoſito,ꝙ priuilegiũ nocumentũ non attulerit ante tps quadraginta annorũ, an ꝑſcriptio habeat excludere ius,& actionẽ cõpetentem dicto monaſterio ſanctæ Crucis.¶ Tertiò,ſi talis præſcriptio ꝓiudicet, an dictũ monaſterium ſanctæ Crucis poſſit preſcriptione centenaria ſe tueri uigore priuilegij Cæſarei, quod papa poſtmodũ ratum manere ſanxit. Primum ex ordine aggrediens, vr primò, ꝙ per priuilegiũ Alexandri per Gregoriũ poſt modũ corroboratum,ſit iuri dicti monaſterij ſanctæ Crucis præiudicatũ.ſanxit.n.dictus Alexander, ꝙ dictum monaſteriũ ſancti Bartholomæi neq; epo, neq; abbati,neque denique cuique clericorũ,ſeu ſecularium,ſed ſibi tantum modò,ſucceſſoribuſq; ſuis Romanis pontificibus de ſua ſubiectione reſpondeat. Et adiecit poſt pauca,qđ ſi quiſpiã uel eps,uel abbas,uel q̃libet perſona ꝯ huiuſmodi noſtræ conſtitutionis edictũ per aliquam machinationẽ,ſubtilitatiſq; aſtutiã,præfatum ſibi arrogauerit,uel ſubdiderit monaſterio,& is qui dederit, & is, ꝗ malè ſuſcepit,uſq; dũ reſipiſcat,& qđ malè ꝑſumptũ eſt,reddat,per authoritatem Dei omnipotẽtis, & beati Petri apoſtolorum principis ꝑpetuę damnationis uinculo & anathematis innodetur,&c. ¶ Cũ ergo papa, qui plenitudinem habet poteſtatis,ut in. c.cũcta per mũdũ,&.c.per principalẽ.9. q.3. exemerit dictum monaſterium à ſubiectione epi, & abbatis,& cuiuſcũq; alterius perſonæ,qđ cum potuiſſe facere,in dubium minimè reuocandum eſt,ut in.c.ſi papa,de priui.li.6.facit. c.dudum,&.c.q̃uis,de præben.eo. lib. ergo non põt monaſterium ſanctæ Crucis aliquã ſubiectionẽ in dicto monaſterio ꝑtendere. Si.n.præiudicatur epo, cuius poteſtas eſt ordinaria ſupra monaſterium.18.q.2.c. monaſteria,&.ca. abbates.&.cap.ſi quis abbas, de relig. domi. cap. cum dilectus, &.cap.uenerabilis, cum ſimili.fortius debet præiudicare abbati ſanctæ Crucis ꝑtendenti aliqualẽ ſuperioritatem ex inſtitutione dicti monaſterij duntaxat, dictus enim abbas ſolum ꝑtendere poterat quatuor,ſcilicet confirmationẽ abbatis,item reuerentiam, & obedientiam, & certũ annuum cenſum.Hæc.n.quatuor duntaxat reſeruauit patronus tꝑe fundationis abbati monaſterij ſãctę Crucis.facilius ergo debent tolli iſta quæ ſunt de iure ſpeciali,& ꝯ ius cõe,q̃ poteſtas epi,quę ordinaria eſt,& fauorabilis,& ſuꝑ plena ſubiectione fundata eſt. Sed nulli dubium. ꝙ epo ꝓiudicetur.d.c.ſi papa,&.c.j.de priuile.lib.6. &.16. q.j.c.frater.multòmagis debet prẹiudicare abbati,arg.in. c.dilectus,de offi leg. Nec põt allegari ſurreptio, cum de abbate fuerit facta in priuilegio ſpecialis mentio,q̃ nõ poterat uerificari niſi in iure ſpeciali,cum de iure cõi unum monaſterium non ſit ſub alio.d.c.monaſteria,& no.in.c.in præſententia,de proba.¶ Secũdò adiuuat unio nouiter facta per dñm papam Martinum hodiernũ in eo,ꝙ illud monaſteriũ uniuit fratribus Ciſterciẽſibus ſubtrahẽdo dignitatẽ abbatialẽ,qđ indubitàter facere potuit,ut in. c. ſicut unire,de exce.pla.& i.c.& tẽporis qualitas 16.q.j.ꝑſertĩ cũ unio fuerit facta poſt dictũ priuilegiũ,& poſt iura ꝑſcripta ꝯ monaſteriũ ſanctæ Crucis.ꝑſcriptio.n. oẽm actionẽ ꝑcludit,ut dicit tex.in.c.ad aures,de preſcrip. Nõ ergo fuit opus mẽtionẽ facere de monaſterio ſanctæ Crucis,cũ ipſius ius iam ſublatũ erat per priuilegium Alexandri, & ꝑ præſcriptionem quadragenariam.¶ Sed his non obſtantibus, contrariã ſniam puto prẹualere,ut ſcilicet per priuilegiũ Alexandri,uel unionis factæ per dominum Martinũ,nullum prẹiudiciũ fuerit irrogatũ iuri monaſterij ſanctę Crucis.Moueor primò: quia de intentione principis eſt nunq̃ prẹiudicare iuri tertij,niſi de eo ſpecialem faciat mẽtionem,ut in.c.ſuper eo,de offi.dele.&.l.2. §.ſi quis à principe,ff.ne qd in loco publi. preſertim cũ derogatur inſtitutioni beneficij,& diſpoſitioni laicali,ne laici per hoc ſubtrahantur à fundatione eccleſiarum.Ad hoc gl.no.in cle. per literas,de prẹben.& qđ not.per doc.in.c. cũ dilectus, de iure patto.¶ Sed in caſu noſtro non facta fuit ſpecialis mentio de iuribus cõpetẽtibus monaſterio ſanctæ Crucis. ergo talia priuilegia non obtinent firmitatem in prẹiudicium illius monaſterij.Nec obſt.ꝙ in priuilegio Alexandri ſeu Gregorij fuerit dictum, ut nulli abbati ſubiaceat &c.qa iſta nõ eſt ſufficiens mẽtio,ut prẹiudicetur iuri monaſterij:quia mentio debet eſſe ſpecialis & non ita generalis,ut in.c.2.de do.& con tum.& quod ibi not. per doc. in. c.cũ dilecta,de reſcrip.& bonus tex.in c.bonæ,de cõfir.uti. uel inuti.prẹſertim in caſu noſtro erat fienda ſpecialis mẽtio,in quo illa iura erant debita monaſterio ſanctę Crucis ex primeua inſtitutione monaſterij, & diſpoſitione laici patroni. † Nã papa per ſuum priuilegiũ non intẽdit prẹiudicare inſtitutioni beneficij, niſi hoc apertè exprimat, ut in.c.cum dilectus, de iure patron.facit opti.c.monaſteria.15.q.7.&.ca.Eleutherius.18.q.2.potuit.n. papa in ſuo priuilegio intelligere de abbate, qui in certis religionibus uocatr pater abbas, cui modicum prẹiudicium irrogatur.unde non dẽmus prẹſumere rationibus prẹdictis papã intellexiſſe per uerba generalia de ſpeciali diſpoſitione patroni.Ad idem bonus tex.in.c.ex multiplici,de deci. ubi patet, † ꝙ priuilegium non præiudicat compoſitioni potius

prius factæ, de illa ſpeciali mentione non facta, & in.c.cum olim, de præſcri. ubi priuilegium nõ p̃iudicat laudo lato ex compromiſſo, [fortius nõ debet præiudicare inſtitutio ni bñficij ſeu monaſterij de illa ſpeciali mentione nõ habita. ¶ Secundò facit.c. ueniens, de præſcrip. ubi tex.not.in-
3 nuit, † q̃ ſi princeps conceſſit alicui priuilegium cum aliquali reſeruatione iuris alterius, non ualet priuilegium poſt modũ conceſſum ſuper illis iuribus ſuis aliquali reſeruatione prius facta, de illa non habita mẽtione: quia ſi papa ſciuiſſet illam reſeruationem, non conceſſiſſet fortè ſine illa, ut ibi notabiliter deciditur. ergo idẽ & fortius dicendum in caſu noſtro, q̃ ſi papa ſciuiſſet, q̃ illa quatuor iura fuiſſent reſeruata per patronũ monaſterij ſanctæ Crucis, nunq̃ conceſſiſſet illã plenã exceptionem ſine illorum iurium reſeruatione: quonam ſaltem de illis feciſſet mentionem præſertim cũ potuiſſet concedi exemptio cũ illorũ iurium reſeruatione. quia illa iura nõ inducũt plenã ſubiectionẽ. ut clarè innuitur ex.c.his quę, de maio.& obe.& c.cum inter, de re iudic ubi enumerãtur multa iura inferentia pœnã ſubiectionis, & inter illa enumerantur obedientia, & reuerentia tanq̃ ſpẽs. ¶ Tertiò adducitur.c.j.de conſti.li.6.ubi dr̃, q̃ papa per ſuam conſtitutionẽ non cenſetur uelle tollere ſtatuta & conſuetudines, cum in facto conſiſtunt, niſi de eis fecerit mentionem. Ergo fortius idẽ dicendũ in priuilegio, qđ non emanat cũ tãta moderatione, ſicut ius cõe, ut ibi no. Nõ ergo debet tolli ſtatutum & ordinamentum factũ in inſtitutione monaſterij p̃ priuilegium papæ, ex quo de illa non fuit facta ſpecialis mentio. ¶ Quartò facit, quia Gregorius ſeu Alexãder uoluit ſimpliciter derogare iuri monaſterij ſanctæ Crucis: q̃a dixit, q̃ hoc priuilegiũ exemptionis nõ deberet recedere à charitate ſanctæ Crucis, prout in alio priuilegio dixerat. unde credẽdum eſt, q̃ per illa uerba uoluit reſeruare omnia iura competentia monaſterio ſanctæ Crucis. non ergo reſeruaret illi charitatem, ſi uellet ſibi ſubtahere cẽſum ab antiquo impoſitũ, uel alia iura ſibi reſeruata, ut in d.cap. Eleutherius, facit.c.quanto, de cenſi. ¶ Charitas eſt.n. recta uoluntas ab omnibus terrenis prorſus auerſa, &c. ut in c.charitas, de pæni diſt.ij.& in iſtis eſt fiẽda larga interpretatio, ut non præiudicetur iuri alterius ſine cauſa iuxta not.per Bar.in l.omnes populi, ff.de iuſti.& iur.& l.nõ dubium, ff. de legi.facit c.cum dilectus, de cõſue.& l.ij.C. de noxa.& hoc idem & clarius in propoſito noſtro uoluit
4 Inno.in.c.dudũ, de priui.ubi dicit, † q̃ omnia priuilegia p̃iudicialia ſtrictæ interpretanda ſunt, & q̃tum põt, ad iuris conſonantiam reducenda, ff.de uul. & pupil.l. ex facto, & de deci.c.ſuggeſtum, & idem dicit in priuilegio exemptionis. quare ibi poſt multa concludit, q̃ nõ ualet priuilegiũ exẽptionis, non facta mentione de poſſeſſione alterius bona fide habita, licet in ueritate non habeat proprietatẽ, & idem firmauit gl.in.c.2.de deci.lib.vj. ¶ Fortius ergo dicẽdũ in caſu noſtro, q̃ non ualet priuilegiũ nõ facta mentione de poſſeſſione, ſeu p̃prietate monaſterij sãctæ Crucis. Et idem dicendũ eſt per omnia quo ad unionem nouiter factã per dñm Martinum. nã cũ de p̃dictis non fecerit ſpecialem mentionẽ, non tenuit, cũ p̃ illã prę iudicaretur monaſterio ſanctæ Crucis reſpectu cõfirmationis abbatis; cũ per illam unionem ſit exempta, & ſuppreſſa dignitas abbatialis. Non ob.qđ.ſ.dictũ fuit de p̃ſcriptione: q̃a ſtatim reſpondebitur in ſecũdo, & tertio dubio. Hæc quo ad primum dubiũ, quæ puto eſſe ueriſſima, & indubitata, & ſatis patet reſponſio ad contraria ſuperius formata. ¶ Ad ſecundũ dubiũ, an ſaltem quadraginta annorũ præſcriptio præiudicet dicto monaſterio ſanctæ Crucis: quia, cum intra illud tẽpus nullam electionis de abbate factæ confirmationem fecerit, nec cenſuram receperit, nec reuerẽtiã,
5 nec obedientiã habuit. Et ur̃ primò, q̃ ſic. † Nã regulariter contra eccleſiam citra Romanam ſufficit præſcriptio quadraginta annorum cum bona fide, ut in.c.de quarta, & c.illud, de præſcrip. ubi ius cõmune uel præſumptio non eſt contra præſcribentem, ut in.c.j.eo.titu. lib.vj. & p̃ſcriptio quadraginta annorum omnem prorſus actionem excludit, ut dixit tex.in.d.c.ad aures de pręſcrip. Sed his nõ obſtantibus puto in caſu noſtro ſic dicendum, q̃ reſpectu iuris confirmãdi abbatem in monaſterio ſancti Bartholomæi currat cõtra monaſteriũ ſanctæ Crucis p̃ſcriptio. rõ eſt inconiuncibilis: q̃a p̃p reſeruationẽ factam de eccleſijs collegiatis, p̃ſertim de cathedralibus, & monaſterijs per multos Romanos pontifices ſucceſſiue non potuit Abbas ſanctæ Crucis pro t̃pe exiſtens ius ſibi in hoc competens excercere. unde, cũ fuerit impeditus impedimento iuris, nulla currit cõtra eũ pręſcriptio, ut in.l.j.C. de anna.ex-
6 cep.& in.l.in rebus, C.de iure dotium. ubi patet, † q̃ durãte paterna poteſtate non currit cõtra filiũ præſcriptio in rebus aduentitijs: quia nõ poterat illo tẽpore agere, cum plena illarum rerũ adminiſtratio pertineat ad patrem, ut in.d.l.j.nec conſtante matrimonio currit præſcriptio in iuribus dotalibus contra uxorem: quia non põt tunc agere, cum plena adminiſtratio pertineat ad maritum.d.l.in rebus, & l.doce ancillam, C.de rei uendi. ¶ Ad idem.c.i &.c. 4.de pręſcrip.&.c.ex tranſmiſſa, eo.tit.&.c.quia diuerſitatẽ, de conceſ.præben.in quibus iuribus patet, q̃ eccleſię uacanti, uel habenti prę latũ inutilem ad agendũ non currit pręſcriptio. Sed in caſu noſtro abbas ſanctę Crucis pro tẽpore exiſtens fuit impeditus quò ad actum cõfirmationis, ideò non currit contra eum præſcriptio. Remanſit ergo hoc ius in habitu apud eũ, licet interdictũ ſit exercitiũ ad beneplacitũ papę p̃ reſeruationis actũ. nec papa exercẽdo hoc ius confirmationis dr̃ pręſcribere, etiã ſi per mille annos hoc faceret, cum hoc faciat ex poteſtatis plenitudine. & hoc caſu poterit intelligi dictum Specul.in titu.de præſcrip.uerſi.illud, dum dicit papam non p̃ſcribere cõtra eccleſias inferiores, cum ipſe iam ſine preſcriptione ſit uniuerſalis dñs. Preterea ĩ pręſcriptione requiritur bona fides, ut.ſ.credat illud ius ad eũ pertinere, ita qđ exerceat credẽs iure ſuo uti, ut in c.ſi uirgo.34.q.2.facit l.fi.ff.quẽadmodũ ſerui.amit.no.Inn. in cap.bonę, el.2.de poſtu.p̃la. Sed dñs papa actum confirmationis exercuit, & exercet non de poteſtate ordinaria, ſed abſoluta per reſeruationis actum, & ſcit q̃ de iure cõi, & poteſtate ordinaria hoc ius pertinet ad inferiorem, licet poſſit concurrere in confirmationis actu cũ ordinario, ut in.c.ij.&.c.ſi à ſede, de p̃ben.lib.vj. ergo non poteſt in hoc allegari præſcriptio ex perſona papę, nec contra abbatem ſanctę Crucis, qui non deprehenditur in negligentia, cum habuerit manus ligatas per reſeruationes ſummorum põtificum, ut iuribus ſuperius allegatis. Pręſcriptio.n. eſt inducta principaliter in odium negligentium, ut in.l.1.ff.de uſuca. &.16.q.3.c.dilecto.§.põt, & in caſu noſtro nulla negligentia reperiẽ ex parte abbatis ſanctę Crucis. Nec obſtat ſi dicatur, q̃ fuit negligens in alijs: q̃a per hoc pręſcriptio non debet extẽ-
7 di ad iura, in quibus non fuit cõmiſſa negligentia: † quia p̃ſcriptio eſt ſtricti iuris, & tñ pręſcribitur, q̃tum poſſidet, ut probatur in.c.auditis, &.c.cũ olim, de præſcrip.&.ca.cũ contingat, de decimis.no.Bar.in.l.j.§.ſi quis, ff. de itine actuq; priua.& Inno.in.c.dilectus, de capel. mona.ergo neceſſario concluditur, q̃ unio facta per dominum noſtrum Martinum, ſupprimendo dignitatem abbatis ſanctę Crucis fuit tãquàm ſubreptitia ipſo iure nulla: quia, ſi fuiſſet informatus, q̃ talis unio redundabat in prę iudicium mo

naſterij

naſterij ſanctæ Crucis, nullo modo unionem feciſſet, uel
ſaltem non ita de facili; ergo talis ſuppreſſio, habuit in-
ducere ſubreptionem, ut in c.poſtulaſti, & quod ibi not.
Hoſt.de reſcrip.quod dico procedere, etiã ſi Papa unio-
nẽ motu proprio feciſſet: quia motus proprius licet ex-
cludat ſubreptionem: non tamen firmat gratiam contra
intentionem ſcribentis; qui in dubio non uidetur uelle
præiudicare tertio, ut not. Ioan.And.in c.ſi motu pro-
prio, de præben.lib.vj.& Cald.in c.cum dilectus, de iure
patro.& do. de Rot.deci.105.facit.l.ij.§. ſi quis à princi-
pe,ff.ne quid in lo.publ.& quod no.Inn.in c.dudũ,de pri-
ui.& gl.in c.ij.de deci.lib.vj.Quinimò poſſit attentari,ꝙ
ẽt reſpectu obedientiæ nulla cucurrerit præſcriptio: qa
licet potuerit abbas S.Crucis aliqua honeſta præcipere,
præſertim mores reformando abbatiæ S.Bartholomæi:
non tñ per hoc concluditur, ꝙ ſi nõ præceperit,concur-
rerit præſcriptio ꝯ eũ, cum iſte ſit actus merè facultatis
& nõ neceſſitatis.non.n.fuit in inſtitutione dictũ,ut abbas
S.Crucis exerceat ꝯ abbatẽ S.Bartholomæi iuriſdictio-
nem; ſed quod teneretur abbas S.Bartholomæi ad obe-
dientiam, & reuerẽtiam abbati S.Crucis. Si ergo iſte nõ
obediuit: quia ille non præcipit, non per hoc eſt contra
eum præſcriptum:quia ex nõ uſu nõ inducitur conſuetu-
do,uel præſcriptio,ex quo nõ habet tacitũ actũ contra di
ſpoſitionẽ iuris,ut no.per Io.And.in c.Ioannes,de cle.cõ
iu.& per Cyn.in l.ij C.quæ ſit lon.conſue.probatur in l.
hæc autem iura,ff.de ſer.urb.prædi.ueluti libertatẽ al-
tius tollendi in ſolo meo uſq; ad cœlum non præſcribam
ſi altius non extuli,ex quo nihil eſt factum in contrariũ:
quia iſte eſt actus meræ facultatis; & in actibus facultatis
non currit præſcriptio p non uſum, ut no.in iuribus pall.
& in c.ex parte Aſtenſis de conceſ.præben.& fortè nõ oc
currit caſus,in quo haberet neceſſe præcipere,arg.eorũ,
quæ no.Bar.in l cum ſcimus,C.de agrico.& cenſi.lib.xj.
Reſpectu uerò reuerentiæ eſſet animaduertendum, an
ſubtraxerit abbas S.Bartholomæi reuerentiam abbatis
S.Crucis:quod difficile eſſet probare. Nã illa conſiſtit in
ſalutationis actu,uel per alium modum, per quem fit re-
uerẽtia ſm modũ patriæ iuxta no.in c.his quæ, de maio.
& obedien.tota difficultas ſtat circa cenſum non ſolutũ,
ꝙ an ſit completa præſcriptio quadraginta annorũ, mul
ta debẽt conſiderari, & non ſolus tranſcurſus annorum,
multa n.impediũt preſcriptionis curſum,ut uacatio mo-
naſterij S.Crucis.Nã tps uacationis debet ſubduci de me
dio,ut in c.j.& c.de quarta,& c.auditis,de pſcrip.quæ iu-
ra habent locũ ẽt in eccleſiis inferioribus,ut no.Inn.in c.
olim,el j.de reſt.ſpol.¶ Itemꝉ tpe guerræ non currit pſcri
ptio,qñ tãta eſt in loco hoſtilitas,ꝙ quis nõ reddit̃ tutus,
ut in c.ex tranſmiſſa, de præſcr.& quod ibi no.Inn.idẽ in
tẽpore mortalitatis: qa illa eſt Dei hoſtilitas,ut no.Bar.
in l.naturaliter, ff.de uſuc.Itẽ tpe ſchiſmatis, ut no.in c.
cũ nobis,de præſcrip.Intelligo ſi erãt diuerſæ obedictiæ,
& ius nõ reddatur uni ꝯ alterum iuxta no.in d.c.ex trãſ-
miſſa.omnia.n tpa debent de tẽpore præſcriptionis ſub-
duci; & ſi non remanet illis ſubductis tps quadraginta an
norum,habet monaſterium S.Crucis fundatam intẽtio-
nem ſuam,ut in c.auditis,de præſcrip.Si uerò præſcripto
remaneret completa, debet aduertere, an monaſterium
S.Bartholomæi fuerit in bona fide in non ſoluendo cen-
ſum.nã mala fides probatur ſi erat fama in loco,ꝙ debe-
bat dare cenſum monaſterio S.Crucis, uel apparebat p
aliquam ſcripturam exiſtentẽ: uel hoc audiuerunt ab ali
qua perſona, cui uerosimiliter credere debuerunt. per
hæc enim & ſimilia probatur mala fides, ut not.Bar.in l.
Celſus,ff.de uſucap.& ſi poteſt dę his cõſtare, impeditur
præſcriptio, per c.fi.de præſcrip.& per reg.poſſeſſor ma-
læfidei, de reg.iu.lib.vj. Si aũt non poteſt probari, ita ꝙ
remanet inconcuſſa præſcriptio.xl.annorũ,tunc eſt recur
rendum ad factũ, quoad ultimũ dubiũ, Nunquid poſſit
monaſterium S.Crucis ſe tueri pſcriptione centenaria ui
gore priuilegiorum Federici & Henrici imperatorum,
poſtea approbatorum per Papam Honorium.IIII.Et ui-
detur primò,ꝙ non: quoniam imperatores non potuerũt
priuilegiare monaſteria in præiudiciũ fori eccleſiaſtici,
ut no.Inn.in c.imperatores, de teſti. ¶ꝉ Cũ ergo de iure
9 eccleſia utatur præſcriptione.xl.annorum ꝯ aliã eccleſiã,
ut in c.de quarta, & c.ad aures, de præſcr.ergo non de-
bet prodeſſe priuilegium imperatorũ;facit.c.dudum, de
deci.& c.eccleſia S.Mariæ, de cõſtit.& 96.diſt.bene qui-
dem. Nec obſt.approbatio Honorij Papæ multiplici ex
ratione. Primò quia confirmatio in forma communi fa-
cta parũ prodeſt:unde non ualidat actum nullum, ut leg.
& no.in c.quia diuerſitatem, de conceſ.præben.& c.fi.de
confir.uti. dicitur.n.facta in forma communi, & non ex
certa ſcientia, quando non inſeritur totius tenor rei cõ-
firmatæ: uel cum non apponitur clauſula ex certa ſcien-
tia rei confirmatæ, ut not.in c.j.& c.antepen.& penul.de
confir.uti.ſed in caſu noſtro non apponitur tenor in con-
firmatione illorũ priuilegiorũ; nec clauſula ex certa ſciẽ
10 tia.ergo &c.ꝉ Prçterea priuilegiũ imperatoris ualet quò
ad ſuos ſubditos,ut l.cunctos populos,C.de ſum.tri.facit
quod leg.& no.in l.fin.ff.de iur.om.iud.& in c.à nobis, de
ſen.exc.ergo confirmatio ualet quo ad ſubditos. Sed his
non obſtantibus contrarium arbitror de iure procedere.
Moueor principaliter, quia dominus Papa in ſuo priuile
gio non fuit uſus uerbo,cõfirmamus,& ſic nõ poteſt dici,
ꝙ fuerit confirmatio in forma cõi: ſed uſus fuit uerbo,
ſancimus.per quod uerbum non inducitur confirmatio,
ſed potius legis nouæ editio, arg.in c.generali, de elect.
lib.vj.hinc ſanctio eſt nomẽ conſtitutionis canonicæ, ut
no gl.in cle.j.de conceſ.præben.in uer.ſancimus.uñ pon-
deranda ſunt uerba imperatoris,& uerba Papæ.Impera-
tor.n.ſimpliciter decreuit,ꝙ nulla præſcriptio minor cẽ
tenaria curreret ꝯ monaſteriũ S.Crucis. Nec reſtrinxit
ſe ad pſonas ſeculares,uel eccleſiaſticas. Honorius uerò
ſuperueniens ſic inquit.Præterea oẽs libertates,& immu
nitates bonæ memoriæ à Federico, & Henri. imperato-
ribus uobis, & ordini ueſtro conceſſas, ratas & gratas ha-
bentes, & eas futuri temporibus illibatas manere ſanci-
mus, &c. Quæ uerba clarius luce demõſtrant, ꝙ Hono-
rius non ſimpliciter, & in forma cõi uoluit confirmare:
imò principaľr diſpoſuit legẽ priuatã edendo. Nã quod
principi placuit legis habet uigorẽ,inſti.dę iur.natu.gen.
& ciui.§.ſed quod principi;& oĩa noſtra facimus, qbus au
thoritatẽ nr̃am impartimur,ut in l.j.C.de uete.iu.enu.&
bonus tex.in fi.ĩ c.ſi apłica,de pbẽn.lib.vj.Vnde potior
eſt nũc lex Papæ,q̃ imperatoris. Præterea uidemus, ꝙ ſi
lex ciuilis canonizatur p Papã, habet canonis uigorẽ, ut
ĩ c.in primis, & ibi bona gl.ij.q.j.no.doc.ĩ c.ij.de reſcrip.
fortius ergo debet dictũ priuilegiũ habere uim canonis,
cũ Papa expreſsè ſanxerit,ut illa illibata permaneãt;& li
cet nõ expreſſerit q̃ ſunt illæ immunitates: tñ ſatis habẽ-
tur pro expreſſis, ex quo Papa ad illa priuilegia ſe retu-
lerit,ut ĩ c.auditis,de pſcri.ubi bonus tex.in fi., & ĩ l.pe.
C.de ſen.q̃ ſine cer.quãti.ĩ c.cũ Bertoldus,de re iudi.hoc
idẽ probatur per optimũ ſiſe. Nã à principio imperator
fuit, q dedit priuilegiũ eccleſiis circa materiã pſcriptio-
nis,ut l.ſi cũ auth.quas actiones,C.de ſacroſ.eccl.Poſteà
puenit ius canonicũ,& illas leges approbauit ĩ genere,ut
in c.cum nouis, cum ſimili. de præſcri.& per hãc appro-

bationem habuerunt uigorem, etiam quo ad forum eccleſiaſticum, & inter eccleſias; & per hoc tollitur unum motiuum, quod allegatur contra monaſterium S. Crucis uidelicet ꝙ approbatio Papæ non debet habere locum contra ipſum Papam præſcribentem. Nam primò poteſt de directo negari, quod hic Papa præſcripſerit. nam ſubtractus cenſus preſcribitur per monaſterium S. Bartholomæi. & non per Papam. unde præſuppoſito, ꝙ eccleſia S. Bartholomæi per Papam eſſet exempta: tamen in ſuis iuribus, maximè cum agitur de præſcriptione annua, non gaudet priuilegio Romanæ eccleſiæ, ut no. gl. in c. dilectus, de capel. monac. & in c. ad audientiam, de præſcrip. per doc. in c. cum nobis, eo. ti. & 6. q. 4. c. uolumus. ¶ Item præſuppoſito, & non conceſſo, ꝙ hic Papa ſcripſiſſet priuilegium per eum conceſſum debet habere locum indiſtin-
11 ctè, ex quo generaliter conceſſit.† Nam priuilegium largiſſimam interpretationem recipit contra priuilegiantem ut no. Bar. in l. beneficiū, ff. de conſtit. princip. & Inn. in c. cum dilecti, de dona. & in c. olim, de uerb. ſig. per Io. An. facit. c. cum dilectus, de conſue. pro hoc illud ſapientis eſt patere legem, quam tu ipſe tuleris, & quod quiſq; iuris in alterum ſtatuit, ipſe debet uti eo, ut in c. cum omnes, de conſti. hoc apertè ſenſit do. Io. An. in c. cum nobis, de præſcrip. ubi uoluit, ꝙ Papa poteſt præſcribere contra eccleſiam inferiorem, ſed ſpatio. xl. annorum: & tñ illud tempus quadraginta annorum habet eccleſia ex priuilegio & iure ſpeciali, per Papam approbato, ſeu inducto. Ergo idem dicendum in iſto priuilegio centum annorum; & hoc tenendum habito præſertim reſpectu, ꝙ præſcriptio eſt odioſa & reſtringenda, ut in c. cum cōtingat, de deci. cum ſimi. Et hæc ſufficiant. Nec oportet aliter ad contraria reſpondere: quia ſatis remanent per prędicta ſoluta, & clara; & ita, ut ſ. per me concluſum extitit, dico, & conſulo iuris eſſe ego Nicolaus de Sicilia Monacenſis abbas, & doctor; & in teſtimonium me propria mea manu ſubſcripſi, & ſigillum meum imprimi feci. NIC. ABB.

CONSILIVM CII.

1 *Præſtatio cenſus dicitur quædam ſeruitus.*
2 *Fama ſola ſufficit pro titulo ad præſcriptionem complendam.*
3 *Confirmatio in forma communi facta, parum prodeſt.*
4 *Priuilegium imperatorum ualet quo ad ſuos ſubditos.*
5 *Sanctio eſt nomen conſtitutionis canonicæ.*
6 *Lex ciuilis ſi canonizatur per Papam, habet canonis uigorem.*

Omnipotentis Dei ſuffragio poſtulato, In cauſa, quę uertitur inter monaſteriū S. Crucis mōtis Sauelanæ ex parte una, & fratres Ciſtercien. ordinis ex alia ſuper ſubiectione, ſeu ualiditate unionis factæ cuidam monaſterio dictorum fratrum de mōte S. Bartholomæi de Campo regio, ac ēt ſuper iuribus competētibus dicto monaſterio ſanctę Crucis in præfato monaſterio ſancti Bartholomæi, aliqua ſigillatim pro deciſione dictæ quæſtionis ueniunt examinanda. Et primò, quæ iura poſſit prætendere monaſterium ſanctæ Crucis circa monaſterium ſancti Bartholomęi. ¶ Secundo pręſuppoſito, quòd aliqua iura ſibi aliquo iure ſpeciali competant, an illis ſit derogatum per priuilegium Alexandri, per Gregorium Papam poſtmodum corroboratum. ¶ Tertiò, ſi dictum priuilegium non obſtat, an ſaltem habet obſtare priuilegium unionis per dominum Martinum hodiernum ſummum, & indubitatum Pontificem factæ. ¶ Quartò & ultimò, an prædictis non obſtantibus, poſſit ſaltem allegari ꝙ dictū monaſterium S. Crucis, ꝙ poſſit prætendere cenſum in aliquibus inſtrīs ſuis cōtētum ſibi debitū a dicto monaſterio S. Bartholomæi. Fuit. n. dictus cenſus ſolutus dicto monaſterio S. Crucis per tantum tempus, de cuius initij memoria nō exiſtit. licet. n. per aliqua inſtrumēta producta per monaſteriū S. Crucis probentur plurimæ præſtationes dicti cēſus: tñ de initio præſtationis non apparet. Nam pagina illorum inſtrumentorum nullam fecit mentionē de initio præſtationis: ſed oīa uidentur cōtinuata ſuper antiqua, & debita præſtatione. ¶ Præſcriptio autem tanti tēporis ſufficit ad præſcribendum cenſum, ēt nulla cauſa apparente, qa ex præſtatione tanti tpis præſumitur cā, ut no. gl. j. q. j. c. nullus. & Hoſt. & Io. An. in c. peruenit, de cēſi. & Bar. in l. cū de in rem uerſo, ff. de uſu. uel ſaltē negari non pōt, quin per monaſterium S. Crucis probetur perceptio cēſus, ſaltem per 72. annos continuos, ut clarè colligitur ex inſtrumētis productis per monaſteria, ac atteſtationibus quorundam teſtium ex parte monaſterij S. Crucis ꝑductorum. ex quo. n. probatur principium & finis, ac alia tempora intermedia, reſultat iuris præſumptio, ꝙ in omnibus annis intermediis monaſteriū S. Crucis fuerit ī poſſeſſione percipiendi dictum cenſum, ut no. Bar. in l. Celſus, ff. de uſuca. & glo. in c. uolumus. 17. q. 4. facit. l. quicūque, C. de apochis, lib. x. præſcriptio autē nedū 72. ann. ſed xl. currit contra eccleſiam, ut in c. de quarta, & ī c. illud, & c. auditis, cū ſimi. de præſcrip. Nec obſtat ſi dicat, ꝙ in præſcriptione requiruntur bona fides & titulus, cū præſcriptio iſtus cenſus ſit contra ius commune, cum de iure communi unum monaſterium non teneatur præſtare cenſum alteri monaſterio; ad hoc. c. j. de præſcr. lib. vj. & quod ibi no. ¶† Item præſtatio cenſus eſt, quaſi quædā ſeruitus, ergo bona fides nō debet præſumi, cū quælibet res præſumatur libera; de quo per gl. & Bar. in l. j. §. ij. ff. de itinere actuq; priua. per. Cyn. & alios in l. j. C. de ſeruitu. per canoniſtas in c. ſi diligenti, de foro comp. ¶ Ad hoc enim reſpondi poteſt, & primò circa articulum bonæ fidei. dico. n. quòd illa eſt præſumenda ex curſu longiſſimi temporis, licet poſſeſſio ſit contra ius, ut notanter uoluit Inn. in c. ij. de ī integrum reſtit facit quod no. Bar. in l quæritur, C. unde ui. & uidetur probari in c. cum eccleſia Sutrina, de cauſa poſſeſſ. & proprietatis. Et in caſu noſtro non ſolum concurrit poſſeſſio longiſſimi temporis, ſed etiam adſunt multa alia argumenta, quæ per ſe ſufficerent ad præſumptionem bonæfidei iuxta notata ꝑ Bar. in d. l. j. C. de ſerui. dicunt. n. prædicti doctores, quod ſufficit probari aliquid, ut excludatur præſumptio malæfidei, vtputa quia poſſeſſor audiuit dici à quibuſdā uicinis fide dignis, ꝙ ſibi competebat illud in ſeruitute: uel ſi erat fama de hoc in hoc loco, uel erant aliquæ ſeruitutes. ¶ In caſu noſtro autem multa ſimilia argumenta cōcurrunt. Nam fama erat in loco, quod monaſterium ſancti Bartholomæi erat ſubiectum, & cenſuale monaſterio S. Crucis, ut patet ex atteſtationibus quorundam teſtiū. ¶ Item, quod eſt fortius, producitur modo quoddā priuilegium Innocentij II. ubi narrat, quòd dictum monaſterium S. Bartholomæi ſpectat & pertinet ad monaſterium ſanctæ Crucis. hoc enim præſtat præſumptionem bonæ fidei. ¶ Item & quia ex quo ſucceſſor in beneficio reperit eccleſiam in poſſeſſione percipiendi cenſum, probabiliter debet præſumere, quod ex iuſta cauſa eccleſia poſſidet iuxta not. per gl. & doc. in c. de quarta, de præſcrip. & per Di. in regula, poſſeſſor, de re. iu. lib. vj. Multaq; alia ad ꝑſumptionē bonæ fidei poſſent allegari maximè no. ꝑ doc. ī c. ſi diligēti, & c. ſanctorū, & c. fi. de ꝑſcri.

Sed

Sed prædicta luculenter ſufficiunt. quo ad articulum tituli dico, ꝙ ex parte monaſterij S. Crucis ſatis potuerunt abbates, pro tẽpore ibi exiſtentes, præſumere cenſum debitum uigore ſubiectionis. Solet enim cenſus præſtari in ſignum ſubiectionis, ut in c. omnis anima, de cenſi. & in l. competit, C. de præſcript. 30. uel 40. annorum.
2 ¶†Item ſola fama tituli ſufficit ꝓ titulo ad præſcriptionem cõplendam, ut notanter uoluit Bar. in præall. l. Celſus, ff. de uſucap. Et idem ibi dicit, quando de titulo habentur aliquæ probabiles coniecturæ; ut puta, quia antiqui & fide digni aſſerebant de titulo. vnde etiam error probabilis circa titulum habetur pro titulo, ut eſt tex. not. in l. Quod vulgo, ff. pro emptore. Sed in caſu noſtro erat antiquitas, & adhuc uiget fama, quod illud monaſterium S. Bartholomęi erat immediate ſubiectum, & cenſuale monaſterio S. Crucis. facit ad prædicta quod no. Hoſtien. Abb. & Goffr. in c. dudum, de deciſ. ubi dicunt, ꝙ priuilegium confirmationis in forma cõmuni præſtat iuſtum titulum præſcribendi; & id ſentit Bald. de uerbis narratiuis conteutis in aliquo inſtrumento, in l. fi. C. ſi à non compe. iudi. ¶Ad prædicta poteſt allegari ſingulare dictum Bald. in l. ſolent, ff. de offi. procon. ubi poſt multa concludit, ꝙ ſi longiſſimò tempore vna eccleſia ſolueret cenſum alteri, præſumitur ſubiecta ei. quod dictum ſaltem procedit, qñ cenſus præſtatur in ſignum ſubiectionis, uel apertè: quia hoc æſtimabitur: uel tacitè: quia cõcurrunt in ſolutione aliquæ coniecturæ ſubiectionis. Nã indeterminata cenſus ſolutio arguitur, & certificatur ex circunſtantiis; ad hoc glo. not. in l. cum quid, ff. ſi cer. peta. facit quod legitur & notatur in c. illud, de præſcript. & in c. fin. de deſpon. impub. in quibus not. quod in ſimili no. in c. j. de iudi. In caſu autem noſtro concurrunt coniecturæ ſubiectionis. Nam cum illo priuilegio antiquiſſimo conceſſo, eo tempore, quo monaſterium S. Crucis erat in maximo flore, diceretur ꝙ monaſterium S. Bartholomęi ſpectabat ad monaſterium S. Crucis, & exprimitur inter alias eccleſias ſubiectas eidem monaſterio: ac etiam probantur inſtrumenta confirmationis multorum abbatum monaſterij S. Bartholomei facta per abbates, ſeu prælatos ſanctæ Crucis, non poteſt in ſolutione cenſus alia eſſe præſumptio ſubiectionis, præſertim cum fama loci haberet, quòd dictum monaſterium ſancti Bartholomęi erat ſubiectum, & cenſuale monaſterio S. Crucis. & ad prædicta uidetur tex. ſm cõmunem lecturam doct. in c. fin. de cauſa poſſ. & proprie. ubi patet, ꝙ ꝑ probationem perceptionis cẽſus probatur poſſeſſio ſubiectionis. quod intelligo modo prædicto, quando concurrunt aliquæ coniecturæ, quod ſolutio cenſus, ſit poſſeſſio ſubiectionis, ſicut contingit in caſu noſtro, ut patet ex prædictis. Facit etiam ad hoc dictum Bar. in l. cum de in rem uerſo, in fin. ff. de uſuca. ubi dicit, ꝙ ſi contemplatione alicuius rei quis fecit aliqua, quæ ſolent fieri per uaſallum, præſumitur uaſallus. Sed in caſu noſtro monaſterium S. Bartholomei ſoluebat cenſum monaſterio S. Crucis pro illo monaſterio S. Bartholomęi. Item petebat confirmationes abbatum ab illo monaſterio ſanctæ Crucis. ergo præſumitur ſolutio facta ratione ſubiectionis. Et per prædicta poteſt nouiter inferri, ꝙ monaſterium S. Bartholomei ſit ſubiectum monaſterio ſanctæ Crucis. Nam pręſcribẽdo cenſum ratione ſubiectionis uidetur præſcripta ipſa ſubiectio, ut legitur, & notatur in d. c fi. de cau. poſſ. & proprie. & facit quod ſupra dixi poſt Bal. ¶Ad idem facit optimè, quod legitur & notatur in c. j. de reli. domi. ubi patet, ꝙ per exercitiũ vnius iuris epiſcopalis pręſumitur debitum aliorum iuriũ, alio non exiſtente in illorum poſſeſſione. Sed in caſu noſtro non probatꝰ, ꝙ aliqs fuerit in poſſeſſione ſubiectionis dictis tpibus præter abbatem S. Crucis. Ergo ꝑ pręſtationem cenſus, & ꝑ exhibitionem confirmationis, iuncto priuilegio Inn. ſecundi præal. ſatis ꝓbatur, ꝙ monaſt. S. Bartholomęi ſit ſubiectum monaſterio S. Crucis. ¶Ex his etiam infero ad ius & poteſtatem confirmandi electũ in abbatem in monaſterio S. Barth. Nã dico, ꝙ ius tale ꝑtinet ad monaſt. S. Crucis, ſeu ad abbatem ipſius monaſterij pro tpe exiſtentem. ¶Primò probatur ex eo, ꝙ monaſterium S. Barth. eſt immediatè ſubiectum monaſt. S. Crucis, ut patet ex prædictis; ergo cõfirmatio abbatis debet ad abbatẽ S. Crucis pertinere tanꝙ ad ſuperiorem immediatum. ¶Præterea ꝓbatur ſpecifice poſſeſſio iuris confirmandi per tacita tpa, quę ſufficiunt ad pręſcriptionem cõplendam. probatur. n. poſſeſſio 67. ann. ut patet ex inſtrumentis productis ꝑ parte monaſterij S. Crucis. Et quãquam poſſet dici, ꝙ inſtrm confectũ anno Dñi 1240. non ꝓbet plenè poſſeſsionem iuris cõfirmandi: quia illud inſtrm fuit confectum dũtaxat ad petendam confirmationem ab abbate S. Crucis q illam electionem cõfirmauit, & per cõſequens ꝙ ex tunc fuerit in poſſeſsione iuris confirmandi. Ad hoc enim põt rñderi, ꝙ obiectio illa ꝓcederet, niſi concurrant aliæ ꝑſumptiones. Sed in caſu noſtro concurrunt aliæ ꝓbões ſuper ſubiectione, de qbꝰ s. ¶Item non eſt uериſimile, ꝙ capl'm S. Barth. conſtituiſſet procuratorem ad petendum confirmationem electionis eorum ab abbate S. Crucis, niſi dictus abbas fuiſſet in poſſeſsione iuris confirmandi, cũ non præſumatꝰ quis abiicere ſuum ius, ut l. cum de indebito, ff. de ꝓba. & in c. ſuꝑ hoc, de renun. ¶Item hoc non ſolet contingere, ꝙ qs petat confirmationem ab eo, q non eſt in poſſeſsione confirmandi, & ualet argm à cõiter accidentibus, ut legitur & notatur in c. j. de cle. non reſi. Et ex ꝑdictis concludo circa primũ, ꝙ monaſt. S. Crucis põt de iure ꝑtendere in monaſterio S. Barth. ſibi cõpetere plenam ſubiectionem, & ſpecifice ius confirmandi electiones abbatis dicti monaſterij ex præſtatione prędicti cenſus. ¶Venio ad ſecundũ nunc, ſ. an ꝑ priuilegium Alexandri fuerit derogatum iuribus cõpetentibus monaſterio S. Crucis. & primò uidetur ꝙ ſic. diſpoſuit. n. dictus Alexander, ꝙ monaſterium S. Bartholomei neq; abbati, nec deniq; cuiquam clericorum, ſeu ſecularium, ſed ſibi tantũmodo, ſucceſſoribusq; ſuis Romanis Pontificibus de ſua obiectione reſpondeat. Et adiecit poſt pauca: ſi quiſpiam uel eps, uel abbas, uel quælibet magna paruaq; perſona contra hmôi noſtræ cõſtitutionis ædictum ꝑ aliquam machinationem, uel ſubtilitatis aſtutiam priuatam ſibi derogauerit, uel ſuadiderit monaſterio, & is q malè ſuſceperit, uſq; dũ reſipiſcat, quod malè præſumptum eſt, reddat, ꝑ authoritatem Dei oĩpotentis & B. Petri apoſt. principis perpetuæ dãnationis uinculo anathematis innodetur &c. ¶Cum ergo Papa, qui plenitudinem habet poteſtatis, ut in c. ad honorẽ, de auto. & uſu pal. & c. cuncta ꝑ mundum, & c. per principalem 9. q. 3. exemerit dictum monaſterium à iuriſdictione epi, abbatis, & cuiuſcũque alterius perſonæ, quod eum potuiſſe facere in dubium minimè reuocandum eſt, ut in c. ſi Papa, de priuil. lib. 6. (Facit c. ij. & c. dubium, & c. quãuis, eod. lib.) ergo non põt monaſterium S. Crucis aliquã ſubiectionẽ in dicto monaſterio prætendere. Si. n. præiudicatur epo, cuius poteſtas eſt ordinaria, etiam ſuꝑ monaſterio 18. q. 2. c. monaſteria, & c. abbates, & c. ſi quis abbas, & c. cũ dilectus, & c. cũ venerabilis, de reli. do. fortius debet ꝑiudicare abbati S. Crucis prætendenti ſuperioritatẽ in dicto monaſterio de iure ſpãli, arg. c. dilectus de

de offi.delega. & in authen multomagis,C.de epiſ.& cle. ¶Secundò aggrediendo pariter tertium dubiũ, adiuuat vnio nouiter facta per dominum Martinum Papam hodiernum, eo ꝙ illud monaſterium vniuit fratribus Ciſtercien. ſubtrahendo dignitatem abbatialem, quod indubitanter facere potuit, ut in c.ſicut vnire, de exceſſ.ꝑla. & in c.& temporis qualitas 16.q.1. ¶Sed his non obſtantibus ſententiam puto præualere contrariam ꝙ ꝑ priuilegium Alexandri, uel vnionem factam per dominum Martinum nullum præiudicium fuit irrogatum iuri monaſterij S. Crucis. Moueor primò, q̃a de intentione principis eſt nunquã præiudicium facere iuri tertij, niſi de eo ſpecialem mentionem faciat, ut in c.ſuper eo, de offi.deleg.& in l.ij.§.ſi quis à principe, ff.ne quid in loco publ. ¶Sed in caſu noſtro non fuit facta ſpecialis mentio de iuribus cõpetentibus monaſterio S.Crucis; ergo talia priuilegia non obtinent firmitatem in præiudiciũ illius monaſterij. Non obſtat, ꝙ in priuilegio Alexandri, ſeu Gregorij fuerit dictum, ut nulli abbati ſubiaceret &c. quia iſta non eſt ſufficiens mentio, ut præiudicet iuri monaſterij: quia mentio debet eſſe ſpecialis, ut in c.ij. de dolo & contu. & quod ibi no.per doct.in c.cum dilecta, de reſcr. & bonus tex.in c.bonæ, de confirma.uti. potuit.n.Papa in ſuo priuilegio intelligere de abbate, qui in certis religionibus vnitis uocatur pater Abbas, cui per illam exẽptionem modicum præiudicium generabatur: ſecus autẽ dicendum reſpectu iurium prædictorum competentium monaſterio S.Crucis, cum ſi illa exẽptio ualeret, magnum præiudicium generaretur dicto monaſterio ſanctæ Crucis. ¶Secundo adducitur c.j. de conſtit.lib.6. ubi dicitur, ꝙ Papa per ſuam conſtitutionem non cenſetur uelle tollere ſtatuta & conſuetudines, cum in facto conſiſtant, niſi de eis fecerit mẽtionem; ergo fortius idem dicendum in priuilegio, quod minime emanat cum tanto conſilio, ſicut ius cõmune, ut ibi no. ¶Tertio facit, quia Alexander noluit ſimpliciter derogare iuri monaſterij S. Crucis. Sed dixit, ꝙ per hoc priuilegium exemptionis nõ deberet recedere à charitate S. Crucis, prout in alio priuilegio dixerat. vnde credẽdum eſt, ꝙ ꝑ illa uerba uoluit reſeruare oĩa iura ſpecialia competẽtia monaſterio S. Crucis. non.n.reſeruaret illi charitatem, immo recederet à charitate, ſi uellet ſibi ſubtrahere iura cõpetentia. facit.c. quãto, de cenſi. & c.charitas, de pœ.diſt.2.& in hoc eſt fienda larga interpretatio, ne præiudicetur iuri alterius ſine cã iuxta no.per Bar.in l.omnes populi, ff.de iuſti.& iu.l.non dubium, C.de legi.c.cum dilectus, de cõſue. & l.ij.C.de noxa. facit quod no.Inno.in c.dudum, de priuil.ubi dicit, ꝙ omnia priuilegia præiudicialia ſtricte ſunt interpretanda, & quãtum fieri poteſt, ad iuris conſonantiam reducẽda, ff.de vul.& pup.l.ex facto, & de deciſi.ſuggeſtum. Et idem ibi dicit de priuilegio exẽptionis. Eadéq; concluſio fienda eſt per omnia reſpectu tertij dubij, ſ.quo ad vnionem nouiter factam per dominum Martinum. Nam cum de prædictis iuribus cõpetentibus monaſterio S. Crucis non faciat ſpecialem mentionem, non tenuit tanquã ſurreptitia, cum ꝑ illam vnionem prę iudicaretur monaſterio S. Crucis tã reſpectu ſubiectionis, q̃ reſpectu confirmationis abbatis, cum ꝑ illam vnionem ſit adempta & ſuſpenſa dignitas abbatialis, & p̃ſertim ſine aliqua dubitatione corruit dicta vnio: quia negari non põt, quin monaſterium S. Crucis ſaltem habeat poſſeſſionem iuris confirmandi abbatem, licet exercitiũ fuerit ſibi & aliis prælatis interdictum per reſeruationes ſummorum Pontificum. cum ergo abbas S. Crucis erat in poſſeſſione tẽpore illarum reſeruationum; ergo & nũc eſt in poſſeſſione, cum non defecerit pro eo, quominus ſuam poſſeſſionem continuaret. Nam non ualenti agere non currit præſcriptio, ut in c.quia diuerſitatem, de conceſſ.præben. & in l.j.C.de anna.excep. Et per conſequẽs clarè colligitur, ꝙ priuilegium vnionis non ualuerit: q̃a non fecit mentionem de poſſeſſione S. Crucis bona fide habita, ut expreſsè uoluit Innoc.in c.dudum, de priuile. & glo.in d.c.ij.de deciſ.lib.6. ¶Circa uero ultimum dubium, nũquid ſaltem per præſcriptionem ſit derogatum iuribus competentibus monaſterio S. Crucis, cum iam ſint elapſi 40.anni & ultra, ꝙ nullũ ius ſubiectionis exercuit in monaſterio S. Bartholomæi: & certe reſpectu iuris confirmandi dicendum eſt, ꝙ nõ poteſt monaſterium S. Crucis notari aliqua negligentia propter uim reſeruationum, ut ſupra dixi. Sed de aliis iuribus poteſt dubitari. Et nunquid monaſterium S. Crucis poſſit ſe tueri præſcriptione cẽtenaria uigore priuilegiorum Feder.& Henrici imperatorum poſtea approbatorum per Papam Honorium IIII. & uidetur primo, ꝙ non: quia imperatores non potuerunt priuilegiare monaſterium in prę iudicium fori eccleſiaſtici, ut no.Inno.in c.nuper, de teſtibus. Cum ergo iure canonico cautum ſit, ut vna eccleſia poſſit ſe tueri præſcriptione 40.ann.contra aliam eccleſiam, ut in c.de quarta, & c.ad aures, de præſcript. ergo non debet prodeſſe priuilegium imperatorũ; facit c. dudum, de deciſ. & c.eccleſia S. Mariæ, de conſti.& 96.diſtin.bene quidem. Nec obſtat approbatio Honorij Papæ
3 multiplici ratione. ¶† Primò, quia cõfirmatio in forma cõmuni facta parum prodeſt. vnde non ualidat actũ nullum, ut leg. & no.in c.quia diuerſitatem, de conceſ.præb. & c.fi.de confir.uti. dicitur aũt facta in forma cõmuni, & non ex certa ſcĩa, q̃n non inſeritur totus tenor rei confirmatæ: uel cum non apponitur clauſula, ex certa ſcientia: uel aliter non appareat de certa ſcĩa rei confirmatæ iuxta no.in c.j. & c.antepe.de confir.uti. Sed in caſu noſtro non apponitur tenor in confirmatione illorum priuile-
4 giorum, nec clauſula, ex certa ſcientia, ergo &c. ¶† Præterea priuilegium imperatorum ualet quo ad ſuos ſubditos, ut l.cunctos populos, C.de ſum.tri. & facit qđ leg. & no.in l.fi.de iur.om.iu. & in c.à nobis, de ſent.excom. ergo confirmatio ualet ſolum quo ad ſubditos. ¶Sed his non obſtantibus contrarium arbitror de iure procedere. moueor principaliter: quia dñs Papa in ſuo priuilegio non fuit uſus uerbo, confirmamus: & ſic non põt dici, ꝙ cõfirmatio fuerit in forma cõmuni: ſed uſus fuit uerbo, ſancimus: ꝑ quod uerbum non inducitur confirmatio; ſed potius legis nouæ editio, arg.in c. generali, de elect.lib.6.
5 ¶† Hinc ſanctio eſt nomen conſtõnis canonicæ, ut no.glo. 1.diſt.in ſumma. ſic dicimus in uerbo, cenſemus, qđ eſt noui iuris inductorium, ut no.gl.in cle.j.de conceſſ.præb.in uerbo, cẽſemus. vnde põderanda ſunt uerba imperatorũ. Et ipſe imperator ſimpl'r decreuit, ut nulla præſcriptio minor centenaria curreret contra monaſterium S. Crucis, nec reſtrinxit ſe ad perſonas ſeculares, uel eccleſiaſt. ¶Honorius uerò ſuperueniens inquit, præterea omnes libertates & immunitates à diuæ memoriæ Feder.& Hẽrico imperatoribus uobis & ordini ueſtro conceſſas ratas & gratas habemus, & eas futuris temporibus illibatas manere ſanximus, &c. quæ uerba clarius luce demonſtrant, ꝙ Honorius non ſimpliciter & in forma cõmuni uoluit confirmare: imo principaliter diſpoſuit legẽ priuatam edendo. Nam quod principi placuit, legis habuit uigorem, inſtitu.de iure natu.gen.& ciui. §.ſed qđ principi; & omnia noſtra facimus, quibus autoritatem noſtrã impartimur, ut in l.j.C.de uete.iu.enucl. & bo.tex. in ſimili

mili in c.ad apoſtolicæ,de præben.lib.vj.Vnde potior eſt
5 nunc lex Papæ,quàm imperatoris.¶ † Præterea uidemus
q̃ ſi lex ciuilis canonizatur per papam, habet canonis ui-
gorem,ut in.c.in primis,& ibi bona gl.2. q.j.no.doc.in.ca.
2.de reſcri. fortius ergo debet dictum priuilegium im-
peratorum habere iura canonis, cum papa expreſſe ſan-
xerit, ut illa illibata permaneant. & licet non expreſ-
ſerit, quæ ſint illæ immunitates, ſatis habentur pro
expreſſis, ex quo Papa ad illa priuilegia ſe retulit, ut
in cap. auditis, de præſcript. ubi bonus text. in ſimili,
& l.pen.C.de ſenten. quæ ſine certa quanti.& in cap.cum
Bertoldus,de re iudic.hoc idem probatur per optimũ ſi-
mile Nam à principio imperator fuit, qui dedit priuile-
gium eccleſijs circa materiam præſcriptionis,ut l.fi. cum
auc.quas actiones.C.de ſacroſ. eccl. ¶Poſtea ſuperuenit
ius canonicum,& illas leges approbauit in genere;ut in c.
cum nobis,de preſcrip.& per hanc approbationem habue
runt uigorem etiam quo ad forum eccleſiaſticum, & in-
ter eccleſias; & per hoc colligitur unum motiuum quod
allegatur contra monaſterium S. Crucis, uidelicet quòd
approbatio Papæ non deberet habere locum contra ipsũ
Papam præſcribentem.nam primo poteſt de directo ne-
gari,quòd hoc Papa præſcripſerit.Nam ſubtractio cẽſus
præſcribitur per monaſterium ſancti Bartholomæi, & nõ
per papã.unde pſuppoſito,q̃ eccleſia ſancti Bartholomęi
eſſet exempta,tamen in ſuis iuribus, maxime cum agitur
de præſcriptione annua, non gaudet priuilegio eccleſiæ
Romanæ,ut no.glo.in c.dilectus,de capel mona. & in ca.
ad audientiam,de præſcrip.doc.in c.cum nobis,eod.tit.&
xvj.q.4.uolumus.¶Item præſuppoſito,& non conceſſo, q̃
hic Papa preſcripſiſſet, attamen priuilegium per eum cõ
ceſſum debet habere locum indiſtinctæ, ex quo generali
ter conceſſit Nam priuilegium largiſſimam interpreta-
tionem recipit contra priuilegiantẽ,ut no.Bar.in l.benefi
ciũ,ff.de conſtit.princ.& Inn.in c.cũ dilecti,de don.& c.cũ
olim,de uerb.ſign ubi per Io.An.facit c.cum dilectus, de
conſue.Per hoc,illud ſapientis eſt, Patere legem, quã tu
ipſe tuleris & quod quiſque iuris in alterum ſtatuit,ipſe
debet uti eo,ut in c.cum omnes de conſti.hoc aperte ſen
tit dominus Ant.in c.cum nobis,de præſcrip. ubi uoluit,
quòd Papa poteſt præſcribere ꝯ eccleſiam inferiorem ſed
ſpatio.xl.anno.& tamen illud tempus 40.anno.habet ec-
cleſia ex priuilegio &. iure ſpeciali per Papam approba-
to, ſeu inducto. ergo idem dicendum in iſto priuilegio
centum annorum; & hoc tenendum habito præſertim
reſpectu, quòd præſcriptio eſt odioſa & reſtringenda,
ut in c.cum contingat, de deci.cum ſimi. Et hæc ſuffi-
ciant nec oportet aliter ad contraria condeſcendere,
cum ſatis remaneant per prædicta ſoluta & clara: &
ita, ut ſupra per me concluſum extitit, dico & con-
ſulo iuris eſſe.Ego Nico.de Sicilia Monacen.abbas & de-
cretorum doctor & in teſtimoniũ me propria manu ſub-
ſcripſi, & ſigillum meum apponi feci, meliori iudicio
ſemper ſaluo.

CONSILIVM CIII.

1 *Statutum ciuitatis habentis imperium diſponens quo ad ſubditos ſuos, ut rebelles patriæ ſuæ impune poſſint offendi, an ualeat.*

2 *Delinquens in una diœceſi poteſt priuari omnibus beneficijs etiam quæ habet in alia.*

3 *Ciuitas habens iura principis poteſt ratione delicti publicare bona delinquentis ubicunque ſita:*

PLacet mihi ſecũda eximij doctoris domini Be
nedicti concluſio pro quã ultra per eum
allegata adduco autoritatem Bart.in l. infamem
in ff.de publi.iud.ubi dicit,quòd quælibet ciuitas non re
cognoſcens in ſe ſuperiorem habet liberum populum, &
merum imperium in ſeipſa, & tantam poteſtatem habet
in populo ſuo,quantam imperator in uniuerſo, ¶Ad hoc
facit,quod legitur & notatur in l.hoſtes,ff.de ca. facit qđ
no.Bal.in l.decernimus,C.de ſacroſ.eccl.Et optime facit
qđ legitur & notatur in c.per uenerabilẽ,in uer.in ſuper
qui filij ſint legi.& per Inn.in c.cum P.Tab.de fid. inſtru.
& c.cũ te,de re iud.¶Sicut ergo rebellis imperio ꝑdit om
nia iura ciuilia quo ad uniuerſũ,ut uoluit Bar.in d.l.ami
ſione,ff.de capi.di.ita rebellis patrię ſuæ habentis iura
principis debet perdere omnia iura ciuilia quo ad totũ
ut l.an pars,ff.ꝑ derc.facit qđ no.idẽ Bal.in l. cũctos po-
pulos,C.de sũ tri.& Bar.in l.omnes populi ff.de iuſt.& iu
re,& no.in dicto c.ꝑ uenerabilẽ,qui filij ſint legi.& in di-
cto.c.cũ.P.¶Secundo facit qđ no.Io.And.in addi.Spec.in
1 ti.de conſt.in tertia col ubi † dicit ualere ſtatutũ ciuita-
tis habentis imperiũ diſponẽs quo ad ſubditos ſuos,ut re
belles patriæ ſuæ poſſint impune offendi,& occidi!, quod
uſ uelle ẽt Bar.in repetitione l.oẽs populi,ff.de iuſt.& iu
re.Si ergo põt talis ciuitas tollere uitã,& ſic nõ ſolũ qđ ſi
bi ineſt à iure ciuili, ſed a natura,& hoc ꝑꝑ inobedictiã,
ergo multofortius põt tollere,quæ ſibi inſunt a iure poſi
tiuo,ut eſt patria ptãs,quæ eſt de iure Romanorum, ut in
ſti.de patria poteſtate,in prin.Nam in populo ſuo habet
ciuitas plenam poteſtatẽ diſponendi citra & ꝯ ius poſiti-
uũ adeo,q̃ ẽt principi reſeruata in ſignũ uniuerſalis do-
minij põt exercere,ut famæ reſtituere,illegitimũ legiti-
mare,tabellionẽ creare,& ſimilia ut no.idem Bart. in d.
l.infamẽ,& in l.j.de aqua plu arcen.& Inn.in præall. c. cũ
P.& c cũ te,& facit.d.c.per uenerabilẽ Si.n. exponit eum
morti,& priuat eũ omnibus bonis ſuis,nõ eſt uerofimile,
q̃ uelit relinquere filios ſibi ſubiectos in poteſtate ſua.
arg.in l.nec in ea regem,ff.de adul.ubi dicit,q.q. occidere
põt adulterũ, multomagis põt & fortius cõtumelia affice
re, qđ eſt minus. ¶Tertio ad idẽ ad duco l.minime, & qđ
ibi no.Bar.ff.de reli.& ſump. fune.ubi patet,q̃ qui põt im
pune offendi & occidi ſm formã ſtatuti, põt occidi etiã a
filio. Si ergo filius poterat occidere ita patrẽ rebellem,
non eſt præſumendũ,q̃ remanſit in patria poteſtate,cũ ſe-
cundum ius patrię poteſtatis non poſſit eum nedum occi
dere,ſed nec in ius uocare,ut in l.fi.C.de in ius uoc. not.
gl.inſti.de pat.poteſta quæ enumerat omnia iura patriæ
poteſtatis.¶Quarto probo per id,quod leg.& no.in c.po
ſtulaſti,de foro compe.† ubi patet,quòd delinquẽs in una
2 diœceſi poteſt priuari omnibus beneficijs,quę habet etiã
in alia diœceſi ab alio ſuperiore.Ratio, quia titulus be-
neficij eſt in perſona iſtius.unde cum perſona ratione de
licti efficiatur ſubiecta quo ad pœnam,ſeu ſortiatur fo-
rum loci illius,ubi delinquit,põt per illam perſonam pu
niri, & omnibus,quæ inſunt perſonæ ipſius.priuari ubicũ
que ſint,licet executio fiat per alium.Ita dico ad propoſi
tum,cum pater iſtius,de quo quęritur,fuerit plenarie ſu
biectus ciuitati ſuæ,potuit ciuitas diſponere & in perſo-
nam ſuam,& in omnia iura,quæ inſunt ſuæ perſonæ. Pa-
triæ autem poteſtatis ius inhæret ſuæ perſonæ, cum ſit
quoddam priuilegium patribus a iure conceſſum hinc eſt
quòd omnes gentes habent hoc ius patriæ poteſtatis, ut
leg.& no inſt.de patria pote.iuncta gl.in uer. Romanorũ.
nec moueat quem in ꝯriã ſententiã,q̃ hoc habeant parẽ-
tes ab imperatore. ergo non poteſt ab eis euelli ſine ip-
ſius autoritate, facit quod nota in ſimili de iure patron.

dicit gl.no.in c.filiis.16.q.5.quæ dicit laicum non poſſe illo iure priuari per imperatorem, cum illud habeat au- ctoritate canonis. Ad idem quod no.gl.in cle.paſtoralis, de re iud.in uerbo, ſubiectæ. Dico.n.hoc non obſtare: qa ratione delicti, & domicilij, ſeu ciuitatis iſte erat plene ſubiectus ciuitati ſuæ. ¶Itē quia hæc ciuitas quo ad ſub- ditos ſuos poteſt exercere iura imperij, ut prædixi. ¶Itē hic ceſſat incapacitas à iudice. hinc dicit gl no.in c.j.de confir.uti.quòd rōne delicti poteſt quis priuari per epi- ſcopum beneficio, quod habuit à Papa. ¶Quintò & ulti- mo adduco hanc conſiderationem. † ciuitas habens iura principis poteſt ratione delicti publicare bona delin- quentis ubicunque ſita, ut no.in l.j.C.de bo.uac.lib.10. & per Bar.in l.cunctos populos, in fi.C.de ſum.trin.& in l.ij.ff.de iure fiſci, & l.j.de dam.infec. Ita pari ratione dicendum in patria poteſtate, & aliis, quæ inſunt perſo- næ delinquentis de iu.ci.nec Bar.opinio reſiſtit huic con cluſioni in ciuitate habente merū imperium. Et hæc ſuf- ficiant. Laus Deo.

Et ita dico & conſulo iuris eſſe, iudicio melius ſentien tis ſemper ſaluo, Ego Nico.de Sicilia Monaceñ.abbas & doctor, & in teſtimonium me propria manu ſubſcripſi, & ſigillum meum imprimi feci, &c.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

Conſilium contra fratres de la Scala de contractibus eorum, & quales dicantur, &c. Sed no.quòd hoc non eſt conſilium domi ni Abbatis: ſed fuit inſertum, & ita reperi in alio libro ego Lu- douicus Bologninus, qui nolui tam ſcripta tollere: aut aliorum ſu doribus derogare, & eo maxime, cum iudicio meo, licet paruo, iſtud ſit elegans conſilium in materia ſua.

CONSILIVM CIIII.

1 *Monachus debet deferre ueſtes monachales.*
2 *Monachus non habet uelle, nec nolle.*
3 *Monachus an naturaliter obligari poſſit.*
4 *Monachi ſunt mortui mundo.*
5 *Deportatus poteſt acquirere, & contrahere, poſt ſententiam deportationis.*

PRO euidentia qōnis propoſitæ ſunt tria dubia diſcutiēda, ex quorum determinatione ap parebit deciſio propoſitæ qōnis. ¶Primū, quales ſint, & eſſe dicantur fratres dicti hoſpitalis, uidelicet an monachi, uel canonici regulares, an ſeculares, uel clerici aut perſonæ eccleſiaſticæ, liberi, an ſerui, & cuius uitæ. ¶Scdm, præſuppoſito in facto, ꝙ collegiū fratrū dicti ho ſpitalis fuerit & ſit legitimè approbatū, nunqd inter unū de dictis fratribus ex parte una, & hoſpitale, ſeu eius re- ctorē ipſius hoſpitalis & collegij nomine ex altera obli- gatio aliqua contrahi poſſit, & quæ ſit illa. ¶Tertio, nun- quid per rectorem cū dicto collegio & c.poſſit ipſum ho ſpitale obligari quoquo mō. Et ſi poſſit, quæ & qualis ſit illa obligatio contracta, & capiendo primum dico, ꝙ fra tres dicti hoſpitalis nō ſunt monachi, nec canonici regu- lares. monachi nāq; continere debēt, circa ꝙ ſumus Pōti fex diſpēſare nō poſſet, ut in c.ad monaſteriū, in fi.de ſta- tu.mo.imo & oēs clerici ad caſtitatē aſtringuntur, ut in c.ut clericorū, de uita & hone.cle.& de ſent.exc.ſi cōcubi næ, nec debēt diſcurrere ꝑ mūdū uagabundi, nec ꝑ uicos & l cca alia, & ciuitatē, ut c.quanto, de offi.ord.quia ſicut piſcis ſine aqua uiuere nō pōt, nec monachus ſine clauſtro 16.q.1.placuit.ſꝑ quidē debet ducere ſolitariā uitā.dr.n. monachus à monos, quod eſt unus & acos, qđ eſt triſtis, qa unicus triſtis debet in clauſtro manere; not.gl.in auc. de monachis.§.hinc aūt à nobis, in uer.ſingulorum affe- ctionē, & in l.decernimus, C.de epi.& cle. ¶† Item mona- chus debet deferre ueſtes monachales, puta cuculam & ſcapulariū; no.in d.§.hinc autem, ī gl.in uer.ueſtem, & eſt tex.hodie in cle.j.de ſtatu monac.nec debent in refecto- rio ullatenus carnibus ueſci & ī natiuitate dñi, ut in c.fi. de obſer.ieiunii. ¶† Itē monachus nō habet uelle, nec nol le, ut c.nolo, & c.nō dicatis.12.q.1.& c.fi.de teſta.lib.vj.& c.fi.de ſepul.eo.lib. ¶† Et monachis adeò deficit uolūtas, ꝙ fuerūt qdā in opinione monachū nec naturaliter obli- gari; ita firmauit Hoſt.in ſumma, de fideiuſſo.§.pro quo poſſit, uer.& qs. ¶Hoc dictū nō credo uerū, cū putē mona chū ſaltem naturaliter obligari, ſicut dicimus de ſeruo l.natura ff, & l.ſi id quod. & ibi ꝑ Bar.ff.de cond.indeb. cui ſeruo monachus æquiparatur. ita dicit Inn.in c.cum olim, de priuile.quā æquiparationem Bar.allegat & affir mat in l.j.& l.ſi ſeruus, & l.liber homo, & l.quod ſeruus, ff.de ſtip.ſeruo.dicēs illā materiā & titulū de ſtip.ſeruo. hodie eſſe nullius, uel ſaltē modicæ utilitatis, niſi quia di ſpoſita in ſeruis habent locum in monachis, ut.ſ.dixi. Et ſimiliter non ipſi ſunt regulares canonici per iura & rōnes preallegatas. Regulares quippe cū monachis regulariter conueniunt, maximè in talibus ſubſtantialibus. Ideo di- xit Nicolaus Papa: non putaui, quòd Abbas ſit ſemotus à ſanctorum conſortio monachorum, ut de ſtatu mona. c.ꝙ Dei timorem, & no.Hoſt.in ſumma de regula & ad quid teneantur.& ꝙ ſupradicta de monachis & regulari- bus nullo modo locum habeant, nec reperiantur in di- ctis fratribus hoſpitalis, clarè uidemus ſingula rumi- nando. illi quidē continere debent, ut dixi: hi aūt uxores retinere poſſunt ſecum tm̄ deſeruiēdo ipſi hoſpitali. hoc ſupponitur in facto de fratre ſtructio, qui ſuā tenebat & tenuit uxorē ēt poſt introitū hoſpitalis toto tꝑe ſuæ ui- tæ in certa domo ſimul cohabitans cū ea; quod eſt ꝯ unū de ſubſtātialibus regulæ monachalis & regularis, ut.ſ. probaui. ¶Item illi non diſcurrunt huc & illuc etiam per ciuitatem, hi autem uadunt etiam per ciuitatem pro li- bito uoluntatis, ut in facto uidemus. ¶Item illi deferunt ueſtes, de quibus.ſ.hi autem induuntur ueſte & ueſtibus illorum longe deformi, ut apparet in facto. ¶† Item illi ſunt mortui mundo; no.gl.in d.§.hinc autem, & in auc.de monachi.§.j.col.j.& in d.c.nō dicatis.ac ēt ſerui, ut 54.di. c.multos, & no.in d.c.non dicatis, & ſ.probaui. hi aūt nō ſic, ut liquido poteſt in facto apparere. ¶Item dicti fra- tres hoſpitalis non ſunt clerici. nullum.n.habent ordinē clericalem. Clericus quidē dicitur, quia de ſorte Dei, & qui de altari uiuere debet. Nam cleros Grece, Latine ſors appellatur; & clerici ab inſtitutione Romanæ eccle ſiæ in ſignum regni, quod in Chriſto expectatur, debent habere coronam. Hæc omnia probantur in duobus capi- tulis ſimul iūctis, uidelicet in c.clericus, & in c.duo gene ra.12.q.1. Si bene reſpiciamus, hæc non concurrunt in fratribus hoſpitalis. Nam de altari non uiuunt, ſed de reditibus hoſpitalis: nec altari inſeruiunt, ut faciunt cle rici; facit.c.cum ſecundum apoſtolum, de præben. Nec habent coronā, uel abraſionē, ut apparet cuilibet intuen- ti. Et licet dederint ſua hoſpitali: tamen poſſunt penes ſe multa habere in domibus hoſpitalis, ēt ſm formam or- dinamentorum ipſius hoſpitalis. Dico autem hos fra- tres fore perſonas ſeculares, non religioſas, ſed Deo deuotas & eccleſiaſticas dici poſſe; ſicut dicimus de con- uerſo nō profitente, qui continere non tenetur, & eſt per- ſona Deo deuota, nō religioſa. Sic ēt dicimus de tēplariis qui

qui poſſunt arma portare & exercitare; quod clericis eſt abſonum. hoc habetur in d.c.duo ſunt genera 12.q.1. in gl.j. Et ſunt perſonæ deuotę,& eccleſiaſticæ dici poſſunt, non religioſæ,ut eodem c.ſic etiam dicimus de fratribus & ſororibus tertij ordinis S. Franciſci. Nam quãquam promittunt obedientiam,& habent regulam,& quẽdam uiuendi modum à Rom.Eccleſia approbatum: non tñ ſunt monachi uel moniales,ſed pſonæ Deo deuotæ & ſeculares,non eccleſiaſticæ. unde tales poſſunt ɔ̄here matrimonium,& filij eorum poſteà nati poſſunt petere legitimam portionem, ut plenè habet̃ in c.ut lex continẽtię 27.q.1. ubi omnino uide gl. Et idem refert Bar.in l.ſemper,ff.de iure immunitatis. & Io.And.in cle.j. de religioſis domibus,ubi eſt bona gl.Et quod rector dicti hoſpitalis,& alij fratres ſint ſeculares, oſtenditur inconuincibili ratione; quia conſtat, ꝙ alicuius hoſpitalis non poteſt eſſe rector religioſus,niſi illud hoſpitale curam habeat animarum, ut in cle.quia cõtingit, de reli.domi. & hoc ibi firmat expreſsè Io.And.in gl.in uerb.ſecularibus.unde patet,ꝙ rector, & fratres dicti hoſpitalis ſint ſeculares, cum ipſum hoſpitale non habeat populum,& curam animarum, nec ſint fratres, uel ſaltem rector in ordinibus clericalibus conſtituti. Et etiam hoc audio in facto ueriſſimum, nec in contrarium eſt in facto propoſito. Item dico, ꝙ ſunt perſonæ liberæ habentes uelle & nolle, & quendam modum bonum honeſtũ ſimul in eadem domo uiuendi,quos Deo deuotos poſſumus appellare. Eorumque collegium quodãmodo eccleſiaſticum, ſi eum affirmamus à Romano Pont.expreſsè, uel tacitè approbatum, q̃ approbatio eſt neceſſaria: aliàs eſſet reprobatum. Caſus eſt in c.j.de reli.domi lib.6. & plenè no.per Bar.in l.ſodales,ff.de colle.illicitis.Nec ob.prædictis,ꝙ dicti fratres,& præſertim frater Structotius dedicauerunt ſe & ſua ꝓmittendo obedientiam &c. ut apparet in themate preſuppoſito. ¶Quia dico, ꝙ cum dicti rector & fratres non ſunt religioſi, ſed ſeculares,ut dixi,dictus frater Structotius, uel alter ꝓfitendo in manibus dicti rectoris,uel alterius ex fratrib⁹ hoſpitalis ſolẽne uotum religionis contrahere non potuit; ita firmat Inn.in c.porrectum,de reg. & Bar.& Bal. in aut.ingreſſi, de ſacroſ.eccl. loquentes ſpecifice etiã de hoſpitalariis. imò plus dicit Spec. in tit.de ſtatu monac. uerſi.19. Et etiam ſi fiat profeſſio in manibus vnius monachi, uel alterius, q̃ abbatis, qui recipiens non recipiat nomine abbatis, ꝙ tunc fit dedicatio bonorum tantum, non perſonæ; & pro hoc uidetur caſus in d.c.porrectum. dico aũt,ꝙ licet non perſona,tamen bona dicti talis fratris ſic dedicantis ſe & ſua,ſunt quo ad dñium in hoſpitale trãſlata,etiam nulla eorum traditione ſecuta.l.fi.C.de ſacroſ.eccl.& firmat Bar.in d.aut.ingreſſi. Item non obſt. quædam ordinamẽta dicti hoſpitalis. Et primo id ſtatutum,quo cauetur,& prohibentur fratres hoſpitalis quærere pro ſe: ſed debent offerre rectori, &c.¶Item aliud, quo cauetur, aliquem in fratrem dicti hoſpitalis recipi non debere,niſi hoſpitali offerat ſe & ſua; & ſi fiat ſecus, expelli debet, &c. quia ſuppoſita, ut dixi, approbatione dicti collegij,de quo dubito,& mihi non apparet ex themate uel productis; dico talia ſtatuta non ualere. Nam collegium approbatũ ſtatuit ſolũm de ſpectãtibus ad eorum iuriſdictionem, & ad gubernationem rerũ & bonorum ipſius collegij, non in præiudiciũ tertij, uel iuriſdictionis ſuperioris,ut eſt caſus in l.j.C.de mono.& no.per Bar.in l.ſodales,de colle.illici.& in ſua repetitione.l.oẽs populi. Sed ſtatuendo ſuper prohibitione contractus,uel ſubiectione perſonæ alicuius, ut ſeruus dicatur, non eſt de iuriſdictione dicti collegij; imo uel ſpectat ad principem,uel populum,aut alium à lege,uel à principe ſic ſtatuendi poteſtatem habẽtem.l.j.C.non licc.habi.metro. li.11.arg.dictę authẽ.ingreſſi,& quod ibi no.Statuere.n. talia, de quibus in dictis ordinamentis annotatur, nihil aliud eſt,q̃ tollere illa,q̃ ſunt de manu principis, ut contractus,& inducere ſeruitutem, & tollere libertatem, q̃ eſt de iure naturali,ut l.ex hoc iure,ff.de iuſt.& iu.debet enim tale collegiũ,& quodlibet aliud,qñ inuicem conueniunt, collegiatim conuenire ad tractanda ea, q̃ ſpectant ad collegium, non alia.ff.de iure immu.l.ſemper.§.quibuſdam; alias punit̃ tale collegium.l.ſub prætextu, ff.de extraor.crimi. quis ergo dicet, per collegium hæc fieri poſſe? certe nullus. Præterea ſeruitutẽ inuenio induci altero de quatuor modis,uel natiuitate, ut q̃a ex perſona ſerua natus:uel captiuitate ab hoſtibus, uel quia q̃s vendidit ſe ad ptium participandũ, uel per ſolẽne uotum religionis;hęc hñr in iuribus ſatis vulgaribus,quorum modorum hic non eſt ex illis. Quid plura inuenio deportatum poſſe ɔ̄here,& acq̃rere,etiam poſt ſñiam deportationis,poſt quã ꝑ ſñiam oĩa eius bona ſunt publicata,ff.de teſta.mil.l.neque, & l.deportati, & no.in l.ij.C.de bo.pſc. Item cũ hoc non poſſet fieri ꝑ pactum, & ꝓfeſſionem alicuius de dictis fratribus, in manibus etiam rectoris, quẽ, ut dixi, reputo ſeculare, quãuis deuotum & eccl'iaſticũ; ergo nec p ſtatutum.hoc probatur & no.in rub.C.de decr.decu.lib.11. ¶Deſcẽdo ad ſcdm.& ſuppoſita approbatione dicti collegij, ut dixi, dico,ꝙ rector,& quilibet ex pdictis fratribus ſit libera perſona,& ſic contrahere poſſit,ut ſ.dixi,& probaui,ꝙ inter dictum collegium,& hoſpitale ex vna,& quẽlibet de fratribus dicti hoſpitalis poteſt quælibet & naturalis & ciuilis contrahi obligatio, ſi inter eos fiat contractus alias de iure permiſſus. Ex contractu enim naſcitur obligatio,& ex obligatione actio.l. licet.§.ea obligatio,ff.de procu. ¶Venio ad tertiũ & ult. ad quod reſpondeo,cum rectores, & gubernatores hoſpitalis,tutoribus & curatoribus equiparent̃,ut probatur in l.orphanotrophos,C.de epiſc.& cler. & ibi per Bal. & in dicta cle.quia contingit, ꝙ ſicut per tutores,& curatores contrahentes nomine pupillorum,uel adultorum ipſi pupilli & adul.obligant̃,in l.creditor,C.ſi tutor,uel curator inter. ita per iſtos rectores hoſpitale obligatur, ſicut dicimus de eccleſia, quæ obligatur ex contractu prælati, ſi conſenſu capituli hoc fiat,ut in c.quod quibuſdam,de fideicom.& in c.j.de depo.& quod ibi no. ¶Ex quibus omnibus iudicio meo concludere poſſum, & concludo, tam de iure,quã de equitate ſuadente:tñ ſubmittens me correctioni cuiuſlibet melius ſentientis, dico,ꝙ dictum hoſpitale fuit tp̄e uitæ ipſius fratris Structotij, ipſi fratri Structotio obligatum ad dictas res,& pecuniarum quãtitates eidem ꝓmiſſas ꝑ ſyndicum dicti hoſpitalis ad hoc mandatum legitimum habentem, & ꝙ per dictum fratrẽ Structotium etiam omnia iura ſibi competẽtia ɔ̄ dictum hoſpitale cedi potuerunt de iure dicto Ioan.de Mariſcotis de Senis, de quo in themate fit mentio. quibus iuribus ipſe Ioannes ceſſionarius potuit etiam poſteà uti cõtra hoſpitale prædictum. Et hec ſufficiant. Deo gratias. Ego Hugolinus de Mariſchalchis minimus inter iuris ciuilis Bononien. doct.

De relicto ad pias cauſas qualiter probetur,& de competẽtia iudicis,& de legato pannorum. Sed nota,quòd hoc non eſt conſilium domini abbatis, ſed fuit inſertum; & ita reperi in alio libro. Ego Ludouicus Bologn. qui nolui iam ſcripta tollere, aut aliorum ſudoribus derogare, & eo maxime,cum iudicio meo,licet paruo, iſtud ſit elegans conſilium in materia ſua.

CONSILIVM CV.

1 *Filius præſumitur ex quaſi poſſeßione filiationis.*
2 *Ratio dat eſſe teſtimonio in teſte.*
3 *Pannorum appellatione quæ continentur.*

IN Christi nomine. Ex proceſſu & actitatis coram domino epiſcopo Cortonem. plura dubia oriuntur. Primũ circa competentiã iudicis. utrum fuit aditus competẽs iudex necne. ¶Secundum, an ſit probatum legatum, attento numero teſtiũ,& inſpecta forma,& cauſa legati,& qualitate perſonarum relinquentis,& legatarij.¶ Tertium,an per relictũ ſic factum filiæ Pauli ſit probata filiatio, uel quaſi poſſeſſio filiationis.¶Quartum,an præſuppoſito legato pannorum ualido, qui panni cedant legatario, & ueniant in legato; & conſideratis uerbis legati ſit ſufficienter facta probatio quo ad pannos petitos; & iſtud ſit unũ dubium. Circa primũ, forma legati eſt cã iuriſdictionis cõcedẽda iudici eccleſiaſtico:qa dicit,am ore Dei,& ſic ad pias cãs, & pro aĩa,ut,ff.de leg.ij.l.ſi quis Titio. facit, ut cũ de ap. cog.§.ſi unũ de prædictis; de ſepul.c.ij.in gl.C.de ſacroſ. eccl.l.illud. hoc tñ caſu cauſa intentata in libello o pat, ut indu rat negotiũ poſſe eſſe de iuriſdictione eccleſiaſtica,& cognoſci per iudicẽ eccleſiaſticũ,ut no.Inn.de fo.cõpetẽ.in c.cũ ſit.& ex modo agẽdi,& procedendi:quia ,pcedītur ſecundum formam.c.nouit, de iudi.in aliis cauſis iudex eccleſiaſticus nõ eſſet cõpetens iudex, cũ certe ſint ad eccleſiaſticũ pertinẽtes,ut in c.nos inter alios,de purga.cano.& in qõne noſtra:de hoc tñ temerè diſputat,cum ſe iudicẽ competentem prenuntiauerit, & non fuerit appellatũ; & ſic licet ſit interlocutoria, ut in aut.habita,C. ne filius pro pa.de oſſi.dele.ſignificantibus: tamen tranſit in rem iudi.ut pars non poſſit contradicere. Circa ſm licet iuris ciuilis norma ſolẽnitatẽ adhibuit ratione ſuſpicionis,& fraudis euitandæ,ut l hac conſultiſſima,C.q. teſtamenta facere poſſunt. ut in omni ultima uoluntate, excepto teſtamento,quinque teſtes uoluerit adhiberi, ut C.de cond.indeb.l.fi.Iuris tamen canonici cenſura, quaſi ius gentium imitans,aliter diſponit,ut c.relatum, & c.cũ omnes,de teſta.& ibi plenè no.ſimiliter non inſiſtendũ circa numerũ. & an illæ decretales habeant locum indiſtinctè,an in terris eccleſiæ tantũ:an uerò cum relinquens ſit in extremis cõſtitutus,cuius iudiciũ circa ſolẽnitatem nõ ita arctatur,ut no.Bar.& alij,C.de ſacroſ.eccl.l.j.Nã legatũ ex hoc non arbitror eſſe inualidũ, & dicitur eſſe factũ relictũ pro aĩa, ſiue ad pias cãs, niſi eſſet color quæſitus,ut dixi,quod reſidet in arbitrio iudicantis, & coniecturæ ueroſimiles ſunt adductæ ex dictis teſtiũ pauperẽ eſſe hunc legatariũ ex qualitate artis,& præſertim ex dicto unius teſtis, dũ dixit uidiſſe morari in hoſpitali, cuius degẽtis mora ſumma eſt paupertas,ut no.C.de mẽdi. uali.l.j.& ſimiliter filia eius inſpecta cã, maximè ut pro dote,ff.de cõd.indeb.l.cum is.§.ſi mulier,ibi:pietatis cauſa,&c.¶Quo ad tertium licet probatio filiationis ſit ſatis difficilis,ut dicit gl.ff.de cond.& dom.l. Lucius: præſumptione tñ probatur, & eſt probatio ſufficiens,ff.de his, q. ſunt ſui uel alie.iuris.l.filium, C.de nup.l.ſi uicinis, de
1 filiis presby.c.Michael: quia † ex quaſi poſſeſſione filiationis præſumĩt filius.l.non nudis,& l.non epiſtolis,C.de probatio.niſi fieret probatio in cõtrariũ; & ita dicit Bar. in l.j.ff.de quæſtionibus,ut tenet gl.in d.c.Michael,& no. in c.per tuas,de probatio.facit quod no.Iac.But.in l.j.ff. de proba.teſtimonium quidẽ Chriſtophori eſt clarũ, & probat. Itẽ eſt dictũ Hieronymi: qui prima facie non uĩ probare cum per uerbum,credat aſſerat,& deponat. Sed certè imò probat attenta conſcientia, quæ eſt in plus, q̃ dictum. unde dixit doctor illuſtris.dominus Bal..n l.conuenticula, C.de epiſc.& cler.ꝗ ubi teſtis in dicto minus probat, ſed in ratione probat efficacius, ꝗ ſemper atten-
2 ditur rõ. † Quia in teſte ratio eſt,quæ dat eſſe rei,i.teſtimonio, ut no.de teſti.ſolum. facit quod not.ff.de acqui. poſſ.l.ſi is,qui animo; & ſic quaſi poſſeſſio filiationis eſt probata.Et alij teſtes probant adminicula, & intentionẽ agentis, quæ quàm plurimum habent adiuuare. Sic dicit litera in ſimili, de ſucceſſione ab inteſtato.c.fin. ¶Sed reſtat uidendum, & iſtud eſt quartum, qui panni ueniant in legato. dicit enim; ꝗ legabat pannos ſuos lini & lanæ. Nec eſt diſcutiendum de reuocatione erroris: qa ſufficiẽter conſtat errorem probatum.Et ſimiliter non inſiſtendum,an fuerit ſanæ mentis tempore dicti relicti per not. in l.furioſum,C.qui teſtamenta facere poſſunt.12.q.3.c. in dictis hominum,de ſucceſſ.ab inteſt.c.ſi ff de cond inſt. l.quidam in ſuo,cum ſimili.Reſpõdeamus igitur ad quar
3 tũ.Et circa hoc dicit Bar.in l.diuus,ff.de bo dã. † ꝗ appellatione pannorũ continẽtur ea,quibus quis induit,nõ aũt ueniunt panni non apti ad uſum hominis,& q ſint uenales, unde de facto reſpondit, ꝗ cum quidã legaſſet alicui omnes pãnos ſuos lanæ & lini,& haberet illic aliquas petias panni lini non aptas ad uſum hominis, ꝗ in legato non ueniũt. uel diſtinguendum ſm eum: aut habebat illas petias panni lini cauſa faciendi pãnos lineos ad uſum, & in legato ueniunt:aut cõtrectantur uenales;& non ueniunt, ut l.pediculis.§.itẽ cũ quæreret, de au.& argẽ.le. in dubio debet uideri, quantum ſibi expediebat pro uſu illius anni;& iſtud cedit legato.aliud uidetur eſſe uenale,ut l cũ quæritur.§.lana, de leg.iij.loquitur ergo Bar. quando ille petiæ panni nõ erant ad uſum hominis aptæ, nec habebat teſtator illos pannos uendendi cauſa,ſed ad uſum. ¶Quæro ad quartũ,an probatio ſit ſufficiens circa pãnos petitos;& uidẽda ſunt capitula.27.& depoſitiones teſtium ſuper ipſis,qui fuerunt quatuor,ſ.Silueſter,Bart. ſer Antonius Andruſij, & ſer Anto.Angeli. Et iſte vltimus nihil probat:alius autem teſtis refert ſe ad iurm cõfectum manu ipſius teſtis:alij duo probant de quibuſdã, ſed non de omnibus, ut ex ipſorum depoſitionibus dilucide poteſt apparere. Et ex ſupradictis concludo primo legatum factum de 25.lib.filiæ Pauli,cum caſus euenerit nuptiarum,uel etiam ſiīr & legatum pannorũ. Et ,pbatũ eſſe in probationis ſupplementum poteſt deferre iudex iurm, cum fuerit petitum. Sed qui panni ſint probati, diligens ſcrutator ex depoſitione teſtium ſuper 27.articulo poterit indagare;& ita,ut.ſ.ſcriptum eſt,dico, conſulo ego Dionyſius domini Nicolai de Barigeñ.minimus utriuſq; iuris doctor,& ad fidem me ſubſcripſi,& ſigillari feci,ſententia potiori ſemper ſalua,iuxta.l.Claudius Fælix,ff.qui po.in pign.hab. Laus Deo.

Contra fraudem gabellæ, & de data licentia &c. Nec iſtud eſt conſilium domini Abbatis: ſed quia ita incertum reperi ego Ludouicus Bologninus ſtatui non mutare iam ſcripta, & iſtorum patrum honori derogare,& eo magis,cum illud,quod nõ mutatur cur ſtare prohibetur.l.ſancimus,C.de teſta.cum ſimi.

CONSILIVM CVI.

1 *Fur ſi furtum commiſit,& dominus rei furtiuæ dicit rem ſubtractam de ſui uoluntate,& ſic furtum non fuiſſe commiſſum,nihilominus fur tenetur pœna.§.recte.*
2 *Reſpõdens facile in dubiis quæſtionibus cõtra fiſcũ nõ delinquit.*

Chriſti

CHriſti nomine inuocato, Viſa quadam inquiſitione formata per ſer Bar. notarium dãnorum datorum terræ Lucignani contra Ioã. Bondi, & Cicregiolam, & rñſionibus factis per eoſdem dictæ inquiſitioni, & toto proceſſu, quibuſdam allegationibus, & exceptionibus in fauorem dictorum inquiſitorũ, & ſtatutis & reformationibus terræ Lucignani de materia loquentibus, & maximè quodã ſtatuto, quod incipit: *Beſtie minute paga de paſſagio &c.* Et quodam alio c. quod incipit: *In qualunche cap. ſi faceſſe mentione*, in verſ. *& doue ſe trabe o paſſa ſempre in ogni tempo ſi intende anderà con la poliza del Cauagliere: e ſe trabeſſe o paſſaſſe ſenza la detta poliza, ſia condẽnato per gabella fraudata.* Ac etiam vlt. c. quod incip. *Che frauda la gabella, paga per ogni denaro &c.* & aliis ſtatutis coram me productis, maximè ſtatuto poſito ſub rub. de elec. & officio officialis dãnorum datorum. Et ſingul'r uiſa rñſione, & confeſſione facta ꝑ inqſitos ꝑdictos, dico de iure & iuris rigore dictos inqſitos condẽnandos eſſe qa in confeſſos, & cõuictos nullæ ſunt partes iudicis, niſi in condẽnando, ut l. j. de confeſ. Nam qñ confitent̃ ſe extraxiſſe ſine apodiſſa: tñ negant, ꝙ non aio fraudãdi, & confitent̃, qđ ſine apodiſſa: tñ allegant licẽtiam vnius ex emptoribus gabellæ, & ſic incidunt in dictum ſtatutũ, ꝙ iuerunt ſine apodiſſa. Nã ibi clarè dr̃, ꝙ in quolibet caſu ſiue trãſitu, ſiue contẽtionis ſemper debent ire cum apodiſſa: alias condẽnentur pro gabella fraudata, ut clarè patet in d. c. qđ incip. *qualunque* cap. ver. *e doue ſi trabe o paſſa.* & ſic ubi eſt caſus, ibi nulla dubitatio eſt, ut l. ancillæ. C. de fur. & l. licet dura tñ ſeruanda eſt, ut l. ꝓſpexit, ff. qui & à quibus. Nec obſt. ꝙ negant ſe aĩo fraudandi: quia lex fraudem ꝑſumit, ut clarè patet in d. uerſi. ubi dr̃. Et vnde *ſi trabe*, q̃ præſumptio eſt forte iuris, & de iure uigore dicti c. & ſic non admittitur probatio in ꝯrium. Sed poſito ꝙ eſſet iuris tm̃, & non de iure, & ſic admitteretur ꝓbõ in ꝯrium, dico, ꝙ non extitit ꝓbatum de eorum innocentia, & ex qualitate facti ꝯ eos pręſumitur, & ſic eis incũbit onus ꝓbandi, ut tex. in l. ſi non cõuitij, C. de iniu. & l. j. C. ad l. Corn. de ſica. quod minime extitit ꝑ parte eorum, ut ex iure apparet. Nec obſtat cõfeſsio ſeu teſtimoniũ Bramantis: quia uox unius uox nullius, ut l. iuſiur. C. de teſti. & maximè in criminalibus, in quibus probõnes debent eſſe luce meridiana clariores, ut l. ſi. C. de proba. ¶Item quia ſua confeſsio põt Bramanti præiudicare, non autem communitati Lucignani, uel officiali eiuſdem; pro hoc facit optime no. dictum Bart. in l. inter omnes. §. recte, ff.
1 de furtis. ubi ipſe dicit, ꝙ † ſi aliquis furtum cõmiſit, & dñs rei furtiuæ cõparet, & dicit rẽ ſibi ſubtractam de ſui uoluntate, & ſic furtum nõ fuiſſe cõmiſſum, quia furtum eſt contrectatio rei alienæ inuito dño &c. Sed aſſeritur factum de uoluntate dñi, ergo &c. Nihilominus ſua confeſſio non liberat furem à pœna, ut ipſe determinat in d. §. recte. & ſic etiam in propoſito confeſsio illius non liberat à pœna. ꝑ hoc etiam facit. l. licitatio. §. quod illicite, ff de pub. ubi inſpicitur utilitas priuatorum, & uigor publicæ diſciplinæ; & hanc puto fuiſſe mẽtem illius. c. qđ requirit apodiſſam, ne furta fieri poſsint ꝑ cõfeſsionẽ, & ſimilia. &c. ¶Nec obſtat, qđ allegatur ꝑ partẽ aduerſam, quod ſtatutum requirit uerum dolum, ſed uerus dolus negatur, ergo &c. & allegant. c. ſtatuti, qđ incipit, *Et qualunche perſona &c.* quia ueritas eſt in contrarium, ut clarè patet in d. uerſi. *& doue ſi trabe o paſſa.* vbi ex qualitate facti fraudem præſumit; & ſic non loquitur uer. in dolo ſolum, uerũetiam in præſumpto; & ſimiliter etiam dictum ſtatutum allegatur per partem aduerſam, quod incipit, *Et qualunche perſona*, quod loquitur per plura uocabula diſiunctiuè poſita, non copulatiuè. ¶Item non obſtat, qđ allegatur, ꝙ ipſi non fuerunt cauſa uendendi, ſed cauſa paſcuandi: quia in utroq; caſu prouiſum extitit, ut patet in ſtatuto, quod incipit, *Beſtie minute paga de paſſagio, &c.* Ex quibus ſecundum capitulum nõ debuit uidiſſe ille ualens, & ſubtilis doctor, qui allegationes fecit ꝑ parte aduerſa. Item non obſtat, quod allegatur ꝑ partem aduerſam, quod dicti inquiſiti ignorabant tale ſtatutum, & talem apodiſſam eſſe neceſſariam. quæ ignorãtia iuris municipalis uidetur eos excuſare, maximè, ne damnum inde bitè patiantur, ut ſubtiliter allegatur per partem aduerſam: quia hoc eſt uerum, niſi talis ignorantia ſit craſſa, & ſupina, ut no. gl. & ibi per Bart. in l. ſi. de decr. ab ord. faci. & Din. in c. ignorantia, de reg. iu. lib. 6. in uer. qui incipit: ultimo diſtingui põt, & in uer. præcedẽti, & eſt hodie determinatum, ut in c. ut animarum, extra de conſtit. lib. 6. & de caſu noſtro uidetur ibi expreſsè tex. licet quis ignoraſſe dicat, nihilominus in uectigalis pœnam eũ incidere diuus Adrianus conſtituit. Et per prædicta uĩ ſatis eſſe reſponſum ad iura, & rationes per partem aduerſam inductas, & ſubtiliter allegatas, præterquã ad ultimam, nõ curando de prima uidelicet, nunqđ potuerit inquiri, uel nõ: quia quicqđ ſit de iure cõi, de iure municipali potuit inquiri, ut clarè patet in dicto ſtatuto ſub rub. de elect. & officio officialis damnorum datorum; & audio ſic ſemꝑ fuiſſe de conſuetudine. Ad ult. uerò rõnem, in qua allegatur ꝯria conſuetudo, dico, quod uiſis actis, & actitatis in dicta cã, non extitit probatum de dicta ꝯria conſuetudine, ex quo non ꝓbauerunt de innocentia ſua; quia præſumptio eſt ꝯ ipſos, ut ſupra dixi. ¶Dico, ꝙ ueniunt condemnandi iuris rigore: tñ conſideret bonus iudex conditionem perſonarum, facti qualitatem, & terræ conſuetudinem, & diligenter ueritatem inquirat, non obſtante, ꝙ dicti inquiſiti neſciuerunt ſe defenſare, ut clarè nos docet ſacratiſs. Imperator in l. j. in ſi. ff. de quæſtio. & ſit prõptior ad abſoluendum, q̃ ad condẽnandum. In caſu du-
2 bij: † quia non puto delinquere eum, qui in dubiis quæſtionibus contra fiſcum facile reſponderit, ut in l. non puto, ff. de iure fiſ. Tñ ſi alia oſtendantur, ipſe poteſt de iure inquiſitos prædictos, & confeſſos condẽnare, ut ſuperius clariſsime eſt oſtenſum. Dominus eum dirigat in uiam ueritatis, & iuſtitiæ. Deo gratias.

¶Ego Ioan. de Blandinis de Senis legum doctor.

¶DE EXPENSIS TESTAMENTI.

CONSILIVM CVII.

HAeres, qui colligit teſtamentum, vult, ꝙ legatarij contribuant in recollectionem teſtamenti. ſiquidem hæreditas eſſet ſoluendo, debet ſoluere totum ipſe hæres ſicut ęs alienum. Sed ſi hæreditas non eſſet ſoluendo, tunc diminuentur legata propter iſtam expẽſam, ſicut ꝑpter aliud ęs alienum; ita no. Bart. in l. ſcimus. §. in cõputatione. C. de iu. delib. & Spe. tangit ut ipſe ibi refert &c. Impediat, ſibi tamen non dicitur nocere, nec iniuriam inferre. ff. q in fraudem credi. l. qui autem. §. ſimili modo. ¶Item eſt eadem ratio in nepote, cum omnibus deſcendentibus hereditas aſcendentium pariter debeatur, non attenta differentia ſexus, nec diſparitate graduum: quia nepos, uel pronepos, qui ſunt in ulteriori gradu, pariter cum filio ſuccedunt, tex. eſt in l. j. C. de legi. hær. & aut. in ſucceſſione. c. eo. ita ſtatutum quãtum ad hoc, quod dat nouã formam agendi, ut Bar. in l j. ff. ad l. Fal. tñ dicitur ius commune quo ad alia. Sic intelligatur glo. Ioã. And. in cap. j. de

de conſt.tib.6.& ſic debet interpretari ſecũdũ quod interpretatur ius commune.C.de noxalibus.l.ſi ſerui. ubi eſt caſus notabilis,& gl.in l.fi.§.donec,in fi.C.de iur. delib.&c. NIC. ABB. ¶ Quædam ſubſcriptio, an filius banniti poſſit teſtari &c.& eſt domini Abbatis, prout infra apparet.

CONSI. DO. LVDO. BOLOG.

CASVS *talis eſt.I & A.fratribus, alijsq; fratribus ſuis mercatoribus exiſtentibus in ciuitate M.& bonũ creditũ habentibus,& eis exiſtẽtibus abſentibus à dicta ciuitate ſub die x.menſis Septẽb.M.472.fuit inchoatus quidam proceſſus contra dictos I & A.fratres,& alios eorũ fratres ſecũdũ formã iuris municipalis dictæ ciuitatis,& hoc ad inſtantiã quorũdã ſuorũ aſſertorũ creditorũ.Qui aſſerti creditores in dicto proceſſu aſſeruerunt dictos I & A.& eorũ fratres ceſſaſſe,ſeu fefelliſſe in fraudẽ dictorũ creditorũ. ¶ Pẽdente dicto proceſſu,demũ ſub die undecimo dicti menſis Septemb.& anni præfati fuit inchoatus nouus proceſſus,& diuerſus à primo contra dictũ I tantummodo,& hoc pro facto ſtatus.Quibus proceſsibus ſic pendentibus fuit pronunciatum per iudicem ordinarium ſecundũ formã ſtatutorum dictæ ciuitatis ſuper primo proceſſu fallentiæ die.ij.menſis Octob.dicti anni,uidelicet dictos I & A.fratres alioſq; eorum fratres fuiſſe, & eſſe ceſſantes,& cõtra eos,& eorũ bona procedendum eſſe tanquàm contra ceſſantes,fallentes,& omittentes ſoluere eorum creditoribus. ¶ Quo proceſſu fallentiæ ſic pendente, ſub die prima Octob.dicti anni alius fuit formatus proceſſus contra fratres dictorum I & A.prædicto facto ſtatus,& poſtea die 20.Octob. fuerunt banniti pro rebellibus,& in confiſcatione bonorum demũ eadem die.20.Octob.dicti anni dictus I. etiam fuit bannitus de dicta ciuitate pro ſtatu,& pro rebelle, & in confiſcatione bonorum ſuorum. ¶ His ſic peractis die.20.aprilis anni.M. 474. dict. I & A.& fratres fuerunt declarati debitores dictorum creditorum uigore dicti proceſſus fallentiæ ſecundum formam dictorum ſtatutorum,propter quod dicti I & A.& fratres perinde habiti fuerunt ex forma dictorum ſtatutorum,ac ſi in dictis quantitatibus fuiſſent dicta die condemnati.Tandem in M.474.dicta ciuitas ſtatutum mutauit adeo, quòd iſti I & A. & eorum fratres obtinuerunt cancellari à dictis bannis, & reſtitutione bonorum ſub modo,forma,& tenore infraſcriptis,uidelicet:P. C. legatus & c.dilectis nobis I & A.& eorum fratribus ſalutem &c. dum diligenter attendimus grata nobis per uos, & ueſtrum quemlibet exhibita obſequia,& quæ futuris temporibus exhiberi ſperamus,nõ immerito promouemur,ut uobis reddamur ad gratias liberales,& fauoribus,& gratijs proſequamur.Inde eſt,quod pre miſſorum occaſione promoti,præſentium tenore, authoritate nobis indulta mandamus uobis ſuperſtitibus notarijs, & officialibus cameræ actorum,nec nõ fiſci, & officij bannitorum,& cuilibet ueſtrum,quatenus omnes & ſingulos infraſcriptos, quorum nomina ſingulariter inferius deſcribuntur,ac eorum nomina & pronomina cancellare, & abolere debeatis de omnibus & ſingulis libris,ſeu quaternis in dictis locis uel alibi exiſtẽtibus, & omnia & ſingula,& quæcũque banna condẽnationis, inquiſitionis, & proceſſus in ipſis libris, ſeu aſcriptos,& conſcriptos, exẽplatos ſeu factos quocunq; tẽpore ante aduẽtum noſtrũ ad ciuitatẽ.M. qui fuit anno domini.M.473.die tertia Septemb. ex nunc etiam tenore præſentium prædicta authoritate decernentes nulla irrita & caſſa ipſa banna,& delicta ante dictum tempus commiſſa,& condemnationes,inquiſitiones & proceſſus, ita quòd liberè & impunè in ciuitate.M.eiuſq; comitatu,& diſtrictu morari,& ſtare poſsint abſque grauamine, uel moleſtia aliquali inferendi prædictis infraſcriptis,uel alicui prædictorum occaſione prædicta,ſcilicet bannorum,uel condemnationum,aut alicuius eorum, reſtituẽtes etiam ipſos,& quemlibet eorum ad famam,honores. & ad alia, prout erant antè.In quorum teſtimonium præſentes fieri iuſſimus,& noſtri ſigilli impreſsione muniri. ¶ Quorum nomina ſunt hæc,uidelicet,I & A.& fratres eo.&c. Succeſsiue in dicta ciuitate.M.alijs nouitatibus ſuperuenientibus,& mutato ſtatu.M.475. per certos ciues M & A.à populo dictæ ciuitatis poteſtatem habentes inter alia fuit ſtatutum,& ordinatum,quòd omnes & ſinguli condemnati,& confinati,banniti,& qualitercunque in fuga ti occaſione ſtatus ad res & bona,& iura ſua priſtina, honores, dignitates & priuilegia,quæ habebant ante dictas uocationes,reſtituerentur,ac pro reſtitutis ipſo iure haberentur. ¶ Quibus ſic ſtantibus,quidam Antonius unus ex creditoribus dictorum I & A.& fratrum petit executionem prædictæ ſententiæ latæ contra dictos I & A.& fratres ſuper fallentia antedicta, necnon alterius ſententiæ declarationis,ut ſupra,factæ de quantitatibus, in quibus dicti fratres in dicto proceſſu fallentiæ allegati & declarati fuerunt debitores & quæ ſententiæ fuerunt latæ temporibus modo,& forma prædictis. ¶ Contra quam petitam executionem opponitur per dictos I.& A.allegantes dictas ſententias exequi non poſſe,nec debere:quia fuerunt reſtituti aduerſus dictam ſententiam,& totum proceſſum uigore mandati,ut ſupra, emanati à dicto legato,prout ſupra. ¶ Necnon ſucceſsione ex reſtitutione per ciues.M.facta & prouiſionibus & ordinamentis, de quibus ſuprà. ¶ Pro parte uero dicti Antonij replicatur non obſtare dictas prouiſiones,& quæſtiones,quia aſſerit habere locum in cauſa criminali,non autem in ciuili.Item dictæ aliæ reſtitutiones non extenduntur ad dictos I & A.fratres,qui non erant banniti tempore dictarum prouiſionum.Quæritur quid iuris.* LVDO. BOLOGNINVS.

CONSILIVM CI.

1 *Legatus de latere,ubi aliquid facit iure legationis,æquiparandus eſt principi.*

2 *Papa ſemper nititur ſaluare decreta,& inſtitutiones ſuorum legatorum.*

3 *Prouiſiones,ſtatuta,& decreta facta per præſidentes authoritate conſilij generalis electorum,poſtquam authoritate principis fuit conceſſum,habent uim legis,& iuris ciuilis.*

4 *Decreta facta à populo,ſunt ius ciuile.*

5 *Dictio,alia,includit criminales,ciuiles,mixtas & ſpirituales.*

6 *Ciuitas poteſt facere legẽ generalẽ, ex qua ius auferatur tertio.*

INuocato diuino ſuffragio, quo mediante ueritas eluceſcat (Nam dominus propè eſt inuocantibus eum) & uiſo puncto ſuperius expreſſo,licet ſupra ſatis per alios.d. c. conſulentes ad ſaturitatem dictum fuerit adeo ut reſponſum iam appareat,ut in l.fundi Trebatiani,ff.de uſufru.leg.nihilo minus neceſſarium eſſe duxi de præſenti conſultatione aliqua elicere, quæ dubium afferre uidentur. Et demum omnia illa ſoluere. Et primo illud uerbum in reſtitutione facta per dominum P.C. legatum: Reſtituentes etiam ipſos, & quemlibet eorum ad famam, & honores, & alia, prout erant ante aſcripta eis, & cuilibet eorum. Supra tamen in reſtitutione expreſſe facta erat mentio, ut I. & A. & fratres in puncto nominati, reſtituti eſſent ad banni condemnationes, inquiſitiones, & proceſſus; & ita omnia aboleri mandatum fuit in reſtitutione memorata.Cuius legati de latere poteſtas non parua,imò magna & ampliſſima, poteſtati principis, ſeu Papæ eſt æquiparata,& primò hoc aſſumo ex text. iuncta
1 eleganti glo.in c.nobiliſſimus 97.diſt.ſic dicente, † quòd ubi legatus de latere aliquid facit iure legationis ſuæ, certè principi æquiparandus eſt, in hoc ampliſſimam habens poteſtatem;& ſic intelligo Spec.in ti.de lega §. ſupereſt, uer.quid ſi de legati iuriſdictione,uidelicet ut etiam eius legati oraculo uiuæ uocis credatur,& in tit.de teſte.§. j. uerſi.

uerſi.quid ſi aduocatus,in l.ij.§.liquet,circa finem,C.de ſum.tri.& fide catho. firmat hoc Archi. in d.c. nobiliſſimus,& Inn.in c.cum dilectus,de accu.& Io.And.in c.j. de offi.dele.li.vj.de ſent.excõ.c.ad audiẽtiam,de appel.c. cõſtitutus,& glo.de ſen.excõ.c.ſicut, & in c.ad apoſtolicæ, de re iud.in 6.& c.cum olim eſſemus,de priuil.& Lap.alle.12.& 33.& Bar.ĩ l.j. C.de ſuperindic.li.x. huius ſentẽtiæ eſt etiã Bal.in l.exemplo.C.de proba.& in l.ſi qua per calumniam, C.de epiſc.& cle.& maximè pondero hanc reſtitutionem factam eſſe de pertinentibus ad legationem ſuam:& adde bonum text. in ca. ſuper his, de accu. imò dicit Ioann.Andr.in d.c.ſuper his de ſtylo curiæ fore,ut ſibi credatur ẽt extra legationem ſuam ſolo uerbo id eſt uiuæ uocis oraculo,pro quo eſt optima ratio tex.& gl.in.l.j.ff.de offi.pfe.pt.ibi credidit.n. princeps eos, q ob ſingularẽ eorũ induſtriã ad huius officij magnitudinẽ electi ſunt,nõ aliter fore iudicaturos,q̃ ipſe princeps iudicaturus eſſet,ut ibi inquit tex.ex quo fit,ut maxima ſit præſumptio pro legatis,& poteſtatibus.& ſolennitate,ut latè explicat Spe.in toto ti.de leg.& maximè in §.ſupereſt. & prædictis adde do. Ant. de fide inſtr. c. quod ſuper his.& in ſpecie ad propoſitum noſtrum potuit legatus antedictus reſtitutionem dictam concedere,quia ſtatuta facit ꝑpetuò duratura,in.c.fi.de offi.lega.ĩ.c.ex parte, de uerb. ſig.& c.ſuper q buſdam.eſſent uidenda no.4.diſt.c.porro,
2 & 26.diſt.c.utinã.imò † Papa ſemper nititur ſaluare decreta,& inſtitutiones ſuorũ legatorũ,de reſcr.c. ueniens. & ſucceſſiuè omnia põt facere legatus, quę non ſunt Papę reſeruata ſpecialiter,quę omnia ſingulariter ponit gl. in.c.ꝙ tranſlationẽ,de offi.leg.ĩ.c.ſicut unire,de exceſ.ꝑlat.& ponit eam Spec.in tit.de iur.om.iud. interpretatur ẽt legatus dñi N.Papæ reſcriptum,qđ maximũ eſt,in c.j. de poſtul.præl.in uer.reſcriptum noſtrum interpretatus, & addo nota.de iudi.c nouit.¶ Quid plura.imperium habet in prouinciã per eã gubernatam, ut.d.§. ſupereſt, per Spec.quos caſus potius laborioſum, q̃ ſubtile hìc eſſet explicare.habet ergo reſtitutio memorata maximam poteſtatem,ſcilicet papę,uel ſimilẽ ꝑꝑ prouinciam,quam gubernat legatus.eſt ẽt fundata dicta reſtitutio poteſtate, ĩperio,arbitrio,& baſilica reformatorũ illorũ ſtatus dictę ciuitatis.M.habẽtiũ dictæ ciuitatis uicariatũ in plena forma à ſummo Pontifice: qa dicti dñi reformatores fuerũt electi à conſilio populi repreſentante authoritatẽ dñi Papę,& ęquiparantur principi,ut no.C.q ſit lon.conſue.ſuper rubr.de reg.iu.l.aliud.§. refertur unde eleganter di-
3 cit Bar.in.l.ſtipulationum alię,ff.de uerb.obl. qđ † prouiſiones,ſtatuta,& decreta,& alia facta per pręſidentes authoritate conſilij gñalis electorum,poſtquã authoritate principis fuit conceſſum, habebunt uim legis & iuris ciuilis,ut in procœmio inſtitutionũ, in prima & ſecunda conſtitu.C.&.l.2.C.de uete.iur.enu.ad idem allego Bart. in.
4 l.ſi.ff.de pœ. † ubi facta decreta a populo erũt ius ciuile, & orietur actio ꝑpetua,q ciuilis dr,inſtitu.de ꝑpe.& tẽp. actio.in princi.& in hoc non eſt differentia inter docto. licet ſit in alio paſſu,an ſtatuta facta ab epo,marchione, & alijs ſint ius ꝑtorium, uel ciuile . ſed in caſu noſtro tenet conſilium,& populus locũ principis.addo Bal.in.l.receptitia,C.de conſti.pecu.in.l.j. C. qui admit.ad bon.poſſ.& Bald.in.l.ſancimus,C.de dona.& quę no.Io.And.in addi. Spec.in tit.de inſtru.edit.in.§.porro,in addi. quę incipit, hęc ſubſcriptio . fundamento hoc facto conſidero uerbũ unum in reſtitutione facta ꝑ dictos dominos, ſcilicet reſtituerunt omnes,& reſtitutos eſſe uoluerunt in omni ipſorum iure priſtino, ẽt ſi prædictorum reſtitutorum aliquid hodie,ſcilicet tempore reſtitutionis,quomodocunque teneatur,& poſſideat,cum generali clauſula, non obſtante,& alijs omnibus opportunis , & iſta fuit facta uno tẽpore.demum una alia reſtitutio facta fuit alio tempore,in qua omnes expreſsè reſtituti ſunt ad criminales , & ciuiles cauſas,proceſſus, præſcriptiones,& omnia . Vnde ueniendo per ordinem in unaquaque reſtitutione, primò aſſumo illã domini.P.legati de latere. C. in qua reſtituit in ſpecie dictos fratres ab omnibus proceſsibus criminalibus,& ad famã,& honores,& alia , ꝑut erãt antea ſcripta eis. quæ reſtitutio iuri cõi conformis eſt.l.quod ſi minor, in.§.reſtitutio,de mino.& poſtquam expreſſam mentionẽ facit de criminalibus,& poſtè àdicit ad alia.hęc dictio,alia,non intelligitur amplius in criminalibus ratione uitandę ſuperfluitatis,in.§.qbus,in prima conſtit.C.ſed intelligitur in ciuilibus aliquam in multis ſimilitudinẽ habentibus cum criminalibus,licet in multis differãt,ut latè per Bar.in.l. fin.ff.de priua.delic.in.l.j. C.qñ ciuilis actio ꝑiudi.criminali,&.l.j. ff.ui bo.rap. & latè ꝑ do. Ant. in rubri.de iudi.poſt Inno.in.c.qualiter & qñ,de accu.no. in l. quid ergo.§.pęna grauior,de infa.in l.agraria,de termino moto.unde per ſimilitudinem ꝑceſſus,libeli, lit.cõteſt.& ſententiæ in eis requiſitæ,ſcilicet criminalibus , & ciuilibus,dum dicit,& ad alia, intelligitur de ciuilibus.l. ſi fugitiui,C.de ſer.fugiti.quaſi dictio,talis,ſit implicatiua ſimilium. Præterea talis dictio,& ad alia,de neceſsitate debet intelligi de ciuilibus ꝑꝑ dictionem & q coniunctio eſt, & cadit inter diuerſa , in rubri.ff. de iur. & facti igno.ubi gl.ergo cum.ſuprà dixerit de criminalibus,hæc dictio,& ad alia intelligitur de ſententijs ciuilibus, cum cauſarũ & iudiciorum tẽporalium, de quibus tractamus, quoddam eſt criminale, quoddam ciuile,& quoddam miſtum.Criminalia dicuntur, quorum finis eſt commodum partis,& intereſſe publicũ, ſeu uindicta publica . Ciuilia, quorum finis eſt comodum partis, & intereſſe priuatum. Miſta,q participant de intereſſe partis, & uindicta priuata,& publica.exemplum in.c.tuæ,de procura. iſtę diſtinctiones habentur in.c.forus,de uerb. ſig. & in iuribus ſupradictis.unde manifeſtè apparet,ꝙ de ciuilibus intelligitur. ¶ Ex alio reſpectu, ꝙ dicta reſtitutio extenditur ad proceſſus,& ſentẽtias ciuiles,adduco,quia ſi reſtitutio eſt facta ad maiora, ergo ad minora extenditur faciliter , & ad alia,ut in.ca.ſedes,& lata materia in.c. cum in multis, de reſcrip.lib.vj.addo nota in clemen. non põt,de procura.& quod pulchrè approbat Bart.in.l.ſed & ſi quis,in.§. quęſitum,ff.ſi quis cau. imò in terminis ad propoſitũ noſtrum adduco gl.ſingu.in cle.j.in uer.q̃uis alia,de re iudi.
5 ubi dicit, † ꝙ iſta dictio,alia , includit criminales , ciuiles,miſtas, & ſpirituales, quã in propoſito meo magnifacio,& ꝑ hac deciſione ipſam principalẽ noto. adduco ẽt ſingulariter no.Inno.ꝙ ciuilia includuntur à fortiori, in. ca. cum olim,de offic.deleg.& qñ expreſſit grauiora, dictio,alia,trahitur ad omnia:ſed ſi leuiora in reſcripto exprimãtur,& poſtea mihi facit aliquas iniurias,non potero de homicidio accuſare. ſed e contra caſus vr̃, ubi grauiora expreſſa fuerunt,ſcilicet criminalia,& ad leuiora, ſcilicet ciuilia uolumus facere extenſionem per dictionẽ, alia,certè poſſumus,ut pulchrè firmat Inno. in.c. diſpendia,de reſcript.lib.vj.& approbat do.Anto. in. d.c.ſedes, de reſcrip.& prędicta confirmantur,ut dicti uerbi ſit aliqua operatio,& effectus,de leg.j.c.ſi qñ,de priuile. c.ſi papa,lib.vj.¶ Quibus omnibus uiſis illud tritum,& uulgatũ dubium tango, an dictus legatus de latere cardinalis potuerit tollere ius aquiſitũ alteri, ꝑ ſñiam huiuſmodi reſtitutionem concedo . Item qd de reſtitutione ꝑfatorum dominorum ſtatus reformatorũ , ubi reſtituũtur prędicti fratres

fratres ad bona,hodie ꝑ alios poſſeſſa, & dicta reſtitutio bene roborata eſt,cũ clauſulis oportunis, & maximè clauſula,non obſtante.Nam primo licet dubitatum fuerit,an princeps tollere poſsit ius gentiũ,ſcilicet dominia de iure gen.inuẽta,in.l.ex hoc iure,ff.de iuſti. & iure, id eſt dominium rei meæ an mihi auferri poſsit, & licet in dubio gl.uideatur uelle,quod non,in.l.reſcripta, C.de preci.impera.offe.ꝓ qua ſatis implicita ratio.l.quoties, C.de preci.impe.offer.in.l.fi.c.ſi ꝯ ius uel util.publi.in.l.fin. C. de errore aduocatorũ, quibus cautum eſt ius alterius in totum auferri,ſeu euelli non poſſe:q̃a dico ex multiplici capite ius acquiſitũ,per ſñiam alicui potuit auferri ꝑ principem,& alios, qui loco principis habentur. Et primo ꝓ hoc allego tex.in.l.item ſi uerberatũ.§.penul.de rei uen. ubi cum cã dominiũ põt auferri, & alteri concedi. firmauit Bart.hoc in proœmio digeſtorum, & idem in. l.j.in fi. de conſtitu.principi.q̃ maior cauſa poteſt eſſe,& quia latæ fuerũt dictæ ſentẽtię,dictis fratribus rebellibus ciuitatis exiſtẽtibus ꝑꝑ factiones ciuitatis, aut partialitates, q̃ non potuerunt tempore præfatæ rebellionis iura ſua,nec cauſas defendere.& ideò reſtitutio emanauit, & ratio ꝓhibitę defenſionis,quia ad ciuitatem nõ erat tutus acceſſus, ergo iuſta cauſa, in clemen.paſtoralis, de re iudi.poſuit Inno.in.c.præterea,de dila. in extrauagan. præſenti, de reſcrip.& legiſtæ omnes in.l.2.ff. ſi quis in ius uoc.non ie.l.de ætate,ubi per Bar.in fi.ad Trebel. ff. Accedat pro hac ſñia tex.in.l. ſi quis ſepulchrum, de religio.ubi de iuſta cauſa fit mentio,& compelli debet iuſto pretio,&c.Et accedat ratio tituli,de bo.damna.imò plus dicit Ange.in. d.l.itẽ ſi uerberatum.§.pen.ſine cauſa poteſt princeps dominium auferre uni,& dare alteri ſine preiudicio recipiẽtis per.l.2.&.l.bene à Zenone,C.de quadri. præſcrip.Idẽ ipſe Ang.firmauit in.l.conſtat,cõmunia prædiorũ. ubi nõ ſolum hæc poteſt facere princeps,ſed per ſtatutum,& conſuetudinem poteſt auferri ius alterius ſingularis ꝑſonę, argu.l.ſi pendentes.§.ſi quid,ff.de uſufru. & firmat hoc ultimum Inno.in.c.j.de conſue.Aliquid in ſimili in.c.in noſtra.de iniur.& dã.dato.& Ange. idem unum uerbum in.l. conuentionum,ff.de pac.Quinimò dicit Bar. in.l.Antiochen.de priui.cred. † ciuitatem poſſe facere legem generalem,ex qua ius auferatur tertio, ut fecit in caſu nr̃o in beneficium omnium quoruncunque bannitorum confinatorum & rebellium.Et ita tenẽtur hęc,declarato hoc modo dicto Inn.in c.q̃ in eccleſiarum,de conſti.ut intelligatur faciendo legem particularem.l.ſi priuatus,q̃ & à quibus,ut illa nõ nocet.l.quoties,ff.de pollicitationibus,quẽadmodum poteſt facere ciuitas ſuper rebus ſuis generale ſtatutum.l.prohibere.§. planè,ff.quod ui aut clam,& no. de publi.l.Ceſar, & ponit Bald.in.l.ciuitatis, ff.ſi cer. pe. ¶ Ad confirmationem omnium prædictorum accedat tex. in.l. Lucius,ff.de euic.& quæ notauit Archi.j. diſt. c.ius ciuile,&.9.q. ſi.c.per principalẽ. Item ex alio capite,poſito ſine præiudicio ueritatis,quia ita ueritas eſſet,ꝙ alio mõ non poſſet tolli, ſemper tolli põt ex plenitudine poteſtatis. Nã clauſula de plenitudine poteſtatis, eſt inter alias duas principales,ſ.clauſulã,non obſtante, & clauſulã, ex certa ſcĩa preſumat.Et in ueritate in omnibus reſtõnibus princeps,uel ciuitas,aut legatus tacitè ſcientiam atteſtatur in narratione, ſed expreſsè in una clauſula, non obſtante,q̃ ualidat reſcriptũ,ſeu reſtitutionem ex plenitudine poteſtatis,ſi dicat,non obſtante aliquo in contrariũ faciente,ita Bar.firmat in.l.fi. C. ſi cõtra ius uel util. publi. Bal.expreſsè de pace Cõſtan.in uer.liuellariũ,& Bal.in.l. eos,C.de ap.adde no. in l.ſed & ſi quis. §.q̃ſitum,ff.ſi quis cautio.in l.iubemus,C.ad uellei.in aut.de teſt ĩperfectis. §.pen.& in auth.hoc inter liberos, C.de teſta & Bart.ponit in extraua. ad reprimendum, in uer. non obſtantibus: imo uenienti cõtra factum ſuperioris debet imponi perpetuum ſilentium:q̃a ciuitas indultum fecit ſciẽter, & notoriè ꝓ bono ciuitatis;ergo ex certa ſcientia.ergo nõ poteſt uenire contra id,qđ factũ fuit ex certa ſcientia,ut eleganter firmauit Bal.de pace Conſtan. in uerſi.ſi quis autem.facit.l.idem ulpianus;ff.de excuſ. tuto. ¶ Quibus ita dictis concludo, ꝙ ſi ẽt per ſuperiorem nõ poſſet tolli dominium alteri quæſitum,quod non eſt uerum,ſemper tolli põt dominium quæſitũ per ſententiam,ut eleganter reperio firmatum per Bal.in.l.ſi.C.ſenten. reſcin.non poſſe. etenim in omni ſententia intelligitur clauſula, ſalua ſumma poteſtate principis.l.fin. C. de legi.uel eius, qui loco principis habet,ut. ſuprà dixi.quod dictũ noto, & põdero pro hac deciſione multum,nam cũ ius acquiſitum per ſentẽtiam ſit acquiſitũ per medium iuris ciuilis & ſic iure ciuili, ideò facilius etiam,q̃ ius gentium tolli põt, & hoc indubitanter eſt uerum, cum ſit in ea,clauſula derogatoria. accedat.l.humanum,C.de legi.& quod notat Ioã. An.in. c.j.de exceſ.prela.& in.c.j.de conſti.& qđ no.Cy.in diſputatio.ſua,ꝓceſsit diſpoſitio derogatiua, & eleganter in dicta authen.hoc inter liberos,ſcilicet clauſula non obſtante.§.item cum ſit in materia &c.Certa ſciẽtia notoria.ſed plus adhuc põt tolli,qđ de iure ciuili eſt.l.2.§.exactis, ff. de orig.iur.puta ꝙ non tranſiuerit in contractum,actio, uel conceſsio cũ non ſubdito,ut ponit Inno.de iudi.c.nouit,quem intelligo ita in.c.in noſtra,de iniu.& damno dato & addo Bar.in.l.priuilegia, C.de ſa.ſan.eccl.& q̃ dixit domi.Flo.in.l.perpendimus.de ſenten.ex cõ.Sed cum ſubdito ea ẽt,quę tranſiuerunt in contractum,multi tenẽt,ꝙ poteſt tollere nudo uerbo, dicta.l.priuilegia, per argu. à ſpeciali,uel ratione ceſſante.l. generalis utilitas ſubditorum in reſtitutione uerſatur,nec trãſiuerat in contractũ, imo ſubditi,quibus facilius præiudiciũ nudo uerbo principis poteſt afferri,in clemẽ.dudum,in.§.uerum,de ſepul. ¶ Ex quibus omnibus de iure firmiter concludo, dictam ſententiam,aduerſus quam reſtitutio conceſſa fuit in pũcto poſitam,executionem non mereri nec de iure, nec de conſuetudine, nec ſtatutario iure. Et ita dico & conſulo Ego Ludouicus Bologninus,minimus utriuſque iuris doctor,& eques,iura ciuilia Ferrarię ordinariè de mane legens,& in fidem prædictorum me ſubſcripſi. & ſolitum ſigillum appoſui.

FINIS PRIMAE PARTIS CONSILIORVM PANORMITANI.

SECVNDA PARS CONSILIORVM,

ſeu allegationum eiuſdē D. Nicolai de Tudeſchis, cum Summariis & numeris, ut materiæ notatu dignæ, facilius inueniantur, appoſitis ſubſequitur.

CASVS CONSILII PRIMI.

Vidam nomine Cola, ciuis, & habitator Fani, manifeſtus uſurarius, ut probari dicitur, uolens ſuo pudori parcere, & ſepultura eccleſiaſtica non carere, ac teſtandi facultate non priuari, accerſitis rectore parochiæ, notario, & teſtibus ſub infraſcripta forma cautionem præſtitit. Aſſeruit .n. quòd ad eius notitiā peruenit, quod nonnulli ſuſurrantes, & zizaniam ſeminantes, conantur eum diffamare, quòd ipſe exercet, & exercuit uſurariam prauitatem, quodque fore minime uerum ipſe atteſtabatur, uolensq́; omnimodo linguas incidere maleuolas, & omnibus oſtendere ſe fore ab huiuſmodi reatu innocentem ſuum poſt infraſcriptam cautionem præſtitam teſtamentum, & ultimam uoluntatem ſolenniter condere promiſit uenerabili uiro domino Nicolao Bartoli, rectori eccleſiæ ſancti Leonardi &c. & Dominico notario &c. quod ſi quò tempore apparebit legitimè, uel apparere poterit, quòd ipſe aliquid ab aliquo, uel aliquibus per uſurariam extorſiſſet prauitatem, totum illud, & quicquid legitimè monſtraretur, integrè reſtituturum, uolensque in prædictis idonee cauere rogauit nobilem uirum Ioannem &c. ut pro eo ſolemniter pro prædictis fideiuberet &c. & ita ſubſequenter dictus Ioannes generaliter fideiuſſit. ¶ Quæritur nunc, cum ſucceſſiuè fecerit duo teſtamenta, in quorum primo dominum Hugolinum, & filium adoptiuum dicti teſtatoris inſtituit hæredes, in ſecundo uerò bona ſua diſtribui iuſſit in opus certi pontis publici, cuius refectio ſpectat ad certam eccleſiam, ſeu hoſpitale, nunquid uigore prædictæ cautionis aliquod dictorum teſtamentorum ſubſiſtere poſſit.

CONSILIVM I.

1 *Vſurarius manifeſtus debet carere ſepultura eccleſiaſtica, donec de uſuris extortis idonee ſatisfecerit.*

2 *Vſurarij manifeſti non debent intereſſe teſtamentis.*

3 *Ius ubi exigit aliquid ſub certa forma, ſeu qualitate, tunc non ſufficit factum ſine forma, & qualitate adimpleri.*

Omnipotentis Dei, genitricisque Mariæ humiliter poſtulato præſidio, Quanquam multa contra dictam cautionem obijci poſſent, quia tamen in ſe clara nō ſunt, ſed in doctorum opinionibus poſita, ne uidear rem mihi prorſus indubitabilem, dubitabilem oſtendere, ideò breuiter & audacter concludo, nullum dictorum teſtamentorum uires aliquas habuiſſe; ſed nullius prorſus exiſtere firmitatis. ¶ Et pro hac mea concluſione dico eſſe caſum apertiſſimum, qui cauillari quoquomodo non poteſt in c.ij. de uſuris lib.vj. ibi enim in principio diſponitur,
1 ut manifeſtus uſurarius careat eccleſiaſtica ſepultura, donec de uſuris extortis, prout ipſius uſurarij patiuntur facultates, idonee fuerit ſatisfactum, aut idonee illis perſonis, de quibus ibi, de reſtitutione fienda cautum fuerit Et quia in principio fecerat mentionem de cautione in genere, ſubſequenti.§. certam dat formam huic cautioni dicens, quòd ſi reſtituendarum uſurarum ſit quantitas manifeſta, illam ſemper in cautione exprimi uolumus, alioquin aliam, ſcilicet exprimi uolumus recipiētis cautione arbitrio moderandam. Deinde in §. nullus, diſponitur, quòd
2 nullus manifeſtorum † uſurariorum teſtamentis interſit, niſi de uſuris ſatisfecerint, uel de ſatisfaciendo pro ſuarum uiribus facultatum præſtēt, ut præmittit, idoneā cautionem. Vltimo ſubijcitur ibi clauſula generalis in hæc uerba. Teſtamenta quoque manifeſtorum uſurariorum aliter facta, non ualeant, ſed irrita fore ipſo iure tex.n. in d.§. nullus, non eſt contentus ſimplici & generali cautione; ſed dat formam, ut ſi quantitas extorta ſit manifeſta, illa ſemper debeat exprimi: aliàs debeat exprimi alia certa quantitas arbitrio recipientis moderanda. quæ quidem forma eſt neceſſitatis, ut patet ex uerbo, uolumus, ibi poſito, quod inducit ius nouum neceſſitatiuum, ut eſt tex. iuncta glo. in cle. unica, de offi. uica. hoc quidem clarè probatur in d.§. nullus ubi diſponitur, quòd nullus debeat interesſe teſtamētis manifeſtorum uſurariorum, niſi de uſuris ſatisfecerit, aut de ſatisfaciendo, ut præmittitur, idoneam preſtiterit cautionem, unde ponderandum eſt illud uerbum, ut præmittitur, & ſic refert ſe ad cautionem qualificatam modo prædicto. Tertio hoc probat clauſula retractatiua in fine poſita, dum dr̄, quòd teſtamenta manifeſtorum uſurariorum aliter facta, ſint irrita ipſo iure, ponderanda ſunt.n. illa uerba, aliter facta, & ſic apertè innuit, quòd forma cautionis ibi tradita, ſit de ſubſtantia. clauſula. n. in fine appoſita ad omnia præcedentia refert, ut in c. inquiſitioni, & c. ſecundò requiris, de app. plenè per Bar. in l. talis ſcriptura, de leg. j. & in l. prætor. §. ij. ff. ui. bon. rapto. per Spec. in ti. de inſtru. edi. §. nunc autem uidendum uer. item excipere. Et quòd forma illius cautionis ultra prædicta ſit uериſimiliter ſubſtantificata, probatur ex grādi ipſius utilitate, & graui diſpēdio, quod inde, ea non obſeruata, ſubſequitur. Si enim eſſet ſufficiens cautio generalis ſupra poſita, impoſſibile eſſet, quòd uſuræ reſtituerentur, tum quia de facili non poteſt probari quantitas extorta, tum eſt quia pleriquc, a quibus fuerūt extortæ, ſe abſentarunt, uel mortui ſunt, uel non ualentes probare, non comparent, propterea nunquàm exoluerentur merita pauperibus iuxta. c. cum tu, de uſuris, nam promiſit dictus Cola, ſe reſtituturum illis duntaxat, qui legitimè probauerint, ab eis aliquid fuiſſe per uſurariā prauitatē extortum, & ſic pro incertis nullam cautionem præſtitit ergo non ſufficienter cautum. iura enim conſiderauerunt quòd de facili quicquid fuit ab uſurario extortum, probari non poteſt, ut in cle. unica, de uſur. ideo uoluerunt, quod in cautione promittatur certa quantitas arbitrio recipientis moderanda, ut ſic non comparentibus omnibus, a quibus pecuniæ fuerunt extortæ, reſtitutio fiat pauperibus d. c. cum tu; no. gl. in d. c. ij. eo. tit. lib. vj. quæ eſt in uerbo, ſatisfieri. facit quod no. Fed. de Se. conſil. cij. dicta
3 ergo cautio omnino eſt inſufficiens. † Præterea, ubicunque ius exigit aliquid ſub certa forma, ſeu qualitate, non ſufficit factum adimpleri ſine forma ſeu qualitate requiſita: imo paria ſunt tali caſu facere contra, & præter formā hæc probantur in c. ſi cui, & c. ſicut cum, de elect. li. vj. & c. ſi. de reſti. ſpo. & c. cum dilecta, de reſcri. & c. prudentiam, uer. illa quippe, de offi. dele. & l. cum antiquitas, C. de teſta. & l. hæredes palam, in fi. ff. eo. & l. diligenter, ff. man. Et quod no. Bar. in l. filio præterito, ff. de iniuſt. rup. & irri. teſta. & l. j. §. ſed ſi filius, de leg. iij. Et hanc concluſionem in terminis reperio tenuiſſe do. Ang. de Peruſio in quadam ſua ſolenni diſputatione, quæ incipit, Aſtenſis miles, in uer. ij. dubitatur ubi quærit, an cautionis forma tradi-

ta

ta in c. quamquàm, poſſit mutari & tolli; & dicit, ꝙ nec tolli poteſt, nec forma mutari,ita, quod cauendi forma leuior eſſet,& non utilis animæ uſurarij,& illis,à quibus præſumuntur uſuræ extortæ,nam ſi diceremus contrariũ dareť uſurarijs occaſio nõ redeundi ad pœnitentiam,nec ad contritionem ſatisfaciendi,& reſtituendi uſuras extortas,& ideò ſm cũ illa cõſtitutio,uelut turpe diſponẽs, eſt nulla,ſed ſi forma eſſet grauior,& utilis animabus uſurariorum,& illis,a quibus eſſent uſuræ extortæ,tunc ualeret dicta cõſtitutio.& licet ualeat conſtitutio inducẽs grauiorẽ formã,tñ ſm cum ſufficeret ad teſtamẽtorũ ualorẽ,ꝙ præſtita eſſet in forma tradita in d.c.q̃q̃. & hoc ultimũ eſt ſecũdũ Io. An.in nouella in uerbo,abſentibus, qđ eſt no.dignũ.nã eps,uel alius citra Papã nõ põt ſtatuere ꝯ ius canonicum,remittendo formam per hoc introductam,ut in c.quod ſuper his,de maio.& obe.& c.igitur 25 q.ij.plenè per Io.An.in c.fi.de offi.arch.& c.ult.de ap. li. vj.no.Fede.conſi.xvij.quinimo nec ſolemnitates iudiciorũ tollere poſſent conſtitutiones etiam legati Car. nec poſſet ſpecifice mandare,ut in cauſa plenaria procedatur ſimpliciter,& de plano;Et quia inferior nõ põt tollere legem ſuperioris,ut dicit tex.in cle.ne Rom.de ele. ita concludit gl.no.in c.fi.de hær.li.vj.in uer.figura,& originaliter fuit dictũ Spe.in ti.de proba.§.ſupereſt.uer ſed nunqđ põt cognoſcere.hinc dixit idẽ Spe.eo.ti.§. nunc oſtendendum,uer.xlviij.legatũ non poſſe ſupplere defectum commiſſum in contractibus,uel iudicijs.Notandum eſt etiam ex opi.Io.And.& Ang.ꝙ cõſtitutio inferioris à Papa non poſſet ualidare teſtm̃,inducendo grauiorem formam, q̃ contenta ſit in d.§.quàmquàm,& ita in effectu ſub alijs terminis conſuluerunt Pau.Lau.&.do.Bart.de Saliceto Bononiæ,ut refert do.Pet.de Anch. in ſolemni commento c.canonũ,de cõſt.motus principaliter, quòd facultas teſtãdi ſm cõem opi.de iure gẽtiũ,licet ſolẽnitas ſit de iure ciuili iuxta no.in l.qui teſtamento.§.ſeruus,ff.de teſt.nec poteſt inferior tantum præiudicium tentare, quod præſumere noluit ipſe princeps cum tanto præiudicio tertij nec ipſe ſine illorum conſenſu,quorum intereſt ſtatuere ut no.in ſimili. Inno. c.ueſtra,de loca. ¶Ex his clarè patet,quòd forma cautionis,de qua in c,quamquam,eſt intantum de ſubſtantia,ut nedum ipſe uſurarius contrauenire non poſſit,ſed nec conſtitutio inferioris a Papa. Ad prædicta facit.l.nemo poteſt,de leg.j.& quod ibi no. Bar. & c.tua,de teſt.& ius publicũ,ff.de pac.& c.ſi diligenti de de fo.comp.hoc idem ſenſerunt Arc. & Io.Ab.in d.c.quã quàm,in eo,quod ibi tex.requirit,ut in cautione illa adhibeantur aliqui fide digni de illa parochia, & ipſi ibi dicunt, hoc non eſſe de ſubſtantia, ut de parochia ſint, ſed ad bene eſſe.ſatis.n.eſt,ꝙ ſint idonei;allegant ad hoc.4.q. 3.c.ſi teſtes.§.ad fidem,& 3.q.9.teſtes.§.ſi debitum, & qđ no.iij.q.v.canonica,in gl.j.quæ innuit,quòd alia,quæ ibi exiguntur,ſint de ſubſtantia;facit quod in fi.no. per Bart. in l.ij.§.prius,ff.de uul.& pup.& per doct. in c. cum dilecta,de reſcr. Et maxime corruit utrumque teſtm̃ ſi uocari poteſt teſtm̃,ꝙ poſt cautionem cõtinuauit uitium uſurarij,etiam ſi continuaſſet non manifeſtè,ſicut prius quia ex continuatione apparet,quòd non erat correptus tempore cautionis,ſed in fraudem legis eam præſtitit, de pœni.diſt.ij.c.j.quod etiã præſumitur ex alio, q̃a iſte in cautione ſua negabat ſe eſſe uſurarium,& peccati uenia non datur,niſi contrito,ut in regula,peccati uenia,lib.vj. & in d.c.cum tu,& qualitas manifeſta primò exiſtens, ſufficit, quia non requiritur illa qualitas omni tempore.ff.quod ui aut clam l.j.§.illud,cũ ſua gl.& omnis recidiua eſt peior ſua radice,ut c.Arrianus,de hær.li.vj. ad hoc bonus tex.ubi materia in ratione ſui. Et per hoc concluſionem non tenet teſtm̃ uſurarij manifeſti,etiam ſi idonee cauiſſet,ex quo poſtea continuauit uitiũ,licet non manifeſtè. idem tenet & conſuluit Fede.de Se.cõſi.8.ubi ponit ad literam,& ſequitur Io.de Lig.licet non faciat mentionem de Fed.in cle.unica,eo.ti.& Pet.de Anc.in c.quia eo, nec moueat quẽquã ꝙ ad pias cãs in effectu iſte uideatur teſtatus,quia manifeſtus uſurarius indiſtinctè inhabilitatur ad teſtãdũ,ita,quod etiam ad pias cauſas diſponere non poteſt,etiam in codicillis,quia tex.ille loquitur indiſtinctè, & hoc apertè tenuit Bal.& Bar.in l.j.C.de ſacroſ.eccle. facit quod in ſim.no.Io.And.in d.c.quamquam. nam cum bona iſta ueniant ad ſuccedentes ab inteſtato,arg. in auth.bona damnatorum,C.de bo.dam.non debent in præiudicium eorum talia relicta ualere,& maximè quia uidetur reſpuenda talia relicta per hos peccatores,argu.d.ca. quia in omnibus,& quod no.Bar.in l.j.C.de ſacroſ.eccle. præalle.& apertè Bar.& Bal.in d.l.j.in uer.vj.ſecundũ concluſionem prædictam, ut neceſſariò ſit ſeruanda forma dicti.c. quamquàm, ad ualiditatem teſtamenti. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM II.

1 *Vſurarius manifeſtus quis dicatur.*

2 *Vſurarius manifeſtus quatuor modis probatur.*

3 *Mulier dicitur palam quæſtum facere,etiam ſi faciat in domo cuilibet poſtulanti.*

ILlud in facto quæritur,an illud defuncti teſtamẽtũ irritum ſit cẽsẽdũ, qui poſt mortẽ probať ſæpenumero uſurariã prauitatem cũ diuerſis perſonis exercuiſſe,& eũ hoc uitio irritũ & inuolutũ,ſolẽnẽ famã tpe ſuo extitiſſe,præſuppoſito,ꝙ cautionẽ de uſuris reſtituẽdis nõ pſtiterit, ſaltem in forma debita,ut ius canonicũ expoſcit. ¶Saluatoris Ieſu Chri, eiuſque deuotiſſimæ genitricis præſidio ſemp inuocato, Huius dubij deciſio dependet ab intellectu.c.quãquã, de uſur.lib.vj.nam illud.c.ipſo facto irritat teſtm̃ manifeſti uſurarij,cautiõe in forma ibi tradita, p teſtatorẽ nõ præſtita. ¶Videdũ eſt ergo,quis dicatur manifeſtus uſurarius quo ad diſpoſitionẽ illius c.& conſequenter apparebit,an teſtm̃,de quo queritur ſit inualidũ. In hoc dubio uarias canoniſtarũ,& legiſtarũ reperio ſentẽtias.Et primò Ioan. An.facit ſuper hoc duas gl.quarũ unã poſuit in d.c. quanquã,aliã in c.j.eo.ti.& li.in d.c.j.† dixit illũ eſſe uſurariũ
1 manifeſtũ,ꝯ quẽ militat notoriũ iuris,uel facti. Iuris, q̃a fuit confeſſus,uel cõdẽnatus.& intelligo cõfeſſus.ſ.in iudicio,q̃a(ut ĩ diceť)cõfeſſio ẽxiudicialis nõ reddit factũ notoriũ. Facti,q̃a habuit euidẽtiã,q̃ nulla recuſatiõe celari poſſet,ut quia tenet altare paratũ.hæc uidetur pbari in c. ueſtra,& c.fi.de coha.cle.& mu.& c.olim,de uer.ſign.facit qđ legiť & no.in l.ictus fuſtiũ,ff.de his,q̃ no.infa.Et in his oẽs cõueniũt,ut no.in c.q̃a & c.cũ in diœceſi,de uſu.& per Fed.cõſ.8.& Bar.in l.2.ff.de fur.& Ang.in diſputatiõe ſua q̃ incipit,Aſtẽſis miles,in 2.col.Tertiò dicit pdicta glo.ꝙ eps poterit publicare eos,ſi cõuicti fuerint corã eo,uel ꝯ eos fiat pbatio teſtiũ,uel ſint certa argumẽta cũ fama;allegat.c.cũ tu,& c.in diœceſi, de uſur. & ponderanda ſunt hæc uerba,nõ.n.dicit,ꝙ dicanť manifeſti p ſolã cõuictionẽ,uel cõfeſſionẽ,ſeu argumẽta cũ fama,ſed ꝙ pdicta ſufficiũt,ut manifeſtẽtur,& publicẽtur p epm, & ſic a tpe publicationis,& nõ prius dicũtur manifeſti uſurarij.nõ.n. dicit illa gl. ꝙ eps per illas pbationes declarabit eos manifeſtos,ſed ꝙ eos poterit publicare,& ita intelligit Fed.de Se.

Se.cõſ.72.,ppe finẽ & dicit hæc apertè no.gl.in.d.c.j.&.ij. firmat ẽt Ang.de Peru. in d. diſputatiõe,in.ij.col. Et qua tenus dicit illa gl.de cõfeſſione,intelligo extiudiciali nã ſi fuiſſet iudicialis,redderet eũ notoriũ,ut.d.c.fi.de coh.cle. & mu. Ex prędictis habemus tres modos probandi manife ſtum uſurarium.gloſſ.in.d.c.quamquam,† addit quartum modum,ſcilicet cum coram ſacerdote,& teſtibus publicè fatetur ſe uſurariũ,& uſuras reſtitui mandat,forte libros rationis tradens,& ſic uidetur uelle illa glo. quòd confeſſio extraiudicialis, facta corã ſacerdote & teſtibus, facit crimen uſurarium manifeſtum. Sed Fed. de Sen. in conſi. 17. dicit illam glo. poſſe negari: qa non probat quod dicit,& nihil allegat.uel ſit uera ſecundum eum,qñ concurrunt illa,de quibus in glo.illa,ut quia fuit confeſſus corã ſacerdote & teſtibus,& reſtituit libros: ſeu mandauit uſuras reſtitui:aliàs ſecundum eum per confeſſionẽ extraiudicialem factam corã quocunq; præsbytero,non conuincitur qs de crimine uſurarum,ita,ꝙ crimẽ dicatur manifeſtum.Nec ẽt ſuper hoc ualeret ſtatutum epi ſm eum,tãquam contra ius commune.Et eodem modo vr̃ intellexiſſe illam gl. Ang.in dicta diſputa. dicens per illam gl.multa requiri,cum cõfeſſio emanat extra iudicium, ut illa ſola abſque publicatione reddat eum manifeſtum. ex his infert,ꝙ cum ſacerdos,& tabellio quo ad recipiendam confeſsionem,ſeu cautionem uſurarum ſint paris poteſtatis, ut.d.c.q̃q̃, quod ſola confeſsio facta coram notorio & teſtibus,quãtuncunq; publicè, non reddit confitentem uſurarium manifeſtum , niſi poſt publicationem. Idem dicit Ang. ſi confeſsio emanaſſet corã iudice incõpetenti. illa enim æquiparatur extraiudiciali,& multos producit effectus de quo tñ dicendum,ut plenè no.in.c. at ſi clerici,de iudi.& c.per inquiſitionem,de elec.& facit.l. capite quinto,ff.de adul.&.d.l.ictus fuſtium,de his qui no.infa. Concurrente ergo fama poterit ſm eum dici per argumenta conuictus. unde poterit publicari, & ex nunc erit uſurarius manifeſtus,etiam ante publicationes,ſi uſuras mandauit reſtitui, & tabellioni tradidit librum ſuarum rationum ſm iura prealleg. ¶Addit Bar.quintum modũ in. d. l.2.ff.de fur.& ſequitur Ange.in loco præalleg. dicens, ꝙ eo ipſo efficitur uſurarius manifeſtus, quando indifferenter quis in camera ſua mutuat ſub uſuris cuilibet poſtulanti,licet nullum erexerit altare ad fœnerandum,& hoc per.l.palam, ff.de ritu nup. ubi patet,† quòd mulier palam dr̃ quæſtum facere,licet in publico ſe non proſtituerit,ſed in domo ſua,uel alterius cuilibet idifferẽter poſtulanti.& ſufficit ſecundùm eos hæc probatio ad reddendũ teſtamentum nullum abſque alia confeſſione, & publicatione ꝑ epm facienda. ¶Sextum ponit Bal.in.l.j. C. de ſacroſan.eccl.dicens. n.intelligẽdũ manifeſtum uſurarium, de quo eſt communis opi.quod ſit manifeſtus uſurarius, poſito ꝙ aut per duos,aut tres teſtes probetur uſurarius. Si autẽ non probetur opinio,uel actus publicè factus , nõ dr̃ manifeſtus,etiam ſi appareat per codicẽ ſuarum rationum, ſecundùm eum,& hoc dicit ſingulariter probari ꝑ. l.ſcripturas,C.qui po.in pign.ha. Pro ultimo dicto,quando apparent tantum codices rationum, allego glo. no.in. ca.ſanè.2.24.q.2.in uerbo,liberorum. ¶Septimus modus uidetur no.elici ex tex.iuncta glo.in.c.cum in diœceſi, de uſur.ut per famam & aliqua argumenta, ſeu adminicula probetur manifeſtus, & hunc intellectum ſecutus eſt ibi recolendæ memoriæ do.Fran.Za.poſtea Car.Florentinus dicens,ibi ſufficere ad irritationem teſtamenti,quòd poſt mortem probetur hæc ſolennis fama , intelligo cum aliquibus argumentis, ſeu adminiculis.Hoc idem tenuit quidam doc.in q.facti allegando, ut recitat Fede. conſil.62. ſed eidem Fede.hoc non placet dicenti,ꝙ illud.ca. loquitur quo ad imponendam pœnam concilij generalis, de quo in.c.quia in omnibus,eo.titu.ut.ſ.uſurarius arceatur à communione altaris, & ab eccleſiaſtica ſepultura ,& ut ab eo oblationes non recipiantur : quia hoc expedit animabus uſurariorum,& non agitur de magno præiudicio: ſecus aũt,ſi ageretur ad irritationem teſtamenti. nam cũ teſtamẽtum ſit res fauorabilis,de re iudi. c. fi.&.l.in teſtamentis,ff.de reg.iur.debet requiri ſtrictior probatio. Itẽ ſecundum eum diſpoſitio illius. c. requirit ferendam ſententiam: qa fama & argumenta ſufficiunt,ut per iudicem poſſit uſurarius publicari, & tunc per pœnas urgeri.ante uero publicationẽ non põt dici manifeſtus, & ſic ſi deceſſit añ publicationem,non põt dici,ꝙ teſtamentũ fuerit cõditum ab uſurario manifeſto,qd requirit dictũ.c.q̃quam, & hunc intellectũ ad illum tex.poſuit & tenuit Hoſt.in.d. c.cum in diœceſi.unde exponit ibi tex.manifeſtos,i.manifeſtãdos ꝑ ſñiam iudicis: & in.c.qa,in uerbo,manifeſti,exponit.i.notorij,& ſic vr̃ Hoſt.uelle,ꝙ uerbum, manifeſtũ, ponatur ibi ꝑ notorio iuris, uel facti. Attamen (iudicio meo) iſte intellectus extorquet literã illius.c. cũ in diœceſi. nã bene ſciuiſſet papa dicere,ꝙ deberẽt prius publicari,arg.c.ad audientiã,de deci.ſed ſimpliciter dixit,ꝙ ſi cõſtiterit eos eſſe uſurarios manifeſtos ꝑ famam, ut principiũ.c.intelligatˀ ꝑ alia argumẽta, & ꝙ tunc per pęnã in Lateranenſi concilio ſtatutam coerceant.Vnde põdero illud uerbũ,ſi conſtiterit. Cõſtet ergo iudici de publicatione ꝑ famam,& argumentũ; non autẽ hoc eſt manifeſtandũ per ſñiam,ut dixit Hoſt. Nam de ſñia, nulla ibi ſit mentio , & ideo teneo glo.& ſequentes. Nam placet mihi reſtrictio, quã facit Fed.ut illum habeat locũ illa probatio reſpectu penarum,quæ habentur in.d.c.quia.licet.n. fatendum ſit, ꝙ de illis pęnis loquatur ille tex. tñ cũ.c. quia,loquatur ſimpliciter de uſurario manifeſto, ſicut facit.c.q̃q̃,& habeamus illud uerbum, manifeſtum, cõtra uſurarios,in.d. c.cũ in diœceſi,ita debemus intelligere, ẽt quo ad diſpoſitionẽ.c.quãquã.ubi loquitˀ ẽt de uſurario manifeſto, ar.l. non poſſunt,ff.de legi.Ad hoc no.theoricam Bart.in.l.omnes populi,ff.de iuſti.& iure,in uer. iuxta pręmiſſa.ubi dicit, ꝙ propria uerbi ſignificatio ſumitur ex authoritate iuris, ut ſi in aliqua iuris parte reperiatur illud uocabulũ declaratũ.ut ꝑ totum ti.de uerb.ſig.Itẽ nõ apparet ſufficiẽs rõ ĩter pęnas.c.q̃quã,&.c.cũ in diœceſi.nã ĩ c.cũ in diœceſi,agitur de pęna ſpirituali.ĩ.c.quãquã, de tꝑali:magis aũt eſt timenda pęna ſpiritualis, quã temporalis, ar. 12. q.j.c.pręcipimus. ſi ergo in pęnis ſpiritualibus ſufficiũt fama & argumenta,ergo & in tꝑalibus. Intelligo tñ,ꝙ argumenta ſeu indicia ſint urgentia, ut ſaltem concludant defunctum uſurarium fuiſſe,ar.eorũ,quę leguntur & not. in.l.indicia,C.de proba. & hoc eſt admittendum in odiũ uſurariorum, q cõtractus ſuos ita palliant, ut uix poſſint apparenter conuinci,ut cle.unica,de uſur. Nã ubi probationes de facili neceſſario concludentes nõ reperiuntur, admittuntur probationes leuiores,& tenuiores,ut in.c.ꝑterea,de teſti.& in.c.cum dilecti, & qđ ibi no. de electio. &.c.ueniens.2.de teſt. ¶Octauum modum ponit idem do. Car.in.d.c.cũ in diœceſi,dicens,ꝙ cũ manifeſtum ſit,quod ꝓbari põt,ut no.gl.ĩ.c.ueſtra,de coha.cle.& mu. ſi ẽt poſt mortẽ ꝓbetˀ,aliquẽ fuiſſe uſurariũ,ſatis ꝓbatˀ, ꝙ erat manifeſtus uſurarius,& hoc ſolũ ſufficiet ſm eũ ad irritationẽ teſtamẽti. Hoc ſimpl'r mihi non placet.ſi.n. ſufficeret ſola exiſtentia delicti uſurarij,ad qđ iura exquirerẽt qualitatẽ manifeſti,ut cõitˀ r faciunt.ut.d.c.q̃q̃.c.qa, &.ca. cũ tu, & c.cũ ĩ diœceſi,ꝑall.iura.n.magis deteſtãtˀ & ꝑſequũtˀ delicta publica,q̃ occulta,licet ꝓbari poſſint,ut ꝓbatˀ i.c. ueſtra, &

ueſtra,&c.c.ſi.de coha.cle.& mu.&.32.q.5.c. Chriſtiana religio. Et contrarium huius dicti conſuluerũt Bal. Lau.de Pinu.Bar.de Sali. ut recitat Pe.de Anch. in repe.c.canonũ,de conſti. Ego uero in hoc dubio, ut aliàs de facto conſului, animaduerto, ꝙ iura in hac materia non requirunt neceſſitatẽ facti, nec tacitè, nec expreſsè: ſed exigunt duntaxat qualitatẽ manifeſti, ut patet i.d.c.quãquã.debemus ergo capere uerba ꝓpriè, & nõ impropriè: tũ quia ſumus in materia odioſa, cum agatur de irritatione teſtamenti: tum qa agitur, ut animabus uſurariorũ, & reipublicæ conſulatur, ut colligitur ex.c.j.&.2.eo.tit. tùm quia non debemus in aliqua diſpoſitione à propria uerborum ſignificatione recedere, niſi de mente cõſtet apertè, uel ſaltem per indicia, ut in.l.non aliter,ff.de leg.3.&.l.fi.de uerb.ſigni.&.l.licet imperator,ff.de leg.j. Notorium autẽ, & manifeſtum, & occultum, & penè occultum differunt inter ſe, ut not.Io.An.& Cal.in.c.ueſtra, præalle. & gl.2. q.1.c. manifeſta, & Bar.aliquid in.l.heredes palam, ff. de teſt.& Spec.in tit.de notorijs crimi.§.ſequitur de manifeſto. Notoriũ autẽ facti diffinitur, ꝙ eſt factũ ſic exhibitum cõſpectui hominũ, ꝙ nulla põt tergiuerſatione cellari, ut in.c. euidentia, de accu.&.c.cũ dilecti, de pur. cañ. Occultum eſt, qđ probari non põt, ut in.c.unico, ut eccle.be.&.c.erubeſcãt.32.diſt.&.c.ſi oĩa.6.q.j. Penè occultũ dr̃, ꝙ per paucos uel difficiliter probari põt, de pœ.di.j. §.hęc ergo ſecreta. Manifeſtũ uerò ꝓprie & in ſua ſpecie ſumptum, cõiter diffinitur, ꝙ eſt publica, ſeu famoſa inſinuatio, uel ꝓclamatio, & cõis ex certa ſcientia, ex certis authoribus ꝓueniens, & quod probari põt. Ita diffinitur cõiter ꝑ oẽs, ut no.gl.in.d.c.manifeſta.Io.An.& Io. Cal. in.d.c. ueſtra, & Spec.in.d.§.ſequitur de manifeſto. Et in hoc differt à fama: quia illa procedit qñque ex certo authore, & ſola ſuſpicione. Manifeſtũ uero ex certa ſcientia, & certis authoribus, ut ſuprà dictum eſt, & no. in.d. c.ueſtra, & patet, in quo differat ab occulto; & penè occulto, & notorio. & ideo no.dixit Spec.in loco palle. ꝙ manifeſtũ ponit quandoque pro notorio impropriè, & ſic ſumitur. 2.q.j.c.manifeſta, &.c.cũ olim, &.c.ex parte, de uerbo.ſig. Propriè autem differt à notorio, ut ꝓbatur in.d.l. hæredes palã, ff. de teſt.ubi teſtator dr̃ palã, ideſt manifeſtè hęredẽ nuncupare, qñ nõ in publicũ, ſed corã teſtibus, q requiruntur in teſtamento, illũ nominat.ad idem.xj.q.3.c.eorum, & clarius in.c.quia ſuſpecti.3.q.v.iũcto eo, quod no. Archi. Vel dicamus ꝙ no.dicit Io.Cal.in d.ca. ueſtra. ꝙ manifeſtum ſumitur duobus modis, ſ.ut genus, & includit ſub ſe manifeſtum, ut eſt ſpecies, & notorium. Vnde hæc eſt uera. Omne notorium eſt manifeſtũ, & ſic ſumitur in dictis.c. manifeſta, &.c.de manifeſta, &.c.ex parte, &.c.cum olim, ut ꝓbatur ibi ex ſubiecta materia. Scđo ſumitur in ſua ſpecie diſtincta à notorio, & tũc diffinitur, ut ſuprà dixi.¶ Ad ꝓpoſitum ergo, cũ ꝓpria uocabuli ſignificatio ſumatur ex diffinitione, ut.l.j.& qđ ibi no.ff.de teſta.&.l.j. de autho. tu.&.21.diſt.c.cleros, &.25.di.c.perlectis, per Barto.in.d. l.oẽs populi, ff.de iuſti.& iu.&.d.l.j. & ſm differentiã manifeſti differt à notorio, & occulto, ſeu penè occulto, debemus in.d.c.quamquã, ſumere illud uerbum, manifeſtũ, in ſuo proprio ſignificatu, ut ſaltẽ ſtet in ſuo gñe, & ſic includat notorium & manifeſtum. Vel ſtet in ꝓpria ſpecie, & ſic diferat à notorio. non autem debemus capere ꝓ notorio tm̃, ut quidam & malè quia iſte eſſet intellectus impꝓprius, & ex nulla iuris parte habemus, ꝙ debeamus uerba impropriare.¶ Dicamus ergo, ꝙ manifeſtus uſurarius eſt is, contra quẽ degenerat notoriũ iuris, uel facti, uel de quo eſt communis proclamatio, & inſinuatio procedẽs ex certa ſcientia, & certis authoribus, & qui ꝓbari põt, ꝙ eſt uſurarius, & hoc ur̃ ſenſiſſe Bal.in.d.l.j.licet non ita ꝓbauerit. & hic modus probandi eſt iuri conſentaneus, & ꝓbatur ex proprio ſignificatu uerborum, nec ſtat in meris opinionibus doc.ſic ꝑmiſſi modi probandi per alios traditi. Ad propoſitum ergo noſtrum, cũ in caſu pręſupponat, ꝙ iſte, de cuius teſtamẽto quęritur, poteſt probari, ꝙ fuit uſurarius. Itẽ quod de hoc fuit in eius uita cõis, & clamoſa inſinuatio in populo, quę quidẽ proceſſit ex certa ſcientia, & certis authoribus, cum proceſſerat ex eo, quia mutuabat ad uſuram, & à perſonis, quibus mutuabat, ſatis & indubitanter poteſt dici, ꝙ eſt uſurarius manifeſtus, & per conſequens quòd eius teſtamentum non ualuit, cautione in forma debita non præſtita. Et hæc ſufficiant ad dei laudem & gloriam. NICOLAVS ABBAS.

CONSILIVM III.

1 *Dubitans de ualiditate primæ collationis, poteſt ſecundam impetrare.*

2 *A regulis communibus recedere non debemus, niſi quatenus promiſum reperitur.*

3 *Ducatus, comitatus, & marchionatus non diuiduntur.*

4 *Primogenitus in indiuiſibilibus iure diuino, ſecundo genitis præfertur.*

5 *Vaſalli in alium dominium conſentire non poſſunt ſine domini uoluntate.*

6 *Cognitio, uel dilatio non eſt neceſſaria, ubi præceſſit iudicium hominis in mera executione.*

7 *Hæres mariti an poſſit opponere de adulterio contra uxorem repetentem dotem, ſi maritus in uita uxorem accuſauerit.*

8 *Imperator ſi alteri uendat rem alienam ut propriam, prætendens illam rem eſſe ſuam non poteſt contra detinentes actiones mouere.*

9 *Rem propriam quis uiolenter inuadere non poteſt.*

10 *Præſcriptio per litis conteſtationem interrumpitur.*

11 *Lex quamuis prohibeat diuiſionem ducatus, uel dignitatis inter plures, tamen conſuetudo in oppoſitum eſt ualida.*

12 *Ruſticus poteſt emere dignitates, & iuriſdictiones, quæ ſunt patrimonium uenditoris.*

OMnipotentis Dei, genitricisq; Marię poſtulato ex corde ſuffragio, Nitar in præſenti cauſa ob multitudinem dubiorum eſſe breuiloquus, ita ꝙ ſingula cuiuſq; cauſæ dubia concluſiue, ut ſenſero, attingam.¶ Et primò iuxta ordinẽ ad primũ quæſitum, qđ fuit, Vtrũ ſuper iure dicti comitatus Bigorrę dñs comes Fuxi ſimul duobus titulis, donationis.ſ.& teſtamenti dominæ Petronillę olim comitiſſæ ualeat ſe iuuare. Ego animaduerto, ꝙ in donatione, quã olim dña Petronilla fecit quondã dño Gaſtoni uicecomiti Bearnen.& Matthææ eius uxori filiæ ipſius dominæ Petronillę, & omnibus hæredibus ex eis legitimè natis, uel naſcituris, & omni eorum ſucceſſioni legitimæ, nulla ſpecifice facta fuit mentio de comitatu Bigorræ, de quo pñs eſt quæſtio, ſed fuit facta in genere de omni iure quod habebat, uel habere debebat rõne ſucceſſionis in omnibus poſſeſſionibus, dominijs, rebus, mobilibus, uel immobilibus, q de iure in bonis patris ſui ipſius dñę Petronillæ, & ad eam ſpectabant, ita, ꝙ haberent, & tenerent totã terrã patris ſui, ubicũque eſſet ad eorum ſuorũ hęredum uoluntatem &c. Quapropter ſi dictus comitatus Bigorræ non competebat dictæ dñæ Petronillæ ex perſona patris ſui, clarum eſt ꝙ non comprehendebat ſub illa donatione, q fuit reſtricta ad bona olim patris ſui, ut dr̃ in facti narratione, & per conſequens non põt dictus comes Fuxi ſe tueri ex

ri ex illa donatione,cũ non potuiſſent illi, à quibus cām, &ius in dicto comitatu habuit. donatio.n.nõ extenditur ultra mentem donantis, ut in l.nec ignorans, C.de do.& c.cũ dilectus,eo.tit.facit.l.ſi unquã,& quod ibi not.C.de reuo.dona. Et hoc caſu dicendum, ꝙ ex ſolo teſtamento dictæ dñæ Petronillæ, & ex diſpoſitione materna,ſ.dñæ Iſabellæ poterit comes Fuxi ſe iuuare,ar.in l.iij.§.ex pluribus,ff.de acqui.poſ.ubi dr,ꝙ ſi ei,qui pro emptore poſſidebat, hæres ſim, eadẽ rem, & pro emptore, & hærede poſſideo. Si uero cõpræhendebatur comitatus Bigorræ ſub illa donatione generali; ut puta quia peruenerat ex ſucceſſione paterna, aut dicti comitatus fuit facta traditio in uita ipſius donatricis, ita, ꝙ in donatarios trãſiuit ipſius dñium;& tunc inutilis ur ſubſtitutio facta de Matthæa, & eius ſucceſſione legitima reſpectu dicti comitatus:quia cũ dictus comitatus deſiniſſet eſſe ipſius dñæ Petronillæ,& incepiſſet eſſe dictæ dominæ Mathææ, nõ potuit amplius de illo comitatu facere teſtm̃, ſubſtituendo præſertim ipſam dominam Matthæam, non.n.ualet legatũ,cum legatario lego rẽ ipſius legatarij, ut in §.ſed rẽ, inſti.de lega. Itẽ quod meũ eſt ex una cauſa, ex alia meũ fieri nõ põt,niſi deſinat eſſe meũ,ut c.inter dilectos, de fi. inſtr.§.cæterũ, & l.iij.§.ex pluribus,ff.de acqui.poſſ.& C. de ꝯh.emp.l.cũ res.Fateor tamen,ꝙ licet ex pluribus cauſis diuerſo tpe contingentibus non poſſit quis eiuſdem rei acquirere dominium ut in dictis iuribus, & plenè per Bar.ĩ d.§.ex pluribus: tñ ex pluribus ti.põt ſe defendere, & tueri, & præſertim qñ dubitari põt de ualiditate primi.ut no.Io.An.poſt Io.mo.ĩ c.cũ perſonæ,de priui.lib.6. ſuper gl.fi.ĩ nouella. Ad hoc bene facit.c.poſt electionẽ, de conceſſ.præben.& c.ex parte Aſtenſis, eo.tit.facit.c.cũ olim.ij.de priuile.¶Hinc conſuluit Pau.de Lea. † qđ dubitans de ualiditate primæ collationis, ſeu inſtitutionis, põt & utile eſt impetrare ſecundã, non ut poſſit agendo utrũq; proſequi per c.ut qs duas, de elec.lib.vj.& d.§.ex pluribus,ſed ut ex eis poſſit ſe defendere.& ſic dico,quòd hoc caſu poterit dictus comes Fuxi ſe defendere ex utroque titulo.Reus.n.põt ex pluribus & diuerſis exceptionibus,& cauſis ſe defendere, ut in regula,nullus pluribus, de reg.iu.lib.vj.& l.nemo,ff.de excep.Si uero dicti comitatus non fuit facta traditio per dictam dñam Petronillam, tunc cum ex ſola donatione non tranſiuerit dñium, ut l.quoties, ĩ fi.C.de rei uẽ.& l. traditionbus, C.de pac. utilis fuit & ualida diſpoſitio teſtamentaria. ualuit.n.qa ilico fuit acquiſitũ dñium ſine traditione. ualet.n.legatũ rei mihi debitæ propter acquiſitionem dñij, ut eſt tex.in in l.iij.§.ſi rem, ff.de le.iij & hoc caſu poſſunt concurrere plures cãæ, ut no.Bar.in d.§.ex pluribus; & in dubio põt dictus comes ſe tueri hoc caſu ex donatione, & ex teſtõ dictæ dñæ Petronillæ,à qua authores dicti domini comitis habuerunt cãm. Et hoc quo ad primum dubium. ¶Tñ ultra quæſitum ego animaduerto, quod aut comitatus iſte non eſt feudum,tunc cadit nobilis qõ,utrũ primogenitus uenit ſemper iure proprio propter ea,quæ ſtatim dicam in ſeq.qõne, an iure hæreditario,tanquam hæres patris, uel matris.Et hanc queſtionem ſubtiliter tãgit Old. conſ.97.& tandem concludit,ꝙ capit tanquã hæres,& ſic debet ſe fundare ex teſtamento,ubi intercesſit,uel ut ſucceſſor ab inteſtato,vbi non intercesſit. mouetur inter cetera: quia talis ſuccesſio primogenituræ uidetur inducta propter bonum publicum ꝯ communes regulas, quæ uolunt unum filium admitti,& reliquos excludi,ut ĩ aut. de trien.& ſemi.§.hinc nos, & l.maximum uitium, C.de lib.præte.licet ergo lex & conſuetudo deferat regnum, ſeu comitatum,debemus dicere,quòd ſibi deferat ut hæredi,quemadmodum aliis filiis lex defert legitimam ſine grauamine.l.quoniam nouella,C.de inoff.teſt.& l.omnimodo, e.tit.& tamen non poſſunt ipſam legitimam conſequi,ſi uolunt abſtinere à legitima hæreditate,ut no.Bar. in l.gerit, ff.de acq.hære.unde licet lex deferat: tñ in ea põt filius inſtitui hæres,ut ĩ c.Raynutius,& c.Raynaldus, de teſta. Ad prædicta facit bonus tex.in c.j.an agna.uel fi. defunc.repu.hæred.po.fe.re.col.x.ubi patet, ꝙ nõ poteſt filius repudiare hrditatẽ,& retinere ſibi feudum;& tamẽ feudum eſt debitum filio,ut in c.j.de ſuc.feu.ea.col.Pre-
2 terea non debemus recedere à † communibus regulis,niſi quatenus reperitur prouiſum.l.præcipimus, in fi. C.de app.ſed nõ reperimus receſſum à communibus regulis, niſi ut dignitas debeatur primogenito,ut in c.licet,de uoto.ergo in aliis debemus ſtare cõmunibus regulis, ut recipiatur iure hæreditario, & non proprio. ¶Si aũt dictus comitatus eſt feudum, tunc eſt maius dubium, quo iure filius hæres inſtitutus, ſuccedat in feudo. nam non vr ex teſtamento:quia circa feudum nihil poteſt diſpoſitio teſtatoris,ut in d.c.j.de ſuc.feu.nec ut ab inteſtato: quia nõ debet quis decedere teſtatus,& inteſtatus. In ꝯriũ facit tex.in d.c unico an agna.uel filij. ubi patet, ꝙ non põt filius hæreditatem ſine beneficio repudiare;ergo capit iure hæreditario. Bal.hanc quæſtionem format in d.c.j.de ſuc.feu.Et primò dicit,ꝙ nec ex teſtamento,nec ab inteſtato capit: ſed iure ſucceſſorio feudorum. nec mirum cum aliis hoc eueniat, ut inſtit.de acqui per arrogationem, & C.de fideicom,authẽ.hoc amplius. Et hoc idem contingit in pupillo,qui proprie nõ dicitur decedere inteſtatus, ut l.j.in prin.ff.de ſuis & legi. licet benigno intellectu pro inteſtato habeatur, ut ibi. Vel ſecundo poteſt dici ſm eum, ꝙ ſuccedit in feudo non ex teſtamento: ſed quia tranſit in uniuerſitatem, & propterea uenit feudum in petitionem hæreditatis, ut ff.de peti.hære.l.item uidendum,§.fin.& in ædicto diui Adriani. & ſic cum uniuerſitate poteſt filius inſtitui in feudum: quia nec poteſt una res excipi ab inſtitutione hæredis iuxta ea, quæ habentur & no in l.j.ff.de hære.inſti.poteſt ergo filius dicere feudum ad ſe pertinere ex iure ſucceſſorio feudorum,uel quia fuit hæres patris, uel matris, & in hæreditate eſt feudum; & ex his poteſt inſtitui dictus comes Fuxi ſuper inſtitutione ſua. ¶Venio ad ſecundum dubium, Vtrum,ſ.ex uerbis teſtamenti dominæ Petronillæ,in qbus Squinato & Iordano fratribus ſubſtituit dominam Matthæam primogenitam ſuam,& poſt eam, ſuam legitimam ſuccesſionem &c.debuit domina Conſtantia eiuſdẽ Mathææ iam defunctæ primogenita poſt deceſſum Iordani,& Squinati ad ſuccesſionem dicti comitatus Bigorræ ſine ſuis ſororibus inſolidum peruenire. Et uidetur primò ꝙ non: quia omnes filij, & filiæ debent æqualiter ſuis parentibus ſuccedere,ut in l.maximum uitium,C.de libe.præte.& in authen.in ſuccesſione, C.ad Tertul.& in corpore,unde ſumitur etiam,ſi ſit feudum. quo caſu ſi eſt paternum,non ſuccedunt fœminæ, niſi ſit dictum in conceſſione feudi:ſed omnes maſculi ſuccedũt æqualiter, ut c.j.de ſuc.feu.col.x. Si autem eſt feudum maternum preferuntur maſculi, ſed in defectum maſculorũ ueniũt fœminæ omnes æqualiter,ut in c.j.de bene.feu.col.x. ¶Sed his non obſtantibus, contrarium uerius arbitror in caſu noſtro,ut,ſ.domina Conſtãtia ſola debuerit in comitatu præferri aliis ſuis ſororibus.Moueor qa in iſtis dignitatibus cũ ſint indiuiſibiles, ut in c.imperialẽ.§.ꝑterea, de ꝓhi.feu.ali.ꝑ Fed.col.x.debet ſuccedere primogenitus. deferunt.n.ordine genituræ,ut eſt tex.in c.licet,de uoto, adeo, ꝙ alij filij nequeũt in his dignitatibus petere legiti-

gitimam,ne fiat diuiſo regni,ſeu comitatus, ut eſt gl.ho.ī d.c.licet,& c.ſi hrdes, de teſta.tenent.Inn.Io.An.& Hoſt. & cōiter canoniſtæ ī d.c.licet. unde dicit ibi Io.An.ꝙ ex generali conſuetudine iſtæ dignitates,ut regnum, comitatus,ducatus,marchionatus, & ſimiles deferuntur ordine geniture. quæ quidem generalis conſuetudo fulcitur lege canonica,ut d.c.licet.Item lege diuina,ut patet Geneſ.27.ubi patent iura primogenituræ, dum dixit, pater benedicendo filium primogenitum, Det tibi Deus de rore cœli,& de pinguedine terræ abundantiam &c.Per hæc denotatur dominium hæreditatis. Deinde ſubdit. Seruiant tibi populi,i.ruſtici,& plebeij.& adorēt te tribus,i. nobiles.Eſto dominus fratrum tuorum,& incuruētur ante te, faciendo,ſ.fidelitatem, & obedientiam exhibendo Fulcitur etiam hæc generalis conſuetudo lege Federici
3 imperatoris,†ſm quam ducatus,comitatus, & marchionatus non diuiduntur,ī d.§.præterea. facit quod no.Bar. in auth.poſt fratres, C.de legi.hære. Et ꝑ hoc concludit Io.An.in d.c.licet, ꝙ pater non pōt hoc ius primogenito auferre,ut alius,ſ.ſuccedat in comitatu, ſeu regno, cū ſit firmatum lege canonica diuina,& conſuetudinaria, ar.in l. nemo pōt,ff.de leg.j. & de teſta. c. requiſiſti, & c. tua, de ſo. cōp.c.ſi diligēti. Legitima.n.primogeniti eſt tota hrditas huius principatus, ſeu comitatus. ergo ſine cauſa primogenitus illa priuari non pōt ſm eum; ad hoc quod legitur & no.in c.Raynaldus,de teſta.Et hoc ius,ut dignitas deferatur primogenito, fuit inductum ꝑꝑ bonū publicum & in fauorē, & honorē imperij, ut principatus, q ſub ipſo ſunt,integri perſeuerēt,ar.ff.de exer.l.ne ī plures,& de pig.c.ſignificante;facit de prebē.c.minoribus,& c.dilecto. Et melius ꝑ unū, q̃ per plures conſuli imperio uiſum eſt primo naturali philoſopho, qui ſic ait. Entia uolunt malè diſponi, pluralitas principatuū nō eſt bona. unus ergo princeps. Præterea philoſopho Rom.uiſum fuit, ut reipublicæ per unum utilius conſuleretur.l.ij.§. deinde,ff.de orig.iur. Ex quibus oībus infero ad caſum nrm,quod cū dña Petronilla nō haberet filios maſculos, ſed tm̄ fœminas ex primo,& ſcdo matrimonio,q.ſ comitatus Bigorræ, uel alia dignitas eiuſdē debuit de iure ꝑuenire ad dñam Mattheā eius filiam primogenitā.nec potuit dña Petronilla comitatum deferre Squinato nepoti ex filia,ut patet ex prædictis, & per conſequens poſt mortem dñæ Matthææ debuit comitatus prędictus deuenire ad dominam Conſtantiam eius filiam primogenitā, quæ de iure fuit præferenda aliis filiabus dñæ Petronillæ: qa nepos præfertur patruo, ex quo dignitas eſt radicata in perſonam primogeniti præmortui. probatur in d.c.licet,& plenè per Io.An.in addi.Spe.ſuper rubr.de feu.ubi idē uoluit,ſi dignitas nunq̃ fuiſſet radicata ī perſonā primogeniti, dicens ꝙ filius primogenitus præfertur ſcdo genito, quia filius repræſentat primogenitum; & idem ſubtiliſſimè uoluit Old.conſ.257.ubi hoc probat iure diuino,naturæ,& ſcripto. †Iure nāq; diuino dicit certū eſſe,ꝙ primogenitus in indiuiſibilibus, ut comitatu, & regno ſecundo genitis præfertur,ut ſ̃.dictum fuit. Conſtat aūt, quod illud ius primogenituræ poteſt primogenitus uendere, & donare, & in aliū transfere.7.q.1.c.quā periculoſum.Si ergo iſtud ius eſt ceſſibile. ergo transmiſſibile ad hæredes; maximè ad filiū, arg.ff.de acquir.re.do.l.qdā.Iure naturæ ēt hoc probatur:quia pr̄ in filio ſuam partē retinet,& in eo repræſentatur,& una perſona reputat̄, ut l.fi.C.de impu.& aliis ſub.unde licet pater eius deceſſerit: tñ quia eius filius partē eius repræſentat, ur̄ per eum uiuere,& cenſeri,ac ſi totus uiueret, poſtquā uiuit pars, ar.ff.de contrahē.emp.l.domum. Iure ſcripto probatur; quia idē iuris eſt de toto quo ad totū, quod eſt de parte quo ad partē,ff.de rei uē.l.quæ de tota.ſed patet,quia in ſucceſſione hæreditatis plures nepotes ex uno filio defuncto pro uno alio reputant̄,& per hoc ueniūt cū patruis in ſtirpē, nō in capita, in authē.de hære.quæ ab inteſ.defe. §.j.& in aut.in ſucceſſione.ergo eodē mō debet repræſentare,ubi agitur de iure prælationis ordinis genituræ; ad hoc facit.ff.de colla.l.dedit dotē auus, & eo.ti.l.ſi nepotes.ubi dr̄,quod auus propter filij perſonam debet nepti dare dotē.tanta eſt.n.patris & filii identitas, ꝙ à patre in filium uidet̄ eſſe quædā cōtinuatio dñij, & ēt uiuo patre filij quodammodo dñi æſtimantur.l.in ſuis,ff.de libe.& poſth.& ueniet filius ad iſtud ius,quod patri erat quæſitū habitu, & ſic non in actu, Et quāquam Bar.ſenſerit in d.auth.poſt fratres, ꝙ hoc non habeat locum in feudalibus, ut,ſ.nepos ſuccedat in locum ſui patris: contrarium tamen eſt uerum, ut probatur in c.j.de ſuc.feu.& c.j.& ij. de feu.mar.& c.j.de na.ſuc.feu.col.x.ubi nepos ſuccedit cum patruo in feudo diuiſibili, tenenendo locum ſui patris,ut ibi per Bal. Et de hoc aliàs plenè cōſului:ſed quia non facit ad materiam noſtram,non multum inſiſtam, cū dña Matthæa ſuperuixeret dominæ Petronillæ. Unde cōcludo,ꝙ domina Conſtantia debuit aliis præferri,& ſola in dicto comitatu Bigorræ ſuccedere tum de iure cōi rationibus prædictis,tū ex diſpoſitione dictæ dñæ Petronillæ,inquantum ſubſtituit Matthæam, & ſuam ſucceſſionē legitimam. nam domina Conſtantia eſt ſucceſſio legitima,cum ſit primogenita dictæ dominæ Mathæę,ut d.c.licet.Ego parū curo de illa ſubſtitutione: quia, ut dixi, de iure cōi debebatur dominæ Mathææ, tanquàm primogenitę,maximè quia erat filia ex primo matrimonio iuxta ea,quæ habent̄ & no. in c.mulieri,ſi de feu.fu.controuer. col.x.& poſt mortē dominæ Mathææ,debuit de iure ꝑuenire ad dominā Conſtantiā, cū eſſet primogenita dominæ Mathææ, & de prædictis ꝑ Old.conſ.97.& conſ.258. præall. Et ualet ſatis dicta ſubſtitutio facta per dominam Petronillam, ſi domina Mathæa non reclamauit debito tpe, nec domina Conſtantia poſt mortem eius matris ꝯ inſtitutionem factā de Squinato & Iordano;ad hoc quod no.Bar.in l.filio præterito,ff.de iniuſto, rup.& irri.teſta. & l.ij.C.de poſth.præte.uel exhære.& per Io.An.in d.c. licet,ubi dicit, ꝙ ſi filius primogenitus poſtergatur in dignitate, debet agere proponendo querelam, uel ad ſupplementum ſi aliter ordinatum eſſet,ut quia fuit inſtitutus hæres in aliqua re,niſi minori parte contentus eſſet, uel ſuū ius uēdat,ut d.c.quā piculoſum,& c.officij,de teſta.& l cōtra maiores, C.de inof.teſt. ¶Ex his infertur ad ſolutionem tertiæ qōnis,quid,ſ.intelligatur per illa uerba, eius legitimam ſucceſſionem, &c.Nā domina Petronilla ſubſtituit in comitatu Bigorræ dominam Matthæā, & poſt ipſius mortē, eius legitimā ſucceſſionem. Dico.n. quo ad caſum nrm, ꝙ uenit domina Conſtantia primogenita ipſius dominæ Mathææ, ex quo non habuit maſculos. nam in dignitatibus legitima ſucceſio eſt primogenita,ut in d.c.licet,de noto,& ſ̃.plenè dixi,& fœmina ſuccedit in dignitatibus defectu maſculorū. 12.q.2.c.cū deuotiſſimā.uerba.n.debent intelligi ſm ſubiectam materiam, ut legitur & no.in l.ex facto.§.ſi quis rogatus,ff.ad Treb.per Bar.in l.Gallus.§.etiam, ff.de lib.& poſth.& l. ſi tibi decem.§.ſi pactus,ff.de pactis.ubi no.ꝙ in re tranſmiſſibili ad ſolos filios appellatione hæredum intelligit̄ de filiis,& idem no.in c.j.de ſuc.feu.col.x.& per Bald.in c.j.de natu.ſuc..feu.eadem colum. Talia enim ſunt ſubiecta, qualia prædicata permittunt, ut in l.defenſor,ff.de interroga.acti.& cap.inter dilectos, de fide inſtru. Sed in alia

a'ia materia quid ueniret appellatione ſucceſſionis,ut ſi non extarent filij maſculi, uel fœminæ, credo, ꝙ illi tñ, quibus eſt prima ſpes ſuccedendi ab inteſtato,ſ.ubi poneretur uerbum,legitima. Nam uerbum,ſucceſſio,in materia noſtra,cum ſubſtituo ſucceſſionem alicuius,hi uenire uidentur, quibus eſt prima ſpes ſuccedẽdi illi, ut l.ſciant cuncti,C.de leg.hære.& qđ ibi no.gl.& plenius ꝑ Bart.in l.ij.ff.qui petan.tuto.& ꝑ gl.in l.nepotibus,C.eo.in q̄bus. legitur.& no.ꝙ dicũtur uocari ad ſucceſſionem alicuius, quibus eſt prima ſpes ſuccedẽdi in teſtamento, uel ab inteſtato. Sed ubi poneretur uerbũ,legitima, ut in caſu noſtro,credo,ꝙ debeat reſtringi ad eos, qui uocãtur ab inteſtato,arg.in l.j.cum ibi no.C.de ſuis & legi.Hinc tutores legitimi uocantur illi, q à lege uocãtur ab inteſtato: teſtamentarij uerò,qui deputantur ꝑ teſtatores, ut patet in titulo de legitimis tuto. & tit.de teſta.tute. ſecus autẽ ſi fuiſſet dictum. Concedo tib hęc, & ſucceſſoribus quibuſcũque. Nã tunc etiam in materia feudali non ſolũ includuntur tria genera heredum, ut inſti.de hęr.quali.& diffe.ſed etiam legatarij:q.a legatarius in re legata quodãmodo hęres eſt, ut in l.in conuẽtionibus,ff.de uer.ſig. Et hoc ultimum poſuit Bal.in c.imperialẽ,primo reſponſo,de ꝓhi.feu.alie.ꝑ Fed.coll. 10. Sed in caſu noſtro non eſt inſtãdum: quia neceſſariò ꝓpter ſubiectam materiam debuit intelligi de do.Conſtantia, ex quo erat primogenita do.Matthęę,ut ſupra dixi.¶ Et per ea,q̃ dixi in ſcđo dubio,infero ad deciſ.quartæ q̃onis,quę eſt, Vtrum legitima iure naturæ debita,aut Trebellianica locũ habeat ĩ dicto comitatu Bigorræ p mortem Squinati comitis. Et breuiter dico,quod non: quia ex iſtis dignitatibus nõ detrahitur aliqua Falcidia,etiam debita iure naturæ,ne cõtingat fieri ſucceſsionem dignitatis ɔ̄ iuris diſpõnem, ut in d.c.imperialem.§.ꝑterea,de ꝓhi.feud.per Fede.col.x. no.gl.Inn.& cõiter doct.in d.c.licet, de uoto.ubi uidetur caſus ſm intellectum cõem,& per glo.in c.ſi hæredes, de teſta. Dicunt tñ Io.& Hoſt.in d.c.licet, ꝙ ubi pater preter comitatum nil aliud habuit,vnde poſſent alij filij uiuere,quod tunc primogenitus, qui ſuccedit in comitatu, tenetur aliis filiis ſecundo genitis aliqd aſsignare,vnde uiuant,ſi conſiderata nobilitate,& facultatibus principatus honeſtam ſuſtentationem põt habere, arg.C.de lib. ꝑt.l.maximum uitium,& in c.Raynal.de teſta. ¶Venio ad quintam q̃onem,Vtrum receptio facta per Bigorrę generalem de dicta Conſtantia in dñam & comitiſſam ius aliquod ipſi contulerit ultra ius ſuum, de quo ſupra dictũ eſt. Et in hoc ſic puto diſtinguendum, ꝙ aut do.Conſtantia habebat ius in illo comitatu; & tunc per receptionem curiæ, ſeu omnium de comitatu nullum ius de nouo fuit acquiſitum do.Conſtãtiæ:quia cum populus eſſet non liber,ſed ſubiectus,non habebat poteſtatem trãsferendi iuriſdictionem, uel titulum conferendi : tum quia pro non dato habetur, ꝙ ab illo datur,qui de iure dare non põt, in c.quod autem, de iur.patron. & c.Daibertum. 1.q.7. & nemo poteſt plus iuris in alium transferre, q̃ ipſe noſcatur habere,ut in l.traditio,ff.de acq.re.do. & c.nuper, de dona.inter ui.& ux. & maximè ſi præſupponatur ꝙ ille comitatus ſit feudalis.

5 † Nam uaſalli non poſſunt in alium dominium conſentire ſine domini uolũtate, etiam prorogando in certo caſu alterius iuriſdictionem, ut no. gl.& Bal.in d.l.imperialẽ.§.pen.de prohi.feu.al. per Feder.col.x. no.doct.in c.cæterum,de iud.fuit ergo illa receptio facti executio iuris iam habiti,quæ nullum ius de nouo tribuit, ſicut in ſimili dr̃ in canonicis recipientibus in canonicum illum,cui Papa, uel alius ſuperior iuſte ꝓuidit de canonicatu. non.n.recipiendo illum ius de nouo conferũt. vnde etiam excõicati poſſunt talem receptionem facere,ut legitur,& notatur in c.pro illorum,de ꝓb. c.capitulum S. Crucis,de reſcr. & c.eam te,eo.ti. Si autẽ dicta do.Conſtantia nullum ius habebat: & tũc aut curia illius comitatus Bigorræ non habebat ex conſuetudine, uel priuilegio ſpeciali ius eligendi comitem; & nullũ ius potuit in dictam do.Conſtãtiam trãsferre: quinimmo incidiſſet dicta do.Conſtantia in crimen læſe maieſtatis, ut l.iij.ff.ad l.Iul.maieſt.no.Bar.ĩ tract.de tyrãno,in uer.vj. & Bal. in l.decernimus, C.de ſacroſ.eccl. ¶Aut habebat curia ius & poteſtatem eligendi comitẽ;& tunc ſi ex ignorantia dictam do.Conſtantiã recepiſſet, credẽdo.ſ.ipſam eſſe ueram comitiſſam ; & tunc nullum ius de nouo fuiſſet in illam trãſlatum, ꝙ error etiam iuris impedit trãſlationem, & prorogationem iuriſdictionis, ut in l.ſi quis ꝑ errorem,ff.de iur.om.iu.& ibi per Bar. & per Inno.in c. ad petitionem,de accuſ. In omni enim diſpoſitione requiritur poteſtas,& uoluntas,& altero deficente nõ ualet, ut in c.cum ſuper,de offi.dele. & l multum intereſt,C.ſi qs alte.uel ſibi. Hic.n.deficiebat uoluntas, dato errore, ad hoc.l.qui in aliena,& l ſi is ad quem,ff de acq.hære. & c. ex parte Aſtenſis,de conceſ.præb. & quod ibi no.maximè per io.And.poſt Hoſt.& Bar.in d.l.ſi is ad quem, & d.l.ſi quis per errorem. ſed ſi ſciuiſſent nullum ius illi competere, & recepiſſent illam in dominam Comitiſſam, tunc ius & titulus comitatus fuiſſet in illã trãſlatus,ut no. Bar. in d.tractatu de tyrãno,& Bal.in d.l.decernimus. Nam & mulier põt habere iuriſdictionem, cum uenit acceſſoriè ad dignitatem, ut in c ſignificauit,de reſcr.& d.c.cũ deuotiſsimam. 12.q.2.& quod in eis no. ¶Venio ad ſextam q̃onem.Vtrum propter homagium, & fidelitatis iuramentũ per Squinatum, & Conſtantiam regi Angliæ duci Aquitanei præſtitum eo modo,quo poſitũ eſt in caſu, feudum comitatus Bigorræ fuerit eccleſiæ Auicien apertum ita, ꝙ eadem eccl'ia potuerit poſſeſsionẽ dicti comitatus inuadere abſq; cauſæ cognitione? Et uĩ primo,ꝙ ilico feudum fuit domino apertũ, ex quo iurm homagij fuit alij præſtitum:quia p̃ſtando uaſallus non domino iurm alienauit,quantum in ſe fuit,feudum; & ideo ipſo facto cecidit à iure ſuo. hoc tenent Ioã.And.& Hoſt. & communiter ſequuntur ibi doct.in c.eam te, de iureiur. Alienans aũt feudum, ipſo facto cadit à iure ſuo,& feudum eſt apertũ domino; nec ꝓdeſt uaſallo,ſi poſtea illud recuperet.Hęc probantur in c.imperialem, primo reſpõſo,maximè iuncta gl.in uer.reuertatur, de ꝓhi.feu.alie. per Fed.coll.x. & in c.vno,quid iuris ſit, ſi poſt alie.feu.uaſal.id recu. & in c.ij.de feu.facit, quod in ſimili legitur & no.in c.fin.de loca.Item alio reſpectu feudum uidet̃ reuerſum ad eccleſiam Auicien.quia uaſallus nouiter ſuccedẽs, tenetur dominum,uel hæredem adire intra annum,& diem,inueſtituram petendo,& fidelitatem pollicendo ; qđ ſi non fecerit,cadit à iure ſuo,ut probatur in c.vno,de capi.Conra. coll.x.& no.in c ij.de feu.pal. ſed nec Squinatus,nec do. Conſtantia hoc fecerunt, ergo ceciderunt à iure ſuo, & feudum fuit apertum domino. ¶Sed his non obſtã.dico, ꝙ in caſu noſtro feudum ꝓpter p̃dicta minimè fuit apertum eccl'ię Auic. uel alteri non domino. Moueor, quia Squinatus,& conſtantia,& alij ſucceſſores ignorabant, ꝙ comitatus Bigorrę pertineret ad eccl'iam Auic. cum non eſſet in poſſeſsione illius:imo uĩ ꝙ libere dictus comitatus pertineret ad do.Petronillam, ut præſupponitur in principio donationis, ubi dr̃, ꝙ erat domina,& proprietaria illius comitatus Bigorræ, & ꝙ toto tempore uitæ ſuę,quod fuit 60.ann.& ultra,fuit in uera & pacifica poſſeſsione dicti comitatus. non enim fuiſſet proprietaria,ſi

fuiſſet feudum ad alium pertinens: quia proprietas feudi pertinet ad dñm. ad vaſallum uerò ſolum pertinet utile dominium, ut in c.ſi diligenti, & quod ibi no.Inn.de pſcr. & c.vno, in fi.qbus caſibus feu.amit.coll.x. facit.l.j.& ij. ff.ſi ager uect.uel emphy. & no.in c.j.de capi Conra. Itē præſuppoſito ſine ueritatis piudicio, q̨ dictus comitatus fuiſſet feudum eccłię Auic. tñ,ex quo hoc pbabil'r ignorabant, poſſeſſores non incurrunt pœnam alteri iurādo, uel ex toto directè alienando, quod plus eſt,tex.ſingularis cũ gl.in c.vno,de cõtro.inter dñm & emph.feu. col.x. ubi apertè dicitur,q̨ tunc per alienationem feudum dño aperitur, cum à ſciente beneficium uenditur; ſecus, ſi ab ignorante, & idem dicit ibi tex.in fi.in aliis alienationibus; & hoc ultimum pōt adaptari in alienatione indirecta,cum alteri, q̄ domino ignoranter præſtatur fidelitatis iurm,& de illo tex.facit ibi Bal ſubtiliſsimus doct.maximum feſtum dicens,illum tex.ualde ſingularem in omnibus alienationibus, in quibus alienans cadit à iure ſuo, ut intelligatur,qñ alienatio fit à ſciente: ſecus,ſi ab ignorante rei qualitatem. ſimilis diſtinctio fit.ff.de leg.ij.l.fi. §.fi. Quinimo ſi uaſallus offendit dñm, probabil'r ignorans eum dñm,non perdit feudum,ut eſt tex.no.in c.vno, quibus modis feu.amit.coll.x. & ibi ſingulariter hoc no. Bar. Idem dicendum in eo,q̨ iſti non petierunt inueſtituram intra annum, & diem, nec obtulerunt eccłiæ Auic. debito tēpore fidelitatis iurm. Nam tunc cōmittitur pœna,cum uaſallus ſcit ſe ad hęc teneri: ſecus, ſi pbabiliter ignoraret;& cum alteri quis ſucceſſit,ſatis eſt probabilis ignorantia,ut notanter dicit Bal.in d.c.j.de capi.Conra. Non.n.eſt ignoranti probabil'r imputandum, ar.in l.nec nos,C.de capt.& l.regula,ff.de iu.& fa.ign. & c.gratia,de reſcr.lib.6. & in regula, is qui in ius ſuccedit alterius, de reg.iu.lib.6.facit,quod in ſim.no.de emphyteota, q̨ ſi pbabili errore ductus, puta quia alteri ſucceſsit, non ſoluit canonem debito tempore, non incidit de ęquitate in pœnam,ut no.gl.ij. de iure emphy. & ſequitur ibi Bart.& Dy.in dicta regula,is qui in ius,& doct.in c.fi.de loca.Videntur etiam prædicti Squinatus & Conſtantia, etiam ſi ſciuiſſent de iure eccleſiæ Auic.excuſati duci Aquitanię, regi Angliæ præſtando iurm: quia hoc fecerunt propter iuſtiſsimum metum, timentes illius potētiam,qui incœperat inuadere caſtrum de Lorda cum exercitu magno. p hoc ergo iurm fidelitatis metu præſtitum nulla iuriſdictio,ſeu poteſtas fuit in illum regem, ſeu ducem trāſlata: quia in iuriſdictione conferenda metus uitiat ipſo facto. l.ij.ff.de iud. no.Bar.quaſi in terminis noſtris in tractatu de tyranno,in uer.vj.& ſeq. Quinimo & ſola potentia alicuius, uel uerba ſeu minæ qñq; inferunt iuſtum metum, habito reſpectu ad qualitatem perſonarum, ut dicit glo. no.in c.pen. quod metus cau.facit.l.pen.cum ſeq.C.eo. & quod no.Bar.in l.ad inuidiam,& c.metum,eo.tit. Et hoc de hac qōne,in qua cōcludo, q̨ nullam pœnam illi Squinatus & Conſtantia incurrerunt, & per conſequens non licuit eccleſiæ Auic. poſſeſsionem dicti comitatus inuadere,maximè ſine cauſæ cognitione,ar.in l.fi.C.ſi p uim, uel alio modo. ¶Ex his & aliis,quæ dixi ſupra in ij.q.infertur ad deciſi.ſeptimæ qō. q̄ fuit, ſi Squinatus aut do. Conſtantia potuerunt per factum ſuum præiudicare legitimæ ſucceſsioni dominæ Matthęe,ad quā ex ſubſtitutione dictus comitatus uenire debebat. ut.n.patet ex prædictis in præcedenti qō. nullum detrimentum dicti Squinatus, & Conſtantia ex illo fidelitatis iuro pati debuerunt;& p conſequens nec ſucceſſores inſontes debent aliqua pœna affici; & ſic remanet deciſa hæc qō. ¶Sed præſuppoſito,q̨ in aliquo deliquiſſent,ppter q̨ fuiſſent priuati, uel priuandi feudo comitatus, an habuiſſent piudicare aliis agnatis, ſeu filiis do.Matthęe, quæſtio magna eſt inter doctores,& pleniſsimè habet materia per Dy.in regula, nō debet,de reg.iu.lib.6. & p Cy.in l.ij.C.de lib. & eorum lib.per Bar.in l.eum,ff.de inter.& releg.per gl. in c.j.de ſuc feu.coll.x. & c.j.in fi.de pace iur.fir.ea.coll. plenè per Bal.in c.j.§.aut ſi libellario,quibus modis feu. amit.coll.x. & in c.j.ſi uaſal.feu.pri.cui debe eadem coll. Dy.in effectu uoluit diſtinguere, an feudum ſit paternũ, ſeu proprium & preiudicet aliis:aut auitum,ſeu à genere ulteriori,& non præiudicet. Cy.diſtinxit aliter,q̨ aut filij,ſeu agnati ueniunt iure pprio, ut quia quis acquiſiuit feudum p ſe & filiis; & non piudicatur aliis, aut ueniunt iure delinquentis, & piudicatur: hoc dicit Bar.eſſe ꝯ tex. in d.c.j.ſi uaſal.feu.priue. Ideo ipſe aliter diſtinguit, dicens,q̨ aut uaſallus cōmiſit delictum,propter quod directo uenit priuandus feudo, ut quia deliquit in perſonam domini,uel contra conuentionem feudi; & nocet aliis, & ſic feudũ aperitur dño,ut d.c.j. & in c.vno,quibus modis feu.amit. Aut cōmiſit delictum, propter quod nō uenit directo priuandus feudo,ſed per conſequentiam,ut quia uenit priuandus omnibus bonis; & tunc non nocet filiis, & agnatis,cum non deliquerit in cauſa feudi. Bal.in d.§. aut ſi libellario, uidetur multum dubitaſſe; & conſiderat ibi tres culpas.Vna culpa eſt, qñ delinquitur in perſonam domini uerè,uel interpretatiuè; & tunc ad dominũ reuertitur, ut habeat ſaltem hanc ſuæ iniuriæ ultionem, ut c.j.§.denique,quæ ſit prima cā benefi.ami.col.x.& hoc ſi uaſallus non fecit iſtud ſtudioſè, ut priuet agnatos. nā ſi doloſè ita deliquiſſet, ęquum eſſet dicere, q̨ dominus ex tali delicto ſeu dolo non debet lucrari, arg.in l.fin.ff. de eo,per quem fac.erit,& in c.ij.de renun.lib.6. Secũda culpa eſt,qñ delinquitur extra perſonam dñi,& tũc agnati, & non dñs ſuccedũt. Tertia culpa eſt in caſu alienationis. Nam uaſallus alienando feudum ſine domini uoluntate,uidetur dominum contemnere, & fidem non ſeruare; & iō cadit à feudo, ut in prædicto tit. quæ ſi pri.cau. be.amit. §.illud enim, & §.fin.& de uaſal.qui contra con ſtitu. Lot.feu.ali.c.vno.ubi uidetur, q̨ ad dominum reuertitur. Sed refert Iaco.de Bel.dixiſſe hoc uerũ,ſi feudum eſt nouum, uel non extent agnati: ſecus,ſi paternũ. Quæ opinio eſt ſatis ęqua ſecundum Bal. Et hanc etiam fuit ſecutus Dy.ut ſupra dixi. Et facit hæc opinio,ut per factum Squinati & Conſtantiæ non fuerit præiudicium generatum aliis agnatis, qui de iure debebant ſuccedere in comitatu. uel ſm Bal. prima opinio ſit uera, ſi nō per colluſionem & fraudem agnatorum. ſecunda opin.ut nō præiudicet, procedat ſi in fraudem agnatorum uaſallus feudum alienauit, uel aliter deliquit. Tertio dicit poſſe dici,q̨ feudum redit ad dñm: tñ filij,uel agnati,imo etiā filia,non exiſtentibus maſculis,debet redimere à dño, & dominus cogitur eos inueſtire,ut in titulo, qualiter potu. olim feu.ali.c.j.§.fi. uel ſm eum coniungenda eſt hæc diſtinctio cum præcedenti, & benę ſm ipſum. ultimo dicit,uel dic,ut extra,de feu.c.ij.ſed doct.ibi communiter tranſeunt cum opin.ſupradicta, quā etiam multi antiqui doctores tenuerunt,ut recitat Io.And in add.Spe. in tit. de feu.§.ult.poſt princ. & ibi ſatis per Spe. de hac materia. ſed idem Bal.multas alias opi.refert in d.c.j.ſi uaſal. feu.pri. Et inter cęteros refert quoſdam tenuiſſe illam opin.Dy.& ultimatè dicit inter cætera conſiderandũ formam inueſtituræ. ſi.n.dominus dixit: Concedo caſtrum in feudum Titio,& ſuis hæredibus, de vno in alterum re uertendo. Vel concedo omnibus principaliter, uel cum extēt filij & nepotes, dicit concedo attētis meritis ſingulorum,

lorum,tunc dicit ſe non putare,q culpa unius alteri noceat:quia unuſquiſque per ſe cenſetur,& tanquàm dependens ab alio.Hinc dicit do.Iac.de Ra.in ſumma ſua,ti.q. bus modis feu.amit.q eſt aliquando tale feudum,q nulla ex cauſa,uel ingratitudine eſt amiſſibile, ut puta quia ſit datum ex eo,q a morte dantem liberauit, uel ab hoſtibus,uel latrunculis eripuerat,ut ff.de dona.l.ſi pater. §.j.& ſic magnitudo meritorum cum demeritis compenſatur.allegat tamen in hoc ultimo Bal.arg.in ꝯriũ, q demerita ultima magis pōderent,q̃ pcedētia merita quia ultima culpa nocet,ff.de actio.emp.l.ſi per emptorẽ.Primũ dictum uř uerius,quia uř remuneratio & merces laboris eximij,& magni potius,quàm beneficiũ,arg.xij.q.ij.c.quicunque ſuffragio,& eſt ſingulare dictũ.dicit quædam alia quæ non faciunt ad propoſitum.Et hæc uerba Bald. ſatis mihi placent.Et niſi non fuiſſet facta cōceſſio per uerba prædicta,uel ſimilia,certè opi.Dy. quam plures numero ſequuntur,uř multum æqua per l.iij.ff.de interdic. & rele.licet opin.Bart. de ſubtilitate , & rigore uideatur uerior per d.c.j.ſi uaſal.feu.pri.cum ſi.& uř de mente Spe.in d.§.fi.& uř tenere Bal.in c.imperialem.§.inſuper,de prohi.feu.ali.per Fed.ubi dicit,q de iure cõi,delictum patris non debet in hoc nocere filio,qñ non prouenit feudum à patre,ſed a gñere ulteriori,quia nõ habet hoc caſu illud à patre,ſed maiores ſui uidentur illud ſibi dediſſe. d.l. 3. ff.de inter.& rele.Item per delictum pater uř extinctus, & de medio ſublatus,ut.ff.de contratabu.l.j.§.filium.Sed ſecundum conſuetudinem feudorum dicit,quod nocet filio & motiuum conſuetudinis fuit, ut uaſalli magis metuant,nam naturale eſt,magis metuere in filio,quã in ſe. ut ff.quod metus cau.l.iſti quidem,in fi.Sed in dubijs debemus,maximè in iudicando,ſequi opinionem benignio rẽ,ut in regula,in pœnis,li.6.& l.ſi præſes,& l.pe.ff.de pęnis,cum ſi.Ex quo uř concludendũ ad propoſitum, quod cum iſte comitatus Bigorræ ſit à gñe ulteriori,præſuppoſito,q ſit feudalis,& quòd Squinatus & Cōſtātia deliquerit:tñ non debet præiudicari alijs agnatis, quin ſaltem debeant habere ex noua inueſtitura ſecũdum limitationem Bal.prædictã,ſed(ut dixi)nõ reperitur,q ſciēter aliquid cōmiſerint ꝯ dñm,pp q deberēt priuari. pōderandus eſt ēt tex.in d.c.j.ſi uaſal.feu.pri. quia non indiſtinctè priuat oẽs agnatos,ſed uſque ad tertium gradum , ſed quia non multum facit ad propoſitum noſtrum, aliter non inſiſto.

¶Ad octauã quæſtionem, quæ eſt,Si non potuit eccleſia Auic.de facto & ſine cauſæ cognitione inuadere,an in tali cauſæ cognitione Squinatus, & Cōſtātia debuerint uocari,& uocati conuinci.Indubiè dico,quod ubicunque abſenti poteſt defenſio competere,non debet aliquid agitari in illius præiudicium,eo non uocato,ut c.eccleſia ſanctæ Mariæ,de conſt.& in c.inter quatuor,de maio. & ob. & c.j de cauſa poſ.& proprie.& iij.q.9.c.caueant,& c.omnia,& ij.q.j.nos in quemquam,& l.de unoquoque, & l.cõtumacia,ff.de re iud.& l.ceſſante,& l.tres denuntiationes C.quomodo & quando iudex,& l.j.§.item ex eo , ff. quæ ſen.ſine app.reſcin.Hinc eſt,q ēt in notorio requiritur citatio,ex qua põt abſenti aliqua defenſio cõpetere,ut no. in c.ad noſtrã,de iure & in c.porrò,de diuor.& in c.ueſtra de coha.cleri.& mulie.& quo ad caſum noſtrum eſt gl.& expſsius ibi per Bal.in c.j.ex quibus modis feu.amit.§.uel cũ filia,ubi no.Bal.poſt gl.q pp culpas nõ perditur feudũ ipſo iure,præterquam in caſu alienationis,ſed requiritur iudicium,& cauſæ cognitio,& ſententia.& idem no. gl.in c.imperialẽ.§.calidis,in uerbo,reuertatur,de prohi.feu. ali.p Fede.colla.x.Et hæc ſine partis præſentia exerceri non poſſunt,quia cauſarum merita , partium aſſertione panduntur l.fi.C.ſi per uim uel alio modo & c. tum ex literis,de in integ.reſt.aliàs nihil ualet, quicquid agitur in partis abſentia, ut in iuribus ſuperius allegatis, maximè in c.omnia,& c.caueant,& l.de unoquoque,adeo , q neq; interlocutoria parti præiudicialis ferri põt in abſentia ipſius partis,ut no.in l.nec quicquam,§.ubi decretum, ff. de offi.procon.licet aliud ſenſerit Inn in c.querelam , dę procu.& c.auditis,eo.ti.Sed primum dictum communiter tenetur. Et dictũ Inn.procedit in interlocutoria nullius uel modici præiudicii, dicit tñ Bal.in d.§. uel cum filia,q in caſu alienationis perdit uaſallus feudum ipſo facto,allegat Inn.in c.ij.de feu.Ego allego gl.quæ hoc apertè tenet in d.§.callidis,præal. reddit ipſe rationem ſpecialitatis, quia uř hoc caſu uaſallus habere feudum pro derelicto , arg. ff. de damn. infec.l. prætoris, cum ſua gloſſ. Non contingit hæc ratio in caſu noſtro , cum ſemper illi comitatum poſſederint . Item , ut ipſe dicit, etiam hoc caſu requiritur ſententia ſuper declaratione amiſſionis.nam ubicunque quis incidit in pœnam ipſo facto,requiritur ante apprehenſionem,ſeu executionem ſententia declaratoria,ut eſt tex.no.in c.cum ſecundum leges : de hæreti.li.6.& l.eius.qui delatorẽ,& ibi per Bar.ff.de iure fiſ.Et no.replicat idẽ Bal.in c.uno,de feudo ſine cul. non amit.col.x.† ubi dic t,quòd in mera executione, ubi præ
6 ceſſit iudicium hominis, non eſt neceſſaria cognitio , uel dilatio,allegat Inn.in c.ex ratiõe , de app.quod dicit mẽti tenendum. Sed ego dico in hoc diſtinguendum melius, ut ipſe Inn.in c.cum ſuper,de cauſa poſ.& proprie. prope finem in uerbo,præiudicio;& non inſiſto,quia non eſt materia noſtra,& per Bar.in l.à diuo Pio,ff.de re iudi. Sed uenio ad ſm membrum Bald.quod facit ad materiam noſtram,aut agitur de executione ſententiæ legis, & eſt neceſſarius libellus,cum non præceſſerit aliquod iudicium quod eſt no.facit ad prædicta tex. in d.c.uno, & in c. j. de feu.ſine cul.non amit.ubi no.colligitur,q prius debet cognoſci de culpa antequàm uaſallus deijciatur.Cognoſci aũt nõ põt,niſi parte præſente,ut c.tũm ex literis, de in integ.reſt.&l.fin.C.ſi per uim, uel alio modo. Et maximè hoc procedit,ubi prætenditur iuſta cauſa,& negatur delictum: quia non debet eſſe dominus iudex in facto proprio,ut probatur in l.imperialẽ.§.prætereà,de proh.feu. ali.per Fed.coll.x.& ibi gloſſ.expreſſa in §.callidis,in uerbo,reuertatur,& in c cæterum,de iudi.& per ibi not.hæc quæſtio ſatis terminatur. Nam ubicunque eſt quæſtio inter dñm & uaſallũ,ut quia dominus feudi incidiſſet in cõmiſſum,& uaſallus negat,debet p pares curiæ,i alios uaſallos eiuſdem dñi quæſtio terminari , & ſi non habet alios uaſallos,ſeu pares,debet adiri iudex ordinarius rei, ut no.gl.& Bal.& in d.§.prætere a,qui eſt §.pe. & doc. in gl in d.c.cæterum.quinimò plus dico,q cum in caſu nr̃o eccleſia Auicien. diceret dominam Cōſtātiam ſuã eſſe uaſallã,& illa negaret, non debent cognoſcere pares curię, nec ipſa eccl'ia , ſed iudex ordinarius illius do.Cōſtātię, ſeu alterius comitiſſe,uel comitis,quicũq; ſit, cũ negetur illud eſſe feudũ. ideò cã debet deduci ad iudicẽ naturalẽ ipſius cõueti,quia actor debet ſequi forũ rei. hoc expreſſè tenēt do.in d.c.ceterũ,& Bal.in d.§.pen. pbatur in c.j. de lege Corra.coll.x.& quinimò in terminis latioribus,ſ. in emphyteota,q nõ ſoluit cautionẽ per bieniũ, ſeu trienniũ,licet iura dicant,q poſſit per dominũ expelli,ut in ca. potuit,de loc.& l.2.de iure emphy. tñ,ut notanter dicit Spe.in ti.de loc.§.nunc aliqua uer.48.ſi emphyteota allegat aliquã iuſtã cãm,nõ debet dñs ppria authoritate illũ expellere, ſed ad iudicẽ illius,cã debet pferri, ad idẽ qđ no.Cy.in d.l.ij. Concludo ergo,q debuerũt Squinatus &

Conſtantia ad iudicium reuocari;& per conſequens, qcquid actum fuit in eorum abſentia, eis legitimè nõ citatis,nõ ualuit. Et hoc de hac qõne. ¶ In noua qõne,qua q̃ritur,ſi dicti Squinatus & Cõſtantia in uita ſua nõ fuerint placitati,an eorũ hæredes potuerint,uel poſſint placitari; dico q; gl.in c.j quibus mo.feu.amit.format qõnem ꝑ caſum conuerſum,uidelicet ſi dñs non placitauit uaſallũ de culpis commiſſis in uita ſua, nunquid hæres poſſit illã placitare;& concludit q; nõ, arg.in l.omnimodò,C.de inoff.teſt.& de reuocã.dona.l.j.& ff.de proba.l.Procula, & idem uoluit gl.in d.l.oĩmodo. Bal.dicit illud uerũ, ſi defunctus habuit ſpatiũ querelãdi,& nõ eſt cõqueſtus:ſecus,ſi nõ habuit,uel ignorauit;alleg.in ar.l.diuus,& l.excipiuntur.§.fi.quod ſatis poteſt hoc caſu admitti;& fuit hæc opinio Io.An.in c.ij.de dona.ſuper gl.fi.ubi ponit illã limitationẽ Bal alle.de elec.c.cũ in ueteri, ff.de cõfir.tuto.l.in confirmando,& l.utilitatem. Sed quid in dubio noſtro,qñ uaſallus nõ fuit placitatus ĩ uita,nũquid ipſius hæres poſſit placitari, gl.ibi nõ format, ſed Bal.ibi ponit & apertè non ſoluit,ſed dicit,q; eſt arg.ad hanc qõnem in l.rei iudicatæ,ff.ſol.mat.ſed certè facit ad præcedentem
7 caſum,&non ad iſtũ. † Nam ibi ſm uerũ intellectũ ponitur caſus, an hæres mariti poſſit opponere de adulterio cõtra uxorẽ repetẽtẽ dotem, ſi maritus in uita accuſauit uxorem;& concludit quod non.ſed in caſu noſtro melius facit.l.fi.C.de adulte.ubi tractatur,an maritus poſſit opponere de adulterio contra hæredem uxoris,ſi oppoſuit in uita uxoris. ſed gl.in d.c.fi de do.in fi.format expreſsè hanc qõnem, & per arg.illius tex.dicit q; nõ ex quo.n.uaſallo non fuit mota qõ in uita,non poteſt inquietari eius ſucceſſor, ſicut ibi dicimus in donatarij hærede, qui non poteſt moleſtari, ſi ipſe donatarius non fuit de magnitudine moleſtatus in uita. Idem not.gl.j.l.fi.C.de reuo.do. uidetur.n.iniuria per taciturnitatem erga defunctum remiſſa,ſm illam gl.ſed Io.An.in addi.Spe.in ti.de feu.§.in fi.format hanc quæſtionem antiquorum;& concludit,qđ ſupra cum limitatione tamen dicit.n hanc concluſionem procedere,ut hæres,ſeu ſucceſſor uaſalli nõ poſſit inquietari,ſeu placitari, ſi dñs fuit ſciens de culpa defuncti, & habuit tempus ad querelandum, & tacuit, ſecus ſi ignorauit: uel non habuit tempus ad querelam dum ꝙ defunctum,arg.in l.cõfirmando,& l.utilitatem,ff.de confir.tuto.Idem voluit Bal.in c.imperialem.§.inſuper, de prohi. feud ali.per Fed.ubi bene tetigit hanc qõnem,& mouentur Io.An.& Bal.quia iſtæ reuocationes ſunt quaſi proſecutiones iniuriarum, quæ non dantur hæredibus, nec contra hæredes.l.iniuriarum,ff de iniur.Item ponit Bal. & aliam limitationem dicens, q; ſi eſſet talis felonia, ſeu culpa, propter quam uaſallus feudum ipſo facto perdidiſſet, tunc poſſet agi ab hærede domini contra hæredem uaſalli:quia iniuria,quæ ſecum traxit executionem, ẽt in hæredem tranſit, ut l.commiſſa,ff.de publi.no.in l.iij.§. quod ait prætor,ff.quod quiſque iur. Et ideò concludit, quod ſi eſſet fælonia commiſſa in alienando feudum: uel alia, quæ ex ſpeciali pacto induceret priuationem feudi ipſo facto,tale præiudicium tranſiret in hæredem,etiam querela non præparata;quod dicit eſſe notandum.Quod ſatis mihi placet per tex.iũcta gl.in d.c.imperialem.§.callidis,in fi.ubi dicitur,q; per alienationem feudum reuertitur ad dominum, & dicit ibi gl.q; ipſo iure in alia tamẽ culpa requiritur ſententia priuatiua, & quod conuincatur uaſallus de culpa,in cap.j.de feu.ſine cul.non amit.& no.in gl.in d.§.calidis; ſupra in præcedenti qõne aliquid dixi. Item limitarem ego hoc dictum Bal.niſi dñs ſciens uaſallũ priuatũ, eum per aliquẽ actũ poſitiuũ tacitè approbauerit,arg.optimũ ĩ c.ex ore,de priuile.& c.dilecto, de preben.& l.ſi filius,ff.fam.erc.& quod no.Bar.in l.quo enim,ff.rẽ ra.habe.uenio ad decimam qõnem; utrum iudicatum Auicieñ.in curia regis Franciæ habitum contra regem Angliæ,& ducẽ Aquitaniæ ſuper ſpoliatione poſſeſſionis,ſeu quaſi feudagij,ſeu homagij,ſuper caſtro de Lorda in aliquo dictæ Conſtantiæ non uocatæ,nec auditæ,& iuri ſuo præiudicauerit? Et profectò,ſi uerũ eſt, qđ ſupra in narratione facti præſupponitur; ſ.q; hæc domina Conſtantia ignorauerit litem ſuper his agitari inter eccleſiã Auicieñ.& regẽ Angliæ, non uideo,q; ĩ aliquo dictum iudicium habuerit ſibi præiudicare: quia regulariter ignoranti non p̃iudicatur,ẽt ubi agitur de eo,de quo actio primo loco cõpetebat ignorãti, ut ĩ l.ſæpe,ff.de re iud.& c.pen.e.tit. facit l.nec præteriit,C.de capt.nec ſententia illa eſſet mandanda executioni in præiudicium dominæ Conſtãtiæ,licet ualuerit in præiudicium regis Angliæ,ut in c.cum ſuper, de re iud. Et ſi dicatur, q; præiudicium poterit prætendere dicta domina Conſtantia in executione ſententiæ, ſaltem ſuper poſſeſſione, cum rex Angliæ prius poſſideret,ſeu quaſi recipiendo iuramentũ fidelitatis tam ab ea, quàm à Squinato,& ſic ſolum eccleſia Auicieñ.ueniebat ponenda in locum dicti regis? Et iuxta theoricã notabilem Inn.in c.ueniens, de teſti.quã ſequitur Bal in l.à diuo Pio,ff de re iud.non poteſt tertius impedire executionem ſententiæ pro intereſſe ſuo, quando petitur fieri in rem non uacãtem,ſed ab alio poſſeſſam,cũ poſſit iſte tertius ita agere poſt modũ pro iure ſuo cõtra iſtum ſm, ſicut ꝙ primum. facit.l.is à quo,ff.de rei uẽ.& quod ibi no.Io.An.poſt Inn.in c.j.de cõceſ.preben.lib.vj.rñdeo, q; imò poterat prætendere magnum præiudicium: quia ſicut intereſt dñi non perdere ſubiectũ.d.c.cum ſuper,ita intereſt ſubiecti non mutare dñm, ut no.dicit Inn.in c.auditis,de reſcri.& d.c.cum ſuper.facit.l.principaliter,C.de lib.cau.& uidetur apertè probari in caſu noſtro in c.imperialem.§.præterea ducatus,de prohi feu.ali.per Fed.col.x.& c j.de lege Corra.ea.colũ. ubi dicitur dominum non poſſe ſine uaſalli uoluntate in aliũ feudum trãſferre. ad idem quod legitur & no.in c.fi. de ma.& obe.ubi expreſsè hoc uolunt Io.An.& Hoſt.nec obſtat theorica Inn.in c.ueniẽs præall.quia procedit,qñ tertius reſpectu executionis nullũ poteſt prætẽdere præiudicium;ut puta quia fit executio circa rem ab alio tertio poſſeſſam.unde ſecus,ſi poſſet prętẽdere aliquod præiudiciũ,ut in c.Piſanis, & quod ibi no.de reſt.ſpol.ubi bonus tex. Item habebat dicta dña Conſtantia & aliã notabilem defenſionem. Nam ſi fuiſſet præſens, potuiſſet negare. & ita etiam poſtmodum debuit poſſe in illum regem Angliæ fuiſſe aliquam poſſeſsionem, ſeu quaſi homagij tranſlatam:quia,ut ſ.dixi in vj.q.cum illi præſtiterint hoc iurm regi Angliæ per metum;actus fuit ipſo iure nullus,ut ibi plenè dixi. & per conſequens põt dici, q; eccleſia Auicien.deberet reponi in locum illius,cũ de iure nihil acquiſiuiſſet rex Angliæ. ſed ſi dicta dña Cõſtãtia ſciuiſſet litẽ uerſari ĩter eccleſiã Auicieñ.& regẽ Angliæ, & tacuiſſet nũquid ſibi præiudiciũ aliquod generatũ fuiſſet, eſt magis dubium. Et primò ſuper proprietate nullũ præiudiciũ ſibi fuit illatũ:tũ quia de proprietate nõ agebatur, & ſententia lata in poſſeſſorio, nõ præiudicat ſuꝑ proprietate: qa nihil cõe habet proprietas cũ poſſeſsione.l.naturaliter.§.nihil commune,ff de acqui.poſ.& c paſtoralis,de ca.poſſ.& proprie. tùm quia tertio ẽt ſcienti, & tacenti non fit præiudicium ſuper proprietate, ut cap. cum ſuper, & quod ibi not.de cau.poſſ.& proprie. & hoc ſi ſumus extra caſum.l.ſæpe,prout erat in caſu nr̃o: quia primo

primo loco non competebat de hoc iure actio dominæ Conſtantiæ; imò nulla actio ſibi cõpetebat, cum ageret de recipiẽdo iuřm fidelitatis,& de poſſeſſione feudi quãtum ad dominos. Sed dubium eſt, nunquid circa poſſeſſionem ſibi tacendo præiudicabit? Et uř primo ꝙ ſic per tex.no.in d.c.cum ſuper.ſicut.n.ſententia lata contra ſubiectum, præiudicat circa poſſeſsionem dño ſcienti & tacenti,ut ibi; & ita ſententia lata ꝯ dñm debet præiudicare ſubdito ſeu vaſallo ſcienti,& tacenti; & hoc uidetũ uelle Inno.in c.auditis,de præſcrip. ubi dicit,ꝙ ſententia lata contra dñm,non præiudicat ſubdito, nec econuerſo ſi fuit lata contra ſubditum, præiudicat dño, niſi ſciuerit, & defenderit, allegat ꝑ hoc ultimo.d.c.pen. de re iudi. ſed in c.cum ſuper,& c.pen.eo.ti. reſtringit illud dictum, ut præiudicetur ſcienti reſpectu poſſeſsionis tñ, de quo uidetur prima fronte ibi tex.ut ſi fiat executio ꝑ illo,qui habuit ſñiam; & idem uidentur tenere ibi cõmuniter canoniſtæ. Sed ego alias conſului, ꝙ etiam circa poſſeſsionem non fit præiudiciũ poſſidenti, & tacenti,motus principaliter per rationem Innoc.in d.c.auditis. ubi dicit, ꝙ defenſio,cum de ſubiectione agitur,ſpectat principaliter & æqualiter ad dominum,& ſubiectum ratione prædicta. ergo ſententia cõtra vnum,non debet nocere alteri, etiã ſcienti,& tacenti; quod probo per dictam l.ſæpe,& c.pen. de re iud. tunc enim ſententia vnius, nocet alteri ſciẽti, & tacenti, cum is,cui primo loco competebat actio, permiſit ſequentem experiri;& hoc quia poterat illum à iudicio repellere,ut ibi dicitur. Sed ſi æqualiter ad utrũq; pertineat defenſio,non potuiſſet dicta domina Conſtãtia regem Angliæ à iudicio remouere,cũ litiget de iure principaliter ſuo,ſeu quod prætendebat ſuum; ergo non debuit præiudicari do.Conſtantiæ, ſi tacuiſſet, & illos litigare permiſiſſet,cum illi litigarent ꝑ intereſſe eorum,& ſñia poterat habere effectum in illorũ litigantium ꝑiudicium. hoc etiam uř probare tex.in d.c.cum ſuper,ponderando duo ultra doct.ibi. Primò in eo,quod dicit,ꝙ ſñia debet mandari executioni abſque preiudicio illius epi,ꝗ prætendebat ſubiectionem,licet ſciuerit cauſam agi. non enim poſſet hæc ſñia mandari executioni abſq; præiudicio do.Conſtantiæ,uel ſucceſſoris, cum cõpelleretur obedire non dño, & ſibi iurare, ſaltem donec conſtaret de proprietate.nam poſſeſsionis cõmodum maximum eſt,ut inſti.de interdictis. §.cõmodum. Secundò pondero rõnẽ illius tex.dum dicit, quia res inter alios acta, non debet aliis præiudicare: & ſic ſingulariter vult ille tex.quẽ neſcio alibi, ꝙ dominus dicitur alia ꝑſona à ſubiecto, quo ad hoc, ut nullum ꝑiudicium fiat ſibi ex ſententia lata ꝯ ſubiectum. ergo pari rõne idem dicẽdum eſt in ſubdito, qñ fuit actum contra dñm per rationem prædictã. Et ad illud c.cum ſuper,quatenus innuit, ꝙ ſentẽtia mandatur executioni contra ſcientem & tacẽtem,poteſt reſpõderi, ꝙ loquitur,qñ ſciens nõ poſsidebat, & loquitur de quodam præiudicio facti: quia non poterat impedire executionem fiendam,etiam in re uacante, ex quo ſciuit,& tacuit: ſecus autem, ubi ipſe poſſediſſet,uel fieret ſibi præiudicium modo prædicto. Et hũc intellectum ad c.illud, tenuit recollendæ memoriæ do.Franc.Zab. poſteà Cardin.Florentinus vulgariter nuncupatus, licet non fuerit prædictis motiuis motus. ¶Sed predictæ cõcluſioni multum obſtare uideř.d.l.ſæpe,in §.nam & ſi libertus,ubi dř, ꝙ ſi libertus litigans de ſtatu ſuo cum tertio, reportauit ſententiam ꝯriam,præiudicat domino ſuper ſuo iure patronatus. Ad illum enim tex.poteſt dupliciter rñderi, ꝙ ille tex.habet duos intellectus. Primus, qñ dñs interuenit in iudicio; & hoc uř ſonare ille tex.dum dicit, interueniente &c. Et hunc intellectum tenuit Io.& approbat Inn.in d.c.cũ ſuper.dixit.n.Io.& bene ſm Inn.ꝙ ſi qs iura petat,quæ ego poſſideo in re aliqua, me ſciente, & obtineat:non tñ mihi præiudicat,niſi eam defendã;& exponit uerbum.d.l.ſæpe,ſ.me interueniente,& defendente, quia ex quo offero me defenſioni,facio mihi ꝑiudicium,ſi non ꝓbo de iure meo,ut ibi. facit.l.ꝗ ſe liti,ff.de peti.hæred. ¶Secundus intellectus fuit Rog.ut ſufficiat ſola ſcia. & licet Bar.hunc intellectum teneat in d l.ſępe: Inno.tñ & Io.And.dicũt,ꝙ Papa uř illum intellectum Roge.reprobare in d.c.cũ ſuper. Sed ſi uolumus ſaluare Rog. & Bar. dicamus aliter,& ſic, ꝙ aut loquimur in liberto litigãte; & ſit dño ſcienti præiudicium, ut in d.§.nã & ſi libertus. ¶Aut loquimur in alio ſubiecto,uel dño litigante; & nõ fit alteri præiudicium, licet ſcienti,niſi interuenerit in iudicio, & obtulerit ſe defenſioni; & ita loquatur.d.c.cum ſuper, & uř iudicio meo de mente Bar.ſi bene põderetur in d.l.ſæpe. Rõ diuerſitatis eſt:quia libertus fuit conſecutus libertatem à dño, & ſic uidetur habuiſſe licentiã experiendi ſuper dñio,& conſequenter ſuper iure patronatus, ex licentia ipſius domini, merito fit domino præiudicium, ſicut eadẽ ratione dicitur in creditore ſuper dominio pignoris agendo hypothecaria, ut fiat præiudiciũ debitori ſcienti. habuit.n.illam obligationem facto domini; & ſic uidetur ſibi dediſſe licentiam ſuper dñio litigandi,ut no.Bar.in d.l.ſæpe. In non ſubiecto autem,ſeu dño feudi ceſſat hæc rõ,cum non habeat feudum à ſubdito,licet litiget merè pro iure ſuo. ideò non debet præiudicare uaſallo etiam ſcienti. Item ex alio taciturnitas nõ debuit obeſſe do.Conſtantiæ. erat.n.ipſa certa, & informata de iure ſuo,ꝙ ipſa nõ eſſet uaſalla, nec ius aliquod fuerat trãſlatum in dictum regem Angliæ,cum metu illi feciſſet iuřm,ut ſupra dixi. Et ſic non eſt uerum dicere,ꝙ permiſerit dñm ſuum agere,ſed prorſus extraneum in ueritate, & quo ad ius ſuũ ratione prædicta. Et hęc de iſto dubio. ¶Vndecima qõ.Vtrum proceſſus ab illo milite de Longo Pererio executore prætenſo habitus fuerit nullus, ita ꝙ ab eodem neceſſe non fuit appellare, ſed ſemꝑ eidẽ Conſtantiæ & ſuis hæredibus fuerit ſalua exceptio nullitatis. Ad quã uidetur mihi ſecure dicendum. ꝙ qcquid egit,nullius fuit momenti: qa aliud prorſus egit, ꝙ̃ ſibi fuerit iniunctum & cõmiſſum; merito factum ſuũ fuit nullum,cum exceſſerit ſeu peruerterit formam mandati, ut in c.cum dilecta,de reſcr. & c.venerabili, de offi.dele. & c.Piſanis,de reſti.ſpo. & l.diligenter,ff mandati.& expreſsè in terminis noſtris,ſ.in executiõne ꝑuertente mandatum tenet gl.in c.quod ad conſultationẽ,de offi.dele. & idem ibi Io.An.& cõiter doc. & Bar.in l.ab executore, ff.de appel. & per conſequens non fuit neceſſe appellare, ut no.gl.Io.And.& Bar.in locis præall. & probatur iure: quia à facto nullo licet poſsit appellari ad finem deuolutionis negotij, ut euitetur interim grauamen facti, ut in c.dilecto,de appel. & ibi per Inno. & in l.Carmelia Pia, de iure patro. non tñ eſt neceſſe,quia ſemper auditur qs per uiam nullitatis,ut in c.j. & quod ibi not.de re iud. & in l.j.& ij C.qñ prouoc.non eſt neceſſ. & l.ſi expreſsim,ff. de appell. ꝙ autem ille executor peruerterit ordinem & mandatum ſibi factum, clariſsimè patet ex narratione facti. Nam ſententia fuit lata inter eccleſiam Anicien. & regem Angliæ ſuper poſſeſsione quaſi homagij & fidelitatis occaſione dicti comitatus, & fuit iniunctum dicto de Longo Pererio,ut exequeretur iudicatũ.ipſe uerò induxit decanum nõie eccleſię Auicien.in poſſeſsionem comitatus,& ꝑcepit illis de comitatu,ut nulli alij ꝑter ecclĩæ Auic.obedirent. Quę uerba ſapiũt cõmodã poſſeſsionem co-

comitatus, & non poſſeſsionem homagij recipiendi, uel fidelitatis. Nam ſi noluiſſet exequi iudicatum, prout ſibi de iure & ex forma mandati incūbebat, debebat adire dominam Conſtantiam, ut ꝓtenſam uaſallam, & ſibi ꝑcipere, ut loco regis Angliæ, ſeu ducis Aquitaniæ obediret, & faceret homaginm ſeu fidelitatē eccleſiæ Auicień. donec aliud ꝓnuntiaretur ſuꝑ ꝓprietate illius iuris; quod non fecit, ſed prorſus aliud. vnde dico, ꝙ illa executio nō ualuit nec reſpectu poſſeſsionis recipiendi homagium, nec reſpectu ipſius comitatus: quia in primo defuit uoluntas ipſius executionis, in ſecūdò defuit poteſtas. Et ſic habuit locum illa regula: Quod noluit, potuit, qđ noluit adimplere nequiuit, de offi. dele. c. cum ſuꝑ abbatia, & l. multū intereſt, C. ſi qs alte. uel ſi. Nec obſt. ſi dicat̄ dictum executorem dixiſſe, ut nulli alij obedirent præter eccleſiæ Auic. inquātum iudicatum & mandatum dñi regis ſe extendebat, &c. qa uerbo vnum dicebat, & ꝯrium faciebat facto; & ſic ꝑ facta ꝯria recedebat, ut in c. cum M. de cōſt. & c. ſolicitudinem, de app. vnde erat in eo quædam repugnantia; merito neutrum ualuit, ut in l. ubi repugnantia, ff. de reg. iu. ¶ Venio ad duodecimam qōnem iſti uicinā, in qua querit̄, an iudicatum ſm ꝑ curiam regis ꝓlatum, non tñ executioni legitimè mādatum, ualidauerit in aliquo ꝓceſſum illius executoris de Longo Pererio prius ſuꝑ executione iudicati primi factum? Et breuiter dico, ꝙ nō. nā certum eſt ꝓceſſum illius nullius momēti fuiſſe, ut ꝑced. qōne ꝓbatum eſt: ergo nec ꝑ ſecundum iudicatū recepit uigorē: qa ſcđm iudicatum, uel decretū nō interuenit ſuꝑ prima executione ꝯfirmando illā ſeu ꝓnūtiādo eam bene fuiſſe geſtā; quo caſu poſſet ꝓbabiľr dubitari, nunquid ualidet̄ ꝑ ſecundam ſnīam ꝑ ea, q̄ legunt̄ & no. in l. j. ff. q ſen. ſine ap. reſcin. & in l. j. C. qñ ꝓuo. nō eſt neceſ. & ꝑ Inn. in c. ſuper lr̄is, de reſcr. ꝑ Bar. plenè ī l. ſi expreſsim, ff. de appel. in quo ſunt uariæ ſnīæ, ut in præal. iuribus not. Sed do. Coſtantia inſtante ſuper appellatione ſua contra proceſſum dicti executoris nomine eccleſiæ Auicien. fuit petitum, ut ante omnia primum iudicatū, de quo ſuprà, mandaretur executioni ad plenum; & per hanc poſtulationem per aliud iudicium curiæ regis Franciæ pronuntiatum fuit, ꝙ executio iudicati facti pro eccleſia Auic contra regem Angliæ ſecundum tenorem dicti iudicati fieret, & in feudo totius comitatus Bigorræ, & in omnibus, q̄ dictus rex Angliæ de dicto comitatu, uel rōne eiuſdem tenebat tempore primi iudicati, ut eps & capitulum ponerentur in his in eo ſtatu, in quo erat dictus rex Angliȩ tempore eiuſdem iudicati &c. ut patet in narratione facti. vnde ſi bene ponderentur uerba prædicta, hæc ſnīa diffinitiua, imo uerius interlocutoria prolata, pendente appellatione do. Conſtantiæ, non fuit ſuper executione iam facta, eam aliquatenus approbando; ſed ſolum fuit præceptum, ut primum iudicatum mādaretur executioni, nec ſimpľr, ſed in præiudicium ſolius regis Angliæ, ut eccleſia Auicien. poneretur in poſſeſsionē eorum, q̄ in dicto comitatu rex Angliæ tempore iudicati poſsidebat; & cum illo tꝑe non poſſideret rex Angliȩ comitatum pleno iure, ſed receperat ſolūmodo iurm fidelitatis, non extendebatur etiam ſecunda ꝓnuntiatio, niſi ad ius tunc poſſeſſum ꝑ regem Angliæ. & ſic clariſsimè patet, ꝙ executio iniuſtè, & ꝑuerſe facta per illum executorem de Longo Pererio, in nullo fuit ꝑ hoc ſecundum iudicatum conualidata, maximè cum uerba ſnīæ ſint ſtrictè intelligēda, ut in l vna. C. ſi vna ſen. plu. fue. cō. & c. dilectus, de offi. ord. no. Bar. in d. l. ſi expreſsim, ī prin. ij. col. Quinimo plus no. dixit Bar. ī d. l. ſi expreſsim, ꝙ ſi fuiſſet appellatum à ſententia nulla, & iudex appellationis ꝓnuntiaſſet appellationem iniuſtam, ſeu malè appellatū, non per hoc confirmaretur prima ſnīa nulla: quia non ſequitur, fuit malè appellatum, ergo iudicatum tenuit. Nā potuit eſſe malè appellatum ꝓpter defectum ordinis nō ſeruati, ut quia poſt decēnium, uel quid ſimile; & uerba ſententiæ (ut prædixi) ſunt ſtrictè intelligenda. Ad ꝓpoſitum noſtrum ueniendo, tunc fuiſſet confirmatus ꝓceſſus nullus illius executoris, ſi fuiſſet ꝓnuntiatum malè appellatum, & bene ꝑ illum executorem ꝓceſſum, ut no. Inn. & alij in iuribus præall. Et hoc caſu poſſet dubitari, nunquid ꝑ talia verba confirmaretur prima executio. Et primo tenerem, ꝙ non: qa illa executio notoriè erat nulla, cum conſtaret, qđ eſſet ꝯria ſnīæ, q̄ inducit notorium, ut in c. ueſtra, & c. ſi. de coha. cle. ergo ſecunda ſnīa eſſet notoriè iniuſta, ſi contineret, proceſſum notorie nullum eſſe ualidum: ſententia uerò notorie iniuſta, eſt ipſo iure nulla. Nec eſt opus ab ea appellare; tex. eſt not. in c. inter cæteras, de re iud. no. Inn. in c. fraternitatis, de fri. & mal. Nam ſnīa tranſit in rem iudicatam ꝓpter ꝑſumptionem iuſtitiæ: qa ꝑſumitur ꝓ iudice, ut in c. in præſentia, de renū. & c. cauſam, q̄ de iud. q̄ ꝑſumptio ceſſat data notorietate iniuſtitiæ. nam ueritate manifeſtata cedit opinio ueritati. 8. diſt. c. ueritate. Et hæc de iſta qōne. ¶ Tredecima qō. Vtrum do. Conſtantia debeat haberi excuſata, q̄ poſt q̄ ſciuit dicta iudicata ꝑ eccl̄ia Auic. prolata, coram executore, & decano obtulerit homagium facere eccl̄iæ, & alia, ad quæ tenebat̄ ut ſ. Et demum infirmitate languēs, ꝓcuratorem cum ſpāli mandato cōſtituit ad faciendum ipſum homagium, & idem ꝓcurator illud facere obtulit: ſed eccl̄ia recipere non curauit. Ad qōnem hanc reſpondeo, quod non ſolū eſt excuſata; ſed dico, ꝙ fecit plus, q̄ debuit. Excuſata. n. eſt: qa ſatis eſt, ꝙ uaſallus poſtquā cognoſcit ſe uaſallū, adeat dominū, & polliceatur iurm, & petat inueſtiturā, & alia offerat, ad q̄ tenet̄ de iure, ut eſt tex. in c. j. de capl̄is Corr. colla. x. & ſi deficit ꝑ domino, perinde eſt, ac ſi oīa, ad q̄ tenebatur, feciſſet: qa iuris regula eſt, ut ſi deficit ꝑ illo, cuius intereſt factum fieri, perinde eſt, acſi factū fuiſſet geſtū, ut in l. in. ciui. ff. de cōd. & demon. & in regula, imputari, cum cōcordantiis ibi poſitis, de reg. iu. lib. 6. Satis eſt enim ꝙ hō faciat, q cqd pōt, & in eo conſiſtit 22. q. 2. c. faciat homo, & c. breui, de iureiu. Et tempus anni ꝑfixi ad iurm fiendum &c. currit uaſallo à tempore ſcie, & nō ante, ut no. Bal. in d. c. j. & hāc partem tenet Bal. poſt Iac de Bel. in c. ij. ꝑ quos fi. inueſt. col. x. ubi dicit, ꝙ ſi uaſallus vult facere fidelitatem, dominus aūt recuſat facere inueſtituram, nō nocet uaſallo, & dominus ſibi tenet̄ ad intereſſe, ut in §. fi. de no. for. fide. ead. col. Vel pōt ſm eū ꝑciſe cogi tradere rem, & inueſtiturā facere, ut ī c. ſi facta, ſi de feu. fue. cōtrou. Vel tertio ſecundum eos priuabitur dominus proprietate feudi, ſicut uaſallus priuaretur iure ſuo, ſi recuſet fidelitatem præſtare, ut de no. for. fide. §. dominus, in tit. qualiter dominus feu. priue. c. vnico, eadem col. Et hoc ultimum eſt notandum, & dixi ſupra in vj. q. & facit. c. quia diuerſitatem, de conceſſ. præb. & c. licet, de ſupplen. negl. præl. Dixi ꝙ fecit do. Conſtantia plus, q̄ debuit quia non tenebatur ilico iurare, cum nō fuiſſet ad illud iudicium agitatum inter eccleſiam Auic. & regem Angliȩ uocata. vnde prius debebat audiri, uolens dicere de iure ſuo quia fortè non erat uaſalla, ſed uera ꝓprietaria, ſicut fuerat domina Petronilla: uel fortè intererat ſua nō mutare dominum, ut plenè dixi in x. q. ¶ Decimaquarta qō. Vtrum dominus rex Franciæ, qui partibus cōtendētibus tenere debebat ſm tenorē iudicati ſui in manu ſua tāquā ſuperior res contentioſas, ſic tenēdo longiſsimo tꝑe præſcripſerit

contra

contra partes,ita, ꝙ teneatur hæredibus dictæ Conſtan-
tiæ ſup proprietate dicti comitatus iuſtitiã miniſtrare.
Ad quã dico duplici ratione & efficaci, ꝙ nõ potuerit p̃-
ſcribere:ſed ꝙ teneatur ius ſuũ cuiq; miniſtrare. Et pri-
mo probatur,quia p̃ſcriptio cũ mala fide nõ procedit, ut
ĩ c.uigilãti,& c.fi.de p̃ſcrip.& in regula, poſſeſſor,de reg.
lib.vj.p Bar.in l.priuilegia, C.de ſacroſ.eccl.ubi dicit, ꝙ
hoc ius canonicũ cũ cõcernat aĩæ ſalutẽ, debet ſeruari ẽt
in foro ciuili, & idem no.gl.in dicta regula,poſſeſſor. ſed
rex Franciæ ſciebat illa bona ad alios pertinere, & non
ad ſe,cum illa reduxit ad manus ſuas per partium concor
diam. ergo præſcribere non potuit tanquam in mala fide
conſtitutus.Ille.n.dicitur malæ fidei poſſeſſor, qui habet
rerũ alienarum conſcientiam ; ut dicit tex.in c.ſi uirgo.
32.q.2.Nec obſtat,ſi dicatur, ꝙ alij reges ſucceſſores po-
tuerũt hoc ignorare,arg.regulæ, is qui in ius ſuccedit al
terius, de reg.iur.lib.vj.quod non eſt uerofimile, nec eſt
præſumendum, cũ prætextu iudicati hoc fecerit ille rex.
& iudicatũ induxit notoriũ, quod quis no p̃ſumitur igno
rare,de purga.cano.c.cũ dilecti. Itẽ & melius præſuppo-
ſito, ꝙ ſucceſſores habuiſſent bonã fidẽ, cũ mala fides de-
functi noceat ſucceſſori uniuerſali ĩ præſcribẽdo , ut eſt
tex.no. cũ gl.in l.cum hæres , ff.de diuer.& tẽpo præſcri.
Succeſſores.n.in regno habuerunt regnũ, & alia tanquã
hr̃des,ut plenè dixi.ſ.in j.q.Et licet Di.dixerit ĩ rgl'a poſ
ſeſſor,præall.de æquitate canonica uideri, ꝙ ſucceſſor
bonæfidei poſſit à ſe præſcriptionem inchoare iuxta no.
in c.de quarta,de præſcri.& c.cura,de iure pa.tñ dico il-
lud procedere in terris eccleſiæ,non aũt in aliis,ubi prin
cipal'r debet ſeruari ius ciuile, ex quo ſeruari poteſt ſine
aĩæ detrimento,ut no.in dicta rgl'a poſſeſſor,& in c.ij.de
arbi.lib.vj.& in d.l.priuilegia. Itẽ iura canonica loquun-
tur in ſucceſſore in p̃latura,qui cãt ius nõ à defuncto, ſed
à ſupiore,unde cenſet̃ eadẽ p̃ſona cũ defuncto. Ius aũt ci
uile loquit̃ in hærede, qui cenſet̃ eadẽ perſona cũ defun-
cto,cũ ab ea ſortiat̃ oẽ ius ſuũ, ut ĩ aut.de iureiu.à moriẽ
te præſtito.Sc'da ratio principalis, quare nõ debet præiu
dicari dñæ Conſtantiæ & ſuis ſucceſſoribus , eſt: quia lis
etiam apud conſiſtoriũ principis cõſiſtẽs,debet eſſe abſq;
dãno moræ,donec princeps fecerit cã dirimi, ut ĩ aut.ſed
cũ lis,C.de tẽp.ap.& in c.ex inſinuatione,de ap. Et p hęc
liquet clarè ueritas eius qõnis.¶ Decimaquinta qõ.in quã
pœnam incidat eccleſia Auic.transferẽdo dictum comi-
tatũ in dominãReginam quocũq; titulo, inaudita domi-
na Conſtantia,& ſua pendente appellatione?Reſpondeo,
ꝙ incidit in pœnam litigioſi contractus. quæ quidem pœ
na locum habet, etiam contra eccleſiã, cũ alienauit pre-
latus communicato capitulo , ut probatur in c.eccleſia
S.Mariæ , el j.ut lit.pen. nil innoua. & ibi expreſsè hoc
tenent Hoſt.& Io.And.facit.11.q.1.c.quia res litigio. Pœ
na autem litigioſi ponitur in l.fin.C.de litigio.& per gl.
in d.c.eccleſia. & reſpectu ipſius alienantis pœna eſt, quia
ſi pretium interuenit, compellitur nedum pretium reſti-
tuere,ſed aliam tantam quãtitatem refundere,& applica
tur fiſco, & contractus alienationis non ualet, & ſi recu-
perat rem,ut actoris non ſit conditio deterior , ex quo à
principio incœpit iudicium contra certam perſonam. Si
autem non interuenit pretium, puta quia donauit , tunc
mulctari debet in æſtimatione uera,& iuſta;& hæc haben
tur in d.l.fi.Et quod hic habeat locum illa pœna, proba-
tur ſic. Res efficitur litigioſa , cum de ipſius dominio qõ
uertitur inter actorem & reum iudiciaria conuentione ,
uel precibus principi oblatis , & iudici inſinuatis , ac per
eum futuro reo cognitis , ut dicit tex.in aut.litigioſa,C.
de litigio.& in cle.ij.ut lit.pendẽ. Sed in caſu noſtro age-
batur de dominio illius feudi,ſeu comitatus, & cauſa fue
rat placita ſeu in iudiciũ deducta. ¶ Nam appellatio pri
ma cum fuit extraiudicialis, habet inſtar prouocationis,
ut in c.cum ſit Romana,de appell.Item & melius poſtmo
dum cauſa fuit deducta in iudicium , & preces fuerũt in-
ſinuatæ regi,& rex mandauit,ut fieret iuſtitia,& hoc fuit
ſæpe inſinuatum eccleſiæ Auic.unde nõ ſolum hic inter-
uenit citatio,& cognitio ſuper re litiganda: quinimò mul
ti alij actus interuenerunt ad inducendã rem litigioſam,
& ſufficit ſola citatio, & preces principi oblatę, & iudici
per eum inſinuatæ &c.ut ſ.dixi;& utrũque,quod plus eſt,
hic interuenit; ergo habuit locum uitiũ litigioſi contra-
ctus,& hoc uitium remanet ẽt in cã appellationis,ut no.
dicit Inno.in c.dilectæ,in fin.de excep.¶ Decimaſexta qõ.
Vtrum domina Regina,& eius hæredes, qui de facto per
modum in caſu narratũ tenuerũt dictum comitatum per
130.annos, & ultra,præſcripſerint contra hæredes dictæ
Conſtantiæ nunc ſe defendentes. Ad hanc qõnem dico,ꝙ
præſcribere non potuerunt. & de domina regina non eſt
dubium:quia ipſa eſt in mala fide tum recipiendo rẽ liti-
gioſam,ut patuit in pręcedẽti qõne,& poſtmodum de fa-
cto,& per uiolentiã illũ comitatũ occupando.34.q.2.c.ſi
uirgo. nec ipſius ſucceſſores potuerũt præſcribere. tũ qa
uerofil'e eſt in facto tam arduo habuiſſe notitiã originis
illius comitatus ; & ſic erat in malafide. tũ quia malafi-
des defuncti nocet hæredibus in præſcribendo , ut ſicut
defunctus nõ ualebat præſcribere pp malam fidẽ; ita nec
ipſius hæres:qa cenſet̃ eadẽ perſona cũ defuncto,licet ha
buerit bonã fidẽ,ut l.cũ hæres, ff.de diuer.& temp.& dixi
plenè.ſ.in 14.q.& no.gl.in l.uitia,C.de acqui.poſſ. Et ma
ximè hoc procedit,habito reſpectu, ꝙ uitium erat reale:
qa ui,dicta domina regina occupauit dictũ comitatum p
gentes ſuas.& lex dicit ꝙ uitia poſſeſſionum à maioribus
cõtracta,perdurãt,& ſucceſſorem authoris ſine culpa cõ-
mittant̃,ut in l.uitia poſſeſſionũ , p̃all.& inſti.de uſuca.§.
furtiuæ,cũ ſeq.¶ Decimaſeptima qõ.Vtrum Rex Francię
in pace facta apud Bricamacum cum rege Angliæ , ut in
caſu dictũ eſt, potuit dare comitatũ Bigorræ in eius ma-
nibus tal'r exiſtente dicto regi Angliæ? Et ſi potuit,Vtrũ
poſt priuationem in parlamento factã idẽ comitatus ad
priorẽ ſtatũ,& cãm redierit:aut ſit in dominio regis p cõ-
fiſcationẽ incorporatus?Et qõ apud me nõ eſt leuis p tex.
& no.ſi.in materia ſua in l.bene à Zenone, C.de quadriẽ.
8 præſc.ubi in ſumma dr̃, † ꝙ ſi imperator donet alteri uel
uendat,uel aliter alienet rẽ alienã,ut propriã,non ualet
prætendens illã rẽ eſſe ſuã , ſed dominus, uel creditor ꝯ
detinẽtes actionẽ mouere:ſeu aduerſus fiſcũ agere põt ĩ-
tra quadriẽniũ dũtaxat.poſtea uerò nullã actionẽ habet,
ẽt aduerſus domũ Cæſareã.Sed in caſu nr̃o rex Frãciæ,q
uices imperatoris gerit in regno ſuo, & inter ſuos ſubdi-
tos,ut in c.per uenerabilẽ , q filij ſint legi.illũ comitatũ ,
quẽ tenebat,ut propriũ,contulit regi Anglię:nec fuit tũc
actũ ꝯ eius fiſcũ intra quadrienniũ.ergo nulla actio remã
ſit dictis comitibus de Fuxo,nec ſucceſſoribus.Nec obſtat
priuatio poſtmodũ facta de rege Angliæ : quia obligatio
ſeu actio ſemel ſublata,& extincta,nõ redit ſeu reuiuiſcit
licet res p̃ueniat ad priorẽ ſtatũ.l.q res.§.areã,ff.de ſol.
& in c.quæris,de cõſe.diſt.4. ¶ Et quãquã hoc motiuũ ur-
gere uideat̃:tamẽ eo non obſtãte,ꝯrium puto de iure ue
rius.Et ad l bene à Zenone,Reſpõdeo multis modis.Pri
mò,quod illa lex loquit̃, qñ imp̃ator donauit rẽ alienã,
credẽs illã eſſe ſuã:ſecus,ſi ſciebat illã eſſe alienã, qa tũc
alienatio nõ p̃iudicat dño.de hoc ſunt duæ gl.multũ no-
tabiles,prima ĩ l.ij.C.de ali.re.cõ. alia ĩ l.una de alie.re-
rum fiſca.cũ priua.cõ.lib.x.q ita & bene reſtrinxerũt hãc
legem;

legem, & ſequitur Bar.in d.l.una.Et eſt ratio, nam ſpeciale priuilegium imperatoris eſt,ut poſſit rem alienam alienare,qn̄ habet in illa aliquā partē,ut in iuribus proximè allegatis,ſecus aūt,qn̄ nullam partē habet, & ſciat eā alienā.Non.n.pōt imperator regulariter aliena largiri,ut no.in l.reſcripta,C.de p̄ci.imp.offe.per Cy.& Bart. in l.fi.C.ſi ꝗ ius uel uti.publi.per Inn.in c.q in eccleſiarū, de cōſt.ſed rex Franciæ ueroſimiliter ſciebat illū comitatū Bigorræ,ad illos ꝑtinere: qm̄ fuerat lōga cōtentio in curia parlamēti ſuper eo inter regē Angliæ, & eccleſiam Auiciē.& inter dn̄am Cōſtātiā,& eādē eccleſiam. Itē ſucceſſores dn̄æ Cōſtātiæ uſque in hodiernū diē ſēper inſtiterūt apud reges Frāciæ pro tp̄e exiſtentes pro recuperatione dicti comitatus,ut dicitur in narratione facti. Et fama debet eſſe ueroſimiliter in illis,ꝙ comitatus iſte ad illos dominos de Fuxo pertinet.Per hæc.n. & denuntiationes ſæpe factas præſumitur mala fides poſſidētis,ut no.dicit Bar.in l.Celſus,ff.de uſuc.maximè quia in graui & notabili facto prout erat iſtud,præſumitur memoriam extare,licet multa ſint tp̄a lapſa,ut in c.cū illorum.§.circa,de ſen.excō.& xvj.diſt.ꝙ dictis;facit qđ no.Inn.in c.ex literis de iureiur.¶Scđō pōt reſponderi,ꝙ illa l.bene à zenone, ponit priuilegiū ſpecialiſſimū imperatoris & Auguſti, ꝙ ſuis conſilijs ſuiſque laboribus pro toto orbe terrarū die noctuque laborant.unde non immeritò ſi habeant dignā ſua p̄rogatiua fortunā,ut dicit ibi tex.,ꝑpe finē. Hoc aūt priuilegiū nō attribuit ſibi Rex Frāciæ,ergo nō extendendū,ut in c.ſanè,de priuileg.& 7.q.j.peritiſsimi. Et maximè quia in eo nō eſt eadē rō in hoc,quæ ī imperatore,cū non laboret pro uniuerſo orbe.¶Tertia reſpōſio,certum eſt,ꝙ alienatio facta per eccleſiā Auiciē.tp̄e litigij nō ualuit,ut in l.fin.C.de litig.& c.eccleſia,ut lit.pen. & ꝑ cōſequēs remāſit de iure proprietas illius feudi apud eccleſiā illā.lex aūt bene à Zenone,nō habet locū in rebus eccleſiæ,quia nō potuit imperator ſe priuilegiare in præiudiciū bonorū eccleſiæ,ut in c.quæ in eccleſiarum,& c. eccleſia ſanctæ Mariæ,de conſti.& in l.fin.ff.de iuriſdi. om.iudi.& c paſtoralis,de re iudi. ubi bonus tex. ad materiam noſtram.¶Quartò ſubtilius poſſet reſpōderi, ꝙ l.bene à Zenone,præalle.habet locum re alienata exiſtente penes aliū,& hoc ne inquietetur ille,qui habuit rem ab imperatore,nec ipſe imperator inquietetur in æſtimatione,meritò fuit præfixum tempus ad agendum,ut ibi. Sed in caſu noſtro ceſſant hæ rationes,cum res reuerſa ſit ad ipſum regem.Nec liceat ipſum dn̄m regē locupletari cum iactura aliorū,maximè ſubiectorū,ut in c.locup.de re.iu. li. 6. & in l.nam hoc natura,ff.de condi.indebi.& cū illa lex ſit odioſa,debet reſtringi,quantū fieri pōt.l.ſi præſes & l.pe. ff.de pœn.& c.odia,& c.in pœnis,li.6. ¶ Ex quibus cōcludo,ꝙ aut dicta alienatio nullo mō ualuit,aut ſi ualuit, redijt ad priorem ſtatum,cū ſit reuerſus ad ſucceſſorē uniuerſalem illius dn̄æ reginæ,& ad malæfidei poſſeſſorem.

¶Decimaoctaua quæſtio. Vtrum diligentiæ factæ per hæredes dictæ Conſtantiæ,ut ſuppoſitum eſt in narratione facti interruperint præſcriptionem dictæ reginæ, & ſuorum hæredum,ſi qua fuit.hæc quæſtio poteſt primò decidi per ea quæ ſupra dixi in 14.q.15.q.Non.n. potuit hic habere locū præſcriptio rationibus ibi dictis.ſed præſuppoſito,ꝙ locum habuerit,ut quæſito locū habuerit,ut q̄ſito ſatisfiat,an per illas diligentias fuerit facta interruptio.In hoc animaduertendum, quòd domina Conſtantia fuit ſpoliata dicto comitatu Bigorræ per reginam.Vnde præſcriptio ab illo tempore & non ante debet conſiderari,quia ſine poſſeſſione præſcriptio non procedit,ut in regula,ſine poſſeſſione,li.6.Ab illo uerò tempore cū domina regina fuerit uiolenta,non potuit indubiè inchoari præſcriptio,inſt.de uſuc.§.furtiuè,cum ſeq.Nam ſi legitimum habuiſſet titulum,non debuiſſet propria authoritate poſſeſſionē uiolenter inuadere,ut l.fi.C.ſi per uim uel alio mō,& l.ſi ex ſtipulatione,ff.de acqui.poſ. † Nam rem 9 propriam non poteſt quis uiolenter inuadere. Quod ſi fecerit,incidit in pœnam.l.ſi quis intantam. C. unde ui, & xvj.q.vj.c.placuit,ut priuari debeat dominio illius rei, ſi erat ſua.ſinaūt,cogitur rē cum æſtimatione illius reſtituere,ut in dictis iuribus.Præterea cum dicta domina regina fuit placitatum in curia regis,& per litis conteſtationem uel ubi non exigitur ex priuilegio cauſæ per actū, qui ſolet fieri poſt litem conteſtatam, inducitur interruptio p̄ſcriptionis ciuiliter,ut in §.pōt xvj.q.iij & l.pen. C. ne de ſtatu defun.not.gl.in c.illud,de præſcrip.& Bar.in l. naturaliter,ff.de uſuc.Denique huic Reginæ ſucceſſit dominus Ludouicus rex filius ſuus in dicto comitatu Bigorræ qui quidem dominus Ludouicus præſcribere non potuit tūm quia erat ſucceſſor uniuerſalis matris,quæ fuerat malæfidei poſſeſſor,ut in l.cum hæres,ff.de diuer. & tempo. præſcrip.tūm quia res iam fuerat in litigium deducta cū defuncta,tūm quia ipſa poſſeſſio comitatus fuerat uitioſa,quia inuaſa uiolenter.Vnde nocuit etiā ſucceſſori, ut d.l.uitia poſſeſſionum,C.de acqui.poſ.& in d. §. furtiuæ. Tertio dicti comitatus poſſeſſionem dn̄s rex Ludouicus poſt coronationem ſuam tranſtulit in dominū Karolū comitē Marchiæ fratrem ſuum.Iſte ēt licet eſſe ſingularis poſſeſſor,præſcribere non potuit tūm quia erat in mala fide,quæ præſumenda eſt ex fama loci,quæ habebat,ꝙ dictus comitatus pertineret ad dominā Cōſtātiā,iuxta no. per Bar.in l.Celſus,ff.de uſuc.tum quia etiā de iure ciuili ſaltem intra triginta annos nō potuit præſcribi per quemcunque,etiam ſingularē ſucceſſorē,ꝑꝑ uitium reale,quod comitatur quēcunque ſucceſſorem d.l.uitia, cū gl.in d.§.furtiuæ.cum ſeq.Item non potuit transferre in iſtum Karolū,cum ſuper ea lis penderet iam inchoata cū domina regina,quę etiam tranſiuit in ſucceſſorē.ſ.dominum Ludouicum.Nam iudicium nō extinguitur per mortem alterius litigātis,ut in aut.principales,C.de iura.cal. & no.gl.in c.fi.de arbi. Alij uerò poſtmodum ſuccedentes in regno Franciæ,& in dicto comitatu ſpecialiter non exprimuntur in caſus narratione.nec ſpecificè dicitur, qualem diligentiam adhibuit comes Fuxi,Phœbus uulgariter nuncupatus,ſeu alij prædeceſſores,uel ſucceſſores ſui ſed in genere dicitur,ꝙ multas diligentias adhibuerunt, unde non potui compræhendere,an eſſent ſufficientes ad interrumpendam præſcriptionem, ſi qua fuiſſet inchoata, cum non omnis diligentia ſufficiat ad interrumpendā præſcriptionem,ut patet in l.ut perfectius,C.de anna.excep.& xvj.q.iij.c.placuit.§ hæc de præſcriptionibus, uer. is autem cuius.Et ideo non poſſumus in hoc dare ſpeciale reſponſum,de ſpon.c.de muliere. Sed in genere dico animaduertēdū, ꝙ præſcriptio quandoque interrumpit naturaliter,quandoque ciuiliter, quandoque uerò dormit,ita nō currit,nec interrūpitur,ſed illud tēpus de medio ſubducitur;& de his plenè uideatur per gl. & doctores in c.illud,de præſcrip.& per Bar.in d.l.naturaliter qui illam legem commentauit.Et inter cætera ad propoſitum noſtrum dormit præſcriptio,quando tanta eſt hoſtilitas,ſeu guerra in loco quòd ius non redditur,ut in c.ex tranſmiſſa,de præſcri.& ibi per Inn.& Bar.ubi ſ̄.Idē ſcđm Bar.ibi,qn̄ ita ſæuit mortalitas,ſeu peſtilētia,ꝙ ius in loco non redditur conſimili ratione, quia eſt hoſtilitas dei ita,quod tēpora iſta debent ſubduci de præſcriptione. Et arbitror,ꝙ iſta fuerunt multa in regno Franciæ propter maxima

maxima guerrarum diſcrimina, quæ uiguerunt, & uigent
10 in illo regno. † Item interrumpitur præſcriptio per litis conteſtationem, ut ſ. dixi. Et dicit glo. no. in regula, ſine poſſeſsione, de reg. iur. lib. vj. ꝙ de iure canonico ſemel ſic interrupta, amplius nõ poteſt præſcribi: quia uidetur reus titubare de iure ſuo, & non habere bonam fidem. ¶ Sed de iure ciuili requiruntur de nouo quadraginta anni. Sed in hac materia peccati ſtandum eſt iuri canonico, ut no. glo. in regula, poſſeſſor, lib. vj. & idem dicit glo. no. in c. j. xvj. q. iij. C. de ſacroſan. eccle. l. priuilegia. Item tempore pupillaris ætatis non currit præſcriptio, l. ſicut, C. de præſcrip. triginta uel quadraginta annorum. facit l. fi. C. in quib. cau. in integ. reſti. non eſt neceſ. & ideo ſi quis de ſucceſſoribus dominæ Conſtantiæ primò ſpoliatus fuit pupillus, ſunt tempora illa pupillaris ætatis de medio tollenda. Præterea de iure canonico interrumpitur præſcriptio, quandocunque ſuperuenerit mala fides, i. conſcientia rei alienę, ut in c. uigilanti, & c. fi. de præſcrip. & regula, poſſeſſor malęfidei, lib. vj. no. Bar. in d. l. naturaliter, ff. de uſucap. ¶ Item aduertendum, quòd ſi quis non ualuit litem conteſtari uel propter aduerſarij abſentiam, uel furoris laborem, cum neminem tutorem habeat, uel curatorem, uel quia in magna poteſtate conſtitutus eſt. Et notandum eſt hoc ultimum in materia noſtra. nam tunc debet proteſtari apud iudicem loci, & coram eo libellum querimonię deducere; & ſi non poteſt habere pręſidem, hoc faciat coram epiſcopo, & ſuã manifeſtet uolũtatẽ; & ſic faciendo interrũpit præſcriptionẽ aduerſarij: & ſi non põt habere preſidem, uel epiſcopũ, tunc hoc faciat corã notario, & in defectũ notarij corã tribus teſtibus. Hæc omnia habentur in l. ut perfectius, C. de anna. excep. & xvj. q. iij. c. placuit. §. hæc de præſcriptionibus. Ex his poterit procurator domini comitis de Fuxo multũ inſtrui ad eneruãdũ prorſus præſcriptionẽ alterius partis, uel ĩ totũ allegãdo malã fidẽ, ut ſuprà dixi, uel interruptionẽ, uel tollẽdo illa tẽpora de medio, in quibus pręſcriptio dormiuit, ut ſuprà. Et ſufficiãt ad iſtã qõnẽ. ¶ Decimanona qõ. Vtrũ priuilegiũ per comites Arminiaci, & Perdiaci prætẽſum, præſtet aliquod impedimentũ donationi domino comiti Fuxi factæ, aut det iuſtam oppoſitionis & appellationis cauſam, quominus ſortiatur effectum? & ſi tale priuilegium, aut pactũ, inter regẽ & ſuos ſubditos habitũ, ſit de iure ualidũ, & tenendũ, attentis uel obſtantibus multis in donatione oppoſitis, quę de pactis huiuſmodi uidentur facere mentionẽ. Ad hanc qõnẽ breuiter reſpondeo, ꝙ tale priuilegiũ ſeu pactũ nullius momẽti eſt, niſi appareat de intereſſe aliquo dicti comitis Arminiaci. tex. eſt apertus, & ibi glo. & docto. in l. nemo paciſcendo. ff. de pactis. ubi expreſſè patet, ꝙ nedum princeps, imò nec priuatus põt eo pacto ligari, ut rẽ ſuã nõ alienet. idẽ not. per Bar. in l. filij. §. diuus, ff. de leg. j. & in l. ea lege, C. de condi. ob cauſam. hinc tex. no. in l. quoties, ff. de ſeruitu. dicit, quòd nõ põt cõſtitui ſeruitus, ſi nihil intereſt accipientis: ueluti ſi ſtipulor, ne per fundũ tuũ eas: aut ne ibi conſiſtas: & ideò ſi mihi concedas ius tibi non eſſe fundo tuo uti frui, nihil agitur, ut ibi. ſi autem poteſt dominus comes Arminiaci aliquod intereſſe prætendere, ut dictus comitatus Bigorræ non ponatur extra manũ regiã; & tunc dico, quòd licet poſſit ualere pactum, aut priuilegiũ, ne alienet: nõ tamẽ tale pactũ põt impedire dominij trãſlationẽ, ſi de facto alienetur. tex. eſt & glo. & clarius ibi per Bar. in d. l. ea lege, & idẽ no. in d. §. diuus. & d. l. nemo, & in l. fi. C. de pact. conuen. inter empt. Idẽ notãter dicit Inno. in c. Raynaldus, de teſta. ubi plenè hanc materiã proſequitur. ubi in ſumma dicit, quòd pactum nõ poteſt facere, ut alienatio facta non teneat, uel quod dominiũ non trãſeat in accipiẽtẽ: ſed paciſcens agere põt ad intereſſe, uel ad pœnã; allegat no. in d. l. ea lege. ſi ergo pactũ etiã ueſtitũ nõ impediat dominij trãſlationẽ, fortius nec priuilegiũ alienãtis, cũ minus liget priuilegiũ, quàm pactũ; ad hoc quod not. in c. ſuggeſtũ, & c. dilecti, de deci. ualet enim priuilegiũ, ſi intereſt accipientis, ut legi. & not. in l. j. §. ſi quis hoc conceſſerit, ff. de aqua quoti. & æſti. tamẽ nõ põt impedire dominij trãſlationẽ, ut no. in d. l. fi. C. de pac. inter emp. Fallit hoc ſecũdũ Bar. in dictis iuribus, quãdo is, qui pactũ appoſuit, ut non alienetur, reſeruauit ſibi ius aliquod in illa re; & ſic intelligit tex. no. in l. ſi creditor, §. fi. ff. de diſtra. pig. ubi patet, quòd ſi creditor recipiẽs hypothecã alicuius rei apponat pactũ, ne illa res alienetur, impeditur dominij trãſlatio, ut ibi eſt caſus ſingularis. Sed in caſu noſtro nullũ ius cõpetit comiti Arminiaci in illo comitatu. ideò pactũ, uel cõceſsio nõ fuit ſufficiens ad dominij trãſlationẽ in dominũ comitẽ Fuxi impediendã. Præterea dico, quòd cũ rex Frãciæ in cõceſsione domino comiti Fuxi facta reuocauerit oẽs literas, & omne priuilegiũ alteri cuicũq; conceſſum, cõtinens, ut nõ poſsit dictus comitatus alienari, ut patet in cõceſsione facta domino comiti Fuxi, non potuit, nec põt dictus comes Arminiaci ſuũ priuilegiũ allegare, utpote reuocatũ. quod reuocatio ualuerit, probatur ex his, quæ legũtur, & notãtur, maximè per Inno. in c. in noſtra, de iniur. ubi tex. in hoc notabilis. ex quo ex dictis ꝑ Inno. ibi colligitur, quòd ſtatutũ priuilegiatiuũ ibi collatũ in ſubditos, põt reuocari per ipſos ſtatuẽtes; quòd intelligo, quãdo priuilegiũ cõtinet factũ ſucceſsiuũ, ſicut in caſu noſtro, eodẽ modo intelligendo dictũ Inn. in c. nouit, de iudi. qđ ſequitur Archi. xj. q. j. c. quicunq;, & Ioã. And. in c. cõſtitutus, de relig. do. Dicunt enim iſti, quòd priuilegiũ cõceſſum nõ ſubdito, puta eccleſiæ ꝑ principẽ ſecularẽ, reuocari amplius nõ põt, arg. in l. perfecta donatio, C. de dona. quæ ſub modo: ſecus, ſi eſt cõceſſum ſubdito: quia illud reuocari põt, ut patet in d. c. ſuggeſtũ, & c. dilecti, & de cõceſ. præbẽ. deteſtãda, & c. ueniẽs, de præſcrip. cũ ſimilibus. Si autẽ priuilegiũ trãſiſſet in ꝯtractũ, uel quaſi, tunc non poſſet amplius reuocari; ut puta ſi fuiſſet dictũ. Quicunq; iuerit ad habitãdũ ad talẽ ciuitatẽ, gaudeat ĩmunitate tot annis, tale priuilegiũ ſeu ſtatutum priuilegiatũ nõ põt amplius reuocari reſpectu eorũ, qui iuerunt: ſed reſpectu aliorũ ſic, ut not. Bar. in l. oẽs populi, ff. de iuſti. & iur. & l. quod ſemel, de decre ab ord. faci. & l. ſemꝑ, de iure immu. Idẽ dico, quãdo priuilegiũ contineret actũ momẽtaneũ, qui trãſiuiſſet in ius gẽtiũ, ut ſi princeps aliquid mihi donaſſet, uel infeudaſſet. illud enim ſine cã amplius reuocari non põt, ut in c. 1. de feu. ſine cul. non amit. & c. uno, de natu. feu. & ſic intelligo qđ utrobiq; not. Bal. Et ex prædictis concludo, quòd nec priuilegiũ, nec appellatio potuit impedire dicti comitatus Bigorræ tranſlationẽ: tum quia priuilegiũ non ualuit: tum quia ꝑſuppoſita ualiditate fuit reuocatũ; tùm quia ꝑſuppoſito quòd nõ potuiſſet reuocari, nõ potuit impedire dominus rei regis trãſlationẽ, ut patet ex ꝓdictis. Et de appellatione, ꝙ non habuerit impedire patet, quia appellatio extraiudicialis nil operatur, ſi eſt iniuſta, ſicut erat in caſu noſtro, ut patet ex prædictis, ut probatur in c. cũ nobis, de ele. Itẽ quãtũcunq; ſit iuſta, non habet impedire, quominus interim poſsit uti iure ſuo, ut no. dicit Inno. in c. cũ inter canonicos, & c. quia propter, de elect. & c. interpoſita, de appel. & c. ad diſſoluendum, de deſpon. impub. Nec obſtat iuramẽtũ regis ꝑdeceſſoris, ſi qđ fecit: quia illud non extẽditur ad ſucceſſorẽ, in c. ueritatis, de iureiur. quinimò, etiam ſi fuiſſet pręſtitus ab iſto rege donatore, nõ habuiſſet impedire dominij trãſlationẽ illius comitatus Bigorrę; quia actus

actus geſtus ꝙ iuramētū tenet, licet contraueniens ſit periurus, ut in c.ſicut, de ſpon. not.Inno.in c.dilecto, de appel.tenet Ioā.Andr.in regula, quod ſemel, de reg.iur.lib. vj. in Mercu.ſentit glo.3.1 3.q.2.c.ultima uoluntas.nec obſtat ſi opponat̃ de.c.intellecto, de iureiuran. ubi patet, ꝙ non tenet alienatio facta in ꝑiudiciū regis, ēt cū iuramento. Ad hoc enim plenè reſpondebo infra ſuper qōne.26. ubi melius cadit.❡Ex his infero ad ſolutionē uigeſimę qōnis, quæ fuit, utrū poſt oppoſitionē, & appellationē comitis Arminiaci innouata ueniāt retractanda? dico enim, ꝙ non: quia oppoſitio, & appellatio fuerūt iniuſtę. & ꝓſuppoſito, ꝙ fuiſſent iuſtæ: non tñ potuerunt impedire dñij trāſlationē; & ſic amplius nō pōt agi cōtra dictū comitē Fuxi, qui legitimè obtinuit dictū comitatū, cū pactū ſeu priuilegiū de non alienādo rē propriā (eſto qđ interſit paci ſcētis) nō tamē afficit ipſam rē, ut nō poſſit alienari, ut patet ex iuribus.ſ.in ꝓcedēti.q.allegatis. ❡Itē ſoluit qō.21. Vtrū ſcilicet dicti Fuxi poſſint ad cām ſuarū oppoſitionū & appellationū ꝓdictarum petere, ꝙ dictus comitatus Bigorræ ad manū regis ante oīa reducatur, & poſteà cognoſcatur de meritis earūdē. Et ut patet ex ꝓdictis in duabus proximis qōnibus, dicēdū eſt ꝙ non: tùm quia notoriè cōſtat de iniuſtitia appellationū, & petētiū illā reuocationē: tùm quia priuilegia, quæ redarguuntur de nullitate, aut falſitate, aut alio uitio, non debent cā pendēte uacillare: ſed debēt obſeruari, donec contrariū probetur, ut in c.accepimus, de fide inſtru.& in c.cū perſonæ, de priuil.lib.vj. & l.cum in ꝓcibus, C.de proba. quinimò lite pendēte non debet quis poſſeſſione ſua pretextu priuilegij habiti priuari, ēt ſi priuilegiū ſit contrariū iuri, ut in c.1.ut lite pend. ❡Vigeſimaſecunda qō eſt. Vtrum oppoſitio, & appellatio comitis Perdiaci, quas facit pro baronia ſua de Angulis, quia de maiori tranſlata eſt in minorē, ſit efficax, attento ꝙ reges Frācię omni die cōſueuerint uaſallos ſuos, quāuis inuitos trāſferre in pares, aut minores, & ita ſeruatur in Frācia, ut ꝓſupponitur? Pro ſolutione huius qōnis induco tex.apertū in c.uno.§.ex eadem, de lege Corra. coll.x. ubi expreſsè patet, ꝙ in requirendo conſenſu uaſallorū non ſtatur loci conſuetu.❡Ad idē qđ no.Bal.in c.imperialē.§.præterea ducatus, de prohi.ali.feu.ꝑ Fede. ubi dicit,
11 †ꝙ licet rex prohibeat diuiſionē ducatus, uel dignitatis inter plures hæredes; tamē ualet conſuetudo in oppoſitū, adijciens, ꝙ nulla lex poſitiua eſt, quæ non poſſit tolli cōſuetudine cōtraria per l.de quibus, ff.de legi. Ego tamen hoc dictū limitarē ꝑ c.fi. de conſuetudi. Adduco ꝓtereà bonū tex.in l.uenditor fundi.§.1.ff.cōia ꝓdi. ubi patet, ꝙ conſuetudo pōt ꝑiudicare iuri proprio ſingulari. ❡Secundò principaliter pōt dici, ꝙ licet feudū non poſſit alienari inuito uaſallo, ſaltē in minorē, ut vr̃ innuere tex.in c.1.§. ex eadē, de le.Corra.& in d.c.imperialē.§.præterea ducatus: hoc tamen uerū, niſi alienetur cum uniuerſitate, puta cum ciuitate, aut comitatu, ut in caſu noſtro contingit. Nā tunc etiā ruſtico pōt alienari, ut notanter dicit Bald.
12 poſt gl.in d.§.ex eadē. ❡ † Et eſt notādū ſ̃m eum, ꝙ ruſticus pōt emere dignitates, & iuriſdictiones, quæ ſunt propriū patrimonium uenditoris; qđ dicit menti tenendum. quinimò plus dicit ibi Bal. ꝙ licet de iure cōi iuriſdictiones non poſſint uendi: quia publici iuris ſunt, & æſtimationē non capiunt, & maximè merū imperium, qđ exercet̃ in perſona, quarū nulla eſt eſtimatio, ut.ff.ad l.Aquil.l.liber homo: dicit tamen, ꝙ per conſuetudinē uſurpatū eſt; & ita quotidie uidentur caſtra, & uillę uendi, & emi cum mero & mixto imperio, & omnimoda iuriſdictione: quæ conſuetudo uincit legem ſ̃m eū; ad hoc bonus tex.in c.1. de feud.cog.col.x.ubi generaliter diſponitur, ꝙ cauſę feudales regulantur ſecūdùm locorū conſuetudinē. Idē quo ad primū, ꝙ feudū poſſit cum uniuerſitate alienari, inuito uaſallo, etiā ceſſante conſuetudine, tenēt gl.& Bal.in d.§. ꝓtereà ducatus. Concludo ego, quòd duplici ex capite oppoſitio & appellatio comitis Perdiaci pro baronia ſua de Angulis ſita in comitatu Bigorræ, non eſt iuſta nec admittenda. Primò quia conſuetudo eſt in contrariū. Secundò quia alienatio fuit facta cū uniuerſitate comitatus; facit pro hoc ultimò, qđ legi.& nota.in.c.1.de capitaneo, ꝙ cu. uendi. ❡Ad uigeſimātertiā qōnem. Vtrū dicta donatio ex ſui forma ſapiat naturam donationis, aut reſtitutionis, ad quā faciendā dicto comiti Fuxi rex de iuſtitia tenebatur? dico, quòd nullo modo ſapit naturā reſtitutionis, ſed potius donationis, ſeu conceſsionis in feudū. Hoc primò colligitur in uerſ. nos primò attendētes, poſt princi.ubi tex. dicit, quòd cōuenienter non poterat ꝑ formā iuſtitiæ ſine uocatione partis reddere, & deliberare ſuo conſanguineo, ſcilicet dicto comiti Fuxi terras ſupradictas &c. & īmediatè tranſiuit ad formā gratiæ, ibi, conſiderantes magnā legalitatē &c.ubi incipit narrare cauſas illius conceſſionis inductiuas, quæ oēs ſapiunt gratiā ſpecialē: ex cauſis colligitur diſpoſitionis qualitas, & diſponentis mens, ut in c.intelligentia, de uerb. ſig. quinimò dictum reſtringitur ex cauſis, ut in l. cū pater.§. dulciſsimis, ff. de leg.2. & in l.ita autē, ff.de admini.tuto.& utrobiq; ꝑ Bart.Item patet ex uerbis diſpoſitiuis ipſius regis in eo, quòd in uerſicu.ex iſtis cauſis &c.dicit. ❡Ex iſtis cauſis & alijs, quæ ad hoc nos mouerunt & mouent, dedimus, tradimus, cedimus, derelinquimus, & tranſportamus, ex gratia ſpeciali &c.ex quibus uerbis ſatis luculenter colligitur, quòd dominus rex non proceſsit reſtituendo ꝑ uiam iuſtitiæ, ſed transferendo per uiam gratię. pretereà, ſi reſtituiſſet per uiam iuſtitiæ, non conceſsiſſet in feudum, ſicut conceſsit. Itē procedere non poterat ꝑ uiam iuſtitię, nō uocata parte, ſcilicet eccleſia Auicieñ. ut in c.1. de cā poſ. & propri. & in c.inter quatuor, de maio. & obe. & c.eccleſia ſanctę Mariæ, de conſtitu.& 3.q.9.c.caueant, & c.omnis. Quinimò ſententia eſt nulla, nō ſolū cum fertur contra abſentē, ſed ēt pro abſente, ex quo non interuenit citatio, ut eſt glo.notabi.quā ſequitur ibi Bart.in l.ea quæ, C.qūo & qñ iudex.facit l.furioſo, ff.de re iudi. Et eſt rō, quia de iure nō pōt alteri abſenti ꝑ alterū acquiri.l.abſenti, ff.de dona.& plenius ꝑ Bart.in d.l.ea quæ. facit l. quęcunq; gerimus, ff.de actio.& obliga. ❡Vigeſimaquarta qō dependet ex ꝓcedenti, pręſuppoſito, quòd ſapiat naturā donationis, an dñs comes Fuxi cā recipiēdo cum adiectis ꝑ regē cōditionibus ꝑiudicauit iuri matris ſuæ uiuentis ſuper ꝓprietate dicti comitatus Bigorræ. Ad hanc qōnem dicendū arbitror, quòd in nullo ꝑiudicauit iuri matris, tunc uiuentis, licet conceſsio facta domino comiti Fuxi, ſapiat gratiam quia certi & indubitati iuris eſt, ex alterius contractu neminē obligari, nec iuri alterius ꝑiudicari, etiā ſi ſit mater, cui ex facto filij minime ꝑiudicatur, ut probatur in l.penul.& ulti.C.ne uxor pro marito. ❡Plus etiā dico, ꝙ nec iuri matris, nec ipſius domini comitis, aut eius poteſtatis, ſeu habentium uel habiturorum ab eo cauſam per hanc conceſſionem regiam ꝑiudicatur, duplici ratione. Prima, quia ſi uerus dominus conducit, uel emit, uel alio titulo capit rem ſuam ab alio ut alienā, non per hoc perdit dominium illius rei, qđ prius habebat; tex.vr̃ apertus in l.ei à quo, ff.de uſuca.& in l.ſi rem aliquam, ff. de acq.r. poſ. & utrobiq; Bar. & maximè ꝑ eum in d.l.ſi rē aliquā. ubi inter cetera dicit ſe conſuluiſſe in quadā cā in his terminis. Quidā nobilis habens quendā fundum proprium, accepit illum à quodā monaſterio in emphyteoſim: & dicebatur

cebatur in inſtrumento, ꝙ monaſteriũ concedebat tali nobili talem fundum in emphytheoſim. demum nobilis ille fundum illum, monaſterio non requiſito, alteri uendidit. monaſterium illũ fundũ tanq̃ ad monaſteriũ deuolutũ occaſione alienationis uolebat uendicare. conſuluit Bart. & alij doctores ſecuti ſunt, ut ipſe refert, ꝙ non poterat: quia recipiendo rem ſuam in emphytheoſim à monaſterio, nõ perdidit dominiũ, ex quo recepit illũ tanq̃ proprium monaſterij nã dominiũ ſolo animo non perdit, ſicut poſſeſſio, ut in l. ſi quis ui. §. differentia, ff. de acqui. poſ. & l. qui propriam, C. locati. ſecus autem ſi quis rem ſuã donaret alteri: & poſtmodũ ſeu ilicò illam rem ab eo conduceret, uel donaret, & retineret ſibi uſumfructum. nam tunc transferret dominium, & poſſeſſionem in alterũ, ut probatur in l. quędã mulier, ff. de rei uen. & in l. quiſquis, C. de dona. tũc enim interuenit ficta traditio, per quam transfertur dominium. l. qđ meã, ff. de acqui. poſ. & l. certe, de precario. ſed quando capit rem propriam ab alio, ut alienã, ſecus eſt: quia iſte non agit alteri tradere, ſed potius acquirere. Ad propoſitũ ergo cũ dominus comes Fuxi comitatum Bigorræ recepit à rege in feudum, ut alienum, & propriũ ipſius regis, ut clarè patet ex uerbis conceſſionis, nullum preiudicium fuit ſibi, aut ſuis in dominio, & iuribus illius comitatus generatum. Secunda ratio, quare domino comiti Fuxi, aut ſuis præiudicium nullum ex conceſsione regia ſit illatum, colligitur ex tenore dictæ conceſsionis, ubi ipſemet dominus rex reſeruauit omne ius prius competens domino comiti, & ſuę poſteritati, ut patet in uerſi. ſaluo & reſeruato &c. ubi dicitur, ſaluo & reſeruato poſteritati, & habentibus cauſam à dicto noſtro conſanguineo, & prædeceſſoribus ſuis, de requirendo & proſequendo per uiam actionis, & addendo iura, quæ dicto noſtro conſanguineo poterant pertinere, iuribus ſupradictis per modum, quem potuiſſet, uel potuit facere à die datæ pręſentium literarum &c. Proteſtatio enim maximè principalis, præſeruat ius proteſtatum. vj. q. j. c. pontifices, de præſcrip. c. nihil cum ſcandalo, de elec. c. Cumana, & c. eccleſia. facit textus cum glo. notabi. in l. ſi fideiuſſor, ff. qui ſatiſda. cog. plenè per Bar. de materia proteſtationis in l. nõ ſolum. §. morte, ff. de noui oper. nun. & per Ioã. And. poſt Io. mona. in regula, in generali, lib. vj. in Mercu. & per Inno. & alios in c. cum M. de conſti. Et hæc ſufficiant de hac quæſtione. ¶ Per proximè dicta ſatis arbitror deciſam relinqui qõnem. 25. qua quęritur, ꝙ dato quòd non preiudicauerit domino comiti, matre uiuente, nec ea defuncta, qualiter ſibi dominus comes & eius hæredes pręcauere debeat, ne ipſam donationem, & eius conditiones uideatur modo aliquo approbare? nam, ut prædixi, nullum præiudicium ſibi fit ex tali conceſsione, & ea non obſtante, poteſt ius ſuum conſequenter proſequi rationibus prædictis, ſicut potuiſſet tempore datę illius conceſsionis, ſeu donationis; quinimò prodeſt ſibi plurimum in alio dicta conceſsio: quia ſi uerum eſt ipſum dictum comitem habere ius ex ſuis prædeceſſoribus in dicto comitatu, impeditur interim præſcriptio, ſi qua incœpiſſet currere ex perſona domini regis: quia transferendo comitatum in uerum dominum, perdidit poſſeſsionem, quam prius habebat, ſine qua non procedit præſcriptio, ut no probatur in l. ſi is, à quo fundum, ff. de uſuca. ſecundum lecturam, quã ibi ſequitur Bart. ¶ Vigeſima ſexta quæſtio. Vtrum dicta donatio, quæ ob cauſas rationabiles facta eſt, & pro qua idem dominus Fuxi ad homagium & fidelitatem ſe aſtrinxit, ſit de ſui natura reuocabilis? Et primò uidetur, quòd nedum ſit reuocabilis de facto, imò de iure nullius uidetur eſſe momenti: quia rex non poteſt in præiudicium regni ſui donationes facere etiam cum iuramento de non reuocando, ut c. intellecto, de iureiuran. Nam & quando coronatur, iurat nihil diminuere de bonis imperij. d. c. intellecto. Præterea tales gratiæ in præiudicium uniuerſitatis, uel regni præſumuntur ſubreptitiæ: quia non eſt uroſimile, quòd ex certa ſcientia fuiſſent conceſſæ, cũ ſint contra ius, & utilitatem publicam, arg. in c. penul. & ulti. de capel. mo. & l. reſcripta contra ius elicita, C. de preci. impe. offer. nec debent ualere. l. ſi. C. ſi contra ius uel utili. public. & l. iubemus, C. de ſacroſan. eccle. Et ſi diceretur oppoſitum, ſequeretur, quòd regnum poſſet ad nihilum deuenire; quod non eſt dicendum, maximè cum non poſſit quis merum imperium à ſe abdicare, niſi in manibus ſui ſuperioris, ut in l. legatus, ff. de offi. præſi. multa alia argumenta fieri poſſent, quæ colligere poſſet ſtudioſus ex nota. per glo. in aut. quomodo oporteat epiſco. in princ. collatio. j. & per Bart. in prooemio digeſtorum, & per Bal. in prooemio ſuper libro feudorum, in illa quæſtione, An donatio facta eccleſię per Conſtantinum Imperatorem ualuerit, & per Ioan. de Ligna. in clemen. Romani, de iureiurando. ¶ Secundò principaliter contra illam conceſsionem facit: quia rex non fecit mentionem de iuramento in contrarium præſtito, de quo uidetur, quòd neceſſariò fienda erat, ut in c. conſtitutus, de reſcrip. per glo. in l. cum non deceat, de elec. lib. vj. Pręterea, & tertiò de literis & priuilegijs præcedentibus debuit fieri mentio ſpecialis, non autem generalis, ut in c. 2. de dolo & contumacia, & quod ibi not. adeò, quòd de qualibet notabili clauſula poſita in prioribus literis, debet fieri mentio in literis reuocatorijs, ut in c. cum dilecta, & quod ibi no. de reſcri. His argumentis præmiſſis, pro ſolutione quæſtionis ſciendum, quod Bart. in l. prohibere. §. planè, ff. quod ui aut clam, format quæſtionem, nunquid rex ualeat in regni præiudicium aliqua alienare? Et finaliter concludit, quòd ſi tendat alienatio in graue detrimentum iuriſdictionis regalis, non ualet, etiam ſi iuramento firmetur, ut in præallega. c. intellecto. ſed ſi non tendat in tam graue pręiudicium, ualet & tenet; de quo dicit eſſe caſum in c. abbate ſanè, de re iudi. lib. vj. Idem in effectu uoluit Inno. in d. c. intellecto, & Ioan. And. in c. grande, de ſupplen. negli. prela. lib. vj. non enim ſecundum eum debet fieri ita amara interpretatio, ut nihil poſſit de iuribus regni donare, argum. c. 2. & 3. & cap. ad apoſtolicæ, de dona. & c. cęterum, eod. titu. Bald. in loco præallegato formauit quęſtionem. Si imperator donauit, uel aliter conceſsit ex cauſa donationis, uel alio titulo caſtrum imperij, nunquid ualebit donatio uel alienatio, & multis allegatis pro & contra, tandem concludendo & ſoluendo dicit poſt antiquos, quòd aut uult donare cum proprietate territorij, ſeu dignitatis, ut ſic recognoſcat donatarius imperatorem, ut ſuperiorem; & non eſt poſsibile ſecundum eum, quia non poteſt facere etiam ſibi parem, aut ſuperiorem, uel aliquem, qui impunè poſſet ſe rebellare contra imperium; quia lex regni contradicit. Et quia nullum inferius ſecundùm Ariſto. inſtantibus terminis diſcretiuis, participat id, quod ſuperius eſt; commoda tamen, & dominium concedere poteſt: ſalua tamen ſemper imperij recognitione, & fide. quòd imperator ſeipſum mutilet. i. membra imperij à ſe amputet, dicere eſt ſpecies furti ſecundum eum. In feudatico uerò non poteſt minuere honorem regni ſecundum And. de Iſer. quod ſequitur ibi Bald. & eſt ſatis notandum. In propoſito noſtro facit, quod legi. & no. in c. 2. de feu. Ad propoſitum ergo ueniendo, dico, quòd donatio, ſeu conceſsio facta domi-

no

no comiti Fuxi, argumentis. ſ. in contrarium factis non obſtantibus, multiplici ex capite ſuſtineri poteſt; & per conſequens ſecundo loco probabo, quòd eſt irreuocabilis. Primò enim dicta cõceſsio iuribus conſiſtit: quia comitatus Bigorræ non eſt de regno Franciæ, ſeu membrum proprium ipſius regni: ſed erat aut domini comitis Fuxi, aut eccleſiæ Auicien. aut ex conceſſione ipſius eccleſiæ pertinebat ad regem Franciæ, non ut ad regem, ſed ratione ſui patrimonij, & ſucceſſionis ſpecialis. nam, ut patet ex narratione facti, iſte comitatus habuit originem in perſona dominæ Ioannę reginæ Franciæ, & Nauarræ ex donatione ſeu permutatione facta cum eccleſia ſeu per eccleſiam Auicien. quæ prætendebat tunc habere proprietatem dicti comitatus, & ex perſona ipſius peruenit ad regem præſentem, ut hæredem hæredis dictæ dominæ Ioannæ. de patrimonio uerò ſuo poteſt rex diſponere ad libitum, cum non contingat alienatio regni, ut d. l. bene à Zenone, C. de quadrien. præſcriptio. & in re ſua quilibet, nedum princeps, eſt legitimus moderator, & arbiter. l. in re mandata, C. man. & ca. de his, de ſepul. facit quod dixi ſuprà 22. q ¶Prætereà & ſecundo præſuppoſito, quòd per tinuiſſet ad regnum ſuum, nihilominus poteſt dicta alienatio ſuſtentari, ex eo, quia dictus rex purè non donauit, ſeu alienauit dictum comitatum, ſed conceſſit in feudum, retinendo ſibi proprietatem, & honorem, & præeminentiam, & deuolutionem certis caſibus ad eum, uel ſucceſſores, ut patet in conceſſione; & eſt hoc de natura feudi. 22. q. 5. c. de forma, & in c. in qui. ca. feu. ami. col. x. talis uerò conceſſio non diminuit honorem regni, ut ſuprà dixi, & ſic ceſſat. c. intellecto, de iureiurando. Præterea & tertiò habito reſpectu ad ampliſſimum regnum Franciæ, & munificentiam ſolitam illius regni regum, & ad pręclara ſeruitia regibus Franciæ impenſa per comites Fuxi, præſertim hodiernos, ut ipſemet dominus rex in ſuis literis atteſtatur, non debet dici, quòd dicta conceſſio cedat in graue præiudicium regni, cum donatio remuneratiua non ſit propriè donatio, ſed potius meritorum remuneratio, ut no. dicit tex. in l. Aquilius Regulus, ff. de dona. not. Bart. in procemio. ff. ueteris. hinc tex. ſingularis in l. ſi pater. §. j. ff. de dona. dicit, quòd donatio facta propter eximia, & magna merita præcedentia, eſt irreuocabilis, etiam propter ingratitudinem: quia potius eſt merces laboris eximij quàm mera donatio. & pręſertim hoc procedit in caſu noſtro, in quo ipſemet dominus rex atteſtatur, quòd dictus comitatus ex iuribus productis per dominum comitem, uidebatur ad eum pertinere; & ſic quodammodo reſtituit, quod ſuum erat, quod eſt neceſsitatis, & non meræ liberalitatis: ſed uoluit rex procedere per manus iuſtitię propter partis abſentiam, & ut uideretur exercere maiorem magnificentiam, ut ipſemet in ſuis literis atteſtari uidetur. Ex his remanent ſoluta contraria, quæ inferebant nullitatem ex defectu poteſtatis. Ad alia contraria, quę uidentur urgere ex cauſa ſubiectionis, dico, ꝙ iuramentum præſtitum per prædeceſſores iſtius regis de comitatu non alienando, fuit perſonale. unde per mortem fuit ſublatum: quia iuramentum non tranſit in ſucceſſorē, ut leg. & no. in c. ueritatis, de iureiu. ſatisfecit enim ipſe iurãs, ex quo nõ alienauit. unde ſucceſſor ex tali iuramento non ligat̃, ut no. Io. An. in c. fi. de ſepul. & in c. cũ. C. laicus. de foro cõpe. lib. vj. & ſic non erat opus mẽtionem facere de eo, qđ non erat. Itẽ præſuppoſito, ꝙ iſte dominus rex iuraſſet, nec mẽtionem de tali iuramento, aut priuilegio prius facto de non alienãdo feciſſet, tunc dico, ꝙ nihilominus conceſsio in feudũ, quã poſteà fecit, debet ualere: quia hãc cõceſſionẽ facit iure proprio, & de patrimonio ſuo, ut ſ. dixi. vnde non potuit ſe ita ligare, ꝙ haberet impedire dictã trãſlationẽ, ſicut dicimus in priuato, qui alligauit ſe ad nõ alienandũ; & tamẽ tenet alienatio, licet nullã in alienatione mẽtionẽ de priori obligatione feciſſet, ut l. nemo põt, ff. de le. j. & legi. & no. in l. ea lege. C. de condi. ob cau. & dixi plenè. ſ. in ꝓxi. qõ. In his enim, q̃ infert publica perſona ut priuatus, cẽſet̃ iure priuati, ut legit̃ & no. in c. fi. de ꝓcu. Præterea cõcedẽdo comitatũ, ꝯxit cũ domino comite, cũ ultro citroq; oriat̃ obligatio. d. c. de forma. ſi enim ex cõtractu obligatur ẽt princeps, ut c. j. de proba & ſtatim latius dicã; ergo nõ põt contractus infringi, eo quia nõ fecit mentionẽ ſpecialẽ de priori iuramento, aut conceſsione antecedenti. ſuperuenit enim uinculum fortius. nam, ut ſuprà dixi, tenet contractus etiam contra propriũ iuramentum, licet contrahens ſit periurus, ut in c. ſicut, de ſpõ. no. Inn. in c. dilecto, de pbẽ. & Ioã. An. in regula, ſemel, lib. vj. in Mercu. ¶Ex his infero ad ſecũdũ, an talis cõceſsio facta domino comiti Fuxi ꝑ dominũ regẽ ſit reuocabilis. Et dico, ꝙ non, tex. eſt no. in c. uno de natu. feu. col. x. ubi dicitur, ꝙ ſi princeps inueſtiuit aliquem de aliquo feudo, non poteſt eum diſueſtire ſine culpa; ad idem conſimilis tex. in c. uno, de feu. ſine culpa non amit. eadem col. & utrobiq; hoc no. Bal. & probatur hoc duplici ratione. Prima, quia princeps obligatur ex contractu, ſicut quilibet priuatus, ut in c. j. & quod ibi no. de proba. & in conceſsione feudi utrinq; naſcitur obligatio. Secunda ratio, quia non poteſt princeps reuocare priuilegium, quod prius conceſsit, ex quo tranſiuit in contractum, uel quaſi, ſeu in ius gentium, ut no. in l. quod ſemel, ff. de decre. ab ord. fac. & dixi ſuprà plenè. 19. q. & generaliter non poteſt princeps, cauſa non exiſtente, priuare aliquem dominio ſuo, ut plenè no. per Cy. in l. reſcripta, C. de preci. impe. offe. & Bar. in l. fi. C. ſi contra ius uel uti. pub. & Inno. in c. quę in eccleſiarum, de conſtitu. ¶Condeſcendo igitur ad. 27. q. qua quæritur, præſuppoſito ꝙ propter importunitatẽm, uel aliàs dominus rex dictam conceſsionem uelit reuocare de facto, quod remedium habet dictus dominus comes Fuxi ad retinendum poſſeſsionem ipſius comitatus Bigorræ, ad minus donec fuerit de iure ipſius, quod ante donationem habebat in eo, per ſententiam declaratum. Et in hac quæſtione. dico certum eſſe, quòd ſine culpa dicti domini comitis illam conceſsionem reuocare non poteſt, ut clarè patuit ex deductis in ſuprà ꝓxi. quæſtione. ſi autem de facto uellet reuocare, uidetur dicere Cy. in d. l. reſcripta, C. de preci. impe. offe. & Bar. in l. fi. C. ſi contra ius, uel uti. pub. ꝙ quo ad obſeruantiam ſtandum eſt diſpoſitioni principis: quia præſumenda eſt pro principe cauſa; nec admittitur in contrarium probatio: ſed ſi ſine iuſta cauſa facit, peccat ſecundùm eos. iſti tamen doctores non loquuntur in caſu noſtro, ſcilicet cum princeps vult alicui rem ſuam auferre. Sed in caſu noſtro dico, quòd cum princeps obligetur ex contractu ſuo, non poteſt contrauenire, niſi appareat, & conſtet de cã: quia aliàs de facili princeps poſſet tollere, & infringere omnẽ contractum ꝑ eũ geſtũ; qđ non eſt dicẽdum. hoc ego probo ꝑ tex apertum in c. 1. de feu. ſine cul. non amit. & c. uno, de natu. feu. ubi dr̃, quòd niſi conuictus fuerit de culpa, non debet uaſallus priuari feudo, ẽt per principem. Adduco inſuper hanc rationem: cum princeps non ſit ſupra contractus, cum ſit de iure gentium, ut no. Bal. in c. proxi. alleg. & Inn. in d. c. 2. de confir. uti. ideo debet in eo pręſumi cauſa, cum materia non ſit ſibi ſubiecta. facit quod in ſimili no. Ioã. And. in c. 1. de offi. deleg. lib. vj. ad idem tex. apertus in c. 1. de proba. ubi princeps compellitur obſeruare ſuum contractum, niſi iuſtam cauſam

ſam oſtendat in contrarium:& optimè facit.c.nouit,de iudi.Si ergo ſine cauſa apparente legitima & rationabili dominus rex uellet contrauenire,remedium honeſtum & indubitabile eſſet,ut dominus comes recurreret ad denuntiationem euangelicam, ſeu iudicialem ratione peccati iuxta ea,quæ habentur,& no.in c.nouit,de iudi. Secundũ remedium,ut appellet ad Papam per notabile dictum In no.in c.licet ex ſuſcepto,de fo.comp.ubi dicit ad Papam recurrendũ eſſe,ſiue immineat neceſſitas iuris,quia alius non eſt iudex ſuperior,ſiue facti,quia de facto minores iudices ſubuenire non poſſunt,ad quod no.Hoſt.in c.nouit, de iudi.& in rege Franciæ optime adduci poteſt,quod nota.Inn.in c.ꝑ uenerabilẽ,qui fi.ſint legi.ubi dicit cum de iure ſubeſſe Papæ.Tertium remedium,ut arbitror, ut de facto reſiſtat;quia ubi ſuperior de facto & iniuſtè procedit, poteſt ſibi de facto reſiſti, ut no.glo. in c. ex literis, de offi.deleg.& Inn.in c.ſi quando,co.ti.& c.dilecto,de ex ceſ.prælа.ſaltem in caſu noſtro,in quo grauamen reparari per iudicem appellationis non poteſt, ut uoluit Cy. in l.ab executore,C.quorum ap.non reci .& in l. j. C. unde ui.Nam defenſio eſt de iure naturali,quæ cuicunque etiã contra principem conceditur,ut in c.paſtoralis ,de re iudi.in cle.hinc dixit gl.no.in j.diſt.c.ius gentium,quòd poteſt quis in defectum ſuperioris,dicere ſibi ius propria authoritate,& idem uoluit Inn.in c.olim,el.j.de reſtit.ſpo. ¶Nunc poſtremo,altiſſimo gratias immenſas agendo,reſtat ultimam quæſtionem in ordine.xxviij.expedire,quæ eſt,Vtrum procurator regius generalis , attentis mandatis,& non obſtantibus in literis conceſſionis appoſitis,nec non expeditione cameræ computorum,ac lectione & publicatione in curia regia parlamenti, iuſtam nunc poſſit cauſam habere,ut dictis fratribus Arminiaci,& Perdiaci comitibus,præſenti cauſa ſe adiungat. In qua profectò conſideratione triplici dicendum cenſeo,ꝙ non. Et primo adduco tex. in l. bene à Zenone, C. de quadr. præſc. ubi dicit tex.Nemo audeat eos,qui res accipiunt à principe,per quencunque titulum alienationis,ſiue mobiles, ſiue immobiles,ſeu ſe mouentes,uel iura incorporalia,pęnas ciuiles iudiciis afficere, uel ſperare, aliquam contra eos ſibi uiã eſſe apertam,ſed omnis aditus præcludatur, omnis motus,& ſpes eius petulantiæ,&c. & põdero illud uerbum uniuerſale negatiuum.nemo audeat,& c.excludit enim quemlibet conuenire uolentem.xix.di.c.ſi Romanorum,& c.ſolitæ,de maio.& obe.& l.de pretio, ff. de pub.¶Secundo principaliter adduco theoricam Barto.in l.cum quærebatur,ff.de iud.ubi dicit,ꝙ omnis exceptio, per quam concluditur actori,nullum ius ſibi competere, poteſt opponi à principio ante lit.conteſt. quia cum certum ſit neminem ſine actione poſſe experiri.l.ſi pupilli.§. uideamus, ff. de neg. geſt. poteſt quis ab agendo repelli, ubi excipitur,quòd ſibi nulla actio cõpetit, ſed ita eſt in caſu noſtro,ꝙ nulla actio ad reuocandum poteſt competere procuratori regio,nec etiam dictis comitibus Arminiaci,& Perdiaci,ut clarè patet ex præcedentibus. ergo a principio omnes, nedum regius procurator , poſſunt ab agendo repelli;nec tenetur dominus comes Fuxi,cum illis,uel eorum aliquo iudicium ſuſcipere.¶Tertio & ultimo contra regium procuratorem generalem allego tex. nota in l.honori,ff.man.ubi probatur,ꝙ ꝯ ſpẽaliter ꝑ dñm prouiſa nõ admittitur procurator gñalis, niſi oriatur cã de nouo iuſta, & uerοſimiliter per dominum tunc nõ agitata, quod non eſt in caſu noſtro. NIC. ABB.

CONSILIVM IIII.

1 *Legatum factum hoc modo,per quem ſcripſero,hæres ſibi dato,id quod reperitur ſcriptum in epiſtola,perinde ualet: ac ſi fuiſſet expreſſum in teſtamento.*

2 *Legatum quantitatis non tollitur per legatum ſpeciei.*

3 *Relicta in codicillis petuntur actione nata ex teſtamento.*

4 *Recipiens feudum pro ſe,& ſucceſſoribus ſuis quibuſcunque, appellatione filiorum ueniunt etiam legatarij.*

5 *Plura quando ſunt in obligatione alternatiua,altero ſublato, remanet reliquum.*

6 *Vſufructuarius omnium bonorum non tenetur ſatisfacere legatarijs.ſed cum eis concurrit.*

7 *Teſtamentum recipit uires,& conſummationem per mortem teſtatoris,& non ante.*

8 *Legauit aliquis in teſtamento alicui quinquaginta , in codicillo poſtea ſcripto,idem legatum eſt,utrumq; legatum debetur,niſi hæres probet contrarium.*

9 *Legata poſſunt conferri in arbitrium tertij , non autem in meram uoluntatem.*

Omnipotentis dei poſtulato ſuffragio, in quæſtione,quæ uertitur, ſuper interpretatione uoluntatis Angeli Franciſci de Eugubio reſpectu teſtamenti,codicillorum, & memorialis dicti Angeli,prout in caſus narratione ſerioſius continetur,Attingam ſingulariter principaliora dubia, quam breuiſſimè potero.Et primò contingit dubitari un de memoriale dicti Angeli faciat fidem , cum non fuerit bene recitatum in teſtium præſentia, ſed ſolummodò dixit Angelus in teſtamento,quòd uolebat, quòd crederet lib.ſeu memoriali ipſius manu cõſcripto quò ad legata relicta,q̃ in ipſo reperirẽt fore alicui ꝑ ipsũ teſtatorẽ facta, ꝑut crederet publicæ ſcripturæ,ſeu teſtõ ualido publico manu publici notarij.Et circa hoc dubiũ uidetur iudicio meo caſus in l.ſi ita ſcripſero,ff.de condi.& demon.ubi di
1 citur ualere † legatum,ſi dixero,per quem epiſtolas ſcripſero,hæres ſibi dato id,quod reperitur ſcriptum in epiſtola,perinde ualet,ac ſi fuiſſet expreſſum in teſtamento; & apertius hoc ſentit Bar.dicens per illum textum, ualere ſi teſtator dixit.Volo quòd hæres meus det tale, quod ſcriptum eſt in ſchedula, quam relinqui apud guardianũ ſancti Franciſci,quia per relationem ad aliam ſcripturã uidetur ibi ſcriptum expreſſum in teſtamento,facit optimè quod legitur & no.in l.Theopompus,ff.de dote. præleg.& l.penul. C.de ſenten.quæ ſine cer.quanti.c.cum uenerabilis,in fin.de relig.do.& hoc dummodo conſtet per comparationem literarum,uel alijs manifeſtis coniecturis,quod memoriale ſit ſcriptum manu ipſius teſtatoris. Et hoc breuiſſimè de primo dubio.¶Secundum principale eſt,An legatum centum quinquaginta florenorum factum Vciæ ſorori teſtatoris.ſit ualidum, non obſtantibus legatis poſteà eidem Vciæ factis in codicillo & memoria
2 li.Et primò uidetur, † ꝙ legatum quantitatis non tollit per legatum ſpeciei,etiam in eodem teſtamento factum, ut in l planè,ff.de leg. j. ſed in memoriali reliquit hanc ſororem ſuam dominam,& dominatricem in uita ſua bonorum dicti teſtatoris,in codicillis uerò reliquit ſibi bona mobilibia ipſius teſtatoris,quibuſdam exceptis,de quibus infra in quarto dubio.cum ergo hæc legata ſint diuerſa,non prohibetur illorum concurſus,maximè cum in diuerſis ſcripturis ſint facta,ut in l.quinquaginta,ff. de proba.Nec obſtat ſi dicatur teſtatorem prohibuiſſe tacitè cõcurſum per determinationem,quam fecit in dicto legato centum quinquaginta florenorum in eo,quòd dixit,quod relinquebat Vciæ ſorori ſuæ centum quinquaginta,dummodò promittat aliquid aliud non petere in bonis dictæ hæreditatis &c.quia dico, quòd non ſimpliciter prohibuit

buit ipſam aliud petere,ſed fecit exceptionem dicens, ꝙ non poſſet aliquid aliud petere, niſi tantùm & duntaxat quod petere poſſet uigore præſentis teſtamenti,unde ponderanda eſt exceptio, quæ includit,ut poſt illud legatum poſſit petere,quod ſibi debetur uigore ipſius teſtamenti.Sed certum eſt,quòd deſcriptum in codicillis, & memoriali, uidetur ſcriptũ in teſtõ, a quo aſſumit uigorem & confirmationẽ,ut eſt tex.in l ij.& iij.ff.de iure co-
3 dicil.adeò,ꝙ dixit gl.in d.l.3. ꝙ relicta in codicillis petũtur actione nata ex teſtamento, & hæc uidentur multum ſtringere ad conſeruationem huius legati. Sed contrariũ dico,iudicio meo poſſe ſubtiliter attentari, uidelicet ꝙ primum legatum ſit ademptum per relictum factum in memoriali,in quo inter cætera uoluit, ꝙ dicta ſua ſoror deberet eſſe in uita domina & dominatrix bonorum dicti teſtatoris,quæ reperiri contingeret,ita tamen, quòd ipſa deberet renuntiare omni ſucceſſioni,quæ ſibi contingere poſſet quocunque modo ex perſona communi parentum uel ipſius teſtatoris &c.Vnde pondero, ꝙ per hoc relictũ uoluit eam excludere ab omni alio,quod potuiſſet conſequi de bonis teſtatoris,etiam ex perſona ipſius teſtatoris,& ſic uĩ tacitè ademiſſe primum legatum. Nam legatarius poteſt appellari ſucceſſor teſtatoris, ut in l. in conuentionibus, ff.de uerbor.ſignific.nota. Bald. in cap. imperialem,primo reſponſo,de prohi. feu. ali. per Fede.
4 uerſi.ſed quid ſi conceſſum,ubi dicit ꝙ ſi quis recepit feudum pro ſe,& ſucceſſoribus ſuis quibuſcunque appellatione ſucceſſorum ueniunt etiam legatarij . ita in propoſito cum teſtator in memoriali uoluerit, ut dicta ſua ſoror deberet renuntiare omni ſucceſſioni,quæ etiam ex perſona teſtatoris poſſet ſibi contingere,Et ex perſona ſua non poſſet ſucceſſionem ſperare,niſi uigore teſtamenti ſeu alterius ultimæ uoluntatis,quia frater non tenetur aliquid relinquere ſorori,nec poteſt ſoror aliquid petere in bonis fratris teſtati,niſi cum perſonam turpem inſtituiſſet, ut in l.fratres & ſorores,C.de inof.teſt.Præterea teſtator dixit,ut renuntiaret omni ſucceſſioni, unde pondero uerbum,omni,quod eſt uniuerſale affirmatiuum,nihil.n.excluſit,qui omnia dixit, ut in c. ſolitæ, de maio. & obe. & xix.diſt.c.ſi Romanorum. Nec prædicta interpretatio cuiquàm uideatur extranea.nam ademptio legatorum poteſt fieri tacitè ex præſumpta,& coniecturata mente teſtatoris,ut in l.iij.& iiij.ff.de adi.leg.no.gl.inſt.eo.ti.in fine. ¶Ex prædictis infero ad tertium dubium, Quid ſcilicet debeat conſequi dicta Vcia ſoror teſtatoris ex bonis defuncti.Et incidenter diſcutietur quartum dubium,qualiter,& quando ſit legatis ſatisfaciendum,& ex quibus bonis,& hæc ſunt,quæ difficultatem ingerunt magnã in hac materia,cum ex uerbis teſtatoris uarijs prolatis temporibus uideatur oriri contrarietas,& repugnãtia quædã nã in teſtamento uoluit,iuſſit,& mandauit, ut hæredes ſui non poſſint uendere,nec alienare aliquid de bonis immobilibus dicti teſtatoris,niſi pro ſatisfactione legatorum, inquantum non haberent aliunde,unde poſſent ſatisfacere legatarijs,& ſi ſecus faceret,uoluit eos cadere ab hæreditate.Secundo loco fecit memoriale manu propria,in quo ſimiliter & abſolute mandauit,quòd non audeãt ſui hæredes uendere,ſeu alienare aliquid de bonis immobilibus.Et ſi neceſſitas urgeret pro debitis, aut legatis ſoluendis,uoluit quòd extenderentur primo manus ad diſtractionem rerum mobilium,& eis deficientibus,haberetur recurſus ad fructus bonorum,ex quibus tractu temporis,prout perciperentur,uoluit pro rata legatarijs ſatisfieri.Nec poſſent aliter hæredes urgeri ad ſolutionem legatorum.Et per omnem modum uoluit, quòd dicta Vcia ſoror ſua haberet de patrimonio, & hæreditate ſua Florenos trecentos, quos poſſet diſtribuere per omnem modum,qui ſibi placebit.Item ſubiunxit immediatè, ꝙ uolebat dictam Vciam ſororem ſuam eſſe donnam & madonnam,ut uerbis teſtatoris utar,eorum bonorum, quæ reperiri contigerit eſſe dicti teſtatoris,in uita ſua duntaxat,hoc addito,quòd ipſa debeat renuntiare omni ſucceſſioni,quæ poſſet ſibi contingere ex perſona communi parentum,uel ex perſona dicti defuncti,uel alterius cuiuſcũque de domo eorum.Tertiò fecit codicillum, in quo inter alia reliquit dominæ Vciæ ſorori prædictæ omnia & ſingula bona mobilia dicti teſtatoris,& nomiua debitorũ exceptis duntaxat illis bonis,& rebus mobilibus, quas & quæ reperirentur dominum Angelum alteri reliquiſſe in dicto ſuo teſtamento,ſeu in præſentibus codicillis, aut in memoriali ipſius teſtatoris &c. ¶Oritur ex his quædã repugnantia,quia in memoriali noluit bona immobilia alienari aliquatenus,ſed mandauit,ut de bonis mobilibus non ſufficientibus,& tamen immediatè in eodem memoriali uidetur reliquiſſe uſumfructum bonorum dictæ Vciȩ in eo,ꝙ uoluit eſſe in uita ſua donnam,& dominam bonorum ſuorum,& ſic uidetur ademiſſe fructus à ſatisfactione legatorum.In codicillis ademiſſe uidetur bona mobilia,nomina debitorum,cum ea legauerit ſupradictȩ Vciæ;immobilia uerò non poſſunt uendi ex ultima & poſtrema ipſius uoluntate;& ſic remanere uidentur legata inutilia,ſaltem tempore uitæ ipſius Vciæ,cuius contrariũ uidetur colligi ex uerbis teſtatoris in teſtamẽto, codicillis,& memoriali prolatis,cum ſemper uideatur uoluntas ſua fuiſſe,ut dicta legata ſortirentur de præſenti effectũ, ut ibi latius dicetur.Quid ergo in tanta uarietate dicendũ?mihi diu in hoc cogitanti uiſum eſt,quod uerba teſtatoris poſſunt habere multiplicem intellectum.Primus eſt ut dicta domina Vcia ſoror teſtatoris habere debeat plenum dominiũ omnium bonorum mobiliũ,ac nomina debitorum,exceptis illis, quæ ſpecialiter legata ſunt per teſtatorẽ,quæ multa ſunt,ut patet in teſtamento, codicillo & in memoriali,nam reliquit uxori ſuæ teſſutum fultum argẽto,garlanda,annulos & alia deputata ad uſum ipſius uxoris,& unum par cophinorum.Item omnes pannos lini,& lanæ ad uſum & dorſum ipſius uxoris.Item Leonello reliquit lectum ſuum,& tot maſſaricias ſibi neceſſarias quæ ualebant decem florenos,& multa alia ſimilia fecit, & in his legatis ſpecialiter factis poſſet ſaluari,& uerificari illa exceptio,quam fecit teſtator in codicillis in eo, ꝙ reliquit ſorori omnia bona mobilia,exceptis illis duntaxat rebus,& bonis mobilibus , quæ reperirentur dictum Angelum alteri reliquiſſe. Item uigore memorialis uidetur dicta Vcia debere habere uſumfructum bonorum immobilium in uita ſua.Ergo legatarijs non eſt ſatisfaciendum de fructibus bonorum immobilum , niſi poſt mortẽ dictæ dominæ Vciȩ,quia ex quo ſimpliciter facit eam dominam bonorum in uita ſua,non tenetur ipſa in uita ſatisfacere legatarijs,cum uſufructuarius in uſufructu concurrat cum alijs legatarijs reſpectu proprietatis,ut ſic uſufructuarius habeat uſumfructum in uita, legatarius uerò habeat plenum ius poſt mortem uſufructuarij, ut in l. Sempronio,ff.de uſufr.leg.tenet Bar.in l.ſi.eo.tit. nec de bonis mobilibus debet aliquatenus ſatisfieri legatis,quia cum teſtator ad illorum ſatisfactionem deputauerit bona mobilia,& fructus immobilium,legando poſteà in codicillis dictæ Vciæ bona mobilia, uidetur ademiſſe ipſa mobilia ab onere ſatisfactionis;& ſic ſoli fructus uidentur remanſiſſe in obligatione,non purè ſed poſt mortem
5 dictæ Vciæ † Nam quando plura ſunt in obligatione alternatiua

ternatiua, altero ſublato remanet reliquum, ut in l.Stichum, aut Pamphilum, ff.de uerb.oblig. Sed profecto, quanquam iſte intellectus demulceat aures, multipliciter tamen ſtare non poteſt. Primò, quia teſtator in memoriali antequam feciſſet iſtam ſororem ſuam dõnam,& madõnam bonorum ſuorum, obligauerat ſpecialiter fructus pro ſatisfactione legatorum: vnde nõ eſt uerosimile, ꝙ immediate fuerit ſibi cõtrarius, relinquẽdo uſumfructum ſorori in præiudicium legatorum, ut in l.nõ ad ea,ff.de condi.& demonſtr. Præſertim cum legatum factum ſorori fuerit generale: quia fecit eam dominam, & dõnam omnium bonorum: deputatio uerò fructuum ꝓ ſatisfactione legatorum fuit ſpecialis; quia illos deputauit in ſupplementum bonorum mobiliũ. diſpoſitio uerò ſpecialis per teſtatorem facta derogat generali, ut in l.quæſitum, in fi.ff.de fun.inſtru.lega. & ibi plene ꝑ Bar. Præterea & ſecundò non eſt uerosimile, ꝙ in tantum ſororem dilexerit, ut per eam uellet in tantũ præiudicare legatariis, cum, ut apparet ex teſtamento, ei dũtaxat relinquebat 150 florenos. Item & tertio per hunc intellectum præiudicaretur,& derogaretur in multis uoluntatibus ipſius teſtatoris, cum multa legata fecerit,maxime ad pias cauſas, quæ uoluit intra annum à die mortis ſuæ executioni mandari,quæ prorſus per ſupradictum intellectum impedirentur, quod non eſt dicendum, maximè cum relictum factum ad pias cauſas, contingeret animam ipſius defuncti, & diuinam religionem, ſit magis fauorabile, q̃ relictum factum ſorori, arg.in authen ſi qua mulier,C.de ſacroſan.eccl. no.Bar.in l.j.C.eo.ſtatu ... obus,de ſimo. Item & quarto contra hunc intellectum, quia de bonis mobilibus prius diſpoſuerat in ſpecie, ſtatuendo, ut ex illorũ pretio,uti opus eſſet ſatisfieret legatis. Demum in memoriali diſpoſuit in genere, ... legando ſorori. Diſpoſitio autem ſpecialis derogat generali, ut d.l.quæſitum,in fine, maximè cũ in legato ſororis reſeruauit expreſsè omnia relicta,quæ reperiuntur aliis facta. ſatis aũt uidetur bona mobilia reliquiſſe ...,relinquendo, ut uti opus eſſet, uenderentur ad ſatisfactionem legatorum; argumentum optimum in l.quod conclaue,ff.de dam infe.& in l.quæſitum.j reſp. ... §.fi.de leg ij. & l.generali.§.uxor,ff.de uſufruc.leg. ¶Præterea poſt,q̃ bona mobilia, quatenus opus eſſet, & fructus immobilium deputauerat pro ſatisfactione legatorum, immediatè ante,q̃ eam conſtitueret dominã & dominatricem bonorum ipſius teſtatoris, dixit ſe uelle, ut in oem euentum dicta ſua ſoror deberet habere de bonis ſuis 300 floren. ut diſpenſaret pro anima ipſius teſtoris, ut ſibi placeret; ergo uoluit ſimpl'r excluſis legatis illã facere uſufructuariam bonorum, cum eſſet euidẽtiſsima coniectio cum nõ poſſet in uita habere, unde huic legato ſatiſfaceret. Alia etiam maxima repugnantia ex hoc intellectu ſequeretur, quia dicta ſua ſoror ex diſpoſitione teſtatoris habet ultra dictos 300 florenos alia legata maxime intra annum à die mortis teſtatoris exequi. mandauit n. dictus teſtator expendi 75 florenos pro maritandis puellis,eligendis & maritandis per dictam ſororem ſuam, qđ minimè fieri poſſet ẽm præmiſſum intellectum. ¶Hoc ergo intellectu meritò abiecto, pono ſecundum intellectum, ut.ſ. dicta Vcia ſoror teſtatoris ſit domina & madõna,i. dña & dominatrix, ſeu domina & maſſaria bonorum teſtatoris tempore uitæ ſuæ. Item habeat bona mobilia, & nomina ipſius teſtatoris, ſatisfacto tñ prius legatariis iuxta ſpecificam diſpoſitionem teſtatoris, & in reſiduis ſit domina & dominatrix, ſeu domina & maſſaria. nam iudicio meo illud important præmiſſa uerba teſtatoris, ut.ſ.ſit dõna, madõna, ut uerbum, dõna, exponatur,i.maſſaria: uerbum, madõna, exponatur,i.domina: quæ uerba quid importent, ſtatim ſubiiciam. Et iſte intellectus uidetur probari ſatis per præmiſſa in impugnatione præcedentis intellectus,& ceſſat omnis repugnantia. Nec obſtant no.

6 per Bar.in d.l.fin.ff.de uſufruc. ubi dicit,† ꝙ uſufructuarius omnium bonorum nõ tenetur ſatisfacere legatariis, ſed cum eis concurrit,arg.l.Sempronio, cod.ti.quia dico illud procedere ceſſantibus aliis coniecturis: ſed in caſu noſtro urgent multę coniecturæ, quæ ſuadent cõtrarium intellectum. Nam & id, quod colligitur ex coniectura ta mente teſtatoris, dicitur euidens, & per has coniecturas receditur à cõibus regulis iuris, ut l.licet imperator, ff. de leg.j. Et ſi quæratur, quid importent illa uerba, ꝙ ſit dicta Vcia dõna & madõna,puto, ut prædixi, ꝙ idem importãt, ꝙ domina & dominatrix, ſeu domina & maſſaria, & de ſignificatu horum uerborũ, per gl.& Bart. in l.vna, de ſecun.nup & pleniſsimè per eũdem in l.Titia cum teſtamento.§.ſi ff.de leg ij. & per Spec in tit.qui ſint fil.legit. uerſi.quid ſi quis ita dixit in teſtamento; coniũgendo Spec.cum Bart.uidetur,ꝙ illa uerba importent in caſu noſtro, ut mulier illa honorificè iuxta facultatem patrimonij habeat neceſſaria ſua,argum.l.idemque.§ idem Labeo,ff.de ... & ſic ꝙ non cedat ſibi prorſus uſusfructus; ſed ... habere præeminentiam quandam, & neceſſaria ſua honorifice iuxta uires patrimonij; & hoc importat uerbum,madõna. ſed quicquid ſupereſt, debet cedere in augmentum hæreditatis; & hoc importat uerbum, donna, ſeu maſſaria: ... ad quid dixiſſet, ꝙ eſſet dõna,cum ſufficeret dicere, madõna? Et hic intellectus uidetur præſertim in caſu noſtro amplectendus, cum ſit fauorabilis animæ defuncti, & diuinis religioni, iuxta not.in l.j.C.de ſacroſan.eccl. & in c.cum tibi de benignitate de teſta. Et iſte ſecundus intellectus ſatis bene põt ſuſtineri. ¶ Poteſt dari & tertius intellectus, ut bona mobilia in nullo cedant dictæ ſorori,niſi quatenus ſpecificè reperiuntur ſibi legata: ſed ſolum ſit domina,& maſſaria bonorum in uita,prius ſatisfactis legatis. Hic intellectus probatur ex ... in memoriali,in quo fecit iſtam dõnam,madõnam bonorum,ante ... determinationem, ut hæc renunciaret omni ſucceſsioni,quæ poſſet ſibi cõtingere in bonis ſuis vndecũque,etiam ex perſona ipſius teſtatoris. Et ſic uidetur,ut primo dixi ſuprà in primo dubio,ꝙ teſtator uoluit hanc ſororem ſuam eſſe dominam, & maſſariam,& nil aliud in bonis ſuis habere Nec obſtat huic intellectui,ſi dicatur,ꝙ eſt renũciatio iuris,ſeu ſucceſsionis; & iõ refertur ad ius de futuro competens, qđ non cõpetebat de præſenti in actu uel in habitu iuxta plenè no.maxime in l.qui Romæ.§ duo fratres,ff.de uerb. obl. ergo illa uerba teſtamenti de renũtiatione fienda, nõ debent extendi ad ... bonorum mobilium, poſteà ei ... in Vciam ... Ad hoc enim reſpõdeo,

7 † ꝙ teſtamentum recipit uires,& cõſummationem ꝑ mortem teſtatoris,& nõ ante, ut in c.cum Marthæ,de celebr. miſ. Item renuntiatio debebat fieri per dictã Vciam poſt mortem teſtatoris, & ſic poſt factũ legatum. ſi ergo vult eſſe domina,& maſſaria, oportet, ꝙ acceptet illud legatũ cum ſuo onere & propria determinatione iuxta ea,q̃ habentur per no.in c.paſtoralis,de deci.& in l.Aurelius.§.idẽ quęſiit,ꝑ Bal.de lib.leg.& in c.j de cõceſ.lib.6.per Arch. & Io.in c.cum olim,de cenſi. Ex quo infertur, ꝙ cũ dicta Vcia ſoror uoluerit ipſo facto eſſe domina, & maſſaria bonorum teſtatoris,ꝙ ipſo iure renuntiauit omni cõmoditati,q poterat ſibi ꝑuenire ex pſona,& facto teſtatoris, arg.in l.illud,ff.de acq.hær. & in c.cũ renuntiat, 32.q.1.

& l.non tantum, aliàs incipit Paulus,ff.rem ratam habe. & 1 1.q.3.æſtimant,cum c.ſeq. Nec obſtat ſi dicatur,q̃ teſtator legãdo in codicillis, uidetur receſſiſſe à priori uoluntate,in memoriali poſita, reſpectu illius renuntiationis:quia dico hoc non conſtare, nec præſumitur qs recedere à ſua,ut ita dixerim,præteſtatione, niſi ſpãliter appareat eum pœnituiſſe,ut l.ſi quis in prin.ff.de leg.iij.facit.l.eum qui,ff de proba.præterea cum legatũ,ut ſit domina,& maſſaria, habeat ſuã determinationem in renuntiatione fienda, debemus dicere, q̃ aut teſtator receſsit ĩ totum,cum legauit bona mobilia in codicillo:aut q̃ uoluit determinationẽ manere,per notata in d.l. Aurelius. §.idem quæſiit, & d.c.cum olim. ¶Poteſt dari & quartus intellectus,ut debeat habere mobilia tãtùm,detractis legatis aliàs ſpecialiter factis: quia per legatum mobilium bonorum in codicillo, uidetur receſsiſſe à legato facto ĩ memoriali, per tex.optimum in l.liberis, ff.de ali.& cib. leg. Et pro hoc intellectu facit: quia cũ prius obligaſſet bona mobilia, & fructus immobilium ad legata ſoluẽda, & ſororem fecit dñnam, & madõnam bonorum omnium in uita ſua, tollendo poſteà bona mobilia, q̃ per prius & ſpecialiter erant deputata ad ſatisfactionem legatorum, præſumendum eſt,q̃ receſſerit à priori legato,ſorori facto in memoriali, ut ſic poſſet purè ſine alio onere ſatisfieri de fructibus: quia nõ eſt præſumẽdum,q̃ tot legata uoluerit multiplicare in perſonam ſororis cum dãno intolerabili aliorum legatorum,maximè ad pias cauſas,ut ſupra plenè dixi.Et ꝑfectò quilibet iſtorum triũ intellectuum ultimò poſitorum poſſet tolerari.Et quãquam ſecundus in ordine,& primus reſpectu iſtorũ trium ſit ſatis ęquus:iſte tñ ultimus nõ eſt prauus,attẽto q̃ in codicillis reliquit ſorori mobilia, & noĩa debitorũ ꝑ multa uerba tollentia oẽ obſtaculum;& nullã,ut eſſet dña & maſſaria, fecit mentionẽ.¶Per ꝓdicta ſatisfactũ puto tertio,& quarto dubiis. uenio ad quintum, An debeat dictæ Vciæ hæc quãtitas 300.floren. ꝑ eam diſpenſandorũ, ut ſibi placebit,pro aĩa teſtatoris. Dubium facit, qa in teſtõ teſtator mandauit 300.floren.eidẽ tradi ob cãm ꝓdictam.Et idem de eadem quãtitate mãdauit in memoriali, nec ullã egit mentionem de relicto eiuſdẽ quãtitatis facto in teſtõ. Et primò uĩ,q̃ non debeat ſibi,niſi ſemel, ut ſic uideaĩ in memoriali eandem quãtitatem legaſſe animo repetendi primum legatũ,& non aĩo geminandi, tex.uĩ in l.planè,ff de leg.j. In ꝯrium uĩ tex.not.in l.quinquaginta, ff.de prob.
8 ubi dĩ, † q̃ ſi quis in teſtõ legauit alicui 50, in codicillo poſteà ſcripto idem legatum eſt eidem,q̃ utrũq; legatum debetur, niſi hęres probet ꝯriam intentionem teſtatoris, & de illa l.opponit gl.in d.l.planè. Et ſoluit, q̃ aut eadẽ quantitas legatur in eadem ſcriptura; & debetur ſemel, ut in d.l.planè. Aut in diuerſis ſcripturis, & debeĩ utrũque,niſi probetur ꝯrium,ut d.l.quinquaginta.Ex hoc infertur,q̃ cum in caſu noſtro hæc quãtitas 300.floren.fuerit bis legata in diuerſis ſcripturis, q̃ utrũque legatũ eſt præſtandum. ¶Sed ego contrarium arbitror, ut.ſ.ſemel tñ debeatur. Moueor per tex.not. in l.libertis,ff.de ali.& cib.leg. iuncta gl.in d.l.quinquaginta. ubi gl.poſuit intellectum ad dictã l.libertis,dicens, q̃ ubi in diuerſis ſcripturis legatur eadem quãtitas ob certam cauſam,nõ debetur,niſi ſemel; & ſic ꝓcedat d.l.libertis.ſecus ſic ſimpliciter,& ob diuerſas cauſas:quia tũc ꝓcedit.d.l.quinquaginta. Sed in caſu noſtro ob eãdem cauſam fuit legatum geminatum,ſ.ut iſta Vcia ad placitum ſuum expenderet pro anima teſtatoris. uerbum enim,placet, importat arbitrium boni uiri,ut l.Thais.§.ſororem,ff.de fideicõ.lib. no.Bar.in extrauaganti ad reprimendũ, & l.alio,ff.de ali. & cib.leg. & debet facere,ſicut bonus uir,ſ.expendere in piam cauſam pro aĩa teſtatoris,ſicut faceret quilibet bonus uir; facit quod legiĩ, & no.in c.cũ tibi,de teſta. & per Bal.in l.j.C.de ſacroſ.eccl. ¶Præterea ex coniecturis ſatis patet, q̃ nõ legauit in memoriali, aĩo geminandi, ſed potius aĩo repetendi, quod patet ex eo: quia incidenter fecit mẽtionem de dictis 300.flor. in memoriali: quia in præced.fecerat mẽtionem de difficultate ſoluẽdi legata; qm̃ prohibuerat immobilia obligata, debere diſtrahi, & permiſit de mobilibus, & eis deficientibus, de fructibus immobilium: & ſi nõ ſufficerent,mandauit ſolui pro rata: ſed ut illud legatum 300.floren.includeretur ſub cõmuni diſpoſitione aliorum legatorum, incidẽter dixit ſe uelle, q̃ omnino dicta Vcia deberet habere dictos 300. ob cauſam prædictam. incidenter.n.dicta principaliter propter aliud non diſponũt, arg.eorum quæ leguntur & no.in c.ſi Papa,de priuilegiis,lib.6. & in c.fi.de ſucceſſ.ab inteſt. & per Bar.in l.ex hac ſcriptura.ff.de dona. Et hæc ſufficiant de hoc dubio.¶Formatur & ſextum dubium circa prædicta poſito, q̃ dicta Vcia ſit uſufructuaria bonorum,ſeu domina & maſſaria, Nunquid impunè põt ab ea exigi cautio, & ut faciat inuentarium? & maximè procedit hæc qõ reſpectu bonorum mobilium, de quibus probabiliter poteſt dubitari, an ſint ipſius Vciæ, ut patet ex prædictis. Ego dico, q̃ reſpectu bonorum immobiliũ indiſtinctè tenetur præſtare cautionem idoneã de utendo, fruendo rebus immobilibus, ſalua rerum ſubſtãtia, arbitrio boni uiri, & de illis reſtituendis,finito uſufructu, & hoc reſpectu eorum, q̃ uſu non conſumũtur, ſed reſpectu bonorum,quæ uſu cõſumuntur,ut in mobilibus, præſuppoſito q̃ in illis habeat duntaxat uſumfructum,tenetur ꝓſtare idoneam cautionem reſtituendi illarum ęſtimationem hæredibus in morte ſua, ut in c.fi.de pignoribus, & aliis cautionibus, & l.ij ff.de uſufr.earum rerum,quę uſu conſu.& plenius in l.j.ff.uſufruc.quẽad.caueat. Si autem ſint bona,quæ uſu non conſumuntur,ſed ueteraſcunt,dicendum eſt,ut in rebus mobilibus,ut l.ſed & ſi quid.ff.de uſufru. & dicendum plenius,ut colligitur ex tex. & gl.inſti.co.§.conſtituitur. & hæc cautio non põt à teſtatore remitti,ut l.j.C.de uſufru.& l.ſcire, C.ut in poſſ.leg.no.gl. in d.l.j. & c.fi.præall. Item poteſt cõpelli dicta Vcia ad faciendum inuentarium de bonis immobilibus nec committitur pœna per teſtatorem appoſita, cũ probabiliter dubitetur, an ſubiaceant reſtõni,ut l.j §.pen. & quod ibi no.Bar.de uentre in poſſ.mit. & quod ipſe no.in l.vna,C. de ꝓhi.ſeque.facit.l.regula, ff.de iu.& fa.ign. ¶Venio ad ultimam qõnem,An poſſit dicta Vcia diminuere,uel augere legata intra annum, ſm̃ diſpõnem teſtatoris? ¶In qua dico,q̃ diſpoſitio captatoria reprobatur tam in hæreditatibus,q̃ in legatis,ut l. captatoriæ,ff.de leg.j.ſecus autem, ubi non eſt captatoria tñ cõm[illegible] concluſio eſt,
† q̃ legata poſſunt conferri in arbitrium tertij, non autẽ in liberam uoluntatem, ut l.nõnunquam, ff.de condi.& demon.& l.ſi ſic,de leg.j.& plenè no.per Bar.in l.j.de lega.ij.vnde cum teſtator appoſuit uerbum,placebit,quod importat arbitrium boni uiri,ut l.Thais.§.ſororem,ff.de fideicom.lib. no.Bar.in d.l.ſi ſic,& in extrauaganti, ad reprimendum, ſatis põt dici, q̃ dicta Vcia poſsit, dũmodo faciat,ſicut quilibet bonus uir faceret: alias autem nõ ualet prædicta concluſio, etiam ſi in teſtõ, ſeu codicillo ſit appoſitum uerbum, prout uoluerit, dũmodo ſit coniunctum cum uerbo,placebit,uel cum uerbo, arbitratus fuerit,per ea quæ not.Bart. in dicta extrauaganti, ad reprimendum, in uerbo, uidebitur, prope finem. & hæc ſufficiant. NIC. ABB. 9

CONS,

CONSILIVM V.

1 *Iudex eccleſiaſticus cognoſcens de exceptione propoſita coram iudice ſeculari, inhibet iudici ſeculari, ne interim ī cā procedat.*
2 *Executio ſententiæ non eſt differenda propter exceptionem requirentem altiorem indaginem.*
3 *Tempus præfixum inſtantiæ, currit etiam impeditis.*
4 *Statutum diſponens quòd omnis cauſa terminetur intra duos menſes à tempore citationis, debet ſeruari in ſuis puris terminis.*
5 *Impedimentum legitimum, ueniens poſt inchoatam præſcriptionem non impedit.*

SAluatoris poſtulato ſuffragio, In quæſtione, quæ uertitur coram ſpectabili uiro dño capitaneo Señ. ſuper nullitate ſñiæ occaſione peremptionis inſtantiæ, duo principaliter ẽm dilucidam cauſæ deciſionem examinanda incūbunt. ¶Primum eſt, nunquid dominus poteſtas fuerit legitime impeditus occaſione inhibitionis ſibi factæ per officiales mercātiæ. ¶Secundū erit, ꝓſuppoſita legitimo [illegible] impedimenti, an ſententia lata poſt terminum à ſtatuto præfinitum ſit ipſo iure nulla. ¶Circa primum [illegible] tur dictum dñm poteſtatem legitimè impeditum fuiſſe: quia ex quo ſtatutū ciuitatis dat iuriſdictionem [illegible] officialibus mercantiæ cognoſcendi de ſolutione debiti, quod ubi petitur occaſione inſtrumenti guarentigiati, uidetur ſuſpendere proceſſum primi iudicis, corā quo petitur executio dicti inſtri guarētigiati: qa q uult conſequens, uidetur uelle & antecedēs, ut l. illud, ff. de acqui. hr. & c. ex [illegible] M. & qđ ibi no, de cōſti. Cū ergo ſtatutum admittat coram officialibus mercantiæ exceptionem debiti ſoluti, neceſſario vr̄, ut iudex primus executionis iſti ſuperſedeat, cū executio depēdeat à deciſione exceptionis propoſitæ, [illegible] ur in
1 c. tuā, de ord. cog. †ubi iudex eccleſiaſticus cognoſcens de exceptione propoſita coram iudice ſeculari inhibet iudici ſeculari, ne interim, in cā procedat: qa poſſet ſurgere intricatio proceſſuum, & ſequi [illegible] contrarietas; & ꝑ illum tex. uidetur, ꝙ l. citè officiales mercantię inhibere poterūt dño poteſtati, ne interim in cā ꝓcederet. Quin imò dixit Lappus allegatio 64. quē ſequitur Ant. de Bu. in d. c. tuā, & ſentit Fed. cōſ. 22 [illegible] ꝙ etiā ſine [illegible] inhibitione ſecundi iudicis, debet ſecundus iudex ſuperſedere, donec diſcutiatur de peremptoria. nam coram eo poſſet illa exceptio diſcuti, ut non ꝓcederetur illa nō diſcuſſa, ut in c. j. de ord. cog. & in l. j. C. e. tit. ergo idem ſeruandum, cum exceptio ex diſpoſitione ſtatuti ueniat diſcutiē da corā alio iudice, ut ſic ſubrogatus ſapiat naturā eius, in cuius locum ſubrogatur, ut l. mortuo iudice, ff. de iud. & l. ſi eum. §. qui iniuriarū. ff. ſi quis cau & c. eccleſia, ut li. pen. ¶Sed his non obſtantibus contrarium iudicio meo attētari poteſt. ¶Moueor principaliter: quia in caſu noſtro petebatur executio inſtrumenti guarentigiati, quod habet exceptionibus reiectis executionem paratā ex forma ſtatuti. ſtatutū ergo dans officialibus mercantiæ poteſtatem cognoſcendi de exceptione debiti ſoluti, quod alibi uigore inſtri priuilegiati petitur, non uidetur uelle in dubio ſuſpēdere executionē primi iudicis. iſta duo ſimul ſtare poſſunt, ſ. ꝙ officiales mercantiæ cognoſcant, an debitum fuerit ſolutū, & ꝙ primus iudex inſtrumentum priuilegiatum exequatur, ut eſt tex. in auč. quæ ſupplicatio, C. de præci. impe. offe. legitur & no. in c. ſuſcitata, de in integ. reſtit. in quibus iuribus patet, ꝙ licet admittatur gratioſa ſupplicatio: mandatur nihilominus interim ſententia executioni, quæ tamen retractabitur, ſi poſtmodum apparebit ſupplicantem fouere iuſtitiam; & hoc probatur ī d. auč. quæ ſupplicatio, & in c. ſuſcitata, præal. probatur no. ꝙ ſi contra petentem reſtitutionem in integrum iure ſpeciali aduerſus ſententiam eſt præſumptio, ꝙ malitioſe petat cauſa differendi executionem, conceditur reſtitutio: ſed ſententia interim mandatur executioni, præſtita cautione per obtinentem executionē, ꝙ ſi aduerſarius in cā ꝓualuerit, uniuerſa, quæ occaſione ſñię perceperit, reſtituat. ad idē bonus tex. ī l fi. ī fi. C. de ord. cog. ubi non
2 differtur executio cāæ ſummariæ ꝑꝑ exceptionem peremptoriam requirentem altiorem indaginem, quàm expoſtulat ipſa cā ſummaria. & generaliter hoc uoluit Bar. in l. iiij. §. condemnatum, ff. de re iud. & Io. de Lig. in cle. unica, eod. tit. ubi dicunt, †ꝙ executio ſententiæ non eſt differenda propter exceptionem requirentem altiorem indaginem; & hoc caſu debet intelligi Inn. in c. cum in iure, de offi. dele. ubi dicit nullibi reperiri, ꝙ lis mota impediat executionem ſententiæ: imò nulla talis exceptio impedit executionem ſententiæ ẽm eum, allegat dictū c ſuſcitata, & C. de fal. l. ij. Cum ergo, ut ex prædictis clarè patet, prædicta duo poſſint ſimul ſtare, non debemus dicere, ꝙ [illegible] exceptione coram officialibus mercātiæ uideatur [illegible] executio fienda per primum iudicem, cum ex [illegible] debeat fieri illatio, ut l. neq; natales, C. de pro [illegible] ij. de tranſla. præla. maximè quia tenēdo contrarium corrigeretur ſtatutum loquens de executione inſtri guarētigiati; & eu tanta eſt ſtatutorū correctio, quantū fieri pōt, ut in c. cū ex [illegible], de elec. lib. vj. & l. unica, C. de inoffi. do & honori primi iudicis derogaretur, quod non eſt [illegible], ut in c. [illegible] honor, de appell. & l. litigatores, in prin. ff. de arbi. Præterea hoc probatur optima cōſideratione. ſi. n. ꝑ hāc exceptionē ſtatutū uoluiſſet ſuſpēdere interim executionē primi iudicis, mādaſſet illā exceptionē admittendā corā primo iudice, quod erat honeſtius & iuri cōſentaneū: qa ubi cā cœpta eſt, ibi debet finē accipere. l. ubi cœptū, ff. de iudi. ſed quia dñs ptās nō tenebatur admittere illam exceptionem, ideò ſtatutū poſteà ꝓuidit, ut corā officialibus mercantiæ admitteretur facit quod in ſimili no. ꝑ Bar in l. ij. § parui, ff. quod ui aut clā, quod hr̄ in [illegible], de iure iu. No obſtant ſupra all. in contrarium. procedūt. n. qñ primus iudex habet de cā cognoſcere, & [illegible] iuxta [illegible] ſñīe proferre. quo caſu iuſtiſſimum eſt, ut ſi exceptionis cognitio præiudicialis deferatur ad aliū iudicē, ꝙ interim primus ſuperſedeat ne negotiū diuerſis proceſſibus intricetur & iſte eſt proprius caſus dicti c. tuā. Sed in caſu noſtro nuda executio erat facienda: qa inſtrm̄ guarentigiatū habet executionem, ſicut cōfeſſio facta corā iudice, uel præceptū iudicis, iuxta no. ꝑ Cy. & Bar. in l. j. C. de confeſſ. & per Bal. in l. cunctos populos, C. de ſumma tri. Ex his infertur ad deciſionem dubij noſtri, ꝙ cum dominus poteſtas non debuiſſet ſuperſedere executioni periit inſtantia poſt duos ſeu tres menſes, prout ſtatuto cauetur, & per conſequens non ualuit ſñia poſtea lata, iuxta plenè not. ꝑ gl. & Bar. & Bal. in l. ꝓperandū, C. de iudi. & per Io. An. in addi. Spe. in ti. de offi. dele. §. reſtat, uer. quid ſi ſtatutū Et hoc ſolū ſufficeret ad uictoriam huius cauſæ. ¶Sed ad maiorē declarationē deſcendā ad ſcḋm dubiū, præſuppoſito ſine ueritatis ꝓiudicio, ꝙ illud impedimentū fuiſſet legitimum, nūquid ſñia poſt terminum lata fuerit nulla? Et primo uidetur ꝙ nō: quia non ualenti agere non currit tp̄s, ut in l. j. in fin. C. de anna. excep. & l. in rebus, C. de iure. do. & c. quia diuerſitatem, de conceſ. præben. Præterea ſtatutū non diſponit, ut ſententia poſt terminū lata ſit nulla; ergo debet ualere, cū fuerit intra terminum, qui eſt terminus iuris. d. l. properandum, C. de iudi. ¶Ego uerò contrariā ſñiam in

caſu noſtro arbitror ueriorē:quia ſtatutū diſponit ſimpliciter,& indiſtinctè, ꝙ ultra duos uel tres menſes non duret inſtātia: & nullum caſum excipit;ergo indiſtinctè debet intelligi, ut no.in c.ſolitæ, de maio.& obe.& c.ſi Romanorum.19.diſt.maximè cū tractetur de modico preiudicio:quia,perempta inſtantia,nō perit cauſa,nec acta ipſius:ſed acta litis dūtaxat,Inn.ī c.cām quæ,de teſti.& Bar. in l.cum lite mortua,ff.de iudica.ſol. Hinc eſt, quod ꝑꝑ modicitatem præiudicij currunt tempora ad præſentandum patronis etiam impeditis, ut in c. cū ꝓpter, de iure
3 patro.& ibi apertè hanc rationem tenuit Pe.de Anch † ꝙ tempus præfixum inſtantiæ currit etiam impeditis; & uidetur hoc probari in l.properandum , præal.in §.fin aūt, & ſequenti , iuncta gl. Item & ſecunda inſtantia perit ꝑꝑ fauorem publicum,ne lites ſint immortales,ut l.properādum,& c.finem,de dolo & contu.ergo ſtatutum imponēs finem inſtantiæ non eſt reſtringendum , ſed , generaliter ut loquatur, intelligendum, ut in c.olia, de r.g.iu.Item & tertiò, hoc expreſsè uidetur ſentire Bal.in d.l.prope-
4 randum j reſponſo, uerſ.quod ergo ſi ſtatutum.† ubi dicit,ꝙ ſi ſtatutum diſponat, ꝙ omnis cauſa terminetur intra duos menſes à tempore cōtitionis,cū hoc ſtatutum corrigat ius ciuile:qa dat nouā formā,& nouū tp̄s debet ſeruari in ſuis puris terminis , unde ſentētia poſtea lata non ualet ſ̄m eum. Quartò ad idem adduco.no ꝑ Bar.in auē. cū qui,C.de temp.appel.ubi dicit,ꝙ ſi appellans impeditur cauſam proſequi intra biennium, currit tempus inſtātiæ,ſed ex cā legitima datur reſtitutio,& hoc multi ſequūtur in c.ex ratione, de appel. Si ergo hoc procedit in inſtantia cāæ appellationis,ubi tractatur de magno præiudicio,cū perempta inſtantia cauſa ſit deſerta, fortius idē dicendum in i.inſtantia cauſæ principalis,ubi ſolū pereunt acta litis,ut ſ.dixi,quid plura? nā de hoc uidetur caſus in l.ſed prætorem.§.ſi fortè,ff.ex qui.cau.ma.ubi tp̄s currit tempore,ex quo quis agere non pōt, licet deī reſtitutio.
5 Et elegāter facit ad hoc dictum Bar.in l.ſenatus,ff.de off. præſi ubi poſt Guil.de Cu.tenet,†ꝙ impedimentum legitimum ueniens poſt inchoatā præſcriptionē,non impedit tp̄s currere ꝑ illū tex.ſecus dicit,ſi impedimentum fuit à principio,& ſic intellexit.d.l.ſ.C.de anna.ex ce.& Cy.in l. rebus,C.de iur.do.alle.in ꝯriis. Et quicquid ſit in aliis caſibus certū eſt, ꝙ ad perimendā inſtantiā tempora currūt ēt impeditis: quia agiī de modico p̄iudicio , ut p̄dixi.d.l. properandum. Hæc tñ oīa limitarem ſ̄m ea , quæ dixi in c.pe.de iudi.i quadam addi ubi omnino uide addi.2. Nec obſtat , ꝙ ſtatutum non diſponat ſententiam poſtea latā non ualere:quia ſatis eſt, quod ſtatutū dicat inſtantiā amplius non durare.Reperitur ergo ſnīa lata ſine inſtantia , ergo nulla , ut l.prolatā,C.de ſen.& ṽr gl.Bar.& Bal.ī d.l. properandū, & Io.An.in Spe.in loco p̄all. NIC.ABB.

CONSILIVM VI.

1 *Tranſactio facta ſpecialiter ſub certis rebus, & iuribus, ad alia non expreſſa , etiam ſimilia , non extenditur.*
2 *Imperator dicitur dominus orbis.*
3 *Præſcriptio.x.annorum in incorporalibus currit ſine titulo.*
4 *Iudex ferens ſententiam iniuſtam,amplius illam mutare non poteſt , cum ſit functus ſuo officio.*

IN quæſtione, quæ uertitur inter reuerendum patrem dñm Gabrielem abbatem monaſterij ſancti Saluatoris de monte Annato nomine ſui monaſterij ex parte una,& homines caſtri abbatiæ de monte Annato ex alia , uiſis plenè in puncto narratis,quinque eliciuntur dubia,ſuper quibus petitur de iure cōſilium. ¶Primum eſt, ꝙ banchum perſonis dicti caſtri ſoluit certam quantitatem pecuniæ pro gabella ipſius caſtri,ut nullus poſſit in dicto caſtro præter eum carnes uendere, de qua quidem pecunia dictum commune conſueuit ꝑ multa tempora dare dicto monaſterio tertiam partem,ſicut conſueuit dari de multis alis obuentionibus,& reditibus dicti caſtri uigore cuiuſdam compoſitionis ſuper illis certis reditibus & obuentionibus inter monaſterium & commune dicti caſtri factę.Nūc aūt dictū cōe reſiſtit,& nil de illa uult dare monaſterio ea ratione prætenſa : quia in compoſitione nulla fit mētio de macello, & nunquā ſe cōe ad illius partē monaſterio obligauit ſoluendā. Pro parte uerò monaſterij allegatur,& dicitur ſibi deberi uigore dñij,quod habet ī dicto caſtro, cū dictū caſtrū cū tota ſua curte,& diſtrictu ꝑtineat iure dñij , & plenæ proprietatis ex titulo donationū factarū à regibus & principibus Romanis ad dictū monaſteriū,& hodiernis tp̄ibus ſub iuriſdictione abbatis cōſiſtat,ut patet ex multis,quę abbas exercet in tali loco de quibus plene in caſus narratione , & infra aliquid dr̄. Itē allegat monaſteriū conſuetudinē pro ſe. Et primo diuini numinis poſtulato ſuffragio,attingā hoc dubium, & conſequenter alia ſuo ordine ſubiungam. Vr̄.n primò,ꝙ cōitas dicti caſtri iuſtè moueaī ad negandā p̄ſtationē par
1 tis dictæ gabellæ:† qa trāſactio facta ſpecialiter ſuꝑ certis rebus,& iuribus, ad alia nō expreſſa,ēt ſimilia,nō extenditur,ut l.age cū Geminiano , & l.ſi de certa re,C.de tranſac.no.in c.j.eo.tit.& l.licet,C.de iudi.ſed trāſactio , ſeu cōpoſitio de tertia parte monaſterio ſoluēda,fuit reſtricta ad certos reditus,& certa bona, nec aliqd fuit expreſſum de macello,uel aliis quibuſcūq; reditibus ; ergo cōitas ad iſtius & aliorū redituum non expreſſorum in cōpoſitione partem aliquā ſoluendā nō tenetur,maximè qa non pōt dñs à ſubditis extraordinaria, & nō cōſueta exigere. 10.q.3.c.qa cognouimus,& de pace.iur.fir.c.hac edictali.§.illicitas ēt exactiones, coll.x.& in auē.ut nulli iud. §.ſi uero,col.9.Sed o,ad idem probatur ſic.Cōitas ad hāc partē ſoluendā ſe nunquā obligauit. ergo nulla actio ad hanc partē ſoluendā competit:quia ubi nō eſt obligatio, ceſſat actio.eſt.n.obligatio actionis mater.l.licet.§.ea obligatio,ff.de procu.& ſine actione nemo rectè experiī.l. ſi pupilli.§.uideamus,ff.de neg geſt.Tertiò non obſtat cōſuetudo pro monaſterio allegata.qa ex annua pręſtatione gratis facta,nō naſciī obligatio ſoluēdi in futurū,cum quælibet pactio habuerit effectum ſuum,ſ.donationē, ut in l.ſi certis annis,C.de pac.& c.peruenit , cum ibi notatis,de cenſi Hinc dixit Bar.in c.cum in rem uer.ff.de uſu. ꝙ ſi ruſticus præſtitit alicui per decennium unum par caponum,non propter hoc ſequitur, ut in futurum obligetur ad ſoluendum. ex his enim, quæ gratis fiunt,non naſcitur in futurum aliqua obligatio. 16.q.1.c.ſi poſſeſſiones.Hinc dicit Inn.in c.cum eccleſia Sutrina,de cauſa poſſeſ.& proprie. ꝙ ſi unus epiſcopus in domo alterius epiſcopi: uel unus miles in domo alterius multis uicibus hoſpitaretur,non pręſumeretur quęſita ſeruitutis poſſeſſio, ut in futurū teneretur illū hoſpitari. ¶Contrariā partē , oī affectione religionis ceſſante , in caſu noſtro arbitror ueriorem , & credo ꝙ monaſterio contra dictum caſtrū , ſeu ipſius communitatem multa competant in hoc remedia. Et primò pro fundamento omnium dubiorum præmitto,ꝙ omnis iuriſdictio,& diſtrictus per totum orbem eſt apud principem de iure communi.7.quæſt.1.c.in apibus,& unus eſt princeps.cap.ſolitæ, de ma.& obed.& capitulo duo ſunt.96.diſtinct.ubi dicitur, quòd duo ſunt, qui regunt totum orbem à Deo proditi , Papa,ſ.in ſpiritualibus,

libus,& Imperator in tēporalibus. hinc imperator dr̄ do
minus,ut l.deprecatio,ff.ad l.Rhodiā de iac.& l.bene à Ze
none,C.de quadri.pſcrip.cum ſimi.Domini autē prædio-
rum non habent iuriſdictionem', nec diſtrictum, ut c.hac
edictali.§.ad hęc qui allodium,de pace iura.fir.col.x.Alij
uerò inferiores iuriſdictionem exercentes, habent eam à
principe, & non iure proprio. ipſe enim princeps creauit
dignitates, ut in c.j.quis dicatur dux marchio,comes &c.
Et idem no. idem Bal. per illum tex.dicens omnes digni-
tates à principe profluere tāquàm à fonte,unde in eo ſunt
oēs dignitates; ſicut vr̄ in papa,qui creauit inferiores di-
gnitates.22.diſt.c.j.& 2. Ipſe ēt imperator iuriſdictionē
magiſtratibus tribuit, ipſos creādo, uel confirmando,uel
pſtando authoritatem creandi uel confirmandi,ut in d.c.
hac edictali.§. iudices uerò, & ff de offi.pfec.urb.l.1.§. cū
urbem,& in auē.de defen.ciui.adeò, ꝙ etiam minima iuriſ
dictio non poteſt conferri ſine authoritate principis, me-
diata uel immediata, ſecundùm Bal. & bene, in d.§.ad
hæc; alleg. no. in l. & quia, ff. de iuriſdi. om.iudi. & in l.
priuatorum,C.eo.& per Inn.in c. cum ab eccleſiarum, de
offi.ordi.hinc colligit ibi Bal. ꝙ iuriſdictio non poteſt uē
di,cum ſit imperatoris.oēs enim iuriſdictiones ſunt apud
Cęſarē, tāquam apud fontē,à quo fluūt,refluūt,ſicut flu-
mina à mari fluunt; ita, ꝙ ab eo fluūt per conceſſiones,cō
miſſiones, & confirmationes.ad cū autē refluūt per appel
lationes, nullitates & querelas, de qbus cū princeps inci-
pit cognoſcere, oībus alijs eſt impoſitū ſilētiū,ut no.Bal.
in d.§.ad hæc,& Bal & Inn.in c.cū M.Ferra.de cōſti. ¶Ex
his infero,ꝙ iuriſdictio, quātūcūq; minima, non eſt apud
homines dicti caſtri, maximè attentis notatis per Inno.in
c. cū ad ſedē, de reſti.ſpol.ubi dicit,ꝙ de iure cōi caſtrum
non habet diſtrictum,ſeu iuriſdictionem, uel pertinētias,
ſed ex ſpeciali diſpoſitione conſueuit caſtro certum terri
torium aſſignari, qđ ſibi in iuriſdictione & datijs debeat
reſpondere,& Bar.in l.j. ff.de dam.infec.dicit,ꝙ apud ca-
ſtrum ciuitati ſubiectum,nulla eſt iuriſdictio,ſed tota eſt
apud regimen ciuitatis; facit c. conqueſtus,de foro com-
peten.& l.qui ex uico,ff.ad municip.Eſt autem iuriſdictio
penes abbatē, cui fuit plenè collata per principem Roma
num,ut dicitur in facti narratione: & etiā in poſſeſſione,
uel quaſi multorum iurium,per quæ cognoſcitur,ꝙ apud
eum ſunt regalia,& ea quæ ſunt meri & mixti imperij. bo
na.n.decedētiū ab inteſtato ſine ppinquitate uſq; ad ter-
tiū gradū,de quo in cōpoſitione, deuoluūtur ad eū: quia
de iure cōi adeò ſunt regalia,& mixti imperij, ꝙ non per
tinent ad ciuitatem,ſeu caſtrum, ſed ad principem tātū,
ut l.unica,C.de bonis uac.lib.x.& c.uno,quę ſunt regalia,
col.x.& no.Bar in l.cunctos populos,in fi.C.de ſum.trini.
& l.2.ff.de iure fiſ. Idem in bonis prouenientibus occaſio-
ne delicti. hæc enim ſunt regalia, ut no.in iuribus pximè
allegatis,nec de iure cōi pertinent ad caſtrum,uel ad ciui
tatē.unde caſtrum, de quo agitur,habuit duas partes con
dēnationum non de iure cōi, ſed uigore illius compoſitio
nis inter monaſterium. & cōitatem initæ. Item ad abba-
tem appellatur tàm in ciuilibus, quàm in criminalibus.
nec conſtituitur ibi magiſtratus ſeu officialis, niſi abbas
ſit principalis in electione, & in multis alijs abbas eſt in
poſſeſſione iuriſdictionis. Sed quicquid ſit adductum in
compoſitione, hoc certum eſt,quòd ex conceſſione princi 3
pis plēnaria iuriſdictio eſt apud abbatem, quā etiā mor-
tuo abbate caſtrum exercere non poteſt, ut no.Inno.in c.
cū acceſſiſſent, de conſti.ſed ſuccedit conuentus iuxta no.
per Inn.in c. cum dilectus, de conſue.facit cle.ne in agro,
de ſtat.regu.Ex quo infero in caſu noſtro, quòd de his, q̄
ſunt iuriſdictionis maximę, uel minimę non poteſt cōitas
illius caſtri ſe impedire, niſi quatenus eſt comprehenſum
in dicta compoſitione, cū abbas habeat fundatam intentio
nem pro ſe in totum uigore priuilegiorum, & longiſſimę
conſuetudinis,ut in c.cū venerabilis,de relig.do.c.cū dile
ctus, eo.titu. Quinimò non prodeſſet præſcriptio legiti-
ma,niſi in uno articulo, qa cū alius eſt in poſſeſſione uel
quaſi generalis iuriſdictionis exercendæ, poſſeſſio in uno
articulo,non extenditur ad reliquos: ſed tantum eſt præ-
ſcriptum, quantum eſt poſſeſſum,ut in c.auditis,& c.cum
olim, de præſcrip. no. Inno. clarè in c. dilectus, de capel.
mona.& Bart.in l.j.§.ſi quis, ff. de itine.actuq; priua. ¶Ex
his clarè patet deciſio quæſtionis noſtræ quo ad unum
principale remedium, quod abbati competere poteſt.di-
co enim, quòd impoſitio gabellæ carnium, & prohibere,
ne alius uendere poſſit, ſit iuriſdictionis,& meritò com-
putari poſſit inter regalia; & cum ſit quædam collatio
extraordinaria,non pertinet ad caſtrum,ſed ad abbatem,
qui habet regalia in loco illo, ut in d.c. uno quæ ſint re-
ga. facit l.2.C.de uecti.& cōmiſ.ubi dicitur, quòd ciuitas
non poteſt exigere uectigalia, niſi habeat regalia, ut not.
Bart. in l.2.ff.de iure fiſci: nec etiam alias exactiones face
re poteſt. hæc enim præter illum, qui habet regalia,nul-
li ſunt conceſſa, ut l.una,C.de ſuperindic.& ibi per Bart.
licet ciuitas uel caſtrum pro neceſſitate propria, puta p
debito poſſit, imò compellatur imponere ſingulis colle-
ctam,ut ſic ipſa uniuerſitas ſit ſoluendo, ut not.glo.in l.j.
ff.quod cuiuſq; uni.& in c.cum delicta,de reſcript. & Bar.
plenè in l.4.§.actori,ff.de re iud. Non tn̄ poteſt imponere
collectā pro re publica, ut d.l.una, de ſuperindic.ubi no.
expreſsè Bar. ergo cōmoditas huius gabellæ nō pōt p ali
qua parte pertinere ad caſtrū, ſed ad abbatē, q habet re-
galia,& merū,& mixtū imperiū, niſi quatenus p dictā cō-
poſitionē ſibi decretū eſt. cōmoditas enim ſequitur habē
tes iuriſdictionē,ut in cle.ſtatutū,de electione:nec pōt cōi
tas allegare in hoc pſcriptionē: quia ꝯ eccleſiā nō currit
præſcriptio minor.xl.an. ut in c. de quarta, & c. illud, de
præſcrip. Item requiritur bona fides,ut in c.fi.& c.uigilan
ti,de præſcrip. Sed in caſu noſtro eſt præſumptio malæfi-
dei, cùm notiſſima ſint in loco priuilegia monaſterio cir-
ca plenū dominiū cōpetentia, & fama vulgatiſſima eſt in
dicto caſtro,& locis uicinis. per hæc enim pbatur malafi-
des,ut no.Bar.in l.Celſus,ff.de uſuca. ¶Secundū remediū
principale eſt, ut abbas petāt tertiā partē ſolutā ratione
longę conſuetudinis.Si enim per decēnium aliquid annua
tim ſoluerit eccleſiæ, uidentur ſoluentes fauore piæ cau
ſę inducere conſuetudinem: nec poſſunt illam conſuetu-
dinem deinceps tollere, ut eſt tex.in l.pen.C.de ſacroſan.
eccle. & ibi hoc no. Bar. ad idem bonus tex.in c.ad apo-
ſtolicam,de ſimo.& qđ ibi no.¶Tertium remedium,ut ab
bas intentet remediū, quod legitur & notatur in l. cū de
in rem uerſo,ff.de uſur. ubi per Bart.& per canoniſtas in
c.peruenit,de cenſi.ubi dicit, quòd cōitas ſoluit per decē
nium tertiam partem uigore compoſitionis, & per cur-
ſum decēnij probatur cōpoſitio, licet nō cōtineatur in an
tiqua cōpoſitione. potuit enim de nouo interuenire,quæ
præſumit per curſum decēnij, probata ſolutione annua.
¶Quartum remedium, ut fundet ſe ſuper præſcriptione.
nam in iſtis incorporalibus currit præſcriptio decē anno-
rū ſine titulo.l.ſi quis diuturno,ff.ſi ſer.uen.no.gl. in c.cū
eccleſia Sutrina,de cau.poſ. & proprie. ſicut in ſeruituti-
bus,cum non hic agatur de maximo præiudicio,cum non
præſcribatur ius in totum iuxta not. per Bart.in d.l.cū de
in rē uerſo. Et hęc ſufficiant quo ad primū dubium. ¶Ex
prædictis infero ad deciſionem ſecūdi dubij, qđ eſt tale.
Ex forma ſtatuti dicti caſtri phibetur cōmitti homicidiū,

ſub pœna æris & perſonæ: & ſi contingat homicidium cõmitti, ubetur bona homicidæ deſtrui. Demum contingit, quidam habens domum cõmiſit homicidium, cuius domus ex forma ſtatuti ueniebat deſtruenda; quam cõe pro ſe accepit, & tenet bladum in ea. monaſterium uerò petit tertiam partem uigore cõpõnis inter eos initæ: in qua inter cætera cauetur, qđ de condẽnationibus maleficiorum & dãnorum datorum, q̃ exiguntur ab officialibus dicti caſtri, tertia pars eſt monaſterio danda: reliquę uerò duæ partes debẽt remanere apud cõmune, qđ debet ſubire oĩa onera cõmunitatis. cõmune uerò negat dare dictam tertiam partẽ domus, dicens, debebat deſtrui, & ſi deſtructa fuiſſet, monaſterium nihil habuiſſet. Quæritur qđ iuris? Dico ergo, cõmune pdictum non potuit diſpoſitionem ſtatuti relaxare, ut non deſtrueret domus: tũ qa, ut pdixi in pced dubio, plenaria iuriſdõ præterquam in exceptis in cõpõne, eſt penes monaſterium: relaxare uerò ſtatutum pœnale, uel pœnam immutare, eſt iuriſdictionis ¶ Quinimo iudex, q tulit ſñiam etiam iniuſtam, cũ ſuo ſit functus officio, non põt amplius illã corrigere, uel mutare, ut l. moris. § ſed dãnare, uer. & ſi fortè, ff. de pœnis. l. iudex, & ibi p Bar. ff. de re iud. l. j. ff. ad Turp. nec põt inferior etiam iudex ſine cã diſpõnem ſtatuti in pœna imponẽda uiolare, ut no. Bar. in d. l. j. ad Turpil. & l. qđ ergo §. pœna grauior, ff. de his, q no. iſa. & eſt bonus tex. ĩ c. licet, de pœnis. facit qđ no. 1. q. 7. c. reqris. §. niſi rigor, & p Inn. in c. j. de cõſti. & c. cũ ad monaſteriũ, de ſta. reg. Item qa in cõpõne expreſsè cauet, ut ſine licentia abbatis, certa ſolẽnitate interueniente, non poſſint ſtatuta dicti caſtri corrigi, uel mutari. unde cum cõmunitas nõ habeat poteſtatẽ corrigẽdi, uel mutãdi ſtatuta, nec habeat imperiũ in dicto caſtro, nõ uideo, quo iure, aut qua frõte poſsit cõmunitas alterare pœnã, maximè iã incurſam, ut hic erat. ſolius. n. habẽtis iura principis eſt tollere ſeu impedire pœnã iam cõmiſſam, ut d. l. moris, uerſi. & ſi fortè. Ex quo cõcludo, cõmunitas non potuit de iure facere, qn dicta domus deſtrueret: ſed ſi abbas vult conſentire, q habet regalia in loco, tunc põt dubitari, nũqnid cõmune debeat aliqd habere de dicta domo. nam uĩ, qđ tota debeat eſſe abbatis: qa ĩ cõpõne ſolum dr̃, ut de oĩbus pœnis, q̃ puenirent ad cõmune dicti caſtri, uel ad manus camerarij ipſius cõmunis, uel ad aliud p dicto cõmuni, tertia pars ſit & eſſe intelligat̃ monaſterij &c. Hęc aũt pœna non puenit ad cõmune dicti caſtri, cum ex diſpõne ſtatuti ueniret deſtruẽda: ſed ex alteratione pœnę, quã facit abbas, tanq̃ habens regalia in loco, cedit ipſo iure in dñium abbatis: qa bona delinquentium in caſu publicationis nõ ueniũt ad cõmunitatẽ, ut pdixi in pced. dubio, ſed ad abbatem, q habet regalia, & merum & mixtum imperiũ, ut d. l. vna. C. de bo. vac. lib. 10. & c. vno, q̃ ſint rega. coll. x. no. Bar. in l. ij. de iu. fiſ. pal. & d. l. cunctos populos, in fi. C. de ſum. tri. cõpoſitio n. loquitur de condẽnatione, quã facit officialis dicti caſtri. cũ ergo ſumus extra formam cõpoſitionis, tota debet eſſe abbatis dñi & ſuperioris dicti loci, de pſcr. c. auditis, & c. cũ olim, & de reli. do. c. cũ venerabilis, & c. cũ dilectus. Dicerẽ tñ, qđ de ęquitate debet monaſteriũ relĩquere duas partes cõmunitati: qa cũ ſtatuta loci nõ debeãt corrigi, uel mutari ſine cõſenſu utriuſque, ſ. cõmunitatis & abbatis, debet ĩ hac alteratione pœnę interuenire cõſenſus utriuſque, & p ꝯñs uĩ, dicta domus diuidẽda ſit p condẽnatione, & pœna maleficij: nõ qa ubi eſſet pœna maleficij, non deberet̃ nec monaſterio, nec cõmunitati. ergo eſt diuidẽda, prout habet̃ in cõpõne magna: qa duæ partes relinquent̃ cõmunitati p officialibus cõmunitatis, & aliis operibus, ad q̃ abbas nõ tenetur, ſed cõmunitas dũtaxat. cum. n. alteret̃ pœna deſtructionis in publicatiõnẽ, debet cenſeri iure publicationis; facit qđ .n ſimili no. Bar. in l. cum duobus. §. idẽ rñdit, ff. p ſoc. & qđ no. in l. ſi enim. §. q iniuriarum, ff. ſi qs cau. & l ſed & ſi rẽ & ptiũ, ff. de pet. hęr. & c. ecclia S. Marię, ut li. pcd. ¶ Concludo ergo ex oĩbus pdictis, pœnã deſtructionis domus nõ potuit remittere ſine cõſenſu abbatis; & ſi vult conſentire, debet habere ad minus tertiam partẽ. ¶ Tertium dubium eſt. Cauetur ſtatuto dicti caſtri, uinum forenſe non poſsit mitti in dictum caſtrũ, uel curiã ipſius ſub certa pœna: demum cõmunitas illius caſtri conceſsit quibuſdam cõductoribus cauponarũ, ut ſoluta certa quãtitate pecuniæ cõmunitati poſsint uinum in dictũ caſtrũ mittere. Quæritur, an cõmunitas potuerit hoc cõcedere ſine abbatis licentia? an de dicta pecunia ualeat monaſterium aliquid hr̃e? Ego puto hoc dubium ſatis decidi ex pced. nam non ſpectat ad ciuitatẽ, uel caſtrum phibere, ne uinum mittatur in caſtrũ, uel uendere gabellam uini mittendi in caſtrum, cum iſta dependeant a iuriſdõne, & regulariter oẽs iſtæ exactiones ſunt iure phibitę, ut dixi ſupra in primo dubio. facit ultra ibi all. l. vnica, C. de mono. & melius in l. j. §. cura carnis, ff. de offi. pfe. urb. ubi patet, cura uictualium ſpectat ad officium pfecturæ, ut diſponat de ptio, & vnde & qualiter ueniant, & de ſiſibus. ad idem. l. j. C. de epiſ. aud. & l. imperatores, ff. ad leg. Iul. de anno. ubi bonus tex. Et ſi quid p his uendendis ſolueſrit, debet cedere habenti regalia, & non ciuitati, uel caſtro ſubiecto; ad hoc no. ſup rub. de anno. & trib. li. 10. & l. vna, C. de ſuperindi. eo. lib. & qđ ibi no. Item cõmunitas, ut s̃. dixi in aliis dubiis, non põt uigore cõpõnis mutare ſtatuta dicti caſtri ſine licentia abbatis. Quare concludo, cõmunitas non potuit dare licentiã mittendi vinum in ciuitatẽ ſine licẽtia abbatis, cuius authoritate ſtatuta facta fuerunt; ad hoc qđ nõ. Bar. in l. oẽs populi, ff. de iuſt. & iu. nec imponere illam gabellã abbate inſcio, nec ſibi lucrifacere: ſed abbas in oĩbus debet eſſe principalis; & credo, quicquid inde pceptum hactenus fuit, pertineat ad abbatem, q habet regalia, & merum, & mixtum imperium in illo caſtro, præterquam in exceptis in dicta cõpõne, in qua non fuit facta de hoc caſu, ſeu uendõne mentio; & iõ remanſit in plena poteſtate abbatis. l. age, & l. ſi de certa, C. de trãſac. & d. c. cum uenerabilis, & c. cum dilectus, de reli. do. Sed p futuro tpe ſatis honeſtum, & iuſtũm putarẽ, ut non fiat ꝯ ſtatuta antiqua, & ꝯ compoſitionem, niſi de cõſenſu cõmunitatis & abbatis: & ſi conueniunt, ut uinum mittant ſub certa gabella, conueniant & de diuiſione lucri. nã æquum eſt, ut cõmunitas aliqd habeat, ex quo ſubit oĩa onera caſtri: ſed mero iure inſpecto deberet totũ lucrũ ad abbatẽ hñtem regalia in loco ptinere, ar. in d. c. vno, q̃ ſint reg. col. x. ubi dr̃, extraordinaria collecta, qualis eſt iſta, eſt de regalib⁹; ad idẽ d. l. vna, C. de ſuperindic. ¶ Venio ad quartum dubiũ, qđ ſic ppoñit: dictũ cõmune caſtri abbatiæ locauit certas cauponas exñtes in ſtrata, p quã itur Romã: ibiq; receptant̃ hoſpites, & uendit eis uinũ, & alia uictualia, ſi q̃ habeant̃. Monaſterium petit illã penſionẽ, quã cõmunitas recipit, dicens ptinere ad illud: qa locus ĩ quo ſunt fundatæ cauponę, ptinet ad dñiũ monaſterij. Cõmune ꝯdicit, dicẽs ptinere ad ſe uigore cõpõnis ſæpedictæ, cũ de rebus ibi ſpecificatis dũtaxat monaſteriũ debet hr̃e tertiam partẽ, & nõ de aliis. Mihi breuiter uidet̃, monaſterium foueat iuſtitiam. nam de iure cõi hoc clariſsimum eſt, & qa cum locus ſpectet ad dñium monaſterij, ergo ædificium cedit ſolo, & per conſequẽs monaſterio, pſertim cum cõmunitas ſciens locum ptinere ad dñium monaſterij, fecit ibi cauponas,

ponas, ut in §.cum in ſuo ſolo, inſti.de rerũ diui.maximè in fi.§.ad idẽ q̃d legit & no.in c.apoſtolicos.12.q.2. Nec obſtat cõpoſitio,quã pro ſe allegat cõitas:quia ibi non dicitur,ꝙ territoriũ caſtri debeat pertinere ad cõitatem: ſed cõpoſitio interuenit ſolũ ſuper quibuſdam reditibus, & bonis,ut de illis monaſterium haberet tertiã partẽ: in aliis ergo ibi non expreſſis plenũ ius remãſit monaſterio tãquã dño & proprietario caſtri cũ ſua curte & diſtrictu, ut patet in priuilegiis, ut in d.l.age, & l.ſi de certa,C.de tranſac.& in d.c.cũ uenerabilis,& in c.cũ dilectus, de relig do. Concludo ergo, ꝙ penſio cauponarũ debet integrè cedere monaſterio, niſi alio iure ſpeciali cõitas iuuetur:ſed ſi fecit expenſas in cauponis bona fide, poteſt illas recuperare à monaſterio ꝑ exceptionẽ doli mali,ut dicit tex.in d.§.cùm in ſuo.¶Venio ad quintũ & ultimũ dubiũ. Cõe dicti caſtri, iam ſunt plures anni, pro tolerãdis expenſis cõis ſtatuit, & ordinauit, ꝙ quicũq; laboret de terris cõis,daret pro terratico cõi certas mẽſuras frumẽti:de quibus terris ante dictũ ſtatutũ nihil ſoluebatur monaſterio uel cõi; ſed libere dabatur facultas hominibus dicti loci laborandi in illis terris ad eorũ utilitatem, ne propter paupertatem homines caperent alium incolatũ. monaſteriũ petit nunc tale terraticũ hactenus receptum ſibi reſtitui tanqua dño & proprietario illius territorij. cõitas uerò dicit,ꝙ imò pertinet illud terrenũ ad cõitatẽ, & hoc utitˀ uigore cuiuſdã ſtatuti ipſius cõitatis; quo cauebatur, ꝙ quicũq; uellet laborare de terris cõis, deberet certũ modũ tenere,ita ꝙ diſponebat tanquã de re ꝓpria,& monaſteriũ habebat uolumẽ illorũ ſtatutorum,& nunquã contradixit.¶Ego in hoc dubio ſic puto dicendũ, ꝙ cũ monaſteriũ habeat intẽtionẽ fundatã uigore priuilegiorum: quia totũ territoriũ dicti caſtri iure proprietatis & dñij fuit prorſus collatũ monaſterio, debet de iure habere terraticũ dictarũ terrarũ, cũ peruenerit ex re ſua;unde poteſt repetere à cõitate,arg.in l.mater,& quod ibi no.C.de rei uẽ.& ĩ l.ſi me & Titiũ,ff.ſi cer.pe.& q̃d ibi not. Sed uidendum eſt nunc, nunquid cõitas iuuetur aliquo iure ſpãli. Et profectò uigore cõpoſitionis nõ iuuatˀ: quia de hoc nulla fit ibi mẽtio; ergo remãſit ĩ plena proprietate monaſterij.ut ſ.in aliis dubiis clarè patuit. Sed dubiũ eſt,nunquid iuuetur uigore ſtatuti præall. Et certè ex ſolo tenore ſtatuti non iuuatur:quia in ſtatuto non exprimuntˀ terræ:ſed generaliter dicitur.Quicũq; uoluerit laborare de terris cõis.Vnde hæc incertitudo nõ conſtituit cõe in aliqua poſſeſſione alicuius terræ, ut l.iij.§.incertã, ff.de acqui.poſſ.facit tex.in l.ſi ſic, ff.de leg.j.ij.rñſo.& per illum tex.dicit ibi Bar.poſt Di.ꝙ ſi q̃s dixit: quicquid habeo in tali loco de monaſterio, per hoc monaſterium nihil acquirit, niſi appareat, & probetur quid ſpectabat ibi ad donatorem; ad idẽ.l.legaui, ff.de lib.le. Idem dico,ſi in ſtatuto eſſent certæ terræ expreſſę,& aſſeratur in eo, ꝙ ſint cões. nã ex hac ſola denominatione & aſſeueratione non acquiritur aliqua poſſeſſio cõitati: q̃a ad acquirendam poſſeſſionem non ſufficit animus,ſed requiritur etiam corpus,ut ſic corporaliter intret poſſeſſionem, ut l.licet,C.de acqui.poſſ.& l.iij.in prin.ff.eo.hinc dicitur, ꝙ poſſeſſio habet plurimum facti, ut c.cum nr̃is, de conceſ.præben. Præterea alio exiſtẽte in generali poſſeſſione totius diſtrictus illius caſtri, nuda aſſeueratio facta in ſtatuto cõis nõ habet præiudicare uero dño & poſſeſſori,ut in l.non nudis aſſeuerationibus,& l.non epiſtolis,C.de proba. Hinc in ſimili dixit notabiliter Inn.in c. dilectis,de capel.mo.ꝙ per generale bannum, factum ab aliquo, tanquam à dño prohibens delicta ſub certa pœna, non acquiritur poſſeſſio iuriſdictionis, alio generaliter poſſidente.¶Sed ſi homines prætextu illius ſtatuti laborauerunt illas terras tanquam pertinentes ad cõe,& cõi reſpondebant,an tunc cõitas fuit in poſſeſſione percipiendi penſionẽ monaſterio ſciente, & non contradicente iuxta ea,quæ leguntur & no.in c.cũ ueniſſent,de reſtit. ſpo.& l.q̃uis,& l.qui uniuerſalis,ff.de acq.poſſ.& dico, ꝙ acquiſiuit poſſeſſionẽ illarũ dũtaxat terrarum, reſpectu quarũ ꝑcepit terraticũ,uel aliũ actũ exercuit, ꝑ quẽ q̃ritˀ poſſeſſio.ad alias.n.terras nõ extẽditur poſſeſſio, ex quo monaſteriũ poſſidebat generaliter,ut in c.cũ cõtingat,de deci.& ꝑ Inn.in d.c.dilectus,& ꝑ Bar.ĩ l.j.§.ſi q̃d,ff.de iti. actuq; priua.Sed uidendũ eſt,quid operetur talis poſſeſſio.Dico.n.ꝙ ſi non poſſederunt per quadraginta annos, certũ eſt,ꝙ nõ currit pſcriptio ꝯ monaſterium, ut in c.de quarta,& c.illud, de præſcrip.& ſi fuerit in malafide, tenetˀ reſtituere q̃cquid inde percepit, ut ĩ c.grauis,de reſt. ſpol.& l.domũ,C.de rei uend.Malafides autem præſumitur,ſi fama erat ĩ loco, quod illæ terræ erant monaſterij, ut no.Bar.in l.Celſus,ff.de uſucap. Si autem erat bonæ fidei: & tunc ſi terraticũ extet,tenetˀ illud reſtituere monaſterio,ut l.certum,C.de rei uen Si uerò eſt cõſumptũ, nec communitas eſt facta ex hoc locupletior; non tenetˀ ſm oẽs,ut no.in l.ex diuerſo,ff.de rei uen.& inſti.de offi. iud.§.j.& d.c.grauis. ſed ſi cõmunitas eſt effecta ex hoc locupletior, ſunt opi.gl.communiter tenent, ꝙ non tenetˀ, ut no.in iuribus proxi.alleg.ſed Bar.in d.l.ex diuerſo, & Moder.in d.c.grauis,tenent contrarium; & hoc puto uerius, & hoc ex æquitate.l.ſi me & Titium,ff.ſi cer.pet.debes.n.teneri, ſi ex re mea uel mihi debita effectus es locupletior.ut ibi.Si autem communitas poſſidet per 40.ann. bona fide illas terras præſcripſit. Sed uidendum, utrum ſit præſumptio malæ fidei propter famam præmiſſam. nã hoc caſu non præſcriberet,ut in d.c.fi.de præſcrip.& not. Bar.in d.l.Celſus.¶Concludo ergo tàm in prædictis,quã in omnibus aliis, ꝙ omnia regalia, ſeu quæ ſunt meri uel mixti imperij,pertinent ad monaſterium,niſi uigore compoſitionis, uel alio iure ſpeciali pertineant ad communitatem. Ex prædictis facile patet reſponſio ad contraria ſuperius formata, & ſimilia, quæ formari poſſent; & reuidendo ſpecifice dico non obſtare primum contrarium, quia monaſterium non petit prædicta uigore compoſitionis, quæ fuit ſpecialis, & reſtricta ad certa iura & bona, ſed uirtute generalis dominij, & proprietatis, quæ habet uigore priuilegiorum in dicto caſtro, & tota ſua curte, & diſtrictu. Simili modo tollitur ſecundum contrarium. oritur enim abbati ius agendi ad prædicta & ſimilia, non ex obligatione quæſita facto hominum dicti caſtri, ſed largitione principum Romanorum,quorum fuit dare abbati dicti monaſterij regalia,& merum & mixtum imperium in dicto caſtro. Ad tertium reſpondeo multipliciter. Et primò, ꝙ monaſterium fundat ſe, ut ſæpe dictum eſt,ex priuilegio & donatione Romanorum principum,ſeu imperatorum uetuſtiſſima conſuetudine confirmata.Et hoc reſpectu totius:reſpectu uerò partis fundare ſe poteſt ſuper præſcriptione, uel conſuetudine fauore eccleſiæ,ut ſ.pleniſſimè dixi.Et hæc in Dei nomine ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM VII.

1 *Eccleſia non obligatur ex mutuo facto etiam prælato,niſi debitor probet pecuniam in utilitatem eccleſiæ conuerſam, nec etiam ciuitas, nu. 2.*

3 *Onus probandi incumbit mandatum aſſerenti.*

4 *Tacendo & permittendo ſe gerere pro procuratore,uidetur quis mandato conſentire.*

IEſu Chriſti Saluatoris præſidio ex corde poſtulato, tria circa primū dubium formatum ſunt examinanda. ¶Primū, nunquid dñs archieps Florentinus ſit, ſiue fuerit debitor in quantitate pecuniæ per clerum Florentinum ſibi pro ſorte ſeu capitali poſtulata? Scd̃m præſuppoſito, quod fuerit, an ſit hodie liberatus uigore cōpoſitionis factæ inter eū & ſyndicos, ſeu gerētes tunc ſe pro ſyndicis dicti cleri? Tertium, præſuppoſito ꝙ liberatio, ſeu compoſitio non ualuerit, an dictus archieps teneatur ad intereſſe, ſeu uſuras, quas Clerus creditoribus mutuātibus aſſerit ſe ſoluiſſe pro ſatisfactione totius cleri Florētini. ¶Venio ad primum: uidetur.n.dñm archiepm teneri & obligatū fuiſſe ac eſſe dicto clero in ſorte petita. nā & ſi nullū præceſſit mādatum ex parte dñi archiepi: attamē ex quo cauſa incumbente archiepatui clerus ſoluit, pōt de iure repetere ab eccleſia ſeu prælato, qđ impēdit; ad hoc bonus tex. in c. quicūque. 12.q.4. ubi dicitur, ꝙ ſi clerus, et rector eccleſiæ aliquid de ſua ſubſtantia impendit in utilitatibus eccleſiæ, pōt totum illud ab eccleſia repetere; & hoc eſt clariſſimum ēt de iure ciuili, ꝑ totum tit. de neg.geſt. maximè in l.ſi quis negotia aliena, la j.& ij.ff.de neg.geſt.& qđ leg.& no.in l.ſoluendo, eo.tit. Scd̃ò ad idem facit.c.j. de po. ubi probatur ꝙ ſi pecunia recepta per ſingularē de eccleſia ſit cōuerſa in utilitatē eccleſiæ, pōt agi ↄ̃ eccleſiā ad reſtitutionē, ad idē.c.ꝙ quibuſdā, de fideiuſ. ubi dicitur, ꝙ ſi citra mandatū accepit clericus, ēt religioſus, pro eccleſia pecuniā mutuā, & eam in utilitatem eccleſiæ cōuertit, tenetur eccleſia. Sed in caſu noſtro negari non poteſt, quin pecunia illa fuerit in utilitatem archiepatus cōuerſa: quia ſi clerus pro portione dñm archiepm tangente nō ſoluiſſet, de ſuo dñs archieps fuiſſet ſoluturus, ut in l.in pupillo, ff.de ſo. ergo archiepatus tenetur clero de ſorte petita ſatisfacere; & ꝙ dñm archiepm oportuiſſet de ſuo ſoluere, probatur. nā archieps eſt de clero, & caput cleri, ut in c.ſi ſententia, de ſen.exc̄o.lib vj. Et clarius probať ꝑ locū à ſpeciali in c.quia periculoſum, e.ti.& lib. facit.12.q.1.c.ſunt duo genera. ideò onera clero incumbentia tenetur archieps pro rata eū contingente ſubire: quia quod oēs tangit, ab hoībus debet comprobari, in c. ad hæc, de offi. arch.& naturæ cōſonū eſt illos nō recuſare onera, qui rerū cōmoda amplectuntur, ut d.tex.in cle.j.ī prin.de cēſi. Et quod ꝑlati eccleſiarū teneātur una cū aliis clericis ad procurationes legatorū, & nūtiorū apoſtolicæ ſedis, & alia extraordinaria onera, eſt tex.aptus ī cle.ij.§. ſunt & nōnulli, de cenſi.& c.cum inſtantia, eo.tit. iūcto.c. ego.N.de iureiu. Sed his nō obſtantibus, ↄ̃riam ſnīam in caſu nr̄o cēſeo ꝓſtantiorē, uidelicet ꝙ dñs archieps minimè teneatur ad ſortē petitā. Moueor principaliter, †quia eccleſia nō obligatur ex mutuo facto, ēt prælato, niſi debitor probet pecuniam fuiſſe in utilitatē eccleſiæ conuerſam, ut in authē. hoc ius porrectum, C.de ſacroſ.eccl. canonicata.10.q.2.c.hoc ius; facit quod leg.& no. maximè
2 ꝑ Inn.in c.j.de poſſ. Nā & ciuitas†nō obligatur mutui datione, niſi probetur pecuniā uerſam in eius utilitatē: ille q ↄ̃xit, dūtaxat obligať, ut in l.ciuitas, & ibi plenè ꝑ Bar. ff.ſi cer.pe. ubi ſimpľr concludit idem fortius in eccleſia: ſed in caſu nr̄o non probatur illā pecuniā in utilitatē archiepatus uerſam directè uel īdirectè. ergo dñs archieps ad illā reſtituendā conueniri non pōt. Si.n.de facto clerus fuit ſoluere coactus, ſibi īputet, maximè cū à dño archiepo pro illa pecunia ſoluēda nullū acceperit mādatū pro hoc not.gl.quā Bar.multum notauit in l.nam & Seruius, ff.de neg.geſt ubi cōcludit, ꝙ ſi quis de facto fuit cōpulſus pro alio ſoluere, non propterea habet regreſſum ↄ̃ illum, pro quo indebitè ſoluit. Nō.n.habet quis actionē neg.geſt.pro eo, quod indebitè eſt ſolutū, ut in d.l.ſi quis negotia, & iniuria uni facta, alteri facta ēt in re illa authori obeſſe nō debet, ut in c.fi.de emp.& uen.& l.ſi ꝑ imprudentiā, in prin.ff.de euict. Quinimò & ſi extraordinaria onera incūbebāt, non debuit clerus illa ꝑ ſe abſq; dño archiepo approbare, uel ſingulis de clero diſtribuere: qm̄ ipſe dñs archieps debuit eſſe principalis in approbatione, & rogatione, ut eſt tex. apertus in c.nō minus, de immu.eccle.& in d.cle.ij.de cenſi. quinimò ſuper ſtatu eccleſiarum ſuarū non licet inferioribus clericis facere ſtatuta ſine epi conſenſu, ut no.Inn.in c.cum acceſſiſſent, de conſti.& c.requiſiſti, de teſta. ubi dicit, ꝙ nullum ſtatutū pōteſt facere eccleſia cathedralis, uel alia ſine conſenſu epi, niſi fortè eſſent aliqua minima; facit gl.ī c.ij.de uer. ſig.lib.vj. non ergo poteſt dici hoc negotium utiliter cēptū; cum fortè ſi dñs archiepiſcopus fuiſſet tūc requiſitus ut portionem ſuam ſolueret, illa onera non approbaſſet, ſaltē in totū, uel aliter limitaſſet, erogaſſet & diſtribuiſſet; uel pecuniā aliūde cōquiſiuiſſet. ad hoc l.ſed an ultro, maximè in fi.ff.de neg.ge. præterea ſicut uniuerſitas ciuitatis non liberè ardua explicat ſine ſuo rectore, ut l. obſeruare, C.de decu.lib.x.& l.penul.& ult.de leg.eo.lib. ita & fortius clerus non debuit hæc ſatis ardua attentare ſine approbatione dñi archiepi.d.c.non minus; & ipſe debet eſſe ordinatus in cunctis, ut in c.plectis.§.ad epm. 25.diſt. Et hoc quo ad primum. ¶Concludo ergo do. archiepm minime fuiſſe obligatum in quantitate ſortis petitæ ꝑ clerū, niſi clerus probet, ꝙ pecunia ſit uerſa in utilitatē eccl̄iẹ directè uel indirectè modo ꝑdicto. Ad ſcd̃m dubiū, primo dubio præſuppoſito, ſ.ſine ueritatis ꝑiudicio, quod dñs archieps fuerit ab initio obligatus ad ſoluendū ſortē pro rata eū cōtingēte, an ſit hodie liberatus uigore cōpoſitionis factæ cū dictis ſyndicis cleri, cū negetur à clero illos ad hoc fuiſſe mādatos? Et uidetur pri-
3 mo ꝙ non: quia †aſſerenti mandatum incumbit onus probandi, ut in c.j.de procur.& l.j.C.eo.ti. adeò, ꝙ ſi in ſnīa dicitur eā fuiſſe latā ↄ̃ procuratorem certæ perſonæ, nō per hoc ꝓbatur mandatū, nec prodeſt ſnīam eā habenti, niſi probet mandatū, ut dicit gl.no.in c.cū in iure, de offi. dele. facit auc.ſi qs in aliquo documento, & quod ibi no. Bar.C.de eden.& gl.in c.abbate, de uer.ſig. Nec cācellatura debiti facta in lib.cleri. habet ꝓdeſſe domino archiepo: qa potuit ꝑ debitorē uel amicū ſuū cācellari, ut no. Bar.poſt doc.in l.ij.ff.de pac. reprobando gl.q̄ uoluit ſimpliciter, ꝙ ſi inſtr̄m debiti reperiť cācellatū penes creditorē, ꝓſumiť debito, ſatisfactū, arg. in l.ſi chirographū, ff.de proba. non.n.hoc indiſtinctè eſt uerū: quia ſicut nō probať debito ſatisfactū ex eo: quia inſtr̄m reperitur penes debitorē: quia potuit illud ſubripere, ut legi.& no.ī l.j §.ille aūt, C.de Lati.li.tol. ita neceſſariò nō probat ſatisfactionē cancellatio: quia ſicut poteſt ſurripi & tradi creditori; ita pōt clandeſtinè per nō habētē ptātem cācellari. ¶Sed ego ↄ̃riam ſnīam arbitror in materia nr̄a præualere. Moueor principaliter duplici capite. Primò, quia, ut narrať in poſitione caſus, illi, qui cōpoſitionē fecerūt, gerebant, ſe publicè & palā pro ſyndicis cleri, & ita cōiter tenebantur & reputabantur, & exercebāt officiū pleniſſimū ſyndicatus recipiēdo credita & ſoluendo & compenſando, ſeu componendo & finiendo. unde clerus hoc uidens & non ↄ̃dicens, ēt ſi nō habuiſſent mandatū, uř tunc mandatum dediſſe, ut no. dicit Inn.ī c.ex parte decani, de reſcrip.& ſequunť dñi de rota deci.406.& ſequēti, licet Bar.aliud ſenſerit ī l.ſæpe, ff.de re iud.& Cy.in l.ſi pecuniam, C.de neg.geſt. Sed profectò non mouentur bonis rōnibus. nā Bar.

Bar.mouetur ex eo,quia cum utiliter ageret gerens ſe ꝑ procuratore, ut exitus declarat, non uı̃ dñs tacens dare mandatum,arg.in l.filiusfam.§.inter,ff.de ꝑcu.per illam l.mouetur Cy.in hac ſiňa: ſed certè hæc ratio non eſt bona: quia initium in his ſpectandum eſt, ut in l.ſed an ultro, ff.de neg.geſt. Si.n.quiſque agens in iudicio ꝓ alio præſumeretur inutiliter agere, iura nō admitterent coniunctam perſonam ſine mandato: quia coniuncta perſona non debet admitti contra præſumptam uoluntatem dñi, ut l.Pomponius,in fi.de procu. Et pro dicto Inn. ego allego tex.apertum, inſt.ꝑ quas perſonas agere poſ.ubi dr̃,ꝙ procurator neq; certis uerbis, neq; præſente aduerſario, imo plerũque eo ignorante conſtituitur. Cuicũque.n.ꝑmiſeris rem tuam agere,aut defendere,is ꝓcurator tuus eſſe intelligitur. notanda.n.& ponderãda ſunt hæc uerba ultima, ꝑterea utile eſt habere procuratorem,ut in l. ff.de procur. † Tertio tacendo & ꝑmittendo ſe gerere ꝓ procuratore uidetur quis cōſentire,& dare mãdatum, ut in l.quæ patitur,ff.mandati, & quod no.Inn.in c.in geneſi de elec. Item ex quo clerus poterat impedire illorũ officium, & non fecit, uidetur conſenſiſſe, ut legi. & no.in l. Caius,ff.de pig.act.& l.fideiuſſor.§.pr̃,ff.de pigno.& c.nōne,de præſump.facit dictum Cy.in l.inuitus,C.de procu. & l.exigendo,eod.tit.ubi dicit, ꝙ ſi amicus uel coniuncta perſona gerat ſe pro ꝓcuratore,uidetur dominus tacens conſentire,arg.in l.ſi ſeruus cōis,ff.de dona.inter ui.& ux. refert Bar.& ſequitur in l.non ſolum.§.ꝗ alieno, ff.eod. ſed clerici eiuſdem vniuerſitatis uidentur inter ſe coniuncti & amici,arg.in c.cum R. de offi.deleg. no.glo.fi.in fine,in c.ult.de procur. & c.ij.de poſtul.uel ſaltem debemus tenere, ꝙ ſi gratis ſe ꝓ procuratore geſſit domino ſciente & non ꝯdicente, præſumatur habuiſſe mandatũ: & tamen ut onus probãdi ꝯrium incũbat domino rogãti, ut tenet Ant.de But.in d.c.ex parte decani,& bene facit tex.ꝑall.inſt.de his, ꝑ quos agere poſ.in fi. & ꝙ notanter ponit Inn.in c.ueniens,de uer.ſig.lib.6 ubi dicit inter cætera,ꝙ ſi aliqs petat aliquid ex ꝯtu prælati mortui,uel uiuentis, ut per inſtrã tabellionis,ſufficit agenti probare cõmunem opin. ꝙ habebatur pro prælato, uel notario, quouſq; probabitur ꝯrium,arg.C.de teſti.l.j.& C.de ſen. & interlo.om.iud.l.ij. item ex quo libri cleri erãt penes illos, præſumuntur habuiſſe mãdatum;ad quod facit qđ legitur & no.in c.coram,de offi.dele.& no.gl.in l.fi.C.de pac.dota.ꝑ Bal.in l.ſi qua per calũniam, C.de epiſ.& cle. ex ſecundo capite principaliter moueor: quia ex quo liber cleri reperitur cãcellatus,& allegatur ibidem cãcellationis cã,ſ.propter compōnem factam cum dño archiepo,præſumendum eſt, qđ legitimè illa cōpoſitio interceſſerit,& ꝙ fuerit facta per habẽtem poteſtaté,& de cōſenſu cleri ꝑ id, quod legitur & no.in l.j.ff.de his,quæ in teſta.delen.& quia dominus archieps non eſt talis ꝑſona, ꝗ ſubtraxiſſe uel cãcellaſſe ꝑſumat̃ dictum librum, ut no. in d.l.j.C.de Lati.lib.tol.& per Bart.poſt Iac.de Aret. in d.l.ij.ff.de pac.ꝑterea cum iãdudum fuerit facta cancellatio debiti,allegata cã compōnis, & nunquã per clerum aut officiales cleri fuit aliquando ꝯdictum,ſeu proteſtatum in contrarium,ſatis ꝑſumendum eſt, ꝙ de uoluntate cleri proceſſit,arg.optimum in c.j.de frigi.& ma.& l.fin. C.de his,ꝗ non domino ma. Imputandum eſt enim illi qui in perniciem ſuã geſta taciturnitate firmauit;& multum bene facit tex.iuncta gl.Inn.in c.olim,de offi.deleg. arguendo de eo, ꝗ exceſſit fines mãdati domino ſciente & non ꝯdicente ad eum,ꝗ nullum habebat mandatũ.prẹtereà ſicut clerus adducit librum ꝓ ſe, cui non eſt ſtandũ in ꝑiudicium domini archiepi, ut l.rōnes, & l.exẽplo,C. de ꝓb.ita debet recipere,ꝗ ſunt ꝯ ſe, quatenus ibi narrat̃ cōpoſitio facta cum dicto archiepo, ut eſt tex.ĩ l.Publia. §.fi.ff.depoſiti, maxime quia liber facit fidem ꝯ dominũ, ſed non ꝓ eo iuxta no.ꝑ Bart.in l.nuda, ff.de dona.& l. admonendi,ff.de iureiu.& in auc.& ſi contractus,C.de fide inſtr. & hæc de ſecundo dubio. ¶ Venio ad tertium primi dubij, quod fuit,an præſuppoſita obligatione reſpectu ſortis teneatur dominus archiepiſcopus ad uſuras ſolutas per clerum ꝓ illa portione contingente dominum archiepm. Et uı̃ primo ꝙ ſic:qa clerus non petiit uſuras, ſed intereſſe;ergo poteſt etiam illas petere de iure cano. ut ꝓbatur in c.conſtitutis,& c.ꝑuenit,de fideiu.& c.dilecti,de ſo.cōpe.no.gl.in c.conqueſtus, de uſu.& in l.curabit,C.de act.emp. ꝑ Inn.in c.ſacro,de ſenté.excom.¶Cōtrariam partem in terminis noſtris puto ueriorem, ut ſ. dominus archieps nullo mō teneatur ad uſuras, quas clerus ſoluit per ea,ꝗ pleniſsimè ponit Io.An.ſuper regula, damnum,de reg.iu.lib.6.in Merc. aut.n.clerus ſoluit illas uſuras ignorante domino archiepo; & nō repetit.d.l. ſi qs negotia,ff.de neg.geſt. non.n.utiliter geſſit; & ideo non repetit.l.ſed an ultro,ff.eo.aut ſoluit domino archiepo ſciente & patiẽte;& idem,quia imputandũ eſt clero, ꝗ ſe ſponte in hoc obtulit,arg.in l.j.& ſi bona fides, ff.depo.& c.bona fides, eo.ti. ſicut.n.grauatur illius condō, ꝗ ſe depoſito obtulit,ut ibi,ita & cleri condō,ꝗ ſponte ſine domini archiepiſcopi mandato uſuras ſoluit: aut ſoluit dño archiepo ſciente & mandante,ut ſe obligaret etiam ad uſuras; & etiã non repetit, cum non interuenit iurm: debuit.n.excipere,ꝙ uſuræ erant indebitę:tñ cum omiſerit ſponte exceptionem cōpetentem dño archiepo, qui quantũcũq; ꝑmiſiſſet ſoluere,potuiſſet nihilominus excipere,ut c.debitores,de iureiu.ergo ſibi imputandũ eſt,ut l.fideiuſſor,ff.mãd.& qđ legit̃ & no.in l exceptiones, quæ ꝑſonę,ff.de exce.& l.exceptione,ff.de fideiuſ. Quinimo,ſi clerus fuiſſet coactus ſoluere uſuras, adhuc non repetit, ex quo non obligauit ſe archiepiſcopo mãdãte, arg.d.l. exceptione,& qđ no.Io.An.in d.regula,dãnũ.nec obſtat, ſi dicat̃ dictũ archiepiſc.fuiſſe interpellatũ,ut ſolueret,& vnica interpellatio ſufficit ad cōſtituẽdũ quẽ in mora,ut legit̃. & no.ĩ l.Titia Seia.§.uſuras,ff.de leg.ij.& l.ſi ex legati cã,ff.de uer.ob. & l.mora,& l.ſciẽdũ,ff.de uſur.& ſufficit interpellatio extiudicialis,ut no.Bar.ĩ d.l.ſi ex legati, & ꝓbat̃ in d.l.mora:qa clerus nō potuit cōſtituere ĩ mora dñm archiepiſc.cũ non eſſet debitor cleri.Item nō debuit clerus à principio capere pecuniã ſub uſuris domino archiepiſc.non mãdante, ut ſ.dictum eſt. Quid plura? de iure canonico, cui hodie ſtandũ in hac materia iuxta no. per gl.in regula,ſine poſſeſsione,lib.6.& per Bar.in l.priuilegia,C.de ſacroſ.eccl. uſuræ ex mora non ueniunt, licet ueniat intereſſe iuxta not.in d. c.conqueſtus, & l.curabit, præalleg. & per Inno.in c.ſacro, de ſenten.excom. Sed in caſu noſtro nullum intereſſe ꝓbatum fuit ex parte creditorum, & cum hoc intereſſe ueniat ex contractu, debuit ꝓbari ꝑ teſtes uocato domino archiepiſcopo, de cuius intereſſe agebatur, ut eſt tex.iuncta gl.in §.non ſolum,inſti.de uer.obl. no.gl.in c.dilecti,de ſo.compe.præterea poſito & nō cōceſſo,ꝙ uſuræ uenirent: tamen ꝓ ea quãtitate,qua clerus reperit̃ obligatus,domino archiepiſcopo non currũt uſuræ: ſed fit compenſatio debiti hinc inde uſque ad cōcurrentem quãtitatem; tex.eſt no.in l.ij. C.de cōpen.& ſic debet compenſari debitum charitatiui ſubſidij. Item debitum annuum, quod ſoluit ſub nomine procurationis,ſi conſuetudo eſt, ut ipſe clerus collegialiter ſoluat,& hæc de tertio dubio. ¶ Expedito primo dubio principali uenio ad ſcđm,ĩ quo ĩ effectu qrit̃, An clerus

rus poſſit repetere à domino archiepō,qđ ſoluit in pecunia nomine procurationis,maximè ꝑ eo tēpore, quo dn̄s archiep̄s non per ſe, ſed ꝑ aliū uiſitauit, eo p̄ſertim attento,ꝙ ſiue ꝑ ſe ſiue ꝑ aliū uiſitauerit,clerici ultra pecuniā impēderūt procurationem in uictualibus.pro parte uero archiepi reſpondet, ꝙ in ciuitate & diœceſi Florentina inualuit hęc cōſuetudo ꝑ tātū tēpus,de cuius initio memoria non exiſtit. Et primò uī,ꝙ dn̄s archiep̄s teneat̄ ad reſtitutionē nedū eius,qđ recipit,ſed ad duplum,ut ꝓbat̄ in c. exigit,de cēſi.lib.vj.& ſi infra mēſem non reſtituit,fuit ſibi eccleſiæ ingreſſus ipſo iure interdictus,ut ibi.& ꝑ cōſequēs ſi poſt mēſem celebrauit, reſtitutione non facta incidit in irregularitatē,ut in c.is cui, de ſen.excō. lib.vj no. gl.in d.c.exigit.nec excuſat̄.c.felicis, eo.ti.& li.ubi dr̄,ꝙ à uolente pōt p̄latus recipere ꝓcurationē in pecunia : quia ꝑ illud c.moderat̄ c.p̄cedēs ſolū eo caſu,quo recipit pecuniā à uolente pro ſumptibus moderatè faciendis; ita, ꝙ pecunia ſuccedat loco uictualiū; ſimile in c. relatū.x. q.j. In alijs uero nihil mutat̄ de illo c.exigit. Sed cum in caſu noſtro dictus archiep̄s receperit pecuniam ultra uictualia;ergo incidit in pœnā illius c.& tenetur reſtituere duplū eius, qđ recepit, ut ibi; & facit c.procurationes,in fi. de cēſi. & maximè hic procedit habito reſpectu,ꝙ dictus archiep̄s perſonaliter non uiſitauit; quo caſu prohibetur aliquid petere à uiſitatis, ut in c.ſi ep̄s, de offi.or.li.vj.nec uī ualere conſuetudo in cōtrariū, cū ſit irrationabilis & inimica canonibus,ut in c.fi. de conſuetudi. ꝙ ſit irrationabilis,ſatis colligitur ex his, q̄ habētur in d.c.exigit, & c.procurrationes,prælleg. ¶Sed quàmquàm hic urgere uideātur: tamē ꝯ̄ria ſn̄ia plus placet;& arbitror dictū archiep̄m ex duplici capite poſſe defendi, & in ſua cōſuetudine conſeruari.Pro intellectu primi præmitto,ꝙ ep̄s diſcurrēs ꝑ ſuā diœceſim pōt exigere cathedraticū, qđ datur in honorē cathedrę, ut dicit tex. in c.j.x.q.iij. & in c. cōquerēte,de offi.ord. uidelicet duos ſolidos a qualibet eccl'ia,ſcilicet aureos, ut in d.c.j.iuncta glo. adeò, ꝙ ſ̄m cōem opinionē,licet in quātitate currat pręſcriptio;non tamē in totū,ut no glo.in c.quicunq;.16.q. 7. & plenè per Io.An.in c. cum uenerabilis, de cenſi. & hoc cathedraticū appellatur quandoq; ſynodaticū, ut in c.olim,de cenſi.& hoc, quia frequenter datur in ſynodo, ut no. glo.x.q.j.in ſumma.Itē p̄mitto,ꝙ quādo aliquid fuit annuatim ꝑ tempus tātū p̄ſtitū, de cuius initio memoria hominū non exiſtit, pōt illud in futurū peti ēt nulla cauſa expreſſa:ſed ſufficit dicere: peto cenſum,ſeu annuā preſtationem ex iuſta cā ab initio impoſitā p tātum tēpus, de cuius ꝯ̄rio non eſt memoria.hoc no.tenet Io.An. c.peruenit,de cenſi.& Bar. in l.cū de in rē uerſo,ff.de uſur.ſentit glo.18.q.2.ſeruitiū, & eſt glo.no.q̄ expreſsè hoc tenet etiā reſpectu epi & clericorū relata ad tex.1.q.1.nullus ep̄s grauamē. ¶His præmiſſis dico,ꝙ cū omni anno tēpore uiſitationis fuerit certa quantitas pecuniæ ꝑ quēlibet rectorē eccleſię tradita archiepō ꝑ tantū tēpus,de cuius initio non eſt memoria, debemus preſumere,ꝙ ex iuſta cā hoc fuit ab initio impoſitum, & fortè loco cathedratici; qđ p̄ſumere eſt iuſtiſſimū per ea,quæ ſupra dixi:ſed dicitur ꝓcuratio : quia datur tēpore uiſitationis & procurationis,ſicut contingit, ꝙ appellatur ſynodaticū:quia datur in ſynodo,ut ſ.dixi· nō enim pōt dici ꝓpriè procuratio,cū dominus archiep̄s uel alius pro eo uiſitans recipiat procurationem in uictualibus.procuratio.n.nō pōt geminari; facit in ſimili,qđ legitur & no.in l.libertis, ff.de ali. & ciba.lega.& qđ not.glo. in l.quinquaginta, ff.de proba. Preſumenda eſt ergo alia cā legitima ex curſu tanti temporis,ut no.in iuribus preallega. nā curſus tāti temporis habet uim cōſtitutionis & priuilegij, ut in c.j. de p̄ſcri.lib.vj. & l. hoc iure.§.ductus aquæ,ff.de aqua quoti.& æſti.l. r.& 2. ff.de aqua plu.arcē. hoc p̄ſumēdū eſt maximè in caſu noſtro, ut euitetur delictū,& multa inconuenientia,quæ ex ꝯ̄rio ſequerentur, de quibus ſuprà facit qđ in ſimili legitur & no. in l. ſi defunctus,ff.arb.tu.Poteſt ex ſecundo capite dominus archiep̄s iuuari & in ſua conſuetudine defendi tenendo,ꝙ directè ſoluta ſit pecunia pro expenſis alijs, quas facit in uiſitādo totā diœceſim ultra uictualia tēpore uiſitationis. nā nullū ius expreſsè dānat hanc conſuetudinem, ſaltem quando eſt tāti tēporis, de cuius initio non eſt memoria,ut in caſu noſtro. nā & olim ipſe habebat quādoq; medietatē, quādoq; tertiā partē omniū redituū eccleſiarū inferiorū, ut legitur & no.x.q.j. antiquos, & c.de his. facit quod no. Io.An.in c.requiſiſti.de teſta. & ratione conſuetudinis antiquæ pōt recipere ſeruitia, & alia extraordinaria ab eccleſijs ſibi ſubiectis, ut d.c.ſeruitium.18.q.2.& d.c.nullus ep̄s grauamē.j.q.j. Non mirum ergo, ſi ualeat conſuetudo,maximè antiquisſima, ut aliquid detur ipſo tempore uiſitationis ultra uictualia; ad hoc facit c.ſi ep̄s,de offi.ordi.lib. vj.ubi dicitur,ꝙ quādo ꝑ ſe non uiſitat,nihil debet petere à uiſitatis ultra uictualia, quę exhibentur uiſitāti pro eo. quando ergo uiſitat per ſe, uidetur ſecus. Item ſecus, quando eſt conſuetudo ita antiquiſſima. nam & ius publicū & auctoritate & utilitate tollitur ex conſuetudine, ſaltem quando interuenit tacitus conſenſus papæ, ut no. in quadam extrauaganti,& refert Ioā.And.in c.fin.de cenſi.lib.vj.alleg.12.di.nos conſuetudinē. Et ego puto,ꝙ etiam papa ignorante poteſt per conſuetudinem tale ius tolli: quia ſatis habetur papæ conſenſus per id, qđ habetur in c. fi. de conſue. & hoc notanter tenuit gl.4.di.§.leges,& 8.d.c.fruſtra. nam debemus p̄ſumere ex curſu tanti temporis iuſtisſimam cām, ut ſuprà dixi. Et notanter dixit Bal.in c.imperialē.§.p̄tereà ducatus, de prohi.feu.ali. per Fed.coll.x.ꝙ nullum eſt ius poſitiuū,quòd per conſuetudinē nō poſſit tolli,arg.in l.de quibus, ff.de legi.Quod tamē ego limito,niſi ſit irrationabile.c.fi.de conſuetu.ſed ex curſu tāti tēporis ſemꝑ p̄ſumitur rationabile, ut in iuribus ſuperius allegatis.Quinimò ſi ius reprobet conſuetudinē:nihilominus poteſt de nouo induci; ad hoc allego tex.iūcta glo.ſing.in uerbo,conſuetudinē, in clemē.ſtatutū,de elec.&in hoc poſſent multa dici,quę plenisſimè examinaui in c.2. de prob.in lec.mea.ſed hic non proſequor: quia non uenit neceſſariò examinandum. potuit enim eſſe, quòd ab initio propter paupertatem archiep̄atus hoc fuit inductū,uel aliā iuſtā cām.nec debet nūc poſt curſum tāti tēporis refricari in dubiū, cū agatur de cōmodo pecuniario,& non animarū periculo.nec debet reprehenſibile reputari,ſi ſ̄m uarietatē tēporū ſtatuta mutētur humana, ut in c.non debet,in princ.de conſang.& affini. & hæc ſufficiāt ꝑ ſecūdo principali dubio.¶Nūc deſcēdo ad tertium principale, in quo queritur, An clerus poſſit repetere ab archiepō illā quantitatē pecuniæ,quā ſibi dedit, quando iuit ad conciliū Senēſe.ad qđ breuiſsimè dico quòd nō.ad qđ allego expreſsè gl.no.in c.j. de ſta.reli. ubi dicit,quòd ſingulę eccleſiæ debēt cōferre cū epo, quādo uadit ad papā, uel ad regē, uel ad ſynodū: uel quādo facit expēſas ꝑ aliquibus negotijs cōibus totius diœceſis,pro hoc 12.q.2. c.uobis. facit qđ no.glo.in c.quidā monachi.16.q.1.& qđ legi.& no.in c.cum apoſtolus,de cenſibus. Archiep̄s enim uadit ad ſynodum ſeu concilium ꝑ cōi omnium utilitate, cum fiat ꝑ reformatione eccleſiæ uniuerſalis, & mēbrorum ſuorum.ideo ab omnibus debet comportari.facit qđ legitur & notatur in cle.2.eo. ti. prætereà clerici ſponte ſoluēdo, etiam ſi fuiſſet indebitū, uidentur illud donaſſe, nec

nec poſſunt amplius repetere,ut l Campanus, ff. de ope. lib.&l.cuius per errorem,ff.de reg.iu. item poteſt epiſcopus inſtante neceſſitate petere charitatiuum ſubſidium, ut d.c.cum apoſtolus,quod cum tunc epiſcopus petierit, nec fuit ſibi denegatum,non poteſt clerus amplius repetere,quia ex ſola pœnitentia non poteſt donatio reuocari. l.iij.C.de reuo.do.c.fi.de dona.nec ob.ſi dicatur,ꝙ ſyndici cleri,qui donauerunt domino archiepiſcopo illam pecuniæ quantitatem,non habebant ad hoc poteſtatē, quia ſatis eſt,ꝙ clerici ſponte ſoluendo hoc approbarunt; ad hoc l.ſi filius,ff.ad Macedo.& quod no.Bar.in l.quo enim ff. rem ra.ha.ubi dicit, ꝙ ſi aliquid factum fuit nomine meo,quod tendit ſeu tendere poteſt in mei præiudicium & ego ſciens facio aliquem actum poſitiuum, qui tendit ad approbationem actus,uideor per hoc geſtum nomine meo approbare,ad quod optime facit cle.j. de procur. & quod no.idē Bar.in l.cū tabernā.§.idē quæſijt,ff. de pign. itē ſyndici ſoliti erant palam & publicè conſimiles donationes facere ex commiſſione officij,& ſic uř clerus dediſſe hanc poteſtatem,ad hoc quod legitur & no.in l. quàm tuberonis, ff. de peculio, & in l. ſi filiusfamil. ff. de dona.& quod no.Inn.in dicto c.ueniens,de uer.ſign.lib.vj. & quod habetur in l.non tantum,alias incipit Paulus,ff. rē ra.habe & quod ibi not.Bar.Ex multiplici ergo uia dico dictam pecuniam minimè repeti poſſe.¶Poſtremò ad ultimum dubium condeſcendens,quod eſt,an clerus a præfato archiepiſcopo poſſit petere, ut contribuat & ſoluat partem ſuam de donationibus, quas fecit clerus ſummo pontifici,& ſoluat certa datia indicta per clerum. Concluſiuè breuitatis cauſa dico,quod non,quia clerus non potuit donando etiam ſummo pontifici obligare archiepiſcopum ad contribuendum, nec aliter imponere iſta datia pro utilitate publica ſine licentia & conſenſu domini archiepiſcopi,cum ipſe ſit caput totius cleri & penes eum ſit iuriſdictio & non penes clerum xij.q.ij.ſine exceptione,& c.placuit,& c.abbatibus.x.q.j nouerint,& in ca. regenda,q.16.& 8.oēs baſilicæ facit clemen.ij.de cenſi.& c.dilecta,de exceſ.præla.ſicut in ſimili dř in uniuerſitate ciuitatis,ut pro utilitate publica non poſſit ſine principe imponere hęc onera extraordinaria, immo omnia ſunt interdicta,ut in l.j.C.de ſuperindic.li.x.maxime reſpectu eccleſiarum,ut in c.j.§.illicitas.de pa.iur.fir.col.x.& c. ad decus.§.item illa communitas,de ſta.contra li.ec.ca. col. plene Io.An.in c.peruenit,de imu.ecc.unde miror, quòd dominus archiepiſcopus patiatur,quòd etiam in inferioribus eccleſijs abſque ſuo cōſenſu hic onera imponant,cū poſſunt multum damnificare eccleſias & earum reditus, & diminuere diuinum cultum, & ſubtrahere neceſſaria pauperibus unde epiſcopus poteſt exigere rationem a cūctis clericis de reditibus eccleſiarum, & uidere, an bene expendant Chriſti ſubſtātiā.x.q.j.epm,& c.cum & plantare,de priuil.& ibi per Inn.hic tex.in c.non minus, de immu.eccle.dicit,ꝙ eps & clerus debent conſiderare hic onera imponenda.& mirum uideretur,ſi clerus poſſet compellere archiepm ſ: um ad donandum,uel ad ſoluendum onera ordinaria uel extraordinaria, ut ſic archiepiſcopus ſubijciatur poteſtati cleri,cum clerus nullam habeat iuriſdictionem,licet pro ſuis neceſſitatibus poſſit facere uniuerſitatem,quæ tamen erit ſub epiſcopo,iuxta no.per Inn.in c.dilecta,de exceſ.præla.facit xj.q.j.de perſona, & xvij.q.iiij.in uenditionibus,& c.j.& ij.de his quæ fi.a prælа.cum ſi.& facit quod ipſe Inn.no.in c.cum acceſſiſſent, de conſti.& c.requiſiſti, de teſt.ubi dicit, quòd etiam ſtatuta ſimplicia non poſſunt facere clerici ſine conſenſu epiſcopi niſi circa leuiſſima. Et hæc ſufficiant,& ꝑ prædicta patet reſponſio ad omnia contraria ſuperius formata. NIC. ABBAS.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

LAVRENTIA *mulier dedit & uendidit ſimul cum Ioanne marito ſuo ſibi conſentiente & non remanente ſoluendo unam domum ipſius Ioannis pro dotibus dictæ Laurentie hypothecatā pro precio centum Florenorum conuertendorum in reſtitutionem dotium Catherinæ uxoris præmortuæ dicti Ioannis,quas ſupradictus Ioannes reſtituere tenebatur,& iurauit non uenire contra contractum uenditionis prædictæ. Quæritur nunc mortuo dicto Ioanne,utrum dicta Laurentia poſſit conſequi iura hypothecariā in dicta domo,ſtante lege municipali,quæ in his terminis ſtat. ¶Conſtante uero matrimonio ſi qua mulier de ciuitate uel commitatu Senarum refutationem,uel donationem, uel remiſsionem ſuorum iurium dotalium fecerit,uel ſolutionem aliquam receperit à uiro ſuo,uel alio pro eo de dotibus ſuis abſque conſenſu quatuor propinquorū ſibi proximorum bonæ famæ quorum duo ſint ex latere patris & alij ex latere matris ipſius mulieris, ipſo iure non teneat.*

CONSILIVM VIII.

1 *Mulier poteſt renunciare iuri hypothecarum ſuarum.*
2 *Maritus quando remanet ſoluendo,renunciatio hypochecæ, non continet donationem.*
3 *Mulier pro uiro,nullo modo obligatur.*
4 *Iuramentum præſtitum contra legem editam in fauorem principaliter priuatum eſt inuiolabliter obſeruandum.*
5 *Iuramentum ubicunque eſt illicitum,& iniuſtum ex parte recipientis,licet ex parte præſtantis poſſit ſine animæ diſpendio ſeruari; poteſt nihilominus peti abſolutio ab epiſcopo.*
6 *Iuramentum ut ſit undiq; licitum,debet habere tres comites,ueritatem, iudicium,& iuſtitiam.*
7 *Iurans petens abſolutionem à iuramento,non uenit contra iuramentum.*

OMnipotentis Dei poſtulato ſuffragio, Tria ad deciſionē huius dubij uidenda ſunt. ¶Primò,nunquid ceſſante iuramento,præiudicauerit ſibi mulier prædicta in iuribus hypothecarū ſuarū ex prædicta uenditione.ſeu conſenſu illi præſtito?¶Secundò præſuppoſito,ꝙ non, An ſaltem præiudicauerit ſibi ex iuramēti interpoſitione?¶Tertiò admiſſo,ꝙ ſibi ex iuramento præiudicauerit, An ſuperſit eidem mulieri,aduerſus tale iuramentum,aliquod remedium legitimum?¶Venio ad primum,in quo primò
1 uř,quòd ſibi præiudicauit,† quia mulier poteſt renuntiare iuri hypothecarum ſuarum,in l.iubemus,& l.ēt, C. ad uelle.ſed uendendo,uel conſentiendo uenditioni rei ſibi obligatæ uř remittere illam obligationem,ut l.ſicut.§. ſi uoluntate,cum ſeq.ff.qui.mo.pig.uel hypo.ſol. ergo hæc mulier fecit ſibi præiudicium,etiam ſine iuramenti interpoſitione.¶Sed hoc non obſtante cōtrarium in dubio dico uerius,ſ.ꝙ ex tali uenditione, circūſcripto iuramento nullum præiudicium fuit mulieri irrogatum. Primò hoc clariſſimè patet ex forma ſupraſcripti ſtatuti,ꝙ annullat ipſo facto omnem contractum initum per mulierem in ꝑiudicium iurium dotalium,forma ibidem contenta non ſeruata,quæ in caſu noſtro minimè interuenit: ergo illa uenditio fuit nulla in pręiudicium mulieris,cum uir non eſſet tempore illius cōtractus aliter ſoluendo in dotibus reſtituendis.mulier enim uendendo & conſentiendo uenditioni rei ſibi hypothecatæ pro dote, uidetur remiſſionem

nem iurium dotalium feciſſe,ut d.§.ſi uoluntate,quod fa
cere non poterat obſtante ſtatuto.Præterea dico, ꝙ etiã
ceſſante ſtatuto non præiudicauit mulieri dicta uenditio
mero iure communi inſpecto,nam communis eſt legiſta-
rum opi.& Bar.& aliorum in d.l.iubemus, ꝙ tunc proce-
dit illa lex,ut ualeat remiſſio iurium hypothecarum per
mulierem facta,quando maritus in alijs rebus remanet
ſoluendo,Si autem non remaneret ſoluendo, talis reuun
2 tiatio mulieri non præiudicaret. Ratio, quia † qñ mari-
tus remanet ſoluẽdo,renũtiatio hypothecæ non continet
donationẽ,ut in d.l.ẽt,& l.ſi pignus,ff. de his quæ in fra.
cre.¶Sed quando maritus non eſſet aliàs ſoluendo, dona
tionẽ contineret,quæ non ualet inter maritum & uxorẽ,
ut ff.de do.inter ui.& uxo.quaſi per totum.Præterea,quã
do maritus non eſſet aliàs ſoluendo,mulier per hanc re-
nuntiationem eſſet obligata non agere.nam ex pacto libe
ratorio quis obligatur ad non agendum, ut l.ubi pactum
3 C.de tranſac.l.ſi unus.§.pactus ne peteret,ff.de pac.† Sed
mulier pro uiro nullo modo obligatur, ut in aut. ſi qua
mulier, C.ad uelle. ergo talis renuntiatio non ualuit &
hoc ten uit Iac.de Are.in l.Mæuia.§.fi.ff.ſol.ma. & Dy. in
l.pignus,ff.de his,quæ in frau.cre.& Ia. de Bel. in aut. ut
immobilia ante nu.do.col.vj.& Bar.in d.l.iubemus; quod
dixit perpetuò menti tenendum, ſed cum maritus nõ re-
manebat hic ſoluendo, p̄dicta renunciatio hypothecæ,
quæ tacitè reſultabat ex dicta uenditione,ſeu conſenſu il
li præſtito,nõ habuit in aliquo præiudicare mulieri. Nec
ob.ſi dicatur,ꝙ ipſa mulier fuit illa,quę uendidit,nõ au-
tem purè renuntiauit,quia dico,ꝙ pretium non fuit per
ipsã receptum,& ſic ceſſat quod leg.& no.in l.ſi uir uxori
ff.ad uelle.& quod no.Bar.in d.l.iubemus,in fi.ſed pretiũ
debebat conuerti ad utilitatem mariti, ut liberaretur à
reſtitutione dotium uxoris prædefunctæ, & ſic in effectu
obligabatur mulier ad non petendum ad utilitatem ma-
riti,contra aut.ſi qua mulier,C.ad uelle.Ex quibus omni
bus clarè patet concluſio præmiſſa,& hæc de primò. ¶ Ve
nio ad ſecundum dubium,An mulier ſibi præiudicauerit
ſaltem ex iuramenti interpoſitione. Et breuiter puto, ꝙ
ſic per c.cum contingat,de iureiu.& c.quãuis,de pac. lib.
6.& auth.ſacramenta puberum,C.ſi ad uer. uen. Statutũ
enim,& ius commune annullant hoc caſu talem remiſſio
nem & contractum principaliter in fauorem mulieris,li-
cet ſecundariò in fauorem publicum,ut l.j.ff.ſol.ma. quo
caſu ualet iuramentum per illum,de cuius utilitate prin
cipaliter tractatur,præſtitum,ut in dictis iuribus,no.Bar
to.plenè in l.ſi quis pro eo,ff.de fideiuſ.& canoniſtæ in d.
c.cum contingat,& multi legiſtæ in d.aut.ſacramenta.nõ
enim uenit hoc iuramentum in præiudicium aut diſpen-
dium ſalutis æternæ;ergo ſeruandum d.c.cum contingat
& c.ſi uerò,eo.ti.¶Reſtat ergo examinare tertium,an cir
ca tale iuramentum competat aliquod remediũ? & uide-
tur primo quòd non per tex.in aut. ſacramẽta puberum,
4 præalleg.qui dicit,† ꝙ iuramentum præſtitum contra le-
gem editam in fauorem principaliter priuatum eſt inuio
labiliter obſeruandum; & no.uerbum,inuiolabiliter, ſi
enim poſſet peti indifferenter abſolutio,quaſi de uento il
la aut.ſeruiret,nec inuiolabiliter obſeruaretur, ad idem
dictum c.cum contingat, quod mandat ſimpliciter tale
iuramentum obſeruari, damno rerum temporalium non
obſtante,cum anima ſit cunctis rebus tanquàm prætio-
ſior præferenda.xij.q.j.c.præcipimus,& c.Mattheus,de ſi
mo.¶Sed in caſu noſtro prædicta minimè militare credo
unde dico,quòd a tali iuramento poteſt peti abſolutio
ab epiſcopo,ſeu petere,ꝙ dictus emptor compellatur re
5 laxare illud iuramentum. Moueor principaliter,† quia
ubicunque iuramentum eſt illicitum,& iniuſtum ex parte
recipientis,licet ex parte præſtantis poſſit ſine animæ di
ſpendio ſeruari,poteſt nihilominus peti abſolutio ab epi
ſcopo,uel ut recipiens iniuſtè compellatur illud iuramẽ
tum relaxare,hoc probatur in c.ſi uerò,& c.uerum, de iu
reiur.in quibus iuribus relaxatur iuramentum pro uſuris
ſoluendis,uel per metum præſtitum propter turpitudi-
nem recipientis;& idem eſt ex identitate rationis,ubicũ-
que aliqua alia turpitudo uerſatur ex parte recipientis,
ut ſentit Inn.in c.debitores,de iureiur.& do.maximè Mo
de.in d.c.cũ contingat expreſsè tenet Fed conſ.cclxiiij. ne
iſte turpiter & contra legem recipiens conſequatur com
modum ex ſua improbitate contra l.itaque fullo, ff. de
fur.cum potius deberet inde puniri,ut in c.& ſi neceſſe,de
6 dona.inter uirum & uxo.& ff.de neg.geſt.l.ſiue. † Item &
ſecundò iuramentum ut ſit undique licitum,debet habe-
re tres comites,ueritatem,iudicium,& iuſtitiam. Si autẽ
iſta defuerint,nequaquam iuramentum eſt,ſed periuriũ,
id eſt illicitum iuramentum;ita dicit tex.in c.animaduer
tendum.xxij.q.ij.& c.& ſi Chriſtus,de iureiu.ſed iuramẽ
tum præſtitum per iſtam Laurentiam non habuit comi-
tem iudicium,quia non fuit diſcretum, ſeu non habuit in
ſe diſcretionem nec ex parte iurantis,nec ex parte recipi
entis,cum ex illius obſeruantia muler ſine iuſta cauſa cõ-
pellatur eẽ indotata,cum nõ poſſit habere regreſſum cõ
tra bona mariti,cum non ſuperſint,contra l.j. ff. ſol. ma.
reipublicæ enim intereſt mulieribus dotes conſeruare,ut
dicit ibi tex.item dictus emptor hic contraxit cum mu-
liere,quæ ilicò erat in malum uſum,& a iure damnatum
ſicut pretium cum uſura,contra l.ſi quis cum ſciret, ff. ꝓ
emp.& quod ibi no.Bar.& in l.ſi uerò non remunerandi.
§.ſi adoleſcens luxurioſus,ff.mand.& in l.& mulieri,ff. de
cu.fu.& alijs iuribus hæc enim mulier uendebat, ut pre-
tium conuerteret in reſtitutionem dotium illius uxoris
prædefunctæ,& ſic ad utilitatem ſolius mariti contra iura
ſuperius alle.& ſic iuramentum illud non habuit diſcre-
tionem,nec ex parte recipientis,nec iurantis, maximè cũ
dictus emptor contraxerat cum illa muliere contra le-
gem communem,& municipalem,quæ uetant remiſſio-
nem iurium hypothecarum ipſius mulieris, maximè ma-
rito aliter non exiſtente ſoluendo,ut ſupra patuit.Præte-
reà præfatum iuramentum non habuit comitem iuſtitiã,
quia non fuit iuſtum cõtrahere,cum muliere, quæ ex fra
gilitate ſexus & reuerentia,quam habet ad maritum, de
facili omnia promitteret,ar.eorum,quæ no.gl.in l.j §. q
onerandæ,ff.quarum rerum act.non datur.& l.ſi pater,in
fi.C.de ſponſa.& ſæpe multæ amoroſæ coniuges ſe ſpolia
rent,niſi lex interdiceret,ff.de dona. inter uirum & uxo.
l.j.& ij.& iij.Item fuit iniuſtum dictum iuramentum ra-
tione doli.qui interuenit re ipſa,& ſic non ex propoſito,
quia mulier,ut dixi,remanet ſine iuſta cauſa indotata pa-
ria enim ſunt,quòd dolus interueniat ex propoſito uel re
ipſa,ut dicit tex.in l.ſi quis cum aliter,ff.de uer.ob.ratio
ne uerò doli & enormis læſionis faciliter remittitur iura
mentum,ut in c.cum contingat,& c.Quintauallis, de iu-
reiu.Et ſi diceremus contrarium,ſequeretur, quòd iura-
mentum eſſet uinculum iniuſtitiæ & iniquitatis.contra c.
quanto,de iureiu.& xxij.q.iij.per totum. Hanc opi. quod
iuramentum debeat remitti, tenet etiam in facilioribus
terminis Fede.conſi.præallega.ubi formans queſtionem.
Quando ſtatuto cauebatur,quod certa conceſſio,ſiue ꝓ
miſſio facta a filiofa.ſine cõſen.patris non ualeat ipſo iu-
re,etiam ſi iuratum fuerit:& quidam filiusfa.hoc non ob
ſtante ꝓmiſit & iurauit: concludit dictus Fed.ꝙ iuramen
tum recipiens,fecit contra prohibitionem ſtatuti ciuita-
tis

tis ex cauſa facti, cui obtéperare debuerat, & non contra uenire. 5. diſt. c. quæ contra, & xj q. 3. c. qui reſiſtit, nec ex tranſgreſſione debet reportare cómodum, ſed potius puniri, pót cópelli ipſe recipiés ad relaxationem iuramenti † Nec in hoc uenit ipſe iurans contra iuramétum, imò petendo relaxationé, ſeu abſolutioné iuramenti fatetur ſe ligatum iuramento, ſic uolu t Fed. quod ex ſola contrauétione ſtatuti qs teneatur relaxare iuramétum, nulla alia allegata deceptione, fortius ergo in caſu noſtro debet relaxari dictũ iuramentum, quod fuit præſtitũ obſtante lege communi & municipali, & cũ grauiſſimo damno ipſius mulieris, quæ ex hoc remanet decepta. Item apertiſſimè uoluit Vinc & Io. An cum recitando in d. c. cum contingat. ubi dicit, q mulier iurans in terminis illius c. cum cótingat, poteſt inſtare, ut abſoluatur à tali iuramento: quia contra prohibitionem legis conſentit; fortius in caſu noſtro concurrentibus alijs, de quibus ſupra. Idem cóſulu t Pe. de Anc in muliere, quæ re ipſa fuit iuramento decepta, & latè ponit in repetitione c. canonum, de conſti. & do Ant. de Bu in d. c. cũ contingat ubi dicit, q ſi iurans fuerit enormiter læſus in contractu, ſiue recipiens iuramentum contraxerit cùm uerisimiliter conſumpturo, & hoc conſtaret per euidentiam facti, quia talis eſt turpitudo ex parte contrahentis, qui materiam dat cóſumptioni ad propriũ conſumendum, & lex fraudem præſumit contra talem, ut d. l. ſi quis cum ſciret, & l. ij ff. quarum re. act. non da talia iuramenta debeat remitti per iura ſuperius alleg. ¶ Concludo ergo, quòd ſupraſcriptũ iuramentum dominæ Laurentiæ eſt remittendum altero præmiſſorum modorum, uel compellendo recipientem, ad relaxationem, uel obtinendo abſolutionem ab epiſcopo utrunque. n. iuris remedium eſt æque principale, ut finaliter tenet Io. An. in add. Spe. in ti. de iureiu. ſuper rub. & Ant. in c. j. & c. debitores e. tit. licet aliud uideatur ibi ſentire Inn. Et pleniſſimè hanc materiam examino in quadam mea diſputatione, quæ incipit, Stante ſtatuto, & uĩ probari in c. ſi uerò, §. uerum, de iureiu. Iuramento uerò ſublato poterit dicta mulier uti iure hypothecarum ſuarum d. c. ſi uerò, in fi. & per doc. in d. c. cum contingat. Ad ꝯria ſuperius formata facilè, patet rñſio. Primò. n. pót dici, q ille qui petit abſolutionem, non uenit ꝯ iuramentũ, imò illud obſeruat, ut in c. j. & c. ſi uerò. Item ſecundò procedunt illa iura, quando ultra legis prohibitionem non interuenit alia deceptio. & enormis læſio, ſicut in caſu nr̃o contingit. Et hæc ſolutio plus placet, & ſaluatur omniũ opinio. Et hæc ſufficiant. NIC. ABBAS.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

STATVTO edito per epiſco. Lucanum in ſynodo epiſcopali ita cauetur, Primò in rub. ſc. de abſentatione presbyterorum ab eccleſijs, deinde in nigro ita ſubijcitur. Item ſtatuimus & ordinamus, ac præſentis authoritate conſtitutionis monemus, quod ex nunc prout ex tunc pro monitis, requiſitis & citatis habeantur omnes, & ſinguli, abbates, præpoſiti, archidiaconi, priores, plebani, archipresbyteri, & eccleſiarum parochialium rectores, ne quis ipſorum poſſit ab eccleſia ſua ſe abſentare ultra duos menſes. Habẽs uerò beneficium ſimplex, cui cura non im minet animarum ultra quatuor ſine noſtra, ſeu noſtri uicarij licentia ſpeciali, aliàs ante contrafaciens ſit ipſo iure beneficio priuatus. ¶ Alia uerò conſtitutione capitulari eiuſdem epiſcopi authoritate edita ita cauetur. Itẽ ſtatuerunt, & ordinauerunt, quòd reditus, & prouentus, qui pro tempore fuerint in Lucano capitulo, non niſi inter reſidentes per totum annum continuum ſtatuto tempore diuidantur, ſi uerò taliter reſidentes per tres tantum menſes contingat abſentari propter hoc de præbenda annua nihil penitus minuatur, ſed pro reſidentibus computentur. Qui ſi ultra permanſerint ſola ſibi pro tanta tẽporis portio aſsignetur, dúmodò quolibet anno ad minus iam ſeruierint per ſex menſes continuos, uel interpellatos, aliàs nil percipiant de præbenda. & c. ¶ Contingit nunc, quod epiſcopus Lucanus uigore præcedentis ſtatuti priuauit, ſeu priuatos declarauit duos ex ſuis canonicis, qui ſe abſentauerunt ultra quatuor menſes, de licentia ab epiſcopo, uel uicario minimè obtenta. ¶ Quæritur, nunquid potuerit hoc facere attentis uerbis utriuſque conſtitutionis. Item attento, quod de conſuetudine longiſsimi temporis canonici Lucani non aſtringuntur ad reſidentiam, niſi ſecundum quod diſponitur in præcedenti ſtatuto, nec ſtatutum primò poſitum fuit ita uſquam do in perſonis canonicorum obſeruatum, licet tandudum fuerit editum.

CONSILIVM IX.

1 *Epiſcopus non debet ſine capitulo mutare antiquas conſuetudines eccleſiæ.*

2 *Clericorum appellatione, in materia reſtringibili, non ueniunt canonici.*

3 *Conſuetudo eſt optima legum interpres.*

IESV Chriſti, eiuſque matris præſidio humiliter inuocato, ¶ Omiſſa omni argumentatione quia caſus non uĩ mihi multum dubitabilis, Breuiter præmiſſis conſideratis omnibus, arbitror primũ ſtatutũ ad canonicos minimè extendendum. Moueor primò quia illud ſtatutũ loquitur de habentibus dignitates, ſiue perſonatus, uel eccleſias duplices, ſeu ſimplices, ut patet ex tenore ipſius ſtatuti, iuncta rubrica, ubi dr̃ de abſentatione presbyterorũ ab eccleſijs; ergo nó dẽt extẽdi ad canonicos, q nó habẽt eccleſiã, ſed bñficiũ in ecclia, aliud eſt enim habere eccliam, aliud beneficiũ in eccleſia ut le. & no. in c. fi. de præb. & in cle j. de conceſ. præb. Secundò moueor & fortius, cũ canonici habeát de cóſuetudine ut non teneant ad reſidẽtiã, q qdẽ ꝯſuetudo à iure approbaĩ, iuxta no. in c. cũ oẽs, de cóſt. & in c. dudũ, el 2. de ele. nó dẽt dictũ ſtatutũ ad canonicos extẽdi, tũ ne uioleĩ antiqua conſuetudo a iure approbata, tũ† quia eps nó dẽt ſine capitulo mutare antiqtas cóſuetudines ecclæ, ut no. in c. cũ cóſuetudinis de cóſue. & in dubio nó dẽt ſtatutũ referri ad caſũ, in quo uiolaretur antiqua cóſuetudo, ar. c. j. de cóſti. li. 6. maximè attẽto, quod illud ſtatutũ eſt pęnale, ideò reſtringẽdũ, adhoc, qđ no. Inn. in c. ſedes, de reſcri. ubi dicit † q in materia reſtringibili, applone clericorũ non ueniũt canonici. Prætereà & tertiò cũ de canonicis ſpecialiter prouiſũ ſit, ut hr̃ in ſcđo ſtatuto, nó debet primũ ſtatutũ gñaliter loquẽs extẽdi ad ſpecié ſpecialiter ꝓuiſã, ut in l. ſanctimus, ſ. de pœ. Vnde cóſidero, qđ aut ſecundũ ſtatutũ ꝓceſſit primũ, ſeu primo eſt deſcriptũ & túc haqet locũ præcedẽs argumẽtatio. Aut primũ primò fuit editum, & tũc per ſm, quia ſpecialiter loquitur de canonicis, limitatur & reſtringitur primũ. qa ſpẽs derogat gñri, ꝑſertim cũ ſequitur genus, ut in regula, gñri, de re. iu. li. 6. & in c. j. de reſcr. & in l. qſitũ, in fi. ff. de fi. inſtr. & i dubio debemus ita interptari dicta ſtatuta, ut reducãtur ad cócordiã, ne unũ ꝑ aliud corrigaĩ, ut in c. cũ expediat, de elec. li. 6. per Bar. in extrauag. ad reprimendum, ſuper uerbo, nó obſtantibus priuilegijs, & per Io. An. in cap j. de conſtitu. lib. vj. præal. Item & quartò in primo ſtatuto non interuenit cóſenſus capituli, uel cóſilium ex quo poteſt argui nullitas 3 ſtatuti, iuxta no. per Io. An. & Arc. in c. j. præalle. † ¶ Quintò & ultimò facit conſuetudo optima legum interpres. nam, ut præmittitur primum ſtatutum fuit receptum in canonicis, & ſic ſaltem ex eo capite, quia moribus illud ſtatutum non fuit receptum in canonicis, nó debet ad eos

vj. per

vj.per Bartol.in extrauag.ad reprimédũ,ſup uerbo,non obſtantibus priuilegijs,& per Io.An.in c.j.de ſti.li.vj.non extendi,iuxta id,quod legi.& quod no.in c.in iſti §.leges iiij.diſtin. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

FACTVM *ita proponitur.Quidam clericus de quodã plebanatu,nouiter inueſtitus reperit in dicta eccleſia aliqua bona mobilia modici ualoris eccleſiæ per plebanum proximè defunctũ dimiſſa,ac multa debita per eundem defunctum nomine eccleſiæ contracta,qui plebanus ſucceſſor creditoribus urgentibus cùm eccleſia pecuniam non haberet,de dictis bonis mobilibus aliquibus ex creditoribus ſatisfecit,reliquis uerò de ſua propria pecunia ſoluit demum tractu temporis,eo plebanatum dimittente,ſucceſſor in dicta eccleſia eum urgens,repetit ab eo illa bona mobilia per dictum defunctum eccleſiæ dimiſſa,nunc quæritur de duobus. Primò,nũquid iſte quodã plebanus poſſit legitime urgeri ad reſtitutionem dictorũ bonorũ.¶Secundò præſuppoſito,quòd poſſit, nunquid poſſit repetere pecuniam, quam de proprio ſoluit pro ſatisfactione debitorum nomine eccleſiæ per illum defunctum contractorum.*

CONSILIVM X.

1 *Succeſſor tenetur ad debita contracta per defunctum.*
2 *Tutor ſine iudicis authoritate poteſt ueſtes antiquas,& ſimilia quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, diſtrahere pro ſuo arbitrio*
3 *Prælatus ſeu rector eccleſiæ poteſt nedum in ſanitate, ſed etiam in ægritudine de aliquibus mobilibus per eccleſiam acquiſitis pro ſuo arbitrio diſponere, etiam inter eos,qui ſibi ſeruierunt.*
4 *Rector eccleſiæ ſi aliquid de ſuo impendit ad utilitatem ipſius eccleſiæ,eſt ſibi ab eccleſia id totum reſtituendum.*

DEi omipotentis inuocato ſuffragio, Breuiter quò ad primum dico,dictum quondam plebanum ad dictorum bo
1 norum reſtitutionem minimè conſtringi poſſe. Moueor,
quia ad debita cõtrata per defunctum tenetur ſucceſſor,
maximè cum ſucceſſerit in bonis illius,ut c.j.& quod ibi
no.de ſol.& in c.j.de teſ.ergo illa bona mobilia potuerũt
dari inſolutum,uel aliter diſtrahi,pro ſatisfactione creditorum,cum eccleſia tunc non haberet pecuniam,uel alium faciliorem modum ſatisfaciendi creditoribus,ut in auth.hoc ius porrectum,x.q.ij.nec fuit opus in diſtractione illorum bonorum,cum eſſent mobilia & modici ualoris,interuenire epiſcopi authoritatem,ar.xij.q.ij. in c.terrulas,& melius in l.lex quæ tutores,C.de admi.tu.ubi pa
2 tet,quòd † tutor ſine iudicis authoritate poteſt ueſtes an
tiquas & ſimilia,quæ ſeruando ſeruari non poſſunt pro ſuo arbitrio diſtrahere;rector autem eccleſiæ maiorem poteſtatem habet,quàm tutor,ut no.glo.v.q.iij.in c.fi.& Inn.in c.pe.de iur.cal.ad idem c.cæterum,& c.adhæc,& c.
3 relatum,el.ij.de teſta.ubi dicitur,† quòd prælatus ſeu re
ctor eccleſiæ poteſt nedum in ſanitate,ſed etiam in ægritudine de aliquibus mobilibus per eccleſiam acquiſitis pro ſuo arbitrio diſponere,etiam inter eos, qui ſibi ſeruierint.fortiùs ergo hoc facere poteſt pro ſatisfactione debitorum nomine eccleſiæ contractorum, præſertim per illum,qui dicta bona eccleſiæ dimiſit.¶Et hoc quo ad primum,per cuius deciſionem remanet ſatis clarum ſecundum dubium alia examinatione non dignum.Sed præſuppoſito ſine ueritatis,præiudicio,quòd dictus quõdam plebanus poſſit conſtringi ad dictorum bonorum reſtitutionem,nunquid poſſit repetere pecuniam à plebano præſenti,quam de proprio ſuo ſoluit creditoribus eccleſiæ?& concluſiuè dico quòd ſic tex. enim eſt de hoc apertus in
4 c.quicunque xij.q.iiij.ubi dicitur,† quod ſi rector eccleſiæ
aliquid de ſuo impendat ad utilitatem ipſius eccleſiæ,eſt ſibi ab eccleſia in totum reſtituendum, cum nemo cõpellatur de ſuo facere beneficium.x.q.ij. c. præcariæ, facit xij.q.j.c.manifeſtè, & c.ſicut manifeſte.Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

FACTVM *ſic proponitur.Quidam magiſter Armagnus ciuis & habitator Funden.ciuitatis,dum eſſet in ultimis conſtitutus.ſuum ultimum condidit teſtamentum,in quo inter cætera legata ſic diſpoſuit.Volo & mãdo,quòd uxor mea dum uixerit,habitet domum meam,quæ eſt in parochia &c. poſt eius mortem uolo,quòd prædicta domus uendatur,& pecunia ipſius domus detur pro anima mea ad prouiſionem meorum executorum. uxor prædicta poſt mortem teſtatoris ſtetit in domo prædicta demum dicti executores uenerunt ad concordiam,cum præfata muliere, & ipſi mulieri uendiderunt domum ſic legatam pro certo pretio, executores prædicti recepto pretio incœperunt exequi uoluntatem defuncti,uidelicet emendo unam domum paruam,& eam aſſignauerunt pro anima ipſius teſtatoris cuidã puellæ maritandæ, quo facto ipſi executores ſteterunt ultra annum,& nihil de reſiduo pecuniæ præfatæ domus uenditæ diſponebant,denique epiſcopus nouiter in ciuitate creatus,inquirens de executione piarum uoluntatum,reperit quod dicti executores non fuerant prorſus defuncti uoluntatem executi,& eo admonente,ut perficerẽt teſtatoris uoluntatem,de ipſorum & epiſcopi conſenſu proceſſit,ut ex reſiduo pecuniæ duo candelabra argentea pro eccleſia cathedrali emerentur,& ob hanc cauſam exequendam tradiderũt dicti executores dictam pecuniam ipſi domino epiſcopo, qui dominus epiſcopus operam dedit,ut dicta candelabra haberentur:ſed non potuit illa habere:ita quod dictus dominus epiſcopus dictam pecuniam apud ſe per annum,& amplius retinuit,demum deceſſit dicta mulier emptrix epiſcopo retinente pecuniam, etiam poſt mortem ipſius per annum,& amplius animo emendi candelabra ſupraſcripta.Nunc uerò executores præfati repetunt a domino epiſcopo pecuniam prædictam,dicentes quòd uolunt illam expendere ad eorum uoluntatem.Quæritur,nunquid poſſint.*

CONSILIVM XI.

1 *Diſpoſitio teſtatoris ſeruanda eſt, tanquàm lex.*
2 *Statuto epiſcopi ſi caueatur,quòd nullus clericus poſſit rem eccleſiæ locare ſine ſuo conſenſu,quòd ſi ipſe epiſcopus conducit,uidetur conducendo conſentire.*
3 *Annus non currit executori, niſi à die monitionis fiendæ per epiſcopum.*
4 *Executor eſt,qui habet nudum miniſterium facti in exequendo diſpoſitum per alium.*
5 *Stipulatus ſi aliquis fuerit Stichum,aut Pamphilum: quem ipſe uelit.ſi ſemel alterum eligit,poteſt mutare uoluntatem ſuam, donec in iudicio alium petierit.*
6 *Electionem habens ex officio ſibi commiſſo.ſi ſemel eligat, etiam abſentem,non poteſt amplius uariare.*

CHriſti ſaluatoris,eiuſque pijſſimæ matris nominibus inuocatis,¶Tria ſunt ad clarã deciſionem prædictorũ examinanda.¶Primò, nũquid dicta domus potuerit uẽdi ante mortẽ dictæ mulieris legatariæ.¶Scdò,ſi cũ annus eſſet elapſus a tpe habitæ pecuniæ diſtribuẽdæ ex diſpõne teſtõris,nunqd potuerint dicti executores illã pecuniã diſponere,maxĩe .p. cãdelabrorum

delabrorũ emptiõe.¶Tertio ꝓſuppoſito ꝙ potuerit,nũqd ualeãt mutare uoluntatẽ, & illã conuertere ad aliũ pium uſum. ¶Venio ad primũ in quo uidetur primò dicendum, ꝙ nõ: qa ex quo teſtator diſpoſuit, ut poſt mortẽ uxoris legatariæ uenderetur, non potuit uendi ꝑ prius,arg.in l. ſi ita relictum.§.Pegaſus,ff.de leg.2. & l.in fideicõmiſſa.§. cum Pollidius,ff de uſur.& l. qui Romæ.§.reſponſo.ff.de uerb.obli.† ſeruãda eſt.n.diſpoſitio teſtatoris,tãq̃ lex.13. q.2.c.ultima uoluntas, & in auť. de nup.§ diſponat. ¶Sed hoc nõ obſtãte,cõtraria opinio ꝓſtãtior eſt. fuit.n. hoc tẽpus appoſitũ non fauore defuncti, ſed ipſius legatariæ, q̃ potuit in hoc ſuo iuri renuntiare,nõ ſolũ ipſa emẽte: ſed ẽt potuiſſet conſentire,ut alteri in uita ſua uenderet,ut l. quoties,C.de fideic.& l.j. Et optimè ad caſum noſtrum facit tex.in l.j.& l.cũ proponas,C.de pact.ubi ꝓbatur, ꝙ teſtator mandauit hæredi, ut ſi ſine liberis decederet,reſtitueret hæreditatem Sempronio. & potuit hoc non obſtãte hæres conuenire cũ Sempronio de danda ſibi certa parte hæreditatis in uita,ut remitteret ſibi fideicõmiſſum uniuerſale. Itẽ poteſt parte fideicõmiſſarius renuntiare huic fideicõmiſſo, & remittere hæredi, ut d.l. cũ propoñas. poteſt.n. quis renuntiare beneficio temporis appoſiti in ſuũ fauorem,ut l.cũ quis,ff.de uerb.obl. & l.ſtipulatio iſta.§.inter incertã,ff. [illegible] c. regula.accedãt iura generalia, [illegible] poſſe ſuo fauori renuntiare.d.c.ad apoſtolica,& l.ſi quis in conſcribendo,C.de pac. & hoc clariſſimũ.¶Ex quo concludo,ꝙ ualuit uenditio dictæ domus conſentiente dicta legataria, quæ conſenſit eo ipſo, qd emit, ad hoc l. cũ pater.§. libertis.& qđ ibi not. Bar.ff. de leg.2. & p Bal in l ſi.C.ad Macedo.& melius in l.ſi filius,C.de pe.hære & l.ſi.ã.An. in regula, qui tacet,de reg.iur.lib.vj.in Mercu ubi dicit, quòd ſi ſtipulatio epi cauecatur, quòd nullus clericus poſſit rem eccleſiæ locare ſine ſuo conſenſu,quòd ſi eps conducit, uidetur conducẽdo conſentire; ita dicẽdũ in propoſito. ¶Ad ſm dubium breuiter dico,quòd lapſu anni non obſtante potuerunt deputare pecuniã dicti executores pro anima teſtatoris de iure cõi.hoc uidetur [illegible]:quia†annus non currit executori, niſi à die monitionis fiendæ per epiſcopũ, ut exequãtur ſeu impleãt defuncti uoluntatem, & non prius, ut clarè probatur in c. nos quidem, de teſt. & ibi cõiter per doc. & per Fed. conſi.12. At in caſu noſtro anni lapſum non præceſſit epiſcopi monitio. Idẽ dico,ſi in epiſcopatu Fundẽſi eſt conſuetudo, ut cõiter uiget in alijs epiſcopatibus, monẽs ipſo facto, & arctans executores piæ uolũtatũ ad exequẽdũ intra annũ,alìàs poteſtas deuoluatur eo ipſo ad epiſcopũ. hac.n.conſtitutione non obſtante, dico quòd dicti executores potuerũt poſt annũ eligere cauſam, in quã illa pecunia expẽderetur,per ea,quæ eleganter notauit Bar.in l.cũ quidã, ff.de leg.ij.ubi dicit,ſe conſulu.ſe pro iſta parte: quia de iure cõi ille,qui habet ius eligẽdi pauperes, uel aliã cãm,ſi fuit in mora eligendi,& declarãdi uoluntatẽ ſuã,põt morã illã purgare,quoad uſq; legatum petatur,ut probatur in d.l.cũ quidã; & dicitur peti per litis conteſtationem, & non ante, ut l.amplius, ff.rẽ ra. habe. Et de iure cõi non excluduntur poſt annũ, tum quia,ut dixi,non præceſſit monitio: tum quia iſti habebant eligere perſonas,uel piam cauſam: non autem erant ſimplices executores: item nec uigore talis conſtitutionis excluderẽtur:quia conſtitutio arctat executores: ſed iſti non ſunt propriè executores,cùm habeant declarare, in quã cauſam deberet pecunia conuerti.†Executor enim eſt ille, qui habet nudum miniſterium faciendi exequendo diſpoſitum per alium,ut in l. executorem, C.de exec. rei iud. hinc eſt, quòd ille, qui declarat,& ſententiat,dicitur iudex: executor uerò,qui exequitur declaratum per iudicem.d.l.executorem. iſti autem,de quibus quæritur,nõ ſolùm habent ſoluere, ſed etiam declarare,& eligere,unde uirtute talis conſtitutionis,non electio,ſed mera executio deuoluitur ad ipſum;quod eſt bene notandum: quia multi in hoc errãt, credentes,quòd indifferenter poteſtas talis deferatur ad epiſcopum poſt annum: & ideò epiſcopus debet eſſe cautus in ſtatuendo, ut comprehendat etiã iſtos,qui habent eligere,& declarare,& exequi. Concludo ergo, quòd lapſu anni non obſtante potuerunt illi executores nuncupati ſuam uoluntatẽ declarare,& deputare illam pecuniam in emptionem candelabrorum pro eccleſia cathedrali. eſt.n.cauſa pia relinquere pro ornamentis eccleſiæ: quinimò tale relictum priuilegiatum eſt à iure, ut ex eo non ſoluatur quarta, ut in c. ſi. de teſta. ¶Venio ad tertium dubium & ultimum,nunquid poſſint dicti executores re exiſtente integra, mutare uoluntatem ſuam, & conuertere illam pecuniam in aliam cauſam. ¶Et primò uidetur quòd ſic per l.ſi quis ſtipulatus,ff.de uerb.obl.ubi

5 dicitur,† quòd ſi quis ſuit ſtipulatus Stichum aut Pamphilum,quem ipſe uellet,ſi ſemel alterum elegit,poteſt mutare uoluntatem ſuam, donec in iudicio alium petierit; ergo idem dicendum in propoſito. Sed hoc non obſtante contrarium in caſu noſtro eſt tenendum per l.huiuſmodi.§.Stichum,ff de le.j. & l.ſtatuliberum.§.j.de leg.ij.& l. apud Aufidium,ff.de oper.lib.in quibus iuribus clarè probatur,quòd habens electionem ex ultima uoluntate,ſi ſemel eligit,ſeu declarauerit uolũtatem ſuam,amplius uariare non poteſt;& hoc tenent ibi cõiter glo.& doc.præſertim Bart.non ob. contrarium, quia loquitur in electione data per ſtipulationem,& non ex ultima uolũtate. Diuerſitatis ratio redditur duplex. Prima cõiter per glo. quia in ultima uoluntate,eo ipſo quòd quis elegit,uel uolũtatẽ ſuam declarauit, ſtatim acquiritur dominiũ electo, perinde ac ſi teſtator elegiſſet,ut d.l.cũ apud,& ſic non põt amplius eſſe locus pœnitentiæ Nam electio,quã facit ipſe cõmiſſarius,attribuitur ipſi teſtatori,ita,quòd actio cõpetit electo ad ius illud conſequendũ, non ex electione cõmiſſarij, ſed ex præfato teſtamento, ut eſt tex.no.in l. unum ex familia.in prin.& ibi per Bar.ff.de leg.ij.quæ ratio ceſſat in ſtipulatione: ſed quia hæc ratio non uidetur uniuerſalis, quia non procedit eo caſu,quo legatur res aliena, cum tunc ex electione non tranſeat dominium, ideò Bar. & alij aſſignant in dictis iuribus aliã rationem, hãc ſcilicet,quia ultimæ uoluntates nõ poſſunt,ſicut ꝯtus ſtare in ſuſpenſo,ut notanter dicit tex. in l.ſi. ff. cõia prædio.ideò ſtatim facta electione actus eſt cõſumptus, & non eſt amplius uariationi locus. Ex quo ergo dicti executores, ſeu cõmiſſarij declarauerunt uoluntatem ſuam, & uoluerũt, ut ex illa pecunia emerentur candelabra pro eccleſia cathedrali, & maximè cum ob hanc cauſam tradiderunt pecuniam dño epiſcopo,non poſſunt amplius mutare uoluntatem, cũ functi ſunt officio ſuo; ad hoc facit c.publicato c.cum inter de elec.& c.ſi compromiſſarius,eo.ti.lib.vj.& in c.in literis de offi.dele.& l.iudex,ff.de re iud.& regula, mutare,de reg.iur.lib.vj. & cle.cum illuſio,de renun.c. ſi tibi abſenti,de præb.lib.vj. & quod eleganter notauit in ſi

6 mili Bart.in l.abſenti,ff.de don. ubi dicit, † quòd habens electionem ex officio ſibi cõmiſſo,ſi ſemel eligat, ẽt abſentẽ,nõ põt amplius uariare;quod ſatis ꝓbant iura canonicas.s̃.ꝓximè alleg.petẽdo ut dicta cãdelabra emãtur, cũ annus ſit elapſus à tẽpore, quo epiſcopus eos monuit, ut exequerentur.d.c.nos qdẽ; & ſic plena poteſtas exequẽdi reſidet penès dñm epm.d.c.nos,in auth.de eccle.ti.§. ſi qs ędificationem. Et hæc ſufficiant. NIC. ABBAS.

CON-

CONSILIVM XII.

1 *Abſolutio non debet fieri inuito iuramento recipienti.*
2 *Contractus ab uſurario initus uidetur factus in fraudē uſurarū.*
3 *Notorium dicitur omne probatum in iudicio.*
4 *Sententia ſine certa quantitate lata, dicitur certa, ſi poteſt ex actis certificari.*
5 *Tranſigens non dicitur ſponte donare: ſed timor litis, & uexationis ipſum ſubeſſe compellit.*
6 *Obligatio ex iuramento acquiritur principaliter deo, non parti turpiter recipienti.*

IN indiuiduæ Trinitatis nomine amen. Et ſi copioſior elegantiſſimè in facto propoſito per inſignes, & famoſos ſupraſcriptos doctores cōſultum ſit, adeò, ut eorum authoritate ductus, ſola ſubſcriptione contentus eſſe deberē: at tamen ad maiorem claritatem, & ut facilius conſulenti ꝑ uideatur, duo ſuccinctè attingam, ꝑ doctores conſcriptos apertè non tacta. ¶Primum nāq; uidetur ſupraſcriptam tranſactionem teneri, pœnāq; ex conuentione cōmitti, ab ſolutionēq; à iuramento denegandam fore: quoniam & ſi in ueritate ꝯtus fuerit pignoratitius, & fęneratitius in forma uenditionis, & emptionis conceptus: attamen cum lis fuerit mota non aduerſus fictè contrahentem, ſed aduerſus eius hæredem, qui probabiliter potuit ignorare factum defuncti, & pręſumitur ignorare, ut in regula, cū quis in ius, de reg.iur.lib vj. & no.in c.cura. de iure pa. & in c.de quarta, de præſcrip.in l.1. & 2.ff.de po. maximè cū inſtrumentum appareat conceptum ſub forma emptionis & uenditionis, cui ſtandum eſt, donec apertè probetur contrarium. in cap. cum Ioannes, de fid.inſtrum.& l. precibus, C.de proba. licitè iſte hæres tranſactionē egit, & laudandus vr̃ feciſſe cauſa redimendi uexationem ſuā, ar.c.dilectus, de ſimo.& l.2.C.de tranſac.facit c.2.& c.dilecti, de arb.& c. cū contingat, de iureiur.& c.licet, eo.tit. lib.vj.& c.fi.de fo.compe.eo.lib.ubi patet, ꝗ etiam ex alia cauſa licitè recipitur iuramentum, ut per illud forum foro accumuletur. Et per hæc patet, ꝗ cū nulla reperiat iniquitas ex parte hæredis iuramentum recipientis, nec peccatum continet ex parte iurantis,
1 † ꝗ inuito iuramentum recipienti non debet fieri abſolutio, ut in C.de tranſac.l. ſi quis maior, & in c.2. de ſpon.imò debet compelli ad obſeruantiam, ut in c.cum contingat, & c.licet, de iureiur.q.nimò ex contrauentione efficitur infamis, ex quo tranſactio erat iurata, & perdit omne emolumentum, qđ conſecutus eſt ex illa tranſactione, ut in præalle. l. ſi quis maior nec prætextu deceptionis ultra dimidiam iuſti pretij rei petitę debet tranſactio irritari. nam & ſi poſt tranſactionem inueniuntur publica inſtrumenta, per quæ appareat, ꝗ deceptus ſit tranſigens in quadruplum non tamen reſcinditur tranſactio, ff. ad Treb.l. Lucius.§.ulti. Et eſt ratio in tranſactione: quia hoc ipſo, ꝗ à lite receditur, magnum cōmodum eſt; unde indebitum ſolutum ob tranſactionem non repetit. C. de tranſac.l.2.& ff.de cōdi.inde. in ſumma: & hoc tenet etiam glo.in c.pe.de emp.& uend. in præalle.l.Lucius.§.ult.ad Treb. facit qđ no.Bar.in l.2. C.de reſcin.uen. Nec obſtant ſuperius plenè inducta per conſulentes; qm̃ fundamentum eorum vr̃ falſum. fundāt enim ſe ſuper remiſſione uſurarum non liberè facta; ſed per prędicta patet, ꝗ in caſu prædicto non fuit facta aperta remiſſio uſurarum: imò per trāſactionem fuit à lite receſſum: in qua, etiā ſalua conſcientia, poterāt obtinere ꝯhentes, cū dubius ſit euentus litis, ut c.fraternitatis, de frigi.& male.& c.fi. 11.q.j. ¶Sed his non obſtantibus oppoſitum arbitror de iure uerum: qm̃ hic hæres ſciebat, uel ſcire debebat contractum eſſe fęneratitium. Primò, quia defunctus tempore contractus erat fęnerator: unde ex eo qđ rem emptā locat uenditori, & diu patitur uenditorē poſſidere, uenditio vr̃ ſimulata, ut l.ſicut.§.ſuperuacuum, ff.quib.mo.pig. uel hypo. ſoi. & per Bar.in l.poſt contra-
2 ctum, ff.de dona. † vnde talis cōtractus ab uſurario initus, videtur factus in fraudem uſurarum, maximè quia contra uſurarios eſt de facili præſumendum in fauorem, & ſalutem animarū ipſorū, in c.iuuenis, de ſponſa. & in cle. exiui, de uerb.ſig. facit qđ no. glo.in c.j.de ſeruti. & hanc opi. tenet recolendæ memorię do.Pet.de Ancha.in c.illo uos, de pig.ubi refert, hanc qōnē uidiſſe de facto hic Senis; & hoc intelligo, ut ſ.dixi qñ talis ꝯtus eſt initus ab uſurario. ſi aūt eſt initus ab alio, ex eo ſolo, qđ remanſit in poſſeſſione rei uenditæ, benè præſumitur ꝯtus ſimulatus, ut in prealle.l.ſicut, §.ſuperuacuū.no.glo.C.de remiſ. pig l.fi ſed hæc coniectura ſufficit quo ad aliū creditorē, ut ſibi iſte contractus non præiudicet: ſed uenditor, uel habentes ab eo cauſam, poſteà non poſſunt dicere contractū ſimulatū ex eo ſolo: quia non licet uenire contra factum ſuū, niſi ſint aliæ coniecturæ; qđ no.Bart.in d.§.ſuperuacuum. Et qđ ſupradictum eſt, qđ quo ad alium creditorē contractus præſumatur ſimulatus, procedit, niſi ille, qui reconduxit, ſoluiſſet penſionē; & tunc non pręſumitur cōtractus ſimulatus, ut no. Bar.in loco præalleg. unde cum in themate præſupponitur iſtū defunctū tempore contractus fuiſſe uſurarium, debet præſumi contractum fuiſſe fęneratitium, ex quo uenditorē diu paſſus eſt poſſidere, ut ſ.dixi. Itē ex alio iſte hæres ſciebat, uel ſcire debebat, iſtum contractum fuiſſe fęneratitium: qm ut in themate dicitur, probatum erat in iudicio contractū eſſe ſimulatū.
3 † omne enim in iudicio probatum dicitur notorium, ut in c. cum olim, de uerb.ſig. quod dicunt uerum dñi de Rota deci.403.qñ probatio eſt perfecta, & in cauſa concluſum, ita, qđ non reſtat niſi ferre ſniam, ut hic erat. ad ꝑdicta faciunt, qđ no.gl. & Inn.in c.ſignificauerunt, de teſt.& facit c.ſuper quibuſdam, de uerb.ſig.& qđ no.Inn.in c.conſtitutus, de fil.presby.& in c.ſignificaſti, de diuor. Imò plus dixit Inn.de ap.c.ex inſinuatione, & de conſue.c.cū dilectus, & de teſti.c.per tuas, & gl.in c.euidentia, de accu.ꝗ quic-
4 quid in iudicio agitur, dicitur notorium. † Item ſententia ſine certa quantitate lata dicitur certa, ſi poteſt ex actis certificari, ut no.Inn.in c.2.de libel.ob.& gl.in c.illa ꝓpoſitorum, de accu.& Io.And.in addi.Spec.in ti.de ſen.ꝓla. §.qualiter, ver. ꝗ ſi iudex, & uidetur probari in l.3.C.de ſen.quæ ſine cer.quanti.unde non poterat iſte hæres ignorare ſimulationem contractus, cum probationes fuerint perfectæ, & ſibi notę: quapropter tenetur ſatiſfacere animæ defuncti, ut in c.fi. de ſepul.& in c.in literis, de rap. & in c.à nobis.ij.de ſent.exc.& in c. tua, de uſur.cuius animæ non ſatiſfit, niſi plenè reſtituatur ablatū, de uſu.c.cum tu, & regula, peccatum, de reg.iur. lib.vj. & xiij. q.vj.c.ſi res.non debuit iſtū actorē quodāmodo inuitū trahere per ſubterfugia, & cauillationes, & per ſuā potentiā ad tranſa
5 ctionis actum. † ille.n.qui tranſigit, ſponte non donat: ſed timor litis, & uexationis ipſum ſubeſſe compellit, ut in l.ij. C.de trāſac.ubi bonus tex.iūcta gl.facit c.ſuper.eo, & maximè in caſu noſtro remiſſio & liberatio fuit non libera; qa nō ualebat actor propter rei potētiā obtinere ſniam, & ſua laborabat inopia; ad hoc bonus text.in c.ij.de arb. Et remiſſio uſurarū, nō ſpōte facta, nō ualet, ut ſ.plenè in alijs ꝯſilijs dictū extitit; & ſic patet, ꝗ nō tenuit trāſactio: qa plenaria ſatisfactione debebat cōſulere aīæ defuncti, ut in iuribus ſuperius alleg. Item tranſactio debet fieri in re dubia,

re dubia, & lite incerta.l.j.ff.de tranſac.ut quia tranſigẽs credebat habere bonam cauſam: alioquin ſi euidẽs eſſet calũnia, non ualet tranſactio,ff.de cond.ind.in ſumma.j. rñſo.facit.c.expoſita,de arbi.no.gl.in c.ſuper eo, de trãſa. uñ cũ hic certus erat hæres contractũ eſſe fœneratitiũ per ſuperius inducta,deprehendit̃ in euidenti calũnia trãſigendo,& nõ ſatisfaciẽdo plenarie aïæ defuncti;& ſic non ualuit tranſactio,& per cõſequens nec pœnæ appoſitio,ut in ſimili no.gl.in c.ſignificantibus, de offi.dele.& ĩ c.ij.de præca.& in regula, acceſſorium, de reg.iu.lib.vj. & l.pacta quæ ꝯ, iuncta gl.de pac. Et iurm̃ debet relaxari,cũ turpiter fuerit receptũ ab hęrede,ut plenè ſuperius elicit̃,ad hoc.c.j.& qđ ibi no.de iureiu.& ꝑ doc.in c.debitores, eo. Imò plus uidet̃, ꝙ etiam ſi iſte hæres probabiliter ignorauit ſimulationem ꝯtus; ex quo tñ iſte actor nõ habuit animũ liberè donandi,& remittendi,quod ſupererat reſtituendum,ut patet ex ꝑdictis,debet hæres officio compelli ad ſatisfaciendum aïæ defuncti,ut in ꝑall. c.ſi.de ſepul.in c.in literis, de rap.c.à nobis.2.de ſen.exc. & c.tua,de uſur.Sed circa abſolutionem à iuramẽto,aduertendũ, ꝙ ẽt ultra practicas per dictos doc.conſulentes trãditas,uidetur alia practica magis facilis, & per q̃ uitatur circuitus,ut à iudice petatur relaxatio iuramenti,ut illicite exacti,ut nõ obſtãte iuro poſſit uſuras,quas ſoluit & iurauit nõ repetere,poſtulare, ut abſoluatur ab illo iuramento;& hæc practica fundatur ſuper c.ſi uerò, de iureiu. & licet illud.c.loquatur de petitione abſolõnis à Papa:tñ & inferior abſoluere põt.ubi aliqua turpitudo ex parte iurantis eſt,ut no.Inn.in c.debitores,eo.ti. facit quod no.15.q.6.c.nos ſanctorum,& c.iuratos;& hãc practicam tandem tenet Io.An.in addi Spe.ſuper rub.de iureiu.Et expreſſius recolendæ memoriæ do.An.de But. in c.j.eo.ti.ubi refert ſe uidiſſe conſultum, quod ad hanc abſolõnem iuramenti non uenitur, niſi in ſubſidiũ: quia ante oĩa debet peti relaxatio à parte per præall.c.j.ubi ſi pars abſoluere non uult,abſoluat eps̃: & ſi aliter abſolueret,non rite abſolueret. Sed do.Ant.non putabat hoc neceſſarium:quia nulli ibi datur hic ordo:quia in c.ſuperius allegato abſoluitur hic iurans principaliter ſine alio circuitu , & ſic etiam auditur principaliter in c.ad aures,& c.abbas,quod me.cau. Et hoc arbitror uerius eſſe: †quia ex iuramẽto principalis obligatio acquiritur Deo non parti turpiter recipienti;unde ſufficit petere relaxationem à iudice,qui in hoc tenet locum Dei,ut præall.c. ſi uerò,de iureiu. An autem in hac abſolutione fienda ſit pars,quæ iuramentum recipit,uocanda,breuiter inquã, ut prolixitatem euitem, duas opiniones quantum ad propoſitum reperio. Nam Pau.& Io.Cald.conſuluerũt, ꝙ uel petitur abſolutio à iuramento firmante cõtractũ, & ſic contingit ex hoc reſciſſio contractus, ut firmati iuramento:uel ſimul petitur,abſolutio à iuro,& ꝯtractu, & tũc pars eſt uocãda:ſecus,ſi iurm̃ non firmat ꝯtum,& petitur ſola abſolutio iuramenti, in quantum non firmat contractum:ſed ſeparata eſt à contractu,ut aperiatur uia ad reſcindendum contractum: quia tunc dicunt partem nõ uocandã: quia per hoc non præiudicatur parti. eſt.n. hic actus quaſi pœnitentialis, & extraiudicialis, qui põt exerceri parte non uocata, ex quo ſibi nõ infertur præiudicium.Et ſic ad propoſitum uidetur, ꝙ pars non ſit citãda,cum hoc iurm̃ non firmet contractum, nec eo ſublato reſcindit̃ contractus,ſed datur uia ad reſcindendũ. Hanc partẽ,ꝙ pars non ſit uocanda,quantũ ad caſum noſtrum, cum iuramentum præſtetur ſuper uſuris repetendis, tenet do.An in d.c.debitores.Mouet̃ principaliter,quia tãta turpitudo uerſatur ex parte recipientis, ut nulla ſibi obligatio acquiratur, nec ut poſſit agere, nec excipere cũ ex iniquitate ſua non debeat cõſequi actionẽ,nec exceptionem.l.itaq; fullo,ff.de fur.& quod no.in c in literis,de reſt.ſpol.ſed obligatio tantum acquiritur Deo:uñ ſufficit quod ſit pñs Deus ,& ſic iudex , qui in loco tenet locũ Dei.Fatet̃ tñ tutius eſſe qđ uocet̃ pars & ubi etiam debet uocari ſi nõ uocetur tenet ꝙ ualet abſolutio,ſicut abſolutio ab excõicatione nõ debet fieri parte nõ uocata,& tñ ſi fit,tenet ut no.ĩ c.qua frõte,de app. ¶Aliã opiꝯriam,ſ.ꝙ pars ſit uocãda,tenet Io.An.in addi.Spe.in tit. de iureiu.ſup ru.ĩ ul.addi.& tenet Fed.de Se.cõſ.290.ubi cõcludit uocandũ creditorẽ,& priuſquam abſoluatur, diſcutiendũ eſt,an inſtrm̃ ſit uſurarium, uel nõ ſaltẽ ſemiplenè & ſummariè. nam abſoluere nõ debet , niſi conſtet inſtrm̃ uſurariũ eſſe : hoc aũt cõſtare nõ põt, niſi pñtibus partibus & citatis.l.ĩ cãæ.§.cã cognita,ff.de mino.& c.cũ ex literis,de ĩ integ.reſt.& poſtea ĩ diſcusſione iudicij ordinarij,illud idẽ probari debet plenè, ſm ꝙ cã requirit: quia probationes ſup illo præambulo nõ facerẽt fidẽ, cũ agitur principal̃r.c.ueniens,de teſt.ij.& idẽ quod ſupra, ſequit̃ fœlicis memoriæ dñs Card.Flor.in ꝑall.c.debitores,& hãc opi.puto ueriorẽ:qa nõ põt negari,qđ interſit creditoris & aduerſarij iurm̃ nõ remitti, maximè in caſu noſtro , arg.in l.ſi q̃s maior,C.de tranſa.& c.ſi.de ſo.cõp. lib.vj.Itẽ nõ intereſſet,quare ad relaxationẽ in c.j.de iureiu.ex quo ergo eius intereſt, uocari debet ut c.inter quatuor,de maio.& obed.& c.omnia,& c.caueant.3.q.8. Et ſic dico & conſulo. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

Vniuerſitas ciuitatis Fundorum dum anno quolibet teneretur ſoluere certas collectas dominæ reginæ de ipſorum hominum poſ ſeſſionibus,& aliis bonis,nolens ſoluere amplius dictas collectas tali modo,in recompenſationem ipſarum collectarum fecit & ordinauit quædam ſtatuta,ut quilibet uendens uinum,granum,& alia bona,necnon & emens carnes , teneatur & debeat ſoluere certum quid,prout in ipſorum ſtatutis continetur.Ciues uerò & officiales ipſius ciuitatis ſuper hoc conſtituti uolunt compellere clericos ad ſoluendum gabellam prædictam de bonis eccleſiæ , & de patrimonialibus ipſorum clericorum.Clerici ex aduerſo recuſant dicentes ſe non teneri ad prædicta onera ſeu gabellas,quæritur quid iuris?

CONSILIVM XIII.

1 *Eccleſiæ, & eccleſiaſticæ perſonæ, & earum bona ab exactionibus ſunt immunes.*

2 *Clerici ſunt exempti ab omnibus oneribus urbium & caſtrorũ Nec tenentur ad onera impoſita per Laicos.4. Tenentur tamen quando ad eorum uſum conuerti debent.3.*

5 *Ciuitas non poteſt imponere collectas pro republica ſine principis authoritate.*

6 *Fraudans gabellam iniuſtam non peccat.*

CHriſti, eiusq; matris præſidio humiliter inuocato, ne hunc caſum uidear dubitabilem æſtimaſſe,omiſſa omni pro cõtraria parte argumentatione,ipſam deciſionẽ attingã.firmiter nãq; teneo clericos ad huiuſmodi gabellas non teneri. hanc concluſionem probabo iure diuino,canonico & ciuili:poſtremò cã doctorum authoritatibus roborabo. Iure uerò diuino probatur per id quod legi.& no.in c.quãquam, de cenſi.lib.vj.iuncta gl.in uerbo, diuino tex.n.ibi dicit,

1 †ꝙ iure diuino & humano eccleſiæ & eccleſiaſticæ perſonæ ac res ipſarum ſingularium perſonarum ab exactionibus ſunt immunes;gl.ibi ĩ uerbo,diuino adducit id, qđ habet̃ Gen.47.&Exod.7.ultra medium ubi uidet̃ proba-

ri clericos ab hmõi collectis gabellis,ſeu exactionibus eſſe immunes. Iure canonico probaṫ apertè in c.fi.de ui.& ho.cle.ubi expreſsè probatur,ꝙ clerici non ſubiiciuntur ét in bonis propriis,ſtatutis & cõſuetudinibus patriæ circa ſolutionem gabellarũ,ſeu collectarũ editis,ét ſi exerceant negotiationes, & mercimonia ut laici, niſi tertiò ꝑ epm moniti ab hmõi negotiationibus ſecularibus deſiſtere nolint. Scđò probatur in c.non minus,& c.aduerſus,de
2 immu.eccle.ubi dr̃, † ꝙ ab oĩbus oneribus urbium & caſtrorum clerici ſunt exempti; ita, ꝙ non tenẽtur pro cõi utilitate aliquid ſoluere,niſi eps & clerus tantam neceſſitatem inſpexerit, ut abſq; ulla coactione uelint in aliquo ipſorũ laicorum neceſſitatibus ſubuenire, Romano tñ Pontifice prius conſulto,ut d.c.aduerſus;ad idẽ prædictũ.c.quãquã,de cẽſi.lib.vj.cle.pñti,e ti.c.j.de immu.eccle.lib.vj.& 16.q.1.c.gñaliter.Nec debet cuiquã hoc abſurdũ uideri.nã bona eccleſiarum ſunt publico uſui ſpãli deputata.12.q.1.c.uidẽtes.16.q.1.c.fi.de præben. Ratio. hinc dicit canon in c.nulli liceat.1.q.2.quod id,quod eccleſiæ cõſecraṫ,ſiue fuerit anima,ſiue ager,ſanctũ ſanctorũ dño efficiṫ, & ad ius ꝑtinet ſacerdotũ. nõ debuit ergo uſui publico mundano deſeruire: qa ſemel Deo dedicatũ ad humanos uſus amplius trãsferri nõ debet, regula, ſemel Deo dedicatũ, de reg.iu.lib.vj.& ius publicũ cõſiſtit in ſacris, ſacerdotibus,& magiſtratibus. 1.di.c.ius publicũ. Laici aũt cũ ſint mũdani,& principaľr hñt utilitatẽ ex republica mundana,debẽt hæc onera ſubire, ut ſic tꝑalia tꝑalibus & ſpũalia ſpũalibus uſibus deputenṫ; facit.c.eccleſia S.Mariæ,de cõſti.& c.q̃ ĩ eccleſiarũ,e.ti.c.fi.de reb. eccl.nõ alie.96.di.c.bñ quidẽ.Hinc dicit tex.in c.reprehẽſibile.2..q.8.quod milites ſeculares militãt mũdo; milites uerò cœleſtes militãt Deo.Iure aũt ciuili clarius adhuc ꝓbaṫ.nã cũ negari nõ poſſit,qđ hæc onera ſint extraordinaria,cũ nõ ſint certa,& à principe ab antiquo poſita iuxta ea,quæ leguṅt & no. ĩ l.una,C.de ſuperindi.lib.x.& l.oĩs,C.de ann.& trib.e.li.ergo clerici ab his ſunt exẽpti, ut ꝓbaṫ in l.placet, C.de ſacroſ.eccl.& l.ij.C.de epiſc.& cle.Et de iure nouiſſimo hoc eſt clarisſimũ,ut in aut.item nulla cõitas,C.e.ti.& ĩ corpore, uñ ſumiṫ de ſta.& cõſue. ꝯ lib.eccl.§.itẽ nulla,col.x.ubi gñaľr fuit diſpoſitũ,ꝙ nulla cõitas,uel pſona publica,uel priuata,collectas ſeu exactiones, angarias, uel perangarias eccleſiis, uel aliis piis locis,aut eccleſiaſticis perſonis imponãt,aut inuadere eccl'iaſtica bona pſumãt:qđ ſi fecerint,& reqſiti nõ emẽdauerint, grauisſimis pœnis (de quibus ibi) ſubiiciunṫ.Et ꝑ illũ tex.uoluit gl.in l.de his, C.de epiſc.& cle.ꝙ ét à muneribus ſeu tributis ordinariis, quæ olim ſoluebanṫ Imperatori clerici, ſint immunes,licet Bar.in d.l.de his, ꝯtriũ teneat,& intelligat.d.auṫ.itẽ nulla,ĩ oneribus extraordinariis.Bal.tñ in d.l.placet,C.de ſacroſ.eccl.ſoluit illã gl.qñ onera ét ordinaria imponerenṫ ab aliquo principe, quàm imperatore: quia nullus hoc facere põt,quãquã cõſtituat quid ordinariè ſoluendũ per illum tex.q omnibus hoc inhibeṫ; & optimè loquitur. Præterea hæc onera imponũtur principaľr perſonis pro rebus;ergo clericis nõ poſſunt imponi, qui nõ ſubiiciuntur ſtatuẽtibus, ut l.reſcripto.§.ſciendum,ff.de mune.& hon & ibi uoluit Bal.Quinimò ſi res eſſet allibrata in libro æſtimi,& peruenit ſine fraude ad eccleſiam,uel clericum, nõ teneatur eccleſia,uel clericus,pro illa re ſoluere,ut no.Bal.in d.l. placet. ſentit Bar.in l.incola,ff.ad muni.Spe.in ti.de cle. coniu.in ij.col. Io.de Lig.in cle.præſenti, de cenſi.& Archi.in c.j de immu.eccl.lib.vj.Preterea hæc onera in Fundenſi ciuitate impoſita,ſuccedunt loco illarũ collectarũ, quas ſoluebant ſoli laici dñæ reginæ;ergo eodẽ iure debent cũ illis collectis cẽſeri: quia ſubrogatũ debet cẽſeri iure illius,in cuius locũ eſt ſubrogatũ,ut in c.eccleſia, ut lit.pen.& l.ſi cum.§.qui iniuriarum,ff.ſi quis cau.ſicut ergo ſoli laici illa ſoluebant, eodem modo ſoli laici debẽt has gabellas ſoluere. hoc apertisſimè uoluit Ia.But.in l.
3 ad inſtructiones,C.de ſacroſ.eccl.ubi dicit,†ꝙ tunc tenẽtur ſoluere gabellas impoſitas ꝑ laicos, qñ ad eũ uſum cõuerti debent, ad quem clerici contribuere tenebantur, ut ad refectionem uiarum reſpectu poſſesſionum.l.j.ff.de uia pub.& iti.refi. † Quid plura:hoc aptisſimè tenet Bal.
4 in d.l.placet; dicens clericos non teneri ad gabellas impoſitas per laicos:quia hæc ſunt munera extraordinaria, ad quæ clerici non tenentur,ut in iuribus preall.& refert idem conſuluiſſe Bar.& ſic fuiſſe in quæſtione facti determinatum. Et hãc ſñiam maximè teneo, quia hæc onera, uectigalia,gabellæ ſeu ſimiles exactiones,ſunt à iure generaliter prohibita, nec imponi poſſunt, niſi per habentem regalia in loco,non autem ex ſtatuto ciuitatis,ut ꝓbatur ĩn l.ij.C.de uecti.& cõmiſ.& l.uectigalia,ff.de pub. & l.una,C.de ſuperindi.lib.x.& ibi expreſsè ꝑ Bar.q di-
5 cit,†ꝙ ciuitas non põt imponere collectas pro republica ſine principis authoritate ꝑ tex.illius.l.unicæ, licet pro neceſsitate propria ciuitatis, ut cũ debitũ uel neceſsitas urget, poſsit collectas ſuis uicibus imponere : imò cogiṫ hoc facere, ut no.gl in l.j.ff.quod cuiuſq; uni.& ꝑ Bar.in l.iiij.§.accuſatori,ff.de re iud.& l.ij.ff.de iure fiſ.Clericis aũt nullo mõ ĩponere pñt,cũ nõ ſint de eius iuriſdõne, & gñaľr ſunt à iure exempti,ut ĩ iuribus ꝑal.hic notãter di-
6 xit Bar.in d.l.uectigalia, †ꝙ fraudans hodie gabellã, non peccat cũ nõ ſit iuſtè impoſita : q.a.ſ.nõ ab eo,q habet regalia in loco,de qbus in c.uno,quæ ſint reg.col.x.niſi ſint de illis ꝓſonis.quę gabellas cõi ſenſu impoſuerũt,ut ipſimet ciues pro neceſsitate cõi. ¶ Concludo ergo ex oĩbus prędictis clericos Fundẽſis ciuitatis,uel alterius nõ teneri ad ſoluendum dictas gabellas uel ſiſes ſtatutis laicorum indictas:& hæc concluſio ſatis vr̃ de me Inn.in c.non minus, ꝑall.& optimè facit.l.ſancimus.la ij.C.de ſacroſ. eccl.ubi patet, ꝙ bona quæ deferuntur eccleſiis, ſiue ex teſtõ, uel inter uiuos ſunt exempta à lucratiuorum inſcriptionibus,ut ſi ſtatuto loci caueatur, ꝙ de re donata,uel locata ſoluatur certum qd cõi,ſeu dño loci, tale ſtatutũ gñale nõ extenditur ad eccleſias,ut ibi & 23.q.8.c.ſancimus.no.An.de Bu.ĩ c.j.de cẽſibus.fortius clerici debẽt eſſe exẽpti ĩ cã nõ lucratiua,ut in caſu nr̃o, cũ longa ſit dr̃ia inter lucra nõ capere, & acqſita ꝑdere.l.ſi ſponſus, ff. de do.inter uir.& uxo. Et hæc ſufficiant .NIC. ABB.

CONSILIVM XIIII.

1 *Præſcriptio currit contra mulierem in rebus, ſeu iuribus dotalibus ab eo tempore,quo poteſt actionem mouere.*

2 *Eccleſia ſi ſuccedit priuato, contra quem fuerat inchoata præſcriptio, utitur iure priuati pro tempore præterito:pro futuro,iure & priuilegio eccleſiæ.*

3 *Lex, uel ſtatutum ubicunq; tollit præſcriptionem in genere, & uerificari non poteſt, niſi in præſcriptione longiſſimi temporis tunc ut uerba aliquid operentur, excludunt præſcriptionem, 30.uel 40.ann.*

4 *Præſcriptio cum mala fide regulariter contra neminem currit.*

OMnipotentis Dei poſtulato ſuffragio, uidetur primò, quòd hoſpitali ſanctæ Mariæ nullum ius de pñti competat, & qđ competierit,legitimè ſit præſcriptũ,ꝙ aũt nullũ competat,probatur cenſura municipali Senẽſi ſub tit.de præſcrip.

ſcript.20.uel 30.an. in uer.ſi quis aũt, ubi ſic diſponitur. Si quis aũt rem aliquã pro ſua poſſederit ſpatio 30.ann. illam dicto tpe præſcribat, & nemini conquerenti de ea ius fiat. Et poſt quędã excipit ab illa pſcriptione pupillos dũtaxat de mulieribus, & ſuarum dotium nulla in d.c.fit mentio.nõ obſtat, q in fine totius ſtatuti fiat exceptio re ſpectu mulierũ in dotibus ſuis:qa priuilegiant ibi mulieres quo ad pſcriptionem 10.ann.de qua fit mentio in ſubſequenti uer. Cum n.dicto ſtatuto quo ad ppoſitum ponantur duæ orones habentes materiam diuerſam & ſeparatam, qa in prima diſponitur ſup præſcriptione 20.an. nullo requiſito titulo,& ab ea excipiunt pupilli dũtaxat. In ſecunda uerò fit mentio de pſcriptione 10.ann.cũ titulo, & ab ea excipiant plures perſonæ, inter quas reputat mulier reſpectu ſuarum dotium;clarè patet,q illa exceptio debeat referri ſolum ad pſcriptionem 10.an.de qua pximè pmiſerat:qa determinationes,exceptiones,clauſulæ,& hmõi qualitates debent referri ad pxima, & non ad oĩa pcedentia,qñ præmittuntur plura capĩa ſeparata, & maximè qñ præcedentia capĩa habent ſuas determinationes,ut in caſu noſtro; ad hoc.c.cũ dilectus,de do.legit & no.in c.inquiſitioni, & c.ſecundo requiris,de app.& in Spe.in tit.de inſt.edi.§.nũc aũt uidendum,uer.itẽ excipe. p Bar.in l.pretor.ij.ff.ui bo.rap. & l.talis ſcriptura, ff.de leg.ij.cum aũt cõmune & hoĩes caſtri Rochæ Albinæ comitatus Senarum poſſederint titulo p donato dictum caſtrum Caligrani, circa qđ hoſpitale ex teſtõ do.Antonię prætendit ius habere reſpectu dotiũ ſuarũ,ut in themate dicitur,nedum p 30.ann.q ſufficere debent ex forma ſtatuti,ſed etiã p 50.ann.& ultra, cũ illud caſtrum fuerit eis liberè donatum per magnificum cõmune Senarum anno Dñi 1375.& illud liberè,& quietè poſſederint hoĩes,ſeu eorum cõmune iugiter & continuè à tpe donationis uſq; ad hodiernum diem, ur dictum cõmune præſcripſiſſe oẽ ius illi mulieri cõpetens in dicto caſtro. quod aũt à tempore illius donationis debeat cõputari præſcriptio ꝯ dictam do.Antoniam, etiam in dotibus ſuis, licet tunc ſuperuiueret maritus, pbatur in l.in rebus,C.de iure dot. ubi † dr, q præſcriptio currit conta mulierem in rebus, ſeu iuribus dotalibus ab eo tẽpore,quo põt actionem mouere, ut poſt diſſolutum mrimonium, uel poſtq̃ maritus uergere incępit ad inopiã,etiam ex infortunio.Sed à tempore dictæ donationis maritus dictę do.Antonię incępit eſſe minus idoneus, & uergere ad inopiam: quia cõmune Senarum priuauit eũ dicto caſtro,quo ſuſtentabat,& obnoxius erat p dotibus dictę do.Antoniæ.ergo dicto tempore incępit currere pſcriptio. & quãquã in uita ſua non fuerit cõpleta pſcriptio,cũ ipſa deceſſerit ĩ an.Dñi 1400. & ſic cõmune poſſederit per 30.ann.dũtaxat:tñ pſcriptio fuit finita ꝯ hoſpitale,quod ſucceſſit dictæ do.Antoniæ ĩ dotibus ſuis. tẽpora.n.præcedentia cõputantur cum ſequentibus,licet ecclia ſucceſſerit, priuato , ut plenè leg. & no.per Cy.Bar.& Bal.poſt gl. in authen.quas actiones, C.de ſacroſ.eccl.per Io.And.in c.vnico, de iure pa.lib.6. Quinimo ẽm cõem opin.in locis præall. ſi † eccleſia ſuccedat priuato,contra quem fuerat inchoata præſcriptio, utitur iure priuati p tẽpore præterito : pro futuro uerò utitur iure & priuilegio eccle.ar.l.fiſcus,ff.de iu.fiſ. ideò dixit Bal.in d.auth.& fuit etiam de mente aliorum,q ſi ꝯ priuatum erat elapſum tẽpus quinque annorum eo caſu, quo ſufficit præſcriptio 10.ann. cum titulo, & poſteã ſuccedit ecclia,completa eſt medietas præſcriptionis. vnde ſufficit contra eccliam cõplere aliam medietatem, & ſic requiruntur uiginti anni: quia quadragenaria ſola currit contra eccleſiam. Ad propoſitum ergo, ſiue inſpiciamus formam ſtatuti,quod tm̃ requirit 30.ann. ſiue formam iuris cõmunis,quod contra eccliam uel hoſpitale requirit tempus 40.ann.ut in authen.quas actiones,præal.& l.oĩa priuilegia,C.eo.ubi patet, q bona hoſpitalium gaudent eodem priuilegio cum bonis ecclię,quod egregiè notauit ibi Bar.facit quod no.Io.And.in c.ij.de in integ.reſti. li.6. cõpleta eſt præſcriptio ex parte cõmunis Rochæ Albinæ. Præterea probat,q nullũ ius vnquã cõpetierit hoſpitali:ſed oĩno fuit hypothecaria dictę do.Antoniæ competens in uita ſua pſcripta,i l.j.& ij.C.ſi aduer.cre. ubi patet,ſi qs ſpatio 10.ann. inter pñtes,uel 20. inter abſentes poſſedit rẽ titulo donationis, uel alio legitimo, pſcribit ꝯ hypothecariã creditori cõpetẽtem.Hinc dixit no.gl.ij. in l.cum notiſsimi,C.de præſcr.30.uel 40.an.q hypothecaria habet quatuor tẽpora. Decem an.uel 20.qñ extraneus poſsidet cum titulo & bona fide, uel inter pręſentes uel abſentes, ut in d.ll.j.& ij. Triginta, qñ mala fide, uel ſine titulo,ut d.l cum notiſsimi. Si aũt poſſedit debitor, uel hęres eius, uel alter creditor 40.annis præſcribit, ut d.l.cum notiſsimi. ubi plenius de hoc. Sed dictum commune Rochæ Albinæ poſſedit dictum caſtrum Caligrani uiuente dicta do.Antonia creditrice,& habente hypothecariam in dicto caſtro ſpatio 25.ann. iuſto titulo, & bona fide:ergo fuit contra eam pſcriptum; & ſic inutile fuit relictum hoſpitali factum. Siue ergo conſideremus ius cõmune,ſiue formam ſtatuti,ſiue ius cõpetẽs dictæ do. Antoniæ,ſiue id,quod hoſpitali competere potuerit,in oẽm caſum ur præſcriptio completa,ſiue dictum caſtrum fuerit cõmunis Senarum,ſiue non. nam ſi non fuerit cõmunis Senarum,potuit cõmune Rochæ Albinæ bona fide & titulo donationis præſcribere dominium, & hypothecariam aduerſus creditores.ff.pro donato.l.j.& d.ll.j & ij. ſi aduer.cre.Si uerò fuit p legitimum bellum dictũ caſtrũ occupatum,& fuit cõmunis Senarum effectũ,nunc per donationem, & traditionem ilicò fuit dñium q̃ſitum dicto cõmuni Rochæ Albinę.l.tradõnibus, C.de pac.& inſt.de re.diui.§.per tradõnem,& ſic non fuit locus pręſcriptioni dñij:ſed dũtaxat aduerſus hypothecariã dictę d.Antonię cõpetentem,cum res tranſeat etiã in fiſcum cũ ſuo onere, ut ĩ l.iij.C.ad le. Iul.de ui pu.facit.l.ſi maritus,ff.ſol.ma. Nec obſt.additio facta ad dictum ſtatutum,ubi diſponit, ut nulla pręſcriptio currat,uel poſsit opponi,uel noceat contra inſtrã dotalia, uel inſtrumentis dotalibus ꝯ mulieres vnam,uel plures,uel cõtra hæredes mulieris,ſiue ſteterint cum filiis, ſiue non; quia dico, q cum illa additio tollat ſimpĩr præſcriptionem,debet intelligi de præſcriptione longi temporis,quæ.ſ. currit ſpatio 10.uel 20.ann. non aũt de pſcriptione longiſsimi tpis, ut 30.uel 40 ann. arg.l.omnes,& l.ſicut,C.de præſcr.30.uel 40.ann. Quia non eſt uerosimile, q ſtatuentes vnico uerbo & generali uoluerint tollere oẽm præſcriptionis ſpẽm , ut ſingulĩr probatur in c.j.de cap.Conra. iuncta gl.x.col. tex.n.ibi ĩ uer.præterea, dicit, ut liceat dominis alienationes feudi factas,nulla obſtante præſcriptione,reuocare.& gl.ibi reuocat in dubium, de qua præſcriptiọne debeat intelligi. & tandem concludit,q de pręſcriptione longi temporis, non aũt de longiſsima, per illam tollatur omnis actio. d.l.ſicut, & leg.omnes. Iſte.n præſcriptiones longiſsimæ introductæ ſunt contra deſides & ſui iuris contẽptores,& differentia debet eſſe inter deſides, & uigilãtes,C.de anna excep.l.ut perfectius,& l.ult.& uigilantibus, non autẽ negligentibus iura ſubueniunt.l.non enim,ff.ex qui.cau. ma. Nec ẽm illam gl credendum eſt, principem qui iura tuetur,huiuſmodi uerbo generali totam obſeruation in de præſcriptione longiſsimi tpis multis uigiliis excogitatã,

tatam,& inuentam,uoluiſſe euertere,arg.in l.ſi qñ,C.de inof.teſt.& in c.eccl'ia,de elec. & illã gl.ſequitur ibi Bal. & Io.An.in addi.Spe.in ti.de feu.in ij.col. & refert ſe ita conſuluiſſe. ¶Sed quãquam hæc urgere uideantur, contrariam tñ ſententiam in caſu noſtro arbitror ueriorẽ. Moueor principaliter per illam additionem ad dictũ ſtatutum factam,ubi diſponit, ut nulla præſcriptio currat ꝯ̃ inſtrumenta dotalia nec ipſis mulieribus,nec eorum hæredibus. quæ quidem uerba non poſſunt uerificari rectè intelligentibus, niſi in præſcriptione longa & lõgiſsima: qm̃ cum in ipſo ſtatuto fuiſſet facta mentio de præſcriptione longi temporis & longiſsimi, & in additione in fi. poſita, ul'r dicatur, ut nulla præſcriptio currat ꝯ̃ inſtrumenta dotalia; ergo oportet neceſſariò intelligere tã in pręſcriptione longi temporis, q̃. longiſsimi .Verba.n.ſequentia intelliguntur ſm̃ præcedentia,& ab eis determinationem recipiunt.l.ſi ſeruus plurium, & l.qui filiabus, ff.de leg.j. & leg.nũmis,de leg.iij. & no.in c.ex literis, de ſpon. Præterea cũ illa uerba poſita in additione,ueniant exceptiuè ad præcedentia,oportet neceſſariò,ut intelligantur in caſibus p̃ced.& deſcriptis in toto ſtatuto; quia exceptio debet eſſe de regula,ſeu de contẽtis ſub regula,
3 ut no.ſup rub.de reg.iu.lib.6.& gl.in l.j.ff.eo.† Præterea & ſecundò, ubicũq; lex ſeu ſtatutum tollit p̃ſcriptionem in genere,& uerificari non põt,niſi in p̃ſcriptione longiſſimi tp̃is,tunc ut uerba aliquid operent̃, excludunt p̃ſcriptionem 30.uel 40.ann.hoc notanter uoluit Bal.in d.c.j. de cap.Cõra.col.x.ubi dicit, ꝙ ſi ſtatutum diſponit, ut ꝯ̃ inſtrã publica,nulla currat pręſcriptio,debet intelligi de præſcriptione longiſsimi tp̃is: quia regul'r ꝯ̃ inſtrã publica non habet locum præſcriptio longi tp̃is ; & iõ,ut uerba aliquid operentur,debet ſtatutũ intelligi modo prędicto. Sed ĩ caſu noſtro uerba illius additionis nihil operarentur, niſi intelligerentur in præſcriptione lõgiſsimi tp̃is:quia in ſtatuto, cui facta extitit additio, iam mulier erat ſpecificè priuilegiata reſpectu præſcriptionis longi tp̃is; ergo additio debet intelligi de præſcriptione longiſsimi tp̃is,maximè cum uerba ſint gñalia ſeu ul'ia,quę ex ꝓprio ſignificatu uerificant̃ in qualibet ſpecie ſub genere contenta,ut in c.ſolitæ,de maio.& obed.19.diſt.c.ſi Romanorum,& l.de pretio,ff.de pub. Et cũ ſimus in materia fauorabili,ſ.in cã dotis & hoſpitalis, nõ debet fieri ſtricta interpretatio, ar.in c.fi.de re iud.& in l.ſunt perſonæ,ff.de reli.& ſump.fu. Et per hoc eſt rñſum ad ult.appoſitionem ſupra formatam . ¶Tertiò principal'r facit, q̃a ſine bona fide non currit præſcriptio,maximè in realibus, ut in caſu noſtro, ut plenè legitur & no.in c.fin.de præſcr. & per Ang.de Peru. in l.ſequitur.§.ſi uiam, ff.de uſucap.& probatur in authẽ.ut eccleſia Romana centum ann.gau.pri. Sed cõmune Rochæ Albinę fuit in mala fide;ergo non põt allegare præſcriptionem: fides aũt mala ꝓbatur ex coniecturis; utputa,ſi cõis fama eſt in loco, ꝙ illa res ꝑtineat ad aliũ,ut no.Bar.in l.Celſus,ff.de uſuca. facit.c.quoſdã,& c.quãto,de præſump.& l.ij.C.ſi ſeruus, uel lib.ad decu.aſpi.lib.10.Sed cõis fama eſt in vniuerſo: quinimo ius hoc ſpecificè diſponit,ut bona mariti ſint tacitè hypothecata pro dote uxoris, & cõmuniter ſolet maritus etiã ꝑ expreſſum bona ſua obligare uxori, & ex eis facere donationem ꝓpter nuptias, ut in l.aſsiduis,C.qui po.in pig.hab. & c.ex literis,de pig.& in authẽ.de æqualitate dotis,col.vij. Notoriumq; erat dictum caſtrũ pertinere ad maritum dictæ do.Antoniæ ; ergo nõ potuit cũ bona fide dictum cõmune contra actionem de dote præſcribere, præſertim cũ maritus non haberet præter dictũ caſtrum,vnde dictæ do.Antoniæ de ſuis dotibus ſatisfaceret . Ad prædicta eleganter facit tex.in c.j.de præſcr. lib.6. ubi dicitur, ꝙ ſi iuris diſpoſitione præſumptio ſit contra præſcribentem, non pręſcribitur, niſi per tantum tempus,de cuius initio non ſit memoria, niſi interuenerit titulus illius præſcriptionis præſumptiuè. in caſu uerò noſtro licet interuenerit donatio per cõmunitatem Senen.quæ habuit purgare malam fidem reſpectu dominij: non tamen prodeſſe habuit regula hypothecariæ competentis mulieri pro ſuis dotibus:quia certi iuris eſt,ꝙ bona etiam legitimo modo tranſeuntia in fiſcum tranſeunt cum ſuis oneribus, maximè dotalibus, ut c.ex literis, & l.ij.C.ad leg.Iul.de ui pu. & in l.ſi conſtante, in fi.ff.ſolu. ma.cum ſi. ¶Concludo ergo,ꝙ ex duplici capite põt hoſpitale ſe aduerſus pręſcriptionem allegatam tueri.¶Primò uirtute additionis factæ ad dictum ſtatutum. & ꝙ ſtatutum hoc facere poterat,ſ.priuilegiare mulierem, ut contra eam, uel eius hæredem nulla currat præſcriptio, no.Bal.in authen.quas actiones,C.de ſacroſ.eccl. facit l. ubi lex,ff.de uſuca.& l.ſi fundum,ff.de fun.do.cum ſi. Secundò ex defectu bonę fidei rõne prædicta. Et hæc ult.cõſideratio concernit nedum perſonã ipſius mulieris,ſed ẽt
4 hoſpitalis,cui iura dotalia fuerunt legata; † cum ꝯ̃ neminem currat præſcriptio regul'r cũ mala fide. Prima ergo pars defenſionis concernit mulierẽ,& ipſius hęredem,ut tet in dicta addõne. Hoſpitale uerò nõ eſt hæres,ſed iure legati habuit iura dotalia,ut patet in caſus poſitione.ergo ex hoc capite reſtat concludere,ꝙ etiã data bona fide in præſcribente nulla currit præſcriptio in uita illius do. Antoniæ,ſed poſt mortem ſuã incipit currere ꝯ̃ hoſpitale:ſed ex defectu tp̃is non eſt cõpleta: q̃a,ut ſupra dixi, ꝯ̃ hoc hoſpitale nõ currit,niſi quadragenaria præſcriptio; ſed à morte dictæ do. Antoniæ non emanarunt adhuc 28.ann.cum deceſſerit 1400.Et per hoc patet rñſio ad ꝯ̃ria ſuperius all.in fauorem Rochalbinæ.põt.n.procedere habito reſpectu ad ius commune,uel ad primam partem ſtatuti: ſecus autem reſpectu priuilegij , quod poſt eã additum ad ſtatutum mulieribus commodum affert, hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM XV.

1 *Tranſactio debet reuocari prætextu læſionis, ſi reperiatur tranſigens deceptus in quadruplo .*

2 *Præſcriptio 30.an.currit cõtra relictũ factũ pauperibus ĩcertis.*

3 *Papa ſolus poteſt deſtinata ad certum uſum pium in alium conuertere,non ſolum remittere .*

CHriſti Saluatoris, ſuæq; piiſsimæ matris uirg. glorioſæ præſidio inuocato,Duo ſunt, quæ principaliter pro filio Hieronymi facere uidentur. Primò cõpoſitio ſeu tranſactio facta cũ operario operæ pauperum,q pro ipſis pauperibus fuit hæres inſtitutus in duabus partibus hæreditatis d.Gerij patris olim Hieronymi, & cũ aliis electis & deputatis ad hunc actum compõnis per cõmune Radicõdoli, quod fuit deputatũ executor teſtamenti.d.Gerij per eundem Gerium; ita,ꝙ compoſitio,ſeu tranſactio,fuit facta cum hærede, ſeu habente uim & nomẽ hæredis, & cum executore teſtamentario;ergo debet ualere,cũ hæredes,& executor habeãt plenam poteſtatem agendi,uendendi, & aliter diſponẽdi iuxta no.p Bar.in l.alio, ff.de ali.& ci.leg. & Bal.in l.id, quod pauperibus,C.de epiſ.& cle.facit.l.nulli,C.e. nã & bonorum adminiſtrator põt tranſigere.ꝓbatur in l.iuſiurandũ.§.tutor,cũ ſeq.ff.de iureiu.& l.iterdũ.§.q tutelã,ff.
1 de fur.†Nec prætextu læſionis debet trãſactio reuocari, ẽt ſi reperiat̃ trãſigẽs decept' ĩ quadruplo,ut dixit tex no. in l.

in l.Lucius.§.fi.ff. ad Treb. quia ſatis lucratur,qui à lite di
ſcedit,ut ibi no.& in c.pe.de emp.& uen.¶Secūdò princi-
paliter facit pro dicto filio Hiero.præſcriptio. Nam in-
ter eum & patrē tenuerunt bona dicti Gerij ultra.xl. an-
nos, per qđ tēpus completur præſcriptio tā contra eccle
ſiā, q̄ ꝙ relicta pauperibus,maximè expreſſo loco paupe
rū,ut hic accidit. hoc probat in l.j.iūcta auth.quas actio-
nes,C.de ſacroſan.eccl. 16.q.4.c.neq; decēnij,& ꝑ Fed.cō
2 ſil.cj.ubi uidetur uelle,† ꝙ cōtra relictū factū pauperibus
incertis currat ꝑſcriptio.xxx. ann. nec debet in caſu no-
ſtro ꝑſumi malafides: quia filij nō ꝑſumūtur ſcire teſtm̄
paternū,cū poſſent hæreditatē iure ſuitatis poſſidere,li-
cet ſecus ſit in alijs hæredibus,ut no.Bar.in l.qui Romæ.
§.duo fratres,ff.de uerb.obl.¶Sed his nō obſtātibus,q̄ ue
rè nō obſtāt,cōtrariā ſentētiā arbitror ueriorē,ſcilicet ꝙ
cōpoſitione & ꝑſcriptione nō obſtātibus,debētur paupe-
ribus, ſeu operæ pauperū duæ partes hæreditatis dicti
Gerij, in quibus inſtituit pauperes,& eorū operā,unā cū
fructibus à tēpore mortis dicti Gerij perceptis & perci-
piēdis. Moueor principaliter: q̄a uerba teſtamenti dicti
Gerij ſunt clariſſima,in quibus nulla prorſus rectè intuē
ti cadit dubitatio. reliquit.n. filijs natis & naſcituris ſuā
legitimā portionē, & ſic tertiā partē, cū deceſſit relictis
tribus dūtaxat filijs,ut in auth.nouiſſima,C.de inoff.teſt.
in reliquis portionibus inſtituit pauperes, & operā ipſo-
rū pauperū dictę terræ Radicondoli; qđ potuit. nā ultra
legitimā filiorū poteſt pater diſponere de rebus ſuis,ut
uult, maximè ad pias cauſas,ut in l.j.C.de ſac.ſan.eccl. &
in c. in præſentia, de proba.& l.omnimodo,& l.qm̄ nouel
la,& l.qm̄ in prioribus,C. de inoff. teſt. Cū ergo ſuꝑ his
duabus partibus hæreditatis nulla cadebat dubitatio, nō
potuit in ꝑiudiciū pauperū fieri trāſactio:quia tranſactio
fit ſuper re dubia,& lite incerta: aliàs nō tenet,ut l.j.& l.
poſt rē iudicatā, ff.de trāſac.& l.elegāter.§.ſi poſt rē iud.
ff.de cōdi.inde.& ꝑſertim,qñ ſit,qui adminiſtrator eſt bo
norū,qui nō pōt trāſigere remittēdo debitū ſine cā, ut ꝓ
batur in l.ꝑſes,C.de trāſac.& l.pactū curatoris,C.de pac.
ꝑſertim in relictis ad pias cauſas, q̄ fideliter & ſine aliqua
diminutione debēt cōuerti ad uſum deſtinatū per teſtato
3 rē,ut in l.nulli, C.de epiſ.& cler.adeò,† ꝙ ſolus papa pōt
deſtinata ad certū uſum piū in aliū conuertere, nedū re-
mittere,ut in cle.quia cōtingit,de relig.do.facit qđ le.&
no.in l.legatū,ff.de admi.re.ad ciui.perti.& l.legatū,ff.de
uſufru.leg. & utrobiq; per Bar.deficit ergo poteſtas trāſi
gēdi,& cōponēdi in ꝑiudiciū:quinimò pōt dici,ꝙ ēt defi-
cit uolūtas: quia expreſsè fuit dictū in cōpoſitione, & in
poteſtate tributa per cōe Radicōdoli electis ut nullū ꝑiu
diciū fieret pauperibus,& operæ ſuper hęreditate debita
ex teſtamēto. nec pōt allegari cōtra pauperes ꝑſcriptio:
tùm q̄a diſpoſitio facta per Geriū erat notiſsima, & quaſi
notoria in dicto caſtro Radicōdoli,ex quo arguitur ma-
lafides dicti Hieronymi, & filiorū detinētiū totā hæredi-
tatē dicti Gerij, cū ſolū fuiſſent filij inſtituti in legitima
tātū;ergo ꝑſcribere nō potuerūt;ergo cū malafides ꝓbēt
ex fama loci,ut no.Bar.in l.Celſus, ff.de uſuca. Prętereà
dictus Gerius deceſſit Anno dñi. M.ccclxxx.uel circa,&
dicta cōpoſitio,uiſo prius teſtamēto pluries & pluries per
utrāq; partē,fuit facta.M.ccccviij.& ſic bona fuerāt poſ-
ſeſſa uſq; ad cōpoſitionē per 28. annos dūtaxat,uel circa,
& ſic nō erat cōpleta ꝑſcriptio,ēt data bona fide, nunc ue
rò tēpore cōpoſitionis incęperūt eſſe indubię in mala fi-
de,cū clariſſimè potuerūt dicta bona ꝓ duabus partibus
pertinere ad pauperes, & ſuperueniēs malafides impedit
curſum ꝑſcriptionis,ut in c.fin.de ꝑſcrip. & regula, poſſeſ
ſor,de reg.iur.lib.vj. ¶Circa ergo bona ꝑdicta nulla ca-
dit dubitatio, quin poſſint per operariū dictę operæ pro
pauperibus uendicari:ſed in fructibus poſſet cadere dubi
tatio, in quibus concludo, ꝙ ſi fuerint pater & filius in
mala fide, ut quia ſciuerūt dicta bona ſpectare ad paupe-
res, ſaltem ex fama loci, tunc teneātur reſtituere fructus
perceptos, & eos quos potuerunt percipere, ut l.2.C.de
pig.act.& no.in l.ex diuerſo,ff. de rei uend. & in c.grauis,
de re.ſpo. ¶Circa uerò legitimam relictam filijs dico, ꝙ
pauperes, ſeu opera pauperum nihil deinceps poteſt uen
dicare, etiam ſi dictus filius Hieronymi decederet ſine fi
lijs.ratio promptiſsima eſt:quia Gerius reliquit filijs le-
gitimam, & eos adinuicem in illa ſubſtituit pupillariter,
& per fideicōmiſſum, & eis omnibus ſine liberis deceden
tibus,ſubſtituit dictā operā pupillariter,& per fideicōmiſ
ſum. Certūq; eſt, quòd pater filio inſtituto in legitima,
ſolùm poteſt ſubſtituere pupillariter,non autē per fidei-
cōmiſſum: quia ſubſtitutio fideicōmiſſaria eſt onerosa.
Pupillaris uerò eſt ſalutifera ipſi pupillo, ne decedat ſine
teſtamento,& in legitima pater non poteſt apponere gra
uamē;hæc probantur in l.quoniā in prioribus,coniūcta.l.
ex tribus,C.de inoff.teſt.ubi per glo.Bal.& Bart.quare di
co, quòd partes fratrū morientium,ſi deceſſerint ſine te-
ſtamento, deuenerunt ad Hieronymū tertiū fratrē tunc
ſuperſtitē: aut ex ſubſtitutione pupillari, ſi deceſſerint in
pupillari ætate: aut ex iuris diſpoſitione,ſi deceſſerint in
pubertate: quia fratres ſuccedunt in totū,non obſtātibus
deſcēdētibus & aſcēdētibus, ut in auth.poſt fratres,C.de
legi.hæredi.& in auth. itaq; mortuo,C.cōia de ſuc.in cor
pore de hære. q̄ ab inteſt. Hieronymus uerò deceſsit poſt
pubertatē,& ſic expirauit ſubſtitutio pupillaris, ut in l.cē
turio,& l.in pupillari,ff.de vulg.& pupil. Fideicōmiſſaria
uerò nūquàm ualuit reſpectu legitimę,ut ſ.dixi.Reſtat er
go, quòd ēt ſi Hieronymus deceſsiſſet ſine liberis,ex quo
deceſsit poſt pubertatē, nihil de legitima ſua & fratrum
ſuorū potuiſſet opera pauperū petere, cū,adueniente pu
bertate,expirauit illa ſubſtitutio facta de pauperibus per
ſupradicta,& no.Bal.in d.l.ex tribus.Res ergo hic erat in
iure clariſsima.habeat ergo iſte filius Hieronymi liberè,
& expeditè tertiā partē dicti Gerij,& reliquas duas par-
tes reſtituat pauperibus, & operę iuxta teſtamētum Ge-
rij. Nec ob.quod teſtator dixerit,quòd oīa bona erāt ob
noxia pauperibus: q̄a in prǽiudicium filiorum ſibi credi
non debuit,iuxta tamen no.per Bar.in l.cum quis.§.codi
cillis,ff.de leg.2.& per Cy.in l. generaliter, C.de non nu.
pec. hæc ſufficiant. NIC. ABBAS.

CONSILIVM XVI.

1 *Statutū ſimpliciter loquēs,nō debet intelligi,ut ius cōe corrigat.*
2 *Terminus ubicūque ſtatuitur ad aliquid probādū, ſi pēdēte ter mino contingat impedimentum facto aduerſarij, admittitur quis ad probandum, etiam poſt terminum.*
3 *Cauſa præiudicialis nouiter inchoata ſuſpendit cauſam iam pen dentem in euentum ipſius cauſæ præiudicialis.*
4 *Accuſatio inſtituta eſt ad uindictā,nō aūt ad effectū cōpulſiuū.*
5 *Finis accuſationis de falſo eſt,ut teſtes puniantur de falſo.*
6 *Inſtrumentum ſi fuit inter alios falſum pronuntiatum, non per hoc præiudicat alteri utenti.*
7 *Sententia lata contra electores non præiudicat electo.*
8 *Peremptio inſtantiæ non dependet à facultate partium, & iu dicis,imò eis etiam inuitis currit tempus.*

IN præſenti qōne fratrum ordinis Camaldulen.illud duntaxat ad pñs q̄rit,an ſñia ꝙ eos lata ſit nulla,ut pote, ꝑēpta in

ſtantia ſtatuto præfixa, lata. ¶Trinitatis deificæ per prius inuocato præſidio, uidetur prima fronte dicendum dictam ſententiã tenuiſſe ſaltẽ ex hoc capite quo impugnatur; quod primò ſic oſtenditur. ¶Primò nãq; ſtatutum mihi oſtenſum licet terminum ſtatuat non ſolum iudici, ſed inſtantiæ, non decernit ſñiam poſt illũ terminũ .60. dierũ latam non tenere; ergo cum ſñia reperitur lata ſaltem in termino iuris, uidelicet intra triennium, ut l. properãdũ,
1 C. de iudi. debet tenere: †quia ſtatutum ſimpliciter loquens non debet intelligi, ut ius cõe corrigat, arg. in l. quoties. ff. de actio. & obli. & hoc vr̃ tenere Spec. in tit. de le. §. reſtat, uer. quid ſi ſtatuto. Scd'o ad idem probat̃ ſic.
2 †Vbicũq; ſtatuit̃ alicui terminus ad aliqd probãdũ, ſi pendente termino contingat impedimentum facto aduerſarij, admittit̃ q̃s ad probandũ ẽt poſt terminũ, maximè qñ aduerſarius iuridicè impedimentum præbuit; ad hoc bonus tex. in l. fi. C. de adul. in fi. & notabiliſſimus tex. in l. fi. §. ſi cum ipſe, ff. de excuſ. & tẽp. carũ. per quẽ tex. dixit ibi Bal. ꝙ ſi à ſtatuto præfigitur terminus duorũ menſium ad cãm decidendam: & altera pars petit terminũ ad producẽdũ teſtes ultra mare, ſeu extra prouinciã; ita, ꝙ totus terminus præfixus inſtantiæ uix ſufficit pro dilatione teſtiũ producendorũ, arg. in l. j. C. de dila. & 3. q. 3. c. induciæ. §. ſpatium; ꝙ poterit iudex ẽt poſt terminum inſtantię præfixum ſñiam ferre, & cãm ad finẽ perducere. & idẽ in effectu uoluit ibi Bar. dicens, ꝙ moderni de illa lege nõ fuerant recordati in materia. l. properãdum, pręal. ſed in caſu noſtro monaſteriũ nõ potuit cãm ciuilẽ per ſe inchoatã ad finẽ perducere intra terminũ .60. dierũ facto aduerſarij, qui teſtes de falſo criminaliter accuſauit; & ſic fuit opus expectare finem huius cauſæ, ut ſtatim in ſequenti motiuo dicam. ergo etiã poſt terminum licuit iudici ſentẽtiam ferre. ¶Tertiò principaliter probatur ſic. †Cauſa
3 præiudicialis nouiter inchoata ſuſpendit cãm iam pendẽtem in euentum ipſius cauſæ præiudicialis, ut in c. tuã, de ord. cog. & c. lator, qui fil. ſint legi. & quod in eis no. & in l. is qui reus, & ibi per Bar. ff. de pub. iud. & l. fi. C. de ordi. iud & l. j. C. q̃ acc. nõ poſ. ubi ꝑ Cy. & 3. q. 11. c. prius, & interim non debet currere tp̃s: quia ſuſpẽſio fit à iure, ut in iuribus præall. & non ualẽti agere nõ currit tp̃s, ut in l. j. C. de anna. excep. & l. in rebus, C. de iure do. Sed in caſu noſtro accuſatio teſtium de falſo fuit præiudicialis ad cãm ciuilẽ per monaſterium inchoatã: ergo non debuit tp̃s: inſtantiæ ciuili præfixũ currere. Quòd aũt fuerit præiudicialis probatur: q̃a ſi teſtes cõuincerẽtur de falſo, nõ debet iudex ſequi dicta falſorũ teſtiũ: ut ĩ c. cũ I. & A. de re iudi. l. diuus, ff. de re iud. maximè cũ probata falſitate, & ſecuta ſñia appareat teſtes ipſos periuros, & ĩfames, ut ĩ c. ſicut, de teſti. no. ĩ l. Lucius, ff. de his q̃ no. infa. c. cũ tu, & c. teſtimoniũ, de teſti. Ex ꝯrio potuiſſet ſequi abſurdũ, ſ. ꝙ monaſteriũ obtinuiſſet ẽt in cauſa uigore teſtiũ ꝓductorum: & tñ teſtes fuiſſent poſtmodũ de falſo cõdẽnati; unde melius eſt ante tp̃s occurrere, & præuidere, q̃ poſt cãm uulneratam remediũ quærere, ut l. fi. C. in q̃bus cau. in integ. reſt. non eſt neceſſa. Ad idem optimè facit. c. fin. de teſti. ubi dr̃, ꝙ pendente accuſatione de crimine ꝯ aliquẽ non debet ille accuſatus ad teſtimoniũ interim admitti, quaſi ſtatus eius interim ſit in pendenti. ¶Quartò hoc idẽ vr̃ probari ex forma ſtatuti Peruſini. ſub rubrica de reprobatione teſtiũ, ꝙ pẽdente reprobatione ipſorũ nõ currat terminus, ubi in effectu cauet̃, ut liceat cuilibet accuſare de falſo teſtes productos, & eorũ productorẽ, & in fine ſtatuti generaliter diſponitur, ꝙ pẽdẽte reprobatione tempora inſtantiæ ciuilis uel criminalis non currant. Non obſtat, ſi dicatur ſtatutum diſponere, cum non ſolum accuſantur teſtes, ſed ẽt eorũ productor. ideò nõ debet extendi ad caſum nr̃m, in quo teſtes dũtaxat fuerũt accuſati. Ad hoc. n. poteſt reſponderi, ꝙ dictum ſtatutum loquitur per uerba permiſſiua, non aũt neceſſitatiua dicit. n. ꝙ liceat accuſare teſtes, & eorũ ꝓductorẽ &c: Id aũt quod permittitur, nõ neceſſitat. l. non quicquid, ff. de iudi. & c. conſuluit, de offi. dele. alias ſequeretur abſurdum, ꝙ non liceat accuſare unum ſine reliquo; quod uidetur ꝯ formam alterius ſtatuti poſiti ſub rub. de pœna inducenti uel induci facientis falſum teſtem &c. Item eſſet contra ius cõe, arg. in l. ij. ff. de fal. & d. l. Lucius, ff. de his, qui no. infa. & ideò hic intellectus fugiẽdus, ut minus q̃ fieri poſſit, recedatur à diſpoſitione iuris cõis, ut l. j. C. de noxa. & c. cũ dilectus, de cõſue. hoc reprobat rubrũ illius ſtatuti, in quo ſolũ dicitur de reprobatione teſtiũ, & ꝙ pendente reprobatione nõ currant tp̃a inſtantiæ; ergo nigrum debet uerificari etiam in eo caſu, quo ſolum accuſantur teſtes, cum nigrum debeat conuenire rubro; ut not. gl. in c. tibi qui de reſcrip. lib. vj. & c. ſi ſuper gratia, de off. dele. lib. vj. & c. bonæ, de confir. utili, uel inutili, maximè quia finis ſtatuti nõ reſtringit ſe, cũ ambo pariter accuſentur, ſed loquit̃ gñal̃r, & vr̃ magis ſe referre ad reprobationem teſtium, q̃ ad accuſationem producentis, in eo, ꝙ dicit, ꝙ, pendente reprobatione, non currant tempora inſtantiæ ciuilis: teſtes aũt ſunt, q̃ reprobantur, non aũt producens. ¶Sed quãquã hæc urgere uideant̃ ꝓ parte ſñiæ, ꝯriam tñ ſñiam arbitror indubiè ueriorẽ, ſi iuris & ſtatutorũ mentẽ ſubtiliter indagare uelimus. Et ꝓ clariori deciſione caſus primò præmitto, ꝙ inſpecta mera iuris cõis diſpoſitione, ceſſante diſpoſitione ſtatutaria, non debet ſuſpendi cauſa ciuilis iam inchoata, in qua teſtes depoſuerũt ſuum teſtimonium in forma debita ꝓꝑ accuſationẽ falſi criminaliter poſtea inſtitutam ꝯ teſtes; quod probatur his rationibus. Non debet ſpectari euentus, cuius nullus eſt effectus, ut c. cum contingat, de offi. dele. & l. ad probationem, C. de proba. Sed euentus cãæ criminalis inſtitutæ contra teſtes dũtaxat nullum effectũ poteſt producere in cauſa ciuili iam inſtituta inter illos; ergo non debet fieri ſuſpenſio cauſæ ciuilis, maior ſupra probata eſt, conſequentia ex ſe patet: minor uerò probatur ſic. Quilibet modus agendi habet ſuam naturam, & ſuum effectum, nec ſupernaturaliter debet aliquid operari, ut in c. ij. de ord. cog. & c. ſuper his, & c. qualiter & quando, de accu. & c. licet Heli, de ſimo. facit. 32. q. 7. c.
4 adulterii malum, & c. flagitia, & c. ſignificauit, de ap. †accuſatio uerò fuit inſtituta ad uindictam, non aũt ad effectũ repulſiuũ, ut in d. c. ſuper his. Hinc dixit tex. in d. c. ij. de or. cog. ꝙ ſi conuentus interdicto, uñ ui, vel alia actione petitoria, excipit de ſua ſpoliatione ꝯ agentem, & probat, repellit agentem à ſua petitione: ſed per hoc nõ conſequitur reſtitutionem: quia ad hoc non fuit actum. Si aũt deduxit ſpoliationem per uiã accuſationis, uterq; proſequitur ſuam actionem, nec actor repellitur ab agẽdo, licet reus dicat ſe ſpoliatum: quia finis actionis nõ eſt
5 repellere, ſed cõſequi. Ita dico ad propoſitũ, † finis accuſationis falſi inſtitutæ ꝯ teſtes eſt, ut teſtes puniant̃ de falſo: nõ aũt ut iudex nõ ſequat̃ dicta eorũ, ex quo iã depoſuerũt, ut l. ij. §. pœna falſi, ff. de falſis. non ergo debet operari aliũ effectũ ciuilẽ, ſaltẽ inter alias ꝑſonas. Hoc ultimũ dico, ut euitẽ, quod legit̃ & no. in l. interdũ. §. qui furẽ, ff. de furtis, & ꝑ cõſequens non debet ſuſpendere cãm ciuilem, iam cum alio inchoatã. Scd'ò fortius probat̃ ſic. lis inter alios acta aliis præiudicare nõ debet, ut in c. inter dilectos, de fi. inſtr. & in c. cũ ſuper, & c. pen. de re iud. & C. res inter alios acta, ĩ rubro & nigro, & ĩ materia nr̃a

præciſè

præciſè probať per caſum contrarium in d.l.Lucius,& in c.cum ſuper,in fi.de ord.cog.ubi dicitur,ꝙ ſi ꝯ producentem fuit exceptum,ꝙ teſtes ſui erant falſi,& probatur, & iudex ob hoc illorum depoſitionem non ſequitur, non ꝑ hoc teſtes afficiuntur infamia,qui nõ fuerunt in iudicio, nec aſſumpſerunt defenſionis copiã. Et reddit tex. in d.l. Lucius,rationem: quia non oportet ex ſententia iuſta,ſiue iniuſta pro alio habita alium prægrauari; tex.notabilis in d.c.cum ſuper, reddit rõnem: quia accuſatio non fuit inſtituta cõtra teſtem,quod in idem recidit. ita dico in caſu contrario,cum.ſ.accuſantur ſoli teſtes,conuertiť, ꝙ ex hoc non debet præiudicium generari abſenti, qui non fuit in cauſa, ut ex hoc perdat cõmodum atteſtationum,ne puniatur ex facto alterius: forte.n.teſtes fuerũt ex eorum iniuria & contumacia condẽnati. Item poſſent condẽnari per iudicis imprudentiam,uel iniuriam, ut l. ſi per imprudentiam,ff.de euict. & l.exceptione, ff.de fideiuſ. Et ſi pars fuiſſet præſens,melius & acccuratius defendiſſet cauſam ſuam. ſi ergo uolebat accuſator iſtũ effectum ciuilem proſequi, debuiſſet excipere de falſo contra teſtes. & quæ exceptio in effectu dirigitur cõtra partem,ut in c.licet,de proba. & d.l.diuus. no.Inno.in c.uerum,de foro comp. Ad hoc ſingulariter facit tex.in l.ij.
6 C.de fide inſtr. ubi dicitur, † ꝙ ſi inſtrumentum fuit inter alios falſum pronuntiatum,nõ per hoc præiudicat alteri utenti,niſi de nouo contra iſtum probetur falſum,& no.Inn.in c.cauſam, qui fil.ſint legit Idem ergo pari ratione dicendum eſt in iudicio, & reprobatione agitata ꝯ teſtes, ut non ꝓiudicet parti litiganti, q̃ non fuit in cã, & hoc apertè ꝑ illum tex.tenuit ibi Bar. ubi uř approbare opin.Ricar.Malũ. qui præciſè hoc tenuit quaſi in terminis noſtris in quadam ſua diſputatione,ut refert & ſequitur Cy.& Bal.poſt multa in l.j.C.qui accuſ.nõ poſ.dicentes per hanc rõnem: quia non præiudicat parti,nõ debet cauſa ciuilis ſuſpendi per accuſationem criminalẽ inſtitutam contra teſtes duntaxat. excipiat ergo de falſo ciuiliter ſm eos, ſi vult ꝙ parti præiudicet, uel accuſet etiam producẽtem, ut dixit Bar.in d.l.ij. & idem ipſe tenuit in d.l.Lucius. hoc etiam ſequitur Io.And.in addi.Specu. in d.§.reſtat,uerſi.quid ſi ſtatuto. ubi refert deciſionem Ricar. & eam ſequitur; & ſic cõmunis opin.uidetur pro hac parte,& loquuntur iſti doct.etiam cũ ſtatutum arctat iudicem ad pronunciandum intra lx. dies; & concluditur, ꝙ per accuſationem criminaliter inſtitutam cõtra teſtes dũtaxat non debet iudex ſuperſedere in negotio principali; aliàs currerent tẽpora. Et pro hac ſententia optimè facit gl.in c.hæc quippe 3.q.6. quæ poſt longam diſputationem concludit, ꝙ licet ſit maxima cõnexitas inter electum & electores: quia electus cauſat ius ſuum ab
7 electoribus. † tñ ſententia lata contra electores nõ præiudicat electo, qui non fuit præſens, cũ ſi fuiſſet præſens, potuiſſet cauſam ſuã melius pertractare. Ad idem, quod in ſimili no.Inno.in c.peruenit, de fideiuſſ. & in c.per inquiſitionem, de elect.ubi plenè loquitur ad ꝓpoſitum. Et generaliter diſponitur,ut ea quæ fiunt contra abſentem, non debeãt abſenti nocere,ut l.de vnoquoque,ff.de re iud. & 3.q.9. c.caueant, & c.omni: quinimo dicit Bar. in l.nec quicquam.§.ubi decretum, ff.de offi.proconſ. ꝙ nec interlocutoria multum præiudicialis præiudicat abſenti. Ad propoſitum ergo, cum acta cũ teſtibus nõ præiudicent parti producenti,nõ debet ſuſpendi ob hanc accuſationem iudicium ciuile iam inchoatum, cũ ex huius ſuſpenſione nullius iuris effectus poſſet ſequi. ¶Nũc debemus uidere, nunquid ſaltem ex forma cẽſuræ municipalis Peruſinæ inducatur ſuſpenſio primi iudicij, ut ſic tempora inſtantiæ,pendẽte accuſatione, nõ concurrerint. Et dico, ꝙ nõ debet impediri ob hoc curſus inſtãtiæ, nec induci primi iudicij ſuſpenſio. Moueor principaľr, quia ſtatutum illud deuiãs in multis à iure cõmuni, debet reſtringi, quantum fieri põt, ut l.iij.§.hæc autem uerba, & quod ibi no.ff.de nego.geſt. & in c.noſtra,de iniur. adeò, ut non ſolũ nõ debeamus recedere à uerbis, ſed ipſa uerba ſtrictè & impropriè ſi fieri põt,intelligẽda ſunt, ut minus,q̃ fieri poteſt, iuri cõmuni præiudicetur, ut notanter probatur in c.cum dilectus,de conſuet.& in l.ij.C.de noxa. Cenſura uerò municipalis Peruſina in multis deuiat à iure cõ. Primò in eo,ꝙ decurtat tẽpus inſtantiæ præfixum à iure cõi. nam cum de iure cõi detur in cauſa ciuili triẽnium.d.l.properandum. ex forma dicti ſtatuti dãtur ſolum duo mẽſes. Secundò ex iuris diſpõne tẽpus currit à die lit.conte.d.l.ꝓperãdum.Statutum aũt vult, ꝙ à die citationis.Preterea de iure cõi,pendente accuſatione criminali ꝯ teſtes, non debet ſuſpẽdi cã ciuilis:ſed ex forma ſtatuti caſus uř dubius ꝓpter ea, q̃ ſ.dixi corroborando ꝯria. Cum ergo de iure cõi hoc ſit clarum ꝑ ſuperius dicta, idẽ debemus dicere de iure municipali, ut ſic uerba dubia ſtatuti trahantur ad diſpõnem iuris cõis,quantum fieri põt,ut ius cõe non corrigatur,ut in iuribus ſuperius alleg. Et ſi uerba dictorum ſtatutorum rectè ponderenť, huic interpretationi non repugnant. Primum.n & ſecundum ſtatutum permittẽtia accuſationem ad finẽ inducẽdi ſuſpẽſionem in prima cã,loquuntur copulatiuè,qñ accuſantur teſtes, & is qui eos ꝓduxit. Ad ueritatem uerò copulatiuæ requiriť, ꝙ utrũq; copulatũ concurrat ęquè principaliter ut no.in c.querelam,de ſimo.& c.2.inter cetera,de reſcr.& ſuper rub.de proba. Non ſufficit ergo ad finem ſuſpenſionis obtinendæ accuſare teſtes dũtaxat: tũ quia ſtatutum ad hunc effectũ expoſcit duo; ad qđ optimè facit.c.olim,de reſcrip.tum quia hoc eſt iuri cõmuni conſonum,ut ꝑdixi. Non obſt.ſi dicatur, ꝙ ſtatutum loquatur ꝑ uerbum,liceat:qa dico, qđ facultas datur ĩ accuſando, non aũt imponitur neceſsitas, ꝙ ſi vult accuſans hře effectum ſuſpenſiuũ inſtantiæ ciuilis, oportet, ꝙ ſeruet ſtatutũ,prout iacet, cum ad hunc effectũ obtinendum nõ ſufficiat alterũ de iure cõi;& ꝑ hoc eſt tex.no. in fi.ĩ c.olim,de reſcr.facit.l.ſepe, & qđ ibi no.ff.de uer.ſig. nã uerba ſtatuti ſunt ſtrictè ſumẽda, qñ contingit alterũ locupletari cũ iactura alterius, ut no.Bar.ĩ l.oẽs ppľi,ff.de iuſt.& iu. & l.nõ dubiũ,C.de leg.facit.l.ut gradatim,ff.de mune.& ho. & d.l.ij.C.de noxa. Non obſtat, ꝙ in rubro non fiat mẽtio niſi de reprobatione teſtiũ:& qa hic cõtingit,qñ principaľr tractať,& ꝓducens ꝑꝑ falſitatem teſtiũ accuſať. Preterea nõ eſt nouum,ut nigrũ latius diſponat, q̃ contineať ĩ rubro,ut ꝓbať.C.etiã ob chirogr.pe.pi.te. po.iũcto rubro & nigro;ad idẽ.c.fi.& c.ſi ſup gra,de offi. dele.lib.6. nam & in rubr. contineť ſolum de officio delegati;& tñ in nigro diſponiť de cõſuetudine & executione ſnīæ,q̃ in multis differunt à delegõne. ¶Eodem modo tolliť alia obiectio ſupra facta, uidelicet ꝙ in fine ſecũdi ſtatuti dř in gñe,ꝙ pendente reprobõne non currant tpa inſtãtię &c. qa dico,qđ accuſans ꝓducentem teſtes principaľr agit ad reprobõnem teſtiũ. nã ex illorũ reprobõne conuincitur ꝓducens, ut patet in tertio ſtatuto; iõ ſtatutum ſimpľr egit de reprobatione. Præterea uerba ſequẽtia determinanť & declaranť à ꝑcedentibus, ut in l.ſi ſeruus plurium,& l.q filiabus, ff.de leg.j.& l.nũmis, ff.de lega.iij.ꝓſertim qñ talis determinatio & interpretatio eſt iuri conſona, ut in caſu noſtro.d.c.cum dilectus. Et quod hoc fuerit de mente ſtatuti, ſic ꝓbatur. nam tertium ſtatutum diſponit,ut reprobatis teſtibus debeat is, qui eos pro-

pro luxit, perdere cauſam, ſiue ꝓbetur ꝙ falſo eos induxit, ſiue non, & qđ non pōt uerificari, niſi uocato & accuſato ipſo ꝓductore. l. fi. C. ſi ꝑ uim uel alio mō. l. de vnoquoque, ff. de re iud. & 3. q. 9. caueant, & c. oīa. 8. diſt. quia debet in euentum uictoriæ iſtius reprobationis ꝓducens perdere cām, meritò ſtatutum ſm ſtatuit, ut pendēte hac reprobatione tēpora inſtantiæ non currerent: quia hæc cā reprobationis ſupradicto mō agitata erat p̄iudicialis ad cauſam ciuilē. d. l. j. C. q accuſ. non poſ. ſed ubi ꝓducēs eſt præſens, nō poteſt ſequi effectus perditionis cauſæ, ne condēnetur abſens & indefenſus; merito nō poteſt ſequi effectus ſuſpenſiuus primæ cauſæ: quia ſublato fundamento tollitur ędificium 1. q. 1. cum Pau. l. j. & quod ibi not. ff. quod ui aut clam. Non obſtat ſi dicatur, ꝙ monaſterio fuit facta denunciatio, qualr̄ teſtes fuerant accuſati: quia dico hoc nō ſufficere: quia cū accuſatio principalr̄ tēdat ad uindictā ipſorum teſtiū, non tenebatur monaſterium cōparere: qa ſua non intererat. ſciebat. n. ius ſuū ꝑmanere illęſum: potuiſſet tñ, ſi uoluiſſet ꝑ aliquali p̄ſumptione euitāda cōparere, arg. optimū i l. à ſnīa, in prin. de appel. Sola. n. notificatio uel notitia pendentiæ accuſationis nō debet ſibi nocere ī iure ſuo iā ſeparato à crīatione teſtiū. ad hoc induco in ſīt̄i tex. optimū in c. cū ſuper, de re iud. Non obſtāt alia motiua in prin. alle. Et primò dum dr̄, ꝙ ipſi ſnīæ ſaltem inerat tēpus à iure inſtantiæ præfixum, rñdet̄, dupl̄r. Primò, ꝙ cum ſtatutum diſponat, ut terminus lx. dierum currat à die citationis, apertè patet ꝙ ſtatutum uoluit corrigere ius cōe, & ſic diſcedere à diſpōne iuris cōis; iō debet ferri ſnīa infra tēpus à ſtatuto p̄fixū: alias nō ualet, cū debeat ſtatutū hoc caſu ſeruari in puris terminis. hoc aperte tenuit Bal. in l. ꝓperādū, i. rñſo uer. qd ergo ſi ſtatutū. C. de iud. Item & ſcđo ubicūq; terminus p̄figit̄ inſtātiæ, ſuccedit ille terminus loco termini iuris. Ad hoc, qđ in ſīt̄i no. Inn. in c. ex rōne, de app. iō debet cenſeri eodē iure cū illo, ut ſicut non ualet ſnīa lata poſt terminum ſtatuti, & hęc eſt cōis opi. Cy. Bar. & Bal. in d. l. properandū. ſequit̄ Io. An. in add. Spe. in ti. de le. §. reſtat. uer. qd ſi ſtatuto; facit optimè in ſīt̄i. c. p̄ſonas, & c. cū ſit Romana, de app. ¶ Ad ſcđm motiuū dico, qđ apertè aduerſario nullum impedimētū legitimū contingit: qa accuſatio crīalis eſt prorſus ſeparata à cā ciuili. iō ꝑ illius pendētiam nō debuit ſuſpēdi cā ciuilis: qa ex ſeparatis nō fit illatio. l. neq; natales, C. de ꝓb. & s̄. plenè ꝓbatū fuit. poterat. n. utraq; lis ſuo Marte currere; & ꝑ hęc tollo tertium motiuū. dico. n. ꝙ nullo mō accuſatio ꝯ teſtes dūtaxat inſtituta eſt p̄iudicialis ad cām ciuilem iā inchoatā: ī qua cū teſtes iā depoſuiſſēt teſtimoniū, & tp̄e teſtimonij fides teſtiū minimè uacillabat, poterat procedi ad ſnīam: qa condēnatio teſtiū poſtea ſequēs nō debet retrotrahi ad actū iā conſummatū. ſatis. n. eſt, ut dixi, teſtes tolerari ipſorum teſtimonio, licet poſtea reprobent̄. l. j. C. de teſti. Itē cum pars nō fuerit in iudicio, nō debet ſibi illa reprobatio p̄iudicare. ſatis. n. eſt, qđ habeat effectū ꝯ ipſos teſtes, ad quorū uindictā dūtaxat agit̄, ut s̄. plenè dixi. & ſi deciſio cauſæ ciuilis nō pendet ab euētu iſtius cauſæ criminalis, meritò non pōt dici p̄iudicialis. Ad alia arg. ſatis ſupra eſt rñſum. ¶ Ex his oībus concludo, ꝙ ꝑ accuſationem falſi inſtitutam ꝯ teſtes dūtaxat, non debuit ſuſpēdi cā ciuilis iā inchoata, & ꝑ ꝯñs ſnīa lata poſt terminum p̄fixum inſtātiæ à ſtatuto nō ualet cum reperiatur lata perēpta inſtantia, & ſic ſine mediis, ut d. l. ꝓperandum, & qđ ibi no. nec ob. ꝓnunciatio iudicis facta de conſenſu partium, ut tēpora inſtantiæ interim non currerent: quia cū illa fit ꝯ ſtatutum & ꝯ ius, ut patet ex p̄dictis, nō ualuit. nam perēptio inſtantiæ non dependet à facultate partiū, & iudicis: imo eis etiā inuitis currit tēpus, ut patet in d. l. ꝓperandum, & ex forma primi ſtatuti. ubi apertè fit mētio de iudicis ꝓnūciatione, ut in ꝓrogatione inſtātiæ nō habet opitulari niſi in certis caſibus, de qbus ī ſtatuto, qui ſunt pœnitus extra noſtrū caſū. Et hęc ſuffi. NIC. AB.

CONSILIVM XVII.

1 *Pœnitentiæ locus eſt in pœnis legalibus uſque ad ſententiā etiam contra propria ſignificata uerborum.*

OMnipotentis Dei poſtulato ſuffragio, In qōne Ottonelli paucis utar uerbis tum ꝓpter miram feſtinantiam petentis: tum qa ſatis abundè ꝑ excell. doc. do. Saluſtium materia præſens trita extitit. ¶ Ex quo ad primum dubiū dico, ꝙ ex multiplici capite dictus Ottonel. nō uenit puniendus pœna. l. fi. de rei uē. primò, qa tex. illius l. expreſsè illam pœnam imponit, ſi ab aduerſario conuincatur. ſed ante, ꝗ iſte Otton. ab aduerſario conuinceret̄ de mēdacio, reuocauit ſuam confeſſionē, ergo nō habet locū illa pœna. Ad hoc adduco apertum & not. tex. in auc. qđ ꝓpriam. C. de nō nu. pec. q ur̄ decidere iſtam qōnem, maximè iūcta l. eā q, ff. de iureiu. & facit auc. itē poſſeſſor, C. q po. in pi. ha. ꝓ hoc, qa cōfeſſio pōt reuocari impunè, ſi nulla captio eſt aduerſario, quēadmodum in caſu noſtro nulla ſubeſt, cū aduerſarius nihil ꝓbaſſet in ꝯrium ante reuocationē cōfeſſionis; tex. eſt quaſi ī terminis noſtris in l. de ętate. §. fi. ff. de inter. act. facit. c. fi. de confeſſ. & tex. iuncta gl. in c. cū in pōnibus, de iureiu. li. 6. in gl. in uer. iuſta cā, in fi. q notā ter dicit, ꝙ ſicut teſtis à periurio excuſat̄, ut in c. p̄tereà, de teſti. cogē. ſi incontinenti ſe corrigit; ſic & ponens, uel
1 rñdens eadē rōne. ¶ Secundò principalr̄ facit: † qa in pœnis legalibus locus eſt pnīæ uſq; ad ſnīam etiam ꝯ ꝓpria ſignificata uerborū, ut in l. q maior. §. accuſaſſe, & etiā l. ī ſeruitutem. §. petiiſſe, ff. de bo. lib. no. Bar. in l. in crīali, C. de iu. om. iu. & Di. i l. amplius, ff. rē ra. ha. dicta ergo l. fi. debet intelligi, qñ negans perſeuerauit in negōne, ne iuſtę pœnitudinis humanitas amputet̄, ut in fi. dicit tex. ī l. ſi qs libellos, C. de app. 2. q. 6. ſi qs. ¶ Tertiò ex diuerſo capite pōt Otton. apertè iuuari. nā cum in exceptionib⁹ ſuis dixerit ſe tenuiſſe & poſſediſſe bona petita à x. ann. & citra, ſatis fuit cōfeſſus ſe incępiſſe poſſidere, iā ſunt x. an. & poſtea hucuſq; poſſediſſe. hoc. n. denotat illa copulatiua, & q eſt tp̄is continuatiua, ut no. cōiter canon. ī c. licet, de ꝓb. & Bar. in l. Celſus, ff. de uſucap. vnde ex illis uerbis ſatis fuit dictus Otton. confeſſus ſe poſſidere de p̄nti illa bona petita, p̄ſertim cum dictus Otton. in ſeq. uerbis diceret ſe non debere cōueniri: qa do. Pandolphus illa bona ſibi tanq̄ ſua donauerat &c. & ſic confitebat̄ ſe poſſidere: qa alias ceſſante poſſeſsione nō potuiſſet cōueniri rei uendicatiōne. nā rei uendicatio reqrit duo extrema, uidelicet dñium ex parte agētis, & poſſeſsionem ſeu detentationem ex parte cōuenti, ut in l. in rem actio, coniūcta. l. fin aūt, & l. offm̄, de rei uē. ergo cū ī iudicio cōſtaret iſtū Otton. poſsidere, ſeu ſaltē ſe obtuliſſe poſſeſſorē, nō debuit interrogari ex poſtfacto, an poſsideret: qa interrogatio iudicij p̄paratoria nō eſt fiēda, niſi quatenus neceſsitas urgeat; tex. eſt in l. j. ff. de inter. act. & ibi per Bart. in prin. unde cum iudex mādaſſet reſpōderi interrogationibus, ſaluo iure impertinentium & nō admittendarum, quibus ſi nō rñderet̄, pronunciauit haberi pro non rñſo. ergo cū dicta interrogatio ex cā p̄dicta fuiſſet ſuperflua, & ſic non admittēda ex cā p̄dicta, perinde hñdū eſt, ac ſi nō fuiſſet illa rñſio negatiuè facta: quia facta p̄nt hr̄i ꝑ infectis quo ad iuris effectum, ut no. in l. in bello in §. factæ.

ff.de captl.& facit ad hoc ferè totus ille tit.Et nō ob.ſi dicatur excipiēs nō confitetur,ut ī c.cũ uenerabilis, de excep.& in regula,exceptionem, de reg.iu.lib.vj.& in l.non utique,ff.de excep.quia dico illa iura procedere, qñ aduerſarius uult ſe fundare quo ad factum purè cōtentum in ipſa exceptione, ut puta ſi ꝯ petentē debitum oppoſui pactũ de nō petendo, non eſt dubium,quin ego confitear pactũ intercesſiſſe;nō aũt quod debitũ pręceſſerit:qa hoc ultimũ tacitè cōprehēdit & cōſiſtit in iure: primũ eſt expreſſum & conſiſtit in facto, ut no.gl.quæ hoc uoluit rectè intuenti in dicta regula,exceptione,d.c.cũ uenerabilis,& apertius hoc tenuit ibi Ant.de But.Ego allego tex. apertũ in c.ex parte decani, de reſcrip.& hoc quo ad primũ dubiũ. ¶Ad ſcdm. an dictus Pandolphus potuerit ex ſtatuto ſuo illam dominam Lagiã priuare bonis ſuis ꝑp contumaciam & inobedientiam ipſius in nolendo redire ad habitandum in ciuitate Fani iuxta mandatum dñi ſui ſub publicatione bonorum factum; arbitror indubiè tenendũ ꝗ ſic, ad quod iudicio meo uidetur tex.apertus in l fi.ff.de decre.ab ordi.fa.ubi patet ualere ſtatutum ſub grauisſima pœna contra ſubditos,ut habitent in ſuo municipio. Adde tex.in l.mercatores,C.de merca.& mer.ꝑ Bar.in l.relegatorũ.§.interdictæ,ff.de interdic.& rele.ad idē quod no.Inn.in c.poſtulaſti, de ſo.cōp.ubi dicit dñm loci poſſe ſtatuere ſuper publicatione bonorũ, quæ ſunt in loco, etiam ſi bonorum dñs non ſit ibi ſubiectus, unde multo fortius potuit hoc facere do.Pādolphus ex iuſta cã ſuꝑ bonis in ſuo territorio ſitis & ꝯ perſonas ſibi ſubiectas; ad hoc l.incola, & l.aſſumptio,ff.ad municip.nã do. Pādolphus tanquã vicarius eccleſiæ ad utilitatē ſuã potuit exercere hanc iuriſdictionē, & ēt maiorē iuxta no.ꝑ Bar.in l.cunctos populos prope fin.C.de ſum.tri. Datur enim iſtis vicariis nedũ merum & mixtũ imperiũ, ſed ēt regalia,ut no.in d.l.cunctos populos. nec poterat dicta mulier allegare ignorantiã,cum ad locum uenerit, & de ſtatuto fuerit certiorata, & ſpretis mandatis domini receſſit, ut in facto modo præſupponit. Et hoc ultimo rñdetur ad tertium dubium.¶Ad quartũ uerò & ultimũ dico,ꝗ licet à principio potuerit in dubiũ reuocari,an forte credendũ ſit poteſtati aſſerenti cōmiſſionē ſuꝑ bānis mittēdis ſibi factã a do.Pandolpho per id,quod habetur in l.unica,ff.de man.prin.& quod no.per Io.And.in c.j.de offi.leg.lib.vj.tñ habito reſpectu,ꝗ poteſtas publice hoc aſſeruerit,& ꝗ erat honorabilis ꝑſona, itē & fortius, qa ipſemet do.Pandolphus hæc bona ut publicata uolebat uigore dictorũ bānorum;clariſsimè probat cōmisſionem fuiſſe factã ꝑ dictũ Pandolphũ:qa ex ſubſequēti actu ꝑſumit pro præterito, arg.ad oĩa ꝑdicta in c.nobis.97.diſt.& in c.ſcribam,de præſump.& qđ ibi no.gl.Itē facit,qa uerba enũtiatiua,quæ ſunt neceſſaira ad utilitatē enunciati, plenè probāt,ut no.ꝑbat in l.optimã,C.de ꝯhē.& cōmit. ſtipul.facit ad ꝑdicta.l.illud,ff.de acqui.hære.& c.literas, de proba.& in l.licet,C.de iudi. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

In cauſa & quæſtione, quæ uertitur ſeu uerti ſperatur inter cōitatem Rachanati ex una parte, & cōitatem Auximi ex alia ſuper libertate non ſoluendi uectigalia ſeu gabellas in territorio Rachanati per hoĩes ciuitatis Auximi, ſeu ipſius diſtrictuales iuxta laudum & arbitramentũ,quod inter dictas partes dicitur fuiſſe ſemel & ſecundò latum,primò per quondam reuerendiſsimum patrem Neapolionem Card.& tunc legatum in illis partibus.Secundò per uenerabilem olim uirum dominum Nicolaum ci nem Auxianen.tunc ſecretarium Romani Pontificis.

CONSILIVM XVIII.

1 *Sententia lata contra procuratorem non ualet, ſi negetur illum fuiſſe procuratorem.*
2 *Cardinali non creditur in præiudicium alterius.*
3 *Procurator ſi à me conſtitutus fuit ad mutuam pecuniam recipiendam, non me obligat, ſi in inſtrumento confiteatur ſe pecuniam recepiſſe: non tamen apparet, quod uerè recepit.*
4 *Priuilegium collatum uniuerſitati perditur per uſum contrarium etiam per ſingulos de uniuerſitate.*
5 *Argumentum à communiter accidentibus ualet.*
6 *Sententia poſt,quam tranſiuit in rem iudicatam, omnia præſumuntur ritè & rectè agitata.*
7 *Iudex,qui cognouit de matrimonio, poteſt acceſſoriè cognoſcere de dote tanquam de dependente.*

IEſu Chriſti Saluatoris præſidio ex corde inocato. ¶Primò,ꝗ cōitas Auximi nullã ī hac parte iuſtitiã foueat.ex laudo.n. quod per dictũ do. Neapo.primo dr promulgatũ, nō pōt dicta cōitas Auximi ſe fundare:qm nō cōſtat de cōpromiſſo in eũ facto, nec de ſyndicatu ꝑ ſyndicos tunc aſſeētes prætēſo,ſed de dicto laudo dũtaxat tm̃,cũ ꝑ ciuitatē Rachanati nũc negeť illos fuiſſe ſyndicos,nec aľr de eorum ꝑtāte doceri pōt.nō ualet laudũ,ſeu ſnĩa,ēt ſi promulgata aľs fuiſſet à iudice cōpetenti: quia ſnĩa lata ꝯ falſum ſyndicũ ſeu ꝑcuraorē eſt nulla in ꝑiudiciũ ipſius dñi, ut ī c. ex inſinuatione,& in c.in nr̃a,de procur.& l.licet,C.eo.ti. niſi dñs habuerit ratũ geſtũ per falſum procuratorē.l.licet, ff.de iudi.& l.iij.§.falſus, ff.rē ra.ha.& l.ſi pecuniã,ff. de neg.ge.ſed ī caſu nr̃o nō ꝑbať,qđ à principio illi aſſerti ſyndici habuerint mādatũ:uel ꝗ cōitas Rachanati eorũ geſta rata habuerit.ergo perinde iudicandum eſt, acſi nũquã habuiſſent mandatũ.paria.n.ſunt in effectu non eſſe ſeu fuiſſe,uel nō apparere,ut in c.ſolennitates,de cōſe. diſt.j.& l.in leg.ff.de contrahē.emp.is.n.q ſyndicos fuiſſe aſſerit,habet probare:qa facta non ꝑſumunť,de offi.dele. cũ in iure, de procu.& c.j.hæc.n.extrinſeca nō ꝑſumunť, niſi expreſsè probenť l.quæcũque,ff.de publi.nec ſufficit, ꝗ ēt iudex aſſerat in ſnĩa illos fuiſſe ſyndicos: qa ſibi nō credit,ut in c.qm̃ ꝯ,de proba.& de hoc eſt gl.no.& magi-
1 ſtra.in d.c.cũ in iure,de offi.dele.q expreſsè dicit†nō ualere ſnĩam,ſi negeť illũ fuiſſe ꝑcuratorē, ꝯ quē lata fuit ſnĩa,niſi doceať illum habuiſſe mādatum.ob hoc cōſulit, ut inſtrm ꝑcuratorium ſeruatis debitis ſolēnitatibus īſinueť in inſtrō ſnĩæ,uel aľs ipm originale cōſerueť.idem expreſsè uoluit ibi Inn.& unĩr cōiter doct.ibi i hāc ſnĩam inclinare. quinimò dixit Bar.in d.l.licet, C.de procu ꝗ ſi iudex pronũtiet quem eſſe ꝑcuratorē,illa talis ꝑnunciatio nō nocet dño abſenti,q nō fuit in iudicio,& negat illi dediſſe mādatũ, arg.in l.de unoquoque,ff.de re iud.& 3.q.9.caueāt:& c.oĩa.nec habet ſuffragari dignitas cardina
2 latus in perſona dicti dñi Neap.conſiſtēs,† qa in ꝑiudiciũ alterius nō crediť ēt cardinali,gl.eſt notabilis,q̃ hoc ſenſit rñdēdo ad c.nobiliſsimus.97.di.in c.ſicut,de ſen.ex cō. ꝑbať apertè in c.à nobis,in c.ex quadã,& c.licet uniuerſis,de teſt.itē qa ut arbiter, ſeu ut arbitrator ꝑceſſit, ut patet ex tenore laudi,& arbitro nō crediť ī ꝑiudiciũ alterius partis.l.ne in arbitris,C.de arbi. Itē nec ſnĩa ſeu laudum datum ꝑ dcm̃ dñm Nic.habebat dictæ cōitati Auximi opitulari: qm̃ cōpromiſſum nō fuit plenum: ſed ad diſcordias ſuꝑ finibus dũtaxat ortas fuit reſcriptum,ut patet ex ipſius tenore. exceſſit ergo dictus dom.Nico.commiſſionē in multis, quatenus per omnia approbauit ſententiam dom.Neapolionis, quæ continebat plurimos articulos ultra confinia.ergo in illis ſnĩa eſt nulla, cũ arbiter

ter non habeat poteſtatē, niſi quatenus in cōpromiſſo cōtinet, ut in c.cū dilectus, de arb.& in l.non diſtinguemus.§.fi.ff.de arb.& maximè nō debet ēt amicabilis cōpoſitor ſe extēdere ad ea, de qbus nō fuit cogitatū, ut l.cū Aquiliana, ff.de trāſac.& idē vr̄ dicēdū, qn̄ cōpromiſſum fuiſſet plenū. nō.n. ꝑ hoc pōt arbiter ſeu arbitrator extendere manus ad ea de qbus nō erat cōtrouerſia, ut eſt tex.notabilis in l.ſi cū dies.§.plenū, ff.de arbitris, ubi dicitur, ꝙ licet fiat cōpromiſſum plenū, puta in oībus cōtrouerſijs & qōnibus; nō tamē extēditur ad ea, de quibus inter partes nō fuit diſputatū. Hīc notāter dixit Bar. in l.cū Aquiliana, ff.de trāſac. ꝙ ſi erat inter te & me cōtrouerſia de quodā fundo, & cōpromiſimus in aliquē, & dedimus ei plenā ꝑtātē arbitrādi, nō poterit ꝑ hoc arbitrator fundū adiudicare uni, & cōdēnare illā partē, ut det alteri aliquam aliā rē, de qua nō erat cōtētio ꝑ d.§.plenū, & ꝑ l. non diſtinguemus.§.de officio, ff. eo. ſed ipſius cōpromiſſi facti in dicto do. Nico. erat cōtētio dūtaxat ſuper finibus, nec ſuꝑ alijs apparet diſputatio facta. ergo nō potuit ſuꝑ alijs iudicare; qd̄ ſi fecit, incaſſum laborauit. Nec ob.emologatio facta ꝑ ſyndicos: quia cū emologatio & approbatio ſniæ nullæ habeāt inſtar cuiuſdā noui pacti ſeu ꝯtus iuxta ea, q̄ leguntur & no.ī l.2.C.cōia utriuſ.iudi.& ꝑ Bar. in l.una, C.qui ꝓ ſua iuriſdi.nō ualuit in hoc factū ſyndicorū: qa nō habuerūt poteſtatē ad cōtrahēdū uel paciſcēdū, ſed ad cōpromittēdū dūtaxat.exceſſerūt ergo poteſtatē, & ꝑ cōſequēs factū fuit nullū.l.diligenter, ff.man.& c. cū olim, de offi.dele. facit ad ꝓpoſitū qd̄ no.Bar.in l.2.§. creditū, ff.ſi cer.pe.& l. ſi debitorē meū, de noua.ubi con-
3 cludit, † ꝙ ſi cōſtitui procuratorē ad mutuā pecuniā recipiēdā, nō obeſt mihi, neq; me obligat, ſi in inſtrumēto cōfiteatur ſe pecuniā recepiſſe: nō tamē apparet, ꝙ uerè receperit.debuit.n.intelligi mādatū de mutuo naturali. Tertio & ultimo facit cōtra cōitatē Auximi ꝑſcriptio lōgiſſimi tēporis, q̄ pōt allegari ꝑ cōitatē Rachanati, ꝑſuppoſi-
4 to ꝙ dicta lauda a principio ualuiſſent. † nā priuilegium collatū uniuerſitati ꝑditur ꝑ uſum cōtrariū ēt ꝑ ſingulares de uniuerſitate, ut in c.ſi de terra, & c.accedētibus, de priuil. ex quo uniuerſitas ſic cōmitti cōtra priuilegiū patiatur. Quinimo ꝑ actū cōtrariū ſine aliqua ꝑfinitione tēporis ꝑditur priuilegiū priuatis ꝑſonis conceſſum. idē, ſi fuit cōceſſum uniuerſitati, dūmodo principaliter non concernat fauorē eccleſiæ, ut in c.cū acceſſiſſent in fi.de conſti.& ibi plenè per gl.& doc & priuilegiū datū ad aliquid faciēdū perditur per nō uſum ſpatio.x. ann. tex. eſt no.in l.una, ff.de nūdi.& ibi per Bar. & itē ꝑſuppoſito, ꝙ ex dictis laudis actio perſonalis cōpeteret cōitati Auximi: tamē regulariter actio perſonalis tollitur ſpatio. xxx. ann. ut l.ſicut, C.de præſcri.xxx.ann. At in caſu noſtro à tēpore primi laudi uel ſecūdi eſt lapſum tēpus ferè.lx.ann. Bona fides aūt ꝑſumitur, ut no.gl.in c.ſanctorū, & c.ſi diligēti, & c.fi. de ꝑſcrip. & maximè in iſtis incorporalibus, de quo plenè per Bar. in l.j.§.j.ff.de iti.actuq; priua.& l.Celſus, ff.de uſuca.per Cyn.in l.j.& 2.C.de ſer. & aqua. uertat ergo ſe, quò uelit, ueritas; quia fundata eſt intētio cōitatis Rachanati. ¶Et profecto quāq̄ hęc & multa alia, q̄ potuiſſent allegari in fauorē cōitatis Rachanati, q̄ breuitas cā ſubticui, uideātur multū urgere: tamē ſi quis rectè omnia inſpexerit, & maximè in unū cōiūxerit, clarè apparebit cōitatē Auximi fouere iuſtitiā ex utroq; capite, ſ. ex laudo do. Neapolionis, & do.Nico.& clarius hoc elicietur, ſi ad utrūq; ſimul oculos dirigamus. primo.n. eſt cōſiderādū, ꝙ primū laudū ꝓmulgatū extitit per Cardi. ī illis partibus tūc legatū.Card.cui ēt ſoli extra ꝯſuetudinē ſaltē Romanæ eccleſiæ plenè creditur de actis corā ſe geſtis, ut in c.conſtitutus, de app. & ibi hoc ſequuntur Io. An.& Hoſti.no.Spec.in ti.de teſte.§.j. ver.quid ſi aduocatus. ubi dicit, ꝙ Clemēs Papa ꝓnūciauit hoc ex generali conſuetudine magis, quàm de iure mero ꝓcedere; & ꝙ credatur, optimè ēt facit c.ꝙ ſuper his, de uoto.ibi.n.ſigilla illorū tradi. erāt ignota. ideo non fuit illis creditū: ſecus, ſi fuiſſent nota, ut ibi leg.& nota.ad idē optimè facit c.nobiliſſimus.97. diſt. ubi ſm̄ cōem intellectū creditur Cardi.ſi aſſerit ſe legatū, & ſic in attribuēdo ſibi officium ordinariū & honorabile & cōcupiſcibile; ergo fortius debet credi, ſi aſſerat in ſentētia ſua, quod ſyndici habētes ad hoc poteſtatē a cōitate Rachanati, cōpromiſerunt in eū, cū hoc officiū arbitrādi ſit magis oneroſum, quàm honorabile. nec in hoc uertitur magnū ꝑiudiciū: quia, ut patet ex laudi forma, multa attribuit cōitati Rachanati in cōpēſatione eorū, quę tribui ſeu cōcedi mādauit cōitati Auximi. ergo attenta leuitate præiudicij, facilius debet credi aſſertioni Cardi. præſertim cū eſſet legatus in illis partibus. nam ratione dignitatis legationis magis debet credi.l.liquet, in fi.C.de ſum.trini. & fi.catho. facit 11.q. 1 quicquàm, & l.epiſcopale, C.de epiſ.au.& quod no.Inno.in c.nuper, de teſti. ¶Item & ſecūdo cum illud eſſet arduum negotium, & ualde ꝓpalatum propter multa ſcandala inter illas duas cōitates orta, ut patet ex tenore ſententiæ non eſt ueroſimile, quin agitatio illius negotij coram illo legato Cardinali per aſſertos ſyndicos cōitatis Rachanati perueniſſet ad aures hominum Rachanati, arg. in c. quoſdam, & c. quanto, de præſump. ergo illos ſyndicos non reuocando in tanto negotio præſumendū eſt, quòd mandatum dederant iuxta notabile dictum Inno. in c. ex parte decani, de reſcri. facit tex.inſtit.de his, per quos acqui.poſ. Hoc corroboro fortiſſimè. cum enim negari non poſſit ſyndicos compromittentes in dictum do.Nico. habuiſſe mandatum, cum de illo clarè conſtet, ac emologaſſe: & approbaſſe illius laudum, in quo nil aliud continetur, niſi forma laudi illius domini cardinalis, præſumendum eſt, quod formam illius laudi adduxerunt, & præſentarunt cōitati. Hoc enim inter omnes cōi-
ter accidit, † & ualet argumentum à cōiter accidentibus, 5
ut in c.1.& quod ibi no.Cald. de cle.non reſi. recipiendo ergo formam illius laudi, in qua fiebat mentio de arbitrio, & laudo dato per dictum cardinalem eorum ſyndicis interuenientibus, & non contradicendo uidetur approbaſſe illorum factum per cle.j. de procu. & per l.ſi filius, ff. ad Mace.& per id, quod notanter ponit Bart.in l. quo enim, ff.rem ra.ha.& l.cum tabernam §.idem quæſiuit, ff.de pig.& l.Titius Seia, ff.de conſti.pe.in quibus iur. vult, ꝙ ſi quis recipiat inſtrumentum, ſeu literam continentem aliquid in ſui præiudicium, & non proteſtetur in contrarium, uidetur illi conſentire; & ſi aliquid fuit nomine ſuo geſtum, & ſuper hoc recipiat inſtrumentum, & nō contradicat, uidetur approbare; & hoc ſatis probatur per iura ſ.alleg. ¶Tertiò facit notabile dictum Bar.in l.ſciendum, ff. de uerb. obl. & originaliter gloſſatores in l.j.C. de fi.inſtru. & iure haſtæ fiſ.lib.x. & Inno.in c.qm̄ contra, de proba. ubi cōiter no.quod uerbis enuntiatiuis inſtrumenti creditur, quādo illud enuntiatū potuit interuenire tēpore confecti inſtrumenti. Ob hoc dixit Bart.in d.l. ſciēdū, ꝙ ſi inſtrumētū dicat, uiſo inſtrumēto debiti, habita fide, ꝙ tale eſt iuſtū pretiū, non facta rei ſubhaſtatione &c.illud inſtrumētū ꝓbat, ꝙ conſtat de debito, & quod illud ſit iuſtū ꝓtiū: qa hæc potuerūt interuenire tēpore cōfecti iſtrī.ita dico in ꝓpoſito, cū do.Card.dixerit in ꝓnūtiatione, ꝙ cōſtabat de mādatis ſyndicorū, & hęc fides potuit adhiberi tēpore inſtrumēti ſniæ ꝓuiſionē inſtrumenti.ergo

ti.ergo danda eſt fides huic inſtrumento ſententiæ, maxi me in facto antiquiſſimo difficile eſt enim omnia acta per longiſſima tempora recenſere. ¶ Ob hoc dicit Innocen.in c.bonæ, de elec.& in ca.cum in iure,de off. de le.† quòd poſtquam ſententia tranſiuit in rem iudicatam præſumuntur ritè,& rectè agitata,ad hoc bonus tex.in c. ſicut,in fi.de re iud no.Hoſtien in c.cũ inter,e.ti.& Cald. plenè in c.quoniam,de prob.& maximè, quando ſententia fuit lata partibus præſentibus.ex quo.n.ſyndici erant præſentes,& non contradixerũt,imò approbauerũt,præſumẽdũ eſt de compromiſſo iuxta notata per Inn.in c. innotuit,de eo qui fur.or.rec.& per Spe.in ti.de ſen. prola. §. iuxta,uer.no.& in ti.de inſtr.edit.§.qualiter,ad fi.uer. in ſumma.& quemadmodum ex tranſactu temporis præſumitur pro ſententia iudicis,ita & pro dicto arbitrorũ, ut uoluit Dy.in quodã ſuo cóſ.13.recitat & ſequit̃ Io.An.in add.Spe.in ti.de arbi.§.ſequit̃,uer.quod ſi actũ fuit compromiſſo,& clarius per Ant.de Bu.in c qm̃ ꝫ, præal. col. xx.Ex ſententia uerò,ſeu laudo dñi Nic.põt communitas Auximi ſe iuuare indubiè iudicio meo ex triplici capite. Primò ex forma compromiſſi.Scd̃ò ex approbatione noua ſyndicorum.Tertiò ex ratihabitione cõmunitatis Rachanati,quæ præſumenda eſt,ut infra.dicetur. Dixi primo,quod poterit ſe iuuare ex forma cõpromiſſi.ſ. diſponentis,quia habuit ad hoc mandatum Et primò in hoc cõſidero breuiſſimè loquendo,quia ſum breuitatis amator ꝙ cõitas Rachanati dedit ſyndicis mandatum ad compromittendum ſuper coufinibus,& alijs diſcordijs. Item ad ꝓbandũ & confirmandum & reuocandum ſententias, & lauda aliàs inter dictas partes promulgata, quæ quidem uerba clare comprehendere poſſunt diſcordiam iandudum ortam ſuper uectigalibus non ſoluendis,maximè cum ſuper illis aliàs fuiſſet laudum datum, & de approbatione & reuocatione laudi fuit expreſſe mentio habita in mandato,nec mandatum eſt reſtringendum,ſed potius ampliandum,ut no.Inn.in c.ſedes,de reſcr.maximè in caſu noſtro,ubi dabatur ad compromittendum, & componendum pro bono pacis,& quietis fauores enim debent ampliari,ut in regula,odia,de re.iur.lib.vj.Syndici uero compromiſerunt,& quamquam uideantur reſtringere ad cauſam diſcordiæ ſuper finibus tantum, quia dederunt mandatum etiam ſuper uectigalibus;quia diſcordia finiũ erat connexa cum ſolutione. Nam in compenſationem ſolutionis non fiendæ confinia fuerant poſita fortaſſe in ꝓiudiciũ ciuitatis Auximi per dictum d.Car. unde orta diſcordia ſuper finibus,ſatis illa quæſtio uectigalium erat dependens,& connexa, cum de illis duabus pariter pro bono concordiæ fuiſſet laudatum,facit ad hoc.c. ſi poſtquàm,de elec.li.vj.& in ſimili dicimus,† ꝙ iudex,qui cognouit de matrimonio, poteſt acceſſoriè cognoſcere de dote,tanquàm de dependente,ubi aliàs principaliter cognoſcere nõ potuiſſet,ut in c.de prudẽtia de do.poſt diuor. & quod arbiter poſſit, etiã ſi expreſsè in cõpromiſſo non ſit dictum, cognoſcere de cohærentibus,& connexis, eſt glo quæ ad hoc collegat iura, in c.cum dilectus, de arbi.& ubi duo ſunt connexa,qui recedit ab uno, ur̃ etiã recedere ab alio,& petendo reſtitutionem de uno, oportet iudicare etiam de alio.Ad hæc quod legitur & no.in l.ẽt ff.de mino.& optimè facit ad caſum noſtrum, quod legi. & not.in l.cum actum §.j.ff.de neg.geſt. Secundò dixi, ꝙ præſuppoſito,quòd a principio laudum ultra articulum finium non ualuiſſet,quia latum à non habente poteſtatẽ, tamen,ex quo ſyndici ſcienter illud laudum approbauerunt,& emologauerunt,habet ſaltem uim pacti & noui contractus,ut l.ij.C.cõia utriuſque iud.& per Cy. & Bar. in l.una,C.qui pro ſua iuriſd.facit quod no.gl.in c.ſignificaſti,de fo.compe.Nec obſtat ſi dicatur,ꝙ ſyndici non habuerunt poteſtatem ad contrahendum, uel paciſcendum de nouo,quia dico,quòd habuerunt poteſtatem ad recipiendum, & approbandum quodcunque laudum ferendum per dom.Nic.& expreſsè ſenſerunt,quod poſſunt ẽt ſuꝑ alijs diſcordijs,ꝗ̃ ſuper finibus iudicare,ut s̃ dixi. Itẽ reſpectu confirmandi & reuocandi ſententias, & lauda alias data,ut dicit̃ in ſyndicatu.ergo mandatum de directo extenditur,& extendi poteſt ad omnia contenta in ſẽtentia dñi Cardi.Nam quod generaliter dicitur, generaliter eſt intelligendum.l.de pretio,ff.de pub. & c.ſi Rom. xix.diſt.& c.ſolitę,de maio.& obe.maximè quia.data fuit eis poteſtas circa omnia prædicta ad faciẽdum,quicquid ipſa communitas, & homines ipſius perſonaliter facere potuiſſent.per quæ uerba datur poteſtas etiam in his,quę requirunt ſpeciale mandatum, ut no.Bar.in l. ꝓcurator cui libera,ff.de procu. & l.creditor.§. Lucius, ff. manda. ¶Tertiò dixi,ꝙ ex ratihabitione ipſius communitatis Rachanati poteſt ipſa communitas Auximi ſe fundare. nã, ut prædixi,præſumendum eſt ex communiter accidentibus,quòd illi ſyndici portauerunt communitati copiam, & inſtrumentum illius laudi promulgati per do. Nic. in quo etiam continebatur,qualiter ipſi ſyndici nomine cõmunitatis illud approbauerunt.unde præſuppoſito, quòd ſyndici non habuiſſent ad hoc mandatum,tamen, ex quo communitas ſciuit approbationem factam nomine ſuo,& ſuper hoc recepit inſtrumentum,& non contradixit, uidetur ratificaſſe d.l.filius,ff.fa.erci.& d.l.cum tabernam. §. idem quæſijt,ff.de pig.& d.c.j. de procu. & quod no. Bar. in d.l.quo enim,ff.rem ra.ha. Et hæc eſt optima conſideratio.Et per hoc patet,ꝙ ex multiplici capite põt cõitas Auximi ſe iuuare contra communitatem Rachanati ſuper huiuſmodi uectigalibus non ſoluendis. ¶ Non obſt. quod de præſcriptione dr̃.nam hoc conſiderato, ꝙ conſuetudo non habet propriè locum in caſu noſtro,quia cõſuetudo eſt quoddam ius commune,nõ autem appropriabile j.diſt.c.conſuetudo.Præſcriptio uerò uni aufert, & alteri tribuit.Et hæc eſt una de ſubſtantialibus differentijs inter conſuetudinem,& præſcriptionem,ut no. ꝑ Io. in c.fi.de conſue.facit quod ipſe not.in c.iij.de conſue. li. vj.& per Cy.in l.i.& ii.C.quæ ſit lon.conſue.cum ergo hic agatur de tollendo iure conſiſtente uigore laudorum, & conceſſionis ſyndicorum penes communitatem Auximi, non habet locum propriè conſuetudo,& ſic ceſſat curſus x.annorum,per quem regulariter conſuetudo introducitur,ut legi.& not.in l.de quibus,ff.de legi.oportet ergo, ut interueniat præſcriptio,quæ cauſata eſt in odium negligentis ius ſuum,& in conſequentiam in fauorem præſcribentis iuxta ea,quæ habentur.xvj.q.iij.c. dilectio. §. poteſt,per Dy.in regula,poſſeſſor,li.6.& Bar. in l.j. ff. de uſucap.in caſu uerò noſtro non datur negligentia ex non uſu ſententiæ.cum ergo laudum, ſeu ſententia concedit in actu meræ facultatis immunitatem non ſoluendi uectigalia,in tãtum,quòd ſi homines Auximi per mille annos non detuliſſent aliqua per territorium Rachanati, non fuiſſet inducta aliqua præſcriptio,quia per non uſum nõ inducitur præſcriptio ſeu conſuetudo, ex quo non habet actum incluſum contrarium diſpoſitioni uris competentis,ut no.Cy.in l.ij.C.quæ ſit lon.conſue.& Io.An.in c.Io annes,de cle.coniu. Probatur ad ſenſum, qđ non poſsũt iſti dici in hoc negligentes,cum illi ſint actus merè facultatis.Et facit,quod in ſeruitute urbana amittenda habetur in l.hæc autem iura,ff.de ſerui. urb.prædi.nec poteſt iſta dici ſeruitus ruſtica,quæ præſcribitur ſolo curſu tẽporis

poris ex nõ uſu,ut d.l.hæc antè iura,& l.ſequitur.§.ſi uiã & quod ibi no.ff.de uſuc.quia non cõpetebat in caſu nr̃o ius eundi per territorium:quia illud ius eſt liberum cuique,nec datur facultas eundi uel uehendi, ſed competebat ius non ſoluendi,quando homines uellent aliquid ad ducere per territorum Rachanati,nõ ergo perditur iſtud ius,niſi per actum contrarium,ſcilicet per ſolutiones factas de rebus per territoriũ delatis nec iudicio meo ſufficit probare,q; aliqui homines Auximi ſoluerint,q̃a hoc ius competebat communitati,& eſt ius incorporale.unde non præſcribitur,niſi detur ſcientia communitatis,cõtra quam præſcribitur,quia ſola patientia dñi eſt poſſeſſio in iſtis incorporalibus,& aliter poſſeſſio haberi non poteſt,ut probatur in l.ij.C.de ſerui.& aqua. plenè per Inn. in c.bonæ.ij.de poſtula.præla.& in c.conquerente, de offi.archi.& c.ij.de.in integ.reſti.& in multis alijs locis per Bar.in d.l.j.ff.de itine.actuque priua.& Cy. in d.l. ij. ſeu prima,C.de ſer.& aqua,niſi ergo maior pars populi Auximi probetur ſoluiſſe,non poteſt dici,quòd fuerit inchota præſcriptio contra communitatem, uel niſi toties, & ita palã fuiſſet per maiorem partem facta ſolutio, quòd ſcientia uerisimiliter perueniſſet ad ipſam communitatem,apud quam conſiſtebat illud ius,ut no. in iuribus p̃ al.alias autem non datur negligentia communitatis, nec poſſeſſio poteſt quæri ex parte alterius ut no.maximè per Inn.in d.c.bonæ.Quantum autem temporis in altero prę dictorum caſuum requiratur, credo q; tempus 30. anno. quia tanto tempore regulariter præſcribitur actio perſonalis,quæ in hoc caſu competebat Auximis, ut l. ſicut, C.de præſcri.xxx.an.Debet tamen ab hoc tempore ſubduci tempus hoſtilitatis,quando erat tanta, quòd ius nõ reddebatur in loco,ut in c.ex tranſmiſſa, & ibi per Inno. de præſcrip.Item tempus mortalitatis, quia illa eſt dei hoſtilitas,de quo per Bar.in l.naturaliter,ff.de uſuc. Itẽ tempus uerisimilis ſcientiæ illorum laudorum,quia cum malafide non currat præſcriptio,debet etiam conſiderari,an ex coniecturis poſſit probari mala fides iuxta not.p̃ Bar.in l.Celſus,ff.de uſuc. Item in facto noſtro cum agatur de uectigalibus imponendis,etiã eſt conſiderandum, an communitas Rachanati habeat hoc ius imponendi, & exigendi uectigalia per tantum temporis,de cuius initio memoria non exiſtit,aliàs autem ceſſante priuilegio principis non poteſt hoc ius competere ciuitati,uel alteri citra principem,ut probatur in l.uectigalia,ff.de pub.& l.ſi publicanus.§.in omnibus,eo. ti. & utrobique per Bal. & in l.ij.C.de noua.uect.facit tex.optimus in c. ſuper quibuſdam,de uerb.ſign.hoc enim caſu propriè præſcribitur contra iura principi reſeruata in ſignum ſpecialis priuilegij,ideo requiritur tantum tempus,ut in d.c. ſup̃ quibuſdam.Sed ubi iſtud ius competeret ciuitati Rachanati,& ageretur de præſcribendo iure competenti Auximis ex illis laudis,dico quod non requiritur tempus requiſitum ad præſcribendũ contra eccleſiam Romanam, quia illud priuilegium centum annorum competit in iuribus immediatè pertinentibus ad eccleſiam Romanam, ita,q; per præſcriptionem præiudicatur ipſi eccleſiæ Romanæ. Secus autem,cum præſcribuntur iura ſpectantia ad ſubditos eccleſiæ Romanæ,ut in caſu noſtro:quia tunc ſufficit tempus commune,ut apertè uoluit gl.& doc.poſt illã in c.ad audientiam,de præſcrip.& c.dilectus,de capel.mo & in c.uolumus.xvj.q.iiij.& ibi per archi.Et hoc ideò,q̃a non agitur nunc de præiudicio eccleſiæ Romanæ, ſed ſubiectorum,cum præſcribantur iura,quæ non erant apud eccleſiam Romanam.facit ad hoc optimè,quod no.Inno. in c.conquerente,de offi.ordina. ¶Concludo ergo,quòd ad hoc,ut pręſcriptum ſit contra communitatem Auximi,oportet,quòd probetur per communitatem Rachanati,quòd ſciente,uel ſoluẽte maiori parte populi ciuitatis Auximi,fuerit in quieta poſſeſſione,uel quaſi percipiẽdi uectigalia ab hominibus Auximi per xxx.an.ita quod de iſtis xxx.annis deducatur tempus guerrarum,& mortalitatis modo prædicto,& tempus ſcientiæ, quam uerosimiliter potuerunt habere de dictis laudis, & iure competenti Auximis.nam regulariter per decẽnium inducitur obligatio,ut no.in l.ſi de eo,ff.de acquir.poſ.& in l.j. C. de ſer.fugi. Item quòd iſtud ius inducẽdi uectigalia in eorum territorium habuerit ex priuilegio principis, uel p̃ tantum tempus,de cuius initio non eſt memoria. Et hæc dicta poſui ita generaliter,quia caſus præſcriptionis generaliter fuit mihi propoſitus,& ſic non potui dare certum reſponſum, ut in c.de muliere,de ſpõ.cum ſi.Et hæc ſufficiant.NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

FACTI *contingentia ſic proponitur.Quidam habens duos filios naturales ex concubina,maſculum ſcilicet & fœminam, nolens illos legitimare,concubinam in uxorem duxit,& tandem ultimum condidit teſtamentum,in quo filium ſuum maſculum hæredem uniuerſalem inſtituit filiæ uerò ſuæ iam maritatæ reliquit iure inſtitutionis Florenos quadringentos:& hoc ſuum teſtamentum fecit in domo propria iacens in lecto ægrotus,præſentibus rogatis ultra notarium,qui teſtamentum ſcripſit. Teſtatore deniq; defuncto,filius maſculus totam hæreditatem tenuit,ſicut in teſtamento continebatur,uixitq; per uiginti annos poſt patris mortẽ, & tandem pluribus relictis filijs deceſſit. elapſis nouem annis a morte patris filij coram poteſtate Senenſi fuerunt conuenti ſuper dicto legato quadringentorum florenorum iure inſtitutionis relictorum dictæ filiæ primi teſtatoris,& ipſorum,ut hæredum comparuit procurator, & coram poteſtate litem conteſtatus eſt: demum perijt inſtantia,elapſoq; molto alio tempore,& interim iã ſunt anni xiij.fuit conuentus unus ex dictis filijs nepotibus primi teſtatoris ſuper dicto legato,quatenus eum pro ſua rata contingebat, ſuper quo factum fuit inter partes compromiſſum,& coram arbitris fuit lis conteſtata nunc nouiſsimè orta eſt quidã conuentio inter eoſdẽ,& coram arbitris nouiſsimè electis, excipitur de præſcriptione legati,cum a tempore dicti legati ſint elapſi quinquaginta anni & ultra.nec habet obſtare litis conteſtatio facta coram poteſtate,quia iſte,qui nunc conuenitur,erat tunc pupillus, ætatis ſcilicet nouem annorum,& ſecundum ſtatuta Senenſia pupillus non poteſt conueniri, niſi coram iudice pupillorum & a lite iudicium non ualet, & ſic illa litis conteſtatio haberi debet pro non facta. Nec obſtat conteſtatio litis facta coram arbitris iam ſunt anni.xiij.quia tunc erat deductum præſcriptum Quæritur quid iuris.*

CONSILIVM XIX.

1 *Hæredes de iure canonico poſſunt a ſe incipere præſcriptionem, ſi habeant bonam fidem.*

2 *Præſcriptio ſemel interrupta, etiam ciuiliter, per litis conteſtationem non poteſt amplius inchoari propter malam fidem præſumptam.*

IEſu Saluatoris eiuſque pijſſimæ matris præſidio humiliter inuocato, Ad huius caſus claram deciſionem tria breuiter ſunt examinanda. ¶Primum, nunquid filius primi teſtatoris potuerit ex perſona ſua pręſcribere,¶ Secũdũ quid de filijs ipſius hæredis. nepotibus ipſius teſtatoris. ¶Tertium

¶Tertiū,preſuppoſito quòd fuerit inchoata præſcriptio, nunquid fuerit interrupta per litē cōteſtatā habitā corā iudice non ſuo,& q̃d de cōteſtatiōe litis poſteà habita coram arbitris.¶Quo ad primū uī,ꝙ filius præſcribere potuerit, quia ignorare præſumitur teſtm̄ paternum, cum conſiſtat in facto iuxta plenè no.per Bar.in l. qui Romæ. §.duo fratres,ff.de uer.ob.& bonæfidei poſſeſſor pręſcribit contra legata,& hæreditatē,etiam ad pias cās diſpoſitas,ut l.fi.C.de ſac.ſan.eccl.& xvj.q.iiij.c.fi.facit quod nó. gl.in l.licet,C.de iure deli.Et idē uī dicendum quo ad filios nepotes primi teſtōris,cū ipſi pariter & fortius præſumantur ignorare teſtamētum aui,cum ſuccedunt ex ꝑſona eorum patris. nec habet obſtare nouiter conueto litis cōteſtatio habita coram iudice incompetenti, quia talis conteſtatio non interrūpit præſcriptionem,ut eſt tex. iunctus cum gl.in l.pe.C.ne de ſta.defun.no.gl.in c.ut debitus,de ap.& c.ex tuarū,de pur.can.& xvj.q.iij.dilectio. §.pōt.Nec ob.cōteſtatio ultimò facta corā arbitris, quia tunc erat cōpleta præſcriptio computādo tempus filij & nepotum.& ideò non hēt locū interruptio,ad hoc no.gl. c.uigilanti,de præſcri.& Io.An.in regula,poſſeſſor, de regu.iu.li.vj.in Mercu: & ex his patet reſponſio ad ſm̄ & tertium dubium.¶Sed his non obſtantibus ꝯriā ſniām in caſu noſtro arbitror ueriorem ex triplici capite. Primo, quia filius teſtatoris præſumitur habuiſſe notitiā teſtamēti,cum in facto mihi præſupponatur,ꝙ teſtamentum fuit inuentum in domo ipſius filij,& ſic erat in hæreditate iacente.l.ſi quæ cautiones,ff.fa.erciſ.& quis præſumitur habere notitiam eorum,quæ ſua ſint.l.quiſquis,C.de reſcin uen.facit.c.ab excommunicato,de reſcr.& c.cum illorum de ſen.excom.Præterea teſtamentum fuit conditum publicè in domo ipſius teſtatoris in præſentia ſeptē teſtium & notarij,filio exiſtente in loco teſtatoris. ergo præſumitur illius habuiſſe notitiam,argu.optimum in c. quoſdā, & c quanto,de præſum.& l.conſenſu,C. de repu. & quod no.Bar.in l.j.ff.ſi cer.pet.& xvj.diſt. c.quod dicitis,& c. 1. de transla.præl.Nec ab his diſcrepat Barth.in d.l.qui Romæ.§.duo fratres,nam ibi expreſsè uult, quod ex coniecturis præſumi debet ſcientia etiam in filio.Eſt & alia ſcientiæ coniectura,quia cum teſtator haberet duos filios maſculum.ſ.& fœminam,& de iure ciuili equaliter ab inteſtato ſuccedere deberēt,ut in auth.defuncto,C. ad Tertu.& filius totam hæreditatem poſledit iuxta diſpoſitionem teſtamenti,ergo præſumitur illius habuiſſe notitiam quia aliàs præſumeremus in eo delictum,& uſurpationē, quod in dubio non eſt præſupponendum, ſicut dicimus in extraneo poſſidente totam hæreditatem,ut in dubio præſumamus habuiſſe notitiam teſtamenti, ne præſumatur animus uſurpandi,ut no.Bar.in d.§.duo fratres. Et eadē ratio eſt de parte quo ad partem,ſicut de toto quo ad totum,ut in l.an pars,ff.pro derelic.facit c. paſtoralis, uer. item cum totum,de offi.dele.& hoc profectò ultimum ſufficeret ad ſcientiam præſumendam. Si ergo filius habuit ſcientiam huius legati,non ualuit pręſcribere,ut in c.fi.de præſcri.& quod no.Bar.in l.priuilegia,C.de ſac.ſan. eccl. Et per conſequens nec filij iſtius hęredis, qui ſucceſſerūt in hæreditate,præſcribere potuerunt,quia mala fides defuncti nocet hæredibus in præſcriptione ita quòd nec per ſe poſſunt præſcriptionem inchoare,ut eſt text.no.in l.cū hęres,ff.de diuer.& temp.præ.Et hoc indubitatum de iure ciuili,quo iure decidenda eſt præſens quæſtio, cum ſit inter laicos iuxta not.in c.2.de arbi.li.6.& regula,poſſeſſor,de re.iu.l.6.& per Bar.in d.l.priuilegia,C.de ſac.ſan. ecc.De iure uerò canonico nūq̃d hæredes poſſint a ſe incipere pręſcriptionē,ſi habeāt bonā fidē no.Dy.in d. regula poſſeſſor.poſſet dici ꝙ ſic ex quadam benignitate canonica.arg.eorum quæ no.in c.de quarta,de præſcr. & c. cura,de iure pa.Sed ego sēper tenui contrarium. ut in hoc non differat ius canonicū a ciuili,quia non reperitur iure cautum,ut in.c.j.de ope.no.nun.Nec obſt.no.in iuribus allegatis per Din.quia illa non loquūtur in hærede qui cauſat ius ſuum à defuncto,& cenſet eadē ꝑſona cū defuncto ut in auth.de iure iu.a mor.præ.ſed in ſucceſſore in dignitate,qui non cauſat ius ſuū a defuncto,ſed a ſuperiore, a quo inſtitutionē habuit,nec cēſetur eadem perſona cum defuncto,merito ꝑſcribit,ſi habeat bonam fidem,licet ꝑdeceſſor habuerit malam fidem,& ex hoc capite indubiè iudicandum eſt pro legataria,uel eius hærede.¶Secundū caput fauorabile legatariæ eſt,quia præſuppoſito,ꝙ filius teſtatoris ignoraſſet teſtamētum paternum,-tñ ex alio capite non poterat præſcribere,quia aut erat malefidei poſſeſſor,quoniam credebat hr̄ditatē pro dimidia pertinere ad ſororē,prout iure diſponitur,& nihilominus poſſidebat totā inſolidū & nō potuit pręſcribere, & idē in filijs hæredibus rōne prædicta.Aut errabat in iure,credēs hæreditatē totā ad ſe,ut ad maſculū ꝑtinere, & ēt præſcribere nō potuit,quia error iuris impedit præſcriptionē, ut in l.nunquam,ff.de uſu.nec error iuris eſt præſumēdus,ut no.in l.ſine culpa,ff.de re.iu.Et ꝑ Bar.in l.ſed & ſi.§.ſcire ff.de peti.hære.& l.q̃d Nerua,ff.depo.facit.l. quēadmodū ff.de agri.& cenſi.li.xj.& regula, qui ꝯ iura mercatur, de re.iud.lib.vj.¶Vertat ergo ſe ueritas,quo uelit,nō poteſt in caſu nr̄o locū habere præſcriptio.¶Ex tertio capite obtinere debet legataria,uel ipſius hæres, q̃a præſuppoſito ꝙ dictus filius legitimè inchoaſſet ꝑſcriptionē,tñ q̃a poſt mortē ſuā ꝑ nouē annos,& ſic antequā cōpleret ꝑſcriptio 30.ann.fuerunt oēs filij nepotes teſtatoris ad iudicium euocati,& per legatariā ſeu eius hæredē fuerunt certificati de teſtō aui,& petitum fuit ab eis dictū legatū extitit dicta præſcriptio interrupta,ita,ꝙ amplius non potuerūt præſcribere ꝑꝑ ſuperuenietiā malæfidei,ut in c.fi.de præſcr.& in regula,poſſeſſor malæfidei,de re.iu.li.6. facit q̃d no.gl.in regula ſine poſſeſſiōe e.ti.& li.& in c.j.16.q.4.ubi no.ꝙ ꝑſcribit ſemel interrupta,ēt ciuiliter ꝑ litis conteſtationē,nec poteſt amplius inchoari ꝑꝑ malā fidē præſūptā.Nec ob.ſi dicat,ꝙ illa litis cōteſtatio fuit habita corā iudice incōpetēti,q̃a dico,ꝙ hic fuit interrupta nō ꝑꝑ actū ciuilē litis conteſtationis ſed ꝑꝑ ſuperueniētiā malefidei,quæ cū cōſiſtat in facto non requirit iudicis cōpetētiā,ſeu actum iudicialē hoc notanter voluit Anton. de Bu.in.c.vt debitus,de ap.ſuper gl.j.ubi dixit, ꝙ ſi ex geſtis corā incōpetenti iudice reus fuit effectus malefidei poſſeſſor interrupta eſt pręſcriptio ut in ſimili no. in exceptiōe,q̃n ꝑ illā quis cōſtituit in mala fide,ut in c.cū dilectus,de or.cog.facit quod no.in.c.at ſi cleri. de iud. ſed in caſu noſtro talia interuenerunt coram iudice incompetenti,per quæ is,contra quem nunc agitur,præſumitur incidiſſe in malam fidem,cum fuerit allegatum teſtamentū aui,& legatum in eo factum,& oblata particula teſtamenti,quatenus faciebat ad cauſam;quod plus eſt,teſtamentū ſemper fuit in domo iſtius rei,& fratrum,ita, quod poterant eū ſtatim uidere,& ueroſimile eſt,ꝙ uiderūt,uel eſt eis īputādū, ſi noluerint informari,ar.in l.q̃d te,ff ſi cer. pe.& eleganter per Bar.in ex.ua.ad reprimendū, in uerbo denūtiationē,ad fi.ubi uult,ꝙ etiā extra iudiciū pōt hæres ꝑ informationē uero ſimilē cōſtitui in mala fide.Quin imò plus dico,ꝙ ſine illa informatōe nō ualuerūt iſti nepotes teſtōris ꝑſcribere,cū ex eo ꝙ ſemꝑ habuerūt teſtm̄ in domo,ꝑſumuntur ſciuiſſe legatū,arg.in d.l.q̃ſquis, C. de re.uen. Et q̃d not.Barto.in d.§.duo fratres,& per ꝯñs non

nō potuerunt præſcribere,& hoc ſolum ſufficeret contra eos. Nam malafides probatur ex coniecturis, cum conſiſtat in animo,ut no.Bar.in l.Celſus,ff.de uſuc.& l.j.§.j. ff. de iti.actuque pri.& hoc ſolum ſufficeret ad impediédam præſcriptionem complcri;& hoc eſt quartum caput uictoriæ reportandæ.nec habet opitulari,quòd iſte conuentus erat tunc nouem annorum,quia ſatis eſt doli capax ad cõprehendendum ea,quæ erant facta,ſ.legatum eſſe deſcriptum in teſtõ,maximè cum fuiſſet allegatum per actoré, qui eum traxit ad cauſam:ad hoc optime.c.j.de deli.'pue. & l.j.ff.ad Sill.§.impuberi,& quod no. gl. in c. præsbyter. lxviij.diſt.per doct.in c.cum nobis,de præſcrip. & hæc ſufficiant.¶Concludo ergo dictam legatariam, ſeu eius hæredem fouere iuſtam cauſam,præſcriptione allegata non obſtante. NIC. ABBAS.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS *in effectu ſic proponitur: Ciuitas florentiæ habens multa loca in tẽporalibus ſibi pleno iure ſubiecta,inter quæ eſt ciuitas Aretina,deputauit & aßignauit omnes ſuos reditus ordinarios,quibuſdam exceptis pro intereſſe montis,id eſt illarum pecuniarum quas tempore neceßitatis recipit,& exigit a ſuis ſubditis quibus reſpondet in quinque uel parum,plus uel minus pro centenario.* Et *de conſuetudine illius communitatis eſt deputare ſingulis quatuor annis quoſdam officiales,qui habeant prouidere,quid de reditibus communitatis ſit pro intereſſe montis aßignandum, & quid pro alijs neceſsarijs expenendum.His ſtantibus contingit, quòd imminente quadam neceßitate ſoluendi ſtipendiarijs deputatis ad obſequium dictæ communitatis,quidam ciues electi, habentes ad hoc poteſtatem grauarunt extraordinem multos eis ſuppoſitos,inter quos grauarunt ciuitatem Aretinam,ut ſingulo menſe ſolueret florenos centum per xxxix.menſes.* Et *omnia hæc onera,ſeu ſuperindicta,impoſita per dictos ciues.debebant ſolui camerario conductæ ſtipendiariorum.* Interim *durante dicto tempore fuit prouiſſum per florentinos, ut dictum ſuperindictum centum Florenorum ſolueretur per ciuitatem Aretinam per quatuor annos ſecuturos poſt dictos 39.menſes finiendos.De menſe Decembris.M.427.et fuit ordinatum,ut dictum ſuperindictum centũ florenorum, quod ſoluebatur camerario conductæ, ſolueretur dicto monti pro ipſius intereſſe.Demum finito tempore dictorum quatuor annorum,& ſolutione facta ſingulo menſe,prout fuerat diſpoſitum,& ordinatum,fuerũt electi quidam ciues,qui haberent prouidere,quid eſſet monti aßignandum.qui uiſis omnibus, prius aßignatis monti retulerunt in concilio dictæ ciuitatis Florentiæ, quòd erat utile & expediens,quòd omnes introitus olim aßignati monti confirmarentur per quatuor annos.concilium uerò generale,nulla expreſſa mentione facta,de ſingulis reditibus, prouidit per hæc uerba generalia,quæ ſequuntur,uidelicet,quòd omnia aſſignamenta facta pro ſolutione intereſſe montis,quæ nunc uigent, & quæ uigebant de menſe Decembris proximè præteriti.ex nunc intelligantur eſſe & ſint prorogata & cõfirmata,et in priſtino robore perdurent per tempus quatuor annorum, ſaluis his,quæ ſcilicet in contrarium prouiſa ſunt.* Ex *nunc quæritur,an dictum ſuperindictum cẽtum florenorum uideatur prorogatum ad quatuor annos,de quibus in dicta prouiſione continetur.*

CONSILIVM XX.

1 *Ciuitas exercens regalia,habet tantam poteſtatem in territorio ſuo,quantam princeps in uniuerſo.*

2 *Diſpoſitio principis,ſimpliciter facta contra ſuam præcedentem determinationem,ſeu interlocutoriam, non tenet ex defectu uoluntatis.*

3 *Onera extraordinaria ſunt odioſa, & ſine magna cauſa & expreſſo principis conſenſu non ſunt exigenda.*

4 *Legato uſufructu domorum, & eorum,quæ ſunt in domibus illis excepto argento,non ueniunt ea, quæ ſunt cõparata mercis cã*

OMnipotentis Dei poſtulato ſuffragio, Vẽ primò, ſic. non.n. in hac ꝓrogatione deficit poteſtas; † quia ciuitas exercens regalia habet tãtã poteſtatem in territorio ſuo,quã te princeps in uniuerſo.no.Bart. præcipuè in ciuitatibus Tuſciæ in l.infamem,in fin ff.de pub.iu.& in l.j.ff.de aqua plu.arcen.& l.hoſtes,ff.de cap.facit quod no.Bar.in l. decernimus,C.de ſac.ſan.ec.& Inn.in c.cum P.tabellio, de fi.inſtr.& in c.cũ te,de re iud.bene facit tex.in c. per uenerabilem,qui fil.ſint legi.& c.ſuper quibuſdam, de uer.ſig. Sed certum eſt principem poſſe imponere ſubdictis, ſuperindicta,ſeu onera extraordinaria,ut l.una C. de ſuper indic.lib.x.Quinimò poteſt onus extraordinarium facere ſua lege ordinarium,ut l.j.C.de ſuperindic. eod. lib. ergo & ciuitas habens regalia, hoc facere poteſt ad hoc cap. j. quæ ſint regalia, col. x. Item non deficit cauſa. nam pro republica poteſt habens regalia,ut princeps, ét bona priuatorum publicare,ut leg.& notatur in l. item ſi uerberatum,ff.de rei uend.& l.Antiochenſium,ff.de priuile.cre.no.Inno.in c.quæ in eccleſiarum,de conſt.& Barto.in l.fi.C.ſi contra ius uel uti.pub.& Cyn.in l.reſcripta, C.e nec deficiunt uerba,quoniam prædicta prouiſio prorogauit ad quatuor annos aſſignamenta facta pro intereſſe montis,nedum ea,quæ uigebant tempore reformationis,ſed etiam ea,quæ uiguerant de menſe Decembris proximè prẹteriti,quo tẽpore uigebat illud ſuperindictũ unde illa lex uoluit fingere prorogationẽ fuiſſe factam tpe, quo durabat ſupindictũ cẽtũ florenorũ,& hoc uoluerũt illa uerba reformationis ibi,Ex nũc itelligãtur ẽẽ,& ſint ꝓrogata,& cõfirmata,& in priſtino robore ꝑdurẽt &c. Nã uerbum,intelligãtur,eſt uerbũ fictum ſeu præſumptum,& non uerum,ut in c.ex ſtudijs,iuncta glo.de præſump. & l. j.§.eiectione,ff. de ui & ui ar. certumq́ue eſt legem poſſe fingere actum retrofuiſſe geſtum,ut legi.& no.in l.ſi is, q pro emptore,ff.de uſuc.& l.ſi maritus,ff.de adul.& c.literas,de tempo. ord.& ff.de cap.& poſtli.re.per totum,maximè in poſtliminiũ,eo.ti.& per hoc tollitur,quod obijci poteſt quod id quod non extabat.non poterat prorogari quia prorogare idem eſt,quod extendere,& hic præſupponit habitum de præſenti,ut l.ſed ſi manente,ff. de preca.Et quod leg.& no.in c.de cauſis,de offi.dele.& l. priuatorum,C.de iuriſ.om.iu.Item non deficit uoluntas ſtatuẽtium,quia illa in dubio colligitur ex uerbis,ut l. non aliter,ff.de leg.iij.& c.fi.de uer.ſig.& l. proſpexit. ff. qui & a quibus. Nemo enim præſumitur dicere, quod mente non cogitauit.l.Labeo,ff.de ſup.leg.& xxij.q.ij.c.is autem, cũ in hac prorogatione concurrant poteſtas,cauſa,uerba, & intentio:nihil eſt,cur debeamus interpretationem in contrarium facere.Sed profecto quamquam prædicta & ſimilia,quæ adduci poſſent uideãtur multum urgere pro hac parte affirmatiua,attamen, ſi negotium diligenter & accuratè ponderabimus,contrariam ſententiam arbitrarer mihi præualere.Et primò præmitto,quòd non omnia occurrentia poſſunt apertè lege decidi,ſed deficiente lege, eſt ad legum ſimilia recurrendum,ut l.non poſſunt, ff. de leg.& c.cum dilecti,de confir.uti.& c.translatæ,de conſti. & l.illud,ff.de conſti.& l.illud,ff.ad le.Aquil.facit.l. natura.n.rerũ,ff.de pr.æ.uer.ubi,deficiẽte ſiri recurrẽdũ eſt ad rõné naturalẽ,ut l.ſcire oportet.§.ſufficit, ff. de excu. tu. & c.ſecundo requiris, in fi.de ap.no.gl.in c.conſuetudo. j. di.Sed diſcurrẽdo ꝑ legum & canonum ſimilia & iuſtitiã naturalẽ hẹc pars ꝯria,ut ſ.dicta prorogatio nõ ſit extendenda

denda ad ſuperindictum centũ florenorũ,apertè mõſtrabitur.Et primò de hoc iudicio meo eſt quaſi tex.in c.cum olim,de re iu.ubi apertè concluditur,† ꝙ diſpoſitio principis ſimpliciter facta contra ſuã præcedẽtem determinationẽ, ſeu interlocutoriã non tenet ex defectu uoluntatis: quia nõ pſumitur princeps uelle uenire ꝯ ſuã præcedentẽ interlocutoriã, alio non expreſſo.& per illũ tex.dicit notanter Bar.in l.qđ iuſſit,ff.de re iudi.in fin.ꝙ ſi eodẽ iudicio ſuper eodẽ facto appareant duæ ſententiæ interlocutoriæ contrariæ, nec appareat ꝙ iudex tulerit ſecũdam animo reuocandi primã,non vr̃ prima reuocata:quia primã eſſe latã debet liquere iudici.l. hoc aũt.§.j.ff.ex quib. cau.in poſ.ea.;ſicut uidemus in ſimili,quòd qs nõ uidetur renuntiare iuri, qđ ignorat.l. mater.ff.de inoſt. teſta.nec miles uidetur exhæredare filium, quẽ ignorat habere,ut C.de teſta.mil.l.ſicut certi;& in iudice ordinario propter multiplicitatem factorũ pſumit Bar. ignorantiã,ſicut in d.c.cum olim,præſumit ignorantia in principe.ita & fortius dicendũ eſt in caſu noſtro.Nam cum primò fuiſſet data per Florentinos certa lex, & certa meta,ſeu uita illi ſuperindicto,ut ſcilicet finiret in fine quatuor annorum,nõ eſt uerìſimile, quòd in illa reformatione ſeu generali ordinatione ſuper reditibus aſſignandis monti, uoluerint comprehendere illud ſuperindictũ,qđ iã habuerat prius per ipſam cõitatẽ certam uitã & terminum: quia non eſt pſumendum in dubio, ꝙ dicta cõitas uoluerit uenire contra ſuã determinationem prius factã, & ita intolerabiliter, & aſſiduè uexare ſuos ſubditos oneribus extraordinarijs iam diu uexatos,& guerris duris afflictos,cum boni principis ſit fauore ſuos ſubditos adiuuare, & intereſt ipſius habere ſub ſe locupletes ſubiectos, ut in auth. ut ind.ſine quoquo ſuf.§.cogitatio. Et maximè per hoc dicẽdum in caſu noſtro, in quo diſpoſitio & ordinatio cõitatis põt habere locum,& uim ſuã abſq; illo ſuperindicto, ar.in c.j.de iureiur.lib.vj.& quia hæc† onera extraordinaria ſunt odioſa,& ſine magna cã,& expreſſo principis conſenſu non ſunt exigenda, ut d.l.una, C.de ſuperindi.& in auth.itẽ nulla cõitas,C.de ſac.ſan.eccl.& per Ioã.And.in c.2.de imu.eccl. Secundò principaliter induco caſum no. in c.dilecti, de dona ubi habet,ꝙ ſi poſt multas donationes annectitur in fine clauſula oneroſa,licet generalis nõ tñ refertur ad illã donationẽ, q̃ erat magis libera, & habebat ſuã determinationẽ ſpecialẽ. Et per illum tex.dixit Spec. in tit.de inſtr.edi.§.nũc aũt uidendũ,ver.itẽ excipe, quòd clauſula oneroſa in fine poſita,nõ refertur ad diſpoſitionẽ habentẽ ſuã ſpecialẽ determinationẽ; & idẽ uoluit Bar. in l.talis ſcriptura, ff.de leg.j.Et facit notanter,qđ ipſe no.in l.prætor ait,ff.ui bo.rap.ubi dicit,quòd ea, quæ exorbitant à iure cõi, nõ intelliguntur repetita in l. poſtea generaliter condita. Sed in caſu noſtro, illud ſuperindictum fuit aſſignatum monti cum certa determinatione,ſcilicet ut duraret per quatuor annos tantùm;ergo generalis prouiſio poſtea facta, non debet extendi ad illud ſuperindictum habens determinationem, & certam uitam ex diſpoſitione cõitatis, ſed ad alia aſſignamenta facta monti,quę nõ erãt ita priuilegiata,nec habebant determinationẽ ita limitatã maximè quia in odioſis fienda eſt ſtricta interpretatio.Tertiò ad idem notabiliter facit l.Paulo Callimacho.§.j.de leg.3.ubi habetur, ꝙ ſi multa legata fuerunt uni facta in teſtamẽto,quorum aliqua fuerunt ſub conditione, alia uerò pure,& in codicillis poſtmodum teſtator dicto legatario fecit legata,& adiecit, ut illis deberet eſſe contentus: illa diſpoſitio generalis facta in codicillis, refertur ſolum ad legata, quæ erant uniformia, & de præſenti debita, non autem ad illa, quæ debebantur in caſu mortis hęredis, & hoc ex magna æquitate, & de illo tex.fecit magnum feſtum Bar.in l.fidei cõmiſſa.§.ſi quis ita,ff.eod.tit.& uoluit extendere ad omnia legata facta ſub conditione,quæ non erant uniformia cũ alijs. Ita notanter & ſingulariter poteſt dici ad propoſitum, quòd reformatio nunc generaliter facta,debet extendi ad aſſignamenta, quæ uigebant de menſe Decembris, quæ erant uniformia,non autem ad dictum ſuperindictum centum florenorum,quod habebat certam metã, & conditionem,ſeu determinationem. Quartò ad corroborationem prædictorum facit:quia dicta prouiſio nouiter facta diſponit prorogando aſſignamenta, quę tunc & prius uigebant pro intereſſe mõtis: ſed cum dictum ſuperindictum fuiſſet caſu, & ad tempus aſſignatũ pro intereſſe montis,non poteſt dici ſimplr̃ monti aſſignatum,ut ſic ueniat ſub generali diſpoſitione facta ſuper aſſignamentis prorogandis. Ad hoc notanter induco.l.quęſitum, in princ.§.fi.& l. ſi ita legatum, ff. de leg.2. ubi probatur,ꝙ ea,quę caſualiter adſunt,abeſſe uidentur. Quidam enim ibi legauit ea,quæ caſu ibi fuerunt,non uidentur legata; ad idem.l.generali.§. uxori, ff. de uſufructu leg.ubi tex.

4 no.dicit, † quòd legato uſufructu domorum, & eorum,q̃ ſunt in domibus illis, excepto argento, non ueniunt ea, quæ erant comparata mercis cauſa, quę finguntur non eſſe in domo, cum non fuiſſent deſtinata, ut eſſent in domo,ſed accidenter fuerint ibi collocata.Ecce ergo,quòd etiã exceptio facta à legato,non firmat legatum in alijs, quæ non ſunt eiuſdẽ naturę cum reliquis contentis ſub diſpoſitione generali; ad idem l. Seio.§ medico,ff.de ann.lega.ita dicendum in propoſito,ex prædictis & multis alijs ſimilibus,quæ allegari poſſent, quæ breuitatis cauſa omitto,cũ prædicta ſatis abundè ſufficiant. ¶Concludo, iudicio meliori ſemper ſaluo,dictã prouiſionẽ nouiter factã, non extendendã ad ſuperindictũ dictorũ centũ florenorũ,prȩſertim cum tempore prouiſionis iam illud ſuperindictum eſſet extinctum,nec debet induci fictio,de qua dixi in principio,per iura ſuperius allegata. Ex prædictis ſatis patet reſponſio ad iura,& rationes ſupraindu ctas pro contraria parte.deficit enim in caſu noſtro principis uoluntas, ut colligitur ex prædictis. Et hæc ſufficiant. NICOLAVS ABBAS.

CONSILIVM XXI.

1 *Iuriſperiti non ſolent allegare iura, cum petuntur conſilia per iudices cauſarum.*

2 *Captus ſi extiti propter repreſalias indictas in odium tui,ſi ſim coactus ſatisfacere, poſſum contra te agere,& repetere.*

SAluatoris noſtri,eiuſq; pijſſimæ matris virginis intemeratæ præſidio humiliter inuocato.¶In qõne,q̃ ad pſens uertitur inter Iacobum olim Thomęi bancherium actorem ex una, & Mattheum olim Simonis hæredem quõdã d.Matthææ ex alia parte, ſuper reluitione quorundã librorum,ut ex actis cauſæ latæ colligitur; ſuccincta & leui concluſione utar, cum hoc ſit conſilium deciſiuum, & nõ ad unius partis petitionem editum, ſecutus in parte dñm Ioã.And.in

1 c.ſicut,de re iudi.dicentem,† ꝙ iuriſperiti non ſolent allegare iura,cũ petãtur cõſilia per iudices cauſarũ; ſecus, ſi petantur per partes. Dico ergo, quòd in deciſione huius qõ. partes dñi poteſtatis eſſe debent in condẽnando ipſum Matthæum, tãq̃ hæredem dictæ dominę Mattheæ ad reluitionem librorum pignori ſubnexorum per quendam Ioannem de Florentia arbitrum,ſeu calculatorem aſſumptum

aſſumptum pro parte dictæ dominæ Mattheæ, dum ageret inhumanis, & dictos libros ſic redemptos conſignãdo dicto Iacobo actori. In prædictam ſniam me mouit principaliter, qm̃ à principio dato dubio in rationum calculo, legitimè per dictas partes fuerunt aſſumpti calculatores rationum, ut probatur in l.ſi reſiduũ, C.de diſtra.pig. & l. arbitro, & ibi per Bar.ff.q ſatiſd.cog.& l.hac edictali, C.de ſec.nup. & l.j.ff.de uent.inſpi. & c.fraternitatis, de frigi.& maleſi.& c.propoſuiſti, de proba. Et de his peritis in arte ſua, etiã per iudicem aſſumendis, plenè per Bart.in proę.ff. ueteris in ver.itẽ nota hic, ꝙ illi, qui periti ſunt &c.in l.2.in fi.C.de reſcin.uendi. Præterea iſtis ſic aſſumptis licitè datur aliquid remunerationis gratia, ꝙ honorarium appellatur, ut l.j. ff. ſi menſor fal.mo.dixe. Et ẽt licitè petũt, ſiue ſit ſalariũ eis à principio taxatum, ſiue id, ꝙ conſueuerint in hoc operas locare, de quo per Bar.in l j.§.ludi quoq;, ff.de uar.& extraord.cog.ubi tex. facit mentionem de iſtis calculatoribus; ad idem l.excepto, C.loca & debet iſtis prouideri per partes, quarũ negotiũ gerunt, ſicut dr̃ in delegatis & aſſeſſoribus, ut in c. ſtatutũ.§.inſuper,& §.aſſeſſores, de reſcrip.lib.vj. Cũ ergo ex facto dictæ dñæ Matthęæ, ſeu ipſius procuratoris ad hoc habentis mandatum contigerit iſta ſubpignoratio librorũ, & in odium ipſius dominæ Matthęæ, ſeu eius heredis non ſatisfacientis de ſalario conuento uel conſueto dicto Ioãni in calculatorẽ pro ſua parte aſſumpto, ex qua quidem pignoratione dictus Iacobus ſine aliqua ſua culpa incurrit dãnũ: quia caret cõmoditate librorũ. ergo potuit agere ꝯ dictã dominã Matthæã, ſeu eius hæredẽ, ut dictos libros reſoluat, & eum indẽnẽ conſeruet, ẽt præſuppoſito qđ malè fecerit dictus Ioãnes in ſupponendo libros pignori. hoc apertè vr̃ probari per id, qđ legit & no.in l.nã & ſeruus, & ibi ꝑ Bar.ff.de neg.geſt.ubi probatur, qđ ſi paſſus ſum, etiã iniuſtè, aliquod dãnum propter factum tuũ, poſſum agere ꝯtra te ad ſatisfactionẽ dãni; ad idem l.licet, in fin. ff. nau.cau.ſta. & l.ſi non.§.cũ autẽ, ff. de his qui deie.uel eff.& l.ſi merces.§.culpa, ff.locati.ubi ſunt tex.optimi in materia noſtra; & qui cãm dãni dat, dãnũ dediſſe uidetur, ut in c.fin.de iniu.& dam.da. facit qđ no.in c.ſicut dignũ, de homi. Et per hæc iura di-
2 xit notãter Bar.in tractatu repreſaliarũ, uer.decimo, † ꝙ. ſi captus fui propter repreſalias indictas in odium tui, & coactus ſum ſatisfacere, poſſum agere ꝯ te, & repetere qđ propter factũ tuũ, & tui odiũ aſtrictus fui ſoluere.& idem firmauit Bar.in d.l.nã & Seruus. Idẽ tangit in l.2.in fi.ff. de uerb.obli. ad idẽ facit, qđ idem Bar.no.in tractatu de tyrãno, & l.creditor, ff.de ſol.ubi dicit, qđ ſi debitor iniuria creditoris fuit coactus debitum ſoluere per tyrannũ, conſequitur liberationẽ, ſaltẽ in effectu.idem uoluit in ſimili in l.cotem ferro.§.qui maximos, ff. de publi.ubi firmat, quòd ſi emens pedagium à ciuitate, paſſus eſt maximũ dãnũ propter guerrã, quã ciuitas alteri intulit, uel ipſi fuit illata, poteſt agere contra ciuitatẽ ad intereſſe: qa ex facto ſeu odio ipſius dãnũ paſſus eſt. Ita dicendũ punctualiter in propoſito, cum ex ipſius facto dominæ Mathęæ aſſumentis illũ Ioannẽ in ſuũ calculatorẽ hoc dãnũ carentiæ librorum incurrerit dictus Iacobus, ꝙ poteſt agere contra hæredem ipſius dominæ Mathęæ ad ſatisfactionem dãni, & ſic ad reluitionem dictorũ librorũ. Et facit qđ not.doc.in c.calũniã, de pœnis.non obſtat prędictæ concluſioni, ſi dicatur, ꝙ dicta domina Matthæa erat uſufructuaria, & ſic ſumptus litis debebant pertinere ad hæredem, qui erat proprietarius. Ad hoc enim reſponderi poteſt multipliciter, & primò, ꝙ ipſa d. Matthęa tenebat dicto Ioãni ex ꝯtractu ſuo nomine geſto; qđ patet ex eo, qa conſtituit procuratorẽ ẽt ad eligendum calculatores rationũ, & promiſit ſub hypotheca, & obligatione omniũ bonorũ ſuorũ, habere ratũ & gratũ, quicquid dictus procurator in dicta cauſa, & in depẽdẽtibus ab ea fecerit; & ſic ẽt poſt renuntiationẽ uſusfructus remanſit dicta domina Matthæa obligata dicto Ioanni electo per ſuũ procuratorẽ ad prouidendum ſibi de labore ſuo. Ad hoc bonus tex. cum materia ſua in l.procurator, & qđ legitur & no. in l.poſt mortem.§.tutor, ff.quãdo ex fac.tu. Præterea dicta domina Matthæa pugnabat pro iure ſuo conſequendo, & ſic ſuis ſumptibus debebat militare. Item quia modica impenſa, etiã facta in re, in qua eſt conſtitutus uſuſfructus, pertinet ad uſufructuariũ, & nõ ad proprietariũ, ut l.hactenus, & l.ſi pendentes, ff.de uſufruc. Præterea & tertiò, ꝙ teneatur ad ſumptus, uel non, curandum nõ eſt in caſu noſtro.ſatis enim eſt, ꝙ ex electione ſua, ſeu ſui procuratoris dictus Iacobus incurrerit damnum.imputandũ eſt enim ſibi, ſi talem elegit, arg.in l.cum mandato, in fi. ff.de procur. Et ex prædictis patet reſponſio ad id, quod opponitur per alteram partem, quòd dicta domina Matthæa erat mortua tempore quo dicti calculatores retulerunt. Nam, ut prędixi, ſatis eſt, quòd hoc damnum contigerit ex electione ſua, & ſic ex facto ſuo. eſt enim in hoc initium conſiderandum. debebat enim dicta domina Matthęa poſt ſuam renuntiationem, uel ipſius heres poſt eius mortem ilicò prouidere, ut nullum damnum potuiſſet contingere dicto Iacobo ex electione ſua, & concordare dictum calculatorem. Nam ſibi erat ſatisfaciendum pro labore ſuo, cum pro eo non remanſit, quin negotium habuit effectum; ad hoc quod legitur & no. in l. j. §. diuus Seuerus, ff. de uar. & extraordina. cog.melius in l. ſed addes.§. cum quidam, ff. loca. illud quoq; abſoluti iuris eſt, quod obligatio cauſata in perſonam defuncti, tranſit in hæredem, ut l. ueteris, C. de contrahen. & cõmit. ſtipu. Vltimò non ob. ſi dicatur, quòd libri non ſunt dicti Iacobi: quia hoc falſum. nam cum contraxiſſet ſocietatem cum Adoardo, & per illum gerebat negotia ſocietatis, libri ſocietatis erant communes; unde ſocius poteſt agere contra ſocium actione pro ſocio ad editionem librorum, ut l. quædam, primo reſponſo, ff. de eden. unde quilibet ſociorum pro ſua cõmoditate poteſt agere inſolidum, maximè quia cum dictus Iacobus exerceret negotiationem per Adoardum ſolum, uidetur eum conſtituiſſe inſtitorem ſuum. unde obligabatur ex actibus per illum geſtis iuxta plenè nota. per Bart. in l. eadem, ff. de duobus reis, & ſibi mandaſſet, ut libros conficeret iuxta ea quæ leguntur, & not. in d.l. quædam, maximè per Barto. Et hæc ſufficiant.

NICOLAVS ABBAS.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVIDAM Ioannes de Senis hæres ex teſtamento Angeli de Senis, conceßit, dedit, & conſignauit dominæ Nicolaæ filiæ dicti Angeli unum fundũ Titianũ poſſeſſum per dictũ Angelũ, eidẽ dominæ Nicolæ relictũ in dicto teſtamẽto, promittẽs Ioãnes ei dẽ dominæ Nicolæ & hæredibus ſuis, tãquàm hæres prædictus, & nomine ſuo proprio dictũ fundũ ſemper defendere, & disbrigare ab omni perſona &c. Et pro prædictis obſeruandis obligauit ſe dictus Ioannes ſuosq; hæredes, & bona præſentia & futura, prout de prædictis latius & clarè patet publico documento manu publici notarij. Poſt hæc dictus Ioannes uendidit quædam bona ſua, & inter cætera uendidit cuidam Titio de Senis domum quandam, & demum pro ſuis exceßibus fuit publicè bannitus, & rebellis factus, & omnia eius bona fuerunt publicata. Nuperrimè uerò

uerò mota fuit quæſtio contra dictam dominam Nicolam ſuper dicto fundo eidem per dictum Angelum eius genitorē relicto per quēdam Caium de Senis: qua dicta Nicola, ſtatim mota ſibi lite, denuntiauit, & ſignificauit dictam litē ſibi motam dicto Ioā. ut ueniret, & cōpareret per ſe, uel per alium ad defendendum eā, & dictum fundum in dicta lite ſibi mota per d. Caium, qui Ioānes in prædictis ſemper fuit contumax. Tandem d. Caius contra dictam do. Nicolam in dicta cā ſententiam pro ſe reportauit: & fuit d. Caio dictus fundus adiudicatus, detinendus in cauſam pignoris pro debito per eū petito. Nunc aūt euicto dicto fundo, ſupradicta do. Nicola, facta legitima diſcuſsione contra dictum Ioan. & bona ſua, quæ uacantia non reperiuntur, agit ſimiliter hypothecaria contra hæredem dicti Tuÿ emptoris dicti Ioan. pro relaxatione dictæ domus eidem obligatæ, & hypothecatæ uigore ſupradictæ obligationis ſibi factæ per dictum Ioan. modo prædicto. qui quidem hæres contra petitionem dictæ do. Nicolæ excipit, quòd dicta do. Nicola in prædictis non eſt audiēda, cum ipſe tenuerit & poſſederit dictam domum per ſe & per dictum Tuū olim patrem eius titulo prædicto emptionis per tempus decē ann. & ſatis ultra, & ſic dictam domum præſcripſit, & ſuper ea moleſtari non poteſt uigore cuiuſdam ſtatuti Senenſis, cuius quidē tenor talis eſſe dignoſcitur, uidelicet. Et quicūque poſſederit rem aliquam debitoris ſui, uel alterius perſonæ titulo iuſto per decē annos ſine contradictione, uel moleſtia dicti ſui debitoris, uel cuius res fuerit, illam præſcribat, & de ea in perpetuum moleſtari non poſsit, non obſtante aliquo capitulo conſtituti. Modo quæritur quid iuris.

CONSILIVM XXII.

1 *Hypothecaria præſcribitur per tertium legitimo titulo, ſpatio decem annorum.*

2 *Præſcriptio non currit impedito agere de iure.*

3 *Præſcriptio cum bona fide, partim eſt inducta in fauorē poſſidentis bona fide, & partim in odium negligentis ius ſuū proſequi.*

Saluatoris noſtri, eiusq; piiſſimę genitricis inuocato prę ſidio, Vr primò dictum hæredē ſe poſſe tueri uigore dicti ſtatuti, cū illā domum poſſederit iuſto titulo ſine ɔ̄dictione alicuius perſonę ꝑ decēniū & ultra: ergo nō pōt aliquo mō per aliquē moleſtari, ut ſtatuto cauetur, & cū uerba ſtatuti clara ſint, alia interpretatione nō egent. l. ille aut ille, ff. de leg. iij. & l. nō aliter, eod. ti. & de reg. iu. c. ij. & de uerb. ſig. c. fi. nec dubitari poteſt de ualiditate ſtatuti, maximè in hac ciuitate Senarū, quæ exercet iura principis, ut in l. oēs populi, & quod no. maximè ꝑ Bar. prope finem ſuę repetitionis, de iuſt. & iu. & per eundem in l. infamē, ff. de publ. iud. in fine ſui apparatus. Præterea etiam dicto ſtatuto omnino ceſſante, ui-
1 detur dictus hæres tutus de iure cōmuni. † Nam hypothecaria præſcribitur per tertium legitimo titulo ſpatio decem ann. ut probatur in l. j. & ij. C. ſi aduer. cre. no. in l. cum notiſsimi, C. de præſcr. 30 ann. in gl. ij. Iſte uerò hæres, & defunctus habuerunt titulum pro emptore, ut ff. ꝓ empt. l. j. Bona autem fides hoc caſu præſumitur: quia nō præſumitur quis habere ſcientiam hypothecæ alterius, cum cōſiſtat in facto, ut in regula, præſumitur, de reg. iu. lib. 6. & l. error facti, ff. de iu. & fa. ign. & l. cum quis, C. e. & ꝙ præſumenda ſit bona fides, not. in c. ſanctorum, & c. fin. de præſcr. no. per Bar. in l. Celſus, ff. de uſuca. & l j. §. j. de iti. actuq; pri. ſatis enim eſt allegare bonam fidē: quia cum conſiſtat in animo probari non poteſt, ut no. gl. inſti. de act. §. aliæ. ¶ Sed his non obſtātibus, quæ iudicio meo uerè non obſtāt, contrariam ſententiam puto ueriorem.

2 Moueor primò ratione indicio meo incōuincibili. † impedito de iure agere, non currit præſcriptio, ut l. j. in fi. C. de anna. except. & l. in rebus, ff. de iu. do. in quibus patet, ꝙ nec filiofamilias in aduentitiis, nec mulieri in rebus dotalibus conſtante matrimonio, & durāte patria poteſtate non currit præſcriptio: quia de iure agere nō poſſunt: ſed pręſcriptio currit à die, qua actionē mouere poſſunt; ad idem. c. quia diuerſitatem, de cōceſſ. præb. ꝑſertim qn̄ impedimentum contingit ante, q̄ eſſet inchoata præſcriptio, iuxta theoricam Bart. in l. ſenatus, ff. de offi. præſi. Sed certum eſt, ꝙ in caſu noſtro dicta do. Nicola ſemper uſq; ad hodiernum diē non habuit de iure facultatem agendi: quia antequā res euincatur, nō poteſt quis agere, licet dicatur, ꝙ res ſit aliena, ut in l. q̨ rem, & l. ſi poſt, C. de euict. ergo hactenus præſcriptio nō habuit lo-
3 cum contra eam. Præterea † præſcriptio cum bona fide, partim eſt inducta in fauorē poſsidentis bona fide, & partim in odiū negligentis ius ſuum proſequi. 16. q. 3. c. prę ſcriptionum; facit qđ no. Bar. in l. j. ff. de uſucap. & Di. in regula, poſſeſſor, de reg. iu. lib. 6. & Bar. in l. nemo poteſt, ff. de leg. j. Cum autem in caſu noſtro non poſsit dicta domina Nicola notari de aliqua negligētia, cum prius. ſ. ante euictionem nō potuit de iure ſuo experiri; ergo deficit fundamentum, ſuper quo fundata eſt præſcriptio; merito non debuit currere; facit qđ in fi. legitur & no. maximè per Bar. in l. j. ff. quod ui aut clam. Quis. n. eam incuſare poterit, cur non egerit hypothecaria, cū, ſi uoluiſſet agere, non potuiſſet, ut ſupra probatū eſt? Clariſsimum ergo eſt, ꝙ iuris cōmunis præſcriptio ſibi non habet obſtare, maximè cū tex. in d. l. j. C. ſi aduer. cre. ponderet, & fundet ſe ſuper diuturno ſilentio creditoris hypothecariam intentantis, & ſic reſpicit illū, q̨ potuit proclamare, & negligentia ſiluit; q̄ uerba adaptari non poſſunt ad eū, qui ꝓclamare non potuit. non. n. poteſt dici ſilere, q̨ non poteſt loqui. eius. n. propriè eſt ſilere, qui loqui poteſt, ſicut in fi. dicit lex, ꝙ eius eſt nolle, qui poteſt uelle, ut l. eius, ff. de reg. iu. Et ille dicitur inteſtatus, qui potuit cōdere teſtm̄, ut l. j. ff. de ſuis & leg. & ꝙ contra creditorem habentem hypotecariam iuſta cā impeditum non currat præſcriptio, eſt caſus ſm̄ vnum intellectum in l. cū poſtulaſſem. §. fi. ff. de dam. inf. & no. gl. in d. l. j. C. ſi aduer. cre. Idem dico ad diſpoſitionem ſtatutariam. Nam ſtatutum debet reduci, quātum fieri poteſt, ad terminos iuris cōmunis, ut l. ij. C. de noxa. & c. cum dilectus, de conſuetu. not. Inno. in c. cauſam, de præſcript. & Bar. in l. omnes populi, ff. de iuſt. & iu ſicut ergo præſcriptio à iure cōmuni inducta, non currit ɔ̄ non ualentem agere, ut ſupra dixi; ita dicendum in ꝑſcriptione ſtatutaria, præſertim q̨a ſtatutum ſimplr̄ induxit præſcriptionem, & ius cōmune generaliter diſponit, ꝙ non ualenti agere nō currit præſcriptio. Vnde non eſt præſumēdum, ꝙ ſtatuentes uoluerint in hoc corrigere ius cōe per ſtatutū generale, ut l. ſi qn̄, & quod ibi no. C. de inoſ. teſt. Item nec ꝑſumendum eſt, ꝙ uoluerint ſine culpa, & delicto alterius tollere ſibi ius; quod facerent, ſi ɔ̄ non ualentē agere curreret ꝑſcriptio, quod non eſt dicēdum: quia non debemus ꝑſumere iniq̨tatem, & iniuſtitiam in lege principis, uel populi; ad hoc qđ no. gl in l. quoties, C. de præci. imp. offe. & l. ij. §. ſi q̨s à principe, ff. ne q̨d in lo. pub. & in c. ſuper eo, de offi. del. Nā lex debet eſſe iuſta, rōnabilis, & honeſta. 4. diſt. c. erit aūt lex, & C. de legi. l. leges. facit qđ no. Bar. in l. oēs populi, præal. Item ſtatutū recipit interpretationem reſtrictam, qn̄ aliter intelligēdo q̨s incurreret dānum ſine culpa, ut l. ij. C. de nox. & l. ut gradatim, ff. de mu. & ho: & plenè ꝑ Bar. ī d. l. oēs ppl̄i, & l. nō dubiū, C. de legi. ſed ī caſu

noſtro dictæ dominæ Nicolæ contingeret damnum, ſi dictum ſtatutum deberet ita ruditer intelligi, ut curreret præſcriptio impedito à lege agere. præterea ſtatutum loquens in terminis iuris, recipit limitationes, & exceptiones iuris, ut c.cum dilectus, & c.ad audientiam, de cle.nō reſiden.d.l.ij.de noxa.ergo intelligẽdum, prout iura dāt legem præſcriptioni. Rurſus, ſi bene ſtatuti uerba ponderentur, hoc quod dixi, ſonare uidentur. prouidet.n.cum quis poſſedit decem annorum ſpatio ſine cōtradictione, uel moleſtia ſui debitoris, uel alterius &c. & ſic in caſu noſtro is, cuius erat res, uel habebat hypothecariam, poterat contradicere, ſeu poſſidentē moleſtare: ſed in caſu noſtro non poterat dicta domina Nicola cōtradicere ratione prædicta.ergo ſtatutum non habet locum cōtra eā, prout ſupra dixi in diſpoſitione iuris cōis. Ex his omnibus clarè concluditur, ꝙ nec pſcriptio ſtatutaria, nec iuris communis habet locum contra dictam dn̄am Nicolā cū à tp̄e euictionis dicti fundi, quo incepit poſſe agere, & per conſequens incepit præſcriptio currere, non ſit decē nium elapſum. Quòd aūt dictæ dn̄æ Nicolæ hypothecaria circa dictam domum competat, apertè colligit̃ ex ꝓmiſſione facta per dominum Ioannem, qui ēt nomine ꝓprio promiſit de euictione dicti fundi ſub hypotheca omnium bonorum ſuorū, inter quæ erat dicta domus Titio uendita, quæ tranſire debet cū onere hypothecæ in emptorem, etiam ſi ſciente creditore & tacente fuerit uēdita, ut l.ſicut.§.non uidetur, ff.quib.mo.pig.uel hypo.ſol. & c.ex literis, de pig.præſertim cum ex diſpoſitione legali dictus Ioan.hæres eſſet obligatus de euictione, maximè cū legatum fuerit factum filiæ, de quo plenè legit̃ & no.in l.ſi domus.§.de euictione, ff.de leg.j. Quod aūt ꝯ dictū Ioānē non poſſit agere hypothecaria, cū dictus Ioānes ſit tāquā rebellis abſens, nec reperit̃ aliqd poſſidere, clarè patet ex his, q̄ legunt̃ & no.per gl.& Bar.in aut.hoc ſi debitor, C.de pignoribus. Et hæc ſufficiāt NIC.ABB.

CONSILIVM XXIII.

1 *Vſufructuario datur interdictum, ut non poſſit uti frui, ſi fuit deiectus.*

2 *Petens reſtitutionē duo debet probare, ſ.poſſeſſionē & deiectionē.*

IN cauſa, quæ ad præſens uertitur inter dominum Antonium rectorē eccleſiæ S.Andreæ actorem nomine dictæ eccleſiæ ex parte una, & abbatiſſam, & moniales monaſterij S.Claræ Senenſis ex altera in eo & ſuper eo, ꝙ dictus dominus Antonius petiit ſe reduci & reponi nomine ſuæ eccleſiæ in priſtinum ſtatum percipiendi annuatim penſionem ſex Florenorum, & trium librarum tam à dictis abbatiſſa & cōuentu, q̄ à quolibet alio detinente poſſeſſionē, de qua in libello, & dictam abbatiſſam & conuentum ſibi condēnari ad ſolōnē dictæ penſionis ſubtractis certis tp̄ibus, de quibus in libello. Duo ſunt breuiſſimè ad clarā huius cāæ deciſionē examinanda. ¶Primū, nunquid dictus dn̄s Antonius potuerit poſſeſſoriū ī hac cā intētare. ¶Scd̄m, præſuppoſito ſine ueritatis præiudicio, ꝙ potuerit, an ꝓbauerit, intentionē ſuā; ita ꝙ pro eo ſm̄ formā petitionis ſuæ ſit ſn̄ia ferēda. ¶Ad primū uidet̃, ꝙ ineptè egerit, qa in iſtis perſonalibus obligationibus non eſt dare petitoriū: ſed agitur ꝯ perſonā, ut faciat id, ad quod ſe obligauit, inſtit.de act.in prin.ergo nec poſſeſſoriū: quia poſſeſſoriū dicit̃ reſpectu petitorij, & ubi nō competit primū, nec ſcd̄m, ut not.Cy.in l.ſi certis annis, C.de pac.& Bar.ī l.fi.ff.quorū bo. Si ergo ineptè egit, ſn̄ia eſt contra eū ferenda, ut in c.examinata, de iud.& l.j.ff.ſi men.fal.mo.di. ¶Sed his nō ob.in contrariū ſe habet ueritas. & pro hac parte adduco caſum expreſſum & rotūdū in terminis noſtris in c.querelam, de elect.ubi pro penſione ſubtracta, q̄ debebatur occaſione unius eccleſiæ alteri eccleſiæ, fuit actū poſſeſſorio. Nec ob.contrariū ſupra formatū.procedere.n.pōt in obligationibus mere perſonalibus: ſed ī caſu noſtro debetur penſio nō reſpectu obligatiōis ꝑſonalis, ſed occaſione rei, ſ.poſſeſſ.de qua in libello ſit mētio; quo caſu cōpetit poſſeſſorium, ſicut competeret pro ipſa re.d.c.querelā. idē eſſet, ſi habeo obligatam perſonā ad aliquid annuatim dandum ꝑꝑ ius quod habeo in perſonam, ut qa eſt meus uaſallus, uel aſcriptitius, ut no.Bar.ī d.l.fi. Et quod in caſu noſtro cōpetat poſſeſſoriū, expreſsè firmat Io.An.in c.peruenit, de cenſi.& Inn.in d.c.querelā. Et eſt mens Cy.in d.l.ſi certis annis. nam uidemus in

1 fi.†ꝙ uſufructuario datur interdictū, ſi fuit deiectus, ut nō poſſit uti frui.l.iij.§.unde ui.§.interdictum, ff.de ui & ui ar.& tn̄ uſusfructus debetur perſonæ occaſione rei.ff. de uſusfructu.l.j. Itē uidemus in interdictis de iti.actuq; pri.& de īterdicto de aqua quoti.& æſti.ut ff.de iti.actuq; priua.l.j.& de aqua quoti.& æſti.l.j.in qbus patet, ꝙ pro iſtis ſeruitutibus, quæ debentur à re perſonæ, agi poteſt poſſeſſorio; facit optimè, qđ no.gl.in c.nullus ſcd̄o.2.q.2. & hæc pro primo. ¶Ad ſcd̄m, an dictus dn̄s Antonius ꝓbauerit ſibi neceſſario incumbentia ad obtinendā reſtitu

2 tionem in priſtinū &c. ¶Vr̄ primò ꝙ nō: † quia duo debet probare petens reſtitutionem, poſſeſſionē, ſ.& deiectionem; altero deficiente ceſſat poſſeſſorium, ut c.conſultationibus, de offi.dele.& c.olim.j.& 3.de reſt.ſpol.ſed dictus do.Ant.nō ꝓbauit poſſeſſionē: quia in iſtis incorporalibus nō acquiritur quaſi poſſeſſio ſine ſcientia, & patiētia dn̄i, ut l.ij.& quod ibi no.per doc.C.de ſerui.no.Inn ī c.bonæ.2.de poſtu.præla.& in c.conquerente, de offi.ord. &c.ij.de ī integ.reſt.& multis aliis locis per Bar.ī d.l.j.ff. de iti.actuq; priua. Sed in caſu noſtro nō fuit probatū, ꝙ rector S.Andreæ ꝑcperit pēſionē occaſione dictę poſſeſſionis ſciētibus abbatiſſa, & monialibus. ergo nō acquiſiuit quaſi poſſeſſionē pēſionis.nec ſufficit, ꝙ is, q̄ habebat poſſeſſionē cōductā à monialibus, ſoluerit qa non potuit colonus p̄iudicare dn̄o ignorāti ſoluēdo pēſionē alteri, maximè cū ſꝑ ſoluerit pēſionē dictis monialibus, ut legit̃ & no.ī l.q̄uis.§.j.ff.de acq.poſ. Itē nō probauit deiectionē maximè uiolētā, quæ requirit̃ ī hoc, ut d.l.j.ff.de ui & ui ar. Sed profectò ꝯria pars præualet in caſu nr̄o. Nā primò dictus Ant.clarè probauit poſſeſſionē ꝑcipiēdo dictā penſionē, cū probauerit eā percepiſſe ſciētibus, & qđ plus eſt, expreſsè diſponentibus abbatiſſa & monialibus dicti monaſterij, q̄ cū eū cōſtituiſſent ſyndicū ad dictā poſſeſſionē locādā, expſsè mādauerūt œconomo ut locaret, cū onere ſoluēdi dictā pēſionē, q̄ debet̃ rectori ſeu eccl'iæ S.Andreę.& probat̃, ꝙ ꝑ illū, cui dicta poſſeſſio fuit ſic locata, ex tūc dicta pēſio rectori S.Andreæ pro tp̄e exiſtēti plurimis annis fuit ſoluta. Quinimò fuit expreſsè probatū, ꝙ ēt anteq̄ dicta poſſeſſio ꝑueniſſet ad manus dictarū monialiū, fuit pro ea ab antiquioribus poſſeſſoribus pēſio ꝑdicta ſoluta eccleſiæ. Itē probatur, ꝙ fuit trāſlata ī dictas moniales cū onere ſoluendi penſionē. unde longe magis, q̄ ſibi neceſſariò incūberet, probauit.d.Anton.cū unica ſolutio feciſſet ad probandā iſtā quaſi poſſeſſionē: quia tale qd non ſolet de gratia concedi, ut legitur & no.in c.cum eccleſia Sutrina, de cauſa poſſ.& proprie.per Inn.in c.bonæ, de poſtu.præla.& per Bar.in d.l.j.ff.de iti.actuq; priua. facit optimè.c.cum de beneficio, de præb.lib.vj. Probatur etiam prædicta deiectio: qa eoipſo, ꝙ moniales nolue-

noluerunt ſoluere, ſpoliauerunt dictam eccleſiam S. Andreę iſta quaſi poſſeſsione. Nam aliter ſpoliatio interuenire non pōt. vnde ſatis eſt probare in iſtis quaſi poſſeſsionem: quia ipſo facto probatur ſpoliatio, ꝙ denegatur ſolutio, ut probatur in c. ſuborta, de re iud. & ibi hoc not. Inn. in prin. ad idem in c. querelam, præal. ubi de utroque dubio eſt caſus rotūdus decidens qōnem iſtam; facit qđ no. Bar in l prius, ff. de no. ope. nun. doct. in c. mandatum, de reſcr. ¶ Ex quibus omnibus cōcludo, ꝙ dictus vicarius ſubdelegatus in hac parte Apoſtolicus debet reſtituere dictum do. Antonium nomine eccleſiæ ſuæ ad ſtatum priſtinum percipiendi annuatim dictam penſionem quinque florenorum, & trium librarum Senenſium occaſione dictæ poſſeſsionis, ſeu poſſeſsionum in libello contentarum, ac condēnare ſyndicum dicti monaſterij, & ipſum monaſterium dicto do. Antonio prædicto nomine eccleſiæ ad ſolutionem penſioni. ſubtractæ pro tēporibus retractis, quibus ſoluere indebitè denegarunt, de quibus in libello dicti d. Antonij. Et hęc ſufficiāt. NIC. ABB.

CONSILIVM XXIIII.

1 *Pacta inita cum principe, ſeu ab habentibus principis authoritatem, habent uim legum.*

2 *Vſurarum reſtitutio per ſuſpectum fieri non debet.*

ILlud de iure quæritur, an inſpectis primis, & ſecundis pactis, & conuentionibus initis inter cōmune Senen. ex vna parte, & Laurētium Toſcanum Mediolan. ex alia, ualeat dictus Raynerius ꝑ ſe uſuras debentibus recipere reſtituere abſq; eo, ꝙ deponat annuatim depoſitario per cōmune eligēdo, prout in primis capitulis continebatur, octingentos floren. &c. ¶ Secundò præſuppoſito, ꝙ per ſe reſtituere ualeat, an poſſet conuenire cum creditoribus ipſarum uſurarum ꝓ minori quantitate, ut ſic conſequatur abſolutionem ſuper toto debito. ¶ Saluatoris per prius poſtulato ſuffragio, nunc primum dubiū attingendo, ꝙ dictus Raynerius per ſe reſtituere ualeat: quia pacta nouiſsima attendēda ſunt, & nō priora, ut l. pacta nouiſsima, C. de pact. Sed in ultimis pactis ſimpliciter dictum fuit, ut dictus Raynerius reſtituat 5000 florenos intra certa tempora, nec fuit adiectum, ut de eis fieret depoſitum; ergo ipſe reſtituere habebit. Secundum ad idem facit: quia in nouis pactis fuit expreſsè conuētum, ut cōmuni non liceat in aliquo conuenire quouis quæſito colore. ergo nō eſt aliqđ extrinſecum ſubintelligendū, ꝑ quod in aliqua parte obuietur dictis capitulis; facit. l. ſi ita ſtipulatus fuero. §. planè, aliàs Chryſogonus, de uer. obl. ¶ Sed his non obſtantibus contrariam ſentētiam exiſtimo ueriorem. Moueor principaliter, quia cum in pactis antiquis multa dicerentur. Primò ut fieret reſtitutio ultra 5000 florenos. Secundò ut dicta reſtitutio fieret primò ciuibus, ſecūdò comitatiuis &c. Tertiò dicebatur, ut pecunia reſtituenda per dictum Raynerium deponerēt, & redderetur debentibus habere per ciuem eligendum à cōmuni. Quartò ꝙ incerta darentur domui ſapientiæ &c. In pactis uerò nouiſsimis quo ad materiam noſtrā vnum dūtaxat fuit expreſſum cum limitatione, ut. ſ. dictus Raynerius reſtitueret 5000 florenos, niſi refirmaretur in exercitio pręſtandi; quo caſu adueniente obligabatur dictus Raynerius ad reſtituendam totam ſummā, ſ. 8000 florenorum. de reliquis uerò contentis in primis capitulis, quæ prædictis contentis in ſecundo omnino ſunt cōnexa, nihil dr̄ in ipſis ſecundis; quia non eſt ueroſimile, ꝙ ab illis prorſus fuerit receſſum, cū hodie non fiat nouatio obligationis, niſi expreſſè hoc fuit dictum, ut l. ſi. C. de noua. no. plenè Bar. in l. j. §. ij. ff. de præto. ſtip. In ſecundis uerò capitulis non fuit dictum, ꝙ illa facerent animo nouandi. Nec ob. ſi dicatur, ꝙ ubi tacitè fit nouatio, ſubuenitur per uiam exceptionis, ut no. gl. in d. l. ſi. & Bar. in gl. in l. ij. ff. eo. qa illud uerum, ubi pōt apparere, ꝙ tacitè fuerit nouatio facta. Sed in caſu noſtro non pōt cōprehendi, niſi reſpectu quātitatis: quia ſolū, ut ꝓdixi, dictus Raynerius obligauit ſe ad reſtituendum 5000 florenos: reſiduum uerò, ſi inquātum refirmaretur in ſuo exercitio præſtandi; & ſic tacitè fuit ſacta nouatio reſpectu quantitatis, cum ſm̄ priora pacta tenebatur ſimpl'r ad totam quātitatem ſimpliciter & abſolutè, non expectata noua reformatione. In aliis uerò non pōt dici, ꝙ tacitè fuerit receſſum, cum ex nulla parte pactorum hoc poſsit comprehendi. Nam in ſecundis pactis non dicitur, cui debeat reſtitutio fieri; ergo debet intelligi de depoſitario eligendo ꝑ cōmune, prout in primis cap'lis dicebatur, cum perſona extranea non debet intelligi in ſtip'one. d. §. Chryſogonus. Et uerba dubia, & generalia debent intelligi ſm̄ præcedentia. l. ſi ſeruus plurium, ff. de leg. j. & l. qui filiabus, eo. ti. & c. inter dilectos, de fide inſtr. Et ſi diceremus ꝯriū, ſequeretur abſurdum: qa in ſecundis cap'lis non fuit ꝓuiſum, quid fiendum de incertis, nec de prærogatiua ciuiū ad comitatinos, & alios forenſes, prout in primis cap'lis dicebatur. non. n. eſt præſumendū, ꝙ magnifici dn̄i, & alij ciues, qui pacta ſecunda fecerunt, uoluerint præiudicare domui ſapiæ, & ſuper incertis nihil diſponere, uel ꝓpriis ciuibus tollere priuilegiū prælationis. Hæc. n. omnia argumētum locupletiſsimum prēſtant, ꝙ non intendebāt, nec expreſsè, nec tacitè recedere à priori obligatione, niſi quatenus fuit expreſſum in ſecunda. hoc etiam expreſsè uidetur ꝓbari in l. qui uſumfructū, ff. de uer. obl. ubi patet, ꝙ in dubio non præſumitur facta nouatio, qa plus continetur in prima obligatione, q̄ in ſecunda; qđ expreſsè firmat Bar. in d. l. j. §. ij. de præto. ſtip. ¶ 1 † Secūdò principal'r, quia pacta inita cum principe, ſeu habētibus à principe authoritatem, ut eſt hæc cōmunitas Senarum, habent uim legum, ut legitur & no. in l. Cęſar, ff. de publ. & l. pen. C. de do. inter ui. & ux. ſed lex poſterior recipit limitationem ſm̄ præcedētem, ut in l. ſed & poſteriores, ff. de legi. & notanter probatur in ſimili in l. ſciendum, ff. qui ſatiſd. cog. iuncta auth. offeratur, C. de litis conte. eam intelligendo, prout no. glo. & Bart. in d. l. ſciendum. Nam licet lex nouiſsima. ſ. auth. offeratur, ſimpliciter dicat reum teneri ad cautionem præſtandā de iudicio ſiſti; ſuppletur tn̄ & determinatur ꝑ legem antiquam, ſ. ſi non poſsideat immobilia, prout dr̄ in d. l. ſciēdum. de hoc etiā per Bar. in extrauaganti, ad reprimendum, in uerbo, non obſtantibus. Ita dicendum in ꝓpoſito, cum in pactis ſecūdis ſimpl'r dicatur de reſt'one 5000 florenorum fienda, & non dicatur per quem, & quid de incertis, & quibus primo ſit fienda reſtitutio, debuit ſuppleri & determinari ꝑ antiqua capitula; & profectò ꝯrium ſentire, iniquitatem maximam ſapit, præſertim cum ſecunda conuētio interceſſerit dūtaxat reſpectu qualitatis minuendæ, Et non reſpectu modi reſtituēdi, cum dictus Raynerius ſit omnino ſuſpectus circa reſt'onem fiendam: quia cum nō reſtituat proprias vſuras, non eſt ueroſimile, ꝙ integrè & fideliter 2 reſtituat alienas, arg. 47. diſt. ſicut. ij. §. neceſſe. † Et reſtitutio uſurarum interim non debet fieri ꝑ ſuſpectum, ut ī c. cum ſit nimis, de Iudæ, & qđ ibi no. Hoſt. per Io. And. in c. ij. de teſta lib. 6. vnde non eſt uerοſimile, ꝙ per ſecunda pacta generalia fuerit ſibi data poteſtas reſtituendi ꝑ ſe.

Nam inſpicimus in obſcuris, quod eſt ueroſimilius, ut in regula, inſpicimus, de reg. iu. li. vj. Et in gn̄ali conceſsione nō uenit, ꝙ quis in ſpecie nō fuiſſet uероſi'r conceſſurus ut in c. fi. de offi. uica. lib. vj. & in conuentionibus ꝯhentiū uoluntates potius, quàm uerba ſpectantur, ut in l. in conuentionibus, ff. de uer. ſig. Et per hoc patet ſo'o ad ſcd'm dubium. cum. n. reſtitutio ſingulariter creditoribus fienda, nō ſpectet ad dictum Raynerium, ſed ad depoſitarium eligendum per commune, fruſtra quærimus. an poſſit cōuenire cum ipſius creditoribus ſuper minori quantitate. Sed præſuppoſito ſine ueritatis præiudicio, ꝙ ſpectet ſpecialis reſtitutio ad dictum Raynerium, an poſsit prædicto modo conuenire, credo firmiter ꝙ nō: quia licet quis dicatur ſatisfacere alicui, qualitercūq; eius uoluntati etiā ſine ſolutione ſatisfiat, ut l. ſi rem. §. omnes, ff. de pig. ac. uerbū, reſtituere, ad qđ Raynerius ſe obligauit, ſapit integram reſtitutionē, cū reſtitutio eſt in priſtinum ſtatū repoſitio. 2. q. 3. in fi. l. j. C. de ſen. paſ. & alibi dicitur, ꝙ uerbo reſtitutionis omnis utilitas actoris continetur, ut l. cū prætor, ff. de uer. ſig. non. n. reſtitueret quinque milia florenorum, ſi poſſet conuenire de duobus millibus, & maximè hæc uerba ſunt ſic capienda in caſu noſtro propter ſubiectam materiam, cum hæc reſtitutio ſuccedat loco reſtitutionis mandatæ per Zenonem defunctū, quę integraliter debet fieri, ut anima eius liberet̄ à peccato, de uſur. c. cum tu, & in regula, peccatū. de reg. iu. lib. vj. Quinimò ꝑp hāc ſuſpicionem, quod integrè fieret talis reſtitutio propter occultas cōuentiones dr̄, ꝙ prouidentia ſuperioris debet talis reſtitutio integrè fieri. d. c. cū ſit, de Iudæis & per Io. An. in d. c. i. j. de teſta. lib. vj. Nec ob. ſi dicatur creditores poſſe ius ſuū remittere: qa dico, ꝙ non ꝑſumunt̄ ſponte facere, cum nemo præſumatur iactare ſuum, & remittere alteri uſurario, maxime à quo nullum receperit ſeruitium: ſed potius daret pauperibus. Hęc autem remiſſio non ſpontanea non liberat habentem reſtituere, ſicut dicimus de ipſo, qui primo ſoluit uſuras, ut in c. debitores, & quod ibi no. de iureiu. Et præſertim hoc procedit, qn̄ quis tenetur reſtituere ex perſona alterius. Nā ſeruanda eſt integraliter diſpoſitio teſtatoris ſine aliqua diminutione. l. nulli, & l. ſi quis ad declinādā, C. de epiſ. & cle. Non ob. ꝯrium in præcedenti formatum: quia procedit in pacto penitus primo contrario, ut ibi no. quod non eſt in caſu noſtro niſi reſpectu quātitatis, ut ſ dixi. Cōcludo ergo, ꝙ ſpecialis diſtributio uſurarum non pertinet ad Raynerıū, ſed ad depoſitarium eligēdum per cōe, & præſuppoſito, & non conceſſo, ꝙ ad eum pertineret, tenetur integre reſtituere quantitatem promiſſam, ut in capitulis continetur. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM XXV.

1 *Iudicium, quod plurium ſnīa cōfirmatur, firmius, & ſtabilius eſt.*
2 *Conuentus, ſeu congregatio, uel collegium de iure ciuili poteſt à principio conſiſtere in tribus, de iure canonico in duobus.*
3 *Scrutinium quando fit ſecretè, nō poteſt quis in ſeipſum cōſentire.*
4 *Electio ad hoc, ut ualeat, oportet de neceßitate, quòd eligatur quis à maiori parte habentium ius eligendi, habito reſpectu ad totam congregationem.*
5 *Conſtitutio confirmata per ſuperiorem, an poßit reuocari ſine illius conſenſu.*

SAluatoris Ieſu Chriſti, eiuſq; piiſsime matris inuocato præſidio, Quoniā de infraſcriptis dubiis ad bonorum uirorum ſatiſfaciēdum cōſcientiis, quia nec per iudiciorum anfractus diſcurrere habent, ideo ſuccincta & leui deciſione, ut ingenij mei parcitas patiet̄, illa perſtringam, argumentatione ad quālibet partiū obmiſſa. Et primò illud q̄rit̄: ſi in aliquo monaſterio, ſiue prioratu ſubiecto cum oībus ſuis iuribus, & mēbris abbati gn̄alis ordinis mōtis Oliueti, nō fuit hactenus fortaſsis ex cā prior ꝑ dictū abbatem gn̄alē deputatus, ualeat dictus abbas q̄ncūq; ſibi uidebit̄ priorē ibidē cōſtituere, quemadmodū libere, cōſtituit in in aliis monaſteriis, & prioratibus eidē monaſterio ſubiectis? Ad hoc primum dubiū arbitror in parte affirmatiua inclinandū, ꝙ ſic. Quinimò vr̄ prima frōte eū ad hoc ex iuris diſpoſitione obnoxiū fore. Nā ex quo præſupponit̄, ꝙ eſt monaſterium ſeu prioratus, ergo debet habere monachos, ſi fieri pōt, ut ī c. inter quatuor, de relig. do. & c. relatū, ne cleri. uel mo. & ex quo eſt ibi monachorū cōgregatio, debet ibidē prior inſtitui, qui loco & perſonis ꝑſit; ut in cle. j. de ſup. neg. præla. Quinimò ultra diſponitur, ut ſolus prior nō moretur in prioratu: ſed tenetur abbas deputare ad minus unum ſocium ſui ordinis. Et ſi reditus prioratus non ſufficiāt duobus, tunc debet alteri prioratui, uel principali monaſterio per habentē poteſtatē uniri prioratus, & ſeruitio in diuinis debet deputari clericus ſecularis, ut eſt tex. in cle. ne in agro. §. ad hoc, de ſtatu mo Nec obſtat, ꝙ poſt ſubiectionem factā de dictis prioratibus ordinis mōtis Oliueti non fuerit ibidē deputatus prior: quia in iſtis concernētibus honeſtatē, & cultū diuinū nō debet inſpici, quod factū fuit, ſed quid fieri debuit, ut in c. cum cauſam, & c. cum in magiſtrū, de elect. facit de uita & ho. cle. c. cū decorē domus Dei. Itē uideo, ꝙ ēt in grāgiis monaſterij, ubi ſunt ſolum oratoria, poteſt abbas pro libito mittere aliquos monachos, & ibidem cōſtituere priorē iuxta no. in c. fi. de cenſi. Nam & cura totius monaſterij, & locorum eidem ſubiectorum pertinet ad abbatem, ut in c. null'a. 18. q. 2. & c. cū ad monaſterium, uerſ. tales, de ſta. reg. & quiſq; ſuperior pōt id agere, per quod augetur cultus diuinus, & decor eccleſiæ iuxta no. in c. cū acceſsiſſent, de conſt. Et hoc eſt indubitatū, ſi talis prioratus, de quo quæritur, habet bona per ſe diſtincta à bonis monaſterij. Sed ſi illius bona pertineant ad monaſteriū principale, puta quia ſunt de menſa, dico, ꝙ licet tūc abbas non poſsit cōpelli ad ponendum ibi rectorem ſpecialem iuxta id, quod legitur & no. in cle. frequens, de exce. præla. poteſt tamen ſi uult: quia ex hoc nulli fit præiudicium, ſi augumētatur cultus diuinus, & bona loci melius diſponūtur, arg. eorū, quæ no. in d. c. cum acceſsiſſent. Et ex his infertur ad ſcd'm dubium & tertium, An prior ibidē conſtituendus una cum uno, uel duobus monachis in eodē prioratu per abbatem deputando ſeu deputandis debeat habere uocem in electione generalis abbatis attētis uerbis conſtitutionis ordinis, qua cauetur, ut prior cuiuſq; monaſterij dicti ordinis, & unus uel duo ex monachis dicti monaſterij habeant uocē in electione abbatis generalis. Et profectò uidetur mihi in omnem caſum dicendū, ꝙ ſic. Aut. n. bona talis prioratus non ſunt ſeparata à bonis maioris monaſterij: & tunc cum de iure cōi tales debeāt habere uocē in electione abbatis iuxta no. per Inn. & Io. An. in c. fi. de relig. do. debet dicta conſtitutio ordinis admittens priorem, & unū uel duos monachos inferioris monaſterij intelligi large, ut etiā talem priorē & eius monachos includat; quia ſtatutū debet trahi ad ius cōe, quantū fieri pōt, ut in c. cū dilectus, de cōſue. & l. ij. C. de noxa. Inn. in c. cum cā, de præſcrip. & Bart. in l. omnes populi, ff. de iuſt. & iure, præſertim ubi uerba patiuntur, ut contingit in caſu noſtro. Nam uerū eſt dicere hūc priorem eſſe, licet ad nutum abbatis remouibilis, ut ī cle. & ſi prin-

principalis,de reſcr.& ele.j. de ſup.neg.pla. & c.cũ ſingu- la,de pbẽ.li.vj.cũ ſi. Itẽ & monachi deſtinati ad talẽ prio ratum p abbatẽ, ueri poſſunt dici monachi illius mona- ſterij,licet ſint p abbatẽ remouibiles; tex. eſt not. in c.j. de priuile.lib.vj.§.fin.aut bona talis prioratus ſunt omni no ſeparata à bonis maioris monaſterij & quo ad admini ſtrationẽ, & quo ad utilitatẽ & uſum; & idem eſt dicẽdũ: quia intereſt cuiuſq; prioratus concurrere ad electionẽ generalis abbatis, ſub cuius regimine gubernaĩ,& ſuper hoc intereſſe fuit fundata conſtitutio admittens priorẽ, & unũ uel duos monachos cuiuſq; monaſterij dicti ordi- nis ad electionẽ abbatis. unde licet de iure cõi ſit dubiũ, an monachi talis prioratus habentis bona diſtincta, de- beant habere uocẽ in electione abbatis generalis iuxta not.in d.c.fi.de reli.do. attamẽ cũ cõſtitutio hoc caſu ge- neraliter & clarè loquaĩ de quolibet monaſterio, debent tales admitti,maximè cũ prioratus iſti nõ habeãt electio nẽ pprij prioris ſed deputantur in quolibet monaſterio ad nutũ abbatis,nec debet in caſu noſtro fieri ſtricta,& a- mara interpretatio,cũ nõ ſit res odioſa, imò fauorabilis:
1 †q̃a firmius & ſtabilius eſt iudiciũ, qđ pluriũ ſnĩa confir- maĩ,ut in c.prudẽtiã, uer.illa quippe, ff de offic.deleg.& pſertim in electione,ut in c.obeũtibus.83.diſt.¶Ad quar- tũ dubiũ, qđ ſi cõtingat, q in aliquo prioratu nõ ſint niſi duo uel tres monachi unà cũ priore, an unus uel duo ex dictis monachis poſſint uenire ad electionẽ abbatis gene ralis?Dubiũ facit,q̃a ſm uerba cõſtitutionis monachi pdi cti prioratus ſunt aſſumẽdi ad actũ electionis p conuẽtũ ipſius prioratus: ſed in tali prioratu debẽt aſſumi p cõuẽ tũ,cũ nõ ſint ibidẽ niſi ipſi duo,uel unus cum priore;ergo non uidẽtur tales admittẽdi. Sed hac cõſideratione non obſtante,contrarium puto de iure tenendũ.† Et primo di
2 co,quòd cõuẽtus ſeu cõgregatio, uel collegium poteſt à principio conſiſtere in tribus.l. Neratius, ff.de regu.iur. De iure canonico uidetur,quòd poſſit conſiſtere in duo- bus,ut in c.j.de elec.not.glo.in c.j.x.q.j.de quo tamen ple nius dicẽdũ,ut not.in d.c.j.de elec.Itẽ collegiũ ſeu uirtus & potẽtia collegij, ſeu capitularis poteſt cõſiſtere in uno ſolo,alijs deficientibus,ut legitur & not.in c.gratũ, de po ſtu.præla.& in l.ſicut, qđ cuiuſq; uni. & 65.diſt.c.fin. His præmiſſis dico, quòd multifariè poteſt remedium in hoc adhiberi.Et primo ſi ſunt tres in cõgregatiõe, poſſunt pri mò eligere unũ, q erit electus a duobus. poſtmodũ poſ- ſunt eligere alium, q ẽt poterit eligi à duobus: quia li- cet primò tertius fuerit deputatus, ut eſſet unus de ele- ctoribus, non p hoc perdidit uocem,& ius intereſſendi & pmouẽdi facta prioratus:quia hoc nullibi cauetur, cũ p illã deputationẽ nõ remoueatur à congregatione, cũ nõ deſinat per hoc eſſe monachus monaſterij: nec iſte actus eſt incompaſſibilis cum primo. nã & officiales habent ni- hilominus uocẽ in capitulo monaſterij,arg.in c.edoceri, de reſcr.c.fin.de præbẽ.lib.vj. Secundus modus eſt,ut pa làm & in aperto tractent de mittendis aliquibus ad ele- ctionem generalis abbatis: & tũc deputatus per alium po terit conſentire,cum à ſe non oriatur ſed uocatur à fa- cto,ut ipſe pro bono monaſterij conſentiat;& ſic concur- rit in hac electione totus conuentus,& hoc poterit fieri, etiã ſi ſunt duo tantùm in congregatione. nec hoc caſu te nẽtur hãc deputationẽ facere per ſcrutinium occultum, etiã ſi in conſtitutione hoc caueatur; quia nõ eſt de facto talis forma poſſibilis, cum unus non poſsit uotũ alterius in ſecreto ſcrutari. & ideo conſtitutio uendicat ſibi locũ in tali prioratu quo ad formã ſcrutinij ſecreti: quia lex non ſtringit, ubi de facto ſeruari non poteſt.4. diſt.c.erit autẽ lex,& l.fi.ff.q ſen.ſine appel.reſcin. & l.ita autem, ff. de admini. tuto. Hic notãter dixit Io. An. ſuper regula, in toto,de reg.iur.lib.vj.in Mercu. quòd ſi in eccleſia col legiata nõ ſunt niſi duo, poſſunt illi procedere ad electio nem ſine forma ſcrutinij:nec perdunt electionem propter defectum formę.c. quia propter, de electio. quã ſeruare non poſſunt propter paucitatem numeri:ſed potius reſer natur eis electio, & remittitur illa forma. dicit etiã,q u- nus poterit eligere alium palàm; & ille electus poterit cõſentire; & diceĩ electus à toto cõuẽtu: q̃a licet uox ele cti nõ cõputetur in numero,qñ̃do proceditur per formã ſcrutinij priuati,ut in c.Cumana,& quod ibi not.de elec. quod ſic debet intelligi: ſecus autẽ eſt,qñ pcediĩ per uiã ſcrutinij manifeſti,ut legitur & not.in c cũ in iure, eo. ti.
3 Rõ diuerſitatis eſt:† quia, qñ ſcrutinium fit ſecretò,non põt quis in ſeipſum conſentire: quia cum tunc ignoret, an al-j in eũ cõſenſerint, repelleretur iſte tãquàm ambi- tioſus, ſi ſeipſum eligeret,cum nemo debeat ſeipſum eli- gere,& à ſe principiũ oriri: ſed debet uocari,ſicut Aarõ, ut in c.qualiter & qñ,de elec. ſed qñ ſcrutiniũ ſit palàm, & uidet ſe eligi & deputari per alios, tunc põt conſentire ſuæ electioni:q̃a uocatur tũc à ſocijs.nec põt dici ambitio ſus; & cõſentiẽdo auget numerum;& eſt iſte tex.not.in d. c.cũ in iure,& ibi per Io.An.Tertiò dico,quòd ſi in cõgre gatione ſint duo,uel unus dũtaxat cum priore, quòd oẽs poſſunt collegialiter diſponere,ut uadãt ſimul ordinare: tñ interim eccleſia nõ careat debito diuinorũ cultu. Nec ob. ſi dicatur, quòd iſti nõ ſint electi per cõuẽtũ, ut diciĩ in cõſtitutione:quia dico,q nõ ſolùm deputãtur per cõuẽ tum,imò ipſi ſunt cõuẽtus, & diſponendo,ut oẽs uadãt,ſa tis conuentus hoc diſpoſuit.Nam & corpus poteſt diſpo- nere de ſingulis. ſic capitulum poteſt conſentire,ut capel læ iuuentur ſingulis eorum præbendis ut in c.expoſuiſti, de præbẽ.facit quod no.Inn.in c.cum non ignores, eo. ti. & in c.irrefragabili.§.exceſſus, de offi.ordi. Præterea ius eligẽdi nõ datur priori, & duobus monachis attenta for- ma, ſed attenta ſubſtãtia, & effectu, ut quilibet prioratus habeat in electiõe abbatis priorẽ ſuũ, & unũ uel duos mo nachos tãtũ.attẽto igitur effectu ſatisfactũ eſt mẽti cõſti- tutionis.diſpoſuit.n.cõſtitutio,ut monachi aſſumerentur per cõuẽtũ,ne aliqui ppria authoritate uenirẽt,uel ut nõ aſſumerẽtur ad libitũ prioris,ut ſic omnis cõgregatio ho noraretur,& conueniret in electione abbatis generalis. Sed in caſu noſtro, quãdo duo uel unus dũtaxat eſt ĩ prio ratu ultra priorẽ, ſi illi collegialiter hoc prius in aperto diſponũt;ideo nõ uadunt propria authoritate ibi,nec aſ- ſumũtur ad prioris libitũ: ſed ipſi uel ipſe hoc facit exer- cendo & promouendo iura collegij, quod penes eos uel unũ ſolũ eſt in aliorum defectu, ut ſ.dixi. debet.n.attẽdi mẽs cõſtitutionis,& ipſius rõ, nõ aũt uerba,ut in c.intelli gẽtia,de uerb.ſig. & l.cũ pater.§. dulciſsimis,ff de leg.2.
4 Et hæc de quarto dubio. ¶Circa quintũ dico,† q ad hoc, ut electio ualeat, oportet de neceſsitate, qđ eligatur qs à maiori parte habẽtiũ ius eligẽdi, habito reſpectu ad to tã cõgregationẽ;unde nõ ſufficeret maior pars cõparatio ne minoris partis: ſed debet eſſe maior pars totius cõgre gationis; tex.eſt no.in c.eccleſia,el j.de elect.& electus nõ poteſt cõputari in numero, cũ pceditur per ſcrutiniũ pri uatũ.ut ſ.dixi:ſecus,ſi pcederetur palã oĩbus audiẽtibus, ut pdixi. Dico ẽt,quòd ubi de neceſsitate nõ eſſet ſeruan da forma.c.q̃a pper,de elect. poſſent electores cõuenire à principio,ut ille ſit electus,in quẽ cõueniret maior pars partium cõparatione minorum: quia pter primũ cõſen ſum,& cõuẽtionẽ oẽs uidẽtur cõſentire,ſicut plerunq; ob ſeruãt cardinales in electione papæ, ut no.doc.in c.licet, de elec.& eſt gl.ordi.in c.ſocij,e tit. li.vj.& ibi bonus tex.

cum gl. ad hanc materiam. Et hoc in practica poſſet obſeruari in eligendis electoribus: quia in eis deputandis nō eſt indubie ſeruanda forma.c.qui ꝑ: q̃a illud capl̃m ꝓcedit in electione prelati. ¶Ad ult.dubium de modo.ſ. tenendo in conſtōne condenda, ut non habeat obligare ꝯuenientes ad pactum, niſi conteptores, dico,ꝙ ſatis eſt, ꝙ maior pars congregationis conſentiat iuxta id quod legitur,& no.in c.j.de his,q̃ fi.à ma par.cap. & ꝙ conſtō talis fundetur ſuper conteptu non tm̃ reſpectu culpę,ſed reſpectu pœnæ ſuper qualibet trãſgreſſione culpoſa,utputa ſi dicat̃ ſic:Quicũq; ſic fecerit,puniatur tali pœna: & ſi ꝯuenerit ex contẽptu,illaqueetur,& inuoluatur etiã culpa & pœna; & puto ꝙ ubi conſtō talis eſſet facta à collegio, & confirmata ꝑ Papam,poterit collegium illã modificare,dũmodo ſit tale quid,ſuꝑ quo ipſum collegiũ,ſeu maior pars potuiſſet illud ſtatuere ſine Papa.c.cum acceſſiſſent,de conſt. no Bar.in l.oẽs populi,ff.de iuſt.& iu.in il-
5 la q.† An conſtō confirmata ꝑ ſuperiorem,poſſit reuocari ſine illius cõſenſu.& diſtinguit,ꝙ aut eſt talis populus, ſeu congregatio,q̃ poterat ſtatutum facere ſine ſuperioris authoritate, & tunc eadem ratione poterit reuocare, & per conſequens fortius modificare, ad hoc dictum c.cum acceſſiſſent,& c.cum M.de conſtit. Aut non poterat ſtatuere ſine ſuperioris authoritate: & tunc aut vult ſtatutum tollere aliter ſtatuendo. Aut vult ſimpl̃r tollere,& ad ius cõmune redire. Primò caſu non pōt,niſi interueniat eadem ſolẽnitas in deſtituendo,quę interuenit in conſtituendo. Secundo caſu pōt ſine ſuperioris authoritate, arg.in l.hac cõſultiſſima.§.ſi quis autem,C.de teſta.ubi primum teſtamentum tollitur per ſecundum minus ſolẽniter factum,quando per illud ad ius cõmune redditur: quia ſunt inſtituti uenientes ab inteſtato; alias ſecus, ad idem iura ſuperius allegata in primo membro. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

IN quæſtione, quæ ad præſens uertitur inter clerum Cortunenſem ex vna parte, & quædam monaſteria monialium ordinis S. Benedicti in ciuitate ſeu diœceſi Cortunen. ſita ex alia in eo & ſuper eo, quòd clerus petit dicta monaſteria compelli ad contribuẽdum vnà cum dicto clero circa ſolutionem procurationis nuntiorum ſedis Apoſtolicæ. & procurationis epiſcopo, ratione uiſitationis debitæ, ac ad charitatiuum ſubſidium promiſſum, & ad alia onera quotidie clero occurrentia: ad quæ omnia dicitur per clerum ſeu ipſos ſyndicos & officiales dicta monaſteria teneri tam ex iuris diſpoſitione, quàm uigore cuiuſdam conſtitutionis epiſcopalis. In contrarium uerò pro parte monaſteriorum allegatur ius commune, quòd uidetur ab omnibus loca religioſa eximere. item conſuetudo tanti temporis, de cuius initio non eſt memoria.

CONSILIVM XXVI.

1 *Monaſteria poſſunt uiſitari per loci epm̃, & ab eo peti ꝓcuratio.*
2 *Epiſcopus Apoſtolica authoritate poteſt uiſitare monaſteria monialium exempta, & immediate ſedi Apoſtolicæ ſubiecta.*
3 *Monaſteria tenentur ſoluere quartam de relictis eis factis.*
Et eximi poſſunt ex priuilegio monaſteria, uel longa conſuetudine. 4.
5 *Præſcriptio in quarta decimarũ & mortuorũ currit contra epm̃.*

IESu Chriſti Redẽptoris ipſiusque piiſsimæ matris pręſidio humiliter inuocato, Videtur primò dicta monaſteria ad pręfata onera indiſtinctè teneri. Et primo de ꝓcuratione nuntiorum ſedis Apoſtolicæ uĩr expreſsè, ut oẽs eccleſiæ teneantur,niſi priuilegio Apoſtolico ſint munitæ, ut ꝓbat̃ in c cum inſtantia,de cenſi.& c.procurationes,eo.ti. & in c.accedentes,de pręſcr.& utrobiq; diſponitur,ꝙ nõ obſt. conſuetudo etiam longiſsimi temporis: quia quod oĩbus imminet,ab oĩbus debet cõportari,ut ibi,& ſpecifice religioſis etiam exẽptis cauetur in cle.ij.§.ſunt & nõnulli,de cenſi. ¶Circa ſecundum de ꝓcuratione rõne uiſitationis epo loci debita uĩ tex.in c.cum ex officij, de præſcr. & c.
1 venerabili,de cenſi.in quibus patet, † ꝙ monaſteria poſſunt uiſitari per loci epm̃, & ab eodem peti ꝓcuratio,ꝑſcriptione non obſtante,cum ſit uiſitationi annexa. Vnde ſicut ipſa uiſitatio eſt impreſcriptibilis, ut in c. cum non liceat,de præſcr.eodem mõ & ipſa procuratio uiſitationi annexa:quia de cõnexis idem debet eſſe iudicium,ut dicit
2 tex. in d.c.cum ex officij. Quinimo pōt † epiſcopus Apoſtolica authoritate uiſitare monaſteria monialium exẽpta,& immediatè Apoſtolicæ ſedi ſubiecta, ut in cle.accedentes,de ſta.reg. & eſt ibi gl.not.in uerbo,alia, q̃ notanter dicit,ꝙ ſiue uiſitet ſibi ſubiecta,ſiue exẽpta,poteſt eps petere procurationem, cum illa ſit uiſitationi annexa,ut ſupra dixi.¶Circa tertium de charitatiuo ſubſidio ſunt opiniones,nunquid de iure monaſteria & loca religioſa ad illud impenden.teneant̃. Nam Inn.uĩ ſentire in c j.de ſta.reg.ꝙ ab his oneribus ſunt exempta,quaſi ſit de lege diœceſana,à qua monaſteria à iure cõi ſunt exẽpta; & hoc uĩ ſentire ibi poſt prin.in uer.nos igit̃,in uerſ.moderatum auxilium,&c. licet in fi.gl.ſuæ uideat̃ aliquantulum uacillare. Hanc opi.tenẽt Archi.& Io.And.in c.j. de præb.lib.6.ſentit Pau.in cle.j.de exceſ.prela. tacitè ẽt ſentit gl. 10.q.3.in ſumma.optimè ꝓ hac opi.facit multũ tex.in d.cle.j.de exceſ.præla.in §.exigendo,maximè iũcta gl.in uerbo,in exigẽdo,ubi innuitur, ꝙ etiam ab exẽptis religioſis pōt exigi charitatiuum ſubſidium,dũmodo eps debitum modum nõ excedat. Nam ibi exponebatur querela, ꝙ eps nimium excedebat in illo. ſecus ergo, ſi ſeruet debitũ moderamẽ. Et hoc aliqui doct.ibi tenuit etiã do.Zab.poſtea Card.Flor.in c.dilectus,de offi.ord. & ita
3 dixit ſe cõſuluiſſe.facit,† q̃a monaſteria tenentur ſoluere quartã de relictis eis factis,ut in c.requiſiſti,de teſt. ergo fortius ad charitatiuũ ſubſidiũ, cũ ad ea q̃ charitatis rõne impendunt̃, ſtrictium teneant̃ loca religioſa, q̃ alia,arg.ĩ c.recolentes, de ſta.reg. Et oĩum de diœceſi intereſt, ut eorum eps ſuſtentet̃, & ad eleemoſynam neceſsitatis tp̃e oẽs tenent̃,ut legi. & no.in c.ſicut 47.diſt. Itẽ facit,q̃a c. cũ apl̃s.§.ꝓhibemus,de cẽſi.ꝑmittit indiſtinctè, ut à ſuis ſubditis poſſit charitatiuum ſubſidiũ exigere; ergo à ꝑſonis religioſis pōt,cũ & ipſi ſubditi ſint epo.18.q.2. abbates,& c.monaſteria,& c.quãto,de of.ord.cũ ſi.Iſte ergo caſus licet ſatis ſit argutus ꝓ parte ipſius,mihi tñ non eſt abſolutus ꝓ eo, cum iura & opi.uarient̃. ¶Itẽ dico circa quartũ ꝑ clerum poſtulatũ in eo,ꝙ petit̃,ut expẽſas quotidie occurrentes ꝑdicta monaſteria cõtribuere cogant̃. nã ꝙ teneant̃,multum facit.cle.ij.de cẽſi.ꝑal. in §.ſunt & nõnulli, ubi uĩ quaſi tex.ut ad extraordinaria onera clero incũbentia teneantur etiam religioſi exẽpti, dũmodo ad congruã portionem aſtringant̃, & non nimium grauent̃; ad idẽ tex.in cle.j.c.ti.& regula, qđ oẽs tangit,de reg.iu. lib.6. In ꝯrium tñ facit tex multũ no.ĩ d.c.quã ſit.18.q.2. ubi ita diſponit̃ ꝓpe finẽ. Monaſteria eccl̃iaſticis ꝯdõnib⁹ ſeu angariis uel q̃buſcũq; ſecularib⁹ obſequiis nullo mõ ſubiaceãt,nullis cano.iuribus deſeruiãt, ſed remotis exactionibus, ac ciuitatis grauedinibus,diuinũ opus cũ ſumma deuotiõe animi ꝑficiãt.ex q̃bus uerbis clarè colligit̃ monaſteria fore exẽpta ab iſtis obſequiis, ad q̃ tenentur

eccleſiæ

eccleſiæ ſeculares,& pōderanda ſunt illa uerba,nullis canoni.iuribus deſeruiant,&c. & ſic nō tenentur ad onera, quæ iuſtè & licitè introducta ſunt à canonibus,ut cathedraticum & ſimilia. ad hoc bonus tex.in c.inter cætera. 10.q.3.& quod no.gl.eadem cā,& qōne in ſumma, ad idē quod no.Inn.in d.c.j.de ſta.reg.iu.prope finem,in uerſ.nā de lege diœceſana,&c.ubi dicit de lege diœceſana eſſe,ꝙ ſingulæ eccleſiæ debeant conferre cum epiſcopo , qñ uadit ad Papam,uel ad regem,uel ad ſynodum,uel quando facit expenſas pro aliquibus negotiis communibus totius diœceſis. ab his omnibus exempta ſunt monaſteria ſm eum ; & hoc dicit ſonare pdicta cap.maximè.c.quàm ſit,pręal.Sed poſteà vr ab hoc recedere,dicēs:uel dic hoc nō eſſe de lege diœceſana,ſed iuriſdictionis : nihil tamen ſpecificè pro hac parte inducit.Ex his omnibus clarè patet hunc caſum eſſe ſatis dubium: ſed tex.in d.cle.ij.multum facit pro hac opinione cōtra monaſteria , quem tex. non uidit Inn.quia poſt eum emanauit. Prætereà & ultimò pro parte cleri uidetur facere conſtitutio epiſcopalis , quæ diſponit , ut omnia bona etiam monaſteriorum allibrentur pro ſoluendis oneribus incūbentibus clero pro rata facultatum ; & conſtitutio epiſcopi habet in ſua diœceſi uim canonis. 11.q.3.nemo cōtemnat , & quod legi.& no.in l.ij.de conſti.lib.vj ¶Sed prædictis non obſtantibus cōtrarium puto dicendum in caſu noſtro, cū modificationibus tñ infraſcriptis. Moueor principaliter propter cōſuetudinem tanti temporis,cuius initij memoria nō extitit. quē per dicta monaſteria in eorū fauorē allegat.nā talis conſuetudo ſeu pręſcriptio habet uim tituli, ut in c.j.de præſcri.lib.vj.l.hoc iure.§.ductus aquæ,ff.de aqua quoti.& æſti.l.j.in fi.ff.de aqua plu.arcē. † Nā ſicut ex priuilegio poſſunt monaſteria ab his oneribus eximi , ut in c.accidentes,de præſcrip.& c.cum inſtantia, de cēſi. cū ſimi.ita & per tantā longā conſuetudinē, de cuius initio memoria nō exiſtit.Nec obſtāt illa iura, q̃ uñr reprobare præſcriptionē longiſſimi temporis: quia nō loquunť de illa, de cuius initio non eſt memoria. nā ex curſu tāti tpis præſumiť cā legitima,ut in dictis iuribus no. Prætereà ſicut ꝑ conſuetudinē tanti tpis poſſunt ſine aliquo alio titulo præſcribi iura alicuius eccleſiæ , & ēt cenſus nulla cā apparente adeò , ꝙ pōt peti cēſus ex eo , qa fuit ſolutus per tñ, tps de cuius initio nō eſt memoria,& pſumēda eſt cā ex curſu tāti tpis, ut no.gl.in c.nullus eps. 1.q.1.& Io.An.in c.peruenit, de cenſi.& Bar.in l.cū de in rem uerſo,ff.de uſu.ita fortius potuerunt pręſcribere per tantum tps dicta monaſteria cōtra alias eccleſias ſeu reſiduū cleri,ut ſint ab his oneribus exēpta.Et ad confirmationem huius ſententiæ adduco tex.quaſi apertū in cle.j. de cenſi.iuncta gl in uerbo, legitima,ubi probať, ꝙ præſcriptio prodeſt in his oneribus uitandis;in his.tñ q̃ pſcriptibilia ſunt, ſm gl.ibi & ideò adiecit illā limitationē,q̃ præſcriptibilia ſunt &c.qa in quibuſdā dubitatur, an currat præſcriptio: loquitur tñ tex.ibi in præſcriptione tanti tpis,de cuius initio nō eſt memoria. Et de his,de quibus dubitať,an currat præſcriptio, no.per Io.An.in c.cū uenerabilis,de cenſi.Prætereà uidemus,†ꝙ cōtra epm currit præſcriptio in quarta decimarum & mortuorum , ut in cap.de quarta. de præſcrip. item una eccleſia præſcribit decimas in parochia alterius contra ius commune,ut d c.j.de præſcrip.lib.vj.& c.ad apoſtolicæ,de deci.fortius pōt una eccleſia præſcribere ꝯ reliquas libertatē , ut ad onera cōia nō teneať. Et hæc indubiè puto procedere reſpectu onerum cōium, & charitatiui ſubſidij , & hoc duplici rōne.Prima,quia pręſcriptio ualet contra onera cōmunia,ut ſ.dixi.Secunda,qñ cum dubium ſit in iure , an monaſteria teneātur ad charitatiuum ſubſidium, & onera cōia, ut ſ.ſatis dictū eſt; ergo recurrēdū & ſtādū eſt cōſuetudini,quæ eſt optima legū interpres, ut in c.cū dilectus,de cōſue.& l.ſi de interpretatione,& l.minime,ff.de legi.maximè qñ eſt tm̄ tps, cuius initij non eſt memoria : qnimò iure exiſtente dubio ualet pſcriptio, ſeu cōſuetudo in oppoſitū eius,qđ ſe habet ueritas, ut eſt tex.not.in d.c.cū dilectus.Cōſuetudo.n.habet uim derogatiuā & interpretatiuā, & limitatiuā, ut no.gl.inſti.de iure na.gen. & ciui.§.ex nō ſcripto. Et pſertim ſi fauore religionis ſtatuta ſint l.ſunt perſonæ,ff.de reli.& ſump.fune.unde tum ratione dubij,tū ratione tanti tpis,ex cuius curſu præſumenda eſt aliqua cā,concludendū eſt in his duobus in fauorē monaſteriorum dubiū uerò maius remanet in aliis duobus,ſ.in procuratione legatorū,& epi loci.Nā,ut pdixi , uidetur ꝙ ſicut uiſitatio nō poteſt præſcribi , ita nec procuratio,cū ſit annexa uiſitationi, unde hæc iura uidētur impræſcriptibilia. nec ſubeſt hic aliqua dubietas ; & ſic ceſſat uirtus conſuetudinis interpretatiua. Sed his non obſtantibus ſic arbitror diſtinguendū, Quòd aut clerus per tm̄ tps, de cuius initio nō eſt memoria, ſubiit integrā procurationē legatorū,ſeu nuntiorū Papæ & diœceſani abſq; eo, ꝙ dicta monaſteria aliquid ſoluerint ; & tunc poſſunt dicta monaſteria ſe iuuare ex præſcriptione, eam quidem introducendo non ꝯ epm uel legatos Papæ ſed cōtra clerū,ut ipſe clerus illā procurationē integrā ſoluat , & exhibeat ; qñ hoc caſu non præſcribiť ꝯ epm , uel legatos Papæ;quo caſu loquuntur ſuperius alleg.quę præſcriptionē in his damnant;ſed contra clerū,quod fieri pōt,arg.d.cle.j.de cēſi.hoc.n caſu nō impediť uiſitatio, nec commoditas legatorum, cum clerus uigore præſcriptionis teneať ſoluere pro illis monaſteriis,& hoc ſingulariter tenuit Io.de Lig.in d.c.accedentes , de præſcr.ſic no.limitando illum tex.aut clerus non ſoluit integram procurationem per tm̄ tps,& ſic in effectu inducitur præſcriptio ꝯ legatos Papæ,ſeu diœceſanū loci;& puto pſcriptionē ualere ꝑ iura ſupius allegata cōcludo ergo ex oībus prædictis, ꝙ dicta monaſteria poſſunt ſe tueri uigore dictæ præſcriptionis, ſeu cōſuetudinis ꝯ charitatiuū ſubſidiū,& alia onera extraordinaria clero incumbentia, In aliis uero duobus,ſ.procuratione epi, & nūtiorum Papæ diſtinguendum,ut ſ.proximè dixi.Et quāquā Io.An poſt Hoſt.in c.dicat in c.cū uenerabiles,& c.cum apoſtolus,de cēſi.ꝙ ꝯ charitatiuum ſubſidium non currat pręſcriptio, ſicut nec contra charitatem. tamen illud intelligitur de clericis ſecularibus,q aperto iure ad illud tenētur,ut ſ. dixi.Sed cū in monaſteriis ſit dubiū,ut prædixi,ſtandū eſt conſuetudini. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

DVBIVM, *ſuper quo conſilium de iure in præſentiarum petitur,tale eſt. Quidā pater familias ab inteſtato deceſſit , ſuperſtitibus ſibi filiis legitimis & naturalibus, quorū alter regulā S. Aug.eremitarum profeſſus eſt. Quæritur , an iſte profeſſus ualeat ad commodū monaſterij hæreditatē patris pro ſua portione adire,& cū reliquis fratribus i ſeculo remanētibus ſuccedere.*

CONSILIVM XXVII.

1 *Pater non poteſt exhæredare filium ex eo,quòd intrat religionē.*

2 *Ingreſſus religionis tollit omnem cauſam ingratitudinis , undecūque proceſſerit.*

3 *Fratres minores non magis ſunt capaces ex regula, quàm prædicatores, qui ſunt ex conſtitutione.*

4 *Domus ſi legatur mendicantibus, poſſunt capere, ut uendant.*

Omnipotentis Dei poſtulato ſuffragio, Pro clara & luculenta præſentis dubij deciſione dico animaduertendum ad tres religionum ſpēs quantum ad ꝓpoſitum noſtrum. Quædam eſt religio, q̃ licet ſingulis de religione ꝓprietatem cuiuſq; rei deneget, eis tñ in cōmuni concedit, ut in religione B. Benedicti, & fratrum Chartuſien. & ſimilium; & in iſtis nulla cadit dubitatio, quin poſſint ad utilitatē monaſterij, ſinguli de religione ſuis parentibus, & agnatis, quemadmodum & alij exiſtentes in ſeculo ſuccedere. ¶ Quinimo non licet eorum parētibus eos à portione legitima repellere, ut probatur in l. Deo nobis, C. de epiſ. & cle. & ī c. vno. 18. q. 1. & c. nō liceat parētibus. 19 q. ult. ubi plus multum ſingulariter in fauorem religionis conceditur, uidelicet ut non liceat parentibus liberos monachos factos ab hæreditate ſua repellere, quāuis dum fuerint in ſeculo in cauſam ingratitudinis inciderint. & quāquam Guil. ut refert Cy. in l. Deo nobis, præal. in add. refert etiam & ſequit Bal. ibidem diſtinguāt, ꝙ aut filius incidit in cauſam ingratitudinis ex facto ſuo tm̄, ut qa erat arenarius; & tunc per ingreſſum religionis tollitur talis ingratitudo: quia tranſit ad frugē melioris uitæ, arg. in auth. de mona. in prin. Aut incidit in cauſam ingratitudinis ex cā concernente patrem; & tunc non tollit per religionis ingreſſum, arg. in l. ij. ff. de capi. di. & facit tex. in
1 d. l. Deo nobis. † ubi ꝓhibetur pater exhæredare filiū ſolum ex cā, quia contra uolūtatem ſuam intrauit religio-
2 nem. Ego aūt indiſtinctè teneo, ſaluo iudicio meliori, † ꝙ omnis cā ingratitudinis tollit, vndecūq; proceſſerit, ꝑ religionis ingreſſum ꝑ tex. illum præal. 19. q. ult. nō liceat. ubi ſimplr̄ fauore religionis ſine aliqua diſtinctione diſponitur, ut tollatur uitium ingratitudinis; & ad idē tex. in d. auth. de mona. in prin. ubi dr̄, ꝙ ingreſſus religionis oēm humanam maculā detergit, licet gl. ſentiat ibi, ꝙ nō ꝑ hoc tollat filij ingratitudinē. Sed mihi primum plus placet fauore religionis, arg. l. ſunt perſonæ, ff. de relig. & ſump. fu. Item qa uidemus maiora ſtatui religionis fauore, etiā in aliorum preiudiciū, ut in c. in pn̄tia, de ꝓba. & autē. niſi rogati, C. ad Treb. & in aut. de ſan. epiſ. § ſed hoc præſenti. Item diminuitur pnīa, quantūcūq; grauis, ut in c. admonere. 33. q. 2. & qđ no. in c. ſcripturæ, de uoto. Itē in iſtis de religione nō mēdicantium eſt aliud iure clarè diſpoſitum, ꝙ bona, q̃ habent ipſi ingreſſi, niſi aliter ante ingreſſum diſponant, acquirantur monaſterio: de quo tñ dicendum, ut plenè legit. & no. in aut. ſi qua mulier, auth. ingreſſi, C. de ſacroſ. eccl. & 19. q. 6. c. qa ingredientib. & c nunc aūt ſi qua, & d. c. vno. 18. q. 1. Ad ꝓpoſitum ergo noſtrum, ſi fratres iſti Heremitani poſſunt hr̄e ꝓprietatē & dn̄ium rerum in cōi, ad qđ ſciendum ipſorum regula inſpicienda eſt, ac ipſorum conſtōnes; caſus noſter nō habet dubium: qm̄ poterat dictus filius ꝓfeſſus ſuccedere, ſicut alij fratres ſui remanentes in ſeculo ꝑ iura ſuperius all. & ꝑ Spec. in tit. de ſtatu mo prope fin. ꝑ mediam co'. Quædam & ſecunda eſt religio, quæ ex ꝓpria regula interdicit dn̄ium & proprietatem alicuius rei ſingularis, & ordinis in cōi, ut eſt religio B. Franciſci; & in iſtis cōis eſt opi. ut non admittantur ad ſucceſſionem parentum. ſed ueniunt alij ſuccedentes ab inteſtato, ac ſi iſti eſſent mortui; qđ tenet Bar. In minorica ſua, ꝓpe finē, & Io. de Lig. poſt eum in cle. exiui de paradiſo, de uer. ſig. & Bal. ī d. l. Deo nobis. ubi dicit, ꝙ decedēs relicto filio in religione S. Franciſci, dr̄ decedere ſine filio, arg. in l. metallum, ff. de his, q̃ ꝑ non ſcrip. & idē latius tenet in aut. ſi qua mulier, C. de ſacroſ. eccl. tenet Hoſt in c. in præſentia, de ꝓba. ſentit Io. An. in addi. Spec. in ti. de ſtatu mo. §. j. uer. iij. remittendo in eis ad dictā cle. exiui, licet Spec. aliter ibi ſenſerit: ſed ipſe nō uidit dictā cle. ideo excuſat: ſed tex. ſatis clarus eſt ibi in §. dubitauerūt, & §. cupientes. ubi patet, ꝙ fratres iſti ꝑꝑ ſtrictiſsimum uotū paupertatis non poſſunt à quoquā hæredes inſtitui: quia dn̄ium non pōt ī eos tranſire. Nec poſſunt aliquid petere de bonis ingredientis: quinimo non poſſunt capere, etiā ſi ingrediens uelit eis oīa bona ſua donare; poſſunt tñ aliqua modica capere, ſi eis ſicut cæteris pauperibus donent, ut ibi dr̄. Et ſic eadem rōne idem dico de aliis religioſis de ordine Mendicantium ex regula: qa in eis ſubeſt eadem rō, q̃ ponitur in d. cle. §. cupiētes; qđ ſatis ſenſit Bar. in dicta minorica ſua, ꝓpe finem, & Bar. in d. auth. ſi qua mulier, & Fed. de Sen. cōſ. 75. Et de iſtorum fratrum numero minimè ſunt iſti fratres heremitani: qa regula non interdicit eis habitum bonorum in cōmuni; & iō ſta nus in caſu noſtro extra iſtum caſum. Eſt & tertia ſpēs religionis, q̃ ex regula non interdicit habitum bonorum in cōi: ſed ex conſtōne ordinis confirmata ꝑ ſedem Apoſt. ſicut eſt uidere ī fratribus Prædicatoribus, q ex regula non ſunt mendicantes, cum habeant regulam S. Auguſt. ſed ex conſtōnibus, quas poſtea fecit eorum ordo, approbatis ꝑ ſedē Apoſt. & ita debet intelligi tex. in c. nimis, el ij. de exceſ. præla. ī prin. ubi dr̄, ꝙ fratres Prædic. in arctiſsima paupertate Chriſto pauperi famulant. Et de iſtis eſt dubium, nunqd poſsint eorum parētibus ſuccedere ad utilitatē monaſterij. Et ſi habeant ſuꝑ hoc priuilegium à Papa, prout dr̄ de ipſis prædicatoribus, caſus eſt clarus, ut dicit Io. de Lig. & bene in d. cle. exiui: ſed, ceſſante priuilegio, eſt dubium ꝯ eos, ꝙ non ſuccedant; facit, quia iſti dicunt mendicantes, ut patet in c. j. de reli. do. li. 6. mendicantibus aūt ꝓhibitum eſt ꝑꝑ congruam ſuſtentationem hr̄e reditus, aut poſſeſsiones: ſed incerta mendicitas ꝑ queſtum publicum tribuere eis uictū ſolet, ut dicit tex. in d. c. j. ergo nō poſſunt petere bona eorū religionē ingredientiū: qa tot poſſent eſſe bona, qđ deſinerēt eſſe mendic. Itē nō tribueret incerta mēdicitas queſtū, ſicut eſſe debet. ergo non pn̄t ad illorū bona aſpirare. Item paria vīr, ꝙ aliq ſunt mendicantes ex regula, uel conſtōne per Papam approbata,
3 † vnde fratres Minores nō magis ſunt capaces ex regula, q̃ Prædicatores, q ſunt ex conſtōne, tex. in d. c. nimis, eos equiparat quo ad arctiſsimam paupertatē. Et eadem rō uī in utriſque. ſ. n. non poſſunt habere dn̄ium in cōmuni; ergo non poſſunt ſuccedere: quia dn̄iū tranſit in hæredes, ut in l. cum hæredes, ff. de acqu hær. præſertim cum hæreditas, ſeu ſucceſsio ex ſui natura referatur tā ad pecuniam, q̃ ad bona alia mobilia & immobilia; quę oīa repugnant paupertati, ut dixit tex. in d. cle. exiui. In cōtrarium facit, quia cum ſtatuta ſint ſtricti iuris, ut legitur & no. in c. in noſtra, de iniur. & in l. iij. §. hæc autem actio, ff. de neg. geſt. debent ſtrictè intelligi. Nam ſi prohibeant ſimpliciter habitum poſſeſsionum, & redituum, non uidentur prohibere id, qđ aliàs à iure conceſſum eſt, ſ. hæreditatem, & bona ingredientium, quin ſaltem poſsint capere & uēdere, & ex eorum ꝑtio ſuis neceſsitatibus ſubuenire. nam & ſerui q habere ꝓprium non poſſunt, & tñ capiunt legata & alia bona, ut habeant, vnde uiuant, ut l. ſeruos ad cuſtodiam. ff. de ali. & cib. leg. & qđ ibi no. Bar. facit l. ij. ff. de his, qui ſunt ſui uel alie. iu. Itē iſtis fratribus in cōi, & particulari pōt legari pro ſuis neceſsitatibus, ut in cle. dudum, & qđ ibi no. gl. de ſepul. Et profectò ꝓpter hæc & ſimilia argumenta, quę formari ad partem utrāq; poſſent, ſunt opi. inter doct. Io. And. multas retulit in d. c. in præſentia, de proba. & non firmauit pedes. Hoſt. tamē ſenſit, ꝙ nō poſſunt capere etiā ut uendāt; & multas opi.

retulit etiã Cy. in d. l. Deo nobis. Sed Spec. ĩ d. §. j. uerſ. iij. de ſta. mo apertè tenuit, ꝙ poſſunt talia bona petere, non ut teneãt, ſed ut uendant, & in uſus neceſſarios cõuertãt, cum & pauperes petãt, unde uiuant. 47. diſt. c. ſicut. Et hãc opi. ſenſit ibi Io. An. in addi. facit gl. no. in c j. de reli. do. ſuper uerbo, domum, quæ dixit, † ꝙ ſi domus legetur iſtis mendicantibus, poſſunt capere, ut uendant, cum ex eleemoſynis uiuere debeant; facit quod legĩ & no. in l. filius. §. ſi quid, ff. de leg. j. & l. mortuo. §. Labeo, ff. de leg. ij. & l. ab adminiſtratione, C. de lega. & l. apud Iulianum, in fi. cum l. ſeq. ff. de leg. j. in quibus iuribus habetur, ꝙ ſi legetur res alicui, cuius commercium ſine culpa ipſius non habet, debetur æſtimatio. ita dicendum in propoſito. Hanc opi. Spec. apertè ſequitur An. de But. in d. c. in præſentia, & Gaſ. de Cal. ibi, ſaltem ut implorent iudicis officiũ; ſentit Cy. in d. l. Deo nobis, in fi. Bal. exquiſitè proſequĩ in d. authen. ſi qua mulier; & concludit in iſtam partem, ſi ſubeſt cõſuetudo, ut illi ſuccedant: quia per ꝯriam conſuetudinem poteſt derogari conſtitutionibus, cum hoc non ſit de genere maleficiorum. Et placet mihi hæc opi. ut ſi de conſuetudine ſuccedunt, ſeruetur conſuetudo, cũ hoc nõ ſit ꝯ regulam, ſed contra conſtitutiones, quæ licet ſint cõ firmatæ per Papam: tñ ex cõtraria conſuetudine poſſunt remitti, maximè cũ redeat ad ius cõmune; quo caſu uidelicet, ꝙ ipſimet fratres poſſent redire ad ius cõe, iũctis no. per Bar. in l. oẽs populi, ff. de iuſt. & iu. uerſ. iuxta prędicta quæro; facit. c. cum acceſſiſſent, de conſt. & c. pro illorum, de præben. Item conſuetudo eſt optima legum interpres ut in c. cum dilectus, de conſue. & l. ſi de interpretatione, ff. de legi. ¶ Ad propoſitum ergo noſtrum dico, quòd ſi dicti fratres heremitani non ſunt mẽdicantes, etiam ex conſtitutionibus eorum, tunc dubium nõ eſt, quin dictus frater poſſit ſuccedere, ut ſ. dixi. Si autem eorum conſtitutiones interdicant eis proprietatem, etiam in communi, ſtandum eſt conſuetudini, ut ſi de conſuetudine ſuccedunt, admittatur dictus frater; alias contra per prædicta. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM XXVIII.

1 *Papa poteſt concedere ius conferendi, & eligendi puris laicis.*
2 *Patronus tenetur præſentare intra quatuor menſes.*

OMnipotentis Dei poſtulato ſuffragio, In cauſa communis caſtri Trignãdę res uidetur mihi prorſus ſine dubio. certũ nãq; eſt, commune dicti caſtri iuridicè acquiſiuiſſe ius patronatus in eccleſia plebis dicti caſtri ex indulgentia Romani põtificis, ut clarè colligitur ex literis dñi noſtri Martini Papæ V. & proceſſu inde ſecuto ad executionem literarũ dictarum; nulliq; in dubium uenire poteſt, quin Papa poſſit ius patronatus laicis concedere, in c. qm̃, & quaſi per totum, de iure patro. ¶ † Quinimò ius conferẽdi & eligendi puris laicis concedere poſſet, ſicut multis poſt ipſi Romani Pontifices conceſſerunt, ut in c. in ſynodo, & c. Adrianus. 63. diſt. plus dico, ꝙ in caſu noſtro nedum Papa, ſed etiam epiſcopus potuiſſet eis dictum ius patronatus concedere, ex quo eccleſiæ minus dotatæ cõ tulerunt decem, licet poſt conſecrationem. ut no. Io. An. in c. j. de iure patro. & ſic debet intelligi, & diſtingui gl. ĩ c. piæ mentis. 16. q. 2. Cum ergo dicta eccleſia parochialis ſeu plebs pertineret ad ius patronatus laicorum, & ex ſpeciali indulgentia Romani Pontificis pertineret rectoris inſtituendi præſentatio ad homines & commune dicti caſtri Trignandæ, ut patet in conceſſione Apoſtolica, non potuit aliquis uigore gratiæ expectatiuæ dictam plebem uacantem acceptare: quia talis gratia nõ extenditur ad eccleſiam patronatam laicorum, niſi de tali patronatu fieret in literis apľicis expreſſa mentio, ut not. in cle. ꝑ literas, de præb. in gl. antepen. & per Io. And. in c. cũ dilectus, de iu. pat. nec dicti hoĩes fuerunt hic in negligentia pñtandi, cũ haberent quatuor menſes ad præſentãdũ, ut in c. unico, de iu. pat. lib. vj. intra dictum tempus præ-
2 ſentauerunt clericũ idoneũ reuerẽdo patri dño epo Aretino, & per ipſum legitimè fuerit ſecuta inſtõ. ¶ † Quinimò plus dico, ꝙ ſufficit patrono ꝑſentare intra quatuor mẽſes, licet intra illud tps non fuerit ſecuta inſtitutio ꝑ epm; quia patronus fecit, quod in eo eſt, ut ĩ c. unico, pall. & quod legitur & no. in c. fi. eo. tit. habenti. n. inſtituere, ſeu confirmare, non eſt à iure præfixum tps, ſed inſtandũ eſt apud ſuperiorem, ut præfigat illi tempus ad hoc faciendum, arg. c. nullus, de iure pa. & no. in c. ex parte Aſtẽſis, de conceſ. præben. & ita determinant dñi de Rota deciſ. 251. ¶ Concludo ergo indubiè tenendum, ꝙ præſentatus & inſtitutus per patronum & epm eſt potior, & qđ expectãti apoſtolico nullum ius in dicta plebe competit, ex quo præſentatio fuit facta epiſcopo intra quatuor menſes à tempore uacationis, & notitiæ iuxta no. in d. c. fi. de iure patro. NIC. ABB.

CONSILIVM XXIX.

1 *Extraordinarium remedium ceſſat, ubi competit ordinarium.*
2 *Peruerſio ordinis cauſæ ad cauſam non uitiat ſñiam ipſo iure.*
3 *Reus principalis ſi eſt rebellis, poteſt procedi contra tertium poſſeſſorem nulla diſcuſſione facta.*
4 *Fiſcus, facta publicatione bonorum, non eſt heres, ſed ſucceſſor uindictæ.*
5 *Pupillus poteſt citari.*

IN quæſtione præſenti, an ſ. reſtitutio ſit dictis Guidoni, & Nicolæ indulgenda, tria ſunt ad materiam enucleandam examinãda. ¶ Primò an ſñiæ latæ contra Carolum dictorũ Gui. & Nic. genitorem habuerint ualiditatem & effectum. ¶ Secundò, an cõpromiſſum, & laudum ex eo ſecutũ inter prædictos Guidonẽ & Nicolã minores ex parte una, & dictum Nicolaum ex alia, grauamen & lęſionẽ dictis intulerit, ita, ut eis in integrum reſtitutio competat. ¶ Tertiò diſcutiemus ualiditatẽ & effectũ primi decreti interpoſiti contra dictum Gui. ¶ Ad primũ igitur redeundo, uĩ primò ꝙ dicta ſñia lata cõtra Carolũ uiribus corruerit: qm̃ non diſcuſſo principali debitore, actum extitit hypothecaria contra dictum Carolum bonorum poſſeſſorem contra iuris ordinem, maximè cum dictus Carolus exceperit, ut prius debitor principalis impeti & diſcuti deberet, ut probatur in auĩ. hoc ſi debitor, C. de pigno. ubi inhibetur iure nouiſſimo hypothecaria contra tertiũ poſſeſſorẽ, donec actũ fuerit cũ reo, & interceſſoribus, conſtat aũt ꝙ actũ ꝯ legis prouiſionem maximè iuris ordinẽ concernentẽ eſt nullũ. l. prolatũ, C. de ſen. & 2. q. 6. c. ſententia, & l. non dubiũ, C. de legi. & 10. diſt. c. uides, & in regula, quæ ꝯ ius, de reg. iu. lib. vj. ¶ Ex his infertur ad ſcđm principale dubiũ. Nã ſi dicta ſñia lata ꝯ olim Carolum dictorum minorum parentem fuit nulla, ergo cõpromiſſum inde ſecutum ſuper executione dictæ ſententiæ inter dictos minores poſt mortem dicti Caroli, & Nicolaum, & Laudum inde ſecutum, grauamẽ & læſionem magnam intulit prædictis minoribus: quia cum arbitri ſeu arbitratores approbauerint dictam ſententiam nullam

nullã, enormiter ex duplici capite læſi ſunt. Primò, quia ſniam nullã approbauerunt, & ſic re ipſa dãnũ intulerunt, tùm q̃a cõpromiſſum abſtulit eis regreſſum de euictione ꝯ & aduerſus eos in dictis bonis, ut in l.ſi dictũ.§. ſi compromiſero, ff.de euic. Et per cõſequẽs poſſunt nũc reſtitutionẽ in integrũ petere.l.qđ ſi minor.§.j.& ſeq.& quaſi ꝑ totum ti.ff. de mino. ¶Circa tertiũ, ſcilicet aduerſus primũ decretum interpoſitum contra dictum Guidonem minorem contumacem poteſt dici, ꝙ ipſo iure abſq; alia reſtitutione dictus Guido, & præſertim dicta Nicola eius ſoror impubes ſeruantur illæ ſi ex defectu ſolẽnitatis; quia contra minores, præſertim impuberes, non debet perueniri ad primũ decretum, niſi prius eorũ amici requirantur, ſi minores defendere uelint; & nemine eos defendẽte, recurritur ad refugiũ primi decreti, ut uidetur tex.in l.hæc autem, ff.ex qui.cau.in poſ.ea. & l. ergo ſciendũ eſt, ff.ex qui.

1 cau.maio. ¶†Vbi aũt remediũ ordinariũ cõpetit, ceſſat extraordinariũ, ut in l.in cauſę, ff.de mino. Ex quibus omnibus uidetur, ꝙ aduerſus laudũ cõpetit in integrũ reſtitutio. Sed reſpectu primi decreti ipſo iure ſeruantur illæſi. ¶Sed prędictis non obſtantibus contrariã ſententiã arbitror præualere, motus principaliter, quia ꝑdicta ſnĩa lata cõtra dictũ Carolũ, mero iure, diſcuſſione non facta, contra principalẽ debitorem ex multiplici capite tenuit, & in

2 rẽ iudicatã tranſiuit. Primò†quia peruerſio ordinis cauſæ ad cãm non uitiat ſniam ipſo iure: ſed opus eſt appellatione, ut in l.j.& quod ibi no.C.de appella. & l.j.§.fi. ff.q̃ ſentẽ. ſine appel. reſcin. ubi bonus tex. facit qđ not.ij.q.j. in ſumma. Sed talis eſt peruerſio in caſu noſtro: quia prius debuit diſcuti debitor principalis, q̃ fieret trãſitus ad tertium poſſeſſorem. non autẽ eſt uitium in ſubſtantia actionis: q̃a hypothecaria bene competit contra tertiũ poſſeſſorem, ut l. perſecutione, & l.diſtractis, C. de pig. nec eſt peruerſio ordinis eiuſdem cauſę; ergo talis prępoſteratio non uitiat, ex quo non fuit appellatũ; & ꝙ talis peruerſio in caſu noſtro non uitiet ipſo facto, apertè tenet Bar. poſt Iac.But.in d.l.perſecutione, in ultima q̃one. Nec obſtat, ꝙ fuerit exceptũ ꝑ dictũ Carolũ, ut prius deberet diſcuti debitor principalis; quia paria ſunt non excipere, uel excipere, & à reiectione expreſſa uel tacita non appellare, ut in c. ex parte M. de app. ꝑ Bar.in l.à procedente, C.de dila. facit qđ no.glo.in cle.una, de dolo & contumacia, in uerbo, manifeſtè. nã contra talẽ peruerſionẽ ordinis cauſæ ad cãm non ſatis eſt excipere, niſi exceptione non admiſſa appelletur, ut d.l.j. C.de appe.& d.l.j.in fi.ff.quę ſen.ſine appel.reſcind. Et maximè hoc procedit in caſu noſtro. Nam cum multis ex cauſis poſſit agi contra tertiũ poſſeſſorem diſcuſſione non facta contra principalem debitorẽ, iuxta no. per gl. & Bart.in l.decem, ff.de uerb.obl. & per eundẽ Bar.in l.fin.primo reſpõſo, ff.ſi cer.pet.& infrà dicã latius, eo ipſo, ꝙ iudex, exceptione diſcuſſionis non facta, ꝓceſſit ad ulteriora, & ſniam tulit contra dictum Carolũ bonorũ poſſeſſorẽ, uidetur pronũtiaſſe tacitè, ꝙ diſcuſſioni locus non erat; & ſic præſuppoſito, ꝙ fuiſſet diſcuſſioni locus: tamẽ cũ tacitè fuerit in contrariũ pronuntiatum, tenuit geſtũ in contrariũ: quia potius vr̃ actum contra ius litigatoris, quàm contra ius conſtitutionis, ut in c.cũ inter, de re iud. & l.res iudicata, ff.de re iudi. & l.ingenuũ, ff.de ſtatu homi.& c.cũ dilecti, de elec.& per Bar.in d.l.à procedẽte. imputandũ eſt ergo non appellanti. vnde cũ ſentẽtia fecerit ius inter partes, cũ trãſiuit in rẽ iudicatã, nõ eſt amplius diſcutiendum de illius uiribus, ut in iuribus proximè allega. nec poſſunt iſti minores petere contra tale grauamẽ, ꝑſuppoſito ꝙ iudex uerè grauaſſet, reſtitutionẽ: q̃a lata fuit contra eorum parentem, & eo uiuente tranſiuit in rẽ iudicatã; & ſic cũ nihil fuerit actũ cũ ipſis minoribus, non poſſunt petere in integrũ reſtitutionẽ, ut legi.& no.in l.Aemylius, ff.de mino. ¶Secundò principaliter tenuit mero iure dicta ſententia, nulla diſcuſſione prius facta: q̃a, ut mihi in facto proponitur, reus principalis tunc temporis erat rebellis, & omnia bona ſua fuerant publicata, & ſic notoriè conſtabat, ꝙ in dicto loco, ubi iudicium agitabatur, non erat ſoluendo; quo caſu non eſt opus facere diſcuſſionem, ut no.gl.& Bar.in d.l.decẽ, ff.de uerb.oblig.& eſt tex.ſm unum intellectum, quẽ ſequitur ibi Bart. in d.l. fi.primò reſponſo, ff.ſi cer.peta. Probatur ratione: quia ſuperfluis remedijs non eſt utendum.l. hæc ſtipulatio.§.diuus, ff. ut leg. no. c. ad quid enim fieri debet diſcuſſio, ſi notoriũ eſt debitorem non eſſe ſoluendo? certe lex eſſet potius uerbis, quàm rebus impoſita contra c.cõmiſſa, de elec.lib.vj.& l.ij.in fi.C.cõia de leg. facit qđ in ſimili legitur & no.in l.poſt rem iudicatã, ff.de tranſact.& l.elegãter §.ſi poſt rem iudicatã, ff.de cõdi.inde. & qđ ibi no. ꝑ Bar. in primo reſponſo. Et hoc apertiſſimè uidetur uoluiſſe in terminis noſtris Bart.in d.l.decem, & d.l.fi.ff. ſi cer.peta.

3 ubi dixit apertè,† ꝙ ſi reus principalis eſt rebellis, poteſt procedi contra tertium poſſeſſorem, nulla diſcuſſione facta; & loquitur propriè in d.l.fi.quando bona debitoris erant obligata. Nec obſt.ſi dicatur, ꝙ debuit prius agi contra fiſcum, qui bona dicti debitoris poſſidebat, cũ ipſe teneat ſatisfacere creditoribus, ẽt habẽtibus ꝑſonalẽ actionẽ, ut l.2.C.ad leg.Iul. de ui.pub. & l.ſi ut proponis, C.de

4 bo.proſcr. q̃a dico,† ꝙ fiſcus, facta publicatione bonorũ, non eſt hæres: ſed eſt ſucceſſor uindictę, & ſuccedit non ꝑ repræſentationẽ, ſed per annihilationẽ perſonæ, ut plenè no.in l.ſi cõſtãte.§.ſi ſol.ma. unde cum dicta auth.hoc ſi debitor, ꝑalleg. ſit iuris antiqui correctiua, & ſolũ impediat hypothecariã contra tertiũ poſſeſſorem reſpectu debitoris, & ſui hæredis, nõ debet extendi ad fiſcũ: quia, ut dixi, non eſt hæres, nec repræſentat perſonã defuncti: ſed eſt ſucceſſor uindictæ. nã fiſcus põt dici tertius poſſeſſor; & ſic non debet eſſe magis priuilegiatus tertius poſſeſſor priuatus, quàm fiſcus, maximè quia hìc agitur de ꝑiudicio creditoris, qui habet de iure hypothecariã contra quẽlibet poſſeſſorem: tamẽ cũ ſimus extra caſum dictę auth. nõ debet dictus creditor impediri, quominus poſſit uti ſua hypothecaria ꝯ quẽlibet poſſeſſorẽ, cũ ius correctiuũ debeat multũ reſtringi, ut no. maximè ꝑ Bart. in auth. quas actiones, C.de ſac.ſan.eccl. facit qđ no.gl.in c. cupiẽtes.§.qđ ſi ꝑ uiginti, de elec. li.vj.& in l.ꝑcipimus, in fi.de appel.& l.ſancimus, C. de teſta. & hoc ſatis uidetur fuiſſe de mente Bart. in d.l.fi.& d.l.decẽ. & ex hoc ſecũdo capite luce clarius patet de ualiditate dictæ ſnĩę. Tertiò põt adduci glo.not.in d.auth.hoc ſi debitor, quã ſequuntur ibi Cy. & Bal. q̃ dicit tunc impediri hypothecariã cõtra tertiũ poſſeſſorẽ, cũ debitor principalis eſt ꝑſens: ſecus autẽ, ſi eſt abſens, ſicut dicimus in fideiuſſore, ut in auth.ꝑſente, C.de fideiu. Sed in caſu noſtro debitor erat abſens & rebellis; nec ad effectũ 5 remiſsionis poterat cõtra illũ agi. ergo nõ erat neceſſe facere diſcuſsionẽ; & hoc ultimum uoluit etiam Bart.in d. auth. hoc ſi debitor. ¶Ex quibus omnibus clarè colligitur, quòd dicta ſnĩa lata contra dictũ Carolũ iſtorum minorum genitorẽ iure ualuerit. nec aduerſus illam aliqua reſtitutio dictis minoribus competit: tum quia nullũ fuit grauamen: ſed iuridicè fuit contra eum proceſſum, ut patet ex prædictis: tũ quia præſuppoſito ſine ueritatis præiudicio, quòd aliquid fuiſſet actum cõtra ius litigatoris; nõ tamẽ competit reſtitutio minoribus, cũ nihil cum eis, ſed cum patre fuit actum d.l. Aemylius. Et ex his clare infertur ad ſecundum, ꝙ nulla reſtitutio competat contra compro-

compromiſſum,ſeu laudum, quia nullum grauamen, imò potius releuamen contingit minoribus, quia arbitri rede gerunt illam ſententiam ad minorem ſummam,& ſic rele uauerunt minores,& grauarũt dominum Nicolaum, nec fuit ſublata facultas habendi regreſſum contra authorem de euictione ex duplici capite.Primò,quia dicta ſen tentia tenuit,ut ex prædictis patet;& ſic illius uigore poterant agere de euictione,cum eorum genitor denuntiationem fecerit,ut in c.fi.de emp.& uendi. compromiſſum autem factum fuerit reſpectu executionis dũtaxat in iſtorum mino rum fauorem.Secundò principaliter,quia compromiſſum factum fuit ex neceſſitate: quia officialibus pcipientibus,quibus a publico circa hæc data eſt plena & libera facultas,ut no.Bar.in d.l.ſi dictum.§.ſi compromiſero,de euic.fuit enim hoc compromiſſum neceſſarium & non uoluntarium;& ſic ceſſat ratio dicti §. ſi compromiſero.Ex quibus clarè patet,quod non competit aliqua reſtitutio,maximè cum illa non detur niſi pro graui læſione.l. ſcio,ff.de integ.reſti.& c.pe.de reb.eccle.non alie. ¶ Quo ad tertium de interpoſitione primi decreti, non multum arbitror diſputandum ſuper ipſius ualiditate,licet poſſet allegari,quòd rector iure tenuerit: quia fuit interpoſitũ contra dictum Guidonem,qui erat pubes, & ſic ſecũdum multorum opi.non fuit neceſſarium requirere amicos, & conſanguineos,de quo per Bar.in d.l.hæc autem,& p Cy. in l.cum proponas,C.de bonis autho.iudi.poſ.præſertim cum citatio apprehendit dictum maiorem, iuxta not. per glo.in l.ij.ff.ex qui.cau.in poſ.ea.nec dicto Guidoni eſſet per reſtitutionis beneficium ſubueniendum:tùm quia contumacia eſt delictum,ut no.in l.omne delictum, ff. de remiſ.& aduerſus delictum minori non ſubuenitur.l. auxilium,ff.de minoribus.& l.j.C.ſi aduer. do. Nam debebat cõparere,& petere curatorem ſibi dari,ut l. qui habebat, ff.de tu.& quod ibi in §.ſi pupillus,not.Bartol. ubi dicit, † q pupillus poteſt citari:quia intelligitur,ut compareat cum tutore.Item cum primum decretum modicam læſionem inferat maximè in caſu noſtro,cum adhuc nõ habuerit effectum, cum dominus Guido ſemper remanſerit in poſſeſſione,& adhuc hodie ſit,non poteſt peti reſtitutio, quæ pro modica læſione non præſtatur d.l.ſcio,ff.de in integ.reſti & præal.c.pen.præſertim cum habeat uiam ordinariam promptiſſimam,ſ.ſatisfaciendi ei,pro quo primũ decretum interpoſitum fuit. Nã licet aliàs tollatur miſſio præſtita cautione de iudicio ſiſti, & reſtitutis expenſis,ut c.quoniam.§.in alijs,ut lite. non conte. illud tamen procedit,quando miſſio eſt facta propter cõtumaciam in non comparendo:quia per talem cautionem ſatisfit cauſæ miſſionis.Sed in caſu noſtro fuit facta miſſio propter contumaciam in nolendo exequi ſententiam arbitrorum; ideo;niſi prius fiat executio, non debet miſſio reuocari, ut no.in d.§.in alijs,& Bar.in l.ſi finita.§. Iulia ff.de dam. infec.Item præſuppoſito ſine ueritatis præiudicio, quòd dicta miſſio non ualuerit: tamen cum conſtet clariſſimè de ualiditate dictarum ſententiarum,ut patet ex prædictis,debent de nouo dicti Guido,& Nicola minores compelli ad parendum ſententiæ arbitrorum, uel fienda eſt miſſio ex primo decreto,citatis ipſis minoribus, cum eorum tutore & curatore iuxta formam l.j. de admi. tuto. ſeu iuxta ea,quæ leguntur & no.in d.l.hæc autem. Et ipſis non parentibus poterit iudex propter nimiam contumaciam eorum,habito reſpectu,quia magis ipſi contempſerunt,& hodie contemnunt,decernere, ut miſſus in poſſeſſionem ex primo decreto lucretur fructus iuxta tex.ſingu.in l.Fulcinius,in fi.ff.ex qui cau.ſecũdum lectu.communem,quam ibi tenet Bartol.& Spec.in titu.de primo & ſecundo decreto.§.reſtat,uer.hoc autem notandum.Et hęc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

PRINCEPS *quidam illuſtriſſimus, inſpectis innumerabilibus uirtutibus,fide,ardore urgenti,deuotione, magnificis geſtis, clariſſimisq;, ac perpetuo memorandis cuiuſdam magnifici & inſignis uiri comitis &c.inter cætera beneficia dicto comiti collata, quoddam caſtrum ſeu oppidum inſigne cum omni ſuo diſtrictu et iuriſdictione eidem comiti in feudum nobile,& gentile dedit,tradidit,& conceſſit.Et inter cætera promiſit prælibatus princeps dicto comiti præſenti & acceptanti,dictum caſtrum cum ſuo diſtrictu,iuriſdictione,& pertinentijs &c.defendere,manutenere,authorizare,& disbrigare ab omni perſona,& perſonis, & communi,collegio,& uniuerſitate;habere ratum,& gratum, & firmum,quicquid dictus comes faciet deinceps,conſtituet, & ordinabit in dicto loco,dummodò talia ſint,quòd contra ipſius domini principis,& ſucceſſorum ſuorum honorem,& ſtatum non conſpiciant,& quæ naturam feudi ſequantur &c.Nunc uerò dicta conceſſione ſic facta,epiſcopus territorij dicti caſtri,ſeu oppidi impedit dominum comitem feudatarium,petendo ab eo flor enos quadringentos annuatim,proponens illos ſibi deberi occaſione dicti caſtri.Quæritur nunc, nunquid dictus dominus comes feudatarius dicti caſtri poſſit habere regreſſum contra dictum principẽ, ut eum contra dominum epiſcopum defendat,diſbriget, & liberet ab omni obligatione, quam dictus dominus Epiſcopus prætendit.*

CONSILIVM XXX.

1 *Res emphiteoticaria ad quemcunque peruenerit, poteſt ille conueniri ad canonem ſoluendum.*

2 *Dominus ſi locet fundum ſuum pro certa penſione, non ipſe, ſed conductor tenetur ſoluere decimas.*

3 *Sciens fundum alienum,uel obligatum, ſi illum emit,& de euictione ſibi proſpexit, poteſt,ſcientia non obſtante,de euictione agere.*

IEſu Chriſti Saluatoris, ſuæq; genitricis Mariæ præſidio humiliter inuocato, ¶ Videtur Primò dictum dominum epiſcopum poſſe actionem & ius competens dirigere uerſus ſupradictum comitem dicti caſtri poſſeſſorem, & quòd dictus comes nullum habeat in hoc contra dictum principem regreſſum,quia cum onus ſoluendi illum canonem, ſeu penſionem ſit reale,tranſiuit cum onere ſuo in poſſeſſorem,tex.uidetur no.in auth.de non alie.§.ſcire colum.
1 ij.ubi notabiliter probatur, † q quiſque,ad quem res emphiteoticaria peruenerit, poteſt conueniri ad canonem ſoluendum,& per illum tex.hoc firmauit Bal.in authen. ſi quas ruinas,C.de ſa.ſan eccl. Idem uidemus in onere ſoluendi decimas tranſit enim in quemlibet poſſeſſorẽ, nec habet ſoluens regreſſum contra ſuum authorem, ut in c.
2 tua,& c.paſtoralis,de deci.† q ſi dñs locet fundum ſuum pro certa penſione,non ipſe,ſed conductor tenetur ſoluere decimas;quia intelligitur fructus uendidiſſe,ſalua decima;allegat dictum.c paſtoralis.Ego autem allego tex. no.l.j.C.de anno.& trib.lib.x. ubi dicitur, q annonas is ſoluere debet,qui poſſeſſionem tenet,& fructus percipit, & per illum tex.dixerunt ibi glo.& Bar.q dño locãte fundum pro certa penſione,onus ſoluendi tributa ſpectat ad ipſum conductorem;ad idem adduco bonum tex.in auth. de mandatis principum.§.non permittas col.iij.& in l.inter debitorem,ff.de pac.ubi probatur,quòd onus ſoluendi-

di tributum ſpectat ad poſſeſſorem, etiam ſi fuiſſet appoſitum pactum, ut non poſſeſſor, ſed tradens teneatur ſoluere, quia ualet tale pactum in præiudicium habentis poſſeſſionem, pro penſione obligatam. Quinimò dico, ꝙ etiā pro præterito tempore poteſt poſſeſſor nouus conueniri ut eſt tex. no. in l. imperatores, ff. de publi. idē ergo & fortius dicendum eſt in caſu noſtro, in quo nullum commodum reſeruauit ſibi princeps in feudando dictum caſtrum debet enim intelligi, quòd conceſſerit, ſaluo onere reali, ad quod non uidetur iuſtè teneri, cum omnis commoditas tranſiret in dictum comitem feudatarium. Sed prædictis non obſtantibus, quæ uere caſui noſtro minimè obſtant, dico ꝙ licet Epiſcopus habeat actionem aduerſus dictum comitem poſſeſſorem ipſe tamen comes feudatarius habet regreſſum contra dominum principem, qui dictum caſtrum conceſſit in feudum, præſertim nobile, & gētile, pro hac concluſione allego tex. no. in proprijs terminis in c. j. de inueſti. de re. ali. fac. col. x. ubi dicitur, ꝙ cum de re aliena, uel alteri obligata fiat inueſtitura, diſtinguendum eſt, utrum ſcienti uel ignoranti facta ſit. is enim qui rei alienę inueſtituram ſciens ſuſcepit, niſi pacto ſpeciali ſibi de euictione proſpexerit, de euictione agere nō poteſt; ignoranter uero ſuſcipiens rectè agit, ut aliud eiuſdem quantitatis ſeu bonitatis ei præſtetur; reſpectu uero inueſtientis, ſeu in feudantis nulla ſit diſtinctio. ſciuerit enim alienam uel alteri obligatam, ſiue ignorauerit, ut in d. c. j. notanter dicitur. Ad propoſitum ergo, aut dictus comes ignorabat illum caſtrum Epiſcopo obligatum; & tūc indubiè agit contra principem, ut eū defendat ab Epiſcopo, prout expreſsè in inueſtitura dictus princeps promiſit: aut tribuat ei aliud feudum eiuſdem bonitatis, & quātitatis; & eſt ille mirabilis tex. ſecundùm Bal. in quo petitur una ſpecies pro alia. Sed ſeruandus eſt in caſu noſtro: quia cauſa feudalis debet principaliter decidi ſecundum leges & conſuetudines feudorum, & in defectum illarum recurrendum eſt ad legem communem, ut eſt tex. no. in c. j. de feu. cog. eadem collatione. Et arbitror, quòd eſt in optione dicti comitis, an hoc caſu agat contra principem, ut eum defendat, prout ſpecificè conuentum fuit l. j. ff. de pac. aut ut det ſibi aliud feudum eiuſdem bonitatis & quātitatis. Nam per illam hominis prouiſionem non fuit receſſum ab ordinario iuris beneficio, ut no. Bar. in d. l. ſi cō ſtāte, ff. ſo. ma. ſecus ab extraordinario; & hoc caſu debet intelligi tex. in l. fi. C. de pac. conuen. Item illud idem poteſt defendi ex ui pactorum, cum princeps promiſerit diſbrigare dictū caſtrū ab omni perſona, tenetur ergo diſbrigare, aut dare rem eiuſdem bonitatis, & quantitatis. Et dicit Bal. in c. fi. de noua forma fide. ꝙ feudatarius pōt agere ꝯ dn̄m ad intereſſe dupliciter, uel ut ſoluatur in pecunia, uel ut det ei aliud feudum, ar. illius tex. in c. j. de inueſti. de re. ali. fac. Et idem dicendum in caſu nr̄o. Et de ignorantia dicti comitis reſpectu dictæ obligationis eſt præſumendum, quia in facto alieno præſumitur ignorantia, de reg. iu. li. vj. & l. regula, ff. de iur. & fac. igno. aut dictus comes fuit ſciens, & tunc ſpecialiter ſibi prouiderit in caſu euictionis, ſeu impugnationis, ut patet in conceſſione feudi; & poteſt agere contra dominum principem ut in caſu præcedenti, ut dicit tex. præall. in d. c. j. concordat. l. ſi
3 fundum ſciens, C. de euic. ubi patet, † ꝙ ſi ſciens feudum alienum, uel obligatum illum emit, & de euictione ſibi ꝓſpexit, poteſt ſcientia non obſtāte de euictione agere. Nā & rem alienam in ſui præiudicium poteſt quis uendere, ut l. rem alienam, ff. de contrahen. emp. ¶ Secundò principaliter ad idem allego tex. in c. fi. de noua forma fide. eadem collatione, ubi dicitur, ꝙ inueſtitura facta debet omni modo dn̄s cogi inueſtitum in uacuā poſſeſſionē mittere; ꝙ ſi deficiat, tenetur ei oēm utilitatē ꝓſtare. Et pōdero illud uerbum, in uacuā; debet ergo eam ſine omni obligatione & ſeruitute tradere, ut no. per Bar. in l. j. ff. de act. emp. ¶ Tertiò probo per c. j. per quos fiat inueſti. in princ. eadem colla. & qđ ibi no. Bal. ¶ Quartò ad hoc facit, quia dictum caſtrum fuit conceſſum in feudum nobile, & gentile & nihil ſibi dictus princeps reſeruauit, unde uī conceſſiſſe ſine omni onere obligationis, & ſolum tenetur comes ad ea, quæ ſunt debita ex communibus legibus, & conſuetudinibus feudorum c. j. in fin. quid ſit inueſti. & c. j. de noua forma fide. col. x. & plenè de hac materia per Io. An. in addi. Spe. in ti. de præſcri. ſuper rubrica, ubi proſequitur de feudo nobili, gentili, & franco. ¶ Quintò & ultimò faciunt cauſæ, ob quas feudum fuit conceſſum, ſ. magnifica geſta, clariſſimaque ac perpetuò memoranda merita dicti comitis &c. ut plenius patuit ſuprà in caſus recitatione. faciunt. n. ipſa, ut cōceſſio largiſſimam recipiat interpretationē in fauorē dicti comitis feudatarij. hinc ſingulariter dixit Bal. poſt Iac. de Ra. in c. j. ſi uaſal. feu. priue. cul. defe. col. x. ꝙ feudū cōceſſū ꝑ magnitudinē meritorum, puta qa a morte dātē liberauit, uel ab hoſtibus, latrunculis ve eripuit, uel qđ ſimile, nulla lege cā uel ĩgratitudine eſt amiſſibile, uī. n. merces laboris eximij, & non liberalis cōceſſio. Ad hoc tex. no. in l. ſi pater, & l. Aquil. Regulus, ff. de don. Magnitudo. n. meritorū cū demeritis eſt cōpenſanda; facit qđ in ſimili no. Bar. in l. ſi ita ſtipulatus. §. ſi tibi nupſero, & l. ſi diuortio, ff. de uerb. obli. & l. j. C. de donatione ante nup. Cōcludo ergo ex ꝓdictis dictū comitē habere regreſſū ꝯ dictū principē, ut dictū caſtrum ab omni obligatione liberet, uel ut det ſibi aliud feudū eiuſdē bonitatis & quantitatis. Non obſtant ꝯria ſ formata. procedunt. n. in oneribus quaſi naturalibus, ut in tributo imperatori rōne poſſeſſionis debito, illud. n. ſemper ſequit̄ poſſeſſorē, & in dubio uī actū, ut poſſeſſor ſoluat; & idē uidemus in eccl'aſticis. 16. q. j. c. ſi qs laicus, in d. c. paſtoralis ſecus nūc in onere accidētali. d. l. j. ff. de act. emp. & qcqđ ſit in alijs, in feudi cōceſsione hoc clariſſimū eſt, ꝙ ſi res ſimpliciter in feudum conceſſa reperitur aliena uel obligata pōt agi ꝯ cōcedētē modo prædicto. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

IN cauſa & quæſtione, quæ uertitur, ſeu dudum uentilata eſt inter Paulum minorem cum authoritate ſui tutoris ex una parte & quendam ſanctum Aretinum ex alia, duo principaliter ſunt examinanda. ¶ Primum, nunquid minori prætendenti læſionem ex laudo ſecuto uigore compromiſſi facti ex præcepto iudicis, prout ex ſtatuto Aretino cauetur, per reſtitutionis beneficium ſubueniri poſſit, læſione prædicta aliter non probata. ¶ Secundùm, an dicto de læſione enormi poſſit hanc reſtitutionem petere, uel aliter de iniquitate laudi opponere, maximè cum allegetur læſio euidens, quæ incontinenti probari poteſt ex eo, quia fuit actum hypothecaria contra ipſum pupillum, & diſcuſſione contra principalē, qui ſoluendo erat, aliter non facta, quia licet exceptio fuiſſet oppoſita arbiter ſeu arbitratores tulerunt ſententiam ſuper actione hypothecaria contra ipſum pupillum, iudicando quædam bona poſſiſſa per illum pupillum eſſe detinenda loco pignoris uel hypothecæ, donec per ipſum pupillum eſſet ſatiſfactum de quantitate centum Florenorum, qui petebantur, & prædicta poſſunt incontinenti probari.

CONSILIVM XXXI.

1 *Minori læſo intra quadriennium competit beneficium reſtitutionis aduerſus læſionem.*

Chriſti

CHriſti, eiuſque pijſſimæ matris præſidio humiliter inuocato, ¶ Circa primum uř q́ dictus minor poſſit petere reſtitutioné, aliter extrinſecus læſione non ꝓbata: quia eo ipſo, q́ minor cōpromittit, uř læſus, ut eſt tex. no. in l. ſi minor uiginti quinque annis. §. minores, ff. de minori. Ratio eſt, ut ibi no. gl. & Bar. quia à ſententia arbitri non poteſt appellari. l. j. C. de arbi. & ſi per compromiſſum perdit beneficium appellandi, meritò læſus reſtituitur. & hoc uř procedere ēt in cōpromiſſo facto tanquā in arbitratores, habito reſpectu ad ſtatutum ciuitatis Aretinæ, q́ prohibet de nullitate, & iniquitate dici contra ſententiam, ſeu laudum arbitrorum, & arbitratorum; & ſic uigore ſtatuti eadem eſt ratio in utroque ſecus autem eſſet in arbitratoribus inſpecto iure cōi, ut no. Bar. in d. l. ſi minor. ¶ Sed hoc non obſtāte aliud puto dicendum in caſu noſtro. procedit. n. ꝯtriū, qñ minor ſpōte cōpromiſit, quo caſu præſumitur læſio rōne ꝑdicta. Sed in caſu noſtro fuit factū cōpromiſſum ex mandato iudicis, cui in fauorem minoris, ne per iudiciorū anfractus exagitetur, & in fauorē reipublicæ, ne lites ſint immortales, fuit data poteſtas a ſtatuto ciuitatis. q́ autē ſtatutum ualeat, facit quod no. Bar. in prooemio. C. & glo. in l. neq; pignus. §. priuatorū, ff. de re. iur. facit ad primum dictum optimè, quod no. idem Bar. in l. ſi dictum. §. ſi compromiſero, ff. de ædil. edic. ubi dicit, q́ ſi quis cogatur ad cōpromiſſum uigore ſtatuti, habet nihilominus regreſſum de euictione ꝯ authorē ſuū, ac ſi in iudicio fuiſſet conuictus. Præterea illud ſtatutū eſſet potius damnoſum, quàm utile, & ſeruiret de uento, ſi minor poſſet dicere ſe læſum ex eo ſolo, q́ compromiſit: lex autem debet eſſe impoſita rebus, non uerbis, ut in c. commiſſa, de electio li vj. & l. j. in fi. C. cōia, de leg. facit ad prædicta. c. ab arbitris, & qđ ibi no. de offi. dele. li. vj. ¶ Quare ueniendo ad fīm dubiū breuiter concludendo, dico, q́ ex duplici capite poteſt dicto minori aduerſus dictam læſionē ſuccurri, ſtatuto ciuitatis non obſtante. † Primò per ſpeciale reſtitutionis beneficium. Nam minori læſo competit intra quadriennium reſtitutionis beneficium aduerſus læſionem non modicam ut ff. de min. ꝑ totū l. fi. C. de temp. in inte. reſt. nam aduerſus contractus & ſententias iudicū ſuccurrit̄ minori. & eccleſiæ, ut in c j. & ij. de in inte. re. li. 6. & l. in cauſæ, cum l. ſequenti, & l. qđ ſi minor. ff. de mino. fortius debet eis ſuccuri aduerſus laudū arbitrorū, cū ſit quidā ꝯtus, uel quaſi, ut in auth. ſi uerò contigerit, C. de iud. & in corpore, ut diffe. iud. Imo longè fortius hoc caſu debet ſuccurri, cum lædatur ab alio; ſ. arbitratore, iuxta no. ꝑ Bar. in l. ſocietatem. §. arbitratorum, ff. pro ſocio. Et hoc eſt clariſſimū inſpecto iure cōi. Nec obſtat, ſi dicatur minorem hoc caſu non multum lædi, cum habeat regreſſum contra authorē ſuum, qui prǽſupponitur eſſe ſoluendo, & pro modica læſione reſtitutio denegatur. l. ſcio, ff. de in inte. reſt. & in c. pe. de re eccle. non alie. Dico. n. q́ imo grauiter læditur, cum oportebit eum ſe anfractibus iudiciorum inuoluere. unde tex. notabilis dicit, q́ minoribus ſubuenitur non ſolùm cum de bonis eorum aliquid minuitur, ſed etiam cū interſit ipſorum litibus & ſumptibus nō uexari, ut in l. minoribus uigītiquinque annis, ff. de mino. Et ſi hoc, de quo quæritur, eſſet modici præiudicij, non emanaſſet cum tanta ſolennitate, auth. hoc ſi debitor. C. de pign. corrigendo ius antiquum. Item longè melius eſt pignori & rei incumbere, quàm aduerſus ꝑſonā agere, dicit tex. in §. furti autē, inſti. de obli. quæ ex deli. naſ. Videndum eſt ergo nunquid cenſura municipalis ſtatuti huic concluſioni contradicat; & profectò arbitror quòd nō, ſolum enim ſtatutum quo ad propoſitum dicit, quòd ab huiuſmodi laudis, ſeu arbitramentis latis in cauſa minorum non poſſit appellari, uel reclamari, nec de iniquitate, uel nullitate opponi pari forma, quæ obſeruatur & diſpoſita eſt de compromiſſis & laudis, quæ fiunt & feruntur in curia domini capitanei dictæ ciuitatis. Statutum autem curiæ domini capitanei eſt tale: Contra lauda uel arbitramenta nō poſſit appellari, uel dicere ſe grauatum, uel de nullitate opponere, pœna uigintiquinque librarum pro quolibet, q́ contrafeciſſet. unde ponderanda ſunt diligenter uerba dictorum ſtatutorum, quæ ſolum uidentur excludere querelantem à beneficio generali iuris communis, ut non poſſit de iniquitate dici &c & ſic excludit minorem, quatenus ueniret iure communi, non autem cum uenit iure minoris petendo reſtitutionem in integrum aduerſus læſionem, cum enim duo remedia hoc caſu dixi competere minori ſublato generaliter uno per ſtatutum, remanet reliquum, arg. optimum ex his, quæ no. glo. in c. pe. de emp. & uen. quæ dicit, quòd ſi minor iurauit non uenire contra contractum, intelligitur excluſus ſolum beneficio ętatis. unde ſi fuit deceptus ultra dimidium iuſti pretij, poterit uenire iure communi, à quo non uř excluſus per illa uerba generalia. Et idem Bar. & alij in l. ij. C. de reſcin. uend. Et hæc interpretatio benigna eſt, maximè facienda in caſu noſtro duplici conſideratione. Prima, quia cum illud ſtatutum ſit contra ius commune, & odioſum, debet ſtrictiſſimè interpretari, ut minus, quàm fieri poſſit, lædat ius commune, ut ex tex. notabilis in c. cum dilectus, de cō ſue. & l. ij. C. de noxa. Secunda, quia cum illud ſtatutum loquens de minoribus, emanauerit principaliter in fauorem minorum, debet multum reſtringi, quatenus retorquetur in eorum læſionem, ne quod ſtatutum fuit in eorum fauorem, retorqueatur in odium, ut in l. quod fauore, C. de legi. & in regula, quod ob gratiam, de re. iu. li. 6. Et prædicta intelligo, probata per minorem læſione non modica, ut pręduxi, ¶ Secundò principaliter poteſt dictus minor iudicio meo uenire iure communi, petendo dictū laudū reduci ad arbitrium boni uiri, ſicut poſſet quilibet maior, dicto ſtatuto non obſtante, quia cum ſtatutum generaliter loquatur in materia odioſa & reſtringibili, non debet extendi ad caſum, cum allegetur enormis læſio euidens, quæ incontinenti probari poteſt, non enim eſt uero ſimile, q́ ſtatutum uoluerit fouere iniquitatē euidentem cum lex in dubio debeat præſumi iuſta & rationabilis. iiij. diſt. c. erit autem lex. Et interpretandum eſt, q́ ſtatuētes intellexerint, prout ſtatuiſſent, ſi ſpecialiter caſus euidentis iniquitatis fuiſſet coram eis propoſitus, ut dicit gl. in l. tale pactum, ff. de pac. Et quòd ſtatuentes non intellexerunt in caſu euidentis iniquitatis, maximè contra minorem, apertè colligitur ex uerbis ſtatuti, cū dicit, ne lites fiant immortales; quæ rō ceſſat, cum euidens eſt læſio, & incōtinenti probari poteſt ad hoc allego gl. notabilem in c. ſuſcitata, de in inte. reſt. in uerbo, effectum ſententiæ, q̄ notanter ſentit, q́ ubi aduerſus ſentētiā tollit̄ exceptio legitima, dēt intelligi niſi illa exceptio incōtinēti ꝓbet̄, ꝓ hoc optimè facit. c. literas, de reſt. ſpo. ubi admittit̄ exceptio, q̄ intra breuē dilationē ꝓbari pōt, q̄ aliàs ꝑ cōes regulas iuris eſt ſublata; ad idē gl. notabilis in l. j. §. ſiue aūt, ff. de tab. exhi. & qđ no. Old. conſ. 45. qđ incipit, Cum litera executoria. Vbi idem notanter dixit, diſpoſitio cū tollens gñliter exceptionē, dēt ſtrictè itelligi. ut in ca. ex parte, el. j. de offi. del. & notanter dixit Bar. in l. j. ff. qđ ui aut clā, q́ ubi ſtatutū remoret gñaliter oēm exceptionē, pōt implorari iudicis officium, ar in l. plenē, ff. de peti. hære. Ad pręd icta optimè facit. l. iij. §. ibidē, ff. ad exhi. Et qđ no. gl. in c. j. & c. literas, de reſti. ſpo. ubi patet, q́ exceptio generali-

generaliter denegata admittitur, ſi incontinenti offertur probatio, & maximè hoc dicendum eſt in caſu noſtro in quo ſtatutum eſt contra ius, & lædit ius partis tollendo omne remedium cõpetẽs læſo, ar. in d. l. 2. C. de noxa. & c. cum dilectus, de conſue. NIC. ABB.

CONSILIVM. XXXII.

1 *Solennitas omnis iuris ciuilis ceſſat in relictis ad pias cauſas.*
2 *Miles poteſt filio puberi per uerba directa ſubſtituere.*
3 *Voluntas captatoria in legatis ad pias cauſas ualet.*
4 *Hoſpitalia & quælibet alia loca, in quibus exercẽtur opera charitatis, dicuntur pia loca.*
5 *Falcidia continet in ſe Trebellianicam.*

CHriſti nomine inuocato, Circa duo dubia præſcripta, aliqua duntaxat addam à ſupraſcriptis doctoribus omiſſa, Et primò circa primum, q dicta ſubſtitutio facta de cõſortio, ſeu fraternitate ualeat, ut fidei commiſſaria, allego expreſsè Bar. hoc in eiſdem ſeu omnino ſimilibus terminis tenentẽ, ſ. in repetitione. l. centurio, ff. de uul. & pup. in 16 col. uer. quero principaliter quarto. ubi firmat cõcluſionẽ, q quã ſubſtitutio fit per uerba directa, & p uerba cõia, uerbũ directũ ſtat in ſua ſignificatione, & uerbũ cõe trahitur ad fideicõmiſsũ, ut ſic aliqd operet adiectio uerbi cõis & tũc dicit eſſe in electione ſubſtituti amplecti uerba directa, uel cõia, ſeu obliqua, uidelicet uel capere hrditatẽ ex directa ſubſtitutione, uel fideicõmiſſaria; allegat. l. teſtõ, ff. de manum. teſt. l. recuſare. §. Titius, ff. ad Treb. ponit exẽplũ, ſi teſtator his uerbis uſus eſt, uidelicet, ſi filius meus deceſſerit ſine liberis, talẽ ſubſtituo, & eũ ſibi hrdẽ facio; uel ſi bona mea ad talẽ pueniant, in his eũ hrdẽ inſtituo. Idẽ dicit, ſi teſtator dixit, ſi filius meus deceſſerit ſine liberis, Titium inſtituo, & ſubſtituo Nam cum uerbũ, inſtituo ſit directũ ut l. j. in prin. de uul. & pu. uerbũ uerò, ſubſtituo ſit cõe, ualebit ſubſtitutio utroque iure; ad hoc facit. l. pe. ff. de uen. inſp. Idẽ dicit, ſi teſtator utatur uerbo cõi, & uerbo obliquo, dicẽdo ſic, ſi filius meus deceſſerit ſine filijs, uolo bona mea puenire ad Titiũ iure ſubſtitutionis, & fideicõmiſſi. nã, ſubſtitutio, eſt uerbũ cõe, fideicommiſsũ eſt obliquũ; ideo debet intelligi, ut utraque ualeat, & ſit in electione ſubſtituti, ut pbat tex. in d. l. recuſare. §. Titius. ita punctualiter contingit in caſu pſenti. nã in teſtõ inter cætera dr, q teſtator dictũ cõſortiũ ſeu frnitatẽ uniuerſalem hæredẽ ſubſtituit atque facit, & oĩa eius bona legauit & legat &c. nam uerbũ, hrdem, eſt directũ, uerbum, ſubſtituit, eſt uerbũ cõe, ut no. in d. l. cẽturio, & in c. j. de teſt. li. 6. & ĩ c. Raynutius, e. ti. ergo dẽt dicta ſubſtitutio obliqua ri rõne uerbi cõis, ut plenè no. in iuribus præallegatis. Et uidetur magis indubitatum in caſu nro, cũ teſtator adiecit illa uerba & omnia ei us bona legauit, & legat. quæ clariſsimè denotant fideicommiſſum. & 9riũ dicẽdo, illa uerba nihil operarentur, quod non eſt dicendũ, qa uerba debent aliquid operari, ut in c. ſi Papa, de priuil. lib. vj. & l. ſi qñ, C. de inof. teſt. maximè ubi diſpoſitio aliter ſalua eſſe nõ põt, quo caſu uerba ẽt ſunt impropriãda, ut eſt tex. no. in c. ſi ſnĩa, de ſen. exc. li. vj. facit. l. ſi ſtipulatus fuero p te, ff. de uer. obli. in l. ſtipulatio iſta §. ſed ſi ſeruus, & §. poſſidere, eo. ti. & Bal. in c. j. de capitaneo, qui curiam uendi. col. x. & per Archi. xiij. q. j. c. j. Idem etiã uoluit idem teſtator in alio loco teſtamẽti, ubi dixit, q in quodlibet caſuũ prædictorũ &c. tũc eius hæreditas & bona deuenirent ad cõſortiũ pdictũ, unde põdero uerbũ, bona, & uerbũ, deuenirẽt, q̃ sũt cõia. ideo debent trahi ad fideicõmiſsũ, ut ſubſtitutio ualeat, in d. c. Raynutius, & c. ſi pr, de teſt. li. vj. uſi pſuppoſito ſine ueritatis piudicio, q nõ ualeat ſubſtitutio facta puberi p uerba directa iuxta unũ intellectũ q datur ad l. uerbis ciuilibus, & ad l. in pupillari, ff. de uul. & pup. illud tamen procedit, qñ ſolùm p uerba directa ſit ſubſtitutio, ſecus, ubi p uerba directa cõia, uel p uerba cõia, & obliqua, ut contingit in caſu noſtro. Nam res debet interpretari potius, ut ualeat, q̃ ut pereat, in c. abbate ſanè, de re iud. li. vj. & in l. quoties, ff. de uer. obli. maximè in teſtamentis, in quibus debet fieri larga interpretatio, ut in ca. cum dilecti, de dona. & in l. in teſtamentis, ff. de re. iur. & præſertim fauore piæ cauſæ, ut eſt in caſu nro, ut l. ſunt pſonæ, ff. de reli. & ſump. fu. & in auth. de ecc. ti. in §. ſi quis autem unum ſanctorum, & in c. cum tibi, de teſta. ¶ Secundò principaliter moueor alia ratione non minus concludente.
1 † In relictis n. ad pias cauſas ceſſat omnis ſolennitas iuris ciuilis, & ſpectatur mera uoluntas ſm ius gentiũ ut in c. relatum, de teſt. tenet Bal. in l. j. C. de ſac. ſan. eccl. Quinimò uoluit Bar. ĩ d. l. itidẽ eſſe de iure ciuili p dictã l. j. & uoluit, q ſicut miles habet liberum arbitrium in teſtãdo, ita & diſponens ad pias cauſas. Illud aũt certum eſt,
2 militem poſſe filio puberi p uerba directa ſubſtituere, ut in d. l. centurio; ergo & à pagano poteſt talis ſubſtitutio directè fieri ad pias cauſas; pro hoc quia negari non põt, quin iſta prohibitio ſubſtitutionis directe poſt pubertatẽ ſit de iure ciuili, & non de iure gentium. Nã ſi eſſet de iure gentium, non poſſet remitti in milite: quia ea, quæ sũt de iure gentium, non tolluntur per principem, ut in cle. paſtoralis, de re iud. per Inn. in c. quæ in eccleſiarũ, de cõſti. & Bar. in l. fi. C. ſi 9 ius uel uti. pub. ergo talis prohibitio cum ſit de iure ciuili, non habet locum in legatis ad pias cauſas. Videmus inſup, q oẽs regulæ iuris ciuilis in ultima uoluntate tradita ferè ceſſant in legatis ad pias cãs ut plenè legitur & notatur in c. cum tibi, & c. relatum de teſt. per Bar. & Bal. in l. j. C. de ſacroſ. eccl. præal. hinc
3 eſt, q ſm cõem opi. doctorũ, ualet † in iſtis legatis ad pias cãs uoluntas captatoria. Item põt quis pro parte decedere teſtatus, & pro parte inteſtatus, ſicut miles, nec uitiant legata, ſi ex teſtamento non adeatur hæreditas; & idem in ſimilibus quæſtionibus, ut pleniſſimè no. p doctores utriuſque iuris in locis præallegatis. Subſtitutio uerò facta de dicto conſortio, ſeu fraternitate, dr ad pias cãs. & licet ad hoc aliqui allegent gl. in c. ſi qui clericorũ. xj. q. j. & Arch. in c. ſi quis. 42. di. tñ gl. & Arch. hoc non dicunt: ſed ſolum aſſerunt, q tales cõfraternitates, ſeu cõſortia non ſunt reprobata Sed ego allego Spe. in ti. de inſtr. edi. in §. nunc uerò aliqua, uer. ſcias, q inter relicta ad pias cãs: ubi con-
4 cluditur, † quòd hoſpitalia, & quælibet alia loca, in quibus exercentur opera charitatis dicuntur loca pia; allego ad hoc bonum tex. & quod no. ibi Bar. in l. omnia priuilegia, C. de epiſc. & cler. & expreſſius idẽ Bar. in l. j. & fi. ff. de colle. illic. facit tex. in c. requiſiſti, de teſt. Et ex his infero ad ſecundum dubium, nunquid ex prædicta hæreditate ſit detrahenda Trebellianica; & dico q non ex duplici capite. nam ſi conſortium uult adire hæreditatem iure directo; quod poteſt ex priuilegio ſpeciali, &c. ſupra dixi. & quia teſtator ſubſtituit etiam directè, non debet detrahi Trebellianica: quia non capit a manibus hæredis: ſed immediatè ab ipſo teſtatore, & ſic, ſicut dicimus in milite, ut d. l. centurio. Si autem uult petere dicta bona ex fidei commiſſo, quod poteſt per ſupradicta, tunc iure ſpeciali non debet detrahi Trebellianica per auth. ſimiliter, C. ad le. Fal. licet gloſſ. teneat oppoſitum in d. c. ſi pater, de teſt. li. vj. quæ uoluit reſtringere illã auth. ad Falcidiã, q detrahitur ex ſingulis legatis, non aũt uoluit extendere

dere ad Trebellianicã,q detrahitur ex toto corpore hæreditatis:tamen cõis opi.modernorũ utriuſq; iuris, eſt in oppoſitum,& eã tenet Bar.in l.Marcellus,ad Treb.& Bal. in l.id qđ pauperibus, C.de epiſc.& cle. Cyn. in auth.ſed cum teſtator,C.ad legẽ Fal.& uidi ſuper hoc conſilia ſolẽnium doctorum . & motiuũ principale huius opinionis
5 eſt,† quia Falcidia cõtinet in ſe Trebellianicã. nã Trebellianica largo modo dicitur Falcidia ; & vř de hoc tex. in auth.de eccle.ti.§. cum autẽ, in l.ſi quis ad declinãdã,C. de epi. & cle. ubi fit mentio de legato particulari,& hæreditate reſtituenda: & tamen ꝓhibetur ibi omnis Falcidia in relictis ad pias cauſas . item hodie ſunt coæquata legata & fideicõmiſſa, ut in l.2.C. cõia de lega.unde ſicut ceſſat Falcidia in legatis, ita debet ceſſare in fideicõmiſſis.non obſtat prædictis c.ſi pater.quia ſolùm probat à ꝯrio ſenſu:ſed tale argu.ceſſat,ubi reperitur contrarium in iure,ut in c.à nobis.j & ij.de ſen.excõ. Item ibi procederet argu. à contrario ſenſu reſpectu legitimæ,non autem reſpectu Trebellianicæ. non obſt.motiuũ glo.in d.c.ſi pater,quòd fruſtra eſſet hæres,ſi non detrahit Trebellianicam:imò non fruſtra : quia habebit meritum à deo exercẽdo ipſum actum tàm reſpectu defuncti,quàm reſpectu pauperum, quibus fienda eſt reſtitutio,ſeu diſpenſatio; facit quod in ſimili no.Bal. in auth. præalleg. Et hæc ſufficiant. NICOLAVS ABBAS.

CONSILIVM XXXIII.

1 *Clerici poſſunt compromittere in laicos de rebus temporalibus, præſertim ad patrimonium eorum ſpectantibus.*
Et ſententiam latam à iudice non ſuo poſſunt approbare.nu.2.
3 *Statuta laicorum ſpecifice non diſponentia de clericis, nec in libertatem eccleſiaſticam, dummodo aliàs ſint honeſta, debent ſeruari inter clericos,etiam in foro eccleſiaſtico.*
4 *Clericus ſi litigat coram laico,ſequendo forum rei,ſubmittit ſe tacitè omnibus ſtatutis laicorum cõcernentibus iudicij ordinẽ.*
5 *Arbitri poſſunt appellari iudices,largo ſumpto uocabulo.*
6 *Iuriſdictio poteſt tacitè prorogari.*
7 *Mulcta impoſita per iudicem ratione contumaciæ, ſi tempore ſcientiæ non conſtat iudici de illius contumacia, non ualet.*
8 *Sententia lata contra plures collegas ſimpliciter,inducit obligationem pro parte, ita, quòd quilibet uidetur condemnatus in dimidia.*
9 *Captura facta per iudicem ſecularem contra clericum coniugatum non incedentem in habitu & tonſura,ualet.*

PRæſidio altisſimi ex corde poſtulato, Quia quinq; dubia ueniunt principaliter examinanda, attingã iuxta ordinẽ conſultationis quodlibet dubium per ſe. Et primò circa primum, quo q̃ritur in effectu, an compromiſſum factũ in quatuor mercatores laicos in curia officialium mercantiæ ꝑ duos germanos ex una parte, Iacobũ ſcilicet & Philippũ, qui gerebant ſe pro mercatoribus,teneat,cũ alter eorũ ſcilicet Iacobus alleget ſe nunc clericum in minoribus . alius uerò, ſcilicet Philippus,reperiatur clericus coniugatus. Et præſuppoſito qđ compromiſſum ualuerit , quæritur an potuerit dictus Iacobus per procuratorẽ ſe ſubmittere deciſioni, & ordinationi illius cauſæ,ſtatutis,& cõſuetudinibus,& ſtylo mercantiæ; & ſic in effectu poſſunt dici duo dubia. concluſiuẽ rem ipſam attingendo,dico cõpromiſſum ualuiſſe, etiam ſi ambo fuiſſent clerici in ſacris.
1 † Quia in laicos bene põt per clericos cõpromitti de rebus tẽporalibus, præſertim ad patrimoniũ eorũ ſpectantibus,ut probatur in c.expoſita, & c.dilecti,de arbi.& à cõtrario ſenſu in c.contingit, & not. in c. ſi diligenti, de foro cõpe.in glo. 1.prope fi. q dicit. q licet clericus non poſſit in iudicem laicũ conſentire, ut ibi; in arbitrium tamen ſine conſenſu epiſcopi bene conſentit. Et diuerſitatis ratio bene põt eſſe:quia iudex habet iuriſdictionem ; unde ꝑ prorogationẽ ſubijceretur iuriſdictioni iudicis ſecularis: q3 per prorogationem extenditur iuriſdictio in prorogationem,& iudicat iudex iure ſuo,& iuriſdictione ꝓſcriptiua, ut l.j. & 2. ff.de iudi.quod circa clericum fieri non poteſt: tùm quia laicus non põt habere iuriſdictionẽ in clericos ratione incapacitatis.96.diſt.c.deniq;, & c.ſi imperator, & c.cum ad uerũ:tũ quia iuriſdictio nõ põt prorogari ad aliã ſpeciẽ iuriſdictionis:quia tunc non eſſet prorogatio, ſed noua iuriſdictionis datio, ut no.in c.P.& G.de oſſi.de leg.& per Cy.in l.teſtamenta, C.de teſta.Arbiter aũt non habet iuriſdictionem, ſed quãdam notionem,& ſtatur dicto ſuo metu pœnę in compromiſſo appoſitę.l. ait ꝑtor, & l. à diuo Pio,in prin.ff.de iud.& in c.dilect ,& c.peruenit, de arbi. & l. diẽ proferre.§. ſtari,ff.eo. Et præſertim hoc procedit, quãdo cõpromittitur in laicum tãq̃ in arbitrium & arbitratorẽ.Nã talis eſt quidã amicabilis compoſitor inter partes,ut in auth.ſi uerò contingerit,C.de iudi.& in corpore,ut diffe.iudi no.Inno.in c.Quintauallis, de iureiur.& Bar.in l.ſocietatem.§.arbitrorum,ff. pro ſocio.Nec obſtat,q compromiſſum fuerit factũ in curia officialiũ mercantiæ, & ipſorũ authoritas interuenerit:quia per hoc non alteratur natura cõpromiſſi,& potuit interuenire authoritas illorum officialiũ ad cautelã ſaltẽ reſpectu illorũ,q non erant clerici; & abundãs cautela non nocet.l.teſtamentum,C.de teſta.& ꝑſertim hoc procedit in caſu noſtro,in quo nullus illorum erat in ſacris conſtitutus:imò ambo gerebant ſe pro laicis, & mercatoribus, arg.c.ex parte.ij.de priuile.& c.ſi. de uita & hone. cleri.

¶Reſpectu ſecundæ partis dubij dico potuiſſe dictum Iacobum per procuratorem ſuum, uel ſeipſum ſubijcere ſe ſtatutis, & conſuetudinibus, & ſtylo curiæ officialiũ mercantiæ coram ipſis mercatoribus, dũmodo talia ſint, quæ concernant ordinationẽ, & deciſionẽ cauſæ,non autẽ lædant priuilegium ĩmunitatis perſonæ,uel fori; quia illa ſunt conceſſa toti collegio clericali, non autẽ ſingularibus perſonis; ideò in illis non ualet renuntiatio , ut in d.c. ſi diligenti, & in c. contingit,de ſent.excõ.q autẽ cã ordinetur, uel decidatur certo modo, & ordine,non uiolatur priuilegium clericale , cũ partes conueniũt,ut certa ſententia per iudicem feratur, & iudex debet in hoc ſequi conuẽtionẽ partium.l.ſi conuenerit,ff.de re iudi. ad nil enim iſtud tendit, niſi ut partes ad concordiã reuocet.l.j.§.inde quæritur,ff.de no.ope.nun. ad idem glo.no.in c.ſignifi
2 caſti de foro compe.†q dicit clericos poſſe approbare ſententiam latam à iudice non ſuo , & habebit talis ſententia uim pacti ; pro hoc bonus tex.in l.2.C.cõia utriuſq; iu. & qđ ibi no.ſicut.n.poſſunt ſe ſubmittere ſententiæ latæ ab alieno iudice, ut habeat uim pacti,ita poſſunt ſe ſubmittere ſtatutis laicorum quo ad deciſionẽ cauſæ ui pacti, non autem ui ſtatutorum. Et præſertim hoc procederet tenẽdo opi. Bar.in l.cũctos populos,C.de ſum.tri. ubi tenuit,
3 † q ſtatuta laicorum ſpecificè non diſponentia de clericis,nec in libertatem eccleſiaſticam,dũmodò aliàs ſint honeſta, debent ſeruari inter clericos,etiã in foro eccleſiaſtico, arg.c.conſtitutus, de in integ.reſti. & in c.3.de eo q mit.in poſſ.c.cũ cã,de re iudi.licet non credã illud dictum ſimpliciter uerum per c. eccleſia ſanctæ Mariæ,iũcta poſitione caſus,quã fecit gl.in c.eccleſia ut lit.pen.ſed tamẽ facit illud dictum optimè in ar.deciſionis noſtræ, ut ſaltẽ ui pacti debeant talia ſtatuta ſeruari in cauſis clericorũ.

Præte-

4 Præterea uideo,† ꝙ eoipſo,ꝙ clericus litigat corã laico, ſequendo forum rei, ſubmittit ſe tacitè omnibus ſtatutis laicorum concernentibus iudicij ordinationem, ut no. glo.in c.qđ clericis,de foro cõpe. & Ioã.Cal.in quadã diſputatione ſua,q̃ incipit ſtatutis &c. & Bart. in d.l. cũctos populos:quinimò uoluit Hoſt.in d.c.qđ clericis,ꝙ ſi agatur qõ hæreditaria clerici, uel aliàs temporalis,debet decidi in foro ſeculari ſm leges; & facit qđ ipſe no.in ſumma,in ti.de teſta.in §.conficiuntur,ver.uerũ, & qđ no.do. Ant.in d.c.qđ clericis. Et quicquid ſit,de hac qõne quam pleniſſimè examinaui in d.c.qđ clericis, in lectura: illud tamẽ vř indubitatum, ut clericus potuerit ex pacto ſe ſubijcere in ordinatione & deciſione illius cauſæ, illis ſtatutis,& conſuetudinibus laicorũ, cũ non minuant priuilegium clericale: ſed ſolum in hoc attenditur fauor perſonæ merè:quia iſti erant mercatores;ideò cauſa debet decidi,ēt ceſſante pacto, ſm leges & conſuetudines mercantiæ: quia hoc vř tacitè actum,ut not.Cal.in d.diſpoſitione; & facit l. qđ ſi nolit.§. quia aſſidua,ff.de ædil.edi. Et hæc quo ad primũ dubiũ principale. ¶Concludo ergo,ꝙ ualuit dictum cõpromiſſum in laicos, etiam quo ad clericos, & ꝙ potuerunt dare poteſtatem arbitris,ſeu arbitratoribus ordinandi, & decidendi cãm ſm conſuetudinem, & ſtatuta mercantiæ. Et circa clericũ coniugatum nullũ eſt dubium: quia in ciuilibus non gaudet priuilegio clericali,ut in c.uno, de cleri.coniug.lib.vj. ¶Venio ad ſm dubium,quo quæritur,an uirtute dicti compromiſſi facti ꝑ ipſas partes in arbitros ſit eis attributa illa authoritas,& iuriſdictio, quæ per ſtatuta dictæ curiæ mercantię eſt attributa iudici ipſius curiæ; ita, ꝙ tres arbitri ex quatuor non potuerint ꝓcedere ſine quarto, eo non requiſito, & monito,licet fuerit eis data poteſtas,ut oẽs quatuor, uel tres ex eis poſſint procedere. Et facit dubium,quia in cõpromiſſo fuit dictum, ut iſti arbitri ſuccederent in locum ipſorũ officialiũ curiæ mercantiæ quo ad omnia ibidẽ cõtenta,agenda,audienda,uidenda,cognoſcenda, tractãda, & proſequenda,examinanda, calculanda,& reuidenda,finienda,decidenda, & ſententianda,arbitrãda, laudanda, firmanda, & determinanda ſm formam iuris ſtatutorum & conſuetudinum, & ſtyli, ac uſus dictæ curię mercantiæ &c. Et in quodã ſtatuto dictæ curiæ cauet̃, ꝙ in deciſionibus qõnum à certa ſumma ſupra adſint ꝑſentes,& conſentientes iudex, & quatuor conſules dictæ curiæ, requiſitis tamen alijs duobus conſulibus dictæ curiæ. Arbitror circa primã partem dicendo, ꝙ nulla iuriſdictio dictis arbitris fuit collata: quia conſenſus priuatorum nõ facit eos iudices, qui nulli ꝑſunt iuriſdictioni,ut l.priuatorum,C. de iuriſdi.om.iudi.& c.ſignificaſti,de foro compe.præſertim quia hìc fuit in eos compromiſſum tãq̃ in arbitros, de quorum natura eſt, ut in eos non transferatur iuriſdictio,ſed q̃dam notio, ut ſ.dixi. Et licet fuerit dictum, ut ſuccederent in locũ conſulum: hoc tamen debet intelligi reſpectu cognoſcendi, & finiendi, ut patet ex tenore compromiſſi.Itẽ quia arbitria ſunt redacta ad inſtar iudiciorum.l.j.ff.de arbi.meritò potuit dici, ꝙ ſuccederent in locum illorũ conſulũ; corã quibus primò fuerat illa qõ in-

5 tentata.¶† Hinc eſt,ꝙ largo ſumpto uocabulo arbitri poſſunt appellari iudices,ut eſt tex.iuncta glo.2.q. vj.c.à iudicibus.¶Ad ſecundã partẽ huius dubij, An tres tenebantur requirere quartũ abſentem, & expectare eũ debito tẽpore; videtur primò ꝙ ſic: quia, cum iſti fuerint deputati ad inſtar illorum conſulum,& ſm ſtylum illius curiæ debebant procedere.& de ſtylo & ſtatuto illius curię eſt, ꝙ licet quatuor ex eis poſſent procedere; debent tamen prius requirere alios duos,ut ſuprà dixi.ergo idem dicendum in iſtis arbitris, ꝗ.licet fuerit dictum in compromiſſo, ꝙ oẽs uel tres ex eis poſſint procedere & diffinire: debuit tamen intelligi,quarto prius requiſito ad inſtar conſulum,ex quo in eorum locum fuerint deputati; facit qđ in ſimili legitur & not.maximè ꝑ Bal.in l.omnia priuilegia,C.de epi.& cle. & per Inno.in c.inter dilectos,de fide inſtru. nã & ſubrogatum debet ſapere naturã eius, in cuius locũ ſubrogatũ eſt,ut c.eccleſia, ut lite pendente,& in l.ſed ſi rem & ꝓtium,ff.de peti.hære. ¶Sed hoc non obſtãte ꝯtrariã partem arbitror ueriorem. Et primò dico, ꝙ de iure, ubi poteſtas datur pluribus hoc expreſſo, ut oẽs aut aliqui ex eis poſſint procedere,cum non tractetur de ipſorum cõmodo,poſſunt aliqui procedere ſine reliquis, ēt illis non requiſitis; de hoc eſt tex. expreſſus & not.in c. cum plures,de offi.dele.lib.vj.no.Bar.in l.ſi uni, aliàs incipit Pomponius,ff.de re iudi. & in l.hæredes mei.§.peto, ad Trebe.& ſic poterant mero iure inſpecto propter formam compromiſſi procedere tres ex eis, quarto non requiſito.Nec obſtat,ꝙ conſules non procedunt duobus nõ requiſitis:quia dico, ꝙ iſti arbitri per omnia non ſucceſſerunt in locum conſulum, ſed ſolum reſpectu audiendi, tractandi,& finiendi qõnem ſm ſtatuta & ſtylum curię mercantiæ,ut apertè patet ex forma compromiſſi,dum dicitur, ꝙ ad infra tractanda, finienda &c. ſuccedebant loco conſulum, & ſic reſpectu contentorũ in compromiſſo, nõ reſpectu exercendi poteſtatem inſimul,uel ſeparatim: q̃a hoc non eſt de contẽtis in compromiſſo.Itẽ ex alio colligitur, ꝙ illa ſubrogatio in locum conſulum non ſe extẽdit ad hunc caſum: quia conſules ſunt ſex,& poſſunt procedere quatuor ex eis; iſti uerò arbitri erant quatuor,& poterant procedere tres ex eis; & ſic uerba non poſſunt adaptari ad hunc caſum vnde ex diuerſitate facti,& naturæ colligitur diuerſitas in iure, ar.in l.ſi idem codicilli, C. de codicil. facit l. ſi ex plagijs.§. in cliuo, ff. ad legem Aquil. Præterea propter uerba illa generalia non debemus recedere à propria ſignificatione uerborum, ar.in c. fin. de uerb.ſig. maximè quia prouiſio generalis non debet extendi ad caſum ſpecialiter prouiſum, ut l. ſanctio, ff.de pœnis,& l.doli clauſula,ff.de uerb.obl.illa ergo uerba generalia, ut procedant ſicut conſules ad cauſam tractandam,& finiendam,non ſunt referenda ad ſpecialem ꝓuiſionem poteſtatis procedendi, ut quatuor uel tres eorum poſſint procedere,ut intelligatur tertio abſente requiſito;quod eſſet ꝯtra naturã uerborum,& iuris diſpoſitionem; & hoc puto uerissimum. quare concludo, ꝙ tres ex illis potuerunt procedere,quarto abſente irrequiſito. Nec obſtat, ſi dicatur, ꝙ quartus q̃nq; interfuit proceſſui ꝯ dictum c.cum plures. ubi patet,ex quo tres incipiũt ꝓcedere non debet ulterius quartus ſe impedire, niſi alijs impeditis &c.quia dico,ꝙ licet non potuerit ſe ingerere; tamen,ex quo partes non ꝯdixerunt,vř tunc pro illis uici-

6 bus recepiſſe poteſtatem à partibus.Nã† & iuriſdictio poteſt tacitè prorogari,ut probatur in c cum olim,de offic. deleg.not.Bar.in l.j.in fin.ff.de iudi.& Inn. in c.ad petitionem,de accu. ¶Sed ꝑſuppoſito ſine ueritatis ꝑiudicio, ꝙ dictus quartus arbiter debuerit requiri.quæritur,an debeat credi ſcripturę ſoli notarij, in qua atteſtatur illum fuiſſe requiſitum, & debito tempore expectatum, licet in eiſdem actis non appareat de aliqua relatione facta per nuntium,ut fieri ſolet? Et primo vř quòd non: quia certi debent eſſe alij, quorum poteſtas ex alterius uoluntate uel impotentia conſolidatur,ut legitur & not.in c. prudẽtiam, in prin.de offi.dele. & per Bar. in l.ſi finita.§.Iulianus,ff.de dam.infec.& l.multa,ff.de condi.& demon.† ubi

7 dicit non ualere mulctam impoſitam ꝑ iudicem ratione contumaciæ,

contumaciæ,ſi tempore ſententiæ non cõſtabat iudici de illius contumacia: quia nuntius nondũ fecerat relationẽ. ¶Sed ꝯtrium puto uerũ: quia illa requiſitio potuit fieri in præſentia notarij,& ſic potuit notarius ſcribere illũ fuiſſe requiſitum:potuit etiam requiri ab aliis arbitris in pſentia notarij,ut d.c.prudentiã,& l.ij.C.quo.& qñ iudex. creditur aũt uerbis enuntiatiuis notarij, qñ enũtiatũ potuit interuenire tpe cõfecti inſtri, ut no.Inn.in c.qm̃, de proba.& Bar.in authẽ.ſi quis in aliquo documento,C.de eden.& gl.j.in l.j.C.de fide inſtru.& iure haſtæ fiſ.lib.x.& hoc maximè procedit,attento,ut mihi in facto præſuppo nitur, ꝙ ab antiquo & uſq; in hodiernum diẽ ſuper reqſitione abſentis ſtat ſolũ ſcripturæ notarij actorũ abſque eo, ꝙ in actis appareat de aliqua citatione facta p nũtiũ. nã cõſuetudo eſt optima legũ interpres.l.ſi de interpretatione,ff.de leg.& c cũ dilectus, de conſue.& conſuetudo põt facere inſtrm authẽticũ,quod alias non eſt authenticũ,ut eſt tex.no.in c.cũ dilectus, de fid.inſt.facit.l.de quibus,ff.de legi. Et hoc de ſecundo principali dubio. ¶Ad tertiũ dubiũ, nunquid tenuerit ſnĩa arbitroiũ lata partibus abſentibus,eis tñ prius monitis,& citatis p dictos arbitros,ut uenirent certa die ad audiendã ſnĩam; & profectò licet inſpecto mero iure cõi, cũ nõ fuerit eis data poteſtas pronuntiandi in abſentia partium,nõ ualet ſnĩa eis abſentibus lata,licet pœna cõmittat, ut eſt tex.notabilis in l.diẽ proferre.§.ſi quis litigatori,ff.de arbi.& ĩ l.ij.C. eo.& utrobiq; no.Bar.tñ cõſiderato,ꝙ iſti arbitri debebãt ꝓcedere ſm ſtatuta, & ſtylũ curiæ officialiũ mercantiæ,ut ſ.dictũ eſt, Et de ſtatuto, & ſtylo dictæ curiæ eſt,ut feratur ſententia partibus abſentibus citatis tñ; ergo dicta ſnĩa ualuit,& maximè hoc ꝓcedit, ſi dicti arbitri erãt arbitratores,& amicabiles cõpoſitores per id, quod no.ĩ c.Quintauallis, de iureiu.& l.ſi quis arbitratu,ff.de uer. obl.& maximè per Bal.in l.ſi qui ex cõſenſu, C.de epi.audi.¶Venio ad quartum dubium,nunquid decreta magnifici dñi Lucani diſponẽtia ſup cõpromiſſis, delegationibus,& inſtantiis dictæ curiæ ſint tãtæ potẽtiæ,ꝙ faciãt.ꝙ dicta inſtantia non ſit perẽpta,& cũ dictus Iacobus clericus ſe ſubmiſerit dictis decretis uirtute pactorũ in dicto compromiſſo appoſitorum, quibus decretis dicti iudex & conſules tenentur obtemperare, & cauſas uenientes tã in dicta curia,quàm illas,quæ per dictam curiam cõmittuntur tàm de præcepto,quàm de uolũtate partiũ termi nare ſm formam dictorum decretorũ;aliàs incidũt in pœ nã decreti &c. Ego in hoc dubio conſiderando caſus cõtingentiã animaduerto,ꝙ inſpecto mero iure cõi inſtãtia non erat hic perempta:quia nondum erat lapſum triẽniũ à tẽpore conteſtatæ litis.nam & per triennium durat inſtantia de iure communi coram arbitris, ſicut coram iudice,ut eſt cõis ſententia, & not.per gl.& Bar.in l.item ſi unus.§.ſi multo poſt,ff.de arbi.& per Spe.in tit.eo.§.differt,uer.intra triennium,& per modernos in c.presbyter de iudi.ſed quia compromiſſum fuit hic factum ad tps anni,& laudum fuit latum poſt annum, uidetur ꝙ nõ teneat: quia extra diem compromiſſi. Sed hoc non obſtat: quia de conſenſu partium compromiſſum fuit prorogatum, ut dicitur in themate, & ſententia fuit lata in tempore prorogato;meritò debuit ſnĩa tenere, ut probatur ĩ l.ſi cum dies,ff.de arb.Nec obſtare debẽt decreta magnifici dñi Lucani:quia ipſe conſenſit prorogationi; & ẽt poſtea prorogauit.fecit.n.tanquã habẽs iura principis in dicta ciuitate:quia ſicut potuit legem ſuper inſtantia promulgare, ita & circa illa diſpẽſare.facit ad hoc quod no. Bar.in l.infamẽ, in fi.ff.de publ.iud.& ĩ l.hoſtes,ff.de cap. & poſtli.re.& Io.An.in regula, cui licet quod eſt plus, de reg.iu.lib.vj.in Mercu.& indubitanter ualuit lex, & diſpẽſatio pp illos,qui nõ erant clerici.nec dicitur ligare clericos, ſed facit actũ ualidũ uel inualidũ rõne aliorũ: ſed reſpectu Iacobi,qui erat clericus, ſatis eſt, ꝙ cõpromiſſum,& ſnĩa tenuerunt inſpecto iure cõi,ut ſ.dictũ eſt. Itẽ quia ſubiecit cãm illã deciſionibus ſtatutorũ illius curiæ, & eius ſtylo.facit quod no. Arch.2.q.vj.c.non ita,& Ioan. Cal.in dicta diſputatione,ſtatutis,& per doc.maximè modernos in d.c.quod clericis,ubi cõcluditur, ꝙ ſi cauſa clerici uentilatur coram iudice ſeculari, intelligatur ẽt circa peremptionem inſtantiæ ſm ſtatuta illius curiæ, ita,ꝙ per omnia debet regulari ſm ſtyllum illius fori.Nec habet obſtare, ſi dicatur, ꝙ de prorogatione primò facta p magnificum dñm ad petitionem partium non appareat ſcriptura: quia fuit deperdita &c.quia dico, ꝙ ex quo in ſecunda petitione poſteà facta dicto dño de uoluntate, & ſubſcriptione partiũ,narratur,ꝙ dñs alias prorogauerat & petebatur, ꝙ iterum ad tres dies prorogaret, quod & factum extitit per dictum dominũ; ſatis probatur prima prorogatio: quia quando aliquid enuntiatur per partes, quod neceſſario requiritur ad ualiditatem eius, quod geritur, uerba enũtiatiua probant enuntiationem ad ualiditatem illius actus, ut etiam not.in l.optimã,C.de contrahen.& cõmit.ſtip.facit etiã quod not.Bar.in l.j.& ij.C. de rela.Item ſuper actis ẽt ſubſtãtialibus ſtatur cõfeſſioni partiũ,ex quo reſultat probabile dubiũ; eſt tex.no.ĩ c. fi.de proba.Et hæc de quartò dubio principali.¶Quintò principaliter quæritur, an pp exceptionem connexitatis cãæ oppoſitam per Philippum in curia poteſtatis reſpectu Iacobi clerici in minoribus conſtituti ipſa cauſa debeat remitti ad curiam epalẽ: uel ꝙ curia poteſtatis debeat procedere ad executionem dicti laudi petitam per dictum Philippum pro parte ſua tantum? itẽ quæritur an, antequã dictus Philippus in aliquo audiatur in dicta curia,debeat aſtringi ad dãdũ fideiuſſionẽ petitã ſm formã ſtatuti &c. in quo dubio habente plures partes dico principaliter cõſiderãdum, an ſententia lata contra dictos fratres, quorum unus reperitur clericus in minoribus, ualeat ſaltem reſpectu alterius, qui non eſt clericus, & utrũ præſuppoſita ualiditate potuerit executio ipſius peti coram iudice ſeculari? Et quantũ ad caſum noſtrum indubie dicendũ. ꝙ dicta ſententia tenuerit contra utrũque: quia fuit lata ab arbitris, in quos potuit cõpromitti,licet eſſent laici,ut ſupra dixi. Quinimò plus dico ꝙ ſi ſententia foret lata à iudice ſeculari, deberet tenere ſnĩa ꝯ illũ,q nõ eſt clericus ꝓ parte ſua,& hoc ĩſeparabilibus ĩ indiuiduis aũt debet tenere quo ad nõ clericũ ĩ totũ;hoc ꝓbo p tex.ĩ l.vna,C.ſi plures vna ſen.iũcto eo,qđ ibi no.
8 Bal.poſt prin.in j.col.Nã ibi dr̃ in tex.ꝙ † ſnĩa lata ꝯ plures collegas ſimplr inducit obligationẽ ꝓ parte; ita, ꝙ quilibet uŕ condẽnatus in dimidia; & ſic talis ſnĩa habet effectum ſeparabilẽ;meritò utile nõ uitiat p inutile,reg. utile, & quod ibi no.de reg.iu.lib 6 & l.j.§.Trebatius,ff. de aqua quot.& eſti. Et idẽ dicẽdũ in indiuiduis. nã ſicut à principio põt quilibet collega ſeu ſociorum inſolidum conueniri,ut eſt tex.in l.loci corpus.§.ſi fundus,cũ ſeq.ff. ſi ſer.uẽ.ita & ſi conueniuntur plures, quorum alter non poterat ibi conueniri,ualet ſententia,& quilibet obligatur inſolidum,& debet ualere ſnĩa reſpectu eius,q poterat ibi conueniri; ad hoc quod no.Bal.in d.l.una unde ad propoſitum reſpectu executionis ſnĩæ, dico, ꝙ quatenus ſnĩa arbitrorum continet factũ ſeparabilẽ põt peti executio corã poteſtate ꝯ do.Philippũ,q non eſt clericus ꝓ parte ſua:nec põt excipe de clericatu alterius: qa quo ad eũ ꝓ ſua parte nullũ ſubeſt impedimẽtũ,arg.d.l.vna, & d.l.

loci.§.cōpetit.nā quo ad iſtud liberas ædes habet &c.ut ibi in ſim.li dr. quatenus uerò dicta ſnīa continet factum inſeparabile,ut in redditione rationis,poteſt dictus Philippus conueniri inſolidum:quia ſi uidetur condemnatus ut ſ.dictū eſt, & cōpelli pōt ſin ſtatutū dare fideiuſſorē, ſaltē pro parte ſua:pro alia uerò parte pōt,& debet adiri iudex eccleſiaſticus, ut mandet ſnīam executioni ꝯ clericū,ad qđ tenetur,ut d.l.à diuo Pio ff.de re iud.nec ꝑ prędicta,continentia cauſæ diuiditur,quia cognitio,& executio habet effectū ſeparabilē reſpectu diuerſarū ꝑſonarū. nec curandum de contrarietate ſnīarum,quas iudex poſſet exequi inter diuerſas perſonas, arg.l.à ſententia,ff.de ap.item propter diuerſas qualitates perſonarum non ſeruatur regula de continentia cauſæ,ut probatur in c.fi.de indi. Et profectò in caſu noſtro nō poteſt allegari aliqua continentia cauſæ, cum contra quēlibet poteſt peti executio coram iudice ſuo, quatenus ſententiæ obligatio eū tangit,ut patet ex prędictis,& facit quod legitur & no.in
9 c.uno,de obl.adra. & l.j.ff.de pœnis. ¶† Ad ultimū, nunquid ualeat captura facta per iudicem ſecularem contra clericum coniugatum non incedentem in habitu & tōſura,nec ter monitum &c.dico ꝙ ſic: quia talis in nullo gaudet priuilegio eccleſiaſtico. nec requiritur in eo aliqua monitio : ſed ſtatim ꝙ non incedit in habitu, & tonſura, perdit omne priuilegium,ut eſt tex in c.uno, de cleri.cōiug.lib.vj.& ibi apertè hoc not.Io.An.& idem ipſe not.in addi.Spe.de cleri.coniu.poſt prin. NIC. ABB.

CONSILIVM XXXIIII.

1 *Scripturæ habenti officium de publico in ſpectantibus ad officium ipſius ſtandum eſt.*
2 *Monaſterium ſi eximatur cum capellis habitis, non extenditur exemptio ad capellas habendas.*
3 *Officialis non poteſt donare, nec remittere ius cleri, ciuitatis uel collegij.*
4 *Notarius ſi dixit in protocollo, hoc fuit caſſum de uoluntate partium, nec appoſuit teſtes, non ſibi creditur.*
5 *Surreptio uitiat literas gratioſas ipſo facto ſine ope exceptionis.*
6 *Gratia iam facta, ſicut non expirat per mortem concedentis, ita nec poteſtas data executoribus.*
7 *Papa licet mandet aliquem in poſſeſſionem induci, amoto quolibet illicito detētore, intelligitur parte uocata, niſi Papa expreſsè mandet contrarium.*
8 *Princeps ſi fecerit commiſsionem per uiam inquiſitionis, intelligitur illam feciſſe per uiam iudicialis commiſsionis.*

IN nomine Dñi noſtri Ieſu Chriſti, eiuſq; genitricis Mariæ. Sūper qōnis materia,quæ in pręſentiarū uertitur inter clerū Piſanum ex una, & hoſpitale nouū S.Spiritus de Piſis ex parte alia ſuper quibuſdā cōibus oneribus nouiter diſtributis per dictum clerum Piſanum,aſſignata parte pro rata dicto hoſpitali, Vnum per prius dico animaduertendū, ꝙ dictus clerus habet ꝯ dictū hoſpitale intentionem fundatā, ut cū eo concurrat pro rata ipſum contingente tā iure cōi,quàm loci conſuetudine,ar.optimum & quaſi expreſſum in c.accedentes,de præſcri.ī c.requiſiſti, de teſta.& in c.cū inſtantia,de cenſi.& de ſtatu mo.c.recolētes. Nec iſtud præſertim ꝑꝑ longiſſimā conſuetudinem reuocatur in dubium,quę in talibus oneribus eſt per maximè attendenda, ut legitur & no.18.q.2.c.ſeruitium.per gl.ī c.quia cognouimus.10.q.2. Ex quo infero, ꝙ hoſpitali alleganti nunc ſe non teneri ad ſubeundam partem onerum impoſitorum per clerum Piſanum incumbit onus probandi exēptionē,& liberationē,ita,ꝙ ſi nō probet intētionē ſuā clariſſimè, debet ſuccūbere, ut ī c.i pñtia,de proba.& in c.cū uenerabilis,& c.cū dilectus, de reli.do.& in c.incūbit,in l.exceptionibus,ff.de ꝓba.& l.j.ff.de exce. in prin. Examinandum eſt ergo, nunquid hoſpitale probet ad plenum intentionem ſuam,ſ.liberationē,ſeu exēptionem reſpectu contributionis dictorū onerū. ¶Et primò examinanda eſt liberatio,quę allegatur facta ꝑ officiales cleri Piſani,capitaneos uulgariter nūcupatos. ¶Scdò principalr præſuppoſito, ꝙ dicta liberatio ad caſum noſtrū ſe nō extendat,an poſſit dictū hoſpitale ſe tueri uirtute literarū apoſtolicarū ex poſt facto impetratarum, præſertim tanto proceſſu inde ſecuto per ſubdelegatum apoſtolicū? ¶ Circa primam partē memini alias me ſatis plenè conſulēdo ſcripſiſſe in fauorē dicti cleri;& quia dictū conſilium adhuc conſiſtit apud officiales dicti cleri; nō me extendā circa iſtā partem, niſi quædam breuiſſimè addendo ad maiorē corrobationē cōcluſionis,tunc ꝑ me factæ Cū.n.liberatio,quę pretenditur facta ꝑ capitaneos dicti cleri,fuerit redacta in ſcriptis ꝑ do.Talanū tūc ſyndicū & camerarium dicti cleri, ut patet in libro ipſius cleri,ſtandū eſt ipſius† ſcripturæ habentis officiū de publico 1
ſtandū eſt, & in ſpectātibus ad officiū ipſius,ut in l.qdā.§. nūmularios,ff.de edē.ubi hoc expreſsè tenet Bar.facit qđ no.Inn in c.j.in fi.de fi.inſtr.habent.n dictus camerarius & ſyndicus ex officio ſuo,& longa conſuetudine redigere in libris cleri oīa ſpectātia ad dictū clerū, & ex cōſuetudine ēt datur fides illis libris, ꝑ qua facit.c.cū dilectus,de fid. inſtr.Et ꝑ maximè hoc dicendū in caſu noſtro,in quo per aliā ſcripturā magis authēticā dicta liberatio ꝓbari nō pōt,ut ex īfra dicēdis apparebit.dicta uerò liberatio ſcripta ꝑ manū dicti Talani refert ſe dūtaxat ad onera tunc tꝑis diſtributa,& cuilibet de clero, pro rata cōtingente, aſſignata & deſcripta ī quibuſcūq; libris dicti cleri,ut clarè patet ex inſpectione ſcripturæ inde confectæ; ergo nō debet extendi ad alia debita totius cleri,quæ tūc nō erāt diſtributa, nec in libris cleri deſcripta,quāquā.n.liberatio ſit fauorabilis, ut legitur & no.ī l.tale pactū,ff.de pac. & l.nō ſolum.§.liberationis,ff.de lib.lega.& ar.in c.ex literis, de proba. tamen quando eſt deſcripta aut ad certū tempus, aut ad certa loca, non operatur uim ſuam ultra expreſſa, & cōprahenſa, ut eſt tex.no.in l.Aurelius.§.totius,ff.de lib.leg.facit.l.talis ſcriptura, in fin.ff.de leg.j. 2
¶†Hinc eſt, ꝙ ſi eximatur monaſteriū cū capellis, habitis nō extēditur exēptio ad capellas habendas,ut no.in c.qa circa, de priui.facit quod in ſimili legitur & no.& maximè ꝑ Bar.in l.ſi ita,ff.de au.& arg.leg. Et in dubio interpretandum eſt contra hoſpitale,qđ fundat ſe ſuꝑ dicta liberatione, quare uerba dictæ liberationis nō fecit ꝑ uerba latiora & clariora deſcribi, ut plenè no.ꝑ Bar.in l.ueteribus,ff.de pac. Quinimò attētari poſſet,ēt ſi dictus Talanus expreſsè conſcripſiſſet liberationem ſimplr ab omnibus oneribus impoſitis,& imponendis, non ualuiſſet dicta liberatio per ſolos capitaneos facta:qa remittere debitū,clarum,& liquidum,eſt dare,ut in l.ij.ff.de calum.le
3 gitur & no.in c.ueniēs,el.j.de teſt.¶†Officialis aūt nō pōt donare nec remittere,ius cleri ciuitatis, uel collegij, ut in l.præſes prouinciæ,C.de tranſac.nec habēs adminiſtratione, quantūcūq; pleniſſimā, poteſt donare.ut ī l.cōtra iuris regulas, ff.de pac.& l.filiusfa.ff.de do.in c.fi.de offi. vica.lib.vj.nec puto hoc caſu ualere conſuetudinem in cōtrarium,cum nō poſſint remitti iura aliarū ecclīarū ſine debitis ſolēnitatibus à iure requiſitis,nec ualet cōſuetudo in ꝯriū,ut not.Io.An.in c.nulli, de rebus eccl.nō alie. & eſt tex.notabilis iuncta gl.ij.in c.cum cauſa, de re iudi. Ex his

¶Ex his infero ad liberationem, quã poſtea fecit dictus do.Talanus tanquma camerarius & ſyndicus dicti cleri. non.n.illa liberatio extendit ſe ad onera poſteà imponenda tùm ex defectu poteſtatis, ut patet per prædicta, tùm ex defectu uoluntatis: quia ſemper retulit ſe ad formam liberationis factæ per capitaneos cleri, in qua nil dicebatur de oneribus imponendis & diſtribuendis. ergo dicta liberatio ipſius camerarij debet reſtringi ad contẽta ĩ liberatione capitaneorum; ad hoc tex.notab.in d.l.Aurelius.§.teſtamẽto facto,ff.de lib.leg. facit quod no.in c. venerabilis,de except. Non obſtat tertiò ſcriptura quædam, quæ ſuper hoc reperitur in protocollo cuiuſdã ſer Gaſparis tunc notarij dicti hoſpitalis:qa quatenus mentionem facit de oneribus imponendis,& nõdum diſtributis, illa ſcriptura reperitur facta in margine dicti protocolli alterius manu ſine teſtibus,& ſine die & loco; quare ex multiplici rõne non debet fidem facere. Primò qa eſt alterius manu facta,iõ ſuſpecta de falſitate,ut eſt tex.in c. inter dilectos,de fi.inſtr. facit dictum c.cum venerabilis, de reli.do. ¶Scdõ quia etiã ſi eſſet manu eiuſdẽ ſcripta, nõ debet facere fidẽ;qa notarius non põt ſine iudicis authoritate addere etiam in ꝓtocollo id,qđ omiſit,qñ illud non eſt de neceſſariò concomitantibus ɔ̃tum, ſed de ualidantibus & corroborantibus: qa eſt ſuſpicio de falſitate, ut no.Io.And.poſt Spec.in tit.de inſtr.edi.§.inſtrm, uer.ſed nunqd confecto. pro quo optimè facit tex.in authen.de hęre.& Falci.§.ſi uerò abſunt. ſequitur Ant.de Bu.in c.ex literis, de fi.inſtr.ad idem notabile dictũ Ioã. And.in add.Spe.in ti.proximè alleg.§.oſtenſo,uerſi.illud
4 quoque. ubi ſequendo opi.cuiuſdã doctoris dicit, † ꝙ ſi notarius in protocollo dixit hoc fuit caſſum de uolũtate partium,nec appoſuit teſtes, non credit̃ notario, & talis cancellatura non ualet, & ea non obſtante põt ſumi inde publicum inſtrm; & hoc dictũ ſequit̃ Ant.de Bu.in c.cũ P. tabellio,de fide inſtr.Et præſertim hoc dicendum in caſu noſtro,cum adſit alia notabilis coniectura,ꝙ dicta additio non fuit deſcripta ꝑ dictum ſer Gaſparem:quia idem ſer Gaſp.in quodam alio inſtrõ confecto ſuper depẽdentibus ab hac materia retulit ſe ad liberationem capitaneorum deſcripta manu d.Talani nũc camerarij in libris cleri. ¶Ex quibus oĩbus, & his, q̃ aliàs dixi in alio cõſilio præal.ſatis dilucidè apparet dictũ hoſpitale deficere ĩ intentione ſua ꝑ uerba liberationis factæ ꝑ dictos capitan. ¶Venio nunc ad ſcdam partem, nunqd poſsit ſe tueri ex literis Apoſt.& proceſſu inde ſecuto? Et uidetur primò ꝙ ſic: quia ſummus Pont. poteſt ɔ̃tum inualidum ſuper iuribus eccl'iarum ualidum reddere,etiam partibus inuitis,cum habeat in iſtis plenitudinem poteſtatis, & in eis ſemper eius authoritas intelligit̃ excepta,ut in c.uenientes,de iureiu.& in c.propoſuit,de cõceſ.præb. p Io. An. in c.à nobis,de deci.per tex.cum gl.in c.conſtitutus,de reſcr.cum ſimi. ſed Papa mandauit illam liberationem factam ꝑ capitaneos cleri confirmari, ſupplendo ex plenitudine poteſtatis oẽs defectus, ſi qui fortè in eadẽ interceſſerint, ut patet in literis Apoſt. ergo non poteſt amplius allegari aliquis defectus,ut in c.j.de tranſ.& 3.q.6. c.hæc quippe, & quod legi. & no.in c.j.& ij.de confir.uti. & non licet de facto principis diſputare.17.q.4.ſi qs ſuadente.§ qui autem. ¶Sed prædictis non obſtantibus,quæ uerè non obſtant, contrariam ſniam arbitror præualere. Et in primis firmiter teneo dictas literas tanquã ſurreptitias fore ipſo facto irritas, & inanes. Commiſit.n.impetrans ſurreptionem principalr̃ in duobus. Primò dum aſſeruit capitaneos cleri abſoluiſſe,& liberaſſe dictũ hoſpitale ab oĩbus oneribus impoſitis,& deinceps imponẽdis & indicendis &c. Cum tñ de imponendis & deſcribẽdis nulla fuiſſet facta mẽtio in liberatione capitan. Scdò dum aſſeruit capitaneos prædictos habuiſſe ad hæc,& ad alia peragenda ſufficientem poteſtatem à toto clero Piſano:cum tñ nunquam ſuper prædictis ꝓbare poterit po-
5 teſtatem eis fuiſſe traditam à clero. ¶†Surreptio aũt uitiat literas gratioſas ipſo facto ſine ope exceptionis,ut legitur & notatur in c.ad audientiam ij.de reſcrip. & in c. ſi eo tempore,co.ti.lib.6.& c.1.& 2.de fil.presby.cod.li. & eſt bonus tex in l.j.ff.de nata.reſt.nec ſm oẽs ualet ꝓceſſus inde ſecutus,cum habẽs poteſtatem ex illis ꝓceſſit non in forma iudicij ſicut in caſu noſtro ꝓceſſum extitit, parte non uocata &c. ut uo.Io.And.poſt Compo. in d.c. ad audiẽtiam. Ego allego ad hoc tex.apertum.in d.c.cõſtitutus, in fi.de reſcr. ¶Quinimo plus legendo tenui in d.c.ad audientiam,ꝙ ſi executor literarum Apoſt.ſubreptitiarum procederet in forma iudicij: nihilominus non ualeret proceſſus, ſi in eiſdem literis concedatur gratia, & imprimatur iuriſdõ: qa cum iuriſdõ ſit tunc acceſſoria ad gratiam, ſicut ipſa gratia redditur nulla ipſo iure per ſubreptionem, ita & iuriſdõ tanquã acceſſoria, ut ꝓbatur in d.c.conſtitutus, in fi.quod loquit̃ indiſtinctè & facit
6 c.ſi ſuper gratia,de offi.del.lib.6.ubi probat̃,†ꝙ ſicut gr̃a iam facta non expirat per mortem concedentis, etiam re integra,ita nec poteſtas data executoribus,tanq̃ acceſſoria ad ipſam gr̃am,ſicut ſuſtinet̃ ultra ſuam naturã uigor gratioſæ rõne acceſſorij,ita debet corruere,ipſa gr̃a corruente,nec ɔ̃riũ ꝓbatur in aliqua parte iuris. Nemo aũt dubitare põt, quin caſu prædicto illa ſubreptio habeat uitiare,cum omne expreſſum,quo tacito princeps ſaltem non ita de facili literas cõceſſiſſet, habeat inducere ſubreptionem,ut in c.poſtulaſti,& c.ſuper literis,de reſcr.Si autẽ expoſuiſſet Papæ, ꝙ liberatio fuiſſet facta reſpectu onerum impoſitorum,& ꝙ capitanei non habebãt ad hoc poteſtatem &c. non obtinuiſſet illas literas; qđ maximè colligitur ex eo,quia Papa mandat cõfirmationẽ fieri,ſi ita eſt,ut fuit narratũ,& onus probãdi ita eſſe incũbit ei, qui illa expreſsit,ut no.Io.And.in c.j.de lit.conteſt.lib.6. Præterea Papa conceſsit illas literas ſub condõne, ſi ita eſt, ut patet in eis. deficiente ergo condõne, deficit gr̃a, ut in c.cum adeò,de reſcr.nec confirmatio poſtea facta ꝑ ſubdelegatum Papæ, habet clero obſtare; tum quia fuit facta uigore gratiæ nullæ:tum quia pars nõ fuit uocata, ut in c.oĩa, & c.caueant.3.q.9. c.pen.de re iud. & c.inter dilectos, de fide inſtr. Secundò principalr̃ non ualuit in ſe proceſſus inde ſecutus: quia firmiter credo clerum in confirmatione citandum:qa cum de hoc iam aliàs fuiſſet controuerſia inter partes, ut ipſemet Papa narrat in ſuis literis,& Papa mandat confirmationẽ fieri ſub illa clauſula,ſi ita eſt,ut̃ expreſsè cõmiſiſſe cauſæ cognitionẽ. ubi autem exigitur cauſæ cognitio,ſemꝑ debet pars aduerſa citari; ad hoc no.gl.in cle.præſenti,de cenſi in uerbo,conſtiterit, & in clemen.ij de pœnis, in uerbo, conſtiterit, & in clemen.j.eod.tit.in uerbo,commodè, in fine, quę ſunt ſatis notabilia. Ad idem allego tex.iuncta gl.& Bar.in l. nec quicquã.§.ubi decretum,ff.de offi.procõ. allego Inn. in c.j ꝓpè finem de confir.uti. ubi expreſsè tenent, ꝙ in confirmatione actus legitimi,& iudicialis debet pars uocari; facit quod no.idem Bar in d.§.ubi decretũ, ubi tenet,ꝙ in qualibet iudicis interlocutoria,ex qua pars ledi poteſt,oportet partem uocari; ꝓbatur per c.caueant, & c.oĩa.3.q.9. ubi patet, ꝙ nihil præiudiciale eſt attentandum ɔ̃ partem abſentem. Ad idem.c.j.de cã poſ.& ꝓpr. & c.inter quatuor,de maio.&obed.ubi Papa expreſsè dicit,ꝙ contra inauditam partẽ nil faciendum eſt, nec nega-

gari poteſt,quin clerus læderetur,ſi dicta confirmatio teneret,argũ eorum, quæ no.in c.j.& ij.de confir.uti. maximè ſupplendo ex plenitudine poteſtatis oẽm defectum, ſicut Papa mandat in ea ſuppleri. Nec obſtat huic cõcluſioni,ſi fortè diceretur dñm Papam dediſſe potius executorem,q̃ iudicem:executor aũt poteſt procedere iuris ordine non ſeruato, & ſic aſſumere uiam meri executoris iuxta no.in cle.vnica,de offi.del.& per Inn.in c.fi.de p̃ſcr. Et ideo audio in facto iſto quendam conſuluiſſe, de quo admirari non ſufficio p ſuperius all.& eſt gl.quæ idem tenet in c.paſtoralis.§.quia uerò, de offi.del. loquitur.n.in executore dato ad beneficium conferẽdum. ille enim poteſt procedere parte non uocata: quia per actum collationis, nullũ p̃iudicium generatur abſenti poſſeſſori, uel ius prætendẽti.hinc eſt,q; etiam ordinarius inferior pretendens aliquod beneficium de iure uacare, poteſt illud conferre poſſeſſore non uocato, ut eſt tex.in c.licet eps, de præben.lib.6. & ibi bona gl.q̃ reddit prædictam rõné: ſed actum p̃iudicialem non exerceret parti abſenti. vnde poteſt illum inducere in poſſeſſionẽ poſſeſſore non uocato,ut eſt ibi tex.Sed ubi datur poteſtas executori circa actum, qui põt eſſe p̃iudicialis parti, nec delegans adhibuit prius cauſæ cognitionem ſuper executione fienda, mãdatur nedũ ſimplex executio,ſed etiam cognitio; ita, q; tenetur talis cõmiſſarius partem uocare,& audire ſuas exceptiones:q̃a ſuccedit loco mãdatoris,q̃ idem debuiſſet facere,ut eſt tex.apertus ſm cõem lect.in l.& ſi nõ cognitio, C.ſi ꝯ ius uel uti.pub.canonizata.25.q.2.& exp̃ſsè in terminis noſtris uoluit Bar.in d.l.ubi dicit,q; qñ cõmittitur executio alicuius actus, nulla præcedente ſñia, non põt ad executionem perueniri,nulla præcedente cognitione.l.j.C.de execu.rei iud. & mandãdo executionẽ, uidetur mandare cognitionem,ut in d.l.& ſi nõ cognitio; & idem in effectu uoluit in l à diuo Pio.§.j.ff.de re iudi. ubi plenius explicat hunc artic. & notatur per canoniſtas in c.de cętero, de re iud. Ad idem qđ no.Inn.in c.cũ
7 olim.ij.de priuilegijs.ubi dicit, † q; licet Papa mãdat aliquem in poſſeſſionẽ induci, amoto quolibet illicito detentore,intelligitur parte uocata,niſi Papa expreſsè mãdet ꝯrium, uel prius tulerit ſuper illam ſñiam, partibus uocatis: quia non eſt de intentione principis præiudiciũ generare abſenti.l.fi.C.ſi per uim uel alio modo.l.meminerint,C.vnde ui.c.tum ex literis, de in integ.reſt.l ij.§. ſi quis à principe,ff.ne quid in loco publ. & c.ſuper eodẽ, de offi.dele.cum aliis iuribus ſuperius alleg. Ad prædicta facit nobilis theorica Vinc.& aliorum doctorum in c.
8 examinata, de iud.ubi dicunt, † q; niſi euidẽter appareat principem cõmiſſionem feciſſe ꝑ uiam inquiſitionis, intelligitur ſemper illam feciſſe per uiam iudicialis cõmiſſionis, arg.in illo tex. & q̃a res de facili reducitur ad naturam ſuam.35.diſt. c.ab exordio, & maximè hoc dicendum in caſu noſtro, in quo Papa ꝑ illam clauſulam, ſi eſt ita,mãdauit cauſæ cognitionem,aſſerẽdo,q; de illo facto non habebat plenam notitiã, & ibi narratur ut plurimũ factum à clero, & ꝯ clerum. qũo ergo poterat cõmiſſario conſtare ita eſſe,uel clero non uocato,cum cauſarum merita partium aſſertione pãdantur.d.c.tum ex literis,& d. l.fi.C.ſi ꝯ ius uel uti.pub. Et profectò conſulens contrarium ad prædicta non aduertit. Et ex omnibus prædictis cõcludo,dictas literas Apoſt.fuiſſe, & eſſe nullas ex uitio ſubreptionis,nec proceſſum inde ſecutum ualuiſſe ſeu ualere: tum quia factus uigore literarum nullarum:tum q̃a parte non uocata. Non obſtat ꝯrium ſupra per me factũ: quia procedit eo caſu,quo dominus Papa ſimpliciter ex certa ſcientia confirmaſſet; quod hic facere noluit, nec habet opitulari,q; mandauit ſuppleri omnem defectũ ex plenitudine poteſtatis:tum quia non ſimpl'r hoc mandauit,ſed ſub conditione,ſi narrata eſſent uera: tum q̃a illa clauſula ſolum refertur ad defectus circa ſolennia iuris. no.Spe.in ti.de le.§.nunc oſtendendum,uer.18.& Archi. in c.Cęnomacen.17.diſt. In caſu autem noſtro illa liberatio capitaneorum non ſe extendit ad caſum noſtrũ ex defectu poteſtatis,& uoluntatis,ut ſupra dixi. Et ſic dicta clauſula nihil operat̃ quo ad caſum noſtrũ, etiam ſi ſimpliciter fuiſſet appoſita. Et hęc ſufficiãt. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

FACTVM *ſic proponitur.* Dominus Ioã.olim Papa XXII. *conſtituit certos officiales Apoſtolicos in ciuitate Florẽtiæ,quibus dedit poteſtatem, & licentiam indicendi ſententiam octuaginta millium Florenorum inter omnia beneficia poſita in dominio communis Florentiæ tam exempta, quàm non exempta, ut in ipſa conceſſione latius continetur, & eximit ab illa contributione beneficia dominorum Cardinalium, & iuxta poteſtatem tributam ſecuta extitit impoſitio, & diſtributio inter omnia beneficia, illis beneficiis Cardinalium duntaxat exemptis. demum tractu temporis cum clerus tàm uigore ſupraſcriptæ impoſitionis factæ tum exemptione Cardinalium modo prædicto, quàm quarundam aliarum impoſitionum ſimpliciter factarum, multum aggrauaretur in uſuris, & intereſſe: quia recepit illas pecunias mutuo, impetrauit impetrimẽ à Papa Martino, ut pro uſuris & intereſſe prædictarum impoſitionum,quæ aſcendunt ad ſummam nouem millium Florenorum, poſſit beneficia omnium etiam exemptorum pro rata contingente collectare, ut leuius quiſque ualeret ſufferre & tolerare partem contingentem: à quorum impoſitione quædam abbatiæ, quæ tempore impoſitionis dictorum octuaginta millium Florenorum erant in cõmenda Cardinalium, nunc autem habent proprios abbates, nituntur ſe ſubtrahere, allegantes quòd iſta ſumma nouem millium Florenorũ dependet ab impoſitione ſupraſcripta, à qua ipſæ abbatiæ reſpectu Cardinalium erant exemptæ. Quæritur quid iuris.*

CONSILIVM XXXV.

1 *Reſtitutio in integrum conceſſa reſpectu capitalis, non extenditur ad uſuras inde inſecutas.*
2 *Legatum liberationis extenditur ad acceſſorium uſurarum poſt teſtamentum contractum.*
3 *Beneficiũ perſonale perſonã ſequitur, & extinguitur cũ perſona.*
4 *Papa ſi concedit priuilegium monaſterio, ut nullus epiſcopus audeat monachos illius monaſterij excommunicare, ſuſpendere, uel interdicere, quomodo, & de quibus intelligatur.*

SAluatoris Ieſu Chriſti,eiuſque matris præſidio inuocato,arbitror, q; ex triplici capite dictæ abbatiæ teneantur ad contributionem dictorum nouem millium Florenorum. ¶Primò quia beneficia Cardinalium fuerunt exempta ab illa impoſitione capitalis dũtaxat,nullaq; facta fuit tũc mentio de uſuris & intereſſe, poſteà ſecuturis; ideo nõ debet extendi ad intereſſe & uſuras; poſteà ſecutas; tex.eſt no. in l.fin.§.Lucius Titius, ff.de condi.indeb. ubi probatur,
1 q; † reſtitutio in integrum conceſſa reſpectu capitalis,nõ extenditur ad uſuras inde ſecutas,etiam,qđ plus eſt,exiſtentes tẽpore reſtitutionis conceſſæ. Ad idẽ facit quod legitur & notatur in l.iiij.C.depoſi.& per gl.optimã in l. elegãter.§.nõ ſolũ,ff.de dolo. Itẽ ex ſeparatis nõ fit illatio,l c.ij.de trãſla.pla. & l.neq; natales,C.de ꝓb.ſed uſuræ,& intereſſe inde ſequẽtia ſunt ſeparata à prima impoſitione

fitione reſpectu capitalis;ergo exemptio circa unũ, nõ ex tenditur ad reliquũ. Et præſertim hoc dicendũ in hoc priuilegio,quod ueniebat in præiudiciũ aliorum beneficiorum.nam quatenus priuilegium lædit ius alterius, debet ſtrictè interpretari contra illum,ut in c.cũ dilectus,de cõ. ſue.no.Inn.in c.cum dilecti,de do.& Bar.in l.beneficium, ff.de conſt.prin.Nec obſtat,ſi dicatur,q; hoc intereſſe proueniat occaſione illius capitalis,a quo illa beneficia cardinalium erant exempta,& ſic imputandum eſt illis clericis moroſis,qui ſatisfecerunt in termino, nec mora unius debet alijs eſſe damnoſa,& damnum,quod quis ſua culpa ſentit,ſibi & non alij debet imputare,ut in c.mora, & regula,damnum,de reg.iu.lib.vj.& c.peruenit,de fideiuſ.& c.dilecti,de foro competen. Ad idem tex.in l.Aurelius.in
2 §.legatũ eſt,ff.de libe.lega.ubi tex.no.dicit, † q; legatum liberationis extenditur ad acceſſorium uſurarum per teſtamentum contractum ; quia reſpondeo hoc procedere inſpecto iure cõi;ſed hic fit impoſitio iſtorum Florenorum authoritate & beneficio conceſſionis Papæ: quia conſiderans guerras,& alia diſcrimina, quæ difficultauerunt ſolutionem capitalis,conceſſit,ut hæc damna inde ſequentia omnes ſentirent;unde poſſet attentari,quòd ẽt ſi dicti cardinales haberent dicta beneficia nunc in cõmenda, q; ad hanc contributionẽ poſſent illa coerceri, cum ab iſta impoſitione non eximantur.¶Secundò capite obligantur dicta monaſteria,quia dicta exemptio fuit conceſſa eis nõ ꝑ beneficia,ſed fauore Cardinalium , qui illa beneficia detinebant;unde,ex quo peruenerunt ad manus illorum,
3 ceſſat dicta exemptio:† quia beneficium perſonale perſonam ſequitur,& extinguitur cum perſona;ut in regula,priuilegium,de reg.iur.li.vj. & ceſſante cauſa ceſſare debet effectus,ut in c.cum ceſſante,de appe.quod procedit ẽt in priuilegijs,ut in l.generaliter,C.de epiſ.& cle. canonizata.16.q.1.c.generaliter.hinc eſt,quòd cũ priuilegiũ incipit eſſe nociuũ,ceſſat priuilegiũ,uel ſaltẽ eſt reuocandũ , ut in c.ſuggeſtum,& c.dilecti,de deci.& in l.ex facto,ff. de uul.& pup.& 63.diſt.quia ſancta.§.uerum & dignum eſt, ut hi qui cum alijs uitam ducunt,ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam,de ſtatu monacho.c.recolentes, Ad idem
4 tex.notabilis in c.j.de priuil.li.vj.ubi dicitur,† q; ſi Papa concedit priuilegium monaſterio , ut nullus eps audeat monachos illius monaſterij excommunicare,ſuſpendere, uel interdicere,ſtat priuilegiũ quocunque loco monachi ſe conferant,dummodò ſemper ſint monachi illius monaſterij: ſed ſi aliqui ex eis mittantur ad aliquos prioratus ſubiectos dicto monaſterio,& ibi gerunt regimen illorum prioratuum,uel ibi habitant tanquam monachi,tunc, & ſi bene poſſint reuocari ad primum monaſteriũ,& ſint monachi tàm primi monaſterij,quàm prioratus,rõne tñ eiuſdem prioratus non exempti poterũt illi monachi ab ẽpo excommunicari,interdici,uel ſuſpendi cã legitima exigẽte,qa ceſſat priuilegiũ,ex quo nõ ſunt monachi primi monaſterij tm̃;ad idẽ tex.in c.cũ capella,de priuilegijs. Ideò dico in caſu noſtro,q; cũ dicta monaſteria exiuerint manus cardinaliũ,ꝑſupoſito q; dicti cardinales fuiſſẽt ab hac impoſitione exempti,nõ debẽt abbates illo beneficio uti, præſcriptis rationibus. ¶Tertiò capite, ſaltẽ reſpectu totius non poſſunt dicta monaſteria prætendere exẽptionẽ, quia hæc impoſitio 9000.Floren.non deſcendit totaliter ex illo capitali 8.millium Floren.a quo cardinaliũ beneficia fuerunt exempta,ſed etiã ab alijs impoſitionibus a quibus non fuerant exempta,ut patet in literis Papæ ; & ſic ceſſat in illis omnis excuſatio. Ex quo euidenter colligit, q; non fuit de mente dñi Papæ illa beneficia illo reſpectu ab hac impoſitione liberare.ſi.n.uoluiſſet,diſtinxiſſet, eximendo ab intereſſe illius impoſitionis.Quare ex prædictis omnibus concludo dicta monaſteria omninò teneri,ſicut alia beneficia ad contributionem dictorum 9000.floren dicta excuſatione non obſtante. NIC. ABB.

CONSILIVM XXXVI.

1 *Frater minor an poſsit petere a maiori, quòd communicetur apotheca , & nomina debitorum in libro ſocietatis deſcripta.*
2 *Acquiſitum per filium in poteſtate , uiuente patre , ſi non appareat,unde acquiſiuit,an præſumi debeat illa perueniſſe ex bonis paternis.*

IN Dei nomine amen. Circa primum dubiũ,quo quærit, † An minor frater poſſit petere a maiori, q; cõicet apotheca,& nomina debitorũ in libris ſocietatis deſcripta;dico dubiũ dependere ab alio, † An acquiſita per filium in poteſtate,uiuente patre,ſi non appareat,unde acquiſiuit, ꝓſumi debeant illa proueniſſe ex bonis paternis, uel ex induſtria filij, ſeu aliunde.nam in caſu nr̃o ꝓſupponit filium in poteſtate cõtraxiſſe ſocietatem cũ forenſi ſuo proprio nóĩe,& multa inde acquiſiuiſſe,nec apparet , an habuerit capitale à patre ſuo,ſeu ex bonis paternis,uel aliunde . ſi n.capitale non proceſſit ex bonis paternis, certo certius eſt,q; illud & quicquid inde ꝓuenit,cenſet aduentitium, nec uenit in diuiſione bonorũ cũ fratre minori: ſed illud eſt ſiuũ præcipuũ,ut l.fi.& l.filio licet in ſacris,C.de colla. no.in l.cũ oportet,C.de bonis,quæ lib.& expreſſius hr̃ in ſti. ꝑ quas pſo.no.acqui.in prima col.uer.ne qđ ei ex ſuis laboribus,uel ꝓſpera fortuna acceſſerit &c. Si uero capitale ꝓceſſit ex bonis patris,tũc id,qđ ſolet attribui pecunijs,acquirit patri,& ſic ueniet in diuiſione, q; uero attribuit ꝑſonæ,acquirit ipſi filio,& minime uenit in diuiſione:& in dubio medietas lucri attribuit pecuniæ , medietas ꝑſonæ,ut no.uoluit gl.& Bar.poſt eã in l. ꝓ ſocio,& facit tex.in l.ſi nõ fuerit,ff.e.tit.Et ita punctualiter in caſu iſto decidit Bar.in d.l.cũ oportet,& in d.l.j.ubi dicit, q; ſi filius fuit licitè lucratus cũ pecunia,medietas acquirit patri tanq̃ ꝓfectitiũ, & alia medietas filio tanquã aduẽtitiũ qa ꝓuenit ex laboribus ſuis quare dico in ꝓpoſito nr̃o q; ſi poſſet apparere,q; capitale ꝓceſſit ex pecunia paterna medietas lucri erit ꝑcipua filij;& loquor de lucro tangente filium pro rata; alia uerò medietas uenit in diuiſione cũ fratre minore.Si uerò dubitet,unde ꝓuenerit capitale,ut in caſu nr̃o ꝓſupponitur,formaliter formatur quæſtio iſta per gl.in d.l.cum oportet,& inſt.per quas ꝑſonas no.acqui.in uerſi.ne quod,in uerbo,proſpera. Et quidam uoluerunt,q; debeat ꝓſumi,q; quæſiuerit ex bonis paternis,ſicut præſumitur in uxore,quæ quicquid acquirit conſtante matrimonio,præſumitur q̃ſiuiſſe ex bonis mariti ut l.etiam,C.de don.inter ui.& ux.l.Quintus,ff.co.ti.Alij tenuerunt totum oppoſitum , ut præſumatur queſiuiſſe ex ſua induſtria,uel ꝓſpera fortuna,ſicut præſumitur in tutore,ut l.ſi defunctus,C.de arbi.tu.Sed gloſſ.in utroq; loco ſequendo Io.diſtingit.An pater erat pauper,filius autem induſtrioſus,& diligens;& tunc præſumitur filius q̃ſiuiſſe ex induſtria ſua,aut e contra pater erat diues, filius uerò negligens;& tunc præſumitur quæſiuiſſe ex bonis patris,& illã opin.approbauit ibi Odof.& Bar.dicẽtes aliud in uxore.nã in ea fit illa præſumptio propter uitandã turpem ſuſpicionem,& ne præſumatur delictum; ſed in filio induſtrioſo non cadit præſumptio delicti.& idem uoluerunt quidã in uxore,ut not.in d.l.etiã. Aliã ſolutionẽ poſuit præal.gl.in d.l.cum oportet dicens diſtinguendũ quis petat,

petat; an frater, ut cõmunicet, an ipſe qui quæſiuit, petit, ut præcipuum habeat. primo caſu probet frater, ꝙ ex bonis patris acquiſiuerit ipſum capitale. Secundò caſu ꝓbet ipſe frater maior, quia is q aſſerit, & petit, debet ꝓbare, ff. de ꝓba. l. ei qui, & 6. q. ult. c. actor. & hanc ſecundam opin. ſequitur ibi. apertius hoc firmauit in auth. ex teſtõ, C. de coll. ratio: quia in dubio facta non præſumuntur. l. in bello. §. facta, ff. de ca. & poſtl. re. & de offi. del. c. cum in iure. aſſerens ergo ꝓbet. qualiter aũt ſit ꝓbandum, dicit ꝙ p cõiecturas modo pdicto in prima ſolone. Et hoc ſatis mihi placet, & in effectu incidit in idẽ cũ prima ſolone. Et facit qđ in ſi'i no. in clerico. nã ſi non habet adminiſtrationem bonorum bñficij, non præſumitur quæſiuiſſe ex bonis eccleſiæ, ſed ex ſua induſtria, uel proſpera fortuna, licet nihil haberet, & in c j. de pec. cle. & no. in c. cum in officiis, dẽ teſta. & 12. q. 4. c. j. ¶ In caſu ergo noſtro concludo ꝓ fratre maiori, q ſocietatem cũ alio aromatario ꝯxit; & præſupponitur ꝙ erat ualde diligens. Ex duplici enim capite debet obtinere. Primò quia ipſe fuit, & eſt in bonorum poſſeſsione, & ſic fratri minori aſſerenti capitale ꝓceſſiſſe ex bonis paternis incũbit onus ꝓbandi per ſupradicta. Secundò quia eſto, ꝙ ſit recurrẽdum ad coniecturas, multas habet ipſe ꝓ ſe. Primò quia ex præſenti præſumitur circa pteritum, ut in c. cum p bellica 34. q. 2. no. gl. in c. ſcribam, de preſum. ſicut. n fuit diligẽtiſſimus in acquirendo, ꝯcta ſocietate, ut dr in themate; ita præſumendum eſt, qđ ipſum capitale ſua diligentia paulatim, uel aliàs ex ꝓſpera fortuna acquiſierit; ad idem c. mandata, de pſum. Scđõ concurrit pſumptio paupertatis paternæ. Tertiò, qa ꝯxit ſocietatem noĩe proprio; & ita eius noĩe; & ſui conſocij libri intitulabanť; de patre aũt nulla fuit habita mentio. Quartò in eo, qđ pater nunquã exegit à filio rõnem, neq; aliquod lucrum, & nemo præſumiť in factis ſuis negligens, ff. de ꝓba. l. cum de indebito, & c. ſup hoc, de renũ. Quintò quia filius, uiuente patre, ex lucro emit aliquas poſſeſſiones noĩe ſuo, & patre non ꝯdicente. præſumitur. n. ex taciturnitate paterna, & facto filij, ꝙ lucrum acquirebať ſibi ſoli, arg. in l. ſi filius, ff. de peti. hær. & eorum, q no. in c. peruenit, de empt. & uen. & c. rõne, de preſum. & l. q dotis, ff. ſol. ma. & l. cum oportet. §. ſinautem res, ſæpe all. Sextò quia pater in teſtõ ſuo nullã fecit de dicta apotheca mentionem. vnde preſumitur acquieuiſſe his, q per filium eo uiuente diſponebanť, arg. in d §. ſinautem res. Et ꝓ hæc ſuperflua remanent alia dubia circa materiam iſtã formata, præter illud, quo quæritur, An ualeat donatio facta ipſi fratri maiori p ſocium ſuũ forenſem, cũ excedat ualorem 500 florenorum, cum non fuerit inſinuata, fuit tñ facta coram prioribus, ſeu dñis ciuitatis Rachanati ipſam approbantibus. In quo arbitror aĩaduertendum ad poteſtatem, quã habeant ipſi dñi, ſeu priores. ſi. n. habeant iura principis, tũc ſatis puto illã donationem ualuiſſe: qa principis pñtia ſupplet oẽm ſolennitatis defectum, ut l. oĩum, C. de teſta. præſertim, qa inſinuatio non fit ꝓp aliud, niſi ut occultis fraudibus, & deceptionibus obuieť, ut no. Bar. in l. Modeſtinus, ff. de don. ꝓbatur in l. data, C. eo. ti. q non præſumunť, data principis pñtia, arg. in l. ſi. qđ me. cau. & l. tranſactionem, C. de trãſac. Ad idem. l. pen. C. de don. inter ui. & ux. & l. illud, C. de ſacroſ. eccl. ubi de materia plenè p Bal. Si uerò dicti priores non habeãt iura principis, ſed poteſtatem limitatam, ut cõiter contingit in ciuitatibus popularibus: & tunc aut ſtatutum ualidat donationes factas corã prioribus, nec aliter exigit inſinuationem; & tunc ut ſtatutum aliqd afferat, intelligã ipſum ualere, licet in actis publicis nõ fuerit inſinuata, & ſatis eſt eã poſſe ꝓbari p teſtes, arg. d. l. oĩum, & ut aliquid ſit ſpãle data preſentia dñorũ. ur. n. receſſum à iure cõi, ex quo ſtatutũ aliter diſponit, q ius cõe, ut in ſi'i no. Bal. in l. iij. C. de iu. calũ. facit quod nõ. Bar. in l. iiij. §. prætor ait, ff. de dam. inf. in illa qõne, cũ ſtatutum diſponit, ut citetur quis ad faciẽ, uel ad domũ. Aut ſtatutum ſpãle nihil ſuper hoc diſponit; & tunc non puto eam ualere, quatenus excedit 500 aureos, niſi fuerit inſinuata, p tex. in d. l. illud, C. de ſacroſ. eccl. & in l. donatio, & in l. hac, C. de dona. In poteſtate enim generaliter tributa prioribus, non intelligitur data poteſtas contrauueniendi legibus, & ſtatutis generalibus, ut plenè no. per Bar. in l. ambitioſa, ff. de decr. ab ord. fa. Inſinuatio uerò nõ eſt aliud, niſi facere donationem in ſcriptis coram iudice, ut no. in d. l. in donationibus, & l. donatio, & l. ſancimus, C. de dona. no. Bart. in d. l. Modeſtinus. nec exigitur cauſæ cognitio, ſiue decretum: ſed ſatis eſt, qđ fiat in præſentia cuiuſcũq; magiſtratus, ut d. l. in hac; facit optimè. l. fi. C. de pdi. decu. ſine decreto nõ alie. lib. 10. tenet Bar. in d. l. Modeſtinus, & plenius p Bal. in d. l. illud. Et ꝙ in remiſſione exigatur inſinuatio, plenè p Bar. & Bal. in locis præall. ¶ An aũt eo caſu, quo probareť capitale pceſſiſſe uerè uel pſumptiuè ex bonis paternis, præſumatur pr donaſſe filio maiori, ex quo totum lucrum permiſit penès filium toto tempore uitæ ſuæ; dico ꝙ non: quia illud eſſet peculium profectitium, quod uenit oĩno in diuiſione, licet tempore mortis patris reperiatur penes filium, ut d. l. filio licet in ſacris, C. de coll. Ad idem adduco bonũ tex. arguendo per locum à ſpãli in l. cum oportet, ſæpenumero all. uerſi. ſinautem res ubi ponitur ſpãle in bonis aduentitiis, quorum uſuſfructus acquiriť patri, & diſponitur, ꝙ ſi pr illa bona uoluit remanere apud filiũ, cuius erat ꝓprietas toto tpe uitæ ſuæ, non poſſunt heredes pris illorum bonorum uſumfructũ petere, utpote patri debitum: ſed remanet penes filiũ quaſi ex diuturna donatione. ſecus. n. in aliis bonis ipſius patris, ſeu ꝓfectitiis. An autem hoc caſu ſit ſtãdum libris apothecæ in redditione rõnis, dico, ꝙ licet hoc dubium ſit ſuꝑfluum, ut patet per prædicta: tñ, ut in oĩbus quærenti ſatisfiat; ꝓpter caſus, q poſſunt occurrere, dicerem, ꝙ licet aliàs poſſit quis approbare libros oẽs alicuius, quatenus faciunt pro ſe, & reiicere, quatenus faciunt ꝯ ſe inſeparabilibus, ut eſt tex. no. in l. Publia, ff. depo. q licet loquať in epiſtola: idem tñ eſt eadem ratione in alia ſcriptura, ut no. Bar. in l. Aurelius. §. idem queſiit, ff. de lib. leg. In caſu tñ noſtro aliud arbitror dicendum: qa pater dando filio pecuniã, ut eam exerceat in apotheca, uel alio modo, uř eam tradidiſſe, ut faciat inde libros & ſcripturam ſm conſuetudinem illius artis, arg. in l. quod ſi nolit. §. quia aſsidua, ff. de ędil. edic. facit quod in ſimili no. Bart. in l. nemo eſt q neſciat, ff. de duob. reis, & quod no. in l. quædam, ff. de eden. vnde ſatis eſt, quod reddendo rõnem de capitali, & lucro, ꝓbet ſm conſuetudinem aliorum ſociorũ, & aromatariorum. vnde in his, de quibus non ſolent fieri inſtrumẽta, ut in modicis, ſatis eſt probare p librum tàm ꝓ, q̃ ꝯ ſocium ſeu fratrem. põt etiam dari iurm; pro quo facit, qđ in ſimili no. Bal. in l. id, quod pauperibus, in fi. C. de epiſ. & cle. & Spe. in ti. de inſtr. edi. §. nunc uerò aliqua, uer. ſed nunquid ſecundũ, facit. l. ſi negotia, ff. de neg. ge. Et pſertim hoc admittendũ inter ſocios. nõ. n. requiriť maior diligentia in rebus cõibus, q in ꝓpriis, inſti. ꝓ ſocio, in fi. & ſocietas hẽt inſtar fraternitatis. l. uerũ, ff. e. & iõ nõ eſt ꝓcedendũ multũ ſtrictè, pſertim cũ appareat de lucro non modico. Et rõ reddẽda eſt à principio adminiſtrõnis uſq; ad finẽ, pſuppoſito, ꝙ cũ pecunia pŕna ſe exercuerit. hoc enim eſt gñale, ut l. j. C. ubi de rõ. agi oportet. nã ſpãle eſt

in

in patre,q adminiſtrauit bona aduētitia filij ꝓpter uſum
fructum ſibi debitum,ut non teneatur filio rationem red
dere,ut in l.cum oportet , uerſ.nec ratiocinia. ſecus ergo
in aliis bonis , ſi qua pater adminiſtraſſet de bonis filij,&
è contra, argumen.in d.l.j.C.ubi ratio. Nec aliter magis
inſiſto:quia non puto neceſſariũ,ut prædixi.NIC.ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS *in effectu talis eſt. Quidam teſtator diſpoſuit , ut certæ pecuniæ diſtribuerentur per conſules cuiuſdam artis in maritando puellas ægen.us.cum quibus conſulibus in dicta diſtributione fienda deberent interuenire duæ uoces infraſcriptorum hæredum.hæredes autem ſuos ſcripſit hoc modo. Nam in omnibus ſuis bonis &c.ſibi hæredes uniuerſales inſtituit, facit & eſſe uoluit filios maſculos,legitimos naturales tàm natos quàm naſcituros pro una parte,& dominum* Dynum *&* Petrum *fratres filios olim* Bartholomæi Iacobi *pro una alia parte ; &* Franciſcum *&* Thomaſium *fratres & filios olim* Thomaſii *pro una alia parte. Nunc dubitatur mortuo teſtatore , qualiter & per quem debeat fieri dicta diſtributio,an,ſ.conſules,qui ſunt ſex numero,habeant ſex uoces, & hredes duas,& ſic conſtituant omnes octo uoces : an uerò conſules habeant unam uocem , hæredes uerò duas , & quid ſi inuicem diſcordent.*

CONSILIVM XXXVII.

1 *Facultas intereſſendi electioni epiſcopi,quando competit uniuerſitati eccleſiarum conuentualium : computantur prælati illorum eccleſiarum per capita.*
2 *Teſtator ſi dixit* Titius *hæres eſto,* Seius *&* Mæuius *hæredes ſunto, quomodo intelligantur iſti tres uocati.*
3 *Epiſcopus ſi habet actum facere cum aſſenſu capituli , ſufficit ut uocetur uniuerſitas.*

SAluatoris præſidio humiliter inuocato,ar-
bitror dicta uerba poſſe habere
quatuor intellectus. Mihi tamen placet dũtaxat
ultimus. Primus eſt, ut cõſules habeant uoces ſm capita,
ut cum ſint ſex, habebunt ſex uoces; pro quo uidetur ca-
ſus ſm unũ intellectum in c.ſcriptum,de elect uer.de ſtu-
1 diis,ubi patet,ꝙ † ſi facultas intereſſendi electioni epiſco
pi competat uniuerſitati eccleſiarum conuentualium,cõ-
putentur prælati illarum eccleſiarum per capita , ita , ut
ſm numerum prælatorum habeant uoces. ¶Secundò fa-
cit , quia idem uidemus in iudicibus.nã ſi datur poteſtas
pluribus iudicibus,ſtatur maiori parti eorum ſecundum
numerum perſonarum , in l.duo ex tribus,ff.de re iud.&
diſt.65.c.1.Idem in arbitris,ut l.ſi in tres,cum l.ſeq.ff.de
arbi.& c.j.de arbi.lib.vj.& quod ibi not. ¶Tertio quia in
diſpoſitione dubia recurrendum eſt ad uerba præceden-
tia , & ſequentia , ut in l.ſi ſeruus plurium,ff.de leg.j.& l.
nũmus , de leg.iij.& l.qui filiabus,de leg.j.cum ſi.ſed te-
ſtator reſpectu hæredum locutus eſt per uoces: quia uo-
luit,ut interuenirent eorum duæ uoces;ergo idem uide-
tur ſenſiſſe de cõſulibus.Sed iſte intellectus mihi non pla
cet,ut omnes ſimul coniungantur,& cõſtituãt octo uoces
& ſic ſtetur maiori parti numero, multiplici ratione.Pri
mò qa cũ cõſules ſint uocati ſub nomine appellatiuo , &
ſimul ad actũ expediendũ cũ tertio, uidenẽ oẽs uocati ut
unum corpus,nec debẽt cũ tertio cõiungi pari modo ſm
capita,arg.optimũ in l.fi.C.de impu.& ali.ſub.& ĩ l.ſi qs
Titio,ff.de uſufru.accre.& quod ibi no.gl.& optimè facit
in l.interdũ.ff.de hære.inſti.facit in arg.l.Titius fundi, &
l.liber.§.Titius,eo.ti. Et dicam latius.j.in quarto intelle
ctu.Prętereà tenendo hunc intellectũ,ſequereẽ abſurdũ,
qa poſſet diſtributio fieri ſine conſulibus, & ſine uocibus
hæredũ.Pone.n.ꝙ tres conſules ſint in una parte,alij tres
in alia,cũ quibus conueniant duæ uoces hr̃dum,certè ſm
præmiſſum intellectũ iſti præualebũt,cũ ſint, quinque, &
alij tres;ut in d.l.duo ex tribus, & d.c.j.65.diſt.tñ non eſt
uerum dicere,quod hic ſint cõſules:qa cum ſint deputati
ut certum corpus,nõ repræſentatur iſtud corpus,niſi per
maiorem partem ſingulorum de corpore,ut l.mortuo.ff.
de fideiuſ.iuncta.l.quod maior,ff.ad munic.& l.aliud.§.
refertur, ff.de reg.iu.& c.j.de his quæ fi.à ma.par.ca.& c.
fi.de reſcrip.lib.vj.no.gl.in c.j.ne ſede ua.lib.vj.& Io.An.
in c.à collatione, de appe.lib.vj.& Fe.conſ.1.non.n.dicun
tur facere cõſules,quod tres ex eis faciunt; & tñ teſtator
uoluit,ut diſtributio fieret per conſules.Item pone aliud
abſurdũ.finge ꝙ oẽs cõſules ſimul in unũ cõueniãt,& duæ
uoces hæredũ inclinent in aliã partẽ, ſm illud intellectũ
ualebit diſpoſitio conſulũ,qui ſunt ſex uoces,& ſic diſtri-
butio fieret per ſolos cõſules, quod eſt apertè ↄ̃ mentem
& uerba teſtatoris. uoluit.n.teſtator , ut in diſtributione
fienda interueniant cũ conſulibus duæ uoces hæredum.
ergo ſine eorum conſenſu nõ poſſunt cõſules diſtributio-
nẽ facere, quemadmodũ qñ capitulum habet aliquid fa-
cere cum conſenſu prælati, uel prælatus cum conſenſu ca
pituli. oportet.n.neceſſariò,ꝙ interueniat ad minus ma-
ior pars capituli,& conſenſus epiſcopi,ut eſt gl.not.iũcto
tex.in d.c.uno, ne ſede uacã.lib.vj.& firmat Io.An.in d.c.
à collatione, & plenè Fed.in d.conſ.j.& quod no in c.po-
ſtulaſti, de conceſ.præben. ¶Secũdus principalis intelle-
ctus eſt,ut cõſules habeãt unã uocẽ, ex quo uocantur per
noĩa appellatiua,tanquã unũ corpus fictũ & repręſentatũ:
hæredes uerò habeãt aliã uocẽ. & exponanẽ uerba teſta-
toris,ꝙ hæredes habeant duas uoces,i.duas partes hr̃dũ,
quæ ſunt quatuor,habeant unã uocẽ; & ita uidentur ſen-
ſiſſe quidam in allegationibus ſuis. Sed profectò is intel-
lectus mihi non placet : quia extorquet & deſtruit uerba
teſtatoris,qui uoluit,ut in diſtributione fienda interueni
rẽt duæ uoces hæredum. nec eſt à uerbis recedendũ , ubi
nõ cõſtat clarè de contraria intentione,ut l.non aliter,ff.
de leg.iij.& c.fi.de uer.ſig. Item quia ex uerbis teſtatoris
clarè patet,ꝙ uoluit cõſules eſſe authores,& principales
in hac diſtributione fiẽda: hr̃des uerò eſſe inferiores. uo-
cãtur.n.acceſſoriè ad conſules, ut patet ex illis uerbis cũ
cõſulibus , ad hoc l.ſi cui,ff.de fun.inſtru.& quod legitur
& no.in c.uno, ne ſede uacã.& in c.cũ Marthæ.§.quæſiui-
ſti,de cele.miſ. ¶Tertius principalis intellectus eſt per l.
ſi quis Titio,ff.de uſufru accre.& in l.Titiæ textores.§.ni
hil,ff.de leg.j.ut ſit ſenſus,ꝙ hæc diſtributio ſpectet ęqua
liter ad cõſules,& ad hr̃des? ita tñ ut hr̃des habeant duas
uoces,cõſules uerò unã,ſicut ſi actus expediendus ſpecta-
ret ad tres æquè principaliter : quia teſtator cõſules uo-
cauit ꝑ ſe,ut unum corpus.hr̃des uerò uocauit ꝓ duabus
portionibus,ſicut colligitur per caſum ↄ̃riũ,in l.liber hõ
2 §.Titius,ff.de hęre.inſtituẽ.ubi poniẽ caſus,† ꝙ ſi teſtator
dixit,Titius hæres eſto: Seius & Mæuius hæredes ſunto ,
ꝙ fiũt duo ſemiſſes,i.duæ partes totius hr̃ditatis , quarũ
una datur Titio,qui fuit ſolus uocatus,altera datur Seio
& Mæuio,q fuerunt ſimul uocati.Ita in propoſito, cũ hæ
redes expreſè ſint uocati, ut habeant duas uoces, conſu-
les uerò fuerunt uocati ſimpliciter ſub noĩe appellatiuo,
tanquã unũ corpus,debẽt habere ſolũ unam uocẽ.Sed is
intellectus non placet ꝑꝑ abſurditatẽ,quę ſequereẽ·quia
poſſet contingere data inter eos diſcordia , ꝙ ſoli hærę-
des abſq; conſulibus diſtribuerent cũ habeãt duas uoces,
iuxta plenè notata ꝑ Io.An.in c.ſcriptũ,de elec.quod eſt
expreſsè ↄ̃ mentem teſtatoris, q uoluit, ut cõſules eſſent

principales in hac diſtributione fienda, ut ſ.plenè dixi. Preterea cum actus pertineat ad duos ſimpliciter,& non detur poteſtas inſolidum, non ualet quod agitur ab uno eorũ,ut in c.ſi duo,de procu.lib.vj.& c.cãm matrimonij,& c.uno delegatorum,de offi.dele. Sed in caſu noſtro cõſules & hæredes uocantur tanq̃ duo corpora:q̃a teſtator noluit de uno confidere ſine alio. ergo non ualet, quod diſponit̃ ab altero corpore dũtaxat; ad quod optimè facit,quod legi.& no.in c.paſtoralis,primo reſpõſo, de reſcrip. ¶ Quartò trado quartũ intellectũ, qui uĩ æquitati, rõni, & menti teſtatoris cõſentaneus, & nulla inde ſequit̃ abſurditas,ut dicamus,ꝙ cõſules uocent̃ ut unum corpus inter ſe:tñ fiet computatio per capita,ut ſic appareat,ubi ſit ipſum corpus,ut in d.l.interdũ,& l.ſi q̃s Titio, cũ aliis ſuperius allegatis,quẽadmodũ qñ aliquid ſpectat ad canonicos cum conſenſu epiſcopi. nam uocantur canonici ut unũ corpus, & repræſentatur ipſum corpus per maiorem partem ſingulorum,nt no.in d.c.uno,ne ſede uacante,iuncta gl.in uerbo,aſſenſu;ad idem c.abbas. 18.q.2.iũcto.c.eccleſia,de elect.& expreſsè uoluit Fed.in d.conſ.1. in ſolutione q̃õnis,& Io.An.in d.c.à collatione, & in d.c. poſtulaſti;ad idẽ gl.no.in d.c.paſtoralis, ubi dicit, ꝙ plures iudices deputati ad certum actum ſunt loco unius, & quod no. Io.An.poſt Hoſt.in d.c.ſcriptũ, cuius dicta optimè faciunt ad hanc q̃õnem.Et arbitror,ꝙ iſta diſtributio pertineat principaliter ad ipſos conſules per ea,quę ſuperius dixi, & q̃a teſtator expreſsè in principio uocauit ipſos conſules dũtaxat:ſed dicti conſules non poſſunt aliq̃d diſponere ſine conſenſu duarum uocum hæredum; ita, ꝙ oportet duas uoces hæredũ conuenire cũ iudicio conſulum, quemadmodum quando aliquid pertinet ad capitulũ cũ aſſenſu ſui epiſcopi nõ.n.poteſt aliquid in illo actu diſponere capitulũ,niſi eps conſentiat:nec ſufficit,ꝙ medietas capituli concurrat cum iudicio epi:quia ibi nõ eſſet capl'm:ſed oportet,ꝙ ad minus maior pars capituli cũcurrat ad diſpoſitionẽ actus, & habeat conſenſum epi. Et

3 ita è contra, qñ † eps habet actũ facere cũ aſſenſu capituli.non.n.uocantur omnes per capita: ſed uniuerſitas per ſe,& reſpectu ſui ipſius fit computatio per capita, non autẽ reſpectu epi: quia illius aſſenſus requiritur æquè principaliter,ut no.gl.præall.in d.c.paſtoralis,& Fed.ĩ d.cõſ. prope fi.ad idẽ.c.ſi pro te,de reſcrip.lib.vj.iuncta gl.teſtator.n.expreſsè uoluit,ut conſules diſtribuerent, ſed cum eis uoluit,ꝙ concurrerent duæ uoces ſuorum hæredum; nõ ergo ualebit actus,niſi cõſules diſponant,aut ſaltẽ maior pars conſulum.d.l.duo ex tribus ff.de re iud.& d.c.fi. de reſcrip.lib.vj.cum ſimi.præal.cũ aſſenſu duarũ uocum ipſorũ hæredũ. noluit.n.teſtator dare alicui eorũ ptãtẽ inſolidũ. Qualiter aũt haberi debeãt duæ uoces heredũ, arbitror,ꝙ cũ hr̃des fuerint uocati diſtributiuè,ꝙ oẽs uocati pro quarta parte habẽt unã,alij pro alia quarta hñt aliã; & ſic de reliq̃s, optimũ arg.ĩ cle.plures, de iure pa. & in præall.l.interdũ,& in c.q̃m,de iure pa.unde ſatis eſt ꝙ cõſules habeant in diſtributione fiẽda duos ex prædictis hæred.bus ſumptis modo prædicto; & erit tutum, ut oẽs requirantur,cum teſtator nõ expreſſerit,quorum hęredum uoces habeantur; & ſufficiet habere duos eorum, arg.eorum, quæ no.Bar.in l.Pomponius, alias incipit, ſi uni,ff.de re iud.& in l.hæredes mei,ff.ad Treb. Non aũt puto neceſſarium,ꝙ oẽs hęredes dẽt duas uoces:quia nõ reſultaret aliquis bonus effectus,cum,ut dixi,actus pertineat principaliter ad cõſules,& ſufficit hic cõſenſus duorum hæredum:non.n.uoluit teſtator neceſſariò oẽs debere cõſentire,ne difficultarent intantũ materiã propter facilitatẽ hominum in diſcordando, ut ĩ c.nec nouũ.8.q.1.

ad.c.ſcriptũ.ſ.allegatum in primo intellectũ poteſt reſponderi, ut colligitur ex no.per Fed.in loco præall. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM XXXVIII.

1 *Surreptio in literis gratioſis uitiat gratiam.*

2 *Poſsidens duo beneficia curata eodem tempore,ſi non apparet de legitimo titulo, præſumendum eſt, quòd iniuſte poſſederit.*

IN quæſtione quę ad præſens uertitur inter dominum Nicolaum uerij de Brandinis de Vrbino ex parte una, & dominum Iacobum Thomaſij ex alia ſuper canonicatu & p̃benda eccleſi.Vrbinenſis,concluſiuè ipſius q̃õnis deciſionẽ attingam, cum hoc conſilium ſit deciſiuũ, non aũt ꝑſuaſiuũ ad partis petitionem imploratum.Et primò diſcutiã iura dicti do.Nicolai. Secundò præfati do.Iacobi. Ex quorum examinatione & deciſione patebit tertiũ,quæ,ſ. ſint partes iudicis in diffinitione huius cãæ. ¶ Et primò omiſſis allegationibus, quæ fieri poſſent in fauore dicti dñi Nicol.tũ ꝑp cãm præſcriptã, tũ quia ſatis patent in actis productis per ipſum do.Nicolaũ, firmiter arbitror inhærendo actis cãæ mihi exhibitis, ꝙ dictus dñs Nicolaus nullũ iuŝ fouẽat in dicto canonicatu, uel ad ipſum obtinendum uigore literarum apoſtolicarũ per eum impetratarũ,& mihi exhibitarum pluribus cauſis & rõnibus ad hanc ſñiam motus. Primò quia dictæ literæ fuerunt ſubreptitiæ,cũ in eis aſſeruerit ſe rectorem eccleſiæ ſanctæ Barbaræ, ac illam eccleſiam non habere actu ad animarum curam,cuius contrarium apertè probatur per teſtes productos per dictum do.Iacobum, ac per ipſius dñi Nic.reſponſionem ad poſitionem aduerſæ partis. Certũq; eſt, quod omnis falſitas expreſſa, uel ueritas tacita, qua ſuppreſſa uel expreſſa princeps nõ conceſſiſſet literas ſuas, ſaltẽ ita de facili, habet inducere ſubreptionẽ, ut no.probatur in c.poſtulaſti, & ibi per Hoſt.de reſcrip.& & c.ſuper literis, e.tit.facit.l.& ſi non cognitio,& l.ſi legibus conſentaneũ, C.ſi contra ius uel uti.publi. ꝙ autẽ hoc fuerit huiuſmodi, patet: quia facilius Papa concedit canonicatũ,cum animarum cura negligatur, cũ hẽat canonicus reſidere in canonicatu, ut in c.extirpandæ.§.qui

1 uerò,de præben. †Subreptitio aũt in literis gratioſis uitiat gr̃am ipſo facto, & q̃cq̃d uigore taliũ literarũ ſecutũ eſt,ut no.in c.ad audientiã.ij.& c.conſtitutus, de reſcr.& c.j.& ij.de fil.presb.lib.vj.& in cle.j.de præb.& in l.j.ff.de nata.reſti.& q̃d no.in l.p̃ſcriptione, & l.ſi legibus, C.ſi ꝯ ius uel uti.pub.Nec ob.ꝙ dictus do.Nic.nũc dicat ſe non fuiſſe rectorẽ illius eccleſiæ tp̃e impetrationis, quia cum ipſemet in illis literis hoc aſſeruit,ſtandũ eſt primæ aſſertioni ſuæ; ad hoc bonus tex.in l.cũ precũ,C.de lib.cau.& apertè tenuit Io.An.in c.cũ ĩ poſitionibus, de iureiu.li.6. ubi firmat ꝙ narrata in reſcripto ꝑ impetrãtẽ,faciũt fidẽ ꝯ eum,ẽt ſi reſcriptum appareat ſubreptitiũ;facit q̃d no. Inn.in c.cũ uenerabilis,de excep.& c.olim,de cẽſi.Prætereà per teſtes ſatis probatur, ꝙ nomine ſuo tenebatur & poſſidebat,& ꝙ reputabatur cõiter rector illius eccleſiæ. nec ipſe dñs Nicolaus probauit aliũ titulũ legitimũ unde aut poſſidebat tanquã rector, aut intruſus; & in ſui odiũ perinde eſt,ac ſi legitimè poſſediſſet, ne ſit melioris cõditionis intruſus, quàm legitimus rector; probatur in c.eũ q̃,de præben.lib.vj.& quod quiſque dilucida uoce proteſtatus eſt &c. c.ꝑ tuas,de ꝓb. & l.gñalr,C.de nõ nu.pec. maximè qñ detegit̃ fraus,ĩ c.inter dilectos, de do.& c.cũ ſup̃, de cõceſ.p̃ben.& l.ſi creditorib.C.de ſer pig.da.ma.

¶ Secun-

¶Secundò principaliter impugnatur prouiſio facta de di cto domino Nicolao; quia, ut clarè probatum eſt ꝑ confeſsionem ſuam, & teſtes productos ab aduerſa parte, retinuit, & adhuc tenet duas eccleſia curatas, ſ. plebem ſancti Andreæ, & eccleſiam ſanctę Marię in Caſtiglione. nec fuit per eum allegata aut probata diſpenſatio per habentem poteſtatem, nec vnio legitimè facta, licet per eũ fuerit allegata; ſed aſſertioni partis ſtandum non eſt, cum vnio conſiſtat in facto. Et ſic contra ius non eſt præſumédum. nam quælibet eccleſia curata præſumitur per ſe ſtare, & debet habere ſuum rectorem, ut in c. cum non ignores, de præb. nec ſufficit præſcriptio, ut tanquã vnitæ teneantur, niſi ſit tanti tẽporis, cuius initij memoria nõ exiſtat, ut plenè no. per Io. And. ſuper regula, qui cõtra iura, de reg. iu. lib. 6. in Merc. facit. c. j. de præſcrip. & 7. q. 1. c. ſicut, de offi. ord. c. ordinarij, lib. 6. Cum ergo conſtet eundem do. N colaum poſſediſſe eodem tẽpore † duo beneficia curata, nec appareat de legitimo titulo, pręſumédum eſt, ꝙ iniuſtè poſſederit, quia iure reſiſtẽte poſſedit, ut in l. quẽadmodum, C. de agri, & cenſi. lib. 11. & in dicta regula, qui contra iura mercatur; & per conſequens incidit in pœnam extrauagantis, execrabilis Io. 22. ubi diſponitur, quod talis eſt priuatus utroq; beneficio, & effectus inhabilis ad alia quæcũque beneficia; ergo concluditur, ꝙ dictus do. Nicolaus erat inhabilis ad dictum canonicatum obtinẽdum, & per conſequens nõ ualuit collatio canonicatus per executorẽ ſibi facta; pro hoc quod no. Inn. in c. inter dilectos, de exceſ. præla. ubi dicit, ꝙ collatio beneficij facta per executorem notoriè indignum, eſt nulla; & facit, quod ipſe no. in c. fin. de præſump. In caſu autem noſtro plus eſt: quia non ſolùm erat indignus, imo à iure inhabilitatus ad quodlibet beneficiũ, ut ſupra dixi; & facit quod no. idem Inn. in c. cum noſtris, de conceſ. præbẽ.

¶Tertiò principaliter facit contra dictum do. Nicolaum cle. gratiæ, de reſcriptis. ubi diſponiẽ, ꝙ ſi poſt gratiam factam ad beneficium obtinendum recipiat quis beneficiũ, ꝙ ſimul cũ beneficio ſibi debito uigore gratiæ retinere non poteſt, uidetur renũtiare dictæ gratię. Sed in caſu noſtro dictus do. Nicolaus poſt gratiam ſibi factã obtinuit duo curata, quæ nullo modo poteſt obtinere cum canonicatu, & alio bñficio, cùm ſit reditus inhabilis ad quodcũque beneficium obtinendum; ergo uidetur dictæ gratiæ renuntiaſſe, & ꝑ conſequens non potuit illius uigore petere dictum canonicatum: quia ius ſemel extinctũ non reuiuiſcit, ut in cle. gratiæ. 7. q. 1. c. ꝙ periculoſum, & c. ex trãſmiſſa, de renun. & de conſec. diſt. 4. c. queris, & l. ꝙ res. §. aream, ff. de ſolu. Nec hic obſt. ꝙ tex. in d. cle. gratię, loquatur in eo, ꝗ impetrauit gratiam ad beneficiũ curatũ, uel ad dignitatem: quia dictus do Nicolaus impetrauit etiam ad beneficium cũ cura, uel ſine cura Itẽ eadem rõ eſt in caſu noſtro in utriſque, ut patet ex prædictis; ergo eadem debet eſſe diſpoſitio, ut apertè hoc ſentit gl. in d. cle. gratiæ, in uerbo, beneficium curatũ eſt, & in gl. ꝑced.

¶Quartò poſſet attentari, ꝙ, etiam ceſſantibus omnibus prædictis, dictus canonicatus nõ includebatur ſub literis impetratis per eum: quia nõ fuit facta mentio, ꝙ canonicatus ſpectabat ad electionem canonicorum: ſed ſolum mandatur prouideri de ſpectante ad collationem, præſentationem, prouiſionẽ, ſeu diſpoſitionem epi. uel capituli &c. Certum eſt autem, ꝙ appellatione prædictorum modorum nõ uenit electio, ut probatur in c. cum in illis, de præben. lib. 6. §. illis uerò, & in cle. j. de præben. §. j. Et quãquam illa iura loquantur, cum mandetur ꝓuideri de prælaturis dignitatibus, ſeu perſonatibus: tñ eadem ratio eſt in inferioribus beneficiis. cum. n. literæ ad beneficia obtinenda ſint ambitioſæ, debent ſtrictè intelligi, ut in c. quãuis, de præb. lib. 6. ideò vno modo expreſſo nõ uenit alius, ut in c. cum in illis præall. & c. ſuſceptum, de reſcrip. eo. lib. Et hoc tenet glo. ord. in d. cle. in uer. de dignitate: idem ibi Pau. ¶Ex quibus oĩbus euidenter patet dictum do. Nicolaũ omni iure deſtitui in retentione, ſeu aſſecutione dicti canonicatus. ¶Venio nunc ad iura dicti do. Iacobi. & omiſsis pari ratione allegationibus, ꝗ poſſent exquiſitè contra eundem fieri, arbitror eũ bono iure fulciri. ſatis. n. probatum eſt per confeſsionem partis aduerſæ, & per teſtes ab eo productos, ꝙ poſſeſsio iuris eligendi canonicos eſt ad præſens penes canonicos reſidentes in ciuitate Vrbini; ita, ꝙ exiſtentes extra ciuitatem non ſint de neceſsitate uocandi, & tali conſuetudini ſtaẽ, etiam in electionibus canonicorum; ꝓbatur in c. cum in eccleſiis, in fin. de præben. lib. 11. ¶Præterea ſatis probatum eſt, ꝙ in dicta eccleſia nõ erant tempore electionis factæ, niſi octo canonici, quorum vnus erat mortuus; & ſic remanſerunt ſeptem: tres ꝓbantur abſentes extra ciuitatem tẽpore electionis factæ. poteſtas ergo eligendi remanſit ſolidè penes quatuor in ciuitate reſidentes: quod eſſe põt, cùm penès vnum reſidere ius collegij etiam in electione prelati poſsit, ut legitur & notatur in c. gratũ, de poſtu. præla. & 65. diſt c. fi. & l. ſicut, ff. quod cuiuſque vniuer. facit 10. q. 2. c. hoc ius porrectũ, poſt principium, ibi, maiori parte ibidem ſeruientiũ conſentiente &c. Illi uerò quatuor canonici, penès quos remãſit tota poteſtas eligendi, potuerunt cõpromittere in vnum ex eis, ut in c. cum in iure, & c. cauſam, & c. quia propter, de elect. li. 6. cum ſimilibus. electio ergo facta à cõpromiſſario eorum de dicto dño Iacobo ualuit, & tenuit, cũ poſſit capitulum data uacatione canonicatus ad eorum libitum ſe congregare, & eligere, cũ à die uacationis & notitię curat ei tẽpus, ut in c. quia diuerſitatem, de cõceſ. præb. & c. licet, de ſup. negli. præla. cum ſimi. Et qualiter capitulum debeat conuocari, ſtandum eſt conſuetudini, ut in c. in cauſis, de elect. no. Bar. in l. obſeruare, C. de decur. lib. 10. nec obſt. ſi dicatur, ꝙ non plenè probatur cõſuetudo, ut abſentes non uocentur: quia cum illa ſit contra ius, requiritur ſpatium 40 ann. ut in c. fi. de conſue. no. gl. in c. ſi eo, ti. lib. 6. quia ſaltem probaẽ, ꝙ præſentes in ciuitate ſunt in poſſeſsione diuturna eligendi canonicos, exiſtentibus extra ciuitatem minimè requiſitis; & hæc quaſi poſſeſsio ſufficit ad ualiditatem electionis iam factæ, ut in c. querelam, de elec. & c. cum olim, de cau. poſ. & propriet. & c. cõſultationibus, de iure patron. & quod in eis no. facit qđ no. Inn. in c. ij. de in integ. reſt. Et ex iſtis omnibus concluditẽ tertium, ꝙ cum ꝯ electionem dicti do. Iacobi, uel eius ꝑſonam nil canonicè probatum ſit, & de ipſius iuribus clarè pateat, partes iudicis erunt in hac cauſa cõfirmare electionem de eo factam, & imponere ſilentium dicto dño Nicolao, ac illi canonico, ꝗ dixit ſe contẽptum in illa electione, cum probatum ſit per teſtes productos à dicto do. Nicolao, illũ ueniſſe ad ciuitatem poſt electionẽ legitimè factam de dicto do. Iaco. Et hæc ſufficiant. NIC. AB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

Illud de iure quæritur in effectu, an ſtatutum ciuitatis, quo cauetur, ut uxori relictæ debeantur alimenta ab hæredibus uiri defuncti tempore diſſoluti matrimonij, donec ſibi fuer t d s ſoluta: poſsit ſine peccato obſeruari, præſertim habito reſpectu, quòd mulier defuncto uiro fuit recepta à patre ſuo locuplete, & in ipſius domo alimentata ab eodem, donec fuit alteri nupta, cui maritata extitit, cũ iuribus ſibi cõpetentibus contra hæredes primi mariti? Hinc eſt, quòd tàm pater, qui alimẽtauit filiam in

in uiduitate, quàm maritus ſecundus, qui alimentat & ſuſtinet onera matrimonij,quotidie petunt alimenta a tempore mortis primi mariti,pro parte autem hæredum mariti allegatur dictum ſtatutum continere uſurariam prauitatem.Item quòd ex alio capite non erant mulieri alimenta præſtanda,quia alio ſtatuto ciuitatis cauetur,ut uxor teneatur reſtituere omnia ſibi tradita & donata a marito;quod tamen dicta mulier minime fecit, cum adhuc ſibi teneat quaſdam ueſtes pretioſas Quæritur,quid iuris tã reſpectu mulieris,quàm patris,& ſecundi mariti,qui dictam mulierem alimentarunt,dote non ſoluta uſque ad præſentem diem.

CONSILIVM XXXIX.

1 *Vſuræ datis poſſunt etiam hodie peti,prohibitione iuris canonici non obſtante.*

2 *Formalitas in uſura eſt ipſum mutuum.*

3 *Statuta ſi mandent alimenta præſtari,uel quid certum pro libra,non ualent.*

4 *Maritus non alimentat uxorem principaliter propter dotem acceptam,ſed quia uxor deſeruit oneribus matrimonij.*

5 *Mulier ſi non habeat unde ſe alat,non per hoc poteſt petere alimenta,intra annum.*

6 *Vxor non poteſt petere uſuras ratione retardatæ dotis.*

CHriſti Saluatoris, eiusque piiſſimæ genitricis auxilio inuocato, Vr̃ primò dictũ ſtatutũ ualere,ac omni peccati ſcrupulo carere, ſicut n.lex ciuilis potuit à principio ſtatuere, ut dos in bonis immobilibus conſiſtens reſtitutioni ſubiaceat poſt annũ; adeò,ꝙ reſtitutione poſtmodũ nõ facta, teneat̃ hr̃s ipſam dotem cum uſuris reſtituere,ut eſt expreſſum in l. unica. §.exactio,C.de rei ux.actio.& dicit Bar.in l. cunctos po-
1 pulos,C.de ſum.tri.ꝙ † tales uſuræ poſſunt etiam hodie peti,prohibitione iuris canonici non obſtante,quia nõ ueniunt ex pacto ꝯhẽtiũ,ſed ex legis diſpoſitione ꝑꝑ moram.ſicut enim poteſt lex in pœnam condemnare in duplum,uel triplum,inſti.de act.§.tripli(facit quod legi. & no.in c.unico,de plus pe.) ita potuit lex cõdẽnare hrẽdẽ mariti ꝑꝑ morã,& cõtumaciã in reſtituẽdo dotẽ ſm̃ iuris diſpõnẽ.Ita pari rõne potuit ſtatutũ ciuitatis ꝓſertim,habẽtis iura pr ncipis inducere, ut dos in qbuſcũque bonis cõſiſtens,ilicò reſtitutioni ſubiaceat, & in pęnam moroſi inducere,ut alimenta mulieri ꝓſtentur,donec dos ſoluta fuerit,arg in l.omnes populi,ff.de iuſt.& iure,& quod nota Bar.in l.infamẽ,in fi.de publi.iud.Et ꝓſertim hoc uidetur admittendũ cã alimẽtorũ,cum multorum ſit opinio, ut ẽt intra annũ debeantur alimenta mulieri non habenti aliũde,unde uiueret,etiã omni diſpoſitione ſtatutaria ceſſante,ut no.gl.in d.§.exactio, quam multi ſequuntur firmat Spe.in ti.qui fil.ſint legi.& cũ maritus ꝑꝑ onera matrimonij ſupportanda lucretur fructus rei ſibi pignoratæ ꝑꝑ dotẽ,ut in ca ſalubriter, de uſuris fortius ergo pro ſuo intereſſe poterit petere ſine omni peccato huiuſmodi alimenta ab hæredibus primi mariti. Nam & de iure canonico poſſunt peti uſuræ tanquàm intereſſe,ut not.gl. in c.cõquæſtus,de uſuris,& in l.ſi traditio,C. de acti.emp. & ur̃ expreſſum in c.ſalubriter,& c.j.de feu.¶Secundò prĩ-
2 cipaliter facit,† quia formalitas in uſura eſt ipſum mutuum.unde uſura non conſiſtit niſi in contractu mutui, pacto tacito uel expreſſo interueniente.xiiij.quæſtio.ij. per totum,& in c.conſuluit.de uſur. plenè per Io.An. in regula,peccatum,de regu.iu.lib vj.in Mercu.Sed in caſu noſtro nullum interuenit mutuum, nec pactum expreſſum, uel tacitum, ſed totum peruenit ex diſpoſitione ſtatutaria.ergo ceſſat uſuraria prauitas. Sed his non obſtantibus quæ uerè caſui noſtro non obſtant, contrariam ſententiam arbitror ueriorem. Et primò allego authoritatem Io.de Lig.in cle.unica,de uſuris.ubi hanc qõnẽ in terminis format,& dicit talia ſtatuta non ualere, & ſtatuentes
3 incidere in pœnã illius cle.& plus dicit,† ꝙ talia ſtatuta non ualent,etiam ſi mandent alimenta præſtari, uel quid certũ pro libra poſt annum:pro quo allegat dictum Inn. in c.ſalubriter.ubi firmat uxorem relictam non lucrari fructus rei ſibi pignoratæ ꝑꝑ dotem quia nõ deſeruit matrimonio. ſicut.n.maritus non lucratur fructus rerũ dotalium,nec pignorum ſibi datorum ꝑꝑ dotem, ſi non ſuſtineat onera matrimonij, ut leg.& no.in c.ꝑ ueſtras,de do. poſt diuor.reſt.& l.ſi ante,ff.ſol.matri.& in d.c. ſalubriter ita nec uxor debet aliquid habere pro intereſſe dotis, ex quo non ſuſtinet,nec deſeruit oneribus matrimonialibus
4 † non enim ur̃ maritus alimentare uxorem principaliter ꝑꝑ dotem acceptam:ſed quia uxor deſeruit oneribus matrimonij.Hinc uidemus, ꝙ ſi maritus duxit uxorem ſine dote, tenet̃ nihilominus alere uxorem iuxta dignitatem ſuam,& tanquam ſororem, ut no. Inn.in d.c.ꝑ ueſtras, & legit̃ & no.in l ſi cũ dotem,§.ſinaũt,ff.ſol.mat. Et ꝓſertim nõ poſſunt alimẽta exigi intra annũ, cũ ante nulla ſit mora.nec etiã poſt morã,quia licet malefaciant hæredes nõ ſoluendo dotẽ,prout à iure diſpoſitũ eſt,non tñ ꝑꝑ curſum tp̃is poteſt aliquid eſtimabile peti quia quicquid ſorti accedit,uſura eſt xiiij.q.iij.per totum.Lex autem ſeu ſtatutũ nõ põt inducere,ut licitè uſura ſoluatur,cum in materia peccati ſtãdum ſit iuri canonico,ut in c.ſi. de præſc. no.Bar.in priuilegia,C.de ſac.ſan.ec.in regula,poſſeſſor, de reg iu.lib.vj.¶Præterea,& ſcd̃o probatur ſubtiliter, rõ.n.quare potiſſimè fuit uſura prohibita,eſt,quia creditor conſequitur duas retributiones.Primò enim conſequitur pecuniã ſuã integrã.Scd̃o conſequitur aliquod lucrũ ultra debitum,quod eſt contra naturã rerũ, cum ex ſe nõ generet aliã pecuniã,nec uſus pecuniæ eſt ſeparatus a dominio ipſius pecuniæ,ut plenè & ſubtiliter no.per Io.An. ſuper dicta regula,peccatũ.In caſu aũt nr̃o,hoc directo cõtingit.Nã mulier haberet duas retributiones ex ſua pecunia.Primò.n.cõſequitur ſuã pecuniam cum integritate.Secundò cõſequit̃ lucrũ alimẽtorũ,quod nõ eſt cõcedendũ, nec ſtatuta ciuitatis excuſant,ut in d.cle.unica, de uſuris. Nec ob.ꝙ petat rõne ſui intereſſe.non.n.probatur ex hoc intereſſe mulieris.Primo.n.intra annum non poteſt de iure petere,ꝓſertim cum non indigeret, cum a patre locupleti fuerit alimẽtata.¶Quinimò multi tenent,ut refert
5 Cy.in d.§.exactio,ꝙ † ẽt ſi mulier non habeat, unde ſe alat,non per hoc poteſt petere alimẽta intra annũ, cũ hoc caueatur.Nec obſt.ſua inopia,cũ poſſit ſibi prouidere uẽdendo ius ſibi competens de præſenti.Et profectò illa opinio eſt uerior,& ſubtilior, licet alia æquior,ut ſentit Io an. An.in addi.Spe.in ti.qui filij ſint legi.§. j. Fortificatur ẽt hæc cõcluſio ex rationibus ſtatim ſiẽdis ad ꝯria. Et ad hãc cõcluſionẽ facit,qđ no.Bar.in l.inſulã,§.uſuras,ff.ſo-
6 lu.matr.ubi dicit,ꝙ uxor nõ põt petere uſuras occaſione retardatæ dotis,ita ꝙ nõ habet locũ ſm̃ eũ de iure canonico.l.unica.§.exactio,prællega & idẽ ſentit Azo in ſumma de uſur.& Io. An.& Inn.in c.ſalubriter,de uſuris, ubi dicũt,ꝙ ſi hæres mariti obligauit uxori ꝓdiũ pro dote reſtituenda,tenet̃ cõputare fructus;quod eſt notãdum.Nec obſt.primũ ꝯriũ ſ̃ formatũ.Dico.n.ꝙ licet lex poſſit certã pœnã infligere moroſo & contumaci, ut in contrario, non tamen poteſt inducere lucrum parti propter curſum temporis,ſicut facit in d.l.unica.§.exactio, & ſtatutum in caſu noſtro.Et ita refert Butri.in d.l.cũctos populos,quẽdã theologum ſibi reſpondiſſe.Quinimò ſtatutum in caſu

noſtro

noſtro non eſt fundatum ſuper aliqua mora: quia non aſtringit hæredem ad ilicò dotem ſoluendam, ſed ad præſtandū alimenta, donec dos fuerit ſoluta; & ſic inducit materiam peccandi, quia uxor non curabit petere dotē, ut interim conſequatur illud lucrum ex ſolo curſu temporis. Nec ſecundo ob. qđ dicitur de intereſſe: quia intereſſe non eſt intra annum, cū nulla ſit ibi mora. d. §. exactio, nec etiā poſt annū probat ipſo iure intereſſe; ſed eſt neceſſe, ut appareat, ꝙ mulier uel maritus erat ſolitus ex pecunia licitè lucrari; & tunc habebit petere probando intereſſe: non autē audietur petendo alimenta uigore ſtatuti; facit, qđ not. Inn. in c. ſacro, de ſen. excō. & Bart. in l. una, C. de ſent. q̄ pro eo, qđ intereſt, & qđ not. in c. conqueſtus, de uſu. petit enim maritus ſecundus ab iſtis hæredibus primi mariti dotē, tanꝗ aliud debitum priuatum. Non obſt. tertiò, ꝙ dicitur mutuū non interceſſiſſe: quia dico, ꝙ non eſt mutuū expreſſum; ſed ius fingit mutuum interuenire, quaſi hæres ſoluerit dotem, & poſteà mulier ſibi compenſauerit, nec ab ea recipiat lucrum alimentorum, ſicut ius diſponit in eo, qui uendit rem pluſquàm ualet: quia differt ſolutionem pretij, ut plenè legitur & notatur in c. in ciuitate, de uſur. cum enim habeat actionem ad dotem poſt annū, uel ante, ſi ſtatutum hoc inducit tacitè uel expreſſe, & eam non intentet, uidetur tacitè conuenire cum debitore; meritò hoc eſt damnandum. Et hæc ſufficiant, & præſertim hoc dicendum in caſu noſtro, in quo mulier non paruit ſtatuto, quatenus in ea fuit, in reſtituendo ueſtes, & fruſtra legis auxilium inuocat, qui cōmittit in legem, ut in c. quia fruſtra, de uſuris. Et hæc ſufficiant. NICOLAVS ABBAS.

CONSILIVM XL.

1 *Donator, quando ſe obligat per uerba obligatoria, eſt obligatus.*
2 *Prohibitus alienare inter uiuos non uidetur prohibitus in ultima uoluntate.*
3 *Donatio cauſa mortis, quando non fit in teſtamento, nec in codicillis, accedit magis ad naturam contractus, quàm ultimæ uoluntatis.*
4 *Tutor non dicitur conſentire contractui minoris, niſi expreſſè approbet.*
5 *Statutum ubicunq; exigit conſenſum alicuius in facto alterius, uidetur illum requirere pro ſolennitate.*
6 *Prohibitus donare ſine alicuius conſenſu, non poteſt donationem facere, niſi ſpecialiter ſibi fuerit donare permiſſum.*
7 *Tacens non habetur pro conſentiente, ubi agitur de re oneroſa, & non appetibili.*

FActum in effectu ſic proponitur. Statuto Senenſi cauetur, ut nulla mulier nupta poſſit de ſuis dotibus, uel in ipſarum preiudicium aliquem ꝯtractum, uel obligationem facere cum patre, fratre, auo, uel quacunq; perſona ſine conſenſu, uel ratihabitione ſui uiri, & ſi fieret, non ualeat ipſo iure. &c. alio uerò ſtatuto cauet, ꝙ in qualibet ultima uoluntate ſufficiant tres teſtes &c. Quibus ſic dictantibus q̄dam dn̄a Checcha nupta Ioāni de Bandinello, ſuſcepta unica filia ex matrimonio, ueniens ad mortem in p̄ſentia dicti uiri ſui comitis cum conſenſu patris ſui donauit cā mortis dicto patri ſuo p̄ſenti, & recipienti ꝓ fratribus carnalibus dictę dn̄æ Checchæ, & filijs dicti comitis quartā partem ſuarū dotiū omnimodo, quo poterat. ¶ Quæritur, nunqd dicta donatio iuribus ſubſiſtat? Pro cuius deciſione quatuor ſunt examinanda. ¶ Primò an donando mortis cā uideatur mulier ꝯhere, uel in p̄iudicium ſuarum dotium obligationem facere? ¶ Secundò p̄ſuppoſito, ꝙ contractū, uel obligationem feciſſe uideatur; ita, ut mariti conſenſus interueniret, ut iuxta primum ſtatutum debuerit, an mariti præſentia in donationis actu cū taciturnitate habeatur pro conſenſu, ut ſic ſtatuto ſit ſatisfactum? ¶ Tertiò præſuppoſito, quòd debet haberi taciturnitas pro conſenſu, nunquid dicta donatio poſſit infringi ex eo capite: quia non interuenerunt quinq; teſtes? ¶ Quartò præſuppoſito, quòd ex dictis capitibus non poſſit infringi, an ſaltem ualeat impugnari ex eo, quia pater conſenſit, ſeu authoritatem p̄ſtitit in donatione facta filijs ſuis in poteſtate conſtitutis? ¶ Circa primum vr̄ primò dicendum, quòd donando cā mortis non uideatur dicta domina Checcha contractum aliquem, uel obligationem feciſſe, quòd non contraxerit, uidetur clariſſimum: quia ad eſſe contractus requiritur, ut ultro citroq; naſcatur obligatio, ut in l. Labeo. 2. ff. de uerb. ſig. qđ ceſſat in donatione cā mortis, Nam, ex quo non interuenit rei donatæ traditio, nulla naſcitur ex parte donatarij obligatio. non. n. obligatur ipſi donatori ad aliquid: ſecus, ſi interuenit traditio: quia tunc obligatur ad reſtituendum, ſi conualeſcat donator: aut ſi prius decedit ipſe donatarius, ut in l. non omnis, ff. ſi cer. pet. Nec ipſe donator uidetur obligari: tùm quia ante mortem donatoris non uidetur donatio perfecta, ut in l. non uidetur, ff. de dona. cā mor. tùm quia pōt pœnitētia ductus illam donationem ad libitum reuocare, ut in l. mortis cā donatio, & l. qui mortis cā, ff. eod. tit. ergo non eſt donator obligatus, cū obligatio ſit iuris uinculū, quo neceſſitate aſtringimur alicuius rei ſoluende &c. ut dicit tex. inſtit. de oblig. in prin. Et hoc expreſſe videtur ſenſiſſe
1 Din. dicens, † quòd qn̄ donator per uerba obligatoria ſe obligat, ut quia dicit, promitto tibi donare; & tunc eſt obligatus, licet poſſit reuocare: aut non per uerba obligatoria; ut quia dixit, dono; & tunc non obligatur, ſed hæres aditione ſecuta, tenetur utili ex teſtamento; allegat l. j. C. eo. Cum ergo, ut patet ex prædictis, dicta dn̄a Checcha non fecerit donādo cā mortis aliquem contractum, uel obligationem: quia purè donauit cā mortis. ergo nō requirebatur conſenſus mariti. potuit ergo donare cū ſolo patris conſenſu, ut in l. tàm is. §. j. ff. de dona. cau. mor.
2 facit, qđ in ſimili dicimus, quòd† prohibitus alienare inter uiuos, non uidetur prohibitus in ultima uoluntate, ar. in l. pater. §. fundum, ff. de leg. 3. plenè per Bart. in l. ſi ita quis promiſerit. §. ea. l. ff. de uerb. oblig. Donatio autē cā mortis trahitur ad ultimā uoluntatem, ut inſtit. de dona. in prin. & in l. fin. C. de dona. cau. mor. Maritata ergo prohibita ſine conſenſu mariti contractum uel obligationem facere de ſuis dotibus, non uidet̄ ꝓhibita diſponere in ultima uoluntate, & per conſequens nec in donatione cā mortis. Sed ſtatutum prohibet mulierem nuptam in p̄iudicium ſuarum dotium ſine ſui uiri conſenſu obligationem facere. Sed nulli dubium eſt, quòd donando cā mortis faciat obligationem in p̄iudiciū ſuarū dotiū: quia non data reuocatione, debetur dos ſeu eius pars donatario uigore donationis, ut ff. de dona. cau. mor. per totum. quod autē obligatio ex tali donatione oriat̄ apertè, patet: qa olim certū eſt, quòd debebat interuenire ſtipulatio, ut in l. mortis cā donatio, & l. ſenatus. §. fin. ff. eo. not. Cyn. in l. j. & l. fin. C. eo. hodie uerò (ſm̄ cōem opinionem) ſufficit nudum pactum; ſic in donatione inter uiuos, ut not. glo. in l. cum pater. §. Meuio, ff. de leg. 2. & inſti. de dona. in prin. tenet Cyn. in d. l. j. & fin. & Bar. in d. §. Meuio, & in l. j. ff. de dona. cau. mor. præalleg. & ſic oritur obligatio, quæ inducitur ex conſenſu partium, ut in l. cum amplius. §. is natura debet, de reg. iur. & l. ſtichum. §. naturalis. ff. de ſo.

¶ Qui-

¶Quinimò dico, quòd non ſolũ inducitur obligatio in ꝑiudicium ſuarum dotium ex tali donatione: ſed etiã ipſa donataria obligatur ex ſtipulatione, ſeu pacto ſuo, licet non irreuocabiliter per ſupradicta, ex quo eã fecit nõ in teſtamento, ut apertè hoc uoluit Bar. impugnando opinionem Din. in d.l.j.ff. de dona.cã mortis.tenet originaliter ibi glo. & clarius in l. legatum eſt q̃dã donatio,ff.de leg.2.& inſti.de dona.§.j.in uerbo,ſatis ſentit.d.l.j. & fin. C.eo.ergo locus eſt ſtatuto,quo cauetur, ut nullam obligationem facere poſſit in ꝑiudicium ſuarum dotium ſine conſenſu mariti. habuit.n.ſtatutũ reſpectum ad fragilitatem ſexus,arg.in l.ſi mulier,C.ad uelleia. unde ſicut mulier inducit ad donãdum cã mortis; ita induci põt ad nõ reuocandũ, arg.in d.l.ſi mulier. & q̃d not.Bar.in l.generaliter,C.eo. unde negari non põt ꝑſertim in muliere,q.n dicat obligationem feciſſe in ꝑiudiciũ ſuarũ dotiũ: quia, ea non reuocante, ſicut non reuocauit,ꝑiudicatur filiæ & hæredibus ſuis, & ipſa remanet ſemper obligata,licet in uita poterit ſe abſoluere; ſed ante,quam faceret, obligata exiſtebat.Ex his patet reſponſio ad ꝯria. Dico enim,ꝙ ꝓpriè non contraxit,ſed obligationem in ꝑiudiciũ ſuarũ dotium fecit. Itẽ quãdo† donatio cã mortis non fit in te-
3 ſtamento, nec in codicillis accedit magis ad naturam cõtractus, q̃ ultimæ uoluntatis, ut ꝓbaẽ in l.tàm is.§.j.palleg.& ibi hoc tenet Bart. & idem q̃d not. in d.l.j.& fin.C. de dona.cau.mor. ſecus autem,ſi fieret in teſtamento,uel codicillis:quia tunc ſaperet ex toto naturam ultimæ uoluntatis,& eſſemus extra uerba ſtatuti;& hoc caſu procedunt contraria. Ex quibus omnibus concluditur, ꝙ opus fuit ſolẽnitate ſtatuti ad ualiditatem dictæ donationis. ¶Ideo oportet nunc diſcutere ẽm dubiũ, an maritus tacẽdo uideatur conſenſiſſe. Et ꝓ parte affirmatiua põt allegari regula, qui tacet, de reg.iur.lib.vj. cum multis iuribus ibi allegatis ꝓ concordantijs, in quibus patet, ꝙ qui tacet,conſentire uidetur. Dico quòd pro & contra poſſunt allegari iura ferè infinita, q̃ diſcutiuntur plenè per glo. & Din. in d.regu. qui tacet, & regu. is qui tacet,& ꝑ Cy.in l.inuitus, C. de proc.& Bart.in l.q̃ dotis,ff.ſol.matri. per canoniſtas in c.nõne de præſum.Sed in propoſito noſtro arbitror firmiter,ꝙ illa uiri præſentia & taciturnitas non debet haberi ꝓ conſenſu. pro quo allego tex.
4 not.iuncta gl.in l.3.ff.de autho.tut. ubi patet,† quòd tutor non dicitur conſentire contractui minoris,niſi expreſſè approbet;unde ſola taciturnitas non habetur pro conſenſu.Et expreſſius per illum tex.& gl.hoc uoluit Bar.in d.l.q̃ dotis. ubi ad propoſitum per ibi not.tradit theoricã dicens, quòd qñ agitur de præiudicio tertij,cuius bona concernunt aliquẽ quo ad curã & ſolicitudinẽ, tacens non præſumitur conſentire: ſed dos uxoris reſpicit maritum quo ad curã & ſolicitudinẽ,p̃ſertim attento ſtatuto,quòd prohibet mulierẽ obligationẽ facere ſine cõſenſu mariti. ergo maritus tacendo non vr̃ conſentire.Secun
5 dò probo†ſic,ubicũq; ſtatutum exigit conſenſum alicuius in facto alterius,uidetur illũ requirere pro ſolẽnitate:q̃a aliter non poſſet requirere, ex quo negotium ad illũ nõ pertinet,nec eſt ſuperior contrahentis; ita notãter tenuit Ant.de But.in c.cum conſuetudinis, de conſue. Vbi autẽ requiritur conſenſus ꝑ ſolẽnitate actus, oportet quòd interueniat expreſsè & clarè, nec ſufficit taciturnitas; ad hoc quod legitur & notatur in c.quia propter, de elec.iũ ctis notatis in c.q̃d ſicut,& c.eccleſia, eo.tit.facit q̃d in ſimili not.glo.in c.ut circa,de elect.lib.vj. ¶Tertiò uidetur de hoc tex. in ſimili in l. filiusfamilias.§. pari autẽ rõne,
6 ff.de dona.ubi patet,† quòd is,qui prohibetur donare ſine alicuius conſenſu,non põt donationem facere, niſi ſpecialiter ſibi fuerit donare permiſſum.Et pondero uerbũ, ſpecialiter, per quod ꝓbaẽ conſenſum expreſſum requiri. Et per illum tex.hoc apertè tenet Bar.in d.l.tam is.§. j.ver.q̃ro an requiratur expreſſa & ſpecialis &c.Tertiò facit theorica Inn.in c. in geneſi, de elect.quã ſequitur glo.
7 in regula, qui tacet, ꝑalleg.dicit enim,quòd † ubi agitur de re oneroſa & non appetibili, tacens non habetur ꝓ cõſentiente,ut in l.filiusfa.§.inuitus,ff.de procu. Sed in caſu noſtro præiudicabatur per illã donationẽ filiæ ipſius mariti, ad quã ueniebat integra dos,per conſequens ipſi marito,qui in uita filiæ habebat uſumfructũ, ut in l.non ſolum,C.de bonis,q̃ libe. ergo tacendo non uidetur cõſenſiſſe. ¶Ex ꝑdictis patet dictã donationẽ non ualuiſſe,& ꝑ conſequens fruſtra eſt examinandũ tertiũ,an corruat: q̃a non interuenerunt quinq; teſtes; & poſſet allegari,quòd etiã ex iſto corruat per l.fin. C. de dona. cau.mor.ubi diſponitur, ut ad ualitudinem talis donationis interueniãt quinq; teſtes. Nec obſt.ſtatutum ꝑalleg.quia loquitur de ultima uoluntate: ſed qñ donatio fit per ſe,non autem in teſtamento,uel codicillis,ſed in tertia ſpecie diſtincta,accedit magis ad naturã contractus, quàm ultimæ uoluntatis,ut ſ.plenè dixi.ſtatutũ ergo permittens numerũ teſtiũ in ultima uoluntate, non debet extendi ad iſtum caſum, maximè cum ſit reſtringendũ tãquàm dewians à diſpoſitione iuris cõis,ut in c.cũ dilectus,de conſue.& in regula, q̃ à iure cõi exorbitant,de reg.iur.cum ſi.facit optimè q̃d not.Bal.in l.fi.C.de teſta.ubi dicit, quòd ſi ſtatutũ prohibeat minorem.xx.annis teſtari, non oportet extẽdi ad donationem cã mortis ratione prædicta, licet aliud dixerit Bar.in l.2.ff.de leg.j. In ꝯrium tamen ſingulariter facit l. Marcellus,ff.de dona.cã mor.ubi patet,quòd ſolẽnitas remiſſa in ultima uoluntate,uidetur tacitè remiſſa in donatione cã mortis;ad idem facit tex.inſti. de dona.in prin.& in l.fi.C.de dona.cã mor.profectò articulus eſt ſatis dubitabilis:ſed in ꝑſentiarũ aliter non examinabo:quia ex ꝑdictis ſatis clarè patet deciſio huius q̃onis.¶Et eadẽ rõne non curo examinare quartũ dubiũ,q̃d hìc poſſet oriri,an pr̃ potuerit præſtare ſuũ conſenſum in donatione ꝑ filiũ facta fratribus ſuis filijs conſtitutis in poteſtate ipſius patris cõmunis,de quo per glo.& Bar. in l.j.ff.de autho. tuto. & melius per Bar. in l. impuberum.§.j. ff. de fal. ubi uidetur ſentire, quòd non, licet aliud ſenſerit in d.l.j. Primum uidetur uerius propter uſumfructum, qui acquiritur ipſi patri, qui in facto ſuo non potuit authorizare. NICOLAVS ABBAS.

CONSILIVM XLI.

1 *Gratia facta contra præcedentem interlocutoriam principis,de qua in gratia nulla extitit facta mentio, iudicatur ſubreptitia, & nulla.*

2 *Teſtamentum primum tollitur per ſecundũ ſimpliciter cõditũ.*

3 *Periurus omnis,non eſt infamis infamia ciuili,ſed ſolum ille,qui uenit contra promiſſionem iuratam.*

4 *Donatio præſumitur facta inter uiuos,quando non apparet commemoratio mortis,etiam ſi fiat ab infirmo.*

5 *Contractus inter uiuos factus ſub conditione impoſſibili de iure,uel ſub conditione turpi,eſt ipſo iure nullus.*

IN quæſtione, quæ uertiẽ ſeu uerti ſperaẽ inter Antonium Ioannis ex una parte,& Nicolaum Nicolai ex alia ſuper ꝑualiditate duorum teſtamentorum ab eadem domina diuerſo tempore confectorum,ac etiam ſuper ualiditate cuiuſdam donationis inter uiuos factæ ab eadem domina in caſu,

in caſu, quo mutaret primum teſtamentum, duo principaliter examinanda incumbunt. ¶ Primò, nunquid attentis uerbis utriuſq; teſtamenti, dici poſſit, primum per ſm reuocatum? ¶ Secundò, præſuppoſita primi reuocatione, an ſaltem ualeat donatio facta in eodem teſtamento? ¶ Circa primum arguitur ad partem negatiuam, q̃ primum p ſm non reuocetur. vbicunq; enim in primo teſtamento ponitur clauſula derogatoria alterius uoluntatis, non ualet ſecũdũ, niſi fiat de illa clauſula mentio, ut in l. ſi quis in prin. ff. de leg. 3. facit c. nonnulli, de reſcr. & c. pe. & ult. de capc. mo. Sed in caſu noſtro in primo teſtamento fuit appoſita huiuſmodi clauſula, nec de ea fuit facta aliqua mẽtio in ſecundo; ergo &c. Minor probatur ex uerbis primi teſtamenti, in quo inter cætera ſic cauetur: Et hanc meã præſentem uoluntatem uolo & mando cæteris alijs præualere, & perpetuò iuris effectum habere, & incõmutabilem, & firmam eſſe, & ex nunc iuro ſponte corporaliter tactis literis ad ſancta dei euangelia præſens teſtamentum, & ultimam meam p̃ſentem uoluntatem de nouo non condere uel facere &c. unde ponderanda ſunt inter cætera illa uerba, Et perpetuò iuris effectum habere, & incõmutabilem & firmam eſſe &c. Ex quibus clarè patet, q̃ uoluit illud teſtamentum ualere. Secundò ad idem facit c. cum olim, de re iudi. vbi † gratia facta ꝯ præcedentem interlocutoriam principis, de qua in gratia nulla extitit mentio facta, iudicatur ſubreptitia, & nulla; & per illum tex. dicit not. Bal. in l. qđ iuſſit, ff. eo. q̃ ſi ſuper eodem apparerent duæ ſententiæ interlocutoriæ contrariæ, nec appareret, q̃ iudex tulerit ſententiam animo reuocandi primam, q̃ prima non vr̃ reuocata. Ita dicendum in propoſito, & tanto ſecurius, quanto in primo teſtamento firmiter dixit, q̃ uolebat illam eſſe ſuam firmam, & incõmutabilem uoluntatem. Et hoc permaximè vr̃ tenendum ex eo, quia in primo teſtamento appoſuit iuramentum de illo non reuocãdo. ne ergo dicatur periurus, debemus interpretari nõ habuiſſe animum aliud teſtamentum condendi, ſed potius morem gerendi filio, præſertim cum iuramentũ habeat uim clauſulæ derogatoriæ, l. ſi non ualet quod ago, ut ago, ualeat ut ualere poteſt, ut legi. & not. maximè p Bar. in l. cum pater. §. filius matrem, ff. de leg. 2. & in l. ſi quis pro eo, ff. de fideiuſ. & in c. ad noſtram 3. & c. quanto, de iureiurã. Tertiò ad idem facit: ueniens ꝯtra iuramẽtũ eſt infamis, ut in l. ſi quis maior, C. de tranſact. & vj. q. j. c. infames. no. glo. in c. querelam, de iureiurã. & c. peruenit, de fideiuſ. ſed infamis non poteſt condere teſtamentum, ut in l. is cũi bonis. §. fi. ff. de teſta. ergo non debuit ualere ſecundũ teſtamentum, cum reperiatur factum à periuro. ¶ Sed his non obſtantibus contrariam ſententiam puto p̃ ualere. Moueor principaliter p l. ſancimus, C. de teſt. ubi patet, q̃ † per ſecũdũ teſtamentum ſimpl'r conditum, tollit̃ primum. eſt enim ultima uoluntas ambulatoria uſq; ad mortem. teſtamentum enim ſola morte confirmatur, ut in c. cum Marthæ, de celeb. miſ. & 13. q. 2. c. ultima uoluntas. nec poteſt quis ſibi legem imponere, à qua recedere non liceat, ut in l. ſi quis, in prin. ff. de leg. 3. nec requirit̃, q̃ fiat ſpecialis reuocatio prioris teſtamenti: ſed ſufficit tacita, quæ elicitur ex contraria uoluntate; ad hoc bonus tex. in l. fin. §. j. de leg. ij per quem tex. tenuit ibi Cyn. & ſequuntur cõiter doc. & præſertim Bart. in d. l. ſi quis, in prin. in fin. primæ col. quod etiam ſi in primo teſtamento eſt clauſula derogatoria tacitè ſumpta à contrario ſenſu: non tamen eſt neceſſe, ut expreſsè tollatur: ſed ſufficit tacita. ſicut enim tacitè inducitur, ita tacitè tollitur. Et per prædicta vr̃ decidi quæſtio noſtra. nam ſi bene ponderentur uerba primi teſtamenti, non eſt ibi aliqua clauſula expreſsè derogatoria ſequentis uoluntatis, ſed tãtùm tacitè. Quinimò non ſimpl'r & abſolutè dixit ſe nolle ualere contrariam uoluntatem: imò expreſsè uoluit eam ualere, dum adiecit hæc uerba, uidelicet. Et inquantum contingeret me ab hac ultima uoluntate diſcedere, uel teſtamentum aliud, uel aliam ultimam uoluntatem condere, ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc, dono inter uiuos &c. Ex quibus uerbis clarè colligitur, q̃ ad ualiditatem ſecundi teſtamenti noluit aliquam ſolẽnitatem adhiberi: uel derogationẽ aliquã fieri debere: uel q̃ debeat fieri mentio primi teſtamenti: ſed ſolùm ad mutationem prioris uoluntatis uoluit donationem inter uiuos ualere; facit ad hoc qđ no. maximè p Bal. in l. non dubiũ, C. de legi. in illa qõne, an factũ ꝯtra legẽ pœnalẽ ualeat. Et profectò ex hac ſola conſideratione ſuſtineri põt ſm teſtamentum. ¶ Et ad contraria ſupra formata reſpondeo: & primò ad primum patet reſponſio ex ſupradictis. non enim fuit appoſita expreſsè aliqua clauſula derogatoria uoluntatis: ſed potius illa uerba ſapiunt clauſulam derogatoriam poteſtatis in eo, qđ dixit, q̃ uoluit illam ultimam uoluntatem eſſe firmam, & incõmutabilem, quę nullo uinculo ſubſiſtit: quia non poteſt quis ſe reddere inhabilem ad mutandum teſtamentum, ut in d. l. ſi quis, in prin. & ibi plenè per Bart. facit l. ſtipulatio hoc modo concepta, & qđ ibi no. ff. de uerb. oblig. Ad c. cum olim, & dictum Bar. dico, q̃ procedunt in his, in quibus datur p babilis ignorantia prioris actus propter multitudinẽ factorum. Nam ẽt principem ſæpe fallit obliuio. 23. diſt. c. prætereà: ſed nos loquimur in priori teſtamento, in quo non p̃ſumitur ignorantia: tùm quia eſt factum proprium, ut in c. ab excõicato, de reſcr. tùm quia eſt factum ita notabile, & rarò conſuetum fieri, q̃ non debet præſumi obliuio, ut in c. cum illorum, prope fi. de ſen. excõ. & in teſtamento probatur clarè in d. l. ſancimus, C. de teſta. ubi clarè probatur ualere ſecũdũ teſtm̃, longo tempore poſt primũ confectũ, licet expreſsè non reuocaret̃ primum p ſecũdũ. Quare dicendũ ſecũdũ teſtamentũ ualere & tenere. & in caſu noſtro licet non apponantur illa uerba conſueta, annullãs & irritãs omnem aliam uoluntatem &c. ſatis. n. annullat, ex quo aliud condidit teſtm̃, cum non poſſit decedere cum duobus teſtamentis. d. l. ſancimus. Nec obſt. qđ in primo fuit appoſitum iuramentum: quia illud non impedit reuocationem teſtamenti; ad hoc glo. no. in c. ultima uoluntas. 13. q. 2. & plenè per Ioã. And. in reg. qđ ſemel placuit, de reg. iur. lib. vj. in Mercu. ubi tandem concludit ualere teſtm̃, non obſtante iuramento prẽſtito de illo non reuocando: fatetur tamen, q̃ teſtator eſt periurus. & facit qđ not. Inn. in c. dilecto, de p̃bẽ. ubi dicit non impediri actus ualiditatem contra iuramentum. vnde ſi quis iurauit non uendere librum, & poſteà uendit, tenet uenditio, licet ipſe ſit periurus. Quinimò plus uoluit Bar. in l. cum duobus. §. idem reſpondit, ff. pro ſocio, & in l. ſtipulatio hoc modo concepta, ff. de uerb. oblig. q̃ tale iuramentum tanq̃ contra bonos mores, non eſt obligatorium, ut in regula, non eſt obligatorium, de reg. iur. li. vj. & ſic mutans teſtm̃, non eſt periurus. Ex his patet reſponſio ad ultimum argu. ad qđ poteſt multipliciter reſponderi. primò negando, q̃ mutando teſtm̃ inciderit in periurium: quia non fuit obligatorium, ſed temerarium, qđ non obligat contrauenientem ad periurium, ut in c. quanto, de iureiurã. & 22. q. 4. per totum. Prætereà non omnis periurus eſt infamis infamia ciuili: ſed ſolum ille, qui uenit contra promiſſionem iuratam in damnum proximi, ut in l. ſi quis maior, & quod ibi no. C. de tranſa. & in l. fi. iuncta l. 2. ff. de cri. ſtel. not. archi. in c. autem. xv. q. vj.

q.vj.not.in c.teſtimoniū,de teſti.ubi vř de hoc caſus.Præterea & quartò non omnis infamis inhabilitatur ad teſtamenti factionem : imò regul'r quilibet infamis habet teſtamenti factionem, ut l.2. C.de ſecun.nup.& l.fi.ff.de lega.j.tenet Bar.in l.is, cui bonis, de uerb.obli.& ad caſum illius.l. reſpondet, qđ loquitur in caſu ſuo; & de hoc ibi.

¶Venio nunc ad ſecundum principale dubium, an ſaltem ualeat donatio inter uiuos facta in dicto priori teſtamento?Et uidetur primò ꝙ ſic:quia fuit facta per uiam contractus.fuit enim facta præſentibus & recipientibus &c. clarúq; eſt. quòd in ultima uoluntate poteſt contrahi nec reuocatur contractus reuocato teſtamento iuxta id,qđ legitur & notatur in l.hæredes palàm, ff.de teſt.& donatio inter uiuos eſt irreuocabilis niſi propter ingratitudinē,
4 ut in l.fin.C.de reuo.do.& c.fin.de dona. † & donatio præſumitur facta inter uiuos, ex quo non eſt facta cōmemoratio mortis, etiam ſi fiat ab infirmo, ut eſt tex. not.in l. Seia.§.fin.ff.de dona.cau.mortis nec iſta domina donauit omnia bona ſua præſentia & futura; quo caſu poſſet dici nulla tanquàm indirectè tollens libertatem teſtandi iuxta opi. Bar. in l.ſtipulatio hoc modo concepta,ff.de uerbo. oblig. & l. fin. C. de pact. ſed donauit quartam partem omnium bonorum; quo caſu debet ualere donatio, cum ualeat, etiam ſi dentur omnia bona præſentia, cum poſſit fieri teſtamentum reſpectu acquirendorum iuxta not. per eundem Bar. in d. l. fin. ¶Sed prædictis non obſtantibus contrarium arbitror dicendum in caſu noſtro. Moueor principaliter,quia quod non poteſt fieri principaliter & per uiam diſpoſitionis,non debet admitti indirectè,& per uiam conditionis, ut in l.Seius & Augerius, ff.ad l. Fal. ſed directè non poteſt quis reddere ſe inhabilem ad mutationem teſtamenti, ut in d. l. ſi quis, in prin.ff.de leg.3.ergo nec indirectè per uiam conditionis diſponendo, quòd ſi mutauerit, donat illa bona. Nam in caſu noſtro illa domina non fecit purè donationem inter uiuos in teſtamento : ſed per modum conditionis, ſcilicet ſi mutaret teſtamentum.& aduertendum,quòd uigore ſtatuti mulier habens filios, non poteſt diſponere etiā in teſtamento in præiudicium filiorum, niſi de quarta parte. & hæc domina in teſtamento donauit non filijs illam quartam partem, illos hæredes in illa quarta parte inſtituendo; & in caſu quo mutaret teſtamentum,donauit illis inter uiuos illam quartam partem, & ſic in effectu auferebat ſibi dupliciter liberam teſtamenti factionem.Primò timore donationis inter uiuos.Nam ſi mutabat teſtamentum,ex tunc priuabatur quarta parte omnium bonorum:quia donatio inter uiuos ex tunc habuiſſet effectum; & ſic in fraudem fuit facta illa donatio loco pœnæ. vnde de directo fuit cōmiſſum cōtra legem, ſtipulatio hoc modo concepta, præallega. ubi patet, ꝙ non ualet adiectio pœnæ in caſu mutationis teſtamenti: quia eſt contra bonos mores: nil autem eſt, quod magis hominibus debeatur, ꝗ̄ ut ſupremæ uoluntatis liber ſit ſtylus.l.j.C.de ſacroſan.eccle. & alibi dixit tex. not. quòd etiam indirectè non poteſt libertas ſupremi iudicij conſtringi, ut in l. cū duobus.§.idem reſpondit, ff. pro ſocio. Secundò auferebat liberam poteſtatem teſtandi: quia donabat totam quartam partem, de qua duntaxat poterat liberè diſponere. Et hanc opi. ꝙ non ualeat hæc donatio facta ſub conditione, ſi mutauerit teſtamentum, reperio expreſsè tenuiſſe Bart. in tribus locis, & dicit ſe ita conſuluiſſe in l. cum duobus.§. idem reſpondit, præallega. & in l. ſi quis, in prin. de leg.3. in 6. col. ver. quæro, an ſi remedium, & in l. ſtipulatio hoc modo concepta,præalleg. in
5 prin. Mouetur principaliter, † quia contractus inter uiuos factus ſub conditione impoſſibili de iure,uel ſub conditione turpi, eſt ipſo iure nullus, ut in l.impoſſibilis, & l.generaliter, ff.de uerb.oblig. Sed hæc donatio eſt facta ſub conditione turpi contra bonos mores, ſ. ſi contingat me mutare teſtm̄: quia aufert liberam teſtamenti factionem ; ergo non ualet d.l.ſtipulatio hoc modo concepta. & refert,ꝙ reperit Din.ita conſuluiſſe, licet contrarium ſcripſerit ſuper regula,quod ſemel,lib.vj.Et ponderanda ſunt uerba, & rationes Bart. Nam infertur donationem non ualere ſub tali conditione, etiam ſi non fuiſſet facta de omnibus bonis præſentibus & futuris,ſed de certa parte bonorum.nam quando eſt facta de præſentibus & futuris,tūc tenuit donationem non ualere, etiam ſi fuiſſet purè facta, ut ipſe not. in d. l. ſtipulatio, & d. l. fin. C. de pact. Et ſic apertiſſimè ſentit in caſu noſtro donationem non ualuiſſe, maximè attento, quòd dicta domina non poterat liberè diſponere,niſi de illa quarta parte; & per hæc patet reſponſio ad allegata ſuprà pro contraria opinione. Quare ex omnibus prædictis concludo primum teſtamentum fuiſſe per ſecundum reuocatum. Item quòd donatio facta in primo teſtamento ſub conditione, ſi mutauerit teſtamentum, non ualeat. Et hæc ſufficiant.

NICOLAVS ABBAS.

CONSILIVM XLII.

1 *Beneficio ceſsionis bonorum poteſt quis renūtiare cū iuramēto.*
2 *Statuto ſi caueatur,ut quis citetur perſonaliter, uel ad domum, non intelligitur ſecundùm ius commune.*

IN quæſtione Dominici Placidi Senenſis, vtrū debitores ſui reſpectu inſtrumenti dotalis poſſint perſonaliter capi, & in carcere detineri, donec ſatisfecerint dicto Dominico creditori, eo non obſtante ꝙ dicti ſui debitores offerant bona ſua pro ſatisfactione debiti. Videtur primò quòd non. nam ſi pro debito pecuniario non extenditur prius manus ad immobilia,nec ad debitorum nomina,ſi mobilia reperiri poſſint, ut in l. à diuo Pio. §. in uenditione.ff. de re iudic. & ſic iudex minus, quàm poſſit noceat in executione rei iudicatæ; ergo fortius debet obſeruari æquitas reſpectu capturæ perſonalis, ut nunquàm fiat, quādiu bona debitoris ſufficientia reperiantur; & hanc ſententiam apertè uidentur fouere glo. & Bar. in l.3.§.tutores,ff.de ſuſpe.tuto.¶Sed his non obſtantibus contrariam ſententiam arbitror præualere. Et arbitror,quòd ex duplici capite poſſint dicti debitores in caſu noſtro capi.Primò uirtute conuentionis initæ inter partes. promiſerunt enim,ut poſſent conueniri realiter, & perſonaliter pro illa quantitate.quæ quidem conuentio de iure ualet: quia ſicut à iure in multis caſibus diſponitur, ut reus poſſit detineri in carcere, donec debito ſatisfecerit.l.j.C.qui bo. ce.poſ.l. cum eo. & quod ibi not.per Bar.ff.ad l. Iul.pe.cū ſi. ergo & per pactum id fieri poteſt.Et hanc partem ꝙ ualeat,expreſsè tenet Ang.de Peruſio in l.nemo carcerem, C.de actio. tribu.l.x.ſenſit Bar.in l.ſi deceſſero,ff.qui ſatiſda.cog.& Spec. in tit.de renun.& conclu.§.j.uerſi.item eſt beneficium,in fin.& Fede.de Senis conſil. 58. ubi plus
1 tenuit, ꝙ † cum iuramento poteſt quis renuntiare beneficio ceſsionis bonorum,arg.auth. ſacramenta puberum, C.ſi aduerſus uend. & c. cum contingat, de iureiuran. & c.2. de pact. lib. vj. & c.ſignificante,de pig. & optimè facit c.ex reſcripto, de iureiur. In caſu autem noſtro interuenit iuramentum. Quinimò multi tenuerunt, ꝙ etiam ſine iuramento pōt illi beneficio ceſsionis renūtiari,licet Bar.

Barto.tenuerit contrarium in l.alia.§.eleganter,ff. ſoluto matrimo.in caſu autem noſtro nullum uidetur dubiũ, tum quia non renuntiauit beneficio ceſſionis;& ſic non poteſt dici pactum contra bonos mores,cũ poſſit uitare carcerem cedendo bonis,tum quia interuenit iuramentum. maximè procedit hæc concluſio:quia nullibi expreſsè ꝓbatur,ut ſine ceſſione quis euitet carcerem: imo in cõtrarium facit.l.j.& quaſi per totum.C.de ceſſio. bo. & quod no.gl.in cap.ij.de pign.uendant ergo ipſi debitores, ſi uelint,& ſatisfaciant creditori.quinimò non tenetur creditor uendere pignus,ut in dicta l.a diuo Pio.§.ſi qua res, multo fortius non tenetur capere in ſolutum, ne ſpeciem pro quantitate recipere compellatur.¶ Ex ſecundò capite poteſt capi,ſ.uigore ſtatuti Senarum, in quo diſponit, quòd ratione inſtrumenti poſſit quis capi & detineri,donec fuerit creditori ſatisfactum, ut patet in ſtatuto contento ſub rubrica,ꝙ debitores capi non poſſint perſonaliter &c.Et põdero,ꝙ ſtatutum illud in principio loquitur in materia iuris diſponentis,ut regulariter quis capi ꝑſonaliter non poſſit demum excipit caſum obligationis inſtrumenti dotalis,& quoſdam alios. ut ergo exceptio ſit de regula,oportet intelligere,ut in illis caſibus fiat captura,etiam in caſibus à iure non expreſſis.aliter illa exceptio nihil operaretur contra l.ſi quando,C. de inoffic. teſt.& c.ſi pater,de priui.li.6.Nec ob.ſi dicatur, ꝙ tollat ius cõmune reſpectu ordinis,quia dico,ꝙ prima pars ſtatuti ponens regulam,nullam facit mentionem de ordine ſed concernit ſubſtantiam capturæ;& poſtmodum excipit caſum noſtrum.& exceptio debet eſſe de regula, ut no. ſuper rubrica de re.iur.li.vj.facit ad hunc intellectum notabile dictum Bar.in l.iiij.§.prætor ait,ff.de dam.infect.ubi dicit,† quòd ſi ſtatuto caueatur,ut qs citetur perſonaliter,uel ad domum, non intelligitur ſecundum ius commune,ut ſit alternatiua ordinis,ut ſcilicet primo perſonaliter,& in defectum ad domum citetur,ſed ſtat propriè ut ſatis ſit citare ad domum,quia capiendo primum intellectum, ſtatutum nihil induceret ultra ius commune; qđ eſt notandum.Præterea,cũ ſtatutum non loquatur in exceptionibus in terminis iuris, ergo uoluit ius commune corrigere,& hoc de nouo inducere, ut notanter in ſimili dicit Bal.in l.properandum,C.de iudic.in uer. quid ergo ſi ſtatutum dicit.Et hæc uidentur de mente Bar.in d.l.iij. §.tutores,ff.de ſuſpec.tuto.in fin. ubi dicit, licet de iure communi non debeant capi debitores, ex quo habent bona ſufficientia,prout no.ibi glo.tamen ſtatuta,& conſuetudines Tuſciæ aliter ſe habent. Verba ſtatuti noſtri ſatis clariſſima ſunt ideò non eſt opus amplius cauillando inſiſtere,ut l.ille aut ille,ff.de leg. iij. maximè cum conſuetudo ſuffragetur iuſtitiæ,ut ipſe Bar.atteſtatur.¶Cõcludo ergo, quòd tam reſpectu conuentionis præſertim iuratæ,quàm ſtatuti ciuitatis poſſunt dici debitores capi & detineri perſonaliter donec ſatisfecerint,non obſtante quòd bona ſua offerant, præſertim cum iuramentum ſit implendum in forma ſpecifica, ut in c.ad noſtram,el.j. de iureiu.adeò,ut uigore iuramenti quis poſſit cogi præciſè ad factum,ut in d.c.ex reſcripto,de iureiur.firmat Anto. de Butri.in ca.ueniens,eo.titu.facit quod no.glo.in l.ſi pecuniam,ff.de condi.ob cauſam;& hæc ſufficiant. Ad contrarium ſupra formatum in principio faciliter patet reſponſio. procedere enim poteſt, ubi non interuenit conuentio, & ceſſat diſpoſitio ſtatutaria, ut ſic mero iure cõi inſpecto nõ incarceret̃,ex quo habet bona ſufficiẽtia, & nõ eſt in contumacia ſ̃m illã opinionẽ.no.gl in §.tutores,præal.quàm ſequit̃ ibi Bar.& Ang in repetitione dictæ.l.nemo carcerem,quæ ſatis placet ꝑꝑ magnã ęquitatem;ꝑ qua facit.l.ob fœnus,ff.de admi.tut.& d.§.tutores licet apto iure nõ ꝓbet̃ ut ſupra dixi. NIC. ABB.

CONSILIVM XLIII.

1 *Decretum primum interpoſitum in petitione matris,ſuo tempore dotem poſtulantis,in bonis pupilli an teneat.*

2 *Miſſio in poſſeſſionem ex primo decreto,cum ſit modici præiudicij, poteſt fieri contra abſentem cauſa reipub. ſi a nemine defendatur.*

3 *Perſonaliter quis citari debet,quando reperiri poteſt.*

IEſu Chriſti Saluatoris præſidio ex corde inuocato,Ex omnibus per partem narratis ad claram deciſionem quatuor poſſunt elici quæſtiones. ¶Prima, an ualuerit interpoſitio primi decreti.¶Secunda,quid de ſecundo.¶Tertia præſuppoſita illorum nullitate,an mater miſſa in poſſeſſionem, fecerit interim fructus ſuos¶ Quarta,an bona mariti ſint tacitè obligata pro alimentis debitis uxori,habito ad ius commune,& legem municipalem reſpectu.¶Redeo ad pri-
1 mum, in † quo uidetur dicendum primum decretum tenuiſſe in bonis pupilli,interpoſitum ad petitionem matris
2 ſuo tempore dotem poſtulantis.† Nam miſſio in poſſeſſionem ex primo decreto,cum ſit modici præiudicij,fit ẽt contra abſentem cauſa reipublicæ, ſi a nemine defendatur,in l.ignorare,C.de reſt.mi.& contra eccleſiam, ut in c.ij.& iij.de eo qui mit.in poſſeſ.Idem ergo dicendum cõtra pupillum citatũ & indefenſum uidetur text.in l.apud Iulianum,ff.ex qui.cau.& apertius in terminis noſtris tenet Bar.in l.j.ff.de admi.tut.ubi dicit, ꝙ ſi pupillus citatus non compareat per legitimam perſonam, poteſt contra eum fieri miſſio ex primo decreto,ſed in caſu noſtro præſupponitur pupillum fuiſſe citatum in domo quondam patris ſui,& nemo pro eo comparuit;ergo &c. Nam ex citatione facta domi poteſt perueniri ad primum decretũ iuxta no.ꝑ Inn.in c.ſi de eo qui mit.in poſ. uidetur probari in l.iiij.§.prætor ait,ff.de dam.infec.¶ Sed his nõ obſtantibus,puto in caſu noſtro primum decretum uiribus non ſubſiſtere. Moueor primò, quia contra pupillum non poteſt deueniri ad interpoſitionem primi decreti,niſi prius citato tutore, qui in caſu noſtro minimè citatus fuit ſi autem pupillus non habeat tutorem, requirendi ſunt cognati,uel affines,& ſi qui forte alij ſint, quos uero ſimile eſt defenſionem pupilli non omiſſuros uel propter neceſſitudinem,uel propter charitatem,uel alia ratione, quod etiam minimè in caſu noſtro factum fuit.hæc expſ̃sè probantur in l.hæc autem.§.non defendi cum ſeq.ff.ex qui.cau.in poſſeſ.ca.¶Secundò moueor ex citationis defectu aliter conſiderato.nam quando quis reperiri poteſt,
3 citari debet ad faciem,& ſic† perſonaliter,non autem ad domum,ex quo citandus nunquam comparuit in iudicio ut eſt tex.iuncta glo.in c.cauſam,de dolo & contu. etiam ad effectum deueniendi ad primum decretum,ut ibi not. & maximè per Hoſt.qui tenuit, quem dici poſſe reperiri, ſi eſt in prouincia.ſed præſuppoſita opinione Bar.pro ueriori,qui tenuit in d.§.prætor ait, quòd ſi non reperitur in ciuitate,dicitur reperiri non poſſe, ad hoc ut poſſit fieri citatio ad domum,quam opinionem multi ſequuntur in d.c.cauſam,& allegat pro caſu, quod habetur in auth. de exhi.& intro.reis.§.ſi uerò quidam; debet tamen capi uerbum ciuitate,large,cum non ſimus in materia odioſa, imò fauorabili,ut etiam ueniat comitatus,arg.optimum in l.j.§,cum urbem,ff.de offi.procon.ſed pupillus habitabat in comitatu.ergo debuit ibidem ad faciem citari nõ autem

autem ad domum quondam habitationis paternæ. Et p̄ſuppoſito, quod in caſu noſtro uerbum, ciuitate, non debeat capi ita large; tamen ex alio poteſt citatio infringi, quia, ut mihi præſupponitur in facto, poſt mortem patris, uel ſaltem longe ante citationē pupillus nunquam habitauit in domo paterna, ſed apud ſuū tutorem qui notoriè habitabat in comitatu; notoriè etiam conſtabat pupillum ibidē habitare; ergo prima citatio debuit fieri ad perſonam ſuam, uel ad domum ſuæ habitationis, ut in dicta. l. p̄tor ait, & l. ſcire oportet, ff. de excu. tut. & d. c. cām, cū glo. ſua, de dolo & cont. Tertiò principaliter poteſt infringi, quia fuit facta dolo præſentis contra abſentem, cum ſciret pupillo cōpetere exceptionē, ſaltem in maiori parte dotis, cum per prius fuiſſet pro maiori parte facta ſolutio ut not. uoluit Inn. in c. ij. de dila. ubi dicit, quod ſi dolo p̄ſentis fuit facta admiſſio ꝯ abſentem, ut quia ſciebat abſenti exceptionem cōpetere, poterit is, qui abſens fuit, petere reuocari poſſeſſionem in ſua abſentia datā. & ſi miſſus excipiat, tu cōtumaciter abſuiſti, poterit paſſus miſſionem replicare, & tu doloſè excipis de dolo, uel de contumacia mea, cum & doloſè circa eandem egeris, ſciens me exceptione tutum. Et pro hac opi. Inn. facit. l. ſi prætor. §. Marc. ff. de iud. nā miſſio debuit fieri pro modo debiti declarati. l. cum proponas, iuncta authen. ei q. iurat, C. de bo. auth. iud. poſ. & c. qm̄ §. in alijs, ut lit. non cont. Iſta uerò mater doloſè petijt remiſſionem reſpectu totius dotis, cum tamen eſſet ſibi pro maiori parte ſatisfactum. ¶ Quare ex his omnibus prædictis concludo primum decretum minime ualuiſſe. Non obſtant iura ꝯria a principio allegata: quia debent' limitari ſm̄ prædicta. ¶ Venio ad ſm̄ dubiū, ſ. an ualuerit ſecundum decretum. Et profectò illud poteſt iudicio meo ex multiplici capite infringi. Primò quia ex quo non ualuit primum, non debet ualere ſecundum; quia ſm̄ decretum eſt ſecunda iudicis aggrauatio in odium contumacis, ut no. in l. ſi finita. §. Iulianus, ff. de dā. inf. & c. j. de eo qui mit. in poſſeſ. Sed in caſu noſtro non ualuit prima aggrauatio, nec potuit dici pupillus contumax, ut patet ex prædictis, ergo non debuit fieri ſecunda aggrauatio, cum ſm̄ decretum fundetur ſuper primo, argu. eorum, quæ leguntur & no. in c. qm̄, in fin. ut lite non conteſtata. & ſi non ualet principale, nec acceſſorium, de fide inſtrumen. c. inter dilectos. §. cæterum. ¶ Secundo nō ualuit potiſſima rōne, quia non fuit interpoſitum contra latitantem. latitare autem dicitur in propoſito, qui iuſſioni iudicis non obedit fraudandi creditoris cā, ut l. Fulcinius, in princip. §. quid autem ſit latitare, ff. ex quib. cau. in poſſeſ. ea. no. Inn. in c. dilecto. de uerb. ſigni. Pupillus autem non latitabat ex multiplici reſpectu. Primò, quia nunquàm fuit citatus in interpoſitione ſecundi decreti. nec ſufficit ipſum citari, niſi citetur ēt tutor, ex quo illum habebat, ut ſ̄ dixi. nam ſi nō poteſt interponi primum (ut dixi in præced. dubio) fortius nec ſcd̄m, ſm̄ Inn. in dicto c. dilecto. Non ob. quod iudex dedit ſibi curatorē ad litem, q̄ ut̄ facere potuiſſe, ex quo nō defendebat, ut d. l. Fulcinius. §. plane, cū ſequentibus, qa dico illud procedere, qn̄ pupillus non habebat tutorē, uel habebat minus idoneū. Sed in caſu noſtro pupillus habebat tutorē idoneū, qui nūquam fuit citatus ad illam cauſam, ergo non potuit ſibi dari curator ad litem, ut probatur in d. §. interdum, inſti. de cura. fuit ergo interpoſitum ſecundum decretum cum p̄ſona non habente poteſtatem. eſt ergo nullum, ſicut iudicium agitatum cum falſo procuratore. l. licet, C. de procur. & in c. in noſtra, & c. ex inſinuatione, e. tit. nec ex ignorantia iudicis ignorantis pupillum habere tutorem debet ipſius pupilli indefenſi deteriorari conditio; argu. l. clarum, C. de auth. præ. & l. quæſiuit, ff. de re iud. ¶ Tertiò principaliter corruit, quia iudex illud interpoſuit, non examinato prius plene principali negotio, ut patet ex recitatione facti ꝯ l. cum proponas, C. de bo. auth. iud. poſ. & ſi fuit interpoſitum aminus inſtructo, merito non debet ualere, cum & ſententia diffinitiua ex tali facto corrueret, ut in c. tūm ex literis, & quod ibi no. de in int. reſt. no. Bar. in l. prolatā, C. de ſen. & interl. ¶ Quartò non ualuit, quia interpoſitū fuit dolo pręſentis, occaſione totius dotis, cui tñ erat ſatisfactū pro maiori parte, ut ſ̄ dixi in p̄cedenti dubio. ¶ Quintò & ult. facit notabile dictum Inno. in d. c. dilecto, de uer. ſig. ubi dicit, q̄ cum interpoſitio ſcđi decreti ſit ſnīa interlocutoria; quod patet ex eo, qa fit lite non cōteſt. d. l. cū p̄ponas, poterit iudex illud decretū ex cā iuſta reuocare, ut puta ſi nūc cognoſcat, q̄ nō erat debitū, uel ſubeſt alia cā legitima, ut erat in caſu noſtro: qa nō interuenit legitimus defenſor pupilli. nā interlocutoria non tranſit in rem iudicatam quo ad iudicē. ideo qn̄cunque poteſt iudex illā reuocare, ex quo reperit in illa fuiſſe peccatū, ſeu grauamen alteri parti iniuſtè inflictum, ut in l. iudex, ff. de re iud. & c. ceſſante, de app. nota. Inn. in c. querelā. de ele. p̄ Bar. in d. §. Iulian. & hæc ratio eſt indubitablis, & inconuincibilis. ¶ Venio ad tertiū, an iſta mulier miſſa in poſſeſſionem, fecerit interim fructus ſuos; & dico q̄ non, quia non poſſedit iure reſiſtente, cum non fuerit proceſſum ꝯ pupillum, ſicut iure diſponitur, ut patet ex prædictis. ergo bona fides non excuſat, quæ etiā non præſumit, ut no. dicit Bar. in l. ſed ſcire, ff. de pet. hære. Itē facit qđ ipſe no. in l. iuſtè poſſidet, ff. de acqu. poſſ. Præterea minor poſſet petere reſtitutionē aduerſus leſionē, ut ff. de mi. l. qđ ſi minor, & in l. cauſæ, quaſi per totum. ¶ Ad ultimū, an bona mariti ſint tacitè hypothecata p̄ alimentis uxoris, hanc qōnē firmauit Spe. in tit. de do. inter ui. & ux. §. formatis, uerſi. ſed nunqd, & ibi recitat opiniones contrarias nec bene firmat pedes ſed Bart. in l. Lucius, ff. de ali. & cib. leg. plenius proſequitur, & tandem ut̄ determinare q̄ non, quia hoc nullo iure cauetur. & bona non obligātur tacitè, niſi in caſibus à iure expreſſis, ut ff. & C. per totum, in quibus caſibus pig. taci. contrahi. licet n. reperiatur hypotheca pro dote, ut l. una, C. de rei ux. actio. & l. aſsiduis, C. qui po. in pig. hab. p̄ alimentis tñ nil diſponitur, & ēt iſta pars mihi placet. maximè in caſu noſtro, ubi quæritur, an ſint obligata pro alimentis debitis, ſol. mat. nā nullo iure cauet, ut alimenta pręſtentur ſol. mat. ut no. Cyn. in l. unica. §. exactio, C. de rei ux. act. Et p̄ſuppoſito, q̄ caueretur nō tñ diſponitur, ut bona ſint obligata. Et ità rñdeo ad l. municipalē. nā in ea ſolū inducitur obligatio alimētorū, non aūt obligantur bona. Fallunt p̄dicta ſm̄ Bar. in loco pal. niſi fundus dotalis fuiſſet datus inæſtimatus. nā cū tūc principal'r deputetur p̄ oneribus matrimonij, ſatis pōt admitti, ut ſit obligatus p̄ alimētis, ſed ad caſū noſtrū non facit, cum non fuerunt data bona inæſtimata. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVAEDAM *domina Cathar ina ſuum poſtremum condēs teſtamentum, inter cætera legauit de bonis ſuis* Bartholomæo *Ioānis nepoti ſuo florenos quadringentos. In omnibus autem alijs bonis ſuis mobilibus & immobilibus præſentibus & futuris ſuū hæredem uniuerſalem inſtituit* Bartholomæum *ſupraſcriptum nepotem ſuum; & hoc eo caſu, quo deueniret ad ætatem perfectam, & in caſu, quo decederet in pupillari ætate, tunc uoluit, quòd de dictis bonis ſuis diſponatur, prout uidebitur & placebit domino* Bartholomæo *Hugolini filio ſuo legitimo & naturali, quem uſufructuarium*

ctuarium omnium bonorum ſuorum ad uitam ſuam reliquit, ſemper tamen ſaluis ſupraſcriptis florenis 400 quos dimiſerat dicto Bartholomæo nepoti ſuo. & in caſu quo per dictum Barthol. filiũ ſuum prædicta bona non poſſent diſtribui, & ordinari, ut ſupra dictum eſt, tunc iſto caſu ſubſtituit ſuos fideicõmiſſarios, ut bona ſua diſtribuant pauperibus Ieſu Chriſti, & piis locis, uel conſanguineis ſuis, prout eis uidebitur, & placebit, ſuper hoc tamẽ exonerando eorum conſcientiam. Demum mortua teſtatrice, dictus d. Barth. filius ſuus reduxit dicta bona ad manus ſuas, & uolens exequi teſtamentum maternũ reſpectu legati facti d. Barth. de dictis florenis 400 tradidit in ſolutum & pagamentũ cuidam mulieri amitæ d. Barth. recipienti pro dicto Barth. certã domũ, reſeruando ſibi uſumfructũ: cũ hac tamen conditione, quòd in caſu, quo dictus do. Bartho. daret & ſolueret ſibi dictos florenos 400, quòd inſtrumentum dictæ dationis inſolutum euaneſceret, & remaneret dicta domus libera penes dictum Barthol. Denique interiecto tempore & aliquibus diſcordiis ſuper dicta domo exortis, ac mortuo dicto Barthol. nepote in pupillari ætate relicto, patre abſente, dicta ſua amita nomine patris abſentis cum debitis cautionibus ex una parte, & dominus Barth. ex alia compromiſerunt in quoſdam amicos cões ſuper dicta domo dãtes illis plenam poteſtatem, præſtitis etiam fideiuſſoribus pro obſeruantia laudi. qui arbitratores auditis partibus in hunc modum arbitrati ſunt, uidelicet quòd dictus do. Barth. teneatur & debeat dare, ſoluere, & numerare flor. 400 denariorũ hinc ad mediũ mẽſem Auguſti. pro quibus pecuniis dictus dominus Barthol. dederat in pagamẽtum dictam domum dictæ mulieri pro illo nepote. Et quòd dicta domus remaneat libera, & expedita penes dictum dominum Bartholomæum, & in caſu quo dicta ſolutio non fieret, fuit regreſſus reſeruatus contra fideiuſſores, ut in ipſo laudo plenè continetur. Finaliter dicta domus fuit trãſlata in quendã tertium tùm ex obligatione dicti do. Bartholomæi, tùm ex facto curiæ interponentis primum & ſecundum decretum. à quo quidem tertio poſſeſſore pater dicti nepotis præmortui ſuperueniens nititur domum illam reuocare, dicens ad eum tanquam ad hæredem ſibi pertinere, cum filio fuerit data in ſolutum & pagamentum pro dictis 400 florenis ſibi legatis. Nec habet obſtare compromiſſum, & laudum inde ſecutum: quia cum dictus dominus Bartholomæus fuerit religioſus, non potuit cõpromittere, nec ad aliquid ſe obligare ſine licentia ſui prælati. Et aduertendum pro intellectu materiæ, quod dictus do. Bartholomæus fuit promotus in abbatem, & is tandem ſine aliqua abbatia exiſtẽs adminiſtrabat prædicta bona extra monaſterium, ſciente ſuperiore, & non contradicente. Nunc quæritur, an prædictus pater, uel alius, cui ius ſuum ceſſerat, ualeat dictum compromiſſum prædicta ratione infringere & tali prætextu domum à tertio poſſeſſore reuocare?

CONSILIVM XLIIII.

1 *Bona ſi relicta fuerint cuidam monacho, cum hoc quòd circa illa abbas non ſibi aliquam moleſtiam faciat, quomodo intelligantur relicta.*

2 *Monaſterij plena diſpoſitio & adminiſtratio pertinet ad abbatem, & non ad monachos.*

3 *Monacho ſi aliquid relinquatur ſub hac conditione, ut non acquiratur monaſterio, an ualeat tale relictum?*

4 *Abbas poteſt monacho dare licentiam plenè adminiſtrandi certa bona.*

5 *Taciturnitas habetur ꝓ cõſenſu, ubi agitur de modico præiudicio.*

CHriſti, eiusq; matris glorioſiſſimæ præſidio inuocato, ad deciſionem huius qõnis duo principaľr ſunt examinãda. Et primò an ualuerit relictum dictum dicto fratri Bartholomæo, eo mõ, quo factum fuit. ¶Secundò ꝓſuppoſita ualiditatẽ, an dictum cõpromiſſum ꝑ eum poſtea factũ de iure ualuerit. Circa primum aĩaduerto duo fuiſſe relicta. ¶Primò.n. dicta d. Catherina teſtatrix fecit dictũ d. Barth uſufructuarium oĩum bonorum ſuorum. ¶Scđò uoluit, ꝙ ſi dictus Barth. quẽ hæredem ſub condõne inſtituit, decederet in pupillari ętate, ꝙ tũc de dictis bonis ſuis diſponať, prout uidebiť, & placebit dicto fratri Barth. Et adiecit, ꝙ in caſu quo ꝑ dictum fratrẽ Barth. filiũ ſuum ꝓdicta bona non poſſent diſtribui, & ordinari, ꝙ tunc bona deueniant ad fideicõmiſſarios &c. ut ſ dictum eſt. vnde uř primò inſpectis dictis uerbis teſtamenti, ꝙ relictum ualuerit, ſed ꝙ illud onus annexum, ut bona deueniant ad fideicõmiſſarios, ſi illa bona nõ poſſent ordinari, & diſtribui, prout uidebitur & placebit dicto fratri Barth. non ualuerit tanꝗ ꝯ leges, cum uoluerit facere monachũ capacem ꝓprietatis, & attribuere ſibi poteſtatem diſponẽdi bona ꝯ ſubſtãtialia monachatus. ad hoc facit qđ notanter poſuit Bart. poſt gl. ĩ l. Lucius. §. tres hæredes, ff ad Trebel. ubi firmat
1 hanc qõnem. † quidam reliquit certa bona cuidã monacho, cum hoc ꝙ circa illa abbas non ſibi aliquam moleſtiam faciat. qđ ſi fecerit, uoluit, ꝙ illa bona deuenirent in alium. quęriť, an ĩ caſu moleſtię ſit locus fideicõmiſſo? gl. ſentit ibi ꝙ ſic; refert tñ quoſdam tenere ꝯrium; & idẽ dicit Arch. in c. qa ingrediẽtibus 19. q. ult. ſed Bar ibi dixit illos, q tenuerunt ꝯrium uerius dixiſſe: qa illa conditio, ut abbas non faciat ei moleſtiam, eſt turpis cum ſit ꝯ regulam monachorum, qua diſponiť ut monachi nihil habeant, ut in c. cũ ad monaſterium, in fi. de ſtatu regu. iõ non ualuit ſm eum tale grauamẽ appoſitum. ſed ſi eſſet tale relictum, q̃ ualeret in monacho, ut ſi relinqueret ꝓ alimentis, qa etiam ſeruo poſſunt relinqui, ut l. ſeruos ff. de ali. & cib. leg. tunc fortè ꝓcederet dictum illius gl. Ita uř in caſu noſtro dicendum, ꝙ illud grauamẽ, ut bona deueniant in fideicõmiſſarios, ſi ꝑ dictum fratrem Barth. nõ poſſent illa bona ordinari, & diſtribui, habeatur ꝓ non appoſito. & per ꝯñs dicendum, ꝙ illa bona fuerunt acquiſita monaſterio. Ex quo inferť ad ſecundum dubiũ negatiue, ſ. ut cõpromiſſum factum ꝑ dictum fratrem Barth. de dicta domo non ualuerit, cum nõ poſſit monachus cõpromittere ſuper bonis acquiſitis monaſterio, ut in c. quod quibuſdam, de fideiuſ. & q̃ leg. & no. in c. cõtingit,
2 de tranſac. † plenaria.n. diſpoſitio, & adminiſtratio monaſterij, & eius bonorũ pertinet ad abbatẽ, non aũt ad monachos, maximè ſingulares, ut in c. nullam. 18. q. 2. & in c. edoceri, & qđ ibi no. de reſcr. Nec obſt. ſi dicať, hęc bona fuiſſe relicta dicto fratri Barth. quia dico, ꝙ relictum nõ põt conſiſtere penès perſonam monachi, ſed per eum fit acquiſitio immediate monaſterio, ut plenè no. per Inno. & alios in c. in præſentia, de ꝓba. Sed his non obſtan ꝯrium arbitror in caſu noſtro dicendum. Et primò pondero, ꝙ bona non fuerunt ſimpľr relicta dicto fratri Barth. tanꝗ ꝓprietario, ſed per eum ordinanda, & diſtribuẽda, ut ſibi uidebiť & placebit; quo caſu ualet relictum factum monacho, cum cenſeať quidam adminiſtrator & diſtributor bonorum, ut in c. religioſus, de teſta. lib. 6. Et ꝙ hoc fieri poſsit adduco not. dictum eiuſdem Bart. in auť. excipitur, C. de bo. q̃ lib. ubi quæritur de hac qõne: pone
3 † ꝙ aliquid relinquiť monacho ſub hac condõne, ut non quæratur monaſterio, an ualeat tale relictum. Et uř primò ꝙ non, quia continet impoſsibilitatem, & repugnantiam quãdam. nam monachus non põt habere aliqđ: ſed totum eſt monaſterij. 12. q. 1. c. nolo. & c. nõ dicatis. & in aut. ingreſsi, C. de ſacroſ. eccl. vnde dicere, ꝙ ſit monachi. & nõ quæratur monaſtrio, eſt ꝯdictio quædam in ſeipſo,

& quædam perplexitas,quæ habet uitiare legatum & cõ
tractum,ut l.ſi Titius,ff.de cond.inſti.& l.ubi repugnãtia
ff.de reg.iu. In contrarium concludit ibi Bar.dicens prę-
dicta uerba debere ita intelligi: relinquo monacho ſub
hac cõditione, ut nihil acquiratur monaſterio, hoc eſt ꝙ
monaſterium illud patiatur habere eo modo, quo põt,ſ.
conniuentibus oculis dñi,ſicut dicimus in ſeruo,ꝙ poteſt
aliquid habere conniuentibus oculis dñi,ut l.iij.ff.de ma
nu.& ſic nihil quæratur monaſterio,ſ.facto; & ad hoc ad-
ducit tex.cum ibi no.in d.l.Lucius.§ tres hæredes. Sic er
go fit impropriato uerborum, ut relictum ualeat,& mo-
nacho acquiratur libera ſine proprietate adminiſtratio.
pro quo ego adduco tex.no.iuncta gl.& Inn.in c.inſinuan
te,ne cle.uel mona.ergo fortius debet ualere relictum ĩ
caſu noſtro,in quo uerba relicta non ſapiunt proprietaté
in monacho, ſed potius licitam adminiſtrationem & di-
ſpenſationem.unde ponderanda ſunt illa uerba,prout ui
debitur & placebit dicto fratri Bartholomæo, quæ ſonãt
arbitrium boni uiri,ut probatur in l.Thais.§.ſororem,ff.
de fideicom.lib.& in l.fideicõmiſſa.§.quãquã,ff.de leg.iij.
not.in c.ij.de corpo.vi.& plenè per Bar.in extrauaganti,
4 ad reprimẽdum,& in l.alio,ff.de ali.& cib.leg. †Nam ab-
bas põt monacho dare licẽtiã plenè adminiſtrandi certa
bona,ut in d.c.religioſus,& ĩ c.cum ad monaſteriũ,& c.ij.
de ſta.reg.& quod utrobiq; not.probatur magis ſpecificè
& ſingulariter in d.c.inſinuante,iuncta gl.& in hac conceſ
ſione non requiritur expreſſus conſenſus ſuperioris: ſed
ſufficit tacitus, & quia ſuperior ſic eum habere illã admi
niſtrationem uidet & tacet,ut probatur in ſeruo ĩ l.quam
Tuberonis,ff.de pecul.& in d.l.j.de manu.ſatis ſenſit Bar.
in d.auth.excipitur.ubi dixit ſufficere,ꝙ monaſterium pa
tiatur conniuentibus oculis illum habere meliori modo
quo poteſt. ad idem, quod no.idem Bar.in l.quæ dotis,
ff.ſol.mat.ubi per illam.l.quam Tuberonis, dedit regulã
5 generalem,†ꝙ ubi tractatur de modico præiudicio,taci-
turnitas habetur pro conſenſu. In caſu autem noſtro de
nullo nedũ modico monaſterij præiudicio tractabatur,
imò erat opus piũ præbere aſſenſum diſpoſitioni mater-
næ,arg.in l.j.C.de ſacroſ.eccl.& 13.q.2.c.ultima uolun-
tas ergo taciturnitas ſuperioris debuit haberi pro cõſen
ſu.Pręterea & ſcđo,ubicũq; monachus habet adminiſtra
tioné peculij,obligatur abbas ex ꝯctibus,monachi,quate
nus patitur peculiũ,ut no.Inn.in c.cũ olim,de priui.facit
qđ no.Bar.in l.cõis Seruus,ff.de ſtipu.ſer.ſicut dicitur in
ꝯctibus initis ꝑ ſeruũ,& ut ibi no.ergo dictus ꝯctus com
promiſſi debet ualere, quatenus patitur adminiſtratio di
ctorũ bonorũ:ſecus aũt, ubi monachus ſine oĩ adminiſtra
tione ꝯheret;quo caſu abbas in nullo obligat̃;& hoc caſu
loquantur iura ĩ ꝯrium all. Ité & tertiò clariſſimè quo-
cũq; ſe uertat negotiũ, probatur tertiũ poſſeſſoré ſe poſ-
ſe tueri aduerſus patré dicti Bartholomæi, uel alterius,
cui ſua iura ceſſit.aut.n.dictum compromiſſum ualuit; &
tunc caſus eſt clariſſimus.fuit.n.ꝑ laudũ diſpoſitũ,ut do-
mus liberè remaneret ĩ totũ penès dictũ Bartholomęũ,
& deficiente ſolone 400 florenorũ,reſeruatus fuit regreſ
ſus aduerſus fideiuſſores:nõ aũt remãſit domus obligata;
& ſic nõ põt uendicari domus rõne primæ dationis inſolu
tũ. Aut.n.dictũ compromiſſum nõ ualuit ex defectu ptã-
tis,prout allegatur,qđ tñ negat̃: & tũc eodẽ morbo for-
tiori laboraret illa datio domus inſolutũ facta. ſicut.n.
monachus nõ poteſt ſine ſuperioris authoritate compro
mittere,ita & fortius dare inſolutũ non põt,cũ per illam
dationé contingat alienatio,quã indubiè monachus face
re nõ põt: imò nec ſolus abbas.17.q.4.c.in uẽditionibus,
& 12.q.2.c.abbatibus.per cõpromiſſum aũt meliorauit
conditioné dictorum bonorũ. nec debet admitti pater al
legando defectũ poteſtatis in monacho reſpectu cõpro-
miſſi,cũ & ipſe fundet intentioné ſuam ſuper illa datione
inſolutũ facta per ipſum monachum dũtaxat. allegans.n.
ꝯria non eſt audiendus,ut in c.ſolicitudinem, de appell.
& l.ubi repugnantia,ff.de reg.iu.præſertim cum amplio-
rem ptãtem habuerit tempore cõpromiſſi, quàm datio-
nis inſolutũ, cum primo caſu deceſſerat dictus Bartho-
lomæus in pupillari ętate,& ſic fuerat locus ſubſtitutio-
ni de dicto fratre Bartholomæo factæ. Secundò uerò ca-
ſu adhuc uiuebat dictus Bartholomæus hæres ſub condi
tione inſtitutus,& per conſequens nullam poteſtaté pror
ſus alienandi dictam domum habebat, cum tũc eſſet me-
rus uſufructuarius. Et idem per oĩa dicendũ, ſi illa bona
quocũq; caſu fuiſſent acquiſita monaſterio. idem.n.eſſet
defſectus poteſtatis utroq; caſu.Et ex iure tertij põt quis
ſe defendere,dummõ ſit excluſiuũ iuris actoris,quod cõ-
tingeret in caſu,ut leg.& no.in l.cũ ſeruũ,C.de ſer.fug.&
ibi ꝑ Cy.pleniſſimè,ꝑ Bar.in l.ij.ff.de exce.rei iudi. ¶Ex
prædictis omnibus concludo dictam domum non poſſe
à dicto tertio poſſeſſore reuocari ex defectu cõpromiſſi,
& ratione illius dationis inſolutum. Et reſponſio ad ꝯria
ſatis patet per prædicta.Et hæc ſufficiant. NIC.ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS *in effectu talis eſt.Quidam Franciſcus olim Petri de uilla Caſallis diſtrictus Prati piſtorienſis diæceſis in poſtremo ſuo teſtamento inter cætera hæredem uniuerſalem inſtituit Nannem eius nepotem filium olim Io.filij dicti teſtatoris. poſt uerò mortem dicti ſui hæredis decedentis ſine filiis iure legati pro remedio animæ ſuæ reliquit, quòd fieret una capella in plebe ſancti Stephani de Prato,quam capellam habere uoluit, & mandauit pro dotibus ſuis & pro alimentando presbyterum ibidem inſtituendum de ſucceſſore in ſucceſſorem in perpetuum unam petiam terræ ſtariorum.52.uel circa poſitam in communitate Prati, ac diſpoſuit in dicto teſtamento, ut dicta petia terræ in dotem data, non poſſit quoquomodo, iure, uel cauſa alienari,in pignus dari,uendi,donari, uel permutari, uel aliquo modo dominium transſert directè, uel per obliquum ſubmitti. Et ſi fieret contrarium, uoluit contractum tunc ipſo iure nullum. Denique, mortuo teſtatore, dictus Nannes hæres inſtitutus adiuit hæreditatem, & tandem ſine liberis decedens, condito teſtamento, reliquit iure legati dictam petiam terræ cum ſuis pertinentiis dictæ dominæ Thomaſiæ ſuæ matri, quæ poſt mortẽ filij ſui habuit poſſeſſionem dictæ petiæ terræ.qua habita fuit conuenta, & in iudicium uocata uigore teſtamenti dicti Franciſci, qui dictam petiã terræ legauerat pro dotibus capellæ modo prædicto,recepitq; libellum in iudicio,liſq; fuit cõteſtata ſuper dicta terra ſibi legata, & poſt plurimos dies à die conteſtationis litis per eam factæ denuntiauit hæredi dicti Nannis iudicium ſibi motum ſuper terra.& denique in cauſa procedens,ſententiam cõtrariam reportauit;à qua appellauit,& iterum ſuccubuit.Nunc uerò dicta domina Thomaſia legataria inſtat aduerſus hæredem dicti Nannis,qui eſt clericus,& minor,curatorem habens,ſuo curatore in iudicio minimè exiſtente.& narrando utrũq; legatum & euictionem factam,petit hæredem cogi ad dandam & tradendam dictam terram.Quæritur quid iuris: multaq; alia narrantur in facto: ſed prædicta in effectu ſufficere uidentur.*

CONSILIVM XLV.

1 *Legatum rei alienæ coniunctæ perſonæ factum,ualet.*
2 *Denuntiatio fieri poteſt quolibet tempore,dummodò non fiat prope ipſam condemnationem.*

3 Impoſ-

Impoſsibile reputatur, quod vnius facto ſolum explicari poteſt. 3
Res eccleſiæ poſſunt alienari pro redemptione captiuorum, niſi ſint datæ eo modo, ut alienari non poſſint.

CHriſti, eiusque matris præſidio humiliter inuocato, Videtur primo dictam legatariam in ſua petitione eſſe exaudiendam: † quia legatum rei alienæ coniunctæ perſonæ factum ualet, licet ignoranter fiat,& tenetur hæres rem redimere,ſi poteſt, & legatario tradere. Si aūt non pōt,quia dn̄s nō vult uēdere,ſaltem cōpetenti pretio tenetur ad æſtimationē; ad hoc quod legit & no.in l.cum alienā,C.de leg.& inſti. eo.§.non ſolum,ff.de leg.iij.l.non dubium. & ur ꝙ à principio poſsit præciſè peti ipſa res legata, ut innuit tex in d.l.cum alienam, & Bar.ibidem hoc no.in prin. licet gl. ſecunda uideatur ibi dare aliam theoricam in petendo: ſed pro primo facit ibi tex.l.Iulianus,ff.de confeſſ. & qđ 4 not.Barto. in l.ſi ſeruum, prope finem, ff.de uerb.oblig. Nec obſt.ꝙ dicta terra fuit ſemel ſibi tradita;qn̄ cū fuerit ab ea legitimè euicta,pōt tunc agere de euictione,ut ī l.q concubinam.§.ſi hæres,ff.de leg.iij. & l.ſi domus.§.de euict one,ff.de leg.j. & ibi uř caſus,ꝙ ipſa res legata euicta pōt peti ex teſtō. Nec habet obſtare, ſi dicatur denuntiationem fuiſſe factam hæredi poſt litem conteſt. † quia denuntiatio fieri pōt quolibet tpe, dūmodo non fiat ꝑpe ipſam condēnationem,ut eſt tex no.in l.ſi rem quā.§.quo libet tpe,ff.de euic. & facit qđ ibi no.gl.fi. Nec etiā obſt. ſi dicať,ꝙ fuit legataria contumaciter abſens tpe finiæ,& ſic cum uideať ꝑ ſuam contumaciā condēnata,non debet habere regreſſum de euictione,ut l.ſi iō,ff.de euic.& l.emptor fundi,C.e.& c.fi.de emp.& uend.qa dico illud ꝓcedere,qn̄ qs ꝓmiſit cauſam liquidari ī abſentia ſua.tūc.n. uř magis condēnatus ex ꝯtumacia ſua: q̄ ex iniuſtitia cauſæ; iō non habet regreſſum de euictione. Sed qn̄ oīa per prius fuerunt liquidata,parte pn̄te,licet tpe condēnationis fuerit abſens; habet nihilominus regreſſum de euictione:qa tunc non ex cōtumacia,ſed ꝑꝑ iniuſtitiam cāæ fuit condēnatus. ita ſingľr dixit Bar. & bene in l.ſi ſuperatus,ff.de euic.aliā ſolēnem limit.ad illa iura dedit Bal. in l.res inter alios,C.qbus res iudi.non no.dicens,ꝙ ſi ex inſpectione actorum pōt apparere, ꝙ abſens cōtumaciter iuſtè ſuccubuit, non habet nocere abſentia condēnati. in caſu aūt noſtro ſatis pōt apparere, ꝙ iuſtè dicta d.Thomaſia ſuccubuit:qa clarè patet illam petiā terræ fuiſſe legatam ꝓ dotibus capellæ illo Nāne hærede decedente ſine filiis. Nec poſtremò obſt.ſi dicať,ut ī facto ſupponiť, dictam d.Thom.debuiſſe appellare non ad archiepm̄ Florent.ſed ad epm̄ Piſtorien.qa à vicario foraneo appellādum eſt ad ipſum epm̄ conſtituētem,cum officialis foraneus dicať habere delegatā,non ordinariā,nec facit idem conſiſtorium cum epo,ſicut vicarius gn̄alis,ut no.gl.ī cle. & ſi principalis,de præſer.Inn.in c.Romana, de offi.ord. lib.6.quia rn̄detur,ꝙ licet appellandum ſit gradatim: tn̄ ſi appelleť omiſſo medio & nō excipiať, ualet appellatio: qa hoc eſt de circūſtantiis, non aūt de ſubſtantialibus appellationis,ut no.glo.& cōmuniter doct. in c.dilecti filij. j.de appel.facit quod no.gl.in c.ij.de conſue.lib.6. in uerbo,officiali. ¶Sed his non obſt.quæ iudicio meo caſui noſtro non habent obſtare,contrarium arbitror prævalere, ſcilicet dictum heredem abſoluēdum ab impetitione dictæ do.Thomaſiæ. Moueor primò cōſideratione inconuincibili. ubicunque.n.legatur res,quę iudicio principis dūtaxat alienari poteſt, non ualet legatum, nec debetur ipſius ęſtimatio,etiam ſi ſcienter fuerit factum,tex.eſt notus & notabilis in l.apud Iulianū,in fi.ff.de leg.j. ubi habetur,† ꝙ illud,quod vnius factō ſolūm poteſt explicari, reputatur impoſſibile; no.gl.in l.continuus.§.cum quis, ff.de uer.obl. & Din.in regula,ſemel Deo,de reg.iu.li.6. & Bar.in d.l.apud Iulianum. Sed hæc petia terræ legata dictæ do.Thomaſiæ,erat huiuſmodi. ergo ęſtimatio non debetur, maior apertiſſimè probatur in cle.quia contingit,de relig.do.poſt principium ubi dicitur, ꝙ deputata ad certum uſum largitione fidelium,nō poſſunt ad alium vſum deputari, ſalua ſemper ſedis Apoſt. authoritate. Et maximè tex.ille procedit in caſu noſtro, in quo teſtator nō ſolūm deputauit illam terram ꝓ ſuſtentatione capellani inſtituendi in dicta capella, ſed etiam ꝓ dotibus ipſius capellæ. dotes.n.debent eſſe liberæ, & nullo modo alienari; ad hoc quod legi.& no.in c.j.de cenſibus. Quin imo in caſu noſtro teſtator ſtrictiſſimè ꝓhibuit alienationem & pignorationē,ut patet ex prædictis.quæ quidē ꝓhibitio ualet,& multum operať,ut eſt tex.no.in auť.de ali.& emph.§.ſanctiſsimas. ubi dř, † ꝙ res eccľię poſſunt alienari ꝓ redēptione captiuorum, niſi ſint datæ eo mō, ut alienari non poſsint; & ſic ꝓhibitio teſtatoris reddit illarum rerum alienationē magis difficilem, q̄ diſponať à iure cōi. Et per illum tex.dicit notanter gl.in c.uerum, de cond.ap.ꝙ res relicta eccleſiæ generaľr non ſolum ꝓ dote,nec ad certum uſum, alienari nō pōt ꝓ neceſsitate, uel utilitate eccľiæ, ſi teſtator illam prohibuit alienari: & quāquam in hoc aliqui ibi inſtent tenendo ꝯrium, tn̄ in caſu noſtro non uř dubium:qa dicta petia terrę fuit relicta ꝓ dotibus capellæ ad certū uſum in ꝑpetuum;& ſic excepta authoritate Papę ad aliū uſum trāſferri nō debet,neq; imminet utilitas, uel neceſsitas capellę in alienatione,imo totum oppoſitū,cū remaneret indotata. ergo illius alienatio non poterat fieri excepta authoritate Papę; ergo debet reputari impoſſis, & per ꝯn̄s non ualet legatum de illa factū,etiam ut debeať ęſtimatio,ut ī d.l. apud Iulianum,& in d.§.cum qs,& qđ utrobiq; no.Bart. Quinimo in latioribus terminis hoc idem ſenſerunt gl.ī c.ſi eps.12.q.5.& Inn.in c.filius,de teſta.tenent,ꝙ ſi legať res eccleſiæ,non ualet legatum,nec debetur eius ęſtimatio;& hoc ꝑꝑ difficultatem q̄ imminet in illius alienatione,ut in tit.de re.eccl.non alie.ꝑ totum. Et quāquam aliqui noluerint ibi ſequi opin.Inn.& Io.Bar.tn̄ eam ſequiť in d.l.apud Iulianūm,& in d.l.continuus.§.cum quis. Itē in caſu noſtro, conſideratis rōnibus tenentium contrarium,nemo uidetur diſcrepare. Mouetur enim, ꝙ res eccleſiæ in multis caſibus poſſunt alienari, de quibus per gl.12.q.2.in ſumma, & ſic non reputať impoſsibilis alienatio. Sed in caſu noſtro ceſſat hæc conſideratio:quia dicta petia terræ fuit legata ꝓ dotibus capellæ ad certum uſum ꝓhibita ſtrictiſſimè ꝑ teſtatorem alienari, & ſic imminet illa difficultas alienandi, de qua.d.l.apud Iulianū. §.fi.ut ſupra dixi. Ex hoc ergo capite clariſsimè patet dictum legatū non ualuiſſe, nec ipſius ęſtimationē deberi. ¶Præterea ex alio capite dico hæredem non teneri de euictione,& ſic debet abſolui ab impetitione dictæ d.Thomaſiæ: qa ante ſuſceptum iudiciū debuit denuntiare litē ſibi motā.at ipſa ſuſcepit iudiciū litē conteſtando, & poſt plurimos dies denūtiationem fecit;iō ꝓſuppoſito,ꝙ alias ualeret legatū; tn̄ ex quo nō denūtiauit in principio ante ſuſceptū iudiciū,nō habet regreſſum de euictione aduerſus hęredē,tex.eſt ſingularis nō cauillando lrām in d.l.q concubinā.§.ſi heres. Hunc intellectum ad illū tex.quem uoluit ibi Din ſequiť ibi Bar.&Cy.ī l.emptor,C de euic. & gl.in d.l.ſi rē.§.fi.ff.eo.in ſecunda ſolōne, & eſt ſpāle ī legato,ut fiat denūtiatio ante litem.conteſt.& nō poſteà: qa agit legatarius ex cā lucratiua. ubi autem ageret ex

cauſa oneroſa, facilius ſibi ſubuenitur aduerſus authoré ſuũ; quo caſu procedit.d.l.ſi rē.§.fi.alle.ſ.pro contrario. non.n.eſt eadé ratio lucra non capere, & quæſita perdere,ſeu dãna ſentire,ut l.ſi ſpõſus.§.ſi maritus,ff.de do.inter uir.& uxo. Et per hæc patet faciliter ſolutio ad contraria.ſ.in prin.formata. ¶Quare ex oĩbus prædictis cõcludo dictũ hrēdem abſoluendũ ex duplici capite ab impetitione dictæ Thomaſiæ.Poſſet addi & tertiũ,quod tñ nõ cõcernit merita cãæ,ſ.ex defectu inſtãtiæ: quia iudicium fuit ſine curatore hrēdis minoris agitatũ, ex quo non põt ſequi cõdénatio minoris,ſed abſolutio ſic, ut ĩ l.nõ eo minus,C.de procu.& in l.ij.in fi.C.qui legi.perſo.ſtan.in iudi.nõ ha. Et quãquã dictus hæres ſit clericus, cũ agat de tpali, nõ potuit ſtare in iudicio ſine curatore, ut ꝓbat p locũ à ſpeciali in c.ſi annũ,de iud.lib.vj.Itē ſicut clericatus nõ liberat à patria poteſtate, ut no.Inn.& cõiter doc. ſequunt in c.indecorũ,de æta.& qua.licet gl.& minus bene aliter ibi ſenſerit,ita non liberat à datione curatoris, maximè qa datio curatoris non uenit in præiudiciũ clerici,imò in fauoré ne in iudicio decipiat.d.l.nõ eſt minus, & l.clarũ,C.de aut.præ. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM XLVI.

1 *Cauſa ſi committitur tractanda,omni iuris ſolennitate omiſſa,nihilominus citanda eſt pars in receptione teſtium.*

2 *Præſcriptio non currit tempore belli,quando eſt tantum in loco, quòd ius non redditur.*

IN quæſtione, quæ ad præſens uertit inter cõe terræ Sertiani ex una parte, & cõe caſtri Caſtiglioncelli ex alia ſuper quibuſdam confinibus duo breuiter attingam. ¶Primò in cauſa appellationis an ualeat ſententia lata cõtra dictam terram Sertiani,uel ſaltem ſit iniqua,& per conſequens retractanda. ¶Secundò quæ ſententia illarũ communitatum præualeat ſuper iure & proprietate illorum finium. ¶Circa primum omittam argumenta,quæ ad partes fieri ſolent,ne uidear hoc in dubium reuocaſſe. Vr etenim mihi indubiè tenendum,ſi narrata ueritate nitantur, dictam ſñiam, nullam in ſe firmitatem habere ex multiplici capite: quia lata fuit in eccleſia, & per conſequens ipſo iure indubitãter nulla,ut probatur in c.decet, de immu.eccl.lib.vj.prope fi. Secũdò, quia lata ex probationibus omnino nullis. Atteſtationes enim, ſuper quibus ſe fundarunt commiſſarij,uiribus non ſubſiſtunt,cum teſtes fuerint recepti parte aduerſa non citata,quæ omnino citari debuit,ut in c.ij.de teſti.& ĩ aut de teſti.§.hoc autē, col.vj.etiam ſi cauſa ſit ſummaria: quia hoc concernit defenſionem partis, ut no.Bar.in extrauag.ad reprimendum,in uerbo figura. Quinimò plus notanter dixit idem
1 Bar.in l.filius,ff.de do. † q̃ ſi committitur cã tractanda oĩ iuris ſolennitate omiſſa nihilominus citanda eſt pars in receptione teſtium:quia talis citatio ſapit defenſioné,ne indigni teſtes admittantur.quę quidem defenſio eſt de iure naturali,ut in cle.paſtoralis,de re iu.Et per conſequés etiam per principem tolli non põt,ut ibi. reperitur ergo ſñia lata ſine mediis.ideo nulla,ut legi.& no.ĩ c.eccleſia, de cõſti.& in l.prolatã,C.de ſen.& 2.q.1.c.nos ĩ quẽquã; facit qđ legi.& no.in c.cũ I & A de re iud. Tertiò corruit dicta ſñia: qa fuit lata ſine aliqua petitione, ſalté in actis inſinuata,ut le & no.in cle.ſæpe,de uer.ſig.in gl.in uerbo neceſſariò,& per doc.in c.j.de lib.obl.per Bal.in aut.offeratur, prope finem.C.de li.cont.& in extrauagãti, ad reprimendum,in uerbo,figura.Quartò corruit tãquàm lata commiſſariis,minus inſtructis de meritis cauſæ,cũ noluerint recipere teſtes oblatos à communitate Sertiani denegantes dilationem debitam. nam & ſi cauſa ſit ſummaria: tñ non debent ita abbreuiari dilationes, ut ueritas occultetur:dilatio autem duorũ dierum data à dictis commiſſariis non erat ſufficiens ad teſtium productioné, ut mihi in facto præſupponitur. unde, cum tantum uiderint iura unius partis,& non alterius, non potuerũt plenè inſtrui in cauſa,ut in c.dudum,el.j.de elec.facit.l.fi.C. ſi per uim uel alio modo,& per conſequens talis ſñia nulla,ut in c.tũ ex literis,& quod ibi no.Inn.de in integ.reſt. & per Bar.in d.l.prolatam. & præſuppoſito ſine ueritatis præiudicio,q̃ dicta ſñia teneat:tñ negari ſaltem non põt, quin ſit iniuſta & iniqua prędictis ex cauſis,& per hoc oĩno retractanda,ut in c.cum ad ſedem.de reſt.ſpo.& l.per hanc,C.de temp.appell.quãquã firmiter credam dictam ſñiam nullo iuris robore fulciri. Et hæc de primo. ¶Veniens ad ſecundum, breuiſſimè me expediam, cum non uiderim probationes fiendas per aduerſam partem. nam atteſtationes dictorum teſtium in nullo prædicta ex cauſa fidem faciunt,quare de nouo,& citata parte ſunt producendi. ſed cum intentio cõitatis Sertiani ſuper dictis confinibus ſit ſatis per inſtra fundata, oportet q̃ aduerſa pars fundet intentionem ſuam aut per meliora inſtrumẽta,aut per teſtes fundantes ſe ſuperpræſcriptione. Et requirit præſcriptio.30.ann.ut in l.fi.C.finium regũ.Aduer
2 tendũ tñ, † q̃ tẽpore guerrarum non currit præſcriptio, qñ eſt tanta in loco,q̃ ius non redditur, ut in c.ex tranſmiſſa,& quod ibi no.de præſcrip.no.Bar.in l.generaliter, ff.de uſuca. Idem dicẽdum in tempore mortalitatis, cum illa ſit Dei hoſtilitas, ut no.idé Bal.ĩ d.l.naturalr. Iſta.n. tpa debent ſubduci de medio. dormit enim iſtis temporibus præſcriptio, ut in iuribus præall. Nam requiritur etiam bona fides etiam de iure ciuili: quia in materia concernente peccatum eſt ſtandum canoni, & nõ legi, ut in materia præſcriptionis,not.Bar.in l.priuilegia,C.de ſacroſ.eccl.& per gl.in regula, poſſeſſor, de regulis iuris, lib.vj.probatur in c fi.de præſcr.Probatur aũt mala fides ex coniecturis,multis modis, de quibus per Bar.in l.Celſus, ff.de uſucap. Et præſertim animaduertendus eſt ille modus, ut ſcilicet probetur fama uiciniæ ſuper ueritate confinium. Nam ex hoc aduerſarij tanquam uicini præſumuntur ſcire, ut ibi no. NIC. ABB.

CONSILIVM XLVII.

1 *Beneficiũ eccleſiaſt. quõ cognoſcatur, & quid ſit beneficium. 3.*

2 *Natura rei eſt potius attendenda, quàm ſimplex denominatio.*

4 *Conſuetudo, ſeu communis intelligentia loci præfertur propriæ ſignificationi uocabuli.*

CHriſti nomine inuocato, Illud de iure quæritur, An in literis gratioſè conceſſis p ſummum Pontificem ad beneficiũ cum cura uel ſine cura comprehendatur præſtimonium, quod quidem reputatur in loco beneficium eccleſiaſticum: habet tamen quaſdam qualitates ſeparatas à natura aliorum beneficiorum curatorum.Nam, ut in facto mihi præſupponitur, tale præſtimonium non requirit reſidentiam, nec ſubiacet oneribus publicis, ſeu aliis exactionibus, ét reſpectu iurium epiſcopalium, & in loco impetrationis ex communi conſuetudine reputatur præſtimonium, tãquam ſpecies diſtincta ab aliis beneficiis cũ cura, uel ſine cura; ita, q̃ ex communi uſu loquendi non uenit præſtimoniũ appellatione beneficiorum cũ cura, uel ſine cura, niſi

niſi ſpecialiter nũcupetur ¶Et uſ primò, ꝙ in talibus lite ris cõprehendatur prę̃ſtimoniũ quia negari non põt, quin ſit beneficium eccleſiaſticum.† cognoſcitur enim beneficium eccleſiaſticum ex parte perſonæ prouidentis, & ex qualitate eius, cui prouidetur, & ex qualitate ipſius beneficij & modi in prouiſione ſeruandi. Primum attenditur, quia non niſi p epm uel prælatum eccleſiaſticum põt fieri puiſio de iure cõi, licet pręſentatio pertineat qñdoq; ad laicũ, ut in c.iij.de iure pa.Inn.in c.qđ ſicut, de ele.Itẽ ꝙ ille, qui habet prouidere, illud ſibi retinere non põt, ut in c.fi.de inſti.facit quod no.in c.relatum, de præben ¶Secundũ attenditur, quia de ipſo nõ põt puideri, niſi clerico, ut in c.cum adeò, de reſc.in c.ex literis, de tran.& in c.ij.de inſtitu.¶Tertium conſideratur, quia habet aliquid ſpiritualitatis annexum, uel cui anneᶜtitur. unde pp diuinum officium datur eccleſiaſticum beneficium, ut in c. fi. de reſcr.li.vj. 86.di.c.ſi quis ſacerdotum. Item quia perpetuum eſt, quantum ad eum, cui confertur. hoc eſt enim ꝓprium beneficiorum eccleſiaſticorum.lxx.diſt. c. ſanctorum, de cleri.ægro.c.pen.not.in c.ſi gratioſè.de reſcri. li. 6.¶Quartum conſideratur, quia de beneficio eccleſiaſtico debet prouidere purè, & ſine pacto, & cõditione, & nõ pro alio commodo temporali, aliàs committeretur ſimonia.j.qõ.ij.c.quam pio, & in c.fi.de pac.de ſimo.c. conſulere, cum multis alijs capitulis eiuſdem titu.nec debet eſſe uis in noĩe, ex quo oẽs prædictas qualitates habet, ſiue appelletur beneficium, ſiue officium, ſiue poſſeſſio, ſiue præſtimonium, uel penſio, arg. 16.q.j.c.poſſeſſiones, & in c.cõquerente, de ele non reſi.& in c.ſaluator.j.qõ.iij. & in d. c.cõſulere.ex diuerſitate enim nominum non diuerſifica

2 tur rei ſubſtantia.† attendi enim debet potius natura rei, quam ſimplex denominatio, ut in c.ea quæ, de ſimo. & in l.ſi uno, ff.loca.ergo cum præſtimonium habeat omnes p̃dictas qualitates, ſeu cõditiones, cum de eo prouideatur ſolùm per prælatum eccleſiaſticum, & per ſonæ eccleſiaſticæ, & in perpetuum, non ad tempus, neque ſub pacto, aut conditione, nec cõfertur pro temporali commodo, ſed propter ſpiritualitatem annexam, uel cui anneᶜtitur; ergo debet cenſeri beneficium eccleſiaſticum & per conſequens debet comprehendi in gratia conceſſa ad beneficium, cum cura, uel ſine cura: facit reg.beneficium, de reg. iu.lib.vj. Hinc etiam conuenit generalis diffinitio benefi

3 cij.† Eſt enim beneuola actio gaudium tribuẽs capienti, in c.j.ex qui cau.feu.amit.colla.x. Ad prædicta facit quod no.Io.Cald.in c.in noſtra, de reſcr.ubi prædictam concluſionẽ tacitè uſ ſentire. ¶Sed his non obſtantibus contrarium arbitror de iure procedere, attenta loci conſuetu

4 dine, de qua ſ.Conſuetudo † enim, ſeu communis intelligentia loci pręfertur ꝓpriè ſignificationi uocabuli, ut in l.cum de lanionis. §.aſinã, ff.de fun.inſtr.& l.liberorum.§. qđ tñ Caſſius, de leg.3.& in l. Labeo, de ſupel. leg. facit qđ leg.& no.in c.ex literis, de ſponſa.no.Inn.in c.olim, de uer.ſign.& gl.in c.nonnulli.de reſcr.& Bar.in l.omnes populi, ff.de iuſti.& iure. Sed de loci conſuetudine eſt, ut appellatione beneficij cũ cura, uel ſine cura non ueniat præſtimonium, niſi ſpecialiter nuncupetur; ergo non debet comprehendi in literis gratioſis, præſertim cum in eis ſit fienda ſtricta interpretatio pp ambitionẽ cõprimendã, ut in c.quãuis, de præb.li.5.& c.ſi eo tp̃e, de reſc.eo.li. Opitulatur huic cõcluſioni nominis diuerſitas ſi.n.pſtimoniũ idẽ ꝓrſus eſſet, qđ aliud beneficium cũ cura uel ſine cura habuiſſet diuerſũ nomẽ, ut in ſimili notãter dicit tex. in l.ſi idẽ codicilli, C.de codic.facit ẽt cõditio ipſius pſtimonij ſatis diuerſa, & ſeparata a natura aliorũ beneficiorũ. ſi n.eſſent idẽ, nõ haberent naturã diuerſã 12.qõ.j.c.duo ſũt genera, & in d.l.ſi idẽ facit ad idem qđ in ſimili leg.& no. in c.ſedes, de reſcr.& maximè p Inn.in c.ſtatutũ, de ele.li. 6.ubi tex.opt.in quo dr̃, ꝙ appellatione eccleſiæ parochialis nõ uenit in materia reſtringibili eccleſia parochialis collegiata pp qualitatẽ collegij, quã habet ultra parochiam, q tñ aliàs uenirẽt, ubi materia nõ eſſet odioſa, ut no.ibi Io.An.in nouel. Ita [illegible] põt inferri ad propoſitũ, cũ.n.præſtimoniũ habeat diuerſitatẽ ab alijs beneficijs de quo ſ.& ẽt differt, & corruat, pſertim loci cõſuetudo, & ſimus in materia reſtringibili, nõ dẽt cõprehẽdi ſub appellatione beneficij cum cura, uel ſine cura. Qualiter autẽ probatur cõis uſus loquendi. ſeu intelligẽdi, plenè p Bar.in d.l.Labeo, de ſupel.lega. Et per hæc patet facilis reſponſio ad ꝯria procedunt enim inſpecto mero iure cõmuni, & ubi ceſſaret diuerſitas rerum, ita, quòd ſolũ eſſet diuerſitas in nomine, quod non contingit in caſu noſtro, ut patet ex prædictis. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

AVGVSTINVS & domina Catharina maritus & uxor per ſolennem ſtipulationem iuramento uallatam, ut in inſtrumẽto publico inde confecto continetur, per uerba formalia, quæ ſequuntur, hypothecauerunt ſibi inuicem & uiciſſim, & ſolenniter obligarunt una pars alteri, & altera alteri omnia ipſorum cuiuſque bona, præſentia & futura, mobilia, & immobilia, iura & actiones, & nomina debitorum. quæ hypothecatio & obligatio locum habeat, & uires & effectum ſortiatur inter eos poſt mortem alterius utriuſque ipſorum, uidelicet ſi Auguſtinus ſuperuixerit dictæ dominæ Catharinæ, & non aliter, uel alio modo, & ſic ad eum perueniant dicta bona, & modo ſimili ſi dicta domina Catharina ſuperuixerit, domino Auguſtino, ad eam perueniant integraliter bona prædicta, prouidendo in funeralibus in caſibus contingentibus. Et ſi filij extarent legitimi, & naturales ex dicto Auguſtino, & domina Catharina maſculi uel fœminæ, unus uel plures, ilicò præſens contractus euaneſcat, & bona tranſeant, prout iura & ſtatuta Senarum diſponunt: & cum conditione, & pacto, quòd dicta domina Catharina adueniente caſu mortis dicti Auguſtini, honeſte & uidualiter uiuat; & ſi contrafaceret, & non ſeruaret uitam uidualem, cadat ab omni iure, quod ad eam peruenire poſſit uigore præſentis compoſitionis, & contractus: & cum pacto etiam & conditione, quòd ſuperuiuens teneatur facere eleemoſynas pro anima præmorientis diſcretè, prout ſibi placuerit. Item cum pacto, & conditione, quòd illud quod reſtaret poſt mortem dictæ dominæ Catharinæ ſuperuiuentis, obſeruantis tamen prædicta, peruenire debeat, & ſit Angeli fratris carnalis dicti Auguſtini tunc præſentis & acceptantis pro ſe &c. Demum contingit, quòd dicti domina Catharina, & Auguſtinus remiſerunt ſibi hanc ſupradictam obligationem, abſoluentes ſe mutuo, & dictus Auguſtinus ueniens ad mortem condidit teſtamentum, & dictam dominam Catharinam uxorem ſuam ſimpliciter hæredem inſtituit, eoq; defuncto dicta domina Catharina tranſiuit ad alia uota Quæritur, an per hoc debeant bona dicti Auguſtini transferri ad dictum Angel. uigore ſupradictæ compoſitionis?

CONSILIVM XLVIII.

1 *Donatio omnium bonorum præſentium & futurorum priuato facta, an ualeat; tenet quòd non.*

2 *Quod non ualet directa uia, non debet admitti per obliquam.*

3 *Verbum, placet, non importat liberam uoluntatem, ſed arbitrium boni uiri.*

4 *Actus geſtus contra iuramentum, regulariter tenet, licet contrauenienens ſit periurus.*

CHriſti, eiuſque matris præſidio humiliter inuocato, Videtur primò q ſic. nam licet non poſſit quis per ultimam uoluntatē ſe ligare, ut certum hæredem habeat, ut in l. ſtipulatio hoc modo concepta, ff. de uerb. obl. poteſt tamen per ſtipulationem bona ſua irreuocabiliter alteri donare; quia tunc tranſit in contractum, q eſt irreuocabilis, ut no. glo. in l. fin. C. de pact. Hoc idem uidetur uoluiſſe Din. in reg. quod ſemel placuit, prope fin. de re. iu. lib. 6. hoc idem apertius uoluit Ang. de Peru. in diſput. ſua, quæ incipit, in refulgēti
1 palatio. † ubi apertè tenet ualere donationem omniū bonorum præſentium & futurorum priuato factam, motus principaliter: quia rei ſuæ quilibet eſt legitimus moderator, & arbiter. l. in re mādata, C. mand. & in c. de his, de ſepul. Item quia iſta donatio omnium bonorum nullo iure eſt prohibita. nam p eā non priuatur libera teſtamēti factione, cū nihilominus poſſit donare, & hæredem inſtituere, cum hæreditas ſit nomen iuris; facit quod no. Bar. in authen. ingreſſi, C. de ſacroſ. eccl. Item per donationē iſtam priuato factam non trāsfertur ipſo facto dominiū: ſed requiritur traditio, ut in l. traditionib. C. de pac. Dominium ergo conſiſtit penes ipſum donatariū; & ſic non deficiunt bona, quominus poſſit teſtari, licet hæres poſſit pœna compelli ad traditionem. Sed in caſu ppoſito non pōt dici, q dicti coniuges ſe priuauerint libera teſtamenti factione, cum de hæreditate nulla facta fuerit mētio, ſed ſolùm per ſolēnem ſtipl'onem obligauerunt ſe, ut bona præmorientis peruenirent ad ſuperſtitem, & ſic in effectu fuit quædam bonorum præſentium & futurorum donatio, quæ debebat habere effectum poſt mortem dūtaxat; ergo reuocari non potuit cum præiudicio do. Angel. cui ius iam fuerat quæſitū per ſuam præſentiā, & ſtipulationem. ¶ Præterea & ſecundò hic non fuit pura donatio, cū ſuperueniens eſſet obligatus ad faciendum eleemoſynas p anima primò morientis: ad piam autē cauſam uī quem poſſe donare omnia bona ſua præſentia & futura iuxta no. p Bar. in l. fin. C. de pac. præall. ¶ Præterea & tertiò hic interuenit iuramētum utriuſq; partis, qđ ſeruari poterat ſine interitu ſalutis æternæ; ergo ſaltem uigore iuramenti illa talis donatio, ſeu ſtipulatio debebat eſſe irreuocabilis. ¶ Sed his non obſtantibus, à contraria opin. minimè puto fore recedendū, ſaltem in conſulendo, & iudicando, cum cōmunis ſit & celebris opinio talē donationem non ualere: qa licet non impediatur teſtamenti factio, quantum ad actum teſtandi, impeditur quātum ad effectum hæredis habendi: qa non inueniretur aliquis, q uellet hæreditatem acceptare, cum omnia bona eſſent trāsferenda in donatarium; ad hoc inſt. ad leg. Fal. ī prin.
2 † Et id quod non ualet directa uia, nō debet admitti per obliquā. vnde, ſicut directè non pōt impediri per ſtipulationem ſolēnem iudicium, ut d. l. ſtipulatio hoc modo cōcepta, ita nec indirectè p ſtipulationem omnium bonorū præſentium & futurorū, ut in reg. cum qd vna uia, de regu. iu. lib 6. & in c. tuæ, de procu. & i l. non dubium, C. de leg. facit. l. Seius & Augerius, ff. ad leg. Fal. Et hanc partē q talis donatio non ualeat, cōſuluit Cy. & ſequitur Bar. in d. l. fi. C. de pac. & in l. ſtipulatio, præall. & in l. ſi quis ī prin. de leg. iij. & refert, q Din. pro hac parte conſuluit, licet aliud ſcripſerit ſuper dicta reg. qđ ſemel. Hanc etiā partem ſecutus eſt Bal. in d. l. fi. & dixit hanc opi. eſſe cōmunem. Et qualitercūq; nomen huic contractui cōpoſitionis imponamus, non potuit irreuocabiliter obligare, quia, ut dixit Bar. in locis præall. non eſt dare modum ligandi quem irreuocabiliter, ut bona ſua præſentia & futura perueniant ad aliquem in uita, uel poſt mortē prædicta rōne: quia eſſet contra bonos mores. Præterea ex aliis etiam rōnibus non pōt dictus Angelus aliquid petere à dicta do. Catharina uigore illius compōnis, ſeu mutuæ donationis: qm aut illa fuit donatio mutua cā mortis, & potuit reuocari. l. j. ff. de dona. cau mor. pter mortem maximè mutuo cōſenſu utriuſq; coniugum, quorum res principaliter agebat, interueniente, ut in l. nihil tam naturale, ff. de reg. iu. & in c. j. extra eo. ti. aut fuit inter uiuos; & non ualuit: qa inter cōiuges eſt phibita donatione mutuo amore ſe ſpolient, ut ff. de don. inter ui. & uxo. p totum. Sed in caſu noſtro hoc contingebat: qa præmoriens non habebat poteſtatē diſponendi irreuocabil'r de vno minimo, cum oīa bona præſentia & futura debebant ſuperuenire ad ſuperuiuentem; & hoc pfecto faciebāt ex mutuo amore, quo detinebant. ¶ Item tertiò ex alio capite non habet d. Angelus facultatem aliqd ex dictis bonis poſtulandi: qm ipſe non fuit uocatus principal'r ad illam ſtipl'onem, ſed acceſſoriè, & potius fauore dictorum contrahentium, q proprio; quod patet ex eo, quia ſolum de eo fuit facta mentio reſpectu bonorum, quæ ſupereſſent poſt mortem dictæ do. Catharinæ uigore illius compoſitionis, ut ad ipſum Angelum peruenirent, nec etiā fuit dictum, ut purè peruenirent, ſed cum onere, ut ex eis faceret eleemoſynam, prout ſibi placeret. quare cum ad dictam do. Catherinam nil peruenerit uigore illius compoſitionis: quia illa poſſidet uigore ultim' teſtamenti, & nō uigore compōnis, ſeu ſtipulationis, uel mutuæ donationis, cū ab illa ppria ſponte receſſiſſent; ergo non poteſt aliquid petere: quia ceſſante principali, ceſſat acceſſoriū, de reg. iu. lib. 6. c. acceſſorium. Nec obſt. ſi dicat, q ab ea non poterant recedere in piudicium d. Angeli: quia, ut dixi, Angelus fuit uocatus acceſſoriè ad ualiditatem dictæ compōnis, ſeu donationis: qa ceſſante mutuo cōſenſu, ceſſat diſpoſitio concepta in fauorem ipſius, arg. eorum quę leg. & no. in l. ſi cum Cornelius, & l. uero procuratori, ff. de ſolu. Et facit opti. qđ ſ. dixi: quia d. Angelus debebat facere ex illis bonis eleemoſynas p animabus illorū coniugum, & ſic in illorum principal'r fauorem fuit adiectus. Nec obſt. ſi dicatur, q eleemoſynam tenebatur facere,
3 prout ſibi placebat. Ad hoc enim reſpondeo, † q uerbū, placet, non importat liberam uoluntatem, ſed arbitrium boni uiri, ut eſt tex. no. in l. Thais. §. ſororem, ff. de fideic. lib. no. Bar. in extrauagant', ad repri. Et per hęc cōcludo dictam compōnem, ſeu mutuam donationē, uel ſtipulationem à principio non ualuiſſe. & eſto ſine ueritatis piudicio, q ualuiſſet, potuit mutuo conſenſu coniugū reuocari, nō obſtante abſentia. d. Angeli, & per ɔ̄ns non poteſt nunc dictus Ange. uel ipſius hæres aliquid ipſius compoſitionis uigore petere. ¶ Non obſt. ɔ̄ria ſuperius pro alia parte formata: qa ualet argm̄ à cōmuniter accidentibus, ut in c. j. de cler. non reſi. & l. neq; natales, C. de proba. accidit autem cōmuniter, q facta in alium omnium bonorum præſentium & futurorū donatione, nemo uellet fruſtra eſſe hæres. Nec obſtat ſi dicatur, q rei ſuæ quiſq; eſt legitimus moderator, & arbiter: quia hoc uerum eſt, niſi diſponat contra bonos mores: quia intereſt reipublicæ, ne re ſua quiſque malè utatur, ut in §. ſed hoc ipſe, inſti. de his, qui ſunt ſui uel alie. iu. & in §. cogitatio, in authē. ut iud. ſine quoquo ſuf. ¶ Non obſt. ſm duplici ratione. Primò, quia non oīa bona fuerunt diſpoſita ad pias cauſas: ſed principaliter ſibi inuicem donauerunt oia bona, cum onere tñ, ut diſtraheret, & quiſq; faceret eleemoſynam, prout ſibi placuerit, & ſic principalis effectus donationis dirigebatur in priuatū. Sed poteſt rñderi, q etiā ad pias cauſas non ualeat donatio oīum bonorum præ-

ſentium

ſentium & futurorum, ex quo perſona remanet ſui iuris ſine dñio aliquorum bonorum, ut uoluit Ang. in dicta diſpu. ſaltem in caſu noſtro, in quo bona non fuerunt collata eccleſiæ: ſed ſolum fuit impoſitum onus faciendi eleemoſinam ad placitũ, & ſic ceſſant rõnes Bar. in dicta aut. ingreſſi. ¶ Ad id quod opponitur de iuro, poteſt re-
4 ſponderi dupliciter. Primò, † ꝙ actus geſtus contra iurm regulariter tenet, licet contraueniens ſit periurus, ut in c. ſicut, de ſponſ. no. Inn. in c. dilectos, de preben. & Io. An. in reg. quod ſemel placuit, de reg. iu. lib. vj in Mercu. not. dixit, ꝙ ſi quis iurauerit non mutare teſtamẽtum, poteſt iuramento non obſtante illud mutare, licet incidat in periurium. Secundò poteſt reſponderi, quòd illud iuramentum ſit ꝯ bonos mores, non habuit ligare iurãtes, ut in reg. non eſt obligatorium, de reg. iu. lib. vj. eſt autem cõtra bonos mores, ut quis perdat ſaltem indirectè liberã teſtamenti factionem, ſeu ſupremum iudicium, ut d. l. ſtipulatio hoc mõ concepta. Et hoc ultimũ tenuit Bar. i d. l. ſtipulatio, & d. l. ſi qs, in prin. ff. de le. iij. & i l. Seius & Augerius, ff. ad legem falc. Et hæc ſufficiant. N. I. C. A B. B.

CONSILIVM XLIX.

1 *Sententia lata contra debitorem ſcientem præiudicat creditori ſcienti, & tacenti, licet ſibi non fuerit aliquid nuntiatum,*

2 *Qui tenetur ad defenſionem alterius, non tenetur ſe offerre liti, licet ſciat illam motam. ſed oportet ut ſibi denuntietur.*

3 *Promittens alium adiuuare, ſeu defendere, non tenetur adimplere promiſſionem, quantũcũq; ſciat illum indigere auxilio, niſi fuerit requiſitus.*

Saluatoris inuocato præſidio In qõne, quæ uertit, ſeu de proximo uerti ſperatur inter Antoniũ del Vigna & olim ſocios ex una parte, & quoſdam ciues Florentinos prætendentes ſe creditores illorũ ex alia uidetur primò dictos creditores fouere iuſtitiã aduerſus dictos Antonium, & ſocios: quoniam dicti Antonius & ſocij duo promiſerunt dictis creditoribus, eis, ſ. ſoluere decem ſolidos pro libra qualibet totius debiti. Itẽ ꝙ in dictis decẽ ſolidis eis ſoluẽdis debuerunt eos conſeruare ab oĩ alio creditore cuiuſuis ſocietatis, q. quocũq; tpe aliquid peteret, uel mõ aliquo moleſtaret dictos creditores. Licet aũt Antonius & ſocij ſeruauerint primũ: q a de dictis decẽ ſolidis illis ſatisfecerint, non tñ ſeruauerunt ſ̃m, qm̃ nõ ſeruarũt illos indemnes in dictis decẽ ſolidis, cũ fuerint per ſñiam cõpulſi reſtituere medietatem illis mercatoribus, qui uigore repreſaliarũ in urbe conceſſarum fuerũt compulſi ſoluere creditoribus dictorum Antonij & ſociorum degentibus in urbe; ad hoc quod legi. & no. in l. nam & Seruius, ff de neg. geſt. & l. licet, ff. nau. cau. ſtab. & l. qui ſic ſoluit, ff. de ſolu. Nec habet obſtare, ſi dicatur, ꝙ dictis Antonio & ſociis nõ fuit denũtiatũ, ut eos defenderent aduerſus illos mercatores: qa ex quo ſciebãt litẽ motã, nõ erat opus alia denuntiatione. eũ. n. qui certus eſt, amplius certiorari non oportet. l. j. ff de ac. emp. & in reg. q certus, de reg. iu. lib. vj. facit quod in ſimili legi. & no. in l. ſi ſuperatus, ff. de
1 pig. & in l. ſæpe, ff. de re iud. † ubi leg. & not. ꝙ ſñia lata ꝯ debitorem ſcientem præiudicat creditori ſcienti, & tacẽti, licet ſibi non fuerit aliquid nũtiatũ: & ita ẽ ꝯ in ſñia lata ꝯ debitorẽ, ut præiudicet debitori ſcienti. citra. n. oẽm denuntiationẽ debuit ultrò cõparere, & cãm defendere. ita dicendũ in propoſito. ¶ Præterea & ſecũdò dicti mercatores Florentini fuerunt detenti, & exacti pp repreſalias conceſſas in urbe in odiũ Antonij & ſociorũ. ergo recedentes Florentiam potuerunt iuſtè habere regreſſum ꝯ illos, arg. l. l. ſi merces. §. culpæ, ff. loca. quod apertè vr̃ tenere Bar. licet non multum firmet, in l. ij. in fi. ff. de uerb. obl. fruſtra ergo allegatur, ꝙ lis non fuit denuntiata dictis Antonio & ſociis, cum in omnem euentum ipſi tenebant, & fuiſſent cõdẽnati. exigitur. n. præſentia pp. defenſionẽ, quæ potuiſſet cõpetere: ſed in caſu noſtro nulla cõpetebat defenſio; ergo defectus denuntiationis nõ eos habet releuare; ad hoc quod no. Bal. in l. res iudicata, C. quibus res iudi. nõ nocet. ¶ Tertiò adduco l. fi. C. de bonis autho. iud. poſſiden. & l. cum unus, eo. tit. in quibus iuribus patet, ꝙ miſſo in poſſeſſionem per prætorem uno ex creditoribus, omnes uidentur miſſi; ita, ꝙ alij poſſunt uti beneficio immiſſionis. cum ergo beneficio ſyndicorum creditores Florentini habuerint bona dictorum Antonij, & ſociorum, ergo potuerũt creditores urbis, uel mercatores illorum noĩe agere directè ꝯ illos creditores, petendo partem nec fuit opus denũtiare dictis Antonio, & ſociis: quia bona iam translata in dictos creditores petebãtur, & non agebatur actione perſonali, uel alia, quæ ſaltem ſecundariò dirigeretur contra ipſum Antonium, & ſocios, non ergo poteſt dici illos creditores Florentinos, qui fecerunt compoſitionem, habuiſſe integra decem, cũ, ut dixi, iure, & iudice diſponentibus, alij creditores urbis concurrerent in illorũ parte. ¶ Quartò ꝯ dictos Antoniũ & ſocios facit, quia Dottus unus ex ſociis interuenit compoſitioni factæ Romæ cum creditoribus degentibus Romæ & illam approbauit. ergo alij tenebantur ad obſeruãtiam; ad hoc quod leg. & no. in l. j. ff. de exerci. & l. eadẽ, ff. de duo. reis, & per Bal. in tracta. de cõſtitu. ¶ Sed his non obſtantibus ꝯriam ſñiam in caſu noſtro arbitror præualere. Mouent me plura in hanc ſñiam. Et primò negari non poteſt, quin dicti Antonius, & ſocij adimpleuerint primam partem promiſſionis: qm̃ dictis creditoribus ſatisfecerũt in decẽ pro libra iuxta compoſitionem; nec hoc reuocatur in dubium. uidendum ergo reſtat, an adimpleuerint ſecundam promiſſionis partem, quatenus, ſ. promiſerunt illos creditores conſeruare in illis decem ſolidis pro libra aduerſus quẽlibet alium creditorem; in cuius dilucidatione oportet indagare, quid importent illa uerba, ꝙ cõſeruabunt eos &c. Et profectò illa uerba poſſunt prima fronte habere tres intellectus, ſicut in ſimili qõne not. Bar. in l. ſtipulatio iſta, in prin. ff. de uerb. obl. in quæſtione illius, qui promiſſit emptorem defendere ꝯ omnem perſonam de iure, & de facto. Poſſunt. n. illa uerba tribus modis intelligi. Primo, ut ſi moueatur lis in iudicio, & cuincatur de iure, uel de facto. Secundò modo intelligi de facto: ut, ſ. in iudicio faciat ea, quæ facti ſunt, ut aſſiſtere apud tribunal iudicis, producere teſtes, facere expenſas, & ſimilia. Tertio modo poſſunt intelligi de iure, & de facto, hoc eſt armata manu reſiſtere, & recuperare. Iſte tamen modus ultimus, quia non uenit ex natura ꝯctus, non placet Bar. ut ſic ad hunc ſenſum hæc uerba reducantur; ad hoc bonus tex. in l. fi. C. de act. emp. & uẽ. ſed ad priores modos præcedentes. Ita poſſumus dicere in caſu noſtro, ubi minus promiſit, ut, ſ. non intelligantur illa uerba, ut de facto conſeruet eos in illis decẽ ſolidis, ſed eos defendendo in iudicio, ſeu illis aſſiſtẽdo. Certũq;
2 eſt, ꝙ † is, qui tenetur ad defenſionem alterius, non tenetur ſe offerre liti, licet ſciat illam motam: ſed oportet, ut ſibi denuntietur, ſicut dicimus in uenditore, qui tenetur defendere emptorem. nec ſibi imputatur, ſi ſciuit litem motam, & cum non defendit, ſi ſibi non fuit denuntiatum. in hoc. n. caſu requiritur denuntiatio, nõ ad effectũ ſimplicis ſcientiæ inducẽdæ, ſed ad actũ defenſionis explicãdæ,

ut no. Spe. in ti. de empt. & uend. in fi. & hoc ſequitur ibi Io. Andr. in addi. & Bart. in l. denuntiaſſe, ff. de adulteriis, & in l. emptor, C. de euict. ſequuntur cōmuniter moderni in c. fi. de empt. & uend. Nam emptor forte confiſus de iure ſuo, & induſtria perſonæ non curat denūtiare uenditori, nec per ꝯñs uenditor tenetur ire, ex quo ille eum non requirit. ita ad ꝓpoſitum creditores hic potuerunt cōfidere de iure eorum, & induſtria ꝑſonarum. iō non curarunt requirere Ant. & ſocios, q promiſerunt eos cōſeruare aduerſus quēlibet creditorem. ergo nec ipſi ſponte tenebantur ire. nō ergo fecerūt ꝯ ſuam ꝓmiſſionem. nam tenebantur cōſeruare, & defendere eos, ſi fuiſſent. ſ. requiſiti; imputandum eſt ergo illis creditoribus, q requiſitionem & denuntiationem debitā non fecerūt. ad hoc ultra alios adduco bonū tex. in c. j. de noua fide. forma, col. fin. 3 ubi ur̄ ꝓbari, † ꝙ ꝓmittens alium adiuuare, ſeu defendere, non tenet̄ adimplere ꝓmiſſionem, quātūcunq; ſciat illum indigere auxilio, niſi fuerit req̄ſitus; & illū tex. dicit ibi Bal. mēti ad hoc tenēdum. facit ad idē, q̄d legi. & no. in c. breui, de iureiu. ¶ Scd̄ò principal'r moueor, ub: cūq; quis iniuſtè fuit exactus ꝓpter aliū, nō habet regreſſum ꝯ illum, in cuius odium fuit exactus, ſi illius factum non erat ad hoc ordinatum; ad hoc glo. no. quam ſequitur & no. Bart. in l. nam & Seruius. j. rñſo. ff. de neg. geſt. facit optimè gl. l. ſi qs dolo. § j. ff. de re iud. ſed in caſu noſtro illi mercatores Florentini iniuſtè fuerūt exacti & detenti: q̄a repreſaliæ non fuerunt iuſtè cōceſſæ. forte. n. Papa conceſsit ad falſam alterius ſuggeſtionē. Nam, ut mihi in facto ſupponit, officiales Florentini requiſiti ſup ſatisfactione fienda mercatoribus urbis, reſpōderunt, ꝙ parati erant iuſtitiam facere, & ea aliter non poſtulata fuerunt repreſaliæ conceſſæ; quod de iure fieri non pōt. ſunt. n. repreſaliæ odioſæ, & in defectum iuſtitię ſolum concedendę, ut legi. & no. in c. vno, de iniu. lib. 6. & 23. q. 2. dñs ꝑ Inn. in c. dilectus, de appe. Io. And. ſuper reg. non eſt ſine culpa, de reg. iu. lib. 6. in Merc. & latius per Bar. in tract. repreſaliarum. ubi inter cętera requirit ad earum iuſtitiā, quod primò debeat requiri iudex ordinarius, ut iuſtitiā faciat: & eo recuſante ſuperior, & demum in ſuperioris defectum pōt alienus iudex & dñs repreſalias cōcedere. ſed in caſu noſtro nō conſtat de iuſtitia denegata: qnimo conſtat de oppoſito per rñſionem officialium. Item per rñſionem dominij Florentini, quatenus fuit prouiſum, ꝙ ſi forenſes nollent ſtare compōni factę cum creditoribus Florentinis, ꝙ fieret eis iuſtitia ſm̄ leges Imperiales; ergo non habebāt dicti mercatores regreſſum ꝯ dictos Antonium & ſocios, ſeu contra mercatores Florentinos. fuerunt ergo dicti creditores iniuſtè condemnati; ergo eis imputandum, tùm quia non denuntiauerunt Antonio, & ſociis: tùm q̄a ꝑ iniuriam fuerunt condemnati; ad hoc in l. ſi ꝑ imprudentiam, ff. de euic. & d. l. emptor, C. eod. ti. & c. fi. de emp. & uēd. ¶ Tertiò facit principal'r, quia ex alio capite nullam actionem habebant dicti mercatores, qui fuerant in urbe exacti, ꝯ creditores Florentinos. Nā illa decem ꝑ libra receperant, uel in cauſam iudicati per manus ſyndicorum, uel uigore compōnis factæ cum debitoribus; quibus caſibus, cum trāſiuerit recta uia dñium in eis, non poterant inquietari ab aliis creditoribus non habentibus hypothecam anteriorē, ſed perſonalem actionem, uel hypothecam poſteriorem, ut plenè no. ꝑ Bart. in d. l. cum vnus, ff. de bo. aut. iud. poſſ. & in l à diuo Pio, ff. de re iud. vnde in iſtis caſibus non habent locum iura ſuperius all. & l. fi. C. de bo. aut. iud. poſſ. & d. l. cum vnus: quia ſolum loquuntur in prætorio pignore, non aūt in ſolutione facta ab ipſis creditoribus, uel i rebus datis in cām iudicati, ut uoluit Bart. & bene in locis præal. Nec obſt. ſi dicat̄, ꝙ uigore ꝓuiſionis dominij Florentini debebāt forenſes concurrere, in executione illius compōnis: quia rñdeo ꝓuiſionem fuiſſe factam erga forenſes, duobus tñ concurrētibus. Primò, ꝙ huic compōni ipſi conſentirēt. Scdò, ſi uellent contribuere bona exiſtentia in ſocietate Romana. ſed ſi ipſi creditores requiſiti noluerūt conſentire, nec bona cōtribuere; ergo remāſerunt ſub alio periculo reformationis, & ꝓuiſionis, ut. ſ. eis ius fieret ſm̄ leges Imperiales. nam vna uia electa, non pōt ad aliam rediri. l. ſi cui, ff. de ſerui. facit. l. quod in hæredem. §. eligere, ff. de tribu. & c. ut quis duas, de elect. lib. 6. Et ꝑ hoc pōt tolli, quod opponitur ꝑ dictos creditores, ſ. ꝙ officiales ſeu ſyndici nō ſeruarunt in diſtribuendo formam ſtatuti. nam hoc nihil ad rūbum. nam cōpoſitio fuit facta cum creditoribus, ut haberēt decem ꝑ libra: & dominiū Florentinum diſpoſuit, ꝙ ſi creditores forenſes nollent compōni acquieſcere, uel bona contribuere, ꝙ fieret eis ius ſm̄ leges Imperiales. vnde eis nolentibus, licitè potuit uigore compōnis illis dūtaxat Florentinis ſatisfieri. Item ſtatutum loquitur de compōne inter ſoluentem, & creditores non interueniente. ¶ Sed in caſu noſtro interuenit cōpoſitio, & uigore compōnis fuit facta ſolutio decem ſolidorum ꝑ libra; vnde ſumpſit uim illā ſolutiō potius ex facto partium approbata & confirmata ꝑ dominium Floren. q̄ ex forma alicuius ſtatuti. nec potuerunt dicti creditores forenſes ſe iuuare ex forma compōnis cū ipſam impugnauerint à principio, in regu. ex eodem, de reg. iu. lib. 6. Quare ex omnibus prædictis concludo, dictos creditores nō habere regreſſum ꝯ Anto. & ſocios uigore compōnis non ſeruatæ: quia, ut patet ex ꝑdictis, eā, quantum in eis fuit, ſeruauerunt. Non obſtant argumēta ſuperius formatā. Et primo ſatis fuit rñſum ad id, quod dicitur de ſcia: quia non ſufficit hoc caſu ſcia: ſed requiritur denūtiatio, & maximè q̄a imputandum eſt illis creditoribus, q non appellauerūt ab illa ſnia iniuſta. Nec obſtat. l. ſæpe, cum ſim. q̄a illa ꝓcedit, qñ actio, uel defenſio primo loco mihi cōpetebat, & paſſus ſum ſequētē agere, ſeu qñ principal'r agebatur de re mea. Sed in caſu noſtro actio, uel defenſio primo loco ꝑtinebat ad ipſos creditores, cum dñium pecunię ſolutæ in eos prorſus ſimpliciter tranſiuerat; & ſic agebatur de re ipſorum, & defenſio primo loco, & principaliter ad eos pertinebat. Antonius uerò & ſocij ſolū tenebantur eos in illis conſeruare, & defendere, ſicut in ſimili cum agitur ꝯ emptorem. nam actio realis dirigitur in poſſeſſorem. uenditor autem ſolum habet aſſiſtere emptori, & defendere, ut l. j. C. ubi in rem act. Nō obſt. ſcd̄m. dico. n. procedere, qñ repreſaliæ iuſtæ fuiſſent conceſſæ. Quinimò, etiam ſi iuſtè dubitabatur, an exactus poſſit agere cōtra debitorem principalē, cum repreſaliæ concedantur ꝑꝑ factum dñi nolentis facere iuſtitiam & non ꝓpter factum debitoris non reſpōdentis. Et iō Bar. in trac. repreſaliarum prope fi. ubi melius examinauit hanc materiam. dixit iſtum exactū debere petere, ut actiones ſibi cedantur contra debitorē, & ſic illarum uigore poſteà agere, & ad illum tract. ſe remittit Bart. in d. l. nam & Seruius. Sed in caſu noſtro hoc fuit omiſſum: tū quia non apparet de ceſſione actionum: tùm quia non fuit actum contra debitores, ſcilicet Antonium & ſocios, ſed contra creditores, contra quos nulla competebat actio, nec propter illorum odium fuerunt repreſaliæ conceſſæ. nec eſt uerum, quòd in omnem euentum illi ſuccubuiſſent: quia nego hoc. Nam illa ſolutio facta creditoribus non fuiſſet reuocata: ſed aliter fortè cum illis conueniſſent. Ad tertium argumentū ſatis.

ſatis.ſ.fuit reſponſum. Ad quartum & ult. rñdet, ꝙ Doſſus deſinebat eſſe ſocius tempore illius approbationis, cũ oẽs ceſſiſſent foro; & ſic non potuit per factum ſuum aliis præiudicare, ut l.j.C.de tranſac.& C.res inter alios acta, per totum. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM L.

1 *Fratres & ſorores excludũtur à ſucceſſione fratrũ inceſtuoſorũ.*
2 *Pater non poteſt aliquid dare de iu.ci. filiis ſpuriis et inceſtuoſis.*
3 *Frater ſicut tenetur alere ſororem inopẽ, ita tenetur eam dotare.*
4 *Materia ubi non eſt proportionabilis, niſi filiis, appellatione hæredum ueniunt ſolum filij.*

Omnipotentis Dei poſtulato ſuffragio, Vr primò dictum Ser Ioannem debere ſuccedere dictæ dñæ Conſtantiæ uxori ſuæ: quia deficiente legitima uel naturali ſucceſſione, maritus ſuccedit uxori ab inteſtato, ut l. unica, C. unde uir & uxo. Sed in caſu noſtro deficiebat legitima uel naturalis ſucceſſio: quoniam dicta Conſtantia erat nata ex inceſtuoſo, & damnato coitu, & per conſequens non poterat dici naturalis; unde parentes ſibi non ſuccedunt, nec ipſa parentibus. ſunt.n. tales indigni omni beneficio legali, ut in aut. qui. mo. natu. effi. leg. §. fin. ubi uidetur probari. facit quod no. Bar. in aut. ſi qua illuſtris, C. ad Orficia. in l. ſi gener, ff. de his qbus ut indi. nec poteſt dici, ꝙ domina Gratioſa dictę ſoror ex eadẽ cã neceſſe debeat ſibi ſuccedere qa, ut prædixi, cum ſint iſtæ mulieres natæ ex inceſtuoſo coitu, non poſſunt inter ſe dicit agnatæ, uel cognatæ, cùm non merẽtur appellari filij, ut habetur in d. auth. 35. q. 7. in c. unico, & quod inter ſe non ſuccedãt tales, ſenſit Di. ĩ tractatu ſuo de ſucceſ. ab inte. & uidi in hoc opi. ſolẽnis doc. & pro ea facit.
1 † Nam ſi pater & mater excludãtur à ſucceſſione talium filiorum: quia non debent tales nũcupari filij, fortius debent excludi fratres & ſorores, cum iſti non dicantur coniuncti, ſeu agnati, uel cognati niſi ex perſonis parentum; ad hoc facit, quod in ſimili noluit gl. ſing. in l. ij. ff. unde cogna. Tertiò dictus Ser. Ioãnes maritus debuit ſibi ſuccedere, cum ceſſet hoc caſu omnis legitima, uel naturalis ſucceſſio. ¶ Sed his nõ obſtantibus arbitror dictũ ſer Laurentium patrem dictæ Conſtantiæ iuridicè dicta bona data in dotẽ dictæ Conſtantiæ ad manus ſuas reduxiſſe: quia ad eum tanquã ad patrem, & non ſer Ioannem tanquam maritum illa bona erant deuoluẽda.
2 Moueor principaliter, † quia de iure ciuili pater non poteſt aliquid donare filiis ſpuriis & inceſtuoſis. Sunt.n. indigni omni ſubſtantia paterna, ut in aut. ex complexu, C. de inceſt. nupt. De iure uerò canonico ex æquitate naturali fuit inductum, ut deberent ali, ut in c. cũ haberet, de eo, qui duxit in matrimonium. Et per illum tex. dixit notanter Bar. in dicta aut. ex complexu, & l. ſi gener, ꝙ ratione alimentorum poteſt pater relinquere aliquid talibus filiis inceſtuoſis. Itẽ dotare filias, quia cum cauſa dotis non ſit minus fauorabilis, quàm cã alimentorũ, pôt pr dotare, quemadmodũ & alimenta præſtare; facit quod in
3 ſi ſi notat Cy. in l. non ex omni, C. de admini. tut. † ubi dicit, ꝙ ſicut frater tenetur ſororẽ inopem alere, ut in leg. cũ in plures, ff. de admini. tut. ita tenetur eam dotare. Potuit ergo legitimè dictus ſer Laurentius dictam Cõſtantiam filiam inceſtuoſam iuridicè dotare: ſed, ea mortua ſine liberis, dos debet ad eum redire: quia dos ſuccedit hoc caſu loco alimentorum, ad quæ pater tenebat. ea ergo mortua ceſſauit cã alimentorũ, & per cõſequens illa bona debent redire ad patrẽ. non.n. potuiſſet dictus ſer Lanrentius, ẽt ſi expreſsè uoluiſſet, donare dicta bona filiæ inceſtuoſæ per iura prædicta: ſed ſolũ potuit donare in uita ipſius Conſtantiæ rõne alimentorũ: potuiſſet tñ illi donare in uita, & poſt mortem ſuã ſuis filiis, ſi q fnturi eſſent. Nam filiis filię inceſtuoſę benè poteſt auus donare, ut in l. fi. C. de natu. libe. Et hoc no. Bal. in d. l. ſi gener. ubi prædicta ſatis apertè ſentit. Et ideo ĩ caſu noſtro rectè potuit dictus ſer Laurẽtius ſtipulari, ut ſoluto mat. dos reſtitueretur Cõſtãtiæ, uel hæredibus ſuis. Debẽt.n. intelligi illa uerba, ut Conſtantiæ reſtitueretur in uita ſua pro cauſa alimentorum. Appellatione uerò hæredũ
4 intelliguntur hoc caſu liberi tm̃ ipſius Conſtãtię: † quia ubi materia non eſt proportionabilis niſi filiis appellatione hæredũ ueniũt ſolũ filij, ut no. in l. Gallus, ff. de lib. & poſth. non extãtibus ergo filiis dictę Conſtantię illa bona debebant reduci ad dictũ Ser Laurẽtium, unde fuerũt prouenta. Non obſtant ꝯria ſuperius formata. procederẽt.n. ſi illa bona dotalia non fuiſſent prouenta à patre, ſed aliunde dictæ Cõſtantię fuiſſent acquiſita. tũc.n. ſatis crederẽ maritũ præferendum. Sed in caſu noſtro debent redire ad p̃rem, non iure ſucceſsionis, ſed iure reuerſionis, & ex cã ceſſante: quia, ut dixi, ceſſauit ea mortua alimentorum cã. Mater aũt uel ſoror nihil poſſunt petere: tũ qa non ſunt dicendæ agnatæ, uel cognatæ rõne p̃dicta: tũ quia dicta Conſtantia nõ poterat habere illa bona niſi in uita ſua. Et ex prædictis infertur, ꝙ dictus ſer Laurentius potuit dicta bona in aliũ alienare; & ille, in quẽ facta fuit alienatio, potuit donare illa hoſpitali: qa rei ſuæ qlibet eſt legitimus moderator, & arbiter maximè in donãdo eccleſiis, & hoſpitalibus, ut in l. j. C. de ſacroſ. eccl. & l. in re mãdata, C. mãd. & in c. de his, de ſepul. Et hæc ſufficiãt ad laudẽ & gl'iam Dei oĩpotentis. NIC. ABB.

CONSILIVM LI.

1 *Totus orbis eſt territorium imperatoris.*
2 *Publicatione bonorum ſimpliciter facta, intelligitur de bonis præſentibus, non de acquirendis in futurum.*
3 *Interpretatio in dubio ſemper debet fieri contra eum, qui fundat intentionem ſuam ſuper pacto.*
4 *Iuriſdictio prorogata per metum, corruit ipſo iure.*
5 *Receſſus à iure communi eſt odioſus.*

Saluatoris poſtulato preſidio, Ad dilucidationem illius concertationis, an municeps terræ Scarlini capi licitè potuerit in dicta terra Scarlini per officialem doganæ ſalis terræ Plumbini, ad effectum ut puniatur, & iudicetur per officiales ſuper ſale deputatos per magnificum dominum Gerardum Plumbini dominum in dicta terra Plumbini, inueſtigãdum eſt principaliter, quam poteſtatem habeat dictus dñs Plũbini ĩ terra ſeu cõitate Scarlini. Si.n. illa terra fuit dicto dño cõmiſſa dũtaxat, nec al'r ĩ eũ merũ & mixtũ imperiũ extitit trãslatũ, nũc qõ nõ habet tm̃ dubiũ: quia licet unũ caſtrũ, uel ciuitas alteri recõmittat, nõ ꝑ hoc talis terræ ppl's deſinit eſſe liber ut prius, ẽt ſi ſoluat ei, cui ſe recõmiſit, in ſignũ maioritatis palliũ, uel qrid ſimile, puta eligat poteſtatẽ de terra ſua, ut ibi cõtingit in caſu noſtro, ut no Bar. in l. non dubiũ, ff. de capti. Videtur.n. per talẽ recõmiſſionẽ recipere eos ſub ſua protectione, ut, ſ. eos protegat, & defendat, per quem actum non datur iuriſdictio, nec iuri alicuius detrahitur, ut no. plenè per Bar. in l. j. C. de excuſ. mu. lib. x. ubi plus ſenſit, quòd etiam ſi committatur protectioni & regimini, non per hoc transfertur merum aut mixtum imperium, arg.

argu.illius l.licet hoc ultimũ ſit magis dubitabile per illud uerbũ, regimini, qđ nõ curo aliter inueſtigare, cum hoc ultimũ nõ faciat ad noſtrũ ꝓpoſitũ,ſed primũ,de quo ēt ꝑ Bar.in ꝓœ.ff.orũ,in ver.itē dr̃. Ad idem quod leg.& not.in c.recepimus,& c.ex parte tua,de priuile.Et hoc p̃ſuppoſito dubiũ præſentis qōnis inſurget ex tenore illius cõuẽtionis poſt dictã recõmiſſionẽ initæ inter dictũ dominũ, & cõitatẽ Scarlini in eo, ꝙ inter cætera ad propoſitũ fuit inter eos ſolẽniter conuentum, & ſtabilitum,ꝙ dicta cõitas,& homines Scarlini non poſſint uel debeant deinceps in futurum ullo tempore,uel modo habere, uel recipere, uel emere aliud ſal ab alia perſona, cõitate,uel loco,uel uniuerſitate in aliqua alia terra,uel loco,prærerquàm ab ipſo magnifico domino,& ſal ipſius magnifici domini ſub pęna, & ad pęnam in ſtatutis & ordinamentis dicti magnifici domini de dicta materia , ſeu de ueto ſalis quomodolibet diſponentibus contentam &c.Certum eſt autem, ꝙ ex quo terra Scarlini erat libera , neminem in dominium recognoſcens,potuit ſe in hoc,& in alijs ſubijcere iuriſdictioni & ſtatutis dicti domini iuxta not. per Bal.in l.decernimus, C.de ſacroſ.eccl.& per Bar.in tract. de tyranno. Sed in ſtatutis dicti domini de hac materia loquentibus inter alia diſponitur, ꝙ officiales doganę ſalis præſentes & futuri poſſint omnes ſingulos uendentes, aut ementes ſal quõcũq; in dãnum doganæ ſalis ipſius magnifici domini, & alios quoſlibet culpabiles quoquõ circa materiam ſalis punire, condemnare , ſeu mulctare pecuniariter,ſeu realiter ex arbitrio eorũ,prout eis diſcretũ eſſe uidebiť, &c. ergo dictus municeps terræ Scarlini potuit capi in terra ſcarlini,ut puniať ꝑ dictos officiales. Quæ pena uenit imponenda ſ̃m arbitriũ dictorũ officialiũ:aliàs autem non ſeruareť ſtatutum dicti dñi in hac materia diſponens, cum illud ſtatutum non imponat præciſè certã pęnã: ſed diſponat imponendam ad illorum arbitrium ; debet ergo ſeruari totum,cum ſit unum factũ qualificatum, arg.in l.in delictis.§.ſi detracta,ff.de noxa.& in c.ſi.de reſt.ſpol. & quod in ſimili no.Bar.in l.Aurelius.§. idem quæſijt, ff.de lib.leg. & in l. ſi quidem,C.de excep.& per Io.And.in c.j.de confeſ.lib.vj Et hunc intellectũ multũ ſuadent illius conuentionis uerba, dum dicit,quomodolibet diſponentibus &c. Qualitercunq; ergo ſtatutum diſponat de pœna,ſeruandum eſt l.j.ff.de pact.Si uerò in dictum dñm Plumbini fuerit trãſlata omnimoda iuriſdictio circa dictam terram Scarlini,tunc caſus vr̃ magis clarus intentioni officialium quia licet territoria ſint diuerſa reſpectu officialium utriuſq; terrę:tamen reſpectu do-
1 mini utriuſq; territorij unum poteſt dici territorium.†Simile patet in imperatore,qui licet diuiſerit territoria ꝑ prouincias, & diuerſa regimina, & prohibuerit, ne liceat uni uiolare alterius territoriũ.C. ubi de crimi. agi opor. ꝑ totũ, iũcta auth qua in prouincia,eo.tit.& auth.de defen.ciui.& in auth.ut nul.iudi.& ff.de offi. præſi.per totũ, maximè in l.2.cum multis ſimi. unde ipſe imperator poteſt aſtringere quemlibet per uniuerſum orbem:quia totus orbis eſt ſibi unum territorium . hinc dicitur mundi minus.l.bene à Zenone,C.de quadri.pręſcript.& l.deprecatio.ff.ad le.Rhod.de iac.& clarius ad propoſitũ probatur in cle.paſtoralis,de re iudi. unde in eo habet locum illud:ubi te inuenero, ibi te iudicabo , ut no. in c.fin. de fo.compe.& in l.ij.C.ubi de cri.agi opor.Similiter in papa reſpectu ſpiritualium, ut in c. cuncta per mundum, & c.per principalem.ix.qõ.iij. Et in epiſcopo reſpectu ſuæ diœceſis,ut poſſit in qualibet parte ipſius ſedere pro tribunali,& iudicare de negotijs totius diœceſis , ut in c.cũ eps,de offi.ordi.lib.vj. & in legato habente ſub ſe plures ꝓuincias,poteſt enim de facto unius iudicare in altera: quia nõ excedit limites ſuæ iuriſdictionis, ut in c. nouit, de offi.le. Ita dicamus in caſu noſtro licet enim ex pacto terra Scarlini habeat poteſtatem, & ſic merum & mixtũ imperium : non tamen tollitur , quin dominus ipſe poſſit per ſe uel ſuos officiales de certis cauſis cognoſcere in terra Plũbini,ēt de geſtis in terra Scarlini, cum reſpectu ipſius unicũ ſit cẽſendũ territoriũ.Similiter uidemus ĩ papa,q in cã fidei deputat inqſitores ꝑ totã chriſtianitatẽ, ut poſſint iuriſditionẽ exercere cõtra hęreticos,licet epiſcopis non liceat extra ſuas diœceſes. & poſſunt mandare dicti inqſitores in cã fidei ſuſpectos capi , & ad dicta loca per ipſos puniẽdos duci,ut in c.inquiſitionis, de hære.li. Et præſertim hoc dicẽdũ uidetur in caſu nr̃o,in quo unà cũ iuriſdictione uniuerſali concurrit pactum ſpeciale,de quo .ſ̃.¶Sed his nõ obſtãtibus cõtrariã ſnĩam in caſu noſtro arbitror ueriore.Et primo ſi teneamus,ut ĩ facto mihi p̃ſupponiť,ꝙ dicta terra Scarlini ſit recõmiſſa duntaxat dicto dño,caſus ur̃ mihi ſatis clarus,qa ceſſat iuriſdictio in dicta terra,& ſuis habitatoribus,ut ſ̃ in prin. dixi. Vnde ſolùm reſtat tollere obſtaculũ dictæ conuentionis , ſeu pacti.Ad quod reſpõdeo multipliciter. primò ꝙ in pacto non ſubiecit ſe dicta terra ſtatutis ſuis editis & edendis:ſed ſimpliciter obligauit ſe ad pœnam in ſtatutis dicti dñi cõtẽtã.ubi aũt quis obligat ſe indefinitè ad ſtatuta,& eſt res grauis præiudicij, nõ intelligitur de ſtatutis edendis in futurum.ſed ſolùm de editis exiſtentibus tempore obligationis hæc eſt no.theorica Bar.in l. ſi ſtipulatus.§.cũ ſtipulamur, ff.de uer.ob. ꝑ qua opti. facit tex.in c.pe.de iu.& apertè ſentit ibi Ho.& facit text. in ſimili in l.ſi mandauerò.§.is cuius,ff.mand.ubi dicit , † ꝙ publica-
2 tione bonorum ſimpliciter facta,intelligitur de bonis p̃ſentibus,non aũt de acquirendis in futurũ,cui concordat tex.in c.fœlicis.§. uerum,de pœ.lib.vj.ſecus,ubi ageretur de modico p̃iudicio.Nam tunc appellatione bonorum ueniunt bona tàm præſentia,q̃ futura,ut l.fin.C.quæ res pi. obl.poſ.quæ leges redducuntur communiter ad concordiã ꝑ diſtinctionẽ proximè factã.ita dicẽdum in caſu noſtro;cum enim hæc ſit res grauiſſimi præiudicij,ſi homines terræ Scarlini poſſent capi de dicta terra , & duci ut ut puniant ꝑ officiales exᵃneos in terra Plumbini, & ſic ut uioleť eorũ territoriũ,nõ dẽt intelligi illud pactũ in ſtatutis edẽdis,ſed editis.Cũ ergo illa reformatio dñi Plũni,ut illi officiales cognoſcãt,& puniãt &c.ſupueniit poſt illud pactũ,nõ uendicat ſibi locũ ꝯ hoĩes Scarlini. Et ſumus in materia,in qua debet fieri ſtricta interpretatio,ut in regul.odia, & in regul.in pœnis, de reg. iur. lib. 6. & in l.interpretatione,& l.ſi præſes,ff.de pœnis . & optimè facit.l.qcqđ aſtringẽdæ,ff.de uer.obl.& adhuc melius facit.l.ueteribus,cũ materia ſua,ff.de pac.ubi inter cætera
3 no.Bar.† ꝙ in dubio ſemꝑ debet fieri interpretatio ꝯ eũ, q fundat intẽtionẽ ſuã ſuꝑ pacto,quia debet pactũ clarè probare,ex quo ſuper illo ſe fundat,ut l. non nudis,& l. nõ epiſtolis,& l.neque natales,& l.matrẽ,C.de prob.Sed in caſu noſtro dñs,ſeu officiales doganæ ſalis fundant intẽtionẽ ſuã ſuꝑ illo pacto;ergo in dubio debet ꝯ eos fieri interpretatio,& dubia ꝓbatio nõ releuat ꝓbãtẽ, ut in c.in præſentia,de prob.Præterea præſuppoſito ſine ueritatis præiudicio,& non conceſſo,quòd illud pactum traheretur ad ſtatuta poſteà edenda,nihilominus non ſequitur,ꝙ municeps Scarlini cõmittẽs fraudẽ circa doganam ſalis poſſit capi de dicta terra,& duci ad terram Plumbini, quia pactum fuit factum reſpectu pœnæ duntaxat, nõ autem reſpectu iudicis extranei. obligauerunt.n.ſe ad pęnã in ſtatutis cõtẽtã,& ideò ſatis eſt,quod puniatur pænę

contentę

cõtenta in ſtatutis dicti domini:non autem debet ita amare interpretari,ut etiam per hoc poſſit uiolari territoriũ dictæ terræ Scarlini.pacta enim debent ſtrictè intelligi, præſertim cũ deuiant à diſpoſitione iuris communis.d.l. quicquid aſtringendæ,ff.de uer. obli.& d.l. ueteribus, & opt.facit.l.ſi unus,§.ante omnia,ff.de pac.ubi dicit,ꝙ pactum factum in una re,non nocet in alia, præſertim in caſu noſtro hoc ſeruandum eſt, ubi agitur de proroganda iuriſdictione alterius iudicis cum uiolatione alterius territorij,exigitur.n.conſenſus clarus,& liber.† Hinc eſt, ꝙ
4 ubi regulariter geſta per metum tenent: iuriſdictio tñ ꝑ metum prorogata ipſo iure corruit:quia,ut dixi, in tali conſenſu exigitur conſenſus liber, & clarus,ut in l. ij. ff. de iudi.& debet fieri interpretatio ꝯ dñm:quia debuit legem,& pactum apertiùs dicere,ut in dictis iuribus,nõ. n. debet fieri interpretatio,per quam multis legibus derogetur,ut leg.& no.in l.ſi qñ,C.de inoffi.teſt.†omnis enim
5 receſſus à iure cõi eſt odioſus, & ſtrictè interpretandus, ut in c.j.& ij.de filijs præsby.lib.vj.Hinc eſt,ꝙ ſtatuta intelligenda ſunt ſtrictè,ut minus quàm fieri poteſt,per ea lædatur ius cõe,ut in c.cum dilectus,de conſuc.& l.ij. C. de nox.per Inn.in c.cauſam,de reſc.& Bar.in l. omnes populi,ff.de iuſti.& iure.& maximè in caſu noſtro debet fieri ſtricta interpretatio,ne lędatur pactum generale prius factum,ut terra Scarlini habeat poteſtatem & merum & mixtum imperium de per ſe,arg.in l.non ad ea,ff. de condi.& demon.facit c.ueniens,de præſcr.Nec ob. ſi dicatur interpretationem ꝯriã congruere iuri cõi, cũ rõne delicti ſit fienda remiſſio ad locum delicti,ut in auth. ut nul. iudi.§.ſi quis uerò comprehenſorum,& in clc.paſtoralis, de re iudi.Ad hoc.n.reſpondeo dupliciter. primò quòd delictum iſtud non fuit factum in territorio Plumbini, licet fraudauerit ꝑꝑ pactum initum cum terra Scarlini gabellam,ſeu doganam ſalis terræ Plumbini,& ideò non eſt remiſsioni locus.licet enim quis delinquat in rem alicuius loci,ex quo delinquit extra territorium ipſius loci, non poteſt conueniri ratione delicti in illo loco, ut nota doct.in c.poſtulaſti,de foro comp.& Bar.in l.cunctos populos,C.de ſum.trini.Prætereà præſuppoſito,quòd delictum fuiſſet commiſſum in territorio Plumbini: tamẽ remiſsio hodie eſt ſublata per contrariam conſuetudinem, quæ ualet,ex quo delictum poteſt puniri in loco domicilij,ut no.Io.And.& Cal.in c.j.de rapt. Si uerò præſuppo natur dominos Plumbini habere iuriſdictionem in terra Scarlini,tunc licet caſus ſit magis dubitabilis: nihilominus idem,quod ſupra proxi.dixi, putarem concludendum,ut dicta captura fieri non potuerit,nec officialesdoganæ habere iuriſdictionem contra illum.Moueor principaliter,quia dicta terra Scarlini uoluit per pactum habere merum & mixtum imperium in dicta terra, & officialem proprium,qui habeat iuriſdictionem exercere quod quidem pactum omninò eſt ſeruandum.nec poteſt uiolari per dñm Plumbini,etiam ſi habeat ibidem iuriſdictionem,quia etiam princeps ligatur ex contractu, etiam cũ ſubiecto inito,ut in ca.j.de pact. & præſertim in caſu noſtro,in quo tempore pacti erat dicta terra Scarlini omninò in ſua libertate;ad hoc quod legi. & no. maximè per Bar.in l.pen.ff.de decr.ab ord.fac.& pactum initum cũ domino,habet quo ad ſubiectos uim legis,ut l.Cæſar,ff. de publ.& l.pen.C.de don.inter ui.& ux. Si enim poſſet in facto ſalis trahere inde ſubditos,& transferre iuriſdictionem in alios officiales terræ Plumbini, ſic poſſet eadem ratione in alio caſu;& ſic poſſet ex dicta terra Scarlini tolere merum & mixtum imperium; quod non eſt dicẽdum per ſupradicta.hoc enim arg.in ſimili quæſtione facit Inno.in c.cum uenerabilis, de cenſi. debet. n. uirtute pacti ibidem cognoſci de omnibus,quæ ibi committuntur, uel per ſuos municipes alibi:aliàs autem dictum pactum poſſet annihilari;& per hoc tollitur, quod dixi de Imperatore & Papa iſti enim diſtinxerunt territoria proprijs legibus,quibus iſti non ſunt aſtricti.l.princeps,ff.de legi.& c.propoſuit,de conceſ.præb.& ſolum reſpectu ſuorum officialium,nõ autem reſpectu poteſtatis eorum:ideò apud eos non eſt territorij diſtinctio,ut ſupra dixi, ſed ſecus in caſu noſtro. Nam dñs Plumbini non eſt naturalis dñs terræ Scarlini,& ex pacto habet dicta terra,ut poſſit ſibi eligere poteſtatem,qui cognoſcat in ciuilibus & criminalibus;non ergo poteſt illius terræ territorium uiolare rationibus prædictis.Et hæc ſufficiant. NIC. ABBAS.

CONSILIVM LII.

1 *Statutum municipale diſponens,quòd omnia inſtrumenta à certa ſumma ſuprà debeant regiſtrari in archiuo communis: & ſi aliter fiat,tale inſtrumentum non ſit alicuius ualoris & efficaciæ,nec ex eo aliquid peti poſſit:&c. an extendatur ad forenſes contrahentes in loco ſtatuti, & facientes ibidem inſtrumentum confici &c. protenditur iſtud dubium uſque ad numer. 6.*

2 *Statuta ciuitatis non poſſunt habilitare, uel inhabilitare forenſes.*

3 *Teſtamenta debent inſinuari ſecundùm leges,moresq́; locorum in quibus inſinuantur.*

4 *Statutum,quo cauetur, ut ualeat teſtamentum coram tribus teſtibus celebratum, extendit uires ſuas quo ad forenſes ibidem ſtantes.*

5 *Statutum diſponens ſuper inſinuatione teſtatorum, ſeu inſtrumentorum,extenditur ad eccleſias, & eccleſiaſticas perſonas.*

6 *Statutum ciuitatis an extendatur ad totum comitatum ciuitatis.*

7 *Ciuibus cõdemnatis,uidentur condemnati comitatiui, niſi aliud ex uerborum diſpoſitione appareat.*

IN quæſtione Raynerij de Toſcanijs tria,diuini nominis præſidio inuocato,examinanda manebunt.Primò † an ſtatutum
1 municipale diſponens,quòd omnia inſtrumenta à certa ſumma ſuprà debeant regiſtrari in archiuo cõis; & ſi aliter fiat,tale inſtrumentum non ſit alicuius ualoris & efficaciæ,nec ex eo aliquid peti poſſit & an extẽdatur ad forenſes contrahentes in loco ſtatuti,& facientes ibidem inſtrumentum confici,adeò,ꝙ inſtrumentum inter eos ibidem confectum ipſo facto non ualeat,ſi nõ fuit regiſtratũ ut in ſtatuto continetur.¶Secundò præſuppoſito, ꝙ tale ſtatutum extendatur ad forenſes modo prædicto, an dictum ſtatutum concernat omnia loca, & Caſtra comitatus ciuitatis,in quo dictum ſtatutum uiget, ut ſi inſtrumentum in comitatu factum,non ſit regiſtratum, modo prædicto ſit nullum.¶Tertiò an inſpectis actis,& allegatis in dicta cauſa,ſit ſufficienter probatum, quòd caſtrum in quo dictum inſtrumentum dicitur celebratum, ſit de comitatu illius ciuitatis,in qua uiget ſtatutum. Venio ad primum.& uidetur primò ꝙ tale ſtatutũ non extendatur ad forenſes,quia tale ſtatutum dr̃ ius proprium ipſorum ſtatuentium,ut in c.ius ciuile.j. diſt. nec concernere poteſt non ſubditos ex poteſtatis defectu,ut in l.omnes populi,ff.de iuſti.& iur.Et quod leg. & no.in l.cunctos populos,C.de ſumma trini.& l.ſi non ſpeciali,C de teſt.&c.eccleſia ſanctæ Mariæ,de conſti.& quod leg.& no.in c. a nobis,

bis,el.j.de ſen.excom.cũ ſimi.Hinc apertè dixerunt Bart.
2 & Bal.in d.l.cunctos populos, † q̃ ſtatuta ciuitatis nõ poſ ſunt habilitare,uel inhabilitare foreſes, ẽt in terra ſtatuentium,unde concludunt,q̃ ſi ſtatuto cauetur,ut filius familias poſſit teſtari:uel quod nõ poſſit ſe obligare: uel q̃ quis non poſſit aliquid relinquere uxori, talia ſtatuta non extenduntur ad foreſes, licet ibi uelint teſtari, uel obligare,uel relinquere uxori.❡Sed his non obſtantibus, contrarium arbitror de iure procedere in caſu noſtro. Nã ſi uerba dicti ſtatuti bene ponderentur, nõ diſponunt circa perſonas,eas habilitando, uel inhabilitando; quo caſu procedunt prædicta: ſed potius dant ſolennitatem actui exercendo in eorũ territorio.diſponit.n. ſtatutum, ut inſtrumentum debeat regiſtrari in archiuo cõis,& aliter non ſit alicuius efficaciæ;& ſic dat formam inſtrumentis in territorio ciuitatis conficiendis; & hoc fit,ne fraus conficiatur,quã euitare ſpectat ad officium eius, in cuius territorio inſtrumenta conficiuntur,arg.in l.congruit.ff. de offi.preſi.& q̃ talis ſolennitas debeat ſeruari inter foreſes,ibidem inſtrumentũ celebrari facientes, uidetur
3 tex.in l.ij.C.quemadmo teſt.ape.ubi apertè dicitur, † q̃ teſtamenta debent inſinuari ſecundũ leges moresque locorũ,in quibus inſinuantur; & ſic apertè patet,q̃ talis inſinuatio concernit ſolennitatem actus.Certumque eſt,q̃ reſpectu ſolennitatis actus debet ſeruari ſtatutum,& conſuetudo illius loci,in quo actus geritur.l.j.C. de eman. lib.l.3.ff.de teſti.& l.ſi non ſpeciali, C.de teſta.tenent cõiter doc.in l.cunctos populos,C.de ſum.tri.in c. quòd clericis,de for.cõpe.facit.c.illa,& c.illud.12.diſt.& quod in eis nota.hoc idem apertè ſentit Bar. quaſi in terminis no
4 ſtris in l cunctos populos,in uerſi.circa ſecundũ.ubi†concludit,ſtatutum, quo cauetur, ut ualeat teſtamentũ corã tribus teſtibus celebratũ,extendere uires ſuas quo ad foreſes,ibidẽ teſtantes:quia ſecundũ eũ cõcernit tale ſtatutum ſolennitatẽ,actus,non tamen habilitat,uel inhabilitat perſonas teſtantes.Idẽ & apertius ſentit Bal.in.d. l.cunctos populos.ubi dicit,q̃ quandoque actus producitur ad eſſe,quandoque ad eſſe ꝓductus deducitur in iudicium. Primò caſu debet ſeruari ſtatutũ loci diſponens, qualiter actus producatur: quia concernit ſolennitatem actus.Secundò caſu inſpicitur locus iudicij.Ad propoſitũ ergo,cũ dictũ ſtatutũ diſpenat, qualiter inſtrumentũ deducatur ad eſſe,requirens in hoc ut regiſtretur, & aliter factũ diſponit,ut ſit nullius efficaciæ, debet indubitanter extendi ad foreſes facientes in loco inſtrumentũ celebrari.non.n.debent peregrini uiolare ſtatuta, & mores ciuitatis. 8.diſtin. c.quæ contra, maximè cũ tendant ad impediendũ uitium falſitatis,ne in loco ſtatuentium cõmittatur.debet.n.dominus loci operari,quantũ põt,ne in loco ſuo falſitas cõmittatur l.j.C.de fal.mone.& quod leg. & not.per Bart.in l.ne quid,ff.de inced.rui. naufrag.quinimò Bartol.plus uoluit in d.l.cunctos populos, ſcilicet
5 †ut ſtatutũ diſponens ſuper inſinuatione teſtamentorũ, ſeu inſtrumentorũ extendatur ad eccleſias,& eccleſiaſticas perſonas,cũ nõ diſponat ſuper perſonis, uel eccleſiis ſed generaliter ſuper ſolennitate actus,licet reſpectu eccleſiarũ & perſonarum eccleſiaſticarũ dubitẽ de dicto ſuo per id,q̃ no.Bart.in d.l.cunctos populos, & per.c.eccleſia ſanctæ Mariæ,& quod ibi plenè dixi, de conſti. Et hæc ſufficiant quo ad primũ.❡ Concludo ergo,q̃ dictum ſtatutũ extenditur ad foreſes,in territorio ſtatuentium
6 inſtrumentũ celebrari facientes. ❡Quo ad ſecundũ, an.ſ. ſtatutum ciuitatis modo prædicto ſimpliciter diſponens, extendatur ad totũ comitatum ciuitatis,breuiter cõcludendo,credo q̃ ſic.Moneor primò,quia ubi tractatur de regimine ciuitatis,& ſic de populo,comitatus dicitur de ciuitate.unde omnia ædificia,quæ ſunt in cõtinentibus ciuitatis,uidentur eſſe in ciuitate; tex.eſt apertus in l.ædificia,ff de uerb ſigni. Hinc alibi dicit tex.q̃ qui in continentibus urbis nati ſunt,Romæ nati intelliguntur, ut in l.qui in cõtinentibus,ff.eo.titu.& alibi dicit text. notabilis,qui ex uico ortus eſt, eã patriam intelligitur habere, cuius reipublicæ uicus ille reſpondet,ut in l.qui ex uico, ff.ad munici.ad idẽ.c.j.de uſuris,lib.vj.iuncta glo. in uer. alienigenas. Ad idẽ tex.not.in.l.j.§. cum urbem,ff. de offic.præfec.urb.ubi patet, q̃ cõmiſſo regimine urbis uenit non ſolùm,quod murorũ ambitu cõtinetur,ſed ẽt totius comitatus ciuitatis.& ſic apertè ibi patet,q̃ comitatus regitur legibus ciuitatis,cum ciuitas & comitatus reputentur una urbs.& ideo oẽs comitatiui dicuntur ciues ciuitatis,in cuius comitatu ſunt,ut in l.qui ex uico,& d.l.qui in continentibus,no.Bar.in l.j.ad municipa. & clarius in l.non dubito,ff.de capti. ubi per illũ tex. dicit notandũ, q̃ caſtra,quæ ſunt de comitatu alicuius ciuitatis, poſſunt propriè dici populus nõ liber,& hoĩes illius caſtri dicuntur ciues illius ciuitatis,allegat.d.l. qui ex uico. ❡ Vltimo adduco ad hanc ſniam not.per Barto.in l.ij.ff.de uerbo.ſignifica.ubi ex multis per eũ ibi tactis infertur†quòd 7
condemnatis ciuibus, uidentur condemnati comitatiui, niſi aliud ex uerborũ diſpoſitione appareat,alleg.l.ciuitatibus,ff.de leg.j.&.l ciuitas,ff.ſi certum peta. cũ ſimi.dicit ẽt,q̃ quando ciuitas ponitur pro populo, tunc cõtinetur comitatiui ❡Concludo ergo, quòd niſi aliud probetur,ſatis eſt probata intentio inſtantis pro ſtatuto: quia probato,quòd caſtrum ſit de comitatu ciuitatis,debet regulari ſecundùm ſtatuta ciuitatis principaliter diſponẽtia,cum de iure cõi caſtra nullam iuriſdictionẽ habeant: ſed ſubſunt ciuitati, in cuius territorio conſiſtunt iuxta no.per Inno.in c.cũ ad ſedem,de reſti.ſpo.& per Bar.in l. j ff.de dam infe.& in caſu noſtro clariſſimè patet, quòd dictum caſtrum nõ habeat iuriſdictiõnẽ,cum in occurrẽtibus ueniant homines ad magiſtratũ ciuitatis, ut patet in atteſtationibus,& dicã latius in ſequenti dubio. ❡Condeſcendo ad tertiũ,an ſit ſufficienter probatũ,quòd dictũ caſtrum ſit de comitatu illius ciuitatis,ubi uiget ſtatutũ. Satis credo,q̃ ſic.ad quod induco tex.quaſi apertum iuncta glo.ij.in c.cum olim,de cenſi.ubi gloſſ. apertè colligit ex illo tex.quòd ex quo cõtinetur in aliqua ſcriptura publica de finibus alicuius epiſcopatus,ei ſtandũ eſt,donec probetur contrariũ,licet illa ſcriptura principaliter facta ſit ob aliud,allegat pro cõcordantibus multa iura in argu.ſed inter cætera opti.facit.c.cum cãm, de proba. ubi patet,quòd in finib s epiſcopatus probandis non requiruntur probationes ſtrictiſsime,cũ iſta facta antiquiſſima non poſſint de facili probari.l. ſi arbiter,ff. de proba.&.c.quid per nouale,de uer.ſigni.unde ſufficit probatio per famã,& libros antiquos,& alia adminiculã,& multa coniunguntur ſimul ad perficiendam probationẽ iuxta illud:Et quæ non proſunt ſingula,multa iuuant,ut ibi no.Et idẽ,quod illa glo.tenuit Inno.in d.c.illud,de præſump.per docto.in c.fi.de ſuc.ab inte.Vnde,cũ in caſu noſtro in multis inſtrumentis publicis præſertim productis pro parte aduerſa dicatur,licet incidenter,quòd dictum caſtrum ſit de comitatu illius ciuitatis, eis ſtandum,eſt, donec probetur contrarium, præſertim cum aſſertione inſtrumentorum concurrant dicta teſtium, quæ & ſi plenè per ſe non probent:tamen negari non põt,quin uehementer adminiculentur,quę cum aſſertione, ſeu atteſtatione inſtrumentorum indubiè debent plenè probare ꝑ id quod leg.& no.in d.c.cum cãm,maxime, cum in caſu noſtro

noſtro nõ agatur de proprietate caſtri, ſed de modico pͥudicio ad effectum ſcilicet, an debeat in caſu noſtro regulari ſm ſtatuta ciuitatis. unde negari non põt, quin tanta ſaltem oriatur præſumptio, ut onus probandi cõtra riũ transferatur in aduerſam partẽ, ut leg. & no. in c. ut noſtrum, ut eccle. benefi. Et præſertim, ut dixi, cũ inſtrumenta ſint ꝓducta ꝑ aduerſam partẽ. Nã producens uidetur fateri contenta in inſtrumento, nõ ſolùm quo ad ea, quæ principaliter ibi diſponunt, ſed ẽt quo ad incidenter dicta, & nuntiata, unde ſu ꝑ uerbis ibidẽ enumeratis põt dictus Raynerius fundare intentionẽ ſuam, tex. eſt aptus & no. in d. c. cum olim. Præterea & ulti. teſtes dicunt, ꝙ uidẽrunt hoĩes illius caſtri uenire pro ꝑtinentibus ad iuriſdictionalia ad dictã ciuitatem, ergo debet præſumi alio non probato, ꝙ aut ſunt de diſtrictu, aut de comitatu, & utroq; caſu eſt fundata intentio Raynerij ꝑ ſupradicta. Et ꝙ ualeat hæc argumẽtatio, uidetur ex ipſis dictis doctorũ in d. c. olim. nam, ut ibi no. iſta ſunt cõuertibilia: eccleſia eſt in diœceſi, ergo debet ſoluere iura ep̃alia. & eccleſia tenetur ad ep̃alia, ergo præſumitur in diœceſi. facit. c. j. de relig. domi. & qđ ibi no. ita ad ꝓpoſitum ualet hæc argumentatio: caſtrũ eſt in comitatu, ergo alio non ꝓbato, ſubijcitur ciuitati, & ipſius legibus ꝑ ſupradicta. ¶ Item caſtrũ reſpondet ciuitati in iuriſdictionalibus, ergo præſumitur de comitatu, uel diſtrictu ciuitatis. ¶ Nec obſt. ſi dicatur, teſtes nõ deponunt niſi de 14. mẽſibus, qa dico, ex quo nõ probatur, ꝙ anteriori tp̃e reſponderit alteri ciuitati, præſumitur ꝙ ſemper fuit, & eſt de comitatu iſtius ciuitatis per tex. no. & quod ibi no. per Inn. in d. c. j. de reli. domi. ubi probatur, qđ ſi dubitetur, in cuius diœceſi eſt eccleſia, præſumitur, quod ſit in diœceſi illius, qui probatur ibidem exercuiſſe aliqua iura ep̃alia, ex quo nõ probatur aliũ eſſe in poſſeſſione aliorum iurium. Et hæc ſufficiant. NICO. ABBAS. Sicu. Panormi.

Super eadem materia.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

In prædicta cauſa dicti Raynerij Toſcani duo noua dubia orta ſunt. Primum, cum in inſtrumento contra eam producto deſit nomen imperatoris; & ad probandum conſuetudinem ad ualiditatẽ inſtrumenti producuntur ferè octo inſtrumenta, in quibus non eſt appoſitum nomen imperatoris in eodem territorio confecta, in quo fuit celebratum teſtamentum, de quo eſt præſens quæſtio. Item producuntur literæ teſtimoniales poteſtatis illius caſtri, ubi dictum inſtrumentum fuit confectum. qui poteſtas atteſtatur, quòd tam in ciuitate Mutinenſi, quàm eius diſtrictu, & comitatu & diœceſi multi notarij conſueuerunt publicare eorum inſtrumenta nomine imperatoris non impoſito. Quæritur, nunquid ex prædictis ſit probata conſuetudo loci, ut ad ualiditatem inſtrumenti publici non ſit neceſſe apponere nomen imperatoris. Secundum principale dubium an l. fi. C. ſi cer. pet. habeat locũ in inſtrumentis publicis, etiam ſecundùm hodierna tempora, ita, ut per ius authenticorum non dicatur correcta, præſertim cum inſtrumentum, de quo quæritur, fuerit confectum extra muros eiuſdem caſtri.

CONSILIVM LIIII.

1 *Vſus mulierum non inducit conſuetudinem.*
2 *Vni teſti non creditur, ẽt ſi ſynodali præfulgeat dignitate.*
3 *Iudicis uerbo nec ſcripturæ eſt credendum.*
4 *Scripturæ cuiuſcunque prælati non creditur de non ſpectantibus ad officium ſuum.*

CHriſti, eiuſque matris præſidio inuocato, attingendo dicta dubia cõcluſiuè ꝓpter temporis breuitatem, credo conſuetudinẽ per prædicta non fore probatã: quoniã ad ꝓbandũ conſuetudinem oportet, ꝙ probetur tacitus conſenſus populi, qui põt legem de nouo condere, ut. l. de quibus, & quod ibi not. per Bart. & alios, ff. de leg. & per Io. And. in c. fi. de conſue. hoc
1 notanter dixit Bart. in l. j. de legi. † & ꝙ uſus mulierum nõ inducit conſuetudinẽ, cũ ipſæ non poſſint edere leges, cũ lex & cõſuetudo æquipolleant, ut in d. l. de quibus. ſed cũ in caſu noſtro producantur ferè octo inſtrumenta confecta ſine nomine imperatoris, nec aliter appareat de cõſenſu populi, ſeu maioris partis tacitè uel expreſsè, ꝙ uoluerint tollere diſpoſitionem authenticæ, ut nomen imperatori præponatur &c. ergo non põt dici, ꝙ ſit conſuetudo introducta in contrarium. certũ eſt. n. ꝙ inſtrumenta non fiunt coram omni populo, uel maiori parte, & põt eſſe ꝙ populus, uel maior pars nunquam uidit illa inſtrumenta, unde non põt dici, ꝙ ex illis ſit inducta cõſuetudo contra legẽ, non. n. probat hoc eſſe, quod ab hoc cõtingit abeſſe. l. neq; natales. C. de proba. & in c. ij. de transla. præla. cum enim poſſibile ſit, ꝙ nemo præter illos, qui habuerunt illa inſtrumenta publicata, uiderit illa inſtrumẽta, ergo nõ põt dici, ꝙ ſit inducta conſuetudo populi, cum ad inducẽdam conſuetudinẽ populi oporteat, ut dixi, ꝙ actus fuerit toties & tam publicè agitatus, ꝙ uero ſimiliter uenerit ad notitiam populi, ut dixi in d. l. de quibus, & ibi per Bar. in l. j. & ij. C. quæ ſit lon. conſue. & ibi per Cy. nec. n. probatur in caſu noſtro, ꝙ illis inſtrumentis fuerit data fides in iudicio, ſeu extra ita palã & publicè, quòd peruenerint ad notitiã populi. & pro hoc opti. facit quod leg. & no. in l. cũ de conſuetudine, ff. de leg. ubi ad conſuetudinem probandã animaduertitur, an fuerit obtenta in contradictorio iudicio: quia per hunc actũ publicum & notorium præſumitur conſenſus populi, & per hoc tollo quorundã doctorum opinionẽ, qui dixerunt, quòd ubi dubitatur de uiribus unius inſtrumẽti, debent inſpici alia inſtrumenta, ſi ſint eiuſdẽ ſubſtantiæ. debet. n. eorum dictũ ſanè intelligi, quando. ſ. producuntur talia inſtrumenta, qbus probatur data fides tanquã publicis: aliàs ante omnia corruerent eodẽ morbo: qm̃ non debet ſumi ex inualida probatione plena probatio. hinc dicit tex. in c. j. de fi. inſtru. ſi ſcripturã authenticam nõ uidemus, ad exemplaria nihil facere poſſumus. nec eſt nouũ, ſeu inuſitatum, quòd in eadem ciuitate reperiant̃ octo, & decẽ inſtrumenta deficere in ſolennitatibus debitis non tamẽ per imperitiã illorum notariorũ debemus dicere legibus eſſe derogatũ: imò illa inſtrumenta eſſe nulla legis authoritate, argu. in l. fi. in fi. C. de fideiuſ. nec põt dici, quòd inter notarios ſit introducta illa conſuetudo: tùm quia nõ ꝓbatur uerè uel pͣſumptiuè, ꝙ illa inſtrumenta uenerint ad notitiã notariorũ maioris partis illius ciuitatis: tũ quia ad hoc, ut inducatur conſuetudo, ut ſcripturæ nõ authenticæ detur fides, oportet probare, quòd tali ſcripturæ fides fuerit adhibita, ut eſt tex. apertus in c. cũ dilectus, de conſue. quod hic minimè fuit probatũ. Item notarij ſoli nõ poſſunt inducere cõſuetudinẽ concernentẽ totũ populum, qualis eſt hæc conſuetudo, cũ agatur, ut in iudicijs, & extra talibus inſtrumentis deficiẽtibus in ſolẽnitate debita detur plena fides ſicut. ſ. dixi in moribus mulierũ. Nec obſt. ſi dicatur, quòd uigore talium inſtrumẽtorũ fuit aliàs proceſſus agitatus, ut dicitur patere ex ꝓductione actorũ. Ad hoc. n. reſpondetur multipliciter. primo ꝙ illa acta non fuerunt geſta coram iudice, coram arbitratoribus, & bonis uiris, qui nõ ſolent procedere ſcd'm iuris rigorem, ſed ſecundũ æquitatem

tatem

tatem ſæpe pro bona concordia tollunt de iure unius, & dant alteri, ut in c. niſi, de præben. & not. in l. ſi de meis. §. recepiſſe, ff. de arbi. & l. ſocietatem. §. arbitrorum, ff. p ſocio, & quod legitur & not. in l. ſi dictum. §. ſi cōpromiſero, ff. de euic. Prætereà illa acta non fuerunt geſta ex toto in comitatu Mutinenſi, de cuius conſuetudine quæritur. Itē & fortius nō apparet inde lata ſnia: & ſi qua lata fuit, non fuit lata in dicto comitatu & infra, & ſic non pōt dici, ꝙ populus Mutinenſis tacitè conſenſerit, ut talia inſtrumenta ſine nomine imperatoris facerent fidē, nec ēt fuit reuocatū in dubium, an talia inſtrumenta ualerent. Item ſolū probatur unicus actus: unicus aūt actus non ſufficit ad inducendā conſuetudi ē: quia conſuetudo requirit frequētiā actuū, ut l. j. & ij. C. quæ ſit lon. conſue. tenet Bart. poſt Guil. in d. l. de quibus. Nec obſt. litera teſtimonialis poteſtatis illius caſtri atteſtantis cōſuetudinē: quia in deciſionibus cauſarū non ſtatur uerbo iudicis, ēt cū iuramēto, ut in c. licet ex quadā, de teſti. ubi dicit tex. ꝙ uni teſti non
2 creditur, ēt ſi ſynodali præfulgeat dignitate, † & nō creditur ſoli dicto ēt præſidiis prouinciæ, ut ibi, fortius nō debet credi poteſtati unius caſtri. ad idē bonus tex. in c. cū à nobis, de teſti, iuncta glo. ubi clarè patet, ꝙ uerbo alicuius iudicis non ſtatur in deciſionibus cauſarū, niſi ſint plures, qui deponant in forma teſtimoniū coram alio iudice, ut no. in gl. ꝑſertim doct. tenet ibi Inno. qui expreſsè di-
3 cit † ꝙ nec uerbo, nec ſcripturæ iudicis credendū eſt, cum non hēat officium atteſtandi, ſed iudicandi. quinimò cōis opi. doc. eſt in c. poſt ceſſionē, de proba. ꝙ literis teſtimonialibus: ēt epiſcopi nō creditur, niſi leuitas ꝑiudicij aliud inducat. In caſu aūt noſtro agitur de grauiſſimo præiudicio: quia ſi nō probatur cōſuetudo, uenit reus abſoluendus à petitione. xij. miliū florenorū, unde poteſtas unius caſtri de facili poteſt corrumpi ad teſtificandum conſue-
4 tudinem. & dixit Inno. in c. j. & ij. de fid. inſtru. † quòd ſcripturæ cuiuſcunque prælati, non creditur de non ſpectantibus ad officium ſuum, cum hæc poteſtas ſit data notarijs, & non iudicibus: atteſtandi autem conſuetudinem eſſe in loco non ſpectat ad officium poteſtatis. Prætereà iura uolunt, ut conſuetudo probetur, cum conſiſtat in facto, ut in l. j. & ij. C. quæ ſit lon. conſue. & dicit Cy. in d. l. ij. ꝙ debet conſuetudo ꝓbari ꝑ teſtes ſolenniter deponentes duos ad minus. Et difficillimū eſt probare cōſuetudinē, ut ibi probatur, & in c. fi. de cōſue. unde multi credunt conſuetudinē eſſe, & ut plurimū aberrant. Vnde inter cætera teſtes debent ꝓbare tria ſecundū Cy. in loco præalle. uidelicet uſum populi, & uſus frequentiā, & tꝑis diuturnitatem, quod in caſu noſtro minimè probatū eſt. quinimò præſuppoſito & non conceſſo, ꝙ literis poteſtatis in hoc debeat credi: tamen literæ in iſta cā ꝓductæ non ꝓbant cōſuetudinē, cū poteſtas ſolū dixerit, ꝙ multi conſueuerunt publicare eorū inſtrumēta ſine nomine imperatoris, in eo, quod dicit, multi, & non dicit, oēs, uel maior pars, nec dicit quòd illis inſtrumentis fuit data fides in iudicijs, uel extra, quod neceſſariū requiritur ad inducendam conſuetudinē, ut probatur in d. c. cum dilectus. Item ſimpliciter dicit, ꝙ conſueuerunt publicare &c. non enim dicit, quòd cōſueuerunt per tanta tēpora, ꝑ quæ ſit inducta conſuetudo, & ſic nō deponit ſuper diuturnitate tꝑis, quod eſt neceſſariū ad probandū conſuetudinē. Nā uerbū, conſueuerunt, nō ſemper denotat perfectā conſuetudinē, ad hoc quod leg. & no. in c. cū eccleſia Sutrina, de cau. poſſeſſi. & proprie. imò hoc & bene pōt uerificari in bino, uel trino actu, ut in l. iij. C. de epi. audi. 25. q. 2. in c. ita nos. ꝓbatio aūt debet concludere neceſſario, ut c. in præſentia, de proba. Ex his clarè concludo quo ad ſecundùm, quòd per prædicta nō ſit probata conſuetudo, ut in ciuitate, & comitatu Mutinen. non ſit neceſſe apponere nomē imperatoris: per conſequens dictum inſtrumentum nullam fidem facit, ut in autē. ut præpo. no. impe. nec pōt dici, quòd iſta ſit modica ſolēnitas, cuius defectus non habeat uitiare actum, ut in l. j. ff. de uen. inſpi. quia dico, quòd iſta non eſt modica ſolēnitas, cū ad eam introducendā emanauerit. d. authen. cū tāta ſolēnitate, & ut ibi colligitur ex tex. & glo. aliter ipſo iure nō ualet inſtrumentū. ineſt ergo ſolēnitas ſpecialis, maximè cū ibi apponatur uerbū, omne, quod habet excludere oēm diſpenſationē, & diſpoſitionē inferioris iuxta glo. not. in cle. ut hi qui, de æta. & quali. Super hoc ultimū fortè poſſet attentari, qđ nō ualuit cōſuetudo introducta ſine conſenſu principis in cōtrarium, maximè cū imperator illam ſolēnitatē induxerit non ſolùm ut falſitas facilius poſſit deprehendi, ſed ēt ad eorū honorem & memoriā imperij: ſubditi aūt non poſſunt ſtatuere, & per conſequens nec conſuetudinem introducere contra inducta in fauorem principis. Niſi fortè eſſet talis conſuetudo, de cuius initio nō eſt memoria, ut in c. ſuper quibuſdam, de uerbo. ſig. facit quod not. Bar. in l. oēs populi, ff. de iuſti. & iure. & cum temperamento poſſet intelligi. c. cum dilectus, de fide inſtru. de hoc tamen ultimo de præſenti non firmo. NICO. ABBAS.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

FACTVM, *ſuper quo de iure conſilium petitur, in terminis infraſcriptis in effectu continetur. Quidam ueniens ad mortem, inſtituit hæredem hoſpitale ſanctæ Mariæ: & inter cætera onerauit dictum hoſpitale, ut deberet quolibet anno certis temporibus in teſtamento deſcriptis diſtribuere unum medium frumenti pauperibus uenientibus ad dictum hoſpitale pro eleemoſyna petenda: demque poſt mortem teſtatoris lapſi ſunt quadraginta anni longe ultra, intra quæ tempora nunquam dictum legatum fuit executioni mandatum: tunc diœceſanus loci inſtat pro executione dicti legati: replicat hoſpitale, quòd cum per quadraginta annos, & ultra non habuerit memoriam dicti legati, eſt illi præſcriptū. unde quemadmodum de alijs bonis poteſt diſponere ad pias cauſas libere, & abſolutè, ita & de illis bonis relictis per teſtatorem. Quæritur, nunquid præſcriptione poſſit dictum hoſpitale ſe tueri.*

CONSILIVM LIIII.

1 *Præſcriptio contra uxorem non currit in rebus dotalibus, conſtante matrimonio.*
2 *Præſcriptio quadraginta annorum currit in legatis factis pauperibus incertis.*

CHriſti, eiuſque matris præſidio inuocato, Videtur primò dicendum quòd nō: quia non ualenti agere non currit præſcriptio, ut in l. j. C. de anna. exceptio. ubi dicitur, quòd durante patria poteſtate, non currit præſcriptio filio in bonis aduentitijs: quia, illa durante, filius non habet illorum bonorum adminiſtrationem: ſed omnimoda admi-
1 niſtratio pertinet ad patrem. † Idem probatur in uxore conſtante matrimonio. non enim currit contra eam præſcriptio in rebus dotalibus: quia conſtante matrimonio agere nō poteſt. l. in rebus, C. de iure do. Ad idem. c. quia diuerſitatem, de conceſſ. preben. & c. ex tranſmiſſa, de præſcr. ſed in caſu noſtro legatū erat factū pauperibus incertis, qui non poſſunt rōne incertitudinis agere. ergo ꝯ eos non debet currere præſcriptio. & hāc opi. tenuit Anto. de Bu. in

Bu.in c.nihil,de præſc.& in hoc caſu intellexit illum tex. Secundò principaliter contra pſcriptionem arguit alio modo,& ſic præſcriptio,bona fide remota,non adiuuat pſcribentem,ut in c.uigilanti,& c.fi.de præſcr.& in reg.poſſeſſor malefidei,de regu.iu.li.vj.ſed in caſu noſtro nō debet præſumi bona fides,ſed mala:quoniam cum hoſpitale ſit hæres extraneus pſumitur notitiam habere teſtamenti,ut no.Bart.in l.qui Romæ.§.duo fratres,ff.de uer.obli. malafides autem probari poteſt ex coniecturis,ut no. idē Bart.in l.Celſus,ff.de uſuc.& facit l.dolum,C.de dolo,& c.ij.de renun.lib vj.ergo cum hoſpitale præſumatur habere notitiam teſtamenti,in quo continebatur dictum legatum,non poteſt allegare præſcriptionē:quia præſumitur in mala fide.Tertiò facit l.fi.C.de ſacr.ecc. ubi patet, q. in legato facto pro redemptione captiuorum ſola currit pſcriptio centenaria.unde ſaltem hoc caſu deberet interuenire præſcriptio centum annorum,probatur aliter, & ſic omnia bona hoſpitalis principaliter ſunt deputata in eleemoſynam pauperum, ut in cle. quia contingit, de reli.domi.ergo non uidetur,quòd hoſpitale poſſit allegare præſcriptionem,ne dictum modium frumenti diſpenſet inter pauperes.Eſt enim talis præſcriptio contra ius, uel tanti temporis curſum,de cuius initio non eſt memoria,ut in d.c.j.de præſcrip.lib. vj.Sed his non obſtantibus contrariam ſententiam arbitror in caſu noſtro ueriorem Et primò quòd in caſu noſtro habeat locum præſcriptio, contra opin domi.Anto. ſoleo adducere tex.expreſſum, cui impoſſibile eſt reſponderi in l.ut inter diuinum, C.de ſacroſ.eccl. ubi probatur, q. contra legatum factum pro redemptione captiuorum,currit præſcriptio,& tamen captiui duplici iure agere nō poterant. primò quia captiui. ſecundò quia incerti,ſed his non obſtantibus currit præſcriptio,quia epiſcopo tanquàm adminiſtratori pauperū datur actio contra eccleſiam in bonis ſuis,licet ipſum corpus eccleſiæ tanquam inanimatum agere non poſſit, attamen ex negligentia adminiſtratoris currit præſcriptio, ut in titul.de præſcrip. per totum. Idem uidemus in bonis minoris, qui licet non poſſit eſſe in iudicio ſine authoritate curatoris, inſtit.de cura.& in l. clarum,C.de auth. præſtan. tamen ex negligentia adminiſtratoris currit præſcriptio, ut l. ſicut, C.de præſcrip. xxx.annorum.Et hoc idem in caſu noſtro uoluit gloſſa.in d.l.ut inter diuinum. quæ dicit idem dicendum in legato facto pauperibus, quod in legato facto pro redemptione captiuorum. & debet gloſſa intelligi in legato facto pauperibus incertis, ſicut text.loquitur de captiuis. Item quia text. ibi facit expreſſam mentionem de relictis factis hoſpitali. Ad idem induco alium pulcherrimum text.in authen. de eccleſi.titu.in §.pro temporalibus.ubi tex.generaliter dicit,quòd in legatis & hæreditatibus ad pias cauſas ſpectatur præſcriptio hodie quadraginta annorum unde ponderanda ſunt uerba illius tex. in eo, quòd indiſtinctè admittunt præſcriptionem quadragenariam in legatis ad pias cauſas,ſed † negari non poteſt,quin legatū factū pauperibus incertis,ſit ad pias cauſas,cum omne legatū factū pro anima,dicatur ad pias cauſas,ut not.in l.ſi quis Titio ff.de leg.ij. & in l.relatum, de teſt.& hanc opi.iamdudum tenui in lectu.in d.c.nihil. hoc dico, ut ceſſet præſumpta affectio caſus imminentis,& reperio,quòd expreſſè idem ſenſit Fede. de Sen. doctor egregius conſil. 101.ubi plus uoluit, quòd nedum hoc caſu curreret præſcriptio, ſed etiam quòd ſufficeret tricenaria:motus,quia hoc caſu cōpetit epiſcopo actio,non ut epiſcopo,ſed ut adminiſtratori pauperum. competit enim epiſcopo ſecundum eum pro iſtis legatis factis pauperibus conditio ex. l.nulli, & l.ſi quis ad declinandam, C.de epiſcop.& cleric quæ quidem conditio tollitur ſpatio.xxx.anno. ut in l. ſicut, C. de præſcr.xxx.anno. & ſic uoluit Fede. facere differentiam inter legata facta pauperibus,& facta eccleſijs. quia reſpectu eccleſiarum requirit quadragenariam, ſed reſpectu pauperum dicit ſufficere tricenariam. Hoc tñ ultimum non ſoleo approbare imo contra eum uidetur caſus in d.§.pro temporalibus ubi generaliter dicitur,quòd in legatis ad pias cauſas non currit pſcriptio minor quadragenaria.ad idē opt.facit.l.j.C.de ſac.ecc.ubi æquiparatur legatum factum eccleſijs,& p redēptione captiuorum,ſeu pauperibus,quo ad præſcriptionē inducendam: in utroque.n.caſu ſtatuebatur iſto tempore terminus centū ann.ex quo euidenter colligitur,q. hæc actio nō regulatur ſm alias actiones; ſed eſt priuilegiata fauore pauperum,ſicut illa,quæ cōpetit p eccleſijs,iura.n.nō minus fauent pauperibus quo ad præſcriptionem inducendā, quā eccleſijs,ut in d.l.fi.& 16.q.j. nam propter pauperes alendos bona fuerunt reſeruata eccleſiæ in primitiua eccleſia xij.q.j.c.uidentes.Ex his omnibus apertè concluditur, q. in legatis factis pauperibus incertis currit præſcriptio xl. ann.ſi ergo currit præſcriptio,ut hæres non cogatur ſoluere,ſed ſibi lucrifacere,ut in d.l.fi.& d.§.pro temporalibus ergo fortius in caſu noſtro eſt admittenda præſcriptio,quæ uenit non ad prophanandum.i. ad conuertēdum in prophanos uſus,ſed ad commutandum in aliam piam cauſam. nam hoſpitale uult in piam cauſam diſponere bona hæreditaria, quemadmodum egit de alijs bonis hoſpitalis. Simile uidemus in eccleſia, cuius bona ex diſpoſitione teſtatoris, ſeu fundatoris deputantur ad certum uſum ut puta in alimoniam miniſtrorum illius eccleſiæ, & pro alijs neceſſarijs ipſius eccleſiæ, ut in c. paſtoralis, de his, quæ fiunt a præla. & tamen præſcribitur contra eam per aliam eccleſiam in illis bonis, ut ſi deputentur ad uſum illius eccleſiæ præſcribentis, ut in c. ad aures, & c. ſanctorum, & c. j. de præſcript. & c. quarta, & c. illud eod. titu. & 16.q. iij.c. licet, & c. inter memoratos,cum ſi.quinimò etiam laicus præſcribit contra talia bona eccleſiarum deputata ad certum pium uſum,ut in c.j.de præſc.li.6.& in c.cauſam,e.tit.p locū a ſpeciali;fortius ergo debet ualere præſcriptio in caſu noſtro,ubi agitur de modico præiudicio, cum omninò in piam cauſam talia bona ſunt expendenda.¶Concludo ergo,q. in caſu noſtro poteſt hoſpitale ſe tueri ꝯ diœceſanum loci præſcriptione.xl. ann.bona fides aūt præſumitur regulariter in præſcribente,ut no.in c. ſi diligenti, & c.fi.de præſcr.& per Bar.in d.l.Celſus.non obſtant cōtraria ſuperius all.Et primò reſpondetur ad l.j.& l.in rebus. procedunt enim illa iura in uxore,& filiofamilias,quinullo modo ualent agere,durantibus patria ptāte,& matrimonio ſed in caſu noſtro eps poteſt agere tanquā adminiſtrator pauperū,ut d.l.nulli,& l.ſi quis.unde pp ſuam negligentiam currit pſcriptio,ſicut currit in bonis eccleſiæ quæ non minus ſunt priuilegiata,quā legata facta pauperibus.& eodem modo reſpondetur ad c.quia diuerſitatē. & c.ex tranſmiſſa,procedunt enim in non ualente agere, opi.autē do.Ant.non probatur iure.nam fundabat ſe ſuper.d.l.j.cui ſatis eſt reſponſum,& per tex.d.c.nihil,quem doct.cōiter intelligunt alio modo,quàm ipſe intelligat. ¶Ad ſecundum contrarium de præſumptione malæfidei propter teſtamentum reſponde, quòd procederet, ſi teſtamentum fuiſſet repertum in hoſpitali, ſed in caſu nro fuit alibi repertum.Itē pcederet,ſi rector illius loci, cui hrditas fuit relicta,fuiſſet perpetuus: ſed adminiſtratores illius loci quotidie remouentur ad libitum rectoris hoſpitalis

ſpitalis maioris: unde uidelicet præſumat̃ ſciẽtia in eo, q̃ erat adminiſtrator tp̃e apprehenſionis bonorum, quo caſu p̃cedit dictum Bar. præal. tñ in ſucceſſore nõ p̃ſumitur iſta ſcientia, ex quo enim reperit hoſpitale illa bona poſſidere, potuit præſumere, q̃ ex aliqua legitima cauſa poſſideantur, & ſic a ſe potuit præſcriptionem inchoare, ut eſt tex. iuncta glo. in c. de quarta, de præſcri. tenet Dy. in ca. poſſeſſor, de reg. iur. lib. vj. facit quod no. Bar. in l. cũ hæres, de diuer. & temp. præſcrip. ¶Ad tertium de. l. fi. reſpõdetur, q̃ procedebat ſecundum illa tempora, ſed hodie & pro iſtis legatis ad pias cauſas ſufficit præſcriptio xl. annorum, & eccleſiæ Romanæ duntaxat reſeruatur præſcriptio centenaria, ut in aut. quas actiones, C. de ſacr. eccl. & ibi per doc. & no. in d. §. pro temporalibus. & 16. q. 4. ca. fi. ¶Ad quartum & ulti. arg. dico. q̃ procederet, ſi rector hoſpitalis uellet bona hoſpitalis conuertere in prophanos uſus; quo caſu præſcriptio eſſet contra ius, ſed in caſu noſtro uult diſponere in piam cauſam iſta bona, ſicut reliqua bona ipſius hoſpitalis, & ſic non eſt contra ius, imò cõformatur iuri, ut in d. cle. quia contingit; & ſic ſufficit bona fides unà cum curſu quadraginta annorum. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM LV.

1 *Cauſa nullitatis deuoluit otum negotium ad ſuperiorem.*
2 *Statutum tollens dictionem nullitatis, debet intelligi, niſi nullitas ſit patens.*
3 *Præſcriptio ſine poſſeſſione non procedit.*

IN cauſa, quæ ad præſens uertitur inter cõmune Serteani ex una parte, & communitatem Caſtilionicelli ex alia ſuper q̃buſdam finibus, quoniam per alios, & per me alias plenè ſcriptum extitit in fauorem communitatis Serteani, paucis in præſentiarum utar uerbis concluſiuè, omiſſa argumentorum inductione procedendo, & proſequar principaliter quatuor membra. ¶Primò circa ualiditatem appellationis interpoſitæ per commnne dicti Serteani a ſententia lata contra eos ſuper dicto poſſeſſorio. ¶Secundo præſuppoſito ſine ueritatis præiudicio, q̃ non potuit appellari, an ſaltem per uiam nullitatis ſententiæ debeat audiri. ¶Tertiò an in cauſa appellationis, ſeu nullitatis debeat dictum commune obtinere in poſſeſſorio. ¶Quartò an idem ſit dicendum in petitorio, ut. ſ. pro dicta communitate ſit ferenda ſententia. ¶Circa primum quamquam uideatur obſtare huic appellationi interpoſitæ pro commune Serteani. l. unica. C. ſi de momen. poſ. fue. appel. tñ Bar. melius, quàm alibi intellectum illius. l. examinauit in l. ij. ff. de appel. reci. ubi inter cæteras notabiles limitationes, quas ponit ad ſolu. illius. l. dicit illam. l. non procedere, quando alteri iniuſtè aufertur ſua poſſeſſio: quia tũc talis ſententia lata ſuper poſſeſſorio eſt magni præiudicij, cum grauiſſimum ſit perdere poſſeſſionem ſine cauſa ut in l. fi. C. ſi per uim uel alio modo, & l. ulti. C. de rei uẽdi. & in §. commodum, inſti. de interdi. ſaltem in eo, qui nõ ualet niſi remedium poſſeſſorium intentare, & ex difficultate probandi dominium ſæpe perdita poſſeſſione perdatur dominium, ut in effectu in c. ſæpe. de reſti. ſpo. ubi tex. nota ideò intelligit Barto. in d. l. unica, quando per ſententiam poſſeſſor reponitur in priſtinum ſtatutum, quia tunc parat modicum præiudicium; quia ſicut prius habebat petere, eodem modo poterat nũc poſt ſententiam rẽpetere. probat ratione nam illa lex unica eſt fundata in remotione appellationis ſuper modicitate p̃iudicij, ut no. ibi, & per glo. in d. l. ij. ſed negari non poteſt, quin fiat præiudicium, q̃ñ per ſententiam aufertur poſſeſſio ſine cauſa legitimè eam habenti. ergo poteſt tunc appellari, & præcertim hoc eſt tenendum, quia de iure canonico à tali ſententia indifferẽter poteſt appellari, ut leg. & no. in c. cum ad ſedem, de reſti. ſpo. & in cle. unica, de ſequeſt. poſſeſ. in fi. Ius ergo ciuile deuians ab hac diſpoſitione æquiſſima, debet, quantum fieri poteſt, reſtringi. ¶Aliam limitationem ſolennem, quantum ad propoſitum noſtrum poſuit idem Bar. in d. l. ij. dicens, quòd d. l. unica non interdicit ſimpliciter appellationem in poſſeſſorio, ſed ſolum diſponit, ut non obſtante appellatione, ſententia conſequatur effectum ſuum, quaſi dicat, q̃ licet alias appellatio diffinitiua ſuſpendat executionem ſententiæ, ut in l. j. ff. ad Turpil. & l. ij ff. de pœnis, & l. unica. §. inter, ff. nil noua. appellat. pendent. & capit. uenientes, de iureiuran. cum ſimi. tamen hoc caſu propter modicitatem præiudicij fit executio; ſed nihilominus proceditur ſuper appellatione, & ea iuſtificata retractatur executio. nec hoc eſt nouum. nam idem uidemus in appellatione interpoſita ab executore. per talem enim appellationem non ſuſpenditur ex toto executio, ſed proceditur, prout hr̃ in l. ab executione, C. quo appel. non reci. Item ſimile uidemus in appellatione ab interlocutoria, quæ non impedit proceſſum iudicis, nec inducit retractationem attentatorum, niſi ea prius iuſtificata, ut in c. non ſolum de appel. lib. 6. & hæc ſunt de mente Bar. in d. l. ij. quæ dicta puto ueriſſima, & notanda. Vnde ad propoſitum noſtrum, cũ per ſententiam latam a commiſſarijs dominorum aufertur iniuſtè communitati Serteani legitima eorum poſſeſſio, potuit a tali ſententia communitas appellare. Item ex alia ratione proximè dicta poteſt dicta appellatio iuſtificari; & hoc quo ad primnm. ¶Quo ad ſecundum, præſuppoſito ſine ueritatis præiudicio, quòd appellari nõ potuerit, an ſaltem per uiam nullitatis debuerit audiri dicta cõmunitas Serteani, in dubio puto q̃ ſic per tex no. in ca. licet, de ſenten. excom. lib. vj. ubi probatur, q̃ per deſertionem appellationis non excluditur uia nullitatis. Item probatur per locum a ſpeciali in cle. unica, de re iudi. facit quod legi. & no. in l. j. C. quando prouoca. non eſt neceſſ. & in l. ſi expreſſim, ff. de appellatio. & in c. ſæpe, & c. dilecto, de appellationibus. quinimò notanter dixit Barto.
1 in dicta. l. ſi expreſſum, † quod. cauſa nullitatis deuoluit totũ negotium ad ſuperiorem; ita. quòd ſuperior poteſt corrigere in parte & in totum, & ſupplere. & omnia facere, quæ primus iudex debuiſſet facere, ſicut contingit in remedio appellationis; alr̃. dicta Inn. in c. cum contingat, de offi. deleg. Nec obſt. ſi dicatur ſtatutum huius ciuitatis Senarum obuiat dictioni nullitatis, põt enim ad hoc multipliciter reſponderi, ut enim mihi in facto præſupponitur, ſtatutum ſolum dicere; q̃ ſi appellatio efficitur deſerta per lapſum duorum menſium, intra quos appellatio debebat expediri, q̃ non debet pars deferens amplius in illa canſa audiri per uiam nullitatis. hoc enim ſtatutũ primò non obſt. quia negatur per partem appellationẽ fuiſſe deſertam, & ſaltem non fuit deſerta ex hoc capite ſtatuti: quia non per lapſum duorum menſium. unde, cum illud ſtatutum ueniat contra ius, debet ſtrictiſſimè intelligi, ita, quòd non debet excedere caſum proprium. in quo loquitur, ut leg. & not. in c. cum dilectus, de conſue. & in l. ij C. de nox. act. in c. in noſtra, de iniu. & l. iij. §. hæc autẽ uerba; ff. de nego. geſt. & quod not. Bar. in l. omnes populi ff. de iuſti. & iu. & Io. An. ſuper reg. pro poſſeſſore, in Mercur. Item quia non debet induci iuris correctio, per identitatem rationis, ſaltem que non eſt expreſſa. ut not. Bar.

in

in authē.quas actiones,C.de ſacroſ.ecc.& facit quod no. Bar.in l.liberorum,ff.de uer.ſig.†Preterea ſtatutū tollēs dictionem nullitatis,debet intelligi,niſi nullitas ſit patēs uel incontinenti poſſit probari;ad hoc.c.cum Bertoldus, in fi.de re iud.& gl.no.in l.j.§.ſiue autem,ff.de tab.exhi.p Bal.in l.data opera, C.qui accu.non poſſ.in commento maiori. per Old.ſuo conſ.45.quod inci.cum litera executoria;& alle.pro caſu.l.penul.C.quando prouo.nō eſt ne.& de reſt.ſpo.c.literas, penul.reſponſo.ibi dum dicit, & probationes offeruntur incontinenti.Et adduco no.gl. in c.ſuſcitata, de in inte.reſt.in uer.effectum ſententiæ. q clarè concludit, q diſpoſitio tollens dictionem nullitatis,non debet intelligi de illa, quæ poteſt incontinēti ꝓbari. & facit quod no.Pau.in cle.unica, de renun.probat ratione. nam in dubio non eſt præſumendum, q ſtatuentes uelint fouere apertius iniuſtitiam , & tollere de iure unius,& dare alteri: imò tale ſtatutum nutriens apertam iniquitatem,eſſet nullum.4.diſt.c.erit autem lex, & in c. fi.de præſcr.no.Bar.in l.omnes populi,ff de iuſt.& iu & in l.fi.C.ſi contra ius uel uti.pub.ſi nullitas ſententiæ eſſet notoria,quæ incontinenti poſſit probari iniquum eſſet, q talis exceptio excluderetur.eſſet.n.tollere defenſionē quæ eſt de iure naturali, ut in cle.paſtoralis, de re iudi. ergo intellectus illius ſtatuti non eſt reducendus ad caſum noſtrum,in quo euidenter conſtat de nullitate ſentētiæ,maximè in eo,q fuit lata in eccleſia,ut in c.decet, in fi.de immu.eccle.lib.vj.& hanc & alias cauſas nullitatis huius ſententiæ plenè tetigi in alio conſ.quod in hac materia nullitatis ſcripſi. Vlterius probatur alia conſideratione,ubicūq; ſtatutū. ſeu lex diſponit cauſa non expreſſa,debemus conſiderare rationem naturalem,quę potuit mouere legiſlatorem;& illa eſt unica & indubitata, quia alia ratio non poteſt naturaliter coniecturari , debemus ad limites illius rationis coniecturatæ legem extendere, & reſtringere,ut no.dixit Cy.poſt alios in l.non dubium, C.de legi.& Bal.in l.maximum uitium , C.de lib.præte. facit tex.in l.ſcire oportet , in uer.ſufficit,ff.de excu.tut. & gl.no.in l.tale pactum, ff.de pac.ſed in dicto ſtatuto nō poteſt alia ratio naturaliter conſiderari in eo , q tollit dictionem nullitatis appellationis inductam per lapſum duorum menſium,niſi quia ſtatutū præſumpſit, q ex quo non expediuit appellationem intra duos menſes , præſumitur,q calūniosè opponit de nullitate cauſa differendi executionem ſententiæ. ſimile in d.cle.unica, de re iud. ſed ubi eſt euidens,& clara nullitas,ceſſat pręſumptio calūniæ;ideo debuit ceſſare diſpoſitio;ad hoc bonus tex.in d.c.literis.Præterea & ultimò,ex quo pars Serteani fuit de facto admiſſa ad probandum iniquitatem , ſeu nullitatem ſnīæ,& eam probauit;eſt pro ea ferenda ſententia; ad hoc notabile dictum Inn.in c.cōſtitutus, de fil.presby. ubi dicit,q conuentus poſſeſſorio recuperandæ non debet redire ante reſtitutionem ſuper proprietate: tamē ſi de facto fuit admiſſus,& eam probauit , debet iudex pro eo ferre ſententiam. hinc no.dixit etiam Inn.in c.dilecta de reſcrip.& in c.cum Bertoldus,de re iud.q licet,poſtquam ſententia tranſiuit in rem iudicatam , non debeat audiri pars aduerſa ſuper nullitate ſententiæ : tamen ſi de facto fuit admiſſa,& iniquitatem probauit eſt retractāda ſententia,non obſtante tranſitu in rem iudicatam : qa de qua re iudex cognouit de ea debet pronuntiare, ut in c.cum ſuper:de cau.poſſ.& proprieta.& in l.de qua re,ff. de iudi.& hæc ſufficiant quo ad ſecūdum membrum. ¶In tertio membro procedam breuius : quia in facto mihi ꝓſupponitur,quòd communitas caſtri Serteani probauit poſſeſſionem dictorum finium antiquiorem , quam pars aduerſa.Item per plures.& meliores teſtes, adduxitq; titulum,ſeu titulos. pars autem aduerſa nixa eſt ſolum ꝓbare poſſeſſionem. quare ex triplici capite,quorū quodlibet per ſe ſufficit ad uictoriam.dico,q dicta communitas Serteani debet obtiuere in poſſeſſorio retinendæ, qa ubicūq; [illegible] pars probat per teſtes poſſeſſionem,& fundat ſe ſuper eadem ſpecie poſſeſſionis , cum impoſſibile ſit,q duo eandem rem,& eodem modo inſolidum poſſideant, ſeu poſſederint, ut in c.licet, de proba.& l.iij.§.ex contrario,ff.de acqui.poſſ.ferenda eſt ſentētia pro ea parte,quæ ꝓbauit per plures ſeu meliores teſtes.& ubi hinc inde eſſet paritas teſtium', eſt ſnīa ferenda pro probante poſſeſſionem magis diuturnam & antiquam: & ſi deponant utriuſq; partis teſtes ſuper eodem tempore, fertur ſententia pro eo , qui ultra poſſeſſionem probauit titulum. Nam in his caſibus is,qui melius probauit, præſumitur uerè poſſediſſe . alia uero pars præſumitur potius occupaſſe temere , quàm poſſediſſe. iſta probantur notanter per tex.& glo.& doc.in c.licet, præalleg.clariſſimè uoluit Bart.in l.ſi duo,ff uti poſſ. Idem Iacob.de Are But.& Cy.in l.j.C.eo. At in caſu noſtro communitas Serteani non ſolum præualet in uno ex prædictis: ſed in omnibus tribus probauit non tantum per plures & meliores teſtes.Item antiquiorem poſſeſſionem, ſed etiā titulum ideò cōitas debet eſſe ſuperior in interdicto,uti poſſidetis: & alteri parti, quæ præſumenda eſt iniuſtam quandoq; poſſeſſionem intraſſe , & aliquod commodum percepiſſe,debet pręcipi de cetero, ne audeat moleſtare communitatem Serteani,& forma ſententiandi clarè colligitur ex d.c.licet.¶Et per hoc infero ad quartum membrum principale.dico.n.q pro dicta communitate Serteani eſt ferenda ſententia,etiam quo ad proprietatem. nam ultra titulum probatum probant præſcriptionem longiſſimi temporis: communitas uero Caſtroniclli non poteſt
3 pretendere præſcriptionem:†quia præſcriptio ſine poſſeſſione non procedit,ut in regula, ſine poſſeſſione, de reg. iu.lib.vj ſed ipſi homines dicti caſtri non præſumuntur poſſediſſe , ſed potius iniuſtè poſſeſſionem intraſſe, ut ſ. dixi;ergo non probant præſcriptionē.nā,ut prædixi,certū eſt,q cōitas Serteani, quæ uerè præſumitur poſſediſſe, præſcripſit ratione poſſeſſionis , & præſumitur bona fides maximè intercedente titulo , ut in l.penult.C.de euic.per Bar.in l.Celſus , de uſucap.tenet glo.in c.ſi diligenti,& c.fi.de præſcrip. ergo pars aduerſa eodem tempore non præſcripſit:quia ſicut impoſſibile eſt,ut duo inſolidum , & eodem tempore poſſideant, ita impoſſibile eſt, ut duo eodem tempore eandem rem præſcribant;& facit quod no.Din.in regula , ſine poſſeſſione , de reg.iur. lib.vj. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM LVI.

1 *Reſpectus debet haberi ad monetā antiquā in diſpoſitione legis.*
2 *Vuiendus an quis ſit ſecundum legem exiſtentem tempore delicti, an ſecundum illam , quæ reperitur tempore ſententiæ.*

QVòd ſolutio fieri debeat ad æſtimationē monetæ antiquæ, quæ erat tempore, quo dominus noſter Papa diſpoſuit ſuper emptione bonorum ſtabilium , ſeu ſolutione annua fienda monaſterio Mōtis maioris, uidetur tex.iūcta gl in uerbo, duos ſolidos , in c.conquerente , de offi.ord. Nam ex diſpoſitione legis canonicæ fuit inductum , ut quilibet ſolueret annuatim ꝓ cathedratico,ſeu ſynodatico epiſcopo dioeceſano duos ſolidos.5.q.1.c.1.& in d.c.conquerente. & tamen glo.notanter dicit , quòd iſti ſolidi ſunt ſoluendi

ſecundum æſtimationem illius monetæ, quæ ab antiquo & ab initio ſolui cõſueuit, niſi circa ſolutionem minoris monetæ, quæ nũc eſt in uſu, ſit præſcriptum, ſiue ſit maior moneta, ſiue minor: & ad hoc alleg. c. olim, de cenſi. & illa gl. à nemine ibi reprobat̃. Secundò ad idem uidetur tex. in d. c. olim, de cenſi. nõ. n. poteſt intelligi ille tex. in ſolutione fienda ex contractu, ſed ex diſpoſitione legis, cum loquatur de ſolutione fienda nomine cathedratici; quod debetur ex diſpoſitione iuris, ut s̃. dixi: & tñ tex. ibi mandat ſolutionem debere fieri ſm æſtimationem antiquæ monetæ; pro hoc apertè ad idem facit, quod no. Hoſt. in ſumma in tit. de cenſi. §. ex quibus cau. in uer. quid ſi moneta. licet. n. in principio ſenſerit, ut cathedraticũ debeat ſolui de moneta currenti, ſi moneta ſæpe uariatur; tñ firmat in d. §. quid, ſi præall. ꝙ ſi per ſexaginta annos fuit facta ſolutio de certa moneta, debet in poſterum ad illius eſtimationem ſolui, ſi illa antiqua moneta uariatur, per dictum c. olim. ſed in caſu noſtro fuit facta ſolutio ultra 60. annos ſm antiquam monetam, ſaltem ad illius æſtimationem; ergo ſm illam debet fieri ſolutio per dictũ. c. olim. Tertiò uidetur caſus in l. quoties, C. de ſuſcep. & archa. lib. x. ubi lex generaliter diſponit, ꝙ ubicũque certa ſumma ſolidorum eſt ſoluenda, non intelligitur de ſolidis uſualibus, & currẽtibus pro tpe, ſed de illis antiquis, quorum ſeptuagintaduo faciunt unã libram auri. & ſic licet lex mandet ſolutionẽ certorũ ſolidorũ fiendã: nõ tñ intelligit̃ de ſolidis uſualibus, & currentibus, ſed antiqs exiſtentibus tunc tpe legis. hoc idem apertius ſenſit gl. in l. fi. ff. de in ius uoc. ubi tex. certo caſu mandat quem condemnandum in quinquaginta aureis. & gl. dicit tex. intelligendum de illis aureis, quorum ſeptuagintaduo faciũt unam libram auri; & ſic non habuit reſpectum ad uſualẽ monetam. & idẽ uoluit gl. in l. quicũque, C. de ſer. fug. & inſt. i. de pœna teme. li. §. fi. in fi. & Io. An. poſt V in. i̇ c. deinde, ſuper gl. fi. 26. diſt. & in addi. Spec. in tit. de inſtru. edi.
1 §. porrò, in fi. ubi clarè ſentit† ꝙ ẽt in diſpoſitione legis debet haberi reſpectus ad monetã antiquã, & nõ ad currẽtẽ. Et ꝑ hoc & alia infra ſtatim dicenda vr̃ Spec. uſquequaq; iterũ dicere in tit de ſol. §. nunc aliqua, uerſ. pone. ubi dicit, ꝙ in ſolutione fienda ex diſpoſitione legis debet attendi moneta currens ſolutionis tpe, & alleg. tex. iuncta gl. in c. ij. de maledi. & in c. olim, de iniur. & facit quod lex ſemꝑ loquitur l. Arria. C. de hære. & uidet̃ dictũ Spec. reſpectu ſolutionis fiendæ ſequi Bal. in l. illud, C. de ſacroſ. eccl. nam primò dictum ſuũ uidetur contra prædicta, & nullibi probatur. iura. n. quæ allegat, potius faciunt in ꝯrium. nam intelliguntur de uſualibus: quia expreſsè hoc diſponunt. ſi. n. ſpecificè hoc non diſpoſuiſſet, debuiſſet intelligi de ſolidis aureis, quorum ſeptuagintaduo faciunt unã librã ꝑ d l. quoties, & alia ſuperius allegata. ideò malè iudicio meo ſenſerunt ibi gl. dicẽtes, ꝙ ẽt ſi non fuiſſet dictum de uſualibus, debuiſſet nihilominus de illis intelligi; quod eſt falſum per d. l. quoties. præterea contra dictum Spec. induco hanc rationem. pœna debet eſſe commenſurabilis delicto. l. reſpiciendum, ff. de pœnis, & c. non afferamus, 24. q. 1. ſed lex competẽs de certa pœna pecuniaria reſpectu delicti habuit reſpectum ad ualorem monetæ exiſtentis tẽpore diſpoſitionis, ex quo aliud non expreſſit. ergo non debet intelligi de alia moneta, quę poſſet eſſe intantũ diminuta, ꝙ quaſi pœna eſſet ita exigua, ꝙ daret materiam, & audaciam delinquendi contra c. pauper. 11. q. 3. Item poſſet eſſe intantum augumẽtata, ꝙ excederet debitam uindictam; & in odioſis nõ uidetur lex ſemper loqui; ſed debet reſtringi, ſi fieri poteſt ad tempus diſpoſitionis; facit quod legi. & no. in l. certa forma, C. de iure fiſ. lib. x. Præterea præſuppoſito, ꝙ dictum Spe. ſit uerum in ſe: tamen in caſu noſtro, nullo modo procedere poteſt. loquitur. n. qñ ex diſpoſitione legis nulli eſt acquiſita obligatio. unde cum legis effectus pendeat, ſatis poteſt ſubſtineri, ut habeatur reſpectus ad pecuniam currẽtem tempore, quo quis incidit in legem, arg. in d. c. ij. de maio. & obed. & d. c. olim. ſed in caſu noſtro obligatio fuit tempore prouiſionis Papalis acquiſita monaſterio Montis maioris; ergo debet intelligi de moneta tunc currente, ne obligatio uarietur in his. ſatis. n. ſenſit Bar. in ſimili quæſtione in l. omnes po
2 puli, ff. de iuſt. & iu. dum quærit, † an quis ſit puniẽdus ſecundum legem exiſtentem tempore delicti, an ſecũdum illam, quæ reperitur tempore ſententiæ, & concludit, ꝙ ſi per legem exiſtentem tempore delicti imponatur pœna ordinaria, ſm illam eſt iudicandum: quia debet haberi reſpectus ad tempus ortæ obligationis, ad quod allegauit. d. c. olim, & ſtatim per delictum uidetur quis obligatus ad pœnam tunc exiſtentem l. j. ff. de pęnis, & c. pueris, de ſen. exc. cum ſi. ita indubitanter uidetur dicendum in propoſito. nam propter obligationem ortam tpe ꝯtus, dicimus ꝙ habetur reſpectus ad monetam tunc currentẽ iuxta, id quod legi. & no. in c. cum quid, & l. uinum, ff. ſi cer. pet. idem ergo in diſpoſitione legis, ex quo tempore quo emanat, naſcitur ex ea & acquiritur alteri obligatio. Quid amplius adduco conſiderationem inconuicibilem; dominus Papa diſpoſuit & ſtatuit pro ſolutione fienda monaſterio Montis maioris in recompẽſationem eorũ, quæ fuerant ſibi ſubtracta per eum in fauorem monaſterij S. Antonij; ergo neceſſario debuit intelligi de moneta tunc currente: quia non poteſt fieri recompenſatio dãnorum illatorum, niſi fiat æſtimatio per pecuniam certam & inuariabilem, arg. in l. j. ff. de ꝯh. emp. Pecunia. n. habet certum pondus; formã, & materiã, ut in d. l. j. unde ſtatuendo ſolõnẽ in cõpenſationẽ damnorum non potuit intelligi, niſi de illa moneta tũc currente: q̃a uigore incertæ & uariabilis monetæ non poſſet fieri recta damnorum illorum æſtimatio, & recompenſatio, arg. in d. l. uinum, & l. cum quid, & quod in eis no. & in l. Paulus, alias incipit creditor, ff. de ſolu. Simile uidemus, cũ agitur ad reſciſſionẽ cõtractus propter deceptionem & damnum datum ultra dimidiam iuſti pretij. nam in conſideranda deceptione inſpicimus ualorem rei tempore contractus: q̃a aliter non poteſt quis dici deceptus in cõtractu iuxta id, quod legitur & no. in c. cum dilecti, & c. pe. de emp. & uẽ. & l. ij. C. de reſcin. uen. ita ad propoſitum non potuiſſet dominus noſter Papa facere recompenſationem damnorum per ſolutionem annuatim fiendam, niſi habuiſſet reſpectum ad monetam tunc currentem tempore recompenſationis factæ. NIC. ABB.

Vide ſupra in prima parte conſ. 101. quod hic repetitur.

CONSILIVM LVII.

1 *Principis intentio non eſt tertio præiudicare, niſi de eo mentionem faciat ſpecialem.*
2 *Papa per ſuam conſtitutionem ſtatuta conſuetudines, tollere uelle non cenſetur: cum conſiſtant in facto.*
3 *Priuilegia præiudicialia ſtrictè ſunt interpretanda.*
4 *Præſcriptio, requirit bonam fidem.*
5 *Præſcriptio, principaliter eſt introducta in odium negligentium.*
6 *Priuilegium imperatorum, ualet quo ad ſuos ſubditos.*
7 *Lex ciuilis, ſi canonizetur per Papam, habet canonis uigorem.*

In quæ-

IN quæſtione quę uertitur,ſeu uerti ſperatur,inter monaſteriũ S.Crucis montis Auellan. Exugubien. diœceſis ex vna parte:& fratres ordinis Ciſtercien.ex alia parte,ſup ſubiectione monaſterij S. Bartholomęi,de cãpo Regio,eiuſdem diœceſi. ¶Tria ad claritatẽ deciſionis arbitror examinanda. Primò nunquid per priuilegia exemptionis, & vnionis dicto monaſterio S. Bartholomęi conceſſa. ſit ꝑiudicatum iuri monaſterij S. Crucis. Secundò præſuppoſito, ꝙ priuilegium nocumentum non attulerit, an quadraginta ann.præſcriptio habeat excludere ius, & actionem cõpetentem dicto monaſterio S. Cruci.Tertiò ſi talis præſcriptio præiudicet,an dictum monaſteriũ S.Crucis poſſit præſcriptione centenaria ſe tueri uigore priuilegij Cęſarej,quod Papa poſtmodũ ratum manere ſenſit. Primum ex ordine aggrediens uĩ primò ꝙ per priuilegiũ Alexandri per Gregorium poſtmodum corroboratũ ſit iuri dicti monaſterij S.Crucis præiudicatum.Senſit.n.dictus Alexander quod dictum monaſterium S. Bartholomęi neq; epiſcopo, neq; abbati, nec deniq; cuiquam clericorum, ſeu ſecularium: ſed ſibi tantũmodo, ſucceſſoribusq; ſuis Romanis Pontificibus,de ſua ſubiectione reſpondeat:& adiecit poſt pauca,qđ ſi quiſpiam uel eps,uel abbas,uel quælibet magna,paruaq; perſona,cõtra huius noſtræ conſtitutionis edictũ,per aliquã machinationem, uel ſubtilitatis aſtutiam, præfatum ſibi abrogauerit, uel ſubdiderit monaſteriũ, & is qui dederit, & is q̃ malè ſuſceperit, uſque dum reſipiſcat, & quod malè præſumptũ eſt ſibi reddat, ꝑ authoritatem omnipotentis Dei,& beati Petri & Pauli apoſtolorum principis perpetuę damnationis uinculo,& anathematis innodetur &c. Cũ ergo Papa q̃ plenitudinem habet poteſtatis:ut in c.ad honorem. de autho.&uſu.pal.& c.cuncta ꝑ mundum. & c.ꝑ principalem.9.q.3. exemerit dictum monaſteriũ à ſubiectione epi,abbatis. & cuiuſcunq; alterius perſonæ quod cũ potuiſſet facere in dubium minimè reuocandũ eſt, ut in c.ſi Papa.de priuil.lib.6.facit.c.ij. & c.dudum. & c.quãuis.de præb.eo.lib. ergo non põt monaſterium S.Crucis aliquã ſubiectionem in dicto monaſterio prætendere. Si.n.præiudicatur epiſcopo,cuius poteſtas eſt ordinaria, & plenaria, ſupra monaſteria 18.q.2. c.monaſteria. & c.abbates. & c.ſi quis abbas. & de relig.domi.c.cum dilectus. & c.venerabilis.cum ſimi.fortius debet præiudicari abbati ſanctæ Crucis,pretendenti aliqualem ſuperioritatẽ,ex inſtitutione dicti monaſterij dũtaxat.dictus.n.abbas ſolũ prętendere poterat quatuor,ſ.cõfirmationem abbatis: item reuerentiam, & obedientiam, & certũ annuum cenſum. Hęc.n.quatuor dũtaxat reſeruauit patronus,tẽpore fundationis abbati monaſterij S.Crucis. facilius ergo debẽt tolli iſta,quæ ſunt tenuiora,& de iure ſpãli contra ius cõmune, quã poteſtas epiſcopi quæ ordinaria eſt, & fauorabilis, & ſuper plena ſubiectione fundata, ſed nulli dubiũ eſt,qđ cũ epo præiudicet.d.c.ſi Papa. & c.j.de priuil.li.6. & 16.q.1. c.quia frater. multo magis debet præiudicari abbati. arg.in c.dilectus.de offi.lega. nec poteſt allegari ſurreptio, cum de abbate nõ fuerit facta in priuilegio ſpecialis mentio,quæ non poterat uerificari,niſi in iure ſpeciali:cum de iure cõmuni vnum monaſterium non ſit ſub alio:ut in d.c.monaſteria. & no.in c.præſentia. de proba. Secundò adiuuat vnio nouiter facta, ꝑ do.Papam Martinum hodiernum,in eo qđ illud monaſterium vniuit fratribus Ciſtercienſibus ſubtrahendo dignitatem abbatialem,qđ indubitanter facere potuit.ut in c.ſicut.de cõceſ. præben. & in c. & tẽporis qualitas.16.q.1. præſertim cũ fuerit facta poſt dictum priuilegium,& poſt iura præſcripta, contra monaſterium S. Crucis, præſcriptio.n.omnẽ actionem excludit,ut dicit tex.in c.ad aures.de præſcrip. non ergo fuit opus mentionem facere de monaſterio ſanctæ Crucis, cum ipſius ius iam ſublatum erat, ꝑ priuilegium Alexandri, & per præſcriptionem quadragenariã. ¶Sed his non obſtantibus contrariam ſentẽtiam puto ꝑualere. ut.ſ.per priuilegium Alexã. & ꝑ præſcriptionem quadragenariam Alexãdri, ſeu vnionis factæ per do.Martinum, nullum præiudicium fuerit irrogatũ iuri mona-
1 ſterij S. Crucis. Moueor primò, † quia de intẽtione principis,eſt nunquã præiudicare tertio: niſi de eo ſpãlem faciat mẽtionem.ut in c.ſuper eo.de offi.dele. & l.ij.§.ſi qs à principe.ff.ne quid in loco publico,præſertim cũ derogatur inſtõni beneficij. & diſpõni laicali, ne laici ꝑ hoc ſubtrahantur à fundatione eccleſiarum. ad hoc gl.notabilis in cle.per literas. de præb.& quod no.doct.in c.cum dilectus.de iurepatr. ſed in caſu noſtro,non fuit facta ſpecialis mentio,de iuribus cõpetentibus monaſterio S.Crucis: ergo talia priuilegia,nõ obtinent firmitatem in præiudiciũ illius monaſterij. Nec obſtat ꝙ in priuilegio Alexandri ſeu Greg.fuit dictũ, ut nulli abbati ſubiaceat &c. qa iſta non eſt ſufficiẽs mentio:ut præiudicetur iuri monaſterij:quia mentio debet eſſe ſpecialis,& nõ ita generalis,ut in c.ij.de dolo & contu. & ꝙ ibi no.per doct.in c.cũ dilecta de reſcr. & bonus tex.in c.bonæ.de cõfir.uti.præſertim in caſu noſtro erat fienda ſpecialis mentio, in quo illa iura quæ erant debita monaſterio S.Crucis erãt exprimenda in inſtitutione monaſterij, per diſpõnem laici patroni. Nam Papa per ſuum priuilegium non intendit præiudicare inſtõni beneficij, niſi hoc apertè exprimat: ut in c.cum dilectus. de conſue.facit.c.conſtitutus.de reſcript. præſertim contra diſpoſitionem laici patroni. ut no.in d.cle.per literas. & c.cum dilectus. de iurepatron. facit optimè.c.monaſterium. 16.q.2. & cap. eleutherius 18.q.2. potuit.n.Papa ĩ ſuo priuilegio intelligere de abbatibus,qui in certis religionibus vnitis, uocantur pater Abbas,cui modicum præiudicium irrogatur.vnde nõ debemus præſumere rõnibus prædictis Papam intellexiſſe, per uerba illa generalia de ſpeciali diſpõne patroni. Ad idem bonus tex. in c.ex multiplici de decimis ubi patet, quod priuilegium nõ præiudicat cõpoſitioni prius factæ, de illa ſpeciali mentione non facta. in c.cum olim. de ꝑſer. ubi priuilegium non prę iudicat laudo lato ex cõpromiſſo.fortius non debet præiudicare inſtõni beneficij,ſeu monaſterij de illa ſpãli mentione nõ habita . Secundò facit.c.ueniẽs.de præſcr.ubi tex notabilis innuit, ꝙ ſi princeps conceſſit alicui priuilegium, cũ aliqua reſeruatione iuris alterius non ualet priuilegium eodem mõ conceſſum,ſuper illis iuribus,ſine aliquali reſeruatione iuris alterius prius facta,de illa non habita mentione:quia ſi Papa ſciuiſſet illam reſeruationẽ,non conceſſiſſet fortè ſine illa.ut ibi no.deciditur ergo idem, & fortius dicẽdum in caſu noſtro, ꝙ ſi Papa ſciuiſſet, ꝙ illa quatuor iura fuiſſent reſeruata ꝑ patronum monaſterio S. Crucis, nunquam conceſſiſſet illam plenam exceptionẽ, ſine illorum iurium reſeruatione, quin ſaltem de illis feciſſet mẽtionem. ꝑſertim cum potuiſſet concedi exẽptio, cum illorũ iurium reſeruatione. quia illa iura non iudicant plenam ſubiectionem.ut clarè innuitur in c.his quæ de maio. & obe. & c.cũ inter.de re iud.ubi nuncupanĩ multa iura inferentia plenam ſubiectionem. & inter illa enumerantur obedientia, & reuerentia, tanquam ſpẽs. ¶Tertiò addu-
2 citur.c.j.de conſti.lib.6.ubi dicitur,† ꝙ Papa per ſuã conſtitutionem, non cenſetur uelle tollere ſtatuta,& conſuetudines,cum in facto cõſiſtant, niſi de eis fecerit mentio-

nem, ergo fortius idem dicendum in priuilegio, quod nõ emanat cum tanta moderatione, ſicut ius cõmune: ut ibi no. non ergo debet tolli ſtatutum, & ordinamentum ſuũ factum in inſtitutione monaſterij per priuilegium Papę, ex quo de illo non fuit facta ſpecialis mentio. ¶Quartò facit, quia Gregorius, ſeu Alexander noluit ſimpliciter derogare iuri monaſterij S. Crucis. ſed dixit, ꝙ per hoc priuilegium exẽptionis, non deberet recedere à charitate S. Crucis, prout in alio priuilegio dixerat. vnde credendum eſt, ꝙ per illa uerba uoluit reſeruare omnia iura cõpetentia monaſterio S. Crucis. non.n.ſeruaret illi charitatem, ſi uellet ſibi ſubtrahere cenſum ab antiquo impoſitum, uel alia iura ſibi reſeruata. ut in d.c.eleutherius. facit.c.quanto.de cenſi. Charitas.n.eſt recta uoluntas ab omnibus terrenis prorſus aduerſa &c. ut in c.charitas.de pœn.diſtin.2. & in iſtis eſt fienda larga interpretatio, ut non præiudicetur iuri alterius ſine cauſa, iuxta not.per Bart.in l.omnes populi.ff.de iuſti.& iu. & l.non dubium.C.de legi.facit.c.cum dilectus.de conſuet.& l.ij. C.de noxa. ¶Hoc idem & clarius in propoſito noſtro uoluit Inno.in c dudum.de priuilegiis ubi dicit,
3 † ꝙ omnia priuilegia ꝑiudicialia ſtrictæ interpretanda ſunt, & quãtum poteſt ad iuris ordinem reducenda.ff.de vulg. & pupil.l ex facto. & de deci.c ſuggeſtum. Et idem dicit in priuilegio exẽptionis: quare ibi poſt multa concludit, ꝙ nõ ualet priuilegium exẽptionis, non facta mẽtione de poſſeſſione alterius, bona fide habita: licet in ueritate non habeat proprietatem, & idem firmauit gl.in c.ij.de deci. lib.6. fortius ergo dicendum in caſu noſtro ꝙ non ualet priuilegium non facta mẽtione de poſſeſſione, ſeu proprietate monaſterij S. Crucis. Et idem dicendum eſt per omnia quo ad vnionem nouiter factam per do.Martinũ. Nam cum de prædictis non fecerit ſpãlem mentionem, non tenuit, cum ꝑ illam præiudicaretur monaſterio ſanctæ Crucis, reſpectu confirmationis abbatis, cum ꝑ illam vnionem ſit adẽpta, & ſuppreſſa dignitas abbatialis. Non obſtat quod ſupra dictum fuit de præſcriptione: quia ſtatim reſpondetur in ſecundò & tertiò dubio. Et hæc quo ad primum dubium, quæ puto ueriſsima & indubitata. & ſatis patet reſponſio ad cõtraria ſupra formata. ¶Ad ſecundum dubium, an ſaltem 40.ann.præſcriptio præiudicet dicto monaſterio S. Crucis, cum intra illud tẽpus. nullam electionis de abbate factam cõfirmationẽ fecerit. nec cenſum receperit: nec obedientiam, ſeu reuerentiam habuerit. & uĩ ꝙ ſic. nam regulariter contra eccleſiam, citra Romanam, ſufficit præſcriptio 40.ann.cum bona fide: ut in c.de quarta. & c.illud.de præſcr. nec requiritur titulus, cum ius cõmune non ſit contra præſcribentẽ, ut no.in c.j.eo.ti.lib.6. & præſcriptio 40.ann.omnem prorſus actionẽ excludit, ut dicit tex.in d.c.ad aures.de pſcr. ¶Sed his non obſtantibus, puto in caſu noſtro ſic dicendum: ꝙ reſpectu iuris confirmandi abbatem in monaſterio S. Bartholomęi, nulla præſcriptio currerit cõtra monaſterium S. Crucis. Rõ inconuincibilis eſt: quia ꝓpter reſeruationem factã de eccleſiis collegiatis, ꝓſertim de cathedralibus, & monaſteriis ꝑ multos Romanos Pont. ſucceſsiuè non potuit Abbas S.Crucis pro tempore exiſtens, ius ſibi in hoc cõpetens exercere. vnde cum fuerit impeditus, impedimento iuris, nulla currit contra eum præſcriptio. l.j.C.de ana.excep.& l.in rebus.C.de iu.do. ubi patet, ꝙ durante patria poteſtate nõ currit contra filium præſcriptio, in rebus aduentitiis. quia non potuit illo tẽpore agere cum plena illarum rerum adminiſtratio perueniat ad patrem: ut in d.l.j. Nec conſtante matrimonio currit præſcriptio, in rebus dotalibus contra uxorẽ: quia non poteſt agere, cum plena adminiſtratio pertineat ad maritum, ut d.l.in rebus. & l.doce ancillam, C. de rei uend. ad idem c.j. & c.de quarta. de præſcriptio. & cap.ex tranſmiſſa. eod.tit. & cap.quia diuerſitatem.de conceſſ.præben ¶In quibus iuribus, patet ꝙ eccleſiæ uacanti uel habenti prælatum inutilem ad agendum, non currit præſcriptio: ſed in caſu noſtro Abbas S. Crucis ꝓ tempore exiſtẽs fuit impeditus quo ad actum confirmationis: ergo non currit contra eum præſcriptio. remanſit ergo hoc ius in habitu, apud eum licet interdictũ ſit exercitium ad beneplacitũ Papæ per reſeruationis actũ. nec Papa exercendo hoc ius confirmationis, dicitur præſcribere etiam ſi per mille annos hoc faceret, cum hoc faciat ex poteſtatis plenitudine: & hoc caſu poteſt intelligi dictum Specu.in tit.de præſcriptio. uerſi.illud. dum dicit Papam non præſcribere contra eccleſias inferiores, cum ipſe iam ſine præſcriptione ſit vniuerſalis dominus.
4 †Præterea in præſcriptione requirĩ bona fides, ut ſic credat illud ius ad eum pertinere, ita quod exerceat credẽs uti iure ſuo. ut in c.ſi uirgo.34.q.2.facit.l.fin.ff.quemadmodum ſeruit.amit not.Innoc.in cap.bonæ.ij.de poſtul. præla. ſed dominus Papa actum cõfirmationis exercuit, & exercet non de poteſtate ordinata, ſed abſoluta, ꝑ reſeruationis actum. & ſic quod de iure cõmuni, & poteſtate ordinata, hoc ius pertinet ad inferiorẽ: licet ipſe poſſit concurrere in cõfirmationis actu cum ordinario. ut in c.ſi à ſede. de præben.lib.6. ergo non poteſt hic allegari præſcriptio ex perſona Papæ, cõtra abbatem S. Crucis, qui non deprehenditur in negligentia, cum habuerit manus ligatas per reſeruationes ſummorum Pont. ut in iuribus ſuperius alleg.
5 † Præſcriptio enim eſt inducta principaliter in odium negligentium, ut in l.j.ff.de uſucap. & 16.q.3.cap.placuit.§.poteſt. Et in caſu noſtro nulla reperitur negligentia ex parte abbatis S. Crucis. Nec obſtat, ſi dicatur, ꝙ fuit negligens in aliis: quia per hoc ꝓſcriptio non debet extendi ad iura in quibus nulla fuit cõmiſſa negligenti, quia ꝑſcriptio eſt ſtricti iuris, & tantum præſcribitur quãtum poſsidetur, ut probatur in c. auditis. & cap.cum olim. de præſcript. & cap.cum contingat. de deci. no.Bar.in l.j.§.ſi quis.ff.de itin.actuq; priua. & Innoc.in c.dilectus. de capel.mo. ergo neceſſario concluditur, ꝙ vnio facta per Dominum noſtrum Martinum ſupprimendo dignitatem abbatiæ, nulla mẽtione facta de iure confirmandi pertinente ad abbatẽ S. Crucis, fuit tanquã ſurreptitia ipſo iure nulla, quia ſi fuiſſet informatus, ꝙ talis vnio redundabat in præiudicium monaſterij S. Crucis, nullo modo vnionem feciſſet, uel ſaltem non ita de facili, ergo talis ſuppreſsio habuit inducere ſurreptionem, ut in c poſtulaſti: & qđ ibi not.Hoſt. de reſcr.quod dico procedere, etiam ſi Papa vnionẽ motu ꝓprio feciſſet, quia motus ꝓprius licet excludat ſurreptionem, non tñ firmat gratiam contra intẽtionem ſcribentis, qui in dubio non uidetur uelle præiudicare tertio.ut no.Io.An.in c ſi quis motu proprio. de præbend. lib.vj.& Cal.in c cum dilectus, de iure patr.& do.de Rot. deciſ.102.facit.l.ij.§.ſi quis à principe, ff.ne quid in loco publico. & quod no.Inn.in c.dudũ. de priuile.& gl i c.ij. de deci.lib.vj.quinimò poſſet attentari, quod etiam reſpectu obedientiæ nulla curreret præſcriptio: quia licet potuerit abbas S.Crucis aliqua honeſta præcipere, præſertim mores reformando abbatis S.Bartholomæi: non tñ per hoc concluditur ꝙ ſi non prędeperit, cucurrerit pſcriptio contra eum: cum iſte ſit actus merè facultatis, & non neceſſitatis, non enim fuit in inſtitutione dictum, ut abbas ſanctæ Crucis exerceat cõtra abbatẽ S.Bartholomæi iuriſdi-

iuriſditionem ſed quod teneretur abbas ſancti Bartholomei ad obedientiam,& reuerentiam abbati ſanctæ Crucis.Si ergo iſte non obediuit:quia ille non præcepit, non per hoc eſt contra eum præſcriptum:quia ex non uſu,non inducitur conſuetudo,uel præſcriptio, ex quo non habet tacitum actũ contra diſpoſitionẽ iuris.ut no.per Io. And. in c.Ioannes de cleri.cõiug.& per Cy.in l.ij.C.quę ſit lon. conſue.probatur.in l.hæc aũt iura.ff.de ſeruitu.urba.prędio.& in l.altius.C.de ſerui.& aqua.Si.n.habeo facultatẽ altius tollendi in ſolo meo uſq; ad cœlum. nõ præſcribit 6
cõtra ius,ſi altius non extuli:ex quo nihil factũ eſt in contrariũ:quia iſte eſt actus meræ facultatis.& in actibus meræ facultatis,nõ currit ꝑ nõ uſum præſcriptio:ut notatur in iuribus præalleg.& in c.ex parte aſtenſis.de cõceſ.præben.& fortè nõ occurrit caſus,in quo hęret neceſſe præcipere.arg.eorum quæ no.Bar. in l.cum ſcimus.C. de agri. & cenſi.lib.xj.Reſpectu uerò reuerentiæ eſſet animaduertendũ,an ſubtraxerit abbas ſancti Bartholomęi reuerentiã abbati ſanctæ Crucis,qđ difficile eſſet probare, nã illa conſiſtit in ſolutionis actu,uel ꝑ aliũ modũ, ꝑ quem fit reuerẽtia ſm morem patriæ:iuxta no.in c.his quę.de maior.& obe.Tota difficultas,ſtat circa cenſum nõ ſolutum, ꝙ an ſit cõpleta præſcriptio quadraginta annorum multa debent cõſiderari,& non ſolus tranſcurſus annorũ. multa .n.impediunt præſcriptionis curſum.ut uacatio monaſterij ſanctæ Crucis.nã tempus uacationis,debet ſubduci de medio ut in c.j.& in c.de quarta.& c.auditis. de præſcrip. quæ iura habent locũ in eccleſijs ẽt inferioribus . ut not. Inn.in c.olim.primò.de reſtitu.ſpo. Item tẽpore guerræ, non currit pręſcriptio,quãdo tanta eſt in loco hoſtilitas, ꝙ ius non redditur:ut in c. ex tranſmiſſa. de præſcript. & quod ibi no.Inno. Item tẽpore mortalitatis: quia illa eſt Dei hoſtilitas:ut no. Barto. in l.naturaliter.ff. de uſucap. Item tꝑe ſciſmatis:ut in c.cum nobis.de præſcript. Intelligo ſi erant diuerſæ obedientiæ,& ius non reddebatur uni contra alteram.iuxta.not.in dicto.c.tranſmiſſa.Omnia.n. iſta tẽpora,debent de tẽpore præſcriptionis ſubduci:& ſi non remaneat illis ſubductis tẽpus quadraginta annorũ, habet monaſterium ſanctæ Crucis fundatam intentionẽ 7
ſuam:ut in.c.auditis.de præſcrip.Si uero præſcriptio remaneret completa,debet aduertere, an monaſterium ſancti Bartholomæi,fuerit in bona fide. in non ſoluendo cenſum.Nã mala fides probatur,ſi erat fama in loco:quod debebat dare cenſum monaſterio ſanctæ crucis:uel apparebat per aliquã ſcripturã exiſtentem in eorũ monaſterio: uel quod audiuerint ab aliqua perſona, cui ueroſimiliter credere debuerunt.per hoc.n.& ſimilia probatur mala fides:ut not.Bart.in l.celſus.ff. de uſucap.& ſi põt de his cõſtare impeditur præſcriptio ꝑ.c.fin.de præſcrip. & regulã poſſeſſor malæfidei.de reg.iur.lib.vj. Si aũt non põt probari,ita quod remaneat inconcuſſa præſcriptio quadraginta annorũ.Tunc eſt recurrendum ad tertiũ, & ultimũ dubium,nunquid poſſit monaſterium ſanctæ Crucis, ſe tueri præſcriptione centenaria,uigore priuilegiorũ Federici & Henrici imperatorum poſteà approbatorum per Papam Honorium iiij.Et uidetur primò ꝙ non, quia imperatores non potuerunt priuilegiare monaſteriũ, in præiudicium fori eccleſiaſtici:ut notat Inn.in c.nuper. de teſti.cum ergo iure canonico cautum ſit. ut una eccleſia poſſit ſe tueri præſcriptione quadraginta annorũ cõtra aliã eccleſiam:ut in c.de quarta.& c.ad aures de præſcript.ergo non debet prodeſſe priuilegium imperatorum.facit.c. dudum.de deci. &.c. eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſti. & xcvj.diſt.c.bene quidem.Nec obſtat approbatio Honorij Papę multiplici ratione. Primò quia confirmatio in forma communi facta,parum prodeſt,unde non ualidat actũ nullum:ut legi.& not.in c. quia diuerſitatem. de conceſ. præb.& c.fin.de confir.uti.Dicitur aũt facta in forma cõi, & non ex certa ſcientia,quando non inſeritur totus tenor rei confirmatæ:uel cũ nõ apponitur clauſula ex certa ſciẽtia:uel aliter nõ appareat de certa ſcientia rei confirmatæ:iuxta not.in c j.& antepe.& penult.de cõfir.uti. Sed in caſu noſtro,nõ apponitur tenor in cõfirmatione illorum priuilegiorum. Nec clauſula ex certa ſcientia. ergo &c.

† Præterea priuilegiũ imperatorũ,ualet quo ad ſuos ſubditos.ut.l.cũctos populos.C.de ſum.trini. facit quod leg. & not.in l.fin.ff.de iur.om.iudi. & c.à nobis. de ſen. excõ. ergo confirmatio ualet ſolum quo ad ſubditos . Sed his nõ obſtantibus cõtrariũ arbitror de iure procedere. Moueor principaliter,quia dominus Papa in ſuo priuilegio non fuit uſus uerbo confirmamus:& ſic non poteſt dici , ꝙ fuerit confirmatio in forma cõmuni : ſed uſus fuit uerbo ſancimus : per quod uerbum non inducitur confirmatio: ſed potius legis nouæ editio.argu. in c.generali. de elect. libro.vj.nam ſanctio eſt nomen conſtitutionis canonicæ: ut not.gloſſ.4.diſt.in ſum. ſic dicimus de uerbo cẽſemus, quod eſt noui iuris inductiuum. ut not. gloſſ. in cle.j. de conceſ.præben.& in uerbo cenſemus . unde ponderanda. ſunt hęc uerba imperatorũ,& Papæ. Imperator enim ſimpliciter decernit, ut nulla preſcriptio minor centenaria curreret cõtra monaſterium ſanctæ Crucis:nec reſtrinxit ſe ad ꝑſonas ſeculares, uel eccleſiaſticas . Honorius uerò ſuꝑueniens ſic inquit. Prætereà oẽs libertates, & immunitates à bonæ memorię. Federico imperatore uobis, & ordini ueſtro cõceſſas,ratas,& gratas habemus : & eas futuris tẽporibus illibatas manere ſancimus &c. q̃ uerba clarius luce demonſtrant,ꝙ Honorius ſimpliciter in forma communi uoluit confirmare:imò principaliter diſpoſuit legẽ priuatam ędendo . Nam quod principi placuit legis habet uigorem.inſti.de iu.na.gen.& ciui.§.ſed quod principi.& omnia noſtra facimus quibus authoritatẽ noſtram impartimur.ut in.l.j.C. de uete. iur. enu. & bonus tex.in ſimili.in c.ſi apoſtolicæ.de pręb.lib.vj. unde potior eſt nunc lex Papæ,q̃ imperatoris. Prætereà uidemus † ꝙ ſi lex ciuilis canonizatur per papam,hẽt canonis uigorẽ. ut in c.in primis.& ibi bona gloſſ ij.& q.j. no. doc. in c.ij. de pręſcr.fortius ergo debet dictũ priuilegiũ imperatoris habere uim canonis,cũ papa expreſsè ſenſerit, ut illa illibata ꝑmaneant. & licet non expreſſerit q̃ ſint ille immunitates,tamen ſatis habentur ꝑ expreſſis,ex quo papa ad illa priuilegia ſe retulit.in c. auditis de pręſcript. ubi bonus tex.in ſimili.& in l.penult.C.de ſent. quę ſine cert. quant.& in c.cũ Bertolodus.de re iudi.hoc idẽ ꝓbatur ꝑ optimũ ſimile.nã a principio imperator fuit,q dedit priuilegiũ eccleſijs circa materiã pręſcriptionis. ut l.fi. cum authen.quas actiones.C.de ſacro.ſanc.eccleſi. poſtea ſuꝑuenit ius canonicũ,& illas leges approbauit in genere.ut in c.cũ nobis.de præſcriptio. & per hanc approbationẽ habuerunt uigorem,ẽt quod ad forum eccleſiaſticum,& inter eccleſias. Et per hoc tollitur unũ motiuũ , qđ allegat cõtra monaſteriũ ſanctæ Crucis,uidelicet ꝙ approbatio papę non debet habere locũ cõtra ipſum papã preſcribẽtem. Nam primò poteſt de directo negari. quod hic papa preſcripſerit.nam ſubtractio cenſus preſcribitur ꝑ monaſteriũ ſancti Bartholomæi,& non per papã. unde ꝓſuppoſito,ꝙ eccleſia ſancti Bartholomæi.eſſet exempta tñ in ſuis iuribus maximè cum agitur de preſcriptione aiarũ , non gaudet priuilegio Romanę eccleſiæ:ut not. glo.in c.dilectus. de appel. no.in c.ad audientiã de pſcr. & ꝑ doc.in c. cũ nobis. eo.ti.& xvj.q.4.c.uolumus.Itẽ præſuppoſito , & non

non conceſſo ꝙ hic Papa præſcripſiſſet, attamen priuilegium per eum conceſſum debet habere locum indiſtinctè ex quo ḡnaliter conceſſit, nam priuilegium largiſſimam interpretationem recipit ꝯ priuilegiantem, ut no.Bar.in l.beneficium,ff.de conſti.prin.& Inn.in c.cum dilectus,de dona.& in c.olim.de uer.ſig per Io.An.facit.c.cum dilectus. de conſue.pro hoc illud ſapiẽtis. Patere legem quã tu ipſe tuleris. Et quod quiſq; iuris in alterũ ſtatuit ipſe debet uti eo. ut in c.cum omnes de conſti.hoc apertè ſentit do.An.in c.cum nobis. de præſcrip.ubi uoluit ꝙ Papa poteſt præſcribere contra eccleſiam inferiorem ſpatio quadraginta annorum: & tamen illud tempus quadraginta annorum, habet eccleſia ex priuilegio iure ſpeciali ꝑ Papam approbato,ſeu inducto:ergo idem dicendũ in iſto priuilegio 100.ann.hoc tenendum habito præſertim reſpectu,quod præſcriptio eſt odioſa,& reſtringenda: ut in c.cum contingat de deci.cum ſimilibus.Et hec ſufficiant, nec oportet aliter ad contraria reſpõdere, quia ſatis remanent,per prædicta ſoluta, & clara. NIC. ABB.

CONSILIVM LVIII.

1 *Fideicommiſſum relictum ab hærede, ſi ſine liberis deceſſerit, non debetur, ſi deceſſit relicto nepote, quem ex filia ſuſceperat.*

2 *Subſtitutio directa facta per nomen collectiuum inſtitutis duobus filiis impuberibus,uidelicet ſi uterq; deceſſerit in pupillari ætate, talis ſit hæres, uno decedente in pupillari ætate, alter eſt ſubſtitutus.*

3 *Voluntas diſponentis,ſiue expreſſa, uel tacita,ſiue coniecturata, debet attendi in ultimis uoluntatibus, cuiuſcũque qualitatis ſit, ſiue ſit directa ſubſtitutio, ſiue fideicommiſſaria,ſiue conditio,ſiue teſtamentum,uel codicillus,*

QVidam Nicolaus ſuum condidit teſtamentũ, in quo quinque filios ſibi hæredes ĩſtituit pro æquali portione, & eos adinuicẽ ſubſtituit;& ſi omnes morerentur ſine filiis legitimis & naturalibus,tunc eo caſu adueniente uoluit domum ſuã cum maſſaritiis deuenire,& eſſe ſuorum nepotum carnalium ex fratre, & dictos ſuos nepotes ſub conditione prædicta ſibi hæredes inſtituit,& fecit in dicta domo & maſſaritiis. deniq; teſtatore mortuo deceſſerunt tres ex dictis filiis hr̄dibus inſtitutis à dicto teſtatore, non ſuperſtitibus ſibi filiis legitimis & naturalibus: quartus uerò deceſſit,poſt mortẽ illorũ triũ,relicto unico filio Ioannes noĩe. Poſtmodũ morit̃ dictus Ioã.ſuꝑſtite Nicola dũtaxat filio dicti teſtatoris. Vltimo loco morit̃ dictus Nicola ſine filiis legitimis & naturalibus condito teſtamento, in quo extraneos hæredes ſibi inſtituit. Nũc quæritur,an dicti nepotes ex fratre primi teſtatoris admittãtur ad legatum, ſeu ad ſubſtitutionem dictæ domus ſaltẽ pro partibus illorum filiorũ,qui ſine filiis legitimis & naturalibus deceſſerunt. ¶Et primò altiſſimi omnium creatoris poſtulato ſuffragio,uidetur quod in nullo dicti nepotes debeãt admitti:qm̃ cum fuerint uocati ſub cõditione, ſi omnes decederent ſine liberis,& unus illorum deceſſit relicto filio legitimo & naturali;ergo defecta conditione non debent

1 admitti,ut l.ij.C.de cond.inſer.ubi patet,† ꝙ fideicõmiſſum relictum ab hærede,ſi ſine liberis deceſſerit,non debetur,ſi deceſſit relicto nepote quem ex filia ſuſceperat. nec obſtat ſi dicat,quod in quibuſdam ex filiis extitit cõditio;unde pro parte illorũ debet̃ fideicõmiſſum,ſeu admitti debet ſubſtitutio, ut in l.Lucius.§.Caio,ff.ad Treb. qa illud procederet, qñ cuilibet illorũ filiorũ fuiſſet facta ſubſtitutio ſeparatim, uel fideicõ.relictũ: ſed in caſu noſtro fuit facta oĩbus ſub noĩe collectiuo.ſ.ſi oẽs decederẽt ſine filiis.cũ ergo unus ex eis habuerit filiũ, & eo ſuperſtite deceſſit,deficit condõ:quia nõ fuit uerũ dicere,ꝙ oẽs deceſſerunt ſine filiis; pro hoc.l.ſi fuerit,& l.is qui dũ cẽta,ff.de reb.dub.Nã conditio debet adimpleri in forma ſpecifica,ut ĩ l.cui fundus, & l.qui hr̄di,ff.de cõd.& dem. & c.ad nr̄am,el j.de iureiu. Scd̃ò principalr̄ pro iſta parte uidet̃ tex.in l.pen.C.de impub.& aliis ſubſti.ubi dr̄,qđ qdã duobus ĩpuberibus filiis ſuis hr̄dibus inſtitutis adiecit,ſi uterq; ĩpubes deceſſerit, illũ ſibi eſſe hr̄dẽ. demũ alter dũtaxat deceſſerat ĩ pupillari ætate q̃rebat̃,an ad partẽ iſtius debeat ſubſtitutus admitti; & decidit ibi ꝙ non: quia cũ ſubſtitutio fuerit facta ſub nomine collectiuo,ſ. ſi uterq; decederet in pupillari ætate, nõ extitit cõditio, altero dũtaxat in pupillari ætate decedente. Et pro iſta

2 parte poſſent multa allegari: ſed nõ eſt multũ inſtãdũ, cũ uerba pro iſta parte uideantur clariſſima;iõ fruſtra recurrit ad interpretationẽ,ut in l.ille aut ille,& l nõ aliter,ff. de leg.iij.¶Sed his nõ obſtantibus,quæ uerè caſui nr̄o minimè obſtare arbitror, puto ꝙ iſti nepotes ex fratre debeãt admitti ad totũ ius,ꝙ cõpetebat illi filio mortuo ſuper dicta domo & maſſaritiis. Nõ aũt dico,ꝙ debeãt admitti ad partes illorum, qui deceſſerunt primo loco ſine filiis: qm̃ iſti nepotes non fuerunt ſubſtituti ſimplr̄, filiis morientibus ſine liberis:imò filij fuerunt inter ſe adinuicem ſubſtituti ita, ꝙ unus deberet ſuccedere alteri uſq; ad ultimũ;& ſic in hr̄ditate illorũ triũ,qui primo deceſſerũt ſine filiis, ſucceſſerunt pariter duo filij ſuperſtites ex diſpõne teſtatoris. nec admittuntur nepotes tertio loco ſubſtituti,ut d.l.pen.& c.ſi pater,de teſt.lib.vj. quarto uero, qui deceſſit relicto filio maſculo non potuerũt alio mõ ſuccedere illi nepotes nec in parte contingẽte ex ꝑſona propria, nec in aliis portionibus eis cõtingentibus ex ꝑſonis fratrum mortuorũ:quia nedum ipſi excludunt̃,cũ in pſona illius defecerit conditio,ſub qua fuerãt uocati, ut in l.hæredes mei.§.cum ita: quinimò dico, ꝙ ẽt ultimus frater excluditur ab illius ſucceſſione: quia licet fuerint adinuicem ſimpliciter ſubſtituti; tñ tacite ſubintelligit̃, ſi qs decederet ſine filiis,ut eſt tex.no.& ſingularis ĩter coniunctos in l.cum auus,ff.de cond.& demõ.ubi dr̄, ꝙ quidam inſtituit filium,ac nepotem ex altero filio, & adiecit, ꝙ ſi nepotes decederent infra 20.ann.deberent hæreditatem reſtituere patruo ſuo: demum deceſſit nepos ĩ.illam ætatem liberis relictis, uidebatur, ꝙ cum in ſubſtitutione nulla fuiſſet facta mentio de filiis,quod teneret̃ reſtituere hæreditatem patruo ſuo ſm̃ uerba teſtatoris:ꝯrium tñ ibi decidit̃. dr̄.n.quod in euentu liberorũ deficit conditio ex coniectura pietatis,quaſi minus fuerit ſcriptũ,quàm dictũ;& eſt ille tex.ut dixi,ſingularis in eo, ꝙ reſtitutio debeat fieri non extraneo, ſed filio teſtatoris: & tñ ſubintelligitur, ex quo inſtitutus erat nepos ex filio, niſi decederet filio relicto:& per ilum tex.ampliant̃ multum no.in l.cũ acutiſſimi, C.de fideic. & l.generalr̄. §.cũ aũt,C.de ĩſt.& ſubſt.nã ſolẽt ĩtelligi illa iura, qñ reſtitutio erat fieda ex̄neo,ut tũc intelligat̃ tacitè facta mẽtio de filio inſtituti;ſed idẽ eſt,ubi ĩſtitutus & ſubſtitutus ſunt cõiũcti,& qlibet habuit portionẽ ſuã.ita dicẽdũ ĩ ꝑpoſito,ꝙ licet filij fuerint ĩuicẽ ſubſtituti nulla facta mẽtione de eorũ filiis,tñ debuit ſubintelligi,niſi alter decederet cũ filiis.d.l.cũ auus.Quare cõcluderẽ,ꝙ quartus filius, q ꝑ ſua dimidia ſucceſſerat tribus fratrib.ꝑmortuis ſine filiis iuxta ſubſtitutionẽ teſtõris,totũ ius ſibi cõpetẽs trãſmiſit in filiũ ſuũ, & quo ad ꝑſonã ſuam oĩno deficit cõditio & reſpectu filiorũ,& reſpectu nepotũ, ut patet ex prædi-

prædictis. Sed totum dubiũ remanet reſpectu partis cõpetentis ultimo filio tã ex pſona ꝓpria, q̃ ex perſona illorũ trium fratrum ꝑmortuorum ſine filiis, q̃bus ſucceſſit pro dimidia iuxta diſpõnem teſtõris, an illa pars debeat ueni re ad iſtos nepotes? Et ꝑfectò, ſi ille filius fratris uiueret ſeu uixiſſet tpe mortis iſtius Nicolę ultimi, res eſſet magis dubia ꝑ no. in l. qdam teſtõ Proculum, ff. de vul. & pu. & l. hrdes mei. §. cum ita, ad Treb. & l. pen. C. de impu. ſed nõ oportet diſputare, cum iã eſſet ꝑmortuus, & ſolus ſupeſſet iſte Nicola, qui deceſsit ſine filiis ꝓpriis, & ſine filiis fratrum ꝑmortuorum. Quo caſu puto, ut s̃ dixi, ꝙ iſti nepotes debeant uenire ad totum ius, qd̃ d. Nicolæ cõpetebat ſup illa domo & maſſaritiis ex perſona ſua, & aliorũ, q̃bus ſucceſsit: moueor principaľr ꝑ tex. dictæ l. hæredes mei. §. cum ita. ubi uř hoc expreſſum. ibi. n. pater inſtituit duos filios ſuos & adiecit, ꝙ ſi uterq; ſine liberis diẽ ſuũ obierit, omnem hæreditatem uolo ad neptẽ meam Claudiam peruenire. demum deceſsit vnus ex filiis cũ liberis. alius uerò deceſsit poſtmodũ ſine liberis. decidit ibi, ꝙ neptis Claudia ſubſtituta admittit̃ ad partem illius, q̃ deceſſit ſine liberis, & ſic in partem illius, in quo extitit ꝯdõ, licet ſubſtõ fuiſſet facta ꝑ nomẽ collectiuum, ut ſi uterq; decederet ſine liberis &c. reddit ibi tex. rõnem, ꝙ hoc admittitur non ꝑꝑ uerba, qa illa prorſus reſiſtunt: quia uerum fuit, qd̃ uterq; non deceſsit ſine liberis, ſed ꝑꝑ uolũtatem defuncti, q̃ ſpectari debet, admitti debuit. ita punctuaľr contingit in caſu noſtro. licet. n. fuiſſet dictum: ſi oẽs deceſſerint ſine liberis &c. tñ ex quo in pſona ultimi extitit condõ, & qd̃ plus eſt, nemo remanſerat ex prioribus fratribus, debent iſti nepotes admitti nõ ex ſignificatu uerborum, ſed ꝓpter pſumptam uoluntatem teſtõris. Scdõ hoc uř aperte probari ex rõne. l. pen. C. de impu. & & aliis ſubſt. aliter inducendo, quam ſupra induxer m. ✝ ubi. n. inſtitutis duobus filiis ipuberibus fuit facta ſubſtitutio directa per nomen collectiuũ, uidelicet ſi uterq; deceſſerit in pupillari ætate, talis ſit hæres: demũ & vno tm̃ decedente in pupillari ætate deciditur ibi, ꝙ ſubſtitutus non debet admitti in illius portione ꝓpter uoluntatem prę ſumptam teſtõris: quia præſumendum eſt prẽm cogitaſſe primo decedẽti fratrem ſuũ debere ſuccedere, & ſic ꝙ ꝓpter amorem filialẽ eos ſubſtituerit adinuicem. ergo ex rõne tex. q̃ debet attẽdi ad ampliandũ uel reſtringendum dictũ. l. cum př. §. dulciſsimis, ff. de leg. ij. aperte concludi, ꝙ ſi nõ fuiſſet illa pſumpta uoluntas teſtõris, q̃ cauſatur ex amore filiorũ, arg. in d. l. cũ acutiſsimi, ueniſſet ſubſtitutus in portionem illius, in quo extitit condõ, licet in perſona utriuſq; non extiterit, quãtũcunq; fuiſſet dictum, ſi uterq; &c. & eſt in hoc ille tex. ſic inductus ſatis notabilis ad caſum noſtrũ, & per illum tex. tollit̃ obiectio, q̃ poſſet fieri ꝯ dictam l. hrdes mei, uidelicet ꝙ illa loquit̃ in fideicõmiſſaria reſtõne nã idem eſt in directa, ubi prædicto mõ fuit facta ſubſtõ per nomen collectiuũ, ut ꝓbatur in d. l. pen. & expreſsè uoluit Bar. in utroq; loco; & facit quod ipſe no. in l. quidam teſtõ Proculum, ff. de vul. & pup. Præterea in caſu noſtro non eſt locus directæ ſubſtõni, cum iſte ultimus frater deceſsiſſet poſt pupillarem ętatem, & ſubſtõ fuit facta per uerba cõia & directa iuxta no. in l. Centurio, ff. de vul. & pup. & c. ſi př, de teſta. lib. 6. Nec etiam obſt. ſi dicat̃, ꝙ in caſu noſtro non fuit facta ſubſtõ per nomẽ collectiuum, ſicut in d. §. cum autem, & in d. l. pen. quia ꝯrium eſt uerum cum magis ſit collectiuum uerbum, oẽs, q̃ uerbum, uterque, & in materia noſtra Bar. illa ęquiparauit in d. l. pen. & in d. § cũ ita. Nec etiam obſtat, ſi dicatur, ꝙ in §. cum ita, primò teſtator ſingľr & diſtributiuè dixit: Si quis filiorum meorum ſine liberis diem ſuum prior obierit, partem ſuam ſuperſtiti fratri reſtituat &c. quia hoc nihil ad rũbum. Nam illa ſubſtõ diſtributiua & reciproca nõ refertur ad ibi ſubſtitutos ſecundo loco ſub nomine collectiuo, ſed ad ipſos fratres primò inſtitutos. Et ita punctuaľr contingit in facto noſtro. teſtator. n. hic primò inſtituit filios: demũ eos ſubſtituit ſingľr inuicem & ſecundò, ſeu in loco ipſorum ſubſtituit iſtos nepotes ſub noĩe collectiuo; ita, ꝙ non uideo, ꝙ caſus habeat in hoc aliquam dubitationem, & clariſsimè firmat Bart. in dictis locis. ¶ Tertiò principaliter 3 probatur ſic. ✝ in ultimis uoluntatibus, cuiuſcunq; qualitatis ſint, ſiue ſit directa ſubſtitutio, ſiue fideicõmiſſaria, ſiue conditio, ſiue teſtm̃, uel codicillus, debet primo loco attendi uoluntas diſponentis expreſſa, uel tacita ſeu coniecturata, ut l. in condõnibus, ff. de cond. & demon. & l. non aliter, de leg. iij. & l. cum acutiſsimi, C. de fideicõ. & l. generaliter, C. de inſti. & ſubſt. & d. l. ꝑen. C. de impu. & aliis ſubſti. & d. l. hæredes mei, cum infinitis ſimilibus, adeò, ꝙ id, quod conſtat ex coniecturis, dicitur euidens, ut l. licet imperator, ff. de leg. j. Et ex ratione naturali poſſumus coniecturare uoluntatem defuncti, ut in iuribus præallegatis, & facit. l. ſcire oportet. §. ſufficit, ff. de excu. tuto. & quod no. Cy. in l. non dubium, C. de legi. & Bald. in l. maximum uitiũ, C. de lib. præt. Sed ꝓ Deo uideamus, in caſu noſtro q̃ fuit prima teſtatoris uoluntas? uoluit. n. & indubitanter prædiligere filios ꝓprios & nepotes ex filiis: ſed eis deficientibus noluit dare filiis ſuis liberam facultatem diſponendi de illa domo: ſed uoluit præferre nepotes ex fratre; & fortè etiam fecit propter ſui memoriam, ne domus propria perueniret ad hoĩes alterius cognationis. ſed cum in caſu noſtro tẽpore ultimi morientis nullus extaret de filiis, uel nepotibus ex eis, quid ergo habet obſtare, ne iſti nepotes admittantur ſaltem pro iure cõpetenti iſti ultimo, in quo fuit purificata conditio? profectò nihil, niſi inanis & nudus uerborũ ſonus, de quo nõ curauit iuriſcõſultus in d l. hæredes mei, nec in d. l. Lucius. §. Caio, nec in d. l. pen. & meritò, ne ꝑualeant uerba intentioni, cum non intentio uerbis, ſed uerba habent deſeruire intẽtioni, ut dicit tex. in c. ſecũdo requiris, de appel. Præterea & quartò ubi eſt eadem ratio in parte quo ad partem, q̃ eſt in toto quo ad totũ, ualet arg. de toto ad partem. l. q̃ de tota, ff. de peti. hære. & in l. an pars, ff. prọ derelic. & c. paſtoralis. §. item cũ totum, de offi. deleg. Sed ſi oẽs filij teſtatoris deceſsiſſent ſine liberis, iſti nepotes ex fratre uocant̃ inſolidum ad illam ſubſtõnem; ergo in parte iſtius, qui in parte deceſsit ſine aliis fratribus primo loco ſubſtitutis, & ſine liberis ex fratribus, debent uocari iſti nepotes, cũ in parte iſtius nulla appareat ratio, quare iſti nepotes non debeant admitti. non n. in perſona ſua concurrit fauor liberorũ fratrum præmortuorum, cum nullus eſſet ſuperſtes tẽpore mortis iſtius Nicolæ. limitatur ergo prima uoluntas teſtatoris in eo, quod uoluit nepotes ex fratre præferre nudo iudicio filiorum ſuorum. Et per prędicta ſanè patet reſponſum ad contraria. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVIDAM dominus Iacobus de Racanato in ſuo ultimo teſtamento inter alia ſic diſpoſuit: Item ueniente prædicta conditione ſubſtituit altare magnum eccleſiæ ſanctæ Mariæ de Platea de Racanato in quadam petia terræ vineatæ &c. quam poſſeſſionem uoluit pro dicto altari teneri & cultiuari ad perpetuum cultum diuinum: & eligi debeat vnus presbyter ad perpetuum diuinum prædictum cultum, qui teneatur & debeat in dicto

*dicto altari celebrare diuinum officium, prout iuris ſanctio poſtu
lat & requirit pro anima dicti teſtatoris & ſuorum parentum.
qui presbyter ad celebrandum mõ prædicto debeat eligi per dictũ
Serctũ Ser Claudiũ, ſi tunc uiuet; poſt mortẽ uero ſer Claudij per
eius filios, & ſic ſubſequenter perpetuò de filijs in filios ſucceſſiuè.
Et ſi omnes prædicti non uixerint, uoluit eligi dictus præſbyter
per priores fraternitatis ſanctæ Luciæ, qui pro tempore fuerint.
Aduertendũ tamẽ, quòd prædicta eccleſia ſanctæ Mariæ cuius al
tare fuit ſubſtitutum, eſt monaſterium ordinis beati Silueſtri ſeu
mõtis Sani, quod monaſterium regitur per priores & monachos
cõuentualiter & monaſticè deputatos per generalẽ dicti ordinis,
qui propriè eſt ordo ſancti Benedicti, & eſt monaſterium poſſeſ
ſionibus & bonis competenter dotatum. Nunc quæritur de tribus.
Primò an dictus Ser Claudius poſſit aſſequi uigore ſupradicti re
licti ius patronatus. ¶ Secundo an poſſit uel debeat eligi, præſenta
ri & inſtitui ſecularis ſacerdos, an monachus dicti monaſterij.
¶ Tertiò quid de dicta poſſeſſione debeat conſequi præſentandus
& inſtituendus.*

CONSILIVM LIX.

1 *Ius præſentandi habens poteſt quem uoluerit præſentare.*
2 *Ius patronatus in eccleſia acquiritur duntaxat triplici capi-
te.*
3 *Patrronus quis efficitur eccleſiam nouam conſtruendo.*

SAluatoris Ieſu Chriſti poſtulato ſuffragio
attingã ex ordine primũ, ex cuius
deciſione alia dubia pendent. Et uř primo, ꝙ di
ctus Ser Claudius & ſucceſſiuè alij, de quibus. ſ. fit mẽtio
acquiſiuerint ius pronatus dicti altaris: quia ex dotatiõe
hoc ius pronatus acquiritur. 16. qõne. 7. filijs, no. gl. in ca.
piæ mentis, eadẽ cã, & no. Io. An. in c. j. de iure pa. & gl. 73.
diſt. in ſumma. ſed dictus do. Iac. dictum altare maius do-
tauit; ergo acquiſiuit ius patronatus. Nec ob. ꝙ illud non
conſtruxerit, quia dictum c. filijs, loquiř alternatiuè. ſ. cõ-
ſtruxit, uel dotauit, & ſic ſufficit alterani ex illis liberali
tatẽ exercere, ut in regula, in alternatiuis, de re. iur. li. vj.
& in c. inter cætera, de reſcr. & hæc iuris pnatus acquiſi-
tio procedit non ſolum reſpectu eccleſiæ conſtructæ ſeu
dotatæ, ſed etiã reſpectu capellæ, ut in c. nobis, de iu. pat.
nec refert, an in eccleſia ſeculari, uel monaſterio illud ius
acquiratur. cum ius non diſtinguat: ſed generaliter contu
lit priuilegium dotanti, uel fundanti ſeu cõſtruenti, ut ex
prædictis, uel eorum altero acquirat hoc ius, ut in d. c. fi-
lijs, & de iu. patr. ꝑ totũ, & ꝑ hæc uř tollenda illa conſide
ratio, qđ prædicta eccleſia ſanctæ Mariæ ſit monachorũ
monaſterium. hoc. n. non habet huiuſmodi iuris natiuita-
tem impedire, cum & ipſum corpus monaſterij poſſit eſſe
ſub ptãte patroni. 16. q. 7. monaſterium, & in. d. c. nobis, in
prin. & in c. cum dilectus, de cõſue. cum ſimilibus. ¶ Ex his
1 infertur ad ſecundum dubium, † qđ ſacerdos ſecularis po
terit eligi, quia habens ius preſentandi poteſt preſentare
quem uult. In hoc. n uoluerunt iura ipſi patrono morem
gerere, dummodò alias ſit idoneus, ut in. c. j. 16. q. 5. & ea-
dem cauſa. q. 7. decernimus, & in c. paſtoralis, de iure pat.
& c. cum dilectus. eo. tit. quinimo uř, ꝙ ſecularem & non
monachum eligere debeat, quia ad beneficium non cura-
tum monachus promoueri non poteſt, ut in c. ſuper eo, &
qđ ibi no. de regula. no. plenè. in c. quod Dei timorem, de
ſtat. regul. ¶ Sed prædictis non obſtantibus, quæ uere ca-
ſui noſtro non ob. contrariam ſententiam prorſus in caſu
præſcripto arbitror ueriorem, ſ. quod neque dictus Ser
Claudius, nec filij dicti domini Iaco. uel alij quicunque
ius patronatus ex inſtitutione prædicta in dicta eccleſia
ſanctæ Mariæ ſeu eius altari maiori adepti ſunt, ſeu conſe
qui ualent, ad hanc ſententiam & concluſionem tenendã
2 ex multiplici capite motus ſum. ¶ Et primo, † quia ius pa-
tronatus in eccleſia acquiritur ex triplici capite dũtaxat,
conſtructione. ſ. eccleſiæ. xvj. q. vij. monaſterium, eccleſiæ
dotatione, eadẽ cauſa & qõne, filijs uel nepotibus, Et ter-
ritorij ad eccleſiam fundandam collocatione 18. q. ij. ab-
batem, & in c. ad audientiã. ij. de ecc. ædi. & c. 3. de iure pa.
& no. Io. An. c. j. e. ti. & gl. in c. piæ mentis. xvj. q. vij. Hinc
eſt, ꝙ ex diuerſo facto poſſunt eiuſdem eccleſiæ effici tres
patroni, ut puta quia unus dotauit, alter dedit fundũ, ubi
ecclia fuit conſtructa, alius per ſe, uel ſuis expẽſis cõſtru-
xit ſeu fabricauit, ut no. Io. An. in c. nobis, de iure pat. facit
quod no. glo. 63. diſtin. in ſumma. alius autem modus ius
patronatus acquirendi a iure tradi ius non eſt unde ſi qs
aliquid reliquit, uel donauit eccleſiæ præter cauſas p̄di-
ctas non efficitur patronus, ſed dicitur benefactor, ut no.
Io. And. in d. c. nobis; facit. c. requiſiſti, de teſta. & qđ not.
glo. in c. iij. de iure pa. Sed cum in caſu noſtro dictus do-
minus Iacobus teſtator nec ipſam eccleſiam ſanctæ Ma-
riæ, nec eius altare fabricauerit, fundauerit, uel dotaue-
rit; ergo non potuit ius patronatus pro ſe uel ſuis acqui-
rere, conſequentia & maior patent, minor probatur. cla-
rum eſt. n. ꝙ ipſe non conſtruxit, nec fundauit, cũ ab olim
fuerat fundata, nec etiam dotauit, cum etiam iamdudum
tꝑe fundationis fuerit dotata, nec requiritur quod altare
maius eccleſiæ debeat eſſe dotatum, cum ſit pars eccleſiæ
ſed ſatis eſt ipſam eccleſiam fore dotatam, ut ſatis innui-
tur in c. nemo, de conſec. diſt. j. & in c. cum ſicut, de conſe.
ecc. uel. al. quinimmo ſi uerè ponderentur uerba teſtato-
ris, non reliquit dictam petiam terræ pro dote: ſed ipſum
altare ſimpliciter inſtituit ad perpetuum diuinum cultũ;
& ſic potius dř benefactor, quàm patronus, qđ expreſſius
in caſu noſtro uoluit Io. An. in d c. j. ubi dicit, ꝙ ẽt ſi ante
fundationem eccleſiæ quis aliquid daret ẽt magnũ, non ꝑ
hoc acquirit patronatũ, ex quo nõ dedit cã dotis. In caſu
aũt noſtro non ſolum nõ dedit pro dote, ſed ẽt dedit poſt
fundationem, dotationem, & cõſtructionẽ eccleſiæ, ergo
minime acquiſiuit ius patronatus. Et hæc profectò conſi-
deratio nullũ patitur ſcrupulũ in contrarium. ¶ Secundò
principaliter moueor, quia dicta eccleſia ſanctæ Mariæ
erat iam conſtructa & conſecrata unà cum altari ſuo ma
iori. unde etiam præſuppoſito, ꝙ dictus dominus Iacobus
reliquiſſet dictam petiam terræ pro dote, non tamen per
hoc acquireret ius patronatus in loco iam conſecrato. Ef
ficitur autem quis patronus eccleſiam de nouo conſtruẽ
do, quia ſicut pater deducit filium de non eſſe ad eſſe, ut
no. in dicto c. j. & d. c. nobis, & d. c. piæ mentis, ita ante rei
conſecrationem efficitur patronus. ſed in loco iam conſe
crato per prius non poteſt quis effici patronus aliquid do
tationis loco eidem donando uel ipſum reficiendo, quia
cũ ius patronatus ſit quædam ſeruitus in eccleſia religio-
ſa, & loca ſacra ſeruitutem non recipiũt, ut in l ſeruitutes
§. fi. ff. de ſeruitu. & alibi dicit tex. ꝙ humani iuris eſſe deſi
nit, ſeruitutem non recipit, ut in l. caueri, ff. communia p̄-
di. Et hanc opinionem in terminis noſtris firmat gloſſ. in
dicto c. piæ mentis. xvj. q. vij. & ſequuntur communiter do
cto. & maxime Inn. ſuper rubrica de iure patro. & Ioann.
An. in c. j eo. tit. Excipit tamen Inn. unum caſum, ſ. qñ ec-
cleſia iam cõſecrata eſſet ſine dote, & aliquis uellet eam
dotare. nam tunc acquiritur ius patronatus: quia ſpiri-
tualia non poſſunt eſſe ſine temporalibus. 1. q. 3. ſi qs obie
cerit. Quod tamen limitauit Ioan. And. in d. c. j. quando
hoc faceret de conſenſu diœceſani quod reſpectu refe-
ctionis uoluit glo. in cap. iij. eodem tit. tunc enim fauore
eccle-

eccleſiæ fingitur, ꝗ actus iſte præceſſerit conſecrationē, arg.c.tanta,qui fil.ſint legi. Limitat etiam hoc ꝓcedere, qñ à conſecrari faciente, uel etiam ab ipſo conſecratore non poteſt dñs haberi,arg.eorum, quæ no.in d.c.cum ſicut,de conſecr.eccl.uel alta.quaſi in ſubſidium & nō aliter hoc admittat: ſed cum in caſu noſtro neutrum horū interueniret, quia eccl'ia erat dotata. Item ꝓſuppoſito, ꝗ non fuiſſet dotata : tñ non fuit dos data cū autoritate diœceſani,ut ius patronatus de nouo acquireretur; ergo ceſſat prorſus iuriſpatronatus acquiſitio. puto.n.abſurdum,qđ laicus ꝓ ſuę liberę uoluntatis arbitrio relinquēdo vnum prædium eccl'iæ iam conſecratæ, uel ipſius altari maiori,ex hoc oīno efficiatur patronus eccl'ię uel altaris maioris. vnde cū ius patronatus acquirat laicis ex ſola gratia & tolerātia eccl'ię,cum de iure cōi non ſint huius iuris capaces,cum ſit annexum ſpūali iuxta ea,ꝗ legū. & notantur in c.qm̄,de iure patron.& ꝑ Inn.in c.ꝗ ſicut, de elec.non eſt huic acquiſitioni laxanda facultas, ſed reſtringenda,ut in regula, odia reſtringi,de re.iu.lib.6. & ī l.quod uero ꝯ rationem,ff.de legib. Et hæc ſecūda conſideratio etiam nullum patitur ꝯrium.¶Tertiò principal'r conſidero,quod etiam ex alio capite non potuit iſte acquirere ius patronatus in dicta eccl'ia S. Mariæ : qm̄ nec ex conſtructione, nec ex dotatione quis acquirit ius patronatus, niſi hoc faciat de conſenſu diœceſani,i.epiſcopi,uel habentis ius epiſcopale in loco, ut in caſu noſtro eſt generalis iſtorum fratrum ſanctæ Marię hoc expreſsè probatur in dicto c.nobis,de iure patrona. Satis enim eſſet abſurdum, quod quis pro ſuo libito poſsit eccleſiam de nouo conſtruere : uel altare de nouo erigere, cū iſta ſpiritualia non poſsint laici propria autoritate tractare, ut in c.ij.de iud.& 16.q.7. omnes baſilicæ. Io.And.notauit in d.c.nobis, per illum tex.ꝗ non ſufficit petere conſilium diœceſani: imo oportet habere conſenſum : ſi tamen non uellet ſine iuſta cā conſentire, poſſet per ſuperiorem cōpelli,arg.c.j.de iure patronatus.In caſu autem noſtro non habuit iſte dominus Iaco.autoritatē ſeu conſenſum diœceſani ; ergo ex ſuo ꝓprio facto nō patuit ius patronatus,præſertim in altari maiori acquirere.ſi enim hoc dixiſſet generali ordinis, fortè nullo mō cōſenſiſſet, nec etiam conſentire potuiſſet, cū hoc ſit contra iura pręd icta:& hæc etiam conſideratio concludit.Quarto capite pōt ius patronatus excludi: quia ſi prædicta concurrerent in caſu noſtro ꝗ in ueritate non concurrunt: tñ habito reſpectu, quia in eccleſia religioſorum non pōt beneficiari clericus ſecularis, ut ꝓbatur non cauillando literam in c.fi.§.ꝓhibemus, de ſtatu reg.ubi dř,ꝗ etiā abbate & monachis conſentientibus non pōt clericus ſecularis beneficiari,ut habeat titulum in monaſterio ; ergo multofortius nō ꝓcedit acquiſitio in caſu noſtro,ubi nedum monachi nō conſenſerunt, ſed etiā penitus ꝯdicunt. Et quāquam Hoſt.ibi deſtruendo in ueritate literam, dicat illud ꝓcedere, qñ clericus ſecularis vult eſſe de corpore religioſorum de dādo uocem in c.& ſimilia faciendo,ſicut vnus de collegio, vnde ſecus dicit, ſi uellet clericus eſſe contentus bñficio ſuo,& eccleſiā officiare abſq; eo,ꝗ ſit de collegio monachorū: hoc tñ dictum nō eſt uerum & prorſus repugnat illi literæ. nā ibi ꝓhibet ſimpl'r quem recipi ad præbendam in eccl'ia regulari, & reſpectu receptorum diſponit,ut nō immiſceant ſe cętibus monachorum. Si.n.hoc liceret,prout dixit Hoſt nō reſtrinxiſſet ibi ſe tex.ad receptos,eos tolerādo:ſed hoc diſpoſuiſſet reſpectu receptorū & recipiendorū. vñ ſenſus lřæ fuit hic,ſi bene ponderet, ut deinceps nullus reciperetur ad præbendam in eccl'ia regulari:ſed receptos uoluit ibi Papa tolerare,ne priuarent iure iam quæſito cum hac limitatione,ut non imiſceāt ſe cętibus & cōgregationi monachorum;ſi'c in c.j.de reli.do.lib.6. Et hāc opi.ꝯ Hoſt. ſequitur d.Ant.in d.c.ſi.& ſemper legendo tenui ꝯ Hoſt. ſaltem quo ad caſum noſtrū, ubi monachi reſiſtunt ; & ꝓ hoc ultra alios adduco.c.dudum.18.q.2. ubi dř,qđ clerici ſeculares non debēt aliquo mō accedere ad celebrandum in eccl'ia regulari,niſi inuitent à monachis,& etiam eps non pōt publicè in monaſterio etiam ſibi ſubiecto celebrare monachis inuitis, ne per concurſum populi monachi,ꝗ debent uitam ſolitariā ducere, ſcandalizent, ut ꝓbatur in c.luminoſo,& c.ij.& iij. 18.q.2.ad idem facit. 16.q.1.placuit, & c.ſi cupis. nec credo, ꝗ Hoſt.ꝯdixiſſet huic caſui. ipſe.n.loquitur, qñ abbas & monachi uolunt aliquem recipere ad beneficiandum in eorum eccl'ia ; & nos loquimur,qñ eis inuitis uolunt iſti acquirere ius patronatus in eorum eccl'ia.ꝓſertim in altari maiori, quod nullo mō fieri poſſe arbitror, ne acceſſu ſecularium patiantur aliquod ſcandalū, & ne eccl'ia eorum patiat hanc ſeruitutem.¶Concludo ergo,ꝗ ex pdicta inſtōne nō fuit ius patronatus acquiſitum alicui; & ex hoc infert ad deciſionem aliorum dubiorū. Dico.n.ꝗ nemo eſt eligēdus ſeu ꝓſentandus:quia ſi ceſſet ius patro. ceſſat oīs effectus, ꝗ cauſatur ex eo,ut in c.cū ceſſante de appel.acquirit.n.illa petia terræ eccl'ię S.Marię ad ꝑpetuum diuinum cultum,i.ad uſus neceſſarios eccl'iæ & ꝑſonarum ipſius,arg. in c.paſtoralis,de his,ꝗ fiunt à pla.cum purè fuerit facta. inſtō,& alia appoſita & adiecta p teſtatorem habentur ꝓ non adiectis, cū de iure fieri non poſſunt,ut probatur in ſi'i in c.ſignificatum,de præben.quinimo,ſi teſtator reliquiſſet illam petiam terræ ſub condōne de habendo patronatum:tñ cum illa condō ſit ꝯ ius, ut patet ex prædictis,debet haberi ꝓ non adiecta,& relictum remanet purum,ut in l.conditiones, & l.ſi filius, & l quidam in ſuo, ff.de condi.inſti.cum ſimi. Fratres aūt dicti loci debent rogare Deum ꝓ anima teſtatoris, ſicut faciunt pro aliis eorum benefactoribus. Et hæc ſufficiant. non enim expedit reſpondere ad contraria : quia ſatis abundè patet reſponſio ex prædictis. Laus Deo. NIC. ABB.

CONSILIVM LX.

1 *Sententia ubicunque continet animarum periculum non obſtat rei iudicatæ exceptio, ſiue fuerit iudicatum in foro ciuili, ſiue eccleſiaſtico.*

2 *Sententia qualibet, à qua non eſt appellatum, tranſit regulariter in rem iudicatam.*

3 *Sententia facit ius inter partes, quantumcunq; ſit lata contra ius litigatoris.*

4 *Denunciatio euangelica non procedit, niſi clarè probetur, quòd denuncians agit contra conſcientiam.*

5 *Iudex, quando narrat aliqua in ſententia uel in iudicio parte præſente & non contradicente, alia uerba narratiua probāt in præiudicium partis non contradicentis.*

6 *Succumbens in petitione fundi non admittitur uolens petere fructus occaſione fundi.*

IN cauſa, & quæſtione, ꝗ uertitur inter Ioā. ex vna parte, & Anto.filium ſuum & hęredem Petri ex alia, Saluatoris Ieſu Chriſti præſidio inuocato,Vř primò dictum Io. fore audiendum ſuꝑ petitione ſua,exceptione rei iudicatæ p do.Antoniū
1 oppoſita nō obſtāte. Et primò ꝓbat ſic. ¶ † Vbicunq; ſnīa continet aīarum periculum, non obſtat rei iudicatæ exceptio, ſiue fuerit iudicatum in foro ciuili, ſiue eccleſiaſtico. Primum probatur notabil'r in c.ij.de except.lib 6. Secundum

Secundum in c.lator,iuncta glo & in c. cōſanguinei, & in cap.tenor,de re iudi.Sed ſententia, de qua in caſu noſtro cōtinet periculum animarum, ergo ex ea non cōpetit rei iudicatæ exceptio.minor probatur. nā cū præſupponatur dictum contractum mutui fuiſſe fœneratitium,& illius ui gore uſuram multarum quantitatum pecuniæ dicto Petro ſolutam,& iudicatum fuerit oppoſitū,nutritur per illam ſententiam uſurarius in peccato ſuo, cum peccatū nō dimittatur,ſi non reſtituatur uſura,ex quo reſtitui pōt,ut in c.cū in,de uſur.& in regula,peccatū,de re.iu li.vj Itē dictus Anto filius & hr̄s dicti Petri peccat in nō ſatisfaciendo aīæ defuncti,ꝓut tenetur,ut in c.a nobis, de ſen. excō. & in c.lr̄is,de rapto.& in c.fi.de ſepul.Nec obſtat,ſi dicat̄, ꝙ à tali ſentētia nō fuit appellatū:qa ꝑ hoc nō purgat̄ uitiū ſn̄iæ reſpectu aīæ obtinētis iniuſtā ſn̄iam, ut no.Inno. in c.qa pleriq;,de īmu.ecc.ad idē facit, qđ leg.& not.in.l. Iulianus,ff.de cōdi.inde.ubi habetur, ꝙ per ſn̄iam iniuſtā nō tollitur obligatio naturalis,nec ēt ꝑ eā inducitur obligatio naturalis,ut no Bar.in l.ab eo,C. quo mō & qn̄ iudex.¶Secūdo principaliter & ꝓ dicto Io.inducitur:qa rei iudicatæ exceptio obſtat,cū ad idē agit̄:ſecus, ſi ad aliud agitur nunc,q̄ primò,ut in l. qrit̄,cū duobus ſequen.ff. de excep.rei iudi.& c.abbate ſane,de re iudi.lib.vj. Sed in caſu nr̄o ad aliud nunc agitur,ergo nō hēt officere exceptio rei iudicatæ ēt præſuppoſito,ꝙ illa ſn̄ia tranſiſſet in rē iudicatā.minor ꝓbatur.primo nō ſolū fuit actū,an mutuum fuerit uſurariū,an gratuitū,& iudicatū fuit,ꝙ gratuitum. unde præſuppoſito,ꝙ à principio fuiſſet gratuitū:tamē nihilominus poſtea potuit ſolui uſura, ne illud repeteret̄, arg.in c.cōſuluit,de uſur.iſta.n.ſunt cōpatibilia, nec probat hoc eſſe,quod ab hoc cōtingit abeſſe, ut in c.ij de trāſla.pla.& l.neq; natales,C.de proba. Nunc aūt reperit̄, ꝙ fuit ſolutū indebite & per uſurariā prauitatē,ne illud repeteretur,& ſic prorſus ad aliud agitur nunc,q̄ primo.nō enim in primo iudicio fuit repetita uſura: ſed ſolū fuit oppoſitū,ꝙ contractus ille fuerat ſimulatus & illicitus,& in fraudem uſurarū cōfectus.¶Tertiò uidetur dictū Ioā.admittendū ex alio capite,ēt ſi prædicta non proficerent. ex quo.n. dictus Petrus mandauit in extremo uitæ reſtitui quicquid occaſione traficorū ſeu cōtractuū illicitorū ad eum perueniſſet, uidetur tacite remiſiſſe iuramentum & oē obſtaculū, per quod dictus Ioannes prius nequiuiſſet exigere,ut probari uidetur in c.ad noſtrā.ij.de iureiur.ſecundū unum intellectū. ¶ Et quāquā prædicta in fauorē dicti Ioannis urgere uideantur,in cōtrariā mihi ſn̄iam declinandū fore arbitror,ad quā tenendā ex triplici capite

2 motus ſum.¶Primo & principaliter:†quia regulariter q̄libet ſn̄ia,à qua non eſt appellatū,tranſit in rē iudicatam, ita,ꝙ de eā pōt utroq; iure,excipi cōtra denuo agentē,ut in c.cū inter,de re iudica.& c.abbate ſane, eo.tit. lib.vj. & in l.cū quæritur,cū duabus ſequen.ff.de excep.rei iudi.Et hæc exceptio fuit inducta ad iuris rigorem ſeruandū, ut litium eſſet finis,ut no glo.in c.paſtoralis.§.quia uero,de offi.delega.in l.qui exceptione,ff.de cōdi.indebi. Hęc regula nō reperitur læſa in quibuſdā caſibus à iure expſſis, ut in cā mr̄imoniali, & quibuſdā alijs iuxta id, quod legit̄ & notatur in d.c.lator,inter quos caſus non reperitur caſus noſter,ſ.cū agitur de repetitione uſurarū. Et quāquā generaliter dicatur, quod ubicunq; uertitur periculū animæ ſententia non tranſit in rem iudicatam, ut no. glo. & Inno.in c.inter monaſteriū,de re iudi. ſm glo. in c.lator, eo.tit.& clarius Hoſtien.ibi,& in c.conſanguinei:tamen illud īntelligitur de peccato per partes non remiſſibili, ut ſentit glo.in dicto.c lator,& in c.iurauit,de proba.& clarius Anto.de But.in dicto.c.lator,ut puta cum ſn̄ia fertur iniuſtè contra uinculum matrimoniale, uel matrimonio, obſtante conſanguinitate, uel affinitate in gradibus diuina uel humana legibus prohibitis:ſecus autem,ubi fertur iniuſte pro matrimonio, nullo impedimento obſtante.tunc enim tranſit in rem iudicatam, quia uitium ſententiæ eſt per partes remiſſibile.ex quo enim ſolū præiudicat parti,tranſit in rē iudi. qa uitium ſententiæ eſt per partes remiſſibile,ut ꝓbatur in c.ꝙ ad cōſultationē,de re iudi.& l.ab eo,C.quo mō & qn̄ iudex.ubi dr̄,ꝙ non appellans a ſn̄ia ur̄ accommodare cōſenſum:& alibi dixit tex.ꝙ nō appellando uidetur cōfirmare ſn̄iam, in l.fi.C.de ſen. quæ ſine certa quantita. In his aūt, in quibus uitium ſn̄iæ nō eſt ꝑ partes remiſſibile,ceſſat iſte interptatus conſenſus,cū expſſe non potuiſſent partes ſn̄iam iniuſtā approbare,ut in c.ſi diligenti,de foro cōpe.Sed in caſu nr̄o ēt pręſuppoſito, ꝙ ſn̄ia fuiſſet iniuſta, per quā fuit pronuntiatū contractū mutui fuiſſe gratuitū & licitum,& nō fictum,neque ſimulatū:tn̄ uitium ſn̄iæ erat per partes remiſſibile: quia debitor pōt remittere uſuras creditori,ut not.glo.& Di.in regula,peccatū,de regulis iuris,lib.vi.& Fede.conſilio.18.& Ioā.An.in additionibus Specu.in titu. de uſu. in ij.col.ergo talis ſn̄ia tranſiuit in rē iudicatā, & præſertim indubitanter in caſu noſtro,in quo dictus Ioā.debitor expreſſe acquieuit ſentētię,& obtulit ſe paratū,executioni ſententiæ,prout in ea cōtinebatur, & recipiens poſteā ſponte dilationē ad ſoluendū ꝓſtitit iurm̄ de ſoluendo, & ſic renunciauit oī iuri dicendi de iniuſtitia ſn̄iæ, ut in l.ad ſolutionem,C de re iudi.Hinc dicunt iura†quod ſentētia 3 facit ius inter partes,quantuncunq; ſit lata contra ius litigatoris,ut in d.c.cum inter,& l.ingenuum,ff. de ſtatu. ho. & accipitur pro ueritate,ut in.l.res iudicata,ff.de re iudi. ideo non pōt amplius de iniuſtitia ſententiæ in dubium refricari.nec obſtat,ſi dicatur,quod obtinens ſcienter ſententiam iniuſtam peccat,ut no.Inno.in dicto.c. quia plerique,& Bar.in extrauaganti,ad reprimendum,in uerbo.denunciationem, quod patet ex eo quia per iniuſtam ſententiam non tollitur nec inducitur obligatio naturalis, ut notat Bar. in dicta.l.ab eo,& in l.Iulianus,ff.de condi. indebi.nam ratione peccati obtinens ſententiam iniuſtā, debet uictus, quanquam non appellans,audiri. ¶Ad hoc enim reſpondetur dupliciter. Primò quòd de iniuſtitia ſententiæ non conſtat,& in dubio obſtat tranſitus in rem iudicatam:quia præſumitur iuſtè lata,& eſt præſumptio iuris & de iure,contra quam non admittitur probatio in contrarium, niſi per confeſſionem uincentis,ut not.Inno. in dicto.cap.quia plerique; facit quod legi & nota.in l.is qui fidem,de ſponſa. Præterea hæc eadem ratio militat in omni ſententia iniuſta. ſemper enim peccat obtinens ſcienter iniuſtam ſententiam,ut not.Inno.in d.c.quia plerique, & Bart. in locis præallegatis: tamen propter hoc peccatum non auditur pars aduerſa,ex quo non appellauit,& potuit in ſuum præiudicium acquieſcere ſententiæ: quinimò etiam in præiudicium eccleſiæ obſtat iſte tranſitus in rem iudicatam,ut in dicto cap. cum inter, & cap. cum ſemper,eod.titu.ratione præſumptionis iuſtitiæ: ut ſit litium finis. Præterea & fortius in caſu noſtro interuenit expreſſus conſenſus iſtius Ioannis, ut ponitur in puncto. conſenſit enim expreſſe ſentētiæ,& ſic etiam quo ad obtinentem fuit ſublatum omne uitium, ſi quod erat in ſententia,& fuit inducta obligatio naturalis, quæ oritur ex conſenſu,ut notat Bart.in d.l.ab eo; facit l. Stichū. §.naturalis,ff.de ſolu.& l.cum amplius.§.is natura debet, ff.de reg.iur.Et per hoc eſt ſublatum primū contrariū ſupra factum.Debet.n.intelligi,quando uitium ſententię nō eſt ex parte remiſſibile.Item quando non interuenit ex-

preſſus

preſſus conſenſus partis. Quinimò plus puto, q etiam per uiam denunciationis euangelicæ non debet ille Ioannes audiri, tum quia peccatum fuit remiſſum per expreſſum conſenſum iſtius Ioan. tum quia non debet amplius diſputari de iuſtitia ſententiæ, & hoc expreſſe firmauit Bar. in dicta extrauaganti, ad reprimendum, in uerbo denunciationem. Allego aliam rationem in caſu noſtro meliorem
4 & inconuincibilem. † denunciatio euangelica non procedit, niſi clare probetur, qđ denuncians agit ꝯ cõſcientiam ut leg. & no. & maximè ꝑ Inn. in c. nouit, de iud. ſed cũ hic agatur ꝯ Antoniũ hrđem dicti Petri, qui nullo modo pſumitur habere notitiam de qualitate dicti contractus mutui, ſed omninò habuit bonam conſcientiam, cum habeat ſententiam pro ſe, quam debet iuſtam præſumere, ut in iuribus præallegatis, ergo non poteſt habere locum etiã denunciatio euangelica, fortius nõ dẽt dictus Ioann. audiri directè petẽdo ꝑſertim cũ ueniat ꝯ ſuum iurm. Et hęc ſufficiant quo ad obtinẽdũ ex primo capite ¶ Scđm caput obtinendi in cã, ex quo ẽt motus ſum, eſt cõfeſſio dicti Io. cũ.n. fuerit cõfeſſus in iudicio dictum mutuum fuiſſe gratuitum, ac recognouerit debitum tanquam uerum & iuſtum, prout apparet ex tenore ſententiæ, non debet non admitti ad probandum ꝯriũ, cũ cõfeſſio ſponte facta non poſſit reuocari etiam probando ꝯriũ, niſi uſque ad ſniam diffinitiuã, ut in c. fi. de confeſ. & l. error facti, C. de iur. & fac. ign. ad idẽ. c. ꝑ tuas, de probatio. & l. generaliter. C. de non nu pe. nec obſtat, ſi dicatur, q de confeſſione nõ conſtat niſi per uerba narratiua ſniæ, quę nõ ꝓbant, ut in c. ſi
5 Papa, de priuile. li. vj. † Dico, n. q ex quo iudex aliqua narrat in ſententia uel in iudicio parte præſente & nõ contradicente, talia uerba narratiua probant in præiudiciũ partis nõ ꝯdicentis, ut probatur in l. j. C. de rela. & ibi expreſſè firmat Bar. & dicit bene notãdum, ut in caſu nřo dictus Io. non ſolũ fuit pręſens & tacens, ſed expreſsè ſententiæ conſenſit. ¶ Ex tertiò capite põt dictus Antonius obtinere, quia non debet admitti ad probandum, quod probatũ non releuat, ut in c. cũ contingat, ff. de offi. del. & ĩ l. ad ꝓbationẽ, C. de prob. ſed & ꝑſuppoſito, q dictus Ioann. probaret ſe aliquas pecunias ultra ſolutionẽ exoluiſſe dicto Petro, nõ ꝑ hoc obtineret, ergo non debet ad hoc probãdum admitti. minor ꝓbatur, quicquid ſoluitur ſeu daĩ à debitore ceſſante pacto gratis & amore, licitè põt a creditore recipi deficit. n. alterum, quod eſt formale in uſura, ut plenè no. Io. An. in regula, peccatum, de reg. iur. li. 6. in Merc. facit. c. tua, de ſym. & bonus tex. in c. ſicut epm. j. q. ij. ſed in caſu noſtro mutuũ fuit gratuitum, ut ipſemet Io. confeſſus fuit; ergo non põt repeti gratis ſolutũ; quinimò & ſi nõ fuiſſet a principio gratuitum, ex quo fuit pronunciatum, q fuit gratuitum, & ipſe expreſsè conſenſit ſniæ ut remiſiſſe omne & totum illud, quod potuiſſet repetere qui enim conſenſit antecedenti, conſenſit conſequenti, ut in c. iij. de conſti. & in l. oratio, ff. de ſponſa. Nec obſtat, ſi dicatur, quod licet a principio fuerit gratuitum, tamẽ ex poſtfacto fuit uſura ſoluta. hoc. n. nullo modo ſtare poteſt quia actor uidetur deducere totum ius ſuum, qđ habet tempore iudicij inchoati, ut l. ſolemus ff. de iudi. & c. cum eccleſia Sutrina, de cau. poſ. & propriè & c. abbate ſanè, de re iud. lib. vj. unde cum in iudicio non contenderit, an à principio fuiſſet contractus illicitus & fœneraticius, imò diſputabatur de ipſius iuribus exiſtentibus tpe ſententiæ quod patet apertè, quia contra petitionem non excepit Ioan. q ꝯtus ille erat fœneratitius, & ſic apertè retulit ſe ad tempus ſententiæ; & etiam ſi non dixiſſet, ſatis tacitè intelligitur, cum in iudicio contenderetur de iure exiſtenti tempore ſententię. ergo, ex quo dictus Ioã. ſuccubuit, & confeſſus fuit contractum illũ licitum, ut ꝑ ꝯñtiã uoluiſſe remittere omne ius ſibi competens, præſuppoſito quòd fuiſſet illicitum. Hæc. n. quæſtio uſuraria, ſeu repetitio uſurarum dependet ab illa quæſtione, an contractus fuerit fœneratitius. ſi enim non erat fœneratitius, non poteſt aliquid repeti, cum præſumatur donatum. Ex quo infertur ad ſolutionem alterius contrarij. dico enim q nunc non agitur ad aliud, quam primò. Nam hoc replicat
6 in ſubiecta materia primæ qõnis. † qui. n. ſuccubuit in petitione fundi, non admittitur uolens petere fructus occaſione fundi. l. fundi, & l. fundum, ff. de excep. & l. ſi quis cũ, ff. de excep. rei iud. ita punctualiter contingit hic. Non obſtat, quod ultimò opponitur de cautione ſeu mandato dicti Petri, ut omne illicitum extortum reſtituatur. dico. n. quod non extenditur ad iſtum caſum, cum hic negetur cõtractum fuiſſe illicitum, nec debet admitti ad probandũ contrarium obſtante præſumptione iuris, & de iure, quæ orta eſt ex ſententia, ut ſupra dixi. Item ex remiſſione iã præſumpta, ut prædixi, ius fuit acquiſitum dicto Petro. Item eſt ſibi ius acquiſitum nunc ex ſententia, non ſolùm ex pacto; & ideò illa cautio non debet extendi ad hunc quaſi contractum, arg. eorum quæ notat Barto. in l. more, ff. de acquiren. hæredi. & in l. apud Iulianum, ff. ex quib. cau. in poſ. ea. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

FACTVM, *ſuper quo conſilium petitur, in his ſubmittitur terminis. Peruſini ciues eo tempore, quo uiuebant populariter; ita quòd de facto ſuperiorem ſeu dominum non recognoſcebant, conceſſerunt ſolemniter omnibus ciuibus Senenſibus plenum ciuilitatis ius tam in gabelarum ſolutione, quàm in alijs quibuſcumque tam in agendo, quam in defendendo; ita, quòd deberent haberi & reputari tanquam ciues originarij ciuitatis Peruſinæ. Et hoc ſi et inquantum ipſi ciues Senenſes parem immunitatem & ciuilitatẽ ipſis Peruſinis concederent uigore autem huius conceſſionis conditionalis & reſpectiuæ par immunitas emanauit a ciuibus Senenſibus erga ciues Peruſinos, & procedente tempore ciuitas Peruſina perdidit pluries libertatem. nam fuit ſubiugata à rege Ladiſlao, & ſuceſſiuè a Brachio de Montone, & demum deuenit ad eccleſiæ Romanæ dominium, ſub cuius umbra nunc de præſenti quieſcit. Contingit etiam, quod a pluribus, & pluribus annis & tempore Ladiſſai regis, & Brachij & dominij Romanæ eccleſiæ dicta priuilegia ultro, citroq; edita non habuerunt obſeruantiã: ſed ciues Senenſes tam in ſolutione gabellarum quam in alijs fuerunt Peruſii habiti & tractati tanquam forenſes; & idem contigit ipſis Peruſinis in ciuitate Senarum. Nunc autem quidam ciuis Peruſinus nititur, ut prædicta ciuilitas in ciuitate Senarum ſibi obſeruetur; ita, quod in omnibus habeatur & tractetur tanquam originarius ciuis Senenſis, ſicut in ciuilitatis conceſſione continetur, reluctantibus ciuibus Senenſibus ob cauſas prædictas. Quæritur, quid iuris.*

CONSILIVM LXI.

1 *Priuilegia debent eſſe perpetua.*
2 *Ciuitas licet ſit ſub dominio, nihilominus poteſt ex contractu facere ciuem, qui alias non eſt ciuis.*
3 *Locator ſi promiſerit ſub certa pœna non expellere intra tempora locationis cõductorem intelligitur, ſi penſionem conuẽtam conductor ſoluerit.*
4 *Pater ſi promiſit filium non exhæredare, intelligitur, niſi cauſam exhæredationis filius dederit.*
5 *Ciuitas non libera non poteſt imponere collectam ſuis ciuibus etiã pro utilitate publica ſine principis conſenſu.*

Ciuitas

6 *Ciuitas non poteſt facere, ut quis habeatur pro non ciue, niſi in pertinentibus ad ipſam ciuitatem.*

7 *Veniens directè contra priuilegium ſibi conceſſum, perdit priuilegium per unicam contrauentionem.*

8 *Priuilegium ſi datur ad aliquid faciendum, & illud non fit infra decennium, perditur priuilegium.*

IESu Chriſti Saluatoris poſtulato ex corde ſuffragio, vr primò quòd dictus Peruſinus poſſit iuridicè dicta ciuilitate in Senē
1 ſi ciuitate uti: † tum quia priuilegia debent eſſe perpetua. 25.q.2.c.1.& 2.& in regula, decet de reg.iu.lib.vj. tum quia fuerunt conceſſa non ſubditis; & per conſequens ſunt irreuocabilia iuxta no. per Inn.in c.nouit, de iudi. tum quia trāſiuerunt in quaſi contractum, cum Peruſini cōceſſerunt ciuilitatem & immunitatem Senenſibus propter conceſsionem ab eis fiendam. ergo talis conceſsio eſt irreuocabilis iuxta id, quod legi.& no. maximè per Bar.in l.pen.& l.ambitioſam, ff.de decre.ab ordi.fa. Nec obſtare habet ſubiugatio
2 ſequens ciuitatis Peruſinæ: † quia licet ciuitas ſit ſub dominio, nihilominus poteſt ex contractu facere ciuem, qui alias non eſt ciuis, ut probatur in l.j.in prin.ff.ad munici.& hoc apertè firmat Bar.ad idem tex.ſecundum literam, quæ habet ciues electio, in l.fal.C.de incol.lib.x. facit tex.iuncta gl.in l.ædificia.ff.de uer.ſig. nec etiam habet obuiare nō obſeruantia in quibuſdam ciuibus: tū quia illi non allegarunt hoc priuilegium: tum quia licet aliqui ſpontè ſoluerint, & non fuerint uſi illo priuilegio, non per hoc renūtiatur in reliquis actibus priuilegio & libertati, ut uidetur notabilis tex.in l.uoluntarie, C.de exce.tut. tum quia cum priuilegium illud fuerit conceſſum toti populo ciuitatis. non potuerunt aliqui particulares, non conſtituentes ſaltem maiorem partem populi, illi priuilegio per eorū contrauentionem tacitè renuntiare, arg. eorum, quę not. Inn.in c.accedentibus, de priuil. poteſt.n.quis renuntiare iuri & fauori, quatenus tangit perſonam ſuam, non autē quatenus perſonam alterius; ad hoc quod legi.& no.in c.dilecti, & c.ſi diligenti, de fo.comp.& in l.ſi quis in cōſcribendo.C.de pactis.& c.ad apoſtolicā, de reg.iu.cum ſimilibus. Sed, his minimè ī caſu noſtro militātibus, arbitror dictum Peruſinum non poſſe, inuitis ciuibus Senenſibus, illa immunitate & ciuilitate uti, cum illa ſit ex infrà allegandis cauſis extincta, & ſublata. Moueor in hanc ſnīam: quia dictæ immunitatis & ciuilitatis conceſsiones fuerunt reſpectiuè & reciprocè conceſſæ. nulla.n.cōceſsio fuit in ſe pura: ſed quælibet fuit facta reſpectu alterius obtentæ, ſeu obtinendæ. unde Peruſini non conceſsiſſent illam immunitatem Senenſibus, niſi propter conceſsionem conſimilē à Senenſibus obtinendam; & ita ē contra Senenſes nō cōceſsiſſent niſi propter conceſsionem eis à Peruſinis factam, ut ſatis hoc ex utriuſq; priuilegij tenore perpenditur. ergo ceſſante conceſsione facta per Peruſinos, ilicò ceſſauit, & extincta fuit conceſsio eis facta per Senenſes: quia ceſſante cauſa priuilegij, ceſſat priuilegium in l.generaliter, C.de epiſ.& cle.& 16.q.1.c generaliter, cum gl.fina. facit l.ex facto, & quod ibi no.ff.de uul.& pup.& c.ſuggeſtum, de decimis, & facit in arg. totus titulus ſtorum, C.de condi.ob cām.& optimè facit.l.quæro.§.inter locatorem, ff.loca.
3 ubi habetur, quòd † ſi locator promiſit ſub certa pœna nō expellere intra tempora locationis conductorem, intelligitur illa tacita conditio, reſpectu cuius locauit, ſ.ſi penſionem conuētam conductor ſoluerit: alias autem illo ceſſante à ſolutione, poteſt ſine pœnæ metu expelli. Et per illū tex.
4 dicit ibi Bar. † quòd ſi pater promiſit filium non exhæredare, intelligitur, niſi cauſam exhæredationis filius dederit, ut in l quidam cum filium, ff.de uerb.obl. Item ſi promiſi te non offendere, intelligitur, niſi cām offenſionis commiſeris, ut l.qui ſeruum, ff.de uerb.obl. Id.n.quod tacitè ineſt, habetur pro expreſſo. l.cū quis, ff.ſi cer.pet. Et generaliter dixit Bar.illum.§.notandum ad omnes contractus, in quibus ultrò citroq; aliquid promittitur, ut quis non teneatur adimplere cum effectu, ſi per aduerſam partem oīa ſeruata non ſunt; facit l.Iulianus.§.offerri, ff.de act.emp.& l.ædiles.§.fi.cum l.ſeq.ff.de ædi.edic.& regula, fruſtra fidem quis poſtulat, de reg.iu.lib.vj.& quod ibi no. per Io. An.& per Cy.in l.cū proponas.C.de pac.& facit tex.in l.cum precibus, C.de præſcrip.uer.& quod leg.& no.ī c.peruenit, de iureiu.& c.conſtitutus, de pœnis, & 33.q.2.c.quod Deo pari. quòd autem amiſſa libertate euanuerit, ſaltem pro maiori parte, immunitas conceſſa per ciues Peruſinos, facilè probatur. Imponere uectigalia, pedagia exigere, gabellas & præſtationes ordinarias, & extraordinarias inſtituere, & iniungere, pertinet ad principem, non autem ad ciuitatem non liberam, ut probatur in l.uectigalia, ff.de pub.& in l.unica, quę ſint regalia, col.x.& in c.ſuper quibuſdam, de uer.ſig. expreſſius probatur ī l.ij.C.noua uectiga. quinimò plus dixit Bar.in l.unica, C.de ſuperindi.lib.x. uidelicet † quòd ciuitas non libera non pōt imponere collectam ſuis ciuibus, ēt pro utilitate publica, 5
ſine principis conſenſu, licet poſſit imponere pro neceſsitate imminenti ipſi ciuitati propter debita ſoluenda; & ſic debet intelligi quod le.& no.in l.iiij.§.actori, ff de re iud.& l.j.ff.quod cuiuſq; uniuer.no. ſicut autem non poteſt ciuitas non libera iſta onera imponere, ita & fortius nec exēptionem alicui concedere: quia non poteſt in præiudiciū iurium principis ſtatutum ſeu ordinamentum, uel priuilegium edere, ut no.Bar.ī l.omnes populi, ff.de iuſt.& iu.& clarè probatur, in l.omnes, C.de ann.& tribu. ubi patet quòd nemo citra principem poteſt immunitatem præſtare ſuper iuribus debitis prin.& ibi per Bar. facit ad idem, quod leg.& no.in l.fi.§.ſi quis profeſſus, ff.de public.& optimè.c.uenientes, de iureiu.& ſpecialiter in caſu noſtro uo
6 luit Bar.in l.ſi maritus, ff.de adul. ubi dicit, † quòd ciuitas nō poteſt facere, ut quis habeatur pro non ciue, niſi in pertinentibus ad ipſam ciuitatem: ſecus autem quo ad pertinentia ad Principem. Cum ergo ciuitas Peruſina conceſſerit immunitatem, & ciuilitatem ciuibus Senenſibus reſpectū gabellarum nō ſoluendarum, & pedagiorum, quæ omnia pertinent ad principem; ergo perdita libertate illud priuilegium fuit annihilatum, præſertim contra Romanā eccleſiam, quæ eſt uerè dña illius ciuitatis. unde expulſo dño eccleſiæ non potuerunt ciues aliquid cōcedere uel ſtatuere de pertinentibus ad Romanam eccleſiam, ut in d.c.uenietes, de iureiu.& quod legi.& no.ī c.quāto 63.di.& apertè uoluit Bar.in d.l.omnes populi, ff.de iuſt.& iu.& per conſequens debet ceſſare priuilegium cōceſſum, ut ſ. dixi. Ad idem facit, quod in ſimili legi.& no.ī l.ſi uerò.§.item cum quidam, ff.loca. ubi patet; quòd etiam ſi caſu fortuito conductor non poteſt præſtare operas locationis, nihilominus tenetur reſtituere mercedem perceptam ipſi locatori, præſertim cum hoc contingat ob odium Peruſinorum, arg.in l.ſi merces §.culpæ.ff.eo.tit.& hæc ſufficerent ad excluſionem dicti priuilegij. ¶ Sed ad maiorem cautelam inferam alias cauſas perditionis huius priuile
7 gij. † ubicūq; quis directè uenit cōtra priuilegium ſibi cōceſſum, perditur priuilegium per unicam contrauentionem, ut in c.cum acceſsiſſet, in fi.de conſti.& ibi per doc.ī c.pro illorum, de præben.& in l.fi.C.de iur.do.impe. niſi fauor eccleſiæ aliud operetur, & ſic loquitur.c.accedentibus, de priuileg. facit ad idem.32.q.2.quando renūtiatur.

tur,ſed in caſu noſtro Peruſini uenerunt contra priuilegium ciuilitatis eis conceſſum pluries,& pluries ſoluendo gabellas in ciuitate Senarum tanquàm extranei, & idem fecerunt ciues Senenſes in ciuitate Peruſina; ergo fuit tacitè renuntiatum mutuo priuilegio. Nec obſtat, ſi dicatur,quod ſingulares ciues non potuerunt hoc facere præiudicium omnium ciuium;quia illud uerum, niſi toties fuiſſet facta contrauentio,q; ueroſimiliter perueniſſet ad notitiam ciuium.nam tunc uidentur ciues approbare,argumen.eius,quod not.Inno.in c.bonæ,el.j.de poſtu.præla.Et præſertim in caſu noſtro,in quo per decennium & ultra non fuerunt dicta priuilegia obſeruata, & ſic ſaltem fuit inducta cōſuetudo in contrarium,ut in terminis noſtris no.Cy.in d.l.uoluntarie,C.de excuſa.tuto.

8 ¶Præterea & ultimò ſi datur priuilegium ad aliquid faciendum,& illud non fit intra decennium,perditur priuilegium,ut notanter probatur in l.una,ff.de nundi. & hoc firmat ibi Bar.dicens per illum tex.q; ſi ciuitas habēs priuilegium,ſuper ſtudio generali,non utatur illo intra decennium,perdit illud ergo fortius in caſu noſtro perdit ſaltem per lapſum decennij.in quo non ſolum fuerunt uſi ſed expreſſè ꝯuenerunt ſoluēdo,tāquam forenſes.fortius n.ꝑdit priuilegiū ꝯueniendo,quàm non utendo, ut no.in d.c.cum acceſſiſſent,& præſertim in caſu noſtro, in quo ciues Senenſes fuerunt pluries & pluries coacti ſoluere in ciuitate Peruſina tanquàm forēſes.unde debebant ipſi Peruſini obſeruare ſuum priuilegium erga Senenſes,ſi uolebant ut eis obſeruaretur conceſſum à Senenſibus, q̃a fruſtra quis poſtulat fidem ſibi ab eo ſeruari,cui fidem a ſe ꝓſtitam ſeruare recuſat.ut in regula,fruſtra,de re.iu.lib.6. cum ſi'ibus ſuperius all. Nec obſtat ſi dicat, q; priuilegiū non fuit allegatum in ciuit.Peruſina,q̃a imò tacite fuit allegatum, dum allegabant ad ſolōnem euitandam ſe eſſe Senenſes,ut patet in actis.Itē quia ſatis eſt,q; ꝑ non uſum ſit inducta conſuetudo in ꝯrium in l.de quibus, & l.diuturna.ff.de legi.& 4.diſt.§.leges. Præterea fruſtra allegaſſent priuilegium,quod iā eſſet nullū, & annihilatū in aduētu principis,ut ſ dixi, facit.l.decernimus,cum materia ſua,C.de ſacroſ.eccl. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM LXII.

1 *Poſſeſſio probatur per iuramentum fidelitatis.*

2 *Compromiſſum ſi factum fuit de aliqua re,non poteſt arbiter illam rem uni adiudicare,& alteram partem condēnare, ut det aliquam rem in compromiſſo non deductam.*

3 *Facultas allegandi nullitatem contra ſententiam licet aliquo iure remoueatur,poteſt tamen allegari nullitas ex iuriſdictionis defectu proueniens.*

4 *Exceptio negans iuriſdictionem remouet qualitatem ſententiæ, ſuper qua ſe fundat ius,ſeu ſtatutum.*

5 *Arbiter licet non poſſit ſententiare circa omninò aliena ab expreſſis.poteſt tamen decernere; & ſententiare de cohærentibus expreſſis,ſine quibus nequeūt expreſſa cōmodè terminari.*

6 *Conſeruator datus per Papam in fauorem alicuius eccleſiæ, licet nequeat de iure cognoſcere, niſi de iniuriis notoriis.tamen ſi negetur per partem aduerſam, iniuriam eſſe notoriam, poterit ſummariè cognoſcere, & ſuper hoc pronuntiare.*

7 *Mandatum non extenditur ultra comprehenſa in mandato.*

8 *Vim propulſare incontinenti dicitur,qui facit quàm citius commodè poteſt,ad alia negotia non diuertendo.*

9 *Teſtes & ſcripturæ antiquæ,maximè ex archiuo publico productæ probant pertinentias.*

10 *Scholaris quamuis ſtet per mille annos in ſtudio, non ſortitur ibi domiciliū,ſi habet animū redeundi ad partes ſuas.*

11 *Ciuitas aliqua ſi facit aliquod ſtatutum cauſa alienationis fiendæ alicui tyranno:talis alienatio,& omnia quæ facta ſunt poſſunt reuocari.*

12 *Fines locorum probantur per libros antiquos,ſeu ſcripturas.*

13 *Caſtrum ad ſe,iure communi inſpecto, non habet iuriſdictionē.*

14 *Poſſeſſor tenetur reſtituere rem,quam poſſidet, niſi plenè probet dominium.*

15 *Ciuitas ſi augetur,& cingitur nouis muris,ſeu foſſatis,ſeu plantatis,totum augmentum comprehēditur appellatione ciuitatis*

16 *Secundum officium excludit primum,quādo ſe non cōpatiūtur.*

17 *Priuilegium clericatus non perditur,niſi per actum omnino contrarium clericatui.*

18 *Clericus in minoribus ſi contrahit matrimonium per uerba de præſenti,perdit ipſo facto beneficium eccleſiaſticum.*

IN controuerſia orta inter ducē Burgundiæ ex una,& ducem Auſtriæ ex alia ex parte quibuſdam capitulis pacis inter eos factæ Ieſu Cri ſaluatoris ꝓſidio ex corde poſtulato,attingā ex ordine dubia iuxta mihi conſultationem porrectam.Et in ordine illud primò occurrit,An illa quatuordecim loca in conſultatione expreſſa,quæ dux Burgundiæ aſſerit fore fortilitia,& ad ſe expectare uigore capitulorum pacis initę,ſint ſibi adiudicanda,an uerò pertinebant ad ducem Auſtriæ,& ſint ſibi dimittenda, ad quē indubiè pertinebant ante guerrā inchoatā. Vr prima facie, q; ſint duci Burgundiæ adiudicanda, non obſtante arbitramento per epiſcopum Tridentinum lato, quia in uno ex dictis pacis capitulo expreſſè actum extitit,q; omnia caſtra,& loca acquiſita,& acquirenda per ducem Burgundiæ uſque ad concluſionem illius pacis, ſint,& remaneant cū eorum iuriſdictionibus & pertinentijs ipſi duci Burgundię, hoc tñ declarato, q; uillæ & quæcūque loca Tridentini territorij, ſi quæ forent,quę non eſſet de diſtrictibus,iuriſdictionibus,aut pertinentijs ſupraſcriptis acquiſitis,& non haberent niſi campanilia tm̄, aut campanilia cum eccleſijs ſolū,uel etiam eccleſiam ſine campanilibus fortificatam,uel eſſent ſine eccleſijs & campanilibus & ſine fortilitijs,& uerteretur in dubium quorum eſſent, qm̄ partium quælibet aſſereret eas eſſe ſuas, de ipſis ſtet ad arbitrium & iudicium dñi epi Tridentini &c. Cū autē iſta quatuordecim loca nunc poſtulata ꝑ ducem Burgundiæ ſint de acquiſitis durante guerra,ergo ſunt ſibi adiudicanda,nihil.n.tā congruum eſt fidei humanæ,quā ea, q̃ partibus placuerunt.ſeruare,ut dixit tex.in l.j.ff.de pac.in prin.& alibi dicit tex.ſtudioſè agēdum eſt,ut ea quæ promittuntur,opere compleantur,ut in c.3.de pac.quinimò eccleſia,ut pax ſeruetur,interponit ſe imperioſe, ēt inter laicos,ut pacta inita ſuam obtineant firmitatē,ut in c.j.& quod ibi no.e.ti.Quòd aūt iſta loca fuerint de acquiſitis, probat dux Burgundiæ per iuramenta fidelitatis ab habitatoribus illorum locorum tempore acquiſitionis ſibi ꝓ
1 ſtita. Nam per iuramentum fidelitatis probatur poſſeſſio, ut in c.longinquitate.xij.q.ij.& in c.ſi diligenti,de præſcr.& ibi expreſſius hoc tenet Io.An.Nec huic ſententiæ ſeu intentioni ducis Burgundiæ repugnat iuridicè arbitramētū latū ꝑ epm Tridentinū,qm̄ illa loca tanquam fortilitia nō ueniebant in cōpromiſſo.fuit.n.cōpromiſſū de uillis,ſeu locis ſine fortilitijs &c ut ſ dictū eſt, qualia nō ſūt hæc ergo arbitramētū in hac parte ipſo iure fuit nullū cū arbiter nullā habeat ptātē circa in cōpromiſſo nō cōprehēſa,ut in c.cū dilectus,de arb.& in l. nō diſtinguemus. §. de oſt.& in l.ſi cū dies,§.plenū,ff.de arb.hic notanter uo
2 luit Bart.in l.Aquil.ff. de tranſac.† q; ſi fuit compromiſſum de una re, non poteſt arbiter illam rem uni adiudicare, & alteram partem condemnare,ut det aliquam aliam

aliam rem in compromiſſo non deductam; licet poſſit arbitrari, ut det certam quantitatem pecuniæ pro illa re, ut inſti.de offi.iud.§.officium,& de hoc plenius per cũ in d.l.Si ergo in compenſationem rei compromiſſæ non poteſt arbiter extendere manum in rem extrinſecam, fortius non licuit hoc caſu epõ Tridentino arbitratori extẽdere poteſtatem ſuam ad hęc loca, quæ nullam communionem habebant cum rebus in compromiſſo deductis. ¶Sed in diuerſam partem prædictis minimè obſtantibus, motus ſum pluribus rationibus,& per maximè una, reſpectu cuius nullum uideo ſubterfugium, quæ eſt hæc. Cum enim arbitramentum fuerit latum per epiſcopum Tridẽtinum ſuper omnibus locis territorij Tridentini in fauorem ducis Auſtriæ, quibuſdam ſpecificè nominatis, exceptis,& adiudicatis duci Burgundię,& tale arbitramentũ dicatur per utranque partem emologatum, & approbatum; ergo nunc non poteſt allegari poteſtatis uel iuſtitiæ defectus, cum nedum arbitramentum, ſed ſententia quæcunque ex poteſtatis defectu nulla poſſit per partes ex poſtfacto approbari, ut habeat non uim ſententiæ, ſed cuiuſdam pacti & contractus, ita, quod talis ſententia de cætero impugnari non poteſt; tex.eſt apertus in l.ij. C.com munia utriuſque iud. & clarius hoc uoluit Bar.poſt glo. in l.j.C.qui pro ſua iuriſ.no.glo.& moderni poſt eam in c.ſignificaſti,de fo.compe.fortius ergo potuit approbari arbitramentum quantumcunque nullum, arg.in l.cum antea,& quod ibi no.ꝑ doc.C.de arb.nec mirum cum nõ ſumat uires ſuas ex poteſtate arbitrantis, ſeu ſententiantis, ſed uigore ꝯctus, ſeu pacti tacitè initi ex probatione ſeu emologatione ſecuta, ut no.in dictis iuribus. Et per hæc ſoluitur ꝯriũ, quod formari poſſet de notatis per gl.in cl. 3 j.de ſeque.poſ.& fru.ubi concluditur in effectu † quod licet aliquo iure remoueatur facultas allegandi nullitatẽ ꝯ ſententiam, põt tñ allegari nullitas ex iuriſdictionis defectu prouenięns.ita uidetur in propoſito dicendum, ꝙ licet dictum fuerit in capitulo pacis, ut ꝯ diffinitionem epĩ Tridentini arbitratoris nihil poſſit opponi poterit tamen dici de poteſtatis defectu. Dico.n.illam gl. ponere caſum ſatis diuerſum a noſtro, nos enim loquimur quando partes approbauerunt arbitramentum ex poſtfacto, uigore cuius approbationis uidentur nouiter ꝯhere,& paciſci ſuper expreſsis in arbitramento, ut in iuribus ſuperius allegatis.glo.uerò allegata in contrarium procedit, ubi non interuenit conſenſus partium; ſed ius, uel ſtatutum remouet facultatem dicendi ꝯ ſententiam de nullitate; quo caſu licet allegare nullitatem prouenientem ex iuriſdictionis defectu,& ratio eſt: quia ſtatutum ſeu ius in remouenda exceptione, fundat ſe ſuper ſententia. 4 † Exceptio autem negans iuriſdictionẽ remouet qualitatem ſententiæ, ſuper qua ſe fundat ius, ſeu ſtatutum, quia ſi fuit lata a iudice, nõ ſuo nõ meretur nomẽ ſententiæ, ut in l.4.§.condẽnatũ,ff.de re iudi.& in c.at ſi clerici,de iudi.& C. ſi à non compe.iud.per totum; ad hoc notabilis doctrina Bar. in l. j.ff.quod ui aut clam.ubi per illũ tex.& glo.uoluit, ꝙ qñcunque aliqua diſpoſitio tollens exceptionem fundat ſe ſuper qualitate, hoc non obſtante admittitur omnis exceptio, per quam illi qualitati detrahitur, quia tunc non uenitur contra diſpoſitionem.unde ſi ſtatutum diſponit, ut nulla exceptio admittatur contra inſtrumentum publicum; poteſt nihilominus opponi, ꝙ illud inſtrumẽtum nõ fuit conditum a notario: quia per hoc nõ remouetur qualitas publici inſtrumenti;& idem in ſimilibus, ut ibi not. ꝑ Bar.Hæc autem in caſu noſtro minimè obſtat, ut luce clarius patet ex prædictis.¶Præterea & ſecundo, uidetur, ꝙ etiam ceſſante emologatione prędicta, ſententiandum eſt pro dicto duce Auſtriæ.Cum enim fuiſſet in capitulis pacis actum, quòd ſi contentio aliqua uerteretur inter dictas partes ſuper uillis, & quibuſcunque locis territorij Tridentini, quæ non haberent niſi campanilia tantũ, &c. ut ſupra dictum eſt, ita, ꝙ eſſent ſine fortilitijs, ꝙ de ipſis ſtetur ad arbitrium & iudiciũ epĩ Tridẽtini. Et inter partes fuit dubitatũ, ſeu potuiſſet meritò dubitari, ſi quædã loca dicerẽtur eſſe ſine fortilitijs, an potuit iuridicè & cũ bona cõſcientia dictus eps, facto cõpromiſſo generali ſuper omnibus locis &c.declarare, quæ ſunt illa loca, quæ dicantur eſſe cum fortilitijs, uel ſine, ad effectum decernẽdi ſuper illis, quorum eſſent, ut ſic omnis diſcordia, ſeu fomes diſcordiæ tolleretur, licet in compromiſſo expreſsè non fuiſſet dictum, ut decerneret, quæ loca dicantur ſine fortilitijs, ſed ut decerneret ſuper illis locis, cuius eſſent. 5 Dico † quòd licet arbiter non poſſit ſententiare circa omnino aliena ab expreſſis, quo caſu intelligi debent iura ſuperius per me allegata; poteſt tamen decernere,& ſententiare de cohærentibus expreſſis, ſine quibus neque unt expreſſa commodè terminari. Ad hoc allego glo. no. in d.c.cum dilectus, de arbi.& idem uoluit ibi Inn.& gl.iuris ciuilis in d.l.non diſtinguemus.§.de officio ¶Quęſtio autem iſta, ad quem pertinerent dicta loca, non potuiſſet commodè decidi, niſi determinaretur prius quæſtio præambula an illa loca dicantur ſine fortilitijs ut ſic comprehendantur in compromiſſo, aliàs enim quælibet pars potuiſſet dicere illa loca eſſe cũ fortilitijs, uel ſine: & ſic de facili fuiſſet rupta pax ad cuius conſeruationem partes ita liberè poſuerunt ſe in manibus epiſcopi Tridentini; pro hoc c.in cauſis, de elc.iuncta glo.in uerbo, quia uerò, in fine, ubi colligitur quòd data poteſtate eligendi per compromiſſum, uidetur tacitè data poteſtas poſtulandi, quia omnia, quæ ſunt uicina, & coniuncta mandato, tacitè ueniunt, ut ibi. Idem facit, quod in ſimili habetur in iudice ordinario, uel delegato, cui data poteſtate ſuper principali iure intelligitur acceſſoriè data in cognoſcendo, an illa cauſa ad ſuam poteſtatem pertineat, ut l.ſi quis ex aliena, ff.de iud.& l.ij.ſi quis in ius uoc.non ierit, ubi per Barto.& c.ſuper literis, de reſcrip. ubi per Innoc.& alios doctores, hinc dixit gloſſ.not.in c.j.de offi.lib. vj. † quòd licet conſeruator datus per Papam in fauorem alicuius eccleſiæ nequeat de iure cognoſcere niſi de iniurijs notorijs, tamen ſi negetur per partem iniuriam eſſe notoriam poterit ſuper hoc ſummariè cognoſcere,& ſuper hoc ꝓnuntiare, licet ſimpliciter datus ſit ſuper notorio. ¶Ad idem tex.iuncta glo.in c.cum perſonæ, de priuil.li vj.& in c.j.de pœnis. co.lib.ubi etiam per gl.Præterea uidemus, 7 † quòd mandatum non extenditur ultra comprehenſa in mandato; quinimò loquitur per uerba taxatiua, dicens quòd procurator ad illa ſolummodò intelligitur conſtitutus, quæ in commiſſionis literis inueniuntur expreſſa, ut not.in ca.cum olim, cl.j.de offi. deleg.& tamen poteſt procurator agere ea, quæ ſunt præparatoria mandati, licet non ſint in mandato expreſſa, ut not in l. ad rem mobilem,& in l.ad legatum, ff.de procur.Item poteſt exercere id quod eſt prope mandatum, ut in c.in cauſis, de elec.& de renun.c.poſt tranſlationem,& ff.iudi.ſol.l.iam tamẽ §.ulti. Item prorogare poteſt mandatum ad acceſſoria ipſius ſiue ſequelam, ut.ff.de inſtito.l.cuicunque §. ſi ei, apud quem; & hoc notanter firmauit gloſſ.in d.cap. cum olim. Idem ergo dicendum in caſu noſtro,& tanto fortius, quanto partes tacitè uidentur uoluiſſe, ut dictus epiſcopus Tridentinus eſſet generalis deciſor quæſtionum, quæ poſſent oriri ex capitulis pacis ſuper rebus acquiſitis, ſeu traditis, ut pax ſuis finibus conſeruaretur.

tur.¶Tertiò principaliter facit: quia in dubio debet fieri interp̄tatio,ut diſpoſitio teneat,ut in l. quoties,ff.de uerbo.obligo.& c.abbate,de uerbo.ſigni.Hinc eſt,ꝙ uerba ēt improprianтur & extenduntur ultra uim ꝓpriam, ut ſalua ſit diſpoſitio,ut notabiliter ꝓbatur in c.ſinia,de ſen. ex com.lib.vj.facit.l.ſi ita ſtipulatus fuero per te,ff. de uer. ob.facit quod not. Bald. in c.j.de cap.qui cu.uen. col.x & Arch.13.q.1.c.j. Præſertim cum dux Auſtriæ certet hic de dāno uitando,& dux Burgundiæ de lucro captādo iuxta ea,quę legūtur & no.in l. apud Celſum §. Marcellus, ff.de doli excep.& in c.dilecti,de excep.& ꝑ Bar. in l.cum mulier.ff.ſolu.matr. Ad idē facit theorica Bart. in l.oēs populi,ff. de iuſti.& iur.& l.nō dubiū C.de legi. qua cauetur,ꝙ in ſtatutis,& alijs diſpoſitionibus debet fieri ſtricta uel larga interpretatio , ne quis ſine legitima cā patiatur damnū:alter uerò ſentiat lucrū , ad quod optime facit.l. ut gradatim,ff.de mune.& hono.& l.ij.C.de noxa. & c. cū dilectus,de cōſue. Reliqua patebunt ex reſpōſionibus ad contraria. Et primò dum dr̄ illa quatuordecim loca fuiſſe acquiſita durante guerra , & ſic nullo modo uenerunt in cōpromiſſum,reſpōdetur dupliciter. Primò,negando allegationē in facto fore uerā.non.n.potuerunt ruſtici, & incolæ locorū illa in ducē Burgundiæ transferre, cū ipſi nō poſſiderēt nec nomine ꝓprio,nec nomine ducis Auſtriæ, ſed poſſiderent à duce Auſtriæ,ut uoluit Inno.in c.olim, el.j.& c.olim.3.de reſt.ſpo. Iurisdictionem.n. quā habebat dux Auſtriæ in pſona hoīum, nō potuit ipſe perdere, ſicut nec ex ſolo facto dominiū:quia cū iurisdictio ſit res incorporalis,ſolo oīa detinetur, nec pōt ꝑdi ſine ſcientia, & patientia poſſidentis,ut in l.j.C.de ſer.& aqua, & ibi ꝑ doc.& no.in l.j.ff.de iti. actuque priua. plenè per Inno. in c.bonæ,el.ij.de poſtu.præla.& in c. conquerente , de offi. ord.& c.dilectus,de capel mona.& in c.olim ij.de reſt.ſpo. & multis alijs locis. Hic autem in perditione nō interuenit patientia ducis Auſtriæ,qui illam iurisdictionē poſſidebat,ut ſtatim dicam.Idem dicā reſpectu locorū.cum.n. dux Auſtriæ illa loca poſſederit ꝑ ſe nō perdidit ciuilem poſſeſſionē per ingreſſum ducis Burgundiæ,ſed tm̄ naturalem,ut in l.clam poſſidere.§.qui ad nundinas,&.l.peregrè,ff.de acq̄ren.poſſeſſio.& in c.olim,el.j.de reſtitu.ſpolia.ubi per glo.& docto.In duobus.n.caſibus perditur ciuilis hoc caſu.Primus,quando poſſeſſor uenit uiolenter , & nō fuit admiſſus.Secundus,quādo iuit nō ad poſſeſſionem ſuā:quia ſuſpicabatur ſe poſſe repelli,ut no.in iuribus pręalle.Sed in caſu nr̄o neutrū horum accidit . quia dux Auſtrię nitebatur cōgregare gentes,quas poterat, ut recuperaret illa & alia loca ꝑdita , nec diuertit ad aliena negotia:& quāquā Bar.in l.j.C.unde vi, dixerit,ꝙ debet antiquus poſſeſſor recuperare intra triduū;tn̄ melius attingit materiam in l.iij.§.cū igitur,ff.de vi & vi. arma. ibi.n. dixit,ꝙ debet cōſiderari qualitas facti,& perſonarū &c. uñ diceretur quē facere incontinenti , ſi ueniret ad recuperandū intra ſex menſes,ut ſi oportuit congregare magnū exercitū &c.Et hæc opinio cōiter tenetur, & uidet̄ de mēte glo.in c.ſignificaſti,de homic.†quæ dicit,ꝙ incōtinenti dicitur ꝓpulſare uim,ſi facit,quā citius commodè pōt ad aliena negotia nō diuertendo. Certū eſt,ꝙ antequā acquiſiuerit dux Burgundię ciuilem poſſeſſionē, nō uidetur illa loca acquiſiuiſſe,ut ꝓbatur ex his,quę leg.& no.in dictis iuribus,& maximè in d.c.olim, el.j. Præterea & ſecundò pōt facilius rn̄deri,ꝙ pręſuppoſito , quod loca illa ꝓrſus acquiſiuiſſet:attamen ex quo arbitramentum ſuꝑ his approbauit, nō pōt amplius cōtrauenire ꝑ ea quæ ſuperius plenè dicta ſunt,alia fuerunt ſuprà ſoluta in fortificatione partis ꝯriæ.Et hæc ſufficiant quo ad primum dubium.

¶Secundò principaliter inter dictas partes uerſatur in dubium,an qdā uillæ & terræ territorij Tridentini ſub noīe ꝑtinentiarū & iurisdictionū petitæ per ducē Burgundiæ debeant correſpōdere caſtris eidē duci Burgundiæ adiudicatis uigore dictæ pacis,an uerò ciuitati Tridenti , & ꝑ conſequens debeant ſubijci duci Auſtriæ, q eſt dominus Tridenti.Et primò uidetur,ꝙ debeant correſpōdere dictis caſtris,& ꝑ cōſequēs debent eſſe illa loca ſubiecta duci Burgundiæ cū oībus iuribus iurisdictionibus & ꝑtinentijs ſuis:ſed iſtæ uillæ & terræ, q̄ dicuntur numero centū uigintiduæ,ſunt de pertinentijs illorū caſtrorū ; ergo debent dicto duci adiudicari:maior patet ex tenore capitulorū pacis:minor ꝓbatur ſic:caſtrū de iure cōi non habet ꝑtinentias,nec iurisdictionē,ut no. Inn.in c. cū ad ſedem, de reſti.ſpo.& facit quod no.Bar.in l.j.ff.de dā.infec. Sed ex ſtatutis & ꝓuiſionibus ſuperiorū caſtra habent hodie certū territoriū,& ſic debet intelligi Inno.in c.ex literis, de iure patro.Cum aūt petitur uel adiudicatur aliqua res cū pertinentijs ſuis,nomine pertinentiarū ueniunt , q̄ ſpectarunt ad rē petitam,ſeu adiudicatā de iure cōi, ſtatuto, & conſuetudine loci,ut no.Inno.in c.ex literis,de iure patronatus,& in c.cū ad ſedem,præallegato. Sed de cōſuetudine loci eſt,ut uillæ & terræ petitæ cōtribuerent cū dictis ad onera illius caſtri incūbentia. Item ſuberant quo ad iurisdictionem & obedientiā officialibus dictorum caſtrorū,ergo ſunt de pertinentijs illorū caſtrorum , maior probatur iure:minor pręſupponitur in facto:cōſequentia probatur,arg.l.j.ff.ad municipales.ubi patet,ꝙ eo ipſo,ꝙ aliquis recipitur in ciuitate,ut ſubeat onera unā cū alijs, acquirit iura ciuitatis ; ad idē.l.quod cōclaue,ff.de dam. infec.ubi patet,ꝙ ſi certum ædificiū attribuatur uſui alicuius domus,uidetur de ꝑtinentijs illius domus.¶Sed cōtrariam ſn̄iam arbitror uerioré. moueor principaliter, quia in facto mihi præſupponitur,ꝙ dicta loca petita per ducē Burgundiæ tanquā ꝑtinentia ad dicta caſtra ſunt in territorio Tridenti,& ꝙ ſm̄ ſtatuta illius ciuitatis ſunt de ꝑtinentijs & iuribus , & iurisdictionibus illius ciuitatis. Et ēt ipſa retroactis tꝑibus,maximè ante guerrā ciuitatis quo ad iurisdictionē reuera reſpondebant,& hoc dr̄ conſtare ex teſtibus & ſcripturis ex archiuo ciuitatis publico ſumptis,non aūt reſpōderunt illis caſtris,niſi forſan aliquarū nouitatū tꝑe. Si enim prædicta uera in facto ſunt, probo apertiſſimè,quod dicta loca non ſunt adiudicanda ratione ꝑtinentiarū duci Burgundiæ, ut.n. ſcilicet argumentando ad partē cōtrariam dixi,appellatione pertinētiarū ueniunt ea,quæ ad rē pertinent iure cōi,aut ſtatuto particulari,aut cōſuetudine,ſed ſi prædicta diligenter pōderētur,dicta loca petita ſunt de pertinentijs ciuitatis nō ſolum iure cōi,ſed ēt conſuetudine,& ſtatuto loci.De iure cōi patet:quia ſunt in territorio ciuitatis,ut ꝓbatur in l.ædificia,& l.qui in cōtinentibus,ff.de uerb.ſign.& l. qui ex uico,ad munici.& l.j.§.cum urbē,de offi.pręfec.urb.facit optimè, quòd no.Bart. in l.ij.ff.de uerb.ſign.quod legi.& not.in c.ſi ciuitas, de ſen.excom.lib.vj. & per gl.in c. j.de uſur.eodē lib.quòd aūt fuit de pertinentijs ex diſpoſitione,patet ex ſtatuto ciuitatis:ſtatutum aūt poteſt concurrere cum iure cōi,ut leg.& not.in c.j. de conſti. lib.vj. & c.ſopite,de cenſi.De conſuetudine aūt probatur per teſtes,& per ſcripturas ꝓductas ex archiuo publicò , quòd retroactis temporibus reſponderunt in omnibus ciuitati
9 modo prędicto†teſtes autem,& ſcripturæ antiquę,maximè ex archiuo publico productę, bene probant pertinentias,ut in c.cum cauſam,de proba. & in authen.ad hæc.C. de fide inſtr. & c.ad audientiam, de præſcrip. ergo concluditur, quòd prædicta loca non poſſunt peti tanquam

pertinentia

pertinentia ad dicta caſtra:ſed relinquenda ſunt ſub obedientia & ditione ducis Auſtriæ, cui eſt ſubiecta ciuitas tridentina.nec hĕt prædictis obſtare, ꝙ aliqui tẽporibus retroactis, maximè durante iſta guerra correſponderunt illis caſtris:quia deputatio,q̃ fit caſualiter ſm exigentiam tẽporũ,non hĕt rei naturã alterare, ut eleganter ꝓbatur in l.quæſitũ,in prin.& l.fi.ff.de leg.iij.ubi ꝓbatur, ꝙ qui ſtudiorum cauſa abeſt,nõ uidetur abeſſe:& per illum tex.
10 firmat ibi Bar.in prin.† quod ſi ꝑ mille annos ſtaret ſcholaris in ſtudio,nõ ſortitur ibi domicilium,ex quo hĕt animum redeundi ad partes:& in fine ibi ꝓbatur,ꝙ is, q caſualiter abeſt,nõ uidetur abeſſe:nec is q caſualiter adeſt, uidetur adeſſe;ad idem bo.tex.in l.generali.§.uxori,ff.de uſufr.ubi ꝓbatur,ꝙ legato uſufructu domorũ, & omniũ rerũ,quæ ſunt in domibus,nõ ueniunt,quæ cã mercis erãt in domo,licet,quod plus eſt,teſtator aliquid excepiſſet à legato,ut quia dixit excepto argẽto. unde licet exceptio firmet regulam in nõ exceptuatis:non tñ eam dilatat, ut cõprehendat ea,quæ ex ſui natura non comprehendit, ut ibi probatur eleganter,& firmat ibi Barto. qui per illum tex.dixit,ꝙ ſi teſtator legauit uxori oĩa,quæ erant in domo, non ueniunt ea,quæ hĕbat teſtator in domo cã uendendi:qa ex quo ſunt ibi caſualiter,& ad tẽpus,non uidentur eſſe in domo.ita dico ad ꝓpoſitum,quod licet caſualiter ꝑꝑ expediendam guerrarum ille terræ ſeu uillæ fuerunt inſtitutæ,ut correſpõderent illis caſtris, nõ per hoc uidentur de pertinentijs caſtrorũ,niſi deputatio illa fuiſſet facta in perpetuum;quod in dubio non eſt præſumendum,ne cõtingat alienatio bonorũ & iuriũ ciuitatis, quæ de facili non eſt præſumenda, imò cum ſolennitate non modica eſt explicanda,ut leg.& no.in l.fi.C.de uendi.rerũ ad ciui.perti.lib.xj.& per Bar. in l.prohibere,ff. quod vi aut clam.quinimò notabiliter probatur. in d.l. prohibere.§.illud,ꝙ in mandato generali reip. non uenit ſuarum rerũ alienatio & multum no.Barto.ibi illum tex. dicit ẽt
11 ibi Barto.† ꝙ ſi aliqua ciuitas faceret aliquod ſtatutũ cã alienationis fiẽdæ alicui tyrãno, ꝙ talis alienatio & oĩa, quæ facta ſunt, poſſent reuocari, quaſi facta iuſto metu, argu.eorũ quæ leguntur & notantur in l.j.§.quæ onerandæ,ff.quarum rerũ actio nõ datur,in l.ad inuidiam,C.qđ me.cau.Et per hoc patet reſponſio ad ꝯria. ¶Circa tertiũ dubium,an loca Ponte,Scantu,Gearifalegij,Valino,& Palagagi ſint uallis ſancti Martini,& uallis Martinæ, & Lemen ſuperius,& Lemẽ inferius ſint de pertinentijs dictæ uallis ſancti Martini,quæ fuit adiudicata duci Auſtriæ,& ſic per cõſequentiam etiam dicta loca uideantur ſibi adiudicata:an uerò ſint ualles diuerſę & ſeparatæ & ſic pertineant ad ducem Burgundiæ, cui fuit adiudicata ciuitas Agrigentina, in cuius territorio dictæ ualles uidentur conſiſtere. Et primò uidetur dictas ualles ſpectare & pertinere ad ducem Burgundiæ,qm̃ dicta ciuitas Agrigẽtina fuit eidem adiudicata cũ toto ſuo territorio,caſtris, locis,aquis & paſſibus,& uallibus,& montibus,ac locis q-buſcunq;,qui & quæ ſub ea cõprehenduntur de iure, uel conſuetudine,ſeu ẽt poſſeſſione,uel quaſi in pertinentijs, dictæ ciuitatis Agrigentinæ,ſaltem rõne poſſeſſionis uel quaſi; ergo pertinent ad ducem Burgundiæ: minor probatur multipliciter.Primò quia dictæ ualles præſtiterũt obedientiã officialibus Agrigentinenſibus per magna tẽpora.Ad hoc.l.j.§.cum urbẽ,ff de offic. præfect. urb.& in c.licet,de probatio.Itẽ quia in ſtatutis & libris deſcriptionum & datiorũ Agrigentinorũ appellantur,& nominãtur ualles ſeparatæ,& diuerſæ.ex diuerſitate.n.nominum colligitur rerum diuerſitas,ut in l.ſi idem codicilli,C. de codicil. ergo cũ iſtæ ualles adiudicatæ ſint diuerſæ à ualle ſancti Martini,ipſi duci Auſtriæ non debent uenire aliæ ualles diuerſæ:ſed debent remanere apud ducẽ Burgundiæ,cui generaliter fuit adiudicata ciuitas cũ toto territorio & pertinentijs.ex ſeparatis.n. non debet fieri illatio,ut in c.ij.de tranſla.præla.& l.neq; natales C.de ꝓba. maximè, qa ſñia eſt ſtricti iuris,ut in lege unica,C. ſi una ſñia plu.ſuc.condem.& in c.dilectus,de offici.ordi.no.Bartol.in l.ſi expreſſim,ff.de appellatio. ¶Tertiò pro parte dicti ducis Burgundię facit,quia in dictis uallibus officiales ciuitatis Agrigentinæ pręcepta faciebant,& ſtatutis illius ciuitatis uiuitur,& ſtatur libris archiui publici, tanq̃ loca ſubiecta deſcripta reperiuntur:quæ oĩa ſatis innuunt illa loca eſſe de pertinentijs dictæ ciuitatis per.d.l.j.ff.ad munici.& in d.l.j § cũ urbem,ff.de offi.præfec.urb.cum ſimi.Et maxime facit,quia foſſatum illa territoria diuidit: ergo nõ poſſunt dici,ꝙ ueniant ſub nomine uallis ſancti Martini.¶In contrariã partẽ,ꝙ dicta loca ueniant acceſſoriè ad uallẽ ſancti Martini,faciunt ẽt plura.Primò pluri ma inſtrumenta publica antiquitus confecta in dictis locis,in quibus illa loca denominantur ualles ſancti Martini.Et ſic ueniunt oĩa appellatione uallis ſancti Martini. Nam in factis antiquis nõ modicã probationẽ faciunt talia uerba enuntiatiua ſuper cõfinibus uel unitate,ſeu ſitu locorũ,ut eſt glo.no.in c.cũ olim,de cenſi. & idem ibi Inno.& glo.in c.ſeries,de teſti.& c.illud, de præſump. quãquam Barto.in l.penul.C.de iure delibe.dixerit, ꝙ talis uerba faciunt fide,qñ proferuntur inter partes, argu.eorum,q̃ leguntur & notantur in l.optimam,C.de cõtrahẽ. & cõmittẽ.ſtipula.Sed põt dici, ꝙ tunc faciunt plenam fidem,ut in dicta.l.optimam: ſed inter extraneos faciunt præſumptionẽ nõ modicam:iuxta not. in d.c ſi.de ſucceſ. ab inteſta facit,quod not in l.nuda,ff.de don.Præterea in caſu noſtro uerba illa fuerunt ꝓlata inter hoĩes illorum locorum,ita,ꝙ debent facere maiorẽ fidem,maximè qa illi præſumebantur ſcire qualitatẽ ſuorũ locorum, argu. in c.uidetur,qui ma.accu.poſ.& in l.ſi chorus,ff.de le.iij. & quod legi.& nota.in c.cum ca,de proba.in c.ad audientiã, de præſcript †.ubi patet,ꝙ per libros antiquos ſeu
12 ſcripturas probantur fines locorũ,ff.de lega.iij.l. prædijs. §.Titio.¶Secundo facit ꝓ duce Auſtriæ quoddã priuilegium antiquitus cõceſſum per dictũ ducẽ, in quo illa loca cõprehenduntur ſub uno uocabulo uallis ſancti Martini, & per idẽ priuilegiũ ſubijciuntur poteſtati alterius ciuitatis in criminalibus,& ciuilibus magnis,ut in eo cõtinet. unde pſuppoſito ſine ueritatis præiudicio,ꝙ illa loca fuiſſent de pertinentijs ciuitatis Agrigentinæ,tamen ex diſpoſitione principis potuerunt deputari,ut eſſent de pertinẽtijs alterius ciuitatis.Nã ꝓuincia mutatur & diuiditur ex d.ſpoſitione principis.x.diſt.c.j.& in aut.ut iudi. ſine quo quo ſuf.§.hoc aũt,cũ ſimi.facit in ſimili,quod legi.& not. in c.ſicut, de exceſ.præla.& xvij.q.j.c.& tẽporis, cum ſimi. ¶Ego ſtantibus iſtis probationibus adinuicẽ conflictantibus,arbitror dicendũ, ꝙ ſi põt probari, ꝙ in initio illius guerræ,uel in progreſſu,de cuius pace nunc agitur, illa loca poſſiderentur per dictã ciuitatem Agrigentinam, tanquã exiſtentia de territorio ſeu de pertinentijs ſuis ꝙ iudicandũ eſſet ꝓ dicto duce Burgundiæ uigore capitulorũ dictæ pacis.fuit.n.ſibi adiudicata,ſeu donata ciuitas Agrigentina,cũ toto ſuo territorio & pertinentijs q̃ pertinerent ad dictã ciuitatẽ de iure,conſuetudine, uel poſſeſſione,ſeu quaſi &c.ẽt ſi pertinerent de iure ad alium epatũ, uel haberent cõceſſionẽ ſpãlem: dum tñ poſſiderent per ducem Auſtriæ tẽpore inceptæ guerræ, uel ab inde citra &c ut plenius colligitur ex capitulis pacis. Si autem hoc probari non poteſt, tunc puto illa loca adiudicãda duci

Auſtriæ

Auſtriæ p ſupradicta: & præſertim quia, ex quo ꝑ ipſum ducem, ſeu prædeceſſorem ante guerram inceptam illa loca fuerunt trãſlata quo ad criminalia & ciuilia magna in aliam ciuitatem ab illa Agrigentina, & in modicis ha buerunt magiſtratum proprium; deſiuerunt eſſe de territorio, & pertinentiis ciuitatis Agrigentinæ, & fuerunt de territorio & pertinentiis illius ciuitatis, cui fuerunt dedicata: quia territorium dr̃ à terrẽdo, ut no. in l. pupil lus. §. territorium, ff. de uerb. ſig. vnde ꝑ illum tex. dicit ibi Bart. ꝙ ſi aliqua ciuitas habet aliquem exercitum in alio loco, & ibi aliquis deliquit, ꝙ poteſtas ciuitatis põt illum punire rõne territorij: quia ſatis ur̃ de territorio ciuitatis, ex quo exercitus ſuus ibi terret, & dominatur. Ad idem quod no. Bar. in l. j. ff. de dam. inf. ubi dicit, ꝙ ſi caſtrum habet magiſtratum de per ſe, & non ſubiicitur ciuitati, in qua eſt, cenſetur in ſuis iuribus ut ciuitas. ad idem quod no. Bal. in c. j. §. ad hæc, de pace iu. fir. coll. x.
3 ubi dicit, † ꝙ caſtrum ex ſe iure cõmuni inſpecto non ha bet iuriſdõnem, niſi princeps ſibi dederit, uel illam ꝓſcri pſerit. facit quod idem Bal. no. in l. fi. C. ſi à non cõpe. iud. & Io. And. in c. cum æterni, de re iud. lib. 6. ubi uolunt, ꝙ ſi caſtrum habet iuriſdõnem de per ſe, non ſequitur in ali quo ciuitatem; & idem ur̃ uelle Bar. in d. l. j. de dam. infe. Cum ergo ex diſpõne ducis Auſtriæ ante guerram factã illa loca non ſubiicerentur ciuitati Agrigentinæ; ergo conceſſa Agrigentina ciuitate cum ſuo territorio & pertinentiis, non ueniũt illa loca cum nõ ſint de territorio, uel pertinentiis. Et cum dux Auſtriæ illam ciuitatẽ donauerit nõ ex mera liberalitate, non debet fieri larga interpretatio, ſed ſtrictiſsima: qa in odioſis debet fieri ſtricta interptatio, ut in regula, odia reſtringi, de reg. iu. li. 6. & imputandum eſt duci Burgundiæ, qui uerba largius & clarius non concepit iuxta not. in l. ueteribus, ff. de pac. Præſumendum eſt enim, ꝙ dux Burgundiæ ſtrictè intellexerit illa uerba, cum non præſumatur iactare ſuum l. cum de indebito, ff. de proba. facit glo. no. in l. cum quis, ff. ſi cer. pet. & tex in c. ſuper hoc, de renun. Non obſtant contraria ſuperius alleg. in fauorem ducis Burgundiæ. ¶Ad aliud uerò ſimul reſpondeo, & dico, ꝙ licet datia, & alia onera quæcunq; contulerint & ſubierint illa loca cũ ciuitate Agrigentina: tñ cum hæc potuerint contingere ante deputationem & tranſlationem factam per dominũ Auſtriæ, non probant, ꝙ ſint de præſenti de territorio illius ciuitatis. Et præſuppoſito, ꝙ aliquando contulerint caſualiter ad tempus, per hoc non deſinunt habere naturam diſtinctam per l. generali. §. uxori, ff. de uſufr. leg. & l. quæſitum, in prin. & in fi. ff. de leg. iij. Oportet. n. probare, ꝙ poſt illam conceſsionem, ſeu tranſlationem ciuitas Agrigentina poſſederit illa bona tanto tẽpore tanquam ei pertinentia, ꝙ fuerint legitimè præſcripta, arg. in c. ad audientiam, de præſcrip. & in l. fi. C. finium regun. Ad id autem, quod dr̃ de nominatione, poteſt reſponderi dupliciter. Primò, ꝙ præſuppoſito, ꝙ illa loca ſint diuerſa à ualle S. Martini: tñ ſatis eſt duci Auſtriæ, ꝙ non ſint de territorio & pertinentiis ciuitatis Agrigentinæ, ut patet ex prædictis. Præterea nominatio plenè non probat, ex quo non fuit facta inter partes contendentes, ut no. Bar. in d. l. pen. C. de iure delib. facit quod no. Bart. in l. fi. C. ſi à nõ cõpe iud. Vltimò & melius poteſt dici, ꝙ cum teſtes & inſtrumenta debeant reduci ad concordiam, ſi fieri po teſt, ut in c. cum tu, de teſti. no plenè in c. in noſtra, eo. tit. facit. c. periculosè, de pœni. diſt. 1. debemus interpretari, ꝙ illa loca habent uocabula ſpecialia; tñ generaliter cõ prehendebantur ſub uocabulo uallis S. Martini. Nec eſt hoc nouum; facit quod legi. & not. in c. inter dilectos, de dona. per Inn. in c. petitio, de procur. & 99. diſtin. c. j. ubi bonus tex. & in c. periculosè. ¶Venio ad quartum dubium, de quo quæritur, an turres in capite pontis caſtri Tritij poſitæ, pertineant ad ducem Auſtriæ, ad quem ꝑtinet dictum caſtrum, an uerò ad ducem Burgundiæ, cui fuit adiudicata ciuitas Agrigentina, in cuius territorio uidentur dictæ turres conſiſtere. Videtur primò illas ſpectare ad ducem Burgundiæ: quia ędificium cedit ſolo, ut in § cum in ſuo, cum ſequenti inſti. de rerum diui & in l. adeò §. ex diuerſo, ff. de acq. re. do. ſed dictæ turres ſunt ædificatæ in territorio dictæ ciuitatis; ergo cedunt ipſi ciuitati, & per conſequens duci Burgundiæ, cui illa ciuitas fuit adiudicata. maior aperto iure probatur: minor autem conſtat ex eo, quia ciues Agrigentini certis tẽporibus in dictis turribus habitaſſe probant, & in eis datia ꝑ datiarios Agrigentinos quæſita, & exacta fuerunt. prę ſumi ergo debent eſſe in territorio, ex quo ciues nomine ciuitatis ibi talia exercebant, ſaltem hoc caſu, quo non conſtat, ꝙ ſint de alieno territorio; ad hoc bo. tex. in c. j. de relig. domi. iunctis notatis ibi per Inn. ubi probatur, ꝙ ſi non conſtet in cuius diœceſi ſit certa eccleſia, præſumit̃ eſſe in diœceſi illius, qui ibidem aliqua iuriſdictionalia exercuit. Secundò præſuppoſito, ꝙ à principio illæ turres ædificatæ fuiſſent iuxta pontem ad uſum caſtri: tñ cũ pons fuerit iãdiu diruptus, & ſublatus, remanſerunt turres ſeparatę à dicto caſtro, & ꝑ conſequens remanſerunt in ſua libertate; iõ ilicò acceſſerunt ciuitati, in cuius territorio erant, cum ceſſante cauſa ceſſet effectus, ut in c. cũ ceſſante, de appel. & res de facili redeat ad naturã ſuam. 35. diſt. c. ab exordio, & l. ſi vnus, ff. de pac. ſaltem habito reſpectu, ꝙ dñs non curauit pontem reficere iãdiu, licet potuerit; & ſic ur̃ amplius noluiſſe illis ad ſeruitium dicti caſtri uti. Ad hoc quod no. in ſimili per Io. And. in c. querelam, de elect. in uerbo, de nouo, & per Bar. in l. ſi de eo. §. ſi forte, ff. de acq. poſſ. nec de nouo poſſet trãſlata in du cem Burgundiæ ciuitate cum toto ſuo territorio põtem reficere: quia eſſet nouam ſeruitutem imponere, cum à priori ſeruitute illud territorium liberatum fuerit, qđ non licet ſine conſenſu noui dñi. l. quẽadmodum, ff ad l. Aquil. in prin. & in l. quoties, ff. de ſer. ¶Sed his nõ obſtan. quæ caſui noſtro minimè obſtant, pro duce Auſtriæ arbitror ſententiandum. moueor principal'r duplici capite. Primò, quia ex quo clarè non conſtat ſolum, in quo dictæ turres fuerũt ædificatæ, fuiſſe ſeu eſſe de territorio ciuitatis Agrigentinæ, ut mihi in facto præſupponitur, præſumendum eſt, ꝙ fuerint, & ſint de territorio dicti ca ſtri tum ꝓpter uſum, ad quem fuerunt illæ turres ædificatæ: tum propter cõnexitatem ſeu contiguitatem, quam habebant cum ponte & aliis edificiis dicti caſtri: tum qa caſtrum utebatur illis tanꝗ ſuis pertinẽtiis, ad hoc. d. c. j. de relig. do. & quod ibi no. ꝑ Inn. ut enim ibi apertè colligitur, ſi ignoretur in cuius diœceſi ſit eccleſia ędificata, præſumitur eſſe in diœceſi illius qui exercuit ibi aliqua ep̃alia; ita, ꝙ rõne exercitij certorum iurium, ꝓſumitur ꝓprietas totius. ita ad ꝓpoſitum, ex quo caſtrum utebat̃ illis turribus tanꝗ ꝑtinentiis ſuis, & à principio fuerunt ędificatæ ad uſum dicti caſtri, præſumẽdum eſt, ꝙ in ſolo dicti caſtri fuerũt ædificatæ, ad idẽ facit. l. fi. C. de rei uẽ.
14 ubi patet, † ꝙ poſſeſſor non tenetur reſtituere rem, quã poſsidet, niſi plenè ꝓbanti dñium. præſumitur. n. poſſeſſor dñs, ut no. in c. cũ ad ſedem, de reſti. ſpol. & ſemel dñs ſemper præſumitur dñs, ut in l. ſiue poſsidetis, C de ꝓba. Item, ut ſ͂ dixi, quãquam caſtrum de iure cõi non habeat pertinentias & territorium: tñ hodie ex ſtatutis, cõſuetudinibus, & priuilegiis cõiter habent, ut no. in iuribus ſu-

pra alleg. in aliis dubiis tñ ad probandum pertinentiam caſtri ſatis eſt probare cõſuetudinem: hic aũt non ſolum probatur has turres eſſe de pertinentiis caſtri ex conſuetudine: quinimò probatur, ꝙ originalr ad hoc fuerunt ędificatæ,ut cederent ipſi caſtro ad eius cuſtodiam. Præterea non eſt pſumendum, qđ in territorio ciuitatis fuiſſent ędificata fortilitia ad cuſtodiã caſtri alterius territorij diuerſi ciuitate, cũ etiã in ,pprio ſolo nõ liceat fortilitia facere, q̃ poſſint cedere ad ęmulationem alterius ciuitatis,ut no.in l.opus nouũ,ff.de ope.pub.no.Inn.in c.fi. de reſti.ſpo.ergo pſumũtur ędificare in ,ppio territorio ipſius caſtri. ¶Ex ſecundo capite moueor: qa pſuppoſito ſine ueritatis pͥudicio,ꝙ in ,pprio territorio ipſius ciuitatis Agrigẽ.fuerunt ędificatæ:tñ ex quo dñs utriuſq; loci illas ędificauit, & reputauit ad uſum caſtri, uř donaſſe illud ędificium cũ ſolo ſuo illi caſtro, ſeu territorio caſtri ꝑ l.qđ conclaue,ff.de dã.inf.ita, qđ ſolum ceſſit ędificio,ſicut in ſimili dicimus,cũ clericus de pecunia eccłię ędificauit in ,pprio ſolo,ut fauore eccłiæ ſolũ cedat ędificio, ut no gl.in c.apłicos.12.q.2. uř.n.princeps uoluiſſe ampliare territoriũ dicti caſtri. pôt.n.Rex ſeu Dux aliqua donare de apicibus dignitatis ſuæ, dũmodo neminẽ lædat,ut no.Io.An.in c.grandi, de ſup.neg.pręla.lib.6. & Bar.in l.,phibere,ff.qđ ui aut clam, & præſertim hoc caſu,in quo non fiebat alienatio extra dignitatem ſuam, ut in ſimili habetur in l.uoluntas,C.de fideic.& in c.cũ apoſtolica,de his quæ fi.à præla.Ad idem optimè facit quod legi.& no.in l.j.ff.de ſer.leg.Tertiò principalr induco dictum Bar.in l.ij.ff.de uerb.ſig. Et Iac.de Are.in l.ſi finita, ff.de dam.inf. uoluit.n.ꝙ ſi princeps cõcedit mihi dignitatem,uř concedere illã cũ tota ſua iuriſdõne & territo-

15 rio. Ad idem quod ipſe Bar.in ea.l.no.,ppe fi.† ubi vult, ꝙ ſi ciuitas augetur & cingitur nouis muris, ſeu foſſatis, ſeu plantatis,totum augumẽtum cõprehenditur appellatione ciuitatis: ita ampliando princeps ædificia caſtri faciendo nouas turres, totum debet cõprehendi ſub pertinentiis caſtri. ¶Nunc reſtat rñdere ad ꝯria pro alia parte inducta. Et primò ad primum: ſatis patet reſpõſum ex prædictis.Fateor.n.ꝙ ædificium factum purè in alieno ſolo,cedit ſolo; ſed in caſu noſtro,hoc non contingit: quia ædificator turrium erat dñs utriuſq; territorij:vnde ædificando in vno territorio, & deputando illud ædificiũ ad uſum alterius territorij,uř illud ædificium cum omni iuriſdictione tranſtuliſſe ad uſum caſtri, ut ſ dixi, maximè ꝑ l.quod conclaue,& ꝑ no.per Bar.in d.l.ij.ff.de uer.ſig. nec obſt.tex.in fi.d.l.quod conclaue,cũ ibi no.ubi innuit, ꝙ dñium cedit ſolo: ſed alius locus debet habere uſum iure ſeruitutis; ad idem.l j.de ſerui.leg. quia dico illud procedere, qñ dominus utriuſq; ædificij legauit, ſeu diſpoſuit de illis ædificiis in diuerſis perſonis.nam tũc conſequitur qs legatum cum iure ſeruitutis. Sed in caſu noſtro aliud contingit. nã dico,ꝙ ſolum, ubi fuerunt ædificatæ turres,cedit ædificio,& turres cũ ædificio ſunt effectæ de pertinentiis & territorio caſtri, ſicut contingit in porticu & in cõclaui. Contrarium.n.procederet, qñ dñs utriuſq; territorij ſpecificè donaſſet illud ſolum alteri: quia tunc ædificium cederet ſolo cum iure ſeruitutis. Sed hoc non contingit in caſu noſtro, nec eſt ueroſimile, ꝙ dñs hoc ſenſerit: quia illud ſolũ inutiliter remaneret apud dñm totius territorij,arg.in l.antiqtas,C.de uſufr. Præterea negatur in facto turres fore ædificatas in alieno territorio;& in dubio pſumendum eſt,ꝙ in ,pprio per ſuperius dicta. Non obſt. quod dicitur, ꝙ datia ibidem fuerunt exacta per ciues Agrigentinos: quia hoc in facto præſupponitur, ꝙ hoc caſualiter contigit tempore guerræ, cum dux eſſet dominus utriuſque territorij.vnde licet dominus ad alium uſum utatur rebus per aliqđ tempus, non uidetur uoluiſſe omnino alterare naturam rerum, ex quo ſaltem per coniecturas urgentes hoc non apparet, arg.opt.in l.quæſitum, in prin.& in fin.ff.de lega.iij. præſertim cum hæc exactio datiorum non habeat excludere, quinetiam ad uſum caſtri remaneant deputata. iſta enim ſe adinuicem compatiuntur; ideo ſecundus uſus non habet alterare naturam rei; ſecus, quando ſe non compatiuntur; ita loquitur.l.quod cõclaue,præalleg facit ad hoc in argum.l.nemo, & quod ibi no.C.de

16 aſſeſſ.† ubi patet,ꝙ ſecundum officiũ excludit, primum quando ſe non compatiuntur aliàs ſecus: facit.l neque natales.C.de probatio. & cap.officij.de teſtam. & l.ſi conſul,ff.de adoptio. & cap.ex literis, de probatio. & quod ibi not. & cauſa naturalis & originaria uincit accidentalem.l.qui habet,ff.de tutel. Non obſtat ſecundum principale argumẽtum, quod fit de pontis diruptione,& negligentia domini non reparantis pontem,per no.per Ioan.And. in d.c.querelam, & per Bart. in d.l.ſi de eo. ꝙ, ex quo caſtrum habet intentionem fundatam ex prima conſtructione, & fundatione turrium, nil habet officere ſibi diruptio pontis, ex quo nõ apparet facta ſerioſè per dominum, ut turres ſ'paret à pertinentiis caſtri, præſertim cum dominus deſtruxerit pontem ex cã temporali,ſ.ut caſtellani tunc rebelles non ualerent habere ſubſidium; vnde id, quod fit caſualiter, non alterat naturam rei, ut in d.l.generali. §.uxori, ff.de uſufruc.leg. & in l.quæſitum,in prin.& in fin.præalleg. Præterea, cum pons & turres eſſent ad uſum caſtri, licet tollatur pons, nõ tamen debent ſubtrahi res, ſicut ſublata vna ex duobus ſeruitutibus,remanet aliqua,ut in l.ſi dominus,ff.de ſeruitu.urban præd. & in cap.ex tuarum, de auto. & uſu pal. nec habet officere neglgẽtia allegata in refectione pontis. Primò quia negligentia negatur in facto. cum.n. Dux Auſtriæ multis & magnis tẽpeſtatibus fuerit inuolutus,non debet dici negligens,ſi intra octo ann.pontem non refecit,præſertim quia cum ipſe eſſet dñs utriuſque territorij, nõ arctabatur aliquo iure in illius refectione; & ſic non pôt dici negligens; quinimò uidemus,ꝙ Iudæi, q non poſſunt de nouo erigere ſynagogam: tñ ſi antiqua corruit,poſſunt illam reparare, ut in c.conſuluit,de Iudæis,etiã ſine præfixione alicuius termini,ut ibi; nec pôt quis dici negligens,qñ cõmodè non pôt.l Nepos Proculo, ff.de uerb.ſig. præſertim qñ ad hoc non arctabatur in caſu noſtro.nec in aliquo habent iuuare ducem Burgundiæ notata per Io.An.& Bar.in locis præal. ipſi.n.loquũtur, qñ per negligentiam perditur ciuilis poſſeſſio, alio occupante naturalem. nam certè,ſi quis intrauit fundum meum,& ego, qui poſsideo ciuiliter, negligo ire & recuperare poſſeſſionem, perdo ꝑ negligentiam,ciuilem: qa uideor ſuſpicari me poſſe repelli iuxta no.in d.l.clã poſſidere.§.qui ad nũdinas,ff.de acq poſſ. & in d.c.olim,el j. de reſt.ſpo. Sed nos ſumus in caſu penitus ſeparato, cum nemo occupauerit illas turres dirupto põte:imo poterat Dux Auſtriæ illas poſsidere ad læſionem caſtri.nam & in poſſeſsione idem ſtatuitur. ſi.n.abſente me de poſſeſsione mea nemo illam intrauit,non per hoc perdo ciuilem, ſi negligo ire ad poſſeſsionem meã, niſi ſteterim per tm tempus, quod induceretur obliuio, puta per decẽnium, ut no.in d.l.ſi de eo, & ꝑ Din.in regula, ſine poſſeſsione, de reg.iu.lib.6. quinimò ſi alius intraſſet fundum meũ, ego ignorans negligo ire ad eundem fundum; non per hoc perdo ciuilem,niſi ſteterim per decẽnium; quia tunc ex obliuione præſumpta perditur poſſeſsio; hoc apertè

uoluit

uoluit glo ſingularis, de qua Bar.ibi facit magnum fe-
ſtum,in l.j.C.de ſer.fug.& ſentit Di.in regula pal.& prę-
ſertim procedit concluſio ſupra facta in caſu noſtro,cum
nō ſit elapſum decennium à tpe diruptionis pōtis, nec ap
paret de aliquo actu,per quem uideatur dñs omnino no-
luiſſe dictas turres ſeparare ab uſu caſtri. Ad pdicta opti
7 mè facit,quod in ſimili no.Inn.in c.ij.de apoſt.†ubi con-
cludit, q̃ priuilegium clericatus non perditur, niſi per
actum omnino ꝯrium clericatui, & qui ſe non compati-
tur cum clericatu; alias ſecus. Ad idem, quod not.doc.in
8 c.j.de cleri cōiug.ubi dicũt, † q̃ ſi clericus in minoribus
ꝯhit matrimoniũ per uerba de præſenti, perdit ipſo fa
cto beneficiũ eccleſiaſticũ:ſecus,ſi contrahit ſponſalia de
futuro:qa ſpōſalia de futuro multis modis poſſunt diſſol
ui;& ſic nō repugnant prorſus retentioni beneficij:ſecus ĩ
contractu matrimonij per uerba de præſenti;ita dicendũ
omnino in caſu noſtro.Et hæc ſufficiant quo ad quartum
dubium.¶Quintum dubium,ad quem portus propè Tri
tium pertinere debeat, an ad ducem Burgundiæ ratione
ciuitatis Agrigentinæ, quæ fuit ſibi adiucata cum toto
ſuo territorio,& omnibus pertinentiis; an ad ducem Au
ſtriæ,ad quem ſpectat locus,ſeu terra Tritij? allegatur ꝓ
ducæ Burgundiæ, q̃ debeat ſibi ſaltem pro dimidia par-
te adiudicari: qm̃ in territorium ciuitatis Agrigentinæ
uſq; in mediam Abduam durat.hinc eſt, q̃ ciues Agrigẽ
tini habẽt in dicta aqua Abduæ multa molendina,& cer
tas piſcarias,& aliqñ tenuerunt naues in quodã ſuperio-
ri portu; & ideò cum ille portus Tritij ſit ex dicta aqua
Abduæ, debet dictus dux Burgundiæ habere illũ portũ
pro dimidia parte, ſicut territoriũ illius ciuitatis durat
uſq; ĩ mediã Abduã.¶In ꝯrium pro parte ducis Auſtriæ
allegatur, q̃ dictus portus ſolet ſemper in Tritio incan-
tari,& in totum exigi, & quia proprietas dicti portus eſt
aliquorum ciuium alterius ciuitatis.Itẽ quia licitę & bul
letæ ſp pertinuerũt ad Tritium & ad dños Tritij per tm̃
tps,cuius initij non eſt memoria;ad hoc alleg.c.ſuper q̃-
buſdã, de uer.ſign.& in l.cum de in rem uerſo,ff.de uſur.
cum ſimili. iſtud ergo ius portigandi nullo modo diuidi
debet,cũ ſemper puenerit ad Tritium ẽt tempore,quo ci
uitas Agrigentina pertinebat ad alium dñm,quàm ad du
cem Auſtriæ. Mihi aũt uidetur ducem Auſtriæ ex multi-
plici capite in iuſtitia huius portus præualere. primò qa
cum clarè non conſtet,in cuius territorio ſit,debet præ-
ſumi eſſe in territorio Tritij, ex quo dñi de Tritio exer
cuerunt ius bulletandi,& incantandi,& alia,de quibus ſu
pra, faciẽdo, ut probat in c.j.de relig.do.iũcto dicto Inn.
& aliorum doc.ibidem. Præterea & ſecundo, præſuppo-
ſito q̃ illud territorium ab initio fuiſſet cõe, uel etiam
in totum ciuitatis Agrigentinæ: tamen, ex quo per tan-
tum tempus, de cuius initio nō eſt memoria,illa ciuitas,
uel qui tenebat prius illam ciuitatem, non exercuit ibi
ius territorij, ſed domini Tritij tantum; ergo fuit locus
ille præſcriptus.cum iura unius loci poſſint indubiè prę-
ſcribi,etiam quo ad iuriſdictionem,& nedum contra in-
feriorem, ſed ẽt contra Papam & imperatorem, ut in l.
cõperit, C.de præſcr.30.uel 40 ann. & in c.ad audientiã,
& c.ſi diligenti,de præſcr.no.Inn.in c.bonæ.2.de poſtu.p
la.facit.l.ſi.C.finium regũ.quinimò ea iura,quę ſunt prin
cipi reſeruata in ſignum prærogatiuę & priuilegij ſpecia
lis,poſſunt præſcribi per tm̃ tps, de cuius initio memo-
ria non exiſtit, ut in c.ſuper quibuſdam, de uerb.ſign.ut
ius exigendi datij,legitimandi, & ſimilia,ut ibi in l.ſi pu
blicanus.§.in uectigalibus, & ibi per Bar.ff.de public.&
concludit ibidem,q̃ ſi iſta iura pertinent in loco ad aliũ,
quàm ad principem,poteſt præſcribi minori tempore; &
de hoc per eundem in l.j.ff.de aqua plu.arcen.Alia uerò iura principis, quæ non ſunt reſeruata in ſignum ſpecialis priuilegij,præſcribuntur minori tempore,ut in d.l.cõperit, & plenè per Bar.in l.intra quatuor,ff.de diuer.& temp.præſcr.niſi ſint reſeruata in ſignum ſupremi dñij: quia illa ſunt impræſcriptibilia, ſtante ſubiectione; exemplum in tributo; ſic loquitur.d.l.comperit, in ſi unde in caſu noſtro, ubi non præſcribitur cõtra principem,in dubio procedit præſcriptio iure communi. fortius ergo in caſu noſtro procedit pręſcriptio,quę eſt tanti temporis, de cuius initio non eſt memoria, quæ habet uim conſtituti,ut in l.hoc iure.§.ductus aquæ,ff.de aqua plu arcẽ. & i l.j.§.fi.ff.de iti.actuq; pri. ex quo quis exercet aliqua iura animo acquirendi uniuerſalem iuriſdictionem, eam acquirit alio nõ poſſidente,& præſumitur animus acquirendi uniuerſalẽ iuriſdictionẽ,ex quo exercet aliqua iura generalia, ſeu quæ ſunt ſigna uniuerſalis iuriſdictionis,ut eſt intrare prætoriũ per locũ, uel ius bulletandi, & licentiandi,& portum incantandi, & ſimilia.Et hæc uidentur apertè de mente Inn.in c.dilectus,de capel.mo.facit quod no.gl.& doc.in c.quod clericis, de fo.comp.ita cõtingit directè in caſu noſtro,ut patet ex prędictis.Debemus ergo concludere, q̃ dñi Tritij præſcripſerunt totalem iuriſdictionem in dicto portu. Et ex eiſdẽ rationibus idem uidetur dicẽdum de portu prope Sonzinum poſito, cũ dicatur, q̃ per multa & multa tpa dictus portus fuit incãtatus,& deliberatus per homines Sonzini, ꝑ eos inſtitutus, & ad eorũ ripã reductus, & ſemper à Sonzino noĩatus fuit:& quia homines Sonzini prętendũt & probãt eorũ territoriũ durare ultra Olium,& ultra Olium iuſticiã faciunt,& locũ iuſtitiæ habere ſolent. unde preſumẽdum eſt,q̃ dictus portus ſit in eorũ territorio: uel quod legitimè fuerit per eos præſcriptus per ſupradicta. Non obſtant allegata pro parte ducis Burgũdiæ. Et primò in eo, q̃ allegatur, q̃ per priuilegium imperiale territoriũ ciuitatis ſibi adiudicatæ comprehendit totum Oliũ, ſeu aquã Olij: Ad hoc.n.poteſt rñderi, q̃ præſuppoſito, q̃ ſic fuiſſet:tñ contra priuilegium fuit legitimè præſcriptũ per homines Sonzini. nam cõtra priuilegia principis currit præſcriptio in contrarium, ut in cap. ad hoc, & cap. accedentibus, de priuileg.& cap.ad audientiam, de præſcrip. Prætereà in contrarium oſtenditur aliud priuilegium, cui non uidetur derogatum per ſecundum,cum de illo non fiat mentio ſpecialis, ſicut requiritur de derogatione priuilegij, ut in cap.ueniens, de reſcrip.not. glo.in regula, generi, de regu.iur.lib.vj. 25.quæſt.2.in ſumma. Et ſi dubitatur de reuocatione, uel de authoritate temporis ſententiandum eſt pro duce Auſtriæ, qui eſt poſſeſſor, ut in regula, cum iura partium ſint obſcura, de reg.iu.lib.vj.& in c.ex literis, de probatio. Non obſtat ſecundò, quòd dum fuiſſet pax facta, includecta, includebatur iſte portus. nam hoc potius facit contra ducem Burgundiæ, quàm pro eo: uigore illius pacis nihil poteſt peti, cum non habuerit effectum, ut in cap.peruenit, de iureiu.& cap.conſtitutis, de pœnis, & in regula, fruſtra fidem, de reg.iu.lib.vj.& in l.quæro. §.inter locatorem, & quod ibi not.Bar.ff.loc. Præterea ſi tunc fuit incluſus ſpecificè, & nunc & in pace renouata fuit prætermiſſus; ergo apertè concluditur, quòd tacitè fuit excluſus, arg.in l.pacta nouiſsima, C.de pac. & in l.pacta,ff.de contrahen.emp.cum ea, quæ ſpeciali nota uidebantur digna, ſi nunc non exprimuntur, uidentur eſſe neglecta; & ſic in diſpoſitione non includi, ut in cap.quãnis, de præben.lib.vj. Prætereà cum illa locorum adiudicatio fuerit ſatis odioſa ex parte ducis

Auſtriæ, id, quod nunc non fuit expreſſum, habetur pro omiſſo, arg. in l. commodiſſime, ff. de lib. & poſth. & in c. ſuceptum, de reſcrip. lib. vj. cum ſimilibus. Et hæc ſufficiant. Laus Deo. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVAEDAM *domina. B. donationem fecit inter uiuos, uenerabili uiro magiſtro Lucæ ordinis fratrum Minorum de ſexdecim florenis aureis annis ſingulis toto tempore uitæ dicti magiſtri Lucæ exoluendis pro libris emendis, & aliis neceſſitatibus pro ſtudio Theologiæ ſupportandis, pro quorum ſolutione obligauit penſionem cuiuſdam apothecæ iuris & proprietatis ipſius donatricis, demum dicta domina. B. condidit teſtamentum, & reliquit dictam apothecam cuidam Nicolao conſanguineo ſuo cum onere ſoluendi dicto magiſtro Lucæ de penſione dictæ apothecæ florenos ſexdecim auri annis ſingulis ſecundum tenorem ſuprafcriptæ donationis. hoc tamen addito, & ſpecificato per dictam teſtatricem quòd ſi contingat ullo unquam tempore, uel caſu dictum magiſtrum Lucam non fore capacem dictæ donationis, cum fratres Minores nullum proprium, & maximè in particulari habere, uel conſequi poſſunt, dicto caſu adueniẽte quòd non ſit capax dictorum ſexdecim florenorum, legauit dicto Nicolao liberè dictam apothecam &c. demum contigit in facto, quòd dictus magiſter Lucas obtinuit à ſede apoſtolica, mentione facta de dictis donatione & ultima uoluntate, facultatem recipiendi dictas pecunias annis ſingulis pro libris emendis, & aliis neceſſitatibus ſupportandis pro ſtudio theologiæ uſq; ad beneplacitum ſedis apoſtolicæ & de licentia ſuperioris ſui &c. ut latius in dictis literis apoſtolicis cõtinetur. Nũc autem dictus Nicolaus ſeu eius hæres, mortua teſtatrice, ſolutis iam aliquibus annis dictis ſexdecim florenis dicto magiſtro Lucæ, reſiſtit ſoluere, dicens eum dictorum denariorum de iure, & ſecundum regulam ſuam non eſſe capacem; & per conſequens dicta apotheca ſine aliquo onere debet ſibi libere remanere iuxta dictæ teſtatricis uoluntatem, quæritur quid iuris.*

CONSILIVM LXIII.

1 *Relictum factum incapaci, habetur pro non ſcripto.*
2 *Fratres minores, & alij qui ſunt de genere mendicantium, dicuntur mendicantes.*
3 *Relictum factum ſingularibus fratribus pro libris emendis ualet, & ad uitam, ſeu pro neceſſitatibus. 6.*
4 *Relictum annuum factum pro concernentibus diuinum cultum, ualet.*
5 *Quælibet eccleſia cathedralis ſuis ſumptibus debet tenere magiſtrum.*
7 *Seruus eſt capax in cauſa alimentorum.*
8 *Monacho ſi aliquid relinquitur, cum hoc quòd non acquiratur monaſterio, ualet relictum.*
9 *Stipulatio hodie non requiritur ad ualiditatem donationis.*

IEſu Chriſti redẽptoris præſidio per prius humiliter ex corde inuocato, ut ueritas huius quæſtionis clarius eluceſcat, argumentabor prius partem negatiuam, uidelicet quòd dictus magiſter Lucas non ſit huius donationis ſeu relicti capax, & per conſequens dicta apotheca abſque ſuprafcripto onere debeat apud dictum Nicolaum ſeu eius hæredem remanere. Et primo ſic; fratres Minores tam in particulari, quam in communi non poſſunt ſibi aliquid appropriare, cum ſe à bono temporali expropriauerint, ut dicit tex. in cle. exiui de paradiſo, de uer. ſig in §. cupientes. ergo dictus magiſter Lucas nec per ſe, nec nomine conuentus potuit dictam donationem recipere. hoc uidetur confirmare tex. in c nimis. 2. de exceſ. præla. in prin. ubi dicitur, ꝙ fratres Prædicatores & Minores Chriſto pauperi famulantur &c. cum ergo debeãt eſſe, & Chriſto ſeruire in arctiſſima paupertate; ergo non ſunt capaces annui reditus. Præterea quid expedit in has ire ambages, cum tex. in hoc uideatur rotundus & clarus in cle. prꝫall. exiui, in §. cũque. ubi dicitur, quòd cum annui reditus inter immobilia cenſeantur à iure, ac huiuſmodi reditus detinere paupertati & mendicitati repugnet, nulla dubitatio eſt quòd dicti fratres reditus quoſcũq; & poſſeſſiones, uel eorum ẽt uſum, cum eis nõ reperiatur conceſſus, recipere uel habere conditione cõſiderata ipſorum non licet, cum non ſolum quod malum eſſe dinoſcitur, ſed etiam omne, quod ſpeciem habet mali, ſit uiris perfectis ſpecialiter euitandum. hæc ſunt formaliter uerba illius tex. quæ uidentur contra dictum magiſtrum Lucam ualde ſtringere, præſertim in eo, qđ prohibet recipere reditus quoſcũque, etiã reſpectu uſus; cum dixerit, quoſcũque, nihil excipiendo, uidetur incluſiſſe annuum reditum cuiuſcũq; qualitatis & cõditionis, arg. in c. ſolitæ, de maio. & obed. & 19. diſt. c. ſi Romanorum, & l. de pretio, ff. de pub. cum ſimi. facit etiam ratio generalis ſequens, dum dicit eos debere euitare omne, quod habet ſpeciem mali. tale nãq; uidetur hoc legatũ. nam uidetur in fraudem factum librorum cauſa, cum ſe extendebat ad totum tempus uitæ dicti magiſtri Lucę, q iam dic effectus eſt magiſter ĩ ſacra pagina. Vnde fortius non debet aliquid operari, præſertim in caſu noſtro, ut in d. cle. exiui. §. cupientes. & quod in iſtis fratribus not. Bal. in authen. ingreſſi, C. de ſacroſ. eccl. Item & ſecundò principaliter dicta donatrix habuit reſpectum nõ ad eccleſiam fratrum uel aliorum conuentuum, ſed ad perſonam dũtaxat dicti magiſtri Lucæ. nam fecit donationem dicto magiſtro Lucæ ad habendum, tenendum, & poſſidendum, & diſpenſandum, prout ſibi uidebitur, & placebit pro libris emendis, & ſtudio theologiæ, & aliis ſuis neceſſitatibus, ut latius patet in inſtrumento donationis confecto. quæ quidem uerba in pluribus iuri, & regulæ fratrum Minorum repugnant. Primò quatenus donauit magiſtro Lucæ ad tenendum, & poſſidendum & expendendum &c. Et tamen certum eſt, quòd omnis pecuniæ contractatio eſt dictis fratribus prohibita, ita, ꝙ eam tangere non poſſunt, ut in d. clemen. exiui, in §. porrò cum dictus &c. Secundò quòd intendebat donare magiſtri Lucæ perſonæ, & ſic eum facere in particulari capacem, quod non licet nedum fratri Minori, ſed nulli religioſo, ut in c. non dicatis, & c. nolo. 12. q. 1. & in d. cle. exiui. §. cupientes, præallc. Tertiò in eo, quod donauit pro ſuis neceſſitatibus per hoc. n. non põt negari, quin mendicitas incũbens fratribus minoribus releuetur contra iuris diſpoſitionem, cum fratribus mendicantibus incerta mendicitas per quæſtum debet uictum tribuere, ut dicit tex. in cap. j. de relig. do. lib. vj. & faciunt uerba teſtatricis in teſtamento prolata, dum dixit, quòd ſi dictus magiſter Lucas non ſit capax, cum fratres minores non poſſint aliquid habere, præſertim in particulari &c. & ſic apertè ſenſit, quòd donationem fecerat perſonæ fratris, non autem eccleſiæ, uel conuentui. cũ aũt hæc ſint cõtraria regulæ ipſorum & iuri, ergo dicta donatio nõ ualuit: quia geſtum contra ius eſt nullum, ut in l. nõ dubiũ, C. de legi. & 10. di. uides: Hoc apertè probaĩ in ſimili in l. ſi in
1 metallum, ff. de his. quæ pro non ſcrip. ubi patet, † ꝙ relictum factũ incapaci, habeĩ pro nõ ſcripto, & ꝑ conſequẽs perinde eſt, ac ſi nõ fuiſſet factũ, ut ibi, & facit quod legi. & no.

& no.in l.qđ meo,& l.ſi me in uacuā,ff.de acqui.poſ. in ter minis noſtris uidentur fuiſſe de mente Barto. in minorica ſua ſup cle.exiui de paradiſo,ubi dixit,q legatū pōt fieri fratribus minoribus ꝓ libris.In alia uerò parte dixit, qđ annuū legatū ad tēpus nō modicū fratribus fieri nō pōt ꝓ d.cle.exiui.§.cūque & ſic ſentit q ēt ꝓ libris nō pōt annuū legatū ad tps nō modicū fratribus fieri;& ita,ut audio,aliqui intellexerunt percipientes uerba ſua,ut (arbitror) potius ad corticē,quā intellectū.¶Sed ego diuerſam ſententiā æſtimo iuri cōſentaneā, ſ. q dicta donatio facta dicto magiſtro Lucæ ualuerit.Moueor primò,†quia fratres Minores & alij,q ſunt de gn̄e mēdicātiū,dicuntur mendicātes,qa incerta mēdicitas debet eis uictū tribuere,ut dicit tex.in c.j.de reli.do.li.6.& ſic in ꝑtinētibus ad uictum duntaxat dicunt mēdicantes,& expreſsè uoluit Fe.de Se. egregius doctor in cōſilijs ſuis cōſ.12.appellatione aūt uictus ueniūt dūxtat ea,q eſui,potui,cultuiq; corporis neceſſaria sūt,ut ueſtes,& ſimilia,ut dixit tex.in l.uerbo uictus ff.de uer.ſig. Idem uoluit tex.reſpectu alimētorū in l.legatis,ff.de ali.& cib.leg.ubi dicitur,q legatis alimētis, debentur ea,ſine quibus corpus ali nō pōt,ut cibaria, ueſtitus,& habitatio cætera uerò,quę ad diſciplinā ꝑtinent,legato non continentur;& notanda ſunt hæc uerba & ultima, ꝑ quæ clarè probatur,quòd ea,quæ tendunt ad ſtudium, & diſciplinam capeſcendam,nō comprehenduntur appellatione alimētorū,uel uictus.ꝑ quā l.dixit ibi Bar. q legatis alimētis alicui nō tenentur hæredes pſtare legatario ſumptus pro ſtudio.ergo fratres Minores,& alij mendicantes,non debent dici mendicantes reſpectu eorū quæ concernunt diſciplinam addiſcendam,ratio, quia per iſta non releuatur mendicitas reſpectu uirtutis.Et per conſequens infertur,q dicti fratres non ſunt capaces annui reditus,qui relinquitur non pro uictu,ſeu alimentis, ſed ꝓ ſtudio & libris emendis.Et hāc opi.apertiſsimè tenuit Fe. de Se.dicto conſi.xii.iſtud ſenſit gl.in cl.dudum, de ſepul. in uerbo, in dicit,q ualet relictum directè.†ubi factum ſingularibus fratribus pro libris emendis. Et quamquam ibi formet quæſtionē in fratribus prædicatoribus, quia ſic accidit tunc in facto;tamen rationes ſuæ concludunt etiā in fratribus Minoribus & de eis facit expreſſam mentionē in conſilio,& ſpecificè reſpondet ad illam cle.exiui, quæ loquitur de Minoribus, quòd illa cle. non extenditur ad iſtud capitulum conſi.Fede.uidetur confirmaſſe Bald. in fratribus Minoribus in authen. ingreſſi, de ſac.ſan.eccle. ut dicam expreſſius in ſequenti argumētu.¶Secundò principaliter probatur ſic † relictum annuum factum fratribus pro concernentibus diuinum cultum ualet ſecundum omnes,quia relictum non concernit commoditates fratrum principaliter ſed ipſum diuinum cultum : hoc apertiſsimè uoluit Bal.ſequendo conſilium Fede.in d.aut.ingreſſi,C.de ſac.ſan.ecc.Et apertius Io.de Lig.poſt Bar.in cle.exiui.de para.in ultima.q.tractatus,ubi dixit,q ualet relictum annuum pro diuino cultu factum fratribus Minoribus,puta ſi relinquitur annuatim frumentum pro hoſtijs, uel uinum pro ſacrificio, uel pecunia pro luminaribus,& ſimilibus.Et idem uoluit Fede.dicto conſi xij. Et quidam alius ſolennis doctor poſt eum, ut patet ibi in conſilio ſequenti.probatur ratione,quia, ut prædixi, per hoc relictum non releuatur mendicitas fratrum, hoc etiam ſenſit Bartolus in minorica in alia quæſtione, dum firmauit,quòd licet ipſi fratres non poſſint hæredes inſtitui,ut in dicta cle.exiui. §. cupientes, eccleſia tamen ipſorum poteſt hæres inſtitui ut in dicta cle.exiui.§.cupiētes,& ſic apertè uoluit,quòd in his, quæ acquiruntur eccleſiæ,& non ipſis fratribus,ualet omne relictū, quia iura generaliter uolunt,quòd quælibet eccleſia poteſt hæres inſtitui,ut i l.j.C.de ſac.ſan.ecc.Eccleſia fratrum minorū non reperitur alicubi excepta,ſed fratres ipſi dumtaxat, quia debent per quæſtum ipſum ſibi uictum quærere.Per relictum autem factum eccleſiæ pro reparatione,& ſimilibus,non tollitur fratrum mendicitas.Sed relictum annuū uel donatio facta pro ſtudio theologiæ,& libris emendis concernit diuinum cultum,ergo ualet relictum,uel donatio fratribus facta minor probatur apertè per authoritatem Fede.in conſilio prꝏalleg.ubi computat ſtudium inter relicta facta pro cultu diuino.Probatur ratione,eccleſia uniuerſalis indiget ad ſui regimen per maximè ſcientia ideo indulſit,ut cum uolentibus ſtudere poſſit eps diſpenſare,ut adeptus eccleſiam parochialem non teneatur promoueri ad ſacerdotium intra ſeptēnium,nec teneatur de ſeruire eccleſiæ,ſed poſſet ſe cauſa ſtudij abſentare, ut ꝓbatur in c.cum ex eo,de elec.lib.6.& maximè hoc contingit in ſtudio ſacræ theologiæ,ut eſt tex.not in c.ſi.de magiſtri.† unde quælibet eccleſia cathedralis debet ſuis expenſis tenere magiſtrum &c.ut in c.quia,& quaſi per totum, de magiſt.quæ omnia ſunt ſtatuta propter diuinum cultum augmentandum,nam,ut notanter inquit tex.in auth. habita,C.ne filius pro pa.per ſcientiam mundus illuminatur ab obediendum deo,& miniſtris uita ſubiectorum informatur,&c.Et deus per prophetam inquit: Quia tu ſcientiam repuliſti,& ego te repellam,ne ſacerdotio fungaris mihi,ut habetur in c.niſi cum pridem,de renun. Religioſis autem competit,ſtudium,& maximè fratribus, quorum ſcientia & prędicationibus mundus illuminatur, fides augetur,& defenditur,ut in cle.exiui, prælleg. & in cle.dudum,de ſepul.diſputat plenè Io.An.in c.ſane,de regu hinc dixit in c.quia de magi.q fauore ſtudij pōt religioſus aſſumi ad officiū diſcendi, ſicut fauore animarum poteſt promoueri ad epiſcopatum,uel ad aliam eccleſiā curatam,ut in c.quod dei timorem,de ſtat.reg.& in cle.j. de elect.Quis enim negabit magis reſplendere dei eccleſiam per uiros eruditos,maximè in theologia, quam per cæreos uel lampades quæ figuratiuè accenduntur in eccleſia,ſi enim relictum pro illis factum dicitur factum ad diuinum cultum,ut in c.ſi.de teſta.& quod ibi not.fortius idem dicendum in relicto facto pro ſtudio theologiæ, ut enim dicit tex.in d.c.ſi.de magi doct.in theologia fulgēt in dei eccleſia,uelut ſplendor firmamenti.hinc tex.not.in c ſuper ſpecula,ne cle.uel mona.dicit,quia uerò theologiæ ſtudium cupimus ampliari, ut dilato ſui tentorij loco funiculos ſuos faciat longiores,ut ſit fides circumcincta muro inexpugnabili bellatorum,quibus reſiſtere ualeat aſcendentibus ex aduerſo & c.ex quibus omnibus lucè clarius demonſtratur, q relictum factum pro ſtudio theologiæ & libris emendis,debet dici ad diuinum cultū, ergo ualuit dicta donatio annui reditus ad uitā magiſtri Lucæ facta.Hoc etiam firmatur alia ratione, dicta domina donataria illam donationem fecit dicto magiſtro pro ſalute animæ ſuæ,& remiſſione peccatorum ſuorū,ut expreſsè dicitur in inſtrumento donationis,ergo fuit relictum ad pias cauſas.nam omne donatum uel relictū pro anima dicitur ad pias cauſas,ut no.Bar.& glo.in l. ſi quis Titio,ff.de leg.ij.& Spe.in ti.de inſtru.ædi.§.nunc uerò aliqua,uerſi.& ſcias,q inter legata ad pias cauſas. facit qđ leg.& not.in c.requiſiti,& c.relatum,de teſta. Ex quibus omnibus aperte concluditur.dictam donationem tenuiſſe:tū qa fuit facta ad pias cauſas, tū quia ad diuinū cultū: tū qa nō releuat̄ mendicitas fratrū q uerſatur circa uictū & alimēta,ut ſupra dixi.quinimo plus uoluit Fed. in d.cōſil.12.† quòd ualet relictum annuū factum fratri,uel con-

uentui ad uitam unius fratris,uel ad certum tempus ſimpliciter,ſeu pro ſuis neceſſitatibus,non adiecta cauſa ſtudiorum, uel alia concernēte diuinum cultum. mouetur principaliter, quia ſicut poteſt legari una ſumma fratri uel cōuentui pro alimentis eorum,ut probatur in d.cle. exiui.§.cupientes,in cle.dudum , de ſepul.iūcta gl.in uerbo,indirectè;ita debet poſſe legari una ſumma ſoluenda per ſingulos annos , ut contingit in annuo reditu ad uitā fratris,uel aliud tempus,non in perpetuum;& fuit optima conſideratio. Et in hoc debet intelligi ſecunda allegatio,ſeu concluſio Fed. Nā primum membrum fuit, qñ relinquitur ad pias cauſas,ut pro ſtudio & ſimilibus. ſm fuit. quando relinquitur ſimpliciter conuentui , uel uni fratri pro ſuis commoditatibus; hoc clarè colligitur ex themate per eum formato. nam ſimpliciter formaт thema in relicto annuo ſimpliciter facto,ſed poſtea in ſequēti non attingit primū caſum tanquā indubitabilē,ſ.quādo fit ad pias cauſas. poſtea tranſit ad caſum generaliter ꝓpoſitū nec obſt.d.cle.exiui,in §.cūq; annui reditus: quia ſm eum ille tex. pōt intelligi, ꝙ annuus reditus eſt perpetuus,uel ad tp̄s maximum;ita,ꝙ releuaretur mendicitas fratrum: ſed in caſu noſtro,quando relinquitur ad uitam unius fratris, licet reſpectu fratris poſſit dici perpetuus iuxta no.per gl. 10.q.2.c.hoc ius porrectum, uer.ꝑpetua:tamen reſpectu conuentus,cui fit acquiſitio,nō poteſt dici perpetuus,ſeu ad tempus maximum,cum conuētus nunquam moriatur, ut in l.proponebatur,ff.de iudi. In relicto enim facto fratri,ſeu religioſo alteri debet īſpici cōditio illius, cui acquiritur, ſicut in capacitate ſerui attenditur capacitas dñi,cui relictum acquiritur,ut dicit no.tex.in l.non minus,ff.de acqui.hære.& in l.ſi in metallum,ff.de his,quæ pro.non ſcrip.hab.Relictum autem ſingulare fratri,etiam mendicanti acquiritur conuentui; ut no.gl.præall.in d.cle.dudum , & facit.l.Deo nobis , & quod ibi no.C.de epiſc.& cle.& quod leg.& no.in c.in p̄ſentia.de proba.& in authen.ingreſſi,C.de ſacroſ.eccl.& uoluit Bar.in dicto tractatu minoricarum. Et profectò hæ ſunt optimæ conſiderationes. Sed ego hanc opi.Fede. ſequor in hoc ultimo caſu,quando fit ſimpliciter fratri , uel conuentui duobus concurrentibus.Primò ꝙ non fiat in magna quantitate:quia tunc poſſet releuari illorū mēdicitas,& poſſet fieri in fraudē;ad hoc bonus tex in d cle. exiui.§.cupientes.Secunda limitatio, ꝙ non fiat ad tempus maximum, ut ipſe Fed.uoluit,& placet mihi , ꝙ non dicatur ad tempus maximum,quando fit ad uitam unius fratris,maximè annoſi,ſicut erat magiſter Lucas:quia nil incertius hora mortis,& nil certius morte,ut l.ij.ff.de cōdi.& dem.unde cum illud relictum ſeu donatio poſſit extingui quotidie,non pōt dici,ꝙ ſit maximum tēpus: attamen ratione incertitudinis poſſet tolerari,arg.eorū,quę legūtur & no.in l.ſi ca pactione, C.de uſur.& ī c.ſi.& ī c.i ciuitate,eo.tit.licet.n.quis poſſit uiuere uſq; ad centum annos,ut in l.ſi.C.de ſacroſ.eccl.ueritas tamen ut plurimū denegatur.unde dicit Inn.ꝙ hodie ſecundum inferiores cauſas ſatis pōt timeri de morte alicuius poſt quinquageſimū annū;ita no.in c.quoniam frequenter, de reſt. ſpo.& hæc opi.ſic determinata plus placet , quàm opin. Bar.qui uidetur in hoc ultimo ſenſiſſe ꝯrium, ut ad uitā unius fratris non poſſit fieri annuum legatum conuentui uel ipſi fratri:hoc tñ non multum firmauit,ſed dubitauit cū decidendo dixit tutius eſſe,ut abſtineatur:non aūt negauit præciſè,ut non poſſit fieri Fed.autē præciſè tenuit, & ita conſuluit,& melioribus rationibus fuit motus. nec debet tūc talis annuus reditus cōputari inter immobilia ex quo nō eſt perpetuò duraturus, nec ad tempus maximū,ſed potius inter mobilia,cū ad mobilia, & ad tp̄s non maximū cōpetat, ſicut in ſiſi dicimus de actione, ꝙ ſi detur ad mobilia, cōputatur inter mobilia, ut no.gl.& Bar. in l.pōt pupillus,ff.autho.tut.& gl.in auт.de non alie.§.j. coll.ij.& per Bar.in l.mouentiū,ff.de uer.ſig. In caſu tñ noſtro , qñ legatum , uel donatio fit pro ſtudio, uel alia pia cauſa, Bar.nō reſiſtit: quia ipſe loquiт ſimpliciter de relicto annuo facto fratribus:imò,ut ſ.dixi,potius in hoc ſentit ꝯrium, cum dixit eccleſiam ipſorum eſſe capacem, & libri acquiruntur potius eccleſiæ,quàm cōuentui,cum cōuctus nō poſſit comedere libros, & ſicut fratres habēt uſum eccleſiæ,ita debēt uſum librorum habere.Item expreſſè Ioan.de Lig.poſt Bar.in fin.tractatus tenuit, quòd prædixi in legato annuo concernente diuinum cultum. Reſtat ergo clarè concludere , quòd caſus noſter ſit ſine aliquo dubitationis ſcrupulo in fauorem donationis cum nullus reperiatur , qui expreſsè teneat contrarium: ſed communis opin.eſt pro iſta parte, & multum faciunt literæ apoſtolicæ conceſſæ dicto fratri Lucæ. uidetur.n. Papa tacitè approbare concluſionem ſupra factam,ut ualeat donatio , ſeu relictum annuum pro libris emendis , & pro aliis neceſſariis pro ſtudio ſupportandis. Si.n.dicta donatio non ualuiſſet,non indulſiſſet Papa dicto magiſtro Lucæ timenti ſuper illarum pecuniarū perceptione ab aliquo moleſtari, ut in literis dicitur , poteſtatem liberè, & licitè recipiendi, & habēdi dictā pecuniam annuatim.non.n.potuiſſet dare poteſtatem licitè, & liberè percipiendi , & habendi,prout facit , ſi dicta donatio non ualuiſſet.cū.n.narrauerit in literis dictā teſtatricē, & donatricem obiiſſe,ſciebat Papa, ꝙ ſi fuiſſet incapax dictus frater Lucas,illa donatio fuiſſet nulla, & remanſiſſet dicta pēſio apud donatricē ſeu apud hrdē poſt mortē teſtatricis, ut ī l.ſi pluribus,ff.de leg.j.& in d.l.ſi metallū,ff.de his quæ pro non ſcrip.uel apud dictum Nicolaum ex diſpoſitione ſpeciali ipſius teſtatricis,uel etiam fortè de iure cōi ſm tex.ualde no.in l.ſi de auro & arg.leg.& ſic non potuiſſet percipere indebitum ſine peccato: nec ignorantia ſoluentis excuſaſſet illum à peccato,ut per totum tit. de cond.inſti.ff.& C.in dubio autem ſtandum eſt interpretationi Papæ:quia ad ipſum pertinet interpretari canones,ſicut illorum æditio,ut in c.inter, de ſen.exc. Et ſi dicatur,ꝙ dictus magiſter Lucas libris non indiget , rñdetur primò hoc non poſſe negari.non.n.eſt arbitrādū,ꝙ ſit refertus oībus libris neceſſariis ad theologię ſtudium. Secundò præſuppoſito ſine ueritatis præiudicio,ꝙ hoc ſit uerum: nō tñ per hoc ceſſabit dictæ donationis effectus: qa fuit facta ob duplicem cām,pro libris,ſ.emēdis,& pro aliis neceſſariis ſupportandis in ſtudio. unde licet ceſſet prima cā; non tñ ceſſat ſecunda ;ergo non ceſſat diſpoſitio,inſti.de nup.§.affinitatis. Prætereà legatum factū pro anima ſeu donatio non corruit, ſi non poteſt conuerti ad uſum deſtinatum. ſed debet ad alium uſum piū deſtinari , in l.legatum,ff.de uſufru.leg.& in l.legato,ff de admi.re. ad ci.pertinen.ut legitur & no.in c.ij.de teſt.& plenè per Bar.in l.pater.§.Tuſculanus, ff.de leg.iij.& in d.l.legatū , & per Io.de Lig.poſt Bal.in d.cle.exiui. Nunc reſtat rñdere ad contraria ſuperius formata. Et primò ad primū de incapacitate rñdetur , ꝙ proprietas non acquiriт dicto magiſtro Lucæ,nec cōuentui:ſed habebit nudū uſum, ſicut habent fratres ex his, quæ eis dantur quotidie, uel ad diuinum cultum,uel pro alimentis, ut in d.cle.exiui , & d.cle.dudum. Apud quem autem ſit proprietas , plenè no.in dicto tractatu minoricarum, & in quadam extrauaganti;non curo proſequi: quia non eſt noſtra materia. ſatis enim eſt , ꝙ uſus non ſit ſibi improbatus. Et quāquam alias

alias fratres minores nõ poſſunt per ſe recipere pecuniã, etiã legatã, ſed ſyndicus ſuper hoc deputatus hoc facere põt, ut plenè no. p Bar. i d. tractatu; tñ in caſu noſtro potc rit dictus mag. Lucas recipere authoritate bullę Apoſt. & cum ſui ſuperioris licentia, ut in ea dr. Papa. n. indulgentiam hanc contulit quibuſcũq; conſtõnibus non obſtantibus, ut in ea patet. ¶ Ad ſecundum arg. d. cle. exiui. §. cũque, ſatis eſt ſupra reſponſum. ¶ Ad tertium dico, q licet habuerit reſpectum ad perſonam mag. Lucæ: tñ p cõmoditate fratris poteſt ſibi fieri relictum: ſed acquiſitio fit ſm iuris diſpõnem; ad hoc bona gl. præal. in dicta cle. dudum, de ſepul. in uerbo, indirectè. Idem uidemus i ſeruo. nam licet quis inſtituerit eum hæredem, nec poſſit dñs adire hæreditatem, nec ſeruum præciſe compellere, ſi non vult adire, ut in l. cum ppones, C. de here. inſtit. tñ per ſeruum acquiritur domino, eo hæreditatem adeunte; ita q etiam per monetum non ſtet in perſonam ſerui, ut in l. placet, ff. de acquir hære. Prætereà bene potuit habere reſpectum ad pſonam vnius fratris in cõcernentibus diuinum cultũ, & opus pium, ut illud opus piũ exerceatur in perſonam vnius fratris, ut ſpecificè pro libris emendis, & ſtudio uoluerunt gl. Fed. Bar. & alij in locis præal. hinc uoluit apertè Bar. in l. ſeruos ad cuſtodiã, ff. de ali & cib. leg. ubi firmauit, q relictum poteſt fieri p alimentis, nedum conuentui fratrum Minorum, ſed etiã ſingularibus fratribus, ſicut ualet pro tali cã relictum factum ſeruo, ut ibi; & ſic non poteſt dici frater incapax, cum ſit non incapax nudi huius, qui tantum fratribus cõpetit. † Similiter uidemus in ſeruo, qui non eſt capax, pprietatis iure proprio, & tamen eſt capax in cã alimentorum, ut d. l. & fit cõpulſio iudicis officio, ut ibi dr. Et præ dicta procedunt præſertim habito reſpectu, q in caſu nihil fuit dictum in donatione de capacitate, uel incapacitate: ſed ſimplr fuit facta p ſalute animæ teſtatricis, & p redẽptione peccatorum ſuorũ, vnde, cum fuerit inter uiuos, non potuit poſteà apponere aliquam condõnem capacitatis uel incapacitatis, ut eſt tex. in l. perfecta donatio, C. de don. quæ ſub modo. quinimo etiam ſi potuiſſet, nõ habuiſſent illa uerba in aliquo officere: qa expreſsio eorum, quæ tacite inſunt, nihil operatur, ut legi. & no. in c. ſignaſti, de elec. & clarius pbat i l. ij. ff. de le. j. In quolibet enim relicto, ſeu donato tacitè intelligitur, ſi eſt capax, ut d. l. ſi in metallum, & d. l. quod meo. Prætereà illa conditio uerificatur à iure: qa capax eſt pro ſtudio theologiæ, & aliis neceſſariis ſupportandis pro ipſo ſtudio, ut ſ dictum eſt, uel p alimentis, ut ſ tetigi, intelligẽdo, ut ſ. Non obſtat arg ultimò factum, uidelicet, q multa fuerũt expreſſa contra iuris & regulæ diſpoſitionem: quia donauit ad habendum poſsidendũ &c. quia dico, q licet multos modos expreſsiſſet, quorum aliqui non erant in ſe liciti: tñ illorum expreſsio non habet uitiare alios modos licitos, & à iure non improbatos, ut pro ſtudio &c. ſed illi illiciti habentur pro non expreſsis, ad hoc bo. tex. cum ibi no. in c. ſignificatum, de præben. & l. filius, & l. conditiones, ff. de cond. inſt. & l. ſancimus, C. de dona. & 12. q. 2. c. eccleſiarum ſeruos, & c. ij. 10. q. 1. ubi bo. tex. iuncta gl. ad idem notabile dictum Bar. in l. Lucius. §. tres heredes, ff. ad Treb. ubi dicit, q ſi monacho fuit aliquid relictum, cum hoc q ſi abbas fecerit ei quæſtionem, deuolueretur ad alium, ualet relictum: ſed illud grauamẽ tanq iuri ꝯrium habetur p non ſcripto. Prætereà ad confirmationẽ prædictorum addo aliud dictum notabile Bar. in authẽ. excipitur, C. de bo. quæ libe. ubi dicit, † q ſi aliquid relinquitur monacho, cum hoc ut nihil acquiratur monaſterio, ualet relictum, & intelligitur meliori modo, quo poteſt, ut. ſ. nihil facti acquiratur monaſterio: ſed patiat monachum habere meliori modo, quo põt; facit qđ no. Arch. in c. quia ingredientibus 19. q. ult. ita ad propoſitũ, id, quod fuit dictũ de capacitate uel incapacitate. Item de habendo & poſsidendo &c. aut habentur pro non adiectis, ut in primo dicto Bar. aut intelligenda ſunt largiſſimo & meliori modo, quo fieri põt, ut ſic exinde nulla ſequatur abſurditas, uel iuris cõmunis ſeu regulæ contranientio. Et qñ à nõnullis, qui dictam donationem infringere moliuntur, tria, ut audio, ultra prædicta obiiciunt. Primò q cum fratres minores neminem debeant inducere ad eis aliquid relinquendum, ut d. cle. exiui. § dubitauerunt, & § cum etiam, & cum ad dicti magiſtri Lucæ pſuaſionem dicta donatio facta fuerit, nõ debuit ex ea aliqua obligatio naturalis, uel ciuilis oriri, tanquã iure reſiſtente facta, ad hoc quod legitur & no. in l. cum lex, ff. de fideiuſſ. Secundò, quia nõ licuit dicto magiſtro Lucę ſtipulari ad ſui cõmoditatem. Tertiò, quia donatio fuit facta dicto magiſtro Lucæ ante, q eſſet magiſterij honorẽ adeptus; & ſic tacitè uř fuiſſe facta, donec fuerit magiſtratus, quaſi tunc ceſſet cauſa donationis; meritò debet ceſſare dicta donatio, arg. l. à filia, ff. ad Treb. Sed pfectò ſi prædicta diligenter conſiderentur, nil cõcludunt neceſſariò contra concluſiones ſuprà factas. Ad primũ enim poteſt multipliciter rñderi. Primò negando, quod hic interuenerit aliqua ſurreptio dicti magiſtri Lucæ. nã contrar ũ clarè colligitur ex tenore donationis præſertim in ſui exordio, quod multum debet attendi ad coniecturandam mentẽ diſponentis, ut in l. ſi. ff. de hære. inſti. no. Bar. in l. ambitioſa, ff. de decr. ab ord. fac. Secundò reſpõdetur, q inductio ad largiendum eleemoſynam p cultu diuino, ut pro ſtudio theologiæ nõ eſt prohibita. Solum enim prohibetur fratribus inducere nouiter ingredientes ad aliquid ſibi relinquẽdum, ne uideãtur illum induxiſſe ad ingreſſum, pter bona temporalia: uel qñ habẽt recurſum ad ſpeciales amicos pro releuando eorũ mendicitatem, & ſic reſpectu eorum, quæ cõſiſtunt in uictu, & ſic loquuntur iura: ſed in caſu noſtro hæc ceſſant. Prætereà ſi licet habere recurſum ad ſpeciales amicos p neceſsitatibus infirmorũ & fratribus induendis, ut in d clemen. exiui. §. cum etiã, fortius licet pro ſtudio theologię, in quo non utilitas fratrũ, ſed eccleſiæ vniuerſalis principaliter uertſet, ut ſupra dixi. Nec obſtat tex. licet loquat ibi per uerba taxatiua, & ſic uř excludere alios caſus ibi non expreſſos: quia tex. ille loquitur in his, per quæ releuatur illorum mẽdicitas; quod non cõtingit in caſu noſtro. Item, ut elegãter inquit Bar. poſt gl. in l. Seruius, ff. de uſucap. licet lex aliquẽ excludat caſum cũ taxatiua dictione, nõ per hoc excludit alibi expreſſos, uel cõſimiles, ſi ſumus in materia fauorabili: caſus autẽ noſter uidetur nedũ ſimilis, ſed & maior ibi expreſsis, & ſumus pro fide amplianda, & defendenda, ut in d c ſuper ſpecul. Prætereà & tertiò, pſuppoſito ſine ueritatis piudicio, q hic interceſsiſſet perſuaſio prohibita; non tñ per hoc infertur, q donatio ſit nulla: quia res nõ reſiſtit donationi, ſed pſuaſioni; ad hoc induco tex apertiſsimum in c. conſtituit. 20. q. 3. ubi dicitur, q religioſi nõ debẽt inducere aliquẽ ad intrandum religionem propter bona tẽporalia illius conſequẽda; quod ſi fecerint, tenet nihilominus ingreſſus: quia ille eſt bonus dolus, nec põt dici deceptus, q religionem intrauit, ut c. pen. qđ me. cau. ita in propoſito, cũ donatio fuerit facta puro amore diuino, & ſine aliquo dolo, non debet uitiari propter inductionem ad bonum. Idem uidemus in contractu inito per excõmunicatum. nã prohibetur ſibi cõmunio, & peccat in ingerendo ſe com-

munioni.c.illud,de cler.excõ. & tñ contractus initus per
eum tenet, ut no.Inn.in c.ueritatis,de dolo & cõtu.& ꝓ-
batur in c.fœlicis.§.uerũ,de penis.Non obſt.qđ ſcđo ob-
3 ijcitur de ſtipl'one:† qa ad ualiditatem donationis nõ re-
quiritur hodie ſtipl'o,ut l.ſi qs argentum,C.de don.ꝑſer
tim ad piam cãm; facit qđ no.gl.ĩ c.quoties cordis.1.q.7.
Item illa dña purè donauit magiſtro Lucę pręſenti,& re
cipienti, ut dr̃ in prin.donationis. Item ſeruus ſtipulat̃ in
fauorem dñi,licet uerba concipiat in perſonam ſuã,ut ff.
de ſtipu.ſer. per totum; ita & religioſus in fauorem con-
uentus,pręſertim in concernentibus cultum diuinum;fa-
cit quod no.Inn.in c.dudum,de conuer.coniu.ubi no.di-
cit per illum tex.ꝙ ſicut quilibet ſacerdos uidetur offi-
cialis eccl'ię vniuerſalis,ut recipiat obligationem in fauo
rem eccleſiæ vl'is, ita pro ſtudij theologiæ fauore potuit
dictus mag.Lucas obligationem recipere. Præterea di-
cta donatrix reliquit illud idem liberè in teſtaméto ſuo,
dũmodo dictus mag.Lucas ſit ad hoc capax: ſed indubi-
tanter eſt capax pro libris emẽdis,& oneribus ſtudiis ſup
portandis,ut ſ' dictum fuit. Præterea cũ illa domina hoc
fecerit ſponte,ut conſuleret animæ ſuæ,ut patet in inſtru
mento donationis in principio,debet ualere ſaltem ꝑ uiã
cuiuſdam dedicationis ad piam cauſam iuxta no.ꝑ Bart.
poſt gl.in l.illud,C.de ſacroſ.eccl.in qõne illius,quæ exi-
ſtens in camera ſolus,donauit quędam bona pauperibus;
& ſic ex multiplici capite tollit̃ illa impugnatio. Ad ter-
tium facilimè patet reſponſio. & primò cum toto tẽpore
uitæ dicti mag.Lucæ reliquerit, fruſtra dr̃, ꝙ debuit du-
rare, donec fuerit effectus magiſter. impoſſibile.n.eſt, ꝙ
poſt mortem magiſtraretur; nec eſt uero ſimile,ꝙ cogita
uerit toto tẽpore uitæ ſuæ debere uacare circa ſtudium
ſcholaſticum. vnde cum uerba ſint clara, ceſſat captioſa
interpretatio.l.ille aut ille,ff.de leg.iij. & in c.ſi.de uer.
ſig. Præterea ſtudium ſacræ Thæologiæ eſt magis profi-
cuum Chriſtianitati poſt magiſterium,q̃ ante,ut c.de ma
giſtris,& c.ſuper ſpecula,nec cle.uel mo.& pluribus libris
indiget,q̃ tp̃e ſcholaſtico.Item ꝓſuppoſito,ꝙ nunc nõ in-
digeat libris, non ꝑ hoc ceſſat donatio ad pias cauſas per
ea,q̃ ſuperius dixi. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS *in effectu talis eſt. Quodam Senenſi ſtatuto cauetur, ut omnis cauſa appellationis debeat decidi infra 40.dies, & ultra 40 dies non duret inſtantia. Alio uerò ſtatuto cauetur,ꝙ, tempore,quo quis eſt producturus teſtes extra prouinciam,tẽpus determinandæ cauſæ non currat ipſo iure. ¶Contingit, quòd in caſu cuiuſdam appellationis appellãs habuit dilationem ad producendos teſtes, poſtmodum uerò aſſerens, quòd teſtes extra ꝓuinciam uolebat producere, petiit & obtinuit dictam dilationẽ prorogari: in fine autem dictæ dilationis prætendens impedimentum ſibi intra illam contigiſſe,obtinuit iterum prorogationẽ dictæ dilationis,nulla de impedimẽto iudici facta fide: deinde in fine dictæ prorogatæ dilationis petiit tertiò dictam dilationem ſibi prorogari,iurans,quòd nõ animo calũniæ hoc petebat; iudex autem iuramento calumniæ duntaxat recepto, dictam dilatioñe tertio prorogauit. Nunc quæritur, an inſtantia cauſæ ſit perẽpta, cum multa tempora ſint decurſa ultra 40 dies?*

CONSILIVM LXIIII.

1 *Certum tempus quando præfigitur à lege,uel ſtatuto ad aliquid faciendum, debet intelligi, ſi intra illud tempus fieri poteſt.*
2 *Iudex in cauſis pecuniariis non põt dare ultra vnam dilationem.*
3 *Iuramentum calumniæ non excludit condemnationem expenſarum in caſu perditionis cauſæ.*
4 *Fori cõſuetudo eſt legitima cã terminos, & dilationes reſtrĩgẽdi.*

OMnipotentis poſtulato ſuffragio, Videtur
primò dictam inſtantiam mi-
nimè eſſe perẽptam,quãquam 40 dies & ultra la-
pſi ſint. Hanc.n.partem expreſsè probare uĩ ſtatutum in
eo,ꝙ expreſsè decernit tempus non currere ipſo iure in
dilatione data pro teſtibus extra ꝓuinciam exiſtentibus
producendis; ergo dilatio data,licet ſæpius prorogata ꝑ
illis teſtibus producendis, non debet cõputari in termi-
no 40 dierum; ad hoc quod in ſim.legitur & not.in c.au-
ditis.de in integ.reſt. & c.auditis,de præſcr. & c.j. & c.de
quarta,co.ti. Secundò uidetur idem eſſe de mero iure di
1 cendum,etiam illo ſtatuto circũſcripto.† vbicũque.n.cer
tum tẽpus præfigitur à lege,uel ſtatuto ad aliquid facien
dum,debet intelligi,ſi intra illud tẽpus fieri poteſt; aliàs
autem poteſt actus explicari, etiam poſt illum terminũ;
ad hoc l.fin.C.de adult. & c.ex ratione,de appel. & l.ut
gradatim,ff.de mune.& ho. & l.ij.de noxa. Lex.n.nõ de-
bet eſſe impoſita ſuper impoſſibili.4.diſt. c.erit autẽ lex;
optimè facit tex.in l.ſi cum ipſe, coniuncta.l.præce.ff.de
excu.tut. & ibi hoc in terminis noſtris tenet Bal. & ſen-
tit apertè Ioan.And.in addi.Specu.in tit.de leg.§.reſtat,
uerſi.quid ſi ſtatuto. Sed certum eſt, ꝙ ubi teſtes ſunt de
extra prouinciam producendi,non poteſt cã decidi intra
40.dies, cum detur dilatio ſex menſium ſolum pro illis
teſtibus producendis, ut in l.j.C.de dila. & 3.q.3. c.ſpa-
tium; ergo poſt illud tempus põt ſententia ferri,cum in-
ſtantia minimè ſit perẽpta. Nec obſt. ſi dicatur, ꝙ ſecun-
da dilatio fuit data ſine cauſæ cognitione. Ad hoc enim
põt multipliciter reſponderi. Primò ꝙ hic non fuit data
ſecunda uel tertia dilatio, ſed vnica tñ,quæ ſæpe fuit ꝓ-
rogata ante eius lapſum. Aliud eſt enim nouam dilatio-
nem dare, & aliud datã ante ipſius finem ꝓrogare iuxta
id,quod legit̃ & no.in l.qđ ſi manẽte,ff.de præca. & l.iiij.
ff.de dã.inf.ubi ꝑ Bar. Item qñ dilatio prima nõ fuit in-
tegra, põt nedum prorogari, ſed etiam dari de facili ſe-
cunda,ut no.Inn.in c.ultra tertiam,de teſt. Sed in cã no-
ſtra prima non fuit integra, quia nunquã habuit terminũ
ſex menſium uel triũ, ergo de facili ſine alia cognitione
potuit dari ſecunda,uel etiam ꝓrogari, cum iure ipſo ui
deatur talis ꝓrogatio iuſtificata. Item & tertiò facit qđ
no.Bar.in l.j.C.de dila.in fi.ubi dicit ualere ꝓbõnem fa-
ctam intra dilationem datã ſine cauſæ cognitione, qñ pri
mã dilatio non fuit perfecta.Sed quãquam hæc urgere ui
deantur, in diuerſam tñ partẽ puto declinandũ. Moueor
2 primò ꝑ tex.in l.ſi.ff.de dila. † ubi dr̃,ꝙ ĩ pecuniariis cau
ſis non põt iudex dare ultra vnam dilationẽ,& ponderan
dus eſt ille tex.in eo,ꝙ negatio præcedit uerbum,põt,ex
quo tollit̃ poteſtas iudici aſſignandi aliam dilationẽ, cũ
tunc uerbum,põt,inducat neceſſitatẽ, ut no.gl.in regula
prima,de reg.iu.lib.6.no.Bar.in terminis noſtris in d.l.ſi.
& qa tex.in l.oratione, ff.eo.uidetur innuere cõtrarium,
dãtur uariæ ſolu. ſed cõiter tenetur illa, ꝙ omnis dila-
tio probatoria,eſt perẽptoria; ita,ꝙ ſine cauſæ cognitio-
ne non põt alia aſsignari; & ſic debet intelligi d.l.ſi.ꝙ cũ
cauſæ cognitione poteſt aſsignari ſecunda; & ita loquat̃.
d.l.oratione.In hac autẽ cãæ cognitione uerſatur, ut de
impedimento contingente intra dilationem aſsignatã fiat
iudici fides: ſine aũt hac cognitione cãæ non ualet datio
ſecundæ dilationis, ut apertè uoluit tex.d.l.fin.& apertè
tenet ibi Bar.facit,quod legitur & no.in c.in cauſis,& per
gl.in c.ij.de dila.qualis autem debet eſſe probatio impe-
dimenti,non reperitur bene in eo.§.deciſum Fed.de Se-
nis conſ.109.uidetur uelle, ut ſufficiat iuramentum alle-
gantis impedimẽtum, quod uidetur tenuiſſe gl.in c.uni-
co.3.q.5.Sed mi plus placet opi.Io.mo.Arch.& Io.And.
in c.j.

in c.j.de dolo & contu.lib.vj.qui concludunt poſt multa hoc forte arbitrarium, conſiderato perſonæ impedimento,& cãæ qualitate.unde iudex erit contentus iuraméto, qñ exiget ſemiplenam, non qñ plenam probationem; & per hoc ego allego tex.no.in c.ex literis,de in integ.reſt. ubi probatur, ꝙ iuramentum non probat indiſtinctè impedimentum. Cum ergo in caſu noſtro in ſecunda dilatione,ſeu prorogatione,nulla interuenerit cãæ cognitio ſuper impedimento,ergo illa nõ ualuit,& idẽ põt dici de tertia:tñ quia ſolũ fuit exactũ iura nétum calũniæ,quod non uidetur ſufficere præſertim in tertia danda,ſeu prorogãda,cũ tertia debeat dari,nõ exacta cãæ cognitione, ut no.in dictis iuribus, maximè, & in d.l.fi.ff.de fer.tum quia iuramentum non debuit eſſe de calũnia, ſed de ueritate:quia poſſibile eſt, ꝙ in prima dilatione, ſeu ſecunda fuit in negligentiã, & non in calũnia: per negligentiã aũt excludit à ſcda, uel tertia dilatione, ut no.in præall.
3 iuribus;& facit.c.licet,de proba.ſicut in ſi.dicimus,†ꝙ iuramentũ calũniæ non excludit condénationẽ expenſarũ in caſu perditionis cauſæ; quia potuit litigare temere nõ calũnioſe,ut no.in c.finem, de dolo & contu.& in c.calũniam,de pœnis,& in l.ex diuerſo,ff.de rei uen.& l.ſancimus,C.de iudi. & non probat hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe.l.nõ hoc, C.unde cog.& c.ij.de transla.prælа,Probatio.n.debet concludere neceſſario,c.in præſentia,pe proba.& c.auditis,de in integ.re.& l.ad probationem,C.loc.¶Ex prædictis clarè infert, ꝙ dicta inſtantia ſit perempta per lapſum tanti temporis, cum illæ prorogationes,ſeu dilationũ dationes fieri non potuerint modo prædicto;ergo ceſſat ſtatutũ,quod noluit, ut in termino præfixo pro teſtibus extra prouinciam ducendis non currat tps inſtantiæ: quia illud ſtatutũ debet intelligi de termino legitimè cóceſſo,arg.l.iij.§.condénatum,ff.de re iu.& c.nõ põt,de præbẽ.lib.vj.optimè quod not.Bar.in l. iuſtè poſſidet,ff.de acqui poſſ.ubi dicit,ꝙ miſſus in poſſ. authoritate iudicis, ordine nõ ſeruato, nõ excuſat propter authoritatẽ iudiciariã à pœna ſtatuti punientis ingredientes & turbantes poſſeſſiones alterius.c.forus, de uer.ſig.& no.in c.conquerente,de reſt.ſpo.¶Pro hoc ẽt facit iſtud ſtatutũ ſub rub.intra quantum tempus definiatur cauſa.ubi diſponitur, ꝙ nec iudex, nec partes cõi cõſenſu prorogare poſſint terminum inſtantiæ præfixũ;ſñia ergo prolata remanet ualida,nec debet pars amplius contra illã audiri,ſicut nõ audiretur poſt terminum iuris, ut in c.pſonas,& c.cum ſit, de ap.nam terminus iſte ſtatuti ſuccedit loco termini iuris,ut no.Inn.in c.ex ratione,eo. tit.& do.in c.pe.de iudi.& Bar.& Bal.in l.properandum, C.eo & per hæc patet reſponſio ad primum contrarium; ſ.alle.& etiam ad ſecundum.Fateor enim,ꝙ ſi ex magnitudine cãæ,uel uirorum longa diſtantia non potuiſſet cã terminari in tempore à ſtatuto pręfixo, ꝙ tunc poſſit cã terminari poſt illud tempus:ſed in caſu noſtro hoc nõ cõtingit.nã,ut in narratione facta mihi præſupponitur, prima dilatio fuit cõpetenter prorogata ſm locorum diſtãtiam;ita,ꝙ pars potuiſſet,alio extrinſeco non accedente teſtes producere. non potuit ergo dari ſecunda, uel tertia dilatio, cauſa impedimenti legitimè nõ probata, ut ſ dixi.Nec obſtat dum dicit,ꝙ hic nõ fuit data ſecũda,uel tertia dilatio:ſed unica tñ ſępius prorogata. qa dico,ꝙ iura prohibent dari ſecundam, uel tertiam dilationem ſine cauſæ cognitione,attento effectu, & non modo dũtaxat.Induxerunt.n.hoc, ne cauſa plus debito ſine iuſta & apparenti cauſa prorogetur, & ſic lites fierent immortales ar.l.properãdum,C.de iudi.& c.finem litibus, de do. & contu.ergo prohibitũ una uia,non debet ad id alia uia admitti,ut in regula,cum quod una uia. de reg.iu.lib.vj. & c.tuæ,de procu.& quod in eis no. Et ex contraria opinio.darẽt locus ingannis & fraudibus ſ.c.quanto, de diuor.poſſet.n.iudex per hanc uiã prorogationis, ſi eſſet licita,circũuenire diſpoſitionem illius.l.fin.ff.de fer.quod non eſt dicendũ.¶Præterea ẽt prorogari non debet prima ſine cãæ cognitione, licet leuis ſufficiat, ut no.in l.1. procedente, C.de dila.& d.l.fi.& c.ij.eo.tit.ergo fortius nõ debet prorogari ſine cãę cognitione,pręſertim toties, ſicut contigit in caſu noſtro; & hoc apertè uidetur uelle Bal.in l.j.C.quomodo & qñ iudex, in fi.ubi dicit, ꝙ ſicut in danda dilatione requiritur cauſæ cognitio, ita in ea alteranda,licet ut audio,Ang.de Peru.aliud & minus bene ſenſerit in d.l.fi.ff.de feriis.¶Vltimò ad dictum Inn.& Bar.præall.rñdeo multipliciter.Primò per id,quod ipſemet Bar.uoluit in d.l.fi.ubi reprobauit illud dictũ Inn.dicens, ꝙ licet iudex præfixerit terminum breuiorem termino iuris, nõ per hoc põt ſine cauſæ cognitione dare ſecundã dilationẽ:qua terminus,de quo in d.l.j.C.de dila. fuit præfixus, nõ ut iudex debeat totum integrum pręfigere:ſed ut non poſſit illũ extẽdere,breuiare aũt põt,unde põt iudex arbitrari ĩtra illã termini dilationẽ, prout ſibi vř,ut clarè hoc innuit ibi tex.ergo nõ eſt uerum dicere, ꝙ abbreuiauit terminum iuris:imò ſtatuit terminum competentẽ ſm ſui arbitriũ. non ergo põt dare ſecundã dilationẽ illo ꝑtextu.¶Secundò poteſt reſponderi, ꝙ hodie ex cõi iudiciorum conſuetudine termini iuris decurtantur;† unde fori conſuetudo eſt ex legitima cã terminos, & dilationes reſtringendi, ut no.Bar.in auth.qui ſemel,C.quõ & qñ iudex. non ergo poterit pars conqueri. 4
de termini decurtatione,& per conſequens nõ erat legitima cauſa prorogãdi illã donationẽ.¶Tertiò rñdeo,attenta forma ſtatuti,ſeu nouæ reformationis, ubi ſimpliciter diſponit, ut iudex appellationis teneat cauſam finire intra.40.dies &c.& quod amplius nõ duret illa inſtãta decurtando.n.tps anni à iure præfixi,ut in cle.ſicut, de appella.& in aut.ei qui appellat, C.de temp.appel.uidet tacitè diſponere, ut termini iudiciales debeant decurtari: quia alias non poſſet cauſa intra tam breue tps decidi,ut uoluit Inn.in c.ſuper eo,ſ.de app.& debet iudex ita dilationes reſtringere, ut cauſam poſſit decidere intra terminum ſibi præfixum, ex quo poſſibile eſt: ſed in caſu noſtro iudex hoc non ſeruauit, quia ſine cauſæ cognitione ſaltem legitima pluries dilationem prorogauit, ſeu nouas dilationes conceſſit;ergo inſtantia illa eſt perempta.Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

Quidam Raynerius de Tholemeis de Sen.ſuum condidit teſtamentum, in quo inſtituit ſuos hæredes uniuerſales quatuor neptes ſuas ex filio præmortuo,fecitq;,ac conſtituit ſuos fideicommiſſarios & executores teſtamenti quinque perſonas numero, deditq; eis plenam poteſtatem, iuſſitq; mandauit & ordinauit, quòd duæ ex ſuis dictis neptibus maritarentur in domo Tholomeorum conſortiariæ ſuæ illis perſonis, quibus dictis fideicommiſſariis uidebitur: aliæ uero duæ maritarentur, quibuſcũq; dictis etiam fideicommiſſariis uidebitur & placebit &c. Contingit mortuo teſtatore omnes illas puellas decedere, una dũtaxat ſuperſtite, ſuper cuius coniunctione oritur contentio inter dictos fideicommiſſarios, an iſta debeat maritari ex diſpoſitione teſtatoris in domo Tholomeorum, an extra. Item ſi tres ex quinque fideicommiſſariis poſſint illam maritare extra cognationẽ teſtatoris,an uero debeant præferri duo,qui uolunt eam maritare in cognatione,et an iſti duo poſſunt ſine aliis ſi requiſiti nolint

con-

conſentire. Item an poßint contrahere ſponſalia, cum de eis nihil fuit dictum in teſtamento, ſed de matrimonio duntaxat. Vltimò etiam quæritur, an dicti fideicommiſſarij poßint eam maritare, uel ſponſalia facere ſine canſenſu trium proximorum conſanguineorum, uel attinentium, non obſtante forma ſtatuti Senenſis in hac forma, quæ ſequitur, dictantis, uidelicet, Nulla perſona audeat, uel præſumat facere nuptias, matrimonium, uel ſponſalia cum aliquo ciue Senarum ſine conſenſu patris, uel aui paterni, ſi habuerit; & ſi auum paternum, ſeu patrem non habuerit, ſine cõſenſu trium proximorum conſanguineorum.

CONSILIVM LXV.

1 *Parentes nunquid poſſunt maritare eorum liberos, & inducere filias ad conſentiendum?*
2 *Puellæ non eligentes ſibi ſponſos, commendari debent.*
3 *Plura ubi mandantur, & mandatum per omnia non poteſt adimpleri, eo modo, quo poteſt, adimpleri debet.*
4 *Mulieres contra propria commoda ſæpe laborant.*

CHriſti Ieſu, eiusque matris præſidio humiliter inuocato, ad deciſionẽ prædictorum plura ſunt uidenda. ¶ Et primò, an diſpoſitio aui paterni circa neptes maritandas ualuerit aliquo caſu. ¶ Secundò præſuppoſita in aliquo ualiditate, an iſta neptis ſuperſtes ſit per fideicommiſſarios maritanda in domo Tholo. uel extra. ¶ Tertiò præſuppoſito, quòd in domo cognationis teſtatoris, an duo, qui in hoc conueniunt, poſſint illã maritare alijs tribus fideicommiſſarijs non obſtantibus, ex quo conſentire nolint, uel quale remedium erit, ad hoc, ut uoluntas teſtatoris effectum habeat. ¶ Quartò, an poſſint dicti fideicommiſſarij ſponſalia pro dicta puella contrahere, cum in præſentiarum non ſit apta ad matrimonium impediente ætate, habito reſpectu quòd de ſponſalibus nihil fuerit in teſtamento dictum. ¶ Quintò an dicto ſtatuto non obſtante, poſſint dicti fideicommiſſarij matrimonium, uel ſponſalia pro dicta puella contrahere ſine aliorum proximorum conſenſu. ¶ Ad primum redeundo, uidetur quòd diſpoſitio teſtatoris circa matrimonium contrahendum, uel ſponſalia non ualuerit, quia circa ſpiritualia, & præſertim circa matrimoniũ non curatur de patria poteſtate, cum in his non habeat pater in aliquo ſe intromittere, ut c. ſi annum, de iudi. lib. vj. ad idem c. unicum, de deſpon. impu. ubi dicitur, quòd ex matrimonio, uel ſponſalibus contractis per parentes filij in nullo obligantur, niſi conſenſerint tacitè, uel expreſsè, ut ibi latius no. facit cap. unicum. xxx. q. ij & xxvij. q. ij. ca. ſufficiat. ubi patet, quòd ad matrimonium contrahẽdum ſufficit ſolus conſenſus illorum, de quorum coniunctione agitur, licet parẽtes noluerint cõſentire. Vnde de iure cano. cui in his ſtandum eſt, ut c. pe. & ult. de ſecund. nup. cum ibi no. Bart. in l. priuilegia. C. de ſacro. ſan. eccle. ſi filia contrahit ſine conſenſu patris, non poteſt ob hoc exhęredari, imò poteſt petere dotem a patre, ut not. gloſſ. 32. quæſti. j. c. ſi. & c. de raptoribus. xxxv. q. j. ſaltem quando non potuit maritari, niſi promitteret dotem, iuxta not. ꝑ Bar. in l. obligamur, ff. de acti. & ob. Prætereà & ultimò uoluntas aui teſtatoris tendit in tempus, quo neptes non erant in poteſtate ſua; ergo non ualet. nam per mortem ſoluitur patria poteſtas, & ipſe diſpoſuit poſt mortem; ad hoc glo. no. in l. illa inſtitutio. ff. de hære. inſti. & paria sũt diſponere inhabili tempore, uel habili, ſi effectus refertur ad tempus inhabile, ut l. quod ſponſæ, C. de dona. ante nup. & l. cum qui, ff. de iuriſdi. om. iudic. Sed his non obſtantibus, arbitror de iure ſic dicendum, quòd aut quæritur, nunquid poſsint parentes obligare filiam, uel neptẽ inuitam ad matrimonium, uel ſponſalia, & dicendum q̃d non tenetur enim filia conſentire ſolum ex honeſtate, nõ autem de neceſsitate, ut no. in c. j. de deſpon. impu. lib. vj. itaque l. ſed ea quæ patris, ff. de ſpon. quæ dicit filiam non poſſe diſcedere a uoluntate paterna, niſi quando pater eligit ſibi indignum moribus, uel turpem, non habet locum de iure cano. ut in iuribus præal. & nota. gloſſa. in d. ca. j.
1 ¶ † Aut quæritur, nunquid parentes poſsint maritare eorum liberos, & inducere filias ad conſentiendum, Et dico quod ſic, de iure ciuili eſt tex. apertè in l. ſi patre, ff. de ritu. nup. ubi dicit tex. fin. quòd etiam ſi filia conſenſit patre cogente in illum, in quem non conſenſiſſet, ſi fuiſſet ſui arbitri nihilominus tenet matrimonium, de iure uero canonico no. tex. in c. honorantur xxxij. q. ij. ubi eſt tex. ſancti Ambroſij, & inter cætera commendat puellas, quę nõ
2 eligunt ſibi ſponſos, ſed conſentiunt ad diſpoſitionem parentum † unde in perſonam mulieris dicit, ſponſaliũ meorum pater meus curam ſubijt. hoc enim non eſt meum, & in prin. in perſona Rebeccæ dicitur, honorantur parentes relictis muneribus, conſulitur puella, non de ſponſalibus. illa enim iudicium expectat parentum non enim eſt uirginalis pudoris eligere ſibi maritum, ſed iam deſponſata uiro de profectionis die conſulitur &c. ut ibi & tex. in d. c. j. de deſpon. impub. dicit, quòd ſi pater filiæ contraxit matrimonium, debet filia conſentire, ſcilicet de honeſtate, ut ibi no. in gloſ. ſic etiam uidemus in ſi quòd parẽtes poſſunt offerre eorum liberos monaſterio, & illi debent ex honeſtate conſentire, ut c. j. xx. q. ij no. Innocen. in ca. ij. de reg. facit c. cum nirum, eodem titulo cum ſi. concludendũ eſt ergo. quòd parentes poſſunt contrahere matrimoniũ, & ſponſalia pro liberis eorum, & illi debent ex honeſtatis debito conſentire. Hanc autem electionem & inductionem liberorum potuit auus paternus, qui habebat neptes in ſua poteſtate, ſuis fideicommiſſarijs committere, ipſe enim uidetur facere, quod illi fecerunt, ut l. unum ex familia, ff. de leg. ij. Nec mirum, nam dat liberis ſuis tutorem, qui habeat pupillum in poteſtate, ut ff. de teſt. tu. per totum fortius committere poteſt hanc nudam electionẽ & perſuaſionem, argumen. in authen. multomagis. C. de epiſ. & cle. & præſertim cum inter illos ſit auia materna, quæ eſt tutrix dictæ puellæ, & tutor poteſt hoc facere, ar. c. j. xx. q. ij. & eorum, quæ no. Innocen. in d. c. ij. de reg. & ſic gratioſè conceditur teſtamenti fatio, & tutoris datio iuxta no. per glo. no. in d. l. illa; ita & huius electionis & inductionis facultas; & hoc quo ad primum. Concludo ergo, quòd auus paternus potuit hanc poteſtatem dare ſuis fideicõmiſſariis, ſm ꝙ ipſe habebat, & in dubio uꝛ dediſſe ſm iuris diſpoſitionẽ: quia uerba gñalia debent reſtringi ſm ſubiectã materiã. l. ſi uno, in prin. ff. loca. & c. cum dilectus, de conſ. & l. ij. C. de nox. cũ ſi. ¶ Venio ad ſm dubium, an dicta puella debeat ꝑ fideicõmiſſarios maritari in domo Tho. & inducere puellã ad cõſentiẽdũ mõ supradicto Et concluſiue mihi uidetur quòd ſic. ubicunque enim plu
3 ra mandantur, & mandatum nõ poteſt per † omnia adimpleri, debet adimpleri eo modo, quo poteſt ut ĩ c. cum dilecti. de dolo & contu. & l. Celſus, ff. de arbi. & ca. Piſanis, de reſt. ſpo. no. gl. in c. conſtitutus, de reſcrip. uotum enim teſtatoris non poteſt per omnia ſuum effectum habere ꝑpter aliorum mortem, debet ergo in perſonam ſuperſtitis mandari executioni, quatenus fieri poteſt ut in iuribus præal. & l. ſtichum aut Pamphilum, ff. de uerb. obl. eſt ergo maritanda ſecũdum quod uidetur, & placebit fideicõmiſſarijs. Sed an in cognatione teſtatoris, an ex arbitror de iure dicẽdũ, ꝙ in domo, & familia, & cognatione teſtatoris,

teſtatoris,in gradu tamen nõ ꝓhibitio.moueor,quia, ubi aliquid fieri diſponitur per teſtatorẽ, uel aliũ in perſonis plurium,& mandatũ uerificari nõ põt,niſi in ꝑſona unius, tunc ſtandum eſt ordini ſcripturæ,ut actus geratur cũ ꝑſona primò nominata,ut.c.mandato, de præben.lib.vj. & l.quoties,ff.de uſur. ꝑſertim ubi cadit ordinata affectio, ut eſt tex.optimus in l.hæredes mei.§.ſi ff.ad Treb. & no. Bar.in l.Gallus.§.quidã,ff.de li.& poſt.In caſu aũt noſtro primò diſpoſuit de maritandis in domo Tho.& poſteà de maritandis extra familiam,ergo uidetur habuiſſe maiorem affectionem ad illos de familia,& præſertim hoc dicendum in caſu noſtro.nam quilibet præſumitur appetere honorem,& conſeruationem,& augmentũ cognationis ſuæ ut l.j.ff.de uen.inſpi.& quod ibi no.& per Cy.in l.publ..C.de adul.cũ ſi.ſed per hoc coniugium diuitię conſeruantur in domo & cognatione,ergo uidetur principalius habuiſſe affectum ad illos de domo, q̃ ad alienos facit ẽt quod in fi.no.in l.duo ſunt Titij,ff.de teſta.tut.¶Quo ad tertium dubiũ,ſ. an duo ex fideicõmiſſarijs poſſint illam maritare in domo Tho.alijs tribus nolentibus cõſentire, uel quale remedium ſit adhibendũ arbitror ſic dicendũ, ꝙ aut non reperitur idoneus in domo Tho.& nunc debet maritari extra domum:quia illud mandatũ debet intelligi,& ſi inquantũ in domo reperitur idoneus,ut in c.cãm, de elect.& c.abbate, de uerb.ſig.& l.ut gradum,ff.de mu.& ho.facit.l.ſed ea quæ patris c. de ſpon. Si aũt in domo & agnatione teſtatoris reperitur Idoneus, tũc poſſet dici ꝙ alijs nolentibus exequi uoluntatẽ teſtatoris,poterunt duo exequi,& põt attẽtari,ꝙ ẽt unus ſolus poſſet, ar.optimum & quaſi expreſſum in c.ij.§.ſanè,de teſt.li.vj.ubi dicitur,ꝙ ſi unus ex executoribus teſtamenti eſt mortuus, uel remotus,uel nõ uult exequi,poterit alter ſolus teſtatoris uoluntatẽ adimplere,ne uoluntas teſtatoris impediatur,& idem Bar.in l j.§.ſi plures,ff de exerci. & Bal.in l.nulli,C.de epi.& cle.& quanq̃ Fede. de Senis conſi.lxv. dixerit,ꝙ minor pars non põt exequi ſine maiori parte, & ad.§.ſanè,reſpondeat illũ procedere, quando fuerant deputati duo:quia tunc alter põt,cum non ſit maior pars: tamen refert quoſdã alios indiſtinctè tenuiſſe primum,ut ẽt minor pars poſſit maiori parte nolente exequi, & hoc puto uerius per rationẽ illius tex.fundat.n.ſe,ne contingat uoluntatem teſtatoris impediri, unde data uoluntate aliorũ,uel morte,ſeu abſentia diuturna,uidetur illa poteſtas cõpetere inſolidum,ſicut obſeruatur in pluribus ꝓcuratoribus datis ſimpliciter in cã ſpirituali iuxta ea quæ habentur in c.ſi duo,de procu.lib.vj.uidetur fuiſſe tacitè de mente Bar.Bal.& Iac.de Are.in locis præal.ad.§.ſanè, quatenus facit mentionẽ de duobus,ꝑ õt dici,ꝙ recitat facti contingentiã.nam rõ literę,procedit in iuribus,ſi minor pars non uult exequi, & rõ legis eſt conſideranda,ẽt contra uerba,ut l.cũ pater §.dulciſſimis,de leg.ij.& l.non dubium,C.de legi.& regula,certũ,de reg.iur.lib.vi. ſimi. poteſt ẽt ad maiorem cautelam ſeruari aliud remedium, ſ.ut uideatur poteſtas,& imploretur offic.ũ ſuum, quatenus cõpellat alios ad conſentiendum iuxta uoluntatẽ defuncti,arg.in c.nullus,de iure patro. nã ubicunque qs in facto alterius debet præſtare cõſenſum,põt cõpelli cõſentire ſi ſine cauſa contradicit,ut ibi;& facit quod in ſimilibus terminis not.Bal.in l.ſi cũ dotem.§.eo aũt tꝑe,ff.ſol. mat.& in l.ſi.ff.de ape.reci.& in l.cum non ſolum.§.neceſſitatem,C.de bo.quæ lib.& per Bart.in l.in coniunctione, C.de nup. & Bart.in l.j.§.ſi plures,ff.de exerci. qui cõiter concludunt,ꝙ ſi ſtatuto cauetur,ꝙ mulier non poſſit contrahere,uel teſtari ſine conſenſu duorũ ꝓximorum, ꝙ ſi illi proximiores nolunt conſentire,põt mulier adire iudicem,ut cõpellãt eos ad conſentiendũ, ſi non habent iuſtã cãm cõtradicendi,uel eis reſiſtentibus pronũtiet illã ꝑ oſſe ſine eorum conſenſu cõtrahere,uel teſtari, ita punctualiter dicendũ in propoſito, quòd ſi uolunt fideicõmiſſarij euitare opinionem,adeant iudicẽ,qui compellat alios fideicommiſſarios ad conſentiendũ : uel ꝙ eis reſiſtentibus pronunciet iſtos poſſe ſine illis, & hæc de tertio dubio.

¶Circa quartum dubium, an poſſint dicti fideicõmiſſarij contrahere ſpõſalia cum in teſtamẽto fuerit facta mentio de matrimonio ſimpliciter.Et credo quòd ſic per.l.tutor. §.fin.& l.oratio,ff.de ſpon.ubi generaliter dicitur, quòd id,quod diſponitur de nuptijs,habet locũ ẽt in ſponſalibus:nec mirum cũ per ſponſalia perueniatur ad matrimonium,unde ꝓhibito matrimonio,prohibentur ſponſalia, & eo permiſſo,permittuntur ſponſalia,ut ibi, ad idem.l. non ſine,& quod ibi no.C.de bonis quæ lib.& c.in cauſis, de elect.ubi probatur, quòd data poteſtate eligendi,uidetur data poteſtas poſtulandi,cum poſtulatio ſit cõiuncta electioni,& per eã peruenitur ad effectum electionis, & hoc mihi uidetur indubitatum.¶Venio ad quintũ & ultimum, an ſufficiat cõſenſus iſtorũ fideicommiſſariorum, ſtatuto ſupraſcripto non obſtante? Et indubitanter credo quòd ſic:quia ſtatutum punit contrahentem cũ puella ſine conſenſu patris,uel aui:ſed in caſu noſtro cõcurrit cõſenſus aui:quia uirtute poteſtatis tributæ fideicõmiſſarijs uidetur ipſe auus teſtator facere,quod iſti fecerunt,ut ꝓbatur in l.unum ex familia.§.j.dę leg.ij.Et facit ad hoc illa quæſtio ad quam Di.& Bar.poſt eũ inducunt illũ text. quærunt.n.quid ſi teſtator reliquit centum diſtribuenda in pios uſus,prout elegerit executor teſtamenti:executor aũt elegit fabricam eccleſiæ quærebatur,an Epiſcopus deberet ex illo relicto hẽre quartam, nam ex relicto facto fabricæ non debetur quarta,ut c.ſi.de teſt. ſed ex relicto facto eccleſiæ ſimpliciter debetur,ut c.requiſiſti,eod.tit. dubitatur nunc in caſu noſtro:quia non teſtator,ſed executor elegit fabricã,& cõiter concluditur per illum tex. ꝙ non debetur:qa teſtator uĩ elegiſſe,ex quo dedit executori poteſtatem eligendi,ad idẽ quod not.in l. Theopompus,ff.de dot.præleg.& regula,qui per alium facit de reg. iur.lib.vj.Præterea ratio ſtatuti non fuit alia,niſi ut puellæ non deciperent̃ à cõtrahentibus ſine conſenſu parentũ 4 & proximorũ,† cum ſæpe mulieres laborent contra propria cõmoda,ut l.iiij.in fin.C.de ſpon. quæ ratio ceſſat in caſu nr̃o,cum auus,qui præſumitur plus cæteris diligere neptes,arg.l.ſi.C.de cura fur.elegerit iſtos fideicommiſſarios ſeu executores teſtamenti ſui,de quibus uidet̃ confidentiam maximã habuiſſe, & præſumuntur amiciſſimi, ac ẽt aliq ex eis ſunt de cognatione defuncti, unde nõ eſt præſumenda eis interuenientibus deceptio, arg. l.tranſactione,C.de tranſac.hinc uidemus in ſi.quòd tutores deputati à parentibus in teſtamento præferuntur legitimis & datiuis,ut l.ſi ſub conditione,ff.de teſta. tut. & ſic etiã extranei deputati in teſtamento præferuntur conſanguineis:quia preſumitur teſtator elegiſſe ſibi magis affectos. Et præſertim hæc tenenda ſunt habito reſpectu ad formã dicti ſtatuti,quæ eſt contra ius commune:imò poſſet dici,quòd eſt nullum,cum impediat liberam facultatẽ matrimonia contrahendi,& hoc apertè tenuit Ioan. And.in c.ſtatutum,de homi.lib.vj.Sed circa hoc me ulterius non extendo,cum etiam præſuppoſita ualiditate ſtatuti, indubitanter procedat concluſio prædicta. Et per hoc patet ad omnia dubia reſponſum. NICO. ABBAS.

CONSILIVM LXVI.

1 *Pater ſicut tenetur de peculio ex contractu filij,ita & de condemnatione*

natione facta in iudicio.
2 *Ficta ſolutio non ſufficit ad dandam actionem contra principalem.*
3 *Diuiſio facta per patrem inter filios, durante patria poteſtate, non ualet.*

CHriſti nomine fœliciter inuocato, Quanquã multa poſſent in fauorem dicti Antonij patris ſupradicti Pilij allegari, ego breuitatis cauſa attingam duo duntaxat, q̃ abſq; aliquo ſcrupulo ẽt diſtributiuẽ ſufficiunt.d. Anto. ad obtinẽdũ uictoriam in cã,nedum in hoc iudicio,ſed ẽt in alio.Et primò in eo,qđ do.P.t͞pe condẽnationis de eo factæ ob contumaciã ſuam erat in patria poteſtate,in qua ẽt poſtmodũ deceſſit. condẽnatio ẽt facta de filiofa.ob ſuã contumaciã;ita, ꝙ nunquã fuit in iudicio ſaltem ad litem cõteſtandã, non debet nocere patri ẽt reſpectu peculij ꝓfectitij, nec aduentitij, ut not.glo.fi.inſti.de noxa.& Bar.in l.ſi finita,in.§. ſi de uectigalibus,ff.de dã.infect.ad idẽ,quod ipſe not. in l.cum ſi lius,ff.de uerb.obli.licet.n.delictum filij noceat patri quo
1 ad peculium profectitiũ,qñ filius fuit in iudicio:†qa ſicut pr̃ teneretur de peculio ex contractu filij,ita & de cõdem natione facta in iudicio: qa in iudicio quaſi cõtrahimus. l.3.præal.& idem hoc caſu dicendũ in peculio aduẽtitio: quia pater dimiſit apud filiũ non retinendo ſibi uſumfructũ,quod põt,ut.l.cũ oportet.§.ſinautem, C. de bo. q̃ lib. nã eadẽ tunc rõ in hoc peculio aduentitio, qđ in profectitio,qñ filius condẽnat̃,præſertim de delicto ꝑꝑ ſuã contumaciam;& talis ſñia nõ debet obeſſe patri,neq; quo ad peculium ꝓfectitiũ,neq; quo ad aduentitiũ:rõ eſt,qa contumax hẽtur uigore ſtatuti ꝓ confeſſo.quæ cõfeſſio cũ ſit facta,non uera,nõ debet alteri nocere,ut l.eius q delatorem,ff.de iure fiſ.& quod ibi not.Item uidemus,ꝙ ubicũque ſñia lata cõtra unum p̃iudicat alteri, iſtud fallit,qñ ſñia eſt lata contra cõtumacẽ,ut.l.qui repudiantis in fi.& l.Papinianus.§.meminiſſe,ff.de inoffi.teſt.ad idem.l. duo
2 bus.§.j.ff.de iureiur.† ubi ficta ſolutio non ſufficit ad dãdam actionẽ contra principalẽ,& hanc partẽ expreſſe firmauit Bar.in d.l.cũ filius,& d.§.ſi de uectigalibus, & Cy. in ſimili.q.in l.ſi qñ,C. unde ui. ſed in caſu noſtro do.Pi. erat in poteſtate patria,& fuit cõdẽnatus ob contumaciã ſuã uigore ſtatutorum;ergo talis ſñia non debet mandari executioni cõtra patrẽ,ſiue dicamus illa bona per do.P. poſſeſſa t͞pe uitæ ſuæ à patre fuiſſe profecta,ſiue eidẽ aduenſſe ex ꝓſperitate fortunæ,uel induſtria ꝑſonæ. nam in profectitijs nõ eſt dubium,cũ illa pleno iure ꝑtineant ad patrem: in aduentitijs uerò idem dicendum ratione uſufructus,qui debetur patri in uita ſua, ut in l.non ſolũ, C.de bo.quæ lib.& l.j.C.de bo.mater.Nec ob.ſi dicatur, ꝙ ſaltem reſpectu ꝓprietatis illorum bonorum illa ſñia debet mandari executioni cõtra patrẽ, cũ proprietas pertineret ad filiũ,ut in iuribus ꝓximè allegatis: quia dico, ꝙ durante patria poteſtate, non põt filius quoquo modo diſponere, ẽt de ꝓprietate,unde ẽt teſtari non põt, ut. d.l.non ſolũ.§.illis aũt,&.l.pe.C.qui teſta.fa. nõ poſ.unde ſicut directè non põt filius uiuente patre alienare bona aduentitia,ita nec indirectè delinquendo, ut firmauit idẽ Bar.in d.§.ſi de uectigalibus.& ꝑ hæc euitatur illa cõtentio,an bona poſſeſſa ꝑ filiũ debeant p̃ſumi aduentitia,uel ꝓfectitia, de qua per glo.& doc.in l.cũ oportet,C.de bo. quæ lib. Nã ſiue dicamus illa fuiſſe ꝓfectitia, ſiue aduentitia,ſemꝑ prædicta cõcluſio uendicat ſibi locũ, ut patet ex p̃dictis.nec obſt.ſi dicatur,ꝙ uigore cuiuſdam laudi inter do.An.& filium lati fuit facta diuiſio bonorũ, & data plena facultas filijs diſponendi de bonis diuiſis:quia dico
3 ꝙ talis diuiſio facta per patrẽ inter filios,durante patria poteſtate,nõ ualet,& ſolũ hẽt uim cuiuſdã ultimæ uoluntatis ut no.in l.ſi ancillã.§.ſi pr̃,ff.pro ſuo, &.l. ſi filia.§. ſi pater,ff.fa.erc.& glo not.iuncto tex.in l.quoties,C.co.nã inter patrẽ & filium durante p̃ria poteſtate nõ cadit obligatio ciuilis,ut no.in.l.frater à fratre,ff.de cõd.inde.hinc eſt,ꝙ regulariter nõ ualet donatio facta filio exiſtenti in poteſtate,de quo plenè not.in aut.ex teſtamẽto,C.de col la.nec obſt.ſi dicatur,ꝙ diuiſio fuit facta prætextu arbitramẽti:qa id,quod nõ poſſunt facere partes expreſsè,nõ poſſunt facere uigore arbitramenti, cũ arbitramentũ ſit quædã tranſactio,ut in authen.ut differentes iudices.§. ſi uerò contigerit,ad idẽ.l.cũ hi.§.ſed cũ lis,ff.de tranſactio. Præterea arbitramentũ debet intelligi, ut pater ſinat filios habere diſpoſitionẽ illorũ bonorũ conniuentibus oculis,ſicut ꝑmittit dñs ſeruo,ut.l.iiij.ff.de manu. uel ẽt ut dimittat apud filios uſumfructũ patiendo eos uti: non tñ ut illa diuiſio habeat uim cõtractus inter patrem & filiũ,durante patria poteſtate.nã expreſsè firmauit Bar.in dicto.§.ſi de uectigalibus, ꝙ ſi pr̃ ꝑmiſit bona aduentitia eſſe apud filios,non tñ ꝑꝑ hoc ſñia lata ob contumaciam contra filiũ debet mandari executioni in illis bonis aduẽtitijs in præiudiciũ p̃ris. ¶ Vltimò non obſt.ſi dicatur, ꝙ nõn ſolũ ob contumaciã fuit do.P. condẽnatus,ſed ẽt ꝑꝑ confeſſionẽ Micha.uerũ quia cõfeſſio unius maximẽ cõfitentis crimen propriũ alteri nõ præiudicat.c.j. de confeſ. & l.fi.C.de accu.nec ẽt acta geſta cõtra unũ ex correis,faciunt fidẽ contra aliũ,qui dicitur pariter cõmiſiſſe delictum.l.denũtiaſſe.§.fi.ff.de adul.& in terminis nr̃is firmat Bart.in.d.l.cum filius,& hæc quo ad primã conſiderationem. ¶ Secundò & breuius põt do.Anto.ſe defendere ex nullitate ſñiæ:quia poteſtas tulit ſñiam cõdẽnationis poſt lapſum.viij. annorũ à t͞pe delicti cõmiſſi,cũ tñ uigore ſtatuti poteſtas nõ poſſit inquirere ſeu iudicare,niſi de delictis cõmiſſis t͞pe ſui officij,& ꝑ ſex menſes ante ſuũ officium inchoatum; ergo dicta ſñia fuit nulla.cum.n.poteſtas recipiat poteſtatẽ uigore ſtatutorũ,& in ſtatutis ponitur illa limitatio,ergo quicqd facit cõtra tale ſtatutũ, eſt ipſo iure nullum,ad hoc glo.no.in cle.j.de iure patro.facit c.at ſi clerici,de iudi.& C.ſi à non compe.iudi.per totum:de hoc tamen non multum curandũ cum prima cõſideratio ſatis abundè ſufficiat ad uictoriam cauſæ, uidelicet ut do.Anto.abſoluatur, & aduerſa pars condemnetur in expenſis. NICOLAVS ABBAS.

CONSILIVM LXVII.

1 *Emphyteota poteſt uendicare rem emphyteoticariam, etiam à domino,dummodo ſoluerit penſionem.*
2 *Dominus poteſt propria authoritate expellere emphyteotam propter negligentiam,ſeu contumaciam in ſoluendo debitam portionem.*
3 *Voluntas hominis non poteſt probari,niſi coniecturis,ceſſante uoluntate expreſſa.*
4 *Succeſſor in feudo debet petere inueſtituram renouari.*

IN cauſa, quæ uertitur, ſeu uerti ſperatur inter nobilem uirũ Guidonẽ Paulum ex parte una,& filiã quondã Philippi germani dicti Gui.P.ex alia ſuper qbuſdã rebus emphyteoticariis primitus cõceſſis quoddã Matthæo patri dictorũ.G. P.& Philippi & eius deſcendentibus maſculis uſq; ad tertiam generationẽ,ita,ꝙ pars p̃remorientis in ſuperuiuentes deueniat,& deficientibus maſculis deueniat in filias: Duo ſunt neceſſaria examinanda:unũ ꝑrincipaliter, aliud acceſſo-

acceſſoriè.¶Primò igitur examinãdum incumbit,an emphyteoſis cũ.d.M.cõceſſa fuerit ipſo facto reſoluta ex ceſſatione ſolutionis penſionis,cũ per quadriennium ex parte.d.M.ſeu eius hæredum nõ fuerit ſoluta debita penſio monaſterio ſancti Thomæ ab annis dñi M.cccxij. uſq; ad annum M.cccxvij.¶Secundò deciſoriè examinabitur, an ualuerit cõceſſio ſeu renouatio in eodem tempore facta ſoli.P.& filijs ſuis ẽt fœminis antequàm dicta bona fuiſſent deuoluta ad monaſterium ſecundùm pacta poſita in prima conceſſione.¶Circa primum uariȩ fuerunt opiniones,cum ius clarum ſuper hoc non appareat. Et ſi teneamus opinionem quorundam,quam refert Inno. nec eam reprobat in c.potuit, de loca.quòd reqratur iudicis authoritas.in ipſius reſolutione , & ꝙ non reſoluatur ipſo iure per ſolutionem non factam,deciſio huius q.eſſet ſatis clara:quia cum nunquàm iudicis authoritate fuit dictus contractus reſolutus , manifeſtò eſſet concludendũ, quòd conceſſio ſeu renouatio facta.d.P.non ualuerit, cũ bona emphyteotica non eſſent adhuc in eccleſiam reuerſa.& conceſſio facta.M.& ſuis poſteris eſſet in ſtatu ſuo, tùm iure communi,tùm uigore conceſſionis factæ omnia bona emphyteoticaria conſiſtere deberent in perſonam. d.G.P.cum ipſe ſolus remanſerit maſculus ex poſteritate d.M.præſertim,cum nomine dictorum.M. & hæredũ fuerit poſtea facta ſolutio in M.cccxvij.& xix.& xx.etiam pro præteritis annis Sed ſi tenetur contraria ſcilicet, ut in reſolutione emphyteoſis non requiratur authoritas iudicis,ſed fiat ipſo iure propter penſionem debito tempore nõ ſolutam, (quæ opinio uidetur uerior,& cõmunior, ut eſt de mente gloſſ.in d.c.potuit,& in l.ij.C. de iure emphy.tenet Bart.ibi,& l.ij.ff.ſi ager. uecti.& in authen. qui rem,C.de ſacr.ſan.eccle.& apertè tenet Specu. in titu. de loca in §.nunc aliqua,uer.lxxxvj.& uidetur mihi apertè probari,ꝑ tex.l.j.iuncta.l.ij.ff.ſi ager uec. ubi apertè dicitur †ꝙ emphyteota põt uendicare rem emphyteoticariã, ẽt à domino,dummodo ſoluerit penſionem;ergo à cõtrario ſenſu,non ſoluente penſionem,reſoluta eſt emphyteoſis quo ad ipſum dominum:aliàs aũt poſſet rem uendicare ante,quã reſolueretur,iudicis authoritate iuxta no.in ſi.per Innocen.in c.inter dilectos, de exceſ. præla. & hoc clarè ſenſerunt gloſſ.& Barto.idem uidetur probari in d. l.ij.C.de iure emphy.in fi.nã ibi conſulitur emphyteote, ut domino nolente recipere pecuniam, illam conſignet, ne poſtmodum allegetur ipſum cecidiſſe à iure ſuo ꝑꝑ ſolutionem non factam , ad idem tex.in d.c. potuit. ubi dicitur,ꝙ propter non ſolutionem põt emphyteota expelli,& ponderandũ eſt uerbum , expelli.ſonat enim in factum non in ius,& ſic innuit,quòd non eſt neceſſaria ſententia priuationis ſed ſufficit expulſio facti,& ideo glo. utriuſq; iuris communiter dixerunt,†ꝙ authoritate propria poteſt dominus expellere emphyteotam propter negligentiã,ſeu cõtumaciã in ſoluendo debitã penſionẽ,ut no.in d.c.potuit in d.l.ij.) tunc hæc qſtio redditur dubia. nam cũ tex.in d.l.ij.præfigat biennium,poſt cuius lapſum dat authoritatem domino expellendi emphyteotam, qđ temperat tex.in d.c.potuit,niſi emphyteota celeri ſatisfactione ſibi prouideat.(Nec in caſu noſtro poteſt allegari celeris ſatisfactio, cum ſteterit per biennium & ultra biennium.nam illa uerba referuntur ad modicum tẽpus, ut not.in d.c.potuit.nec poteſt dici,ꝙ requiratur, ꝙ fuerit emphyteota exactus in iudicio,uel extra, cum apertè hoc eſſet contra tex.in d.c.potuit.ubi dicitur,ꝙ non requritur monitio,ut ſoluat ad tempus,cum ſit à iure pręfixũ, ad hoc non aduertunt quidam,qui tenuerunt illã opin.) ergo tenuit cõceſſio,ſeu renouatio facta do.P.& ſuis filijs dũtaxat,quę qdẽ conceſſio fuit ſibi facta anno.M.cccxvj. & ſic ꝑ quatuor annos poſtq̃ fuit ceſſatum à ſolutione pẽſionis.Nec obſtat,ſi dicatur,ꝙ abbas ſancti Thomæ in renouatione facta.P.nõ dixit illã ſe facere ꝑꝑ canonẽ non ſolutũ,nam ſatis eſt,ꝙ generaliter ipſam fecerit,& in dubio debemus pſumere,ꝙ quis faciat actum meliori mõ, quo põt,ut.l.iij.ff.de milita.teſta.& in dubio res interpretanda eſt,ut potius ualeat,q̃ pereat,ut c.abbate, de uerb. ſign.l.quoties,ff.de uer.obli.Nec ob.ſi dicat,ꝙ ſolutio pẽſionis fuit poſteà facta nomine Mat.ſeu eius hæredũ,q̃do nõ potuit purgari mora in ꝑiudiciũ do. P. cui ius fuerat quæſitũ ꝑ cõceſſionẽ ſibi ante moram purgatã factã,arg. in c.quãuis,& quod ibi no de reſcrip.lib.vj.Nec ẽt hẽt obſtare,ſi dicatur,ꝙ ſaltẽ ſnĩa declaratoria debuit præcedere antequã fieret cõceſſio do.Pe.per.c.cũ ſecundũ leges, de here.lib.vj.& quod not.in l.eius,q delatorem,ff.de iure fiſ.qa illa iura ꝓcedunt quo ad rẽphenſionẽ bonorum fiendam rõne priuationis à iure inductæ,ſed ꝙ ad conceſſionẽ iuris deuoluti fiendam nõ reqritur ſnĩa declaratoria,ut eſt tex.no.in c.licet ẽps,de præbẽ.lib.vj. & quod ibi no.glo.iiij.¶Sed his non ob. puto cõceſſionẽ factam do. Pe.de iure fuiſſe nullã,& ꝙ hodie in ſua ualiditate perſiſtat conceſſio prius facta Matthæo & ſuis poſteris maſculis uſq; ad tertiã generationẽ,& per conſequens ꝙ hodie dicta bona debeant cõſiſtere apud do.G.P. & nõ apud filiã do.P.Moueor principaliter,qa præſuppoſita illa opi. ꝙ emphyteoſis reſoluat ipſo iure per ſolutionẽ pẽſionis debito tẽpore nõ factã:attamen in reſolutione reqritur neceſſariò,ꝙ interueniat domini uoluntas : aliàs aũt non reſoluitur.hoc ꝓbat tex.in duplici loco.C.de iure emph. in d.l.ij.ubi tex.bis dicit,ꝙ ſi dominus uoluerit,& per illũ tex.hoc firmauit ibi Bar.& idẽ Bal.in d.auth.qui rem, C.de ſacroſan.eccle.expreſsè ſenſit glo.in d.l.ij.ff. ſi ager uecti.& expreſſius ibi Bart.concluditur.n. in locis prædictis,ꝙ contra emphyteotam rem uendicantem nõ poteſt obijci ab extraneo,ꝙ penſionem non ſoluit , ſed ſolum à domino,& hoc iõ,quia nõ transfertur dominiũ ipſo iure per ſolutionẽ non factam,ſed domino duntaxat uolente, quod dixit ibi Bar.notandũ & menti tenendum ; ad idem tex.in dicto c.potuit,in fi.ubi dicitur , quòd emphyteota non ſoluens poteſt expelli . unde ponderandum eſt uerbum,poteſt . dat enim domino facultatem expellendi,nõ autem expellit ipſo facto,& de hoc uerbo poteſt,not.glo. in regula.j.de regu.iur.lib.vj.& Barto. in l.fi.ff.de dilatio. ſed in caſu noſtro non apparet, quòd abbas ſancti Thomæ uoluerit M. ſeu eius hæredes eſſe priuatos propter ſolutionem non factam intra illud quadriennium: quinimò ſi omnia geſta rectè ponderentur , nunquam uidetur iſtum caſum cogitaſſe.Nam nunquàm expreſſe dixit ante purgationem morę , quòd uolebat.M. ſeu eius hæredes eſſe priuatos, nec etiam tacitè poteſt deprehendi,quòd hoc uoluerit,ſed potius contrarium;quòd clarè colligitur ex perceptione penſionis , quæ poſteà ſibi fuit ſoluta pro præteritis & futuris annis.Nam,ut apparet in libro cenſuali eiuſdem monaſterij,cui fides eſt adhibenda , præſertim in præiudicium monaſterij, ſeu quo ad declarandum uoluntatem illorum de eccleſia iuxta ea quæ habentur & notantur in.c.ad audientiam,de præſcriptio. & c.cum cauſam,de proba.facit.l.Neſennius , & quod ibi nota.ff.de nego.geſt.& per Bald.in l.admonendi,ff. de iure iurand.& l.nuda,ff.de dona.penſio fuit ſoluta monaſterio nomine.M. ſeu eius hæredum in xvij.xix..& xx.annis tàm pro præteritis , quàm futuris annis . ex quo euidenter apparet de uoluntate dñi , ꝙ nõ uoluerit illũ ob hoc eſſe priuatum iuxta not. per gloſſ. & doc. in d.c. potuit. l.ij.

l.ij.C. de iure emph. ubi expreſsè firmat hoc Bart. poſt alios,& ſi dicatur,ꝙ non debet libro cenſuali credi in pręiudicium do.P.arg.l.ſolénibus,C.de rei uend. & quod ibi not. per Bal.in prin.dico hoc ꝓcedere, qñ deſcriptio fieret ſeu tenderet directè in præiudiciũ alterius:ſed in caſu noſtro adducitur ſolum ad arguendã uoluntatẽ abbatis, nam negari non poteſt,quòd non facit præſumptionẽ de uoluntate abbatis, quòd uoluerit primam conceſſionem eſſe reſolutam ꝑ ſolutionem non factam,arg. in l.inſtrumenta domeſtica, & quod ibi not. C.de proba maximè
3 quia†uoluntas hoĩs non põt probari, niſi coniecturis ceſſante uoluntate expreſſa,ut in c.ſi uerò,de ſen.exc. facit.l. dolum,C.de dolo,&.c.ij.de renun.lib.vj.Nec obſt.ſi dicatur,ꝙ iam declarauerat uoluntatem ſuã cõcedendo illa bona do.P.Et in dubio debet fieri interpretatio, ut cõceſſio ualeat per ſupradicta:quia dico, ꝙ ſi uerba dictæ conceſſionis rectè ponderentur,nõ poſſunt ad hunc caſum referri,qm̃ do.Pe.hunc priuationis caſum non expreſſit:ſed ſolùm petijt dictam emphyteoſim ſibi renouari: renouatio autem petita per filium non ſapit cauſam priuationis paternæ:ſed potius præſupponit exiſtentiam,& ualiditatem primę conceſſionis:ſed ne propter mortem patris,uel temporis lõginquitatem pereat memoria originis rei,ſolet peti renouatio,ut probat tex.xij.q.ij.c.longinquitate,
4 & c.j.de præca.hinc eſt,quòd†ſucceſſor in feudo debet petere inueſtituram renouari,ac ẽt hæres domini debet recognoſci per renouationem fiendam,ut in c.j.quæ ſit prima cauſa benefic.amit.colla.x.& not. in d.c.longinquitate,cum enim res emphyteoticaria eſt omninò reuerſa ad dominum,præſertim propter canonem non ſolutum,non fit ibi renouatio,etiam quo ad filium,ſed noua conceſſio, cum ius primi totaliter ſit extinctum; ad hoc.c.ij.de feu. & quod not. in c.unico,de uaſ. de crepi.æta.col.x. Præterea abbas ſancti Thomæ conceſſit ſeu renouauit do. P. ſub conditione,ſi rectè peteret renouari,ergo nõ uidetur cogitaſſe hunc caſum priuationis.tunc.n. non feciſſet ſub conditione maximè prædicta,ſed aſſertiuè dixiſſet,quòd emphyteoſis erat reſoluta propter canonẽ non ſolutum: nec dixiſſet ſe renouare:ſed potius de nouo concedere.cũ .n.priuatio utilis dominij,quæ reſultat in caſu noſtro , ſit quid pœnale,cum diminuat patrimonium alterius iuxta no.per Ioan.An.in c.ſi.de elect.lib.vj. & expreſſe in caſu noſtro firmat Bal.in d.l.ii.C.de iure emph.debemus ſtrictam interpretationem facere,unde oportet, ꝙ de domini uoluntate clarè conſtet,arg.in.l.ſi præſes,& l.interpretatione,ff.de pœnis,& in regula,odia,de reg.iur.lib.vj.uidetur.n.per uerba illa appoſita in ſecunda cõceſsione Abbas dubitaſſe de ualiditate prioris renouationis, ignorãs autem non uidetur uelle, maximè in pœnalibus, ut in l. nec ignorans,C.de dona.& C.de condi.indebi.l.fi. ubi bonus tex.& per hoc tollitur motiuum , quod in cõtrarium formari põt, ſi dicatur, ꝙ mora non potuit purgari poſt conceſſionem factam do.P.quia dicendũ,ꝙ cum illa conceſſio non ualuerit,potuit purgari mora quandocunq; nã tpe ſolutionis penſionis factæ pro præteritis & futuris annis nomine.M.ſeu eius hæredum non conſtabat, quòd uoluerit abbas emphyteotam eſſe priuatum propter ſolutionem non factam,ut prædixi: imò potius præſumitur cõtrarium,ut patet ex prædictis.Nec obſt. ſi dicatur Abbatem declaraſſe ex poſt facto,quòd illam conceſſionem feceraт propter canonem,ſeu penſionem non ſolutam. quia cum talis declaratio non fuerit facta poſt moram purgatam per do.M.ſeu ipſius nomine,uel eius hæredum , non potuit fieri in præiudicium primæ conceſſionis . nam ceſſatum fuit in ſolutionem ab annis domini M.ccccxij.uſq; xvij.& ſolutio fuit poſteà facta in xvij.pro annis præteritis,item in xix.& ſic pro annis futuris poſt moram purgatã,declaratio uerò fuit facta per abbatẽ anno.M.ccccxxij. unde non poterat nunc hoc declarare,præſertim cum reſultaret contrarietas . nam ex receptione penſionis pro præteritis & futuris annis,uidetur uoluiſſe habere priuationem;ergo non poterat poſteà uerbo declarare contrarium,cùm declaratio ſit cõtraria facto,ſicut in ſi. dicimus in proteſtatione:quia facto contraria non ualet, ut not.in c.cum M.de conſti.& l.non ſolum.§.morte,ff. de no. ope. nun.& c.ſolicitudinem in ſi.de appel. ubi dicitur repellendum illum eſſe,qui in uerbo & facto reperitur cõtrarius, facit.ff.de regu.iur.l.ubi repugnãtia. Nec obſt.ſi dicatur, quòd ille qui declarat,nihil inducit de nouo,& ſic uidetur,quòd ſi cupit,poſſit declarare,ut no.in l.hæredes palàm,ff.de teſta.quia dico illud ꝓcedere,ubi conſtat actũ, qui declaratur,præceſſiſſe,& ita ꝓpriè loquitur.c.paſtoralis.§.j.de ap.Sed ubi non conſtat actum præceſſiſſe, non poteſt fieri declaratio,ſed oportet,ꝙ prius probetur pñte parte actum præceſsiſſe , ut probatur in c. peruenit ad nos,de ap.& cle.præſenti,iuncta glo.de cenſi.& c. cum ſecundùm leges,de hære.lib vj.ſed in caſu noſtro non conſtitit,ꝙ abbas uoluerit primam conceſsionem eſſe extinctam ꝑ canonem non ſolutum,ergo nõ potuit hoc declarare,præſertim parte non uocata.Nec ob.ultimò,ſi dicatur,ꝙ pro alijs annis uſq; ad præſentem diem nõn fuerit facta ſolutio penſionis per d.G.P.ſed per d.P. unde à. M.ccccxx.ſolutio fuit facta ꝑ P.ſeu eius nomine,& nõ per Gui.P.Et ſic uidetur,quòd ſaltem ex iſto capite.d.G.P.ſit priuatus iure ſuo, cum tanto tpe non ſoluerit. Ad hoc reſpondeo per not.& ſing.d.Gui.de Cu.quod refert & ſequtur Bald in l.ſolẽnibus,C.de rei uend. ubi ponit illam.q. ad literam. dicit.n.ꝙ ſi fundus conceſſus in emphyteoſim non eſt de facto penes emphyteotam:ſed poſſeſsio peruenit ad tertium,qui poſsidet,& ſoluit canonẽ per octo uel decem annos,quòd uerus emphyteota non ſoluendo non cadit à iure ſuo : quia eccleſia , quæ eſt domina, non poteſt mihi opponere de ſolutione non facta. ſatis enim ſibi eſt,quòd ſolutio fuit ſibi facta à tertio poſſeſſore. Nã iſte cenſus æquiparatꝰ tributo:ſufficit aũt,ꝙ tributũ à quocunque ſoluatur ad hoc,ut res nõ incidat in cõmiſſum , allegat ꝓ caſu.l.forma.§.ſi cũ ego,ff. de cenſi. alleg. ẽt ſimile in alia materia.Nã mortuo patre debet uaſallus intra annũ adire dñm, & petere inueſtituram , aliàs feudũ perdit. d.c.j.quę ſit prima cã benefi.amit.pone,ꝙ patre meo mortuo,tertius incæpit feud.poſsidere,nec uolebat mihi reſtituere,ego qa nõ eram in poſſeſsione feudi, nõ petij inueſtiturã intra annũ,nec præſtiti iuramentum fidelitatis:aũ aũt ꝑ hoc ſim priuatus, Gui.& Bal.poſt eũ tenent, ꝙ non per d.§.ſi cũ ego. Nã, ex quo nõ habeo cõmoditatẽ, non teneor ſubire onera feudi.Itẽ ex quo nõ ſum in poſſeſsione,non dicor eſſe in dolo,non petendo inueſtiturã , ergo non debeo incidere in pœnã,ut c.ſi.de prohibi. feu. ali. ꝑ Lo.col.x.nec tertius poſſeſſor,q̃ ſoluit,põt me excludere, nec põt allegare præſcriptionem, cum non habeat titulũ legitimum,& præſertim ſi eſt in mala fide, ut in caſu noſtro.Cõcludo ergo ex omnibus prædictis, ꝙ dictæ res emphyteoticariæ debent exiſtere penes. G.P. uigore primæ conceſsionis,cum ipſe ſolus remanſerit de poſteritate maſculina dicti.M. NICOLAVS ABBAS.

CONSILIVM LXVIII.

1 *Conſtitutio ubicunq; exigit iuramentũ ad tacturã ſcripturæ, nõ eſt cõſtitutioni ſatisfactũ:ſi præſtatur iuramẽtũ ſine tactura.*

Scriptura

Scriptura non tabellionis non facit fidem, niſi ſit ſtatuto uel conſuetudine approbata.

Notarius, qui fuit rogatus, debet per ſe totum inſtrumentum complere, & non per alium, niſi hoc faciat iudicis authoritate.

Iudex ubicunque declarat aliquem eſſe inhabilem ad officiũ, uel incidiſſe in pœnam ſtatuti, debet prius citare partem, & audire ſuas defenſiones.

IN Chriſti nomine, Quamquàm ſuper uacatione data Ser. Bartolomæo Notario Senenſi per officiales ad huiuſmodi deputatos multa ad ipſius iniuſtitiam allegentur; mihi tamen duo uertuntur præcipuè, ſi in facto ueritate nitãtur, quorum unum concludit illius uacationis iniuſtitiam, aliud uerò nullitatem. ¶ Primò mihi nãque præſupponitur Senenſi cẽſura cautum fore, ut debitores cõmunis, deſcribantur per camerarium deputatum ad hæc manu propria & ſic deſcripti in illo libro Speculi uulgariter nuncupati debent lacerari, ſi extrahantur, uel eligantur ad aliquod cõe officium, dictus autẽ Ser. B. nõ reperitur ſcriptus manu propria camerarij, ſed alterius. ergo talis ſcriptura nõ debuit facere ſufficientẽ fidẽ; qđ multipliciter oſtendo. Primò namque induco gl. no. q̃ cõiter approbatur, in c. ut circa, de elec. lib. vj. quæ dicit † ꝙ ubicũque cõſtitutio exigit iuramẽtũ ad tacturã ſcripturæ, nõ eſt conſtitutioni ſatisfactũ, ſi pſtatur iuramentum ſine tactura, cũ cõſtitutio exigat tacturam pro ſolennitate actus ad maiorem terrorem; facit quod not. gloſ. in cle. j. de hære. fortius ergo in caſu noſtro non eſt ſatisfactum ſtatuto, ſi exigit, ut manu propria camerarij deſcribantur debitores, & d. Ser. B. reperitur deſcriptus manu alterius. ¶ Secundò facit, † quia regulariter ſcriptura non tabellionis non facit fidẽ, niſi ſit ſtatuto uel conſuetudine approbata, ut c. dilectus, de fi. inſtr. facit qđ no. Bal. in l. j. C. de ſum. tri. ſtatutum ergo Senenſe dans poteſtatem camerario deſcribendi debitores, & fidem ipſius ſcripturæ adhibendo, uidetur elegiſſe fidem, & induſtriam perſonæ camerarij, præſertim in caſu noſtro, in quo expreſſe ſtatutum requirit, ut manu propria camerarij fiat deſcriptio; ergo ſcriptura alterius manu ibidem reperta non debet facere fidem, præſertim ex quo camerarius nõ atteſtetur ibidẽ in alia ſcriptura aliũ ſcripſiſſe eo mandante, ad hoc optimè facit quod in fi. no. in c. fi. de offi. deleg. §. is autem. ubi dr̃, ꝙ is, cui iniungitur, ut perſonaliter negotium exequatur, non poteſt alteri illud committere, ut uideatur electa fides, & induſtria perſonæ concor. c. is cui, eo. ti. in vj. ubi plus probat litera, ꝙ is, cui ſimpliciter committitur nedum miniſteriũ, in quo uerſatur fides & induſtria, licet non dicatur, ꝙ perſonaliter exequatur: nihilominus uidetur in dubio electa induſtria, & fides perſonæ, ut alteri committere non poſſit; ergo non debet facere fidem in caſu noſtro, in quo nõ apparet cõmiſſionem fuiſſe alteri factã per camerariũ ad idẽ facit, qđ no. Bar. in l. j. C. de præpoſi. agen. in reb. l. xij. ubi per illum tex. dicit, ꝙ poſitus in aliquo officio non poteſt regulariter per alium deſeruire, niſi in alijs multum pro repu. laborauerit: & tunc, ſi uult, debet deſeruire per hominem æque conditionis, nõ autẽ per quẽlibet: quæ omnia ceſſant in caſu noſtro. Præterea facit, quod de tabellione not. gl. in aut. de tabel. §. nos autem, col. 4. & c. cum P. de fid. inſtr. dicunt. n. illæ glo. per tex. & præal. §. nos autem, † ꝙ notarius, qui fuit rogatus, debet per ſe totum inſtrumentum complere, & non per alium, niſi hoc faciat iudicis authoritate, & ſequitur hoc dictum Hoſt. in c. inter dilectos, de fi. inſtr. & Ioã. An. in add. Spe. in tit. de inſtrumenti. §. inſtrumentum, uer. item op. Et ſaltem illud dictum uidetur indubitanter, uerum quando in inſtrumento, uel libro notarij reperitur ſcriptura manu alterius, de quo ipſe non atteſtatur ibidem in alia ſcriptura eſt. n. præſumptio, ꝙ falſo illa fuerit per alium appoſita, ut d. c. inter dilectos, & c. cum uenerabilis, de relig. do. fortius ergo hoc dicendum in caſu noſtro, ubi officium ſcribendi, & fides datur notario, ut per alium ſcriptura facta fidem non faciat ut not. in c. q̃m ꝯ, de pro. ubi Hoſt. expreſſè tenuit, quòd deputati ad ſcribendum acta iudicialia, non poſſunt per alium ſine iudicis authoritate ſcribere, cum ſit eorũ electa induſtria & fides, quanquàm Inn. tenuerit ibi oppoſitum: tamẽ requiritur, ꝙ is, cui officium commiſſum fuit declarauerit per ſubſcriptionem, uel ſigillum, ꝙ eius authoritate fuit factum; quod in caſu noſtro minimè interuenit. Ex quibus omnibus euidenter concluditur, ꝙ ſcriptura facta in dicto libro manu alterius, quàm camerarij non facit fidem, ut d. Ser. B. debeat habere uacationem, & ꝑ ꝯñs uacatio ſibi ꝑ officiales data, fuit iniuſta, & præſertim eſt in caſu noſtro præſumptio ꝯ dictam deſcriptionem, quia camerarius in breui tranſumpto, qđ fecerat de deſcriptis in libro, non erat deſcriptus d. Ser. B. hinc eſt, ꝙ fuit extractus, & acceptatum officium, nec fuit laceratus, ſicut ſolet de alijs fieri. hæc enim omnia adminiculãtur contra dictam ſcripturã, ar. c. cũ cauſa, & qđ ibi no. de proba. & l. 3. ff. de teſti. ¶ Ex ſecundò capite uacatio eidem Ser. B. data ur̃ nulla ex defectu citationis. dicitur. n. quòd dicti officiales dederunt ei uacationem, eo prius nõ uocato, nec audito, ex quo profecto ſatis poteſt dici, ꝙ eorũ
4 declaratio fuerit nulla, † Quoniam ubicunque iudex declarat aliquem eſſe inhabilem ad officium, uel incidiſſe in pœnam ſtatuti, debet prius citare partem, & audire ſuas defenſiones; tex. eſt no. in c. cum ſecundùm leges, in fi. de hære. li. vj. not. Bar. in l. eius qui delatorem, ff. de iure fiſ. hinc dixit glo. no. in c. cupientes. §. cæterum, de elect. lib. vj. quòd licet a ſententia, ſeu pœna legis, uel ſtatuti nõ poſſit appellari, ut l. ſi qua pœna, ff. de uer. ſign. & c. quia nos, & c. conſuluit, de ap. tamen à ſententia iudicis declarãtis quem incidiſſe in pœnam legis, ſeu ſtatuti poteſt appellari: quia iudex potuit male declaraſſe ſeu ſententiaſſe. Præterea regulariter non ualet, quicquid fit per iudicem parte abſente in eius præiudicium, citatione non præmiſſa, ſaltem reſpectu eorum, quæ ſunt grauis præiudicij, ut ca. omnia, & c. caueant. ix. q. ij. no. Bar. in l. nec quicquàm. §. ubi decretum, ff. de offi. procon. ur̃ tex. & glo. in c. eccleſia ſanctæ Mariæ, de conſti. & bona glo. in cle. præſenti, de cẽ ſi. & cle. ij. de pœnis, in uerbo, conſtitit, ubi patet iudicem non debere declarare, quem incidiſſe in excommunicationem, eo non uocato. nam cauſarum merita partium aſſertione panduntur. l. j. C. ſi per uim uel alio modo. c. tum ex literis, de in integ. reſt. quinimò plus uoluit Inn. in c. tua, de coha. cle. & mu. prope fi. ꝙ etiam in notorijs non ualet ſententia, niſi prius citetur reus, & exponatur ſibi factum, & audiantur ſuæ defenſiones, cum multa dicãtur notoria, quæ non ſunt. c. conſuluit, de ap. facit c. fi. de offi. dele. lib. vj. iuncto c. j. eo. ti. & li. & quanquam uideatur facere in contrarium, quod ipſe no. in c. quanto, de transla. præla. & tex. in c. cum olim, de re iudic. & c. bonæ, de elec. tamen ueritas eſt, quòd ubicunque defenſio poteſt competere abſenti, ſemper requiritur citatio, quantumcunque factũ dicatur notorium: ſecus, ubi certum eſt nullam defenſionem competere abſenti; quo caſu procedunt cõtraria, ad hoc l. ij. §. quòd ſi de frumentaria, ff. de admi. re. ad ciui. perti. & ibi per glo. ubi per illum tex. no. dixit, ꝙ reuiſores rationum debitoris communis poſſunt pronuntiare

re contra abſentes,ex quo aſſignant libros ſuos , in quibus ſunt deſcripta omnia ſcilicet introitus & exitus;unde nulla alia defenſio poterit competere ſed in caſu noſtro hoc non contingit,cum ille liber non fuerit ſcriptus per d.Ser.B.ideò potuiſſet contra illum multa opponere,maximè cum ſcriptura eſſet facta manu alterius.Item potuiſſet probare ſe non debitorem communis,quia licet ſtatutum det prima fronte fidem ſcripturæ illius libri,non tamen per hoc tollit,quin poſſit probari contrarium,maximè in caſu noſtro,ubi probatio non eſt plena;ad hoc.cap. continebatur,de deſpon.impu.iũcto ca.propoſuiſti,de ꝓba.Ex quibus omnibus infertur,ꝙ illa pronũtiatio officialium fuit nulla ex defectu citationis, & quia non fuerunt auditæ defenſiones dicti Ser.B. debet ergo audiri , & citari , & inquiri de prædictis;quæ ſi uera ſunt , non debet uacationem habere. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS *in his terminis proponitur.Quidam dominus Antonius Matthæi quandam domum ſuam uendidit cuidam Maritano,retento penes ſe dictæ domus dominio,donec do.M.exſolueret totum pretium conuentum;cum autem d.M.ceſſaret in ſolutione maioris partis pretij do.Anto.uenditor impetrauit ad omnem cautelam a iudice poteſtatem uendendi dictam domum pro reſiduo pretij.hoc tamen in licentia antedicta expreſſo,ut illam uenderet præmiſsis ſubhaſtationibus plus offerẽti:demum factis per nuntium dictis ſubhaſtationibus, cum nõ apparuiſſet aliquis qui ultra cl.Flore.obtuliſſet,do.Anto.& M.cõmuni concordia uendiderunt præfatam domum inſolidum cuidam Angelo pro pretio cl.flo.aſſeruit tandem do.Ant.ſe uendere uigore dominij & proprietatis ſibi reſeruati tempore uenditionis factæ do.M.ac uigore licentiæ præfatæ ſibi à curia conceſſæ:poſtremo illinc ad tres ferè dies d.Anto.ſponte & ex mera liberalitate promiſit ſolenniter d.M.dictam domum pro dicto pretio.cl.flor.elapſis prius.v.annis & non prius uendere,& uenditionis inſtrumentum facere,nunc autem mortuo.d.Anto.do.M.dicit dictum contractum uenditionis factæ.d.Ange.fuiſſe fictum,ſimulatum,& pignoratitium & in forma uenditionis conceptum,& inſtat,ut penſiones de medio tempore ex dicta domo perceptæ,uel quæ percipi potuerunt, debeant in dicto pretio,ſeu ſorte dictorum.cl.flo.computari,contra dicente.d.Ant. & dicente dictum contractum fuiſſe uerè uenditionis. Quæritur quid iuris.*

CONSILIVM LXIX.

1 *Contractus factus in forma uenditionis præſumitur fictus, & ſimulatus,& uere pignoratitius,ubicunque concurrunt modicitas pretij, & pactum, de retrouendendo.*

2 *Emptor ſi ſoluit partem pretij licet nõ poſſit agere ex empto ante,quàm totum pretium ſoluat, tamen poſtquam ſoluerit pretium integrum,poterit petere fructus,ſeu reditus pro rata eius pretij, quod ſoluit.*

IEſu Chriſti, eiusque matris præſidio per prius inuocato, Videt primò, quòd dictæ penſiones debeant extenuare ſortem
1 ſeu pretium dictorũ.cl.flor.quod probatur ſic, † ubicunque concurrunt duo,ſcilicet modicitas pretij , quæ hic in facto per d.M allegatur,& pactum de retrouendendo, ꝓſumptio iuris eſt,quòd contractus factus in forma uenditionis ſit fictus,& ſimulatus,& uerè pignoratitius ; unde fructus percepti,& qui percipi potuerunt,debent in ſortẽ computari,ut probari uidetur in c.ad noſtram.de emp.& uen.facit.c.illo uos,de pi.not glo.in c.conqueſtus, de uſu. & Archi.in c.quia plerique.14.q.3.& præſertim in caſu noſtro debet præſumi fraus,in quo pactum de retrouendendo non fuit liberum,& abſolutum,ſi promiſit retrouẽdere poſt v.annos à tempore uenditionis , & ſic uolebat pro illis quinque annis ratione uſuræ habere commoditatem domus;& de hoc uidetur prima fronte tex.in d.ca. ad noſtram,inſurgit enim multipliciter ex prædictis præſumptio fraudis.primò ex modicitate pretij,quæ hic allegatur præſumitur enim qualitas contractus ex quantitate pretij.l.per diuerſas,C.man.& no.gl.in l.j.ff.de ſuper fi.& Bar.in l.cotem.§.qui maximos,ff.de pu.¶Secũdò oritur præſumptio fraudis,quia noluit obligare ſe ad retrouendendum quandocunque,ſed poſt quinquẽnium; ut ſic eſſet certus recipere commoditatem,ſeu pẽſiones domus per quinquennium,ut no.doc. in d.c.ad noſtram. Sed his non obſtantibus arbitror,ꝙ in caſu noſtro nõ debet præſumi contractus pignoratitius;& præſuppoſito quod eſſet non debet audiri.d.M.petens compenſationem penſionũ eodem modo,quo petit.Quòd autem non debeat præſumi ſimulatus & per conſequens pignoratitius, ſed potius uerus contractus emptionis & uenditionis primò probo per ea,quæ ipſam uenditionem præceſſerũt. nã iudex fuit aditus per do.An.ut daretur ſibi poteſtas uẽdendi ꝓ reſiduo pretij, & multis præmiſſis per iudicem fuit data poteſtas , cum hoc ꝙ fierent ſubhaſtationes, & plus offerenti daretur;quo ſecutum extitit, ut dixi , in caſu noſtro,nec fuit aliquis repertus,qui obtulient ultra dictum pretium.cl.flo.ergo non debet pręſumi fraus,arg.l. nõ eſt ueroſimile,ff.quod met.cau.& l.tranſactione,C. de tranſac.& l.j.C.de prædi.decu.ſine dec.non ali.lib.x & qđ ibi Bar.& per Spec.in tit.de em.& uend.§.nunc dicendũ,uerſi.breuiter ſcias,& Bal.in l.quicunque, C. de bo quæ lib. & in prima conſtitutione in li.feu .in his enim iuribus & legitur & no.ꝙ interueniente authoritate iudiciaria nulla fraus eſt præſumenda.¶Secundò principaliter ad fraudem excludendam facit,quia uenditio dicto Ang.fuit facta principaliter per d.An.pęnes quem erat dominiũ dictæ domus, licet in inſtrumento ad maiorem cautelã fuiſſet dictum,quòd etiam d.M.uendebat, & quilibet eorum inſolidum,ſed certum eſt,ꝙ ex perſona d.Ant.non eſt prę ſumenda aliqua fraus,uel ſimulatio,cum ipſe eſſet ditiſſimus,nec uendebat propter neceſſitatem,ut cũctis in hac ciuitate Senarum notum eſt,ſed pro reſiduo pretij,quod habere debebat,nec ſibi fuit factum pactum de retrouendendo,nec etiam uilitas pretij interuenit ex parte ipſius. ceſſant enim in perſona ſua omnes coniecturæ inducentes præſumptionem fraudis;debet ergo ceſſare omnis ꝓſumptio,ar.c.cum ceſſante,de ap.cum ſi.¶Tertiò me mouet interuallum temporis inter uenditionem factam do. Ang.& pactum de retrouendendo factum d.M.nam uenditio fuit facta die.xx.Februarij,& pactum fuit factum die. j Martij eiuſdem anni.unde uenditio fuit purè fecta,non autem ſub pacto de retrouendendo,pactum autem de uẽdendo fuit poſtmodum factum ex mera liberalitate do. Ang.ut dicitur in inſtrumento;& ſic non poteſt ex hoc ſumi coniectura ſimulationis.optimè facit,quod in ſi.no.in pacto legis commiſſoriæ,quòd in pignoribus reprobatur, ſi interuenit tempore conſtituti pignoris:ſecus,ſi ex interuallo,cum tunc non ſit neceſſitate aſtrictus,ut no. Cy. in l.fi.C.de pac.pig.& cano.in c.ſignificante,de pig.ita dicendum in propoſito,præſertim quod magis eſt ponderandum,quia principaliter uendidit dictus do.An.apud quẽ remanſerat dominium eiuſdem domus, cum quo nec ante,nec poſteà interuenit aliquod pactum.¶Quarto principaliter,quia præſuppoſito,ꝙ do.Ang.emiſſet dictã domum

mum pro minori iuſto pretio; non tñ per hoc cõpeteret facultas præfato M.repetendi penſiones, uel cõputandi in pretio.150.flor.multiplici ratione; primò quia,ſi fuit uera uenditio,tenuit,licet potuiſſet agi conditione.l.ij. C.de reſcin.uen.& c.cum dile.de emp.& uend.ut ſupplea tur iuſtũ pretiũ, uel res reddatur, & hoc ſi interueniſſet deceptio ultra dimidiam iuſti pretij,quæ hic negatur interueniſſe. nec hoc caſu potuiſſet, uel poſſet iſte M.agere:quia ipſe,licet uerbo uendiderit una cũ dicto do.Ant. inſolidũ:non tñ effectualiter rem tradidit,cũ dñium domus non eſſet penes eum, ſed penes dictũ do.Ant.qui reſeruauit ſibi dñium domus, donec totum pretiũ integrè ſolueretur: quod tñ nihilominus apud eum remanſiſſet, præſuppoſito, quod pactum illud nõ fuiſſet appoſitũ: qa de iure res uendita non efficitur emptoris, niſi tradaĩ, & pretiũ integrũ ſoluaĩ,niſi fuiſſet habita fides de pretio,ut inſti.de rerũ diui.§ uenditæ,& l.traditionibus,C.de pac. Iſte ergo M.ad nihilum agere poteſt contra d.Ang.cum uenditio per eũ facta, nullũ habuerit effectũ. ut.n.prædixi, quilibet illorũ uendidit inſolidum:ſed dñium tranſtulit ſolus d.Ant.apud quẽ erat. Tertiò ſua uenditio dũtaxat habuit effectũ. Item p̃ſuppoſito,& nullatenus ꝯceſſo, ꝙ dicta uendõ fuiſſet ſimulata:tñ nõ uideo,quo iure poſſet iſte M. repetere oẽs pẽſiones, ſicut repetere uelle uĩ: quia cum nũquã acquiſiuerit dñium illius domus,ut patet ex p̃dictis,ergo non põt petere penſiones inde prouenientes,q̃ ſpectant ad dñm,& non ad emptorem:quinimò non potuiſſet d.M.agere actione ex empto ad rem tradẽdam,ex quo non ſoluerat totum p̃tium, ut eſt tex.in l.Iulianus.§.offerri,ff.de act.emp. dixit tñ ad propoſitum no. Bar.in d.§.offerri, † ꝙ ſi emptor ſoluit partem p̃tij, licet non poſſit agere ex empto ante,q̃ totum p̃tium ſoluat:tñ poſt, q̃ ſoluerit p̃tium integrum, poterit petere fructus, ſeu reditus ꝓ rata eius p̃tij,quod ſoluit;allegat ꝓ caſu.l. fi.ff.de fun.do.& idem ibi firmat; ita,ꝙ etiam p̃ſuppoſito, qđ non fuiſſet uera uenditio,ſed ſimulata: non tñ poſſet d.M.uolens nunc ſoluere reſiduum p̃tij, petere pẽſiones, niſi ꝓ rata eius p̃tij,qđ ſoluit;ſed in caſu noſtro nil petere põt:qa non debet p̃ſumi uendõ ſimulata rõnibus p̃dictis:ad contraria ſ̃ formata patet reſponſio ex prædictis.

CONSILIVM LXX.

Princeps nũquã ĩtẽdit p̃iudicare tertio,niſi de illo mẽtionẽ faciat. Surreptio in literis gratioſis uitiat gratiam ipſo facto.

IN Chriſti nomine. Id de iure quærĩt,an uiſo quodam indulto apoſtolico ciuitati Montisflaſconi conceſſo,uideatur dictæ ciuitati cõceſſum caſtrum Caſtillonchi; & in facto p̃ſupponitur,ꝙ dictum caſtrum nõ erat,nec eſt de territorio,comitatu, uel diſtrictu ciuitatis Viterb. aut caſtri Bulſenæ, ſeu illorum de illo caſtro Bulſ. Et ꝓfectò ſi id, qđ ſ̃ in facto præſupponĩt,ueritate nitaĩ, res uĩ mihi prorſus indubitabilis multis ex rõnibus. Et principalr̃,quia Papa Grego.conceſſionem illã fecit ſub condõne extrinſeca,uidelicet ſi & inquãtum illud caſtrũ,& quædã alia ibidẽ conceſſa,ſint,uel vnquã fuerint de territorio, comitatu & diſtrictu ciuitatis Viterb. uel aliquorũ de ciuitate Viterb. ac caſtro Bulſ.&c.ut clarè patet ex tenore priuilegij.conditione ergo falſa exñte,annihilatur cõceſſio, ut patet ꝑ totum ti.C.de cõd.ap. & p̃ſertim in c.ſup eo, & c.ꝑ tuas, eo.ti.& ꝑ totum ti.C.de cõd.inſer.no.gl.in ſiñbus terminis in cle.vna,de offi.dele.& Inn.in c.fi.de p̃ſum. quinimò plus dico in caſu noſtro,ꝙ cũ condõ fuerit de pñti, & de p̃terito,ut patet ꝑ illa uerba, ſunt, uel vnquã fuerũt &c. conceſsio à principio quo ad illud caſtrũ nihil ualuit:qa condõ de p̃terito,uel pñti actũ non ſuſpẽdit:ſed ſi eſt falſa diſpõ,eſt nulla: ſi uera,ilicò tenet, ut l.cũ ad pñs,ff.ſi cer. pe.& l.condõ in præteritum,ff.de uer.obl.& inſt.eo.§.cõditiones,cum ſi.& hæc ſola conſideratio ſufficeret ad uictoriam cauſæ. ſed ad maiorem claritatem ſubiiciã alia
1 motiua,& ſic ſm̃ in ordine.†Princeps nunquã intendit p̃iudicare tertio,niſi de illo mentionem faciat.l.ij.§.ſi quis à principe,ff.ne qd in loco pub.hinc eſt,ꝙ ſi cõmittit cãm inter duos appellatione remota, non uĩ quo ad p̃iudiciũ tertij appellationem remouiſſe.vnde tertius ſentiẽs ſe in eadem cã prægrauari põt, remotione appellationis non obſtante,appellare,ut c.ſuper eo,de offi. del. hoc no. dixit gl.in c.ij.de deci.lib.6. & Inn.in c.dudum,de priui. ꝙ priuilegium non ualet,ſi non faciat mentionem de poſſeſſione bonafide ab illo quæſita, licet mentionem agat de ꝓprietate alterius; ſed in caſu noſtro Papa non fecit mẽtionem de ꝓprietate,& poſſeſſione illorum,ad quos uerè ſpectabat dictum caſtrum Caſtellonchi;ergo dicta conceſsio nulla. ¶Tertiò ꝓbatur alia rõne: Papa intẽdebat ĩ hoc facto non ſolùm cõſulere iſtis de Monteflaſcono:ſed etiã punire illos de Vit.& Bulſ.ut expreſsè colligiĩ ex p̃fato indulto in uer.nos igĩ attendẽtes.ſed in caſu noſtro non puniret illos,cũ ad eos dictũ caſtrum nõ ſpectaret,ſed ad alios; ergo ceſſat dicta cõceſsio. nam ubicũq; princeps mouetur ex duabus cauſis ſimul cõſideratis,illarum altera deficiente ceſſat diſpõ,ut ꝓbatur in c.qm̃ frequenter § porrò, iuncto § ſi autem, ut lite non conteſt. Prætereà & quartò ſurreptio ĩ literis gratioſis uitiat ipſo facto gra
2 tiam,† ut l.fi.ff.de natal.reſt & c.j.& ij.de filiis presb.li.6. & in c.ad audientiam, & qđ ibi no.de reſcr. ſed in caſu noſtro interuenit ſurreptio pluribus modis,ut colligitur ex prædictis,& tenore priuilegij; ergo dicta cõceſsio nulla quo ad caſtrum.C.licet poſſet ualere quo ad alia in eodẽ priuilegio cõceſſa,in quibus nulla fuit cõmiſſa ſurreptio, ut eſt tex.in c.ſuper eo, de reſcr.lib.6. Sed hic cadit alia quæſtio neceſſario hic examinanda ꝑ alios conſulentes omiſſa,cui.ſ.incũbat onus probandi,ꝙ dictum caſtrũ Caſtell.fuerit uel non illorũ de Vit.uel Bulſ.an illis de Monteflaſc.ꝙ illorum fuerit:an uectigalibus incũbat onus ꝓbandi, ꝙ pertinebat ad illos, qđ eſt quærere, ſi de ſurreptione opponiĩ ꝯ literas principis,cui incũbat onus probandi, an impetranti,an excipienti.quã qõ.plenè examinat Io.And.in c.j.de lit.ꝯteſt.li.6. ubi poſt multa diſtinguit expreſſum à tacito,ut ueri expreſsionem ꝓbet impetrans. excipiens.n.hoc caſu negat: impetrãs uerò aſſerit; debet ergo approbare aſſertionem ſuam eſſe uerã,arg.ff. de ꝓba.l.ei incũbit; ad idem adduco.c.ij.de reſcr.ubi dĩ, ꝙ in reſcripto intelligitur clauſula,ſi preces ueritate nitantur; ergo oportet ad purificationem gratiæ, ut impetrans ꝓbet narrata per eum fore uera tacitum uerò ꝓbet excipiens,cũ ipſe aſſerit aliquid tacitũ, quo expreſſo Papa nõ cõceſsiſſet literas: in caſu aũt noſtro opponiĩ de ſurreptione,non aũt de ſuppreſsione;ꝓbent ergo ipſi impetrantes id,quod narrarunt in impetratione. ¶Secundò cadit hic alia difficultas,Vtrũ ſufficiat illis de Mõteflaſc. probare,ꝙ dictum caſtrum Caſtell. aliqñ fuerit illorum de Viterbio,uel caſtro Bulſenę,licet tẽpore conceſsionis eſſet alterius. Et uidetur primò, ꝙ ſic, quia hoc expreſsè uoluit Papa in ſuo priuilegio, ut patet ibi, Sunt uel vnquam fuerunt &c. ergo ſatis eſt,quod fuerunt illorum,licet tunc tẽpore cõceſsionis erat ſub Papa dũtaxat; & tũc ſufficit ꝓbare,ꝙ aliqñ fuit illorum, licet tẽpore conceſsionis non eſſet eorum, & hoc caſu uerificentur illa uerba in præterito prolata. Papa enim uidetur uoluiſſe præ-

iudicare iuri ſuo, arg.c.cum dilectus, & quod ibi not.de conſuet.debet.n.priuilegium latè interpretari ad præiudicium concedentis, ut no.Inno.in c.olim,de uerb.ſig. & Bar.in l.beneficium, ff.de cōſti.prin. ¶Aut caſtrum illud fuit iſtorum de Viterb.uel de Bulſena, ſi tempore cōceſſionis erat aliorum reſpectu proprietatis,uel poſſeſſionis iuſtæ; & tunc non ualet priuilegium tanquam non faciēs mentionem de iure tertij, ut no.Inn.in d.c.dudum, & gl. in c.ij.de deci.lib.6. debet.n.priuilegium ſtrictè intelligi,quatenus præiudicat iuri tertij, ut no.Inn.in c.cæterū, de dona. & Bar.in d.l.fi.& glo.in c.canonicè, de offi.ord. lib.6. Intelligatur ergo priuilegiū in caſu ſupraſcripto. & ſatis eſt, ꝙ poteſt aliquid operari iuxta id quod legit, & notatur in l.ſi qn̄,C.de inoffi.teſta. non.n.per uerba generalia præſumitur princeps uelle iuri alterius præiudicare,de illo non habita mentione,præſertim in præiudicium illorum, q fuerunt olim dn̄i, cum nemo debeat alterius odio prægrauari, ut in regula,nemo, de reg.iu. lib.6. & 56.diſt. c.ſatis peruerſum. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS talis. Quidam clericus nomine eccleſiæ ſuæ percepit decimas ſibi de iure communi non debitas ex quodam agro pro parte culto per tantum tempus, quod ſufficit ad præſcriptionem. nunc autem alia pars agri, de qua non eſt memoria, quòd fuerit culta, ducitur ad culturam; ita, quòd inde percipiuntur fructus. ex quibus decima eſt eccleſiæ ſoluenda. Dubitatur cui hæc decima debeatur, an eccleſiæ,quæ præſcripſit decimas partis cultæ: an uerò illi, cui de iure communi, uel conſuetudine debeantur decimæ illius territorij.

CONSILIVM LXXI.

1 *Exercens aliqua iura epiſcopalia, illa ſola præſcribit.*
2 *Nouale quid dicatur quo ad ſolutionem decimarum.*
3 *Exercens vnum actum iuriſdictionalem animo acquirendi vniuerſalem iuriſdictionē in loco, uidetur iuriſdictionalem in totum acquirere, dūmodo alius non ſit in poſſeſſione generali.*

OMnipotentis Dei humiliter præſidio inuocato, Videtur prima frōte dicendum, ꝙ hæc decima debeatur ei, cui de iure cōmuni, uel conſuetudine debentur ulr illius loci decimæ,ut apertè probari uidetur in c.cum cōtingat, de deci ubi dicitur, ei qui præſcripſit decimas in certa parochia, non debentur decimæ noualium, quæ in eadem parochia inſurgunt, ſed potius ei,ad quem de iure cōmuni pertinet in illa parochia decimarum perceptio,& eſt deciſionis illius ratio ſm doct.ibi quia tātum præſcribitur, quātum poſſidetur,cum ſine poſſeſsione præſcriptio non procedat.c.ſi diligenti,de præſcr.& in regula, ſine poſſeſſione,de reg.iu.lib.6. pars ergo non poſſeſſa, & per conſequens nec præſcripta,remanet proprietario, arg.l.ſiue poſſidetis, C.de proba. & l.j.§.ſi quis hoc interdicto, & quod ibi no.Bar.ff.de itin.actuq; pri.& per Inn.in c.Cumana,de elec. ergo idem pūctualiter dicēdum in caſu noſtro. cum.n.iſte, de quo quæritur, non poſſederit quò ad ius decimandi, niſi partem cultam agri, de reliqua uerò parte nihil perceperit,ergo concludendum,ꝙ nō præſcripſerit,& per ꝯñs illa pars remanſerit illęſa apud ꝓprietarium,ſiue ſit ꝓprietarius de iure cōi,ſiue ex conſuetudine,ut in hoc nō uideatur fienda dr̄ia: quia ex hoc pars inculta non eſt acquiſita præſcribenti ex poſſeſsionis defectu,nec proprietario qualicūq; uidetur adempta. nam, ut dixit tex.l.nec utilem,ff.ex qui.cau.ma.Iniquiſsimum eſt dn̄ium auferre,quod uſus non abſtulit; nec intelligit amiſſum,quod alteri ablatum non eſt; ad idem.c.auditis, de præſcr.& c.cum olim,eo.ti.ubi probatur,
1 † quod exercens aliqua iura ep̄alia,illa pręſcribit,nec extenditur poſſeſsio ad alia etiam conſimilia; & idem uoluit in effectu Bart.in d.§.ſi quis hoc interdicto. Præterea præſcriptio eſt odioſa,tanquā ius alterius abſorbens 16.q.3.§.pōt; ergo debet reſtringi, quantum fieri pōt ad prædicta etiam facit.c.tua. j.de deci.ubi diſponitur, ꝙ ad conceſsionem decimarum alicuius parochiæ in feudum laicis factū non uenit decima noualium, reddens ibi tex.rōnem; quia talibus non eſt extendenda licentia,ſed potius relaxāda; & ponderanda eſt hęc rō,quæ ſatis facit ad hunc p̄ſcriptionis articulum, licet ſecus ſit in cōceſsione facta eccl'iaſticæ perſonæ,ut c.ex parte, eo.ti. quia ibi uertitur fauor, & non odium. ¶Sed his non obſtantibus, contrariam ſententiam arbitror de iure præualere,ſ.ꝙ hæc decima, de qua quæritur,debeatur præſcribenti. moueor primò per
2 tex.in c.j.& c.quid ꝑ nouale,de uerb.ſig.ubi dr̄, † ꝙ quo ad decimarum ſolutionem nouale dicitur ager de nouo ad culturam redactus, de quo non eſt memoria, ꝙ aliqn̄ fuerit cultus: ſed iſte ager, de quo quæritur non poteſt dici,ꝙ de nouo fuerit ad culturam redactus,cum ꝓ parte eſſet ab antiquo cultum; ergo non pōt dici nouale, & per conſequens ſumus extra caſum dicti c.cum cōtingat. Ager.n.pro parte cultus non poteſt dici,ꝙ de nouo præciditur, licet nunc pars non præciſa prædatur; ad hoc quod in ſim.legitur & no.in cle.in plerifque,de elec.pręſertim cū iura requirant, ꝙ non ſit memoria, ꝙ ager ille aliqn̄ fuerit cultus,ut in iuribus proximè alleg. quod nō poteſt dici de hoc agro, qui pro parte erat cultus. Hanc partem per hanc conſiderationem tenuit Ioan.And.poſt Vin.in d.c.j.de uer.ſig. idem etiā Vin.in c.fi.de priui.recitat & ſequitur Spe.in tit.de ꝓba.§.j.uer.quid ſi vna pars. Et ſaltem hæc pars eſt ueriſsima,ubi ager ille erat ꝓ maiori parte cultus. nam tunc minor pars trahitur ad maiorem partē,arg.c.qđ in dubiis,de conſecr.eccl.uel alta. & c.vnico,eo.ti.lib.6.optimè facit tex.& qđ ibi no.Bar.in l. cum delanionis.§.Sabinus, ff.de fun.inſtr. hoc fortè uoluit Io.And.in add.Spec. in d.uerſi.quid ſi vna. ubi dixit hanc qōnem terminandam ſm uarietatem partis nouiter cultæ. Nam rarò contingit,ꝙ ager ex toto ſit cultus; durum eſt ſentire, ꝙ illa modica pars inculta cenſeaī alterius naturę,q̄ ſit maior pars culta,cum vna & eadē res nō debeat diuerſo iure cēſeri, ut c.cognouimus 12.q.2.c.cū in tua, de deci. Secundo principal'r adduco in argumentum optimum tex in d.c.tua, de deci.ſm vnam lect.quæ multum congruit illi literæ,& approbatur ibi cōmuniter à doct.ubi probatur, ꝙ ſi præſcribens decimā in certa terra percepit de omnibus fructibus inde ꝓuenientibus decimam, præterquā de certis fructibus ibidem annuatim perceptis,de quibus nulli fuit decima perſoluta,illorum fructuū decima debetur non eccleſiæ parochiali, ad quā de iure cōmuni pertinet illius terrę decima,ſed eccleſię, q præſcripſit decimam in illo agro, reddēs ibi tex.rationem:quia illa terra eſt illi decimalis, & vna & eadem res non debet diuerſo iure cenſeri; quaſi dicat,ꝙ percipiendo decimam aliquorum fructuū in vno agro,nemine ꝑcipiēte aliorum fructuum decimam, uidetur ius decimādi in totum acquiſitum ipſi præſcribenti. non.n.uidetur habuiſſe reſpectum & animum acquirendi. partem, ſed totum propter vnitatem ſubiecti. Si ergo percipiens decimas aliquorum fructuum ur̄ præſcripſiſſe ius decimandi reſpectu totius agri, quāquam non percepiſſet decimam omnium

omnium fructuũ,qui ibidem colligebantur; ergo fortius dicendum in caſu noſtro, ꝙ iſte, ꝗ percepit decimas omnium fructuum,qui ibidem recolligebantur,uideatur ꝑſcripſiſſe quo ad ius decimandi illum agrum, etiam pro parte incultum,ut ſic habeat ibi habitu ius decimandi,ne vna & eadem res diuerſo iure cenſeat. nec in hoc ultimo caſu pôt ſibi imputari, quare non perceperit decimas ex parte inculta,cũ nil inde prouenerit:quinimo,ſi inde aliquid ꝓueniſſet, ex quo nulli fuit decima ſoluta, debetur decima nunc ei,ꝗ pręſcripſit,& non quõdam ꝓprietario, ut d.c.cum in tua. ubi hoc uř probari,& tenent cõiter do cto.ibidem. Nec obſtat,ſi dicař,ꝙ iſte præſcribens nõ poſſedit totum agrum quo ad ius decimandi:quia dico ſatis poſſediſſe totum,ex quo vnicus eſt ager,& ipſe ſolus percepit ibi decimas. uidetur.n.habuiſſe animum poſſidẽdi, & præſcribendi totum,argumentum optimum in l.poſſideri,in prin.ff.de acq.poſſ.ubi dicitur,ꝙ qui fundum poſſidere vult, non oportet,ut omnes glebas circũambulet: ſed ſufficit quãlibet partem eius fundi introire, dũmodò mente & cogitatione hac ſit, ut totum fundum uſque ad terminum uelit poſſidere. ¶Tertiò ad idem, qđ no.Inn. in c.dilectus, de relig.dom. † ubi dicit, ꝙ exercens vnum actum iuriſdictionalem animo acquirendi uľem iuriſdictionem in loco uidetur iuriſdictionem in totum acquirere, dũmodò alius non ſit in poſſeſsione generali. nam tunc tantum acquirit reſpectu capſorum,ſeu actuũ,quos exercuit; & hoc caſu pôt procedere dictum Bar.in d.§.ſi quis hoc interdicto, & c.auditis, & c.cũ olim, de præſcr. cum ſi. at iſte clericus,qui nomine eccleſiæ percepit decimas ex fundo pro parte culto, uř animum habuiſſe acqrendi illum in totum quo ad ius decimandi,& non ꝓ parte.animus aũt colligitur ex vnitate ſubiecti. nam cũ eſſet vnicus fundus, non eſſet ueroſimile, ꝙ uoluerit illum ꝓ parte dũtaxat acquirere,arg.optimum in d.c.cum in tua, nec alius erat in poſſeſſione percipiẽdi decimam de parte inculta. vnde vno ſolo percipiente decimam ex eodem agro,non debet idem ager eſſe pluribus decimalis nec in actu,nec in potentia,ne vna & eadem res &c. ut tenent cõmuniter doct.in d.c.cum in tua. Et ꝑ hoc ſatis patet reſponſio ad ꝯria ſuperius all. nam c.cum contingat,ubi uidetur prima fronte caſus pro contraria opin.loquitur in ꝑſcribẽte decimas in parochia, in qua ſunt diuerſi agri, quorum aliqui penitus ſunt inculti. ſi n.illi de nouo rediguntur ad culturam, oriuntur ibi noualia, quæ oĩa ſunt diuerſi iuris & ſeparati ab agris cultis,cum uerũ ſit dicere illos agros nũc primum ꝑciſos. Sed in caſu noſtro nos loquimur in eodem agro, qui pro parte erat cultus, nec pôt dici,ꝙ de nouo reducitur ad culturã. Item rõne partis uř totus poſſideri; non ſic, ubi datur agrorum pluralitas. Et ꝑ hæc puto, ꝙ aliquo ꝑſcribente decimas in vna villa,in qua ſunt agri diuerſi,habẽtes diuerſos terminos, ſi aliqui agri eiuſdem villæ penitus inculti de nouo rediguntur ad culturam, decima inde ꝓueniens debetur non præſcribẽti,ſed tanquã de noualibus debetur illi, ad quẽ illius villæ ſpectat decima de iure communi,uel antiqua conſuetudine: qa negari non uideretur, quin tales agri nunc primum ꝑſcindantur. ergo ſunt noualia & per ꝯñs debet habere locum.d.c.cum contingat, & in c.j. & c.qd per nouale, de uerb.ſig. ¶Prætereà ſicut ad præſcriptionem decimarum vnius parochiæ nõ ueniunt noualia.d.c. cum contingat,ita nec ad ꝑſcriptionem decimarum alicuius villæ. Prætereà poſſidens decimas agrorũ cultorum in vna villa, non per hoc uidetur poſſidere agros incultos,cum ex ſeparatis non fiat illatio, ut c.ij.de tranſla.ꝑlato.& l.neque natales, C.de proba. nec poſſeſsio debet extendi de loco ad locum,præſertim ꝯ ius cõe,iuxta no. per Inn.in c.in literis,de reſti.ſpol. & optimè facit tex. & quod ibi no.Bar.in d.l.j.§.ſi quis hoc interdicto, ff.de iti. actuq; priua. non ſic autem cõtingit in eodem fundo, ubi datur vnitas terminorum. Et pręſertim hęc cõcluſio ꝓcedit, ſi agri inculti fuerint poſt præſcriptionem agrorũ cultorum redacti per dñm temporalem,ut vnà cum aliis ꝓdiis cultis cõſtituant de nouo vnam villã:quia ꝑſcriptio iam cõpleta reſpectu agrorum cultorũ, non debet trahi ad agros incultos, qui nunquam fuerunt poſſeſsi. eſſet.n. contra regulam, ſine poſſeſsione, de reg iu.lib.6. Item ꝯ caſum in c.j. 10.diſt.ubi dř,ꝙ licet vna prouincia diuidař in duas per principem ſecularem; non tñ per hoc debet quo ad ſpiritualia diuidi ꝓuincia, ut conſtituantur duo archiepiſcopi. ut enim ibi dicit tex.ad mobilitatem neceſsitatum mundanarum Dei eccleſia, & iura ſpiritualia mutari nõ debent. Et hęc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM LXXII.

1 *Renuntiare quis põt exceptionibus, & legum beneficiis ſibi competentibus tàm in iudiciis, quàm contractibus.*

2 *Notoria non ſunt in iudicio deducenda.*

3 *Actio contra reum principalem non tollitur per ſolam ſententiã latam contra tertium in actione hypothecaria.*

SAluatoris Ieſu Chriſti poſtulato ſuffragio, Vř primò, ꝙ contra d.Guidonem multipľr obſtet exceptio. Primò.n.uř obſtare exceptio intentionis excluſiua, cum nulla actio d.Guid.cõtra hęredes Bonauenturæ cõpetere uideatur;quod ex eo ꝓbari uř, ꝙ fortilitium,uel podere,quod in præſentiarum poſsidetur per d.Guidon. fuit in bonis dictæ dominæ Chriſtoforæ, ex cuius ꝑſona principaliter agitur:quod quidẽ fortilitium dedit & aſſignauit in dotem d.Angelo ſecundo marito,licet æſtimatum, cuius dñium iure naturali inſpecto remanſit in bonis dictæ do. Chriſtoforæ, licet ex iuris ciuilis diſpõne tranſiuerit in maritum: ſed, illo iure naturali inſpecto, fauore mulierum ius introduxit,ut matrimonio diſſoluto habeat mulier rei uendicationem in illis bonis,ac ſi ꝑpetuò remanſiſſet in bonis ſuis, & præferatur in illis omnibus aliis mariti creditoribus,etiam habẽtibus anteriorem & potiorem cauſam in bonis mariti, ut ſingľr ꝓbatur in l.in rebus, C.de iure do. ubi inter cætera dicitur, ꝙ mulieri in illis bonis in dotẽ collatis per æſtimationẽ competit rei uendicatio,cum eędem res & ab initio uxoris fuerint,& naturaliter in eius permanſerint dominio, & ſubiectione. non.n.ꝙ legum ſubtilitate trãſitus earum in mariti patrimonium uř fieri, ideò rei ueritas deleta, uel confuſa eſt. cum ergo d Gui.habeat apud ſe dictum fortilitium,qđ longe magis ualet,ꝗ̃ ſit quãtitas, quã petit ab hæredibus d.Bonauenturæ,nulla actio ſibi cõpetere pôt, utputa cum nulla ſit obligatio, ex quo extẽt bona dotalia ſufficientia ꝓ ſatisfactione dotis. ſoluto.n.matrimonio dos reuertitur ad mulierem,& donatio ꝓpter nuptias ad uirum, ut in c.j.& c.nuper, de do.poſt di.reſt. pôt ergo dici.d.Gui.qđ quæris,intus habes.¶Secũdò principaliter uř contra d.Guidonem cõpetere exceptio ordinis.cum.n.fuerant duo correi bonorum dotaliũ dictę do. Chriſtoforæ,Bonauentura.ſ.& Angelus eius frater,ut patet ex inſtrumento dotali, ratificatione ſecuta ꝑ d.Ang. ꝙ in rebus dotalibus poſſet fieri indubitati iuris eſt, ut probatur in l.fi.C.de dote cauta non nume.& bona dotalia peruenerint ad alterũ ex illis dũtaxat,uidelicet Angelum

gelum maritum d. Chriſtoforę ſępe dictæ, debet prius diſcuti d. Ang. ad quem dictorum bonorum peruenit cōmoditas, q̃ fieri tranſitus ad d. Bonau. correum, q nullatenus habuit ex illis bonis cōmoditatem iuxta theoricam Bar. in l. in duobus, ff. de duo. reis, ꝑ l. vnde queritur, ff. cōmo. ¶Tertiò obſt. d. Gui. q̃a cum agat ex perſona Ang. filij dictæ do. Chriſtoforæ ex ceſſione actionis ſibi facta, cui q̃dem Angelo nulla cōpetebat actio tp̄e ceſſionis, cum iam habuerat ſnīam, q̃ tranſiuerat in rē iudicatā ſuper hypothecaria actione ꝯ quondā Carolū patrē d. Guidonis; nō pōt prætendere aliquam actionē, cū nō potuerit cedere, quod iā ſibi cōpetere deſierat, cū ex ſnīa haberet ius ꝯ dictum Carolū & eius hæredē. l. res iudicata, ff. de re iud. & c. cū inter, de re iu. Nec ob. ſi dicat̃, quod ex cōpromiſſo poſteà facto ceſſaret actio d. Gui. quia cum cōpromiſſum ſit uoluntarium, non potuit generare præiudicium hæredibus d. Bonauenturæ, quibus contigit liberatio ꝑ ſnīam latam ſuper bonis d. Angeli correi, quæ erant proprius obligata, & ante oīa pro dotis reſtōne, præſertim cū fuiſſet lata ſnīa ſuper dicto fortilitio, quod fuerat dictæ do. Chriſtoforæ, & ab eadem in dotem d. Angelo ſecūdo marito conſignatū; ad hoc. l. ſi dictum §. ſi cōpromiſſero, ff. de euic. q̃ quidem lex uī facere etiam ex alio capite ꝯ d. Guidonem: quia cum ipſa ſatisfecerit dicto d. Angelo principaliter uigore ſnīæ arbitramentalis, & uigore ſoſōnis præfatæ receperit ceſſionem, non uī ꝙ poſſit habere regreſſum contra d. Bonauenturam correum: imputandum enim ſibi eſt, quare cōpromiſit, & non expectauit iudicialem ſententiam. ¶Sed his minimè obſtantibus contrariā ſententiam arbitror præualere, uidelicet ut nulla exceptio, quæ ſaltem poſſit colligi ex narratis in themate, habeat contra dictum Gui. obſtare. moueor principaliter, quia dictus Bonauentura, contra cuius hæredes nunc agitur, obligauit ſe & oīa bona ſua ad reſtitutionē dotium ī caſu reſtitutionis, renuntiando exceptioni doli mali, beneficio de fideiuſſoribus, ep̄łæ diui Adriani nouarū cōſtitutionum, & generaliter omni alij legum auxilio, & fauori, cum aliis clauſulis opportunis, & in talibus conſuetis, præſertim cum iuramento recipiens in hoc præceptū à notario in forma guarentigiæ. ergo non poteſt nūc opponere aliquam exceptionem. per quā in totum elidatur obligatio, uel differatur prætextu diſcuſſionis fiendæ in perſonam dicti Angeli ſecundi mariti dictæ dnæ Chriſtoforæ; ad hoc. l. iuriſgētium. §. item ſi quis pactus, ff. de pac. & l. j. §. ſi conueniatur, ff. de poſthu. & l. ſed & ſi. §. quæſitum, ff. ſi quis cau. & c. unico, de cōmo. cum ibi not. in quibus iuribus legitur & no. †ꝙ tam in iudiciis, q̃ in contractibus pōt quis à principio renuntiare exceptionibus, & legum beneficiis ſibi competentibus, & generaliter facit. l. ſi quis in conſcribēdo, C. de pac. de ubi generaliter dicitur, quem poſſe renuntiare fauori pro ſe introducto; ad idem. c. ad apoſtolicam, de regula. & ſpecialius ad materiam noſtram eſt gl. in aut̃. de fideiuſ. poſt prin. in uer. acceden. & in aut̃. de duo. reis, in uerbo, cedere. utrobique enim no. ꝙ poteſt quis renunciare beneficio ordinis, ut primo conueniatur ipſe fideiuſſor, quàm principalis. Idē in duobus reis, ut quilibet teneatur inſolidum, diuiſione nō facta, & idem no. in aut̃. præſente, C. de fideiuſ. & gl. in c. ij. eo. tit. Nec obſtat, ſi dicatur, quòd huic exceptioni, ut prius diſcutiatur. d. Ang. non fuit ſpecificè in caſu noſtro renuntiatum. quod uidetur eſſe de neceſſe, ad hoc, ut renuntiatio, ualeat, & prima fronte uidetur uelle tex. in d. c. quæſitum. Ad hoc. n. reſpondetur multipliciter. Primo. n. illa lex loquitur in iudiciis: ſecus autem in contractibus, ut ibi no. per gl. & doc. & quicquid ſit in iudiciis, non proſequor, quia non eſt materia noſtra. In contractibus tamen, de quibus loquimur, communiter tenetur, ꝙ ad minus ſufficit expreſſio aliquorū caſuum, ſecuta clauſula generali, ſub qua comprehenduntur omnes caſus pares uel minores, arg. in c. ſedes; de reſcrip. & uidetur expreſſum in c. qui ad agendum, de procu. lib. 6. & in cle. nō poteſt, eo. ti. tenet gl. & Bar. in d. §. quæſitum. no. doc. in d. c. unico, de commo. de quo per Spec. & Io. And. in addi. in ti. de loca. §. nunc dicendum, uer. ad euidentiam. ita contingit in caſu noſtro. nam dictus Bonauentura renuntiauit ſpecialiter quibuſdam exceptionibus, quarū aliquæ concernunt bn̄ficium ordinis, & poſt ſubiecit clauſulam generalem renuntiando oī exceptioni & legum auxilio & fauori. per quam quidem clauſulam comprehendūtur omnes exceptiones concernentes beneficium prædiſcuſſionis alterius, ſeu ordinis, cum ſint pares expreſſis. ¶Secundò principaliter ad hanc ſnīam facit. qm̄ dictus Bonauentura recepit ipſe ſolus præceptum de ſoluendo in caſu reſtitutionis fiendæ in forma guarentigiæ ſm̄ diſpoſitionem ſtatutorū Senenſium; quo caſu non poteſt ſm̄ p̄dictorum ſtatutorum diſpoſitionem allegare aliquam exceptionē, ſaltem prædictā de diſcuſſione fienda prius in perſonam dicti Ange. ut patet in ſtatuto poſito ſub rub. de excep. contra guarentigiam. ibi. n. regulariter denegatur omnis exceptio præter quaſdam ſpecialiter ibi permiſſas, inter quas non reperitur prædicta conceſſa. ergo uidetur denegata: q̃a exceptio quorundam firmat regulam in oppoſitum, ut in c. dn̄s 32. q. 7. & c. 2. de coniu. lepro. facit. l. de pretio, ff. de pup. & c. ſolitæ, de maio. & obe. 19. diſt. c. ſi Romanorum, cum ſi. & maximè non debet audiri in caſu noſtro, cum dictus Bonauentura fuerit confeſſus, ꝙ ipſe acceperat dotem, & pro reſtitutione recepit præceptum; non poteſt ergo nunc dicere contrariū, obſtāte dicto ſtatuto. ¶Tertiò etiam facit, ꝙ dicti Bonauentura, & Angelus eius fratres erant in communione, ita, qđ omnia eorū bona erant indiuiſa & incōfuſa, & omnia fuerunt obligata pro reſtitutione dictarum dotiū; unde non poteſt dici, ꝙ magis fuerunt obligata bona unius, q̃ alterius, ar. eorū, quæ no. in ſimili in l. Marcellus, ff. ad Treb. unde per diuiſionem, quæ poſtea contigit inter eos, non debuit ſaltem in hypothecā præiudicari iuri dictæ dn̄æ Chriſtoforæ, & eius hæredibus, arg. bonum in l. ſi nupta filiā. §. ſi filius, ff. fam. erc. & maximè hoc procedit, ſi tacitè contraxerant ſocietatem oīum bonorum, ſicut ſolent facere fratres carnales indiuiſi, ut cōiter fit in hac ciuitate Senarū, iuxta materiam Bar. in tractatu de duobus fratribus & in l. ſi patruus, C. cō. utri. iud. cum ſimi. nam tunc quo ad obligationē perſonalem nō poteſt allegari, ꝙ Angelus dicta bona recepit, cū quilibet uideatur habuiſſe, ex quo erant ſocij oīum bonorum. ¶Quartò principaliter inducitur quod exceptio, ut prius Angelus diſcutiatur, non ſit admittenda: quia notoriè conſtat dictum Angelūnon eſſe in territorio Senenſi, cum ſit rebellis omnibus ſuis bonis publicatis, & ſic nil ipſe uel aliquis eius noīe poſſideret. ſuperuacanea ergo eſſet prædiſcuſſio ipſius; iō non fienda iuxta no. per Bar. in l. decem, ff. de uer. obl. & in l. ſi. ff. ſi cer. pet. & no. in auth. hoc ſi debitor, C. de pig. †Notoria enim non ſunt in iudicio deducenda, ut in c. quoniam, de fil. presb. & in c. ueſtra, de coha. cler. & mulie. facit. l. ictus fuſtium, ff. de his qui no. infa. ¶Ad contraria ſupra pro diuerſa parte formata poteſt faciliter reſponderi. Et primò ad l. in rebus, poteſt duobus modis dici. illa lex non dicit, ut uxor, uel hæres teneatur illa bona in dotē data uendicare, omiſſa hypothecaria reſpectu aliorū bonorū, uel omiſſa ꝑſonali: ſed in fauorē mulieris dat

dat utilem rei uendicationem,& hypothecariam.unde nō tollitur,quin mulier poſſit,uel eius hæres uti perſonali, uel hypothecaria in alijs,ut in l.perſecutione,C.de pign. & melius in l.unica,§.accedit.C.de rei uxo.actio,¶Præterea & ſecūdo illa lex loquitur de tertio poſſidēte illa bona dotalia debet.n.intelligi,de marito,uel de hærede poſſeſſore,ut reducat ad terminos auth.hoc ſi debitor,C.de pig.Sed in caſu nr̄o tertius,ſ.dictus Guido,poſsidet dictū fortilitiū agit aūt nō ex propria ꝑſona ſed ut ceſſionarius dicti domini Angeli hæredis dn̄æ Chriſtoforæ. Statuto uero Senenſi cauetur,quòd idē ius ſeruetur ceſſionario,in quod ſeruari debet cedenti;& idem uideretur dicendū in caſu noſtro de iure cōi,cū agat tanq̄ alius, arg.i l.ſi cōſul, ff.de adop.& q.l no.in c.cū inter canonicos,de elec. ¶Ad ſm ꝯriū de.l.unde quæritur,& de dicto Bar.in d.l.in duobus,reſpōdetur dupliciter.Primò ꝙ non habet locum in caſu noſtro,in quo dictus Bonauentura confeſſus fuit ſolus recepiſſe dictas dotes,& obliganit ſe tunc principaliter ad reſtituēdū in caſu dotis reſtituēdæ, licet obligauerit ēt fratrem,& promiſerit,ꝙ ille haberet ratū, nec pōt nunc dicere ꝯriū,obſtante dicto ſtatuto loquente de inſtrumento guarentegiato ꝯriū uerò procedit in duobus correis æque principalibus,quorum alter,qui cōuenitur, non habuit aliquod commodum.¶ Præterea & ſecundò in caſu noſtro dictus Bonauentura promiſit reſtituere dotes renuntiando omni legum auxilio, prout ſupra plenè dixi.unde ſaltem uigore renuntiationis non poteſt opponere,ut prius diſcutiatur dictus Angelus. ¶Ad tertium motiuū reſpondeo etiam dupliciter. ¶Primò ꝙ per ſolā ſentētiam latam ꝯ tertiū in actione hypothecaria non tollitur actio ꝯ reū principalem,ſed oportet,ꝙ procedat ſolutio,uel alia ſatisfactio,ar.in l.fi.C.de fide.& d.l.in duobus,& quod ibi no.Bar.In caſu aūt noſtro præceſſit ſententia duntaxat.Præterea & ſecundò dictus dn̄s Angelus cedens cōpromiſit nō ꝓmiſſit nō ſpōte,ſed uigore ſtatuti.unde idē dicēdū in ſententia talis arbitri,quod in ſententia iudicis arg.eius,quod legitur & notatur in c.ab arbitris,de off.del.li.vj.& l.apertiſſimi,& l.cū ſpecialis, C. de iud.Et idem poteſt dici,dum opponitur ꝯ Guidoné,ꝙ ipſe cōpromiſit,nā ꝓceſſit ad actū cōpromiſſi uigore ſtatuti.Præterea & melius ipſe nō agit nūc uigore ſententię arbitramētalis,ſed uigore ceſſionis ſibi factæ a dicto Angelo,qui poterat cedere etiam nullo facto cōpromiſſo.l. pen.C.mand.& ſic ceſſat ꝯriū.loquitur.n.qn̄ quis habetre curſum ꝯ tertiū:quia reportauit ſn̄iam arbitramētalē ꝯriā qđ facere nō pōt,quia eſt quid ſibi imputetur, quare cōpromiſit;ſed in caſu nr̄o dictus Guido fundat ſe ſuper ceſſione duntaxat. Et hæc ſufficiant. NIC. de tudeſchis Abbas.Sicu.Panor.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

IN quæſtione,quæ ad præſens uertitur inter dominam Floridam ex una parte,& hæredem Pauli Iordani ex parte alia ſuper reſtitutione dotis eiuſdem Floridæ,ac legatorum præſtatione eidē Floridæ factorum a dicto Paulo eius marito præmortuo tria breuiſſimè propter loci & tempora anguſtiam ad ipſius quæſtionis deciſionem attingam.¶Primò nunquid eidem Floridæ dotem repetenti uigore inſtrumenti confeſſionati & guarentigiati obſtet exceptio dotis non numeratæ præſertim cum ilico eodem die,& loco,quibus factum fuit inſtrumentum,frater dictæ Floridæ, qui confeſſionem receperat in fauorem dictæ Floridæ promiſerit ſe dotem dicto Paulo ſoluturum,non obſtante confeſſione de dote recepta per dictū Paulum prius facta. ¶Secundò præſuppoſito:quòd dictum inſtrumentum mereatur executionem,exceptione prædicta non obſtante,nunquid dictus hæres poſſit uti in ſolutione dotis beneficio inuentarij,ut ſic non teneatur ſoluere, niſi quatenus uires hæreditatis patiuntur,& de bonis hæreditatis in ſolutum dare,cum a dicta Florida replicetur dictum inuentarium in nullo tēpore dicto hæredi præſtare adiumentum,cum deficiat in ſolennitatibus debitis,præſertim ex eo quòd bona hæreditaria integraliter in eo deſcripta non ſunt;& eadem quæſtio uerſatur in præſtatione dictorum legatorum,an.ſ.dicto inuentario non obſtante,teneatur hæres ad ſolida legata,non habita animaduerſione impotentiæ dictæ hæreditatis.¶Tertiò præſuppoſito ſine ueritatis præiudicio dictum hæredem iuuari inuentarij beneficio,an debeat hæres ſoluere iuxta uires hæreditarias dictam dotem,& legata,detracta tertia parte æſtimi,ſeu ualoris,ſi uoluerit dare aliqua bona hæreditaria in ſolutum,& hoc attenta conſuetudine ciuitatis caſtellæ:an uerò poſſit dare inſolutum,nulla detractione facta,attenta diſpoſitione iuris communis,& ſtatuto dictæ ciuitatis Caſtellæ,in quo detractio tertiæ partis permittitur contra debitorum contumacem in non ueniendo duntaxat.

CONSILIVM LXXIII.

1 *Maritus ſi confitetur in inſtrumento dotali dotes ſibi datas eſſe an poſſit opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ.*

2 *Ponens uel reſpondens,ſeu confitens,poteſt incontinenti ſuam cōfeſſionem aſque aliquo præiudicio reuocare.*

3 *Superfluis remedijs non uidetur quis uelle uti.*

4 *Bartolus rarò a ſemita ueritatis, & æquitatis iudicatur aberraſſe.*

5 *Data iurium dubitatione,fauendū eſt cauſæ dotali,etiā ſi actor ſtet pro dote.*

6 *Statutum ſi non admittat exceptionem contra inſtrumētum publicum,niſi in cauſa falſitatis,non poteſt opponi exceptio ſimulationis.*

7 *Inuentarium ad hoc ut ualeat,quas conditiones debeat habere.*

8 *Tutor ſi non poſuit in inuentario omnes res, uidetur dolo feciſſe.*

9 *Hæres ſi ſurripuit unam rem, caret beneficio inuentarij in totum.*

10 *Hæres ſi non conficit inuentarium,an teneatur ultra uires hæreditarias in foro animæ.*

11 *Hæres eccleſiæ ſi non conficit inuentarium,an teneatur ultra uires hæreditarias.*

12 *Actus iudicialis non requiritur ad inducendam conſuetudinem.*

13 *Epiſcopus,ſi ſine iuſta cauſa non admiſit primò præſentatum per patronum,ſed inſtituit ſecundum,tenetur prouidere primò in æquiualenti beneficio.*

IEſu Chriſti, eiuſque pijſſimę matris uirginis glorioſæ præſidio ex corde poſtulato, circa primū dubium ſupra formatum uidetur dictam exceptionē non numeratæ dotis dictæ Floridæ obſiſtere,& obuiare,& primo adduco ferè totum titu. C. de do.cau.non nu. ubi patet ſpeciale eſſe in confeſſione dotis receptæ,ut illa non obſtet,quantumcunque pure facta intra tempora ibidem præfinita, & maximè
1 uidetur tex.in l fi.e.ti.ubi dr̄,† ꝙ quantumcunque maritus confiteat̄ in inſtrumēto dotali dotes ſibi datas eſſe: ex quo tn̄ nō cōſtat donationem interueniſſe, ſed pollicitatio ſubſecuta ſit,poteſt nihilominus opponi non numeratæ pecuniæ exceptio non ſolum per ipſum maritū, ſed ēt ꝑ ipſius hæredē;ita pūctualiter uidetur in caſu noſtro contigiſſe.nā primò dictus Paulus maritus fuit confeſſus dotē recepiſſe a fratre dictæ Floridæ,& demū dictus fr̄ dictæ Floridæ,cōfeſſione prius facta non obſtāte, promiſit

ſoluere. prædicta uř confirmare gl.in c.ſi cautio,de fi.inſtr.in uerbo,confeſſioni,quæ inter caſus ſpeciales,in quibus propria confeſſio non præiudicat confitenti,enumerat hunc caſum confeſſionis dotis receptæ; ſicut in ſi.inducitur debitor ad confitendum debitum receptum ſpe futuræ numerationis,ut per totum tit.C.de non nu.pec. ¶Secundò principalr ꝯ dictam confeſſioně facit illa in iure vulgata regula,q̃ incontinenti fiunt,uidentur ineſſe,ut in l.ij.ff.ſi cer.pe.& in c.officij.de elec. Sed in caſu noſtro ilicò & in eodem loco frater dictæ mulieris fuit cõfeſſus ꝯrium ꝓmittendo dictam doté ſoluere, confeſsione mariti ab eo prius recepta nõ obſtante; ergo perinde habenda eſt dicta confeſsio mariti,ac ſi non fuiſſet facta; ad qđ optimè facit.c.nã & ego,de uer.ſig. ubi patet id, qđ non durauit,nõ uideri fuiſſe factum;& cõcor.ff.de in rẽ uer.l.ſi ꝑ parte.§.uerſus,de pœ.diſt.1.c.diuortiũ. ¶Tertiò dictum teſtis ilicò ꝑ eundem reuocatum non facit fidé, ſed ſtatur ſcđo dicto,ut eſt tex.notabilis in c.ꝑtereà,de teſti.cog.ꝑ quem tex.dixit gl.no.in c.cum in pœnibus,de iureiu.lib.6.ꝙ † ponens,uel rñdens,ſeu confitens,põt inconti
2 nenti ſuam confeſsioně abſq; aliquo ꝑiudicio reuocare; ad idé gl.in c.apud 32.q.1. ſatis ergo eſt hæredi, ſi cedit dictæ Floridæ actionem ꝯ fratrem ſuũ, q̃ ꝓmiſit dictam dotem ſoluere,ut l.ſi ſocer.§.Lucius,ff.ſol.ma. nec debet hęredi imputari,quare defunctus nõ exegit fratrem. haberet.n.locũ hæc impugnatio, ſi frater mulieris eſſet nũc ſoluendo; ſed ex quo nomẽ ꝓmiſſoris eſt idoneum, ſatis uř cedere actionem; ad hoc.l.ſi extraneus,ff.de iure dot. ¶Sed ꝑdictis non obſtan.ꝯriam ſñiam in caſu noſtro arbitror præferendam. pro qua cã aduerte, ꝙ triplici ex cã põt maritus confiteri dotem habuiſſe. Primò ſpe futuræ numerationis propter concupiſcentiam cõſequendæ uxoris; & hæc confeſsio eſt illa, de qua loquitur totus tit.C. de dote cau.non nume. quæ quidem in effectu nõ nocet marito confitenti, nec eius hæredi, obſtante exceptione non numeratæ pecuniæ,dũmodò proponatur intra tempora cauta, ut in authẽ.ſua, C.de non nu.pec. In caſu autem noſtro non poteſt dici ob hanc cauſam,ſ.pecuniæ numerandæ dictam cõfeſsionem emanaſſe, cum certus erat maritus ex his,quæ incontinenti ſubſecuta ſunt,ꝙ pecunia non debebatur ſibi ilicò, cum frater dictæ mulieris ex conuentione prius inter eos habita promiſit ilicò ſoluere in certis terminis per quendam amicum poſteà declarandis. Ex his enim,quæ incontinenti ſequuntur,præſumuntur & declarãtur præcedentia,ut in l.ſi ſeruus plurium, & l.qui filiabus,ff.de leg.j. & quod legitur & no.in
3 c.ex literis, de ſponſ. † Prætereà ſuperfluis remediis nõ præſumitur quis uelle uti, in l.hæc ſtipulatio.§.diuus, ff. ut leg.no.ca. & in c.ij.de proba.maximè ſi talia remedia cedant ꝯ proprium cõmodum, arg.in l.cum de indebito, ff.de proba. & in c.ſuper hoc,de renun. ad quid enim ſpe futuræ numerationis fuiſſet iſte maritus confeſſus dotẽ recepiſſe,cum incontinenti ſciebat ſe recepturum ꝓmiſſionem de dote certo termino, & certis modis ſoluenda: & ideò non placet, ut ob hanc cauſam numerandæ dotis dũtaxat illa confeſsio emanauerit. Secundò poteſt maritus confiteri dotem recepiſſe animo donandi mulieri ipſam doté confeſſatam:quæ quidem donatio ualet,ſi eſt remuneratiua, & per conſequens præiudicat dicta confeſsio,ut puta ſi plebeius ꝯxit cum nobili muliere: uel cũ ea,à qua multa ſeruitia receperat, ut no.Bar.in l.ſi diuortio,ff.de uer.obl. & idem notauit poſt gl.in l.ſi uolũtate, C.de dotis ꝓmiſ.& in l.j.C.de do.ante nup. ¶Tertiò poteſt confiteri, quia in ueritate dotem per prius recepit. ¶Poteſt addi & quarta cã confitendi magis pertinens ad materiam noſtram, qñ.ſ.cõfitetur ſpe futuræ promiſsionis ſibi fiendæ per aliquem, qui vult dotare mulierem, quaſi uelit maritus illud nomen promiſſoris ſibi cedere in doté confeſſatam, ut ſic nominis periculũ pertineat ad eum: ipſe uerò teneatur mulieri ad reſtitutionem dotis confeſſatæ: queadmodum.n.poteſt mulier dare in dotem nomen debitoris inſolutum; ita potuit maritus cõfiteri doté recepiſſe ſpe futuri nominis cõſequendi. Vnde oportet,ꝙ in caſu noſtro cõiecturemus confeſsionem illã mariti emanaſſe,aut quia recepit dotem: aut quia uoluit nomen fratris mulieris in dotem ſibi cedere; & ſuper quolibet dictorum caſuum uidetur,ꝙ dicta Florida poſsit ſe fundare. Nam, ex quo maritus fuit cõfeſſus recepiſſe dotem pro Florida futura uxore, ac promiſit illã dotem cõfeſſatam Floridæ reſtituere in caſu reſtituendæ dotis, & promiſsionem iſtam fecerit notario publico ſtipulanti ꝑ dicta Florida,ac renuntiauerit in dicto inſtrumẽto exceptioni non numeratæ pecuniæ non debet audiri allegans dotem non fuiſſe ſolutam, ut in caſu noſtro eſt glo.not. quam ſequitur ibi Bart.in l.j.C.de non nu.pec. Nec obſtat,ſi dicatur,ꝙ frater dictæ Floridæ ilicò fuit confeſſus contrarium ꝓmittendo dotem ſoluere in futurum: quia confeſsio fratris,quãtumcunq; ilicò facta,non debuit nocere Floridæ, cui ius iam erat quæſitum ꝑ ſtipulationem notarij publici, q̃ potuit ſtipulari dictæ Floridæ abſenti; & gl.in §.ſi quis alij,inſt.de uerb.obl. quæ numerat notarium inter perſonas ualẽtes alteri ſtipulari. ſequitur Di. in l.ij.ff.rem pupil.ſal.fore,& idẽ ibi Bar.ubi plenius hãc materiam proſequit̃, licet aliud & non bene uideat̃ ſenſiſſe Inn.in c.dudum,de cõuer.coniug. nã ſatis potuit contingere,ꝙ uxor ſoluerit dotem fratri pro ſe aſsignandam futuro marito. frater aũt prouidit mulieri ꝑ confeſsionem à marito receptam, conuẽtione prius habita ut ipſe remaneret ſibi obligatus ꝑ dote mulieri integro iure cõſeruato. Secundò põt ſe fundare, ꝙ nomen fratris receperit in doté in ſolutum cũ dicta confeſsio non potuerit rationabiliter ad aliam cauſam emanaſſe, ex quo incontinenti ſperabatur obligatio fratris; alias dicta confeſſio eſſet omnino ſuperflua, & talis confeſsio diceretur facta ꝑ errorem, in quem inoleuit iſte uſus confitendi dotem receptam, & recipiẽdi ilicò promiſsionem, quod non eſt præſumendum iuxta no.ꝑ gl.in d.l.j.C.de non.nu.pecu. Et hanc opin.ꝙ uideatur facta dicta confeſsio, ut nomen ſequens cedat in ſolutum,apertè firmauit ille doctor excellentiſs. qui raro à ſemita ueritatis,& equitatis iudicat̃ aberraſſe; Bar.poſt Iaco.de Are.doctorem eximium in l. pen.§.pen.ff.ſol.ma. licet aliud ſenſerit ibi Bal.& in l.legem,C.de pac.faciendo differẽtiam, an promiſsio fuerit ſubſecuta incontinẽti, an ex interuallo, ut in primo caſu non ꝓcedat opin.Iac.de Are.in ſcđo ſic. ¶Sed ego, meliori iudicio ſemper ſaluo,potius dicerem oppoſitũ. nam qñ fit promiſsio incontinenti,non apparet,quare emanauerit præcedens confeſsio, niſi ob cauſam futuræ ꝓmiſſionis. Sed qñ emanauit ex interuallo, potuit promiſsio ſubſequi,non ut nomẽ ſit ſibi in ſolutũ, ſed ut curant tempora præfixa ꝯ exceptionẽ non numeratæ dotis;facit.d.l. ſi.vnde ſequor in hoc opi.Iac.de Are.& Bar. Prætereà in hanc ſñiam in caſu noſtro uehementer me mouent duo. Primò ꝙ ad minus negari non põt, quocũq; ſe uertat ue-
4 ritas,quin caſus iſte ſit dubitabilis, † ſed data iurium dubitatione fauendum eſt cauſæ dotali,etiã ſi actor ſtet pro dote,ut eſt tex. ĩ c.ſi.de re iud. & melior tex.iũcta gl.antepe.in c.ex literis, de ꝓba.facit qđ in ſimili notãter dixit Hoſtien.in c.ſuper eo, de cogn.ſpi. ubi cõcludit iudicandum fore ꝑ mřimonio tanq̃ ꝑ re fauorabili,ſi ĩ ipſius

fauorem reperitur opinio unius doctoris, licet multi doctores teneant contrarium: ita dicendũ & fortius in caſu noſtro, in quo pro fauore dotis cõcurrit opi. Iac. de Are. & Bar. licet Bal. ſolus aliud ſenſerit: quẽ tñ in quibuſdã aliis locis ſimpl'r ſecutus eſt Bar. ¶ Præterea & ſcđo urgẽtiſſimè facit cẽſura municipalis ciuitatis Caſtellę, qua cauetur, ꝙ ꝯ inſtrumentũ guarentigiatũ non poſſit opponi niſi exceptio ſolutionis, & ſatisfactionis, uel falſitatis: quælibet. n. alia exceptio, quæ nõ permittit ex capite alicuius ſtatuti, licet deſcendat ex aliqua parte iuris communis, uidetur per dictum ſtatutum eſſe ſublata, ut expreſsè firmat Bar. in l. j. ff. quod ui aut clam. Nec obſtat, ſi dicat, ꝙ exceptio ſimulationis poteſt dici exceptio falſitatis, cum falſitas nihil aliud ſit, quàm immutatio ueritatis, ut leg. & no. in aut. de tabellioni. quia non eſt uerũ dicere, ꝙ inſtrm ſit falſum, ex quo fuit confectum de uoluntate partium. nam notarius ſolum atteſtatur de cõfeſſione mariti, quã in ueritate fecit & potuit legitimè facere ex aliqua prædictarũ cauſarũ. unde, quantũcũq; maritus non recepiſſet dotem, non per hoc poteſt dici inſtrumentum falſum: quia uerum eſt dicere maritum fuiſſe cõfeſſum; & ſic notarius nõ mutauit ueritatem; & hanc opi. expreſsè firmauit Bar. in l. j. ff. quod ui aut clam. ubi † dicitur, ꝙ ſi ſtatutũ nõ admittat exceptionẽ ꝯ inſtrumentũ publicũ, niſi in cauſa falſitatis, non poteſt opponi exceptio ſimulationis: quia ſimulatio non facit inſtrumentũ falſum, licet faciat deſinere contractũ nec Bald. hoc caſu dixiſſet oppoſitum: imò idem ſenſit ſuper rubr. C. de priui. do. ubi dixit, ꝙ licet dos tantum confeſſata nõ habeat alia priuilegia dotis ſm gl. in l. aſsiduis, C. qui po. in pig. ha. tamen concurrente dicto ſtatuto guarentigiæ habebit omnia priuilegia dotis tanquam uerè enumerata, & idem ibi concluditur, ſi confeſſio dotis iuuetur aliquibus iudiciis: at in caſu noſtro non ſolũ concurrit promiſſio dotis incontinenti ſubſecuta, ſed ẽt dictũ ſtatutũ guarentigiatæ, ac etiam legatum factum per maritum in eo, ꝙ legauit multa mulieri ultra dotes ſuas; & ſic uidetur, ꝙ fuerat confeſſus ſe debitorem mulieris in dote confeſſata, arg. in l. j. C. de fal. cau. adiect. leg. & quod no. Bar. in l. ſi ultra, C. de fideiuſ. ¶ Per hæc omnia cõcludo, meliori iudicio ſemper ſaluo, dictum inſtrumentum guarentigiatum executioni mandandũ, exceptione non numeratę pecuniæ non obſtante. ¶ Ad contraria ſuperius allegata ſatis patet ex prędictis reſponſio. maritus. n. nõ negauit ſeu reuocauit aliquã cõfeſſionem prius factam, licet ilicò recepit promiſsionem fratris. Et hæc duo poſſunt ſimul ſtare. potuerunt. n. emanaſſe ad diuerſos effectus, ut patet ex prædictis. Cauſa ergo breuitatis ſpecialius contraria non attingendo condeſcendo ad ſecundũ dubiũ; in quo concludo, ꝙ ſi uera ſunt, quæ mihi in facto narrãtur, puto inuentarium nullum, nullũq; cõmodum, ſeu beneficiũ hæredẽ ex eo debere conſequi. Primò nãque, † ut inuentarium ualeat, oportet, ut ante omnia ſignũ uenerabilis crucis fiat manu hæredis, citenturq; creditores, & legatarij, ꝙ ueniant certa die, & certo loco ad uidendum fieri confectionem inuentarij, ut in l. fi. C. de iure delib. & in aut. ſed cum teſtator, C. ad le. fal. Item citatio debet fieri nominatim, ſi ſint certi; alias ſufficit mittere proclama per ciuitatem, ut no. Bar. poſt Rich. Mal. in d. l. fi. Itẽ loco creditorum & legatariorum abſentium ultra teſtes deſcriptos in inuentario debent adhiberi tres alij teſtes locupletes, & bonæ opi. in quorum præſentia debet confici inuentarium, ut in aut. de hære. & Fal. in §. ſancimus, uer. ſi abſunt. debet etiam inuentarium confici intra triginta dies poſtquam, ſcit hæres hæreditatem ſibi delatã,

& intra .60. ſequentes debet perficere, & omnia bona in hæreditate inuenta debet ſcribere. hæc. n. & alia ſi'r debent adhiberi in inuentario conficiendo, ut plenè legit & no. in d. l. fi. & d. §. ſancimus, & per Spe. in tit. de inſtru. edi. §. dicto, uerſ. nunc dicamus. ubi inter cętera dicit in prin. illius uer. ꝙ ſi in aliquo iſtorum requiſitorum defecerit, totum inuentarium ruinæ ſubiacebit; quod uidetur probari in d. l. fi. in uer. & ſi præfatam, in uerbo, ſolidauerint, iuncta gl. poſita in eodem uerbo, & in d. §. ſabinus, & per Spe. in ti. de inſtru. ædi. d. uerſ. nunc dicamus, & in d. aut. de hære. & Fal. in §. ſi uerò non fecerit inuentariũ ſm hanc figuram &c. Sed in caſu noſtro multa allegantur contra ſolennitatem prædictam, quæ ſi in facto uera ſunt non dubito inuentarium in nullo hæredi profuturum. Primò nãq; dicitur, ꝙ omnes creditores & legatarij non fuerunt citati, nec loco abſentium fuerunt adhibiti tres teſtes, ſed unus ſolus notarius. Et quãquã proponatur ex parte hæredis, ꝙ à triginta annis & citra hæc ſolennitas dũtaxat fuit obſeruata in confectione inuentarij in ciuitate Caſtellæ; hæc tñ conſuetudo legi contraria non eſt ad plenum probata; quia licet adducantur multa inuentaria ſub eadẽ forma confecta; non tñ eſt probatum, ꝙ illis fuerit data fides in iudicio tanquam legitimè confectis: uel ꝙ fuerit ita palam facta, ꝙ uenerint in notitiam populi. nam cũ conſuetudo inducat ex tacito conſenſu populi l. de quibus, ff. de legi. prima diſt. c. conſuetudo, oportet ꝙ probentur actus, per quos eliciatur tacitus populi conſenſus ad conſuetudinẽ inducendã; facit quod not. Bar. in d. l. de quibus, & Io. An. in c. fi. de conſue. Itẽ iudex in caſu noſtro non citauit illos creditores, & legatarios, ut cõparerent certa die & certo loco, prout debet de iure fieri, ſm ꝙ ſenſit Bar. in d. l. fi. & Ange. in ſuo tractatu ſuper inuentario; ſed emanauit citatio, ut deberent intra tres dies comparere. nam talis citatio non erat citatio ad cõparendum in certa die: ſed põt qñcũq; intra illos dies cõparere, ut no. Bar. in l. qui ante calendas, de uerb. obliga. licet per ibi no. per eum poſſet aliquatenus dicta citatio tolerari. ſi certus locus fuiſſet aſsignatus. Præterea non fuerunt deſcripta in hæreditate inuenta, præſertim in deſcriptione frumenti uidetur fraus cõmiſſa in inuentario, in quo hæres reperitur in mendacio, unde præſumit in dolo, ut in aut. item poſſeſſor, C. qui po. ĩ pign. hab. nã in dubio debet præſumi hæredẽ ſciuiſſe omnia bona teſtatoris, niſi aliter probet ignorantiam, ꝙ licet regulariter hæres præſumatur ignorare iura defuncti, ut regula, is qui in ius ſuccedit, de reg. iu. lib. vj. attamen, ubi quis tenetur factũ alienum indagare ratione facti proprij, ꝑſumit illud ſcire, ut eſt tex. not. iuncta gl in c. innotuit, de electio. ſed in caſu noſtro hæres tenet in confectione inuẽtarij indagare bona defuncti; ergo præſumitur in dubio ſciuiſſe omnia bona teſtatoris; & præſertim eſt præſumenda ſcientia, cum in quantitate frumenti fuit repertus uarius, & mendax. facit optimè quod no. Bar. in l. tutor, qui repertorium, ff. de admi. tut. in uerſ. quero, quid ſi tutor.
7 ubi dicit, † ꝙ ſi tutor non poſuit in inuentario oẽs res, uř dolo feciſſe, cum debeant poni omnes res. Hæc uera ſm cũ, niſi aliqua iuſta cã ſubeſſet, ob quã ueroſimiliter illæ res erant ſibi occultæ; quod in caſu noſtro minimè contigit, cum multa, quæ erant uel debebant ſibi eſſe nota, non erant deſcripta in inuentario; & pręſertim tres petię terræ, quæ non fuerunt deſcriptæ, licet ipſi nunc aſſerant illas uenire acceſſoriè in deſcriptione quorundam prædiorum, cum colerentur per eoſdem operarios. quæ excuſatio ſatis friuola eſt iudicio meo, cũ illæ tres petiæ terræ ſint in loco ſatis ſeparato ab aliis ꝓdiis, & bona im-

mobilia debeant deſcribi,& deſignari ſaltē per duos proximos confines, ut in l.forma, ff.de cenſi. no.gl.in c.ij.de lib.obl. Prætereà inuētarium non fuit intra tēpus à lege ſtatutum nec inchoatum, nec perfectū,quod indubiè inducit nullitatem inuentarij,ut in d.l.fi. quinimò plus uoluit Io.And.in addi.Spec.in præal.§.dicto, uer.in huius autem, ꝙ licet inuentarium fuerit perfectum intra tempus debitū; ex quo tñ fuit inchoatum tēpore illegitimo, de quo ſupra, inuentarium eſt nullū,nec debet illius cōmodo in aliquo uti,cum legis forma ſeruata non fuerit; & hoc refert tenuiſſe Mar.Syll. & plerosq; alios doct. licet referat aliquos tenuiſſe ꝯrium, ut Cy.in d.l.fin. & uř ibi ſequi Bar. ex quo inuentarium fuit perfectum tēpore legitimo. ſed in caſu noſtro non fuit,neq; inceptum,neq; finitum tēpore legitimo. & ideò nō eſt dubium,ꝙ inuentarium non ualeat; & multa alia poſſent allegari,q̄ continentur in allegationibus factis pro parte mulieris: ſed prædicta uidentur ſufficere:vnum tñ non eſt omittēdum, ꝙ tetigit gl.no.in d.authē.de hære.& Fal.in §.ſancimus,
8 in uer.lucrari. quæ dicit, † ꝙ ſi hæres ſurripuit vnam rē, caret beneficio inuentarij in totum. plus dixit Bart.in l. Paulus,& l.in ratione.§.qđ vulgo,ff.ad leg.Falc.ꝙ ſi hæres non poſuit quaſdam res in inuētario,perdat beneficium inuentarij in omnibus rebus; quia uř ſubtraxiſſe; quod eſt intelligendum,niſi iuſta cā ignorantiæ eum excuſet,prout ipſe no.in d.l.tutor, qui repertorium; & idē in effectu uoluit Bald.in d.l.fin.C.de iure delibe. §.cum igitur,ꝙ cum deliquerit in confectione inuentarij,debet perdere beneficium in totū. facit 11.q.3. c.priuilegium meretur amittere. at in caſu noſtro nō occurrit iuſta cā, præſertim cum habuerit frumētum, & uinū in manibus, & ſcripſit illa in minori quātitate, quā eſſent. Nec obſt. ſi dicatur, ꝙ in terris Eccleſiæ, ut eſt ciuitas Caſtellana, non debet habere locū pœna nō conficientis inuentariū. Ad hoc enim reſpondeo dupľr. Primò ꝙ reſpectu creditorum confectio inuentarij tribuit beneficium, & priuilegium. Nam ante,q̄ Imperator induxiſſet beneficiū inuentarij, hæres obligabatur creditoribus inſolidum, ut patet in d.l.fi.in prin. & hoc quia hæres adeūdo hæreditatem,uidebatur quaſi ꝯhere cū creditoribus, ut ī l.apud Iulianum,in fi.ff.quibus ex cau.in poſſ.ea. omittens ergo confectionem inuētarij,nullam incurrit pœnam reſpectu creditorum: ſed ſolū non conſequitur priuilegium principis;& ſic non pōt quis allegare in terris Eccleſiæ,etiam ſi eſſet clericus, uel eccleſia, ꝙ nō teneatur creditoribus inſolidum: imputādum eſt ſibi, ſi noluit uti beneficio legis, ſicut in ſimili not.doct. in exceptione non numeratæ pecuniæ in c.ſi cautio,de fide inſtru.ut etiā clericus ultra biēnium non audiatur uolens proponere exceptionē nō numeratæ pecuniæ:quia ultra biēnium non dř puniri per legem:ſed potius beneficium legis nō ſe extēdit ulterius, ut in l.in ꝯctibus,C.de non nume.pecu. ſed reſpectu legatariorum pōt dici, ꝙ omiſsio inuentarij hodie pœnam adiecit: quia olim non tenebať hæres ſimpliciter pſtare ſolida legata ex non cōfectione inuentarij: hodie autem cōmunis eſt opinio, ut teneatur præſtare integra legata, licet excedant uires patrimonij ipſius hæreditatis, ꝑ tex. in d.authen.de hæred.& Falc.in §.ſi uerò non fecerit.tenet Bar.in d.l.in ratione.§.quod vulgo, ff.ad leg.Falc. & Io.And.in d.§. & in dicto, uerſi nūc dicamus,in add.Spec. vnde hodie ex non cōfectione inuentarij nō ſolum hæres perdit beneficium Falcidiæ: ſed etiam teneť omnibus de ſuo ultra uires hæreditarias ꝑ dictum § ſi uerò non fecerit; & hoc caſu uř aliquantulum obſtare contrarietas ſupra formata: ſed ſi bene iura canonica ponderentur,quia conſtitutiones legales generaliter diſponētes, licet pœnam adiecerint: habent nihilominus locum in foro canonico,etiam ꝯ clericos,& eccleſias, ex quo contrarium nō reperitur diſpoſitum de iure canonico, ut probari uideť in c.eccleſia,el j.ut lit.pend. & ibi hoc firmauerunt Hoſt. & Io.And. ad idem.c.j. & quod ibi no.de no.ope.nun. & præſertim hoc procedit,qñ lex pœnalis poteſt ſe habere quo ad eccleſiam ad commodum & incōmodum,ut contingit in caſu noſtro. Nam eccleſia legataria poterit cōſequi ſolidum legatū ultra uires hæreditarias, ſi hæres non confecerit inuētarium.& quod leges loquētes de inuentario habent locum in iure canonico, uidetur tex.in c.Raynaldus, in fi.de teſt. & ibi cōmuniter tenetur ꝑ do-
9 ctores;quinimo dubitatur dūtaxat,† nunquid in foro animæ teneatur hæres ultra uires hæreditarias, ſi non confecerit inuentarium. Concluditur tñ cōiter, ꝙ non teneť in foro animæ,ut no.Io.And.in c.quāquam, de uſur.li.6. ſecus in foro contentioſo.diuerſitatis rō eſt,quia lex inducens pœnam ex non confectione inuētarij, fundat ſe ſuper delicto præſumpto. Nam pſumitur hæredem ſubtraxiſſe bona hæreditaria, ſi non confecit inuentariū, ut innuit tex.in d.§.ſancimus, & no.Bar.in d.§.quod vulgo. q̄ quidem præſumptio ceſſat in foro aīæ, in quo creditur confitenti de omnibus, cum ibi non tracteť niſi de præiudicio ſuo, ut in c.ſignificaſti,de homi. no.gl.in cle.ſi quis ſuadente, de pœnis. vnde pſumptio legis cedit ibi ueritati.8.diſt.c.ueritate manifeſta quinimo uoluit gl. cū qua
10 trāſit ibi Io.And. † ꝙ etiam eccľia heres teneať ultra uires hæreditarias,ſi non confecerit inuētarium, licet ego credam ꝯrium fauore eccleſiæ:ſed primum ꝓcedit regulariter in omnibus aliis. & hāc opin. ꝙ ſpeciale ſit in eccleſia,tenuit Bar.in l.j.C.de ſacroſ.eccl. & Bal.in l.fin.C. de iure delib. facit quod no.Cy.in l.tutoris,C.ad legem Iul.de ui publ. & hoc qa hæreditas intelligiť delata eccleſiæ,in quātum non ſit oneroſa, ne indirectè alienenť bona ipſius, aig.in aut.ſicut,C.de ſacroſ.eccl. ¶ Et ex his concludo ad ſecundum dubium,ꝙ ex quo hęres Pauli legitimè non cōfecit inuentariū,tenetur de ſuo integrè ſatisfacere dictæ Floridæ tā reſpectu dotis, q̄ legatorum, nec ſufficit ſatisfacere de rebus hæreditariis. ¶ Et ꝑ hæc relinquitur ſuperfluum tertium dubiū, nunquid, ſi pſuppoſita ualiditate inuentarij, teneatur hęres ſatisfacere, detracta tertia parte ueri ualoris rerū, ſi elegit ſatisfacere de bonis hrđitariis, & hoc attenta cōſuetudine ciuitatis caſtellæ:attñ ut ad maiorem cautelā illi dubio breuiter ſatisfiat,puto conſuetudinem obſeruādam. nam licet ſtatutum loci diſponens de tertiæ partis detractione, loquatur dūtaxat ꝯ contumacem in non ueniendo, attñ ex quo conſuetudo ciuitatis habet, ut indiſtinctè fiat tertiæ partis detractio etiam ꝯ uolentem ſatisfacere de bonis, ſeruanda eſt loci conſuetudo,licet non fuerit obtenta in ꝯdictorio iudicio. nam ſatis eſt, ꝙ à decem ann. & citrà ſic pluries fuit obſeruatum in iudicio.nam ex quo populus tam ſæpe ꝯ legem uidit obſeruari,& nō reſiſtit,uidetur uoluiſſe tacitè cōſuetudinē inducere;hoc expreſsè firmauit Bar.in d.l.de quibus, in pen.col. in uerſi.quæro nunquid,& in uerſi.quæro,quid ſi iudex. ubi firmat,ꝙ ſi iudex iudicauit contra legem, & decēnium præteriit, ꝙ cōſuetudo uidetur inducta, ut ita in futurum iudicetur, non ꝙ conſuetudo inducatur ex ſentētia, præſertim cum fuerit lata tanquam cōtra legem: ſed inducitur conſuetudo ex actu ſententiæ, ex quo comprehenditur tacitus conſenſus populi: hoc etiam uidetur firmaſſe Ioan. Andr.in c.fin.de conſuet.ſuper glo.ult.in uerbo, contradictorio.nec obſtat ſi dicatur,ꝙ non fuit unquam cōtradictum,

dictum,ne ſic pronuntietur primò:quia ſatis uidetur contradictum,cum iudicium reddatur in inuitum,ut l.inter ſtipulantem.§.ſacram, ff.de uerb.obl.quimò plus dico,
11 † q̀ ad inducendam conſuetudinem nõ requiritur actus iudicialis,licet per actus iudiciales poſſet induci conſuetudo;& ſic debet intelligi.l.cum de conſue.ff.de legi.ubi uidetur,q̀ cum de conſuetudine ciuitatis quæritur, explorandum eſt,an aliquando ĩ cõtradictorio iudicio conſuetudo fuerit firmata. illud.n.conſuluit iuriſconſultus: quia eſt unus modus faciliter probandi cõſuetudinem;nõ tñ ſequitur,quin aliis modis,ẽt extraiudicialibus, poſſit probari conſuetudo,ut expreſsè probatur ĩ c.cũ dilectus, de cõſue.& inſti.de iure natura.gen.& ci.in §.ex non ſcripto.ubi dicitur, q̀ diuturniores mores conſenſu utentiũ cõprobati inducunt cõſuetudinem; & hoc tenent Io.An. & Bar.in locis prædll.Probatur ratione:conſuetudo non cauſatur ex facto iudicis, ſed ex tacito conſenſu populi. unde ſufficit qualitercũq; cõſenſus populi tacite eliciat, ſiue ſint actus iudiciales,ſiue extraiudiciales. Et per hęc ſit breuiter tertio dubio ſatisfactũ. ¶Poſt prædicta ſcripta & cõpleta fuit à me nouiter quæſitum, præſuppoſita ualiditate inuentarij, an hæres dicti Pauli, teneatur integrè ſatisfacere dictæ Floridæ de legato 50 florenorũ ſibi facto,licet hæreditas ſit nunc non ſoluendo, cum dicta Florida petierit dictũ legatũ eo tpe, quo dicta hæreditas fuit ſoluẽdo,& hæres ſine iuſta cã ceſſauit ſoluere; & poſtmodũ ſatisfecit quibuſdã legatariis poſt uenientibus, p̱ quorũ ſatisfactionẽ hæreditas eſt effecta nõ ſoluẽdo; & puto breuiter q̀ ſic. nã cũ de iure teneatur hæres ſatisfacere legatariis primis uenietibus,ut in d.l.fi.§.& ſi præfatã, fuit dicta Florida legataria dãnificata ex facto hrdis; ideò debet de propria ſubſtantia reddere iſtã Floridã indẽnẽ,arg.optimũ in c.paſtoralis,de iure pa.ubi hr̃,
12 † q̀ ſi ep̃s ſine iuſta cã non admiſit primò præſentatum p̱ patronũ,ſed inſtituit ſecũdò p̃ſentatũ,teneť p̱uidere primo præſentato in æquiualente beneficio, cũ ex facto epi iniuſtè fuerit damnificatus nec obſtat.d.l.fi.ubi dr̃,q̀ nullũ dãnũ habet hæres conſequi,ex quo fecit inuẽtariũ: q̱a illud procedit, ſi hæres ſeruauerit diſpoſitionẽ illius legis, ut ibi ſatis innuit:ſed in caſu noſtro uenit ꝯ illã legẽ, cũ nõ ſatisfecerit dictæ Floridæ legatariæ primò uenieti: ſed ſatisfecit poſt uenietibus. vñ fruſtra legis auxiliũ inuocat, ex quo commiſit in legem, ut in c. quia fruſtra, de uſuris. NIC. ABB.

CONSILIVM LXXIIII.

1 *Verbum conſignare, quid denotet.*
2 *Inſtitor dicitur præponi alicui uniuerſali negotiationi quæſtuariæ.*
3 *Grege legato, pecora uiuo teſtatore ſi mortua eſſent, & alia ſubſtituta, eundem gregem faciunt.*

Chriſti nomine inuocato,Illud de iure quęritur,an uiſis pactis & cõpoſitionibus initis inter magnificum cõmune Senarũ ex una parte,& Rayneriũ Toſcanũ de Mediolano ex alia parte, ac fideiusſione ſubſecuta per honorabiles ciues Gorũ Frãciſci,ac Franciſcũ Tutij,ac poſtea, ſup̱ueniente morte dicti Raynerij,posſint ciues deputati ſup̱ reſtitutione uſurarũ ſm̃ tenorẽ teſti quondam Genonis de Lõbardia, ſeu ipſa communitas Senarum extendere manum ad pręſtum,cui præerat dictus Raynerius, & inde detrahere quantitatẽ debitam ad reſtitutionẽ uſurarũ,& poſtmodum petere à dictis fideiuſſoribus capitale dicti p̃ſti in quãtitate 3200. librarum:an uerò poſſint dicti fideiuſſores offerre,& cõſignare dicto cõi dictum præſtum in quantitate prædicta ante omnem deductionem faciendam,& ſic conſignando dictum præſtum ſe liberare prorſus à dicta fideiuſſione. Et primò, ut clarius deciſio ſubſequens pateat, uidetur, q̀ deductio quantitatis pro uſuris reſtituendis posſit ante omnia fieri, contradictione dictorum fideiuſſorũ non obſtante. nam totum dictum præſtum ſeu capitale dicti præſti erat obligatum ad reſtitutionem uſurarum ex diſpoſitione teſtamenti prædicti Genonis, ut ẽt dicta cõitas,& Raynerius prædictus cõtrahendo fuerũt cõfesſi,ut ſatis patet ex teſtõ dicti Genonis,& conſiliis iuriſperitorum inde ſumptis. ergo dictum præſtum ſic obnoxiũ reſtitutioni, fuit conſignatum Raynerio cum dicto onere, q̀ res obligata trãſeat ad quẽcũq; cũ onere & obligatione ſua,licet expreſsè non dicať,ut in l.ſicut,in §.non vr̃ & §.debitor,ff.quib.mod.pig.uel hypo.ſol.& in c.ex literis, de pig.ergo dicti ciues ſuper dicta reſtitutione per cõitatẽ præpoſiti, & deputati debent poſſe ad dictum præſtũ manum extendere, non obſtante contradictione dictorũ fideiuſſorum per hoc quod legitur & no.in c.cum tu, & c.tua, de uſur.& in l.ij.C.ſi unus eſt plu.hæredi.& in l.j. C.q po.in pig.habe.facit.l fi.C.ſi antiquior credi.pign. uendi.& dicta deductione ſic legitimè facta tenebũtur dicti fideiuſſores conſignare præſtũ in quantitate prędicta. ¶Secundò principaliter & fortius facit, quia Raynerius in ſecundis pactis initis cum communi obligauit ſe in dicta quantitate 3200.librarũ pro capitali dicti præſti, ac etiam promiſit reſtituere 5000 florenorum occaſione dictæ reſtitutionis fiẽdæ; & pro omnibus prædictis adimplendis obligauit omnia bona ſua præſentia,& futura; & per conſequens uidetur obligaſſe oĩa bona dicti præſti, cuius dominium uidetur in eum tranſiſſe,attentis præſertim ſecundis capitulis,cum receperit dictum præſtum; & obligauit ſe ad reſtituendum non eadem bona, quæ erãt tunc in trafico:ſed obligauit ſe in quantitate, uel ad reſtituendũ alia bona æquiualentia in genere; quo caſu u detť tranſiſſe dominium in recipientem, ut legitur & no.præſertim per Bar.in l.incendium,C.ſi cer.pet.cum ſi.ſi ergo bona illius præſti tanquam bona futura ipſius Raynerij fuerunt obligata, etiã pro dictis 5000 florenis occaſione reſtitutionis fiendæ; ergo poteſt communitas, & per conſeques ciues ab ea deputati extendere manũ ad bona dicti præſti,illa auocãdo,& reuocando à dictis fideiuſſoribus, cum fuerint prius obligata dictæ cõitati,quàm fideiuſſoribus,arg.in l.ſi fundum, in fi.& l.generaliter,C.qui po.ĩ pig.ha.& in d.l.j.fideiuſſores autem tenebunť de reſiduis ſatisfacere cõi,cũ ipſi posſint ſoluere de ſubſtantia principalis,ut in l.ſi procuratorẽ,in §.ſi ignorantes,ff.mãd.& ſi aliquid deficit pro dicta ſolutione fienda tenẽtur ſoluere de ſuo,ut in l.non rectè,& aut.præſente,C.de fideiuſſ. ¶Præterea præſuppoſito,q̀ non tranſiſſet à principio dominium dicti præſti in dictum Raynerium: quia ex quo cõitas non erat dñã dicti præſti, non poterat contrahendo transferre dñium, cum traditio non poſſit plus iuris trãsferre, quàm ſit in ipſo tradente,ut in l.traditio,ff.de acqui.re.do.& in c.nup̱ de dote poſt diuor.reſti.& 1.q.7. c.Daibertum;tñ ex nouis contractibus, quos fecit dictus Raynerius recipiendo pecunias de nouo à debitoribus, uidetur acq̃ſiuiſſe dñiũ illarum pecuniarũ,& ius,ſeu obligationem in pignoribus;ſicut dicimus in eo, qui uẽdidit rem furtiuã, ut nũmi inde habiti efficiantur ſui, nec ſint furtiui,quẽadmodum erant illæ res uẽditæ,ut in l.q uas. §.ſi.ff.de fur. ¶Tertiò principaliter cõfirmatur dicta ſententia conſideratis antiq̃s capitulis in ea parte, in qua nõ fuit

fuit facta nouatio tacitè uel expreſsè per noua capl'a poſtea inita cũ dicto Raynerio. nam in primis capl'is inter cæteracõtinetur,ꝙ dictus Raynerius deberet in fine tp̄is cõueti cõſignare totum capitale,quod eſſet ſibi cõſignatũ per cõe,ut hr̃ in primo cap.in fine.in ſeptimo uerò.c.dicitur, quòd dictus Raynerius debebat reſtituere uſuras, quas Geno mandauit reſtitui de bonis dicti Genonis;& inquantum illa non ſufficerent,debebat reſtituere de bonis dicti præſti.Demum in noua conuentione fuit expreſſa certa quantitas uſurarum reſtituendarum, nec fuit adiectũ,unde deberent pecuniæ detrahi;ergo debuit intelligi ſm̃ antiqua capitula,ut fieret detractio de bonis quondã Genonis,&illis deficientibus de bonis pſti,ſeu trafici. Nam cum non fuerit facta mentio expreſsè iuxta materiã,l.fi.C.de noua.non põt dici, ꝙ fuit facta ẽt tacitè, ex quo iſta ſunt cõpatibilia, iuxta no.ꝑ Bar.in l.j.ff.ui bo. rapto.& l.pen.de præto.ſtipu.& melius in extrauaganti.ad reprimendum,in uerbo,legibus non obſtantibus.ergo ante omnia in defectum bonorũ Genonis debẽt dicta 5000 flore.detrahi de præſto,& fideiuſſores remanent obligati ad conſignandũ præſtum in dicta quãtitate 3200 librarum iuxta eorum obligationem.¶Sed quanquam prædicta uideantur pro hac parte prima fronte urgere, tamen ſi omnia diligenter ponderentur,in contrarium ſe habet ueritas, uidelicet quòd dicti fideiuſſores liberentur conſignando dictum præſtum in quantitate prædicta,nec ante conſignationem debet fieri aliqua deductio pro uſuris reſtituendis.Moueor principaliter negando dominium dicti præſti aliquando tranſiuiſſe in dictum Raynerium,ſed ſemper remanſiſſe in bonis illius,in cuius bonis erat tp̄e quo dictum præſtum fuit conſignatum dicto Raynerio,& dico quòd dictus Raynerius fuit deputatus,& præpoſitus per commune Senarum,non ut dominus, ſed ut inſtitor in rem ſuam,i.ad utilitatem ſuam cum certo onere,ſ.dictas uſuras reſtituendi intra certum tempus,& ipſum capitale poſteà conſignandi;& per conſequens cum nunquã fuerit dominus, ſed ſimplex inſtitor & gubernator, nec obligauit,nec obligare potuit dictum præſtum pro reſtitutione uſurarum,quia nemo poteſt aliena bona obligare,ut in l.ſi rem alienam,ff.de pign.actio. & C.ſi res alie. pign.da.ſit quaſi per totum.obligauit ergo dictus Raynerius bona ſua duntaxat ut patet in capitulis ſuper hoc habitis,& per conſequens non uenerunt in dicta obligatione,nec uenire potuerunt bona dicti præſti, ſed ſolum tenebatur conſignare dictum præſtum in certa quantitate tanquàm ſpeciem alienam,prout ſolent facere,& ſe obligare iſti inſtitores,ſ.generales adminiſtratores, qui præponuntur alicui negotiationi quæſtuariæ.quod autem dictus Raynerius non fuerit dominus dicti præſti,ſed inſtitor quidam,probatur ex eo,quia cum communitas Senarum non eſſet domina huius præſti,non potuerat transferre dominium,quod non habebat.ut in d.l.traditio nec etiam eſt ueroſimile,ꝙ communitas hoc intenderit,cum enim huius communitatis regimen ſit pacificum,benignũ & iuſtum,abſque omni tyrannide,non eſt ueroſimile, ꝙ uoluerit transferre dominium,quod apud ſe non erat, maximè cum dictum præſtum eſſet obnoxium piæ cauſæ, ſcilicet reſtitutioni uſurarum,& ad coniecturandam uoluntatem contrahentis multum attenditur eius conditio ut in c.illo uos,in fin.de pig.&in l.qui ſemiſſes,ff.de uſur. Præterea hoc euidenter colligitur ex uerbis antiquorum & nouorum capitulorum cum dicto Raynerio habitorũ.

¶Et primò colligitur ex uerbis primi antiqui capituli in principio, ibi: *Prendendo bona & ſingulare confidentia de la perſona di Raynerio Toſcano,& uolẽdo per le ſui mani continuar ſi el preſto nella città de Siena &c.*¶Quæ uerba clarè innuunt,quòd noluerunt eum facere inſtitorem dicti præſti, & gubernatorem.non n.fuit dictum, quòd transferebant in eum dictum præſtum,ſed quod uoluerunt, ꝙ per eum continuaretur ex ſingulari confidentia ꝑſonæ.ſi enim fuiſſet trãſlatũ dñiũ,nõ oportebat adijcere iſta uerba.Præthereà hoc clarius ꝓbatur in fine dicti capituli primi,ubi dr̃ ꝙ ſi in fine tp̄is cõuenti dictus Raynerius uellet recedere teneatur,& obligatus ſit totum capitale ſibi conſignatũ relaxare in manibus communis,& diligenter pondero illud uerbum,relaxare,qd̃ apertè denotat dñiũ nunquam tranſiuiſſe in dictũ Rayneriũ,ſed remanſiſſe in priori ſtatu.Ad idẽ facit,qd̃ hr̃ in d.c.j.in eo,ꝙ cõitas ex pacto uoluit apponere certũ hoĩẽ ad cuſtodiã dicti pſti, ne diſſiparetur per dictum Rayneriũ.Item facit, qd̃ hr̃ in ſeptimo ca.in fine in eo,qd̃ fuit dictum,ut,deficientibus bonis quõdã Genonis,deberet fieri reſtitutio uſurarũ ex dicto trafico:quia erat obligatũ reſtitutioni uſurarum.ergo cũ utraque pars expreſsè fateretur dictum traficũ eſſe obnoxium reſtitutioni uſurarum,& quòd illud fuerat præſtũ Genonis,non eſt uerofimlie,ꝙ communitas uoluerit,uel potuerit transferre dominium in Raynerium,hoc uidetur confirmari in capitulis nouis in eo,quod ibi dicitur,ꝙ dictus Raynerius debet ſe obligare ad conſignandum dictum præſtum in dicta quantitate ad requiſitionem,& uoluntatem magnificorum dominorum &c. unde pondero
1 dicta uerba conſignare dictum præſtum. † Nam hoc uerbum,conſignare,apertè denotat,ꝙ non dominium,ſed nuda adminiſtratio fuit translata in Raynerium.eſt.n.iſtud uerbũ cuiuſdam facti,nec denotat trãſlationem iuris,ſeu dominij fiendam per Raynerium in commune. multa.n. uerba alia ſunt tam in nouis quam antiquis capitulis ſimilia quæ diligenter ponderata firmant concluſionẽ prædictã.ſ.ꝙ dictus Raynerius ex dictis cõuentionibus fuit deputatus inſtitor,& generalis adminiſtrator præſti, & non dominus,& ꝙ tenebatur conſignare præſtum ut quãdam ſpeciem eo modo,quo habuit,ſeu in quantitate prædicta Et quod dicatur inſtitor,qui præponitur pecunijs fœnerandis,probatur apertè in l.inſtitor,in §.Labeo,alias incipit.l.quicunque.§.Labeo,ff.de inſti.& omnis † inſtitor dr̃ præponi alicui uniuerſali negotiationi quæſtuariæ,ut in d.l.inſtitor,& ibi per Bar.fuit ergo dictus Raynerius præpoſitus negotiationi quæſtuariæ fuit autem præpoſitus ibi in rem ſuam,ut prædixi,quia ad utilitatem ſuam,quia ipſe debebat habere commodũ iſtius quæſtus cũ illo onere reſtitutionis uſurarũ fiendæ,ſicut in ſimili no.Bar. in l. cunctos populos,C.de ſum. tri.in ulti. col. De ciuitate, quæ habet ex priuilegio,uel conſuetudine antiqua publicandi bona nam poſſunt dici ſm̃ Bar.procuratores fiſci in rẽ ſuã in ipſa ciuitate,qa ad ſui utilitatẽ utunt̃ iure fiſcali ex cõceſſione principis tacita uel expreſſa.His tãquã ueriſimis pro fundamento poſitis clariſsimè infertur ad deciſionẽ eius,qd̃ ꝑdixi.ſ.ꝙ dicti fideiuſſores nõ tenent̃ niſi cõſignare præſtum in quantitate ꝑdicta,nec tenentur prius pati aliquã deductionẽ.nã cõſignãt pſtũ in quantitate ꝓmiſſa,&ſi ẽ cõſignãt id,ad qd̃ ſe obligarũt,qd̃ facere poſſunt.nã uidentur habuiſſe tacitũ mandatũ a Raynerio,ut in d.l.ſi ꝓcuratorẽ.§ ſi ignorãtes,ff.man.& qd̃ ibi no.nec põt fieri primò detractio uſurarũ ſm̃ capitula,quia Raynerius pro his obligauit omnia bona ſua;quia, ut prædixi,prædictũ præſtũ nũquã fuit in bonis Raynerij, nec obſtat,qd̃ prædixi,quod ex noua cõtrectatione ſeu contractibus per Raynerium poſteà initis pecunia inde proueniens fuit quæſita Raynerio per dictam l. qui nias, & per nota in lege qui urbana, ff.de cond. indeb. quia hæc

procedunt

procedunt in rebus particularibus, in quibus nõ ſuccedit loco rei;ſecus autem eſt in rẽbus uniuerſalibus. in illis.n. pecunia,uel res proueniens ſuccedit loco alterius rei, & uidetur potius fuiſſe agitatum factum negotiationis uniuerſalis, quam factum proprium,ut eſt tex.in l. ſi & rem & pretium,& ibi per Bar.ff.de pe. hære. Ad idem bonus tex.in l.imperator,in fi.ff.de leg.ij.ubi dicitur, ꝙ ſi qs rogatus fuerit,ꝙ quicquid hæreditati ſupererit poſt mortẽ ſuam,reſtitueret,& de pretio rerũ uenditarum alias comparauit diminuiſſe,qui uendidit,nõ uidetur,quaſi illæ res nouiter emptæ ex pretio ſucceſſerunt in locum piarum rerum;adeò,ut non uideantur res nouiter quæſitæ;ita dicendum in propoſito.Pecunia.n.& aliæ obligationes pignorum poſteà prouenietes occaſione illius negotiationis & trafici ſufficerent in locum pecuniarum primarũ,& obligationum dicti trafici,licet renouentur.Ad idẽ quod habetur in ſimili in l.grege,ff.delega.j.ubi dicitur,† ꝙ ſi grege legato pecora uiuo teſtatore mortua eſſent, & in eorũ locum alia eſſent ſubſtituta,eundem gregem uideri. facit etiam.l.proponebatur,ff.de iudi.ubi dicitur eundem eſſe populum,licet multi moriantur,& alii ſubrogentur. Nõ obſtant alia cõtraria ſuperius formata. Et primò ad primam fateor dictum præſtum eſſe obnoxium reſtitutioni uſurarum,non tamen ex obligatione Raynerij,ſed ex prima diſpoſitione Genonis dicti præſti.Põt ergo fieri,& debet inde uſurarum reſtitutio,ſed non cum præiudicio dictorum fideiuſſorum.nam quemadmodum Raynerius recepit præſtum cum dicta obligatione,ita ſatis eſſe debet, ꝙ fiat conſignatio cum dicta obligatione. nam fideiuſſores non obligauerunt ſe niſi ad reſtituendum dictum præſtum,& ſic cum ſuo onere; ad hoc.c. paſtoralis,de deci.

¶Ad ſecundum motiuum ſatis ſuprà fuit reſponſum, negando ꝙ hic dñium præſti tranſiuerit in Raynerium.¶Ad tertium & ultimum rñdetur,ꝙ fideiuſſores obligarunt ſe ſolum ad reſtituendũ dictum præſtum in dicta quãtitate, cui obligationi ſatisfaciunt reſtituendo præſtũ in ea quantitate nam ſolutione eius,quod debetur, omnis tollitur obligatio,ut inſti.qui.mo.tol.ob.in prin. non autem obligarunt ſe,ut primo fiat deductio pro uſuris reſtituendis dicto trafico:ſed Raynerius obligauit ſe ad hoc ſine fideiuſſore obligando bona ſua;habeatur ergo regreſſus contra bona Raynerij, ſi nõ fecit id ad quod ſe obligauit ſine fideiuſſore.Præterea & fortius,cũ dictũ capitale iam obligatum ante contractũ factũ cũ Raynerio reſtitutioni uſurarũ ſuperſit,& inde põt fieri reſtitutio,ut iuris eſt, uidetur quid abſurdum petere ultra illud capitale aliã pecuniam fœneratitiam ꝓ reſtõne uſurarũ:quinimò poſſet attentari,ꝙ totus cõtractus initus cũ dicto Raynerio fuit nullus, cũ fuerit ſuper re turpi, ex qua nulla obligatio oritur,ut in l.gñaliter,ff.de uer.obli.& in l. ſi remunerandi.§.rei turpis,ff.mand.& in c.fi.de pac. Nec ob.ſi dicatur nõ eſſe turpe reſtituere uſuras:illud fateor, ſi ſimplr ad hoc ſe obligaſſet:ſed obligatio fuit facta, ut ex pecunijs fœnerandis fieret reſtitutio,ut clarè colligitur ex meritis dictorũ capitulorũ,uñ ex tali contractu non fuit orta obligatio naturalis,& ꝑ cõſequens ẽt fideiuſſor oĩno liberatur,ut eſt expreſſum in l.cũ lex,ff.de fideiuſ. Et ex ſolo iſto ſecundo capite poſſent dicti fideiuſſores ſe defendere,quãquã etiã legitimè defendant ex antecedenti capite,ẽt præſuppoſita ualiditate contractus. Et hæc ſufficiant. NICOLAVS ABBAS. Sicu.Panor.

CONSILIVM LXXV.

1 *Exceptio firmat regulam in omnibus alijs non exceptis comprehenſis ſub genere.*
2 *Clauſula ſi ponatur inter uerba unius capituli,refertur tantum ad illud capitulum.*
3 *Pactio obſcura,uel ambigua,debet nocere ei,qui uerba protulit.*
4 *Obligatio obſcura recipit interpretationem cõtra eum, qui ſe fundat ſuper ea.*
5 *Enumeratio quarundam ſpecierum quando ſequitur poſt genus taxationis cauſa,minuitur ſignificatio generis,& reſtringitur ad ſpecies enumeratas.6.*

IEſu Chriſti ſaluatoris ex corde inuocato præſidio,Illud de iure quæritur, Viſo quodã inſtrumento,in quo continetur quædam petitio ſeu prouiſio facta ꝑ magnificos dominos Senarum ac capitaneũ populi & uexiliferos magnificos,& tres ciues electos ſuꝑ materia cõcernente olim Raynerium Toſcanum de Mediolano præſtatorẽ,ſeu fœneratorẽ, ac ẽt promiſſio facta ꝑ Gorum olim Franciſci mercatorẽ Senen. ſuo ꝓprio & priuato nomine,necnon & noĩe Franciſci Tutij campſoris de Senis,ad q̃ facienda & agenda uirtute dictæ fideiuſſionis tenentur dicti Gorus & Franciſcus fideiuſſores prædicti.¶Et primò uidetur,ꝙ teneantur principaliter ad tria,ſicut uigore ꝓmiſſionis factæ per dictos dominos &c.& ꝓmiſſionis ſubſecutæ factæ ꝑ dictum quondam Raynerium tenebatur ipſe Raynerius.nam,ut ex dicto inſtrumento colligitur,Raynerius debebat ſe primò obligare in triginta duabus millibus libris denariorũ pro capitali ipſius præſti fiendi,cõputatus tñ mille libris: deinde ꝓ maſſaritijs ſeu ſupellectilibus,quæ fuerunt quõdam Genonis de Medi.& toto pluri,quod dicta ſuppellectilia ualuiſſent ultra mille libras, & dictã quantitatẽ uiginti duarum millium librarũ,tenebatur dictus Raynerius cõſignare ad oẽm requiſitionẽ magnificorũ dominorũ &c. ¶Secundò obligatur dictus Raynerius cõtinuare præſtũ, ſeu fœnus inceptum ꝑ dictũ Genonẽ uſq; ad Kalendas iunij anni milleſimi.ccccxxx.Tertiò obligatur principaliter ad reſtitutionẽ uſurarũ occaſione teſtamenti facti per dictum Genonẽ,ſcilicet ad ſummã quinq; millium florenorum,& hoc intra tẽpora cõtenta in dicto inſtrumento. Et ꝙ ad oĩa.præmiſſa obligentur dicti fideiuſſores, probatur aptiſſimè prima fronte ex uerbis contentis in dicta fideiuſſione.Primò in eo,ꝙ dictus Gorus ſuo nomine & nomine Franciſci prædicti ꝓmiſit,& conuenit cũ dictis magnificis dñis &c.ſtipulantibus uice & nomine cõis Senarũ ſe facturũ,& curaturum oĩ exceptione remota, ꝙ dictus Raynerius obſeruaret,& impleret oĩa & ſingula in dicta petitione ſeu ꝓuiſione contenta,& oĩa ſingula ſupraſcripta, ad q̃ dictus Raynerius obligatus eſt in petitione fide iubere,& ita fideiuſſit.Sed in dicta petitione continentur illa tria principaliter ſupraſcripta;ergo ad oĩa hæc tria cũ ſuis determinationibus & qualitatibus dicti fideiuſſores tenentur. obligantur.n.fideiuſſores ex ſolenni ſtipulatione,q̃ hic interuenit in l.blanditus,C. de fideiuſſori. & ubi uerba clara ſunt,nõ eſt opus interpretatione, ut in l. ille aut ille,ff.de leg.iii.& in c.fin.de uerbo.ſigni.¶Præterea & ſecũdò dictus Gorus præfatis nominibus obligauit ſe,quòd in caſu,quo dictus Raynerius prædicta nõ ſeruaret,ipſemet Gorus dictis nominibus obſeruaret,& executioni mandaret,uñ ponderandũ eſt illud uerbũ prædicta, poſitum in dicta fideiuſſione.refertur.n.ad oĩa & ſingula cõtenta in dicta petitione,ſeu ꝓmiſſione,quod colligitur ex eo,quòd dictus Gorus obligauit ſe in principio fideiuſſionis ad faciendum,& curandum,quòd dictus Raynerius obſeruabit oĩa & ſingula in dicta petitione. nã illud uerbum,prædicta,debet referri ad p̃cedentia,ut in l.ſi ita ſti-

pulatus

pulatus.§.Chryſogonus, ff.de uerb. obl. ¶Tertiò ꝓbatur alia conſideratione,ex eo.ſ. ꝙ dictus Gorus in fideiuſſione ꝑdicta,quã fecit,uoluit teneri ad id, quod ultra mille libras cõpertum foret dicta ſuppellectilia Genonis ualere;& ſic ꝓ illo pluri uoluit fideiubere reddens rõnem in dicto inſtrumento,qm̃ deliberatum fuerat in conſilijs, ꝙ ipſe Raynerius ſolus eſſet ꝓ illis obligatus ſine aliqua fideiuſſione pſtanda.cũ.n.dictus Gorus exceperit à dicta fideiuſſione unũ caſum dũtaxat, ſeu unã particulam obligationis, uidetur ſe uoluiſſe ad oĩa alia contenta in dicta
1 petitione,ſeu ꝓuiſione obligare. † Nam exceptio firmat regulam in oĩbus alijs non exceptis cõprehenſis ſub genere,ſeu ſub regula,ut in c.dñs.xxxij.q.vij. & in c.ij. in fine, de coniugi.lepro. ¶Quartò & ultimò cõtra dictos fideiuſſores facit:quia in dicta petitione ſeu ꝓuiſione bis fit mẽtio,in principio.ſ.& in fine de fideiuſſione præſtanda per dictũ Rayneriũ, & qualitas ſiue clauſula appoſita in uno capitulo alicuius negotij referri debet ad oĩa capitula eiuſdẽ negotij,ut in capit.2.requiris,ff.de appel.no. gloſ. in c.inquiſitioni,eo.titu.facit.xxij.qõ.vij.c.apoſtolus, &. l.Titia,ff.de uerb.obliga.ubi dr̃,ꝙ ea, q̃ in pręfationibus concipiuntur, in ſtipulationibus repetita intelliguntur. Prætereà non apparet rõ, quare dicti fideiuſſores magis debeant obligari ad unũ capitulũ,quã ad reliqua.ergo dicta clauſula de fideiuſſione pſtanda debet referri ad oĩa; facit.l generaliter,ff.de fideiuſſo. Et quod not.Barto.in l. talis ſcriptura,ff.de leg.j.Ex his omnibus uidetur cõcludendum,ꝙ cum dictus Raynerius uita præſenti functus ſit,ꝙ dicti ſui fideiuſſores tenẽtur ad uoluntatẽ dñorum Senarum &c.cõſignare uigintiduo millia librarum pro capitali,ac cõtinuare ꝑdictum præſtum uſq; ad Kalendas Ianuarij,& reſtituere quinq; millia Florenorum,ꝓut ad hæc oĩa obligatus erat dictus Raynerius.¶Sed his nõ obſtantibus,q̃ in caſu nr̃o minime præualere arbitror,puto dictos fideiuſſores ad duo duntaxat fuiſſe ex dicta fideiuſſione obligatos.Primò ad cõſignandũ triginta duo millia librarũ pro capitali dicti præſti,cõputatis tñ mille libris, ad quas dictus Raynerius ſe obligauit ꝓ ualore ſupellectilium dicti Genonis.Itẽ ad reſtituendũ mille ſexcentos Florenos,q debebant ex ſumma dictorũ quinq; millium Florenorũ in primo termino reſtitui: q̃ tñ quãtitas dictorum mille & ſexcentorũ Florenorũ fuit ꝑ dictũ Rayneriũ integraliter reſtituta,ut mihi uerbotenus relatũ extitit; quod ſi ueritate nititur,obligantur iudicio meo dicti fideiuſſores duntaxat ad conſignandũ triginta duo millia librarũ ꝓ capitali dicti præſti:nõ aũt tenentur continuare dictum præſtum,ſeu fœnus,nec reſtituere uſq; ad quãtitatẽ quinq; millium Florenorũ.Et ꝙ hæc uera ſint, ꝓbatur aptiſſimè ex uerbis fideiuſſionis factæ ꝑ dictũ Gorum,in eo,ꝙ ibi expreſsè dicitur,ꝓ illis duntaxat fideiuſſit,ad q̃ obligatus eſt fideiubere Raynerius prædictus, & nõ aliter,neq; alio modo:q̃ uerba diligentiſſimè ſunt in hoc negotio ponderanda,ex qbus clariſſimè liquet,quòd noluit Gorus nominibus antedictis fideiubere ſimpliciter ꝓ oĩbus,ad q̃ dictus Raynerius obligatus erat facere & adimplere,ſed ſolum ad ea,ꝓ quibus dictus Raynerius obligatus erat fideiuſſorẽ dare,fideiuſſor aũt non obligatur ultra conſenſum propriũ,ſed ſolum ad ea, q̃ promiſit per ſolennẽ ſtipulationẽ,ut in l.qui ultra,& in d.l.blanditus,C.de fideiuſ.facit.l.cõſenſu,ff.de acti.& oblig.unde põderanda ſunt ꝑdicta uerba in fideiuſſione contenta, ꝙ aliter uel alio modo nolebat fideiubere,niſi pro illis tantũ, & duntaxat ad quæ prædictus Raynerius fideiubere obligatus erat.ſed dictus Raynerius licet obligaſſet ſe ad plura,nõ tamen tenebatur fideiubere,niſi in duobus capitulis duntaxat cõtentis in petitione ſeu prouiſione dominorũ;quod colligitur ex eo,quia licet multa fuiſſent expreſſa in dicta prouiſione cõcernentia obligationẽ dicti Raynerij,de fideiuſſione nõ fuit facta mentio niſi reſpectu dictorũ capitulorũ dũtaxat,in alijs ergo dicta fideiuſſio uidetur ꝑterita & neglecta;pro hoc tex.optimus in l. iij.ff.de libe.&poſthu.facit c. nonne, de ꝑſumpt.& c.qualis xxv.diſt.¶Secundò hoc uidetur expreſsè probari per theoricam Barto.in d.l.talis ſcriptura,ff.de leg.j. ubi narrans de clauſula in aliqua diſpoſitione contenta, ad quæ ſit referenda,quando in tali diſpoſitione ſunt multa capi
2 tula,dicit inter cætera † quòd ſi clauſula ponatur inter unũ capitulũ,ſeu inter uerba ipſius capituli,tunc refertur tm̃ ad illud capitulũ,& nõ ad alia præcedẽtia uel ſequentia;allegat dictã.l.tertiã.§.filius,ff.de libe. & poſthu. quæ lex bene facit;& põt adduci hæc ratio.nã quando clauſula ponitur inter uerba eiuſdẽ capituli,u deꝫ pars capituli iò debet reſtringi ad ipſum capitulũ nõ aũt concernere ꝑcedentia,uel ſequentia.ſi.n.author diſpoſitionis intendiſſet ꝑ clauſulam qualificare oĩa contenta in diſpoſitione, nõ adieciſſet clauſulã inter uerba unius capituli:ſed adieciſſet eã generaliter in principio,uel fine capituli non reſtringendo ſe ad certũ capitulũ;quo caſu loqtur dictũ c. ſecundo requiris,in ꝯrium allegatum.ex uerbis.n. diſpoſitionis cõprehendimus mentẽ diſponentis,ut in c.ad audientiam,de decimis,& c.porrò,de priuileg.& c.fi.de uerbo.ſignif.& in l.nõ aliter,& l.ſi quis in principio,ff.de leg. iij.ita punctualiter cõtigit in negotio noſtro. nã in ea petitione,ſiue ꝓuiſione dominorũ, in qua cõtinetur & tractatur de fideiuſſione præſtanda ꝑ dictum Raynerium, dicitur in effectu in principio,ꝙ dictus Raynerius deberet ſe obligare in quantitate triginta duorum milium librarum in eo pluri, quod dicta ſupellectilia Genonis ualerẽt ultra mille libras.Et ſubditur ibidem. *Dando ditto buoni, & ſufficienti recolte di conſignare el ditto preſto nella ditta quãtita ad rechieſta & uoluntà de magnifici ſignori &c Lequali recolte doue per Raynero mancaſi de fare le predítte coſe loro ſi obligaranno di oſſeruare, ſe fuſſe mancato per Raynero &c.* Quæ uerba diligenter ponderata innuunt fideiuſſionem præſtandã reſpectu huius capituli tm̃, & non reſpectu ſequentium,in qbus nihil dicitur de fideiusſione. deinde aduertenda ſunt illa uerba: *Dando di ciò buoni & ſufficienti recolti conſignare el ditto preſto &c.* Et illa alia uerba: *Liquali recolti doue per Raynero manchaſſe de le preditte coſe, loro ſe obligaranno &c.* Illa enim uerba: *Dando di ciò.* Et illa, *Le ſupra ditte coſe,* Reſtringunt obligationem fideiuſsionis præſtãdæ ad illud capitulũ dũtaxat, cum ſint poſita inter uerba eiuſdem capituli,& apertè referunt ſe ad illud capitulũ. Itẽ punctualiter contigit in ultimo capitulo dictę ꝓuiſionis,ubi fit mentio de quinq; millibus Florenorũ reſtituendis ꝑ dictũ Rayneriũ.de fideiuſsione.n.fuit dũtaxat mẽtio facta reſpectu ſolutionis fiendæ in primo termino,q̃ aſcendebat ad quantitatẽ mille ſexcentorũ Florenorũ; unde reſpectu totius ſummæ quinq; millium Florenorũ non fuit habita mentio de fideiusſione,nec reſpectu alterius ſummæ in alio termino reſtringendæ, ut clarè colligitur ex uerbis dictæ promiſsionis,ibi: *Nel qual tempo debbe rendere & reſtitui re Florini cinque millia di oro in queſto tempo, cioè dal di,che ſerà obtenta la preſente prouiſione, anno menſe proſſimo à uenire Floreni mille ſeicento, de liquali Florini mille ſeicento de uſure de reſtituirſi nelle prime paghe, debia per ſimil modo dare boni & ſufficienti recolte &c.* Quæ uerba ſi diligenter ponderentur,reſtringunt obligationem per fideiuſsionẽ præſtandam per dictum Raynerium ad hanc ſummã duntaxat mille ſexcentorum Florenorum in primo termino ſoluen-

ſoluendorum.ſunt.n.hæc poſita inter uerba iſtius capitu li,& ſic ſolùm concernunt illud capitulum, ut clariſſimè colligitur ex illis uerbis: *De liquali Florini mille ſeicento debia per ſimili modo dare boni & ſufficienti recolte.* non aũt fuit dictum: *De liquali Florini cinque millia &c.* Et ſic illa uerba de fideiuſſione præſtanda ſolũ determinant reſtitutionẽ dictæ ſummæ mille ſexcentorũ Florenorum per rationẽ præmiſſam.Prætereà in preſto cõtinuando,ad quod erat obligatus prædictus Raynerius, nulla erat prorſus habita mentio de fideiuſſione præſtanda per dictũ Rayneriũ; & ſic remanet obligatio fideiuſsionis præſtandæ ſolũ in prædictis duobus caſibus:quia quicquid nõ eſt uerbis claris expreſſum,habetur pro omiſſo, ubi agitur de obligatione cõtrahenda,uel augenda,ut eſt tex.expreſſus,& ibi ꝑ Bar.in l.quicquid aſtringendæ,ff.de uerb.oblig.nec ſufficit dicere,ꝙ altera pars hoc in mente gerebat: quia imputandum eſt ſibi,ex quo non expreſsit,ut in l.ſi repetendi,C.de condi.ob cauſam.Hinc dicit Bart. in d.c. quicqd aſtringendæ,quòd ſi omittuntur in cõtractu,ea q̃ nõ ſunt de natura cõtractus,non habentur pro expreſsis,licet tacitè fuiſſent intellecta ab una partiũ tãtum. In dubio aũt non uidentur intellecta ab utraq; parte niſi ea, quæ ueniunt à natura contractus,ut in.l.cum quid,ff.ſi cer.pet.Prætereà ad hanc ſñiam optimè facit tex.in l.ueteribus,ff.de pactis.ubi uidetur, † ꝙ pactio oſcura uel ambigua debet nocere ei,qui uerba protulit:quia in eius ptãte fuit uerba apertius ſcribere.Hinc dixit Bart.in d.l.ueteribus,†ꝙ obligatio obſcura recipit interpretationem contra eum, qui fundat ſe ſuper obligatione: quia non poteſt agere ex obligatione obſcura,& dubia,ut in c.in præſentia, de proba.& in d.c.l.quicquid aſtringendæ.Item fit interpretatio contra eum,qui uerba obligationis protulit, ut in d.l.ueteribus,& c.cõtra eum fit interpretatio,de reg.iur. lib.vj.In caſu aũt noſtro uerba obligationis de fideiuſsione præſtanda non fuerunt prolata à Raynerio.Item fideiuſſores non fundant ſe ſuper obligatione, cum ſint rei in 5
hoc caſu;meritò pro eis & non contra eos eſt fienda interpretatio:meritò dictus Gorus ſciens propter prædicta dictum Raynerium non tenere dare fideiuſſorem de omnibus,ad quæ ipſe erat obligatus dixit in dicta fideiuſsione prædicta uerba,ꝙ pro illis duntaxat fideiubebat, ad quæ obligatus erat fideiubere dictus Raynerius in dicta petitione,& nõ aliter,uel alio modo;& præcipuè dico dictos fideiuſſores obligatos nõ fore ad præſtum continuandũ aliquibus rationibus ultra prædicta. Primò per theoricã Bar.in l.prætor,la.ij.ff.ui bono.rapt. ubi dicit inter cætera,ꝙ ubi dicta in præcedentibus ſunt contra ius commune,ſeu exorbitant à iure cõmuni,non intelligantur repetita in ſequẽtibus,quod not.glo.in d.l. talis ſcriptura; facit c.j.cum ſeq.de filijs præsbyte.lib.vj. Sed in caſu noſtro hoc exorbitat à iure cõi,imò eſt contra ius diuinum & humanum,quod Chriſtianus exerceat fœnus noĩe proprio uel alieno,ut in c.ſicut nõ ſuo.xlvj.diſ.& in c.ſuꝑ eo, & c.cũ tu,& c.quia in omnibus,de uſuris. ergo illa uerba de fideiuſsione præſtanda,ut fideiuſſores teneantur facere,quod omitteretur per Raynerium, non ſunt referẽda ad præſtum continuandũ,& fœnus exercendum. ¶Secundo facit alia theorica,quã poſuit ibi Bar.in d.l.talis ſcriptura.ubi dicit,ꝙ etiã ubi clauſula ponitur in principio, uel in fine capituli non eſt referẽda ad alia capitula,quãdo põt reddi ratio,quare debeat magis referri ad capitulum,quã ad reliquum.Sed in caſu noſtro ſubeſt ratio euidentiſsima.nam nullum turpe committitur,quòd fideiuſſores obligent ſe ad reſtituendum capitale. uel pro reſtitutione uſurarum,ſed bene committeretur turpitudo, & peccatũ grauiſsimum & horror inter Chriſtianos,ꝙ chriſtianus preſertim precipuus ciuis palàm exerceret fœnus nomine proprio,aut alieno;meritò illa obligatio de præſto continuando non eſt referenda ad fideiuſſores: quinimò plus dico,ꝙ etiam ſi expreſsè fideiuſſores ſe ad continuandum obligaſſent,non ualuiſſet talis obligatio: quia rei turpis non ualet ſtipulatio, ut in l.generaliter,ff. de uerb.obli.& in c.fi.de pac.nec poteſt accedere fideiuſſor, ubi ex primaria obligatione nulla oritur obligatio, ut in l.fideiuſſor.§.fideiuſſor,ff.de fideiuſ. Sed in fœnore exercendo nulla põt oriri obligatio ciuilis, uel naturalis,cũ ius diuinum & canonicũ reſiſtat,ut in d.c.fi de pac. facit. l.cum lex,ff.de fideiuſſ.ubi expreſsè probatur, ꝙ fideiuſſor non poteſt accedere illi contractui,cui lex reſiſtit.Ex prædictis omnibus cõcludo dictos fideiuſſores non fore obligatos ad continuandum præſtum dicti Raynerij.nec ad reſtituendam totã ſummam dictorum millium Florenorum, ſed ſolummodo ad conſignandum triginta duo millia librarum pro capitali,& ad reſtitutionem mille & ſexcentorum Florenorum occaſione teſtamẽti Genonis, & hoc inquantum dicta quantitas non fuerit reſtituta ꝑ Raynerium.¶Nunc reſtat reſpondere ad contraria ſuprà formata,ad quæ faciliter patet reſponſio. Ad primũ nãq; reſpondeo,ꝙ illa uerba generalia ad oĩa ſingula &c. reſtringunt̃ ꝑ uerba ſpecialia immediatè ſequẽtia in eo,ꝙ dictus Gorus in fideiuſſione ſubiunxit,ꝙ pro illis duntaxat fideiubebat,ad quæ obligatus eſt fideiubere Raynerius ꝑdictus,& non aliter,uel alio modo, & ſic illa uerba præcedentia,ꝙ obligabat ſe ad oĩa & ſingula in promiſſione cõtenta.debeãt intelligi de his oĩbus & ſingulis,pro quibus dictus Raynerius obligatus erat fideiubere.uerba enim præcedentia declarantur ex ſequentibus, ut in l. ſi ſeruus plurium,in fi.& in l.ꝗ filiabus,ff. de leg.j. nã & ea quæ incõtinenti ſubmittunt̃,ineſſe uidentur, ut in l.lecta, ff.ſi cer.peta.& in c. officij,de elec.aptè uoluit Bar.in l.ꝗſitũ,in.§.fina.ff.de fun.inſtr.ubi dicit†ꝙ ubi poſt genus ſequitur enumeratio quarundã ſpecierũ taxationis cauſa, tunc minuitur ſignificatio generis,& reſtringit̃ ad ſpecies enumeratas,in l.legata,ſecundo reſpõſo,ff.de ſuppe. leg. In caſu aũt noſtro,cõſtat,ꝙ per illa uerba generalia fuerunt uerba ſpecialia adiecta cã reſtringendi gñalitatẽ ꝑcedentem,ut apertè colligitur ex uerbis ſuprà recitatis, præſertim ex dictione,tantũ & duntaxat, & ex illis alijs, ꝙ nec aliter, nec alio modo nolebat eſſe obligatus. Ad idẽ allego tex. notabilem & magis clarum in cle.exiui de paradiſo,in §.exigitur in primis, de uerbo. ſignifi. clarè colligitur,ꝙ genus præcedens cum enumeratione quarũdam ſpecierum reſtringitur ad ſpecies enumeratas:alias, ut dicit ibi tex.ſuꝑfluè & nugatoriè fuiſſent adiectæ illæ ſpecies.ita in propoſito ſi Gor.uoluiſſet ſimpliciter obligari ad omnia,& ſingula contenta in dicta promiſſione, ſuperfluè & nugatoriè immediatè ſubiunxiſſet ꝙ pro illis tantũ,& duntaxat fideiubebat,ad quæ obligatus erat fideiubere dictus Ray. & non aliter,uel alio modo. ¶Et per hoc tollitur ẽt ſecundum cõtrarium in eõ ꝙ opponitur, ꝙ dictus Gorus ſe obligauit ad omnia prædicta. nam illud uerbum,prædicta,concernit genus cum reſtrictione ſubſequenti, ut intelligatur ad omnia prædicta, ſcilicet ad quæ obligatus erat dictus Ray.fideiubere.nam uerba relatiua referunt antecedẽtia cũ ſuis reſtrictionibus & determinationibus iuxta no.in l.cũctos populos.C.de ſum. tri.& fide catho.& in c.j.de cleri.nõ reſiden.¶Ad tertium cõtrariũ reſpondetur,ꝙ ideo Gorus excepit, ꝙ nolebat obligari in illo pluri,qđ ſuppellectilia ualebãt ultra mille libras;quia in prouiſione prædicta continebatur aptè, quòd

ꝙ etiam de illo deberet præſtari fideiuſſor,unde neceſſarium erat illum caſum excipere: alias fuiſſet obligatus. Nam exceptio firmat regulam in his dũtaxat, quæ alias comprehenduntur ſub regula, & non in aliis, ut eſt tex. notabilis in l.generali,in §.uxori,ubi per Bar.ff.de uſu & uſufru.leg.¶Ad quartum & ultimum cõtrarium,ꝙ clauſula debeat referri ad omnia ſequentia, ſatis patet ex pmiſſis reſponſio. nam ꝯrium procederet:qñ clauſula eſſet ſimpliciter appoſita in prinipio, uel in fine capituli; ita, ꝙ poſsit pariter omnia rectè comprehendere. Sed in caſu noſtro illa clauſula, de fideiuſſione præſtanda, fuit reſtricta ad certa capitula, & ſic fuit pars illorum capitulorum,ut ſupra plenè dixi.Nec obſtat,ſi dicatur,ꝙ non ſubeſt ratio reſtringendi illam clauſulam magis ad unum capitulum, quàm ad reliquum: quia dico,quod imò ſubeſt ratio urgẽtisſima reſtringendi. Primò ne Chriſtianus & bonus ciuis uideatur obligatus ad fœnerandum.Secundò ne ſit quis obligatus in maiori quantitate, quàm uelit obligari. Item quia dictus Raynerius facilius comperiſſet fideiuſſorem pro parte obligationis, quàm in totum. Item quia illa clauſula expreſsè refert ſe ad præcedentia; & ſic ex quo conſtat de aĩo opponentis, clauſula non debet referri ultra intẽtionẽ illam opponẽtis, ut no.Spe.in tit.de inſtru.edi.in §.nunc aũt, in uer.item excipe, & alle. tex.in l.ſi quis in prin.ff.de leg.iij.& 32.q.7.c.apoſtolus. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB. SICV. PANOR.

CONSILIVM LXXVI.

1 *Præſentatio quando ſpectat ad plures tanquam ad ſingulos,non eſt neceſſe,ut in præſentationis actu omnes conueniant,ſed poſſunt ſeparatim præſentare.*

2 *Patroni, quanquam ſint abſentes, poſſunt præſentare clericum præſentem per eorum literas.*

3 *Ordinarius poteſt abſenti conferre beneficium.*

INuocato Chriſti auxilio plura ſunt examinanda ad huius quæſtionis deciſionem. ¶Primò an ad parochianos poſsit ſpectare ius præſentandi rectorem proprium de antiqua conſuetudine. ¶Secundò an maior pars uicinorum poſſit pſentare,minori parte non uocata.¶Tertiò præſuppoſito, ꝙ maior pars poſsit præſentare,an ualuerit præſentatio facta de clerico abſente tempore præſentationis, præſertim interueniente procuratore præſentandi ad hunc actũ ſpecialiter conſtituto. ¶Quartò præſuppoſito, ꝙ ualuerit,an talis præſentatio euacuetur ex eo: quia præſentatus in abſentia non ratificauit præſentationem intra tempus laicis ſtatutum ad præſentandum, ſed poſt illius temporis lapſum ſtatim, tñ ꝙ rediit ad ꝓpria certioratus de præſentatione in eius abſentia facta illam ratificauit. ¶Quintò reſtat concludere pręſuppoſito,ꝙ ratificare dicto tempore potuerit, quis ueniat nunc inſtituendus, an præſentatus per maiorem partem parochianorum modo prædicto, cuius præſentatio fuit per uerba generalia admiſſa per eum, ad quem ſpectabat; an uero præſentatus perſonaliter per minorẽ partem parochianorum, intra tñ tps à iure ſtatutum. ¶Circa primum communis opinio declinat in fauorem parochianorum. licet enim de iure communi non ſpectet ad eos poteſtates præſentandi ſi conſtet eccleſiam non habere patronos, ſeu non appareat quis ſit patronus, quo caſu præſumitur eſſe libera, ut no.Inn.in c.cum uenerabilis,in fi.de excep.facit quod not.glo.in c.quãquam, de elec.lib.vj.& tex.in c.Oſius, de elec.tamen qñ de antiqua conſuetudine præſentatio ptinet ad parochianos,ſeruanda eſt conſuetudo,de quo uidetur tex.in c.querelam,de elec.firmat ibi Io.An.& communiter doc.& ſic diſputando confirmauit idem Io.An. ut patet ex plenè diſcuſſis per eum ſuper regula, quod alicui gratioſè, de reg.iu.lib.vj.in Mercu & licet Archi. uideatur reſiſtere huic opinio.in c.hortamur.71.diſt.ubi plenè proſequitur,dicens,ꝙ ex præſcriptione,ſeu conſuetudine ſola non poteſt hoc ius præſentãdi competere nõ patrono:tñ quicquid allegari poſſet diſputationis gratia præcedens opinio tanquam communis ſeruaretur in iudicando,& ſaltem in caſu noſtro non eſt fienda diſcusſio, in quo populus eſt in poſſesſione præſentandi ex antiqua conſuetudine, nec apparet quis illam eccleſiam fundauerit,ſeu dotauerit;unde ſaltem in dubio debemus præſumere fuiſſe per parochianos fundatam, & dotatam, cum eccleſia non naſcatur;& in obſcuris inſpicimus, quod uerò ſimilius, & quod plerũq; fieri conſueuit, ut in regula, inſpicimus,in obſcuris,de reg.iu.lib.vj.unde debemus in dubio præſumere ratione prædicta, & propter longã cõſuetudinẽ parochianos eſſe patronos. Item quia ualet pſentatio facta ab eo, qui eſt in poſſesſione bona fide præſentandi, ut in c.conſultationis,de iure patr.& ĩ d.c.querelam, per Inn.in c.ij.de integ.reſt.& c.in literis, de reſt. ſpo.cum ſimi. ¶Concludo igitur circa primum prædictã præſentationem non poſſe ex eo capite inualidari:qa fuit facta à populo parochiæ, qui eſt in poſſesſione pręſentãdi ex antiqua conſuetudine.¶Ad ſecũdum dubium, An maior pars potuerit præſentare,minori parte nõ uocata; & profectò communis opi.eſt ꝙ ſic,ut no.Io.An.in c.3.de iure patro.& ſequuntur communiter alij doc.ſcribentes poſt eum, & nouisſimè tenuit conſulendo Fed.de Senis,
1 ut patet in opere conſiliorũ ſuorum conſ.17.concludunt enim.communiter iſti doctores,†ꝙ ubi præſentatio ſpectat ad plures tanquam ad ſingulos,tunc non eſt neceſſe, ut in præſentationis actu omnes conueniant,ſed poſſunt ſeparatim præſentare; ad hoc l.per fundum,ff.de ſerui. ruſti.prædio.ſecus dicunt, ſi ſpectat ad plures tanquam ad collegium;tunc procedunt iura, quæ dicunt plus obeſſe contemptum unius, quàm multorum contradictionẽ, ut in c.bonæ.2.& c.ꝙ ſicut,de elec.cum ſimilibus.¶In caſu autem noſtro certum eſt, ꝙ ad parochianos ſpectat præſentatio tanquam ad ſingulares,non autem ut ad collegium, cum ipſi parochiani non faciant collegium,cum non reperiatur tale collegium à iure approbatum, in l.j. cum ibi notatis,ff.de colle.illici.facit quod not.Bar.in l. fi.ff.eo.ti.& Inn.in c.dilecta,de exceſ.prę.& c.cum ab eccleſiarum,de offi.ord. Et hæc opinio tanquam communis obſeruaretur in practica,licet iudicio meo poſſet aliquantulum cauillari per theoricam Bar.in l.omnes populi,ff.de iuſt &iu.arg.in l.& ſuum hęredem,ff.de pac.tamẽ in caſu noſtro ceſſat omnis excitatio, cum facto præſupponatur conſuetudinem eſſe in loco,ut maior pars parochianorum præſentet, abſente minori parte, quaſi concludatur dictam præſentationem non poſſe impugnari propter abſentiam minoris partis. In tertio dubio nunquid corruat dicta præſentatio ſaltem ex capite: qa fuit
2 facta de clerico abſente.† Concluſiue dico,ꝙ quãquã patroni abſentes poſsint præſentare clericum præſentem per eorum literas, pro quo allego tex.apertum in c.ea noſcitur, de his,quæ fiunt à pręla.& ita conſuluerunt, ut refert dominus Card.in c.ſanè, de iure patr.Io.An.Abbas,& Lapus de Caſtil.tñ puto,ꝙ ordinario,ſeu illo, ad quem pertinet inſtitutio,reſiſtente,nequeunt patroni pſentationem facere de abſente; ratio, quia patronis indultum eſt à iure tps ad pręſentandũ rectorem;unde non ſatisfa-

ſatisfaciunt iuri ſolum eligendo illum rectorem, & non præſentando, ut in c.fi.& ibi hoc notat Io.An.& communiter doc.facit etiam c.unicum de iure patrona. lib.vj. Nec obſtat, ſi dicatur, q; præſentatio hic nō interuenit in abſentia, preſertim interueniente procuratore, cum per ꝓcuratorem poſſit quis in abſentia inſtitui, quod maius eſt, ut in c.accedens, de præben. quia per hoc, ut arbitror, non eſt iuri ſatisfactum. non enim poteſt dici præſentatio, quæ fit de abſente. nam præſentare idem, eſt quod ꝑſentialiter & corporaliter exhibere, ut eſt tex. iuncta gl. in uerbo præſentari, in cle.dudum, de ſepul. facit optimè l.j.ff.de uerb.obl. & l.coram, ff.de uerb.ſig.& l.diem proferre, §.coram, ff.de arb.cum ſimilibus. Præterea ſi diceremus contrarium, poſſet graue præiudicium irrogari eccleſiæ ex dilatione prouiſionis. ſi.n.ſatis eſſet patrono eligere, & in abſentia præſentare poſſet, ſic præſentatus differre aduentum ſuum per annum, & annos, nec eps poſſet interim prouidere eccleſiæ. Nam de iſto præſentato non: quia nō pōt eum in abſentia examinare, arg.in c.ſi fortè, de elec.lib.vj.nec de perſona alterius poſſet prouidere tanquam per patronum non præſentata. ut in c.decernimus.16.q.7.Et ob hoc putarem non ualere conſuetudinem in contrarium, arg.in c.j.de conſue.Et q; nō poſſit regulariter fieri preſentatio de abſente, iam abſolutè tenui in lectura c.ea noſcitur, præall. ¶Sed in caſu noſtro arbitror præſentationem ualuiſſe; quia in facto mihi ꝓſupponitur ordinarium, cū fuit præſentatio facta, ipſam præſentationem acceptaſſe. admiſit enim eam ac recepit, ſaluo iure alieno, ut narratur in caſu. ergo mero iure tenuit, præſertim cum in facto etiam præſupponatur ipſum præſentatum eſſe idoneum, ac ipſi ordināti notum. Et hanc opi.ſeu limitationem ad prædicta iamdudum tenui legendo in d.c.ea noſcitur, quam probo tali ratione. Præſentatio enim perſonalis non requiritur ad alium finem, niſi ut ſuperior, qui habet inſtituere, poſſit illum examinare ad finem illum approbandi, uel reprobandi, arg.in c.uenerabilem, de elec. & c.cupientes, de ele.li.vj. ſed ſi præſentandus eſt notus, ſaltem ipſi ordinario, non requiritur alia examinatio ad finem inſtitutionis fiendæ; tex eſt in c.conſtitutus.2.de appell.& in c.nullus.24. ergo potuit ordinarius ſine alicuius iniuria, & iuriū uiolatione illam præſentationem admittere. ¶Confirmo ꝓdicta alia ratione †ordinarius poteſt abſenti conferre beneficium, ut in c.ſi tibi abſenti, de præbendis, lib.6.& in c. gratia, de reſcrip.eo.lib. Poteſt etiam inueſtire abſentem per procuratorem, uel ipſum procuratorem pro abſente ut leg.& no.in d.c.accedens. fortius ergo debet poſſe admitti præſentatio facta de abſente, cum præſentatio ſit quoddam inchoamentum ad inſtitutionem obtinendam, ut in c.quod autem, de iure pat.& totale ius ſpirituale transfertur per inſtitutionem ipſius ordinarij, arg.in d.c q; autem no.Inn.in c.q; ſicut, de elec.facit tex.& quod ibi no.in c.dilectus, de offi.lega. Includitur enim ius præſentationis ſub collatione libera, quam ordinarius. habet enim collatio uim electionis, & confirmationis, ut notat Inn.in c.cum olim, de cauſa poſ.& propri. ſi ergo collatio poteſt fieri abſenti, ut in preallegatis iuribus, ergo & preſentatio & inſtitutio per argumentum à paritate rationis, de confir.uti.in c.cum dilecta, & c.tranſlato, de conſtit.cum ſimi. Et præſumo ordinarium habuiſſe notitiam de abſente, ex quo ille præſentationem acceptauit, ſicut præſumitur habere de eo, cui beneficium in abſentia confert. nam qui uult conſequens uidetur approbare antecedens, ut no.in c.cū.M.de cōſti.& ī c.ex parte, de ſpōſal. Et hāc partē puto uerisſimā nec credo quod ab ea diſcrepaſſet aliquis ſcribentium, ſi hanc limitationem conſideraſſet, nec aliquis reperitur, qui teneat contrarium. Ex his infero ad quartum dubium. dico.n.q; dictus clericus non habebat neceſſe dictam præſentationem acceptare, ſeu ratificare, cum eam ſatis ratificauerit intra tēpus legitimum per procuratorem ſpecialiter conſtitutū, qui optimè in hoc actu interuenire potuit, ex quo præſentandus erat notus, ut in d.c.accedens; q; ſic intelligo. ſi.n.procurator poteſt interuenire pro abſente notto ad actum collationis, per quem transfertur plenum ius ſpirituale, multo fortius poteſt interuenire in actu præſentationis, per quem parum iuris transfertur: dicitur autē quoddam inchoamentum ad inſtitutionem obtinendā, ut in d.c.q; autem. ualet enim argumentum à maiori, ut in c.cum in cunctis, in prin.de elec.& in authē.multomagis, C.de epiſc.& cle.cum ſimi. Ex prædictis ſimul collectis infertur ad deciſionem quinti dubij, & totius quæſtionis, quis, ſ. ſit per ordinarium inſtituendus. Dico.n. quod præſentatus per maiorem partem parochianorū, ex quo fuit legitimè præſentatus & acceptatus & eſt idoneus, ut probatur in c.quoniam, de iure patr.nec ualent inſtitutiones de alio factæ, arg.in c.cum Bertoldus, de re iud.& in c.decernimus, preall. facit cle.ij.de iure patr. cum ſimi. Et hęc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM LXXVII.

1 *Tempus decem dierum datum à iure ad appellandum, an currat ipſi minori moroſo, qui tutorem habebat.*
2 *Laudum latum per duos, abſente tertio, an ualeat.*
3 *Arbiter faciendo laudum an debeat ſequi ius commune, uel ſtatuta loci.*
4 *Appellari à laudo an poſſit.*

IN indiuiduæ Trinitatis nomine, amen. In quæſtione, q̄ ad præſens uertitur inter Iacobum Thitrameli & ſocios ex una parte, & Marianum Falchi ex alia de pluribus dubiis conſilium poſtulatur, quæ ſingulariter iuxta ordinem petentis attingam concluſiuè, & breuius, quàm fieri pote-
1 rit. Primum dubium eſt, † an tempus decem dierum datum à iure ad appellandum currat ipſi minori moroſo, qui tutorem habebat, nec intra decendium appellauit. ¶Secundò an propter compromiſſum factum curſus dicti temporis impediatur, & poſito, q; non impediatur, an poſ-
2 ſit ad hoc tempus reſtitui, & per quem. ¶Tertiò an † ualeat laudum latum per duos abſente tertio tam iure ciui-
3 li, quam canonico. ¶Quartò † an arbiter in laudando teneatur ſequi ſtatuta loci, uel ius commune. ¶Quintò an ſi compromiſſum ſit iuratum, reductio peti poſſit, non
4 habita prius abſolutione à iuramento. ¶Sextò † an poſſit appellari à laudo, uel peti reductio; & qd ſi ſtatutum ꝑmittat appellari, an in libello poſſit accumulari appellatio, reductio, reſtitutio, & ad quem tunc appellatur.

¶Circa primum poſſet argui, quod tempus decendij non currat minori: quia hodie temporales præſcriptiones nō currunt ipſo iure contra minorem, ut in l.fi.C.in quibus cau.in integ.reſt.non eſt neceſ. ſed eſt quædam præſcriptio temporalis & breuis, cum ſit decem dierum; ergo non debet currere minori, quantūcūq; habeat curatorē. Sed profectò in contrarium ſe habet ueritas, pro quo allego tex.apertum in iure nouiſſimo in auth.de appell.& intra quæ temp.§.j.tenet expreſsè Bar.in l.fi.C.in quib. cau.in integ.reſt.non eſt neceſſ.& idem ibi ſentit. Bal.pro hoc facit, quia hoc tempus currit etiam eccleſiæ, ut in c. beneficio, de in integ.reſt.c.cum inter, de re iu.& c.cū ſuper, eo

per,eo

per,eo.ti.cum multis ſimilibus.non ob.l.fi.præalleg. quæ non procedit in præſcriptionibus præiudicialibus.illæ.n. currunt indiſtinctè fauore iudiciorum,ne lites fiant immortales:pro hoc.l.properandum,in fi.C.de iudi.no. Io. An.in c.beneficio,& c.conſtitutus,de in integ.reſti. Concludendum eſt ergo indubiè,hoc tempus decẽnij currere minori tutorem habenti.¶Ad ſm, an pp compromiſſum factum cum parte aduerſa intra tempus appellandi curſus dicti temporis impediatur, Videtur primò quòd ſic ꝑ cle.quandiu,de appel.& in auth.ſi tñ,C.de tempo. appel. ubi patet,quòd tempus præfixum ad appellationem proſequendam, & finiendam impeditur per compromiſſum factum de partium conſenſu,ſed tempus decem dierum, quod datur ad appellandum computatur in tempore anni,qui præfigitur ad appellationem proſequendam & finiendam.nam currit annus à die interpoſitæ appellationis,ut in cle.ſicut appellationem,de ap.ergo &c.¶Contrarium puto uerius præſertim in caſu noſtro ex duplici capite.Primò quia hic non fuit compromiſſum in cauſa criminali,ſuper qua eſt lata ſententia nec etiam compromitti potuiſſet,præſertim cum potuiſſet redundare in præiudicium fiſci,ut in c.pe.ij.reſponſo,de in int.reſ.& l. non diſtinguemus.§.Iulianus,ff.de arbi.ergo compromiſſum factum ſuper ciuili quęſtione,non habuit impedire curſum decendij ad appellationem interponendam in cauſa criminali:quia ex ſeparatis non fit illatio,ut in c.ij.de tranſla.præla.& l.neque natales,C.de prob. & ceſſat hoc caſu ratio iurium alleg.in contrarium; & hoc eſt indubitatũ. ¶Præterea non impeditur curſus dicti temporis ex alio capite.nã tẽpus præfixũ ad appellãdũ nõ impedit̃ ꝑ cõpromiſſũ,ſed tp̃s dũtaxat ꝑfixum ad proſequendam ipſam appellationem;ita apertè loquitur text.in cle.quamdiu, & idem innuit tex.in d.aut.ſi tamen.loquitur enim, quando compromiſſum fuit factum cauſa iam per appellationem deuoluta ad iudicem,ad quem;& hanc opi. expreſsè tenuit Pau.de Leaza.& Io.de Lig.poſt eum in d. cle. quandiu,& Bal.in l.centurio,ff.de uulg.& pup. Diuerſitatis ratio eſt,quia tempus ad proſequendum datur utrique parti;ideo non mirum,ſi per compromiſſum factum de utriuſque partis conſenſu impeditur.Tempus uero decendij datur tantum parti grauatæ ad releuationem grauaminis;ideo non debet per compromiſſum impediri:quia reliqua pars nil debet in hoc poſſe,cum ſibi non ſit iſte terminus præfixus.unde ſi diceremus terminum illum impediri per cõpromiſſum, oporteret neceſſariò dicere,quòd etiam citra compromiſſm per ſolam uoluntatem debentis appellare impediatur,quod tamen falſum eſt.¶Secunda ratio diuerſitatis eſt,quia tempus ad proſequendũ datur ad litigandum utrique parti,ut l.fi.C.de tempo. appel.& auth.ei qui appellat,C.de tempo.ap.ſed partes ſatis litigant coram arbitris;ideo non immerito impeditur temporis curſus ſed tempus decendij datur ad deuoluendam cauſam ad ſuperiorem,& ne uideatur acquieſcere iudicatis,ut in c.quod ad conſultationem,de re iudic.& l.adeo,C.quomodo & quando iud.Præterea & tertiò ſatis eſt hoc iure non caueri.regulariter enim omne tempus eſt continuum,ut not.ff.de diuer.& tempo.præſcrip.li.j.& in c.ſuper eo,de ap.Sed poſito,quòd dictus tempus decendij cucurrerit ipſi minori,etiam compromiſſo non obſtante, an gubernator ciuitatis firmi pro domino noſtro Papa ꝑſidens poterit per eius reſcriptum reſtituere dictum tempus decem dierum,& ſic in effectu reſtituere dictum Marianum ad appellandum?uidetur primo quod non, quia eſt quæſitum ius alteri parti,ſed ſaltem in eo,ꝗ fuit in dicta ſententia criminali declaratum dictum Marianum uiolentiam intuliſſe in dictis poſſeſſionibus &c.ar.in d.c. qꝙ ad conſultationem facit enim ſententia ius inter partes poſtquam tranſiuit in rem iudicatam,& pro ueritate iuris præſumptione,ſeu fictione accipitur,ut in l.ingenuũ, ff.de ſtatu homi.& in l.res iudicata ff.de reg.iur.& in c.cũ inter,de re iudi.cum ſimilibus.Gubernator autem,ſeu legatus non poteſt tollere ius alteri quæſitum,ut in c.fi.de confir.uti facit,quod no.glo.in c.fi.de hær.lib. vj. & melius per glo.not.in c.pro illorum,de præben.in uerbo,authoritatem,quæ dicit legatum non poſſe uenire contra id quod eſt alteri conceſſum per ſpeciale priuilegium; ergo fortius non poteſt tollere, quod eſt alteri conceſſum per ius commune, ut eſt in caſu noſtro per ſententiam, quæ tranſiuit in rem iudicatam. nam ſolius principis eſt tollere ius alterius iuxta nota. per gloſſa.in cap. conſtitutus, de relig. do. quinimò uidetur, quòd etiam reſcriptum principis hoc caſu non ualeat,ex quo cã deciſa non fuit per appellationem ſuſpenſa,ut probari uidetur in l.fi.C.ſen.reſcin.non poſ.¶Sed his non obſtantibus arbitror ſic diſtinguendum,ꝗ aut gubernator uult reſtituere ad appellandum,nulla ſubſiſtẽte cauſa legitima; & credo quòd non poſſit:quia nec legatus poſſet hoc caſu, quoniam eſſet uenire contra iuris diſpoſitionem;quod nõ licet alicui citra principem,etiam in ordinatorijs iudicij quod plus eſt;unde dixit gl.not.in c.fi.de hære.li.6.legatum non poſſe committere cauſam ex natura ſui plenariã examinandum ſimpliciter & de plano ſine ſtrepitu & figura iudicij,& idem tenuit.Spe.in tit.de leg.§.ſupereſt,uer. ſed nunquid poſſit inſtituere;facit cle.ne Romani, de elec.& gl.in præalleg.c.pro illorum,& tex.in ca. dilectus, primo iuncta gl.de præben.Princeps aũt poſſet,dummodo conſtaret,ꝗ ex certa ſcientia hoc faceret:quia cũ hoc ius ex ſententia competat parti ex iuris diſpoſitione, poteſt princeps,qui ſupra ius eſt,contra illud reſtituere,ar. in c.propoſuit,de conceſ.præben.& c.innotuit, de elect.l princeps,ff de legi.& l.digna uox,C.eo.facit optime qđ no.Inno.in c.quæ in eccleſiarum,de conſti.ubi dicit principem poſſe tollere actionem,cum ipſe actiones inſtituerit l.ij.ff.de orig.iur. & ſpecialiter in caſu noſtro firmat Bal.in d.l.fi.C.ſente.reſcin.non poſ.ubi notanter dicit, ꝙ aut ius eſt quæſitum parti eſt iure gentium,ſeu naturali; & contra illud non poteſt princeps ſine cauſa diſponere, ut leg.& no.in l.ij.C.de præci.impe.offe.plenè per Bar.in l.fi.C.ſi contra ius uel util.publi.& per Cyn.in l.præſcriptione,C.de præci.impe.offe. aut ius quæſitum eſt parti ex lege poſitiua,puta per præſcriptionem,uel ſententiã, ſeu quid ſimilè;& tunc poteſt princeps contra tale ius diſponere,præſertim reſtituendo ad audientiam cauſæ,facit aut.quæ ſupplicatio,C.de præci.impe.offe.& l.unica, C.de ſen.præ.pto.Aut ſubeſt legitima cauſa reſtituendi; & tũc dico,ꝗ ſiue cõpetat iure maioris,ſiue iure minoris, ut in caſu noſtro contingit, quia ſine cauſa dicatur dictum Marianum eſſe maiorem,ꝙ poteſt gubernator reſtituere aduerſus curſus decendij,& ſic reſtituere partẽ ad appellandum tam contra ſententiam ſuam, quam aliorũ magiſtratuum;& nedum gubernator hoc poterit, qui habet amplam poteſtatem,ſed etiam alius ordinarius inferior,ut in l. præfecti prætorio ff. de minor.& l. ab hoſtibus,& quod ibi not.per Bar.ff.ex qui.cau.ma.& in c.cum Bertoldus,de re iud.per Inn.in c.quærelam,de proc.nam & contra ſententiam poteſt ex tali caſu quis reſtitui, nedum ad appellandum tantum,ut in l j.C.ſi aduer.rem iudi.& in c.j.& ij.de in integ.reſt.li.6.& c.beneficio,eo.ti.cũ infinitis ſimilibus.ait enim prætor,ſi qua iuſta mihi cauſa uidebitur in integ.reſti.ut in l.j.ff.ex quib.cau.maio.ſiue

dictus

dictus Marianus ſit minor, & fuerit leſus ex omiſſione appellationis; ergo potuit per gubernatorem ad appellandum reſtitui. Nec obſtat ſi dicatur, quod prius debuit agere contra tutorem, ſi eſt ſoluendo ad intereſſe, & in defectum petere reſtitutionem, ut in l.properandum, in fi. C.de iudi. & l.cũ mandato, ff.de mino.dico.n.contrarium in caſu noſtro: quinimò regulare eſt, quod ubicũq; minor eſt læſus, interueniente tutore uel curatore eſt, in optione ſua petere reſtitutionẽ, uel agere contra tutorẽ, uel curatorẽ, ut probatur in d.l.etiam, C.ſi tu.uel cur.inter. tenet ibi Bar.& Bal.& gl.iuris canonici in c.ij.de in integ.reſt.in uerbo, reſtituimus, & Hoſt.in c.ſuſcitata, eod.tit. Nec obſtat.d.l. properandũ.quia loquitur, cũ inſtantia eſt perẽpta nam tunc quia non perit actio, & tractatur de modico præiudicio, uoluit ius, ut prius minor ageret contra tutorẽ ſeu curatorẽ, ut in d.l.ẽt, no.gl.Bar.& Bal.ſecus, ubi periret actio & uulneraret ius minoris, ut in caſu noſtro.intereſt.n.minores ſumptibus litium non uexari, ut l.minoribus, ff.de mino. Ad dictã.l.cũ mandato, reſpondetur, quod loquitur in procuratore, qui eſt adminiſtrator uoluntarius, ſecus in tutore & curatore, qui ſunt neceſſarij, ut no.in d.l.cũ mandato. Aduertendum tñ in hoc diligenter, utrum poterit gubernator reſtituere ad appellandum, aliter prius læſione per minorem non probata. Bar.in l.fi.C.in quibus cau. in integ.reſt.non eſt neceſſ.tenuit quod ſic: quia eoipſo, quod minor à ſñia non appellauit, læſus fuit, & ſic non oportet aliter læſionem probare; hoc probat l.minor 25.annis.§.j. iuncta gl.ff.de minori, ubi patet, quod minor petit reſtitui aduerſus compromiſſum: quia, ut ibi dicit gl. eoipſo, quod cõpromiſit, læſus, fuit cum perdiderit facultatem appellãdi. ſed Bal.in d.l.fi. refert alios tenere contrarium, quos ipſe ſequitur dicens, neceſſe eſſe, ut minor probet prius ſe fuiſſe læſum ex ſententia: alias non debet reſtitui ad appellandum; quia potuit eſſe ſententia iuſta, & ſic in nullo fuit læſus in non appellando; imò poſſet grauari, ſi reſtitueretur ad appellandum, prius non conſtito de iniuſtitia ſententiæ, cum data iuſtitia ſentẽtiæ ſuccumberet. nõ ob.d.l.minor, ſuper qua ſe fundat Bar. quia ibi à principio conſtabat de læſione, cum compromittendo promiſit ſtare ſñiæ iuſtæ uel iniquæ, ut in l.diẽ proferre.§.ſtari, ff. de arbi.ideò potuit illicò competere reſtitutionem: ſed in caſu noſtro aliud fuit. nam litigando corã capitaneo non lædebatur, cũ poterat appellare. quod autem non appellauerit, potuit hoc facere ex iuſta cauſa: quia fortè uidit ſñiam iuſtam.unde non infertur, quod fuerit grauatus nõ appellando; & hæc pars eſt ueriſſima. debet.n.petẽs reſtitutionẽ oſtendere prius re ipſa, uel per probationẽ, læſionẽ, ut no.Inn.ĩ c.auditis, de ĩ inte.reſt.& allego eũdẽ Bar. ĩ alio loco ubi ſentit, quod dixi, ſ.in l.ſi unica.§.ſi procurator, ff.ſi qs ius dic.ubi tenet, quod factũ procuratoris in non appellando nocet dño: quia potuit ex iuſta cã non appellare, arg.in l.j.in fi.ff.quando appel.ergo idem & fortius preſumendum in tutore, quod non appellauerit: quia uidit minorem fouere iniuſtitiam. Ex quibus omnibus concludo gubernatorem non potuiſſe reſtituere ad appellandum, niſi prius fuerit probata coram eo læſio minoris ex iniuſtitia ſententiæ, & loquor de ſententia lata in cauſa criminali. ¶Venio ad tertium principale dubium, an laudũ arbitramentale latum per duos arbitros retractationi ſubiaceat, ex quo dicti arbitratores uiam arbitratorum ſequentes in ſententia abſoluerunt dictum Iacobum, & ſocios ab impetitione facta pro parte dicti Mariani, cum conſtaret eiſdem ipſos cõuentos tenuiſſe, & poſſediſſe bona petita ſine contradictione ſpacio 20 annorum, ſecundum quod ſtatutum loci requirit, confirmatum per Papã

Et hoc dubium poteſt ſubdiuidi in duo referendo illud ad narrationem, cũ præſupponatur duos arbitros pronũtiaſſe, abſente tertio legitimè requiſito, & nolente interreſſe. Primò ergo uideamus, an ſubiaceat retractationi: ſeu ſit nullum ex eo capite, quia fuit latum per duos, abſente tertio, licet requiſito. Scdò uidebimus an ſubiaceat retractationi ex eo, quia fuerũt ſecuti ſtatutum loci, quod uidetur iuri contrarium in eo, quod dicit ſufficere præſcriptionem 20.annorum ſine titulo quo ad bona immobilia, cum de iure requiratur tps 30.annorum, ut in l.ſi quis emptionis, C.de pſcrip.30.ann.Itẽ ius apertè requirit bonã fidẽ, et in c.fi.& c.uigilanti, de præſcr.Statutũ uerò nullam facit mentionem de bona uel mala fide: ſed contentatur ſolo curſu 30 annorum ſine lite & controuerſia. ¶Ad primum dico, quod de iure ciuili tale laudũ non ualeret: quia poteſtas data pluribus arbitris cõpetit non inſolidũ, ſed oĩbus ſimul iunctis, ut l.Pedius, ff.de arbi.no.Bar.in l.j §. plures, ff.de exerci.hinc eſt, quod ſñia lata à duobus, tertio abſente, nõ ualet, ut in l.ſi in tres, ff.de arbi.imò plus dicit Bar.in l.ſi duo ex tribus, ff.de re iud.quod ſi tertius fuit præſens in diſcuſſione meritorum cauſæ, & dixit opinionem ſuã, & receſſit, non poſſunt adhuc duo laudare, abſente tertio, ex defectu poteſtatis, licet Inn.hoc ultimo caſu tenuerit contrarium, ut ipſe no.in c.Raynaldus, de teſta.ſed dictum Bar.uerius eſt de iure ciuili per iura ſuperius allegata, & rões ſuas. Sed de iure canonico tale arbitramẽtũ ualet per c.fi.de arbi.in.6.& huic iuri canonico ſtandũ eſt in foro eccleſiaſtico, & in terris eccleſiæ, ut no.in d.c.2.& Bar.ĩ d.l.ſi duo. Cum ergo nunc ſumus in terris eccleſiæ, dicendũ firmiter eſt, quod ex hoc capite dictũ laudum non ſubiaceat retractationi. An autẽ ſubiaceat ex ſcdo capite prędicto, firmiter idẽ credo, ſ.quod nõ: imò ſubiaceret retractationi, ſi arbitri non habuiſſent reſpectũ ad ſtatuta loci. Moueor primò, quia dictũ ſtatutũ eſt iuſtum & ualidũ, nec aliqua ſui parte nutrit peccatũ. poteſt.n.per ſe populus ſtatuere contra ius ciuile in præiudiciũ ipſorũ tm, ex quo nõ tangũt iura principi reſeruata, nec alr ſtatuũt contra bonos mores naturales, ut ĩ l.oẽs populi, ff.de iuſt.& iu. & ibi hoc firmat Bar in repe.& eſt gl.notabi.in l.neq; pignus.§.priuatorum, ff.de reg.iu.ſolum.n.hoc ſtatutũ minuit tps à lege præfixum. nam ubi lex requirit 30 annos, ex quo non ſubeſt titulus.d.l.ſi quis emptionis, ſtatutum contentatur de uiginti: quinimò potuiſſet requirere minus tempus, puta. 10.annorum, bona fide comitãte; ad hoc quod no.Bar.in d l.omnes populi Io.An in c.2.de except. lib.6.Nec obſtat, ſi dicatur ſtatutum non requirere bonã fidem, & ſic non ualet, cum ſit peccati nutritiuum, ut no. idem Bar.in d.l.omnes populi, & Io.An.in d.c.2.quia dico ſtatutum iſtud loqui generaliter. unde in dubio debet intelligi, quod loquitur bona fide comitante: quia ſtatutum generale debet reſtringi, ut minus lædat ius commune, quàm facere poſſit, arg.in l.ſi quando, & quod ibi no. C.de inoff.teſt.per Inn.in c.cauſam, de reſcr.& præſertim hoc caſu debet recipere interpretationẽ reſtrictiuã, ne quis indebitè & cum peccato lucretur, & alter iniuſtè perdat ius ſuum, arg.in l.ut gradatim, ff.de mune.& hono.in c.cum dilectus, de conſue & hoc apertè uoluit Bar. in l.omnes populi, & in l.non dubium, C.de legi. In caſu autem noſtro non conſtat de mala fide Iacobi, & authorum ſuorum. Primò fuit per eum allegata bona fides, ut patet in actis, nec eſt opus, quod aliter probent, cum probari non poſſit: ſed præſumitur, cum agitur de præſcriptione rerum immobilium, ut no.gl.in c.ſi diligenti, & c.ſanctorum, & c.fi.de præſcr.& Bald.in l.Celſus, ff.de uſucap. & gl.in §.alie, inſti.de act.præſertim ualet ſtatutũ, cum fuerit

fuerit per Papam confirmatum. unde poteſt dici lex Papæ: quia omnia noſtra facimus, quibus authoritatẽ noſtram impartimur.l.j.C.de ue.iure enucle.& c.ſi apoſtolicæ,ed præben.lib.vj.Ex quibus omnibus infertur, ꝙ arbitratores ſeu arbitri bene fecerunt ſequendo ſtatutum loci:quia in deciſione cauſarum præferendum eſt iuri communi,ut in l.ſi fundus, ff.de eui.& l.an in totũ, C.de ædif. priua.l.j.C.de man.lib. & l.ij.C.quẽadmo. teſt.ape. 12.di. c.illud,& c.illa,& 8.di c.quæ contra mores,& l.ꝙ ſi nolit §.quia aſſidua,ff.de ædil.ædic.& l.iij.ff.de ſti.ſer.per Cy. in l.ij.C.de conſti.pecu. & in l.cũctos populos,C.de ſum. tri.& hoc apud me eſt indubitatum. ¶Ex his infertur ad deciſionem quarti dubij principalis,an dicti arbitratores dicantur fuiſſe in dolo ſequendo dictum ſtatutum &c.nã in nullo dolo poſſunt deprehendi:quinimò potius potuiſſent dolo uacare,ſi dictum ſtatutũ ſecuti non fuiſſent.dolus.n.eſt calliditas quædam ad circũueniendum & decipiendum alium adhibita,ut l.j.ff.de dolo.quæ in caſu noſtro minimè notari poteſt:quinimò præſuppoſito fine ueritatis præiudico, ꝙ ſtatutum aliquo caſu intrinſecus exiſtente non ualeret,non poſſet dici arbitratores eſſe in dolo,ſequendo ſtatutum per ſuperiorem confirmatum,cum probabilis error, qui reſultat ex ſtatuto, excuſet à calũnia & dolo.l.ij.ff.de iu.& fac.ig.ĩ c.j.de elec.lib.vj.in fin. facit quod no.gl.in c.unico, de poſtu.præla.lib.vj.& c.cũ uenerabilis, de conſue. ¶Venio ad quintum dubium, an dicta reductio arbitramẽti peti potuerit,nõ habita prius abſolutione iuramenti in compromiſſo præſtiti; & non multum inſtando,dico, ꝙ ſi allegetur fraus, & deceptio enormis,quam non commiſiſſet bonus uir,poteſt peti reductio abſq; eo,ꝙ petatur abſolutio à iuramẽto. hoc ꝓbat tex.in c.Quintauallis.& c.ueniens, de iureiur. facit.l. ſi libertus,ff.de ope.liber. Nec etiam committitur pœna in compromiſſo appoſita :quia iuramentum & pœna de non contraueniendo debẽt intelligi, ſi arbitrio boni uiri fuerit pronuntiatũ,ut probatur in iuribus ſall.no.Inn.& Hoſt.in d.c.Quintauallis,& Spe.in tit.de arbi.§.j.uer.ſed pone.Nec obſtat,ſi dicatur,ꝙ in compromiſſo fuit dictũ, ut altè & baſsè poſſent arbitri diſponere,& laudare, tollendo de iure unius,& dare alteri:quia dico,ꝙ illa uerba reſtringuntur per uerba ſequentia, dum fuit dictũ, prout eis uidebitur & placebit. quæ quidem uerba ſonant arbitrium boni uiri, & non liberam uolũtatem, ut in l.Thais. §.ſororẽ,ff.de fideicõ.lib.& l.fideicõmiſſa.§.quãquã,ff.de leg.iij.no.Bar.in l.alio, ff.de ali.& ciba.leg.& in extrauaganti,ad reprimendũ,ubi plenius,q̃ alibi,poſuit; facit gl. in c.ij.de corpo.ui.cũ ſimi.dico tñ, ꝙ ſi nõ probauerit dictus Marianus iniuſtitiam,& iniquitatẽ arbitramẽti. incidit in periuriũ,& pœnã appoſitã in cõpromiſſo: quia tunc appareret eũ iniuſte & ꝯ iuramentum proclamaſſe; quod eſt intelligendum, ſi iudex declamationis declarauerit arbitramentum eſſe æquum.Item ſi nulla probabilis cauſa excuſat d.Marianum, de quo plenè per Bar.in l.ſocietatem.§.arbitrorũ,ff.pro ſocio.plenius in l.qui Romæ.§. duo fratres,ff.de uerb.obl.& l.Iulianus,ff.de cõd.ind.regulariter fuit dictum Di.in quodam conſilio ſuo, quod refert.Io.An.in addi.Spe.in ti.de arbi.§.excipitur, uer. quod ſi compromiſſum. Ad probandum autem iniquitatem arbitramẽti non ſufficit probare, ꝙ arbitrator læſit in aliquo ius partis:quia habet à iure poteſtatẽ aliqualiter lædendi partem pro bono pacis, & tollendo,ſ.uni, & dando alteri,ut no.gl.ĩ l.ſi de meis.§.recepiſſe,ff.de arb. & no.Inn.in c.Quintauallis,de iureiu.& Bar.in d.§.arbitrorum, ẽt ſi nũquam fuiſſent appoſita illa uerba, altè & baſsè &c.quę hic fuerunt appoſita;multò ergo fortius nõ ſufficit hoc probare in caſu noſtro, ubi ultra ꝑtãtem à iure traditam fuerũt appoſita illa uerba,quæ debent aliq̃d ultra ius operari. arg.in c.ſi Papa,de priuil.lib.vj.debet ergo probari,ꝙ ita enormiter læſit, ꝙ nemo bonus uir feciſſet,ar.in d.§.arbitrorum,cum.§.ſequenti Bar.tñ ĩ d.§. arbitrorũ dixit,ꝙ debet probari læſio in ſexta parte totius,& plenius hoc proſequitur in d.§.arbitratorum; qđ mihi nõ placet,ut plenè dixi in lectura dicti ca.Quintauallis.ubi finaliter concluſi,ꝙ quando dr̃ enormis læſio, non poteſt dari certa doctrina, ſed ex uariis circũſtãtiis, bonus uir,i.iudex arbitrabitur.Nam facilius debet arbitrator induci ad dandum de iure unius alteri, qñ aliter pax ſequi nõ põt:aliter quaſi hac ratione ceſſante. Itẽ aliter, qñ ius partium eſt obſcurum,& inuolutũ, q̃ quando clarum & indubitatum.Item aliter,qñ alter eſt diues,alter pauper, & ſic de aliis circũſtantiis, quibus conſideratis habebit iudex arbitrari,an arbitramentũ fuerit æquũ, uel iniquum.¶Vltimum dubium eſt circa uires appellationis interpoſitæ à ſñia arbitramenti ad dictum gubernatorẽ,in quo poteſt de pluribus dubitari.Primò an potuerit à tali arbitramento appellari. Scđo an ad dictum gubernatorem.Tertiò an potuerũt cumulari illa tria remedia in eo, ꝙ Marianus prædictus appellauit, & petiit reduci ad bonam æquitatem, & petiit ſe reſtitui. ¶Circa primum dico, quòd an de iure communi poſſit appellari à ſententia arbitratorum, non dico arbitrorum, eſt dubium.Nam Bar.in l.fi.ff.de app.reci.tenuit, ꝙ ſic per rõnes, quas ibi proſequitur:ſed cõtrarium ipſe ſenſit in l.j. C.de arb. & idem ibi Bal.& hoc ultimum communis eſt opi.poteſt enim peti reductio, non autem poteſt interponi uerè appellatio.Ad hoc tex.in d.§.arbitrorum, iũcta.l. ſequenti melius uidetur probari in l.non diſtinguemus. §.cum quidam,ff.de arbi.ubi probatur,ꝙ iſta petitio reductionis eſt quædam ſpecies appellationis; non eſt ergo uera appellatio.ſenſit gl.in c.cauſam,de elect.& 2.q.6.c.à iudicibus, & probatur per rationem, quam ponit tex.in l.j.C.de arbi.quæ militat tã in arbitris,q̃ in arbitratoribus; unde dico,ꝙ non potuit appellari, niſi per ſtatutum municipale deferatur appellatio poſtpoſita autem diſpoſitione ſtatutaria, eſt dubium, an potuerit appellari ad gubernatorem, cum per ſtatutum debuerit appellari ad capitaneum loci. Ego puto,ꝙ de iure ciuili nõ potuerit ad gubernatorem appellari, quia non debet appellari,omiſſo medio,ad principem, uel eum qui tenet locum principis.l.imperatores,ff.de ap.Sed de iure canonico uř contrarium,ut in c.ſi duobus,de ap.ubi patet, ꝙ etiam in terris eccleſiæ poteſt appellari ad principem omiſſo medio;ergo ad ſuum locum tenentem, arg.93.diſt.c.ſi.ſtatutum ergo debet intelligi, niſi appellaretur ad principẽ, uel ad locum tenenentem.hinc dixit alibi gl.ꝙ ad legatũ Papæ põt appellari omiſſo medio,ut not.gl.in c.j.de offi. leg.& Bar.Brixi.2.q.6.c.3.licet Io.ibi tenuerit cõtrariũ: Guil.tñ in Spec.de le.§.ſupereſt, uer. illud autem, dixit de conſuetudine obſeruari,ut ad eum appelletur omiſſo medio, plenè dicit gl.in c.2.de conſue.lib.6.Et hoc ultimum mihi placet:quia concurrit cũ quolibet iuriſdictione in prouincia ſibi decreta,ut legi.& no.in c.j.de offi.le. Circa ultimum de cumulatione non eſt multum inſtandũ:quia præſuppoſito,ꝙ potuerit ad eum appellari,poſſet ita libellus appellatiuus interpretari,ut nullam cõtineat ꝯrietatẽ.debet.n.largiſſimè interpretari,ut concludat intentionẽ libellãtis, ut in l.ſi quis intẽtione ambigua,ff.de iudi.legi.& no.in c.cõſtitutus,de relig.do.põt.n. excuſari appellatio ꝑtextu ſtatuti, ſi qđ eſt. Reductionis uerò petitio põt eſſe acceſſoria ad appellationem,ut reducat

ducat ad ęquitatem uim appellationis. reſtitutio non potuit peti prætextu ſinię crialis &c. de hoc tñ non multum curandum, cũ ſatis ex pdictis conſultum ſit dictis Iacobo & ſociis. Et hęc ſufficiant. NIC. ABB. Sicu. Panor.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

PVNCTVS quæſtionis in his terminis proponitur. Quidã n Benedictus Chaterini ſuum condidit teſtamentum, & inter cætera reliquit Stephanam eius matrem, & Antoniam eius uxorem dominas, maſſarias, & uſufructuarias omnium ſuorum bonorum, dum honeſtè & caſtè uixerint, & uitã uidualem obſeruauerint in domibus ſuis unà cum infraſcriptis ſuis hæredibus. In omnibus autem ſuis bonis mobilibus & immobilibus &c. poſthumum ſeu poſthumos unum, uel plures naſciturum uel naſcituros de corpore ſupradictæ Antoniæ ſuæ uxoris, ſi ad lucem peruenerint, uel peruenerit, ſibi hæredes uniuerſales, uel uniuerſalem inſtituit, cum hac cõditione adiecta, quòd ſi quis dictorum poſthumorum moreretur in pupillari ætate, uel poſteà quandocunq; ſine filiis legitimis, &c. quòd unus moriatur alteri, & alter alteri: & ſic omnes morerentur ſine filiis legitimis, ſubſtituit eis Bellauitam eius filiam, tunc ſuperſtitem, & poſthumã, ſeu poſthumas naſcituras &c. & ſi dicti poſthumi ad lucem non peruenerint, dictam Bellauitam, & dictam poſthumã, uel poſthumas hæredes uniuerſales inſtituit, ac fecit in æquali portione, & q̃ una moriatur alteri &c. Et ſi dictus poſthumus, ſeu poſthumi, ueniret, uel uenirent ad lucem, ut ſupra dictum eſt, reliquit d. Bellauitæ, & dictæ poſthumæ ſeu poſthumabus 800 libras denar. & arneſia conſueta pro qualibet, & in prædictis eas hæredes inſtituit &c. adiecit hæc uerba. Item reliquit adueniente condõne prædicta, eccleſiæ S. Auguſtini pro anima ſua &c. centum, & quędam alia relicta fecit, ſemper adiiciendo illa uerba, aduenięte condõne prædicta. Et ultimò dixit: Item reliquit, uoluit, & mandauit dictus teſtator, euenięnte condõne prædicta, quòd reſiduum bonorum ſuorũ, deductis primò omnibus ſupradictis relictis, detur & diſtribuatur amore Dei, & pro anima ſua, & ſuorum mortuorum &c. quo quidem teſtamento facto, moritur teſtator, ſuperuiuente dicta Bellauita eius filia: deinde naſcitur poſthuma, uidelicet Dauina filia dicti teſtatoris; tandem diem ſuum clauſerunt, liberis minimè relictis. ¶Contingit de prædictis circa tria dubitari. Primò nunquid dicta legata debeantur. ¶Secundò an uſufructus dictorum bonorum dicti teſtatoris remaneat penes dictas mulieres Stephanam, & Antoniam. ¶Tertiò ſi dicta domina Antonia uxor dicti teſtatoris tranſierit ad ſecunda uota, an dicta Stephana debeat habere integrum uſumfructum omnium bonorum dicti teſtatoris.

CONSILIVM LXXVIII.

Voluntas teſtatoris obtinet primum locum in conditionibus.
Euidens uoluntas teſtatoris dicitur, quæ colligitur ex cõiecturis.

Circa primum Saluatoris auxilio inuocato, omiſſis breuitatis cã argumentis, quæ ſatis leuiter poſſent pro parte legatariorum formari, arbitror firmiter dicta legata nõ deberi ex defectu condõnis inſertæ. facit.n. condõnis defectus deficere legatum, quãtũcunq; fauorabile, ut ff. de cõdi. & demõ. quaſi p totum, C. de cõd. inſer. p totum, & extra de cõdi. appo. in c. uerum, & c. p tuas, cum ſimi. an aũt defecerit conditio legatis appoſita, q̃ dependet ab intellectu illorum uerborũ ſæpe repetitorum, uidelicet adueniente condõne prædicta: cum.n. plures condõnes teſtator appoſuiſſet, in legatis uerò nõ expreſſit, ſub qua condõne præſtari illa uolebat, ſed dixit in genere, aduenięte dicta conditione; inueſtigandum incũbit, de qua condõne intellexerit teſtator: ad quod indagãdum debemus primò
1 coniecturare mentẽ, & uoluntatem teſtõris: † quia in cõditionibus primum locum obtinet teſtatoris uolũtas, ut in l. in condõnibus, ff. de cond. & demõ. q̃ quidem põt colli
2 gi ex cõiecturis. † dr.n. euidẽs uolũtas teſtatoris, q̃ colligitur ex coniecturis, ut in l. licet imperator, ff. de leg. j. facit. l. non ad ea, ff. de cond. & demon. Item fienda eſt, quãtum fieri põt, interpretatio, ut euitetur abſurditas, & intellectus ꝯ ius, ut in c. cum dilectus, de conſuetu. & l. ij. & quod ibi no. C. de condi. inſer. In hoc autem teſtõ, teſtator præmiſerat tres principales condõnes. Prima & principalis fuit illa, q̃ ſi quis dictorum poſthumorum, ſ. maſculorũ, moreretur in pupillari ætate, uel poſteà qñcũq; ſine filiis legitimis &c. q̃ unus moriatur alteri, & ſi oẽs morerentur, ſubſtituit Bellauitam filiam ſuperſtitem, & poſthumã, uel poſthumas naſcituras &c. ¶Secunda condõ fuit, q̃ ſi dicti poſthumus, & poſthumi, primò inſtituti, ad lucem non uenirent, inſtituit uſes hæredes d. Bellauitã, & poſthumas, ſeu poſthumam naſcituram; ita, q̃ una moriatur alteri. Tertia condõ fuit, q̃ ſi dicti poſthumus, uel poſthumi, perueniret, ſeu peruenirent ad lucem, reliquit Bellauitæ, & poſthumæ dotes ſupraſcriptas, in quibus hæredes inſtituit, &c. Si.n. uolumus illa uerba poſteà in legatis adiecta, adueniente dicta condõne &c. referre ad hanc ult. condõnem, ſ. ſi poſthumus uel poſthumi peruenirent ad lucem &c. quod uř fieri debere: quia condõ ĩ dubio, refertur ad proxima, ut no. gl. in l. j. ff. de leg. præſtan. facit. l. quod traditum, ff. de cond. & demõ. certum eſt legatum non deberi: q̃a deficit illa condõ, cum nullus poſthumus peruenerit ad lucem, ſed poſthuma duntaxat, quãquam hoc capite excludantur legatarij. Mihi tñ non placet, ut ad illam condõnem debeant illa uerba referri: q̃a ſequeretur abſurditas, & eſſet intellectus ꝯ tacitã uoluntatem teſtõris. ſequeretur.n. hoc intellectu retento, q̃ pater uoluerit magis grauare filios maſculos, q̃ fœminas: quia in euentum maſculorum relinquebat legata; ſecus in euentum fœminarum, quod ſonat in abſurdum, ppter conſeruationem familiæ & agnationis. l. j. ff. de uen. inſpi. & quod no. Cy. in l. fi. C. de adul. Item eſſet prorſus contra intẽtionem teſtõris: quia magis dilexit maſculos, eos primo loco inſtituendo, q̃ fœminas, quas inſtituit in defectum maſculorũ. pterea ſequeretur abſurdum, q̃ uoluiſſet aliqd relinquere in effectu filiis maſc. cum mandaſſet in euentum dictę condõnis reſiduum bonorum ultra legata diſtribui in pauperes; quod non eſt uerosimile 17. q. 4. c. fi. & ĩ authẽ. ſi qua mulier, & ibi no. C. de ſacroſ. eccl. Prætereà oriretur ex hoc intellectu quędam condõ contra l. non ad ea, ff. de cond. & demõ. Reiiciendus ergo eſt hic intellectus. Si aũt uolumus illa uerba, condõne adueniente &c. referre ad aliam condõnem, q̃ eſt in medio. ſ. q̃ ſi poſthumi ſeu poſthumus non naſcerẽt, inſtituebat filias fœminas &c. etiam ſequitur abſurditas: quia eo caſu inſtituit purè filias fœminas, nihil eis plegãdo. unde ſi legata haberent hoc caſu locum, ſequeretur q̃ nihil remaneret filiabus, cum mandet oĩa in euentum condõnis diſtribui pro aĩa; quod profecto non eſt uerisimile, arg. ĩ d. c. fi. 17. q. 3. ubi dicit tex. Qui, exhæredatis filiis, eccleſiam inſtituit hæredẽ, alium quærat, q̃ ſuſcipiat, q̃ Auguſtinum; imo Deo ppitio neminem inueniet &c. Pręterea hoc uř contra mentem teſtõris, qui poſt filios maſc. prædilexit filias fœminas, ut ibi patet in ſubſtõne, & ſecunda inſtõne; ergo non eſt uerosimile, q̃ uoluerit eas in effectu excludere propter legatarios, cum etiam non ſit uerosimile, q̃ quis uoluerit alios præferre propriæ ſoboli;

quinimò impropriantur uerba, ut propria ſoboles præferatur, ut in l.cum acutiſſimis, C.de fideicō.& in l.generaliter, C.de inſti.& ſubſt. Præterea, ſi hunc intellectum habuiſſet teſtator, reliquiſſet filiabus ſaltem dotes ſuas, ſicut fecit in caſu, quo uoluit bona ꝑuenire ad filios maſculos. Reſtat ergo concludere neceſſariò, ut illa uerba, adueniente dicta conditione &c. referantur ad primam conditionem, ſ.ad caſum, quo poſthumus ſeu poſthumi naſcerentur, & morerentur ſine liberis; quo caſu ſubſtituit filias. Et ꝙ ſit iſte intellectus capiendus, probo multipliciter. Primò ex proprio ſignificatu uerborum. cum enim teſtator in nulla parte teſtamenti dixerit, ꝙ relinquebat ſub condōne, niſi in illa prima parte, ut patet ex tenore teſtamenti; ergo illa uerba, adueniente dicta conditione, &c. debent referri ad illam primam partē. uerba.n.expreſsè hoc innuunt, nec ꝯria intentio apparet; ergo à uerbis non eſt recedēdum, ut in l.non aliter, ff.de lega.iij. ꝑſertim hoc dicendum in diſpōne idiotarum, q̄ nō capiunt, quid ſit conditio, niſi exprimatur ſpāl'r. Et uerba debent intelligi aliq̄n groſſo modo ſēm qualitatem loquentis, ut legit̄ & no.in l.ſi ita ſtipulatus.§.his quoque, ff.de uerb.obl. facit.l.Labeo, de ſupel.leg. & c.ex literis, de ſpō.cum ſimi. Præterea, & ſecundò ex hoc intellectu nulla ſequitur abſurditas, cum in hoc caſu filiabus reperitur prouiſum de dotibus ſuis; vnde non eſt abſonum, ꝙ teſtator noluerit, filiis maſculis mortuis, bona diſtribui ī legata ad pias cauſas, arg.in d.aut. ſi qua mulier: ſed propter honorem noluit filias ſubſtitutas, & ſēm hunc intellectum teſtator prouidit filiis maſc. ut peruenièntes ad lucem haberent oīa bona, prouidit filiabus de dotibus, & aīæ ſuæ poſt mortem filiorū maſc. Tertiò hic intellectus capiendus, & cæteris præferendus eſt, ut euitetur omnis abſurditas, & iuris ꝯuentio, iuxta no.per Bar.in l.oēs populi, ff.de iuſt.& iu. & in l.quod Labeo, ff.ad Carbo.& ꝑpter abſonum intellectum euitandum debet fieri relatio ad remota, ut no.in cle.ne in agro.§.cæterū, de ſtatu reg. facit.l.non ad ea, ff.de cond.& demon. & quod no.Bar.in l.talis ſcriptura, ff.de leg.j. & in l.prætor, ff.ui bo.rap. cū ſimi. cum ergo hic defuerit illa conditio: quia filij maſc. nōn fuerunt nati, ſeu natus; ergo deficiunt illa legata. Et ſi diceres, quare non debeant legata hoc caſu, cum filiæ reperiantur inſtitutæ, ſicut debent̄ in alio, cum ſint ſubſtitutæ præmortuis maſc. cum in oēm euentum bona ueniant ad ipſas filias, & paria ſint, ꝙ filij non naſcant̄, uel ꝙ moriātur in pupillari ętate; dico diuerſitatis rōnem eſſe: quia, filiis maſc.natis, teſtator prouiderat filiabus de dotibus; iō non mirum, ſi uoluit bona diſtribui in legata ad pias cauſas: ſed, eis non natis, non erat prouiſum filiabus de aliquo; iō uoluit bona diſtribui in pauperes, & legata. Præterea magis quis diligit fœminas, q̄n nunquam habuit maſculos, q̄ poſt natiuitatem maſculorum; vnde filiis maſc.non natis inſtituit ſimpl'r fœminas: eis uerò natis ſecus. Concludo ergo, ꝙ in caſu ſupraſcripto dicta legata non debentur ex condōnis defectu. ¶Ad ſecundum dubium, nūquid dictis duabus Stephanæ & Antoniæ debeatur uſuſfructus bonorum dicti teſtatoris, uidetur primò ꝙ ſic: quia licet ꝑ illa uerba, relinquo talem dominā, maſſariam, & uſufructuariam oīum bonorum meorum, ex cōi conſuetudine, & interpretatione debeant̄ ſolùm alimenta, liberis hæredibus inſtitutis, ut no.gl.& doct.in l.vnica, C.ſi ſecundò nup. tñ, q̄n prædicto modo fit legatum ſub condōne, puta ſi caſtè & honeſtè uixerint &c. & hæreditas peruenit ad extraneos, debetur integer & plenus uſuſfructus legatariis, ut plenè Bar.ī l.Titia cum teſtamento.§.fi.ff.de leg.ij. cū ergo in caſu noſtro, mortuis filiis, hæreditas peruenit ad non liberos teſtatoris: ergo debetur illis integer bonorum uſusfructus. ¶In ꝯrium ꝙ nihil debeatur, facit quia prædicta ꝓcedunt, q̄n fuit legatum purè prædictis uerbis factum: ſed in caſu noſtro fuit adiectum, ſi cum filiis ſuis in domibus teſtatoris māſerit; vnde cum deficiat hæc ultima condō propter mortem dictarum pupillarum; ergo nihil eis debet̄. nec obſtat, ſi dicatur, ꝙ per iſtos legatarios non deficit: quia quo ad nullitatem relicti paria ſunt, ꝙ conditio deficiat pro parte legatarij, uel caſu fortuito, ut probatur.C.de cond.inſer. l.ſi à condōne, iuncta.l.ſeq.ut & ibi per Bar. Ad idem, qđ legitur in l.Męuia, ff.de annu.leg. & in l.Caio, ff.de ali.& cib.leg. & profectò hæc pars eſſet uerior, ſi fuiſſet purum legatum uſufructus: attamen quia in caſu noſtro fuit legatum cōmuni conſuetudine & interpretatione alimentorum tñ, cum relictum fuit, dum caſtè & honeſtè uixerint cum filiis teſtatoris iuxta no.in d.l.vnica, C.ſi ſecundò nup.& d.l.Titia cum teſtō.§.fi.ſpāle eſt fauore alimētorum, ut non extinguatur, etiam per caſum fortuitum, ſeu ꝑ mortem illorum, cum quibus debebāt habitare. ſatis.n.eſt, ꝙ nō deficiat per legatarios, ut eſt tex expreſſus in l.illis liberis, ff.de ali.& cib.leg. & utrobiq; hoc firmat Bar. ¶Ex quibus concludo, ꝙ etiam poſt mortem filiarū debentur dictis dominabus alimenta, quæ debent exhiberi ſēm facultates defuncti, & charitatem, quam habuit teſtator in legatarios iuxta id, quod plenius legitur, & no ta in l.pen.ff.de ali.& cib.leg. ¶Et per hæc deciditur tertium dubium, ꝙ ſi do. Antonia uxor teſtatoris tranſit ad ſecunda uota, nunquid accreſcat dñę Stephanæ matri teſtatoris; & certè dico ꝙ non, ſed ſolùm debentur alimēta ſicut prius: q̄a in alimentis non habet locū ius accreſcendi, etiam ſi uſufructus alicuius prædij eſſet relictus ꝑ alimentis: ſed pars deficientis accreſcit hæredi, ſeu ꝓprietario, ut eſt tex. ualde no. in l.dñs, ff.de uſufr. facit qđ no. in l.illis liberis, ff.de ali.& cib.leg. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

STANTE ſtatuto, quo cauetur, quòd vir lucretur tertiam partem dotis, vxore præmoriente ſine filiis, ſi uxorem duxerit ad domum, & cum ea habitauerit, uel ad habitādum ierit cum ea &c. Quæritur an is, qui duxit mulierem per uerba de præſenti, eamq; traduxit ad domum ſuæ ſolitæ habitationis, & cum ea familiariter habitauerit, gaudeat beneficio ſtatuti, prædicta coniuge, ſeu ſponſa decedente in domo ipſius uiri ante, quàm matrimonium eſſet carnali copula conſummatum.

CONSILIVM LXXIX.

1 *Hæc uerba, maritus, & uxor, quandoq; capiuntur ſtrictè, quandoque largè, quandoque largiſſimè.*
2 *Sponſa dicitur quaſi promiſſa.*
3 *Significatū debet ceſſare, ceſſante ratione ſtrictiſſimi ſignificati.*

CHriſti eiuſq; matris nominibus inuocato, Videtur primò ꝙ non: quia ſtatutum facit mentionem de uxore, & uiro: ſed appellatione uxoris & uiri quandoque intelliguntur illi duntaxat, qui matrimonium conſummauerunt per carnalem copulam, ut probatur in cap.ex publico, in fi.de conuer.coniug. tunc enim matrimonium eſt perfectum quo ad ſui eſſentiam, & ſignificatū, ut in c.debitū, & c.nuper, de big. facit quod no.gl.in c.quapropter.27.q.2. Quandoq; uerò intelliguntur illi, qui contraxerunt per uerba de pręſenti dūtaxat citra carnalē copulā, ut probatur in l.cui fuerit,

ſuerit,ff.de cond.& demonſt.& l.3.ff. de dona. inter vi. & uxo.iuncta.glo.in uerbo,concubinę,& inſtit.de nup.§ nuptias,& ibi bona glo.probatur ēt per multa iura canonica,quibus cauetur,q; ſolus cōſenſus de præſenti facit matrimonium quo ad ſui eſſentiam,& poſſunt illi dici maritus & uxor,ut in c.fi.de ſponſa.duo. &.27.q.2.c. ſufficiat, & c.cum initiatur,cum multis terminis ibi ſequentibus, probat ēt diffinitio matrimonij,quæ habetur,& declaratur per gloſſ.ea.cauſa & q.in pri in.& inſtit.de nup in prin. ubi bonus tex.cum gloſſ.facit etiā c.unicum,de uoto,lib. vj. Quādoq; uerò uerificātur illa uerba,maritus & uxor, in ſponſis de futuro dumtaxat ex quadam benigna interpretatione,ut eſt tex.not.in l. non ſine, C. de bonis, quæ lib.¶†Ex qbus pōt inferri,q; hæc uerba,maritus & uxor, quandoque capiuntur ſtrictè,& ſignificantur illi,qui matrimonium conſummauerunt. Quandoque largè & denotantur illi,qui matrimonium per uerba de præſenti dūtaxat contraxerunt. Quandoq; largiſſimè, & cōprehenduntur ſponſus & ſponſa per uerba de futuro. Cū ergo in caſu noſtro ſumus in materia pœnali, cum ſtatutum diminuat patrimoniū mulieris.l.iij.ff.de dam.infec.no.Io.An. in c.fi.de elec.lib.vj.Item eſt odioſum,quatenus deuiat à diſpoſitione iuris,ſecundū quam nihil lucratur maritus, mortua uxore,ut in c.j.& c. nuper, de dona. inter uir. & uxo.& de dote poſt di.reſti.C.de rei uxo.ac.l.una,debent uerba ſtrictiſſimè interpretari,ut minus, quā fieri poſſit, recedatur à iure cōi,& alter lædatur,ut in c.j.& ij de fil. presby.lib.vj.& l.ſi pſes,& l.interpretatione,ff.de pœnis, &.l.3.§.hæc aūt uerba,& qd ibi no.ff.de neg.geſt.,& c. cū dilectus,de conſue.regula,odia,& regula,in pœnis,de regu.iu.lib.vj cum multis ſimilibus.Intelligatur ergo in materia nr̃a in ſtrictiori ſignificatu,& ſic intelligat̃ de illis,q; matrimoniū conſummauerunt.Sed his nō obſtantibus,cōtrarium arbitror in caſu noſtro de iure preualere,ut.ſ.dictus uir,qui contraxit per uerba de præſenti.& eam traduxit in domū ſuam,& cum ea familiariter habitauerit, gaudeat beneficio ſtatuti præallega.Moueor primò,quia ad hanc interpretationē faciendā uerba ſtatuti non reſiſtūt: imò omninò ſuadent.Requirūt.n. dicti ſtatuti uerba tria. Primò q; ſit uxor. Secundò q; ſit ducta ad domum uiri. Tertiò q; cū ea habitauerit uel ad habitandū cū ea iuerit;quæ quidē uerificata prorſus fuerunt in caſu noſtro. Primò enim uxor eſt,ex quo cum illa cōtraxit matrimonium per uerba de præſenti,licet illā non cognouerit, ut in iuribus ſuperius allegatis; & iſte poteſt dici uir illius mulieris,ut etiam probatur in euangelio,Genuit Ioſeph uirum Mariæ:alibi angelus,Noli timere Ioſeph accipere Mariam coniugem tuam &c.quæ uerba tranſumptiuè habentur in c.Ioſeph,& c.priuſquam.27.q.2.ubi apertè deciditur,q; ex quo interuenit conſenſus de præſenti,maximè ſecuta communi habitatione, poſſunt dici maritus & uxor,ſeu uir & coniunx,ſicut in coniugio, quod uerū fuit inter beatam Mariam,& Ioſeph,licet nunquā interuenit carnalis copula,ut ibi,& in c.omne itaq;,ea cauſa & quæſtio.hoc apertiſſimè fuit de mente huius ſtatuti, in quo appellatur uxor ante quàm ſit ducta, & ſic ante ſecutam carnalem copulam,ar.in c inſtitutum,ea.cauſa, & q. non .n.poteſt dici ſponſa,ex quo interuenit conſenſus de pſen
2 ti:†Quia ſponſa dr̃ quaſi promiſſa. dicuntur.n. ſponſalia pondeo ſpondes:quod idem eſt,quod promitto promittis,ut legitur & nota.in c.noſtrates.35.quæſtio.5.& ſuper rubrica de ſponſa.ſed ex quo contractum eſt matrimonium,non poteſt dici promiſſa,ſed coniugata & uxor.d.l. non ſine,C.de bonis quæ liberis,& d.c.ſufficit, cum alijs iuribus ſuperius allega. Secundò iſta mulier fuit ducta ad domum.Tertiò habitauit cum uiro ſuo,licet non fuerit cognita carnaliter. nam ad ſignificatum huius uerbi, cohabitauerit,non requiritur carnalis copula, ſed conſortium communis habitaculi, ut probatur expreſsè in materia noſtra in d.c.priuſquàm.27.q.2. Ex quo ergò uerba hanc interpretationem important,nec conſtat de contraria intentione ſtatuentium,nō eſt à uerbis recedendū. l.non aliter,ff.de leg.3.& ſufficit ita ſcriptum eſſe.l. proſpexit,ff.qui & à qui.& c.ſcriptum eſt vi.quæſtio.iij. quinimò ſi uolumus coniecturare rationem & mentem ſtatuentium,non deuiabit à ſupraſcripta interpretatione, ſed potius illam corroborabit.licet enim in dicto ſtatuto nō ſit expreſſa aliqua ratio:tamen licitum eſt coniecturare rationem naturalem, quæ potuit mouere ſtatuentes, & ſecundùm illam coniecturam poſſumus,& debemus ſtatutū extendere,uel reſtringere,ut not.Bald.in l.maximum uitium, C.de libe.præte.& in l.ſcire oportet, ff.de excu.tuto.& Cy.in l.non dubium,C.de legi.facit quod no.Di.in regula ſi.de regu.iur.lib.vj pro hoc tex.in d.l.ſcire.§.ſufficit.ubi allegatur naturalis iuſtitia ad coniecturandam mentem diſponētis,& illa debet præſumi ratio legis,qua uero ſimiliter fuit motus diſponens,ut no.gloſſ.in l.tale pactum,ff.de pact.ſed ratio ſtatuti deferentis lucrum,ſoluto matrimonio,uiro,& non uxori nō pōt dici,q; ſit propter copulam carnalem:quia hæc ratio reperitur pariter in utroque,non autem quo ad debitum carnale ad paria iudicantur,ut in c.quanto,& c. gaudemus, de diuor.imò potius deberetur lucrum uxori, quæ perdidit uirginitatē,quæ eſt altera dos,& multa ſeruitia uiro impēdit,præſertim circa ſobolem,ut in l.aſſiduis,C.qui po. in pig. ha. nec uirginitas pōt amplius reſtitui.32.q.5 c. Paulus.nec poteſt coniecturari,q; fuerit propter affectionem coniugalem,ſeu reliquias matrimonij ſoluti:quia hæc ratio ēt militat in uxore.hinc eſt,quod lex non uult ualere pactū de lucro captando,quin ſit utriq; coniugi commune, ut in c.fi.de dona.poſt di.reſti.facit quod habetur in authē. de æquali do.§.hoc igitur, & in authen. ſed iam neceſſe, C.de dona.ante nup.non ergo poteſt aſſignari alia bona ratio,niſi quia maritus ſuſtinendo onera matrimonij incurrit multa dāna.& licet ad hæc ſupportanda habeat dotem,ut in c.ſalubriter,de uſur.&.l.ſi cōſtante,ff.ſol.matrimo.tñ ut plurimum nō ſufficit dos ad hæc onera: enim tanti ſunt ſumptus in ueſtibus,& ornamētis, q; dos millis cōſumit.Hanc rōnē poſuit Bal.in l.nō ſine pal. & Bar. in tractatu de duobus fratribus.ubi per hanc rationē dixit notabile uerbum,q; ſi pater ſuſtinuit onera matrimonij ipſius,q; illud lucrum,quod acquiritur marito uigore ſtatuti,cedit patri:quia uidetur ꝓuenire ꝓpter bona paterna,ex quibus ſuſtinet onera ipſius matrimonij;& ſic uides q; non habet reſpectus ad copulā: aliàs pater nihil lucraretur,q̃ qdē nō reperitur in caſu noſtro.Nā,ut preſupponitur in caſu,uir duxit mulierem ad domū,& faciebat oēs expenſas,ſicut ſolet facere maritus uxori ſecū cohabitāti:ꝑparauerat,ut audio,multas ueſtes,& multa ꝑparatoria fecerat,ut cū ea poſtea cū ſolita ſolēnitate connubiorū matrimoniū conſummaret;debet ergo gaudere bñficio ſtatuti, cū uerba & mens ſtatuti naturalis ſuadeant, ad idē text & ibi expreſsè tenuit Bal.in l.deo nobis.C.de epi.& cle.ſtatutū.n nō requirit traditionem cum ſolēnitate:ſed ſolū cōtentatur,q; fuerit ducta,& cum ea habitauerit quia per cohabitationem ſuſtinent onera matrimonij: imò plus dicit ſtatutum,ſ.ſufficere,q; iuerit uir ad cohabitandū cum ea:quæ uerba ſunt multū pōderanda.innuūt .n.q; licet nō multū cohabitauerit:tamen,ex quo iuit animo cū ea habitādi,gaudet bñficio ſtatuti,& ſic nō reqrit,

ꝙ fecerit multas expenſas in ducendo, uel cõmorando. ſi
enim maritus iuit ad habitandum cũ ea, non eſt opus ſo-
lẽni traductione,& nihilominus ſtatutum defert lucrum
marito.ergo præcedens pars,q̃ loquitur,qñ mulier ducit
ad domum mariti,ut cum eo habitet,debet intelligi etiã
ſine ſolẽni traductione . contentatur.n.ſtatutum de effe-
ctu, & non curat de modo . hæc ultima cõſideratio eſt ꝑ-
fectò optima in fauorem uiri . nam rõ ſtatuti debet eſſe
vniformis,in c.maiores,de baptiſmo,cum ſim. Non obſt.
motiuum ſuprà in ꝯrium formatum. procedit.n.qñ quæ-
ritur de matrimonio propter ſuam perfectam ſignifica-
tionem. quo caſu intelligi debet de conſũmato : q̃a tunc
habet ſuum perfectum ſignificatum, ut in iuribus ibi all.
ſecus, qñ fit mentio de matrimonio,ſeu de marito & uxo
re ad alium finem,ut contingit in caſu noſtro. tunc.n.uer
ba accipiuntur propriè:quia non ſubeſt ratio capiendi il
3 lud ſtrictiſsimum ſignificatum. † Nam,ceſſante ratione il
lius ſtrictiſsimi ſignificati, debet ceſſare illud ſignifica-
tum.c.cum ceſſante, de appel.cum ſimi. at in caſu noſtro
non fit mentio de marito, & uxore propter ſignificatum
perfectum matrimonium, ſed propter onera matrimo-
nij,ut prædixi. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS *in effectu contingens, ſuper quo quid ius poſtu-
let, quæritur, talis eſt. Quondam Angeletus Hebræus conuenit
cum magnifico communi Florentiæ pro certa pecuniarum quan-
titate annuatim dicto cõmuni Florentiæ ſoluenda, ut poſsit liberè
ipſe , ſuiq; filij , & hæredes , famuli , factores, ac ſocij habere
præſtum, & illum exercere in terra Collis pro tẽpore quinque
annorum. Item quòd liceret dicto Angeleto ſuos ſocios nominare
intra certum tẽpus in capitulis contentum : demum ante, quàm
ſocios nominaret, dictus Angel. uita functus eſt ; quæritur, an
liceat hæredibus dicti Angeleti ſocios nominare, cum ſint intra
tempus, quò liceret dicto Angeleto, ſi uiueret, nominare?*

CONSILIVM LXXX.

1 *Nec uenditio, nec locatio conſtat, ſi pretium, ſeu merces fuit re-
poſita in arbitrio tertij.*
2 *Teſtator ſi dixit inſtituo talem hæredem ſub conditionibus infra
ſcriptis, ſi poſteà nullam conditionem expreſsit, ualet hære-
dis inſtitutio, ac ſi purè fuiſſet facta.*
3 *Arbitrium ſi apponitur rei ſubſtantiatæ, deficiente arbitrio, nõ
expirat id, quod principaliter agitur.*
4 *Iudicium hæredis non eſt iudicium defuncti.*
5 *Regula, quòd omnis pactio, ſiue conſiſtat in dando, ſiue in fa-
ciendo, ſiue ſit mixta, tranſit in hæredem, ne iudicium de-
functi per uarias ſimultates corruat, quomodo intelligatur.*

OMnipotentis Dei poſtulato ſuffragio, ꝓ
deciſione præſentis ma
teriæ duo ſunt principalr̃ examinanda. Primũ,
nũquid per mortem dicti Angeleti ante nominationem
ſociorum factam dictus contractus penitus corruerit, ut
hincinde nulla remanſerit obligatio ? Secundò præſup-
poſito, ꝙ principalis contractus cum dicto Angeleto ini-
tus,manſerit,& tranſiuerit in hæredes ipſius Angeleti,an
liceat ipſis hæredibus ſocios iuxta pacta,& capitula con-
uenta nominare, & hoc intra tempus, quo licuiſſet dicto
Angeleto illos nominare? ¶ Venio iuxta ordinem ad pri
mum, & uidetur ꝙ per d. Angeleti mortem dictus con-
tractus penitus ſit annullatus per l.fi.C.de contrah.emp.
& l.ſi merces, in princ.ff.locati. in quibus iuribus patet,
1 † ꝙ nec uenditio,nec locatio conſtat,ſi pretium ſeu mer
ces fuit repoſita in arbitrio tertij,illo nolente,aut nõ ua
lente ſuum arbitrium & iudicium declarare, quaſi loca-
tio, uel uenditio ſit facta ſine mercede, ſeu ꝓtio, ſine q̃-
bus talis ꝯtus conſiſtere non põt, inſti.de emp.& uend.§.
pretium. Sed in caſu noſtro mortuus eſt d.Angeletus, q̃
debebat ſocios nominare,ſine quibus contractus non ui-
detur conſiſtere; ergo dictus contractus prorſus corruit.
¶ Sed his non obſtantibus, contrarium arbitror firmiter
de iure præualere . Moueor principalr̃, quia in caſu no-
ſtro ꝯtus fuit firmus in perſonam d.Angeleti, qui erat
principalis in conuẽtione illa, ut clare colligitur ex te-
nore dictorum capĩorum.ipſe.n.pro ſe,& ſuis hæredibus
ſe obligauit firmiter ad ſolutionem annuatim faciẽdam
dicto cõmuni Florentiæ; & uoluit, ꝙ illa capitula inita
cum factore ſuo ſeruarentur pro ſe, & ſuis hæredibus.
Item clarius colligitur ex alio capitulo, quo cauetur, ꝙ
non liceret dicto Angeleto ſocios nominare, niſi uſq; ad
certum tempus ; & ſic eo non nominante,remanebat con
tractus ualidus ꝓ eo dñtaxat,& ſuis hæredibus. Cũ ergo
ꝯtus habuerit ſua ſubſtãtialia in perſonam d.Angeleti,
licet aliqua accidentalia circũferentia eſſent per d.Ange
letum intra certum tẽpus exprimenda, nõ debet irritari
contractus, ſi illa accidentalia non interueniant,i.ſi ſo-
cios nõ nominauerit; hoc uŕ optimè in ſimili probari in
2 l.pen.C.de inſt.& ſubſt.ubi patet,† ꝙ ſi teſtator dixit,in-
ſtituo talem hæredẽ ſub condõnibus infra ſcriptis : poſteà
tñ nullam condõnem expreſsit,perinde ualet hæredis in-
ſtitutio,ac ſi purè fuiſſet facta hoc etiam ꝑ illum tex.fuit
generalr̃ de mente Bal.in l.fin.C.cõia de leg.ubi uoluit,
3 † ꝙ ſi arbitrium ponitur rei ſubſtantiatæ.i.perfectę, pu-
ta ĩ acceſſoriis deficiẽte arbitrio non expirat id, qđ prin
cipalr̃ agitur, ad qđ etiam facit.l.officio,ff.de ꝯh.empt.
ſecus,ſi apponitur rei ſubſtantiandæ.i.ꝯtui faciẽdo; quo
caſu ꝓcedit ꝯrium ſ formatum. Nam ſine pretio non po
teſt dici emptio,nec locatio,ut in iuribus præall. meritò
per mortem illius,qui habebat arbitrari ſubſtãtialia cõ-
tractus,expirat contractus: quia hoc caſu à perſona arbi
trante non receditur.l ſi quis arbitratu,ff.de uerb.obli.
ſed in caſu noſtro ſecus eſt: q̃a ſocij non erãt de ſubſtan-
tia illius contractus, cum dictus Angeletus ſe principa-
liter obligaſſet, & ſociorum noĩatio fuit poſita in optio-
ne ſua;vnde uiuens potuiſſet aliquem noĩare, contractu ĩ
ſuo robore permanente,ut clarè colligitur ex dictis ca-
pitulis. Concludo ergo quo ad primum, ꝙ contractus il
le remanſit ualidus, & tranſiuit in hæredes Angeleti, cũ
pro ſe & ſuis hæredibus conueniſſet. ¶ Idem etiam fuiſ-
ſet, ſi expreſſè non feciſſet de hæredibus mentionem: q̃a
regulariter omnis contractus tranſit in hæredem actiuè
& paſsiuè, licet de eo non fuerit cautum, ut in l.ueteris,
C.de contrah.& cõmit.ſtip. & l.ſi pactum,ff.de proba. cũ
ſimili. ¶ Circa ſecundũ magis dubitabile, an poteſtas no-
minandi ſocios tranſiuit in hæredes d Angeleti, ex quo
contractus principalis in eos trãſit. Videtur primò ꝙ nõ:
quia cum illa nominatio dependeret à iudicio,& uolun-
tate dicti Angeleti non poteſt tranſire in hæredem: quia
hæres non põt interpretari uoluntatem, & iudicium de-
functi, ut no gl.in l.idem Põponius ſcribit, ſi frumentũ,
ff.de rei uend. & l.inter ſtipulantem.§.j.ff.de uerb obl.
4 Probatur ratione. † Nã iudicium hæredis non eſt defun-
cti,cum ſit magna inter eos differentia.l.ſi non ſortem,§.
libertus,ff.de cond.indeb. & l.inter artifices,ff.de ſolu.
Hinc eſt, ꝙ cõmuniter dicũt doct.ꝙ ubicũq; aliquid in-
hæret meræ perſonæ contrahentis, illud non tranſit in
hæredem, ut not.Bart.in l.ea.ff.de uerbo.oblig. & in l.ſi
deceſſerit,

deceſſerit,ff. qui ſatiſd.cog. probat in l.una.§.ne aũt,de cadũ.tollen. Sed ɔ̃riam ſnĩam arbitror in caſu noſtro de iure ueriorẽ. Moueor principaliter per.l.ueteris, C.de ɔ̃hen.& cõmit.ſtip ubi datur regula,† q̃ oĩs pactio,ſiue cõſiſtat in dando, ſiue in faciendo, ſiue ſit mixta tranſit in hæredẽ,ne iudicium defuncti per uarias ſimultates corruat & eſt de mente illius tex.q̃ omne id,qđ cõmode põt adimpleri per hæredẽ, ſicut ꝑ defunctũ, tranſit in hæredẽ;ſicut,ex quo ɔ̃ctus & facultas exercendi præſtũ tranſit in hæredẽ,ut.ſ.dictũ eſt,præſuppoſita ualiditate ɔ̃ctus ergo & poteſtas contrahendi ſocietatẽ, & per conſequens ſocios nominandi.non'n apparet,quare hoc debeat magis conuenire dicto Angeleto defuncto,q̃ ſuo hæredi; ꝑ hoc facit theorica Bar. in l.ſi qs arbitratu, ff.de uer.obl. in illa q̃ne, an compromiſſum factum tanq̃ in arbitrum, tranſeat in hæredem, cum alias factum tanquam in arbitrum non tranſiret, ut in c.ſi.de arbi.& in l.diẽ proferre.§.j.ff.eo. Et concludit,q̃ aut aſſumitur arbiter ſuper cõtractu celebrãdo;& nõ tranſit,ſicut dr̃ in arbitrio;aut aſſumit̃ ſuper iam celebrato,puta ſuper acceſſoriis; & tunc ſicut ɔ̃ctus ipſe tranſit in hæredẽ,ita & ipſum compromiſſum rõne acceſſorij, arg.in l.fundi uenditor.ff.de ɔ̃h.em. & in c.ſi ſuper gratia, de offi dele.lib.6. Idem dicendum in ſimili, quod cum nominatio ſociorũ ueniat acceſſoriè ad ɔ̃ctum principalem,qui trãſit in hæredem, debet ipſa nominatio trãſire;qđ uidetur expreſsè de mẽte Bal poſt Butr.in d.l.fin.C.cõia de leg.ubi uolunt, q̃ ex quo ɔ̃ctus non corruit deficiente arbitrio, qa arbitrium uerſatur circa accidentalia;põt ſuppleri,q̃ ipſi ɔ̃ctui deeſt.Præterea ad hanc ſnĩam adduco theoricã Bar.in l.ſi quis à filio.§.fi.ff.de leg.j ubi apertè limitat illã regulam uulgatã,q̃ hæres non põt interpretari uoluntatẽ, & iudicium defuncti,ut habeat locũ, qñ ex illa interpretatione reus uenit condẽnandus, ſeu poſſet dãnum pati,ut tolleret alteri defenſio;quibus caſibus dicũtur procedere ɔ̃ria: ſecus aũt, ubi ex illa declaratione nemo uenit cõdẽnãdus, uel dãnificãdus,licet fortè poſſet per interpretatione reſtringi lucrũ, ut optimè probatur in d.l.ſi quis à filio.ubi apertè colligitur, q̃ ſi defunctus legauit alicui Stichum ſeruum, & nõ apparet, de quo Sticho ſenſerit, cũ plures haberet ſeruos eiuſdẽ noĩs,declaratio ꝑtinet ad hrdẽ; q̃ declarando põt reſtringere lucrũ legatarij: qa forte teſtator ſenſit de meliori, & hæres poterit eligere mediocrẽ,ſeu uiliorẽ. Si ergo hæres declarat uoluntatẽ defuncti,ubi põt alter aliquale intereſſe ꝑtẽdere, puta circa maius lucrum, ergo fortius debet in caſu noſtro hæres dicti Angeleti poſſe declarare ſocios ſuos,cũ nullum intereſſe poſſit inter uoluntatẽ defuncti, & hrdis cõitas Florentiæ ꝑtendere. Ad idẽ facit optimè.l.fi.C.cõia de lega.pall. ubi ſi teſtator legauit alicui unũ ſeruũ, & dedit optionẽ tertio,ſi ille nõ uult,aut nõ põt,quia mortuus eſt, eligere,deuoluitur ptãs eligendi ad ipſum legatariũ,de cuius cõmodo principal̃r agitur.ita dicamus in propoſito,q̃ cũ defunctus Angeletus nõ ualeat ſocios noĩare, debet ptãs contrahendi ſocietatẽ,& ſocios noĩandi tranſire in hæredẽ,ad quem tranſit dictus contractus principalis,& ipſius commoditas;nec debet quis admitti ad ɔ̃dicẽdum, quod ſibi non prodeſt, & alteri nocere intendit.l.j.§.denique, ff.de aqua plu.arc.& hæredes & defunctus cenſentur eadem perſona,in aut̃.de iureiu.quod præſta.ab his,maximè cum filius eſt hæres.l fi.C.de impub.& aliis ſubſti.& 35.q.3.§ Hac authoritate.nec ob.ſi dicatur, q̃ ſaltẽ debet adiri bonus uir,i.iudex, ut ſocios declaret: non autẽ debet hæres declarare,ut d.l.officio,ff de contrahen.em. & l.domum,eo.ti.quia dico illud procedere, qñ quis arbitraretur ad cõmodũ proprium, & in alterius præiudiciũ;quod in caſu noſtro ceſſat: tũ qa nõ agitur de præiudicio cõitatis Florẽtiæ: tũ quia in caſu noſtro nõ tertius, ſed ipſe Angeletus habebat noĩare. unde ſicut defunctus poterat nominare,& ita ipſe hæres debet poſſe. Abſurdũ enim eſſet,q̃ iudex deberet nominare ſocios, cum ſocij eliguntur ex ſpontanea uoluntate,adeò,quod nemo põt ſuis hæredibus imponere, ut certos ſocios habeant.l.nemo poteſt, & l.adeò, & l.cum duobus.§.idem reſpondit, ff.pro ſocio. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

EX themate mihi narrato tria in effectu dubia ueniunt diſcurrẽda ad claram facti deciſionem.¶ Primum, nunquid dictus ſer Stephanus debuerit, ſeu potuerit ſepeliri in loco ſacro, cum diceretur fœnerator per publicam famam, ac etiam de fœnore probari poteſt per teſtes, quibus fuit fœneratum.¶ Secundum, præſuppoſito, quòd non debuerit in loco ſacro ſepeliri, an debeat nunc exhumari, & de loco ſacro procul, abiici, ſi probari poteſt eum fuiſſe uſurarium in uita modo prædicto. ¶ Tertium dubium, ad cuius inſtantiam, ſeu accuſationem, uel proceſſum poterit iſta exhumatio fieri.

CONSILIVM LXXXI.

1 *Fama cum aliis adminiculis ſufficit ad probandum [illegible] uſurarium manifeſtum.*

2 *Poſſeſſio diuturna ad hoc, ut probetur, non obſtat, ſi unus teſtis dicat de uno tempore, alius de alio.*

3 *Mulier palam dicitur, quæſtum facere, licet in publico ſe nõ proſtituerit, ſed in domo ſua, uel alterius cuilibet indifferenter poſtulanti.*

4 *Eps poteſt exercere pœnas Lateran.concilij contra uſurarios.*

5 *Legatus, etiã Cardinalis, non poteſt diſpenſare contra concilium.*

IEſu Chriſti Saluatoris præſidio prius deuotè inuocato, Videtur q̃ dictus Ser Stephanus licitè potuerit in ſacro ſepeliri:quia iura excludunt ab eccleſiaſtica ſepultura manifeſtos uſurarios dũtaxat,ut in c.quia in oibus, de uſur.& cle.eos,de ſepul. Ser Stephanus non probatur, q̃ fuerit manifeſtus uſurarius, ſiue capiamus,manifeſtus pro notorio,ſiue in ſua propria ſpecie, prout differt à notorio. nã iſte non poteſt probari uſurarius, niſi per famã, quæ non inducit notorium,nec manifeſtum, ut plenè no.in c.ueſtra, de coha.cle.& mu.& in c.cum diœceſi, de uſur.ubi expreſsè patet, q̃ ſola fama non ſufficit, ut quis dicatur manifeſtus uſurarius;ad idem,quod no.Bar.in l.de minore.§.tormenta,ff.de quæſtio. nec teſtes,quibus dicit̃ fuiſſe fœneratum, probant illum uſurarium manifeſtum: tũ quia in proprio facto deponunt; ergo non debet eis dari fides:quia licet ɔ̃ ſe quis poſſit teſtificari; pro ſe tamẽ minimè.14.q.2.in prin.& l c.nullus, ff.de teſti.& 4.q.3.c.nullus. tũ quia ſunt ſingulares in dictis eorum, cum quilibet deponat ſibi fuiſſe fœneratum:ſingulares autem teſtes nõ probant,ut in c.cum dilecti,de elec.& in c.tam literis, de teſti.cum ſimi.& præſertim non probant qualitatem manifeſti, cum ipſis ſingulariter adhibitis fœnus fuerit exercitatum. manifeſtum enim reſultat ex actibus, palam & publicè geſtis,ut in c.j de poſtu.præla.& no.in d.c.ueſtra. ¶Sed his non obſtantibus contrariam ſnĩam dico de iure mero præualere. Et primò de hoc arbitror eſſe caſum expreſſum in d.cap.cum in diœceſi, de uſur.ubi clarè li-
1 quet, † quòd fama cum aliis adminiculis ſufficit ad pro-

bandum, quem uſurarium manifeſtum, ut excludatur ab eccleſiaſtica ſepultura. & idem ibi gl. & Io. And. ſatis ſentit in gl. ſua in c. j. de uſuris, lib. 6. in uerbo, manifeſtos, in fine; ſequitur Ang. de Peruſio in quadam ſua diſputatione, quæ incipit, Aſtenſis miles, & Fed. de Senis conſi. 62. ubi dicit ſolam famam ſufficere cùm quibuſdam adminiculis, cùm agitur, ut vſurarius arceat à ſepultura eccleſiaſtica, & ut remoueatur à cõmunione altaris, & ut non recipiantur ab eo oblationes, & ſic quo ad pœnas contẽtas in concilio generali, de quo in c. quia in omnibus, de uſu. ad illud enim cõcilium ſe refert in d. c. cùm in diœceſi. Sed in caſu noſtro concurrit primò fama publica, ut preſupponitur in facto. Itẽ dictum multorum teſtiũ, quibus fuit fœneratum; qđ negari non põt, quin faciant in caſu noſtro adminicula, cùm nõ agatur de ipſorum cõmodo, ſed ſolùm de pœna ſpirituali. vnde ſic deponũt legatarij pro ualiditate teſtamenti, cùm principalr̃ non agitur de eorum cõmodo, licet ſecundariò redũdet ad eorũ cõmodum, ut inſti. de teſta. §. legatarij. facit. l. dictãtibus, C. eo. & quod no. in c. j. de teſti. & doct. in c. inſuper, eo. ti. ita fortius potuerũt iſti deponere ad ꝓbandum illũ uſurarium; præſertim cùm ſolum tunc agat̃ ad pœnam ſpiritualem, nec agitur principalr̃ uel ſecundariò de eorum cõmodo: quinimò uoluit do. Ang. de Peruſio in dicta diſputatione, ꝙ ubi ſolùm agit̃ ad ꝓbandum quem manifeſtum uſurarium, teſtes, qbus fuit fœneratum, plenè ꝓbant, ex quo non agit̃ de eorum cõmodo principaliter, & ſic non deponũt in facto proprio. nec obſtat, ꝙ ſint ſingulares: quia nõ poſſunt dici ſingulares, cum agitur de ꝓbando aliquo ubi habẽte in ſe plura particularia, ſi teſtes ſingulariter deponant de actibus particularibus; ſicut in ſimili dicit gl. ſingularis in l. ob carmen, ff. de teſti. q dicit,
2 † ꝙ cum ꝓbanda eſt poſſeſſio diuturna, nõ obſtat, ſi vnus teſtis dicat de vno tẽpore, & alius de alio: quia ex dictis eorum reſultat totum, de quo quær. t̃. & facit quod in ſimi. no. Inn. in c. qualiter & qñ. ij. de accuſ. & quicquid ſit de dicto Angel. an plenè ꝓbent ibi teſtes, qa nunc diſputare non intendo: illud tñ uerissimum & abſolutum eſt, ꝙ ſaltem adminiculãtur plurimum; ergo cũ fama publica plenè ꝓbet, illum Ser Stephanum fuiſſe manifeſtum uſurarium, ſaltem quo ad pœnas ſpãles prædictas, cùm agatur de modico ꝑiudicio, & expedit animabus ipſorũ uſurariorum, & aliorum, ut facilius arceant̃. Præterea ꝙ dictus Ser Stephanus fuerit manifeſtus uſurarius, ꝓbatur expreſsè per authoritatem Bar. in l. ij. ff. de fur. & Ange. in dicta diſputatione: Aſtenſis miles. dicit enim Bar. quẽ ſequitur Ang. ꝙ eoipſo efficitur uſurarius manifeſtus, ꝙ indifferẽter quis in camera ſua mutuet ſub uſuris omnibus poſtulantibus, licet nullum erexerit altare ad fœne-
3 randum, & ꝓ hoc. l. palàm, ff. de ritu nupt. ubi patet, † ꝙ mulier palam dicitur quæſtum facere, licet in publico ſe non ꝓſtituerit, ſed in domo ſua, uel alterius cuilibet indifferenter poſtulãti, & quod plus eſt, ſufficit ſ̃m eos hæc probatio ad reddendum teſtamẽtum nullum abſque alia confeſſione, & publicatione ꝑ Epiſcopum fiẽda. ꝙ autem mutuauerit omnibus indifferenter uenientibus, & poſtulantibus, poterit ꝓbari per illos, quibus fuit fœneratum ſ̃m Angel. ¶ Præterea, & tertiò, ꝙ dictus Ser Stephanus fuerit publicus uſurarius, facit authoritas Bald. in l. j. C. de ſacroſ. eccl. dicens eum intelligẽdum eſſe manifeſtum uſurariũ, de quo eſt cõmunis opinio, ꝙ ſit manifeſtus uſurarius, dũmodò per duos aut tres probetur, ꝙ fuerit uſurarius; & rectè loquitur. nam ex his reſultat ꝓpriè manifeſtum in ſpecie ſua, quod iura cõtra uſurarios requirunt. non. n. iura requirunt factum notorium, ſed manifeſtum. nec ſubeſt cauſa impropriandi, ſeu reſtringendi illud uerbum, cũ fuerit in fauorem uſurariorum, qđ non eſt dicendum. uerba enim ſunt in proprio ſignificatu intelligenda, ex quo non conſtat de cõtraria intentione, ut in c. fi. de uerb. ſig. & in l. non aliter, ff. de leg. iij. Ex qbus oĩbus apertè cõcludit, ꝙ per dictas ꝓbationes dictus Ser Stephanus debuit dici manifeſtus uſurarius, & per conſequens non debuit ſepeliri in ſepultura eccleſiaſtica, ut in iuribus præalleg. ¶ Ex his infertur ad ſecũdum dubiũ, nunquid debeat nunc inde exhumari, factis prædictis ꝓbationibus. Videtur primò, ꝙ nõ: quia poſt mortem non poteſt quis rĕgulr̃ accuſari, niſi ſaltem crimen defuncti fuerit euidens, ita, ꝙ nulla alia exigat̃ probatio, ut no. gl. & clarius poſt eam Archid. 88. diſtin. c. fin. facit quod no. 14. q. 3. c. uſura. Crimina. n. morte extinguuntur, & relicti ſunt defuncti Dei iudicio, diſtin. 23. c. quorũdam. & 32. diſtin. c. erubeſcant, cum ſimi. ¶ Præterea corpus iſtius Ser Stephani fuit ſequeſtratum ob hanc cauſam fœneratitiã per Epiſcopum loci, & demum fuit facta per eũdem relaxatio; ergo non debet amplius de hoc diſcuti: tùm quia de facto vnius hominis ſæpius quærendum non eſt, ut in l. licet, ff. nau. cau. ſta. & no. in c. de his, de accu. uidelicet ꝙ Epiſcopus relaxando interdictũ, uidetur fuiſſe interlocutus, ꝙ iſte non fuerat uſurarius, & ſic tranſiit per lapſum decendij in rem iudicatam, ut in cle. ſicut, de app. facit. c. cum dilecti, de elect. cum ſimil. ¶ Sed quãquam dicta uideantur obſtare, tñ in contrarium ſe habet ueritas. Et primò uidetur tex. in d. c. cum in diœceſi, de uſur. ubi
4 habetur, † ꝙ epiſcopus poteſt exercere pœnas Lateranẽ. concilij contra uſurarios, de quibus cõſtet per famam, & alia argumẽta. Et inter cęteras pœnas Lateranẽ. concilij eſt, ut non admittantur ad eccleſiaſticam ſepulturam, ut in d. c. quia in omnibus: ſed contra dictũ Ser Stephanum erat publica fama. Item alia plurima argumẽta, ut patet ꝑ dicta illorum, quibus fuerat fœneratum, ſeu alia; ergo non debuit ſepeliri in eccl̃iaſtica ſepultura. Pręterea eui dens eſt, de quo conſtat ꝑ coniecturas, ut l. licet imperator, ff. de leg. j. facit. c. ad noſtram, de emp. & uẽ. ſed cõtra d. Ser Stephanum erant prædictæ urgentes coniecturæ; ergo ſatis peccatum ſuum erat euidẽs. poſſunt ergo ꝓbationes recipi de prædictis non ad publicandum nũc peccatum, ſed ad faciẽdum fidem, ꝙ peccatum erat tunc manifeſtum, & per conſequens ꝙ non debuit ſepeliri in cæmeterio. Præterea decedens in peccato mortali, nõ debet habere ſepulturam eccleſiaſticam, in c. fi. iuncta glo. 88. diſtin. idem no. glo. in c. ex parte, de ſepult. & in c. ij. & c. cum ad monaſterium, de ſtatu reg. & in c. quia in omnibus, de uſur. Iſte aũt Ser Stephanus deceſsit in peccato mortali, ex quo non mandauit uſuras reſtitui; ergo non debuit ſepeliri in cæmeterio eccleſiaſtico; & ſi de facto ſepultus fuit, debet inde exhumari, ſi poſſunt ſua oſſa diſcerni ab oſſibus fideliũ, ut in c. ſacris, de ſepul. & in uſurario de facto ſepulto, ꝙ debeat exhumari, tenet gl. i cle. eos, de ſepult. in uerbo, eis a quibus, & idẽ ibi Pau. & Io. de Lig. non obſtant contraria, quia procedunt in peccato occulto: ſed iſtud non põt dici occultum, ſed manifeſtũ, ex quo contra illum degenerabat publica fama cum aliis argumẽtis; facit. c. tua, & quod ibi no. de coha. cle. & mu. Non obſtat ſecundum, quia Epiſcopus illam relaxationẽ fecit ſine cauſæ cognitione, & ad preces amicorũ filij dicti Ser Stephani. Item factum extraiudiciale non tranſit in rem iudicatam, ut in c. cõcertationi, de app. lib. 6. maximè qñ fit ſine cauſæ cognitione, ut no. gl. & Inn. in c. ex parte prima, de uerb. ſig. & quod malè factum eſt, poteſt ille idem, q fecit, corrigere, ex quo nõ poterat in illo facto

cto diſpenſare iuxta theoricam Hoſt.in c.diuerſis fallaciis,de cleri.coniu.facit.c.qualiter & quando, primò de accu.& c.noſti, de elect.maximè qñ hoc facit publica authoritate, ſicut eps in caſu noſtro, iuxta not.in c.ſi quis presbyterorum,de reb.eccle.non alie.non.n.poterat eps diſpenſare contra concilium, de quo in d.quia in omnibus,arg.cle.ne Romani, de elec.per tex.iuncta gl.in c.dilectus.j.de præben.& c.dilecto, eod.tit.in quibus patet, † φ regulariter etiam legatus cardinalis nō poteſt diſpēſare contra concilium. Et hoc de conſenſu. ¶Quo ad tertiū & ultimū breuiter dico epm poſſe ex officio ſuo,facta ſibi fide de fama & aliis argumentis, facere exhumari ꝑ tex.expreſſum in d.c.cum in diœceſi. Item puto, φ quilibet bonus Chriſtianus poterit hoc denuntiare epo, & petere,ut debeat exhumari cum cuiuſlibet boni Chriſtiani interſit, ut ſacra deuotiſſimè tractentur, & ut alij terrore pauefacti, deſiſtant ab hoc nefandiſſimo crimine,arg.in c.ſi.qui ma.accuſa poſſ.& in c.præterea.2.& c.cum in diœceſi,de ſpon.& 2.q.1.c.ſi peccauerit. Præterea ius publicum conſiſtit in ſacris.1.diſt.c.ius publicum. Vltimo etiam dico, φ quāquā dictus Ser Stephanus non mādauerit uſuras reſtitui, nihilominus poſſunt hæredes ſui compelli, ut reſtituant uſuras per defunctum extortas. ſicut enim ipſe obligatur ad reſtituendum, de uſuris per totum, ita & hæres, qui ſuccedit in locum defuncti, ſiue ſit filius, ſiue extraneus, ut eſt tex.apertus in c.tua, de uſur.maximè hoc procedit tenēdo, quòd uſuræ repetantur per condictionem indebiti; quod tenet gl.in c.ſi epiſcopum.16.q.6.& in c.Michael, de uſur. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM LXXXII.

1 *Creditor non tenetur de leuiſſima culpa, ſeu de caſu fortuito.*
2 *Culpa leuiſſima quæ dicatur, quæ leuis, quæ lata.*

OMnipotentis Dei poſtulato ſuffragio, illud de iure quæritur, an hæres quondam Angeleti Hebræi præſtatoris teneatur ad emendam damni, ſi quid contingat in rebus apud eum pignoratis,& hoc tam inſpectis capitulis, & pactis initis inter dictum Angeletum,& cōmune Senarum quàm iuris communis cenſura; & profectò ex capitulis, & pactis antedictis nō poteſt ſuper hoc aliqua deciſio ſumi, cum ſuper hoc articulo minimè diſponant. recurrendum eſt ergo ad iuris communis diſpoſitionem, cui etiā
1 Iudæi ſubiiciuntur,ut in l.Iudæi,& l.ſi qua,C.de Iudæis. † de iure uerò communi indubitati iuris eſt, creditorem non teneri, ſiue pignus perditum ſit, ſiue deterioratum, niſi de dolo,lata,& leui culpa:de leuiſſima autem, ſeu de caſu fortuito non tenetur creditor, ut probatur in l.ij.& l.quæ fortuitis, & l.ſi creditor, & l.ſi nullā, & l.creditor, C.de pig.act.& in l.ſi ſeruos,ff.co.& inſti.qui.mo.re.contrahitur obli.l.ſi.& in l.contractus,ff.de reg.iu.cum multis aliis ſilibus. Si ergo dolo, & lata culpa, ſeu leui ipſius creditoris pignus eſt perditum, uel deterioratum, tenetur ipſe creditor debitori ad intereſſe, ut in iuribus legit & no ſecus,ſi periit,uel deterioratum eſt pignus caſu fortuito.uel leuiſſima culpa:non autem tenetur creditor de leuiſſima culpa: quia cōtractus iſte fit gratia utriuſque,ſ. creditoris, & debitoris, ut legitur & notatur in d.§.ſi.inſti.qui mo.re.contrahi.obl.& in d.l.contractus. ¶Sed circa prædicta pōt principaliter dubitari de duobus. Primò cui incumbat onus probandi,an pignus perierit, uel fuerit deterioratum cum culpa, uel ſine. Secundò quia ſupradictum eſt, creditorē non teneri de leuiſſima culpa,
2 ſed de leui,uel lata,†uidendum eſt, quæ dicatur leuiſſima culpa, quæ leuis, & lata.¶Circa primum,cui.ſ.incumbat onus probandi,opiniones ſunt, ut plenè notatur per gl.& doc.in l.ſi creditor,C.de pig.act.& in l.ſi quis ex argentariis.§ pen.ff de eden.Et non inſiſtendo in op.cōtrariis,cōis & uera ſententia eſt, φ amisſio ſeu perditio ſemper debet probari per ipſum creditorem, qui caſum allegat: ſed φ ſine culpa ſua ꝑdiderit,ſiēda eſt hæc diſtinctio. Quidam ſunt caſus,qui de facili non contingūt ſine culpa,ut furtum,uel incendium;& in iſtis debet creditor probare,φ ſine culpa ſua perdiderit.Quidam ſunt caſus ueroſimiliter ſeparati à culpa,ut puta incurſus hoſtium; & tunc ſatis eſt probare caſum, cū per illū ueroſimiliter excludatur culpa; ita concordando opi.contrarias dixit Bar.& benè in d.l.ſi creditor. Qualiter autem probetur caſus dicendum eſt,φ quidam ſunt caſus multum manifeſti,ut ruina,incendium,uis hoſtium,& ſimiles;& iſti probantur manifeſtè. Quidam ſunt caſus fortuiti,clandeſtini,& occulti,ut furtum; & tunc probatio fit per coniecturas,ut quia oſtium reperitur ruptum,& famulus aufugit, & ſimilia, arg.in l non omnes.§.à barbaris,ff de re mili. ita concludit Bar. & benè in d.l.ſi quis ex argentariis, & fuit de mente doctorum in d.l.ſi creditor. & eandem diſtinctionem puto fore ſiendam, qñ contingit damnum in rebus pignoratis. debet.n.creditor probare apertè, uel præſumptiuè,φ ſine culpa ſua,ſaltem leui contigerit deterioratio. Ad prædicta addo unum no.modum probandi deteriorationem, qui elicitur ex tex.& ibi no.ꝑ Bart. in l.iij.C.de murilegu.lib.xj.ſcilicet ut ſufficiat probare, φ in tanto tempore debeat poſſe eſſe corruptæ tot ex illis ſupellectilibus, uel de illis rebus,arg.ī l.ſi.ff.de ali.pu. præſtan. Nam multæ res ſunt, quæ ſolo tractu temporis ſolent deteriorari, quantūcūq; diligenter cuſtodiantur, ut foderaturæ & ſimilia. Circa ſecundum,ſ. quæ ſit lata, leuis,& leuisſima culpa, licet multa ſcribantur, ut no.in l.φ Nerua,ff.depoſiti.tū ſequendo ibi Bar.cuius dicta cōmuniter approbantur,dicendum eſt, φ lata culpa eſt deuiatio incircūſpecta ab ea diligentia, quam communiter habent homines,qui ſunt eiuſdem conditionis, & profesſionis: leuis uerò culpa eſt deuiatio circūſpecta, ab ea diligentia, quam adhibent homines diligentes, & qui ſunt eiuſdem conditionis,& profesſionis. leuisſima uerò culpa eſt deuiatio incircūſpecta ab ea diligentia, quam habent homines diligentes,& diligentisſimi eiuſdem conditionis,& profesſionis quæ omnia ſunt declaranda, ut plenè no.in l.quod Nerua:ad propoſitum tamen breuiter dicendum ſatis eſſe creditori præſtatori,φ habuerit in rebus pignoratis illam diligentiam, quam ſolent adhibere homines diligentes eiuſdem conditionis, & profesſionis: non autem tenetur,ſi non adhibuit eam diligētiam, quā ſolent adhibere homines diligentisſimi eiuſdem conditionis,& profesſionis. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

Diſponente ſtatuto terræ Collis, quòd quilibet tranſiens per territorium dictæ terræ cum animalibus,ſeu aliis rebus, de quibus debeat ſolui gabella, teneatur ibi certum quid nomine gabellæ,ſeu uectigalis ſoluere, & gabellā fraudans, incidit in certā pœnā eodē ſtatuto comprehenſam. ¶ Accidit nouiſſimis diebus, quòd quidam forenſis cum certis porcis tranſitū habuit per uiā & cōe territorium dictæ terræ Collis,& S.Geminiani,et tandem, diuertit ad territorium S.Geminiani, & ibidem ſoluit gabellam allegatur per hoïes terræ Collis,quòd dictus forēſis eorū gabellā fran-

fraudauit: quia tranſiuit per illam uiam publicam, quæ erat de territorio dictæ terræ ſancti Geminiani, & nullam ibi ſoluit gabellam. Replicatur per dictum forenſem, quòd non tenebatur ibi ſoluere gabellam, ex quo non declinauit ad proprium, & ſingulare territorium ipſorum, ſed tranſiuit duntaxat per illam uiam publicam, quæ eſt de territorio utriuſque terræ ſ. Collis, & ſancti Geminiani. Quæritur quid iuris.

CONSILIVM LXXXIII.

1 *Commune dicitur meum non propriè, ſed per fictionem.*
2 *Verbum, ſuum, eſt ambiguum.*
3 *Nullus citra principē poteſt imponere uectigalia de iure cōmuni.*

SAluatoris Ieſu Chriſti poſtulato ſuffragio,
Vr̄ primò, ꝙ uectigal ſeu gabellā
tenebat̄ forenſis prædictus ſoluere in dicta terra
Collis, qm̄ diſponit dictæ terræ ſtatutū iā antiquū, ut tran
ſiens per territorium dictæ terræ teneatur ſoluere gabel
lam de rebus inuectis: ſed territoriū cōe pōt dici propriū,
ut in l. ſerui electione. §. j. ff. de l. j. facit l. ſi domus §. h. ff. e.
ti. ergo tenebatur tranſiens per territorium cōe ſoluere.
¶ Sed his minime obſtantibus, diuerſā ſentētiam arbitror
ueriorē. moueor ad hanc ſententiam ex duplici capite.
Primò ex defectu uoluntatis, uoluntatis autem defectus
colligitur ex uerbis ſtatuti, per quæ, alio non apparente,
colligitur uoluntas diſponentium, ut in l. non aliter, ff. de
le. 3. & l. Labeo, de ſupellec. leg. & c. fin. de uer. ſign. cum ſi
milibus. Cum. n. uerba ſtatuti diſponant de tranſeūte ſeu
intrante territorium terræ Collis, & nil dicant de territo
rio cum alia terra cōi; euidenter colligitur, ꝙ uoluerunt
diſponere de gabella ſoluenda in proprio territorio, &
non in cōi, conſequentia dilucidè probatur ex eo, quia il
lud, quod eſt cōe, nō pōt dici meum propriè ſumpto uo-
cabulo; qa illa uerba ſtatuti, territoriū terræ Collis, com
prehēdūt territoriū ꝓpriū dictæ terræ Collis: quia ille
genitiuus terræ Collis denotat dn̄iū, ſicut hoc ꝓnomen
meū, & tuū, ut no in c. j. de poſtu. præl. & in l. Quintus, ff. de
1 auro & arg. legato. † id autem, qđ eſt cōe, dr̄ meū non pro
priè, ut dixi, ſed per fictionē, ut no. gl. in l. id qđ nr̄um, ff.
de reg. iu. & Bar. in l. ſerui electione, in fi. præal. ur̄ tex. in
l. illud, ff. de rit. nnp. & 12. q. j. ſi ergo, licet gl. aliud ſenſe-
rit & minus benè: quia debet intelligi ſm̄ prædicta, & no.
Bar. in d. l. ſerui electione, & facit ꝓ hoc tex. bonus in l. pu
2 pillus, in fi. ff. de uer. ſig. ubi dr̄, † ꝙ uerbū, ſuum, eſt ambi-
guū, id eſt dubiū, quia pōt referri ad totum, & ad partem.
Et ideò ꝯſuluit ibi iuriſconſultus, ꝙ is, qui iurat ſuū non
eſſe, adijciat in iuramēto, nec ſibi cōe eſſe, quaſi in illo iu-
ramēto nō ueniret cōe, cùm in iuramēto debeat fieri ſtri
cta interpretatio, ne quis incidat in periuriū, ut no. in c. pe
nul. de iur. ergo idē, & fortius dicēdū in caſu nr̄o, qui eſt
odioſus tanquàm ꝯ ius, & alteri præiudicialis, ut in regu-
la, odia, & reg. in pœnis, de reg. iur. lib. vj. & l. ſi præſes. & l.
interpretatione, ff. de pœnis. & ſecundum prædicta intel-
ligenda eſt etiam glo. in c. præſenti, de præben li. 6. ſed in
ſtatutis maximè exorbitantibus a iure cōi, ſicut ſunt iſta
de uectigalibus ſoluendis iuxta id, qđ legit̄ & no. in l. ue-
ctigalia, ff. de uectig & c. ſup quibuſdā, de uer. ſign. non ha
bet locū ſenſus improprius, & fictus: ſed uerba debent in-
telligi propriè & ſtrictè, ut in l. ſi qn̄, C. de inof. teſt. & l. 3.
§. hæc aūt uerba, ff. de neg. geſt. & in c. nr̄a, de iniurijs per
Bar. in l. oēs populi ff. de iuſti. & iu. Io. An. in reg. pro poſ-
ſeſſore, de reg. iu. li. 6. in Mercu. ergo dictum ſtatutum nō
debet trahi ad territoriū; qđ eſt cōe terræ Collis, & ſan-
cti Geminiani uel alteri cuicūq; & ꝑ ꝯn̄s defecit in hoc ca
ſu uoluntas ſtatuētium; ergo ceſſare debet ſtatutū, de ſen
ten. ex cōica. c. a nobis ¶ Secundò probat̄ præmiſſa conclu
ſio ex poteſtatis defectu ex quo. n. territoriū eſt cōe, non
poſſet terra Collis, etiā ſi uellet imponere onus uectiga-
lis ſoluendi ſine conſenſu terræ ſancti Geminiani: quia,
ubi unus ex dominis uult diſponere ex toto ad uſum non
deſtinatū, non pōt; unde non ualet, quicquid agat, donec
alius dn̄s conſenſū ſuū præſtiterit, ut ꝓbat̄ in l. ꝑ fundum
ff. de ſer. ruſti. prædi. no in l. Sabinus, ff. cōi, di. & in regula
in re cōi, de re. iu. li. 6. no. Bar. in d. l. ſerui electione. ſpecia
le. n. eſt in fiſco, ut rōne partis poſſit diſponere de toto, ut
legit̄ & nota. in l. j. C. de alie. rerū fi. cū priua. & in l. ij. C.
de cōi rerū alie. ſed uia publica non eſt deſtinata ad ue-
ctigal percipiendum: † imò de iure communi nullus citra
3 principē poteſt imponere uectigalia, etiam in territorio
proprio, ut d. cap. ſuper quibuſdam, & l. uectigalia, præ-
alleg. ergo non potuiſſet, nec etiam hodie poſſet terra
Collis, ſeu commune ipſius imponere uectigalia, etiam
in territorio proprio, ut in d. c. ſuper quibuſdā, & l. ue-
ctigalia, præalleg. ergo non potuiſſet, nec ēt hodie terra
Collis, ſeu commune ipſius imponere ſine conſenſu ter
ræ ſancti Geminiani aliquod onus gabellæ in territorio
communi. ¶ Ad contrarium in principio formatum, di-
cendum, quòd procedit in legatis, in quibus largior fit
interpretatio, ut in l. in teſtamentis, ff. de reg. iur. & in c.
cum dilecti, de don Et quia prædicta ſatis de iure clara
ſunt, amplius non inſiſto. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS, *ſuper quo conſiliū de iure quæritur, ſic in effectu ꝓponitur. Ad petitionē cuiuſdā Mini de Tholomeis procuratoris matris ſuæ, iudex Senenſis in actione perſonali mota, ſeu prepoſita contra dominū Guidonem Senenſem ob ipſius Guidonis contumaciam prætenſam induxit dictum Minum procuratorio nomine in poſſeſſionem ex primo decreto quorundam bonorum dicti domini Guidonis, denique poſt interpoſitionem primi, & ante interpoſitionem ſecundi dictus dominus Guido fuit condemnatus in ciuitate Senenſi de crimine læſæ maieſtatis, omnibus eius bonis publicatis, poſt cuius condemnationem, & publicationem fuit ad petitionem dicti Mini ſecūdum decretum ſuper dictis bonis interpoſitum, citationibus prius factis ad domum ſolitā habitari per dictum dominum Guidonem, cōmuni Senenſe, cui bona dicti domini Guidonis fuerunt confiſcata, minimè citato, aut requiſito. nunc autem dictum commune, ſeu officiales ſuper hoc deputati dicunt dicta bona pertinere ad dictum commune, & non ad matrem dicti Mini, Quæritur quid iuris.*

CONSILIVM LXXXIIII.

1 *Primum decretum non debet interponi, niſi contra contumacem.*
2 *Parte negante, probatio debet fieri, quòd citationes legitimæ præceſſerint.*
3 *Secundum decretum non poteſt interponi, niſi contra latitantē.*
4 *Iudiciū inchoatū contra condēnatū expirat, facta publicatione.*

IEſu Chriſti ſaluatoris præſidio humiliter inuocato
arbitror indubiè dicta bona eſſe, & pertinere ad
cōmune Senenſe, & non ad matrē dicti Mini, illis decretis
nullo mō obſtantibus. Moueor, qa nedum ſm̄ decretum,
per quod illa bonæ & fuerunt adiudicata, legitimè in-
terpoſitum non fuit, quinimò nec primum iure ſubſiſtit,
ſi diligenter acta cauſæ ponderent̄. ¶ Et incipiā primò ex
nullitate primi decreti, & ꝯn̄r deſcendam ad ſecundum.

Corruit

Corruit naq; primum decretum ex multiplici capite. Primo, quia non præceſſit trina citatio cōtra dictum dominū Guidonem, nec unica peremptoria, ſed bina dūtaxat, quæ non ſufficit ad ualiditatē primi decreti, ut no. glo. & Bar. l. ſi finita. §. Iulianus, ff. de dam. infec. Idē no. in c. qm̄. §. in alijs, ut lite nō cōteſt. Probatur rōne. † primum de-
1 cretū non debet interponi, niſi contra contumacē: contumax aūt dr̄ ad proceſſum inchoandū contra eū, qui tribus citationibus, aut unica perēptoria uocatus, uenire contēnit, ut in l. contumacia, ff. de re iud. Secundò corruit fortius, qa citationes illæ bis factæ, minus legitimæ fuerunt: quia de iure debet qs citari ꝑſonaliter; & demū, ſi non reperiatur, facta prius inquiſitione ꝑ ciuitatē, pōt citari ad domum ſuam, unde citatio non debet fieri ad domū, niſi in ſubſidium, ut in l. iiij. §. prætor ait, ff. de dam. infec. & l. j. ff. de libe. agno. firmat Bar. in d. §. prętor, & glo. in c. cūm de dolo & cōtu quā ſequuntur ibi cōiter doctores. Et uidetur ibi ꝓbari in text. & ꝑ Ioan. And. in regula, ꝓ poſſeſſore de regu. iur. lib. vj. ſed in caſu nr̄o, licet iudex cōmiſſionē fecerit de citando ꝑſonaliter uel ad domum, & ſic debuerit præceptū ſuū reduci ad terminos iuris, ut prius ſcilicet citaretur ꝑſonaliter, ſi poſſet reperiri: Secūdò in defectum ad domū, cum nuntius in relatione debuit dicere, ꝗ prius dil genter per qſiuit ꝑſonam, & cū non poſſet eam hr̄e, citauit ad domum, nec ſufficit dicere in genere, ut no. expreſsè Barto. in d. §. prætor ait. ſed in facto iſto nuntius ſimpliciter retulit, ſe illū citaſſe ad domum, nec dixit, ꝗ illū prius diligenter ꝑquiſiuit. Nec obſtat, ꝗ nuntius poſteà ſubiunxit, quòd oīa dixerat, ſeu fecerat, ad quæ de iure, & ſecundū formam ſtatutorum tenetur qa illa uerba generalia nō ſufficiunt, non n. præſumitur pro nuntio, cum ſit uilis ꝑſona, ſicut pro iudice, arg. eorū, quę not. in l. j. C. de uſuris, & expreſsè in materia nr̄a firmat Bar. in d. §. prætor. ¶ Corruit deniq; ex tertio capite, quia iudex interpoſuit ipſum decretum, nulla facta relatione per nuntium ſuper ſecunda citatione, & ſic non cōſtito de contumacia illius unde ēt præſuppoſito ſine ueritatis præiudicio, ꝗ ille fuiſſet uerè contumax: ex quo tū iudici non conſtabat, nō potuit ꝓcedere ſuper contumacia: qa ignorabat id, quod erat fundamētū ſuæ pronuntiationis, arg. in l. hoc aūt, ff. ex qbus cau. in po. ea. no. expreſsè Bar. & ita dicit ſe conſuluiſſe, & quendā ꝓceſſum retractari ſeciſſe in d. l. ſi finita. §. Iulianus, & in l. multū. ff. de condi. & demō. hoc aūt. ſ. ꝗ nulla fuerit relatio facta, expreſsè colligitur ex actis cauſæ, & onus probādi citationes debitas præceſſiſſe, incumbit parti ſtanti pro ipſo decreto. non. n. præſumunt̄ præceſſiſſe, cū fuerit decretum interpoſitū in abſentia partis, nec uerbis iudicis debet credi, ut. c. qm̄ cō
2 tra, de prob. & hanc ſn̄iam † ꝗ parte negante, debeat fieri ꝓbatio, ꝗ citationes legitimę ꝑceſſerint, firmauit Fed. de Senis conſulendo, ut patet conſi. clxv. facit optimè in c. ſacro, de ſent. excō. Ex his clariſſimè patet, ꝗ ipſum primū decretum minus legitimè fuit interpoſitū; & hoc ſufficeret ad nullitatē ſecundi: qa non debet ꝑueniri ad ſecundum ſine primo legitimè interpoſito, ut in c. qm̄. §. ſi. ut lit. cōteſt. & l. cum ꝓponas, & auth. ei qui iurat, C. de de bo. autho. iudi. poſſ eſt de mente Bar. in l. cum unus. §. fin. ff. eo. ti. ſed nihilominus ad abundantem cautelā multiplici rōne probabo ſm̄ decretum nō minus, imò fortius corruere, quam primū. Et primò cauſatur ipſius nullitas, † quia nō pōt ſecundū decretum interponi, niſi contra la-
3 titantem aīo fraudandi creditores, ita ꝗ non ſufficit illū turpiter aliàs latitare, niſi latitet, id eſt occultet turpiter animo fraudandi ipſos creditores, ut eſt tex. apertus. l. Iulianus. §. ſed & is qui, ff. ex quibus cau. in poſ. ea facit regu. iuncta. glo. in c. cōſultationibus, de offi. dele. & per Inno. in c. dilecto, de uerbo. ſignifi. ſed in caſu noſtro dictus dn̄s Guido, cum eſſet tpe ſecundi decreti condēnatus, & bannitus pro crimine læſæ maieſtatis, non latitabat ꝑ ipſos creditores fraudandos, ſed ꝑ timorem mortis ſe abſentauerat à toto territorio Senenſi. ergo non potuit illud ſm̄ decretum tanquā in cōtumacem interponi eo modo, quo interpoſitū fuit. Præterea & ſecundò cū ſua bona ita carent tunc ꝑ ſuam abſentiā, tū propter condēnationē de eo factam, debuit ſaltē dari curator bonis. non aūt debuit procedi per ſolam citationē domi factā, cum ibi non habitaret, nec habitare potuiſſet, ut no. Bar. in d. §. Iulianus; facit. l. ab hoſtibus, ff. ex quibus cau. ma. §. j. Prętereà & tertio fortius & apertiſſimè probaī nullitas dicti ſecundi decreti. debet. n. ſecūdū decretū interponi circa bona ipſius, ut in d. l. cum ꝓponas, & auth. ei qui iurat, & . ff. de bonis. autho. iud. poſ. per totum: ſed in caſu nr̄o oīa bona dicti Guidonis erant publicata tēpore ſecūdi decreti; ergo nō potuit interponi ſm̄ decretum in bonis quondam ipſius: facit. d. l. cum unius, in ſi. cū. l. ſeq. ff. de bo. autho. iud. poſſ. Nec primū decretum potuit impedire publicationem illorum bonorū: tūm quia non ualuit, ut ſupra dictum eſt: tùm qa præſuppoſita ualiditate nō potuit impedire trāſlationem dn̄ij; quia cū eſſet interpoſitū ſuper actione perſonali, nō fuit tranſlatum nec dn̄ium, nec uera poſſeſſio, ſed cuſtodia duntaxat, ut in l. is cui, ff. ut in poſſ. le. & l. ſi finita. § ſi quis aūt, ff. de dam. infec. Sola ergo cuſtodia illi data non potuit impedire publicationem dn̄ij: quinimò nec uera potuiſſet impedire, cū nihil cōe habeat ꝓprietas cū poſſeſſione. l. naturaliter. §. nihil cōe, ff. de acqui poſſ. facit optimè. l. ſi conuenerit, ff. de pigno. act. debuit ergo dictus Minus ꝓcurator, facta bonorū publicatione: intētare actionē ſuam perſonalē contra fiſcū, qui tenetur reſpōdere creditoribus cōdemnati, ut legitur & no. in l. ij. C. ad legem Iul. de vi publica, uel priua. quinimò regula-
riter † iudicium inchoatum contra condēnatum expirat 4
facta publicatione. nā nō debet agi contra fiſcum, qui hēt ſuos iudices ſeparatos, ut notabiliter ꝓbatur ſm̄ cōem intellectum. l. ſi conſtante. §. fi. ff. ſolut. matr. Reſpectu uerò fructuū perceptorū ex dictis bonis dico, ꝗ recepti poſt primū decretū, & ante interpoſitionē ſecūdi, indubitāter ueniunt reſtituēdi: qa miſſus in poſ. ex actione ꝑſonali nō facit illos ſuos, niſi iudex ob nimiam cōtumaciā rei illud in ſn̄ia miſſionis decreuiſſet; quod hic minimè factū fuit, ut eſt tex. no. in. l. Fulcinius, ff. ex. quib. cau. in poſ. ea. no. in d. §. Iulianus, & in c. qm̄ in alijs, ut lite nō cōte. Circa perceptos poſt interpoſitionē ſecundi decreti pōt probabiliter dubitari: quia mater dicti Mini fuit in bona fide, licet errauerit in iure; & error iuris licet impediat uſucapionē. l. nunquā, ff. de uſucapio. no. in c. apoſtolicæ, de dona. tamen non impedit, quin poſſeſſor bonæfidei faciat fructus ſuos, ut in l. ſed & ſi. §. ſcire, ff. de peti. hære. no glo. in. l. ſi fur, ff. de uſuca. no. Di. in regula, poſſeſſor, de reg. iur. lib. vi. & Bar. in l. ex diuerſo, ff. de rei uen. & do. in d. c. grauis; & hoc uidetur uerū. Sed dubium eſt, an teneatur illos reſtituere per iudicis officiū, cū licet ſint conſumpti; facta tamen fuit locupletior, cum illos cōuertit in rem ſuā, gloſ. in d. l. ex diuer. dicit quod no. ex quō non ſuperſunt; idem glo. inſt. de offi. iud. poſt prin. & in §. ſiquis à non domino, inſti. de re. di. ſed Bar. in d. l. ex diuerſo, tenet contrarium: qa ex quo facta fuit locupletior de his, qui debiti erant, æquum eſt, ut teneatur reſtituere per condictionē ſine cā ex diſpoſitione. l. ſi me & Titiū, ff. ſi cer. pe. & idē uidetur ſequi dominus Ant. in d. c. grauis, & mihi etiam placuit, ut plenè ibi ſcripſi. Concludo ergo, ꝗ tenetur reſtituere

omnes

omnes fructus perceptos, uel æſtimationem, ſi non ſuperſunt. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

FACTI contingentia in effectu ſic proponitur. Quidam Dominicus de Comuna futurus maritus cuiuſdam dominæ Albiſſimæ Certum fuit ſollenniter coram notario, & teſtibus confeſſus, ſe habuiſſe, & recepiſſe pro dote dictæ mulieris florenos. 340. ducentos quinquaginta uidelicet à dicta domina Albiſſima, & nonaginta à fratre carnali dictæ mulieris: & promiſit ſolenniter dictam quantitatem dotis reſtituere in omnem euentum dotium reſtituendarum &c. denique eadē die, & hora coram eiſdem teſtibus prædicti .ſ. domina Albiſſima, & eius frater carnalis promiſerunt dicto Dominico ſoluere dictam quantitatem. 340. flor. ad eius requiſitionem occaſione dictæ dotis, non obſtante confeſſione per prius de recepto per dictum Dominicum facta, demum matrimonium inter prædictos ſequutum extitit: nec poteſt apparere, quòd dos prædicta ſoluta fuerit: apparet tamen quædam tranſactio facta inter dictos coniugales elapſis xx. annis a tempore matrimonij cōtracti, in qua inter cætera dicitur, quòd cum dictus Dominicus de dote promiſſa à dicta domina Albiſſima eius uxore non habuerit niſi 180. flor. & pro illis habendis oportuerit eum litigare contra hæredes primi mariti dictæ dominæ Albiſſimæ in tãtum, quòd de ſuis proprijs pecunijs expenderit. 19 flor. Præterea cum dictꝰ uxorem ſuam alimentauerit per x. annos dote integra non ſoluta, & ſic dicta domina Albiſſima erat dicto Dominico obligata in dictis 19. floren. & in reſiduo dotis per eam promiſſæ, & pro alimētis habitis & habendis; ideo cum dicta domina Albiſſima non haberet, unde ſolueret, uenerunt ad iſtam tranſactionem, quòd dicta domina abſoluebat eum à dicta quantitate dotium recepta, ut ſic in euentum dotis reſtituendæ non teneretur dictus Ser Dominicus uel eius hæres aliquid reſtituere: & dictus Dominicus abſoluit dictam ſuam uxorem ab omni obligatione facta. & contracta occaſione dotis promiſſæ & alimentorum habitorum, & habendorum Nouiſſimè deceſſit dictus Dominicus, prius decedente dicta domina Albiſſima, hæredes illius dominæ repetunt integram dotem ab hæredibus dicti Dominici, contra quos excipitur, quod non conſtat de receptione dotis. Præterea obſtat tranſactio ſuperius recitata. Quæritur nunc quid iuris.

CONSILIVM. LXXXV.

1 *Dos promiſſa ſi non ſoluitur uiro, licitum eſt ei uxorem a ſe repellere, & denegare ſibi alimenta.*

2 *Teſtator ſi in teſtamento confeſſus fuit ſe debitorem Titij ex certa cauſa, præſente parte, & acceptante, per illam confeſſionem in teſtamento habitam probatur debitum.*

3 *Naturali ratione tenetur quis impendere neceſſaria ſeruo, uel a quo commodato.*

4 *Maritus in defectum dotis, et patrimonij tenetur alere uxorem ex debito coniugali*

5 *Vxor non poteſt conueniri ad ſolutionem dotis promiſſæ ultra, quàm facere poteſt.*

OMnipotentis Dei poſtulato ſuffragio, Videtur primò, q hſdes dictæ dñæ Albiſſimæ non ſint audiendi multiplici ratione: quia mulier uel ipſius hæres non poteſt repetere dotē, niſi probet illam ſolutam fuiſſe, ut in l. j C. de dote cau. non numera. & in l. antepe. & ulti. C. ſol. ma. facit l uni ca, C. de rei uxo. actio. Sed in caſu noſtro non probatur, dictam dotem fuiſſe ſolutam; ergo repeti non poteſt. nec obſtat confeſſio prius de dote habita facta: tum quia confeſſio de ſe nō probat in caſu noſtro: quia potuit fieri ſpe futuræ numerationis, ut. C. de dote cau. nō nu. per totū: tum quia confeſſio fuit immediatè ſecuta in ɔriū ꝑ dictam Albiſſimam, & fratrem ipſius, & q̄ incontinenti fiunt, uident̄ ineſſe l. lecta, ff. ſi cer. pe. & in c. officij, de ele. Nec obſtant uerba poſita in dicta trāſactione: quia illa uerba fuerunt prolata non principaliter ꝑꝑ ſe, ſed ꝑꝑ tranſactionem fiēdam, & ſic fuerunt uerba enuntiatiue prolata ꝑꝑ aliud, ſ. ad finem tranſactionis fiendæ, quare uident̄ facere fidem de centum octuaginta flor. ad finem duntaxat tranſactionis. nō autem ſi principaliter agatur de ipſorum receptione ad finem illos repetendi, ſicut agitur in caſu noſtro; de hoc uř tex. iuncta gl. in l. optimam, C. de contrahen. & cō- mit. ſtip. ad idem tex. iuncta gl. in uerbo, donationem, in c. illud, de præſumptio. Præterea præſuppoſito, q de illis centum octuaginta florenis fieret fides per illā trāſactionem: tñ uigore trāſactionis fuit ſublata omnis petitio, ut
1 in illa patet. Quòd aūt tranſactio ualuerit, ꝓbat̄. † Nam quandocunque dos promiſſa uiro ſibi non ſoluitur, licitum eſt uiro uxorem a ſe repellere & denegare ſibi alimēta, ut probari uidetur in c. per tuas, de don. inter ui. & ux. firmat Bal. in l. quod in uxorem, C. de neg. geſt. allegat gl. in aut. de non eligen. ſecundo nu. §. pe. col. j. potuit ergo licitè ſecum tranſigere ſuper alimentis ſibi præſtandis, diminuendo, uel ſibi ſatisfaciendo de parte dotis ſibi ſoluta nam rectè cōſtante matrimonio ſoluit̄ uxori dos a marito, ut alat parentes, uel fratres ſuos inopes, ut notanter probatur in l. quamuis, ff. ſol. matri. ergo fortius poteſt ſibi ſolui, ut ſeipſam allat. ¶ Et quāquam prædicta in fauorē mariti prima frōte urgere uideantur: tñ ɔriā partē arbitror de iure ueriorem, uidelicet q per ea, q̄ geſta ſunt in dicta tranſactione, plenè probetur dictū Dñicum recepiſſe nomine uxoris titulo dotis. 180. flore. & q illa tranſactio non ualuit in præiudiciū mulieris, uel eius hæredis. Et q ꝑ uerba habita in dicta tranſactione probetur dictę quantitatis ſolutio, patet expreſsè in inſtrumento tranſactionis, in quo non ſolum denuntiatur dicta ſolutio ad finem tranſactionis: ſed principaliter dictus Dñicus in præſentia mulieris fuit primò confeſſus ſe recepiſſe dictā quātitatē, & ſubiunxit, q pro dicta quantitate recuperāda ab hrdibus primi mariti oportuerit eum exponere 19. flore. in quibus dicebat ſuā uxorem ſibi obligatā: ipſa ēt uxor in præſentia mariti recognouit illos. clxxx. flore. fuiſſe ſolutos ex bonis ſuis &c. ut ſerioſius in illo inſtrumento ɔtinetur; & demum uenerūt ad illam tranſactionem. cum ergo dictus Dñicus fuerit hoc confeſſus coram uxore, quæ pro ſe illam cōfeſſionem acceptauit; ergo ex dicta confeſſione oritur plena probatio, ut in c. fi. de confeſſis, & l. generaliter, C. de non nu. pe. & l. certum §. ſi quis abſente. ff. de confeſ. & quod ibi not. Præterea de hoc uideretur tex. maximè iunctis ibi no. per Bar. in l. cum quis decedens, ff.
de leg. iij. ubi patet, † q ſi quis teſtando fuit confeſſus ſe debitorem Titij ex certa cauſa, præſente parte, & acceptante, per illam confeſſionem in teſtamento habitam ꝓbatur debitum; ita, q potuit peti tanquàm debitum principaliter agendo, & non eſt neceſſarium, ut petatur tanquàm legatum, ad idem text. & quod ibi no. in l. hæredes palam, ff. de teſta. ubi patet q etiam in ultima uoluntate poteſt contrahi; non eſt ergo dubitandum, quin per illa uerba habita in dicta tranſactione probetur dictæ quantitatis ſolutio. & facit ad idem, quod hr̄ in l. publica. ff. de poſi. Nec obſt. prædictis dicta l. optimam; quia loquitur qn̄ quis ſtipulando alteri abſenti dixit ſe ſeruum illius non enim ꝑ hoc probatur ille ſeruus, ſi principaliter ageretur de ſeruitute, ſed in caſu noſtro iſte Dominicus fuit confeſſus in præſentia uxoris, & per ſe prius dixit in præfatione 2

ſatione recepiſſe pro dote uxoris illam quãtitatẽ; & quæ dicuntur in præfatione, faciunt fidem, arg. in. l. fi. ff. de hære. inſti. & per Barto. in l. liberorum, ff. de uerbo. ſigni. & hoc quo ad primum. Quòd aũt tranſactio nõ præiudicet mulieri, probatur optima ratione & multiplici. Et primò licet admitti poſſit, q uir non teneatur alere uxorẽ, ſi nõ ſoluatur dos promiſſa, ut prædixi: tamen, ex quo maritus duxit uxorem, & ſimpliciter eam alimentauit, ut contingit in caſu noſtro, non poteſt poſtea de iure repetere alimenta à patre uxoris, uel ab ipſa uxore: quia, ex quo non abſtinuit ab obſequio uxoris: imò habuit eam iugiter in ſuo ſeruitio, tenetur eam alimentare, ut expreſſe firmat Bar. in l. quod in uxorẽ, preal. C. de neg. geſt. ꝓbatur in
3 ſim. ꝑ. i. in rebus. §. poſſunt, ff. cõmo. Vbi patet, † q naturali ratione tenetur quis impendere neceſſaria ſeruo, uel equo cõmodato, ex quo habet illũ in ſuo ſeruitio, & etiã tenetur ad medicinas modici pretij, ergo fortius tenetur alere, uxorem, quantumcunq; indotatã, ex quo hẽt eã in ſuo obſequio. Item propter affectionem cõiugalem uidetͬ ſibi donaſſe illa alimenta, ẽt in caſu, quo potuiſſet repetere, ex quo nõ fuit de cõtrario ꝓteſtatus, ut uidetur text. in d. l. quod in uxorẽ. ad idem. l. ſi paterno affectu, C. eo. titu. ubi uitricus certo caſu tenetur gratis alimentare priuignũ, ex quo nõ fuit proteſtatus de contrario, ergo fortius hoc dicendũ in uxore, maximè ubi uterq; uidetͬ cõfeſ
4 ſus q uxor non habebat, unde ſe aleret. † Nã in defectũ dotis & patrimonij tenetur maritus ex debito cõiugali alere uxorẽ, ut no. glo. & Bar. in l. ſi cũ dotẽ. §. ſin autem in ſęuiſſimo, ff. ſolu. mat. & no. per Inn. in d. c. ꝑ ueſtras, de dona. inter uirũ & uxo. optimè facit tex. in l. q ſi nulla, ff. de
5 reli. & ſump. fune. Nec † uxor põt conueniri ad ſolutionẽ dotis promiſſæ ultra, quã facere põt, ut dicit tex. nota. in. l. cũ poſt mortẽ, ff. de admi. tuto. Sed in caſu noſtro nõ apparet, q dictus Dominicus fecerit aliquã ꝓteſtationem, ſed ſimpliciter uxorem alimẽtauit per. 20. annos uſq; ad tempus trãſactionis, utẽdo ſemper obſequio uxoris; ergo nõ potuit poſteà alimenta repetere: tũ q̃a, ut dixi, tenebatͬ ad hoc: tũ quia eſto, q non fuiſſet obligatus, uidetur nõ ꝓ teſtando liberaliter donaſſe. Prætereà & fortius maritus non poteſt aliquid petere occaſione dotis retardatæ, niſi quatenus probaret ſuum intereſſe, ut not. maximè per Ant. de But. in c. ſalubriter, de uſu. Sed in caſu noſtro non probatͬ intereſſe illius dominici. Nã licet debitor nõ ſoluat debitũ creditori: non tñ per hoc infertur, q fuerit paſſus dãnum, adeò q poſſit agere contra debitorem. aliàs eſſet uſura recepta, ratione retardatæ ſolutionis. oportet ergo, quòd ꝓbetͬ intereſſe, puta quòd erat ſolitus mercari, & q̃d certũ cõiter in anno lucrari, uel erat ſolitus deponere pecuniã apud mercatorẽ, & de honeſto lucro partẽ recipere. tunc. n. põt petere intereſſe: alias nõ, ut plenè no. in l. cõqueſtus, de uſu. & l. curabit, C. de act. emp. & per Bar. in l. ij. C. de uſu. & Inno. in c. ſacro. de ſentẽ. excõmu. nec põt dicere maritus, q intereſſe ꝑtendit rõne alimẽtorũ præſtitorũ: q̃a hoc eſt falſum: quia nõ fruſtra oĩno impendit alimenta, cũ uteretur ſeruitio, & obſequio uxoris. & licet poſſit maritus abſtinendo ab obſequio denegare pariter alimenta, ut ſuprà dixi: tñ, ex quo tenuit uxorem penes ſe, nõ põt ꝑtendere, niſi intereſſe retardatæ ſolutionis dotis promiſſæ; & in caſu noſtro fuit tranſactum nõ ſu per intereſſe, ſed ſuper alimentis, quæ nullo modo poterant repeti. ¶ Prætereà & fortius dico, quòd nec etiam intereſſe aliquod in caſu noſtro poterat peti: quia non appa ret, quòd maritus conſtituerit uxorem aliq̃n in mora. nã in promiſſione dotis nõ fuit appoſita certa dies, ꝓ ipſius ſolutione; ut ſi dicamus quòd dies interpellabat pro homine iuxta id quod habetur in l. magnam, C. de contrahen. & cõmit. ſtip. & c. potuit de loc. ſed fuit ꝓmiſſa ad reqſitionẽ ipſius Dominici, & ſic ad conſtituendã uxorẽ in mora opus erat interpellatione, ut plenè no. in l. mora, ff. de uſuris, & l. ſi ex legati cã, ff. de uerb. obl. ſed in caſu nr̃o nõ apparet aliqua interpellatio; ergo nulla mora, & per conſequens nullũ poterat peti intereſſe; ergo tranſactio fuit calũnioſa, ut clarè colligitur ex rationibus pręmiſſis. Nã trãſactio debet fieri ſuꝑ re dubia, & lite incerta, ſi. n. fiat ſuꝑ eo, qđ eſt notorie indebitũ, nõ ualet tanquã calũnioſa, ut. l. in ſumma, & l. eleganter, ff. de condi. indebi. & l. j. ff. de tranſa. & c. ſuꝑ eo, & c. j. de trãſa. & l. ſub prętextu, C. eo. ti. ſed alimenta in caſu nr̃o notoriè repeti nõ poterant, ſed mulier ignoranter fuit decepta, ut patet clarè ex. s̃. deductis; ergo dicta tranſactio nõ ualuit. Et pſertim ꝓcedunt pdicta, eo attento, q tacitè uidetͬ actũ, ut dos illi cõ ſolui nõ deberet. nã ſi debebat ſolui ilicò, ad quid primò ille Dominicus fuiſſet cõfeſſus, ſe dotem recepiſſe, & hoc non ob. recepit cõfeſſionem, & ꝓmiſſionẽ de ſoluẽdo à muliere, & eius fratre? unde uidetur uoluiſſe hẽre nomẽ mulieris, & fratris eius in dotem iuxta no. ꝑ Bar. in l. pen. ff. ſol. mat. imputetur ergo ſibi, ſi non excuſſit nomen uxoris & fratris ipſius. ¶ Cõcludo ergo hæredes dicti Dominici teneri & obligatos eſſe ad reſtituendã dictã quantitatẽ. clxxx Florenorũ, & ẽt aliã quantitatẽ, ſi de illa habeatͬ ꝓbatio ſolutionis, reſeruato tñ ſibi lucro debito, ui gore ſtatuti municipalis, ex quo alimentauit uxorẽ; & cauendũ, q̃a ubi denegata fuiſſent alimẽta, nihil debet maritus lucrari de dote, licet ſtatutũ ſimpliciter loquatur, argu. optimũ in l. ſi ab hoſtibus. §. ubi, & ibi hoc notãter firmat Bar. ff. ſolu. mat. Et maximè prædicta procedunt in caſu nr̃o, in quo non fuit retardata ſolutio totius dotis, ſed certæ partis, unde hoc dico propter not. in ſimili per Bart. in l. Iulianus. §. offerri, ff. de act. empt. Et hæc ſufficiant. NICOLAVS ABBAS.

CONSILIVM LXXXVI.

1 *Plurimi ſi fuerint ſocij, poſt mortẽ unius in totũ rũpitur ſocietas.*
2 *Stipulari alteri licet quis non poſſit directè, poteſt tamẽ alterius nomine ſtipulari, & ualet ſtipulatio illo ratificante.*
3 *Omnis obligatio regulariter actiuè, & paſſiuè trãſit in hæredes.*
4 *Statuto ſi caueatur debitorem poſſe capi pro debito, tale ſtatutum extenditur ad hæredem.*
5 *Contractus non poteſt fieri directè nomine ſocietatis.*

Viſis capitulis initis inter magnificum cõmune Senarum ex una parte, & quondam Angeletum Hebræum ſuo nomine, & ſociorũ ex alia, contingit de tribus dubitare. ¶ Primò an per mortem dicti Angeleti extinctus ſit contractus initus inter dictum commune, & Angeletum. ¶ Secundò præſuppoſito contractu in uita, an per mortem dicti Angeleti ſit ſoluta ſocietas inter eum, & quondam ſocios ſuos contracta. ¶ Tertiò an ſoluta dicta ſocietate, uel non, liceat ſocijs remanentibus plura loca ad præſtandum tenere. ¶ Et primò circa primum dubium uidetur dictum contractum eſſe per mortem Angeleti extinctam: quia dictus Angeletus contraxit ſuo priuato noĩe, & ſociorũ eius, à quibus nõ habuit mandatum, nec eis ſtipulari potuit, pſertim cũ tunc nõ eſſent ſocij, ut in l. ſtipulatio iſta. §. alteri, ff. de uerbo. obligatio. remãſit ergo cõtractus ualidus dũtaxat pro parte Angeleti, ut in l. ſi mihi, & Titio, ff. eo. ti. ergo dicta obligatio extincta fuit ꝑ mortẽ dicti Angeleti, ſaltẽ quo ad illos, quos poſtea ſocios nominauit.

uit. Præterea obligatio illa fuit ꝯtracta cũ cõi ſuo noĩe, & ſociorũ,& ſic intuitu ſocietatis,cũ ſub noĩe appellatiuo illos expreſſiſſet,argu.in l.ſi ſeruus cõis,ff.de ſtip. ſer. &.c. qm̃ abbas,de offi.deleg. ¶Secundò quia per mortẽ dicti Angeleti fuit dicta ſocietas diſſoluta,nec tranſire potuit in hæredes,quantũcunq; de eis in cõtractu ſocietatis mẽtio facta fuiſſet,ut ꝓbatur in l.nemo,&.l. adeò,&.l. cum duobus.§.idẽ reſpondit,ff.pro ſocio,& inſti.e.§. ſoluitur.
1 ubi patet†,quòd etiam ſi plurimi fuerint ſocij, attamen poſt mortem unius ſocietas in totũ rumpitur; ergo dicta obligatio,ſeu contractus cum cõi initus non potuit tranſire in ſocios dicti Angeleti,cum non poſſint amplius dici ſocij;facit quod habetur in l.item Mela,ff.de alimen.& ciba.lega.¶Tertiò & fortius facit contra quondã ſocios Angeleti,& hæredes dicti Angeleti,quod habetur in xx. capitulo.ubi habetur,ꝙ illa capitula debent habere obſeruantiã quo ad ſocios duntaxat dicti Angeleti, & durante illa ſocietate:ſed certum eſt,ꝙ per mortem dicti Angeleti deſierunt eſſe ſocij dicti Angeleti, nec amplius durat dicta ſocietas,ut.ſ.oſtenſum fuit; ergo cõe non remanſit obligatũ ad dictorum capitulorũ obſeruãtiam. ¶Sed his non obſtantibus contraria ſnĩa de iure uerior eſt.ſ.ꝙ dicta obligatio cũ cõi contracta,non ſit extincta per mortẽ Angeleti,& fortius nec per mortem quorundã aliorũ ex ſocietate prędicta.Probatur primò ex eo,quia dictus Angeletus cõtraxit ſuo priuato nomine, & uice, & nomine ſociorũ ꝑ eum declarandorum,ſuorũque hęredum,ut patet in principio dictorum capitulorum,quos quidem ſocios poſteà declarauit,qui iuxta cõpoſitionẽ inter cõmune,& Angeletum habitam uenerunt,& approbauerunt coram notario contractum initum per dictum Angeletum eorum nomine;ergo dictus contractus tenuit quo ad eos ꝑ ratihabitionem ſequentẽ.Trahitur.n. ratihabitio in cõtractibus retrò,& cõparatur mandato, ut in l.fi.C.ad Mace.facit.l.licet,& quod ibi no.ff.de iudi.& l.ſi abſentis,C. ſi cer.pe.l.mater,C.de rei uen.& regula,rati.de regu.iur.
2 lib.vj.in quibus habetur,ꝙ†licet non poſſit quis directè alteri ſtipulari,poteſt tamen alterius nomine ſtipulari, & ualebit ſtipulatio illo ratificãte,ut in l.actione,ff.de neg. geſt.no.Bar.in d.§.alteri.ergo ex prædictis clarè concluditur, dictum contractũ habuiſſe ualiditatem,ẽt in ꝑſona ſociorum.¶Secundò uidendum eſt,an cõtractus fuerit extinctus per mortem dicti Angeleti;& profectò dico,ꝙ nõ: quia illa obligatio fuit contracta,ut ſ.dixi, non ſolũ nomine Angeleti & ſociorum,ſed ẽt pro eorum filijs & hæredibus,ut patet in principio capitulorũ, & in c.xx. ergo debet tranſire ad hæredes, cũ materia ſit tranſmiſſibilis ad hæredes;ad hoc.l.ueteris,C.de contrah. & cõmit.ſtip.
3 & l.ſi pactum,ff.de proba.ubi patet,†ꝙ regulariter omnis obligatio actiuè,& paſſiuè tranſit in hæredes, ẽt ſi de illis non fuerit facta mentio in cõtractu,dũmodo materia, ut dixi,ſit in hæredes tranſmiſſibilis,ut no.Bar.in l.iij.ff. de uerb.obli.& facit optimè,quod ipſe no.in l. poſtulãte,
4 ff.ad Trebe.ubi dicit,†ꝙ ſi ſtatuto caueatur debitorẽ poſſe capi pro debito,ꝙ tale ſtatutum extẽditur ad hæredẽ, licet in cõtrariũ in hoc ultimo poſſet allegari, quod ipſe no.in l.ſi deceſſerit,ff.qui ſatiſda.cogã.ſed rectè intuẽdo illa dicta non ſunt contraria,nec aliter inſiſto: quia non multum urgent in materia noſtra.fortius ergo in caſu noſtro dicta obligatio habuit in hæredes iſtorũ contrahentium tranſire,cũ de illis fuit expreſsè facta mentio. Nec ob.ſi dicatur,ꝙ nomine ſocietatis fuit contractus initus, quæ iam eſt extincta per mortem Angeleti. Dico.n.contrariũ eſſe uerũ,cũ in dicto cõtractu fuerit facta mẽtio de eorũ hæredibus;ergo nõ cõtraxerunt noĩe ſocietatis, cũ certum erat ſocietatem nõ trãſire in hæredes.Præterea,
5 ut notanter dicit Inno.in c.dilecta,de exceſ.præl.†cõtractus nõ põt fieri directè noĩe ſocietatis:quia ſocietas non eſt corpus,ſeu collegiũ:aliàs ſequeretꝛ, ꝙ oĩbus mortuis, reſideret ius ſocietatis in uno,ut.l. ſicut,ff. quod cuiuſq; uni.& c.gratum,de poſtu.pla.qđ eſt falſum,ut patet ex ꝓdictis:qa imò ſoluitur ꝑ mortẽ unius.iõ,ẽt ſi fuiſſet expſſè dictũ,noĩe ſocietatis:debet tñ intelligi ſm cũ,ut cõtractus ualeat.i.noĩe ſociorũ.nã uerba impropriantꝛ,ut ꝯtus ſeu diſpoſitio non corruat in odioſis,& his quæ ſunt ſtricti iuris,ut no.probatur in c.ſi ſnĩa,de ſen. excom.lib.vj. & l.ſi ſtipulatus fuero per te,ff.de uer.obli.Nec ob.ꝙ ſtipulatio fuit facta ſub noĩe appellatiuo,ſ.ſociorum &c.qa dico,ꝙ per hoc non ſequitur,ꝙ ille contractus ſequatur ſocietatem per id,quod de ipſorum hæredibus ſ dixi.Itẽ ſatis eſt,ꝙ tunc eſſent ſocij, & ſic ꝙ illa qualitas affuerit tempore contractus:quia qualitas appoſita in aliqua oratione debet intelligi ſecundum tempus uerbi,ad quod refertur,ut in d.l.item Mela,ut no.Bar.in l. ex facto,ff. de uulg.& pup.uidelicet.in.j.reſponſo.Præterea actum fuit, ut dicti ſocij nominarentur intra certum tempus,& ꝙ deberent uenire,& ratificare dictum cõtractũ; & ita tẽpore conuento fuerunt nominati, & uenerunt ac proprijs, & priuatis nominibus per ſe,& ſuos hæredes dictum cõtractũ eorum nomine initum ratificauerunt, ut patet in inſtrumento ratificationis;ergo non põt dici, ꝙ nomine ſocietatis,ſeu ꝙ tanq̃ ſocij hoc fecerunt.Expreſſius hoc idẽ probatur in xx.c.ubi inter cætera dr̃,ꝙ dicta capitula debeant obſeruari ꝑ tẽpus decem annorum pro ipſis & eorum filijs,& hæredibus.ergo non expirant per mortẽ quorundã,ſeu ſocietate diſſoluta Non ob.quòd dicatur in fine dicti xx.capituli,durãte ſocietate prędicta &c.dico.n. quòd uerba debent impropriari ſm̃ naturam contractus, ut ꝓbatur in l.ſi uno.ff.loca facit quod in ſimili no. Bart. in l.cotẽ ferro.§.q maximos,ff.de pub.& quod no.glo. in l.j.ff.de ſuperfi.& qualitas pactorũ non minus ex uerbis, quã ex mẽte ſtatuentiũ elicienda eſt,ut notãter dicit tex. ſatis bonus ad ꝓpoſitũ in l.iuriſgentiũ.§.pactorũ,cũ ſeqn. ff.de pact.ſubijciens,quòd licet prima pſona inſeratꝛ,nõ ꝑ hoc pactũ ſemper eſt perſonale qa plerunq; perſona exprimitur,ut demonſtretur,cũ quo pactum factũ eſt;ita dicẽdũ in propoſito,cum.n.ut patet ex pdictis,materia obligationis eſſet tranſmiſſibilis ad hæredes,ac ſi expſsè fuiſſet actũ,ut trãſiret ad hæredes,& propter hæredũ ſuperuenientiã diſſoluatꝛ ſocietas,ergo nõ ueroſimile, quod dicta uerba ſtent ꝓpriè:qa inſurgeret qdã cõtrarietas,q̃ nõ eſt incontinenti pſumenda,ut.l.nõ ad ea,ff.de condi.& demon.intelligantur ergo illa uerba durante ſocietate pdicta.i.durantibus illis de illa ſocietate,ſicut.ſ.dixi in ſimili poſt Inno.quaſi dicat,ꝙ ad alios,quam ad filios,& ſuos hæredes nõ poſſint dicta capitula extendi,& facit ad hoc, quòd hẽtur in d.xx.c.& in c.xvij.Ex his cõcludo dictũ cõtractum non fuiſſe extinctum ꝑ mortẽ Angeleti,& quorũdam aliorũ ſociorum:imò remanſit in perſonis aliorum, & tranſiuit in hæredes morientium,qui omnes tenentur ex debito per dictum tps decem annorum obſeruare cõmunitati Senarum,qui ꝑ ſe & ſuos hæredes promiſerũt. ¶Ex prædictis etiam remanet ſolutum ſecundũ dubiũ, nũquid ꝑ mortẽ dicti Angeleti fuit dicta ſocietas diſſoluta, & dicendũ indubiè quod ſic ꝑ prædicta.¶Condeſcẽdo igitur ad tertiũ,nunqd liceat dictis Hebræis hẽre mẽſas plures,ſeu plura loca ad præſtandũ;& profectò credo indubitãter ꝙ ſic,ſiue uelint ſocialiter exercere,ſiue ſeparatim & priuatis noĩbus.hoc aptiſſimè probatꝛ ex c.j.& xvij. & xxv.ſi diligenter põderentur.nam in c.j.dicit, liceat eis in uno

uno uel pluribus locis mutare,& in c. 17.dr, ꝙ nō poſſint facere in aliquo loco concurrentiam in illo quęſtu,niſi in loco eſſent illi præſtitores,qui fuerunt expreſſi in dicto contractu.ipſi ergo poſſunt cōcurrentiam facere,& ſic in eodem loco plura præſta tenere In ca. 21.adhuc expreſſius dicit,ꝙ licitum fuit dicto Angeleto, & cuilibet illorum,qui per eum fuerint nominati, præſtare in uno, uel pluribus locis per totum comitatum,& diſtrictum Senenſem &c.& ponderanda diligenter ſunt illa uerba,& cuilibet illorum.faciunt enim ꝓ his,quæ ſupra dixi, ꝙ ēt diuiſa ſocietate,poſſit quilibet illorum præſtare in uno uel pluribus locis per totum diſtrictum Senenſem, exprimuntur.n.& datur eis poteſtas etiam ſingulariter;& ſic nō exigitur neceſſariò,ꝙ fiat ſocialiter; poſſunt tamē (ut prædixi) etiā ſociabiliter facere, ſi uellent ſocialiter; imò fuit de mente, ut exercerent, ſicut uellet, ut patet ex prædictis. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM LXXXVII.

Societas poteſt tacitè contrahi per actus, qui tacitè ſocietatem inferunt.

Hæredes ſociorum omnium,ſi ſocietatem inierint nouo cōſenſu, ex poſteà geſtis obligantur tanquam ſocij.

Finito tempore locationis,ſi quis ſtet in re locata,uidetur de nouo conduxiſſe.

QVidam fecerunt, & contraxerunt inter ſe quādam ſocietatem ad certum tempus,demum contingit, qđ deceſſerūt aliqui de ſocietate,remanentibus eorum hæredibus; qui ſcientes ſocietatem prędictam poſt mortem parentum nō abſtinuerunt a nouiter gerendis: imò cum pecunia communi pluries,& ſæpenumerò contraxerunt, ſicut fecerant eorum parentes,ponendo lucrum in cōi;quæritur,an uideantur ſocietatem de nouo contraxiſſe,ſeu confirmaſſe, ut ſic ex facto ſuperuenienti dicať ſocietas antiqua recenſita,& renouata.Et breuiter arbitrorꝙ ſic.Nā certū eſt† ꝙ ſocietas poteſt tacitè contrahi per actus, qui tacitè ſocietatem inferunt,ēt ſi nulla per prius præceſſit ſocietas; ad hoc.l.coiri,ff.pro ſocio,& melius in l.denique,ff.e.ubi ꝓbatur,ꝙ ſocietas poteſt tacitè diſſolui; ergo & cōtrahi,argu.in regula,omnis res,de re.iu.& in l.nihil tam naturale,ff.de reg,iu.quod expreſsè firmat Bar.& Bald.& alij in l.ſi patruus,C.communia utriuſque iu. & in tractatu de duobus fratri.Præterea ego adduco tex.expreſſum in terminis noſtris in l.planè,ff.pro ſocio.ubi dicit,† ꝙ ſi hæredes ſociorū omniū,ſocietates inierint,quòd nouo conſenſu ex poſteà geſtis obligantur tanquam ſocij,& debet ille tex.iudicio meo intelligi in terminis noſtris,qñ tacitè cōſenſerunt continuando priora geſta;quod innuit text. in uerbis illis,animum inierint ſocietatis &c.fruſtra.n. ponderaretur animus,ſi expreſsè ſocietatē ꝯxiſſent,ar.l. Labeo,ff.de ſup.le.nemo enim preſumitur dicere, ꝙ mente non cōcepit,& etiā tex.in d.l.planè,ibi,quod poſtea geſſerint,& ſic ponderantur geſtare ſuperuenientes. Item lex debet intelligi in caſu dubio,ut in l.ꝙ Labeo,ff.ad Carb. & l.j.in fi ad muni.& c.cū in iure,de offi.deleg.ſed cui dubiū erat,ꝙ hrdes poterant nouiter per expreſſum conſenſum contrahere ſocietatē?debet ergo intelligi quando tacitè contraxerunt modo prędicto.Ad idem optimè facit l.itē quæritur.§.qui impleto,ff.loca.ubi patet,† ꝙ ſi, finito tempore locationis,quis ſtet in re locata, uř de nouo cōduxiſſe; ergo idem dicamus in propoſito, ꝙ ſi finita ſocietate per mortem hæres ſtet in eadem ſocietate, ſicut defunctus,ꝙ uideatur ſocietas de nouo ꝯcta,cū in utroq; caſu ſufficiat conſenſus abſque alia ſolennitate,ut in l.cōſenſu,ff.de act.& obl.& hæc uidentur de mēte Bar.& Bal. in dicto trac.de duobus fratribus,& d.l.ſi patruus.uolunt enim,ꝙ poſt mortem patris,cuius quis erat ſocius,remanſit in rebus cōibus,in illis noīe ſocietatis ꝯhendo,ꝙ uř tacitè contrahere de nouo, conſilio defuncti, etiā ſi ſit pupillus,dummodò tutor tacitè conſentiat.ita & fortius dicendum in propoſito,cum in caſu noſtro filius defuncti ſit. xviij.annorum, qui poteſt ſe obligare, & ipſe per ſe nomine ſocietatis contraxit de nouo poſt mortem patris. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM LXXXVIII.

1 *Legato fundo cum inſtrumento,ueniunt duntaxat ea, quæ pertinent ad culturam dicti fundi.*

2 *Maſſaritiæ uulgariter idem important,quod ſupellectilia.*

3 *Vaſa apta ad coquendum ueniunt appellatione inſtrumenti poſſeſſionis,ſi erant ibi ad coquēdum ad uſum dictæ poſſeſſionis.*

IN Chriſti nomine.Caſus in facto ſic proponitur.quondā dńs Antonius Matthæi in ſuo teſtamēto inter cætera fecit legatum infraſcripti tenoris,uidelicet.Itē reliquit & legauit Guinocio Thomę nepoti ſua poſſeſſionem eiuſdem teſtatoris ſitam &c.cum omni ſua iuriſdictione & pertinētia,& cum omnibus & ſingulis maſſaritijs pertinentibus ad dictā poſſeſſionem;etiam,ſi mediarij dictę poſſeſſionis haberēt aliquod debitum cū dicto teſtatore, remaneat, & ſit dicti Guinocij &c.& poſt quædam adiecit:Item reliquit, & legauit dicti Guinocio flore.ducentos auri,quos.uoluit dictus teſtator,ꝙ intelligantur eſſe pro reſto omnis adminiſtrationis, quā feciſſet idē teſtator hinc retrò dictorum dńæ Chriſtoforæ & Guinocij.Cum hoc ꝙ dicta domina Chriſtofora mater dicti Guinocij, & ipſe Guinocius debeant remanere taciti,& contenti ſupra dictis legatis,uidelicet ꝙ ulterius non petant,ac petere poſſint in bonis ſuis:alias non ualeant &c.contingit nunc uiſis,& ponderatis uerbis dicti teſtatoris de duobus principaliter dubitare.¶Primum dubium,nunquid lecti,ſeu culcitræ exiſtentes in domibus dictæ poſſeſſionis legatæ, quas teſtator lōgo tempore ibi tenuit pro uſu ſuo,& ſuorū,quando ibant ad illam poſſeſſionē,ueniant in dicto legato.¶ Secundum dubium,an dictus Guinocius poſſit,uoluntate dicti teſtatoris minime repugnante,uendicare,& petere quædā ſuppellectilia,ut lecticas capſas,& ſimilia pertinentia ad dominiū ipſius,quæ de præſenti ſunt in domo dicti teſtatoris,& quæ ibidem exiſtebant tempore uitæ dicti teſtatoris,& multa ſuppellectilia eorum, quę fuiſſent ibi adducta.¶Circa primum dubium uidetur prima fronte dicendum,ꝙ dicti lecti,ſeu culcitræ non ueniant in dicto legato,per l.Item pictoris.cum l.ſeq.ff.de fund.inſtru.ubi pa-
1 tet,† ꝙ legato fundo cū inſtrumento ſuo ueniunt duntaxat ea,quæ pertinent ad culturam dicti fundi; unde aſina molendinaria ibidem exiſtens non comprehenditur idē uidetur cum legatur inſtrumentum alicuius artificij, ut ſolum ueniant pertinentia ad illam artem,ſeu artificium ſed lecti non pertinent ad culturam agri;ergo illi non cōprehenduntur in dicto legato,ueniant ergo ligones, ſeu zappe,& tinæ,& ſimilia,quæ propriè concernant ipſū fundum.¶Sed hoc non ob.contrarium arbitror de iure procedere.Moueor principaliter,quia in legato prædicto nō fuit dictum ſimpliciter de inſtrumento fundi: imò teſtator legauit poſſeſſionem cum omnibus,& ſingulis maſſa-

ritij

ritijs pertinentibus ad dictam poſſeſſionem, certum autē eſt, quod illud uenit appellatione maſſaritiarum, qđ uenit appellatione ſuppellectilium.† nam maſſaritiæ uulgariter idē important, qđ ſuppellectilia, ut not. Bar. in l. j. ff. de ſupel. leg. Sed certum eſt, qđ appellatione ſuppellectilium, etiam in legatis, ueniunt lecti, & culcitræ, ut eſt tex. no. in l. ſuppellectili legata, i prin. ff. eo. & no. ibi Bar. ergo in caſu noſtro certiſſimè tenendum eſt, q̀ appellatione maſſaritiarum ueniunt lecti & culcitræ; & idem in ſimilibus ſuppellectilibus dicendum eſt, ut ſunt capſæ, ſcanna, & ſimilia. Aduertendum tñ, q̀ teſtator legauit non ſimpliciter maſſaritias ibidem exiſtentes, ſed maſſaritias pertinentes ad illam poſſeſſionem; ueniunt ergo maſſaritiæ, ſeu ſuppellectilia, quæ teſtator deputauerat, ut in dicta poſſeſſione ſtarent ꝓ uſu ſuo, & ſuorū, cū irent ad dictam poſſeſſionem; ad hoc tex. bonus in arg. in l. quòd conclaue, ff. de dam. infec. unde plus dico, q̀ ſi plurima ſuppellectilia erat ſolitus teſtator ibi tenere reſpectu illius poſſeſſionis, licet pro aliquali, & temporali neceſſitate inde aliqua aſportaſſet, ex quo non fecit animo ut perpetuo inde amoueret; puto quod comprehendantur in dicto legato, q̄q̄ ibi non eſſent tp̄e mortis teſtatoris, uel teſtamenti conditi; ad hoc adduco bonum tex. in l. quæſitum, ff. de leg. 3. & l generali. §. uxori, ff. de uſufr. leg. quinimò poteſt dici, q̀ ēt ſi dixiſſet teſtator, lego poſſeſſionem cum inſtrumento ſuo, q̀ nihilominus ueniant dicti lecti, & alia ſuppellectilia, quæ teſtator ibi habebat cauſa fundi duntaxat ꝓ tex. in l. cum de lanionis. §. de putatoribus, & in §. aſinam, uer.
3 item cacabos, de fun. inſtru. ubi patet,† q̀ uaſa apta ad coquendum ueniunt appellatione inſtrumenti poſſeſsionis ſi erant ibi ad coquendum ad uſum dictæ poſſeſsionis; ergo idem de lectis, & alijs maſſaritijs ibidem exiſtentibus ad uſum dictæ poſſeſsionis. Concludo ergo quo ad primū dubiū, q̀ in dicto legato ueniunt omnes maſſaritiæ, ſeu ſuppellectilia, quæ teſtator ibi tenebat occaſione dictæ poſſeſsionis, ſiue ſint lecti, ſiue aliæ maſſaritiæ. Circa ſecundum dubium, an dictus Guinocius poſsit ſuppellectilia, ſeu exiſtentia in domo quondam dicti dñi Antonij uēdicare, & petere uoluntate dicti teſtatoris minimè refragante; puto breuiter q̀ ſic. nam de iure eum poſſe indubitati iuris eſt. l. in ciuile, C. de fur. inſt. de act. poſt prin. & l. ſiue poſsidetis, C. de proba. & l. mater, C. de rei uend. cum multis ſimi. Videndum igitur reſtat, an uoluntas teſtatoris reſiſtat. profectò arbitror q̀ non: quoniam teſtator aſſeruit illos ducētos florenos legaſſe pro reſto omnis adminiſtrationis, quam ipſe teſtator feciſſet de bonis dicti Guinocij, & ſic in compenſationem redituum & fructuū, quos ipſe adminiſtrando bona dicti Guinocij percepiſſet: uel ſi quoquomodo teneretur ex mala adminiſtratione: ſed dicta ſupellectilia non ueniunt nomine adminiſtrationis, & illa non dicitur adminiſtraſſe, cū fuerūt ſimpl'r illata in domum dicti Antonij tanquam ad domū cōiūcti; ergo nō uṙ legatum factum in compenſationem illorū ſuppellectilium, cū adminiſtratio bonorum, & ſuppellectilia in domum illata pro illorum conſeruatione ſint prorſus diuerſa, arg. in l. iij. de ſupel. leg. diſpoſitio ergo facta ſuper una ſpecie non debet extendi ad aliam, quæ nunquam fuit in adminiſtratione, arg. in l. licet, C. de iudi, & l. j. C. ſi aduer. rē iud. Et præſertim hoc dicendum in teſtamentaria diſpoſitione, quæ debet latè intelligi in fauorem legatarij. l. in teſtamento, ff. de reg. iur & c. cum dilecti, de dona. & quòd hoc fuerit de mente teſtatoris, quæ debet principaliter attendi l. in conditionibus, ff. de condi. & demon. oſtenditur clarè per uerba dicti teſtatoris. nam cum præmiſiſſet, ut dictus Guinocius eſſet contentus prædicto legato, adiecit declarando uerba prædicta, uidelicet ita, q̀ nihil poſsit petere in bonis dicti dñi Antonij: ſed certum eſt, q̀ uendicando bona propria non dṙ aliquid petere in bonis dicti dñi Antonij: non enim illa ſuppellectilia Guinocij ſunt in bonis dicti domini Antonij, ut. l. Quintus, ff. de au. & argen. leg. & l. bonorum, ff. de uerb. ſig. Itē dictus Guinocius uendicando ſuppellectilia ſua non dicit dominū Antoniū, uel eius hæredem eſſe, uel fuiſſe ſibi obligatum actio enim iſta realis competit circa rem, & non circa perſonam, ut inſti. de act. poſt prin. maximè coniuncta gl in uer. nullo iure; & præſertim prædicta procedunt, attento quòd dictus teſtator nunquam de illis ſuppellectilibus fecit controuerſiam, nec unquam negauit illa pertinere ad dictum Guinocium. NIC. ABB.

CONSILIVM LXXXIX.

1 *Eccleſia, uel capella, ſeu oratorium non poteſt erigi, ſiue conſtrui ſine authoritate diœceſani.*

2 *Conſtruens eccleſiam, uel capellam, ſeu altare, obligatur ipſo facto ad dotationem, nu. 8.*

3 *Epiſcopus non debet ordinare aliquem in clericum, niſi prius aſſignet beneficium, unde uiuere poſſit.*

4 *Vacante eccleſia ſi capitulum aliqua de bonis eccleſiæ alienauerit ſine ſuperioris authoritate, relinquitur optioni futuri epiſcopi, an uelit ratificare dictam alienationem.*

5 *Sententia lata contra minorem ſine curatore eſt nulla: ſecus tamen ſi lata eſt pro eo.*

6 *Presbyter habens populum, tenetur habere clericum.*

7 *Habens beneficium requirens miſſarum ſolennitatem, tenetur habere clericum.*

9 *Debitor ſi donat bona ſua in præiudicium & fraudem creditorum non ualet talis donatio.*

IESu Chriſti ſaluatoris inuocato præſidio, Ex themate propoſito multa poſſent dubia elici: ſed quia illorum plurima remanent deciſa per diſcuſsionem aliquorū; ideò aliqua duntaxat amplectar. ¶ Et primo uidendū, an dicta dña Vanucia legitimè potuerit dictum altare cōſtrui facere de licentia duntaxat prioris eccleſiæ Sancti Saluatoris de Reate. ¶ Secundū dubiū ꝓſuppoſito, q̀ potuerit, uel nō, an dicta dña Vannucia teneatur per ſe, & hæredes ſuos dictā capellam dotari facere. ¶ Tertiò præſuppoſito, quod teneatur ad dotem dictæ capellæ, an dos debeat eſſe ſufficiens pro præsbytero inſtituendo in dicta capella duntaxat, an ēt ꝓ clerico, qui iuuare debet ad diuina celebranda. ¶ Quartū dubiū, utrū præſuppoſita obligatione dictæ dñæ Vanutiæ ex ſola fundatione, reddat̄ dicta obligatio inefficax per donationē bonorū ſuorum factam altari cuidam S. Dominici de firmo ante quam de ſ̄ dicta donatione conueniretur. ¶ Circa primum dicēdum uṙ dictam dñam Vānuciam non potuiſſe dictū altare erigere, ſeu erigi facere ex ſola licentia, & conſenſu dicti dñi
1 prioris: † quia nō pōt eccleſia, uel capella, ſeu oratorium erigi, & conſtrui ſine licentia diœceſani in loco non exempto. Si autem locus eſt exemptus, requiritur licentia ſædis apoſtolicæ, ut probatur in c. authoritate, de priuile. l. vj. & in auť. ut nul. fac. ora. do. poſt prin. col. v & in auť. de ecc. ti. §. ſi autem; ad idē de cōſ. di. j. c. nemo. Dictus prior nō eſt diœceſanus in loco, cū eccleſia ſit ſubiecta abbatiæ S. Saluatoris; ergo de conſenſu illius abbatis, qui dicitur diœceſanus in loco rōne plenæ ſubiectionis, debuit dictū altare cōſtrui; ad hoc qđ no. gl. in cle. j. de reb. ecc. nō alie. & Innocen. in cap. ſtatuimus, de tranſac. cum ergo dictum altare

altare non fuerit legitimè cõſtructum, debet deſtrui, ar. in c.j.de no.ope.nun.facit tex.in dicta auth.ut nullus fa. ora.do.poſt prin.& quod ꝯ legem factum eſt, non debet habere effectum aliquem.l.non dubiũ, C.de leg.& 10.di. c.uides fili, & regula, quę contra ius fiunt, de reg.iu.lib.6. ¶Sed his non obſt.arbitror de iure ſic eſſe dicendum, q̀ aut dictus abbas, cui illa eccleſia eſt pleno iure ſubiecta, non uult habere ratam conſtructionem dicti altaris; & tunc procedat, quod ſupra dictum eſt, ut dictũ altare poſ ſit deſtrui, ſeu detineri in iuriſdictione eccleſiæ, abſq; eo q̀ dicta dña Vannuccia, ſeu eius hæres poſſit ius patronatus, uel aliquod aliud ſibi ĩ illo uendicare, arg.12.q.2. c.apoſtolico, & in d.aut̃.de eccl.ti.§.ſi quis autem in ſua domo. Si uerò dictus abbas ratum habuit, uel habere uoluit conſtructionẽ dicti altaris, eo ipſo puto dictam dominam Vãnucciam obligatam fuiſſe ad dotandum dictũ

2 altare. Moueor principaliter, † q̀ conſtruens eccleſiam, uel capellam, ſeu altare, obligatur ipſo facto ad dotationẽ, ſicut obligatur pater naturalis dotare filiam.16.q.7. c.piæ mẽtis.no.gl.in c.nemo, de cõſec.diſt.1.& idem gl.in c.cum ſicut, de conſe.eccle.uel alta. quatenus tñ illa gl. dicit, prius debet dari actio in conſecratorem, qui conſecrauit eccleſiam ſine dote, & in effectu debet dari in fundatorem, & eius hæredem illa tñ gl.in ea parte cõiter non tenet̃, à doctoribus ibi dicentibus, q̀ imò prius ĩ fundatorem per illum tex.& idẽ tenuit gl in d. c.nemo. Nec ob.ſi dicatur dicta cappella non fuit conſtructa cum cõſenſu diœceſani: quia dico, q̀ licet debuerit adhiberi cõſenſus diœceſani: tamen illud fuit introductum in fauorẽ eccleſiæ, ne contingeret opus inchoari, & non conſummari: uel non ſufficienter poſtmodum dotari, ut quia forte uires patrimonij ædificatoris minime ſufficiant; unde id, qđ fuit ſtatutũ in fauorẽ eccleſiæ, nõ debet retorqueri ĩ ipſius læſionem ut in l.qđ fauore, C.de leg.& c.qđ ob grãm, de reg.iu.li.6.& qđ in fauorẽ eccleſię hoc fuerit cõſtitutũ, probat̃ apertè in d.aut̃.ut nullus fa.ora do.poſt prin.d.c.nemo. Et multa poſſunt ſĩlia ad cõfirmationẽ ad

3 duci. Primò patet in ordinatione clericorum.†non.n.debet epiſcopus aliquem ordinare in clericum, niſi prius aſſignet beneficium, unde uiuere poſſit, ut in c.1.& 2.70.di. tñ ſi ordinauerit, tenetur epiſcopus prouidere de ſuo, donec ſibi prouiderit de beneficio, ut in c.cum ſecundũ apoſtolum, & c.ep̃s, de præben. Ad idem bonus tex. in c ſi qua de rebus 12.q.2.ubi dr̃, † q̀ ſi uacante eccleſia capitulũ aliqua de bonis eccleſiæ alienauerit ſine ſuperioris authoritate relinquitur optioni futuri ep̃i, an uelit ratificare dictã alienationẽ: quia forte utilius eſt eccleſiæ habere pretiũ, q̃ rẽ; & ſic alienatio nulla tanq̃ facta ſine ſolẽnitate, de qua 12.q.2.c.ſine exceptione, põt haberi rata tractu t̃pis: quia nullitas inſurgit fauore eccleſiæ: iõ non debet retorqueri in ipſius lęſionẽ, ſi p̃latus futurus uiderit illã eſſe eccleſiæ utilẽ; & hoc firmauit expreſſè gl.in c.j.ne ſede uacan.ad idem bo.tex.in l.non eo minus, C de

5 procur.ubi patet, † q̀ licet ſñia lata ꝯ minorem ſine curatore ſit nulla: ſecus tñ eſt, ſi fuit lata pro minore; ad id qđ in ſĩi no.gl.& Bar.in l.ſi tutor, C.in qui.cau. in inte.reſt. non eſt neceſ.& l.ſi mater.§.hoc iure, ff.de excep.rei iudi. & quod no.doc.in c.cauſam, de iudi. Prætereà illud, quod fuit ſtatutum in odium & pœnam ædificantium eccleſias uel capellas ſine authoritate diœceſani, ut ĩ aut̃.de eccle. tit.§.ſi quis autem, cum ſeq.non debet cedere in eorum fauorem, ut in c.ſi neceſſe, de dona.inter ui.& uxo.& c.ij. de transla præla.& l.Papinianus exuli, ff.de mino. Et ꝑ hæc remanet deciſum etiam ſecundum dubium. ¶Ex q̃bus omnibus concluditur dictam dñam Vannuciã fuiſſe ex conſtructione capellæ ſeu altaris obligatam ad dotandum illud ſufficienter, abbate prædicto habente ratã cõſtructionem dicti altaris. ¶Venio nunc ad tertium dubiũ, an ad ſufficiẽtiã dotis requiratur, q̀ inde poſſit uiuere ẽt clericus ultra ſacerdotem. Et uidetur primò q̀ nõ per.c.

6 ut quiſque presbyter, de ui.& hone.cle.ubi innuitur, † q̀ presbyter habens populum tenetur habere clericum: ſecus ergo in habente altare: contrarium alias tenui in lectura dicti cap.ut quiſque, & nunc etiam confirmo: quia certum eſt, q̀ miſſarum ſolẽnia non debent celebrari ſine ſuffragio clerici, ut in c.propoſuit, de fil.presby.er-

7 go† quilibet habens beneficium requirens miſſarum celebrationem, tenetur habere clericum, licet non ſit alias curatum; quod uidet̃ fuiſſe de mente gl.in d.c.ut quiſque; & bene facit tex.iuncta gl.in cle ne in agro.§.ad hæc, de ſtat.regu. Aedificando ergo altare ſacerdotale, uidetur ſe obligaſſe ad dotem dandam pro neceſſariis concurrentibus ad miſſarum ſolẽnia.nam qui uult unũ, uidetur uoluiſſe oĩa, perquæ peruenitur ad illud, ut l.oratio, ff.de ſpon.& l.ad rem mobilẽ, & l.ad legatum, ff.de procu.& c.prudentiam, & c.prætereà, de offi.deleg.facit.l.illud, ff. de acqui.hære. Cõcludo ergo in hoc tertio dubio, quòd dos dicti altaris debet eſſe ſufficiens pro presbytero ibidem inſtituendo, & prò clerico, qui habet præſtare ſuffragium ad miſſarum ſolẽnia; facit dictum c.nemo, & in dicta aut̃.ut nullus fa.ora.do poſt prin. ¶Ad quartum & ultimum dubium, an dicta obligatio reddatur inefficax per donationem omnium bonorum poſtea alteri factam. Et uidetur primò quod ſic: quia per conſtructionem altaris non apparet, q̀ bona cõſtruentis ſint tacitè obligata: imò uidetur ſola obligatio perſonalis orta, ſicut patet ĩ uouẽte aliquam rem.non.n.obligatur res ante, q̃ tradat̃, ſed perſona tm̃, ut in l.ij.ff.de polli: ſed perſona nihil habet ſaltem ſufficienter per donationem alteri factam; ergo obligatio remanet inefficax. inanis eſt.n.actio, quam inopia debitoris excludit, ut in l.nam is, ff.de dolo, & c. olim, el 2.de reſt.ſpo. ¶Sed contrarium arbitror de iure

8 procedere. Moueor primò† quia cõſtruens eccleſiã, uel capellã obligat̃ ad dotandã, ſicut pater tenetur dotare filiã ut ſenſit gl.in d.c.cum ſicut, de conſe.eccle.uel alta, & in d.c.nemo, de conſe.diſt.1. ¶Sed ſi pater facit immenſam donationem uni ex filiis, quæ tendit in præiudicium alterius filij quo ad partem ſibi debitam, reuocatur dicta donatio tanquam inofficioſa, ut l.ij.C.de inoffi.dona.& quod ibi no.ergo idem dicendum in caſu noſtro. Nã iſta altaria uidentur fuiſſe loco filiarum contemplatione aĩæ ipſius dñæ Vannucciæ, ar.in c.in præſentia, de proba.& eorum, quę no.Bar.in aut̃.ſi qua, C.de ſacroſ.eccl.& facit in ſimili ibi tex.& qđ legitur & no.19.q.ultima. c ſi qua mulier. ¶Prætereà & alia ratione incõuincibili, ubicũq;

9 †debitor donat bona ſua in præiudicium & fraudem creditorum, debet talis donatio reuocari, etiam ſi fuit facta ignoranti in fraudem, ut probatur in l.j.iuncta.l.qui aũt. §.ſimili quoq; modo, ff.de his, quæ in frau.cre.ergò dicta donatio debet reuocari: quatenus uenit in præiudicium altaris, cui dicta Vannucia erat debitrix reſpectu dotationis. Poſſet addi & tertia conſideratio, ſi ponatur, q̀ dicta Vannucia donauerit ſecundo altari omnia bona ſua præſentia & futura. nam talis donatio non tenet, tenẽdo opi.Ang.de Peru.ualde æquam, quam poſuit in ſua diſputatione, quæ incipit, in refulgenti, reprobando Bar.in l.j. C.de pac.q tenuit, q̀ ſimiliter ualet donatio oĩum bonorum præſentium & futurorum, ſed Ang, contrà: ſed non intendo ad præſens diſcutere, quæ opi ſit uerior, cum ſatis ſit per præmiſſa altari priori cõſultum, nec in caſu no-

ſtro dicitur,quòd donauerit præſentia & futura.dicta ergo donatio nõ reddit primã obligationem inefficacem, tũ qa non potuit ſe liberare ab obligatione prius contractatum quia uidetur facta in fraudem creditoris.Ex prædictis omnibus concludo,ꝙ dicto abbate ratificante dictã altaris conſtructionem,debet prius dictũ altare ſufficienter dotari pro ſacerdote,& pro clerico,& reſiduum,ſi qđ erit,applicabitur ſecundo altari, cui ſecundo loco fuit facta donatio, uel ultima diſpoſitio. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVIDAM Antonius habens Franciſcum eius filium legitimum & naturalem infantem in eius poteſtate conſtitutum,condidit teſtamentum ſolenne,in quo dictum Franciſcum hæredem inſtituit uniuerſalem,& talem fecit inſtitutionem,uidelicet, & ſi dictus Franciſcus deceſſerit in pupillari ætate,uel poſteà quandocunque ſine filijs,ſubſtituit Paulum Petri ipſius teſtatoris auũculum uulgariter,pupillariter,& per fideicommiſſum,& dictum Paulum dicto ſuo filio tutorem dedit.Tandem mortuo dicto teſtatore,dictus Franciſcus ſuperuiuens tribus menſibus cum dimidio deceſſit infans ſuperſtite dicto Paulo ſubſtituto, & matre ipſius infantis.modo mater quondam infantis mouit quæſtionem dicto Paulo ſubſtituto poſſidenti uigore dictæ ſubſtitutionis hæreditatem olim dicti Antonij,& ſucceſſiuè Franciſci,aſſerens ad ſe ſucceſſionem dicti Franciſci ſui filij infantis defuncti ſpectare, & dicit dictum Paulum ſubſtitutum fore excluſum; quia ipſis non aſſumpſit in iudicio tutelam dicti Franciſci, nec alium tutorem confeſtim dari petijt,nec ſe excuſauit intra l.dies a morte teſtatoris. Pro parte uerò dicti Pauli ſubſtituti dicitur dictam ſucceſſionem, & hæreditatem ad ſe ſpectare uigore dictæ ſubſtitutionis, adijciens, quòd ipſe tutor conſtitutus in teſtamento dicti Antonij, licet non fecerit inuentarium pro dicto infante.tamen dictum infantem nutriri fecit,& adminiſtrauit eius tutelã tam in ſoluendo collectas & debita,quàm etiam ſoluendo ſalarium dictæ nutrici, & adminiſtrando & gubernando, & coli faciendo bona dictæ hæreditatis dicti Antonij,cum ſciuit ſe tutorem in dicto teſtamento datũ.Et poſito ſine ueritatis præiudicio, quòd non adminiſtraſſet,nec tutelam geſſiſſet,nec alium dari petiſſet,nec ſe excuſaſſet, non propterea debet priuari dicta ſucceſſione, & quòd nulla morave negligentia eſt ſibi imputanda eo, quod dictus Franciſcus ſuperuixit patri tribus menſibus cum dimidio tantum, & iura uidentur dare annum ſubſtituto ad petendum tutorem, unde, cum mors ſuperuenerit dicto Franciſco in tam breui tempore, non poteſt dici, quòd ipſe fuerit negligens, ut ſucceſſione priuari debeat; quid iuris quæritur.

CONSILIVM XC.

1 *Non gerere,& ſine ſolennitate debita gerere,paria ſunt.*
2 *Mater non excuſatur,quin priuetur ſucceſſione pupilli,ſi cum debita ſolennitate non aſſumpſit tutelam.*
3 *Gerens negotia pupilli non decreta ſibi tutela per iudicem, & inuentario prius non confecto,debet tanquam ſuſpectus accerrimè puniri.*
4 *Tutor teſtamentarius,ſeu datiuus,non excuſando ſe intra quinquaginta dies poſt,quàm ſciuit ſe tutorem deſignatum,uidetur ſe aſtringere,& acceptare tutelam.*
5 *Subſtitutus licet recuſet tutelam, non per hoc excluditur à ſucceſſione.*

OMnipotentis Dei poſtulato ſuffragio, Duo ad deciſionem huius qõnis uerè examinanda incumbunt.¶Primũ eſt,an dictus ſubſtitutus excuſet̃ ex eo,qa tutor in teſtamẽto deſignatus geſſit negotia pupilli,tutela tñ non aſſumpta cũ ſolẽnitate debita.¶Scđm præſuppoſito, qđ ex ſcđo capite nõ excuſet̃,an debeat priuari ſucceſſione pupilli nõ petẽdo tutorẽ cõfeſtim,ex quo potuit facere hoc in uita pupilli, anno nondũ elapſo. ¶ Circa primũ ur̃ di-
1 ctum ſubſtitutum non excuſandũ, † quia paria ſunt nõ gerere,& ſine ſolẽnitate debita gerere l.fi.C.arb.tut. & l.iij. C.de tuto.& cura.& l.3.§.tutores,ff.de ſuſpec.tut. facit.l. ſi unus,C.de teſta.& c.2.de tranſ.præla.¶ Scđo de hoc ur̃
2 gl.no.in l.2.§.ſi mater,ad Tert.q̃ dicit † matrẽ non excuſari,quin priuetur ſucceſſione pupilli, ſi cum ſolennitate debita nõ aſſũpſit tutelã,nec petijt tutorẽ dari filio, q̃q̃ ipſa uel alij geſſerint & adminiſtrauerũt bona pupilli,ſine ſolẽnitate debita;& illã gl.ſequit̃ ibi Bar.& Bal.in matre Tertul.ſed prædictus ſubſtitutus licet geſſerit negotia pupilli:non tñ hoc fecit legitimè:quia non fuit ſibi decreta tutela per iudicẽ, prius cõfecto inuentario,ſicut fieri debuit, ut in l.fi.C.de arb.tute.no.gl. & Bar.in l. legitimos, ff.de legi.tut.nec alia fecit, q̃ in d.l.legitimos, notantur; ideò non debet ex illa geſtione excuſari:imò magis debet
3 inculpari: † quia gerens negotia pupilli non decreta ſibi tutela per iudicẽ,& inuentario prius non confecto debet tanquã ſuſpectus acerrimè puniri, ut habet̃ in d.l.fi.C.arbi.tut.in fi.in d.l.3.§.tutores,de ſuſpe.tu.¶Sed his nõ obſtantibus,poſſet attentari ꝯriũ.Moueor in hãc ſñiam prin-
4 cipaliter,†quia tutor teſtamentarius,ſeu datiuus,nõ excuſando ſe intra quinquaginta dies poſt,quàm ſciuit ſe tutorẽ deſignatũ,ur̃ ſe aſtringere,& acceptare tutelam, adeo, ꝙ amplius ſe excuſare non ualet,& tutela incipit ſtare periculo ſuo,ut ꝓbatur in l.ſi pater.§.oportet,& l.quinquaginta,ff.de excuſa.tut.facit l.j.in princ.ff.de admi.tut ergo dictus ſubſtitutus in teſtamento tutor datus,ſe non excuſando intra quinquaginta dies poſt,quàm ſciuit ſe tutorem deſignatum,uidetur tutelam acceptaſſe, nec potuit amplius ſe excuſare;ergo ꝑ cõſequens nec aliũ tutorem dari petere potuit & per conſequens nõ poteſt puniri ex eo capite,quia non petijt tutorẽ dari pupillo, pro quo facit,quod no.Bal.in l.tutor,qui repertorium, ff. de admi. tu.ubi dicit,ꝙ licet tutor non confecerit inuentarium: nihilominus tutor eſt,poteſt tamen repelli ab agendo, ut l. tutor qui repertorium, & priuari officio tutelæ prorſus, ut dicit tex.in d.l.fi.C.arb.tute.Reſtat ergo cõcludere,ꝙ iſte tutor fuit in culpa ex eo duntaxat:quia adminiſtrauit bona non decreta prius ſibi tutela per iudicẽ, nec confecto inuentario:ſed ex hoc capite non reperitur iure cautũ,ꝙ debet priuari ſucceſſione:ſed poterit alijs pęnis puniri,de quibus in l.fi.iuncta glo.præalle.C.arbi.tut.Cum enim iſta pœna priuationis ſucceſsionis non ſit in hoc caſu iure expreſſa,non debet imponi,ut no.glo.in c.fi. de iure patro.facit de pœni.diſt.j.c.pœnæ,& l.interpretatione, & l.ſi præſes,ff.de pœnis;& facit in ar.l.amiciſsimos,ff. de
5 excu.tuto.ubi patet † quòd licet ſubſtitutus recuſet tutelam,nõ per hoc excluditur a ſucceſsione.¶Tertiò facit ꝓ iſto ſubſtituto,ut non priuetur, noua conſideratio: is qui non petijt tutorem dari filio,priuatur ſucceſſione pupilli ſed pupillus in caſu noſtro nihil habuit: quia non adiuit hæreditatem,nec exiſtentia ſui heredis habuit in caſu noſtro operari: quia ipſe pupillus licet eſſet ĩ poteſtate tp̃e mortis,habuit tñ ſubſtitutum uulgarẽ,per cuius dationẽ tollitur ſuitas ſm̃ cõmunem opin.per l.ſi filius,ff.de libe. & poſth. tenet Bar.in l.ſi filius, q patri, ff.de vulg.& pup. & Bal.in d.l.fratris, C.de iure delibe. not.glo.in l.Papinianus, ff.de inoffi.teſtam. ergo ſuccedit iſte ſubſtitutus patri, & non filio. eſt enim hæreditas patris, non filij, ut d.l.

d.l.ſi filius, de libe.& poſth. Prætereà non uĩ ſibi imputandum, ſi non petiit tutelam ſibi decerni ꝑ iudicem, nec confecit inuentarium: quia hoc nõ poterat de iure. cum enim eſſet tutor teſtamentarius, non poterat aliquid facere, niſi prius adiretur hæreditas per pupillum: quia tutela cõfirmatur ꝑ additionem hæreditatis, ut l.ſi nemo, ff.de teſta.tut. nec exiſtentia ſui hæredis habet hoc caſu confirmare tutelam: qa habebat inſtitutum vulgarem, ut no.Bar.in d.l.ſi nemo. Et ſi dicatur, ergo eſt ſibi imputãdum, ſi non petiit interim, donec adiretur hæreditas tutorem dari filio per l.ſi quis ſub conditione, ff.de teſtam. tute. & inſti.de act.tute.poſt prin. ¶Ad hoc enim põt reſponderi dupliciter. Primò, quia licet ex hoc capite poſſit priuari ſucceſsione pupilli: tñ in caſu noſtro illa non fuit vnquam pupilli, cũ nõ adiuerit hæreditatem, & habuerit ſubſtitutum vulgarem. eſt.n. hæreditas patris, & nõ filij. nec poteſt mater petere legitimam: qa nõ poteſt filius repudiare hæreditatem patris, & petere legitimam. habet.n. aut totam agnoſcere, aut totã repudiare, ut no. Bar.in l.gerit, ff.de acquir.hære. Secundò põt principaľr reſponderi, intrando ſecundum dubium ſuprà formatũ, ꝙ ꝓſuppoſito, ꝙ filius habuiſſet aliqua bona; tñ, ex quo annus non erat elapſus ante mortẽ filij, non debet ſubſtitutus, uel alius, qui habebat ſuccedere ab inteſtato, ſaltẽ citra matrem, priuari ſucceſſione pupilli de hoc enim uĩ tex.expreſſus in l.ſciant cuncti, C.de legi.hære.& optimè facit tex.inſti.ad Tertul.in fi. tenuit Bal.& etiam Ange.in l.ꝓdicta ſciant, & in l matres, & Bar.in ſua ſolẽni repetitione, in l.ij.ff.qui pe.tu. quãquam ipſe Bar.in l.ij.§ confeſtim, ff.ad Tertu.& in d.l.ſciant, poſt Rich.Malũ tenuerit ꝯrium dicens, ꝙ ſi non petiit tutorem intra quinquaginta dies, uidetur in negligentia: quia debebat petere, ſicut mater, citius ꝗ poterat, ut de matre probari uĩ in d. l.ij.§.ſi mater & §.cõfeſtim. & ꝙ idem eſſet in ſubſtituto, & alio, qui poterat ſuccedere ab inteſtato, inducebat.d.l. ſciant, ibi, dum dĩ ſm noſtram conſtõnem &c. quaſi dicat, ꝙ dabatur annus tm̃ ſm priorem conſtõnem, de qua in d.l.ij.§.confeſtim, ut ſpectaret confeſtim, i.ꝗ citius fieri poterat: ita tñ, ut annus non excederetur: tamẽ ipſemet Bar.ut ſupra dixi, in ſua ſolẽni repetitione diligẽtius examinãdo hunc artic.tenuit ꝯriũ, ſ.ꝙ ſubſtitutus, uel alius, qui habebat ſuccedere pupillo ab inteſtato, habet annũ integrum per d.l.ſciant, & l.ij.ſpãliter faciunt iſta, olim ante legem.C.non erat prouiſum, ꝙ aliquis ſubſtitutus, uel alius conſanguineus non teneretur ex neceſsitate petere tutorem pupillo, licet ſpõte potuiſſet, niſi in matre; & libertis, ut in l.ij.ff.qui pe.tu.& in d.l.ij.ad Tertu. ergo lex.C.ſuperueniens imponens neceſsitatem petendi, debet ſtrictè intelligi, ut.ſ.annus detur integrè & abſolutè aliis, qui per prius non erãt ad hoc neceſsitati. cum.n. ſit illa lex odioſa, præſertim in eo, ꝙ priuat ſucceſsione ab inteſtato, & ex teſtamento, debet ſtrictè intelligi, ut no. probatur in c ſtatutum, de elec.lib.6. facit.c.cum in cunctis, de elec. & regula, odia, & regula, in pœnis, iuncto c. ſi cõpromiſſarius, eo.ti.lib.6. & l.ſi præſes, ff.de pœn. nec prædictis obſt.tex.in d.l.ſciant, quatenus dicit ſm noſtrã conſtitutionem &c. quia, ut dicit Bar.& benè in d.l.ij. illa uerba non debent referri ad Tertul. ſed alia iura, quæ diſponunt, quales debeant eſſe tutores, ut ſit ſenſus, ꝙ & tutor debet ab iſtis peti intra annum ſm diſpõnem legalem. Præterea mater tenetᷣ ex duplici capite petere tutorem filio. Primò propter pietatem maternam, ut l.matris pietas, C.qui pe.tu. ¶Secundò propter ſpem futuræ ſucceſsionis.d.§.confeſtim. In aliis autem habẽtibus ſuccedere ex teſtamento, uel ab inteſtato non ſubeſt niſi vna cã, ſ.ſpes ſucceſsionis; ergo mitius fuit procedendũ cum eis, ꝗ cũ matre, arg.in l.re coniuncti, ff.de leg.iij.& in auť. ceſſante, C.de legi.hære. quinimo poſſet attentari, ꝙ etiã mater non priuetur intra annum ꝑ textũ, qui hoc apertè innuit, inſti.ad Tertull.in fi. & ad illum tex. poſſet reduci tex.in d.§.confeſtim, ut ſic ex legis interpretatione dicatᷣ facere confeſtim petendo intra annũ: uel dicamus, ꝙ confeſtim, i.ꝗ citius põt, debet petere tutorem: non tñ punitur, niſi negligat per annum, ut uoluit tex.præal. Et cum ſumus in materia odioſa, melius & ęquius eſt dicere, ꝙ d.l.ij.intelligitur ſm tex.inſti.ad Tertul. in fi.ꝗ ẽ contra, arg.in l.placuit; C.de iud.ſentit Bar.in d.l.ſciant, & l.matres. Ex his oĩbus concludo, dictum ſubſtitutum non debere in caſu noſtro ſucceſsione priuari, ſiue ſit hæreditas patris, ſiue pupilli. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVIDAM *Sempronius de læſæ maieſtatis crimine condenatus, bonis ſuis expreſſè publicatis, ante, quàm præfatum delictum committeret, & ſententiam reportaret, certa bona donauit quibuſdam fratribus carnalibus ad eorum uitam duntaxat: ita tamen, quòd vnus alteri ſuccederet, & omnibus mortuis, dicta bona recta uia ad eundem donatorem redirent; & adiectum fuit in principio donationis, quòd de prædictis bonis donatis facerent in eorum uita quicquid eis placuerit ſine alicuius contradictione. In fine uerò inſtrumenti dicitur, quòd ſupra dictam donationem fecit præfatus donator ſub his conditione, tenore, lege & pacto, uidelicet quòd præſens donatio ualeat, & effectum ſortiatur uſque in uitam tantùm dictorum donatariorum, & cuiuſlibet eorum, non ultra: & quòd ipſi donatarij, uel aliquis eorum non poſſint neque debeant ipſa bona donata in toto, nec in parte ullo tempore alicui perſonæ, uel vniuerſitati uendere, donare, uel alienare, cambire, obligare, nec aliter baratare, nec tranſlatare, cum aliter præfatus donator non feciſſet, nec facturus fuiſſet, nec pro facta vult haberi præſentem donationem: ſed vult præſentem donationem, quotieſcunque ſecus fieret, non ualere, nec tenere, nec effectum ſortiri debere, & ipſo iure ius & dominium ipſorum donatorum in totum perueniat in præfatum donatorem. Hæc ſunt uerba formalia, poſita in fine dicti inſtrumenti. Contingit, quòd poſt ſententiam condemnationis prædictæ, & bonorum publicationem factam dicti donatarij, ſeu aliqui eorum, qui ſupererant uendiderunt dicta bona donata ſub conditione prædicta cuidam Senenſi ciui pro certa pecuniæ quantitate ad eorum uitam dũtaxat. Nunc quæritur, an cõmune Senenſe, cui bona dicti donatoris fuerunt confiſcata, poſſint illa bona donata uigore publicationis, & dicti pacti in donatione appoſiti uendicare.*

CONSILIVM XCI.

1 *Vſufructuarius, qui non tranſmittit ius ſuum in hæredem, poteſt nihilominus uſumfructum alij uendere.*

2 *Lex, ſiue teſtator, ſiue pactio contrahentium ſi inhibuerit alienationem, uidetur prohibita, non ſolum dominij tranſlatio, ſed uſuſfructus.*

3 *Prohibitus uendere non poteſt etiam locare ad magnum tempus.*

4 *Vſufructuarius non prohibetur alienare ius, quod habet.*

SAluatoris innocato ſuffragio, Videtur primò ꝙ non per uerba priora appoſita in inſtrumento, ꝙ fuit dictũm, ut de prædictis bonis donatis facerent in eorum uita quicqd eis placeret, ergo poſſunt diſponere in eorum uita. etiam uen-
1 dendo. Videmus.n. † ꝙ cum uſufructuarius, qui non trãſ-

mittit ius ſuum in hæredē, poteſt nihilominus uſumfructum alij uendere;nec mirum,quia,ut dicit iuriſc.Qui p̄tio fruitur, ipſa re frui uidetur, ut habetur in l.non utetur, cum l.ſequen.ff.de uſufructu. Ita dicendum in propoſito. ſatis enim iſti utuntur rebus donatis in eorum uita, ex quo utuntur pretio. Præterea alienare eſt contractus, per quem transfertur dominium, ut l. j. C. de fun.dota. ſed prædicti donatarij uendiderunt ad uitam eorum dūtaxat, ergo illa non poteſt dici alienatio, maximè ad incurrendum pœnam priuationis. Sed contrariam ſententiam arbitror de iure ueriorem. Et primò probabo,quòd dicti donatarij ceciderunt à iure eorum. Secundò, ꝙ dicta bona deuoluta ſint ad cōmune Senenſe. probatur per text.apertè, qui cauillari non poteſt. l.
2 fin. C. de rebus alien. non alien. ubi dicitur, † quòd ſiue lex, ſiue teſtator, ſiue pactio contrahentium inhibuerit alienationem, uidetur prohibita non ſolùm dominij trāſlatio, ſed uſusfructus,& pignoris: ſed negari non poteſt, quin dicti donatarij alienauerint, ſaltem uſusfructus dictarum rerum; ergo uenerūt contra pactum in donatione appoſitum. Secundò hoc probatur expreſsè ex tenore dictæ donationis in eo,quòd expreſsè fuit prohibitum,ne dicta bona obligarent,uel baratarent,ſeu trāſlatarent: ſed negari non poteſt, quin per illam uenditionem tranſlatauerint, ſeu obligauerint dicta bona; ergo ceciderunt dicta bona in commiſſum: quinimò plus dico,
3 † quòd prohibitus uendere non poteſt etiam locare ad magnum tempus: quia per talem locationem conſtituitur ius in re, & ſic fit quædam alienatio rei, ut not.Bart. & Din. in l.codicillis. §.à ſubſtituto, ff.de legat.ij. licet glo. ibi aliter firmet: quæ tamen communiter ibi in hoc damnatur, & primum tenet glo.in clemen.j.de rebus eccleſiæ non alienan. & optimè facit ibi text. ¶Præterea & tertiò donator prohibuit ſimpliciter illa bona uendi.ſed negari non poteſt, quin donatarij illa uendiderint, & dominium tranſtulerint in emptorem, ut patet ex inſtrumento uenditionis inde confecto. nec obſtat, ſi dicatur, quòd ad eorum uitam dūtaxat uendiderint:quia per hoc non poteſt negari, quin uenditio fuerit facta, licet ad tēpus. Nam & prohibitio uenditionis non poterat intelligi, niſi de temporali uenditione: quia de perpetua non erat dubium, cum donatio fuiſſet facta ad uitam eorum dūtaxat; vnde ceſſante illa prohibitione, non potuiſſent uendere ultra eorum uitam: quia nemo poteſt in alium plus iuris trāsferre quàm ipſe habeat. cap.nuper, de donatione inter virum & vxorem, & l.traditio, ff.de acquiren.rerum domi. non debent ergo uerba intelligi,in quo poſſunt aliquid operari, ut in cap.ſi Papa, de priuileg.libro 6. & l.ſi quando, C.de inoffi.teſtamen. & l.quòd Labeo. ad Carbo. ꝙ autem per dictum pactum impediatur dominij tranſlatio,& deuolutio fiat ad donatorem, probatur in cap.cæterum, de donatio. & in l.ea lege, C.de conditione ob cau. & expreſſius tenet Barto. in l.filius, §.diui, ff.de lega.j. quòd autem hæc bona ſint communi quæſita, probatur,quia per dictam ſentētiam omnia bona fuerunt confiſcata; ergo & iura omnia cōpetentia condemnato, ut l.iij. C.ad legem Iuliam.maieſt. coniuncta. l.bonorum,ff.de uerborum ſign.ius ergo reſeruatum dicto donatori tranſiuit in dictum cōmune per dictam confiſcationem: quinimò poteſt dici, quòd non ſolùm fuerint bona publicata, ſed etiam perſona fuit ad mortem condemnata; quo caſu ueniunt in publicatione, etiam bona poſteà quæſita, ut in l.ij. C.de bon.proſcri.not. in l.certa forma, C.de iur.fiſ. libro 10. Conclude ergo ex omnibus prædictis, quòd dicti donatarij uendendo, licet ad eorum uitam, ceciderint à iure eorum;& bona donata reuerſa ſunt ad commune Senen. quod poteſt tanquam propria illa uendicare. Ad contraria ſupra formata faciliter reſponderi poteſt. nam priora uerba debent intelligi ſecundum ſequentia. l. ſi ſeruus plurium, ff.de leg.j. & ſic facerent de illis bonis, quicquid eis placeret, non tamen alienando ſeu tranſlatando; quia ſpecialia derogant uerbis generalibus. cap.j.de reſcript. & l.quæſitum, in fine.ff.de fun.inſtru. & regula, generi, de
4 regulis iuris lib.6. ¶Ad ſecundum reſpondetur, † quòd uſufructuarius non prohibetur alienare ius, quod habet: ſed in caſu noſtro expreſsè fuit eis hoc inhibitum.uoluit enim donator,ut tenerent penes ſe.d.l.finali,C.de rebus alien.non alien. ¶Ad tertium reſpondetur dupliciter. Primò, quòd procedit, quando alienatio capitur ſtrictè. Sed in prohibitione facta pacto contrahentium debet capi largè, ut d.l.finali, & ibi notat Bald. Præterea & ſecundo ſatis facta eſt huius dominij tranſlatio, licet ad tempus, ut patet in dicta uenditione, ergo &c. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM XCII.

1 *Legatum factum filiæ pro dote eſt purum, & non conditionale.*
2 *Statutum non poteſt in totum tollere legitimam.*
3 *Mulier poteſt prorſus legitima priuari propter familiam domus conſeruandam.*
4 *Statuto ſi caueatur, quòd quandiu extiterit maſculus, fœmina non ſuccedat, filia excluditur uiuente maſculo dūtaxat; ſed, illo mortuo, debet admitti.*

IN Christi nomine amen. Illud īdubitati iuris eſt, quòd mero iure communi inſpecto † le-
1 gatum factum filiæ pro dotæ eſt purum,& non conditionale, cum non excedat legitimam ſuam. vnde poteſt ilicò poſt mortem patris per ipſam filiam peti. nec eſt neceſſe expectare tempus nuptiarum,præſertim in caſu noſtro,in quo filia fuit in ipſa dote inſtituta per patrē; vnde ſicut ipſa legitima non capit dilationē, uel aliud grauamen.l.quoniam in prioribus, C.de inoffic. teſtamen. & in authen. ut cum de appella. §.aliud quoque capitulum, ita nec ipſa dos, quæ ſuccedit loco legitimæ, cum ſubrogatum ſapiat naturam eius, in cuius locum ſubrogatur,ut in c.eccleſia,ut lite pend.& l.quia qui pretio,ff. de uſufr.cum ſimi. Et hanc opi.ut ilicò poſſit peti,firmāt cōiter doct. maximè Bar.in l.Titio,§.Titio genero, ff.de cond.& demō.poſt Rich.Malūb.& alios in l.generalr̄,C. de epiſ.& cle. & ad tex.d.§.Titio genero,qui uidet̄ uelle, ꝙ legatū dotis ſit condōnale,& ꝙ debeat differri exactio in tēpus matrimonij contracti, reſpondetur multiplr̄, ut ibi not. & d.l.generaliter. ¶Sed dubium inſurgit in caſu noſtro occaſione ſtatuti Tridentini, in quo inter alia cauetur,ꝙ extantibus maſculis, filia fœmina non ſuccedit; quo caſu dixit Bar.in d.§.Titio genero,ꝙ legatum dotis factum filiæ eſt conditionale,ſicut ſi fieret extraneo; ita, ꝙ non poteſt peti, niſi tempore matrimonij: quia dos nō eſt ſine matrimonio.l.ij.ff.de iu.dot.habet ergo in ſe tale legatum tacitam conditionem; & ſic ſi moritur ante, ꝗ nubat, non tranſmittit legatum in hæredes.d.§.Titio genero; quod etiam uidetur uelle Cyn.in l.ſancimus,C.de nupt. Et quāquam Rich.Malūb.tenuerit contrarium, ut
2 refert ipſe Bar.in d.§.Titio, motus, † quia ſtatutum non pōt in totū tollere legitimā, licet poſſit diminuere,quod etiam uī ſentire Di.in regula, indultum,de reg.iu.lib.6. ergo

ergo cum hoc caſu dos ſuccedat loco legitimæ,non recipit grauamen,uel dilationem,ſicut nec ipſa legitima, in rarib⁹ ſ all.Bar.tñ ſequendo Cy.tenuit primũ mouetur, q̄a ꝑſuppoſita ẽt opi.Rich.ꝙ ſtatutũ poſſit diminuere,licet nõ tollere:tñ ſicut pòt diminuere,ita uř, ꝙ poſſit illã differre ad certũ tp̃s,puta tp̃s nuptiarũ,cũ ſit quædã dimi nutio,ar.in l.minus,ff.de re.iu.ſed Bal.in d.l.ſancimus, ſe quit opi.Rich.re,ꝓbata opi.Cy.& Bar.mouet, q̄a ſi poſſet ſtatutũ differre in tempus matrimonij, poſſet ſeq,ꝙ iſta filia moreretur ante matrimonium,ut contingit in caſu noſtro,& ſic nihil tranſmitteret ad hæredes, & per conſequens ex toto priuaretur legitima; quod eſt contra præſuppoſitum,quod facit Bar.conſentiendo opi. dicti Rich. quòd in totũ nõ poſſit tolli.Et profectò iudicio meo hæc conſideratio Bal.fuit optima,ſi uera ſimpliciter eſſet illa opi.quòd legitima nõ pòt in totum tolli:ſed cum ipſemet Bal.ſentiat contrarium in l.cum lege Leonina,C.de epiſ.
3 & cle.ubi firmauit † quòd propter familiam domus conſeruandam poteſt prorſus mulier priuari legitima, cũ ſit de iure poſitiuo.dicit tamen,ꝙ reſeruatur ſibi ius petendi alimenta,quaſi illa ſint de iure naturali j.di.c.ius naturale;ergo fundamentum ſuũ non procedit,cũ ſtatutũ uideatur mulieri ſeruare alimenta,donec nupſerit;ergo potuit ſimpliciter eam excludere ab omni ſucceſſione,præſertim reſeruando dotem in euẽtum matrimonij; ergo legatum dotis debet intelligi purè.¶Sed his non ob. puto, quòd in caſu noſtro hęredi prædictæ filiæ ſit tripliciter conſultum.Primò.n.clarè conſultum,tenendo illã opi. ꝙ legitima poſſit in totũ tolli etiã ad tempus,quã uř tenuiſſe col lector deciſionũ Rotæ deci.xix.qui relatis uarijs opi. tenuit ſtatutum ualere,dummodò in totũ non auferat, uel multum abſorbeat.Et idẽ uidetur uelle Ant.de Bu.in ca. Raynaldus,de teſta.ſed in caſu noſtro in totum abſorberet,ſi primò diminueret,reducendo illam ad dotem tantum,& poſteà differendo in tempus contracti matrimonij adeo,ꝙ poſſet contingere,ꝙ in totum priuaretur,ſicut cõ tingit in caſu noſtro,cum iſta filia fuerit mortua ante ꝯ ctum matrimoniũ.Et profectò hæc opi.mihi placet in caſu noſtro,in quo ſtatutum expreſſè nõ tollit in totũ: imò dat dotem quaſi pro matrimonio ipſius mulieris.l.3.ff.de mino.ſapit ergo ipſa dos naturam legitimæ, ne filia decedat prorſus ſine hærede,& ſine aliquibus bonis; facit qđ in ſimili no.in c.ex inſinuatione,de appel.ubi dicit, quòd ſi terminus pręfigitur appellanti ab homine, ꝙ talis terminus ſuccedit in locum termini iuris:q̄a ſubrogatum debet ſapere naturam eius,in cuius locum ſubrogatur, ut ſ dixi & hæc interpretatio tanquam benignior eſt in dubijs recipienda,ut in regula,odia,& regula,in pœnis,li.6.& l. interpretatione,& l.ſi pręſes,ff.de pœ.¶ Secunda uia eſt, ut uirtute ſtatuti Tridentini cõpetierit ſimpliciter ius petendi ilicò dotem relictã,coniuncta ſaltem uoluntate teſtatoris.Statutum.n.diſpoſuit,quòd ſi pater diſpoſuit de filio in teſtamento,debeat filia eſſe contenta diſpoſitione paterna;ita,ꝙ ſi ſibi reliquit dotem,ſit illa contenta,& ultra illam quãtitatem nil petere poſſit. uidetur ergo ſtatutum uelle,ꝙ ſi dos eſt filiæ relicta in teſtamento, ꝙ poſſit quantitatem ſibi relictam ilicò petere per ꝯrium ſenſum qui ſatis ualidus eſt l.cum inter.§.inter ſocerum,ff.de pa. do.& ꝑ Bal.in l.cõuenticula,C.de epiſ.& cle.ad hoc facit uerbum illud,quantitatem &c.non.n.retulit ſe ſimpliciter ad dotem,ſed ad quãtitatem relictam pro dote.¶Præ tereà ſtatutum in caſu,quo pater reliquit dotem filiæ in teſtamento,nõ ꝓuidit de alimẽtis,donec fuerit maritata:ſed ſolum prouidit in caſu,quo pater fuit mortuus ab inteſtato;ergo ſimpliciter diſponendo,ꝙ filia ſit contenta dote ſibi relicta,& quòd aliquid ultra non poſſit petere, uř uoluiſſe,ꝙ ipſa dos ſit patrimoniũ filiæ,& ſic debeat ſibi ſuccedere loco legitimæ,& per conſequens.debet ilicò mortuo patre competere,præſertim cum pater nil dixit de alimentis interim filiæ præſtandis;& ſtatutum dicit, ꝙ filia debet eſſe contenta diſpoſitione paterna.unde ſi diceremus ꝯrium,ſequeretur,ꝙ ſtatutum poſſet priuare filiã alimẽtis,& omni ſucceſſione;qđ eſt ꝯ cõem opi.& ꝯ l.cum rõ,ff.de bo.dã.Et hæc interpretatio per maximè ſumenda eſt in caſu nr̃o,in quo pater nõ ſolum reliquit doté filiæ:imò in illa quantitate eã hæredem inſtituit;ergo uoluit eã prorſus excludere à ſucceſſione; ¶Tertia uia conſulendo hæredibus dictæ filiæ pòt ſubtiliter iudicio meo obijci uerbis ſtatuti moderni,ex quo in principio euidenter oſtenditur,ꝙ filia nõ ſimpliciter excludiť à ſucceſſione parentis,exiſtente maſculo,ſed ad tp̃s duntaxat,ſ.maſculo ſuperſtite.non.n.ſtatutum ſimpliciter dixit, ut extãtibus maſculis fœmina non ſuccedat:ſed dicit, ꝙ fęmina non ſuccedat,nec audiať agendo,uel excipiendo, ſuꝑſtite maſculo,unde illa uerba,ſuperſtite maſculo,cum ſint ablatiui caſus faciunt conditionẽ,ut l.à teſtatore, & ibi per Bar.ff.de cõd.& demõ.& qualificant uerba ſequentia,non audiatur &c.Eſt ergo ſenſus,quòd mulier non debet audiri ſuper ſucceſſiõe patris, ſuperſtite maſculo; ergo poſt eius mortem debet audiri.uerba.n.qualificata debent intelligi ſm tempus uerbi,ad quod referuntur,ut no. Bart. in l.ex facto,ff.de uulg.& pupil.& l.præcipimus,C.de appel.& Bal.in l.generaliter,C.de epiſ.& cle.& glo.in c.ſtatutũ,in uerbo,canonicis,in fi.de reſcri.lib.vj.Ad prędicta optimè facit,quod no.Bart.in l.fi.ff.ad Tertul. ubi dicit,
4 † quòd ſi ſtatuto caueatur,ꝙ quandiu extiterit maſculus fęmina non ſuccedat,ꝙ filia excluditur,uiuente maſculo duntaxat.ſed illo mortuo debet admitti:quia ꝑ illud aduerbiũ,quandiu,uř ſtatutũ uoluiſſe facere hr̃dẽ maſculũ ad tp̃s; & ibi plenius habetur per eum. idẽ ergo dicamus in propoſito,cum ſtatutum dicat,non audiatur agendo, & excipiendo ſuperſtite maſculo; ergo illo mortuo debet audiri.agendo uel excipiendo.ualet. n. contrarius ſenſus in ſtatuto, præſertim cum iuri cõi concordet,ut eſt in caſu noſtro,ut no.Bar.in l.oẽs populi,ff.de iuſti. & iure, & plenius Bal.in d.l.conuenticula. Nec ob.ſi dicatur ſtatutum ẽt uti uerbo,ſuccedat,quo caſu tenuit Bar. in l. fi. ꝙ fœmina nõ admittiť,mortuo maſculo, cum tractet nunc de hæreditate filij,& nõ patris,ex quo non fuit adiectum illud aduerbium,quandiu,uel ſimile,qđ ẽt uř tenere Io. An.in add.Spe.in ti.de ſucce.ab inte.ſuper rubri in 3.col. quia dico illud procedere,ſi ſtatutum ſimpľr dixiſſet, extante aliquo maſculo,fœmina non ſuccedat. nam tũc fœmina ſimpľr excluditur,& hæreditas deferť maſculo; merito poſt mortem maſculi nõ pòt filia petere hr̃ditatẽ patris:q̄a iã deſijt eſſe patris,& eſt nũc filij,licet hoc caſu quidã antiqui uoluerint ꝯriũ,ut no.Ioan.An.in addi.prædicta:ſed primum uerius.Sed in caſu noſtro fuit adiecta illa determinatio,non ſuccedat nec audiatur maſculo ſuperſtite.Præcedentia.n.uerba determinantur per ſequentia ut l.fi.§.cui dulcia,ff.de uino,triti.& oleo leg.& cle.exiui, de uerbo.ſigni.& l.ſi ſeruus pluriũ,de leg.j.& l.nũmis,de leg.iij.& hunc intellectum plurimum adminiculãtur alia uerba ſtatuti,quatenus prouident mulieri,ut ſol.mat.per eam contrahendo poſſit redire ad domũ maſculi hæredis,& ibi percipere alimenta;& ſic uidetur excludere fæminam ſtante maſculo:ſed illo mortuo ceſſat illud refugium,maximè in caſu noſtro, in quo bona patris debent diſtribui in pauperes.Ex quibus omnibus concludiť, ꝙ dictæ filiæ ſtatim cõpetit ius petendi legatum ſibi a patre

factum tanquam purum,ꝙ tranſiuit in ſuos hæredes legitimos.l.unica,C.de cadu.tol.Itē ꝙ mortuis maſculis,ſtatim competit ius petendi legitimam;ita,ꝙ eſt in optione hæredum ipſius, an petant legatum, an legitimam, quatenus plus eſt in legitima,quã in legato,iuxta id,quod legitur,& no.in l.ſcimus,C.de inoff.teſt.in §.repletionem. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM XCIII.

1 *Cauſa non debet delegari aut ſubdelegari authoritate ſedis apoſtolicæ,niſi habenti dignitatem,perſonatum, aut canonicatum in eccleſia cathedrali.*

2 *Epiſcopo ſi aliquid relinquatur, expreſſo dumtaxat nomine dignitatis, à proximo, ſeu conſanguineo,uidetur relictum factum perſonæ contemplatione propter qualitatem relinquẽtis,*

3 *Miles ſi dixit,ſe uelle teſtari iure communi,& nõ potuit perficere teſtamentum,ualet teſtamentum iure militari.*

4 *Nomen proprium,et appellatiuum,quando exprimuntur in diſpoſitione,debet diſtributio attribui qualitati prius expreſſæ.*

CHriſti Saluatoris ex corde prius pſidio inuocato,In qõne,quæ ad præſens uertitur inter capitulum Toregeñ. & epm Curaneñ.ex altera ſuper executione cuiuſdã ſententiæ latæ à quodam theſaurario, & canonico eccleſiæ Subiceñ.uigore ſubdelegationis ſibi factæ per quendam propoſitum Vricieñ.conſeruatorem,& delegatum ĩ cauſis capituli à ſede apoſtolica deputatum in & ſuper eo, ꝙ negatur ex parte dicti epi, dictũ theſaurariũ habuiſſe iuriſdictionē,cũ cõmiſſio fuerit facta expreſſo noĩe ṗprio, & noĩe appellatiuo ipſius theſaurariæ: de qualitate autē canonicatus nulla fuit penitus ĩ ſubdelegatione facta mẽtio:theſauraria aũt negatur, ꝙ ſit dignitas, uel pſonatus in illo loco. Præſuppoſito igitur ſine ueritatis p̃iudicio , ꝙ in illis partibus theſauraria non cenſeaꝰ dignitas , uel perſonatus, an dicta ſnĩa poſſit ſuſtineri ex eo , ꝙ dictus theſaurarius erat ēt canonicus eccleſiæ cathedralis: hoc erat in loco notiſſimũ: imò in facto præſupponitur ſtatutũ uigere in eccleſia,ut nemo poſſit ibidem obtinere dignitatē, perſonatũ,aut officiũ, niſi canonicus ipſius eccleſię.¶Et primò uidetur dictam ſnĩam ex iuriſdictionis de-
1 fectu minimè ualuiſſe: † quia cã non debet delegari, aut ſubdelegari authoritate ſedis Apoſtolicæ,niſi habēti dignitatem, perſonatum,aut canonicatũ in eccleſia cathedrali,ut in c.ſtatutum,in prin.& ĩ §.ĩ nullo,de pſcr.lib.6. & quicquid fuerit attentatum, eſt ipſo iure irritũ & inane,ut probatur in ſi.dicti.c.ſtatutũ,per quē dixit gl.ĩ uerbo,cõmittatur,ꝙ proceſſus agitatus per aliquas pſonas, eſt nullus,licet ꝯ delegatũ,aut ſubdelegatũ nõ fuerit exceptũ.Sed in caſu noſtro cã fuit ſubdelegata theſaurario & ſic officio theſaurariæ, non aũt canonico , cum autem de qualitate canonicatus nulla fuerit facta mentio; ergo ſnĩa non debet tenere. differentia.n.eſt inter dignitatē , perſonatũ, & officium, ut in c.j.de conſue.lib.6.& ibi per Arch.& no.in c.de multa, de præb.& de theſauria tenuit maior pars dominorum de Rota,ꝙ niſi aliud habeat loci reputatio,de iure cõi uidetur ſimplex officiũ,ut plenè no p eos deciſ.166. Non ob.ſi dicaꝰ dictũ theſaurarium eſſe pariter canonicũ:qa licet iſtæ duę qualitates cõcurrerēt in ipſius pſona:commiſſio tamē vr̃ facta qualitati expreſſæ, non aũt tacitæ, ut c.qm̃ abbas,de offi.deleg.ea.n.quę ſubticentur,non uidenꝰ conſiderata, imò neglecta, pſertim cũ ſpeciali nota ſint digna, ut in caſu noſtro per c.qñis,de pben.lib.6.& l.ſi repetendis, C.de cond.ob cãm.l. Labeo,ff.de ſupel.leg.& id quod exterius agitur, interiorē mentis diſpoſitionē,& habitũ repræſentat,ut in cle.exiui,de uer.ſi.facit.l.non aĩr,ff.de leg.iij.& c.ſi.de uer.ſign. ¶Sed his non obſtantibus,contrariã ſnĩam arbitror in caſu noſtro præualere, ad quã tenendam multa me impellunt. Et primò theorica Io.An.in regula , priuilegium , de reg.iu.lib.6.in Mercu.quæ uideꝰ ēt de mente Bar.in l. quia ff.de iuriſ.om.iud.& l.ſi ſeruus cõis,ff.de ſtip.ſer.& probatur expreſsè per iura.ĩ.alleganda , uidelicet ꝙ ad cõiecturãdã diſpoſitionis ſeu cõmiſſionis qualitatē , non debemus ſimplr & principaliter cõſiderare,an ſit ĩ ea expreſſum nomē ṗpriũ,an appellatiuũ:imò illa cõſideratio eſt adhibenda uelut ultimũ refugiũ: ſed primò recurrere ad ſubiectã materiã.Si uerò materia proportionaꝰ perſonæ, & non dignitati uel potius perſonæ, quam dignitati, iudicare debemus diſpoſitionem potius perſonalem , quàm realē :& ita ē contra, licet ſit expreſſa dignitas, & nõ nomen propriũ,uel ē ꝯ,hæc probanꝰ ĩ c requiſiſti, de
2 teſt.& c.põtifices.12.q.3.in quibus patet,†ꝙ ſi aliqd relinquaꝰ epo,expreſſo dũtaxat noĩe dignitatis, à ṗximo, ſeu cõſanguineo,vr̃ relictũ factũ cõteplatione pſonæ pp qualitatē relinquentis.ſi aũt ſit ab extraneo,vr̃ factũ contemplatione eccleſiæ,licet ſit expreſſum nomē propriũ,ut ibi & l.annua.§.à Titia,ff.de ann.leg.hinc dixit gl.no.in c.2. de teſta.lib.6.ꝙ ſi quis prælatus ſuit deputatus executor teſtamentarius,expreſſo noĩe dignitatis tm̃, ꝙ illo, mortuo,non per hoc officium tranſibit in ſucceſſorē,ſi p̃latus erat propinquus teſtatoris.ſolet.n.iſtud officium deferri rõne amicitiæ & propinquitatis . ita dicendum in propoſito.quãquã.n.in cauſa noſtra fuerit expreſſa qualitas theſaurariæ:tñ,quia etiam fuit expreſſum nomen proprium & in perſona cõcurrebat qualitas canonicatus, debemus interpretari, ꝙ cõmiſſio fuerit facta perſonæ pp qualitatē canonicatus concurrentem,& non officio theſaurariæ, cũ materia ſubiecta,i.ipſa ſubdelegatio non proportionaretur ipſi officio theſaurariæ, unde uidetur expreſſa illa qualitas cã magis demonſtrandi perſonam,cui fiebat cõmiſſio; ſicut in ſimi.dixit tex.in l.iuriſgētiũ.§.pactorũ,ff. de pac.ꝙ ad cõſiderandũ,an pactum ſit perſonale, an reale,non debemus ſimplr conſiderare, an ſit expreſſa pſona,uel ne. plerũque.n.perſona pacto inſeritur,non ut pactum factum ſit in rē, aut in perſonã ; ſed ut demonſtreꝰ, cũ quo pactũ eſt factũ; quod nõ minus ex uerbis,q̃ ex mēte conuenientiũ æſtimandũ eſt : q.a.n.officiũ theſaurariæ ſolet magis æſtimari,quã ſimplex canonicatus; iõ theſaurarius canonicus ſolet denoĩari ab officio theſaurariæ , ēt in materia ſpectãte & concernēte ipſum canonicatum, ſicut ſ.dixi in epo ꝙ in diſpoſitione concernente perſonam ſolet denominari per nomen dignitatis, cauſa honoris,& propter conſuetudinem,ad maiorem demõſtrationem.d.l.relatum , & aliis iuribus ſuperius allegatis . ad idem facit.c.dilecti,de fo.comp.ubi reſcriptum impetratum expreſſo nomine proprio ipſius prælati,in cauſa tamen concernente ipſam eccleſiam, tranſit in ſucceſſorem in dignitate ita,ꝙ ratione materiæ concernentis eccleſiam tantum,reſcriptum cenſetur reale,& non perſonale licet qualitas dignitatis fuiſſet expreſſa. uerba enim debent deſeruire rebus, & intentioni, & non ē contra:quia lex eſt impoſita rebus,& non uerbis,ut ĩ c.ij.requiris,de appel.& c.cõmiſſa,de elec.lib.6.& l.ij.C.cõia de leg.ecce ergo,ꝙ qualitas oĩnò ſuppreſſa habeꝰ ṗ expreſſa ṗpter materiam ſubiectã; ita dicamus in propoſito. Et pdictis addo tex.cum gl.in c.aduerſus,de immu.eccl. & in c.j.de offi.uic.lib.6.in qbus iuribus no.legitur. & no.quòd excõicatio lata in aliquem officialē, expreſſo dũtaxat noĩe officij,

officij,non tranſit in ſucceſſorem ĩn officio: quia propter ſubiectam materiam cenſetur ſnīa perſonalis, & nõ realis: quia excõicatio non ꝓportionatur officio,ſed perſonæ, cum feratur ꝓpter contumaciam, q̃ ſequitur ꝑſonã. ita in ꝓpoſito ſubdelegatio non põt competere officio theſaurariæ,ex quo nõ eſt dignitas,uel perſonatus; ergo cenſetur facta perſonæ, pſertim cum ſit expreſſum nomẽ proprium ꝓpter qualitatem canonicatus concurrentem in perſonam. nec habet obſtare, ꝙ qualitas canonicatus non fuerit expreſſa: quia nullo iure cauetur,ꝙ in delegatione debeat exprimi qualitas,propter quã perſona reddatur habilis. ſatis enim eſt eam eſſe habilem: qa iura nõ requiruntur,niſi ꝙ qualitas dignitatis,perſonatus, uel canonicatus concurrat tempore cõmiſſionis: ut probatur i d.c.ſtatutum,in prin.hinc uoluit ibi gl.no.ſuper uerbo,canonicis,ꝙ ſufficit,ꝙ tẽpore dationis,ſeu cõmiſſionis quis ſit canonicus, licet tẽpore præſentationis, ſeu ꝓſecutionis deſinat eſſe canonicus: quia illa decretalis reqrit exiſtentiam qualitatis tẽpore dũtaxat cõmiſſionis ſecus ergo eſt, ſi tunc abfuiſſet, ꝙ expreſsè tenuit Bal.in l.gñaľr, C.de epiſ.& cle.quia ſm eum,& bene illa qualitas requiritur ꝓpter præſumptionem literarum, rõne canonicatus,q̃ non deſinit eſſe, licet deſinat eſſe canonicus; facit theorica Bar.in l.ex facto,ff.de vulg.& pup.& l.præcipimus,C.de appel. Præterea tex.nr̃ in d.c.requiſiſti, & c.dilecti, præal.ubi non requiritur, ut qualitas exprimatur, ad hoc ut diſpoſitio ſit realis,uel perſonalis. ſatis.n.eſt,ꝙ ex ſubiecta materia hoc poſſit percipi. & præſertim hoc procedit in caſu noſtro,in quo qualitas canonicatus erat notoria. Commiſſio.n.non fit canonicatui,ſed perſonę canonici,ut patet ex prædictis; ideò ſufficit, ꝙ cõmiſſio fiat perſonæ habenti qualitatem ipſam ꝑſonam habilitãtem. ¶Moueor ſecundò principaliter, quia uigore ſtatuti illius eccleſiæ nõ poteſt quis habere dignitatem, perſonatum,uel officium,niſi ſit canonicus;ergo cõmittendo cauſam theſaurario illius eccleſię,ſatis ur̃ cõmiſſa canonico. ex quo enim vnum non põt eſſe ſine alio,exprimendo vnũ tacitè, uidetur exprimere aliud, ut in c.ſi quis obiecerit 1.q.3.facit.c.tñſlato,cum ibi no.in gl.de conſti. ¶Tertiò
3 optimè facit in arg.l.iij.ff.de mili.teſta. ubi dicitur, † ꝙ ſi miles dixit ſe uelle teſtari iure cõmuni, & nõ potuit ꝑficere,ualet teſtm̃ iure militari: quia non uidetur ꝑ hoc renuntiare beneficio militari, reddens ibi tex.optimam rõnem: quia in dubio non uidetur quis elegiſſe uiam, ꝑ quã iudicium ſuum poſſet impugnari. hinc dixit ibi Bar. ꝙ in dependẽtibus à nuda uoluntate uidetur quis feciſſe actum meliori, modo quo põt, ut probatur ꝑ illum tex. ita dicamus in ꝓpoſito, ꝙ ſubdelegatus uideatur in dubio uoluiſſe delegationẽ facere meliori modo, quo poterat, nec exprimendo qualitatem theſaurariæ credẽdus eſt elegiſſe uiam, per quã ſua uoluntas poſſet irritari. in dubio enim debemus interpretationem facere,ut res potius ualeat,q̃ pereat,ut in c.abbate, de uerb.ſign. & ff.de uerb.ſig.l.quoties. ¶Quartò principaľr facit.l.qui habebat,cum ibi no.ff.de reb.dub.ubi dr̃,ꝙ ſi quis habẽs duos ſeruos,quorum vnus erat fullo uocatus Flaccus: alius piſtor, uocatus Stichus, errauit in legando; puta, quia legauit Stichum fullonem,cũm eſſet piſtor,& nõ fullo. ꝙ ſi habebat noĩa ſeruorum nota, ur̃ legaſſe, habito reſpectu ad nomen ꝓprium, & non ad appellatiuum; & iõ legatario debetur Stichus piſtor, & ſic ꝑ illum tex.patet ꝙ qualitas expreſſa non habet uitiare diſpoſitionem,licet falsò ſit expreſſa. ergo idem, & fortius dicendum in caſu noſtro, in quo nõ fuit erratum in qualitate, ſed fuit expreſſa talis qualitas,quæ non requirebatur ad ualiditatẽ cõmiſsionis,nec erat capax ipſius cõmiſsionis,cum perſona, cui fiebat cõmiſsio,erat nota ipſi ſubdelegãti, & notoriè conſtabat,ipſam eſſe capacem rõne canonicatus. Ad pdicta optime faciunt no.per Inn.in c.ſignificante, de reſcr. ubi dicit, ꝙ ſi reſcriptum fuit conceſſum ꝯ V. diœceſis Remenſis,& põt per alia conſtare, ꝙ ſenſit de V.diœceſis Leodeñ. ꝙ non debet uitiari cõmiſsio. ſatis.n.eſt, ꝙ pro alio poteſt cõmiſsio ſuſtineri, & certificari. Idem dicunt domini de Rota, deciſ.126. Si fuit erratum in noĩe,uel cognomine, & tenet Hoſt.in ſum.de reſcr. §.poſſunt obiici, uerſi.idem ſi in noĩe. quod procedit etiam in literis gratioſis:ut uoluerunt idem domini de Rota, deciſ.169. in antiquis. ergo idem,& fortius dicendũ in caſu noſtro, ubi nullus error fuit cõmiſſus,ut ſuſtineatur ſubdelegatio facta perſonę,ex quo eſt capax rõne qualitatis ſibi inhærentis,licet non fuerit expreſſa. ¶Quintò faciunt no. per Bar.in l.ſi ſeruus cõmunis,ff.de ſtip.ſer.ubi firmat, ꝙ ſi in diſpoſitione fuerunt expreſſæ duæ qualitates, & ſm alteram diſpoſitio eſſet inefficax, debet diſpoſitio gubernari,& regulari ſm aliam diſpõnẽ, ut res potius ualeat; altera uerò qualitas habetur ꝓ nõ expreſſa. ita dicamus in propoſito, ꝙ ubi ſm qualitatẽ theſaurariæ expreſſam diſpoſitio redderetur inutilis, uideatur ſubdelegatio facta perſonæ. põt.n.fieri perſonæ,ex quo aliàs eſt capax ſubdelegationis: imò, ut ſ̃ dixi, cum cõmiſsio ſit canonico,ſequitur perſonã, & non canonicatum; hinc eſt ꝙ põt iudicare,licet deſierit eſſe canonicus,ut ſ̃ dixi. Et hæc eſt optima conſideratio. ¶Sextò & ult. faciunt no.per glo.in l.cum ita §.j.ff.de condi.& demon. & Pet. & Bart. in l.&
4 quia,ff.de iur.om.iu.ubi dicunt, † ꝙ qñ in diſpõne exprimitur nomẽ proprium cum appellatiuo, debet diſpoſitio attribui qualitati prius expreſſæ. vnde, ſi præcedat nomen proprium, cenſetur facta perſonæ,& non dignitati,q̃ poſteà ſubiicitur,ut ur̃ probari in l.ſi cõis ſeruus,ff.de ſtipu.ſer. & hoc dictum debet limitari,qñ diſponens habebat notam perſonam:alias cõſiderari debet nomẽ appellatiuum per l.qui habebat,præal. ita notanter limitauit no.Bar.in d.l.ſi cõis ſeruus. Et aduertendum,quia iſti loquuntur, qñ diſpoſitio poterat eſſe ſalua, ſiue eſſet realis,ſiue perſonalis; fortius ergo debet procedere in caſu noſtro,in quo primũ fuit expreſſum nomen ꝓprium, nec põt ſubdelegatio eſſe ſalua, ſi intelligeretur contẽplatũ officium theſaurariæ. ¶Ex præmiſsis oĩbus concludo, ꝙ ex quo ipſi uel deleganti notum erat illum ſubdelegatũ eſſe canonicum,iudicãdum eſſe cõmiſsionem ualuiſſe,licet expreſsiſſet qualitatẽ theſaurarię cum noĩe proprio, & tacuerit qualitatem canonicatus. NIC. ABB.

CONSILIVM XCIIII.

1 *Clericus ſi ædificat in ſolo proprio de pecunia eccleſiæ, ſolum cedit iure ſingulari ædificio.*
2 *Papa poteſt ſicut alius utendo iure priuati præſcribere.*
3 *Legatus ſi dicit ſe habere ex ſpeciali commiſsione aliqua ultra comprehenſa in generali legatione, non eſt ſibi credendum.*
4 *Impetrans priuilegium contrarium præſcriptioni, uidetur renunciare præſcriptioni.*
5 *Dominus ſi non dat feudum promiſſum, uaſallus non tenetur ſeruare iuramentum fidelitatis.*

CHriſti nomine inuocato, In quæſtione hæredum quõdam domini Petri de Clauaualle plurima ueniunt ad ipſius luculentam deciſionem examinãda. Primò ad quẽ pertinebat, ſeu pertinet directum dominium illius palatij cũ poſſeſsionibus

adiacentibus,an,ſ.ad hanc ciuitatem Tudertinam,an uerò ad Romanam eccleſiam, cui illa ciuitas Tudertina in tẽporalibus,& ſpiritualibus eſt immediate ſubiecta. ¶Secundò an conceſſiones de illo palatio factæ dicto dño Petro,& ſucceſſiuè ſuis filiis poſt eius mortẽ,uel earum aliqua ualuerit. ¶Tertiò utrũ conceſſio facta per Romanũ Pontificẽ cuidam tertio, non facta mentione de iure cõpetenti dictis filiis ualuerit. ¶Quartò præſuppoſito,ꝙ iure nõ ſubſiſtat,an ſaltẽ ratione ꝑſcriptionis poſſit tertius poſſeſſor ſe tueri cõtra filios dicti dñi Petri. ¶Quintò an filij dicti dñi Petri poſſint dicta bona à poſſeſſoribus uendicare. Circa primum,quia non conſtat mihi ex cuius pecunia ciuitas illa Tudertina dictum palatiũ emerit, an,ſ. ex bonis ipſius uniuerſitatis,an uerò ex reditibus regalibus, cum tempore emptionis dicta ciuitas ſubtraxerat ſe à deuotiõe,& fidelitate eccleſiæ,& gubernabat ſe populariter,& liberè, ac ſi ipſa ciuitas haberet ſuiipſius iura imperij. Diſtinguerẽ ſic,ꝙ aut dicta ciuitas emerat dictũ palatiũ ex reditibus ipſius uniuerſitatis;& tunc ꝑtinebit dictum palatiũ ad ipſam uniuerſitatẽ Tudertinam, & nõ ad Romanã eccleſiã:quia ſicut priuatæ ꝑſonæ poſſunt habere rerum dñia, de quibus non poteſt princeps pro ſuæ uoluntatis, libito diſponere, cum dñia ſint de iure gẽtium. 1.diſt.c.ius gentiũ, & l.ex hoc iure,ff.de iuſt.& iu.& inſt. de iu.natu.gen.& ciui.§.ſed naturalia, & inſtitu.de leg. agna.ſuc.ĩ fi.& l.diſt.in prin.no.Inn.in c.quæ ĩ eccleſiarũ, de cõſti.Cy.in l.ꝑſcriptione, C.de preci.impe.offe.& Bar. ĩ l.fi.C.ſi ꝯ ius, uel uti.pub.& in procemio.ff.uete.aliquid in l.Antiochenſium, ff.de priui.credi.& l.j.§.per hanc,ff. de rei uen.ita & uniuerſitas, quæ tenet uicem perſonæ.l. mortuo,ff.de fideiuſſor. poteſt habere aliqua bona particularia diuerſa prorſus à camera fiſcali, de quibus põt ipſa ciuitas diſponere, & alienare poteſt, quemadmodũ ſibi uidetur expedire, ut in l.in tm̃.§.uniuerſitatis, ff.de rerum diui.& l.fi.C.de uen.re.ciui.lib.11.Si uerò dictum palatium fuiſſet emptũ ex reditibus regalibus occupatis per dictã ciuitatẽ tp̃e rebellionis,tunc dicerẽ dicta bona ꝑtinuiſſe ad eccleſiã Romanã.Primò ex cõi Theorica gl. utriuſq; iuris,ſ.ꝙ ſi ex pecunia eccleſiæ emat̃ aliqua res, dñiũ utile illius rei ipſo iure ꝑtinet ad eccleſiã iure ſpeciali, ſicut dicimus in pupillo & militibus,ut no.gl.in l.ſi ut proponis,C.de rei uen.& in c.inquirendũ,de pecu.cle. & in c.apoſtolicos.12.q.2.& q̃q̃ Bar.in d.l.ſi ut proponis limitando dixerit illud procedere in pupillo. & eccleſia, qñ res fuit empta per adminiſtratorem pupilli, uel eccleſiæ,ſi aũt ꝑ tertiũ,tũc dicit ꝙ demũ ĩ ſubſidiũ efficit̃ eccleſiæ per l.filiæ,ff.de ſolu.cuius dictum non placuit ibi Bal. dicenti,ꝙ ſi pecunia pupilli ematur per aliũ, q̃ per ſuum adminiſtratorẽ certa res ꝙ etiã in ſubſidiũ nõ efficit̃ pupilli: ſed bene illa res eſt obligata pupillo pro ſua pecunia; allegat bonum tex.in l.iij.in prin.ff.de reb.eo.& idẽ ſub dubio fortè dixit tenendũ in eccleſia, quæ fungit̃ iure minoris, ut in c.j.de in integ.reſt. Mihi tñ plus placet ſimpl̃r in eccleſia dictũ gl.ut indifferenter dñium utile acquirat̃ eccleſiæ,quicquid ſit in pupillo: quia ſimiles ſeculi habent illud priuilegiũ indiſtinctè.d.l. ſi propoſitis, quod indubitanter eſt extendendũ ẽt ad clericos reſpectu ſuorum patrimoniorũ,cũ ſint milites,per gl.no.quam ſequitur ibi Bar.& communiter alij doc.in l.miles,ff.de re iud.& l.ſtipendia,C.de execu.rei iud.& Bar.ĩ l.miles ita. §.mulier,ff.de mili.teſt.& l.affectionis,ff.de dona.fortius idem dicendum in ipſis eccleſiis,cum non debeat ſic gaudere minori prærogatiua eccleſia in rebus ſuis, quàm milites ſeculi,uel Dei ĩ rebus eorum, imò maiori iuxta no. in c.fi.de uita & hone.cleri.& per gl.in c.unico, de in integ.reſt.& c.quãquam,de cẽſ.lib.6.& 16.q.1.c.poſſeſſio-

1 nes;facit ad idem gl.ſing.in d.c.apoſtolicos,quæ dicit,† ꝙ ſi clericus in proprio ſuo ædificat de pecunia eccleſiæ,ſolum cedit iure ſingulari ędificio,arg.in illo tex.Secundò principaliter, & fortius dico,dictum palatiũ cum poſſeſſionibus adiacentibus fuiſſe,& ꝑtinuiſſe ad eccleſiã Rom. & hodie etiam pertinere reſpectu dñij directi alia & clariori cõſideratione,uidelicet q̃a ciuitas Tudertina emit tanquã camera fiſcalis ſui ipſius; unde illa bona fuerunt effecta fiſcalia, & imperialia,cum tempore emptionis dicta ciuitas haberet oĩa regalia in dicta ciuitate,& oĩa tãquã habens ſui ipſius imperium faciebat, arg.eorum, q̃ legunt̃ no.in l.unica,C.de bo.uac.& maximè ibi per Bar. ꝑ eundẽ in l.cunctos populos,C.de ſum.tri.& in l.hoſtes ff.de cap. & poſtli.re.& l.infamẽ,in fi.ff.de publ.iud.trãſferendo ergo poſtea ſeu recognoſcendo ſummum imperij ius, pertinens in dicta ciuitate ad Romanã eccleſiam, & recognoſcẽdo Papã in dñm etiam in tp̃alibus,uidetur tranſiuiſſe,& recognouiſſe etiam reſpectu bonorum fiſcalium,quæ ſunt acceſſoria ad ipſum ſupremum dominiũ, arg.in c.tranſlato, de conſti.& 8.diſt.c.quo iure, & c.unico, quæ ſunt rega.col.x.& in d.l.unica, de bo.uacan.& in l.deprecatio,ad legem Rho.de iactu,& l.bene à Zenone, C.de quadri.præſcr.cum ibi no. Et populus Tudertinus patiendo dictũ palatiũ cũ poſſeſſionibus concedi,& diſponi per Romanum pontificẽ,tanquã bona fiſcalia,uidet̃ tacitè fuiſſe confeſſus illa ad Romanam eccleſiã rõne ꝑdicta pertinere, arg.in l.ſi filius, C.de peti.hære.In dubiis enim recurrendum eſt ad coniecturas,ĩ c.in ambiguis,de reg.iu.& tenendum eſt, quod eſt ueriſimilius, & plerũq; fieri cõſueuit.ut in regula, inſpicimus in obſcuris,de regu.iu.lib.6.cũ ſimi Et per hæc concludo,ꝙ alio non apparente,ꝑſumendum eſt dictum palatium pertinere ad Romanã Eccl.& hoc hodie uidetur tenẽdum indiſtinctè ſaltem rõne præſcriptionis,cũ Romana Eccl.per ſe, uel aliũ tanto tp̃e illud poſſederit bona fide & iuſto titulo ueriſimiliter præſumpto, ꝙ illud præſcripſerit; ad hoc, quod

2 no.in c.cum nobis, de præſcrip.& l.Celſus,ff de uſucap.& ꝑ Inn.ĩ c.bonæ,el j.de poſtu.ꝑl.ubi firmat, † ꝙ Papa põt ſicut alius, utendo iure priuati præſcribere, ex quo hoc nõ faciat ex plenitudine poteſtatis,& idẽ Archid.16.q.4. c.uolumus,& Ant.de Bu.in c.cum nobis:ſecus,ubi utetur plenitudine poteſtatis; & hoc caſu põt intelligi Spe. qui uidetur ſentire cõtrarium in Spe.in tit.de præſcrip. uer.illud aũt; & puto,ꝙ per decenniũ potuerit præſcribere cũ illo titulo præſumpto per ea q̃ no.Ioan.And.in regula,qui ad agendum,de reg.iu.lib.6.in Mercu.& per gl.& Bar.in aut.quas actiones, C.de ſacroſ.eccl. ¶Venio ad ſm̃, an,ſ. cõceſſiones factæ quõdam domino Petro,& eius filiis ualuerint, an ſaltem illarũ aliqua habeat uigorem. Et primo uidetur,ꝙ prima conceſſio facta per quendam dominum.P.Cardinalem tunc uicarium generalẽ, & legatũ in patrimonio,& ſpecialiter ĩ dicta ciuitate Tudertina de iure ualuerit per id, quod no.Bal.in l.exemplo,C.de proba.ubi dicit, ꝙ ſi legatus Cardinalis dixit ĩ aliqua conceſſione ultra comprehenſa in generali legatione ſe habere ad hoc ſpecialẽ conceſſionẽ à Romano Põt.ꝙ ſibi credendum eſt, dummodo publicè illud agat, & cõſueuerit illud facere;allegat no.in c.cum ex literis, de in integ.reſt.ad idẽ quod no.Spe.in ti.de leg.§.ſupeſt, & uer.quid ſi de legati iuriſdictione.ubi dicit, ꝙ rarò, & quaſi nunq̃ dubitat̃ de ipſius ꝑtãte, & ꝙ nõ cõſueuit legatus Cardinalis fidem facere de ſua poteſtate: cõtrarium tñ tenet Io. An. poſt Hoſt.in c.j.de offi.leg.lib.vj.firmat

3 † ꝙ ſi legatus dicit ſe habere ex ſp̃ali cõmiſſione aliqua ultra

ultra cōprehenſa in generali legatione, ꝙ ſibi non eſt cre dēdum; & hoc puto uerius, præſertim in caſu noſtro, ubi agitur de alienatione utilis dominij in præiudicium Romanę Eccl. Requiritur.n.ad hoc ſpāle mandatum, arg. in l.ꝓhibere.§.planè, ff.qđ ui aut clam, & firmat Bar.ibi, & Spe.in ti.de leg.§.nunc dicendum, uer.pen. Nec debet p̄ſumi mandatum, ſaltem reſpectu alienationis feudæ, arg. ī l.ꝯ iuris regulas, ff.de pac.l.filiusfa.ff.de dona. & allego gl.no.in c.ſicut, de ſent.excō. quæ apertè ſentit allegādo c.nobiliſſimus.98.diſt.ꝙ nunquam ſufficit honeſtas, & dignitas perſonæ, ut ſibi ſoli credatur in alterius p̄iudiciū; facit.c.cū à nobis, de teſti. & optimè.l.vnica, C.de ſuperindi.lib.10.per quem tex.dixit ibi Bar.nunquā eſſe alicui credendum, quātūcunq; in dignitate poſito, dicenti ſe habere poteſtatem ad faciēdum aliqua dependentia à principis poteſtate; & p̄ſertim hoc dicendum in caſu noſtro, ī quo nō apparet, ꝙ ille talis vicarius cōſimiles alienationes de rebus ſpectantibus ad Romanam Eccl. cōſueuerit facere, licet aſſeruerit ſe habere ad hoc poteſtatē ſpālē; & ſic etiam ſumus extra opi.Bal. ¶ Ad dictum Spe.dicendum, ꝙ ipſe retulit ſe non ad ius, ſed ad factum. In hoc tñ non puto multum inſiſtendum: quia Papa Grego. poſteà nouiter creatus dedit p̄fato vicario ſpāle mandatum ad illam conceſſionem faciendam; vnde uigore ſpālis mandati dictus vicarius p̄fatam conceſsionem de nouo firmauit, & eidem innouatū de nouo conceſsit feudum. ꝙ aūt Papa poſsit aliqua bona tēporalia eccleſiæ concedere laicis in feudum, non eſt hæſitandum ꝑ c.ad audientiam, & c.ſi diligenti, de p̄ſcr. & ea quę no.Hoſt.in c.à nobis, de deci. nec etiā in iſta conceſsione, licet iure ualuerit, eſt multum inſiſtendum: qa fuit ab illa receſſum cōmuni tacito conſenſu in eo, ꝙ mortuo dicto do.Petro filij eius p̄dicti, cum eſſent in poſſeſsione dicti palatij, & poſſeſsione de facto ſpoliati tēpore guerrarū impetrauerunt ab eodem, cū eſſet Tuderti, illa bona ſibi cōcedi in emphyteoſim uſq; ad ſecundam gñonem ꝑ annua penſione, & pro executione poſſeſsionis datus fuit ab eodē Papa executor, licet nōdum habuerit effectum ꝓpter guerrarum diſcrimina. cum aūt iſte ꝯctus non poſsit cōcurrere cum p̄cedenti, uī à priore receſſum, arg. optimū in l.ſi qs antea, ff.de acqui.poſ.& l.quod in hæredem.§.eligere, C.de tribu. & c.ut qs dnas, de elec.lib.6. & optimè facit tex.in c. ueniens, in fi.de præſcr.ubi patet, † quod impetrās priuilegium ꝯrium præſcriptioni, uī renuntiare preſcriptioni. hæc ergo cōceſsio in emphyteoſim, tanq̄ ultima, & facta ab habente poteſtatem tenuit mero iure.nec curo de cōceſsione facta per cōmune Tuderti, q̄ præceſsit iſtam cōceſsionem factā in emphyteoſim: qa illa pōt multiplr impugnari, cum fuerit facta à non habente poteſtatē à ciuitate, q̄ ſibi uiolenter occupauerat dñium ſpectans ad Romanam Eccl. non.n.ualent geſta à tyranno, præſertim in p̄iudicium eccleſiæ, ut in l.decernimus, C.de ſacroſ.eccl. facit quod no.Bar.in l.omnes populi, ff.de iuſt.& iu. & in d.l.prohibere.§.planè, quod ui aut clam, & pro non dato habetur, qđ ab illo datur, q de iure donare nō pōt, ut in c.quod autem, de iure patro.& 1.q.7.c.didici. facit.l tra ditio, ff.de acqu.re.do. & c.nuper, de dona.inter ui.& ux. Nec obſt.ſi dicatur, ꝙ Papa approbauit tractu temporis oīa ſtatuta, conſtōnes, & ordinamenta facta à populo Tudertino: quia dico, ꝙ in illis uerbis generalibus nō uenit confirmatio alienationis factæ de bonis ſpectantibus ad Romanam Eccl. requiritur.n.ibi ſpecialis confirmatio, ſicut à principio requiritur ſpecialis conceſsio; ita, ꝙ ſub uerbis, quātūcunq; generalibus, non uenit poteſtas alienandi.d.l.contra iuris regulas, ff.de pac.& d.l.ſi filiusfam.

ff.de dona.ſed ſi ponamus dicta bona pertinuiſſe ad commune Tudertinum modo prædicto, & nōdum fuiſſent ꝑ Papam præſcripta, ualuiſſet dicta conceſsio, dūmodò legitimę ſolēnitates in illa conceſsione interuenerint, ſaltem ſ̄m conſuetudinem loci.l.j.cū ibi no.C.de emā.libe. l.ij.C.queād.teſt.ape.cum ſimi.& tūc recipiendo ꝯceſsionem in emphyteoſim à Papa non perdit ius, qđ prius habebat à uero dño, ꝑ tex.in l.neq; p̄gnus, ff.de reg.iu.& l.ei à quo, in fi.ff.de uſucap.& l.q rem ꝓpriam, C.loca. Ex his oībus patet reſponſum ad ſecūdum. Dico.n.filios dicti do.Petri, habere ius in dicto palatio, & poſſeſsionibus aut ex conceſsione ſibi facta in emphyteoſim per Papam Grego. aut ex conceſsione ciuitatis Tudertinæ, ſi ponamus modo prædicto illa bona de iure pertinere ad dictā ciuitatem. ¶ Quo ad tertium, an ſit iuri ipſorum præiudicatum ꝑ conceſsionem alteri factam ꝑ Romanum Pont. de ipſorum iure mentione non facta; & indubitāter dico ꝙ non ex defectu poteſtatis, tum ex defectu p̄ſumptæ uoluntatis. Primum probatur, qa etiam princeps obligatur ex ꝯctu inito cum ſubdito, nec pōt contractum illum ſinę iuſtiſsima cā infringere, ut in c.j.de proba.per Io.And.in c.ſignificaſti, de fo.compe. per Bart.in l.quod ſemel, ff.de decr.ab ord.fa. probatur etiam in c.j.de feu.ſine culpa. non amit.& c.vno.de ſuc.feu.col.x. & ſic non pōt emphyteota renuntiare rei emphyteoticariæ, inuito domino, ut no.gl.in c.j.de uaſa.qui contra cōſti.Lo.feu.alie.in fi.colla.x.facit.quod no.Bar.in l.is cum quo, ff.de aqua plu ar. ita non debet dominus poſſe emphyteotam ſuo iure priuare, & in alium trāsferre. ſunt.n.contractus à principio uoluntarij, & ex poſt facto neceſsitatis.l.ſicut, C.de act. & obl. Secundùm ꝓbatur, quia omnis conceſsio facta per principem, non facta mentione de iure tertij, non ualet, ut in l.j.ff.de nata.reſt. & l.ij.§.ſi quis à principe, ff.ne qđ in loco publ. & c.ſuper eo, de offi.dele. & c.cum noſtris, de conceſ.præb.cum ſi. ¶ Nec obſtat, ſi dicatur dictos filios fuiſſe omnibus bonis priuatos, eo ipſo, ꝙ crexerūt ſe cum aliis ꝯ ſtatum eccleſiæ, ꝑ l.quiſqs, C.ad leg.Iul.maie. quia dico, ꝙ reſtituti fuerunt pleniſsimè per Martinū Papam: reſtitutio aūt refertur ad omnia bona in alios nō alienata tēpore reſtitutionis.l.j.C.de ſen.paſ. & ꝑ Bar.in l.fi.eo.tit dicta uerò conceſsio facta in tertium non præceſsit dictam reſtōnem, ſed fuit ſubſecuta; & ſic fuit facta eo tēpore, quo iam illi erant reſtituti ad eorum iura per reſtōnem, q̄ cum ſit in priſtinum ſtatum repoſitio.d.l.ij. & 2.q.3.c.Euphemium.§.notandum, debet intelligi de bonis emphyteoticariis, & omnibus quibuſcunque: quia qui omnia dicit, nihil excludit 19.diſt.c.ſi Romanorum, & c. ſolitæ, de maio.& obe. & l.de pretio, ff.de publ. Nō obſt. ſecundò, ſi dicatur illos filios iā cecidiſſe ab eorum iure, cum nunquā ſoluerint penſionem.c.potuit, de loca.& l.ij. de iu.emph. & ſic nō erat neceſſe de ipſorum iure facere mentionem; facit quod no.Bal.in d.l.ij.quia dico ꝯria ꝓcedere, qñ iſti habuiſſent poſſeſsionem uigore illius conceſsionis emphyteoticariæ: ſed cum dñs Papa per ſe uel alium nunquā tradidit eis poſſeſsionem, non tenebantur ſoluere pēſionē, arg.in l.Iulianus.§.offerri, ff.de act.emp. apertè ſentit Bal.in l.ſolēnibus, C.de rei uend. in fi.excuſatur enim, quādiu tertius facit ſibi qōnem, nec pōt poſſeſſionem cōſequi, arg.in l.quādiu, C.qui admit.ad bo.poſſ. facit optimè.l.j.ff.de act.emp.& uend. & tenet gl.in c.fin. de noua forma fide.col.x. q̄ dicit, † ꝙ ſi dñs non det feudum promiſſum, non tenetur uaſallus ſeruare iurm fidelitatis, ad idem.l.quæro.§.inter locatorem, & quod ibi no.Bar.ff.loca.& potiſsimè hoc ꝓcedit, qñ alius recognoſcebat à Papa. per tex.ſingularem in l.forma.§.ſi cū ipſe, ff.de

ff.de cenſi. & ꝑ Bal.in d.l.ſolẽnibus. Et ꝑ hoc patet quid dicendũ ad tertium.¶Venio nunc ad quartũ dubiũ,an ſaltem obſtet filijs dicti dñi Petri pręſcriptio, cum ferè lapſi ſint quinquaginta anni uel ultra,quòd dictum palaciũ, cum poſſeſſionibus non poſſederũt Credò q̀ nõ,primò ex defectu bonęfidei. non.n.ualet hodie aliqua pręſcriptio cum mala fide,pręſertim in terris eccleſiæ,ut in c.uigilanti,& c.fi.de præſcri.Inn.in c.ſi duobus,in fi.de appe. Idem tñ eſt in foro ciuili inter laicos etiã in terris Imperij: q̃a, ubi peccatũ ĩmineret,ſtãdũ eſt iuri canonico,& nõ ciuili, ut ꝑſerti ĩ materia ꝑſcriptionis no.Bar.in l.priuilegia,C. de ſac.ecc.& gl.in regula, poſſeſſ,de re.iu.li.vj.Et no.in c. ij.de no.ope.nũt.& d.c.fi.de præſc.mala fides aut ꝓbat̃ in caſu nr̃o ꝑ famã, q̃ uulgariſſima erat in loco illo, q̀ dicta bona erãt cõceſſa dictis dño Petro & filijs;unde iſti poſſeſſores,qui erant in loco,præſumũtur illud ſciuiſſe, ut in c. quoſdã,& c.quanto,de præſump.facit qđ no.Bar.in l.j. ff. ſi cer.pet & quod per hunc modum probetur malafides ſufficiens ad pręſumptionem impediendam;apertè tenuit Bart.in l.Celſus,ff.de uſuc.& no.in c.ſi diligenti, de præſcrip. Idem eſt,ſi ſubſint aliquæ aliæ coniecturæ, q̀ poſſeſſores ſciebant illa bona pertinere ad dictos filios dñi Petri;puta,quia ipſi habuerunt hoc dicere:uel fuit eis denuntiatum à principio l.ſi fundum,C.de rei uend. & not. in iuribus proximè all.& maximè per Bar.in d. l. Celſus. Secundò principaliter obſtat præſcriptioni:quia dicta bona fuerunt inuaſa tpe ſeditionis factæ in dicta ciuitate,ꝑ quã dicti filij dñi Petri una cum multis alijs ciuibus fuerunt de dicta ciuit.Tudertina expulſi;ideò illa bona, tanquam uitio affecta,nõ potuerunt præſcribi nec per occupatores,nec per illos,in quos illa tranſtulerunt,iuxta id, quod legitur.& no.in l.uicia,C.de acq.poſſ.& inſti de uſu ca.§.furtiuæ.¶Tertiò principaliter obſtat dictæ præſcriptioni:quia nemo poſſedit illa bona tanto tempore,q̀ ſufficiat ad pręſcriptionem tranſiuerunt enim illa bona per multas manus;nec eſt caſus,in quo unus poterat uti acceſſione temporis alterius iuxta ea,quæ habentur in l.de acceſſionibus,cum ſeq.ff.de diuer.& temp.præſcrip.¶Quarto,quia quando tanta eſt hoſtilitas ſeu mortalitas in loco,q̀ ius non redditur in loco,non currit ꝑſcriptio, ut in c.ex tranſmiſſa,de præſcri.no.Bar.in l.naturaliter,ff.de uſuc.ſed filijs do.Petri tanquam expulſis ius non reddebatur in dicta ciuitate Tudertina:uel ſi teneremus quod ꝑſcriptio curreret,daretur tamen reſtitutio ex clauſula generali,ſi qua mihi iuſta cauſa uidebitur &c.ff.ex quib.cau. maior.l.j.& l.ſed & ſi per prætorem,eo.tit.no.Bar.in d.l. naturaliter.Illud etiam certum eſt,q̀ qui non ualet præſcribere per ſe ex defectu bonæfidei;nec ſuus hęres poteſt præſcribere,ut l.cum hæres,ff.de diuer. & temp. præſcri. Ex his ergo põt dicta præſumptio multis & uarijs conſiderationibus infringi.Nunc autem prædictis diſcuſſis reſtat quærere,an filijs dicti domini Petri habentibus conceſſionẽ ualidã fuerit aliquod dñiũ acquiſitũ adeo q̀ poſſint dicta bona à poſſeſſoribus uendicare? Et primo uĩ q̀ nõ quia traditione,& nõ ſolũ tituli interuẽtione acquirit̃ dñiũ,ut l.traditionibus,C.de pact.ante.n.traditionem cõpetit ſolum actio perſonalis ꝯ cõcedẽtẽ,ut aſſignet poſſeſſionem uacuam l.j.ff.de act.empt.cum.n.poſſeſſores cum iſtis non ꝯxerint,non poſſunt ab eis conueniri actione ꝑſonali,nec ẽt reali,cum illa non cõpetat, ex quo dñiũ nõ fuit tranſlatũ l.in rem actio,ff.de rei uend.& ſine actione nemo experitur l.ſi pupilli, ff.de neg.geſt. Nec obſt. q̀ ꝯtus fuerit initus cũ principe:q̃a in dubio uĩ princeps uelle contrahere ſecundum ius commune,ar.in l.digna uox, C. de leg. & apertè hoc firmauit Bald. in cap. ſecundo de noua for.fide colla.x.in ij.col.ubi dicit,q̀ ex contractu inito cum principe,alio extrinſecus non accendente, non transfertur dñiũ ſine traditione,& intelligit l.omnes,& l. bene a zenone,C.de quadr.pręſcr.q̀ ibi interceſſerat traditio.¶Sed his non obſtantibus, contrarium puto in caſu noſtro ex duplici capite dicendum. Primò quia filij dicti domini Petri habuerũt poſſeſſionem,& etiam dominium utile ex priore conceſſione facta eis in feudũ per uicariũ Papæ habẽtem ad hoc ſpeciale mandatũ. Per ſolam.n.in ueſtiturã feudi transfertur dñiũ,& ius ſaltẽ ad rem, ut nota Bar.in d.c.ij.de noua.for.fide. Præterea indubitanter quæſiuerũt ius in re, & dñiũ utile ꝑ traditionẽ poſſeſſionis eis factã prædicto ti.ut in c.unico,in quibus caſib.feu. amit.col.x.in fi.per gl.& Bal.in c.uno,de cap.Conra.eadẽ col.tenet gl.fi.in c.cũ Bertoldus,de re iud.& Inn.in c.ſi diligenti,de præſcrip.& c.ad apoſtolicæ,de re iud.l.6. quod quidem dominium utile non perdiderunt,licet a poſſeſſione ceciderint:quia dominiũ retinetur ſolo animo, l. ſi quis ui.§.differentia,de acq.poſ.nam nihil cõe habet proprietas cum poſſeſſione.l.naturaliter.§ nihil cõe,ff.e. Vnde rõne dñij remanentis poteſt is,qui cecidit a poſſeſſione,ꝯ poſſeſſorem rei uendicatione utili agere,ut l.j.& ij. ff.ſi age.uect.nec acquirẽdo nouũ titulum,ſ. emphyteoticarum,perdiderunt primũ dñiũ habẽtes ex titulo feudali;quia cum uterque ꝯtus ad hoc tendat, ut habeatur utile dominiũ d.l.j.& ij.ſi age.uectig.ꝑ interuẽtum ſcđi nõ ꝑditur dñium,ſeu poſſeſſio habita ex primo unde poteſt retineri dominium habitũ ex primo ꝯtu uigore ſcđi ſine aliqua traditione fienda ex ſcđo,ut apertè ꝓbatur,inſt.de rerum diui.§.interdũ,& in l.ſi quis antea,ff.de acq.poſſ.& qđ ibi no.Bar.in fi.& melius ꝑ eũ in l.ſi ꝓprietarius,ff.de dã.inf.unde ſi habens pignus agat poſteà perſonali,& facit ſe poni in poſſeſsionem ex primo decreto per iudicẽ, non per hoc perdit poſſeſſionẽ,quã prius habebat,ſed ex preſsè directò conſequitur pignus prætorium ſine aliqua traditione:quia ſufficit iam facta ex priori cõuentione,licet alias pignus prætorium non ſufficiat ad translationẽ poſſeſsionis,ut in l.nõ eſt in fi.de pig.act. Et hoc ultimum tenet Bart.in d.l. ſi quis antea.Idem dicimus,qñ uſufructuarius mittitur ex primo decreto in poſſeſsionem proprietatis.non enim requiritur aliqua traditio,ex quo res detinetur ꝑ uſufructuarium,ut ĩ d.l.ſi ꝓprietarius ita in propoſito,ex quo dñium utile habebat̃ ꝑ primum ꝯtum ſeu feudi cõceſsionẽ,nõ fuit opus,q̀ ex ſcđo ꝯtu emphyteoticario interueneritt traditio.ſed põt nunc teneri,& exerceri uigore ſcđi ꝯtus;& hoc eſt uериſsimum. Scđo capite dñr filij do.Petri habere utile dñium,ẽt ſi nunquam habuiſſent priorẽ conceſsionẽ feudalem: q̃a habuerunt dicta bona in emphyteoſim à Papa ꝑ uiã ſupplicationis & cuiuſdã priuilegij & gratiæ,ut patet ex tenore conceſsionis;quo caſu per talem conceſsionem transfertur utile dominium ſine traditione,arg.c.ſi tibi abſenti, de præben.lib.6.& hoc firmat Bal.in c.ij.de noua for.fid.in x.co. Idem dicendũ,ſi conceſsio non fuit facta per uiam ſupplicationis,ſed Papa in ipſa conceſsione uſus fuit uerbis apptis ad translationẽ dñij,ut quia dixit,damus,aſsignamus & transferimus,uel quid ſimile.nã ſicut põt lex transferre dñium ſine traditione.l.commiſſa,ff.de pub no.in l.traditionibus,C.de pac.ita põt princeps,cum ſit lex animata in terris,in aut.de conſt in fi.ix.q.iij.ca.ipſi ſunt;facit, qđ no.Inn.in c.fi.de accu.& in c.Raynaldus,de teſt.& hãc theoricam expreſſe firmauit Bald.in d.c.fi.de noua for. fide.& optimè faciunt ad prædicta no.per Hoſt.& Io.An.in c.continebatur,de his quæ fi.a præla. Ex prædictis concludo,quòd dicti filij domini Petri poſſunt prædictum palatium

tium cum adiacentibus poſſeſſionibus ſibi conceſſis uendicare à quibuſcunq; poſſeſſoribus iniuſtè detinentibus utili rei uẽdicatione. Et hæc ſufficiãt. NIC. ABB.

CONSILIVM XCV.

1 *Donatio facta inter coniuges, an confirmetur iuramento.*
2 *Iuramentum in præiudicium futuræ ſucceſſionis contra legem ciuilem ualet.*
3 *Donatio excedens quingentos aureos, non inſinuata confirmatur iuramento.*

IEſu Chriſti nomine factũ ſic proponitur. Quædam domina B. coniugata ſuum ſolẽne condidit teſtamentũ, & inter cæteramarito legauit ſub hac forma, uidelicet. Item reliquit & legauit Franciſco eius uiro præſenti, & recipienti, & mihi notario tanquã perſonæ publicæ recipienti, & ſtipulanti pro do. Franciſco Flerenos centũ; quod legatum dicta domina B. uoluit habere, & tenere uim donationis inter uiuos, ita, q̃ aliqua ingratitudinis cauſa, uel offenſa reuocari non poſſit, & dicto titulo donationis inter uiuos donauit &c. & iurauit dicta teſtatrix ad ſancta Dei euangelia, corporaliter tactis ſcripturis, dictã donationẽ, & legatum in ꝑpetuũ non reuocare. Quæritur, an do. B. poſſit dictum legatũ ſeu donationẽ inter uiuos reuocare? Hæc q̃ſtio incidit in illam uulgarẽ, & difficilem quæſtionem, q̃ 1 adhuc hodie eſt in diſceptatione, † an donatio facta inter coniuges cõfirmetur iuramento, ſeu ſaltem obliget iurãtem, ut cõtrauenire non poſſit. Nã certum eſt, quòd dictũ legatum tranſiuit in donationem inter uiuos tũ ꝑ uerba expreſſa, (& certum eſt q̃ in ultima uoluntate põt contrahi, ut no. in l. hæredes palam, ff. de teſta. facit quod no. & maximè per Bar in l. cum quis. §. codicil. ff. de leg. 3. & quod hẽtur in authen. de iureiur. à mori. præ. poſt prin.) tũm quia legatũ eſt quædam donatio, ut l. legatum, ff. de leg ij. & licet poſſit reuocari, ff. de adi. leg ꝑ totũ, uidetur propter illa uerba adiecta, ut reuocari non poſſit tranſiuit. n. in aliam ſpeciẽ donationis, quæ dicitur inter uiuos, quẽadmodum donatio cã mortis ꝑ ſimilia uerba trãſit in donationem inter uiuos. l. ubi ita donatur, ff. de dona. cã mor. ſunt. n. tres ſpecies donationis, ut no. in d. l. legatũ. ¶Examinandum eſt ergo, an donatio facta marito confirmetur: uel an ſaltẽ iuramentum obliget ad non contrauueniendum. Et uidetur primò, q̃ tale iuramẽtum nõ ualeat. uidetur. n. contrarium bono matrimonij, de q̃bus in c. oẽ itaq;. xxvij. q. ij. eſt. n. cõtra bonum prolis quia per talem donationẽ negligitur ſtudium liberorũ educandorum, cũ ꝑ paupertatem ex donatione cauſatam non habeat donator, unde filios enutriat. l. ij. ff. de dona. inter uirum & uxo. Secundò eſt contra ſacramentum, quia talis donatio eſt ſæpe cauſa diffidij, & diuortij: quia per eã inſurgit aĩorum ꝑturbatio. Eſt tertiò cõtra fidẽ matrimonij, per quã non ſolum debet uitari adulterium, ſed debet eſſe in matrimonio oĩs caſtitas & puritas: ſed per talẽ donationem matrimonia fiunt uænalia, & ſæpe libido eſt donationis cauſa, & ſe ſpoliant cõtra bonos mores, ut innuit tex. in l. j. ij. & iij. ff. de do. inter uirum & uxo. ergo tale iuramentũ non debet tenere, ut regula, nõ eſt obligatoriũ, de reg. iu. lib. vj. præſertim cũ uxor donet marito, cũ pręſumenda ſit donare perſuaſionibus, & deceptionibus mariti inducta: iuramentũ aũt dolo contra legem præſtitum non ualet. c. cum contingat, de iureiu. ¶Sed, his non obſtantibus, contrariã ſnĩam puto de iure ueriorem. Moueor primò per illam regulã uulgatam, q̃ iuramẽtũ ſemper eſt ſeruandũ, ex quo ſeruari põt ſine interitu ſalutis æternæ, licet ueniat in diſpendium rerum tẽporaliũ. c. ſi uerò, & c. cũ contingat, de iureiu. ſed iuramentũ iſtud eſt huiuſmodi nullũ. n. peccatum incurrit dicta mulier ſeruando dictum iuramentum; ergo obligatur ad ipſius obſeruantiã. iuramenti enim obligatio, ſaltẽ primaria, dirigitur in Deum, apud quem nulla reperitur turpitudo, & in muliere iurante nullum eſt peccatũ; ergo eſt obſeruandum, ẽt ſi aliqua improbitas reperiretur apud maritũ qui iuramentũ exegit, ut probatur in, eo qui promiſit per iuramentũ ſuo creditori uſuras ſoluere. Tenetur. n. ſoluere ratione prædicta, ut c. debitores, cũ ibi no. de iureiu. Preterea & ſecundò uideo, q̃ iuramentũ ligat in actu inualido iuri, & rationi in materia exoſa, ut patet in pacto legis cõmiſſoriæ, quod in pignoribus eſt reprobatũ, propter improbitatem creditoris l. j & l. ij. C. de pac. pig. & c. ſignificante, de pigno. & tñ uideo, q̃ iuramentum obligat, ſaltem ut per iuramentũ cõtrauenire non ualeat d. c. ſignificante. no. Bar. l. ſi quis ꝓ eo, ff. de fideiuſſo. non. n. deteſtabilius eſt, quod quis iniuſtè, & cõtra officium charitatis perdat rem ſuã per illud pactum, & creditori acquirat per cupiditatẽ, quam quod coniunx donet aliquid coniugi, cũ quo eſt una caro, præſertim cũ in priori caſu illud pactum emanauit propter nimiã anxietatem conſequendi, & reperiendi pecuniam mutuam. In caſu aũt noſtro donatio procedit ex mera liberalitate, ut clarè innuit tex. in l. ſi maritus, ff. de dona. inter uir. & uxo. & cã donandi uidetur honeſtiſſima, ſ. propter pudicitiam, unde uidetur præmium pudicitiæ. l. res. uxoris, C. eo. ubi per Bal. Præterea ualet iuramentum ſuper alienatione rei dotalis, uel datæ in donationem propter nuptias, per quã quidẽ alienationẽ. põt uxor prorſus remanere indotata; quod cedere põt contra bonũ publicum, de quo. l. j. ff. ſolu. matri. & filij poſſunt priuari alimentis, & ſucceſſione; & nihilominus ualet: q̃a magis eſt conſulendũ aĩæ, quã corpori, cum ſit cunctis rebus prætioſior. xij q. j. c. præcipimus. fortius debet ualere in caſu noſtro, in quo dedit partem proprio marito, ita, q̃ non põt timeri de paupertate, cũ alimenta cõſecutura ſit à marito, etiam ſi nihil haberet in dote. l. quod ſi nulla, ff. de reli. & ſump. fune. no. in l. ſi cũ dotem. §. ſin autẽ in ſæuiſſimo, cum ſeq. ff. ſol. matr. & c. ꝑ ueſtras, de do. inter uir. & uxo. & ibi per Inno. nec aliq̃d deperit filijs, cũ quicquid pater habeat, eſt liberorũ in effectu, ita, q̃ ſola deficit eis adminiſtratio, ut dicit tex. §. ſui, inſti. de hære. qua & dif. & not. in l. in ſuis, ff. de liber. & poſthumis, & ad oẽs caſus mulieris fortuitos debet maritus eſſe particeps, dicta. l. ſi cũ do-tem. §. ſi maritus, uer. quid. n. 2 † Item ualet iuramentum in præiudiciũ futuræ ſucceſſionis contra legẽ ciuilẽ. l. pactũ, C. de col. iuncto. c. ij. de pac. lib. vj. per quod q̃dẽ iuramentum multipliciter decipitur, & poſſet remanere ſine omni ſubſtantia; fortius debet ualere in caſu noſtro, in quo alter reliquũ tenetur alere in neceſsitate, ac ẽt cões liberos. d. c. per ueſtras, & d. l. ſi cum, & l. j. ſi quis à libe. ff. de lib. agno. ualet etiã in præiudiciũ minoris alienantis rem ꝓpriã ſine debitis ſolẽnitatibus contra iuris diſpoſitionem, quod emanauit. ut indẽnitati minorum cõſuleretur, & aliorum deceptionibus, & fraudibus occurreretur, authẽ. ſacramenta pube. C. ſi aduer. uen. non mirũ ergo, ſi in caſu nr̃o minus dubitabili ualeat, & uinculũ inijciat, quod plus in hanc ſnĩam conueniunt ferè oẽs doct. utriuſq; iuris, Guil. de cu. in l. ſed & ſi poſſeſſori. §. itẽ ſi iurauero, ff. de iureiur. & Barto. in l. Seius, & Augerius, ff. ad l. Falci. & plenius diſputat, & ſequitur in l. ſi quis pro eo, ff. de fideiuſ. licet in l. j. ff. de dona. inter uirum & uxo. uideť ſenſiſſe oppoſitum: ſed ibi materiam non diſcuſſit: ſed lento pede

pede tranſiuit remittendo ſe ad materiam.d.l. ſi quis pro eo.ubi tenuit poſt longã indaginem primã ſniam.hanc ét de iure cõi uidetur ſentire Cyn.in l.j.in fi.C.de ſacroſan. eccle.& Bal.in l.cum multæ,C.de dona. ante nupt. in eo, quòd tandé remittit ſe ad Bart.in d.l.ſi quis, & innuit, ꝙ iuramentũ habeat confirmare talé donationé,licet prius uiſus ſit tenere contrariã ſniam per aliqua motiua, ad q̃ ſtatim ita reſpondebo.ſequit̃ Anto.de Bu.in c. cum cõtingat,de iureiurã. & Ioan. And. & Ioan. de Lig. in clemen. Romani,eo.titu.& pro hac parte conſuluit Fede.de Se.ut patet conſ.135.¶Reſtat nunc reſpondere ad contraria.Et primò,dum dicitur,ꝙ per talem donationé contingit ſtudium liberorũ negligi,dico,ꝙ illa conſideratio fuit multũ à remotis,& huiuſmodi cãæ remotæ & ſecundariæ nõ habent impedire uires iuramenti,iuncta gloſ.in fi. in c.ij. de pac.lib.vj.facit,quod not.glo.in c.de cætero,de homici. quæ dicit,cauſas remotas non eſſe attendendas 23.q.1. c.de occidendis.Ité quia non cõtingit iſtud, cũ bona ꝑueniunt ad patrem,qui præ cunctis rebus diligit filios,ita,ꝙ magis terreret̃ in filijs,quã in ſeipſo, ut l. iſti quidé,ff. q̃ met.cau.& paternus affectus oém uincit affectum l.fi. de cura.furio.& ſi diceretur,ꝙ hæc donatio tollit ſtudiũ liberorum.ſ.procreandorum fortè ex alio matrimonio:q̃a ſi mulier remaneret indotata,uel ſine cõpetenti dote, nõ reperiret maritum.l.j.ff.ſol.matri.Reſpondeo,ꝙ iſtæ cãę impediunt uires iuramenti per d.c.cũ cõtingat. & c. licet, de iureiuran.lib.vj.in quibus patet ualere iuramentũ præſtitum ſuper alienatione rei dotalis, uel donatæ ꝓp nuptias.magis.n.(ut prædixi)eſt conſulendum aïæ,quã corpori,& maximè hoc dicendum in caſu nr̃o.non obſtat ſm contrarium,ꝙ hæc donatio det cauſam diuortio:tũ quia hodie non põt matrimonium ſeparari,ſicut olim.xxxij.q. vij.c.j.& ij.& c.gaudemus,de diuor.c.ex publico,de conuer.coniu.& c.tua,de iureiuran.Nec iſta cã eſt ſemper uera,& perpetua.ſatis eſt,ꝙ iuramentũ non tendit in interitum ſalutis æternæ d.c. ſi uerò quia cã eſt ſatis remota: quinimò poſſet dici,ꝙ ĩducitur maior dilectio inter eos ꝓp liberalitaté & munificentiam,quam alter exercuit in alterum,obligatur.n.recipiens ad antidora naturaliter, id eſt ad retribuendũ.ſ.ſed & ſi.§.conſuluit,ff.de peti.hære.c.cum in officijs,de teſt.cum ſimil.Ad tertiũ, ꝙ debet eſſe in matrimonio oĩs puritas,nec debeant eſſe in matrimonio uenalitia;rñdetur,ꝙ per hæc non minus adeſt puritas.exercetur.n.liberalitas & datur nonnunquã præmiũ pudicitiæ,ut dicit tex.d.l.ſi maritus,& l.res uxoris,C. de dona.inter vi.& uxo.Item iuramentũ præſtat̃ Deo, apud qué nulla reperitur iniuſtitia,nec ex parte iurantis adeſt aliquod peccatum.ergo iuramentũ ſeruandum.d.c.debitores,& c.ſignificante,de pigno.& ſi dicatur hoc iuramétum eſſe contra bonos mores,argu.d.l.j.ff. de dona. inter vi.& uxo.ergo nõ eſt obligatorium,ut in regu.nõ eſt obligatorium,de reg.iu.lib.vj.Rñdeo.d.l. intelligendã de bonis moribus cuiuſlibet,ut exponit ibi glo.in qua iuramétum ligat,ex quo ius nutrit principaliter bonũ priuatum ut patet in multis caſibus.ſ.alle.in quibus iuramentũ ligat contra legé ciuilem,& ſic cõtra bonos mores ciuiles. q̃libet.n.lex fundatur ſuper bonis moribus ciuilibus,& ſuper rõne. iiij.diſtin.c.erit aũt.& j.diſt.c.conſuetudo. iuramenti aũt uinculum impeditur,q̃ñ eſt contra bonos mores naturales:quia præſtatur ſuꝑ continente in ſe aliquã turpitudiné,& inſtinctũ naturalem.naturalia.n. ſunt immutabilia.v.diſtin.in prin.& inſt.de iure natu.gen.& ciui. §.ſed naturalia.iõ iuramentũ contrarium non ualet:quia eſt preſtitum ſuꝑ immutabili,& ſic ſuper non dependente à poteſtate iurantis;meritò non ualet,ſicut q̃ñ iuramentum præſtatur contra legé editam in fauorem publicum, ſeu habentem cãm prohibitionis ꝑpetuã; quibus caſibus non ualet iuramentũ:q̃a non põt iurans ſe obligare ſuper non dependente à poteſtate ſua;quod procedit ét de iure canonico.c.ſi diligenti,de fo.cõpe.& c quanto,de iniur. & 22.q.4.quaſi per totũ.Et de his caſibus debet intelligi.l. non dubium,C.de legi.ſecus,q̃ñ lex fundatur principaliter ſuper fauore priuato,licet ſecundario illud cedat in fauorem publicũ.Nam tunc ualet iuramentũ in cõtrariũ. c.cũ contingat,cum multis alle.in contrariũ,& authen.ſacramenta,C.ſi aduer.uendi.& contingit in caſu nr̃o. nam de iure naturali oĩa bona ſunt communia. 12.q.1.c dilectiſſimus.8.diſtin.in princip.iõ non põt dici,ꝙ iſtud iuramentũ ſit contra bonos mores naturales.nec obſtat fraus præſumpta in uiro:tũ quia nulla lex expreſsè fraudé præſumit,imò liberalitaté, & munificentiam.d.l. ſi maritus, & pudicitiæ præmium.d l.res uxoris. Prætereà ſi præſumeretur fraus,non confirmaretur morte: imo ſemꝑ eſſet nulla.d.c.cũ contingat.ubi patet,ꝙ ét iuramentũ fraude, & dolo præſtitum nõ ualet.ut.d.authen.ſacramenta; & nihilominus morte cõfirmatur,ſi fuit deuentum ad traditionem.l.Papinianus,ff.de dona. inter uirum & uxo.&.d. l.res uxoris,& c.fin.eo.titu.cùm ſimi.Prætereà, niſi lex ꝑſumeret firmiter fraudé, ita,ꝙ eſſet præſumptio iuris, & de iure,non uideretur impediri iuramentũ:quia ex leui ꝑſumptione,maximè iuris ciuilis non debet impediri obligatio iuramenti,argu.c.literas,de præſump. & quod not. Ioan.And.in addi.Specu.de inſtru.edi.§.porrò,uerſicu.&
3 not.ubi dicit†ꝙ donatio excedens.ccccc. aureos non inſinuata confirmatur iuramento,& tamen lex ciuilis præſumit ſuperficialiter in tali donatione fraudem.l. data,C. de don.licet Bal. in hoc ultimo ſentiat contrariũ in l. id ꝙ pauperibus,C.de epiſco.& cle.ſed primũ uerius ꝑ ea, quæ.ſ.alleg.ſunt,& ſufficiant,præſertim quia,data dubietate,ſeruandum eſt iuramétum:quia in dubijs tutior uia, & animæ minus periculoſa ſeruanda eſt, ut in c.iuuenis, de ſponſa.no.in c.j.deſeruti.&.c.uenerabilem,de ele.cum ſimi. Et hæc ſufficiant. NICO. ABBAS.

CONSILIVM XCVI.

1 *Patronus non poteſt præſentare ſeipſum.*

2 *Prælatus habens ius conferendi,poteſt conferre beneficium eccleſiaſticum conſanguineis,dummodo honeſti ſint.*

IEſus Chriſtus adſit. Ad claram deciſionem thematis narrati tria per ordinem examinanda incumbunt.¶Primò,an dictus dñs Paulus patronus potuerit præſentare dominũ Aſſenſum filium ſuum inſtituendum in bñficio ſui patronatus.¶Secundò præſuppoſito,ꝙ ex capite filiationis ꝑſentatio nõ ualeat impugnari,an ſalté euacuari poſſit ex eo,quia dictus dñs Aſſenſus eſt canonicus in dicta eccleſia,in qua dictum bñficiũ ſine cura noſcitur inſtitutũ.Tertiò,poſito ꝙ dictorũ beneficiorũ accumulatio nõ obſtet, nunquid dictus dominus Aſſenſus poſſit ꝑ epm,& capitulum illius eccleſiæ couſtringi:& arctari uigore dicti altaris,ſeu beneficij ſine cura ad dicendũ miſſam in alijs altaribus eiuſdem eccleſiæ,& ad faciendũ hebdomadã in dicta eccleſia,habito reſpectu,ꝙ inſtitutio dicti altaris, ſeu bñficij arctet ſacerdotem ibidem inſtitutũ ad celebrandum dũtaxat in dicto altari, quanquã reſpectu celebrationis fiendæ uaria reperiantur inſtrumenta.nã idé notarius in uno inſtrumento epo,& capitulo exhibito ſcripſit ſacerdotem obnoxiũ ad quinquies in dicto altari in ſingula

gula hebdomada celebrandum. in alio uerò inſtrumẽto, quod hæredibus cõſignauit, ſcripſit, ꝙ dictus ſacerdos tenetur dicere ſemper, & continuo miſſam ſuper dicto altari. ¶ Circa primum dubium uidetur primo, ꝙ dictus do. Paulus non potuerit filiũ ſuũ præſentare ad dictum bñficium ꝑ c. cõſuluit, & c. quia clerici, de iure patro. & tenet
1 Inno. in d. c. qa clerici. per illũ tex. Prǽtereà † patronus nõ põt præſentare ſeipſum, ut in c. per ueſtras, e. tit. ergo nec filium, cum natura pater & filius eadẽ perſona intelligatur, ut dicit tex. in l. fi. C. de impu. & aliis ſubſti. & alibi dicit tex. quod pater & filius ſunt una caro. xxxv. q. iij. §. hoc autem. ¶ Sed, prædictis non obſtantibus, contraria ſñia cõmunior eſt, quã ſequitur glo. in dicto cap. quia clerici, & c. conſuluit, & idem tenuit Inno. in d. c. conſuluit, licet cõtrarium ſenſerit in c. quia clerici: ſed primam opi. glo. ſequuntur Hoſt. Philip. & cõiter alij doct. ẽt Moderniores. cum enim nullib. hoc reperiatur iure ꝓhibitum, uidetur conceſſum, cum materia iſta nõ ſit ꝓhibitoria, ſed potius permiſſiua, iuxta no in c. ij. de tranſla. præla. præſertim cũ in iſtis ſpiritualibus non curetur de patria poteſtate. c. ſi annũ, de iudi. lib. vj. & patris ſuffragium in uniuerſitate põt prodeſſe filio. ff. quod cuiuſq; uniuer. nomi. in l. illud.
2 Prætereà † prælatus habens ius cõferendi, põt cõferre beneficium eccleſiaſticum ſuis conſanguineis, dũmodo aliàs honeſti ſint. c. dilecto, de præben. ꝑ Archi. in c. epm. x. q. j. facit tex. iuncta gloſ. c. decenter. lxxxix. diſt. & Fed. conſi. cciij. fortius ergo põt fieri præſentatio de filio uel alijs conſanguineis, cùm per eam fiat quoddã inchoamentum duntaxat ad inſtitutionẽ obtinendam, de iure patronatus c. quod aũt. nec in hoc dubio aliter inſiſto, cum cõis opi. hoc habeat. non obſtat. c. quia clerici, in cõtrarium alleg. loquitur n. cum patronatus iniuſtè acquiritur, ut filius ꝑſentetur: ſecus ergo. ſi iuſte ad c. conſuluit, reſpõdetur, ꝙ loquitur, cùm filius ſe intrudit per ſe, uel per conceſſionẽ paternam ſine inſtitutione epi, quod fieri non põt, etiã de extraneo, cũ patronus habeat ius præſentandi duntaxat, non autem conferendi, ſeu eccleſiam aliter concedendi. c. illud, & c. fi. & c. quoniam, de iure pa. plenè no. xvj. q. vij. c. piæ mentis. Ad ulti. argu. de indentitate perſonarũ dico illud procedere per fictionem, & non in ueritate, maximè in iſtis ſpiritualibus, ut. ſ. dixi. Concludo ergo dictã præſentationem non poſſe ex eo capite impugnari: quia præſentauit filium. ¶ Ad ſecundum dubium uidetur primò, ꝙ ſic per c. literas, de conceſſ. præben. cle. fi. eod. ti tu. ubi patet, ꝙ per aſſecutionem ſecundæ præbendæ in eadem eccleſia uacat ipſo iure prima dicamus ergo, ꝙ cum iſta beneficia ſint in eadẽ eccleſia, ꝙ aut debet impediri præſentatio ad ſecundum: aut per aſſecutionẽ ſecundi uacabit primum ipſo facto prætereà, ex quo eps uidet, quòd iſte præſentatus nõ ualet deſeruire in ſecundo beneficio, cum ſit aſtrictus primo, non debet illum inſtituere in ſecundo, argu. c. quia nonnulli, & c. relatum, de cle. non reſi. prætereà nõ põt quis de iure habere plura beneficia, ꝑſertim in eadẽ eccleſia. lxx. diſt. c. ſanctorum, & c. quia in tantũ, de præb. & c. conquerente, de cleri. nõ reſi. uix enim poteſt quis adimplere unum officium. non. n. debet ſibi uendicare ſtipendia plurimorũ. c. ad hæc, & c. cùm non ignores, de præben. cũ ſimi. Contrariam ſñiam arbitror ueriorem, cũ in facto mihi præſupponatur, ꝙ canonicatus dictę eccleſiæ non exigat reſidentiam, ſicut hodie cõis conſuetudo eſt per totã Italiam, quæ conſuetudo à iure eſt approbata; tex. eſt & gl. in c. cum oẽs, de cõſt. ſequuntur ibi doc. & gl. in c. dudum. ij. de elec. in fin. per Inno. in c. cũ iãdudum, de pręb. & glo. in cle. gratiæ, de reſcrip. & c. gratia eod. tit. lib. vj. de iure autem communi poteſt quis habere plura beneficia ſine cura, ex quo ambo reſidentiam nõ requirunt. d. c. gratia, & d. cle. gratiæ. per Inno. in. d. c. cum iam, præſertim in caſu noſtro, in quo unum beneficium per ſe non ſufficit ad canonicũ cõmodè ſuſtentandũ. iõ põt, ſalua cõſcientia, recipere ẽm, no. gl. in d. c. cũ iã dudũ, in fi. In d. c. cũ iam. Et hodie hẽt generalis conſuetudo, ut ẽt in eadẽ eccleſia quis poſſit habere nedum duo ſimplicia beneficia, ſed dignitatẽ & canonicatum, q̃ quidem conſuetudo ualet; text. & gloſ. in uerſi. niſi unicum, de conſuetu. lib. vj. facit. c. eam te, de reſcrip Nil ergo repugnat, quin dictus do. Aſſenſus cõſequatur dictum altare. non ob. quòd ſit canonicus, ex quo ad reſidentiam ratione canonicatus non tenetur reſidere & deſeruire in dicto altari: quia tunc licet illa ſint bñficia ſine cura: tamen non poſſet illa ſimul tenere, ex quo exigunt reſidentiam; not. in c. fin. de cleri. non reſi. gloſ. d. cle gratiæ: poſſet tamen hoc caſu epiſcopus diſpenſare, ut not. per Fed. cõſi. cxv. per d c de conſue. lib. j. ſed in caſu noſtro non requiritur diſpenſatio tùm per conſuetudinẽ gñalẽ: tũ qa canonicatus nõ requirit reſidentiã. Ad cõtraria facile reſpondeẽ, & primò ad c. literas, & cle. fi. dico, ꝙ loquunẽ in duabus ꝑbendis eiuſdẽ eccleſiæ, quas quis habere nõ poteſt, ẽt ex diſpenſatione epiſcopi. nec ualet conſuetudo in contrariũ. d. c. literas, per Ioan. And. ubi ꝓſequitur huius dicti rõnem: ſecus in alijs, ut ibi not. præſertim cũ beneficia ſunt difformia, ut in caſu nro. Ad alia iura reſpondetur, ꝙ loquuntur in beneficijs requirentibus reſidentiã, ut patet in eis. ¶ Ad tertiũ dico dictum dominũ Aſſenſum eſſe inſtituendum ꝑ epm, ut patet ex ꝑdictis, nec poſſe cõſtringi ad celebrandũ in alijs altaribus, uel ad faciendũ hebdomadã, ſicut alij capellani, ex quo inſtitutio beneficij hoc non hẽt. non. n. tenetur quis deſeruire ultra onus annexũ in inſtitutione beneficij. c. cum in cunctis. §. inferiora, de elec. & c. cui de non ſacerdotali, iuncta glo. de pręben. lib. vj. facit. c. ſignificatum, cũ ibi no. eo. ti. in antiqs, & c. extirpandæ. §. qa uero, de præben. per glo. mag. in c. licet canõ, de elect. lib. vj. cum multis ſimili. quæ ad hoc poſſunt allegari. nec ob. ꝙ aliqui beneficiati ĩ dicto altari ſeruierint in dicta eccleſia: quia per ſeruitium iniuſtè præſtitum, & quaſi per extorſionem prælati, & capituli non fuit inducta cõſuetudo in contrariũ, ut in c. quia cognouimus. x. q. iij. ubi bonus text. iuncta gl. facit, quod no. gl. & Bar. in l. j §. quæ onerandæ, ff. qua. re. act. non da præſertim cũ non ſit tanti tẽporis, ꝙ ſufficiat ad præſcriptionem, ſeu conſuetudinem inducendam, cùm requiratur tempus. xl. annorum per id, quod leg. & not. in c. fin. de conſue. & c. de quarta, de præſcrip. non enim debet inſtitutio beneficij de facili tolli: imò epiſcopus cõtra illam diſpenſare põt, ut no. Cal. in c. cũ acceſſiſſent, de cõſti. facit xvj. q. iij. c. monaſterium. Et ꝓ hoc patet non eſſe uim, nec cũ difficultate materiam, qualiter inſtrumentũ dicat ſuper modo celebrandi in dicto altari. ſatis. n. eſt, ꝙ inſtitutio beneficij ſolùm arctet ad celebrandũ in dicto altari, & non alibi. Dico tamen ad ueritatem eligendam ꝙ debet inſpici originale, per quod declarantur inde tranſumpta, ut in c. q̃m contra, de proba. & in caſu, quo originale diceret, ut ſacerdos ibidem inſtituendus teneretur ſemper, & cõtinue dicere miſſam in dicto altari, non debet ita amare intelligi, ut nullũ prætermittat diem, quin celebret: ſed ꝙ quanto frequentius põt, debet in dicto altari celebrare, ſalua ſemꝑ honeſtate ſua, & debita miſſarum deuotione, ut eſt tex. no. in c. ſignificatũ, de præben. non. n. debet, nec aſtringi poteſt ad celebrandum, niſi honeſtè poſſit, & deuotè. non. n. quis ſemper deuotus & aptus eſt ad celebrandum. ut enim inquit canon, Satis fœlix eſt, qui dignè quotidie celebrare

celebrare pōt de conſe.diſt.j.c.ſufficit,& dicit Aug quoti die euchariſtiā ſumere,nec laudo,nec uitupero,de conſecra.diſt.ij.c.quotidie.Et hæc ſufficiant. NIC. AB.

CONSILIVM XCVII.

1 *Verba ubi ſunt clara,non relinquitur locus interpretationi.*
2 *Pactum factum de ulterius non petendo, debet referri ad quantitatem non ſolutam.*
3 *Debitum quando eſt liquidum,non cadit in eo tranſactio.*
4 *Verba indefinitè prolata, debent generaliter intelligi, ubicunque ſubeſt eadem ratio.*

IN Chriſti nomine amen. Viſo inſtrumēto liberationis,& quietationis factæ de mille & quingentis Florenis per dominā Minochiam ut tutricē pupillorū in dicto inſtrumento cōtentorū,Reuocatur in dubium,an clauſula illa in fine dicti inſtrumenti contenta,uidelicet:Pactum factū de ulterius nō petendo,debeat referri ad dictā ſummā mille, & quingentorū Florenorū duntaxat,an uerò ad integrā dotem,cuius reſpectu fuit facta ſolutio dictę quantitatis.Et primò uidetur, ꝙ debeat referri dicta clauſula ad integrā ſummam dotiū debitarum;qm̄ uerba in aliqua diſpoſitione cōtenta debent aliqd operari,ut l.ſi qñ,C.de inof ſi.teſt.& in c.ſi papa,de priui.lib.vj. ſed ſi dicta clauſula refertur ad quantitatē ſolutā dūtaxat,uerba clauſulæ nil operantur:quia ſolutione eius quod debet̄ tollitur obligatio abſq; alio pacto de nō petendo,ut inſti.quib. mod. tolli.obli.in princ.quinimò per ſolutionē à tertio factam nomine debitoris ipſo iure tollit̄ obligatio,ut in l.ſolue re,cū ſeq.ff.de ſolu.& in l.ſoluendo,ff. de neg. geſt. ergo, ut dicta clauſula aliqd operetur,debet referri ad dictam quātitatē dotium tunc debitarū.ſolet.n.pactū fieri de nō petendo debitū, ut ſic contra actionē actoris cōpetentem obſtet exceptio pacti,ut inſti. de excep.§. præterea. Item uerba generalia indefinitè prolata, debent generaliter intelligi,in l.de pretio,ff.de publicia.& not.in c.ut circa, de elec.lib.vj.& xxxj.q.j.c.ꝙ ſi dormierit,ſed dicta tutrix fecit pactum indefinitè de ulterius non petendo. ergo debet generaliter intelligi.tutrix aūt hoc facere potuit ꝑ uiam cuiuſdam tranſactionis,pręſertim cum authoritate iudicis,quę in hoc facto interceſſit,ut in l.interdum.§.tutelam,& l.pignore.§.fi.ff.de fur.Et quāquā prædicta aures demulceant,aduerſam ſnīam ego arbitror de iure ꝑualere.ſ.ꝙ dictum pactum,de ulterius nō petendo,referatur ſolū ad quantitatē tunc ſolutam,& non ad integram tunc debitam;quod oſtēditur pluribus rationibus. Et pri
1 mò † quia ubi uerba clara ſunt,non relinquitur locus interpretationi,ut in l.ille aut ille,ff.de leg.iij. & in c.ex toto.de reg.iur.& in c.ſi.de uerb.ſignifi. ſed uerba liberatoria dicti inſtrumenti ſolū referuntur ad quātitatē.1500, Florenorum tunc ſolutorū,ut patet in principio dicti inſtrumēti,dū in eo dicitur,ꝙ quietauit,liberauit, & abſoluit de 1500.Florenis aureis ex ſumma dotium dnę Chriſtophoræ &c.non enim fuit dictum,ꝙ pro illa ſumma liberabat debitorem à tota quantitate dotium: ſed ꝙ liberabat de mille quingentis Florenis de ſumma dotiū, clarè innuunt, ꝙ nō fiebat abſolutio pro tota ſumma dotiū, arg.in l. decem,ff.de uerb.obli.ergo illa clauſula, de ulterius non petendo,debet referri ſolum ad liberationē ſuꝑ ſolutione facta:quia non eſt uero ſimile, ꝙ incōtinenti dicta tutrix fuiſſet ſibi contraria,arg. in l. non ad ea, ff. de condi.& demon.Si enim uoluiſſet debitorem liberare à toto debito dotium, non reſtrinxiſſet ſe in uerbis liberatorijs,& quietationis ad quantitatem mille quingentorum Florenorum,ſciuiſſet enim dicere,ut ſolitum eſt fieri,ꝙ pro dicta quantitate ſoluta liberabat, & quietabat debitorem ab omni eo,quod poſſet peti occaſione dotiū dominæ Chriſtophoræ arg.in c. ad audientiam,& c.dilecti, de deci. præſertim, quia in ſtipulationibus, & contractibus debemus primò inſpicere, quod actum ſit; & ſi non appareat,debemus recurrere ad communem obſeruantiam;de qua ſi non appareat,ſequendum eſt id, quod eſt minimum,& imputandum eſt ſtipulatori, ut l. ſemper in ſtipulationibus,ff.de regu.iur.& in regula in obſcuris, & in regu.in dubijs, de regu.iur. lib.vj.¶ Secundò,& fortius hoc oſtenditur alia conſideratione, clauſula in fine poſita debet referri ad præcedentia,& nō ad extranea in c.inquiſitioni,de appel.iuncto.c. ſuꝑ eo,de offi. deleg.plenè ꝓbatur in l.talis ſcriptura,ff.de leg.j.& in l.prętor, la. ij.ff vi bono.rap.ſed in dicto inſtrumēto ſolū præceſſit quietatio,& liberatio de mille & quingentis Florenis; ergo
2 † pactū factū in fine de ulterius non petendo debet referri ſolū ad illam quantitatē ſolutam,& nō ad reſiduū debiti,cū de illo nulla fuerit facta mentio, ſicut.n. perſona extranea nō intelligitur adiecta in ſtipulatione, ut in l.ſi ita ſtipulatus fuero.§.Chryſogonus, in tit.ff.de uerb. obl.ita nec extranea, & nō expreſſa debent intelligi in ſtipulationibus & cōtractibus. ¶Tertiò facit,quia in dicto inſtrumēto nō dr̄,ꝙ cauſa tranſactionis liberauit debitorem à toto debito;& ſic nō apparet cā,quare dictū pactum de non petendo debeat referri ad totū debitū.Nam ex quo debitum eſt liquidum & clarum,ut patet in inſtrumento dotium,de quo fit mentio in dicto inſtrumento liberationis,non poterat tutrix liberare debitorem pupillorum à reſiduo tacitè quantitatis,cā non apparente, ut.l.præſes, C.de trāſac.& expreſsè firmat ibi Bart. Nec obſtat authoritas iudicis:quia cùm ſit interpoſita ſine cauſa, & maximè cauſa non cognita,nihil operatur,ut probatur in l.magis puto.§.illud,ff.de reb.eo.ergo eſt præſumendū,ꝙ dictum pactū ex mente contrahentiū,& iudicis fuerit adiectū,ut cōcerneret totū debitum,cū non ſit ꝓſumendū,quē uelle facere id,quod de iure adimplere non pōt.xxij.q.ij c.faciat,& no.in l.iij.ff.de inoffi.teſta.Ex hoc capite dicta clauſula debet reſtringi tā ex defectu pacti, quā pręſumptæ uoluntatis:nec,ut dixi,debet ꝓſumi tranſactio: † tùm
3 quia,ubi debitum eſt liquidū,non cadit ibi tranſactio, ut in l.eleganter.§.poſt rē iudicatā,ff.de cond.inde. ꝓſertim in præiudicium pupillorū,ut not.Bar.in d.l. præſes:tū qa in dicto inſtrumento nihil dicitur de tranſactione:nec eſt uero ſimile ex alio capite,ꝙ fuit facta tranſactio ſuꝑ toto debito:quia cōtractus nō debet claudicare,ut in l.ſi cū dies,§.ſi arbiter,ff.de arbi.ſed in dicto inſtrumento debitor facit pactū,ꝙ ſi dicti pupilli nō deberent de iure hērē illā quantitatem 1500.Florenorū,ꝙ illud,quod plus debito eſſet ſolutum,deberet retro ſolui ipſi debitori. ergo non eſt uero ſimile,ꝙ tutrix uoluerit ſoluere purè dictā quantitatē.Nam abſurdū eſt cōſiſtere in una parte, quod in alia non conſiſtit, ut in d.§.ſi arbiter repugnat enim illud pactum naturæ tranſactionis,argu.in l. Lucius,ff. ad Treb.& in l.ſub prætextu,C.de tranſac.ergo nō eſt præſumenda tranſactio,in.c.ad nr̄am,de emp.& uend. & in c.illo uos,de pigno.& in l.ubi ita donat̄,ff.de dona.cau.mor. & præſertim hoc ꝓcedit in cā pupillorū.¶Quartò & ult. hæc ſententia apertiſſimè iudicio meo probatur in l.ueteribus,iuncto eo,quod ibi not.Bar.ff.de pac.ubi leg.not. ꝙ in dubijs debet ſemper pactum interpretari cōtra eū, in cuius fauorem appoſitum fuit.Ratio quia cū ipſe fundet ſe ſuper illo pacto debet probare clarè intētionem ſuam

aliàs

aliàs debet ſuccumbere, quia dubia probatio non rele-
uat probantem, ut in c.in præſentia, de proba.& in l.non
nudis, & l.neq; epiſtolis, C.e. Sed debitor in caſu noſtro
fundat ſe ſuper dicto pacto,quod quidẽ ſaltẽ eſt dubiũ,ut
patet ex prædictis;ergo cõtra ſe fienda eſt interpretatio;
facit quod leg.& no.in l.quicquid aſtringẽdæ,ff.de uerb.
obl.Nec obſt.contraria ſuperius inducta.Et primò rñdeo
ad primum;dico non eſſe abſurdũ, ut quis ſibi prouideat
in eodem inſtrumento de multiplici remedio,ar.ĩ l.quo-
ties,ff.de act.& obl.facit quod no.Bar.in l.ij.ff.ad l.Fal.&
præſertim,quia hoc habet conſuetudo notariorum. ge-
minant enim ad cautelam multa remedia in actu abſolu-
tionis,arg.in l.fi. C.de fideiuſ.ꝙ clarè patet ex contentis
in principio illius inſtrumenti. nam dicta tutrix libera-
uit debitorem,& quietauit à prædicta quantitate ſibi ſo-
luta. quæ tamen liberatio & quietatio non erat neceſſa
ria: quia ex ſola ſolutione contingebat liberatio ipſo iu
re quo ad quantitatem ſolutam,ut leg.& no.in l.quidam
æſtimauerunt,ff.ſi cer.pet.& in c.conſtitutus,de pœnis;&
ex hoc poteſt coniecturari, quid intendebant partes in il
lo pacto de ulterius non petendo.omnia enim uerba du-
bia in aliqua diſpoſitione contenta declarantur uerbis ꝓ
cedentibus & ſequentibus,ut ĩ l.qui filiabus, & l.ſi ſeruus
plurium,de leg.j.& l.nũmis,de leg.iij.ſed abſurdum eſſet
ꝙ dicta clauſula referetur ad integrum debitum per ea
quę.ſ.dicta ſunt.Non obſt.ſecundum motiuum.†nam uer
ba indefinitè prolata debẽt generaliter intelligi ubicũq;
ſubeſt eadem ratio:ſecus,ſi diuerſa ratio aſſignari poteſt,
ut no.in d.c.ut circa,& per Bar.in d.l talis ſcriptura; qui-
nimò uerba generalia debent reſtringi,ne ſurgat abſonus
intellectus,& ne quis lucretur ſine cauſa, cum iactura al-
terius,ut l.ut gradatim,ff.de munc.& hono.l.ij.C.de no-
xa.& in c.cum dilectus,de conſue.& in c.abbate, de uerb.
ſig.plenè per Bar.in l.non dubium, C.de legi.& l.omnes
populi,ff.de iuſt.& iur.ſequeretur enim,ut patet ex præ-
dictis, abſonus & cõtrarius intellectus, ſi dictum pactum
de non petendo referretur ad integrum debitum.¶Ex ꝓ
dictis omnibus concludo, ꝙ tam ex defectu poteſtatis di-
ctæ tutricis, quam ex defectu pręſumptæ uoluntatis non
debet dictum pactum, de ulterius non petendo, referri
niſi ad dictã quantitatẽ 1500 florenorũ. NIC. ABB.

CONSILIVM XCVIII.

Scriptura manu teſtatoris an ualeat inter liberos.

Teſtamentum minus ſolenne ratione ſolennitatis, licet faciat fidẽ inter liberos, oportet tamen quòd probetur, quòd fuerit factum per patrem, ſeu eius authoritate.

IN nomine Saluatoris Ieſu Chriſti amen. In quõne,
quæ uertitur inter quoſdam filios ſer Antonij ſu
per ualiditate cuiuſdam ſcripturæ, in qua dicitur,ultimã
uoluntatem dicti ſer Antonij ſine alia ſolennitate con-
tineri. †Videtur primum, dictam ſcripturam manu ipſius
ſer Antonij inter ſuos liberos teſtantis ualere: quia cum
ipſe ſer Antonius eſſet notarius, ergo potuit propriũ te-
ſtamentum conficere, cum non agatur hic de alterius ꝓ-
iudicio, ut not.Bar.in l.ſi ſeruus communis, ff.de ſtipu.
ſer. Præterea, cum dictus ſer Antonius ſit teſtatus inter
liberos, ergo ualet teſtm̃,licet ſit minus ſolenne reſpectu
ſolennitatis.eſt.n.à iure remiſſa omnis ſolennitas iuris ci
uilis inter liberos, & ſufficit ſola ſolennitas iuris gentiũ
ut in l.hac conſultiſſima,§.ex imperfecto, C.de teſta.&
in aut.quod ſine, eo.ti.ubi probat, ꝙ ſola ſcriptura ipſius
patris ſufficit, licet alias non ſit notarius, dummodo con
ſtet ſcripturam illam fuiſſe patris, ſaltẽ per duos teſtes,
ut ibidem no.per Bar.& Bal.& tenet gl.in l.fi.C.fam.erc.
Sed in caſu noſtro uidetur probari per duos teſtes, aut
per arbitros examinatos, ꝙ illa fuit ſcriptura, & uolun-
tas ultima patris illorũ; ergo debet facere inter eos ple-
nam fidem. Et uidetur hoc apertè tenere Bar.in l.ſi is, ꝙ
teſtamento,ff.de teſt.ubi dicit, ꝙ ſi quis uoluntatem ſuã
ultimam ſcripſit in aliqua ſchedula, licet illam non pu-
blicauerit coram notario; nihilominus ualet inter libe-
ros per iura ſuperius allegata. ¶Sed his non obſtantibus
quæ uerè non obſtant caſui noſtro, licet in ſe uera eſſe ui
deantur,contrarium puto uerum,ſ.ꝙ dicta ſchedula,ſeu
ſcriptura non facit fidem, etiam ſi reperiatur ſcripta ma-
nu teſtatoris, non obſtante depoſitione illorum duorum
teſtium. Et hoc probo multiplici capite. Primò quia nõ
habet diem certum, nec conſulem, ſeu nomen principis;
ergo teſtamentum nullum, etiam inter liberos,ut apertè
probatur ĩ d.aut.ꝙ ſine,C.de teſt.ubi exigitur, ꝙ tp̃s cer
tum apponi debet ĩ tali ſcriptura, & apertè tenet ibi Bal.
dicens iſtum eſſe caſum ſpecialem, in quo in ſcriptura pri
uata oportet,ꝙ de neceſsitate apponatur dies, licet regu
lariter cõtra per l.cum tabernã.§.idem quæſiit, ff.de pig.
Et ſpecialitatis ratio eſt: quia teſtamẽtum ſolet ſæpe mu
tari; ideò dies eſt de ſubſtantia.l.iij.§ diem,ff.queãdmo.
teſta.ape.ſed in dicta ſcriptura non eſt nec menſis, nec
dies teſtamenti nec nomẽ cõſulis, ſeu principis, ergo in-
dubitãter ex hoc ſolo capite dicta ſcriptura nõ facit fidẽ,
etiam ſi conſtaret,ꝙ fuerit confecta, per dictum ſer An-
2 tonium. †Præterea & ſecundò licet teſtamentum minus
ſolenne ratione ſolennitatis faciat fidem inter liberos:
tñ oportet, quod probetur, quod fuerit factum per pa-
trem, ſeu eius authoritate;& debet de hoc fieri fides, ſal
tem per duos idoneos teſtes,ut no.gl.& Bar.in d.l.fi.C.fa
mi.erciſ.& Bal.in aut.ꝙ ſine, & Bar.in d.§.ex imperfecto.
Probatur ratione, quia ſolennitas iuriſgentium non in-
telligitur remiſſa,licet remittatur ſolennitas iuris ciui-
lis, ut no.in l.filiusfamilias,ff.de dona.ſed de iure gentiũ
& diuino eſt, ut ſaltem in ore duorum, uel trium ſtet oẽ
uerbum, ut in c.licet uniuerſis,de teſti.& c.cum eſſes, &
c.relatum, de teſta.ergo &c.in caſu autem noſtro licet
uideantur duo teſtes: tamen non ſunt idonei teſtes, etiã
de iure diuino: quia ſunt ſingulares in eorum dicto. non
enim fuerunt eodem tp̃e, quo dictus ſer Antonius dicit
dixiſſe, ꝙ in illa ſchedula continebatur ultima uoluntas
ſua.diuerſitas ergo in tempore facit, ut non habeãtur ꝓ
duobus teſtibus,ut in c.nihilominus.3.q.9.c.cum dilecti,
de elec.& c.tam literis,de teſt.& l.ob carmẽ,ff.de teſti.cũ
ſimi.Præterea dicti teſtes non deponunt,quod contineba
tur in dicta ſchedula, & quod plus, eſt non recognoſcunt
firmiter dictam ſchedulam, ſeu an propriè fuerit illa, ꝙ
tunc eis fuit oſtenſa: imò unus ex teſtibus dicit,ſe neſcire
literas;ergo perfectè non poteſt ſcire,an iſta ſit illa ſcri-
ptura, quæ tunc fuit ſibi oſtenſa. nam potuit dictus ſer
Antonius oſtẽdiſſe eis tunc aliam ſcripturam, quàm iſtã,
quæ nunc producitur. probatio autem debet conclude-
re neceſſariò, ut in c.in præſentia,de proba. Item dictus
ſer Antonius dicit, prout ipſimet teſtes deponunt, ꝙ uo
lebat illam ſcripturam facere authẽticari per notarium.
ergo non habuit illam pro perfecta per l.contractus,C.
de fide inſtru.potuiſſet enim interim uoluntatem ſuam,
mutare, arg.in l.ſi is, qui teſtamentum, præalle.& quod
ibi no.Bar.ex his omnibus concludo, dictam ſcripturam
non facere fidem, etiam inter liberos.& ad contraria ſu-
pra formata reſpondetur, ꝙ procedunt, quando ſaltem
per

per duos idoneos teſtes probaretur, quòd illa ſcriptura fuerit edita per ſer Antonium prædictum. Item quando ſcriptura haberet certum diem. Et hæc ſuffi. N I. A B B.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

QVIDAM condidit teſtamentum, ut poſt mortem eius ſepeliretur in eccleſia cathedrali, & quòd omni die poſt mortem eius pro anima ipſius teſtatoris in perpetuum celebrari deberet. 30. miſſæ mortuorum per 30. præsbyteros, quorum cuilibet per fideicommiſſarios ſuos ſolui deberent xij. denarij de fructibus, ſeu redditibus bonorum relictorum dicti teſtatoris. dictus autem teſtator diem perſoluens extremum, ſepultus fuit in eccleſia cathedrali, & inchoatæ fuerunt miſſæ prædictæ in dicta eccleſia per beneficiatos ut plurimum dictæ eccleſiæ, & alios non beneficiatos. Ex prædicto themate contingit de tribus dubitari. ¶ Primò an dicti presbyteri teneantur ſecundum uoluntatem teſtatoris, dicere omni die, etiam quando eſt miſſa propria feſti dominicæ, uel quadrageſimæ, miſſam mortuorum; an ſufficiat dicere miſſam currentem cum commemoratione animæ illius defuncti. ¶ Secūdò, utrum dictæ miſſæ ſint celebrandæ in dicta eccleſia, ubi eſt corpus dicti teſtatoris, ſi ibidem celebrari poſſint, & non in alio loco, cum in teſtamento, per eum non fuerit ſpecificatum, in quo loco celebrari deberent. ¶ Tertiò utrum iſtæ miſſæ poſſint dici per presbyteros beneficiatos in dicta eccleſia, qui ſunt obligati pro dict. ſuis beneficijs ad dicendum duas, uel tres, uel plures miſſas in hebdomada in dicta eccleſia, & ſic diebus, quibus ſunt obligati pro beneficijs ſuis celebrare miſſas, ita, quòd dictæ miſſæ computari debeant in numero illorum. 30. presbyterorum licitè recipiendo xij. denarios pro quolibet. an per fratres mendicantes, uel alios non beneficiatos, ſeu non obligatos ad celebrandum pro alio.

CONSILIVM XCIX.

1 *Volens audire miſſam debet audire de eodem die.*
2 *Quæ contra bonos mores ſunt, habentur in ultimis uoluntatibus pro non ſcriptis.*
3 *Orationes & ſacrificia ſacerdotum multum proſunt animabus defunctorum.*
4 *Sacerdos poteſt dicere miſſam peculiarem die ſolenni, dummodò per illam non abſtrahatur populus ab audiendo miſſam ſolennem de die.*
5 *Relictum factum eccleſiæ aliter non ſpecificatæ, nec declaratæ, intelligitur factum eccleſiæ, cuius parochianus eſt ipſe & teſtator.*
6 *Miſſa magis prodeſt uni, quando fit pro eo ſpecialiter, ſeu ipſius intuitu duntaxat, quàm quando pro animabus, uel pluribus ſimul.*

IEſu Chriſti ſaluatoris ipſiusque genitricis præſidio ex corde prius inuocato, Vr̄ primò circa primū dubiū illos 30. pſbyteros minimè obligatos ſeu obligari potuiſſe, uel poſſe ad quotidie celebrandū miſsā defunctorū per ca. quidā laicorum, de cele. miſſa. ubi probari ur̄, neque presbyteros celebrantes, nec diuina audientes debere omittere miſſam ſm̄ diei qualitatem contingentem ꝑꝑ miſſas peculiares, hoc eſt illas, in quibus quis habet ſpecialem deuotionem; ad idem bonus tex. in c. & hoc attendendum, de conſe. diſt. j. ubi quaſi idem prima fronte probari ur̄. Et maximè hoc ur̄ procedere in miſſis defunctorum, cum in miſſis contingentibus, ſeu uiuorum quantuncumque ſolennibus debeat orari etiā pro defunctis, ut eſt tex. in c. penulti. ea. diſt. Et hoc eſt, quod dicere
1 uoluit tex. in d. c. quidam laicorum, in fin. dum dicit, † ꝙ uolens audire miſſam, debet audire de eodem die pro ſalute uiuorum, & etiam defunctorū, quaſi celebrando pro uiuis, celebretur etiam pro defunctis, accedat ad prædicta anthoritas Archidiaco. in c. pe. præalle. ubi dicit, miſſas defunctorum eſſe peculiares. ¶ Secundò principaliter ur̄ pro prædicta concluſione tex. melior omni alio, qui ad hanc materiam allegari pōt, in c. ſignificatum, de præben. ubi colligit, ꝙ nedū ſi teſtator; imò ſi capitulum eccleſiæ cathedralis inſtituit beneficium, hoc onere annexo, ut quotidie debeat celebrari miſſa de ſancta Maria per ſacerdotem ibi inſtituendum, talis inſtitutio non ligat ſacerdotē ad quotidie talem miſſam celebrādam: ſed ſatis eſt, ꝙ celebret miſſarum ſolennia. hoc. n. probat ibidē ex eo, q̄a licet capitulū illud onus in inſtitutione adiecerit inter alia onera, & poſtmodū petierit à Papa, illam inſtitutionē confirmari: Papa tn̄ illud onus non approbauit, ſed confirmauit aliquibus immutatis; & inter cætera, ubi in inſtitutione dicebatur, ut omni die debeat miſſam de ſancta Maria celebrare, Papa eo tenore confirmauit, ut quanto frequentius poſſet, ſalua deuotione, & debita honeſtate, deberet miſſarū ſolennia celebrare: quia. n. illud nō erat honeſtū, ut ꝑꝑ miſsā peculiarē deberet omitti miſſa de die; ideò Papa noluit confirmare, ut apertè ibi innuit tex. & ſentiunt ibi doct. Nec circa hoc requirerem aliquā cōmutationem ꝑ ſuperiorem fiendā; quinimò dicerem, ꝙ ubi hæc inſtitutio beneficij fieret, ēt ab epo, talis inſtitutio in illa parte reciperet interpretationem ſm̄ formā illius capituli: quia conditio, uel modus minus honeſtus in inſtitutione adiectus, haberi debet pro non appoſito, ut no. dicit gl. in d. c. ſignificatum, & ur̄ probari. x. q. j. c. ij. iuncta gl. facit. c. fi. cū ibi no. de cōdi. appoſi. & tex. in l. cōditiones, & l. filius, ff. de cond. inſt. ubi hr̄, ꝙ ea quæ lædūt pietatē, exiſtimationē, & uerecūdiā noſtrā, Et gn̄a
2 liter† quæ fiūt ꝯ bonos mores, habent in ultimis uolūtatibus pro non ſcriptis. ergo, ut dicti teſtatoris uolūtas ſit iuri cōi, & honeſtati cōformis, dēt intelligi, uel reduci ad terminos iuris cōis, ut ſic ꝑꝑ miſſam defunctorū, nō omittat̄ miſſa de die, pręſertim in die dn̄ico, maxime cū ſit una opinio, ꝙ die dn̄ico non ſit pro defunctis orandum, cùm præſumendum ſit propter dei reuerētiam illa die requieſcere, ut refert Arch. in d. c. pen. licet illam ipſe nō firmet Sed his non obſtātibus, quæ caſui noſtro minime obuiāt arbitror contrariā ſententiā eſſe ueriorē, uidelicet, ꝙ debeant dici omni die. 30. miſſæ defunctorū ꝓ anima dicti teſtatoris, quantumcunque occurat dies dominica, uel alia ſolennis. ¶ Moueor primò, quòd negari nō poteſt, quin hæc fuerit teſtatoris intentio, ut clarè colligitur ex uerbis teſtamenti; ibi: pro anima ipſius, & ibi: miſſæ mortuorū. nā certum eſt aliam eſſe miſſam uiuorum, & aliā miſſam defunctorū, ut probatur in c. ſufficit, de conſe. di j. & c. quicunque. xxvj. q. v. no. Arch. in d. c. pen. ad idē text. in c. cum creatura, de cele. miſ. ergo a uerbis teſtatoris, ſi ius expreſsè non reſiſtat, recedendū nō eſt. l. non aliter, ff. de leg. iij. quinimò dicit canon, ꝙ ultima teſtatoris uoluntas modis omnibus ſeruanda eſt, ut in c. ubicunque 13. q. 2. & alibi etiam dicitur, quòd ea quæ ſunt ad certum uſū largitione fidelium deputata, ad alium uſum, excepta ſummi pontificis authoritate, conuerti non debent, ut in cle. quia contingit, de reli. domi. & lex ciuilis dicit, ꝙ ultima uoluntas ꝑ lege ſeruanda eſt, ut in aut. de nup. §. diſponat, & præſertim hoc obſeruandum, cum uoluntas defun
3 cti uerſat̄ circa pias cās. † nam animabus defunctorū multū ꝓſunt orationes, & ſacrificia ſacerdotum, ut in c. animæ defunctorū. xij. q. ij. & canon ſuadet peccata eleemoſynis redimi, ut in c. medicinam, de pœni. di. j. Examinandū eſt

eſt ergo, utrum huic uoluntati ſupraſcripti teſtatoris obſtet iuris diſpoſitio, uel ſit bonis moribus ꝯria. ubi aũt nõ impugnatur per iura, eſt modis oĩbus obſeruanda. ꝙ autem nec iuri, nec honeſtati obuiet, quinimò ſit iuri conſona, apertè probo per d.c. cum creatura, de celeb. miſſ. ubi tex. mandat in eccleſiis collegiatis debere conuentualiter celebrari duas miſſas quotidie, unã pro defunctis: aliã uerò pro feſto, uel feria ſm ipſorum contingẽtiã. ergo ẽt diebus feſtiuis licet celebrare miſſam pro defunctis, ẽt cõuentualiter, quod plus eſt. Et dicunt ibi doc. præſertim Io. An. poſt Hoſt. exponendo illum tex. ꝙ ſi anniuerſariũ defunctorum incidit in feſtum, faciendum eſt ſaltem in priuato, & miſſa feſti ſolẽnis in conuentu; & ſi non eſt feſtum, poteſt dici miſſa anniuerſarij ſolẽniter, & ferialis in priuato. & dicunt hoc poſſe habere locum, etiam in capellis, quaſi hæc ſit iuſta cauſa bis celebrãdi, ut in d.c. cõſuluiſti, & præſertim dicunt ad hoc teneri quaſi ex debito illos, quibus ꝑp hoc aliquid relinquit̃. nec hoc eſt ſimoniacum. all. de præben. c. ſignificatũ, præall. & c. iij. ne ꝑla. uices ſuas. Ecce ergo clare probatur, ꝙ in diebus, ẽt ſolẽnibus, præſertim ubi aliquid relinquitur pro officio mortuorum, non eſt omittenda miſſa mortuorum. capitur. n. anniuerſariũ in d.c. cũ creatura, pro miſſa defunctorum, ut ibi no. gl. ergo uoluntas dicti teſtatoris nõ eſt immutanda, ex quo iuri nõ obuiet: imò potius eſt conformis. hoc idẽ probare uidetur. d.c. quidã laicorũ, pro ꝯrio allegatum, ſi bene ponderetur. non. n. prohibet ſimpliciter miſſas peculiares audiri: imò permittit, dũmodo fiat ex bona deuotione, & non ex ſuperſtitione, ut quidam faciebant, credentes ꝑp illa habere meliores ſegetes; & hoc, qñ in eccleſia ſunt plures ſacerdotes, ita, ꝙ aliquis poſſit celebrare de die, & alius miſſam peculiarem. Si autem non eſſet niſi unus ſacerdos in eccleſia, tunc non debet omitti miſſa de die ꝑp miſſam peculiarẽ. quo caſu loquit̃ tex. c. ibi in fi. & hoc expreſsè tenet Io. An. dicens, ꝙ ſi plures ſacerdotes eſſent in eccleſia, poſſet quis ex bona deuotione audire unam miſſam peculiarẽ in ſecreto, & aliã audire de die per c. & hoc attendendum, dẽ cõſe. diſt. 1.

4 Et ſic † põt ſacerdos dicere miſſam peculiarẽ die ſolẽni, dũmodo per illam non abſtrahatur populus ab audiendo miſſam ſolennem de die. ideo debet dici in priuato: & hoc uoluit & probat tex. ſi bene põderetur, in d.c. & hoc attendendũ. unde nõ prohibet tunc dici miſſam ſolẽnem, ſed potius permittit, dũmodò non faciat impedimentum miſſæ ſolẽni. & ꝙ ẽt in die dñica poſſet dici miſſa defunctorũ mõ prædicto, firmat Arch. in d.c. & hoc attendendum, & ſatis innuebat̃ in deciſione illius. c. ut ibi ipſe refert, & idem innuit in d.c. pe. ¶Ex his patet rñſio ad ꝯria. ſ. alleg. procedunt. n. quando in eccleſia nõ eſſet niſi unus ſacerdos, uel qñ idem ſacerdos obligaretur ad dicẽdum quotidie unam miſſam peculiarẽ, quod non uidetur honeſtũ, & probatur in d.c. ſignificatum. Sed in caſu noſtro teſtator non obligauerat, nec celebrari mandauit omni die dictas. 30. miſſas defunctorum per eoſdem ſacerdotes, nec in eadem eccleſia ſed ſimpliciter diſpoſuit, ut per 30 ſacerdotes dicerẽtur; dico ꝙ debet intelligi, ut ſalua miſſa, quæ dicenda eſt in eccleſia ſm diei contingentiã, debeant ibi celebrari miſſæ. 30. mortuorũ per alios ſacerdotes, qui poterunt mutari, & eligi cũ ſcientia executorum teſtamenti. & ex hoc nulla ſurgit abſurditas, nec obuiatur teſtatoris uoluntati: quinimò nullo modo puto æquũ, ut dicatur miſſa diei cũ commemoratione defunctorũ: quia cũ plura ſuffragia fiant pro mortuis in miſſa defunctorũ, ꝗ̃ ubi fit ſola commemoratio nõ debent talia ſuffragia ſubtrahi defuncto, præſertim ex quo pro illis dicẽdis largitur eleemoſyna. 11. denariorũ. debemus enim pinguius ſuccurrere defunctis, ꝗ̃ fieri põt, arg. i d.c. cũ creatura. Præterea ſi tm̃ prodeſſet cõmemoratio, quãtum tota miſſa defunctorum, ad qd eccleſia ſtatuiſſet ſpecialẽ miſſam pro defunctis, ut in iuribus ſuperius alleg. præſertim, cum in qualibet miſſa ſit etiam pro defunctis orandum, ut d.c. pen. Concludo ergo, ut ſ. ꝙ ſi ſacerdotes reperiri poſſint, debent dici oĩ die 30. miſſæ mortuorũ pro aĩa illius teſtatoris: ita tñ, ut eccleſiæ non ſubtrahatur una miſſa de die, quæ ſolet dici in altari maiori; nec ſemper ſaltem per totum annum debẽt dici per eoſdem ſacerdotes, arg. d.c. ſignificatũ. Et hæc de primo dubio. ¶Circa ſcd'm dubiũ, in quo uidelicet loco, ſeu eccleſia debeant dictæ miſſæ celebrari, ex quo teſtator certã eccleſiã expreſsè non deſignauit, breuiter dicendũ arbitror, ꝙ in eccleſia, in qua ipſe teſtator ſepultus eſt, præſertim cum illa ſit eccleſia cathedralis, per tex. in aut. de eccle. tit. §. ſi quis aũt in noĩe Dei. ubi dicitur, ꝙ ſi quis in noĩe Dei magni, & Saluatoris Ieſu Chriſti hæreditatẽ, aut legatum reliquerit, non deſignato ſpecificè, cui debeat aſſignari, ꝙ eo caſu hæreditas, uel legatum ſic relictum debet peruenire ad eccleſiam illius loci, in quo teſtator haberet domiciliũ in illa ciuitate, ubi ſepultus eſt. ergo debet dari eccleſiæ cathedrali: ſed ĩ caſu noſtro teſtator habuit domiciliũ illius loci, ꝑſertim cũ ibi ſepultus ſit, cũ ibi elegerit quodammodo domiciliũ poſt mortẽ iuxta illud Pſalmiſtæ, & ſepulchra eorũ, domus illorũ in æternũ. facit quod leg. & no. in c. cũ grauia. 13. q. 2. & 12. q. 2. c. aurum. ubi habetur, ꝙ corpora mortuorum dicuntur in cœmeteriis, ſeu eccleſiis requieſcere; ergo oĩ conſideratione debent dictæ miſſæ dici in eccleſia cathedral. ¶Præterea in caſu noſtro caſus eſt magis clarus, cũ teſtator ſenſerit de eccleſia: quia mandauerat celebrari miſſas, & miſſæ dici non ualent, niſi in eccleſiis, & locis conſecratis, de conſe. diſt. 1. c. nullus presbyter, & c. unicuique, & ſeq. ergo tacitè de eccleſia intellexit, arg. in l.

5 ff. de uerb. obl. Relictum † autem factum eccleſiæ aliter non ſpecificatæ, & declaratæ, intelligitur factum eccleſiæ, cuius parochianus eſt ipſe teſtator, ar. in l. quæ conditio. §. cum in teſtamento, ff. de cõd. & dem. ubi hoc firmat Bar. & ſatis bene facit ille tex. ibi. n. dicitur ꝙ ſi teſtator mandauit aliquid fieri in foro, nec aſcriptum fuit, in quo foro, intelligit̃ de foro illius municipij, in quo teſtator habebat domiciliũ. ſed iſtæ miſſæ ſunt dicendæ poſt mortem teſtatoris, & pro anima ipſius teſtatoris, ergo ꝑſumẽdum eſt teſtatorem ſenſiſſe de illa eccleſia, in qua teſtator eligit ſepulturam, cum ipſius dicatur in futurum parochianus reſpectu diuinorum ibidem celebrandorum. debemus. n. in dubiis cõſiderare, ꝙ ueroſimilius eſt, & id qđ plerũq; fieri conſueuit, ut in reg. inſpicimus in obſcuris, de reg. iu. lib. 6. & id quod ex coniecturis percipi põt, dr̃ euidens uoluntas teſtatoris. l. licet impator, ff. de le. 3. ſed ueroſimilius eſt, ꝙ teſtator ſenſerit de eccleſia ſepulturæ. honeſtius. n. ibi pro ipſius aĩa celebrantur miſſæ, ꝗ̃ alibi, cũ patrocinio illorum ſanctorum, in quorum honore fuit eccleſia illa ædificata, & conſecrata, adiuuẽtur, ut in c. non exiſtiment̃, in fi. 13. q. 2. & ibi defenduntur facilius corpora à ſpiritibus immũdis, ut no. gl. in c. cum grauia, ea. cauſa. & q. ergo honeſtius eſt, ut ibi pro eo preces fundantur. Ex his oĩbus præſumitur teſtator ad illã eccleſiã habuiſſe maiorẽ affectionẽ; ergo de illa ſenſiſſe ꝑſumendus eſt, arg. in l. nulli, C. de ſacroſ. eccl. facit quod no. Cy. in l. j. C. de ſacroſ. eccl. & Spec. in tit. de inſtr. edi. §. nunc, uerſ. ſed quid ſi teſtator. Et optimè facit ꝑ conſideratione affectionis tex. ĩ l. cũ acutiſſimi, C. de fideic. & ĩ l. gene-

generaliter.§.cùm autem,C.de inſti.& ſubſt.cum ſim.Itē ſolent ubi plurimum ſuffragia ꝓ mortuis domeſticis citius facere in eccleſiis,in quibus corpora ſepulta ſunt,q̃ alibi;quod uꝛ iuri conſonum,arg.in d.c.cùm grauia,cùm ibi no.in gl. ergo de illa teſtator ſenſiſſe uꝛ,arg.in d.reg. inſpicimus, & in l.ſemper,ff.de uerb.ſig. ſed ſi ibi nō poſſint cōmodè celebrari pro ipſius defuncti anima, debent etiam in aliis eccleſiis celebrari, arg.opti.in c.nos quidē, de teſta.& l.legatum,ff.de uſufr.leg. & in aut.de ecc.tit. §.ſi quis autem vnum ſanctorum.col.ix. cùm Deus ubiq; ſit,12.q.2.c.ubicūque,cum ſimi. Et hęc de ſecundo. Cōcludo ergo, ꝙ in eccleſia, ubi corpus dicti teſtatoris eſt humatum,dictæ miſſæ celebrandæ ſunt: & ſi ibi non poſſint cōgruè celebrari,iuxta ea,q̃ dixi ſ in præced.dubio, & ea quæ dicam in ſequenti,celebrabunꝛ in aliis eccleſiis.

¶Nunc tertium dubium aggrediendo uꝛ primò ſuſſicere, ꝙ ꝑ presbyteros aliàs beneficiatos,& aſtrictos ad celebrādum in dicta eccleſia ualeant legitimè dictæ miſſæ,teſtatoris uoluntate minimè refragante,celebrari; ita,ꝙ poterunt in numero illarum cōputari per c.non mediocriter,de conſe.diſt.5.ubi dicit S.Hieronymus,ꝙ cùm ꝓ cūctis animabus pſalmus,uel miſſa dꝛ,nil minus,q̃ ſi ꝓ vnoquoq; ipſorum diceretur,accipitur;qđ uꝛ ſpeciale in ſacramentis.ſm quoſdam, ut ibi no.in gl.ꝑ ꝑ Spiritumſanctum, qui non datur ad menſuram, ut in c.quęq̄uam, de cōſe.diſt.4. cum.n.ualor orationis, & aliorum ſuffragiorum plurimum conſidereꝛ ex parte charitatis, arg.1.q.1. c.ipſi ſacerdotes,charitas aūt non minuitur,ſi affectus diſtribuatur in multos, imò potius augetur. (non.n.charitas eſt inuida,nec quærit q̃ ſua ſunt,de pœni.diſt.2.c.charitas,& de pœ.diſt.6.c.j.uerſi.credendum) ergo tm̄ ualet ſi celebretur ꝓ multis,q̃ ſi pro vno tm̄; & per conſequēs oportet concludere,non eſſe curādum,an dictæ miſſæ celebrentur per alios beneficiatos,qui ſunt obnoxij ad celebrandum in dicta eccleſia,an per alios nulli obnoxios.

¶Secundò poſſet adduci vna conſideratio vulgaris. nam ſi in vna die concurrant duæ uel tres cauſæ ieiunandi,ſicut contingit hoc anno in menſe Febr. (occurrit.n.eadē die ieiunium quadrageſimale, quatuor tēpoꝛum, uigiliæ S.Matthæi) vnico ieiunio pōt omnibus ſatiſfieri; ad hoc.c.ij.de obſer.ieiu.uo. Io.An.in c.cū in cunctis,de celebr.miſſ. & facit, qđ ipſe no.in confuſione pœnarum cōcurrentium eodem tꝑe,& ꝑ gl.in c.ij.de magi.¶Tertiò facit præſumpta teſtōris uolūtas, ut miſſæ prædictæ dicanꝛ in eccleſia ſepulturæ,ut dixi in præced.dubio; qđ de facili non poſſet contingere,niſi dicerenꝛ per ibidem beneficiatos. nec uꝛ dicendum,ut clerici ibidē beneficiati excludantur ab illa eleemoſyna,cū teſtator præſumatur ad illos habuiſſe affectionem,ſubmittendo corpus ipſius eccleſiæ,& ꝑ ꝯñs eorum orationi,arg.in d.c.nō æſtimemus, & c.cùm grauia,præal. ¶Sed profectò contrariam ſniam puto oīno ſuſtinendam, ut.ſ per illos, qui aliàs ſunt illa die obligati ad celebrādum, nullo modo dictæ miſſæ debeant celebrari, ſed per illos,qui abſoluti ſunt; ita ꝙ ſpecialiter, & intuitu teſtatoris dūtaxat ſacrificium offerāt. hoc primo probo per uerba dicti teſtatoris in eo, ꝙ mandauit,ꝙ pro anima ipſius dictæ miſſæ celebrarentur. ſed ſi celebrarentur per ſacerdotes aliàs obligatos ad celebrandum,non celebrarentur pro anima ipſius teſtatoris, imò principaľr pro anima illorū, qui dicta beneficia inſtituerūt,cum illa obligatio præceſſerit, arg.in l.q prior, ff.de iud. & l.cum ex pluribus,ff.de ſol. & opti.per Inno. in c.cum iādudum,de præben.cū ſimi.Vel ſi poneremus, ꝙ pariter pro utroq; celebraretur, non tamen eſſet uerū dicere,ꝙ ꝓ anima teſtatoris celebraretur; ad hoc bonus tex.in ſimilibus in c.cum in illis,de præben.lib.6. in fin. ubi dicitur,ꝙ ſi mandetur prouideri de beneficio ſpectāte ad collationem vnius, non pōt impleri mandatum in beneficio, cuius collatio ad eum ſimul cum alio ꝑtinet; ad idem facit tex.in l.ſi fuerit,ff.de reb.dub. ubi dicitur, legatum impediri factum vni ex cognatis,qui primus capitolium aſcenderit,ſi ſimul duo ueniſſe dicātur: uel fuit factum illi,qui monumentum fecerit,& plures feciſſe dicātur; & facit quod plenè no.Bar.in l.hoc art.ff.de hære. inſt. Præterea & fortius quis in dubio præſumiꝛ elegiſſe uiam,per quā ſit pinguius prouiſum, arg.in l.iij.ff.de mili.teſt. facit c.ſuper hoc, de renun. & l.cum de indebito, ff.de prob.cum ſimi. ſed certum eſt,ꝙ quatenus ſuffragia conſiderantur ex parte ſatiſfactionis, magis proſunt, qñ fiunt pro vno,q̃ ꝓ pluribus:quia quatenus ſuffragium eſt ſatiſfactorium,habet efficaciam finitam; ergo minus ꝓdeſt,cum in plures diſtribuitur, arg.in c.cum M.de conſti. & c.j.de inſti.cum ſimi. Et hanc partem tenuit B.Th. ſuper 4.ſenten.diſt.45.q.4.art.1.& 2. & firmat Io.And.& Cald.poſt eum,& cōmuniter ibi alij doc.ſeq.in c.fraternitatem, de ſepu. & uidetur de mente Archi.in d.c.non
6 mediocriter. ubi firmat, † ꝙ miſſa magis prodeſt vni,qñ fit pro eo ſpecialiter,ſeu ipſius intuitu dūtaxat,q̃ quando pro omnibus, uel pluribus ſimul. ergo dictus teſtator uidetur uoluiſſe,ut ſpecialiter ꝓ eo dicerentur dictæ miſſæ,& non ſimul ꝓ aliis,præſertim cum uerba ſua ſatis clarè hoc innuant,cum uoluerit,ut pro aīa ſua celebrarenꝛ; ergo ꝓ ipſius anima,& ipſius intuitu dūtaxat; ad hoc bonus tex.in c.cùm Apoſtolica, iuncta gl.pœnul.de conceſſ. præb. Et hæc cōſideratio uꝛ oīno hanc partē concludere. ubi.n.uerba & res clara ſunt,non eſt opus interpretatione.l.ille aut ille, ff.de leg.iij. & c.ſi.de uer.ſig. & d.l.non aliter,de leg.iij. Item & tertiò beneficiati ſunt aſtricti ad dicendum miſſam de die ſm contingentiam: ſed teſtator uoluit,ut celebrarētur miſſæ defunctorum ꝓ anima ſua. ergo per illos nō poteſt uoluntati teſtatoris ſatiſfieri, ut colligitur ex his,quæ plenè dixi in primo dubio.Quartò facit tex.in l.reipublicæ cauſa, ff.ex quib.cau.ma. ubi dꝛ, illos ſolos dici abeſſe reipublicæ cauſa,qui non ſui cōmodi cauſa abſunt,ſed coacti abſunt; ad idem.l.ſi cui,eo.ti. ſed cùm dicti beneficiati aliàs teneantur celebrare rōne beneficiorum ex cōmoditate, quam percipiunt; ergo nō dicerentur celebrare pro anima teſtatoris, ex quo coacti celebrant ex commoditate beneficiorum, quam habent.

¶Quintò & ult.faciunt multa iura, quæ innuunt, quem non uideri ex certa cā aliquid facere,qñ illud tenebatur ex alia cā facere,ut ꝓbatur in l.ſed & ſi.§.j.ff.ad exhib.& ff.de peti.hære.l.ſed & ſi.§.quod ait, & ff.de rei uend.l.ſi res,& facit. quod no.gl.in c.cum ab omni, de uita & hon. cle. & in c.ſtatutum. §.inſuper, de reſcr.lib.6. ergo non poſſent iſti beneficiati dicere,ꝙ celebrarent ꝓ aīa defuncti,ex quo aliàs ad hoc tenebantur rōne beneficiorum facere. Ad contraria ſ formata pōt faciliter reſponderi. Et primò ad c.non mediocriter, dico,ꝙ illud c.multipľr intelligitur,ut ibi no.in gl. & ꝑ Arch. & placet mihi illa ſol.ut illa uerba referanꝛ ad ipſos ſacerdotes, ut tm̄ ualeat eis celebrare ꝓ vno, ſicut ꝓ centum; uel intelligiꝛ, qñ ſacerdos miſſam dicit pro ſingulis, & cum triſtitia, & anxietate. nam non minus ualet vna miſſa cum hilaritate cum bona deuotione dicta ꝓ centum, q̃ ſi ꝓ quolibet diceretur cum anxietate. Et iſtæ ſol. multum conueniunt menti illius.c.& uerbis ibi præced.Vel tertiò & ultra gl. poteſt intelligi,quatenus conſideratur ſuffragium reſpectu charitatis:ſecus aūt,quando eſt ſatiſfactoriū,ut uoluerunt B.Tho.in loco præalleg. & doct.noſtri communiter in d.c.

in d.c.fraternitatem. ¶Ad ſecundum motiuum, ꝙ unico ieiunio poteſt ſatisfieri pluribus cauſis ieiunandi, rñdeo, ꝙ procedit, qñ quælibet illarum cauſarum concernit certum diem. iõ oportet, ꝙ ſatisfiat eo die, meliori modo, quo poteſt. Sed in caſu noſtro ceſſat hæc ratio, cũ per plures ſacerdotes poſſit ſatisfieri eodẽ die uolũtati teſtatoris. ¶Ad tertiũ & ult dico, ꝙ licet teſtator præſumatur diligere clericos illius eccleſiæ ſepulturæ: tñ præſumit magis diligere aĩam ſuã, arg. in c. licet, ĩ fi. de reg. & de pœni. diſt. 4. hæc quæ de charitate. Nullam. n. commutationem hõ facere debet pro anima ſua, ut in c. Matthæus, de ſponſa. ergo præſumendũ, ꝙ ſenſerit de eo modo, per quem pinguius, & citius poſſit conſuli aĩæ ſuæ. & eodem modo dico reſpectu eccleſiæ, ꝙ cæteris paribus, fateor, ꝙ vr ſenſiſſe de illa eccleſia. Sed in dicta eccleſia ex ſacerdotũ aptorũ penuria non põt ſibi ita bñ conſuli. uidet̃ uoluiſſe, ut ubicũq; diceret̃ur: quia loca nõ ſanctificant, ſed merita. 60. diſt. c. non loca, & c. multi; & ob hoc fortè teſtator minimè reſtrinxit ſe ad certã eccleſiã. ſed locutus fuit generaliter. & oẽs eccleſiæ ſunt membra unius eccleſię uniuerſalis, cuius Chriſtus Ieſus ſponſus eſt, ut in c. firmiter. §. una, de ſum. tri. & c. Nouatianus epiſcopus. 7. q. 1. & c. loquitur, & c. pudẽda. 24. q. 1. Et hæc ſufficiãt. N I C. A BB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

ILLVD in dubium reuocatur, an eximius artium, & medicinæ doctor, magiſter Ioannes de Salmoneta potuerit allibrari, ſeu in æſtimo poni in ciuitate. Senen. in qua aliqua bona poſſidet, & uxorem duxit, & ultra decennium moram traxit, præſertim reſpectu exercitij perſonalis, ſeu eorum, quæ lucratur cauſa diſciplinæ, ſeu intuitu & induſtria perſonæ.

CONSILIVM C.

Collectæ imponi non poſſunt forenſibus habitantibus in loco, quem nondum conſtituerunt.

SAluatoris Ieſu Chriſti inuocato præſidio, Videtur primò dicendum, ꝙ ſic, quãquam. n. ciuis huius præclaræ ciuitatis Senarum non ſit per id, quod leg. & no. in l. ciues, C. de incolis, lib. x. eſt tñ huius ciuitatis incola. domiciliũ nãq; incolam facit. d. l. ciues. Quòd autem domicilium cõſtituerit in dicta ciuitate, euidenter probatur ex eo: quia per decennium, & ultra ibidem habitauit, ex tanta. n. mora, etiã ſtudentes domicilium ſortiri cenſentur, ut probatur in l. ij. in prin. C. eo. Et hoc tenendum in caſu dubio firmauit Bar. in l. lex Cornelia. §. ſi domum, ff. de iniu. & Ioan. An. poſt Aegid. in procemio Greg. & c. qd̃ clericis, de fo. compe. Incollis autem poſſunt munera, ſeu collectæ, quæ imponuntur perſonis pro rebus iniungi, ſicut ciuibus, ut probatur in l. incola, ff. ad municipi. & l. reſcripto, in fi. ff. de mu. & ho. quinimò dixit gl. no. in d. l. incola, ꝙ poſt impoſitionẽ collectæ non põt incola mutare incolatũ inde recedẽdo in præiudiciũ muneris iniuncti, cum iã pṽentus ſit, arg. in l. ſi quis poſtea, ff. de iudi. & l. penul. ff. de iuriſd. omnium iud. & c propoſuiſti, de fo. comp. & præſertim uidetur probare aĩum domicilium in dicta ciuitate conſtituendi, acquiſitio bonorum immobilium, & traductio uxoris in dicta ciuitate; facit. l. ciues §. j. ¶Sed his non obſtantibus contrarium arbitror de iure procedere in caſu noſtro. Primo nãq; certum eſt, † ꝙ forenſibus habitãtibus in loco, qui nondum conſtituerunt ibi domiciliũ, non poſſunt munera perſonalia imponi, nec collectæ, quæ imponuntur perſonis pro rebus etiam ibi exiſtentibus. iſta. n. imponi non poſſunt, niſi ſubditis; tex. eſt apertus in d. l. reſcripto, ff. de mu. & ho. & ibi apertius hoc firmat Bar. dicens, ꝙ ob iſtam cãm, quia clerici non ſunt laicis ſubiecti nõ poſſunt eis tales collectæ imponi. & idẽ firmauit. l. placet, C. de ſacroſ. eccl. & l. unica, C. de mulie. & in quo loc. mu. lib. x. Bal. in d. l. placet, & facit quod ipſe no. in aut. itẽ nulla cõitas, C. de epiſ. & cle. & Can. ĩ c. fi. de ui. & ho. cle. & cle. pñti, de cẽſi. & in c. j. de immu. eccle. lib. 6. Solum ergo reſtat examinare, an dictus magiſter Ioã. conſtituerit domicilium in loco ratione prædictorũ, ut ſic dicatur incola. Et primò dico, ꝙ licet in dubio qs per morã. x. ann. dicat̃ conſtituere domicilium in loco habitationis, ut in d. l. ij. illud tñ procedit, niſi aliæ coniecturæ militent in contrarium, quæ declarent, ꝙ alia ex cã ibidem toto tẽpore habitauerit, quibus concurrentibus, ẽt ſi per centũ annos in loco habitauerit, non dicitur per hoc domicilium ibi conſtituere, ut leg. & no. in l. quæſitũ, in prin. de leg. 2. domiciliũ. n. conſtituitur ex aĩo, ut in l. ſi quis inſtructus, ff. ad municip. ut puta conſtituit ibi larẽ animo inde non diſcedendi, ut d. l. ciues. animus aũt ex cõiecturis ꝓbat̃, ut in l. licet imperator, ff. de leg. j. & in cle. exiui, de uer. ſig. & c. ij. de renũ. lib. 6. & l. dolũ, C. de dolo, cũ ſi. In caſu aũt noſtro occurrũt plurimæ cõiecturæ, ac ẽt probationes euidentiſſimæ, ꝙ dictus magiſter Ioannes non habuit aĩum conſtituendi Senis domiciliũ. Primò quia ad hanc ciuitatẽ Senarũ uenit tanquã forenſis, cõductus ad legendũ medicinã, quemadmodũ alij forẽſes, & finita prima cõducta fuit recõductus iterũ, & ſæpenumero ſucceſſiuè tanquã forẽſis, ut forẽſis in quantitate ſalarij tractatus ingiter, & ſp in ſua recõductione habuit dixiſſe, ꝙ niſi cũ cõpetẽti ſalario recõduceret̃, intendebat inde recedere, ſicut faciunt alij forenſes. Ex his. n. ſatis aĩus declarat̃ ipſius magiſtri Ioãnis, ꝙ non intendebat ex illa mora hic conſtituere domiciliũ, arg. opti. in l. Neſennius, ff. de neg. geſt. quinimò uoluit do. Ant. de But. in proœ. Gre. præal. ꝙ in ſtudente ſufficit ſola cõiectura ſtudij ad declarandũ aĩum, ꝙ nõ ſteterit tãto tp̃e cã ibidẽ conſtituẽdi domiciliũ. De quo tñ dicto poſſet dubitari ꝑ d. l. ij. C. de incolis, q̃ loquit̃ in ſtudẽte. ſed in caſu nr̃o, in quo ꝓdictæ cõiecturæ, & probationes animi cõcurrũt, no puto aliqualr̃ heſitandum. Prætereà nunq̃ in tp̃e habitationis ſubiit aliqua onera tanq̃ ciuis, uel incola, quod huic nr̃æ cõcluſioni ꝓſtat adminiculũ maximũ arg. in l. j. ad muni. acqſitio autẽ ſeu emptio bonorũ immobiliũ per dictũ magiſtrũ Ioã. facta in dicta ciuitate Senarũ non ſufficit, ut ad munera ꝑſonalia teneant̃, ut eſt tex. apertus in l. libertus. §. ſola domus, ff. ad munici. & ibi firmat Bar. ꝙ ẽt collectæ nõ poſſint imponi poſſeſſoribus forenſibus ꝑ ea, quę ſ̃ dixi. Nec ẽt ob. ꝙ in hac ciuitate duxit uxorẽ. nã traductio uxoris nõ inducit ciuilitatẽ in loco, nec incolatũ, ut ĩ d. l. ciues: quinimò dico, ꝙ ipſa uxor efficit̃ incola, ſeu ciuis originis mariti, & ibidẽ, & nõ in loco ſcd̃æ originis debet onera patriæ ſubire, ut eſt tex. in l. fi. §. idẽ reſcripſerũt, ff. ad muni. & ibi ꝑ Bar. & ꝑ gl. in l. ciues, & l. origine, C. de mune. & hono. lib. x. Vxor aũt mutat forũ, ſaltẽ quo ad onera; & non uir: quia uxor tenetur ſequi maritum, & non è conuerſo, ut in c. unaquæq; mulier. 13. q. 2. leg. & no. in c. j. de cõiu. lepro. cũ ſimi. Et hæc ſufficiãt. N I C. A B B.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

FACTVM, ſuper quo conſilium petitur, in terminis infraſcriptis proponitur, uidelicet ep̃s Spirenſis ad ipſius poſtulationẽ: & inſtantiam tranſlatus extitit per Martinum Papam V. ad ſedem

ſedem Treuerenſem archiepiſcopalem, eo prius, ut moris, & iuris eſt, abſoluto à uinculo Spirenſis eccleſiæ, cui erat obnoxius, & de eccleſia ut uacante per tranſlationem præfatam prouiſum fuit per eundem Martinum uiro illuſtri domino Adolpho de Alamania, nunc in decretis licentiato. deniq; poſt dictas prouiſiones dictus trãſlatus ad eius poſtulationem obtinuit per eundẽ Romanum Pont. pallio archiepiſcopi decorari. poſtremò cõtingit dictum tranſlatum nequiuiſſe dicti archiepiſcopatus corporalem poſſeſsionem nacíſci ob cuiuſdam reſiſtentiam, qui ſe de facto archiepiſcopatui intruſit. propter quod dictam eccleſiam Spirẽſem nititur ut prius obtinere, contradicente ipſo do. Adolpho, & dicente dictam Spirenſem eccleſiam ſibi de iure tanquam de ea legitimè prouiſum relaxandam. Quæritur quid iuris?

CONSILIVM CI.

1 *Epiſcopus ſi aliquis fuerit ordinatus, & nõ recipitur ab eccleſia, ad quam ordinatus fuit, non debet eiici à priori dignitate.*
2 *Papa ſi aliquem epm tranſtulit in ſedem Archiepiſcopalem, eo prius à uinculo prioris eccleſiæ abſoluto, epiſcopatus nõ uacat ilicò per illam abſolutionem & trãſlationem, ſed incipit uacare poſt, quàm epiſcopus tranſlatus præſtitit conſenſum.*
3 *Beneficia electi, & confirmati in epiſcopum non uacant, niſi poſt plenam tranſlationem, qua cauſatur per conſecrationem, & corporalem poſſeſsionem.*
4 *Actus ſpirituales non recipiunt conditionem.*
5 *Princeps agendo actum ſcienter contra legem uidetur circa illam diſpenſare.*
6 *Papa poteſt ex certa ſcientia, & cum cauſæ cognitione uni duos epiſcopatus conferre.*
7 *Epiſcopus non poteſt alium epiſcopatum acquirere de iure cõi.*

SAluatoris Ieſu Chriſti, eiusq; glorioſiſſimæ matris præſidio ex corde humiliter inuocato, Videtur primò dictum trãſlatum minimè de iure arctandum fore ad relaxationem Spirẽſis eccleſiæ, niſi prius corporalem poſſeſſionem eccleſię Treuerenſis pacificè obtineat, uel ꝑ eum ſtet, quominus ipſam poſſeſſionem nanciſcatur. Eccleſia.n.prima uacat per trãſlationem ad ſecũdam, ut in c.ij.de trãſla.præla. & c.bonæ.ij.de poſtu.præl. & 21.q.2. c.ſi quis iam trãſlatus. ſed non dr̃ quis propriè trãſlatus, niſi primò habuerit poſſeſſionem ſecundæ eccl'iæ, ut dicit gl.no.in d.c.ſi quis iam trãſlatus, facit opti.c.cum in cunctis.§.cũ uerò, de elec. ergo nõ debet iſte uerbo trãſlatus conſtringi ad priorem eccl'iam dimittendam, niſi primò nanciſcatur corporalẽ poſſeſſionẽ ſecundæ. Secundò principal'r uř probari ꝑ tex.no. maximè iũcta gl.ſi quis 13.di
1 ſtin.ubi dr̃, † ꝙ ſi quis fuit Eps ordinatus, & non recipit ab eccleſia, ad quam ordinatus extitit, non debet eiici à priori dignitate, etiam ſi interim fuit alteri collata ſm gl.ibi no.quæ addit ad illum tex.hoc ultimum, ar.d.c.cũ in cunctis. & 7.q.1.c.eos, & C.de repu.hære.l.ult. Et ponderandum, qđ tex.ibi loquit̃. etiam ſi primum beneficiũ foret dignitas. igitur idem dicendum in caſu noſtro. uidetur ergo ibi caſus iuncta glo. de qõne noſtra. ¶Tertiò opti.facit in arg.c.ſi beneficia, de præben.lib.6.ubi habetur.ꝙ ſi quis dimiſit beneficium ſuum propter aliud ſibi collatum, quod poſteà reperitur alteri debitum, põt repeti, dũmodò ſm alteri debitum ſine difficultate dimittat. ecce ergo, ꝙ beneficium alteri legitimè collatum poteſt repeti, ex quo ſm non poteſt legitimè retineri. Idem ergo dicamus in caſu noſtro, ut non obſtante prouiſione do. Adolpho facta poſſit tranſlatus retinere priorem eccleſiam, ſ. Spirenſem, ex quo non poteſt ſecundæ eccleſiæ poſſeſſionem apprehendere. uidetur.n.tranſlatus, & abſolutus à uinculo prioris eccleſiæ ſub quadam tacita conditione, ſ.ſi poſſeſſionem ſecundæ eccleſiæ potuerit adipiſci, arg.d.c.ſi beneficia. cum.n.hæc tranſlatio fuerit in fauorem dicti trãſlati facta, non debet in eius læſionem, & diminutionem honoris redundare, arg.in reg.qđ ob gratiam, de reg.iu.lib.6. & l.qđ fauore, C.de legi.facit qđ in ſimili no.Ioã.mona.in c.generali, de elec.lib.6. cuius dictum retulit Io.An.nec illud reprobauit in d.re. quod ob
2 gratiam, in Merc.dixit.n.† ꝙ ſi Papa aliquem epm trãſtulit in ſedem Archiepiſc. eo prius à uinculo prioris eccl'ię abſoluto, ꝙ epatus non uacat ilicò ꝑ illam abſol'onem, & trãſlationem, ſed incipit uacare poſt, ꝙ eps tranſlatus ꝑſtitit conſenſum: qa uř ſub tacita condõne abſolutus, ſ.ſi cõſenſum ꝑſtiterit, & reddit rõnem: qa cum hæc tranſlatio fiat in illius fauorem, non debet in illius læſionem redũdare. idẽ conſuluerunt d.Fr.Zab.Card.Flor.& multi alij doct.in caſu epi Florẽ.quem Papa, eo abſoluto à uinculo epatus, ꝑmouit abſentem in Card. concluſerunt.n.epatũ non uacare, niſi à tẽpore, quo dictus eps præſtitit conſenſum, & ob hoc ille eps ante conſenſum præſtitum adminiſtrauit in epatu ferè per annum. Idem dicendum in caſu noſtro, ut dicta trãſlatio, & abſolutio uideant̃ factæ ſub tacita condõne, ſ.ſi poſſeſsionem ſecundæ eccleſiæ potuerit adipiſci, cum tunc dicat̃ ꝓpriè trãſlatus, ut no.in d.c.ſi quis iam trãſlatus: aliàs cederet trãſlatio in ipſius læſionem; quod non eſt dicendum. ¶Quartò faciunt ad hanc partem multa iura, ꝙ per adeptionem ſecũdi beneficij incompaſsibilis inducunt uacationem primi, nõ à tempore prouiſionis ſecundi, ſed poſt habitam pacificam, & corporalem poſſeſsionem ipſius, ut in c.licet eps, de prę̃b.lib.6. & cle.ſi plures, eo.ti. & c.cõmiſſa, de ele.lib.6. & d.c.ſi qs iam trãſlatus, iuncta gl.cum ſimi.& uř de caſu noſtro tex. quaſi expreſſius in c.cum in cunctis, præal.in §.cum uerò.
3 ubi patet, † ꝙ beneficia electi, & confirmati in epm non uacant niſi poſt plenam trãſlationem ad epatum, ꝙ cauſatur ꝑ cõſecrationem, & corporalem poſſeſsionẽ, ut ibi. ecce ergo ꝙ beneficia incõpaſsibilia cum epatu non uacant ꝑ ſolam ꝓuiſionem de epatu: ſed oportet ꝙ prius habeatur corporalis poſſeſsio ipſius epatus. ergo idem dicendum in caſu noſtro, quãquam.n.duo epatus ſint in eadem perſona de iure cõi incõpaſsibiles.21.q.2. c.ſicut in vnaquaque, & 7.q.1.c.ſicut. tñ non debet in effectu induci uacatio primi, niſi poſt habitam poſſeſsionem ſecundi. & ꝙ ille tex. ꝓcedat in duobus epatibus, uř tacitè uelle gl.in c.relatio.21.q.1. quæ in duobus epatibus alleg.illũ tex. nec ob.ſi dicatur ꝙ ex hoc contingeret iſtum tranſlatum habere duos epatus eodem tẽpore: quia non uidet̃ abſurdum, ꝙ primum habeat habitu & actu, & ſecundum habeat reſpectu tituli, ex quo non põt ipſius corporalem poſſeſsionem habere, ut probat̃ in c.paſtoralis.7.q.1. ubi eſt tex ad hoc notabilis. ¶Sed prædictis non obſtantibus, quæ caſui noſtro minimè obſtãt, contrarium arbitror de iure procedere. puto n.illam eccleſiam Spirenſem ſimpliciter uacaſſe per abſol'onem, & tranſlationẽ prius factas, & de ea fuiſſe dicto do. Adolpho legitimè prouiſum, & ꝑ conſequens dictum trãſlatum fore iuris remediis cõpellendum ad eccleſiam Spirenſem liberè relaxandum ꝑ d. Adolphum gubernandam, & diſponẽdam, uti per uerum ipſius eccleſiæ paſtorem. Moueor primò in hanc ſententiam principal'r per illam iuris regulam, quicunque vult conſequens, uř uelle antecedens, ut in c.cum M. de conſt. & l.illud, ff. de acq.hær.c.ex parte, de ſponſa.c.prudentia. c.præterea, de offi.deleg. & l.ad legatum, & l.ad rem mobilem, ff. de procu. ſed olim eps Spirẽſis inſtitit apud dominum

minum Papam,ut ſibi prouideretur de archiepatu Treuenſi.ergo uidetur uoluiſſe,& conſenſiſſe, ut ante omnia abſolueretur à uinculo,quo eccleſiæ Spirenſi tenebatur. non.n.poterat de iure ēt uerbo transferri ad aliā ſedē, niſi prius abſolueretur à priori;& ita etiam eſt de more Romanæ curiæ ab antiquo ſeruato,ut ꝓbat in d.c.ij.de trāſla.præla.& c.bonæ.ij.de poſt.pla.Io.mona.in d.c.generali,& Ioan.An.in d.reg.quod ob gratiā,in prin.qō.cū ergo fuerit ſuo cōſenſu ab illa priori eccleſia abſolutus,& ſic ꝑ cōſequens uacauerit.vij.q.j.ſicut,el.j.& in.§.ecce, non pōt per caſum de facto ſuꝑuenientē,ipſam priorē eccleſiā retinere,pſertim poſt ꝓuiſionē alteri factā:qa renūtiātibus iura ſua exp̄ſſè,uel tacitè nō datur ad illa ĩgreſſus,nec eſt locus pœnitentiæ,ut in c.quā periculoſum.vij.q.j. & c.ex tranſmiſſa,de renun. & c.ex ore,de priuile. & actio ſemel extincta nō reuiuiſcit,de cōſe.diſt.iiij.c. qris, & l.q res.§. areā,ff.de ſolu.Nec pōt dictus trāſlatus allegare, q̄ huic actui cōſenſerit ſub tacita cōditione ſecundæ eccleſiæ adipiſcendæ:tū †quia iſti actus ſpirituales nō recipiunt conditionē;ut in c.ij.de elec.lib.vj.& in reg. actus legitimi, de reg.iur.lib.vj.& qui renunciat bñficio,debet pure & oīno renuntiare,ut in. c.ex parte.ij.iuncta gloſ. de offi. dele.tū quia nullam conditionē expreſſit, dum ꝑ ſe, ſeu per aliū inſtitit apud Papā Martinū,ut de archiepiſcopatu ſibi ꝓuideretur.ergo nulla cōditio debet ſubintelligi, ut in.c. unico,in fi.32.q.8. Præſertim in materia nr̄a,quæ de ſui natura debet eſſe pura,& ſimplex,nec conditio mente retenta releuat,ut in l.ſi repetendi cām,C.de cōdi. ob cau. Præterea nullū iuris refugiū pōt dictus tranſlatus in hoc reperire,cum pallium archiepale obtinuerit, quod non ſolet per eccleſiam Romanam tradi,niſi fortiter, & ſæpe poſtulanti,ut in c.Priſca.c.diſt.no.in c.ſignificaſti,de ele. ergo conſenſit abſolutioni prius de eo factę quo ad eccleſiam Spirenſem,præſertim cum pallium poſtulauerit poſt prouiſionem factā de eccleſia Spirenſi dño Adolpho. tñ per hunc actum archiepo conuenientē uidetur apertiſſimè conſenſiſſe non ſolùm abſolutioni prius factæ,ſed ēt ꝓuiſioni dñi Adolphi,argu.opti.in d.c ex ore,de his quę fi.à maio.par.capi. & c.ſolicitudinē,de appel.& l.ubi repugnantia,ff.de reg.iur.& c.cum M.de conſti.uacauit ergo dicta Spirenſis eccleſia per illam tranſlationem modo prędicto factam purè & abſolutè.Et hanc partem apertè ſenſit Io.Mona.ſi bene ponderetur in d.c.generali,& Ioā. And.poſt eum in d.reg.q̄ ob gratiam,dum dicunt,q̄ ſi papa transfert abſentem,ēt fauore perſonæ, non uacat primus epiſcopatus,niſi à tempore conſenſus præſtiti ꝑ trāſlatum.in caſu autem noſtro dictus translatus pluries conſenſit,ut patet ex p̄dictis.Idem uidetur ſenſiſſe Egid. Cremon.in ſua diſpu. ut refert Io.An.in d.reg. quod ob gratiam,qui plus dixit,uidelicet q̄ primus epatus uacabat ilicò poſt tranſlationem per papam factam, non expectato tranſlati conſenſu:quia illius conſenſus dependet à papæ uoluntate,facit.vij.q.j.c.ſcias,& Io.An. uidet ibi apertè approbare uacationem ſaltem eo caſu , quo epiſcopus fuit poſtulatus per capitulū in archiepiſcopum.& ipſe licet non conſenſerit.tñ non contradixit,ſed uoluntati dñi Papæ ſe ſubmiſit. ſecuta enim tranſlatione ꝑ papam de abſente,firmat Io.An.q̄ ilicò uacauit epiſcopatus,cū non fuerit facta omnino ſine ſuo conſenſu multo ergo magis debuit ilicò uacare epiſcopatus Spirenſis in caſu noſtro per illam tranſlationem uerbotenus factam ,cum dictus epiſcopus Spirenſis apertè illi conſenſerit à principio , & pallium petendo,& fortiter inſtādo pro ſua ꝓuiſione. ergo per prædicta apertiſſimè uidetur iſte caſus deciſus in fauorē domini Adolphi prouiſi. ¶Nec obſt.ſi dicatur,q̄ dictus tranſlatus remanet ſine epiſcopatu:tùm quia imputandum eſt ſibi, quaſi hoc quæſiuerit. potuit.n.ab initio cogitare,q̄ iſtud impedimentum euenire poterat, arg.bonum in l.ſi quis domū,ff.loca.præſertim cum à patre intruſi diceretur palàm Romæ,q̄ aliùs præter illum intruſum nō eſſet potens ad poſſeſſionem archiepiſcopatus habendā:tùm qa non oīno dr̄ ſine archiepiſcopatu;quia qui actionē ad rem conſequendā hēt,ipſam rem habere uidetur.l.qui actionem,de regu.iur. agat ergo iuris remedijs ad poſſeſſionem nanciſcendam,& relaxet epiſcopatū,quē ſine aliquo titulo poſſidet,ut ex prædictis clarè conſtat. Item cum dictus papa ex certa ſcientia de epiſcopatu Spirenſi tāquā uacanti prouidiſſet dicto domino Adolpho, non erat locus diſpoſitioni.c.cum in cunctis.§.cum uerò, præal.præſuppoſito ſine ueritatis p̄iudicio, q̄ illud.c.haberet locū in pluribus epiſcopatibus.Videt.n. Papa nō ex peccando,q̄ ſecundi epiſcopatus haberetur prius poſſeſſio,diſpenſare uoluiſſe ꝑ ꝯrium actum contra illius iuris diſpoſitionem, ut in l.idem Vlpianus, ff.de execu. tut.& quod no.Bar.in l.quidā conſulebant,ff.de re iud.& Inno. in c.ueniens,de filijs presby.& Hoſt.in c.diuerſis fallacijs de cle.coniu.& Bal.in repe.l.Barbarius,ff.de offi.præſi.in quibus iuribus cōmuniter legitur,& no.q̄†princeps agendo actū ſcienter contra legē,uidetur circa illam diſpēſare.conſtabat aūt in caſu nr̄o de certa ſciētia papę,q̄ prius ipſe epm Spirenſem abſoluit à uinculo ipſius eccleſiæ: & de illa eccleſia facto eius uacante prouidit domino Adolpho,unde in facto proprio non poteſt,præſertim in principe,niſi ex certa ſcientia præſumi,ut in cle.unica,de proba.cum ibi no.facit quod no.glo.in cle.j.de iudi.& in cle. paſtoralis.§.preterea,de offi.dele.& per Inn.in c.ſtatutū, quod olim incipiebat,præſertim,de reſcrip. lib.vj. papa autem potuit per illum abſolutionis actum puram inducere eccleſiæ uacationem per id quod glo.ſing.no. in c. per principalem.ix.q.iij.Videtur autem uoluiſſe, ex quo poſt illum actum proceſſit ad prouidendum de illa tanquā uacāte dicto domino Adulpho,arg.in l.Labeo,ff.de ſuppel. lega.&.c.dilecti,de appel.&.ix.q.iij.æſtimat. ſciebat.n. papa,q̄ de eccleſia purè nō uacante,maximè epiſcopatu,nō debet fieri alteri ꝓuiſio,cū immineret ibi adulteriū ſpirituale.vij.q.j.c.ſicut.xxi.q.ij.c.ſicut in una,& huic cōcluſioni clarè aſſiſtit.Ioan.An in c.ex ore,de his,q̄ fi.à maio. par.ca.ſuꝑ uerſi.confirmat,in ult.ſolu. cū dicit,q̄ ibi fuit collata præpoſitura electi in epm,& cōfirmati ante cōſecrationem ex certa ſcientia papæ.ideo ualuit collatio,nō obſtante q̄ tēpus cōſecrationi p̄fixū lapſum non eſſet , qa uidetur ſuꝑ illud ius diſpenſaſſe,argu.c.propoſuit,de cōceſ.præben.quod eſt no.Ita dicendū in ſimili,præſuppoſito ſine ueritatis p̄iudicio,q̄ primus epiſcopatus pure non uacaſſet ante adeptam poſſeſſionem ſecundi , tamen , ex quo papa ſcienter de primo epatu prius prouidit alteri, tenet prouiſio, nec debet ex facto ſuꝑueniente ipſius effectus impediri,cū iam matrimoniū ſit initiatum & confirmatum inter eccleſiam Spirenſem , & dictum Adolphū, de tranſl.præla.c.ij.in fin.& c.cū inter,de elec.cum ſimi. ¶Vlti.ꝑ domino Adolpho faciunt oēs iuris regulæ,certū eſt.n q̄ ex quo papa ſciēter abſoluit epm Spirenſem à uinculo,quo ipſi eccleſiæ erat aſtrictus;, fuit ipſa eccleſia Spirēſis ſoluta prorſus à lege ipſius epi, quare meritò potuit cuicūq; libere nubere.vij.q.j.c.in apibus.§.ecce. &.c. ſicut,& de ſecū.nup.c.pe.& ulti. ergo proiſus ſine titulo tenet nunc dictā eccleſiā Spirēſem occupatā.Et ſi diceremus ꝯrium,ſequeret abſurdū,q̄ idē eſſet archieps, & eps diuerſarū eccleſiarum,& ſic læderet ſpirituale matrimoniū,quod inter epiſcopū & eccleſiā cōtrahitur,in cuius ſignum

4 (margin, beside "piſcendæ:tū †quia iſti actus ſpirituales nō recipiunt condi-")

5 (margin, beside "quia nullam conditionē expreſſit")

gnum defert annulũ, ut no.in c.clerici,de uit.& ho.cle.& 7.q.1.c.ſicut, & c.2.de trãſla.præla. Nec ob.c.paſtoralis, ea.cauſa,& q.in contrarium allegatum.ibi.n.Papa ex cer ta ſcientia contulit epatum expulſo à propria ſede nulli
6 alij debitum.†poteſt.n.Papa ex certa ſcientia, & cum cau ſæ cognitione uni duos epiſcopatus cõferre,ut eſt tex.no. in c.relatio,præall.21.q.1.Sed in caſu noſtro Papa nõ cõ tulit iſti trãſlato de nouo in Spirenſem eccleſiã. imò illũ abſoluit ꝑ prius à iure illius eccleſiæ, prætereà eccleſia Spirenſis fuit alteri collata,ſ.dño Adolpho.unde cùm al teri ſit deſponſata, nõ debet per iſtum tranſlatum ut ſcor tum ſine aliquo tit.detineri ꝙ.d.c.ſicut. cõmittiť.n.adulterium ſpirituale, cum alterius eccleſia iniuſtè detineť, ſicut cum alterius coniuge committitur adulterium carnale.d.c.ſicut in una.21.q.1.& 2.cum ſimi.Fundata eſt ergo euidentiſſimè ex præmiſſis dñi Adolphi electi Spirenſis intentio.¶Reſtat nunc,ut ad ea quæ.ſ.in diuerſam par tẽ adduxi :rñdeamus. ad quæ,ſi præmiſſa diligenter pòderentur.facillima erit rñſio. Et primo dũ dr̃,ꝙ nõ dr̃ quis plenè tranſlatus ante,ꝗ poſſeſſionem corporalem nãciſcatur per d.c.ſi quis iã tranſlatus;rñdeo, ꝙ propriè non dicitur plenè tranſlatus, cum uacatio Spirenſis eccleſiæ fuit inducta per abſolutionem prius à Papa, ipſo epo Spirenſi conſentiente, factam,ut ſ.dixi,præſertim cum poſt prouiſionem dño Adolpho factam inſtanter pallium archiepale petierit in pontificalis officij plenitudine, cum archiepalis nominis appellatione conferatur,ut in c.niſi de autho.& uſu pal.& c.ꝙ ſicut,de elec.& ſic apertiſſimè approbauit trãſlationem de eo factam,& abſolutionẽ ꝓcedentem,ac prouiſionem dñi Adolphi inde ſecutam.Nõ ob.ſm motiuum de c.ſi quis.92.diſt.loquitur enim non in epiſcopo tranſlato,ſed in nouiter ordinato,qui nõ debet abiici à priori dignitate, ſi non poteſt poſſeſſionem epatus nãciſci. hoc.n.iuris eſt,ut probatur in c.cum in cũctis.§.cum uerò; de elec.licet interim fuerit ſua prima dignitas alteri collata,ut dicit ibi gl.quod intelligo, qñ præter conſenſum ipſius fuit alteri collata ante,ꝗ poſſeſſionem epatus haberet;quod fuit contra.c.cũ in cunctis, pal. ſecus.n.puto,ſi ſuo conſenſu fuiſſet alteri collata:qa tunc ꝑꝑ reſiſtentiam ſuperuenientem non debet prima collatio legitimè facta retractari per id, quod habetur. in c.poſt electionem, de conceſ.præben.iuncta gl.j.& di. c.ex ore. facit reg.factũ legitimè. & reg.ſciẽti & cõſentiẽti,de reg.iu.lib.6. Et diuerſitatis rõ inter minora beneficia, quæ prius obtinebanť, & epatum prius habitũ eſt: quia minora beneficia non uacant per prouiſionem factã de epatu,niſi prius plenum ius conſequatur prouiſus ſeu electus, ut puta ꝙ fuerit conſecratus, uel lapſum ſit tem pus de conſecrandis epis,& poſſeſſionem corporalem epiſcopatus fuerit nactus,ut probatur in d.§.cum uerò; meritò; ſi non poteſt habere poſſeſſionem epiſcopatus, non debet deiici à priori dignitate,ut in d.c.ſi quis, cuius adhuc titulum obtinet. ſed in caſu noſtro ante tranſlationẽ fuit inducta uacatio Spirenſis eccleſiæ per abſolutionem à Papa factam,& per ipſum Papã fuit alteri,ſ.dño Adolpho facta prouiſio. quæ quidem uacatio non deſinit eſſe propter reſiſtentiam de facto contingentem circa ſedem Treuerẽſem;nec collatio,ſeu prouiſio alteri facta debet retardari,ſeu caſſari,cum hoc nullo iure caueatur.Prætereà in minoribus beneficiis prius habitis non eſt neceſſe, ꝙ prius interueniat abſolutio. quia cum illis non con trahitur ſtrictè matrimonium ſpirituale, ut no.in c.clerici,de ui.& ho.cle.& c.ſi.de poſtu præla.unde non eſt incõ ueniens,ꝙ habens beneficia minora,promoueatur illorũ titulo durante ad epatum,cum ẽt poſt epatum adeptum poſſit eps ex cauſa acquirere de nouo minora beneficia iuxta id,quod legiť & no.in c.cum noſtris, de conceſſ.ꝑben.& in c.poſtulaſti,eo.tit.& c.cũ in eccleſia,de pręben.
7 lib.6. † ſed eps non põt alium epatum acquirere de iure cõi,niſi prius à priori abſoluatur: quia cũ ſit perſona eccleſiaſtica matrimonialiter obligata,nõ põt,durãte priori uinculo, conſentire alteri matrimonio ſpirituali:alias contingeret adulteriũ ſpirituale,ut in d.c.ſicut, de trãſla. ꝑla.per totum. meritò de iure, & de more Romanæ eccleſiæ eſt transferendus ad aliam ſedem, abſoluto prius à priori uinculo.d.c.2.de tranſla.præla.& c.bonę.2.de poſtu.præla.no.Io.mo.& Io.An.in locis ſuperius pall.& ꝑ hoc eſt ẽt reſpõſum ad c.cũ in cũctis,& ad alia iura, q̃ inducunt uacationẽ priorũ beneficiorũ per adeptionẽ corporalẽ ſecundi,& non prius.loquuntur.n.in inferioribus beneficiis citra epatũ, à qbus nõ eſt neceſſe abſolutionẽ facere rõne prædicta:ſecus ubi prius intercedit abſolutio,& ꝑ cõſequẽs uacatio fruſtra.n.expectatur corporalis poſſeſſionis adeptio,cũ abſolutio ſit facta ꝑ prius ante tranſlationẽ ẽt uerbalem ; & hoc uidetur in ſe clariſſimũ & oĩ rationi conſentaneum.Et ut clarius hoc liqueat uideamus unum ſimile in matrimonio carnali. pone n.ꝙ ſponſus de præſenti,mr̃imonio non cõſummato,facit ꝓfeſſionẽ in manibus alicuius abbatis,& ſic matrimonium fuit ſolutum per c.ex publico,de conuer.cõiu.demũ monaſteriũ reſiſtit de facto illius receptioni;unde nõ uult illum monaſteriũ recipere.dicemus ne,ꝙ ille, q iã profeſſus eſt monachus,poſſit per hanc reſiſtentiã facti, priorẽ coniugẽ repetere,pręſertim ſi alteri poſt illius profeſſionẽ fuit nupta? certè nemo ita ſupinus hoc diceret.fuit.n. illa ſponſa ſoluta à lege per profeſſionem iſtius; meritò non debet primum matrimoniũ reintegrari ſine nouo cõſenſu, præſertim impediente profeſſione ita dicendum in hoc mr̃imonio ſpirituali, arg.c.ij.de tranſla.ꝑla.& ꝑ hoc ẽt eſt reſpõſum ad gl.c.relatio:quæ tamẽ intellecta,ut iacet,facit pro concluſione prius facta. uoluit.n.ꝙ eoipſo, ꝙ qs conuolat ad ſcdm epatum,uacet primus: qđ tamen procedit intelligẽdo,ut ſ.dixi,ad c.ſi beneficia,põt reſpõderi,ꝙ loquiť,quãdo quis iuſta ignorãtia ductus,acceptauit beneficiũ alteri debitũ,cuius cõtẽplatione dimiſit ꝓpriũ; unde,ne ſit oĩno ſine beneficio,& ne iuſta,& ꝓbabilis ignorãtia ſibi noceat, emanauit ex maxima æquitate ꝙ rigorem,ut ibi no.illius.c.diſpoſitio,& ut poſſit ad primũ,dimiſſo ſine difficultate ſecũdo,redire.Sed ĩ caſu noſu noſtro aliud eſt:qa eccleſia Treuerẽſis nõ eſt alteri debita:ſed iſtius trãſlati,licet de facto poſſeſſionẽ corporalẽ habere nõ poſſit. inſtet ergo,ut illa habeat, unde non remanet ſine titulo ſuo:imò illã eccleſiã habere uideť,ex quo ad illã conſequendã actionẽ habeat.d.l.qui actionẽ habet.ff.de reg.iu.& qa,ut dixi,potuit ueroſimiliter cogitare hoc euenire potuiſſe;'õ non debuit inſtare,nec ꝓuiſionẽ alteri factã approbare,petendo palliũ inſtanter, ut ſ. plenè dictũ eſt; & per hoc patet ad oĩa contraria reſponſio. concludo ergo ex oĩbus prædictis, eccleſiam Spirenſem de iure relaxandã liberè & abſolutè dicto domino Adolpho de ea prouiſo,& minimè tenendum ꝑ quondam epiſcopum Spirenſem tranſlatum,quãquam eccleſiæ Treuerenſis poſſeſſionem propter facti reſiſtentiam minimè conſequi poſſit. Laus Deo. NIC. ABB.

CONSILIVM CII.

1 *Offerendi plures modi ponuntur.*
2 *Donatio omnium bonorum præſentium & futurorum facta eccleſiæ ualet.*

Con-

3 *Conuerſus eccleſiæ ſi aliquis efficiatur poſt impoſitionem collectarum, præſumitur hoc facere in fraudem.*
4 *Appellatione bonorum, quando tractatur de trāſlatione bonorū, & ſic de magno præiudicio, non ueniunt futura.*
5 *Priuilegia omnia tributa eccleſiis, regulariter ſunt proroganda ad hoſpitalia.*
6 *Fiſcus occupans bona alicuius propter delictum, tenetur creditoribus pro rata bonorum, quæ ad illum peruenerunt.*

IN Trinitatis nomine amē. Circa perſonarum & bonorum oblationes, q̄ ſepenumero, & frequenter fiunt excellentiſs. & famoſo hoſpitali S. Mariæ della Scala ciuitatis præclare Senenſis circa tria con-
1 tingit principaliter dubitare. † Nōnunquam.n.qs offert bona ſua hoſpitali ſine ſe. Qn̄q; uerò offert ſe ſine ſuis. Qn̄q; ſe & ſua, & in his præſertim uerſatur dubium, an, & qn̄, & ad qđ obligatur ex debitis ante oblationem, uel poſteà ɔ̄ctis per ipſos offerētes, ſeu oblatos. Et primò attingam iuxta ordinē, primum mēbrum, cum qs uidelicet offert bona ſua ſine ſe, & hoc mēbrum poteſt ſubdiuidi. Nā qn̄ quis offert oīa bona ſua præſentia & futura. Qn̄q; bona ſua præſentia tm̄. Qn̄q; bona ſua ſimplr. Qn̄q; certam partem bonorū. Primo caſu, cum ſit oīum bonorum præſentium & futurorum donatio, dubitari ꝓbabilr pōt, an talis donatio teneat. Nam Bar. in l. fi. C. de pac. tenuit
2 † talem donationem eccl'iæ, uel pio loco factam ualere: ſed aliud tenet, cum fit priuatæ perſonæ, mouetur principalr, quia eccl'iæ ſeu pio loco qs donare pōt ſe, & ſua, ut in c. præſentia, de proba. & in aut. ingreſſi, & aut. ſi qua mulier, C. de ſacroſ. eccl. & 19. q. ult. c. ſi qua, & c. qa ingredientibus. ergo fortius pōt donare ſua ſine ſe. Sed qn̄ fit priuatæ perſonæ, non tenet donatio; qa ſaltem indirectè impeditur libera teſtamenti factio, cū ſine bonis nō poſſet, ſaltem cū effectu teſtari, cum nemo ex tali teſtō uellet eſſe hæres. ergo talis donatio non ualet, cum & ſtipl'o nō ualeret. l. ſtipulatio hoc modo concepta, ff. de uerb. obl. & hoc ultimum firmauit idem Bart. etiam in l. prædicta, ſtipulatio hoc mō, & in l. ſi quis, in prin. ff. de leg. iij. & facit, qđ ipſe no. in l. Seius & Augerius, ff. ad leg. Fal. hoc ēt ultimum firmauerunt Iac. de Are. Pet. & Cy. in d. l. fin. C. de pac. Bal etiam ibi uř ſequi, dicens hanc eſſe cōem opi. Expreſsè tn̄ iſti preter Bar. non attingunt, qn̄ talis donatio fieret eccl'iæ, ſeu pio loco: hanc tn̄ partem aliàs conſului, qn̄ talis donatio fieret priuato, ut patet in lib. conſiliorum meorum cōſi. 143. Sed circa donationem factā eccleſiæ, uel pio loco reperio dominum Fran. Zabar. Cardin. Florē. quōdam profectò doctorem excell. & præceptorem meum in canonibus grauiſſimè ſenſiſſe cū Bar. ut talis donatio ualeat. ſed Ang. de Peruſio in quadam ſua diſput. q̄ incip. In refulgenti palatio, tenuit totum oppoſitum eius, quod tenuit Bar. dicens, ꝙ talis donatio facta priuato, tenet: ſecus, ſi fiat eccl'iæ, uel pio loco. mouetur inter cætera: quia qn̄ fit priuato, non tranſit ex ſolo donationis titulo dn̄ium rerum donatarū, p̄ſertim futurarum in priuato, ſed requirit̄ traditio, ut l. traditionib. C. de pac. vnde' donator retinet dn̄ium rerum, de qbus teſtari poterit, licet hæres ſuuus poſt ipſius mortem poſsit cōpelli ad bonorum traditionem in executionem donationis iam factæ ꝑ defunctū. Item qa quilibet eſt rei ſuæ legitimus moderator, & arbiter. l. in re mādata, C. mand. & talis donatio non reperit̄ alicubi interdicta. ſed q̄n̄ fit eccleſiæ, uel pio loco, non habet firmitatem ſm̄ eum: qa penes donatorem nunquā cōſiſteret alicuius rei dn̄ium, cum ex ſolo titulo dn̄ium acquiratur eccl'iæ ſine tradōne ut in l. fin. C. de ſacroſ. eccl. no. in c. ij. de conſue. & ſic non haberet iſte facultatem teſtandi, cū nihil haberet ī bonis, quod uř ɔ̄ bonos mores. l. ſtipulatio hoc modo, præalleg. Nec obſt. ſm̄ eum, motiuum Bar. quia aliud eſt dare ſe, & ſua monaſterio, ſeu loco pio, aliud ſua tn̄. nam primum approbatur ab eccleſia: qa tranſit de uia actiua in contēplatiuam: ſed qa exiſtens in ſeculo, remanet prorſus ſine bonis, etiam præſentibus & futuris, uř quid indecens, & uř hæc ſua ult. conſideratio ſatis ſubtilis. Mihi tn̄ placuit quo ad priuatum dictum Bar. quia licet non impediatur teſtari, p̄ſertim cum hæreditas ſit nomen iuris, & poſſit eſſe ſine rebus, & aliqua utilitate, ut in l. hæredis appellatio, ff. de uerb. ſig. & l. hæreditas, de peti. hære. tamen defectus bonorum impedit directè facultatem hęredis habendi, cum ſciēs bona ad alium ptinere, repudiabit de facili talem hæreditatē; inſti. ad leg. Fal. in prin. nec curandum, ꝙ iſte donator nō perdit dn̄ium rerum donatarum ſine traditione: tū quia ſatis eſt, ꝙ hæres ſciat ſe affectum ad tradendum ad hoc, ut hæreditatē repudiet: tū quia in uita poſſet donator ſtatim cōpelli, etiam ꝑ acquiſita, ad traditionē, ſi donatio teneret, ex quo donat inter uiuos. vnde talis donatio reperit̄ indirectè ꝓhibita per id, qđ legi. & no. ī d. l. ſtipulatio hoc mō. ſed reſpectu donationis factę eccl'ię, uel pio loco magis dubito. Et ꝓ opin. facit ęquitas, & eccl'iæ fauor. multa.n. in fauorem religionis ɔ̄ iuris regulas recepta ſunt, ut in l. ſunt ꝑſonæ, ff. de reli. & ſump. fu. in ɔ̄rium facit tex. Aug. 7. q. 4. c. fi. ubi dř, ꝙ, exheredato filio, vult eccl'iam hęredem facere, alium quęrat, q̄ Augu. imo Deo ꝓpitio neminem inueniet. ſi ergo eccleſia non deberet recipere oīa bona alicuius, exhæredato filio; ergo fortius cum qs vult ſeipſum appropriare in pn̄ti, & in futurum, ſtatu aliter non mutato. fauore tn̄ eccleſiæ ſequerer Bar. pro quo facit qđ no. Bal. in aut. ingreſſi, C. de ſacroſ. eccl. & apertiſſimè ꝙ talis donatio teneat, uoluit idē Bal. in aut. ſi qua mulier, eo. ti. in ult. col. ubi dicit hoc indubitatū in eccl'ia; alle. l. iubemus nulli, poſt prin. C. eo. ubi tex. optimè facit. item qa uoluntaria paupertas ꝑ Deum, etiā ſtatu ſeculari nō mutato, nō eſt à iure reprobata, imò ab ipſo Chriſto Saluatore, & magiſtro noſtro cōmendata, & cōſulta, dū in euāg. dixit, Si uis perfectus eſſe, uade, & uende oīa q̄ habes, & ſequere me. & alibi, Niſi qs renuntiauerit oībus, q̄ poſsidet, non pōt meus eſſe diſcipulus. hinc.n. in eccleſia primitiua tēpore Apl'orum oēs conuerſi ad fidem Chriſtianam, quātūcūq; laici, uendebant oīa, & pretiū ponebant ante pedes Apoſtolorum, ut no. 12. q. 1. in ſum. & in c. dilectiſsimis, ca cā & q. quicquid.n. donatur eccleſiæ, dicitur Deo conſecrari, & ad diuinos uſus deputari. 12. q. 2. c. nulli liceat, & in c. mancipia, cum ſeq. de re. permu. cum ſimi. non ergo debet talis donatio improbari, cum oīa ſint Dei, de deci. c. tua; & ſic talia bona donata redeunt ad naturam ſuam: ſecus, cū donatio fit priuato, cum tunc poſsit notari ꝑtinacia donationem recipientis. Ex his concludo, talem donationem poſſe ſuſtineri, cum fit hoſpitali, arg. l. oīa priuilegia, C. de epiſ. & cle. Raro tamē hæc q̄ō cōtingit hoſpitali: qa ut plurimum cum qs dat oīa bona ſua hoſpitali p̄ſentia & futura, ſemꝑ retinet ſibi uſumfructū illorum bonorum, aut aliqđ annuum paciſcit̄ ſibi ab hoſpitali tradēdum; q'eo caſu ſm̄ oēs talis donatio ualet, cū in bonis reſeruatis habeat liberā teſtādi facultatē, ut no. cōiter ꝑ legiſtas ī d. l. fi. C. de pac. Hoc ergo caſu, cū quærit̄ an hoſpitale teneat̄ creditoribus iſtius donatoris, cōcludo ſicaut quærit̄ de debitis ɔ̄ctis poſt talē donationē; & indubitāter dicēdū, hoſpitale nō teneri, cū bona ſint trāſlata in hoſpitale per prius non potuit iſte donator ꝑ ɔ̄ctum ſuū,

poſteà initum hoſpitali præiudicare, cum regulariter ex ꝯtractu alterius quis ꝯueniri non poſſit, ut in l.fi.C.ne uxo. ꝓ mari. dico tñ, ꝙ ex quo donatio fit ita ampliſsimè, tenetur hoſpitale alere illum donatarium inopē, ut plenè no.ꝑ Cy.in l.fi.C.de reuo.do. & ꝑ Cano.in c.fi.de dona. nec hoſpitale ęquiparatᷓ hoc caſu hæredi ꝑ vniuerſitatem bonorum, cum fuerit facta trāſlatio per ꝯtractum, ſtatu donatoris non mutato, iuxta no. per Bal.in autᷓ.ingreſsi, præal.arg.l.ſi mulier.§.ex aſſe,ff.de iu.dot. Aut quęritur de debitis ante donationē ꝯtractis; & tunc conſiderandi ſunt plures caſus. Aut.n.erant bona illa prius ꝓ debitis ꝯtractis obligata expreſsè, uel tacitè; & tranſeunt illa bona cum onere obligationis, ut in c.ex literis, de pig. & c.paſtoralis, de deci. & l.ſicut.§.non uī,ff.quib.mo.pig.uel hypot. ſol. Præcedens.n hypotheca, etiam tacitè ꝯtracta, præfertur nedum donatariis, ſed etiam aliis creditoribus habentibus perſonalem uel hypothecam tacitā, uel expreſſam, ut no. Dy.in reg.q prior eſt tpe, de reg iu.lib.6. & uī probari, ꝙ etiam fiſco præferatᷓ habens priorem tacitam, ut l.j. in ij.rñſo, C.rem alie.gerē. licet gl.ꝯ fiſcum dubitet, ff.q potio.in pig.ha.in l.Titius, in prin.§.negotiari, licet ſm quoſdam ſpāle ſit in muliere circa dotem ſuā habente hypothecam, de quo dicendum, ut in l.aſsiduis, C.qui po.in pig.ha. ſed non facit ad ꝓpoſitum noſtrum. Aut illi debitores habebant ſolùm perſonalem obligationē; & tūc hoſpitale non teneᷓ ex eo capite, ꝙ cenſeatᷓ hæres ꝑ trāſlationem bonorum vniuerſalē, ut ſ dixi. An aūt teneatur reuocatoria, ut ſic bona poſsint reuocari, quaſi alienata in fraudem creditorum, eſt diſtinguēdum, ꝙ aut hoſpitale recepit bona illa ex cā non lucratiua, puta qa aliquid dedit in recōpenſationem, uel ꝓmiſit ſe daturum; & non debet fieri reuocatio bonorum, ſi hoſpitale nō fuit fraudis cōſcium, ut l.q autem.§. hoc edictum, in fi.de his q in frau. nec ī dubio debet pſumi in fraude.l.quoties.§.q dolo, ff.de ꝓba. Aut hoſpitale habuit illa bona ex cā merè lucratiua; & tūc teneᷓ hoſpitale, quatenus bona ſufficiūt. debet.n.fieri reuocatio: qa præſumitur in fraudem creditorum donatio facta, ex quo donator nō habet tāta bona, ex qbus poſsit ſuis creditoribus ſatisfacere; nec curatᷓ hoc caſu, an hoſpitale fuerit in dolo, cùm ſolū certet de lucro captādo. ſatis.n.eſt, ꝙ donator fuerit in fraudem, & præſumitur in fraudē, ex quo, ut dixi non habet tot bona, ꝙ poſsit creditoribus ſatisfacere, & ſic ſciebat ſe non eſſe ſoluēdo, ut in l.ſi qs cum haberet, ff.de his q in frau. & ibi expreſsè no.hoc Bar.& facit qđ ipſe no.in l.incola,
3 ff.ad munic.ubi dicit, † ꝙ ſi qs poſt impōnem collectarum efficitur conuerſus ecclīæ pſumitur hoc facere in fraudem.& hoc de primo mēbro principali, cùm.ſ.donauit qs oīa bona ſua hoſpitali pſentia & futura, ſtatu aliter non mutato. Poſſet tñ circa iſtud mēbrum dubitari. ¶Quid ſi ſimplr donauit bona ſua, uel certam partem bonorum. dico, ꝙ reſpectu, creditorum dicendum eſt, ut in pceden. concluſum eſt: qa non pōt diuerſitatis rō aſsignari, ſi iſte donator non eſt ſoluendo: ſed ubi eſſet ſoluendo, deberet prius ipſe conueniri, q̃ hoſpitale, licet creditores habuerint hypothecā, etiam expreſſam, ut in autᷓ.hoc ſi debitor, C. de pign. Sed dubitari poſſet, an, bonis ſimplr hoſpitali donatis, tranſeant tm̄ bona præſentia, & q, an bona etiam futura? & dico, ꝙ, ex quo iſte donator remanet in ſtatu ſuo, tranſeunt ſimplr bona præſentia, qualiacūq; ſint, non aūt futura, arg.in l.bonorum, ff.de uerb. ſig.coniuncta.l.ſi mandauero.§.is cuius, ff.mandati, & c.
4 fœlicis.§.uerum, de pœnis, lib.6. ubi patet, † ꝙ, ubi tractatur de trāſlatione bonorum, & ſic de magno piudicio, nunquā appellatione bonorum ueniunt futura: ſecus, ubi tractaretur de modico piudicio, ut puta obligatione pignorum; quo caſu ueniunt futura; ita loquitᷓ.l.fin.ff.q res pig.obl.poſſ. Et prædicta ꝓcedunt, etiam cū donatio fit ecclīæ, ut ſentit gl.& clarius Arch.27.q.1.c.ut lex ꝯtinentiæ, & Bal.& Bar.in autᷓ.ingreſsi, C.de ſacroſ.eccl. facit ēt in ar.17.q.4.c.ſi. ſi aūt dixit, dono bona mea mobilia & īmobilia, an ueniant iura, & actiones, dicendum, ut plenè no.ꝑ Bar.in l.mouentium, ff.de uer.ſig.& melius in l.pen. de authò.tut. Venio nunc ad ſcđm principale mēbrum, ſ. cùm qs offert ſe hoſpitali ſine ſuis; qđ fieri pōt, cum hoſpitale non habeat in ſuis fratribus religionē ſtrictè ſumptam. poſſunt.n.fratres ipſius uti mrīmonio, ſaltē prius ꝯtracto, & poſsidere ꝓpria, ergo nō ſunt religioſi, nec dicuntur ꝓpriè habere regulam, ex quo nō ꝓfitentur illa tria ſubſtantialia cuiuſcūq; religionis, de quibus in c.cùm ad monaſterium, in fi.de ſtatu mona. ſed potius dicuntᷓ habere quendā modum uiuendi, ut dicit gl.not.in cle.j.de reli.do.& in cle.pen.de ſen.exc. poſſunt ergo iſti offerre ſe hoſpitali, & ꝓmittere obedientiam, ſicut clerici ſeculares, & tenere nihilominus bona ſua, ſicut cōuerſus ecclīę ſecularis iuxta no.ꝑ gl.& doc.in d.c.ut lex ꝯtinentiæ, & ꝑ Bar.& Bal.in autᷓ.ingreſsi, præal.& in illis bonis poterunt teſtari; quo caſu pōt intelligi.l.gñali, C.de ſacroſ.eccl. & no.in d.c.ut lex continentiæ. Et ſi quæratᷓ, an hoc caſu hoſpitale teneatᷓ ex debitis ꝑ illos fratres uel oblatos ꝯtractis, dico, ꝙ ex debitis ante oblationem ꝯtractis indubiè non tenetur: tū quia bona ad hoſpitale nō peruenerunt: tū quia eccleſia non debet teneri ex ꝯtractibus aliorum, præſertim qui contraxerūt ante oblationem. Tenentur aūt ipſi oblati ſatisfacere, & poſſunt efficaciter conueniri, ex quo retinent bona iuxta no.per Io.An.& Inn in c.vnico, de obl. ad ratio. & per doct.in autᷓ.cauſa, quæ fit cum monacho, C.de epiſc.& cle. nam & monaſterium hoc caſu non teneretur de antea contractis per monachum, ex quo nō habet ipſius bona, ut no.ī iuribus pal. fortius nec hoſpitale, cū ipſi oblati, uel fratres nō poſsint dici ſtrictè religioſi, ut ſ dixi. An aūt teneatur hoſpitale de debitis poſt oblationem ꝯtractis, dico ꝙ ſic, ſi habuit mādatum ſuper illis ꝯhēdis ab hoſpitali: aliàs ſecus, niſi quatenus illa eſſent cōuerſa in utilitatē hoſpitalis, ut legitᷓ & no.in c.ꝙ qbuſdā, de fideiuſ. Et uidendum de materia ꝑ Inn.in c.cùm olim ij.de priui.in ij.col. & facit qđ no.Bar.in l.ſi cōis ſeruus, ff.de ſtip.ſer. Si aūt hoſpitale conſequereᷓ bona oblati ex teſtō ſuo, tunc teneretur tanquā hæres: dico tñ, ꝙ non tenebitur creditoribus ultra uires hæreditatis, etiam ſi nō confeciſſet inuentarium. eccleſia etiam non teneretur ultra uires hæreditarias, ſicut nec fiſcus, ut no.Bal.in l.fin. C.de iu.delib. & Bar.in l.j.C.de ſacroſ.eccl. licet gl.tacitè ſentiat ꝯrium in c.j.de teſta. Sed primum cōmunius & uerius. Bona n.intelliguntur delata ecclīæ, inquantum non ſint oneroſa, nè indirectè alienētur bona eccleſiæ, ut in autᷓ.ſicut, C.de ſacroſ.eccl. Et idem dicendum in hoſpi
tali: † quia regulariter oīa priuilegia tributa eccleſiis, 5
ſunt ꝓrogata ad hoſpitalia, ut in d.l.oīa priuilegia, ut ibi per Bar.C.de epiſ.& cle. Et facit quod no.Io.An.in c.ij. de in integ.reſt.lib.6. Si aūt in uita daret iſte oblatus bona ſua hoſpitali poſt oblationem, uel partem bonorum, dicendum eſt, ut ſ dixi in primo mēbro. Et hæc breuiter de iſto ſecundo mēbro. ¶Nunc attingam tertium & ultimum mēbrum, cùm.ſ.quis obtulit ſe, & ſua hoſpitali; & in hoc poſſunt duo conſiderari. Primò circa efficaciam trāſlationis bonorum. Secundò circa onera creditorum. primo caſu dicendum, ut dixi in primo membro, cum.n.hoſpitale non ſit religioſum, offerendo quis ſe & bona ſua ſimpliciter, non ueniunt futura, ſed præſentia tantum., ut no.

ut no.ī d.c.ut lex cōtinētiæ, & ꝑ Bar.& ꝑ Bal.in d.auē.ingreſſi,niſi aliud haberet hoſpitalis cōſuetudo,ut no.dicūt Hug.& Arch.in d.c.ut lex.contractus.n.in dubio uidetur fieri ſm loci conſuetudinē,ut in l.quod ſi no lit.§.quia aſſidua, ff.de ædi.edic.facit qđ no.Bar.in l.nemo eſt qui neſciat,ff.de duo.re. ¶Circa ſecundū, an teneatur hoſpitale hoc caſu ad onera debitorum,diſtinguo, ꝙ aut quæritur de debitis contractis ante oblationem, aut de ſuperuenientibus. Primò caſu puto hoſpitale teneri,quatenus bona ſufficiunt:aut cedat illis bonis habitis: quia cum in hoſpitale tranſiuerit uniuerſitas bonorum, ſtatu perſonæ quodammodo mutato, debet teneri tanq̃ uniuerſalis ſuccesſor, ſicut in monaſterio reſpectu ingredictis no.Hoſt. in c.unico,de obli.ad ratio.& gl.& Bal.in auē.ingreſſi, C. de ſacroſ.eccl.& facit quod no.in c.in pręſentia,de prob.
6 facit.l.ij.C.ad l.Iul.de ui pub.ubi patet, † ꝙ fiſcus occupans bona alicuius ꝑp delictū,tenetur creditoribus ꝓ rata bonorū,q̃ ad illū perueniūt.Si uerò dedit ſolū partem bonorū;& tunc dicendū,ut dixi.ſ.in j.mēbro. Aut quærit de debitis poſt oblationē ꝯctis,& diſtinguēdū eſt,ut dixi. ſ.in ſcđo mēbro principali. Idē.n.eſt dicendū, ſicut cū ſe ſine ſuis dedicaſſet:quia non potuit ꝯherc in ꝑiudiciū hoſpitalis ſine mādato.d.c.ꝙ quibuſdam,de fideiuſſ.cū ſimi. Et per hoc clariſſimè patet, qđ dicendū in oībus mēbris præmiſſis, & caſibus, qui poſſunt de facto contingere.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

FACTVM *contingens in his conſiſtit terminis. Syndicus conuentus, & capituli monaſterij S. Mariæ ordinis Seruorum, debitis ſolennitatibus præmiſſis, quandam poſſeſſionem eiuſdem monaſterij titulo locationis conceſſit Meo & Bartoccio fratribus carnalibus cum certis pactis, & conditionibus, de quibus in inſtrumento dictæ locationis. & inter cætera fuit expreſſè actū, & dictum, quòd poſt uitam prædictorum amborum, ſcilicet Mei & Bartoccij, dicta poſſeſſio pleno iure deberet redire ad prædictum conuentum, ut prius erat, libera & expedita, prout in quibuſdam aliis ſcripturis continetur, & uidetur notarius, ſe noluiſſe referre ad formam poteſtatis ſibi parum ante traditæ per conuentum dicti monaſterij, in qua quidem conceſſione fuit dictum, ut dictus ſyndicus poſſet nomine conuentus locare dictam poſſeſſionem Meo, & Bartoccio prædictis ad uitam dictorum Mei, & Bartoccij, & non ultra; & ſubiiciunt ibidem hæc uerba, uidelicet cum pacto, quòd locatio facienda nullo modò tranſeat in hæredes dictorum Mei, & Bartoccij, ſed ſolummodò ad uitam eorum, & cuiuſlibet eorum, et non aliter, uel alio modo, pro annua penſione &c. Contingit tractu temporis poſt dictā locationem factam et completam, quòd dictus Meus, alter ex contrahentibus, diem ſuum clauſit extremum. Reuocatur nunc dubium, an dicta poſſeſſio, uel ſaltem medietas, quæ contingebat dicto meo, debeat redire ad dictum monaſterium: an uerò debeat expectari etiam mors dicti Bartoccij.*

CONSILIVM CIII.

1 *Duobus fratribus ſi fuit feudum conceſſum, uno mortuo, an pars ſua accreſcat alteri fratri, & nu.3.*

2 *Teſtator, ſi dixerit, ſi tales deceſſerint, uolo quòd omnia bona mea deueniant in talem, non uidetur ſubſtitutus uocatus, niſi cum ambo inſtituti deceſſerint.*

SAluatoris poſtulato ſuffragio, uidetur primò,ꝙ pro dimidia contingēte dictū Meum debeat dicta poſſeſſio redire ad monaſterium: quia in contractibus,non habet locum ius accreſcendi; iō pars deficiens debet redire ad dñm poſſeſſionis, ut leg.& no.maximè per Bar.in l.ſi mihi & Titio, ff.de uerb.obl. & per Bal.in l.una.C.quando non peten. partes,& Spe.in ti.de loca.§.nunc aliqua,uer.69.& uidetur tex.in d.l.ſi mihi & Titio, & in l.per ſeruum.§.quòd unus, & in terminis uidetur caſus in conceſſione feudi in c.uno, de fratribus de no.benc.inuc.col.x. ubi dicitur,
1 † ſi duobus fratribus fuit feudum conceſſum, uno mortuo, pars ſua nō accreſcit alteri fratri:ſed redit ad dñm; & ratio, quia in contractibus non habet locum ius accreſcendi;plenè no.per Bar.in d.l.unica.¶Sed his non obſtātibus, contrarium in caſu noſtro de iure uidetur procedere, uidelicet ꝙ dictū monaſteriū nihil poteſt de dicta poſſeſſione petere,uiuēte dicto Bartoccio,præter pēſionem conuentam. Moueor principaliter ꝑp uerba appoſita in inſtro conceſſionis. non enim locatio fuit facta ſimpliciter Meo, & Bartoccio; quo caſu procederent ſuperius in contraria parte allegata: ſed fuit ſpecificè adiectum, ꝙ poſt uitam amborum,ſ.Mei, & Bartoccij, dicta poſſeſſio deberet redire ad conuentum dicti monaſterij. unde ponderanda ſunt illa uerba:poſt uitā amborum &c. quæ clarè innuunt, ꝙ altero uiuente, monaſterium nihil petere poſſit; pro hoc.l.fi.ff.in ius uo.ut eant.ubi dicit,ꝙ ſi quis in iudicio duos homines ſiſtere promiſit, alterum exhibet,& alterū non,promisſioni non vī ſatisfactum; ad idem.l.pe.C.de impu.& aliis ſubſti.ubi habetur, ꝙ ſi q̃s, duobus filiis impuberibus inſtitutis, adiecit, ꝙ ſi uterq; impubes deceſſerit, talis ſit hæres, non uocatur dictus ſubſtitutus,niſi poſt mortem utriuſque; & multi caſus cōſimiles poſſunt ad idem adduci, maximè quod leg.& no. in l.ſi fuerit,& l.ſi quis ducenta.§.utrū,ff.de reb.dub.& c. olim,de reſcrip. Prætereà nō eſt à uerbis ꝯhentiū recedēdū niſi conſtet de mente.l.ſꝑ in ſtipulationibus,ff.de reg. iusfacit.l.Labeo, ff.de ſupel.leg.& c.ſi.de uer.ſig.& c.ciuitate,de uſu.cum ſimilibus. ſed in dicto contractu fuit expreſsè dictum, ut poſt mortem amborum dicta poſſesſio rediret ad monaſterium; ergo non ſufficit mors unius, ut in iuribus præall. Et hanc q̃onem quaſi in terminis ꝓ iſta parte dicit Spec.in loco præall. & ita dicit multos doctores conſultos reſpondiſſe. Hanc etiam partem uidetur tenere Bar.in l.quidam teſtamento, ff.de uulg.&
2 pup.ubi arg.illius.l.dicit, † quòd teſtator ſic dicit:ſi tales deceſſerint, uolo ꝙ omnia bona deueniant in talem, non uidetur ſubſtitutus uocatus, niſi cum ambo inſtituti deceſſerint, hoc enim importat ſignificatio uerborum, licet quandoq; aliud ſeruetur ex præſumpta mente teſtatoris; quo caſu procedit.l.hæredes mei.§.cum ita, ff.ad Trebel.ut ibi no. In caſu autem noſtro non conſtat de cōtraria mente contrahentium; ergo ſtandum propriè ſignificationi uerborum.l.non aliter,de leg.iij. Præterea, qđ hoc fuerit etiam de mente contrahentium, ut uiuente illorum altero, nihil poſſit de dicta poſſesſione conuentus petere, expreſsè probatur per illa uerba ſyndicatus in eo,ꝙ dederunt poteſtatem locandi illis;ita, ꝙ locatio non tranſeat ad eorum hæredes, ſed ſolummodo ad uitam eorum, & cuiuſlibet eorum.ponderanda.n.ſunt diligenter hæc ultima uerba: & cuiuſlibet eorum. apertè.n. innuunt,ꝙ dicta locatio durat nedum ad uitam amborū, ſed cuiuſlibet eorum;& ex quo uerba clara ſunt, non eſt opus interpretatione,ut in l.ille aut ille,ff.de leg.iij.nec ad iſta uerba fieri poteſt aliqua cauillatio, niſi manifeſtè friuola. Et facit pro hoc quod in ſimili notat Bal.in d.l. unica,C.quando non pe.part. ubi dicit, ꝙ ſi conceſſa fuit res in emphyteoſim duobus fratribus inſolidū, uidentur hæc uerba importare,ꝙ poſt mortē unius nō debet poſſeſſio, uel ipſius pars redire ad dñm proprietatis, ſed debet

bet expectari mors utriuſq; ita, quòd hoc caſu habet locũ potius ius non decreſcendi, quam accreſcendi, ut ibi plenius per eum nota. ¶Concludo ergo ex omnibus prædictis, ꝙ, uiuente dicto Bartoccio, non poteſt conuentus dicti monaſterij petere dictam poſſeſſionem, uel ipſius partem, ſed debet eſſe contentus perceptione penſionis ſtatutæ. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

FACTVM *in effectu in his terminis proponitur. Cõe montis ſanctæ Mariæ uenit ad obedientiam ciuitatis Rachanati cum certis pactis; quibus inter cætera continetur, quòd dicta terra mõtis ſanctæ Mariæ, & eius curia, & fortia, & diſtrictus perpetuo ſit, & eſſe intelligatur de diſtrictu comitatu, & iuriſdictione Rachanati certis modificationibus, & pactis. & inter cætera fuit actum quòd dictũ cõe & homines de monte ſanctæ mariæ habeant in dicta terra, curia, & diſtrictu merũ, & mixtũ imperiũ, et plenam iuriſdictionem in uniuerſis, & ſingulis, quæ non ſint in præiudicium cõis Rachanati prædicti, ſeu contra formã capitulorum inter dictas terras habitorum, poſſintq; leges, & ſtatuta condere illis modis, & diſpoſitionibus, de quibus eiſdem placebit, dummodò non ſint contra honorem, & ſtatum dicti cõis Rachanati, aut contra huiuſmodi capitula &c. Demum contingit, quòd dictum cõe terræ ſanctæ Mariæ conceſſit poteſtatem cuidam notario exercendi in dicta terra artẽ notariæ. dicitur, quòd non potuerit hanc poteſtatem illi tradere, obſtantibus quibuſdam reformationibus ciuitatis Rachanati, quibus continetur, quòd nullus notarius audeat exercere artem notariæ in comitatu, & diſtrictu Rachanati, niſi prius talis notarius ſit approbatus, & matriculatus in uniuerſitate notariorum dictæ ciuitatis Rachanati, ut plenius patebit ex infrà dicendis.*

CONSILIVM CIIII.

1 *Vigore arbitrij generaliter aliquibus officialibus conceſſi non uidetur data poteſtas diſponendi contra ſtatuta, & ordinamenta ciuitatis iam facta.*

2 *Dominus habens iuriſdictionem, poteſt nedum aliàs notario concedere, ut exerceret artem notariæ in territorio ſuo ſed etiam de nouo ibidem creare notarium.*

3 *Vniuerſitas alicuius terræ poteſt ſtatue re aliquid contra ius publicum in præiudicium ipſius terræ.*

4 *Priuilegium generaliter per principem conceſſum debet latiſsimè interpretari in præiudicium ipſius concedentis.*

CHriſti Saluatoris, eiusque pijſſimæ matris pſidio prius inuocato, Vr primò ꝙ non liceat dicto notario exercere in dicto caſtro ſanctæ Mariæ uigore dictę poteſtatis artem notariæ: quia cum ſpecialiter eſſet prohibitum per ſtatutũ dictæ ciuitatis Rachanati, ut nullus notarius poſſit in ſuo comitatu, & diſtrictu exercere artem notariæ, niſi prius foret approbatus, & matriculatus in uniuerſitate notariorum dictæ ciuitatis Rachanati, non licuit dicto communi ſanctæ Mariæ uigore poteſtatis generaliter ſibi conceſſæ aliquid diſponere, ſeu ſtatuere ↄ ſtatuta ſpecialia dictæ ciuitatis Rachanati, arg. l. bonorum, ff. de iure fiſci, & eorũ q no. Bar. in l. ambitioſam, ff. de decr. ab ord.
1 fa. & in proœ. C. ubi dixit † quod uigore arbitrij generaliter aliquibus officialibus conceſſi non ur data poteſtas diſponendi contra ſtatuta, & ordinamenta ciuitatis iam facta; pro hoc, quia non eſt uerosimile, ꝙ quis conceſſerit in ſerit in gñe id, qđ nõ fuiſſet in ſpẽ uerosimiliter conceſſurus, ut in regula in gñali, de re. iu. lib. 6. Præterea & ſcđo nõ licet inferiori diſponere ↄ ius ſuperioris, ut in cle. ne Romani, de ele. & C. de uſur. l. eos. §. ne liceat. Sed hoïes dicti caſtri ſunt ſubiecti, illis de comitatu ciuit. Rachanati; ergo nõ licuit eis illã ptãtẽ tradere, aut circa hoc ſtatuere ↄ illas reformationes ſui ſuperioris. Tertiò hoc ſuadent exceptiones factę in datione illius poteſtatis. Fuit. n. hominibus illius terræ datũ merũ & mixtum imperiũ, & poteſtas legis condendę, dummodò illã poteſtatẽ nõ exercerẽt in præiudiciũ, ſeu ↄ honorem, & ſtatum dictæ ciuitatis Rachanati. ſed conceſſio illius poteſtatis exercendi artem notariæ in dicta terra uenit ↄ honorẽ & in præiudicium dictæ ciuitatis; ergo non licuit dictã poteſtatem tradere. Quòd aũt ſit in præiudicium, & ↄ honorẽ dictæ ciuitatis Rachanati, patet ex eo, quia illæ reformationes nõ fuerũt ob aliã cauſam factæ, niſi quia notarij non approbati, & matriculati ab uniuerſitate ciuitatis ſæpe faciebant inſtrumẽta falſa, & fictitia, ac ſimulata, & nõnũquam ꝑ ipſorũ notariorũ ignorantiã corruebãt inſtrumẽta ↄ uoluntatẽ ↄhẽtiũ: q oïa indubitanter uidẽt tendere in ꝑiudiciũ, & ↄ honorẽ dictæ ciuitatis, cùm talia illicita committãt in ſuo territorio, & comitatu, arg. in l. congruit, ff de offi. præſi. & 43. diſt. c. ſi inimicus. ¶Sed his non obſtantibus, ↄriã ſñiam puto firmiter de iure ueriorẽ. ¶Moueor
2 principaliter, quia terra, uel † dñs habens iuriſdictionem, põt nedũ aľs notario dare ptãtẽ exercendi artẽ notariæ in ſuo territorio, ſed ẽt de nouo ibidẽ creare notariũ. Sicut. n. loci cõſuetudo hoc põt, ut in c. cũ dilectus, de fide ĩſtru. ita fortius loci ſtatutũ, arg. l. de quibus, ff. de legi. Et hãc partẽ tenuit Hoſt. & cõiter doct. ſequunt in c. cũ P. tabellio, de fide inſtr. quicquid ibi in ↄriũ dixerit Inn. Hanc ẽt opinionem tenuit Bar. in l. j. ff. de offi. proconſ. in l. hac aũt, de adop. ſentit Bar. in l. cunctos populos, C. de ſum. trini. ubi apertè hoc idem firmauit Bal. & Spe. in ti. de inſtr. edi. §. reſtat, uerſi. ſed quis põt. Sed prædicta terra montis ſanctæ Mariæ habuit ptãtẽ cõdendi ſtatuta. Itẽ merum, & miſtũ imperiũ, & iuriſdictionrm, quæ nõ ſolũ põt in dicta terra dare ptãtẽ aľs notario, ſed ẽt de nouo notarios ibi creare. De iure ergo uigore dictæ poteſtatis ſibi reſeruatæ, uel conceſſæ potuit dicto notario illã ptãtẽ cõcedere, & ꝑ ↄñs debent ualere oïa inſtrumenta cõfecta, & conficienda ꝑ dictũ notariũ. Solum autem reſtat uidere, nunquid reformationes factæ per ciuitatem Rachanati, ſeu reſeruationes, uel exceptiones factæ in tranſlatione dictæ poteſtatis habeant obſtaculum præſtare. Et profectò firmiſſimè credo ꝙ nõ. primo. n. non obſtant reformationes quia ex quo princeps dat poteſtatem populo certæ terræ condendi ſtatuta, uř dare poteſtatem faciendi in illa terra ẽt ↄ legem gñalem ſuperioris, niſi uellet ſtatuere ↄ bonos mores naturales, aut ↄ ſpecialiter principi reſeruata in ſignum ſupremæ ptãtis, ut no. concludit Bal. in l. oẽs populi, ff. de iuſti. & iur. & in l. repetitione in uer. tertiò iuxta prædicta quæritur &c. & probari uř in d. l. oẽs populi: quinimò notanter dixit glo. in l. neque pignus. §. priuatorum, ff. de reg. iu. † ꝙ uniuerſitas alicuius terræ põt ſtatuere aliquid ↄ ius publicũ in præiudiũ ipſius terræ, ſeu habitãtiũ ibidẽ, licet nõ poſſit in præiudiciũ publicũ gñaliter, ſed in caſu noſtro permiſſio exercendi artem notariæ in dicta terra non eſt ↄ bonos mores naturales: imò conuenit bonis moribus, ex quo alias ſunt adepti officium notariæ legitimè. ita contingit in caſu noſtro. nam & iura in uenerunt uſum, & exercitiũ notariorũ, ut de fide inſtrum. per totum, & in auť. de tabel. de fide inſtru. nec a iure requiritur, quod debeat eſſe approbatus ab uniuerſitate notariorũ, uel aliter matriculatus, ut ſupra dixi. nec iſtud eſt de reſeruatis ciuitati Rachanati in ſignum ſupremè ptãtis. 3

tis,licet enim ꝓhibuerit in ſuo comitatu,& diſtrictu exercitium ſine approbatione,& matriculatura; non tñ reſeruauit ſibi poteſtatem duntaxat faciendi contrarium,uidetur enim prohibuiſſe quo ad ſubiectos ſuos generaliter, qui aliter nõ ualent ſtatuere,nec ſtatuerunt:nõ aũt extenditur ad loca,in quibus ſunt ſtatuta legitimè edita in contrarium,ſicut apparet in lege principis generaliter diſponente:qua non obſtante põt terra habens iurisdictionẽ à principe uel præſcriptam,ſtatuere cõtrariũ, ut in d.l.oẽs populi,& quod ibi no.& in d.l.cũctos populos,C. de ſum. tri. Et præſertim hoc ꝓcedit in caſu noſtro , cũ exercitiũ officij iſtius notarij nõ tendat in inuitum,ſed in uoluntariũ tñ,& concernit hoĩes illius terræ tñ,uel ibidem uoluntariè cõtrahẽtes;facit quod in ſimili no. Bar.in l.iij.ff. ad l.Iul.repe. Prçtereà parũ prodeſſet poteſtas gñaliter dictæ terræ tradita,ſi nõ poſſet ſtatuere contra prouiſa ſpecialiter ꝑ ciuitatem Rachanati,cũ dictæ ciuitatis ſtatuta in oĩbus caſibus cõiter cõtingentibus prouideant,unde illa poteſtas eſſet fruſtratoria;quod nõ eſt dicendum, argumen.l.j.in fi.ff.ad muni.& in l.quod Labeo,ad Carb. & l.ſi quando,C.de inoff.teſta.iuncta glo.& in c.j. de priui.lib.vj.cum ſimil.Itẽ poteſtas fuit dictis hominibus tradita generaliter,ut poſſent ſtatuere,& leges facere ſuper omnibus,quæ eis placerent. ergo non intelligitur dictus caſus exceptus,uel cõſimilis: quia q oĩa dicit, nihil excludit.l.de pretio,ff.de pub.& in c.ſi Romanorũ.19.diſt. & c. ſolitæ,de maio.& obe.†& priuilegium generaliter ꝑ principem conceſſum debet latiſſimè interpretari in præiudicium ipſius concedentis,ut in c.olim de uerbo.ſigni.ubi ꝑ Inn.in l.fi.ff.de conſt.prin.ubi per Bar.& contra eum debet fieri interpretatio,q potuit legem apertius dicere,ut in regula,cõtra eũ;de regu.iu.lib.vj. Vltimò hoc probant expreſsè exceptiones factæ in tranſlatione illius poteſtatis,quæ profectò uidentur fundare intentionem cõitatis dictæ terræ,licet prima fronte uideantur facere pro ciuitate Rachanati.Nã,ex quo generaliter tribuit illi populo merum,& miſtum imperiũ,& iurisdictionẽ,ac ſpecificã poteſtatem condendi leges,& ſtatuta,& duo caſus duntaxat fuerunt excepti;uidetur firmaſſe, & tranſtuliſſe poteſtatẽ generaliter in oĩbus nõ exceptuatis, ut in c.dñs.32. q.7.& c.ij.de cõiu.le.& l.ſi uero.§.de uiro,ff.ſol.matr. Videamus ergo nunc,an iſte caſus cõprehendatur in illis caſibus exceptis,& certè dico ꝙ nõ.Primus.n.caſus exceptus fuit,cũ uellent exercere poteſtatem in præiudiciũ dictæ ciuitatis Rachanati : ſed permiſſio exercitij illius officij in terra eorũ duntaxat non uenit in præiudicium ciuitatis Rachanati,imò nullũ præiudicium ex hoc põt prætendere,cum de iure,ut prædixi,poſſunt in eorũ iurisdictione,& terra de nouo creare notarios.nec notarij exercent ſuũ officium contra aliquos inuitos:imò oportet,ꝙ ab eis rogentur,ut not.in c.j.de fide inſtr.per Inn.& præiudiciũ ſapit diminutionem patrimonij,quæ nullo modo contingit in caſu noſtro:aliàs ſequeretur,ꝙ nullus citra principem poſſet creare tabellionem in ſua iuriſdictione , cùm non liceat ſubiectis ſtatuere in præiudiciũ principis,ut in c.uenientes,de iureiur.cuius contrariũ eſt uerum , ut ſuprà probatum eſt.Secundus caſus exceptus fuit, cùm uellent facere ſtatutum contra honorem & ſtatum dictæ ciuitatis Rachanati,ſed quis mentis compos dicet illã per miſſionem exercendi ibidẽ officiũ notariæ tendere cõtra honorem, & ſtatum principis ? ꝑſertim cũ de iure non ſit neceſſaria alia licentia,& ciuitas Rachanati illas reformationes fecerit principaliter ad cõmodum ſubiectorum tm̃ ſi iſti de terra montis ſanctæ Mariæ habentes poteſtatem condendi legẽ,uolunt in eorũ præiudiciũ aliter prouidere,mos eſt eis gerendus,cum poſſint in eorũ præiudicium, ut prædixi , etiam ſtatuere in præiudicium iuris publici , quod plus eſt , ut no.in d.§. priuatorum ; facit l.circa ff.de proba.Præterea,ſi iſtud tenderet contra honorẽ,& ſtatum principis,nõ liceret inferiori creare notarios in ſua iuriſdictione,cuius contrarium eſt uerum , ut prædixi.Nõ obſtant cõtraria ſupra pro oppoſita ſñia formata . patet.n.ex prædictis ad omnia,præterquam ad primum,reſponſio;ad quod dico,ꝙ procedit,qñ in eadẽ terra datur arbitriũ reſpectu certæ facultatis.tunc.n.non licet contra ſpecialiter ibi prouiſa ſtatuere. ſed nos loquimur,cum datur generaliter poteſtas,& iurisdictio in una terra,& fiunt ibi ſtatuta in præiudiciũ illius terræ duntaxat,non aũt contra iura edita in alijs terris concedentis. Ex oĩbus prædictis concludo,ꝙ ex præſeruatione,ſeu cõceſſione prædictæ poteſtatis licuit cõi dictæ terræ dare illam poteſtatẽ notario exercendi artẽ notariæ in illa terra,& per conſequens ualent omnia inſtrumẽta per illum notariũ edita,& conficienda:quinimò(ut prædixi)puto,ꝙ poſſit dicta cõitas creare de nouo notarios quo ad exercendũ officiũ notariæ in dicta terra,abſq; eo,ꝙ talis notarius aliter probetur,uel matriculetur in uniuerſitate notariorũ ictæ ciuitatis Rachanati. Et hæc ſufficiant.

NICOLAVS ABBAS.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS *in facto ſic proponitur.Quidam nomine Migliore de Pauluzo habens uxorem legitimam,& duas filias ſuperſtites ac duos nepotes ex filia præmortua , in ægritudine corporis conſtitutus,aſſerens ſe nolle inteſtatus decedere,incæpit facere teſtamentum ſuum,& antequam aliquem hæredem inſtituerit, incæpit facere quædam legata tàm dictis nepotibus,quàm filiabus,& quibuſdam alijs,& dum eſſet in diſpoſitione legatorum etiam antequam illa perficeret,inuaſit dictum teſtatorem magna debilitas;ita, quòd ab illa coactus eſt deſiſtere à factione & perfectione dicti teſtamenti,& ſic illo imperfecto deceſſit.demum deceſſit una ex filiabus,quæ bona ſua omnia matri reliquit.* Nunc quæ*ritur,an de iure teneant dicta legata , præſertim nepotibus facta,& qualiter dicta hæreditas debeat diuidi.*

CONSILIVM CV.

1 *Voluntas defuncti ex imperfecto teſtamento non ualet, niſi inter liberos.*

2 *Legatum libertatis debetur ex teſtamento imperfecto.*

3 *Teſtator ſi incepit & expreſſit,quòd inſtituebat pauperes Chriſti,& nõ perfecto teſtamento ſuperuenit phreneſis,uel mors, talis inſtitutio non ualet,etiam fauore liberorum.*

OMnipotentis Dei poſtulato ſuffragio,uidetẽ primò dicta legata ſaltem facta inter filias & nepotes ex filia præmortua ualere:qa minus ſolennis uolũtas inter filios habita, ualet & tenet inter eos, de quo uideť tex.in l.hac conſultiſſima.§.ex imꝑfecto,C.de teſta.ubi dř,† ꝙ ex imꝑfecto 1 teſtamento nõ ualet uoluntas defuncti,niſi inter ſolos liberos.Si uerò in huiuſmodi uoluntate ſit liberis admiſta aliqua extranea ꝑſona,non ualet uoluntas quo ad illam: ſed illius portio liberis accreſcit ergo dicendũ,ꝙ legata alijs facta accreſcunt dictis filiabus, & nepotibus, & inter eos dictũ teſtamentũ imperfectum ualere cẽſendũ ſit. Nã noĩe liberorũ ueniunt nõ ſolũ filij,ſed ẽt nepotes,& pronepotes,& alij deſcendentes,ut in l. liberorum, ff.de uer. ſign. habebunt ergo iſtæ filiæ & nepotes bona prælegata ab

ab inteſtato,& reliqua bona,de quibus non fuit diſpoſitũ, diuident inter ſe non.n.utile per inutile uitiatur, ut in regula,utile per inutile,de reg.iu.lib.vj.& uidetur ad prædicta optimè facere tex.ſingularis in materia in l.teſtamé
2 to,ff.de fideic.lib.& ꝙ ibi no.Bar.ubi uĩ probari,† ꝙ legatum libertatis debeatur ex teſtamento imperfecto; & uĩ ibi ſentire Bar.idem in legato ad pias cauſas;& facit quod ipſe no.in l.fideicommiſ.§.quoties,ff.de leg.iij.ubi ſentit, licet ſub dubio,tale teſtamentum imperfectum ualere inter liberos.Sed,his non obſtantibus,arbitror de iure ſententiam contrariam ueriorẽ,ſ.ut ẽt inter liberos talis uoluntas imperfecta non ualeat.Et primò hoc probo per rõnes,& per iura. Secundò per authoritates uirorũ elegantiſſimorũ,q̃ in iſtam ſnĩam cõiter inclinarũt. Et uĩ primò tex.expreſſius,præſertim iuncta gl.in l.is qui,ff.de teſtam. ubi dr̃,ꝙ ſi quis incœpit facere teſtamentum, & non perfecit,talis uoluntas pro nihilo eſt.Ad idem text.bonus in d. l.fideicommiſſa.§.quoties,præallegata, & præſertim hoc tenendum in caſu noſtro,in quo nondum fuerat facta hæredum inſtitutio,ergo non poteſt dici teſtamentum,licet habuerit uoluntatem teſtandi,ut patet ex caſus poſitione ad hoc inſti.de lega.§.ante hæredis inſtitutionem, & melius in §.in primis inſti.de fideic.hære.ubi dr̃ teſtamẽtum eſſe inutile,in quo nemo hæres inſtituitur.Nec obſtat dictus.§.ex imperfecto in contrarium allegatus:quia debet intelligi de imperfectione reſpectu ſolennitatis,non autẽ reſpectu uoluntatis:quia etiam ratione naturali non poteſt quid conſiſtere,ex quo non apparet de abſoluta,& expedita uoluntate diſponentis,arg. optimum in l. contractus,C.de fide inſtru.& alibi dicit tex. ꝙ nihil actum eſſe uĩ,cum aliquid ſupereſt ad agendum, ut in l.pe.C.ad Sylla.facit c.j.de ſucceſ.ab inteſt.in uerbo perfecerint.Potuiſſet enim teſtator in proceſſu teſtamenti illa legata limitare,& temperare,uel reuocare.Præterea uidemus, ꝙ ſi ex teſtamento non adeatur hæreditas,legata non debentur: quia teſtator non egit aggrauare uenientes ab inteſtato, ſed hæredem ſcriptum,ut in l.ij.C.ſi omiſ.cauſa teſta.ubi ſingulariter probatur,quòd etiam libertates legatæ non debentur hoc caſu;fortius ergo dicendum, cùm teſtator morte præuentus teſtamentum non perfecit, præſertim cum non peruenerat ad hæredis inſtitutionem, ut contigit in caſu noſtro.Et hanc partem,ut non ualeant legata, etiam inter liberos,tenuit apertiſſimè in terminis noſtris Bal.poſt Guil.de Cu.in fi.C.fami.erc. Et idem firmauit in d.l.hac conſultiſſima.§.ex imperfecto,C.de teſt. mouetur principaliter:quia is qui non perfecit morte præuentus, nõ dicitur teſtatus,ſed teſtari uoluiſſe; & illas leges,quæ uidentur innuere contrarium,intelligit (ut ſupra dixi) in imperfectione reſpectu ſolennitatis quia nõ fuit teſtatus coram ſeptem teſtibus,tunc enim tenet teſtamentum inter liberos,qui erãt ſucceſſuri ab inteſtato, cùm appareat de uoluntate defuncti per duos teſtes. Hanc eandem opinionem firmauit Bar.in d.l.fi.& in d.§.ex imperfecto,licet uideaẽ uacillaſſe,& dubitaſſe in §.quoties,& d.l.in teſtamẽto.Hanc ſententiam expreſsè fuit ſecutus dñs Pet.de An-
3 cha.in c.ij.de teſta.ubi plus dixit † ꝙ ſi teſtator incepit teſtari,& expreſſit ꝙ inſtituebat pauperes Chriſti,& non ꝑfecto teſtamento ſuperuenit phreneſis, uel mors, ꝙ talis inſtitutio,& alia,quæ expreſſit,non ualent, etiam fauore liberorum per ea,quæ notantur in iuribus ſuperius allegatis.Item contrariũ uĩ ſentire do.Anto.de But.in c.j.de ſucceſ.ab inteſt.Non ob.d.l.in teſtamento.ad illam.n. reſpondet Bal.in l.cùm quis,C.de iur.& fac.igno.in 3.col.in uerſi.tu diſtingue, in fin.ubi dicit, ꝙ ibi ponitur quędam æquitas non ſcripta,ſeu iuriſconſultus ibi perſuadet, non diſponit,uel aliter, prout ipſe idem Bal.reſpondet in l. ſi iure,C.de teſta.manu.ubi dicit caſum illius legis procedere ratione magnæ affectionis,quam habet teſtator ad illam alumnam,ut colligitur ex uerbis illius;unde non eſt trahenda ad conſequentiam ſm̃ eum;pro hoc d.l. ſi iure. ubi dicit,ꝙ ſi iure teſtamentum non ſubſiſtit, non debentur ex eo etiam libertates.Concludo ergo ex prædictis, dicta legata minimè deberi inter liberos: ſed in bonis dicti teſtatoris ſuccedendum eſſe ab inteſtato. Quo ad ſm̃ qualiter dicta hæreditas deferatur ab inteſtato, dico, ꝙ, mero iure cõi inſpecto,debent ſuccedere filiæ dicti teſtatoris una cum nepotibus ex filia pręmortua, qui ſuccedũt in locum eorum matris,& capiunt tertiam portionem tantum,ſicut cepiſſet eorum mater. Aliæ uerò duæ portiones ueniunt ad filias,ut probatur in authentica, ceſſante, C.de legi.hæredi.& inſti.de ſucceſſione,quæ ab inteſt. deferum.§.cum filio,Portiò uerò illius filiæ,quæ deceſſit,in ſtitu.matre,peruenit ad ipſam matrem:potuit enim illam inſtituere,poſtpoſitis ſorore,& filijs ſororis præmortuæ, ut in l.fratris uel ſororis,C.de inofficioſo teſtamento.Matre autem mortua, debet illa portio accreſcere ipſis hæredibus,ſalua tamen legitima debita filiæ ſuperſtiti,& nepotibus ex filia,ut in c.Raynutius,de teſtam.& ſi eſt mortua ab inteſtato, accreſcunt bona matris filiæ pro unica portione,& nepotibus ex filia pro alia ut patet ex iuribus ſuperius allegatis. Et hæc ſufficiant.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

CASVS, ſuper quo conſilium de iure poſtulatur, in terminis infraſcriptis proponitur, uidelicet eccleſia ſanctæ Mariæ de Marmonia diœceſis Senenſis fuit, iam ſunt cc.anni.& ultra, conſtructa,& conſecrata, unà cum tribus altaribus, uno uidelicet in medio, principaliori, duobus uerò à lateribus pro ornamento dictæ eccleſiæ, ut populis conuenientibus ad diuina, facilius poſſent miſſarum ſolennia celebrare, ut ſatis colligi poteſt ex ſcriptura eccleſiæ & dictorum altarium,& ex ſcriptura antiqua edita ſuper conſecratione dictorum altarium eodem tempore facta nec aliqua dos fuit tempore conſtitutionis dictis altaribus ſpecialiter aſſignata: quinimò ante xl.annos dicta altaria, nulla bona dotis nomine, aut alio ti.obtinebãt, nec cẽſebãtur capellæ diſtinctæ à corpore eccleſiæ Sed plebanus dictæ eccleſiæ pro tẽpore exiſtẽs quãdoq; per ſe quãdoque per alios in dictis altaribus celebrãs populo confluẽti ad dictam eccleſiam ſatisfaciebat. demum a lx.uel.l.annis citrà quædam bona fuere dictis altaribus a lateribus conſiſtentibus per nonnullos parochianos dictæ eccleſiæ legata, ſeu donata,& prætextu harum rerum dicti parochiani arbitrantes ſe eſſe patronos, nonnullos clericos ad dictas capellas ponebant & conſtituebant cùm conſenſu plebani dictæ eccleſiæ;& talis conſtitutio durauit ferè, per xxx.annos, quibus elapſis, dicti parochiani exiſtimantes, ut ſupra, ſe fore patronos, incœperunt præſentare capellanos ad dicta altaria domino epiſcopo Sen.à quo ſic præſentati ferè per xxx annos inſtitutionem conſecuti ſunt. Nuperrimè autem plebanus, de nouo in dicta eccleſia canonicè inſtitutus, dicit dictas capellas unà cum bonis eis legatis,& donatis ad ſe pertinere, quemadmodum & alia bona, negando patronatum aliquem de iure dictis parochianis competere. dicti uerò parochiani contrarium aſſeuerant & ad eorum intentionem fundandam ſuper dicto patronatu allegant donationem dictorum bonorum per eorum maiores factam, & quandam ſpecificè factam, ut populus dictæ eccleſiæ præſentationem capellanorum ad dicta altaria obtineret. Quæritur nunc quid iuris? Et conſequẽter dubitatur de quadam capella parochiali poſita intra limites dictæ plebis, quæ olim erat de menſa plebani dictæ eccleſiæ, demum diuiſa extitit a dicta plebe, per quendam epiſcopum Senenſem ſine ſui capellani conſenſu, reſeruato quinque librarum

librarum ceræ cenſu annuatim perſoluendo dictæ eccleſiæ: ac etiã patronatum dictæ capellæ dictus epiſcopus quibuſdam laicis conceßit, nulla tamen bona per dictos laicos illi capellæ conceſſa fuerunt. Nunc dictus plebanus prætendit diuiſionem fore nullam, dicens eius ius patronatus ipſis laicis minimè potuiſſe concedi, & nomine eccleſiæ ſuæ uendicat dictam capellam tanquàm menſæ ſuæ unitam, ſeu membrum dictæ ſuæ eccleſiæ S. Mariæ.

CONSILIVM CVI.

1 *Ius patronatus, ſeu ius præſentandi poteſt populo ex antiqua conſuetudine competere.*
2 *Conſtruens eccleſiam efficitur patronus.*
3 *Inſtitutio beneficiorum pertinet ad ſolum epiſcopum de iure cõi.*
4 *Vnio, uel diuiſio eccleſiarum non poſſunt fieri ſine conſenſu capituli.*

CHriſti, eiuſque matris præſidio inuocato, prius iuxta ordinem tangam primũ punctum, deinde ſecundũ. Et circa primũ uidetẽ dictum plebanum iniuſta petitione moueri: quia ius patronatus acquiritur non ſolum conſtructione, & fundatione, ẽt dotatione. xvj. q. vij. c. filijs ac nepotibus, no. gl. in c. piæ mẽtis eadẽ cauſa, & q. lxiij. diſt. in ſumma per Inn. in rub. de iure patronatus, per Io. An. in c. j. eo. tit. ſed per dictos parochianos fuit dictis capellis dos collata; ergo acquiſiuerunt ius patronatus. Præterea præſuppoſito, ꝙ titulus acquiſitionis illius iuris patronatus non fuiſſet à principio omnino legitimus: dedit tamẽ cauſam dictis parochia
1 nis præſcribendi. † Nam ius patronatus, ſeu ius præſentandi poteſt populo ex antiqua conſuetudine competere, & ſic per populum præſcribi, ut uidetur prima fronte tex. in c. quærelam, de elec. nota. ibi Io. And. & plenius ſuper regula, ꝙ alicui gratioſè, de reg. iur. lib. vj. in Mercu. Sed dicti parochiani fuerunt quaſi in poſſeſſione præſentandi ferè ꝑ lx. annos; ergo dictum ius præſcripſerunt, cũ ẽt cõtra eccleſiã ſufficit præſcriptio. lx. ann. ut c. de quarta, de præſcr. & in c. j. in vj. cum ſimilibus. Itẽ tertiò, ex quo non conſtat aliquos fuiſſe patronos dictarum capellarum, & populus tanto tempore exercuit præſentationis actũ, debemus præſumere parochianos fuiſſe conſtructores dictarum capellarũ, cũ certum ſit eccleſiã non naſci, ſed accidentaliter conſtrui. ergo iſti parochiani, qui exercuerunt actum præſentationis, debẽt præſumi patroni, ex quo alij non ſunt in poſſeſſione aliorũ iurium cõpetentium patronis. Ad hoc c. j. de reli. domi. & quod ibi not. Inno. & facit quod no. Io. And. ſuper dicta regula, quod alicui, in fi. quæſtionis. Præterea & quartò facit, quod no. Ioan. And. in c.
2 nobis de iure pat. ubi concludit, ꝙ † conſtruens eccleſiam efficitur patronus, & habet ꝑ cõſequens præſentationem non ſolũ principalis rectoris ipſius eccleſiæ, ſed ẽt capellanorũ inſtituendorũ in capellis. ¶ Sed his nõ obſtantibus, quæ diligenter ponderata nõ obſtant, contrariũ puto de iure tenẽdũ, uidelicet ꝙ dicti parochiani ius patronatus, ſeu ius præſentandi minimè ex prædictis uendicare poſſunt, & ꝙ dicta altaria cum bonis ſibi donatis liberè ad diſpoſitionem plebani dictæ eccleſiæ pertinent. Moueor multiplici conſideratione. & primò, quia ex quo dicta altaria non fuerunt conſtructa à dictis parochianis, nõ poſſunt prætendere in illis ius patronatus. Nã ratione conſtructionis, uel fundationis non, nec ratione dotis. Nã ex dotis aſſignatione conſequitur quis ius patronatus, quando exercuit hunc actum tempore conſecrationis. Sed ex quo capellæ ſunt fundatæ, & conſecratæ, nõ poteſt de nouo acquiri ius patronatus, niſi plura concurrant. Primò enim requiritur, ꝙ bona fuerint ei collata, non ſimplici titulo donationis, nam ex ſimplici titulo dicitur quis potius benefactor, quàm patronus, ut no. Io. An. in c. j. de iure patro. oportet ergo, ꝙ bona conferantur in dotem. Itẽ quòd capellæ ſint ſine dote, & ꝙ acquiſitio iuris patronatus fiat de conſenſu epiſcopi, ꝙ cũ capella ſit conſecrata, non poteſt hæc ſeruitus loco ſacro imponi ſine conſenſu epiſcopi, ut per Io. And. in d. c. j. Inn. ſuper rubr. eiuſdem tituli: quinimò gl. in d. c. piæ mentis xvj. q. vij. nullo modo noluit fateri, ꝙ ex aſſignatione dotis poſt quàm eccleſia eſt conſecrata, poſſit acquiri ius patronatus. Illa tamẽ gloſſ. limitatur ſm prædicta. ſed in caſu noſtro illa bona nõ fuerunt collata in dotem. Item non interuenit epiſcopi conſenſus in acquiſitione illius iuris patronatus; ergo ex illa tali donatione bonorum, etiam ſi fuiſſet facta titulo dotis, non potuiſſet ius patronatus acquiri. nec debet epiſcopi conſenſus præſumi, cùm ſit quædam ſolennitas extrinſeca, quæ non præſumitur, ſicut in ſimili authoritas tutoris non præſumitur interueniſſe in contractu pupilli. l. quæcunq;, ff. de publiciana; not. gloſſ. & Bar. in l. ſciendũ, ff. de uerb. obl. not. Inn. in c. innotuit, de eo, qui fur. or. re. bene facit. c. j. de re. eccleſiæ non alie. lib. vj. ubi in alienatione epiſcopi non præſumitur conſenſus capituli fortius hoc caſu ipſius epiſcopi conſenſus præſumi nõ debet. Præterea & ſecundò dico, ꝙ etiam ſi illa altaria fuiſſent conſtructa ꝑ parochianos dictæ eccleſiæ: ex quo tñ non fuerunt per eos dotata, nõ fuit acquiſitũ ius patronatus. Ad hoc gl. ſingula. in c. quicunq;. ij. xvj. q. vij. q̃ dicit, ꝙ donans dotẽ modicã, nõ efficit̃ patronus, multo fortius nec ille, q nullã contulit. Quod. n. dr̃, ꝙ qs efficitur patronus ex cõſtructione, & fundatione, debet intelligi, qñ alij concurrunt cũ eo dotando. nã poſſunt tres effici patroni eiuſdẽ bñficij, ut ſi unus cõſtruit, aliàs fundat, & tertius dotat ut in glo. lxiij. diſt. in ſumma, & d. c. piæ mentis: ſecus, ubi unus ſolus cõſtruit ſine dotis aſſignatione. Nec ob. ſi dicatur, ꝙ poſteà dotarunt: qa, ex quo tñ tp̃s fluxit à tp̄e conſtructionis, & nũquã præſentarunt, nõ uident̃ cõſtruxiſſe aĩo acq̃rendi patronatũ, ſed ꝙ dicta altaria eſſent libera, & ad ornatum dictæ eccleſiæ. Et præterea, ex quo dictæ capellæ ſteterunt, per cẽtum quinquaginta annos ſine aliqua inſtitutione capellanorũ, fundatores illarũ ꝑdiderũt oẽ ius, quod habebant, & eccleſia præſcripſit illorũ libertatem; facit c. ſignificauit, & quod ibi no. de teſti. Nã per non uſum perditur ſeruitus, ut in l. ſi ſit cõſtituta, ff. quẽadmo. ſerui. amit. facit c. de quarta, & q dr̃ ibi no. per Inn. de præſcr. fuit ergo noua acq̃ſitio patronatus per collationẽ illorũ bonorũ præſumpta. ¶ Secundò principaliter contra dictos parochianos facit: qa neq; titulũ legitimũ probant, neq; canonicam præſcriptionem. nam primò titulus legitimus non probatur, ut patet ex ſupradictis. Nã non probãtur conſtruxiſſe, nec competenti tempore, & cum legitima ſolennitate dotaſſe, nec etiam probant præſcriptionem cauſatam: quinimò tenendo opi. Archi. quæ uidetur ueriſſima in c. hortamur lxxj. diſt. non habet in hoc caſu locũ præſcriptio. tenuit. n. poſt longã indaginẽ ius patronatus nõ poſſe per laicum præſcribi, licet Ioan. And. conetur ipſum reprobare in dicta regula, qđ alicui gratioſè. Sed mihi plus placet opi. Arch. ut plenè tetigi in quadã diſputatione, q̃ incipit, Augerio rñdẽdo aptiſſimè ad c. q̃relã, de elec. ſuꝑ quo fundat̃ opinio Io. An. ꝯria. Sed præſuppono ſine ueritatis præiudicio, ꝙ opi. Io. An. ſit uerior: nihilominus dico dictos parochianos debere ſuccũbere: qa minimè probare poſſunt præſcriptionẽ cauſatã. Primò qa cũ iſta præſcriptio ſit cõtra ius, req̃ritur aut titulus legitimus, aut præſcriptio tanti temporis, de cuius

initio

initio non extat memoria,ut in c.ſi diligenti,de præſcr.& clarius eo.ti.lib.vj.c.j. Sed in caſu noſtro non currit præſcriptio tanti tẽporis,cũ de eius contrario non eſſet memoria,nec titulus legitimus ſufficiens ad preſcribendum. Nam titulus donationis præallegatæ eſt contrarius: quia ut ſuprà,non ſufficit ſola bonorũ, uel dotis collatio ſine epi cõſenſu.unde dicti parochiani errãt in iure: ſed error iuris impedit præſcriptionem: ita, ꝙ talis titulus non eſt ſufficiens ad præſcribendũ,ut in c.dudũ,iuncta gl. de decimis.l.nunq̃,de uſuca.not glo.in c.apoſtolicæ, de dona. Prætereà præſuppoſito ſine ueritatis ꝑiudicio, ꝙ ualuiſſet præſcriptio prædicta,non tñ fuit tanti tpis,ꝙ ſufficiat ad præſcriptionẽ cauſatã complendã.non.n.acquirit̃ qua ſi poſſeſſio iuris preſentandi,niſi ſubſequatur inſtitutio ſuperioris;ad hoc quod no.Inno.& Io. An.in c.ij.de integ. reſt.& per eundem Io.An.ſuper dicta glo.regulæ,qđ alicui in fine q̃ſtionis.ſed in caſu nro ſolũ per xxx.ann.ultimos fuit ſubſecuta inſtitutio epi; ergo non fuit completa præſcriptio.xl.quæ ſola currit cõtra eccleſiã, ut in d.c.de quarta,& authen.quas actiones, C.de ſac.ſan.eccle.¶Nec obſtat inſtitutio,ſeu cõſenſus plebani præſtitus in prioribus.xxx.annis:qa ad plebanũ nõ ſpectabat inſtitutio.hinc eſt,ꝙ poſteà fuit habitus recurſus ad epm loci;facit quod no.gl.in c.quanquã,de ele.lib.vj.& quod no.Io.An.in dicta regula,quod alicui.ubi patet †quod ad epm ſolũ ꝑtinet de iure cõi inſtitutio bñficiorum,ut eſt tex. in c.cũ ex iniuncto,in fi.de hære.Præterea & ultimò non põt allegari preſcriptio,ẽt ſi fuiſſet continuata per tẽpus ſufficiens: quia eccleſia uacauit ꝑ tempus lv.annorũ. Nã plebanus, qui erat tẽpore concurrentis præſcriptionis,non habebat titulũ legitimũ,& ſic erat intruſus,cũ eſſet priuatus ex legitima cauſa titulo eccleſiaſtico. unde uerius dicebatur fur,& latro,in c.dudũ.ij.de elec.ſed tempore uacationis eccleſię nõ currit præſcriptio,ut no.Inno.in c.olim,de reſti.ſpo.ubi ſingulariter dicit,ꝙ ẽt eccleſiæ inferiori uacãti.nõ currit præſcriptio:qa nõ eſt legitimus, & immediatus defenſor,q iura eccleſiæ poſſit tueri, & repetere. Nã iſti intruſi timentes repelli,nõ audent bona inuaſa repetere,nec habent dilectionem ad eccleſiam: ſed ſolũ nituntur rapere,unde paria ſunt nullum habere rectorem,uel intruſum habere,ut in c.ij.de tranſla. præla. facit, quod no.gl.in c.j.de in integ.reſti.li.vj.& tex.cum gl.in c. ſacerdotes.xvj.q.iij.Et ex prædictis oĩbus concludo dictos parochianos minimè poſſe ſibi uẽdicare ius patronatus,ſeu præſentandi ad dictas capellas,& ꝙ dictæ capellæ ſpectãt ad diſpoſitionẽ plebani unà cũ bonis collatis,nec potuerunt parochiani bona ꝑ eorũ maiores donata repetere: qa donatio ſemel ꝑfecta reuocari non põt, ut l.fin.C.de reuo.do.c.fi.de don. ẽt ſi bona collata fuiſſent ꝑtextu cãæ minus legitimæ:quia cauſa minus legitima habetur pro non adiecta,& remanet donatio pura, ut ꝓbat̃.x.q j.c.ij. ubi tex.no.cũ glo. facit quod legi. & no. in c.ſignificatũ, de præb.Dico tñ,quod ſi populus parochiæ erat in poſſeſſione preſentandi bona fide,nõ debet remoueri ad preſentationem populi inſtitutus,ut in c.querelã,preal.& c. conſulta,de iure patro.ſed populus erat in mala fide,ut no.Inn.in c.ij.de in inte.reſti.c.ex literis,de reſti. ſpo.&.c. cũ eccleſia Sutrina, de cã poſ.& propri. & d.c.conſultationibus.Et per prędicta patet ad contraria reſponſio.Et per hoc patet reſponſio ad.j.q. ¶Nunc ſm dubium ingrediendo.ſ.an dicta diuiſio per epm facta de iure ſubſiſtat, uidetur primò quòd ſic.nam eps põt unire eccleſias minores,ut in c.ſicut unire,de exceſ.prela.& c.uacante, de pb. ergo & diuidere,ut in c.ſicut duo.xv.q.j.& no.in d.c.ſicut unire;facit regula prima,de regu.iur.Nam omnis res per quaſcunq; cãs naſcitur,per eaſdẽ diſſoluitur, ut ibi.¶Sed his non obſtan.contrarium puto de iure procedere quo ad caſum noſtrũ.Corruit.n.ipſo iure ipſa diuiſio ex multiplici cã.¶Primò quia fuit facta ex cã notoriè iniuſta. Aſſeruit enim eps in dicta diuiſione,illam facere ꝑp tenuitatem redituũ illius eccleſiæ S.Mariæ. Nam hæc cã nõ inducit facultatẽ diuidendi eccleſiã ſibi annexam, ſed potius de nouo ſibi uniendi,ut in c.expoſuiſti,& c. uacan. de pb.& no.in d.c.ſicut unire,& x.q.iij.c.unio. Præterea quẽadmodũ ſine cã legitima nõ poſſunt iura eccleſiæ alienari,ut in c.ſine.exceptione.xj.q.ij.& in c.j.de reb.eccl. non alie.lib.vj.ita nec diuiſo dictæ annexionis ſine cauſa legitima fieri debuit,cũ nulli dubiũ ſit dictã diuiſionem pertinere ad alienationem iuriũ dictæ eccleſiæ S. Mariæ;facit quod leg.no.in c.conſtitutis,de ele.Præterea dicta diuiſio corruit ex defectu ſolẽnitatis omiſſæ. Non.n.fuit facta cũ conſenſu capituli,nec tractatu ꝓcedente:qm̃ quem
4 admodũ unio†non põt fieri ſine cõſenſu capituli,nec ualet conſuetudo in cõtrarium,ut eſt tex. iuncta gl.in cle.ſi una,de reb.ec.nõ ali.ita fortius nec debet fieri ſine dicta ſolennitate diuiſio,arg.in dicta regula prima.Et qa,ut dixi,ꝑ hãc diuiſionẽ alienant̃ iura illius eccleſiæ ſanctæ Mariæ,unde ẽt tractatus ꝓcedere debuit, ut in c.tua, de his q̃ fiunt à prela.in c.j.de reb.eccle.nõ alie.lib.vj.Præterea in dicta diuiſione fuit ius patronatus cõceſſum quibuſdã laicis,q nec cõſtruxerunt,nec fundauerunt,nec dictã capellã dotauerunt,ergo eis tale ius ꝑ epm nõ potuit cõcedi,ꝑſertim cũ dicta capella eſſet iã conſtructa, & dotata tꝑe cõceſſionis dicti iurispatrona.nec.n.põt eps rei ſacræ ſine cã legitima hanc ſeruitutẽ imponere, ut no. gl.in d. c.piæ mentis.16.q.7.& Io.An.in c.j.de iur.iur.& Inno.ſuꝑ rub.eiuſdẽ titu.facit quod leg.& no.in c.cũ dilectus,de cõſue.& c.ij.de iudi.Ex q̃bus oĩbus euidenter cõcludit̃ in hoc ſecundo dubio,dictã diuiſionẽ minimè de iure ſubſiſtere,nec cõceſſionẽ dicti iuris patronatus ualuiſſe: ſed ꝙ dicta capella põt uẽdicari ꝑ plebanũ dictæ eccleſiæ S.Mariæ tanquã ab antiquo unita,& annexa eccleſiæ ſuæ tanquã mẽbrũ ꝑtinens ad menſam dicti plebani. Et quãquã de dicta unione,ſeu incorporatione ꝑp tpis antiquitatẽ inſtrumenta nõ exiſtant:attamen ſufficit, ꝙ dicta capella fuerit tenta per dictũ plebanũ noĩe ſuæ eccleſię tanquam unita,& incorporata eccleſię ſeu menſæ per tm̃ tẽpus, de cuius initio memoria non exiſtit;ad hoc tex. iuncta gl.in cle.j.de exceſ.prela.& diſputando cõcludit Io.And. in regula,qui contra iura lib.vj.in Mercu.põt ẽt attentari,ꝙ ſine aliqua ꝑſcriptione,ſeu unione dicta capella pertineat ad plebanũ:qa fuit ædificata intra limites parochiæ ſuæ, & eſt uicina dictæ plebi.unde debet præſumi cõſtructa,& dotata ex bonis dictæ plebis,ex quo tanto tẽpore hoc iure fuit à dicta plebe poſſeſſa,cuius nõ eſt memoria in contrariũ:pro hoc gl.ſingula.in c.eã te,de æta.& quali. & qđ ſuper eo no.Io.An.& facit ꝙ ꝑſumatur dotata & cõſtructa ex bonis dictæ plebis:qa non apparet aliũ fuiſſe fundatorẽ,ſeu patronũ,& oĩa iura illius capellæ ſemper fuerũt poſſeſſa per plebanũ dictæ eccleſiæ;ad hoc qđ no. Io.An. in regula,quod alicui,de reg.iur.li.vj.in Mercu.in fi.quæſtionis,& facit quod not.in c.j de relig.domi. Et hæc dicta ſufficiant. NICO. ABBAS.

CONSILIVM CVII.

1 *Donationes plures in eadem perſona ad hoc ut ualeant requiritur,quòd per diuerſa tempora fiant.*

2 *Solennitas inſinuationis non fuit inducta in fauorem donationis,ſed in odium recipientium clandeſtinas donationes.*

Iuramentum

Iuramentum ubicunque eſt turpiter receptum, debet relaxari.
Abſolutio debet fieri, ubicunque quis iurat contra diſpoſitionem legis communis, uel ſtatuti.
Filia ſi ob metum & reuerentiam paternam renuntiat cùm iuramento ſucceßioni, poteſt petere abſolutionem a iuramento.
Iuramentum præſtitum ſuper contractu ſolenniter inito, tollit beneficium prætoris in obtinenda reſtitutione in integrum.
Dolus præſumitur in enormiſsima læſione.
Contractus iuratus quando poteſt argui de dolo, poteſt minor prius petere abſolutionem, & poſteà petere reſtitutionem in integrum.

IEſu Chriſti redemptoris præſidio ex corde inuocato, quatuor ſunt in cauſa dominæ Baptiſtæ filiæ quondã Andreæ Ioannis,& nũc uxoris Franciſci dñi Cyni ad ipſius plenã dilucidationẽ indaganda.¶Primò,nunq́d donatio per eam facta fratri carnali ex defectu inſinuationis corruat,quatenus excedat ſummã quĩgẽtorũ aureorũ,nõ obſtãte q̃ in dictæ donationis inſtrumento ſit appoſita illa clauſula, quod tot ſint donationes,quot ſunt capita,& ſic liceat notario de ea rogato de unoquoque capite conficere inſtrumentum donationis ita,q̃ nõ excedat,nec excedere poſſit ſummam quingentorum aureorum,&c.Item nõ obſtãte iuramento præſtito ꝑ dictã dñam Baptiſtã ad dictę donationis ualiditatẽ.¶Secundò præſuppoſito, q́d ſaltẽ iuramentum eam obliget ad nõ cõtraueniendũ,an poſſit ꝑ eam peti abſolutio ab illo iuramento.¶Tertiò,an præſtita abſolutione,poſſit dicta bona per eam donata uendicare tanquàm ſua,nulla prius petita in integrum reſtitutione.¶Quartò,præſuppoſito,q̃ inſinuatio ex aliquo capite, puta conſuetudinis,uel alterius occaſionis nõ fuerit neceſſaria,an ſaltem rõne læſionis poſſit ꝯuenire petendo abſolutionem a iuramento,& poſteà in integrũ reſtitutionem aduerſus donationem,cum tpe donationis fuerit minor,& nunc exiſtat intra tps reſtitutionis in integrum petendæ.¶Poteſt addi & quintũ dubium q́d debet eſſe primũ in ordine,nunquid dicta dña Baptiſta poſſit à ſucceſſione materna,de quorũ bonorum donatione agit̃,excludi uirtute cuiuſdã ſtatuti Senenſis poſiti ſub rubr. ¶Q́d mulier nupta non ſuccedat,extãtibus maſculis; in quo ſic cauetur,quatenus facit ad propoſitum noſtrũ, uidelicet, Mulier nupta dotata à patre,fratre,ſeu patruo matri ſuæ ab inteſtato non ſuccedat, quamdiu fuerint filij maſculi ex ea &c.Mater autem dñæ Baptiſtæ deceſſit, etiam maſculo ſuperſtite,cui donationem dicta dña Baptiſta fecit de illis bonis maternis ipſam quoquomodo cõtingẽtibus. ¶Venio ad primũ,& ur̃ q̃ dicta donatio ualuerit ſine inſinuatione ex duplici capite.¶Primò ꝑꝑ illam clauſulã,ut tot intelligantur donationes,quot ſunt capita,& q̃ liceat notario de unoquoque facere inſtrumentum donationis ꝑ ſe.Nam hæc uerba innuunt,plures eſſe donationes, quarum nulla excedit ſummam quingentorum florenorum, arg.in l.ſcire debemus,ff.de uerb.oblig. & hoc ur̃ ſentire Spec.in tit.de inſtrum.edi.§.porrò,uer.donatio, præſertim cum res donatę ſint enumeratæ;& hoc caſu firmauit idem Spec.donationem ualere in dicto loco,& clarius in tit.de don.§.j.uerſi.quòd ſi aliquis.Sed in caſu noſtro poſſunt dici numeratæ,cum fuerit data facultas notario conficiendi inſtrumentum de unoquoque capite,ita q̃ nulla donatio excedat ſummam quingentorum aureorum. ergo dicta donatio non põt infringi ex inſinuationis defectu.¶Sed his non obſtantibus,in ꝯrium ſe habet ueritas per tex.apertum in l.ſancimus.§.quis autem per diuerſa, C.de dona.ubi expreſſe innuitur† quòd ad hoc ut ualeãt plures donationes in eadem perſona factæ,requiritur, q̃ per diuerſa tpa fiant:ſecus aũt,ſi eodem tpe, ſicut contigit in caſu noſtro.Nam tunc illã clauſula ur̃ appoſita in fraudem legis;& ideò nil debet operari.Cum.n.fiunt plures donationes eodem tpe eidem perſonæ, non minus ꝑſona donatoris poteſt decipi,q̃ ſi eſſet unica donatio; unde lex eſſet impoſita uerbis,& non rebus,contra c.commiſſa,de ele.lib.6.& l.ij.C.communia,de leg.& ꝑ illũ. §. quis autem,præal.Bar.reprobauit dictum Spec. in l. Modeſtinus,ff.de donatio.& in §.ſi quis autem,& Ioan.And.in additio.Spec.ſuper dicto uerſi.donatio,& ſentit Bal.in l.illud,C.de ſacr.ſan.eccl.Concludo ergo,q̃ ex capite illius clauſulæ non ſuppletur inſinuationis defectus. Sed maius dubium eſt circa iuramentum,nunquid.ſ.ſuppleat inſinuationis defectum.Bal.in d.l.illud,firmauit,quòd nõ,dicens q̃ ex tali donatione,etiam iuramento interpoſito , nulla oritur obligatio,etiam naturalis,mouetur, quia inter cætera,ad hoc,ut iuramentum obliget,requiritur,q̃ res,ſuper qua præſtatur non ſit à iure prohibita,ut l. ſi quis inquilinos.§.fi.de lega.j.ſed talis donatio ſine inſinuatione eſt prohibita,ut l.donatio ſiue C.de dona. addunt etiam quia legi inducenti ſolennitatem non poteſt renuntiari, ff.de leg.j.l.nemo poteſt.†Item quia ſolennitas inſinuationis non fuit inducta in fauorem donationis,ſed in odium recipientium clandeſtinas donationes,& ne quis prodigaliter re ſua utatur.adducit etiam ad prædicta, quod nota Cy.in l.j.C.de ſac.ſan.eccl.& Bart.in l.ſi quis pro eo , ff. de fideiuſſ.ſed Ioan.Andr.intelligit latius hunc articulũ tàm reſpectu renuntiationis huius ſolennitatis, quàm reſpectu iuramenti,in addi.no.Specu.in tit.de inſtru.edi. §. porrò,præall uer.item no. uidetur,licet clarè non loquatur,inclinare,in partẽ,ut ſimplex renuntiatio non ualeat, licet Gui.de Cu.tenuerit contrarium in d.l.illud,& recitat Io.And.in loco præalleg.ſed iuramẽtum ſic, ſi fuit nõ ui,nec dolo præſtitum,nec metu ad hoc adducunt iura, q̃ approbant iuramentum in multis caſibus a iure prohibitis preſtitum,ut in c.cum contingat,de iureiur.& c.licet, eo.ti.lib 6.& c.quamuis,de pac.eo.lib.& authen. ſacramẽta puberum,C.ſi aduer.uen.cum ſimi. & iudicio meo idẽ uidetur ſenſiſſe Bar.in d.l.Modeſtinus,in fin.iunctis not.ꝑ eum in l.ſi quis pro eo,ff.de fideiuſſo.ad quam l. ſe remittit in dicta.l.Modeſtinus.Et hanc opi.tanquàm tutiorem ego approbo;tamen quia in caſu dubio debemus ſemper ſtare pro iuramento,ne ex contrauentione quis incurrat periurium,argu.c.iuuenis,de ſpon.& quod ibi no.gloſſ in c.uno , de ſeruti.& in concernentibus periculum animæ pars tutior tenenda eſt,ut not. in iuribus præalleg. & eſt tex.magis apertus in cle.exiui,de uerb.ſig.Præterea certum eſt,q̃ hæc inſinuatio non concernit principaliter cõmodum publicum,ſed priuatum ipſorum donatorum, licet in conſequentiam concernat publicum , intereſt enim reipublicæ ne quis re ſua malè utatur,inſti.de his,q̃ ſunt ſui,uel alie.iur.§.ſed hoc tempore,& in auth.ut iudi. ſine quoquo ſuf.ualet iuramentum in contrarium,ſiue ſit prohibita principaľr in fauorẽ donatoris ꝑ c.cũ cõtingat,ꝑal le.ſiue ſit ꝓhibita talis donatio in odiũ recipiẽtiũ clandeſtinas donationes ꝑ tex.in c.ſignificãte,de pig.ꝑ quẽ text. confunditur iudicio meo opi.Bal. Nam pactum legis commiſſoriæ reprobatur principaliter in odium creditorum: & tamen iuramentum obligat iurantem,ut legitur & no. in d.c.ſignificante.& per illum text.uoluit Bar.in d.l.ſi qs pro eo,in uer.iij.prohibetur,dare regulam, q̃ ubi prohibetur contractus in odium creditoris,iuramentum præſtitum in contractu eſt ſeruandum,licet non firmet contractum,ſecundum eum.ita dicendum in propoſito , dictum autem

autem Bald.& l.ſi quis inquilinos,allegata per eum procedit, quando aliquid prohibetur in fauorem publicum principaliter, uel quia illud eſſet contra bonos mores, quibus caſibus etiam de iure cano.non tenet iuramentū, ut in c.ſi diligenti,de foro compe.& in regula, non eſt obligatorium,de reg.iu.lib.vj.& hoc caſu poteſt intelligi. l. non dubium,C.de legi.ſecus,quando in fauorem, uel odium priuatum,ut in authe.ſacramenta puberum, & in l. j.C.ſi aduer.uen.ex quo enim iuramētum iſtud poteſt ſeruari ſine periculo animæ iurantis,ſeruandum eſt,ut in ca. ſi uerò,& c.debitores,de iureiur.Vnde concludo, iuramētum obligaſſe dictam dñam Baptiſtam, ſaltem perſonaliter,ad non contraueniendum.¶Reſtat nunc examinare ſecundum dubium,An debeat audiri petens abſolutionem
3 a iuramento?indubiè credo,ꝙ ſic; † quia, ubicunque iuramentum turpiter eſt receptum,debet relaxari;, ut legi. & no.in c.j.& in c.debitores,de iureiu. hoc autem iuramentum fuit turpiter receptum ex multiplici capite. Primò ꝯ legem diſponentem,ut abſque inſinuatione non fiat donatio excedens ſummam quingentorum aureorum.l. ſi quis pro redemptione,& l.donatio.C.de dona. Item interuenit magna læſio,& ſic dolus ſaltem re ipſa.l.ſi quis cum aliter,ff.de uer.obliga.Item uidetur dolus interueniſſe etiā ex propoſito ex eo,ꝙ tres conſanguinei adhibiti ad præſtandum conſenſum iuxta formam ſtatuti Senenſis iurarunt in præſentia ipſius dñæ Baptiſtæ,ꝙ credebant illam donationem cedere in utilitatem ipſius dñæ Baptiſtæ donatricis,cum ſit falſiſſimū:quia donare nil aliud eſt,quàm perdere.l.filiusfa.ff.de dona.& ſic læſio erat patens in ꝯrium,ut dicit Ioan.An.in addi. Spec. prædlle. loco. unde uidetur dolo fuiſſe inducta ad illam donationem . potuit n.hoc credere,cum eſſet minoris ætatis,& uideret conſanguineos ſuos in præſentia ſui patris hoc iurantes. & quòd hoc caſu,etiam ubi tanta non concurrerent, debeat fieri abſolutio à iuramento,uidetur ꝙ ſit cōis doctorum concluſio.primò.n.hoc tenuit conſulendo Fede.de Se. conſil.
4 cclxiiij.ubi concluſit † abſolutionem debere fieri, ubicunque quis iurauit contra diſpoſitionem legis cōis,uel ſtatuti;quia contrahens uidetur turpiter recipiſſe iuramentū contrahendo contra diſpoſitionem legis. unde debet potius puniri,quàm aliquod commodum reportare. 8.diſti. c.quæ contra,& in c.ſi neceſſe,de dote poſt di.reſti. Idem uidetur tenere Vinc.Ioan.An.ipſum recitando in ca.cum contingat,de iureiu.ubi dixit,mulierem in caſu illius ca. poſſe inſtare,ut a iuramento abſoluatur; ergo fortius in caſu noſtro debet talis abſolutio fieri.Hanc eadem opi.ſecutus eſt Anto.de Bu.in c.cum contingat,quando concurrit enormis læſio:quia tunc præſumitur dolus,ar.in c.omnes.§.Lutius,ff.de his,quæ in fraudem credi. Hic autem contingit enormiſſima læſio : quia donauit omnia bona materna perſonam ſuam contingentia, quæ aſcendebant ad ualorem duorum millium florenorum.Idem uī quaſi ī terminis noſtris conſuluiſſe in hac ciuitate Senarum bonæ.memoriæ do.Pet.de Anch.ut ipſe refert in repetitione.ca. canonum, de conſtitu. præſertim habito reſpectu: quia cum enormi læſione concurrit legis prohibitio,minor ætas,& ſexus fragilitas,ut in dictis locis pleniſſimè iſta concluſio examinatur.Non autem curo latius hic procedere:quia cōis opi.doct.in hac concluſione iuridica concurrit.Non enim debet iuramentum eſſe iniquitatis uinculum,ut in c.quanto,de iureiur.& in c.j.e.ti.li.6.eſſet autem iniquitatis uinculū,ſi detineret indiſſolubiliter puellam enormiſſimè læſam,& deceptam,& dolo inductā,ſaltem re ipſa uinculatam eſt enim fraudibus obuiandum,& non indulgendum,ut in c.ſedes,& c.ſuper literis,de reſc.

Hunc articulum poſt longam indaginem ſic decidi in lectura mea ſuper d.c.cum contingat.ubi pleniſſimè patent motiua,& rationes huius paſſus ad idem,quod no.Bal. in l.pactum.C.de colla.ubi dicit † ꝙ ſi filia ob metum,& reuerentiam paternam renuntiauit cum iuramento ſucceſ- 5
ſioni,poteſt petere abſolutionem a iuramento,ar.ex not. in l.j.§.quę onerandæ,ff.quarum re.ac.non datur:ſed idē contingit in caſu noſtro , cum pater fuerit author huius donationis,ut tota hæreditas materna remaneret filio maſculo,unde uī ꝙ propter reuerentiam paternam hoc fecerit,maximè præcedente illo iuramento conſanguineorum præſentium,de quo ſuprà dixi.& hæc de ſecundo principali dubio. Ad tertium dubium,An,obtenta abſolutione ab illo iuramento,poſſit dicta dña Baptiſta uendicare illa bona tanquam ſua,nullaī prius petita abſolutione ꝯ contractum. Hunc etiam articulum plenè examinaui in d.c.cum contingat in lectura,& ut ibi dixi do. Ant. de Peruſio in quodam:ſuo conſilio,quod incipit, Dña Catharina,in hoc articulo ſenſit hanc diſtinctionem, ꝙ aut iuramentum ualidat contractum;& tunc non licet, abſolutione obtenta,uenire contra contractum:quia iam ualidatus fuit ex iuramenti interpoſitione, abſolutio autem prodeſt ſecundum eum hoc caſu,ut contraueniens non incidat in periuriū,aut non ualidat contractum,ſed ſolum obligat iurātem ad nō cōtraueniendum:& tunc,facta abſolutione,ilicò remanet in priori ſtatu;& ſic ſentit, ꝙ in caſu noſtro nō ſit neceſſe petere reſtitutionē in integrū:ſed ſtatim , obtenta abſolutione à iuramento, poterit bona ſua uēdicare.Nam in caſu nr̄o iuramētū nō hēt firmare ꝯctū, cū donatio ultra ſummā quingentorum aureorum ſit prohibita in odium recipientiū clandeſtinas donationes,ut ſupra dixi in præcedenti articulo poſt Bal.in d.l.illud,C.de ſac.ſan.eccl.ergo non firmatur iuramento per theoricam Bar.in l.ſi quis pro eo,ff.de fideiuſ.in uer. quartò prohibetur contractus &c.Et idem ſentit do. Anto.in c.cum cōtingat,prædlleg.ubi idem firmauit in lec.& uī hoc probari in c.ſignificante,de pi.ubi pactum legis commiſſoriæ in pignoribus non ualidatur iuramento; ſed Papa ſolum ſe fundat ſuper iuramento perſonali,cui ſatisfacto non curatur amplius de pacto;quinimò Io Cal.& Pau.in quodam conſilio tenuerunt,ꝙ indifferenter , ſublato iuramento , reſcinditur ꝯctus;& illam opi.fuit ſecutus in d.c.cum contingat,qñ contractus erat nullus ſine iuramento:quia ſublato iuramenti fomento,remanet. contractus inefficax ſine aliquo ſuſtentaculo,ſicut ſublato fundamento tollitur ædificium.j.q.j.c.cum Paulus.Ex his cōcluditur,ꝙ in caſu præſertim noſtro,ſublato iuramento per legitimam abſolutionē,non eſt neceſſe petere reſtitutionē aduerſus dictā donationē,quatenus excedit ſummam quingentorum florenorum aureorum, cum talis donatio ſit nulla ſine iuramento,ut in d.l.ſancimus,& l.ſi quis pro redemptione, licet fuerit facta fratri carnali,ut l.datam,C.eo.ti.& de iſta inſinuatione,qualiter ſit fienda,plenè notatur per Io.An. in addi.Specu.in d.§.porrò;& per Bald.in d.l illud,& Bartol. in l.Modeſtinus,ff.de ſol.¶Ad quartū dubiū,pſuppoſito ſine ueritatis præiudicio quòd dicta inſinuatio ex aliquo capite non fuerit neceſſaria,an ſaltem ratione læſionis poſſit dicta dña Baptiſta contrauenire petendo prius abſolutionem a iuramento , & poſteà reſtitutionem aduerſus contractum . Videtur primò,quòd non per tex. in l.j.C.ſi aduer.uend.per quem tex.dicunt ibi communiter
6 doc.& maximè Bartol & Bald.† quod iuramentum præſtitum ſuper contractu ſolenniter inito tollit beneficium prætoris in obtinenda reſtitutione in integ.Sed profectò iudicio meo ille tex.non decidit qōnē noſtrā.loquitur. n. ſtante

ſtãte iuramento. Nã, durante uinculo iuramẽtali, nõ põt etiã reſtitutio in integrum, ſiue ſit cõtractus initus cũ ſolennitate, ſiue non; & pro hoc facit hodie auth. ſacramẽta pubc. quæ uidetur hodie approbare opi. Mar. de qua ibi, ut no. in d. l. j. & ĩ auth. ſacramẽta, & uidetur probari in c. cũ cõtingat, de iureiu. & hoc apertiſſimè innuit tex. in d. l. j. cũ dicit imperator. neq; perfidiæ neq; periurij me authorem futurum ſperare debuiſti &c. ſublato autẽ iuramento per legitimam abſolutionem, non põt notari periuriũ in concedenda, ſeu petenda in integrum reſtitutione: imò iuramentũ obſeruatur, ſi prius petat̃ abſolõ, ut in c. uenerabilẽ, de elec. c. uerum. de iureiu. cũ ſi. Et ideò notanter dixit Inn. in c. ij de iureiu. cum ſimi. ꝙ nulli contra iurm̃ proprium datur in integrum reſtitutio, ſed abſolutio tñ contra iuramentum autem ab alio preſtitum bene datur in integrũ reſtitutio; puta ſi minor fuit læſus deferendo alteri iuramentũ in iudicio, ut l. nã poſtea. §. ij. ff. de iureiu. unde uidendum eſt, nunquid poſſit hoc caſu peti abſolutio à iuro; & puto ꝙ ſic: quia data læſione enormiſſima cum minori ætate, & ſexus fragilitate, uidetur legitima, & iuſta cã petendi abſolutionem: quia iuramentum non debet eſſe iniquitatis uinculum. c. quanto, de iureiu. Sed cui dubium eſt, hoc eſſe iniquiſſimũ, ut iuramentum obliget ſine remedio abſolutionis unã puellam ad læſionem enormisſimam tolerandã? arg. in c. uerũ, de iureiu.

7 † Præterea & fortius in enormisſima læſione pſumit̃ dolus, ut in l. Lucius. §. oẽs, ff. de his, quæ in frau. cre. & l. creditor. §. Lucius, ff. mãdati: quinimò in caſu noſtro intercesſit apertus dolus: quia cõſanguinei iurarũt, ꝙ credebant iſtã donationẽ cedere in utilitatem ipſius dñæ Baptiſtæ, quibus ueroſimiliter credere debuit, arg. in l. trãſactione, C. de tranſac. ergo iurm̃ iſtud eſt remittendum per c. cũ contingat, in fi. & quod ibi no. præal. c. 2. de pac. lib. 6. Et hanc partem ſatis uidetur ſentire do. Ant. & Pet. de Anch ut dixi, in d. c. cum contingat, ſublato autem iuro, nõ uideo quid impediat dictam dñam Baptiſtam petere reſtitutionem in integrũ aduerſus læſionẽ, cũ ſit adhuc intra tp̃a in integrum reſtitutionis petendæ, ut l. fi. C. de tempo. in integ. reſt. & hanc ſñiam tenuit apertè Bal. in d. l. j. in fi. C. ſi aduer. uen. ubi dicit, † ꝙ cum contractus iuratus poteſt argui de dolo, põt minor prius petere abſolutionem, & poſteà petere reſtitutionem in integrum; quod eſt æquiſſimum, & iuri conſonum; facit optimè. l. ſi ex falſis, C. de tranſac. ubi, non obſtante iuro, ſubuenitur dolum paſſo aduerſus contractum. fortius ergo hoc procedit, cum dolus fuit adhibitus contra minorem. Nec moueat quenquam, ꝙ donatio fuerit facta fratri carnali: quia iſta non eſt ſufficiens cauſa donãdi de bonis minoris, arg. in l. cũ plures, & quod ibi no. ff. de admi. tut. & ex iuro prius præſtito per conſanguineos patet, ꝙ dicta dña Baptiſta non habebat uoluntatem ſimpliciter donandi, maximè tantam quantitatem. ¶ Reſtat nunc deſcendere ad quintum, & ultimum, qđ erat prius examinãdum. Nã ſi excludatur prætextu ſtatuti à ſuccesſione materna, fruſtra diſcutitur, an donatio posſit impugnari; & profectò ſine alia argumentatione ad partes breuitatis cã puto firmiter dictam dñam Baptiſtam minimè fuiſſe excluſam à ſtatuto prædicto: quia ſtatutum loquitur de muliere nupta, & dotata à patre &c. Sed dicta do. Baptiſta tempore mortis matris, quo fuit delata ſucceſſio non erat dotata, nec maritata; ergo non habuit in ea locũ dictũ ſtatutũ. cũ. n. ſtatutũ ſit odioſum tanq̃ excludens fœminas à ſuccesſione materna ꝯ. l. maximum uitium, C. de li. præte. debet ſtrictè intelligi; iõ non debet extendi ad caſum, in quo non reperitur qualitas à ſtatuto requiſita ut ĩ c. ſtatutũ, de elec. lib. 6. nec debẽmus recedere a lege cõi, niſi quatenus reperitur in ſtatuto, ut in l. pcipimus, in fi. C. de appel. nec obſtat, ſi dicat̃, ꝙ tunc dicta dña Baptiſta eſt dotata, & maritata à patre: quia dico ſtatutũ excludere fœminã, qñ tp̃e ſucceſſionis reperit̃ maritata, & dotata à patre, &c. non aũt ſufficit, ꝙ poſt hæreditatẽ delatam fuerit maritata & dotata. Nã qualitas appoſita in aliqua oratione intelligit̃ ſm tp̃s uerbi, ad qđ refert̃, iuxta theoricam Bar. in l. ex facto, ff. de uul. & pup. in d. l. pcipimus, C. de appel. & per gl. in c. ſtatutũ, in prin. ſuper uerbo, canonicis, in fi. de reſcr. lib. 6. Illa aũt uerba ſtatuti, Mulier maritata, & dotata &c. referuntur ad uerbum, ſuccedat. debet ergo eſſe dotata tp̃e ſucceſſionis, non aũt poſtea unde ſtatutum uoluit excludere à ſucceſſione illam, cui erat prouiſum de marito, & dote, non aũt cui nondũ erat prouiſum, nec uoluit priuare hæreditate iã quæſita, ſed repellere ab acquirenda; & longa eſt differentia inter lucrum non capere, & quæſitum perdere, ut in l. ſi ſponſus. §. maritus, de do. inter ui. & uxo. quinimò ĩ hoc caſu, quo ſtatutũ eſt odioſum, appellatione maritatæ nõ uenit filia deſponſata tm̃ per uerba de futuro, ut no. do. c. in l. nõ ſolũ, C. de bo. quæ lib. per quam l. no. conſuluit do. Pet. de Anch. ut ipſe refert in repe. c. canonũ, ſi ſtatuto cauetur, ꝙ filia maritata non ſuccedat patri una cũ fratribus, non debet uirtute ſtatuti excludi filia deſponſata. debent. n. uerba ſtatuti multum reſtringi, quatenus affert odium, ut no. in l. oẽs populi, ff. de iuſt. & iu. probat̃ in c. cũ dilectus, de conſue & in l. ij. C. de noua. NIC. ABB.

CONSILIVM CVIII.

1 *Differentia nulla eſt inter puberem, & pupillum doli capacem reſpectu obligationis iuramentalis.*

2 *Pupillus doli capax efficaciter obligatur, ſi iurauit ſe operas præſtiturum.*

3 *Iudicis decretum de iure communi non requiritur in pace per pupillum fienda.*

Illud in effectu de iure quæritur, An pax facta per pupillum, doli tñ capacem, iuro uallata cum tutoris authoritate, & ſine iudicis decreto, ualuerit, non obſtante ſtatuto, quo cauet̃, minorẽ non poſſe ſine decreto iudicis ꝯhere. ¶ Et primò Chriſti Saluatoris præſidio inuocato, uidetur dicendũ ꝙ nõ: quia cũ pupillus obligetur ad pacẽ ſeruandã, præſertim in caſu noſtro, in quo fuit utriuſq; pœna appoſita, negari non põt, quin dicatur ꝯxiſſe, ut in l. oẽm obligationẽ, ff. de iudi. ubi dr̃, oẽm obligationẽ pro ꝯtu habendam, ut ubicũq; quis obligetur, ꝯhi uideatur &c. ergo ex defectu decreti dicta pax nõ ualuit; & præſertim hoc procedit, ſi teneamus opi. illorũ, qui dixerũt, ꝙ, etiã ceſſante ſtatuto, nõ poteſt tutor authorare ſuper pace per pupillũ fienda, ut no. in l. j. C. de in integ. reſt. mino. ubi per Cy. & Bal. in l. pactũ curatoris, C. de pac. ubi per Bal. & Iac. de Are. & per Spe. in ti. de homi. uer. illud, quaſi uideatur tutor ius pupilli liquidum, & clarum ſine cã remittere contra. l. pſes, C. de tranſac. & l. pactũ curatoris, pall. Sed his nõ obſtantibus, contrarium puto in caſu noſtro ex duplici capite decidendũ. ¶ Primò ratione iuramenti per pupillũ pſti ti, quod quidem iurm̃ facit eũ maiorẽ, & ſupplet oẽm defectũ decreti, ſeu alterius ſolẽnitatis, ut legi. & not ĩ aut. ſacra pub. C. ſi aduer. uẽ. & clarius in c. cũ cõtingat, de iurein. & p Fed. cõſ. 260. Nec obſtat, ſi dicatur, ꝙ aut. ſacramenta, loquitur in pubere, ſed nos loquimur in pupillo, quem iuramentum non aſtringit, ut ſentit gloſſ. in dicta auth.

1 authẽ.& ſacraméta,& clarius ibi Bal.& Cy. † quia dico, ꝙ reſpectu obligationis iuramentalis non eſt differẽtia inter puberem, & pupillũ doli capacem. ſicut.n.uterque obligatur ex periurio, ut in c.j.de deli.pue.ita uterque obligatur ex teſtamento.ſunt enim iſta correlatiua.& qđ pupillus doli capax obligetur ex iuramento, allego gl. no.& plenam in c.paruuli.22.q.5.& gl.ĩ c.j.de delic.pue. eſt etiam tex.no.de iure ciuili in l.fi.§.in eum, ff.de lib.
2 cau.ubi habetur,† ꝙ pupillus doli capax efficaciter obligatur, ſi iurauit ſe operas præſtiturum,adeò, ꝙ etiam factus pubes poteſt ex illo iuramento conueniri, ut ibi notabiliter probatur, & illum tex.notanter ad hoc allegauit gl.in d.c.paruuli,& per illum tex.in l.fin.dixit ibi gl. uolens ſaluare opi.ſuam in auẽ.ſacramenta, ꝙ in contractu iuramentum pupilli non eſt obligatorium,ſ per dictã auẽ.ſacramenta: ſed in aliis ſic per d.l.fi.ſed hæc diſtinctio non probatur.non.n. apparet ratio diuerſitatis quo ad eum,cui acquiritur primaria obligatio iuramenti,inter unum contractum & alium, præſertim quia largo modo, ubicũq; quis obligatur, uidetur contrahere, ut in d.l.omnem obligationem ꝙ autem etiam in contractu iuramentum obliget pupillum doli capacem,ego allego tex.apertũ iuncta gl.ij.in c.ex literis.2.de ſpon.ubi iuramentũ obligat pupillũ in ꝯtu ſponſaliorum, ubi agitur de pace ſeruanda, quæ eſt appetenda, & perſuadenda, & meritoria,ut 90.diſt.per totum,maximè i c.placuit.Præterea Hoſt.Ioã.An.& cõiter Can.tenẽt in d.c.cũ contingat, ꝙ dicta auẽ.habet locum ẽt in impubere doli capace,& ibidem Bar.dicens hoc cõiter teneri. vnde prædicta debet tex.illius auth.ſuppleri,ut idẽ ſit in impubere doli capace,cũ non ſit hoc nouũ,ut unũ ius per aliud ſuppleat ut in c.cum expediat,de elec.lib.6.& l.unica,C.de inoffi. do.Supra autem induxi iura canonica & ciuilia,quæ uolunt iuramentum iſtorum oĩno debere ſaluari. ¶Põt ex ſecundo capite dicta pax ſuſtentari, ẽt ſine iuri conſideratione:quia cũ præall.ſtatutũ deuiet à regulis iuris cõis, quatenus requirit in oĩ contractu minoris debere iudicis decretum interuenire contra.l.interdũ.§.qui tutelam,ff. de fur.cũ ſimi.debet intelligi,ut i c.cũ dilectus,de cõſue. & l.ij.C.de noxa.Debet ergo intelligi de contractu ſtrictè ſumpto.Cõtractus aũt propriè ſumptus,eſt qñ ultro, citroq; naſcitur ob ligatio, ut in l.Labeo,ff.de uerb.ſig. ſed in pace fienda, ſeu facta non propriè naſcitur hincinde obligatio: ſed potius eſt quædã reconciliatio, ut no. Bal.in d.l.pactum curatoris, ſeu quædam iniuriæ remiſſio,ut in c.ſi illo, & c.ſi is, qui prælatus.23.q.4.& quod utrobiq; no.ad idem quod no.gl.in c.Adrianus.63.diſt. hinc uidemus ꝙ iniuria abolet animo abſq; alia obligatione, ut inſti.de iniuriis,in fi.& C.de iniur.l.ſi non conuitij.hinc eſt,ꝙ poteſtas poteſt ad pacem compellere partes iuxta plenè notata per Bar.in l.congruit, ff.de offi.ꝓſid.eſt etiam.tex.iuncta gl.in c.placuit.90.diſt.non ergo fuit mens ſtatuti requirere decretum iudicis ad id,ad qđ poterat compelli: ſed ſolum uoluit ſtatutum, ne pupillus ſe obligando minueret patrimonium ſuum. Fateor tñ,ꝙ hoc caſu non ualeat pœnæ ſtipulatio: pax tamẽ remanet firma:quia in ſeparabilibus utile non uiciatur per inutile, ut in regula, utile, de reg.iu.lib 6.cum gl.ſua. & c.dilectus, primò de præben.ubi caſus. Et hac conſideratione indubitanter dicendum eſt,iuramentum ualuiſſe per pupillum,doli capacem præſtitum per dictam.l.fi. ff.de lib.ca.& dictum c.ex literis. Et hæc opinio commu-
3 nior uidetur,†ut de iure communi non requiratur iudicis decretum in pace per pupillum fienda, ex quo nõ eſt damnoſa pupillo, ut no.in locis præall. & ſentit Io.An. in addi.Spec.in §.j.in tit.de homici.in fin.& Iac.de Are. & Bal.in l.j.C.de in integ.reſti.mino.& in d.l.pactum curatoris, & apud me hoc eſt indubitatum, arg.in l.pater, ff.de leg.iij.cum ſimilibus. ¶Concludo ergo ex omnibus pmiſſis,dictam pacẽ ualere,& tenere,& minimè corruere ex decreti defectu. Et hæc ſufficiãt. NIC. ABB.

CONSILIVM CIX.

1 *Res poteſt uendicari ab eo, qui miſſus eſt in poſſesſionem cauſa cuſtodiæ.*
2 *Miſſus in poſſeſsionem ex primo decreto, an poſsit rei uendicatione conueniri.*
3 *Dolus non poteſt uerè probari,cum conſiſtat in animo:*
4 *Depoſui apud te ſacculum conſignatum, & tu non reſtituis, uel reſtituis apertum, propter dolum tuum præſumptum in non reſtituendo, uel aperiendo ſtabitur iuramento meo ſuper rebus, quæ ibi ducebantur eſſe.*

IN Chriſti nomine amẽ.Circa factum ſupra narratũ, & conſultũ ſiunt tria de nouo ſatis bona motiua contra partem Guil.primum, ꝙ cum Petrus conuentus non eſſet poſſeſſor, ſed ſolum cuſtos, ſeu detentor, cũ fuiſſet miſſus in poſſesſionẽ ex primo decreto in actione perſonali, quo caſu nõ poſſidet,ut l.is cui,ff.ut in poſſesſionem lega.& l.ſi finita.§.ſi quis autem poſſesſionem, ff.de dam.infe.no.Spe.in tit.de primo & ſecundo decreto.§ iam de effectu, uer.ſed utrũ miſſus,& ſequenti,& no.in c.contingit, de dolo & contu. ergo ꝯ eum non copetebat rei uendicatio, ut no.Inn.in c.quoniam contra,de proba.¶Secundum motiuum,ꝙ ex authoritate iudicis interponẽtis ſm decretum in uendicatione illarum rerum iſte Petrus excuſatur a dolo, licet uendiderit poſt litem ſibi motam ſuper proprietate illarum, in quarum poſſesſionẽ fuerat miſſus authoritate alterius iudicis;ergo nõ potuit aduerſario deferri iuramentũ in litem per no.in l.in actionibus, ff.de in litẽ iuran.cum ſi.ibus. ¶ Tertium motiuum,quia iurm in litem eſt deferendum poſt ſententiam, & non ante iuxta no.ꝑ Bar.in d.l.in actionibus,ff.de in litem iur. In caſu aũt ꝑdicto fuit iurm delatum ante ſñiam; ergo nunc in ea cauſa appellationis eſt pronuntiandum,bene appellatũ,& male iudicatum.Et quãquàm hæc motiua exquiſita uideantur; ſi tamen omnia in hoc negotio geſta ponderẽtur, ac iura in hac materia loquentia, minimè caſui noſtro obſtant.Et primò ad primum dico,ꝙ tex.in l.officium, in fi. ff.de rei uen.apertè probat contrariũ.dicit.n.limitando, uel corrigendo dictũ Pegaſij præcedens,ꝙ ab oĩbus, qui detinent,& habent reſtituendi facultatem,poteſt res uendicari,& ipſe Bar.iuris ciuilis illuminator hoc apertiſſimè uoluit, ẽt in caſu noſtro, ita intelligendo illã.l.quod patet ex ſuo ſummario,ſummat.n.per hæc uerba, ꝙ hæc ſcilicet rei uendicatio detur ꝯ eum,qui poſſidet, uel poſſeſſionem cauſa cuſtodię, uel aliter detinet.Hęc ſunt formaliter uerba Bar.hoc idem uoluit apertè Hoſt.in c.cõtingit, de dolo & contuma.in fi.& cũ eo trãſit Io.An.re-
1 citando dicens†ꝙ ab eo qui eſt miſſus in poſſesſionem cã cuſtodiæ,põt res uendicari. Fateor tñ, ꝙ Inn.in caſu nřo aliud ſenſiſſe uidetur in d.c.qm contra. Sed profectò, ſi bene ponderetur, aliud non ſenſit. Nam in terminis nřis Inn.tetigit qõnem iſtam in §.ꝙ ſi ſuper,in uerbo, poſſeſ-
2 ſionem,ubi tacitè quærit, †An miſſus in poſſesſionem ex primo decreto poſſit rei uendicatione conueniri, & refert contrarias opſniones.Nam quidam tenuerunt,quòd poſſit: quia facultatem reſtituendi habet per l.officiũ,ff. de

de rei uend.præall. ſed ipſe ſentit contrarium motus hac ratione: quia facultatem reſtituendi non habet, quia tñ cuſtodit, & tãquam cuſtos eſt nõnunquam detentor; & ita etiam tranſit Spec. recitando Inn.in tit.de primo & ſecũdo decreto.§.iam in effectu,uerſi. ſed nunquid miſſus, in fine: ſed diligenter eſt ponderanda ratio Inn. fuit.n.motus: quia regulariter paſſus miſſionem in actione perſonali non expellitur de poſſeſſione, etiam naturali,ſed remanet in poſſeſſione,& miſſus ſolùm habet cuſtodiam,ne ille dilapidet, & ut tędio affectus,pareat iudici, ut in d l. is cui,& no.Spec.clarius in d.§. ſed nunquid miſſus, & ſe. Sed tamen in caſu noſtro ceſſat hæc ratio: quia ille Petrus miſſus in poſſeſſionem habebat liberam detentionẽ: quia iudex ita decreuit propter abſentiam rei contumacis; meritò ceſſat dictum Inn.ut in l.cum pater.§.dulciſſimis,ff.de leg.ij. Et iõ ſoluendo,& concordando has opin. põt dici, ꝙ aut miſſus in poſſeſſionem, nõ habet liberam detentationem, ſed tñ cuſtodiam ; & tunc procedit dictũ Inn.& Spec. ceſſat.n tunc ratio.l.officium, in fi. quia iſte nõ habet facultatem rei reſtituendæ, iõ non poteſt ab eo res uendicari. Aut habet liberam detentionem, ut habebat iſte Petrus in caſu noſtro;& tunc cõueniri põt rei uẽdicatione: quia põt reſtituere, quod ipſe habet ; & idem dicendum in aliis detentatoribus,ut in depoſitariis & ſimilib. & ita concordando tenuit do.Ant.de But. ſolẽnis doctor i c.examinata,de iud. Et ſentit in d.c.qm cõtra.§. ꝙ ſi ſuper,ut lit.non conte. Fatendum eſt tñ,ꝙ ille,q detinet nomine alieno,poterit,ſi uult,euitare iudicium nominando dñm in iudicio iuxta beneficium.l.ij. C.ubi in rem actio. & d.§.ꝙ ſi ſuper rebus. ¶Ex his clariſſimè infertur ad deciſionem ſecũdi motiui,cùm.n.dictus Petrus poſsit conueniri,ſequitur ꝙ non debebat, pendente lite, alienare illas res;quod cum fecerit,præſumitur in dolo, & hæc præſumptio doli probatur iure:quia,ex quo mercatus eſt contra legem, præſumitur in dolo, ut in l.quẽadmodum,C.de agri.& cenſi.lib.11.& in regula,qui ꝯ iura,de reg.iu.lib.6. no.Bar.in l.ſed & ſi §.ſcire, ff.de peti. hære.nec excuſat eum authoritas iudicis: quia iudicẽ circũuenit ꝓ obreptionem malicioſè ſubticendo litem ſuꝑ illis rebus pendere ; meritò præſumitur in dolo,arg.in c. cum dilecta, & quod ibi no. & c.ſuper literis, de reſcr. & l.ſi quis obrepſerit,ff de falſis, & quod ibi no.Bar.in l.iu-
3 ſtè poſſidet,ff.de acq.poſſ. † dolus aũt non põt uere probari, cum conſiſtat in animo : ſed ꝓbatur ex coniecturis, ut in l.dolum,C de dolo, & in c.ij.de renũ.lib.6. Coniecturæ aũt,hic ſunt ſufficientes,& à iure approbatæ: tũ qa uend'dit ꝯ legem:tũ quia obrepſit iudici: tũ quia in principio litis negauit illa bona detinere; & tñ poſteà, authoritate iudicis circũuenta,illa uendidit; ad hoc.l.pen.ff.de rei uen. & in aut. item poſſeſſor,C.qui potio.in pig.hab. Ad tertium & ult.reſpondeo,ꝙ iuramentũ in litem qñq; defertur propter contumaciam in nõ parendo iudici ; & tunc defertur poſt ſentẽtiam iuxta.l.qui reſtituere, ff.de rei uen. Qñq; defertur in locum probationis:quia ꝑpter dolum aduerſarij redditur probatio difficilis;& tunc cùm ſuccedat iuramentum loco probõnis, defertur ante ſententiam,& poſteà ſequitur condẽnatio,ut probatur in c. fi.ꝙ met.cau.ubi tex.apertus ; & ideò dixit ibi Inn. & ſe-
4 quitur Bart. in d.l.in actionibus, † ꝙ ſi depoſui apud te ſacculum ſignatum,& tu non reſtituis: uel reſtituis apertum, ꝙ propter dolum tuum præſumptum in non reſtituendo, uel aperiendo ſtabitur iuramento meo ſuper rebus,quæ ibi dicebantur eſſe. Ita in propoſito propter doloſam alienationem iſtius fuit Guidoni reddita probatio dominij illarum rerum difficilis ; meritò potuit ſibi deferri iuramentum in litem,ut in l.iij.ff.ad exhib.& poſteà ſequitur condẽnatio,ut d.c.fi.qđ me.cã. NIC. ABB.

CONSILIVM CX.

1 *Verba, uidetur, &, placebit, ſapiunt arbitrium boni uiri.*
2 *Teſtator ſi dixerit, extremam uoluntatem meam tuæ diſpoſitioni committo, uidetur decedere teſtatus ad pias cauſas.*
3 *Epiſcopus non recipit quartam à locis exemptis.*
4 *Diſpoſitum ab executore, ſeu fideicommiſſario uidetur diſpoſitum à teſtatore.*

IN cauſa hoſpitalis S. Catharinæ de Tuderto quo ad ualiditatem donationis ſibi factæ per Iacobum Abramutij de bonis quõdam Iacobi Maſſanutij quatuor ſunt, Chriſti nomine inuocato, examinanda. ¶Primum, an dictus Iac. Abramutij potuerit bona illius Iac.Maſſanutij teſtatoris tanquam ſibi delata retinere : an uerò teneatur illa diſtribuere ꝓ aĩa teſtatoris. ¶Secundum,præſuppoſito ꝙ illa diſpẽſare eſſet obligatus, an potuerit ſolus de illis bonis diſponere, cum in teſtõ fuerint tres deputati,quorum duo uita functi ſunt ante illorum bonorum diſpenſationem.¶Tertiũ, poſito ꝙ ſolus potuerit, utrum ualuerit illa bona dare dicto hoſpitali poſt annum à tempore,quo debebat dicta diſtributio fieri. ¶Quartum, ſi tenetur, ꝙ lapſus anni nõ fuerit impedimento,an ſaltem ꝑ litigium, ſeu ꝓceſſum domini epi Tuder. dictæ donationis ualiditas impediat. Quo ad primum breuiter dico, ꝙ illa bona non fuerunt purè delata d.Iacobo,& aliis collegis, de quibus in teſtamento, ſed fuerunt electi,& deputati per teſtatorem tãquam uſes fideicõmiſſarij ad diſpenſandum illa bona ad pias cauſas. Hoc clarè probant uerba teſtatoris,quę talia fuerunt, uidelicet, Reſiduum aũt hæreditatis, & bonorũ meorum, dicta condõne adueniente, remiſi, & reliqui in conſcientia dominę Lucretiæ,& do.Perinæ,& Iac. Abramutij, qui de dicto reſiduo diſponant, & faciãt quicquid eis uidebitur,& placebit;faciẽs eos in prædictis ſuos uſes fideicõmiſſarios, &c. Primò.n.ponderanda ſunt illa uerba: Reliquit in conſcientia &c. Non.n.reliquit eis bona ſimpliciter, ſed in conſcientia, quaſi aggrauãdo illorum conſcientiam; ad hoc quod no.in c.ſtatutum.§.aſſeſſorẽ, iuncta gl.de reſcr.lib.6. iuncto eo,quod no gl.in cle.j.de iure patr.in uerbo,oneramus. Secundò faciunt illa uerba: Diſponant,& faciant,ut eis uidebitur,& placebit. Nã
1 illa † uerba, uidebitur,&,placebit,ſapiunt arbitrium boni uiri, ut in l.fideicõmiſſa.§.quãquam,ff.de leg.iij. & in l.Thais.§.ſororem,ff.de fideicõ.lib. no.gl.in c.ij.de corpo.uit.in uerbo, uiſum. no.Bar.in extraua.ad reprimendum.l.alio,ff.de ali.& cib.leg. Præterea q̃d opus eſt alia interpretatione, cùm poſteà teſtator in fine uerborũ expreſsè dixerit, ꝙ illos faciebat ſuos uſes fideicommiſſarios. cõmiſit ergo fidei illorum,ut illa bona diſtribuerẽt arbitrio boni uiri ; & in dubio debet intelligi, ſ.ad pias cauſas ; quia bonus uir ſic debet arbitrari, niſi per rõnes legitimas oſtenderet contrarium. Et pro hoc intellectu uidetur tex.ſm eõem lectu.in c.cum tibi,de teſta.ubi de-
2 ciditur, † ꝙ ſi quis dixerit extremam uoluntatem meam tuæ diſpoſitioni cõmitto, uidetur decedere teſtatus ad pias cauſas; fortius ergo hoc dicendum in caſu noſtro, in quo teſtator uſus eſt uerbis clarioribus. hoc etiã uoluit Bar.& Bal.in l.j C.de ſacroſ.eccl. ubi Bar.plus dixit, uidelicet, ꝙ ſi quid relinquitur arbitrio alterius ſimpl'r, nec dicatur ad quid, ꝙ in dubio intelligitur ad pias cauſas per dictum c.cùm tibi:ſecus ſm eum,ſi diceret ad uo-

luntatem talis,nec exprimeret ad pias cauſas: quia tunc per illud uerbum, ad uolũtatem, uidetur relinquere in libera uoluntate illius,ut in d.§.quãquam. Et hoc eſt indubitanter tenendum. Quare circa primum concludo,dictum Iacobum in effectu fuiſſe deputatum tanquam miniſtrum & diſpenſatorem illorum bonorum ad pias cauſas. ¶Ad ſecundum dubium, an potuerit ſolus illa bona diſpenſare, ſeu dare hoſpitali; & credo ꝙ ſic: quia cũ iſti fuerint,ut dixi,in effectu executores, & miniſtri dicti teſtamenti,aliis collegis mortuis,& ſic non ualentibus adimplere uolũtatem defuncti,potuit ſolus exequi per c.ij. §.j.de teſta.lib.6. uidetur de mente Bar.in l.j.§.ſi plures, ff.de exercito. in uer. ut igitur liqueat materiam, in fi. facit,quod ponit Fed.de Sen.in ſuis conſiliis conſi.65. inducitur.n.illud ſpeciale, ne uoluntas defuncti impediat, ut ibi dicit. Et hoc de ſecundo dubio. ¶Quo ad tertium. An potuerit dictus Iac.dicta bona dare hoſpitali poſt an num à tẽpore exiſtentis condõnis appoſitæ in teſtõ, Videtur primò ꝙ non:quia licet à iure detur annus ad exequẽdam uoluntatem defuncti à tẽpore monitionis fiendæ ꝑ ſuperiorem, ut in c.nos quidem, de teſta. & in auth.hoc amplius,C de fideic.lib.Tñ conſtitutio epi diœceſani monet,& ſtatuit annum à die diſtributionis fiendæ.certũ eſt epm potuiſſe hoc facere:quia põt adiuuare canonem,imponendo pœnam, & grauando factum, ut no.gl.in cle.ne Romani,de elec.per Io.An.in c.fi.de offi.arch. uidet̃ tex. in c.ij.de conſti.lib.6. & in terminis noſtris ſentit Fed.de Sen.in ſuis cõſiliis conſi.124. ¶Sed, his non obſtan. puto de iure contrariũ dicendũ in caſu noſtro. Moueor principaliter: quia,ut prædixi, de iure cõmuni non eſt dictus Iacobus priuatus poteſtate adimplendi uoluntatem defuncti per lapſum anni, niſi lapſus fuerit poſt monitionẽ ſibi factam, ut ſuprà dixi; quod non contingit hic. Nec obſtat cõſtitutio ſynodalis. illa.n.procedit quo ad nudos executores teſtamentarios; ſed dictus Iac.nõ erat nudus
3 executor,ſed nudus miniſter: imò habebat poteſtatẽ eligendi pauperes,uel loca pia. Fuit.n.hoc relictum ſuæ cõſciẽtiæ,ut faceret,ſicut ſibi uideretur,& placeret.ſed certum eſt,ꝙ qñ quis habet electionem,non currit ilicò annus: ſed oportet,ꝙ prius conſtituatur in mora per interpellationem,ut eſt tex.no.in l.cùm quidam,ff.de leg.ij.&
4 per illũ tex.hoc expreſsè firmauit ibi Bar.in caſu noſtro, dicens per illum tex.ſe in facto reſpõdiſſe, ꝙ licet in conſtitutione epali caueatur, ꝙ executores ultimarum uoluntatum debeant exequi intra annum: aliàs executio ad epm trãsfertur: tñ, ſi teſtator reliquit mille illis pauperibus,quos talis eligeret, quãquam ille intra annum non elegerit; non tñ per hoc poteſtas fuit deuoluta ad epm; quia certum eſt, ꝙ de iure cõmuni poteſtas non deuoluitur ipſo facto per lapſum anni ad epm,ut patet ex prædictis,nec ex forma conſtitutionis:quia conſtitutio dicit, ꝙ executores debeãt exequi intra annũ. Sed iſte, de quo quæritur, non eſt executor, quod patet ex eo, quia inter eum,qui declarat,& eũ,qui habet executionem,eſt dñia. Nam iudex dicitur ille,qui declarat,& ſententiat;executor uerò dicitur ille, qui habet nudum miniſteriũ, ut in l.executorem,C.de execu.rei iud. Iſte aũt qui habet electionem,non debet dici executor: quia non habebat nudum miniſterium in ſoluẽdo,quod tranſit ad epm ex ſua conſtitutione, ſed ius eligendi cauſam piam; & in hoc nõ põt dici executor, ſed elector. hoc uoluit in effectu belliſſimè Bar.in d.l.cum quidam, & ſequitur Pet.de Anch. in d.c.nos quidem, de teſta. fortius ergo hoc dicendum in caſu noſtro, in quo dictus Iac.habebat maiorem poteſtatem, q̃ ille in exẽplo Bart.quia ille habebat eligere pauperes. iſte uerò poterat eligere quãlibet cauſam piã; ad hoc,quod no.Bar. in d.l.cùm quidã, & quod no.in d.c. cum tibi. Fuerunt.n.illa bona relicta conſcientiæ ſuæ, ut diſponeret, & faceret quicquid ſibi uideretur, & placeret &c. debuit ergo prius requiri,& interpellari per epiſcopum,ut de illis diſponeret,& eo nolente,uel differente,potuiſſet epiſcopus diſponere; quod hic minimè factũ extitit; ergo poteſtas remanſit penes dictum Iaco. lapſu anni non obſtante. Et hoc de tertio. ¶Reſtat examinare quartum dubium,an propter litigium pendens impediri debeat dicta donatio;& uidetur ꝙ ſic:quia bona illa erãt effecta litigioſa propter conuentionem epi: ſed bona litigioſa alienari non poſſunt, etiam in eccleſiam,ut in c.eccleſia,ut lit.pen.& in authen.litigioſa,C.de litig.¶Sed in contrarium ſe habet ueritas:quia inter epiſcopum, & iſtũ Iacobum non contẽdebatur de dominio illorum bonorum.Non enim dicebat epiſcopus,illorum dominiũ pertinere ad ſe,ſed de alio iure extrinſeco contẽdebatur,uidelicet de poteſtate illa bona diſpẽſandi;quo caſu nemo dicet illa bona effici litigioſa, ut legitur, & not. in dicta auth.litigioſa,& per Bart.in l.lite,C.eo.& per Inno.in c. cum M.de conſti.præſertim cum hic non interueniſſet litis conteſtatio,imò nec citatio ſuper conuentione fienda quia epiſcopus ſolùm priuauit ſine aliqua cauſæ cognitione dictum Iacobum à dicta poteſtate diſpenſandi, ſeu illum denuntiauit priuatũ,& ſibi mandauit,ut de cætero de illa ſe non impediret cui quidem præcepto non tenebatur dictus Iacobus obedire tanquàm iniuſto notoriè, & contra ius,ut in regula,ea quæ ſunt à iudice, de regu. iur.lib.6.& per Inn.in c.ad aures,de temp.ordi.& in c.inquiſitioni,de ſen.excom.& per glo.xj.q.iij.in ſumma.cum ſimilibus. Et poſſet hic addi quintũ dubium, an de dictis bonis debeat epiſcopus habere quartam; & dico quòd non: quia hoſpitale dicitur exemptum à iuriſdictione epiſcopi, † & à locis exemptis epiſcopus non recipit quartã, ut communiter tenetur per doc.in c.officij,de teſta.loqtur Fed.de Senis in conſilijs ſuis conſi.96. & Bald. in l. ſi quis ad declinandam,C.de epi.& cle.facit quod legitur, & notatur in cle.dudum,de ſepul.iuncta gloſſ. in uerbo, quarta.Nec obſtat,ſi dicatur,ꝙ non teſtator,ſed Iacobus prædictus elegit dictum hoſpitale. Hoc.n.nõ obſtat: † qa quod diſponitur ab executore, ſeu fideicõmiſſario,uidetur diſpoſitum à teſtatore tanquã à cauſa efficienti, & à fideicõmiſſario tanquam ab organo; & ſic in terminis noſtris firmat Bar.in l.vnum ex familia,ff.de leg.ij. per illũ tex.qui optimè facit, & Bal.in l.ſi quis ad declinandam, C.de epiſc.& cle facit tex.in cle.dudum,de ſepul.in §.uerum,iuncta gl.in uerbo,indirectè. Et hęc ſuffi. NI. A B.

CONSILIVM CXI.

1 *Monialis dicitur nupta non propriè, ſed fictè.* 3.
2 *Cognoſcens monialem poteſt de adulterio accuſari.*
3 *Pater quicquid offert monaſterio tempore ingreſſus filiæ, debet computari ad inſtar dotis in legitimam ipſius filiæ.*
4 *Correctio iurium non debet induci per ſimilitudinem rationis.*
5 *Princeps quando intendit, ut reſpectu deciſionis, conſtitutio extendatur ad pendentia, ſemper de eis facit mentionem.*
6 *Poßibilitas reſpectu dotis conſideratur ex tribus.*

Saluatoris Ieſu Chriſti eiuſque piiſſimæ matris prę ſidio humiliter inuocato. In cauſa Catharinæ monialis,ſeu monaſterij ex una parte petentis tria ſunt examinãda. Primũ,an dicta Catharina excludatur à ſucceſſione

ceſſiõe paterna uigore ſtatuti municipalis,dictatis,ꝙ mulier nupta,& dotata nõ ſuccedat, extãtibus maſculis, &c. ¶Sedm,ſi ex iſto capite nõ excludat,an poſſit excludi uigore alterius ſtatuti,qđ emanauit lite ſup iſta ſucceſſiõe pẽdẽte,quo ĩter cætera diſponit,ut ingreſſa monaſteriũ, nõ poſſit aliqd petere in hrditate paterna &c. extãtibus filijs maſculis,ſemper ſaluo quòd liceat ipſis parentibus relinquere,prout eis uidebitur,& placebit: cui quidem ſtatuto fuit adiecta clauſula,& hoc habeat locũ in præſentibus,præteritis,& futuris.¶Tertiũ,ſi dictæ Catharinæ non obſtat dictũ ſtatutũ,quæritur,quãta portio in dicta hæreditate ſibi debeatur.¶Circa primum uidetur dictam Ca-
1 tharinam excludi tanquàm nuptam, & dotatam † ex quo enim fuit monialis effecta,dicitur Deo nupta,ut in c.quæ Chriſto ſpecialiter nubunt 27.q.j.hinc dixit glo.notabili
2 ter in c.uirginibus,eadẽ cauſa, & q. † ꝙ cognoſcens monialẽ,põt de adulterio accuſari:quia ſponſam alterius cognouit.item dicitur dotata,quia in ingreſſu ſuo pater dedit monaſterio florenos centum,& uulgariter dicitur dari pro dote ipſius ingredientis.hinc dixit Barto.in d.l.j.§. ſi parens,ff.ſi quis à pa.fuc.manu.uiſſ.& ſequitur Bal.in l.
3 .qm nouella,C.de inof.te.dicens† quòd quicquid pater offert monaſterio tempore ingreſſus filiæ, debet computari ad inſtar dotis in legitimam ipſius filiæ: quia ſuccedit loco dotis.Sed his non obſtantibus, contrarium dico de iure procedere:quia monialis non dicitur propriè nupta ſed fictè,& ſimilitudinarie,argu.in c.j.27.q.j.imò fingitur mortua.16.q.j.c.placuit.certumque eſt, quòd diſpoſitum in caſu uero,non habet locum in caſu ficto, præſertim in ſtatuto,ut eſt tex.in l.3.§.hæc autem uerba,ff de neg.geſt. & qđ legitur & notatur in c.in noſtra,de iniu. firmat Bar. in l.omnes populi,ff.de iuſt.& iure,in repetitione, & per maximè hoc dicendum in caſu noſtro, in quo ſtatutũ corrigit ius ciuile in eo,quod excludit fœminam maritatam & dotatam à ſucceſſione paterna,extantibus maſculis,cõtra l.maximum uitium,C.de lib.præte.authen. in ſucceſſione,C.de ſuis & legi.ideò debet reſtringi, & intelligi in proprijs terminis: quinimò debet improppriari, ſi recto mõ fieri põt,ut minus,quã fieri poſſit,corrigat ius cõe,ut ĩ c.cũ dilectus,de cõſu.& in l. ij.C. de noxa. cũ ſimi. facit qđ no.idem Bar.in aut.quas actiones,C,de ſac.ſan.eccle.
4 ubi noluit † ꝙ per ſimilitudinem rõnis non debet induci iuriũ correctio;& idem uoluit gl.in c.indemnitatibus, de elec.lib.vj.in uerbo confirmetur.Nec eſt omnimodò eadẽ ratio in utroque caſu;& hoc dico,ut ſatisfiat motiuis Bal. in d.aut.quas actiones.¶Cõcludo hic breuiter,dictam catharinam non excludendam à ſucceſſione paterna ex capite illius ſtatuti,cùm non ſit propriè nupta,& maritata:ſtatutum uerò loquitur per iſtas duas qualitates, ad hoc ut fœminæ excludantur per maſculum;quibus deficientibus, ceſſat ſtatutum,arg in c.fi.de reſti.ſpo.& l.præcipimus, & quod ibi nota.C.de appel.& hæc de primo dubio.¶Venio nunc ad ſm,an excludatur prætextu alterius ſtatuti;& ,pfectò in caſu noſtro ſtatutum nihil ualet, quia non potuit præiudicare mulieribus, quæ iam intrauerant monaſterium tempore ſtatuti,ut erat iſta Catharina,quæ non ſolum intrauerat,ſed etiam adiuerat hæreditatem paternã, ut uoluit Bar.in l.fi.C.de pac.& Bal.in l.deo nobis, C. de epi.& cle.imò reſpectu earum, quæ poſteà ingreſſæ fuerũt poteſt dubitari,an ualuerit ſtatutum,ut no.in iuribus præ al.dixi in c.quod clericis, de fo. comp. in additione:& facit ad prædicta quod no Ioan.An.in regula,ſine culpa,de reg.iu.lib.6.in Mercu.ubi generaliter uult, ſtatutum non extendi ad perſonas eccleſiaſticas,ſi uinculũ ineſt poſt clericatum,ſeu religionem,ut in c.cum M.Ferra. & c. eccleſia,de conſti.& in c.bene quidem.96.diſt. cum ſimilibus. Fruſtra ergò quæritur,an excludatur per dictum ſtatutũ. Sed præſuppoſita ſine ueritatis præiudicio ualiditate ſtatuti,nunquid obſtet,dictæ Catharinæ,uel impediat iudicem ius reddere metu pœnæ ibi præfixæ?Et primò uĩꝗ ſic per illam clauſulam ſtatuto adiectam,uidelicet: Et hoc habeat locum in præſentibus,præteritis & futuris &c.Pẽdentia.n.includuntur ſub aliquo illorum triũ præſentiũ, præteritorũ,aut futurorũ:ſtatutum uerò extenditur ad pterita,cũ de eis expreſsè cauetur,ut in l.leges & conſtitutiones,C.de legi.& in c.fi.de conſt.Præterea ſtatutũ dicit ꝙ non poſſit aliquid petere.ſed ſtando in iudicio, ſemper petit,& perſiſtit in petitione ſua,ut in c.ſi diligenti,de ſo. compe.ergo &c.Sed contrarium puto ego uerũ,ſaltem in caſu noſtro.Primo,quia pendentia iam in iudicio habent naturam ſeparatam à præteritis,& præſentibus nondum in iudicium deductis:quia imperator expreſſe uoluit, ꝙ pendentia nõ deberẽt decidi ſm leges ſuperuenientes ſed ſm leges anteriores,ut eſt tex.in auth.in medio litis non fier.ſac.for.licet ſecus uideatur quo ad ordinaria iudicij reſpectu actuum futurorum iuxta no.per glo.in c. licet canon, de elect.lib.6.& in cle.diſpendioſam, de iudi. hinc
eſt † ꝙ ubi princeps intendit,ut reſpectu deciſionis conſtitutio extendatur ad pendentia, ſemper de eis facit mentionem,ut patet in d.cle.diſpendioſam, in fi. de iud. & in cle.j in fi.de ſequeſtr.poſ.& fruc.& de re iudi.cle.j.de ſen. excom.c.1 .cum ſimi. Hanc opinionem expreſsè firmauit Bar..n l.omnes populi,ff.de iuſti.& iure,in repetitione,in uer.ſecũdo quæritur,utrum poſtquam ſtatutũ;ubi firmat, quòd licet illa clauſula apponatur in ſtatuto,& extendatur ad præterita,&c.ꝙ nunquàm extenditur ad pendentia id eſt in iudicium deducta per tex:dictæ auth.ut cũ. de ap pel.cog.& allegat ẽt glo.ibi poſitam, & præſertim dicit hoc ,pcedere in ſtatutis,& reformationibus ciuitatũ,quas canes curiarum,& deuoratores omnium communium fieri faciunt pro libito uolũtatis. Et hanc opinionem etiam ſequitur do.Anto.de Bu.in c.fi.de conſtitu.in fi. quinimo plus uoluit belliſſimè Bar.in l.ſancimus,C.de ſac.ſan.eccle.in fi.dicit enim, quòd ſtatutum ciuitatis nullo modo extenditur ad pendentia, etiam ſi de eis caueretur in ſtatuto:quia imperator expreſsè inhibet in d.auth. licet ſecus ſit in ſtatuto imperatoris,quando expreſsè hoc diſponit.Præterea hæc opinio eſt omnino amplectenda,ſaltem in caſu noſtro,cùm ſtatutum illud ſit ualde odioſum, & ꝯ religionẽ,& omnia iura mundi;ergo reſtringendũ,quantum fieri poteſt ut minus præiudicet iuri cõi ut in d.c.cum dilectus,& in d.l.ij.de noxa.& ſic non debet cõcernere pẽdentia,ex quo de illis expreſſam non facit mentionem,ut in regula,odia reſtringi,de regu.iu.lib.6.Item ex alio capite dictũ ſtatutum non debet ad negotiũ iſtud extendi: quia in ſtatuto dr,ꝙ ingreſſa monaſterium, non poſſit aliquid petere in ſucceſſione paterna &c.ſed dicta Catharina iam petierat tempore edicti ſtatuti, cum expoſuerat querimoniam;& quod plus eſt, fuerat lis conteſtata,ut in l.ſi decem cũ petiero,ff.de uerb.obl.& in l.non amplius,ff. rem ra.habe.& quod ibi not.Bar.cũ ergo illud ſtatutũ loquatur per uerba de præſenti, uidelicet quod non poſſit petere,& ſit contra ius,& iuris alterius præiudicatiuum, non debet extendi ad ea, quæ iam tuncpetierat,arg.in l. cum lex,& quod ibi not.ff.de legi.& in l leges & conſtitutiones,C.eodem titu.¶Item & ex alio,& tertio capite ſtatutũ non debet extendi ad dictã Catharinam:quia ſtatutum illud loquitur qñ parentes dant filiabus tempore ingreſſus,quod eis poſsibile etiam eſt, ut patet in proœ.illius ſtatuti.debet enim in intellectu ſtatuti cõſiderari ratio,

tio,quæ ponitur ipſius prooemio, ut in l.fi.ff.de hære.in-
6 ſti.no.Bar.in l.liberorũ,ff.de uerb.ſig.† Poſſibilitas autẽ reſpectu dotis conſideratur ex tribus,uidelicet ex dignitate, ſeu perſonarũ conditione, ex facultatibus, & numero liberorum, ut eſt tex.in l.ſi filiæ,ff.de leg.ij.facit.l.cũ poſt.§.ſi gener,ff.de iure dot.ſed cum pater dictæ Catherinæ eſſet ditiſſimus in ſubſtantia,& nõ haberet niſi quatuor liberos, quorũ tres erant fœminæ; non uidetur dediſſe.d.Catha.quod ſibi poſſibile erat dando 100 florenos dũtaxat;meritò dictum ſtatutum non debet extendi, ẽt ex hoc capite ad dictam Catharinã,cum in ea ceſſaret ratio ſtatuti. Et præſertim prædicta procedunt, habito reſpectu,ꝙ dicta Catharina iã adiuerat hrditatẽ, ſaltem aĩo, petendi in iudicio partem ſibi debitã tempore, quo emanauit dictum ſtatutum;unde non eſt uerõſimile,ꝙ ſtatutum noluerit priuare dictam Catherinã, ſeu monaſteriũ iure iam quæſito, & incorporato monaſterio, cũ per aditionẽ hrditatis ſit dñium iam quæſitum hæredi maximè ſuo, ut in l.cũ hæredes,ff.de acqui.poſſ. & in l.in ſuis, ff.de lib.& poſth.cũ ſimilibus, cũ princeps non poſſit hoc facere, ut no.Inn.in c.quæ in eccleſiarũ, de conſti.& Bar. in l.fi.C.ſi ꝯ ius uel uti.pub. & Cy in l.præſcriptione,C. de præci.impe.offe. ſtatutum aũt debet ſemper in dubio reſtringi,ut non extendatur ad caſum impoſſibilẽm, ut ĩ c.à nobis, de ſen.exc. & in c.ij.de conſti.lib.6. facit quod no.Io.An.in c.fi.de immu.eccl.lib.6.& Bar.in l.filiusfa.§. diui,ff.de leg.j.ubi concludit, ꝙ ſtatutũ,quo cauetur, ut quis non audeat uendere, ſeu donare rem immobilẽ non ſubiecto iuriſdictioni, ſtatutũ non extenditur ad eccleſias: quia eſſet ꝯ libertatẽ eccleſiaſticam,cũ ex priuilegio principis quis poſſit libere donare, & uendere eccleſiis, & his ſine traditione acquiritur dñium,ut illud,& l.fi.C. de ſacroſ.eccl. & ſic non debet ſtatutum pèr uerba generalia extendi ad caſum illicitũ; facit optimè.c.j.de iureiu.lib.6. ita dicimus in propoſito,ꝙ cum in dicto ſtatuto nõ fiat mẽtio de his, qui iam tpe ſtatuti hęreditatem adiuerant,non debet ad illas ẽt de facto extendi. nec obſtat illa clauſula,ut habeant locum in præteritis &c. quia põt intelligi de his,qui iam intrauerãt:non tñ deceſſerant parentes,& ſic nullum ius de præſenti habebant in bonis, ut in l.ij.§.ſi impuberem,ff.de colla.bono.no.Bar.in auẽ.ingreſſi,C.de ſacroſ.eccl.cum ſimilibus. reſtringitur.n.tãtum,quantum fieri poteſt,ut in d.c.cum dilectus, cũ ſimili. Et hæc eſt optima conſideratio. ¶ Ex his oĩbus concludo ad ſecundum,ꝙ uerba dicti ſtatuti dictam Catharinã non cõprehendunt;& per conſequens poſſunt rectores, & alij iudices ciuitatis Senarum impunè in hoc caſu iuriſdictionem exercere,& ius reddere dictæ Catherinæ, ſeu monaſterio ex ſua perſona petenti, quod admitti debet ad petendum,ẽt mortua dicta Catharina, cũ oĩa iura trãſiuerant in monaſterium iuxta no.per Inn.& alios in c.in præſentia, de proba.& Bar.in l.j.ff.de uul.& pup.& gl.19. q.ult.c.ſi qua mulier. ¶ Venio nunc ad tertium, & ultimum, quanta,ſ.portio debeatur monaſterio ex perſona dictæ Catherinæ. Et breuiter non inſtando, dico, ꝙ aut pater non facit teſtamentum;& debet habere tãtam,quãtam quilibet ex filiis maſculis uel fœminis. non.n.diminuiẽ in aliquo ius ſuũ per ingreſſum monaſterij ut in l. Deo nobis, C.de epiſ.& cle. & ĩ auẽ.ingreſſi, & qđ ibi no. C.de ſacroſ.eccl.& in d.c.in pręſentia,cũ ibi no.nec de iure cõi eſt hodie differentia inter maſculum & fœminam: ſed ſuccedũt oẽs æqualr, ut in auẽ.de hęre.quę ab inteſt. defe.§.j.Nec uirtute ſtatutorum põt excludi per ea, q.ſ. dixi in 1.& 2 q.& ſic debet habere tertiam partem totius hæreditatis, cũ eſſent quatuor filij tpe mortis paternæ, & ſic aliæ fœminæ maritatę excludunẽ à ſtatuto,extantibus maſculis,& ipſarũ portio non accreſcit moniali, ſed maſculo,cuius contemplatione excludunẽ per ea,quę nõ. Bar.in l.ij.§.& ſi fortè,ff.ad Tertu.& Io.An.in addi.Spec. in ti.de ſucceſ.ab inte.ſuper rub.in 2.col. Si uerò pater fecit teſtm̃ de iure ualidum, ad cuius ualiditatẽ inter cętera requiritur, ut dicta Catharina tanquam filia fuerit ſaltẽ in aliquo hæres inſtituta,ut in auẽ.ut cũ de appella. cog.§.aliud quoq; capitulum. no.Bar.ĩ auẽ.nouisſima,C. de inoffi.teſt.& in l.j.§.ſi parens,ff.ſi quis à paren.fue.manumiſ.tunc agit ad ſupplementũ legitimę, ẽt ſi fuerit in modico inſtituta,ut in l.oĩmodo,& in l.ſcimus,C.de inof. teſt. Legitima uerò eſt reſpectu illorũ quatuor filiorum tertia pars totius hæreditatis,ut in d.auẽ.nouiſſima,& ꝑ conſequens debeẽ dictæ Catherinæ. ſeu monaſterio pro illa quarta parte tertiæ partis hæreditatis.nã de reliquis potuit teſtator ad libitũ diſponere, ut in d.auẽ.ut cũ de appel.cog.§.aliud quoq; capitulum, & in d.authen.nouiſſima; & per hæc patet clara omnium dubiorũ deciſio, ad ſanctæ trinitatis laudem. NIC. ABB.

CONSILIVM CXII.

1 *Sententia lata alias ſolẽniter,an poſſit ex eo impugnari:quia nũtius, qui pro ea ferenda ad iudicis mandatum partem citauit, relationem citationis fecit non ad banchum iudicis,nec iudice præſente, ſed ſoli notario exiſtenti extra locum, ubi ius redditur; notarius tamen conſcripſit citationem in actis antequam ſententia feretur.3.Et an poſſit impugnari ex eo,quòd iudex eam tulit ex officio,& non ad partis petitionem. 4.*
2 *Actus citandi eſt executio interlocutoriæ iudicis de citando.*

IN Dei nomine amen. Illud de iure quæritur,†an ſententia lata alias ſolenniter poſſit ex eo impugnari: quia nuntius,qui pro ea ferenda ad iudicis mandatum partem citauit,relationem citationis fecit non ad bãchũ iudicis, nec iudice præſente,ſed ſoli notario exiſtẽti extra locũ, ubi ius reditur:notarius tñ ſcripſit citationẽ in actis ante,q̃ ſñia ferretur.Breuiter dico,ꝙ ex hoc ſolo capite impugnari non poteſt :quia cum iſte actus nõ ſit iudiciarius,nõ requirit calorẽ iudicij;unde põt relatio fieri ſoli notario,ẽt extra locũ iudicij; pro hoc allego tex. cũ gl.notabili in l.uoluit,ff.de interro.act.ubi patet,ꝙ in his, quæ non requirunt cãæ cognitionem, locus iudicij nõ eſt de ſubſtãtia,ſed iudice itinerante, uel in domo ſua exiſtente,publicari poſſunt,ut plenè no.ꝑ Cy.in l.j.C.de cõfeſſ.in 3.q.ad idẽ, quod legiẽ & notaẽ in l.à procedente,C.de dila. & in c.2.de dila.Relatio aũt nũtij nõ requirit ſummariã cognitionem,nec eſt actus iudicialis. habet enim citatio tres partes,uidelicet interlocutoriã iudicis de citãdo, actum nũtij citãtis,& ipſius relationẽ. Primus actus eſt iudicialis,& iuriſdictionalis; iõ non põt fieri extra territoriũ,ut ĩ cle.paſtoralis,de re iud.& quod ibi no. Sed ſecũdus & tertius nõ ſunt iuriſdictionales,iõ poſſunt fieri extra territoriũ,ut l oĩs.§.uerum ſi apparitor, C.de epiſ.& cle.& no.in c.fi.de fo.tõp.& Io.mo.in c.Romana.§. contrahentes,de fo.comp.probatur ẽt ex eo, quia nũtius nõ habet iuriſdictionẽ,ſed ſimpliciter exequitur factũ iu-
2 dicis.†Vnde actus citandi eſt executio interlocutoriæ iudicis de citando.Relatio uerò eſt notificatio executionis iã factæ;meritò cũ iſti actus nõ exigant cognitionẽ,nõ requirunt locum iudicij,ut in d.l.uoluit. Nec etiam exigit iudicis præſentiam: quia relatio fit, ut appareat de citatione facta. ſatis ergo eſt, quòd fiat notario cauſæ, & per

per eum ſcribatur in actis; pro hoc.c.qm̄ contra,de ꝓba. ubi patet,ꝙ ad officium notarij pertinet ſcribere citationes; & hanc partem expreſsè firmat Bar.in l.ſi finita.§.Iulianus,ff.de dam.infec.in uer.iuxta prædicta quæro. ubi
3 concludit ſufficere, † ꝙ relatio nūtij fiat notario. nec requiritur neceſſariò, ꝙ fiat iudici, dūmodò poſteà iudici innoteſcat; nec eſt neceſſe ſecundum,ꝙ fiat iudice ſedēte ꝓ tribunali. adducit ad hoc bonum tex. in l.eos.§.ſuper his,C.de app.ubi probatur,maximè iūcta gl.ꝙ inſtra cauſę poſſunt notario ꝓduci; nec ibi requiritur,ꝙ in iudicio fiat ꝓductio. vnde ꝑ illā l.eos.§.ſuꝑ his, iuncta.l.uoluit, ꝟ all.ꝓbatur deciſio huius qōnis. ſatis.n.eſt, ꝙ notarius informatus de citatione ipſam redegerit ī actis ante ſententiam. Et hanc opin.aliàs firmaui in d.c,qm̄ contra, in
4 lectura. ¶† Eſt & aliud dubium,nunquid ſententia poſsit ex alio capite impugnari, uidelicet ꝙ iudex eam tulit ex officio,& non ad partis petitionem. Videtur primò ꝙ ſic: quia regulr nunquam iudex debet procedere ex officio ad utilitatem priuatam, ut no.Inn.in c.ad noſtram.ij.de iureiu. & uidetur tex.& ibi per Bar.in l.iiij.§.hoc aūt iudicium,ff.de dam.inf. & clarius ꝑ eundem in l.ad peremptorium, in prin.ff.de iud. & ibi uř probari, ꝙ non ualet citatio,niſi fiat ad partis petitionem. ¶His tn̄ non obſtā. contrarium puto in caſu noſtro.cum.n.hic inſtaret tēpus perēptionis inſtantiæ, potuit & debuit iudex occurrere, & ex officio ſuo citare ad ſn̄iam audiendam,arg.in l.ꝓpperandum,C.de iud. & expreſsè hoc dictum firmauit Bart. in l.Seius & Augerius,ff.ad l.Falc. poteſt.n.iudex ſemper ſupplere,ne euaneſcat fruſtra iudicialis inſtantia; ad hoc c.cauſam,quę iudici, & qđ no.gl.in c.j.de elec.lib.6. Bal. in l.j.C.ut quę deſunt aduo. Præterea,ut eleganter dicit idem Bal.in d.l.j.pro actore ualet ſn̄ia,licet non reperiatur ſpecificè lata ad petitionem partium:qa actor à principio petit reum condēnari. vnde non pōt dici, ꝙ fuerit lata ſine partis petitione. In caſu autem noſtro ſn̄ia fuit lata ꝓ actore; merito ex duplici capite dicta ſn̄ia indubiè ſuſtinetur,præſertim cum iudex ex forma ſtatuti incurrat pœnam,niſi ſententiet intra tempus inſtātiæ. ¶Ad contraria ſuprà formata reſpondetur,ꝙ procedunt regulariter: ſecus aūt in caſu noſtro ratione prædicta, & aliis caſibus ſpālibus, de quibus plenè per Bar.in d.§.hoc aūt iudicium,& Bal.in d.l.canoniſtas in c.bonæ,el j.de poſtu. præla. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM. CXIII.

1 *Crimen uſurarum eſt grauiſsimum, & rapinæ ſimile.*
2 *Debitor repetens poſſeſsionem alteri pignoratam, non obtinet condemnationem ſuper fructibus, niſi probet quantitatē perceptam per creditorem.*
3 *Indicia habent æqualem uim cum inſtrumentis.*
4 *Remiſsio uſurarum non ualet,niſi creditor offerat pecuniam debitori,uel ſaltem habeat eam paratam reſtitutioni.*
5 *Spontanea remiſsio non debet præſumi, cum debitor eſt pauper, & creditor diues, & maximè cum pecunia eſt non modica.*
6 *Tranſactio ubicunque eſt calumnioſa ex parte actoris, non tenet ipſo iure, & competit repetitio.*

IEſu Chriſti ſuffragio inuocato, Tria ſunt principaliter in cauſa mota ꝑ Thomaſium,& Antonium quondam Philippi domini comitis de Scortibus contra & aduerſus hæredes Nannis domini Angeli de Scortibus ad ipſius cauſæ plenariam deciſionem examinanda. ¶Primò an contractus initi inter dictos Philippum & Nānem, dum agerent in humanis, debeant præſumi fœneratitij, ſeu uſurarij, tali præſumptione,quæ faciat ad ſententiam ferendam ꝯ heredes ipſius Nānis. ¶Secundò præſuppoſito, ꝙ ſint fœneratitij cenſendi, an dicti Thomaſius & Anto.actores debeant excludi uirtute cōpromiſſi, & laudi inde ſecuti tā ſuper illis contractibus, q̄ ſuper aliis bonis uirtute dicti delicti conceſsis ex primo,& ſecundo decreto,dicto Nāni,de quibus nunc etiam quæſtio uertitur. ¶Tertiò præſuppoſito,ꝙ excludendi non ſint, quales debeant eſſe partes iudicis cauſæ in pronuntiando ſuper dicta cauſa. Viſis prius actis, & actitatis in dicta cā, uidetur primum iuxta ordinem prælibatum,attingendo dubium, ꝙ dicti ꝯctus, quorum duo ſunt in forma mutui: tertius uerò in forma emptionis,& uenditionis grani concepti,minimè ſint fœneratitij cenſendi. Nam ſi teſtes, ſeu eorum depoſitiones diligenter ponderentur,non reperitur probatum aliquid fraudis cōtra illos contractus: quinimò nihil penitus deponunt ſuper fraude,aut ſimulatione,ſeu fœnore dictorū contractuum; ergo actoribus ſilentium imponendum eſt tanquā intentionem ſuam minimè ꝓbantibus, ut in c.in præſentia, de ꝓba.& in l.j. & l.actor, qđ aſſeuerat,C.eo: quinimò,ubi probōnes eſſent obſcuræ, ſententiandum eſſet ꝯ actores,ut in c.ex literis, de proba. & in regula, cū ſunt partium iura, de reg.iu.lib.6. & præſertim uidetur
1 hoc dicendum in crimine uſurarum. † cum.n.fit grauiſsimum crimē, & rapinæ ſimile. 14.q.4.c.qui uſuram, debet in dubio fieri interpretatio, ut euitetur crimen, ut in c. eſtote miſericordes,de reg.iu.lib.6. & optimè per Bar.in l.non ſolum.§.ſed & probari, ff.de no.ope.nun. Et ꝑ hoc pōt tolli motiuum quorūdam,ſi dicatur, ꝙ imò iudicandum ſit contra illos ꝯctus,cum probatum ſit dictum Nānem fuiſſe ſolitum tpe illorum ꝯctuum, & antè, & pōſt ſimiles ꝯctus fœneratitios feciſſe. nam per hoc non concluditur,illos ꝯctus fuiſſe fœneratitios: quia ex diuerſis non debet fieri illatio.c.ij.de trāſla.præla.& in l.neq; natales,C.de prob. & in l.Papin.exuli,ff.de mino. Item qa in dubio (ut prædixi) ferenda eſt ſn̄ia pro reo, & præſumendum eſt non delictum; nec ex leui præſumptione debet quis de tam graui crimine condēnari,ut in c.literas, de præſump. facit quod no.Inno.in c.quia ueroſimile,de pſump. Præterea teſtes ſunt ſingulares, qui regulr non probant,ut in c.dilecti,de elec. & in c.tām literis, de teſti.cum ſimi. præſertim in caſu noſtro,cūm quilibet deponat de ꝯctu fœneratio cūm ipſo geſto; & ſic uidetur ſuſpectus,arg.in c.perſonis, de teſt.& quod legi. & notatur in l.de iure,ff.ad munici. Et hanc partem uř aperte tenere Cy.poſt alios in l.j.C.de proba.ubi uidetur concludere,ꝙ repetenti uſuras non ſufficit probare,reum conſueuiſſe tēpore contractus, & antè, & pōſt mutuare ſub uſuris, ad rōnem puta quatuor denariorum pro libra, & ꝙ conſueuerit inſtrumentum conficere de duplo ueræ ſortis,& ꝙ ipſe actor recepit mutuum ab illo, & ei ſatisfecit de ſorte:quia ſm̄ eum,ex quo nihil probat de uſuris,per eum ſolutis,non poteſt inde ſequi condēnatio; ad hoc.c.
2 ad noſtrā,de iureiu.ubi patet, † ꝙ debitor repetens poſſeſsionem ſuam alteri pignoratam,non obtinet condēnationem ſuper fructibus, niſi probēt quātitatem perceptā per creditorem. ita in ꝓpoſito non ſufficit probare mutuum receptum,& ſatisfactionem de ſorte, niſi probetur quantitas uſurarum ſolutarum. Idem uidetur tenere & clarius Archid.in c.ij.de uſur.lib.6. & Bal.in d.l.j.C.de proba.motus,quia ſuper diſformi non pōt ſequi condēnatio, ubi licet ſit probatum creditorem ſolitum mutuare ad quatuor ꝑ libra; tn̄ potuit eſſe, ꝙ iſti, qui nunc agit, mutuauerit ad vnum pro libra; & ſic non pōt ſequi cer-

ta condẽnatio; & præſertim hoc uidetur dicendum in caſu noſtro, in quo occurrit conſanguinitas inter Nãnem, & Philippum olim contrahentes. conſanguinitas.n.excludit præſumptionem fraudis, arg.in l.in trãſactione, C.de tranſac. & in c.literas, de præſump. vnde præſumẽdum, ꝙ dicto Philippo tanquã conſanguineo gratis mutuauerit, & ſine omni fraude ab eodem emerit frumenti quãtitatem in actis contentam. Et hoc ultimum uidetur ſenſiſſe Ang.de Peru.in quadam diſputatione ſua, quę incip. Aſtenſis miles. ¶Sed, his non obſtantibus, contrariã ſententiam in caſu noſtro de iure arbitror ueriorem, ꝙ ubicũque iudicia ſunt multum urgentia, faciunt plenam ꝓbationem, etiam in caſu criminali, ut probatur in l.ſciãt cuncti, C.de proba. canonizata 2.q.8.c.ſciant. Ad idem l.
3 indicia, C.de rei uen. ubi dicitur, † ꝙ indicia habẽt æqualem uim cum inſtrumentis, ut no.gl.in c.tertio loco, de proba. & ibi plenè per doct. & maximè hoc admittendum eſt in caſu noſtro, in quo agitur ꝯ uſurarios. Solent.n.uſurarij multum caute & occultè ſuos contractus inire, & ſimulare, ne quoquomodo poſsint de uſuraria prauitate conuinci, ut dicit tex.in cle.vnica, de uſur. propè finem. Et ideò ex facilioribus præſumptionibus cæteri conuincuntur, ut in c.cum in diœceſi, de uſur. & c.ad noſtram, de emp. & uen. c.illo uos, de pig. Item iura generalr̃ uolũt, ꝙ ex facilioribus ꝓbõibus procedatur in actibus, in q. bus non ſolent extranei adhiberi. vnde admittuntur ꝓbationes regulr̃ non concludentes; ad hoc.l.cõſenſu, C. de repudiis, & c.ueniens.ij.de teſti. & c.fi.de teſti.cogen. & quod no.gl.in c.cum dilecti, de elect. facit tex.in c.ꝓterea, de teſti.cum ſimi. In caſu autem noſtro contra dictum Nãnem concurrunt plurima indicia. Primò, quia ipſemet in articulo mortis profeſſus eſt ſe extorſiſſe per uſurariam prauitatem diuerſas pecuniarum quantitates, & ſuper illis reſtituendis ſolennem præſtitit cautionem. Item ꝓbatum eſt, ꝙ ſolitus erat indifferenter cum oĩbus fœnerari, & pecunias ſuas mutuare ſub uſuris, maximè ſimulando ꝯctus ſub forma emptionis grani, licet nunquã poſteà reciperet granum, ſed pecuniam dũtaxat, unde pſu mendum eſt de occultis ſm̃ ſuam conſuet. nam in dubiis inſpicitur conſuetudo patrisfamilias, ut in l.qui ſemiſſes, ff.de uſur. & in c.ilicò uos, de pig. & in regula ſemel malus, de reg.iu.lib.6. & in regula, inſpicimus in obſcuris, eo.ti. & lib. & in l.ſemper in ſtipl̃onibus, ff.eo.ti. ſaltem in eadem ſpecie fraudis. Nam dictus Nãnes conſueuit mutuare ſub uſuris, ac etiam ſimulare ꝯctus ſub forma emptionis grani; ergo dicti ꝯctus mutui, & emptionis grani initi cum dicto Nãne, præſumendi ſunt fœneratitij in dictis duabus ſpeciebus, in quibus uerſabatur dictus Nãnes tempore dictorum ꝯctuum. nec mirum. Nam in aĩalibus brutis inſpicitur illorum conſuetudo, inſti.de rerũ diui. §.in his autem, & ꝑ vnum actum quis pſumitur habituatus ad illud malum, ita, ꝙ ur̃ deduxiſſe illud in conſuetudinem, ut in l.iij. C.de epiſ.aud. & c.ita nos 25.q.2. & ibi per Arch. Præterea dictus Nãnes non erat mercator grani, ut probatur in actis, nec dictus Philip. ſolebat uẽdere granum, nec tñ percipiebat de ſuis poſſeſsionibus, ꝙ potuiſſet uendere 20 modios grani, ſicut inſtr̃m uidetur ſonare. ergo debet preſumi ille ꝯctus fictitius, & ſimulatus, & in fraudem uſurarum conceptus. Præterea d.Nannes fuit uerſutus, & plurimum callidus in ſuis ꝯctibus, ut ꝓbatur per teſtes, & famam loci, ergo facilius ꝯ illum eſt præſumendum, arg.eorum q̃ no.Bar.in l.fi.ff.de quæſtio. facit.c.illo uos, in fi.de pig. & 16.q.2.c.uiſis. Item expedit animæ ipſius Nãnis ita præſumere, maximè cũ ipſe mandauerit uſuras reſtitui, & in dubio debet fieri interpretatio, ut animæ ſaluti magis expediat, ut no.in c.vnico, de ſeruti. & in c.iuuenis, de ſponſa. & in cle.exiui de paradiſo, de uerb.ſign. Et ſi exigeremus plenam, & concludentem probationem contra uſurarios, rarò uel nunquã conuincerentur̃ de uſurario peccato cõtra iura ſuperius alleg. Et in hanc ſententiam inclinauit apertiſsimè Ioã. And.in facilioribus terminis in c.ex literis, de iureiur. & in d.c.quãquam, de uſur.lib.6. ubi dicit, ſufficere repetenti uſuras probare, ꝙ aliquis erat ad certam quãtitatẽ ſolitus fœnerari, & ꝙ ab illo recepit mutuum, & probare ꝙ ei ſatisfecit de ſorte. probatur.n.ex hoc præſumptiuè, ꝙ contractus mutui cum eo initus fuit fœneratitius, & ꝙ ſibi uſuras ſoluit. & dixit Ioã.And.ſic fuiſſe ſæpius iudicatum in epiſcopatu Bononienſi, & ad dictum Archid.in contrarium ſupra all. dicit, ꝙ illud in ſcholis non recipitur, & in iudiciis reprobatur. ad dictum Cy.reſpondet, ꝙ quãtitas perceptionis fructuũ non uenit ſic præſumptiuè, ſicut quantitas ratione conſuetudinis, & in deteſtationẽ ipſorum uſurariorum occultè ſua facinora explicantiũ. hanc eandem ſententiam ſequitur Ant.de But.in d.c.ex literis, & cum eo tranſiuerunt cõiter ibi alij ſcribentes canoniſtæ. illam etiam opinionem in ſua ſolẽni diſputatione, quæ incipit, Aſtenſis miles, ſecutus eſt Ange.de Peru. ſaltem eo caſu, quo occurrunt aliquæ aliæ coniecturæ, q̃ habent iudicis animum ad credulitatem inducere, & ſufficere ſecũdum iuramentum actoris. & in caſu noſtro ultra conſuetudinem dicti Nãnis probatam concurrũt multæ aliæ coniecturæ, de quibus ſupra, & præſertim illa de emptione grani ſimulata, cum plurimis facta; & arg.à cõmuniter accidentibus ualet etiam ad ſententiam ferendam, cum agitur de crimine ciuiliter, ut in d.c.j.de cler. non reſi. & ibi per Io.Cal. præterea contra hæredes dicti Nannis militat alia ſatis urgens præſumptio: quia nunquam uoluerunt producere libros dicti Nannis contra iuris diſpoſitionem, de qua in d.cle.vnica, licet per teſtes probatum ſit, dictum Nannem illos libros habuiſſe. nec eſt credendum hæredibus aſſerentibus illos libros perdidiſſe, cum aſſerant hoc ad commodum proprium, & in iacturam aliorum, ut nót.per Ioan.de Lig.in d.cle.vnica, de uſur. Item hæredes dicti Philippi in dicta cauſa actores parati ſunt producere libros dicti Philippi, in quibus inter alias rationes ſuas fecit mentionem, qualiter dicti contractus initi cum dicto Nanne erant fœneratitij, & quòd ſoluebat 25 pro centenario. iſtis autẽ libris licet in facto proprio conſcriptis, & ſi nõ ad plenum tamen fides non modica adhibenda eſt, præſertim poſt mortem dicti Philippi. non enim eſt uerofimile, ꝙ cõtra ueritatem hoc dixiſſet, præſertim cõtra conſanguineum, à quo beneficium recepiſſet; pro hoc tex.in c.literas, de præſump. & melius in l.rationes, C.de proba. ubi hoc ur̃ probari, præſertim ſm̃ vnam lectu. quam Bald. ibi ſequitur. Item filij d.Philippi parati ſunt iurare, ꝙ credũt patrem uerum ſcripſiſſe, & ꝙ ex multis cõiecturis credũt dictos contractus fuiſſe uſurarios. præſtat.n.adminiculũ iuramentum de credulitate, ubi ex ſubiecta materia non poteſt haberi uera ſcientia, ſicut contingit nunc in iſtis filiis, & hæredibus Philippi, qui nõ ſunt informati ad plenum de geſtis per eorum patrem; ad hoc quod legitur & no.in c.quoties, & c.licet ex quadam, de teſti.cũ ſimilib. Concurrunt ergo hic plurima indicia ad probationem faciendam ad plenum, præſertim contra uſurarios, ut libri iſtius debitoris, iuramentum filiorum de credulitate, cõſuetudo praua dicti Nãnis in iſtis duabus ſpeciebus fœneratitiis, fama contra dictos contractus, & contumacia hæredum dicti Nãnis in ꝓducendo libros defuncti contra

tra dictam cle.quæ quidem indicia nemo ſanæ mentis dicet non ſufficere ad plenam probationem faciendam contra uſurarium. Non obſtant allegata.ſ.in cõtrarium. & primò ad priora patet reſponſio per ſupradicta. procedunt n.quando nulla fit probatio per actorem, uel ſaltẽ non ſufficiens,ſm ſubiectam materiam;ſed in caſu noſtro ſatis ſufficiunt,ut colligit ex prædictis, & uidetur caſus in d.c.cum in diœceſi, de uſur.& facit.c.ad noſtram, de emp.& uen.& c.illos uos, de pig.cum ſimi.ſuperius all.& authoritas Io.An.Ant.de But.& aliorum ſcribentium in d.c.ex literis, & Ang.in dicta diſputatione. Non obſtat, quod opponitur de conſanguinitate inter Nãnem & Philippum. tollitur.n.hæc præſumptio per contrariam preſumptionem uehementiorem, arg c.literas, & quod ibi no.de præſump.Primò, quia non eſt præſumptio gratuiti mutui propter ſimulatam uenditionem grani, cũ nemo illorum eſſet mercator grani: quinimò dictus Nannes erat ſolitus ſic cum aliis ſimulare contractus.Præterea nõ præſumitur gratuitum in uſurario in magna quãtitate,ſicut erat iſta. ſi.n.animã ſuam deuorabat, fortius eſt præſumendum, ꝙ non parcebat conſanguineo. unde Ang.in dicta diſputatione loquitur de praua pecunia,cũ nulla alia adeſt præſumptio,niſi quia erat creditor ſolitus fœnerari. ſed in caſu noſtro ſunt aliæ præſumptiones in contrarium,ut patet ex prædictis. ¶Non obſt.quod dicitur de ſingularitate teſtium: quia cũ inducãtur ad probãdum, ꝙ erat ſolitus ſic fœnerari, non obſtat ſingularitas: quia conueniunt in eo, ad quod probandum fuerũt inducti. non.n.inducuntur ad probandum certum actũ, ſeu contractũ; quo caſu ſi eſſent ſingulares, non probarent,ut in iuribus præal.ſed inducuntur ad probandũ, ꝙ erat ſolitus fœnerari, & contractus ſimulatos ſub uelamine emptionis,& uenditionis grani conficere; quo caſu nõ debet officere,ꝙ teſtes deponãt ſup ſingularitate actuũ, ex quibus reſultat illud totum, quod erat probandum; ſicut in ſimili dicit gl.ſingularis in l.ob carmẽ, ff.de teſt. cum probanda eſt poſſeſſio certi temporis,ut teſtes concludant, ſi unus deponat de quinque annis, & reliqui de alis quinque; & facit qđ in ſimili de celebratione miſſæ probanda no.Inn.in c.qualiter, & quando.2.de accu.& prædicta firmat Ang.in dicta diſputatione, Aſtenſis. uel poſſumus dicere,& melius,ꝙ cum hic nõ agatur de magno piudicio, cũ ipſemet Nannes in cautione quã præſtitit, confeſſus fuerit ſe per illicitos & fraudulentos cõtractus extorſiſſe multa, intercedente uſuraria prauitate. nunc aũt agitur ſolum, ut probetur ſpecies fraudis illorũ ꝯtuũ,& ut probetur nunc in ſpecie, ꝙ ipſemet Nannes fuit ĩ genere cõfeſſus, debet ſufficere leuis probatio, iuxta no.in c.nuper, de teſt.in caſu autem noſtro fit probatio per famam publicam, quæ in hoc caſu deberet ꝓbare, iuxta no.per Bar.in l.de minore.§.tormenta, ff.de qõ. præſertim & indubitanter ſi cõiungitur cũ uno teſte. in caſu autem noſtro concurrunt plurimi teſtes, quare debet reſultare plena probatio.Et ſi eſſent ſingulares, cũ unus teſtis,& fama probent regulariter,cũ ciuiliter agit, ut no.gl.in c.ueniens, el j.de teſtibus, & 4.q 3.§.item ſæpe,& in l.iij.ff.de teſtib.& per Bar.in d.§.tormenta. Nec obſtat ſi dicatur, ꝙ iſti teſtes deponant in facto proprio: quia ex hoc nullũ commodum ſunt habituri. uñ debẽt admitti,ſicut admittũtur legatarij in caſu teſtamẽti,inſt. de teſt.ordi.§.legatariis, & uoluit Ang.in dicta diſputatione in terminis noſtris; & præſertiim excuſatur ab oĩ ſuſpicione: quia ſolum deponũt in ſpecie, ꝙ ipſe Nãnes eſt confeſſus in genere,& ſic non requiritur ita ſtricta ꝓbatio. Et per hæc concludo ad primũ, ut dicti ꝯtus initi inter dictũ Nãnem & Philippum,ſint fœneratitij, & uſurarij præſumendi,& iudicandi.¶Venio nunc ad ſecundũ, an,ſ.Thomaſius & Ant.actores ſint ſaltẽ ex capite cõpromiſſi,& laudi inde ſecuti inter dictos Nannẽ,& Philippũ excludendi.Et uidetur primò ꝙ ſic. Nã ſup uſuris de pterito põt cõpromitti, ut Bal.in c.ſimiliter, de cõtrouerſiæ inueſti.colla.x. Præterea cõpromiſſum eſt qđã trãſactio, ſeu compoſitio,in aut.ut differẽ.iudi.§.j.& in aut.ſi uerò, contigerit, C.de iudi.not.Inn.in c.Quintauallis, de iureiu.& Bar.in l.ſocietatem.§.arbitrorũ,ff.pro ſocio.ſicut enim poteſt in uſuris de præterito intercedere remisſio, iuxta no.p gl.& doc.in regula, peccatũ, de reg.iu.lib.vj. ita & trãſactio,ſeu cõpoſitio.agenti aũt contra ſuã tranſactionẽ ſeu cõpoſitionẽ obſtat exceptio,C.de trãſac.l.ſub prætextu,& l.ij.cũ ſimi. ¶Sed his non obſt.ꝯrium dico in caſu noſtro;q † clarius oſtenditur. Et primò ſi teneamus opinionem quorundam theologorũ, quam ſequitur Di.ĩ
4 regula,peccatum.†ꝙ remisſio uſurarũ non ualet,niſi creditor offerat pecuniam debitori, uel ſaltẽ habeat eã paratã reſtitutioni: quia peccatũ nõ dimittit, niſi reſtituat ablatum,ut in dicta regula,peccatum,ut in c.cum tu, de uſur. Reſtitutio autem ſonat, ut in priſtinum ſtatum fiat repoſitio,ut in l.cum prætor,ff.de reg.iu.& l.reſtituere, eo.tit.ergo non poteſt dici pecunia reſtituta nec uere, nec ficte, ſi creditor non erat paratus ad reſtituendum, ſicut nec erat in caſu noſtro. ergo non ualuiſſet, etiam expreſſa remisſio, & per conſequens nec indirecta: quia uidetur oriri ex compromiſſo, & laudo inde ſecuto. Si autem nolumus tenere opinionem, ꝙ ualeat remisſio facta à debitore quo ad euitandum onus reſtitutionis, licet non quõ ad peccatum,quãquã pecunia non offeratur debitori, nec ſit parata reſtitutioni,quod uidetur ſentire Io.An.ſuper dicta regula, peccatũ,ĩ nouel.& firmat Fed. de Senis conſ.18.adhuc dico, ꝙ illud compromiſſum nõ præſtat impedimentũ reſtitutioni: qa remiſſio tũc ualet, cũ eſt omnino libera & ſpõtanea,non aũt aliquo mõ coacta,ſeu extorta,uel per fraudẽ,& metũ inducta: qa Deus reſpicit cor,& non os,ut in c ſi quid inueſti.14.q 5.unde nec uerè,nec fictè põt dici pecunia hoc caſu reſtituta. Et ꝙ remisſio debeat eſſe liberalis,& ſpontanea,firmat gl.& Io.An.& Dy.ſuper dicta regula, peccatum. clarius Fed. in d.conſ.14.& Io.An.in addi.Spec.ſuper rub.de uſuris, in 3.col.& ita pluries fuit conſultum.Sed non poteſt dici in caſu noſtro ſpontanea, cum fuerit factum compromiſſum, & laudum inde ſecutũ tpe, quo durabat obligatio inter dictum Nannem & Philippũ,& præſertim cũ fuerit facta ex eo, quia dictus Nannes ex primo & ſecundo decreto receperat ferè omnia bona dicti Philippi,& iam fecerat fieri ſibi præceptum, ut diſcombraret, ſeu euacuaret domum propriæ habitationis,& conſignaret etiã ipſi Nanni;& ſic timore prædictorum ductus eſt ad compromiſſum, & ad acceptandum laudum inde ſecutum; & per conſequens non debet obeſſe repetitioni uſurarum, præſertim cum dictus Nãnes expreſsè mandauerit uſuras reſtituẽdas oĩbus,à quibus per illicitos,& ſimulatos, & fraudulẽtos contractus extorſerat;& hoc expreſsè firmauit Io.And.in dicta addi.ubi refert ſe conſuluiſſe in quæſtione facti cum ſuo adoptiuo Ioã.Cal.Præterea, ut
5 ipſe dicit, † non debet præſumi ſpontanea remisſio, cum debitor eſt pauper, & creditor diues, & maximè cum pecunia eſt non modica, ut punctualiter contingit in caſu noſtro. nam, ut ſatis probatum eſt, dictus Nannes erat ditisſimus, & Philippus debitor erat adeo pauper, quòd uix poterat ſuam familiam ſuſtentare. Item ante dictum compromiſſum, & laudum fuit magna contentio

ſuper

ſuper dicto debito inter eos, adeò ꝙ fuit peruentum contra dictum Philip. ad primũ, & ſm decretum, nõ ergo debet præſumi ſpontaneus conſenſus, cũ tranſactio fiat cõiter propter timorem litis, & maximè cum quis eſt pauper & non habet probationes in promptu, ut contingit in caſu noſtro, ut probatur in l. ij. C. de tranſactio facit optime tex. in l. item ſi res, ff. de ali. iudi. mu. cau. fac. Præterea
6 & fortius † ubicunque tranſactio eſt calumnioſa ex parte actoris, non tenet ipſo iure, & competit repetitio, ut eſt tex. in l. in ſumma, in prin. ff. de condi. inde. & no. gloſ. in l. ſub prætextu, C. de tranſa. uel ſecũdũm Bar. in d. l. ſub prętextu, ſaltem tranſac. eſt nulla, cum actor calumnioſè litigat. Et ſic ſecundum eum poteſt intelligi tex. in d. l. in ſumma. Sed in caſu noſtro dictus Nannes calumnioſè litigauit contra dictum Philippum quia ſciebat debitum fœneratium, & nunquam uoluit producere libros ſuos; imò negauit illud debitum eſſe tale; ergo fuit in calumnia, & dolo iuxta no. per Inn. in c. ij. de dila. & per conſequens tranſactio etiam ex iſto ſecundo capite fuit ipſo iure nulla. ¶ Ex his concludo dictos Thomaſium & Antonium minimè fore ex dicta tranſac ſeu compromiſſo, & laudo inde ſecuto excludendos. Et ad contrarium ſupra formatũ poteſt dici, quòd ualet compromiſſum ſuper uſuris de præterito, quando factum eſt dubium: ſed. n. quando eſt ſpontaneum aut extortum modo prædicto. ¶ Ex prædictis infertur ad tertium dubium, quales, ſ. debeant in hoc caſu eſſe partes iudicis in pronuntiando. nam, ut ex prædictis colligitur, debet pronuntiare dictos contractus initos, inter prædictos Nannem ſcilicet & Philippum, de quibus in libello, fuiſſe, & eſſe fœneratitios, & ſimulatos, & in fraudẽ uſurarum confectos, & reos condemnare ad reſtituendũ, & relaxandum bona petita in libello unà cum fructibus, & reditibus perceptis, & qui percipi potuiſſent: ita tamen quòd debitum uerum, & quicquid poſtea dictus Philippus uigore dicti laudi habuit a dicto Nanne, compenſetur cum fructibus, & ſi quid reſtat de fructibus, iubeat illos reſtitui. Quòd autem ſit pronuntiandum illos contractus eſſe fœneratitios, ſatis probatur ex deductis in primo dubio. Quòd autem bona ſint reſtituẽda una cum fructibus, probatur apertè ex his, quæ no. Io. An. poſt Beatum Thomam in c. ij. de uſur. lib. 6. ubi concludit, quòd ſi uigore fęnoris habuit quis rem immobilem tenetur reſtituere non tantum illam rem, ſed etiam fructus inde perceptos, & ultra eos facio in caſu noſtro hanc inconuincibilem rationem. Certum eſt, quòd iſta tranſactio, tanquam calumnioſa, non tenuit, ut ſupra dixi; ergo dominium dictorum bonorum remanet penes dictum Philippum, & dictus Nannes fuit poſſeſſor malæ fidei, & per conſequens tenetur reſtituere bona, & quicquid ex eis fuit perceptum, ſeu percipi potuit, ut in l. ex diuerſo, ff. de rei uen. & melius in l. dominum, C. eo. ti. & quod legitur & no. in ca. grauis, de reſtit. ſpo. & in c. cum contra, de pigno. & in c. de uſuris, cum ſimilibus. & ad prædicta ſubtiliter conſiderandum eſt, ꝙ dictus Nannes in ſua ſolenni cautione, quam præſtitit in extremo uitæ ſuper uſuris reſtituendis confeſſus fuit ſe per illicitos contractus multas pecunias, & bona tam mobilia quam immobilia acquiſiuiſſe, &c. Vnde ponderanda ſunt illa uerba, tam mobilia, quam immobilia. confeſſus ergo fuit expreſſe, quòd bona immobilia fuit cõſecutus, ſed nemo comparuit contra eum, qui fuerit conquæſtus de bonis immobilibus, ergo pſumẽdũ eſt eũ ſenſiſſe de iſtis bonis immobilibus, arg. in l. ij. C. de alime. pu. pręſtan. & qđ ibi no. in l. cum ſeruus, ff. de uerb. oblig. & quod ibi no. Barto. in ſimili quæſtione, & per Inn. in c. qualiter & quando. ij. de accu. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

IN quæſtione mouenda inter Antonium ex una parte, & Marianum quondam Iacobi ex alia quondam ſocios trafici artis lanæ tria ſunt examinanda. ¶ Primò, nunquid illa compoſitio inita inter dictos Antonium, & Iacobum, dum uiueret in humanis, fuerit fœneratitia in eo, quòd facta ſocietate, & depoſita utrinque certa pecuniarum quantitate, fuit inter eos conuentum, quòd ſi alter ipſorum ultra quantitatem quam mittere teneatur in dicta ſocietate, aliquas pecunias poneret, quòd puideri ſibi deberet per dictam ſocietatem ad rationem & conſuetudinem mercantiæ: & huius compoſitionis uigore dictus Iacobus, qui ultra ſuam quantitatem poſuit quingentos florenos, accepit pro lucro illorum quinque uel ſex pro centenario, durante dicta ſocietate, per plures annos. ¶ Secundò examinandum eſt, præſuppoſito, quòd talis compoſitio fuerit fœneratitia, an dictus Antonius poſſit excludi a repetitione uſurarum receptarũ uigore confeſſionis & quietationis factæ poſtmodum per eundem. Nam mortuo dicto Iacobo, & ſuccedente ſibi dicto Mariano eius filio, qui compoſitionem quandam fecit cum dicto Antonio, accepta pro parte ſua, quam habebat in dicta ſocietate, certa pecuniæ quantitate, quietauerunt unus alterum ſub iſto uerborum tenore, uidelicet. Antonius petri ex una parte, & Marianus Iacobi ex alia eorum libera, & ſpontanea uoluntate, ex certa ſcientia, & non per errorem fuerunt confeſſi, & recognouerunt ſibi adinuicem, & inter ſe, & uiciſſim fuiſſe, & eſſe integrè ſolutos, & plenariè ſatisfactor de omnibus; & ſingulis, quæ ab hodie retro, & uſque ad præſentem diem inſimul agere habuiſſent, & quæ uſque in præſentem diem una pars ab altero petere poſſet, & habere deberet ratione & occaſione cuiuſcunque ſocietatis, & trafici, & calculi inter eos facti, & dictæ artis lanæ quacunque ratione, cauſa, uel titulo, uigore, & occaſione cuiuſcunque ſcripturæ tam publicæ, quam priuatæ, ceſſantes, & irritantes, & annullantes omnem, & quamlibet ſcripturam tam publicam, quàm priuatam, & c. qua propter dictæ partes inter ſe inuicem, & uiciſſim ſe & eorum hæredes, bona generaliter liberauerunt, & quietauerunt: ab omnibus, & ſingulis prædictis, & generalem finẽ, & quietationem, & liberationem, & abſolutionem, et pactum ulterius aliquid de prædictis non petendo inuicem, &c. ¶ Tertiò principaliter eſt examinandum, ſi prædicta mutua confeſſio, et liberatio habet excludere dictum Antonium a prædicta repetitione uſurarum, an ſaltem poſſet excludi uigore alterius quietationis poſtmodum inter eos ſecutæ. Nam poſtmodum per plures annos, cum ex nonnullis cauſis dictus Antonius, & Marianus ad inuicem haberent certam differentiam, non tamen de dictis prouiſionibus mẽtione aliqua habita, generaliter quietauerunt ſe de nouo ex omni, & quancunque cauſa, pro qua unus alteri petere poſſet, non tamen habita aliqua mentione de dictis prouiſionibus, uel uſuris. Et præſupponitur in facto, quòd non ſolum dictus Iacobus pater dicti Mariani aliquas receperit prouiſiones de dictis quingentis florenis, dum eſſet in humanis, ſed etiam ipſe Marianus filius, & hæres dicti Iacobi nonnullas percepit poſt mortem dicti Iacobi ſui patris, ut in libro dictæ ſocietatis clarè patet.

CONSILIVM CXIIII.

1 *Vſura non committitur niſi in contractu mutui.*
2 *Species contractus cognoſcitur non ex uerbis, ſed ex ſui natura.*
3 *Genus generaliter probatum, tantum ualet, quantum enumeratio ſpecierum contentarum ſub genere.*
4 *Verba generalia debent reſtringi ad ſpeciem præcedentem, ex quo ſalua ratione recti ſermonis fieri poteſt.*
5 *Generalis renuntiatio caſuum fortuitorum non ualet in iudicijs, ſed oportet, quòd ſpecialiter exprimantur.*
6 *Matrimonium habet ſpecialem materiam ab aliis obligationibus & requirit ſpontaneum, & liberum conſenſum.*

IESV

Ieſu Chriſti ſaluatoris ſuffragio exorato, attingendo primum iuxta ordinem, Videtur primò, ꝙ dicta compoſitio non fuerit fœneratitia: † quia uſura non committitur, niſi in contractu mutui, ut patet ex ipſius diffinitione. eſt enim lucrum ex mutuo,&c.ut plenè no.per Io.And.in regula, peccatum,de reg.iur.lib.vj.in Mercu.& idem no.in c. cõqueſtus, de uſur.facit.xiij.q.iij.c.j.ſed inter dictos Antonium,& Iacobum non interceſſit mutuum: quia Iacobus poſuit illos quingentos Florenos in ſocietate:& fuit compoſitum,ut prouideretur ponenti pecuniã ad uſum & cõſuetudinem mercantiæ,ergo non fuit uſura. Certũ enim eſt,ꝙ licet deponere pecuniam apud mercatorem, ut de parte honeſti lucri reſpõdeat domino pecuniæ,ut eſt tex. notabilis in c.per ueſtras,de dona.inter vi.& uxorẽ,& de do.poſt di.reſti. ¶ Sed,his non obſtantibus contrarium arbitror de iure fore uerum.Nam cùm iſte Iacobus nõ expoſuiſſet ſe periculo,& damno,quæ contingere poterant in illis pecunijs, ſed ſolùm uoluit,ut ſibi reſpõderetur ad conſuetudinẽ mercantiæ, & (ut dicitur modo) conſuetudo eſt,ut certum quid detur annuatim pro lucro,ſiue lucrũ prouenerit ex illa pecunia,ſiue non:imò capitale ſemper debet eſſe ſaluum;indubitanter tenendum,ꝙ quicqd inde perceperit, uſura fuit, ut probatur in c.j.ij.& iij. in fi.xiiij.q.iij. Et ꝙ non liceat ſic dare pecuniam etiam negotiatori,eſt tex.in d.c.iij.& apertius glo.in c.plerię; eadem cauſa,& q.tangit quæſtionem iſtam,querens,nunqd ſit licitum tradere pecuniam negotiatori, ut inde emat merces,ut det ſibi partem lucri;& concludit ꝙ non, ſi periculum ſpectat tantũ recipientem;& ſic fit inter eos contractus mutui: ſed ad hoc ut ſit licitum, oportet ſecundũ illam glo.ut inter ſe contrahant ſocietatem,ita, ꝙ periculum ſpectat ad utrunque, & ſic unus ſocius ponat pecuniam, alius operam,ut.l.v.ff.pro ſocio. Nec obſt.ſi dicatur,ꝙ pecunia non fuit hic mutuata,dicto Antonio: qa dico, ꝙ fuit in effectu mutuata ſocietati. ſocietas autem non eſt corpus, ſed conſtat ex ſocijs, unde quod fit cum ſocietate,dicitur fieri cum ſingulis perſonis facientibus ſocietatem,ut not.Inno.in c.dilecta,de exceſ.prela. Nec obſt.ꝙ nõ fuit expreſſum uerbum,mutuo:† quia ſpecies contractus cognoſcitur non ex uerbis, ſed ex natura ſui,ut in l.ſi uno,ff.loc.no.gloſ.in l.j.ff.de ſupſi.& plenius per Bar.in l.cotem ferro.§.qui maximos,ff.de publica. facit.c.ad noſtram,de empt.& uen.& c. illo uos, de pign. & melius.xiiij.q.iij.in c.plerique, prçallegato.Vnde in effectu iſte fuit contractus mutui initus cum illis de ſocietate nam uoluit tradere pecuniam, ad uſum ſocietatis, & quolibet anno conſequi lucrum, quod indubitanter eſt uſura,ut in d.c.plerię; ¶ Concludo ergo,dictam compoſitionem fuiſſe fœneratitiam,& quicquid dicti Iacobus & Marianus receperunt nomine lucri ex dicta pecunia, ſic mutuata,fuit uſura,& ſubiacet repetitioni, ut in iuribus prealle.legitur & no.de uſuris,per totum. ¶ Reſtat ergo nunc examinare ſecundum dubium,quod uidetur magis difficile,an.ſ.dictus Anto.poſſit excludi à repetitione ſu praſcriptarum uſurarum uigore primæ confeſſionis, ſeu quietationis ſupraſcriptæ.Et uidetur primo ꝙ ſic ſatis.n. eſt,ꝙ creditori ſatisfiat de uſuris, ut in c.ij.de uſu.lib.vj. ut dicit ibi Arch.Satisfacere eſt qualitercunq; uoluntati creditoris ſatisfieri,& probatur in l.ſi rem.§.omnis,ff.de pig.actio.ſed prædictus Antonius recognouit, & cõfeſſus fuit ſibi ſatisfactum & ſolutum plenarie de omnibus, & ſingulis, quæ petere uſq; ad illam diem potuiſſet à dicto Mariano. ergo non poteſt amplius aliquid ab eodem petere. Confeſſio enim uel liberatio generaliter facta cernit omnia debita ſingularia,licet ſpecialiter non fuerint expreſſa,ut ꝓbatur in l.pluribus,ff.do accep.no.Bar. in l.Aurelio.§.Caius,ff.de lib.leg. ubi plenè per eum; & ſic non obſt.ſi dicatur,ꝙ de uſuris,& prouiſionibus non
3 fuerit aliqua mentio habita. † Nam tantum ualet genus generaliter probatum, quantum enumeratio ſpecierum contentarum ſub genere.Nam qui dicit omnia,nihil excludit.xix.diſt.c.ſi Romanorum,& in c.ſolitæ,de maio.& obe. ¶ Sed his non obſtantibus in cõtrarium ſe habet iudicio meo ueritas, ut.ſ.dicta confeſſio ſeu quietatio non extendatur ad debitum uſurarium. Ad hanc ſententiam moueor ex multiplici capite.Primò, quia dicta cõfeſſio, ſeu quietatio non fuit purè generalis, nec ſimpliciter liberatoria,& gratuita: ſed principaliter fuit ſpecialis reſpectu.ſ.debiti contracti utriuſque ſocietatis occaſione, ut colligitur ex illis uerbis,ratione & occaſione cuiuſcũque ſocietatis,& trafici &c.ſed iſtud debitum uſurarium non fuit contractum occaſione ſocietatis:imò fuit cõtra ius ſocietatis. Nam cum ſocietas ſit quædam fraternitas, ut in l.uerum,ff.pro ſo.abhorret uſurariam prauitatem, cùm ſit contra naturam ſocietatis.Nam de natura ſocietatis eſt,ut damna,& lucra ſint inter ſocios communia,ut in l.cum duobus.§.ſi in coeunda,ff.pro ſocio.uſurarũ uerò uorago animas deuorat,facultates exhaurit,ut in c.j. de uſur.lib.vj.& ſic non poteſt dici debitum illud contractum ratione ſocietatis,cùm ſit omnino ſeparatum à iure ſocietatis.pro hoc etiam facit:quia illi, ſcilicet Antonius, & Marianus mutuo, & uiciſſim recognouerunt ſibi ſatisfactum,& ſolutum de quibuſcunq; debitis contractis occaſione ſocietatis; & ſic habuerunt reſpectum ad geſta occaſione,& nomine ſocietatis,ex quibus ſolet ultrò, citroque naſci obligatio. Iſtud autem debitum uſurarium fuit contractum ſolùm ex parte unius recipientis lucrũ. Nõ obſtat ſi dicatur,ꝙ licet de ſocietate fuerit facta mẽtio:tamen poſteà fuerunt immediate ſubſecuta uerba generalia,ut patet ibi:quacunque ratione,cauſa, uel titulo dico enim,ꝙ uerba generalia ſpeciem ſequentia in actu liberationis reſtringuntur ad ſpeciem præcedentẽ, ut ſit ſenſus,ꝙ ex quacunque ratione,cauſa,uel titulo unus eſſet obligatus alteri,occaſione.ſ.ſocietatis,de qua præmiſerat.nã cùm agatur de præiudicio dicti Antonij, debet fieri ſtricta interpretatio, cùm nõ præſumatur quis iactare ſuum.l.cùm de indebito, ff de prob.& c.ſuper hoc, de renun. Et fienda eſt interpretatio, in dubio cõtra dictum Marianum,qui fundat ſe ſuper illa confeſſione, & quietatione,ut in l.ueteribus,& quod ibi eleganter not. Bar.ff.
4 de pac.& pro prædicta interpretatione †, ꝙ uerba generalia debeant reſtringi ad ſpeciem præcedentem,ex quo ſalua ratione recti ſermonis fieri poteſt,uidetur tex.in l. ſi ex pluribus, ff.de ſol.& ibi per Bar.& plenius per eũ in. l.ſub prætextu,C.de tranſa.de hoc plenius in d.l.Aurelio §.Caius,de lib.lega.& ꝙ uerba hanc reſtrictionem patiãtur,probant uerba poſita in uer.quapropter,ibi Generaliter liberauerunt,& quietauerunt ab omnibus,& ſingulis prædictis. Et ponderanda ſunt illa uerba ultima, ab omnibus, & ſingulis prædictis, quæ reſtringunt apertè uerba generalia præcedentia, ad idem uerba ibidem ſequentia,ibi:Et generalem finem,quietationem,liberationem,& abſolutionem,& pactum aliquid de prædictis ulterius non petendo inuicem &c. Et ponderanda enim ſunt illa uerba:Aliqd de prçdictis,&c.Et ſic non egerunt facere generalem finem,& quietationem de quibuſcunq; debitis:aliàs non appoſuiſſent illa uerba:Aliquid de prædictis &c. Præterea, ubicunq; uerba ſunt obſcura, ut in caſu noſtro,quia generalitas parit obſcuritatem.l.ita fidei,ff.

dei.ff.de iur.fiſc.attendi debet id, quod eſt ueroſimilius, & quod plerunq; fieri conſueuit,ut in l.in obſcuris, & in l.ſemper in ſtipulationibus,ff.de regu.iur.& in regula,in ſpicimus in obſcuris,de reg.iur.lib.vj ſed cùm dictus Marianus per ſe excogitaſſet partem de illis uſuris, & prouiſionibus.nõ eſt uerolimile,ꝙ in diſſolutione ſocietatis uſuras reſtituiſſet.Nam(ut dixi)illa prima quietatio nõ fuit gratuita liberatio:imò fuit dictus Antonius confeſſus ſibi ſolutum,&c.non enim ſolent homines hodie, maximè mercatores,qui credunt contractus eorũ eſſe licitos ſpõte reſtituere uſuras,& malè ablata,cum uix poſſint induci ad reſtituendum poſt mortem,ut in c.ij.de uſur. lib.vj. & cle.una,eodem titu.nec eſt ueroſimile, ꝙ ita incontinẽti ſe correxerit ſine aliqua petitione, argumen. in regula ſemel malus,de regu.iur.lib.vj.& l.non ad ea,ff.de condi. & demon.cum ſimi.Item in diſſolutione ſocietatis ſolent ſemper ſocij facere ſibi mutuò,& uiciſſim dictas cõfeſſiones,recognitiones,& liberationes, & quietationes, ergo ita debet dicta confeſſio,& liberatio intelligi,non aũt debet extendi ad id,quod uerolimiliter non fuit cogitatũ, cum ignorans nõ præſumatur donare,ut in l.nec ignorãs C.de dona.facit l.tres fratres,ff.de pac.imò dictus Anto. dubitabat,an dictus contractus,ſeu cõpoſitio eſſet uſuraria,cùm fuerit ſub uelamine dictum, ut fieret ſolutio ad uſum & conſuetudinẽ mercantiæ,& ſic in quietatione generali non eſt uerolimile,ꝙ de illo debito, quod non credebat fore debitum,cogitaſſet,ut patet in iuribus ſupra allegatis.Præterea,cũ conſtet de peccato dicti Iacobi, & Mariani,oportet ꝙ clarè oſtendatur de ſatisfactione: q̃a peccatum non dimittitur,niſi reſtituatur ablatum,ut in c. cùm tu,de uſur.& in regula,peccatum, de regu.iur.lib.vj. Dicta aũt quietatio clarè non oſtendit de ſatisfactione; ergo debet compelli ad ſatisfaciendum, cũ dubia probatio nõ releuet probantem,ut in c.in præſentia, de proba. præſertim,ubi tractatur de animarum ſalute. Nam debet tunc fieri interpretatio in partem mitiorem, per quã euitatur animæ periculum,licet illa ſit durior, ut in clemen. exiui de paradiſo,de uer.ſig.& in c.iuuenis,de ſpõſa.& eſt bona glo.in c.unico,de ſeruit.in or.fa.Et hæc eſt bona cõſideratio in materia noſtra. ¶Ex his infertur ad deciſionem tertij dubij, an ſaltem uigore ſecundæ quietationis dictus Antonius ſit à dictarum uſurarum repetitione excludendus;& profectò credo dicendum ꝙ non ex rationibus multifariæ factis in præcedenti dubio:tum ſcilicet q̃a præceſſerat contentio ſuper quibuſdam diſcordijs duntaxat,& nulla de dictis prouiſionibus, & uſuris fuit habita contentio:ideò uerba generalia ſequentia debent reſtringi ad contentionem ſpecialem,argu.in l.licet,C.de iudi. & quod notatur in d.l.ſub prætextu,& per gloſ.in c.j.de trãſactio:tùm quia uerba obſcura debent reſtringi ad id, quod eſt uerolimilius,& plerunq; fieri conſueuit tũ quia uterq; credebat illam conuentionem non continere peccatum,ut prædixi,& ſic ad incogitata non poteſt dicta liberatio extendi:quia ignorans non donat,d.l.nec ignorãs & d.l.tres fratres,cum ſimi.Item quia tractatur de animę periculo,debet ergo fieri interpretatio in mitiorem partem,licet durior ſit,ut ſuprà plenè dixi;& per has conſiderationes tollitur id,quod not.Bart.in d.l. Aurelius.§. Caius,præal.procedit enim generaliter, ubicunq; ſit generalis liberatio nulla ſpecie præcedente,& cõſiderationes prædictæ non concurrunt:aliàs ſecus,ut dixi in dubio præcedenti.¶Præterea,& ultimò apertiſſimè tollitur dicta quietatio,& liberatio,ſi tenemus opinionem quorundã theologorũ,aut Dini in reg.peccatũ,de reg.iu.lib.vj. Tenuerunt.n. iſti,ꝙ uſurarũ remiſſio,& liberatio non tenet,niſi pecunia ꝑ uſurariã prauitatem extorta offeratur ipſi debitori,eidemque creditori, uel ſaltẽ ſecundũ Dy. ſit pecunia parata reſtitutioni:tunc enim uidetur reſtituta,& breui manu reddita;& ſic ſatisfit illis uerbis:peccatum non dimittitur,niſi reſtituatur ablatum. Reperitur enim reſtitutio;& ſic debet fieri repoſitio pecuniæ in priſtinum ſtatum,ſaltem fictè,ut.l.cum prætor,& l.reſtituere,ff.de uerbo ſig.ſed in caſu noſtro pecunia iam extorta, non fuit oblata ipſi Antonio,nec ſaltem parata reſtitutioni:imò de ipſa non contendebatur;ergo illa quietatio, & liberatio non ualuit quò ad liberationem uſurarum reſtituendarum,& hoc eſt indubitandum tenendo alteram illarum opinionum.Si autem teneamus opinionem.Ioã. An.quam poſuit in gloſ.ſua in dicta regula,peccatum,& Fede.de Senis conſi.xviij.ꝙ non requiratur oblatio pecuniæ,uel ꝙ ſit reſtitutioni parata:ſed ſufficiat liberalis, & ſpontanea remiſſio,non aũt ſufficit extorta per metũ,aut dolum,aut quolibet ingenio,ut in dictis locis per eos no. adhuc idem in caſu noſtro uidetur dicendũ. Nam ex illa generali quietatione,quæ præceſſit uigore quarundã differentiarum, nulla de iſtis prouiſionibus uſurarijs mentione habita,poteſt dici,ꝙ uſurarum remiſſio fuit liberaliter facta,cùm nulla fuerit ſpecialis mentio de illa habita,nec aliquis tractatus ſuper remiſſione fienda præceſſerit.¶Et credo in hac materia poſſe attentari,ut ſub generali remiſſione,ſeu liberatione nunquã ueniat liberatio, ſeu remiſſio uſurarum,niſi ſpecialiter exprimatur : quia cũ habeat hæc remiſſio ſpecialem naturam, ut patet ex prædictis,& latius notatis in locis præallega. non debet hæc remiſſio includi ſub generalitate,cũ poſſet quis decipi ſub inuolutione uerborum,& ſic immineret animarũ periculum.Satis enim eſt tenere,ꝙ proſit remiſſio uſurarum abſq; eo,ꝙ pecunia offeratur,uel ſit reſtitutioni parata,& contra illas opiniones præal.non debet hæc facultas extendi,ut etiã comprehendatur ſub generalitate uerborum;ad prædicta allego optimum ſimile.l.ſed & ſi qs.
5 §.quæſitum,ff.ſiquis ac uti.†ubi habetur,ꝙ generalis renuntiatio caſuum fortuitorum non ualet in iudicijs: ſed oportet ꝙ ſpecialiter exprimantur;unde non ualet ibi tãtum genus,quantũ ſpecies.& dicit ibi Bart. cõmune eſſe: quia ſtipulatio prætoria,& iudicialis iudicatur ſecundũ mentem,& equitatem prætoris,qui non patitur aliquem decipi ſub inuolutione uerborum.ita dicamus in propoſito noſtro,cũ tractetur hic de animarũ periculis, & ſunt opiniones,qualis debeat eſſe uſurarum remiſſio, non debemus ſaltẽ dicere,ꝙ ueniat ſub generalitate,ne quis decipiatur,& incurrat animæ periculũ ſub uerborũ inuolutione.Nec obſtat,ſi dicatur,ꝙ caſus ſpecialis cõtinetur in d.§.quæſitũ:quia dico,ꝙ ẽt caſus ſpecialis,extenditur ꝑꝑ rationis identitatem,ut no.gl.in l.j.C.de cõdi.inde.& uidetur tex.in c.cũ dilecta,de confir.uti.& præſertim ubi tractatur de animarũ fauore,debet fieri extenſio,ẽt iuris pœnalis,ut no.gl.in c.ſciant cuncti,de elec.lib.vj.& in c.fi.eo.
6 titu.& lib.Præterea uidemus in ſimili:†quia matrimoniũ habet ſpecialem materiam ab alijs obligationibus,& requirit ſpontaneum,& liberum conſenſum,ut in c. cũ locum, de ſponſa.diſpoſitum eſt in iure,ut mandatum de contrahendo matrimonio non ueniat ſub generali procuratorio:ſed oportet ꝙ ſpecialiter exprimatur, ut probatur in l.generali,ff.de ritu nup.no.gloſ.in c.fi.de procura.lib. vj.Item uidemus, quòd caſus notabiles & nota digni nõ ueniunt ſub generalitate uerborum, niſi ſpecialiter exprimantur, ut no.gloſ.in cle. non poteſt,de procura.& c. qui ad agendum,eo.titu.lib.vj. & quæ ſpeciali nota ſunt digna,niſi ſpecialiter exprimantur, uidentur eſſe neglecta,

ĉta,ut in c.quamuis,de præb.li.6.cum ſimi. Et hæc ſuffi-
ciant. NIC. ABB.

CASVS CONSILII SEQVENTIS.

PVNCTVS *queſtionis talis eſt. Quidam* Nanes Petri
Curſi de Senis deceſsit nullo prius per eum teſtamento conduto,ſu
perſtitibus ſibi dominabus, Euangeliſta *ſorore carnali, & Ca-*
tharina filia ſpuria ipſius Nannis *defuncti : demum apprehenſa*
*hæreditate per dictam do.*Euang.*tanquam proximiorem per li-*
neam legitimam,ipſa domina Euangeliſta,*ſeu alius pro ea mari*
tauit dictam Catharinam cuidam Matthæo, *& pro dotibus ſuis*
aſsignauit ſibi floren.quadringentos. & in dicto inſtrumento do
tis inter cætera dicitur,quòd dicta domina Euãgeliſta *filia olim*
Petri *Curſii, & hæres dicti* Nannis *dedit,&c.Et demum ſubijci-*
tur in dicto inſtrumento, quòd dictus Matthæus *promiſit dictas*
dotes cum antifacto reddere,& reſtituere dictæ dominæ Cathari
næ,& cuidam Franciſco *præſenti,& recipienti pro dicta domina*
Euangeliſta, *aut cui de iure reddi & reſtitui debebunt in omnem*
caſum & euentum dotium reſtituendarum &c. Præmoritur *de-*
nique dicta Catharina,relicto filio ex illo matrimonio moritur
demum dicta domina Euangeliſta,*ſuis filijs hæredibus æqualiter*
inſtitutis, prius tamen diſpoſuit de quarta parte omnium bono-
rum in quaſdam ex filiabus,ſicut ei licuit ex forma ſtatutorum
Senenſium.¶ Nunc *ab alijs filijs,& hæredibus dicitur,dictam do-*
minam Euangeliſtam *non potuiſſe illã quartam donare illis dua*
bus filiabus,quia iam de illa diſpoſuerat prius,donando dotem di
ctæ Catharinæ,quam non tenebatur dotare,cùm eſſet filia ſpuria
dicti Nannis,*& ſic uidetur donaſſe de ſuo,præſertim cum in in-*
ſtrumento non dicatur,quòd hoc fecerit tanquàm hæres,licet nũ-
*cupetur hæres.*Ex *parte filiarum dicitur contrarium. Quæritur*
quid iuris? & an dos illa debeat remanere apud dictum Matthæũ
cum filius communis iam ex illo deceſſerit.

CONSILIVM CXV.

Dos dicitur legitima ſecundum conditionem mulieris.

Pater poteſt filio ſpurio relinquere pro alimentis uſque ad quan
titatem ſufficientem.

Mulier ſi maritatur à patre,et dos ab ipſo patre proficiſcitur,mor
tua muliere relictis liberis ex illo matrimonio,dos de iure com
muni redit ad patrem.

Pater ſi uult quòd relictum, ſeu datum cauſa mortis tranſeat in
filios ſpurij,ſeu ſpuria,qualiter debeat dicere.

IEſu Chriſti, eiusque piiſſimæ matris,præ-
ſidio humiliter inuocato, Vi-
detur primò attingendum primum dubium,ꝙ di
cta domina Euangeliſta non potuerit diſponere de ſua
quarta parte in illas ſuas filias, prout ſibi ex ſtatuto Se-
nenſi permittitur,obſtante illa dotis aſſignatione, quam
prius fecerat dictæ Catharinæ : quia aſsignando illi do-
tem,quam non habebat in poteſtate,uidetur iuris inter-
pretatione dotem illam donaſſe dictæ Catharinæ, ut in l.
unica.§.accedit,C.de rei ux. act. ergo non potuit poſtea
de integra quarta diſponere,cum iam liberè prius diſpo
ſuerat de quadringentis. ¶ Nec obſtat, quòd in dicto in-
ſtrumento nuncupetur hæres dicta domina Euangeliſta :
quia per hoc non infertur,quòd fecerit ut hæres,cum illa
ſint uerba purè enuntiatiua,quæ non inducunt diſpoſitio
nem,ut c.ſi Papa, de priuil.lib.6.& in clemen. ſi ſummus
pontifex,de ſenten.excomm.Prætereà eſto, quòd uidea-
tur feciſſe ut hæres, tamen, ex quo hæres non tenebatur
illud facere,uidetur donaſſe,argumen.in l.Campanus, ff.
de operis lib.& in l.cuius per errorem, ff. de regul.iur.fa
cit l.cùm de indebi.ff.de prob. Quòd autem tanquàm hæ-
res non teneretur dotare,patet,quia nec ipſe defunctus te
nebatur,nec poterat,etiam ſi uoluiſſet,cum eſſet filia ſpu
ria,nata ſcilicet ex damnato coitu, de iure ciuili,ut in au
then.ex complexu,C.de inceſtis nup. ¶ Sed,his non obſtã
tibus,arbitror in hoc caſu ſic de iure dicendum,quòd di-
cta domina Euangeliſta tenebatur tanquam hæres dicti
Nannis alere dictam Catharinam;quia, licet de iure ciui
li non teneretur etiam defunctus,ut in dicta authen.ex cõ
plexu:ſecus tamen eſt de iure canonico, cui ſtatur in hoc
tanquam fundato ſuper æquitate naturali, ut habetur in
c.cum haberet,de eo,qui duxit in matri. ut etiam tenent
communiter legiſtæ,maximè Barto.& Bald.in d.authen.
ex complexu.unde quemadmodum tenebatur defunctus;
ita & hæres obligatur,qui ſuccedit in locum defuncti;ad
hoc bonus tex.in authenti.licet,C.de naturali.liberis, &
quod ibi not.maximè per Bald.ſi autem tenebatur alere
ut ſupra probatum eſt;ergo etiam donare,cum cauſa do-
tis non ſit minus fauorabilis,quam alimentorum cã, imo
magis,ut no.Cyn.in l.non omni,C.de admini.tut. & glo.
& Bart.in l.cum plures,ff.eod.titu.& in caſu noſtro firma
uit Bart.in l.ſi gener,ff.de his quib ut indig. & in d.auth.
ex complexu,& idem ibi Bald. Attamen dico,ꝙ dando do
tem non debet excedere modum alimentorum, ſeu quã-
1 titatem dotis,prout conueniebat filiæ ſpuriæ.† Dos enim
dicitur legitima ſecundum cõditionem mulieris,& facul-
tas matrimonij.ut in l.filiæ,ff.de lega.iij.& l. cum poſt. §.
gener,ff.de iure dotium.Si ergo exceſsit illam quantita-
tem,quæ ueroſimiliter ſibi debebatur, habito reſpectu,
quia erat ſpuria,& quia pater non erat ditiſsimus homo,
nec magni generis;uidetur illam quantitatem dediſſe de
ſuo,quatenus dico exceſsit debitum modum,arg.optimũ
in l.ſancimus,C.de dona.& xij.q.ij. in c. ſi quos de ſeruis;
& hoc uidetur fuiſſe de mente Bar.in l.gener,præalleg.&
in d.auth.ex complexu,& in l.fi.§.ſi a genero, de his,quæ
in frau.credi.Et illa quantitas,in qua exceſsit,debet com
putari in quarta ipſius dominæ Euangeliſtæ, ſi autem in
nullo exceſsiſſe uidetur,hoc feciſſet tãquam hæres, & ſic
nil de ſuo donaſſet,& per conſequens potuit poſtea diſpo
nere de integra quarta bonorum ſuorum. Quòd autem
hoc uideatur feciſſe tanquàm hæres,& non ſponte de bo
nis proprijs,probo primò ex eo,quia ibi nominatur hæ-
res.nam ſi non feciſſet ut hæres,illud uerbum fruſtra fuiſ
ſet ibi appoſitum;quod non eſt dicendum,arg.in c.ſi Pa-
pa,de priui.lib.6.l.ſi quando,C.de inoffi.teſt. cum uerba
debeant aliquid operari,ut ibi. Præterea, ubicunque fit
mentio de aliqua qualitate in aliqua diſpoſitione, quæ
habet alterare illam diſpoſitionem,uidetur illud factum
uigore illius qualitatis;ad hoc tex.optimus cum ibi not.
maximè per Bar.in l.pe.C.de iure delibe. ubi patet, ꝙ ſi
aliquid relinquatur filio,& fit mentio de patria poteſta-
te,uidetur ſibi relictum contemplatione patris, quia ra-
tione patriæ poteſtatis acquirit filius ipſi patri. Ita ad ꝓ
poſitum,cum tanquam hæres teneretur dotare, ut ſupra
dixi,ſi dixit in actu donationis ſe hæredem,uĩ hoc feciſ-
ſe tanquam hæres ex legitima obligatione.ad idem facit
optimè,qđ legitur, & notatur in l.cum poſt mortem ff.de
admini.tut.ubi ſi tutor promiſit dotem, uel curator pro
puella,uĩ in dubio promiſiſſe de bonis ipſius puellæ, non
aũt de ꝓprio,ex quo bona illa adminiſtrabat;ad idẽ,l.fi.
C.de dotis ꝓmi. ubi idẽ ꝓbatĩ i quolibet adminiſtratore,
& negotiorũ geſtore,ut in dubio uideatĩ ſoluiſſe dotẽ de
bonis mulieris,nõ aũt de proprio;pro hoc facit : qa in du
bio nõ pſumitĩ quis uelle donare ſuũ,cũ donare nil aliud
ſit,quam ꝑdere,ut in l.filiusfam. ff.de dona. facit.l. cum
de

de indebi.ff.de proba.& præſertim hoc dicendum in caſu noſtro,in quo poteſt fieri interpretatio, ut dos nihilominus fuerit debita,& dicta domina Euangeliſta in ſuis iuribus conſeruetur,ar.optimū ex his,quæ no.glo.in l.cū q̃d, ff.ſi cer.pet.& c.cum inter.P.& c.ſuper hoc, de renuntia. cum ſimili.& hæc quo ad primum dubium.¶ Quo ad ſ̃m uerò, apud quē. ſ. nunc debeat remanere dicta dos, poſt mortem dictæ Catharinæ,uṙ primò q̃ apud dictum Matthæum maritum dictæ Catharinę non ex perſona Catharinæ Sed communis filij: quia poſt mortem Catharinæ ſucceſſit filius communis ex illo matrimonio in dote. Nā dos cenſetur patrimonium mulieris l.3.ff.de mino.facit.l. Pomponius Philadelphus,ff.fami.erc.In bonis autem maternis ab inteſtato ſuccedit filius,ut in authenti.in ſucceſſione,C.de ſuis & legiti.& in corpore,unde ſumit̄, de hæred.quæ ab inteſt.defe.§.j.& C.ad Orficia.per totum. Filio autem ſuccedit ipſe Matthæus pater,ut in authen. defuncto,C.ad Tertul.& in corpore,unde ſumitur, ut auth. de hære.quæ ab inteſt.defer.§.conſequens,& §. in hoc qui dem.¶Sed profectò aliud puto dicendum in caſu noſtro, prædicta enim procedunt in dote,quæ eſt purè ipſius matris,ſed dicta dos non fuit purè ipſius Catharinæ.Nam,ut prædixi,cum eſſet ſpuria,nihil de iure ciuili poterat conſequi a patre,uel ipſius hærede,ut in d.authen.ex complexu,ſed ſolum ex diſpoſitione iuris canonici poterat habere neceſſaria ad uitam,& ad hoc poſſunt parentes compelli,ut in dicto c.cū haberet,& per conſequens ipſorum hæres,argu.in dicta authen.licet,C.de natu.lib.ut prædixi,ſicut debentur alimenta,ita dos,cum non ſit minus fauorabilis,imò magis,ut ſuprà dixi.Data fuit ergo in caſu noſtro dos loco alimentorum,cum fuerit data ab hærede defuncti per rationes ſupradictas mortua ergo dicta Catharina,debet dos redire ad dictam do.Euangeliſtā, ſeu eius hæredes,ſicut debuiſſent redire alia bona ſimpliciter data pro alimentis.Nam alimenta debentur ſolum in uita, & finitur cauſa alimentorum morte,ut in l.Mela,ff.de alimen.& cib.leg.& l.cum hi.§.conſtat,ff.de tranſac. & l.hæreditatem, ff.ad l.Fal.& pro hoc optimè facit tex.in d.ca. cum haberet,in fi.unde iſta obligatio cauſatur.mandat.n. ſolum neceſſaria ſubminiſtrari.neceſſitas autē ceſſat morte;& hoc profectò uidetur fuiſſe de mēte Bar.in locis prę all.& primò in d.auth.ex complexu,C.de inceſt. nup.ubi
2 dicit ſe cōſuluiſſe per d.c.cum haberet,†quòd uſq; ad quātitatem ſufficientem pro alimentis poteſt pater filio ſpurio relinquere,& eodem modo filiæ ſpuriæ pro dote ſua: quia ſine aliqua dote non poteſt ali,nec nubere.Item expreſſius ſenſit in d.l.fi.§.ſi a ſocero.ubi dicit,q̃ ſi filia ſpuria fuit maritata à patre,non poteſt dos repeti ab hæredibus patris ab ipſo marito:quia habet eam ex titulo oneroſo.ſed poſtquam ad mulierem eſt reuerſa,poteſt reuocari:quia habet ex donationis titulo ſpuriæ autem nō poteſt donari.l.j.C.de natu.li.& hoc dicit uerū,niſi quatenus de iure canonico filius uel filia deberet habere pro alimentis,ut in d.c.cum haberet.Nec obſtat ſi dicatur,q̃ ſ̃m hoc filius nil habebit ex bonis maternis: quia hoc non eſt abſurdum,ſi mater nil habeat. ſinge.n.q̃ mater fuiſſet ducta ſine dote, certè in nullo ſuccedit;ergo uxor debet tunc alimentari ex bonis mariti,ut no.Inno.in c.per ueſtras, de dona.inter ui.& ux.facit tex.& quod ibi no.in l.ſi cum do
3 tem §.ſinautem in ſæuiſsimo, ff.ſol.mat. † Prætereà uide aliud ſimile magis propinquum, ſi mulier maritatur à patre,& dos ab ipſo patre proficiſcitur,mortua muliere, relictis liberis ex illo matrimonio,dos de iure cōi redit ad patrē,nō autem ad liberos mulieris defunctæ, licet aliud habeat cōſuetudo,ut eſt tex.ſecundum communem intellectum in l.dos a patre profecta,C.ſo.mat.& plenè examinat Bar.& ita demum concluſit in l.poſt dotē,ff.ſol.matr. fortius ergo in caſu nr̃o non debuit dicta dos tranſire in filium,cum ſolum loco alimentorū à iure permittitur cauſa autē alimentorum expirat morte ut s̃ dixi. & q̃d hoc fuerit de mente Bar.allego not.in l.fi.ff.de his, quibus ut indig.in uer.quæro,utrum ſit alius modus,in ſc̃da col.ubi dicit,q̃ filio ſpurio,uel ſpuriæ pōt relinqui aliquid ꝑ alimentis.Itē ꝑ dote,dummodò non excedatur modus in relinquendo:quia tunc præſumeretur fraus in l. j. C.de na-
4 tu.libe.& ſentit †,q̃ ſi pater uult,ut relictū ſeu datum cauſa dotis tranſeat in filios ſpurij,ſeu ſpuriæ,debet pater ſic dicere:Relinquo talē fundū Titio filio meo ꝑ alimentis in uita ſua;poſteà remaneat filijs ipſius ſpurij,nā,ut ipſe dicit,filijs ipſius ſpurij pōt pater relinquere;de quo dicendū, ut plenius legit̄,& notat̄ i l.fi.C.de na.li.& ſic apertè vult, & bene.q̃ ex ꝑſona patris ſpurij nō poſsūt filij,licet legitimi,aſpirare ad relictū factū ipſi ſpurio pro alimētis:q̃a ut ꝑdixi,cā alimētorū finit̄ morte: ſed oportet,ut capiāt ex diſpoſitione relinquentis,ſeu dotantis: quod fieri poteſt. d l. fi. Sed in caſu noſtro hoc non fuit dictum a dicta do. Euang.q̃d ſi fuiſſet dictū,uideretur donaſſe filijs illius ſpuriæ de ſuo;imò dixit oppoſitum.Nam uoluit, & ita ſtipulari fecit ſuo nomine,q̃ dictus Matt.reſtitueret dotē ipſi Catherinæ,& illi Franciſco recipienti pro dicta do.Euange.aut cui de iure reſtitui,& reddi debebit &c.iſta.n.ſunt uerba formalia illius inſtrumenti.ſed de iure debet reſtitui ipſi dn̄æ Euang.uel ſuis hæredibus:quia ceſſat cā alimentorum,ut no.in iuribus ſuperius alle.¶Quare ex omnibus prædictis concludo,q̃ dicta dos non debet remanere apud dictū Matth.ſed redire ad hæredes dictæ dominæ Euangeliſtæ quatenus hoc fecit ex neceſsitate tanquam hæres,ut ſupra dixi:quia tunc merè ſuccedit in loco alimentorum. NIC. ABB.

CONSILIVM CXVI.

1 *Pater ſi inſtituit filium in aliqua re minus,quàm legitima,poteſt filius petere ſupplementum.*

2 *Pactum de non ſuccedendo patri, aut filio ualet, quando tantum quis percipit,quantum ſibi debetur occaſione ſucceſsionis.*

3 *Compromittere quis non poteſt in partem aduerſam tanquam in arbitrum.*

OMnipotentis Dei poſtulato ſuffragio, illud de iure quæritur, Vtrū uiſa remiſsione facta ꝑ Antoniū Colūbini in Nardum patrem ipſius Antonij,& Nerotiū Mariani Nicaletis,ac laudo inde ſecuto ꝑ dictum Nerotium de conſenſu dicti Nardi,alias non contradicente dicto Antonio, ac donatione poſteà ſubſecuta per dictum Nardum in perſonam dicti Antonij filij ſui prædicti, ualeat dictus Antonius,præſertim poſt mortem dicti Nardi patris ſui, aliq̃d petere in bonis,ſeu de bonis dicti patris ſui occaſione ſuę legitimæ?Et primò uidetur, quòd poſsit petere legitimā ſuam,ſaltem poſt mortem dicti Nardi patris ſui.quoniam filius non poteſt excludi,& priuari hæreditate paterna ſine cauſa legitima: aliàs teſtamentum patris eſſet nullum ut in authen. ut cum de appel.cog.§ aliud quoque capitulum,& legitur,& notatur in l.filio præterito,ff. de iniuſt.
1 rup.& irri.teſta.†Et ſi pater inſtitueret dictum Antoniū in aliqua re minus ualente,quam legitima, poterit petere ſupplementum,ut in l.omnimodo,& l.quoniam nouella,& l.ſcimus,C.de inoffi.teſt.debet tamen cōferri, q̃d patre ſibi donauit, licet dixerit in proœmio emācipationis: quia

quia illa eſt pura donatio,non autem facta ob cauſam legitimam: quia potius pater debet præmiari à filio,quãdo ipſum emancipat,quã è contrà,ut probatur in l. cũ oportet.§.cum autem,C.de bo.quæ lib.Et ꝙ talis donatio facta à patre in præmium emancipationis debeat conferri alijs filiis,firmat Bart.in d.l.cum oportet, & l.ut liberis, C.de col.& uidetur quaſi probari ibi in fine literæ. Non obſtat,ſi dicat,ꝙ dictus Antonis uidetur renuntiaſſe hæreditati paternę in eo,ꝙ remiſit ſe iudicio patris,& dicti Nerotij,promittens ſe fore contentũ illa parte, quæ per illos ſibi deputabitur,& nunquam amplius aliquid ſe in bonis dicti Nardi petiturum: quia pactum de non ſuccedendo patri non ualet,ut in l.pactum,C.de pactis,&.l.pactum,C.de col.Nec obſtat,ſi dicatur, ꝙ hic interuenit iuramentum,quod habet conualidare tale pactum, ut hodiè probatur in c.quãuis pactum,de pac.li.vj.notant doc. iuris ciuilis in d.l.pactum,& in l.ſi quis pro eo,ff. de fideiuſ.& in l.ſtipulatio hoc modo concepta,ff.de uer. oblig. & l.fi.C.de pac.Quia ad hoc poteſt reſpõderi dupliciter. Primò, ꝙ iuramentũ non extenditur ad caſum noſtrum, qm̃ dictus Antonius compromiſit in patrẽ,& Nerotium, & iurauit ſeruare, quicquid ipſi circa hoc diſponerent. Demum non ambo,ſed ſolus.Nerotius laudauit,ut in certis bonis ſibi dandis à patre eſſet cõtentus;& ſic iuramentũ cum ſit ſtricti iuris,non debet ad iſtũ caſum extendi,ut in c.pen.de iureiu.licet dictus Nerotius dixerit ſe hoc ſolum feciſſe ex cõmiſſione dicti Nardi:quia uidet,ꝙ Nardus nõ potuerit hoc remittere in perſonã illius tm̃: quia à perſona arbitratoris,ſeu arbitri non debet recedi, cũ uideatur electa legalitas,& fiducia ꝑſone,ut in l.ſi quis arbitratu,& quod ibi.no.ff.de uerb.obli.& l.ſi merces,ff. locati,cum ſimilibus.Prætereà,& ſecundò dictus Nardus illa bona contulit dicto Antonio filio ſuo , non pro parte ipſum cõtingente,nec ut ſatisfaceret laudò prius lato, ſed purè & ſpontè in præmium emancipationis;& ſic donauit ob alteram cãm,quã fuerit in laudo expreſſa, ut patet in inſtrumento inde confecto. ergo nec laudum, nec iuramentũ in compromiſſo appoſitum habet dictum Anto.excludere à ſucceſſione paterna; & ſaltem in dubio debet fieri interpretatio pro dicto Anto.quia odioſum eſt, filium excludi à ſucceſſione paterna,ut in d.§. aliud quoque capitulum, & in l.maximũ uitiũ,C.de lib.præte.præſertim hodie,cum ſublata ſit differentia ſexus , & patriæ poteſtatis , ut in authen.defuncto,ad Tertul.& in corpore,unde ſumitur,in authen.de hære. quæ ab inteſta.defe. §.conſequens,& §.& hoc quidẽ. Item quia uerba ſunt interpretanda cõtra dictum Nardum,qui in dicta donatione potuit intentionem ſuã clarius exprimere,ut in l. ueteribus,ff.de pac.& in regula,contra eũ,de reg.iur.lib.vj. ¶Sed,his non obſtantibus,quæ uere caſui noſtro minimè præiudicare arbitror,contrariã ſententiam puto de iure ueriorem,uidelicet,ꝙ dictus Anto.nil amplius poſſit ꝑ uoluntatem paternam ſibi uendicare in bonis dicti Nardi patris ſui occaſione legitimæ ſuæ.Et ad hoc tenendum mouer principaliter ex duplici capite,quorum quodlibet ſufficeret uidetur ad ipſius cõcluſionem de per ſe. Et primò ratione nudi pacti.† Nam pactum de non ſuccedendo patri,aut filio ualet,qñ tantum quis percipit, quantũ ſibi debetur occaſione ſucceſſionis,ut ſingulariter probat ſm unum intellectum in l.j.§.ſi parens,ff. ſi quis à paren. ſuma.& hoc firmauit Bar.in duplici loco,ſ.in d.§.ſi parens, & clarius in l.fi.C.de pact.Nec reperi illud dictum ab aliquo reprobari::imò ꝙ ualeat,facit,quia ceſſat ratio,quare pactum annullatur. Nam ratio uidetur,ne pro modico quis renuntiaret ſucceſſioni paternæ,unde uoluit lex obuiare deceptionibus, ut no.Bar.in d.l.ſi quis pro eo,ff. de fideiuſ.Quæ quidem ratio ceſſat in caſu noſtro , cum in facto mihi præſupponebatur,ꝙ dictus Antonius tantũ perceperit,quãtũ ſibi tunc deberet ratione ſuæ legitimæ, & poteſt dici,ꝙ habuerit plus ratione temporis: quia habuit illa bona in uita,cũ non deberent ſibi,niſi poſt mortem patris,ut in l.j.§.ſi impuberi arrogato,ff.de colla.bo. not.Bar.in eadẽ.l.§.nec caſtrẽſe,& in auth. ingreſſi,C.de ſacro ſanct.eccle.Excluditur dictus Antonius ex ſecundo capite clariori,ſ.ratione iuramenti adiecti. nã iurauit ſe fore contentum illa parte bonorum,quæ ſibi daretur , & aſſignaretur per dictos Nardum,& Nerotium,& promiſit amplius non petere in bonis dicti Nardi:iuramentum tamen indubiè habet hoc pactum ualidare,ut in d.c.ij.de pactis,lib.vj.& tenent legiſtæ in locis ſuperius allegatis. Nec obſtat,ſi dicatur,ꝙ iuramentum ſe non extandat ad hunc caſum:quia dico,ꝙ imò extenditur,ſi bene uerba dictæ remiſsionis,& donationis inde ſecutæ ad laudum põderentur.Nam dictus Antonius ſolenniter coram officialibus mercantiæ conſtitutus in præſentia patris ſui,& de eius conſenſu,& authoritate aſſeruit,ſe nõ uelle amplius cõmorari cum Nardo eius patre , & uolens ſe remittere in manibus ipſius Nardi,& Nerotij, qui dent,& faciant ſibi illam partem de bonis dicti Nardi,quæ placebit dictis Nardo & Nerotio,omni modo iure & forma &c. liberè & purè ſimpliciter remiſit ſe in dictos Nardum patrem ſuum,& Nerotium,dans,& cõcedens dicto Nardo,& Nerotio plenam licentiam,& authoritatem concedendi , & dandi ipſi Antonio de bonis dicti Nardi totum & quicqd uidebitur, & placebit ipſis Nardo & Nerotio : & promiſit & conuenit dictus Antonius dicto Nardo ſtipulanti, &c.ulterius non petere de bonis dicti Nardi patris ſui, ſed remanere tacitum,& contentũ parte,quę ſibi fiet per dictos Nerotium & Nardum,& iurauit corporaliter,tactis ſcripturis contra prædicta non uenire;&c.unde ponderando diligenter omnia uerba ſuperius recitata, quæ ſunt formaliter uerba inſtrumenti cõfecti ſuper dicta remiſsione,non habebant dicti Nardus, & Nerotius aliqd iudicialiter,ſeu in forma iudicij iudicare : ſed ſolum per uerba facti fuit hoc in eos remiſſum;facit quod legitur & notatur in c.Quintauallis,& c.ueniens,de iureiu. & in l. ſocietatem.§.arbitrorum,cum.l.ſe.ff.pro ſocio.Vnde dictus Nerotius fuit aſſumptus tãquã bonus uir, & amicus, ut in l.iij.ff.de arbi.Nardus uerò erat pars;unde poterat ſe impedire uigore remiſsionis ſibi factæ: quia poteſt qs in partem aduerſam tanquã in arbitratorem , & bonum uirum ſe remittere,ut in dictis c.Quintauallis, & c.ueniens,& l.ſi libertus,ff.de operis liber.ſatis ergo eſt ad ualiditatem actus,ut appareat qualitercunq; de iſtorũ uoluntate,& placentia,ſeu animorũ iudicio,cum,ut dixi,nõ habeant iſti iudicialiter iudicare,nec coram eis poterat eſſe iudiciũ,ut no.Inn.in d.c.Quintauallis:aliter non potuiſſet in dictum Nardũ cõpromittere: † quia tãquam in arbitrũ non poteſt qs compromittere in partem aduerſam,ut in l.penul.ff.de arbi.uoluntas aũt alicuius exprimitur nedum uerbis,ſed factis:imò facta ſunt fortia ad declarandam tàm uoluntatem,q̃ uerba,quæ ſæpe proferuntur contra intentionẽ proferentis,ut in c.dilecti,de apel. & c.æſtimant.xj.q.iij.cum multis iuribus ibi alleg.in glo. Nerotius autem ſatis declarauit uerbis intentionem ſuã, laudando expreſsè,& exprimendo bona , quæ deberent aſſignari dicto Antonio pro ſua parte iuxta tenorem remiſsionis.Nardus autem approbauit,nedum illud laudũ approbando,ſed ẽt factis:quia punctualiter aſsignauit dicto Antonio omnia laudata per dictum Nerotium. ergo ſatis

ſatis apparuit de uoluntate & placentia dictorum Nardi, & Nerotij,in quos facta fuit remiſſio,ut dictus Antonius eſſet pro ſua portione contentus dictis bonis. & pro hoc optime facit,quod in ſimili no.Bar.in l.cũ pater.§. libertis,in fi.de lega.ij.& Bar.in l.filius,C.de pe.hære.& Ioan. And.in regula,qui tacet,de re.iur.lib.vj. in Mercu. Nec ob.ſi dicatur,ꝙ pater donauit in premium emancipationis,non aũt uigore remiſſionis in eũ factæ ſeu laudi præcedentis,ut patet ex uerbis donationis: quia dico, ꝙ illa uerba fuerunt appoſita per ignorantiã ex communi ſtylo eorũ qui emancipant hodie filios,credentes ꝙ ita ſit dicẽdum,& faciendũ,ut ſentit Bar.in d.l.cum oportet,& in l. ut liberis,prealle. Principalis aũt cauſa fuit,ut illa bona aſſignarentur dicto Antonio pro ſua parte,titulo tñ donationis uigore illius remiſſionis,& laudi inde ſecuti;qđ probo multiplici conſideratione. Primò, quia cùm filius eſſet in diſcordia cum patre,nec uellet amplius cum illo cõmorari,ut ipſemet filius confeſſus eſt in præſentia officialium,& inde fuit ſubſecuta illa remiſſio, ſeu cõpromiſſum,& expreſsè actum,ut per iſtos ſibi aſſignaretur certũ quid de bonis dicti Nardi pro ſua parte,non eſt ueroſimile,ꝙ pater uoluerit ſimpliciter poſteà emancipare,& illa bona ſimpliciter ſibi donare,cũ non ſit uéroſimile, ꝙ ilicò mutauerit intentionẽ ſuam,præſertim quia coram dicto Nerotio quilibet eorum.ſ.pater & filius, ſuam partẽ, & iura ſua allegabat,& proponebat; ad hoc.l. non ad ea, ff.de condi.& demõ. præſumitur.n.quis perdurare in ſua priori uoluntate,ut in c.maiores,propè fi.de bapti.& in. l.eũ qui.ff.de probatio.Itẽ facta & uerba dubia recipiunt interpretationem ſecundũ precedentia,ut in l.ſeruus,plurium,in fi.ff.de le.j. Præterea hoc colligitur ex alio:quia pater punctualiter aſſignauit filio bona, quæ uigore remiſſionis fuerunt expreſſa in laudo per dictũ Nerotium; ergo uoluit approbare,& exequi contenta in dicto laudo,nõ aũt de nouo donationem incogitatã facere, arg.in l.planè,ff.de leg.j. Nec obſtat,ꝙ uſus fuit uerbo donationis, q̃a hoc non contradicit,ſed confirmat prædicta. nam dictus Nerotius in ſuo laudo dixit propè finem,ꝙ illa diuiſio,ſeu donatio fieret cum rationibus & cauſis;ita,ꝙ de iure ualeret &c.unde ponderandũ eſt illud uerbũ, ſeu donatio,uoluit.n.ꝙ fieret per uiam diuiſionis, aut donationis,ita,ꝙ ualeret.unde pater uolens hoc probare, & exequi, ſciens ꝙ donatio facta filio in poteſtate regulariter non ualet,ut in l.antepe.C.de don.inter ui.& uxo.& à paren.in li.fa.elegit uiam ualidiorem. nã primò emancipauit.dixit aũt in præmium emancipationis ꝑ ignorãtiam, cum ex emancipatione potius fuiſſet ipſe præmiandus à filio,ut ſ.dixi.Attendi aũt debet modus uulgariũ loquẽtium,& ita nuditer,ſicut ſunt in uſu,debent intelligi,non aũt debent capi propriè,ut leg. & notatur in l. ſtipulatio iſta.§.hic quoque,&.§.planè,ff.de uer.oblig.quod autem iſte Nardus pater uoluerit principaliter donare aſsignãdo ſibi partem iuxta formam laudi principaliter in præmium emancipationis,apertiſſimè ultra prædicta ꝓbant quædam uerba appoſita in dicta donatione,ubi inter cætera ſic dr:Item donauit in alia manu centũ uigintiquinque Florenos auri in illis terminis, modis, & forma, q̃ & quæ locis declarantur,& ſpecificantur per quoddã laudũ latum per Nerotium Mariani in curia officialium mercantię,&c.unde diligenter ponderanda ſunt illa uerba,in illis terminis,modis,& forma &c. per quæ colligitur expreſsè,ꝙ non intendebat dictus Nardus purè donare, ſed ſub illis modis,& forma,quæ continentur in laudo. Modus aũt & forma in laudo cõtenta erant,ut iſte Antonius haberet illa bona pro ſua portione, & ulterius aliquid petere in bonis dictis Nardi non poſſet. unde cùm illã donationem fecerit ſe referendo ad dictũ laudũ,& ſub commemoratione ipſius,apparet apertiſsimè,ꝙ ab illo recedere non intendebat,ſed potius illud exequi,& obſeruare,arg.in c.cum uenerabilis,de excep & in d.l.non ad ea, cum ibi not.motiuum claudit iudicio meo materiã aliter dictam donationem interpretandi nec debemus curare, ꝙ fuerit uſus illis uerbis,donauit in præmium emancipationis:quia contractus,& diſpoſitio iudicatur magis ſecũdũ ſuam naturam,& materiam ſubiectam , quã ſecũdum uerba expreſſa in ea,ut eſt tex.not.& ibi per glo. & Bar. in l.ſi uno,ff.locati,& per gl.not.in l.j.ff. de ſuperficie. & per Bar.in l.cotem.§.qui maximos,ff.de publi.Et ſemper ad intellectum ſtipulationis debemus prius conſiderare, quid actum fuit,ut in l.ſemper in ſtipulationibus,ff. de re gu.iu.& ſi non apparet,conſiderandũ eſt id,quod uerosimilius eſt,ut in c.inſpicimus in obſcuris,de reg.iu.lib.vj. & in l.in obſcuris,ff.eo. ¶In caſu aũt noſtro prius actum fuit,ut iſti Antonio daretur pars ſua, & ulterius aliquid petere nõ poſſet,ut patet ex prædictis. Item ueroſimilius eſt ꝓꝑ diſcordiam inter patrem & filium,præſertim cùm eſſet genitus ex uxore præmortua,ꝙ uoluerit donare ob cauſam prædictam,quã purè & ſimpliciter. Euadet præterea hanc interpretationem diſpoſitio laudi per dictũ Nerotium,q̃ mandauit illa bona poſteà donata debere donari occaſione partis ſuæ; ergo cauſa adimplendi illud laudum uidetur facta donatio ſubſequens per text. notabilem,& quod ibi not.Bar.in l.fi.C.de ali.pup.præſt.& ꝑ eundem in l.cùm ſeruus,ff.de uerb.obli.& illa bona donãdo uidetur pariter donaſſe,& diſpoſitionem laudi approbaſſe l.iij.§.filius,ff.& C.eo.ad Maced.¶Quare ex omnibus prædictis concludo dictum Anto.non poſſe amplius quicquam petere in bonis paternis dicti Nardi patris ſui occaſione legitimæ ſibi debitæ iure naturæ, ſed debere eſſe contentum bonis aliàs ſibi donatis per patrem. ¶Et ad contraria ſupra formata ſatis patet reſponſio per prædicta. NICOLAVS ABBAS.

CONSILIVM XCVII.

1 *Mulier de iure communi permittitur liberè diſponere de bonis ſuis ultra legitimam debitam filijs.*

2 *Mulier habens filios ex primo matrimonio, ſi tranſit ad ſecunda uota,non poteſt in teſtamento,aut inter uiuos,uel ex ſponſalitia largitione plus conferre,& donare ſecundo uiro, quàm donet alicui filiorum ſuorum.* 3.

IN ſanctæ trinitatis nomine amen.Videtur primò,ꝙ maritus nihil debeat lucrari ex dotibus uxoris præmortuæ. Illud aũt in primis certum eſt,ꝙ de iure communi nihil lucratur: ſed dos debet integrè redire ad hæredes mulieris, ut in l.unica,C.de rei uxo.ac.& in.l.aſsiduis,C.qui poti.in pigno.hab.& in c.j.& ij.& in c.nuper,de do. poſt diuor. reſti. Nec ẽt de iure municipali:qm̃ ſtatutum Senenſe non ſolũ in caſu noſtro, in quo ſuperſunt ipſi mulieri defunctæ filij,non indulget marito aliquam partem dotium: imò expreſsè diſpoſuit in additione corrigẽdo ſtatutum antiquum, ut nihil lucretur, ut patet ex ſtatuto poſito ſub rubrica,quæ pars cedit lucro uiro,ſoluto matrimonio per mortẽ uxoris.Nam uerba additionis factæ ad illud ſtatutũ ſunt hæc,uidelicet,ꝙ ſi mulier ſecundo nubit uiro, & filiũ unum uel plures habuerit,ꝙ dictus talis uir nihil lucretur ex dotibus,ſed filij ipſius mulieris ex utroque uiro ex ipſa muliere nati ſuccedãt in capita.ita punctualiter

ſtualiter contigit in caſu noſtro. deceſſit enim illa domina, relictis filiis ex utroq; matrimonio; ergo maritus nihil debet ex ſuis dotibus lucrari uigore ſtatuti. Et ꝑ conſequens dicendũ uidetur, ꝙ nec uigore pacti initi inter dictos coniuges tempore contracti matrimonij, licet.n. fuerit inter eos expreſsè actum, ut ſuperuiuens ex eis debeat certum quid lucrari ex dotibus, uel donatione ꝑꝑ nuptias nomine antifacti: tñ tale pactum uidetur nõ ualuiſſe tanq̃ habitum ꝯ prohibitum ex ſtatuto; ad hoc, q.ſ. no.gl.in l.j.C.ne fideiuſ.do.dentur & glo.ſuper rubr.de decurio.lib.x. & ſic uidetur ꝙ nullo iure debet iſte maritus aliquid lucrari ex dotibus uxoris defunctæ. Præterea & ſcđo uidetur, ꝙ præſuppoſito, ꝙ uir aliquid lucrari debeat uigore pacti: tamen hoc lucrum non debet detrahi de quarta parte, de reliquis tribus partibus, quæ uigore ſtatuti applicantur filiis: quoniam ſtatutum tribuit mulieri poteſtatem pro ſuo arbitrio de quarta bonorũ ſuorũ diſponẽdi, nõ obſtãte diſpoſitione, quam primò fecerat. Statutum.n.iſtud, cum ſit ꝯ ius cõe, reſtringens poteſtatem mulieris, debet largè intelligi, quatenus tractat de fauore mulieris, & ſtrictè, quatenus ipſius facultas reſtringitur: quia oẽs receſſus à iure cõi eſt odioſus; iõ reſtringendus, ut in c.is qui, de fil.presb.lib.vj.& in c.ꝙ dilectio, de conſang.& affi. & in c.cũ dilectus, de conſue.&

1 l ij.C.de noxa. †Mulieri.n.de iure cõi permittitur liberè diſponere de bonis ſuis ultra legitimam debitam filiis quæ in caſu noſtro eſſet tertia par. oĩum bonorum, cum non habuerit ultra quatuor filios, ut in auth.nouisſima, C.de inoff.teſt.& in auth.ut cũ de ap.cog.§.aliud quoq; capitulũ.ergo dictũ ſtatutum debet ſtrictè intelligi, quatenus aufert mulieri poteſtatem diſponendi de tribus partibus, & ſolũ reſeruat reſpectu quartæ poteſtatẽ. debet ergo intelligi, ut, deductis omnibus oneribus, poſſit mulier diſponere de quarta parte, ut ſic minus, q̃ fieri poſſit præiudicetur iuri communi, ut in iuribus præall. Et præſertim iſte intellectus eſt amplectendus: q̃a uerba ſtatuti permittentis mulieri diſpoſitionẽ quartæ partis, generaliter, & ſine oĩ diſtinctione ſunt poſita.ergo gñaľr & indiſtinctè debẽt intelligi, ut in c.ſi Romanorũ.19.di. & in c.ſolitæ, de maio.& obe.& ĩ c.ꝙ ſi dormierit.31.q.1. & l.de pretio, ff.de pub. Faciunt ẽt illa uerba ſtatuti in fine poſita, ibi: Nõ obſtante diſpoſitione, quã primò fecerãt, &c. quæ innuunt, ꝙ licet aliquid per prius diſpoſuerit mulier: tñ hoc nõ obſtãte, habet facultatem diſponẽdi de ſuo arbitrio de quarta parte oĩum bonorũ ſuorũ. ¶Sed q̃q̃ prædicta ſuperficialiter urgere uideantur ꝯriam: tñ ſniam arbitror de iure ueriorem, uidelicet, ꝙ dictus uir debeat lucrari id, qđ fuit inter eos conuentum nomine antifacti, & tale lucrũ detrahi de quarta, de qua mulier poteſt diſponere, non aũt de reliquis tribus partibus, q̃ relinquũtur filiis. Quod aũt maritus iſte debeat lucrari id, quod fuit inter eos conuentum, probo per text.in l.

2 hac edictali, C.de ſecun.nup.ubi probatur, † ꝙ ſi mulier habẽs filios ex primo matrimonio, tranſit ad ſecunda uota, non poteſt in teſtõ, aut inter uiuos, uel ex ſponſalicia largitate plus conferre, & donare ſecundo uiro, q̃ donet alicui filiorum ſuorum.ergo non extendendo illam menſuram poteſt apponere pactum, ut uir lucretur certam portionẽ uel certum quid pro cẽtenario de dotibus ſuis, ut ibi clarius ſentiunt doc.pro hoc facit, q̃a ante legem C.poterat mulier, quicquid uolebat conferre, ſcđo marito, dummodo filios nõ priuaret ſua legitima, ut in d.§. aliud quoq; capitulum, & in auth.nouisſima.ſed facultas reſpectu ſecũdi mariti fuit reſtricta per l.C.ut in d.l.hac edictali, legiť & notať. citra ergo prohibitionẽ põt mulier diſponere in maritũ, ut libet, cũ rei ſuæ q̃libet ſit legitimus moderator, & arbiter, ut in l.in re mãdata, C.mã. & c.de his, de ſepul. Sed in caſu noſtro lucrũ cedẽs marito, nõ excedit portionẽ relictã cuilibet ex filiis: ergo de iure cõualuit tale pactũ. Nec obſtat ſi dicatur, ꝙ filiis debenť tres partes ex diſpoſitione ſtatuti, & ꝯ uoluntatem mulieris. De quarta uerò parte, de qua mulier põt diſponere, nihil fuit collatũ alicui filiorum. ergo nihil potuit transferre in maritum per d.l.hac edictali: quia ad hoc rñdeo dupliciter. Primò imò dicta dña inſtituit oẽs filios æqualiter, detracta illa quarta parte. nec mulier prohibetur à ſtatuto diſponere de tribus partibus: ſed non põt diſponere de illis, ita ut filij priuentur; & ſic loquitur ſtatutum. Sed, ſi uult diſponere in filios, non prohibetur: imò concedit à ꝯrio ſenſu ſtatuti, qui ꝯrius ſenſus eſt amplectendus, & cum conſonet diſpoſitioni iuris cõis iuxta no.per Bar.in l.oẽs populi, ff.de iuſt.& iu.& Bal.in l.conuenticula, C.de epiſ.& cle.facit.c.cũ apoſtolica, de his, q̃ fiunt à præ & qđ no.Io.An.& in c.publicato, de ele. Secũdò põt rñderi, ꝙ prædicta obiectio procedit habito reſpectu ad ius commune, iuxta quod mulier poteſt, ut ſ.dixi, liberè diſponere de bonis ſuis, dempta legitima, quæ erat modica, debita filiis: unde uidebatur inhoneſtum, ꝙ mulier præferret in bonis ſuis ſm maritũ alicui filiorũ. Sed in caſu noſtro ceſſat ratio: quia uigore ſtatuti filij habẽt oĩa bona, uelit, nolit excepta quarta parte, de qua poteſt ſm eiuſdem ſtatuti tenorem mulier pro ſuo arbitrio diſponere. unde non põt contingere, nec ſaltem in caſu noſtro accidit, ꝙ maritus habeat plus, q̃ aliqs filiorum. Nec ſupradictis obſtat prædictum ſtatutum allegatum in contrarium: quia cauetur, ut uir nihil lucreť ſuperſtitibus filiis: quia dico uirum excludi ex diſpoſitione ſtatutaria: quia ſtatutum noluit hoc caſu in additione tollere lucrum, quod detulerat marito. Vnde fateor, q̃a de iure ſtatutario nihil lucratur. Sed in caſu noſtro uir petit uigore communis pacti inter eos habiti tempore ꝯtus matrimonij. hoc aũt non prohibet ſtatutũ: imò potius permittit, ſi bene põdereť in fine, dũ ſic dicit, uidelicet ſaluo ꝙ in præmiſſo caſu, ubi ſecundò nupſerit, poſsit mulier diſponere ſecundũ iura, & ſtatuta communis Senarum, &c. Quaſi dicat, ꝙ ex diſpoſitione mulieris poterit maritus lucrari, dummodo mulier diſponat ſm iura & ſtatuta Senarum, puta ꝙ non det ſcđo marito ultra, q̃ habeat aliquis filiorum. Itẽ ꝙ non diſponat ultra quartam partẽ bonorũ ſuorũ. Nã poteſtas mulieris ſic limitatur ſecundũ iura ſtatuta Senarum. Et ꝑ hoc reſpõdeť ad id, quod ſupra opponitur, ſ.ꝙ non põt fieri per pactũ, ex quo prohibeť per ſtatutum: imò ꝑmittitur, attenta diſpoſitione mulieris, quæ accidit in caſu noſtro. Præterea ſtatutum prohibet maritũ lucrari: ſed nõ asſiſtit, dando lucrũ ſuperſtitibus filiis, marito, ẽt ſi in fine non permitteret, ualet pactũ. Nam magna differentia eſt inter prohibere, & nõ aſſiſtere iuxta notata in ſimili ꝑ Bar.in l.ſed & ſi.§.ſcire.ff.de pæt.hæredi. ¶Ex quibus omnibus clarè patet maritum debere lucrari antifactum uigore pacti initi in ꝯtu matrimonij dũmodo, ut prædixi, lucrum nõ excedat id, quod contingit alicui filiorũ dictæ mulieris ꝑmortuæ. ¶Quòd autem debeat deduci iſtud lucrum ex quarta parte, de qua poteſt diſponere mulier, & nõ de tribus partibus, quæ debent filiis relinqui, probatur apertè ex diſpoſitione ſtatuti contenti ſub rubrica, ꝙ mulieres habentes filios, non relinquant ultra quartam partem. In quo cauetur in effectu, habito reſpectu ad ipſum ſtatutũ, & eius additionem, ꝙ mulier habens filios, uel filias, unũ uel plures, non poſſit relinquere, uel donare, uel uẽdere

uel alienare; ita, q̄ filij eius, qui remanſerint poſteà poſſint priuari bonis ſuis, niſi cauſa neceſſitatis, ſeu uictus, ſoluo q̄ quartam partem bonorum poſſit pro ſuo arbitrio diſpenſare, &c. Quæ uerba, ſi bene ponderentur, concernunt nedum diſpoſitionem in ultima uoluntate, ſed etiam inter uiuos; & ſic ſtat regula ex illo ſtatuto, q̄ mulier habens filios, non poſsit nec inter uiuos, nec in ultima uoluntate diſponere de bonis ſuis illa alienando ultra quartam partem. Sed nulli in dubium uenire poteſt, quin iſtud lucrum cōtingens marito ex cōmuni pacto inter eos habito proueniat ex diſpoſitione mulieris: quia ſi mulier non fuiſſet ſic pacta, uir nihil fuiſſet lucratus, ut apertè hoc legitur, & notatur in d.l.hac edictali. ergo debet cōputari in quarta ſua. Nam ſi diceremus oppoſitū, ſequeret̄ q̄ mulier poſſet indirectè diſponere de medietate bonorum ſuorum: puta, quia poſſet apponere pactum, dum contrahit ſecundas nuptias, ut uir ſuperuiuēs lucretur quartam partem bonorum ſuorum, & demum in morte, uel in uita tractu temporis poſſet diſponere de alia quarta parte; quod ſonat in abſurdum, & foret expreſſum contra mentem, & uerba dicti ſtatuti, in quo diſponitur, quòd non poſsit diſponere, niſi cauſa ſui uictus; ita, quòd filij priuentur tribus partibus bonorum. Nec eadem ratione debet illud lucrum antifacti deduci de integra dote: quia ſecundum hoc tres partes integræ non remanerent apud filios, & mulier reperiretur diſpoſuiſſe ultra quartam partem totius. Non obſtat finis illius ſtatuti, dum dicit: Non obſtante diſpoſitione, quam primò fecerit, &c. quia nō debet intelligi, ut mulier poſſit pluries diſponendo relinquere ultra quartam: quia apertè eſſet contra mentem illius ſtatuti; & facit in arg. l.ſancimus, C.de dona. alias de facili filij poſſent priuari bonis maternis, & illud ſtatutum poſſet deludi; quod nō eſt dicendum; ſed poteſt intelligi de diſpoſitione, ſi quā prius feciſſet quo ad uſumfructum bonorum. Vel ſecundò poteſt intelligi, & melius, q̄ ſi mēs illius finis ſit ut tres partes perueniant ad filios, non obſtante diſpoſitione, quā mulier primò feciſſet de illis bonis. Hinc eſt, q̄ in additione ad illud ſtatutum appoſita ſunt hæc uerba, uidelicet, Reliquæ tres partes pro rata inter filios diuidantur. Nam diſpoſitio mulieris ultra quartam partem nullius eſt momenti, ut colligitur ex mente ſtatuti; & facit quod in ſimili legitur & no.in d.l.hac edictali. Et plus iudicio meo poſſet attentari, q̄ nedum debet hoc lucrum proueniens ex pacto uiri cum muliere deduci ex quarta parte, de qua diſponere pōt: imò idem puto, ſi illud lucrum contingeret marito ex diſpoſitione ſtatuti: quia ex facto ſuo medietas contingit marito, licet contrahendo matrimonium, & dando illi tantam dotem: quia ille, qui non pōt alienare ꝑ pactum, debet curare, ne ex facto ſuo oriatur alienatio à lege, ut in l.codicillis.§.antepen.ff.de leg.ij. Et hæc uoluiſſe uidentur in ſimili q̄one Iac.Butr. Bart.Frā.de Alber. & Bal.in d.l.hac edictali, & Ang.ſuper authē.de nup.in §. quia verò. ubi dicunt, † q̄ ſecun-
3 dus maritus non pōt amplius lucrari, q̄ vnus ex filiis, nō ſolum ſi lucrum perueniat ex pacto mulieris, ſed etiam ex diſpoſitione ſtatuti: quia ipſa mulier uidetur relinquere dando cauſam huic lucro, ſ. contrahendo ſecundas nuptias. ¶Ex his patet reſpōſio ad omnia ſuperius allegata in contrarium. Vnde iterum concludo, virum debere lucrari antifactum ex facto inito cum muliere, non obſtāte ſupereſſentia filiorum, dūmodò nō habeat plus, q̄ aliquis filiorum. Et tale lucrum debet deduci ex illa quarta, de qua mulier diſponere poterat, ut ſic tres partes relinquātur integraliter filiis. Et hæc ſufficiant. NIC. ABB.

CONSILIVM CXVIII.

1 *Poſitiones quare admiſſæ ſint.*
2 *Poſitio impertinens dicitur, quæ non facit ad fundandam, uel iuuandam intentionem ponentis.*
3 *Sentētia dicitur certa, ſi poteſt certificari in aliqua parte actorū.*
4 *Confeſsio ad ſui ualiditatem non requirit telam iudicij.*
5 *Libellus generalis licet poſsit reſpui, tamen ſi ad illum reſpondetur, tenet reſponſio, & iudicium ſuper illo fundatum.*

IN Chriſti nomine amen. In cauſa ſeu controuerſia, quæ ad præſens uertitur inter dominā Ioānam Mutinenſem ex vna parte, & Simonem de Calonis ex alia. Plura, concluſiuè tamen, iuxta ordinem ſunt uidenda. ¶Primò an illis poſitionibus, ſuper quibus præſens controuerſia uertitur fuerat de iure reſpondendum. ¶Secundo præſuppoſito, q̄ illis rūdendum non fuiſſet, an ex quo iam per partem ſimpliciter reſponſum eſt, præiudicet confeſſio reſpōdenti. ¶Tertiò præſuppoſito, q̄ confeſsio ualuerit in reſpondentis præiudicium, an poterit dictus vicarius declarare omnes illas reſponſiones nullas eſſe; & non tenere tanquam factas, poſitionibus factū alienum concernentibus, cauilloſis, & duplicibus. ¶Quartò ſi de iure ſic pronuntiare non potuit, ut pronuntiauit, an dicta pronuntiatio ſit ipſo iure nulla, an ſaltem per ſentētiam iudicis retractanda; & propter hoc apparebit, quæ debeant eſſe in hac controuerſia partes iudicis appellationis. ¶Venio iuxta ordinem ad primum; & uidetur, q̄d illis poſitionibus non erat de iure reſpondendum. Nam prima uidetur cauilloſa, & duplex, cum plurima caſamēta cōtineat &c. ſine aliqua determinatione, quod eſt contra no.in c.j.& ij.de confeſſ.lib 6.& in l.ij.§.quod obſeruari, C.de iura.cal. Idem eadē ratione uidetur de ſecunda poſitione dicendum, cum in ea dicatur ſine determinatione, q̄ inuenit in hæreditate oīa bona immobilia, &c. Item tertia poſitio uidetur cauilloſa ad decipie dum dictam do.Ioannam, cum illa confeſsio ad illam eſſet de directo contra petitionem porrectā in iudicio per dictam do.Ioannam. Quarta etiam poſitio poteſt cauillari, & reiici, tanquam multiplex, cauilloſa, & factum alienum continens. ¶Sed, his non obſtantibus, contrarium arbitror de iure procedere, uidelicet, q̄ dictæ poſitiones de iure procedunt, & per conſequens eis erat de iure reſpondendum. Et primò facio hanc regulam, q̄ omne probabile eſt ponibile; quæ regula optimè probatur iudicio meo, in clemen.ſæpe, de uerb.ſig.in §.uerum, uerſi.quia
1 poſitiones. ubi dicitur, † q̄ poſitiones ad faciliorem expeditionem litium propter partium confeſſiones, & clariorem probationem uſus longęuus in cauſis admiſit, &c. & ſic apertè innuit, q̄ ſuper omnibus cōcernentibus deciſionem litis poſſunt fieri poſitiones, ut pars ponens releuetur ab onere probandi per confeſsionem partis aduerſæ, & ex parte reſfieri poſſint ad intentionem actoris extenuandam; & hoc apertius uoluit glo. in c.j.de confeſſ. lib.6. Idem ſentiunt domini de Rota deciſ.30. Quinimò plus dico, q̄ etiam id, quod probari non pōt, dūmodo ueniat ad fundandam intentionem partis, poteſt poni, ut patet in poſitionibus concernentibus factum merè negatiuum, ut probatur in c.j.præal. hanc etiam regulam apertè ſenſit Bald. in l ij.§.quod obſeruari, præall.ubi dicit,
2 † q̄ poſitio illa dicitur impertinens, quæ non facit ad fundandam, uel iuuandam intentionem ponentis; alias dicit pertinens; & ſatis patet ex exēplis poſitis per gl. in d.c.j. & ij.de ꝯfeſſ.lib.6. & in cle.ſæpe, de uerb.ſig. & per Inn.in c. dudum,

c.dudũ.2.de elec. Sed poſitiones, de quibus eſt cōtẽtio, apertisſimè ueniunt ad extenuandam intentionem actoris,& ad releuandũ reum ab onere probandi, ergo ſunt legitimæ,& eis erit de iure reſpondendũ.Et ꝙ tales ſint dictę poſitiones,clariſſimè patet,ſingulas pōderãdo. Nã prima habet,ꝙ dicta dña Ioãna uidit fratrẽ ſuum carnalẽ poſſidere caſamẽta cũ ædificiis &c.quæ in petitione ipſius dñæ Ioannæ continentur.hæc.n.non pōt dici impertinẽs,quia uenit ad extenuãdã intentionẽ ipſius dñæ Ioãnæ. infertur.n.ex ea ſaltem per obliquum præſumptiuè, ꝙ illa bona petita per ipſam dñam Ioannam non pertinuerunt ad matrem ſuam,ſicut in ſua petitione narrabat ergo debebat admitti, ut patet ex prædictis, & notatur per Bal.in d.§.ꝙ obſeruari.Nam ex poſſesſione conſequẽter infertur ad dñium iuxta no.per Bar.in l.ad probationem,C.locati. nec pōt dici cauilloſa,uel duplex, cum ſit iuſta clarisſima,& certisſima ẽt reſpectu bonorum, cum referat ſe ad bona contenta in petitione ipſius dominæ Ioannæ,de quibus ipſa erat certisſima:tum quia ipſa deſcripſerat illa bona in ſuo libello,& ſic uidetur oĩa ſcire, & confiteri,ut legi.& no.in l.cum præcum,C.de libe.cau. & per An.de Bu.in c.fi de confeſ.tum quia ſatis dicit̃ poſitio certa, ex quo refert̃ ad ſcripturam certã in iudicio productã †Nam & ſententia tali modo dicitur certa, ex quo pōt certificari in aliqua parte actorum, ut in l.penu. C.de ſen.quæ ſine cer.quantita.not.Inn.in c.fi.de libe.obla.& facit.c.cum uenerabilis, prope fin.de excep.& qđ ibi no.nec poteſt impugnari ex ea, quaſi contineat factũ alienum: quia imò continet factum proprium ipſius dñæ Ioanne,cũ ſcit de ſuo ſenſu,ſ.ꝙ uidit fratrem ſuum carnalem poſſidere, & tenere; ad hoc.l.teſtiũ,C.de teſti.& 3.q.9.c.teſtes,cum gl.ſua,& in c.2.de conſue.& c.cũ cãm, de teſti.& quod ibi no.pro hoc gl.in d.c.1.de confeſſ.lib. ubi cauſa exempli ponitur illa poſitio.Itẽ ꝙ ſciebat talẽ eſſe clericum.Itẽ ꝙ uidit eum portantem tonſurã, & habitũ clericalem;& hoc uidetur indubitatum;idō non inſiſto.Quinimò,ut infra dicam, ẽt poſitioni continenti factũ alienum non ſemper eſt reſpondendum.Idem per omnia dico reſpectu ſecundæ poſitionis, dicitur.n.in illa, ꝙ in hæreditate inuenit bona contenta in dicta petitione ſua. fit.n.hæc poſitio ad adiuuandum reum,& extenuandam intentionem ipſius actricis ad inferendum, ſaltẽ per obliquum,& præſumptiuè,ꝙ illa nō fuerint bona materna,ſed paterna,uel fraterna &c.& ſic erat pertinens, nec erat duplex,nec erat cauilloſa: imo multũ ſimplex, cum referat ſe ad bona deſcripta in petitione ipſius actricis; nec continet factũ alienũ,imò propriũ,ut patet per illud uerbum,ꝙ inuenit omnia bona &c.idem prorſus dico reſpectu tertiæ,ſ ꝙ audiuit matrem dicentẽ,& rñdeat ei ſuper proprio ſenſu,ſ.ꝙ audiuit,&c.ad hoc.c.2.de conſuet. Nam in perceptibus ſenſu auditus deponẽdũ eſt ꝑ illũ ſenſum,ut no.in d.c.cũ cãm,& in c.2.de cōſue.& hæc poſitio clarisſimè ueniebat ad extenuandã intẽtionẽ ipſius actricis.ergo debebat dimitti,ut per ipſius confesſionem releuaret̃ reus ab onere probandi ſuam exceptionẽ. Idẽ poteſt dici de quarta,& ult.poſitione,ut patet ibi ꝑ uerbũ,audiuit. nã articulus famæ multũ adiuuat partẽ iuxta no.per Bar.in l de minore.§.tormenta,ff.de qōnibus, & c.ueniens,de teſti.& 4.q.3.c.ſi teſtes.§.itẽ ſæpe,& ca.licet ex quadã,de teſti.cũ ſimilibus. Quinimò,ut dixi,ẽt ſi propoſitio continet prorſus factũ alienũ,non tñ per hoc debet reiici,dũmō faciat ad deciſionem cãæ,& contineat tale quid, ꝙ iō certa opinio cadere poſſit in rñdentem, ut apertè uoluerunt Cy.& Bart.& Bal in d.l.ij.§.qđ obſeruari.C.de iura.cal.& But.ſequi uidetur in l.pe.eo.tit. & ibi hoc apertè tenuit in lect.facit ad hoc regula, quã præmiſi,uidelicet ꝙ omne id,qđ uenit in probatione, poteſt deduci in poſitionibus, & quãquã gl.uideatur aliud innuere in c.1.& 2.de confeſ.lib.6.& in d.§.quod obſeruari.& Spe.ĩ ti.de poſitio.§.v.uer.& notãter:tñ dico,ꝙ illa dicta debẽt intelligi,qñ factũ alienũ eſt tale,ꝙ ueroſil̃r nō cadit ipſius notitia,uel opinio in habẽtẽ rñdere; patet ꝑ iura all.in eis: uel procedit,qñ haberet quis rñdere de ueritate;quo caſu qs nō tenet̃ rñdere, ex quo eſt tale, ꝙ certã illius notitiã habere qs nō pōt. ſubiret.n.anceps ꝑiuriũ,ut dr̃ in l.Marcellus.ff. rerũ amo.ita notanter dixit Bar.in d.l.Marcellus, propè fi.Et ꝙ fuerit hoc de mẽte illarũ gloſſarũ,probo ꝑ exẽpla,quæ ibidẽ ponunt̃.nã gl.in d.c.1.li.6.inter alias poſitiones,quæ fiũt ad probãdũ,quẽ. eſſe excōicatũ,ponit iſtas duas, uidelicet. Itẽ ꝙ tunc ille percuſſus erat clericus. Itẽ ꝙ erat in poſſeſſione clericatus,& c.certũ.n.eſt, ꝙ iſtæ duæ poſitiones cōtinẽt factum alienũ,& nihilominus admittunt̃; & hoc iō,qa pōt notitia illius facti,ul̃ opinio cadere in ſenſum rñdentis, ut ſ dixi,ſm Bal.ad idẽ,qđ no.gl.in cle.ſæpe,de uer.ſig.ĩ uerbo,cōfeſſiones,quæ in probando mutuũ ꝯ hr̃dem format. has duas poſitiones. Itẽ pono, ꝙ mutuaui Titio cẽtũ. Itẽ ꝙ promiſit illa reſtituere tali die.Item ꝙ Titius inſtituit hr̃dẽ,&c.Ecce ergo, ꝙ de mẽte Io.An.non fuit excludere oẽs poſitiones cōcernẽtes factũ alienũ ſimpliciter. Indubiè ergo concludendũ, ꝙ in caſu noſtro illæ poſitiones erãt de iure admittẽdæ, & ꝑ ꝯñs eis fuit de iure rñdendũ;& hæc de primo dubio.¶Venio nunc ad ſcđm, uidelicet ꝓſuppoſito fine ueritatis ꝑiudicio, ꝙ illis rñdendũ de iure nō fuiſſet,an ex quo d.dña Ioã.rñdit,fecerit ſibi ꝑiudiciũ?Arbitror firmiter ꝙ ſic. Primò ad hoc allego tex.ĩ c.j.de accu.lib.6.ubi probat̃ eleganter,ꝙ licet parti competat exceptio ꝯ inquiſitionẽ aduerſus eã formatã; attñ ſi,illa ꝑtermiſſa,rñdet inquiſitioni,facit ſibi ꝑiudiciũ; ad idẽ,qđ no.Inn.in c.qualiter & qñ.2.de accu.†ubi dicit,ꝙ
4 ẽt ſi, nulla tela iudicij ꝓcedẽte,aliqs uenit ad iudiciũ, & cōfitet̃ ꝯ ſe, facit ſibi ꝑiudiciũ: qa cōfeſſio ad ſui utilitatẽ nō requirit telã iudicij Hinc dicimus ualere cōfesſionẽ,licet ꝓceſſus reperiat̃ ex aliquo defectu nullus,ut ꝓbat̃ ĩ c.Piſanis, de reſt.ſpol.& ibi hoc firmat apertisſimè Inn.& alij poſt eũ;ad idẽ tex.cũ ibi no.ĩ cle.cōſtõnẽ,in fi. de elec.& qđ ibi no.Bar.in l.ſi cōfeſſus.ff.de cuſto.reo.& melius ĩ l.maritus.ff.de qō.vr̃ de hoc gl.no.ĩ c.pe.de iur. cal.quæ dicit,ꝙ licet pars nō teneat̃ rñdere,niſi ad interrogationẽ ad petitionẽ partis aduerſæ dũtaxat: ſi tñ rñdet, facit ſibi præiudiciũ, arg.in l.ſi ſine interrogatione, ff.de interro.act.& idẽ tenẽt dñi de Rota ꝑ alle.deciſ.30. ubi dicũt,ꝙ licet non eſſet rñdendũ interrogationi: quia nō fiebat,ꝓut de iure fieri debebat,ſi tñ pars rñdit,facit ſibi ꝑiudiciũ; ad idẽ bonus tex.in arg.in l.ſi.C.de annali
5 excep.ubi patet, † ꝙ licet libellus gñalis posſit reſpui,tñ ſi ad illũ rñdet̃, tenet rñſio, & iudiciũ ſuꝑ illo fundatũ; & ita uoluit ẽt Inn.in c.ſi.de lib.obla.& ꝑ hæc patet breuiter,qd dicẽdũ de ſcđo dubio. ¶Concludo.n.ꝙ præſuppoſito fine ueritatis ꝑiudicio, ꝙ illis poſitionibus nō fuiſſet rñdendũ;attñ,ex quo rñſum fuit,tenet rñſio,& ꝑiudicat confitenti,quatenus tendit ad ipſius ꝑiudiciũ. Venio ad tertiũ, uidelicet præſuppoſito ꝙ confesſio ualuerit, ut ſ,probatũ eſt, an potuerit dictus vicarius pronunciare rñſionẽ nullã &c.ut ſ dr̃. Et indubitãter dr̃, ꝙ nō: qa cũ cōfesſio ſit de actis ut in c.qm ꝯ,de ꝓba.nec ſimpl̃r de actis iudicij,ſed cãę, cũ ꝑtineat ad deciſionẽ cãæ, nō pōt iudex acta cãæ, iuſta cã nō apparẽte,circũcidere, nec ſua

ſtia capitanea perimere: imò debent ꝯſeruari apud notariũ cauſæ ꝓ falſam aſſertionẽ iniqui iudicis, ut in d.c.qm̃. Item de hoc eſt tex. apertus in l.acta, ff. de re iud. ubi etiã per glo.& Bart. probatur enim ibi apertiſſimè, iudicem non poſſe ſine partium conſenſu acta cauſæ deſtruere; pro hoc, quia, etiam perempta inſtantia iudicij, remanent acta cauſæ, ut confeſſiones, & depoſitiones teſtium, & ſimilia, ut not per Inno.& alios in cap.cauſam quæ, de teſti. per Bart.in l.cum lite mortua, ff.iud.ſol. Præterea allego glo. apertiſſimam in cap.fin. de iureiur.lib.6. quæ dicit, ꝙ reſponſio facta ad petitionem partis non poteſt per partem reuocari, niſi fiat incontinenti, puta ante, quã exeat conſpectum iudicis, arg.in c.præterea, de teſti.cogen.& 32.q.1.cap.apud, ubi etiam bona glo. Idem dicendum in iudice per prædicta, & quia confeſſio non reuocatur, niſi docto de errore. Error autem probatur probando rem aliter ſe habere, ut legitur & no.in cap.fin. de confeſſ. & in l.error facti, C.de iur.& fac.igno. & in caſu noſtro nullus error fuit probatus; ergo non potuit iudex pronuntiare confeſſionem erroneam, aut nullam.

¶Ex his infero ad quartum & ultimum, an illa ſententia iudicis fuerit nulla; & credo eo modo ꝙ ſic multis rationibus. Primò, quia fuit lata à iudice minus inſtructo, ut in c.tùm ex literis, de in integ.reſti. no.Bart.in l.prolatam, C.de ſenten.& interlo.omn.iud. Item fuit notoriè iniuſta, ut patet ex prædictis, ergo nulla, ut no.Innocen. in cap.fraternitatis, de frigi. uidetur tex.in c.inter cætera, de re iudi. & ibi hoc firmat Anto.de Butr. fundauit enim ſe iudex: quia illæ poſitiones ſunt cauilloſæ, & multiplices, & factum alienum continentes; quod notoriè ex illarum inſpectione falſum eſt, ut patet ex prædictis. ergo pronuntiatio nulla, ut no.in iuribus præalleg.& per Inno.in c.cum Bertoldus, de re iudi. & cap.quoniam contra, de probationibus. Item poteſt elici nullitas ex capite ſtatuti Mutinenſis, quod decernit proceſſum iudicis nullum factum poſtquam à parte aliqua petitum eſt ſapientis conſilium. Præterea, & ultimò præſuppoſito, ꝙ eſſet aliqua, dicendum tamen illam eſſe iniquam, & iniuſtam, ut patet ex rationibus & iuribus ſupra allegatis.

¶Ex quibus omnibus apertè colligitur, quæ ſunt partes iudicis, ad quem. nam debet pronuntiare interlocutoriã fuiſſe nullam, & inquantum ſit aliqua, declarare illam iniuſtam, & iniquam, & eam retractare, & pronuntiare benè fuiſſe appellatum, &c. Et hæc ſufficiant.

Finis Conſiliorum Panormitani, quibus aliqua aliorum conſilia per D. Ludouicum Bologninum Bononienſem adiuncta emendataq; ſunt.

SVBTILISSIMAE, ac vtiliſsimæ Diſputationes, & Allegationes Reuer. D. Nicolai Abbatis Siculi, V. I. interpretis, ac per omne æuum iuris monarchæ Senis, & alibi per eum accuratiſsimè diſputatæ.

SVMMARIVM QVAEST. I.

1 *Papa habet in beneficiis plenitudinem poteſtatis, ratione cuius poteſt ſupra omne ius diſpenſare.*
2 *Papa non habet ſuperiorem.*
3 *Papa habet eccleſiæ arbitrium.*
4 *Papæ iura cæleſtis & terreſtris imperij fuerunt conceſſa.*
5 *Papa in uno epiſcopatu aliquando ponit duos epiſcopos.*
6 *Papa concedit aliquando duos epiſcopatus uni epiſcopo.*
7 *Papa diſſoluit matrimonium carnali copula non conſummatum.*
8 *Papa non poteſt diſpenſare, quod quis eodem tempore habeat duas uxores.*
9 *Papa poteſt concedere epiſcopatum, & alia inferiora beneficia ad tempus, & ſub conditione.*
10 *Eccleſia ſicut eſt una, ita unus epiſcopus epiſcoporum.*
11 *Chriſtus dedit claues cæteris apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus.*
12 *Poteſtas totius eccleſiæ data fuit tanquam corpori in perſonam Petri & aliorum.*
13 *Geſta per Papam, conſilio Cardinalium prætermiſſo, an ueniant reuocanda.*
14 *Papa ſolus tanquam caput poteſt exercere omnimodam iuriſdictionem expediente cauſa rationabili.*
15 *Matrimonium ſpirituale conſiſtens inter eccleſiam & epiſcopum non poteſt per hominem diſſolui.*
16 *Bona temporalia habere non eſt illicitum.*
17 *Papa ceſſante legitima cauſa an poſſit diuidere epiſcopatum in duos ſine conſenſu epiſcopi.*
18 *Appellari poteſt a qualibet parte mundi ad ſedem apoſtolicam.*
19 *Papa à toto clero & populo & Imperatore iudicari non poteſt.*
20 *Papa eſt dei uicarius in terris.*
21 *Papa ſolus poteſt errare, & eſſe hæreticus.*
22 *Sententia ſummi pontificis poteſt in melius commutari.*
23 *Concilium debet conuocari in concernentibus ſtatum totius eccleſiæ.*
24 *Concilium repræſentat uniuerſalem eccleſiam.*
25 *Imperatores actibus ſynodalibus an intereſſe debeant.*
26 *Concilium generale appellatur ſynodus epiſcoporum.*
27 *Laici non debent intereſſe in Concilijs eccleſiaſticis niſi in tribus caſibus.*
28 *Principes ſeculares an poſſint intereſſe concilio conuocato.*
29 *Epiſcopi regulariter ſoli uocantur ad concilium prouinciale.*
30 *Cardinales mortuo Papa cum toto clero excommunicant intruſum in papatum.*
31 *Concilium olim Papam eligebat.*
32 *Petrus quare fuit appellatus Cephas.*
33 *Papa mortuo eccleſia uacat.*
34 *Eccleſia militans eſt diuinitus exemplata ab eccleſia cæleſti.*
35 *Chriſtus Apoſtolos fecit pares reſpectu conſecrationis & ordinis non iuriſdictionis.*
36 *Electio facta per concilium reluctantibus Cardinalibus an ualeat.*

QVAESTIO PRIMA.

Epiſcopus, & quidam rector curatus Pronienſis per Romanum Pontificem eorum prælaturis nulla rónabili cauſa priuati ad futurum cócilium appellauerunt. congregato concilio & in diſputatione poſito, an præfata appellatio eſſet admittenda, Principes ſeculares, & prælati inferiores epis, ac clerici ſine prælaturis, epis reluctantibus, concilio intereſſe conabantur decedit interim Ro. ponti. prædictique epi, & rector prouincialis diem perſoluerunt extremū de quorū prælaturis ante creationem Ro. ponti. aliquandiu dilatam prouidet cócilium quibuſdam optime meritis, & tandem Roma. Ponti. Cardinalibus contradicentibus elegit. Ex prædicto themate quinq; ſubtiliſſima & pulcherrima eliciuntur dubia ¶ Primū, nunquid dicta priuatio ualeat. ¶ Secundū, an præfata appellatio debuerit per conciliū admitti. ¶ Tertium, ſi principes ſeculares, & prælati inferiores epis, ac alii clerici ſine prælaturis concilio generali intereſſe debeant. ¶ Quartum, utrū dicta prouiſio de prælaturis tunc uacantibus Ro. Pontifice nondū creato facta de iure tenuerit. ¶ Quintū, nunquid prædicto caſu poterit cóciliū reluctantibus cardinalibus ad Ro. Ponti. electionem procedere. ¶ Venio iuxta ordinē ad primū, ad cuius partem affirmatiuā probandā primò
1 adduco ſex motiua principalia. ¶ Primum ſic: Papa habet præſertim in beneficiis plenitudinem poteſtatis, ratione cuius poteſt ſupra omne ius diſpenſare, et ſi ſit diſpoſitio concilii generalis, ut clare probat in c. propoſuit, iuncto. c. ij. de conceſ. præben. ubi dicit tex. Papā poſſe ex plenitudine poteſtatis inueſtire de uacantibus beneficijs, licet hoc ſit prohibitum in concilio Lateranen. de quo in d. c. ii. hoc idem probatur in c. ii. de præben. lib. vj. ubi dicitur Papam non ſolū poſſe conferre beneficia, cum uacant ſed etiam dare ius ad uacaturam; & inde glo. no. in c. ubi periculum, de elec. lib. vi. quæ dicit Papam poſſe de plenitudine poteſtatis reuocare conſtitutionem totius cócilii. Et ratio eorum poteſt colligi ex c. ſignificaſti, de elec. ubi dicitur, quod concilia non poſſunt præfigere legem Romanæ eccleſiæ, cum omnia concilia per Romanæ eccleſiæ auctoritatem facta ſint, & robur acceperunt, & in eorum ſtatutis patenter Romana excipiatur auctoritas. Et eſt ratio, quia ipſi Petro, & per eum oibus ſucceſſoribus data fuit plena poteſtas ligandi & ſoluendi, dicente domino. Quodcunq; ligaueris ſuper terrā, ligatū erit in cælis. Et habet et originaliter Matth. xvj. tranſumptiuè. xxiiii. q. j. quodcū que. xxi diſtin. in nouo, & xix. diſt. ita dńs, cū ſimili. Et cum diceret, quodcunq;, nihil excepit, de maio. & obe. ſolitæ. xix. diſt. ſi Romanorū. & cū ipſe non diſtinxit, nec nos eius poteſtatem debemus diſtinguere. xxxi. q. i. quod ſi dormierit. In. in c. quanto, de cóſue. exponit illa uerba dńi, quodcūq; ligaueris &c. ſ. per conſtitutiones & præcepta. ei n. in oibus obediendum eſt in ſpiritualibus, & in his, quæ ad aīam ſpectant, niſi fiat contra fidem, uel ſpecialiter prohibita. hinc Inno. in c. quod ſuper his, de uoto, dicit, quod per illa uerba generalia, quodcunq; &c. & per illa, paſce oues meas, Ioan. ult. & tranſumptiuè in d. c. ſignificaſti, recepit Petrus, & eius ſucceſſores poteſtatē nó ſolū ſuper fidelibus, ſed et ſuper infidelibus iuxta uerbū dominicum, Vnum debet eſſe ouile, & unus paſtor, & in c. inquiſitioni de ſent. exc. quantū ad materiam belliſſime inquit, quod ſi Papa aliquid præcepit iniuſtū, cū nó hēat ſuperiorē, corā quo agi pót, pót dici quod ſi de ſpiritualibus & eccleſiaſticis perſonis præceptū faciat et iniuſtū, illud ſer

uādū eſt:q̄a nemini licet de eius factis iudicare.xl.di.ſi Pa
pa,niſi mādatū Papę hereſim ꝯtineret:uel niſi ex ꝑceptio
iniuſto pſumeretur uehemētēr perturbari ſtatū eccleſiæ,
uel ēt multa mala futura eſſent:q̄a tunc peccaret obediē
do,cū debeat futura mala præcauere,non iuuare. Si autē
præcipiat iniuſtū laico,q non eſt iuriſdōnis ſuæ nec rōne
perſonæ, nec cāæ,nec alias, dicit ſe nō uidere quare de-
beat obedire,ſi tn̄ eū excōicet,debet excōicationē ſerua-
re: q̄a cū in ptāte Papæ ſit eccleſia militās & ad eius mā-
data debeāt ſacra miniſtrari, nullus ꝯ eius mādatū de-
bet ſe eis immiſcere;quod eſt ualde notandū, maximè in
hoc ult.dn̄ dicit,ꝙ eccleſia militans eſt in ptāte Papæ, &
qđ ēt reſpectu iniuſti præcepti deficit ſuperior,ad quem
habeāt recurſus. Ad idē aliud pulchrū dictū Inn.in c.cū
ad monaſteriū,de ſtatu regula. ubi dicit quoſdā dicere,
& forte non malè ſm eū: q̄a licet in his,q̄ ſunt ꝯ uotū taci
tū,uel expreſſum, & in aliis, quæ ſunt ꝯ euangelium non
proſit Papæ diſpenſatio,niſi ex cā fiat (& idē fortè intel
ligendū eſt ſm eū, ſi diſpenſet in his,quæ ſunt ꝯ gn̄ale ſta
tum eccleſiæ) non tn̄ hoc uerum eſt & in his diſpēſatio-
nibus,quæ fiunt ꝯ ius poſitiuū tm̄, ſicut apparet in ſtatu-
tis,quæ facta ſunt ſuper ordinibus faciendis, intra certa
interſtitia tpum,ut 86.diſt. per tot:& quod quis non po-
teſt habere duas curas ut c.de multa,de præb.& c.dudū,
de ele. In his enim diſpenſationibus ſufficit ſola uolun-
tas Papæ ēt ſine cā. Probatur hac ratione. ſicut.n.ex ſo-
la uolūtate pōt cōſtitutionē ita & ſola uolūtate relaxare
q̄a eius eſt deſtruere, cuius eſt cōdere, & princeps nō li-
gatur legibus.l.digna uox.C.de legi. Hoſt.uerò bellisſi-
mum uerbum inquit in c.quanto, de transla.pla.uideli-
cet,ꝙ Dei & Papæ idē eſt conſiſtoriū, ar.in cap.2.& 3.de
transla præla.& c.Romana,de appel.lib.vj. Ideò bene di
ci poteſt de iure Papam quaſi omnia poſſe ut Deū, exce-
pto peccato, de pœ.diſt.2.charitas. Spec.in materia latè
loquit̄ in §.nunc oſtendendū, uerſ.60.in ti.de leg.ubi di-
cit, qđ Papa eſt Petri ſucceſſor, & vicarius Ieſu Chriſti,
uicē non puri hoīs,ſed ueri Dei gerēs in terris,ut in pal.
c.2.& 3.unde & oīa regit & diſponit & iudicat,prout ſibi
placet.9.q.3.cuncta ꝑ mundū,& in c.ꝑ principalē,licet &
quilibet eps ſit quo ad quædam vicarius Chriſti.37.q.1.
c.mulieres, & de ſacra unctio.c.unico, uerſic.ad exhiben
dum. habet etiam Papa plenitudinē poteſtatis, ad quā
uocatus eſt. Alij uerò in partem ſolicitudinis ſunt uocati
de uſu pal.ad honorem & d.c.decreto.2.q̄ō.6.dummō ꝯ
fidē non ueniat,in oībus & ꝑ oīa pōt dicere, & facere,q̄c
quid placet auferendo ēt ius ſuum cui uult: quia nō eſt,
qui ei dicat,cur ita facis.19.di.in memoriā. Nam apud eū
eſt pro ratione uoluntas,& quod ei placet,legis habet ui
2 gorem, inſti.de iure natura.§.ſed quod prin.poſt ēt ius
tollere omnino,& de iure ſupra ius diſpēſare. ❡† Itē nō
habet ſupiorē,de ele.licet,& ipſe ſup oēs eſt: nec poteſt
ab aliquo iudicari.21.diſt.in nouo. & c.nunc autē.9.q.3.
3 cuncta per mundum,& c.nunc uerò, & ſeq.2.q̄ō.5.audit.
4 ❡† Item habet cæleſte arbitrium.C.de ſum.tri.l.j. ❡† Itē
ei iura cœleſtis & terreſtris imperij à Deo conceſſa ſunt
21.diſt.c.1. Hæc ſunt dicta Spec.in loco prælle.& ꝑ hoc
dicit Io.An.in addi in præall.§.nunc oſtendendum,uer-
ſic.57.quod etiā ſine cauſa poteſt Papa aliquem ſuo iure
priuare. Bal.uerò uidetur hoc expreſſe decidere in l.re-
ſcripta.C.de præci.impera.offe.ubi tractans de poteſta-
te Papæ quo ad propoſitum inquit,quod omnia benefi-
cia mundi ſunt obedientialia & manualia reſpectu Pa-
palis poteſtatis; & ideo poteſt ſecundum eum pro libito
uoluntatis transferre epm̄ de ſuo ep̄atu ad aliū ep̄atū; &
tūc ſi procedit prouidēdo non cogit̄ prouiſus trāſire: q̄a
pſumit̄ factū eius fauore. aut procedit iubēdo,& cogitur
trāſire: q̄a pſumit̄ factū fauore eccleſiæ; all.7.q̄ō.1.eos.
❡ Ad propoſitū prædicta reducēdo, cū ep̄atū habuit iſte
Proniēſis eps autoritate Papæ, uel eius cōſtitutione, ut
clare colligitur ex his, quæ leguntur & notant̄ in c.1.&
2.22.diſt.& 95.di.c.olim,potuit ēt ſine cā eo priuari per
Papam. Et idem fortius eſt dicendum quia Papa nunc
eſt ipſius vicarius,ut probatur in c.firmiter,uerſ.una eſt,
de ſum.trini.& in c.Nouatianus eps.7.q.1.& c.loquitur
pudenda.24.q.1.& in canticis canticorum.6.c.dr̄ in pſo-
na Chriſti de eccleſia,una eſt colūba mea perfecta, & ha-
bet̄ tranſumptiuè in d.c.loquit̄. & apl̄s ad Eph.4. Vnum
corpus,unus ſpiritus,unus dn̄s,citra rectorem curatum,
ar.14.q.1.c.1. Nam tituli beneficiales non ſunt de iure
diuino, ſed poſitiuo in d.c.1.& 22.diſt.c.1.& 2.80.diſt.in
illis, & 806.diſt.c.1.no.per Inn.& alios in c.niſi cū pridē,
de renun.& in c.1.de ſymo.& præſuppoſito,quod iniuſte
faceret;tamen eſt ei parendum,ex quo nō eſt contra fidē
& Dei pceptū, quantūcūq; præceptū uideatur durum, ut
patet per prædicta, & patet in c.in memoriam.19.diſtin.
❡ Secundo principaliter probatur per tex.maxime iuncta
gl.in c.à nobis, de deci.ubi patet, quod ſedes apoſtolica
pōt aliquem eximere à preſtatione decimarum; & tn̄ de-
cimæ debentur de iure diuino, ut de deci.tua nobis, &
ut ibi dicit gl.contra ius naturale diſpēſare pōt Papa re-
mittendo decimas alicui ſpecialiter, licet nō pōt in totū
illud ius decimādi tollere:quia tunc eſſet tollere ius di-
uinū,qđ Papa tenet̄ uſq; ad ſanguinē, & aīam defenſare.
25.q.1.ſunt quidam. ❡ Videmus ēt in ſimili,quod licet di
ctū ſit de iure diuino, in oīe duorū, uel triū teſtiū &c.tn̄
Papa & impator ex multis cauſis q̄rūt q̄nq; maiorē nume
rū,q̄nq; minorē, de conſe.diſt.4.paruulos,& c.cū itaque.
2.q.5.præſul.C.de teſta.ſi unus, & l.ſi.C.de teſta.cū aliis
no.in c.licet uniuerſis,de teſta. Præſuppoſito ergo,quod
hæ prælaturæ competant iſtis de iure diuino: in habito
reſpectu,quod non omnes prælatos uult remouere,licet
tantum aliquos, debet hoc ſibi competere ex plenitudi-
ne poteſtatis; & pro hoc vr̄ gl.expreſſa in c.per principa-
lē.9.q.3.quæ dicit Papam poſſe deponere unū epm, ſed
non oēs:q̄a ſic uniuerſalem eccleſiam perturbaret;& no.
5 hāc ult. rōnem. ❡† Tertio uidemus Papam poſſe in uno
ep̄atu ponere duos epos,ut in c.non autem.7.q.1.ubi hoc
fuit geſtum in perſona Auguſtini,q non ſucceſſit, ſed ac-
ceſſit Valerio adhuc uiuente, nec fuit deputatus ſimplex
6 coadiutor,ſed uerus eps,ut ibi legi.& no. ❡† Idē, ſi duos
ep̄atus concedit uni epo ita, ut ſit epiſcopus utriuſque,
ut in c.relatio.21.q̄ō.1.quandoque unit duos ep̄atus, &
quandoque diuidit unum in plures, ut in c.& temporis.
16.q.2.& in c.ſicut unire, de exceſſ. prælato.& ſic poteſt
facere contra ſtatutum & ordinationem concilij & beati
Petri apoſtoli,qui præcipit,ut ſingulis ciuitatibus ſingu
li, & non plures epi ponerentur, ut narrat beatus Cle-
mens. in c.in illis. 80.diſt.& Anacletus Papa. in c.ſe.& ꝑ
hoc auctoritas beati Gregorij in c.ſingula.89.diſt ubi di
cit,ꝙ ſicut medicorum eſt in humano corpore, ut alte-
rū membrum alterius fungatur officio, ita noxiū ſimulq;
turpiſſimum eſt, ſi ſingula rei miniſteria pſonis totidem
non fuerint diſtributa, & tamen uidemus, qđ Papa pōt
facere contrarium,ut in iuribus præall.ergo eodem mō
poterit unum,duos,uel plures prelatos priuare,conſtitu
7 tionibus contrariis non obſtantibus. ❡† Quarto argui-
tur ſic, Papa diſſoluit matrimonium carnali copula non
conſummatum,ut communiter notatur in c.commiſſum
de ſpon.& quandoq; conſummatum ſaltē inter infideles
q̄n alter coniugum redit ad fidem, altero nolente ſecum
habitare

habitare ſine contumelia creatoris, de diuor.quanto, inter quos eſt uerũ matrimoniũ,& eis dictũ fuit à Dño, Quos Deus coniunxit, hõ non ſeparet, de conſan.& affi. de infidelibus. fortius ergo poterit ſoluere matrimoniũ ſpirituale, uel quaſi, qđ eſt inter prælatum & eccleſiam ſuam,cum ſit iſtud ſpirituale non fortius,q̃ carnale,iuxta no.ꝑ gl.in c.2.de transla.præla.maximè cum lege poſitiua iſtud fuit ordinatũ, & auctoritate Papæ iſti iuerunt inſtituti. ¶Quinto oſtenditur iſtud matrimonium ſpirituale,ꝙ ꝯhitur inter epm & eccleſiam ſuam ſpiritualem fuit ꝯctum nõ ꝑꝑ bonum priuatum ipſius eccleſiæ. datur enim ſibi eccleſia,non ut præſit, ſed ut proſit, ut probaẽ in c.qui epatum,& in c.in ſcripturis.8.q.1.Hinc dĩ,ꝙ plati ſunt procuratores & diſpenſatores, non dñi, ut in cap. fraternitatẽ.de dona.& uide bo tex.in c.uidentes.12.q.1. ¶Huius aũt boni adminiſtrator principalis eſt Papa: qui eſt vicarius Dei in terris,de transla.præla.c.2.& 3 ſi ergo Papa uult prælatum remouere,non põt ſubditus reluctare, cũ eoipſo reddat ſe ſuſpectũ & remouibilem, ex quo uult ſe ingerere adminiſtrationi inuito dño Papa, argu. optimũ in l.quę omnia.ff.de procu.hinc tex.in d.c.in ſcripturis,dicit ꝙ debemus toto deſiderio occupationes fugere,& ꝙ locus regiminis deſiderantibus eſt denegãdus, fugientibus offerendus. ¶Nec mirũ,ſi nõ ita facile ſoluiẽ matrimonium carnale carnali copula conſummatũ iuxta ea,quæ notantur in d.c.commiſſum, licet Io.An.diſputauerit & non determinauerit in regula, actus legitimi, de reg.iu.lib 6.in Mercu.Nã inter unũ & reliquum ſunt tres differentiæ quo ad propoſitũ. Primò mr̃imoniũ carnale ꝯhitur ẽt ꝑꝑ bonum priuatũ, iuxta illum dñicum, Non eſt bonum hoĩem eſſe ſolum, faciamus ſibi adiutoriũ ſimile ſibi, Gen.2.c. Et apoſtolus dixit, Vnuſquiſque habeat ſuã ꝑꝑ fornicationẽ euitãdã.13.diſt.nerui. ¶Itẽ fuit inductũ ſeu inſtitutum à Deo in paradiſo & in ſtatu innocentiæ, & ab ipſo Deo recipit unionẽ & indiſſolubilitatẽ,ut dicit tex.in c.uno:de uoto, lib.vj.efficiuntur.n. una caro,ut in loco præall.& c.debitum, de biga. ¶Item & tertio hoc mr̃imoniũ carnale poſt cõſummationẽ trãſit in ſacrm indiſſolubile.deſignat.n.conformitatẽ, quæ cõſiſtit in carne inter Chriſtũ & eccleſiã.uñ ſicut ſignatũ eſt indiſſolubile, quia carnẽ, quã Deus ſemel aſſumpſit, nunq̃ diuiſit,ita & ipſum ſignum debet eſſe indiſſolubile. In mr̃imonio verò ſpirituali iſta tria nõ reperiunẽ.¶Primò cũ hoc mr̃imoniũ ꝯhaẽ ꝑꝑ bonũ publicũ, & nõ priuatũ; & ſic cũ non muteẽ principaliter utilitas priuata, non eſt de quo cõqueratur priuatus ꝑlatura. ¶Scđo non fuit inſtitutũ à Deo ſaltẽ reſpectu eccleſiæ ſpiritualis,de cuius diſſolutione nũc quæriẽ, ſed à lege poſitiua,ut in iuribus.ſ.alle.qua lege Papa non eſt alligatus. ¶Tertiò nõ trãſit illud in ſacrm indiſſolubile, quemadmodum carnale,licet põt deſignare charitatẽ, quæ conſiſtit in ſpiritu inter ipſum Deũ,& iuſtã aĩam,ſicut dicimus de mr̃imonio non conſummato.d.c.debitũ.Ilud uerò de facili ſoluiẽ,ſicut ſignatũ,qđ diſſoluiẽ ꝑ peccatũ iuxta not.in c. quapꝑ 27.q.2.patet hoc ex alio. Nã bigamus in carnali non põt promoueri in c.nuper,de biga.ſecus in ſpũali,ut patet de transla præla.per totũ.¶

8 †Itẽ nõ põt quis habere ex diſpenſatione Papæ duas uxores eodẽ tpe, quia eſt ꝯ legẽ diuinã,ut in c.gaudemus,de diuor.ſed duas ſpirituales põt habere ut duos epatus,ut ĩ d.c.relatio.21.q.1 ¶Sextò & ult.vr̃ probari in c.ſi gratioſe,de reſcrip.lib.6. & c.paſtoralis, cũ gl.ſua.7.q.1.†in quibus patet Papã ultra alios poſſe cõcedere epatũ, & inferiora beneficia ad tp̃s, & uſq; ad beneplacitũ ſuum, & ſub conditione,ut in dictis iuribus, & in c.ueniens, in fi.de fil.presb.unde dicit gl.notabilis in d.c.ſi gratioſe,ꝙ in his,quæ Papa uult,eſt pro ratione uoluntas, inſti.de iure na.§.ſed qđ principi. aliis aũt hoc nõ poſſet.1.q.2.q̃ pio.7.q.1.quãuis.70.diſt. ſanctorum.55.diſt.præcepta.& optime ad prædicta facit. c.1.de renun.lib.6.ubi Papa,qui eſt vicarius Dei,& ſpõſus uniuerſalis eccleſiæ, renunciat papatui ſine alicuius licentia,qđ facere nõ poſſet,ſi in perſona ſua eſſet Papatus de iure diuino:quia ſicut à iuro,& à uoto,& à ſidibus abſoluere ſe nõ põt,ut notaẽ ĩ c.cum inter P.de renũcia. & in c.quãto, de iureiu.& per Io.An.in c.ſignificaſti, de ſo.cõp.ita nec à Papatu ſi in perſona ſua eſſet de iure diuino. licet enim Papatus in ſe ſit de iure diuino, non tñ in perſona alicuius ultra Petrum fuit de iure diuino,ſed ex electione humana iuxta no.in c.uno, de renun.iõ põt renunciare:quia non eſt ſibi de iure diuino. cũ ergo Papæ ſit diſſoluere hoc uinculum ẽt à ſeipſo (& nulli dubium,quòd in ſe eſt de iure diuino) fortius debet ſoluere uinculũ, quod eſt inter epiſcopum,& eccleſiam ſuam, & maxime illud,quod eſt inter rectorẽ curatum, & eccleſiã ſuã,cũ certũ ſit, ꝙ non contingat in ꝑſona alicuius de iure diuino,ſed ex electione humana,uel ex conceſſione ipſius Papæ.nec ẽt conſtat,ꝙ in ſe ſit de iure diuino: imò potius innuiẽ ꝯriũ,ut colligiẽ ĩ d.c.1.& 2.22.di.& c.olim. 95.diſt.& c.legimus.93.diſt.cũ aliis ſ̃ all.cã breuitatis ad ꝯrium nõ arguo:quia ex his,quæ in ſolutionibus ſubiiciã ſatis pars ꝯria patebit.¶Ad ſolutionẽ igitur huius difficilis dubij,Ieſu Chriſti redemptoris noſtri,ſuæq; glorioſiſſimæ genitricis Mariæ patrocinio humiliter inuocato, condeſcendens ualde uereor ꝑꝑ ipſius dubij difficultatem,cum poteſtas eccleſiæ ueniat exponenda, ne lingua tranſeũte ſuper terrã os ponã in cęlũ iuxta id, qđ habeẽ in c.intantum.21.diſt. Et ut ulterius ad ſolutionem tam præſentis,q̃ aliorum dubiorum inferius præmittam.Primò,qđ ex oĩbus fidelibus conſtituitur una eccleſia,& unũ corpus myſticum,de conſecr.diſt.1.c.eccleſia. ubi dicitur eccleſia,i.catholicorum collectio, &c.& huius corporis caput eſt uerus ſponſus, pontifex ipſe Ieſus Chriſtus redemptor noſter. Papa eſt ipſius vicarius, ut probatur in c.firmiter,uer.una eſt,de ſum.tri.& in cap.Nouatianus. 7.quæſt.1.loquitur, & c.pudenda.34.qõ.1.& in canticis canticorum.6.c.dicitur in perſonam Chriſti de eccleſia, una eſt colũba mea perfecta, &c.& tranſumptiuè habeẽ ĩ d.c.loquitur,& apoſtolus ad Epheſios.4.cap.Vnum corpus,unus ſpiritus,unus dominus &c.& alibi, Chriſtus aſſiſtens Pontifex futurorum bonorum, &c. & pro hoc uide bonam gloſſ.in clemen ne Romani, de electio.in uer ſic.non conſonam. ¶Huius autem corporis multa ſunt membra, ut particulares eccleſiæ & cœteri prælati,& cœteri fideles boni. ¶Secundo præmitto, quod ſicut una eſt eccleſia, ita unus eſt epiſcopus epiſcoporum multorum cõcordi uniuerſitate diffuſus, ut dicit tex.in d.c. Nouatianus, & c.loquiẽ. & dicit, unus epiſcopatus,quaſi unum caput ſeu una cura, ſeu intẽtio. epiſcopus enim eſt nomen Græcum, & Latine interpretatur ſuperintendẽs, ut in c.qui epiſcopatum.7.qõ.1. Et aduertas, quòd licet fuit etiam in ueteri teſtamento hoc uocabulum epiſcopatus,ut patet in pſalmo, Et epiſcopatum eius accipiat alter, Et Actuum.1.cap.&c.attamen, cum non habebant epiſcopatus ita diſtinctos, ſicut hodie, nec diſtinguebatur hoc nomen epiſcopus, ab hoc nomine presbyter, & promiſcuè omnes ſacerdotes in priſtina eccleſia immediatè poſt reſurrectionẽ Chriſti appellabantur quãdoque presbyteri,quandoque epi,& omnes in cõi regnabãt in eccleſia Dei,ſed poſtmodũ cũ oriẽte ſchiſmate ita ut unus uellet alteri ꝑferri, dicendo ego ſum melior te: quia

quia baptizatus fuit à Paulo: alij dicebant, ꝙ ſui baptizatus à Petro &c. fuit ordinatum ꝑ apoſtolos & alios ſeniores, ꝙ vnus de presbyteris præponeret; qui uocaretur eps, cui alij obedirēt; & ſic epatus, prout hodie eſt, fuit inuentus ordinatione apłorum, & aliorum ſeniorum, non aūt iure diuino; ita aperte dicit Hiero. & multiplr probatur in c.olim.95.diſt. & c.legimus.93.diſt. Vnde B.Petrus in prima epiſt. uocabat ſe presbyterum ſic ſcribens, Presbyteros, qui in nobis ſunt, precor ego cōpresbyter, & teſtis paſſionis Chriſti, &c. & cum in ſingulis ciuitatibus ponerentur per Apoſtolos epi, & in ſingulis prouinciis archiepi, ut plenius habetur.99.diſt. c.j. & c.in illis.80.diſtin. tn̄ adhuc in effectu epatus erat vnus: quia ſubditi non erant diſtincti, vnde quos vnus excōicabat, alius abſoluebat, ut notatur in c.conſtitutis, de ap. & in c.cum cauſam, de ꝓba. ſed poſtea fuerunt diſtinctæ diœceſes, prouinciȩ, & parochiæ, ut notatur c.eccleſiæ.13.q.1. & ſic hodie eps ſine epiſcopatu ſpecialr eſt quaſi inutilis in eccleſia Dei reſpectu adminiſtrationis, licet ſit eps eccleſiæ vniuerſalis quo ad eccleſiam & dignitatem, ut no. Hoſt. in c.ij. de tranſla.præla. ¶Tertio præmitto quod Apoſtoli poſſunt cum Petro cōparari dupliciter. primò ut Apoſtoli & ſic oēs fuerunt ȩquales, alio modo inquantum oues Chriſti ab eo in hac uita conuerſatione corporali ſeparatæ, & ſic Petrus ſolus eſt paſtor & reliqui apoſtoli oues ſub illius cura, ut apoſtoli igitur eandem habuerunt immediate à Chriſto autoritatē & ut ſic Petro fuerunt ȩquales: & iō Chriſtus redēptor noſter non dedit purè & ſimplr Petro poteſtatem, ſed Petro & omnibus Apoſt. eorūq; ſucceſſoribus dedit tanquā capiti, aliis tanquam mēbris; hoc ꝓbatur in c.loquitur.24.q.1. & in c.in nouo.21.diſt. & in c.ita dn̄s.19.diſt. In his enim iuribus apertè dr̄, ꝙ Chriſtus poſt reſurrectionem ſuam omnibus Apoſt. parem tribuit poteſtatem, dum dicit, Io.20. Sicut pater me miſit, & ego mitto uos, Accipite Spiritum ſanctum &c. Vnde hic erāt cæteri apoſtoli, qđ Petrus fuit pari conſortio præditus & honoris & poteſtatis: tn̄ ut vnitatem Chriſtus oſtēderet, noluit eccleſiam deriuari à Petro eum oſtendēdo paſtorem & principem. & ut clarius habeāt hȩc materia, prout ex euangeliis colligi pōt. Notandum quinque eſſe differentias inter poteſtatem Petri & aliorum Apoſtolorū. prima eſt in materia dandi & accipiendi, quia Petro data eſt ordinarie, aliis autem ex ſpeciali gratia, ut Pontifex, facit vnum epm in ciuitatem ordinarium. & ex gratia in eadem ciuitate miſit Legatum q poſſit id quod eps. Scđo quia poteſtas Apoſtolorum non erat ſupra ſe inuicem. Petri uerò ſuper oēs. Tertiò quia Petrus factus eſt Vicarius Ieſu Chriſti, alij uerò uelut Legati ſeu ſubdelegati eius. Quartò quia Petrus habet ſucceſſorē, nam eius poteſtas fuit eterna, cæteri autem nō. Quintò quia duplex eſt autoritas executionis & regiminis. primam habuerūt apoſtoli. ſecundam Petrus tm̄. Item aduertendum qđ ī trāſlatione huius poteſtatis tam ante reſurrectionem, q̄ poſtea uariis uerbis uſus fuit Chriſtus tam ad Petrum, q̄ ad omnes apoſtolos ſimul. Primum enim ante mortem promiſit Petro Apoſtolatum, & poteſtatem clauiū, dum interrogauit diſcipulos, quem dicūt homines eſſe filium hominis? & eis reſpondentibus, Alij autem Ioānem Baptiſtam, alij autem Heliam: uos autem, quē me eſſe dicitis? Reſpondit Petrus, Ego dico quod tu es Chriſtus filius Dei uiui. Tunc dixit Chriſtus, Et ego dico tibi, ꝙ tu es Petrus, & ſuper hanc petram ȩdificabo eccleſiam meam, & tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcūque ligaueris ſuper terram, ligatum erit & in cœlis; & quodcunque ſolueris ſuper terram erit ſolu.&c. Matthæi 16. Non tamen per hoc dedit ſibi poteſtatem, nec fecit eum principem, ſed tantum promiſit, ut patet per illa uerba, & tibi dabo claues reg.&c. ¶Item patet, ꝙ hæc uerba fuerunt prolata ante reſurrectionem: ſed Chriſtus fecit eū Principem poſt reſurrectionem, ut habetur in c.conſiderandum, & c.fidelior.50.diſt. no. in d.c.nouo. & dum dixit ſuper hanc petram, &c. uoluit dicere, quod ſuper illo articulo fidei per eum cōfeſſato, dum dixit Petrus, Tu es Chriſtus filius Dei uiui, ut no.glo. in c.ita dominus, præallegato. ¶Secūdò uidetur Chriſtum dediſſe adhuc ante mortem poteſtatem oībus Apoſtolis, & habetur Matt.19. dum dixit, Si peccauerit in te frater tuus, uade, & corripe eum inter te & ipſum ſolum: ſi aūt non audierit te, adhibe vnum, uel duos teſtes; & ſi te nō audierit, dic Eccleſiæ. Si aūt eccleſiam non audierit, fiat tibi ſicut Ethnicus, & Publicanus. Et immediatè ſubiūxit loquēdo omnibus Apoſtolis. Amen amen dico uobis, quodcūque ligaueritis ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcūque ſolueritis ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis. Poſt reſurrectionem uerò eandem poteſtatem recenſuit, dum ſufflauit in apoſtolos, & dixit, Accipite Spiritū ſanctum, quorū remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta erunt, &c. ut habetur Ioan 20. Sed Petro poſtmodum dixit, Paſce oues meas, & conſtituit eum principem aliorum. ut habetur Ioā.ult.c. & trāſumptiuè habetur in c. ſignificaſti, de elect. & ſilr Petro dedit poteſtatem regiminis ut ſuper oēs Apoſtolos atque eccleſias poteſtatem haberet. demum in aſſumptione dedit omnibus exercitium, dum dicit, Ite & prædicate euāgelium omni creaturæ. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit: q uerò non crediderit, condēnabitur &c. ut Matth.ult.c & Mar.c.fin. In die Penthecoſtes uerò ꝑ miſſionem Spiritusſancti omnia præmiſſa confirmauit. Liquidè ergo patet ex præmiſſis, quod nō ſoli Papæ fuit data poteſtas, ordinis, ac iuriſdictionis, ſed oībus Apoſtolis tanquam membris; Papæ uerò tanquam capiti: præter hanc dedit etiam autoritatem regiminis ut ipſe vnus res fidei tandem definiret, cui etiam dictum eſt. Rogaui pro te Petre ut non deficiat fides tua, & tu aliquādo conuerſus confirma fratres tuos. Nec moueatur quiſpiā ad dicēdum, quod alij apoſtoli habuerint poteſtatem ſolum reſpectu ordinis, & non iuriſdictionis: quia dico, qđ imo etiam reſpectu ordinis. hoc clare intelligitur in illis uerbis Matthæi 18. Nam uoluit, ut reclamatio fieret apud eccleſiam; & immediatè ſubiunxit, quodcūque ligaueritis ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, &c. ¶Item patet in c. noua, de pœnitentia & remiſſ. ubi dicit tex. Chriſtus dedit claues regni cœlorum omnibus apoſtolis. & idem ibi Ioan.And. ad idem facit dictum c. fir-

11 miter, in uerſi. vna eſt, in fi. ubi colligitur, † quod Chriſtus dedit claues regni cœlorum apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus; & ſucceſſores fuerunt omnes ſacerdotes ritè ordinati, ut ibi colligitur, & notatur, licet ex conſtitutione eccleſiæ epiſcopi, qui etiā ſunt presbyteri, habeant iuriſdictionem. cæteri Sacerdotes repreſentent Apoſtolos quo ad adminiſtrationem ſanctorū, ut no.glo. in c.uidentes.12.q.1. ¶Vnde dicendo clarius poteſt dici, quod poteſtas data in perſona Petri, & Apoſtolorum fuit data eccleſiæ: alias illis mortuis non potuiſſet illam poteſtatem eccleſia exercere; quod eſt abſurdū, cum non ſit uerò ſimile, qđ Deus uoluiſſet Eccleſiam ſuam dimittere ſine Paſtore poſt mortem Petri, ut dicit Inn. in c.ad apoſtolicæ, de re iud.lib.6. in fi. & pro hoc eſt tex. Auguſtini in c. quodcūque.24.q.1. ubi dicit, quod qn̄ Petrus recepit claues, Eccleſiam ſanctam ſignificauit; & quod hæc

poteſtas

poteſtas ſit in eccleſia, ſed in Papa tanquam in capite, ultra illud, quod colligitur ex capitulis ſupra alleg. adduco. 1. Act. 95. c. ibi enim dicitur, q; cum eſſet Antiochię contentio, an conuerſi deberent circũcidi, fuit miſſum ad apoſtolos, & diſcipulos, ſeu presbyteros, qui erant in Hieruſalem; & ibi conuenerunt apoſtoli & ſeniores, ut uiderent & diſcernerent ſuper illa qõne. & dicitur, q; in illa congregatione Petrus fuit locutus tanq̃ princeps Apoſtolorum. nam primò ante oẽs apoſtolos ac ſeniores locutus eſt, nec ſine aſſenſu Petri Iacobus ac cæteri qõnem illam determinarunt: quia imò Iacobus ex uerbis Petri exorſus eſt, ut diſcipulus à magiſtro, uelut ſubditi à ſuperiore inſtructi. & placuit apoſtolis & ſenioribus, ut nõ fieret circũciſio, & ſcripſerunt epiſt. ad Antiochiam ſub hac præfatione, apoſtoli & ſeniores fratres &c. Placuit nobis collectis in vnũ eligere uiros, &c. viſum eſt enim Spirituiſancto, & nobis nihil ultra oneris uobis imponere. Et ſic aduerte, qđ conſultatio hęc, q̃ non erat ordinis, nec fori pœnitentialis uidetur facta ad Petrum tanquã principem, ad alios uero apoſtolos, ac ſeniores tanquam ſecundarios uerbi miniſtros ac iudices qui oẽs erant repleti Spiritu ſancto. quinimò eodem cap. dicitur, quod Paulus poſtea perãbulans Syriam, & Ciliciam p̃cipiebat cuſtodire præcepta apoſtolorum, & ſeniorum. Vnde nota uerbum, præcepta, quod ſapit iuriſdõnem contentioſam. & pondero, q; non ſolum mandauit ſeruari præcepta Apoſtolorum, ſed etiam ſeniorum presbyterorum, ut colligit̃ ex uerbis præallegatæ conſultationis, dũ fuit miſſum ad apoſtolos, & presbyteros. ¶ Item ut habetur Act. 16. cum Paulus, & Timotheus pertranſiſſent ciuitates, tradebant eis cuſtodire dogmata, quæ erant decreta ab apoſtolis, & ſenioribus, qui erant Hieroſolymis. Et põdera uerbum, decreta, quod ſapit iuriſdictionem contẽtioſam, iuxta notata in c. de tempo. ordin. & in c. ij. de iud. & 4. diſt. §. hæc & ſi legibus, in fine. Inſuper legitur Act. 20. quod Paulus uocabat maiores natu Epheſiorum, & inter cætera dixit, Attendite uobis & vniuerſo gregi, in quo uos Spirituſſanctus poſuit ep̃os regere Eccleſiam Dei, quã acquiſiuit ſanguine ſuo. ¶ Itẽ Chriſtus hoc apertè deſignauit, dum dixit, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam, i. eccleſiam; & ſic apertiſſimè innuit, quod poteſtas ſit in eccleſia mediante Petro cuius auctoritas ꝑ dominum Ieſum perpetuo fuit, conſeruata & conſeruabitur in omnibus ſummis Pontificibus canonicè electis atq; catholicis. Ad idem, quod habetur in euangelio Matthæi, dum dixit diſcipulis, Amen amen dico uobis, q; uos, qui ſecuti eſtis me, ſedebitis ſuper ſedes duodecim iudicãtes duodecim tribus Iſrael. Iudicabit ergo Ieſus ĩ fine ſeculi cum omnibus apoſtolis. Sic dicendum in hac eccleſia militante, ut ipſi, & ep̃i eorum ſucceſſores habeant iuriſdictionem à Petro uel ſummo Pontifice, qm̃ Chriſtus loco ſui, Principem eccleſiæ ſuæ atque doctorem conſtituit. Hinc tex in clemen. ſi quis ſuadente, de pœnis dicit, q; ep̃i dicunt̃ ſanctiſſimi, Chriſti legati exiſtunt, ſpirituales ſunt patres, fratres, & coepiſcopi Papæ, columnæ comprobãtur eccleſiæ; quæ ſunt uerba notanda. Ad idem c. mulier debet, el ij. 33. q. 2. ubi ep̃s dicitur Dei Vicarius, ſ. in parte. Et idem dicendum in ſacerdote, ubi nõ. gl. & probatur in c. inter, ſecundo, de pœniten. diſt. 3. & in d. c. vna; & pro hoc uide pulchra uerba Seueri ad Eugenium Papã, quæ refert Archid. in c. decet. 12. diſt. qui ſic ait, Conſideres autem omnium ſanctam Romanam Eccleſiam, cui auctore Deo præes, eccleſiarum matrem eſſe, non dominam· te uerò non dñm ep̃orum eſſe, ſed vnum ex ipſis porrò fratrem diligentium Deum, & particeps timentium eũ; & uide ibi latius, & quod ipſe notat in c. non liceat Papæ. 12. quæſt. 2. ¶ Ex quibus uerbis colligitur, quod nedum apoſtoli, ſed alij etiam fuerunt & ſunt prælati per Spiritum ſanctum, modo ſuperius declarato. Probatur etiam & alio modo. Nam ſi apoſtoli non accepiſſent poteſtatem pro ſe & ſucceſſoribus etiã reſpectu iuriſdictionis contentioſæ, quomodo poſſent in cauſa fidei iudicare Papam; quod tamen poſſunt per cap. ſi Papa. 40. diſtin. & not. Archid. in cap. in fidei fauorem, de hæreticis lib. 6. cum à Ieſu Chriſto nõ receperunt poteſtatem niſi per illa uerba generalia?

12 † Concludo ergo quod in perſona Petri fuit data poteſtas Papæ tanquã huius corporis capiti, & Chriſti apoſtoli poteſtatem & autoritatem acceperunt à Petro prædicãdi, ut innuit textus, & clarius Hugo in præallegato capitulo, ita dominus. non enim debet membra corporis ſeu ipſum corpus moueri ſine diſpoſitione capitis. ¶ His tanquam pro fundamento præmiſſis, uenio nunc ad ſolutionem huius principalis quæſtionis, quam ampliando facio tria mẽbra. Aut enim ſubeſt cauſa remouendi prælatos, & hoc conſtat. Aut enim nulla ſubeſt cauſa rationabilis, & hoc eſt certum. Aut dubitatur de exiſtentia cauſæ: quia Papa eos ſimpliciter remouit. Primò caſu dico, quod Papa etiam ſolus poteſt remouere quẽcunque prælatum, ſiue cauſa oriatur à priuãdo, quia deliquit: ſiue oriatur ex bono publico, quia nõ poteſt ille proficere plebi. pro primo facit. c. ij. de tranſla. prælato. & 9 q. 3. cuncta per mundum. Pro ſecundo, qđ legitur & notatur in c. niſi, de renun. debet tamen illi remoto hoc ſecundo caſu ſaltem ex honeſtate dari bonum cãbium, ut dicit Inn. in d. c. niſi, cum ipſe Papa ſit caput totius Eccleſiæ ex diſpoſitione principaľr diuina, ut in c. in nouo, & in c. ſacroſancta, præalleg. & in euangelio ſupra recitato, potuit pro ſalute totius corporis vnum mẽbrum putridum uel inutile præſcindere, ne inficiat alias corporis partes. Vnde Chriſtus in euangelio, Palma, quæ non facit bonum fructũ, excidetur, & in ignem mittet̃ &c. Et Iuda propter ſuas iniquitates remoto, alius, ſcilicet Matthias fuit poſitus in locum ſuum, Act. 2. c. Quinimò & hac poteſtate ampliſſima, quam à Chriſto recepit, poteſt ſolus etiam ſine concilio deponere ex cauſa imperatorem, licet de honeſtate requiſierit concilium in depoſitione Federici, ut clare legitur in cap ad apoſtolicæ, de re iudi. lib. 6. Nam ſolus regem Franciæ tanquam inutilem depoſuit, ut in cap. alius. 15. quæſt. 6. Et ex quibus cauſis poteſt deponi Imperator, ſeu Rex, uide bonam gl. in cap. ſi Papa. 40. diſtin. in d. c. alius, & plenius per Hoſti. & Ioan. Andr. in d. c. ad Apoſtolicæ. & per hoc etiam puto, quòd ſolus Papa poteſt etiam deponere Cardinalem ex cauſa; ita, ut non ſit neceſſe conuocare concilium; & ſi conuocatur, non eſt neceſſe, q; concilium deponat, ſed ipſe Papa, ut ſentit Inno. in glo. in cap. ex geſtis, de clericis non reſiden. in eccl. uel præben. licet aliud ſenſerit in Cardinalibus Hoſtienſis ibi. ſed primum plus placet, & hodie probatur aperte in c. vnico, de ſchiſmatis, lib. 6. cõſilium tñ collegij Cardinalium in huiuſmodi arduis requirendum eſt. Eſt enim quaſi in poſſeſſione, ut ardua nõ explicentur ſine concilio collegij, ut no. Ioan. mona. in c. ſuper eo, de hæreticis, lib. 6. & quod illa poſſeſſio poteſt de iure defendi in dicto tex. ualde ſingulari in capitulo, ꝑ venerabilem, qui filij ſint legitimi, in uerſiculo, rationibus &c. ꝑ quem tex. põt ratione ſuſtineri maximè ex autoritate diuina, q̃ ibi inducitur, quod etiã ceſſante omni pactione debet conciliũ Cardin. in arduis ꝑ Papam requiri, & ꝑ illum tex. põt ſuſtineri vna ſingularis opi. Laurẽtij, quam

quam recitat Arch.in c.ſunt quidam.25.q.i.ubi dicit, qđ generalem legem ſ. de uniuerſali ſtatu eccleſiæ condere non pôt Papa ſine Cardinalibus,ſed particularem ſic,arg. xj.diſt.catholica.ſed tu tene menti illud c.per uenerabilé:
13 quia non ſolet ad prædicta allega. ¶†An autem prætermiſſo concilio cardinalium ueniant geſta per ſolum Papã reuocanda,uide quod dixi in c.ex geſtis,de cleri. non reſiden.in lectura.per prædicta etiam dico gloſſam non ſimpliciter uerum dixiſſe in c.Anaſtaſius.xix. diſt. quæ dicit Papam arctari ad requirendum concilium, ubi de fide agitur,& tunc ſinodus eſt maior Papa. quod ego ſimpliciter non fateor:quia expreſsè uidetur cõtra tex.in c. maiores, de baptiſmo.ubi patet,ꝙ qõnes maiores fidei debent referri ad ſedem Petri,& ſic ad Papam. unde notabilis tex. 24.q.1.c.hæc eſt fides. ubi patet, quòd ſolus Papa poteſt corrigere errores circa fidem. Item in nulla parte noui teſtamenti legitur,quod concilium Papa non errante ſit ſupra Papam in cauſa fidei,uel quod concilium neceſſariò ſit uocandum.Fateor tamen ubi dubium eſſet maximum ita,quod etiam papa dubitaret,tunc debet conuocare cõcilium:quia tota eccleſia errare non poteſt.¶Pro ea enim in perſona Petri orauit Chriſtus,ut eſt gloſ. ſingularis in c.à recta.24.q.1.& notatur in d. capitulo , maiores. & in hoc caſu dubio facta fuit conuocatio in Hieruſalem ſuper circunciſione fienda. Actuum.xv.nec per hoc minuitur poteſtas Papæ:q.a iſtius poteſtas includitur in cõcilio: quia ut ſupra dixi,tota poteſtas eſt apud eccleſiam , ſed Papa eſt caput totius corporis, & per eum explicatur nomine eccleſiæ iuxta illud Dominicum. Dic eccleſiæ &c. Matth.xviij.ad capitulum Anaſtaſius,quod uidetur innuere contrarium,dico , quod debet intelligi , quando Papa uellet aliquid ſtatuere contra iam ſtatuta per concilium in cauſa fidei.nam doctrina illius Achatij fuit damnata. 23.q.1.c j.Hoc enim caſu,quando Papa uellet ſtatuere in cauſa fidei contra ſtatutum per concilium,præſumitur errare:quia ipſe poſſet hæreticus eſſe & inſufficiens,ut in capitulo ſi Papa.xl.diſt.in c.j.de renuncia.lib.vi. ſed tota eccleſia non.& hoc caſu poteſt intelligi , ꝙ ſinodus eſt maior Papa:aliàs ſecus dico etiam unũ, quod uidebitur magis nouum,quòd ſi Papa etiam in factis fidei moueretur melioribus rationibus & auctoritatibus, & diffinitionibus,q̃ concilium , ſtandum eſſet diffinitioni Papæ . nam concilium poteſt errare,ſicut errauit , quando diſpoſuit, ut inter raptam & raptorem non poſſet conſiſtere mrimonium;& tamen Hieronymus dixit contrarium motus melioribus rationibus & auctoritatibus iuris diuini:& dictũ eius fuit prælatum diſpoſitioni totius concilij,ut.33.q.2. c.tria,iuncto.c.placuit.ubi glo.& uide gloſ.meliorem , & Archi.in c.j 20.diſt in uerſi.illorum . nec obſtat , ſi dicat, quod tota eccleſia non poteſt errare , cum Chriſtus pro eius fide orauerit,ut.ſ.dixi.dico enim,quod conciliũ gñale licet repreſentet totã eccleſiã,non tamen eſt tota eccleſia.Nã fides pôt remanere nedũ in Papa ſolo,ſed ẽt in una uetula;& ſic fides ꝯſeruaret, ſicut accidit poſt paſſionem Chriſti,q̃ remanſit apud beatã uirginẽ,ut cõiter dñt theologi,& cũ iã Chriſtus orauerat,ut nõ deficeret fides, ante paſſionẽ:ſed,ut dixi,nõ deficit,ex quo ꝯſeruat̃ in uno,quicunq; ſit ille.& hac forte rõne dixit gl.in c.quis, xxi.diſt. ꝑ illũ tex.ꝙ ubicũq; ſunt boni,ibi eſt Roma.eccle. nã eccleſia Romana nullã debet hẽre maculã,uel rugam. ¶Ex
4 quibus ꝯcludo,†ꝙ Papa ſolus tanq̃ caput pôt exercere oẽmodã iuriſdictionẽ expoſcente cã rõnabili, nec eſt opus cõuocare conciliũ ꝑ conſenſu habẽdo. Alij uero prælati nõ exercent ſine diſpoſitione capitis,ſ.Papę.hñt.n.poteſtatem à Deo,ſed in illa ſumiſſi ſunt Papæ tanquã capiti ; & forte ad hoc deſignandũ Petro dixit multa ſeparatim,ſed alijs apoſtolis locutus eſt cõiunctim & generaliter.unñ Petro dixit. Tu es Petrus,& ſuꝑ hãc petrã ædificabo eccleſiã meã.Itẽ dixit, Paſce oues meas,& non ſemel,ſed ter;& pro ſua fide ſpecialiter orauit,& eũ admonuit, ut fratres ſuos in fide cõſeruaret,dum dixit. Ego ꝓ te oraui Petre, ut non deficiat fides tua,& tu conuerſus confirma fratres tuos.Item cõſidera,quod in ſingulari dixit Chriſtus,Fiat unum ouile,& unus paſtor, & ſic unum uoluit eſſe paſtorẽ & non plures, ſed hanc poteſtatẽ paſcendi contulit Petro, dum dixit, Paſce oues meas,& ſic fecit cum paſtorẽ,& nõ plures loco ſui.ipſe.n. erat & eſt uerus paſtor & pontifex, ut de ipſo dixit , Ego ſum paſtor bonus alij nãq; apoſtoli fuerunt coadiuuantes & cooperantes, & ideo rectè dr̃, ꝙ papa fuit aſſumptus in plenitudinẽ poteſtatis.alij in partẽ ſolicitudinis.c.ad honorẽ,de authoritate,& uſu palij.¶Venio ad ſ.m caſum, qñ iſtos remouet ſine cauſa rationabili, & hoc conſtat;& credo,ꝙ remotio illa non ualeat. primò ad hoc induco textum apertũ in c. ſicut alterius. 7. q.j.ubi dr̃,ꝙ quẽadmodum uxor carnalis uiro uiuente non pôt ab alio diſponi.& deſponſari,ita nec ſponſa epi,quæ eſt eccleſia cũ ſit ei allegata,nõ pôt illo uiuẽte ab alio ſeu diſponi ſeu deſponſari ſine ipſius uolũtate & cõſẽſu: aliàs adulterabitur,& poſt pauca ſubijcit . ſi autem uoluntatis cauſa ad aliam eccleſiam fuerit inuitatus,poterit nõ per ſe, ſed autoritate Romanæ ſedis ſe transferre;& ſic Romana au-
15 toritas ualet,ubi ſubeſt cã diſſoluendi.¶† Secundo induco aliũ bonũ tex.in c. quãto,de tranſ.præl.ubi dr̃,qđ matrimonium ſpũale ꝯſiſtẽs inter epm & ecclam,nõ pôt per hominẽ diſſolui,& ꝙ cũ Romanus põtifex eccleſiarum neceſſitate,uel utilitate illud diſſoluit,nõ puri hominis,ſed ueri Dei uices gerit.unde pondero uerbũ,neceſſitate,uel utilitate &c.¶Ad idẽ capitulũ 2.e.ti.in utroque.n.dr̃ , qđ illius diſſolutionem Deus præſumendus eſt reſeruaſſe ſuo iudicio,ſicut ibi reſeruauit diſſolutionem coniugij carnalis,ſed obligationem & uinculum Dei autoritate in eccleſia non poteſt papa ſine cauſa diſſoluere.23. q.4.& ca.ſi is qui.ſicut in ſimili dicimus de iuro, uoto,& alijs, quæ ſunt de iure diuino,& ſine cauſa a papa remitti nõ poſſunt iuxta notata in c.quanto,de iureiurando,& per Inno. in c.cũ inter.P. de renũcia.nam diſſoluere tale uinculum ex ſola uoluntate eſſet contra diſpoſitionem diuinam & ordinationem apoſtolicam,& ſanctorum conciliorum, & aliorũ autoritatẽ Romanorũ pontificũ atq; contra rationẽ iuris naturalis, & ciuilis.eſſet enim contra diſpoſitionem diuinam:quia Chriſtus in perſona apoſtolorum miſit epiſcopos,& omnes ſacerdotes ad prædicandũ, & ſacramenta miniſtranda.quare ſine cã,ex quo ſemel ſunt uocati, non debent reuocari:quia q ſpiritu Dei loquũtur, nõ ſunt ſub lege ut in.c.cũ ex iniũcto,de hęre.& in c.licet,de regula.& c. duæ.xix.q.2.dignior eſt.n.lex priuata,q̃ ſ.infundit̃ in cordibus hominum per ſpiritũ ſanctum,q̃ lex publica,quæ editur per papã.Chriſtus.n. Dei lex eſt,& nemo pôt ſpirituiſancto reſiſtere, ut dicit tex.in d.ca.duæ. & ſi dicas,quod iſti fuerunt uocati à papa,& non à Deo, Reſpondeo,quod imò à Deo mediante papa nã in ordinatione ſuperior mittit manum , & Deus inuiſibiliter adminiſtrat gratiam, & dat poteſtatem,prima quæſtione prima,multi , & cap. dictum;& facit.cap. cum deputati, de iudi.ibi, gratia diuina uocati &c. nec Deus uoluit remouere Iudam ab apoſtolatu , quem ſemel uocauerat , licet ſubeſſet cauſa , ex quo illa non erat alijs nota , ut in cap. ſi ſacerdos. in fin. de officio ordina. imò cum miſit ad prædicandum ſicut alios.Matthei. 18. & expreſſius per text.in cap. Chriſtus 1.q.1.nec Apoſtoli ſubrogaſſent alium, niſi ille ſe ſuſpen-

diſſet

diſſet, Actuum. 2. & quanquam iſtæ adminiſtrationes ſpeciales ſint de iure poſitiuo, ut in c. 2. 12. diſt. tamen dico quod ſuccedunt loco adminiſtrationis generalis, ad quā Chriſtus uocauit omnes ſacerdotes. unde debent eſſe loco illius, ſicut de baptiſmo dicimus, quod ſuccedit loco circuncisionis, de baptiſmo, maiores, & quod in ſimili habetur in c. eccleſia, ut lite non conteſtata, & per Inn. in c. ex ratione, de appellationibus. & ꝙ hoc ſit uerum, patet: quia dicimus Deum reſeruaſſe ſibi diſſolutionem huius coniugij, ut in iuribus prælle gatis; quod nō eſſet, ſi prorſus eſſet de iure humano. & idem per omnia dico in alijs ſacerdotibus reſpectu adminiſtrationis ſacramentorum per ſupradicta & contra ius diuinum Papa ſine cauſa uenire nō poteſt, ut in dicto. c. ſunt quidam, & per Inn. in ca. quæ in eccleſiarum, de conſti. pro ſacerdotibus uerò uide bonum tex. in c. ſicut in una 21. q. 2. ubi dicitur, quod etiā in presbyterum, & eccleſiam ſuam contrahitur matrimonium ſpirituale: quia ex quo ſemel eſt collata uni nō debet dari alteri, uel pluribus ſimul: quia debet eſſe uxor, non ſcortum. & dic, quod licet non ſit ita ſtrictum matrimonium, ſicut inter epiſcopum. & eccleſiam ſuam: quia ipſe ſolus in ſignum matrimonij portat anulum iuxta notata in c. clerici, de ui. & ho. cler. tñ large mō inter inferiores, & eccleſiam ꝯhitur matrimonium, ut in dicto. c. ſicut & de electi. ne pro defectu ubi per mortem abbatis etiam dr̃ remanere uiduata eccleſia. Dixi ēt quod eſt ꝯ ordinationem apoſtolorum. nam apoſtoli ordinauerūt. ut epi & alij presbyteri ponerentur in eccleſijs, & eſſent perpetui, ergo Papa ſine rationabili cauſa non deberet facere contrarium, cum hoc concernat ſtatum uniuerſalis eccleſiæ. Nam, ſi poſſet remouere unū, ſic etiā alios, & plurimos, & alteraretur ſtatus eccleſiaſticus, ut probatur in c. peruenit. 11. q. 1. ubi dicit tex. in fi. ſi ſua unicuique epiſcoporū iuriſdictio non ſeruetur, quid aliud agitur, niſi ut ꝑ uos, per quos eccleſiaſticus ordo cuſtodiri debuit, confundatur, & contra ordinationem apoſtolorum Papa uenire non poteſt; tex. eſt apertus in dicto. c. ſunt quidam. 25. q. 1. ¶ Quod autem apoſtoli hoc ordinauerunt, patet in ca. 1. 99. diſt. & in c. in illis. 80 diſ. & c. uidentes 12. q. 1. & Actuū 14. dr̃, quod Paulus & Barnabas conſtituerunt in Derben ciuitate presbyteros per ſingulas eccleſias, & Apoſtolus ad Corin. 7. in ea uocatione, qua uocatus quis eſt, maneat & tranſumptiue. 21. q. 1. c. 1. ¶ Tertiò dixi hoc eſſe contra autoritatem concilij, & hoc aperte apparet in c. ſicut. 21. q. 2. & capitulo inuentum. 16. q. 7. ubi fuit diffinitum in ꝯcilio. ꝙ non niſi pro graui culpa ab eccleſia ſua amouendus ſit quis contra concilia uero concernentia ſtatum uniuerſalem eccleſiæ Papa diſpenſare ſine cā non poteſt, ut legitur & notatur in c. quæ ad perpetuam, & c. contra 25 q. 1. & ideo Papa nunquam mutat aliquid, niſi rationabili adducta cauſa. Nam autoritas Petri manet, ubi imminet ratio, ut no. dicit tex. in c. manet, 23. q. 1. & apertius in dicto. c. contra, ibi dicit tex. qđ contra ſtatuta patrum condere, uel mutare nec huiuſmodi quidem ſedis poteſt autoritas. hinc Auguſtinus, cum ſucceſsiſſet Valeriano epiſcopo in epiſcopatu, dixit ſibimetipſi hæc uerba, adhuc in corpore poſito patre meo & epiſcopo ſene Valeriano epiſcopus ordinatus ſum, & ſedi cum illo, quod in concilio Niceno fuiſſe prohibitum neſciebā, nec ipſe ſciebat. ¶ Dixi quarto, ꝙ eſt ꝯ autoritatem Romanorum pontificum hoc clarum eſt. nam dixit tex. Greg. 56. diſt. ſatis peruerſum, & ꝯ eccleſiaſticam probatur eſſe cenſuram, ut fruſtra quorundam parentum uoluptatibus ſuis commodis quis priuetur &c. & in c. præcepta. 55. ubi dr̃, ꝙ beneficia dēt eſſe perpetua, & nō dēt eis quis priuari. ēt ſi ſit impotens ad ſeruiendum, & latius hr̃ in ti. de cle. ægro. & ca. uno, de capel. mona. lib. 6. nec Papa ſine cā dēt poſſe tale ſtatutum eccleſię alterare: tū qa cōcernit uniuerſalē ſtatū eccleſiæ uel ad placitum plati nō remoueat: tū qa decoloraretur ſtatus eccleſiaſticus. nā alij uidētes ad libitū rectores remoueri, timerent, neque de facili inuenirent, qui uellent eccleſię militare, ut nota. dicit tex. de clericis ægrotantibus capitulo primo & ubicunque contingit eccleſiæ decoloratio, Papa immutare non poteſt aliquid, ut in capitulo ſi illa. tertia queſtione ſeptima nota. Archidia. in dicto capitulo ſunt quidam. & facit quod nota. Abba. in capitulo nulli, de ſenten. excomm. ubi dicit, ꝙ Papa ſine concilio non poteſt tollere canonem, capitulo ſi quis ſuadente. 17. quæſtione 4. & facit illud capitulum, nulli. ubi legi. & notat̃, ꝙ Papa nō pōt ſine cā diſpenſare, ut impune quis cōicet cum excōicato ꝯ doctrinam apoſtoli. iſta. n. quæ ſunt fundata ſuper doctrinam fidei, & bonis moribus, & ad decorem eccleſiæ nō debent relaxari ſine cā. nā tunc Papa non diceretur oues paſcere, ſicut ei iniunctum fuit, ſed diſperdere, & necare, & eccleſiam deprimere, & deteriorare, & ſic potius cōuinceret errare, quàm legē dare, ar. c. 1. 40. diſt. & di. c. ſunt quidā, & capitulo, quæ ad ꝑpetuam, & c. ꝯ. ¶ Quinto dixi, quod eſt ꝯ rōnē naturalē & ciuilem. ex quo. n. ſemel placuit, nō debet amplius diſplicere. 32. q. 5. horrendus, & in regula qđ ſemel placuit, de regulis iuris, li. 6. & in contrahendo hoc matrimonium requiritur conſenſus ꝑficiendi à principio, ut in c. cū inter canonicos, de elec. & de præb. in c. ſi tibi abſenti, li. 6. ita & fortius dēt requiri in diſſoluendo, ut ibi. nihil enim tam naturale, quàm ut unūquodque uinculum diſſoluatur eodem modo, quo ligatum fuit, de reg. iur. c. 1. & in l. nihil tam naturale. ff. e. & l. j. & ij. C. qñ
16 licet ab empti. diſce. ¶ † Item etiam ſecundum leges ciuiles non licet habere filios tpales. l. ſi tibi, alias quæſitū. ff. de adoptio. & id quod nobis acquiſitum eſt, ſine noſtro facto à nobis euelli nō poteſt, in l. id, qđ noſtrū. ff. de reg. iuris, & c. ab eo, de elec. li. 6. facit. c. 2. de præben. li. 6. ubi ſolum dr̃, ꝙ Papa pōt ꝯcedere beneficia uacantia, uel ex plenitudine poteſtatis dare ius ad uacaturam: non autem dicit, ꝙ de facto poteſt aliquem priuare. ¶ Sexto & ultimo per autoritatem glo. 10. diſt in & Archi. ibi, ubi con-
17 cluditur † Papam non poſſe ceſſante legitima cā diuidere epatum in duo ſine conſenſu epi per c. multis 16. q. 1. & ꝯ id, qđ ſentit Io. An. in c. quod ob gratiam, de re. iur. li. 6. in Mercurialibus, in illa. q. nūquid pōt Papa aliquem prælatū trāsferre inuitū, & ur̃ concludere, ꝙ nō cā nō exiſtente, & forte ob hoc Papa Alexāder ultimus ſtatuit in concilio Piſano, ut nullus ēps transferretur inuitus. ad prædicta facit optimè. c. conquerente, de reſt. ſpol. ubi dr̃. ꝙ non decet honeſtatem ſuperioris ſine manifeſta & rationabili cauſa ſpoliare aliquem ſuis beneficijs, cum teneatur illis paterna prouiſione conſulere; facit. c. cum ſed apoſtolum, iuncta glo. fina. de præben. ad idem gl. in cap. j. 22. diſt. quæ dicit Papam non debere ius unius eccleſiæ ſine cauſa alteri dare. ¶ Venio ad tertium membrum ſcilicet quando dubitatur, an ſubſit cauſa; & multa in hoc poſſunt allegari; ſed non inſiſtam ꝑꝑ prolixitatem euitādam: ſed quod præſumi debeat, faciunt notata per legiſtas in l. fi. C. ſi ꝯ ius uel uti. publi. & in l. præſcriptione. C, de preci. impera. offe. ubi cōiter uolūt cām ꝑſumi in principe, etiā ſi agat in his, q̃ competunt alicui de iure gētium, & etiam in his, quæ ſunt de iure diuino, ſi in illo reperitur aliàs diſpenſatum. & nota per aliquos in dicto c. quæ in eccleſiarum. Ego uero diſtinxi ſic, ꝙ aut Papa diſponit ꝑturbando uniuerſalē ſtatū eccleſiæ nulla ratione apparente

apparente;& non eſt ſuſtinendum.unde præſumetur tunc iuſtitiæ cauſa.pro hoc facit notabile dictum Inn.in c. quã to,de conſuetu.ubi dicit Papam non eſſe ſuſtinendum, ſi ſine magna cauſa & alijs nota uult mutare uniuerſalem ſtatum eccleſiæ;ut puta ſi uellet auferre epiſcopis poteſtatem chriſmandi,uel baptizandi ſecundum eum. ¶Idẽ dicerem in caſu propoſito,ſi uellet deponere omnes epiſcopos,uel maximam multitudinẽ,& ſic iudicio meo poſſet intelligi & ſaluari glo.in c.per principalem.9.q.3.quę dicit Papam non poſſe deponere omnes epos, ſed unũ ſic, ut in uno præſumatur cauſa,nõ ſic in omnibus,uel in magna multitudine ꝑꝑ grauitatem pręiudicij,argumentum optimum in cle.paſtoralis,de re iudi.nam & Paulus ſolus reprehendit Petrum,cum uideretur deuiare à regulis & doctrinis cõibus euitãdo gẽtiles iudaizãdo in moribus,ut c.Paulus 2.q.7.& originaliter habetᷓ ad Galatas. 2. c. ubi dr̃,ꝙ Paulus reſtitit Petro in faciem eò, ꝙ reprehenſibilis erat.multo ergo fortius hoc poterit tota eccleſia. & hoc facient etiam ex gn̄ali poteſtate ſibi tradita à dño,ut ſupra dixi.nam ſi caput dolet,& errat,debet totũ corpus reſiſtere:quia non eſt tunc bonus paterfamilias.unde Hieronymus.93.diſt.legimus.orbis eſt maior urbe. & ſi diceremus contrarium,poſſet Papa adducere ad cõfuſionem totam eccleſiam,quod non eſt dicendum, cum Deus orauerit pro ea,ut ſuprà dixi. In alijs uerò particularibus, ubi non perturbatur uniuerſalis ſtatus eccleſiæ, & fides non uiolatur,præſumendum eſt pro eo,quod non moueatur ſinè cauſa rationabili,pro hoc.c.cum à nobis, in fine de teſtibus.& clemen.literis, de proba. ubi bonus textus cum gl.& ſic ſalua dicta legiſtarum.inſtar.n.ſacrilegij,habetur diſputare de iudicio principum.17.q.4.§.qui autẽ, & in l.2.C.de crimi.ſacri.& maxime dicendum eſt hoc in Papa,quem merita Chriſti,& Petri aut ſanctum inuenerunt,aut ſanctum faciunt.c.1.40.diſt.&c.¶Nunc reſtat reſpondere ad contraria,ad quę breuitatis cauſa ſigillatim non reſpondeo,maximè quia,ſi quis benè prædicta librauerit,contrariam recipiet limitationem per ea, quæ dixi in ſolutione.Nam fatendum,ꝙ Papa poteſt ex cã diſpenſare quandoque circa ius diuinum, diſpoſitionem concilij & uniuerſalem ſtatum eccleſiæ,& autoritatem ſummorum pontificum:ſed ubi omnino ceſſat cauſa, non poteſt, ut plenè liquet ex prædictis.& ad c.1.de renuntia.in 6.dic quòd Papa renuntiauit ex cauſa. nam ſine cã peccaret ꝑ ea,quæ habentur in c.niſi cum pridem,de renũcia. & per ea,quę notantur in dicto c.1.¶Et aduerte circa hoc coniugium ſpirituale.cõtrahitur enim primò cõiugium cum eccleſia uniuerſali,cum unicus ſit in ſe epatus, ut prædixi,& dr̃ contrahi eoipſo,qđ eps conſecratur.tunc. n. imprimitur ei character,quod per nullum,ꝙ̃ per Deum deleri põt,& remanet poſt mortem, ut legitur & notatur in c.2.32.q.7.& hoc eſt illud coniugium ſpirituale, quod fortius eſt,ꝙ̃ carnale,cum illud diſſoluatur morte in ca. pen.& ulti.de ſecundis nuptijs,& plenius de hoc ꝑ Hoſt. in c.inter corporalia,de transla.præla. qui ſic intellexit principium illius.c.j.¶Secundò contrahitur matrimonium ſpirituale,ſ.inter epiſcopum & illam eccleſiam particularem,cui pficitur.& hoc coniugium non eſt ita forte, ſicut carnale: tamen non poteſt diſſolui ab homine ad inſtar carnalis,ut in d.c. 2.ſed per Papam ex cã poteſt diſſolui.ſine cauſa uerò non:quia ſaltem deſignat coniunctionem,quæ conſiſtit in ſpiritu inter Chriſtum, & fidelem animam.unde quemadmodum inter Chriſtum & fidelem animam ſignatam non diſſoluitur ſine cauſa, ita nec ſignum.non obſtat dictum Specu.procedit enim, ubi non decoloratur ſtatus eccleſiæ uniuerſalis,nec lædit directè uel indirectè ordinatio Dei,ut ipſemet ſpeculator uoluit e.ti.ſub rubrica de diſpen.§.nunc breuiter,circa finem.ubi poſuit caſus plurimos,in quibus diſpenſare non poteſt,& maximè in uer.12.& ſequenti. ubi tenet inter cætera,qđ diſpenſatio Papæ non ualet contra euangelia uel uniuerſalem ſtatum eccleſiæ:ſeu ubi decoloratur ſtatus eccleſiæ,uel contra ea,ꝙ ſancti patres diffinierunt bene per c.& ſi illa,1.q.7.& 25.q.1.quæ ad perpetuam,& c. ꝯ,& 15.di.c.2.cum ſimilibus.ſic ẽt limitandum eſt dictum Baldi,maximè cum ipſe nihil boni allegat, & cap.omnis, loquitur in translatione fienda ex cauſa.c.ſi gratioſe, nõ loquitur,ubi matrimonium eſſet contractum inter prælatum & eccleſiam:ſed qñ diſpenſatio fit ad tempus ꝑꝑ utilitatem perſonarum,quam Papa ex cauſa facere põt, argu.c.de multa,de præben.in fine. & hæc ſufficiant quo ad primam quæſtionem.& non miretur quiſpiam de prolixitate adhibita in hac prima quæſtione: quia non parum eſt attingere & explicare fundamentum poteſtatis totius ut ita dixerim,eccleſiæ,& quia ex ſuperius dictis facilius infertur ad deciſionem aliarum quæſtionum, in quibus breuitatem cum hac prolixitate compenſabo,&c.¶In ſecunda quæſtione arguitur,ꝙ præfata appellatio non debuerit per concilium admitti.nam appellatio eſt ꝓpriè de minore iudice ad maiorem prouocatio,2.q.6.anteriorum;adeo,ꝙ etiam ſi per errorem appellatur ad minorẽ iudicem,non ualet in aliquo appellatio,ut in l.j.ff.de appellatio.ſed concilium non eſt ſuprà Papam.imò conciliũ recipit autoritatẽ a Papa,ut in c.ſignificaſti,in fi.de elec. & 20.di.quãuis,patuit clarius ex multis ſuprà, in primo dubio deductis.ergo appellatio talis non erat admittenda.

18 ¶ † Secundò ur̃ de hoc tex.expreſſus in c.cuncta ꝑ mũdum.11.q.3.ubi dr̃,ꝙ à qualibet parte mundi ad ſedem apoſtolicam appellari poteſt.ab illa autem nulli eſt appellare permiſſum,& quia nulla præcedente ſynodo habet facultatem ſoluendi,quos ſynodus unquam damnauerat,& damnandi,quos oportuit,nulla ſynodo exiſtente, & eſt ille tex.ualde notabilis & facit pro his,quæ dixi in pręcedenti dubio:& ſolus Papa ſine concilio poteſt ex cauſa deponere etiam imperatorem;ad idem c.nemo, & c.aliorum,& c.per principalem,eadẽ cã & quæſtione.¶Ex quibus iuribus colligitur,quod à toto clero,& populo,& imperatore Papa iudicari non põt.

19 ¶ † Tertiò probatur per ar.à maiori.cum enim nec ab imperatore ſeculari, nec à ſententia præfecti pretorio appellari poſſit, ut l.j.ff.à quibus appellare non licet,& l.una.C.de ſenten.præfec. prætorio.multo fortius nec a Papa appellatur, licet ipſius poteſtas ſit longe maior imperiali,ut in c ſolitæ, de maiori.

20 & obedien.& in c.duo ſunt.96.diſtin. ¶ † Quarto fortiſſime facit,quia Papa eſt Dei Vicarius in terris,in c.ij. & 3. de transla.præla.ſibi enim in perſona Petri dictum fuit, Paſce oues meas,& quodcunque &c.de elec.ſignificaſti.& 34.q.1.quodcunque,& c.loquitur.ergo cum omnibus uice Dei ipſe præſit,à nemine excepto Deo corrigi & deprehendi poteſt,ut in d.c.aliorum,& in c.nemo, & c. cuncta.appellatio enim præſupponit maioritatem quandam in eo,ad quem appellatur,ut ſuprà dixi,adeò,quòd de uicario epi ad ipſum epiſcopum appellari non poteſt, cum ſit idem tribunal,& eadem iuriſdictio; nec conſuetudo in contrarium ualet tanquam ſubſtantiæ rei repugnans, ut legitur & notatur in c.2.de conſue.lib.6.Sed maioritas ꝯ Papam nunquam fuit tradita concilio, cum nullum uerbum fuit apoſtolis dictum iuriſdictionis,ſeu poteſtatis collatiuum,quàm fuerit dictum ipſi Petro:imò multa Petro fuerunt dicta, ut plenè dixi ſupra in primo dubio,ꝑ quæ ipſimet apoſtoli,qui erant ſpiritu dei pleni ad maiórem

confirmationem hoc ipſum uoluerunt ꝙ ipſe Petrus lo-
co Dei omnibus præeſſet.23.diſt.ſacroſancta, ergo hæc
appellatio nullo iure ſiue iuris colore fundari pt.¶ Quar
to & ultimo uř probari in c.per uenerabilem,in fine,qui
filij ſint leg.uer.rationibus.ubi ex lege diuina ꝓbat tex.
quod in omni dubio recurrendum eſt ad fidem apoſtoli-
cam,& ipſius diffinitioni & mandato loco Dei obtempe
rãdum ẽ ab omnibus.non ergo licet concilio de ipſius dif
finitione iudicare,cum facta concilij ſint per ipſum Papã
corrigenda,uel approbanda,ut ibi,& d.c.cuncta per mũ-
dum.Ridiculum enim eſſet dicere, cum ſtatuta concilij
poſsint tolli per Papam, ut no.in c.ubi periculũ, de elec.
lib.6. & in c.ſignificaſti,eo.tit. ꝙ à Papa poſsit appellari
ad concilium:ſi enim concilium eſſet ſupra Papam, non
poſſent per eum illius ſtatuta uiolari,ut in cle.ne Roma
ni,de ele.quod tamen eſt falſum,ut ſupra dixi.Ipſe enim
Papa ſuperiorem in hoc ſeculo non recognoſcit,ut in c.
per uenerabilem,præalleg.poſt princip.& in ca.licet, de
electi.in fine.ubi dř,ꝙ ad ſuperiorem in facto Papæ non
poteſt haberi recurſus;& eſt ille bonus tex.in materia ap
pellationis,& facit c.ſignificaſti,eo.tit.¶ In contrarium,
ꝙ appellatio debuerit admitti,primò concilium genera
le eſt maioris autoritatis,quàm ſit ſolus Papa. ergo à Pa
pa ad illud poteſt appellari.conſequentia patet ex ſe, &
infra melius corroboratur.antecedens probatur, in con
cilio generali non ſolum intereſt Papa, ſed omnes præla
ti orbis,ut in c.1.2.& 3.& c.multi 18.diſtin. & repræſen-
tatur ꝑ hoc ꝯcilium tota eccleſia uniuerſalis,ut patet A-
ctuum.15.facit.c.ſicut,in fi.15.diſtin.c.eccleſia,de conſe-
cra.diſtin.j.ſed nulli dubium,quin tota eccleſia ſic iuncta
cum capite ſuo maioris autoritatis ſit, quam ſolus Pa-
pa.nam,ut ſ.in primo dubio dixi,poteſtas fuit tradita to
ti eccleſiæ:ſed per Papam exercetur tanquã per caput ec
cleſiæ,ut in c.manet.24.q.j.& in c.ita dñs.19.diſt.pleniſſi
me dixi ſ.hinc eſt,quod maioris autoritatis eſt conſtitu
tio totius concilij,quàm ſolius Papæ; ut colligitur per
21 c.1.20.diſt.& ibi per Archi.¶ † Item Papa ſolus põt er-
rare,& eſſe hæreticus xl.diſt.ſi Papa,& inſufficiens ad re
gimẽ eccleſiæ,ut in c.1.de renuncia.lib.6.ſed tota eccle-
ſia errare nõ põt,ut legitur & notatur in c.à recta, 24.q.
1.& in c.maiores, de baptiſ.hinc ẽt eſt, qđ ardua non ſo-
let Papa explicare ſine præſentia concilii, ut legitur &
notař in c.ad apoſtolicæ,de re iudicata,li.6. & per Hoſt.
in c.ex geſtis,de cleri.non reſiden.conſequentia ſatis cor
roboratur per optimum ſimile, archieps eſt maior epis
ſuæ prouinciæ ad eo,ꝙ ſuper eis habet plenariam iuriſ-
dictionem,ut in capitulo paſtoralis,de officio ordina. 6.
q.3.ſcitote nihilominus de illo archiepo appellař ad con
cilium prouinciale,cui intereſt archieps tanquam caput
ut notatur ſecundum unum intellectum in dicto capitu-
lo,multis not.glo.in c.a collatione,de præb.li.vj.& 2.q.
1.omnis oppreſſus.¶ Item de ordine a preſide appellatur
ad præſidem.ff.quando appellandum ſit l.j §. ſolent. de
epo & capitulo appellatur ad ipſum archiepm,ut d.cap.a
collatione.ſic dicendum in propoſito, ut à Papa poſſit
appellari ad concilium,cui intereſt Papa ut caput. ¶ Se-
cundo adduco.c.ueniam,& capitulum, cui ſententia, 35.
q.9.& maximè iuncto.c.cum ex literis,de integ.reſti. ubi
dř,qđ ſententia Romani pontificis põt in melius commu
tari,qñ iuſtitia primò lata non eſt: ſed reformatio ipſius
non põt in melius referri,q̃ ad totam eccleſiam,ubi inter
eſt ẽt ipſe Papa.nam & ſolus Paulus reſiſtit ipſi Petro in
faciem,& ipſum reprehendit,cum ex facto ſuo ſequeret
ſcandalum in eccleſia Dei.2.q.7.Paulus Petrũ reprehen
dit,ut latius legitur ad Galatas.2.c. & tñ Petrus primò
comedebat cũ gentibus,nec diſcernebat cibos ab eis, ſi-
cut faciebant Iudæi demum ſuperuenientibus ibi quibuſ
dam Iudæis timens eorum ſcandalum ſubtraxit ſe a gẽ-
tibus,& diſcernebat ab eis cibos, ſicut faciebant Iudæi;
& ſic indiſtincte cogebat per exemplum ſuum alios iudai
zare.qđ uidens Paulus eum reprehendit, & ſibi reſtitit
in faciem;fortius hoc poterit facere tota eccleſia, alias
ſolus Papa poſſet deducere eccleſiam ad cõfuſionem ma
ximam;qđ non eſt dicendum,ad idem.2.q.7.§. item cum
Balaam ubi aſina reprehendit Balaam prophetam,& per
aſinam deſignatur ſubditus,per prophetam Balaam præ-
latus,ut ibi ad denotandum,qđ cum prælatus cogit ſub-
ditum ad malum,poteſt ab eo reprehendi.¶ Tertio facit
§.hinc colligitur. 1.ubi dř,quod conciliorum uenerando
rum autoritas ſingularem in eccleſia ſedis apoſtolice ad
didit poteſtatem.& dicit ibi,quod Papa principaliter ha
buit poteſtatem a Deo.21.di.quamuis,& 97. diſt. omnes
ſecundariò uero a concilijs; ergo concilium eſt maioris
autoritatis,quam Papa:alias non potuiſſet dare autori-
tatem Papæ,cum nemo dat,quod non habet.1.q.7.Day-
bertum,& c.quod autem,de iure patronatus. ¶ Quarto
uidemus,quod in arduis & concernentibus ſtatum totius
eccleſiæ,ut in cauſa fidei,recurritur ad concilium ut le-
gitur & not.in c.Anaſtaſius,xix.diſt.& in ca.ſicut.15.diſt.
& patet Actuum.xv.cum enim fuit in primitiua eccleſia
22 † dubitatum,an conuerſi ad fidem deberent circuncidi,
miſſum fuit non ſolum ad Petrum,ſed ad totam eccleſiã,
quæ erat Hieroſolymis.nec legitur qđ Petrus præſtite-
rit maiorem auctoritatem,quam reliqui apoſtoli, & ſe-
niores:ſed omnes communi conſenſu ſtatuerunt, ꝙ non
fieret circuncisio,& ſic communi nomine facta fuit reſpõ
ſio,ut legitur,ubi ſupra,& plenius ibi dixi ſuper primo
dubio.ergo cum opus erat,recurrebatur ad concilium ẽt
inter illos,qui erant ſpiritusancto pleni,& ſatis informa
ti de potentia Papæ & eccleſiæ;ergo potuit hoc caſu no
ſtro appellari ad concilium ut uideatur, an epi ſint ſo-
la uoluntate Papæ remouibiles.qđ dubium ſatis eſt ar-
duum,cum epi dicanř legati Chriſti, confratres Papæ &
columnæ eccleſiæ,ut in d.cle.de pœnis,& ſunt loco apo-
ſtolorum,ut in c.uidentes.xij.q.j.& in cap.in nouo.xxj.di.
& in c.legimus 93.diſt.& ſunt uicarij Dei ſaltem in parte
37.q.1.mulieres non ob.ſi dicatur,qđ ſpeciale eſt in cã
fidei,ut in ea ſit concilium ſupra Papam,ut no.glo. in di
cto.c.ſicut,& in c.Anaſtaſius,& in c.ſi Papa.xl.diſt.qa hęc
ſpecialitas non probatur iure diuino, unde emanauerat
poteſtas Papæ,& eccleſiæ.non.n.legitur,qđ in cauſa fidei
Deus dedit maiorem poteſtatem concilio, ſeu eccleſiæ,
quam in alijs caſibus,uel quam Papæ.Chriſtus.n.in tranſ
latione poteſtatis fuit uſus uerbis generalibus, ut pleniſ
ſime dixi ſupra in primo dubio,cum ergo eccleſia uſa ſit
hac poteſtate in cauſa fidei etiam ſupra Papam; ergo &
in omnibus alijs arduis,ubi Papa iudicio uniuerſali erra
ret,uti poteſt:quia qui põt maius,ergo & minus conceſ-
ſum uř,ut dicit tex.in c.ex parte,el.2.de decimis. Si enim
concilium repræſentãs totam eccleſiam,ut dicam in ter-
tio dubio,diſponit in cauſa fidei etiam ſupra Papam, ut
in c.ſi Papa,præall.& 2.q.7.§.item cũ Balaã,uer.itẽ ſi ma
ius,& qđ ibi no.Archi.expreſsè tenet idem Arch.in c.in
fidei fauorem,de hære.li.6.& Hoſtien.quem ſequi uř Io
an.An.in c.ꝓpoſuit,de cõceſ.præb.& in c.per uenerabilẽ,
qui filij ſint legitimi,ergo poteſtatẽ iſtam recepit à Deo:
aliàs non poſſet iudicare,iuxta illud euangelicum, Pote
ſtatem non haberes in me ullam,niſi data eſſet tibi deſu
per,ut legiř & notař in c.nimis,de iureiurando,& 21. di.
inferior,de maio.& obe.cũ inferior.nec obſtat,ſi dicatur

quod

qđ in cā fidei iudicat:quia tota eccleſia errare non pōt, cum Deus pro ea orauit,ut legit in c.maiores, de baptiſ. & glo.in c.recta.24.q.1.quia,ut dixi in dubio primo,etiā conciliū poſſet errare,nec ꝑ hoc deficit fides,cum pōt cō ſiſtere in perſona unius uetulæ, quæ nunquam interfuit concilio,ſicut accidit in perſona beatę Virginis per paſſionem Chriſti apoſtoli enim & alij credentes defecerūt ante reſurrectionem, licet eidem dedit poteſtatem clauium,ut in c.officii,de pœnit.& remiſ.unde apoſtolus autoritatem habens in eccleſia ſcribens ad Corinthios ſic in epiſtola ſcripſit.Neſcimus,quoniam angelos iudicabimus.quanto magis ſcelera?& dixit angelos,i.ſacerdotes, qui propter excellentiam ordinis in numero angelorum computantur xxvj.di.§.ecce,uer.hic & Malachias,& trāſumptiue hr̄ in capitulo per uenerabilem,uerſic.Paulus, qui filii ſint legi.& quamquā Hoſt.ibi intelligat dictum de Papa & cardinalibus,hoc ego non credo, cū tp̄e apoſtoli non eſſent adhuc cardinales:ſed potius ur̄ de tota eccleſia,ut ſatis colligit mens ſua Actuum 20.prope mediū ubi dr̄,qđ Paulus uocabat maiores natu eccleſiæ Epheſinæ,& inter cętera dixit,Attēdite uobis & uniuerſo gregi,in quo uos ſpiritus ſanctus poſuit epos regere eccleſiā dei,quā acquiſiuit ſanguine ſuo &c.ſic ur̄,ꝙ regimē eccleſiæ non ſit in ſolo Papa,ſed in omnibus prælatis & ꝑ hoc bonus tex.in c.benè quidem xcvj.di.ubi alia cā, quam fidei concilium diſcutiebat peragenda,& diffiniuit. Papa aūt locutus fuit ibi tanquam unus de cōcilio ad idem facit.c.1.de deſpon.& c.Oſius,de elec.& in c.aduerſus, poſt prin.de immu.ecc.j.q.7.cōueniētibus,& c.Adrianus. 63. diſt.¶Vltimo ur̄ de hoc caſus in c.legitimus 93.di. ubi dicit Hieronymus,ꝙ totus orbis eſt maioris autoritatis, q̄ ſola urbs Romana:ex quo glo.ibi colligit ar.ꝙ ſtatutum concilij præiudicat ſtatuto Papæ,ſi contradicant ſibi adinuicem.Cum ergo concilium ſit maioris autoritatis, q̄ ſolus Papa;ergo ab eo ad cōcilium appellari pōt.2.q.6. anteriorum.¶Ad ſolutionem Chriſti & eius matris,cuius res agit,præcipuè præſidio humiliter inuocato,condeſcendens,arbitror ſic dicēdum, ꝙ aut Papa conſentit, ꝙ appellatio recipiatur & examinatur in concilio. n. debet admitti.nam cum princeps non poteſt ſuam ſententiā etiam non iuſtam reuocare,ut in c.unica,& in ca.ſententiam xxxv.q.ix.& de in inte.reſti.tum ex literis,& c. cum olim,de re iud.& de dolo & cōt.cum olim, fortius pōt ꝯſentire,ut in concilio examinetur,ubi etiam ipſe interē. & multum bene facit c.nos ſi cōpetenter. 2.q.7.& per illum tex.ſeu eius rationem deberet Papa uelle,ubi dicit, ꝙ Papa ſi incompetenter aliq̄d egerit,& in ſubditis ſuis iuſtæ legis tramitem non obſeruauerit,etiam iudicio imperatoris paratus eſt illud emendare,reddens rationem. nam ſi nos,qui aliena debemus corrigere peccata,peiora committimus,certè nō ueritatis diſcipuli,ſed qđ uolentes dicimus,erimus p̄ cæteris erroris magiſtri &c. Si ergo ex humilitate Papa ibi uoluit ſe ſubiicere imperatoris iudicio,fortius dēt uelle pati,ut factum ſuum diſcutiat ꝑ cōciliū.nam,ut ſ.dixi,ibi eſt maior auctoritas,cum ibi tota ſit eccleſia repreſentatiuè.neque ꝑ hoc iudicat a cōcilio,ſed & ipſe & cōciliū diſcutiūt,an bene egerit,ſicut ab archiep̄o appellat ad cōciliū ꝓuinciale,ubi ipſe p̄ſidet, ut ſ.dixi.& impator dicit,nō erubeſcimus,ſi quid melius horū,quæ prius ipſi diximus,inueniamus,cōpetentē prioribus imponere correctionē,ne ab alijs corrigi expectemus,in auc.de nup.circa prin.colla.4.facit qđ legit & notat in c.qualr̄ & qñ,el.1.de accu.& ꝑ iura p̄dicta pōt admitti appellatio de Papa malè informato ad eundem benè informatū.nā in Papa nō debemus iudicare ſm̄ leges humanas,cum eis nō aſtringat,ut in ca.propoſuit,de conceſ.pb.& in c.innotuit,& c.ſignificaſti,e.ti. ſed ſm̄ legem naturalē & diuinā,qua aſtringitur.25.q.1. ſunt quidam, hēt quis ſuum errorem corrigere:imò dēt eſſe magnæ ſapientię.22.q.4.c.magnæ,& c.nos ſi.& ur̄ eſſe nō Papa, cū male agit,unde altera perſona cēſet, cū poſtea bene eſt, ædificatus,ſicut in ſimili dicit tex.nō eſt iudex, ſi non eſt iuſtitia in eo,de uer.ſig.forus.nā & ipſe Deus ſuam ſententiam q̄nque immutat peccatore ſuos mutante mores, ut legit & notat in c.incommutabilis.22.q.4.unde dr̄,diſce mutare mores,quia Deus nouit mutare ſententiam, ut ibi no.in Papa debet fortius reuocare, qđ male fecit, ex quo reperit cām aliter ſe habere.fateor tñ, ꝙ iſta non eſt propriè appellatio,de qua iura faciunt mentionem. cum per eā non ſuſpēdat ſententia,nec cā deuoluatur ad ſuperiorē,qđ eſt proprium appellationis,ſed eſt appellatio generaliter ſumpto uocabulo.appellat.n.ideſt ꝓuocatur ipſe Papa,ut diligētius examinet negotium,ſicut dicimus de appellatione extiudiciali,quæ eſt quædā ꝓuocatio ad cām,de appellationibus,cū ſit Romana, & obtinet uim cuiuſdā ſupplicationis,ar.aut.quæ ſupplicatio.C.de præci.impera.offer.& facit bñ in ſimili,ca.paſtoralis, de appel.ubi dicit,ꝙ ſi Papa inhibuit appellationem in aliquo negotio,nihilominus,ſi appellatur, dēt ſuperior iniuſtitiā reuocare uel ui appellationis deuoluentis cām,licet nō ſuſpendentis,à iudice,à quo uel ui querelę.Fateor, tñ,qđ Papa non cogit talē appellōnem admittere, ut in iuribus & rōnibus præallegatis,& maxime in d. c. ueniā, & ca.ſententiā,& c.cum ex literis,cū ſimilibus. Aut Papa ꝯdixit,qđ ſupradicta appellatio admittat in concilio, & tunc eſt dubiū:ſed ut latè habeamus materiam ampliando terminos,dico,ꝙ quædā ſunt, in quibus Papa habet plenitudinem poteſtatis,ut in his,quæ ſunt iuris poſitiui, nec decoloratur ſtatus eccleſiæ, & in illis debet admitti appellatio:quia nemo in illis pōt ſibi dicere, cur ita facis,cum ipſi fuerit data a Chriſto plena poteſtas diſponēdi,& ſi male diſponit,uę animæ ſuæ,ut in ca.aliorum, & in c.nemo.9.q.3.& 99.diſt.in memoriam;& in his intelligo iura,quæ dicūt,qđ a Papa appellari nō pōt,ut in c.cūcta per mundum,eadem cā & quæſtione,qđ ſic loquitur, ſi bñ pōderet.in fine ſui maxime quędā ſunt,quæ Papa attentare nō pōt;& in illis poterit q̄ndoque admitti appellatio,& de his caſibus uide per Spe.in ti.de legato,ſub rubri.de diſpenſatio,§.nunc breuiter, uerſiculo hęc autem ſunt,uſque ad finē,q̄ ſingl'r ꝓſequi lōgū eſſet.Sed ponam tres caſus,in quibus credo appellationē admittendā etiā inuito Papa.Primus,cū p̄cipit aliquid ꝯ fidē.in hac. n. cā cōciliū eſt ſupra Papā,& licite recedit a Papa.24.q.1.Acatius.19.di.c.Anaſtaſius,& d.§.item ſchiſmaticus,cum ſimil.ſ.alle.nā in eo,ꝙ Papa eſt hæreticus,minor eſt quolibet catholico,ubi dicit gl.in d.c.Acatius. nec eſt caput eccleſiæ,ſed extra eccleſiam.hoc autem cognoſcere hēt eccleſia,cui in perſona Petri data fuit poteſtas a Chriſto, ut in d.c.remanet xxiiij.q.1.& ſi diceremus contrarium, poſſet eccleſia deduci in nihilum, cum Papa poſſit eſſe hæreticus,d.c.ſi Papa,& inſufficiens,ut in c.1. de renun. lib.vj.& iſte caſus iudicio meo non habet multum dubitationis,cum in hoc caſu ferè oīam ſnīa pōt iudicari a cōcilio,ut ſupra dixi;fortius pōt eius p̄ceptum contra fidem corrigi per concilium. ¶Secundus caſus magis dubitabilis,cum ex ſuo præcepto ſeu ſententia decoloraretur ſeu immutat uniuerſalir ſtatus eccl̄iæ.nam cōiter tenet. Papam hoc facere nō poſſe, ut no. in c.literas, de reſti.ſpo. in uerſi.diſpenſare,& in c.propoſuit,de cōce.pb.& Inno. in c.cū ad monaſterium,de ſta.regu.Specu.in loco præa

legato

legato in uerſi.xij.& uidetur tex.in c.& ſi illa.j.q.7.& c.q ad perpetuam.25.q.1.per Archi. in d.c.ſunt quidam: & facit quod notat Abba.in d.c.nulli,de ſenten. excommu. glo.i ñ decreti in hoc uidẽt contrariæ.nam glo.in dicto c.quę ad perpetuã,dicit,ꝙ cõtra uniuerſalem ſtatũ eccleſiæ Papa nõ diſpenſat:ſed bene,qñ non eſt ita gñale, ſicut exemplum ponit in continentia ſacerdotum.ſed glo. Bar.Brixien.in c.ſunt quidam,ea.cã & qõne,dicit, quod quicquid dicat Io.qñq; Papa diſpenſat contra generalẽ ſtatũ eccleſiæ,ſicut fecit in c.non debet eſſe,de conſan. & affinita.ſed concordando dico,quod ꝑ illud ſtatutũ non decolorauit ſtatum eccleſiæ: ſed potius reformauit, nec ſolus fecit,ſed cũ toto concilio.unde dicerem, ꝙ cum ex mutatione uniuerſalis ſtatus eccleſiæ decoloratur eccleſia,non poteſt Papa ẽt diſpenſare,ut in dicto.c.& ſi illa:ſecus,ſi non mutaretur,ſed potius reformaretur, ut ſentit Inno.in.c.quãto,de conſue.ubi dicit,quod ex magna cã, & alias non põt Papa uenire contra uniuerſalem ſtatũ eccleſiæ;quod eſt not.& in hoc caſu credo, ꝙ ualeat appellatio ad conciliũ,ſaltem ut conciliũ reſiſtat Papæ,ne cõfundat Dei eccleſiam.nã,ut no.dicit Inno. in dicto.c.quanto non eſt Papa ſuſtinendus, ſi uult uenire cõtra ſtatũ eccleſiæ uniuerſalem ſine cã manifeſta.non.n.põt ſibi congruẽtius reſiſti, quàm per totã eccleſiam, ſicut Paulus reſtitit Petro,ut prædixi.& ſub hoc credo includi caſum noſtrum,ut plene tetigi in primo dubio.quare concludo,ꝙ dicta appellatio,de qua in themate, fuerit admittenda ꝑ ea,quæ ſatis plenæ dicta ſunt ſupra.nec hoc caſu iudicat Papa:ſed potius ſibi reſiſtitur,ne deſtruat eccleſiã Dei.intereſt.n.totius corporis,ne caput male agat;facit optime dictum.§.item cũ Balaam.2.q.vij.¶Tertius caſus,cum Papa præcipit id,quod eſt in ſe malũ,uel ueheméter ex ſuo præcepto præſumit ſcandalũ futurum.nam tali pręcepto non eſt obtéperandũ,ut no.Inno.in c.inquiſitioni,de ſenten.excom.probat.11.q.3.ſi is,qui præeſt, & c. q reſiſtit, & c. Iulianus,& c.ſi dominus.xl.diſtinctio.c.i.debet.n.tota eccleſia reſiſtere ſcandalis futuris,& ne mala ꝯ legem Dei cõmittant ad inſtar Pauli,qui reprehendit Petrũ,ut ſupra dixi,& aſina,q denotat ſubditũ,reprehendit Balaã prophetam,qui de notat prælatum. Et ſi quæris,unde cõcilium hẽt hanc prorogatiuam cognoſcendi & reſiſtendi, Reſpondeo ea,quæ dixi in primo dubio, & ſupra in argumentis pro iſta parte.& bene facit dictum Hoſt.in c.ꝓpoſuit,de conceſ.præben.ubi dicit,ꝙ licet Papa non poteſt accuſari,uel cõdemnari ab homine niſi de hæreſi , dicto. c.Papa:poteſt tñ moneri ſecretè,ſi palàm peccat mortaliter.nam,uelit nolit, ſubiacet euangelicæ ueritati quo ad monitionem faciendam,quæ cuilibet data eſt.2.q.1. ſi peccauerit dicit tamen,ꝙ non ſubiacet quo ad id, quod ibi dicitur,dic eccleſiæ,niſi in hæreſi.ſi enim eſt impænitens,debet dici eccleſiæ ſecundum eum,id eſt Deũ orando,ꝙ ipſum inſpiret,& eccleſiæ triũphãti, ut oret ꝓ ipſo nã ſi iperator & totus clerus & totus populus cõuenirent ipſum nõ poterunt iudicare.caueat tñ ipſe : qa aĩa ſua in manibus ſuis,& ipſi terribilius iudiciũ imminet & intolerabilior cruciatus 20.q.3.nemo,& c.aliorum. in ſubditis aũt hẽt poteſtatem ſm eũ,ꝙ eius præcepto eſt obediendũ ẽt ſi dubiũ ſit,an ſit mortale,dũmodo uinci põt conſcientia.Si autem certum eſſet peccatum eſſe mortale,tunc ei non eſt obediendũ;ſed recognoſcendus eſt Papa cæleſtis, ſ.deus,dicto.c.Iulianus,& eccleſia triũphans,q non fallit.& hoc ultimũ placet,& cõcordat cũ dicto Inno.in d.c. inquiſitioni,& facit quod no.Io.And. in c. ſignificaſti. de offi.ord.& in c.cũ adeò,de reſcrip. ſed ꝓcedens dctũ non placet.nã ſi Papa ſtat in peccato notorio & ammonitus ꝑ ꝯciliũ nõ uult deſiſtere,& ſic ſcãdalizat eccleſiã,põt puniri tanq̃ hæreticus ꝑ ꝯciliũ,ut dicit gl.ſingularis,quã approbat totus mundus in c.ſi Papa,ſalleg.& ſic ꝑ hãc uiã põt denunciare ꝯciliũ crimen Papæ,& ad effectũ ut ꝑ eccleſiã amoueat & corrigat,põt appellari ad conciliũ,ubi peccatũ eſt notoriũ:& hæc ſufficiant quo ad ſm dubium.

¶In tertio dubio vr̃ primò,ꝙ tã principes ſeculares, quã clerici ẽt ſine ꝑlaturis debent intereſſe ꝯcilio gñali. de principibus ſecularibus vr̃ tex. in c. ad apoſtolicæ, de re iudi.lib.vj.ubi Papa pollicitus fuit ſe uocaturũ ad cõciliũ reges,ꝑlatos,& clericos tã eccleſiaſticos, q̃ ſeculares, ut ꝑ ſe,uel ꝑ ſolennes nuncios ad ꝯciliũ ꝯuenirent de imperatore,ꝙ iterfuit ꝯcilio multũ ſolẽniter,legit in c. nũc aũt.21.diſ.& qđ plus eſt,ibi imꝑator ꝓpoſuit,ſicut quilibet ꝑlatus.ad idẽ.c.Adrianus.63.diſt.ubi dr̃ qđ Carolus rex Francorũ cõſtituit ſynodũ gñalẽ cum Adriano Papa & nõ ſolum interfuit,ſed ẽt fuit auctor in cõſtituendo. in qua ſynodo fuit tranſlata in iperatorẽ ptãs inſtituendi ꝑlatos,& in.c.ij.qđ incipit,in ſynodo,legit,qđ Leo Papa ĩ ſynodo ꝯgregata Romę ꝯſtituit cum toto clero,& Popu. Ro.ac cõfirmauit in ꝑſona regis Ottonis , qđ cõceſſerat Adrianus Carolo;& ſic ꝓbat ille tex.qđ nõ ſolum reges & principes,ſed ẽt laici inferiores,ac clerici cuncti ẽt ſine prælaturis debeant admitti ad cõciliũ gñale, etiã ubi tractatur de rebus & iuribus ſpũalibus.nã ibi fuit cõceſſa ptãs illi Ottoni eligẽdi Papã,& alios ꝑlatos ; ad idẽ.c. nos ad fidẽ.96.diſt.ubi dicit imperator,nos ad fidem confirmandã ſynodo intereſſe uolumus.vr̃.n. quod nõ tãquã inuitatus,ſed ſuo iure debeat itereſſe;facit quod de hoc no.glo.in cle.i.de offi.uica.facit.c.i.xvj. diſt. ubi conciliũ peractũ fuit impꝑante Conſtantino Auguſto. ¶ Item nõ ſolũ principes,ſed ẽt iudices inferiores legunt interfuiſſe cõcilio,ut in d.c.ad ſedẽ.35.q.5. ubi Papa uocauit ad ꝯciliũ epos & clericos,ac iudices diuerſarũ ꝓuinciarũ;& ſic ꝓbat ille tex.partẽ affirmatiuã huius dubij reſpectu clericorũ inferiorũ,& reſpectu laicorũ,ſaltẽ ꝑexcellẽtiũ. & ꝓ clericis inferioribus vr̃ ultra ꝑdicta tex.in c.in noĩe dñi.23.diſt.ubi legit epos,abbates,pſbyteros , dyaconos interfuiſſe,& ꝯſediſſe ꝯcilio,ut in c.cõuenientibus.1.q.7. ꝓbat de monachis uel ſaltẽ abbatibus exponendo ibi monachos ꝓ abbatibus,ut exponit ibi glo.& in c. Adrianus, el.ij.ꝑal.expſſe dr̃ de abbatibus, & in c. Anaſtaſius.19.di. expſſe fit mentio de epis,& pſbyteris,& cunctis eccľiæ catholicis.ad idẽ.c.olim.xcv.diſt.ubi dr̃,ꝙ licet eps ex inſtitutione eccľiæ ſit pſbyteris maior. oẽs tñ debent regere eccľiã in cõi,ut in c.i.xv.diſt.ſit ſpecifice mentio de pſbyteris in gñe.Et ex ſupradictis iuribus in unũ collectis ſatis vr̃ ꝓbatũ,ꝙ reges,principes,& alij ꝑſidentes , & ꝑlati inferiores epis,& alij ſine ꝑlaturis debeant intereſſe cõcilio gñali. ¶†Secundò principaliter ꝓbatur ſic,ꝯciliũ re
24 præſentat uniuerſalẽ eccľiã,ut in c. ſicut , in fine.15. diſt. ſed eccľia fideliũ collectio dr̃ de cõſec.diſt.iij.eccľia: ergo quilibet fidelis deberet admitti , ſi hoc poſtulat.cũ.n. tractet ibi de reformatione totius orbis,cuiuſlibet intereſſet,ut admittat.ꝓ hoc facit qđ no.Inno.In.c.ueſtra,de loca.& in c.ſi.de offi.delega.ubi dr̃,ꝙ cũ eps , uel legatus uult facere ſtatutũ tangens alios,ſeu aliorũ iura , debet hoc facere cũ illorũ ꝯſenſu,ẽt ſi ſint laici. uel ſaltẽ debẽt eſſe pñtes,arg.de ꝯſecra.di.3.c.j.& c.ſi.de ferijs,& idẽ Fede.de Senis ꝯſi.17.¶Tertiò vr̃ hoc ꝓbari Actuũ.xv. ubi ĩ cõſilio ẽt rei arduæ nõ ſolũ interfuerunt apoſtoli, ſed ẽt alij pſbyteri,& ſeniores ; & reſpõſum fuit factũ ſub noĩe apoſtolorum,& ſeniorum;& qđ placuit ibi ꝯcilio, dr̃ placuiſſe toti eccľię.uñ dr̃ ibi,ꝙ placuit apoſtolis & ſenioribus cum tota eccľia:& ſic ꝓbat, ꝙ interfuerunt apoſtoli,

& pre-

& presbyteri, & alij honorabiles uiri, qui repræſentauerunt totam eccleſiam; quod eſt nota. ſi. n. apparet, quod illi, qui ducebantur Sancto ſpiritu, hoc fecerunt, fortius debet fieri nunc, cũ illorum actio, noſtra debet eſſe inſtructio, arg. c. ſignificaſti, de electio. xj. diſtin. eccleſiaſticarũ. ſic ét in antiquis concilijs præſumitur ſpiritum ſanctum per illorum os fuiſſe locutum. l. diſt. ſi ille. ¶ Quartò ſpecificè pro regibus facit. cum. n. unguntur ét ex præcepto Dei in ueteri teſtamento, & hodie ét in nouo, ut in tit. de ſacra unct. & 2. q. 8. §. item cum Balaam, uident̃ ꝑſonæ eccleſiaſticæ. Itẽ ſuſceperunt in eorum dignitate eccleſiam Dei tuendam, de quo tenentur in ſtricto iudicio rationẽ reddere, ut in c. principes, & in c. regum. 24. q. 5. eorum ergo intereſt cõcilio intereſſe, ubi de regimine eccleſiæ & totius orbis agitur. ¶ In contrarium uidetur primò tex. apertus in c. ubi nam. 96. diſt. ubi dr̃, quod ét imperato-

25 res ſynodalibus actibus intereſſe non debent. ¶ † Secũdò probatur ꝯ oẽs non ep̃os per. c. ſatis euidenter, ea. cauſa. q. ij. ubi dr̃ illicitum eſſe eum, qui non eſt in ordine ſanctiſſimorum ep̃orum, eccleſiaſticis immiſceri tractatibus. ¶ Tertiò eſt bonus tex. in §. hinc ét, ubi dr̃ ſynodo congregata apud urbem, & in diſceptatione poſita, in accuſatores deberent audiri ꝯ Symmachum Papã, Sereniſſimus Imperator quaſi Deo ſpirante reſpondit, ſynodalis eſſe arbitrij in tanto negotio ſequẽda ꝑſcribẽtis ſtatuere: nec aliq̃d ad ſe ꝑter reuerentiã de eccleſiaſticis negotijs ꝑtinere, cõmittens ét poteſtati pontificũ, ut ſiue poſitũ uellent audire negotium, ſiue nollent, quod magis putarẽt utile, deliberarent, dũmõ uenerandi ꝓuiſione cõcilij pax in ciuitate Romana daretur eccleſiæ. ergo ex uerbis Imperatoris per cõcilium approbatis ꝓbatur primò, quòd laici non debent ſe impedire de factis concilij præter reuerentiã impendendã, & ꝙ tantũ pontifices cõſtituunt ge-

26 nerale concilium. ¶ † Quartò uꝛ̃ tex. in c. j. & ij. xvij. diſt. ubi concilium gñale appellatur ſynodus ep̃orum. ad idẽ. 15. diſt. c. i. ubi dr̃, ꝙ añ Conſtantin. Imperatorem nõ erat data ep̃is facultas conueniendi in unum: ſed Cõſtantinus dedit poteſtatem Chriſtianis conueniendi, & tunc incæpit gñale concilium, & inter cætera concilia tunc ꝑ acta, quatuor fuerunt uenerabiles ſynodus, quæ totã principaliter fidem cõplectunt̃, quaſi quatuor euangeliſtæ, & totidem paradiſi flumina. & dr̃ ibi, ꝙ harum prior Nicena ſynodus. 318. diſt. ep̃orũ Conſtantino Auguſto Imperatore peracta eſt; & ſic ſolum ep̃i intelliguntur, & idẽ dr̃ ibi de ſynodo Epheſina, ſ. quaſi à ducentis ep̃is fuit edita. ſi ergo illi ſpiritu ſancto pleni non uocauerunt ſacerdotes, uel inferiores prælatos, uꝛ̃ quod neceſſariò nõ ſunt uocandi. ¶ Venio ad ſolutionem huius difficilis dubij, quod non reperio in aliqua iuris parte ſcribentes examinaſſe, quod eſt ualde neceſſarium, cum iura ſupra allegata uariè in hoc loquantur, & dum de facto in concilio Senis habito tp̃e Papæ Martini. 1424. caſus diſceptandi acceſſiſſent uarij uaria dicebant: nil tñ circa hoc determinatum extitit. Ego aũt, prout ingenij mei capacitas diuina grã miniſtrante patitur, inferam, quod mihi in dubio hoc dicendum uꝛ̃ primò inferam reſpectu laicorum: ſecũ-

27 dò reſpectu clericorum. ¶ † De laicis eſt glo. magiſt. in c. ulti. de his, quæ fiunt à præla. quę dicit non debere intereſſe laicos concilijs eccleſiaſticis, niſi in tribus caſibus. Primus, ſi ſpecialiter inuitarentur; allegat. c. Adrianus. 63. diſt. in fi. Secundus, ſi tractatur caſus fidei. 96. di. c. ubi nam. Tertius, ſi tractatur de matrimonio: quia tales cauſæ eos tangunt, poſſunt intereſſe; allegat. 35. q. 6. ad ſedẽ. Io. An. in dicto c. fi. dicit, quod in prædictis caſibus intereſſent, ut audiant, non ut iudicent, uel ut doceant. 63. diſt.

docendus. Item dicit, quod ét ad prædicta non eſt neceſſe laicos uocari, cum ibi diffinienda poterunt eis poſtea in prædicationibus publicari: quæ prædicatio fieri põt etiã excõicatis, de ſen. excõ. cap. rñſo. dicit tñ, quod laici poſſunt ad concilium uenire pro iuſtitia petenda, uel defendenda, de iudi. nouit. & no. hoc ultimum, ꝑ quo ego allego tex. optimum in c. j. de ſpon. In eccleſiaſticis aũt negotijs & clericorum correctionibus ſunt laici excludendi ſm eum, Arg. in c. Maſſana, de elect. & exp̃ſſius in extrauaganti Bonifacij, de offi ordi. debent, & cum his dictis Io. An. tranſeunt cõiter ſcribentes. Inno. aũt in c. graue, de preben. tractauit ſatis plenè de debẽtibus intereſſe ꝑuinciali concilio & ep̃ali, & nihil dixit de gñali; forte dubitauit ꝑꝑ iurium uarietatem; nec etiam Ioan. An. hunc articulum tetigit niſi laicorum reſpectu, ut. ſ. tetigi. ſed ego reperio in decretis glo. deuiantem à iudicio Bernardi, & Io. An. ſ. in. c. Adrianus. 63. diſt. dicit. n. ꝙ ad cauſas matrimoniales laici q̃ñq; inuitantur; & ſic intelligit dictũ c. ad ſedem. in cauſis aũt fidei dicit, ꝙ laici interuenerũt, ét non uocati; allegat. c. ueniam, præalleg. & ſic ſentit, ꝙ in cauſis matrimonialibus non ſit ſpeciale. non. n. interfuerunt niſi inuitati; & in hoc deuiat à iudicio Bernardi. in cauſis uerò fidei uult, ꝙ interſint iure proprio; & in hoc deuiare uꝛ̃ à iudicio Ioan. An. Ego dicerem, ꝙ ubi in concilio tractanda ſunt negotia eccleſiaſtica, ſeu pertinentia ad iuriſdictionem eccleſiaſticam, nõ eſt neceſſe laicos uocari: quia ptãs de his diſponendi eſt data clericis, & non laicis: q̃a Petro & Apoſtolis & in perſonis eorum ſuis ſucceſſoribus data fuit ptãs de ſpiritualibus diſponere, ut plene dixi in primo dubio; facit. c. eccleſia, de conſtitutionibus, & c. bene q̃dẽ. 96. diſt. probatur in iuribus pro parte negatiua allegatis, & maximè in dicto. c. hinc etiam, & expreſſius in c. ueniam. cũ. n. ibi uideatur excipere cãm fidei duntaxat, ſatis uidet̃ formare regulam in oppoſitum, 34. q. 7. dñs ad idẽ. d. c. ſatis euidẽter; & bñ facit. c. principes 23. q. 5. qui dr̃, ĩ eccl'ia nõ eſt neceſſaria ptãs ſecularis niſi in defectum, ut quod non ualent efficere ſacerdotes ſermone doctrinæ, poteſtas ſecularis imperet ꝑ diſciplinę terrorem. In cã fidei diſtinguendum. Aut. n. quæritur, nunquid de neceſſitate ſunt uocandi per eccleſiam; & credo quòd non: quia, ut dixi, poteſtas plenè diſponendi ſpectat ad clericos, maximè in cauſa fidei. eſt. n. iſta cã mere iuris eccleſiaſtici, adeò, ꝙ ſecularis iudex nec directè, nec indirectè poteſt de ea cognoſcere: ſed ſola executio ad petitionem eccleſiæ pertinet ad laicum, ut no. ſingulariter in c. ut inquiſitionis. §. prohibemus, de hæreti. li. vj. neque pñt publice, neq; priuatim de fide diſputare, ut in l. ij. §. inhibemus, de hære. lib. vj. nec in concilijs principalibus à ſanctis patribus editis legitur laicos fuiſſe uocatos, licet de fundamento fidei fuerit actum, ut patet. 15. diſt. c. 1. & per totum: ſed ſi laici ſponte ſe offerunt ad cõcilium in cauſa fidei, tunc puto, quod debent admitti; & ſic propriè loquit̃ illud capitulũ, ubi nã. ibi. n. imperator obtulit ſe; & ſic intelligo glo. in c. Adrianus. cum. n. fid s põt remanere apud ſimplicem laicum, ut dixi in alijs dubijs: quia nõ põt eccleſia eſſe nulla, intereſt cuiuſlibet, ſi uult intereſſe, ut admittat̃; & tunc puto, quod non ſimpliciter audient, ut dicit Io. An. ſed conſulent, & dicent opiniones eorum. idem credo, quod tractabunt, ſed non decident ipſi; ſic intelligo illud capitulum, ubi nam. ibi. n. ſolum fit mentio de tractatu, qui eſt diuerſus & ſeparatus à deciſione, ut in c. tua, & capitulo finali, de his quæ fiunt à prælatis, & in capitulo ultimo, de his, quæ fiunt à maiori parte capituli, quod tractari debent, facit ratio præallegata: quia poſſet laicus melius ſcire ueritatem, ſicut

cut olim penes B.Virg.fides ſola remanſit. Idem facit capitulum, ad ſedem, ubi laici tractarunt illas cauſas matrimoniales: ſed clerici habent dicere: q̃a populus eſt docendus, & non ſequendus, ut in c.docendus, præal. & quia laicis non licet iudicare ſpūalia, ut in dictis iuribus. habebunt ergo laici in cã fidei uocem conſultiuam, non autē deciſiuam. in aliis autem negotiis, ſi inuitantur, habebunt uocem conſultiuam, uel deciſiuam, quatenus eis permittitur per concilium. nam Papa põt eos facere capaces iurium ſpūalium, & maximè poteſtatis uocis dandæ, ut in c. Adrian. I I. 63. diſt. & in c.in ſynodo. c.diſ. legitur, & not. 2.q.7. Mēnam. quinimò põt dare laico poteſtatem excōmunicãdi, ut no. gl. 22. diſt. c. uerũ, & c. bñ. 96. diſt. Io. An. in c. ij. de pb. lib. 6. & ſic ꝑ inuitationem eccleſię intelligo oĩa iura, in quibus legit̃ laicos interfuiſſe cõciliis, ut apertiſſimè ꝓbat tex. iuncta gl. in d.c.veniã. ibi.n. dicit Papa, quod non legitur Imperatores & alios Principes ſeculares interfuiſſe tractatibus, niſi in cã fidei; quod ur̃ falſum, cum in multis aliis caſibus legimus interfuiſſe, ut ſ plenè allegaui in prima parte: ſed, ut dicit Glo. bene interfuerunt tunc, ſed inuitati, non aũt iure ꝓprio; & ſic probat ille tex. ſic intellectus, quod in cã fidei interſint iure proprio; qđ intellige, ut dixi ſupra. nõ obſtat, ꝙ ad iuſſum imperatoris fuit ſynodus pluries congregata: quia proceſſit illud ſm ea tpa, quibus non erat facultas Chriſtianis tutè in vnum conueniendi. ſed poſtmodum ſtatutum fuit, ut ſine autoritate Papæ nullo mõ poſſet ſynodus congregari. 17. diſt. ꝑ totum & uide ibi bonam gl. in ſumma, ꝓ ſupradicta ꝗcīone, quæ dicit, ꝙ ſynodus generalis conſtituitur à Papa & epis; & ſic nihil dicit de laicis. idem ꝓbat tex. iuncta glo. in l. concilia ſacerdotum, eadem diſt. dicerem tñ ꝙ ubi concilium uellet diſponere ſuper iuribus, uel rebus laicorum ultra, q̃ iuriſdictio eccleſiaſtica patiatur, ꝙ deberetur laicos, ſeu eorum principes tunc conuocare; ſic intelligerem dicta Inn. d.c. fin. de feriis, & de conſecr. diſt 3. c. j. facit cle. ij. de cenſi. & ſic poſſet ſaluari mēs glo. in d.c. fi. de his, quæ fiunt à præla. nec obſtat ſi dicatur, ꝙ reges nõ uidentur puri laici ꝓpter vnctionem; qđ eſt falſum. non.n. propter hoc aliquem ordinē recipiunt, in d.c. vno de ſacra vnctio. & uide c. ij. de præb. lib. 6. in nouella.

¶ † Item non oẽs clerici interſunt in conciliis, ut ſtatim dicam. & ꝑ hoc inferam, ꝙ in caſu thematis noſtri principes ſeculares nõ poterunt intereſſe inuito concilio, cum non agitur de fide, ſed de ualiditate illius diſpoſitionis, quod eſt negotium eccleſiaſticum, & ur̃ tex. in ſimili in d. §. hinc etiam. 17. diſt. & in c. ſatis euidenter. 96. diſt. ſed de p̃latis & clericis inferioribus põt magis dubitari, cum multum uariè iura loquant̃, ut patet in arg. alllegatis pro & contra. reperio gl. ualde no. in decre. 17. diſt. in ſumma, q̃ dicit, ꝙ conciliorum quædã ſunt vniuerſalia, quædam particularia, ſiue ꝓuincialia, quædam epãlia. Vniuerſale dicitur, quod Papa uel eius legatus conſtituit cum omnibus epiſcopis; & ſic vult apertiſſimè, ꝙ de iure alij p̃lati inferiores de neceſſitate nõ ſunt uocandi. & quatenus illa gl. dicit de legato Papæ, intelligo ad hoc habente ſpeciale mandatum: aliàs ſecus, ut no. glo. in c. ij. eadem diſtin. & 3. diſt. §. porrò. Et no. ex illa gl. ꝙ Papa poteſt mittere legatum loco ſui ad concilium generale; quod probatur in c. ij. eadem diſt. Item probatur in c. Adrianus. 63. diſt. & ibi appellantur miſſi: alibi appellantur locum tenētes, ut in c. conuenientibus. 1. q. 7. & uide ibi glo. in uer. vniuerſalibus. & ſic principes ſeculares in caſibus, in quibus intereſſe poſſint, intererunt perſonaliter, uel per ſolēnes nuncios, ut eſt tex. in c. ad apoſtolicæ, de re iud. lib. 7. Idē in vniuerſalibus, cum perfacile conuenire non poſſunt, ut in c. fin. de his, quæ fiunt à prælatis. prælati uerò debent eſſe perſonaliter, niſi iuſto impedimento detineantur; & tunc debent mittere legatos. 18. diſt. epiſcopus ad ſynodum. & uide quod no. Hoſt. & Io. An. in c. ij. de procur. & uide tex. cum gl. 90. diſt. c. iij. de aliis duobus conciliis gl. ibi proſequitur. Sed plenius de illis duobus uide per Inno. & doct. in c. graue, de præben. & an hæc concilia inferiora poſſunt condere canones particulares, uide bonam gl. in d. §. porrò, & 16. diſt. in ſumma. Et an legatus Papæ ex legatione generali poſſet cõcilium ꝓuinciale celebrare, uide per gl. & melius per Archid. in d. §. porrò. ¶ Ego autem hic ſolum proſequor primum mēbrum, ſ. de concilio vniuerſali, ꝙ nõ eſt bene diffinitum per maiores noſtros. licet enim illa glo. 16. diſt in ſumma poſuerit opin. ſuam: nihil tñ inducit nec reſpondit ad infinita ꝯria ſupra ꝑ me allegata, ut ipſemet gloſſator in d.c. conuenientib. 1. q. 7. dicit, ꝙ abbates debent intereſſe concilio, licet ſecus dicat de monachis ſimplicibus, & in c. cõcilia. 17. diſt. ſentit primum faciendo mentionem de ſolis epis. Idē ſentit in c. nec licuit, in glo. iij. quæ etiam no. proſequitur, ad quem ſpectat impetratio inſtitutionis concilij; & no. in hoc illam gl. Ego dicerem, ꝙ in concilio generali epi ſolùm de neceſſitate ſunt uocandi per iura pro hac parte alleg. Idem puto de inferioribus prælatis habentibus epiſcopalem iuriſdict. ut ſunt magni abbates. hoc ultimum uidetur probare tex. in c. conuenientib. 1. q. 7. ubi abbas tenuit locum Papæ in concilio, & multi abbates dederūt uocem deciſiuam, queadmodum epi; quod de aliis inferioribus non legitur ibi; ad idem c. Adrian. I I. 63. diſt. ubi dr̃, ꝙ ſynodus illa fuit celebrata à 143 religioſiſsimis epiſcopis, & abbatibus; & ſic abbates illi ęquiparãtur epiſcopis. & ubi legitur inferiores interfuiſſe, intelligo, qđ ſpecialiter fuerint inuitati, ſicut & laici qñq; inuitantur, ut ſupra dixi; hoc probo rõne ultima ſuperius allegata.

29 ¶ † Ad concilium prouinciale non uocantur regulariter niſi epiſcopi, ut plenè no. Inn. in c. graue, de præb. probat̃ in c. ſicut olim, de accuſ. & 18. quaſi per totum, licet de capitulis eccleſiarum cathedralium dubitetur, nunqu d debeant inuitari ad tractatus concilij, ut no. in d.c. fi. de his, quæ fiunt à præla. ergo fortius ad concilium generale de neceſsitate uocandi non ſunt. eadem rõ, quæ eſt de toto quo ad totum, debet eſſe de parte quo ad partem, ut in c. paſtoralis. §. item cũ totum, de offi. deleg. & l. quæ de tota, ff. de rei uen. ſi enim in factis ꝓuinciæ non admittunt̃ clerici inferiores ꝓuinciæ, ita nec in factis vniuerſalibus uocandi ſunt inferiores vniuerſi. nam ſtatuere, iudicare, & reformare ſunt iuriſdictionis, de rebus eccl. non alien. c fi. de accu. qualiter & qñ. ſed poteſtas hæc remanet penes epiſcopos & prælatos magnos: ſatis ergo eſt, ꝙ epiſcopi uocentur. olim enim eccleſia regebatur per oẽs ſacerdotes. ideo non mirum, ſi oẽs ſeniores uocabãtur ad concilium: ſed hodie non ſic, ut 15 diſt. c. j. nec obſtat, ſi dicatur, ꝙ epiſcopi uocant inferiores ad ſynodos ſuas, licet iuriſdictionem non habeant, ut patet in cap. decernimus. 13. diſt. quia dico, ꝙ non uocantur ibi inferiores ad communicandum, uel ſtatuendum: ſed principaliter, ut facta in prouinciali cõcilio intimentur, ut ibidem dicitur, ut in d.c. ſicut enim. ¶ Item ut inquirat, corrigat, audiat querelas ſingulorũ & ſiñia, ut ibi, & in d.c. ꝯcilia, ca. diſt. Si ãt clerici occurrerēt ſponte, & uellēt admitti ad ꝯciliũ, credo, ꝙ de neceſsitate nõ eſſent admittēdi, niſi ſicut ſ dixi de laicis. hoc ur̃ ꝓbari in d.c. fi. de his, q̃ fiunt à præla. ubi ſpãle diſponit̃ in capitulis eccleſiarum cathedralium reſpectu cõciliorum prouincialium. Alij autem clerici inferiores epiſcopis nõ ſunt de neceſsitate admittendi, etiã

ſi ſponte ueniant. nam & de capitulis ibi dubitatur. & dico, qđ tunc non habent ibi uocem deciſiuam, ſed ſolum conſultiuã. vnde ibi fit mentio ſolũ de tractatu, qui eſt ſeparatus à deciſione, ut ſ. dixi: honeſtum tñ eſſet, ut admitterétur ad tractatũ, ſaltem ubi deeſt copia eporum. vnde intelligo oĩa iura, in quibus legit̃ inferiores interfuiſſe, ꝙ ſpãliter fuerunt ibi uocati, ſeu de gratia admiſſi, ut cum maiori cõcilio procedere uiderent. ¶Et aduertendum, ꝙ qñq; Papa celebrat concilium non ita uľe, & non uocat prælatos oẽs de orbe, ſed aliquos ſpãľr, ut probatur in c. in ſynodo. 63. diſt. ubi celebrauit concilium cum clero, & populo Rom. hinc eſt, ꝙ iura quædam concilia Papæ appellant vniuerſalia ad differẽtiam aliorum, q̃ non ſunt ita vniuerſalia; & octo leguntur ſynodi vniuerſales, ut in c. ſancta, & in c. ſeq. 16. diſt. & in c. conuenientib. pallegato. hinc eſt, ꝙ vna ſynodus dicitur maioris autoritatis, q̃ alia ſ. ex numero, & qualitate eorũ, qui interfuerunt, ut in c. in ea ſynodo. 100. diſt. Sed hic põt probabiliter dubitari, nunquid ſit in optione Papæ, qui ad ſyno. vľem ſint uocãdi, & admittendi? dicerem ſic, ꝙ in his, q̃ conſiſtunt in plena poteſtate Papæ, põt uocare, quos vult: quia de neceſſitate non cõgregat illud cõcilium, ſed de honeſtate, & nõ habet illorum concilium; & ſic põt intelligi dictum cap. ad Apoſtolicæ, de re. iu. lib. 6. In aliis uerò, puta in factis fidei dubiis, uel concernentibus vľem ſtatum Eccleſiæ, & per q̃ decolorari poſſet ſtatus ipſius eccleſiæ, credo, ꝙ neceſſario habet uocare epos & alios magnos p̃latos hñtes epalem iuriſdic. nam iſti ſunt à Deo conſtituti, ut ſ. dixi ĩ primo dubio, ad regimen vľis eccleſiæ, licet Papa ſit ſup oẽs. alias notabiles perſonas, & principes ſeculares, & inferiores clericos etiã uocare poterit pro concilio habendo, arg. c. ſi. 20. diſt. quia ſic plerũq; à ſanctis patribus noſcitur fuiſſe factum, ut in iurib. ſ. all. non tñ puto hoc caſu illis cõicari uocem deciſiuã ſine conſenſu concilij, ex quo hoc caſu iuriſdictio pertinet ad concilium, ar. in regula, in re cõi, de reg. iu. lib. 6. § l. Sabinus. ff. cõmu. diui. facit opti. qđ in ſimi. no. Io. An. poſt Cõpoſt. in c. ſcriptum, de elec. ubi dicit, ꝙ maior pars capituli nõ põt ẽt vno reſiſtente cõicare uocẽ nõ hñti: q. a in re cõi &c. ſed bñ põt maior pars admittere alios ꝓ concilio hñdo, ar. c. obeuntib. 63. diſt. & ꝑ hoc patet, qđ dicẽdũ in caſu thematis noſtri, & gñaľr in oĩbus conciliis; & ſatis patet rñſum ad ꝑria ſuperius formata. ¶Ad quartũ dubium arguit̃ primò pro parte concilij. poteſtas tradita à Chriſto dño Papæ eſt penes eccleſiam, q̃uãquã explicet̃ ꝑ Papã caput Eccľię, ut plenè dixi ſ. in primo dub. ergo mortuo Papa, uel depoſito eccleſia põt hanc ptãtem exercere. & põt attẽtari, ꝙ ẽt inuito Papa põt concilium legitimè congregatũ de dignitatibus & bñficiis prouidere, cum Chriſtus ordinandi & diſponendi eccleſiam oĩbus Apoſt. & in pſonis eorũ ſucceſſoribus ptãtem cõtulerit, ut in primo dubio pleniſſimè all. ubi uide. & ultra ibi all. induco ad propoſitum vnum notabile motiuum, qđ colligit̃ Act. 1. c. ubi patet, ꝙ uacante epatu Iudæ proditoris oẽs Apoſt. & diſcipuli ſimul tractauerũt de ſucceſſore, & elegerũt duos ex oĩbus ſ. Barnabam, & Matthiam; & poſita ſup eis ſorte, uter illorum duorum p̃ferretur, cecidit ſors ſup Matthiam; & ſic fuit ille aſſumptus in numero duodenario, ut patet in loco pal. & licet tunc non eſſent epatus ita, ſicut hodie diſtincti, ut in c. olim. 95. diſt. habebat tñ eum in cura. 1. q. 1. eps, & no. in c. cum cauſam, de proba. & de epatu Iudæ intelligitur dictum Pſal. Et epatum eius accipiat alter, &c. ut legitur in Actibus apoſt. c. j. præall. ſi ergo Petrus, qui erat Spiritu ſancto plenus, paſſus eſt, ut oẽs prouiderent in cõmuni, ergo præſumendum eſt, ꝙ hæc poteſtas remanet apud eccleſiam vľem, quæ repreſentatur per conciliũ vniuerſale, ut ſ. dixi. ¶Secundò probatur per c. ſi quis pe-
30 cuniam. 78. diſt. ubi patet, † ꝙ mortuo Papa Cardinales cum toto clero excõmunicant inuaſorem, ſeu intruſum in Papatum; & ſic collectio clericorum exercet iuriſdictionem uacante ſe Romana; & facit cle. ne Romani, de elec. ubi prohibétur Cardinales exercere ſpectantia ad Papã ſede uacãte; & de concilio nihil dicitur. ergo cõcilium talia exercere poterit, arg. l. cum p̃tor. ff. de iudi. & de præſump. c. nõne. ¶Tertio facit arg. ab abſurditate uitanda. nam ſi poteſtas nõ remaneret apud eccleſiam uľem, ſede uacante, ſequeretur, ꝙ Papa mortuo eccleſia remaneret ſine aliquo Paſtore in terris; quod non eſt p̃ſumendum: quia ſm hoc (cum reuerentia loquẽdo) Chriſtus dñs noſter nõ feciſſet tanquã bonus paterfamilias, arg. c. pro humani, de homi. lib. 6. & qđ ibi no. ꝑ Inn. nam multa poſſunt grauiſſima occurrere ante creationem Papæ, in quibus neceſſariũ eſſet uti plenitudine poteſtatis, & forte de Papa non poſſet de proximo prouideri; ualet arg. ab abſurdo, de priuil. c. ex ore. l. iij C. de condi. inſer. ¶Quarto probatur ꝑ illam autoritatem Chriſti. Si peccauerit in te fra. &c. cum dixit, ꝙ ſi te non audierit, dic eccleſiæ: habetur de iud. nouit, & ij. q. j. ſi peccauerit. & in euang. ſ. all. in primo dubio. denotauit ergo, ꝙ poteſtatem tradiderit eccleſiæ: aliàs ſequeretur, qđ uacante Papatu non poſſit autoritas exerceri reſpectu totius Chriſtianitatis; quod quãtum abſurditatis ſapiat, nemo eſt qui neſciat. & ꝑriũ uidetur probari ĩ c. ſi duo Cõra. 79. diſt. ubi patet, ꝙ ſi eſt contentio inter duos de Papatu, & ignorat̃ quis ſit in iure potior, concilium gñale erit iudex, ut ibi no. in gl. & ſic eccleſia exercet iuriſdõnem in caſu dubij; ergo fortius,
31 ubi nullus ſubeſt Papa pœnitus. ¶† Item concilium olim eligebat Papam, ut in c. ſi tranſitus, ea. diſtin. & ſi prouidet de Papatu; fortius ergo de inferioribus dignitatibus. ¶Item Apoſtoli euntes ꝑ mundum ordinabant p̃sbyteros ꝑ ſingulas eccleſias. Act. 14. prope finem, & ꝑ presbyteros vniuerſalis eccleſia gubernabatur, ut in c. olim. 95. diſt. & ꝑ eccleſiam fuit ordinatum, ut ex p̃sbyteris eligerentur, qui eſſent ſupra alios, & appellarẽtur epi, ut in d. c. olim, & c. legimus. 93. diſt. ¶In contrarium facit primum, capitulum, ita dñs. 19. diſt. ubi dicitur, qđ huius muneris ſacramentum ita dñs ad omnium Apoſt. officium pertinere uoluit, ut in B. Petro apoſtolorum omnium ſummo principaľr collocaret, ut ab ipſo quaſi quodã capite dona ſua uelut in corpus omne diffunderet. ¶Ex quibus uerbis ſatis euidenter colligitur, ꝙ oẽs adminiſtratores debent à Petro, & ſic Papa ſucceſſore deriuari; & ſunt illa uerba Aug. in lib. 2. de doctrina Chriſtiana. nam cum ergo eccleſia vniuerſalis abſq; Papa ſit corpus repreſentatum, Papa
32 uerò loco Dei ſit caput huius corporis, † hinc Petrus fuit appellatus Cephas, ideſt caput, principiũ, ut in c. ij. 22. diſtin. ergo conciliũ non põt ſine Papa hæc dona Dei diffundere in corpus, ſeu mẽbra eccleſiæ. Ad idem ſecundò inducitur. c. loquitur. 24. q. 1. ubi dicitur, ꝙ ut vnitatem in eccleſia dñs deſignaret, ſuper vno, ſ. Petro eccleſiam fundare uoluit per illa uerba, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ędificabo eccleſiam meam, &c. ipſe enim fuit tantũ prælatus, ut in c. ij. 22. diſt. & c. in illis. 80. diſt. non ergo poteſt concilium de dignitatibus prouidere, cum nõ apoſtoli, ſed ipſe Petrus tenuit in terris uicem Dei, ut in c. ij. de tranſlatio. prælat. & ſic in petra ratione vnitatis, ad quã deſignandam dñs Petrum ſolum præfecit, ut in iuribus præallc. &c. ¶Tertiò faciunt iura, quæ dicunt, quod
33 mortuo Papa † eccľia uacat, ut in cle. ne Romani, de elec. & in c. vno de ſchiſmate, lib. 6. Si uacat, ergo poteſtatem Papalem

Papalem exercere non põt.ualet.n.arg à ni uocabu i.de
4 præben. ſm.2 1.diſt.cleros. ¶†Quartò facit,hæc eccleſia militans eſt diuinitus exemplata ab eccleſia cęleſti,ut in d.c.ad hoc.89.diſt.ut plenè per gl.in cle.ad noſtrum, de hæreti.ſed in cœleſti curia eſt unus,qui cuncta miniſtrat, & cui oĩa parent, ſ.Deus,ſine quo nihil ſit. ergo in hac noſtra eccleſia militante unus debet eſſe,ſ.Papa, qui oĩa miniſtrat,& ſine quo poteſtas Papalis exerceri non debet, & ouile debet eſſe diſtinctum à paſtore. eccleſia.n.eſt loco ouilis, & Papa loco ueri paſtoris,ſ.Chriſti non ergo debet ouile paſcere,ſed paſci, nec occupare officium paſtoris. Solutio in hoc dubio memini me legiſſe expreſsè aliquã autoritatem:ſed ego,meliori iudicio ſp ſaluo,dicerem, ꝙ ſi nulla urge neceſſitas prouidendi de dignitibus ante creationem Romani Pontificis, non debet conciliũ de talibus ſe intromittere. nam de iure & antiqua prouiſione eccleſiæ poteſtas prouidendi de epatibus ptinet ad Papã;ut dicit gl.no.in c.q̃q̃,de ele.lib.6.probat̃ in c.in illis.80.diſt.ubi patet, ꝙ ſolus Petrus de epatibus & ſupioribus dignitatibus prouidebat; ad id.c.1.22.diſt.poteſtas uerò prouidendi de inferioribus bñficiis fuit tradita epiſcopis,de pœ.diſt.1.oẽs Baſilicæ,& 10.q.1.regenda.non debet ergo concilium ſine Papa infringere antiquas ordinationes,nec iura nec preeminãtias Papæ uiolare, arg.cle.ne Romani,de elec.& c.ſignificaſti, de elec. de maio.& obe.cum inferior,& in c.licet;in fin.de elec.& in c.p uenerabilẽ,qui filij ſint legi.& faciunt no.ſupra p hac parte allegata.¶Item,ſicut capitulum repræſentat eccleſiam cathedralem,de teſt.relatum, el 2.non ſuccedit in poteſtate conferendi beneficia ſpectantia ad collationẽ ſolius epi,ut in c.uno,ne ſede uacante,lib.6.Item nec concilium repræſentans uniuerſalẽ eccleſiam debet ſuccedere in poteſtate conferendi dignitates pertinentes ad prouiſionem Papæ; ita non põt dici plenum concilium,& plena eccleſia ſine Papa.17.diſt.multis, & d.c.ſignificaſti. & hoc credo generaliter in oĩbus, quæ uoluntariè gerunt̃ p conciliũ,ſicut in ſimili dicimus in c.ſede uacãte.& not. gl.in cle.j.de hære.& in;c.uno de maio.& obed.lib.6.ſed, ubi neceſsitas multum urgeret,nec poſſet aliter prouideri,q̃ p conciliũ, nec neceſſitas patitur dilationem in euẽtum creationis Romani Pontificis, arbitror pronunciationẽ concilij ualere per ea,que ſupra allegaui in prima parte.Vnde tradamus in hac materia hanc concluſionẽ, ꝙ de oĩbus pertinentibus ad Papam concilium põt ſe impedire, ſi neceſſitas magna urget de præſenti, nec aliter poteſt p conſtitutiones iã poſitas prouideri,nec ſine magno dãno expectari poſt creationẽ Pontificis. ¶Erit ergo conciliũ adminiſtrator neceſſarius,non aũt uolũtarius,& hoc eſt æquisſimum,& ceſſant uerè oẽs abſurditates & rationes adinuicẽ confligantes. nec obſt.quod dicitur de Matthia: quia in illo concilio ſeu congregatione fuit Petrus,& ipſe tanquã principalis propoſuit negotiũ,& fecit ad maiorẽ firmitatẽ,& pp eccleſiæ nouitatẽ. nã & poſtea ipſe ſolus prouidit de epatibus, ut in d.c.multis. 17.diſt. & apoſtoli receperũt pdicãdi ptãtẽ ab eo,ut eũ in ſupiorẽ, recognoſcerẽt licet Deus miſiſſet,oẽs,ut no.Arch.in d.c.ita dñs,& dixi.ſ.in j.dubio;& ſic Papa hodie poſſet facere in concilio,ſi uellet,& ad ardua conuocat cõciliũ, ut no.in c.ex geſtis,de cle.non reſiden.& in ca.ad Apoſtolicæ,de re iud.lib.6.& illud factũ ſubſtitutionis erat nunc arduum.nec ob.quod Chriſtus tradidit ptãtem omnibus
5 poteſt.n.reſponderi dupliciter.¶†Primò,quod oẽs apoſtolos fecit pares reſpectu conſecrationis & ordinis, non aũt iuriſdõnis. in illa.n.Petrus pfuit omnibus,ut not.gl. in c.in nouo.21.diſt.& in c.loquit̃.24.q.1.& uidetur bonus tex.in c.in illis,præall.& in c.p uenerabilẽ,qui fil ſint legi. ¶Scdõ poteſt dici tenendo, quod dixi in primo dubio,quod licet poteſtas ẽt iuriſdictionis fuerit data omnibus fundamentũ tñ & caput regiminis fuit datũ Petro, ut probatur in d.c loquit̃,nõ impropriando ibi litterã,ut impropriat ibi gl.alij ergo habent iuriſdõnẽ ſub Papa, ut hodie eſt uidere in epis,qui non ſolũ habent ordinem, ſed etiã iuriſdõnẽ ſpiritualẽ in ſuis diœceſibus, & olim exercebant per totũ orbẽ ante;quàm diœceſes eſſent diſtinctæ,ut ſ.dixi,licet hãc iuriſdõnem habent ſub Papa, qui dr̃ habere plenitudinẽ poteſtatis. Alij.n.ſunt electi in partẽ plenitudinis,ut in c.ad honorem,de auto.& uſu pal.exercebant ergo epi poteſtatẽ;ſibi traditam in diœceſibus ſuis,& non alibi, niſi, ut dixi, qñ neceſſitas magna aliud poſtularet: quia tunc totum corpus gerit uicẽ capitis,& ipſe Chriſtus,cuius negotia aguntur, erit hoc caſu caput eccleſiæ per ſe. ſine uicario. ipſe.n.Chriſtus uerus eſt Pontifex & caput eccleſiæ, d.c.loquitur. Papa aũt eſt uicarius Chriſti,ut ibi,de trãſla.pla.per totum. ſicut eni neceſſitate urgente unum membrum utitur officio alterius,& nõ aliter,ut in d.c.ad hoc,& c.ſingula 89.diſt. ita & corpus totum neceſſitate inſtante, & non aliter debet fungi officio capitis.ſicut.n.eſt uidere in epo & capitulo, q faciunt unũ corpus,& in c.nouit,& in c.quãto, de his, q̃ fiunt a præla.& mortuo capite fungitur corpus,i.capitulũ ipſum poteſtate in neceſſariis,& nõ aliter,& hæc ſufficiant. Et potes addere ad pdicta motiua, quæ faciebat Hoſt.pro collegio cardinaliũ,an ſuccedat uacãte ſede,ꝙ uide per gl.in c.uno,de ſchiſma.lib.6.Sed ꝯ cardinalium collegium emanauit hodie cle.præal ne Romani, de ele quæ notabiliter limitatur p ea, quæ ſupra dixi reſpectu concilij generalis. Ad pdicta uide gl.no.in cle.ne Romani,de elec.in uer.non conſonam,quæ dicit,quod uicariatus fuit ſolũ Petro & ſucceſſoribus datus. & ſi diceremus ꝯrium, ſequeretur abſurditas, qđ non eſſet neceſſarium Papã eligi,ſed penes alios reſideret plenaria poteſtas.

¶Ad quintum & ultimum dubium, nunquid ualuerit dicta electio facta per concilium reluctantibus cardinalib.
36 ¶†Et uidetur primo, ꝙ ſicut conſtitutio prouidens in caſu mortis,non debet extendi ad alium uacandi modum, ut in c.ſuſceptum,de reſcrip.lib.6.maximè qñ uenit correctiuè ad ius antiquũ, cũ non debeat extendi iuris correctio ẽt ſilitudine rõnis,ut in regula, quæ à iure exorbitãt, de reg.iu.lib.vj.& in l.qđ ꝯ.ff.de leg.not.Bar.in aut. quas actiones.C.de ſacroſ.eccl.in c.in noĩe dñi.23.diſt.c. licet, de elec.& cõiter alia iura, quæ dant eligendi Papã poteſtatem cardinalibus,loquunt̃ eccleſia uacãte p mortẽ Papæ; ergo non ſunt extendenda ad hunc caſum noſtrum, in quo uacabat Papatus per depoſitionẽ; & ſic in caſu non prouiſo remanebunt iura antiqua, ſm ꝙ poteſtas eligendi Papã conſiſtit penes conciliũ gñale, ut in c. ſi trãſitus.79.diſt.21.diſt c 2.ubi tex.no.dicit, ꝙ oẽs apoſtoli de nouo elegerunt Petrum in pontificẽ, & in eorũ caput.¶Et hanc formam ſuis ſucceſſoribus,& reliqs epis tenendam tradiderunt.Et ſic epi,qui ſucceſſerunt in locũ apoſtolorũ.12.q.1.uidẽtes.21.diſt.in nouo.93.diſt.legimus. habent eligere pſonã ex ordinatione ẽt apoſtolorũ.Ex ipſis.n.conſtituit̃ concilium, ut ſuprà dixi in pcedẽti dubio; & pro hoc.l.præcipimus, in fi.C.de app.Vbi dr̃, ꝙ à iure antiquo nõ eſt recedendũ, niſi quatenus reperit̃ in nouo.¶Scdõ p hac parte uidet̃ tex.in c.ſi duo.79.diſt. ubi electis illis duobus,qui contendebant de Papatu, dicitur,quod ille erat in ſede apoſtolica permãſurus,quem ex numero clericorum noua ordinatione diuinum iudicium,& uniuerſitatis conſenſus elegerũt,quę uerba pro-

priè adaptantur ad conciliū generale repræſentās uniuerſitatē clericorū,ſicut præſtantiores ciuitatis,& recto res repræſentant ipſam ciuitatis uniuerſitatē.l.ij.C.de iura.cal.facit qđ no.Inn.in c.fi.de maio.& obe.& iſte intellectus ad illū tex.tanq̃ iuribus antiq̃s cōſonus recipiēdus eſt,arg.regulæ,inſpicimus in obſcur s, de regu.iuris lib.6.¶Tertiò probaŧ ſic, uacante eccleſia ptās reſidet in habitu & in actu penes conciliū uelle eligere per ea,quæ dixi plenè in primo dubio , & pen.ergo potuit cōcilium uelle eligere ēt in caſu cardinalibus cōceſſo ; & maximè quia caſus iſte non fuit preuiſus & rogatus ꝑ Papam,cum cardinalibus dedit poteſtatem eligendi.Non.n.cogitauit Papa ad caſum,quo conciliū eſſet congregatū tpe uacationis,ſed potius uidetur cogitaſſe difficultatem,quæ erat in congregādo concilium cum interim multa poſſunt eccleſiæ uacanti imminere pericula pro hoc text.in di.c. in noīe dñi,in prin.cōſtitutio aūt nō extēdiŧ ad cām uerosimiliter non cogitatā,pro hoc text.no.in l.ſi hominē. ff.manda.& c.cum olim,de re iud. ¶Quartò adduco.c.ſi quis pecunia.79.diſt.ubi diciŧ,ꝙ ſi q̃s ſine cōcordia & canonica electione cardinaliū & ſequētium religioſorū clericorū fuit Apoſtolicæ ſedi intronizatus,non eſt apoſtolicus,ſed apoſtaticus.Et ſic probatur,ꝙ electio Papę,nō ſpectat ad ſolos cardinales,ubi ſunt alij ualētes eligere, puta epōrū conciliū.Nā ipſi dicunŧ religioſi in c,ex mul ta,de uoto.¶Ad ſolutionē omiſſis argumentis pro ꝯria parte,deſcendo ad alia,q̃m ſatis apparebūt ex his,q̃ ſtatī in ſolutione ſubmittā. credo quidē electionē, de qua in themate,nō ualuiſſe,& gnāſr arbitror electionem ſummi pontificis ſpectare ad dños cardinales , ſiue eccleſia Rom.uacet ſiue ꝑ renunciationē,ſiue ꝑ depoſitionē. hoc mō probo per cle.ne Romani,de ele.iuncta gl.quæ eſt ſu per uerbo,moriente. ibi.n.diſponitur de electione Papæ certo mō fienda in caſu mortis, & gl.ibi dicit, idē eſt de Papa cedēte. nā tūc quo aū ſedē cenſeŧ mortuus. 10.diſt §.ecce.in quibus eadē eſt rō in caſu ſucceſſionis, ſ.fauore eccleſiæ ; & cū eſſet ambitio,dŕ ceſſare ꝯriū.c.ſuſceptū de reſcrip.lib.6.Ita dico in propoſito ad fauorem eccleſiæ uniuerſalis fuit inductū,ꝙ electio ſpectet ad cardinales ꝑp faciliorem expeditionē,ut in d.c.in nomine Dñi, & cū ceſſet hoc caſu ambitio, debet eſſe idē ius ī alio mō uocandi, & ꝑ hoc facit.c.in noīe dñi,ubi tex.nō fundat ſe ſuꝑ morte, ſed narratiuè de ea facit memoriā, & habuit reſpectū ad id, qđ cōiter accidit, & ut dixi,ſatis vŕ mortuus quo ad eccleſiā ille,q̃ renūciat, uel deponiŧ. ¶Scđo principaſr adduco theoricā Di.in l.ex ea.§.inſulam.ff. de uer.ob.quē ſequiŧ Bal.in l.Deo nobis,C.de epiſco.& cle.& ſentit Bar.& dicit, ꝙ ubi mors ciuilis operaŧ oēm effectū quē mors naturalis ,diſpoſitū in morte habet locū in morte ciuili , quod vŕ probare in d.l.Deo nobis. & l.interdicit.ff.de condi.& dem.& in l.actione. §.publicatione,ff.pro ſocio, & in multis aliis ſi ſibus,& quāquā Io. An.nō approbet illā opi.apertè in c.cū ſis,de conuer.cōiu.ubi tractat hūc articulū inferendo opi. ꝯrias. tñ eam apertè vŕ ꝓbare in d.cle.ne Romani,in gl.ſua ſuprà alle. ¶Tertiò faciūt iura dicētia ex idētitate rōnis diſpoſitionē extādi,in c.cū dilecta,de cōfir.uti.uel inuti.& in l.non poſſunt.ff.de legibus. & qđ plus eſt,hoc procedit ēt in diſpoſitione pœnali,ut eſt tex.no.in l.ij.ad Turpil.facit.c.ſi poſtquam,de ele.lib.6.in fine, & ꝑ gl.in c.1.de tēpo.ord. lib.6.in cle.1.de ele. non.n.apparet aliqua rō ſpecialis, quare electio debet ſpectare magis ad cardinales in caſu uacationis per mortē,quā per renunciationē,uel depoſitionē.¶Quartò facit. ſicut.n.inferiores eligūt ꝓlatū in ei caſu uacationis,ita & cardinaliū collegium,cū faciant unū corpus cū Papa,& ſint pars ſui corporis bñ facit.ca.ꝑ uenerabilē, q̃ fil.ſint leg.uer.rōnibus,& in c.ſundamēta, de ele.lib.6.nō obſtāt ꝯria. Et primò ad primū dicendū, ꝙ procedat in ambitioſis & odioſis:ſed cōceſſio facta cardinalibus eſt fauorabilis,& in fauorē eccleſiæ facta,ut citius fiat prouiſio. iō debet reputari in fauorabilis , licet afferat ꝑiudiciū cōcilio. reputaŧ.n.conſtitutio fauorabilis,uel odioſa ab eo,qđ principaſr intēdit,ut legi.& not. in l.qui exceptionē.ff.de cōd.ind.& ꝑ gl.in.c.faciāt, & in c.fi.de ele.nō ob.ꝙ ꝑ hoc inducaŧ legū correctio. q̃a ius abrogatiuū nō debet extēdi ad correctionē alteri⁹ iuris ꝑ idētitatē rōnis:ſed ius derogatiuū bñ extēdiŧ,& in ueritate pōt dici,ꝙ nō eſt extēſio,ſed potius uenit ex mēte. uñ declaraŧ potius mēs ꝯſtituētis ex identitatē rōnis , ut ſentit gl.no.in d.c.1.de tēp.or.lib.6.& plenè ꝑ Bar.in l.ſi ꝯſtāte.7.& 6.q.ff.ſol ma.nō ob.ſm ar.de.c.ſi duo: q̃a debet intelligi,aut ꝙ loquaŧ anteq̃ ptās trāſlata eſſet in cardinales,aut de collegio cardinaliū.nā ipſi faciūt uniuerſitatē,ut ī cle.Romani, & qđ ibi no.de ele.& ꝑ gl.magi.c uno de ſchiſma.lib.6.& ꝑ hoc,q̃a ibi nō fuit facta aliqua diſpoſitio:ſed fuerūt electi illi,q̃ de ſcō ſe intruſerāt ī Papatu.nō ob.ſm ar.q̃a,ut plenè dixi,in ꝓcedēti dubio,ꝯciliū nō debet ſe impedire de ꝑtinētibus ad Papā , ubi neceſſitas urget,nec pōt tollere cōſtōnē Papæ;ut in c.ſignaſti,de ele.cū ꝑ cardinales poſſet ꝓuideri uacationi & facilius,q̃ ꝑ ꝯciliū;& hoc uide plenius ī dubio ꝓcedēti. Nō ob.ult.ꝯriū.d.c.ſi trāſitus.nā religioſi uocanŧ ad ꝯſenſum electiōis fcę,& nō faciēdę.uñ debet reduci ad terminos c. ī noīe dñi. Et hęc ſufficiāt ad laudē totius cęleſtis curiæ.

QVAESTIO SECVNDA.

1 *Superiori non obediens peccat mortaliter.*

2 *Cōtractus prodigi cū bonis eſt īterdictū iuramēto nō firmatur*

3 *Legem contemnens moribus abutitur.*

4 *Iuramentum ad hoc ut ſit licitum debet habere tres comites.*

5 *Iuramētū tanquā ſpirituale non ſubiicitur diſpoſitioni laicorū.*

6 *Iuramentum principaliter dirigitur in Deum.*

7 *Veritas potius,quàm fictio in ſpiritualibus eſt inſpicienda.*

8 *Periuriis uia non eſt aperienda.*

9 *Iuri pro ſe introducto, cuilibet renuntiare eſt licitum.*

10 *Cōtractus cōtra ſtatuta facti ꝓſumūtur dolo,& metu extorti.*

11 *Iuramentum ſuper uſuris in altero extremo eſt prohibitum.*

12 *Statutū laicorū,quòd ꝓſumamus contractū uſurariū,nō ualet.*

13 *Renunciatio exceptionis,fictionis,& ſimulationis an ualeat.*

14 *Votum ex iuſta cauſa ſimulatum non obligat uouentem.*

15 *Turpitudinē allegās in illuſione rerū ſpiritualiū nō eſt audiēdus*

16 *Deus recipit uerba,qualiter ex intus proferuntur.*

17 *Iuramentum habet uim clauſulæ,ſi non ualet,quod ago, ualeat ut ualere poteſt.*

18 *Argumentum à communiter accidentibus eſt ualidum.*

19 *Commodum ex facto demeritorio quis reportare non debet.*

20 *Iuramenta ſunt de iure diuino.*

21 *Iuramentum quando proceſſit ex calore,poteſt ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ.*

STante ſtatuto condito in Italia ꝓhibēte minores.25.an. obligari ſine certa ſolēnitate obſeruata,q̃a poſtpoſito, eodē ſtatuto,poſito ꝙ ꝯt̄us ipſi,ī q̃bus reperirenŧ minores obligati,ſint fictitij,& ſimulati,& ꝑ fictitiis,& ſimulatis habeanŧ,nec ualet iurm ſuꝑ eis præſtitum, &c. Quidam minor ſolennitate per ſtatutum requiſita poſthabita, contrahendo ſe obligauit, ac iureiurando firmauit omnia & ſingula in inſtrō cōtenta eſſe uera,& non uenire ꝯ ac obſeruare, & in nullo cōtrafacere,uel contrauenire.demū tpis curſu ꝑ ipſum minorē ex diſpōne dicti ſtatuti lis mota eſt,allegādo inſuꝑ

uel am

ueram ſimulationē ɔ̄tus, nulla prætextu iuramenti abſo
lutione obtenta, in ɔ̄rium aduerſario reluctante, & exci
piente lis mota eſt ipſo reſiſtente iuramento ꝙ minimè
audiendus erat, ac iudicis eccleſiaſtici patrocinio inuoca
tis pro obſeruantia dicti iuramenti. ¶ Ex quo themate,
ut latius tribuatur copia diſputandi, & quotidianas diffi
cultates enumerādi, nunqd ſtante dicto ſtatuto in termi-
nis pdictis, uera ſimulatione ɔ̄tus aliter nō probata, iu-
ramentū neceſſariò ſit obſeruādū, poſito ꝙ ſtatutū in ter
minis iuramētū nō īpediat probabiliter dubitari pōt ad
materiā ampliandā, quid ſi ſtatutū ſimpliciter prohibeat
minores ſine certa ſolēnitate obligari, qua ceſſante de-
cernat ipſos contractus irritos & inanes, maximè annul
lando iuramentum præſtitum in oppoſitum, aliter ſimu-
lationē ɔ̄tus nō pſumens ſemp poſito ī caſibus prædictis
iuramenti uinculo, an ſaltem uerā ſimulationē ɔ̄tus al-
legando ſit audiendus abſolutione à iuramento prius nō
obtenta: an ſtante obligatione iuramenti oī caſu pdicto,
ſaltē petēdo iuramēti abſolutionē à iudice eccl'aſtico ſit
audiendus, aduerſarij ɔ̄dictione nō ob. in proceſſu horū
dubiorum hunc ordinem ſeruabo. Nā pp nimiam com-
munionē, q eſt inter primū & ſm (ut dixi) & ex infrà dicē
dis, apparebit, inſtabo ſimul circa ea, inducēdo primò ſe
ptē motiua ad partē negatiuā. Secundo totidē ad partē
affirmatiuā, & cōiter annectā ſolutionē ante, quā faciam
tranſitū ad tertiū; & deinde arguā a l utrāq; partē tertij
1 dubij, & ibi ſoluā: & ſic demū expediā quartū. ¶ †Venio
igit ad primū dubiū, & ſm. ur, qđ iuramentū nō ſit obliga
toriū. Nā ex quo lex dirigit pceptū, & ɔ̄plationē ad pſonā
ꝑut facit cōſtitutio illa q ligat ɔ̄uenientes ad peccatum.
Nā nō obediēs ſupiori peccat mortaliter, in c. ij. de ma.
& obe. ēt ſi ſuperior laicus ſit, in c. q reſiſtit, & c. Iulianus.
11. q. 3. & c. duo ſunt. 95. diſt. Statutū. n. loci lex illius loci
cēſeri debet, in l. oēs populi, ff. de iuſt. & iur. & j. diſt. c. ius
ciuile. ergo iuramētum nō eſt obſeruādum, cū ſine pecca
to mortali ſeruari nō pōt. Perſeueratio. n. in actu ɔ̄ legis
pcepta eſt nutritiua peccati iā cōmiſſi, & ſic nō debet iā
cōpelli ad obſeruantiā iuramenti, ne cogat pſiſtere ī pec
cato. pro hoc facit, qa ille, cui prohibent bona ſua aliena
re, & alijs obligare, pōt æqparari illi, cui interdicit admi
ſtratio bonorum, uñ ſicut ille nō alienat, nec ualet ɔ̄tus.
l. is cui, ff. de uer. ob. nec iuramentum, ꝑut ibi no. Bar. qa
deficiunt comites, quos hēre debet iuramentum, & defici
unt boni mores, ut ibi dicit Bar. fuiſſe cōcluſum p ualen-
tem canoniſtā, & ſic ſepius cōſuluiſſe. ergo idē ī caſu nřo.
2 ¶†Cōcludit ergo ɔ̄tum ꝑdigi, cui bonis eſt iterdictum,
iuramento non cōfirmari. adde qđ idem tenuit Fede. de
Senis cōſi. 30. & Bal. in l. q hēt, ff. de tute. Bal. & Ang. poſt
Bar. in l. is cui bonis, de uerb. ob. & Ang. in l. ſi qs pro eo,
ff. de fideiuſ. & Bal. in l. j. C. de ſacroſan. eccle. in lect. ī. iiij.
col. & in l. ij. x. q. C. de reſcin. uend. & in l. j. ff. de cura. fur.
ubi hanc cōcluſionem multum pulchrè limitauit; & pro
iſta multa poſſent adduci; ſed ɔ̄rium tenuit Ant. de But.
& Inno. in c. cum cōtingat, de iureiuran. Ludo. Roma. in
d. l. is cui. ¶ Secundò ad idē ſic. ubicunq; lex reſiſtit ɔ̄hen
ti, ex tali ɔ̄tu lege reſiſtēte inito nō naſcit obligatio nec
naturalis, nec ciuilis, ut in l. cum lex, ff. de fideiuſſo. & ī. l.
nō dubium, C. de legi. regula, q ɔ̄ iura mercat, & regula,
q ɔ̄ ius, de reg. iu. lib. vj. Cum ergo ɔ̄tus ſit nullus oī re-
ſpectu, nullo mō pōt cōfirmari p iuramentum. eſſet. n. im
poſſibilis ɔ̄riatio, niſi pſupponamus aliquod ſubiectum
cōfirmandum, de elec. c. auditis; facit. c. ad diſſoluendum,
de deſpon. impub. & Inno. in c. cum dilectus, de elect. per
eundem in c. prudentiam, de offi. deleg. ubi dicit, ꝙ actus
nullus ex defectu ſolēnitatis nō pōt cōfirmari, niſi actus
ex ſola uoluntate pendeat cōfirmātis. l. adoptio, ff. de ado.
facit. 3. q. 6. c. hęc qppè; & tunc plenitudo poteſtatis illum
actum confirmat. Cum ergo in caſu nřo ɔ̄tus ſit prorſus
nullus, nec dependeat à uolūtate ɔ̄hentis, nō pōt iuramē
to ɔ̄hentis cōfirmari: nec iuramentum vř aliquod uincu-
lum hēre, cū ſit pſtitū ſup ɔ̄tu, & ſup actu nō dependētē
à ptāte iurantis, de foro cōpe. c. ſi diligenti, & in regula,
acceſſoriū, de reg. iu. lib. v. imò expſsè dicit lex, ꝙ iuramē
tū interpoſitū ɔ̄ legē, nō tenet. l. iuris gentiū. §. ulti. & l. ſe
quen. ff. de pactis. Inno. in c. pleriq; de pact. ubi allegat il
3 lā legem, & l. nō dubiū, C. de legibus. ¶†Tertiò cū minor
ɔ̄xit qui. n. legē cōtēnit, moribus abutit, ff. de iuſti. & iur.
l. ueluti, & l. iuſtitia. §. pcepta. ergo tale ſtatutū hētur tan
q obligationis reprobatoriū, ut in regula, nō eſt obliga-
toriū, de reg. iur. lib. vj. Quartò ſtatutū ɔ̄tū iſtū ſimula-
tū annullat, & ipſum iuramentū nō pōt ex cā fieri, & ī hoc
lex ciuilis hēt poteſtatē apoſtolici, ad hoc tex. & glo. in l.
adigere. §. quāuis, de iure pa. & in l. ſi quis inqlinos, de le
ga. j. & l. ut iuſiurā. ff. de ope. liber. Nā princeps pōt inter
ptari, & addere ex cā ad ius diuinū, ſicut ī illo, in ore duo
rum uel triū ſtat oē uerbū; & cū lex ciuilis in teſtō requi
rit ſeptem teſtes, adeò ꝙ uno deficiente corruit totū in-
ſtrumentū, aliàs teſtm̄, in l. ſi unus, C. de teſta. Et in dona
tione cā mortis requirunt qnq; teſtes l. fi. C. de do. cauſa
mor. facit. 2. q. 5. pſul, & qđ no. in fi. C. ſi ɔ̄ ius uel uti. pu.
& per Inno. in c. q in eccleſiarū, de conſt. Nā & ſtatuit ius
ciuile ſup uoto l. iij. ff de polli. ¶ Quintò cum lex ſiue ſta
tutū præſumat ɔ̄tum ſimulatū, & fictitium, quod pōt. l. q
ad certū, ff. loca. & C. de do. añ nup. authen. ſed iā neceſſe;
facit c. is qui fidē, de ſpon. c. ad nřam, de emp. & uend. c. il
lo uos, de pigno. & l. teſtamentū, ff. de proba. & l. oēs. §. Lu
cius, q in frau. cred. ergo iuramentū ſup tali ɔ̄tu pſtitum
non eſt obligatorium; ad hoc gl. in l. iij. C. plus ualere, qđ
agitur. nā tm̄ operatur fictio in caſu ficto, quantū ueritas
in caſu uero, ut in iure pal. & in l. iij. § ait ptor, ff. de neg.
4 ge. ¶†Sextò arguitur ſic, ad hoc ut iuramentum ſit lici-
tum, debet hēre tres comites, uidelicet iudicium, ueritā-
tem, & iuſtitiam; & ſi iſta deficiant, non iuramentum, ſed
periurium eſt cenſendum. 22. q. 2. c. aīaduertendū, & in c.
& ſi Chriſtus, de iureiuran. ſed in caſu nřo nō habuit hos
comites, cum fuerit interpoſitum ɔ̄ legem ſuperioris, &
in caſu ficto & ſimulato, & à lege damnato, & ſic non ha-
buit ueritatem, nec diſcretionem, nec iuſtitiam; ergo nec
inducit uinculum. ¶ Septimò & ultimò inſtatur. ſolēnita-
tes ſunt introductæ in fauorē publicū, ſiue intelligimus
de ſolēnitate probatoria, ſiue formali. hinc eſt, ꝙ priua-
tus nō pōt eis renuntiare, ut in c. fi. de re iud. lib. vj. l. anti
quæ. C. ad uellei. & c. quia pp de elec. ergo nec iuramētū
remitti pōt: qa pacto, & iuramento priuato ius publicū re
mitti nō pōt, de foro cōpe. c. ſi diligēti, & in l. ius publicū,
ff. de pact. ¶ In ɔ̄riū deducunt multa alia argumēta, & pri
mò. Nā ſicut ſtatutū prohibet hūc minorē obligari ſine
facta certa ſolēnitate ita lex res minorū alienari ꝓhibet
ſine certa ſolēnitate ut. C. de præd. mi. nō ali. Et p totū;
& tñ ſi in alienatione interuenit iuramentū, licet nō ſor-
tiatur ſolēnitates à lege reqſitas, tenet alienatio; & ſic iu
ramentū ɔ̄ legē pſtitū eſt obſeruandū, in authen. ſacramē
ta puberū, C. ſi aduer. uēd. ſicut ēt prohibetur alienatio
fundi dotalis, C. de rei uxo. ac. l. rē in pñti. §. cū aūt hypo
thecā, ff. de fund. do. p totū, & ēt res donata pp nuptias,
ut ī authē. ſiue à me, ad uelleia. & tñ multipliciter mulier
cōpellitur in caſu ſeruare iuramētū, ut in c. cū cōtingat,
de iureiu. & c. licet, eo. ti. lib. 6. ¶ Itē ſeruatur ī pacto de ñ
ſuccedēdo, qđ reprobat à iure. l. pactū, de colla. & tñ iura
mēto firmat, ut ī c. quis, de pactis l. vj. ſed aliud vř ſentire

& minus bene gl. iuris ciuilis, ut d. l. pactum, & l. rem in p-
5 ſenti. §. cum à me. ¶† Secundo iurm tanq̄ ſpirituale non ſubiicitur diſpoſitioni laicorum. ſpectat. n. ad forum eccleſiaſticum diſcernere, ualeat, uel non, ut in cap. uenerabilem, de ele. & in c. nouit, de iudi. & c. tua, de ord. cog. & c. lator, in fi. qui fil. ſint leg. ergo ſtatutum prædictum reſpectu iuramenti nihil poteſt ſtatuere, uel p̄ſumere; ergo iurm non reprobatum lege canonica, neq; diuina, neceſſariò eſt obſeruādū, ut in c. ſi uerò, & in c. ſi Chriſtus, de iureiu. ¶ Tertiò nō debet admitti indirectè, qđ directa uia ꝓhibet, ut in c. tuæ, de ꝓcu. & ĩ c. cū q̄d, de reg. iu. lib. 6. Sed directè non pōt ius ciuile ſeu laici ſe impedire de iuro, ſeu alia re ſpirituali, ut in c. decernimus, de iud. & c. bñ quidē. 96. diſt. ergo nec indirectè debet eis ꝑmitti; quod eſſet, ſi ſtatuta ꝓhib̄ ētia uel p̄ſumentia fictionē,
6 impedirent, uel eneruarēt uires iuri. ¶† Quartò iurm principaliter dirigitur in Deum, & ſibi quæritur principalis obligatio, ut in c. debitores, & in d. c. & ſi Chriſtus idcircò nō pōt impediri, nec tolli niſi ꝑ eūdē, uel eius uicariū in ſpiritualibus ex cā tñ nō al'r, ut in prædicto. c. nouit, de iudi. & qđ legi. & no. in c. authoritatē. 15. q. 6. & per gl. in
7 c. cū pr̄. ſ. de nun. c. ſi is qui. 23. q. 4. ¶† Quintò in ſpiritualibus inſpicimus potius ueritatem, q̄ fictionem, ut no. Archi. in c. unico, de uoto, lib. 6. Cū ergo minor iſte ex iuro ſuo uerè ageret ſe obligare Deo, nō debemus attendere fictionē ſtatuti & hominū ſtatuētiū. Deus. n. cor reſpicit, & id, quod interius agitur, non qđ ꝑ hoīes fingere p̄ſumitur. 14. q. 5. c. ſi quid inueniſti, & in c. cū æterni, de re iud.
8 lib. 6. & in c. ut noſtrū, ut eccl. benefi. ¶† Sextò ꝑiuriis uia aperiri non debet, in c. cū contingat, de iureiu. c. clericos, de coha. cle. & in l. ij. C. de iudi. & in cōcernētibus periculū aīæ p̄ſumimus in partē tutiorē, ut no. ĩ c. unico, de ſeru. & in c iuuenis, de ſpō. ſed tenēdo qđ iurm nō ualeat in caſu p̄dicto, aperiret̄ uia ꝑiuriis: & q̄nq; periuriū cōmittit̄ ceſſante uera ſimulatione ꝯtus. Ergo debemus in partē tutiorē inclinare, ut iurm ualeat, nec p̄ſumet̄ ſimulatio,
9 nec ueritate ceſſante iurm ſine cauſa euitat. ¶† Septimò & ult. arguit̄ ſic, unicuiq; licet renunciare iuri & fauori pro ſe introducto, ut in c. ad apoſtolicam, de reg. & in l. ſi q̄s in cōſcribēdo. C. de pac. maximè cū interpoſitione iuramēti, ut in c. cū cōtingat, de iureiu. & ĩ c. 2. de pac. lib. 6. ſed hoc ſtatutū & ſi'les diſpoſitiones emanāt in fauorem minorum, ut de ſe patet, & ſentit Bart. in l. ſi quis pro eo, ff. de fideiuſ. & Di. in regula, nō eſt obligatoriū, de reg. iu. lib. 6. ergo ſaltē cum iuro licuit renuntiare. ¶ Ad ſolonē horū duorū dubiorū condeſcendens, Chriſti eiuſq; matris, necnō Agathæ glorioſæ patronæ meæ noībus inuocatis, primò recitabo opi. principales, quas in iure reperio. Scđo ſubnectā, quid ingenio meo breuiter vr̄. Et primò do. Iac. de Bel. tā in filioſa. q̄ in minore ꝓhibito ꝯhere ſine certa ſolennitate diſputauit qōnē, quid iuris, ſi ꝯxit cū iuro, nō ſeruata ſolēnitate ſtatuti, & cōcluſit in filioſa. ꝙ dicto caſu iurm nō dat robur actui: tū q̄a eſt acceſſoriū ad ꝯtū nullū; ergo nihil ualet, ut l. nō dubiū, C. de legi. tū q̄a ꝯ bonos mores. nā tales contractus præbent cām deprædādi parentes & peccādi. l. j. ad Mace. & in regula, nō eſt obligatoriū, de reg. iu. lib. 6. ergo &c. De minore dicit idē de iure ciuili. ſed de iure cano. dicit eum obligari ꝑ iura uulgaria iuris canonici, & in hoc reſidet. & incidit qō, lege Peruſina cauet̄, de qua in addi. Spec. in ti. de ſen. & de his, q̄ ipſam ſequunt̄. §. cū aūt, de reſt. in integ. §. j. poſt fi. j. col. do. Bar. tangit in aut. ſacra puberū, C. ſi aduer. uen. & latius in l. ſi quis pro eo, ff. de fideiuſſo. & in l. ſi is, cui bonis. ff. de uer. obl. & in l. Seius & Augerius ff. ad le. Fal. & plenè in repetitione. l. oēs pp̄l'i. ff. de iuſt. & iu. & tādē vr̄ cōcludere: Aút lex dirigit uerba prohibentia in ꝑſonā, & tūc nec ꝯtus ualet ꝯ legē, ſeu ſtatutum, nec iurm, quia peccat ueniēdo ꝯ legē ſuperioris, ut plenè tetigi in articulis primo loco factis, etiam ſi aliquid non fingat. Aut uerba conferuntur ad rē, & non ad ꝑſonā, ut quia dr̄, ꝙ bona minoris nō poſſunt alienari &c. & tunc ſi lex ēt nihil præſumit in ꝯrium, ualet iurm, ēt ſi ſtatutū expreſsè annullet iuramentum, arg. in c. cū contingat, de iureiu. & in aut. ſacramenta puberum: ſecus ſi dicatur in ſtatuto, quod nemo aliter ꝯhens p̄ſumatur dolo & fraude inductus ad ꝯhendū. ¶ Dñs Aug. ſimpliciter ſequitur illā diſtinctionē Bar. an uerba dirigantur in rem, an in perſonā; & primò caſu ualeat iurm: ſecundo non; & ita conſuluit in quodā conſilio, quod incipit, dñæ Catharinæ. do. Bal. tangit in aut. ſacramenta puberū, C. ſi aduer uen. & dicit quod ēt ſtatuta, ſi non fingant dolum & ſimulationē: tñ ſi habent rationē. & æquitatē, puta quia malitia hominum illius loci erat multū prompta ad decipiēdū minores, talia ſtatuta annullantia iurm ualent, nec iuramentum eſt obligatorium. Nam cū habeant æquitatē, & rationem naturalē, non poſſunt dici iuri ꝯria. † Fatetur
10 tñ bonā eſſe cautelam, quæ in multis locis ſeruat̄, ut ꝯtus ꝯ ſtatuta geſti p̄ſumant̄ dolo extorti, ſeu metu &c. ¶ Sed idē Bal. in l. non dubiū, C. de legi. in pe. col. uidetur tradere aliam theoricam. dicit. n. de iure cano eſſe dicendum, ꝙ ſi interdictum tollit cauſam prohibitionis iuris fictione, tunc ſeruandum eſt iurm; u. g. Si cauſa prohibitionis eſt minor ætas, iurm fungit maiorem; & ideo tenet contractus; ſecus, ſi non tollit cauſam prohibitionis. Exēpla ſtatutum prohibet minorē ꝯhere: quia fingit dolū, certe ſ'm illum iurm non tollit cauſam doli p̄ſumpti; & ideo nihil operatur iurm, arg. d. l. ſi q̄s inq̄linos. § fi. tñ igitur operat̄ iurm in cauſato, quantū poteſt operari in cā, & nō plus. nec obſtāt ſ'm eū. c. 2. de pac. lib. 6. quia ibi cā prohibitionis erat de iuſtitia poſitiua & mutabili, & non de iuſtitia immutabili; & ideo ibi iuramentum poteſt operari. Illa aūt eſt mutabilis, cuius tranſgreſſio non inducit peccatū de iure diuino. illa uerò iuſtitia immutabilis, cuius trāſgreſſio nō inducit peccatū: q̄a ius diuinū eſt ĩmutabile; & ĩ hoc fundat̄ ſ'm eū. c. nō eſt obligatorium, de reg. iu. li. vj. hæc ſunt uera, q̄n agit̄ de efficacia iuri reſpectu iurātis. ſed q̄n ꝓhibitio cōcernit aliū, quā iurātē, iurm unius alij obeſſe nō pōt, ut not. C. de bo. quæ lib. l. fi. §. filius aūt ¶ Ex prædictis breuiter concludit, ꝙ aut iuratur ꝯ aut. ius cōſtitutionis ꝯ ius iurātis ꝯ ius tertij primo caſu aut ratio prohibitionis fundatur ſuper æquitate naturali; & non ualet iurm; aut fundat̄ ſuper quadā æquitate poſitiua; & tunc ualet iurm. ¶ Tertiò caſu non ualet iurm, quæ omnia bene dicit notanda. Ad c. debitores, de iureiuran.
11 † Rñdet, ꝙ iurm ſuper uſuris eſt prohibitū altero extremo, ſ. in recipiēte; ſed non eſt prohibitū in promittēte, iō promittens debet obſeruare iurm, non in fauorē hominis, ſed reſpectu diuini nominis: quia Deo iuratur poteſt tñ peti abſolutio, in c. j. eo. ti. per Bal. in d. l. non dubium, & demū per eū in l. fi. C. de non nu. pe. & in l. pactū, quod dotali, C. de colla. & in l. Seius & Augerius. ff. ad legem fal. Fed. de Senis cōſ. 245. alias. 4. in ſimili qōne non uidet̄ facere differentiā, an ſtatutum dirigat uerba prohibitionis ad rem, an ad perſonā: imò omni caſu ſentit, ꝙ agens contra ſtatutū, eſt tranſgreſſor legis; & concludit, ꝙ iuramentū eſt obligatorium, licet dicat contrahentē ſecum teneri ad relaxationem iuramenti, de quo tñ ĩ dicā in pen. dubio: ſed tamen nihil attingit ibi, q̄n ſtatutum preſumit dolū, ſiue ſimulationem: ſentit tamen contra illam diſtinctionē Bar. & idē do. Pe. de An. in repetitione canonū, de cōſti.

cõſti.dicit.n.hãc diſtinctionẽ eſſe uerbalẽ: qa ſtatutũ annullando ꝯtum ſatis uĩ ꝓhibere ꝯhentibus,ne attentent contrahere. c.qui contra iura, de reg.iur.lib.6. & uerba collata in rem,concernunt potius perſonam,q̃ res.c.tãta, de exceſ.prꝫla. & non refert cum quo quis loquat̃,in l.cũ pater.§.donationis,de leg.ij.vnde ꝯcludit ꝙ iurm eſt obligatorium, ſiue ꝯcernat rem,ſiue ꝑſonam:non tñ attingit expreſsè,qñ ſtatutum ꝑſumit dolum,ſeu ſimulationẽ,uel metum,uel quid ſi'e.ſed ſatis uĩ ſequi Bal.in d.aut. ſacra pub.ut cã ſubſiſtente ualeat tunc ſtatutũ, reprobans iurm. Et idem d.Card.refert in hoc ult.ſe ꝯſuluiſſe in d.c.cum ꝯtingat: quia ſtatutum põt ꝑſumere dolũ,ſiue aliam iuſtã cãm, & qa tunc ꝯhens ſatis uĩ in dolo,ar.c.qui ꝯ iura mercatur,de reg.iu.lib.6. & Io.de Lig. & d.eps Vincẽ.ualentiſs.canoniſta etiam reprobat illam diſtin.Bar. in prꝫall. c.cum ꝯtingat prꝫdicta rõne, quia quãquam lex ꝓhibeat ſimpl'r,tñ ꝯ faciens trãſgreditur legem,licet uerba nõ dirigantur ad perſonam.d.l.nõ dubium.nec eſſet uerum ſ̃m Ioan.de Lig. ꝙ cuilibet faciens ꝯ legem,peccat mortal'r, etiam ſi lex ſit ꝓhibitiua,niſi ſit cã perpetua ꝓhibitionis cum alias lex in caſibus ꝑmittat; & ſic non põt eſſe mortale. ¶ Do.Ant.de But.in c.cum ꝯtingat,ſpreta illa diſtinctione Bar.ꝯcludit,ꝙ ſtatutum habens fundamentum ſolum fauore illius,qui iurat,ꝙ iurm ſemper obligat,etiã ſi in ꝯñas remotas adſit ꝓhibitioni fauor publicus, ſicut ꝙ liberi procreentur,uel ꝙ ciues diuites maneant locupletes,& non depauperent̃:quia inquantum prꝫceptum dirigitur ad perſonam fauore ꝑſonę,prꝫceptum ſapit naturam ꝯſilij,ff.mandati.l.j.& in l.cũ pr̃.§.mandato,de leg.ij. l.Titio,in prin.ff.de ꝯd.& demõ. cum ſimilib.ꝑ hoc quia ꝓcepta intelligũtur ſ̃m naturã materiꝫ ſubiectꝫ.11.q.3. c.rogo vnde ſ̃m eum talia iura ſunt ſeruanda, niſi lex ſtatuendo,intellectum habeat ad aliud, quã ad fauorem, & fragilitatem iurantis:dum tñ iurans ſit doli capax,de deli.pue.c.j.& ij. & hoc putat uerũ,etiam ſi ſtatuta annullẽt iura,uel ꝓhibeant; qa iura non ſpectant ad iudicẽ ſecul. nec ad legem ciuilẽ;ꝑ hoc qđ no.Hoſt.in c.quęad.de iureiu.cũ Fed.in loco ꝑal. Idem dicit, ſi annullarent inſtra, uel fraudem ꝑſumerẽt,alia nõ apparente cã prꝫſumendi, uel ſi ꝓponerent pœnas uenientibus ad ꝯtum: quia oĩa talia ꝯfingi poſſent ad excludendum iuramentalem obligationem uia indirecta,ubi directa fieri non põt ꝯ regulam, cũm qd,de reg.iu.lib.6. & in c.quãto,de priui. Nõ obſtat ſ̃m eum,ꝙ dr̃ de uoto in l.ij.ff.de polli.quia non ualẽt leges,inquantum infringunt uotũ, ad hoc qđ no.gl.in c.mu lier.32.q.2.& qđ ſcribit Fed.ꝯſi.244. ſed hoc intelligitur ſ̃m no: ꝑ Inn.& ꝑ hoc putat, ꝙ alio extrinſecus non accedente iurm obliget ꝓdigum,dum tñ ſit ſenſus capax,qcquid ſenſerit Fed.in cõſi.30. & Bar.in l.is cui, ff.de uerb. obl.ad hoc quia in quꝫrendo ęquiparatur pupillo puber tati ꝓximo,ut no.in d.l.is cui,& ex delicto obligat̃,ut ibi no.ergo ex iuro,de deli.pue.c.j.& ij. non ob.ꝙ interdicta ſit ei adminiſtratio:qa non per hoc interdictum eſt iurm, nec interdici põt. nec obſtat,ꝙ lex ꝫquiparat eũ furioſo: qa non attẽditur in hoc ęquiparatio legis,& quia quicqd eſt, fundatum eſt ſuper fauore ſuo,vnde non peccat ĩ hoc ꝯ interdictum,licet ꝯtus à lege annulletur. nec obſtat,ꝙ legis reſiſtentia impediat naturalem obligationem.ff.de fideiuſ.l.cum lege,& in l.ſi non ſortem.§.j.ff.de ꝯd.indeb. pari ergo rõne iurm,ut 22.q.ult.c.iuri:quia illud uerum, qñ illi ꝓhibitioni conſonat ius diuinum,ut in locis ꝑall. ¶ Item licet põt infringere naturalem, inquãtum obligat̃ parti,& etiam iuramentalem quo ad obligationem ſecũdariam,q̃ dirigitur in partem; non tñ infringit,nec infringere põt obligationem iuri, inquantum principal'r dirigitur in Deum. nec in hoc tunc ſunt paria, ſimplex loquela & iurm: quia iurm principaliter dirigitur in Deũ, & loquela in partem quò ad eius cõmodum; quo caſu lex potuit obligationem impedire; ad hoc.c.debitores, ꝑal. & ſic apertè concludit do.Ant.quãtum in primo dubio ꝙ qñ lex ꝑſumit dolum,ſeu fictionẽ,habuit ueriſſimam cãm ꝓhibendi, ſecus ſi fecerit merè fauore minoris. hꝫc ſunt principaliores opin.quas in materia reperio. ¶ Nunc, ne captiuem intellectũ, ſubiiciam, qd in his dubiis ſentio. Vnde, meliori iudicio ſemꝑ ſaluo, cui me ſemꝑ ſubiicio, ſic puto diſtinguendum, ꝙ aut ſtatutum ſine aliqua ꝑſumptione fraudis ꝓhibet aliquam obligationẽ, ſeu aliquem ꝯtum,etiam annullando iurm,niſi tota ſolẽnitate ſeruata, ut in ſecundo dubio. Aut ꝑſumit fraudem, dolum, fictionem,metum,uel quid ſi'e,ut in primo dub. Primo caſu dico iurm indiſtinctè obſeruandum,ex quo principal'r ꝓpter ipſius iura emanant ſtatuta, licet in ꝯñam & ſecũdario concernit fauorem publicum, ſiue uerba ſtatuti dirigantur in ꝑſonam, ut nullus minor ſe obliget, &c. ſiue dirigant̃ in rẽ,ut ꝙ res minoris non põt obligari,niſi &c. & ꝑ hoc c.cum contingat,de iureiu. & c.licet,eo ti.lib.6. & in c.ij.de pact.eo.lib. & in aut̃.ſacra pub.C.ſi aduer uẽ. nam in iurib.ꝑal.fit ꝓhibitio fauore perſonꝫ principal'r, & ſecundariò fauore publico, ut in iurib.ꝑal.iuncta.l.j.ff. ſol.mat. & no.Bar.in l.ſi quis ꝓ eo,ff.de fideiuſ. & Dy.in regula iuris,non eſt obligatorium.licet.n.lex potuit quo ad cõmodum ſubiecti, & incõmodum alterius impedire obligationem, quatenus acquiritur parti, non tñ potuit, quatenus acq̃ritur Deo principal'r, ut eſt in iuro, & hoc cũm ꝑſtatur in materia concernente principal'r ipſum iuramentum; ad hoc quod no.in c.non eſt,de uoto,& in c. & ſi Chriſtus,de iureiu.& in c.ſi quis 22.q.4.ad hoc optimè facit,quod no.Inn.in c.ij.de reg.& trãſ.ad reli.ubi dicit, ꝙ in his ſpiritualibus ius naturale ꝑfertur poſitiuo. Vnde concludit quò ad offerendũ filium monaſterio, ꝙ non eſt dña inter patrem & mr̃em; facit c.ſi annũ,de iud. lib.6. vnde cum ꝯtus minoris habeat ſuum eſſe ſ̃m naturalem ęquitatem,& ſ̃m ius gẽtium, ubi interuenit iurm, non eſt curandum de ſolẽnitate iuris ciuilis omiſſa.iuramentum.n.ſupplet oẽm defectum ſolẽnitatis à iure ciuili inductum,ut in d.aut.ſacra puberum;& ꝑ hoc tollitur ultimum ꝯrium factum ad partem nega. ꝓcedit.n.in ſolẽnitate inducta in fauorem publicũ principal'r: ſed iſta ſolẽnitas, de qua in ſtatuto,fuit introducta in fauorem minoris, ut ꝓbatur in ſimili in auth.ſacra pub. alias autem iurm non ualeret,cuius ꝯrium ibi decidit̃; ad idem quod no.gl.in l.ſi is,ff.de prꝫd.min non al. Ad prꝫdicta facit, qđ legitur & no.in l.j.C.de ſacroſ.eccl. In concernẽtibus enim aĩam attendimus tñ ſolẽnitatem iuris gentium, & non iuris ciuilis, ut ibi no.in c.relatũ,de teſta. nec potuit lex ciuilis expreſsè reprobare iurm, etiã ſi minores erant ſoliti in tali iuro decipi. quicquid dicat Bal.in ꝑal.auth. ſacra pub. hoc non ſpectat ad legem ciuilem,ſed ad Papã ſpectat diſcernere inualiditatem, uel ualiditatem iuri. Ad idem qđ no.in c.cũm ſit generale,de fo.compe.& per Io.An.ĩ c.ſi.eo.ti.lib.6.96.diſt.ſi imperator. ubi expreſsè dicit, ꝙ in iſtis ſpũalibus debet etiam imperator habęre recurſum ad eccleſiã, & facit quod ponit Fed.cõſi.91. ubi dicit non ualere ſtatutum laicorum, ꝙ ex aliquo facto,
12 ſiue geſto prꝫſumamus ꝯtum uſurarium,puta † ſi apparet ſoſo de minori quantitate, quã continetur in inſtrumento, intelligatur ꝯtus uſurarius: quia nec tangit ſpiritualitatem. Iõ non poſſunt laici ſuper hoc ſtatuere, in c.ſi.de reb.eccl.non al. c.eccleſia S. Mariꝫ, de conſti. de ordi.cog.c.tua, cum ſimi. facit etiam qđ no.Io.And.in c. ſtatu-

ſtatutum,de hære.lib.6.ubi concludit ſimile ſtatutum nõ ualere, etiam reſpectu pœnæ,ut ſi imponatur pœna ꝯhenti matrimonium ſine conſenſu parentũ. & dico in ꝓpoſito, ꝙ licet ſtatuto laicorum prohibeatur ꝯtus, non tñ decernetur inualiditas iuramenti,ex quo non præſtat ſuper re turpi; quod non eſt de foro ſeculari.ſed eccleſiæ,de iudi.c.nouit; nec in hoc habet authoritatem Apoſt. imò in hoc immitteret falcem in meſſem alterius, ſeu alienam. nec de deceptione.ſeu læſione iurãtis curauit Imperator in d.authẽ.ſacramenta pub. nec Papa in c.ij.de pac.lib 6. & in c.cum ꝯtingat. Nam ꝓp fragilitatem ſexus,& ętatis expoſitorum multis deceptionibus emanarũt illa iura in fauorem minoris,& mulieris;& tñ non reſiſtunt iuramento,ff.ad uelleia.l.ij.ubi dicitur,ꝙ ꝑtor in hoc fuit ſecutus ęqtatem naturalẽ;& tñ non reſiſtũt iurõ,ut ſ.Nec ẽt placet dictum Bar.an uerba conferant in rem, uel in ꝑſonã, quia dico, ꝙ ſemper intelligunt collata in ꝑſonam. ſi.n. res ꝓhibetur alienari, ipſa perſona ꝓhibita uĩ,ꝙ res ꝑ ſe alienari non poſſunt. non.n.debet inſpici,cum quo lex loquatur,ſed in quẽ diſpõnis effectum dirigat, ut dixit tex. in l.cũ pater.§.donationis,ff.de leg.ij.ꝑ hoc ꝙ no.gl.i l.j. C.ne fideiuſ.do.den.q̃ dicit,qđ ſi quis ꝓhibetur dare, alter ꝓhibetur accipere; ad hoc qđ no.Bar.in l.ſi.ff.de acceptil.& in l.pen.C.de iureiu. Idem ergo,& fortius dicẽdum,ſi res ꝓhibeatur alienari,quælibet ꝑſona intelligit ꝓhibita. Notarij aũt ex ſeipſis, & aliqñ ſub inuolutione uerborum obripiunt iuramenta talia à minorib. & maximè fœminis,q̃ non intelligunt,quid agunt. hæc aũt uerba d.Ant.q̃ ſunt elegantia,& quotidiana. in eo aũt,ꝙ diſtinguit inter maiorem & minorẽ quãtum ad hunc caſum,ex toto non placẽt.puto.n.ꝙ ẽt maior poterit ꝯuenire,quãtũcunq; illa uerba fuerint latè ꝯcepta,data læſione enormi,uel enormiſsima:quia notarij hodie cõiter ſolent apponere illa uerba ad maiorẽ ualiditatem ꝯtus:ꝯhentes tñ putant illud eſſe uerum ꝑtium rei,nec putãt in aliquo decipi.vnde ſicut poſſunt ꝯuenire,& petere ſaltẽ abſolonem, ſi dolus interuenit ex ꝓpoſito, arg.in ꝑdictis.l.creditor,& in l.ab Aufidio; ita, ꝙ dolus interuenit re ipſa. ęquiparatur.n.dolus ex ꝓpoſito, & dolus reipſa,ut in l.ſi quis cũ aliter,ꝑal. & in l.ij.de doli excep. & hoc uerum, niſi in aliquibus circũſtantiis ꝯhentem appareat uoluiſſe uerè illud,in quo fuit læſus,donare; & ſic põt intelligi.l. ſi quis donationis, ff.de ꝯh.emp. ¶In dubio enim quãtũcunq; ꝑp illa uerba latè concepta non præſumam aĩum donandi, ſed potius appoſita ex conſuetudine notariorũ apponentium hæc uerba,ſiue plus ualeat,ſiue nõ.ualet.n. argũ à cõiter accidentib.ut in c.j.de cleri.non reſi. & qđ ibi no.ad ꝑdicta facit dictum no. Spe.de empt.& uend.§. nunc uidendum,uer.quid ſi uenderes equum. vnde ponit qõnem de illo. qui uẽdidit equum, qui dolebat, ſaluo ꝙ qñ erat calefactus in eundo,& uenditor dixit, Ego do tibi iſtum equum ꝑ ſtrabone,gibboſo, dolẽte ſpatulam, & ꝑ habente oẽs magagnias,nec uolo ex aliquo teneri; an nihilominus teneat, ſi aliàs ſpecificè non propalauit? & concludit ꝙ ſic: quia uidetur fuiſſe deceptus emptor, ꝙ uenditor falſitatem dixerat, in aliis expreſsis. vnde credidit ueroſimiliter dixiſſe falſum de morbo ſpatularum. & ſic dico ad propoſitũ,cum notarij,& ꝯhentes ſolent ad cautelam uerba lata ponere excludentia oĩa remedia, certè in dubio iſte non uideẽ donare uerè, uel pati oẽm læſionem. ¶Vnde in ſimili,ſi locus interdicitẽ,ne in eo celebrẽt clerici ibi exñtes, uidetur interdictũ in iſto loco celebrari,adeò ꝙ ſi celebrant ꝯ interdictum, incurrunt irregularitatem,ut in c.is,qui,de ſen.exc.lib.6. & facit etiam in c.quãto,de priuil. debemus.n.capere effectũ uerborũ, & non uerba dũtaxat,ut in c.ſi.de renũ.lib.6. & in l.nõ dubium,C.de legib. reſiſtit.n.legi, qui reſiſtit uoluntati, & ordinationi legis,ut 10.q.3. c.qui reſiſtit,& in ꝑal.regula ſi.& ꝙ non ſit differentia,probatur optimè alia rõne.lex dirigit ꝑceptum ad rẽ, ꝙ res minoris non alieneẽ ſine iudicis decreto: dicit tñ lex,ꝙ ſi quid ꝯ fiat,eſt factum ꝯ legis prohibitionẽ,ut l.non ſolũ,& l.ſi quidẽ,& in l.ad reſoluendam.C.de ꝑd.mi.nõ alr.hinc eſt, ꝙ nulla orit obligatio nec naturalis,nec ciuilis, ut no.Bar.in l.cùm lex,de fideiuſſ.ergo minor uẽdens rem ſine iudicis decreto,peccat mortaliter,qui fuit trãſgreſſor legis; & ſic non teneẽ ad obſeruantiam iuramenti; qđ eſt, falſum, ut in authẽ. ſacramenta pub.ad idẽ in c.ij. de pac.lib.6.ubi dicit,ꝙ lex ciuilis improbat pactum factum à filia, ut dote contenta nullum regreſſum habeat ad bona paterna, & probaẽ i l. pactum,C.de col. ergo filia paciſcens uenit cõtra ius ciuile,& ſic cõtra uetitum ꝑ ſuperiorẽ. ſic ſm Bar.tanq̃ peccans non deberet cõpelli ad obſeruantiã iuramẽti, cuius contrarium apertè probaẽ in l.j.ff.de do.inter ui.& ux.ne maritus, & mulier mutuo amore ſe ſpolient donando; & tñ interpoſitum iurm cõtra prohibitionem ſuperioris ualet,ut ipſe Bar.no.in l.Seius,& Augerius,ff.ad legẽ fal. & Guil.de Cun.in l.ſed ſi poſſeſſori.§ item ſi iurauero,ff de iureiu.& canoniſtę in d.c.cũ cõtingat.¶Itẽ ad hoc optimè tex.in l.q optimè tex.in l.q cõtra ſenatuſcõſ.ff.de fideiuſ. mil. ubi dĩ,ꝙ mutuans filiofamilias facit ꝯ ſenatuſcõſ. & tñ uerba ſenatuſcõſulti Maced.nõ dirigunt ꝑceptiuè, ſed ꝓhibitiuè ad ꝑſonam: ſed tñ dĩ,ꝙ illi non deẽ actio,ut l. ij.ad Maced. ergo apertè patet,ꝙ ex quo ſimplr aliqd ꝓhibeẽ, ne fiat,ſatis uĩ ꝓhibita perſona, ne fiat; & ſi facit, dĩ facere contra legem,etiam ſi ꝓhibetur dare; ergo filiusfamilias ꝓhibetur accipere,ut in ſimili no.gl.in ꝑall. rubr.C.ne fide.do.den.& tñ ſi minor accipit,& iurat,obligatur iurõ,ut ipſemet Bar.uoluit in l.ſi quis pro eo. & ſic conclude, ꝙ c.cum contingat, ꝓcedit gñaliter,ut ex quo lex aliquid prohibet principalr fauore perſonæ iurantis, iuramentum in contrarium ꝑſtitum eſt obſeruandum,ex quo non iminet peccatum,nec eſt contra bonos mores.vñ dico, ꝙ ſi iſte, de cuius fauore principalr tractatur,iurauerit,non peccat; & ſi in aliquo peccauerit iurãdo,nõ tñ peccat obſeruãdo,imò peccat contraueniendo. Primum, ꝙ nõ peccauerit iurãdo,ꝓbatur: quia cum lex ꝓhibuerit principaliter in fauorem ꝑſonæ,& eius cõmodum,nõ intendit ipſam ꝑſonam illaqueare ex trãſgreſsione ad peccatum: ſed potius ipſum priuilegiare,ne qđ ſtatutũ eſt in fauorem,tendat in dãnum,& delictũ,ꝯ legem,qđ fauore, C.de legib.& in regula,qđ ob gratiã,de reg.iu.lib.6. Nã iuxta illud vulgare, cuilibet licet renuntiare priuilegio ſuo.l.ſi qs in cõſcribendã,C.de pac. & in c.ad apoſtolicã, de reg.iu. ubi hoc optimè iũctꝯ principio.c.in rõnẽ decidendi. Nã ibi in principio dĩ, ꝙ monachũ fieri ante vnius anni ꝓbõnem, regl̃r inſtõ interdicit: & tñ ibi decidiẽ, qñ ante annum quis fuit admiſſus ad ꝓfeſsionem,& efficaciter obligaẽ: quia uterque,ſ.recipiens, & receptus uñr renuntiare fauori ſuo. annus.n.fuerat inductus ad fauorẽ utriuſque; & ſic apertè probat illud, c.ꝙ interdicto ſuperioris emanato in fauorẽ priuatæ perſonę,poteſt is,de cuius fauore agitur,licitè,& ſine peccato renũtiare.iuxta illud,q non vult bñdictionem,elongabitur ab eo; ad idem optimè.4.diſt.§.hæc & ſi legibus, ubi idem ꝓbaẽ. non.n. debemus inſpicere ad uerba legis,an ſint ꝑceptiua,uel ꝓhibitiua quo ad effectum illaqueandi ex tranſgreſsione, ſed ad ſubiectam materiã; ad hoc cle.exiui de paradiſo, de uerb.ſig.& 1.diſt.c.humanum genus,& quod ibi no.gl. & in cle.j.de teſti. & in c.nam concupiſcentiam, de cõſti.

ex quo

ex quo.n.lex intendit priuilegiare, ſeu facere hoĩes meliores, licet utatur uerbo præceptiuo, uel imperatiuo, non intendit illaqueare ex tranſgreſſione in peccatũ, ſed potius ſapit in conſiliũ: quia hoc eſt de natura talis materiæ,ut no.in iuribus præall.pro hoc Inn.in c.1.de ui & ho.cle.gl.9.diſt.c.quis.& illud euangelicum,uade,& uende,oĩa quæ habes,& da pauperibus. & illud, omnia quæ uultis,ut faciant uobis homines,uos eadem faciatis illis, ut no.in c.humanum genus;concor.prædictis.l.cum pater §.mandato.ff.de lega 2.ſed ubicũq; ſuperioris præceptũ eſt fundatum ſuper publica utilitate, ſeu animarum ſalute,& bonis moribus,& tunc bene ꝯ faciens peccat mortaliter;& ſic debet intelligi.c.2.de maio & obed.& ſimilia iura tam canonica, q̃ ciuilia. Ad prædicta belliſſimè adduco tex.in l.j §.deinde quæritur.ff.de ope.no.nũ.ubi no. uult tex.ꝙ ſi poſt nouũ opus nũtiatũ conueniat cũ aduerſario,ut opus fiat,ualet conuentio. & no.ſubiicit tex.nec eſſe periculum ne pactio priuatorũ iuſſui prætoris ante poſita uideatur quid.n.aliud agebat ꝑtor,q̃ hoc,ut cõtro uerſias earum dirimat,à quibus ſi ſpontè receſſerint, debebit hoc ratum habere &c.¶Ex quibus uerbis ſingulariter probatur,ꝙ licet prætor,ſiue lex iubeat in fauorẽ pricipaliter priuatorũ,poſſunt tñ partes,de quarum fauore agit̃,licitè conuenire,ne pacto aliquo inuoluant̃;& ſic iuſſus ex ſe importat neceſſitatẽ, ut in l.j.ff.quod iuſſu. tamẽ ſecus eſt,ſi ſit in fauorẽ priuati,conſentiente eo,de cuius fauore principaliter agitur. Ad idẽ adduco text.in l. iuris gentium.§.ſi paciſcar.ff.de pactis. ubi dicit text.generaliter obſeruandũ,ut in concernentibus rẽ familiarẽ ualeat pactũ,uel conuentio,non obſtante lege,ſeu ꝑtoris imperio: ſecus,ſi in recipientibus læſionem publicam; & ſic pondera,imperium,ut non neceſſitet,ſeu illaqueet ad peccatum,ſi concernit rẽ familiarẽ; ergo idẽ in caſu noſtro dicendum,qualitercũq; lex loquatur,ex quo principaliter concernit minorẽ. per quæ ẽt dicerem,circũſcripto iuramento,ualere contractum, niſi ſtatutum diceret ipſum contractum nullum. Adduco ẽt tertio tex.in l.j.ff. de fer.ubi tex.loquitur per uerba prohibitiua concernẽtia perſonã,dicendo,ne quis meſſiũ,uindemiarumq; tẽpe aduerſarium cogat ad iudicium uenire,ut in ordine diui Marci exprimitur: quia occupati circa rẽ ruſticam in forũ cõpellendi non ſunt,ut ſubiicit tex.ꝙ ſi fecerit aduerſarium euocari,& tñ iſte non oppoſuit,tenet iudicium & tamen fecit iſte ꝯ præceptum legis,qđ ſecundariò magis concernebat utilitatẽ publicam,q̃ in caſu noſtro. Item,ut dixi.s̃ poſito,ꝙ in hoc reperiret̃ aliquod pactum,non tñ debet permitti,ut ueniat contra iuramentum, ex quo in eius obſeruantia peccatũ non nutritur, ne iterũ peccet, & hoc probo apertiſſimè. lex diuina prohibet iurare ꝑ creaturã,ut in c.& ſi Chriſtus, & ſi iurauit peccatũ cõmit tit.22.q.1.c.monet,& prædicto c. ſi Chriſtus, & nihilominus tenetur obſeruare iſtud iuramentum, quia in eius nõ obſeruantia imminet peccatum,ut in præall.c.monet. & tñ apertiſſimè hoc eſt contra regulã do.Bar. Nã uerba iſta diriguntur ad perſonam, ut patet in præall.cap.& ſi Chriſtus,ibi: nolite iurare&c. & tñ ſi iurat licet cõmiſſum fuit peccatũ in iurando; tenetur tñ ad obſeruantiã iuramenti,ꝙ idẽ uidemus in iuramento temerario,licet.n.iurando temere,malè fecit; tñ ſi in eius obſeruantia non imminet peccatũ,nec eſt ꝯ bonos mores, iſtud eſt obſeruãdũ,ut probatur in §.illicitum.22.q.4.uſq; ad fin. facit quod no.in c.cum quid,de reg.iu. Vnde puto circa hoc poſſe dari talẽ theoricã,ꝙ quantũcũq; iuramentum ſit temerariũ, ſeu illicitũ, ex quo tñ non eſt ꝯ bonos mores, nec in eius obſeruantia imminet peccatum, ſemper eſt obſeruandũ,ut optimè probatur per s̃ all.& dico limitandũ iſtud, ꝙ iuramentum non habens illos tres comites,eſt potius periurium :quia non peccauit temerè iurãdo. unde exponit Arch.illud uerbũ, periurium,i.illicitũ iuramentum: eſt tamen obſeruandum,ne ex tranſgreſſione iterum peccet,ut patet ex prædictis,quod eſt notandũ unde cum minor obſeruando tale iuramentũ nõ peccet, cũ tñ ueniat in ſui p̃judiciũ.c.2.de pac.lib.6.debet compelli ad obſeruantiam,ut in præall.c.cum contingat,& in aut.ſacramenta puberum;ad quæ facit.c.ſi.de reſcrip.ubi Papa tollit generaliter omnes leges,omnia ſtatuta, omnẽ conſuetudinem,quæ non poſſunt ſeruari ſine peccato mortali,& in c.cum contingat,tollit legem,per quã aperitur uia periuriis, nec põt ſeruari ſine peccato per trãſgreſſionem iuramenti ſpontè præſtiti; & hoc quò ad primum membrũ,& ſic patet deciſio ſecundi dubij.¶Secundum membrum diſtinctionis fuit, cum ſtatutum præſumit fictionem,ſiue ſimulationem,uel metum,uel quid ſimile,tunc dic,ꝙ aut in illo nõ apparet ſpecifica,uel uero ſimilis coniectura præſumendi fraudem:non ualet ergo quo ad eneruandum iuramentum : quia, non apparente cã urgente,non põt obligatio Deo quæſita, ſiue ipſum ius diuinũ impediri,ar.optimum.15.q.1.c.ſunt quidam, & qđ no.in c.q̃ in eccleſiarũ, de cõſti.ꝑ Inn.& ꝑ eundẽ in c.quia plerique,de immu.eccl.& in l.fi.C.ſi cõtra ius uel uti.pub.eſſet.n.tale ſtatutum cã perfidiæ,& periurij ꝯ.l.j. C.ſi aduer.uen.& c.cum contingat.Aut ſubeſt cauſa præſumendi, ut quia cõiter illo loco minores decipiebant̃, & inducebant̃ dolo ad ꝯhendũ, & ſæpe fingebantur ꝯctus obligatorij ꝯ minores.unde ſtatutũ, arguendo, à cõiter accidentibus,ut licet arguere, in c.1.de cleri.non reſi.& quod no.ibi latius Cal.& per gl.& Cy.in l.neq; natales, C.de prob.introduxit quãdã ſolennitatẽ, qua omiſſa, præſumitur ꝯctus ſimulatus,ſiue doloſus; & tunc conſtat uerè per ipſum minorẽ,ꝯctũ eſſe uerũ, & non ſimulatum puto ipſum aſtrictũ ad obſeruantiã iuramenti: quia in foro aĩæ creditur confitenti in præiudiciũ ſuum,de homi. c.ſignificaſti, & quod no,gl.in cle.1.de pœnis;& ceſſat rõ ſtatuti.Nam,ex quo eſt ad obligationẽ diuinam,ceſſante cã ſtatuendi,ceſſat diſpoſitio; ad hoc qđ notanter ponit Inn.in c.quia plerique,prope finem ſui apparatus,de immu.eccl.& faciunt iura arguentia à cauſa ceſſante,de appel.c.cũ ceſſante.16.q.1.c generaliter, cum ſimilibus. & optimè facit qđ no.gl.in c.non eſt,de uoto. & idẽ vr̃ dicẽdũ quò ad forũ cõtẽtioſum, ut ſi aperto ore cõfitet̃ poſtmodũ, ꝯctũ eſſe uerũ, & non ſimulatũ,ſiue doloſum,ꝙ teneat̃ ad obſeruãtiã,cũ c.ſſat rõ,& cã ſtatuẽdi;qa ſublata remanet iurm ualidũ.nã & ꝯ ꝑſumptionẽ iuris,& de iure admittit̃ ꝓbatio ĩ ꝯriũ ꝑ ꝯfeſſionẽ eius, de cuius fauore agit̃,ut no.ĩ aut.ſed iã neceſſe,C.de do.ante nup.& ĩ c.is, q̃ fidẽ,de ſpõ.& ꝑ Inn.ĩ c.qa plerique, de immu.eccl. ubi. ſingl'r dicit,ꝙ ẽt poſtq̃ ſnĩa trãſiuit in rẽ iudicatã,ſi ꝯſtat de eius iniqtate ꝑ ꝯfeſſionẽ partis, ꝓ qua lata eſt, debet reuocari:qa ceſſat ꝑſumptio, q̃ opat̃ ĩ rẽ iudicatã. multo ergo fortius debet hoc dici ĩ iurõ,qđ obligat principal'r Deo,ut ĩ c.debitores,ut in c.ſi Chriſtus,de iureiu.non.n. debet iſte iurãs ꝯtra ꝯſciẽtiã trãſgredi iurm:quia ædificaret ad gehẽnã,q̃q̃ hoc ſit occultũ eccleſiæ militãti,ar. optimũ ĩ c.literas,de reſt.ſpo.& in c.inqſitioni, de ſen.ex. & hoc intelligo,qñ in cõfeſſione minoris adhibita ſit debita ſolẽnitas;& an,& qñ ualeat dicẽdũ,ut not.ꝑ Bar.ĩ l. certũ,§.minorẽ.ff.de confeſ.& per Cy.in l.clarũ,C.de auto.ꝑſtan.& in l.j.de confeſſ.aut minor allegat præſumptã fraudem per ſtatutum,ſeu non dicit contractum oĩno licitũ,& tũc poterit ſeruari opi.Bal.& aliorũ, ut iuramẽtũ tunc

tunc non ſit obligatorium: quia iuramentum non tollit præſumptionem ſtatuti. nec dr̃ iſte uenire contra ꝯtum iuratum, licet ueniat contra uerba, ex quo non uenit contra interpretationẽ; ad hoc tex. fin. in l. fi. C. de non nu. pe. ubi patet, ꝙ ſimpl'r cõfitens recepiſſe mutuũ põt intra biennium excipere, cõfeſſionẽ emanaſſe ſpe futuræ numerationis: q̃a præſumit̃ cõfeſſio aliàs ſimulata; & q̃n iuramentum fuit interpoſitũ, non ut ibi dr̃. unde notanter ꝓbatur, ꝙ oĩs ꝑſumptio, q̃ eſt in cõtractu, ſeu tacita ꝯditio, tollit̃ iuramento ſuꝑ eo ꝑſtito, quod no. ibi Bal. & alleg. no. ꝑ Inno. in c. ueniens, de iureiurã. ſed melius facit, q̃d idẽ Inn. no. ĩ c. ꝑ tuas de arb. ubi no. dicit, ꝙ ſi q̃s iurat ſimpliciter ſeruare arbitriũ, intelligit̃ iuramentũ conditionaliter appoſitum. ſ. ꝙ ſi ſeruabit, nõ ſoluet pœnam; & ſicut eſt de natura arbitri, ut obligatio ſit alternatiua, ita & iuramentũ ꝑ eũ præſtitum recipit ſenſum alternatiuũ. nam cũ minor iurat poſt ꝯtum, ꝑſumit̃ eodẽ dolo. i. eadẽ fraude fuiſſe inductus ad iurandum, ſicut & ad ꝯhẽdũ, ad q̃d no. in ꝑal. authen. ſiue à me, C. ad uelleia. & in l. ſi mulier, C. eo. ti. ubi nihil ſibi ꝑiudicat: q̃a adhuc ex cõſequẽtia ſuæ fragilitatis in ſcd̃am iacturã inciderit &c. & facit q̃d no. Cy. in l. ſi ex cautione, C. de nõ nu. pec. in illa. q. an ualeat renuntiatio exceptionis nõ numeratæ pecuniæ; & ꝑ hoc remanet declaratũ, ẽt primũ dubiũ ꝯria aũt ꝓ utraque parte facta remanẽt declarata, nec expedit aliter r̃ñdere. debent. n. intelligi, & reduci ſm ꝑdicta. ¶ Ad unũ tñ aduertendũ, q̃d puto in materia ſpãle, & ſingulare, nec negari põt ꝑ iudices ſeculares, ꝙ cũ ex argumentis, & opi. ſ. poſitis reddat̃ ſaltẽ ꝓbabile dubiũ ſuꝑ ualiditate iuramẽti, nõ poterit iudex ſecularis de hoc cognoſcere, ſed debet deferre ad iudicẽ eccleſiaſticũ, de or. cog. c. tuã, de ſenten. excom. ſi iudex laicus, de iud. nouit, de foro cõp. cum ſit gñale, & ꝑ Ioã. An. in c. fi. eo. ti. lib. vj. & vr̃ ꝓbare tex. in c. uenerabilẽ, de elec. q̃d ſolus Papa hoc cognoſcit, ex quo orit̃ ꝓbabile dubiũ: ſed Spec. in tit. de loca. §. nunc de ep̃orũ, uer. itẽ Papa fingit, dicit ꝙ ẽt inferior à Papa poſſit interp̃tari iuramentũ, q̃n dubitat̃ de eius ualiditate; allegat de appel. c. ſignificante. Ad c. uenerabilẽ, R̃ndit dupliciter. primo, ꝙ ꝓcedit in negotio arduo, & inter magnas ꝑſonas; uel q̃n uult dare licentiã ſine ꝑmutatione, & cõmutatione aliqua; & ſm hoc dictũ Spec. ſeq̃t̃ do. Anto. in c. q̃to, de iureiur. & ꝑ hoc adduco dictũ Inno. in c. debitores, eo. tit. ubi tenet, q̃d ep̃s põt ſuꝑ iuramentis ex cã diſpenſare, & ſic fortius interp̃tari: imò ẽt ꝑ interp̃tationẽ expreſsè ſentit, ut in exẽplis ꝑ eũ poſitis; & ꝑ ꝑdicta ſint ſoluta prima duo dubia. ¶ Nunc deſcendẽs ad tertiũ dubium, adducã q nq; argumenta ad partẽ affirmatiuam, & quatuor ad partẽ negatiuã. ¶ Ad ꝑtẽ igit̃ affirmatiuã; ꝙ debeat audiri, ẽt nulla petita abſolutione, ex quo fundat ſe ſuꝑ uera ſimulatione ꝯtus. Primò arguit ſic. Iuramentum obligat iurantẽ ex intentione ipſius iurantis: 22. q. 5. c. humanæ aures. §. ſi ergo ex his, & de iureiur. c. q̃to. ſed q ſimulatẽ ꝯhit, in ueritate nihil agit. q̃a deficit ibi ſubſtantia ꝯtus, ſ. cõſenſus. uñ perinde eſt, ac ſi nihil fuiſſet factũ, ut in l. emptio. & q̃d ibi no. ff. de aqua plu. ar. in c. illo uos, de pig. & in c. ad nr̃am, de emp. & uend. & in l. ſi ancillam, cũ l. ſeq. C. de ꝯhen. empt. ergo ex iuramento ſuꝑ eo ꝑſtito nõ obligat̃; ꝑ hoc tex. no. in l. fin. C. de nõ nume. pecu. ubi no. ꝓbat̃, ꝙ iuramentum recipit oẽs tacitas cõditiones, & qualitates ꝯtus. ſi. n. quis fuiſſet confeſſus ſe recepiſſe ſpe futuræ numerationis, ita ẽt ꝑſumit̃ narraſſe ita dicamus in ꝓpoſito: ſi ꝯtus fuit ſimulatus, ſic & iuramentum; facit q̃d no. põnit Inno. in c. ꝑ tuas, de arbi. q̃nq; quis iurat ſeruare arbitriũ, ut intelligat̃ promiſiſſe ſm naturam ꝯtus, ſ. ſeruare arbitrium, uel ſoluere pœnã. ¶ Secundò ad id inducit̃, quod no. Bar. in l. nemo, ff. de leg. j. in
3 illa. q. † an renuntiatio exceptionis, fictionis, & ſimulationis ualeat; & concludit ꝙ non: q̃a inter eos actũ eſt, ꝙ ꝯtus ſit ſimulatus; & ſic deficit in ſubſtantia; & ſic non eſt ꝯtus imaginarius, ff. de re iur. & in l. ſimulatæ nuptiæ, de ritu nup. & ſic renuntiatio ſimulationis in eodẽ ꝯtu facta ualeret. ¶ Itẽ eſſet dicere ꝙ eſſet ſimulatum, & non ſimulatum; q̃d eſſe non debet, arg. in d. l. nemo, ff. de lega. j. & c. cũ ſuper, de offi. deleg. de app. c. ſolicitudinẽ. una. n. & eadẽ res non debet operari ꝯrios effectus, de baptiſ. c. maiores. ꝑtereà ſm eum ſicut ꝯtus ipſe fuit ſimulatus, & ita renuntiatio fuit ſimulata; ergo non eſt renuntiatio. Opponit̃ ergo, ꝙ totus ille ꝯtus, & q̃cq̃d continet̃ in illo inſtrumento, eſt ſimulatum. Ad idem quod no. Cyn. in l. ſi ex cautione, C. de non. nu. pe. ubi cõcludit nõ ualere renuntiationẽ exceptionis non numeratæ pecunię in eodẽ ꝯtu factam: q̃a ſicut inducitur ad confitendũ, ita & ad renuntiandum, ar. l. ſi mulier, ad uelleia. & idem vr̃ in oĩ priuilegio indulto alicui ꝑꝑ eius fragilitatem: alias de facili auferretur prouiſio legis: ſed cũ non põt replicari, ꝙ eſt renuntiatum exceptioni ſimulationis: quia oĩa iſta fuerunt ſimulata: ſecus tñ eſſet ſm Bart. ſi talis renuntiatio fieret ex interuallo, argu. l. ij. C. quod met. cã. ita dico in propoſito, ꝙ ex quo actum fuit, ut ꝯtus eſſet ſimulatus; ergo & iuramentum, & q̃cq̃d ſecutum eſt incontinenti, eſt ſimulatũ nõ. n. eſt dicendum, ꝙ uoluerunt ualere, & nõ ualere incontinenti, ar. in l. non ad ea, ff. de condi. & demon. Non enim præſumitur quis incontinenti uelle recedere à propoſito ſuo, ut ibi, & argu. in c. maiores, de baptiſ. & in l. eum qui uoluntatẽ mutatam dicit, ff. de proba. ¶ Tertiò inducit. c. tua de ſpon. ubi ẽt patet ꝙ in matrimonio, quod eſt fauorabile, & in multis præiudicabit̃, de condi. appo. c. fi. de re iudic. c. ult. ſimulatio ẽt, ꝙ ex una parte, quod plus eſt, & doloſa, & deceptoria, impedit uires matrimonij, ex quo conſtare põt de ſimulatione; & hoc quia defuit ibi cõſenſus, ſine quo certũ nequeant perficere fœdus coniugale, ut ibi dicit̃: & ad idẽ. l. nuptiæ, de ritu. nup. ubi dr̃, ꝙ ſimulatæ nuptię nullius ſunt momenti; facit q̃d no. gl. in c. tuarum, de priuileg. de eo qui ſimulauit ſe monachum, ut corrumperet monialem, ut per hoc nõ ſit notatus, de quo ibi latius per doct. & ꝑ glo. in c. ut clerici de reg. & c. ꝙ interrogaſti. 27. diſt. ergo nec iuramentũ obligare debet, conſtito de ſimulatione, & de alienatione, cũ
4 obligatio nulla ſit. ¶ † Quartò adducitur. c. j. quod met. cau. ubi patet, quod etiam uotum ex iuſta cã ſimulatum, non obligat uouentem; & facit ꝙ no. glo. in c. abbas, eo. ti. quæ dicit, ꝑ metum factum nõ tenet: q̃a exigit liberũ arbitriũ in uouente, de uoto, licet & uoluntariũ militem ſibi eligit Chriſtus. 15. q. 1. c. non eſt. Vñ ex prædictis concludit, ꝙ ẽt in iure ſp̃uali fictio uitiat, ut nihil dicat̃ actũ; ergo iuramentũ non eſt obligatorium, & ꝑ conſequens, nulla petita abſolutione, põt ꝯuenire. ¶ Quintò, & ultimò ur̃ ꝓbari per c. quacũq; 22. q. 5. ubi dr̃, ꝙ quacũq; arte uerborũ q̃s iuret, Deus tñ, q cõſcientiæ teſtis eſt, ita hoc accipit, ſicut ille, cui iurat̃; & ſic apertè ibidẽ probatur, ꝙ Deus non aliter recipit obligationẽ iuramẽti, ẽt ſi ibi interuenit dolus ex ꝑte iurãtis, quã fuerit intẽtio recipientis: ſed in caſu nr̃o ſimulatẽ ꝯhebant; & ſic recipiens nõ intendebat obligare iurãtẽ ad obſeruantiã ꝯtus ſimulati, nec Deus aliter recipit &c. ¶ In ꝯriũ ad ꝑtẽ negatiuã, ꝙ nõ debeat audiri, abſolutione nõ petita, inducit̃ primo. c. ꝙ interrogaſti. 27. di. ubi tex. ponit caſum de quadam muliere, q̃ poſt obitum mariti ſacrum uelamen ſuper caput ſuum impoſuit, & finxit ſe ſub eodem uelamine ſanctimonialẽ eẽ: poſteà uerò ad nuptias redijt; & cõcludit̃, ꝙ q̃a ꝑ hypo-

hypocriſim eccleſiã ꝯturbare uoluit,nec firme ĩ ſuo uoto ꝑmanſit,ut pœnitentiam agat de illuſione nefanda,& reuertatur ad id ad quod ſpopondit, & in ſacro miniſterio maneat,qđ inchoauerat,& belliſſimè ſubijcit hæc uerba nam ſi conſenſerimus,quòd omnia ſacramenta eccleſiaſtica quiſquis,prout uult,fingat,&non uerè faciat, omnis ordo eccleſiaſticus turbabitur, nec catholicæ fidei iura conſiſtunt,&c.Et ſic uř ille tex.ualde no.probare,ꝙ in ſpiritualibus adeò fictio reprobatur,ut attendatur,nõ quod mente ſimulata concipitur, ſed quod hominum conſpectu agitur, ne populus decipiatur, & res eccleſiaſtica, & totus ordo perturbetur.Et per hoc glo.concludit ibi, ꝙ ſi quis fictè fit monachus,ad hoc,ut poſſit fieri abbas; nihilominus fit monachus,licet ficta,& non ſyncera ſit eius intentio,ut idem uř ſentire in alijs ſpiritualibus.ergo ad propoſitum,& præſupponendo,ꝙ fictè iurauit,ne inde abutatur re ſpirituali,& illudatur Deo,cui obligatio quæritur,principaliter fictio tollitur,& remanet ueritas obligationis;facit ꝙ in ſimili probatur in profitente cum cõditione habendi proprium:facit quod no.Io.An. in ca.fi. de condi.appo.¶Secundò adducitur illud ſimile. Nam ſicut fictè accedentes ad baptiſmum, uel ad ſacramentum baptiſmatis,non fictè,ſed ueraciter ſuſcipiunt ſacramenta,& obligantur,ut apertè uult tex.in c.ſicut ficti.j.q.j.& c.maiores,de bapt.& hoc ut puto: quia eorum fictio non potuit impedire uirtutem ſacramenti ita fictè debet iurans,obligari Deo ueraciter,ad quem principaliter dirigitur primaria obligatio iuramenti.Nam ne populus uanè decipiatur,idem uř ſtatutum de iure ciuili in libertate præſtanda,ut fingens certo caſu ſeruos ſuos liberos eſſe & ſic ſequitur libertas ut in l.unica §. ſed & qui pileati,C.de La.li.tol.&c.¶Tertiò probatur ſic, ſimulat contrahens,& recipiens iuramentum à contrahente, de non ueniendo contra,& intendit iurantem illaqueare,ut ſaltem contra apparentem contractum non ueniat & non detegat uinculum ſimulationis,ar.in pal.c. illos uos, de pig.& c.ad noſtrã,de emp.& uen.& c.debitores,& c.ad noſtram.2.de iureiuran.& etiam ſi intendebat ad hoc ſe obligare;ergo non debet audiri allegando ſimulationem: quia detegit uitium ꝯtus,qđ eſt contra intentionem recipientis iuramentum;qđ eſſe non debet,ar.in c.quacunque arte.22.q v.¶† Quartò,& ultimò,allegans turpitudinem ſuam,maximè in illuſione rerum ſpiritualium, nõ eſt audiendus,de conce.pb.c.cũ ſuper,de don.c.inter dilectos.ff.de leg.ij.ſi ſeruus plurium.§.quid ergo, ſi per iniuriam,& probatur plenè in l.ſi poſt mortem, ff. de ado. ſed iſte allegando ſimulatè iuraſſe,allegat turpitudinem ſuam,uidelicet ꝙ Dei nomen,& eius religionem in uanũ, & deceptoriè aſſumpſit,35.q.3.c.coniunctiones, in fi. ergo non eſt audiendus,maximè cum iurauerit,omnia in ꝯtu contenta eſſe uera.nam allegauit periuriũ allegando ſimulationem;facit.c.cum in poſitionibus,de iureiu.li. 6. Ad ſolutionem huius dubij deſcendendo, primò reperit gl.in l.emptione,C.plus ualere quod agitur quę dicit, ſi pares ſimulant iuramentum,nõ obſtat, qn põt opponi de ſimulatione quaſi actum ſit contra legem C.de leg.l. non dubium,& C.de contrahen.emp.l.ſi ancillam,ex qua colligit ibi glo.ꝙ pœna ſimulato contractui adiecta, ſi contra fieret,non committitur,quod dicit proculdubio uerum,cum in hoc loco reprobatur,qui uerè agitur, alius ſimulatur dominus Ant.in d.c.cum contingat,latè proſequitur,& iudicio meo ualde intricatè,nec comprehendit omnes caſus,qui poſſunt accidere in materia,cuius uerba ſunt hæc,quæ ſequuntur.Puto conſiderandum modum ſimulationis ſi ſimulant ſe agere, quod intendunt non ualere, licet iurent, & ſic ſi ſimulant iuramentum ponit exemplum, ut uitem collectas uel condemnationem,ſingo mea tibi uendidiſſe,attamen eſt inter me & te,ꝙ contractus non ualeat;tunc iuramentum non obligat: qa deficit in uoluntate iurans & recipiens,licet ſic fingant; aliàs iuramentum eſſet contra intentionem, & haberet quandam contrarietatem,& ſic dicit ſe intelligere Bar. in d.l. nemo poteſt.ſi ſimulatio eſt de uno cõtractu ad aliũ, eſt magis dubium, ſi agant ut uerus contractus ſubſtet, & ille ſeruetur, & non apparens.¶Item ecce de contractu uenditionis non ſoluitur gabella, ſicut de contractu donationis,agunt uendere,ſed ſimulant donationem. Item quia uoluntas ſe obligandi in apparentia deficit,ſi agunt ut ſeruetur apparens contractus,& non is, cuius loco ſimulatur,ut quia uſurarius ſimulat de pignore uenditionem,ut lucretur fructus,uel ut uſuras habeat,& tunc hic ſubrogatus ſuccedit loco ueri, & non eſt uerus contractus,& hoc caſu putat, ꝙ ſi uterque contractus poteſt ſeruari ab utroque abſque pctõ uel turpitudine, obſtat iuramentum,& ſeruari debet quod iuratur.Si autem ſubrogatur loco contractus turpis,uel qui non poterat ſeruari abſque periculo animæ,tunc putat, ꝙ iuramentũ nõ excludat iurantem ſeruare ſimulatum:quia ſimulatio, & iuramentum ſunt ad implementum primi contractus illiciti;& ſic non obligat,ſicut non obligatur reſpectu primi contractus illiciti,& illa remedia habet,quæ haberet cõtra primum uerum contractum,ſi eſſet iuratus: & in hoc & in præcedenti membro loquitur.d.Ant.confuſe,& uidetur quodammodo implicare contrarietatem. ſi enim ſimulat unum contractum in locum alterius, qui agitur, ut ſimulatus ſeruetur,& non ille,in cuius locum ſimulatur,cum ille ſit uerus contractus,qui agitur inter partes & non ille qui ſimulatè concipitur. ¶Item in quantum dicit,ꝙ ſi uterque contractus põt ſeruari abſque periculo animæ,ſeruandum eſt. utraque ergo ſimulatio nihil operatur,qđ uř contra omnem rationem,de hoc infrà aliqua ſubijciam.¶Sed nunc proſequor dicta ſua, quæ dicit uera,inquantum iuraſſet ſimpliciter, & non ueniendo cõtra contractum ſimulatum,& de illo obſeruando, ſed ſi ꝑſtitiſſet iuramentum,quod communiter præſtari ſolet,ut quia iuraſſet omnia,& ſingula eſſe uera,quæ in inſtrumẽto ſunt contenta,ut cõiter hodie notarij apponunt, tunc iuramentum excluderet,inquantum contrauenire contra oſtendendo,ſimulationem,cum ex hoc detegeret ſe ꝑiurum,& ſic repellitur tanquam detegens turpitudinem de do.c.inter dilectos,niſi ueniret per uiam denuntiationis euangelicæ ad exonerandum conſcientiam aduerſarij:quia in hoc non obſtaret turpitudo, inquantum animam inſequitur,ut no.de teſti.c.ex tenore, de iureiuran. quemad.hæc ſunt uerba do.Anto.¶Sed reperio do. Ange.de Peru.in prædicto conſilio,quod incipit, Domina Catharina,ſentire ſimpliciter,quod ſi iuramentum ſimplex ſit ſuper contractu,debet ſimplex peti abſolutio,loquitur tamen,quando unus contractus ſimulatur in locum alterius.Dicit enim,ſi quis iurat ſe ſoluere uſuras, aut non uenire contra contractum pignoratitium factũ in forma uenditionis,immediate, cum eſt abſolutus,poteſt proſequi ius ſuum quia tale iuramentum non confirmat promiſsionem.¶ Sed do.Fed.de Se.conſi. 300. alias cclxxix.etiam ſentit abſolutionem neceſſariam, & loquitur in caſu,in quo do.Ange.de Peru.& apertè ſentit hoc procedere, ubi iurauit omnia contenta in inſtrumento eſſe uera, quod eſt contra domi.Anton. qui dicit abſolutionem hoc caſu non eſſe neceſſariam, hoc ultimũ ego expediam in proximo ſequenti dubio. Sed hic ſubmittã,

quid

quid mihi in hoc dubio ūr,& procedam per enumeratio nem caſuum,qui poſſunt contingere. Iſte enim proceden di modus eſt clarior,quam per uiam diſtributionis,quæ nimis longa obumbrat intellectum. Primus, qñ ſimulatio interceſſit ex parte utriuſque contrahentis, & actum fuit inter partes,ut tam contractus quam iuramentum eſſent ſimulata,& interceſſit ſimulatio ex mixta cã, puta propter mixtum timorem, ueluti debitor obnoxius ad inueniendum mutuum contraxit alias concipit pignus ſub forma uenditionis,ut ille creditor lucretur fructus, & tunc ſiue ſubrogetur in locum alterius contractus, ſiue non,iuramentum non obligat:quia deficit conſenſus, & fuit iuſta cauſa ſimulandi, ad hoc infra de uo.& l.fi. C. de non nu.pecu.& 22.q.5.c.quacunque,& ca.humanę, & alia iura in prima parte inducta. ¶Secundus caſus, qñ interuenerunt omnia,quæ ponuntur in præcedenti caſu:qa cauſa ſimulandi fuit iniuſta,& praua,ut fraudetur gabella,finxerunt alium contractum,& iurarunt ad deceptionem alterius;& tunc eſt magnum dubium propter iura allegata ſupra in parte negatiua:ſed in hoc caſu dico aduertendum ad formam iurandi.aut enim iurauit ſingula cōtenta in inſtrumento eſſe uera;& tunc incontinenti fuit ꝑiurus,licet in mente conciperet illa eſſe falſa.quia ſimulatio intentionis etiam ex iuſta cauſa non excuſat, ut nota in præcedenti.c.ꝙ interrogaſti,ſic contingit in illo, qui prece,uel pretio corruptus,depoſuit falſum,ut in c.ſicut de teſti.& in c.1.de cri.fal. unde non debet audiri allegãs ſimulationem,cum fatetur turpitudinem ſuam,uidelicet ſe periurum,& adhibuiſſe dolum ad deceptionem alterius:ad hec.c.cum ſuper,de conceſ præben.& alia iura allegata ſupra in ultimo contrario:ſed ſi iurauit non uenire contra illum contractum,quem ſimulabat,& tũc puto quò ad Deum,licet grauiter peccet. aſſumendo religionem iuramenti in uanum, & maximè ad deteſtationẽ alterius tamen ſi transgreditur,non incidit in periurium quia hic affuit intentio ſe obligandi, unde reſpectu Dei non exigitur abſolutio; ad hoc.c.tua,de ſpon.præa ie. & in l.nuptiæ,ff.de ritu nup.& quod no.glo.in c.tuarum, de priuile.& Arch.in præal.c.ꝙ interrogaſti. ubi poſt quoſdam ſentit,ꝙ illa non eſt uera monacha: ſed propter ſui culpam compellitur eſſe in monaſterio, & maxime cum
16 non poterat probare ſimulationem,† Deus enim recipit uerba,qualia ex intus proferuntur.xxij.q v. c. humanæ, & §.ſi ergo.nec obſtat c.ſicut j.q.ij.& c.maiores.ubi patet quòd uerè confertur baptiſmus quia intelligitur,qñ ipſe ſolus habebat intentionem,ut quia non perfectè intendebat recipere baptiſmum·ſed dans credebat baptizare, ut uirtus uerborum,& ſacramenti imprimatur,de quo tamen per Inn.in c.j.de app.ſed quò ad forum contentioſũ compelleretur ſeruare iuramentum, quatenus uenit ĩ ſui præiudicium,& non imminet periculum, quia nõ debuit confundere ordinem rerum,& maxime ſpiritualium, & abſolui iuramento,maximũ ad alterius deceptionem.unde non debet audiri,hanc turpitudinem allegans;ad hoc optimè prædictum.c.tua,de deſpon.¶Tertius caſus,quando ſimulatio contractus interuenit ex parte utriuſque,& iuramentum fuit præſtitum ſuper tali contractu, & actũ fuit,ut non ueniret contra apparentem contractum: ſed in ueritate ſeruatur uerus cõtractus,puta pignoratitius, & tunc abſque dubio non poteſt contrauenire,non petita abſolutione. Et hoc caſu intelligitur dictum Ang.& dictum Fed.& do.Ant.¶In tertio membro,hoc enim iuratur ex parte utriuſque & ſecundum intentionem utriuſque obligat,ut non detegatur ſimulatio, & ut ſeruetur uerus contractus pignoratitius,forte ut creditor ſub iſto uelamine recipiat fructus loco uſuræ, unde perinde eſt, ac ſi iuraſſet ſoluere uſuras,quo caſu non licet contrauenire, abſolutione non petita, ut in c.1.& in c.debitores, de iureiu.& iſte caſus iudicio meo non habet dubium,qñ conſtat,ꝙ iuramentum ad hoc fuit interpoſitum,ut contractus ſimulatus ſeruetur quo ad apparentiam, ut ſic nõ detegatur ſimulatio ¶Sed dubium eſt,ꝙ ſi iuramentum fuit ſimpliciter præſtitum,& non apparet,ꝙ non conſenſerunt contrahentes circa iuramentum;& de hoc caſu in ſequenti.¶Quartus caſus eſt,quando fuit ſimulatus,& iuramentum fuit ſuper eodem præſtitum,ſ.ſi poteſt conſtare de iuramenti ſimulatione; & iſtum caſum reputo dubium,& tunc puto dicendum,ꝙ quo ad talem obſeruantiam contractus ſimulati nõ poteſt quis obligari ex iuramento quia eſt præſumendum, ꝙ incontinenti ex interpoſitione iuramenti uoluerit cõtractum ualere, de quo actum erat,ut non ualeret,ſi ex interuallo iuraſſet, ut dicitur in ſimili per Bar.ſupra in prima parte ſecundi articuli,ubi hoc optimè probatur hoc primum:ſed quod ad obſeruentiam contractus incontinenti, donec probetur, quòd tacitè fuit inter contrahentes actum, puto in foro animæ ſtandum intentioni iurantis, quia generaliter ſic interpretatur iuramentum in foro cõſcientiæ,ut notabiliter dicit Inn.in c.ueniens,de iureiu.facit.c.ſignificaſti, de homi.In foro uerò contentioſo fit interpretatio ſecundum ius,& ex uarijs circunſtantijs,ut ibi not.& facit.c.ueniens,& c.ad noſtram,eo.ti.quia ſi uellemus præſumere, quod nolunt abuti iuramento.ſic præſumemus peccatũ, quod non eſt dicendum,ar.eorum quæ no.in c.inquirendum,de pecu,cler.iuncta.l.ſi defunctus.C.arb.tu.l.etiam C.de dona.inter uir.& uxo. nam, ut in prædictis iuribus patet,aliter præſumitur in acquiſitis per tutorem.& aliter in acquiſitis per clericum,ſeu per uxorem, conſtante matrimonio, & hoc ne præſumatur peccatum, ut in eis
17 notatur.¶Item iuramentum habet uim clauſulæ,† ſi non ualet,ut ago,quod ago,ualeat,ut ualeret poteſt.l.cum patrem.§.filiis matrem,ff.de le.2.facit c;ad noſtram. 1. de iureiu.not.Bar.in l.ſi quis pro eo,ff.de fideiuſ.& qđ not. Cy.in præalle.l.ſi ex cautione,C.de non nu.pe. ubi concludit,quòd iurans non opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ,obligatur,licet ſimpliciter renuntiatio non ualeat,ergo in dubio ſe non obligat ad talem obſeruantiam contractus ſimulati propter contradictionem, quæ inde orietur, ſaltem obligatur quo ad obſeruandũ colorem contractus. ¶ Item quia creditor ſolet ſic cautè
18 iuramentum recipere; † ergo arguamus à communiter accidentibus,ualet enim tale argumentum, ut in c. 1. de cle.non reſi.ubi hoc no.Io.Cal.& per gl. & per doc. in l. neque natales,C. de proba ¶Item quia hæc interpretatio conuenit naturæ rei.ex ſe enim & ex ſono uerborum habet obligare,& præſumitur ex actu contra uoluntatẽ iurantis,ut ipſum obliget,de renuntiatione.c.ſuper hoc. ¶Item hęc interpretatio,tutior eſt, ut euitet peccatum, ergo amplectanda,& alia fugienda,ut no.in c.ueniẽs, de ſpon.in cle.exiui,de uer.ſig.& hoc dico ꝓcedere,niſi tot eſſent circunſtantiæ ex aduerſo, quòd tollerent prædictas præſumptiones,quod no.in c.tranſmiſſæ, qui fil. ſint leg.& prędictum caſum intellige,quando ex iuſta cauſa, non ad decipiendum tertium fuit facta ſimulatio, alias ſeruetur,quod dixi in ſecundo caſu. ¶ Quintus caſus eſt de uno contractu ad alium,qui non poteſt ſeruari ſine interitu animæ.uel eſt contra bonos mores,puta agitur uerè contractus ſimulatus,& alius concipitur,& iuratur, & tunc ex tali iuramento non tenetur nec ad obſeruantiã totalem contractus, nec quo ad apparentiam, ex quo ex

obſerua-

obſeruatione imminet peccatũ.licet.n.peccauerit tunc iu rando tñ nõ peccat ↄueniẽdo.22.q.4.c.ꝑ te,& de iureiu. c.ſi uerò;facit.c.fi.de pactis,& l.fi.de uerb.ob. ¶ Quintus caſus eſt,qñ ſimulatio interceſſiſſet ex parte iurantis tñ, ut qa aliud gerebat in corde,aliud in ore,uel callidis eſt uſus uerbis iurando;& tũc iuramẽtũ intelligiť ſm intẽtio nẽ recipientis,& ſic Deus vř recipere,ut eſt tex.in c. q̃to. 2.q.4.& in c.oĩbus,eadẽ cã,& q̃õne,& gñaliter quaľr iu-ramenta ſunt recipienda,eſt bona gl.in §.q̃rit,eadẽ cã,& q̃õne,& diſtinguit.¶Primũ,qñ alter habuit rectũ intelle-ctũ,& alter doloſum.¶Secundò,qñ uterq; doloſum.¶Ter tio,qñ uterq; rectũ,& uerba ſunt dubia;de his ibi, & ali-qd in fine in glo.in c.ex lřis,de ſpõſa. & ꝑ p̃dicta tertium mẽbrũ.remanet clarè ſolutũ.debet.n.diſtigui ſm p̃dictos caſus;& totalis materia remanet detecta , q̃ ſatis quoti-diana eſt;& ↄ̃ria oĩa dñt reduci,& intelligi ſm caſus p̃di-ctos.¶Quartũ dubiũ,an poſita iuramenti obligatione in caſibus p̃dictis,audiať iſte minor, petendo abſolutionem à iuramento,nõ obſtante.ↄ̃dictione aduerſarij. ¶ Et qua-tuor argumenta faciã ꝓ parte affirmatiua , & q̃nq; pro parte negatiua.¶Ad partẽ affirmatiuã, q̃d debeat audi-ri,arguiť ſic ubicunq;.n. iuramentũ cõtinet turpitudinẽ ex parte recipientis,tale iuramentũ eſt relaxandũ, ut in c.j.de iureiu.ubi probať de iuramento præſtito de uſu-ris ſoluendis;ad idẽ c.uerũ,& c.ſi uerò,eo.ti. ubi abſolui-tur qs à iuramento p̃ſtito ꝑ metũ in odium ipſorũ metũ inferentiũ: ſed in caſu nřo cõtinet turpitudinẽ ex parte recipientis.q̃a ↄ̃xit cũ minore ↄ̃ legis ꝓhibitionẽ, & ſic ſp dolus intelligitur exceptus,ut in c.ſi uerò,& in c. cum contingat,de iureiur.& in authen.ſacramenta pubeiũ,C. ſi aduer.uend.& in c.ij.de pactis lib.vi.cũ ſi. ſed ↄ̃hens cũ minore vř eſſe in dolo,contrahendo in caſu à lege ꝓhibi to,ut in reg.qui ↄ̃ iura mercatur,de reg.iur.lib.vj. & in l. queadmodũ,C.de agri.& cenſi.lib.xj.& c.quæ ↄ̃.viij. diſt. ergo hoc iuramentũ uel non eſt obligatoriũ;uel ſaltẽ re-laxandum.Tertiò ex facto demeritorio eſt quis recipien dus aliàs puniendus,& cõmodũ reportare non debet,C. de don.inter vi.& uxo.& ſi neceſſe.xvj.q.j.legi,ff. de neg.
19 geſt.ſiue hæreditaria,de p̃ben.c.eum qui,lib.vj.†ſed con trahens cum minore prohibito contrahens tanquam ueniens contra præceptum ſuperioris , debet ex hoc puniri,ut in c. qui reſiſtit.11.q.3.& in c.ij. de maio. & obe. ergo non debet ex contractus inobſeruantia com-modũ reportare;& ſic iuramentũ eſt relaxandũ, ne indi-rectè aliquod cõmodũ percipiat, contra.c.tuæ,de procu. & regulam,cũ quis,de reg.iur.lib.vi.¶Quartò iuramen-tum ſeruandum debet hẽre tres comites,ueritatem,iudi cium,& iuſtitiã.c.aĩaduertendũ.22.q.2 & in.c.& ſi Chri-ſtus,de iureiur.ſed in hoc iuramento non requiriť iudi-cium,nec iuſtitia,cùm nõ ſit iuſtum,neq; diſcretũ ſe obli gare contra leges ſuperioris,ar.c.j.de his,q̃ ſiunt à maio. par ca.ergo &c.nec cõditio aduerſarij hẽt in aliquo ob-eſſe tùm ꝓꝑ rationes prædictas:tùm quia contra eum põt replicari,ꝙ doloſè excipiat cõtra abſolutionem petitã, cum ipſe teneatur hoc iuramento,de reg.iur.lib.vj. ¶ In contrariũ ad partem negatiuam arguitur primò per au-then.ſacramenta puberum,C.ſi aduer.uen.ubi in iuramẽ tis præſtitis contra legis p̃cepta,ẽt à minoribus,dicit Im ꝑator talia inuiolabiliter obſeruari. uñ põdero uerbũ,in-uiolabiliter,ſicut in ſimili põderatur dictio,oĩno, in cle. ut hi,qui,de ætate & qualita. quæ excludit ẽt diſpenſatio-nem;& ſic per iſtud uerbũ,inuiolabiliter,vř,ꝙ nõ debeat uenire ↄ̃,ẽt petendo abſolutionem,quemadmodũ uiolat qui petit ab obligatione erui.¶Secundò induco.c. cũ con tingat,de iure iu.& c.licet,eo.ti.lib.vj.& c.quãuis,de pac.

eo.lib.quæ iura ſimpliciter, & abſolutè dicunt illa iura-mẽta,licet cõtra legis prohibitionem præſtita debere ob ſeruari,nec nullã mentionem agunt de abſolutione;unde ſi in tali caſu poſſet peti abſolõ, Papa fecifſet mentionẽ, ſicut in ſimili facit in caſu in c.1.& in c.debitores,& c.ue-rũ,& c.ſi uerò,de iureiur.Tertiò iuramenta ſunt de iure diuino,ut in c.& ſi Chriſtus,de iureiu.uer. redde dño iu
20 ramenta tua,&c.† ſed cùm hoc iuramentum ſit obligato rium,nec reperitur permiſſum,ꝙ debeat relaxari ; ergo obſeruandum,arg.eorum;quæ no.in c.quanto,de iureiu. & c.cum inter P.de renun. maximè ne detur materia de facili iurandi,& plenè ueniendi contra iuramentum ↄ̃.c. ſi uerò,&.c.uerum Præal.¶Quartò iuramentum repræ-ſentat minorem maiorem,&c.ut not.in authen. ſacramẽ ta puberũ.C.ſi aduer.uen.c.pe.de emp.& uen. ergo incon tinenti,quod interuenit iuramentũ,ceſſat rõ ſtatuti,quæ prouidit tñ minoribus,& per cõſequens in tali cõtractu nulla reperitur turpitudo;ergo ſeruandum, nec indulgẽ dum abſolutionis bñficiũ.¶Quintò,& ultimò : aut nullũ peccatũ hic imminet: aut ſic . primò caſu non debet fieri abſolutio:quia cũ ipſe minor, non obtemperando legi,ſe obligauerat,fuit ẽt in culpa.11.q.3.c.qui reſiſtit:ſecus,ſi ſecũ ↄ̃hens ↄcurrat in paritate turpitudinis.nã iſte nõ de-bet audiri,in reg.in pari cauſa,de reg.iur.lib.vj.ſed cum culpa debet compenſari,ut.ff de cõpẽ.l. ſed cũ ambo.ubi notanter dicit tex.ſi ambo ſocij parem negligentiã ſocie tati adhibuerunt,dicendum eſt,deſinere eos eſſe obliga-tos ipſo iure,cõpenſatione negligentiæ facta &c. & ſic ẽt dolum cũ dolo,de adul.c.intelleximus , & iuramentalis obligatio remanebit in ſuo robore,maximè præſumẽdo minorẽ non fuiſſe captũ,& ꝙ ultiò,citroque nata ſit obli gatio.in delictis.n.minoribus non ſubueniť.l.auxiliũ §.in delictis,ff.de mino.C.ſi ad.delic.l.j.nec ẽt in alijs,qñ non reperiuntur enormiter læſi.l.ꝙ ſi minor,& l.non omnia, ff.de mino.Idem & fortius dicendũ eſt, ut non ſubueniat contra iuramẽtum,maximè cum per illud efficiatur ma ior, & ſic ceſſat fauor minoris ætatis. ¶ Chriſti eiuſque matris ſuffragio implorato,ad ſolutionem huius ultimi dubij ueniendo iuxta ordinẽ.ſ.recitatum,recitabo prius opiniones.Et primò dñs Fed.de Se.conſi.cclxiiij. format unum punctum,quaſi in terminis noſtris, qñ ſtatuto ciui tatis cauebatur,ꝙ ſiue conceſſio , ſiue permiſſio facta ſit à filiofamilias ſine conſenſu patris, non ualet ipſo iure, ẽt ſi iuratum fuerit;& quidam filiusfamilias,hoc non ob ſtante,compromiſit,&c. ¶Concludit idem Fede. iuramẽ tum obligatorium:ſed quia iuramento fecit contra pro-hibitionem ſtatuti ciuitatis ex cauſa facti,cui obtempera re debuerat,& non contrauenire.viij. diſt.c. quæ contra. 11.q.3.c qui reſiſtit,nec ex tranſgreſſione debet reporta re commodum,ſed potius puniri,& is,qui recepit, põt cõ pelli ad relaxandum iuramentum:fatetur ſe eſſe obliga-tum iuramento,ſicut accidit in eo , qui iurauit ſoluere uſuras,qui obligatur ex iuramento, & tamen petit rela-xationem,de iureiur.c.debitores.& c.j.ſicut ergo recipi-ens iuramentũ ſuper re illicita quo ad ſe tenetur relaxa-re;ita hic ſm eum erat illicitum ex parte recipientis ꝓꝑ ꝓhibitionẽ legis municipalis cũ debeat obtẽperare,& in
21 hac cõcluſione reſidet ipſe Idẽ vř tenere Vin.in.c. cũ con tingat.dicit.n.q̃d in terminis illius.c. iuramentũ obligat mulierẽ ad obſeruantiã contractus:ſed debet inſtare,ut abſoluať.Si ergo in terminis illius.c.tenet,mulierẽ poſſe inſtare ꝓ abſolutione:q̃a ↄ̃ prouiſionẽ legis cõſenſit mul to fortius ſentit,ꝙ poterit in caſu thematis.ubi uerba ꝓ hibitoria diriguntur ad ꝑſonã,do. Ant.in p̃dicto.c.cũ con-tingat,dicit ꝙ ſi nõ eſt aliqua deceptio,quæ non hẽt in ſe dolum

dolū annexum,ſaltem præſumptum , nullum remedium
competit contra iuramentū,ꝑ quæcunq; uerba loquatur
ſtatutū.ſed ubi deceptio arguatur in ꝯctu , tunc cōpete-
rent remedia,ſi deceptio eſt enormis,de quibus in c. de-
bitores;ad hoc glo.in c.ueniens,de iureiur.ꝑalle.quia ex
enormi læſione pſumit dolus.ſubeſt.n.cā ſic præſumendi,
ut in l.oēs.§.Lucius.ff.de his q in frau.cred.& ī l.q teſtm̄,
de ꝓba.& quod ibi no.uñ adeſſet turpitudo ex parte eius
cū quo cōtraxit,& cui iurauit.& idem putat eſſe, ſi ꝯctus
iniretur cū uerosimiliter cōſumpturo,ubi hoc conſtaret
euidentia facti:quia notoriè eſſet ꝓdigus , uel cui bonis,
ut ꝓdigo,foret interdictū:quia hic aliqualis eſt turpitu-
do,ex parte ꝯhentis,q materiā dat cōſumpturo ad ꝓpriū
cōſumendū,& lex ex cā legitima fraudem in tali pſumit,
ut.l.ſi quis cum ſciret,ff.de mino l.qđ ſi minor.§.fi.ff.mā
dati.l.ſi uerò non remunerādi.§.adoleſcens,& in l.ij.qua
rum rerum actio non da.unde ēt concludit ; ꝙ ſi mutua-
ret uel ꝯheret cū prælato ad ludum,uel corruptū noto-
riè in actu ludi,uel in uanitatibus mulierum,bñ foret re
mediū aduerſus iuramentū per iura prędicta.ad hæc uer
ba ſatis placent,ut.j.dicam l??ius.domi.Pe.de Ancha.in
repe.c.canonū,de conſti.apertè nō exprimit,qd ſentiat in
caſu,quo minor aliter non eſſet læſus:ſed attingit caſum
quo interuenit deceptio;& concludit idem, ꝙ Ioan. An.
& quia caſus eſt quotidianus, recitabo prius uerba ſua.
firmat.n.punctum,ſuper quo cōſuluit in hac ciuitate Se-
narum.Nam in hac ciuitate cauetur ſtatuto,ꝙ nullus ꝯ-
ctus finis,& quietantiæ,ſi fieret per minorem uigintiquin
que annis,ualeat nec de eo ius reddatur , niſi interceſſe-
rit certa ſolēnitas.hoc ſtatuto præmiſſo,contingit,ꝙ pa-
truus tradidit nuptui neptem ſuā,dans in dotē quingen-
tos.& iſta neptis renuntiauit dicto patruo oē ius ſibi cō-
petens in pdicta hęreditate,q ualebat plus in quadruplū
& iurauit non ꝯuenire.qrebat, an eſſet aliquod remediū
reſciſſiuum illius ꝯctus finis,& quietationis. Et conſuluit
ipſe,ꝙ poterit peti abſolutio iuramēti,ſiue relaxationis.
ad hoc primò inducebat regulam,ꝙ iuramentum non de
bet eſſe iniquitatis uinculū.c.inter cætera.22.q.4 ꝙ uer-
bum iniquitatis,multum ponderabat. ¶ Item iuramentū
debet habere tres comites.ſ.ueritatem,iudicium,& iuſti
ciam,eadem cā,& q.2.c.animaduertendum.in qōne autē
prædicta euidens apparet iniquitas,cū ꝑ modico quis re
nuntiat hæreditati paternæ, & ita is, cui renunciatur, cū
renunciātis iactura locupletat & paria ſunt diſpōni dolū
adeſſe ex ꝓpoſito,uel reipſa,ut eſt caſus in l. ſi qs cū ali-
ter,ff.de uer.obl.& l.ij.ff.de doli excep. hic aūt non ſolū
reipſa,ſaltem poſt graue damnum,nedum.n.uſq; ad qua-
druplum , ſed ultra dimidiam ueræ æſtimationis, etiam
iura ſubueniunt deceptis ēt maioribus.l.ij.C. de reſ.uen.
In caſu aūt propoſito eſt,cùm enormi deceptione cōiun-
cta minor ætas,& ſexus fragilitas,quibus multū iura ſub
ueniunt incidenter ꝑꝑ naturalem æquitatē,& deceptio-
nem uero ſimilem tā in contrahendo, quàm in ſolennita
tibus adhibendis.l.j.ff.de mino.& in l.dolum ex indicijs,
C.de dolo.ex qualitate igitur perſonarū,& illius facti ar
guitur contrahens cū tali ſua nepte de dolo; ad hoc.l.j.&
quod ibi no.ff.de doli exceptio.rōne ergo euidentis ini-
qtatis,& doli,ſaltē re ipſa inhærentis illi renuntiationi,
uī ſm̄ iuramentū relaxandū,ſicut ꝑ metum renuntiat qs
bonis cū iuramento.c.ſi uerò,de iureiu. & paria ſunt ad
deciſionem cōtractus,dolus,& metus c.pe.& c. abbas, qđ
met.cau.& ad hoc adducit præalle.c.ſi uerò, q uult in ca
ſu.c.cū cōtingat,ꝙ pōt mulier inſtare pro abſolutione;er
go multo fortius in caſu ꝓpoſito, ubi concurrit ſexus fra
gilitas,& minor ætas,& enormis læſio,& ēt reuerentia,q
puella,ſiue fœmina hēre debet ad patruū ſuū,in cuius do
mo,& gubernatione remāſerat poſt morte patris;ad hoc
§.q onerandæ.ff.quarū rerū ac.non da. per Bar.22.q.4.c.
unuſquiſq; & ſm̄ pdicta dicit limitari authen. ſacramēta
puberū,ut non hēat locū in caſibus,in qbus pōt ꝯctus,ſeu
diſtractus argui de iniquitate euidenti,& dolo re ipſa, &
ꝑſpicuis indicijs.l.dolum.C.de dolo.hæc ſunt uerba,q ſa
tis placent.iō ſeriatim recitaui &c.¶Et aduertendum, ꝙ
qtū ad opinionē,quā.ſ.recitaui.Vinc.uī eā probare,& cō
ſentire,ꝙ nulla data læſione,ex quo cōtraxit ꝯ legem,pōt
petere abſolutionem,recitando præal.dictum Fede.& cū
eo tranſeundo;ſed inquantū.ſ.dixi:authen.ſacramēta pu
berum,limitandam,qñ contractus non pōt argui de eui-
denti iniquitate,apertè ſentit,quod in caſu illius authē.
non cōpetit abſolutio,alr̄s nō eſſet limitatio, nec recipe-
ret hanc reſtrictionē qa & qñ apparet de iniquitate,req
rit abſolutio.ergo ceſſante deceptione enormi , non fiet
abſolutio;& ſic uī in hoc recedere à dictis. Vin.Sed ut di
xi,apertè hoc non concludit Bar.in l.ſi quis pro eo,ff. de
fideiuſ.ſatis ſentit,licet hoc apertè non dicat, ꝙ ex ſolo
contemptu contra legē non cōpetit abſolutio.dicit.n.pri
mò,ꝙ ſi contractus reprobat odio creditoris,non firmat
iuramento:ſed ipm iuramentū eſt ſeruandum:cōpetit tñ
abſolutio:ſed qñ contractus reprobatur fauore debito-
ris,tunc dicit,ꝙ firmatur iuramento, ut in authen.ſacra-
menta puberum,& nihil dicit de abſolutione ; ſentit ꝙ
hoc caſu non cōpetit abſolutio:loquitur tñ,qñ uerba ſta
tuti diriguntur ad rem.¶Ego aūt ad totalem materiam
clarè enarrandā procedam ꝑ caſuum enumerationē,pro
ut in pręcedenti dubio feci.¶Primus ergo caſus ſit,qñ iu
ramentū oī ex parte licitum eſt tam ex parte iurantis , q
ex parte recipientis,quā ēt ex parte materiæ, ſuper qua
pręſtatur,& tunc abſolutio non eſt imponenda:ſed cōpel
lendus eſt iurans ad eius obſeruantiam,de iureiur.c. & ſi
Chriſtus:quinimò nulla cā extrinſeca exiſtente,ēt Papa à
tali iuramento abſoluere non pōt in fauorem tertij ; ad
hoc quod no.glo.in c.quanto, de iureiur.Inno. in c.cùm
inter.P.de renun.& per gl.in ſimili in c. non eſt,de uoto.
Imò puto,ꝙ nec in melius pōt Papa hoc iuramentū com
mutare,inuito eo,cui acquiſita eſt obligatio: quia unū ꝓ
alio,inuito creditore,ſolui non pōt,ff.ſi cer.pet.l.ij. inſti.
qui.mo.tol.obli.in prin.ad hoc quod no.Io.An. in regu-
la,in malis,de regu iu.lib.vj.in Mercu.& Inno. in c.ij. de
confir.util.uel inuti.& in c.inquiſitioni,de ſen.exc.& in c.
quę in eccl'iarum,de cōſti.ſecus,ſi ad honorem Dei:quia
tunc poſſet in melius cōmutare;ſic intelligo.c.ꝑuenit, el.
ij.de iureiur.quod no.Inn.in c.debitores,eo.ti. ubi uult,
ꝙ ēt eps pōt iuramenta in melius cōmutare : ſicut & not.
de uo.c.j.& c.magnæ,cum ſimilibus ¶Secundus caſus, qñ
iuramentum ex parte iurantis pōt ſeruari ſine interitu,
& ſine diſpēdio ſalutis æternæ;& tūc nulla petitur abſolu
tio,peccatum fuit.n.iurando,non tranſgrediendo.c. in li
teris,de iureiur. ¶Tertius caſus eſt, qñ iuramentum pōt
ſeruari ſine interitu,& ſine diſpendio ſalutis æternæ : ſed
eſt contra bonos mores;& tunc ēt nulla requiritur abſo-
lutio in regula,non eſt obligatorium,de regu iur.lib.vj.
¶Quartus caſus eſt,qñ iuramentum proceſſit calore ira-
21 cundiæ:† pōt tñ ſeruari ſine periculo,& ſine interitu ſalu
tis æternæ,ut ſi quis calore iracundiæ iurauit, ꝙ non lo-
queretur cum aliquo , uel unā ſecum cibum caperet,uel
quid ſimile;& tunc iuramentum nō eſt obligatorium: qa
non habuit comitem diſcretionis,& iuſtitiæ.xxij.q.j.c. &
iurabunt,& eadē cā & q.ij.animaduertendū : & tñ teneat
alia iuramēta,licet cōpetat abſolutio,de quo no. in c. cū
qdā,de iureiur.& ſatis pōt teneri,ꝙ ſi iracūdiæ calor fuit
tantus

tantus, ꝙ deliberatè tale iuramētū nō pſtitiſſet, ſed non erat obligatoriū, quia uolūtas nō eſt diſcreta dicimus, ſic quod confeſſio calore iracundiæ non præiudicat, niſi detur perſeuerantia; & bene dicit glo. in c. ex literis, de diuor. facit. l. quicquid calore, de reg. iur. Non enim actus uř omnino uoluntarius, & ſic non uř. Deus talem obligationē indiſcretam recipere. 15. q. 1. c. non eſt; uel ſi dicimus tenere, de facili debet per epm abſolui, ar. in præalleg. c. quidam. ¶ Quintus caſus, quando iuramentum à principio eſt ſuper materia indifferenti: ſed poſtea deuenit ad caſum, de quo, ſi cogitaſſet in principio, iuramentum nō fuiſſet illicitum, uel non iuraſſet: & tunc no. dicit Arch. in præall. c. animaduertendum, quod poteſt propria authoritate transgredi iuramentum, nec requiritur abſolutio: puta ſi iuraui, non negotiari, non recipere feudum à tali, & euenit caſus, ꝙ niſi negotier, uel recipiā feudū à tali, aliter uiuere non poſſum, quia aut tempore iuramenti non cogitauit de iſto caſu: & ſic non ligatur ultra mētem ſuam, in c. ueniens, & c. Quintauallis, de iureiur. aut cogitauit illicitum; ideo non ſeruandum. c. j. de uſu. lib. 6. & faciunt hęc ad quęſtionem quotidianam de eo, qui iurauit non fideiubere pro alio certè iuramētum à principio eſt licitum, maximè quia iurauit, quod enim pluries decéptus ab his, pro quibus ſe obligauerat, ſicut poteſt quis iurare pro utilitate proximi, ita pro utilitate propria; ad hoc, quod no. Arch. 15. q. j. c. non eſt. Io. An. in addi. Spe. de iureiu. poſt principium dicit, ꝙ ſi ſalus Chriſtiana periclitaretur ex non fideiuſſione, ꝙ non tenetur ad obſeruantiam iuramenti, quia hic ſit caſus in quo recedere a iuramento eſt licitum: & ſic puto diſtinguendum, in eo, q iurauit non mutuare, uel quid ſimile facere. ¶ Sextus caſus, quando iuramentum fuit dolo aduerſarij extortum & facere. & ſic conſidera, quòd ſi contractus, ſuper quo præſtatur, eſt à lege reprobatus in fauorem iurantis tale iuramentum non eſt obligatorium; & ſic eſt caſus à ꝓrio, nō cauillando literam, quicquid ibi ſenſerunt doctores, in d. c. cum contingat, & in c. quis, de pac. lib. 6. & in c. licet, de iureiu. e. li. & in aut. ſacra puberū. oīa iſta iura excipiūt caſus, in qbus dolus interuenit. & idē ꝓbat, qñ interuenit metus, uel uis. ex quo. n. talia iuramēta ueniūt ꝯ legē, nō ligāt, niſi ſint omninò uolūtaria. Fateor tutius ēē ꝙ i his caſibus petať abſolutio, ut sētiūt ibi doctores: ſed primū notabiliter probať ex illis iuribus, non cauillādo. Si uero iuramentū non uenit contra diſpoſitum à iure, & interuenit dolus, quod iurantis excludit mentem, & quia ceſſante dolo non ſe obligaſſet, ut quia dedit cauſam cōtractui, & tunc iuramentum non ligat, & poteſt contrauenire nulla petita abſolutione, ar. opti. in l. tres fratres, ff. de pac. & in l. ſorori, C. de colla. & ſic intelligo Fed. conſi. cxliiij. aliàs cxciiij. ubi hoc expreſsè ſentit ponendo terminos in minori. xxv. annorum, quæ dotata à fratribus renuntiauit hæreditati paternæ, quæ ualebat longè plus, q̄ habuit in dote, quod eſt notandum pro limitatione. c. 2. de pac. lib vj. quod non procedit, ubi dolus dedit cauſam contractui. nam ubi dolus, ibi excluditur uoluntas, ut in iuribus præalle. & in l. j. ff. de dolo, & iuramentum nō obligat ultra mentem iurantis, ut in c. ueniens, & c. quanto, & c. quinta ualliis, de iureiu. & quod no. Io. An. in c. uno, de commo. ubi dolus interueniens non excludit conſenſum quia non dat cauſam contractui, ut quia me ducis ad cōfei tiendum, hac arte, & tunc exigitur abſolutio, quæ debet præſtari, non obſtante aduerſarij contradictione, propter eius turpitudinem, & dolum; & ſic intelligi debēt notata in præalle. c. cū contingat, & ca. ſi uero, & c. uerum, de iureiu. & idem intellige de metu, & ui, ut requirat abſolutio, quæ debet impendi ſine difficultate in odiū aduerſarij, ut in iuribus præalle. ¶ Septimus caſus, quando iuramentum continet turpitudinem ex parte ſuſcipientis & maximè concurrente etiam turpitudine materiæ, ſuper qua præſtatur, & tunc iuramentum obligat, & poteſt peti abſolutio, non obſtante contradictione aduerſarij, & iſte eſt primus caſus c. 1. & c. debitores, de iureiu. & in ca. uerum, & in c. ſi uero, eo. ti. & per iſtum caſum poteſt decidi quid dicendum in filiofamilias renuntiante Macedonia. & iurante non contrauenire. Bar. in d. l. ſi quid ꝓ eo, decidit quæſtionem ſecundum caſum prædictum, ut iuramentum obliget, & competat abſolutio; & hoc etiam ſentit Io. An. in addi. Spec. in ti. de ſen. pro la. §. hoc autem. ubi etiam plus ſentit, quod nec iuramentum teneat, quia contra bonos mores; d. Ant. cuius dictum ſatis placet, in d. c. cum contingat, dicit, quod ſi ſtatutum, uel lex adeſſet in loco, ubi hoc frequentatur, quod filii ex hoc inuitanť ad parentes occidendos: quia talia iuramenta, & turpiter præſtita, & contra bonos mores non obligarent iurantē, ſaltem reſpectu ſecundariæ obligationis, quę dirigitur in partem, & antequam ſolueret, poteſt peti abſolutio, quia inquantum peteret turpiter peteret, & ſubeſſet cauſa prohibendi, licet fortè ſolutum obſtante iuramento non poſſet repetere, quaſi tunc ceſſaret cauſa, quia uerecūdia nō induceretur ad interficiēdum patrem, ex quo iam ſoluit, licet turpiter retineretur. ubi autem eſſemus in loco, ubi communiter ex mutuis non induceretur ad tantum malum, & ueriſimiliter in Chriſtianis, qui hodie talia ualde abhorent, tunc iuramentum obligaret, nec poteſt peti abſolutio, ad hoc, qúod no. Innoc. in c. quia plerique, de immu. ecc. in fine ſui apparatus; & maxime hoc procederet, ubi euidens neceſſitas eſſet in filiofamilias. Macedō. enim homicidium præſumpſit, quia tunc frequentabatur in loco, ex quo autem ceſſat hodie hæc prēſumptio, dēt ceſſare legis diſpoſitio & cōcurrente iuramentō, attendi dēt ueritas, ut Deo obligata remaneat inuiolata. Ex hoc patet, quid dicendum in iuramento præſtito ſuper pacto legis commiſſoriæ, de quo in c. ſignificante, de pig. & in l. j. & ii. C. de pac. pig. & ſi. de quibus etiam per Bart. in præalle. l. ſi quis pro eo. ¶ Octauus caſus, quando nulla alia turpitudo reperiretur in iuramento, niſi quia eſt. præſtitum contra legem, & in hoc diſtingue. Aut enim lex reſiſtit in fauorem publicæ utilitatis principaliter, & nō eſt neceſſaria abſolutio: quia iuramentum ualuit, ut in c. dilecti, de fo. compe. Aut principaliter in fauorem iurantis licet ſecundario in fauorem publicum, ut in muliere, & in minore in caſibus dicti c. cūm contingat, & c. quamuis, de pac. li. 6. aut. ſacramenta puberum, cum ſimilibus, & tunc ſumus in caſu dubij noſtri, tamen lex ſeu ſtatutum prohibens minorem obligari ſine certa ſolennitate, principaliter prohibet in fauorem minoris, ut no. Dy. in regula, non eſt obligatorium, de reg. iur. lib. vj. & ſentit gl. in l. & ſi is, C. de prædi. mi. non alie. & ſentiunt do. in d. aut. ſacramenta puberum, & ſatis patet ex ſequentibus. Sed ſi principaliter non concernerent fauorem minoris ætatis, iuramentum in contrarium non ualet, ar. c. ſi diligenti, cuius contrarium probatur in iuribus præallegatis. & dixi latius ſuper primo, & ſecundo dubio, & tunc puto, ꝙ abſolutio eſt deneganda per ea, quæ allegaui ſuprà in parte negatiua, nam primo eſt regula generalis, quod iuramentum non eſt obſeruandum, ex quo ſeruari ſine periculo animæ non poteſt, ut in iuribus uulgaribus. ¶ Item reperitur quia hic turpitudo. nam ex quo lex prouidet ꝑſonæ, & talis perſona renuntiat iurando fauori ſuo, nulla reperitur turpitudo in contrahente. nam lex Dei hoc nō habet

habet pro turpitudine,ut ſeruet iuramentum,nec ex par te contrahentis poteſt argui dolus,nec aliqua alia deceptio,nec de ſe materia eſt turpis,argu.optimum in ſimili in præalle.c.ad apoſtolicæ,de re iudi.li.6.inducendo, ut ſupra dixi,in argu.& ſic ſumus extra terminos.c. debitores,& c.1.& c.uerum,& c.ſi uerò,dé iureiu.ibi enim reperitur turpitudo ex parte recipientis,& pactum iure prohibitum:quia de ſe malum,de uſuris,c.ſuper eo. quæ omnia ceſſant in caſu noſtro; & ſi qua culpa reperitur, ipſe minor non reperitur immunis,ut dixi in argu. & ſatis eſt quod ſtatutum punit intricationem actus.¶Item ſi de eo, quod contra ſtatutum, ſeu legem emanat,concederetur abſolutio,de facili eneruatur diſpoſitio.c.cum contingat petendo abſolutionem à iuramento.nec eſt uerosimile ꝙ ibi uel in c.1. e.ti.lib.6. quia emanauit cum ſolennitate, nulla fuiſſet facta mentio de abſolutione,nec aut.ſacramenta puberum,quæ inuiolabiliter mandat talia iuramenta ſeruari,unde non placet dictum Vincen.nec Fede. & uidetur caſus pro hoc contra eos in prædicto.c.cum cõ tingat,intelligendo tex. ſecundum communem intellectum doctorum;quia etiam in caſu huius.c.iuramentum dolo,ui,uel metu extortum eſt obligatorium.d.c. uerũ, & c.ſi uerò.ſed intelligunt arg.à contrario ſenſu in effectu,quia competit abſolutio:cum autem iuramentum eſt ſponte præſtitum,non competit abſolutio:alias non eſſet differentia inter præſtitum metu, & ſponte:& tamen iura communiter in hac re.loquentia excipiunt, quando interuenit dolus,metus,uel uis;ergo his ceſſantibus,nec tali cauſa exiſtente,abſolutio denegabitur.¶Quid autem ſi interueniſſet magna deceptio ex parte minoris?dicam in caſu ſequenti,antequam illa attingam,reſpondeo ad cõtraria in hoc caſu poſita;& hęc eſt reſponſio,cum in dubio non præſumamus minorem enormiter leſum.Nõ obſtat igitur primum cõtrarium hic recitatum ex parte recipientis in eo,quòd contra legem contraxit,quia, ut ſupra dixi ſtatutum,diſponebat in fauorem minoris principaliter,& iurando renuntiat fauori,& ſic nulla turpitudo,maximè reſpectu Dei;& in actu ſpirituali reputatur maior,de iudi.c.ſi annum,lib.6.& ibi attenditur ius naturale,& diuinum potius,quam poſitiuum,& locale, ut no. Inn.in c.j.de regula.& per hoc etiam ſoluitur ſecundum ar.ꝙ contrahentes contra legem publicam,uel bonos mores præſumuntur eſſe in dolo,ſecus,ſi contra edictum in fauorem ipſius contrahentis;& pro hoc tex.apertus in d. c.cum contingat,& c.quamuis,& c.licet,& in aut.ſacramẽta puberum,ubi contractus fuiſſet geſtus contra legem, ut dixi in primo dubio;& tamen excipiunt cauſam, quando interuenit dolus.ergo ex ſolo contractu contra tale ſtatutum non præſumitur dolus ſatis ſufficiens ad eneruandum iuramentum,quod apertè facit contra Fe.¶Tertium argumentum etiam poteſt tolli prædicta ratione, quia ex quo lex erat condita in fauorem minoris,cui potuit renuntiari,non debet ſecum contrahens aliqualiter puniri,& ſatis eſt,quod iuramento interueniente, nihil arguitur,& pro hoc iura allegata,quæ nullam culpã, nec dolum notant in contrahentes quos tamen ſi noluiſſent puniri in retractatione actus,ſeu in obligatione impediẽda,bene expreſſiſſent facit etiam.c.1.& c.uerum,& cap.ſi uerò,de iureiur.ad hoc,quod plenè tetigi ſuper primo & ſecundo dubio.¶Non obſtat quartum argumentum, ꝙ iuramentum debet habere comites & ueritate inſpecta non fuerint.Iuſtum eſt,enim ut ſeruet ſuum iuramẽtum, ex quo nulla reperitur turpitudo,cum licuerit fauori ſuo renuntiare,nec ſibi abfuit diſcretionis iudicium, ex quo non temere,& non calore iracundię proceſſit, nec deceptus fuit,maximè enormiter & pro hoc dictum.c.ad apoſtolicæ,de re iudic.per hoc concludendo reſpondeo ad ultimum de conditione aduerſarij,ꝙ ueriſſimè põt excipere,cum ſua interſit ſaltem reſpectu ſecundariæ obligationis,ut teneatur ad relaxationem,cum nulla eorum turpitudo reperiatur.¶Nonus caſus eſt,quando retentis ſupradictis terminis,ut quia ſtatuto reſiſtente,contrahit tunc aut datur læſio in contractu,uel datur læſio a ſtatuto reſiſtenti;quæritur,nunquid tunc poterit abſolutio peti a iuramento,& tunc dico,quòd læſio aut eſt modica,& de tali læſione iura non curant;ad hoc c.abbas,quod me. cau.& in c.frequens,de reſtitu.ſpolia.lib.vj.& in c.j. de reſti.in integ.facit l. j.C.de reſcin.uen.& c.cum dilecti,& c. penul.de emp.& uend.Aut lęſio eſt enormis, & tunc ſi iuramentum fuit ſimpliciter pręſtitum de non ueniendo ꝯ, audietur allegando enormẽ lęſionem,quia in tali enormi læſione pręſumitur dolus,ut in l.omnes.§.Lucius,de his quæ in frau.credi.& in l.qui teſtamentum,ff. de proba.Non enim uidetur iurans ad hunc caſum ſe obligaſſe arg.in c.ueniens,& c.Quintaualli;ad hoc quod communiter iura excipiunt dolum in talibus iuramentis,ſed paria ſunt,ꝙ dolus interueniat ex propoſito,uel re ipſa.l.ſi quis cum aliter, de uer.oblig. ¶Item turpitudo reperit ex parte recipientis,& pro hoc faciunt ea,quæ dixi ſupra ſecundum do.Anto.& uidentur uera,non ſolum ſi iuramentum,ſeu uerba ſint indefinita,ſed etiam ſi ſint generalia,ut quia iurauit non contrauenire nulla ratione,uel cauſa quacunque quia hæc uerba debent ciuiliter intelligi,& ab eis excipi tales exceptiones, argumentum optimum in l.creditor.§.Lucius,ff.manda.& in l.ab Aurelio. §.j.de lib.leg.Si autem uerba ſunt magis ſpecifica, & lata ita,quod apertè uideantur excludere remedia,ut quia iurauit non contrauenire,etiam ratione læſionis enormis, & tunc ſi uerba cõcludunt ad unum duntaxat remedium, & non ad aliud,ut quia iurauit non contrauenire ratione minoris ætatis,illud tantum remedium uidetur excluſiuum,non aliud.unde non poterit contrauenire tãquam maior,ad hoc quod no.c.penul.de emp.& uendi.facit, c. non poteſt,de præben.lib.6.Et qđ not.Bart.& Cy.in l.2. de reſcin.uen.ut quia iurauit non uenire contra nulla ratione,neque tanquam maior,& tunc tenet do. Ant.in ca. cum contingat,ꝙ in maiore iuramentum excludit remedium contractus & remanebit cõtractus ualidus, ex quo aliter per ſciſsionem non annullatur a iure, idem tenet in minore quoad leuem læſionem;quoad enormen poſuit non ualere contractum,& iurans ſemper poterit petere abſolutionem a iuramento in caſu enormi,& enormiſſimæ læſionis,quantumcunque dicat,& in iuramento ſpecificet,ꝙ non ueniet contra contractum ratione enormis læſionis,licet Bar.& alii teneant contrarium in præle.l.ij.C.de reſcin.uen.quod putat uerum do.Ant.etiam ſi minor dixiſſet,ꝙ illud,quod plus ualet, dat, & donare intendit contrahenti ſecum,ut multoties ponit in contractu.quia non eſt ſine fraude,& dolo,qui contrahit nedum cum conſumpturo,ſed in actu male conſumenti, ff.de empto.l.ſi quis cum ſciret,& l.ſi uero non remunerandi,§.ſi uero adoleſcens,ff.mand.ff.de mino.l.ꝙ ſi minor. §. ſi.& l.ij.ff.qua rerum actio non datur.unde cum fraus ſit ex parte recipientis,canonica iura non aſsiſtunt talibus iuramentis;& hoc,etiam ſi minor iurauit, omnia & ſingula eſſe uera,& illud eſſe uerum pretium,quia,conſtito de oppoſito,talia poſſunt reuocari, de iureiu.cũ in poſitionibus,& quod ibi not.quia iuramentum præſtitum cenſetur ſub confidentia, quia illud ſit uerum pretium, quod ſtatuit.unde reperto rem aliter ſe habere,non eſt periurus

rus, licet taliter iurauerit, de iureiu.c.quemadmodum. 22.q.2.per totum;& ſic de facto ſe conſuluiſſe in cā cuiuſdam puellæ, quæ à quodā ſuo attinente fuit inducta, ut iuraret. nam talia uerba ſi apponunt notarij à ſeipſis, & aliqñ ſub inuolutione uerborum obripiunt iuraméta talia à minoribus, maximè fœminis, quæ nō intelligūt, q̄d agant: hæc autem uerba do.Ant.ſunt elegantia, & quotidiana, in eo tñ ꝙ diſtinguit inter maiorem & minorem quo ad hunc caſum, ex toto non placent.puto.n.ꝙ etiam maior poterit contrauenire, quātūcūq; illa uerba fuerūt latè concepta, data læſione enormi, uel enormiſſiſima: quia notarij cōiter hodie ſolent apponere illa uerba ad maiorem ualiditatem ꝯtus ꝯhentes tñ putant illud eſſe uerum pretium rei, nec putāt in aliquo decipi. unde ſicut poſſent ꝯuenire, & petere ſaltem abſolutionem, ſi dolus interuenit ex propoſito, ar.in c.præalleg.l.creditor, & in l ab Aurelio, ita ſi dolus interuenit reipſa. æquiparantur enim dolus ex propoſito & dolus reipſa, ut in l. ſi quis cum aliter, præallc.in l.ij.ff.de doli excep.& hoc uerum, niſi in aliquibus circunſtantiis ꝯhentem appareat uoluiſſe illud uerè, in quo fuit læſus, donare, & ſic pōt intelligi.l.ſi quis donationis.ff.de act.em. ī dubio.n.quātūcūq; illa ſunt uerba latè concepta, non præſumam animum donandi, ſed potius appoſita ex cōſuetudine notariorum apponētium hæc uerba, ſiue plus ualeat, ſiue non ualeat. eſt.n.arg.à communiter accidentibus, ut in cle.1. de cle.non reſi.& quod ibi no.Et ad prædicta facit.d.no. Spe.in ti.de emp.& uend.§.nunc dicendum, uerſ.quid ſi uend.ns equum. ubi ponit quæſtionē de illo, qui uendidit æquum, qui dolebat ſaluo q̄ qñ erat calefactus in eundo, & uēditor dixit, ego do tibi iſtum equum, pro ſtrabone, & gibboſo, dolente ſpatulam, & habente oēs mangagnias, nec uolo ex aliquo teneri; an nihilominus teneať, ſi aliter ſpecificè non propalauit:& concludit quod ſic, ꝙ uidetur deceptor fuiſſe uendens, eo quod falſitatē dixerat in aliis expreſſatis. unde credidit uero ſiř dixiſſe falſum de morbo ſpatularum. & ſic dico ad propoſitum, ꝙ cū notarij, & ꝯhentes ſolent uerba ad cautelam lata ponere excludentia oīa remedia, certè in dubio iſte non vř donare uerè, ſeu pati oēm læſionem. in dubio.n.quis non præſumitur iactare ſuū.l.cū de indebito.ff.de proba.& c. ſuper hoc, de renun.accedant no.per eundem d.Ant.in c. Quintauallis, de iureiu.ubi dicit, ſe de facto conſuluiſſe, ꝙ quātūcūq; uerba latè concipianť in perſonis arbitrorum, ut puta ꝙ poſſent ius unius partis in totū, uel in partem dare alteri, & ꝙ poſſent procedere altè, & baſsè, & ī modico & magno lædere, &c.q̄ď nihilominus nō poſſunt & poterit enormiter deceptus ꝯuenire, licet nō appareat de dolo ex propoſito, ſed tm̄ de ipſo in genere, & effuſo ſermone, prolata.n.uidētur & emanaſſe ſub cōfidētia ꝑſonæ, & amicitia arbitratorum. non.n.extendiť in tm̄ mēs, ut uerba ſonāt:q̄a de uerbis facilè ſequitur ad oſtendendū, ꝙ hoc faciunt potius, ut arbitrorū captēt beniuolētiā ad non lędendū, q̄ ad lædendū. ſi ergo ſe deceptos cōſpiciunt in hac re, debet eis prouideri facit, de inſti.c.cum ueniſſent, ubi bonus tex.& ubi no.pro iſta gñalite uerborum, & in d.c.ueniens, de iureiu.ff.de adop.l.libertus. & maximè hoc procedit attento eo, ꝙ hęc uerba multoties apponūt notarij præter uoluntatē promittentiū. Et idē diſputando tenuit do.Pe.de An.ꝑmiſſa rōne:q̄a dolus ex propoſito non tolliť ꝑ hæc uerba latiſſima, nec dolus reipſa. ¶Fateor tñ, ꝙ Bar.in l.ſocietatē.§.arbitrorū.ff.ꝓ ſocio, ſentit ꝯriū, qñ uerba ſunt ita lata, ut nō appareant aliena à propoſito;& idē Hoſt.in d.c.Quintaualis, & Io. An.in addi.Spe.in ti.de arbi.§.ut aūt, uer.item.quid ſi cō promiſſum: ſed primū dictū plus placet rōnibus prædictis.¶Decimus caſus fit, qñ turpitudo reperitur ex parte recipientis iurm, ita, ꝙ locus eſt relaxationi, & abſolōni: ſed iurās ante petitionē abſolutionis incidit, in periuriū; nunquid hoc non obſtāte, pōt petere abſolōnē? & in hoc conſidero duos diuerſos modos iurandi qñque.n.qꝭ iurat non uenire ꝯ ꝯtū, ſed ſoluere uſuras directè: qñq; iurat omnia, & ſingula contenta in inſtrumento eſſe uera: quæ uerba erant falſa, & facta in fraudem uſurarū. in primo modo iurandi apertè ſentit Fed.de Se.cōſ.284. in fi.ꝙ nō debet audiri abſolutionem petens, ex quo incidit in periurium. dicit enim ꝙ petens abſolui à iuro, debet præuenire terminum ſolutionis faciendæ: quia poſt terminum non debet audiri, cum inciderit in periurium, & fruſtra legis auxilium inuocat, &c.de uſucap.q̄a fruſtrà, Io.An.in d.c.debitores, tenet oppoſitum. Mouetur quia ad duo erat iuro obligatus, ad ſoluendum in termino, & ad ſoluendum ſimpliciter.ff.de arbi.l.Celſus, & de dolo & contu.c.cum dilectus. & ſi non ſoluit in termino, in hoc peccauit, & eſt periurus in quantū ergo ſoluere eſt obligatus poſt terminum, ꝙ non peccauit;& ſic petere poterit abſolutionē, uel ſaltē poterit ſoluere, & poſteà repetere ſm eū; & hoc ultimū ut ſoluat, & repetat, mihi plus placet: q̄a licet inciderit in periurium, non tñ debet repelli à proſecutione iuris proprij.4.q.3.per totū probare.n pōt, ꝙ ius repetendi ſibi cōpetens, ſit ſublatū ex eo, q̄ď incidit in periuriū. ſed inquātū dicit, ꝙ pōt ēt, ſi uelit, petere abſolutionem mihi non placet indiſtinctè, prout loquiť, per ea quæ no.in c.debitores, & q̄ď ſtatim ſubiiciā.Nec ob.rō d.Ant.imò facit potius ꝯ eū. Si.n. etiam poſt laſum remanet obligatus, ergo debet compelli ad ſolutionē per c.debitores, nec debet audiri petens abſolutionem:quia petendo remaneret in peccato. ſemper enim poſt terminum eſt in mora, ut in præall.l.Celſus, & in d.c.cū dilectus, & iō aſſidue peccaret, & peccatū tanto grauius, quanto diuturnius, de cōſue.c.fi. ¶Itē toties quis incidit in periurium, quoties quis uenit ꝯ iuramentum, c.ad apoſtolicæ, de regula.in 6. ¶Vnum tamen puto, ꝙ ſi petendo abſolutionem, nō perſeuerat in peccato, ꝙ poſſit petere abſolutionem poſt terminum, licet inciderit in periurium, & hoc ratione obligationis inſtātis. Pone exemplum in uendente rem per metum, & iurante non ꝯuenire, quāquam poſtea ꝯueniat non petendo prius abſolutionem à iuramento, cum illam petendo non peccet denuò, nec perſeueret in peccato, cùm tamen fuerit illud peccatum momentaneum, & non ſucceſſiuū. q̄q̄ enim quis non ꝯueniret, non tñ peccat petendo abſolutionem: quia hæc non iurauit, arg.c.ad audientiam, ꝙ met.cau.& c.uerum, & c.ſi uerò, de iureiu.intelligitur.n. ꝙ non contrauenit ſtante iuramento, arg.c.ſicut, de ſpō. & ſic poteſt reduci ad concordiam horum doctrina. ¶In ſecundo uerò modo iurandi.ſ.omnia & ſingula uera eſſe &c.quæ tamen ſunt ſimulata & falſa, ſentit apertè do. Fed.in dicto conſ.proximo, ꝙ poteſt petere abſolutionem, & ꝙ ex tali modo iurandi non incidit in periuriū; & hoc ſentit iuncto principio cùm ſi.nihil tamen inducit. ¶Sed d.An.in d.c.cum contingat, incidenter ſentit oppoſitum, ſ.ꝙ iſte ſit periurus, & ꝙ non debet audiri allegās ſimulationem: quia in hoc detegeret turpitudinem ſuā, cum ex hoc allegaret ſe periurum, de do.c.inter dilectos niſi ſecundum eū ueniret per uiā denuntiationis euangelicæ ad exonerandum conſcientiam aduerſarij: quia hic non obſtaret turpitudo, inquantum animam inſequitur, ut in c.quemadmodum, de iureiuran. ¶Sed aduertendū, q̄a in hoc expreſsè ſentit ꝯ Fed.nec de eo facit mētionē.

¶Item uidet̃ ꝯ illud, qđ ipſe dicit ĩ c. debitores, ut ſ. recitaui. ibi tenet, ꝙ ét poſtq̃ incidit in periuriũ, põt petere abſolutionem. concordando dicta ſua dictis Federici diſcendũ uidet̃ iudicio meo, ꝙ niſi quis aliqua neceſsitate ductus ſit iurauit falſum: ut quia alr̃ auſus non poterat recipere mutuũ, uel euadere metum ſibi illatũ, ꝙ tũc habito reſpectu ad neceſſitaté, in qua erat cõſtitutus, & q̃a ex quo contractus fuit ſimulatus, ꝙ audiat̃ petédo abſolutioné, & quia ſic iurando fuit in aliqua culpa, aduerſarius tñ reperit̃ in maiori, ar. l. ſi obſtetrix, ĩ fi. ff. ad l. Aql. & hoc caſu procedit dictũ Fed. ſed ſi nulla neceſsitate ductus hoc fecit: imò potius ad deceptionem alterius, tũc nõ audiat̃ allegando ſimulationé ad commodũ ſuum, ex quo detegit turpitudiné ſuam, in præal. c. inter dilectos, & in l. ſi q̃s ꝑdiũ. §. quid, ff. de leg. 2. & hoc caſu procedit dictũ d. Ant. ¶Et circa hunc caſum, & præcedenté aduerte, q̃a quidem conſuluerunt per no. in c. debitores, ꝙ in prædictis caſibus, in quibus cõpetit abſolutio, non debet ſuperior abſoluere, niſi in ſubſidium, qñ ille nõ uult relaxare, cui fuerit præſtitum; ad hoc. c. j. de iureiu. ut ſentit Inn. in c. debitores, & prima frõte vr̃ ét ſequi Io. An. in addi. Spe. de iureiu. ſuper rub. ſed tñ uidetur concludere in oppoſitum. Et apertius do. Ant. tenet in c. r. & in c. debitores, ꝑall. ꝙ æquè principaliter põt adiri ſuꝑior ꝓ abſolutione habenda. quia hæc remedia ſunt æquè principalia, non unũ ad ſubſidiarũ: poterit ergo iuratus petere ut creditor compellatur relaxare iuramentum. ¶Itẽ ſi uult, poterit directò petere à ſuperiore, ut eum à tali iuro abſoluat, qui abſolutioné debet etiam impendere creditore in relaxando non contumace, debet tñ uocari creditor in abſolutione: quia ſua intereſt, ut ipſe concludit, & ibi Io. An. Et probatur in c. ſi uerò, & c. uerũ, de iureiu. & c. ad aures, & c. abbas, qđ met. cau. in quibus iuribus patet, ꝙ data turpitudine ex parte recipiẽtis, põt principaliter adiri ſuꝑior; & ſic ſunt duo remedia principalia; & hoc ſatis uidet̃ ſentire Fed. de Se. in cõſ. 188. iuncto conſ. 194. qui de hoc ordine non uidetur aliqualiter cogitaſſe ſed ꝙ imò præſupponatur, ꝙ petebatur relaxatio ab aduerſario. In alio uerò, ꝙ petebatur abſolutio à ſuperiore principaliter & ibi per eum elegãter, an iudex eccleſiaſticus põt mittere indiſtinctè inhibitoriã iudici ſeculari, ut non procedat ſuper inſtrumento, pendente quæſtione coram eo, ſuper abſolutione &c. ¶Vndecimus & ult. caſus, qñ quis iurauit non repetere nec petere abſolui, nec aliquã querelam, aut querimoniã ſuper his deponere; & tunc per no. in c. ad noſtram, el ij. de iureiu. concludo, ꝙ duo erant principalia remedia, & tuta: unũ ꝙ iudex procedat ex officio ſuo, quod poteſt, ex quo intendit ad correctionem peccati, ut in d. c. ad noſtram, & uidetur caſus apertus in c tuas, de uſu. Sec̃m remediũ, ut debitor procedat per uiã denunciationis euangelicæ, ſeu cuiuſdam intimationis. Nam hoc remediũ denuntiationis nullo remedio põt excludi: q̃a nõ poſſet ſeruari ſine periculo aiæ, ut in c. quéadmodũ, de iureiu. & quod no. in d. c. ad noſtrã, & c. 1. qđ no. gl. 15. q. 6. c. authoritaté; & ſi eligit uiam denuntiationis, requiritur præcedens monitio per. c. ſi peccauerit. 2. q. 1. de iudi. c. nouit. Si uerò per uiam denũciationis ſimpl'r, tunc putat d. An. in d. c. monitioné nõ eccl'iaſticã ſufficere; qđ ſatis placet; & ſic, facta monitiõe ſimplici, poteſt ſuperior ex officio ſuo procedere ad correctionem peccati, arg. 24. q. 3. c. ecce. ¶Poſſent & alij caſus adduci: ſed ſatis reducibiles ſunt ad prædictos. & per hoc plenè, & clarè habetur materia quotidiana abſolutionis obtinendæ, ſeu denegandæ, quæ in uariis locis ingerit difficultatem, maximè iuuenibus, & librorum copiam non habentibus. ¶Diſputata fuit hæc quæſtio per dominum Nicolaum de Sicilia decretorum doctorem in famoſiſſimo ſtudio Senarum, & ad utramque partem dubiorum reſpondit peritiſsimus uir dominus Petrus Ant. ciuis & canonicus Señ. Anno domini. 1421. die uerò uigeſimonono Ianuarij.

QVAESTIO TERTIA.

1 *Impenſa funeris de hæreditate ſemper deduci debet.*
2 *Clerico habenti patrimonium non eſt aliquid de bonis eccleſiæ largiendum.*
3 *Exequiæ in Papa debent fieri à clero & populo.*
4 *Impenſæ funerum ſunt duplices.*
5 *Epiſcopus ex reditibus ſui epiſcopatus poteſt centeſimam partem ſuæ eccleſiæ dare inferiori, quem pro ſuis ſepulturis cupit magnificare.*
6 *Clerici in ægritudine conſtituti poſſunt aliqua intuitu eleemoſynæ erogare.*
7 *Clerici ſepeliendi ſunt cum ueſtibus ſui ſacri ordinis.*
8 *Expenſæ neceſſariæ, quas capitulum ſede uacante facit pro electionis negotio, de bonis prælaturæ ſunt deducendæ.*
9 *Vir tenetur alere uxorem ſecundum quantitatem dotis.*
10 *Vxor de bonis uiri nihil diſponere poteſt.*
11 *Clerici nobiles licitè poſſunt uiuere de bonis eccleſiæ.*
12 *Præmium ex delicto quis conſequi non debet.*
13 *Papa circa prouiſionem beneficiorum habet maiorem poteſtatem, quàm capitulum circa electionem.*
14 *Patronus ex fundatione tria conſequitur.*
15 *Prælatus canonicè adminiſtrare nõ põt, inuẽtario minimè facto.*
16 *Prælati comparantur tutoribus, & curatoribus.*
17 *Conſuetudo primo loco eſt attendenda in reparatione eccleſiarũ.*

SEmpronius clericus bona matrimonialia obtinens, ad curiam Romanã proficiſcens, epatum à Romano põtifice obtinuit: ad propriaq; regreſſus, cũ cuiuſdã hoſpitalis rectore, eidéq; ꝓ patronũ dũtaxat præfecto multifariæ contraxit: ac inuẽtario de bonis epatus nõ cõfecto, q̃dã ipſius epatus bona locauit pro pluribus futuris annis, ſuperioris autoritate intercedente, pẽſioné recipiens. inſtat deniq; populus, ut eps quartã partẽ redituũ epatus in eccleſiæ fabricã conuertat. Contradicit eps, in oppoſitum allegans ꝯriã cõſuetudiné: demũ ante tp̃s locationis finitũ obiit eps. oritur contentio inter ipſius hæredé, & eccleſiã, cuius impenſa funus curari debeat. ex præfato thematè ſex fortè dubia oriunt̃. ¶Primũ, nunquid ad impẽſam funeris prælati teneat̃ eccleſia an uerò eius hæredes. ¶Sec̃m, an expenſæ factæ circa ꝓuiſioné dignitatis obtẽtæ, electione canonica prorſus ceſſante, ſint ex bonis dignitatis deducendæ, ita, ut ét hæres ꝑlati mortui ualeat eas repetere. ¶Tertiũ, utrũ ſolus patronus poſſit hoſpitali rectoré ꝑficere, ita ut ſola ipſius diſpoſitione poſſit hoſpitale noĩe rectoris ꝯhere. ¶Quartũ, ſi ꝑlatus inuentario de bonis eccleſiæ prius nõ cõfecto canonicè adminiſtrare poſsit. ¶Quintũ, utrũ dictus cõductor ſtatutus quò ad eccleſiã, ſeu ſucceſſoré ex ſolutione facta pro futuro tp̃e prædeceſſori. ¶Sextum, an eps teneatur quartã partẽ redituũ eccleſiæ in ipſius fabricam conuertere, contraria conſuetudine non obſtante, ét ſi fabrica aliqua aliunde obtineat bona. ¶Circa primũ dubium pro parte eccleſiæ, & contra prælati hæredem multipl'r arguitur, & ſic primò. aut prælatus dicitur filius eccleſiæ uniuerſalis, ſicut vr̃ innuere tex. ĩ c. qui abſtulerit. 12. q. 2. q̃a eccleſia in baptiſmo nos oẽs regenerauit. Aut reputat̃ pater

pater ſpiritualis illius eccleſiæ particularis, cui præeſt, ut uidetur innuere tex.in c.ſicut,de ſimo.& 95.diſt.eſto ſubiectus:aut ſponſus,ut in c.ſicut alterius.7.q.1.ubi dicitur, ꝙ eccleſia dicitur ſponſa,vxorq; prælati. Hinc eſt,ꝙ eius morte eccleſia dr̃ eſſe uiduata,de elect.in c.ne ꝑ defectu, & de tráſla.præla.c.ij.& fi.ubi habetur,qualiter initiatur, & confirmat̃, & conſummatur mr̃imonium inter eccleſiã, & ꝓlatum ; & certe diuerſo reſpectu pōt appellari filius, pater, & coniunx,ut no.in iuribus ſ.alleg. ❡Sed in nullo iſtorum caſuum eccleſia debet teneri, inquãtum reputat̃ filius : non.n.debet teneri, q̃a parens non tenet̃ ad impenſam funeris filij,ſi habet ſucceſſorẽ ſuũ; ſed tenetur ipſius hæres, ut l.ſi mihi filius ſit,ff.de reli.& ſump.fu. ❡Eadem rõne teneri nõ debet,inquãtum céſet̃ pr̃,& filius nõ debet teneri,ex quo pr̃ aliũ habet heredẽ.Nã regula eſt,ut † impẽſa funeris de hæreditate ſemꝑ deducat̃; & hæc impẽſa eſt adeò priuilegiata,ut oẽ debitũ ꝓcedat,ut l.impẽſa funeris,ff.eo.ti. ❡Idẽ dicendũ,ſi eũ reputemus ſpõſum.nõ.n. coniunx tenet̃ ad curandũ funus cõiugis, ſi habet bona, in quibus alius ſuccedit. ſolum.n.tenetur, qñ inſtituitur hæres,uel qñ eſt diues,& pr̃ eſt impotens.tunc.n.tenet̃. quia eius iniuria uideret̃,ſi qñ uxor inſepulta,aut uir inſepultus relinqueretur, ut l.Celſus, & l.ꝙ ſi nulla, ff.de relig. & ſump.fu. ❡Sed nos ꝓſupponimus illum prælatũ habere hæredem aliũ ab eccleſia; ergo ſibi incũbit onus impẽſæ, & nõ eccleſiæ ꝑ iura ꝓdicta,q̃ multum uident̃ facere ĩ hac materia. ❡Scdõ ad idẽ facit,q̃a ꝑ mortem ꝓlati ſoluta eſt eccleſia à lege ipſius,& cui uoluerit,nubat in dño. Primũ regulr̃ dicit tex.in d.c.ſicut.8.q.1.& clarius.8.q.1.c.ij.facit.c.pen.& fi.de ſecũ.nup. ergo eccleſia non debet obligari ad impẽſam,cum nõ ſit amplius ſibi alligata,& deſiit eſſe illius uxor,maximè cum ꝓſupponamus ipſum prælatum habuiſſe bona,& in nullo inſtituiſſe eccleſiam. non.n. ur̃ eccleſiam teneri ſibi ad aliquam humanitatem faciendam tanquã coniuncto, cum ipſe eccleſiam quondam ſuã ut extraneam tractauerit,in nullo eam inſtituendo.debebat.n.eccleſiam,ſaltem in numero filiorum,cõputare, aliquã partẽ faciendo ſibi,ut in ſimili dicit tex.in aut. ſi qua mulier,C.de ſacroſ.eccl.canonizata.19 q ſi.c.ſi qua. ſi.n. eccleſiam nõ tractauit in ſua ſubſtantia ut coniunctã perſonam,ita nec eccleſia eum tractare tenetur ut coniunctũ, arg.opt.in c.eſto ſubiectus.95.diſt.ibi, cur ego te habeam in principem, cùm tu me non habeas ut ſenatorem, &c. Ad idem id, quod habetur ĩ principio decre.oĩa quęcũq; vultis, ut faciant uobis homines, eadem facite illis, & in c.j.& q † ibi no.de lang.expor. ❡Tertiò principaliter adducuntur multa iura, in quibus cauetur, ꝙ clerico † habenti pr̃imonium non eſt aliquid de bonis eccleſiæ largẽdum,cum illa bona ſint deputata ad cultum diuinũ,& ſuſtentationem indigentiũ,& habẽti dare,nihil aliud eſt, q̃ perdere.16.q.2.c.ult. 1.q.2.c.clericos, & c.paſtor, & c.ſi qs propter:quinimò innuunt iura ꝓdicta,clericos grauiſſimè delinquere,& ſacrilegium cõmittere, ſi habentes patrimonium ſufficiens, ad bona eccl'iæ manus extendunt. hoc.n.ur̃ apertiſſimè probari ex mente.c.ſacerdos.1.q.2. ubi dr̃,ꝙ clerici pauperes ſiue ex neceſſitate,ſiue ex propria uolũtate licitè uiuunt ex bonis eccleſiæ : quia ad ea accipienda non cupiditas duxit, ſed uiuendi neceſsitas. & ſingulariter ibi ſubiicitur,ꝙ de talibus clericis uidetur dicere Apoſtolus, qui in ſacrario ſunt, edant, & qui altari deſeruiunt, cum altari participent. ❡Si ergo clericis uiuentibus, & adhuc eccleſiæ miniſtrantibus non eſt de apicibus eccleſiæ miniſtrandum, ex quo non indigent, fortius eis mortuis, & amplius nõ deſeruientibus nõ ſunt bona eccleſiæ cõmunicanda, ex quo patrimonialia ſufficientia ad impenſam neceſſariam obtinent. ❡Quartò aduerte hanc conſiderationem ; impenſa funeris ex hæreditate defuncti ſemper deducenda eſt,ut dicit tex.in præal.l.impenſa, ff.de reli.& ſumpt.fun. ſi ergo onus incumbit hoc caſu hæredi,iam non prælato mortuo, ſed potius hæredi hoc beneficium confertur: ſed nulla ratio ſuggerit,ut hæredem eccleſia releuet ab hoc onere,& ſubeat obligationem pro alienis debitis, arg.c.ij.de ſolu. & ſoluere idem eſt, quod dare, in c.ueniens, extra de teſti. & hæc donatio non apparet in caſu licito fienda. ❡Quintò pro hac parte adduci poteſt.c.ubi periculum.§.quia uerò,de elect.in vj. † ubi ſpeciale inducit̃ in Papa mortuo, ut ipſius exequiæ à clero, & populo ſolẽniter celebrẽtur: ſecus ergo uidetur in aliis prælatis arguendo per locum à ſpeciali ; quod argumentum ſatis ualidum eſt in iure , ut in c.quoniam frequenter, ut lite non conteſt.32.qõ.7. c.dñs, & in c.ij.de coniug.lepro.l.cum prætor, de re iud. ❡Ad contrariam partem in fauorem hæredis nõ arguo. ſatis enim ex his,quæ in ſolutionibus ſubiiciam,argumenta patebunt. ❡Ad ſolutionẽ condeſcendo, Altiſſimi omnipotentis auxilium inuocando , & prius præmitto, † ꝙ funerum impenſæ ſunt duplices . quædam enim intendũt in remedium, ſeu ſolatium animæ defuncti, ut impenſa, quæ fit circa clericos confluentes ad officium ſepulturæ, ſeu in cæreis, & ſimilibus. Quædam uerò tendunt ad uiuorum amicorum ſolatia, ut apparatus funeris, conſtructio ſepulturæ, pretioſa exequiorum pompa,ꝙ multi induantur ueſtibus luctuoſis, & ſimilibus, hoc probatur in c.animæ defunctorum, iuncto c.qui diuina.12.q.3. ❡His præmiſsis,pro ſolutione pono talem cõcluſionem. In tẽdentibus ad animæ remedium, & ſolatium defuncti tenetur eccleſia, licet prælatus defunctus alium hæredem habeat in patrimonialibus. In aliis uerò cõcernentibus uiuorum ſolatia eccleſia nõ tenetur. ❡Ad primam partem concluſionis primò adduco.c.hanc rem.12.q.ij. & c.apoſtolicæ, de dona.quæ ſingulariter faciunt in hac materia. † In eis enim dicitur, epiſcopũ poſſe ex reditibus ſui epiſcopatus centeſimam partem ſuæ eccleſiæ dare inferiori, quã pro ſuis ſepulturis magnificare cupit. ecce ergo cauſam, quam ex mente illorum canonum ſatis liquidè apprehendere poſſumus, exequias prælati celebrandas expenſis eccleſiæ, cũ ex cauſa ſepulturæ poſsit alienare etiã bona immobilia eccleſiæ uſq; ad centeſimam partem dũmodò eccleſiæ ſuæ cathedrali graue dãnum non inferat, ut in eis dicitur. ❡Secundò adduco.c.ubi periculum.§.q̃a uerò,de elect.in vj. ad iſtam partem,licet ſuprà argumẽtando adduxerim illud pro alia ſententia hic appoſita. Sed aliter nũc induco, & ſic eadem ratio, quæ eſt de toto quo ad totum, debet eſſe de parte quo ad partem.l.q̃ de tota,ff.de rei uend. & c.paſtoralis.§.item cùm totum, & quod ibi no.de offi.deleg. Sicut ergo de Papa celebrãtur ſolẽniter exequiæ à clero,& populo in omnibus ciuitatibus,& locis inſignibus.d.c.ubi periculum:quia ipſe eſt rector,& prælatus totius orbis,ut ibi dicitur,ad idem c.cũcta per mũdum,& c.per principalem.9.q 3. eodem modo eadem ratione debent fieri exequiæ de epiſcopo, ſeu prælato in eccl'ia,ubi ipſe fuit rector; & maximè hoc habeat locum in epiſcopo : quia dicitur vicarius Chriſti quo ad ſuam diœceſim,ut dicit tex.in c.mulier.33.q.5. nã & epiſcopi tenent locum Apoſtolorum quo ad dignitatem, ut dicit gl.in c.uidentes.12.q 1. & Apoſtoli omnes ſimul à Deo receperunt ligandi,& ſoluendi poteſtatem : ſed Petrus recepit hanc poteſtatem tanquã caput, ut clarè habetur in c.in nouo.21.diſt.& c.ita dominus.19.diſt.omnibus enim Apoſtolis dictum fuit: Accipite Spiritum ſan-

ctum, quorũ remiſeritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta erunt, ut in euangelio habetur; & de hac materia aliquid per doct. in c. traſla. de conſti. ¶ Sicut.n. eccleſia vniuerſalis per morte Papæ ſoluta eſt à lege ipſius, ſic etiam particularis per mortem prælati inferioris, ut c. ubi periculum, & in cle. ne Romani, de electio. vide ad hoc gl. no. in §. his omnibus. 8. q. 1. Papam nõ poſſe eligere ſibi ſucceſſorem: quia diſpoſitio refertur ad id tempus, quo non eſt futurus Papa, in l. eum qui, de iur. om. iud. & c. de uxore, de ſepul. ponit ergo id. c. ſpeciale in Papa, ut fiant exequiæ ſolẽniter per vniuerſam Chriſtianitatem, non aũt ut fiant in eccleſia particulari: quia idem eſſet in quolibet prælato ꝓ ſupradicta, & ſic remanet ſolutum cõtrarium ſupra formatum de illo c. ubi periculum. ¶ Tertio ad hanc ſententiam facit. c. ad hæc, de teſta. ubi dr̃, ꝙ licet clerici de acquiſitis intuitu eccleſiæ non poſſint facere teſtamentum, tñ uiuentes, etiam in ęgritudine conſtituti, poſſunt aliqua intuitu eleemoſynę erogare. ¶ † Si ergo de acquiſitis erogare poſſunt, eadem humanitate non eſt eis denegãda ſepultura, exequiarum ſolẽnitas, maximè cùm hic ſit actus pius, & humaniſsimus, & circa quẽlibet Chriſtianum per eccleſiam maximè exercendus; optimè facit ad hoc. c. aurũ habet eccl'ia. 12. q. 2. ubi dicitur, ꝙ licitè eccleſia expendit pecuniam pro cęmiterio ampliando ad requiem defunctorum: fortius ergo in prelatis hanc humanitatem exercere debet. ¶ Quartò facit c. hæc huius placiti. 12. q. 2. ubi dicitur, ꝙ in bonis dimiſsis per prædeceſſorẽ debet ſucceſſor diſponere ſ'm Deum, & nõnulla cõmunicare his qui ſeruierunt prædeceſſori; & eſt ille tex. no. ex quo patet. ꝙ etiã poſt mortem prælati habetur reſpectus ad familiam prælati non remuneratam ex ſeruitio impenſo; quod etiam uĩ ꝓbare tex. in c. relatum, el ij. de teſt. ¶ Fortius ergo haberi debet reſpectus ad ipſum prælatum, qui iungitur ipſi eccleſiæ, cui ſeruiuit onera ſubeundo, arg. 8. q. 1. c. qui epiſcopatũ, & c. in ſcripturis. ¶ Quintò induco hanc conſideratiõnẽ. Prælatus licitè propria bona relinquit cognatis, & amicis, & minuit ex reditibus eccleſiæ, cui deſeruit, qui eligitur in partem dñi, vnde clericus appellat. 1. q. 2. c. ſacerdos. 12. q. 1. c. clericos, & c. cui portio. no. Inn. & cõiter docto. in c. ſi eps, de præb. ex quo ĩ uita licitè percipit de reditibus eccleſiæ, inhumaniſsimum eſſet dicere, ut mortuo prælato proprio, eccleſia denegaret exequias, maximè cùm uideam eccleſiã manumittere ſeruos benemeritos, & cum libertate dare aliqua de bonis eccleſiæ, ut in c. ſi quos de ſeruis. 12. q. 2. Fortius ergo prælato optimĩ merito exequiarum ſolẽnitas deneganda non eſt. Et ſi diceres, ꝙ impenſa eſt neceſſaria, cum ſepultura debeat eſſe gratuita ex parte clericorum. 13. q. 2. c. queſta, cum pluribus ſequen. de ſimo. c. ſuam, de ſepul. c. pen. R̃ndeo, in epiſcopo modica poteſt eſſe impenſa, cùm credam nõ ſolum clericos eccleſiæ cathedralis ad exequias teneri, ſed etiam alij clerici ſubditi cõcurrere debẽt ad faciendum officiũ arg. c. presbyteri, de pœnis, & d. c. ubi periculum, inducendo ut ſ. nec ꝓ ſepultura, ſ. terra aliquid eſt accipiendum, ut in dictis iuribus, maximè in prælato. 13. q. 2. c. nullus mortuus, licet aliqua impenſa ueniat fienda in terris in fodiendo ſepulturam, & ſimilia: ſed in aliis prælatis eccleſiæ nõ collegiatæ maior impenſa uenit fienda: quia ſacerdotes, & clerici aliarum eccleſiarum non tenentur gratis uenire, ſed aliqua licitè accipiunt. in cõpenſationem damnorum, quæ ſuſtinent, ibidem trahendo moram in exequiis: pro labore autem eorum debent petere, non ꝓ officio diuino, ad hoc gl. in d. c. pen. de ſepul. & in c. ꝓterea, & in c. clerici. §. item quæritur. 13. q. 2. & in c. ſi. iam alle.

no. hoc in d. c. pœ. ¶ Sextò poſſunt induci no. per gl. & doc. 7 in c. nemo clericus, de conſe. diſt. 1. ubi no. quod † clerici maximè prælati, & ſacerdotes ſepeliendi ſunt cum ueſtibus ſacris ſui ordinis; quod in epis, & ſacerdotibus nõ eſt prætermittendum; & ſic patet eos ſepeliendos cum ueſtibus eccleſiæ. ¶ Idem ergo, & fortius dicendum eſt in aliis expenſis neceſſariis, ut eas ſubeat eccleſia. ¶ Ad ſecũdam partem concluſionis, ut eccleſia non teneatur ad ea, quę ſunt uiuorum amicorum ſolatia, allego c. q. diuina, præall. 13. q. 2. ubi dicitur, ꝙ hi, qui de hac uita recedunt, cũ pſalmis tantũmodò, & pſallentium uocibus debent ad ſepulchrum deferri, non aũt cum graui luctu, cum ſit ſpes de reſurrectione, & hoc maximè ſeruãdum eſt in clericis, ut ibi dicitur; ad idem c. qm̃ presbyterorum, & c. quicũque, & c. ſi. ea. cau. & qõ. Non ergo teneri deberet eccleſia ad fabricãdum pretioſam ſepulturam, uel ad alias põpas exequiarum, ut in ueſtibus luctuoſis, & ſimilibus, argumento iurium præallegatorum, & maximè in d. c. animæ defunctorum, & c. qui diuina, & de ſepul. c. ſacris. ¶ Septimò, & ult. ad utrãque partem concluſionis argm̃ bonum 8 præſtat. c. ut præteritæ, de elec. ſic inducendo. ¶ † Ibi. n. dicitur, ꝙ expenſæ neceſſariæ, quas capitulum ſede uacãte facit pro electionis negotio, ſunt de bonis prælaturæ deducendæ: ſed ipſæ expenſæ, quæ fiunt ad remedium, & ſolatium animæ defuncti, ſunt neceſſariæ, cũ ſine eis non debeat quis duci ad ſepulchrũ d. c. qui diuina, nec corpore prælati inhumato debet procedi ad electionem futuri ꝑlati, ſaltem de honeſtate, ut in c. bonæ, el ij. de elec. ergo tales expenſæ incumbunt eccleſiæ. ¶ Aliæ uerò expenſæ põpoſæ non ſunt neceſſariæ, ut ſuprà; meritò non debẽt de bonis prælaturæ deduci. ¶ Hæc omnia arbitror procedere, ubi eps elegit ſepulturam in diœceſi ſua, uel prælatus inferior apud eccleſiã ſuã, ubi præfuit. Si aũt eps extra diœceſim, uel inferior pręlatus extra eccleſiã quõdam ſuam elegit ſepeliri, tunc licet credam eccleſiã ꝓpriam teneri ad eius exequias in eius eccleſia celebrãdas, arg. dicti c. ubi periculum; ad expenſas tñ fiendas in funere deferendo ad aliam eccleſiam non puto eccleſiam arctari: quia quodãmodo iniuriam irrogat diœceſi ſuæ, uel prælatus inferior eccleſiæ quõdam ſuæ. quãobrem indignum uĩ ſibi ſubueniendum per eccleſiam, arg. c. eſto ſubiectus. 95. diſt. & in c. j. & quod ibi no. de ſepul. & optimè faciũt. c. bonæ rei. 12. q. 2. & c. apoſtolicæ, de dona. ubi permittit donatio ꝓ magnificandis ſepulturis, cum fiunt in eccl'ia diœceſis; ſecus ſi extra diœceſim, ut ibi no. per doc. & hoc puto uerũ, ſi habent bona patrimonialia: aliàs ubi expẽſa non ſit multum exceſsiua, puto eccleſiam teneri: quia cũ licitum ſit cuiq; etiam ꝑlato eligere alibi ſepulturã, ut in c. j. de ſepul. nõ debet eccleſia hanc humanitatẽ denegare prælato quõdam ſuo, arg. in c aurum. 12. q. 2. & qđ ſ. dixi de uiro reſpectu coniugis. ¶ Nunc reſtat r̃ndere ad ꝯria. Et primò ad primum dico, ꝙ ſiue cõparetur filio, ſiue patri, ſiue coniugi, nihilominus ex bonis eccleſiæ ſ'm diſtin. prædictam ſepeliẽdus eſt per iura, & rationes ſuperius inductas. Non obſtat, quod dicitur in filio naturali: quia rõnes, quæ ſunt in prelato, non militant in filio, cùm pater non teneatur ſibi adminiſtrare alimẽta, ſi habet vnde uiuat, ut no. in l. j. ff. de lib. agn. qđ eſt ſecus in prælato, ut ſ. dixi, cum ipſe rõne oneris, & uigore ſeruitij, & quia trãſlatus eſt in ſortem dñi, licet uiuat de bonis eccleſiæ, cum nõ debeat ligari os bouis triturãti, de præb. c. extirpãdæ, & no. per Inn. & alios in c. eps, de preb. lib. 6. dixi pleniſſimè in quadam alia mea diſputatione, quæ incipit: Titius clericus &c. Idem dico eadem ratione, ſi cõparatur ꝑlatus patri. filius. n. non teneĩ alere prẽm de bonis, q̃ habet, ſi

poteſt,

poteſt,ſi pater habet,unde uiuat.¶Idem dico, ſi compara tur coniugi. Nam coniunx non tenetur alere coniugem, ſi coiunx habet,vñ uiuat,ſiue ſit maritus,ſiue uxor. ¶De uxore reſpectu mariti ꝓbat in c.ꝑ ueſtras de dote poſt di uor.reſti.& in l.j.C.de pac.do.& l.maritus,C. de procu. ¶De marito reſpectu uxoris probatur in c.ſalubriter,de
9 uſur.& in d.c.ꝑ ueſtras.uir †.n.tenetur uxorem alere ſm quãtitatẽ dotis,ut in dictis iuribus,& in l.ſi cum dotẽ.§. ſinaũt,ff.ſol.ma.Et rõ eſt,quia cõis,& reciproca ſeruitus & poſſeſſio eſt.quiſquiſq;.n.eorũ poſſidet,& poſſidet, nec aliquis eorũ dr̃ hẽre ptãtẽ ſui corporis,ut in c.nõ debet, de conſang.& affi.& not.in c.ex tranſmiſſa,de reſt.ſpo.ſed aliud eſt in prælato.ipſe.n.eſt in perpetuo ſeruitio eccle ſiæ,nec eccleſia eſt ꝑpetuo ſua;iõ rõne ſeruitij percipit de bonis eccleſiæ,adeò,qđ eccleſiæ ſtipendia uocantur, ſeu dñr eius ſubiecta ſeruitijs, ut notabiliter dicit tex. j.q.ij. c.ſi.& facit, qđ ibi no.per doc.c.qua ratione ur̃ inhumaniſſimũ,ut ipſi mortuo denegetur offm̃ ſepulturæ, cũ ſeruus ratione priſtinæ ſeruitutis ſepeliatur expenſis dñi,ut
10 in l.filiusfami.§.qui ſeruum,de relig.& ſump.fu. ¶†Item uxor de bonis uiri nihil diſponere põt,ẽt durante coniugio adeò, ut de bonis ipſius eleemoſynam facere nõ põt, ẽt ſi illa ſint bona dotalia,ut legi.& not.per glo.in c.qđ dco.33.q.5.Nec maritus in uita uxoris de bonis ſuis ultra dotem aliquid diſponere põt, ut.l.hac.& l. ulti.C. de pac.conuen.tam ſuper dote,& in l.maritus, de procur.C. quod ſecus eſt in prælato,cum ipſe ratione cõiunctionis, &adminiſtrationis poſſit donare de bonis eccleſię illis,q̃ ſeruierunt,& alijs,moderate tñ,ut in c. relatum , el.ij.& c.ad hæc,de teſta.& c.cæterũ,de dona. facit quod no. gl. v.q.iij.c.ſi.& poteſt haberi reſpectus ad eos,qui ſeruierũt prælato,ẽt poſt mortem ipſius prælati, licet de eis non poſſit condere teſtm̃,ut in d.c.relatum, & in c.hæc huius 12.q.2.fortius ergo debet corpus ipſius pręlati per eccle ſiam,cui præfuit ſepulturæ cõmendari.¶Venio nunc ad ſm contrarium,cui reſpondeo, ꝙ licet eccleſia abſoluta ſit à prælato ꝑ eius obitum , attamen rõne præſtiti ſeruitij,& coniunctionis,quæ fuit inter eos,non debet ſibi denegari hæc humanitas ſepulturæ,& exequiarũ. hoc aper tiſſimè probatur in c.ubi periculũ,de elec.lib.vi.inducen dò,ut ſuprà in ſolutione quæſtionis induxi. Item facit c. bonæ rei.12.q.2.& c.apoſtolicæ,de dona.ubi ex cauſa ſepulturæ etiã permittitur donatio de rebus eccleſiæ, ut il la cauſa referatur ad tempus,quo ſoluta eſt eccleſia à le ge prælati;& paria ſunt aliqua fieri illo tpe, uel ad illud tempus diſpoſitionem conferre.l. eum qui.ff. de iuriſdi. om.iud.& c.de uxore, de ſepul. & per glo.in.§.his oĩbus. 8.q.1.¶Idem.n.uidemus in ſeruo mortuo, ut.ſ. dixi, in uxore nihil habente.Nec obſtat,ꝙ prælatus tractauit ec cleſiã ut extraneã,iõ debet tractari ab eccleſia ut extraneus:quia dico prælatum hoc facere poſſe,iure ꝑmitente enim ſibi de eccleſia uiuere,& patrimonium ſuis conſanguineis,amicis relinquere j.q.ij.c.ſacerdos,ut.ſ.dixi, & maximè in dicta diſputatione.ſicut.n. hæc cauſa nõ eſt ſufficiens ad negandum ſibi alimenta in uita, nec ad denegãdum ſibi tam pijſſimum actum in morte, cũ cuilibet de honeſtate hanc humanitatem eccleſia facere debet. 12.q.2.c.aurum. ¶Ad tertium contrarium:dico conſide randa tria tpa pro concordia multorũ iurium,quæ iura uidentur diſcordare.primum eſt tẽpus primitiuæ eccleſiæ,quo Chriſtiani,nedum clerici,nil proprij poſſidebãt, ſed erant illis omnia cõia;unde conuerſi uendebant præ dia,& ponebant ante pedes apoſtolorum, & diuidebant omnia,ꝓut cuiq; opus erat,ut legit̃ in actibus apoſtolorũ,& c.uidentes.12.q.1.de hoc tꝑe non eſt q̃rendũ, utrũ ſacerdotes,& clerici habẽtes ꝓpria,potuiſſent uiuere de bonis ecclĩæ,cũ nil ꝓprij poſſiderent. ¶Secundũ tps,pau lopoſt uidentes apl̃i,ꝙ utilius eſſet,ꝙ prædia oblata cõſeruarent in dominio ecclĩæ cathedralis,q̃ uenderent,ut ex eorũ fructibus, & reditibus poſſet oĩbus indigentibus uberius ſubueniri,ſtatuerunt ut talia bona ꝯſeruarent ec cleſiæ cathedrali,& eps haberet poteſtatẽ diſponẽdi,ꝓut cuiq; opus eſſet:tunc incœperunt Chriſtiani,& clerici ſeculares poſſidere,ut in c.certe.12.q.j.& illo tẽpore ema narunt iura,quæ dicunt clericos habentes patrimonialia, non debere participare cum illis bonis ſeruatis eccleſijs cathedralibus,cum illa eſſent reſeruata ſolùm pro ſubſidio indigẽtiũ quinimò adhuc uidebatur tũc error,ut clerici poſſiderent propriũm,ut in c.certe.12.q.j.unde ſatis erat,ꝙ permitteretur eis poſſidere proprium, ut in c. illi qui,ead.cauſ.& quæſtione. ¶Poſtmodum,procedente tẽpore,cùm Chriſtiani non eſſent ita feruentes in fide,cæpe rũt licitè,omni ſcandalo ceſſante, poſſidere propria tàm laici,q̃ clerici,& eccleſiæ ceperunt conſtrui,& dotari non ſolùm pro indigentibus,ſed etiam pro miniſtris, & ſeruiẽ tibus ipſis eccleſijs;& ita fuit ſtatutũ, ut aliter eccleſia nõ ꝑmitteretur conſtrui,de conſe.diſt.j.c.nemo ecclĩam,&c.
11 paſtoralis,de his,quæ fiunt à præl.& in c.ſi.j.q.ij. ¶†Vnde etiam nobiles clerici poſſunt etiã uiuere licitè de bonis eccleſiæ,& cum eis diſpenſari circa pluralitatem bene ficiorum,& etiam cum literatis ꝑſonis,licet poſſent aliunde uiuere,ut patet in c.de multa,in ſi.de pręben & hoc tẽ pore ultimo conſideratur reſpectu participationis non in digẽtia,ſed ſeruitium,cùm principaliter licitè clerici habent bona,& uiuunt de reditibus eccleſia;ita ẽt & ſepeliri debẽt, ne ius humanũ denegetur mortuo,qđ concedit̃ uiuenti,ar.c.ſacris,de ſepul.& per hoc reducuntur multa iura ad concordiam,quæ diſcordare uidebantur, ut pleniſsimè dixi in dicta diſputatione,q̃ incipit: Titius clericus. ¶Ad quartum articulũ,ubi ponit̃ optima, & ſubtilis cõſideratio,põt ſic reſponderi,ꝙ licet utilitas huius ſpenſæ cedat in utilitatẽ hæredis:tñ illud ſit cõtẽplatione de functi.ſicut.n.clericus licitè in uita uiuit de bonis ecclĩę, & ſua ſuis cõſeruat,ut no.in d.c.eps,ita & fortius fieri dẽt in morte reſpectu huius pijſsimæ humanitatis . nã & ſuis indigẽtibus clericus licitè cõicat bona ecclĩæ,ut in c.j. & qđ ibi no.de cohabi.cleri.& no.in ca.oĩno.31.di.facit dictũ.c.relatũ,el ii.de teſt. ¶Nõ ita reperit̃ in alio defuncto, cùm nõ poſsit aliis bona ſua relinquere,& alterius impen ſa ſepeliri:q̃a qui ſentit cõmodum, & onus ſentire debet, in regula,q̃ ſentit,de reg.iur.in 6.ſed in prælato ſecus:q̃a ut.ſ.dixi,licitè ſua conſeruat aliis, & rõne ſui ſeruitii uiuit de bonis ecclĩæ. ¶Ad ultimũ articulũ fuit ſatis ſ rñſũ in ſolutione q̃onis. ¶Nã potius facit pro hac parte inducendo,ꝓut ut ſupra induxi. ¶Venio ad ſm dubium.& pri mò arguit̃ ad partem negatiuam,quod tales expẽſę de bo nis platuræ nõ ſint deducẽdæ,& per conſequens nec hære di plati cõpetit facultas eas repetẽdi,& primò ſic.expenſas,quas q̃s fecit principaliter ad ſui utilitatẽ,licet in cõſequẽtiã cõuertant,ſeu ueniãt in utilitatẽ ecclĩæ,ſeu alte rius,illas rẽpetere nõ ualet,ut legi. & not.in c. cùm ꝑ cã, de ꝓcur.q̃a non geſsit alienũ,ſed ꝓpriũ negotiũ; quo ca ſu nõ habẽt locũ actio nego geſt.ut patet ꝑ totũ titulũ,de neg.geſt.C.& ſt hinc.& alibi dr̃, ꝙ q̃ ſui cõmodi cã abeſt, nõ põt ſe defendere ꝑtextu reipublicæ,ff.ex q.cau.maio. l.ii.ſed iſte clericus ad curiã profectus, beneficium, ſeu ꝑlaturã ad cõmodum ꝓprium principaliter , & non eccleſię obtinuit;ergo non ualet expenſas repetere;quod patet ex ꝓdictis:& breuiter probat̃, ꝙ non procurat negotia eccleſiæ , q̃ uenit ꝯ eccleſiæ iura, ut ꝑ ſe patet. ſed iſte uenit obti-

obtinere bñficium in curia contra iura eccleſiæ; ergo &c.
conſequẽtia patet: qa priuauit eccleſiam electione ꝓ illa
uice, cum in dubio ꝓſupponatur, ꝙ eccleſiæ electio oĩno
ceſſauerit ꝯ c.j.de elec.& c.ꝯgregato.16.q.7.¶†Scđò pro-
12 batur ſic, ex delicto qs non debet ꝯſequi pṁium, ut in c.
& ſi neceſſe,de dote poſt diuor.re.nec ex improbitate ſua
debet actionem ꝯſequi quis.§.itaq; fullo,de fur.¶Iſte cle
ricus deliquit porrigendo p̃ces pro p̃latura, quãtũcunq;
fuerit idoneus,cũ debuiſſet expectare,ꝙ uocaret̃;non aũt
ambitioſè ſe ĩgerere c.8.q.1.c.ĩ ſcripturis.1.q.1.c.ordina
tiones, & optimus tex.1.q.1.c.nullus itaque. no.glo.in c.
tuam,de ęta.& qual.& ĩ d.c ordinationes; ergo nõ debet
habere actionẽ ad expenſas ambitioſè factas repetendas.
¶Tertiò adducit̃ c.ut p̃terita,de elec.iuncto c cupiẽtes, ĩ
ſi.co.ti.lib.6.ubi ſolum cauet̃ de repetitione fienda ꝑ ele-
ctum,uel poſtulatũ: qa iſti ſunt uocati ab eccl'ia, & ſic uñr
gerere negotium eccl'iæ:ſecus ergo in ꝓuiſo,& ipetrante,
qui ꝯ iura eccleſiæ cõmiſit,& negotium ꝓprium promo-
uit,arg.de præſump.c.nõne, & in l.cum prætor,ff.de iud.
25.diſt.c.qualis. ad idem l.ꝗ utiliter,ff.de nego.geſt. ubi
qs ſoluit de ſuo expenſas factas ꝓ honore conſequendo.
¶Quartò probat̃ ſic,aut iſte fecit iſtas expenſas ex pieta-
te:quia cõpatiebatur eccleſiæ uacanti; & non debet poſſe
repetere,ut in c.ſacrorũ.12.q.2.& in l.alimẽta,C.de neg.
geſt. Aut ad excellentiam ſui,ut promoueret̃;& idem:qa,
ut ſ̃ dixi, potius geſsit negotium ꝓprium, q̃ eccl'iæ. ¶Ad
partem affirmatiuam arguitur ſic. prouiſio, ſeu collatio
habet uim electionis,& confirmationis,ut patet in c.ſi ti-
bi abſenti,de p̃ben in vj.no. Inn.in c.cũ olim, de cau.poſ.
& ꝓprie.& in c.trãſmiſſam,de elec. & ſic longè plus ſe ha
bet prouiſio, q̃ electio: quia ꝑ electionem non confertur
ius adminiſtrandi,ſaltẽ in actu,iuxta no.in c.quãto.63.di
ſtin. quinimò, ſi adminiſtrat, cadit à iure ſibi ꝑ electionẽ
quæſito,de elect.c.auaritiæ,lib.6.ſed ꝑ prouiſionem ſibi
competit,ſeu trãsfertur plenũ ius; vnde poteſt dicere be-
neficium eſſe ſuum, ut in d.c.ſi tibi abſenti,de præb.lib.6.
& in c.ne pro defectu, de elec. ſed electus,ſeu poſtulatus,
cui nullum, uel modicum ius acquiritur, ſeu acquiſitum
eſt,repetit expenſas; fortius debet poſſe repetere iſte ꝓ-
uiſus, qui fretus iure in eum per Romanum Pont.tranſla-
to,illas expenſas fecit.¶Secundò probatur,quiſq; gerens
negotiũ utiliter alterius, expenſas repetit.l.ſed an ultrò,
cum multis ſimi.ff.de neg.geſt. & c.cum pro cauſa, de ꝓ-
cur. ſed iſte geſsit negotium eccleſiæ uacãtis acceptãdo
onus dignitatis ſibi collatæ. nam principaliter epiſcopa-
tus eſt onus, licet accidentaliter ſit honor,inquãtum ad-
miniſtrat,ut legitur & notatur in c.qui epiſcopatũ.8.q.1.
ergo poteſt repetere. ea.n.rõne, qua repetit electus, de-
bet poſſe repetere & prouiſus, cùm uterque adipiſcatur
honorem,& onus:& ubi eſt eadẽ ratio,uel maior, eadem
debet eſſe iuris diſpoſitio,ut in iuribus vulgarib.¶Tertiò
adducitur magis ſpecificè.c.quicũque.12.q.4.ubi dicitur
ꝙ ſi prælatus de rebus propriis aliquid expenderit in ec-
cleſiæ utilitatem, totum illud eſt reformandum de bonis
eccleſiæ: ſed iſte prouiſus ſoluit de ſuo pro honore in-
cũbente eccleſiæ,puta pro bullis Apoſtolicis,uel pro taxa
cõmuni,uel pro aliis ſimilibus expenſis; ergo debet poſſe
repetere, ipſe,uel eius hæres.¶Quòd aũt hoc onus incũ-
bat eccleſiæ, patet ex his,quæ legũtur & notantur in c.ut
præteritæ,de elect.& in c.cupientes,eo.tit.lib 6.¶Quar-
tò probatur hac ratione, inſtar ſacrilegij eſt dubitare, an
is ſit dignus, quem princeps elegerit.12.q.4.c.qui autẽ.
ex quo ergo Papa approbauit iſtum ut idoneũ, debemus
præſumere eum eſſe legitimum, & nõ ambitioſè promo-
tum; maximè hoc procedit in dignitatibus,in quibus ꝓ-
uidetur citra ſupplicationẽ, ut abbatiis & ſuperioribus.
Cùm ergo legitimè expenſas fecit in fauorem eccleſiæ,
non apparet rõ, quare eas repetere non poſsit. ¶Nec ob-
13 ſtat ꝙ proceſsit electio, † quia maiorem poteſtatem ha-
bet Papa circa ꝓuiſionem beneficiorum,q̃ capitulum cir
ca electionem, de præben.c ij. & c.dilecto, lib.6. imò ab
Eccleſia Rom. habuit capitulum poteſtatem eligendi, ut
no.in c.quãquam, de elect.lib.6. ¶Ad ſolu.huius dubij,
Chriſti, eiuſq; matris præſidio deuotè ſemꝑ implorato,
condeſcẽdens tres caſus attendendos puto. ¶Primus cũ
iuit ad curiam principal'r ad hanc dignitatem impetran-
dam, & ad ipſius poſtulationem Papa ſibi de epiſcopatu
prouidit. ¶Secundus,cùm iuit alia de cauſa: ſed precibus
ſuis intercedentibus obtinuit dignitatem.¶Tertius,cùm
Papa ſibi proprio motu prouidit. ¶Primò caſu eſt exami
nandum,nunquid ſit licitum petere dignitatem. Et circa
hoc concluderem,ꝙ ſi inducitur ad petendum, ut præſit,
hoc non eſt licitum: quia ſuperba electio ur̃ cauſa impe-
trationis; & hoc caſu intelligo gl.in c.tuã,de æta.& qual.
& in c.ordinationes.1.q.1.pro hoc eſt tex.1.q.1.c.nullus
itaque. hinc dicitur,neminem ſibi debere honorem aſſu-
mere: ſed debet uocari à Deo tanq̃ Aaron.8.q.1.in ſcri-
pturis,& in c.qual'r,de elec.hoc etiam caſu intelligó no.
ꝑ Arch.in d.c.ordines. Si uerò inducit̃ ad petendũ princi-
pal'r ad bonum publicũ,non ut p̃ſit,ſed ut proſit,ut qa ui-
det eccl'iam uiduatam deſtitui,neq; eſt ſpes de ꝓxima ꝓ-
uiſione,itaq; ductus charitate,mouetur ad eundũ,& im-
petrandum; & tũc ſatis puto impetrationem licitã,& me-
ritoriam; hoc ur̃ optimè probari in c.in ſcripturis, p̃all.
ubi cõmendatur Eſaias,q,inſtãte neceſsitate,ultrò ſe ob-
tulit,dicens: ego mitto me, & ex facto Eſaiæ appetentis,
& Hieremiæ fugientis arguit ibi Greg.ꝙ ſicut toto deſi-
derio debemus occupationes fugere;ita ſi deſit qui prę-
dicet,occupationis onus libenti neceſſe eſt animo ſubire;
& hoc caſu procedit d.Arch.ibi:quia ur̃ ꝯrium eis,q̃ ipſæ
no.in c.ordinationes.pro hoc facit illud euangelicũ: ma-
iorem charitatem nemo habet q̃ ut animam ſuam ponat
quis pro amicis ſuis.¶His breuiter præmiſsis concludo,
ꝙ aut iſte fuit ad impetrãdum motus bono zelo; & repe-
tere poterit:quia negotium eccleſiæ geſsit; & ſic habet lo
cum rõ eorum,q̃ no.in c.cum pro cã,de procur. & in d.c.
præteritæ,& in c.cupientes,de elec.lib.6.& ſuccedunt oĩa
allegata ſ̃. pro hac parte affirmatiua. Si aũt impetrauit,
ut præeſſet,ut in primò caſu,& hoc conſtat;& tunc nõ pu-
to eum repetere poſſe,qa ipſe potius geſsit negotium ꝓ-
prium,q̃ eccleſiæ. facit 23.q.1.c.odi & proieci,& alleg.ſ̃.
pro parte negatiua. Si aũt dubitatur quo animo iuit, tũc
recurrendum eſt ad coniecturas. Si aũt incontinenti iuit
poſt uacationẽ, nec expectauit, ut perſonæ idoneæ prius
quærerentur,ſatis ur̃ iuiſſe ad gerendum cõmodum pro-
prium. non.n.debuit p̃ſumere ſe idoneum,& ſe pręuenire
prouiſioni eccleſiæ,cum bonarum mẽtiũ ſit timere culpã,
etiam ubi culpa non eſt.5.diſt.c.ad eius uerò. facit in ſi-
mili,quod legit̃ & no.in c.ij.de renũ.ur̃ tñ,ꝙ in foro iudi-
ciali ſit audiendus repetens expenſas factas poſt ꝓuiſionẽ
Papæ: quia ex quo Papa acceptauit eum ut idoneum,nõ
debemus de ſua idoneitate diſputare.17.q.4. c.qui autẽ.
fecit ergo,prouiſione facta, expenſas incũbentes eccleſię,
& ſic debet eas poſſe repetere.12.q.4.c.quicunque. ſed in
foro conſcientiæ nõ puto eum tutum. ſi principaliter ob
ſui cauſam fecit. ¶Ex his infero ad deciſionem ſecundi,&
tertij caſus. Si enim non iuit principaliter ꝓpter factum
eccleſiæ,illas expenſas non repetit,ut d.c.cùm pro cauſa,
ſed de expenſis factis poſt prouiſionem factam ad ipſius
poſtulationem dicendũ, ut ſupra dixi in hoc caſu primò.
¶In

¶In tertio caſu in dubio dicẽdũ eſt, eũ poſſe repetere oẽs expenſas, quas fecit pro negotio eccleſię. Iſte.n.fuit inuitatus per ſuperiorẽ, & ſic pinguius ius habet in repetẽdo electus, ꝙ poſtulatus, ut ſ.dixi. Unde non obſtant allegata pro ꝯria parte. nam ad primũ arg.& ſm̃ ſatis patet reſpõſio per prædicta. ¶Ad tertiũ arg.de.c.cupientes, & d.c.ut prætèritæ, reſpondetur dupliciter. Primò ꝙ olim prouidebatur eccleſiis collegiatis ꝑ electionẽ, & poſtulationẽ; idõ de expenſis tunc factis, uel fiendis dubitaƭ meritò niſi de his facta fuiſſet mentio ſpecialis, arg.nã ad ea, ff.de legi.ſed eadẽ, & fortior eſt ratio in expenſis factis ꝑ ꝓuiſum à ſuperiore, ut ſ.probatum eſt. ¶Sc̃da ſolu.eſt ꝙ de expenſis factis in electione, & poſtulatione dubitabat: q̃a authoritate ſuperioris non intercedente fiebãt. In ꝓuiſo aũt nõ erat dubiũ per c.quicũque.12.q.4.&c. Item prouiſio continet in ſe effectũ electionis, & cõfirmationis ut ſ. dixi. Ex quo ergo cauetur hic in electo, fortius uidetur cautum in prouiſo. ¶Ult. arg.non obſtat. quandoque.n. quis intuitu pietatis inducitur ad faciendũ actum expenſis ſuis; & non habet locũ repetitio, & militat ꝯriũ: q̃nq; inducitur ad faciendum actum, ſed non expenſis ſuis; & habet locum repetitio. Similiter uidemus in funerante aliũ, in quo ſimilis diſtinctio ꝑ legẽ fit. ff.de reli.& ſump.fu.l.ſi quis hæc actio; ad idẽ.c.ut ꝑteritæ, de ele.& c.quicũque.12.q.4.& ita dicendũ in caſu noſtro. ¶Ad tertium dubiũ, an ſolus patronus poſſit hoſpitali rectorẽ præficere, arguitur primò ꝙ ſic. unicuique.n.licet in domo ſua erigere hoſpitale ad pauperes recipiẽdos, & de eius ordinatione diſponere, ut in re propria, ſicut & oratorium ad orandum conſtruere, ut in c.unique, de conſe diſt.j.no Inn.in c.inter electos, de dona.& ibi de hoc caſus, ubi colligitur, ꝙ non ſolũ rectorẽ præponere põt, imò & ipſum alteri ſubiicere, & donare, cũ hoſpitale non habeat eccleſiã, nec ſit res ſacra; ergo rectorẽ eidẽ præficere põt. ¶Sc̃do de hoc uidetur caſus in auth.de eccl.tit.§.ſi quis aũt ædificationẽ. ubi dr̃ rectorẽ præficiẽdo, ut patronus decreuit: ſed ep̃s habet uidere, an ordinatio ſeu adminiſtratio rectè procedat; & ſi inuenerit malã adminiſtrationẽ, poterit rectorẽ remouere, & aliũ inſtituere; & ſic uidetur, ꝙ ſolus patronus rectorẽ præficiat, licet pro mala adminiſtratione poſſit ep̃s illũ remouere. ¶Tertiò adduci põt cle.quia cõtingit, de relig.dom.ubi tex.dat ep̃o ſolũ poteſtatẽ coercendi rectorẽ iã poſitũ ad bene adminiſtrandũ, non conſtituendi ad miniſtrandũ, ſeu cõfirmandi. ſi.n.ep̃s haberet confirmarẽ repræſentandũ per patronũ, tex.ibi dixiſſet, & ep̃s non patiaƭ aliquẽ ꝓfici, ſeu non cõfirmet præſentatũ, niſi ſeruatis, quæ ibi dicunƭ. ¶Quartò facit, quia ſm̃ qualitatẽ beneficij patronus obtinet pingue, uel tenue ius. uidemus.n.ꝙ in conuẽtuali eccleſia habet dũtaxat præſtare cõſẽſum electioni factæ, nec ꝑ eius ꝯdictionẽm, ceſſante cauſa, electio canonicè facta retractareƭ, ut in c.nobis, & ꝙ ibi no.de iure pa.& ſic habet ibi tenue ius. In eccleſia uerò non collegiata habet ius pingue: quia à principio habet præſentare, nec ep̃s põt, patrono ſpreto, aliũ inſtituere.16.q 7.c.decernimus, & cap. nobis. In hoſpitali ergo debet habere ius magis pingue, cũ ibi non fiat inſtitutio, ſeu collatio, ſicut in eccleſia iuxta ea, quæ leg.& no.per doc.in d.cle.quia contingit. ſed ſufficit ſola rectoris deputatio, ſeu rectores cõmiſſio ſunt enim iſti rectores hoſpitalium, ſicut tutores pupillorũ, & minorũ, ut in d.cle.quia contingit, in d.aut.de eccl.ti.§.ult.ſolus ergo patronus, debet habere hanc deputationẽ poſſe facere, cũ in hac commiſſione non transferatur ius ſpirituale: ſicut in inſtitutione ſeu collatione eccleſiæ. ¶Ad partẽ negatiuã huius dubij arguiƭ ſic. ex quo locus ad hoſpitalis uſum, & pauperũ prouiſionẽ authoritate põtificis deſtinaƭ, efficitur religioſus, adeò, ꝙ amplius mũdanis uſibus deputari nõ põt, ut ꝓbaƭ in c.ad hæc, de relig.do.no.in c.inter dilectus, de dona.ergo non eſt amplius in mera facultate, & dñio patroni, antecedẽs.ſ.ꝓbatũ eſt, & conſequentia clarè patet.l.in tantũ, ff.de re.diui.& inſtit.eo.tit.§.nullus facit.5.q.1.c.nouerint; cũ hoc hoſpitale ſit locus religioſus, non uidetur amplius patrono licitum de eo diſponere ſine conſenſu epi. ¶Secundò probatur per c.de xenodochiis, de reli.domi.ubi dicitur, ꝙ xenodochia & ſimilia loca ad utilitates, quibus deputata ſunt, per prouiſionẽ epoꝝ, in quorum diœceſibus conſiſtunt, ordinari debent. ex quo tex.clariſſimè colligitur, ꝙ epi conſenſus requiritur in deputatione rectorũ; ad idẽ.c.requiſiſti, de teſta.& d.c.inter dilectos, in fin. in quibus patet hæc loca in epiſcoporum poteſtate conſiſtere, & c.cũ ad ſedem, de reſt.ſpol.ergo ſolus patronus non poteſt, epiſcopo præterito, ibidem rectorem deputare, & optimè facit.c.de iure, præleg.coniũcto.c.ad hæc
14 de relig.do. ¶Tertio fortius arguiƭ ſic. † patronus ex fundatione conſequitur tria dũtaxat, honorem in præſentãdo rectorem epiſcopo, onus in defendẽdo eccleſiã, ne q̃s dilapidet ipſam, utilitatem, quia ſi uergit ad inopiam, pinguius cęteris ſibi ſubuenitur in loco cõſtituto, ut no.gl.16.q.7.c.piæ mentis.c.nobis, de iure pa.& hoc ſequiƭ ex gratia, ut patet in c.de iure, eod.tit.& ibi per doc. q̃a ex quo locus efficitur ſacer, uel religioſus, nullam amplius de mero iure in eo poteſtatem habet, ut d.l.in tantum, & d.c.nouerint: ſed debet eſſe in plena poteſtate eccleſiæ, ſicut alia bona Deo oblata.12.q̃.2.c.nulli, & c. quicũque. patronus ergo hoſpitalis debet eſſe contentus gratia omnibus patronis facta, nec amplius uſurpare ex quo.n.reſiſtit ſibi ius commune, ut patet per prædicta, oſtendat ipſe poteſtatem ſuam in hoc, arg.in d.c.de iure. c.illud, & c.cũ loci, eod.tit. ¶Quartò adduco.c.inter monaſterium.16.q.7.ubi dicitur, ꝙ in eccleſia, uel oratorio patronus ſine conſenſu epiſcopi clericum deputare non põt; ne malus per eũ deputatus exiſtat.not.rationẽ illius tex.ne malus exiſtat &c.& no.uerbum, oratoriũ, nam illa ratio eſt cõmunis etiam ad hoſpitalia: quia habet ep̃s uidere, ut hoſpitalia deputentur ad uſum deputatum, ut ſ.dixi. debet ergo ſibi fieri præſentatio per patronũ, & ipſe ep̃s habebit confirmare. ¶Condeſcendo nunc, Dei auxilio inuocato, ad ſolu.huius tertij dubij diſtinguendo inter hoſpitale religioſum, & profanum, ut reſpectu, quo ad profanum quia autoritate epi non fuit ædificatũ, poſſit patronus libere ibi rectorem præficere, & de eo diſponere, ad libitum, ſicut de aliis rebus ſuis: quia per hanc deputationẽ non deſinit eſſe in plena facultate ſua, & põt illud deſtruere, uel alteri ſubicere, ſicut ſibi placet, ut eſt caſus ſecundum unam lec.quam approbat Inn.& oẽs ſcribentes in c.inter dilectos, de dona.& hoc caſu intelligo tex.iuris ciuilis in d.auth.de eccl.ti.§.ſi quis ædificationẽ, cũ ſeq.ad hoc faciũt no.ꝑ doc.in cle.2.de præbẽ.& in cle.q̃a cõtingit, de relig.domi. quæ in hoc caſu intelligũtur, dũ diſpoſitionẽ liberã relinquũt patrono; ad idẽ q̃d no.Philip.de cõſti.25.& cõſt.106.& procedũt ea, q.ſ.all. ad partẽ affirmatiuã. ¶Et aduertẽdũ, ꝙ hoc caſu in profano non põt propriè & ſtrictè dici patronus, ſed dñs: q̃a patronus propriè appellaƭ reſpectu loci religioſi: ſed latè ſumpto uocabulo põt patronus appellari ꝑꝑ uſum ſpiritualiũ, ad quẽ locus deputatus eſt, ut ſing.no.Inn.in d.c.inter dilectos, & facit ibi tex.ſm̃ unam lect. ¶Ex quo no.ꝙ in diſpoſitione reſtrictiua appellatione patronorũ nõ ueniunt iſti dñi hoſpitalium profanorum, arg.c.in noſtra,

ſtra, de iniu. & ff. de neg. geſt. l. iij. §. hoc aũt. Et circa talia hoſpitalia profana faciunt hanc cõſiderationem. Aut. n. dñi uiuunt; & tunc nõ habet eps quoquo modo de eis ſe interponere; unde nec ipſe uiſitabit· quia cũ ipſi dñi habeant dñium loci, & plenam adminiſtrationé rerũ, & ea ét deſtruere poſſunt, ſi uolunt, ut ſ. dixi, & no. Inn. i c. inter dilectos, præall. Si uerò non uiuũt, ſed ordinauerũt, ꝙ poſt mortem conſeruent, ſeu deputent tales ad uſum pauperũ; & tũc dico, ꝙ licet dñs, uel is, de quo ipſe diſpoſuit in teſtõ, poſſit rectorè ibi præficere abſq; cõſenſu epi ut in d. §. ſi quis ædificationẽ, tñ eps poterit hoc caſu hoſpitale uiſitare, & uidere, ſi cũcta ꝓcedũt ſm ordinationẽ defuncti. & ſi reperit rectorẽ ꝑ patronũ pfectũ perperã adminiſtrare, eũ remouebit, & alium inſtituet: quia ad eũ ſpectat, ut defunctorũ piæ uoluntates mandent executioni, ét ſi teſtator interdixerit, ut eps ſe nõ impediat, ut dicit ſing. tex. in d. §. ſi qs ædificationẽ, facit. c. tua, de teſta. & c. reqſiſti. eo. tit. Eſt. n. in culpa patronus talẽ rectorẽ nunq̃ tollendo; iõ eps tanq̃ pater ſupplet tollẽdo, & aliũ inſtituendo; & ſic patronus pro ea uice priuabitur poteſtate rectorẽ deputandi: ſecus puto in alia uacatione, arg. c. cum in cunctis, & c. auditis, de elec. & ſic puto intelligendum, & diſtinguendum. d. §. ſi quis ædificationẽ: ſed alia iura epalia non poterit eps à tali profano exigere, ut no. Fed. con. 25. & conſ. 116. Si uerò hoſpitale eſt religioſum, tunc dico patronũ habere præſentationem, ſed cõfirmationem ſpectare ad epm; ita, ꝙ ſolus patronus ſine conſenſu epi aliquis de pſentatione facere nõ poterit ꝑ ea, quæ ſ. dixi arguendo ad partẽ negatiuã, & ſenſit Inno. in d. c. inter dilectos, dũ dicit, talẽ locũ ſpectare ad diſpoſitionem epi, & ſatis probatur in d. c. ad hæc, & cap. de xenodochiis, efficit aũt religioſus, ſi authoritate pontificis deſtinat ad pios uſus iuxta ea quæ no. in d. c. ad hæc. tunc. n. offertur Deo, & olim dñs nullã habet ptãtẽ, niſi inquantum gratioſè ſibi cõcedat ab eccleſia, uel ex pacto appoſito in fundatione. d. c. 3. & c. præterea, de iure patr. facit. c. cũ dilectus, de conſue. Si aũt dubitat, an interuenerit authoritas pontificalis, uel nõ, debet recurri ad cõiecturas. Si. n. habet ſigna religioſi loci, ut campanile cũ cãpana, & altare, & ſimi. reputabit religioſum: alias ſecus ex quo eſt in poſſeſſione, ſeu quaſi libertatis, ut no. Arc. in c. nemo, de cõſe. diſt. 1. & Fed. in d. cõſ. 116. & doc. i d. c. parẽtibus, de priui. & in tali hoſpitali procedãt, all. ſ. ad partẽ negatiuã; & per hanc diſtinctione ſilent oĩa all. ſ. ꝑ parte ꝯria, & reducuntur ad concordiã. & cle. quia contingit, debet reduci ad hanc diſtinctionẽ. in ca. n. nihil dicitur de poteſtate ponendi rectorem. ¶ Ad quartũ dubiũ

15 arguitur primò, †ꝙ inuentario nõ cõfecto, nõ põt platus canonicè adminiſtrare per c. manifeſta. 12. q. 2. cũ. c. ſeq. ubi dicitur, ꝙ ea quæ pertinent ad eccleſiam, manifeſta eſſe debẽt à bonis clericorũ, ne occaſione patrimonialiũ occupentur bona eccleſiaſtica, uel è ꝯ, maximè ꝑꝑ inopinatũ tranſitum prælati. unde gl. in d. c. manifeſta, dicunt, ꝙ ꝑꝑ hoc debeat facere inuẽtarium; alleg. c. de Syracuſanæ. 28. diſt. ubi uidetur hoc prima fronte probari. Scđo adduco. c. charitatẽ. 12. q. 2. ubi expreſsè mandat canonicis. & æconomis eccleſiæ cathedralis, ut mortuo, uel remoto prælato debeant facere inuentarium de bonis eccleſiæ. idẽ ergo dicendũ in prælato eadẽ ratione, & maximè cũ in prælato habeamus iura. ſ. all. quæ ſi expreſsã nõ faciunt mentionẽ de prælatis, ſatis tñ hoc innuũt; expreſſè habemus in canonicis: quia uacante eccleſia ſuccedũt in iuriſdictione prælati, ut in c. 2. de maio. & obe lib. 6. &

16 c. cũ olim, & c. his quæ, de maio. & obe. ¶ †Tertiò probat ratione. prælati. n. æquiparantur, & cõparantur tutoribus, & curatoribus pupillorũ, & minorũ. 3. q. 2. c. fi. i aut. de eccl. ti. §. pe. no. in c. auditis, de in integ. reſt. in gloſ. 4. ſed tutores tenẽtur conficere inuentariũ de bonis minorũ, alias legitimè non adminiſtrant, cũ apertè prohibeant res minorũ prius attingere. l. fi. ff de arbi. tute. & l. tutor, qui repertorium, de admini. tut. quinimò prius adminiſtrãtes tanq̃ ſuſpecti remouentur, & efficiuntur infames, ut l. iij. ff. de ſuſpe. tut. & no. in l. tutor, qui repertorium. ¶ Quartò inducitur cle. qa cõtingit, de relig. do. ubi expreſsè diſponit in hoſpitaliũ rectoribus, ut ad inſtar tutorũ & curatorũ debeant facere inuentarium de bonis hoſpitalium; adeo, ut ibi dicit Io. de Lig. ꝙ prius admini ſtrare non poſſunt, ſicut dicitur in tutoribus, & curatoribus, in iuribus. ſ. alleg. ſicut. n. tenentur illi, ita & prælati, cũ bona eccleſiarũ dicantur pauperũ, & ad hoſpitalitatis uſum principalr reſeruata. 12. q. 1. c. uidentes. 16. q. 2. c. fi. Itẽ põdero rõnẽ illius tex. ad inſtar tutorũ, & curatorũ, &c. ſed hæc ratio eſt in prælatis, ut ſ. dixi; ergo ipſi tenent; & hoc vr tenere Spe. in ti. de inſtr. edi §. fin. uerſ. prælatis. ¶ In ꝯriũ primò fortiter militat. c. tranſmiſſam, & c. noſtri, & c. qualiter & qñ, & c. ult. de elec. & c. auaritiæ, eo. ti. lib. 6. cum multis ſimi. In quibus iuribus expreſſè dr, ꝙ poſt electionem, & confirmationem recipit platus ꝑtãtẽ adminiſtrandi, & exercendi oia, quæ ſunt iuriſdictionis; ad idẽ opti. c. ſi ſuffraganeis, eod. ti. ergo ad facultatẽ adminiſtrandi non requiritur inuentarij cõfectio. ¶ Scđò ad hanc partem adduco. c. de Syracuſanæ. 28. diſt. licet cõiter ſoleat adduci pro ꝯria parte. ibi. n. Papa ſpeciali ratione motus, & ſuſpicione orta ꝯ promotũ in epatum ratione filiorum ſuorum, fecit ante omnia confici inuentarium non de bonis eccleſiæ, ſed de bonis patrimonialibus ipſius promoti, ut ſic liquido appareãt bona propria ipſius, nec eorum obtẽtu occupent bona eccleſiæ, uel poſtmodum acquiſita dicant propria; ergo, ceſſante hac ſuſpicione filiorum, talis cautela non eſt neceſſariò adhibenda. ¶ Item cũ ibi etiam contra ſuſpectũ non fiat inuentariũ de bonis eccleſiæ, ſed ſolummodo de bonis promoti; fortius ergo, ceſſante ſuſpicione, nõ requiritur neceſſariò inuentarium de bonis eccleſiæ. ¶ Tertiò adducitur. c. charitatẽ. 12. q. 2. per locum à ſpeciali. Si. n. ſpeciale adducitur in canonicis, & æconomis uacante eccleſia, ergo ſecus in prælatis, arg. l. ſi prætor. ff. de iudi. & c. qualis. 25. diſt. & nimirum ſpecialitas hæc inter eos no. Nam. c. ſede uacante, licet ſuccedat in iuriſdictione; non tamen poteſt attingere, & diſpenſare bona per prælatũ dimiſſa, uel obtenta uacationis tempore. 12. q. 2. c. huiuſmodi, & c. qa ſæpe, de ele. lib. 6. c. ſtatutũ, eo. ti. meritò cõficit inuentariũ, ſicut tutor, & curator, qui ſunt puri adminiſtratores, & non diſpenſatores; ſed aliud uidetur in plato, qui habet in bonis eccleſiæ plenam adminiſtrationẽ fructuũ, & ex illis põt donatiões facere, & ét modica mobilia, & immobilia alienare. 12. q. 2. c. terrulas, & no. ea. cã & q. in ſum. & de teſta. c. ad hęc, & c. relatũ, de dona. cęterũ. ¶ Quartò facit. c. ſi tibi abſenti, de pbẽ. lib. 6. ubi patet bñficiũ ut dixi ipſius prælati poſt collationẽ ſibi factã & ſibi pſtitũ cõſenſum; nõ debet ergo obligari ad inuentarij confectionem, cum beneficium dicat ſuum. iura. n. loquentia de inuentarj confectione, loquuntur de ſimplicibus adminiſtratoribus, ut de tutoribus, & curatoribus, de hoſpitalariis, & ſimilibus: ſecus autem dicendum in prælatis; pro hoc glo. not. 5. quæſt. 3. c. fin. ¶ In ſolu. huius quarti dubij arbitror tenendum, ꝙ inuentarij confectio in prælato neceſſario non ſit, & principaliter moueor, quia nullo iure hoc cauetur. imò potius ex multis iuribus ſuprà ad partem negatiuã allegatis innuit oppoſitũ

qñque

q̄nq; enim uidentur iura canonica,ut ad prius retuli,quę de inuentario uidentur facere mentionem, q̄ oĩa alleg.ſ. ad partem affirmatiuam,& ſunt.c.manifeſta,cle.quia con tingit.c.de Syracuſanæ,& c.charitatem, in locis alle.quæ ſi bene ponderentur,non ꝓbant id ad quod adducuntur. Nam c.manifeſta, & c.ſini manifeſtè,nõ arctãt p̄latum ad ꝯfectionem inuentarij:ſed ſolum diſponunt, ut manifeſta eſſe debeant bona p̄lati eius eccleſiæ, q̄ ꝑfectò manifeſta fieri poſſunt aliter,q̄ p̄ confectionem inuentarij de bonis eccleſiæ,ut deſcribendo bona patrimonialia ipſius p̄lati, ſicut fieri fecit Papa in c.de Syracuſanæ. Item dando eorum adminiſtratione ſuis attinentibus,uel amicis,& ꝓmi ſcuè nõ utendo cum rebus eccleſiæ. Item illa capitula po nunt ꝯſilia non ſolum in fauorem eccl'iæ,ſed ẽt bonorum ipſius p̄lati, ne ſub obtentu rerum eccl'iaſticarũ inuadant ipſius p̄lati bona,nec impediunt aliter adminiſtrationem p̄lati.quinimò dico,ꝙ ſi illa capitula acutius ponderarẽtur, fortius uidentur ꝓbare contrarium. nam ſi ſemper prælatus teneretur ad ꝯfectionem inuentarij,fruſtra illa capi tula dicerent,ut manifeſta eſſe debeant bona prælati à bo nis eccleſiæ, cùm ſatis efficerentur manifeſta p̄ ꝯfectionẽ inuẽtarij.¶Item illa iura ꝓuident,q̄n prelatus habet bona. ſi ergo illa non habet, ceſſaret illorum capl'orum ꝓuiſio,non obſtante.c.de Syracuſanæ. ſed potius ꝓbat hãc partem,inducendo,ut ſ.induxi & apertiſſimè uꝛ probari, ut ceſſante ſuſpicione filiorum, uel habitu bonorum patrimonialium, ceſſet omnis deſcriptio bonorum.c.charitatem, facit pro hac parte inducendo p̄ locum à ſp̄ali, ut ſ.induxi,cle.quia cõtingit, poteſt etiam induci ꝓ hac par te:quia ſi inducitur illud ſpeciale in hoſpitalariis:q̄a ſunt puri adminiſtratores ad inſtar tutorum, & curatorum, aliud uidetur dicendum in p̄latis. non.n.dixit ibi tex. ad inſtar p̄latorum;ſed ad inſtar tutorum,& curatorum.ſi.n. prælati tenerentur, feciſſet ibi tex. mentionem potius de p̄latis habentibus adminiſtrationẽ, q̄ de tutoribus,& curatoribus rerum ſecularium.¶Item illa cle.j.uer.p̄miſſa, iuncta gl.apertiſſimè uꝛ probare hanc opin.ibi.n.dicitur, ꝙ inuentarij confectio,rõnis redditio, & iuramenti p̄ſtatio nõ habent locum in hoſpitalariis religioſorum. Si.n. omnes prælati tenerentur ad confectionem inuentarij nõ excepiſſet ibi Papa religioſos, maximè in hoſpitalibus. Nec obſtat ꝙ tutores, & curatores ad cõfectionem inuentarij tenent̄,quibus prælati comparant̄,ut ĩ c.ij.de dona. & in aliis iurib.ſ.all. quia non per oĩa æquiparantur: q̄a adeò multæ differentiæ ſunt inter eos, ut glo.ualde not. 5.q.3. dicat nullam cõparationem inter tutores, & prælatos: quia tutor eſt tẽporalis,prælatus perpetuus: tutor non utitur bonis pupilli,ſicut prælatus bonis eccleſiæ:tutela eſt onus, prælatura honor: p̄latus habet liberam, & generalem adminiſtrationẽ in bonis eccleſiæ, & dare põt aliqua,ſi habet ſic ꝯſuetudo eccleſiæ de donando; ſed tutor nõ. hinc prælatus dicit bñficium ſuum eſſe,ut in c.ſi ti bi abſenti, nec ſine cã p̄t in uita priuari.56 diſtin.c.ſatis peruerſum.tutor nõ habet ius ꝓprium in tutela: imò eſt ſibi onus,& expirat officium ſuũ adueniẽte pubertate pupilli.C.q̄n tutor uel cura.eſſe deſi.l.ij.& iij. Nõ ergo mirum,ſi aliud ſit in p̄lato.nec confectio inuẽtarij,q̄ eſt oneroſa, & ꝓpter ſuſpicionem inducta, debet extendi ad p̄latos, cùm extenſio debet fieri de ſimilibus ad ſimilia. quæ ſimilitudo hic ceſſat; ad hoc q̄d in ſimili no. Io.An in c. tuæ,de ſponſ.ꝙ ſufficit dare inſtantiam.1.q.1.ſicut urgeri. Patet ergo ex prædictis nullo iure hoc caueri,ſed con trarium potius inuenitur ex prædictis, & ex his quæ ſupra allegaui ꝓ parte negatiua. hanc opin.confirmare uidetur authoritas Inn.in c.trãſmiſſa, de elect. & in c.in literis, prope fin.de reſti.ſpol. & c.cum ſuper, de cau.poſſ. & proprie.in quibus iuribus notabiliter vult prælatũ non poſſe adminiſtrare,& agere nomine eccleſiæ,etiam ſi non ſit in poſſeſſione dignitatis. ſatis eſt enim ſuã electionem confirmatam,uel prouiſionem ſibi fuiſſe factam,ut adminiſtrare poſſit,ut per d.c trãſmiſſam,cùm ſuperius alleg. Idem tenent do.de Rota deciſ.4. limitantes dictum Inn. ꝙ licitum eſt cõfirmato,ſeu prouiſo, etiam poſſeſsionem non adepto,adminiſtrare, & agere pro prælatura, ſi alius non eſt in poſſeſsione.alias aũt non liceret:quia eſſet poſſeſſorem ſine iudicio ſpoliare; quod nõ licet.c.cum qui, de præb.lib.6.q.3.c placuit,& in l.ſi quis in tantam,C.vñ ui. Patet ergo ex prædictis,ꝙ ſine confectione inuentarij põt canonicè adminiſtrare,cum impoſsibile ſit,poſſeſsione non habita, inuentarium de bonis eccleſiæ conficere.

¶Ad quintum arguitur primò ad negatiuam, ꝙ dictus cõductor non ſit tutus quo ad ſucceſſorem prælati,reſpectu utilitatis percipiendæ ex beneficio. comparatur.n.uſufructuario,uel melius uſuario:quia participat de bonis eccleſiæ,quatenus neceſsitas urget.vnde ait apoſtolus,uictum, & ueſtimentũ habentes,cõtenti ſumus, ut in c.ep̄s 11.q.3. no.gl.in c.præſenti, de offi.ord.lib.6. & alibi dicit tex. ꝙ ſi nulla eccleſię neceſsitate cõpulſus,pręſumpſerit aliqua de bonis eccleſiæ uendere, tanq̄ furti, uel latrocinij reus honore priuabit̄. Sed ꝯtus initus cum uſufructuario extinguitur incontinenti poſt mortem ipſius. itaq; dñs. ad quem res reuertit̄, non ſtare tenetur illi ꝯtui. potuit.n. conductor cogitare hoc aduenire poſſe, ut no.probatur in l.ſi quis domum ff.loc.ergo idem dicendum in ꝯtu inito cum prælato; ad idem facit.l.lex uectigalis ff.de pign. ubi uꝛ, ꝙ reſoluto iure actoris,reſoluitur ius ſucceſſoris. per mortem enim prælati reſoluitur uinculum cum eccleſia.6.q.1.per conſequentiam reſoluitur ius conductoris, cum illud dependeat à iure prælati,ergo &c. ¶Scđò uꝛ de hoc caſus in c.ij.de præca. ubi ſucceſſor non tenetur ſtare contractui p̄cariarũ irrationabil'r per p̄deceſſorem conceſſarum,etiam ſi pœna fuit appoſita,obligando ſe,& ſucceſſores. & ferè conſimilis caſus ponitur in c.ij.de re.ꝑmu. ſed iſte defunctus irrationabiliter percepit penſionẽ pro pluribus futuris annis,non conuertendo eam in utilitatem eccleſiæ,ſed ꝓpriam:quia de ꝯuerſione non appa ret;ergo ſucceſſor non tenet̄ huic ꝯtui ſtare,ſaltem reſpectu ſolonis fiendę pro futuro tp̄e,ſicut in dubio ponitur. & hæc pars uꝛ corroborari per gl.& doct.in c.querelam, ne præla.ui.ſuas. ubi dicit gl.in uerbo,terminum, ꝙ ſi nõ pro utilitate eccleſiæ ꝯxit, ſed ut ipſe tanquam prælatus participet reditus pro locatione,ſucceſſor non tenet̄ ſtare per d c.ij.de præca. quia ultra tempus ſuum eccleſiam locare non potuit; & ſi ſoluit aliquid ultra,ſibi imputet:q̄a hoc præuidere debebat.d.l.ſi quis domũ.ff.loca.¶Tertiò uidetur caſus in l.ſi filio.§.ſi uir in quinquẽnium ff.ſolu. matr. ubi dr̄, ꝙ ſi uir conſtante matrimonio locauit fundum dotalẽ in quinquẽniũ, ſoluto m̄rimonio, quãtũcũq; maritus habuit legitimam adminiſtrationem, & dñium utile tempore locationis: tñ uxor non tenetur ſtare contractui reſpectu ſolutionis factæ pro futuro tẽpore: quia non potuit maritus præiudicare uxori recipiendo penſionem pro tali tẽpore:ita in propoſito,cum prælatus cẽſeatur maritus eccleſiæ.7.q.1.ſic non potuit p̄iudicare eccleſiæ recipiendo penſionem ꝓ futuris annis poſt mortẽ ipſius. ¶Quartò uꝛ bonus tex. in c.alienationes. 12.q.2. ubi dicitur, ꝙ ſi clericus præbendam ſuam,uel beneficiũ alienare præſumpſerit,nõ ualet; & non põt intelligi,niſi de alienatione fructuũ ad tẽpus,ut intelligit ibi gl.nã nulli dubiũ,ꝙ ipſum bñficium,cũ ſit ſp̄uale,alienari non põt,

cùm

cùm non recipit æſtimationem.j.q.j.per totum. ad idē.l. emptorem.C.loca.ubi emptor rei locatæ, & ſic ſucceſſor non tenetur ſtare locationi factæ per uenditorem. nec obſtare uidetur auctoritas ſuperioris,quę hic interceſſit, ꝙ cū ad utilitatē eccleſiæ non interceſſit,non hēt præſta re roboris firmitatē,non.n.potuit præiudicare bñficio,& ſucceſſori ſine cauſa,argu.opti.de cēſi.c.ſignificauit, &.c. prohibemus,eo.ti.Et alibi dicit tex.iuris ciuilis,ꝙ nulla differētia, eſt an auctoritas ſuperioris interueniat; an ꝓperā interponat.l.nulla.ff.de aucto.tut.facit.c.j.de re.ec cle.non alie.lib.vj.& 12.q.2.c.ſine exceptione.Conſenſus .n.ſuperioris debet eſſe legitimus,i.legibus, & moribus informatus,de conſti.q in eccleſiarum; facit cle.j.de rebus eccle.nō alie.& quod not.Calde.in c.j.de in integ. reſti.¶In ꝑrium,ꝙ ſucceſſor tenetur ſtare,ēt reſpectu ſolutionis factæ probatur ſic ꝑlatus hēt in rebus eccleſiæ ad miniſtrationē liberā,ut in c.cū nobis, de elec. ergo ꝯctus initus noīe eccleſiæ debet in ſucceſſorem tranſire. añcedens ꝓbatū eſt.ſ.cōſequētia probatur in c.dilecti, de ſo. cōpe.ubi ꝯctus initus cū prædeceſſore, & reſcriptū delegatoriū ꝯ ipſum indultū tranſeunt in ſucceſſorē, re integra.contractus.n.initus cū eccleſia,quæ non morit, licitè ſucceſſori cōmittitur. 12.q.2.c.liberti, & de reſcrip.c. ſi gratioſè,lib.vi.& opti.facit,ꝙ no.Inn.in.c.ſignificauit,de teſti.ad idē.c.j.de ſol.ubi ſucceſſor tenetur ſoluere debita,ꝑdeceſſoris,ſicut filius debita pr̃is;ſicut & cōtractus initi cū tutore tranſeunt in pupillū,ſeu minorē,finita tutela,nec remanet obligatus tutor.l. poſt mortem.ff. qñ ex fa.tuto.l.ſi tutelæ.ff.de admi.tut.¶Secundò de hoc ur̃ caſus in cle.j.de reb.eccle.non alie.in fi.ubi clariſſimè vr̃ ꝓbare,ꝙ ēt ſine cōſilio,uel ēt ſine conſenſu capituli, & ſuperioris,pōt prælatus ēt religioſus,locare,& fructus uēdere ad tempus non modicū,puta decēnium, ut ibi no.in glo.& ſic recipere pretiū,cū non ſit uenditio,ſine ꝑtio, in ſti.loca.§.pretiū.ergo ſucceſſor talis eccleſiæ tenet ſtare: quia ſi diceremus oppoſitū,eccleſiæ adhiberent fraudem in ſuis actibus ꝯ.c.per tuas,de dona. quia darent poteſtatē locandi,& fructus uendendi ad tēpus nō modicum, & poſtmodū diſſolueret ꝯctus,intercedente morte prælati. pœnā.n.nō meretur, q auctoritate iuſtæ legis cōtrahit.l. Gracchus.C. de adult.& c. qui peccat.23.q.4. imò iuſtè poſſidet,qui auctoritate ꝑtoris poſſidet.ff.de acqui. poſ. l.iuſtè poſſidet,& per illud c.quærelā,ne ꝑla. uices ſuas. ubi licitè locat ad ſeptēniū,& tenet ſtare ꝯctui, licet glo. intret difficultatē.qd ſi moriatur ꝑlatus non finito locationis tp̃e?nā non vr̃,ꝙ hæc contentio ſit fienda, ex quo contraxit noīe eccleſiæ,q non moritur, ut dixi in præcedenti.¶Tertiò adduco bonū tex.in c.ex præſentiū,de pigno.ubi patet,ꝙ ſi prælatus pignorauit res eccleſiæ illicitè,cōpellitur licitè poſt eius mortem ipſius hæres ad releuandum pignus,& reſtituendū eccleſiæ; ergo ſaltem idem,& fortius dicendū in caſu nr̃o,ut ſi penſionē pro futuro tp̃e conuertit in utilitatē ſuā,uel remanſit in patrimonio ſuo,nō moleſtetur cōductor,qui licitè ꝯxit, & ſoluit,& maximè intercedēte auctoritate ſuperioris,ſed cōpellitur heres ꝑlati eccleſiā reddere indēnē ꝓ futuro tēpore, ſicut facit maritus uxori, ſoluto mr̃imonio.l. ſi filius.§.ſi uir in quinquenniū.ff.ſolu.mat. ¶Quartò arguit ſic.ſucceſſor uniuerſalis tenet ſtare ꝯctui ꝑdeceſſorū, ut in l.uiā ueritatis.C.loca.&c. fi. de præca.ſed ꝑlatus eſt ſucceſſor uniuerſalis,ut colligit & no.ꝑ glo.in c.ad ſedē, de reſti.ſpo.& ꝑ Inno.in c.eam te,de reſcrip.ergo tenet ſtare dicto contractui prædeceſſorū,ēt ſi ſit ſucceſſor ſingularis,ut no.doc.iuris ciuilis in l.ſi filius.§.ſi uir in quinquenniū.ff.ſol.ma.ſed ꝑlatus nō eſt ſucceſſor uolūtarius, qa ſuccedit ex uoluntate defuncti,ſed neceſſarius ex legis diſpoſitione;ergo ſtabit cōtractui ſucceſſorū &c. ¶ In ſolu.huius quinti dubii cōſidero,ampliando themā,duos caſus.Aut.n.quærimus, nunqd ſucceſſor teneatur ſtare ꝯctui ꝑdeceſſoris,& ſic nō ualet expellere cōductorē:aut quærimus reſpectu ſolutionis factæ ꝓ futuro tp̃e, ſicut ponitur in dubio iuris.Primò caſu, ſi ꝑlatus noīe ꝓprio ꝯxit,non intendens obligare eccleſiam,ſed ſeipſum recto rem,& ſic ad uitam ſuā,tunc cōiter tenetur ſucceſſorem non teneri ad obſeruantiam illius ꝯctus. ſentiunt cōiter doct.in c.fi.ne præla.uices ſuas,& glo. ibi ſequuntur dñi de Rota deci.225.ubi plus dicunt, ꝙ hoc caſu ꝯxit noīe proprio,iō per eius mortē extinguitur eius contractus.ꝙ ēt ſi uellet ſucceſſor,non pōt conductore contradicente ratificare ꝯctum;quod ſatis placet.nā quantū ad cōmoditatem,& ius prælati,idem in eo, quod in uſufructuario, arg.eo.quæ no.glo.in c.pñti,de offi.ordi.lib.vj.iō extinguitur contractus per eum initus, ſicut obſeruat in uſufructuario.l.ſi quis domū.ff.loca optimè facit ad ꝓpoſitum.c.ueniens,de tranſac.& c. cæterū,eo.titu. de cenſi.c. præterea,& c.ſignificauit.Si ꝯxit noīe eccleſiæ, cōiter ſolet dici,ꝙ ſi in utilitatē contraxit,tenet ſucceſſor: aliter nō,ut not.in d.c.fi.ne præl.uices ſuas.quæ diſtinctio certe non vr̃ ſimpliciter uera:quia ex quo cōtraxit noīe eccleſiæ,& hēbat adminiſtrationē, & poteſtatē ꝯhendi, & non peccauit in ſolennitatibus,debet tenere cōtractus, licet eccleſiæ læſæ cōpetat reſtitutio in integrū. cle. de in integ.reſt.c.i.eo.ti.j.& c.ij. lib.vi.Iō diſtinguit ſic, ꝙ aut locauit ad tēpus nō modicū,aut ad tēpus modicū.primo caſu,cū conſtituit ius in re, oportet ꝙ fiat in caſu licito, & obſeruetur debita ſolēnitas,q ſolet interuenire in alienationibus.& altero deficiente, non ualet contractus, ut d.cle.j.& quod ibi no.facit.c.nulli,de re.eccle. nō alie.Si uerò utrunq; interceſſit,quia in caſu licito, & de his caſibus ꝑ glo.12.q.2.Inſuper & ſolēnitate ſeruata, de qua. 12.q.2.ſine exceptione,& in c.j.de re.eccle. non alie.lib. vi.& in c.abbatibus,& c.placuit,ea cauſa,& q.& tūc in dubio tranſit in ſucceſſorē,cū talis alienatio ꝑiudicaret ſucceſſori,ut in iuribus ꝑal.Sed eccleſiæ cōpetit in integrū reſtitutio,ut in c.j.& ibi no,maximè ꝑ Calde.de in iteg. reſti.& c.ad nr̃am,de rebus eccle.non alie.¶Si uerò ad tēpus modicum,indiſtinctè credo,ꝙ cōtrariū tenetur,ēt reſpectu ſucceſſorū,cū in hoc nō requiritur auctoritas, ſuperioris,uel aliqua ſolēnitas,uel caſus utilitatis,uel neceſſitatis,ut expreſſe patet in cle.j præalleg.in fi.ſed ſi eccleſia enormiter lædatur, dabitur reſtitutio in integrū,ut in c.i.de in inte.reſti.non apparet aliqua ratio, quare cōtractus nō debeat tranſire in ſucceſſorem,ex quo à iure hēt hanc poteſtatē cōtrahendi,& cōtraxit noīe eccleſiæ,quæ non moritur.xii.q.ii.c.liberti.nec ob.c.ii.de preca.& c.ij. de re.ꝑmuta.quia loquunt in alienationibus,ſeu ꝯctibus ad integrū tēpus,ſeu ad magnū tempus, cā legitima, uel ſolēnitate deficiēte ipſo iure corruit ꝯctus, ut.d.cle.j. & ſ.dixi.Sed nos loqmur in locatione, quæ in iure eſt ꝑmiſſa ad modicū tēpus ſine aliqua ſolēnitate,ut.ſ. dixi. Nec obſt.c.alienationes.12.q.2.quia loquitur,qñ ad tēpus nō modicum fit uenditio,ut ibi no.alias ſecus,ut not.in d.c. fi.ne præla.uices ſuas.hęc procedunt in clerico habente adminiſtrationem.in non habente,ut in canonico, communiter tenent docto.in c.fi.ne præla.uices ſuas,& domini de Rota in præal loco,ꝙ talis contractus non tranſit in ſucceſſorem: quia ipſe per oīa æquiparat uſufructuario.habet.n.ius perſonale,& non plenam adminiſtrationem rei,ſed eſt penes eccleſiam, cuius ipſius præbendæ ſunt bona, ut probatur in c.ex literis,de proba.iō habet

in eo locum l.ſi quis domum.ff.de loca. ubi ex cauſa rationabili interuenit authoritas epi,ut no.Innoc.in c.fi. & cōiter ibi doc & dñi de Rota in locis prærallegatis. Sed hoc quo ad primum membrum,q̃ non fuit actū in themate,ſ in dubio.ſed ut ſtudens haberet perfectam materiam,ideò inſerui. Et ſi generaliter uis dicere, in quolibet ſucc. ſtore an teneat ſtare ꝯctui ꝑdeceſſorū, uide plenè per Bar.& alios do.in l.ſi filio.§.ſi uir in quinquennū ff.ſolu ma.& ꝑ Canoniſtas in d.c.fi.& ꝑ Arch.in d.c. alienationes.12.q.2.ubi inuenies gl.in hac materia,quam reduces ad diſtinctionem factam,& fiendam.aliquid uide in l.emptor im,uiā ueritatis.C.loca ¶Quò ad ſecūdum magis difficile nunquid ſit tutus cōductor,reſpectu eccleſiæ uel ſucceſſoris,ex ſolutione facta prædeceſſori, ut ponit in themate ſeu in dubio nr̃o,diſtingue ſic,q̃ aut recepta pro futuro tpe ſunt uerſa in utilitatem eccleſiæ; & in dubio iſte cōductor tutus eſt,ar.in d.c.1.de depoſi.& ſol.ca.1.tenet gl.& doc in c.fi.ne præla uices ſuas & hoc dicam procedere,ēt ſi nulla ſolennitas interueniret,neque ſuperioris cōſenſus,quia ex quo locatio nō fit ad lōgū tpſ,ſolus prælatus hoc facere poteſt,ut in c.fina.præall. & in c.j.de re.eccle.non alie.& dr̃ ad non lōgū tpſ citra decennium.nam tempus decennij dr̃ longum,ut in l.fi.C.de ꝑſcrip.longi tempo no.gl.in d.cle.j.& no.Bal.in l.quæcunque,de bo.quæ libe.& in l.iubemus,de ſacroſ.ecc.Fateur tamen,q̃ ſi eccleſia fuiſſet grauiter læſa,poteſt petere reſtitutionem contractus,de reſtitu.c.1.prout dixi in præcedenti membro.Aut non conſtat pecuniam illam receptam pro futuro tempore,fuiſſe conuerſam in utilitatem eccleſiæ,& tunc preſuppoſita ualiditate contractus q̃ qualiter dr̃,colligitur ex dictis præcedentibus) ſi prælatus locauit nomine proprio,tanquam rector,non autem nomine eccleſiæ,& tenetur eccleſia,uel ſucceſſor ſtare,quia & contractus expirat hoc caſu, ut dixi in præcedenti membro,arg.l.ſi quis domum.ff.loca.& de tranſac.c. ueniens, & c.de cæte.Si uero locauit nomine eccleſiæ, & non intercedente authoritate ſuperioris, credo illum conductorem eſſe tutum:ſed eccleſia poteſt agere contra hæredem prælati,ad reſtituendum pretium, quod defunctus perceperat,ultra tempus uitæ ſuæ, quoniam cum iſte cōtractus ualuit,nec exigebatur authoritas ſuperioris, ex quo ad modicum tempus contraxit,ut ſupra dixi, non apparet,quare eccleſia,uel ſucceſſor,non teneatur ſtare ex quo ille contraxit in caſu licito, nomine eccleſiæ, quæ non moritur,ut d.ca.liberti. ſicut enim pupillus tenetur ſtare contractui inito per tutorem,licet poſſit agere contra tutorem actione tutelæ ad reſtituendum,quod percepit ex eo contractu.l.tutelæ.ff.de admini.tut. l.poſt mortem.ff.quando ex fac.tuto.& uxor ſtat contractui locationis,inito per maritum de rebus dotalibus,licet nunc ſoluatur matrimonium;agit tamen contra maritum,uel hæredem eius,ad reſtituendum utilitatem, quam percepit pro futuro tempore,ut no.in l.ſi filio.§.ſi uir in quinquēnium.ff.ſolu.mat.& l.diuortio,in prin.eo.t it.ita eccleſia ſeu ſucceſſor,debet ſtare contractui,inito nomine eccleſiæ per prædeceſſorem,licet poſſit agere contra hæredē defuncti ar.d.c.ex præſentium,de pigno.xij.q.ij.c.quicūque,& hoc tenuit Goff.in c.fi.ne præla.uices ſuas. Arch. in c.alienatis xij.q.ij.& Bald.in l.iubemus.C.de ſacro. eccle.& ſic limito glo.in d.c fi.& c. alienationes. Si autem hæres non eſt ſoluendo,tunc agitur contra conductorē, reſpectu futuri temporis:quia potuit cogitare hoc eueniri re poſſe,argumen.l.ſi quis domum,tenet Gof.& Arch.in dictis locis prealle.Ita tamen l.ſi quis domum,quam alle.non probat id, ad quod inducunt.loquitur enim in uſufructuario, qui contraxit nomine perſonali, quem habebat:ſed nos loquimur in prælato, qui contraxit, nomine eccleſiæ,in caſu licito.nec recipere,per prius pecuniæ eſt, damnum,imò eſt utile eccleſiæ:ſed ex alio ſaluo,ſ.hoc dictum,ut conductor hoc caſu non ſit tutus:quia ex quo nō apparet de utilitate eccleſiæ,& eius hæres non eſt ſoluēdo,ſatis conſtat prælatum culposè,& malitiosè pecuniā per preſens recepiſſe,pro futuro tempore,& ex culpa plati,non dēt eccleſia teneri,ſi aduerſus prælatum, uel eius hæredem,eccleſia non poteſt ſeruari indemnis,ut in l. ſi. ff.de ad mi.tuto.& ita no uoluit Innocen.in c.cum deputati,prop: fi.de iudi.ubi dicit,q. ex culpa prælati adhibita tenetur locus inſolidum,ſi poteſt ſeruari indemnis,ad uerſus prælatum,alias non Et credo,quòd ſi prælatus dolosè percepiſſet pecuniam,pro futuro tempore,ut ipſe lucriſaceret, & conſtet de dolo,per coniecturas,quod tunc eccleſia non tenetur ſtare,etiam ſi poſſet ſeruari indemnis aduerſus hæredem,ſeu prælatum:quia dolus non nocet eccleſiæ,ſicut nec dolus tutoris nocet pupillo,ut l.dolus.ff.quando ex fa.tut.no.Innocen in c.cum deputati,facit reg.delictum prælati,de reg iur.l.vj & xvj.q.7.c.placuit.Si autem percepit pecuniam authoritate ſuperioris ut præſupponimus hic in themate,tunc eſt magis dubiū, quo caſu dico,q̃ ſi hæres eſt ſoluendo,agetur contra hæredem,& non contra conductorem,ſicut dixi in præcedēti membro.& fortius hic,ubi interuenit authoritas ſuperioris,nec præſumam uere,uel præſumptiuè, in utilitatē eccleſiæ.licet enim authoritas prælati faciat prima fronte contractum pro utilitate eccleſiæ præſumi,argu.eius, quod no.Bal.in j.conſtit.in uſi.feu.& arg.c.niſi, de præb. non tamen præſumitur uerſum,niſi aliter probetur uere uel præſumptiuè, ut ipſemet Bal. uoluit in aut. hoc ius porrectum.C.de ſacroſ.ecc.& facit c.j.de re.eccl.non ali. lib.6.& quod no.in c.quod quibuſdam, de fideiuſ. Si autem hæres prælati locatoris,non eſt ſoluendo, tunc ſatis poteſt dubitari,propter authoritatem ſuperioris:quo caſu puto,quod authoritas ſuperioris,non fuerit interpoſita,ex aliqua rationabili cauſa;uel ſine cauſæ cognitione, conductor non erit tutus,ſed procedit quod ſupra dixi, quando authoritas non interuenit,arg.l.non eſt differentia.ff.de autho.tut.& in l.magis puto.§.illud,& in.l.1.de reb.eorum. nec ſuperior ſine cauſa poteſt præiudicare beneficio iuris,interponendo ſuam authoritatem, ut in c.1.de re,eccle.non alie.li.6.& eo ipſo quod non apparet de cognitione,non præſumam legitimam cauſam,ut eccleſia obligetur,pro futuro tempore,argu.in iuribus, ꝑalleg.& in l j.§.hoc autem.ff.ne uis fiat;& facit quod no. Inno.in c.j.ut eccle.benefi.& Fed.conſi.23.facit ſecūdum hos c.fi.ne præla.uices.Si autem fuit expreſſa aliqua cauſa rationabilis,in interpoſitione authoritatis, quæ in ueritate ſuberat,& non habuit effectum, ex culpa prælati ſuperuenientis,ut quia non expendit pecuniam illam,in cauſam expreſſam,tunc ſatis credo illum conductorem eſſe tutum:quia ſatis eſt,q̃ legitimè, & pro utilitate eccleſiæ contraxit:nec aliter tenetur probare uerſum, ſed prælatus, qui interpoſuit authoritatē,dēt eſſe ſolicitus, ut pecunia expendatur in utilitatē eccleſiæ ut d.l. magis puto.§.illud.¶Si aūt cā expreſſa erat falſa,tunc illa interpoſitio authoritatis,nihil operatur, etiam ſi fuit interpoſitum decretum,ut in d.l.j.& in l.magis puto.§.j.præal.& in l.j.§.hæc autem uerba,ne uis fiat ei,& in l.j.cum no.in §.ſubuenitur.ff.de fideicom.lib.facit quod no.Bald.in l.j. C.de præd.mino.ſine decre.non alie. Fateor tamen, q̃ ſi apparet de interpoſitione decreti,omnia præſumunt legitimè facta,niſi probetur contrarium,ut no.Spe.in ti.de emp.

emp.& uen.§.nunc dicendum,uerſi.breuiter ſcias,& Bal. in 1.conſti.in uſi.feu.& quamquam hoc caſu, cum locatio ſit ad modicum tempus, non ſit neceſſaria interpoſitio decreti;tamen ſi interuenit,eſt ualde utilis,quia non præſumo contrahentem in aliqua culpa, dando penſionẽ pro futuro tempore;& ſic erit tutus conductor, etiam ſi hæres prælati non ſit ſoluendo,ut ſupra dixi; & facit qđ no.Inn.in d.c.cum deputati.ubi dicit quod ceſſante culpa prelati in contrahendo,eccleſia ex eius contractu tenetur inſolidum;nec ex culpa ſuperueniente, in non conuertendo pecuniam in neceſſariam impenſam,debet nocere conductori,argu.reg.factum legitimè,de reg.iu. li. 6.ſecus putarem,ſi ſuperior ſimpliciter interpoſuiſſet authoritatem ſuam, & non p̃miſiſſet cauſæ cognitionẽ, ſeu non appareat tunc enim non præſumam pro authoritate iudicis,in obligando eccleſiam,pro futuro tempore,arg. d.c.j.de re.ecc.non ali.iuncta gl.uer.tractatus.in fi.Et eſt differentia inter decretum,& authoritatem quantum ad hoc quia decretum præſupponit,tacitè cauſam fuiſſe allegatam,& probatam ipſi ſuperiori iuxta no. per Bart.in d.l.j.de præ.mino.ſine decre.non alie.& fertur ſententia, pro qua præſumitur.Sed authoritas eſt ſimpliciter,conſenſus authorizabilis.unde non includit in ſe cauſæ-cognitionem interueniſſe,niſi aliud appareat;pro hoc quod no.in d.gl.in uer.tractatus,& facit quod in ſimili,no.Bar. in l.ſciendum,de uer.obl.& Inno.in c.innotuit,de eo,qui fur.ordi.ſuſce.& de decreto ſeu ſimplici authoritate,uide per glo.in c j.de re.eccl.non alienam.lib.6.& per Bal. in l.quæcunque.C.de bo.quæ lib.& per Inno.& Anto.de But.in c.cum conſuetudinis,de conſue.& hæc ſunt , quæ ſentio de hoc difficili dubio;& ad hæc ſunt reducẽda omnia contraria ſuperius formata,ad quę aliter reſpondere neceſſe non eſt.¶Ad ſextum dubium,arguitur primò. cõtrariam conſuetudinem,epiſcopo non prodeſſe,& uidetᷣ, hoc expreſſum in c.cognouimus.xii.q.ij.ubi ſingulariter probatur conſuetudinem introduci non poſſe,nõ ſolum ut quæſita pænitus ſubtrahantur ſcilicet,ut detur de antiquis reditibus:ſed de oblationibus,& alijs poſt modum obuenientibus nil detur . ergo cõſuetudine praua & ſub introducta non obſtante ſolui de omnibus obuenientibus tàm antiquis,quàm nouis prouenientibus, ne, una & eadem ſubſtantia duplici,quodammodo iure cenſeatur, ut dicitur in d.c.cognouimus.xij. q. ij. ¶ Secundo arguitur de.c.j.de conſue.ubi patet,conſuetudinẽ eccleſijs grauoſam,introduci non poſſe. Hæc enim conſuetudo , ut epiſcopus,quartam conferat,ſatis uidetur grauoſa,& praua, quoniam(ut dicit tex.in c.quatuor,xij q.ij.nefas eſt, ſi ſacris ædibus deſtitutis in lucrum ſuum præſul impendia his deputata conuertat.¶Tertiò probatur ſic,certum eſt, quartam deberi ex diſpoſitione multorum iurium.12.q. 2.c.conceſſio.c.quatuor,& c.de reditibus,& in c.cognouimus,& c.de utilitate,cum multis alijs.ſi ergo conſuetudo contraria non ualet,tamen iuris diſpoſitioni,non prę iudicatur,ex conſuetudine,niſi ſit rationabilis,ut in c. fi. de conſue.ubi imo ceſſat ratio.& ueritas , uetuſtas erroris dici poteſt,ut in c.conſuetudo.8.diſt. cõſtat enim hãc carere ratione;imo appellatur praua,& nefaria , ut in d. c.quatuor,& c.cognouimus,& pro hac etiam parte multa iura adduci poſſunt,de his quæ fi. a præla. paſtoralis, de eccl.ædi.c.j.xii.q.2.c.unio xvj.q.j.c.monachus,cũ multis ſimi. ¶In contrarium, quod in talibus conſuetudo ſit attendenda,faciunt.c.de his,& c.antiquos.10.q.1.ubi de hac quarta non ſit mentio,maximè in d.c. antiquos, ſed medietatem recipit epiſcopus,& aliam medietatem tribuit clericis.ad idem.c.requiſiuit,de teſt.ubi patet,quod de relictis epiſcopo,uel eccleſiæ ſit congrua diuiſio , inter epiſcopum,& eccleſiam,ad fabricæ utilitatem , & ſic de directo uidetur contra illud.c.cognouimus ſupra allega.ad partem negatiuam.¶Secundo adduco no. p Hoſtien.& Ioan.And.& fere omnes doctores ſequentes in c.

17 j.de eccle.ædifi.ubi dicunt † quod in fabrica ſeu reparatione eccleſiarum, primo loco attendenda eſt conſuetudo nam in quibuſdam partibus populus ad iſta tenetur , quæ conſuetudo tanquam laudabilis obſeruanda eſt, ut in cap.ad apoſtolicam, de ſimo. ¶Secundo recurritur ad quartam deputatam fabricæ. ¶ Tertio ad id , quod habetur in c.1.de eccle.ædificand & idem Archid. xij.queſtio.2.in c.quatuor,præalle.patet ergo conſuetudinem in talibus attendendam.¶Quarto ad idem inducitur.c.fi.de his,quæ fiunt a maio.parte capi.ubi epiſcopi & canonici de reditibus ſuis ex ſpeciali prouiſione conferunt,ad fabricam eccleſiæ,& ſic ceſſabit ibi ex conſuetudine,quarta pars fabricæ deputata;& ita intelligit Inno. tex.illum,qui dixit conſuetudinem in talibus obſeruandam,de ſepultu.c.certificari ; & ſic uidetur ibi caſus , de hoc iuncta glo.in uerbo,conſuetudinem.ſed Inn. nullam mentionem facit,de præal.iuribus , quæ expreſsè talem conſuetudinem reprobare uidentur. ¶ Quinto , pro hac parte facit generalis conſuetudo totius ferè orbis,quam Papa ſcit,& tolerat.Nam hodie,ut uidemus non fiũt iſtę diuiſiones quartarum,ut una detur epiſcopis, alia eccleſijs,ſeu canonicis ſeruientibus,tertia fabricæ,quarta pauperibus,prout traditur in illis iuribus.c.quatuor.c.de reditibus,c.conceſſio , cum ſimili.ſed canonici ut plurimũ habent præbendas ſuas diſtinctas à bonis epatus,& epiſcopus poſsidet,& diſtribuit bona epiſcopatus,prout ſibi uidetur.¶Ad ſolutionem,Deo propitio fauente , ac ſaluatoris genitricis adiunctis præcibus,condeſcendens,ut omnia prorſus ſileant contraria,quatuor caſus in hac materia conſidero. Primus eſt,cum conſuetudo hoc onus fabricæ in alium ab epiſcopo tranſfundit,puta in populum ciuitatis;& talis conſuetudo laudabilis eſt,& amplectenda,ar.de ſimo.c.ad apoſtolicam.& de quarta fabricæ iure deputata,poterit per epiſcopum fieri, aliud ſuum , & meritorium opus,argu.xij.q.j.c.uidentes & 16.q.j.idem dicendum,eadem ratione,ſi fabrica habet bona diſtincta alias ad hoc onus ſufficientia . Ad prædicta uide bonum tex.in c.ſi propter tua debita,de reſcrip.li. 6. ubi probatᷣ notabiliter conſuetudinem induci poſſe ut fructus primi anni beneficiorum in certa diœceſi uacantium debeantᷣ fabricę eccleſię cathedralis.¶Secundus caſus,quando nemini hoc onus fabricæ incumbit,nec epiſcopus uult prætextu cõſuetudinis fabricæ, aliquid impenderet, & ſic eccleſiæ patiuntur ruinam,ſeu deformitatem ; & non ualet conſuetudo;& hoc caſu loquitur tex.in d.c.quatuor . ubi dicitur nefas eſſe,ſi ſacris ædibus deſtitutis , in lucrũ ſuũ præſul,impendia his deputata conuertat,&c.¶Tertius caſus,quando prætextu conſuetudinis,uult impẽdere quartam,non de antiquis reditibus,ſed de nouiter obuenientibus,uel uult conferre;& etiam non ualet conſuetudo: quia non eſt rationabilis, ut eadem ſubſtantia , diuerſo iure cenſeatur & eſt ille proprie caſus in c. cognouimus xij.q.ij.& tenet Hoſt.in ſum.de eccle.ædic.§.j.in fi.Quartus & ulti.caſus,quando ex conſuetudine,epiſcopus non deputat quartam,ſed aliam quotam,uel adiuuat, quantum poteſt,fabricam,& fortè nũmis ſit impotens,ita , ꝙ non lucrifaciat ſibi,& talis conſuetudo ualet,& tenet , & ſatis rationabilis eſt,& procedant alia iura,quæ de quarta iſta nullam mentionem faciunt.nam prælatus eccleſiæ non debet mendicare,ut reditus conuertat in fabricã.ſed

de

de his quæ ſibi ſuperſunt, facere tenetur, ut.c. de his, de eccle.ædifi.& quantũ facere põt iuxta poſſibilitatẽ ſuam ut d.c.ſi monachus.16.q.1. & ſi eccleſia fabrica indiget, põt hoc caſu cõpelli populus ad reſtaurandum iuxta no. in c.j.de eccle.ædi.ualet ergo in hoc cõſuetudo, ut nõ teneatur cõferre præciſe quartam, ſed iuxta poſſibilitatem porrigere auxiliũ. ¶ Et aduerte, ꝙ data poſſibilitate, epi tenent̃ cõferre ad fabricam neceſſariã, ẽt ultra quartã, ut not. dicit Inno.in c.ſi.de his, quæ ſi.à ma. par. capi. quod intellige, ſiue cõſuetudo hẽat, ut nõ deputet̃ quarta; ſiue ſic arg.c.ſi monachus.16.q.1.ubi dr̃, p̃latũ debere cõferre ad fabricã, data neceſſitate, q̃to melius põt iuxta poſſibilitatẽ ſuã. ¶ Eo aũt caſu, quo iſta quarta de cõſuetudine nõ ſoluatur, uel nõ ſufficit, pñt cõpelli ẽt canonici ad ꝯtribuendũ ut in d.c.ſi.de his, quæ ſi.à maio.par.ca.& uide de hac materia ꝑ Io.And. in d.c. ſi ꝑꝑ tua debita. ubi dicit, ꝙ ſi cõſiderato ſtatu epi, & capituli, nõ ſupereſt eis tm̃, quod ſufficit ad neceſſariam fabricã eccleſiæ cathedralis, poterunt facere ſtatutũ, deputando fructus primi anni beneficiorũ uacantium ad fabricam eccleſiæ. Et uidetur pro hoc probari in illo tex. dũm facit mentionẽ de ſtatuto.& facit.c.cõſtitutus, & quod ibi not.de reli.domi.& in c.j.de re.eccle.non alie.lib.vi.per quæ iura, & in oĩs no.puto ꝙ ẽt certam partẽ fructuum bñficiorũ nõ uacantium, poterunt deputare ad fabricã neceſſariã ecclæ cathedralis, & ex reliqua parte rectores eccleſiarũ honeſtè uiuere, & onera eccleſiæ ſubire poſſunt; & idẽ dico de fructibus capellæ reſpectu plebis, cui ſubiaceret, ut not. Fed.ꝯſi.26. Et hæc ad ĩdiuiduę Trinitatis gloriã ſufficiãt.

QVAESTIO QVARTA.

1 *Reſtitutionem beneficij eccleſiaſtici petens, an teneatur iuſtificare poſſeſsionem ex titulo.*
2 *Crimen notorium beneficij priuatione dignum, an excludat ipſius beneficij reſtitutionem petentem, & nu.11.*
3 *Patrimonium, & beneficium eccleſiaſticum habens, an poſsit ſalua conſcientia, conſeruato patrimonio, de beneficio uiuere.*
4 *Titulus in coniugio carnali probari debet.*
5 *Deſtitutio allegari non poteſt, ubi non fuit inſtitutio.*
6 *Scientia, & patientia ſuperioris eſt ſufficiens ad habendam poſſeſsionem beneficij.*
7 *Agens poſſeſſorio circa principale quæſitum, nunquid teneatur iuſtificare poſſeſsionem ex titulo.*
8 *Reſtitutionem coniugis petere quis non poteſt, niſi probet coniugium.*
9 *Beneficiũ rõne tituli debet iudicari tanquam res incorporalis.*
10 *Exceptio ſpontaneæ renuntiationis an obſtat petenti reſtitutionem beneficij.*
12 *Crimen adulterij inducit priuationem ipſo facto.*
13 *Res eſt conſtituenda ad uſum deſtinatum.*
14 *Clericus habens patrimonium licitè relinquit parentibus.*
15 *Eccleſia non debet conſtrui, niſi prius dotetur.*

Titius clericus ex ſui bñficij eccleſiaſtici reditibus, patrimonio conſeruato, uitã ducens ab eodem bñficio abiectus extitit, & ſpoliatus exiſtens dicto beneficio renuntiauit ſponte; ſibimet poſtmodũ reſtitutionem petenti tria obiecta fuerunt. Primò ꝙ poſſeſſionem petitam ex titulo, uel alio modo minimè iuſtificabat. Secundò poſt prædictam ſpoliationẽ renuntiatio ſpontanea fuit ſecuta. Tertiò, circuitus nomine petẽtis facultatem priuandi, dicto Titio reluctante, & aſſerente ante obiectorum diſcuſſionem reſtitutionem fiendã. ¶ Ex ꝑdicto themate quatuor, thematis ordine non ſeruato,
1 dubia eliciunt̃. Primũ, † an eccl̃aſtici beneficij reſtitutionẽ petens, poſſeſſionẽ ex titulo, uel alio modo iuſtificare teneatur. Secũdũ, an petenti bñficij reſtitutionem ſpontaneæ renunciationis factæ poſt ſpoliationem obſtet exce-
2 ptio. † Tertiũ, utrum crimen notorium bñficij priuatione dignum excludat ipſius bñficij reſtitutionẽ petentem.
3 Quartũ †, utrum habens patrimonium, & bñficium eccleſiaſticũ, ualeat recta ꝯſciẽtia ſalua, cõſeruato patrimonio de bñficij reditibus uitã ducere. ¶ Ad primũ dubiũ multipliciter affirmatiuè arguit̃. Primò ſic, ubicunq; res nõ eſt uniformiter poſſedibilis, ſed certo mõ nõ tm̃ põt probari illius rei poſſeſſio ſufficit, niſi ꝓbetur ille modus, cuius reſpectu res poſſideri põt. hoc ꝓbatur in c. ex tranſmiſſa, & c.ex parte.j.de reſti.ſpo.ubi petens reſtitutionem cõiugis, hẽt ꝓbare ꝯiugiũ, ſaltem primo effectu ualidũ, quãtuncũq; agatur poſſeſſorio; quod nõ cõtingit ex alio, niſi quia libera ꝑſona poſsideri nõ põt, ẽt ſi in uinculis teneatur, ut in l.cũ hæres, in ſi.& in l.quãuis, ff. de acquir. poſ.iõ habet probare, reſpectu cuius libera ꝑſona poteſt poſsideri, ad idem facit.l.j.ff.de rei uendi.ubi uendicans liberã perſonã, debet probare titulũ legitimũ quia liberæ perſonæ dominiũ haberi nõ põt. ſed beneficium eccleſiaſticum ratione tituli non põt haberi, ſeu poſsideri, niſi mediante inſtitutione canonica, ut in reg.j.de reg.iu.lib. vj.& in c.ex frequentibus, de inſtitu.& pro hoc q̃a id dicimur poſſe, quod de iure poſſumus.22.q.2.c.faciat homo, & l.filius, de condi.inſti. ergo non põt probari poſſeſsio beneficij, niſi probet̃ titulus, cuius nomine poſsideri põt.
4 ¶ Secundò probatur ex identitate rationis. ſicut † n. in cõiugio carnali titulus probari debet, ſaltẽ primo aſpectu iuſtus, ut in prædicto.c.ex tranſmiſſa, & c.ex parte; ergo idem dicendum in coniugio ſpirituali argu.c. inter corporalia, de tranſla. præla. maximè, cùm in iſtis uertitur maius periculum; ergo cautius, & ſtrictius eſt agendũ, de elect.c.ubi periculum, lib.vi. facit tex. optimus in c.dudũ. ij.de elec.ubi dicitur, ꝙ anima dãnabiliter decipitur pro eo, ꝗ ſine titulo in eccleſiaſticis beneficiis introducitur.
5 ¶ Tertiò probatur ſic, † ubi non fuit inſtitutio, non poteſt allegari deſtitutio, & per conſequens non poteſt allegari ſpoliatio, de deſpon.impu.c.ad diſſoluendum, & in.l.decem.ff.de uerb.obli. facit bene.c. ꝙ uerò non formatum. 22.q.2. ſed ceſſante legitimo titulo, non poteſt dici inſtitutio, ut in d.c.ex frequentibus, & in regula.j.de reg.iur. ergo nec deſtitutio; & ſic non poteſt prætendi ſpoliatio, niſi probetur titulus, ratione cuius probatur inſtitutio. ¶ Quartò uidetur apertè probari in l.ii.§. quædam.ff.de interdi. ubi dicitur, quòd interdictum de locis ſacris, & religioſis exhibendum habet annexam cauſam proprietatis. ſic uidetur ibi text. ꝙ ſit probandus titulus, etiam cùm agitur hoc, uel alio interdicto: quia in iſtis ſacris non eſt dare nudũ poſſeſſorium. ¶ Quintò arguitur ſic, beneficium eccleſiaſticum uerſatur circa incorporalia, & circa diuinorum adminiſtrationem, & iuriſdictionem in foro contentioſo, & pœnitentiali exercendo, id eſt foro competenti. ſed incorporalium poſſeſſoriũ haberi nõ poteſt, niſi patientia domini.l.quoties.ff.de ſeruitute, & l.iij.§.dare.ff.de uſufr.leg.& de ſerui.& aqua.no.Inno.in c.bonæ, el.ii.de poſtu.p̃la.& c.in literis, de reſti.ſpolia.& de offi.ordi.conquerente, & in multis alijs locis. ergo nõ ſufficit ꝓbare nudã poſſeſsionẽ beneficii: ſed oportet, ꝙ ad minus probetur poſſeſsio. ¶ Vltimò adducitur c. cõſtitutus, de filijs præsbyte. ubi petenti reſtitutionem fuit oppoſita exceptio, quòd pater ipſius in eadẽ capella miniſtrauerat. ſic fuit admiſſa exceptio concernens defectum ꝓprietatis; quod non prouenit ex alio, niſi quòd in iſtis

beneficialibus

beneficialibus non eſt dare nudum poſſeſſorium.¶In cõtrarium ad partem negatiuã primò adducitur.c. in literis,de reſtitu.ſpolia.ubi dicitur, prius debere agere de eiectione,quã de canonica inſtitutione : quia ꝑdo et eſt ſm iuris rigorem reſtituendus.quæ uerba ſatis clarè innuunt,ꝙ in bñficialibus eſt dare nudũ poſſeſſorium partibus,ut in authẽ.ſed iã neceſſe,de dona.ante nup. & quod no.ꝑ Inno.in c.pleriq;,de immuni.eccle.& ꝑ docto. in c. is,qui fidem,de ſpon.¶Secundò probat̃ per c.accepta de reſtitu.ſpolia.ubi uidet̃ caſus,ꝙ exceptio ſpontaneæ renuntiationis,obſtat agenti interdicto recuperandæ in inſtitutionibus beneficialibus. ¶ Tertiò probatur ratione. ex quo.n.poſt ſpoliationem renuntiauit ſponte, purgat omne uitium uiolentiæ præcedens;& ideò non debet poſſe agere de uiolentia præterita, cùm uideatur huic iuri agendi renuntiaſſe,ſponte renuntiando illi rei, circa quã uiolentia fuit annexa,ut probatur in ſimili in c.ij. quod metus cauſa.ubi patet,ꝙ ſi quis primo promiſit ſoluere ꝑ metũ:poſteà ſoluit ſponte,nõ põt uiolentiam ſeu metũ ꝑcedentẽ allegare,cũ ſponte ſoluendo ſublata ſit cã ꝑcedentis turpitudinis. Ad idẽ.l.ſi ob turpem cãm.ff. de cõd. ob turp.cau.ubi dr̃,ꝙ ſi promittens ob turpẽ cauſam conueniatur,põt uti remedio exceptionis,& repellere actorem:ſecus,ſi poſteà ſponte ſoluit, cum tunc ex ſolutione ſpontanea uidetur ſublata præcedens cauſa turpitudinis. ¶Quartò arguitur, ſi per renuntiationem perdit renuntians omne ius,quod hẽbat in beneficio. nam ex ſolo aio perditur dominium,poſſeſſione exiſtente penes alium,ut in l.ſi quis.§.differentia,iuncta gl.ff.de acq.poſ.vr̃.n. hẽre uelle rem pro derelicto.l.ii. & iii.ff. pro dereli. facit quod no.in c.ſuper hoc de renun.16.q.6.ergo non debet poſſe petere reſtitutionem illius rei,quã à ſe ſponte abiecit,maxime in bñficialibus,in quibus non poteſt ſine peccato tenere ſine titulo,ut in reg.j. de reg.iur. in vj. & in c.ex frequentibus,de inſti.& maximè hoc ꝓcederet,ſi tenens poſſeſſionem in bñficialibus nõ poſſet habere ſine titulo.tunc.n.excipiendo de renuntiatione , defenderet ſe ſuꝑ poſſeſſorio.¶Pro ſolutione huius ſecundi dubij,examinandi ſunt primò intellectus.c.ſolicite,& c.accepta, de reſt.ſpolia.ex quibus dependet huius dubij deciſio.Nam c.ſolicite ur̃ uelle,ꝙ non admittatur hæc exceptio,cuius contrariũ innuit.c.accepta,de reſti.ſpo.¶Et ſciendum ꝙ pro concordia illorũ capitulorum,quatuor dantur ſolutiones.¶Primò,ꝙ decr.ſolicite,continet diſpenſationem ex eo:quia auditur ille contra iuramentum.de iure.n. nõ debuiſſet audiri,per.c.accepta.ſed certè hæc ſolu. nõ eſt bona:quia intellectus iurium non ſunt trahendi ad gratiam,ut no.Io.And.in c.ex parte.A.de teſti.¶Item ex ſolutione illius .c. non poteſt colligi, quod ibi fiat gratia. Ad idem,quod habetur.s̃.in pro.ubi dicitur,reſecatis ſuperfluis &c.Nam ſic intelligendo illud.c.eſſet ſuperfluũ, cum non apparet,an ſit in gratia.¶Secunda ſol.eſt,ꝙ in c. ſolicitè,renunciauit metu,& non coram ſuo iudice.ideò non obſtat renuntiationis exceptio.ſed in c.accepta,renũtiauit ſponte,& coram ſuo iudice.hæc ſo.colligit ex glo. c.ſolicitè,quæ mihi non placet quo ad tex. quia nihil ibi de metu dr̃,nec ponderatur,ꝙ nõ coram ſuo iudice fuerit facta.¶Tertia ſol.ꝙ in c.ſolicite,agebatur poſſeſſorio tñ.hæc.n.ſolu.nimis reſtringit tex.in c.accepta. ¶ Quarta ſolu.eſt.quòd in c.accepta,admittitur exceptio renuntiationis,facta ante omnem ſpoliationem:quia illa cõcludit ad poſſeſſorium.renuntiando.n.dum exiſteret in poſſeſſione,habuit rem ex toto pro derelicta,& ꝑdidit proprietatem,& poſſeſſionem,in d.l.ſi quis,§. differentia. iõ nõ põt petere ſpoliationem.illa.n.exceptio admittitur tã quam concernens defectũ ꝓprietatis, & poſſeſſionis. ſed in c.ſolicite,de reſt.ſpolia.nõ admittit̃ exceptio renuntiationis factæ poſt ſpoliationẽ:quia cõcernit ſolũ proprietatem,& non poſſeſſionẽ. Non.n. põt renunciatio referri ad poſſeſſionem,quã nõ habebat illo tẽpore. ideò non debet admitti ꝯ agentẽ poſſeſſorio,ut in c.literis, & in c.itẽ cum quis,eo.titu.Hæc.ſol.elicitur ex glo.c.accepta , & vr̃ ibi placere Io.And.& Inno.Et idem ſentit Innocen. in d. c.ſuper hoc,de renuntia.Nec ob.ſi dicatur , ꝙ ſponte renũtiando uidetur purgaſſe proximam cauſam turpitudinis,& uiolentiæ,arg.d.c.ij.& iii.& in.l.ſi ob turpem.s̃.alle.pro affirmatiua.ſoluit.n. hoc ꝯrium Innoc. multipliciter in d.c.ſuper hoc.& uera & notabilis ſolutio eſt, ꝙ in contrarijs ſolutio ſubſequens eſt executio actionis ꝑcedẽtis.nec aliter põt fieri ſolutio ordinata,niſi ꝑꝑ promiſsionem præcedentẽ.iõ ſponte ſoluendo, cũ nõ tenetur vr̃ liberè tunc donare,& purgare oẽ uitium præcedens, argu. l.cuius ꝑerrorẽ.ff.de reg.iur.ſed renuntiatio ſequens ſpoliationem,non ordinatur ad actũ præcedentem, ut executio illius,cũ ad multa alia poteſt fieri renunciatio , q̃ ꝑꝑ ſpoliationẽ ꝑcedentem.f[illegible]te.n.nõ poterat proficere in illo beneficio,uel aliter ſibi non ꝯferebat , uel conſcientia de iuſtitia tituli eũ mordebat.Item ꝑꝑ renuntiationẽ ſic factam non acceſsit ius ſpoliati,iuxta no.per Barto. in l. naturaliter.§.nihil cõc,ff.de acqui.poſ. Sed in contrarijs ius per ſolutionem accreſcit ei,qui metum intulit,uel turpem promiſsionem recepit.Non obſtat,ꝙ renuntiando vr̃ rem pro derelicta habuiſſe,iuxta.no.in.§.differentia, præalle.Nam ut ſentit Inno.in d.c.ſuper hoc. procedit enim hoc quò ad ius reale,non quò ad ius perſonale inhærens perſonæ,& ſibi acquiſitum ex uiolentia ſibi illata.nã interdictum,unde vi,eſt perſonale,licet in rem , in l. ſi. de interdi.& maximè quia tali iuri parte abſente,renuntiari non poteſt iuxta no.in l.j.C.de pac. imò plus putat do. Ant.in c.ſolicitè,quòd etiam ſi pſente parte renuntiaſſet beneficio,ſeu illi rei ſpoliatæ, non tolleretur ius agendi poſſeſſorio ex mente renuntiantis.Ego puto hoc uerum niſi eſſemus in profanis, & renuntians cederet ius ſuum ſponte rei ſpoliatæ.tunc n.obſtaret agẽti poſſeſſorio exceptio renuntiationis,tũ quia fundaret intentũ excipientis,ſuꝑ ꝓprietate,& excluderet̃ agentis,ſi eſſent notoria: tum qa renunciando illi ſpoliationi, vr̃ uoluiſſe purgare uitium ſpoliationis , ſaltem reſpectu poſſeſsionis conſequendæ,cum poſſeſſoriũ ſequat̃ ꝓprietatẽ , ubi notoria eſt,ut in c.dilectus,de cau.po.& propric.& in l.pupillus. ff.de auto.tut.ſed hæc vr̃ lec.cõmunis ad illũ tex. ex qua infertur ad ſolutionẽ huius dubij,ꝙ cũ ſpoliatus exiſtens renuntiauit beneficio,nõ põt talis renuntiatio referri ad poſſeſſionem,quam non hẽbat,quantumcunq; eſſet ſpõtanea.nam ratio decidendi.s̃. poſita concludit pariter ad ſpontaneã renuntiationem,ſicut ad nõ ſpontaneã:ſed magis ꝯcludit,ꝙ nõ pſumit̃ ſpontanea,ut ſentit tex.in c. ſolicitè.¶Sed ꝯ hanc cõem lec.ſic ego fortiſſimè opponam, per renunciationem ſpontaneã,ſiue non ſpontaneam, ꝑſumptio procedit;hoc eſt neceſſariũ, facit quod not.Archi.in d.c.j.de eo,qui mit.in poſ.lib.vj.Sed Inno.uariat ĩ c.bonæ.el.ij.de poſtu.præla.ſolùm requirit ſcientiã ſuperioris,dicẽs,ꝙ licet ſciẽtia nõ ſufficiat ad iuſtificãdũ poſſeſſionẽ:ſufficit tñ ad hoc,ut poſſeſſio appareat euidẽter iniuſta;& hoc ſufficit ſm eũ ad agendũ poſſeſſorio,qđ eſt uerbũ notatu dignũ in c.ex parte,ꝑall. ſolũ requirit̃ , ut ꝓbetur exercitiũ actuũ canonicis tñ cõpetentiũ,uel aliorũ actuũ,ſi exercuit ut canonicus. Ioã An.in d.addi.quò ad omne bñficium tenet primã opin.Inno. quod ad minus probet ſe fuiſſe poſſeſſorem patientia canonicorum admittentium

admittentium iſtos tales actus.& ſic ſecundum eum, quia le refugium habet poſſeſſor,ſibi debet ſufficere, in odiũ uiolentiæ;& ſic procedit dictum Inno.in c.ex parte.an ſufficiat pro re illum ſic fuiſſe habitum,& reputatum Ioan. An.in addi.Spec.in tit.de teſte.§,nunc uidendum,in uerſi.multum,uidetur uelle, quòd ſic ſi probatur realis contractus:ſecus,ſi uerbis tantum,arg.cle.ſi unus,de ſen. exco.& de priui.c.ſi propter,li.6.do.An.malè ſentit in hac materia.dicit enim,quòd poſſeſsionem beneficij reſpectu tituli,nemo habere poteſt,abſque ſcientia , & patientia eius,à quo pendet ius conferendi,ſeu transferendi: quia hæc eſt impropria poſſeſſio,quæ non poteſt haberi, niſi ꝑ patientiam illius,ad quem ſpectat ius transferendi; allc. l.3.§.dare.ff.de uſufru.& l.quoties,de ſerui. quaſi ſentiat ꝙ iſta poſſeſſio,uel quaſi cõſiſtat circa incorporalia, cum habeatur reſpectu iuris adminiſtrandi . nec in canonico putat ſufficere ſcientiam, & patientiam canonicorum,niſi quando ab eis pendet poteſtas conferẽdi, poſſeſſorium transferendi,uel inquantum agitur de acquiſitione poſſeſſionis alicuius iuris,cuius translatio dependet à poteſtate canonicorum,ut in poteſtate eligendi, uel intereſſendi capitulo,& ſimilibus.¶ † Item licet ſcientia, & patientia ſuperioris ſufficiat ad habendum poſſeſſionem beneficij;non tamen ſufficit ad agendum poſſeſſorio,ſi ab illa poſſeſſione deijciat, quia oportet aliter poſſeſſionem colorare.ex quo enim apparet authoritas ſuperioris, eſt euidenter iniuſtus poſſeſſor, cui non competit poſſeſſorium,niſi ſuperior aliquem actum feciſſet,per quem illũ probaſſet,ut admittendo ad oſculum,& ſimilia, ut in ca. ex ore,de his,quæ fiunt a ma.par.capi.& de præben.dilecto:uel niſi antiquiſſima ſit poſſeſſio:quia eo ipſo ex hoc coloratur;pro hoc quod no.Inno.in c.2. de in inte. reſti. ¶Item ſecundum eum ſufficit probare titulum,primo aſpectu ualidum.uult ergo do.Ant.quòd reſpectu acquiſitionis beneficij ſufficiat ſola ſcientia ſuperioris:ſed reſpectu agendi poſſeſſorio,oportet, quod aliter iuſtificetur poſſeſſio uel probando authoritatem ſuperioris, uel titulum,primo aſpectu ualidum,uel longam poſſeſſionẽ, uel quid ſimile;& hoc dicit procedere,nedum iudicis officio,ſed etiam ad inſtantiam partis:quia alias eſt euidenter iniuſtus poſſeſſor,cui non datur poſſeſſorium.Et idẽ putat dicendum,& fortius,ſi agat,uti poſſidetis , quia aliàs poſſeſsio præſumetur clandeſtina,uel euidenter iniuſta,quæ non parit poſſeſſorium;& hoc idem tenet Bal.in d.cle.ſi unus.hæc ſunt compendioſa, quæ in hoc articulo difficili,reperio ſcripta.¶Ego,melius,& acutius ſentientis,iudicio ſemper ſaluo,primo puto,quicquid in contrarium ſenſerit do.Anto.ꝙ poſſeſſio beneficij, acquiri poteſt abſque ſcientia,& patientia ſuperioris;& primò induco tex.apertum.3.q.1.§.patet.ubi dicitur, ſpeciale eſt in occupante illicito modo papatum,ut poſſit inde expelli, abſque iudicio,cum non reperiatur ſuperior hoc caſu,q. poteſt audiri.ſed in alijs quis qualitercunque,& ſi ꝑ uiolentiam occupauerint beneficia licet nõ debeant inde ab que iudicis authoritate repelli;& ſi fuerint eiecti,poſſunt petere in integrum reſtitutionem poſſeſſionis ; & ſic aperte ſentit, poſſeſsionem in beneficialibus poſſe acquiri,abſque ſcientia,& patientia ſuperioris,& quod etiã illa poſſeſsio,ſufficit ad agendũ poſſeſſorio recuperandæ,quæ dicta licet non ſit authorizata,cum non reperiantur approbata,iuxta no.in c.2.de reſcrip.per Io. An.tamẽ ſunt magnæ authoritatis.¶Ad idem adduco autoritatem Inn. in c.bonæ el.2.de poſtu.præla.ubi apertiſsimè uult, ꝙ abſque ſcientia ſuperioris poteſt acquiri,ſaltem illicita poſſeſsio.ſufficit enim ſcientia illius,qui poſſidet beneficiũ. & adhuc plus dico,quod ſine cauſa poſſeſſoris poteſt acquiri poſſeſsio,ſaltem naturalis,quæ erit ſufficiens ad agendum poſſeſſorio,ſi repelleretur a tertio,ut no.Bar.in l.j.ff.de acqui.poſ.facit quod no.in l.clam poſsidere.§.q ad nundinas,& in l.peregrè,eo.ti.¶Item, & tertio ex quo beneficium ex ſe eſt poſſedibile,& perſona eſt capax,quia clericus,quare debet impediri acquiſitio ſine licentia ſuperioris,cum talis acquiſitio,conſiſtat in facto? ſolum.n. reperitur contrarium in laico,quia poſsidere rem ſpiritualem non poteſt,acquirit tamen detentationem,& non poſſeſsionem,ut in c.cauſam,de præſcrip.& not.Calde.in c.ex parte,de reſti.ſpo.facit quod no.glo.14. q.1.in ſum. ubi apparet hoc poſt Ho.ſentit Arch.in d.§.patet.¶Quarto,adduco tex.ualde not.in l.j.§.ſi uir.ff.de acqui. poſſ.& in l j.§.deijcitur.ff.de ui & ui arma.ubi patet, quod licet acquiſitio certæ rei interdicatur à iure; nihilominus poſſeſsio acquiri poteſt,quia poſſeſſio conſiſtit,in facto , ut dicit tex.in d.§.ſi uir;& talis poſſeſsio parit poſſeſſorium ſi ab ea quis deijciatur,ut in d.§.deijcitur.licet enim donatio interdicatur,inter uirum & uxorem,tamen ſi donatio de facto fit,tranſit poſſeſſorium,ſecuta traditione,ut in dictis legibus.Nec ob.text.in l.ſi cùm mulier.ff.de dona.inter uirum,& uxor.ubi dicitur mulierem non poſſe poſſidere,ſupradicto caſu,de iure ciuili . Intelligit enim dupliciter.Primo,quod non poſsidet ciuiliter: ſed naturaliter ſic:quia poſſeſsio apta eſt ad reſtitutionem ſequẽdam,ut d.§.deijcitur. Secũdo intelligitur,quod poſsidet etiam ciuiliter.ſed tex.in d.l.ſi cum mulier,debet intelligi quo ad effectum quia contractus fuit inutilis;& hæc opinio communiter tenetur,ut ibi notatur;facit quod no. glo.& Ioan.And in d.c.ex parte.& 14.q.1.in ſumma. Ita dicendum in propoſito , quod licet beneficium nõ poteſt dici ipſius clerici,ſine canonica inſtitutione:poſſeſsio tamen acquiri poteſt & quod reſpõdetur ad regulam.j. de reg.iur.lib. vj.dũ dicit,beneficium non poſſe obtineri,ſine canonica inſtitutione,ut intelligatur reſpectu habendi ius huiuſmodi & obtinendi,ut ſi rector.Et ſi uis intelligere etiam reſpectu poſſeſsionis,dico quod uerbum,licitè ſoluit contrarium.dicit enim,quod licitè nõ poteſt obtinere;ergo illicitè ſic,ſicut in d.l.ſi cum mulier , & in l.j.§.ſi uir,præalleg.Item inuaſor & prædo licitè nõ poſſidet, tamen poſsidet,ut in c.in literis,& d.§.patet,& l. cũ fundum,& l. ſi colonus,ff.de ui & ui arma. ¶ Item & quinto ſicut ex poſtfacto, exempto titulo,poteſt retineri poſſeſsio beneficii,ut ſatis colligitur de mente.c.licet epiſcopus,de præben.li.vj.ita & à princio;facit.c.cum qui, e.ti. & optimè,c.cum noſtris,& in c.literas,de conceſ.præben. ubi tex loquentes de poſſeſsione beneficij;dicunt,ꝙ habent plurimum facti;& ſatis innuunt,quod poteſt illicitè acquiri poſſeſsio beneficij, & quandoque non , ut ibi no.glo.Ego adduco dominos de Rota,deci.iiij in prin. ubi hoc ſentiunt dicentes,quod ſi unus eſt intruſus , & alius habet legitimum titulum,non poteſt iſte agere nomine eccleſiæ,quia uideretur poſſeſſorem ſpoliare;qđ non licet.Ad idem.c.per uenerabilem,qui filii ſint legi.& ibi no.& quod no.Inno.in d.c.literis,de reſti. ſpo. non obſt. l.3.§.dare & l.quoties,de ſerui.loquuntur enim in acquiſitione rei incorporalis,quæ non poteſt haberi ſine ſcientia,& patientia,poſsidentis l.ij.de ſerui.& aqua,& ut not. Inn.in d.c.bonæ,& in c.conquerente, de offic. ordi. & in multis alijs locis.ſed beneficium eſt quid corporale rõne illius poſſeſsionis adminiſtratę,ueniunt enim alia ꝑ uiã actionis,ut in d.c.per uenerabilẽ,ibi,qui pręeſt loco &c. & quod ibi no.ad idem l.ſi arrogauero.ff.de præca.& l.arrogato,ff.de adop.& quod no.Inn.in.c.i præſentia,de ꝓba-

ba.& glo.11.q.ulti.c.ſi qua mulier. ¶Item hic in caſu noſtro poſſeſsio habetur patientia poſsidentis beneficij quæ etiam ratione tituli pōt acquiri abſque ſcientia & patientia ſuperioris. ¶Sed dubium eſt, † nunquid circa principale quæſitum agens poſſeſſorio teneatur iuſtificare poſſeſsionem titulo, uel alio modo, ut ſupra dixi? communis opi. eſt quòd ſic. ſed certè iudicio meo hæc opinio nullo iure fulcitur, ſeu æquitate naturali, ut ſatis colligi poteſt ex adductis pro parte negatiua, & ex his, quæ ſatis ſubijciam in diſtinctione. Dico ergo, quòd aut ius canonicum non obſtat petenti reſtitutionem beneficij, ut quia eſt in legitima ætate ad illud beneficium obtinendum, & habet alias qualitates a iure requiſitas, de quibus in ca. cum in in cunctis, de elec. nec poſsidet plura beneficia incompatibilia; & tunc ſufficit probare nudam poſſeſſionem, nec eſt neceſſe aliter eam colorare, ex quo notoriè non conſtat de defectu tituli. hoc apertiſsimè uidetur probare d. c. in literis, de reſti. ſpolia. dùm dicit prius de uiolēta deiectione, quam de canonica inſtitutione quærendum, & alias dixi de poſſeſsione iuſtificanda. & licet quidam dicant tex. illum multum non facere pro iſta parte: quia dicit non eſt inquirendum de canonica inſtitutione, & ſic ponderat uerbum, canonica, & ſic erat ſatis iuſtificata poſſeſsio, ex quo conſtabat de inſtitutione; certè iſtorū conſideratio ſatis colligitur per finem. ca. ubi Papa arguens à minori, dicit quòd & prędo debet intelligi quòd etiam ſi opponebat̃, quòd prorſus ſit intruſus, & quod nullam inſtitutionem habuit, nihilominus ante omnia fienda eſt reſtitutio; ſicut quando allegatur contra petentem, ꝙ eſt prædo; & pro hoc d. §. patet 3. q. 1. ubi apertè uult Gratianus, ꝙ qualitercunque quis fuerit ſedem adeptus, ſi de facto ſpoliatur eſt, ante omnia reſtituendus. ¶Sed dices, tu ſi ita intelligo largo modo illum tex. ſequeretur, ꝙ notoriè intruſus ſit reſtituendus, quod nř contra no. per Inn. & alios in c. conſtitutus, de filijs presby. & c. quoniam, eo. ti. lib. 6. ubi non reſtituitur ille, qui habet iuris præſumptionem contra ſe, & quoquomodo; ergo reſtitueretur ille, de cuius iniuſtitia, & defectu tituli notoriè conſtat, & maximè quia ſaltem iudex ex officio ſuo tali cum peccato reſtituere deberet beneficium, arg. opti. in c. cum nobis, de ele. & c. conſtitutus, & c. oblatæ, de appella. & quod no. Io. An. poſt Hoſt. in c. conqueſtus de reſti. ſpo. Reſpondeo, quod ille tex. debet ſic intelligi, quod ſicut in rebus profanis reſtituitur prædo, ita eadem ſubtilitate, ſeu rigore debet in beneficialibus reſtitui ille, qui allegat̃ prædo: non autem deberet intelligi, quando conſtaret eum ꝑdonem, fienda eſt reſtitutio, licet contrarium ſentiat Inno. ibi, & expreſsius dominus Anto. dicens reſtitutionem non fiendam cum peccato: ſed quod tex. dicit, debet intelligi, ꝙ reſtituendus eſt prædo, id eſt ille, qui allegat̃ prædo; & eſt in ueritate prædo, ſed de hoc non conſtat, nec debet quis admitti ante reſtitutionem ad hoc detegendum ſecundum eum. ſed certe illa litera uult contrarium. nam fundat ſe ſuper legibus ciuilibus, quæ apertè nolunt etiā in caſu certo prædonem reſtituendum, ut patet in l. cum fundum, & l. j. §. qui à me ui, & in l. colonus. ff. de ui & ui arma. & in l. j §. ſi prædo, & in l. bona fides, ff depoſi. ubi dicit tex. quòd ſi prædo, uel fur depoſuit, poteſt agere depoſiti, reddens rationem: quia eorum intereſt, cum alteri teneantur, & habent depoſitarios obligatos ex contractu; quæ ratio habet locum, quantumcunque conſtet eos eſſe prædones, & fures: quinimo tunc habet locum. & non aliter. ¶Item ſi non loquatur tex. ille in c. in literis, quando conſtaret eum eſſe prædonem, parum faceret illa allegatio Papæ à minori. Nec ob. ꝙ reſtitutio non debeat fieri cum peccato, quia quo ad iſtum ſpoliatorem legitimè tenet. unde pōt dicere, quo ad te liberas ædes habeo. l. loci. §. competit, ff. ſi ſerui. uendi. facit. l. fi. C. de rei uendi. ¶Item fit ſibi reſtitutio, non ut uſurpet, & ſibi retineat, ſed ut domino habeat facultatem reſtituendi, arg. in d. l. j. §. ſi prædo. ff. depoſi. Item iſte agit de ui commiſſa in perſonam ſuam, & interdictum eſt perſonale, licet ſit in rem ſcriptum. l. j. ff. de interdi. Nec ob. c. ad decimas, q̄a loquitur, quando ius commune facit pro eo, & contra petentem reſtitutionem. tunc enim quia concurrit uerus dominus, non debet fieri reſtitutio, ex quo cōſtat ſaltem præſumptione iuris in defectum tituli. l. bona fides. ff. depoſi. ¶Ex his declarat̃ multum intellectus iſtius. c. in literis, & patet multum benefacere, ꝙ non teneatur iuſtificare poſſeſsionem. ¶Item facit æquitas, maximè ex quo poteſt acquiri poſſeſsio per clericum etiam ſine titulo, ut ſ. dixi, & ſatis innuitur in d. c. in literis, & contra petentem non facit ius commune, nec aliter conſtat de defectu tituli, nec apparet aliqua alia æquitas, uel humanitas, quia non debet reſtitui probata poſſeſsione & ſpoliatione, immo iniquum eſſet reſtitutionem non facere, quia forte ꝓpter inopiam, ſeu defectum probationum, poteſt iſte amittere ius ſuum contra æquitatem. c. ſæpe, de reſti. ſpo. Nec eſt aliquod ius, quod requirat hanc inſtitutionem poſſeſſionis. ergo nō eſt recedendum propter opinionem ignoratorum à communibus regulis iuris, quinimo reperitur expreſsè contrarium in beneficialibus, ut ſufficiat probare poſſeſsionem, & ſpoliationem, ut in c. cōſultationibus, de offi. deleg. & c. ex inſinuatione, de procu. & c. conquerente, de reſt. ſpolia. ¶Item multum me monet in hanc ſententiam, quod cum uaria iura tam antiqua, quam noua & nouiſsima emanarunt ſuper reſtitutione beneficiorum, ꝙ nunquam in eis tacitè uel expreſsè fuit facta mētio de hac iuſtificatione poſſeſsionis, immo potius innuit̃ oppoſitum, ut patet in iuribus alleg. pro parte negatiua, ut 2. q. 1. per totam illam. q. & 3. q. 1. maximè c. reintegrāda. habemus ergo pro iſta parte negatiua regulam generalem & potiſsimam; pro qua facit reg. ut dicit glo. ſuper rub. de reg. iur. li. 6. ¶Item habemus iura ſpecialia in materia beneficiali, quæ apertè uidentur concordare cum regulis, quæ ſunt alle. Non eſt enim ſequenda communis opi. ſi euidenter malè dicit, & probabilibus rationibus conuinci poteſt, dicit Ioan. An. in c. 1. de conſti. pro cuius dicto & ad excuſationem meam reprobando hanc communem opi. & maximè illam, quam infrà ſubijciam, elegantiſsimè facit tex. in l. j. C. de uete. iure ęnu. ubi dicitur non eſſe multitudine authorum iudicandum, cum poſſit unius forſitan deterioris ſententia & multos, & maiores in aliqua parte ſuperare. nec etiam puto, ꝙ iudex ex officio ſuo poſsit ante reſtitutionem exquirere titulum; uel iuſtificationem poſſeſsionis, quia iura uolūt ante omnia reſtitutionem fieri. nec eſt conueniens, uel æquum, ut q̄s litiget exiſtente eo ſpoliato d. c. frequens, de reſti. ſpo. li. 6. & 3. q. 1. per totum. nec aliquid iſte petebat, ꝙ prius nō habuit, reſtituatur ergo in priſtinum ſtatum, & demū ſuperior, ſi uult, inquirat ex officio; & hoc apertiſsimè probat tex. in c. ex inſinuatione, in fi. Nec debet iudex inſtantia ordinaria ſupplere ex officio, ex quo non apparet peccatum manifeſtum, iuxta not per Io And. poſt Compoſtel. in c. mandatum, de reſcrip. hoc procedit quo ad primum membrum, q̄n ius cōe nō reſiſtit petenti reſtitutionē. Si uero ius cōe reſiſtit, ut puta q̄a poſsidebat duo beneficia incompatibilia, uel patiebatur defectum in ætate reſpectu illius beneficii, uel quid ſimile, tunc eſt magis dubium. Io. An. uř ſentire in addi. prædicta, ꝙ teneť probare titu-

re titulum,ēt ſi ius fundabat intentionē poſſidentis,p no.
in d.c.conſtitutus; & ſic uidetur recedere à gl.quam po-
ſuit ī c.ad decimas,de reſt.ſpol.ī 6.& de pſcrip.co.lib.ubi
dicit nō ſufficere, ꝙ ius faceret ꝯ petentem reſtitutionē,
& fundaret intentionē poſſidentis:reſtringi tñ illud dictū
in dicta additione in matrimonio carnali & ſpirituali; &
hanc opi.uidet̄ ſentire do.An.in d.c.in literis.¶Ego tñ pu
to,ꝙ hoc caſu debet fieri reſtitutio etiam nō docto prius
de titu.ad hoc alleg.tex.apertum in d.c.ex inſinuatione .
ubi ille poſſidebat archidiaconatum,& præbendam, quæ
ſimul iure cōi,maximè ſm tpa illius iuris,haberi nō poſ-
ſunt,de præben.c.cū non ignores, & c.quia intantum , de
cle.non reſi.c.conquerente , & quod no.in c.j.de conſue.
lib.6.& nihilominus mandatur ibi prius reſtitutio, q̄ in-
quiratur de titulo, aut colore poſſeſſionis: imò plus erat
ibi: quia ultra illā præſumptionem iuris, erat alia pſum-
ptio.ſ.ſniæ latæ ꝯ illum,licet procuratore reuocato ; fa-
cit.c.referente,& quod ibi no.de præbē Nec ob.c.ad deci
mas,quia loquitur, ut ibi no.in gl.qñ ius cōe fundat intē
tionem poſſidentis. ex quo.n.tunc concurrit cū dñs gra-
uat modo deteriori probandi,arg.l.bona fides ſecus, ubi
pro ſpoliante ius cōe non facit. nā tunc eſt ualde odioſus
ſpoliādo aliū,ēt ſi ius ille nō haberet,arg.l.non eſt ſingu-
lis.ff.de reg.iu. Nec ob.no.in d.c.cōſtitutus,ſuper quibus
ſe fundat Io.An. qa illa loquunt̄,qñ per confeſſionē, uel
probationes admiſſas, conſtat de defectu tituli , tunc eſt
ſienda reſtitutio, ex quo manifeſtè cōſtat de defectu titu
li, nec ſpoliatus habet aliquam præſumptionē probatio-
nis, ex quo confeſſio, uel probatio eſt in oppoſitum ; ſed
in caſu noſtro ſecus eſt, quia ratione poſſeſſionis , in qua
erat, ius præſumitur, ꝙ poterat habere aliquem titulum
poſſidendi; & de hoc eſt tex.no.in d.c.licet eps, de pben.
lib.6.ubi dicitur,ꝙ licet habens beneficium curatum re-
cipiat conſimile,& ſic ſm iuris diſpoſitionem ſit priuatus
primo per c.de multa, co.tit.tñ eps non debet illū ſpolia
re,niſi prius citatione præmiſſa:quia poſſet ſibi compete-
re ius retinendi utrūque, ut ibi dicit̄. Ad idē ſimilis tex.
in c.ordinarij, de off.or.lib.6.ubi dr̄ epm ſtatuere termi-
num poſſidentibus beneficia incompatibilia , ut pro-
bent de iure retinendi : nō aūt debet prius ſpoliare. ecce
ergo,ꝙ ius nō reſiſtit intantum, quin reſpectu ſpoliatio-
nis non habeat titulum. Si ergo non licet epo ſpoliare,iu
ris ordine non ſeruato,iuris reſiſtētia nō obſtāte,multo-
minus licebit priuato , qui non pōt moueri niſi ex zelo
malo,de paſſione propria.¶Itē ex quo ius inhibet ſpolia
tionem iuris ordine non reſeruato. quare ſic de facto ſpo
liatus,non debet ante oīa reſtitui,cum concurrat odium
ſpoliātis,& fauor ſpoliati;q.s.n.diceret,ꝙ in caſu illius.c.
licet eps,ēt ſuperior ſpoliaret poſſeſſorē, non ſeruato iu-
ris ordine, quia non deberet ante oīa prius fieri reſtitu-
tio ? alias.n.de facili ueniremus ꝯ mentem illius.c.licet
eps,& c.ordinarij , pall.& daretur materia ſpoliādi poſ-
ſeſſorē,quod ſonat in abſurdum. ex quo.n.ius tolerat,ne
ſpoliet̄ iuris ordine nō ſeruato : qa poſſet competere ius
retinendi,quare ſi ꝯ iuris diſpōnē ſpoliat̄, nō debet ante
oīa fieri reſtitutio?profecto nulla æquitas ſuggerit oppo
ſitū;& p hoc ſuſtinet̄ gl.in c.ad decimas,& ī c.j.de reſcri.
lib.6.Sed ubi notoriè conſtet de defectu tituli , puta per
confeſſionē,uel probationē,uel ſniam,tūc fateor,qa de-
neganda eſſet reſtitutio,& iudex rōne facti manifeſti de-
bet ſpoliare ex officio iuxta ea, quæ not.in c.cum nobis,
de ele.& c.abbate,& cōſtitutus, de appel.& qđ no.Inn.in
c.ad noſtrā, el ij.de iureiu.& Bar.ī fi.in l.iiij.§.hoc autem
iudicium.ff.de dam.infe. Et hæc ſunt,q̄ ſentio hic in ulti-
mo & difficillimo articulo.¶Nūc rñdeo ad rōnes,& iura
ſ.all.pro parte affirmatiua. Et primò ad primū articulū
dico,ꝙ procedit,qñ iura reſiſtunt iuri habēdi & poſſidē
di ſine titulo & eo non apparēte pſumunt iniuſtitiā,ut in
iurib.all.in ꝑrio.Non.n.pōt liber hō poſſideri,ēt ſi deti-
8 neat̄,& liget̄,ut in d.l.hæres,in fi.ff.de acq.poſſ.¶†Iō non
pōt quis petere reſtitutionē cōiugis,niſi probet cōiugiū.
Nam ex ſola cohabitatione ius canonicū præſumit adul-
teriū.30.q.5.c.alter.¶Itē ſi ex parte reſtitutionē petētis
ſtatur incapacitas,niſi probet̄ titulus,meritò habet pro-
bare ea,quæ tribuūt facultatē poſſidendi. ſed in caſu no
ſtro beneficium ex ſe eſt poſſedibile , & pſona petēs cū ſit
clericus,eſt poſſeſſionis capax.& in dubio pſumēda eſt iu
ſta poſſeſſio , cum clericus non deberet eſſe ſine bñficio ,
de pbē.c.cum ſm,& c.eps. imò, quod plus eſt , pſumitur
iuſta poſſeſſio , ēt cum quis poſſidet plura bñficia incōpa
tibilia,quo ad hoc,ut non ſpoliet̄ iuris ordine non ſerua-
to,ut in d.c.licet eps,& c.ordinarij; & ad reg.j.de reg.iur.
in 6 ſatis ſ̄ reſpondi.¶Et per hoc infero ad ſolutionē ſe-
cundi argumenti. dico enim ꝙ matrimonium carnale &
ſpirituale procedūt à pari:ſed in multis differunt , ut pa-
tet p Io.An.in c.uxæ,de ſponſa.& in c.noſtro apertè pa-
tet diſſimilis ratio per ea,quæ proximè dixi.¶Ad c.dudū
rñdetur,ꝙ ex quo prius erat in poſſeſſione,pſumēdū eſt,
ꝙ legitimè poſſidebat,ſaltē quo ad hoc,ut prius fiat re-
ſtitutio, ut probat̄ in d.c.ex inſinuatione , & c.cōquerēte.
¶Itē ſupior, facta reſtitutione,poterit ex officio inquire
re, iuxta no.per gl.in j.reg.de reg.iu.lib.6.& p hoc in c.
licet Heli,de ſimo.Itē facit gl.in c.dudū.¶Ad tertiū arg.
ꝙ ubi non fuit inſtitutio,non cadit deſtitutio,&c.Rñdeo
ꝙ illud procedit reſpectu tituli, non aūt reſpectu poſſeſ-
ſionis : qa ex quo habebat poſſeſſionē , & ab ea fuit deie-
ctus,ſatis pōt ſe reintegrare ad ſuam poſſeſſionē, ut etiā
uult tex.in d.§.patet. ¶Ad quartū arg.de le.ij.§.quædā.
ff.de interdi.de qua uidet̄ facere feſtū Io.An.in addi.pdi
cta,dico ꝙ non pōt producere,nec debet intelligi in ca-
ſu noſtro.qa ſi haberet annexā cām proprietatis , eſſet ꝯ
cle.unicam,de cau.poſſ. & proprie.ubi pſupponit , ꝙ pōt
ſuſpēſo petitorio procedi in ſolo poſſeſſorio quæ uerba
clare inducūt,ꝙ ēt in beneficialibus ſeparata eſt cā pprie
tatis, & cā poſſeſſionis. Ad idē tex.de reſcrip.c.ex parte ,
de reſt.ſpol.c.cū ad ſedē,cū ſi.& alia iura.ſ.pro hac parte
all.ſic intelligo ergo illā legē,qñ quis noīe proprio, non
ut rector eccleſiæ agit,ut in interdicto de locis ſacris,uel
religioſis:qa cum ila non ſint in bonis alicuius,ut inſti.de
re.diui.§ nullius,non pōt qs dicere ſe illis ſpoliatū, niſi
probet titulū Sed nos loquimur,qñ petit reſtitutionē,ut
rector,& adminiſtrator eccleſiæ,quo caſu licet poſſideat
præſumi debet licita poſſeſſio,ex quo clericus eſt,& poſ-
ſidebat,de pbē.c.cū ſm, & ſ.plenè dixi. ¶Ad quintū arg.
9 † ꝙ beneficium rōne tituli, debet iudicari tanquam res
incorporalis,& ſic debet requiri patientia dñi in acquiſi
tione; dico,ꝙ beneficiū eſt quoddā corporale,& eo ipſo,
ꝙ habet corpus eccleſiæ,& pōt rōne illius adminiſtratiō-
nis aliàs poſſeſſiones adminiſtrare . ueniunt.n.alia per
uiam acceſſorij,ut in d.c.per uenerabilē, qui filij ſint le-
gi hinc uidemus,ꝙ expulſus à corpore eccleſiæ iuriſdōnē
nō exercet; & ſpeciale in expulſo epo,ut no.ī cle.1.de fo.
cōp.Ad prædicta facit.l.cum arrogauero.ff.de præc.& l.
arrogato.ff.de adop.& quod no.Inn.in c.in præſentia, de
proba.& gl.19.q.uli.c.ſi qua mulier. ¶Item poſſet hic ha
beri patientia poſſidendi ipſum beneficium abſq; ſciētia
ſuperioris,iuxta no.p Inn.ī d.c.bonæ, el 2.de poſtu.præl.
¶Ad ultimum argumentum.d.c.conſtitutus, de filiis,
presby.dico,ꝙ non facit ad hoc. ibi enim,ſi bene ponde-
ret,dicit ꝙ petens reſtōnē debeat iuſtificare poſſeſſionē;

ſed admittitur exceptio defectus proprietatis. Obſtat tamen aliter, inquantum non fit incontinenti reſtitutio, probata nuda poſſeſſione. Sed rñdeo, ꝙ illud.c.multipliciter intelligit, ut ibi no.Inn.& Io.An.aliqui uerò intelligunt, ꝙ ibi fuit actum petitorio, & poſſeſſorio.alij ꝙ poſſeſſorio tm: ſed opponebat notorius defectus proprietatis; quod ſi uerũ eſſet, non debet fieri reſtitutio, ut ſ dixi. uel ſi nõ erat notorius defectus, oportet intelligi, ꝙ ille actor de iure ſuo confidẽs, ꝯſenſit, ut diſcuteret illa exceptio ſimile.in c.1.de reſt.ſpo.uel hoc fecit Papa, ut euitaret circuitus. ſed alius iudex hoc non potuiſſet. alias ſũt ſi illud c intelligeret ſimplr, prout iacet, apertè eſſet ꝯ.c.in literis, & multa alia iura.ſ.all.qđ nõ eſſet dicẽdũ: imò iura iuribus ſunt cõcordanda, de ele.c.cũ expediat, lib.6.& hoc de primo dubio dictũ. ¶Ad ſcđm dubiũ, qđ
10 eſt, † an petenti reſtitutionẽ beneficij obſtet ſpontaneæ renunciationis exceptio. Arguit primo ad partem negatiuã, ꝙ nõ obſtat, ut uidetur de hoc caſus expreſsè in c.ſolicitè, de reſt.ſpo.ubi Papa mãdat inquiri, quo tpe facta fuit renuntiatio, & cõſtitutio facta poſt ſpoliationẽ mandat ante oĩa reſtitutionẽ fieri. ſed in caſu noſtro præſupponit, ꝙ iſte Titius renũtiauit ſpoliatus exiſtens; ergo nõ eſt renuntiationis exceptio admittenda. Scđò probatur rõne, petenti reſtitutionẽ nõ obſtat exceptio defectus ꝑprietatis, ut in c.in literis, de reſt.ſpo.& i c.literas, eo.tit. cũ ſi.ſed renunciatio facta poſt ſpoliationẽ cõcernit defectũ proprietatis dũtaxat:non aũt poteſt referri ad poſſeſſionẽ, quã nõ habebat, ut not.in d.c.ſolicite, ergo non debet admitti ꝯ petentẽ reſtõnẽ.¶Tertiò ad idẽ inducit: c.ſup ſpoliationẽ, de ord.cog.ubi gñalr vr, ꝙ conuẽtus, ſu p ſpoliatione non eſt aduerſus reſtõnem petentẽ, ſi eũ conueniat, audiendus, niſi ſuper poſſeſſione. ſed huius renuntiationis poſt ſpoliationem exceptio non concernit poſſeſſionẽ, ut ſ.dixi; ergo non eſt ipſam proponens antè reſtitutionem audiendus. ¶Quartò arguit; & aliter renũciatio beneficij facta in manibus ſuperioris, qui põt inuitũ, deſtituere, non ualet, ut in c.qđ in dubiis, & c.admonet, & c.niſi cũ pridẽ, de renun.ſed in themate noſtro non præſupponit renunciationẽ fuiſſe factã in manibus ſuperioris; ergo tanq̃ non præiudicans, etiam reſpectu proprietatis, non eſt admittenda. Nec ob.ſi dicatur eam ꝑiudicare quo ad renuntiationem: quia, ut dicit Hoſt.in d.c.quòd in dubiis, hoc nullo iure probatur, qñque.n.ſuperior conſentit: & ad nihil ualet talis renuntiatio: quia non põt diſſolui illud uinculum, quo obligatus eſt eccleſiæ, ſine licentia ſuperioris, ut in d.c.ueniẽs; facit.l.legatus.ff.dẽ õffi.præſi. unde bonus text.pro dicto Hoſt. ¶In contrariũ pro parte affirmatiuã, ꝙ talis exceptio nõ obſtet, Videtur primò probari in d.c.ſolitè, de reſt.ſpo.& licet.ſ.induxerim illud.c.ad partem negatiuam: tamẽ nũc induco aliter. ibi.n.Papa repellit exceptionẽ ſpontaneæ renuntiationis, qñ cõſtat interceſſiſſe poſt ſpoliationem reddens cãm: quia iõ præſumitur ſpontanea. Si ergo pro certo conſtaret cãm eſſe ſpõtaneã, admitteret rõne ceſſante, quod eſt ualidũ in iure.16.q.1.c.generaliter, & l.generaliter, C.de epiſ.& cle.ſed in themate noſtro ꝑſupponit, ꝙ fuit ſpontanea; ſicut in conſili dicimus, ꝙ contra pſumptionem iuris, & de iure admittitur probatio in cõtrariũ ꝑ cõfeſsionẽ, & ſic ad cõſequendã reſtitutionẽ bñficij nõ ſit neceſſe probare titulũ, nec aliter iuſtificare poſſeſſionẽ ex titulo, cũ nullũ habeat. ¶Scđò vr probari, ſi uis nõ inferatur legitima, cle.unica, de cau.poſſ.& proprie. ubi dicitur, quẽ poſſe non ſolum à principio agere poſſeſſorio: ſed ẽt ſi intentauit petitoriũ & poſſeſſoriũ, ſuſpẽdet petitoriũ à ſe, & ab aduerſa parte intentatũ, & procedetur in poſſeſſorio ſolo; & no.uerbum, ſolo. excludit ergo prorſus petitorum, arg.c.1.& qđ ibi not.de hæreti. lib.6.non ergo eſſet ſolum poſſeſſoriũ: ſed haberet, an ne xã cãm proprietatis: uel haberet iuſtificare poſſeſsionẽ ex titulo. nã in ſolo poſſeſſorio quis nõ arctatur ad ꝓbãdũ, niſi poſſeſſionẽ, & deiectionẽ.l.j.in prin.& §.interdũ. ff.de ui & ui arma.& l.ſi q̃s deſtinauerat.ff.de rei uẽ.¶Tertiò hoc uidetur apertè probari etiam in beneficialibus in c.conſultationibus, de off.de le.ubi apertè tex.innuit ſufficere probare poſſeſſionem, & deiectionẽ. ¶Quartò eleganter facit.c.ex inſinuatione, de procu.maximè in fin. ubi Papa mandat reſtitutionem beneficij, eo ſolo probato, ꝙ ad ſñiam latam cum procuratore reuocato, fuerit facta ſpoliatio, & ꝙ, reſtitutione facta, inquiri debet de inſtitutione canonica.¶Quintò facit.c.cõquerẽte, de reſti.ſpo.ubi ante oĩa mandatur reſtitutio, ẽt ſi prius eps prętendens mixtam cauſam ſpoliauit ſine ordine iudiciario; & poſteà debet contendi de cã legitima. fortius ergo, qñ priuata pſona ſpoliauit. ¶Sextò & ult.faciunt oĩa ferè iura q̃ hñr.2.q.2.& 3.q.1.ꝑ totũ; quę indiſtinctè mãdant prius reſtitutionem legitimã fieri in beneficialibus, & aliis, q̃ de aliquo obiecto diſcutiatur. quia nõ debet litigare ſpoliatus, nec nudus contendere, nec inermis inimico opponere, de reſt.ſpo.c.frequens, lib.6. ¶Ad ſolutionem huius dubij, Chriſti eiuſq; matris, necnon & deuotiſsimarum uirginum Agathæ & Lucię ſuffragio humiliter inuocato condeſcendens, ſciẽdũ ꝙ uarij uaria, & uariis locis confusè & diminutè ſcripſerũt ſuper hoc articulo, Ego aũt attingendo materiã, & ſi nõ ꝓfundius, ſaltẽ clarius cęteris eã ſub quatuor ꝑſtringã opinionibus. ¶Prima opi.habet titulũ eſſe ꝓbãdũ, licet agat poſſeſſorio. ꝑ hac opi.faciũt iura all.ꝑ ꝯria parte, maximè reg.j. de reg.iu.lib.6.& hãc opi.refert Arch.in §.patet.3.q.1. & c.cũ q̃, de eo q̃ mit.in poſ.lib.6. Sed huic opi.uehemẽter reſiſtit tex.ĩ d.c.ĩ literis, & c.itẽ cũ q̃s, e.ti.& alia iura ſ.all.ad partẽ negatiuã. Vñ hæc opi. à doctoribus cõiter nõ recipitur. Scđa opi.eſt qñ ad inſtantiam rei conuenti nõ ſit neceſſe oſtendere titulũ, uel colorẽ poſſidendi ante reſtitutionem: nec ſpolians petendo hoc quæſtionem referre: ſed iudex ex officio ſuo ante, q̃ reſtituat, debet ſe de titulo informare; & ſi de titulo legitimè conſtat, uel ſaltem per probabilẽ pſumptionẽ, debet eũ reſtituere ſi uerò nihil cõſtat de titulo, reſtitutionẽ nõ faciet. ¶Ex hoc infertur, ꝙ ſi proponat bñficiũ eſſe reſeruatũ, iudex ex officio de hoc cognoſcere poteſt ante, q̃ reſtitutionem faciat; & hanc opin.tenet Lap.de Caſtil.in ſua alleg.25. & ſic dicit uiua uoce ſe audiuiſſe à Io.An.in c.ex parte, de reſt.ſpol.& dicit, ꝙ hoc firmabat pro uera concluſione. hanc eandẽ tenet Car.in cle.1.de cau.poſ.& proprie. & ſic fuiſſe obtentũ in palatio apoſtolico: quia in iſtis nõ dat poſſeſsio ſine titulo, ut dicta regula.j.de reg iu.lib.6. ¶Sed ex hac rõne infertur, ꝙ ẽt ad inſtantiam partis, tenetur iuſtificare appellationẽ: quia licet conuentus ſup ſpoliatione nõ audiat ſup ꝑprietate: audit tñ uolens ſe defendere ſup poſſeſſorio, & proponere põt, ꝙ aduerſarius nõ probat poſſeſsionem, ut in c.olim, el j.& cle.2.de reſt.ſpol.facit.c.fi.de ordi.cog. ¶Tertia opinio habet, ut nec ad inſtãtiam aduerſarij, nec iudicis officio, teneatur ſpoliatus probare tit.uel iuſtificare poſſeſsionẽ, ſed ſufficit docere de ſola poſſeſsione, ꝑ dictũ.c.in literis debet.n. iudex excludere aduerſariũ in odiũ ſui, & actorẽ reſtituere; & poſtmodũ officio ſuo, ſi uoluerit, poterit inquirere, ſicut ſeruat ĩ ſi.ĩ c.cũ nobis, de ele.facit.c.ordinarij, de offic.ord.li.6.ubi iudex ex offi.inqrit de tit.ꝯ poſsidẽtem. hãc opi.tenuit recolẽdæ memorię dñs meus, dñs Franc. de Zab.

de Zab. olim Cardinalis Floren. & hanc opi. aliqualiter ſentit Inn. in d.c. ex parte, de reſt. ſpol. ubi reuocãdo, quod dixit ĩ c. in literis, dicit canonicũ poſſe petere reſtõnẽ iuris canonicalis, dato quod non probet eum poſſeſſionem fuiſſe ingreſſum authoritate ſuperioris, uel exercuiſſe aliquem actũ proportionabilẽ canonico dũtaxat; ſed ſatis eſt, quod doceat ſe exercuiſſe aliquẽ actũ ut canonicũ aĩo acquirendi quaſi poſſeſſionẽ iuris canonicalis, ſcientibus illis, quorũ intereſt. alibi aũt ut ĩ dicã, aliter ſentit idẽ Inn. huic opinioni uĩ obſtare c. ad decimas, de reſt. ſpo. & regula prima de reg. iu. lib. 6. ſed plenius attingã. ¶Quarta opi. uĩ eſſe cõis, hñs, quod non teneat probare titulũ: ſed debet iuſtificare poſſeſſionẽ ex titulo, ſiue aliter colorare; & hãc opin. ſentit gl. licet nõ multũ apertè in cle. j. de cã poſ. & ppr. & eã allegat totus mũdus. Sed Io. An. opin. ſuã circa hãc materiam melius declarauit, quam alibi in addi. Spe. in ti. de reſti. ſpo. ſup rubr. ĩmediate poſt prin. & ibi apertiſſimè firmat, quod ubi cõſtat petẽtem non habere ius non auditur petens reſtõnem: ſed habet iuſtificare poſſeſſionẽ; & hãc opin. tenet Pau. in d. cle. vna, & dñs Ant. in d.c. in lr̃is; ſed in modo iuſtificãdi uariæ ſunt opin. ut refert Io. And. in addi. ſpall. ¶Quidã dicunt, petẽtẽ reſtõnem probare debere titulum primo aſpectu legitimũ, non. n. uenit in poſſeſſorio oẽ, quod requirit petitoriũ. Sicut in mr̃imonio carnali, in quo petens reſtõnem, non arctat ad probandum titulũ neceſſariò ↄcludentem, ſed ſatis eſt, quod probet mr̃imonium legitimũ ex ↄſenſu, nec admittunt exceptiones defectũ intrinſecũ ↄcernẽtes, ut no. in ĩ c. ex parte, & in c. lr̃as, & c. ex trãſmiſſa, de reſt. ſpo. & ſatis uĩ hoc ſentire gl. in cle. vna, dũ dicit aliud eſt iuſtificare poſſeſſionem ex titulo, & aliud agere petitorio. Alij dicunt, quod ſatis ſit ei probare authoritate ſuperioris ſe in poſſeſſionem inductum, ad hoc, ut reſtõnem conſequatur; & hanc opin. tenet Inn. in d.c. in lr̃is. ubi uĩ uelle hoc eſſe neceſſariũ. An aũt renũcians bñficio pdat ius, quod habebat in bñficio & dicat renunciare iuri, quod habet in beneficio iuxta no. per gl. in c. ſuper hoc, de renun. in uerbo, cauſam, 16. q. 6. c. j. in glo. ij. tenent dñi de Rota deciſ. 362. optimè inducitur in ar. cle. ij. § ſanè, de pœnis. ubi illa renuntiatio metu extorta per captionem, & detentionem ſecularium poteſtatũ pronuntiat nulla; & inducit ibi caſus, ut ibi no. cum ergo in illo c. ſolicitè, ↄſtaret renũtiationem interueniſſe tam per probões, quam per ↄfeſſionem partis, ut patet ibi in tex. ubi tñ mandatur inquiri, an pceſſerit ſpoliatio, & ſic nõ dubitat interueniſſe eam, quõ fit illi reſtõ eccleſię cum peccato, cum tñ nullum ius haberet reſpectu proprietatis? & ſic notoriè ſm illam datur uitioſus ingreſſus ↄ c. ei qui de eo, q mi. in poſſeſſionem. Et theorica cõis eſt, ut nũquam ſaltem in iſtis beneficialibus fiat reſtõ ſi in iudicio, uel aliàs notoriè conſtet de defectu proprietatis iuxta no. per Inn. & Io. An. in. c. conſtitutus, de ſi. presb. & in c. cũ eccleſia, de cã poſſ. & ppr. ¶Solue, ego arbitror per hoc ↄrium, hanc cõem lecturam reſtringendam, ut non procedat, qñ renuntiatio fuiſſet facta etiã poſt ſpoliationem in manibus ſuperioris: tum quia illa pſumi debet ſpõtanea, ar. l. non eſt ueroſimile. ff. quod me. cau. & eorum, q no. gl in l. trãſactionis, C. de trãſac. tum quia, ex quo conſtat eum nõ habere ius in proprietate, non debet ſibi reſtitui beneficium. licet. n. talis renuntiatio non referatur ad poſſeſſionem, quã non habebat; ideò poſſet agere pro dãnis, & intereſſe tunc illatis: tñ debet fieri reſtõ beneficij per ſupradictam rõnem. Unde in illo c. ſolicitè, non ponderat interuentus ſuperioris, ſicut in c. accepta; & ſic uĩ, quod in d.c. ſolicitè, nõ fuit facta renuntiatio in manibus ſuperioris. qñ autem ſit renuntiatio beneficij nõ in manibus ſuperioris, nõ perdit ius, quod habebat in beneficio: imò talis renuntiatio non tenet iuxta not. per doct. in c. quod in dubiis, de renũ. & in c. quãto, de reſt. ſpol. nec etiam ſuperior in caſu huius c. ſolicitè, potuiſſet illam ratam habere: quia c. quod in dubiis, loquitur qñ ſponte ĩ manu laicali. ſed in caſu noſtro non apparet, quod in manu laicali. ¶Item quia fuit facta poſt ſpoliationem, & ſic non pſumitur ſpõtanea, ut ibi, iõ ad nihilum ualet renũtiatio nec quo ad proprietatem, nec quo ad poſſeſſionẽ; meritò talis exceptio non debuit admitti. & per hoc dico Io. An. poſt Gofr. nõ benè dicere, inquantum dicit, quod renũtiatio illa non præiudicet renuntianti quo ad poſſeſſorium: piudicat tñ quo ad petitorium per d.c. quod in dubiis, & c. accepta. hoc. n. dictum non procedit: quia aut interuenit authoritas ſuperioris; & debet præiudicare: aut nõ interuenit; & non debet præiudicare, ut ſ dictum eſt, & per hoc habetur clarè intellectus illorum iurium, & nullus remanet ſcrupulus. ¶Et infero nũc ad ſolõnem noſtri ſecundi dubij. Dico. n. aut hæc renuntiatio iſtius fuit facta non in manibus ſuperioris; & ea non obſtante, põt peti reſtitutio: quia per talem renũtiationem, licet ſpõtaneam, nõ perdit iſte, quod habebat in beneficio iuxta nõ. in d.c. quod in dubiis, & in c. quãto, quo ad ſe quia nõ potuit à ſe abdicare beneficium, ut no. in iuribus præal. & facit l. legatus. ff. de offi. præſi. aut renuntiauit in manibus ſuperioris; & tunc, ſi de ea notoriè conſtat, obſtat exceptio, licet non fundet intentionem excipientis: quia ſuperior ex renuntiatione beneficij non debet reſtituere beneficium ei, qui nullũ ius notoriè habet, arg. c. cum nobis, de elec. & c. qñ, de ſi. pſb. & quod no. in c. conſtitutus: poterit tñ agere ad damna & intereſſe, tunc illata, ut no. Inn. in d.c. ſuper hoc: ſuperior tñ, ſi conſtat de ſpoliatione, non debet ſpoliatorem dimittere in poſſeſſione beneficij: ſed ſupplendo ex officio illum ſpoliare, & licitè alteri cõferre, de præb. c. de multa. Aut non conſtat notoriè de renũtiatione; & tunc nõ obſtat exceptio, tanquã concernens defectum proprietatis, ut in c. in literis, de ord. cog. & c. ſi. cum ſimilib. & per hoc ſatis patet reſponſum ad omnia ſ all. in ↄrium, niſi ad argumentum à ↄrio ſenſu ſumptum ex c. ſolicitè. ¶Nam, ſi ibi ponderet, quod non fuit ſpontanea; ergo ſi conſtaret de ſpõtaneitate, ſicut pſupponitur in themate noſtro, obſtaret obiectum; & uidetur arg. ſatis urgens. ¶Sed reſpõdeo dupliciter. Primò quo ad arg. à ↄrio ſenſu, non urget, qñ reperitur ↄrium in iure, uel reſultaret. clarum. n. in iure eſt, quod ubi notoriè nõ conſtat de defectu proprietatis, debet fieri reſtõ in iſtis bñficialibus; & ubi notoriè non conſtat, non debet admitti exceptiõ defectum proprietatis concernens, ut ſ pleniſſimè dixi. Secundò põt reſpõderi, quod conſideratur ibi, quod non fuit ſpõtanea, ad maiorem exaggerationem duo tituli impediebãt illam exceptionẽ admitti. Primò, quia concernebat defectum proprietatis, ut ſupra dixi. Scdõ, quia pſumitur talis renũtiatio poſt ſpoliationem facta non ſpõtanea. debet. n. reduci illud c. ad alias iuris regulas indubitatas; & hoc quo ad ſcdm dub.

11 ¶†Ad tertium, quod fuit, utrum crimẽ notorium beneficij priuatione dignum, excludat ipſius beneficij reſtõnem petentem. Arguo primò ad partem affir. & ſic notorius criminoſus eſt ſuſpẽſus ſatis quo ad ſe, ut in c. fi. de coha. cle. & mul. & amplius ſine diſpenſatione adminiſtrare nõ põt, de tẽp. ord. c. fin. ergo non põt petere reſtõnem beneficij, cũ non poſſit in eo adminiſtrare, in c. fi. de cle. excõ. mini. ubi dr̃ excõmunicatum eligi non poſſe pro eo: quia ad ſuſceptionem eligitur, à quorum perceptione eſt priuatus. non ergo debet iſte notorius criminoſus audiri, cùm non poſſit in interdicto bñficio adminiſtrare. Secũdò de hoc uĩ caſus in d.c. ad petitionem, de accu. ubi proceſſus agitatus

tatus ꝯ illum abbatem erat nullus propter iudiciariū ordinem non ſeruatum: ſed quia cōſtabat de criminibus illius, noluit illum reſtituere: ſed uoluit eum manere priuatum; ad idem facit.c.ſi ꝯſtiterit,eo.ti. ſm vnum intellectum, ubi admiſſa fuit exceptio criminis ꝯ petentem reſtitutionē,licet non induceret priuationē tituli ipſo facto. ¶Tertiò arguit ſic. iſte ꝑ notorietatem criminis debet incōtinenti priuari,de accuſ.euidentia.2.q.1.c.manifeſta, & c.Lotharius; facit.c.qm̄, de fil.pſb. ergo fortius debet ſibi reſtō denegari: qa turpius eiicitur,q̄ non admittitur, de iureiu. quēadmodum; & maximè hoc ſeruari debet in iſtis euidentialib. ut euitetur circuitus,de reſcr.cle.auditor; & infamibus portæ dignitatis non patent, de exceſſ. pla.inter dilectos, & in regula,infamibus,de reg.iu lib.6. Quartò pro hac parte facit c.ſignificaſti,de diuor.ubi patet,q ꝯ coniugē petentem reſtōnem admittitur exceptio adulterij; & hoc ad partem affir. Ad partem uerò negatiuam non arguo:quia ſatis patebunt argumenta ex ſolutione, quā ſtatim ſubiiciam. ¶In hoc artic.reperio d.Ant. in c.item cum quis, de reſt.ſpol.expreſsè tenentem iſtam partem; & idem ſentit in.c.ſi conſtiterit,præal.non tn̄ mouetur per omnia ſupradicta, ſed allegat dūtaxat.c.ad petitionem,& c.ſi ꝯſtiterit,de accuſ. reſtringit tn̄ hoc dictū in beneficialibus:mihi tn̄ hoc dictum non placet, dū ſcriberem ſuper c.ità cum quis, & hic infero ea,q ibi ordinariè dixi. Mouebar primò, quia quātūcūq; quis ſit criminoſus,niſi crimē inducat priuationem ipſo facto:licitè tn̄ tenet bn̄ficium ante,q̄ priuet per ſn̄iam. nam & poſſet ſecum ante ſn̄iam diſpenſari. hoc eſt no.dictum Inn.in c.cū noſtris,de ꝯceſſ.præb. Et ante,q̄ diſpenſetur, iuſtè tenet ante,q̄ priuetur,ut ibi dicit Inn. ſi ergo iuſtè tenebat,iniuſtè fuit ſpoliatus ꝑ uiolentiam; ergo debet reſtitui in priſtinum ſtatum, cum ſibi cōpetat ius prælaturæ ante,q̄ priuetur. nec exceptio huius criminis eſt admittenda tēpore nō elidens actionem in iudicio deductam. exceptio enim debet eſſe talis,q excludat actionem.l.j.ff.de excep. c.à nobis,de excep.de ord.cog.c.ij. ſed exceptio huius criminis non excludit hoc interdictum, nec reddit petentem incapacem: qa præſuppoſito, q crimē oppoſitum ſit uerum: nihilominus remanet in iure ſuo. nec pōt dici,q debeat priuari exceptione probata: quoniam exceptio non poteſt operari hunc effectum priuatiuum. ſolum enim de ſua natura operatur effectum excluſiuum, ut probatur in c.ij.de ord.cogn. & optimè ad materiam noſtram facit.c.ſuper his, de accu.ubi crimen probatum per uiam exceptionis contra clericum, non probat facultatem priuandi eum ſuis beneficiis, ſed dūtaxat operatur deiectionem electi: quinimò plus dico, q etiam ſi ageretur petitorio, non deberet admitti exceptio criminis, ſi non inducit priuationem ipſo facto, ut no.per rationem ſupradictam. Concludit Innoc.in cap.inter dilectos,de exceſ. præla. Nec ratio notorietatis facit dictam rōnem ceſſare, arg.8.q.4.c.nōne. ¶Item huic ſententiæ apertè fauet tex. in c.fin.de ord.cog. ubi dicit, q conuentus ſuper ſpoliatione non eſt aduerſus reſtitutionem petentem niſi ſuper ſpoliatione audiendus, ſubiiciens rōnem, quia reſtitutio petita in hoc priuilegiata dignoſcitur, ut ipſam intentans non cogatur ante reſtōnem ſuis ſpoliatoribus reſpondere. Pondero ulēm excluſionem ſpoliantis ꝯ reſtitutionem petentem. Idem uīr innuere tex. in d.c.item cū qs,ubi criminis exceptio repellit indiſtinctè aduerſarium reſtōnem petentē. Ad idē allego.2.q.2.& 3.q.1.ꝑ totum. in oībus iuribus gn̄alr dr̄,q ante oīa etiam crīa tractanda reſtituēdus eſt ſpoliatus, qa allegant notoria, q̄ nō ſunt, de app.c.ꝯſuluit. & iſte nō debet litigare ſpoliatus,maximè ſuꝑ crīe,arg.optimum in c.frequēns,de reſt.ſpo.in vj. ubi exceptio ſpoliationis qnq; competit etiam ꝯ tertium ꝓponentem crīa aduerſus ſpoliatum,ne ꝑ inopiam,ſeu eius actionem ſuccūbat & ꝯ ſpoliantē indiſtinctè admittitur exceptio ſpoliationis an reſtōnem. Fortius ergo iſte ſpoliatus,q ꝑoccupabat iudicium,nō debet poſſe excludi à petitione reſtōnis ꝑ exceptionem criminis ꝓpoſitam à ſpoliatore,q eſt odioſus,& p̄ſumitur uenire ad excipiēdum,ſeu crimina ꝓponendum non bono zelo, ſed ꝑ inimicitiam, ut ualeat bn̄ficium uſurpatū interim retinere, ut dicit tex.in d.c.item cum qs. Sed multa ſtatuta ſunt ꝯ ſpoliantem ut odioſum,quæ ceſſant ꝯ alios,ar.in cle.vna, eo.ti. & quod no.in c.fi.de ord.cog. & in c.literis, de reſti.ſpo. & multo fortius non debet admitti exceptio criminis,ſi crimē non dr̄ notorium,ſed manifeſtū,ut eſt tex. no.in c.q ſuſpecti.3.q.5.¶Et aduerte, quia intelligo, q capiendo manifeſtum pro notorio, ſicut intelligit ibi gl. in uer.manifeſta, notorium crimē non obſtat petenti reſtitutionem,& illam gl.uīr ſequi Arch.allegando pro concordia allegata per Inn.in c.inter dilectos, de exceſſ.pla. ¶Sed nunquid iudex ex officio ſuo poteſt illum priuare propter notorietatem criminis differendo reſtitutionē, puto ſic dicendum, quod aut vult priuare ſuper eadē inſtantia iam inchoata in cā reſtitutionis; & alius iudex à Papa hoc non pōt; & ad hoc non fuit actum, nec agi pōt, & ſn̄ia debet eſſe conformis petitioni, ut in ſimili notabiliter dicit Io.And.poſt Compoſtel.in c.mādatum, de reſcrip. Aut vult procedere omnino ex officio ſuo extra inſtantiam; & tunc ſi eſt notorium facti permanentis,ita,q nullo mō poſsit negari (qđ de facili non cōtingit) & tūc poterit iudex ſententiare alias priuare:quia in hoc notorio nulla exigitur probatio,uel ſolēnitas in procedēdō, ut in c.euidentia,de accu.& 2.q.1.c.manifeſta, & c.qm̄,de fil.presb. & no.per Inn.in c.ex parte,el j.de uerb.ſig. fruſtra enim hoc caſu fieret reſtitutio,& euidenter eam petens incontinenti ueniret priuandus, & circuitus euitandus eſt,maximè in iſtis beneficialibus,de reſcrip.cle.auditor, & reſpectu ſuperioris ceſſat odiū ſpoliationis; & iſte pōt eſſe caſus in c.ad petitionem,de acc. & per hoc ſit reſponſum ad illud c.ult. ubi Papa hoc idem fecit de plenitudine poteſtatis, ut ibi no.gl. Aut nō eſt tale notoriū: & tunc cum exigantur probationes,ut in c.ſicut,de re iudi. & per glo.in præall.c.manifeſta, & defenſio eſt expediens reo; facit quod no.in c.j.de offi.deleg.lib.6. debet ante oīa fieri reſtitutio: quia nec nudi contendere,&c. qa ſpoliatus per priuatum habet priuilegium, ne exuatur ꝑ ſententiam iudicis ante reſtitutionem, ut in d.c.frequēs, & c.ſi conſtiterit, de accu.quod facit pro ꝯria parte, dico tn̄ q hoc non probat, ad quod inducitur. Intelligitur.n. multipliciter,ut ibi no. nō.n.poteſt intelligi in delicto notorio, & ſatis colligitur ex tex.ibi, ſi cōuentus fuerit,&c. quidam intelligit illum tex. q ideò ꝯ petentem reſtitutionem admittuntur illa crimina: quia ibi facta fuit ſpoliatio poſt ſn̄iam priuatam latam ſuper illis criminibus, uel ſm alios agebatur poſſeſſorio, ille de ſua innocentia confidens fuit contēptus, ut prius diſcuterentur crimina obiecta,arg.c.j.de reſti.ſpol. alias autem,cum ibi crimina nō eſſent notoria, de directò eſſet ꝯ illud c. Item cū quæris, uel deducenda eſt illa decretalis ad diſtin quā ſupra formaui. ¶Nunc rñdeo ad illa ꝯria ſupra formata. Et primò non obſtat primum argm̄: quia, ex quo non eſt priuatus licitè, petit reſtitutionem ratione tituli,quem habet. nam poterit alius adminiſtrare, donec priuetur, uel ſecū diſpenſetur,& c.fi.de cler.excō loquitur de eo,q de nouo acquireret bn̄ficium, quod non pōt,ex quo eſt ſuſpenſus.

& idem

& idem in notorio criminoſo.nō.n. ualeret electio de eo
facta,ut in c.cum in cunctis,de elect. Non obſtat argumē-
tum ſm:quia ſatis.ſ.reſponſum fuit. ¶ Ad tertium uerò
dicendū,q licet poſſit priuari,tñ anteq̃ priuetur,non poſ
ſet exceptio obijci:quia non elidit actionem , ut.ſ.plenè
dixi,& qa ille ſpoliator tanq̃ odioſus non eſt audiēdus.
12 ¶ † Ad quartū argumentū de c.ſignificaſti, Rñdeo,quod
crimen adulterij.inducit priuationē ipſo facto;unde pōt
cōiunx ſua auctoritate illum repellere,ut no.gl ij.in c.fi.
de adul.ſentit Inno.in c.inquiſitioni,de ſentē.excō. facit
c.Agathoſa.27.q.2.& c.dixit.24.q.3.Et hæc ſufficiāt quo
ad tertium membrū.¶In quarto & ultimo dubio , quod
fuit,an habens patrimonium & beneficium eccleſiaſticū
ualeat,recta conſcientia ſalua,reſeruato patrimonio de
beneficij reditibus uitam ducere.¶Arguitur primò quod
non;& uidetur de hoc caſus in c.fi.16.q.1. in fi. ubi dicit
tex.quod qui bonis parentū,& opibus ſuſtentari poſſunt,
ſi quod pauperum eſt,accipiunt,ſacrilegium profectò in
currunt,& cōmittunt,& per abuſionem talium iudicium
ſibi manducant,& bibunt,& per eadē uerba loquit̃ tex.in
c.clericos.1.q.2.ad idem.c.paſtor eccleſiæ;ead. cau.&.q.
ubi dicit̃,q his,quibus ſua ſufficiunt,nō debet aliquid ir
rogari:qa habenti dare, nihil aliud eſt, quàm perdere:
nec illi,qui ſua poſſidentes dari ſibi aliquid uolunt, ſine
graui peccato ſuo , unde pauper uicturus erat accipiunt;
ſi idē c. ſi quis,eadē cā,& qōne.ubi inter cætera dicit, nō
eſt meū dicere,quare peccatū eſt qui cibos pauperū præ-
ſumēdū ſuſcipiunt, q ad eccleſiā ſuā iuuare ꝓprijs facul
tatibus debuerant,ſuis expenſis inſuper grauant, &c. ubi
ponunt̃ multa bona uerba ad materiā faciētia. ¶ Secūdò
ur̃ ſingulariter ꝓbari ꝑ tex.notabilē & quaſi ſingularē ĩ
materia.1.q.2.c ſacerdos ubi dr̃, q clerici pauperes ſiue
ex facultate,ſiue ex ꝓpria uoluntate licitè uiuūt de bo-
nis eccl'iæ:qa ad ea accipienda nō cupiditas eos ducit:ſed
uiuendi neceſſitas cogit;& ſingulariter ſubiungit,q de ta
libus clericis ur̃ dicere Apoſt. Qui in ſacrario operan-
tur,q̃ de ſacrario ſunt,edāt, & q altari deſeruiūt, cū alta
ri participent. Et uide ibi tex.q latius ꝓſequit̃ hanc mate
riā.Ad idē optimè ur̃ cōcordare tex.in c. illi.12.q.1. ubi
dr̃,q illi,q tā infirmi ſunt,ut poſſeſſionibus ſuis renuntia
re nō poſſint, ſimul capiunt de bonis eccl'iæ,& ſatis ſine
peccato illa retinent;& ſic aptè innuit,q tunc debet cle-
ricus de bonis eccl'iæ uiuere,qñ non hēt patrimoniū, uñ
uiuat.ad idē.c.eps eccleſiaſticarū,eadem cā & q dr̃.n.eps
hēre eccleſiaſticarū rerū poteſtatē ad diſpenſandū erga
oēs,q indigent,ipſe aūt participare pōt , qbus indiget ſi
tñ indiget;& no.illa uerba,ſi tñ indiget.q ergo hēt patri
monium, nō dr̃ indigere;ꝯcordat.c.eps.10.q.2. ¶ Tertiò
principaliter induco.c.eps,& c.tuis, de ꝑben.& de reſcri.
c.poſtulaſti,qbus cauet̃ epm nō arctari ad ꝓuidendū illis
clericis,q ex ꝓprio pr̃imonio uiuere poſſunt. ¶ Quartò
arguit̃ ſic.deputata largitione fideliū ad certū uſum,non
poſſunt ſalua ſedis apoſtolicæ auctoritate ad aliū uſum
13 deputari,ut in cle.quia cōtingit,de relig.domi.¶ † Itē q̄li
bet res cōſeruanda eſt ad uſum deſtinatū,de appel.c. ſug
geſtum,& de iureiur.c.quanto.ſed bona eccleſiæ tradita
& cōſeruata ſunt eccleſijs,ut ex eis oēs indigentes ſuſtēn
tent,ut in c.uidentes,ubi tex.optimus.12.q.1.& aliis.ſ.al
legatis,cum infinitis ſimilibus.ergo clerici hñtes pr̃imo-
niū, uñ uitā ducere poſſunt, non debēt ꝑcipere de bonis
eccl'iarū;facit.c.ſicut.46.diſt.non.n.bona tpalia ſunt ſer-
uata eccleſijs,ut ꝓpinq clericorum ditent̃:ſed ut inopes
ſubleuent̃,ut d.c.eps.12. q.1.¶In ꝯrium ꝑ parte affirma
tiua,q̄d poſſit de reditibus bñficij,conſeruato patrimo-
nio, uitam ducere,induco.c.fi.j.q.ij.ubi dr̃,q clerici oēs,
qui eccleſiæ fideliter uigilant,& deſeruiunt,ſtipēdia ſuis
laboribus debita ſm ſeruitii ſui meritum ꝑ ordinationē
canonum à ſacerdotibus ꝯſequant̃.ponderandū.n. eſt uer
bum,oēs.includit ꝑfectò tā pauperes,q̃ diuites: aliàs ad
quid dixiſſet,oēs?¶Itē ponderandum,dicit,ſtipēdia ſuis
laboribus debita;dantur ergò ſtipendia clericis deſeruiē
tibus,non ꝑꝑ indigentiam eorū,ſed ꝑꝑ labores ſanctos,
quos ſuſtinent,quæ quidē ratio uerificatur tam in diuiti
bus,q̃ in pauperibus.dignus eſt.n. mercenarius mercede
ſua.& q ad onus eligitur,repelli nō debet à mercede, nec
ligari debet os bouis triturantis,de ꝑben.c.extirp.& c.fi.
de magiſtris.Sed dic, quod ibi ſentit text. & glo. denario
fraudari non debent in uinea dñi laborantes &c. ¶Secun
dò arguitur ſic,epiſcopus uiſitans eccleſias ſibi ſubiectas,
licitè petit procurationem;ratione uiſitationis, ut in ca.
cū ex officij.de præſcript.& pondera rōnem illius.c.quia
nemo cogitur ſuis ſtipendijs militare. Et quia ſm Apoſt.
Qui ſpiritualia ſeminat,non eſt magnū, ſi temporalia me
tat.Certum eſt.n.q quantuncūque epiſcopus abundet li-
citè petit procurationem:quia nō debet ſuis ſtipendijs mi
litare.Si ergo eps,q habet epatum, & ipſius ſubit onera,
non tenet̃ uiſitare eccleſias inferiores gratis,ut ſeruiat ex
pēſis ſuis qn̄to fortius clericus inferior,nō debet obliga
ri ad ſeruiendū beneficio ſuo cū reditibus ſui patrimonij?
ſi.n.cum oēs ſint una eccleſia. vij. q.j.c.Nouatianus, facit
quod no.in c.cū apoſtolica, de his quæ fi.à ꝑla.non ur̃ eps
ĩpedire officiū inferioris eccl'iæ cū reditibus epiſcopatus,
fortius nec clericus inferior cū reditibus ſui patrimonij.
Ad idem.c.cum ſm apoſtolum,de preben.q altari ſeruit,
14 uiuere debet de altari &c.ut ibi.¶ † Tertio probatur ſic,
clericus habens patrimoniū, licitè illud relinqt parenti-
bus,uel pauperibus diſtribuit,& de rebus eccleſiæ uitam
ducit,ut in ca. ſacerdos.j.qō.ij.ergo pōt à principio licitè
diſpenſare patrimonium in cōſanguineos, uel pauperes,
& uiuere de bonis eccleſiæ,ex quo illi debitum impendit
famulatum.ita uidetur q poſſit illud patrimonium con-
ſeruare,ut ſuis illud in futurum relinquat : uel neceſſita-
tis tēpore communicet eis,& pauperibus, & uiuere inte-
rim de eccleſia,cui ſeruit,pro hoc ca.habebat.xij.q. j.ubi
dr̃,quod Chriſtus habuit pecuniam , ut neceſſitatis tem-
pore ſuis & aliorū neceſſitētibus ſubueniret.ſic ergo iſte
pro tempore neceſſitatis poterit patrimonium conſerua
re , & de bonis eccleſiæ ad ſuum uſum participare.¶Quar
to deduco c.quatuor , & c.conceſſio,& c.reditibus 12.q.
2.in quibus dicitur , quòd de bonis eccleſiarum cathe-
dralium , debent fieri quatuor partes : quarum una de-
betur clericis deſeruientibus ſecundum eorum merita ,
& ſedulitatis officiū:nihil diſtinguit,ſi ſint pauperes , aut
nō:nec dicitur , quòd tribuant eis ſecundū indigētiā, ſed
pro ſedulitate officij, & ſecundum eorum merita.ad idē.
cap.charitatem, ea.cauſa &.q.in fi. ibi nanque iuſtum eſt,
ut ille ſequatur ſtipendium , qui pro tempore ſuum com
modare requiritur obſequium.concordat. c. quicunque,
& c.eccl'iaſticis,eadē cā & q.x.q.ij.c.ꝑcariæ.facit.c.de mul
ta,in fi.ibi,circa ſublimes aūt & ca. tñ certum eſt, uel ſal-
tē uero ſimile,q nobiles habēt patrimoniū,ſed nō tenēt
illud expēdere militādo eccleſiæ, ut ꝓprijs ſtipendijs mi
litēt &c. ¶Ad ſolōnē cōdeſcēdētes huius dubij, Saluato
ris ĩuocato ꝑſidio,dico gl. & doc. ĩ hoc multū uariaſſe;&
nimirū cū iura & rōnes multū ꝑ utraq; parte uideant̃ ꝑfe
ctò urgere.Nā gl. in c.qm̄,xvj.q.j. uidetur uelle intellige
re omnia iura prohibentia extenſionem manus ad bona
eccleſiaſtica habētibus patrimoniū, qñ clerici tales nō de
ſeruiūt eccleſijs:ſed certè hęc ſolutio nō ſatiſfacit.tū etiā
qa paupes clerici nil debēt cōſeq ab eccleſia, ſi nō deſer-

uiunt in c.conquerēte,de cle.non reſi.maximè habito reſpectu ad tēpus illorum iuriū,qn̄ oē bn̄ficium requirebat reſidentiam,cū p̄p officium ſit principal̄r fundatum bn̄ficium,ut in c.ſi.de reſcr.lib.6.& qđ no.Io.de Lig.ī cle.grę eo.ti. cùm q̄a multa ex illis iurib.loquunt̄ expreſsè ī deſeruientib.ut in d.c.illi,q.,& c.eps,& c.ſacerdos,cū ſi.gl.in c.illi,q. 12.q.1.ponit quatuor ſol'ones. ¶Prima, q̄a iura p̄hibentia hanc accumulationem p̄rimonij, & beneficij, loquuntur de cōſilio: ſed certè non ſatiſfacit iſta ſolutio oībus ꝯriis,cum ex eis plura dicant, ꝙ tales iudicium ſibi manducant,& bibunt,& ꝙ hoc nō faciunt ſine graui pc̄tō, ut ſ colligere potes ad partem neg. ¶Secunda ſol'o huius eſt,ꝙ loquantur illa iura de clericis uagabūdis.certè nec ſolutio iſta ſatiſfacit omnibus ꝯriis, cum nulla loquātur de non ſeruientib. ut innuit illud c.q accepturi erant,&c. Si.n.eſſent uagabundi, non fuiſſent aliquid accepturi, de appel.c.peruenit,& de cle.non reſi.c.cōquerente,& c.fin. ad idem pręallegatum.c.ſacerdos. ubi expreſsè dr̄,ꝙ illi debent de bonis eccleſiæ participare,q non habent,vnde uiuant,ſubiungens,ꝙ de his intelligit̄ dictum Apoſt. Qui altari ſeruit,de altari uiuere debet &c. q̄ ſola uerba luce clarius innuūt,ꝙ loquant̄ non in uagabundis, imò in ſeruientibus; & facit.d.c.eps.12.q.1. ¶Tertia ſol'o datur per illam gl.ꝙ iura loquuntur de oblationibus, q̄ talibus nō ſunt cōicandæ. hæc ſol'o etiam non ſatiſfacit omnibus iurib.ſ all.p̄ ꝯria parte,maximè.c.ſacerdos.1.q.2.& c.eps. 12.q.1.habētes p̄rimonium poſſunt bona eccleſiaſtica habere, non ut ſibi ſeruiant. ſed ut diſtribuant pauperibus. ſed hæc non eſt p̄pria, imò ſapit ꝯriam opin. & poteſt q̄s uiuere ex reditibus beneficij. gl.in c.clericos.1.q.2.confirmat aliqual̄r de ſol'onibus præmiſſis:& ultra eas dicit, ꝙ illa iura, q̄ uident̄ p̄hibere uſum rerum eccl'iaſticarū in habentibus,poſſint intelligi de quarta pauperibus debita,q̄ dari p̄hibetur abundantibus,ſubiūgens,ꝙ ſi abundantes de bonis eccl'iæ ſuſcipiunt,uel abſentes,uel pn̄tes, licet nō debeat eis denegari portio,quia nemo cogit̄ ſuis ſtipēdiis militare; mortal̄r peccāt,p̄ſertim ſi ex cupiditate ſua reſeruāt. Et aduerte, q̄a in hoc ult.nō apparet, an loquat̄ illa gl.qn̄ ſuſcipiūt de quarta debita pauperibus, an de q̄buſdā bonis eccleſiaſt.¶Sed ꝯ ſol'onem p̄ced.facit apertè dictum.c.ſacerdos,qđ ur̄ uelle,ꝙ illud dictū, Qui altari ſeruit &c. debet intelligi de nihil habentibus;& ſic ur̄ etiam, ꝙ de quibuſdam bonis, iſti abūdantes nihil debent habere. Inn.in c.eps, de præb.dicit, ꝙ licet ordinarius,non cogatur p̄uidere ordinato habenti ex patrimonio,vnde uiuere pōt: tn̄ non credit,ꝙ habens beneficium uiuere debet de p̄rimonio, ſed de altari per c.cū ſcđm,de præben. Ad c.paſtoralis,pro ꝯria parte rn̄detur,ꝙ ibi intēdit auctor,canonico p̄hibere, ne de patrimonio auarè theſaurizet, & bona eccleſiæ expēdat: alias aūt ſ̄m eum benè licet bona ſua cōſeruare hæredibus,& bona eccleſiæ expendere. Idem ſentit in c.poſtulaſti,de reſcr.ubi dr̄ habentem p̄rimonium non indignè accipere de rebus beneficij,ſi bene diſpēſet.¶Sed aduerte,ꝙ licet cōiter allegeт̄, & teneatur hæc opinio per illud c. cum ſ̄m apoſtolum, quod allegat. Inn.tn̄ in ueritate ad illud c.cum ſecundū, facillimè rn̄detur per d.c.ſacerdos. 1.qō.2. ubi expreſsè tex.dicit illam authoritatem apoſtoli intelligendam de ſeruientibus nil habentibus;& ſic toleratur dictum ſuū p̄ d.c.ſacerdos. pōt tn̄ dictum ſuum ſaluari, prout ĩ dicam: ſed non p̄ illud.c.cum ſ̄m Hoſt.in c.poſtulaſti, præal.dicit, ꝙ q ordinauit eum, ex quo habet p̄rimonium, habet ꝯ ipſum exceptionem,& hoc eſt planum in c.tuis,& c.eps, de præben. titulo autem eccleſiaſtico poſſunt tales uti: dūmodò tn̄ ſeruitium eccleſiæ faciant,honeſtè uiuant,& prauam intentionem non habeant in theſaurizando, uel ditando parentes, nec etiam proprIis ſtipendiis militare tenentur, de præſer. cum ex officij, alias ſi ſeruitium non faciant, uel in malos uſus expendant, pœna ſuos teneat authores,& dicit Hoſt.ꝙ ſi ſibi non credant,credant Hieronymo, & pro certo cuius dicta habentur in iuribus ſupra all.p̄ ꝯria parte, concludens tandem,ꝙ ſi iura in hoc deficient, propria conſcia & naturalis rō illos ꝯuinceret. ¶Et licet hoc dictum Hoſti.demulceat aures, & uideatur in idem reſidere cū Inn. tn̄ huius dictum uidetur ꝯ præall.c.ſacerdos,& c.eps: quia prorſus debent abſtinere ſ̄m illa iura,ex quo habent,vnde uiuant. nec conſumptio ad bonos uſus eos excuſat: quia non debet quis habere etiā, ut bene diſpenſet, ut in c.precariæ.10.q.2. debet.n.ut diſpenſator eccleſiæ, illa diſtribuere in pios uſus à iure deputatos:non aūt capere tanquā ſibi debita, & nomine p̄prio diſpēſare,etiam ad bonum uſum, ut in d.c.precariæ. tn̄ opinio Inn.& Hoſt.cōmuniter tenetur per oēs doct. & per Io.de Lign.in cle.gratiæ,de reſcr. & Arch. Hug.in c. clericos.1.q.2.illi qui.12.q.1. & rn̄dit Hug.in d.c.clericos,ad iura,quæ uidentur contraria,ꝙ loquuntur ſ̄m antiqua tēpora. Nam in primitiua eccleſia reditus eccleſiarum erant tenues,& exiles,& ex eis prouidebatur indigētibus,ſ̄m quod vnicuiq; opus erat, arg.12.q.1.c.quia tua. & hæc reſponſio uidetur ſatis bona. Sed ego pro clariſſima ſolutione huius dubij facio duo præſuppoſita. Primū eſt,quia olim in primitiua eccleſia oēs credentes in Chriſto habebant omnia cōmunia; & ſic clerici nihil habebāt proprij.12.q.1.c.cui portio, & c.certè, & de hoc per glo. ibi in ſumma. Sed poſteà fidei feruore quieſcēte, nedum laſciui Chriſtiani,ſed etiam clerici ſeculares incœperunt poſsidere,& tenere propria, & nōnulli clerici hoc faciebant clā,& oſtendebant ſe ſanctiores,quā eſſent.ut in d.c. certe; & tunc uidebatur ualde indecens,ut clericus etiam ſeruiens eccleſiæ,reciperet portionem ab eccleſia,cū haberet p̄rimonium,cuius detentio uidebat̄ deteſtabilis, cū uideretur illicitū detinere p̄prium ꝯ ueſtigia ap'ſorum: multomagis uidebat̄ deteſtabilius tenere p̄rimonium, & cum hoc percipere de bonis eccleſiæ: ſed ſi uolebant tenere p̄pria, & abſtinere à bonis eccleſiæ, tūc aliquatenus excuſabantur: quia quodāmodò uidebantur relinquere ſua, cum incōtinenti p̄priis contenti rebus abſtinebāt ab aliis rebus eccleſiæ,q̄ dabantur eorū labori; & iſte eſt p̄prius caſus,ſi bene ponderet̄ in c.illi q.12.q.1. poſtmodū magis tenuerunt tepidi: nec uidebat̄ error tenere bona tēporalia,& incœperūt licitè,& paſsim oēs clerici,& palā tenere p̄pria,ex quo eis nō renuntiauerant,ut in d.c.certe,& in c.ſint manifeſtè.12.q.1. & 12.q.5. & incipit quodāmodo ceſſare rō illius c.illi qui.12.q.1. poſita in prin. ¶Scđm p̄ſuppoſitum eſt, qđ olim ī primitiua eccleſia tp̄e apoſtolorum oīa bona oblata eccleſiæ uendebant̄ & eorū p̄tiis ſubueniebatur oībus cōem uitā ducentibus, & aliis pauperibus indigētib. ſed poſtmodum apoſtoli, & alij fideles uidētes melius fore,ſi bona ſic oblata ꝯſeruarentur eccleſiis matricib.& ex eorū reditibus ſubuenirent indigētib.q̄ ſi uēderent, q̄a, ex uendōne p̄tio ꝯſumpto,ſæpe īdigebant neceſſariis,& non erat,vnde ſubueniret̄,fuit ſtatutum,ut bona nō uenderent̄,ſed ad uſum prædictum cōſeruarentur eccleſiis matricibus,& ipſi haberent poteſtatem diſpēſandi; de hoc eſt tex.no.in c.uidentes.12.q.1.& ſi bene ponderet̄,hoc ex primæua inſtitutione rerum eccleſiarum fuit,ut ſubueniretur indigētibus; & ſic nimirū, ſi multū iura dicūt,ꝙ clerici hn̄tes patrimoniū,non debēt quicquā percipere ab eccleſia,quātūcuq; deſeruirēt:quia in eis tūc cā deputationis ceſſabit, & detētionis bonorū tempo-

temporalium: ſed poſt modũ creuerunt facultates eccleſiæ,& inſtitutũ fuit,ut qui nellēt deſeruire eccleſiis cathedralibus,fierēt ex eorũ bonis quatuor partes, quarũ una deberet epo,alia clericis, tertia fabricæ eccleſiæ, quarta pauperibu,ut d.c.quatuor,& c.de reditibus &c.¶Itē fuit ordinatũ, ut nulla eccleſia ædificaret, niſi prius dos aſſignaret pro miniſtris,de cõſe.diſt.1.c.nemo,& de cõſ.eccl. uel alta.cũ ſi.& ſic hodie bona tpalia deputant eccleſiis principaliter ꝓ miniſtrorũ ſubſidio ; ad idē.c.paſtoralis, de his,quæ fiunt à pla & c.de his,de eccle.ædifi. ¶His pſuppoſitis infero ad clarã deciſionē huius dubij,& cõcordantiam eſum iuriũ uarie ad hãc materiã loquētiũ,uidelicet ꝙ habito reſpectu ad ſtatũ primeuæ eccleſiæ,procedũt iura,q̃ uident uelle habētes pr̃imoniũ,nõ poſſe participare de bonis eccleſiæ,ut quia uidebat horror & deteſtabile,ut tenerēt ꝓpria:tũ qa bona eccleſiaſtica fuerunt deputata ad uſum dũtaxat indigētiũ,ut ſ.dixi Sed cũ ſuccedēti tpe iſta duo ceſſarēt: qa & clerici palã & pmiſſio ac eccleſiæ inciperent habere ꝓpria,& bona eccleſiaſtica fuerũt principalr deputata , pro miniſtrorũ alimonia ſurrexit alia bona ratio & naturalis, ut quãtũcũq; clerici habeant bona pr̃imonialia, nihilominus poſſunt uiuere ex bonis eccleſiæ, non tanq̃ indigentes, ſicut in prima deputatione erat indultũ,ſed tanq̃ ſeruiētes: qa dignum eſt,ut nõ cogant propriis ſtipendiis militare,ex quo.n.licitē tenēt propria, nõ ſunt priuãdi à propria mercede.c.ſi. de magi.& c.extirpãdæ.de pbē.cũ ſi.& iõ.c.ſi.1.q.2.dicit, ꝙ oēs clerici,qui eccleſiæ fideliter inuigilãt,deſeruiũtq; ſtipēdia cõſequant. unde põdera bñ uerbũ, oēs,ꝙ ꝯprehēdit tã diuites, q̃ pauperes, ut ibi ēt no.doc. ¶Itē põdera uerba ſequētia,quæ uolunt clericos ſtipendia conſequi , non ꝑ indigentiã,ſed ꝑ labores & ſeruitiũ. Et not.qa dicit ſm ſeruitij meritum,nõ autem dicit,ſecũdum indigentiæ qualitatem.ſm ergo temporum diuerſitatem, iura uariæ proceſſerunt;ſimile no.12.q.1.in ſum.& ſm hæc tempora põt defendi Inn.& Hoſt.& ꝑ hoc clarè patet rñſum ad oĩa iura ꝯria. poſſunt ergo clerici de bonis patrimonialibus diſponere,tàm inter uiuos , quàm in ultima uoluntate ad eorum libitum , dummodo prauam intentionem non inducant;pro hoc.c.1.& c.qa,de te.12.q.5. per totum.& de bonis eccleſiæ , cui ſeruiunt uitã ducere debent,non autem poſſunt petere ab eccleſia uniuerſali, tanquam indigentes; in hoc caſu poſſunt intelligi multa iura.ſ.allegata in contrarium, ut.c.qm̃.16.q.1.& c.clericos, & c.paſtor. 1.q.2.cum ſimi.ſed de propriis beneficiis ſic,quia tunc recipiunt,non tanquam indigentes,ſed tanquam ſeruientes,uel laborum ſuorum. mercedem &c. ¶Hæc quæſtio diſputata fuit per dñm Nicolaum de Sicilia decretorũ doctorem famoſiſſimum in amplo , Senēſi ſtudio,Anno dñi.1433.die uerò 25.Ianuarij.& ad utrãq; partem dubiorum reſpondit ſpectabilis,& generoſus uir dominus Gandulphus Dialogone, in iure canonico eleganter peritus, & intereſſente in diſputationis actu prælatorum, magiſtrorum,& doctorum copia, qui Senas conſilij generalis cauſa uenerant. Laus Deo .

QVAESTIO QVINTA.

1 *Collatio patronatus ſine conſenſu epiſcopi,an ualeat.*
2 *Ius patronatus eccleſiæ,tranſit ſolum in hæredes ſanguinis.*
3 *Ius patronatus laico conferri an poſſit,& nu.5.*
4 *Laicis in rebus eccleſiaſticis,nulla fuit data facultas.*
5 *Vide ſupra nu. 3.*
6 *Patris authoritas , an requiratur in mutuo per filium contrahendo.*
7 *Collatio beneficij patronatus per epiſcopum facta , patrono neglecto, an teneat.*
8 *Spes ſola habendi aliquid ultra ſortem,cõſtituit hoīem uſurariũ.*
9 *Penſionem annuam recipiens pro locatione agri,non peccat.*

AVgerio patronatũ,in baſilicã Nicoſtrati iure ſibi delatũ,Plautius laicus mera liberalitate cõtulit: ad candē uacantē, patrono neglecto, imminente adhuc tpe electionis,& pſentationis à iure ſtatuto, Antiſtes actorē clericũ inſtituit. quadrimeſtri deniq; elapſo, Plautius filio hr̃de ſuperſtite diē perſoluit extremũ.quo minimè accerſito donationē pr̃nã ratificauit eps,& ipſius conſenſu uſumfructum prædij baſilicæ Nicoſtrati ab Orphanotropho toto uitæ tpe uitæ utedũ,eidē eccleſię qngentis aureis donatis recepit Augerius. ingenij & famoſo orphanotropho alia quingenta Plautius cõtulit, ut ab eo in uita cõiter annis ſingulis reciperet quinquaginta. ex facto propoſito,quatuor in diſceptationem adducunt. ¶Primũ,nũquid dicta patronatus collatio,iure ſubſiſtat, ſaltē à Senēſi pſule dicto tpe accedēte ꝯſenſu.¶Scđm,an baſilica Nicoſtrati,uacet inſtitutione non obſtãte pdicta. ¶Tertiũ utrũ ꝯtus initus inter Augeriũ,& Baſilicã Nicoſtrati,ſit undiq; licitus,iuris ſolennitatibus nõ neglectis. ¶Quartũ,ſi conſcientia refragante,ualet Plautius quinquaginta ab orphanotropho recipe.¶Circa primũ dubiũ hoc procedã ordine. ¶Primò,nãq; qnque formabo motiua ad partē affirmatiuã.¶Scđõ totidē ad partē negatiuã. ¶Tertio ſolonē ſubiiciã.Qđ aũt iuris pr̃onatus collatio iure ſubſiſtat, ēt ſubmoto epi conſenſu, probat primo ex eo,qđ liberũ eſt,cuiq; de re ſua ad libitũ diſponere,ꝑ modos à iure nõ improbatos,ſiue uelit diſponere in religioſa loca, ſiue in priuatas pſonas, ut ī c.de his,in fi.ij.de ſepul.& in l.re mãdata.C.mãda.& in §.per traditionē,inſti. de re.di.ſed patronus nullibi apertè reperit prohibitus, quominus ius ſibi cõpetēs poſſit ī aliũ trãsferre;ergo &c. qnimò expreſſe vr̃ ſibi pmiſſum,ut in c.illud,de iure patr.& in c.unico, eo.ti.lib.6.ubi expreſsè probat, qđ loco religioſo , ſine epi conſenſu donari ꝑ patronũ põt. qđ ēt laico donari poſſe uideat,probatur & in c.ex literis,& in c.cũ ſeculũ,eo.ti.Vbi tranſit in laicũ cũ uniuerſitãte uillæ,uel feudi. ergo ſine uniuerſitate. non debet.n.hoc titulo gratuito conſiderari uniuerſitas. nam ſi non poſſet donari,ſeu aliter transferri in laicũ, nõ tranſiret cũ uniuerſitate trãſlata,cũ poſſet illud ius exerceri abſq; eo', ꝙ eatur ad uillã, ſeu uniuerſitatē, ad hoc, quod not.in l.ſi mercedē,in fi.ff.de act.em.Et ſatis eſt hoc iure expreſſum nõ prohibet ꝙ materia eſt pmiſſa;ad hoc, qđ no.ſ.in c.2. de trãſla.præla.& facit à ꝯrio ſenſu per locum à ſpeciali c.de iure,de iure pa.ubi tranſlato iure patronatus in quēdam laicum,Papa mandauit ꝙ ſi conſtaret illum ſciuiſſe ꝙ contractus cenſeretur nullus, qđ cum ſit annexũ ſpirituali, uendi non poſſit , ergo à ꝯrio per modum gratuitum potuiſſet in illum transferre; & de hoc uidetur caſus ad literã,in c.ex inſinuatione,eod.ti.¶Secũdò, ꝙ ſaltem accedente ex poſtfacto epi cõſenſu ualuerit, uidetur expreſsè probari in c.cura, & c.ſuggeſtum, de iure patr.ubi expreſsè dicitur , quòd ex donatione laici, põt donatarius eccleſiam ſibi retinere, ſi diœceſani epi habuerit poſteã conſenſum. ¶Tertiò , uidetur probari ꝑ c.ſi qua de rebus.12.q.2.ubi dicitur , quòd per alienationem de rebus eccleſiæ ſede uacante factam poteſt eps noniter creatus ratificare, & approbare,ſi cedit in utilitatē eccleſiæ ; & ſic eſt ibi caſus ſingularis,in quo conſenſus authorizabilis,põt ex poſtfacto interuenire ; ergo idē dicendum in caſu noſtro;ad idem capitulum quod in dubiis,de renun

ubi ꝓmittitur, qđ renuntiatio beneficij,in manibus laici præiudicat ipſi clerico renuntianti,adeò, ꝙ eps poteſt ex poſtfacto illam renuntiationem ratificare, ſeu illum ſic renuntiantem illo beneficio ſpoliare. &dicit ibi gl.ꝙ licet quantum ad ecclesiam, nel ſuperiorem,illa renuntiatio nõ teneat,ut ibi,& c.admonet,eod.tit.ipſe tamen renuntians non poteſt eam repetere:quia quo ad ſe tenuit. licet enim ſit inutilis,habet tamen in ſe tacitum pactum, ne repetat, ſicut acceptilatio.ff.de acceptil.l.acceptolatum,& 7.q.1.c.cos. hæc gl.quæ ſolet ibidem allegari,no. in c.ꝙ Dei timorem, de ſta.reg.dicit, ꝙ renuntians ſine ſuperioris authoritate in tali bñficio,non põt adminiſtrare. ita uidet̃ dicendum in propoſito, ſine epi conſenſu, nõ põt patronus in laicum patronatum ſibi competentem transferre: tamen quo ad ſe & ſui præiudicium, debet dicta donatio ualere, & per conſequens ipſius hæredis,cũ non põt hæres uenire ꝯ factum defuncti.l.cum à matre. C.de rei uen.no.in c.j.de teſta.potuit ergo eps ex poſtfacto donare,uel eius filio etiam hærede non uocato illam donationem approbare. ¶Quartò adducuntur multa iura, quæ uidentur probare,ꝙ ſaltem de iure canonico,poteſt ratihabio,& ꝯſenſus ſequi,& actum inutilem ualidare.16.q.1.c.ſi.de his,quæ fiunt à præla ca.2.& 3.& qđ ibi no.de elec.& iunge.9.q.2.c.ſi tibi ex nunc,ſ.tempore adhibiti conſenſus,ut no.gl.in reg.ratum,de regu.iur.in 6. ¶Quintò, & ult.adduco tex.iuncta gl.quam ſequitur ibi Cy.in l.ſi.C.ad Maced.ubi dicitur,ꝙ ſi citra patris iuſſionem uel mandatum, uel uoluntatem, pecuniam traditã accepit filiusfa.poſteà autem pater ratum habuit ꝯtum, perinde eſt,ac ſi ab initio uoluntate patris, uel mandato filiusfa.pecuniam traditam accepiſſet. Ratio quia omnis ratihabitio retrotrahitur, & confirmat ea,quæ ab initio ſecuta ſunt,& quærit ibi, nunquid pater,inuito filio,poteſt habere ratum,& ſic teneatur,ac ſi eſſet filius;& concludit multum nota.ꝙ ſic. Idem ibi Cyn.dicit quòd exceptio non tantum fuit inducta in fauorem filij,& odium creditoris,quantum in fauorem parentum.l.j.ff.eod.tit. ut pater ergo,in cuius fauorem principaliter illud beneficium fuit inductum mutuum factum filiifam. ratihabitione poſtea adhibita reconciliat: ita quamuis in laicum ſine epi conſenſu ius patronatus transferri non poſſit ꝓſuppoſito quo ad hoc iure expreſſo caueatur: attamen, 3 ex quo eps nomine eccleſiæ uult ratificare,non debet donator,uel hæres impedire, cum hæc prohibitio nõ emanauerit in fauorem patroni,ſed epi,uel eccleſiæ,cuius ꝑſonam gerit ipſe eps: & hoc uidentur uelle illa capitula cura,& ſuggeſtum ſ̃.alleg. ¶In ꝯrium ad partem negatiuam,ꝙ dicta collatio patronatus,non ualuerit, arguitur primò, Pater non poteſt præiudicare filio in iure patronatus liberorum. tranſit.n.in filios,etiam ſi non ſint hæredes.l.filij.ff.de iure pa.l.iuſiurandum,in §.ſi.ff de oper. liber.etiam ſi patris bona publicarentur.l.eorum,ad legem Iuliam maieſta.& no.in l.iij.ff.de interdi.& re.ergo idem in iure patronatus eccleſiæ, qđ tenet gl in c.conſtitutum.16.q.1.& Lud.ut recitat Arch.in c.1.de iure pat. lib.6.pro hoc facit, quia ius patronatus conceditur patrono gratioſè propter eccleſiæ impenſam.non ergo debet tranſire in extraneum, qui eſt prorſus alia perſona ab ipſo priuilegiato. facit quod in ſimili habetur in auth de non alie.§.emphyteuſim,colla.9.ubi dicitur,ꝙ emphyteuſis alicui conceſſa, & eius hæredibus non trãſit niſi in deſcendentes. ius ergo patronatus conceſſum fundatori, & hæredibus,conceſſum filiis: quia in iure non tranſmiſſibili ad extraneos appellatione hæredum comprehendũtur filij tantum,ut no.in l.Gallus.§.etiam,de lib.& poſth & in l.ſi tibi decem.§.ſi pactus,ff.de pac.facit.c.filiis acne potibus.16.q.7.¶Secundò de hoc uidetur caſus in c.ꝓterea,el 2.de iure patr.coniungendo finem, cum principio coniuncta gl.j.& ibi patet,ꝙ patroni non poſſunt pro ſua uoluntate ius patr.in aliũ titulo donationis, uel emphyteuſis,uel alterius ꝯtus transferre.ad idem.c.illud,eod. tit.maximè ponderato uer.licet, qui uenit aduerſatiuè ad præcedentia,innuens ꝙ laicus non poteſt donare,licet religioſo loco conferendi liberam habeat facultatẽ; facit etiam.c.illud, in fi.& c.nullus,eod.ti. ¶Tertiò probatur,ꝙ epi conſenſus accedens non habuit illam donationem ualidare. Cum enim iſte ſit conſenſus authorizabilis, non potuit ex poſtfacto interuenire,ut in l. ſi quis mihi bona.§.in poſſeſſione.ff.de acquiren.hæred.& in §.tutor, inſti.de auth.tut.& in l. obligari.§.tutor,eod.tit.No Innocen.in c.cum cõſuetudinis,de cõſue.& in c.j.de reb. eccle.non alie.in 6.¶Quartò & ult.facit,certum eſt ſaltẽ communi opi.ex donatione ſolius laici ius patronatus nõ fuit donatario quæſitum,ut probat à contrario ſenſu.dictũ c.j.de iure patr.lib.6.& tex.in c.præterea,eod.tit.ergo remanſit patronus: quia dominium, quod alteri non acquiritur ex iuris impedimento, mihi non aufertur, ut in l.nec utilis,ex qui.cau ma.no.in l.quod meo.ff.de acq. poſſ.facit ratio.l.ſi quis ui,eod.tit. uidetur enim ſub conditione donaſſe,ſ.ſi donatarius eam acquireret, tranſit ergo in filium hæredem.16.q.7.c.ſi plures hæredes, de iure patro.c.1 & 3.& in cle.2.eod.tit.cum ſi. Ratificãdo ergo epiſcopus non potuit illam donationem nullam ualidare,non ex nunc,cum interuenerit filij patroni conſenſus.16.q.7.c.monaſterium. Nec ex tunc, quia non poteſt illa confirmatio retrotrahi,cum filij præiudicio, cui ĩ eo tp̃e ius quæſitum fuit, in c.quamuis, & c.ſi pro te,de reſcrip.lib.6.facit quod no. Io.An.in reg.ſine culpa, de regu.iu.lib.6.ubi concludit, ꝙ legitimatio ſuperueniẽs, nõ præiudicat ſecundo genito, cui ius ſuccedendi in totum erat uigore conſuetudinis quæſitum; & idem Bar.not.in l.ex facto,ff.de uulg.& pup. ¶Ad ſolutionem huius certaminis, Ieſu Chriſti ſaluatoris, eiusq; piiſſimæ genitricis auxilio humiliter inuocato,condeſcendens,duo principaliter ſunt uidenda.¶Primò nunquid dicta patronatus collatio,ſine epiſcopi conſenſu ualuerit.¶Secundò,præſuppoſito † quod ſine conſenſu epiſcopi non ſit efficax,an epiſcopi conſenſus, uel aſſenſus,donatoris, præſertim mortui filio hærede non uocato, accedens illam habuit roborare. Circa primum doct.noſtri in uarias ſe diuidere ſententias Lau.quem ſequitur Archi.in c.1.de iure patr. lib.6.dicit patronum non poſſe in filiorum præiudicium à ſe ius patronatus abdicare. Ratio habetur à canone,unde tranſiit in filios, etiam ſi hæredes non ſint quia ius illud arg.in l.filij.de iure patr.& quod not.in l.iij.ff.de interdic.& releg.hoc idem uidetur firmare gl.in c.conſtitutum.16.q.1.ſed hanc opinio.reprobat ipſe archid.nam dicit contrarium ſatis uideri apertum in c.ſignificaſti,de iure patr.& ſic tenet, ꝙ renunciatio ualet in præiudiciũ ſuccedentium;ad idem.c.j.de iure patr.lib..6.& c.illud, & c.ex inſinuatio.eod.tit. in quibus apertè dicitur eccleſiæ, ſeu religioſo loco liberè etiam ſine epiſcopi conſenſu, poteſt donari. ¶In hanc contrariam ſententiam uidetur poſtmodum inclinaſſe gloſſ.in cap.conſiderandũ. 16.quæſt.7. Nec uerum eſt, quòd ius patronatus eccleſiæ tranſit ſolum in hæredes ſanguinis,cum tranſit communi ſnĩa etiam in extraneos. ſi enim tranſit in emptorem uillæ, cum uniuerſitate illius uillæ ergo &c.ut in c. ex literis, & in c.cum ſeculum. Et hanc opinionem,quòd tranſeat ad hæredes, etiam extraneos, cõiter ſequuntur

moderni.

módcrni. Rñſio tñ Inn.& Io. And. mihi non placet. nõ.n. ſequitur, trãſit in vniuerſitatem uillæ in extraneum, ergo & cum iure hæreditatis do inſtantiam; iura ſepulchrorũ, licet religioſa, tranſeunt cum vniuerſitate villæ in extraneum, ſi per publicum non eſt ad illa aditus, ut in l. ſi inter eedem. §. fi. ff. de act. emp. & in l. in modicis, ff. de ꝯh. emp. Attamen non tranſeunt in hæredem extraneum, quominus liceat filiis etiam hæredibus nõ inſtitutis ibidem habere ius ſepeliendi, ut in l. familiaria, cum l. ſeq. ff. de reli. & ſumpt. fun. mihi tñ placet opin. ut tranſeat in hæredes, etiam extraneos, pro quo adduco. c. filiis. 16. q 7. & c. conſiderandum, & c. ſi plures, eadem cau. & q. & c. ij. & iij. cũ multis ſimi. in quibus ſimiliter fit mentio de hæredibus fundatoris; & cum in iure nõ habeamus ꝯrium, debemus uerbum, hæredes, ꝓpriè capere, & ſic ueniunt oẽs ſucceſſores, ut in l. hæredis appellatione. ff. de uer. ſig. & in l. antiquitas, C. de uſufr. cum ſimi. A uerbis aũt non eſt recedendum, niſi apertè de intentione ꝯria conſtet, ut in l. nõ aliter, ff. de leg. iij. & c. fi. de uerb. ſig. & maximè ꝓbat dictum c. filiis, ubi fit mentio de filiis, nepotibus, & aliis remotioribus propinquis. ¶Secunda opin. fuit Inn. prorſus ꝯria huic, dicẽs patronũ etiã laico poſſe donare, licet epi ꝯſenſus nõ accedat. hãc opi. firmauit ĩ c. illud, & c. ꝑterea, & c. nullus, de iure patr. principaliter per c. ex inſinuatione. eo. tit. Ad c. præterea, quod ſuæ opin. uĩ obuiare, reſpondetur dupl'r. Vno mõ, ꝙ non loquitur in patronatu, ſed aduocatio eſt. Et rõ diuerſitatis ẜm eũ eſt, qa patronatus eſt quaſi ex debito; ſed aduocatio ex gratia tantũ. ¶Secundò reſpondetur, ꝙ intelligendo etiam de patronis, debet intelligi, ꝙ non pôt donare eo mõ, quo ibi donabat, ſ. cum poteſtate exigendi, & grauandi, ut ibi dicit. hanc opin. originaliter tenuerunt Hug. & recitat Archi. in c. piæ mentis, 16. q. 7. & Io. An. ut refert Io. mona. in c. illud, præal. & etiam Vinc. ut recitat ibi gloſ. & tenet gl. in c. noſtri. 23. q. 4. ſed pôt illa gl. intelligi, qñ fit eccleſiæ, ut colligitur ex præcedentib. ¶Tertia fuit opin. Bul. gloſſatoris, ut ſine conſenſu epi laico donari non poſſit, ut no. in c. illud, & c. ex inſinuatione. Reſpondetur, ꝙ ibi interuenit epi conſenſus, ubi non fuit uera donatio, ſed remiſſio, ut ſ. in articulis dixi. hanc tñ opin. ſequuntur multi ĩ d. c. illud, & Archid. in d. c. piæ mentis, præal. & in c. vno. præal. lib. 6. eo. ti. & ſequuntur cõiter moderni in pia cã; & primò adduco. c. prædictum præterea, in fi. & d. c. vnicũ, à ꝯrio ſenſu; ſecus, ſi detur loco religioſo, uel eccleſiæ, ut in d. c. vno, & c. illud. & diuerſitatis ratio eſt, quia ex donatione facta laico eccleſiæ conditio deterioratur, cum ſoleant laici eccleſiæ eſſe nimium infeſti. 2. q. 7. c. laicos, & c. laici. Sic. n. fit eccleſiæ melioratio, cum eripiatur à manibus laicorum, arg. c. cum apoſtolica, de his, quæ fi. à pla. ¶Item ſi clerici excedunt metam, facilius poſſunt cõpelli, q̃ patroni laici. 63. diſt. c. indicatum, & quod ibi no. requiritur ergo epi conſenſus in donatione fienda laico, ut eps uideat, an expediat eccleſiæ, uel non. ¶Item propter timorem fraudis, uel fictæ uenditionis, ar. de diuor. c. quanto, in fin. de hoc ergo inquiret: quia ſi inueniret, denegabit aſſenſum, arg c. prouida, de elec. in vj. & hic fraudis timor multum mouet Io. And. ad hanc opin. ſeruandam, quã ſequitur Fed. cõſi. 108. dixit tñ Arch. in locis præal. quod clerico etiam proprio nomine accipienti, poterit ſine conſenſu epi fieri donatio, & ſic intelligit dictũ. d. c. piæ mentis, non aũt laico; & ſic intelligit. d. c. præterea. Hoc ideò, quia per hanc ꝯceſſionem melior fit ꝯditio eccleſiæ, cum laici magis conſueuerint grauare eccleſias, q̃ clerici. ad hoc. ff. de ſer. urb. pd. l. ſeruitutes, §. ſtillicidium: alias bene ualet dictum c. ex inſinuatione. ¶Quartam opin. ſentit Hoſt. in d. c. illud, dicens, ꝙ cum epi ꝯſenſu pôt vnicuiquẽ ius patronatus donari; allegat. c. nullus, & c. ꝑtereà, ſed ſine conſenſu epiſcopi non, niſi eccleſiæ, uel clerico recipienti noĩe eccleſiæ: remittit tñ ad ea, q̃ no. in ſum. eo. ti. § qualiter trãsferatᷣ: ibi tñ non diſtinguit, an clericus recipiat noĩe eccleſiæ, uel non, ſed ſimpliciter dicit, ꝙ clerico donari pôt. dñi de Rot. deciſ. 254. in antiquis tangũt incidenter primum, ſed principaliter ſecundum: ſentiunt tñ, quod ſine epi conſenſu, non ualet donatio laico facta, ut ius patronatus ex ſola laici donatione acquiratᷣ laico, ſed cum epi conſenſu. ¶Sed an conſenſus iſte poſsit ex poſtfacto interuenire, maximè mortuo donatore, & hærede filio non uocato, fuerunt inter ſe uarij; & hoc dubium non reperio ꝑ aliquem ultra eos tactum, & ob hoc principaliter hunc artic. diſputandum aſſumpſi, quẽ difficilem reputaui, & præſtitit mihi diſputandi cauſam, bonę memorię Doctor ſubtilis, & bonus practicus dñs Magnauellus de Magnauellis Seneñ. qui cũ hoc dubium in decora vrbe Senarum contigiſſet, humanitate ſua me familiariter conſuluit; & rñdi tunc ſimpliciter, me non credere talem donationem per ſubſequentem conſenſum ſine temporis tractu ualere. comperi dominos de Rota in deciſ. præal. uarios extitiſſe. quidam ex eis in hanc ſñiam negatiuam inclinabant; alij uerò, & pro maiori parte ꝯriam ſententiam amplexi ſunt, moti principaliter propter duo. ¶Primò per c. cura, & per c. ſuggeſtum, circa fin. de iure patron. ubi hæc pars uidetur expreſſa ſecundũ eos. ¶Secundò per hanc rationem, quia donatio in principio tenuit, ſaltem in præiudicium donatoris, & hæredis. nam quãtum ad eorum præiudicium non requiritᷣ neceſſarius conſenſus epi, cum donator diſpoſuerit de re propria, & ideò quantum ad eum, & ipſius hæredes non debet admitti ꝯuentio, arg. l. per fundum, ff. de ſerui. urb. præd. & c. quod in dubiis, de renun. & ff. de dona. inter ui. & ux. l. cum hic ſtatus. §. ſi ſocer, & l. ſi is, C. de prædiis min. ſine decr. nõ ali. Requiritur ergo ſolus epi conſenſus ẜm eos quo ad trãſlationem ipſius in priuatum: ideò poterit interuenire qñcuq; ex quo contractus donationis tenebat, arg. no. in c. cum conſuetudinis, de conſue. Nec obſt. ẜm eos ius quæſitum filio eo tꝑe. quia ex quo fuit hæres patris, non fuit ſibi ius quæſitum aliter, q̃ eſſet penes patrẽ: ſed cum ipſe pr̃ non poſſet quo ad ſe conueniri, igitur nec filius. nec ob. c. quãuis, & c. ſi pro te, de reſcr. lib. 6. quia ibi fuit ius quæſitũ tertio ex diſpõne eius, qui poterat recipere, & diſponere ꝯ primam diſpõnem. igitur in præiudicium iuris taliter quæſiti ſequens diſpõ, uel exiſtentia condõnis non potuit ibi retrotrahi, ut in l. balneum. §. fi. ff. qui po. in pig. ha. hic uerò fuit ius quæſitum ex diſpoſitione eius, qui ꝯ ſuam diſpõnem uenire non poterat, nec ꝯ factum ſuum. igitur nec eius hæres, & per ꝯñs conſenſus epi ſuperueniens poterit retrotrahi: quia donatio à principio pendebat ſub conditione, ſi eps conſenſerit. igitur per ſuperuenientem conſenſum epi fit retroactio, ut l. potior, in prin. ff. qui. po. in pig. ha. ¶Vel poteſt ẜm eos dici, ꝙ ualet, ut ex nunc à tẽpore conſenſus per epm præſtiti. Nec filij abſentia habet præiudicare, quia nõ poterat ꝯdicere, ſicut nec ipſe pater, arg. l. per fundum, ſ. alleg. hæc ſunt in effectu fundamenta dñorum de Rota in hoc art. Ego aũt, meliori iudicio ſemper ſaluo, nec iſtud dictum dñorum de Rota approbo, nec rõnem doct. nec ſñiam, de qua ſ. in præced. dubio. Arbitror tñ, † qđ ius patronatus 4
laico conferri nõ poſſit, etiam ſi tempore donationis authoritas epi intercederet. ad quam ſñiam tenendã principaliter me mouet: qa ius patr. eſt ſpũale, uel ſpirituali annexum, ut expreſsè dicit tex. in c. quãto, de iudi. & in c. j. de iure

de iure pa.hinc eſt,ꝙ ſuper eo cōmittitur ſimonia, ſicut ſuper iure ſpirituali,ut probat tex no.in c.præterea,el.j. de tranſac.nec iudex ſecularis,ēt inter laicos, de iuris pa tro.tit.cognoſcere pōt.d.c.quanto.nec uendi pōt.d.c. de iure:nec ſuper eo tranſigi d.c.pręterea.Hinc infertur,qđ laicus,mero iure inſpecto, ius patronatus poſſidere non pōt:quia ſicut ſpiritualia,ita nec quaſi ſpiritualia poſſidere pōt,cū de connexis idē ſit iudiciū,ut ꝓbat in c.cūm, de præſcri.& in d.c.q̄to,de iud.& de cōſti.c.tranſlato, &
4 in d.c.pręterea.¶Præterea laico,quātuncūq; † religioſo, nulla diſponendi in rebus eccleſiaſticis dignitatibus legi tur tributa facultas.16.q.7.c.laici,de conſti.c.eccl'ia ſan ctæ Mariæ,&.xcvi.diſt.c.bñ q̄dē,& in c.nullus,de iure pa. ergo mero iure inſpecto nō poſſet laicus ꝑſentare rectorē,cū ꝑſentatio ſit quoddā ius pambulū ad inſtitutionem obtinēdā,q̄ eſt mere ſpiritualis, & per laicū impræſcriptibilis,ēt per tm̄ tp̄s,de cuius initio non eſt memoria,ut plenè no.per Io.An.in c.ii.de præben.lib.vj. de gr̄a ergo ſolū,&ex priuilegio ꝑ eccl'iam conceſſo licitū eſt laico ius patronatus poſſidere,& tenere; quod ꝓbat in c.j.xv. q̄.j.tenet Archi.in d.c.hortamur.lxxj.diſt.& Goſ.ī ſum. de iure pa.§.i.uerſi.in ſumma;Hoſtiē.in d.c.q̄m,Io.And. & cōiter doc.ibi,&pro hoc, qđ dr̄ patronos in hoc iure de gratia ſuſtineri.no.ibi Hoſti.papam poſſe tales eccl'ias ſine patronorū præſentatione conferre. ſed hoc non facit, quia non expedit, ne uidelicet laici à fundatione eccleſiarū retrahant,ut no.in c.cū dilectus,eo. titu.& in cle.ij.de præben.Et prædicta procedunt tenendo tñ opi. Inno.in d.c.dilectus,de offi.deleg.ubi dr̄, ꝙ per præſentationē conſequitur præſentatus ius ad rem,pro quo facit. c.dilectus,de iure pa.Certum aūt eſt, quod laicus, mero iure inſpecto,nō eſt capax huius iuris, ut poſſit in alium transferre ius ad bñficium,uel ordinare ad bñficia eccleſiaſtica. habilitat ergo de ſpeciali gr̄a,ſicut olim eccleſia conceſſit ob merita præcedentia imperatori, ut poſſet eligere Papam,& alios prælatos,ut in c.in ſynodo,lviij.diſ. ſed illud priuilegiū poſteà fuit reuocatū,ut in.§.uerū,ea. diſt.Ex his infero opinio.meā, ꝙ cū laicus non ſit huius iuris capax,non pōt patronus laicus gratioſè illud ius obtinens in aliū laicum incapacē illud ius transferre, cū in iſto donatario, non contineat illa qualitas ꝓꝑ merita ꝑcedentia,& ut inducerent laici ad ædificandas eccl'ias, & dotandas,quæ rō ceſſat in iſto donatario.non.n.pōt priuilegio perſonaliter habilitatus illū habilitare, q̄a priuilegiū nō excedit ꝑſonas habilitatas, uel priuilegiatas, ut in c.petiſti.7.q.j.ubi inter cætera ad ꝓpoſitū dicit tex. hoc nulli alij cōcedi patimur,quod tibi charitate cogente laico cenſuimus.& alibi in c.ſanè, de priui. dr̄ temerarium eſſe & indignum, aliquid ſibi ſua auctoritate præſumere,quod Romana eccleſia alicui certa rōne inſpecta,ſingularibus uoluit bñficijs indulgere. ¶Præterea,cū laicus ex priuilegio ius patronatus ſolū conſequit,ꝙ pōt præſentare,& alimenta neceſſitate inſtante hēre, ut in c. nobis,de iure pa.non ꝑſumit in his gratijs & à iure exorbitantibus excedere metas ꝑſentationis ſuæ in aliū incapacem hoc ius gratioſum transferendo,arg.optimū in c. qđ trāſlationē,de offi.le.& in l.qđ non rōne,& quod ibi no.ff.de legi.facit.l.ſi uero.§.de uiro.ff.ſol.mat. maximè cū iſta ſint laicis interdicta,ut ſi ꝑſumant tractare ſp̄ualia & eccleſiaſtica,ut in iuribus.s̄.alleg ut no. dicit Inn.in.c. quanto,de ꝯſue.& originaliter fuit dictū gloſ. in c. ſi.24. q.1.ꝙ de oībus,q̄ ſpectant ad officium eccleſiaſticū.illud ſolum licet laicis ēt in neceſſitate, quod iure reperitur expreſſum.hoc autem nullibi eſt expreſſum, ꝙ patronus poſſit donare laico ius ſibi competens in eccleſia, imò potius reperit ꝯrium,ut infrà dicam. de eccleſiaſticis tñ negotiis nullibi reperitur,præter renerentiam,quæ ſpectat ad laicos,etiam ſi ſit Imperator,ut c.hinc etiam.17. diſt.nec excuſat epiſcopi auctoritas, quia epiſcopus ibi non poteſt,ubi concurrit cauſa à iure expreſſa, committere laico,ut ſpiritualia,ſeu eccleſiaſtica,diſponat,ut in. c.decernimus,de iud.& in c.iudicatum,& in c. quoniam. 89.diſt.&.16.q.7.c.in noua actione,no.glo. in c.noſtrum 32.diſt.& c.bene,quidem.96.diſt.ex his ſequor Archi. in c.hortamur,præallc. ubi dixit,ꝙ populus parochiæ, uel alius laicus,non patronus patronatum præſcribere non poteſt,quia cum laicus non patronus non ſit huius iuris capax,non potuit illud ius ſine peccato detinere,nec poſſidere,& per conſequens nec præſcribere,ut in c.cauſam, de præſcrip.facit.c.diſt.c.contra morem,& 14. diſt.c. illud.nec ob.c.quærelam,de elect.quia ibi reſeruatur quęſtio ſuper proprietate iuris patronatus,& ſic innuitur, ꝙ populus fundabat ſe ſuper poſſeſſione iuris patronatus, dicendo ſe patronum.¶Itē ibi in principio ponitur allegatio partis,& non iuris deciſio,& licet Ioā. And.ꝓlix[illegible] inſteterit in reprobando hanc opi.in regula, quod alicu[illegible] gratioſè,in Mercu.tamē plus mihi placet opi.Archi.nec uideo ſufficienter per Ioā Andr. reſponſum ad prædictā rationē,ꝙ laicus poſſidere & præſcribere non poſſi[illegible] ꝙ non poſſit,ipſe miratur,reſpondens hoc mo[illegible] uidelicet,ꝙ illud,quod alicui cōpetit ex priuilegio, ꝑſcriptibile eſt,ut in c.accedentibus,& in c.ſi terra, de priuileg. & in c.ueniens,de præſcrip.& ad id,quod dr̄ de incapacitate,Reſpondet,ꝙ ius patronatus ut temporale tranſit in hæredes etiam extraneos,per aliquos modos à iure expreſſos,ut in.c.ex literis & c.cum ſeculum de iure pa. ita pōt tranſire ꝑ præſcriptionem. Neutra tamen reſponſio mihi placet.prima,quæ procedit in conceſſis per priuilegium,quæ tñ ſunt quæſibilia per præſcriptionem; ita loquuntur iura,ꝓ eū allegata:ſed nos loquimur in non quęſibilibus de iure cōi regularirer per laicos: qui tñ dicit, ꝙ ſi Papa gratioſè conceſſit alicui regi collationem bñficiorum:contra regem aūt illud ius conferendi præſcribi non pōt,cum non poſſit poſſideri, ut ipſemet no.in c. ſanè,& in c.petiſti,cū ſimi. Secunda ratio ſua ēt non urget,quia dico,ꝙ ius patronatus non eſt mere temporale, ſed potius ſpirituale,ſeu ſpirituali annexum: ſed dicitur partim temporale quo ad intellectum,ut no gl.in c. piæ mentis.16.q.7.& ex priuilegio cadit in laicum.uñ ex hoc non efficitur mere temporale;quod patet,quia nec uēdi poteſt,nec ſuper eo tranſigi,nec iudex ſecularis inter laicos de illo cognoſcere poteſt, ut in iuribus.s̄. alleg. non obſt.quod tranſit in hæredes:quia ex priuilegio conceſſo patrono pauci reperiuntur,qui uellent eccleſias fundare,& dotare,nec ēt ob.c.ex literis. nec.c.cū ſeculum, niſi trāſeat in aliū laicū illud rōne acceſſorij,cū ius patronatus inhæret uniuerſitati;iō tranſit cū illa; ad hoc.l.in modicis.ff.de ꝯhen.emp.alias aūt per ſe non tranſiret,ut no. de iure pa.in c.j.lib.vj.& in d.c.ex literis.& rōne annexionis licet poſſidere duo beneficia incōpatibilia,ut in c.ſuꝑ eo,de præben.lib.vi. Secundò principaliter ad hanc meā opi. induco tex.no.in.c.cū apoſtolica,de his quæ fi. à pla. ubi habet,quod laicus habens ab antiquo priuilegio eccleſiæ decimas in feudum,non poteſt illas alteri ꝯcedere in feudum,niſi eccleſiæ,uel loco religioſo ex conſenſu epi.& per illum tex.clarè innuitur à contrario ſenſu, quòd laico concedere non poteſt,etiam de epiſcopi conſenſu: quia alius laicus non eſt capax illius iuris ſpiritualis, & ut facilius iura ſpiritualia redeant ad eccleſias. & tñ regulariter quis pōt feudum infeudare alteri,

nſ

ut in.c.j.§.ſimiliter,de le.Corradi,in coll.x.no.gl. in c.q in eccle.de conſti.ſed quia decimæ ſunt iura ſpiritualia, & gratioſe olim laicis conceſſæ,non poſſunt alias titulo licito alteri laico concedi,etiam de concenſu epi;& ꝑ illum tex.& alias rationes & per c.ad hæc,& c.quamuis,de deci.& c.prohibemus,e.ti.communiter damnant illã.quę glo.minus bene tenuit contrarium,quod laicus de cõſen ſu epiſcopi põt infeudari.¶Tertio principaliter me mouet,quia cum multa iura de hac materia loquantur,nullibi reperitur expreſſum,nec directè,nec indirectè,quod laicus etiam de conſenſu epi, donare poſsit,imo potius ꝯ rium uř tex.approbare in c.nullus,de iure patro.ubi ponitur regula,ꝙ laicus nil poteſt eccleſiaſtici iuris,ſine cõ ſenſu epiſcopi monaſterijs,uel canonicis conferre in eccleſijs;ergo in laicis illa regula non reperitur uiolata, niſi cum ius patronatus conceditur eccleſiæ, uel laico, & tunc requiratur epiſcopi conſenſus, ut in c.ex inſinuatione,de iure pa.& in c.1.eo.ti.li.6.& hoc quia conditio eccleſiæ melioratur.In alijs autem ſtat regula,ut duo requiratur epiſcopi conſenſus,ut in c.ex inſinuatione, de iure pa.& in c.1.eo.ti.li.6.& hoc quia conditio eccleſiæ melioratur.In alijs autem ſtat regula, ut duo requirãtur copulatiuè,ut diſpoſitio fiat in eccleſia, quod clerici & epiſcopi conſenſus accedat.& præſuppoſito ſine ueritatis ꝑiudicio,ꝙ ualeat donatio facta laico epi cõſenſu accedẽte,ut habet opi.communis,quã ego ueritate fulciri minime puto.¶Puto tñ in caſu nr̃o,nullo modo eam ualere, quicquid dixerint dñi de Rota, eorũ reuerentia ſemper ſalua.Moueor primo,ꝙ donatio facta priuato , per ſolũ patronũ,nullã obtinet uim,ut apertè ponit tex.in d.c.ꝓ pterea,in fi.& ſic nec ad tranſlationẽ iuris, nec in præiudicium donatoris,cum tex. ibi dicat uim aliquã decernimus non habere. unde pondero uerbum aliquam, quod apertè innuit,nullius pœnitus exiſtere firmitatis,nec habere in ſe aliquam particulam ualiditatis;ad hoc.c. ſolitæ,de maio.& obed.& quod no.glo.in cle.j. de foro compe.in uer.aut eorum.nec obſtat reſponſio Inno.ad illum tex.dum dicit,ꝙ loquitur in aduocato, & non in patrono,quatenus prohibet donationem,hoc enim eſt falſum cum patronus appelletur aliquando aduocatus ,ut eſt expreſſum in c.cũ aũt,e.ti.Cum aũt illud.c.non ſit ſub rubrica.de poſtu.debet intelligi de patrono , quia nigrum eſt adaptandum rubro,ſi fieri poteſt,ut no.glo.in c.bonę,de confir.uti.uel inuti.& in c.tibi qui de reſcri.li.6.& in c.ſi ſupergratia,de offi.delega eo.li.hoc etiam alio modo ꝓbatur ex illo tex.Nam cum in principio feciſſet mentionem de aduocatis eccleſiarum,ſtatim ſubiungit in uerſi. præſenti declarando,& ampliando, quod dixi præſenti decreto ſtatuimus eos,ſiue aduocati,ſiue patroni,ſiue uice domini,ſiue cuſtodes,uel guardias habentes,uel quocunque alio modo cenſeantur. ¶Ex quibus uerbis clarè innuitur,ꝙ id,quod dixerat in princi.intelligebat de patronis,qui diuerſis nominibus ſecundum uarias locorum conſuetudines nuncupantur,ut clarè innuitur, aliàs colligitur in illo relatiuo,eos,per quod patet, quia retulit ſe ad præcedentia. & ad idem illa uerba ſeu quocunque alio nomine cenſeantur,quę innuit diuerſitatem ſolum eſſe in nominibus,& non in ſubſtantia.Et ideo dicit Hoſtien.in ſum.eo.ti.§.j.in fi.quod patrono poſſunt conueniri omnia illa nomina,de quibus in d. c. prætereà. poſtea dicit in fine,contractus huiuſmodi,quos fecerunt, uel facient in futurum,uim aliquam decernimus non habere ; & ſic comprehendit omnes,de quibus præmiſerat , & ſic eſt ibi caſus apertus,literam non cauillando,quod donatio facta laico,per ſolum patronum,nullã uim habet , ad idẽ uř tex.in c.illud,uer.licet,eo.ti.iunctis præcedentibus uerbis.hoc idẽ innuit iuris canonici regula generalis quę diſponit,ut laici nullã facultatẽ hẽant, ſine ep̃o diſpenſare de iure ſpirituali,uel eccleſiaſtico,ut in c.laici 16.q.7 & c.eccleſia ſanctæ Mariæ,de cõſt.& in c.bñ qdẽ 96.di.diſpoſitio ergo iſta,inquantũ uoluit hoc ius ſpũale,uel ſpũali annexũ in alium transferri,nullius pœnitus fuit momẽti.Nam pro non dato habetur,quod ab illo datur,qui de iure dare non poteſt,ut dicit tex.in propoſito,in c.quod autem,in fi.de iure pa.& c.Daibertum.1.q.7. ſi ergo habetur pro non dato,ergo licitum eſt contrauenire, ut ibi probatur,ad idem.c.unicum,eo.ti.lib.vj.à contrario ſenſu,ubi innuitur, ꝙ talis donatio facta laico inefficax eſt cenſenda authoritas ergo epi ſuperueniens,maximè poſt ius acquiſitum filio non potuit actum nullum ualidare, tum quia authoritas non poteſt ex interuallo regulariter interuenire,ut in iuribus præalleg. tum quia cum cõſenſus epiſcopi ſit hoc caſu authorizabilis , cum præſtetur ſuper iure ad alium ſpectando,non poteſt ualidare actum nullum,ut in c.ij.de re.permuta.hoc prætereà probatur inconuincibiliter.Aut enim conſenſus epiſcopi requiritur hoc caſu,uelut authoritas,aut per uiam & modum ſolennitatis,aut per modum ſimplicis conſenſus . ſi per modum authoritatis,certum eſt,quod non poteſt interuenire ex poſtfacto,ut in iuribus ſupra allega.not.Inno.in c.cum conſuetudinis,de conſue.& in c.1.de reb.eccle.non alie.lib.6.& Bart.in l.ſi quis mihi bona. §. iuſſus, de acquir.hære.& ipſimet do.de Rot.deci.ccclviij.probatur ex ſono uocabuli.nam dicitur authoritas,quia illam præſtans debet eſſe author,& principalis in illo negotio ut dicit Innocen.in præalleg.iuribus; & puto firmiter , ꝙ hic requiritur authoritas,cum ſit præſtanda ab epiſcopo ſuper iure patroni non enim in translatione illius iuris habet epiſcopus aliquid participare.patet ex eo , quia ſine illius conſenſu poteſt patronus ius ſuum dare loco religioſo uel eccleſiæ.d.c.unico,li.6.quod non poſſet,ſi epiſcopus prætenderet aliquod intereſſe.¶Hinc dicit Inno. in d.c.j.ꝙ authoritas eſt maiorum conſenſus, non minorum,& optimè ſentit do.Anto.in d.c.cum conſuetudinis. Sed poſito,quod exigatur per uiam ſolennitatis , adhuc non poſſet ex poſtfacto accedere , quia ſolennitas debet interuenire in ipſo actu,& eodẽ contextu,alias actus corruit in totum,ut l.cum antiquitas.C.de teſta. l. hæredes palam,in fi.ff.de teſta.facit quod no.in c.auditis,de elect. & ubi actus corruit ex defectu ſolennitatis,non poteſt cõ ualidari ex interuallo,dato,quòd poſtea interueniat d.c. auditis.not.Bar.in l.filio præterito.ff. de iniuſto teſtamẽto,& l.j.§.ſed ſi filius,de leg.iij.& Ioan.An.in c.ij.de uſu. l.6.& quod no.in l.uniuerſa. C.de preci.impe.offe.¶Hinc dicit do.Anto.in c.cum conſuetudinis,quod ſi in alienatione,uel contractu mulierum exigatur conſenſus duorum conſanguineorum,quia ille conſenſus requiri uidetur per modum ſolennitatis,cum non exigatur a maiori parte,non poterit ex interuallo interuenire. ¶Item ex tertio præſuppoſito,quòd exigatur per modum ſimplicis conſenſus,non poterit hoc caſu interuenire poſt mortem donatoris,filio hærede ſuperſtite per tex.not.in l.fin. ff. communia prædi.ad quam legem profecto non aduertũt domini de Rota.ibi enim dicitur, quod ſi plures habent fundum communem,& unus conceſsit alteri ſeruitutem, & deceſsit,non ualet conceſsio poſtea facta per alios ſocios,niſi hæres defuncti de nouo conſentiat.Ratio eſt ſecundum Bart.ibi,quia cõceſsio fingiť pfecta ꝑ omnes eo tp̃e,quo ultimus cõſenſit:qa primæ cõceſsiones trahũtur ad ultimũ,ut ibi dicit tex. ſed ex quo primus mortuus ẽ non

non poteſt habere locum fictio, ut non fingatur conſentire. fictio enim debet habere extrema habilia, ſ. tempus, a quo trahitur fictio, & tempus, ad quod ut not. ibi Bar. & plenius per eum in l. ſi is qui pro emptore. ff. de uſucap. Nec ob. ſi dicatur, quod hæres defuncti cenſetur eadem perſona, ut in aut. de iureiu. a mo. præſti. & hæres fingi debet conſentire, ſicut fingeretur defunctus, ſi uiueret; quia duæ fictiones non debent concurrere circa idem, ut notatur. in l j. ff. de do. promiſ. ita uidetur dicendum in propoſito, quòd epiſcopi conſenſus eſt requirendus, ut ſimplex conſenſus, cum poſt mortem patroni, non potuit interuenire. quia non poteſt fingi, ut patronus non conſentiat tempore, quo ualidatur prima conceſsio; & hoc uidetur indubitatum. & quod conſenſus epiſcopi, non potuit hoc caſu poſt mortem donatoris accedere ſenſit iudicio meo Ioan. And. in c. cum ſeculum, eo. titu. de quo domini de Rota nullam mentionem fecerunt ibi enim quærit, nunquid legari poſsit, uel in illo ſingulariter quis inſtitui; & dicit tandē, quòd cum inſtitutus in re certa habeatur loco legatarij. C. de hære. inſtit. l. quoties, ſecus dicēdum in eo, quam in legatario, in quo concludit, quod cū legatum ſit donatio a teſtatore relicta, inſtitu. de leg. in prin. ꝙ in donatione ſtatutum eſt, idem ſecundum eū dicendum eſt in legato, ut eccleſiæ legari poſſit, ſicut & donari, ſine epiſcopi conſenſu, ſed in priuato requiritur epiſcopi conſenſus, ſicut in donatione, quia quod nō licet in uita, nec in morte, de ſepul. c. de his, & quod ibi not. Ideo conſilium eſt ſecundum eum, quod a principio. ſ. ante teſtamenti factionem, uel ante mortem, interueniat epiſcopi authoritas fauore tamen ultimarum uoluntatum, uidetur etiam ſecundum eum, quod etiam poſt mortem poteſt epiſcopus approbare, ex quo alias tenuit teſtamentū. adducit ſimile. nam ſi teſtator iuſsit eccleſiam conſtrui, & circa illud fecit legata, conſtat ꝙ neceſſarius eſt conſenſus uel authoritas epī, de conſecra. diſt. 1. c. nemo, de priuile. c. authoritate, lib. 6. & tamen tenet legatum, ut c. nos quidem, de teſta: & ſic apertiſsimè ſenſit Io. And. quòd ſpeciale ſit ratione ultimarum uoluntatum conſenſum epī ex poſtfacto interuenire, ſicut in donatione inter uiuos. Federi. de Senis, conſi. 218. nullam mentionem de Io. And. faciendo dicit, quod in legato nulla requiritur authoritas epiſcopi; mouetur, quia iura canonica patiuntur, ut in ſucceſſione transferatur ius patronatus, ſed capiens ex legato, uel inſtitutione largo modo capit ex ſucceſſione defuncti, tamen in iure canonico non eſt uis in uerbis faciēda. pro ea poteſt allegari bo. tex. in l. conuentionalibus. ff. de uerb. oblig. ubi uerbum, hæredes, comprehendit quādoque legatarium. ſed contra hoc dictum Federici facit quia iura canonica ſolum permittunt ex ſucceſſione uniuerſali; & ita communiter iura loquuntur; & ideo do. Anto. non probat dictum Federici in d. c. cum ſeculum, ſed tranſit cum Ioann. Andr. nec etiam illud Ioann. Andr. ut patet in additione per eum facta ad illud conſilium. in quo dicit ſe putare, quod ſine uniuerſitate per nullum titulum ſpecialem, ſiue inter uiuos, ſiue in ultima uoluntate, ſine epiſcopi conſenſu transferri poſsit in priuatum ius patronatus, quinimò ego plus puto, ꝙ nec dictum Fede. nec dictum Io. An. mero iure inſpecto procedant, quoniam, ut ſupra dixi, laicus non eſt patronus huius iuris eccleſiaſtici, & eſt iuris patronatus incapax: Eſt ergo legatum ſibi factum, tanquam incapaci habendum pro non ſcripto, ut probatur in l. in metallum, ff. de his, q ꝓ non ſcrip. ha. & l. non intelligitur. §. ſi quis palā, & in l. in metallum. ff de iure fiſci, & in l. collegium. C. de hære. inſtit. & cum legatum palam factum ſit incapaci, manet penes hæredem, & non tranſit in fiſcum, ut no. in præalle. iuribus, firmat. Bart. in l. hæreditas. C. de his, qui. ut indi. unde ſi legatur collegio nondum approbato, uel filio ſpurio, nihil ualet legatum, nec ſperatur, ut ſuperior cōſentiat, uel approbet relictū ipſe, ſed ipſo facto remanet penes hæredem, & habetur pro non ſcripto. ita dico in propoſito, cum illud ius incapaci ſit relictum habetur pro non ſcripto, & ſi remanſit penes hæredem, non poterit epiſcopus in præiudicium hæredis illud transferre in legatarium; & idem dicendum in legatario eadem ratione ex quo enim alteri non poteſt acquiri, ergo remanſit pœnes eum, ut no. in l. quod meo. ff. de acqui. poſ. & in iuribus ſupra allega. & donatio facta, non ſeruata legis ſolennitate, habetur pro non ſcripta, ut probatur in l. ſācimus. C. de dona. Idem, ſi quis contra legum interdicta recipiat, ut in l. unica. C. de contra iud. & ſic non poſſumus dicere, ꝙ in caſu noſtro donatio ualuerit, quo ad donatorem, tum quia de iure donator non poteſt, ut ſupra dixi, tum quia dedit incapaci, tum quia non ſeruauit legis ſolennitatem. nam non habuit epī conſenſum, præſuppoſito, quod epī conſenſus ſufficeret; ad hoc 12. q. 2. ſine exceptione, & c. ſi quos, de ſeruis. tum & quarto, quia contra interdicta canonum donauit. d. c. præterea. authoritas ergo ſuperueniens, non potuit nullum ualidare, ut ſupra dixi, & iſta omnia militant in legato. nec ob. mēte Io. And. quia ſi quis mandat eccleſiam conſtrui, uel diſponit contra legem, ꝙ epī conſenſus requiritur in diſpoſitione teſtatoris, unde tex. in d. c. nemo, de conſe. di. j. non dicit neminem poſſe legare pro eccleſia fundata; ſed ꝙ nemo ædificet eccleſiam ſine epī cōſenſu, ſed eccleſiæ ædificandæ legari poteſt, non donari, ut in c. abbate ſane, de re iud. lib. 6. & per Bar. in l. ſeruos ad cuſtodiam. ff. de ali. & cib. lega. ubi ponit diuerſitatem rationis, ſed in caſu noſtro, translatio iuriſpatronatus in priuatum, eſt prohibita, ut patet ex prædictis. ergo, ſiue fiat legatum, ſiue donatio, nō poteſt epī conſenſus poſt mortem diſponentis accedere, etiam præſuppoſito, quod cum ipſius conſenſu poteſt ualere, quod tamen ego non credo per ſupradicta præterea, quod ſupra dixi in donatione, locum habet in legato. Nam & ultima uoluntas corruēs ex defectu authoritatis, uel ſolennitatis, non poteſt ex poſtfacto conualidari, ut no. in d. l. filio ꝑterito, & in d. l. j. §. ſi quis filius, & per Io. An. in c. 2. de uſur. lib. 6. ¶ Item contra hāc opi. Io. An. quam uī ibi ſequi Io. Cal. & communiter ſequentes, ut in legato patroni poſsit epiſcopi conſenſus accedere ex poſt facto, uidetur tex. ad literam in d. l. fi. C. communia prædi. ubi dicitur, ꝙ ſi unus ex pluribus habentibus fundum commune, legauit alicui ſeruitutem, & deceſſit, ſi adita hæreditate conſentiunt alij ſocii nihil agunt. reddit tex. rationem, quia actus defunctorum, non poſsūt ſtare in ſuſpenſo, ex quo enim dies cedit legato, quod eſt in legato puro adita hæreditate, oportet, quod legatum acquiratur legatario alias ſit nullum, quia non pōt ſtare in ſuſpenſo. ſed in caſu noſtro epiſcopus non conſenſit ante, quam filio eſſet hæreditas acquiſita; ergo ſtatim fuit illud legatum extinctum, & ſic non poteſt procedere epiſcopi conſenſus, & ad hoc non aduertunt prædicti doct.
5 ¶ Ex his omnibus concludo, † ꝙ patronus non poteſt donare laico ius patronatus, nec legare etiam cum epiſcopi conſenſu, & præſuppoſito quod epiſcopi conſenſus ſufficeret. dico, quod non poteſt interuenire ex poſtfacto, maximè mortuo donatore, & filio hærede ſuperſtite, ut in caſu noſtro contigit, & patet ex his reſponſio ad aliqua contraria, ſuprà in contrarium formata quæ pro maiori claritate ſpecificè ſunt ſingulariter attingenda ſoluendo, uel

uel ad ſupradicta remittendo. Et primò ad primum dico ꝙ hoc iuſpatronatus, cum ſit ſpirituale, uel ſpirituali annexum, nõ eſt in libera poteſtate patroni de eo, ſicut de aliis bonis diſponere. patet ex eo, quia illud uendere nõ poteſt, ut in c. j. de iure pa. & nec ſuper eo tranſigere. d. c. prætereà, de tranſ. nec dr̃ illius habere dominium: quia res ſacræ & religioſæ non ſunt in alicuius dominio. l. in tantũ. §. ſacræ. ff. de rerum diuiſio. & ſic nõ obſt. l. in re mãdata, & c. de his, alleg. in contrarium, nec ob c. illud, & c. unicum, eo. titu. lib. vj. q̃a loco religioſo, uel eccleſiæ donare põt, q̃m per hoc melioratur conditio eccleſiæ, ut. s. dixi. ¶ Item cõfertur capaci. ſed cum donatur laico, deterioratur ipſius conditio, quia nõ ſperatur ſaltem de proximò ipſius liberatio. ¶ Item fortè donatur laico deterioris cõditionis, quã ſit patronus. prætereà donatur incapaci, cum laicus non ſit huius iuris capax, niſi ex priuilegio. & cauſa principalis non cõcurrit cum laico non patrono. non obſt. quod tranſeat in laicum, cum uniuerſitate uillę d. c. ex lr̃is. Ad hoc. n. reſpondeo dupliciter. ¶ Et primò, ꝙ hoc ius ut habens miſturam cum temporalitate, annectitur uniuerſitati tẽporali; ideò tranſit in laicum, per quandam cõſequentiam, & non principaliter. multa. n. permittuntur in conſequentiam, quæ non principaliter, & ꝑ ſe permittuntur, ut apertè probatur in l. in modicis. ff. de contrahen. emp. & in l. ſi mercedem. § ſi. ff. de act. empt. ubi religioſa tranſeunt uendito fundo, quæ per ſe minimè tranſirent, ut ibi. patet in hoc iure pa. tranſit. n. cum uniuerſitate in contractu non gratuito. d. c. ex literis, & c. cũ ſeculum, eo. tit. & tamen principaliter per ſe tranſire nõ poteſt. d. c. de iure. quinimò dubitatur, nunquid uendita uniuerſitate, poteſt ſpecialiter exprimi ius patronatus, & conſimilia. dicitur, ꝙ non exprimitur, de quo plenè per Ioan. An. in c. unico, eo. tit. lib. vi. ¶ Secundò poteſt reſpõderi, ꝙ ideò tranſit cum uniuerſitate, quia patronus non poteſt amplius illius curam habere, cũ ad illud amplius ire nõ poteſt. unde ſatis probabiliter poteſt defendi opi. Bar. in l. ſi mercedem. §. ſi. præal. ubi dicit, quod ius patronatus exiſtens in fundo, tranſit cum fundo, ſi ad capellã non datur acceſſus, niſi per fundum: ſecus, ſi per uiam publicam daretur aditus, ſicut dicitur in iure ſepulchrorũ, ut in d. l. ſi mercedem, & d. l. in modicis. & quãq̃ Innocen. & alii canoniſtæ ſequentes communiter teneãt oppoſitũ, dicentes quòd in uenditione palatii, uel fundi, nunquàm tranſit ius patronatus. oportet enim dicere, ꝙ hoc facit uniuerſitas rerum ad hoc, ut tranſeat; & reddunt rationẽ quia ius patronatus poteſt haberi, & poſſideri abſq; eo, quod uadat ad capellam, cum præſentatio fiat in abſentia. ſecus iure ſepulchri. eſt enim utile, ut ad illud habeatur acceſſus. Poſſet tamen ſuſtineri contrarium. nam patronus conſequitur nõ ſolùm honorem præſentandi, ſed etiam onus defendẽdi eccleſiam. & bona ſua, habet enim ire ad eccleſiam, & uidere, an res bene cuſtodiantur per ſacerdotem, ut in c. filijs. xvi. q. vii. no. gloſ. in c. piæ mentis, eadem cauſa, & quæſtione. Et ob hoc onus dubitatur, nunquid patronus poſſit in totum abdicare ius patronatus, ut no. per gloſ. ea. cau. & q. habet enim ius proceſſionis, ut honoretur, cum uadit ad eccleſiam, ut in c. nobis, de iure pa. & c. filiis. xvi. q. vii. quibus quidem iuribus, iſte patronus uti non poteſt, ſi non habetur acceſſus. unde ſatis poteſt acceptari, ꝙ ius patronatus tranſit cum palatio, ſeu fundò, ſi ad capellam non poteſt haberi aditus ex publico; quod non eſt contra opi. canoniſtarum, cũ uilla uerò ſeu uniuerſitate demum tunc tranſit, cum aliunde ad capellam aditus non habetur. alias aũt non debet trãſire, cũ ſit ius cõc oĩno ſeparatũ, & diſtinctũ ab uniuerſitate, & ut ꝓbari in dictis legibus ꝓximè alleg. & ſi hoc eſt uerũ, eſt ſolennis noua limitatio ad c. ex lr̃is, & c. cum ſeculũ, & c. de iure, allega. pro ꝯrio. Rñ. ꝙ Papa ſe retulit ad ꝓpoſitũ caſum. ex uerbis. n. narratiuis non debet ſumi arg. à ꝯrio ſenſu, ut no. in c. publicato, de elec. ad c. ex inſinuatione, põt multipliciter rñderi. primò, ut ibi dicit, ꝙ ibi non fuit mera donatio, ſed potius quædã remiſſio, cũ illud ius cõpeteret ambobus fratribus inſolidum. ſed mihi illa ſolu. non multum placet, per uerbum, habebat, qđ eſt ſingularis numeri, & uerbum, contulit; & ideò ſatis poteſt teneri opi. Archi. ſ. recitata, ut clerico poſſit donari, quia melioratur conditio eccleſiæ, & donatio fit capaci. ¶ Ad ſecundum principale argumentum de c. cura, & c. ſuggeſtum, in quibus clarè dicitur, ꝙ epi cõſenſus põt interuenire ex poſt facto, reſpondeo, ꝙ illa iura non loquũtur in donatione iuriſpatronatus, ſed eccleſiæ, ut in eis patet. erant. n. quidam putantes, ꝙ uigore iuriſpatronatus poſſent conferre ipſam eccleſiam collegio, aut eccleſiæ, maximè in proprietate, nec tamẽ ita illa iura loquũtur. ꝑtinet. n. ad epiſcopũ, ut in cle. ij. de reb. eccl. nõ alie. & in c. conſultationibus, de dona. & c. paſtoralis, de his, q̃ ſi. à præla. requirebatur. n. ibi epi conſenſus, nõ ut auctoritas, quia non põt auctorizare in facto proprio, ſed ut cã agens; meritò põt ibi cõſenſus interuenire ex interuallo, & ualidare actũ à tẽpore cõſenſus prælati, ut no. gloſ. in regula ratum, de reg. iur. in vi. Sed in caſu noſtro ſecus eſt: quia epi conſenſus requiritur, non ut cã agens, nec ut habens participium aliquod in iure patronatus; quia illud ius totũ ꝑtinet ad patronũ. hinc eſt, ꝙ ſine epi conſenſu poteſt illud donare eccleſiæ, ſeu loco religioſo; quod non eſſet, ſi epiſcopus haberet participium aliquod ut in c. paſtoralis, de dona. non poteſt ergo in tranſlatione illius iuris requiri conſenſus epiſcopi, niſi ut auctoritas. Fateor tamen, quod iura quandoq; utuntur promiſcue, & impropriè his uocabulis. Nam auctoritatẽ quãdoque appellant cõſenſum, q̃nq; ꝯ, ut patet in c. cũ apoſtolica, de his, q̃ ſi. à præla. & xii. q. ij. c. ſine exceptione. Et hoc iõ, quia auctoritas nihil aliud eſt, quã conſenſus auctorizabilis, ut no. glo. in c. j. de reb. eccle. nõ alien. lib. vj. Hinc eſt q. c. ſuggeſtũ, appellauit auctoritatẽ, & c. cura, appellauit ꝯſenſum; & hunc intellectũ ad c. cura, ſentit Io. An. in c. cũ ꝯſuetudinis, de ꝯſue. & eſt ueriſſimus; & ſic tollitur fundamentũ dñorũ de Rota. ¶ Venio ad tertiũ ꝯrium pri mo ad c. ſi qua, de reb. eccle. nõ alie. Rñdeo, intelligendo, ꝙ ꝯctus ibi tenuerit à principio, licet potuerit reſcindi ꝑ bñficium in integ. reſti. ut tenet ibi gloſ. aliàs non urget in caſu noſtro. Secundò põt intelligi, ꝙ contractus fuit à principio nullus; & tunc dicendũ, ꝙ fauore eccleſiæ, põt ibi auctoritas interuenire ex poſt facto. hunc intellectũ tenet ibi Hug. & ſequitur glo. in c. j. ne ſede ua. & Arch. in d. c. ſi qua. ſed donatio fienda alteri laico non cadit in utilitatẽ eccleſiæ; & ſic ceſſat diſpoſitio illius. c. Ad. c. quod ĩ dubiis, dico, ꝙ nõ probat, ꝙ renuntiatio ualeat in præiudicium renuntiantis: imò dico, ꝙ eſt prorſus nulla; quod apertè probat tex. ibi, dum dicit, nullã obtinet firmitatẽ; & ſentit ibi Hoſtien. & Io. And. in c. quãto, de tranſla. præla. ubi apertè dicit ꝑ talẽ renuntiationẽ renuntians nõ ꝑdit eccleſiã: imò ſubditi ei obedire tenent̃, ar. viij. q. iiij. c. nonne, & optimè facit. l. legatus. ff. de offi. ꝑſi. Et fateor, ꝙ ſuperior poſſit illũ ſic renũtiantẽ aut expellere d. c. qđ in dubiis, uel hẽre ratã illius renuntiationẽ. & hoc iõ, q̃a in hoc caſu requirit̃ conſenſus, & nõ nuda auctoritas epi. nam intereſt epiſcopi, ut ille renuntiet, cũ ſit ſibi obligatus rõne beneficij, ut in c. cum capella. de priui. ſed in caſu nr̃o purè requiritur auctoritas, quæ non poteſt interuenire

uenire ex interuallo,maximè poſt mortẽ prelati ꝑ ſupra dicta.¶Ad quartum arg.ſatis patet reſponſio per prædicta:quia nõ loquuntur illa iura in auctoritate,ſed in ſim

6 plici conſenſu.¶†Ad quintum & ultimum argu. Rñdeo, ꝙ in mutuo per filium contrahendo non requiritur auctoritas pr̃is,ſed nudus cõſenſus.hinc eſt,ꝙ ratihabito ibi trahitur retrò.agebatur.n.ibi de præiudicio pr̃is ſed nos loquimur in auctoritate interponenda,ut s̃.dictum eſt. ¶Ad ſecundũ dubium deſcendens, formabo prius quatuor motiua ad partem affirmatiuam.ſ. ꝙ dicta baſilica Nicoſtrati uacet.Secundò totidem ad partem negatiuã. Tertiò ipſius dubij ſolutionem annectam. ¶ Primò.n. ꝙ dicta baſilica uacet collatione per epum, patrono neglecto,facta non obſtante;probatur per text. apertum in c. decernimus.16.q.7.ubi dicitur,ꝙ talis eſt irrita.ad idem c.ex inſinuatione,de iure patr.ubi ſecundum cõem intellectum inſtituti ſine patroni præſentatione dicuntur detentatores,& occupatores.nam mandantur priuari,& beneficia compelluntur ſic acquiſita relaxare. Secundò adduco tex.in c.cum Bertoldus,de re iudi.ubi non ꝯfirmatur,ſeu inſtituit pſentatus ſecundo loco per uerũ patronum, nulla facta prius caſſatione de inſtitutione iã facta ꝑ epm ad præſentationem cuiuſdam,qui non erat uerus patronus,nec in poſſeſſione præſentãdi. Sic.n.collatio facta per epm,uel inſtitutio, non præcedente præſentatione ueri patroni,non tribueret aliquod ius, cum fuiſſet facta ſecunda,prima non caſſata, ẽt ſi prima habuiſſet aliquem ſaltem iuris decorem,ut no.in c.inter dilectos, de exce.præla.& c.auditis,& c.conſiderauimus,de elect.Tertiò certum eſt,ꝙ inſtitutio, & præſentatio ſunt diuerſæ, & magna inter ſe dignoſcitur differentia, ut dicit text.in c.in illis,de præben.lib.vi.preſentatio.n.ꝑtinet ad patronum,ut in c.nobis,& quaſi per totũ,de iure pa.ſed in eccleſia patronata nõ collatio,ſed inſtitutio ꝑtinet ad epm ut in d.c.decernimus,& de iure pa.per totũ.hinc dicit Io. An.ſuꝑ regula,qđ alicui gratioſè,de reg.iu.lib.6.i Mercur.ꝙ hodie epi fundant intentionẽ ſuam de iure cõi, nõ ſuꝑ collatione,ſed inſtitutione:quia oĩa bñficia pſumuntur habere patronos,cũ non naſcantur,ſed per alios producantur in eſſe.cum ergo collatio de qua quæritur, fuerit facta à non habente poteſtatẽ,q̃a cũ eccleſia Nicoſtrati haberet patronũ,nõ collatio, ſed inſtitutio pertinebat ad epm;ergo fuit ipſo iure nulla:quia ꝓ nõ dato habet, quod ab alio datur,qui de iure dare non poteſt,ut in d.c. Daibertum.j.q.vij.& c.quod aũt,de iure pa.& c.cũ olim, de cã poſ.& proprie.& in c.quærelam,de elec.& c.ad aures,de tẽpo.ordi.ꝑ totũ.Hinc eſt,ꝙ ſi Papa mandat prouideri de bñficio ſpectante ad collationẽ alicuius,nõ uenit beneficium ad illum pertinens reſpectu inſtitutionis, nec ẽ cõuerſo,ut dicit tex.in c.cũ in illis:quia hic ſunt iura oĩno diuerſa.attentans ergo alterũ,nõ cõpetens, nihil agit,de reſcrip.cũ dilect.de reſti.ſpol.c.fi. ¶Quartò & ultimò ꝓbat ſic.ubicunq; aliquid explicandũ eſt cũ aliquorum præſentia,ſeu conſenſu,uel cõſilio,nõ ualet,ſi expedit illis abſentibus,& irrequiſitis,ut in c.cũ in ueteri, de elect & c.nouit,de his q̃ fi.à præla.& c.cauſam mr̃imonij de offi dele.ſed eccleſia patronata non eſt ꝑ epm ordinãda,niſi conſentiente patrono : quinimò patronus debet eſſe author,& cã mouens.eps hẽt inſtruere,quẽ deſignauit,& petierit,ut in c.j.xvj.q.v. & c.decernimus,ea.cã &. q.de iure pa.nobis,& c.illud,in fi.ergo collatio facta per epm patrono neglecto,debet eſſe nulla; & per cõſequens baſilica Nicoſtrati dicenda eſt uacare,collatione illa nõ obſtante &c.¶In contrarium ad partem negatiuã adducitur.ſ.c.illud,in fin.de iure pa.ubi tex.uidetur apertus, ꝙ 7 collatio talis non ſit irrita,nec mero iure inſpecto irritanda,ſed rigore iuris duntaxat,quaſi innuat ille tex. ꝙ inſpecto mero iure,quo cauetur,ꝙ unaqueq; eccleſia eſt per epm proprium ordinanda,non deberet talis collatio irritari per abſentiam patroni:ſed rigore ſecus.¶Secundò probatur ad idẽ ſic:eps iure primæuo diſpoſitiuè fundat intentionẽ ſuper collatione,& ordinatione oĩum bñficiorum,ut dicit glo.not.in c.q̃q̃,de elec. lib.vj.probat in c.regenda,& in c.nouerit.x.q j.& xvj.q.vij.c. oẽs baſilicæ,& c.nullus,& c.ſi quis deinceps,& melius in c.j. de appel.diſpoſitio ergo gratioſa poſteà ſuperueniens, prouidens patronis ſuper iure præſentandi,& mandans ep̃is ſuper eis præſentantibus prouidere eccleſiis,non hẽt inducere actus nullitatem epiſcopis cõtrauenientibus;ad hoc glo.quæ ſolet pro ſingulari alleg.in cle.j.de iure pa.quæ dicit,ꝙ ſi mandatur alias poteſtatẽ non habenti,data certa forma,non ualet actus formatus, non ſeruata forma & ſic loquitur.c.cum dilecta,de reſcrip. & c. uenerabili, de offi.delega.& c.fi.de reſti.ſpo.cum ſimi. Aut mãdatur alias poteſtatem habenti;& tunc tenet actus, licet nõ ſeruata forma;quia uidetur hoc ille facere ſuo iure ex propri poteſtate,quam ille habebat;& ſic loquitur.c.dilectu el.ij.ubi tenuit collatio bñficij facta per epm, licet Papa prius mandaſſet,ut alteri conferret. ita ur ad propoſitũ inferendũ, quod cũ iura mandauerunt epo alias poteſtatẽ habenti,ut conferat de conſenſu & uoluntate patroni,ſi eps per ſe,& irrequiſito patrono,conferat,qđ nihilominus ualet collatio.¶Tertiò ꝓbat ualiditas alia cõſideratione,præſuppoſito ſine ueritatis præiudicio qđ à principio fuiſſet nulla:attamen,ex quo patronus nũquã contradixit,ſed intra tẽpus ſic præfixum ad præſentandum tacuit,ur tacitè collationi cõſenſiſſe: q̃a eſt ueroſimile,quod neglexerit ius ſuum;ad hoc c ij.de his,quæ fi. à prela.& quòd ibi not.Hoſtien.& Io.And.in c.ex ore,de his,quæ fi.à maio.parte cap.Nam conſenſus patroni põt interuenire ex poſtfacto,ut in c.ſi uerò, de iure pa. Inno. in c.per ur̃as,eo.tit.& Hoſtien.in ſum.eo.tit.§.ſi. circa fi. uerſi.ꝙ ſi eccleſia. ꝓbatur rõne,ubi in actu requirit alicuius conſenſus,poteſt ex poſt facto cõſenſus intercedere;& ſi actus ualuerit à principio, confirmat actum ut ex tunc.ꝙ ſi non ualuit,cõfirmat ut ex nunc.l.ꝑ fundũ.ff.de ſer.ruſti.prædi.iuncta.l.fi.ff.cõia prædi.facit c. Lugdunẽ. ix.q.ij.& c.cura,& c. ſuggeſtũ,de iure pa.& multæ cõcor. habent in glo.in regu.ratum,lib.vj. & de hoc vr̃ theorica Inno.& Io.An.in c.i.de reb.eccle.non alie.lib.vi.& ſm ibi not.debent limitari dicta Inno.in c. cum conſuetudinis,de conſue.¶Quartò & ultimò probat alia conſideratione:præſuppoſito,ꝙ à principio non ualuiſſet,nec ꝙ patronus tacendo conſenſiſſet actui,ex quo lapſo tpe pfixo patrono eps ſtetit in eodẽ propoſito, uidetur tunc de nouo,cum poteſtas ad eum libera erat deuoluta,illã primã collationem ratificaſſe,& cõfirmaſſe,ſeu de nouo feciſſe, ut probari vr̃ in l.obſeruare,in fi.in ſimili.ff.de offi.ꝓcõ. ubi dr̃,ꝙ ſi proconſul delegauit cauſam tpe,quo non poterat,ſ.ante ingreſſum prouinciæ,ſi poſtea ingreſſus prouinciam in eadem uoluntate fuit,credendũ eſt, dicit tex. ibi delegatum habere iuriſdictionẽ, non à tempore, ex quo mãdata eſt,ſed ex quo prouinciã ꝓconſul ingreſſus eſt,ad id,quod no.in l.una.C.qui pro ſua iuriſd.& in. c.ſi tibi abſenti,de præbẽ.lib.vi.Et optimẽ qđ no. in c.fin.de ꝯiug.ſeruo.& c.i.de eo,q dux.in ma.ubi mr̃imoniũ nullũ tacitè confirmatur ſublato impedimẽto ; ita dicendũ eſt in hoc quaſi matrimonio.¶Pro ſolutione clara huius dubii,Chriſti noĩe recẽſito, duo principaliter ſunt uidẽda. ¶†Primò,nunqd collatio beneficii patronalis per epm facta

ıčta patrono neglecto teneat, an ſit nulla ipſo iure ſine lia ceſſione.¶Secundò præſuppoſito,quod ſit nulla, an onualeſcat patrono intra tempus à iure ſibi præfixum llum præſentante; & in utroque dubio uaria ſenſiſſe do. e Ro. reperio,ut patet deciſione.357.in antiquis. quidā amen ex eis maiorem partem facientes, ut recitat ibi ollegium,diſtinguebant inter patronum laicum,& cleri um,dicentes,ꝙ collatio facta intra tempus patroni cle- ici ſit nulla ipſo iure,& quod non ualidetur, ſeu ratifice ur propter negligentiam patroni ſubſecutam, qa quod b initio nullum eſt &c.ſecus in collatione facta intra tē ıus patroni laici Diuerſitatis ratio ſecundum eum hæc ſt,quia laicus patronus parum aut nihil habet iuris, uel altem debile in diſpoſitione beneficij,& quicquid habet ſt de gratia,& totalis beneficij diſpoſitio potius cenſet lage ad ipſum pertinere;allegant no.in d.c. quia de iu- patro.per Hoſt.& ideò collatio epi,tunc cenſetur uali ior,præſertim quia magis iuris habet in conceſsione p̄- atus,q̄ in præſentatione,de offi.uic.c.dilectus,&c.¶Secū- a fuit quorūdam opi. indiſtinctè tenentium collationē piſcopi eſſe ualidam,ex quo patronus intra tempus debi m nullum præſentauit,& dicebant eum tenuiſſe ab ini ipſo iure, quantumcunque fuiſſet facta intra tempus [illegible] fatebantur tamen,quod ſi patronus intra tēpus [illegible] conceſſum alium præſentaret,tunc eo uel præ entato inſtante,eſſet caſſanda,ſeu irritanda,arg.no.p In- ıoc.in c.cum Bertoldus,de re iudi. ¶ Tertio fuit opi. ip- ſius col.& multorum aliorum, ut ipſe refert dicentium circa primum dubium, ꝙ collatio epi facta intra tem- pus cuiuſcunque patroni,ſiue clerici, ſiue laici, ſit nulla, allegant xvj.q.vij.c.decernimus,& no.per Hoſtien.de iu- re pa.c.ex inſinuatione;& ſic debet intelligi ſecundū eos. c.illud,in fi.eo. tit. Addebant tamen attingendo ſecun- dum dubium ſuprà formatum,ꝙ licet talis collatio à prī cipio ſit nulla,tamen ſi patronus ei conſenſerit, ſiue taci- tè,ſiue expreſsè,ꝙ per eius ratificationem ualidetur, ar. not.per Hoſtien in ſum.de iure pa.§.fi. uer. circa finem, quid ſi eccleſia.ubi dicit,non intereſſe, an patronus à prī cipio conſenſerit, uel ex poſtfacto,quo ad hoc,ut ſine cō ſenſu ſuo ordinata non ualeant, tunc enim ex quo ceſſat cā impediens,& ſuperuenit cauſa confirmans, licet fue- rit nulla à principio,benè poteſt ualidari,ar.l. per fundū ff.de ſer.ruſti.& præ.& in l.obſeruare,in § fi.ff.de offi.pro con.& no.per Dy.& alios in regula,non firmatur, de re. iur.in 6.¶Circa hoc diſtinguebant iſti,aut eps cōtulit,iu re deuoluto,aut iure ſuo ordinario,& originali. Primo caſu dicūt,ꝙ nunquā ualuit,ex quo reuera ad epm non- dū erat deuoluta poteſtas,arg.c.ex parte Aſtenſis, de fo. compe.cum ibi no.per Hoſt.nec ſequens patroni ratifica- tio,uel tacitus conſenſus, uel expreſſus ualidat eā: quia non fuit facta ipſo iure deuoluto ſeu ex illa poteſtate e- piſcopi,ad cuius uigorem requiritur conſenſus patroni. Nam eps deferendo iure deuoluto uř præſupponere pa tronum negligentem & priuatum,& p conſequens, cum non ſit factum nomine patroni,nō pōt per patronum ra- tificari,ut in reg.ratum,lib.vj.nam ad talem collationem ualidandam,ſeu ius conferendum noua collatione opus eſſet poſt tempus patroni,ſecundum eos,allegāt ad hoc, quod no.Io mona.in c.ſtatutum,de præben. li.vj.cum.n. diſpoſitio epi ſe habeat hoc caſu,ut authoritas,oportet, ꝙ interueniat debito tempore:quia quæ ſunt authorita tis,non ſuo tpe facta,non ualent:quia authoritas debet ſemper interuenire in ipſo facto tpe, quo ipſe actus pōt & debet fieri.Secundo caſu,qñ eps contulit ſuo iure or- dinario,& originali conualidatur ex ſubſequenti cōſen ſu patroni,expreſſo,uel tacito,ut puta non contradicen- do intra tempus à iure ſibi præfixum,mouetur, quia hoc caſu uidetur epiſopus in dubio diſponere iure ſuo, & ſub tacita conditione,ſi ſibi placuerit; & ſic debemus inter- pretari,ne aliter interpretando uideatur inutiliter di- ſponere,quaſi eligere uiam ad impugnandū ſuam diſpoſi tionem;quod non eſt in dubio præſumendum,arg. l. iij. ff.de nuli.teſt.facit,quod not.in ſimi.in c.ea noſcitur, de his,quæ fi à præla.ubi præſumitur,ꝙ ſi prælatus actum, ſeu præſentationem fecerit de capituli ſui conſenſu, ut ſic actus teneat,& per conſequens dicta collatio facta po- teſt per ipſum patronum ratificari ea enim, quę circa be neficij diſpoſitionem,debent interuenire ex parte patro- ni,potius ſe habent iure conſenſus,quam authoritatis.ea enim quæ ſunt conſenſus poſſunt interuenire ex poſtfa- cto:ſed ſecus in his,quæ ſunt authoritatis, iuxta no. per Inno.in c.1.de reb.eccle.non alienan.& ibi p Io.And. in c.cum conſuetudinis de conſuetu.ut dixi plenè in præce- denti dubio.unde pōt patronus poſteà conſentiendo ta- citè,uel expreſsè ualidare collationem epi,ad hoc quod in ſimili not.in c. cum nos, de his quæ fiunt à præla. & in c.cum in eccleſijs,de p̄ben.lib.6.de iure patro.c.iura,& c. ſuggeſtum hoc in effectu ſentiunt do.de Rota.deciſio,p̄- alle.qui ad hæc dubia nullam docto.authoritatem cōtra eorum morem & ſtylum introduxerunt,fortaſſe, ut arbi tror,nullam pro tunc habentes.Sed ad primum dubium ꝙ collatio patrono non uocato ſit nulla, allego primo Io.An.in c j.de offi.uica.ubi expreſsè tenet,ꝙ per talem collationem,nullum ius transfertur in prouiſum ideo ēt coram uicario epi,poteſt peti per patronum,ut declaret nullum ius ſibi cōpetere. ſm cum uoluerūt idem Hoſti. & Io.And.in c.ex inſinuatione,de iure patrona. & uř ibi tex.ſm unum intellectum.¶Item apertius uoluit Feder. de Senis in tractatu permutationis. 130.ubi not.dicit; ꝙ licet permutatio beneficiorum facta per epm, non uoca- tis his,qui habent præſentationem,uel electionem, ua- leat,licet ueniat retractanda illis cōtemptis poſtmodum contradicentibus:collatio tñ facta patrono contempto, eſt ipſo iure nulla,ſm eū per dictū.c.decernimus 16.q.7. Diuerſitatis rationem aſſignat, quia permutādi autho- ritas principaliter pertinet ad epiſcopum,ut in c quæſi- tum,de re.permu. ſed collatio non ſic. hoc idem ſentit Inno.in c.cum Bertoldus,de re iudica.in gl.in uerbo, me morato,in uer.uel potes dicere.¶Circa ſecundum,præ- ſuppoſita nullitate, an conualeſcat patroni taciturnita- te,Hoſti & Ioan.And.in ſimilibus terminis uidentur ſen tire,ꝙ ſic,in c.2.de his,quæ fi.à præla.dicunt enim, ꝙ ſi contenti collatione, uel electione tacēt intra tempus eis præfixum,ad eligendum,uel conferendum, uidentur ta- citè electioni,uel collationi conſentire,argu. de conceſ. præben.cap.quia diuerſitatem,& in c.ex ore; de his, quæ fiunt à maio.parte capi.Idem ſecundum Ioan. An.ſi fuit edictum propoſitum, & nemo intra tempus comparuit ad contradicendum,ut in c.fi.de electio.li.Vj.ſaluo ꝙ no. in c.fi.qui ma.accu.poſ.¶Aliorum iudicijs ſic enarratis, ſubijciam breuiſſimè,quod mihi uidetur,& in primo du- bio,an patrono non uocato collatio per epiſcopum in- tra tempus patrono affixum attentata ualeat, amplian- do terminos quæſtionis,dicerem ꝙ ſic,ſi eps cōtulit,ipſo patrono tunc,uel ex poſtfacto conſentiente. hoc commu niter tenent doctores,in c per ueſtras,de iure patro non enim poteſt dici ſine conſenſu patroni, ex quo conſenſit licet ex poſt facto,ut probatur in c.ſi uerò,de iure patro. not.Ioan.And.in d.c.per ueſtras;& regulariter hoc tenēt Bar.in d.l.ſi quis mihi bona,de acquiren.hære.& Inn. in

ca.j.de reb.eccle.non alienan.lib.vj. & ſuprà latius dixi. Aut collatio fuit facta alteri, quam patrono: & tunc aut patronus erat præſens, & poteſt probabiliter dubitari, an taciturnitas hoc caſu debeat haberi p cõſenſu, q in actu piudiciali hr regulariter pro cõtradictione, ut in l.filiofa mi.§.inuitus.ff.de procu.no. Inn.in c.in Geneſi, de electi. & glo.in regu.qui tacet, de reg.iur.lib.vj.ad idem c.illud, in fi.de iure patro.ubi dicitur irritandam fore collationem factam ſine præſentatione patronorum.¶Contrariũ credo poſſe attentari:quia hoc caſu nullum præiudicium fiet patrono, cum ius ſuũ patronatus remaneat illæſum poſt collationẽ clericis factã eccleſiæ uacantis; & ſic tractatur de concupiſcibili, & per ꝯns dẽt haberi patronus pro conſentiente.l.qui patitur.C.mandati.no.Inn.in d.c. in Geneſi, nam ſi collatio ibi diſplicuiſſet non habebat niſi contradicere. Et hoc indubitanter eſſet uerum, ſi ex parte patroni tunc, uel poſteà interueniſſet aliquis actus poſitiuus approbationis collationis, argu.optimum in ca.ex ore, de his, quæ fi.à maio.par.capitu.facit etiam ad prædicta.c.decernimus, præalleg.niſi decernatur collatio nulla, qñ ſpretis patronis eps eccleſiam contulit, ſed in caſu noſtro data patronorum præſentia, non poſſunt dicere, quod fuerunt ſpreti, quinimò pp uinculum charitatis, & filiationis ſpiritualis, quæ eſt inter epm, & ſuos diœceſanos, uidentur patroni, ex quo nõ contradixerunt, epo cõſentire p tex.no.in l.ſi ſeruus cõis, de do.inter ui. & uxorem. aut patronus erat abſens, & ſubdiſtingue. Aut.n.contulit eps iure deuoluto; & non tenet collatio, ex quo in ueritate patronus nondum erat priuatus per c. ex parte Aſtenſis, de cõceſ.præb.cum ibi no.ubi patet, ꝙ collatio facta eo iure, quo fieri non poterat, non tenet, licet alio iure fieri nõ potuiſſet.facit quod in ſimili no.Bar.in l.ſi is ad quem.ff.de acquiren.hæredi. Aut contulit iure ſuo ordinario, & ſic poſuit ſpem expreſsè in patrono; & tunc patrono cõſentiente ualebit collatio, ut ex tunc, argu. reg. Ratihabitionem, de reg.iur.lib.vj.Si autẽ contradixit, puta, qñ ſimpliciter contulit patrono abſente, demum intra tempus præſentationis contradicente non ualet collatio. moueor principaliter per c.decernimus.16.quæſtio.7.ubi expreſsè per uerba præſentis epis dicitur, ꝙ talis collatio eſt irrita, & ea non mandata aliter caſſari, ſubijcitur, ut alius ad uerecundiam epi ordinetur, & inſtituat, quẽ ipſe patronus condignum elegit; ergo oportet dicere, ꝙ c.illud de iure pa.ubi dicitur, ꝙ eſt irritanda, debet exponi, i.irrita nuncianda, uel poteſt ſtare proprie, ſed debet referri ad effectum ſic, ut reuocetur, ſicut de facto proceſſit pro hac expoſitione, uide in ſimili c.accedens, el j.ut lit.non conte.in uerſi.caſſamus. Nam lex poſterior debet referri ad priorem, ut in l.ſed & ſi poſteriores.ff.de legi.& per eam debet diſtingui & limitari; facit quod ibi not.Bar.& plenius in extrauagan.ad reprimen.in uerbo, non obſtantibus. Huic intellectui ſatis concor.c. cum Bertoldus, de re iudica.inducendo, ut ſupra induxi. Præterea hoc idem probatur & alia ratione, ubicunque collatio ptinet ad aliquem cum conſilio alterius, non ualet ipſo iure collatio, conſilio non requiſito, ut patet, in c.nouit, de his quę fi.a præla.in fi.iuncta gloſ.fina.facit c.cum in cunctis, de elec.& c.cum olim, de arbi.& c.unicum loquuntur enim in epo, qui habet conferre cum conſilio capituli ſui ergo multo fortius dicendum in caſu noſtro, ut non ualeat ipſo iure collatio attentata per epiſcopum, uel aliũ prælatum, patrono non uocato, & poſtea contradicente, cum patroni ſit habendum non modo conſiliũ, ſed requiritur, ut ipſe tanquam cauſa mouens, & primaria debeat præſentare inſtituendũ per epm, ut in iuribus uulgaribus ſuprà allegatis.¶Item & tertiò, hæc collatio reperit attentata a non habente poteſtatem, cum hodie ad epm ſpectet inſtitutio, quæ fit ad patroni præſentationem non autem libera collatio, ut ſupra dixi, & factum a non habente poteſtatem, eſt ipſo iure nullum: quia pro non dato habetur, quod ab illo datur & c.j.q.7.Daibertum, & c.quod autem, de iure patro. ¶ Si autem patronus intra tempus præſentationis conſentiret, tunc puto, qđ collatio ualeret, ut ex tunc, non autem ut ex nunc. Moueor qa ad plenum ius conferendũ, uel transferendum in clericum requ ritur factum patroni, & epi, & ambo ueniunt tanq̃ principales, & habentes participium in illo iure transferendo, licet eps habeat ius pinguius, ut in c.dilectus, de praben. ubi ſingulariter probatur etiam, ꝙ patronus habeat in pſentatione aliquid iuris: ergo factum ab illo ualet ratione iuris ſui tantum, ſed quia non habet ius integrum per ſe, conualidatur eo tempore, quo patronus aſſerit, & prius, & optimè probatur in ſimili in l.per fundum.ff. de ſer.ruſti.prædio ubi patet, ꝙ ſi unus ex pluribus habentibus fundum communem, conſtituit ſeruitutem in fundo licet ualeat quo ad ſe, ut ipſe contrauenire non poſſit cum antea non acquiritur ſeruitus donatario, quam [illegible] conſenſerint tamen nouiſsima conceſsio conceſſiones [illegible] cedentes confirmat. aut patronus nec conſenſit, [illegible] tradixit intra tempus ad præſentandum iure [illegible] xum; & ſic per negligentiam eſt priuatus iure [illegible], quo caſu procedit ẽm dubium meum; & puto, ꝙ collatio epi facta prius immediatè conualidetur, abſque alia collatione in futurum fienda, quia ipſe eps non põt contrauenire arg.in d.l.per fundum, & c.ueniens, de fi.presby.& ca. diuerſis fallacijs, de cle.coniu.& c.ſi tibi abſenti, de preben. li.6.unde aut patronus negligens habebitur pro cõſentiente, ex quo non contradixit, nec alium præſentauit, ut in d.l.ſi ſeruus cõis.aut ius ſuum eſt per negligentiam cõfuſum in ſuperiorem, qui habet ius inſtituendi, iuxta no.glo.in cle.j.de ſepul.& etiam eps, qui cum ſit collator non poteſt ꝯdicere, & obuiare, & tenet illã hẽre ratam pſertim in caſu noſtro, in quo conferens beneficium, quod conferre tenetur, aliud conferre nõ põt, ut in c.inter cætera, de præben.ad idẽ bene facit, qđ in ſimili hr, in l. exceptione, de euic.& l.cum a te.C.de rei uen.in quibus iuribus habetur, ꝙ is, qui tenetur ex perſona aliena. non põt contrauenire ex propria. præterea patrono negligente ceſſat cauſa impediens, & ſuperuenit cauſa confirmans, merito debet nunc irreuocabiliter conualidari, argu.eorum quæ no.in regula, non firmat, de reg.iur.lib. 6.& per hoc patet rñſio ad omnia ꝯria ſupra alle.præter q̃ ad ſecundum, ad hoc rñdet, ꝙ procedit, cũ mandat ſimpliciter aliquid fieri habenti alias poteſtatẽ, ſed in caſu noſtro non ſolum mandat epo, ut conferat ad præſentationem patroni, ſed ipſa poteſtas fuit authoritate iuris in patronum transfuſa, & per conſequens illud ius patroni, qđ includebatur in iure epi, ſ.in libera collatione, fuit ab eo abdicatum, ut de iure patr.quaſi p totũ merito factũ ſolius, epi non debet tenere pro ſe tm̃, ar.c. c.& c.ſi ſoli, de cõce.pb.in 6.¶Contra tertiũ procedam magis ſuccinctè tũm pp prolixitatem euitandam: tũ quia ur mihi hẽre tã tã difficultatẽ, ſicut pcedens. Et primò adducã tria argumenta ad partem negatiuã. Scđo totidem ad partem affirmatiuã. Tertiò ſolutionem aggrediar. Videt namque primò, ꝙ ꝯtus initus inter Augerium, & Baſilicam Nicoſtrati, non fuit omnino licitus per tex.expreſſum in l. iubemus nullam.§.ſanè. C.de ſacroſ.eccle.ubi expreſsè cauetur, ꝙ ad hoc ut alicuius eccleſiæ uſusfructus alieni ad uitam ſuam, uel ad minus tempus concedatur, oportet, quòd

ꝙ is,cui ſit conceſſio, promittat dare eidem eccleſiæ poſt mortem ſuam aliam poſſeſſionem de ſuo proprio quo ad dominium & uſumfructum ęquiualētem, & eiuſdem reditus, cuius eſt illa,q̃ uſufructuanda ſibi cōceditur, & niſi in hoc pactum initum fuerit,nō ualet, quod inter eos agitur. Ideoq; eccleſiæ poſſeſſio remanet in iure,& dominio eccleſiæ,ſicut prius; itaq; ſm quoſdam etiam poſſeſſio facti non trāsfertur per traditionem illo pacto nō præcedente, ut ſentit Bart.in l.j.§ ſi uir.ff.de acq.poſſ. & hodie periurus aut. uidetur aucta & meliorata conditio eccl'iæ in h c: quia ubi olim ſufficiebat ꝓmittere relinquere ſuā poſſeſſionem poſt mortem, hodie tenetur mox quo ad dñium,remanente apud eū uſufructu tpe uitæ ſuæ,ut ꝓbatur in authē.de nō alie.§.ſi quis aūt uoluerit.ſed in caſu noſtro d.Augerius hoc non ſeruauit: ſed ſolùm dedit pecuniam; ergo talis ꝯtus nō eſt licitus,cum expreſsè ſit à lege damnatus. Et certum eſt,ꝙ lex pōt ex cā impedire ualiditatem ꝯtus, ut l.cū lex.ff.de fideiuſ. facit regula, q̃ ꝯ ius fiunt, de reg.iu.lib.6.& 10.diſt.c.uides. Scđò ꝯ dictū ꝯtum adduco tex.no.in c.quicūque.14.q.4. ubi dr̃, ꝙ ſi emitur,ut carius uendatur, eſt turpe lucrum; ad idem c. eiiciens.88.diſt. ſed Augerius recepit iſtud prædiū propter lucrum,ut plus inde recipiat,q̃ fuerit pactum,& quā ...; ergo talis ꝯtus non eſt vndique licitus. ¶Tertiò ... † ꝙ talis ꝯtus ſit uſurarius: quia ſola ſpes habendi aliquid ultra ſortem cōſtituit hominem uſurariū, ut in c.cōſuluit,de uſuris. no.gl.14.q.4.in ſumma. at iſte Augerius inductus fuit hac ſpe. putauit.n.tantū ſe poſſe uiuere,ut plus recipiat.q̃ dedit; ergo &c. Nec obſtat ſi dicatur, qđ de hac intētione non apparet:quia cum nemo faciat talem ꝯtum, niſi ꝓpter lucrum, ſatis poteſt à cōiter accidentibus argui,ut in c.j.ſupra all. & qđ ibi nō.de cle. non reſi. In ꝯrium ad partem affirmatiuam, ꝙ talis contractus ſit licitus, primò ꝓbatur per c.precariæ.10.q.2. ubi patet,ꝙ de iure canonico poſſunt de bonis eccl'iæ fieri cōceſſiones precariæ gratioſè, & in beneficium,ut ſi donanti rem ſuā eccleſiæ in proprietate poſsit eccleſia concedere duplum de bonis ſuis poſsidendis & uſufructuandis toto tēpore uitæ ſuæ. ſi ergo hanc munificentiam pōt facere eccleſia de bonis ſuis,multofortius de reditibus alicuius poſſeſsionis. lōge.n.plus recipit is, q̃ recipit duplū, retento uſufructu rei ſuæ, q̃ ualebat res ſua tpe mortis: finge.n.ꝙ res ſua ualebat mille, & ab eccleſia recipit bona ualentia duo millia, ſatis contingens eſt, qđ de bonis eccleſiæ recipiat quolibet anno ducenta; & ſic ſi uiueret longo tpe,recipiat plus, q̃ ualeret poſſeſsio ſua; & idem poſſet contingere habito reſpectu ad ius ciuile,ſ.ad l.iubemus, C.de ſacroſ.eccl. nam licet ab eccleſia recipiant poſſeſsionem eiuſdē ualoris, cuius eſt ſua, quā promittit relinquere eccleſiæ poſt mortem tñ poterit faciliter cōtingere data lōgitudine uitæ ſuæ,ꝙ plus percipiat,q̃ ualeat ſua poſſeſsio. & nihilominus hoc permittitur eccleſiæ nō in fauorem eccleſiæ,ſed etiam in beneficium illius, cui cōceditur,ut in d.c.precariæ, & in d.l.iubemus. ergo fortius deberet admitti talis ꝯtus initus inter Augeriū, & Baſilicam Nicoſtrati, ꝓſuppoſito ꝙ ſpem habeat plus recipiendi,quā dedit. ¶Secundò ad idem induco.l.ſi ea lege.C.de uſu. & l.in ciuitate, eod.tit.ubi patet, ꝙ contractus in ſe aliàs illicitus, uel uſurarius toleratur rōne incertitudinis, cum dubium eſt; quantum poterit percipere, & quātum ualebit ſolutionis tēpore. ita dicendum in propoſito, cum dubium nūc ſit quāto tēpore ſit dictus Augerius uicturus, cū nihil hora mortis incertius,ut l.j. ff.de cond.& demōſtr. & ꝑ conſequens probabiliter dubitatur, an plus,uel minus,q̃ debeat, ſit percepturus, non debet contractus talis accuſari, cum dictus Augerius pōt ſe habere ad lucrum & dānum. ¶Præterea & tertiò bene facit.c.eiiciens,præal.88.diſt. ubi patet, † ꝙ licitè, & ſine peccato quis locando agrum ſuū recipit annuam pēſionē: quia uř quodāmodo lucrum,qđ potuiſſet percipere toto tempore uitæ iſtius Augerij ex fundo ſeu prædio, cōmutare cū iſtis quingentis aureis, quos nūc in principio contractus recipit ab Augerio. nec debet iſte ꝯtus uitiari, cū ſe liberauit, cum ex hoc ꝯtus debet argui magis licitus, q̃ ſi omni anno aliquid ſolueret,cū magis hoc accedat ad naturam emptionis. uidetur.n.uſumfructum illius predij emiſſe; ad hoc gl.no.in l.j.ff.de ſuperfi. & latius & melius in l.cotē ferro.§.q maximos.ff.de pub.facit etiam dictum c.eiiciens. ſicut.n.quis licitè poſſet emere aliquam materiam,ut ibi poſſet ſe exercere reducendo illā ad aliquam formam,& inde lucrū ꝯſequi; ita iſte Augerius licite poterat dare quingenta ꝓ uſufructu illius ꝑdij toto tpe uitæ ſuæ, & ſic habet materiam ſe exercitādi in colendo ꝑdium, ut inde conſequat̃, ut uiuere poſsit. vnde potius uř lucrum conſequi ex ſua cura, & induſtria, q̃ ex ſubſtantia proximi,ſeu eccleſiæ. hinc dicit tex.in §.ſi quis à nō dño, inſti.de re.diui. qđ poſſeſſor bonæ fidei facit fructus ſuos ꝓ cultura,& cura ipſius poſſeſſoris. ¶Nunc ſolones aggrediens, Chriſti noīe inuocato, ſciendum eſt,quod hāc qōnem principalr formauit Goff.in ſumma de uſu. & idē Rāynal.in ſumma,& ambo breuiſsimè iudicarūt talē contractum uſurarium. eorum fundū fuit,quia homines ſperant uiuere; & ſic ſperant amplius ſe percepturos ex ꝓuenientibus poſſeſsionum,q̃ ſit pecunia,quā dederunt. Vſura aūt ſola ſpe ꝯhitur,ut in c.conſuluit,de uſuris. ſecus, ſi quis dat vnam poſſeſsionē, & recipit aliam ęquiualentē: quia tunc licitus eſt ꝯtus, ut ſupra dixi in argumentis. ſed Hoſt.in ſumma eo §.an aliquo caſu, uerſi.quid de his qui emūt, iſtorum opin.refert & reprobat, dicens eos nō bene ſenſiſſe. quia homines ita poſſunt ſperare lucrum in hoc ultimo caſu, qñ recipiunt vnam poſſeſsionem, & dāt aliam ęquiualētem poſt mortem, ſicut in primo,qñ dant pecuniam; & ideò ſm eum eſt licitus primus cōtractus,cū ſit emptionis, & uenditionis: ſic & ultimus,ſ.precarium, niſi in fraudē fiat. nam uterque approbatur à iure, in tit. de contrah.emp. & in tit.de preca.per totum. ¶Præterea iſtorum opinionem confutat Hoſt. ꝑ eorum dictum: quia ipſi dixerunt,ꝙ contractus uſurarius non habet locū niſi in mutuo; & in caſu noſtro certum eſt mutuum nō contrahi. quare cōcludit Hoſt contractum iſtum rōne incertitudinis excuſari, arg.l.j.C.de pact. & l.j.ff.de condi.& demonſtr. melius facit.l.ea lege.C.de uſuris. hanc opin. Hoſt.ſecutus fuit Arch.in c.quicūque, præal.14.q.4. ſentit Io.de Lign.in cle.vna,de uſu.hæc ſunt,q, in iſta materia reperio. Mihi aūt placet hæc opinio Hoſt.ut talis cōtractus licitus ſit,etiam in rebus eccleſiæ: quia uidetur q̃dam emptio uſufru.ad uitam recipientis,& allego ꝓ hoc caſum iudicio meo apertum,& rotūdum in clem.j.de rebus eccl.nō alien.ubi expreſsè dr̃,ꝙ exigente neceſsitate, uel utilitate eccleſiæ pōt prælatus etiam religioſus, non ſeruata ſolēnitate debita iuris,reditus,& poſſeſsiones eccleſiæ ad uitam eius, ſeu ad aliud certum tēpus, pecunia inde recepta cōcedere; & ſubiicitur poſteà in fi.illius tex. quod ꝑlatus ſeu rector eccleſiæ pōt ſolus alia ſolēnitate non ſeruata,locationes, ſeu redituum & fructuū uēditiones ad tēpus non modicū facere. vnde non uideo, ex quo capite ſit talis ꝯtus emptionis & uendōnis uſusfructus uſurarius,ut in cl.j.iūcto prin c.cū ſi.& q a tex.ibi reſpectu fructuū ponit locationes & uendōnes ut diuerſa, dico qđ ꝓpriè locatio eſt, qñ ꝓ fructibus annuatim ſoluit̃ pēſio: licet

licet ſit facta locatio ad magnum tẽpus; ad hoc.l.quæro, §.inter locatorem.ff.locati,& in c.pp ſterilitatem,eo.tit. ¶Hinc dicit Accurſius in l.pen.§.inſtõ.ff.de leg.ij. ꝙ locatio põt fieri ad mille ann. uenditio fructuum ꝓpria eſt, q̃ncũq; pretium ſtatuitur pro toto tpe,de quo per Bar.in d.l.cotem ferro.ff.de pub.in §.q maximos. ubi hæc inter cætera uoluit. ¶Hinc dicit gl.ſingularis.in l.j.ff.de ſu pfi. q̃d pretium eſt mercedis quãtitas,& facit diſcerni empto rem à cõductore: quia debet intelligi ſ̃m prædicta ꝑ tex. d.c.j.patet: quia non ſolum fructuũ poſſeſsionis põt fieri uenditio cum bona conſcïa, ſed etiam reditus iurium,puta gabellarũ,uel alterius poſſunt uendi, quod etiam ſatis uoluit Bar.in d.§.q maximos. ¶Fateor tñ,ꝙ ſi eccleſia eſſet decepta in pretio ꝙ poſset petere reſtõnem in integrũ rõne læſionis ꝑꝑ c.j.de in integ.reſti.in vj. ubi patet,ꝙ generaliter aduerſus quẽlibet ꝯctum põt eccleſia petere reſtitutionem in integrum, ſi eo ſenſit ſe læſam. ſpecialiter reſpectu locationis ꝓbatur eo.ti.c.j.in antiquis,& reſpectu infeudationis,ut in c.pen.de reb.eccl.nõ alie. Et ad pdicta facit, quod no.Io. And.in c.ſi.de eccl.ædifi. & dicit, ꝙ etiam is plãtus, qui iurauit non alienare, põt uendere fructus ad certum tẽpus; quod tñ ſatis ꝓbatur in d.cle.j. ¶Secundò hoc idem ur̃ probari in d.c.j.de reb.eccl.nõ al. ubi patet,ꝙ pecunia recepta põt eccleſia dare in feudum. & licet licitus ſit ꝯctus: tñ eccleſia poſſet petere reſtõnem in integrum,ſi ex tali ꝯctu enorme diſpendium incurriſſet. per infeudationem aũt proprietas remanet apud dominum, uſufructus aũt illius rei trãſit in accipientem, ut in c.vnico, ex quib.cau.feu.amit.coll.x. Sicut ergo licitè põt fieri talis ꝯctus infeudationis,& ita fortius emptionis uſusfructus,cũ pinguius ius trãſit in accipiẽtem ex infeudatione,q̃ ex fructuũ emptione:q a hoc ultimo caſu trãſit poſſeſsio naturalis, ut l.naturař r.ff de acq.poſſ.& expirat ius iſtius ꝑ mortem, ut c.ſi.de pig. & in c.ſi.de uſu. Sed in priori caſu feudum trãſit in hæredẽ accipientis maſculũ, uel fœminam. ¶Item tranſit utile dñium ipſius, ut no.gl. & latius & clarius Bal.in c.j.de capit.Conra. & no. in c.ſi diligẽti,de pſcr. & in c.nuper,de do.poſt diuor.reſt. & gl. in c.cum Bertoldus, de ſent.& re iud. ¶Tertiò probatur tali rõne,ſicut eccleſia põt uendere,exigente neceſsitate, utilitate,uel pietate bona ipſius quo ad directũ, uel utile dñium, ut no.ꝑ gl. 12.q.2. in ſumma; ita & fortius debet ex eiſdem cauſis poſſe uendere bona quo ad utile dñium, uel quo ad uſumfructum, & minus læditur in hoc ultimo caſu,q̃ in pced. ¶Item ſicut uſura non cõmittitur, ex uenditione proprietatis,ita nec ex uendõne uſusfructus.uſura.n.non cõmittitur,niſi in ꝯctu mutui ueri,uel ficti iuxta no.in c.cum in ciuitate,de uſu. & plenè per gl.no. 14.q.4. in ſumma, & pleniſsimè ꝑ Io.And.in regula, peccatũ, de reg.iu.in vj.in Mercu. & dicã ſpecialius infrà in ſeq.dubio. Sed ꝯctus, de quo nunc quæritur,non põt dici, ꝙ ſit ueri uel ficti mutui,cum non poſſit aliquo caſu impediri. nec Augerius expectat duas retributiones, ſicut expectat uſurarius, ſed ſolùm conſequitur uſumfructum toto tꝑe uitæ ſuæ; ergo talis ꝯctus ex nulla parte põt dici uſurarius, cum aliter ex ſua forma licitè talis ꝯctus permittať indefinenter laicis,dũmodo fraudem & dolum euitẽt:ſed clericis non puto licere, niſi cã neceſsitatis: moueor per tex.no.in c.peruenit.86.diſt.ubi dr̃,ꝙ cã lucri nõ licet clericis,uel monachis cõducere alienas poſſeſsiones. Ad idẽ c.fornicari.66.diſt. ubi dicitur,ꝙ ante clericatũ licet negotiari,poſteà nõ. & præſertim debent clerici à prædicto ꝯctu abſtinere ꝑpter opinionem illorum euitandam,q di xerunt eum eſſe fœneratitiũ. debent.n.abſtinere ab omni ſperãtia, & nõ ſolũ à mala re ipſa, ſed ab eo ꝙ eſt malum in opinione,de ui.& ho.cle.c.cum ab omni,& in c terrulas.12.q.2. & hæc pro ſolone quæſiti ſufficiant. ¶Venio nunc ad ꝯria ſupra all.pro parte negatiua. ¶Et primò ad primum rñdeo,ꝙ l.iubemus, debet intelligi q̃n quis uellet habere uſumfructum alicuius rei eccleſiaſticæ,nõ dato cõpetenti pretio, ſed uellet habere gratis: uel aliquid modicum relinquat de ſuo tẽpore mortis,uel cum neceſſitas,uel utilitas eccleſiæ nõ expoſtulat talem ꝯctum. & idem dicendum ad authẽ.de non alie.ut in dicta cle.j. de reb.eccl.nõ alie.cum aliis iuribus ſupra all.& facit authẽ. hoc ius porrectum.C.de ſacroſ.eccl. canonizata. 10.q.2. ¶Ad ſecundum ꝯrium de c.quicũque.13.q.4. dico, ꝙ ꝓcedit q̃n quis emit rem integram,ut alij ꝑ maiori pretio uẽdat. talis.n.ꝯctus,licet nõ ſit fœneratitius: tñ non conuenit Chriſtiano,cum habeat mentem lucrãdi ſine aliqua induſtria,cum ſola iactura ꝓximi,de quo eſt bonus tex.in d.c.eiiciẽs, cum c.ſeq.88.diſt. & dicẽdum, ut no.Inno.in cle.j.ne cler.uel mon. ſed in caſu noſtro hoc nõ cõtingit. non.n.emit uſumfructũ, ut alteri ipſum ꝑ pretio maiori uendat:ſed ut annuatim percipiat fructus. Itẽ in cultura, & cura ſe exercet, ut tunc ex pdio percipiãtur fructus induſtriales, ut in §.ſi quis à non dño, inſti.de rerum diui. ¶Ad tertium ꝯrium dico,ꝙ ſola mens facit hoiem uſurarium, q̃n quis aliàs non eſſet mutuaturus, & eo dumtaxat propoſito mutuat,ut plus ſorte recipiat. vnde, ſi [illegible] intentione deprauata aliquid conſequit̃ ultra ſo[illegible] tenetur ad reſtõnem, ut in c.conſuluit,de uſuris. quod quidã intelligũt, ut ibi no.q̃n praua ſua mens innoteſcit debitori,ita,ꝙ licet dederit ſine omni peccato,cũ non ſpõte dederit: ſed ut ſatisfiat menti creditoris: iſte tñ creditor fecit ꝯ oẽm zelum iuſtitiæ, qua cauetur mutuum dantes, nihil inde ſperantes,ut in d.c.cõſuluit. loquitur ergo ille tex.in ꝯctu mutui; meritò iudicatur talis creditor uſurarius mẽtalis:quia ſperat duas retributiones,ſ.ſortem,quã mutuauit,& aliq̃d ultra: ſed in caſu noſtro nõ loquimur in creditore, cum iſte Augerius non mutuauit: ſed potius emit uſumfructum illius prædij tẽpore uitæ ſuæ, nec ſperat duas retributiones, ſed vnam dũtaxat. quinimò,quod plus eſt,põt ſe habere ad dãna,& ad lucrum, cum põt eodem anno mori; & ſic extincto uſufructu,prædiũ illud redit ad eccleſiam,q habebit prædium & pecuniã. vnde ratione incertitudinis toleratur talis ꝯctus, ut ſupra dixi, & debet excuſari,licet habuit ꝓpoſitum lucrandi:q̃m ſatis eſt,ꝙ exponat ſe periculo. nã & quilibet mercator habet ꝓpoſitum lucrandi; nec ex hoc dãnatur,ex quo impẽdit operas ſuas,& exponit ſe periculo, ut in d.c.eiiciens, & in ſeq. & per Inn.in d.c.j.ne cler.uel mo. ſed uſurarius eſt certus de ſorte ſua, & expectat, ut dixi, duas retributiones,nec ſe exercet in hoc lucro:ſed illud vult conſequi rõne pecuniæ dũtaxat, cum tñ aliàs non ſit apta, niſi ad emendum,ut dixit tex.in d c.eiiciens,& plenius ꝑ Io.An. in dicta regula,peccatum,& ꝑ hoc remanet tertium dub. declaratũ. ¶Ad quartum & ult.dicã tria. Primum ad partem negatiuã. Scd̃m ad partem affirma. Poſteà ſolutionẽ aggrediar. & ꝙ dictus Plautius nõ poſsit cum bona ꝯſcia dicta 50 ab Orphanotropho recipere, ꝓbatur primo ſic, contractus iudicatur illicitus, & uſurarius nõ ſolum cum ex ſui forma apparet uſurarius, ſed etiã cum ex contractus ſubſtantia uſuraria prauitas reſultet; & probatur in c.in ciuitate.§.j.de uſuris. Nam & ibi legitur,& notatur, ꝙ non licet ſine prauitate uendere rẽ plus, q̃ ualet: quia ptij ſolutio ad certũ tẽpus differť, uel ſaltẽ uiliori ptio, q̃ in pñti ualeat:q a rei traditio differtur.& cum talis ꝯctus ex ſui forma non appareat fœneratitius, cum hic non interueniat mutuum,ſed fuit pura uẽditio, nec licet repetere

tere pecuniā traditā,ſicut cōtingit in mutuo: tñ in effectu reſultat uſuraria prauitas,q̃a, ut ibi dicunt doc. ius fingit pecuniā fore ſupputatā in præſenti pro cōpetēti pretio, ꝙ uēditor talē pecuniā mutuat emptori,ut ab eo recipiat illud plus, quod commiſit ultra cōem æſtimationem ratione temporis,ad quod eſt pretij ſolutio collata. Ita dicendum in propoſito licet iſte ꝯtus initus inter Plautiū, & Orphanotr.ex ſui forma appareat fœneratitius, quia non interuenit ſtricte mutuū, cū nō poſſint dicta 50.amplius repeti ab Orphanotropho,tñ i effectu reſultat uſuraria prauitas, cum uideatur quoddam mutuū toto tpe uitæ Plautij duraturū, & quolibet anno pro capitali recipiet iſte Plautius decem pro centenario: & q̃q̃ nō poſſit amplius repeti capitale: tñ intra breue tps recipiet capitale, & q̃cq̃d inde recipiet,erit ſibi in effectu uſura pro illo capitali,quod tenuit apud Orphanotr.per decenniū. ¶Ad conſiderandum.n.ꝯtum, maximè ubi initus eſt aſs. ꝑp iuris proditionem, debemus inſpicere effectū magis q̃ uerba,ut in c.ad noſtram,de emp.& uen.& in c.illo uos de pign.facit.c.ea quæ,de ſi no.& l.ſi uno.ff.locati,& reg. ſ.de reg.iu.lib.6.& l.nō dubiū.C.de legib.ubi patet, ꝙ is ꝯmittit in l.qui ſeruans uerba,uenit ꝯ leg is uoluntatem & mentem: ergo dictus ꝯtus non eſt licitus.¶Scdò probatur ꝑ identitatem rōnis. nam ꝯtus uſurarius uidetur [illegible] prohibitus. Primò,ꝙ pecunia generat pecuniā; q̃d [illegible]turam, cum pecuniam non ſit niſi ad emendum; acta. Secundò quia tps eſt à Deo datum, & ratione dilatæ ſolutionis petitur lucrum ultra capitale. Tertiò,quia expectat duas retributiones, uidelicet pecuniam ſuam in nullo deterioratam,& uſuram ultra id,quod dedit,& ſic poſt tps repetit ſuum,& tollit aliud;quod eſt omnino illicitum. Hæc tria uident̄ ſubtiliter colligi ex c.eiiciens. 88.diſt.& eſt originaliter Ioā.Chryſoſt.ſuper Matth.ſed hæ rationes concurrūt in effectu in caſu noſtro: quia iſte Plautius dedit pecuniam, ut pecuniam reciperet ¶Item quodammodo uēdit tps:q̃a ut expectet Orphanotr.in ſolutione integra per magnum tps,conſequetur maximū lucrum: quia, ut dixi poſt decennium recuperato capitali recipiet annuatim 50,ſine aliquo onere,cum ſola iactura hoſpitalis; & ſic locupletabitur cum iactura illius ꝯ regulam, locupletari, lib.6.& l.nam hoc naturam ff.de cond. inde. ¶Tertiò & ult.probatur ſic, Orphanotrophus facit hunc ꝯtum ad utilitatem,ſperans ſuper repentina Plautij morte; & non licet,quia debet prius laicus,ſicut & clericus ab huiuſmodi negotiatione abſtinere 88.diſt c.fornicari facit c.qualitas,de pœ.diſt 5.maximè inſpectando lucroſum alterius mortem. Aut fecit hunc ꝯtum neceſſitatis cauſa.ſ.propter illa 50.habenda. Idē dicerē,cū iure cauetur, ꝙ neceſſitate inſtante, debet eccleſia uendere bona immobilia,ſi de mobilibus neq̃ ſatisfacere.10.q 2. c.ea.n.§ hocius porrectum. nec debet inducere ad peccatū iuxta no. ꝑ Inn.in c.ſuper eo,de uſur. In ꝯriū ad partē affirmatiuā arguit̄ primo ſic: Annuus reditus cōputat̄ inter immobilia,ut dicit tex.in cle.exiui.§.cūq; annuus reditus, de uerb.ſig.& in auth.nō alie §.j.ſed utrobiq; licitum eſt emere bona immobilia, licet ſperet plus percipere tractu temporis, quàm fuerit uerum pretium, ut per totum ti.de emp.& uen.maximè in c.pen.ergo pari rōne, licitum fuit Plautio dare 50.ut recipiat anno quolibet 50.tamen hoc nihil aliud fuit, quàm emere ab hoſpitali annuum reditum: quia ſic cauſa neceſſitatis,uel utilitatis licet uendere bona immobilia ex toto fortius fuit licitum annuum reditum in bonis hoſpitalis toto tempore uitæ Plautij. melius.n. eſt de fructibus hoſpitalis annuatim ſatisfacere, q̃ uendere purè de præſenti bona immobilia, ut innuit tex.in d.auſ.hoc ius porrectū. Nec obſtat,ſi dicatur,ꝙ iſte Plautius plus percipiet, quàm ſi emiſſet ex illis 500. aliquem agrum, ſeu fundum, cum percipiat ab hoſpitali,ad rationem decem, pro centenario in anno: quia dico plerūq; contingere: quia ager bene cultus reddat decem pro centenario. ¶Item ſæpe res habetur in bono foro, nec ex hoc iudicatur ꝯtus illicitus,dūmodo fraus ex propoſito non interueniat.l in cāæ. ff.de min. Prætereà & melius ſi iſte Plautius emiſſet fundum,uel habuiſſet illum in perpetuū pro ſe,& ſuis hæredibus: ſed iſta.l.recipit ſolum in uita ſua, & ſic ueritate inſpecta potius decipit̄,ſeu lædit̄ ipſe q̃ hoſpitale. ¶Scdò principaliter probatur ſic: uſura committitur in ꝯtu mutui dūtaxat, ut no.14.q.4.in ſum.& plenè per Io. An. in regula peccatum, in Mercurialibus ſed in caſu noſtro non interuenit mutuum uerè,nec fictè; ergo non pōt dici talis contractus fœneratitius,probatur in l cum quid.ff.ſi cer.pe.ubi dicitur,ꝙ in mutuo id agi intelligit̄,ut id, q̃d datum fuit reddatur in eodem genere,& eadem bonitate: ſed in caſu noſtro Plautius non poteſt repetere id, quod dedit: imò poſſibile eſt eū perdere totum capitale; puta ſi poſt contractum decederet; ergo &c.Nec fictè apparet mutuū, quia ut dixi,iſte Plautius efficaciter irreuocabiliter trāſtulit 500,hoſpitali, & q̃ncūq; eum mori contigerit, extinguitur omnis obligatio. ¶Tertiò ad idē facit,q̃a,ueritate inſpecta, in nullo iſte ꝯtus cōicat uſurariæ prauitati. nam uſurarius eſt certus de ſuo capitali, & ꝙ percipiet aliquid ultra; & ſic repetiturus eſt ſuum cum alieno: ſed Platius iſte non expectat ueraciter, niſi unam retributionem,ſ.50.annuatim donec uixerit, nec poſt decēnium petit alienum,imo ſuum, cum ille annuus reditus currit toto tpe uitæ ſuæ,& poſſibile eſt,ꝙ etiam quod dedit, perdet, ut ſi contigerit moriāte decennium. nil.n.incertius hora mortis. unde rōne certitudinis non poteſt ille ꝯtus in aliquo iudicari illicitus,arg.l.ſi ea.C. de uſuris,cū n ſi. ¶Solutionem huius quarti dubij, Ieſu Chriſti Salua.præſidio deuotè prius inuocato, attingēs præmittā,quæ per alios ſcripta reperio;demū quid ſenſerit ingen olum meum. Inn.principaliter hunc art.tetigit in c.in ciuitate,de uſu.& quinque ferè opi.retulit.Prima, ꝙ ſi aliquis pro certa pecuniæ quantitate emeret aliquē reditum grani,uel uini,uel ēt aliud ſimile perpetuò ſibi, & ſuis hæredibus dandum à uenditore, & ſuis hæredibus uel ad certum tps uitæ alicuius,ꝙ licitus eſt hmōi ꝯtus, dūmō reditus annuus cōi æſtimatione nō excedat reditū, quem haberet,ſi terram de tanta pecunia emiſſet.¶Si aūt excederet cōem æſtimationem,non eſt licitus ꝯtus,arg.ī c.conſuluit,de uſuris. Et pro primò dicto adducit Inno. tex.illius in c.in ciuitate. ¶Secunda fuit opi.quorundam dicentium, ꝙ q̃n in perpetuum emitur, nunq̃ poteſt eſſe illicitus ꝯtus,quantūcūq; magnus ſit reditus: quia licitum eſt ꝯhentibus ſe decipere.l.in cauſæ.2.§.ſi.ff.de min. ¶Tertia fuit aliorum opi.& forte melius ſentientium ſm cum,ꝙ ſi quis emit reditum conſtitutum ante contractū, ſiue conſtitutus fuerit in re,puta in domibus, uel poſſeſſionibus,uel aliis huiuſmodi, ſiue in perſonis reſpectu liberti,uel ruſtici, uel actio,uel nomen.¶Item ſiue ſit certus reditus,puta quia reddit decem,ſiue incertus,q̃a reddit quartam fructuum, qui recipiebantur de aliqua domo,uel de operis alicuius perſonæ.¶Item ſiue ſit perpetuus ꝯtus, puta extenditur ad hæredes utriuſq; contrahentium: ſiue ſit ad uitam hominis: ſiue ſit ad certum tēpus,puta ad 5.ann. Item non refert,ſi reditus ſit in pecunia,ſiue aliis rebus,ſiue in ſpecie.ſemper.n.in omnibus ꝑmiſſis reputatur contractus licitus:q̃a eſt purus,& licitus

ꝯtractus uenditionis. Nã ibi eſt pretium, certæ pecuniæ quã titas. ¶Itẽ quia ibi eſt mercẽ,ſ.certus reditus, uel cenſus, uel annona.C.de ſacroſ.eccl.l.iubemus,in prin.& qñ uen ditur actio, ſeu debitoris nomen, eſt ibi actio pro re, uel mercede,ff.de hrdi.uel acti.uẽd.ꝑ totũ, & C.e.ꝑ totũ. & licet iſtorũ opinio uideat̃ obuiare tex.pall.c.in ciuitate: quia non eſt dubiũ, ꝙ uſq; ad certum tp̃s, ſaltem longũ, plus percipiet de reditu,q̃ ſit pretiũ,& tñ uẽditur actio, clarè conſtat,ꝙ plus eſt in nomine debitoris,q̃ ſit pretiũ. hoc tñ ſm Inn.non obſt.quia hæc certitudo non facit il- licitũ ꝯtractum uenditionis,cum etiam hoc ſit in uenditione alicuius poſſeſſionis,niſi certum eſt per inferiores cãs,ꝙ plus accipiat de fructibus eius, q̃ ſit pretium: quia pro eo dat̃ ẽt ſine expenſis, uel labore, dando.ſ.eam ad certũ p̃- tium,uel emphyteuſim. Ad c.in ciuitate,rñdit Inn.ꝙ ibi reprehenditur contractus, cum carius uendit mercem, ꝑꝑ tp̃s, quod dat prolixũ emptori ad ſoluendã pecuniã, uel quia minori pretio emit mercẽ,quia ſtatim dat pecu- niã,& prolixius tp̃s expectet merces. In his.n.caſibus uen- dit tp̃s pro illa pecunia, quæ uerum & iuſtum pretium excedit; quod ex eo patet. qa ſi utrũq; paratũ eſſet, pre- tium,ſ.& merces,pro minori fieret uenditio. Sed in caſu noſtro oĩa ſunt præſentia, nec uendit̃ tp̃s. ¶Quarta fuit aliorũ opi.dicentium,oẽs p̃miſſos contractus eſſe licitos: & ſi reditus, uel nomen debitoris de nouo conſtituatur in rebus,uel perſonis aliis ꝯhentibus: quia dicit,tu cõſti- tues,tales reditus in tali poſſesſione,uel ſeruo: uel facies ꝙ talis confitebit̃ ſe debere mille uſq; ad annũ,& ego pro illis mille,& magis pro actione de illis mille dabo tibi quingenta. Et mouentur iſti ad dicendũ iſtos contractus eſſe licitos: qa in eis non uerſat̃ mutuũ,ſed emptio. ¶Itẽ qa multi caſus poſſunt interuenire,ꝙ iſte emptore amit- teret in iſto contractu; puta ſi inops fieret nomen.Inn.tñ dicit fore Chriſtianis conſulendũ, ꝙ ab hmõi contractu abſtineant,ſ.qñ de nouo propter hoc conſtitutum reditũ uel actionẽ emant;& ponit in hac materia ipſe fore quin tã opinionẽ,dicẽs illũ penitus uideri illicitũ,quo ipſe idẽ qui dr̃ uenditor, in ſe conſtituat reditũ,uel actionẽ,qua ſe obligat ad plus dandũ,uel in pecunia, uel in ſpecie, q̃ receperit, quaſi uelit dicere Inno.ꝙ præmiſſi contractus poſſunt colorari,qñ annuus reditus,uel actio uendita cõ ſiſtat in alia perſona ad dãdũ annuũ reditũ, uel cõſtituat debitorẽ in maiori quantitate,quàm receperit. Hæc ſunt quaſi formalia uerba Inn.cũ quo tranſeunt cõiter doc. hic, & in cle.j.de uſu. ¶Ego autem,meliori conſilio ſem per ſaluo,ad maiorẽ elucidationẽ,facio tria mẽbra. Aut enim uenditur annuus reditus iam conſtitutus ꝑ prius,an te,quàm fuerit conſtitutus ipſe contractus: aut uenditur actio, ſeu nomen debitoris. Primò caſu, qñ quis uendit annuũ reditum,prout ipſe percipiebat; non uideo,ꝙ con tractus debeat iudicari uſurarius,niſi aliquid tacitè aga- tur. Ratio eſt,ut prædixi,quia annuus reditus cõputatur inter immobilia in d.§.cũque,in cle.exiui, de paradiſo, de uer.ſig.¶Vnde hic concurrunt uerè pretiũ,& res uen- dita,ex quibus reſultat uenditio.ff.de contrah.emp,ꝑ to tum.l.naturalis.ff.de præſcr.uer.Nec aliquo mõ põt dici mutuum,cum non põt amplius repeti capitale,& annuus reditus uenditus, ſtat periculo emptoris. põt.n.ex toto perire perſona, aut res, in qua eſt reditus annuus, & ſic ꝑderet emptor pretium.Aut uendidit quis annuum redi tũ aliter, q̃ ipſe percepit: puta quia ipſe haberet in per- petuum,uendidit ad tp̃s incertũ,puta ad uitã emptoris; & ſic ſpecies puræ emptionis & uenditionis: quia poſſi- bile eſt illũ emptorẽ non uicturũ ultra annum, & ſic ꝑ- deret precium.Item hic concurrunt pretium,& res. cum

ergo hæc ſunt ſubſtantialia contractus emptionis, ut in- ſti.de emp.& uen.§.pretium,& deſunt ea,quæ ſunt de rõ- ne uſuræ,qm̃ unum eſt materiale,ſ mutuum: ex materia enim mutui gignit̃ uſura. ¶Aliud eſt formale,ſ.ipſa exa- ctio lucri,ſ.obligatio in pactum deducta.Nam his ceſſan- tibus,non põt dici uſura, ẽt ſi aliquid ſponte detur ultra ſortẽ,arg.in c.tua, & in c.ſi qõnes, de ſimo. De his plenè dicendum,ut no.Io.An.in d.reg.peccatum, de reg.iu.ĩ 6. in Mercu.& per gl.14.q.4.in ſumma. ¶In caſu autem no ſtro non eſt mutuum: quia non obligat̃ recipiens ad tan- tũdem reddendum, qđ eſt ſubſtantia mutui, ut in l.cum quid.ff.ſi cer.pet.Sed iſte liberat ſe ponendo illum in poſ ſesſione annui redditus, & ſtat ammodo ĩ periculo ipſius emptoris: nec eſt lucri exactio,uel obligatio lucri conſe quendi in pactione deducta, cum poteſt, ut dixi, perdere totũ pretium,ſi contingeret eum mori primo anno.¶Tũc ergo prædicta rõne incertitudinis excuſatur talis cõtra- ctus ab omni labe prauitatis uſurariæ, arg.l.ſancimus.§. ſi quis autem, C.de dona.& in l.ſi ea lege.C.de uſur.cum ſimilibus. & hæc faciunt etiam ad infra dicenda. Aut uen dit ad tempus certum, puta ad 15.ann.& tunc, ex quo plus eſt percepturus intra 15.ann.quàm dederit, præſu- merem contractum uſurarium: puta mutuauit ſibi nomi ne pretij cẽtum, & debet per 15.ann.recipere decem an- nuatim; & ſic intra illud tempus percipiet 150 nam recuperat capitale,& conſequitur lucrum ex par[illegible] tæ ſolutionis ad præmiſſum tempus. unde in effectu con current, quæ ſunt de rõne uſuræ,quæ proximè præmiſi. & quãquã mutent̃ uerba contractus, quia ſub ſpecie em- ptionis & uenditionis, cum ſubſtantia debeat magis attẽ di.unde enim ad palliandum contractum uſurarium mu tantur noĩa,ad hoc.c.illo uos, de pign.& in c.ad noſtram de emp.& uen.l.ſi uno,in prin.ff.loc. Et quãquã impugnã do poſſet dici,ꝙ non debet dici contractus uſurarius, cũ annuus reditus ſtet periculo emptoris, dico ꝙ per infe- riores orationes,ſatis põt dici certus de lucro, & de capi tali,eodẽ mõ,cũ res,in qua conſiſtit,nõ eſt uероſiſe intra illud tp̃s peritura. Nam eodem mõ in puro cõtractu mu tui põt deficere per caſum fortuitũ capitale,cũ lucro:pu- ta ſi bona debitoris,& ipſe debitor periret,uel ſi bona ſua inuaderent, & debitor efficeret̃ non ſoluendo. ¶Secũdò membro principali,qñ cõſtituit annuos reditus nũc rõne ꝯtractus; & tũc dicerem,ꝙ aut cõſtituitur in rebus iſtius de- bitoris,aut in perſonã.Primò caſu ſi conſtituitur in ꝑpe- tuũ,ſatis præſumerẽ contractũ licitũ,cũ hic concurrũt ue re pretiũ,& res. nec põt p̃ſumi uſura,cũ ratio ꝑpetuitatis excludit p̃ſumptionẽ uſuræ. præterea quemadmodũ li- cet dño uendere rẽ ſuã abſolutè,ita fortius põt conſtitue re obligationẽ annui reditus, & illũ uendere,arg C.quæ res pig.obl.poſſ.ꝑ totum aut conſtituit ꝑ tp̃s incertum; & puto idẽ rõne incertitudinis præmiſſa in proximo mẽ- bro; puta cum uendit ad uitam emptoris, ſeu uenditoris. Aut ad tp̃s certũ,ex quo certũ eſt ipſum ꝑcepturũ capita le,& ultra,p̃ſumit̃ ꝯtractus uſurarius,ꝑ ea quæ dixi in ꝑced. mẽbro; & fortius adhuc p̃ſumerẽ ꝑꝑ nouitatẽ noui redi tus,arg.c,officij,de ele.& in l.lecta.ff.ſi cer.pe. Si aũt con ſtituit annuũ in perſona propria, uoluit Inn.hunc cõtra- ctũ nõ eſſe licitũ:non tñ rationem reddidit.Sed ego dice cerem ſic, ꝙ aut quærimus,nunquid hoc caſu contrahat̃ emptio & uenditio;& credo ꝙ nõ: qa abeſt in caſu noſtro res,ſine qua nõ cõſiſtit uẽditio.d.§.pretiũ.nã iſte, q dr̃ uẽ ditor,nõ põt perſonã ſuã uẽdere,cũ nemo ſit dñs mẽbro- rum ſuorum.l.liber homo.ff.ad l.Aquil.nec poteſt ius in perſonam ſuam uendere rõne prædicta;& hoc mõ põt in- telligi d.Inno, ¶Aut quærimus, nunquid poteſt ſe obli- gare

gare ad dandū annuatim quolibet anno certam quantitatē;& tunc indubitanter dico,ꝙ ſic,ut in l.Stichū aut Pāphilū.ij.rñſo,de uerb.obl.& in l.ſancimus.§.fi.C.de don.& pōt ſe obligare per ſtipulationē ad tēpus certū,ſeu incertū,& in ꝑpetuū,ut in iurib.præal.legit & no.ſicut igit pōt ſe obligare ex cā donationis,ita & fortius ex cā pecuniæ receptæ,ut ſic ſit ꝯtus,do ut des.l. naturalis.ff.de ꝑſcrip.ver.& pro hoc facit,qa in d.l.Stichum,non dr̄, ꝙ ibi interuenit ſtipulatio cā donatiōis.vñ pſumēdū eſt, ꝙ iteruenit ob cām.¶Sed ſi q̄rimus, nūqd debeat pſumi ꝯctus fœneratitius,diſtingue,ut.ſ.dixi in ꝓximis mēbris,ꝙ ſi obligauit ſe in ꝑpetuū,uel ad tp̄s incertū,puta ad uitā ſe obligantis,uel recipiētis;& nō dēt pſumi tūc ꝯctus uſurarius;ſecus,ſi tp̄s ſit certū,ita ꝙ ſit amplius certitudinaliter ꝑcepturus,q̄ dederit: qa uī hoc factū in fraudē uſurarum;& hoc caſu procedit dictū Inn.& probatur hæc diſtinctio per ea,q̄ dixi in præced.membro;& tāto fortius quanto in hoc ult.caſu maior inſurgit præſumptio: quia in perſonam ſuam conſtituit obligationem,ita, ꝙ nō pōt aliquo mō uenditio dici.Et ad membra præcedentia uidē pulchrū dubiū Pet.quod refert Cyn.in l.j.C.de iu.emphy.ubi dicit,ꝙ licitè monaſteriū capit prædium ab aliquo,& obligat ſe ad dandum illi alimenta toto tp̄e uitæ ſuæ,adeo,ꝙ ſi prædium inundaretur,remanet nihilominus monaſterium obligatū ad alimenta: quia cum dominium prædij trāſiuit in monaſterium,cedit periculo ſuo, argu.in d.l.naturalis,poſt prin.ff.de præſcr.uerb. Ita dicendum,ut poſſet quis eodē mō recipere pecuniā ad annuum reditum toto tempore uitæ alterius, uel in perpetuum ¶Tertio membro,cum uendatur actio, uel nomen debitoris,idem eſt in effectu.Aduerte tres caſus. Aut.n. uenditur actio iam competens ante ꝯtū uēditionis.Aut fuit de nouo inducta tp̄e contractus uenditionis, & hoc dupliciter,aut in ꝑſona uenditoris, aut in ꝑſona alterius. Primò caſu,contractus eſt licitus, ſecundū utriuſq; iuris inſtituta,dummodo non ſit actio litigioſa , ut C.& .ff. de here.uel acti.uen.per totum,& in c.ij.de ali.iud.mu.cau. fac.& uidetur prius contractus emptionis & uend.cū concurrunt res,ſ.ipſa actio,& pretium,ut in præall.§.pretiū. nec inducitur prauitas ex eo,ꝙ pro minori pretio uenditur,quàm ſit quantitas,ad quam actio uendita competit, quia cum ſit dubius euentus litis.l.quod debetur, de peculio,& c.fraternitatis,de frigidi.ratione periculi , & incertitudinis nulla deceptio poteſt in pretio notari , ſaltē ut ex hoc reſultet uſuraria prauitas:quinimò ꝑꝑ incertitudinem,& anfractus iudiciorum fuit opi.quod trāſactio nō debet retractari,quantumcunq; peſſima facta fuerit, de quo per Bal.& alios in l.ij.C.de reſcin.uen.notatur in c.pe.de emp.& uen.& in deceptione reſpectu quartæ partis eſt tex.no.in l.Lucius.ff.ad Treb.conſulendū eſt tñ oībus,& præſertim in clericis,ut à tali cōtractu emptionis ſe abſtineant,cum à radice cupiditatis uideat̄ procedere ut dicit tex.in c.ij.de ali.iud.mu.cau.fac.& bonus uir debet lites execrari,ēt cū ſuo incōmodo,ut.l.itē ſi res.ff.eo. facit.c.unicum,de ſyndi.& x.q.j.ſic quidā.¶ Secundò cū conſtituit de nouo in perſona uenditoris,tenuit Inno. in d.c.in ciuitate,talem contractum omnino illicitum, ex quo obligat ſe ad plus dandum,quàm ipſe recipiat;& ꝑfectè neſcio talem contractum ab uſuraria prauitate excuſare.Moueor,quia non pōt quis in ſe conſtituere actionem,ante,q̄ alteri ſe obliget:tñ nemo poſſet ſibiipſi obligare, arg.in l.tutor.ff.ad uelleia. & in.l. penul.ff. de ſer. urba. prædio. oportet ergo,ꝙ quis obliget ſe alteri,; iō non ualet uenditio,cum tēpore contractus nō ſubſit res quæ uendatur.Eſt.n.ueritate inſpecta,contractus mutui fœneratitius,cū recipiens conſtituat ſe debitorē in maiorē q̄titatē,quā recepit;& ſic ꝯcurrunt hic illa duo,q̄ ſunt de rōne uſuræ,de qbus.ſ.¶Tertiò caſu,q̄do actio ꝯſtituit̄ de nouo in ꝑſona alterius,& uendit̄ ꝑ minori quātitate: credo talē ꝯctū fœneratitiū,al's de facili daret̄ locus figmentis;ꝙ nō eſt dicendū,de diuor.c.quāto.nā uolens uſurariā prauitatē palliare,nō hēret,niſi dicere,induces talē,ut ꝯſtituat ſe debitorē tuū in mille uſq; ad annum,Et ego ꝑ illis mille dabo tibi noīe uenditionis octingenta. qs.n.dubitat talē ꝯctū uerè uſurariū? vñ rōne obligationis nouiter cōſtitutæ præſumerē fraudē,arg.c.officij , de elec.& in l.lecta.ff.ſi cert.peta. & ſi ille nulla obligationis cā præcedente,ſed ut ſolū amico ſeruiat,cōſtituat ſe debitorē illius,ut nomē ſuū fictè ualeat ſibi uendere, indubitanter talis ꝯctus eſt fœneratitius,& fit fraus de ꝑſona ad ꝑſonā iuxta illud,quod plenè legit & no.in c.quanto,de priuil.¶In dubio aūt rōne nouitatis præſumerem fraudē,ut prædixi.Si aūt conſtaret,ꝙ non in fraudem factū fuit,ſed ex aliqua legitima cā ille cōſtituit ſe debitorē iſtius,q̄ actionē ꝯ illū cōpetentē hēret,licet ꝑ minori ꝑtio uēdidit,nō iudicarē talē ꝯctū illicitū,cū hic ꝯcurrāt uerè res,& ꝑtiū.d.§.ꝑtiū,& l.ſi merces.C.locati.Ex his decidit̄,qđ quotidie Venetiis & Florētię ꝯtingit.tp̄e.n.quo cōitas indiget,cōpellunt̄ ciues ſubuenire ciuitati;& ciuitas rñdit unicuiq; pro lucro ad rōnē qnq; ꝑ centenario. Capitale aūt nunquā ualent repetere:ſed poſſunt bñ uendere alteri ius,quod hñt.An hoc ſit licitū,do. Anto.in c. ciuitate,dicit,ꝙ licitè ſit alteri hæc uenditio,cum ſit annuus reditus prius conſtitutus,ut patet ex dictis Innocētij,& hoc ego habeo pro indubitato reſpectu illius , qui emit annuum reditū per ciuitatem prius cōſtitutū , ut ex prædictis.Sed dubium eſt in iſtis ciuibus,q pecuniā prius cum obligatione talis lucri intulerunt,cū uideat̄ concurrere mutuum cum lucro,& quicquid accidit ſorti, uſura eſt,& ſola ſpe lucri procedit,de uſur.c.conſuluit,&.14.q. 4.c.j.& ij.¶Sed his non obſtantibus,credo non fore ꝯctū illicitū,cum hic deſinant illa duo , q̄ ſunt de rōne uſuræ, deficit.n.id,quod eſt naturale in uſura.ſ.mutuum,ex quo gignitur:quia enim ciuis cōpellitur ad pecuniā tribuēdā: tñ quia non ualet amplius repetere ipſum capitale, ſed ſolū annuū reditū;ergo non eſt mutuū,ut in l.cum quid, ff.ſi cer.pe.¶Itē deficit formale in uſura,ſ. lucrū : qa pactione ceſſante,ciuitas ꝯſtituit illā annuā penſionē. vñ ēt præſuppoſito,ꝙ eſſet mutuum,ex quo ciuitas ſpontè donat,oī pactione ceſſante,ceſſat uſura:qa deficit formale, arg. 1.q.2.ſicut epm,& c.quā pio,in fi.de ſimo.c.tua, & in c.& ſi qōnes,eo.tit.& no.Ioan.And.in ſupradicta regula, peccatum.Et per prædicta ſatis patet reſponſum ad argumenta ſuprà facta.Et hæc ſufficiant.

QVAESTIO SEXTA.

1 *Rector ſcholarium an debeat eſſe iudex clericorum.*
2 *Homines diſparis profeſſionis nō debēt facere uniuerſitatē,n.5*
3 *Clerici non poſſunt conſentire in iudicem non ſuum.*
4 *Scholares faciunt uniuerſitatem,licet ſint clerici, & laici.*
6 *Prælati in eccleſiis collegiatis ſunt iudices.*
7 *Clerici prætextu profeſſiōis ſcholaſticæ, an poſſint habere aliū iudicem citra epiſcopum.*
8 *Rector uirtute legis fi.C.de iuriſdi.om.iudi.an habeat iuriſdictionem in ſcholares clericos.*
9 *Vniuerſitas dat iuriſdictionem rectori.*
10 *Vniuerſitas ſecularis non poteſt dare ſuo rectori iuriſdictionē eccleſiaſticam.*
11 *Epiſcopus licet ſit maior poteſtate non tamen eſt ſuperior in iuriſdictione temporali.*

12 *Scholaris, à quolibet grauamine appellare poteſt.*
13 *Appellatio ubicunq; eſt interponenda ad ſuperiorem eccleſiaſticum, non ualet ſtatutum de non appellando à ſentia rectoris quantũcunq, per ciuitatem confirmatum non fuerit.*
14 *Appellare à tempore ſententiæ conditionalis eſt utile.*
15 *Iudicatis uidetur acquieſcere, qui intra decendium à tempore promulgationis ſilet.*
16 *Obligatio ex contractu conditionali oritur.*

CAndulphus clericus ſcholariũ Senen. pro maiori
parte laicorũ rector Lambertum Floren. clericũ
eiuſdem uniuerſitatis ſcholaré, in mille ex depo
ſiti cã cõdẽnauit, à cuius ſnĩa ad Seneſẽm epm appellat
Labertus. Gãdulpho rectori ſub excõicationis pœna latæ
ſnĩę pcepit eps, ut illã ſnĩam intra mẽſem uiribus nõ ſub-
ſiſtere nũtiaret. Gãdulphus poſt triduũ ante menſis ela-
pſum ad Apoſtolicã ſedẽ ꝓuocauit: & ad terminũ ueniẽs
minimè pcepto ſatisfecit. cõtingit de tribus ex pſato the
mate dubitari. ¶ Primò, an ſnĩa rectoris corruat, ex iuriſ-
dictionis defectu, iuriſdõne eius ſimplr inſpecta. ¶ Scdò,
an ad præſidem Seneſem potuit legitimè appellari. ¶ Ter
tiò, an d. Candulphus in excõicationem inciderit, ſua ap-
pellatione non obſtante, pſuppoſito ꝙ ex iuſto grauami-
ne fuit prouocatum. ¶ Veniens ad primum dubium, addu
cam primò ad partem affirmatiuam, ſ. ꝙ dicta ſnĩa recto-
ris corruit, q nque motiua. ¶ Scdò adducã totidẽ ad par-
tem negatiuam, ſ. ꝙ dicta ſnĩa rectoris non corruit. ¶ Ter
tiò cũ Dei adiutorio, ſolõnẽ huius primi dubij annectã.
Primò igitur ꝙ dicta ſnĩa ſit nulla ex iuriſdõnis defectu
probatur ſic: ſnĩa à non ſuo iudice prolata, utroq; iure
diſponẽte, eſt nulla, in c. at ſi clerici, de iudi. 2. q. 1. in pri-
mis, in c. ad noſtram, de conſue. & in l. ſi. C. ſi à non cõpe.
iud. ſed hæc ſnĩa fuit lata à iudice non cõpetenti, ergo eſt
nulla: maior & conſequentia patent minor probatur ex
iuris utriſq; diſpoſitione, qua cauetur, ut ſolus eps ſit iu-
dex clericorum, ut probatur in c. ſi quis ꝯ clericum, de
fo. comp. ubi dr̃, ꝙ habens cãm ꝯ clericum, non debet ꝓ-
prium epm ipſius clerici deſerere: ſed prius apud ipſum
actio uentiletur. fortius ad idem facit. c. 2. eod. tit. ubi di
citur, ꝙ nullus iudicum, neq; presbyterũ, neq; diaconũ,
aut clericum ullum, aut minores eccleſiæ, ſine permiſſu
pontificis, per ſe diſtringere, uel condẽnare præſumat;
quod ſi fecerit, debet ab eccleſia Dei, cui iniuria irrogari
dignoſcitur, ſequeſtrari. unde diligenter põderanda ſunt
uerba huius. c. 2. ꝙ in eo uniuerſaliter denegat, & interdi
cit iuriſdõnem oĩbus iudicibus citra epm ĩ clericum exer
cendam. Secundò in eo, ꝙ dicit iniuriam irrogari eccle-
ſiæ, ſi clericus conuincatur per alium iudicem citra per-
miſſum epi. ad idẽ poſſunt multa iura allegari, ut 11. q. 1.
c. de perſona, & quaſi per totam illam qõnem. ¶ De iure
ciuili poteſt allegari tex. in authen. ut cle. apud proprios
epiſ. primò cõuen. coll. 6. in rubro, & nigro, poſt pr. n. ubi
dr̃, ꝙ apud ſolos ciuitatum epos clerici prius conueniẽ
di ſunt. facit tex. in auth. cã, quæ ſit cum monacho, & in
1 auth. ſtatuimus. C. de epiſ. & cle. ¶ † Ex quibus clarè infer-
tur quòd ſcholarium rector, non debet eſſe iudex cleri-
corum. ¶ Secundò probatur per gl. in l. ſi. C. de iuriſ. om.
iud. quæ d cit ſcholares non facere uniuerſitatem, & per
conſequens de iure non poſſe ſibi eligere rectorem; ergo
indubitanter tenendo illam gl. rector ſcholarium, nõ ha
bet de iure etiam ciuili iuriſdictionẽ in ſcholares, & for-
tius non debet habere in clericos; & ſi quam hodie habet
uidetur ex forma ſtatutorum terrarum, quæ non exten-
dũtur ad clericos, ut in c. eccleſia S. Mariæ, & in c. quæ in
eccleſiarũ, de conſti. ¶ Tertio præſuppoſito ſine ueritatis
pīudicio, ꝙ ſcholares faciant uniuerſitatem de iure ci
tñ in caſu noſtro, in quo ſunt laici, & clerici ſcholare
2 non pōt dici, quod ſimul faciant uniuerſitatẽ. † quia hoĩ
diſparis profeſſionis, non debent facere idẽ collegiũ, u
in cle. 1. de ele. & 16. q. 7. in noua actione facit. c. ſi. de re
iu. & in c. cãm, de ele. & clerici nõ ſunt eiuſdẽ ꝯuerſatio
nis cũ laicis, ut in c laici, & in c. laicos. 2. q. 7. ¶ Quartò p
bat, uniuerſitas illa, ubicunq; in ſtudio ſunt plures laici,
clerici, tunc illa uniuerſitas eſt ſecularis: qa denominati
fit à maiori parte, minor aũt uenit iure acceſſionis, lice
ſit pretioſior, ut in § ſi cum alienam, inſti. de rerũ diui. &
l. & ſi non ſint. §. perueniamus. ff. de aur. & arg. lega. tene
in terminis nr̃is Bar. in l. ſi. C. de colle. illi. & Bal. in auth
habita. C. ne ſi. pro pa. ſed in collegio. & uniuerſitate cle-
ricus, nullũ officiũ, nullã deniq; actionem, ſeu aliquam
cõionem debet habere, ut in l. placet. C. de epiſc & cleri.
no. Inn. in c. dilecta, de exce. præla. prope fin ubi dicit, ꝙ
clerici alicuius ciuitatis, uel caſtri, non poſſunt facere
collegium ea ratione: quia ſunt in eadem ciuitate, uel
caſtro: quia clerici non conſtituunt uniuerſitatem caſtri,
uel ciuitatis, ſeu caſtrũ uel ciuitatẽ, quod idẽ eſt: ſed con
ſtituũt uniuerſitatẽ eccleſiarũ ſuarũ: & ciues cõſtituũt ci-
uitatẽ, uel uniuerſitatẽ ciuitatis & caſtellani caſtellũ &c.
ſed bñ pñt clerici ꝯſtituere uniuerſitatẽ, cã religio[illegible]
miſſas celebrent pro uiuis & defunctis, cũ ſimili[illegible]
ſunt formalia uerba Inn. in d. c. dilecta. ad idẽ fa[illegible] quod
no. Inn. ĩ c. cũ ab eccleſiarũ, de off. ord ubi dicit duo req-
ri, ad hoc, ut rector habeat iuriſdõnem. Primò ꝙ ipſe
ſit clericus. Secundò, ꝙ uniuerſitas, quæ ipſum elegit, ſit
clericorum ac religioſorum, quaſi ſentiat, ꝙ ſi rector eſt
laicus, non pōt recipere iuriſdictionem ſpiritualem, quã
non habet ipſa uniuerſitas, quæ per electionẽ transfertur
in rectorem, ut in c. ex literis, de cõſti. & facit qđ no. Inn.
in c. quãto, de off. ord. ¶ Quintò bñ facit. c. ſignaſti, de fo.
3 cõp. ubi tradit regula, † ꝙ clerici non poſſunt conſentire
in iudicem non ſuum, niſi fortè ſit perſona eccleſiaſtica,
ipſius diœceſani uoluntas accedat; ergo ſine uoluntate,
epi, non poteſt ipſe Lamb. clericus conſentire in rectorẽ
tanq̃ in iudicẽ. ſed in caſu noſtro nil dicitur de uolunta
te proprij epi; ergo ſnĩa fuit nulla. Ad partem neg. ꝙ ſnĩa
non ſit nulla, arguitur primò ſic. priuilegiũ alicui generi
perſonarum ſub noĩe appellatiuo, laicis & clericis con-
gruenter conceſſum, competit nedum laicis, ſed etiã cle-
ricis, ut probatur in c. dilecti, de fo. com. ubi priuilegium
conceſſum laicis, uiam ſuam porrexit etiam in clericos;
quod facit de ſtatuto laicorum, & de priuilegio nota-
uit Bal. in l. j. C. de ſacroſan. eccl. & Io. de Lig. in c. quod
clericis, de for. comp. ſed auth habita. C. ne fil. pro pa. &
l. ſi. C. de iuriſd. om. iu. emanarunt in priuilegium ſtuden
tium, & exercentium profeſſionem approbatam, ut in eis
patet, in quibus diſponitur, ut exercentes profeſſionem
ſcholaſticam, poſſint certos iudices habere, inter quos
eſt eorum rector: quæ quidem qualitas ſcholaſtica, ita cõ
petit clericis, ſicut laicis, in c. 2. de priuileg. in 6. e. ti. c. ſi.
cũ ſimi. ergo dicta ſnĩa lata à rectore uniuerſitatis ſcho-
larium in Lamb. clericum, & ſcholarẽ, non debet eſſe nul
la, ex iuriſdictionis defectu. Scdò probatur ſic, ex quo cle
ricis pmittitur de iure ſtudiũ, in c. ſuper ſpecula, de ma-
gi. & in c. ij. eod. tit. lib. 6. cum ſimi. in quibus probatur,
quòd nedum in ſtudio poſſunt clerici cauſa ſtudij moram
trahere: ſed in multis ſtudij fauore priuilegiantur, adeò,
ꝙ etiam ad docendi officium poſſunt religioſi promoue-
ri; dummodo ad illud legitimè promoueantur, ut eſt cõ
munis doctorũ concluſio in c. nonnulli, de magi. ergo oĩa,
quæ ſtudij rõne indulta ſunt, uñr cis ꝯpetere arg. c. pru-
dea-

dentiam, & c.ꝑtereà, de offi.del. & in l.ad rem mobilē, & in l.ad legatū, ff.de procur.faci optimè, ꝙ in ſimili legi.& no.in l.ſi ſōgius.ff.de iud.ubi habet, ꝙ filiusfamilias i ſtudio exñs, pōt agere, & cōueniri ſine pr̄is cōſenſu, ſicut paterfam. Idē in religioſo no.in c.ut periculoſa, nec cler.uel mona.li.6. ſed ſtudij & ꝓfeſsionis approbatæ cā emanaue runt d. authē.habita, & l.ſi C.de iur.om.iu. ergo eorum diſpō ur̄ clericis ꝑmiſſa. ¶Tertiò arg.per optimū ſimile. ſi.n.rōne feudi, quod habet clericus à laico, ſubiicitur clericus in cōcernētibus feudū iuriſdōni dñi feudi ſibi tributi à le.ciuili, ut in c.imperialē.§.ꝑtereà, de prohi.feu.ali. ꝑ Fe.col.x.iuncto eo, quod legitur & no.in c.cæterum, de iud.& melius in c.uerū, de foro cōp. ita & fortius dicendum eſt in clericis exñtibus in ſtudio, ut rōne ſcholaſticę ꝓfeſsionis ſubiiciantur iuriſdōni rectoris, & aliorum, de quibus in authē.habita, pſertim eo attento, ꝙ dño feudi datur iuriſdō in uaſallos in fauorem ipſius dñi. hoc dicit gl.no.in d.§.ꝑtereà, ꝙ uaſalli non poſſunt ſub alio iudice litigare ſine conſenſu dñi feudi. ¶Idem tenet Bart.in l.j. ff.de iud.& in l.j.§.& poſt operis.ff.de no.ope.nun. Studētibus aūt dantur iudices in eorum fauorē, ut in d.authē. habita. ¶Quartò arguitur de c.quia in cauſis, de procur. ubi apertè colligitur, † qđ ſcholares faciunt vniuerſitatem, [illegible] ſint clerici & laici.loquitur.n.ibi, ut patet ex ſu [illegible] de ſcholaribus, uidelicet Pariſien q̃ pro maiori parte [illegible] clerici. ad idem tex.in proœ.Sexti, & Cle. ubi ſcribitur vniuerſis ſcholaribus Bononiæ cōmorantibus, & cōprehendit eos poſtmodum ſub noīe vniuerſitatis. eſt tñ certum, ꝙ Bononiæ ſtudētes ſunt clerici, & laici, & credo plures laicos, q̃ clericos; ergo ex quo faciūt vniuerſitatem, dicuntur habere oīa iura vniuerſitatis, ut in c.dilecta, iuncta gl.de exceſ.pla. & in l.j.ff.q̄ cuiuſq; vniuer. ergo poterunt habere rectorē arcā cōem, ſyndicum, ſigillum, & ſimilia. hæc.n.pertinent ad vniuerſitatem, ut no. in iurib.præal.& in l.fi.C.de iur.om iud. ¶Quintò & ult. arguitur ſic, ubicunq; clerici faciunt collegium approbatum, poſſunt eligere ꝑlatum, cuius iuriſdictioni ſaltem in ciuilibus ſubiiciātur, ut in c.j.de elect. & in c.cōgregato, 16.q.7.c.j.& ij.de iu.cum ſimi. no.gl.in c.quanto, de offi. ord. & in c.cum ab eccleſiarū. ſed clerici ſtudentes in ſtudiis generalibus faciūt collegium approbatū, in d.c.quia in cauſis, de procur.& in proœ.Sexti & Cle. ergo poſſunt ſibi eligere rectorem, cuius iuriſdictioni ſubiiciantur. Ad idem optimè facit c.ex literis, de cōſti.ut patet ibi, ꝙ doctores & magiſtri Pariſien. faciūt collegium, & ſtatutum, ſicut alij faciētes vniuerſitatem; & tñ illi pro maiori parte ſunt clerici. ¶Ad ſolutionem huius primi dubij Ieſu Chriſti Saluatoris, eiuſq; piiſsimæ genitricis Mariæ, beatarumq; virg. Agathæ, & Luciæ, cæterorūq; cœleſtis curię inuocato præſidio, cōdeſcendens primò præmittò, ſi uolumus ſequi opin.gl.iuris ciui.in l.fi.C.de iur.om.iud. q̃ dicit poſt Azo.ſcholares nō poſſe habere rectorem: qa non exercent profeſsionē, ſed ſub exercētibus ſunt diſcipuli pelliꝑiorum; iō cōcludit, ꝙ magiſtri, uel doctores poſſunt rectorem eligere: quia ipſi & nō ſcholares profeſsionem exercent; allegat in hoc cōſuetudinem Pariſien.hæc quæſtio eſt ſatis deciſa ꝑ parte affirmatiua, ſ.ꝙ hæc ſñia rectoris in clericū lata fuerit nulla. Si.n.nō poſſunt ſcholares eligere rectorem; ergo electus ꝑ eos nullam habet iuriſdōnem, cum ceſſet diſpoſitio le.ſi'r & priuato nō pñt iuriſdōnem tribuere, ut in c.ſignificaſti, de foro cōpe.& in l.priuatorum.C.de iur.om.iu. hinc dicit Inn.in d.c.cum ab eccleſiarum, de offi.ordin. ꝙ ſi tot homines, quot ſunt Romæ, eſſent collegij cauſa collecti, & non haberēt expreſſum, uel tacitū conſenſum à ſuperiore, & facerent vniuerſitatem, non poſſunt ſibi iudicem facere, nec habere alia iura, uel priuilegia vniuerſitatis, arg.ff.de colle.illic. l.j.& quaſi ꝑ totum. ſed illā gl.non puto ueram: imò contra illā eſt tex.in proœ.Cle. ubi dicit, ꝙ faciunt vniuerſitatē, & qđ pñt ſyndicum facere.ibi.n.Papa ſcribit vniuerſis doct & ſcholar.Bonoñ.cōmorantibus; & poſtmodum in fine proœ.dicit, Vniuerſitati ueſtræ &c. & ꝑ illa uerba no.Pau.de Leaz.ꝙ ſcholares faciūt vniuerſitatem. Idem uoluit gl.& doc.in d.c.qa in cauſis, & Inn.in d.c.cū ab eccleſiarum, & c.dilecta, de exceſ.pla. & Bar.in d.l.fi.& Bal. in d.aut.habita.nec procedit rō gl.illius l.fi.dum ęqparat ſcholares diſcipulis pelliꝑiorum: qa illi diſcipuli ſunt tanquā ſeruitores ipſorum magiſtrorū: ſed ſcholares ordināntur ad iuſtitiam exercendā, & prudentiam ampliādā; hoc expreſsè uoluit Imperator in d.aut.habita.ubi cōmēdando & priuilegiando ſcholares dicit, ꝙ ipſorum ſciētia mundus illuminatur, & ad obediendū Deo, & nobis miniſtris eius uita ſubiectorū informatur; ergo ipſorū vniuerſitas ordinatur ad iuſtitiam, & prudentiā; & ſic differūt à diſcipulis aliarum artiū. ¶Secūdò principal'r pōt dici pro hac parte affirmatiua, ſi tenemus opi.ꝙ hoīes diſparis ꝓfeſsionis nō poſſunt facere vnum collegiū, ut innuere vñr iura ſ.in arg.deducta.Cum.n.in caſu noſtro pſupponatur, ꝙ in hac vniuerſitate plures ſunt laici q̃ clerici; ergo de iure cūm ſint diſparis ꝓfeſsionis, ut in c.duo ſunt genera Chriſtianorum.12.q.1.nō poterant facere vniuerſitatem ſimul. Rector ergo electus ꝯ iuris diſpōnem nullā in clericis debet habere iuriſdōnē, ut in reg.q̃ ꝯ ius, de reg.iu. in vj.l.nō dubiū.C.de legi.& c.diſt.c.nides. ¶Sed hæc opi. in caſu noſtro mihi nō placet ꝑ tex.in proœ.Sexti, & Cle. ubi Papa nouiſsimè ſcripſit vniuerſis ſcholarib.Bonon.cōmorātibus; & eos poſteà ſimul cōprehendit ſub vno noīe vniuerſitatis; & tñ certum eſt, ꝙ tunc, & nūc in illo ſtudio ſunt clerici, & laici. ¶Idem fecit in ſcholarib.Pariſi.ut in d.c.qa in cauſis. ad idem c.ex literis, de cōſti. ubi magiſtri & doct.Pariſi.faciunt vniuerſitatem approbatā; & tñ certum eſt, ꝙ inter eos aliqui ſunt clerici, aliq laici; ergo ex iſtis iurib euidenter concluditur, ꝙ ſcholares diſparis ꝓfeſsionis poſſunt facere eandem vniuerſitatē. & allegari

5 poſſet in ar l.fi. C.de iur.om.iu. † ubi in eodem collegio pſupponitur, ꝙ poſſunt eſſe milites & in dignitatib.conſtituti vnà cum plebe, ſeu priuatis. hanc opin.apertè ſenſit Bar.in l.fi.C.de colle.illi.& Bal.in d.aut.habita.ubi apertè uoluit, ꝙ ſcholares clerici & laici, etiā religioſi, conſtituunt eandem vniuerſitatē. & tenendo hoc ad iura, q̃ innuunt, qđ hoīes diſparis ꝓfeſsionis nō poſſunt collegial'r coniungi. Rñdeo quod procedunt in collegiis realibus, non aūt in perſonalib. qđ eſt bene notandum, quāquā in iure non reperiantur hæc uocabula, ut dicit Inn.in c.dilecta, ꝑall. tñ poſſunt ſic dici ad inſtar ſeruitutum realium, & pſonalium. unde ſic collegia occaſione rei poſſunt dici realia, ut collegia eccleſiarū, monaſteriorū, & ſimilia. Ea uerò, q̃ ſunt occaſione exercitij pſonalis, poſſunt dici pſonalia, ut collegium ſcholariū, lanificū, cerdoñ.& ſimiliū. in realibus n.dicuntur hoīes diſparis ꝓfeſsionis, ſed in pſonalibus ſecus. ¶Et pōt eſſe diuerſitatis rō, ꝙ diſparis ꝓfeſsionis hoīes prohibeātur collegialiter ſociari qa quorum ſtudia ſunt diuerſa, cohęrere & cōiungi non pñt, in c. in noua actione.16 q.7. q̃ rō ceſſat in collegiis pſonalib. cum oīum collegiatorum reſpectu ꝓfeſsionis, ſeu negotiationis, quā exercent, vnus ſit finis, & ſic diuerſitas profeſsionis nō ob. ſed in collegiis realibus nō. nam ꝑp mutuum ꝯuerſari poſſet reſultare ſcādalum: qa ſm ſuā profeſsionē vnus tenetur ieiunare: alius nō. vnus ad ſilētiū. alius nō; & ſic de ſimilib.ꝑtereà iura, q̃ prohibēt iſtos diſparis

ſparis profeſſionis ſimul ſociari, non loquuntur indiſtinctè ꝓpter regulas monaſteriorũ,ut loquitur tex.in c.j.de elec.pal.hinc eſt,quod gl.ibi dubitauit,an hoc habeat locum in eccleſiis ſecularibus. non obſt.c.in noua actione. 16.q.7.ubi gñalr prohibetur,ꝙ in eodem officio non ſint hoïes diſparis ꝓfeſſionis: quia dico, quod ibi tex.loquit de generali & principali ꝓfeſſione. Nam gñalr,ut ibi dicit Arch.duæ ſunt profeſsiones,& duo habitus,ſ.clericorum,& laicorũ, in c.duo ſunt genera.12.q.1. & iſti nõ debent ſimul aſſociari in officio ſpũali, uel in collegiis realibus: ſed ꝓfeſſio clericalis, ſicut & habitus diſtinguitur inter clericos ſeculares,& monachos,ut ibi no.quare cõcludo, ꝙ per hanc cõſiderationem quæſtio noſtra decidi non põt. ¶Tertiò põt dici tenendo, ꝙ ſolus eps ſit iudex clericorũ,ſicut multa iura pro hac parte deducta innuere uidentur: ſed hoc caſu mihi nõ placet: q͂a multi alij poſſunt requiri iudices citra epos. uidemus.n.ꝙ rõne feudi dñs efficitur etiam iudex clericorũ,ut in d.c.verum,de foro cõpe.

6 ¶† Itẽ plati in eccleſiis collegiatis ſunt iudices ſaltem in ſimilib. ut colligitur ex c.cum ab eccleſiarũ, & c.quãto,de offi.ord.25.q.4.c.j.& ij.de iud. cũ ſimi. uoluit Inn.in d.c.cum ab eccleſiarũ,& c.quãto,de offi.ord.& gl. ibidem, & c.de perſona.11.q.1.ꝓbatur rõne. cum n.iura diſponãt, ut in eccleſiis collegiatis platus eligat ad electionem collegij,ꝙ non fieret prælatio iſta, ſi non competeret ſibi iuriſdictio circa perſonas collegij, ut legitur & no.in d.c.dilecta,de exceſ.pla.facit ratio naturalis,ſuper qua fundatur.l.fi.C.de iur.om.iu. dicit.n.iniquum eſſe,& temerarium,ꝙ quis ſit de vno collegio, & euitet iuriſdictionem illius,cui data eſt cura collegij: & ad iura q̃ generaliter loquũtur de epo dico, ꝙ procedũt regulariter: quia contingit cõiter,ꝙ clerici ſunt ſine alio prælato,& collegio. ¶Itẽ multa ex illis iuribus intendũt excludere alios iudices ſeculares, non aũt eccleſiaſticos, qui cõcurrunt cum epis,& inter eos eſt locus ꝓuentioni iuxta no.in c.paſtoralis,& in c.quãto,de offi ord. licet.n.habeãt prælatum collegij: non tñ poſſunt declinare iuriſdictionem epi, ſi ibidem cõueniantur, ſicut dr in iſtis collegiis ſpiritualibus,aliàs perſonalibus,ut ꝓbatur in d.l.fi.& no.Inn. in d.c.cũ ab eccleſiarum. & iõ cum iſtæ cõſiderationes nõ ſufficiant ad deciſionem qõnis noſtræ,eſt nũc generaliter uidendum,an clerici ꝑtextu profeſſionis ſcholaſticæ poſſint habere alium iudicem citra epm.

7 † Et primò diſſenſio ur reſpectu auth.habita.C.ne fil.pro pa. Secũdò uirtute.l.fi.C.de iur.om.iu. eſt.n.inter iſta duo iura differẽtia nõ modica. nam.l.fi. tribuit ſm cõem intellectum iuriſdictionem rectori cuiuſlibet collegij cauſati ob ꝓfeſſionem, uel negotiationem litium eorũ,q̃ oriuntur dũtaxat occaſione illius profeſsionis,& nõ alia cõſideratione. eſt aũt iudex,inquãtum artifex,ſeu ſcholaris: non aũt inquãtũ eſt Titius uel Sempron. hoc uoluit gl.ibi & ſequũtur Bar.& Bal.cõiter doct.& Inn.in d.c.cum ab eccl'iarũ. ſed aut.habita, dat iuriſdõnem indiſtinctè iudicibus, de quibus ibi,adeò,qd gl.ibi uoluit, ꝙ etiam in crĩalibus habere poſſunt ſcholares illos iudices,& eorũ opi. licet ĩ ſe, ut ibi refert. Baldus uoluit, ꝙ non habeat locum in criminalibus, motus rõne, quia tex.ibi utitur uerbo, negotio,& uerbo, lis,q̃ referuntur ad caſus ciuiles,& nõ criminales; Bal.ibi tenet,ꝙ idem ſit in crĩalibus ciuiliter intẽtatis: ſecus dicit,ſi crĩaliter, probat ex qualitate epi, cui datur iuriſdictio:quia non põt cognoſcere de crimine criminaliter. vnde fruſtra ibi diceret de epo. ſed certè hæc conſideratio eſt ſatis debilis. nã in procemio digeſtorum, in fine ſit expreſſa mentio de delictis; & reſpõdetur,iuriſdictio præſidi detur, & epo ciuitatis. Prætereà epiſcopo non prohibetur cognoſcere de cã criminali: ſed qñ uenit imponenda pœna ſanguinis,poterũt alij iudices eligi:uel ipſe eps electus poterit aliis cauſam delegare, ſicut facit, cum habet iuriſdictionem in tẽporalibus, in c.j.ne cleri. uel mo.lib.6. ¶Ad dictum argm̃ de crimine põt reſponderi,ꝙ uerbum,lis, ponitur ibi largè,ut no.gl.vnde puto ſequẽdo gl.præal. ꝙ etiam in criminalibus habeat locum iſta aut.habita.C.ne fil.pro pa. & hãc opin.ſentit Spe.indubitãter in tit.de reo,poſt prin. Moueor ultra alios hac conſideratione, authẽ.habita, uenit poſt diſpõnem factã in fin. & loquitur de iudicibus ibi datis, licet loquat magis generaliter, & det ibi optio. ſcholaribus reſpectu illorum iudicũ; ergo debet in dubio intelligi de oïbus cauſis,ſicut loquebatur ius antiquũ, arg.in authẽ. de fid.ante dota.inſtru.datis.§.fi.col.iij.prætereà.l.fi.differt ab auth. habita,q͂a in l.fi.iuriſdõ datur ſolum rectori collegij:ſed in aut.habita,ſm cõem intellectum datur pſidi,epo ciuitatis,& magiſtro ipſorum ſcholarium, ut infrà ſubiiciam. vnde uideamus primò, an aut.habita,habeat locũ in clerico, ſecundò de l.fi.præal. ¶Circa primũ (prout ex multis utriuſq; iuris ꝓfeſſorum ſcripturis colligi põt) quinque principales ſunt opin.¶Primam ſentit gl.in c.inolita, 11.q.1.q̃ ſenſit apertè,ꝙ dicta aut. & ipſius priuilegiũ habet locum, prout iacet in ipſis ſcholaribus clericis [illegible] tim reſpectu iudicũ; & ſic ſentit, ꝙ etiã iudicem [illegible] poſſunt eligere clerici ſeculares. ¶Scđa ibi fuit [illegible] Goſ fr.in ſumma,de foro cõpe. uerſi.dubitari, qui tenuit totũ oppoſitum,ſ.q' illa aut.nõ habeat locum in ſcholaribus clericis,ſed ſolum in laicis; & hanc opin.ſequũtur Hoſti. & Io.in c.ſi diligẽti,de foro cõp. & Arch.in c.inolita; moti,quia imperator, cũ nõ haberet iuriſdõnem in clericos, non potuit illã aliis iudicibus tribuere. nec obſtat,ꝙ cõtineat priuilegiũ:q͂a nõ potuit priuilegiare clericos in ꝑiudiciũ iuriſdõnis tp̃alis epalis. ¶Tertia opi.qđ illa aut.habeat locũ in clericis alienigenis reſpectu iudicũ eccleſiaſticorum dũtaxat; ergo doctor potuit eſſe iudex,ſi eſt clericus:alias nõ. hanc opin.tenuerũt Io.de Deo,& Vber.de Bo. & Spe.in loco præal & Goff.in d.c.ſi diligenti.in hac opi.d.Card.Flor.dicit hoc idem ꝓcedere ex parte rectoris ſcholariũ,licet in illa aut.de eo nõ fiat mẽtio: ſed hæc rõ ꝓceſſit:q͂a tunc tp̃is ſcholares non faciebant rectorẽ; vnde uero ſile eſt,qđ ſi feciſſent,hanc iuriſdõnem tribuiſſent;& ſic ur hodie rector adiunctus aliis iudicibus,de q̃bus ſm eum,an ſit uerum,infra ſubiiciã. hanc eãdem opi. tertiam primo ur ſenſiſſe do.Ant. ſed poſteà dicit, ꝙ illa authen.nõ habet locũ in clericis,inquãtum ſubmittit eos iudici inferiori epo, q̃ detrahit honori ordinis eccleſiaſtici; & pro hoc uidetur, ꝙ illa authen.in totum tollatur reſpectu clericorum ſeculariũ, cum ſm hoc remanet ſolus eps ciuitatis,qui ſine illa authẽ.habeat iuriſdõnem in ſcholares clericos in ſua diœceſi reſidẽtes, ut arg.in c.ſuper ſpecula, & qđ ibi no.ne cler.uel.mona.& in c.qđ clericis, de foro cõpe.cum ſimi. Nec ratio ſua eſt uera, cum in multis caſibus,de quibus ſuprà,clericus ſubiiciatur iuriſdictioni iudicis non epi; & præſertim hoc probatur ꝑ cap.ſignificaſti, eo.tit.ubi clarè probatur clericum poſſe cum licentia ſui epiſcopi prorogare iuriſdictionem iudicis eccleſiaſtici,licet non ſit epiſcopus. ¶Quartam opi. poſuit Ioan.Cald.in d.c.ſi diligenti, dicens hanc tertiam opin.poſſe defendi, ſi clericus eſt in ſtudio de licentia ſui epiſcopi, argu.eorum, quæ in ſimili no.in c.cum paſtoris. 2.q.7. & in c.ex parte, de accuſa. tunc enim ceſſat præiudicium epi ſupra all.quaſi ſentiat, ꝙ tunc uidetur ꝑ conſequentiam habere licentiam à proprio epo litigandi ſub iudice alieno, dummõ ſit clericus, arg.in d.c.ſignificaſti.

¶Quintam

¶Quintam opin.poſuit Inn.quam Nic.de Mat.refert, & ſequitur Bal.in d.aut.habita,q in hoc fecit quatuor mēbra, dicens, qđ aut clericus uenit ad ſtudiū licentiatus à iure,ut quia ad ſtudium theologiæ, ut in c.fi.de magiſtr. Aut licentiatus à Papa: aut à prælato ſuo,aut ſine aliqua licentia. primis duobus caſibus tenet clericum poſſe uti diſpoſitione illius auth.habita, ét quo ad iudicem laicū: quia lex & princeps potuerunt ſuper hoc diſponere, & ui detur diſpoſuiſſe dando licentiam ueniendi ad ſtudium; quod patet ex eo,quia auth. habita,eſt inducta in beneficium ſcholarium, cum ergo concedat eſſe in ſtudio, vř diſpenſare ſuper his,quæ ſequuntur ad illud.ff.de re iud.q-dam conſulebat,& C.de nup.l.imperialis.§.ſi miles, ſicut monachus licentiatus ad ſtudium uidetur habere licentiam ad agendum ſuper factis ſtudij,ut no.in l.ſi longius. §.ſi.ff.de iudi. ¶In tertiò uerò caſu diſtinguit, aut elegit iudicē eccleſiaſticū; & hoc pōt pp licentiā ſui prælati ; & ſic poteſt eligere magiſtrum, ſi clericus eſt, ſed ſi eſt laicus non; quia reſiſtit. cap.ſignificaſti, de foro competē. ¶In quartò caſu cum legem offendat, non debet habere priuilegium ſcholaſticum,ut in authen. ut differen.iudi. §.neq; autem, & l.auxiliū.ff.de minoribus.§.fin. & hoc dicit Bald.tenendum potius, q̄ quod ſcripſit Io.And.in d.c. [illegible]iligenti. ¶Ego uerò pro deciſione dubij noſtri, primò [illegible]inabo authēticā habita,an habeat locum in rectore [illegible]arium.Secundò quid in aliis iudicibus, ibi cōtentis reſpectu clericorum &c. ¶Circa primum do.Cardin.ſenſit ꝙ ſic, ut ſuprà dixi, non ꝙ de rectore fiat mentio ibidem. ſed uidetur hodie ſubrogatus ex tacita mente imperatoris.Contrarium ſentit apertè Bal.in auť.habita, dicens,ꝙ ſcholaris conuentus coram doctore, non pōt eligere rectorem uniuerſitatis: quia tex.ibi, non dat optionem,niſi in tribus iudicibus,ſ.in poteſtate epo, & doctore. De rectore uerò non meminit,arg.l.ſi uero.§.de uiro. ff.ſolu.matrimo. Et credo,quòd hoc dictum ſuum ſit uerius. moueor ultra eum,quia cum illa auth.ſit ius priuilegiatum & ſpeciale,non debet extendi ad non expreſſa, præſertim ꝯ cōis iuris regulam,ut in c.porrò, de priuile. & ī c.ſanè,eo.ti.& 7.q.1.c.petiſti.Præterea poſſet dici,ꝙ ét ſi tunc ſcholares feciſſent rectorem, imperator nō dediſſet illi iuriſdictionem, quam dedit aliis: quia iuueni ſodali, non eſſet danda poteſtas in criminalibus. & etiam in omnibus ciuilibus, ſicut datur in illa auť.ut prædixi. quare etiam puto, ꝙ ſcholaris conuentus hodie coram rectore, non poteſt mero iure inſpecto illius iuriſdictionem declinare,& eligere ſibi epm,doctorem, uel poteſtatem,ſm formā illius auth.habita. Moueor principaliter ut dixi: quia p illam auť.habita,non datur optio, niſi in illis tribus. ergo conuentus coram rectore non habet optionem.Non obſtat, ſi diceres,rectorem nō habere poteſtatem ſupra ſcholares, cum illa auth.habita, deteam illis tribus iudicibus, arg.in l.conſulta diualia, de teſta.qa dico, ꝙ illa auth.dedit hanc iuriſdōnem illis tribus in fauorē ſcholariū, ut ibi colligiť manifeſtè ; ergo poſſunt ſcholares illi fauori in parte renūtiando eligere ſibi rectorē,arg.in l.ſi quis in conſcribendo.C.de pac.& cap.ad apoſtolicam,de re.cū ſimil.Non eſſet præſumptio,ꝙ imperator priuilegiādo ibi ſcholares, uoluerit eis tollere ptātē eligendi ſibi rectorē,ne qđ ob gratiā concediť, trahať in diſpēdiū, ꝯ.c.odia,de reg.iu.in 6.C.de legi.l.quod fauore. Item iura uolunt,ꝙ faciant uniuerſitatem, ut in iuribus ſ.all.ergo cōcedunt, ꝙ habeant iura uniuerſitatum,inter quæ eſt iſtud, ut poſſint eligere ſibi rectorem, ut in l.fi.C.de iu.om.iud.& eligendo ſibi rectorem, perdunt quo ad eum beneficia iſtius auť.habita, tñ procedit diſpoſitio illius.l.fi.C.de iuriſd.om.iud.qua cauet, p iniquū & temerariū eſſe,ꝙ illi de collegio,prętextu militaris dignitatis, uel alterius qualitatis, debeant declinare iuriſdictionem rectoris collegij. Nil ergo habent in hoc ſcholares,de quo conquerantur,cum per electionem rectoris recedant quo ad eum à prouiſione legis, ut in l.fi. C.de pac.conuē.tā ſuper do.¶Nec ob.ſi dicať,ꝙ cū uirtute.l.fi.nō liceat illis de collegio recuſare iuriſdōnē ptātis cū rectore collegij, & tñ ptextu auť.habita, hoc licet ut ibi.Si ergo licitum eſt declinare iuriſdōnem ptātis eligendo alium ex illis tribus,ergo fortius debet licere declinare iuriſdōnem rectoris eligendo aliquem ex iſtis tribus, cum ptās ſit maior rectore, ut d.l.fi. & per Inn.in c. dilecta,de exceſ.pla.in fi. Nā ſi uinco uincentem te, ergo uinco te, ut c.authoritate, de cōceſſ.pb.in 6.in auť.multo.C.de epiſ.& cle.Ad hoc rñdeo ſic poteſtas erat iudex neceſſarius,ut d.l.fi.meritò ius uoluit prouidere ſcholaribus: ſed rector eſt uoluntarius. unde eligendo ſibi rectorē,recedūt à prouiſione legis,ut ꝑdixi;facit qđ ī ſi.legiť & no.in c.de arbitris,de off.dele.in 6. Concludo, qđ mero iure inſpecto, non poteſt ſcholaris conuentus corā rectore declinare ſuā iuriſdōnem,ſupponendo ſe iuriſdictioni epi,poteſtatis,uel magiſtri.Et no.qa nouū & uerisſimū eſt; idem, ſi conuenitur corā aliquo ex illis tribus, ut non poſſit eligere rectorē uniuerſitatis; & p hoc patet ꝙ uigore auth.habita,nō pōt decidi quæſtio noſtra, cum illo iure non habeat rector iuriſdōnem.ſed ad materiam ampliandam, & quia poſſet facere in arg.materiæ noſtrę quo ad ſcđm, ſ.an iudicibus illis conteptis habeat locum illa auť.habita,in clericis, dicerem ſic, ꝙ ſcđm iudicium laicorum nullo modo habeat locū: tum quia laicus non eſt capax iſtius iuriſdictionis ꝯ clericum,ut in c.cum non ab hoīe,de iudi.ubi patet, qđ ét Rex, non pōt habere iuriſdōnem in clericum quantūcūq; in minoribus conſtitutū: tū quia imperator non potuit aliis dare iuriſdōnem in clericū,quā non habebat: quia nemo dat,qđ nō habet in c.Daibertum.1.q.7.& c.qđ autē, de iure patr. nec ob. dictū Bal.in eadē materia: quia canon:ſeu princeps licentiando uidetur conceſſiſſe ea,quæ tendunt ad fauorē ſtudentiū &c. ut ſ.dixi:quia dico illud nō procedere in terminis noſtris duplici motiuo: primò, quia in generali licentia, non vř data ptās ꝯ ſpecialiter per iura canonica & diuina diſpoſita, ut not.in ſimili Bar.in l.ambitioſam, C.de decr.ab ord.fa. Iura.n.canonica, & diuina nolunt clericum diſcuti p laicum, ut in c.ſi diligēti, de for.cōp. cum ſimi. & in c.ſi imperator.96.diſt.& c.nimis,& qđ ibi no.de iureiu.& per Inn.in c.2.de maio.& obe.¶Prætereà non eſt uerosiſe,ꝙ Papa uoluerit præiudicare toti ordini clericali in fauorem ſtudētium. Nam læditur totius ordinis clericalis priuilegiū,ſi unus clericus conueniť corā iudice ſeculari,ut probať in d.c.ſi diligenti. nec eſt uerosiſe,qđ quis cōcedat in genere,quod ſiťr in ſpecie non fuiſſet conceſſurus, ut in c.ſi.de offi.vica.in 6.& in regula,in generali,de reg.iu.lib.6. ¶Prætereà pp generalem poteſtatem eundi ad ſtudiū,uidentur illa dūtaxat concedi,ſine quibus ipſe cōmodè eſſe non pōt in ſtudio, arg. opt.in l.ſed Iulia.§.quod dř.ff.ad Maced.ſed clericus pōt eſſe cōmodè in ſtudio, abſq; eo, ꝙ eligat in iudicem laicū; ergo &c. Nec obſt. ꝯrium ſuprà formatū in dño feudi: quia dñs feudi cognoſcit in re ſua rōne directi dñij, quod apud eū remanſit. ¶Prætereà imperator ab initio hanc iuriſdictionem conceſſit domino feudi, ut l.imperialē.§.prætereà, de prohibita alienatione feudi p Fed. appoſitum.eſt ergo hoc onus ipſi feudo. unde ſi eccleſia, uel clericus vult feudū à ſclari,oportet, ꝙ cū illo onere reci-

recipiat, cum res tranſit cũ onere ſuo, arg. c. paſtoralis, de
deci. hinc eſt, ꝙ eccleſia, ſeu Papa hanc iuriſdictionẽ ap-
probauit: quia abſque ea ſentiebat diſpendium, cum ali-
ter non potuiſſet feudum acquirere: ſed in caſu noſtro
ceſſat hæc neceſſitas, cũ clericus nõ neceſſitatur ad eligẽ
dũ iudicẽ ſecularem rõne ſcholaſticæ profeſſionis. ¶ Quo
ad iudicẽ uerò eccleſiaſticũ dicerem ſic: ꝙ aut quæritur, nũ
qd habeat iuriſdictionem ſuper ſeculares clericos uirtu
te illius authẽ. & credo ꝙ nõ: quia imperator non potuit
dare iuriſdictionẽ in clericos, cũ eam non hẽret, ut in d.
c. Daibertũ. ¶ Nec obſt. ſi dicat̃, ꝙ ſatis hoc ꝓmiſſum eſt
de iure ciuili, arg. c. j. de no. ope. nun. q̃a illud ꝓcedit, q̃n
in materia non eſt facta ꝓuiſio per ius canonicum, ut no.
Inno. in gl j c. j. de re. eccle. nõ alie. in vi. Sed in materia
nr̃a diſpoſitũ eſt per canones, corã quibus ſunt cõuenien-
di clerici, ut in iuribus. ſ̃. deductis in arg. ¶ Aut q̃ritur, nũ
quid põt iudex clericus cognoſcere, uirtute prorogatio-
nis iuriſdictionis fiendæ per ſcholares clericum, & puto
ꝙ ſic, ſi ei ſit cõmodum iuriſdictionem illius prorogare:
quia per generalem licentiam accedendi ad ſtudium vr̃
hẽre poteſtatem faciendi ea, quæ cedunt ad utilitatem
ſuam, & cõmoditatem ſtudii, arg. eorum, quæ habẽtur &
notantur in l. ſi longius. ff. de iudic. & c. ut periculoſa, ne
cler. uel mona. lib. vi. Et per hoc infero, ꝙ clericus cõuen
tus coram ep̃o loci non põt ipſius iuriſdictionẽ declina-
re eligendo in iudicem doctorem clericum: quia proro-
gatio nõ hẽt locũ, niſi fiat cũ conſenſu partiũ, ut in l. j. ff.
de iud. cũ ſi. ¶ Qui aũt ſint iudices, qui deputant̃ ꝑ authẽ.
habita, rñdeo tex. ibi exprimit dñm, magiſtrũ, & loci ep̃m
& glo. ibi exponit, magiſtrum, i. doctorem legũ, qui aliàs
ꝓceptor appellat̃, ut in l. in ædibus. ff. de dã. inf. aliàs ma-
giſter, ut. l. qualẽ. §. dicere. ff. de arbi. uerbũ, magiſtrũ, in-
tellexit ibi gl. pro doctore alicuius facultatis. ¶ Ex illa gl.
iuncto tex. No. ſingulariter pro oĩ conſuetudine, ſ̃m quã
doct. iuris appellant̃ dñi. doctores uerò alterius faculta-
tis appellant̃ magiſtri. & idem in ſimili gl. cle. ij. de magi.
in uerſi. doctoratus, quæ dicit, quod apud Italiã, profeſſo
res iuris appellant̃ doctores; in aliis uerò facultatibus,
appellant̃ magiſtri. ¶ Ego aũt licet prædicta procedãt ſ̃m
conſuetudinẽ: tñ ſic exponerẽ textũ in d. authen. habita.
Capio. n. uerbum, dño, pro præſide, ſeu poteſtate loci, q̃
põt dñs loci appellari, ut eſt tex. in l. ſpadonem. §. ſi ciui-
tatis. ff. de excuſ. tut. not. Bart. in l. j. prope fi. ff. de iur. om.
iu. & hæc mea expoſitio competit tex. in proœ. ff̃orũ, in fi.
ubi præſides, ſeu poteſtates numerant̃ in numero trium
iudicũ, ut ex diſputatione, quã fecit Bal. in d. authen. ha-
bita, An hodie poteſtas ſit excluſus, cum in d. authen. de
eo nõ fiat mentio. Concludit tñ poſt multa, ꝙ non. iuriſ-
dictio. n. fuit ſibi tributa unã cũ aliis, ut in proœ. ff̃orũ in
fi. & hæc no. quia procedunt hæc quo ad dictam authen.
habita, per quæ patet, an & q̃n habere poſſet locum in
8 ſcholaribus clericis. ¶ † Venio nunc ad ſ̃m membrum, an
uirtute. l. fi. C. de iur. om. iud. hẽat rector iuriſdictionem
in ſcholares clericos. in quo dubio diſtingue ſic, ꝙ aut re
ctor eſt laicus; & nõ habet iuriſdictionem: quia magis di
gnum trahit ad ſe minus dignum, ut in c. quod in dubiis,
& huiuſmodi iuriſdictionis eſt incapax, ut in c. cũ non ab
homine, de iud. facit optimè c. ij. de fo. comp. inquantum
dicit uniuerſaliter, nullus iudicum &c. unde intendit ex
cludere oẽm iudicem laicum, niſi ſpecialiter hæc iuriſdi
ctio tribuatur. firmat Bar. in l. fi. ff. de colle. illi. & Bal. in
authen. habita, præl. ſenſit Inno. in d. c. cum ab eccleſiarũ.
Vnde hoc caſu clerici ſtudentes erunt de uniuerſitate,
& erunt exempti à iuriſdictione rectoris. nec eſt hoc no
uum, cum ſæpe contingit hæc exceptio, ut in l. j. ff. ad mu
nicip. no. Bar. in d. l. fi. Aut rector eſt clericus; & tunc con-
ſidero tres caſus. Aut ſcholares de uniuerſitate pro maio
ri parte ſunt clerici. Aut tot ſunt clerici, quot laici. Aut
laici ſunt plures clericis. Primo caſu credo, ꝙ rector ſit
iudex clericorũ. Moueor, quia ex quo iura probant hãc
uniuerſitatem ſcholaſticam ẽt miſtam, ut ſatis colligit ĩ
c. quia in cauſis, de procu. & in proœ. cle. & vj. inducendo
ut. ſ̃. deduxi arg. ergo uñr uelle iura, ꝙ hẽant uniuerſita
tẽ, & per ꝯñs ut poſſint hẽre rectorem, ſyndicũ, ſigillum,
cõe, & ſimilia: quia qui permittit principale, permittit
acceſſorium, ſeu quod ex illo ſequitur, ut in c. cum. M. de
conſt. facit optimè. c. ex literis, eo. ti. cum ibi no. ſic. n. in
realibus collegiis ſubiiciuntur laici prælato collegii, ut
. ſ̃. dixi. ita vr̃ dicendum eadem ratione in collegiis per-
ſonalibus, quale eſt illud collegium ſcholarium, ut com
petat rectori hæc iuriſdictio in clericos directè ex diſpo
ſitione legali, & ex approbatione canonica, ut in iuribus
. ſ̃. allega. dico, ꝙ ſi ſcholaris clericus conuenitur coram
ep̃o loci rõne ꝯ̃ctus, uel delicti, non poterit ipſius decli-
nare iudicium, eligendo rectorem per text. illius. l. fi. C.
de iur. om. iu. no. Inn. in d. c. cum ab eccl'iarum; & ſic erit
in optione actoris, coram quo illum clericum ſcholarẽ
conueniat. ¶ Item dico, ꝙ coram rectore non poterit con
ueniri, niſi de his litigiis, quæ oriuntur occaſione eccle-
ſiaſticæ profeſſionis, ut in d. l. fi. no. Inn. in d. c. cum ab ec-
cleſiarum, ut. ſ̃. tetigi. aliàs uero debet cõueniri clericus
coram ep̃o loci. & idem per oĩa dicendum, quo ad ſecun
dum membrum, q̃n tot ſunt clerici, quot ſunt laici: quia
uniuerſitas cenſetur ẽt tunc eccleſiaſtica, cũ maius dignũ
trahat ad ſe minus dignum. iuriſdictionem in clericos ſi
bi non uendicabit, quia non põt, ut in c. aqua. de cõſec. ec
cleſię uel alta. no. Bar. in d. l. fi. & Bal. in d. authen. habita.
¶ Tertium uerò membrum, q̃n plures ſunt laici, q̃ cleri-
ci continet ſpecificè dubium unum, de quo non reperio
ſpecificè, & in propriis terminis per aliquem tactũ. Bar.
enim & Bal. in locis præal ſimiliter dixerunt, quod ſi re-
ctor eſt clericus, hẽat iuriſdictionẽ in clericos: ſed nõ at-
tingunt hunc caſum, q̃n maior pars eſt laicorũ nam ſ̃m
eorum diſtinctionem, quam faciunt ad alium effectũ, di-
cunt, ꝙ talis uniuerſitas cenſetur ſecularis, cũ debeat cõ
ſiderari maior pars minor autem, & ſi dignior, uenit iu-
re acceſſionis, argu. in l. & ſi non ſint. §. peruenianius. ff. de
au. & argen. leg. & inſti. de rerũ diui. §. ſed cũ alienum. Et
profectò hoc caſu vr̃ de iuris rigore dicendum, ꝙ talis
rector non habeat iuriſdictionem in clericum, & per con-
ſequens ſententia, de qua quæritur, corruit ex iuriſdictio
nis defectu; & hanc partem tenui in c. ſi diligenti, in lectu
ra motus principaliter per alleg. Inn. in d. c. cum ab ec-
9 cleſiarum. † Item quia uniuerſitas dat iuriſdictionem re
ctori, ut no. glo. in l. & quia ff. de iuriſdi. om. iu. not. Ioan.
And. in c. quoniam abbas, de offi. delega. non potuit autẽ
hæc uniuerſitas, cum cenſeatur ſecularis, trãſferre in uni
uerſitatem iuriſdictionem ſpiritualem reſpectu clerico-
rum in rectorem ſuum, cum illam iuriſdictionem nõ ha
beret: ſed tamen de æquitate cogitaui nouiſſimè poſſe ta
lem ſñiam ſuſtinere, ut ſic ſaluemus cõſuetudinẽ cõem, q̃
hodie uiget ꝑ oĩa ſtudia Italiæ, ĩ q̃bus cõiter plures ſunt
laici, q̃ clerici; & rectores, dũmõ ſint clerici, exercent iu-
riſdictionem in clericos. ¶ Moueor principaliter, q̃a iura
canonica & ciuilia vident̃ hãc uniuerſitatẽ ſcholariũ ap-
probare, quãtũcunq; ſit miſta hoĩbus diſparis ꝓfeſſionis
ut in d. c. q̃a in cãis, de ꝓcu. & in proœ. vj. & Cle. & dixi. ſ̃.
latius; ergo vñr dare iuriſdictionẽ, rectori talis uniuerſi-
tatis, ex quo eſt ſubiectũ recipiẽs iuriſdictionẽ, cũ iuriſdi
ctio ſit apud prĩcipẽ: ſed ipſe prĩceps, ſicut lex mortua tri

buit

buit hãc iuriſdictionem rectori miniſtro ipſius uniuerſita
tis.oĩs.n.iuriſdõ deriuaĩ à principe tãq̃ à maiori,ut legi.
& no.maxime ꝑ Bal.i c.j.q̃s dicat dux,coll.x.ꝓ hoc opti
mè facit d.l.fi.C.de iur.om.iu.ubi lex tribuit iuriſdõnem
rectori cuiuſcũq; collegij,quãtũcũq; illi de collegio ſint
diuerſæ qualitatis,& habent iudices ſpãles, nñ diſponit,
ut ꝑtextu militię uel alterius dignitatis nõ poſſit q̃s decli
nare iuriſdõnem rectoris,& tñ certũ eſt,ꝙ uniuerſitas nõ
hẽt iuriſdõnẽ in milites,cũ hẽant ꝓprios iudices, ut in l.
cũ magiſtri.C.de iu.om.iu.ſed ex quo exercẽt illam pro
feſſionẽ,ſeu negotiationẽ,iura ſubmittũt eos rectori,quo
ad iſtã profeſſionẽ,ſeu negotiationẽ, diſtinctione fori nõ
habita.Ita põt elegãter inferri ad ꝓpoſitũ nr̃um,ꝙ licet
clerici dicanĩ milites,& hẽant ꝓprios iudices,tñ, ex quo
exercent hanc profeſsionem ſtudiorũ,iura ſubmittũt eos
rectori collegij,quo ad illam profeſsionẽ,& fortiter hoc
ſẽtiũt Bar.& Bal.i dictis locis, q̃ tñ req̃ſiuerũt,ut rector
ſit clericus,nec quo ad iuriſdõnem ꝑ eũ exercendã diſtin
xerũt,an maior pars ſit clericorũ,uel laicorũ, ſed hãc di
ſtin.fecerunt,quo ad effectũ ſciẽdi, cui ſupiori ipſum cor
pus collegij ſubiaceat;qđ examinabo in ſeq.dubio.¶Re-
ſtat nũc dictum Inn.in pal.c.cũ ab eccleſiarũ, ad qđ põtſic
rñderi,ꝙ Inno.in ea parte loquiĩ de collegio eccleſiaſti.
cũ [illegible]s nõ poſſet eſſe rector,uel ꝑlatus eccleſiæ, ſeu mo-
[illegible]ar.in d c.ex eo,in fi.li.6.de elec. Vel ſcđò põt di-
ci meli[illegible]s,ꝙ Inn.non dicit ſimpliciter,ꝙ rector debeat eſ
ſe electus a collegio eccleſiæ,ad hoc,ut debeat hẽre iuriſ
dictionem in clericos;ſed requirit,ꝙ collegiũ ſit eccleſia
ſticũ,ad hoc,ut rector habeat iuriſdictionẽ ſpũalem,ſ. ex
cõicandi,interdicendi,& ſimilia exercendi, & ita propriè
loquitur,quaſi apertè uelit,ꝙ talis rector,non poſsit ali
ter cẽſuram eccleſiaſticam exercere,alias fulminare, nec
de cã merè ſpũali cognoſcere non aũt negat, ꝙ in tpali-
bus,ſeu profanis poſsit cognoſcere ꝯ clericos,ex quo re-
ctor eſt clericus,& electus ab uniuerſitate approbata; &
hoc clarius uĩ ſentire idem Inn.in c quanto,e.ti.ubi di-
cit,ꝙ electus ab uniuerſitate nõ conſequitur ꝑtãtẽ excõi
candi,ſed ſolum iuriſdictionem.ſed ſi confirmationem re
cepit ab epõ,tunc põt interdicere.hanc.n.ꝑtãtem recipiũt
ab epõ confirmante,& non ab uniuerſitate,cum excõica-
tio ſit mucro epãlis.16.q.2.c.uiſis.Et pro honorabilibus
infero ad deciſ.q̃onis,nunquid,rector ſcholariũ poſsit ex
cõicare,ſcholares,uel laicos ad qđ puto ſic dicendum, ꝙ
ſi eſt laicus,nullo mõ põt,ar.eorũ,quæ no. in c.2. de iudi.
¶Si uerò eſt clericus,tũc põt duobus concurrentibus.ſ.ꝙ
uniuerſitas ſit eccleſiaſtica ut puta, ſunt plures clerici, q̃
laici uel ſaltem ſunt pares numero,& ꝙ rector ſit cleri-
cus ab epõ confirmatus alias non poterit, hanc iuriſdõnẽ
ſpiritualem exercere,& not.facit,ꝙ dixi in repetitione.c.
ſi quis ꝯ clericum,de foro comp.ubi gñaliter tractaui, q̃
iudices poſſunt excõicare.¶An aũt electus per uniuerſita
tem,ſit cõfirmãdus a ſuperiore.uide gl.no.in l.priuatorũ.
C.de iu.om.iu .quæ dicit,ꝙ ſic;& ſequuntur doct.ibi.Ele
ctio.n.uniuerſitatis dat iuriſdõnem,ſed confirmatio tri-
buit iuriſdõnis effectũ,uel exercitiũ,ſm illã gl. & de hoc
ultimo,ſ. de effectu confirmationis,uide bonã gl q̃ idem
ſentit,in c.quanto,73.di.tenuit multũ in ca.tranſmiſſam,
de ele.ſenſit Bar.in l.ex eo.ff.de teſt.mil.& Bal. in auĩ.ha
bita.ubi loquens ſpecificè de rectore uniuerſitatis ſcho-
larium,dicit confirmationem neceſſariam & no.in d.l.pri
uatorum.ubi ſtatutum,uel conſuetudo diſponit,ꝙ eoip-
ſo,ꝙ eſt clericus,non habeatur alia confirmatio , niſi eſ-
ſent duo rectores electi in diſcordia , tunc oportet adire
ſuperiorem,de neceſsitate,qui aut compellat eos ad con
cordiam,aut deferat alteri,arg.in l.huiuſmodi,in §. fi. ff.
de leg.j.dicit tamen, ꝙ nunquam prius adminiſtrabit q̃
iuret.licet.n.ante poteſtatem recipiat; tñ executionem
poteſtatis,non recipit ante,quam iuret,in auĩ.iuſiurandũ
quod pſta ab his,in rubro,& nigro.facit auĩ.de deſen.ci-
ui.§.interim,& hæc ſunt notanda.& ꝙ confirmatio ſit ne-
ceſſaria,ſenſit Inn.in d.c.cum ab eccleſiarum , in prin.fa-
cit,quod in alijs collegijs realibus legi. & no. in c. quali-
ter,& q̃ñ.& c.tranſmiſſam,de elec.& c.ti.li.6. Notandum
tamen eſt dictum Bal in eo,ꝙ dicit ualere conſuetudinẽ,
ut abſque confirmatione,conſequatur iuriſdõnem; quod
põt procedere,in iſtis collegijs perſonalibus, in quibus
ſolum tractatur,de præiudicio ipſorum priuatorum,ſed
in collegijs realibus,ſaltem eccleſiarum.uel monaſterio
rum,non uĩ ualere cõſuetudo per c.cũ uenerabilis,& qđ
ibi no.de cõſue.ne contingat indignum cum diſpendio ec
cleſiarum pręfici.conſuetudo autem eccleſijs grauoſa,nõ
ualet,ut in c.1.de conſu.qđ firmat Hoſt.in c. tranſmiſſã,
de elec.& uĩ ẽt tenere Inn.licet prius inferat opinio con
trariã & uide ꝑ Old.cõſi.147.& per hæc hĩ ſolutio pri-
mi dubij.Et attende,ꝙ nõ oẽs rectores collegiorũ hãbẽt
iuriſdõnem.ſed oportet,ꝙ ſint collegia, ꝓp aliquam ne-
gotiationem,uel profeſsionem approbata,ita loquiĩ tex.
in d.l.fi.C.de iur.om.iu.ſecus in iſtis collegijs deputatis,
pietatis cã,uel ſimilibus.rector n.in illis non habet iuriſ
dõnem,ſed ꝑeminentiam quãdam friuolã,licet poſſet pri
uare beneficio ſocietatis,ut no.Bar.in d.l.fi.ff.de colle.il
li.in uer.ſed ꝯ hoc dubitatur.¶Ad ſm membrũ nũc tranſ
cendens,nunquid.ſ.talis appellatio,ad epm a rectore in-
terpoſita,ualuerit,inſtabo dũtaxat circa iuriſdõnis com-
petẽtiam,uel incompetentiam.¶Et primò, adducam qua
tuor motiua ad partem neg.¶Secundò totidem ad partẽ
affir.¶Tertio,ſubmittam ſolutionem.¶Quod talis appe
latio nõ ualuerit,arguo ſic. ubicunque clericus iudicat,
ut laicus,non appellatur ad iudicem eccleſiaſti.ſed ſecu-
larem ſuperiorem,in illa iuriſdõne,ut ꝓbatur in c.Rom.
§.debet,iuncta gl.in uerſi.ſi alio,de ap.in 6.ubi patet,ꝙ ſi
epſ iudicat rõne feudi ſecularis,appellatur nõ ad archi-
epm,ſed ad dñm feudi, licet ſecularem idem tenet Inno.
& cõiter do.in c.cæterum,de iu.& Bar.in l.j.ff. de ap. ſed
rõne uniuerſitatis iudicauit in caſu nr̃o,tanquam laicus,
quia uniuerſitas erat ſecularis, cum plures erant laici,
quam clerici,iuxta no.per Bar in l.ſi. C. de colle. illi. &
Bal.in auth.habita.C.ne fi.pro pa.dixi plenius ſupra in ꝑ
ced.dubio.habet.n.iuriſdõnem,tanquam quilibet laicus,
& non ut clericus,in l.fi.C.de iu.om.iud.ergo debuit ap-
pellari,non ad epm,ſed ad poteſtatem loci.hoc arg. ex-
preſsè uĩ firmare Bar.in d.l.j.§.ſi quis in appel.ubi dicit,
ꝙ ſi clericus,uel epſ,eſt factus rector alicuius ciuitatis, ꝙ
debet tunc appellari ab eo,ad dñm illius ciuitatis . Item
dicit,ſi rex iudicat in aliqua cauſa,ut comes,ꝙ debeat ap
pellari ad ſuperiorem ipſius,inquantum eſt rex,facit.c.cũ
appell.de priui.hoc idem expreſsè uĩ ſenſiſſe in d.l.in a-
lia q̃õ.quæ incip.Quæro,an aliqua ciuitas,ubi firmat, ꝙ
ſi aliquod collegium,facit ſibi rectorem , cui dat iuriſdi-
ctionem,quam põt,ut l.fi.C.de iu.om.iu.ꝙ debet appella
ri ab iſto rectore,ad ſuperiorem.proximum illius colle-
gij,quem dicit eſſe rectorem ciuitatis,ar.in d.§.ſi quis in
appel.¶Secundo,principaliter pro hac parte arguitur ſic
hæc collegia inferiora,ſubdita ſunt ſuperioribus poteſta
tibus,ſeu iudicibus illius ciuitatis, ſeu loci,ubi ipſa colle
gia conſiſtunt.Si enim ſunt ſecularia,ſubijciuntur domi-
no ſeculari,ut in d.l.fi.C.de iur.om.iu.facit l.j.& fi.C.de
colle.illi.Si eccleſiaſtica,ſubijciuntur iudici eccleſiaſtico
ut in c.ex literis,& quod ibi not.de conſti.in c.cum ab ec
cleſiarum,de offi.ord.¶Hanc concl.firmat Inn.in c. dile-
cta,

cta,de exceſ.præl.in fi.ubi dicit,ꝙ iſta inferiora collegia, & rectores eorũ,ſubdita ſunt maioribus,& ordinarijs po teſtatibus,in tm̃,ꝙ ad eorũ dictum poſſunt deſtrui,& impediri,ut fiant,facit.l.j.C.de colle.illi.Et appellatio ſem per ẽ interponenda,ad proximũ ſuperiorẽ,ut in c.dilecti, de app.& in d.l.j.eo.ti.& c.Ro.e.ti.in vj ergo debuit ap-
10 pellari, in caſu nr̃o ad ſuperiorẽ ſecularem.¶ † Tertio,ar guit ſic. uniuerſitas ſecularis nõ põt dare ſuo rectori iuriſdõnem eccleſiaſticã,ſed ſecularẽ duntaxat,ut no.Inno. in d.c.cũ ab eccleſiarum.nemo.n.dat,qđ non habet.j.q.7. c.Daibertum,& c.qđ aũt,de iure pa.facit.l.traditio.ff. de acq.re.do.Sed ſi iuriſdõ iſta eſt ſecularis,tũc appellari de bet,ad iudicem ſecularem,quæ eſt ſupra illam iuriſdõnẽ ut in d.c.Ro.§.debet.¶Quarto,& ultimo,probatur ſic.re ctor ſtudii,ſeu alterius profeſſionis,ſeu negotiationis,ha bet iuriſd.per legem ciuilem,duntaxat,in l.fin.C. de iur. om.iu.de iure aũt canonico,non legitur tributam iuriſdi ctionem ergo appellandum eſt ad eũ,qui tribuit iuriſdõnem.l.j.C.ubi,& apud quem:ergo ad ptãtem ſecularem, qui in loco eſt uice impatoris.l.pcipimus,& qđ ibi notatur.C.de app.¶In ꝯrium ad partem affirmatiuam,arguitur primò ſic.appellatio debet ſemper interponi,ad ſupe riorem illius,qui iudicauit,ut in l.j.C.ubi,& apud quem, & d.c.dilecti,& c.Ro.eo,ti.præal.¶Sed iſte rector,ex quo eſt clericus,in nullo eſt ſubiectus iudici ſeculari, nec eſſe põt tanquã rector,cũ ſpãle ſit in feudo,ut no.in d.c. quod clericis,& c.uerũ,de fo.comp.Rector.n iſte,nihil tenet a iudice ſeculari,rõne cuius dẽt eſſe ſubiectus: ſed ſubijcit iudici eccleſiaſtico dũtaxat.xi.q.j quaſi ꝑ totũ,& c.ſi quis ꝯ clericum,de fo.comp.ergo rectè fuit appellatũ,ad epm cum ab iſtis clericis inferioribus iuriſdõnem habentibus ſit ad epm appellandum,d.c.Ro.de app.li.6. corroborat hoc argumentum Bar.in l.ij.C.ubi & apud quẽ,ubi dicit ꝙ ſi homines diuerſarum iuriſdictionum cõpromittunt in tertiũ alterius iuriſdictionis,& ſi ex forma ſtatuti, põt appellari,à ſententia arbitri, appellandum eſt ad iudicẽ arbitri,& non ad iudicem partium,quia appellans cõque ritur de ſententia iniqua,iniqua ipſius iudicis, & ꝑ ꝯñs, debet appellare ad ipſius ſupiorem:igitur ad epm,qui eſt iudex clerici,meritò fuit appellatum.Præterea, & ſecundo,ſicut clericus iudicari nõ põt à iudice ſeculari in prima inſtantia cauſæ,ut in c.clerici,& in c.qualiter, de iud. & in c.unico,de cle.coniu.li.6.ita nec in inſtantia appella tionis,cũ appellatio in pluribus poſſet reformare ſententiam,ut in c.Raynutius & c.Raynal.de teſt.ꝙ ſuccedit lo co prioris iudicis,ut in c.ut debitus,de appel. Sed in caſu nr̃o,reus erat clericus,nec deſinebat eſſe reus,in cauſa ap pellationis;ſicut ergo non potuit,etiam ſponte,ſubijci examini iudicis ſecularis,in cã principali,ut in c. ſi diligen ti,de for.comp.ita nec in cauſa appellationis. rectè ergo fuit ad epm appellatum,qui fuit cõpetens iudex iudicis,à quo,& ipſius rei origo.¶Tertio,arguit,& fortius ſic . iſte rector,nõ potuiſſet ſñiam ꝯ clericum iſtum ferre,niſi fuiſ ſet ẽt ipſe clericus,de iu.c.at ſi clerici , dixi plenè ſ in ꝑced.membro,ſeu dubio.Cum ergo qualitas clericatus ne ceſſario cõcurrat ad ualiditatem ſententiæ , & ad potentiã iuriſdõnis exercendæ,ergo poterit dici,ꝙ iudicauerit non ut clericus,ſed ut laicus,& per ꝯñs , debet recurri in cã appellationis,ad ſuperiorem ſuũ,reſpectu illius quali tatis ſm quã iuriſdõnem exercere potuit;facit.c.cum capella de priui.& l.ſi qñ.C.de app. ¶Quarto,& ul.probatur alia ꝯſideratione.aut.habita.C.ne fil. pro pa.dat ſeo laribus tres iudices,intra quos eſt loci eps ergo qualiter cunque iſte rector iudicauerit, ſiue ut clericus,ſiue ut laicus,potuit iſte eps,tanquàm cõpetens in cã ſecularium clericorum,& laicorum adiri.Si.n.datur ſcholaribus optio, in prima inſtantia eligẽdi epm,dñm,& magiſtrum, auth. habita etiam inuito reluctante actore ut in d.authentica habita;ergo fortius potuit.iſte in appellatione ſua ſibi eli gere epm, cũ appellãtis,& nõ appellati ſit eligere epm iu dicem,dũmodo ſit cõpetens.2.q.6.c.ad Romanam. ¶Ad ſolutionem, Ieſu Chr̃i eiuſq; piiſſimę matris, beatarũq; uirg.Agathæ,& Luciæ,cæterarumque mearũ , inuocato patrocinio,cõdeſcendens ad materiam ampliandam.Sciẽ dum eſt ꝙ materia iſta põt diſcurri per quatuor caſus. ¶Primus caſus, qñ eſt eccleſiaſtica uniuerſitas & rector clericus.¶Secundus caſus,qñ rector eſt laicus &c. ¶Tertius caſus,qñ uniuerſitas eſt eccleſiaſtica,& rector laicus. ¶Quartus,cum rector eſt clericus, & uniuerſitas ſecularis,ſicut contingit,in caſu noſtro.¶Primo caſu indubitan ter dico appellandum ad epm loci,tum quia ipſa iuriſdõ, eſt eccleſiaſtica,ex quo talis uniuerſitas,& appellatio,in terponenda eſt ad ſupiorem,in illa iuriſdõne,ut no.in d. c.Ro.§.debet,& d.c.cæterũ,tũ qa ipſe iudex eſt clericus,& regula eſt,ꝙ ab iſtis inferioribus citra epm,eſt appellandum ad epm d.c.Rom.§.j.niſi de conſuetudine, uel ſtatuto,iſte rector recognoſceret alium immediatũ ſupiorem quia tũc debet interponi appellatio gradatim,& nõ omiſ ſo medio,de quo tñ dicendũ,ut leg.& no.in c. dilecti,de ap.& hãc ſñiam ſatis ſentit Bar.in d.l.j.ff.de ap.ubi in rectore collegij appellãdũ ad ſupiorẽ,proximũ illius collegij.& licet ibi dixit,rectorẽ ciuitatis, & proximũ ſupio rem,illud debet intelligi,qñ collegium eſt ſeculare, puta,quia omnes uel pro maiori parte, ſunt ſeculares, ſeu laici,ſecus autem ubi eſſet eccleſiaſticum,ut quia omnes, uel maior pars,uel totidẽ,ſunt clerici,quot laici. nã tunc ſubiicitur epo loci,& non iudici laico,iuxta no. ꝑ eundẽ in l.ſi.C.de colle.illi. & per Bal.in auth.habita. C. ne filius pro patre.¶Scdo caſu principali,qñ rector eſt laicus, & uniuerſitas ſecularis,ſatis vr̃ de mẽte Bar. ꝙ appellandũ ſit ad rectorẽ ciuitatis,& facit qđ no.Inn. in c. dilecti, in fi.de exceſ.præl.Bal.in auth habita,non attingit hunc caſum,qñ appellatur à rectore , ſed qñ appellatur à doctore,ſeu ptãte;& ſic reſtringit ſe,ad alios iudices,q depu tantur ꝑ illã aut.& dixit,ꝙ ſi in ciuitate eſt deputatus generalis iudex pro oĩbus appellationibus recipiendis , ad illũ poterit appellari.¶Si autẽ nõ eſt alius iudex, ſed ſint ſpeciales iudices appellationum,in certis caſibus, ſeu in certis iudiciis interponendis; & tunc dicit, ſi appellatur a doctore,poterit appellari ad ptãtem,ſeu epm , qa licet iſti iudices pariſicentur in d.aut.habita; tñ eps maior eſt ptãte; allegat gl.in l. ex ea.ff.de poſtu.& ubi deficeret iu dex appellationis,appellandum dicit, ad dños, ſeu priores ciuitatis.per l.ubi abſunt ff.de tu.& cur.¶Ego multũ miror de his dictis Bal. quæ nec ueritatẽ,nec ueritatis ſa porem,habere uidentur.licet.n.eps ſit maior ptãte : non tñ eſt ſuperior,in iuriſdõne tpali,in c.nouit, de iudi.& in
11 c.cãm, qui filij ſint leg.¶† In hac autem iuriſdõne,in cau ſis ſcholarium ius pariſicat eos in proę.fforũ & in d.aut. habita; ergo,non poteſt appellari de poteſtate , ad epm cum appellatio ſit interponenda ad ſuperiorem iudicem d.l.j ff.de appe.& in l.j. C.ubi,& apud quem . Idem dico, cum eſt appellandum a ſententia doctoris. ponc.n. illum doctorem ſententiantem,eſſe laicum.& litigantes laicos dicemus ne appellandum ab epiſcopum? certè hoc nullo iure perſuaderi põt.nec ob.ſi dicatur , ꝙ cum dentur illi tres iudices a iure in cauſis ſcholarium,intra quos eſt epi ſcopus,quemadmodum poteſt adiri epiſcopus in cauſa principali,ita in cauſa appellationis debet adiri poſſe cer tè iudicio meo iſta conſideratio nihil ualet,quoniam illi

tres

tres.ſ.eps poteſtas,& doctor datur iudices in cauſis ſcholarium,& ſic cum principaliter con ueniuntur ipſi ſcholares,& de ipſis cõqueritur.ſed in cã appellationis nõ conqueritur appellans de parte,ſed de iudice ſentẽtiante, ut l.j.ff.de appel.& iõ iura uoluerunt,ꝙ appellatio ſit interponenda nõ ad ſuperiorem litigantium, ſed ad ꝓximum ſuperiorẽ ipſius iudicis ſententiantis,ut leg.in d.l.j.& ij. C.ubi & apud quem.hinc eſt quod à ſnĩa principis nõ appellatur:quia non reperitur ſuperior & q̃a pſumitur, ꝙ rectè iudicauerit,in c.cuncta ꝑ mundum.9.q.3.& l.j.ff. à quib.ap.non li.¶Conclude ergo ꝙ aut q̃ritur de appellatione interponẽda à rectore uniuerſitatis, aut ab aliquo illorum trium,de quibus in dicta authẽ.habita. ¶Primò caſu teneo appellationem interponendã ad iudicem gñalem appellationum,ſi talis iudex eſt in ciuitate.cũ.n. iuriſdictio illa ſit ſecularis,ex quo uniuerſitas ſecularis,ergo debet ſm formam aliorum iudicũ ſecularium iudicare.¶Si uero nemo eſt in ciuitate,debet appellari ad rectorem ciuitatis.Nã iſte dr ciuitatis dñs, ut.l.ſpadonẽ.§. ſi ciuitatis princeps.ff.de excu.tu.& in defectũ debet appellari ad dñum,ſeu dños,niſi abſint.ff.de tu. & cura. da. ab his.l.ubi abſunt.¶Si uerò appellatur à iudicibus datis per authen habita & tunc dicendũ,ut dicã.j.in fi.huius ſolu.¶Primò.n.expediã modũ appellationis interponendę à [illegible] re.¶Venio nunc ad tertiũ caſum,Cũ.ſ.uniuerſitas eſt [illegible] ſtica,iudex laicus,ſed rector. Et hunc caſum nõ putò poſſe de iure concurrere:q̃a ex quo uniuerſitas eſt eccleſiaſtica modo pdicto rector debet eẽ clericus, & nõ laicus.nã rector debet eſſe uniuerſalis, non aũt minoris partis.ſed ſi oẽs,uel maior pars eſſet clericorum,iſte nõ hẽt iuriſdictionem,niſi ſuꝑ laicis tñ,& ſic ſuper minori parte;qđ non eſt dicendũ;facit.c.ex eo,in fi.de elec.in vj. & hanc partẽ,ꝙ laicus nõ poſſit eſſe rector hoc caſu affirmauit Bal.in d.authen.habita.ſed ubi plures eſſent laici, q̃ clerici tunc rector põt eſſe laicus: nõ tñ habet iuriſdictionẽ in clericos;& hoc caſu intelligerem d.Bar.in l.fi. C.de colle.illi.ubi tenuit,ꝙ in iſto collegio miſto clericorum,& laicorum põt laicus eſſe rector, licet à iuriſdictione ſua ſint clerici exempti.¶Sed pſuppoſito,ꝙ ẽt põt eſſe laicus rector in tali uniuerſitate eccleſiaſtica, dicerem,ꝙ ex quo iudicauit de laico,& ipſe eſt laicus,appellandum eſt ad ſuperiorem laicum,licet eps ſit iudex collegij,cùm ſit eccſiaſticum:non tñ ſingulorũ de collegio, ex quo illi ſunt laici.nam aliud collegium, aliud ſinguli, ut in c.qui manumittitur.12.q.2.& l.lege.C.de in ius uocum ſi.Et ſi diceres,cũ iuriſdictio eſt eccleſiaſtica,ex quo collegium eſt eccleſiaſticum, ergo appellandum eſt ad ſuperiorem de illa iuriſdictione.d.c.debet.Rñ ꝙ nõ põt dici eccleſiaſtica,ſi in laicum,& ꝯ laicos,arg. in c.cauſam de præſcr.¶Quartò,& ult.caſu, qñ collegium eſt ſeculare,ſed rector eſt clericus,ut in caſu noſtro cõtingit, certè eſt magis dubium:quia iſte uidetur iudicare tanquam laicus,& non clericus;ergo uidetur appellandum ad ſecularem.¶In contrarium facit, ꝙ ſine qualitate clericatus non potuiſſet iudicare in cã clerici, ſicut in caſu noſtro iudicauit.cõcurrit ergo neceſſariò qualitas clericatus in iſta iuriſdictione exercenda,& ſic ſumus extra materiam tactam per Bar.in l.j.C.de appel.ipſe.n.loquitur, qñ eps uel clericus eſſet rector ciuitatis; ſic iudicabit ut laicus nec qualitas clericatus erat neceſſaria in illa iuriſdictione exercendã,meritò appellatur ad ſuperiorem laicũ ſed nos ſumus in caſu penitus diuerſo,quẽ nõ reperio ab aliquo tactum:tñ põt quotidie cõtingere,cũ in Italia diuerſitas ſcholariũ cõmuniter eſt,ubi pro maiori parte ſcholares ſunt laici;rector tñ ex forma ſtatuti eſt clericus.Dicerem tñ ſic,aut appellatur in cauſa laici; & eſt appellandum ad ſuperiorem laicum:quia in illo caſu iſte iudicauit,ut laicus,nec qualitas clericatus neceſſariò hoc caſu concurrit ad ſententiæ ualitudinem. Aut appellatur in cauſa clerici,qui erat reus originarius; & puto appellandum ad ſuperiorem eccleſiaſticum:quia iudicauit cõtra clericum tanquàm iudex eccleſiaſticus aliter enim in caſu noſtro poterat cadere iuriſdictio contra clericum iuxta no.per Inno.in c.cùm ab eccleſiarum, de offi.ordi. facit.c.cum non ab homine, & c.qualiter,& c.clerici de iudi.¶Præterea ad ualitudinem huius ſententiæ, & potentiæ exercendæ iuriſdictionis concurrebant in caſu noſtro duæ qualitates neceſſariæ.Prima, qualitas rectoratus.Secunda,qualitas clericatus:reſpectu primæ uidetur appellandum ad iudicem ſecularem,quãdo eſt ſupra collegium,& ſic eſt ſuperior in illa iuriſdictione. Reſpectu uerò ſecundæ uidetur appellandum ad iudicem eccleſiaſticum:tum quia reus originarius eſt clericus, & quia etiam iudex eſt clericus, de cuius ſententia exponitur quærela,nec debet iudicare ut laicus, ut ſuprà plenè dixi. ¶Cum ergo concurrant iſtæ duæ qualitates diuerſæ naturæ in facto indiuiduo : quia ad utrunque iudicem, non debet appellari,præualere debet tanquàm dignior, qualitas clericatus. per iudicem enim ſecularem non poteſt expediri, obſtantibus rationibus prædictis ; expediatur ergo totum per iudicem eccleſiaſticum cui nulla obſtat incapacitas; ad hoc not. dictum Barto. in l. præcipimus.§. eodem obſeruando.C. de appella. ubi per illum text.not.quòd coniunctus maiori in indiuiduis gaudet priuilegio maioris;facit l.ſi communem.ff.quemadmodum ſer.amit.& bon.gloſſ. in c. unico, de iure patrona.in vj. Ex quo ſimpliciter infert Barto.ibi quòd ſi laicus, & clericus ſunt mihi obligati in cauſa indiuidua, licet cauſa ex ſui natura ſit prophana: ratione tamen clerici debet expediri coram iudice eccleſiaſtico; quod perpetuò notandum. Aliud ſimile notandum in l.j.§.ſi quis in appellatione.ff.de appel.dicens, quòd ſi in cauſa iudicarunt ſimul iudex eccleſiaſticus, & ſecularis, appellandum eſt ad ſuperiorem eccleſiaſticum : quia ad ſecularem non põt appellari,cum clericus non põt ſe illi ſubiicere,ẽt ſi uellet,ut in c.diligenti de fo.cõpe.nec eſt æquũ,ꝙ ad utriuſq; ſuperiorem appellarent : quia fortè in locis diſtantibus,& ſeparatis ſunt nec poſſunt de facili conueniri.congruentius ergo appellabitur ad ſuperiorẽ eccleſiaſticum ſm eum,cui iudex laicus poteſt ſe ſubiicere,& per ipſum tota cauſa decidi, ne cauſæ continentia diuidatur in hoc.ff.ex qui.cau.maio.in l.ij.& l. nullus.C. de iudi.& in l.ſi cõem.ff.quẽadmodum ſer.amit.quod eſt notandum,facit,quod legi.& no.in c.per hoc, de hæreti. in vi.ubi patet,ꝙ ſi ordinaria iuriſdictio in aliqua cã cũ delegata ſit appoſita ordinaria, tanq̃ minor aſſumit ĩ indiuiduis naturã delegatæ.uñ appellãdũ eſt ab utroq; ad ꝓpriũ,& nõ ad iudicẽ ordinarij ſuꝑiorẽ; ad id qđ in ſimili legi.& no.in c.ſuꝑ qõnũ,in uer.ſi uerò duo,de offi.deleg. & ꝑ hoc patet rñſio ad ꝯria ſuperius formata. ꝓcedũt n. reſpectu qualitatis rectoratus à parte iudicis ſui:q̃a iuriſdictio exerceri nõ poterit.Itẽ qualitas clericatus ex ꝑte rei:q̃a nõ põt ſe ſubiicere ſpõte iuriſdictioni iudicis ſecularis.c.ſi diligẽti.ſ.alleg.ergo neceſſariò appellãdũ ẽ ad ſuꝑiorẽ eccſiaſticũ.hæc ꝓcedũt,cũ q̃rit de appellatione interponẽda à rectore uniuerſitatis.¶Sed nũc reſtat examinare aliud dubiũ, ſ.cũ appellatio ueniet iterponẽda à iudicibus datis ꝑ autẽ.habita.C.ne filius ꝓ pa.In quo qdẽ artic.ſenſit Bal.i d.authẽ ut.ſ.retuli, cuius dicta minimè placẽt ꝑ rõnes ꝑ me,ſ.formatas.¶Mihi aũt vr poſſe dici, quòd

ꝙ ad ſolum imperatorem ſit appellãdum: qa cùm iſta iuriſdictio circa ſcholares tribuat̃ eis,ſ.epo,rectori ciuitatis,& doctori ex illa authẽ.& ſic ab ĩpatore,nec ĩ illa det̃ aliq̃s ſuperior;ergo appellãdũ eſt ad illos,q eos deputauit cum ſemꝑ ad maiorẽ,& ſuperiorẽ in iuriſdõne ſit appellãdum,ut.ſ.pluries dictum fuit ꝑ hac opi.facit qđ ĩ ſimili leg.& no.in c.ab arbitris.de offi.dele ĩ vj. ubi ab arbitris iuris appellat̃ ad ſolũ Papã:qa cũ à iure hẽant iuriſdictionẽ illã;ergo ad ipſum ius,à quo hñt poteſtatẽ appellãdũ eſt,ſic ad Papã,q eſt lex aiata in terris,ut ibi no. in gl.iii. ergo idẽ dicẽdũ vr̃ in caſu nr̃o,ſ.qđ debeat ſꝑ adire principẽ.Pono aliã opin.q̃ mihi plus placet.ꝙ dicamus, ꝙ cũ hæc iuriſdictio tributa ſit ordinario, cũ tribuat̃ à principe,ſeu lege certo generi ꝓſonarum,ut no Bar.in l.j.ff.de iud.& l.ex eo.ff.de mil.teſt.facit quod no.in c. cum ab eccleſiarũ,de offi.ord.& ſi ſit incorporata eorum iuriſdictio,appellandũ eſt ab eis in iſtis cãis ꝑ regulas iuris gñaliter ſuꝑ appellatione interpoſita traditas,ut.ſ.tetigi.vñ, ſi eſt eps̃,appellãdum eſt ad archiepm̃,uel Papã.facit qđ in ſimili not. Bar. in d.l.j.ff.de app.ubi dicit,ꝙ ſi eps̃ hẽt iuriſdictionem tꝑalem incorporatã iuriſdictioni eccl̃iaſticæ,ut quia illam nõ hẽt in feudũ,appellãdum eſt ab eo in tali iuriſdictione ad archiepm̃,ꝓ quo allego tex.apertum in d.c.Romana.§.debet. ¶Si uerò appellandum eſt à rectore loci,appelletur ad ſuperiorẽ ſuũ, ad quẽ in aliis cãis appellat̃,cũ de ipſius ſnĩa exponatur q̃rela, ut in d.l. j.& ij.C.ubi,& apud quem.¶Si aũt appellandum eſt à doctore,tunc ſi doctor eſt ſecularis,appellandum eſt ad rectorem ciuitatis,q eſt ꝓximus ſuperior.d.l.ſpadonẽ.§.ciuitatis princeps.¶Si uero eccl̃iaſticus, appellabitur ad iudicem ſuum ord.in d.c.Romana.§.j.de ap.lib.vi. facit qđ no.Bar.in d.l.ij C.ubi,& apud quem, ꝑſertim ſi cã fuerit mota ꝯ clericum ſcholarem.Idẽ puto,ſi ꝯ laicum,ex quo ipſe doctor eſt clericus:qa cum iuriſdictio ſit ſimpliciter tributa doctori,in d.authen.habita,vr̃ data ſm̃ qualitatẽ ſuam ſicut patet in epo.¶Sed circa hoc cadit dubitatio, de quo doctore intelligitur tex.ſi ſcholaris intrat diuerſas ſcholas.Sol.tenet Bar.in d.authen. ꝙ dẽt intelligi, de principaliori;qđ ſatis placet,argu.ĩſti.de iure natu. gen. & ciui.§.quoties.Præterea teneas menti ad materiã duo dicta Bal.q̃ ponit in d.authen.habita,q̃ licet aptè ibi non ꝓbenĩ;facit tñ tex.ille optimè in arg ut ꝑſertĩ fauore ꝓfeſſionis ſcholaſticæ ſint recipienda.

12 ¶†Primũ eſt,ꝙ ſcholaris põt à quolibet grauamine appellare.licet.n.de iure ciuili nõ appellet̃ ab interlocutoria, niſi qa nõ põt ſublevari in appellatione à diffinitiua interponẽda, ut in l.añ ſnĩæ tp̃s.C.quorũ app.nõ reci.& l.ij.de app. reci. & c. ſuꝑ eo,de app.ubi plenè dixi.fauore tñ ſcholariũ hæc ſpecialitas vr̃ in d.authen.habita,deducta, dũ ab oĩ iniuria dicit illũ releuandũ.¶Secundũ dc̃m,ꝙ licet ad Imperatorẽ nõ poſſit regulariter,omiſſo medio,appellari, ut in l. impatores,ff de app.tñ ſcholaris in terris recognoſcentibus impatorẽ in ſuperiorẽ poterit ad eũ appellare:quia ipſe ĩperator exhibet ſe paratũ ab oĩ grauamine illũ ꝓtegere,& defenſare,ut in d.authẽ habita. Ex quo infero,ꝙ ĩ terris nõ recognoſcentibus iperium poterit appellari ad dñm,ſeu dños illius ciuitatis,cũ ibi ſint loco ĩperatoris ĩ illis locis iuxta no.ꝑ Bar.in l.infamẽ.ff.de pub.iu.& l. hoſtes,ff.de c.& l.unica.C.ne q̃s ĩ ſua cã,& qđ ibi no.Cy.qđ eſt notandũ.¶Ex oĩbus ꝑdictis infero,ꝙ ubicunq; appellatio eſt interponẽda ad ſuperiorẽ eccl̃iaſticũ,nõ ualet ſtatutũ de nõ appellãdo à ſnĩa rectoris,q̃tuncũq; fuerit ꝯfirmatũ ꝑ ciuitatẽ:qa ĩ ꝑiudiciũ ſuꝑioris eccl̃iaſtici nõ potuit ſtatutũ de hoc diſpõere,ut ẽ tex.in c.uenĩẽtes, de iu

13 reiu.¶†Idẽ puto quò ad ꝑiudiciũ ſuꝑioris laici,ſi ſtatutũ nõ fuit factũ ab uniuerſitate ſcholariũ duntaxat nec fuit ꝯfirmatum ꝑ ſuperiorẽ·qa nõ potuit uniuerſitas hoc ſtatuere ĩ ꝑiudicium ſuperioris:qnimò nec ciuitas potuiſſet ſtatuere,ut ĩ ciuitate nõ appellaret̃ ĩ ꝑiudicium ſuꝑioris, ad quẽ de iure fuerit appellãdum,ut no.Bar.ĩ l.oẽs ppl̃i. ff.de iuſt.& iur.in uerſi.iuxta ꝑmiſſa q̃ro, & ſatis ꝓbat̃ ꝑ rõnẽ dicti cap.uenĩẽtes;& ꝑ ꝑdicta remanet plenẽ ſolutum hoc ſm̃ dubium.¶Circa tertium dubiũ, an dictus,ſ. Gãdul.rector ĩ excõicationẽ ceciderit,cùm appellauerit poſt decẽdium,añ tñ ꝯditiõis euẽtum,& añ,q̃ excõicationis ſnĩa inieciſſet uinculum,allegabo quatuor motiua ad partẽ negatiuã,& totidẽ ad partẽ affirmatiuã. Tertiò ſolutionẽ huius dubij ſubijciã.¶Quòd ergo in excõicationẽ nõ inciderit arguit̃ primò ſic.Appellatio ĩterponẽda eſt intra decẽdiũ à tꝑe grauaminis,ut in cle.ſicut de app. facit c.ꝙ ad cõſultationẽ,de re iud.ſed ſnĩa cõditionalis cum effectu nõ grauat añ cõditionis euẽtum,ut in c.à nobis,de ſen.exc.facit inſti.de uer.ob.§.ex cõditionali.ergo nõ fuit neceſſe appellare quãdocunq; ante, quã excõicatio iniiciat uinculum,& tunc poſt intra decẽdium ur̃ poſſe appellari quò ad deuoluendã cãm, cùm tunc incipiat curſus ſnĩæ,arg.eius,qđ no.in c.ad reprimendã,de offi.ordi.licet tunc nõ poſſit appellare quò ad ſuſpendẽdum ex cõicationis uinculum,ut in c.paſtoralis,de app.& hoc eſt ultimum ſpeciale in excõicatione,ut ibi no. ¶Ad [illegible] facit optimè.l.j.§.biduum ff.q̃ñ app.ubi tex.dicit [illegible] appellare a tꝑe ſnĩæ ꝯditionalis,& nõ expectare ꝯditiõis

14 euentum,ut ij q.j.c.biduum;ergo nõ eſt neceſſe † appellare añ ꝯditionis euentum,licet ſit utile, ut ibi.ſed iſte Gandul.appellauit intra menſem,licet poſt decẽdium;ergo in excõicationẽ minimè incidit. ¶Secundo principaliter de hoc vr̃ tex.in c.ꝑtereà,de ap.ubi fuit lata excõicatio ſub cõditione,niſi faciat intra.xx.dies,& dr̃ ibi,ꝙ medio tꝑe,appellando ſuſpendit̃ excõicationis uinculum. qualitercunq; autẽ ſumat̃ ibi medium tp̃s,ꝓ toto eo tꝑe quod eſt intra primum,& ult.diẽ termini ſui ꝑ tertio termino,diuidendo illum in tres terminos, ſꝑ eſt inuenire, appellationẽ fuiſſe interpoſitã poſt decendium à tꝑe promulgationis.Tertio arguit̃ ſic,ſnĩa excõicationis cõditionalis nõ trahitur retrò ad diẽ latæ ſnĩæ: qa ſequeret̃ abſurdum.nã exiſtente ꝯditione,apparet illum fuiſſe excõicatum tꝑe ꝑterito;quod nõ fuit in culpa,nec fuit de intẽtione proferentis,ita, ꝙ debuiſſet ilicò uitari. prætereà ſequeretur,ꝙ medio tꝑe nõ ualeret appellatio, cum reperiretur interpoſita ab excõicato; quod eſt ꝯ dc̃m.c.ꝑtereà. trahitur ergo excõicatio ad diẽ cõditionis,ergo ſatis eſt appellare quãdocunq; añ cõditionis euentũ ad effectum tñ deuoluendi cãm ad ſuperiorem,ut.ſ.dixi.¶Quartò,& ul.probat̃ ſic.poſito ꝙ ſnĩa cõditionalis grauet ilicò cùm ſit lata:tñ quia uſq; ad conditionis euentum reſpectu ſpei grauamen eſt ſucceſſiuum,debet poſſe appellari ex nouo grauamine uſq; ad euentum cõditionis iuxta ea quæ no.in ſimili in c dilectus.ij de reſcr.& per hoc gl.ĩ c. ſæpè de uerb.ſig in uer.partibus;quod no.in cle.paſtoralis,de re iud.¶In ꝯriã partẽ,uidelicet ꝙ d.Gandul.ceci-

15 derit in excõicationẽ,arguitur primo ſic, quicunq; † intra decendium à tꝑe promulgationis ſilet,vr̃ acqeſcere iudicatis,ut l.ab eo.C.quõ & q̃ñ iudex,& c.intra,de re iud.ergo iſte Gandul.nõ appellando intra decendium, à tꝑe ꝑcepti ſibi facti, vr̃ acquieuiſſe ꝑcepto,& tacitè fateri ꝑcæptum,& ſnĩam iuſtè fuiſſe ꝓmulgatã.nõ põt ergo appellare poſteà,maximè poſt cõditionis euentum,cùm ſit in illa executio q̃dã ꝑcepti.ab executore aũt nõ appellat̃, ut ĩ c.quod ad cõſultationẽ,in ſi.de re iudi.& l.ab executore. C.quorũ ap.nõ re.facit optimè,qđ ĩ ſi.no.Inn.ĩ c.ſæpè,de

ap.

p.& Io.An.in c.uenerabilib.de ſen.exc.li.6. ¶Secūdo principaliter uī de hoc caſus in c.quod cōſultationē pal. ubi ſentētia lata,fuit ſub cōditione,uel ad diē,& tñ opus fuit appellare intra decendiū,à tpe promulgationis, alias uī acquieuiſſe ſententiæ,nec adueniente termino,daī appellandi facultas.¶Tertiò pro hac parte facit optimè in arg. c,Rom.§.caueant,de ſen.ex.li.6.ubi hī,ꝙ ſnīa excōicationis,nō debet ferri pro futuris culpis, ēt ſub conditione, puta,ſi hoc feceris,te excōico,niſi p̄cedat culpa,ſiue cauſa legitima:quia talis ſententia,licet ſub conditione lata grauat ilicò:aliàs non prohibetur illa forma fieri, & per ꝯñs eſt opus appellatione à tpe grauaminis.¶Quarto,& ul.arguiī à ſufficienti partiū enumeratione:aut talis ſententia lata ſub cōditione,grauat ante conditionis euentū aut non;ſi non grauat,nō debet poſſe appellari,per capitulū ut debitus,de ap.cuius contrarium probatur in d.ca.p̄tereà.ſi grauat, ergo debet poſſe appellari, intra decendiū à tpe grauaminis d.cle.ſicut d.c.ut debitus,cum ſi.In ſolutione huius tertij dubij primò p̄mittā, quæ doctores noſtri ſenſerunt.diuiſerunt.n.ſe in tres ſententias. Prima Gof.& Roſ.aſſerentium nullam eſſe differentiā,quòad appellationē interponendam,inter ſnīam excōicationis cōditionalem,& alias ſententias,& ꝙ tp̄s ad appellādū,currit [illegible]isque ab euentu cōditionis:quia tunc incipit eſſe ſē[illegible] & nō ante,allegāt dictum ca.p̄terea,& inſt.de uer. ob.[illegible] conditionali,de uoto,licet,uer.ſciturus.Nec ob. ſm eos.§.biduum,quia ibi dī,utile,non neceſſarium. Secunda fuit ſententia Tancr.& Bart.Brixien.in quadā ſua diſp.quæ incip.Eſto ꝙ iudices, dicentium ꝙ in ſententia excōicationis ſub conditione lata,non poteſt poſt decendium appellari, allegant pro hoc caſum in d. c. quod ad conſultationem;& eis conſenſit Pet. de ſam.exponēs cum Vicen.& Aegi.tex.in d c.præterea,qui uī obſtare ibi,medio tpe,ideſt ante.x.dies uel 10.die.¶Tertio fuit ſentētia glo.in d.c.præterea,Lau.Inn.& Ho.abbatis, Garſi.& Io. An.& Io.mo.in c.quicunque,de hære.li.6.ut intra ſententiā excōicationis,& alias ſententias ſit hæc differentia,ut in alijs ſit neceſſe appellare intra x.dies a tpe latæ ſententiæ,quātūcūque conditionalis, ſed in ſententia excōicationis,pōt appellari quantūcūq; ante conditionis euentū, & ēt p.x.dies poſt extātem conditionem hoc tñ ul. caſu, ualet ſm eos appellatio,ad effectū deuoluendi cām ad ſuperiorē,nō aūt ad ſuſpendendum uinculum excōicationis p c.paſtoralis,de ap.¶Pro rōne diuerſitatis inter has ſententias dicūt:quia ſententia excōicationis,trahiī ad diem ꝯditionis,ſeu ad diē,ad quem lata fuit,alias ſequeretur, ſi fieret retrotractus,ꝙ ſtatim eſſet excōicatus, & ſtatim uitādus,& ꝙ p appellationem, medio tpe interpoſitam, nō ſuſpenderet p d.c.paſtoralis cuius ꝯrīū probaī in d.ca. p̄terea,in aliis aūt ſententiis ceſſat hæc ratio ; ideo in eis appellaī uſque ad decē dies tm̄.quare dicūt,& principaliter Inn.ꝙ ſi conditio,uel dies in alijs ſententijs,exiſtat intra x.dies,adhuc uſque ad x.dies,poterit appellari. ſed in ſententia excōicationis ſecus quo ad ſuſpendendū ipſius effectum,licet poſſit appellari,quo ad negotiū deuoluendum & nititur Io.An hanc opi.defendere per d.c.præterea,ſumendo illa uerba medio tpe,ſm propriam ſignificationem uocabuli eſt.n. mediū,qđ æqualiter diſtat ab extremis.unde qualitercūque ſumatur ibi medium,reperitur appellatio interpoſita poſt decendium nā dicere,ꝙ in decendio fuit appellatum eſt exponere text. ꝯ propriam ſignificationem uocabuli,quia illud,qđ fit in x. die nō dī fieri medio tpe,habito reſpectu ad terminū x. dierum, q ibi fuit præfixus,qm̄ non diſtat pariter ab extremis, ſicut debet propriè medium diſtare, dicit tñ prædictā procedere in ſententia ſub conditione lata:ſecus, ſi per ſtatutum talis excōicatio ſub conditione ferreī tunc.n.non ni tiatur appellatio,ante conditionem,uel intra.x. dies poſtea interiecta.Ratio ſcđm eum qa a pœna iuris nō appellatur in c.quia nos,de app.& in l.ſi qua pęna.ff.de uer.ſi. Item ſententia hominis pōt eſſe iniuſta.11.q.3.c.1.ſed ſententia canonis non.Dicit etiam ibi notanter Inn.limitando prædicta,ꝙ ſi quis excōicauerit aliquē niſi, uſque ad annum ſoluerit,unum tm̄ eſt mandatum.Vnde, ſi uſq; ad annū appellauerit,qñcunque,non ſolum releuabitur,quo ad ſnīam excōicationis,ſed etiam quoad ſolutionem faciēdā,quia ſublato principali,ſ.excōicatione, tollitur acceſſorium;ſ. ſolutio ſupra.de cōſt.c.tranſlato.ſed ſi cōdēnaſſet purè,& poſtea addidiſſet,& niſi ſoluerit, poſt annū ſit excōicatus,ſi iſte appellauerit intra x.dies, releuabiī a cōdemnatione,&à ſnīa excōicationis,ſed ſi ultra x.dies appellauerit, licet releueī quo ad ſnīam excōicationis, non tñ releuaī quo ad cōdemnationē,q̄ tranſit in rē iudicatā,de re iudi.c.qđ ad cōſultationē. ſunt .n. diuerſa iſta mādata,ideo nihil prohibet in uno ualere appellationē, in alio non,ar.in ca.Raynutius,& Raynal.de teſta. ¶ Hæc ſunt,quæ hic ſcripta reperio,cum quibus tranſeunt communiter moderni ſcribentes.¶Aduerte tamen antequā, alia attingā,quia Io.An.in ca.uenerabilibus, in j.col. de ſen.exc.li.6.ponit circa prædicta notabile dictum,dicēs, quòd ſi iudex dixerit,excōico talē, quia fuit contumax in tali termino,licet iſta nō ſit ſententia diffinitiua,tñ,niſi appelletur,non audietur amplius ſup expēſis,& contumacia excuſanda,de re iud.ca.quod ad cōſultationē, licet audiatur petēs abſolutionē:quia quo ad illā obtinendā,nunq̄ excōicatio tranſit in rē iudicatam;tranſit tñ illa quo ad intra incluſum i ipſa ſnīa excōicationis, p quo fertur ipſa ſententia,qđ uī prima fronte ꝯ illud,qđ ſupra dixi referendo Inn.ubi dicit,ꝙ ſi iudex excommunicauit aliquem,niſi ſoluerit intra annum, unicū eſt mandatum. Ideo,qñcunque appellando intra. annū releuatur, tā ab excōicatione, quam ab abſolutione, uī.n. prima fronte ꝙ reſpectu huius ſolutionis incluſæ, debuerit appellare intra decendium,quod puto ueriſsimū ſi in ſententiando iudex in iudicio,uel interloquendo dixiſſet illa uerba, qa tunc reſoluuntur in duo p̄cepta,ar.in c.Piſanis,de reſti.ſpo.& in c.cum dilecti,de do.& cōt.& hoc caſu p̄cedit dictū Io.An.ſed ſi exiudiciū talē excōicationis ſnīam tuliſſet,p̄cedit p̄cedens dictū Inn.quia talia p̄cepta exiudicialia nō trāſeunt in rē iudicatā,in c.concertationi,de ap.li. 6.¶Veniendo tñ ad p̄dictum principale, ſaluo iudicio ſaniori,Chriſti nomine inuocato,eiuſq; matris p̄ſidio, dicerem ſic,ꝙ aut quæritur de alijs ſententiis ſub conditione latis,& tunc q̄cq̄d dixerint Gof.& Roſ.puto ꝙ tp̄s decendij currat ad appellandū ſtatim,a tpe latæ ſententiæ & nō a tpe conditionis extantis & hoc primum probatur p di. c.ꝙ ad conſultationem ſm intellectū,qui cōiter teneī.ibi n.in ſnīa lata ſub cōditione,pōderaī in tex.ꝙ nō appellando intra 10.dies,uī acquieuiſſe ſnīæ, nec rōne literæ ponderaī aliter cōſenſus partis,niſi interpretatus & uictus ex taciturnitate;ad idem uī tex.opt.in l.j.§.biduū.ff.qñ ap. ſit.ubi in hac.q.dicit iuriſc.utile fore, ut tp̄s debeat ſtatim ad appellādū currere a die latæ ſnīæ. Et pōdera diligēter,qa tex.nō dicit,utile eſſe tūc appellare,ſed utile eſſe,ut tp̄s dēat ſtatim a tpe ſentētiæ currere,quaſi innuat, ꝙ licet potuiſſet dubitari p p ea,q̄ allegata ſ̄ fuerunt ad utranque partē;tñ utile uiſum fuit iuriſc.ut ſtatim dēret currere eſt.n.utile,ne ſententiæ uirtus,& ualiditas ſtet in pendenti futuro,ar.in l.ſi.ff.cō.p̄dio.& hāc opi. in iſtis ſententijs apertiſsimè uī tenere Bar.ibi.Tertiò probaī, qa negari

negari nō pōt,quin ex ſnīa cōditionali oriatur aliqua obligatio,ſaltē reſpectu ſpei,in ꝯctu cōditionali. eſt.n. ſpes in obligatione,ut in §.ex cōditionali inſt.de uer.ob.ergo idē dicēdū in iudiciali ſentētia,cū in iudicio fiat quaſi qd ꝯctus.ut in l.3.ff.de pec.ergo cū pōt pars ptendere grauamē reſpectu ſpei,dēt ſtatim intra decēdiū appellare. d.c. qđ ad cōſultationē & cle. ſicut de ap.Prætereà cū in iure gñałr cautū ſit,ut tps decēdij curat a tpe latæ ſnīæ, ut in c.ꝗ ad cōſultationē,& in cl.ſicut,de ap.& in c.cū inter,de re iu.& in ſnīa conditionali non reperiat ꝯrium diſpoſitū ergo idē in illa dicendum.Præterea cū tex.in d.§.biduū, hāc ſnīam uideatur approbare,Aut quæritur in ſnīa excōicationis ſub cōditione lata;& ſi fuit lata in iudicio,puto idē dicēdū,qđ ſ in alijs ſniis allegaui,& ꝯriū non reperit in hac excōicationis ſnīa,ergo idem in iſta, qđ in alijs dicēdū.nā ſaltē,ubi fert in iudicio,nō pōt negari, quin aſſumat ſibi naturā,ſaltem ſnīæ interlocutoriæ,iuxta no. p Io.An.in c.uenerabilis,de ſen.ex.li.6.Præterea,ex quo excōicatio non fertur ſimpliciter,ſed reſpectu certæ cāæ, ut quia in iudicio dixit,niſi ſolueris tali,te excōico,uř tacitē præcepiſſe de ſoluendo,ut reſpectu iſtius intercluſi p̄cepti,ſi non appellatur intra decendiū,tranſit ſnīa in rem iudicatā,ut ſupra poſt Io.An.nec reſpectu uinculi excōicationis poterit appellari,ex quo ex taciturnitate illi p̄cepto acquieuit, ex quo fit ut excōicatus a ſnia lata ſub cōditione nō hēat amplius iuſtam cām appel. facit qđ in ſi.no.Inn.in c.ſede,de ap.ubi dicit,ꝗ ſi iudex pronūtiauit aliquem contumacem,licet nihil tūc dixerit de expenſis, tñ quia ueniunt acceſſoriè ad pnūtiationē cōtumacię, ſi poſtea cōdēnat in expenſis,non pōt ab iſta cōdemnatione appellare debuit.n.appellaſſe intra.x.dies a tpe, quo fuit pronuntiatus contumax.Iſta.n.cōdemnatio eſt executio illius pronuntiationis niſi modum excederet in taxando. Ita dico in propoſito,ꝗ ex iuſta cā reſpectu incluſi debuerit iſte appellaſſe intra decendiū,quia ſi non erat obligatus,nō poterit negari per ſ dicta,quin fuerit immediatè grauatus & tranſiuerit illa in rē iudicatā,quia uř acquieuiſſe precepto de ſoluendo.ergo nec reſpectu excōicationis ſuſpendendæ poterit appellari,quia nō habet amplius iuſtā cām appellādi,& ad hoc ut appellatio ſuſpēdat uinculum excōicationis,oportet ꝗ ſit legitima, ut pbař in c.licet,de ſen.exc li.6.& pōt ēt attentari,ꝗ reſpectu abſolutionis fiēdæ præceptū incluſū fuit purū,ar.in c.dilectus de do.& cōt.& in l.Cel.ff.de arb.licet cōditio fuerit facta reſpectu uinculi.uoluit.n.illū excōicare, niſi ſoluerit intra terminū præfixum.Idem tñ poſſet dici,ſi fuiſſet ſolutio etiā cōditionalis,ſed prima plus mihi placet. Et not. diligenter hāc rōnem,quia nemo ponderauit. Ex his apparet,ꝗ cōſideratio Inn.Io.And.& aliorū, parum aut nihil ualet,qa ſiue uinculū trahiř ad diem cōditionis, ſiue retro,ſtant tñ p me rōnes ſ factæ,& ad tex.c.ꝑterea, intelligendo ꝗ fuerit illa excōicatio in iudicio lata, pōt rñderi ꝗ mediū tps dēat capi aliter,ut reducatur ad terminos iuris,ſ.ꝗ ante elapſum decendiū fuerit appellatū.uel dic ꝗ appellat medio tpe in medietate tpris, & ſic 11. die, cū fuerit p̄fixus terminus intra 20.facit,qđ legi.& no.per Bar.in l.nemo arbitretur.C.de temp.app.& aut talis excōicatio ſub conditione fuit lata ex iudicium,& tūc noua conſideratione poſſet dici,ut ſufficiat qñcunque ante cōditionē exiſtentē appellare,quia cū hoc caſu nō ſit ꝯctus, uel quaſi cōtractus,cū ſit factū extraiudiciale, a ſolo iudice factum,pōt dici talē ſnīam ſub cōditione nō grauare, ante,ꝗ exiſtat conditio.unde cātur hic aliqua obligatio ēt reſpectu ſpei,ar.in c.concertationi,de app.lib.6.pro hoc adduco ſingulariter tex.in præal.§.j.& l.Caius. ff. de excu. tut.ubi ſingulariter probatur,ꝗ tutore,uel curatore dato ſub conditione non currit tps ad ſe excuſandum,niſi a tpe cōditionis extantis,quaſi tūc,& nō prius incipiat grauari,& p tex.in d.l.pe.& l.non tm.§.ſub condit.ff.de bon. poſ.cōtrarium ſingulariter ſentit Bar.in d.§.biduum , ꝗ ſpāle ſit pp authoritatem rei iudi.ut tps ad appelandum currat a tpe ſententiæ,& non a tpe conditionis extantis, qđ uř innuere iuriſc.quaſi ſecus ſit in alijs actibus extraiudicialib.non reddit aliquam rōnem diuerſitatis,ſed collige rōnem ex ſupradictis,& eſt notabile dictum ad multa. & tunc intelligendo,ꝗ ſententia excōicationis in d.c.præterea,fuerit lata extraiudicium,non eſt uis tenere opi.Io.An. ꝗ appellatio ibi fuerit interpoſita poſt decendium.& ſi diceres,ſi non grauat ante cōditionem extantem, qualiter admittitur appellatio ante ſnīam ſuſpendendam,ut [illegible] profecto cōtrarium uř difficile,ſed poteſt dici, ꝗ a[illegible] futuro grauamine,ex quo ſubeſt iuſtus timor de[illegible]enti,cle.ſicut,& c.bonæ,e.ti.quod no.per hoc remanent ſoluta & declarata ꝯria formata p diuerſa parte,præter ultimum ad qđ rñdeo,& dico,ꝗ procedat, niſi grauamen iteretur ex facto ſeparato,& diſtincto a grauamine priori,ut quia ſemel fuit citatus ad certum actum,ad locum nō tutum,iſte non oppoſuit ſe, pro nunc ſubijcit ſe paratū periculo,ſi de nouo citatur ad aliū actū in eadē cā,poteſt excipere;& ſi non admittitur, poterit appellari, ut no.in contrario ſ formato.Idem dicendum in ſimilib.ſecus aūt,ubi grauamen eſt ſucceſſiuum, reſpectu eiuſdem actus,à quo fuit intra decendiū appellatū tunc n.non pōt amplius appellari ut not. in contrario ſ formato ex quo actus de ſui natura non eſt ſucceſſiuus,uř iſte non appellando illi actui ſm ſui naturā conſenſiſſe,ut uř tex.in ca. qđ ad conſultationē,prælle.Idē uidemus in cōdemnato uſque ad mortē incluſiuè,& qui nō pōt poſt decendiū appellare,ut no.Bar.in l.qui ul.ſupplicio ff.de pe.& Spe. in ti.de ſen.exc.§.uidendum,uer.porrò;dixi plenius in c. iurgantium,de re iud.Idē eſt dicendum in dānatis in metallum,ſeu ad opus metalli,uel aliam pœnam ſucceſsiuā niſi quis appellauit tpe debito,nō pōt releuari,ēt ſi ſententia fuit iniuſta,niſi a ſolo principe,ut in l.moris.§.iſtę cum ſequenti,& l.diui.ff.de pœ.Et hæc ſufficiant ad laudem Dei,& omnium ſanctorum.

¶ Diſputata fuit hæc ſupradicta quæſtio per dominum Nicolaum de Sicilia abbatem, & decretorum doctorem, in fęlici Senen.ſtudio Anno domini M. ccccxxx. & ad utranq; partem dubiorum reſpondit dominus Franciſcus archipresbyter Funden. Laus Deo.

Finis Quæſtionum, & Diſputationum, Excellentiſsimi Decret. doctoris, domini Nicolai de Tudeſchis.